

≡≡≡ VLAST ≡≡≡

ČASOPIS PRO POUČENÍ A ZÁBAVU

MAJETNÍK, NAKLADATEL A VYDAVATEL:
— DRUŽSTVO VLAST. —

REDAKTOR:
TOMÁŠ ŠKRDLE.

ROČNÍK XXIX. 1912 – 1913.

V PRAZE.
KNIHTISKÁRNA – DRUŽSTVO VLAST – NAKLADATELSTVÍ
1912.

VLAST

Husité a Cisterciáci.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

Napsal V. O. HLOŠINA.

Připomenutí.

„Jiné podobenství předložil jim, řka: Podobno jest království nebeské zrnu horčičnému . . . , kteréžto sice nejmenší jest mezi všemi semeny: ale když zroste, jest větší všech bylin, a bývá jako strom, tak že ptáci nebesí přilétajíce, bydlejí na ratolestech jeho.“¹⁾

Nejznamenitějším květem na stromě církve Boží byly *řády*, ježto již od dob nejdávnějších *roznášely křesťanskou vzdělanost do všech dílů světa, zušlechtily národy a v pravém smyslu slova obnovily tvářnost země*, jak doznávají nejen jich přátelé, ale i nepřátelé.²⁾ Vůně tedy tohoto květu církevního vytryskla ve všech křesťanských ctnostech a byla nejvýraznějším dobrem pro lidstvo.

Duchovním mrazem nazváno bylo otci církevními kacířství. Důsledně tedy v Čechách bylo jím *husitství*. Protož *nepřekvapuje, že husitství v první řadě vrhlo se na řehole*, ničilo jejich kláštery, upalovalo mnichy, vyvracelo chrámy³⁾ a v poušť měnilo, co doby dřívější, doby to rozkvětu katolické církve a řeholí v Čechách, ušlechtilého a krásného přivodily; nepřekvapuje, že vyslanci koncilu kostnického na cestě z Norimberka do Čech „spatřili hrozné stopy husitův, totiž vypálené hrady, města, dvory, kostely úplně spálené, oltáře znesvěcené, obrazy . . . rozbité . . .“ ba ani nepřekvapuje, že, „kdykoliv lidé této strany zajali naše (katolické) kněze, buď je upálili, nebo pouštěli je nahé a spoutané za třeskuté zimy po ledě; které pak pokládali za méně významné, těm dovolili odejítí, useknuvše jim mužský úd.“⁴⁾

¹⁾ Sv. Matouš 13, 31–32.

²⁾ Sr. »Kláštery a význam jejich« v díle: »Bludy a lži v dějinách«. Složil Alois Hlavinka, 2. vydání, str. 96. nn.

³⁾ »Žižka, meškaje mezi Pražany, počal na radu svých kněží ničiti všechny kostely, které byly zasvěceny svatým, neboť říkali, že se nesluší zasvěcovati chrámy jinému, než jedinému Bohu. Proto byly jedním útokem rozmetány přemnohé kláštery a nádherné kostely ve městě (Praze.) To nemile nesli Pražané . . . Když proto nastal spor . . . Žižka vrátiv se k Táborům, dobyl mnohá místa věrných . . . Poplenil Prachatice . . . a upálil muže, ženy s dětmi (katolické) i nemluvňaty a všechny tamní kněze, uzavřev je v kostele.« Sr.: Aeneas Sylvius: »Historie česká«, Vydal Jiří Vičar, Praha, str. 103.

⁴⁾ Aeneas Sylvius d. c. str. 104.

Přítomné pojednání proto chce poukázati, alespoň při řádu cisterciákův.⁵⁾ a to dle přístupných dějepisných pramenů, že husitství bylo duchovním mrazem⁶⁾ nejen pro katolickou církev, ale pro celé české království.

Husité a řeholníci vůbec.

Mistr Jan Hus, jehož jméno jest zároveň výrazem sociální revoluce¹⁾ století patnáctého, *byl hned od počátku svého vystoupení až do posledních okamžiků života nepřitelem řeholí vůbec*. A nebylo ani jinak možno, uvážíme-li, že tento český „reformátor“ většinou nauku a názory své čerpal z Angličana Jana Viklefa,²⁾ jenž zase, jak jasno z jeho vět, odsouzených na sněmu kostnickém, dle ztřeštěných názorů některých svých současníků hlásal, že všechny řehole bez rozdílu byly ďáblem zavedeny.³⁾ Mimo to, sotva Hus počal v Praze nauce Viklefově činiti propagandu a ji obhajovati i v aule universitní, byli to z kněžstva v první řadě řeholníci,⁴⁾ kteří Husovi odporovali a snažili se jej přivésti v meze poslušnosti církevní. Toho jim Hus nikdy zapomenouti nemohl. Proto při každé příležitosti jak na kazatelně⁵⁾ tak ve spisech svých příkře proti nim vystupoval.

Stačí zajisté *na doklad* pravdy této uvésti alespoň jediné místo ve spisu jeho o *svatokupectví*. Tam píše: „Neb někto ustaví, aby bylo sukno kupováno chudým, neb určené krmě, neb jiné almužny: oni pak sobě zachovají, neb svým přátelům a pachol-

⁵⁾ Budou následovati ještě pojednání: 1. Husité a benediktini, 2. Husité a premonstráti a 3. Husité a menší řehole.

⁶⁾ Někteří dějepisci nazývají husitství v a n d a l i s m e m. Tak na př. liberál Jakub Malý již v roce 1876 napsal: »Husitský vandalismus XV. století byl klášterům nad míru zhoubný; skoro největší část klášterů pobořena jest v bouřích náboženských, a na mnichy drženy právě honby«. (Vlastenský slovník hist. 346.)

¹⁾ Stačí o tom srovnati velmi pěkně psanou studii o husitství Friedricha v. Bezolda, nazvanou »K dějinám husitství«, Praha 1904. Tu na př. se dít: »Samo sebou se rozumí, že tak mohutná revoluce připravovala se déle« a »Co zahrnujeme pod jméno husitství, jest směr a spojení idejí a snah náboženských«. (Str. 2.) Ostatně o tom, že husitství bylo vyloženou revolucí v každém ohledu, dnes již mezi dějepisci není sporu.

²⁾ Sám Václav Novotný, který jinak s husitstvím a Husem silně sympatizuje, ve spisu: »Mistr Jan Hus« dít: »Hus ovšem sám se k Wyclifovi otevřeně zná a kdyby ani toho nebylo, celé partie, které z děl Wyclifových do spisů svých přejímal, by to prozrazovaly. Vliv Wyclifův nutno připouštětí . . .« (str. 25.) Pravdu tuto již před mnoha lety všemožně prokázal ve svých spisech Dr. Ant. Lenz.

³⁾ Sr. zavrženou 45. proposici!

⁴⁾ Řeholníkův před bouřemi husitskými čítalo se v Čechách značný počet. Benediktini měli tehdy asi 30, cisterciáci přes 20, premonstráti asi 15, kanovníci řeholní asi 10, křižovníci německého řádu asi 28, svatojanští Maltézové asi 7, křižovníci Božího hrobu asi 4, křižovníci s červenou hvězdou asi 3, augustiniáni asi 7, dominikáni asi 20, minorité asi 15, kartuziáni 2, karmelitáni 2, cyriakové 4, serviti 1, celestýni 1, klarisky 2 a magdalenitky 6 klášterů, tak že Dr. Winter napsal: »Před husitským převratem u nás žily skoro všechny všudy řády, kteréž do té chvíle rozvinuly se v církvi.« (Život církevní v Čechách, 689.) Sr. též Dr. Klement Borový: Dějiny diecese pražské, 224—23. Podrobný výpočet klášterů cisterciáckých uvedu na konci tohoto pojednání.

⁵⁾ »Na kázáních k lidu Hus nevyhýbal se otázkám časovým . . . na kázáních synodálních on i jeho přátelé usilovně upozorňovali a potírali, co tížilo nejvíce — úpadek mravnosti ve veliké části duchovenstva . . .« Novotný d. c. 31 a jinde.

kóm dávají, aneb pro přízeň jiným, a jako by své dávali, chtějí, chlůbu míti a nuznějších nebožátek za nic netbají. A v tom hříechu jsú klášterníci, faráři a měšťané obecně: *klášterníci, sebravše veliké almužny, aby vydávali chudým peníze, sukno, stravu, i nedávají*; faráři, aby chudé krmili v suché dni neb jindy, i nekrmí; měšťané též. A tak táhnú spolu vuož ďáblův jako tři koni, jichž pomrskává lakomstvím, tiehna je do své stodoly. A o těch takto stojí psáno v ustavení duchovním: „Kněží neb světští, kteříž statky otce svého a matky své neb jiných lidí, kteréž sú chudým odkázali, zadržeti chtějí aneb odjíti, *jakožto morděři chudých a jakožto zloději a svatokrádci kleti budte, od kostelův odlúčení, dokavad nenavrátí.*“ *Aha, poznajte se, lúpežníci chudých lidí, morděři, zloději a svatokrádci! Nebo ačť vás lidé neklnú, ale pán buoh vás klne. A té klatby dokáže v súdný den, když die: »Jděte zlořečení do věčného ohně . . . « A že jsú morděři chudých, Písmo die: „Kto zklamává chudého, člověk krvavý jest; ktož odjímá v potu chléb, jako ten, to věz, jest vinen, kterýž zabije bližního svého.“ A že jsú lúpežníci, to jest jsto, neb berú chudým jich statek; a že jsú zloději, jest vědomo, neb kradú cizie věci; a že jsú svatokupci, svatokrádci, to jest proto, že kradú svatú almužnu. jenž slove proto svatá, že jest pro pána boha, jenž jest svatý nad svatými . . . “⁶⁾*

Uvážíme-li tedy, že Hus bez obalu a beze všech rozpaků nazývá řeholníky loupežníky chudých lidí, vrahy, zloději a svatokrádci, pochopujeme, proč nutně lid byl proti nim rozružen tolik, že čekal jen vhodné příležitosti, aby klášterům mohl odplatiti, k čemu Hus vybízel. A to snad *nebylo pouze v Praze* a v okolí, ale téměř *po celých středních a jižních Čechách*, kamž kazatel betlémský po klatbě, na něho pronešené, se uchýlil a kdež lidu horlivě kázal.

Ovšem mohlo by se snad *namítati*, že řeholníci takovéhoho jednání se strany Husovy si zasluhovali, a to nejen pro porušení svých *mravů, vystupování proti snahám Husovým*, ale také *pro svůj národnostní původ*. Pokud se týče porušení mravů u duchovenstva vůbec a řeholí zvláště, sluší dobře uvážiti, co napsal kdys *Helfert* o celé době husitské a zvláště o prvních letech působnosti Husovy. Slova jeho: „Nesmíme zapominati, že nám zde činiti jest s rozepří strannickou, v jejížto rozpálenosti a prudkosti, jakož jest povaha rozdrážděných myslí, navzájem sobě vytýkáno věci, které daleko přesahaly míru pravdy. *Nic nám nedává právo přijímat za jisté, že by stav věcí církevních v Čechách, ač nezůstal netknut vadami svého věku, jimi v takové rozsáhlosti a tak pohoršlivou měrou byl trpěl, jakož ze žalob horlitelů* a synod vlašských, francouzských, ano i německých za pravé přijímatí nuceni jsme. Co ku příkladu do stavu klášterů panenských nikde se nenalezá stopy, že by v nich neřesti tak hrubého razu byly nalezly místo, jakož tehdá na jeptišky v jiných zemích tak hořce naříkati slýcháme. K tomu přistoupilo to, že v polovici čtrnáctého století trůn a stolicí biskupskou *zdobili dva mužové*, kteří

⁶⁾ M. Jan Hus : O svatokupectví. Vvdal Václav Novotný. str. 113.

za dlouhého vládnutí svého závodíce spolu, *všecko vynakládali, aby zvýšili lesk a důstojnost, kázeň a řád církve*⁷⁾. jsou zajisté nejlepší fotografií poměrů českých před Husem. *České kláštery tedy nepotřebovaly tak bezohledného odsuzování a štvání*, jako činil Hus ve svých spisech a kázáních.

Klášterníci vesměs *vystupovali proti Husovi*, jak dle pravdy doznati dlužno, ale *bylo to vlastně jejich povinností*. Vždyť Hus rozséval zřejmou revoluci, potíral auktoritu jak církevní tak světskou, vystupoval bezohledně proti papeži, kněžstvu, biskupům a popíral nebo vykládal celou řadu katolických dogmat buď ve smyslu Viklefově, nebo jiných středověkých kacířů. A brání církve a její učení, jest přece první povinností každého kněze a tedy i řeholníkův. Mimo to klášterníci sice vystupovali proti Husovi, ale hlavními *neprátelei jeho* nebyli oni, nýbrž *němečtí mistři pražské university*.

Alespoň *Dr. Václav Flajšhans* zdůrazňuje tuto okolnost na více místech v životopise Husově.⁸⁾ Praví: „Universita nebo jak správněji se nazývala, „obecné učení pražské“, nebyla jako nyní státní ústav, její učitelé nebyli státní zřízenci, její žáci státní poddaní. Středověk miloval svobodu až do krajnosti a university středověké byly samostatné korporace, stát ve státě, církve v církvi, samostatně řízené, své jurisdikce užívající a neuznávající nad sebou pána, kromě papeže a panovníka, a to ještě jen v tom směru, aby universitu chránili a podporovali.“ Pak dále vykládá též auktor, že profesori a žáci na universitě pražské dělili se na čtyři národy: český, polský, bavorský a saský. Rozdělení toto bylo jen prozatimní, dokud by se Češi nevzdělali tak, aby mohli sami universitu svou spravovati, jak Karel IV. těšil Čechy slovy: „Až vzrostete ve vědách, vy budete pány a dědici, sečkejte maličko.“ Když konečně k tomu došlo, nechtěli němečtí profesori z tučně placených míst ustoupiti a poněvadž měli tři hlasy, byli Češi vždy přehlasováni a musili se spokojiti místy podřízenými i ve venkovských městech. Z toho povstaly rozmišky na universitě. Mistři čeští žádali svého práva a v jich čele stál také Jan Hus. Onť používal každé příležitosti, ano „*užil k agitaci za tři hlasy kaple betlémské* — a tisíce lidí takto nyní denně slýchalo ohnivá slova Husova, nepřátelé jeho ani v Kostnici na to nezapomněli.“ Husovou zásluhou bylo, že král Václav IV. vydal dne 18. ledna 1409 památný „Kutnohorský dekret“, kterým Čechům přiřčeny hlasy tři, Němcům hlas jeden. Následek toho byl, že přes dva tisíce německých studentů s profesory z Prahy se vystěhovalo do Němec, hlavně do Lipska, kde byla založena universita nová. Tam však byla místa chudá a proto *profesori němečtí nemohli nikdy Husovi zapomenouti, že on byl hlavní příčinou jejich pádu*.

A nyní píše Flajšhans doslova: „*Tato výtka* poslední, že štve Čechy proti Němcům a další, že vyhnal Němce z Prahy, byla mu tou dobou *činěna obecně*, jednak od Lipských mistrů, jednak od pražských měšťanů, konečně na koncilu bylo mu jeho jednání roku 1408—1409 vytýkáno.“ „Proto 1. září 1411 napsal

⁷⁾ Mistr Jan Hus aneb Počátkové církevního rozdvojení v Čechách, str. 39.

⁸⁾ Mistr Jan, řečený Hus z Husince, Praha 1904.

prosebný list papeži Janu XXIII. vyznává veřejně, že v hlavních bodech obvinění vynesena jsou nesprávná, že *ke kurii se nedostavil, poněvadž mu ukládáno od Němců o život*: „Od roku 1409 měl Hus v mistrech lipských nesmiřitelné nepřátele.“ „K Paříži družila se v odporu také Vídeň, k Francii Německo celé, Lipsko (tu Jan Hosman, Albert Warrentrappe, Harrasser), Heidelberg, Würzburg, Kolín . . . všude rostl odpor proti Husovi. Z Vídně zvláště Oswald Reinlein, Mikuláš Dünkelsbühl, Petrus de Pulka, Sybart a jiní stáli příkře proti Husovi, nejostřeji však vyslovil odsouzení nauk Husových Dětrich z Niemu.“ „V Kostnici k žalobcům jistě se připojili zástupcové universit německých, kteří dříve v Praze studovali: Petr Štorch, delegát university Lipské, Dětrich z Münsteru, delegát university kolínské, Jindřich Homberk, kdysi v Praze profesor artistův a j. Tito připojili se k žalobám starším o štvání Čechů proti Němcům: „Základem vyšetřování celého, jež se konalo v prosinci, byla žaloba Michala de Causis. Tato uváděla 8 hlavních bludů a vinila také ze štvání proti Němcům.“ „Sedmý kus žaloby byl o třech hlasích. Bránil se (Hus), že sami Němci se zapřísáhali a ukázav na přítomného Warrentrappa pravil: „Ten byl jeden z těch.“

I to konečně *doznati se musí*, že v českých klášteřích bylo nejen v době Husově, ale již dávno před tím *mnoho cizozemců*, a to nejen snad Němců, ale i Španělů, Poláků atd. a že právě tito cizozemci, ač ne vždy a ve všech klášteřích, bývávali převory, opaty, kvardiány a představenými vůbec. *Než i Čechové a to právě v době Husově zaujímalí v klášteřích mnoho vynikajících míst*. Proto dobře sluší uvážiti slova Helfertova: „Nelze neviděti, že vystoupení mnichů žebavých v Čechách také mělo dobré stránky, že sobě velikých zásluh dobyli o povznešení mravů a pobožností, ano že *horlivostí svou v kázání a správě duchovní i světské duchovenstvo pobádali k snaživějšímu plnění povinností*, že sobě úctu a důvěru nejen obecného lidu, ale i také vyšších stavů zjednatí uměli,⁹⁾ posléze i že, zvláště dominikáni v prostředku svém *měli muže*, kteří jako bratr Kolda z Koldic, lektor u sv. Klimenta, theologickým vědomím a vzděláním *vynikali*.“¹⁰⁾

Pohlédneme-li tedy dle uvedených takt zcela nestranně na poměr Husův k řeholím, shledáme Husa ve zvláštním, ba přímo zarážejícím světle. Hus dle příkladu Viklefova prohlásil řehole prostě za dílo ďábelské a proti členům jeho vystupoval způsobem tak příkrým a nekřesťanským, že něco podobného nebylo ode dávna slýcháno, a to *pouze z toho důvodu, že odporovali jeho nauce*, že nechtěli uznati jeho auktoritu a ve věcech duchovních podrobiti se jeho vůli. Uplatňuje se důsledně i tu slovo velikého dějepisce našeho,¹¹⁾ že Hus zapomínal, že pokora jest křesťanskou ctností, či určitěji řečeno, že Hus ovládnut byl duševní pýchou ve stupni značně velikém, jež nutně musila jej dovésti

⁹⁾ Tak na př. znamenitým mužem, jenž byl druhým kazatelem kaple betlémské, a to mistrem Janem ze Štěkna, vyznamenával se řád cisterciácký atd.

¹⁰⁾ D. c. 36.

¹¹⁾ František Palacký: Dějiny národa českého, Praha 1894, III. 116.

k výsledkům, kam právě došel, t. j. do konfliktu s církevní autoritou.

Nenávist Husova k řeholím jest zajisté *velmi důležitou* a charakteristickou známkou jak jeho povahy, tak nauky celé. Hus přece jako kněz, profesor a doktor bohosloví najisto věděl, že řehole jsou článkem katolického života, vyvěrajícím z katolické morálky a z celé budovy poapoštolské církve, a přece proti nim brojil. Proto *není to právě známkou jeho pravověrnosti*, kterou při každé příležitosti na odiv dával a i před koncilem kostnickým se jí dovolával, vystupoval-li proti zřízení tak dávnému, odůvodněnému a již po věky v církvi zakotvenému.¹²⁾

* * *

Mistra Jana v nenávisti proti řeholím *daleko ještě převýšili stoupenci a vyznavači* jeho, poněvadž to, co Hus hlásal a učil, nejen za svou nauku přijali, ale i skutkem prováděli, a to tím, že prostě kláštery přepadali, mnichy pobíjeli, zboží klášterní drancovali a ničili tak, že po odchodu jejich ssutiny a rozvaliny označovaly místo, kde dříve býval rozkvět věd. umění a života bohumilého.

Alespoň znatel zajisté nestranný *Dr. Zikmund Winter* o tom píše: „V husitské bouři *největší zlost lidí obecných vrhla se na kláštery*, neboť řeholníci, zvláště kartouzští a cisterciáti, byli z neprudších nepřátel Husových . . . *Na venkově nedarovali Táboři žádnému mnichovi*. Předlouhý jest seznam vybitých, zbořených klášterů. Ve vojně husitské voláno na mnichy: „v sak mniše, v sak!“; s chutí jsou upalováni a jináč vražděni, nejprv na odvetu za upálení mistra Jana, ale potom zhusta i v odvetu a ze msty za nelidské surovosti, páchané na bezbranném lidu českém bez rozdílu náboženství jeho, jen proto, že byl český, od protivníků, od vojsk Zikmundových a zvláště od křižáků německých. *Hněv na mnichy* tou měrou *byl obecný a zlý*, že v těch dobách zabíjení i mimo vřavu válečnou. Aspoň v nejstarší knize rakovnické je zpráva, že kdys kolem r. 1430 pod humništi u Řísut zabit mnich, klidně cestou jdoucí. Z bůhdarma zabil ho švec.“¹³⁾

Husité v pravdě proti řeholníkům zuřili *a zuřivost jejich v tomto ohledu neznala vůbec mezí*. Vždyť nebylo jednoho způsobu násilné smrti, aby jím se světa byli nesprovodili katolické kněze vůbec a řeholníky zvláště. A kdyby husité byli řeholníky jen zabíjeli, usmrcovali, v šeli, topili, páli i atd., ale oni docela své kněžské oběti mučili, na jich trýzeň a strast s rozkoší za výskotu a veselí přihlíželi a muky jich co nejdéle a nejtrapněji

¹²⁾ Z tohoto důvodu napsal protestant Palacký o klášteřích: „Aniž ji (neobyčejnou horlivost o zakládání a velebení nových ústavů duchovních či klášterů) kdo tupiti bude, komuž duchovní prospěch člověčenstva vůbec na srdci leží. Ústavové tito zajisté sloužili středověkosti za semeníště netoliko náboženství, ale i nauky a umy, osvěty a průmyslu; ba i hospodářství samo, i řemesla všeliká jimi se více a více vzdělávala. Tatáž uslechtilá snaha lidská, která za našeho věku libuje sobě v zakládání a podporování spolkův i akademií učených, uměleckých atd., vedla také v život středověké ony ústavy, jen že oučely těchto bývaly ještě vyšší a rozsáhlejší, prostředky ještě oučinnější a tudíž veškero postavení a působení jejich ještě blahodárnější.“ (D. c. I. 239.)

¹³⁾ Život církevní v Čechách, 691.

protahovali tak, že tu naplnilo se staré pořekadlo: *člověk, jenž začne brodit se v lidské krvi, bývá horším nad všelikou dravou zvěř*. Je to ovšem slovo příkré, ale nic platno o husitech pravdivé. Husité vypalující kláštery a vraždící mnichy už nebyly voje zápasící o zákon Páně a o opravu v hlavě a v údech, ale vojsko, jehož účelem stávalo se drancování, pálení, ničení a vraždění ve velkém.

Krásná a ovšem pravdivá slova v tomto ohledu napsal Dr. *Kliment Borový*, říká: „Přivrženci nauky Husovy nespokojili se s tím, aby toliko z myslí obyvatelstva památku církve staré vypudili; oniť záhy k tomu celým snažením svým se nesli, aby také veškeré, oku lidskému viditelné pomníky starého náboženství naprosto odstranili. *Co katolíci s velikými oběťmi zbudovali, to Husité zbořili*. Činili se tudy od některých výčitka církvi katolické, zejména papeži Martinu V. a císaři Zigmundovi, že násilím chtěli pobloudilých zpět uvést do lůna církve, musíme pravdě dáti svědectví i v tom ohledu, že nezamlčíme křivdy od Husitův činěné. Když pak se jedno s druhým nestranně porovná, vašeň ovšem tu i tam se nalezne, *ale na straně husitské naruživosti mnohem více rozpásány spatřujeme*, než abychom vše v jich jednání pouze blouznění náboženskému připisovati směli. Zejména bychom se nedivili, kdyby Husité jen proti těm byli sudlice a cepy své i meče obrátili, kdož sami s ozbrojenou rukou proti nim vystoupili; že však na bezbranných kněžích a řeholních mstyžádost svou schlazovali, že ani svatyň Božích od záhuby neušetřili, v tom nikdo Husitův hájiti nemůže, toť po všecky věky skvrnou nesmazatelnou zůstane.“¹⁴⁾

* * *

Že vůdce vojsk husitských *Žižka* má velkou vinu na výstřednostech vyznavačů kalicha, jest také jisto a nesporno. byť dějepisci dob nedávno minulých i našich snažili se jej všelijak omlouvati a vymlouvati. Vždyť jsou po ruce prameny, dle nichž *Žižka* i husity ku drancování klášterů¹⁵⁾ a ubíjení či upalování kněží přímo vybízel. *Svalovati všecko, co kdy husité proti katolíkům zlého učinili, prostě na ráz doby*, jest sice velice lehkým a snadným počínáním, ale *nespravedlivým*, obzvláště když činy katolíkův proti husitům vždycky se označují jako zášť, nenávisť a surovost, již prý dějiny neznají. *Tim odsouzení hodnější však ještě jest, bývají li prameny, jednající o řádění husitův, prostě umlčovány anebo silně v pochybnost brány, zatím co pramenům opačným plná víra se přikládá.*¹⁶⁾

Než již dosti o tom. *Věčnou hanbou vojsk husitských a jejich vůdce vždycky zůstane přímo nelidské zacházení s lidmi, kteří v ničem jim neublížili a pouze v tom se prohřešili, že chtěli pro své svědomí hájiti svobodu své katolické víry, tu svobodu, pro niž prý husité s celým světem se potírali, ale již ve skutečnosti první drzou nohou šlapali a ničili. Byla tedy svoboda svědomí*

¹⁴⁾ Dějiny diecése pražské, 227.

¹⁵⁾ Srovnej doleji ve článku: »Zpustošení kláštera žďáreckého« a jinde!

¹⁶⁾ Sr. doleji to, co uvádím o V. V. Tomkovi ve článku: »Vyvrácení kláštera sedleckého« a jinde!

husitům pouhou zástěrkou jich kacířských nauk a obhajování této svobody *maskou loupeživých chtíčů* a osobní nevázanosti. Názory tyto jsou sice smutné a bolné, ale pravdivé a pravdivě nezvratné, byť dějepisná suggestce, jíž většinou odkojen jest český lid a ještě více česká intelligence, proti nim se vzpírala a za zpátečnické je prohlašovala. Pravda nezná ustoupiti zlobě, jak krásně zapěl kdys náš báník

* * *

Ze všech řeholí husité *nejvíce nenáviděli cisterciáky*. Na tuto okolnost poukázal již *Jiří Crugerius*, kněz z Tovaryšstva Ježíšova, v cenném svém díle „*Sacri pulveres*“,¹⁷⁾ kde ke dni 20. srpna poznamenává: „Ze žádného řádu a ze žádné posvátné řehole, věřte tomu, kdo se přesvědčil, tolik duchovních Viklefité (t. j. husité) nepohubili mečem a ohněm, jako ze řádu cisterciákův nejen v Čechách, ale i na několika místech ve Slezsku a v Lužici. Ze žádného posvátného řádu tolik chrámů v ssutiny neobrátili a tolik řeholních domů nezničili — a cisterciáci mívali obyčejně nejrozsáhlejší a nejkrásnější kostely k nebesům se pnoucí, jak možno přesvědčiti se v Sedlci a ve Zlaté Koruně — tak, že již z rumů nepovstaly, jako zase ze řádu cisterciákův. Proč, tážu se, tak hrozně proti nim zuřili? Proč dopouštěli se tak krutého tyranství a proč znovu a znovu je páchali? *Protože cisterciáci*, pravím, jakožto *mužové příkladné horlivosti a učennosti kacířství jejich nejvíce se protivili*. Domnívali se tedy husité, že zasluhují přede všemi ostatními řeholníky ohně, ježto Husa, strůjce kacířstva a jeho nauku všude stihali a polemickými řečmi napadali, ba v Kostnici u svatého koncilu, jak jasno z jeho aktů, se nejvíce přičinili o jeho odsouzení k plamenům.“

Témuž *nasvědčuje*, ač v úmyslu nedobrém, i náš *Dr. Winter*, když píše: „Řeholníci, zvláště kartouzští a cisterciáci, byli z nejprudších nepřátel Husových a pokud mohli na př. v Sedlci i ještě po vypuknutí bouře štváli katolíky proti Husitům,“ nebo: „Daleko hůř nežli benediktini pochodili husitským převratem cisterciáci, jichž pyšný pater abbas Konrád z kláštera Waldsaského v kostnickém sněmě jináč se neukazoval veřejně nežli se 300 many“¹⁸⁾

Že cisterciáci stále a na *sněmu kostnickém zvláště proti Husovi vystupovali*, jasno zvláště z okolností, že *Štěpán z Pálče*, nejhlavnější odpůrce českého „reformátora“ vedle staršího¹⁹⁾ M. Jana ze Štěkna také odpůrce Husova, *náležel tomuto řádu ještě s celou řadou jiných bohoslovců*,²⁰⁾ *opatů a biskupů*. Však také husité

¹⁷⁾ Tak se obyčejně krátce cituje spis nadepsaný; »*Sacrorum pulverum inclyti regni Bohemiae et nobilium ejusdem pertinentiarum Moraviae et Silesiae*,« vydaný v Litomyšli »typis Joannis Arnolti a Dobroslavina« roku 1669.

¹⁸⁾ D. c. 693.

¹⁹⁾ Tak M. Jan ze Štěkna již roku 1405, ač jako kazatel betlemský horlivě zasazoval se o nápravu mravův, podal arcibiskupovi Zbyňkovi žalobu na M. Stanislava ze Znojma, co hajitele učení Viklefova . . .

²⁰⁾ Roku 1413 měla pražská fakulta bohoslovecká osm profesorů a z nich byli dva cisterciáci, totiž Štěpán z Pálče a bratr Matouš, cisterciák zbraslavský. O M. Štěpánovi z Pálče a M. Janovi ze Štěkna pojednám později ve zvláštních monografiích.

hroznou vzali za to pomstu. Všecky cisterciácké bohaté a vynikající kláštery po Čechách, Moravě, Slezsku a Lužici, ba i daleko za hranicemi vytloukli, spálili, kostely jejich rozbořili a mnichy buď upálili, pozabíjeli, pověšeli a umučili. I sám Štěpán z Pálče pravdě podobně rukou jejich sešel se světa.

Zuřivost vojsk husitských proti cisterciákům šla tak daleko, že ani ženských členů jejich nešetřila, kdežto klášterů, náležejících jiným ženským řeholím sice také nešetřila, ale členů jich chránila. Husité ženské kláštery cisterciácké právě tak vytloukali a ničili jako kláštery mužské a zabíjeli cisterciacky jako cisterciáky. Proto *není zcela pravdivo, co napsal Dr. Winter: »Řehole ženské (byly) šetřeny již v první ráně, a také potom od nejprudších Husitů jim dán všude pokoj. Nelze neviděti v tom jistou něžnost k ženskému pohlaví. Pražské jeptišky na první čas uvedeny všecky pod střechu kláštera sv. Anny, kdež přetrvaly bouři.²¹⁾ Vždyť v klášteře sezemickém a frantálském povraždili husité i jeptišky!²²⁾*

Jak cisterciáci byli horliví v hájení katolické víry proti husitům, svědčí příklad P. Augustina z kláštera sedleckého, faráře v Kutné Hoře. Sartorius píše: „Nesmím tu opomenouti, abych mezi slavnými horliteli za víru po otcích zděděnou nepřipomenul P. Augustina, řeholníka sedleckého, vynikajícího zbožností, učeností a horlivostí a duchovního správce v městě Kutné Hoře, proslavené stříbrnými doly, jenž roku 1419, když Táboři vyslanci svými zvali Kutnohořany ku přistoupení k nové víře, s těžkým srdcem, prudce rozbouřen nad tímto svatokrádežným požadavkem, svěřené své duchovní správě měšťany a obzvláště horníky z kazatelny plamenným napomenutím tak pro víru roznítil, že vyslance, podněcovatele to nových bouří do opuštěných stříbrných šachet ihned vmetli. A svaté toto nadšení v městě neochablo, ježto po několika nedělích noví sektáři v počtu asi šedesáti nebo více byli od Kutnohořanů za stříbro koupeni, a to právě obdivem naplňuje, a střemhlav zase do šachet vmetání. Při tomto skutku připomíná při dnu 13. září Crugerius své přání: „Kdyby i v ostatních, tak píše, městech českých stejně přísně proti novotářům se bylo zakročilo, v krátké době byli by bývali katolíci tyto viklefské sektáře vymýtili . . .“ Než rozhněvaní nepřátelé pomstili se za toto vmetání soudruhů do šachet krvavým vražděním řeholníkův.²³⁾ A takovýchto příkladů zajisté bylo více. Nemůžeme ovšem, dodávám ku slovům P. Sartoria, se stanoviska křesťanského schvalovati a také neschvalujeme, jednání horníků kutnohorských s husity, ježto naprosto se přičilo přikázání lásky, hlásanému Kristem, právě tak jako jemu se protivilo vraždění řeholníkův, drancování klášterů a svatyň katolických, ničení katolických památek a pronásledování katolíků vůbec, ale přece nemůžeme odepřítí faráři práva, aby své osadníky ku pevnosti ve víře a k boji proti bludům nevybízel. Že v dobách vášnivých a rozpoutaných, jakými počátky bouří husitských najisto byly, pře-

²¹⁾ D. c. 691.

²²⁾ Bude obsírněji doloženo při pojednání o těchže klášteřích.

²³⁾ Cistercium, bis tertium 695. nn.

mnozí vybidnutí ku stálosti ve víře vyložili si ve smyslu bojovném a zapomněli na lásku křesťanskou, ba dopustili se činů přímo jí odporujících, zodpovědnost za to za všechno v poslední řadě spadati musí a také v pravdě spadá na toho, kdo bouře roznítil a k nim podnět dal a nikdy na toho, kdo jen konal svou povinnost.

Než, ať již posuzujeme jednání husitův a cisterciákův proti nim vystupujících se stanoviska jakéhokoliv, tolik *pravdou zůstane, že husité byli úhlavními tohoto řádu nepřáteli.*

(Pokračování.)

Rekyně Perluška.

Melodram.

K upomínce na den 20. června 1430, kdy Táboři obléhali město Lehnici a řeholní sestra Markéta (Perluška) O. S. B. zachránila klášter Benediktinek, napsal JAN VOBORSKÝ.

Prolog.

Když Herodias divou vášní zmítána,
za tanec v závojích a v šperků nádheře
jen hlavu Janovu v odměnu žádala,
na zlaté míse v rudé krve podušce
tu milou svatou hlavu k radě matčině
zlovolné hrdé dceři darem přinesli!

Hasnoucí oko však k ní promluvílo v ráz
Božího hněvu mocnou těžkou výčitkou
a hněvu toho metla, bolu kopřiva
vášnivou ženu žhavě švihla v svědomí,
že před velmocí tajnou klesla v kolena. — —

Již zašly dávné věky, zašla staletí
a s bouřemi se často střídal klid a mír
a v světa dějin běh když mysl noří se,
co nalézá tu zla i dobra pospolu! —

*

Po české vlasti nivách prudký vichor vál
a rozdmychoval zhoubný požár se všech stran,
jenž z Kostnických vznik jisker oné hranice,
kde světský zákon ortel smrti vykonal.

Z těch jisker plamen sterých bouřných vášní vzlét
po Čechách plápolal a za hranice šleh
a všude stejnou budil rudou záplavu
nad ssutí klášterů a chrámů troskami,
nad rozvalinou klidných osad, hradů, měst
a svítil pochodní do krve potoků! — —

Těch žhavých jisker vášně zkázyplný snop
 byl smutnou úrodou na roli oseté
 ne pravdou Boží, ale bludným učením,
 a mistra mstitelé vždy přáli sobě jen
 jak krutá Herodias míti hlavy těch,
 kdo Bohu, Kristu, církvi věrni zůstali.

*

Však nastal velký den, kdy v kraji Slezanů
 rekyně zbožná přišla, aby za Sestry
 své hlavy šperk, své krásné oči složila
 obětí věčně slavnou za ně za všechny
 a hrdinnou svou myslí zachránila jim
 ráj klidu duší, jakým jejich klášter byl
 ve městě Lehnici. —

Tam stále toužily

a stále žádaly v svých tichých modlitbách,
 dle řádu Benedikta svatého se stát
 hodnými dcerami té církve Kristovy,
 již vzdorná zloba lidská chtěla vymýtiti. —

Ty modré oči, oběť Sestry Perlušky,
 než vyhasly jak hvězdy v hustých mlžinách,
 též promluvily tehdy jako Boží hněv
 a Hanuš Štír, jak smělý hejtman Táborů
 se nazýval, před tajnou mocí náhle kles
 a z kláštera šel v duši zlomen, bez hlesu. —

O Sestře Perlušce chci tedy vyprávět! — —

I.

Již dávno růžokvětý zčernal devětsil
 a orsej ztratil žlutých hvězdic zlatohlav,
 po vonných violách už hustý zbyl jen list
 a dávno větřík jarní rozvál v šír i dál
 sníh květů hrušní, nízkých starých jabloní;
 byl vlahý měsíc červen a byl blízek čas,
 kdy památka se slaví Jana Křtitele. — —
 U basinu, v němž pramen vodní zachycen,
 své větve starý jasan v husté loubí klad
 a po něm pnul se hbitě v sterých úponkách
 jak závoj sněhobílým květem vyšitý
 plamének drobný — něžně modrý rozrazil
 — lidé jej někdy také hadím očkem zvou —
 jenž s bělí chudobek se tulil v pažitě,
 se díval jasně kol a v cesty špalíru
 již v granátově lešklé štavné hrozny zrál
 keř ryvízu, v němž skryt a nikým nerušen
 maličký pěvec zlatohlávek hnízdo měl. —
 Tam fialový střevlík přeběh pěšinou,
 zde svižná babočka a žlutý otakar
 v rej daly se po bílých terčích kopretin. —

Po šedé zdi východní fronty kláštera
do výše pnulo se zahoustlé révoví
a vypuklou mříž v okně Sestry Perlušky
polibkem slunce z rána v květy procitlá
plnila symbolická bledá mučenka,
k níž nachové svou vůni nesly levkoje
z květníků s rudým křížkem v bílé polevě. —

Dál za zdí zahradní již pole byla jen,
na nich se žita zlatý sem tam vlnil klas,
jímž práci ruky pilné Bůh sám požehnal. —

Tak krása přírody se s klidem snoubila
a v tichu posvátném, jež všude vládlo kol,
sbor Sester řeholních žil v pravé zbožnosti
a dobrý páter Celestýn, též ze řádu
svatého opata, tam věrně pečoval
o stálou službu Boží, správu duchovní.
Byl věkem zkušený, jasným se duchem skvěl,
jen klášter Benediktinek byl jeho svět
a osou jeho žití vroucí modlitba
a vzpruhou v stáří Christi Imitatio. —

Teď vážně vracel se z procházky zahradou,
kde hysop líbeznou svou vůni rozléval;
mše ranní byla hodina a Celestýn
ku kázání se vždycky v tichu posvátném
pod starých stromů loubím připravoval rád. —

Za chvíli již se s věže rozezvučel zvon.
jenž do kostela ku mši svaté hlasně zval
a varhan preludium klenbou zavznělo. —
Sem rády měštky chodívaly Lehnické,
a mochejr, lindyš, drahé sukno flanderské,
u mnohých paní též rukávy se zlatem,
na hlavách karkule, teninkou tykytou
neb tmavým aksamitem lesklým zdobené
o zámožnosti žen těch byly svědectvím.
I ladné dcerky jejich, které pobožně
u lavic kostelních jak milých zjevů řad
— tak na zahradě září narcis úsměvný —
po boku matek svých již byly poklekly,
facouny lesklé měly plavých ve vlasech,
v jichž dlouhých vrkočích se vinul perlovec
a na sepjatých ručkách, jak květ pomněnek
zřít bylo prsténky s modravým turkusem,
růžence drobné z lesklých žlutých jakšteinů. —
Tak mile přioděny v svatý Boží dům
v neděli chodily sem Pána velebit. —

Při svaté mši vždy milá Sestra Perluška
zpívala k cti a slávě Panny Marie;
když »Ave« zapěla, toť jako stříbrných

kostelní klenbou zvonků hlas se vzhůru nes
na lehkých obláčcích z kadidla vonného
a varhan tklivý zvuk zněl, jako z blankytu
když ohlas skryté síly s něhou snoubí se
a Sestry řeholní i s Matkou Mechtildou,
jež abatyší byla vzornou v Lehnici,
vždy poslouchaly zpěv ten v zbožném ztišení.
Však byla Perluška jí dcerou nejdražší
a nejmilejší sestrou byla Sestrám všem —
kus modra nebes vložil v její oči Pán
a v hrdlo dal jí sladký nápěv skřivánčí,
by jak ten malý pěvec zlatým nad polem
všech duše krásným zpěvem k Němu vodila;
ty katolické paní z města Lehnice
již z pouhé lásky k tomu zpěvu krásnému
vždy rády lnuly ku všem Benediktinkám
a štědrou bývaly jim také podporou,
ať jedné muž prodával jemný bílý kment
a jiný zase kupčil v různém korení
neb norimberský na skladě měl pracht a šmuk
a krajek zásoby na límce, kolety,
ať sukna krájel, neb měl vína velký šenk,
ať učený byl, vzácný, nebo prostý muž,
vždy pro ženu byl Sestrám štědře nakloněn.

*

Po ranní svaté mši, jak každou neděli
s nadšením páter Celestýn vždy činival,
je všechny jménem Božím vážně uvítal
a po té promluvil k nim hlasem výmluvným
o ctností jasném světle, o tmách nectností,
o svaté Pravdě zjevné z Krista učení,
o spásy hroznu sladkém z Jeho vinice,
o černém bludu lidských myslí zmatených,
jež trním bodláčí jsou v cestě života;
tu rázným slovem hřměl prostorou chrámovou,
tam ze slov jeho dýchal lípy vonný květ,
a zbožná mysl všech se znovu hroužila
v zdroj svaté síly, spásy, víry nadšení,
jež v Božském Srdci velké lásky plápoem
všem věrným bdělým vyznavačům podal Ten,
Jež za lásku přibili kdysi na kříži!

* * *

Byl jasný, tichý den a milá pohoda
vábila z ulic města lid ven za brány
pokochat půvabem se smavé přírody
a ve břízovém háji chvíli posedět —
matrony tváří vážných polní cestou šly
a spokojeny byly, dobřeť chutnala

dnes šťávná pečeně na silné omáčce,
jež kuchyň naplnila vůní zázvoru —
šly ladné dcery jich i mladí synkové,
by z chrp a bílých svlačců věnce upletli
a čas jim rychle plynul v družné zábavě. — —

K večeru však se náhlý, divný obrat stal;
mrak velký temný vyvstal, vše se zchmuřilo,
vichřice přilétla, prach prudce zavířil
a v děsný sloup se vírem točíc, divá smršť
se hnala k městu, klasy v poli chumrajíc
a větve se stromů a prejzy říms a střech
jak lehkou smetl kolkolem všude metala.

Pak náhle zase ustala, však temnotou
— jak o půlnoci v chladném pozdním podzimu —
byl západ slunce kryt — a duše lidí všech
se rozsmutnily jakous hroznou předtuchou. —

Již příští den však záhy v ráz všem vysvětlil,
že metla blíží se té doby osudná,
ba že je blíž, než všichni dosud myslili,
ač časem bylo slyšet zprávy poplašné. — — —

*

Kam zrak jen pohlédl v kraj kolem Lehnice,
dým černý v kotoučích se ku obloze nes
a rudý plamen v divý rej se kmítal v něm. —
Svou návštěvu tak ohlásili Táboři. — — —

*

Než slunce večer blednouc zašlo za obzor,
již u bran Lehnice a stranou předměstí,
kde slabé byly zdi a tam kde klášter stál,
za ohněm oheň vzplál za hradbou vozovou.
Ruch v ležení se živý záhy rozpoutal,
na město namířen byl mnohý hrubý kus,
prak těžký metací ku bráně postaven,
hrot kopí, kosiřů již ostřil kopinník,
na štíty pevnil štítař nové řemeny
a polní zbrojír pilně mnohý chystal meč —
na letky dlouhých šípů hbitý lučištník
obratně lepil v úzkých prouzcích pergament,
řezaný z listů starých vzácných misálů
kdys dlouho pracně psaných písmem ozdobným.

Ve hlavním stanu k dlouhé vážné poradě
se sešel hejtmanů a starších valný sbor.
Touž dobou ve prostranné síni radniční
Lehničtí páni pilně radili se též,
jak město uchrániti těžkých pohrom zlých.

Po radě dnes tak vážně, zvolna domů šli
a nikdo nestavěl se v sklepě rathousním,
by svlažil rty své aspoň vína koflíkem,
neb osud města nyní všech byl osudem.
a jitro příští mělo o něm pevně rozhodnout. —

II.

Šel v tábor Heřman Cetric z Firstenštejna zván,
se dvěma radními za město Lehnici
s hejtmany Táborů a s jejich staršími
ve cti se smlouvati o pevné příměří. —
Měl z jelenice hebké žlutý kabátec
a dlouhý lehký šorcpelc s lemem z kožešin
kryl jeho statnou postavu — na řemeni,
jenž zdobně probíjen byl hustým kroužkovým
meč zavěšen měl s jílcem zlaceným.
Přes pancíř náprsní měl bílý bandalír,
helm prostý s volným visírem a bez péra — —
šel jednat o mír pouze a ne bojovat. —
Z dvou pánů radních Ruprecht Šenhans starší byl
již s vlasem stříbrným pod černým birýtem
a přioděn byl prostě v tmavý aksamit;
ve plášti šedém mladší Lorenc Hosnedr
byl svižně urostlý jak mužné síly vzor,
z broušené záhnědy měl sponu v opasku. —

*

Když došli ke stanu, kde černý praporec
s kalichem rudým vprostřed ranním vzduchem vlál,
hned Cetric zahovořil takto k hejtmanům:

»Proč naši zem jste přišli krutě soužiti,
či na těch velkých spoustách neměli jste dost,
jež v černé trosky českou obrátily zem
dřív rájem kvetoucí, teď dávné slávy hrob —
vím, perné že jest slovo pravdy slyšeti,
však pernější jest, pravdu mužně vyslovit,
když osudná hra káže, ve cti sjednávat
se s tuhým protivníkem o dar příměří
a ve cti milou zem, lid, statek chrániti
před zlými ranami, jež nezhojí se hned
a před zhoubou, jež potrvá vždy dlouhý čas!
Nad zemí nebohou se tedy smilujte
a velkou snad, však smutnou dodnes slávu svou
nemnožte nových béd a sází přívalem!« —

V odpověď slyšel Cetric s pány radními
sic rázná slova, ne však prázdnou beznaděj
»Měls prositi jen a ne mistrovati nás,
však příměří vám nechcem šmahem odepřít,
když Slezané se všude zjevně přiznají
k pražskému artikuli, kterým stavován

má býti každý mravům zhoubný zjevný hřích,
 a zanechají tanců, světských mumrajů
 a nestrpějí také nikde, nikdy též
 frejírek veřejných, neřestných panečnic
 a vybijou je všude z domů hampejzních.
 To žádáme a vážně chceme od vás též,
 a na tom když se v radě řádně snesete
 že provedeno bude všude ve Slezích,
 pak platíž příměří od Jana Křtitele
 do času středopostí roku příštího. —
 Teď po čtyři dny nutno pilně špižovat,
 by dál se hnula k Čechám hradba vozová;
 o vážném rozmyslu nás řádně zpravte v čas!« —

Tím jednání prozatím bylo skončeno. —

*

Však zevní roušky tužeb v mravní očistu
 a hříchů stavování, odklad neřestí,
 přec zakrývaly někdy slepou vášeň též
 a v sobě správný, řízný pražský artikul
 byl dosti ohebný, by hejtman Táborů
 a tím byl drsný Hanuš Štír, záludně hrál
 ba přímo bidácky o řeholnice čest.
 U předměstí tam kdesi poblíž kláštera
 dal chýlící se probourati městskou zeď
 a smělým vyzvědačem, jenž jak potulný
 se loutněř dřív o trhu v městě ukázal,
 jsa dobře zpraven, černý plán si stanovil,
 doufaje v srdci pevně, že se vydaří.
 Když Firstenštejn odcházel k městu z ležení,
 Štír zarputilec dávno s lidmi svými stál
 před vážně tichým domem Sester řeholních;
 však jenom sám, na fortnu hřmotně zabouřiv
 a starou udeřiv do hlavy fortnýřku,
 že křemenitou pěstí v ráz ji omráčil,
 jak ostříž vlétl v klášter.

Avšak ctihodná

jej vlídně uvítala Mater Mechtilda,
 k níž jal se s pošklebkem hned takto hovořit:
 »Jak spanilá jsi, Antikrista nevěsto,
 můj sladký kopuleť scvrklý anděli —
 a kdyby nebyl, věř mi, měsíc červen teď,
 tož myslil bych, veselý bujný masopust
 že kterous čertí babu v mumraj přistrojil
 a v jeptišský ji oděl závoj, směšný háv.« —

Prohlédnuv, že je jeho oběť zmámena
 slov neslýchané řeči prudkým přívalem,
 hned chutě pokračoval v drzých úštěpcích:

»Jak chřestíš svatým křížkem velkým, maličkým,
 z mosazi žlutavé a z bledé perleti
 co na prsou máš viset a za pasem svým,
 jak chřestíš růžencem z kuliček z klokočí,
 tak skoro se mi zdá, že slyším rolničky,
 v sluch jimiž hrál mi vyschlý směšný harlekýn
 v hábitu hodně pestrém jako strakapoud,
 když v krčmě klenuté u zelených dvou žab
 za vtipů žertěře a zvuků štěbence
 jednou si chudák on a jednou zase já
 s masitou kdysi skočil sólo krčmářkou,
 jež měla fěrtoch široký jak z chmele žok
 a knírek černavý jak dvorní panošík!
 Věř, kdyby huslař byl zde nebo pištěc jen,
 že v klobouk usmolený s pérem kohoutím
 rád hodil bych mu štědře lesklý bílý groš,
 bych dvorně v duet moh si s tebou zakroužit.
 Ty ničeho bys jemu nemusela dát,
 ni hubičku, o tu by nestál ani on,
 ni íci mu, kde dvířka bitá železem
 za sebou kryjí drahý žlutý, bílý kov — —
 ta tam to jistě nejsou, nic mi nebledni,
 ta vedou jen do úzkých tmavých sopouchů.« — —

*

Tak mluvil mstitel Husa, vlasti ozdobou
 a mučéníkem velkým jenž byl lidem zván
 a římských purpurů, císaře obětí,
 již tryzna krvavá se všude pálila
 na rozvalinách sterých chrámů, klášterů,
 nad mrtvolami sterých panen znectěných —
 byl lidem Mistr Hus víc nežli Kristus sám
 a svatým jej i lidská zvůle nazvala,
 hrůznou mu kladouc v čelo ohně svatozář.

Tak Boží bojovník se mluvit nestyděl,
 jak před ním nestála by žena, ctnosti vzor,
 Kristovy církve dcera zbožně pokorná,
 však poběhlý a lehkých mravů fraucimór!

Vždyť zloba proti Římu zuřila jak lev,
 když rozhněván zatřese hřívou mohutnou —
 a vstal-li tehdá lid ten, jak pán vůle své
 a měl-li v ruce žezlo, volnost svědomí,
 lev byl to, který nestrpěl kol sebe ráj
 a všude chtěl zřít jenom šírou hroznou poušť
 a slunce rudnoucí v závoji Samumu.

Ve mravním zrcadle když zříme dobu tu,
 na myslí tane pravda, že se přikrmí
 při lvu též potkani a myši s krysami,
 a všední život ukazuje ještě dnes,

jak bílý zářný líc svůj rmutný mívá rub,
jak orchidejí nach a květy oranží,
dřív nevěstina roucha krásná obruba
za krátko putují, kde stará leží smeť.

Nuž s takým hněvným lvem žil také hejtman Štír
a ten byl přec té velké doby hodný muž —
kdo za to může, že si oblíbil jen rub?

Když abatyši ztýral drzou řečí svou,
že vztahovala k němu ruce prosebně,
hned dál zas směle oratořil husita :

»Teď všechny přiveď sličné svaté dcerky své,
chci místo černé kvočny vidět kuřátka,
a po válečných dlouhých tazích, slaninou
kde zub svůj jenom mastil jsem, rád v zákusek
bych nyní spokojil se něčím jiným též.
Nuž, zvoncem svolaj je, však žádnou neschovej
mi nikam zrádně v černé doupě ďáblovo —
vím dobře, kolik římských modlárek všech máš
a rád bych zvěděl, zda ten chlapík v hrdlo lhal,
či pravdu měl, když humpnem vína opilý,
cos o Mechtildy luzných pannách vyprávěl!« —

(Dokončení.)

Maloměstští vlastenci.

(Obrazy ze starých časů.)

Píše VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

XVI.

Spolek „Svornost« zahájil svoji činnost schůzemi. V pivovaře u někdejšího »Orla«, nyní »u Svornosti«, se scházeli, čítali, zpívali, rokovali o veřejných záležitostech.

Pan hospodský u »Svornosti«, jemuž se místo dřívějšího »Orelský« nyní „Svornosta« říkalo, předplatil sám »Narodní Noviny«, tak jako tyto odbíral mladý sládek.

Četlo se a předčítalo, čas v malém městě šel ku předu tím svým klidným tokem denního zaměstnání, těch hodin strávených v práci, těch malých i větších starostí a radostí.

A světem šuměly perutě nové doby. Jako orlové letěly nové myšlenky, jako mraky tajily v sobě bouře, jako tyto čistily vzduch — — —

Nastal březen, březen roku 1848.

Volnost, rovnost, svoboda! Toto heslo letělo, ozývalo se, bouřilo světem — — Český lev povstal ze spánku — — Pochodeň nové doby zažehla i klidné střechy, tekla krev, zabouřil boj, stavěny barikády — —

Vlály prapory s českým lvem, hrdě vlály, tak jako povznášely se hrdě české hlavy. A klesla mnohá ta mladá hlava, mnohou hrud' projela kulka, mnohý mladý život obětován — — —

Dveře žalářů zavíraly se za mladistvými nadšenci, pouta svírala ruce, které pozvedaly zbraň, mladé mysli klesly — — —

Žaly letěly od královské Prahy po vší vlasti, tak jako prvé vítězná, povzbuzující píseň volnosti — — —

Národní gardy zřizovány ve venkovských městech, leč záhy staly se z těchto spolky pouze zábavné; byly rozpuštěny, prapory musely býti odevzdány a vráceny, po čase rozřezány, trapnější pohled byl na ně, než snad ve válce na prapory rozstřílené — — —

Se slzami v očích ukládány tyto smutné památky v městských úřadovnách, dávány do skříněk za sklo a říkalo se, že nejtrpčím jest snášeti porobu mysli, trapnějším než robota — —

Ale jásáno přec zase, že zrušena robota, že uvolněno selskému lidu, že stav selský nebyl více opovrženým, že bylo k očekávání, že zavítá pokrok i do odlehlých, zapadlých dědin, že nastane uvědomění vlastenecké, společná práce vstříc vzdělání a osvětě.

V našem městečku pod horami měli arci také národní gardu či stráž. Mladý pan starý byl hejtmanem či setníkem a paní Julinka věnovala praporu, jsouc za kmotru téhož zvolena, červenou a bílou stuhu s vyšitými slovy „*Národní stráž města*“ — *dar vlastenek * ských.*

Objednal jí tyto stuhý manžel z Prahy a zároveň pro sebe šerpu k šavli, tuto bílou hedvábnou s červenými proužky.

Když byla garda rozpuštěna, dal pan starý uniformu setnickou do divadelní garderoby i šavli a čáku, šerpu podržela si paní Julinka na památku. Než se rok s rokem sešel, použila té šerpy „národních“ barev co povijanu, zapovíjejíc do křestní peřinky svoje třetí dítě, dcerušku s velikou radostí uvítanou.

Nazvali sládkovi toto dítě po české spisovatelce Boženě Němcové tím krásným staročeským jmenem Božena a byli věru hrdí, že byla jejich Boženka první toho jména v městečku.

K Měřinským zavítal také čáp a donesl synáčka. Sládkovi byli opět za kmotry, ač paní Zhánilová dceři domlouvala, aby nedali dítě křtít po panu kmotrovi: Vilém, dala mu jméno otcovo: Jan, rozhodla se paní Nanyňka pro staročeské jméno: Jaroslav.

Paní Zhánilová se mrzela, že lidé jim to budou vykládati za pýchu a pak také proto, že se jí jméno vnučkovo jaksi pletlo na jazyku. Vyslovila, řekla vždy spíše »Bělohávkou« než Jaroslávkou; říkati Jaroušek neb Sláveček nelíbilo se Měřinskému, říkal, že škoda jest to krásné jméno komolit.

Paní Nanynce šla čepčářská živnost stále dobře, co měšťanky i bohaté selky zlaté a stříbrné čepce nadobro odložily, měla stále více práce a pouštěla se i do zdobených klobouků. Zajela si do Prahy, nakoupila formy a přípravy, několik klobouků hotových, ostatní obkroukala a pro potřebu maloměstskou to stačilo. Leč doznávala ráda, že pracuje raději čepce.

A nechala si říkati: čepčářka, to slovo: mašantmód znělo jí pitvorně a směšně.

Když se v památném roce 1848 utišily vlny veřejného života, tak prudce rozbouřené, tu počalo se opět přemýšletí na nějaké zábavy. Hráno divadlo a ochotníci pohřešovali obě paničky, sládkovou i čepčářku, že tyto k vůli očekávání těch rodinných nových květů nemohly vystupovati.

Ale nápomocny byly ochotníkům obě. Paní Nanynka ráda ušila, ozdobila, upravila, co bylo potřeba a paní Julinka zapůjčila ochotníkům ráda svoje šaty i šperky, na jeviště koberce, nábytek a co bylo potřeba.

Jeviště zůstalo u „Svornosti“, či jak se navyklo říkati u „Svornostů“.

To když byl spolek úředně rozpuštěn, zbylo panu hospodskému to jméno. Však se na ně zvyklo v městečku i okolí tak, jako dříve na „Orelský“ a hospodských děti se pouze ve škole podpisovaly a jmenovaly Fialovi, jaké bylo jejich pravé příjmení.

Ač se ochotníci k tomu chystali, nedošlo přece k maškarnímu, ani ku „skládání“ bálu, byla doba příliš vážná, absolutismus tížil příliš myslí lidu, i řeklo se, že ponechá se zábava na dobu pozdější, až bude zase trochu veselejší.

Malá Adlinka měla velkou radost nad Jaroslávkem, pyšnila se, že má bratříčka, takového hezkého bratříčka a došedši do pivovaru přela se se sládkovými hošíky, že jest jejich Jaroslávek hezčí než sládková Boženka.

Viloušek a Fanoušek hájili sestřičku Boženku a došla-li někdy s babičkou Horálkovou na besedu Horálkovic Bertička, tu bývala vyzvána za rozhodčí. A vždycky řekla, že je nejhezčí ona sama, Bertička a že by nechtěla míti bratříčka ani sestřičku.

„Do mámina plemene to dítě bude, tak sobecká“, vzdychávala paní Horálková.

„Chudák Alois“, říkávala Julinka. Bylo jí líto bratra, který býval čím dále tím smutnější, nemaje domácího blaha. Také počínal více pít. Neopil se, ale pozbyl rozumu, nehádal se, nebouřil, ale usednuv někde v hostinci, pil sklenici piva za sklenicí, podpíraje hlavu o ruku a kouře, neodpovídaje na otázky a oslovení, až odcházeje vrávoravým krokem, dával pozdravení.

Přišel-li do pivovaru, kde opravdu z toho pokojíčku za nálevnou „Kasina“ vlastenci „Besedu“ návykem učinili a místo zrušené „Svornosti“ si „Čtenářský spolek“ založili; tu nedopustili švagr Vilém i jeho otec, aby se Horálek tak zadumal, až byl lidem nápadným. Přisedli k němu, hovořili s ním a postěžovali si o svém domácím kříži, těšili ho, jak se dalo.

Zpěv na kruchtě i v Besedě a hraní divadla i čtení Horálka ještě těšilo, ač míval se ženou proto potyčky. Zdálo se totiž mladé paní Horálkové, že se jí neproказuje náležitá pocta, jak by jí co manželce v městě i cechu váženého mistra příslušelo. Často ještě předhodila manželku onen ples, kde s maškarním oděvem i s dárky k tabuli tak špatně dopadla a jak říkala, neprávem pomluvena byla.

Na staré Horákovy od té doby zanevřela na dobro, poukazujíc za každé možné příležitosti, jak jináče váží si rodiče sládkovi sestry Aloisovy, než rodiče tohoto jí samé.

Již nebylo v městečku tajemstvím, že u Horáků staří s mladými buď nemluví nebo se hádají.

Chtěla mladá paní překazit muži, aby nehrál divadlo, než to se potázala se špatnou. Jí na vzdory hleděl pokaždé hráti, byť i úlohu jen několika vět, ano nemrzel se, vejítí na jeviště pouze jako „stojan“, jak se říkalo. A to ho také nemrzelo, obléci se případně za sedláka, žoldnéře, žebráka, jak bylo potřeba. Tovaryš i učedník museli na jeho rozkaz také vždy jako „stojani“ vypomoci.

Pak chodil také Alois Horálek na všecky zkoušky, pamáhal při představení měniti dekorace, což vše bylo jeho paničce solí v očích.

„Nádenníka těm komediantům dělá, přece měšťan, mistr, starší cechu“, žalovala mladá paní Horáková své matce, která ji krotila, upozorňujíc hlavně, aby nespílala ochotníkům „komediantů“, aby si nezpůsobila v městě nevoli.

Leč mladá paní byla na ochotníky, jak pověděno, již od onoho prvního plesu rozezlena a nedala si říci. Vymyslila si, že manžel chodí na zkoušky k vůli dívkám ochotnicím, s kterými se prý páni nenuceně bavívají, leccos si k nim dovolující a snad že by mohla, ona, paní Katynka určitě pověděti, k vůli komu Alois chce vždycky sebou hráti.

Tehdy byla u Horáků zlá mrzutost. Alois se pohádal se ženou, zlostí uchvácen potloukl nádobí, jak při vaření večere se hádka strhla, co na kuchyňském stole stálo, oblékaje se praštil holí na stůl, až se plošina rozštípla a odešel do pivovaru, kde pil, až se švagr vrátil ze zkoušky divadelní a zvěděl od výčepníka, že pan mistr Horálek sedí v „Besedě“, nemluví a leje do sebe sklenici piva jednu za druhou.

Sládek domluvil Aloisovi a přiměl ho, aby šel domů. Alois šel, šel těžkým krokem, s těžkou hlavou. Švagr Vilém šel s ním, ač nerad. Leč myslil, že bude lépe, bude-li hledět manželky smířit, než aby se táhla mrzutost několik dní.

Došli, v oknech bytu bylo tma. Vešedším sdělila v kuchyni děvečka, že panička po odchodu pánově jí řekla, že odejde s Bertičkou domů, do dvora k rodičům.

Že vzala si sebou učedníka, který nesl lucernu, bylo tma a panský dvůr, kde byl Katynčin otec poklasným, byl vzdálen přes půl hodiny cesty. Že prikazovala jí, Marjánce, ať ničím nehýbá, ať nechá střepey po zemi, nezamete rozházenou mouku a zasmažku, neutře vylité mléko a vodu. Ať to její rodiče zítra uvidí, jak muž řádl. Že si je doveze a že jí zde jistě nenechají, že si vezmou ji i s dítětem domů a její věci odstěhují.

Marjánka byla rozumná holka, šla na poradu k staré paní Horákové.

Tato řekla, že nebude se do ničeho míchat, že manželé nepohádali se poprvé a že se zase smíří. Ale nabádala Marjánku, ať poklidí a dovaří večeri pro sebe, tovaryše a učedníka.

Že měly k této býti plíčky na kyselo a zaklechtaná zelná polévka, dovedla Marjánka dovařit, sloužila u Horálků již od svatby a znala, jak připravit ty odpadky masa, které řezník i všedního dne čeledi dopřál.

Pro pány byly schystány roštěnky, které Marjánka také do dělala a do trouby postavila, oloupavši do omáčky brambory.

Vymetla střepy, zanesouc je kousek za dům na silnici, kde že je kola jedoucích vozů záhy rozdrtila si myslila a dala tovaryši a vrátivšímu se učedníku večeri. Aby se jaksi odškodnili, že bude jim v několika příštích dnech špatným rozmarem mistrovým i paniným trpěti, přidala do polévky vejce a brambory místo do omáčky zvláště na misce omastila. Do omáčky ukrojili si chléb.

Alois vyslechl Marjánku netečně, sládek se musel smát důležitosti, kterou děvečka svému výkonu přikládala. Pochválil ji a přiměl Aloise, aby ulehnu. Vybídl Marjánku, ať uvaří pánovi černou kávu a když tato tak učinila a pak pana mistra se tázala, zda bude jísti roštěnky, zabručel Alois nevrle: „Sněz si to sama.“

Marjánka se usmála, odešla do kuchyně a když sládek odešel, zanesla tu zamítnutou večeri svým rodičům nedaleko bydlícím, kteří se tomuto nenadálému pochutnání nevzpírali. Veliký krajíc chleba ukrojila Marjánka k zakousnutí a pro otce donesla i trochu černé kávy.

Byla jináče poctivé děvče a nebyla by nic cenného odcizila, však častěji při mrzutosti mezi manžely se nejedlo a její chudí rodiče — nádeničili — si pochutnali.

XVII.

Druhého dne z rána Alois prospav se, stál v krámě u špalku a sekal maso. Byl zamračen a nebylo mu do hovoru, sotva pozdravy opětoval.

Starý pan mistr přišel hned z rána do krámu, aby místo syna s kupovači hovořil, maso chválil a přičinil se, aby nepozorovali synovu zamlklost.

Nebylo to poprvé a lidé činili to starému pánu k vůli, že se Aloise nevyptávali, proč jest tak zamračen.

Však, že se to dovědí, pomyslili si ti nejzvědavější, že poví tovaryš na jatkách, Marjánka u kašny mezi děvečkami a učedník na ulici mezi kluky, co se dělo, co dalo se očekávati.

Alois čekal, že přijde někdo od poklasných hned z rána. Nedočkal se. Zavolal Marjánku, odevzdal jí kus hovězího k vaření a řekl, ať uvaří třeba nějakou kaši.

Marjánka se jenom usmála. Však že uvaří tu kaši dobrou a tolik, aby jí pro rodiče zbylo, to si hnedle pomyslila.

Stará paní nedošla ani do kuchyně dohlédnouti, míníc, že by navrátivší se nevěstě nebylo to vhod.

Až pozdě odpoledne přijeli ze dvora. V kočárku taženém jedním koněm, kterého sám pan poklasný řídil, seděla paní Kattynka s matkou i malou Bertičkou. Vjeli do dvora a přiběhnivšímu učedníku odevzdal pan poklasný koně. Vešli do světnice, kde Alois zadumán seděl a kouřil.

A nyní nastalo vysvětlování, paní poklasná vykládala, jak se poděsila, když přišla dcera s dítětem za noci a tmy domů, jako prý vdova se sirotečkem.

„I vždyť bylo sotva šest hodin, to není noc a po tmě nešla, Honda nesl Lucernu“, řekl Alois ousměšně.

„Vy ženské hned ze všeho naděláte“, zabručel pan poklasný, kterému nebyla celá věc po chuti a který se dnes ráno s dcerou notně vyvadil.

„O to by nebylo, ale že musila před nima, před svým vlastním mužem, který má ženu přece chránit, utéci“, navazovala výčitky paní poklasná.

„Já jsem ji nevyháněl“, řekl Alois.

„Taky by ani nesměli, však zde má Katynka zač býti, vždyť je přece ve svém. Ale o to se jedná, že se na mou dceru nemusejí osopovat, rozbíjet nádobí, vyhrožovat —“

„To jsem neučinil. Ostatně panímámo, já myslím, že se my manželé porovnáme mezi sebou“, odsekl Alois.

„A to je svatá pravda. Vědí pane zeti co, oni by mohli s tím divadlem přestat, anebo ty Katynko se můžeš s tím smířit a bude pokoj“, řekl pan poklasný.

„Katynka pokouší a křivdí mi“, zabručel Alois.

„Ano křivdím, když vím, že chodíš na ty próby a tam se bavíte a smějete s těma ochotnicema, však se to ve městě ví, co se tam děje“, spustila paní Katynka příval předhůzek.

„Nic špatného! To by nebylo hodno vlasteneckých ochotníků. Já divadlo hrát budu a nepřestanu, kdybys ty chtěla hrát jako moje sestra a paní podstaršová, jen bych měl radost. Ale ty — tak klepy shánět“, zabručel Alois

„No, na tohle nevím, co bych řekla“, paní poklasná ohrnovala pysky.

„Tak neříkej nic, paimámo. Víte co ženské, uvařte si nákou tu cifryndu, zavolejte si panímámu Aloisovou a my se podíváme někam na pivo, pro pantátu se stavíme. Jdou Alois“, rozhodl spor před samým počátkem pan poklasný.

„Starý!“ rozlobila se jeho žena.

„Mají dobře, pantáto, půjdeme do pivovaru“, Alois bral si jiný kabát a svrchník.

A za chvíli již vycházeli, zavolali na starého pana Horálka a panímámu, kteří byli připraveni, že budou povoláni k vyrovnání manželského sporu.

Uznali oba rozluštění za moudré a za chvíli líbala se paní Horálková s paní poklasnou, jakoby tato byla přijela na návštěvu jako jindy.

Při svačině řekla paní Katynce několik ostrých slov poukazujíc, že někdy podezříváním žen jsou muži upozorněni na různé darebnosti, které by jim jináče ani na mysl nepřišly.

„Alois jim přeje parádu, přeje jim zábavy, přeje jim lepší kousek jídla, nemusejí se o nic starat než o domácnost, tož mu přejou to divadlo, když ho to tak těší. Lepší, když hraje divadlo, než aby hrál karty“, resolutně řekla paní Horálková.

„To mají pravdu, panímámo, ale když on pan zeť je někdy tak trochu grobián na ženu“, zaváděla zase řeč paní poklasná.

„Inu vždyť je řezník, ti jsou trochu tvrdší nátury. To si měli Katynko vzít tedy nějakého písaře, který je zvyklý z kanceláře oulisnosti a jak poníženým před pány, tak je snad poníženým před ženou. Ale jenom snad, slýchávala jsem vždycky, že takoví mimo dům poslušní mužové doma zase hodně poroučejí. K vůli tomu dítěti by neměly začínat hádky, je pak celé vyděšené“, řekla paní Horálková vážně.

Neušlo jí, že se synova tchyně až po vlasy zarděla.

Byl on pan poklasný doma také křiklounem a že musel před vyššími úředníky hrbit hřbet, vypínal za to k podřízeným i v domácnosti hlavu hodně vysoko.

Katynka co jedinačka byla arci jeho mazlíčkem, leč roztahy její i matčiny se mu protivěly. Za Horálka rád ji provdal, nedbal nyní jejích stesků a žalob, míně, že je v každém manželství tu a tam nějaká mrzutost a že na konec žena vždy muže poslechne.

„To je tak, co nedosáhne žena povolností, vzdory od muže nedosáhne. Něco se musí minout, něco svinout, k třetímu pomlčet. My ženské si tu mrzutost odpláceme, proto nám dal Pánbůh ty slzy, pomodlíme se a odpustíme. Ale mužští ti se na zlost napijou a třeba žena ještě uplakává, muž si již zase kouří a hvízdá a dávno již o své zlosti neví, když žena ještě vzdoruje“, rozšafně vykládala paní Horálková.

Paní Katynka trošku poňukávala, trošku mnula oči, ale nehádala se s tchyní a když k večeru otec přišel a Alois s ním zároveň, tu byla vlídná k manželu, hrála s Bertičkou a připravila dobrou večeři.

Když pak v neděli bylo divadlo, tu sama Aloise požádala, ať jí koupí lístek a byla vlídnou ku tchyni a švagrové Julince.

Byl zase na nějaký čas pokoj, až zase vzešla nová mrzutost a věru že Alois utíkával z domova do hospody stále častěji.

(Pokračování.)

Kardinál Newman.

Obraz konvertity dle H. Riesche spracoval Prokop Holý.

Podle známého slova, byt' nemálo také popíraného, vyváží prý učenec, jenž zasáhne s úspěchem v některý obor vědeckého bádání, celé svazky apologetiky. Více však oprávněnosti obsahuje slovo, že daleko více, nežli nejdůmyslnější spekulace theologů zmůže příklad muže, mravně i intelektuelně vysoko stojícího: jeho celý život stává se svědectvím pro víru, ku které se s napjetím všech sil duše propracoval, a jež mu přinesla mír a uspokojení.

Takovým mužem byl kardinál *John Henry Newman*, jež životopisci jeho právem nazvali »nejvýznačnějším duchem 19. věku,« — my arci dodáváme: po Lvu 13. blahé paměti.

Newman náleží jedné z nejzajímavějších epoch v církevních dějinách Anglie, — oné době vážného zápasení vynikajících theologů anglických o »druhou reformaci«, spočívající na katolických zásadách, — jejížto potlačování se strany anglikánských církevních úřadů mělo za následek renaissanci katolické církve v Anglii: neboť počet přestupů ke katolicismu, jež byly *bezprostředním* důsledkem konverse Newmanovy, páčí se na daleko více než tři sta.

Lady Blennerhassetová cituje v úvodu ke svému životopisu Newmanovu krátkou charakteristiku velikého kardinála, jež na první chvíli, — jedná se o *konvertitu*, tedy muže, jenž své náboženské vyznání *změnil*, — zaráží: »Žádná druhá bytnost nejeví se tak naprosto z jediného kusu litiny, s tak trpělivou odhodlaností z jediného balvanu vytesána, jako u kardinála Newmana.« Ale přečteme-li Newmanovy autobiografické memoiry: »Apologia pro vita sua«, jež nesou podružný titul: »Dějiny mých náboženských mínění«, — pochopíme plnou pravdivost onoho výroku. Newman změnil asi mnohý svůj názor, odložil začátečnické předsudky, spočívající na nedorozumění a nedostatku důkladné znalosti, ale *základní* směr jeho bytosti zůstal vždy týž. Neboť zkoumáme-li jeho theologické spisy, překvapuje důsledný, ve hlavních liniích ostře vystupující vývoj jeho názoru, — a poznáme tu, že přestup pro něho nebyl změnou víry ve vlastním slova smyslu, nýbrž toliko přirozené ukončení tohoto vývoje idejí. —

Newman narodil se v Londýně r. 1801. — Už za mladých jeho let shledati lze leccos charakteristického, — na př. klade velikou váhu na dogmata; píšeť sám ve své Apologii: »od 15 let věku mého bylo dogma základním principem mého náboženství,« — a to nepokládá nikterak za něco lhostejného, *kterým* dogmatům, jakým náboženským názorům člověk holduje, — dle jeho mínění jest »*náboženský omyl sám v sobě nemravné povahy.*«

Newmanův zájem o theologii probuzen byl dosti záhy rozličnými spisy kalvinistické tendence, jež mu do rukou přišly na podzim r. 1816. Essaye Thomase Scotta přesvědčily jej o pravdě dogmatu o Bohu Trojjediném, k jehožto oddůvodnění učinil si — v 16. roce věku! — sbírku citátů, jež opatřil vlastními poznámkami. Současně naučil se četbou Milnerových církv. dějin milovati staré Otce církevní, — a tato záliba stala se jednou z hlavních příčin jeho konverse; dle vlastních jeho slov přivedli ho *Otcové* ke katolicismu.

Z této doby horlivé četby duchovní datuje se myšlenka, na chlapce jeho věku jistě zvláštní, že Bůh povolal ho k životu bezmanželskému (single life). Avšak také předsudky proti Římu, v Anglii tak rozšířené, nutno vysvětliti touto četbou mladých let, — pojednáním Newtona o prorocích, kdež papež označen jest jakožto antikrist, od Daniele, Paula a Jana předpověděný. Poznání nepravdivosti této a jiných idejí, jež dlouho ochromovaly jeho soudnost, spojené s přesvědčením, že mnohé, co v katolicismu zaráží, není leč lidový zlozvyk, a tudíž nenáleží k jeho vlastní podstatě, — to jsou *jediné značnější změny* v jeho sta-

novisku ke katolické církvi, jejíž dogmata věřil ponejvíce *dříve* ještě, nežli k ní i zevně náležel.

Po víceletém namahavém studiu na Trinity-College v Oxfordě byl Newman zvolen za fellova kolleje Orielské, tomto velehradu duševního života Oxfordského. Obcování se soudruhy a učiteli tamními, jako Whateley, Keble, Froude, Pusey a j., bylo pro něho výtečnou školou v samostatném, logickém myšlení, nebo hlavní předností kolleje Oriel byla snaha po přesnosti v myšlení i vyjadřování. V náboženském ohledu nenáleželi fellowové ani k »High Church«*) ani k »Low Church«,**) nýbrž tvořili zvláštní třídu pro sebe. Pod jejich vlivem — zvláště Whateleyovým počal — dle vlastního přiznání — stavěti intelektuelní přednosti nad morální a upadal v proud liberalismu.

Ale také některým katolickým pravdám naučil se v tomto kruhu: oproti stěžejnému dogmatu protestantismu, jež Písmo Svaté vyhláší za jedinou autoritu, zastával Hawkins názor, že bible *neučí* doktrínám, nýbrž že slouží toliko k jejich *dokázání*, tak že theologové musí bráti útočiště k formulářům církve, ke katechismu, ke *credu*, jinými slovy ke *tradici*. — A rovněž tak málo protestantským bylo Whateley-ovo pojmání církve jakožto samostatné, *viditelné* společnosti s vlastními právy a přednostmi, — pojmání, jež Newman r. 1833 v několika traktátech (čís. 11., 20. a 47) obšírněji rozvinul. Blanco-White, bývalý španělský kněz, přestoupil k anglikanismu, pozoroval už začátkem dvacátých let Newmanovu náklonnost ke katolicismu, tehdy arci zcela neuvědomělou, a později, kdykoli tu či onu jeho thesi potíral, říkával, že jeho názory ho asi dovedou »k římskému bludu«, — prorocťví to, jež Newmana v oné době prý velice popuzovalo.

S tichou, posvátnou vážností přijal Newman r. 1825 anglikánská svěcení, byl nejprve pověřen duchovní správou jedné farnosti Oxfordské, u sv. Klementa, — ale již r. 1826 jmenován byl tutor, t. j. akademickým učitelem na kolleji Orielské. Dvě léta později otevřelo se zbožné jeho horlivosti ještě větší pole činnosti, na němž dospěl k vzácnému uznání: stal se vikářem a kazatelem při kostele St. Mary, přináležejícím ke kolleji Oriel, a konal tento úřad, — sobě ku slávě, posluchačům k požehnání až do r. 1843. Patnáct universitních kázání a osm svazků Parochial and Plains Sermons, obsahu více nábožensky praktického nežli doktrinářského dokazuje jeho tvůrčí činnost na poli homiletiky. Newman byl nejhledanějším, nejslavnějším řečníkem Oxfordu. Jeden současník jeho — J. F. Russel — sděluje (r. 1837) o něm, že všechny talenty university přicházely ho poslouchati, a dodává: »říkalo se, že jeho triumf nad duševním světem Oxfordským jest dokonalý.« V těchto přednáškách je zvláště nápadným katolické smýšlení Newmanovo, — a tak mohla biskupská censura po jeho obrácení dáti jim své »imprimatur«, a nebylo třeba ani žádati značnějších změn.

O prázdninách r. 1828 začal Newman pročítati církevní Otce chronologicky. Jakožto ovoce těchto studií povstaly mezi jiným

*) »vysoká Církev«, více katolisující; **) »široká Církev«, více protestantsující.

jeho »dějiny Arianů ve 4. století«. Velká církev Alexandrijská, filosofie Klementova a Origenova budily v něm podiv, a on srovnával čerstvé síly oné epochy se stavem anglikánské církve jeho doby, jenž ve mnohém ohledu budil starosti.

Na středomořské cestě, podniknuté s Hurellem Froude a a jeho otcem poznával Newman prvně příslušníky cizích vyznání z vlastního názoru. Řím vyvolal v něm pocity odporu, staré předsudky ho opět ovládly a on viděl (dle jednoho listu jeho citováno), v sídle papežství »velikou protivnici Boží, čtvrtou říši«.

Zvláště velice se Newman — zcela pochopitelně — zarážel a pohoršoval uctíváním Svatých se strany Italiánů, — připadalo mu demoralisující tak jako polytheismus, — ale přece uznával, že nikoliv na církev, ale na lid spadá vina, »že porušili to, co samo v sobě je dobré.« Přesně rozeznáváje katolické od římského, zachoval k tomuto plnou spravedlnost, a uznal hluboké »substratum« pravého křesťanství v Itálii; vlastní *vnitřní* život katolicismu zůstával mu dle vlastního jeho přiznání skryt, ježto se nikterak nenamáhal jej poznati. Uprostřed krás jihu při rozptýlenosti myslí cestou vytrysklo více vážných, náboženských básní, ale myšlenky jeho zaměřovaly se hluboce církevními záležitostmi domoviny. Hurrell Froude i Newman v Římě navštívili Wisemana; když je tento pozval, aby ještě jednou do Říma zavítali, odmítl Newman slovy: »Máme dokončiti velké dílo v Anglii.« Bystrozraký budoucí velký kardinál řekl tehdy, že ode dne návštěvy obou Anglikánů ani na okamžik nebyl v pochybnosti, že pro Anglii nastala nová doba. Mezi cestou Newmanovou neblahé poměry církevní v Anglii se ještě zhoršily. Polovice anglikánských biskupství v Irsku byla parlamentním billem (zákonem) r. 1833 zrušena, a byla obava, že v tomto skutku dlužno spatřovati počátek éry pronásledování. William Palmer načrtl temný obraz oné doby slovy: »Naším církevním knížatům hrozilo nebezpečení od státních ministrů. Mnozí praelati přáli změnám v liturgii, mnoho rozšiřovaných brožurek doporučovalo odstranění Credo aspoň pro veřejnou bohoslužbu, a naléhalo se hlavně na škrtnutí vyznání víry Athanasianského.«

14. července 1833 konal Keble kázání proslavené pod titulem »národní odpad«, v němžto napomínal každého sluhu církve, aby se v přítomných dobách krise věnoval toliko její službám. Toto kázání bylo východiskem »hnutí traktatového«, jež sledovalo cíl, krátkými důtklivými, vyzývavými brožurami (tracts) potírati falešnou svobodu myšlení a princip protidogmatický, — hájiti liturgii a prohlubovati život náboženský. Plán tento vyšel od Newmana, Froude a Keble-a, — jich vůdčí myšlenkou byl návrat ke theologii, zakládající se na pracírkvi, jak ji hlásali anglikánští theologové 17. a 18. (nikoli 16.!) století: Bulla, Lawa, Kena, Andrewesa, Wilsona, Lauda.

9. září 1833 vyšlo první z »časových pojednání« (tracts for the times), sepsané od Newmana, obrácené ad clerum, napomínající jej, aby byl pamětliv pravého základu, jenž zbudován je na autoritě kněze, totiž apoštolské posloupnosti, — a aby nezůstávali lhostejnými ku přítomným bídám církve.

Celkem bylo vydáno během osmi let 90 úvah, — z nich třetina pocházela od Newmana, ostatní od Keble, Puseye, Froudea, Bowdena a j. Většina brožurek platila záležitostí vnitro-církevním, — mezi tím vycházely výtahy ze starších anglikánských theologů a překlady z Otců církevních, — později (tr. 71., 72., 79.) obsahovaly i rozpravy s římsko-katolickými kontroverzialisty, mezi nimiž nejznamenitější byl Wiseman, zatím vrátivší se do Anglie. »Časové úvahy« vycházely sice anonymně, ale jich autoři byli brzy uhodnuti, a theologicky jich směr nazván: Newmanismus, nebo i zlomyslnou hříčkou slovní: Newmania, neboť protivníků nebyl nedostatek. (Po obrácení Newmanově neslo hnutí katolizující vnitř »vysoké církve« jméno Puseyovo — Puseyism —, arci proti jeho vůli.) Newman se brzy na to připravil, že bude nazýván »Římanem«, — a skutečně byla tato výtka často mu činěna.

Arci mířiti k Římu, nebylo tehdy ještě nikterak jeho úmyslem, — jeho spisy naopak obsahovaly mnohou příkrou obžalobu proti Římu — ale také mnohé obdivující plné místo ve prospěch systému římského. (Na př. tr. 71.) Zdůrazňoval přibuznost anglikánské i katolické církve v učení o Trojici, o Vtělení, dědičném hříchu, nadpřirozeném působení milosti ve svátostech, a třebaš mu leccos římského, zvláště úcta svatých, bylo nesympatickým, stál přece od lutheranismu rozhodně dále nežli od katolicismu. Otevřeně vyznal jednomu z přátel, že se naprosto nestará o říšský sněm Augsburský, a odmítá označení »protestant« v tom smyslu, v němžto se ho obyčejně užívá, — ba proti protestantskému učení o ospravedlnění napsal vlastní dílo: »Essay of Justification.«

Dle Newmana — ač nebyl první, jenž stanovil tuto theorii — měl anglikanismus nastoupiti cestu střední, mezi římsko-katolickou a protestantskou církví, ve shodě co možná nejdokonalejší s naukami Otců Církevních (tr. 38, 51, 71, 82, 90; a »prophetic office of the Church viewed relatively to Romanism and popular Protestantism). Tomuto názoru stavělo však 39 článků, symbolum anglikánské církve, jež považovány byly vždycky jako výslovná protiva proti Římu, veliké obtíže. Newman to cítil dobře. Od r. 1826 přemýšlel o výkladu, jenž by čelil námitce, že tyto články prý jsou s učením katolickým nesrovnatelný, — a tak 27. února 1841 vyšlo jeho proslulé pojednání (tr. 90.) »remarks on certain passages of the thirty nine articles.«

Vycházeje z přesvědčení, že články ty jsou jen volně nahozeny a spojeny, tak neúplné ve svém složení a dvojsmyslné ve svém významu, že potřebují zvláštního výkladu, praví Newman v tomto pojednání, že autoritou, o niž tu jde, může býti toliko církev katolická, jedna svatá apoštolská církev dle Credo, církev Athanasiova, Ambrožova, Augustinova; nebo má-li anglikanismus míti nárok na to, že je pokračováním praví církve v Anglii, musí v jeho formulářích žíti nauky Otců. Tendence traktátu nesla se tudíž k tomu, aby byl podán důkaz, že při opatrné interpretaci ony články nejsou na odpor učení katolickému, nýbrž, třebaš i některým římským dogmatům odporují, nesou se většinou jen proti výstřednostem římských nauk. Byloť oněch 39 článků jako symbolum anglikanismu r. 1562 potvrzeno na synodě londýnské,

kdežto dekréty koncilu Tridentského byly teprve o dvě léta později prohlášeny; a z toho dle svého názoru právem dovozuje Newman, že symbolum nebylo namířeno proti formálním dogmatům. Při tom arci skýtá výklad mohých článků — na př. 11., 12., 13., 22. — velkou obtíž, tak že by se mohla argumentace Newmanova považovati za sofisticky vyumělkovanou, kdyby se nemohl odvolati na prayer-book, a na homilii, doporučenou v čl. 35., jež skutečně obsahují mnoho katolického.

Newman byl si dobře vědom, že články symbola katolický výklad toliko strpí, ale nikterak k němu nesměřují. Neboť ti, kdož je utvořili, byli protestanty! Ale on necítil se povinným bráti je v tom smyslu jako reformatoři; podle náhledu svého — i přátel jeho — nezašel dále, než dopouští slovné znění článků těch.

Traktát 90. vyšel 27. února 1841, a vzbuzoval brzy v celé zemi vzrušení, tak že i sám House of Commons si toho všiml. Za několik dní vypukl boj proti traktarianům. Newman přiznal se jako autor oné brožury, a odvolával se při hájení svých názorů na velké anglikánské theology Bulla, Lauda, Taylora, — nechal však dle přání svého biskupa Dr. Bagota další diskusse. Proti traktarianům vyslovoval se jeden biskup za druhým. Provost (roktor) kolleje Orielské šel tak daleko, že kandidátům kněžství bude vystaveno potřebné vysvědčení jen pak, jestliže traktát 90. výslovně zavrhnou. Odsouzení biskupů stihlo Newmana těžce, neboť individualism zbavený autority byl mu cizí; biskup byl mu papežem, jehož nejnepatrnější slovo ex cathedra mělo proň veliký význam. V tom právě spočíval rozhodný rozdíl mezi ním a Puseyem, že v biskupech spatřoval vrchnost Bohem zřízenou, orgány učitelského úřadu, representanty anglikanismu, tak že jejich censura byla největšího dosahu, — kdežto Pusey kladl velmi malou váhu na souhlas církevní vrchnosti.

Téhož roku stihla Newmana druhá rána: Král Bedřich Vilém IV. poslal v létě 1841 pana von Bunsen do Anglie, aby tam sdělil návrh jeho, by byl v Jerusalemě ustanoven anglicko-pruský biskup, opatřený jurisdikcí jak nad členy církve anglikánské tak i nad pruskými protestanty, a mající právo ordinovati Němce, kteří by podepsali i 39 článků i augsburgskou konfesi. Návrh ten byl přijat; a tak se prohlásil anglický episkopat nejen proti katolickému učení, ale i přímo s protestantismem se spojil. Proti opatření tomu vydal Newman slavnostní protest, odůvodněný tím, že anglická církev zadává tím nárok, býti počítánu za ratolest církve katolické.

Nyní následovaly těžké doby vnitřního zápasu a vážného sebezkoumání. Bázeň, že spása jeho duše je trváním v anglikanismu v sázce, trápila Newmana nevýslovně — ale přece pořád se nemohl odhodlati, přestoupiti k církvi římskokatolické, neboť zarážela ho úcta, jakou prokazovala Blahoslavené Panně; a přece zdálo se mu »náboženství bez církve tak nepřirozené, jako život bez potravy a oděvu.«

Roku 1842 vydal se do Littlemoru, statku patřícímu ke St. Mary, a vedl tam s několika soudruhy téhož smýšlení jakýsi klášternický život v přísné askesi a horlivé modlitbě; hodinky

breviře, jenž mu byl už dávno velmi milý, byly recitovány společně, ač ve sledu článku, jenž zakazoval vzývání svatých, užíval nepřímé formy: oret pro nobis. Hlavní jeho zaměstnání záleželo v překládání sv. Athanasia, což byl nejcennější příspěvek k podniku od něho a Puseye v život vyvolanému, aby náboženské pochyby, názory a mravy první křesťanské církve byly uvedeny do církve moderní. Ale i tato jeho idea narazila na odpor; tak jako o »tracts of the times«, tak i o vydávání Otců se říkalo, že »by vedly k tomu, státi se katolickými, dřív nežli by se to poznalo.«

Tento překlad Newmanův vedl ho k dějinám Arianů, a tu narazil na týž zjev, jenž mu byl nápadným už u monofysitů: postavení haeresí oproti prvotní církvi nápadně mu připomínalo postavení anglikanismu vůči Římu. S přesvědčující jasností poznával, že protestanté podobají se zcela arianům, Anglikáni poloarianům, Řím však že povždy zůstával neochvějný, nezměněný.

Jeho zoufání nad anglikanismem a rostoucí přichylnost k Římu lze nyní vždy častěji sledovati v jeho dopisech důvěrným přátelům. Ponenáhlu padla i poslední jeho námitka proti Římu: listy a knihy, jež mu posílal přítel jeho, Dr. Russell, dokázaly mu, že italský způsob úcty Mariánské není překážkou, a že i římsko-katolická církev nechává člověka s Tvůrcem jeho: solus cum solo.

V únoru r. 1843 uveřejnil Newman odvolání dřívějších příkrých nájezdů na Řím, a vzdal se téhož roku i svého místa u St. Mary. Ale ku přestupu nemohl se pořad odhodlati, ba chránil se i obcovati s katolíky, aby ku pravdě dospěl bez vlivů zevních. Předsevzetí však vésti život vždy světlejší, a nesouditi kriticky o církvi, pomalu už mu nestačilo.

Roku 1845 počal Newman jakožto poslední rozhodující sebezkušku psáti essayi o rozvoji učení křesťanského. Vycházel při tom z náhledu, že rozšíření, vzrůst křesťanského vyznání víry byl naprosto nutným; přirozenosti ducha lidského odpovídalo úplně, že ku pochopení velkých idejí bylo třeba hodně času. Nejvyšší, nejpodivuhodnější pravdy nemohly býti přijaty najednou, třebas světu sděleny byly od inspirovaných učitelů jednou pro vždy, — nýbrž potřebovaly tím důkladnějšího prohloubení myšlenek, poněvadž přejaty a dále šířeny býti měly od duchů nikoli inspirovaných, totiž lidských. Z chronik minulosti vystupují smělé obrysy učebné budovy, třebas ještě nedokonale, nezřetelně, ale přece už pevně stanoveny a nelze je přehlédnouti. Aby pak se uprostřed bludů mohlo rozhodnouti mezi rozvojem a porušením těchto původních základních linií, je třeba bezpečných kriterií. Newman stanoví těchto kriterií sedmero, a to: zachování typu nebo ideje, kontinuita základní myšlenky, schopnost přizpůsobiti se, dřívější anticipace (pozdější formy), logický důsledek (t. j. rozvoj jednoho učení k jinému tak, že přejme-li se prvé, nelze popřítí druhého), přídavky zachovávající a konečně nepřetržité trvání, (neboť porušení, korrupce trvání delšího nemá). Zkoumání křesťanských pravd všech dob i vyznání podle těchto kriterií ukázalo brzy, že ze všech existujících soustav nynější společnost

víry římské představuje nejtěsnější přiblížení k církvi Otců. Jako blažené, svobodné oddechnutí znějí poslední slova práce, (jež zůstala nedokončena): *Nunc dimittis . . .* Nyní propouští Pane služebníka svého podle slova svého v pokoji; nebo spatřily oči mé spasení tvé! —

A nyní už nebylo pochybností ani váhání! 8. října 1845 — dva dny po dopsání oné *essaye*, — psal Newman více přátelům, že čeká kněze řádu *passionistů*, P. Dominika. »On neví, — píše, — ničeho o mých úmyslech, já však zamýšlím vyprositi si od něho přijetí do stádce Kristova.« — Ještě jednu noc strávil celou na modlitbách, — a toto přijetí — ještě se dvěma stoupenci Stantonem a Bowlesem — stalo se v tichosti a prostě skutkem.

10. října přijali všichni tři konvertité z rukou P. Dominica Barberi svaté přijímání. »Nepozoroval jsem v sobě nijakou intelektuelní nebo mravní změnu při konversi své — ani jsem si neuvědomil, že bych pevněji věřil v základní pravdy zjevení, nebo pocítoval větší sebevládu a vroucnější pobožnost; ale bylo mi to, jako vplouti do přístavu po bouřlivé plavbě, a štěstí mé trvá od té chvíle až do dnešního dne« — psal r. 1865. A ve své *Apologii* píše (str. 147). »Přijetí těch článků víry, jež nejsou obsaženy v anglikánském vyznání víry, nedělalo mi obtíží . . . Říkává se, že učení o předpodstatnění je těžko uvěřiti; já mu věřil dříve ještě, nežli stal jsem se katolíkem, ale ani to nebylo těžkým, jakmile jsem uvěřil, že katolická církev, jež prohlašuje učení to za zjevené, je orakulem Boha.« Těmito prostými slovy líčí Newman svoji náladu při závěru svého dramatu duše, jež celý theologický svět Anglie po léta byl zaměstnávalo. Třebas nebyl jeho odchod z církve anglikánské, jež tím dle výroku Disraeliho upadla v kolísání, nijakým překvapením, působil přece »jako rána hromu.« Pusey psal: »Je to snad největší událost od rozluky naší církve.« On a jiní šlechtně smýšlející Anglikáni neodepřeli mu, ač ho ztratili, nikdy svoji úctu v lásku. Tak velkou viděl Pusey v Newmanovi osobnost, že spatřoval v něm jakýsi spojující článek mezi církvemi: »mohlo-li co (katolíkům) otevřiti oči pro to, co v nás je dobré, nebo mohlo-li co u nás nesprávné předsudky proti nim zeslabiti, je to existence takového ducha, jenž v naší církvi vyrostl k tak veliké zralosti, a nyní do jejich církve byl přesazen.«

Arci — i nepřátelské hlasy bylo slyšeti; říkalo se, že Newman se zbláznil, anebo není od toho daleko, tak že mnozí lidé skutečně se skoro báli ho navštívit. Říkalo se docela, že nevěří ani v katolické články, že se zjeveného náboženství vůbec odřekl. Anglikáni, předpojatí hrubými předsudky, považovali to číře nemožným, aby správnou cestou mohlo to jíti, aby učeností tak vynikající theolog přestoupil k církvi katolické; na ctižádost, pozemské pohnutky při tak stísněném postavení katolíků v Anglii se tehdy mysliti nemohlo, — proto musel tu dle jejich náhledu býti v pozadí nějaký defekt duševní.

Hledaje toliko pokoj duše, k vůli němuž přetrhal nejmilejší svazky, — byl Newman naprosto vzdálen úmyslu hráti nějakou zevní roli, a skutečně s počátku se rozhodl, že chopí se nějakého

povolání světského. V únoru r. 1846 rozloučil se s přáteli Oxfordskými, ale k pozvání Wisemanovu přišel k němu do Oscottu. Wiseman udělil mu svátost bířmování a téhož roku také nižší svěcení. Podle jeho rady podnikl cestu do Říma. Tam přijal r. 1847 skrze kard. Fransonia svěcení na kněžství, — a papež Pius IX. schválil jeho plán, založiti v Anglii oratorium podle pravidel sv. Filipa z Neri, — ba ustanovil ho za představeného této nové řeholní společnosti. Sídlo své položilo nové oratorium nejprve v Birminghamu (Alcester-Street), — od roku 1852 pak v Edgbastonu.

První dílo, jež Newman po svém přestupu vydal, byla historie konvertity »Loss and Gain« (r. 1848), nepřímé to vypsání jeho duševních pochodů. — Brzy na to vyšel pode jménem »Sermons for mixed congregations« prvý díl jeho katolických duchovních řečí. Vlastně zasluhují toto jméno už jeho oxfordské přednášky, any hlásají výhradně katolické pravdy a jen velmi zřídka prozrazuje nějaký obrat anglikána. Jakožto kazatel náleží Newman nesporně k vynikajícím veličinám všech dob i národů, jak pro bohatství duchaplných myšlenek, tak i krásnou řeč svých kázání, a je v nich patrna neobyčejná zběhlost v Písmě svatém, důkladná znalost lidí, ušlechtilá životní moudrost a pravdivá, hluboká zbožnost, prázdná vši fráse a sentimentality.

Tože platí i o Newmanových konferencích. První obracel jako superior Oratorianů r. 1850 na své bývalé soudruhy ve hnutí traktátovém; snažil se vysvětliti a odstraniti obtíže, jež anglikány zdržují od spojení s církví katolickou. — Na to roku 1851 následovaly přednášky o přítomném postavení katolíků v Anglii, různé to satiry na pomluvy a předsudky, kolující v Anglii o katolících; předsudek označil Newman jako životní nerv protestantských názorů. Roku 1852 vydal řeči »o účelu a způsobu výchovu universitního«; měl je Newman v Dublině, kamž byl povolán, aby se stal rektorem katolické university, jež se tam měla založiti. Přání jeho, výběr katolické mládeže anglické převést do Dublina, se nesplnilo pro odpor Angličanů proti všemu irskému. S druhé strany pak i biskupové irští ukázali málo ochoty k němu, Angličanu a konvertitovi, a tak úspěšná činnost byla znemožněna.

Po víceletém »válečném tažení«, — jak nazval Newman své působení v Dublině, — vrátil se do svého milého oratoria, a založil v Edgbastonu školu dle vzoru velkých veřejných škol. Zamýšlel tím podati výslovně katolickou, ale také spolu anglickou výchovu, ježto katolické školy pravidelně neodpovídaly zcela národní individualitě. Plán jeho zříditi oratorium v Oxfordě stroskotal.

V jedné ze svých přednášek vyslovil velký Oratorian, jaký by si přál život: v nerušeném klidu, se všemi lidmi v pokoji... přemýšletí o věčnosti. Ale takový klid světa vzdáleného, do nadzemí obráceného života popřán mu nebyl. V lednu 1864 vyšel v Maxmillanově Magazinu článek, jenž vlastní kousavostí v pochybnost uváděl pravdivost svých slov: »Pravdivost nebývala nikdy ctností římského kléru. Dr. Newman učí, že není jí ani

třeba, nýbrž že lesť má býti zbrání, již poskytlo nebe svatým.* Anonymním pisatelem těchto řádek byl profesor dějin Karel Kingsley, vášnivý protivník katolicismu, (jehož syn ve svém románu »historickém« Hypatia tak snížil památku velkého Alexandrinského učitele církevního, sv. Cyrilla Al.) V polemice, která se rozvinula mezi ním a Newmanem, dospěl tento k rozhodnutí, že sepiše historii svých náboženských názorů. Jakkoli se mu to vnitřně protivilo, chtěl přece nechati svět nahlédnouti do pochodu myšlenek a duševních zápasů, jež vedly k jeho přestoupení, aby sám mohl posouditi, stihá-li ho právem předchůzka dvojjazyčnosti. Po dvě desetiletí snášel trpělivě nedůvěru, již tak často lidé chovají vůči konvertitovi, — ale nyní musil mluvit, — neboť zde jednalo se o čest všeho stavu katol. duchovenstva, jež Kingsley potupil.

Tak nechal Newman zase oživnouti svoje mládí, hnutí traktátové, bojůplné doby svých pochybností a pamětihodný rok 1845, jenž přinesl rozluštění jeho duševních rozporů.

Jeho klidné a vážné vývody, z části výtahy z dopisů, byly skvělou apologií pro něho, ač k tomu ani slůvka na obranu nepřičinil, — a tak zjednala mu apologie úcty a vážnosti všech, ba i akatolíků.

Rok po vítězství na Kingsleyem uspořádal Pusey s dovolením Newmanovým nové vydání 90. traktátu, kdysi tak potíraného, a nyní se ukázalo, že ideje traktarianů našly zatím v anglikánské církvi i přístupu i platnosti; ani slova odporu nebylo slyšeti a tři tisíce exemplářů bylo rázem rozebráno. — Skoro současně uveřejnil Pusey »eirenikon« k opětovnému sjednocení odloučených církví, v němžto pokusil se dovoditi, že rozdíl mezi formálními naukami anglikánské a římskokatolické církve není tak velikým, jak obyčejně za to se má, že spíše praktický systém Říma, zvláště obvyklý způsob úcty Mariánské, tvoří překážku spojení. Pokus Puseyův byl dobře míněn, ale jeho vyličení katolické úcty Mariánské bylo tak jednostranné, tak skreslené, že Newman viděl se nucena, svému starému příteli veřejně odpověděti. Výsledkem toho byl nevelký spis: »Svatá Maria, apologie a historické odůvodnění kultu Mariánského.«*) Slova jeho v této příčině jsou dvojnásob cenná, poněvadž právě tento bod působil mu kdysi samému přetěžké rozpaky; proto apologetický materiál, jež tu podává, tryská pravým, nejhlubším přesvědčením, a působí také naprosto přesvědčivě. Přehorlivý kterýsi konvertita, Martin, arcí nechal se strhnouti ke slovům, že Newman prý psal spíše proti, nežli ve prospěch kultu Mariánského; ale osobní takové mínění, vlastně nepochopitelné, ceny dílu neubírá, spíše dodává: Newman tam odmítá některé přehnanosti, ale i tak staví Pannu Přesvatou tak vysoko, že dokonce praví, že úcta Její stojí srdci blíže, než obrácení Anglie!

Když papež Pius IX. ohlásil své rozhodnutí, že svolá církevní sněm, měl Newman s počátku za to, že tu nastává vhodná chvíle ke smíření církví; domníval se, že neomylnost papežova nebude prohlášena za dogma, »nastane-li alternativa: buď tohoto

*) vyjde co nejdříve česky.

prohlášení, nebo sjednocení s anglikánskou církví.« Dupanloup a Darboy, známí biskupové francouzští, měli živou účast na eventuálním sjednocení Anglikánů s Římem. Biskup Forbes z Brechingu, jenž vedle slov Döllingerových napsal r. 1868 »výklad 39 článků katolicismu nejbližší«, a s ním velký počet vynikajících laiků, kteří rovněž spojení s Římem velice přáli, vešli v korespondenci s Jesuitou Viktorem de Buck, — ale Svaté Officium zakázalo tomuto jednání s »heterodoxními Anglikány«. Pusey nadál se pomoci a výsledku, kdyby Newman sám šel do Říma, — ale ten odmítl jak pozvání Dupanloupovo, provázeti jej, tak nabídnutí papežovo, že ho bude jmenovati konsultorem. Jak se zdá z dopisu jeho (indiskretně uveřejněného) biskupovi Ullathorne, byl Newman proti prohlášení infallibility z ohledu na své rodáky, jimž bude to novým kamenem úrazu. Sám osobně však Newman v neomylnost nejen věřil, ale i hájil v dopise vévodovi z Norfolkku proti útokům Gladstonovým, jenž měl státoobčanskou věrnost katolíků za ohroženu přijetím vatikánských dekretů. Polemika proti Gladstonovi byla z posledních veřejných projevů staříckého konvertity.

40 svazků nábožensko-filosofických, historických a belletristických děl, kázání a kontroverzí dokazuje neobyčejnou duševní čilost a mnohostrannost jeho, a zajišťuje mu čestné místo mezi klasickými spisovateli anglickými; r. 1878 jmenovala ho kollejí Trinity v Oxfordě čestným fellowem.

Po církevních hodnostech Newman nikdy nebažil, — a když mu papež Lev XIII. nabídl purpur kardinálský, přijal toto významování sice vděčně, protože pro něho znamenala po tolika nedorozuměních a nájezdech uznání jeho pravověrnosti, — ale prosil, aby směl zůstatí věrným sv. Filippu, — svému Oratoriu. Dne 12. května 1879 přijal v Římě formální své jmenování kardinálem titulu sv. Jiří ve Velabro, — a po krátkém tomto pobytu ve věčném městě vrátil se na vždy do své tiché samoty v Edgubastonu. Tam skončil večer 11. srpna 1890.

Jak prozrazuje náhrobní nápis, jež sám si ustanovil: *ex umbris et imaginibus in veritatem!* — byla mu smrt jen branou k věčné pravdě, kterou zde člověk spatřuje toliko v zrcadle a podobě, — ať se povznese sebe výše!

Dvě církve truchlily nad zesnulým. — Ta, jež ho kdysi odpudila, slavila ho nyní jakožto svého »zakladatele tak, jak nyní jest,« — neboť do dneška trvá vliv Oxfordského hnutí, vnášející nový život duševní do církve anglikánské, — a hlavou a nejhrošším členem tohoto hnutí byl právě on. A důsledky a bohaté ovoce duševní jeho práce přinesly Církvi katolické dlouhé řady nových nadšených a dále apoštolujících synů, a těmto podobný klid a upokožení, jakého hledal a našel v ní Newman.

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal JAN HALOUZKA.

(Pokračování.)

Díl II.

Faráře *Tomše Šimberu* si *Sušil* velice zamiloval. Na osadě Komínské zuřila hrozně nakažlivá nemoc cholera. P. *Tomeš* byl bez kaplana — podléhal již téměř námahám a bylo se obávati nejhoršího. *Sušil* sotva o tom zvěděl — zaměřil ke *Kuldovi* a takto zahovořil: *»V Komíně je zle! Tomeš se nám rozstůně — umře. Není nikoho, kdo by jej zastal. Musíte do Komína, a Tomeš at jede na týden ke svým rodičům!«* — Kulda vzal klobouk, hůl a jakoby mu namazal paty, utíkal k *Tomšovi*. *Sušil* jej doprovodil do Lužánek. Kulda dospěl k *Tomšovi* úplně schvácenému a vyřizoval rozkaz *Sušilův*. *Tomeš* s nemalou radostí přijal vzácnou nabídku a odejel. Divná věc — po odjezdu P. *Tomše* neonemocněl nikdo; nebylo zaopatřování ani pochovávání. P. *Tomeš* vrátil se šťastně po témdni do farnosti své zotaven na duši i na těle. Když Kulda *Sušilovi* vypravoval o šťastném výsledku, zavolal tento: *»Musíte všude úřadovat, kde bude zle; vás se cholera bojí.«* —

A na stejný vrub vyšla věc v *Ořechově*, kdež administroval *František Maršovský*, později děkan, arcikněz a kanovník brněnský. Za cholery již již uléhal od přílišného namáhání. Prof. *Sušil* poslal do *Ořechova* *Kuldu*. P. *Maršovský* odejel na několik dnů na zotavenou. Když se navrátil, tázal se *Kuldy*, kolik zaopatřoval a pochoval? *Kulda* vece: *»Jářku: Po onom, kterého jsi zaopatřil, než jsem přišel do Ořechova, neroztonal se žádný, a kdo stonal, pozdravil se.«* —

Téhož roku oznamoval *Sušil* *Kuldovi*: *»Náš Křížkovský stůně, jděte jej navštívit a potěšit!«* *Křížkovský*, augustinián, byl farním kaplanem a působil ve všeobecné nemocnici u sv. Anny. Řádil tam tyt skvrnitý. — *Litovali jsme všichni* — píše *Kulda skromného přítele, slavného skladatele, hudebníka* *Šel jsem k němu. Křížkovský chodil v županě po světnici a vesele mne vítal. »Což pak nestůněte tyfem?«* — *»Už ne, už je dobře!«* — *»Kterak se to tak rychle stalo?«* — *»Tuhle má veverka mne uzdravila.«* — *»Veverka? Vypravujte!«* — *»Ano, veverka. Bylo mi zle, tuze zle! Smutně očekával jsem, že se mne zmocní tyfus. Smutně koukal jsem na veverku do klece, a ta mrška prováděla tak směšné kousky, jaké jsem u ní do té chvíle neviděl. Chvíli jsem se na ni díval, a pak jsem se tak rozesmál, že mi slzy do očí vstoupily. Mně bylo lépe, necítil jsem nic zlého v sobě, vstal jsem s postele, chodím a dobře mi je! Díky Bohu, i lékař o své návštěvě se podivil.«* — *Chvátal jsem k Sušilovi se zprávou radostnou: »Pavel už po druhé zachráněn!«* — *No, co to, co to? Jak je Pavlovi? — »Ponejprv ráčil jste, pane starosto, Vy zachrániti Pavla, a nyní zachránila jej veverka.«* — *»Vy vždycky jste humoristou! Jak je Pavlovi?«* — *»Vždyť jsem byl svědkem;*

když jste zachránil Pavla národu našemu. Ukazoval Vám své hudební skladby. Vy jste je probíral sem tam i zpíval, a pak ráčil jste mu říci: »Inu ano, pěkné je to, ale cizí je to. Jsme my Němci, či Italíáni? Takových skladatelů mají oni veliké množství! Vy musíte studovati naše národní písně; vy musíte uniknouti v ducha národa svého! Potom náležitě užijete svých znamenitých vloh, a skladby Vaše budou národní! To jest Vaši povinností!« — A nebohý Pavel skládal své skladby, byl zachráněn národu, stal se skladatelem našim!« — Sušil se tehdy velmi zaradoval.

Jindy zase navštívil Kulda — *Pavla Křížkovského*. P. Pavel se radostí rozplýval: *»Hleďte, koupil jsem si harmoniku za tři sta!« — To jsem tomu rád! Teď se to bude u ní skládati! Přicházím právě v příhodnou dobu! Mám vydati školní písně, a potřebuji k nim nápěvy! Zde máte texty, zítra si přijdu pro několik prvních nápěvů! — Křížkovský přisedl k harmoniu, zabořil prsty do klaves a zpíval k doprovodu první sloku.*

»Výborně! vezměte notový papír a pište!« — Netrvalo dlouho a Kuldovo přání bylo splněno. Ostatní nápěvy obstarali: učitel Novotný a Chmelíček. Sbírkou tu vydal B. M. Kulda vlastním nákladem u *V. Burkarta* v Brně roku 1856.*)

O *Burkartovi* zmiňuje se Kulda pochvalně. Zdaž dědicové jeho chvály té si zasloužili? — *Burkart* byl faktorem v tiskárně Rohrerově. Zařídil si vlastní tiskárnu. Jako začátečník hledal výdělek; prosil, aby jemu i *»Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje«* odevzdáno bylo. Když jednatel *B. M. Kulda* odevzdal *Burkartovi* znak *dědictví*, kterýž vytisknut býval na první stránce knihy, zaslzel tento a takto se vyjádřil: *»Nikdy nezapomenu, že první objednávku do tiskárny mě dalo mi slavné Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje!« —* Poněvadž nebylo tehdy dosti sazečů českých — bylo Kuldovi korekturu obstarávati třikráte.

Jak sám Kulda vyznává: musil na *Křížkovského* zhurta, jinak by se nebyl dočkal nápěvů pro své verše; bylať skromnost *Křížkovského* přílišná — skladby své nepovažoval za dostatečné — a proto je házel do kamen. Škoda mnohé vzácné perly pohozené — mohly zářiti ve světě české komposice. —

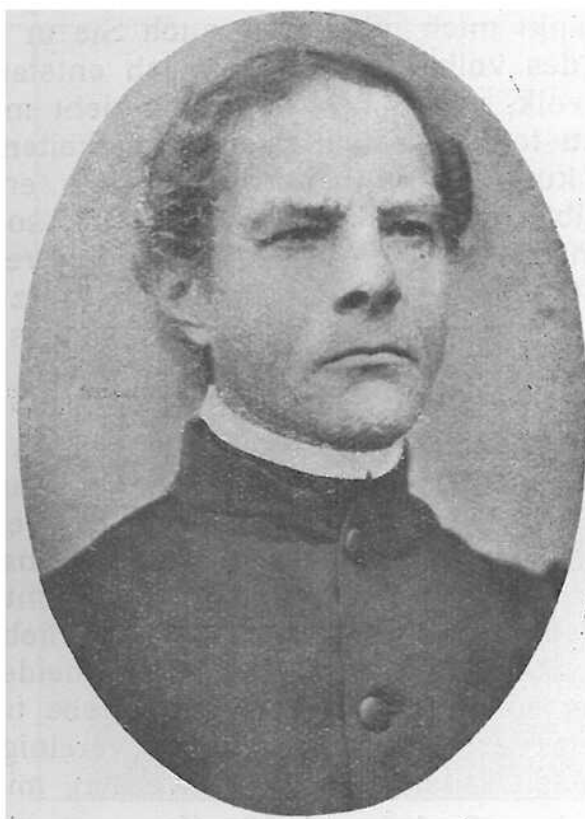
V letech padesátých odvážil se jakýsi *Julius Feifalik* brojiti proti pravosti rukopisu královédvorského, což způsobilo rozjitření našich literátů; byl ovšem v aféře té zachycen velečinný *B. M. Kulda*. Z mnohých stran sbíhaly se listy protestní na stůlek do příbytku Kuldova. *Vojtěch Lešetický***) nařiká takto: *»Co je to zač ten Feifalik? Musí to býti jakési předpotopní zvíře, ano ještě v roce 1858 o pravosti rukopisu královédvorského pochybuje.*

*) Sbírkou ta: *»Písně a básně pro školy národní«* byla vyznamenána diplomem na výstavě Pařížské roku 1867.

**) *V. Lešetický* nar. 24. dubna 1830 v Netolicích, ředitel vyšších škol realných v Písku. Napsal pěkné verše; přispíval do: *Lumíru*, *Poutníka* od Otavy, *Zlatých klasů*, *Pražských Novin*, *Hvězdy olomúcké*, *Otavana*, *Slovníku Naučného* a jiných.

Jeho výrok způsobil zde v Praze všeobecný smích.*) Jeho jméno stalo se zde příslovím, a jest synonymem se slovem »Galimatyáš«. — *František Klinkáč*, kaplan v Obyčtově**) píše Kuldovi, zda četl v »Lumíru«, jak tepají jakéhosi Feifalíka, který učenými frasemi vystupuje na poli písemnictví našeho? »*Mladému tomu človíčkovi by lépe svědčila skromnost než nadutost, vystupuje jako nějaký Humboldt.*«

*Jan Soukop****) »Litovali jsme poněkud s p. farářem p. Feifalíka, že pro nebezpečné slovo o rukopisu královédvorském tak přísné důtky došel v novinách Slovenských a Pražských. Ale v tak důležitých předmětech sluší býti skromným — a neškodí mladíkům připomenout, aby, jak se říká, s košíkem nelezli do vody.«

Professor M. Procházka.

Veřejné protesty české inteligence, jakož i rozhodně psaný list Kuldův zarazily Feifalíka: nevěda si rady, utíkal se v nesnázi své ke Kuldovi listem ze dne 7. března 1858, v němž ulevuje srdci sklíčenému takto: »... Ihr Brief hat mich höchst überrascht: er erfreute mich, weil Sie Ihre meinung offen und unumwunden aussprachen: und das ziemt sich unter männern, es zerreisst nicht die bande, die sie binden, sondern schliesst sie nur fester. Der brief betrübte mich aber, weil ich daraus sehe, dass auch Sie mich und meine absichten verkennen. Ich bin ein Mährer, und ich bin stolz es zu sein; ich liebe mein vaterland,

*) List ze dne 11. února 1858.

**) List ze dne 27. prosince 1857.

***) V listě ze dne 21. prosince 1857.

ich bin stolz es zu lieben, aber ich suche nach wahrheit. Eine gefundene wahrheit ist aber dem vaterlande rühmlicher als wenn man es durch tausend lügen zu zieren gedenkt. Ich wusste wol, das ich etwas gefährliches unternehme, wenn ich den kampf gegen vorurteile, die lange eingewurzelt sind, beginne. Ich hatte ja die erfahrung, das man mich in Prag schon im December 1856 als einen vaterlandsverräter und ein gemeinschädliches individuum verfolgte; weil ich eine Wahrheit ausgesprochen hatte. Ich denke hier an die nachgewiesene fälschung des Wenzelsliedes: Palacký, Šafařík und Miklosich haben sie anerkannt; hr. E. Wocel der mich früher in offener Sitzung einen Slavenfeind, einen von deutschen ideen inficierten verräter gescholten hatte, trat in der Sitzung der gesellschaft der wissenschaften vom 15. Dec. 1856 meiner ansicht bei. Doch genug davon — wie gesagt — es kränkt mich nur, dass auch Sie in mir einen böswilligen gegner des volkes sehen, dem ich entstamme. O nein, ich liebe dieses volk, meine tiefste neigung zieht mich den spuren seines geistes zu folgen, seine eigenthümlichkeiten, seine sitten, seine bräuche, kurz sein innerstes leben zu erfassen. Wenn Gott die kraft gibt und mein geist stark bleibt, so denke ich das ziel meiner wünsche, freilich nach langen jahren erst, zu erreichen, das ist, die slavische mythologie darzustellen. Aber meine erziehung, die verhältnisse meines vaterlandes selbst, endlich die richtung meiner studien haben mich auf einen eigentümlichen standpunkt gestellt. Meine studien liessen mich erkennen, wie das slavische und deutsche volk in der grossen völkerfamilie die allernächsten geschwister sind; in meinem Vaterlande wohnt der Deutsche friedlich neben dem Slaven, und meine erziehung, obwohl deutsch, lehrte mich den slavischen nachbarn achten und lieben. So nun stehe ich hier, und glaube nicht, dass ich den Deutschen hassen muss, um den Slaven zu lieben, noch umgekehrt; meine Studien richten sich nach beiden seiten, und diese vereinigung soll mir, hoffe ich, noch liebe früchte bringen. Freilich ich weiss es, das gerade diese vereinigung und mein streben nach beiden seiten gerecht zu werden, mir schadet.* —

V listě ze dne 18. dubna 1858 píše: » . . . In einigen tagen werde ich mir erlauben, Ew. Hochwürden, meine akademischen abhandlungen über könig Wenzel als deutschen liederdichter und über die unechtheit der píseň milostná krále Václava I. zu senden. Diese abhandlungen werden mir wieder manche feinde machen: Sie sind aufgeklärt genug, um zu erkennen, dass ich darin eben nur die wahrheit suchte.* —

Vzpomínám, jak za studentských let nám prof. V. Prasek Feifalíka nechválil — a na jeho umíněnost poukazoval — a jak v ohnivém zanícení nám rukopis královédvorský velebil! — Ne-překvapuje mne, že Kulda nebyl přístupným listům Feifalíkovým, vždyť zahořel svatým nadšením již v létech studií bohosloveckých pro rukopis královédvorský! Velebáseň nádherná stala se dojísta epochálním zjevem v době té, kde ještě jiskry národního povědomí hluboce zasypané pod popelem doutnaly, a zažehla mladi-stvá srdce našeho studentstva láskou k nejvniternějším inter-

essům pokořovaného národa! Bohoslovec Kulda dal si *Hankovo vydání rukopisu královéhradeckého**) jako drahocennou modlitební knihu se zlatou ořízkou do kůže zlatými okrasami protlačované svázati. Krasopisně napsal na lesklý, zelený list za první desku: *Beneš Strachota Kulda. 1843.*

Obdivuhodná svornost a obětivá snaživost milujících se tehdy kněží-vlastenců moravských pozvedá srdce člověka — a plní duši úžasem! Drželi spolu jako články pevně skuteého řetězu; druh vedle druhu; co jeden to všichni!

Kaplan Jan Soukop.

Rozvířilo se to po Moravě zprávou netušenou, že zavítá dne 1. června 1854 do Brna císař pán se svou šlechtinou chotí. Všude dály se přípravy na důstojné uvítání. I vlastenci kněží starali se o to, aby uvítání stranou *českou* bylo nejskvělejší. Duše všeho vlasteneckého života *B. M. Kulda* přikvapil celý udýchaný k prof. Sušilovi se zprávou velmi náhlou, že se také musí přípravy konati k uvítání Veličenstev, že bude nejpříhodnějším podati Veličenstvům za uvítání skvostné album veršované. Rozvážný *Sušil* namítal: »*Což myslíte, že ty verše vytřepáme z rukávu, za tak nepatrnou chvíli?*« — *Kulda* vece: »*Nic lehčího; pro první báseň přijdu si k vám zítra ráno, druhou napíši sám, o ostatní postarám se také.*« — *Kulda* rozeslal na vše strany

*) V Praze, nákladem vydavatelovým, L. P. 1843.

rozkazy známým spisovatelům — i *J. Soukopovi* do Sloupu, aby bez otálení napsal verše pro zamýšlené album, a aby příspěvek již zítra (v neděli) o třetí hodině odpolední dodán byl Kuldovi. — Rozkazy Kuldovy tak náhlé nebyly příliš vlídně přijaty od zmíněných literátů. *Soukopovi* byla ostrá ta depeše doručena, když vstupoval do zpovědnice za ohromného návalu poutníků, kteří čekali nedočkavě na zpovědníka. *Soukop* opustil zpovědnici o 10. hodině večerní a ihned zasedl ke stolku, aby přání Kuldovu vyhověl. Odbila dvanáctá v noci — když *Soukop* dopisoval třetí znělku. Časně z rána odeslal s výplodem duševním posla na poštu do Blanska — a věc byla šťastně v určenou hodinu Kuldovi dodána. Již 30. května děkoval Kulda básníku *Soukopovi* takto: *•Za báseň děkuji vroucně, překvapil a potěšil jste mne velice; báseň jest vytištěna•*. — Mimo *Soukopa* zaslali příspěvky pro chystané dílo: Sušil, B. M. Kulda, Matěj Procházka, Tomáš Procházka, Dr. Jan Bílý, T. Šimbera, Per. Obdržálek.*)

(Pokračování.)

Eucharistia Austriae vita.

K oslavě účasti Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. při Eucharistickém průvodu ve Vídni dne 15. září 1852.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

Eucharistia Austriae vita!

Hle v brilantech již nejbělejší svítá
jak Kristův úsměv, který všechny vítá,
v monštranci vzácné zlaté svatá Hostie.
Před ní se všechno sklání, kleká v prachu,
muž chudičký, kardinál ve svém nachu
a všem se touha zbožná v srdcích rozvíje!
Dóm v záři světél císaře dnes vítá.
Pán říše jde, kde v hymně zvonů skryta
vstříc mluví k němu vroucně jako k člověku
velebnost Krista, Jenž jest králem od věků! —

*

Eucharistia Austriae vita!

Jak z rána v květech démant rosy svítá
a úsměv slunce, v loubí stromů skryta
nadšeně vítá tichá píseň ptačí,
Sám Kristus Velký vstříc nám jde a kráčí,
když k hodům mše nás volá zvon svým hlasem,
jénž mysl vzpruží a ji vzhůru nese,
jak skřivan když se v nadšení a plese

*) Slavnostní spis ten pojmenován byl: »Uvítání c. k. apošt. Veličenstev Františka Josefa I., císaře rakouského a Eližběty, císařovny, o nejvyšší Jejich návštěvě v Brně dne 1., 2. a 3. června 1854 od ústřední jednoty katolické«.

rozletí výš nad zlatých rolí klasem.
 A věřím pevně, Kristem ve chrám veden,
 že pouze jeden Pán a chléb jest jeden,
 v němž ráje líbeznot je sama skryta. —
Eucharistia Austriae vita!

*

Ať člověk modlí se, ať v chrám se jíti zdráhá,
 ať jako básník v snech svých po vavřínech sahá,
 neb úpí ve hříchu neb skví se v oslavě,
 ať korunu má nebo mítru na hlavě,
 vždy pro něho květ lásky božské vzkvétá,
 s nějž milosti zář v duši lidskou slétá
 a nebeských těch lilií šat bělostný
 v Hostii stajen má jen Kristus Svátostný.

*

Eucharistia Austriae vita!
 Když Pán a Mistr Sám nám Sebe skýtá,
 by pravdu poznal, komu snad je skryta,
 proč ještě zloba jako plevel bují,
 proč ještě hněvu větry bouřně dují?
 Kdo marně duši mučit chce a týrat
 a jako ptáče v nevěry klec svírat
 a místo jara v mysli míti zimu,
 od Krista odvracet se, klnout Římu? —
 Ať v ranních červácích den mladý svítá,
 ať noc si závoj z tisíců hvězd splítá,
 jak Jidáš zrádný nevěra se zmítá!!
Eucharistia Austriae vita! — — —

Dvoje prázdniny.

Píše TOM. ŠKRDLE.

(Pokračování.)

V den sv. Jakuba, dne 25. července, vykonal jsem sám výlet do Rjegy. První kroky mé mířily ke kapucínům. Dole v kryptě byly dvě mše sv. a všechen lid při nich klečel; dva mladíci s knížkami v rukou, z nichž jeden byl v obleku vojenském, přistoupili k stolu Páně. Na svých cestách rád pozoruji lid při službách Božích a dle jeho chování soudím na ducha náboženského v osadě. Šel jsem nahoru a znovu jsem si prohlížel stavbu vrchního chrámu, který se staví na způsob svatyně lurdské.

Dal jsem se ohlásiti visitkou u p. provinciála a on se brzy dostavil. Přivítali jsme se srdečně, jakožto staří známí. Pan provinciál mi sdělil, že je ve Rjece na 20.000 Italů, na 20.000

Chorvatů (dle úředního sčítání, ale ve skutečnosti jest prý jich tam 30.000) a na 10.000 Maďarů, Němců a vůbec jiných národností. Ve Rjece jest jen jedna fara (farář a dva kaplani) a Rjeka diecesí patří k chorvatské Seni, kdež sídlí biskup. Ale to se Maďarům nelíbí a proto až prý biskup zemře, dosadí vláda do Seni Maďarona, který prý pak Rjeku propustí ze svazu chorvatské diecese a ona bude i církevně přivtělena k Maďarii. V nemocnicích a jiných ústavech obstarávají služby Boží kapucíni.

Pan provinciál byl povolán do kostela, i dovolil mi, abych se zatím podíval do tiskárny. Nemají tam od loňského roku nic nového; zajímal mne jedině malý stroj tiskací, který za hodinu vytiskne 2000 tisku.

Když jsem si prohlédl tiskárnu, přišel p. provinciál a v zahradě sešel se s námi guardián P. Angelus Solter. Mluvili jsme hlavně o chrámu. Měli 70 pracovníků, nyní pro nedostatek peněz mají jich jen 30. Kamení berou z Dalmacie z Tranu, mramorové sloupy z Verony. Leží tam 8 sloupů a každý stojí 1000 K. Pan provinciál nás opustil, i mluvil jsem dále s p. guardiánem, jenž umí dokonale německy. Uvedl, že jejich terciářů, mužů, je 3000 a congregace dcer Mariiných — samé dívky — má 600 čl. Když prý jim docházejí na stavbu peníze, udělají novenu a vždy jako zázrakem sejde se 5 — 10.000 K. P. guardián vedl mne do dvora, kdež mají studnu 18 metrů hlubokou; voda je čistá a studená; voda do města vede se z Učky gory, tedy od nás.

Šli jsme do jídelny (do refektáře), kdež mají obraz ze školy Ticiánovy; dostávali za něj 10.000 K, ale neprodali. Nabízeli mi ráno kávu a zvali mne k obědu, ale odmítl jsem, řka, že jsem již snídal a oběd že mám doma.

Nikdy neopomenu prohlédnouti si ve Rjece ovocnou a ryb. tržnici; takž jsem učinil i dnes. Douškem vína v gostinici zakončil jsem ve Rjece svoji návštěvu.

Na cestě ze Rjeki domů poznal jsem několik Čechů, již rovněž do Opatie nebo do Lovrány jeli.

V den sv. Anny, dne 26. července, udělali jsme výlet do Seni a Bašky. Výlet trvá celý den. Na cestě ze vzdálí pozorovali jsme Kraljevici, Cirkvenici a se zvláštním zájmem sledoval jsem Novi, kdež prý je laciné bydlení a příjemné koupání. Ale loď plula dále a stavěla se až v Seni. Bylo již asi dvě hodiny odpoledne. Co teď: zajít do hotelu na oběd nebo prohlížeti si město. Někteří zapadli do hostince, já však se přidal k těm, kteří město prohlíželi. Celé město má ráz staroby a tomu odpovídají i chrámy, které však jsou uvnitř prostorné a čisté. Viděli jsme chrám katedrální, farní a seminární. V jednom jsou v rakvi ostatky sv. Symphorosa. Co si tak chrámy prohlížíme, slyšíme místní výklad a vykladačem byl Vladimír Bedekovič Pobjenički, ředitel filiálky první chorvatské společnosti v Seni. Jeden ze spolucestujících, rovněž bankovní ředitel z Vídně, Čech, je s ním znám a k vůli tomu činil nám Bedekovič výklad. Z kostelů vedl nás městem a ukázal nám budovu gymnasijsní, chlapecký konvikt, sídlo biskupské a tabákovou továrnu, kdež pracuje na 700 dělníků. Obyvatel má Senji 3800, samých katolíků, až na 5 kato-

lických Řeků, kteří zde mají svůj chrám a župníka (faráře). Scházejí se tu do jejich chrámu i Řekové z okolí. Pan ředitel, jenž mluví čistě chorvatsky a německy, vedl nás do hradu Frankopánů, do zříceniny dosti zachovalé, na vrcholu hory ležící. Na zpáteční cestě ukázal nám Kalvarií, která jest u lidu ve velké úctě a kdež na Velký Pátek až do rána lid u rozžatých svící se modlí. Ač jest Seni již hluboko na jihu, je tam vegetace bujná; i nahoře u hradu roste tráva a různé východní rostliny.

Hodně spoceni vsedli jsme na loď k obědu — loď jela zatím k Bašce. V Bašce jsme byli dříve, než jsme oběd ukončili, i ztratil jsem dojem města, kterého nabývám, když se k novému městu po lodi blížím. Přátelé mi odešli a ztratili se mi, ale ujal se mne Dr. Stanislav Tobiášek, docent ortopedie v Praze, jenž Bašku z dřívějška zná. Baška táhne se kruhovitě po pravé straně moře, jehož zátoka činí zde dojem velikého, krásného jezera, jest obklopena holými horami, a vydána slunci. Domky mají znak chudoby a staroby, teprve dále je několik hotelů, velké koupaliště a na konci pensionát p. Emila Geistlicha, ředitele „Nár. Politiky“. Tam jsme zavítali a své přátele našli; psali pilně pohlednice.

Pensionát E. Geistlichův má vzdušnou jídelnu, krásnou čítárnu a bydlí tam 80 hostů, a to 75 Čechů, ostatní Slováci. Překvapilo mne, že jsou tam vyloženy mezi jinými čtyři katolické časopisy: „Čech“, „XX. Věk“, „Našinec“ a brněnský „Hlas“. Pan Geistlich, kterého osobně znám ze schůzí našeho tiskařského gremia, ukázal nám byty; v každém jest obraz moře s Madonnou, i pochválil jsem jej za to, co jsem viděl. Pan Geistlich nabídl nám svoji loďku, která nás přepravila k naší lodi. Tu jsem se sešel s druhým známým, s p. ředitelem Malým z knihtiskárny Grégrovy.

U p. Geistlicha dostal jsem jako redaktor darem český popis Bašky. Baška leží předně na jihu ostrova Krku a pod ní za dvěma ostrůvky leží Ráb, v levo ostrovy Plavník a za ním Kres. Má 2269 obyvatelů a s podobcemi 4541 obyvatel. Obyvatelé jsou vesměs národnosti chorvatské a náboženství katolického. Neznají krádeže a loupeže a nemanželských dětí zde není. Baščané živí se rybolovem, pěstováním vína (muškátového), rajských jablíček, které se vyvázejí, a chovem ovcí. Před 26 lety vyrvali Baščané obecní vládu z rukou Italů. Obecním a lázeňským lékařem zde jest slečna MUDr. Zdeňka Čermáková z Kr. Vinohrad. Je tu trojtřídní škola pro chlapce a dvojtřídní pro dívky.

V Bašce působí Raiffeisenka (Sevska blagajna), Čt. spolek (Hrvatska čitaonica), okrašlovací spolek, družstvo lázeňské, Sokolská jednota a družstvo pro postavení národního domu. Baška má svoji domácí hudbu. Koupání trvá v Bašce od 15. května do 15. září, pro vzduchovou a sluneční lázeň prodlužuje se čas od 15. dubna do 15. října. Hostů je letos na Bašce 600, z nichž je 300 Čechů.

V sobotu, dne 27. července odpoledne, vykonali jsme s p. kanovníkem Fr. Seyvaltrem výlet do Omišalj (Castel muschio).

Při odjezdu, ani tu cestu známe — z většiny — jsme si na lodi zdřimli.

Omišalj leží 82 m. nad hladinou mořskou, ale cesta nahoru jest z obou stran provázena bujnou vegetací. I nahoře viděli jsme zahrádky se zelenými ratolestmi. Omišalj má 2300 obyvatel a patří okr. hejtmanstvím do Krku. Je to místo chorvatské. Na úzkých uličkách hrálo si plno dětí. Ve farním chrámu zasedli do zpovědnic dva kněží a dívky a ženy černě oblečené přistupovaly k sv. zpovědi — znamení, že je tu lid zbožný. Ženy nosí vše na hlavě, jedna měla na hlavě i motyku. Je tam pěkná škola a poštovní úřad. Žebráků je tu hodně, i malé děti často k dárkům ruce natahovaly. Dole za mořem rozkládá se rozsáhlá rovina, na níž jsme viděli pole, luka a bujné stromoví.

V Omišalj byla zastávka 1.15 h., i nebylo času zajíti do gostinice (viděli jsme tam jen jednu), dali jsme si pivo až na lodi a při tom jsme si spokojeně zakouřili. Na večeri zašli jsme si do Lovrány.

Týden od 23.-27. července viděli jsme toho mnoho. Ještě se podíváme do Kraljevice; měl bych chut jeti také na Učku goru (Monte maggiore), ale nemohu najíti společníka; dále bych si přál viděti Briony, ale tento výlet je příliš drahý, pročež prozatím letos tato dvě místa vynechám.

Týden od 28. července do 3. srpna incl. byli jsme ponejvíce doma. Někdy jsme zašli do Opatie a na Porciuncule vydalo se nás několik do Rjegy ke kapucínům, kdež jsme vykonali pobožnost. Docházely mne týden denně korektury z Prahy, i byl jsem rád, že jsme nekonali celodenního výletu.

V sobotu, dne 3. srpna vydali jsme se tři do Kraljevice (Portoré), a to náš admirál Václ. Sedlák, Ferd. Plachý, farář z Tršic na Moravě, a moje maličkost. Ten den v noci přelo a na cestě do Lovrány zastihla nás rovněž přška.

V Kraljevici prohlédli jsme si kostel, u něhož je hrad hrabat Zrinských. Tam je nyní čítárna a různé úřady. Psal jsem z loňského výletu dle „Nauč. slovníku“, že v hradě Frankopánů bydlí nyní jesuité. Ale již tam nejsou — je tam nyní odborná škola. Ve farním chrámu světil zrovna kaplan vodu a chystali se tam k pohřbu. Přišly tam k pohřbu taky dvě dívky, celé bílé jako jeptišky oblečené; jsou prý z Karlovce.

Kraljevice vyniká výstavností domů; všecky domy jsou jako nové, i činí pohled na město milý dojem; okolí města i město samé je hojným stromovím porostlé, což vzhled Kraljevice jen zvyšuje. Jen kus pravého poloostrova je holý. V městě je čilý ruch; jsou tu i lázeňští hosté a na konci města je loděnice, kdež se na lodích a jejich správkách pilně pracuje.

Na cestě zpět dal se na lodi náš p. admirál do hovoru se selkou z Uherska. Umí jen německy, je kalvínská a léčí se z přílišné tloušťky v Opatii. Na to jsme rozprávěli hovor se židovskou rodinou z Uherska. Pán i paní chovali se k nám velice uctivě; hlavní slovo měl náš p. admirál a já tiše naslouchal. Žid mne pozoroval a lichotil, že prý má klidná tvář

značí spokojenost a že je znakem dokonalého zdraví, v čemž se ovšem klamal. Spokojen jsem, ale zdrav jen na polo.

Doma nám představená nechala večeri, i vypili jsme při ní láhvič u plzeňského a už jsme toho dne do hostince nešli.

Korunky se z kapsy jedna za druhou kutálejí — ale nic nevadí, doma to šetrností nahradíme.

V neděli, dne 4. srpna, strávili jsme odpoledne v Opatii. Ve tři hodiny je tam požehnání, jehož se každý kněz Slovan z našeho domu účastní. Na choru zpívají se totiž za doprovodu varhan loretánské litanie. Melodie zpěvu chorvatského jest tak krásná, že to srdce jímá. Všech pět kněží, co nás tam bylo, byli jsme povznešeni. Závěrečné modlitby koná kněz rovněž a vesměs v jazyku chorvatském. Kostelík je vkusný, ale malý, ale byl jen asi z $\frac{1}{3}$ naplněn, a to ponejvíce chudým lidem.

V pondělí, dne 6. srpna, vydali jsme se: náš admirál Václ. Sedlák, far. Ferd. Plachý z Tršic, prof. Jan Oulehla z Nového Města na Mor. a já na výlet do města Cresu. K nám se přidalí prof. Jan Matějka, děkan Rud. Pešina, prostějovský koop. Jos. Smákal a far. Ot. Bažant.

Ostrov Cres (Cherso), jehož přední část z našeho domu vidíme a okolo něhož často v pravo i v levo na výlety jezdíme, jest nejdelší z Quarnerských ostrovů, ale při tom co do vegetace i nejhorší. Obyvatelstvo ostrova živí se zemědělstvím, plavbou po moři a rybářstvím; jest národností chorvatské a jest velice zbožné. Je tam 100 kostelů a kaplí. Na západě severní polovice ostrova je město Cres s 3700 obyvateli. Mnohé domy s ozdobnými portály a mramorovými sloupy upomínají na minulou vládu republiky Benátské. Město obkličují do dnes zdi a věže, ale mimo kostely a kláštery neposkytuje turistovi nic zvláště pamětihodného. Na faře jest nápis 1505 a na radnici jest deska, připomínající návštěvu Jeho Veličenstva r. 1875.

Město Cres učinilo na nás milý dojem, hojně svátečně oděných lidí přišlo se na nás podívat na molo. Rovněž i v ulicích procházelo se mnoho svátečně oděných lidí a hostince byly nability. Náš cicero, prof. Jan Matějka, tázal se italsky, co to má znamenati, a byla mu dána odpověď, že se tu svátek Panny Marie Sněžné slaví tři dny a že jest s ním spojen i výroční trh. A vskutku, když jsme vstoupili do farního chrámu Páně, byly tam slavné nešpory. U oltáře byli tři kněží a lid s nimi zpíval nešpory za doprovodu varhan. Byli jsme celí udiveni, když staré babičky a dědečkové i ostatní lid hlasitě pěli latinské žalmy. Prof. Jan Matějka pravil, že lid ten umí italsky a tu že mu látina nečiní obtíží. Když jsme si prohlédli bohatý trh a město, rozdělili jsme se na dva hostince: my staří do jednoho, mladší páni do druhého a tito sešli se s četníkem Čechem od Kroměříže, jenž jim pravil: lid chorvatský je tu neuvědomělý a pět bohatých Vlachů udržuje v obci italskou nadvládu. Farář že jest upřímný Chorvat, v kostele jeho i na faře vede se vše chorvatsky, ale nadvládu Vlachů že přemoci nemůže. Vlaši uchylují se do frant. kláštera, kdež se jim konají vlašsky služby Boží. Škola je tu italská a vedle ní chorvatská; tato je chudá, ona nádherná.

Služba četnická že je tu obtížná: četník jde šest hodin cesty od vesnice k vesnici a ač znaven často tu nic k jídlu nedostane.

Když se blížil konec našeho pobytu v Cresu, vstoupili jsme na loď a tu jsem si znovu obzíral celé město. Úzkým zálivem vjede loď do širokého jakoby jezera, kdež jest v pozadí několik obchodních lodí. Město činí dojem pěkný, jsouc rozloženo ze $\frac{3}{4}$ kol jezera. Pozadí tvoří krásný pohled na olivové háje a za těmito pahorky vypínají se vyšší, většinou holé hory. Je tu několik kostelů a ty se krásně vyjímají. — Jako zvláštnost uvádím, že je na Cresu pramenitá voda. Někteří myslí, že jde z Učky Gori pramen pod mořem a zde vyvěrá. — Plno žebráků tam po nás ruce vztahovalo.

(Pokračování.)

Volné kapitoly z otázek cyrillo-methodějských.

Podává ALOIS JAŠEK-STUDÝNSKÝ.

I.¹⁾

Ex Oriente lux! — Perditio ex te, Israel!

Z Východu světlo! — Zhouba z Tebe, Israeli!

(Křesťanství. — Herese. — Koncily. — Jak uznáván primát?)

Chmurné mraky nevědomosti, nejistoty, skepse zahalovaly celý obzor starého věku až po onu chvíli, kdy »hvězda od východu« ukázala lidstvu ono Světlo, které přišlo, by osvěcovalo celý svět! Ježíš Kristus zrodil se z Panny — ex oriente lux! A ve svém třicátém roce vystupuje na veřejnost, získává si apoštoly, obrozuje lidstvo svým učením, shromazuje kol sebe věrné své, ustanovuje církev sv., a po třech letech veřejného působení — umírá za lidstvo!

Símě Kristem zaseté padlo v půdu úrodnou. V krátké době rozšířilo se nejen po celé Palestině, nýbrž čítalo věrné své od tajemného Gangu až k »Branám Herkulovým«, zaneseno bylo do nehostinných končin severních i na žhavé pláni Afriky. Učení spásonosné získalo tisíce zmužilých, statečných vyznavačů: mělo záhy mučieníky, a tito stali se, jak Tertullian dí, semenem křesťanů.²⁾ Ni křik Židů, ni řev divokých šelem v amfiteatrech římských, ni válečný ryk nebyl s to, by zabránil šíření velké, vznešené ideje křesťanské.

Tak bojovala církev Boží na zemi po celá tři století s nepřitelem vnějším, tak trpěla a vítězila, učení se třibilo; nebylo sporů větších, nebylo hádek náboženských. Teprve doba po Konstantinovi smutně proslula haeresemi, rozkošem, neposlušností a bojem proti církvi.

¹⁾ Prameny, jichž použito, pokud nejsou uvedeny v textě: Kryštůfek, Všeobecný církevní dějepis. Hergenröther, Photius, 3 Bd., Regensburg, Mánz 1867. Samsour, Církevní dějiny obecné.

²⁾ »Sanguis martyrum — semen christianorum.«

Malé výstřelky kacířské prvních dob křesťanských nezůstaly žádného vlivu na doby pozdější. — Byli to Nazareové,¹⁾ Ebionité,²⁾ Elkesaité.³⁾ Začátkem II. století Docketé,⁴⁾ a Balaité či Mikulášenci, před jejichž zhoubným a nemravným učením varuje již sv. Jan (Apokal. 2. 6. 14—15), a sv. Petr (2. 2.). Ostatní menší sekty neměly vůbec významu.

Učení církve sv., které se den ode dne určitěji a přesněji vymezovalo, zapudilo záhy tyto bludy. Již v II. více ještě v III. stol. bylo církvi sv. hájiti své učení nejen proti těmto odchylkám, nýbrž i proti učencům pohanským, kteréhož úkolu se výtečně zhostili Apologeti, učenci křesťanští, jejichž spisy pro vzácnost a přesnost myšlenek nás dosud plní obdivem.⁵⁾ Než tu vystoupil zase ve vlastním táboře nepřítel, tentokráte silnější, vyspělejší: Gnosticismus (egyptský, — syrský, — perský [Manicheismus]).

Co hlásal Gnosticismus?⁶⁾ Jsou dva principy: dobrý a zlý. Dobrý princip je zdrojem vši dokonalosti, je nepochopitelný — prabytost, božství. Z této Prabytosti vyvírají stále noví a noví aioni; čím dále jsou vzdáleni od zřídla, tím jsou nedokonalejší. Princip zlý (perský Ahriman) je původcem všeho zla ve světě: původně mrtvá hmota, která, když z plnosti božství (!) jakýmsi nepořádkem jednoho z posledních aionů přijala od tohoto částku životní, oživila. Tedy princip perského Dualismu.

V čem se Gnostikové shodovali s učením křesťanským, bylo uznávání božství Ježíšova. Než v učení o osobě Kristově již zase se rozcházejí. Přidržují se zde učení doketického o těle pouze zdánlivém, aetherickém, snad cizím, vypůjčeném.

Co se důsledků týče, které z učení toho vyvozovali, vidíme vnitřní rozpor už v tom, že konečně se rozdělili co do mravovědy ve dva protichůdné tábory: jedni hlásali přísnou askesi, druzí požívačnost, zneužívání hmoty, bezuzdnost.

Nejvznešenější tajemství víry křesťanské, nejsv. Trojice, učiněno předmětem rozumového bádání koncem II. a v III. století. První to snad blud, který měl sídlo své v Římě: ale po divně působí ta okolnost, že původci a hlavními průkopníky této bludné ideje byli zase Východané [Theodotus Byzantský, Artemon, Pavel Samosatský, Praxeas, Sabellius, Beryllus a jiní]⁷⁾

¹⁾ Věřili v božství Ježíše Krista, v nadpřirozené početí z Marie Panny, žádali závaznost Starého Zákona pro křesťany ze Židů.

²⁾ Neuznávali božství Ježíše Krista ani nadpřirozeného početí; uznávali u Ježíše jen velkou míru spravedlnosti a všech ctností, proto prý stal se Kristem Spasitelem.

³⁾ Učení jejich o Ježíši Kristu ani o početí jeho nebylo ustálené. »Byli jedním slovem směsice všeho sektářství, křesťanského, židovského a magie.« (Kryšťůfek, Všeob. církevní dějepis I. 103.)

⁴⁾ Všechna hmota jest zlá. Upírali vtělení Ježíšovo, tělo Ježíšovo prý bylo jen zdánlivé.

⁵⁾ Známá jména: Justin Mučeník, Athenagoras, Theofil Antiochenský, Klement Alexandrijský, Tertullian a j.

⁶⁾ Dle Kryšťůfka, op. cit., I., str. 207—209.

⁷⁾ Učení jednotlivců bylo rozlišné: jedni hlásali, že Ježíš Kristus byl pouhým člověkem, který se nikdy Bohem nestal. Duch sv. prý při křtu v Jordáně naň sestoupil a jej na dále osvěcoval. Jiní pravili, že Ježíš Kristus nebyl Bohem, nýbrž že se v něm jen zvláštním způsobemjevila síla Otcova (Dynamisté). Jiní nečinili rozdílu mezi božskými osobami, pravíce, že vlastně Otec za nás trpěl (Patripassiani).

Než i tento blud nezapustil hlubokých kořenů, když vystoupili proti němu mužové jako : Irenaeus, Hippolyt, Origenes a j.

O Donatistech, proti nimž vystoupil zvlášt ostře sv. Augustin, nebudu se šířiti. Mnohem zhoubněji působil rozkol zavivněný Ariem.

V učení o Logu Slovu bylo mnoho záhadné látky nashromážděno již od doby Tertullianovy, počínaje hlavně od bojů antitrinitářských. Nejedno nejasné, nesprávné, ano bludné pojednání o Logu-Slovu bylo již uveřejněno. A muž, který všechny ty heretické, bludné prvky spojil a rozvrat způsobil, vystoupil právě v době nejpříhodnější, když totiž církev sv. zbavena jsouc vnějších nepřátel, svobodně se rozvíjela po celé oblasti římské církve. Byl to Arius.

Arius.¹⁾

Pocházel z Cyrenaiky. V útlém mládí přišel do Alexandrie, později do Antiochie, kdež poslouchal zbožného a učeného Luciana. Vrátiv se do Alexandrie, byl biskupem Petrem přijat do sboru kněží chrámových, vysvěcen na jáhna. Než, poněvadž se přidal k rozkolu Meletiovu, byl z církve vyobcován. Od nástupce Petrova, Achilly, byl opět přijat do církevního shromáždění a vysvěcen na kněze. S bludnou svojí naukou vystoupil na veřejnost teprv asi po 10 letech.

Učení Ariovo bylo v základech toto: Logos není Bohem, nýbrž tvorem Božím, arcíť jakýmsi tvorem vyššího pořadu,²⁾ prostředníkem mezi Otcem a lidstvem. Tím arcíť padla též nauka o nejsv. Trojici: Duch sv. je dle Aria druhým tvorem Božím po Logu.

Biskup Alexander chtě v dobrém věc urovnati, snažil se domlouváním i pádnými důvody přesvědčiti Aria o dosahu bludu, který hlásá. Než Arius nechtěl slyšeti slov, která by odsuzovala jeho učení. Byl proto asi r. 320 z církve vyobcován. Poněvadž ale neumlknul, ba naopak stále více přívrženců si získával, svolal císař Konstantin Veliký ve srozumění s papežem Silvestrem I. za příčinou odstranění této neblahé roztržky

I. všeobecný sněm Nicejský 325.

Předsedali jménem papeže (uznávání primátu!) biskup Hosius a dva římsští kněží. Jednalo se hlavně o záležitosti Ariově. Zde ponejprv vystoupil proti Ariovi Athanáš, později »otec orthodoxie (pravověrnosti)« zvaný. Arius byl odsouzen, taktéž jeho spisy, a sepsáno nicejské vyznání víry, ve kterém hlavně vytčena stejná podstata Syna s Otcem slovy: *καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ* »a v jednoho Pána Ježíše Krista, Syna Božího. Zde pevně stanoven též výraz orthodoxní: *»ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ«*.

Než zavržením arianismu nebyla záležitost vyřízena: ba právě po sněmu Nicejském rozpoutal se po celé říši římské urputný boj mezi Římem a arianismem. Pravým mučenicem za víru římskou proti Ariovi byl Athanáš, který pětkrát Ariany byl vypuzen ze stolce biskupského.

¹⁾ Viz Samsour, Církevní dějiny obecné. [Vzděl. knih. kat. XLIV.]

²⁾ ἦν ποτε, ὅτε οὐκ ἦν: »byla doba, kdy nebyl«, tedy popírá věčnost Slova.

Koncem století IV. zanikl i tento blud, a to více snad následkem vnitřních bojů nežli nátlakem vlády. Vyskytl se arcif jako odnož arianismu t. zv. macedonianismus, který popíral božství Ducha sv., než i ten byl záhy vyhuben, a to tím spíše, poněvadž nebyl podporován mocí světskou.

Filioque.¹⁾

Naukou, že Duch sv. vychází z Otce, byl sice arianismus odmítnut, poměr však Ducha sv. v nejsv. Trojici nebyl ještě všestranně stanoven. Zbývalo rozřešiti ještě otázku, jak se má Duch sv. k Synu, což se stalo způsobem různým, ovšem více ve formě než v podstatě, na východě a na západě. Kdežto církev řecká učila, že Duch sv. vychází z Otce skrze Syna (»διὰ τὸν Υἱόν«), učila církev latinská, že vychází z Otce a Syna (»Filioque«). Ve Španělsku bylo záhy Filioque přijato i do symbola [biskup Pastor z Palentie 450]. Do symbola niceno-konstantinopolitánského 589 (synoda Toledská). V Římě bylo Filioque přijato do symbola pravděpodobně až za Benedikta VIII (1012 až 1024). Na východě vešla tato okolnost teprv později ve známost, a nebyla nikdy bezvýhradně — slovně — přijata.

Všeobecný sněm v Efezu, 431.

Předsedal v zastoupení papeže Cyrill Alexandrijský s třemi legáty papežskými. Hlavní bod jednání bylo posouzení nauky Nestoriovy,²⁾ který hlásal, že člověk Kristus byl zázračným způsobem utvořen v lůně Panny Marie, a toto pozemské tělo že sloužilo za jakýsi obal, chrám Slova. Tím arcif dospěl nejen k správnému učení o dvou úplných přirozenostech v Kristu, ale také i k dvěma osobám: Maria proto nebyla prý Bohorodičkou (Theotokos), nýbrž jen Kristorodičkou (Christotokos).

Blud Nestoriův byl od otců na sněmě shromážděných zavržen, a Maria Panna slavnostně prohlášena »Bohorodičkou.« Lid, který po celou dobu jednání sněmovního až do pozdní noci čekal před chrámem, kde sezení konáno, na výsledek, propukl v bouřlivý jásot, když uslyšel, že zachráněna důstojnost Mariina. »Ať žije Maria,« »Sláva Marii Panně Bohorodičce,« hlaholilo do tmavé noci.

Všeobecný sněm chalcedonský, 451.

Předsedali tři legáti papežští. Namířen byl hlavně proti bludu Monofysitů.³⁾ Pravověrnost utvrzena výnosy jak proti Nestoriánům, tak proti Monofysitům. V Ježíši jsou dvě přirozenosti, božská i lidská, které se spojily v jedné osobě Kristově.

Zvlášť slavnostním způsobem uznán na tomto sněmě primát papežský, a do jisté míry i neomylnost papežská. Když totiž byl přečten dogmatický list Lva I., papeže, tu zvolali všichni přítomní

¹⁾ Samsour, op. c., str. 209.

²⁾ První, který tento blud hlásal, byl Theodor, biskup Mopsvestijský; později přejali jej kněz Athanáš Antioch. a Nestorius, patriarcha cařihradský. Hlavním odpůrcem nestorianismu byl sv. Cyrill Alexandrijský.

³⁾ Učili, že v Ježíši Kristu je nejen jedna osoba, nýbrž i jen jedna přirozenost, a to přirozenost božská. Tím ovšem bylo by znemožněno dílo vykoupení! Učení toto obsahuje mnoho a mnoho nesrovnalostí!

jednohlasně: »Tak věříme všichni; tak věřili otcové i apoštolové; ústy Lvovými mluvil sv. Petr!«

Blud monofysitský dosud nevymizel. Učení tohoto se dosud drží Koptové, Melchiti, Jakobité. Mají svůj patriarchát v Antiochii.

Všeobecný sněm cařihradský II., 553.

Pro malou účast biskupů západních odmítl papež účastenství. Teprv dodatečně byl sněm papežem uznán za oekumenický (= všeobecný). Jednáno o odsouzení a odstranění některých bludných názorů, vyvírajících hlavně z nestorianismu a monofysitismu.

Všeobecný sněm cařihradský III., 680—681.

Předsedali vyslanci papežští. Jednání sněmu namířeno bylo hlavně proti monotheletismu.¹⁾ Symbolum chalcedonské bylo po zavržení bludu a vyobcování hlavních stoupenců z církve doplněno slovy: »Vyznáváme dle učení sv. Otců dvě přirozené vůle a dvě přirozené činnosti bez rozdělení a bez proměny, bez rozloučení a bez smíšení, dvě vůle, ale ne tak, jako by si odporovaly, nýbrž tak, že vůle lidská božské poslouchá a jí je podřízena.«²⁾

Po této synodě konána biskupy východními t. zv. »Synodus quinsexta« jako doplnění II. a III. sněmu cařihradského. Vysvítá z jejího jednání podrážděnost a odpor východu proti západu. Řekové ji považují za oekumenickou, Řím ji neuznal. Vyřadila některé disciplinární kanony.

Obecný sněm nicejský II., 787.³⁾

O průběhu této synody, která zavedla opět na východě úctu obrazů, zpravil tehdejší patriarcha Tarsicius papeže Hadriana I. Než ustanovení otců nebylo dlouho v platnosti. Císař Lev V. Arménský (813—820) začal zase boj ikonoklastický. Patriarchát cařihradský stal se v této době hříčkou v rukou císařových. Povolné nástroje moci císařovy byly tu za patriarchy dosazovány a sesazovány libovolně, což potrvало až do r. 842, kdy nastoupil na trůn patriarchální Methodius, druhý předchůdce Photiův. Za tohoto patriarchy ukončeny konečně po 116letém trvání boje ikonoklastické, což oslaveno zavedením zvláštního »svátku orthodoxy«.

II. Photios. — Caerularius. — Rozkol definitivní.⁴⁾

Příčiny rozkolu:

Rozkol nebyl dílem okamžiku, ba ani ne dílem jednoho století. Hlubší příčiny dlužno hledati v dávné minulosti křesťan-

¹⁾ Původcem byl Sergius, patriarcha cařihradský, který učil, že obě přirozenosti v Kristu mají po spojení hypostatickém jen jednu vůli a jednu činnost. Proti Sergiovi hlavně bojoval sv. Sofronius. Učení Sergiovo za své přijal Makarius, patriarcha antiochenský, a Cyrus, patriarcha alexandrijský.

²⁾ Samsour, op. cit., str. 237.

³⁾ Hergenröther, Photius I. 226—261. Samsour, op. cit., 402—409.

⁴⁾ Prameny: Hergenröther, Photius, Patriarch von Konst. — Ehrhard-Kašpar, Vých. církv. otázka a úkol Rakouska při jejím řešení. — Samsour, Příčiny rozkolu . . . Č. K. D. 1907, a násl. — Prinz Max, Vorlesungen über die orientalische Kirchenfrage. — Kryštůfek, Všeob. církevní dějepis, II., 485—487.

ské. Poměr mezi východem a západem nebyl nikdy vřelý, přátelský. Odcizovala je navzájem již různost povahy. Kdybychom směli užítí výrazů z bojiště politického dnešní doby, řekli bychom: Římané představovali živel konservativní, Řekové pokrokařský, novotářský. Řekové se svojí dávnověkou vzdělaností arcit právem, ale nemístně se vypínali nad »barbarství« národů západních. Poněvadž během času mizela u obou čelných národů vzájemná znalost jazyka, je přirozeno, že i literatura jedněch byla neznáma druhým. Že odtud vešlo mnohé zlo do ústavy církevní, jest jisto. Vždyť známo na př. o Photiovi, že latinu neovládal. Jak mohl pak plně a dobře porozuměti otcovským napomenutím papežovým?

Hlavně od té doby, kdy císař Konstantin Veliký přeložil sídlo svoje z Říma do Cařihradu, rostla vyzývavost, řekli bychom někdy až zpupnost biskupů cařihradských. Až dosud byli zcela nepatrnými suffragány metropolitů heraklejského; teď, v blízkosti císařského dvora, ohřívali se na výsluní císařské blahovůle. Již na I. sněmu cařihradském (381) stanoveno, že patriarcha cařihradský má druhé místo hned po papeži. Řím to arcit nepotvrdil. Sněm chalcedonský přiřkl v kan. 28. patriarchovi cařihradskému patriarchální právo nad Malou Asií a Pontem. V VIII. století císař Lev Isaurský podřídil mu též Jižní Itálii a Illyrii. Konečně přiřkl si patriarcha cařihradský i titul »oekumenického« patriarchy; na toto jednání odpověděl papež Řehoř Veliký tím, že se nadále označoval jako »servus servorum Dei — služebník služebníků Božích.« —

Během času samostatným postupem zříme na Východě a na Západě různé, četné odchylky jak v liturgii, tak v kázni a v zákonodárství. Ano i bohoslovné studium bralo se různým směrem: na Západě převládal moment praktický, na Východě moment filosofický; zde měly rozum a rozumové bádání volné, ba až příliš volné pole působnosti. Tak si též vysvětlíme alespoň poněkud četné bludy na Východě. Můžeme směle tvrditi, že mimo dogma a zřízení církevní nebylo církevního oboru, v kterém by se Východ od Západu nějak byl nelišil.

Caesaropapismus na Východě, suverenita římského papeže v církevním státě — toť popud k nejprudčí žárlivosti se strany patriarchy cařihradského. Spory ikonoklastické, které přes 100 let bouřily celou církví východní, vliv a moc patriarchy značně se slabily, tak že vidíme začátkem IX. století u patriarchy cařihradského úplnou, malomocnou odvislost od dvora císařského.

K tomu přistoupily i příčiny ryze politické. Již založení samostatného církevního státu naplnilo císařský dvůr v Cařihradě nevolí, která dostoupila vrcholu, když Karel Veliký v Římě byl korunován na císaře západořímského. Říše západořímská nabývala den ode dne větší slávy a moci, Východ byl stále ohrožován sveřepými hordami osmanskými.

»Tážeme-li se, jaký význam měly tyto světodějně události pro rozvoj rozkolu, tu nemůže být o tom pochybnosti, že příklonění se papežů k Frankům mělo na poměr k Byzanci vliv

nepříznivý. Tím, že papežové místo císařů byzantských nové ochrance si zvolili a z byzantského svazku se odloučili, byli Byzantinci velice roztrpčeni. Zdálo se, jako by mělo přivoditi politické schisma i schisma náboženské. Při svržení císařovny Ireny lze tento úmysl jasně poznati. Neboť strůjce jejího sesazení a nástupce Nikeforos byl hlavou Ikonoklastův a k Římu choval smýšlení nepřátelské. Proto také Nikeforos obnovil ihned obrazoborectví a zapověděl každé spojení s Římem, poněvadž se zcela odtrhl od církve východní. Než později zlepšil se poměr a Řím měl opět zadostiučinění, že mohl při konečném odstranění ikonoklastu svůj vliv i v církvi východní uplatniti.

Konflikt mezi obojí církví stal se takto opět latentním, ale protivy mezi obojí církví trvaly s nezmenšenou prudkostí dále. Malý jen podnět dostačoval, aby konflikt znovu vybuchl zjevně, a vedl k ponenáhlému rozkolu definitivnímu mezi východem a západem, zvláště podařilo-li se mu dáti dogmatický podklad. Ovoce bylo příliš zralé, aby nepadlo při prvním prudčím zavnutí větru.« [Samsour, Příčiny rozkolu mezi církví východní a západní. Č. K. D. 1907, str. 610—611.] (Pokračování.)

Boj těla s duší.

Boj těla s duší — duše holubicí
a tělo jestřábem — Ó kolikrát
již potřásl svým spárem děcko spící
v náručí kolébky — Všel do zahrad
bělostných lilijí jak satan — Vzdechy
jej provází a kletby místo písni —
a zoufalství a smutek bez útěchy — —

Ó stíny Věčna! — Jako starci přísni
mne čekáte — Mou duši! — Kam a kudy? —
Zřím jen Váš stín a jdu k vám chor a chudý — —

Až dojdu k vám a vztáhnu prázdnou ruku
za brány života — jak obstojím? —
Váš soud mne děsí! — Jarem bez rozpuku
byl život můj? — Jen snem? — Ne vítězstvím? —

A přec' v mé duši tolik květů dřímá
a jáсотu a písni — Zel, jest zima! —

Sníh záhon skryl a listí opadalo —
Vše spí, co kdys se jako děcko smálo.

Vše spí jak v hrobě — tiše — bez láskání —
jen vzpomínky jsou kolebavkou snů
mrtvého dítěte — a ty jen raní — —

A šeptá duše: »Neplač! — Procitnu!
Vždyť nezmírám! — Jen v zajetí se trápím —
bolestná pouta svírají mi dlaň
a čekám na tebe!« —

Já přijdu! — Lapím

pestrého motýla — mám síť i zbraň
a síly dost! — Jsem mlád! — Po lásce žízním
jak zvon po úderu! — Tvým tónem vyzním! —

Ty's srdcem mým, já mlčenlivou stěnou. —
Nuž, bij v ni! — Burácej jak hrom, když ženou
se z daleka s hukotem mračna děsná —
kraj hrůzou ztich' — To probouzí se vesna! —
Zas květy voní — mladé ratolesti
se zachvěly — Ó zřím své staré štěstí! —

Mé štěstí štěstím Tvým! — Tvá krása — světlem
mých nocí žalostných — Tvůj dech — mým teplem —

Nuž s Tebou půjdu růžemi i trním —
jen hlasem Tvým se nechám k cíli vést
a přání Tvá jak slepý žebrák splním — —

Ty neklameš! — Ač slepý — tisíc hvězd
mi objevíš! — Já tebou zřím! — A k nebi
chci s tebou jít, má duše —

»Nevidíš

jak člověk nepřítel se vzpírá, šklebí?« —

»Chci s tebou jít! — »Nuž, přijmi Kristův kříž!« —

Václav Poledne.

Matka.

Příběh ze života lidového. Polsky napsal Sewer (Ignac Maciejowski), přeložil FR.
WOLF, tarář v K. Lhotě.

Slunce vyšlo červeně, vrhající šikmé paprsky na severní svahy kopců; ve výši musil býti vítr, neboť ve vrcholcích šuměl hluše černý les. Bylo jasno, mrazivo, leč přes ostrou červenost slunce pochmurno. Pokud oko dosáhlo, na velikých pláních polí — sníh; na návrších černá pásma lesu a sem tam šedé body slaměných střech, ozdobených modravými kotouči dýmu, přerušovaly zarážející jednotvárnost.

Ušlapanou stezkou posunovala se ve sněhu temná řada maličkých postav, směřujíc na kopec. Při pohledu se silnice podobna byla šňůrce navlečených zrníček růžencových. Na vyvýšenině stála chata s modravým spodkem a jasnými okny. Za

ní malá stáj, stodola a dva vysoké stohy odrážely se od bílého sněhu.

Dvěře chaty se otevřely, z prahu nachýlila se postava venkovské ženy v červeném šátku na hlavě, žlutém živůtku s černým okrajem a modravé suknici. Přiložila ruku k očím, pohlížela k ušlapané stezce a volala: »Pojďte, moje děti, můžete mi zmrznouti; ale i slunko stoupá do výše, že do poledne nejsou celé tři hodiny.«

Děti zrychlily krok. Mladší uchopily se na kluzkém místě starších za ruce, řetěz hnul se rázněji a veseleji.

»Jen opatrně!« — volala žena — »je nějak náramně okluzko, a slunko je červené, bude mráz.«

Děti se dostaly na malý, zametený dvůr a narovnalý se. Od mrazu zčervenale tvářičky vyhlížely zvědavě z plachetek a šedivých šátků, do kterých měly zavinuté.

»Do světnice, do světnice« — hovořila žena — »tam je teplo, zahřejete se.«

Překročivše vysoký práh, dostaly se do síňky, oklepaly sních s nohou a líbajíce hospodyni ruku, vešly otevřenými dveřmi do světnice se dvěma okny a podlahou. Na stěně před lůžkem vystlaným peřinou, přikrytým vzorkovaným prostěradlem visely obrazy svatých Páně, uprostřed Čenstochovská Panna Maria se zlatou korunou. Pod okny stál stůl přes celou skoro délku světnice a při něm lavice.

U stěny ležela veliká kniha, vázaná v černé koži. Děti pohlížely na ni s jistou bázní a úctou. Žena, posadivši se na truhlu, odvažovala plachetky a šátky, do kterých byly děti zavinuty. Slabikáře vypadly na podlahu.

»Zahřejte se, údy narovnejte a do učení! Musíme si všecko přeříkati, neboť dnes je zkouška. Přijdou vaše matky, snad i některý otec; rádi uslyší, co umíte. Pamatujte si, abyste mi neudělaly hanbu!«

Děti si sedly na lavici, rozložily na stole slabikáře; počalo učení.

První vystoupil Nedzvědský, četl plyně a správně. Druzí za ním opakovali šeptem, ukazujíce si po slabikáři prstem. Po Valentinu Nedzvědském přišla řada na Žofku Potočkovu, nejlepší žákyni. Četla plyněji a hbitěji než Valentin, začež by jí byl rád chlapec natloukl, ale nesměl.

Střídavě šla četba se stejnou skoro hbitostí, děti uměly bezmála slabikář z paměti. Pouze tři nejmladší slabikovaly.

Žena vzala z podstěny velikou knihu. Byla zavřena železnými sponami. Děti hleděly na ni s jakousi obavou tajemné úcty a zvědavosti.

»To jsou« — pravila — »Životy svatých od kněze Petra Skargy, napsané s velikou moudrostí a horoucí zbožností. Kniha stará, v rodině naší trvá již snad ode dvou set let. Zázrakem přišla, zázrakem zůstává. Mnohokrát byla v ohni, vždycky zůstala celá. Tolik je v ní světla a svatosti, že je téměř sama svatá. Slabikář umíte, tak nyní budete z ní čítati.«

Spony stiskem odskočily, kniha se rozevřela při životu svatého Stanislava. Přisunula knížku Valentinovi.

»Čti« — řekla — »život mučedníka a patrona země krakovské, zabitého pod Krakovem na Skalce.«

Chlapec vstal, políbil svatou knihu jako bibli a počal čísti. S počátku ze vzrušení a úcty šlo mu to obtížně, zajíkal se, leč za nedlouho zvykl si na tisk a četl směle. Děti poslouchaly, poslouchala i žena, ač to uměla z paměti, ty mohutné věty, těžké obvětí, velká přirovnání, podávaná mluvou, zblíženou mluvě lidové. Valentin se unavil, podivuhodnou knihu posunula k sobě Žofka a četla dále z velikých písmen. Dětem z těch divů i ze zvědavosti otevřela se ústa; s napjatým sluchem, zadívavše se do knihy, seděly nehybně.

»Přicházejí matky« — zašeptala hospodyně, knížku zavřela na spony a posunula pod okno. »Napřed slabikáře!«

Vyběhla, a stanula na chodníku ve dvoře.

»Buďte vítány,« — volala — »ale to je dnes veliký den; ho, ho, hleďte; je tu i Rakočová, Nedzvědská, Včelovská i Michalčevská; to již nikdo neschází. Pojdte, pojdte, odpočiňte si; kopec je příkrý, nemožno mluvit.«

Matky započaly supěti a vzdychati. Hospodyně přiblížila se k Rakočové, políbily se, vzala ji pod paží a doprovodila ji.

Ve světnici svlékly kožíšky, přivítaly se s kmotrou, neboť, ač byla chudší než ony, přece byla z velkého rodu Smerčinských, podle muže Porebská, slynoucí rozumem ke všelike poradě na různé obtíže a velikou výmluvností.

Každá z žen kladla na lůžko plat za vyučování svého dítěte. Hrnc hrachu, pytlíček krup, hrníček másla, sýr, soudeček brynzy. Potom se líbaly s hospodyní, která tiše mluvila, jsouc dojata: »Zaplat Bůh!« — Ze skříně vzala připravenou láhev kořalky, pily po řadě, přikusující housku z trhu.

Počala zkouška. Ženy usadily se, kde která mohla. Na dané znamení děti povstaly, požehnaly se křížem, odříkaly hlasitě Otčenáš a hned potom začalo čtení ze slabikáře. Šlo hbitě a hlasitě. Matky vytřešťovaly oči, kývajíce radostně hlavami.

Na konec posunula Porebská velikou černou knihu před Valentina. Ženy z úcty před tajemstvím svatosti povstaly. Spony odskočily, žena otevřela knihu při životopisu svatého Stanislava; matky zatajily dech, naslouchajíce.

Chlapec četl plynně a s výrazem, po něm Žofka. Zajímavý příběh vnikal do srdce, naplňuje mysl nadpřirozenými představami. Svatost stavěla se před ně, otevíraly ji jejich děti a odkrývaly tajemství černé knihy.

»Nezahálely jsme« — řekla s jakousi pýchou Porebská, vidouc nadšení žen. — »Dost pro dnes, děti, vraťte se domů a přijďte v pondělí, zítra půjdu ke svým chlapcům, v neděli na noc se vrátím.«

»Ale bojte se Boha, dobrých sedm mil za takového mrazu, pak i vítr se zdvihne!«

Matky strojily děti na cestu, a mezi tím Porebská hovořila vesele: »Nic se mi nestane, radost mne bude poháněti a touha

pobízeti. — Či nepospíchám ke vlastním dětem? Již jde na třetí měsíc, co jsem jich neviděla. A snad tam hladem mrou? Ubožátka, ani to není dobře oděno, ani na noc přikryto, kněží je honějí do učení až strach!«

»Proč oba posíláte do školy? — Je to obtíž pro vás na jednu dva« — ozvala se Rakočova.

Porebská zaleknuta pohlédla oknem, oddechla si. »Dobře že to můj neslyšel. Ale proč má jeden všechno vědět a druhý nic? Proč má jasnost na jednoho splyvati, ale druhému se ubírat, druhého mají temnosti zakrýti? Upracuji se, ruce si udru, nohy si ochodím, ale vzdělání dám oběma!«

»Dva chcete mít kněžími?«

»Ale třeba deset — ale ať jsou, co oni chtějí; ať se vrátí do chalupy, na záhon, ale ať mají rozum i velikou znalost věcí božských i lidských, a světlo věčné ať jich neopustí za živobytí i po smrti!«

»Amen!« řekly ženy, nachylující hlavy.

Děti ustrojené vyběhly, zatočily se po stezce za hluku a veselosti dolů na silnici.

»Ale, Bůh chraň, abychom vám radili chlapce z konviktu bráti. To se jen tak mluví, zda si se dvěma poradíte. Namaháte se, i děti učíte, ale zdaž to všechno stačí?«

»Zdaž to stačí?« — odpověděla. — »Nejsem ještě tak stará, na podzim začal mi třicátý rok. Bůh mi dává zdraví, střidmost a tak věřím, že mne Nejsvětější Panenka neopustí.«

Položila ruku na černě vázanou knihu. »Kdybyste věděly, jaké zázraky se dějí na světě, jak maličci, ozbrojení milostí Boží k velikým věcem úzkými stezkami přicházejí! O, moje milé kmotry, požehnavy byste mne na cestu, a řekly byste: jdi, neboť naplníš Jeho vůli svatou!«

Znáti bylo ve hlase Porebské velikou víru a v řeči její černou knihu, ve které čítávala. Ženy ucítily sílu knihy a sborem řekly: »Žehnáme ti.«

Nejbohatší Rakočová dodala: »A co budeme moci, pomůžeme.«

»Co se dá,« přisvědčily kmotry a Michalčevská zakončila: »Učíte nám pěkně děti, že není žádné hany. Do kostela s knížkami chodí, umějí dobře modlitby, že nebude žádná starost při první zpovědi a co nejdůležitějšího, při ohláškách. Velebný pán se nebude hněvati, zdráhati se a hroziti, že neoddá. Za to my přece musíme nějak pamatovati na vaše chlapce.«

»Bůh, který vysvobodil Jonáše ze tlamy velké ryby, zachrání i moje chlapce. Ale protože často divy koná dobrými lidmi, proto vám děkuji, kmotry, za to, že jste svaté Jeho vůle prozřetelností.«

Kmotry byly hrdy na to, že staly se prozřetelností svaté Jeho vůle.

»A kdy půjdete k dětem?« — ptala se Rakočová.

»Třeba dnes, zavínu do rance, co jste mi přinesly za učení, a pospíšim. Ráda bych tam už byla. Stále je ve snu vidím ble-

„dounké se svítícíma od hladu očima. Antonín to vydrží, je tvrdý jako řemen, ale Vladíkovi je teprve na devátý rok, je slabý jako nějaké panské děcko!“

»A proč jste tak brzy chudáka vyháněly z domu?«

»Jeden je se druhým, oběma je veseleji pospolu. Starší skončí školu budoucí rok, a mladšího by hospodář nechtěl pustiti samotného.«

»Snad i hospodář má pravdu, že aspoň jednoho chce nechat na záhoně a předati mu hospodářství. A kdo mu bude ve stáří pomáhati?«

Porebská se bázlivě ohlédla. »Ticho, ticho, moje milé, bojím se, aby to neslyšel, bylo by to znovu Boží dopuštění. Bude mítí přeci zetě . . .«

»Syna odežene ze živnosti k vůli zeti?« — zvolala Michalčevská.

»Ticho, bojte se Boha! Bude-li se chtíti některý ze synů vrátiti na pole, nikdo ho přece nebude odháněti; ať se vrátí na svůj díl otcovský, ale s rozumem, se zkušenostmi.«

»Vrátil by se z města, od úřadu, od pánů, od dobrého jídla?« . . .«

»Ho, ho, i tady může přece jísti dobře.«

»Může . . . proč by ne, ale Podhoří je chudé, země studená jako led.«

»Dejte pokoj, dosti času« — mluvila hbitě Porebská, chtěc přerušiti rozmluvu, jak to činí všichni idealisté, které chtějí střízlivci polití studenou vodou. »Pro tento čas ať se učí ke slávě Boží a potěše lidské.«

Začala ukládati přinesené dárky za vyučování. Hospodyně se rozloučily a odešly. Zůstaly jen Rakočova a Michalčevská.

»Nehněvejte se, moje kmotra,« — ozvala se Rakočová — »přeci lidé jsou lidé, musejí mluvití, co si myslí, a jak se jim zdá, že lépe . . .«

»Ale ať se nemíchají mezi moje děti! Matka nejlépe ví, čeho jim třeba.«

»Pravda, ale vidíte, že . . .«

»Život svůj dám, sebe utýrám, hladem umru, ale dětem neodejmu té manny, která s nebe plyne, rozumíte?«

»Rozumíme, ó jej!«

»Matka Boží mi řekla: čiň, co já ti poroučím, a já ubohá služebnice plním její vůli. A co lidičky ještě chtějí . . .«

»Nic již . . .«

Porebská se rychle odvrátila. »Je potřeba druhých čítánek pro vaše děti; tuto umějí již z paměti.«

»A jsou druhé?«

»Pro každou třídu nová. Koupila bych v Limanově, kdybyste na ně daly; svých nemám.«

»Já dám pro svého chlapce,« řekla Rakočová.

»A já pro Žofku,« a Michalčevská položila na stůl pět desítníků, za ní Rakočová.

»Ale smlouvejte, moje kmotra, o krejcar dnes je hůře, než dříve o zlatku . . .«

»Neučte mne tomu, vždyť jsem chudší nežli vy,« — shrnula se stolu deset desítníků, a rozesmála se dobrácky, což dodalo odvahy ženám.

»Milá kmotřičko, chtěly jsme se ještě poraditi.«

»Mluvte,« přerušila ji.

»Loupá mi v kostech při každé změně počasí, rady si nevím, — začala Rakočová.

»A mně na plecích. Pohlédněte tedy do černé knihy, snad něco vyčtete z ní proti těmto obtížím.«

Porebská stiskla spony, ty odskočily. Na posledních osmi přilepených listech byly vypsány různé choroby a účinné proti nim léky.

»Hned, hned« — mluvila ukazujíc prstem po listech papíru.

»Loupání« — četla — »jest tu i lék. Napřed tříti bolné místo mravenčím lékem, potom mazati kočičím sádlem, a kdyby toho nebylo, tak i psím, stačí, toliko déle tříti.«

»Ale odkud vzíti jedno i druhé?«

»K čemu jsou lékárny?«

»Moje kmotřičko, pro mne kupte!«

»I pro mne, velmi vás prosím. Život se protiví pro tu bolest.«

»Proč by ne; v Limanově koupím a přinesu.«

»Kéž by to jen pomohlo!«

»Leč by snad ta kniha klamala! Ale jestli klame, tak i já s ní. Jaká pak proti tomu rada?«

»No, no, jen se tak mluví, neboť všecko je v ruce Boží.«

Kmotry vyndaly z kapes kožichů sáčky, rozvinuly je a radíce se, šeptajíce, počítajíce, položily na stůl deset desítníků.

»Dáváme vám celou zlatku, po polovici pro každou. Jen kupte jistě kočičí, neboť o kočičím jsem přesvědčena.«

»Sádla všecka jsou v lékárně.«

»Pravda, buďte tedy zJráva a silna, jděte s Bohem, chlapce pozdravte, a vraťte se zdráva, jen ne s prázdnýma rukama.«

Porebská rozloučila se s kmotrami, vyprovodila je přes dvůr ke brance a vracejíc se vešla do stáje.

»Maruško, kde pak jsi?«

Tu se ozval slabý hlásek třináctileté dívčiny, ucpávající mechem otvory ve stěně.

»Jdu dnes ke chlapcům do kláštera, slyšíš?«

»Bojte se Boha, a znova mne necháte samotinkou se třemi kusy dobytka a tatínkem. Což pak já sama vyřídím!?«

»A zůstaneš tak poprvé? Každý den jsi starší a rozumnější.«

»Ale v zimě poprvé; všecko spočívá na mé hlavě. Maminko, já to nezastanu, a bojím se neštěstí!«

»Tíše, tíše; nenaříkej, aby tě tatínek neslyšel! Nechtěl by mne pak pustiti. Na noc pozvi Žofku Nedzvědskou, ta ti pomůže brambory naškrabati a ráno dobytek opatřiti.«

»Na jednu noc, ale na druhou...?«

»Já přeci musím jíti. Chceš, aby ti bratři hladem zemřeli?«

»Bůh uchovej, ale, maminko, lidé říkají, že jste se nad svoje síly odvážily. Chlapci nevydrží v takové bídě, a my přicházíme

na mizinu. Lidé říkají, že to je teprv počátek, ale jak bude dále?«

»A Matka Boží a Svatí Páně a sladké Jméno Ježíš, to nic není?«

»Kéž by jen chtěli pomoci!«

»Chtějí. Pojď do světnice, pohleď, co hospodyně přinesly za učení svých dětí, vystačí to do svátků.«

»Ale dále, maminko, co pak?«

»Dají znova!«

Sedla si na mech, Maruše u ní.

»Vidíš, tak již jsem zaujata a takovou ti mám sílu, jakoby z jiného světa, a takovou víru, že, kdyby Pán Bůh nedal, a chlapani se vrátili, cítím, že by mi srdce puklo, a zármutkem že bych umřela.«

Objala Maruši v půli a přitiskla k sobě. Políbily se.

»No, no, snad Matka Boží se slituje a nějak pomůže. Vždyť bych přece byla ráda, aby naši chlapani přišli mezi lidi. Snad se dočkáme, že Antonín bude farářem v Porebí? Kdož to ví? Maminka matka farářová a já jeho sestra! Toť přeci příjemné!«

»Milé, milé« — odpověděla roztouženě — »budou to, co Pán Bůh dá, k čemu budou míti chut.«

»Sedlákovi je nejmilejší, když se stane knězem a vrátí se na ves ke svým.«

»Odkud to víš?«

»Lidé tak říkají, maminko.«

»O tomto až později, jen jich nyní provést školami. Ale čím, ale jak?« — pomyslna si a vzdychla.

Mráz ji přešel ze strachu, vzchopila se, aby zlé myšlenky zahнала. Odháněti bázlivé myšlenky od sebe bylo pro ni jediným lékem proti bídě; odháněti je a jíti ku předu, to opakovala si proti každé obavě, proti každému nezdaru.

»Pojďme do světnice. Mech ucpeš, až se vrátím, pomohu ti. Pomohou Valentin Rakočův i Žofka po učení. Ještě nejsou velké mrazy.«

Obrátila se ke kravám.

»Černavo i Květeno, buďte zdrávy; chovejte se dobře; mlékem neskrblete a poslouchajte mi Marušku!«

Krávy se ohlédly, patřice žalostně na matku i dceru.

»No, ne, vrátím se, nebručte!...«

Vyšly zároveň.

»Ale jak to bude s tatínkem?« šeptá Maruše. »Je ukrutně zlý, když, maminko, odejdete!«

»Nejsou to jeho děti, či co? Chce je viděti na marách umrlé hladem...? Já, matka, dělám, co mohu, šetrím, shromažďuji a jdu. Tak při nejmenším ať tiše sedí, když nic z chalupy nevynáším a krejcaru od něho nežádám. Což, tedy k dětem mi nedovolí jíti?«

»Ukrutně naříká, když tu, maminko, nejste.«

Vešly do světnice.

»Ať si naříká, a jeho děti nenaříkají, když sedí ve škole o hladě? Podívej se, tolik toho kmotry přinesly! Je tu i dvacet:

vajec, mám deset našich — jen otci nic neříkej — bude to půl kopy, dostanu za ně skoro zlatku; budou mítí krejcar na papír, péra, tužky, na co se hodí. Jen ku předu, a bázlivé myšlenky odletí! Podívej se!«

Ukázala lůžko postlané potravinami.

Počítaly, ukládaly, když v tom vešel do světnice Šimon Porebský, podobný všem Porebským, tenký a štíhlý, s černýma očima jako úhel, s dlouhými vlasy, uprostřed hlavy rozdělenými, tváře podlouhlé se silným orlím nosem, ale i výrazu Porebských. Oholený jsa, byl podobný jestřábu, který hnízdí na vysokých vrších a na lup slétá do doliny. Maruše políbila otci ruku, žena chtějíc jeho nevoli předejítí, rovněž přitiskla ruku jeho ke svým ústům.

»Šimůnku, jsi zmrzlý, napij se kořalky, kterou Rakočová přinesla na počest ke zkoušce. Schovala jsem ji pro tebe.«

Porebský shodil plášť, rozepjal kožíšek, klobouk stáhl s čela.

»Přeci se skončilo to kvákání v domě, že nebylo možno ani do chalupy vléztí a si oddechnouti.«

Ochutnal a vypil zbytek kořalky z láhve, sedl si na lavici, žena postavila před něho chléb, máslo a nůž. Všickni Porebští jsou lakotní na chléb s máslem a Šimon se po nich neodrodil.

»A co tohle?« — zeptal se, ukazuje na lůžko.

»Od dětí za učení pro naše děti.«

»I znova tě ďáblové budou nositi po světě, a nebude žádný pořádek v domě a v chlévě.«

»Ne ďáblové, ale andělé svatí, můj Šimůnku, jdu-li ke tvým dětem. Jim se chce jísti. Tobě je dobře, že sedíš v teplé světnici. Napil jsi se kořalky, a nyní jíš chléb s máslem.«

Porebský udeřil pěstí do stolu. »Mohli ostatí doma, seděli by také tak a jedli se mnou.«

»Ostatí na těch desíti jitrech jalové země a keřích jalovčích, kde se kvíčaly pasou a každým pádem hladem zajítí. Ale proč ti Pán Bůh dal děti s hlavou, pamětí i rozumem? Proto, aby ti byly podporou ve stáří. Ale nutno na ně pracovati!«

»Lenoším?« — křikl Porebský. — »Celý Boží den jsem se sekerou v lese!«

»Ale chraň Bože, abych ti do očí předhazovala lenošení nebo pití. Toliko vidíš, že i dětem třeba dáti čas na učení, a že o hladě žítí nemohou...«

»Co dám, když sám nic nemám. Co vydělám, stačí sotva na daně, na úroky v záložně a sůl. Plášť jako řešeto, kožich a boty záplata na záplatě,« — ukázal nohu.

»A já, od čeho to mám?« — zvolala směle, vidouc, že muž měkne.

»Ženská práce« — máchl Šimon rukou.

»Poslala jsem je za svoje, ošatila za svoje a živím je za svoje.«

»Že až my s Maruší řemeny si na životech přitahujeme!«

»A tohle je vaše?« — ukázala na lůžko a zasmála se. —

»Kdybyste vy byli tři, já čtvrtá, Maruše pátá, tedy teprv by bylo

třeba řemeny a zástěry utahovati. Dva krky ubyly, to není nic? A že na ně sem tam něco přidáš, to ještě ti nouze morek z kostí nevysuší!«

»Ale bída trápí.«

»Kterého podhořana netrápí! Aby netrápila, k tomu třeba míti jako Rakoč padesát jiter lesa a pastvy na deset volů.«

»Přece by dnes již mohl starší na sebe při pile něco vydělati.«

»Mnoho?« »Chlapci je na jedenáctý rok.«

»Ale je silný! A mladší by pásł na pastvě voly. Přijde léto . . .«

»Na léto se vrátí a dosti se naposluhují.«

»I znovu půjdou. Mně samotnému je těžko. Pokud ještě síly jsou, bráním se, jak mohu, ale až sil nebude, kdo mi pomůže?«

»Dosti ještě vody uplyne, než sílu ztratíš!«

»Půjdou do světa a nás opustí. Jak jsi hloupá, že svoluješ k takovému tuláctví ve stáří a ztrátě jmění.«

»Vrátí se!«

»A který se vrátil? Tak hloupý není, aby se vracel, svlékl kabát, a vracel na sebe kožich a plášť. Ukaž mi takového! Z Pohoří již několik desítek sedláků odešlo, a který se vrátil? K čemu tady učenost, tady třeba silných ruk, tvrdých noh a hlavy na krku, k vydělávání, ale ne rozumu z knížek. Leda by snad na kněze šel.«

»A právě« — zvolala žena — »právě to lidé čekají, že brzy přijde za kaplana a potom i za faráře do Porebí. A co tedy, když budeš míti vlastního syna milostpánem v Porebí, co?«

»Dříve mi rosa oči stráví.«

»Všecko je v ruce Boží. Ale jestli nestráví, tak co? Tak syn milostpán nás oba ve stáří k sobě přivine a skyvku chleba neodepře. Ale na pozemku zůstane.«

»Mladší!« — vykřikl Porebský, a uhodil po druhé do stolu, že zaskřípal bolestí. — »Zaklínám se všemi svatými, že nedám mladšího sežrati od učenosti. Ať se jen v klášteře doví, čeho potřebuje, ať se naučí čísti a psáti, a nechť se vrátí na pole starati se o to, co Bůh dal. Porebští od věků hospodaří v Porebí, snad již po páté století, a co se jim stalo? A měl bych zahoditi pro hloupou učenost pole i sebe na stáří, aby mě neměl ani kdo pochovati?«

»Kdo ti poroučí mladšího posílati do Krakova?« — zvolala. — »Je bledoučký, hubený, maličký, schválně jsem ho tam dala, aby tam při starším bratrovi sesílil.«

»Jestli ano, tak co jiného. Nechci odrodilce, anebo nějakého sběha pustiti na statek, na dobytek, na svoji mrvu, aby mne třeba ve stáří nevyvezl na trakaři na silnici, a neporučil ruku natahovati. Což neznáš Podhořany? taškáře a lakomce! Porebský, když ho mám, zůstane na statku, a Maruše dostane krávu a stovku odbytného, ať sama s mužem si vydělává!«

»Již byste mne rád, tatínku, z domu vyhnal! . . .«

»Seď do stáří a oči mi zatlač, zadarmo chleba nejíš! Tak se pouze praví, že nechci cizého. Nechci!« — křikl rozdrážděný a pěstí uderil do stolu.

V čas manželské rozepře rozdmýchala Maruše oheň v kamnech, přihřála připravený oběd a vylila ovesnou, tukem omaštěnou polévku, roztlučené brambory vysypala na druhou misku. Jedli ve třech. Šimon s rozhněvanou tváří odhrnul prstem vousy, matka zamyšlena, do sebe pohřížena. Z modravých její očí plynulo jakési nadšení a síla, které neviděli Porebský ani dcera. Maruše potěšena slíbenou kravou a stovkou, hledala v mysli mladého chasníka, švarného, k světu podobného, silného, k práci ochotného, který by přeci něco měl, na čem by bylo možno začít pracovat, neboť ona nebude lenošiti, aby jen se mohli na něco vzít, kousek pole, pastviny.

Hospodyně položila první lžici, a skládala do plachetky dárky za učení sebrané.

»Již?« ptal se muž.

»Do západu slunce ne celé tři hodiny.«

»Nebylo by lépe zítra před svítáním vyraziti?«

»Dojdu na noc do Limanova. Zítra mi bude snáze doraziti před nocí do kláštera.«

»Ale ustroj se, neboť jak se udělá vítr, můžeš zmrznouti; vidělas slunko před polednem jako v ohni.«

»Břemeno samo mne bude hřáti.«

»Ale vítr bude od spodu vátí a sníh házeti.«

Maruše položila na stůl půl ovesné placky, hrstku tlučené soli v sáček a krajíček sýra na cestu, převázala matce přes plece šátek, udělala uzel na zádech, druhým menším ovinula hlavu, podala rukavice a políbila jí ruku.

»A maminko, pozdravujte Antonína a Vladíka.«

Matka přikývla a uchopila se dvou rohů plachty, ve které byly složeny pokrmy.

»Počkej!« — zvolal Šimon — »donesu ti uzel dolů; je okluzko, mohla bys upadnouti. Vyprovodím tě za ves, a potom za sochou se obrátím do lesa.«

»Vidíš, i ty máš rád děti« — zvolala.

»Což, nejsou moje?«

»A bojíš se o ženu, aby neupadla.«

»Či není moje?«

»Tvoje jediná! No, dej mi políbení; hospodařte s Marynou, a ať se vám nestýská. S dětmi se zdržím jen jediný den; přespím u nich a třetího dne jsem tu! Ještě za noci vyjdu ze Ščirice.«

Šimon vzal plachetku za dva konce a vyzvedl ji se snadností silákovou na plece. Žena a dcera vhodily mu na ramena plášť, na hlavu daly klobouk. Maruše objala matku; šáteček se zavázanými penězi dala jí za ěadra za šněrovačku, vyprovodila ke plůtku a vrátila se trochu mrzutá, leč v hloubí srdce ráda, že sama zůstala ve stavení jako hospodyně.

Sestupovali zvolna na silnici. Porebský v opáncích šel směle, Magdiny boty se na podešvích smekaly, že se musila za-

držovati plotů. Na silnici si oddechli. Šimon si zapálil dýmku.
 »Ale doviš se, jak se přece učí a chovají?«

»No, no, o učení buď upokojený; vědí, s jakou bídou rodiče zápasí, aby měli co vzítí do huby. Antonín má rozum a hlavu, a Vladík je ještě děčko malé, bleďoučké, leč přeci není poslední a jistě již dobře čte a píše slušně. První slabikář do polovice přešel se mnou.«

Šimon mlčel, z dýmky silně kouřil a šel, dělal veliké kroky, pospíchal do lesa. Žena téměř klusem běžela za ním, nemohouc mu kroku dodržeti. Lidé potkávající je zdravili, Porebské přáli šťastnou cestu, pozdravovali děti. Žena cítila náklonnost lidskou a přízeň k její dětem, a byla za ni vděčnou.

Na levo za sochou vinula se stezka, vytlapaná od dřevorubců, dělníkův a mistrů, příšlých z daleka, u kterých pracoval Porebský. Zastavili se před ní.

»Šimůnku«, — zašeptala tklivě Magda — »přeci ti práce snad jde?«

»Ale třeba ruky přiložiti a sil nešetřiti« — odpověděl muž, vzpřimuje se.

»A nebude ti do jara výdělek scházeti?«

»Jistě ne! Ještě mnoho stromů je nutno obdělati.«

»Šimůnku« — řekla ještě tišeji a dojemněji. — »Vladíkovi již jistě boty s noh slezly.«

»Ale co pak já pro sebe peníze schovávám, piji nebo po jarmarcích utrácím?«

»Nepiješ ani neutrácíš, ale Vladíkovi boty s noh slezly.«

»Rozuměj přeci, Magdo, že skládám, abych jen ze dluhů vyšel, potom budu pracovati pro sebe a na své děti.«

»Ale Vladíkovi boty s noh slezly, mráz, sníh, vítr, zima. Či snad poroučíš svému dítěti, aby v zimě boso chodilo?«

»Ty mu to poroučíš, ty's ho z chalupy vyhnala. Doma by chodil v mých starých opáncích.«

»Děcku našemu boty s noh slezly,« — opakovala tiše. — »Duši bych dala, abych je přikryla; leč co, jsem chudá a slitování nějakého nalézti nemohu.« — Slzy z očí kanoucí stírala konci velikého šátku.

K slzám byli Porebští od jakživa citliví. Muž stál na rozpacích, pokorný a zachmuřený. V Magdu vstupovala naděje.

»Mnoho-li?« zeptal se smutně.

»Koupím podšité; víš přeci, že podšité za méně než dva zlaté na Vladíka nedostanu.«

»Dva« — opakoval. — »To je týden těžké práce. Mnohokrát za ty dva třeba sekerou udeřiti a vzdychnouti.«

»Mockráté, mockráté« — šeptala Magda — »ale i boty pro našeho chudáčka jsou veliká věc, jsou všecko; učenost, štěstí veselí« — dodala.

»Nešlo by to s půldruhým?« ptal se Šimon, a vytahoval z pasu sáček.

»Sám víš, že ne« — odpověděla záříc.

»Měl jsem právě do záložny donésti dvě desítky a procento, ale tu znova bude třeba celý týden na ty dva zlaté těžko sekerou máchat.«

»Ale chlapci boty vystačí na celý rok! . . .«

Šimon vyňal dva stříbrné zlatníky, prohlížel je jednou i po druhé a podal je smutně ženě.

»Ale ať mne už do jara neobtěžuješ, nebo, i kdybys se vztekla, nic nedám. Příliš chudý jsem, abych na moudrost dvou chlapců vystačil.«

»No, no, dej mi políbení.« Políbili se.

»Bude, jak Bůh dá, můj Šimůnku! Víš, že já pro sebe nechci zlámaný halíř. Podívej se, jedny jediny« — natáhla nohu. »Spravované a v nich, ač jsem přeci rozená Smerčinská, do kostela chodím, a nestydím se, ale lidem, kteří se mi smějí, za nedlouho ukáží naše děti. Tehdy uvidíme!« — Rozesmála se upřímně. — »Děkuji ti za tu útrpnost, kterou jsi dětem ukázal, i za tu těžkou práci, ve které se nešetříš a nic z ní si nenecháváš. Ať ti Bůh požehná. Vidíš« — ukázala rukou — »silnice běží, běží a mizí v mlze, a já, maličký brouček na tom velikém světě, samotinká půjdu; samotinká, jediná, živá duše ve mně, a při mně nikdo, toliko jediný Bůh. A myslíš, že se bojím, že mne strach jímá? Chraň Bože, přece já jdu ke svým dětem. Dal mi je Pán Bůh, tak i On bude na mne pamatovati.« — Rozesmála se srdečně, upřímně, ač skrze slzy a odešla.

Porebský dal se na levo stezkou vytlapanou ve sněhu. Byl dojat, zastavil se, a ohlédl se. Ohlédla se i žena, kynula mu rukou, on se jí poklonil.

»Obejmi chlapce od otce« — zavolal hlasitě, že to až ozvěny opakovaly.

Magda kynula hlavou, mluvila, leč neslyšel, sklonila mu ruku svou k zemi a obrátila se. Šimon také šel na kopec, leč obracel se a hleděl. Žena stávala se menší uprostřed velikých kusů sněhu. Utvořila se z ní beztvárná skvrna, mlha bledá ji obklopovala, ona do ní se ponořovala, rozplývala se, až zmizela.

Muži padla tesknota na srdce. Cítil v ženě své jakousi příbuznost ke svatým, o kterých mu o večerech divy četla. I oni byli dobří a pokorní, i oni jako ona, cestami světa tohoto šli k Bohu a Nejsvětější Panence. Ona jde k dětem, ale Bůh ji provází.

»Bůh ji« — šeptal — »provází k dětem! Všecko obětuje, duši i tělo vydá, jen aby děti. . . Jde k dětem, jak oni šli k Bohu. Pocítil jakýsi divný způsob úcty ke své ženě a zároveň i strachu, že odpor z jeho strany bude těžký, že si rady s ní vědět nebude a že ustoupí, jako dnes ustoupil. To ho zabořilo, cítil v hloubi srdce, že ho přemohla, že ona vítězí a vždy setrvá na svém.

»Co tedy« — mluvil ospravedlňuje se, — »chlapec má běhati bosý v zimě lidem na posměch? Nemáš ho zač obouti, vezmi ho tedy do chalupy zpět! A pravda, že tak řeknou!«

Zamyslíl se, jda prudce do kopce. Plícemi pracoval jako měchem, přidával do kroku, aby zmařil v zárodku vznikající

myšlenky; nic to nepomohlo. Žena přemohla jej dobrotou, cítil její moc a vládu nad sebou . . .

»Se svatými chceš, hloupý, bojovati!« — zvolal, otíraje si rukávem od košile spocenou tvář. — »To je právě totéž, jako bys chtěl větrům rozkazovati, nebo slunce zhasiti foukáním. Ona s nimi drží, od nich běře sílu — a není pomoci.«

Přemýšlel, srdce ho bolelo, vrozená spořivost se v něm jítřila. »Nedám se zničiti« — zvolal — »i svatí Páně mi pomohou! . . . Mladší musí zůstat na statku, a pole po mně přejmouti. A že je slabý? To je třeba dluhy splatiti, záložnu upokojiti, aby nepotřeboval tak těžce pracovati jako já. Pak si bude věděti rady!«

S tím rozhodnutím šel veseleji a rázněji k dřevařům, kteří, rozdělavše oheň, poráželi stromy a loupali je. Šimon utínal větve a pařezy rovnal. Těžká to práce, vymahající zručnosti a síly, ale ne špatně placená. (Pokračování.)

Ó Pane nejmilejší!

Napsal JOS. JONÁK.

Ó pane nejmilejší,
Tys těcha duše mé,
a v Tobě nejjasnější
jsou slasti veškeré!
A proto volím Tebe
za žití svého cíl,
jen ten dosáhne nebe,
kdo Tobě věren byl.

Ať svět chce v bludné touze
jen slast a okrasy,
v tom skryty léčky pouze,
jež mne však nespasí.
Chci s Tebou snášet žaly.
ó Kriste mileny,
kdo od Tebe se vzdálí,
je na vždy ztracený.

Ó, kéž by chtěl mi říci
můj v nitru skrytý cit,
jak Tebe pravdou skvící
bych nejlépe moh' ctít!
Mé tělo přijmi, žití,
mé srdce, duši mou,
bych mohl jednou zřítí
říš Tvoji vznešenou!

Mít tisíc srdcí v těle,
chci všechna Tobě dát,
bys viděl, kterak vřele
Tě umím milovat. —
A kdyby celé země
moc byla v ruce mé,
já sklonil bych jí téměř
jen k cti a slávě Tvé.

Kde moh' bych smělost vzítí
Tě, Pane, rozhněvat,
pryč z hledu Tvého jítí,
jenž zná jen dobrem plát?
Ó, kéž mi dále svítí
Tvé věčné lásky třpyt,
já raději chci mřítí,
než nevěren ti být!

Já stápm v krvi Tvoji
hřích zaviněný dřív,
ó budiž duši mojí
dál, Pane, milostiv!
Za skutky vykonané
mě milostivě suď,
ó, nezavírej Pane,
mi srdce Své a hruď!

Bludy M. Jana Husi o církvi, zejména o papežství.

Píše P. ANT. REJZEK T. J.

„Traktát Husův o církvi byl Husovi nejosudnější ze všech,“ dí předmluva k M. J. Husi sebraným spisům (Řada I. Spisy latinské str. 265) a v tom má pravdu, ale také jediné ve větě této; nebo, co praví dále, že býval traktát Husův o církvi pokládán za nejdůležitější a nejoriginálnější spis, k tomu bylo by potřeba dodati, kdo a jací lidé tak mysleli; a že mnoho k té slávě (?!) přispěla okolnost, že od koncilu kostnického byl zavrhnut a že již na koncilu bylo o něm proneseno slovo okřídlené, že tak vyvrací papežství jako koran katolictví.

Zatím ukázalo historické badání, že M. J. Hus vzal skoro vše doslovně ze spisů Viklifových, „de Ecclesia“ et „de potestate Papae“ o církvi a o moci papežské, a učení Husovo jest v pravdě čiré viklefství až na to, v čem souhlasí s naukou katol. církve.

Kdo pováží, že katol. církev jest království Boží Kristem založené, a pravomoc papežská že jest rovněž dílem božským a čte všechny ty rouhavé a bludné a pohoršlivé výroky a vylhané pomluvy na církev sv. z Viklifa čerpané, žasne nad Husem či spíše převráceností nauky jeho a lituje ho, kam až zabředl, a ještě skorem více žasne nad chválou mu za to vzdávanou — a to v XX. věku!*) Bludné články Husovy o církvi jsou známé, jest totiž čl. 7., který praví: „Petr nebyl a není hlavou církve katolické“ a čl. 9.: „Důstojnost papežská pochází od císaře, přednost a zřízení papežství má svůj původ v moci císařské.“ Jsou ještě jiné články, než tyto zatím nám stačí.

M. Jan Hus si složil napřed obranu svoji, nežli se odebral do Kostnice.

V konceptu obrany této, kde proti odsouzení 42 článků Viklifových se vyslovuje, dí: „Papež Silvester a císař Konstantin pobloudili, obohacující církev.“ A dodává k tomu: „Tohohle článku se drží mnozí právníci, dokazující odvážně, že nebylo dovoleno císaři umenšovati panství následníka svého.“ Když potom M. Štěpán z Pálče na Husa žaloval, že učil: „Důstojnost papežská má svůj původ od císaře římského,“ odvětil mu Hus, že tak není sice v knize jeho: než přece pravdou že jest, co napsal, že totiž důstojnost papežská co do časného panství a co do vlády nad jinými biskupy a poddanství jiných církví má svůj původ z privilegia císaře Konstantina; neboť, praví dále Hus, synoda nicejská tuto výsadu udělila římskému veleknězi, aby jako Augustus (císař) nad ostatními králi, tak římský velekněz nad ostatními biskupy zván byl knížetem. Avšak tím neupírám, že má důstojnost papežská svůj původ bezprostředně od Pána Ježíše Krista.“

Dějiny církevní nás uvědomují a dokazují, že až do XIV. věku prvenství Apoštolské Stolice nikdy ani popíráno ani napadáno nebylo, ač měla katolická církev nepřátel vezdy. Teprve

*) Práce tato se druží ke spisu dr. Frant. Klobouka, pohl. Husitství ve světle pravdy, roč. V. č. 2.—4. Kdy byly stanoveny články víry bludům Husovým protivné. Praha. 1908.

ve XIV. století odvážili se profesori pařížští, Marsil Padovanský a Jan Jandunský, novými bludy a haeresemi vystupovati proti božské pravomoci Apoštolské Stolice a spolčovati se s mocnými nepřáteli toho světa, zejména s Filipem Krásným, králem francouzským a císařem Ludvíkem bavorským. Podobně Okkam filosof a tak zvaní Fratricelli, pobožní blouznivci, si vedli právě za doby, kdy církev katolická v západním rozkolu největším nebezpečím byla vystavena.

Katolický křesťan věří a má za zjevenou pravdu, že každý následník pravý sv. Petra na biskupském stolci v Římě je pravomocí božskou nástupcem jeho v prvenství co do řízení duchovního církve sv.; že by pak týž nástupce sv. Petra oprávněn byl touže pravomocí božskou jako majitel državy časné, za článek sv. víry prohlášeno není: avšak za pravdu katolickou míti káže sv. povinnost katolíku věřícímu i tuto pravdu, aby se nevydával v nebezpečení upadnouti do bludu.

Tedy podvrtné nauky a historické nepravdy o sv. církvi katolické a jejím prvenství, jakoby teprve za papeže sv. Silvestra a prvního císaře křesťanského Konstantina Vel. bylo vzniklo právo Apoštolské Stolici na državu majetku, byly teprve vymyšleny ve XIV. století. Od té chvíle podnes kolují lži tyto světem, ačkoliv již stokrát vyvráceny byly, a opět a opět se ohřívají.

Byla to sekta Valdenských, která z nenávisti proti katolické církvi roznášela, že prý už za papeže Silvestra odpadlo křesťanstvo od Krista, když ustalo pronásledování křesťanů, když Apoštolská Stolica veřejně nastupovala právem na darovaný majetek. A lež tuto přejímali bludaři následujících věků od Valdenských, jedni za druhými, z nenávisti katolické církve. Záhodno zajisté jest, aby se alespoň na některé bludy a nepravdy ve spisech Husových obsažené odpovědělo.

A tím příhodnější a vítanější jsou řádky tyto době naší, jelikož upozorniti jest věřících na vyhlášené sv. Otcem Piem X. jubileum na r. 1913, kdy slaviti bude veškeré křesťanstvo právě 1600letou památku na osvobození katolické církve ze žalářů a okovů, v nichž až do r. 313 úpěla; nebo do té doby ohněm a mečem a mukami až neslýchanými a nevídanými byli křesťané nepřáteli svými, pohany a židy, pronásledováni a stíháni, že nesměli na veřejnost vystupovati.

Proto nechať poslouží historické pojednání toto také k tomu účelu.

V Římě se již zahájily přípravy na významnou oslavu tuto a veškeré věřící křesťanstvo sledovati bude s velikým zájmem přípravy tyto, jako všichni národové katoličtí plesati budou, až nastanou nové oslavy po všem světě vespolné.

Prvý křesťanský císař Konstantin Veliký.

Akatolická literatura namáhá se úsilovně nejen u nás nýbrž všude setřiti vědeckost se všeho, cokoliv by poukazovalo na prospěch a doklad života křesť. zejména katolického. Tak se vrhli moderní učenci i na velikého císaře Konstantina dokazující, že byl smýšlením pohan a v srdci pohanem zůstal, ač se dal před

smrtí († 22. V. 337) v Achyroně pokřítí; křesťanství prý podpořoval z politických toliko důvodů. Tak píše Protest. Jak. Burckhart „Zeit Konstantins des Grossen“, in Basel u. Theod. Brieger in Marburg, „Constantin, als Religionspolitiker“, ještě (Th. Keim, Beugnot, Marquardt, Wintersheim et al.). Dr. Grisar Hartmann T. J. ve Innsbrucker Zeitschrift für katholische Theologie 1882 str. 554—562 a 585—607. posuzuje a vyvrací názory falešné obou prvních učenců. Není horších výtek historikovi ve tvář metaných nad ty, které protestant Keim činí Burckhartovi, vytýkáje mu, že *má subjektivní smyšlené názory, že sobě na mnohých místech odporuje (widerspruchsvoll) a nehistoricky že píše.* Však sám není o mnoho lepší. Zúmyslně se zde umlčuje a ubíjí onen boj duchový křesťanství s pohanstvím, který přinesl vítězství katolické církvi, sprostil ji pout, která ji po 3 věky svírala, učinil ji vůdkyní osvěty a vzdělanosti národů, proslavil a postavil ji na výsluní. Učinili z velikého v pravdě Konstantina ohyzdu: než přes to jest jim Konstantin velikým duchem a genialním člověkem, jemuž nad to všude štěstí přálo.

Hlavní bod, který tu vyvrátiti třeba, jest ten, že se mu nedjednalo toliko o politiku, v níž nadržoval tu křesťanstvu, tu pohanstvu: Konstantin naopak opravdu se snažil duchem a srdcem svým vystihnouti pravý ideál života křesť., ovšem bojem vnitřním, nikoliv zázračným způsobem, jak vidíme na př. u apoštola národů sv. Pavla, který zevně přemožen z nepřítele stal se přítelem ba nadšeným přívržencem křesťanstva, a v duši své zázračně osvícen stal se apoštolem a velikým apoštolem národů. Proto leta prožil Konstantin v boji, než setřásl se sebe pohanství se všemi stíny přirozeného života, na základě dědičného hříchu vyvinulého. Že by duch jeho si byl z pohanství zachoval úplně nezávislou mysl oproti všelikým křesťanským zájmům a proto neprojevoval nijaké pravé oddanosti k víře křesťanské, jest, nejméně řečeno, hotová pěst na oko.

Konstantin jest jim snaživým světovládcem, jemuž Božstvo má sloužiti, aby se mohl dovolávati Svrchovaného, jako by On tomu chtěl, co činí, a jeho idealy svým požehnáním posvěcoval. Vseliká tudíž přízeň ku křesťanstvu a katol. církvi není prý mu než chladná vypočítavost, dle níž se kochá nadějí na nejkrásnější vyhlídky do budoucna. V Konstantinovi jest prý viděti velikého moderního diplomata, jenž zamýšlí ovládnouti vesmír. A práce se mu očividně daří. Z té příčiny ve dne v noci nemá pokoje a ctižádost a panstvíchtivost nedají mu spáti; jak se mu hodí, zasahuje tu do křesťanství tu do pohanství, aniž by zásadně k tomu neb onomu přilnul. To prý jenom křesťané ve středověku si jej vymalovali jako prvního křesťanského císaře Konstantina Velikého, avšak historie prý nasvědčuje něčemu zcela jinému. *Co na to odpovíme dle historické pravdy, pokud studie dosavadní o pravěku křesťanském nás poučují?*

1. Namítají proti stanovisku křesťanskému, že Konstantin kázal opravit chrámy pohanské, neboť na př. senát římský obnovuje r. 331 bohyně Konkordie sešlý chrám s vědomím Konstantinovým. Jaký to důkaz? Avšak ani to není pravda. Doká-

záno jest (Corpus inscriptionum latin. tom. VI. (ed. Henzen, Berolini 1876) 1: Inscr. urbis Romae p. 15 nr. 89), že Gruter ne-
správně spojil 2 rozličné texty (nápisy) a postavil podle sebe
Nápis na chrámě jest: S. P. G. R. Aedem Concordiae vetustate
collapsam in meliorem faciem opere et cultu restituit. Avšak to se
stalo dle Henzenta hned po smrti císaře Tiberia: tudíž dávno před
Konstantinem. Díl druhý nápisu: D. N. Constantino maximo etc.
původně přináležel zcela jiné tabuli, která s pohanstvím nemá
nic společného. — Město Hispellum Italicum vystavělo si se schvá-
lením Konstantinovým okrouhličné divadlo pro zápasníky (326 —
337). ačkoliv už před tím byly hry podobné jako pohanské jím
samým zakázány — a nejen povolil žádosti jejich, nýbrž sám
nařizuje, aby zároveň zachováno bylo, ne aedes nostro nomini
dedicata cujusquam contagiosae superstitionis fraudibus polluatur.
Jeho tudíž jména a rodu in gloriam Gentis Flaviae na oslavu
byl přistaven Slavín, nikoliv však chrám, jak Spelův nápis s ji-
stotou se nyní vykládá. Pohanský spisovatel Zosimus (II, 31) zmi-
ňuje se o 3 budovách Konstantinem v novém Římě t. j. v Caři-
hradě nádherně postavených, které nesly jména bohů a bohyň
Rhea, Dioskura a Tyche (Fortuna): než sám Zosimus nařiká, že
císař lehkomyšlně se vzdává zděděného náboženství a přeměňuje
velmi umělé a skvostné sochy bohů a bohyň v památné pomníky
svoji slávy a na výzdobu slavných síní a vůbec Cařihradu sa-
mému křesťanům holdujícího, jako na př. sochy Castor a Pollux
postaveny byly symbolicky na Porticus nového Hippodromu caři-
hradského Co se pak Tycheion (Sozomen V, 4) týče, nebyl to
chrám pohanský; nebo v V. věku sv. Augustin dí, (De civitate
Dei, V, 21) že ve městě *křesťanským císařem* zbudovaném ne-
bylo ani pohanského chrámu ani nějaké pohanské modly (*sine
aliquo daemonum templo simulacraque* V, 24). A kde právě (IV,
18) sv. Augustin důkazy vtipné proti pohanům z modloslužby
čerpá, vybral si Fortunu (Tyche) za předmět, věda zajisté pře-
dobře, že Konstantinova Tyche (Štěstěna) na mincích jeho nic
společného nemá s pohanskou bohyní Tyche. Konstantinova
socha Tyche s křesťanským znamením sv. kříže na čele, byla sym-
bolem vlády panovníka křesťanského. Ani není divu, že právě
Genius Štěstěny se hodil ke Konstantinovi, jemuž jako údělem
se dostalo ovládnutí všehomíra.

2. Co se pak *Konstantinových mincí* týče, nemůže se dosud
nikdo měřiti ve studiích mincovných s Rafaelem Garrucim Soc. J.
(Dissertazioni archeologiche vol. II. Roma 1866. Note alla numis-
matica Constantiniana), který napočítal 40 rozličných druhů kře-
stanských mincí z doby Konstantinovy od r. 317 počínaje, tak
že tyto *jsou skvělým důkazem na křesťanství císaře Konstantina
Velikého*. Jen bláhový, křesťanství nepřátelský člověk může vy-
dávati historické zjevení na nebi sv. Kříže r. 312, která Kon-
stantinovi se stala, za bájku.

3. Křesťané i pohané, souvěcí, ba očití svědkové Konstantina
Velikého líčí mnohé historické události svědčící o křesťanství
jeho; na jejich podkladě lze správně sledovati vniterný pokrok
křesťanského smýšlení Konstantinova, až na konec života, kde

otvírá srdce své pravdám Bohem zjeveným rozhodně a sv. křtem křesťanem se stává. Biskup Eusebius (Vita Constantini) dvorní biskup a arianský napsal arci spíše panegyrik na Konstantina nežli střízlivý životopis: než zpravují-li nás zároveň pohanští spisovatelé jako Zosimus a j. o Konstantinovi a líčí-li jej jako křesťanského císaře, tu věru, kdo není oněch pohanů horší a proti křesťanství zaujatější, nebude viniti je z nepravdy. Co lze tedy o tom souditi, jenž takových svědectví, a to nejen té oné události, nýbrž přemnohých mlčením pomíjí, zůmysleně neb aspoň ze samé nevěry komolí. Středověk si třeba představoval v nadšenosti své velikého císaře jako obdivuhodného zastánce křesťanství, jenž obrozuje svět slovem skutkem života svého, ač daleko tak ideálním nebyl. Avšak Eusebius a křesťané i pohané viděli jej a slyšeli, co podnes vydává nám svědectví křesťanství jeho. Konstantin mluví ve svých úředních výnosech nejen všeobecně o *Survchovaném, jemuž úctu vzdáváme a se dobrovolně koříme*, (Milánský Edikt Tolerantní r. 313), nýbrž o *Kristu Spasiteli*, o Spasiteli našem r. 314; veřejně pranýřuje pohanství (324) jako *moc temnosti*. Vůči biskupům zove se *spoluslužebníkem jejich*, ke svým podřízeným mluví o ochraně křesť. Boha, již tolikráte na sobě byl zkusil, o povinnosti své právě pomocí kultu křesť. zjednati mír a pokoj zemím svým (313). Vůči králi Perskému Saporovi se dovolává svých vlastních zákonů a skutků, jimiž uznává jako císař náboženství křesť., kterými by měl také on chrániti křesťanské poddané svoje. (Euseb. Vita Const. IV., 9.)

Nikdo neupírá, že Konstantin měl při všem jednání svém také politiku na mysli, ale že by nebyl upřímně se snažil křesťanství poznati a se do něho vpraviti, jsou marné řeči; že by byl nadržoval křesťanství toliko pro trůn, aby si jej pojistil a svým potomkům, to je podezřívání odporující patrným svědectvím opačným.

Philostorgius, historik arianský, vykládá, jak prý pravověřící křesťané v Cařihradě padali na tváře své před sloupem porfyrijským, na němž socha Apolloniova přetvořena v sochu císaře Konstantina, tak že Konstantin se nechal zbožňovati za živa po způsobu pohanském. Snadna jest na to odpověď. Předně autor tu píše o své době, tedy o sto let později nežli žil Konstantin Veliký. Nad to již Photius (II, 17.) píše, že mu to nevěří. Než poznamenati přísluší, že Konstantin se představuje tu, drže v pravici veliké zlaté jablko říšské, na němž byla napsána výzva k modlitbě: v řeckém jazyku: »Tobě, o Kriste, Pane Bože, zasvěcují město toto«; nad to (Nicephor. Callisti VII, 49.) ve sloupě samém byly zadělány ostatky sv. Kříže už za Konstantina císaře.

4. Zmíniti se jest konečně o zbožňování slunce, kterému jako pohan r. 308 přinášel prý oběti: avšak i později ještě po zjevení sv. Kříže s radostí se k slunci obracel, ba i sebe slunci přirovnával. Křesťanští velebitelé císaře Konstantina Velikého sami píší o něm: *Magnae data tu lux aurea Romae* (Optatian Porphy. Panegy. III.) — *jubar lucis primum — lumen mundi* — biskup Eusebius dí: Jako slunce nad zemí vystupuje a své paprsky štědře na vše rozsílá, tak vzešel mocný císař všem jako pomocník

a dobrodějce (X., 9.) náplň světla . . . i synové jeho září ještě ve světle jeho. Liboval si Konstantin v symbolech slunce, tak že velice rád slýchal, když se hlásalo, že jím vzešlo, že jím nastala doba osvícená, že křesťanství světlem jest všude rozeslanými skrze něho.

Jak se křesťané neměli radovati, jak Apoštolská Stolica neměla velebiti toho, který vyvedl je ze zajetí Babylonského, osvobodil je z pout ujařmení, že vzalo za své pronásledování církve sv. a křesťanství jalo se zářiti jasmem slunečním? Křesťanství se povzneslo na náboženství (státní) říšské. (Dokončení.)

Masarykova obrana Macharovy „Čítanky“.

Píše FILIP JAN KONEČNY.

V »Obnově« č. 38. ze dne 20. září roku 1912 ve »Volných Listech« pustili se do Masarykovy obrany Macharovy »Čítanky« a uvádějí: 1) Občané v Bystřici pod Hostýnem ohradili se před několika nedělemi proti Masarykově obraně Macharovy čítanky. Prof. M. jim na to hodně s vysoka odpověděl napomenutím, aby se raději starali o řádné plnění svých obecních a volebních funkcí a nepletli se do věcí literárně vědeckých. »Obnova« upozorňuje p. profesora, že občané Bystřičtí veřejně mu dokázali, že své připomenuté povinnosti skutečně řádně plní, ale že v obou těch punktech silně zhřešili stoupenci Masarykovi právě v Bystřici pod Hostýnem. Dále se pana Mas. tážeme: Co byste, slovutný karateli, řekl, kdyby se Vás Bystřičtí otázali, jak plní universitní učitel školské povinnosti, když v čase školním není celé měsíce na místě, kdež má vyučovati? Co byste řekl o plnění stavovských povinností, kdybyste slyšel od univ. profesora, že se posluchačům přiznal, že není dobře připraven? Nebo co byste řekl, kdyby se stalo, že universitní profesor vyjel si do náboženského města na náboženskou disputaci, a tam se omlouval posluchačům, že nemohl se na disputaci dobře připravit pro nával práce universitní, potom však hádal se o všecko pryč s odpůrci dobře připravenými i o věcech, jež nikdy nebyly jeho oborem? Co byste řekl, kdyby po disputaci týž učenec mlčel ku chvále svých nohsledů, kteříž i o této jeho doznané nepřipravené disputaci napsali veřejně, že prý disputace jeho obsahuje »souverenní ovládání látky«? — Taframentské povinnosti — teď aby o nich ani universitní profesor nepsal, nechce-li, aby ho neuměli Slováčci přes prsty neklepli! —

2) V obraně Macharovy Čítanky soudil prý p. Masaryk, že nadávky Macharovy jsou obsaženy v evangeliu. Jaké to byly nadávky? Jen některé uvedeme: Pan Ježíš je titulován »petrolejník«, neohrabanec, jenž pohoršil cudnou paní Simonovou na svatbě v Káni Galilejské drzou dotěrností; jenž jedl a pil, až se hory zelenaly, jenž měl kolegu a konkurenta v *potrhlem* proroku Jordánském; jenž byl neznámého původu nemanželského, jenž byl nevzdělaný atd. »Obnova« se tázala a táže, kde že jsou v evangeliích tyto surovosti o Kristu a tvrdí: Surovostí těch v evangeliích není; z čehož jde, že prof. Ma-

saryk i svým »souverenním ovládním« dotyčné látky jeví se zde jako povídálek a ne jako učenec.

To je ovšem silný tabák pro vědecké nervy páně profesorovy, zvyklé závratným poklonám ze všech stran jeho milých.

Představte si tu klerikální drzost! Králohradecká Brynychova »Obnova« opovází se o souverenitě vědy Masarykovy pochybovat a překládá mu pár otázek z bible a tvrdí: Není v bibli sprostot, jež se do ní z Macharovy čítanky vkládají proti Kristu. Prof. Masaryk jeví se biblicko-evangelickým neznalcem a Machara neubráníl touto neznalostí, ale sebe zabil. Není to k zlosti?

Prof. M. tvrdil, že prý strana katolická nedovede snést důvodů a nedovede klidně uvážiti, že již »veliká část lidí Vaší církvi přináleží jen formálně, matrikově, ale že již nevěří a věřit nemůže.« Na to »Obnova« odpovídá: Cože, důvody? Jaké, kdy a kde dal p. Machar důvody urážlivých citátů a názorů svých proti Kristu, jež v »Čítance« státní censurou byly zabaveny a Masarykovou interpellací ve sněmovně říšské rady opět byly immunisovány? *Důvody*, ne pouhé surovosti *chceme slyšet* a poněvadž Machar důvodů nedal a nedá (ani po tomto vyzývavém zdůrazňování Masarykově), odmítáme Macharovy článkové výpady proti křesťanské víře jako pamfletistické *plácanice*. Důvody? Ano, chceme je slyšet i od obhájce Macharovy Čítanky; ale ať důvody Masarykovy jsou kloudnějšími než byly, které jsme zde sub 1 a 2 uvedli.

Proč vůbec prof. Masaryk dosud nepodal důvodů pro blasfemie Macharovy aspoň v těch kusech, kterých se v interpellaci zastával nebo který my jsme zvláště potírali? Jen tedy do »důvodů« p. Masaryku, a rozsekejte nenáviděné klerikály na padrt, aby věděli jednou pro vždy, jak souverenně ovládáte spornou látku, zvláště třeba hned v evangeliích a jejich vybájených nadávkách Kristu Pánu! Pane profesore Masaryku! Macharovým důvodům protiklerikálním nechtěli věřiti ani neklerikální odborní historici a Macharově básnické tvorbě v těchto kusech (protiklerikálních) vytýkali neklerikální kritikové tolik a takových chyb či nedostatků, že neobstála práce Vaseno chráněnce ani věcně ani formálně na trhu literárním před tribunátem kritickým! Ovšem! Nedostudované studentstvo pokrokařské vozilo p. Machara na přednášky po Čechách o sto šest: Takové lidi vychovává národu jediná naše universita? Kdo je vinen? *Důvody* chceme a ne pouhé povídání: vědecký, vědecká, vědecké! Důvody, pane Masaryku, důvody, že Macharina stojí za to, aby se jí universitní profesor a poslanec český ujímal jménem vědy a svobody! Ne pouze nám katolíkům, ale svým universitním kolegům, kteří plní bez poslanectví a novinářství doma v Prsze celý rok své učitelské povinnosti, těmto universitním kolegům svým dokažte, že jste jako poslanec a vědec správně jednal, když jste se Macharových blasfemií ve sněmovně ujímal.

4) Nedovedeme prý klidně uznat, že veliká část lidí nemůže věřit a že jen matrikově církvi náleží. Pane profesore! Neračte se diviti, že nedovedeme zde býti »klidni« vůči neslýchaným surovostem ničím neodůvodněným. Vy, slovatný pane, také byste nebyl »klidným«, kdyby *Vám* někdo do tváře vrhal nadávky, jež v Čítance Vámi immunisované vrhá zakukleně autor Kristu Pánu ve tvář! Račte si jen připomenouti, jak jste byl neklidným a jak jste se stal nervosním, když

před několika lety dokazoval Váš »Čas«, že kdyby Vám, univers. profesoru, říkali katecheti (bylo to tuším v pověstném Vašem sporu s nimi) »Kantor Masaryk«, že by to bylo *sprosláctvím*, jelikož ráčíte býti profesorem a ne starodávním kantorem. Co byste dělal a jak by zlostně houpalo se Vaše lidství, kdyby Vám někdo dával tituly: petrolejník neznámého původu etc. Račte si připamatovati, slovutný pane, jak jste býval neklidným, když o Vašem původu bylo v »Čechu« tvrzeno, že se vlastně nejmenujete Masaryk nýbrž Masařík etc. Vidíte?! A nám zazlíváte, že nejsme klidni, když nám kdosi tupí Krista nejhanebnějšími nadávkami? Abychom byli v tomto případě klidni, musili bychom nejen všecku víru v božství Kristovo pozbýti a říci »nám Ježíš nestačuje«, ale musili bychom pozbýti i všechen cit pro slušnost, pravdu a spravedlnost i v lidství Kristovo i v lidství své, které hrubých a surových nadávek nesnese klidně, nesmí snést klidně! Hájití cti své a cti bližního proti nadávkám každý slušný a *cti* své dbalý muž je povinen! Tady přestává všechen »klid«, zvláště když slyšíme, že se našel někdo, jenž nadávky nekáře, ale bere v ochranu!

Ale pan Masaryk snad řekne: Nenabádal jsem, aby katolíci zůstali klidni vůči nadávkám páchaným proti Kristu, nýbrž vůči faktu, že veliká část lidí nemůže a nechce věřit a jen formálně ještě je v církvi. Odpovídáme: Nepotřebujeme ponaučení, ale spíše ať se zamyslí jistí učenci a řeknou: *Kdo* vlastně připravil a *čím* i jak nynější lidstvo o víru a *co* dal svedeným místo víry? Může zde zůstat klidným vinník, má-li trochu svědomí? A mohou zde zůstat klidnými, kdož vidí a cítí bídu nábožensko-mravní a sociální ubohých svedených moderních nevěrců? My, kteří věříme v nesmrtnost duše, v nebe a peklo i v očistec, zkrátka v *zodpovědnost* svedených i svůdců, nemůžeme býti klidni, musíme býti svědomitě ostražiti, zarmouceni.

5.) Že bychom nedovedli klidně uznati, že »veliká část lidí naší církve přidržuje se jen formálně, matrikově, ale že již nevěří a věřiti nemůže«, není pravda. Smutný úpadek náboženské víry v lidu i v inteligenci je dnes každému znám, a není právě úkazem včerejším. To dovedeme tedy my klerikálové nejen pochopit, nýbrž i docela klidně (i když bolestně) doznat. Což, nemáme i na panu Masaryku toho makavý doklad? Býval katolíkem a odpadl, přidal se k protestantismu a »ničeho od něho nedoufá«, na jeho bohoslužby nechodí. »Boha« hledá přes 60 let a pořád ho nenalézá: Či už má »boha«? Četli jsme kdysi ve chvalozpěvech Schmidtových o Masarykovi, že prý pan profesor je z těch, kteří »zažívají« boha a náboženství. Nu buďsi, ale — po toliké přeměně a záměně věr a po veřejném doznání že od protestantismu p. Masaryk ničeho neočekává, neměl by pan M. tak nahlas psátí o lidech, kteří nevěří a nemohou věřit, ale jen matrikově náležejí církvi, jelikož by mu mohli takoví nešťastníci rovněž nahlas odpovědět: A ty, mistře? Proč zůstáváš v církvi evangelické, když jí nevěříš? Jsi snad i ty z těch potrefených matrikářů církevních čili jsi pouze v matrice evangelické, i když víry a bohoslužby jejich neuznáváš, nechceš a nemůžeš? Zapomněl jsi, mistře, jak Tě před časy v protestantských listech i za tuto Tvou příslušnost formální k matrikám církve evangelické vychvalovali dvojctihodní páni pastoři čeští, písíce, že jsi prý novodobým Saulem, o celou hlavu větším než ostatní synové čeští této doby? Vida, vida, co i pouhá formálně matriční příslušnost k církvi vynáší chvály

panu Masarykovi, jenž nepohrdl matřní příslušností k evangelikům! Až velebný pán Kunte, druhdy kněz církve římské, bude zase v »Havličku« psáti, jak třeba intelligentu naší doby, chce-li charakterem býti, vystoupiti z církve, již nevěří a jen formálně čili matrikově náleží, ať adresuje psaníčko své panu Masarykovi, Herbenovi etc. a všem ubožákům čtoucím »Havlička« a ať nemžourá po naší liberální intelligenci, jako by pouze a hlavně jí náležela důtka, kterouž udílí. *Služebníček at si v prvé řadě všímá uctivě a pečlivě svého panstva!*..

(Dokončení.)

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Několik dodatků k učení M. Jana Husa. (D. Ant. Lenz: Vlast, roč. XV. str. 554—557.) Jan Hus a učení jeho »de adoratione et contra adorationem imaginum« (o úctě obrazů a naproti této uctě) — Hus učil bludně, že náleží Kristu Pánu úcta dvojí: jedna jemu jako Bohu příslušná »cultus latrae«, druhá příslušná jeho člověčenství, kteráž prý jest větší nežli úcta svatým a světícím povinná a tudíž »cultus hyperduliae« slove. Ale každý vzdělaný katolík, ale ještě více, každý soudný theolog znamená ihned těžké bludy, jichž se M. Jan Hus dopouští, jda opět cestou Viklifovou, nebo jest blud zjevný, že by byl Kristus i Stvořitel i tvor, ať jest Kristus pán Bůh a člověk v jedné, a to v božské Osobě a ne ve dvou osobách.

Na této Viklifické aberraci stoje, M. Jan Hus příkládá Kristu Pánu dvojí poctu, čili dvoje klanění, jedno jako Bohu, druhé jako člověku, ale to jest blud, neboť Kristus Pán jest jeden a týž v lidské a božské přirozenosti, jak učí sněm Chalcedonský z r. 451.

Jest nadmíru divno, že Hus jako mistr na vysokých školách a jako bakalář v theologii o tomto jasně vyřčeném učení praničeho nevěděl a tak nevěda, slepě kráčel za Viklifem, maje jeho strašné chrystologické deviace za neomylné pravdy.

Ale, ač by byl Hus neznal výroků sněmu Chalcedonského a Konstantinopolského II., toho přece neznalý nebyl, že nevěříme ve dva Kristy, ale v jednoho toliko; vždyť takto kázal na kazatelně lidu a takto věděl, že je Kristus člověk přirozeným synem Božím a nikoliv pouze přijatým, jakž by byl mohl stavě na těchto člancích víry, a to rozumně tvrditi, že dlužno ctíti Krista Pána uctíváním dvojím, latrií a superdulií? Ale M. Jan Hus toho všeho pominul a v důvěře, kterouž svému vzoru Viklifovi věnoval, nekriticky přijímal zjevné a kacířské bludy za neomylnou pravdu. A tyto bludy hlásal netoliko žakovstvu na universitě, ale i lidu obecnému.

M. Jan Hus přechází k učení o úctě obrazům Svatých povinné. Husovi se zdá, jakoby to bylo v Písmě zakázáno, ale vida obyčej ten v církvi na Východě i Západě praví, že úcta obrazům dávaná směřuje k osobě, již představuje. Hus nezamítá povinné úcty obrazům Svatých, ano on zřejmě vyslovuje, že jest dovoleno před obrazem Kristovým anebo i před obrazy Svatých klekati, modliti se, obětovati, svíce rozžehovati, ale to všecko děje se směrem k osobě, kterou obraz představuje.

Hus mluví o úctě obrazům Svatých povinné na mnohých místech, ale zhusta tak, že úcty náležitě nepodává, ale ji také svým způsobem

podrývá. Na doklad toho uvádí Dr. Lenz na str. 556—557 dvě úvahy Husovy a Dr. Ant. Lenz dodává: »Rozumování takového druhu a jiné jemu podobné nebylo arci žádnou pobídkou, aby si český lid vážil umělých obrazů. Ač tedy Hus nezavrhoval uctívání Svatých, přece té úctě sám jako Viklifista základy podkopával. Odtud chválí také Petr Chelčický Husa, že uctívání Svatých a úctu obrazů porouchal, ač jinak sem tam Husovi rozhodně odporuje.

Husitica: Fr. Ad. Šubert a F. A. Borovský: »*Čechy*,« Díl IV. Polabí, str. 22. — Sotva čtvrt hodiny od Smiřic leží Holohlavy, rozsáhlá to a pěkně položená výstavná vesnice, v níž již okolo roku 1300 bývala tvrz, po které dnes již není ani stopy. Zdejší kostel sv. Jana Křtitele sahá původem svým aspoň do počátku XIV. století, ale budova vnější zdá se pocházeti z přístavby ve stol. XVI. Roku 1425, kdy kališníci dobyli Holohlav na katolíku Janu Prušemicerovi, zabit kněz Sova tím způsobem, že na prak vložen a do vzduchu vymrštěn byl . . .

Str. 69. Opatovice. — S počátku náboženských válek byl statek klášterský v pravdě jměním knížecím, zahrnuje v sobě veškeren kraj ohrazený Labem s jedné a čarou od Bohdanče k Nechanicům vedenou s druhé strany, ba i Přelouč s okolím poddána byla mocnému duchovenstvu. Odtud také šla po Čechách řeč o nesmírném bohatství klášterském, nejlépe zobrazena ve známé pověsti o pokladu Opatovickém. Právě však bohatství toto způsobilo pád slavného kláštera. Již r. 1415 v den Všech Svatých slezli pán Městecký a pán z Bergova zdi klášterní, při čemž opata Lacura až do smrti umučili. — Pokladu ovšem nenalezli. — Brzy potom, po smrti krále Václava IV., dostavila se poslední chvíle kláštera. Výhodně jsouce v rovině Labské položeny a dobře utvrzeny, byly Opatovice na závadu Hradečanům, i jiným sousedům pod obojí. Po dvakráte 18. prosince 1420 a 22. března 1421 učinili Hradečané útok na hradby klášterní a po dvakráte byli odrazeni bojovnou posádkou. Takto dvojí útok vojsk kališnických Nových zdi odrazil, byl posléze slavný klášter v dubnu 1421 vojsky Pražskými vzat, spálen a pobořen. Mnichové rozutekli se, statky Husitskými válečníky rozchváceny a klášterišťe samotou měrou zpustošeno, že dnes téměř ani stopy po něm a po velikém konventuálním chrámu nezbyvá.

Str. 82. Pardubičky původně zvané Pardubici Maichovými položeny jsou na povýšené ploše opodál pravého břehu Chrudimky a jsou osadou velmi starobylou. Někdy ve XIII. století vznikl tam klášter dle podání na nynější pastvě před kostelíčkem; jako soudruzi jeho v okolí podlehl i tento klášter za bouří husitských náboženskému fanatismu i byl tak důkladně rozmetán, že po něm v pravém pojmu slova ani stopy nezbylo. Sotva asi lze domnívati se, že prostinký gotický kostelíček je zůstatkem dosti bohatého někdy duchovenství.

Dr. Flajšhans v Sebraných spisech Husových pojednává (svazek I. str. 32) o první žalobě na Husa a píše, že »odpověď Husova jest vzor klidného, někdy až sofisticky přibarveného, právníckého rozboru tří námitek; . . . jest mistrné využití každé slabosti protivníkovy a dokonalé vyvrácení«. Tato slova Dr. Flajšhansovi jsou pouhé nerozvážné a nevědecké fráze, které Dr. Flajšhansovi u myslícího člověka jen uškodí. Vždyť o vzorném rozboru a dokonalém vyvrácení námitek nemůže býti ani řeči. Hus byl obviněn, že veřejně před veškerým množ-

stvím na kázáních tupí kněžstvo, ač to bylo zvlášť zapověděno, že se zastává Viklefa . . . Hus dětinsky odpovídá, že před veškerým množstvím to nebylo: neboť prý při tom nebyli lidé na př. z Jerusalema nebo z Říma. Že prý on uvádí jen slova Písma sv., tak prý tedy neostouzí kněžstvo on, nýbrž to mluví Duch Sv., Kristus, apoštolé. Viklefa prý nemůže odsouditi, vždyť Písmo prý ho též neodsuzuje. Kdo čte odpověď Husovu, musí dáti za pravdu již souvěkovcům Husa, kteří psali, že odpověď jeho jest pouze pokus zatemniti žalobu nejasností a nepravdivou dětinskou vytáčkou, muže vážného nehodnou. Dr. Jan Sedlák uveřejňuje v Brněnské »Hlídce« takový posudek jednoho souvěkovce Husova, a správně nazývá tento posudek »mírný a velmi případný.« Opět důkaz, jak Dr. Flajšhans na úkor pravdy Husa velebil.

Dr. Fr. Klobouk.

Husova kázání. Chválí se při nich, že prý byla mravoučná a zatajuje se, že byla zcela dle tehdejšího vzoru církevního, nevynikající věcně ani dogmaticky ani ethicky. Silné mravoučné moralisování zabarvené polemicky proti církvi a docela i osobně proti odpůrcům Husovým jest nápadno v každém kázání Husově. O nějaké učenosti a hluboce vědecké theologii, ethice neb filosofii a středověké askesi či mystice nenajdete v kázáních Husových ničeho. I citáty Husovy ze sv. Otců jsou dosti všeobecný a jak se zdá více z druhé ruky než z vlastního studia sv. Otců. Na mnohých místech dostačuje úplně římský breviář za pomůcku k výkladům Husovým neb jiné známé asketické spisy středověké. Nebýti pichlavého polemisování s kněžstvem o osobních vadách nepřítomných a nadsazování o zkaženosti církve, nevím zda a čím by se byla zaslouženě líbila Husova kázání. Hus nedbal v nich ani věci ani osob ani významů úzkostlivě: přehánění věcné, nadávkové rčení slovesné a nájezdy osobní jsou v kázáních Husových všude patrný. Je to opravdu mravoučným? Chyby byly v církvi, ale též na Husovi a kázání jeho — zdaž nebyla zneužíváním — pravím »často« zneužíváním — slova Božího? Prospěla či uškodila mravně napadeným, kazatelům, posluchačům? Osmé přikázání má zachovávat i kazatel!

K obraně naší v září složili: 25 K: Dr. J. Marek, prelát u sv. Víta v Praze; po 10 K: Jos. Hovorka, farář v Hamru; Jos. Kratochvíl, účetní rada král. hlav. města v Praze, a Jul. Slivka, arcikněz v Jistebnici; po 5 K: Nejmenovaný farář a Fr. Vacek, em. děkan v Českých Budějovicích; po 2 K: Fr. Jelínek, kaplan ve Strážově a Alb. Trčka, koop. v Altstadtu na Mor.; 1 K: Norb. John, učitel v Rožďalovicích. — Kdo složí nejméně 10 K, obdrží I.—IX. roč. »Husitství ve světle pravdy« a I.—VIII. ročník »Obrany víry« a nádavkem 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce. Kdo složí méně než 10 K a aspoň 5 K, obdrží 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce a 1 ex. brož. K. Střely. Ze starších dárců 5 — méně než 10 K obdrží je ti, kteří se o ně písemně přihlásí. — Další úpisy a dary přijímá: Tom. Škrdle, pokladník Tiskové ligy v Praze č. p. 570-II.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Sociální odbor družstva Vlast konal první schůzi po valné hromadě dne 30. září t. r. Jednatel red. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. Zvoleni byli na

letošní období: Za I. místopředsedu správce Jos. Vinopal, za II. far. Vl. Hálek, za jednatele red. Tom. Jos. Jiroušek. — Od poslední schůze řečnili: red. Tom. Jos. Jiroušek: v Pouchově a Liboci, far. Vl. Hálek: v Pouchově, ve Vídni, v Buštěhradě a v Břevnově — i další přednášky jsou již zamluveny — Soc. odbor platí řečníkům cestovné, ti, kdož je volají, poskytují jim pohoštění — Soc. odbor opakuje: 1) že se přednášky o Husovi, nám předem ohlášené a schválené, honorují; 2) Vzděl. spolky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku mohou dostávat Naše Listy na útraty Soc. odboru zdarma, když za to požádají a 3. noví abonenti XXIX. roč. »Vlasti« a XXII. r. »Našich Listů« obdrží darem našich 10 brožur darem, požádají-li za to, a to, kdo oba časopisy odbírají, obdrží je dvojmo, kdo jeden toliko předplácí, obdrží je jednou. — Soc. odbor uspořádá v domě družstva Vlast čtyři přednášky, a to vždy v neděli o 6. hodině večer. Mluvití budou dne 27. října: předseda Tom. Jos. Jiroušek: Národně sociální novohusité a Hus, a far. Vl. Hálek: Samospráva a křest. socialismus — dne 3. listopadu: předseda red. Tom. Jos. Jiroušek: Sociálně demokratičtí novohusité a Hus a míst. oficiant Jan Voborský: Nedělní klid jindy a nyní.

Referáty podali:

Jednatel *T. J. Jiroušek* podal posudek o třech knížkách právě vyšlých pod názvy: »Pamětní list k 15ti letí národně sociální strany«, »Předchůdci novějšího socialismu v Čechách a na Moravě« a »Spolky v duchovní správě«. O první knížce podá literární náčrtek do »Vlasti«, druhého spisku použije k brožuře »Socialně demokratičtí novohusité a Hus« a o třetím spisku podá literární rozbor v »Našich Listech«.

Farář *Vl. Hálek* pojednal o sociálním významu eucharistického sjezdu ve Vídni. Uvedl, kterak byla jím podepřena autorita vůbec za dnešní doby tak velice potřebná proti nevázanosti zvané svoboda a volnost. Posílena byla dále sjednocenost katolíků Rakouska proti útokům nepřátel na tábor křesťanský a tímž utvrzeny zásady křesťansko-sociální. V četných přednáškách sjezdových probrány byly různé vztahy sociálního života k náboženství a jeho středu Eucharistii, a vtěleny byly účastníkům sjezdu hluboké a krásné myšlenky věhlasných řečníků o křesťanském životě. Sjezd eucharistický manifestoval velikou a vážnou práci katolíků v otázkách sociálních, jež vzbudila pozornost i nepřátel, nepodceňujících veliký pokrok duchovenstva i katol. laiků ve studiu sociálního života lidu a práce k jeho blahu. Zmínky zasluhuje řeč hraběte Résegniera z Vídně o »Svornosti národů na základě křesťanského názoru světového«, schůze mezinárodní ligy ženských svazů katol., schůze ženského apoštolátu, sekce pro rozšíření víry, když referovali za hlubokého pohnutí misionářští biskupové A. Murphy a Fr. Geyer, schůze »Péče o mládež«, »Křesťanské rodiny«, řeč »o spolcích« msgr. Fr. Vaněčka, řeč prince dra. K. Schwarzenberka »Charitativní spolky a eucharistie« a líčení vztahů, Eucharistie a dělnictvo, Eucharistie a žena, Eucharistie a dívky atd. a vůbec řada všech přednášek o Eucharistii jako srdci veškerého náboženského, sociálního i kulturního života národů. Soubor všech pronesených řečí, až vyjde tiskem, bude bohatou studnicí krásných myšlenek pro křesť. sociální pracovníky. Vykonal tudíž sjezd i v oboru sociálním velkolepé a záslužné dílo. —

Na konci schůze Soc. odbor protestuje proti návrhům agrární a mladočeské koalice, aby žena a děti maloročníků byli vyloučeni ze starobního a invalidního pojišťování, jež i sama vláda navrhuje, a žádá, aby maloročníci a maloživnostníci byli pojištěni i pro případ nemoci.

LITERATURA.

FRANCOUZSKÁ.

La parole catholique, Discours choisis de nos orateurs par le Chanoine J. Vaudon, missionnaire. I. série: La paroisse, tome 1. L'Installation dans la Paroisse. La prise de possession de la Paroisse. Pour les prêtres de la Paroisse, in 8°, p. 354, fr. 4. 1911; tom 2. Le presbytère. L'Eglise; tome 3. L'Autel. Le Tabernacle; tome 4. La sainte Table. — II. série: La vie de la Paroisse. III. série: L'enseignement paroissial. Librairie Blond et Cie., 7, place Saint-Sulpice, Paris. — Slovem Božím katolickým nazval starý misionář, kanovník J. Vaudon, sbírku duchovních řečí na poučenou kněžím duchovní správě se věnujícím. Komu z kněží na tom záleží, aby se víc a více obeznámil se svým převznešeným povoláním a nadchnul se horlivostí pro svůj úřad, sáhne s radostí po knize, která mu podává souhrnem, co ve stu knihách porůznu najde. Obsahovati bude několik serií neboli řad, tak že I. série, jejíž název jest Farnost, zaujme 4 svazky, z nichž 1. svazek r. 1911 vyšel tiskem (XIII. + 354) a prodává se za 4 fr. Téhož objemu a těžce ceny budou i následující 3 svazky. O tomto 1. svazku se referuje.

Předasláno slovo biskupovo, co jest katolická farnost str. 3—36 podle těla, duše, hlavy, kde její shromáždění neboli sborovna, jací její údové, jakého života, kdo jejím ochráncem a kde místo odpočinku. — Na to se pojednává: a) v 8 řečích neboli výkladech str. 37—169 o úvodu kněze do farnosti, b) v 7 řečích str. 169—261 o uvázání se kněze v její správu, c) v 7 řečech str. 261—351 o kněžích farnosti. Toť přebohatý obsah svazku prvního.

Lze říci již o prvním svazku, že vše, i co do volby předmětů i co do spracování, jest vzácné, časové a zdařile vybrané, hotová pastorálka.

Hned s počátku s výkladem obřadů církevních, které uvádějí duch. správce do farnosti, spojují se vzájemné povinnosti pastýře a jeho stáde, při čemž se poukazuje na oltář, kněžskou modlitbu, křtitelnicu, zpovědnici, zvonici a kazatelnu.

Výklad 2. jest na slovo: »Dicitur filiae Sion: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus.« — 3. Duchovní správce vydává svědectví před Bohem i před svými farníky o své víře a lásce. — 4. Jak kněz pověřen svým biskupem, aby spravoval část diecése jeho a slovem Božím a sv. svátostmi duše posvěcoval. — 5. Kristus Pán sám skrze kněze mluví, soudí a obětuje. »Vivo, jam non ego, vivit vero in me Christus.« 6. O přednosti katol. kněze před starozákonním a jakýmkoliv jiným. 7. Kněz a náboženství katol., založené Ježíšem Kristem. 8. Uprostřed světa jest katol. kněz oproti tolikerým bludům a moderním vědám spásou lidu.

Toť jest pouhé vypočtení předmětů části první, v němž může každý postřehnouti bohatost obsahu. Věru, kniha tato doporučuje se sama. Uvedeme toliko jeden příklad (str. 243—250), kde se vykládá, čím je duchovní správce ve farnosti. Na slova sv. Pavla k Žid. 5, 1: »Všeliký zajisté (nejvyšší) kněz z lidí vzatý — pro lidi bývá ustanoven — v těch věcech, které jsou Boží — aby obětoval dary a oběti za hříchy.« — Kněz, praví: 1. Není žádným andělem, ale je člověkem jako vy a sám také »obklíčen jest mdlobou a slabostí,« proto mu potřebí shovívavosti a laskavosti jako vám. 2. Bývá ustanoven pro lidi, a to všechny bez rozdílu; proto zasluhuje u farníků sympatie, pozornosti a uznání: avšak bývá pravdou slovo sv. Pavla 2. Kor. 12, 15. »An velmi vás miluje, málo milován.« Byť se na nás vyplnilo: »quae dicunt facite, sed quae faciunt nolite facere.« »Facta eorum (spinae) spicae sunt, verba ipsorum uva est, sed de vite, id est, de cathedra Moisi,« přece kněz 3. je muž Boží a proto v záležitostech Boha se týkajících jest prostředníkem a zasluhuje úcty a vážnosti u lidu; 4. nejen muž Boží nýbrž alter

Christus, jako spasitel, jenž zjednává odpuštění hříchů, slitování, přivodí milost a spásu lidem, snáší tudíž Boha s nebe do srdcí lidských a proto důvěra a oddanost k důstojnosti kněžské, an kněz »obětuje dary a oběti za hříchů,« »pacificans per sanguinem crucis ipsius sive quae in coelis sive quae in terris sunt.« Colos. 1, 20. Z toho plyne, že jest kněz nihil et omnia, že je ničím a přece jest vším ve farnosti. Svazek 2., který je právě v tisku, poučí nás o tom, jakého významu a dosahu je kněz a kostel v církvi sv. — Svazek 3. podá, jakého významu jest oltář a svato-stánek. — Svazek 4. pojedná o stolu Páně, t. j. o sv. přijímání. Serie II. v tolikéž svazcích bude míti obsahem: Život ve farnosti. — Serie III. Jak má duchovní správce své ovečky jako dobrý pastýř opatrovati. P. Ant. Rejzek T. J.

VLAŠSKA.

»**Rinascita Francescana**«, toť název týdeníku, vycházejícího v Bologni. Z něho dozvídáme se, že terciáři založili útulek pro staré lidi v Parmě. Během několika měsíců odbývalo se v Itálii sedm kongresů třetího řádu, pod řízením Menších Bratří Kapucínů 2. května ve Faenza, kdež předsedal biskup z Ceseno, dále v Legnano s 5000 kongresisty, mezi nimiž 400 kněží pod předsednictvím msgra. Pelizzo, biskupa z Padui, v Candiano 6000 členů bylo přítomno, v Asola, devátého května, kdež bylo 3.500 terciářů, v Bergamo 5.000 údů, v Braganza a v Livorno na 4.000 členů. V Bergamo, kdež se jednalo o důležité otázky ohledně díla 200.000 terciářů v provincii lombardské. Připojme k tomu první kongres z Latium (Řím a okolí), jenž se odbýval 28. května ve věčném městě, jehož se účastnilo přes 2000 členů a pak pochopíme, jaký vliv třetí řád v Itálii má.

Josef Šerík-Vitínský.

ŠPANĚLSKÁ.

Juévas eucaristicos. (Eucharistické čtvrtky.) Tak se zove dílo a časopis františkánského původu, založené páterem Janem (Joannes de Garnica) ve Vigo a eucharistickým kongresem v Madridu doporučené. (Vigo, město ve Španělsku na Rio de Vigo, provincie Pondevedra, čítá asi 25.000 obyvatelů). Ze spisu se dozvídáme, že se údobě zavazují každý čtvrtek mši sv. slyšeti a při ní k stolu Páně přistupovati na památku poslední večeře Páně, při mši sv. bývá pak též Nejsv. Svátost vystavena. Ženy a dívky — terciářky — ze Salamanky se díla toho ujaly a v jejich městě (Salamance) různé sbory (chory) zavedly, sestávající každý z 12 osob, jež každého čtvrtku v jednom neb druhém chrámu Páně mši sv. přítomny jsou a k stolu Páně přistupují. (Salamanca, město v provincii téhož jména na pravém břehu řeky Tormes, vedlejší to řeky Duera, čítá asi 30.000 obyvatelů). Něco podobného bylo by žádoucí i u nás; kéž by patron náš, sv. Norbert, vlasti naší k tomu dopomohl!

Jos. Šerík-Vitínský.

HOLLANDSKÁ.

Gemengde huwelijken. (Smíšená manželství.) Spisek, jež jsme o tom přečetli, varuje před smíšeným manželstvím. Roku 1908 ze 3426 dítek protestantských matek a katolických otců, bylo jich 1747 protestantských, 1312 katolických a 367 bez náboženství. Dále ze 3455 dítek katolických matek a protestantských otců bylo jich 1242 protestantských, 1851 katolických a 362 bez náboženství. Ze 61.101 dítek katolických, z katolických rodičů, bylo jich 61.017 katolických. Ženy mohou zde viděti chlubné potvrzení své nadmoci, avšak vzdor tomu ztrácí katolická církev takovými manželstvími mnoho duší.

J. Šerík-Vitínský.

NĚMECKÁ.

Stadt Gottes. Illustrierte Zeitschrift für das katholische Volk. 35. Jahrgang. Missionsdruckerei in Steil. Jährlich 12 Hefte. Herausgegeben zum Unterhalt des Missionswerkes. 1912. — Na obálce posledního sešitu ukončeného ročníku 35. »Stadt Gottes« vyzývá vydavatelstvo své odběratele, aby zůstali časopisu věrni a nové hleděli odběratele získati, odvolávajíc se jednak na požitky, jichž hojně v minulém ročníku poskytnuto všem čtenářům bohatým jeho obsahem a přečetnými obrázky, jednak poukazujíc na krásný a Bohu milý účel missijní, k němuž každý odběratel za vzácnou náhradu přispívá. A vydavatelstvo nepřehání. Tak laciného a zároveň bohatého časopisu zábavného a obrázkového při nynější všeobecné drahotě vlastně ani mysliti si nelze. Ročník 35., čítající 576 stránek se 662 obrázky, přinesl četné básně, z nichž v každém čísle první věnována jest

Královně nebes, a hojnost četby zábavné i poučné. Zábavná část obsahuje vícero povídek, delších »Die Marienritter« od Felixe Nabora, historický obraz »Alia Pulcheria«, »Zwei Siege« a 24 kratších, a několik obrázků pro mládež. V části poučné zastoupeny jsou články o misiích, z dějin světských, církevních a kulturních, statě z přírodopisu, země- a národopisu, o umění, technice a jiných odvětvích. Různé zajímavé drobnosti pojaty jsou v »měsíční hlídce«, v rubrice »z dalekých zemí«, »Aus der Raritätenmappe« a »Aus dem Rucksack«. Zvláštní oddíly »Für die Frauenwelt«, »Ženské ruční práce« a »Praktické pokyny« určeny jsou pro paní a dívky. Neschází ani domácí lékař. Četné články provázeny jsou přílehlými obrázky, jichž mimo to, jak udaný počet ukazuje, jest hojnost. Světovým, běžným událostem rovněž věnováno jest mnoho statí a obrázků. Kdož by časopis ještě neznal a o něj se mohl zajímat, toho na něj upozorňujeme, dodávajíc, že stojí na rok 4 K a měsíčně vychází.

Josef Herzig.

Die Eroberung Mexikos durch Ferdinand Cortez von Sebastian Wieser. Mit 17 Illustrationen und 1 Karte. Regensburg 1911. Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz. Cena váz. výtisku M 4.20. — Spis přítomný určen je pro dorůstající mládež, které má poskytnouti náhradu za různé spisy rázu nejméně řečeno pochybného, jak je dorůstající mládež tolikou měrou takorčka pohlcuje.

V 23 kapitolách zajímavě a populárně psaných autor líčí hrdinu svého spisu *Ferdinanda Corteza*, slavného dobyvatele Mexika, nejprve v domě otcovském, jeho sny a touhy mládí, pak na jeho cestách do Ameriky, dobytí Kuby, po té jeho různé boje a dobrodružství, a konečně jeho tažení do Mexika.

V posledních částech zajímavého spisu autor jedná o posledních osudech Kortezevých, o objevení velikého poloostrova kalifornského, o jeho návratu do Španělska r. 1540, kde se mu místo slávy a odměny na dvoře jak od císaře, tak zejména od ministrů dostalo různého ponížení, kterážto nevděčnost také hlavně urychlila jeho smrt. Zemřel r. 1547 u věku 63 let.

Teprve po smrti ožila vzpomínka na jeho činy a zásluhy. Pochován byl s velikými poctami; jeho tělesné pozůstatky byly přeneseny do Mexika, a tam v kapli, kterou sám vystavěl, pochován.

Jméno Cortezovo bude se skvěti vždy mezi dobyvateli nového světa. Jeho činnost, jeho odvaha, jeho duševní velikost, jeho ušlechtilost a velkomyslnost, jeho smířlivé chování, jeho upřímné a pevné přátelství zasluhují všeho uznání a ozařují život jeho leskem, ježž nic vyhladiti nedovede. Právem proto lze dobyvatele Mexika připočísti mezi vynikající muže prvního řádu i zejména Španělsko může s opravdovou chloubou patřiti na něho jako jednoho z největších hrdin a synů svých. Není pochyby, že spis poutavě psaný, hojnými zdařilými ilustracemi ozdobený a mapou Mexika opatřený, dojde hojné obliby u dorůstající mládeže, které také jako zdravá četba může býti co nejlépe doporučen. Dr. Jos. Samsour.

ČESKÁ.

Nad síly. Napsal Einar Hjörleifsson. Z novoislandštiny přeložil O. S. Vetti. V Olomouci 1911, nakladatel R. Promberger, stran 171. —

V Rejkjavíku, hlavním městě ostrova Islandu, vítají za škaredé podzimní plískanice nového dómského faráře lutheránského, Thorwalda Gunnarsona. Má nejlepší úmysly, káže neohroženě, hříchy káře, pomáhá chudým, navštěvuje nemocné. U chudého Grimsiho sezná Ragnhildu, dceru soudce Thorgrima. Všechna ta jména jsou těžká k vyslovení; zapamatovati si je je nemožno. Rozkmotřil si mocného člena církevní obce, kupce Thornbjöra, když na kazatelův návod odešla mu služka Sigurlanga. Děvče však dá se do pití a je pak vlastně příčinou, že došlo ke konfliktu. Domácí noviny píší útočně, šíří lživé zprávy, štvou, až lid je rozhodně proti kazateli. Již dříve poučoval ho soudce, když mu dělal návštěvu, co od něho žádají; pravil mu: Hledte se naučit mlčet; vy se tomu musíte naučiti, protože za to berete plat. Platíme vám přece proto, byste mlčel. Ovšem, platíme vám také za to, byste mluvil, ale byste mluvil o tom, s čím souhlasíme neb aspoň souhlasiti se zdáme, a co nám — neškodí! Ale hlavně a především vás platíme, byste mlčel. Či myslíte, že vám budeme strkati svoje peníze za to, byste mluvil, co by nám bylo na škodu nebo k pokušení?

Kazatel zachránil Sigurlangu od zmrznutí; opilá totiž spadla do velké závěje. Děvče pronese dvojsmyslnou větu před svými přáteli a nevysvětlí jí. Pošlou ji do Ameriky, štvou dále a aby pastora učinili nemožným, svolají shromáždění lidu, v němž má hlavní slovo Thornbjörn. Štvavými řečmi je lid rozezlen a jako slepý žádá o odstranění kazatelovo. Podlý intrikán, kupec Thornbjörn, zvítězí.

nad svědomitým kazatelem. Ten zasnoubil se s dcerou soudce, je při všem tupení a pronásledování klidný, neboť konal svou povinnost, svědomí nedělá mu výčitek.

Román tento je zajímavá četba. Zábavným způsobem jsou tu pěkně vyličený poměry společenské i náboženské mezi lutherány na Islandě. Pastor je vesměs sympatická osoba, je ryzí charakter. Celé líčení je poutavé. Popisuje se celý rok pastorovy působnosti, na podzim přišel a v příštím podzimku pronáší poštváný lid nad ním rozsudek. Nadávky na straně 76. mohly docela dobře být vynechány; nic by neškodilo zajisté věrnosti překladu, kdyby jich tu nebylo.

Ignát Zháněl.

Knihovna Kříže a Marie. Sešit 100—111. Dílo 8. První křesťané v Římě. Obrazy z prvních dob křesťanství. Napsal Petr Kopal. Díl první a druhý. Praha 1912. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Spis páne Kopalův »První křesťané v Římě« vyšel poprvé již před několika lety a byl zajisté se zájmem čten. Když pořadatelstvo »Večerních zábav« vydalo v letošním ročníku proslavený Naborův román »Mysterium crucis«, a to s úspěchem velikým, uznalo čilé nakladatelství V. Kotrby za vhodné, dáti opět jiný podobný spis do rukou čtenářstva, u kterého četba taková za nynější doby nalézá velké obliby. Tím jest spis Kopalův, vzatý z téže doby, jakou popisuje autor »Tajemství kříže«, totiž z doby počátků křesťanství v Římě, hlavně z doby Neronovy, jenže začíná již líčením událostí za císaře Klaudia, či vlastně za vlády bídné Messaliny, a končí smrtí Neronovou. Tak dovidáme se ve spisu p. Kopalově o ukrutnostech Neronových více než v Naborově. (Řím v plamenech, Živé pochodně.) Hrdinou ve spisu Naborově jest šlechtivý Říman Plautus; podobnou postavu předvádí tento spis v osobě Semproniově. Zbožné matroně římské Pomponii Graecině u Nabora odpovídá u Kopala paní Sabína, vplétá-li prvý do děje k vůli zajímavosti epizodu o královském pokladě, shledáváme se u druhého s vypravováním o Vestálce. Kopal konečně předvádí čtenářům oba sv. apoštoly Petra a Pavla. Obrazy »První křesťané v Římě« vesměs dojmají, psány jsou slohem lehkým, plynně a zábavně. Takovou četbu právě v nynější době štvanic Macharových doporučujeme. Ať pozná lid náš tu pohanskou vzdělanost, již Machar tolik vychvaluje, při tom křesťanství hanobě. Takové spisy lidu oči otevrou!

Josef Herzig.

P. Václ. Smolík, C. SS R. Encyklika J. Sv. papeže Pia X. „**Pascendi Domini gregis**“ o učení modernistův. Praha 1911. Dědictví sv. Prokopa. Poctěno cenou nadace Karlachovy. — Kdyby se nejednalo o nic jiného, nežli o to, abychom jasně a přesně věděli, k čemu váže antimodernistická přísaha, již to by nás mělo nutkati, abychom dílo toto dobře si přečetli. Ale ani kdyby oné přísahy nebylo, systém a směr, který modernismem nazván, vyžaduje od nás pozornosti zajisté větší, nežli kterékoli bludné systémy a směry zde věroukých, protože právě naše doba je jím prokvašena. Dílo Smolíkovo je obsáhlé, důkladné, všestranné, ač nehromadí nikde slov a výkladů. Obsahuje proslav, 3 hlavní části, doslov a dodatky. V I. hl. části podává zprávy o počátcích a vývoji modernismu před vydáním encykliky, a pak o tom, kterak encykliku přijali přátelé i nepřátelé modernismu. Modernistických směrů u nás dotýká se jen mimochodem, aby nebouřil vln jak tak uklidněných. Část II. podává po úvodu encykliku latinsky a česky, a to rozčleněnou dle látky. Encyklika je skutečně arcidílo filosofické a theologické. Jde všem bludům a směrům modernistickým až na kořen. Ukazuje filosofické jejich základy (agnosticismus, immanci, evolucionismus), dále pak, kterak z těch základů modernisté budovati chtějí novou theologii a tuto smířiti pomocí moderní apologie s moderní vědou, pak kterak na těch základech chtějí zreformovati církev. — Encyklika ukazuje na vnitřní rozpory filosofických základů modernismu, na důsledky, které vedou ad absurdum v theorii a k anarchii v praxi, a posléze nařizuje, jakými cestami a prostředky má být čeleno tomuto konglomerátu bludův.

V části III. podává spisovatel týmž postupem, jakým se běře encyklika, své vysvětlivky a hájí učení církve, encyklikou přesně vymezené.

Encyklika nejmenuje jednotlivých filosofů, ze kterých modernisté svou »moudrost« čerpali, zahrnuvše sv. Tomáše Aq. a scholastiku vůbec. Spisovatel tedy jasně a přesně stopuje, co mají modernisté od Kanta, Spencera a jiných filosofů, pak ukazuje, v čem záleží základní bludy jejich ve filosofii, a k jakým důsledkům by tyto bludy vedly v theologii a v reformační praxi. —

Dodatky podávají hlavně novější výnosy papežské Stolice, pokud se týkají modernismu a jeho potírání.

Námítky proti encyklice a příkazům na ní založeným vyznívají u nás (jako jinde) často v ten smysl, že Řím bojuje proti něčemu, co neexistuje a neexisto-

valo. Prý takovému systému, jaký encyklika líčí, nikdo neučil a neučí. Spis tento podává množství dokladů, že spisovatelé mnozí ve Francii, Německu, Anglii, Itálii, jak spisy obsáhlými, tak novinářskými články bludům těmto učili. Snad neměli sami celého systému, ba i v některých podrobnostech jeden druhému odpovali, ale kdyby si byli dali práci, aby své myšlenky v systém uvedli, pak by ten systém dopadl, jak jej podává encyklika.

Co se týká našich českých poměrů, je jisto, že v listech českých, které modernismu hověly, nebyl rovněž celý ten systém ve svých základech a důsledcích plně hlásán ani hájen, ale rovněž je jisto, že i u nás velice mnoho myšlenek odsouzeného modernismu bylo propagováno a ohnivě hájeno. Právě proto je na nás, abychom spis tento nejen četli ale přímo studovali. Snad mnohému z nás budou některá místa působiti obtíže. Jedná se zajisté o nejhlubších záhadách filosofických, a tu není tak snadno psáti slohem obecně srozumitelným, lehkým. Ale trochu toho přemýšlení a studování neuškodí, naopak, odmění se mnohonásobně.

Encyklika a výklad její, tuto podaný, je novým důkazem, že církve není veličinou odbytou, že theologie katolická není veteší, která patří mezi dokumenty bývalých lidských pošetlostí. Církve dovede nejen dobře postřehovati, co hlásá moderní doba, ona dovede vše to i posouditi a ukázati, kde chyba a kam by ta chyba vedla. Svätý Otec je stále bedlivým strážcem Siona, obezřetným kormidelníkem lodi Kristovy, kterému lze plně důvěřovati, že nedopustí, aby lod ta byla zachváčena proudem nejnovější haerese, ale s pomocí Kristovou ji provede víry tohoto proudu bez pohromy.

Filip Šubrt.

Hody Božské lásky. Napsal Josef Frassinetti, převor u sv. Sabiny v Janově. S povolením vydavatelů z vlastiny přeložil Jan Tagliaterro, farář v Michálkovicích. Cena 1 K. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze. — Po úvodním slovu »čtenáři«, kde uvedeno usnesení posvátné kongregace koncilu ze dne 16. prosince 1905 o častém a každodenním přijímání, a po »věnování spisovatele svatým Božím«, pojednáno v hlavě I. o hodech božské lásky či Eucharistii vůbec (Podivné tajemství; tajemství víry; veliké činy lásky; Ježíš Kristus lidem); ve hlavě II. (v 32 odstavcích) „o dobrech, jež se skýtají v hodech božské lásky“ — první účinek svatého přijímání: milost posvěcující; druhý: statečnost pokušením odporovati; třetí: shlazuje všední hříchy, a čtvrtý: útěcha duchovní. V hlavě III. uvažováno o tom, »čeho třeba, bychom se účastnili hodů božské lásky,« ve hlavě IV. o častém svatém přijímání (Jak často máme choditi ke stolu Páně; »Otče náš« předpokládá každodenní sv. přijímání; Obyčej staré církve přeje dennímu sv. přijímání atd.). Hlava konečně pátá jedná »o horlivosti potřebné k rozšiřování častého sv. přijímání.« Doporučujeme pěknou knihu tuto (92 str.) rádi.

Jos. Fabian.

Eucharistické květy. Básně P. Flor. Ferd. Březiny, O. F. M. (Dílko 24., c. a k. dvorní knihtiskárna A. Landfrasa Šyna v Jindř. Hradci, 1912). K období významného světového eucharistického kongresu vídeňského a díkem za čtyřicet let ve službách Kristových vydal nadšený a přece jen tak mile skromný katolický básník, dp. kvardián P. Březina již třetí kytiči svých Eucharistických květů. — Jest to 20 drobných básní ladné skladby — ve všech je vroucí cit a ušlechtilá prostota všech mile se zamlouvá srdci, jež klášterní básník dovede cele upoutati lahodnými akordy úcty k svaté Eucharistii. Invence všech 20 básní jest jednoduchá, ale všude provází nás básnický procítěná, protože životná pravdivá pointa a verše prostupuje a prochvívá tklivý tón, kontrastující přímo vznešeně s raffinovaností některých směrů moderní české poesie světské, která zpronevěřivši se svému posvěcení, čtenáře od Boha odpouštává, místo aby ho ku krásným pravdám vábila a vedla. V Eucharistických květech z poetického péra dp. kvardiána P. Březiny očitáme se maně jako doma v rozkvětlé klášterní zahradě jindřichohradecké. Pořad Eucharistických květů jest tento :

1. Galanthus — sněžěnka, první kvítko jako předzvěst jara zdobí bělí svou svatostánek oltáře;
2. Viola odorata — fialka libého dechu učí nás pokoře Kristově;
3. Anemona — sasánka, vzbouzí ptácat zpěv a lásku i přátelství ke Kristu Spasiteli;
4. Convallaria — konvalinka jest květem i vůní svou obrazem písně slavného zvonění zvoucího do chrámu;
5. Myosotis — pomněnka zlatooká volá k nám: „pamatuj a nezapomeň na Krista Svátostného“;
6. Bellis — sedmikráska připomíná sedm svátostí z nejsvětějšího srdce Kristova;
7. Philadelphus — jasmín bílý bud věncem ctností na monstranci;
8. Auricula — zlatý květ petrklíče připomíná nám klíč pokání, jímž ráj nám bude otevřen;
9. Dyclitra — srdečnice

buď nám symbolem upřímné lásky Kristovy; 10. *Bellis* — chudobka k oslavě dobrovolné chudoby Syna Božího; 11. *Campanula* — polní zvonek po celý den upomíněj nás na zvony volající k stánku svaté Eucharistie; 12. *Lilium* — sněhobílá lilie, ve které se zračí něha a krása způsobu bílého chleba a andělské čistoty; 13. *Fragaria* — květ jahody ved' nás po cestách hledání Krista a pravdy; 14. *Asperula* — mařinka vonná, symbol sladkého zázraku ve svatém přijímání; 15. *Laurus* — vavřín připomeň nám marnost slávy světské a snahu po práci ku větší slávě Boží; 16. *Reseda* značí nám odevzdání se Kristovo do vůle Boha Otce; 17. *Gen-tian* — modrý hořec hlásá nám bolesti Páně na Golgotě; 18. *Dianthus* — slzičky z polních mezí připomínají slzu žalu na lici Páně; 19. *Ipomea* — svlačec povzbuzuj nás, aby srdce do výše se pnulo k Eucharistii a ke kříži jakožto znamení vítězství; 20. *Hedera* — břečťan pevně ke zdi se vízící ukaž nám pevné spojení srdcí našich s božskou Eucharistií! — Kdyby světská literatura česká jen zdáti mohla se vykázati takovou z hlubin nábožné duše bás-níkovy vykvétlou kyticí, jakou jsou prosté a přece překrásné verše dp. P. Březiny, osmělím se tvrditi, že by bibliofilská snaha uchopila se jí k nádhernému vydání knižnímu na drahém japonu s lepty a iniciálami. Ale skromná duše katolického básníka spokojila se i při 24. svazečku a při třetím, řekl bych jubilejním sešitu Eucharistických květů úpravou prostinkou, při níž celým luxem jest zlatě tištěný titulek na obálce. Nadšenému knězi-básníku, jenž nepíše snad z chvilkové benevolence ku katolicismu, ale básní z nejnitrašnějšího svého přesvědčení a ze živé víry, českému knězi-básníku, jenž eucharistickou kyticí svou uvádí verši:

Jezu, Tys mne přijal v službu
před čtyřiceti již lety,
díkem přijmiž milostivě
na monstranci tyto květy,

dej milostivý Pán Bůh zdraví a štěstí vrchovaté. Psáti recenzi o takové krásné a významné práci na roli katolické poesie bylo mně úkolem více než radostným a milým — každá knihovna katolická měla by míti tuto perličku — a není-li snad po ruce s dostatek výtisků, bylo by opravdu velice žádoucím druhé vydání Eucharistických květů P. Flor. Ferd. Březiny, a to všech tří kytic v jednom spo-lečném svazku. — —
Jan Voborský.

Aloise Dostála Sebrané spisy. Díl 1. **V proudech života.** V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Právě dokončen byl první díl Sebraných spisů oblíbeného spisovatele Al. Dostála, o němž tuto rádi podáváme příznivý úsudek, uvádějice krátký obsah pojatých v něm povídek. 1. „V hájovně.“ Krásně líčen tu klidný a spokojený život rodiny hajného Tomáše. Měl hodnou ženu a dobře zvedenou dceru Karlu, s níž začínal si známost mladý Menčík, krejčí z nejbližší osady. Předčasná smrt Tomášovy ženy způsobila v hájovně velké hoře a starost o budoucnost. Lpěl totiž hajný houževnatě na svém povolání a na hájovně. Jen slib dcery Karly, že ho neopustí, jej časem uklidnil. Menčík však neustal ucházeti se o milovanou dívku a když mu jinak nebylo lze získati hajného, užil odvážného úskoku, dal se na pytláctví; všude po lese, zvláště u fořtovny a hájovny kladl zvěři léčky, až hajný, jemuž nebylo možno škůdce vypátrati, upadl u vrchnosti v nemilost a konečně služby se vzdal. Tak umožněn sňatek mladých lidí, u nichž hajný našel pečlivého ošetření. — Do-jemný jest obrázek 2. »Na prahu života.« Součková Františka byla chatrného zdraví; leč sama i rodiče těšili se nadějí, že časem se uzdraví. Také již měla do budoucna krásnou vyhlídku, že stane se manželkou hodného, o její přízeň se ucházejícího učitele. Náhodou však zví, že stížena jest nezhojitelnou nemocí, souchotinami. Jak hrdinně si tu počínala! Byla trpěliva, úplně do vůle Boží ode-vzdána a až úzkostlivě toho pečliva byla, aby se nikdo od ní nenakazil, ano do-vedla i svou náklonnost ku milovanému muži přemáhati, až srdce šlechtné dívky na prahu slibného života tlouci přestalo. — 3. Mladý dělník Rozvoda přišel v to-várně k úrazu a stal se mrzákem. Přece však hleděl býti užitečným. Byv otcem dobře vychován a téhož přítelem, dělníkem Kozákem, ku čtení dobrých knih na-váděn, osvojil si nemalé vědomosti a časem se stal učitelem dítek, které k němu docházely neb od matek voděny byly. S dítkami se modlil, opakoval školní úkoly, jim předčítal a naváděl ku životu ctnostnému. Tím získal si vděčnosti chudých, kteří na svých dětech zdárný účinek jeho námahy pozorovali. Toť »Dilo mrzá-kovo«, jemuž věnoval se do smrti. 4. Poučnou jest povídka »Na hrázi«. Pro té-

lesnou vadu mnohemu trpěti jest příkoří, byť jí ztížený člověk byl šlechtěného srdce. Takovým byl stárek Brázda, jehož si mlynář Chytrouš oblíbil. I na Brázdovi si pomlouvачná ústa schladila záhu, on však odplácel zlé dobrým, zachrániv život lidský a konečně vlastní obětoval život na záchranu majetku a životů lidských v zápase s rozbourěným živlem. 5. »Obět lesa«. Domkář Razím z lesa žil a tyl. Ovšem pracoval v něm, dříví kácel a jiné lesní konal dílo, avšak kromě toho pychem co nejvíce z lesa těžil. Této hrabivosti přinesl v obět i dceru Růženu, donutiv ji ku sňatku s ovdovělým hajným Pičmanem, nepožívajícím dobré pověsti. Teprv když dcera po boku pustnouchého hajného nejdřív o štěstí a potom o zdraví připravena byla a posléze předčasně zemřela, uznal Razím svou vinu a dal se na dobrou cestu. 6. »Na bezcestí« octl se mladý rolník Fals, oženiv se s marnivou dívkou. Za svobodna rovněž vyváděl, avšak otec odvážnou hrou připoutal jej ku hodné, chudé Lence, která ho na uzdě držela a přivedla na pravou cestu. Jakmile se však syn mohl oženit, přiměl jej otec k tomu, že se Lenky odřekl a bohatou dceru mlynářovu si vzal. Mladí lidé začali vésti bujný, rozmařilý život, tak že hojně věno v brzku rozházeno bylo, ano po smrti starého False mladý hospodář prodával pole a pustošil les, aby měli na útratu. Ještě že rázné zakročení matky Falsovy otevřelo mu oči, tak že v čas obrátil, aby nepřišel na mizinu. 7. »Usmířená vina.« Bohuš Hněvkovcův zapředl si s nejlepším úmyslem známost s Liduškou Javorovou. Otec jeho, hrající si na statkáře, opřel se tomu, ač mladí lidé spolu se zapomněli, že Liduška byla chudou a donutil syna ku sňatku s dcerou mlynáře Mudroně. Aby synu Liduščinu nemusili vyplatit příslušný podíl, dali ihned celý statek připsati nové hospodyně Petronile. Tím úskokem upletli na sebe bič. Panovačnā a lakotnā Petronila ukázala se ve statku paní; Bohuš nebyl leč čeledínem a také otec jeho odkázán do příslušných mezí. Bohuš trpce nesl svůj osud a od dával se pít, zanedbáváje hospodářství; jelikož neměl s manželkou dětí, nalezl zálibu ve svém nemanželském synu, jehož matka Liduška výhodně se provdala. Konečně po těžké nemoci Petronilině prosadil Bohuš, že si vzali malého Jana za vlastního se svolením Javorových; potom zavládl na statku mír a vina spáchanā byla usmířena. — Nelze pochybovati, že tyto Sebrané spisy A. Dostála přijaty budou s velikou ocholou a získají si plně, zasloužené přízně čtenářstva.

Josef Herzig

Spisovatelé na Severočeské hospodářské a živnostensko-průmyslové výstavě severních a severovýchodních Čech v Mladé Boleslavi.

Na podobných krajinských výstavách obyčejně někteří knihkupci vystavují, ale v Mladé Boleslavi byla už literatura dle určitých směrů spořádána. Srovnali tu národní socialisté svoje publikace (»Jan Hus«, »Biskup snoubencům« a jiné bezcenné brožury), byla tu Knihovna Jizerana, v níž nenalezeno ani jediné dílo od kněze, poněkud slabě zastoupenā dětská Knihovna, slušnā exposice katechetickā, lidumilství, literatura belletristickā, čestně zastoupenā firmou Václ. Kotrby. Také včelářství zde mělo řadu děl a časopisů. Ale na této výstavě ve zvláštním oddělení uvedeni byli malíři, sochaři, hudební umělci a také spisovatelé, kteří v tom kraji se zrodili nebo působí. Je jich slušnā řada a mezi nimi též katoličtí spisovatelé. Ovšem mezery jsou i zde. Na př. hned neuveden katol. spisovatel a redaktor Václav Davídek z Ml. Boleslavi. Zde se lépe upravovalo, nebo se katol. spisovatelé odstrčtí nedali, jak se stalo před lety na krajinské výstavě ve východních Čechách. »Národní Obzor« sice se durdil nad mnohým spisovatelem, snižuje činnost jeho, že je v táboře katolickém, ale to mu cti a zásluh neuběře. Vyžadovala se zde většinou fotografie a rukopis, ale jsou i některā díla uvedena. Z katol. spisovatelů zastoupeni jsou Václav Čeněk Bendl (fotografií, překladem Puškina a pomníkem ve Volyni), Josef Brožek (fotografií, rukopisem, povídkami), P. Drbohlav († 1877) rukopisem, básní Sv. Jan Qualbertus, Antonín Marek (básněmi a listy Josefu Jungmannovi), Mittenhuberová (fotografií rodného domu, básněmi), Josef Šimon (pracemi »Za šera«, »Makabjstí«), Vinařický (Kázáním, Sebranými spisy), P. Vincenc Zahradník (obrazem, básněmi). Mimo tyto uvedeni jsou zde spisovatelé zvučných jmen i velmi málo známí přispívatelé do krajinských listů. Dle pořadu jsou Rudolf Treval, Čečetka, Dvorský, Goll, Hejda, Hubka, Jeřábek, Jesenská, Kaminský, Kapper, Kořenský, Krajník, Kronbauer, Kučera, Lipovský, Mačenka, Mattuš, Nečásek, Olbracht, Pařízek, Pícek, Ráb, Rieger, Sís, Stašek, Stefan, Svatová, Svoboda, Šimák, Šmilovský, Šolc, Šulc, Theer, Ferd. Tomek, Turnovský, Vorlíček, Vřátko. Slušnā to řada z jediného kraje.

Liga † 12.

Pod Jasanem. Humoresky Oldřicha Kosteleckého. Z osmi humoresek v knize obsažených skoro každā může čtenáře pěkně pobaviti, některā („Helino-tajemství“ na př.) vynutí zpřímā srdečný smích. Méně se svými úryvkovitými zá-

pisky zamlouvá »Povídka o lidském životě«, v níž je snad zbytečně též zmínka o samovrahu. Podobně humoreska sedmá »Zákon proti opilství« nezdá se býti příliš podařená, poněvadž neobsahuje vlastně žádného děje, nýbrž jen úvahy a »znění«, to jest představy, jak to bude mezi lidmi po zákonu proti opilství.

Druhá humoreska »Po bludných cestách« má divnou poznámku »jen pro pány«, ale neobsahuje nic neslušně urážejícího. Vypravuje, jak na cestách Švýcarskem v noci v hotelu zmýlila se jakás slečinka a nic netušíc, vešla do pokoje spícího cizího pána, ten pak chtěl věc napravit, ale opět nic netuše, vešel do pokoje spící matky oné slečinky. Vše to žertovně sice, ale úplně slušně podáno beze vší smyslnosti. Vůbec kniha neobsahuje nic urážlivého, ani špatného. Jedině se nám nelíbily výrazy »manželství«, »filosof podle srdce Páně«, zvolání »Jezus marjá«, »Ježiši marjá«. — Nechceme říci, že by to bylo podáno urážlivě a přehnaně, ale kniha by se byla bez toho též obešla (jest to ostatně v knize velmi zřídka) — a na ceně by neztratila.

Kniha jest pěkně upravená, ilustrace K. Šimůnka též nutno uznati zdařilými. — Ovšem, obrázek samovraha, skákajícího do řeky, mohl býti nahrazen jiným. — Knihu možno pro dospělé do lidových katolických knihoven úplně doporučiti. Vyšla nákladem Jana Kotíka na Smíchově. Cena K 3.50. Str. 251.

Dr. Fr. Klobouk.

Menšínová Revue. Rediguje Rudolf Žižka. Ročník I. 1911—1912. Vy-dáváno na Novosadech u Olomouce. Tiskem družstva knihtiskárny v Zábřeze. — V popředí rozprav a vyrovnání národnostního stojí otázka menšin. Otázka ta na-byla již takového významu, že bylo dobře založiti zvláštní Menšínovou Revui. První ročník její byl právě ukončen. Jest tu sneseno mnoho bohatého a cenného materiálu, zvláště potřebného pro menšínové pracovníky. Appeluje se v ní také na součinnost všech stran v národě. Proto se také o všech, i o sociální demo-kracii, s úctou píše. Výjimku činí jen strana katolická, která tu a tam svou lekcí dostává. Podávám některé ukázky: Str. 412. »Lichotivé vysvědčení činnosti Šul-ferajnu vydal farář Pinl ze Šlapánova.« (Není Němec?) Str. 413. »ke germanisaci přispívaly řády Johanitů a Praemonstrátů.« (jak?). Str. 444. »brněnské kláštery a kapitola sv. Petra v Brně.« Str. 234. Luteránství podporovalo německví . . . při-vádějí cizí kazatele a německá kázání i cizí šlechtu . . . Ale i domácí katolické vrchnosti germanisovaly, jak ukazují Lobkovicové v Mladé Boleslavi (1589).

O hnutí klerikálním ve Slezsku (str. 406): »Řeči všech referentů byly štvavé« (jinak to přece u „klerikálů“ ani nemůže býti).

Str. 439: »V Miroslavě patří německé škole vedle netečnosti katolické fary největší podíl na germanisaci.« Za to má o tamní menšinu nespornou zásluhu pouze houževnatější duch evangeliků tamějších . . . Evang. duchovní udržovali i mimo kostel vědomí české, šířili lásku k rodnému jazyku a jak se děje do dnes, učili každého čtvrtku všechny dítky evang., navštěvující něm. školu, česky čísti a psáti. Str. 185: »Když vzdálo se německému radikalismu, že kněžstvo není dosti radikálním vůči Čechům, vydá se heslo „Los von Rom«, staví evangelické ko-stely (není původ toho hnutí poněkud jiný?) a hned přestávají katoličtí faráři (Němci či Češi?) česky se modliti, odpírají české zápisy do matrik, mají své bi-skupy, faráře tak německými a radikálními, jak si přejí.«

Str. 192: »V Orlově navštěvuje schulvereinskou školu 240 dětí a kromě toho je tam 5třídní klášterní škola Boromejek pro děvčata, která má býti sice utrakvistická, ale ve skutečnosti je to poněmčovací ústav prvního řádu.«

Str. 227: »Pro poměry v Dolních Rakousích je charakteristický případ z Wei-dendorfu. Odbor Schulv. pořádal slavnost, při níž měl účinkovati hudební místní spolek. Duchovní — Čech — prohlásil, že kdo bude účinkovati, nesmí na kůr . . . Leč členům přirostla vlast více k srdci než kostel, účinkovali přece a opustili zpěv — na kůru.«

Str. 137: »Některé záložny tisíce věnovaly na malbu kostelních oken, na opravu soch svatých a světic, jež s národem nic společného nemají.« (Tak??!!)

Ale hned dále píše též autor: A národ? Ne ní již národa českého — jsou to jenom strany, jež se nenávidí, potírají . . .«

Str. 145. Josef II. hleděl . . . vybavit (lid) z pout katolického kléru.«

Než i někteří katolíci spravedlivě jsou posuzováni: str. 159: Výborná kniha »jezovity« B. Balbína. Str. 276: Aus dem Isergebirge. Joh. Tvrđý, Pfarrer . . . »Bylo by dobře, kdyby každý kraj měl takového nadšence-historika jako v P. Hrdém má Pojzeří.«

Na str. 169. dočítáme se přece o nějakém výsledku cesty dr. Soukupa do Ameriky: »Placení stálého měsíčního příspěvku, a to 5 centů (2 h) za člena do pokladny strany v Praze.«

Str. 448: Na X. sjezdu soc. demokracie inženýr Winter ukázal na sociální předchůdce v našem národě. »My máme tradice tábořských komunistů, české demokracie, která již v 15. století tvořila předchůdce sociální Internacionály a nesla zásady své do celé Evropy. Táboři nebojovali jen pro království boží na nebi, ale také na zemi a to je totéž, co chceme my, socialisté . . . My budeme postupovati v tradici českých komunistů« (či dle vedení dr. Adlera?).

Míním, že by více lásky k nenáviděným »klerikálům« bylo příštímú ročníku jen na prospěch. L. † 6.

Vzdělávací četba katolické mládeže. Ročník XI. Č. 1.—2. Vychází šestkrát do roka ve volných lhůtách. Vydává Jednota českého katolického učitelstva v království Českém. Redaktor: Alois Dostál. Tiskem a nákladem družstva Vlast v Praze. — Ročník XI zahájen novou redakcí. Po J. Haisovi-Týneckém ujal se Knihovny náš nejpřednější povídkář Alois Dostál. A možno říci již předem, že s úplným zdarem. Probíráme-li se jednotlivými čísly, upoutá nás zejména článek »Svatovítský chrám v lidových pověstech« z pera prof. J. Ježka, v němž pojednává autor o původu chrámu svatovítského, o jerusalemském svícnu a loveckých rozích Rolandových. V povídce poutá životností Al. Dostál povídkou »Výměnou« a drobností »Vynalézaví«. Z básniček mluví všechny k srdcím mládeže a jsou v č. 1.—2. zastoupeni: Jos. Hais-Týnecký, Lud. Grossmannová-Brodská a Fr. Šebestík. Doporučujeme katolickému učitelstvu, rodičům a vychovatelům, by hojně tuto knihovnu rozšiřovali. Otakar Jakoubek.

Rozvoj bludařství v Čechách. Příspěvek k ocenění husitismu a »Volné Myšlenky«. Napsal V. O. Hložina. Cena 80 h. Knihtiskárna družstva Vlast v Praze. Nákladem Tiskové Ligy. — Sbírká »Husitství ve světle pravdy«, jižto redakcí faráře Vlastimila Hála vydává čtyřikrát do roka Tisková Liga v Praze, přinesla v čís. 1.—2. roč. IX. tuto časovou práci, v níž vylíčen rozvoj bludařství u nás. (dle mínění svob. p. Jos. Alex. Helferta v »Časopise českého Musea« Čechy již od nejstarších dob bývaly klasickou zemí náboženských sekt a kacířství . . .) až k tak zvané »Volné Myšlence«, jež nyní mnohé obloudila a na scestí svedla! A není divu — vždyt jsou to hlavně »ctitelé« Husovi, kteří stojí v táboře »V. M.«, jejíž hlasatel B. Novák napsal: »Tak Hus byl kacířem své doby a zůstává kacířem dodneška . . . Kdyby Hus žil, dnes tak právě všeobecným pokrokem byl by zase kacířem, nehlásal by to, co tehdy, nýbrž to, co hlásají Loskotové, Kuntové, Roučkové, Svozilové . . .« Doporučujeme. Fab. Budil.

Vzkazky Velehradské. Napsal Alois Dostál. Nákladem M. Melichárka na Velehradě. 1912. Stran 132. Cena 1 K 20 h. — Každý Čech měl by znáti dějiny posvátného Velehradu. Komu není snad možno se o něm poučiti z Vychodilova. »Popisu velehradských památností«, tomu doporučujeme Dostálovy »Vzkazky Velehradské«, v nichž spisovatel v rouše dvaceti krátkých dějepisných povídek podává celé dějiny Velehradu od dob Mojžírových a Rostislavových až na naše časy. Vzkazky Velehradské hodí se pro knihovny farní i školní zvláště pro žactvo vyšších tříd. Na str. šesté v devátém řádku z dola četli bychom raději Mojžíř místo Rostislav. Jos. V. Bouchal.

Od Krkonoš. Napsal J. Ježek. Povídky z pohorského kraje. — Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrby. Nákladem Dědictví sv. Janského 1912. — »Což s horami se ani nerozloučíš?« táže se kdesi autor ve své knize sama sebe.

»A již je rozhodnut: Zaměří k pramenisku a vodopádům Labe, k »sněhovým jamám«, jichž bílý příkrov zůstává po celý rok nedotčen a konečně k samotné Sněžce, jejíž téměř, spíš tušené než viděné, se neurčitě ztrácí ve mlhách.

Drsně se ohlašuje právo jeseně. Políčka chudá, veliká jako dlaň a vražená ve klín hor, již rozorána, po cestách a stezkách se stromů servané listí podzimní vítr rozmetal a na lukách a stráních poslední květ žlutne již a uvadá . . . A spisovatel oddává se úchvatné podívané — čarokrásnému kouzlu horského zápa tu slunce; a dává s Bohem modrým horám, jichž zvlněné lisiery se v dálce rýsují a za jichž zamříženými štíty mizí zvolna krvavě rudý kotouč sluneční. Mha houstne, šíří se. Stíny počínají se rozkládati nad údolím . . . Nuže, jediný ještě pohled, poslední pozdrav horským velikánům, zapadlým dědinkám, poslední vzkaz rodnému kraji, tonoucímu ve večerních tmách . . .

A jako takový vzkaz připadá mi i přítomná kniha, cyklus to sedmnácti povídek, krátkých i delších, sepjatých společným názvem »Od Krkonoš«. V nich

líčí autor historiky ze života pohorských dědin, veselé i smutné, vesnické frašky i dramata, kreslí typy a scény slohem prostým, nenuceným, v širokém, klidném toku plynoucím a způsobem, jenž dovede vzrušiti a zaujmouti.

Jeho lidé jsou postavami životu odpozorovanými. Proto nejsou suchými, bezkrevnými schématy, jež pohybují se a jednají tak či onak proto, že tomu autor chce, nebo že toho vyžaduje děj a jeho vyvrcholení.

Nikoli — ony hovoří, ony žijí! A jak žijí a hovoří! Čtete humorně založené a jemnou satirou dýšící obrázky, jako je na př. »Zázračný doktor« — nemáte-li v bývalém ševci Juklíčkovi vzor venkovského mastičkáře, jenž své mazanosti užívá k tomu, aby tyl z nevědomosti venkovského lidu a jehož »tajemství úspěchu« je založeno na příslovečné jeho důvěřivosti? Není-liž »sladká« bába z Oujezdce (prodavačka koláčů a sladkých mlsek) ve »Stříbrné svatbě« prototypem všech klepavých bab, schopných popuditi a rozeštvati celou dědinu? Rovněž »Hořanský Zálabák«, »Tomeš loterista«, ve kterých spisovatel dává výstražný příklad, kam zavádějí různé zlozvyky a vášně, v jichž vírech mnohdy štěstí celých rodin ztroskotá (»Rožnovský bělič«), působí mocně životní pravdivostí a katastrofálním zakončením.

Ve »Křečku« a »Ve spárech upíra« obrací hrot péra proti různým těm pijavicím a příživníkům venkovského lidu. Bohužel malý rozhled po poměrech venkovských i maloměstských přesvědčil by nás, co ještě různých Kohnů a Sekelesů tam žije z naší krve a co ještě času a práce bude potřebl, než náš život od podobných hlíz bude očištěn . . .

Autor rád si i zamoralisuje. Tak již první čísla cyklu »Bez Božího požehnání«, »Dobrý skutek či zločin?« »Na úrok Páně« vykazují ušlechtilou tuto tendenci. A činí tak vzkutku s úspěchem a uměleckým porozuměním, aniž by utrpěla vnitřní cena práce.

Končím. Budiž mi dodatkem dovoleno něco reflexí. Kdosi řekl, že naše literatura octla se od několika let ve stagnaci. A nelze upříti jistého oprávnění tomuto výroku.

Doba minulá, doba velkých vznětů a silných individualit, tvůrčí perioda, je ta tam. Staří umírají jeden den po druhém a právě ti, jichž jména jsou názvy jednotlivých stupňů vývoje, jednotlivých etap v českém písemnictví.

Zeyer, Čech, Winter, Sládek — Vrchlický . . .

Odešli, odevzdávše nám svůj odkaz a ti ze starých, již dosud zbyli, netvoří více, a tvoří-li přec, tedy namátkou, mimochodem . . . A mladí? —

Ve vzkypělé číši nastal klid, ono zemdlení, únava enervovaných, jež je nutným důsledkem vzepjetí sil, které předcházelo. — Stagnace.

Dílo — literatura, ve hlavních rysech dokončeno; dnes domýšlíme již jen do detailů. Budova mohutná a impenující stojí a nyní přikročujeme k architektonické její výzdobě, podrobnostem.

A tak mi připadají i práce starých literátů: nesmírné, mocné kvádry, netesané a neumělkované, ale působící neodolatelně velkolepou svojí mohutností. Každý z nich nese stopy poctivé snahy, opravdového procitění. A tento dojem, přímo živelný a trvalý, odnáší si každý pozorovatel, každý čtenář těchto prací, jež nebyla dílem okamžiku a nejsou určena pro okamžik. Řekl jsem prve »starých« autorů, opravuji ale: tělesně; duševně ve svých dílech jsou a zůstanou věčně mladými.

Díla moderních: Skvostná mosaika, vyšperkované vásy, složené ze spousty umělostek, tisíce cetek barevných a zářivých, působících nádhernou duhou svých barev, oslnivými trpyty svých cetek, čarovnými, ale předem vypočtenými efekty svých harmonií — jež dovedou uchvátit naše užaslé smysly, ale duši zanechávají chladnou a lhostejnou . . .

Proto, že je diktoval rozum a nikoli cit, srdce . . .

Nejsem zkostrnatělým konservativcem, lpějícím na starém — vždyť jsem sám z »moderních« — ale jdu-li kolem takové stavby hrubé a netesané »starých« pánů, neubráním se dojmem hlubokým, nesmazatelným . . .

A proto těším se z Ježkovy prosté knížky; je v ní něco, co není (negeneralisují) v moderních. Je milá, úsměvná a hřejivá a za každým takřka slovem, každou větou cítíte tep srdce, pro předmět zanícené a milující . . .

Boh. Kočí-Krumlovský.

Dramatické umění. Z Národního divadla. V nové veselé hře F. Ansteyho »Třináctý u stolu«. Třináctka ovšem hraje jako v celém civilisovaném světě osudnou úlohu; pokládána bývá za nešťastné číslo a tím i po-

dává zauzlení a rozuzlení děje. Manželé Tindmarshovi v Londýně sezvou k společnému obědu své známé a tu při sčítání seznají, že číslo sezvaných končí 13. Pozvou si z jistého obstarávacího ústavu hosta za plat, ale po jeho objednávkce odřekne jedna z pozvaných dam a tak třináctka opět straší na obzoru. Tu ránu musí zacelit vychovatelka dcerušky Tindmarshových. Po příchodu objednaného »lorda« dějství prvé končí.

Druhé dějství počíná s obědem, kde přizvaný host jest považován od jisté části stolovníků za pravého »lorda«, od druhé za lorda »zakázkového«. »Lord« uveden do dámského salonu k další zábavě, čímž dějství skončeno.

Po obědě (III. dějství) v rozhovoru s dámskou společností jeví nejvíce náklonnosti lord Parkleye k vychovatelce, což vzbudí u ostatních dam jizlivé poznámky. Lord jest pravým lordem a ne objednaným a šťastnou náhodou sešel se se svým zasnoubením s vychovatelkou. Zmýlil se totiž v domě, šel navštívit přítele a místo k příteli přišel o dům dále a zapadl právě do společnosti, která jej právě potřebovala a on potřeboval — ženy. Vychovatelka dává své velitelce výpověď a tato se přepodivně při tom tváří . . .

Hra sama nemá žádných divadelních zvláštností, ale svou prostotou a výborným podáním umělců pobavila. Pan Schlaghammer v »lordu« a sl. Veverková ve vychovatelce podali výkony plně elegance a uhlazenosti. K nim řadil se i výkon přísné tetinky pí. Hübnerové. Režie p. K. Muška zcela uspokojila.

Drama »Anežka« od Viléma a Boženy Mrštíkových dočkalo se právě premiéry na Národním divadle. S vypravením jeho se tak dlouho odkládalo, až nastalo to bolestné . . . smrt Viléma Mrštíka, tak tragická a dosud zcela neosvětlená. A přece možno říci již právem předem, že práce zasluhovala přijetí a vypravení právě v době, kdy vypravovány byly hry cizí, stojící daleko pod uměleckou cenou »Anežky«.

Sírotek Anežka žije u svého strýce na Moravě, kde její starší sestřenka Pavla má známost s profesorem Peregrinem. I Anežce bije ohnivě srdéčko pro malíře Marka, ale svou lásku zatím před okolím skrývá. Sestřenka zrazuje ji od této známosti, leč Anežka přece následuje Marka do Prahy a stane se jeho chotí. Po pěti letech nalézáme Pavlu provdanu za profesora v Praze a Anežku za malíře Marka. Ale v domácnosti Markově počínají vystupovati mraky nespokojenosti, jest jaksí nespokojen se svým tvůrčím duchem a Anežka, která nechce mu býti nadále překážkou — prchá z vlastní domácnosti do domácnosti Pavly Peregrinové. Tam dostaví se i její manžel Marek, který po rozhovoru přistupuje k úplné rozluce manželství.

Anežka, která Marka přímo zbožňuje, ale dle slibu v počáteční scéně učiněného nechce mu býti v rozpujetí jeho dalšího umění překážkou, odchází. Dlouho skrytě krvácí touto rozlukou, až konečně její fyzické síly, které jsou chatrné, podlehnou těžkému a bídnému živobytí překladatelskému a umírá, nedočkavši se ani příchodu svého Marka.

Hra má ráz moravského snílka Mrštíka. Že ve všem nechytla tak, jak se autor snad domníval, jest vinou uměleckého ovzduší, z něhož hra jest čerpána. Pro toto zpracování najde se vždy málo pravého porozumění u obecnstva a každý spisovatel dostane se vždy do slepé uličky, z níž těžko nalezne šťastného východiště. A i mnohou rozruchu poznáme ze hry Mrštíkovy, jako by byla pracována pod dojmem jeho nitra, věšticího blízky jeho skon.

Pan Vojan jako Adam Marek podal výkon umělecky vycelovaný; rovněž i pí. Dostálová. Pí. Hübnerová výborně uplatnila se ve stařícké posluhovačce. Režie p. Kvapila byla pečlivá a tím i odčinil, co ve své zatvzelenosti urychlil . . .

Otakar Jakoubek.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Již loni hlášená satira K. Legera »Z jiného světa« dostala se nyní na repertoar. Spisovatel líčí život v malém venkovském městečku Kozojedech, kam starostův syn, Pavel, přivádí si svou (ovšem v představě) nastávající žínku z velkoměsta. Byla prý číšnicí a též i chansonetou. Její příchod učiní v Kozojedech vzbouření. Svobodní i ženatí se kolem Olgy otáčejí, a připravovaná pro Pavla kozojedská husička Jarmilka dává se při tom do pláče. Starosta Hromada, otec Pavlův, zakročuje a přemlouvá Olgu, by upustila od jeho syna. Olga jest pravým dítětem velkoměsta; miluje Pavla, ale zase opět nemiluje. Život v Kozojedech jest jí již fádním, a proto raději utíká do Prahy s účetním kozojedské záložny Havlem, jehož již před Pavlem milovala. A Pavlovi zbude husička Jarmilka se slušným věnem, které on právě potřebuje.

První dvě jednání oplývají dobrým humorem i šlehnou satirou, ale jednání následující vykazují již zřejmý nedostatek a zakončení pravou dramatickou nehotovostí. Maloměstské poměry jsou dobře odkopírovány a některé scény strhují i k bouřlivému potlesku. Režie původní hry byla p. Hlavatým dobře obstarána a účinkující, zejména sl. Machová (Olga), pp. Zakopal a Charvát podali rázovité figurky. Pan Pražský svého Pavla podrobil malému studiu. Autor byl vyvoláván, ale na scéně se neukázal.

Oskara Strausse opereta »Přítelinka« jest daleko chatrnější jeho »Kouzla valčíku«. Děj jest velice chudobný: Očekává se ženich k svatebnímu veselí a on se nedostaví. Raději nalézá se ve společnosti krásné květinářky, které slibuje manželství. Otec chce jej ještě včas před touto nerozvážností zachrániti. Proto jej vyhledá a tu nalezne v obydlí svého syna světačku Duvalovou, kterou pokládá za milenku svého syna Fernanda Artorise a do které vzplane sám šílenou láskou. A z toho všeho pak rozvine se fraškové zapletení, k němuž hudba Straussova má učiniti příslušné doplňky. Hudba, ač není zcela originelní, dobře působí na nervy posluchačstva a účinkující mnohé její slabosti veselou hrou utlumili. Pp. Menšík a Marek byli dobrými představiteli hlavních úloh. Sl. Durasová, která má v zásobě vždy dosti temperamentu, tentokráte až mnoho s ním plýtvala, čímž ubila tak mnohý dobrý dojem, na nějž jsme od ní zvyklí.

Činohra vypravila ještě Gavaultovu veselohru »Čokoládová princezna«, o níž jsme referovali již před časem při její premiéře na Národním divadle, a proto blíže se o ní zmiňovati nebudeme. Obsazena byla tato novinka za režie řed. V. Štecha znamenitě. Titulní úlohu sehrál nový člen sl. Kučerová působivě. Též pp. Zakopal i Pražský s ostatním ensemble podali výborné výkony.

Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. V aréně na Smíchově sehrána Jarnova opereta »Mařka od mariny«, odehrávající se dějem na válečné lodi. Neschází v ní rozpustilá nálada, která místy až vybočuje z mezí slušnosti, ale to jest ve smíchovské aréně v nadidlem.

Nový ředitel Fr. Trnka zahájil opět řadu divadelních představení v divadle »Deklaraci« v Žižkově. Sestavil zdatný činoherní a operetní personál a zaslouží tedy všestranné podpory se strany žižkovského obecnstva. Poslední operetní novinkou byla opereta »Volvka«, zpracovaná na děj veselohry »Pať na myši« od Engla a Horsta, o které jsme referovali před časem o premiéře v Intimním divadle na Smíchově. Hudbu k ní zkomponoval Ascher a příjemně se poslouchá. Účinkující podali vytríbené výkony. Zejména sl. Kursová a Monczakova mají hlasy dobře vyškolené. Pan Pícka svým »energickým« manželem pobavil znamenitě. Sbory i orchestr zněly vyrovnaně.

Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Dne 16. září oslaveny v Záhřebě v království charvatském zemském divadle osmdesáté narozeniny nejpřednějšího charvatského hudebního skladatele Ivana šl. Zajce jeho alegorickou hrou »Dědičný hřích« — Ve výmarském dvorním divadle o letošní zimní saisoně uvedena bude na repertoire dosud neznámá skladba Fr. Liszta, nazvaná »Titan«, která jest komponovaná pro baryton s průvodem orchestru. — V divadle »Diana« v Miláně chystá se právě Umberta Notasio satirická komedie »L'ubriaco«. — Karla Weisse opera »Útok na mlýn«, která byla před nedávnem s úspěchem provozovaná na scéně Národního divadla v Praze, vypravena bude v nejbližší době v německé řeči poprvé v lidové vídeňské opeře. — Dr. K. Schönherra hra »Vira a domov« nebyla v Řize divadelní policejní censurou připuštěna k provozování. — První novinkou pařížské Komické opery bude J. Nouguesa opera »La danseuse de Pompeii« a sice v říjnu. — Divadlo »Dal Verme« v Miláně zahájilo zimní sezonu Pucciniho operou »Manon«. — V slavném divadle Scala tamže provedena bude též letošní saisonu Montemezzioho opera »Tříkrálový večer«. — V pozůstalosti Jul. Masseneta nalezen též byl hudební scénický doprovod k Rivoletově dramatu »Jerusalem«. — Slavnostní představení na počest eucharistického sjezdu ve Vídni uspořádáno bylo v divadle na Vídeňce dne 10. září a dávána byla duchovní slavnostní hra »Tajnosti mše« od Calderona de la Barca, kterou zpracoval a hudbu k ní složil Richard z Kraliku. Toto představení pořádala »Calderonova společnost« a účinkovali v něm členové dvorní vídeňské opery. Představení toto mělo úspěch a opakovalo se při vyprodaných domech. — Edm. Eysler dokončil novou operetu »Der lachende Philosoph« na slova

Brammera a Grünwalda. Kde bude míti premiéru, není dosud ustanoveno. — Autor hry „Víra a domov“, Karel Schönherr, zpracoval svou novelu „Tyrolští sedláci z r. 1809“ v drama. Bude jej provozovati kočující Exlova tyrolská selská divadelní společnost za režie autora. — V hamburském činoherním divadle provedena bude činohra, jednající o diplomatických kruzích vídeňských. Má název „Das dumme Glück“ a napsali ji Raoul Auernheimer a Leo Feld, oba ze semitského plemene. — Hra Artura Schnitzlera, o které již minule jsme se zmínili, má název „Professor Bernardy“ a v ději rozprádá se konflikt mezi vědou a náboženstvím. K ženě, jež zápasí se životem a smrtí, přichází kněz, by jí udělil svátost umírajících. Lékař ji ošetřující, ve hře prof. Bernardy, chce nemocné zatajiti, že její nemoc je smrtelná a zabraňuje knězi přístup k nemocné. Lidská povinnost lékařova bojuje s povinností kněze a z tohoto boje učence s knězem vyvíjí se další události hry. Ve dvorní činohře se vůbec hráti tato hra nebude. Za to prý bude provedena v „Neues Wiener Schauspielhausu“, jak uvádí vídeňský tisk. — V petrohradském carském divadle přijde brzy na řadu nové drama z péra F. Sologuba, nazvané „Rukama života“, které má prý býti velice zajímavé. O. J.

Paběrky z novin a veřejného života.

Upozornění! Jiný rok mívám v září honoráře z „Našich Listů“, z „Vlasti“ z „Vychovatele“, ze „Sborníku“, z „Hlasů“, z „Četby“ a z kalendářů sestaveny a pomalu je vyrovnávám, letos však jsem pobyl v září celý týden ve Vídni a v Maria Celli, mimo to roze-psal jsem si několik článků do „Vlasti“ a do „Našich Listů“, začala škola (mám tři třídy), i nemohu se k sestavování honoráře dostati. Prosim tedy za poshovění — do konce října, nejdéle do 15. listopadu bude vše vyrovnáno. Při tom zároveň uctivě prosím, aby návštěvy u mne byly krátké, nebo každá minuta času je mi drahá. V Praze, dne 25. září 1912. Tomáš Škrdle, ředitel závodů družstva Vlast.

Právní porada. Pod tímto názvem otevíráme v nastávajícím XXII. ročníku „Našich Listů“ novou rubriku, ve které budeme zodpovídat dotazy z kruhů našich čtenářů. V jednání s úřady, zaměstnavateli a různými korporacemi neví si naši často rady. V obci nemají mnohdy nikoho, kdo by jim poradil, cesta k právníkovi je daleká a také nelze každému ji zaplatiti. Nechť se tedy obrátí dopisem na níže uvedenou adresu pořadatele právní porady a ten mu sprostředkuje odpověď a podá radu v jeho záležitosti. Tak na př. ve věcech vojenských reklamací, chudin. podpor od obcí, v záležitostech stavebních, školních, v oboru vkladu a výmazu do gruntovních knih, v záloženských věcech, v honitbě, správě cest, služebnostech, ve spol. zákonu, v hostinských koncesích, volných živnostech, domovské příslušnosti, v daňových příznáních, úlevách, osvobození od daně, subvencích na vysazování stromů atd. Nutno, aby každý tazatel zevrubně celou svoji záležitost v dopise se všemi okolnostmi vypsál a tím práci s odpovědí usnadnil. Doufáme, že se touto praktickou rubrikou svým čtenářům zavděčíme. Vykonáme tím také kus programu křesť. socialního, který vedle duchovních směrů stará se také o hmotné blaho lidu. Kdo by si přál zvláštní odpověď, nechť přiloží 10 hal známku a napíše řádně svoji adresu. Jinak budou dotazy zodpovídány všeobecně v „Našich Listech“. Dotazy buďtež zasílány na pořadatele „Právní porady“, jímž jest dp. Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy.

Protestní petice proti kremaci má na skladě Tisková Liga v Praze, čp. 570-II. (v domě družstva Vlast) a rozesílá je (proti zaslání 10 hal. známky) farním úřadům, katolickým spolkům a korporacím a katolickým osobám, aby je podepsaly, podepsati daly a Tiskové Lize zpět zaslaly. Žádáme v zájmu naší společné věci, aby se co nejvíce dopisů sešlo, kteréž se pak předají katolickým poslancům na říšské radě. Jednotlivé osoby mohou i kor. listkem souhlas s naší akcí projeviti.

Kalendáře „Svatý Vojtěch“ a „Štítý“ právě vyšly tiskem s bohatým obsahem a mnohými ilustracemi. Prodávají se: Kalendář „Sv. Vojtěch“ velké vydání za 1 K a malé vydání za 60 hal. Tucet velkého kalendáře „Sv. Vojtěch“ je za 8 K a tucet malého kalendáře za 4 K 80 hal. — Kalendář

»Štítný« je za 1 K a tucet za 8 K. — Objednávky za hotové vyřizuje Administrace Družstva Vlast v Praze-II., Žitná ulice č. 26. n.

Naše kalendáře jsou již v proudu. První tucet zakupuje vždy pro své přátele a známé zakladatel družstva; druhé dva tucty objednává farář Vl. Hálek, čtvrtý tucet kanovník Dr. Karel Lev Řehák, tři tucty firma Slavík a Löbl v Praze, dva tucty na Kladně a tucet malých kalendářů v Innomostí v Tyrolsku. Řadu míchaných kalendářů objednal horlivý zám. kaplan Jos. Fabián z Volšova u Sušice a jednotlivé kalendáře objednala a zaplatila již řada osob. Členové Jednoty čes. katol. učitelstva mají »Štítný« za polovici, poštou za 54 hal. Do tuctu kalendářů zařadujeme dle přání i kalendář »Přítel opuštěných«, věnovaný blahu opuštěných. Kalendář ten jest u nás tištěn, má redakci kaplana V. Chlumského krásný obsah, i doporučujeme jej vřele. Stojí 1 K, adresa: Domov opuštěných u Dobrého Srdce na Král. Vinohradech, Jungmannova třída č. 8. (p. Al. Kettner, zlatník). — Rovněž i do tuctu zařadujeme kalendáře p. V. Kotrby a Vimperské, ale v každém tuctu musí býti nejméně tři kalendáře Sv. Vojtěch a jeden Štítný.

Úmrtí. Dne 23. srpna zemřel Msgr. Jos. Němeček, čest. kanovník, rytíř řádu císaře Frant. Josefa a arciděkan na odpočinku v Turnově, kde dlel po 10 let. Zesnulý byl upřímným vlastencem a podporovatelem a přítelem družstva Vlast a j. katol. podniků. Narodil se dne 2. března v Rožďalovicích; po dokonáních gymnasiálních studiích vstoupil do semináře a r. 1848 byl v Litoměřicích vysvěcen na kněze. Jako kaplan působil v Boskově, v Litoměřicích, pak opět v Boskově, na Sychrově, až r. 1873 ustanoven farářem v Loukově, kde jmenován byl osobním arciděkanem a zde do r. 1902 pobyl. Na poli literárním pracoval také jako bohoslovceřský spisovatel a sepsal více spisů, modliteb a kázání v tomto oboru. Budiž vděčná čest jeho památce! — Budiž nám dovoleno poznamenati, že Literární sekce družstva Vlast věnovala před lety p. kanovníkovi večírek. Zasluky jeho ocenil školní rada Dr. M. Kovář, jenž se v Turnovském vikariátě — ve Zdáře zrodil a jenž tam až dosud každé prázdniny na svém statečku tráví.

Úmrtí. Dne 23. srpna zemřel ve Vel. Kostomlatech u Nymburka šlechtný kněz a lidumil, Dr. Josef Rydvan po delší nemoci v 68 roce věku svého. Narodil se dne 28. listopadu 1844 na Mělníku, studoval gymnasium a bohosloví v Litoměřicích a byl r. 1868 posvěcen na kněze. Za kaplana poslán do Lysé nad Labem, kde r. 1871 stal se beneficiátem Šporkovské nadace, r. 1879 povýšen v Praze na doktora theologie a roku 1892 ustanoven farářem ve Velkých Kostomlatech u Nymburka, kde pro své zásluky ve správě duchovní vyznamenán titulem biskupského notáře, čest. děkana a konsistorního rady. Zvěčnělý byl i literárně činný; přispíval do »Časopisu katol. duchovenstva«, »Pastýře duchov.«, »Blahověsta«, »Posvátné kazatelny«, »Kazatele«, »Čecha« a vydal samostatně: »Maria ve St. Zákoně předpověděna a předobrazena« r. 1880, »Tlumočník česko-německo-francouzský« 1889, a v Ježkově knihovně katechetské »Příprava k sv. birmování« 1901 a »Jana Gerson« pojednání o tom, kterak jest potřebí přiváděti dítky ke Kristu« 1908. Mimo to přeložil z francouzštiny a němčiny několik povídek a kusů divadelních (vyšly u Jar. Pospíšila) a pro farní osadníky upravil a svým nákladem vydal větší kostelní zpěvník. Dokud zvěčnělý působil v Lysé n. Labem, byl tam předsedou a říditelem záložny, řídil spolek zpěváků i okrašlovací a požíval v Lysé, v Kostomlatech i po širém okolí všeobecné úcty i vážnosti. Mluvil plynne francouzsky a anglicky, a jsa všestranně vzdělán, imponoval zejména vyšším kruhům, šlechtě. Zemřelý pohřben byl v pondělí dne 26. srpna po zádušní bohoslužbě na hřbitově Kostomlatském do rodinné hrobky. Budiž mu zachována vděčná pamět! — Zvěčnělý byl zakládajícím členem družstva Vlast a při obnově předplatného připojoval rok co rok dary na naše fondy.

Zemřel nám veliký dobrodinec dne 12. září t. r. P. Fr. Hoppe, komander ryt. řádu Křížovníků s červ. hvězdou a farář u sv. Františka v Praze. Zesnulý v Pánu narodil se dne 16. března r. 1844 v Chocenicích a na kněze byl vysvěcen r. 1866. Jako kaplan působil v Praze u sv. Františka, jako farář v Boroticích, ve Vrbně nad Vltavou a v Praze. Pro své zásluky jako duchovní byl č. kons. radou a kníž. arcib. notářem. Obce Borotice a Vrbno jmenovaly jej svým čestným občanem. Mimo duchovní správu působil také v konferenci spolku sv. Vincence u sv. Františka a ve spolku Piové a v obvodu své farnosti zastával úřad otce chudých. Pohřeb konal se v neděli dne 15. září za hojného účastenství kněží a obecnstva. Za družstvo Vlast súčastnil se předseda red. T. J. Jiroušek. Kondukt vedl z chrámu P. sv. Františka až na Josefské náměstí v Praze sám J. M. vsdp. generál-velmistr Fr. Marat. Pohřební obřady vykonal na hřbitově

v Hloubětíně tamní farář dp. P. Karel Toman. — Zesnulý přicházel k nám několi-krát za rok. Na podzim přinesl předplatné a k tomu hojně dary. Srdce jeho hrálo neobyčejnou láskou k našemu družstvu; vypτάval se na situaci našeho družstva, pohovořil o situaci v katolickém táboře českém a přeje nám všeho zdu, loučil se s námi. Reč jeho byla vážná, srdečná a milá. Každá návštěva jeho zahřála naše srdce.

† **Jaroslav Vrchlický** zemřel 9. září v Domažlicích ve věku 59 let. Jeho básnická činnost byla ohromná, neboť jeho spisy a překlady vyplňují 150 svazků. Forma jeho prací jest velmi pěkná, rýmy jen zvoní. V dřívějších letech psal mnoho ve smyslu proticírkevním a protináboženském, čehož později litoval. Zemřel zaopatřen sv. svátostmi a smířen s Bohem. Pochoval ho jeho kollega, s nímž v semináři pražském asi půl roku pobyl, vsdp. gener. vikár dr. Sedlák. — My jsme ve Vlasti stáli proti němu dlouhá leta v otevřeném boji; hlavní náš kritik proti Jar. Vrchlickému byl nynější k. a. vikár a karlínský farář Fr. Pohunek. Ale osobní zášti proti němu byli jsme zcela prosti. R. 1911 byli pozváni mistr Jar. Vrchlický a zakladatel družstva ve Volosce u Opatie k lékárníkovi Suchomelovi na oběd a tam si oba přátelsky pohovořili. Teší nás velice, že Jar. Vrchlický, kterého strýci kněží vychovali a jenž i v pražském semináři pobyl, na konci života s Bohem se smířil, přijav jako básník Sládek svátosti umírajících.

Generál Booth. Dne 21. srpna zemřel vůdce armády spásy generál William Booth v 84. roce věku svého. V 15 letech obrátil se k církvi methodistické a začal ihned kázati v Nottinghamu pod širým nebem. Stal se kočujícím kazatelem této církve. Roku 1865 začal svou působnost ve prospěch opuštěného obyvatelstva východního Londýna. Své dílo zval nejdříve křesťanskou misíí, z níž r. 1878 se vyvinula armáda spásy. Založil společné dvory, útulny, dílny pro lačné a zločinné lidi, ochranovny k přenocování a stravovny. Vydal četné spisy a řídil časopisy k podpoře armády spásy. Mezi nimi vyniká Social Gazette s týdenním vydáním 627.936 výtisků ve 24 řečích a měsíční spisy o 114.856 výtiscích. Výtěžek věnoval ku podpoře armády spásy. Booth byl na svých cestách třikrát ve Spojených státech a v Kanadě, dvakrát ve východní Asii, v Indii a jižní Africe a několikrát skoro v každé zemi evropské. Jeho nástupcem ve vedení armády spásy asi bude jeho nejstarší syn.

Tři věrní přátelé. — Dne 3. září t. r. zesnul v Pardubicích děkan a bývalý farář Přeloučský, Fr. Hajzler. R. 1910 sešli se p. děkan, zakladatel družstva Vlast a kaplan Dr. Jos. Čhák v Mar. Lázních a procházivali se denně u studně Mariíny a u Rudolfova pramene. Jemnostpán z Pardubic šel vždy ve středu a oba jmenovaní jako jeho assistenti kol něho. Jemnostpán mluvil vážně a ze svých zkušeností v Hradci Králové a v Přelouči vypravoval nám zajímavé věci. Mezi jiným nám sdělil, že o pouti v Přelouči sešli se vždy profesor a na to kanovník Ed. Jan Brynych a generální vikár Dr. Alois Frýdek. Brynych měl kázání a Dr. Frýdek velkou a obědy a večere kořenil jim Brynych svými nevyčerpateľnými vtipy. Oba přátelé tam zůstali několik dní a Dr. Frýdek říkával, to že jest jeho jediné roční zotavení. A nyní všichni tři odpočívají již v Pánu.

P. Ant. Rejzek Tov. Jež., který před 33 lety zavítal do Prahy ke kostelu sv. Ignáce, odkudž před 18 lety byl přeložen na Moravu na posv. Velehrad, vrátil se nazpět do Prahy. — P. Ant. Rejzek přispívá horlivě do »Vlasti« a velice se zajímá o naši činnost pro r. 1915. Bylo by záhodno, aby P. Ant. Rejzek povolán byl do výboru Historického kroužku, kdež by mohl platně a zdárně spolupůsobiti.

Pruský episkopát podal spojenecké radě, podobně jako biskupové bavorstí, odůvodněnou žádost za zrušení zákona proti Jesuitům.

Odvolání. Litoměřická biskupská konsistoř žádá za uveřejnění následujícího prohlášení kněze Karla Grosse, jenž roku 1910 odpadl od sv. církve: »Svého neblahého odpadu od církve svaté k sektě starokatolické roku 1910 upřímně lituji, v poslušnosti k sv. církvi římsko-katolické se vracím a prosím všechny, které jsem svým odpadem pohoršil, za odpuštění. Praha, 25. září 1912. Karel Gross, bývalý farář v Místě u Chomútova.«

Chvála milosrdným sestram. Ve Francii vyhnali milosrdné sestry z nemocnic a vzali místo nich světské ošetrovatelky. Ale špatně pochodili. Nemocnice v Carnery byla v takovém zuboženém stavu, že městská rada se rozhodla opětně povolati řádové ošetrovatelky. Totéž stalo se v Roanně. V Tablendu byl zrušen klášter milosrdných sester a sestry vypovězeny, však ne na dlouho. Úřední list uveřejňuje odvolání zrušení kláštera a povolává řeholnice zpět.

Návraty z anglikánské církve. Hnutí ve prospěch katolické církve mezi anglikánským duchovenstvem stále nabývá větších rozměrů. Nedávno opět vystoupili tři bohoslovci z anglikánského semináře Chelcea; stali se katolíky a vstoupili do semináře katolického. Rituální směr v anglikánské církvi, napodobování římsko-katolických obřadů nikoho již neuspokojuje. V anglikánské církvi se snaží více a více znovu upravit jednotu věroučnou s katolickou církví.

Soudruh stavitel vystoupil z organisace. Architekt a městský stavitel Josef Gartgruber ve Štýrském Hradci byl dvanáct let členem sociálně-demokratické organisace a působil pro ni ze všech sil. Ale za tu dobu poznal, jak by to vypadalo ve státu budoucnosti. Loňského roku byly mu předány stavby socialistické tiskárny »Arbeiterwille« a socialistické pekárny v Eggenburgu. Zavázal se, že nebude zaměstnávat jiných dělníků než socialistických. Ale právě to bylo jeho neštěstím. Tyto stavby dle jeho doznání byly pro něho »trapným mravním a hospodářským mučednictvím.« Vyšel dělnictvu vstříc, ale přes to mu začalo stávkovati a jej bojkotovati. Smutné, trpké zkušenosti při těchto stavbách jej přinutily vystoupiti ze sociálně-demokratické organisace.

Vítězství katolíků v Padově. Při posledních volbách obecních v Padově zvítězili katolíci, kteří zatlačili ve spojení s mírnými liberály církvi nepřátelské strany. Podobně zvítězili v tomto spojení katolíci při volbách provinciálních. Tato vítězství jsou plodem dlouholeté organisace katolických spolků v diecési padovské.

Křesťansko-socialní svaz Raiffeisenek. Jak roste Svaz českých hospodářských družstev a společenstev, patrně z následujícího přehledu: Čítal Raiffeisenek a družstev koncem r. 1909 61, r. 1910 147, r. 1911 216, r. 1912 dne 1. září 254. Obrát peněžní ve Svazu byl: r. 1909 2,055.958.66, r. 1910 6,482.013.58, r. 1911 9,906.133.86. Revise Zemského výboru, konaná v květnu r. 1912 po šest neděl, vydala Svazu vysvědčení v každém ohledu příznivé a doporučující. Je viděti, že Zemský Svaz přese všechnu nástrahu a boje, které vedou proti němu nepřátelé, roste a jest proto povinností všech stoupců v Čechách, aby zakládáním nových Raiffeisenek a převáděním starých pracovali k dalšímu rozkvětu našeho družstevnictví.

Katolická Útulna pro české učně ve Vídni III., Schützengasse 30., v budově českého kláštera sprostředkuje bezplatně místa učňům výhradně u křesťanských rodin a vykonává nad nimi pečlivý dozor, by jejich mravnost a zdraví nevzaly úhony. V neděli shromažďuje hochy ve svých besídkách k poučným přednáškám a ušlechtilé zábavě, kde nabývají jakési náhrady za radosti otcovského domu. Útulna přihlíží též k tomu, by se učňové odborově vzdělali, by jednou dovedností a zdatností v řemesle mohli snáze soutěžit v boji o skývu chleba. Rodičové katolíci, kteří posílají své syny do Vídně na učení, obraťte se nejprve na Útulnu, sdělte v dostatečně známkováném dopisu, jakému řemeslu miní se hoch věnovati, přejete-li si umístění v české či německé rodině a pod. Upozorňujeme, že místa elektrotechniků a strojních zámečnicků těžko se obstarávají a jen za těžkých peněžitých podmínek. K dopisu přiloží se 10haléřová známka na odpověď. Před odpovědí neposílejte hochy do Vídně.

Sociální týden flámský. V Lovani konal se od pondělka v kolleji sv. Petra flámský sociální týden zahájený a řízený zakladatelem a vůdcem křesťanského odborového hnutí v Belgii (asi 80.000 členů), Dominikánem dr. Rüttenem z Geutu. Je to už pátý sociální týden. Súčastnilo se ho 700 osob: duchovních, světských i řádových, dělníků, učitelů, studentů atd. Vládu zastupoval ministr orby a veřejných prací van Vyvere. Porady sociálního týdne týkaly se všech oborů duchovního a tělesného blaha dělnictva. Sekretářem byl univ. prof. dr. van Heck z Lovaně. Jednání provanuto je duchem praktické práce přítomnosti. Sociální týden valonský bude v druhé polovici září v Charleroi. —

Spolek pro stavbu katolické university v Solnohradě koupil uprostřed města krásné stavební místo za půl milionu korun.

Exercicie pro vojenské nováčky jsou v Německu delší dobu již ve zvyku a minulého roku účastnilo se jich 5647 nováčků.

Z Tiskové ligy. — Splatili: 30 K duch. vikariátu Slánského: 10 K: Fr. Tomíček, bisk. vikář ve V. Ouřímě; 2 K: Jos. Šesták, kněz při správě arcibiskupství v Kroměříži.

Výbor Tiskové Ligy konal dne 30. září třetí schůzi za předsednictví k. a. notáře Tom. Škrdle. — Jednatel far. Vlast. Hálek četl protokol předešlé schůze, jež byl schválen.

Výbor doporučí k hojnému odebírání a šíření kalendáře družstva Vlast »Sv. Vojtěcha« a Jednoty českého katol. učitelstva »Štítný«, jež vynikají bohatým a pěkným obsahem. Při větším počtu poskytne se sleva. Objednávky na družstvo Vlast v Praze II-570. Šíření katol. kalendářů nelze podceňovati, poněvadž strany nepřátelské ve velkém počtu rozprodávají kalendáře s obsahem protináboženským.

Liga žádá, aby se nyní po prázdninách hojně opět podpisovaly petice k říšské radě proti spalování mrtvol, poněvadž i nepřátelé v tom ohledu stále horečně pracují. Tisknuté petice zasílá proti zaslání 10hal. známky na požádání Tisková Liga v Praze II-570.

Liga odsuzuje pusté štvání soc. demokr. a pokrokářsko-učitelského tisku proti eucharistickému sjezdu, které hraničilo až do krajnosti všeho slušného boje. Ukázalo nejlépe, v jakém velikém bankrotu octlo se náboženské smýšlení v těchto kruzích. Liga pracovala na celé čáře svými obrannými články proti výpadům na eucharistický sjezd.

Liga protestuje proti řeči MUC. Břeského na sjezdu pokrokové mládeže v Plzni 28. září, ve které doporučoval pokrokovost proti klerikalismu a podporu Volné Myšlenky.

Výbor vzal na vědomí zprávu kanceláře Tiskové Ligy o vyřízení řady záležitostí, obrany náboženství a duchovenstva během letního období. Tato došvědčila, jak zdárně působí Tisková Liga a kterak jest jí zvláště v nynější době nanejvýš zapotřebí.

Následovaly různé referáty:

Předseda vyslovil místopředsedovi far. P. K. Tomanovi soustrast Ligy nad úmrtím jeho matky. Celý výbor povstal, aby se tím připojil k slovům předsedy. Pan far. K. Toman za to srdečně poděkoval. — Předseda sdělil dále, že sbírky na r. 1915 během prázdnin velice ochably, i žádá našince, aby nyní začátkem školního roku zase hojně příspěvky své skládali. — K návrhu jeho usnáší se výbor, že ten, kdo složí nejméně 10 K, obdrží mimo obvyklý dar z Husitství a z Obrany víry ještě 5 ex. husitské brožury kanovníka Dr. Fr. Šulce a kdo složil méně než 10 K, ale nejméně 5 K — neb ode dnešního dne tak učiní — že obdrží darem a franco 1 exem. brožury K. Střely a 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce. Z předešlých dárců 5 nebo více než 5 K do 10 K, obdrží je jen ti, kdož se budou o ně písemně hlásiti. (Praha ép. 570.-II.)

Spisovatel Jan Voborský předložil celou snůšku nepřátelského tisku, z něhož ve věcech oslav Husových, činnosti Volné Myšlenky, tisku socialně-demokratického, štvání proti kongresu Eucharistickému a proti účtě k nejbl. Panně Marii uvedl příslušné texty. Zejména poukázal k tomu, že nelze nikterak klidně přihlížeti k slavnostem odhalování Husových pomníků, jako na př. 25. srpna 1912 v Dobříkově u Vys. Mýta, kde poslanec Udržal zakončil svou řeč výzvou: »Pracujme v duchu Husově, nespokojujme se jen jeho velebením, nýbrž žijme jako Hus, jenž pro nás umřel, abychom zůstali na živu. — Zpráva »Národní Politiky« nazvala slavnost Dobříkovskou budičkem pro r. 1915, budičkem k velikolepým oslavám Mistrovým i na českém venkově. Dále upozornil na přednášku »O popravě na Staroměstském náměstí«, kterou měl poslanec Kar. St. Sokol v bubeněckém »Sokolu« dne 22. června 1912, kde poukazováno bylo k zápalné oběti Jana Husa a k tomu, že země česká jest kalichem, v němž český národ se obětuje. Vrcholu a rekkordu neúcty k P. Marii dosáhla »Zář« v čís. 37, z 12./9. 1912; časopis ten má více respektu ke každé tovární soudružce než k Matce Boží a Královně nebes. Takové nemodlence ani konfiskace nepolepší. Nadobro odsouzen byl J. S. Machar za „Svědomy věků“ obsažnou studii Miloše Martena v Moderní Revui, svaz. XXV., roč. XVI. Tam nechť přečte sobě p. Machar, přítel Říma a církve katolické, že jest básníkem slepé a zvilé tendenčnosti a že jeho „Macharovská“ filosofie dějin láme se v samé ose, utvořená z dvojsmyslu a strannictví. — Mimo to probral referent jednotlivá čísla »Nerudy«, »Hlavního zpravodaje«, »Večerníku Práva Lidu«, »Dobré Kopy« a »Plamenů«. — Z cyklu básní z doby husitské předložil referent redakci »Vlasti« čís. 5. z dějin kláštera u sv. Kateřiny v Praze.

Na konec řeči své předložil resoluci, která byla přijata a jež zní:

Výbor Tiskové Ligy připojuje se ve své schůzi, konané dne 30. září 1912, jednomyslně k resoluci, na níž usnesl se výbor družstva »Vlast« v zasedání dne 27. června 1912 ohledně časopisů i tiskopisů, které nešetným a drsným, cit katolíků urážejícím způsobem v člancích, povídkách i románech dotýkají se

úcty k Bohu Otci a urážlivým způsobem píší o Spasiteli našem Ježíši Kristu. Jako sobě Tisková Liga co útvar politický přeje míti klid a mír ku práci poctivě konané k obraně katolického citění a přesvědčení lidu českého, tak také pro případ, že by se nezřízené útoky takové opakovaly, dovede předsednictví i výbor Tiskové Ligy učiniti příslušné kroky na místech a u instancí nejpovolnějších a předložit výstřižky o útocích zmíněných a článcích proti úctě nejsvětějších osob, aby rázně bylo čeleno řádění, jež světský tisk některých směrů, hlavně pak volnomyšlenkářský a socialně-demokratický, tak rád pěstuje a provozuje. Nadějeme se, že všichni Bohu a církvi věrní katolíci čeští s obranou naší budou jednomyslně souhlasiti a že vždy a všude mužně postaví se proti tisku, jenž rozsévá jenom duševní zhoubu a šíří zjevnou ostentativní neúctu a nevážnost ku všemu, co katolíkům pravým a nikoli jen matrikovým jest milé, vzácné i svaté! —

Po vážně vykonané práci, z níž zde jen něco uveřejňujeme, poděkoval předseda výborům za jejich přičinění a schůzi uzavřel.

K Širšímu sboru soc. odboru družstva Vlast v září přistoupili a daň strany pro rok 1915 splatili: 4 K: Fr. Fiala, kons. rada a bisk. vikář v Rynárci; po 2 K: Václ. Hejtmánek, kastelán v Blovicích a faráři a kaplani: Václ. Mareš v Lubenci, P. Leo Moláček v Liticích, Ant. Michl ve Zbislavi a Fr. Jelínek ve Strážově; po 1 K: Norb. John, učitel v Rožďalovicích; Dr. Ant. Brychta, kanovník v Hradci Králové; Jos. Vinopal, správce chorobince na Smíchově; Tom. Škrdle, red. Vlasti v Praze; Jos. Kratochvíl, účetní rada král. hl. města v Praze; dále faráři a kooperatoři: Ant. Šalomoun ve Vel. Meziříčí, Ant. Křikava v Želetavě, Fr. Hašlar v Dolních Břežanech, Fr. Janýška v Dobroměřicích, Václ. Lachmann v Borovnici a 2 K Št. Fr. Bayer, děk. rada a far. v Grafenšteinu v Korutanech — celkem složilo ve XXVIII. spr. roce obnosy na Soc. odbor 542 dárců. Kéž je tomu tak i ve správním roce XXIX., který započal 1. října 1912.

K jubilejnímu fondu pro zřizence družstva Vlast darovali: 10 K: J. M. vsdp. prelát Dr. Jan Nep. Sedlák, gen. vikář arcidieceze Pražské; po 5 K: pí. Marie Eberlová v Praze a P. Jos. Čížek, k. a. vik. tajemník a děkan v Mar. Lázních; 2 K: Jan Kukla, em. gymn. profesor v Č. Budějovicích; K 1.50: Rev. Václ. Kozelka, duch. správce ve Stangelville v Sev. Americe.

Ze spolku na zakládání katolických knihoven. Dary složili: 10 K: Jos. Tichovský, k. a. vikář v Bratronicích; po 2 K: Václ. Špaček, novic u Piaristů v Litomyšli, a Kř. soc. organisace v Bratronicích; dále: děkani a faráři: Jan Groh v Lužanech, Václ. Regál ve Lhotě, Jos. Čermák v Železnici, Petr Částka v Sušici, Jan Hlavsa v Roseči a J. Baďura v Oseku. — Spolek tento založí ještě letos několik knihoven. Kdo chce knihovnu obdržeti, musí se písemně zavázati, že bude nejméně 3 roky členem (ročně dá 2 K) a že bude nejméně 3 roky Vlast odebírat (Praha-II., čp. 570.)

Portugalská republika. Stará zkušenost, že nikdo na světě není tak nenáviděn jako kněz. Když byla v Praze zkáza Sv.-Václavské záložny, tu bylo kněžím na ulicích pražských přímo nebezpečno jíti. I jinak často vidíme výbuchy ďábelské nenávisi ke kněžím na ulici, na drahách a jinde.

V revoluci francouzské bylo zavražděno 30.000 kněží a duchovních osob. Co se odehrávalo před 120 lety ve Francii, odehrává se dnes v Portugalsku.

Jest ovšem nesporno, že dříve vládnoucí zde královský rod hromadil na sebe mnoho hříchů, ale byl za to dosti krutě potrestán vraždou spáchanou na králi Karlovi a jeho nejstarším synu. Nyní jsou u vlády již 3 roky krvelačné osoby, zrovna tak jako Marat, Danton a Robespierre. Zednáři vládnou nyní v Portugalech neobmezeně. Všechna jejich msta a krvelačnost se ukojuje na kněžích. Biskupové portugalští vypsalí utrpení katolického duchovenstva ve zvláštním přípisu zaslaném kardinálům americkým, kteří se veřejně v katolických novinách opřeli proti vraždění a žalářování kněží v Portugalech. Portugalští biskupové tu doznávají, že vláda republiky uloupila veškeré církevní statky, vyhnala biskupy z jejich obydlí, vyhnala faráře z farních budov. Mnoho kněží a více biskupů bylo vládou ze země vyhnáno, mnoho kněží je zavřeno v žalářích jako sprostí zločinci.

Semináře pro bohoslovce jsou zavřeny. Chtěl-li by kdo v Portugalech jíti na bohosloví, musí si dříve odsloužit vojnu. V místech, kde má vláda vojsko a silnou převahu, nesmí žádný kněz sloužiti mši sv. a žádný farář nesmí konati bohoslužby. Kostely katolické jsou zavřeny a vypleněny.

Republika se snaží za každou cenu katolickou církev v Portugalech úplně vyhubiti.

Tak vylučují biskupové poměry v katolické církvi v republice portugalské. K tomu dodáváme, že církevní poměry ve Španělsku jsou rovněž smutné. Sousední Francie dává oběma zemím příklad. Románské plemeno se katolické církvi jak náleží odvděčuje.

I v Itálii je katolická církev pod mocí zednářské vlády. Tak vládne na jihozápadu Evropy strašlivý úpadek zájmů katolické církve.

Mnozí mají ve zvyku, když někde přijde pohroma na katolickou církev, viniti z úpadku toho kněžstvo. Také v Portugalech bylo prý duchovenstvo lenivé a netečné, zrovna tak jako ve Francii. Zde nutno rozlišovat. Kdo vlastní svou věc nehájí a neoparuje, nemůže se spoléhat, že to za něho učiní někdo jiný. Chyby francouzského duchovenstva jsou známy. Nyní se to mstí. Útěk z veřejného života byl toho příčinou. Nyní to kněží ve Francii dohání. Musí začít znova, od počátku. A tak to půjde i v Portugalech. Na církvi se vymstí vždy rychle veškeré hříchy netečnosti se strany povolanych strážců církve. — Rudolf Vrba.

Vzrůst slovanského žívu v Prusku. V Prusku na jedné straně ubývá obyvatelstva venkovského, na druhé vzrůstá na venkově živel slovanský. Vzrůst tento má své příčiny ve stálém přílivu mimozemských Poláků a pak ve vždy silnějším pronikání domácích Poláků na západ. V posledních letech bývalo v Prusku legitimovaných cizozemců průměrně kolem 600.000, z čehož byla polovice polská. Na zemědělství z této polovice připadlo přes 80 procent. K tomu přistupuje počet nelegitimovaných Poláků, který odhadnouti nelze. Dle statistiky počet Poláků za posledních 40 let stále stoupal, tak ve vládním okrese potsdamském z 1 proc. na 12 proc., v okrese frankfurtském z 1 proc. na 9 proc., v okrese straisundském z 0·1 proc. na 8 proc., v štětínském z 0·3 na 6 proc., v magdeburském z 3 na 21 procent a v lehnickém z 10 na 22 procent. Německé hakatisty to ovšem hrozně znepokojuje. Vidí, že hakata nepomáhá.

Starobylá knihovna byla objevena ve Vodňanech. Bývala majetkem utravvistického kněze Havla Gelasta Vodňanského, jenž ji v XVI. století odkázal městu Vodňanům. Knihovna byla dílem na radnici, dílem na děkanství. Jsou v ní mnohé vzácné tisky z XV. století, většinou cizí.

Drahocenná kniha. Vzácný breviář má P. Václav Tesař, farář v Hůrce u Eisensteinu. Je na pergamenu psaný, vázaný. Jeden z pradávnych jeho majitelů jest v něm plným jménem podepsán a pode jménem jest letopočet 1589. Mimo to jest v něm německá, nečitelným, starým písmem psaná poznámka s letopočtem 1482. Jest tudíž kniha tato 430 roků stará.

Zneužívají klášterní dobročinnosti. Mniši kláštera na hoře sv. Bernharda prohlašují veřejně, že budou asi musít vybírat od turistů, kteří v klášteře se stravují, poplatky jako v jiných alpských útulnách, ačkoliv to řád klášterní zakazuje. V poslední době hrnulo se do kláštera plno turistů, kteří pomeškali v klášteře delší dobu a pak za všechno dali do klášterní pokladničky všeho všudy třebas jenom dvoufrank. Mniši prohlašují, že na příště nedovolí turistům delší pobyt v klášteře než 24 hodiny.

Blahořečení mučedníků Ugandských. Dekret kongregace obřadů ze dne 13. srpna uveřejňuje započeti beatifikace mučedníků Ugandských, 22 křesťanských mladíků černošských, kteří před 26 lety pro víru utrpěli smrt upálením. Jak se z Říma — z ústředny sv. Petra Klaverovy Sodaloty oznamuje, byli kardinálové při čtení jejich utrpení k slzám dojatí. Zpráva o svatořečení jinochů těch vzbuzuje u černochoů v okolí severní Nyawzy, původní to vlasti černochoů těch, veliké nadšení, jež dávají na jevo po svém způsobu — tanci.

Jak trestají v Anglii rozšiřovatele nemravného tisku. V Anglii vystupují proti prodavačům nemravných fotografií, novin a spisů velmi energicky. Dle posledních zpráv odsouzeni byli dva tací propagatéri soudem na devět měsíců k nucené práci a nádavkem dostal každý — pětadvacet bičem.

VLAST

Husité a Cisterciáci.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

Napsal V. O. HLOŠINA.

(Pokračování)

Řád cisterciáků v zemích československých.

Na počátku dvanáctého století byly v Čechách toliko dva posvátné řády, a to starší *benediktini*.¹⁾ kteří nosili oděv celý černý a *premonstráti*,²⁾ kteří zase nosili roucho celé bílé. Nastali však v církvi katolické dříve než premonstráti ještě jiní řeholníci, majíce oděv odpolu bílý, odpolu černý, totiž *cisterciáci*.³⁾

Jejich zakladatelem byl sv. Robert, mnich benediktinský, který proto, že benediktini již svou řeholi dosti přísně nezachovávali, v lesnatém údolí, kteréž se jmenovalo latinsky Cistercium, francouzsky však Citeaux a blíže města Dijonu v zemi burgundské leželo, jistý počet nábožných bratří shromáždil, starou řeholi sv. Benedikta v prvotní přísnosti obnovil a tak od benediktinů se odtrhl. Papež Paschal II. pravidla od sv. Roberta obnovená r. 1098 potvrdil, a tak povstal řád cisterciáků od prvního svého kláštera v Cistercium tak nazvaný.

Pro velikou přísnost pravidel nebyl by se mohl tento řád velmi rozšířiti; avšak r. 1114 vstoupil výtečný muž, *sv. Bernard*, do toho řádu a učinil jej velice oblíbeným. Hned se nové kláštery pro něj zakládaly, mezi nimiž byl také dům v Clairveaux (Jasnodolu), kde sv. Bernard stal se opatem. R. 1119 byla řehole cisterciáků nově přehlédnuta a blíže určena. Každý rok se konaly generální kapitoly čili valné schůze příslušníků klášterních. Nových

¹⁾ Velikých zásluh ve všech zemích o rozšiřování křesťanství, spásu nesmrtelných duší, o osvětu, vzdělání, kulturu, hospodářství a o společnost vůbec dobyly si hned ve čtvrtém a pátém století po Kristu řehole čili duchovní řády. Při pohřbu sv. Martina, biskupa tourského r. 400, bylo již přítomno přes 2000 řeholníkův. V šestém století sv. Benedikt řehole zdokonalil a k rozkvětu přivedl. Řehole benediktinská byla do Čech uvedena již r. 973, kdy kněžna Milada u sv. Jiří na hradě pražském shromáždila vybraný počet panen pod svou správou. Sv. Vojtěch přivedl sebou ze Říma benediktiny a usadil je r. 993 v Břevnově.

²⁾ Působením pražského biskupa Jana I. a olomúckého biskupa Jindřicha Zdíka byl první klášter premonstrátský založen na Strahově v Praze r. 1138.

³⁾ Literaturu o cisterciácích zároveň s oceněním jednotlivých pramenů nejobsáhleji sebrala »Realencyklopedie für protest. Theologie und Kirche«, 3. vydání ve článku: »Cistercienser« IV. 116.—117. Méně zdařilý článek o cisterciácích obsahuje Wetzter und Welte's Kirchenlexikon. Za to krátkým sice článkem, ale zdařilým popisuje tento řád A. Žák v Ottově slovníku naučném V. 402.—403.

klášterův až *daleko přes tisíc* v málo letech přibylo ve všech katolických zemích.

Oděv řeholní byl bílý hábit s kápí téže barvy; opasek a škapulíř byly barvy černé. *Kostely* tohoto řádu stavěly se vesměs veliké, často nádherné, a vždy k počtě Marie Panny se zasvěcovaly. Vedle kostelů stavívaly se *kryté ambity* či chodby do čtverhranu, které uzavíraly dvůr anebo hřbitov a studnici s čistou vodou. Život vedli mniši přísný, modlili se často, mnoho se postili.

Dosud nebylo takového kláštera ani v Čechách ani na Moravě, až r. 1141 *znamení český pán, jménem Miroslav*, pravdě podobně týž, který r. 1140 s mladým kněžicem Spytihněvem do Jerusalema putoval a někde řád cisterciácký poznal, sobě předsevzal, řád ten do Čech uvésti a jemu klášter vystavět. Oznámil tento úmysl svůj knížeti Vladislavovi II., Otovi, biskupu pražskému, jakož i Jindřichu Zdíkovi, biskupu olomúckému, a ti v tomto předsevzetí jej podporující s radostí k tomu své svolení dali, a zvláště horlivý biskup Zdík podporou a přimluvou k provedení úmyslu Miloslava přispíval.

Jelikož pak *cisterciáci k zakládání klášterů svých vyhledávali údolí a krajiny půvabné*, ustanovil se Miroslav na tom, že odevzdá jim svou *ves Sedlec* s okolní krajinou, která jemu náležela a u paty nevysokých pahorků při potoce Vrchlici v župě čáslavské ležela. Tak sobě vyprosil od kněze Gerlacha, opata kláštera cisterciáckého ve Valdsasích v Bavorsku poblíže hranic českých ležícího, aby mu 12 bratří svého řádu k založení sedleckého kláštera do Čech poslal, což se také stalo. Noví tito mniši roku 1143 v Sedlci se usadili a klášter pomocí dělníkův jim přidělených sobě stavěli. Tím uveden byl řád cisterciácký do Čech.⁴⁾

Na Moravě prvním sídlem cisterciákův byl *Velehrad*. Až do těch dob byla na místě bývalého sídla starých knížat Rostislava a Svatopluka, na Velehradě nad řekou Moravou, v župě spytihněvské, tržní osada, kterou se vším okolím kníže Břetislav I. proboštví spytihněvskému, od něho založenému, daroval. Zpustlý kostelík sv. Jana Křtitele, pak jeden dvůr s polnostmi měl však klášter litomyšlský. Proto markrabě Vladislav Jindřich to všecko skoupil a okolo r. 1198⁵⁾ opodál starého Velehradu pro mnichy řádu cisterciákův založil klášter, jemuž dal staré jméno Velehrad.⁶⁾

Potom již kláštery cisterciácké hojně byly zakládány⁷⁾ jak v Čechách, tak na Moravě, ve Slezsku a i v Lužici. Byly to Sedlec, Velehrad a dále: Plasy, Osek, Nový dům (Nová Cella v Lužici dolní), Ždár (tons S. Mariae), Vyšší Brod (Altovadum

⁴⁾ K. V. Zap : Kronika česko-moravská, I. 570., a Václav Oliva : Bohatství kláštera Sedleckého ve »Sbor. hist. kroužku« XII., 62.

⁵⁾ Palacký však za dobu založení uvádí rok 1202. (I. 296.)

⁶⁾ Zap, d. c. I. 723.

⁷⁾ Palacký doznává : »Neznáme v dějinách českých doby plodnější na zakládání nových sídel mnišských nad první polovici panování Vladislava II.; aniž který panovník český, nevyjimaje ani Karla IV., prokázal se štedřejším a velikolepějším v nadání jejich«. (D. c. I. 239.)

u Krumlova), Svatá či Zlatá Koruna, Králův Dvůr či Zbraslav (Aula regia), Skalice, Tišňov, Údoli Mariino (Mariae vallis v Lužici horní), Mariina hvězda (Stella Mariae v Lužici horní), Pohled, Sala Mariae (klášter královnin na Starém Brně), Nepomuky, Svaté Pole u Králové Hradce, Mnichovo Hradiště u Turnova, Bystřice, Kamenice Leskovská, Sukdol (Suctela v Čechách), Řeporyje, Sezemice, Jilemnice, sedlecké probošství v Kouřimi, totéž v Chotusicích, probošství v Praze, zbraslavské probošství v Landsberku, ždárecké v Chotěboři, hradištské ve Žlebích, totéž v Lanově, Vyzovice, Trůn Královský (Thronus regis v olumúcké diecesi), Dalešice, Oslavany a jiné. Některé z nich byly kláštery panenskými.

* * *

Citeaux stálo v čele všech klášterův a tamní opat byl *generálem celého řádu*, opati pak *čtyř nejstarších klášterů*, a to v La Ferte (Firmitas), v Pontigny (Pontigniacum), v Clairvaux (Clara-Vallis) a v Morimontu (Morimundus) byli *definitory* a tvořili s 20 jinými opaty užší řádovou radu. Proto *Citeaux* nazývalo se arciklášteřem či matkou a první čtyři kláštery jeho dcerami. Představení těchto čtyř dcer sluli *první opati*, a to z toho důvodu, že kláštery jich tvořily jako čtyry rodové linie, z nichž vznikly ostatní všechny, ať kdekoliv jinde založené, kláštery. V *Citeaux* konaly se též generální kapitoly.

O *rozvětvení řádu* cisterciáckého po jednotlivých zemích píše *Sartorius*: „*Citeaux*, základ celého řádu, nalézající se ve vévodství burgundském, byl založen od Oty, vévody burgundského r. 1098 za prvního opata svatého Roberta. Bezprostředními dcerami tohoto kláštera jsou všechny kláštery ve Francii, některé kláštery v Itálii, Anglii, v Dánsku atd. *La Ferté*, první to a bezprostřední dcera z *Citeaux*, v diecesi chalonské v Burgundsku, byl založen 1113 od Savarika a jeho syna Viléma, pánů z Vergy. Jeho rozvětvení jde do Itálie a částečně i do Francie. *Pontigny*, druhá a bezprostřední dcera z *Citeaux*, vzdálen čtyři míle od města Auxerresu, byl založen roku 1114 od hraběte Theobalda ze Champagne na statcích kanovníka auxerreského Hildeberta. Jeho rozvětvení jde do Francie, Itálie a Uher. *Clairvaux*, třetí a bezprostřední dcera z *Citeaux* u řeky Alby v župě champagneské, byl založen roku 1145 od hraběte champagneského Theobalda a jeho prvním opatem byl Bernard, výmluvný církevní doktor a zároveň i jeho největší sláva. Jeho rozvětvení jde ke všem téměř klášterům v Anglii, Skotsku, Irsku, Švédsku, Norvéžsku a v Belgii, dále k většině klášterů ve Francii, Itálii a Španělsku, též k některým klášterům v Dánsku a v Uhrách. *Morimont*, čtvrtá a bezprostřední dcera z *Citeaux*, na hranicích francouzských, lotrinských a burgundských, byl založen roku 1115 od Oldřicha z Agrimontu a jeho manželky Adeliny, pánů ze Choiseul K jeho *rozvětvení náležejí všechny kláštery v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, v Lužici, v Míšni, Polsku, v Rakousku, Sasku, Bavorsku, Pomořansku, Meklenbursku, v Rujaně* atd. a většina klášterů ve Francii, Itálii, Španělsku a na ostrově Cypru.

K němu náleží též *pět rytířských řádů* cisterciáckých, totiž de Calatrava, Alcántara, de Avis, Montesa a de Christo, k nimž zase druží se ještě *šestý* řád svatého Lazara a Mořice v Savojsku.⁸⁾

Panenské odvětví cisterciáckého řádu sluje řád cisterciáček či bernardinek. Založení jeho připisují někteří blahoslavené *Humbelině* (1092—1141), sestře sv. Bernarda, jiní však sv. Bernardu samému. Cisterciáčky zachovávaly přísnou řeholi mnichů, šatily se stejným řeholním oděvem a byly podřízeny buď přímo biskupům nebo řeholním svým bratřím. Zprvu byl počet jich velice malý, až r. 1212 ujala se jich generální kapitola, načež rozšířily se rychle po Evropě.

Příklad, jak v zemích československých cisterciácké kláštery se rozvětvovaly, máme na příklad u Plas. *Plasy* byly tehdy dcerou kláštera Lankheimského, neteří Ebrachu a praneteří Morimontu, ale později samy staly se mateřským klášteřem Velehradu a pramáteří Vyzovic, protože z Citeaux vyšel klášter morimontský či Citeaux dle latinské mluvy splodilo Morimont, Morimont Ebrach, Ebrach Lankheim, Lankheim Plasy, Plasy Velehrad a Velehrad Vyzovice.

* * *

Prve než uplynulo XIII. století, čítal celý cisterciácký řád již na 2000 klášterů se 700 opatstvími. Tím vzrostla nejen jeho moc, ale i vážnost.

Řád tento zakládal a stavěl z počátku své kláštery na mnoze v pustých a nehostinných údolích, *zanášel se pilně polním i lesním hospodářstvím*, pěstoval vědy⁹⁾ a umění, zvláště stavitelství a hudbu a horlivě *vystupoval proti všem kacířům a nepřátelům katolické církve*. Bylo tedy působení jeho vesměs užitečné a všem krajinám, kde se usídlil, nejvýše prospěšné.

Při všech pracích svých vedli pak cisterciáci *život mravně bezúhonný a čistý*. Proti žádnému snad řádu nebylo za dob středověkých tak málo stížností v ohledu tomto, jako právě proti němu. Na svých statcích zakládali cisterciáci také *kostely a lid vedli ke zbožnosti a mravnosti*. Nové fary spravovali většinou sami, a to vzorně.

Jak velice vzrostla vážnost jich, plyne i z toho, že mnoho *jiných řádů rytířských, jak již jsem podotkl, podrobilo se cisterciákům a přijalo řeholi sv. Bernarda*, jako na př. řád calatravský a alcantarský ve Španělsku, montezský, avizský, řád Kristův a sv. Michala v Portugalsku a j.

Pro země československé řád cisterciácký byl tím významnější, že vedle benediktinů a premonstrátů byl *nejstarším řádem*, jenž tu působil, lid vzdělával, uvědomoval a základy kladl

⁸⁾ D. c. 973. m.

⁹⁾ Upozorňuji tu pouze na cisterciáka Petra ze Žitavy, jenž zemřel r. 1339, a o němž profesor Jan Jakubec v »Dějinách literatury české«, vydaných r. 1911, ač realista, přiznává, že byl proslulým opatem kláštera zbraslavského a vedle Kosmy nejznamenitějším dějepisem mezi všemi latinsky píšícími kronikáři o dějinách českých. (D. c. 41.) Tomek docela nazývá jej jedním z nejušlechtlejších mužů země české toho času. (Dějepis města Prahy, I. 552.)

ku jeho blahu. Přemnohé chrámy, zachované z dob husitských, podnes udržují památku na řád tento svou stavbou a zevnějškem, ač řád sám, jenž kdysi tak četně, hlavně ve východních a jižních Čechách kvetl, je již lidu téměř neznám, tomu lidu, jehož předkové v dobách davných své vzdělání a základ blahobytu právě od cisterciákův byli obdrželi.

Řeholníci tito měli též v zemích československých v době XIII. a XIV. století *nemalý vliv*¹⁰⁾ na vytváření se poměrů politických. Stačí tu pouze připomenouti, že sám Václav III., jinak jinoch nezkušený, opaty Jindřicha sedleckého a Konráda zbraslavského, jichž otec jeho velice si vážil a jichž radou nejednoukrát se řídil, měl ve veliké úctě a rady u nich vyhledával, ba že opat Konrád, vědom si svého vlivu, odvážil se dne 21. června r. 1306 krále na Zbraslavi dle svého upřímně *napomenouti*, by více dbal prospěchu království českého, než svých plesův a radováněk, čehož asi nikdo jiný by se byl neodvážil. Jest však ze skutku toho i zřejmo, *kteřak upřímně řád tento s národem českým smýšlel* a o jeho povznesení i politické pečliv byl.

Bouře husitské ovšem cisterciáky v Čechách téměř smetly a kláštery jich *proměnily v hromadu ssutin*, tak že více bývalé moci a vlivu svého již nenabýli.

* * *

Zásady, jimiž cisterciácký řád od svého vzniku se řídil, dají se krátce shrnouti v těchto pět oddílů:

1. *Původní řehole sv. Benedikta budiž co nejprísněji a do posledního písmene zachovávána*. Z té příčiny nesmí se připustiti ani nejmenší změna od původních pravidel, tím méně jakékoli pravidel těchto zmírnění.

2. *Ve způsobu života* nechť se jeví naprostá jednoduchost, ba *chudoba s bídou!* Ani kostely nesmí z tohoto pravidla se vyjmouti, jak důrazně připomíná „Exordium ordinis cisterciensis“¹¹⁾ v kapitole patnácté slovy: „Ne quid in domo Dei . . . remaneret, quod superbiam aut superilitatem redoleret.“¹²⁾ K vůli prostotě také pro *habity* dle zjevení Alberichova¹³⁾ původně byla zvolena

¹⁰⁾ Vliv tento byl všeobecně uznáván jak od českých králů, tak až u samé apoštolské stolice. Alespoň není jistě bez významu, že při korunovaci krále Václava a manželky jeho Guty (Juty?) Jindřich, opat sedlecký a Konrád, opat zbraslavský, oba cisterciáci, obdrželi papežský list, jímž dostali moc, aby na místě sv. Otce udělili králi i královně všeobecné rozhřešení, aby prosti jsouc všeho hříchu a církevních trestů, v něž by snad byli upadli, mohli hodně přijmouti královské pomazání, ač na prvním místě pražský biskup nebo některý jiný prelát na podobné vyznamenání nároky činiti si mohli.

¹¹⁾ T. j. »Počátek řádu cisterciáckého« či tak zvané »exordium parvum« (Menší počátek), jež obsahuje dějiny tohoto řádu od vzniku Citeaux až do založení prvních klášterů filiálních (dcer) a pochází od Štěpána Hardinga. Je to spis spolehlivý a kritický. Služe »parvum« (menší) oproti »exordium magnum« (Větší počátek), jež sepsal Konrád z Eberbachu, ale s přidavkem mnohých legend.

¹²⁾ T. j. »Aby ničeho se v kostele nenacházelo, co by svědčilo o pýše neb o přepychu . . .«

¹³⁾ Sv. Robert, zakladatel cisterciákův, byl původně, jak již jsem připomenul, benediktinem a opatem v Molesme. Když založil klášter v Citeaux, po roce obdržel od papeže rozkaz, aby se vrátil do Molesme zpět. Tu v Citeaux byl zvolen opatem sv. Alberich (1099—1109), jenž zavedl nový řeholní oděv, totiž bílý hábit

bílá vlna, místo níž později hlavně z praktických důvodů nastoupila vlna poněkud do šeda přecházející. Odtud nazýváni byli cisterciáci také „monachi albi vel grisei“ t. j. řeholníci bílí nebo šediví.

3. *Vydržování* kláštera děj se pouze z *polního a dobytčího hospodářství!* Proto dle statut cisterciáckých *neměli poddaní klášterní odváděti žádných dávek.* Zásada tato byla velmi důležitá jednak pro kolonizaci krajín, vzdělávání půdy a hospodářství s dobytčářstvím vůbec, jednak pro sociální život, ježto byla vzpružinou nesmírného dosahu, která řádu vtiskla ráz zvláštní, jímž posud založené řády se neoznačovaly a byla příčinou, že panovníci všech zemí za všeobecné lásky lidu v zájmu svém a svých národů volali tento řád k osazení a kolonizaci pustých krajín.

4. Mimo mnichy budiž v řádě *více bratří laiků!* Tito bratři laici v pramenech nazývají se „conversi laici barbati“,¹⁴⁾ nebo prostě „conversi“, česky konvrši, neboť „sine adminiculo istorum non intelligebant, se plenarie die sive nocte praecepta regulae posse servare.“¹⁵⁾ U každého kláštera totiž měly se zakládati *dvory* (curtes ad agriculturas exercendas¹⁶⁾ čili grangiae), jež pouze od bratří laiků měly býti řízeny. Mnichové měli se věnovati toliko službě Boží a spáse duší. Klášter cisterciácký měl tedy býti Marií a Martou dle slov evangelia, či obrazem modlitby spojované s prací. Zmínění bratři laici měli v řádě všecka práva jako řeholníci, »excepto monachatu“,¹⁷⁾ t. j. že nikdo, kdo jako bratr laik do kláštera vstoupil, nemohl se nikdy státi mnichem. Mimo to ještě při každém cisterciáckém klášteře byli »mercenarii“¹⁸⁾ či „familiares“ t. j. lidé *zcela svobodní, kteří klášteru za určitý plat sloužili*, ale členy řádu nebyli. Dle toho tedy u cisterciáků vedle mnichů, t. j. kněží řeholních, kteří pouze službě Boží a spáse duší se věnovali, byli ještě bratři laici, kteří hlavně hospodářství a řemesla obstarávali, a jich pomocníci či klášterní dělníci, kteří na zboží klášterním nebo pod klášteřem v upravených domcích bydlili. Proto tvořil každý cisterciácký klášter vlastně *dosti velikou osadu s mnoha domy a domky, s dílnami, dvory* atd.

5. Žádný z cisterciáckých klášterů nepožívej *nižádných exempcí*,¹⁹⁾ aby tím kázeň řeholní nikdy nemohla se uvolniti a aby diecesní biskup, jako nejvyšší pán, proti každému nepořádku vždy, všude a ihned mohl zakročiti! Tím řád cisterciácký postavil se také do naprosté příslušnosti k zemi, v níž právě dlel, a *srostl s vlasteneckým cítěním lidu . . .*

* * *

Že řád cisterciáků zvláště v Čechách v *ohledu vlasteneckém* dobře působil, poznamenal jsem již sice výše, ale vracím se

s černým škapulířem a kápi, k čemuž později ještě byly přidány černý pás a bílý chorový plášť. Alberich vydal také nové stanovy, jimiž předepsal mnichům ruční práce a dokonalé zachování řehole sv. Benedikta.

¹⁴⁾ T. j. »řeholníci laikové včusatí«, z čehož plyne, že již tehdy kněží nenosili vousů.

¹⁵⁾ T. j. »protože bez nich, jak byli přesvědčeni, by nemohli úplně ve dne v noci zachovávat pravidel své řehole« či konati všech předepsaných modliteb.

¹⁶⁾ Jako bychom řekli: veliké hospodářské domy.

¹⁷⁾ T. j. s výjimkou mnišství.

¹⁸⁾ Do slova: »dělníci«, ale stále ke klášteru patřící.

¹⁹⁾ T. j. výjimek čili vyproštění z pravomoci diecesního biskupa.

k látce této znovu, abych ukázal, jak nespravedlivě počínal si Hus a zvláště jeho stoupenci, když tento řád pronásledovali a členy jeho zabíjeli. Roku 1307 stal se králem českým jako manžel Anny Přemyslovny *Jindřich Korutanský*, vladař povahou slaboch a k panování neschopný. Ten proti české šlechtě spojil se s německými obyvateli královských měst. Proto, jak uvádí Tomek, „přišlo již k tomu, že se vůbec uznávalo za nemožné, aby mohl Jindřich déle zůstatí králem českým.« I dorozuměla se šlechta, již v čele stáli opat Konrád zbraslavský a opat Jindřich sedlecký s císařem Jindřichem VIII., aby týž k záchraně českého království dal Elišce Přemyslovně za manžela svého syna Jana. Tím, píše zase Tomek, „*mělo se právo ženského potomstva rodu Přemyslova zachovati i zároveň odstraněno býti nebezpečnoství sporu s říší.*“²⁰⁾ Konrád, opat zbraslavský, dostal za úlohu, aby učinil první podání o tom králi římskému, což se stalo od něho v měsíci srpnu 1309 v Heilbronně . . . Ačkoli král měl s počátku úmysly žádostem Čechů protivné, dožádal se opat konečně přece rozhodnutí potud příznivého, že slíbil král šetřiti ohledu na Elišku. Průvodce Konrádův, mnich Petr žitavský, potomní zbraslavský opat a letopisec, přinesl o tom hned návěští do Čech. Potom ještě jednou téhož roku v měsíci prosinci jednáno o té věci s králem římským při dvoře jeho od obou opatů cisterciáckých, Konráda zbraslavského i Jindřicha sedleckého ve jménu pánův a měšťanů s výsledkem pro Čechy *velmi příznivým*. Dle uvedeného fakta v pravdě tedy cisterciácký řád zachránil *těhdy korunu českou českému národu*, a tím podal důkaz, jak vřele vlastenecky cítil a národ český miloval.

Než *doklad* podobného smýšlení cisterciákův máme také přímo *z doby Husovy*. Husovi alespoň přičítá se v dějinách všeobecně za výraz a důkaz národního cítění, že dne 18. ledna r. 1409 vymohl dekret kutnohorský, dle něhož budoucně při všech jednáních na universitě národ český požívati měl tři hlasův a ostatní tři národové jen jednoho. Ale o několik let před Husem o upevnění a vyvýšení národa českého na pražské universitě starali se cisterciáci. Roku totiž 1397 odhodlala se královna polská Hedvika založiti v Praze kolleji pro studenty z Litvy a chtěla zatím účelem koupiti v Praze dům a věnovati 200 kop ročního platu na jich výživu. *Cisterciák Jan Štěkna* však obrátil nadání toto ve prospěch národa českého a způsobil, že pouze studující národnosti české ho užívali.²¹⁾ *Opat zbraslavský* pak docela daroval studujícím těmto zdarma byt v řádovém domě v „Jerusalemě“. Tím *živel český* na universitě nejen *se posilnil, ale připravoval* také půdu k pozdějšímu zakročení Husovu ve prospěch Čechův. Tak jen jednati mohli katoličtí kněží a řeholníci vedeni pravou láskou k vlasti, ti kněží a řeholníci, jimž za nedlouho husité rozbíjeli lebky a zapalovali kláštery . . .²²⁾ (Pokračování.)

²⁰⁾ D. c. 498—499. Totéž uvádí Palacký, d. c. II. 168.

²¹⁾ Sr. Tomek, d. c. III. 435.

²²⁾ Účelem tohoto pojednání není psáti dějiny cisterciákův v zemích českých, ale pouze poukázati, kterak husité kláštery jich bořili a ničili, mnichy zabíjeli a poddané jich loupili. Proto nejen tuto, ale i při jednotlivých domech klášterních uvádím pouze to, co s účelem právě vytknutým se srovnává.

Rekyně Perluška.

Melodram.

K upomínce na den 20. června 1430, kdy Táboři obléhali město Lehnici a řeholní sestra Markéta (Perluška) O. S. B. zachránila klášter Benediktinek, napsal JAN VOBORSKÝ.

(Dokončení.)

Když kolem abatyše Sestry řeholní
jak nevinné se děti k matce stulily,
všem síla odhodlání plála ze zraku —
však Štír svým okem vášní jak rys svítivým
si všechny prohlédl, neb kochati se chtěl
v té cudné červeni všech sester na tváři,
v níž úběl vzkvétal ladných rajských květů těch
jak věčné nevinnosti symbol lilí. — —

Na jediné z nich nejdél utkvěl zrakem zlým
a jeho tulichem zle ranil Perlušku! —

»Dost viděl jsem, a věru pravdu měl ten chlap;
jen — římská maškaro — mi sad svůj opatruj,
neb o mně za kratičko více uslyšíš —
kam prchla bys, kam tvoje černé bekyně,
vždyť voj náš jako obruč sevřel Lehnici,
jen pilně skuhrej dál se svými pannami
ty oremusy pěkně jeden za druhým
a dřevěný vám Kristus jistě pomůže!
Jsme v době válečné, však kořist nehledám
dnes zlatých nádob snad a křížů stříbrných,
chci volně v širý svět odlétnout jako pták
 pryč z bouřné vřavy té — po jiném toužím já,
a chci je vzítí, mítí, přísám stůj co stůj,
než páni sjednají se o čas příměří!« —

Pak ještě bičem zraku po jeptiškách švih
a klidně odešel, jak byl by dohrál paš
neb trišek dotáh nejbliž k třicítce. — —

*

Oddechly sobě ztěžka Sestry řeholní
a všechny vhroutily se v tiché modlitby —
kol všude příboj moře krutých nepřátel,
nad klášterem vždy v užších kruzích krahujci,
jež k vlašovicím štvála vášeň dychtivá;
co zbývalo, než trpět a chtít trpěti!

Jen sestra Perluška se mocně rozchvěla,
na bledý vzpomněla si mučenkový květ
a před oltářem klečíc, cítila ten meč,
jímž hejtman Táborů jí v nitro drze vnik
a zasténala, roníc slzy přehořké.
Však naděj měla pevnou, že jest zvolena,

by mučenkovým květem byla též
 a velkou oběť za svůj klášter přinesla,
 v němž jako osiřelá, chudá dívčina
 slavně se stala v duchu Krista nevěstou
 a v abatyši druhou matku našla též.
 I modlila se s dětské něhy vroucností,
 by síly pancéřem ji oděl Kristus sám
 a Matka Nejsvětější by jí vnuknula,
 jak voliti zbraň dobrou v těžký zápas ten!
 V ráz síla lví se v dívčím nitru vzrušila!

*

Se svými lidmi hejtman Hanuš Štír šel zpět
 a Petroně si stranou na čas dlouhý vzal,
 neb to byl onen zpěvák, loutnýř potulný
 a zelenavou kápí krytý vyzvědač,
 jenž krátce před tím po Lehnici zpíval, hrál.
 Ten ještě jednou jako had měl rozrušit
 klid v bílých celách klášterních, měl jednat sám,
 a vše měl správně k činu zlému připravit,
 by mohl Štír být vzácnou kořistí svou jist. —

Však dvakrát ostře kutý šelma Petroň byl,
 sběhlý kdys studios svobodných umění —
 hloupým se stavěl, dobrou kořist brával rád,
 v šarmicích, bitkách nikdy nebyl zbabělý
 a na šišáku starém, drsné ve tváři
 měl mnohý šrám a rudou jizvu hlubokou —
 rád často kalich, kříž i velum zlatité
 odprodal v potaj známým židům v zlata šmelc,
 nic nedbaje, že není nikdy požehnán
 stříbrný peníz, za nějž proudem v hrdlo lil
 rád pelunčinu hořkou v domech šenkovních.
 A vrubů dost měl, věru, Petroň husita.
 Když ze škol sběhl, záhy seděl v kládách již;
 na Starém městě pražském v krátký na to čas,
 když vichr skučel tmavou nocí bezhvězdou,
 kohosi v hádce v ulic úzkém průsmyku
 zákeřně bodl do zad zbraní fortelnou,
 že v blátě zůstala jen chladná mrtvola
 v stydnoucí krve velkém rudém tratolu.
 Ten svědek oněměl a Petroň rychle prch,
 než půlnoční se hlídka přiloudala tam,
 než biřic městský přes nebožce klopýtl.
 A Petroň věrným stínem svého Štíra byl! —

*

Vyslechl Štírův rozkaz a hned bral se pryč,
 by u klášterní branky znova zabouřil
 úderý třemi těžkým zdobným klepadlem.
 Ač smělý byl to dávný rouhač rufiant,

přec poněkud se v šeré chodbě zarazil,
když vstříc mu zakmitala bílá světla zář
z velkého krucifixu, jenž tam zavěšen
a abatyše když tam náhle vstoupila.

Svou komedii Petroň hrát teď započal.

»Mne, trojctihodná paní, poslal hejtman můj,
bych hloupý trouh, — jak jsem — zde slovy hovořil,
jichž sestavení zlou, ach krušnou práci dá.
Mám vyříditi pozdrav toužně přátelský
a přání všeho dobra mám též vyslovit.
Však za to, že ti stálou přízeň vinšuje,
chce hejtman Štír též něco vzíti památkou —
a povím hned — proč zdlouhavé snad řeči plést,
že máš mu onu pannu poslat z lásky v dar,
co oči má jak roušku z květů pomněnek,
co štíhlá jest jak v háji břízka stepilá
a tváře má jak vzácný kámen albastr,
když vytesáno jest v něm zkvětlé lilium.
Ty oči její Štír by měl tak toužně rád,
by snažný kontent svého srdce vyplnil —
snad, trojctihodná paní, dobře as mi rozumíš,
neb za tu levnou cenu posvátný váš dům
a kostel má a musí býti zachován —
co mě se týče, nevím, proč ten hejtman náš
tak v barvu očí hluboko se zadíval —
mně kousek zlata, stříbra byl by milejší —
však chuť je chuť a Hanuš Štír jest hejtmanem.«

Jej Mater Mechtilda vyslechla důstojně
a klidně odvětila :

»Nechť váš udatný
sem přijde hejtman sám, až svoje skončíme
jak řehole nám káže, zbožné hodinky —
pak jemu dáme rády klidnou odpověď,
ač smělým posměškem svým ne mne samu snad,
však domu posvátnost zle, těžce pohaněl!« —

III.

Jak vzkázáno, tak bylo vyřízeno též! —
A k večeru, když západ slunce obláčkům
na rozloučenou v lem těch hebkých jejích rouch
bohaté zlaté krumplování hbitě tkal,
před klášter na koni příklusal hejtman Štír;
jen Petroň šelma sám jej až sem provázal,
by hnědku podržel, z tmavého sukna plášť
řasnatý volný, v jedno šitý s kapucí.

Klepadlo zaznělo a ostruh zvonil zvuk
po tiché chodbě.

Jako Sester strážkyně
šla Mechtilda mu vstříc.

»Snad dobře znáš můj vzkaz
a proto přiveď zpěvnou Perlušku mi sem
a ušetřím tě muk a hnízdo nestrhnu
vám ve zdi ssutin, trosek pustou hromadu —
jen tedy spěš — chci s větrem v závod nocí jet
a poklad svůj chci její černou rouškou krýt,
po ruchu válečném chci užít rozkoše.« —

— — — — —

O dívky zbožné vědouc duchu zmužilém,
jíž pevným štítem Božský Kristus stal se sám,
přivedla po chvíli sem Mater Mechtilda
ovečku obětní, svou dobrou Perlušku! —

»Co smělé přání tvé, co žádáš ode mně,
již mluv a rychle rei, co vykonati mám
ku záchraně své druhé matky milené
a k spáse posvátného všech nás domova?«

»Tvé modré oči chci a všechnu blaženost,
již tyto oči mohou srdci mému dát —
jak motýl žíznivý chci píti polibky
z kalichu květů mladých červených tvých rtů;
však dobře chápeš, panno smysl mojich slov,
proč pomněnkami chci být všude provázen.« —

Tak surově až v nitro její duše sáh! —

»Mé oči chceš, jich živou barvu viděti,
a stále chceš je všude s sebou po bok mít —
tu oběť přiněsti chci s Boží pomocí,
neb není těžká mi a není nesnadná —
než na cestu svou rozlétněš se kvaltovnou,
jen chvíli poshov, chci všem Sestrám s Bohem dát,
s velebnou Matkou před nimi se rozloučit,
na cestu připravit se v kraje neznámé
a křížek vzíti vzácný mi po matce nebožce!« —

*

Za krátký okamžik se navrátily zas.

V své celi Perluška si z jamek vyloupla
nožikem ostrým skrytým v roucha rukávě
ty krásné modré oči, ani nehlesla,
když z důlků tryskla krev jak rubín tekutý,
a oči bílou rukou klidně vložila
na talíř cínový, v němž uměle byl vryt
Božího oka symbol v záři paprsků
a v polověnci smavých tváří andílků.
Ten ornament byl nyní krví vyplněn.

Vedena abatyší, oči nesla své
jak oběť, kterou žádal smělý hejtman Štír!

»Mé oči vezmi, však mou neposkvrňuj čest,
vždyť se slepou by věru bídný život byl
a tobě kyne sláva v ruchu válečném —
mé oči však tě budou stále provázet,
neb sám jsi vyslovil to přání neblahé,
ty na ně vzpomeneš, až přijde konec tvůj!«

*

Zbled hejtman Táborů, před tajnou mocí kles,
jež svatým Božím hněvem k němu mluvila
z těch očí ztracených — a zničen odešel,
zachvácen všecek hroznou mukou duševní,
v niž uvrhla jej panny mysl hrdinná.
Té síly netušil, když vášeň zmítala
mu duši neklidnou jak vichr praporcem
nad polem bitevním, kde země pila krev;
tu sílu poznal teprv, když jej přemohla!

*

Lehnice získala čas klidu, příměří
a klášter zachránila dobrá Perluška. —

Epilog.

Na rány její daly vonné náplasti,
pod roušku bílou chladný jitrocele list,
a klidně usnula. Překrásný měla sen,
že za ty oči modré svatý Benedikt
sám v skráně klad jí zlatý vavřín vítězný,
ježž žehnal Pán a Král náš věčně svátostný. — —

O slavná Perluško! Tvá duše líbezná
zalétla v modrých nebes zlatozářný stan
a za tu oběť zkrvácených očí Tvých
na cestě dvě ji jasných provázelo hvězd.
Dnes hrob kde tvůj? Mně nikdo již to nepoví,
ač nadšen tvojí myslí nad zlem vítěznou
tak rád bych obsypal jej květy pomněnek.

Jak adept Zeyerův jen veršem mohl jsem
oslatit tebe, velkou slavnou rekyni,
když šeřík líbeznou svou vůní plnil vzduch,
když čilimník své zlaté skláněl závěsy,
květ akácií sněžnou po cestách stlal běl,
když v sadě rděl se purpur pivoněk
a na pažitě pinkla svižná modřinka.
V těch barev nádheře jsem o tom květu snil,

jenž ratolesti tvého žití, Perluško,
byl květem nebeským. Já v něm jsem našel klid! —

*

Však Štíra jako přízrak noci děsil sen,
neb stále viděl bílou ruku, ana podává
mu modrých očí dvě na míse cínové! —
Jak hříšně žil, tak smutný bědný konec vzal!
Když kněze utýral kdes šedin ctihodných
a se svým oddílem pak právem vítěze
chrám katolický smělou rukou vybíjel,
kde na oltáři hlavním mnohou stříbrnou
již urval umělou a skvělou ozdobu,
kříž černý vysoký se náhle uvolnil,
na němž se tělo Spasitele bělalo,
a než Štír stranou rychle uskočiti moh,
— jen hrůzou zařval: »Modré oči — Perluško —«,
pod krucifixem ležel chroptě na stupních —
do čela drzého mu šípem smrti vnik
hrot hřebu ostrého z pravice Kristovy!
Jest Kristus života, však také smrti Pán. —

*

A Petroň ptáte se, jak skončil stávek ten,
jenž duši svoji kyjem hříchů ubíjel,
jenž noci kryt, kdys světské prchl justici
a se životem tragikomedii hrál? —
Chtěl, bídník, zažehnouti klidné tvrze krov,
kde katolický sídlil, Kristu věrný pán,
však ruku zlovolnou mu náhle schromil šíp,
jímž bdělá hlídka tvrze po něm střelila
a Petroň ohnivák již z rána houpal se
na vrbě zelené při břehu potoka
zarostlém směsí žlutých vodních balsamín. — —
Kol hlavy létali mu černí krkavci! — — —

Maloměstští vlastenci.

(Obrazy ze starých časů.)

Píše VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

Přelétlo několik roků, přinesly radost i žal.

Tento zavítal také do hezkého domečku k Měřinským. A to věru krutý žal, zemřel Měřinským synáček Jaroslávek.

Zákeřný záskrt to byl, který přerval ten mladý život; na večer počal hošíček stonat a do druhého dne do poledne bylo po smrtelném zápase.

Adlinka chodila již do školy a velice plakala o bratříčka, tím více, ana tohoto ani v rakvičce nesměla uviděti, s ním se rozloučiti.

Smutný byl pohřeb malého miláčka Měřinských.

Ani družičky nesměly provoditi děfátko na hřbitov, bylo se obávati nákazy.

V sládkově kočáře odvezli dva mládenci malého Jaroslávka k hrobu, žalem se potácející Nanyňku vedl Měřinský a sám žalem zdrcen, sotva našel slov, aby milou ženu potěšil. Odstonala to Boží dopuštění.

Tu se seznalo, jak mají lidé Nanyňku rádi. Téměř se dvéře netrhly, co přicházelo návštěv.

Měřinský to skoro neviděl rád, že se milá žena vždy zase znovu rozčiluje, ale nesměl býti ovšem nezdvořilým.

Když se Nanyňka trochu uklidnila, tu nedala se více přemluvit, aby vystoupila na divadle, říkajíc, že si při posledním vystoupení tak jaksi tu ránu přivolala, jak se říká zavolala si na osud — — —

Hráli ochotníci Tylovu hru: »Paní Marjánka, matka pluku« a Nanyňka hrála úlohu titulní.

Rozplakala tehdy celé shromáždění přednesem písně: »Matička ztratila děfátko.« Nyní, když sama ztratila svoje děfátko, říkala, tou písní že si zavolala na osud . . .

»Nerouhej se, Nanyňko, Pánu Bohu tím velkým steskem po dítěti, mohla tě stihnouti horší rána, pomysli si, kdyby ti byl odešel tvůj dobrý muž, anebo kdybys ty sama odcházela těm dětem a musela je zde zanechat,« tak napomínala paní Zhánilová dceru.

»Nerouhám se, panímámo, podrobím se tomu Božímu dopuštění, ale je mi to tak tuze, tuze líto, že jsem toho Jaroslávka musela dáti zlé, nelítostné smrti,« naříkala Nanyňka a slzy jí kanuly na práci, které se byla po nemoci záhy zase chopila.

Přestala jí však tato na čas těšiti, říkala, že zdá se jí bezúčelnou ta paráda hotovená pro jiné, že je takovou nad zásluhu placenou prací.

Měřinský těšil ženu, přinášel jí časopisy, kupoval knížky, leč Nanyňka byla příběhy ať veselými ať smutnými vždy znovu připomínána na svého Jaroslávka.

»Kdyby tak Pánbůh poslal jiného synáčka,« vzdychávala paní Zhánilová, vidouc dceru stále zamklou a někdy tak smutnou, že jak říkávala, ty oči Nanyňčiny bez slzí plakaly.

Nebylo dne, aby nebyla Nanyňka došla na hřbitov. Hleděla si synáčkova hrobečku tak jako hrobu otcova a frajle Adlhajt, ba ještě lépe.

Často vinula věnečky ze zahradního i polního kvítí, hledala v lesích a na polích různou zeleň ku květinám, na hlíněnou misku dávala věnečky pomněnkové i kytičky jahod kladla na růvek zvěčnělého miláčka.

Prosívala-li Adlinka, která přišedši ze školy, již počínala hezky plésti a šíti, aby, jako druhdy zazpívala maminka při práci, tu vrtěla Nanyňka hlavou záporně.

»Moje písničky jsem pochovala všecky s Jaroslávkem,« řekla kdysi k Adlince.

To bylo již v listopadu, po Dušičkách, kdy odvedl Měřinský ženu ze hřbitova všecku prostydlou, pláčem a smutným přemítáním tak zmořenou, že se obával, že vypukne u ní na novo nějaká nemoc.

»Škoda, že jsem já neumřela místo Jaroslávka, pro mne byste snad byla tolik neplakala,« řeklo děvčátko.

Nanyňka se zarazila. Z úst dítěte zněla tato výčitka tak bolestně.

»Také bych tolik plakala a tesklila, Adlinko,« řekla smutně.

»A neměla byste, Jaroslávek je andělíčkem, nebude nikdy více stonat, nebude smuten, nebude plakat,« pravilo dítě.

»Nebudu již plakávat, Adlinko moje, jenom ten stesk až vypláči. Budu ti zase zpívat, vypravovat, budeme chodívat na procházky, všecko to bude, uvidíš můj zlatoušku,« slibovala matka dítěti.

»Tedy mi zazpívejte, maminko, třeba smutnou písničku, tak ráda bych vás slyšela zase jednou,« žádnilo děvčátko.

Byly samy doma, paní Zhánilová šla do pivovaru pro mléko a pozdržela se tam.

Bylo za soumraku, Nanyňka odložila práci a položivši ruku na hlavu děvčátka na nízké stoličce sedícího, počala zpívat:

»Matička ztratila děťátko,
rukama lomí a pláče;
ach, proč jsi uvadlo poupátko,
ach, kam jsi zalétlo ptáče? —
Nežaluj, matičko, neběduj,
ptáče jak poupě ti zvadne,
zhynul útlý synáček tvůj
a pohřben do země chladné. —
O povězte mi lidičky,
kde dřímá ta moje růže,
bych nasbírala kytičky,
ozdobila mu chladné jeho lůže. —
Nežaluj matičko, neběduj,
lístek se nezmaří v máji,
zhynul útlý synáček tvůj,
ožije poznovu v ráji — — —
Nežaluj matičko, neběduj! —«

Slzy proudily Nanynce po lících, ale cítila, že se jí ulevuje, že mizí tíseň, svírající jí po dlouhý čas prsa a hrdlo, cítila, že klid ovládá její srdce.

Nepozorovala, že vešel manžel, že přiblížil se k ní a když dozpívala ze zadu ji obejmul:

»Ano v ráji ožil náš Jaroslávek a ty nebudeš pro něho více tak teskliti, vid' má drahá duše?« šeptal Měřinský.

»Nebudu, Bohu díky, že jsme ho měli,« řekla Nanyňka a od té chvíle pominul její smutek.

XVIII.

Bylo to v dubnu roku 1854, kdy slavil mladistvý panovník František Josef I. svůj sňatek s Eliškou Bavorskou. Chystaly se slavnosti v celé říši a v Čechách nebylo snad městečka, kde nebylo by se pomýšlelo na důstojnou oslavu.

V našem městečku vlastenecký kroužek, který byl splynul v »Besedu«, pomýšlel arci také na nějakou oslavu.

Mladý pan starý byl se stal zatím purkmistrem a paní Julinka byla roztomilou paní purkmistrovou.

Nebyla hrdou, ale dovedla vystupovati tak, že měl manžel, jeho rodiče, Horálkovi i celé městečko nad ní radost.

Slušelo jí to, šla-li s manželem v neděli do kostela, šli-li spolu, jsouce zváni na svatbu či za kmotry; slušelo jí to neméně, šla-li se svými čtyřmi dítkami. K Vilouškovi a Fanouškovi přibyl po Božence ještě Ladislávek a nemusíme ani podotýkati, že si paní purkmistrová všecky děti, zvláště pak jedinačku Boženku co nejpěkněji strojila.

Co umné ruce paní Nanyňky nejhezčího dovedly: čepečky, kloboučky, ryšky, mašle, to musela míti purkmistrova Boženka.

Smávala se paní purkmistrova, že si tu svou Boženku hodlá strojiti jako princeznu.

Paní Nanyňka vždy k tomuto žertu dodávala, že kdo ví, jestli si pro Boženku neprijede někdy nějaký ženich kníže, jako pro Boženu z Peruce kdysi v dávnověkosti kníže Oldřich.

Měřinských Adlinka, ač byla o pět roků starší, přece chodila ráda do pivovaru pohrát si s Boženkou a byla na to hrdou, že naučila Boženku posud do školy nechodící, znáti písmenky. —

Byla tedy chystána v našem městečku oslava sňatku panovníkova a měla býti hlučnou.

Těšil se kde kdo. Těšily se děti ve škole, těšila se chudina, těšilo se měšťanstvo.

Od městské rady i od cechů složeny větší peněžité částky a měla se uspořádati pěkná slavnost.

Chopil se příprav k této zvláštní výbor zvolený z členů městské rady, zástupců cechů, z hodnostářů »Besedy« a mělo se schystati něco zvláště pěkného.

V čele výboru stáli děkan a purkmistr.

Starý pan děkan byl zemřel před dvěma roky. Občané podali žádost ke konsistoři a k patronátní vrchnosti, aby ponechán byl za děkana všeobecně milovaný kaplan P. Tomáš, kněz vlastenec. Ač byl mlád a bylo na patronátě více farářů, kterým by byly příslušely nároky na toto místo, přece se podařilo občanstvu, že podrželi milého kaplana, který zprvu jmenován administrátorem in spiritualibus, byl po dvouletém zastávání úřadu za děkana instalován.

Podržel za hospodyně sestru svého předchůdce a přistěhoval se k němu jeho ovdovělý otec, který rád ujal se dohledu na polích.

Nedeklamoval arci pan děkan již v »kratochvílích«, ale rád půjčoval ze svojí, co českého vyšlo, zásobené knihovny knihy, předplácel sám pro »Besedu« kolikeré časopisy; pomáhal ochotníkům vybírat divadelní kusy, zpěvákům písně. Zavedl štědrovečerní podělování školních dítek a pro zámožnější zakupoval sám knížky a obrázky. Tyto posvátné i pokud bylo možno započal s výjevy z českých dějin.

Rozdával »jemnostpán P. Tomáš«, jak se mu nyní říkalo, nejen štědou rukou almužnu chudině, ale i jak říkával, ta sousta pro duši zámožnějším. Při všech hodících se příležitostech dával darem knihy, které ve volných chvílích, hlavně za zimních večerů, s pomocí otcovou sám vázal, a to co možno pěkně, hezké barevné papíry i nezřídka obrázky na desky nalepuje.

Přišli-li snoubenci na děkanství, obdrželi vždy darem knížku, vesnickým hleděl dáti děkan knížku, jednající o hospodářství; snoubencům městským povídky a básně, kterých byl zvláště milovníkem.

Letos obdržel z Prahy na ukázkou almanach »Perly české«, na oslavu sňatku mocnářova vydaný. S velikou radostí přinesl knihu do »Besedy«, sám předčítal některé básně, poukazoval na prosaickou práci Františka Pravdy, selskou povídku: Ženich se čtyřmi sty zlatými; na Karla Jaromíra Erbena báchorku: »O dlouhém, Širokém a Bystrozrákém« a nade vše cenil Boženy Němcové obrázek z okolí domažlického: »Karla.«

Ihned objednáno těch almanachů více. Jeden do knihovny besední, druhý do školní a pan děkan svázal sám tyto i jiné, které hodlal použít za příležitostné dárky.

Při poradě o slavnosti měl děkan hlavní slovo.

»Což jemnostpán již něco pěkného vymyslí,« řekl tehdy Měřinský, při prvé v »Besedě« schůzi.

»Musíte mi všichni pomoci přemýšlet. Ostatně již něco vím,« usmál se děkan vlídně. »Dopsal jsem tu a tam pánům spolubratrům a zvěděl jsem, že budou ve mnohých městech i vesnicích sázet na památku toho dne stromky. To učiníme též. Myslím, aby se zasadily dvě lípy, ty slovanské naše lípy ku kříži u kostela, dvě před školou a dvě před radnicí. Co tomu říkáte?«

»Co říci jiného než: výborně!« zvolal purkmistr a všichni účastníci schůze za ním.

»To by se mohla spojit s tím sázením stromů pěkná vzpomínka pro děti, právě školu navštěvující, aby je totiž samy sázely, arciť jenom na oko,« s úsměvem řekl ředitel školy, který byl zároveň regenschorim.

»To že budou mít radost je jisto. A jak jim to oslavíme?« tázal se purkmistr.

»To se učiní tak. Ráno sejdou se děti ve škole a půjdou společně v párech do kostela. Po mši svaté zazpívá se císařská hymna s novým posledním veršem. Jak pak ten zní, pane řediteli?« tázal se děkan.

»Však si jej ráčíte jemnostpane brzy pamatovat,« řekl ředitel a vyjmul z kapsy toboleku, v které měl více papírů. »Zde mám hymnu opsanou, půjčuji ji každé chvíle někomu. Tak zní ten nový verš:

»Císaři po boku vládne,
rodem, duchem spřízněná,
v kráse, která neuvadne,
císařovna vznešená.
Bože račiž rozkvět nový,
Habsburgskému rodu dát,
Františkovi Josefovi
Elišce rač požehnat!«

»Pěkné, pěkné,« chválil děkan. »A to staročeské pojmenování »Eliška« pěkně bude mladé císařovně a někdy české královně slušet.«

»Tož jemnostpane, jak to ráčíte myslet s těmi stromky?« tázal se purkmistr.

»Tak. Stromky budou na ověnceném voze před kostelem, zasadí se, pak se pojedou ku škole, pak k radnici. Jen se musí dbát, aby se v tlačenici nestalo neštěstí s koňmi, upozorňoval děkan.

»Prosím, jemnostpane, nebylo by třeba ani koní, ani vozu, daly by se lipky naložit na naši dvoukolku, na které vozí sladovníčtí pivo do hospod. Dá se ta lípa na ní ověncit chvojím, do toho věncoví udělá moje žena červenobílé kokardy, dají se praporečky červenobílé na každou stranu ke kolu —«

»Je to nápad! Vy jste naše dobrá hlava, pane podstarší! To bude vhodným a mohou tu dvojkolku silnější žáci sami táhnout, však stromky mnoho neváží,« přisvědčil ředitel, nedaje Měřinskému domluvit.

»Ještě něco,« upozorňoval tento. »Řekne se ve škole, aby se děvčátka, která mají bílé šaty, oblekly za družičky a ty potom uvážou stromky ke kůlům červenobílými pentlemi. Hochům pak — arci těm nejlepším žákům — vyřežeme zde v pivovare lehounké dřevěné rýčky, násada se nechá bílá, rýček se obarví černě, aby vypadal jako železný a těmi přihrnou hlínu na kořeny lípek. Lípy ve vykopaných jamách přidrží již mladší páni měšťané rádi pro památku a po slavnosti se to arci teprve jak patří upraví.«

»Ale to bude něco! Sám se již těším,« řekl purkmistr. »Objednám sám lípy z vrchnostenské školky a pro památku je sám zaplatím.«

»Jak chcete, ač máme ten fond,« usmál se cechmistr soukenický pan Tyla — »To pak ředitel a páni učitelové již ty nejlepší žáky vyberou. Kolik těch zahradniček bude?«

»To asi dvanáct, ke každému stromku dva. No ale oni budou chtít všichni pomáhat. Na našeho Adolfa, pane řediteli, nezapomeňte, holky si panímáma asi všechny tři za družičky nastrojí,« přirekl cechmistr pořádku ševcovského.

»To budou ženské celé vrtohlavé, jako o Božím Těle, bude chtít mít tu družičku každá nejpěknější,« smál se kupec pan Brožek, který měl dcerušku teprve v peřince se chovající.

»Těm dětem se musí dát arci také něco na památku. Těm dvanácti hochům zahradníčkům a dvanácti družičkám, které budou stromky pentlemi našich národních barev vázat, dám já sám na památku po výtisku almanachu »Perly české«, sám tyto všechny pěkně, stejně svážu a do vnitř vzpomínku napíšu,« řekl děkan.

»Náš jemnostpán rád rozdává knížky,« usmál se pan Brožek. »Já zase pro ostatní děti dám několik balíčků obrázků, mám nové, pěkné, povedu to papírové zboží, však je po tom poptávka.«

»Tak, tak. Ale ještě něco. Abychom těm dětem, jak bývají tak od svateb zvyklé na nějaký ten koláč, rozdávali, když se svatba císaře pána oslavuje, aspoň po rohlíčku. Co říkáte?« tázal se pan mistr Slavík, pekař, manžel bývalé Nanynčiny kamarádky.

»Chcete-li pár nůši rohlíčků darovat, pane Slavíku, proč ne?« přisvědčil mladší učitel.

»No darovat právě ne, ale s hodným nádavkem prodat. Jsme zde v městečku čtyři pekaři a uděláme cenu. Ostatně se domluvíme mezi sebou a můžeme splést místo rohlíků z těsta věnečky nebo preclíky«, řekl pan Slavík.

A to budou mít děti radost,« usmál se pan děkan.

»Stále člověku něco jiného napadá, čím déle by to trvalo, tím více by člověku napadlo,« smál se starý »pan starý«, který se arci též schůze účastnil.

»Tak se ukážou také s nějakým nápadem, vzácný pane starý,« vybízěl Měřinský.

»I o ten by nebylo, jářku, ale to by se týkalo potom něčeho jiného. To s dětmi tedy jest to domluveno a jedná se o chudé. Jak s těmi myslíte? Řeklo se, že se podaruje sto chudých a věru že tuhle syn purkmistr již je má vypsané«, poukazoval starý pán.

»Ti se uvedou do sálu »U Svornosti«, anebo ještě lépe sem do pivovaru, aby se sál mohl nechat schystat pro večerní slavnost. Sem do šenkovny se dají tři, do »Besedy« dva dlouhé stoly, lidé se posadí po dvaceti a bude to. Piva dám já půlvěderko a půlvěderko ať zaplatí se ze sbírky. Hovězí maso a veprůvá pečeně a jitrnice se koupí, nějaké koláče pošlou paničky, a bude mít každý — bude šedesát mužských a čtyřicet ženských — pod talířem po dvacetníku, ty se dají z obecní pokladny. Bude mít obec »Zaplat Pánbůh«, pověděl purkmistr.

»A co chtěl by pan otec navrhnout?« tázal se děkan.

»Něco k té hostině pro chudé. A to já zase zaplatím. Víte, jak jsme slyšali o té jindřichohradecké »bílé paní«, paní Perchtě z Rožmberka? Ta vařivala při slavnostech chudým» sladkou kaši«. Tož já koupím mléko, rejži, máslo a med k omaštění a cukr a skořici k posypání. Co říkáte?« Starý pan starý se usmíval.

»Mléko a máslo dám pantáto já,« ozvala se paní Julinka.

»To je od nich hezké, paní dcero,« chválil pan starý.

»A kdo bude vařit a předkládat?« tázal se jeden z pánů.

»Schystá se to zde a až se přijde od slavnosti, bude to brzy. Panny dcerušky pánů výborů přijdou obsluhovat, já se v kuchyni tuhle s paní podstaršovou i s panímámou a s mojí panímámou a s podsudňovou již zatočím,« slibovala paní Julinka.

»A ty paničky kuchařky a panny, které budou posluhovat, dostanou ode mne na památku —«

»Asi ‚Perličky české‘, vpadla jemnostpánu paní Nanyňka do řeči a ten se laskavě usmál.

»A co večerní slavnost v sále?« tázal se pan regenschori.

»To si domluví páni ochotníci a páni z »Besedy«, řekl purkmistr.

»To nám vzácná paní purkmistrová a paní podstaršová, ty naše první vlastenky, něco přednesou,« mínil děkan.

»My již milostpane ne, necháme to mladším,« řekla paní Julinka.

»Já již dceři,« zvěstovala paní Nanyňka, prozradíc tak, že již se něco připravuje.

A vše se těšilo znovu, tak jako se těšili všichni jaru vstříc.

(Pokračování.)

Tajemství svatostánku.

Plamének malý před oltářem stmělým
 tlum stínů honí po dlaždicích chrámu,
 tak jako hejno dovádivých dětí,
 jež rozprchnou se v utajeném smíchu,
 by znovu seběhly se k skotačení.
 A nad oltářem kolem rámu světce,
 jenž tiše dolů s úsměvem se kloní,
 andílků malých křídla třepetává.
 Ku dětské písni, jež jim se rtů zvoní,
 cherubín něžný v rytmu takt jim dává. — — —
 Teď seběhli se v zavanutí větru
 blíž k svatostánku, ku dvířkům se tulí,
 buclatou pusou na beránka špulí,
 co rajská píseň v zlatotkaném snění
 v polibcích tone v blahém roztoužení. — —
 To jediní jsou strážci svatých nocí,
 druhové tiší svátostného Krista.
 I ticho mluví. O té lásce zpívá
 v akordů rajských harmonickém znění,
 jež v svatostánku pod chlebem se skrývá,
 a o mystickém chleba proměnění.

— — — — —
 Klíč v zámku skřípl, dvěře u veřejí
 pohnuly sebou. Tiše klika lehla.
 Tajemně ze tmy postava se noří

jde blíž a blíže, kroky země tlumí.
 To kněz je mladý, rese lásku Kristu,
 ve výhni srdce vroucí jež mu hoří
 a vzdechem z nitra modlitba mu proudí.
 Od stánku stíny, kam se schovat prchly,
 kynou mu mile, jak druhové dávní,
 líbají mu čelo, lichotí se k němu,
 opřádají skráně, vinou se kol něho.
 Jak níže kloní v zadumání hlavu,
 oplétají kadeř šípkovými pruty,
 ale místo květů, místo vůně jara,
 trny zarývají v bledé jeho čelo.
 Níž a níže kloní rozpálené líce
 mladý sluha Boží nad oltáře stupně.
 V očích zář mu hoří, rozžhavené rety
 tichou modlitbou se pohybují jemně:
 »O můj Pane dobrý, slyšíš sluhu Svého?
 Slyšíš jeho bolest, slyšíš jeho lkání?
 Orám Tvoji lichu, do úpadu orám,
 orám Tvoje hroudy, slzami je skráním.
 Trhám lidskou zlobu, vašeň duše trhám,
 na výheň ji Pane lásky Tvoji vrhám.
 Pokrmem mi bolest, nápojem mi slza,
 místo chleba nevděk, ložem ostrý kámen.
 Slyšíš Ty můj Pane? Vidiš moje slzy?
 O bílé mé dlaně, které Tebe nosí,
 nevděčný si člověk svoje zuby brousí.
 Čistý šat můj strhán, Pane, slina cizí
 kdyby jenom byla, ale krevných bratří,
 a to Pane drahý — to nejvíce bolí.
 Přes ústa mne bijí, i do hlavy holí.
 Pomoz Pane, pomoz, chci být tímto stínem,
 jenž bez rány může líbat svatostánek.
 Květinou mne učiň, chci Tě blažit vůní,
 plaménkem mne malým učiň věčné lampy,
 u Tebe chci zůstat, odpočinout sobě.

— — — — —
 A jak níže sklonil tmavou svoji kadeř,
 tonsura mu bílá zasvítla chrámem,
 jak hostie sněžná v úbělové záři,
 když ji ráno zdvihá k nebi na oltáři. — —
 Otvírá se stánek tiše — vše se sklání —
 z monstrance se záře nadpozemská lije
 kol raněné hlavy kněze věnec vije
 a v té záři Kristus ku knězi se sklání.
 Sehnul se až k hlavě, tonsura kde svítí,
 do dlaní vzal skráně, pohladil líc žhavou
 a dotknul se něžně retem v políbení
 té tonsury bílé. Podvečerním vánkem
 chrámem šumí slova: »Měj všem odpuštění.«

— — — — —

Pozvedl kněz chorou k svatostánku hlavu
 a hle, Kristus na něj ještě usmívá se.
 Pomalu se záře nadpozemská ztrácí
 Kristus s usměvavou mizí jemu tváří
 a hostie svatá, jako lilij bílá
 z monstrance se chudě, trpělivě dívá.
 Zavřela se dvířka. Kněz odchází stínem,
 v duši Kristus šepce: »Trp, vždyť jsi mým synem.«

J. Mokráček.

Zimní krajina.

S večera napad' sníh, dnes třeskový je mráz.
 A střecha s okrasou, dřevěný studny svaz
 a zdi kol vysoké, balkóny, lávka milá
 jak vatovány jsou a zahrada vše bílá.

Tak přírodu spjal mráz. A větví bílý dav
 k nebi tichému svůj vznáší z jíní háv.

Však vizte! Slunce již se v moři sklonit práhne,
 zjasnělým západem se rudá brázda táhne.
 Jas náhlý, čarovný teď polil celý kraj:
 a stromy zimní jsou, jak korálový háj.

Les promenades et intérieurs.

Přeložil Rovinský.

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal JAN HALOUZKA.

(Pokračování.)

Povel B. M. Kuldy se tedy dobře povedl. »*Měl také*« —
 píše J. Soukop — »*Kulda poslušné vojsko, jež neznalo pohodlí
 nýbrž v ustavičné práci druh druhá předháněl.*«

Než povšechná činnost literární přece jen zabíhala v té době
 do jakési stagnace, literární výtvarná činnost mezi Slovany přece
 byla jen sevřena příčinami politickými; v Rakousku hlavně
 bojem o rovnoprávnost národní i politickou. Tento boj pohlcoval
 všechny síly Slovanů rakouských. Učenost a spisovatelství ne-
 byly u nás do té doby výhradním povoláním; spisovatelství bylo
 u nás jen vedlejším zaměstnáním, jemuž se věnovali naši literáti
 v čas prázdně, jak se říká, ve volných hodinách. Naši studenti

odcházel na studia bohovědecká, právnická atd., a tím dán byl směr budoucímu jich snažení. A ti, kteří z nich oddali se v prázdných chvílích studiím a činnosti spisovatelské, byli obyčejně nad soudruhy své zvláštním nadáním a výtečnými vlastnostmi duševními vyznačeni. Nejednen raději sáhl po dokonalých cenných dílech jinojazyčných nežli po slabých originálech! — A tato nesjednocenost naše působila velmi neblaze i v širší společnosti. Bušili do nás nepřátelé naši: *naše netečnost; ten moravský lid nechal se honiti jako stádo, a když mu katolický kněz kázal: nedejte se, nestyďte se za svou řeč mateřskou. — slyšel nejedenkrate: e, hlóposti! Dotírali nás šosáci po městečkách, kteří lezli na kolenu před tím, co bylo »nobl«, a doma trousili rozumy a mluvili po německu. Rdousil nás hrdý Němec, který by byl nejraději § 5. ústavy říšské roztrhal. Všecko to neblaho korunovala naše nesvornost; Slovanstvo nedospělo k společnému jazyku spisovnému, původní jednota nesrostla v jeden organismus. Nepřátelé nám to vyčítali a tázali se: »Kde jest to Slovanstvo?« Jestli však zajiskřily někde touhy po semknutí se společném, už křičely davy našich přítelíčků: »Obluda je na obzoru — panslavismus — zabte ji!«.*

Nemýlím-li se, napsal *J. Malý* v Časopisu českého musea (1852): »Není dnes žádné nadsazování, řekneme-li, že teprv v době minulých převratů politických získali jsme (Čechové) Moravu pro národní naše snahy. *Co tam dříve v oboru literatury se pracovalo. byly osamělé snahy jednotlivců; nyní pohlédněme na denně vzrůstající blahodějnou činnost mor. národní jednoty a dědictví sv. Cyrilla a Methoděje, patrně na život národní vždy čileji se vyvinující, vizme, kterak i tam, kde dříve s pohrdlivou hrdostí živilu slovanskému bytnosti upíráno, tento již valného uznání dochází a z mnohé vydatné podpory se těší.* —

To jest všechno krásné, ale nedá se zamlčeti, že nám také z Čech přicházela někdy otrava: náš moravský lid byl někdy urážen ve svém náboženském přesvědčení. A to právě ubíjelo náš lid, jemuž se mělo jinak pomáhati! Víra a náboženské přesvědčení katolické lidu našeho, pěstované horlivým kněžstvem našim, *zachovalo i cítění vlastenecké.* Kdyby se bylo spojenými silami jednosvorně pracovalo, aby lid náš nebyl v právech svých zkracován, a kdyby nebylo novinami i slovem rozséváno špatné sítě proticírkevní, věci národnostní dnes by u nás jinak byly utvářeny. Jako dnes vede národy duch pohanský a vytlačuje z rodin teplo sv. víry, tak v letech minulých bylo modou se-směšňovati věci posvátné. — Vykládal mi zvěčnělý *B. M. Kulda*, že v letech padesátých býval *Palacký* velevzácným hostem infu-lovaného opata a praeláta řádu sv. Augustina na Starém Brně, † *Cyr. Nappa*, jenž mu propůjčoval povoz, kdykoliv z Brna do okolí jezdíval, aby prozkoumal rozličné archivy, jmenovitě znamenitý archiv benediktinského kláštera Rajhradského. Za dnů, kdy *Palacký* prodléval v Brně, jemu na počest zval na oběd učený praelát také tehdejší »vlastence« brněnské! Byl pozván též *Kulda*. U příležitosti takové vypravoval *Palacký* o svém značně dlouhém prohledávání a konání výpisků z listin pro dějepis český

důležitých, o velkolepých archivech vatikánských, které se staly Palackému přístupnými. Za stolem mezi hostmi byl také profesor N., mladý spisovatel a básník, jenž pro svůj vtip znám byl. Profesor nemoha potlačit vtip svůj, tázal se Palackého: »Pane Palacký, našel jste v archivech těch také ducha svatého?« — Jako všichni, tak i Palacký nemile byl překvapen nemístným vtipem tím; ale hned vážně odpověděl jemu: »*Pane N., prozkoumal jsem veliké archivy téměř ve všech zemích evropských; ale musím vám upřímně vyznati, že jsem větší moudrosti nenalezl v žádném archivu nežli ve vatikánském.*«

Radost všech z odpovědi té byla veliká, jenom mladý profesor zarděl se do ruda. —

Žel Bohu, že namnoze intelligence naše v různých dobách nejvíce poškozovala národ náš, vnášejíc do srdce jeho všeliké, moroviny, kteréž dusily mravní sílu jeho i vlastenecké uvědomění.

Jako jindy tak i dnes děje se. Dorůstající intelligence svádí se liberalismem na scestí národu nejvýš nebezpečné. Samospasná víra v Boha Krista hubí se v nich planou vědou, sbíranou u všech národů cizích, zrovna tak, jak se to dělo za nejsmutnějších a nejhorších dob dějin našich. Přirozenou měrou došlo to již tak daleko, že část mladé intelligence vésti se dá hloučkem chytrých židův a důsledně zapírá netoliko Zjevení, ale také národnost. Div-li, že takovou inteligencí také nižší třídy našeho národa ocitají se v bezvěří a v tupení národnosti své?! Díky Bohu, že jest veliký počet těch, kteří stojí na hlubších základech pravé vědy, nezapírajíce náboženství a národnost svých praotců. Veliká část dorostu nezná těch mužů, *kterí probudili národ náš na základě církevním,* a proto nechápají blaha národa československého. —

Dobrovský a jiní muži laici pracovali téměř *výhradně směrem národnostním,* kdežto kněží prvních desetiletí našeho probuzení na zřeteli měli s probuzováním národa ve smyslu hořejším *také oživování ducha nábožensky katolického, čímž literární práce jejich,* ač nedosahovaly k výši učenosti některých těch výtečníků laiků svou všestranností, výsledkem mnohem účinnějším se vykazovaly. *Věděliť dobře, že národ probuzený, ale v nábožnosti nezakořeněný, budoucnosti bezpečné nemá.* Vizme na př. naše »národní sociály« a jejich spojence, syny a vnuky, kteříž s nimi souhlasně sv. víry se vzdávají, *ale již důsledně i národnosti své a vlasti nestydatě se odcizují.* — — —

Než odešel Kulda z *Hobzí* do Brna, napsal mu *Dr. Bílý* (1850): »Milý Beneši, poslouchej: nic si z toho nedělej, a do toho kláštera ještě nechod, až nebude-li k obstání; půjdeme tam všichni, a nejlépe by bylo, kdyby zatím už byl obnoven Velehrad! — Štulc jel do Vídně prosit nuntia apoštolského: dejte nám biskupa, sic Košut všechno odvrátí od katolické cirkve Chodí po hostincích A když se takové věci dějou, přec ještě naši tupí Slovanstvo, které jediné by mohlo zase vzkřísit katolické smýšlení! — Proč biskup pařížský *Sibar* založil tam *ústav slovanský* (pan-slavistický) pro *misie* u Řeků nesjednocených? — *Brunner* dí: »*Das ist wahr, der Französische Clerus geht in Allem voran;*

wann wird in Oesterreich so was werden? Es ist höchste Zeit!
*(wegen Russland) * —*

Nemohl by býti Velehrad na takový ústav obnoven? — To jest správný úsudek! Tito první, ohnivi naši pionéři dobře uvažovali a za ideály své přinášeli největší oběti, *osoby své a prospěchu svého nedbajíce*, jak vidíme na př. při Kuldovi, který byl pro své upřímné smýšlení katolické na nátlak orgánů policejních poslán do ztraceného Hobzí! »Bratře milý, píše Bílý, co bychom také

František Jos. Řezáč.

pořídili, třeba v Brně? V menších městečkách — inu to víš na příkladě šlechtného *Tomáše Ivančického*, jak hnízdo vosí se tam naň rozdivočilo! Nejlépe na vesničce . . . Co týká se jednoty brněnské, budeť tam vezdy nějaká část kněží, kteří budou zastávat naše směry: *Šimbera, Kalivoda, Dudík, Bratránek, Těšík, my dva, Slota*, později Bůh ví, jak se to promění. A potom není na tom dosti, o jednotě mluvit, ale hlavní věc jest *knihy spisovati*, jednotě zasílati, do »Mor. Novin« psát. — *a to může i v Hobzí udělati takový člověk, který má takového ducha i vůli jako ty, milý Beneši, máš!* Lidé jsou všude rovni, v okolí brzo se ti do-

stane soucitných duší, a sladší ještě vidět, jak se k tomu probuzují.* —

Ty duše buditelů kněží byly svatého až závratného nadšení! A proto nemohl na blízkou nich vydržeti ten, kdo nebyl pevným charakterem, kdo nebyl ideální láskou přimknut k církvi svaté a národu. *Klácel* byl muž učený, ale v duši jeho neháral žár oddanosti k církvi, něžné lásky k národu! Známo, že padal hlouběji a hlouběji, až (ačkoliv měl*) jen od preláta krátkou dovolenou do lázni) odejel do Ameriky (odkudž psal do kláštera z Nového Yorku, že do Ameriky jen na podívanou se odebral, a že hodlá zase domů přijíti), kdež smutně skončil. —

Jak jinak žil a smýšlel *Frant. Klinkáč* z Obyčtova,**) kterýž Kuldovi píše: »... Pohlížím po knihách a studuji a uvažuji, abych nezůstavil po sobě pověsti lenocha, ale té, že jsem pracoval, seč stačily slabé síly moje. P. *prof. Sušil* uložil mi pracovati o životě sv. Otona. Než však se odvážím čestnému vyzvání »miláčka národu« zadost učiniti, třeba, abych shledával pilně stavivo k dílu. Obracím se k Vám..., o Šafaříkovy starožitnosti chci požádati p. Dra Bílého; od P. Dundáčka vypůjčím si přislíbené Bolandisty.« —

Jindy píše takto***): »... Školy naše roztomile si počínají. Ovšem, že jedna trpkost se mísí v radost mou. Či jak mne to nemá boleti, když zvelebovaný školní rada a děkan můj jen s nechutí zákonů vládou daných šetí? Ve čtvrté třídě moří děti němčinou i tu, kde to zákony zapovídají, totiž ve sv. náboženství. Což pak nemůže jako direktor školy naší jiné předměty voliti, aby žáci v němčině se cvičili? Ba on jest Němec tak předpojatý, že nejšlechetskější snahy národnilů našich za zjevné snahy panslavismu považuje. Každou chvíli slyšeti musím: »Ist ein Böhm, hat einen böhmischen Kopf« atd. Škola, o ta škola! — ta mi zajisté prodlouží život můj! S takovou radostí pracuji ve škole, a láskou k Bohu a vlasti napájím mládež mi svěřenou, že nesvůj jsem, kdykoliv pro nutnější věci školu mi jest opustiti.«

A v listě jiném z téhož roku: »... Tak je pravda, co jste ráčil p. t. děkanu budišovskému napsati: s rázem německým rozšiřujete nemravnost německé osvěty, s rázem českým však působíte blaho.« —

Do spojení s ochranovnou dostal se znamenitý farář liteňský (z Čech) *P. Řezáč*, zakladatel a redaktor časopisu »*Škola a Život*«, a poslanec zemský, který chtěl jako výborný odborník školský navštívit školy moravské, aby poznal zařízení a působnost jejich. Úmysl Řezáčův vyvolal u živlů nám nepřátelských na Moravě odpor, a byly skutečně zařízeny akce, kteréž měly cestu Řezáčovu na Moravu znemožniti. *P. Řezáč* nařiká proto Kuldovi,†) že by člověk nepomyslel, co ti školští vladaři dělají. Klam jejich je svádí, a zlé svědomí nutká je, vymýšleti všecko, co by zlobu

*) Dle listu člena c. k. zemské školní rady, profesora V. Royta v Brně, ze dne 18. srpna l. P. 1869.

**) List ze dne 27. pros. 1857.

***) List z Velkého Meziříčí ze dne 7. června 1858.

†) V listě ze dne 27. září 1858.

jejich přikrývalo. Jaká to lež, tvrditi, že brněnské školy jsou dle zákona zřízeny! Bojí se ten pán, aby lež jeho nebyla zjevna i před vysokým ministerstvem, a proto našťval si náhončí, aby mu pomáhali a P. Řezáče z cesty moravské srazili. P. Řezáč dostal od místodržitelství dopis, dotýkající se cesty moravské i dopisů jeho. V listě tom bylo P. Řezáči pohroženo, že nebude vpuštěn do škol, že návštěvy jeho jsou »förmliche Inspektionsvornahmen«, že jimi už v loni dosti nemilého způsobil; a že takové Thatsachen (jeho dopisy) immerhin geeignet sein dürften, in dem benachbarten Kronlande (na Moravě) Beschwerden über die Haltung der hierländigen Presse hervorzurufen! — »Vidíte, jaká chytrost v tom! a ještě si text můj dle libosti překrucují. Zatím o tom dost. Vězte jen, že třeba srozumění i mezi námi! Psal jsem Vám již dvakrát a snažně prosil za ty výpisky z odpovědi Vaší, ale marně; nebojte se, že jich nějak nezapnu nebo k nějaké škodě upotřebím; jenom mi je pošlete po Dru *Frenclovi*, který se bez toho několik dní mezi Vámi zdrží, ano vyzývám Vás: chcete-li Vy (neb někdo jiný) se mnou si *veřejně* dopisovati, ovšem tecto nomine; byly by to dopisy *vážné* i vtipné (satyrické) dle potřeby, bez urážení osob atd., ale rozhodné pro poměry i obecnost naše. — Jak mám nyní dále psát? Hodili mi takové poleno na cestu, že se musím ohlížet, jak se mu vyhnout. Pište mi, co Vy o hnutí takovém doma víte, a povězte, jak by nejlépe dalo se dobré věci prospěti, a jmenovitě, jak půdu raziti a rovnati, aby pan školní rada Váš snadněji mohl působiti a více poříditi. — Kéž bych já s Vámi aneb vy v Praze s námi mohli se viděti, a vše ústně si pověditi. Přijďte s Drem Bílým a s P. Vurmem — přijďte! — Pozdravte pp. Sušila, Procházku atd. všechny, co se máte rádi, — a o věci mé jen těm povězte.« —

A před rokem již vzkazuje Kuldovi,*) že zasílá Jednotě sv. Cyrilla a Meth. žádost, a doufá vyslyšení. Prosí Kuldu, aby vyřídil všem upřímným a spanilomyslným přátelům dobré vědy a blahého umění cyrillomethodějského, že i u nich týž smysl probuzen a již již v úmysl dozrává a bohumilou vzájemnost žene nade všechno jiné sesilování klademe.« Žádal za dar pro knihovny, a psal ve příčině té Dru *Chytilovi*. — »Žádal jsem žádostí velikou p. Lešetického, aby Vás pohnul ku korespondenci do časopisu »Škola a život«. Bývají věci, které v tom časopise obzvláště dobře a nejvíce působí, a Vy dovedete rázně mluvit, — tedy i působit. Pomyslete, milý příteli, na to: bojujeme a v boji třeba sil vydatných, mravně silných. — Děkuji Vám též, že jste naklonil P. *Jana Soukopa* k zásilce tak vzácné pro kalendář učitel'ský; vzrostl letos znamenitě, přes padesát sil v něm. — *Budte povždy svoji!*« —

Jak asi rozepře o návštěvách Řezáčových na moravských školách zkončena byla, nemohl jsem vypátrati, snad v časopise »Škola a život«, jehož se mi v této chvíli nedostává, dostatečně jest doloženo. Přidávám jen roztrpčení P. *Vurmovo*, kteréž uloženo je v listě ze dne 27. listopadu 1858, kdež mimo jiné psáno

*) Listem ze dne 16. srpna 1857.

takto: »Jak nepoctivě chtěli Řezáče u vlády očerniti, slyšel jsem z pozdalečí. Toť ďábelské pikle, ježto ve tmě — holota nesvědomitá a bez víry . . . Před světem staví se ti ošemetníci, jako by byli zbožnými a lojálními, zatím smrdí čertem. Avšak pevného budmež přesvědčení a očekávání, že konečně se pravda ukáže a zvítězí! — —

Vidíme všude to krásné, ideální snažení kněžstva, nesoucí se jen k cílům vznešeným, nedbající výhod hmotných. Budtež uvedeny dva listy *J. Bílého* z Karlových Varů (1846.) V prvním listě připomíná, že se v lázních sešel se synovcem zvěčnělého *Slámy*, kterýž dal Bílému přečísti list jmenovaného výtečníka, v němž rozepisoval se o budoucnosti našeho duchovenstva, a kdež také kritickým slovem zmiňoval se o kázáních, dokládaje, že forma k řečím našim, jak jí pastorálka učí, jest tuze těsná a úzká, hodí se nejvýš k velkým slavnostem. Na našem věku jest, rozvolniti si stěny ty těsné, aby se nabylo více novosti. Musíme-li strom vždy jen od kořene, po pni k větvím a kohoutku pozorovati? Nemůžeme-li jindy od kohoutku ke kořenům sestupovati, a opět jindy zpoly k výši a zdůlí hleděti neb od jádra ke květu, k ratolestem a větvím se dostati? — Zboží se nám tu po voze, tu po lodi, po saních, po samotahu, po kolečkách, v nůši podává; pokrmy nejrozmanitějšího útvaru dostáváme, — a výmluvnost bohoslovná vždy by měla jen v tom tvaru sepnuta vězeti, jak před 2000 lety ulita byla?! Co by svedl Cicero za našich dnů se svými krásně okrouhlenými periodami? — Kam postoupilo řečnictví politické? — *To bude mladíci úkol Váš!* Zatím se ale učte pevně stát, bezpečně po vyražených již dráhách kráčet; než nové cesty zarážeti počnete! K výmluvnosti jest náš jazyk drahý nade všechny povolanejší, k tomu živá obrazotvornost a srdečnost Čechoslovanů při zdravém mateřském, do suchého hloubání nezavádivém rozumu — to dary jsou neocenitelné, jen důvěry v sebe a ustavičné spojitosti, a podíváme se *byť i z kněží*, kam to našinci přivedou, až jejich poledne nastane . . .

V druhém listě (1846): »Brzyčko uhlídám Vás, dne 2. dubna na svátek p. faráře, a tu teprve uvidíte, kterak velice vás všechny miluji, o jak po vás vroucně toužím. *Sušil* pořád na mne doléhá, abych ten první svazek do Prahy již odeslal; já však nalézaje posud mnoho nedostatků, velmi váhám, aniž pro churavost pracovati mohu. Též *Štulc* mi psal, abych si pospíšil. Ale bude brzo jinak, jakmile se to krásné jaro otevře, a ty zdravé větěrky mne ovívati budou. Zmládneť i duch můj jako orlice bystrá, a v nedostižném letu bude se vznášeti zase v říši myšlenek svatých — jediném vzduchu duše naší nesmrtelné na pozemsku! —

Denně pak více nahlížím s obdivem a útlou vděčností, jak velice mne Pán nebeský miluje, když mne divnými cestami na přesvědčení vodí, kterým jsem již jsa knězem odcizen a poněkud odporen byl. A podivno, v tom tichu mém, v té svaté rozjímavé utajenosti, v obchodu s přátely, jichž ctnost a učenost ve výšinách mne udržuje posvátných, dějiny života mého nyní

valem po sobě vždy v nových a nových výjevech se představující, nestranně, an jen pro Boha a spasení duše podniknuté studium mé — to vše i jiné okolnosti ve mně podivné převraty a přesvědčení, co jsem v Brně, způsobily, *se kterými bych se na venku snad minul.* *) *Ale střed snahy mé — a budiž i Vaši — kněžstvo! svatý úřad náš! Jen si přečtete životopis sv. Vincence z Pauly, až ho v úterý obdržíte a znovu se rozpálíte svatou toužebností po ideálu kněžském! — Milujte Vašeho na věky věrného Jana.*« —

Ze Židlochovic (1848) píše týž: »Co nejsmělejší přání naše ani nežádalo, v té době, oběti arci ne tak ukrutnou, ale přec drahou, — nám jako s nebe podáno! Víte, co myslím, neočekávané obraty v řízení státním. Nový čas, nová doba i národního vyvinování! *Bože můj! Kéž by to jen k dobrému národa našeho vypadlo!* — Stavové moravští chtěli se přidat k Rakušanům — pomyslete si tu podlost! *Cyryll Napp* to překazil. Sláva mu! K Čechii přivtělení budmež!« —

R. 1851 píše Bílý, že právě obdržel od Kuldy pozvání na předplacení „*Cyrylla a Methoda*« na Slovensku vydávaného. „Já tedy chci předplatiti, ale jestli bude psán *jazykem českým*, — — jinak ne! Praví, že se mu daří dobře, ale přál prý si ulehčení v práci duchovní, ale tuhle prý se *skřípl* — *neví jak tak to bude se studiem?!* — P. farář prý jest muž, který zasluhuje úcty, velmi šetrně prý s ním jedná, až prý se Bílého bál, protože ve mně snad *mrzutého, ledového učence* tušil, ale nyní vidí, že jsem také světu podoben, a že umím oboje spojití bez ujmy úředních prací.« V děkanství prý jest láska bratrská i sdílnost (vyjma *Kuřím*, centrum doktorů a učných zvláštní sorty). — Poměr *k úředníkům* jako všude po světě: *Dixit laicus clero . . .* Prosí, aby mu zasílali »*Hlas jednoty*« — až prý se trochu ohřeje ve hnízdě svém, *začne časopis ten rozšiřovati ve svém okolí! Pan farář prý jest ochoten zarazit katolickou jednotu.* »Rád bych tu svou historii moravskou rozmnožil, a proto doléhejte na Taroucu, aby nezapomínal, kde co může, jakékoli dodatky a doplňky mi zaslati.«

Roku 1852 týž: Že by byl rád, aby mladý kněz *P. Jiří Slota* stal se horlivým napomahatelem našich snah mezi bratry svými na Slovensku, — a na ně doléhal, *aby odstoupili od zkomoleného různění se v řeči spisovné a úžeji s námi se spojili.*

Téhož list ze dne 10. října 1858: »Ubohý kaplan *Buchal*, horlivý Slovan, dostal se z Modřic do *Grussbachu*. *Nový pan farář jej uvítal: »Aber warum gibt man uns den Böhmen in unsere Gegend? Ihre Eltern können wohl deutsch?«*

On: »*Nein, mein Vater und meine Mutter können kein Wort deutsch!*«

Pan farář: »*Ist denn das möglich?!*«

Zdá se mi tak, že za dnešních dob *svorně stojí vedle sebe kněžstvo české i německé! a raduje se druh z vymožeností druhá,*

*) Změnilo se tedy mínění jeho. —

a svorně k tomu působí, aby každý národ mohl dle pile a sil svých pracovati v mezích zákonou rovnocenností určených! Toť úkolem našim, tak velí nám naše kněžství, a také naše sv. náboženství!

A shodu tuto krásnou vidáme při velkolepých katolických manifestacích, kdy právě to kněžstvo svorným příkladem předchází. *Ut unum sint!*

V napiatých letech padesátých bylo jinak. *Dr. Bílý* vykládá následující episodku. Na visitaci ve Fröllersdorfu mluvilo se též u stolu horrendum! — česky, tam kdesi až dole — — Tož prý tam přišel shůry jeden *hejl* a řekl: »*Christus der Herr hat dreimal geweint. 1. über Jerusalem, 2. beim Grabe des Lazarus, und 3. wie Er hat sollen böhmisch lernen.* — Byla to ovšem nejapná blastemie. — Ubohý prý *P. Buchal* vytrpí někdy až hrůza — někdy to v něm vře jako v hrnci, krev do tváře vstupuje, když slyší, co při schůzkách o nás mluvívají ti nemoudří a nelaskaví bratří tam v těch krajinách. — A když se rděl nad jejich kněžskou laskavostí, tu teprv povídají: Still, wir haben ja auch einen unter Uns!« (Pokračování.)

Dvoje prázdniny.

Píše TOM. ŠKRDLE.

(Pokračování.)

V úterý, dne 6. srpna, učinil jsem poklonu našemu p. far. v Lovráně, Janu Lukovi. Jeho kaplan sluje Lukáš Halat, a oba jsou Chorváti. Přijal mne velice vlídně. Vyptával jsem se ho na různé věci a on pravil, že mimo spolek Božského Srdce Ježíšova, který tu založili při misii Jesuité, jiného katolického spolku tu není. Jeho farnost obímá Lovránu a Iku a jde v celé té oblasti hodinu cesty do hor. Lid je tu zbožný, hlavně horalé, ale v Lovráně a v Ice jsou velice rozšířeny církvi nepřátelské listy: mezi Italy »Piccolo« a mezi Chorváty »Novi List«; tento prý zvláště zle působí. Lid se tu živí na horách částečně zemědělstvím, částečně rybolovem. Každý domácí může volně ryby lovit na míli cesty od břehu, za míli cesty je lov ryb i pro cizince volný. Výklad ten zní jinak, než mi loni řekli finanční strážníci v Moštěnici.

Školy jsou zde troje: 4třídní vlašská, trojtřídní chorvatská a jednotřídní — soukromá — německá. Zastupitelstvo jest ve většině italské, ale ve schůzích výboru musí se mluvit chorvatsky, nebo sedláci z hor, obecní výboři, italsky nerozumějí. Bohoslužby jsou vesměs chorvatské. Patronem fary jest hrabě Montecucculi a má prý tu v Istrii mnoho far. Pan farář mi potvrdil, že všechny ostrovy zdejší, i Ráb, ač patří zemi k Dalmacii, spadají pod biskupství Krkské, naše fara patří však pod biskupství Terstské. — Vyměňivše si visitky — já mu dal českou, on mně chorvatskou — srdečně jsme se rozloučili.

Ve středu, dne 7. srpna vydala se nás řada kněží do Rjeki, shlédnout loď Karpathii, která zde několik dní mešká. Vstupné jest 1 K. Loď jest 200 m. dlouhá a jest tím památná, že přijala z Titanicu ty, kteří se na loďkách zachránili. Na lodi rozdělili jsme se ve dvě skupiny a naše skupina prohlížela si ten kolos bez průvodce. Prošli jsme elegantní první a druhou třídu, prohlédli jsme si jídelny, ložnice, obydlí a různá jiná zařízení, až jsme sešli do III. chudé třídy, kdež lid spí na hrubých slámníčkách. Loď dováží vystěhovalce do Ameriky, veze je tam lacino, ale jízda trvá prý 3—4 neděle, protože Karpathia zajíždí do různých měst a míst obchodních. Právě z ní skládali v pytlích množství kukuřice a v přítomnosti finančníka do každého pytle říznou, aby finančník očitě viděl, je-li to kukuřice čili nic.

Druhá společnost bratří získala vůdce, jenž jim vše, co jsme viděli, živým slovem vykládal. Pravil jim, jakou měli radost ti, co se na člunech zachránili, když spatřili Karpathii; někteří z nich že byli celí zkřehlí, jiní zešileli a že to byl dojem srdcelomný, který si vypravovatel nepřeje více spatřiti. Titanic (Angličané vysl.: Taitanik) že vrazila spodkem na ledovec, který ji prorazil a loď naplněna vodou se rozpůlila. Když tam ráno Karpathia přijela, už byla celá loď potopena, nic z ní viděti nebylo. Karpathia má, jak jsem pravil, 200 m. délky, Titanic byla však 360 m. dlouhá, i musil to býti ohromný kolos.

Po prohlídce lodi zašli jsme si ve Rjece na sklenku plzeňského a když jsme se blížili k 5. hodině k moři, bylo silně rozbouřené. Náš salonní parník kymácel se v pravo v levo, paní slabší povahy uléhaly, jiné vrhly a také jeden z našich kapitánů div div že nevrhl, i povstala z toho v naší eskadře nevole, že máme kapitána tak málo statečného. Poslat ho s námořníky na moře a přijít bouře, on pokropí výlevy své slabosti veškeré mužstvo, noviny to roznesou a naše escadra bude míti hanbu před celým světem. Admiral*) měl chut slabocha toho sesadit, ale dal mu milost, s podotknutím, že ho na těžkou službu poslati nemůže. Někteří měli dost na jedné lodi a z Opatie jeli domů tramwayí, ale našli se stateční našinci a mezi nimi i náš p. admirál a moje maličkost — my sedlí v Opatii na novou loď a jeli jsme za nového, hrozného kymáčení až do Iky. Ještě jsem tu nikdy tak dobře nespal, jako po této jízdě.

Po večeri rozbouřila se tu bouře, blesky se křížovaly a dešť se lil silným proudem, ba ještě i 8. srpna ráno přšelo.

Dne 8. srpna bylo nám při obědě hlášeno, že lze v Opatii viděti delfina, 3 m. dlouhého, jenž byl chycen a zabit v Bakaruu, kdež leckdy i žraloka zatáhnou a usmrtí. Náš p. admirál měl týž

*) Pozn. My zde totiž máme námořní republiku a escadru, jejímž admirálem jest katecheta a k. a. notář Václ. Sedlák z Rokycan. Jmenuje funkcionáře naší námořní republiky a důstojníky i poddůstojníky escadry a jest jejím absolutním pánem. Escadra koná ráno na molo vojenská cvičení, časem vyjede si část mužstva a důstojnictva na moře na manévry a má svou latinskou hymnu. Escadra tato působí jen v letě; být válka na Balkáně v letě, naše republika byla by zajiště provedla mobilisaci celé escadry a Turek by dnes byl již z Evropy pryč. V republice naší a escadre měli jsme zábav a smíchu dost a dost a to přispívá velice k letnímu zotavení.

den v Opatii schůzku s bývalým spolužákem, nyní gymn. profesorem na Smíchově, a pozval mne k ní a k nám se přidal p. far. Ferd. Plachý, i vydali jsme se do Opatie tramwayí. Mezi tím, co admirál u lázní Slatina přítele očekával, navštívili jsme s p. far. Ferd. Plachým expositu. Bydlí v levo od kostela a má tam příjemný domek. Opatie čítá 3.200 obyvatel a Chorvatů a Slovinců je tu o 1000 více než Němců. V místě jest chorvatská škola a privátní německá. Exposita vykonává křty, pohřby, ale matriky jsou ve Volosce, kdež se i všesky svatby vykonávají. Obec chce vystavěti v Opatii kostel a faru a gubernium v Terstu i tamní Ordinariat tomu přejí. V osadě není katolických spolků, není tam katolická knihovna a rovněž i katolický tisk se z fary nešíří, ale v kostele jest pokladnička pro chléb sv. Antonína, kamž se pro místní chudé mnoho milodarů schází. Exposita se jmenuje M. Dubrovič, má ročně 1000 K služného a působí tu již 13 let. Jest v letech, jistě přes 40 let starý.

V Opatii je také klášter Olivetánů, jež sem biskup Dr. Fr. Nagl z Italie zavedl, ale exposita pravil, že po jejich příchodu necítí úlevy ve svých povinnostech (při zpovědi) a v městě jsme slyšeli, že prý tu rád ten germanisuje. Budou prý si stavěti nový klášter. Lid tu byl dosti hodný a zbožný, ale působením cizinců ve víře zvlažněl.

Když jsem se exposity na různé věci vyptával, daroval mi místní německou monografii, kdež se dočítám, že má Opatie jméno od opata, který zde s bratřími sídlel. Monografie praví, že bratři dali místu nejen jméno, ale že tu založili první parky a že tu začali pěstovati révu Malvasii.

První villa zde povstala r. 1844, druhá r. 1883 a r. 1884 bylo zdejší místo za lázně prohlášeno. Dříve dle výroku p. faráře z Lovrány zde panovala zimnice, nyní není po ní potuchy. Navštěvníků tu bylo r. 1883/84 1412, ale r. 1908/09 již 39.000. Peněžní obrat na poště byl r. 1885 62.207, ale r. 1908 již 18,306 531 K. Ještě r. 1885 jezdila pouze jedna loď v poledne z Opatie do Rjegy, ale nyní vystřídá se tu 11.400 lodí ročně. Lodi křižují neustále mezi Lovránou, Ikou, Opatii a Rjekou a jak jsem již loni uvedl, za 20 K možno po nich jezdit a mořský vzduch vdychovati celý den. Po moři plovoucí sanatoria jsou zde jednoduchým způsobem provedena. Prof. Karták Jos., jenž v Ice po 19 let býval, pravil mi loni, že tu dříve žádného piva nebylo a že toliko v neděli odpoledne přivezla loď ze Rjegy do Opatie pivo, které se čepovalo na palubě, ale dnes je tu pivo všude.

V pátek, dne 9. srpna, zasedl s námi zámecký kaplan z Chotělic, Jos. Kovář, k obědu. Po obědě sešel jsem se s ním v naší zahradě a on mi vypravoval, že bydlí v dětské ochranně (Kindererholungsheim), která jest mezi Voloskou, Kastou a mezi Rjekou. Dáma Grete von Felbinger z Vídně byla těžce nemocná a učinila slib, uzdraví-li se, že udělá něco pro chudé děti. Uzdravila se a zařídila ústav v Ičiči, kdež byly dva roky; bývalo tam 15—20 dětí. Dáma ta seskupila kol sebe komité stejně smýšlejících a zřídili konečně podpůrný spolek. Ale z Ičiči

se vystěhovali, jelikož byly tam malé místnosti a domácí pán činži zvýšil, i zakoupili si dům v místě, jak jsem naznačil. Stál 100.000 K. Dáma ona docílila toho svými známostmi ve Vídni, že se spojil se spolkem jejím spolek rak. železničních úředníků a že tam zasílá a vydržuje děti svých úředníků. Spolek si vybírá ve Vídni chudé děti a zasílá je sem (i Čechy ve Vídni usedlé) a jednotlivá ředitelstva železniční (Čechy, Linec, Celovec, Innomostí atd.) zasílají sem po sobě vždy řadu dětí a platí na ně. Mezi 70 dětmi je tam právě 16 dítek českých železničních úředníků. Správu vede dáma z Modrého kříže a mši sv. slouží kněz, jenž má za to v domě byt a stravu. Letos byl tam farář Fr. Čtrnáctý z Prahy a nyní je tam zmíněný Jos. Kovář, jenž také 5 let působil v Sacre Coeur v Praze. Za týden z ústavu odejde, i hledal zde u nás kněze, jenž by v onom ústavu v neděli a ve svátek mši sv. sloužil. Zakladatelka je dáma zbožná a ústav má ráz katolický. Bude-li možno, v neděli se tam podívám.

Ano, podíval jsem se tam. Až do Volosky jel jsem tramwayí a odtud šel jsem hodinu pěšky. Podivil jsem se, jak krásná silnice a jak příjemnou krajinou jde z Volosky do Rjegy. V domě vše spalo: jeť tu obyčejem, že děti po obědě až do 4 hodin spí, na to svačí a po svačině oddávají se zábavám. Důst. pán obývá chudičkový byt v bývalém domě zahradníkově. Laskavě mne přijav, vedl mne do zahrady, která jest větší než naše v kněžském sanatoriu. Kupaliště v moři jest pro dívky jako stvořené. Tu kousek moře, tu skála, tu jako malá zátoka mezi skalisky a moře tu není hluboké, i brodí se v něm děti, hledají mušle, chytají malé rybičky a když se vykoupají, vyhřívají se na molo. Dva dozorcové děti hlídají, aby nezašly do hloubky moře a tam neutonuly. Blízko kupaliště jest ústavní bárka, kterou řídí bývalý chovanec ústavu a ta dováží jednak potraviny z Opatie, jednak je tu pro radost dětí nebo pro večerní vyjížďku dám, které ústav spravují. Odtud šli jsme do pavilonu, nově zřízeného, jenž sluje »Antoniushütte« a kdež si děti hrají, když jest nepěkné počasí. Tam má každé dítě sešit, v němž si píše v pátek na nečisto domů dopisy. Velebný pán dopisy pročte, opraví, i poradí, co by tam děti mohly ještě připsati, načež se v sobotu dopisy domů odesílají. Několik dopisů jsem si přečetl a velmi mne naivní dětské myšlenky potěšily. Kněz je tam Čech — i jedna dáma umí česky — aby si tam české děti nezasteskly, aby si mohly česky pohovořiti, požalovati, sebe potěšiti. Tak na př. jeden chlapec stěžoval si na to, že je modlitba v kostele německá a on že tomu nerozumí. Velebný pán mu poradil, aby se modlil potichu česky. Učinil tak, ale zase si stěžoval, že ho německá hlasitá modlitba plete.

Prohlédnuvše si další části zahrady, šli jsme do jídelny, nebo byly čtyři hodiny. Byl jsem pozván na svačinu a daly mi ke kávě i med i máslo, že jsem se až styděl tak nádherně kávu pít. Děti zasedly ke svým stolům a dámy k našemu stolu, kdež jsme s důst. pánem svačili. Byla tu zakladatelka ústavu, dvě mladé, velice vzdělané dámy, její přítelkyně, dívka z Modrého

kříže z Vídně, která se tu dětem zcela věnuje. Mimo poslední, konají ony dámy práce své zdarma a mají heslem pracovati: rastlos (neunavně), furchtlos (bez bázně) a selbstlos (nezištně). Dámy ty vaří, na děti perou, děti oblékají a s domácími služkami o všecku lepší i horší práci se dělí. Tyto idee skutky provázené člověka hluboko dojmají. Děti dostanou ke kávě chléb, ale mohou se hlásiti při téže svačině o chléb ještě dvakrát a také se četné z nich o chléb hlásily.

Šel jsem mezi děti, hovořil jsem s nimi a Češi i Češky ručičkami se hlásili, že umějí česky a odkud jsou. Několik jich bylo ze Žžkova. Jeden čipera žaloval mi na soudruha, že musil státi v koutku, ale nepomněl, že mi zase obžalovaný poví, že on zase v koutku klečel. Největším trestem pro dítě jest, že si musí za dne a samo do své postýlky lehnouti.

Zakladatelka Grette provedla mne mezi svačinou ložnicemi dítek v I. poschodí. Byty ty jsou veliké, vzdušné, s vyhlídkou buď do moře nebo do bujné zahrady. Lože jsou vesměs na nejvyšší čistá a když jsem to vše chválil, pochlubila se Grette, že se kníže Hohenlohe, když si ústav prohlédl, prohlásil, že princezny a kněžny nemají loží čistších a lepších.

Dole u svačiny zasedla Grette k piánu a děti zazpívaly tři písně a jeden český čipera přednesl mi českou básničku a zazpíval českou písničku. Dámám říkají děti: Tante (tetičko) a jedna z nich, která tu právě nebyla, sluje: Hausmutter a duchovní Hausvater. Duchovní si také s nimi často hraje a opakuje s nimi při tom náboženství.

Než dp. farář Fr. Čtrnáctý odtud odjel, byl pořádán na počest jeho domácí bál: bylo divadelní představení, přišly maškary a tropily různé kratochvíle a na konec děti tančily. Důst. p. Kovář, jenž tu již tehdy byl, pravil, že se v životě svém tolik nenasám jako při tomto plesu. Dnes, v den mé návštěvy, bude večer ples druhý a děti se na to jásavě těší.

Konečně vyšly děti ven a dělaly se sestrou z Modrého kříže tělocvik tak, jak se to u nás na molo po vojensku koná.

Rozradostněn nade vším, co jsem viděl, dal jsem tetě Grettě do ruky větší část korun dětem na přilepšenou.

V Opatii, Lovráně se ženský svět honí za zábavou — a zde zbožné dívky z vyšších kruhů — jedna je dcerou generála — věnují se z lásky k Bohu dětem nemocným, sesláblým. Děti se každý týden váží a přibývá jim za 6 neděl na váze 3—4 kg., některým docela 6 kg., tedy týdně 1 kg.

Jednou odpoledne přišel ke mně p. farář Ferd. Plachý z Tršic u Olomouce a přinesl mi tuto svou báseň:

I k a.

Pozdravena budiž Ika,
tam kde moře pěnou stříká.

Život hýří kolem Iky,
všude ruch a divné zvyky.

Kdo máš choré nervy, plíce —
pojď a najdeš zdraví v Ice.

Slunce, moře v těla styku
propálí tvou mechaniku.

Velebená budiž Iko,
milejší nad portoriko!

Buď mi lékem, buď mi Ikou,
jen ne žralokem a štikou.

Pozdravena budiž Ika,
tam kde moře pěnou stříká.

Ikaros.

(Pokračování.)

Volné kapitoly z otázek cyrillo-methodějských.

Podává ALOIS JAŠEK-STUDÝNSKÝ.

(Pokračování.)

Photios. — Caerularius. — Rozkol definitivní.

Dle všeobecných údajů je rok 826. neb 827. rokem narození Photiova. Zdát se, že byl přítelem a druhem našeho sv. Cyrilla (827—869). Arciť bylo tomu jen v mládí, dokud Photios nevystoupil bojovně proti Římu.

Dle zpráv nejstarších spisovatelů bylo již před narozením Photiovým prorokováno matce, jaké zlo má z jejího lůna vzejíti. — Dle historicky nezávadných pramenů zjištěno toto:

Photios narodil se v Cařihradě z rodiny zámožné a u dvora velmi oblíbené. Několik členů rodiny proslulo v boji proti obrazoborcům, jako na př. Tarasius. Otec Photiův slul Sergius, matka Irena. Oba zemřeli záhy. Přes to dostalo se mladému Photiovi výborného vzdělání: též po nějaký čas učili se spolu se sv. Cyrillem u filosofa Lva. Ve všech oborech vědy byl velice zběhlý, pravý »zázračný muž« své doby.

Ještě jako mladík, jistě už za panování císařovny Theodory (842—857) stal se Photios hledaným učitelem filosofie a bohovědy. Bohovědu přednášel, ač knězem nebyl. Neomezoval se tehdy studium theologie jen na kleriky, na duchovní, nýbrž bylo povinností každého vzdělance oné doby, seznámiti se s theologií. A těmto přednášel Photios bohovědu. V brzku upoujal na sebe velký počet posluchačů, kteří jej přímo zbožňovali. Poněvadž byl též spřízněn s rodinou císařskou,¹⁾ nabyt i zde svou všestrannou

¹⁾ Dcera Theodory Iréna byla provdána za bratra Photiova Sergia. Viz Hergenröther, Photius I., str. 335., pozn. 120.

vzdělaností záhy velkého vlivu. Stal se setníkem tělesné stráže císařské a prvním státním sekretářem.

Okolí, ve kterém se Photios zde pohyboval, nebylo věru dle toho, by se vzdělal, charakter si vytříbil a všemožně se zdokonalil. Naopak: veškery nectnosti dvora přešly též na něho, a co nejvíce se u něho vyvinulo, byla ctižádost ničím neukojitelná.

Tato bezmezná ctižádost přiměla Photia k tomu, by se dopustil skutku nejvyš trestuhodného. Po násilném vypuzení patriarchy Ignáce zvolen Photius, ač laik, klikou Bardovou za patriarchu. A Photios — vstoupil svatokrádežnou nohou do svatyně kněžství. Byv vysvěcen od biskupa syrakuského Řehoře Asbesty,²⁾ získal si v brzku mnoho přívrženců, takže mohl svolati již roku 859 synodu, která na císařovo přání sesadila Ignáce a volbu Photiovu schválila. Než potvrzení z Říma se mu nedostalo. Papež Mikuláš I. poslal do Cařihradu své legáty, by celou záležitost vyšetřili. Než legáti dali se zaslepiti jednak zlatem, jednak též úlisným jednáním Pseudopatriarchy a uznali Photia za zákonitého patriarchu.

Když papež Mikuláš I. poznal šalbu, vyobcoval jak legáty, tak i Photia a jeho přívržence z církve.

Než ani to na Photia nepůsobilo. Získával si stále nové nohsledy, a když se r. 866 Bulhaři prohlásili pro Řím, využítkoval této příležitosti, by u císaře i u biskupů východních uplatnil zdánlivě svůj patriotismus. V encyklickém listě biskupům východním vylíčil záležitost bulharskou jako usurpaci papeže, vyzval je k synodě, která by vyřkla poslední slovo o tomto jednání Říma. V témž listě obviňuje západ z porušení víry, poněvadž:

1. Postí se v sobotu, což jest proti kanonům.
2. V prvním týdnu postním odbývají si najednou dva posty, od masa i od mléčných pokrmů.
3. Prikazují svým kněžím bezženství (coelibát).
4. Jejich *biskupové* bířmují ještě jednou ty, kteří již *od kněží* byli bířmováni.
5. Porušili Nicaenum učice, že Duch sv. vychází od Otce *i od Syna* (Filioque).³⁾

Mnozí biskupové opravdu uposlechli svůdce a přišli na jeho »synodu«. Zde Photios zašel ve své drzosti tak daleko, že papeže z církve vyobcoval.

Než sláva jeho neměla dlouhého trvání: Roku 867 nastala po změně na trůnu císařském též změna na stolci patriarchálním. Dosazen zase Ignatius, a Photios poslán do kláštera. Za přítomnosti papežských legátů r. 869—870 na IV. sněmě cařihradském odsouzen Photios i jeho bludy.

Než ponížení Photiovo netrvalo dlouho. Na přímluvu knihovníka císařského povolán Photius za vychovatele princů císař-

²⁾ Poněvadž tento od Ignatia byl sesazen a z kacířství nařknut, nebyl oprávněn k svěcení, ana záležitost jeho v Římě ještě nebyla vyřízena.

³⁾ Viz Hergenröther, Photius I., str. 643—645.

ských. Zde opětně Photios snažil se dosíci postavení dominujícího, což se mu díky jeho rozsáhlým vědomostem též podařilo. Ano dovedl tak dobře zastíratí své pravé smýšlení, že císař po smrti Ignatiově jej Římu doporučil za patriarchu. Photios snažil se líčenou poddaností dosíci potvrzení z Říma, než marně. Stížen klatbou několika papežů,⁴⁾ udržel se Photios přes to až do roku 886 na stolci patriarchálním. V tomto roce byl, arcibiskupem popředně z důvodů politických, sesazen a zavřen do kláštera, kde asi roku 891 zemřel. Rozkol byl sice jeho sesazením opět oficiálně odstraněn, ale hluboká rána zůstala a nezacelila se více.⁵⁾

* * *

*Caerularius.*⁶⁾

Napjetí mezi východem a západem nebylo nikterak odstraněno; oheň doutnal pod popelem dále, a bylo třeba jen obratné ruky, která by přiložila látky hořlavé. A to dokázal Michael Caerularius (1043—1059). Stal se patriarchou 25./III. 1043, byv dříve mnichem. Ustanoven byl jen milostí císařskou, docela proti předpisům církevním, bez předchozích svěcení. Muž tento byl velice zaujat proti Latiníkům. R. 1053 kázal všechny latinské kostely v Cařihradě zavřítí a latinské mnichy z jejich klášterů vyhnati. Příčiny, proč tak činí, udává jeho jménem arcibiskup Lev Ochridský Janovi, biskupovi Transkému v Apulii: Latiníci zabředli hluboko do bludů, poněvadž:

1. užívají při oběti mše sv. nekvašených chlebů,
2. postí se v době čtyřicetidenního postu v sobotu, dle příkladu prý židů,
3. požívají maso z udušených zvířat, což prý zakazuje Starý Zákon (Levit 17, 4).⁷⁾
4. vynechávají v době postní »Alleluja«.

Opis tohoto dpisu dostal se též do rukou papeže Lva IX., který naň Caerulariovi obšírně odpověděl.

Roku 1054 poslal papež tři své legáty do Cařihradu, mezi nimi vynikajícího učence kard. Humberta. Legáti sice mistrně obhájili pravověrnost církve římské, takže alespoň po dobu jejich pobytu vše se zdálo býti urovnáno. Caerularius s legáty nevyjednával. Po odchodu papežských legátů zhanobil jejich tlumočnicka, ostře vystoupil proti jejich příznivcům, zkrátka: zmařil všechny jejich snahy.

Aby nestál osamocen v boji proti Římu, hleděl si získati hierarchii východní. Namnoze se mu to bohužel podařilo. Jedním z nejučenějších hierarchů východních byl tehdy patriarcha Antiochenský Petr III. By i toho získal, poslal mu dopis sršící přímo ohněm nenávisti proti Římu. Zajímavě, že od doby Pho-

⁴⁾ Jan VIII., Marius I., Hadrian III., Stěpán VI., v době od 867—891.

⁵⁾ Samsour, op. cit., str. 415.

⁶⁾ Hergenröther, Photius III., 735 nn.
Samsour, op. cit., str. 416 nn.

⁷⁾ Viz již zde rozpor mezi bodem 2. a 3. Tam vytýká, že Latiníci se přizpůsobují židům, zde chce je mítí opět vázány Starým Zákonem.

tiovy stoupl počet »podstatných« rozdílů mezi Římem a Cařihradem z 5 na 22. Caerularius je vypočítává v listě svém k Petru Antioch. Latiníci:

1. Užívají nekvašených chlebů při oběti mše sv.
2. Požívají maso z udušených zvířat.
3. Holí si bradu.
4. Zachovávají půst sobotní.
5. Požívají nečistých a poskvrněných pokrmů (Miarofagie).
6. Mniši jejich požívají maso a sádlo.
7. V prvním týdnu postním konají najednou dva posty: od masa i od mléčných pokrmů.
8. Požívají ve středu maso.
9. Požívají v pátek sýr a vejce.
10. V sobotu se postí po celý den.
11. Porušili symbolum přídavkem »Filioque«.
12. Mají rozlišné zakončení chvalozpěvu Gloria: »Quoniam Tu solus sanctus, Tu solus Dominus . . .
13. Prikazují svým kněžím bezženství (coelibát).
14. Nedovolují sňatek dvou bratří se dvěma sestrami.
15. Dávají si políbení pokoje (pax) při mši sv.
16. Jejich biskupové nosí prsten, což prý je nepřístojno.
17. Jejich biskupové vedou války, poskvřňují se krví.
18. Při křtu sv. používají jen jednoho pohroužení do vody.
19. Dávají při křtu sv. křtěncům do úst sůl.
20. Překrucují slova apoštolova o kvasu.
21. Nechtějí (!) uctívati ostatků svatých.
22. Neuznávají východních světců, jako Basilia, Řehoře Naz., Jana Zlatoústého.

Podivno, že zde není ani slova o Očistci. Z toho jde, že tento sporný bod nebyl za Caerularia ještě znám.

Patriarcha Petr III. částečně velice duchaplně vyvrátil výtky Caerulariovy a spojení s ním přerušil.

Rok 1054, toť rok narození definitivního rozkolu! Caerularius neustoupil ani v nejmenším; bylť přespříliš již zabředl do svého bludu. Než po celé 11. a i 12. století nebylo strohosti rozkolu tak velice pocítiti. Důkazem toho jsou:

1. časté sňatky mezi dvory východními a západními.
2. Latinské bohoslužby v Cařihradě, na př. při návštěvě vzácných hostů ze západu.
3. Velký počet Řeků, kteří sympatisovali s Římem.

Než přese všechno stojíme tu před holou skutečností: rozkol se již nedal zažehnati, nedal se odstraniti, bylť již příliš hluboko zapuštěn do srdcí všech. Ani svržení Caerulariovo, jenž si osoboval i odznaky moci císařské, r. 1058 nepřivodilo změny. Znenáhla přiklonil se celý východ učení cařihradskému. »Příliš svou domnělou orthodoxí zaujati, jakož i svou duševní a kulturní převahou nad západem, nepocitovali Řekové více upřímné touhy se západem ve spojení vstoupiti, o něž celá řada papežů se přičiňovala.« (Samsour, op. cit., str. 418.)

III. Pokusy o unii.

(Koncil Lyonský. — Koncil Florentský. — Unie Břestská. — Unie Bulharská. — Státy Balkánské.)

Svatá Stolice dbala vždy pečlivě o ubohé bratry-rozkočníky, což vidíme nejlépe dokázáno tím, že na četných koncilech stol. XIII.—XVI., jakož i v různých učených sborech římských pracovalo se o tom, by odstranily se ať opravdové, ať zdánlivé rozdíly mezi církví západní a východní, by církev Kristova mohla sloučena býti pod jednou viditelnou hlavou. Než nemůžeme zde konstatovati nijakých zvláštních úspěchů. Namnoze rozpadly se pokusy o unii v niveč. — První důležitější pokus, dopracovati se spojení církví východní a západní, učinil

1. *Koncil Lyonský II. (1274).*⁸⁾

Papež Řehoř X. všemožně o to usiloval, by došlo ke spojení východu se západem. Vyjednávání s dvorem cařihradským se mu dařilo, získal částečně i hierarchii východní, a aby zmizely i ty neshody, které dosud byly, svolal na rok 1274 do Lyonu všeobecný sněm.⁹⁾ Poslové řečtí, dřívější patriarcha Germanus, metropolita Nicejský Theophanes a někteří císařští úředníci dorazili až k 3. sezení. V nejbližších sezeních projednány sporné body mezi Řeky a Latiníky, Řekům učiněny některé ústupky — a tito byli ochotni vstoupiti v církevní jednotu s Římem, Vyslanec císaře Michala Palaeologa přísahal jménem císaře, že se všeho rozkolu odříká, pravou víru vyznává, primát papeže římského uznává. Výslovně bylo přijato dogma o »Filioque«;¹⁰⁾ ústupek učiněn tím, že na východě nemělo »Filioque« býti po-
jato do symbola (vyznání víry).

Po návratu vyslanců do Cařihradu stal se učený Jan Bekkos, velký příznivec unie, patriarchou. Kde jen mohl, pracoval o upevnění svazků mezi východem a západem. Tím arcíř si zneprátelil ty, kteří unii nepřáli. Císař, který ze začátku velice horlil pro unii, nápadně brzy ochladl, poněvadž mu z unie nepřišel očekávaný zisk a hmotná pomoc proti nepříteli státnímu. V nastalých neshodách s papežem byl tímto z církve vyobcován, načež hned všechny svazky se západem přetrhl.

Nástupce jeho Andronikos odvolal unii a podrobil se veřejnému pokání za to, že podepsal spolu s jinými akta unijní.

Unie udržovala se i po kratičkou dobu svého trvání (1274 až 1282) jen uměle. Patriarcha Jan VII. Bekkos r. 1282 byl násilně vypuzen, unie oficiálně odvolána. Bekkos plakal nad svou

⁸⁾ Viz Hergenröther, Handbuch der allgem. Kirchengeschichte, II. Aufl., Herder 1879, Bd I., S. 905 – 909.

Kryštůfek, Všeob. církevní dějepis, díl II., část II., str. 210 nn.

Grivec, Východní církevní otázka, Vzd. knih. kat. sv. 49.

⁹⁾ Súčastnili se ho též biskupové: Jan III. Pražský a Bruno Olomúcký.

¹⁰⁾ Formule unie zněla: »Fideli ac devota confessione fatemur, quod Spiritus sanctus aeternaliter ex Patre et Filio, non tamquam ex duobus principiis, sed tamquam ab uno principio, non duabus spirationibus, sed unica spiratione procedit.«

vlastí, poněvadž jasně viděl, že takovým jednáním řítí se sama do záhuby. Než bylo již příliš pozdě: víra ochabla a rozvážnost skoro úplně vymizela. Ba tak daleko dospěli Řekové v zášti proti Latiníkům, že raději chtěli na se vzítí jho nadvlády Islamu, než by setrvali v unii.¹¹⁾ — Unie oficiálně byla zrušena 1282, Latini namnoze nejen vypuzeni, ale i týráni.

2. Koncil Florentský (1439).¹²⁾

Koncil svolán byl proto, by docíleno bylo církevní jednoty, ke kteréž ukázali se Řekové ochotnými. Svolal jej papež Evžen původně do Ferrary, ale poněvadž tam pro nebezpečí nákazy (zůřil v městě i v okolí mor) nedostavili se mnozí arcibiskupové a preláti, přeložen byl do Florencie. Východ byl na sněmě čestně a čestně zastoupen. Byli tam císař Jan Palaeologus, patriarcha cařihradský Josef a zástupci patriarchů východních: za Alexandrijského Antonius, metropolita heraklejský a Řehoř, protosyn-cell¹³⁾ cařihradský; za Antiochijského Marek Efezský a Isidor Kijevský; za Jeruzalémského Dionysius, později Dositheus z Monembasie. Všestrannou vzdělaností vynikal Bessarion, arcibiskup Nicejský. Nejzarytějším odpůrcem unie byl Markus Efezský.

Aby došlo k odstranění sporných bodův a docíleno bylo dlouho želané stálé unie, sestaven plán, dle kterého se mělo s Řeky pracovati. Byly vytčeny 4 sporné body: 1. Filioque, 2. Užívání přesných chlebův a učení o předpodstatnění, 3. o Očistci, 4. Primát.

O Filioque jednáno velice dlouho (18.—23. sezení). Konečně hlavně působením Bessariona a Isidora Kijevského, jakož i rázným zakročením císaře došlo k tomuto prohlášení: Církev řecká věří a uznává ve shodě s církví římskou dogma o vycházení Ducha sv. »i ze Syna«. — Druhý a třetí bod byl po řečech obhájců bez dlouhé debaty uznán; velké obtíže naskytly se o bodě čtvrtém. I zde působili Bessarion, Isidor a Dositheus pro uznání primátu; nesmířitelně proti němu bojoval Markus Efezský.

V neděli dne 5. července 1439 byl umluven konečně mezi papežem a zástupci Řeků dekret unie, dne 6. července v hlavním chrámě Florentském pak slavně prohlášen. Zní takto:¹⁴⁾

»Eugen, biskup, služebník služebníků Božích, na věčnou památku. Se srozuměním svého v Kristu nejmilejšího syna Jana Palaeologa, římského císaře, jakož i zástupců našich ctihodných bratří patriarchův a ostatních zástupců východní církve. Radujte se nebesa a plesej země (*Laetentur coeli*): odňata jest zeď, která západní a východní církev dělila, pokoj a svornost navrátily se. — Ve jménu nejsvětější Trojice, Otce, Syna a Ducha sv. se schválením tohoto všeobecného sněmu florentského ustanovujeme

¹¹⁾ Někteří Řekové tvrdili dokonce, že rozkol je proto oprávněn, poněvadž jest už tak stár. (Viz Hergenröther, Photus III. 820.)

¹²⁾ Kryštůfek, Op. cit. II. 2. str. 628—653.

Pobočník a první tajemník patriarchův.

¹⁴⁾ Vyňato z Kryštůfka, op. cit., I. 2. str. 638—639.

(hoc sacro universali approbante Florentino Concilio, definimus), aby všickni křesťané tuto pravdu víry věřili a přijali a všichni tak vyznávali, že Duch sv. z Otce a Syna věčně jest a svou podstatu a své osobní bytí (suumque esse substitens) z Otce a spolu Syna má a z obou věčně jako z jednoho principu a jednoho dýchání vychází. Prohlašujeme, že způsob mluvy u sv. Učitelův a Otců: Duch svatý vychází z Otce skrze (per) Syna k těmž smyslu směřuje a naznačuje, že též Syn dle Řekův jest příčinou, dle Latinův však principem osobního bytí (subsistentiae) Ducha sv. jakož i Otec. A poněvadž všechno, což jest Otcovo, Otec sám svému jednorozenému Synovi při jeho zplození dal mimo bytí Otcem: proto totéž, že Duch sv. ze Syna vychází, má Syn též od Otce od věčnosti, od něhož sám od věčnosti zplozen jest. K tomu stanovíme, že výklad oněch slov »Filioque« pro vysvětlení pravdy a tehdejší potřebu dovoleně a důvodně do symbolu vložen byl. Rovněž stanovíme, že v přesném i kvašeném chlebu pšeničném v pravdě Tělo Kristovo se zhotovuje (confici) a že kněží Tělo Páně na oltáři zhotovovati musejí každý dle obřadu své církve buď západní nebo východní. Spolu stanovíme, že duše těch, kteříž opravdu lkajíce, v lásce Boží zemřeli, avšak hodného pokání za hříchy dopuštěním neb opuštěním spáchané nevykonali, po smrti tresty očistcovými očistěny bývají a že k úlevě těchto trestův jim napomáhají přímluvy žijících, totiž oběti mše sv., modlitby, almužny a jiné dobré skutky, kteréž od věřících za věřící zemřelé se konají dle ustanovení církve. Avšak duše těch, kteří po křtu buď žádným hříchem se neposkvrnili, nebo po hříchu v těle nebo bez těla, jak svrchu praveno jest, se očistili, jsou do nebe přijaty a patří jasně na samého Boha trojjediného, jak jest; ovšem dle rozdílu zásluh jeden dokonaleji druhého. Ale duše těch, kteří ve skutečném, smrtelném hříchu zemřeli nebo v samém dědičném umírají, sestupují do pekel, aby tam byly různými tresty trestány. Rovněž stanovíme, že sv. Stolicí Apoštolská a Římský biskup *má prvenství nad celým světem a že tento biskup Římský jest nástupcem blahoslaveného Petra, knížete apoštolů, pravým zástupcem Kristovým a hlavou veškeré církve a všech křesťanův otcem a učitelem* (Item definimus Sanctam Apostolicam Sedem et Romanum pontificem in universum orbem tenere primatum, et ipsum pontificem Romanum successorem esse beati Petri, principis Apostolorum et verum Christi vicarium totiusque Ecclesiae caput et omnium Christianorum patrem et doctorem existere); a že jemu v blahoslaveném Petru od Pána našeho Ježíše Krista plná moc pásti, řídití a spravovati veškerou církev dána jest; jak také (quem ad modum) to v aktech všeobecných sněmův a sv. kanonech obsaženo jest. Spolu obnovujeme řád podaný v kanonech ostatních ctihodných patriarchův: aby patriarcha konstantinopolský byl druhým po nejvyšším biskupu římském, třetím alexandrijský, čtvrtým antiošský a pátým jerusalémský se zachováním totiž všech výsad a práv jejich.« —

Latinské znění dekretu podepsáno jest papežem, 8 kardinály, 2 patriarchy, 61 arcibiskupy a biskupy, 43 opaty: celkem 115

podpisů. Znění řecké podepsáno císařem, zástupci patriarchů, biskupy a preláty: celkem 43 podpisů.¹⁵⁾

Pro zásluhy, které si získali o unii, byli r. 1439. Bessarion a Isidor Kijevský jmenováni kardinály a legáty papežskými ve svých územích.

* * *

Při všech sporných bodech ukázal se Marek Efezský nejzarytějším odpůrcem unie. Nejprve potají roztrušoval pomluvy o jednotlivých účastnících sněmu; později, když viděl, že slova jeho nabyla půdy, vystoupil zjevně proti příznivcům unie. Unie byla sice r. 1452 v chrámu sv. Moudrosti prohlášena, ale lid jí nepřijal. Více byl nakloněn komukoliv jinému, byť to byl třebaš Turek, — jen Latiníků nenáviděl. Tu přišel rok 1453., a s ním největší pohroma Východu: Turci dobyli Cařihradu, chrám sv. Moudrosti proměněn v mešitu; unie zmizela, aniž by byla kdy dosáhla úplného porozumění u lidu.

V Rusku bylo nejinak. Isidor přijat sice s jásotem, ale v málo dnech se stav věcí docela změnil. Velkokníže i kněžstvo nalézali pojednou v aktech unie závazky prý nemožné ba i nečestné, začali brojiti proti patriarchovi a konečně ho vypudili. Unie se sice dále udržovala, ale jen uměle, v úzkém kruhu kněžstva. Do lidu idea unijní nikdy nevnikla. (Pokračování.)

Kdo dal první návrh na založení české akademie?

Podává Dr. M. NAVRÁTIL.

JUDr. Albín Bráf, ministr orby, napsal v r. 1911, v sešitu únorovém Vlčkovy »Osvěty« článek k sedmdesátým narozeninám vrchního stavebního rady Josefa Hlávky »Jak vznikla Česká akademie«.

Když při úmrtí presidenta české akademie četli jsme zmínku, že veliký tento mecenáš praktikoval v letech padesátých minulého století ve Vídni u tehdejšího stavitele, člena obecního zastupitelstva a městské rady vídeňské, poslance sněmu království českého a říšské rady Fr. Šebka, rodáka vlašimského, který vedle četných jiných dobrodiní založil nadaci 10.000 zl. pro absolventy vysokých škol k dalšímu vzdělání v cizině nebo k dosažení hodnosti doktorské, mimoděk jsme si vzpomněli, že byl to asi zasloužilý krajan od Blaníka, který do srdce mladistvého adepta stavitelství dal první zárodek k budoucím činům, jimiž pán na Lužanech jméno své navždy proslavil.

Hodlaje sestaviti politické i kulturní dějiny českého národa za poslední půlstoletí v pořádku chronologickém, probíral jsem se sežloutlými listy starých ročníků našich časopisův a tu pozornost mou upoutal list *chudého českého kaplana N.*, který jméno své:

¹⁵⁾ Jen Marek Efezský nepodepsal.

nepodepsal, a zaslal redakci »Národních Listů«, jež ho uveřejnily 1861. Nemajetný nadšený kněz navrhuje tu po příkladu velkého biskupa ďakovského *založení české akademie* a první k cíli tomu ukládá 100 zl.

Stůž zde doslovně vzácný tento dokument, který svědčí o tom, jak duchovenstvo české prodchnuto bylo duchem vlasteneckým a jak opravdu vdovský groš dávalo na oltář vlasti.

Vážený Pane Redaktore!

Když jsem loňského roku četl rázná slova výtečného Štrossmayra, potěšil jsem se: nebo mi z duše mluvil.

Když jsem letos četl Váš program, zaradoval jsem se opět, a to tím více, jelikož všeliká tužba má, kterou jsem v hloubí duše choval, Vaším slovem projevena byla.

I zajásal jsem v mysli své, řka: »Díky Tobě Bože! toť přece jednou rázné slovo v čas, ano toť vznešené heslo naše, toť svatý prapor Konstantinův, který vede k vítězství: „In hoc signo vinces!«. (V tomto znamení zvítězíš!) Proto také se k Vám obracím, abyste důrazné provolání učinil k národu českému. Mámeť, bohužel, mnoho nepřátel, kteří stojí o vyhlazení jména českého, a proti jichž úkladům zjevným i tajným vší silou se opříti musíme, ač nemáme-li podlehnouti. Toho ale Bůh nikdy nedopustí, dokud se budou Čechové k svému národu hlásiti, o jeho vzdělání všemožně se zasazovati.

Abych i já k tomu podle slabých sil přispěl, chci následovati šlepci ušlechtilého Štrossmayra ovšem jenom povzdálčí.

Když tento věhlasný národovec svým velkomyslným darem chorvátskou akademii v Záhřebě založil, vzbudil v nás podobnou myšlenku. Ó zajisté že někdo z Čechů vystoupí a taktéž s nějakým znamenitým darem a povzbudí národ, aby se i on jako Chorvat o založení *akademie* zasadil. Než čekám — čekám marně, neboť nikdo se o provedení myšlenky nezmiňuje. Má snad s tak důležitou věcí se odkládati proto, aby na sněmu nejbližším tím zdárněji vyřízena byla? Čas však kvapí a proto třeba bez odkladu ruku přiložiti k dílu. Ne z oka rmutného, ne z tužby sebe vřelejší, ale »z ruky pilné naděje kvitne.«

Ať se tedy národ sám zasadí o akademii, vždyť je nám nevyhnutelně potřebná. Který národ by se mohl obejít bez ní, ač chce-li státi důstojně v řadě národů vzdělaných? Naše museum obmezeností svou všem požadavkům nynější doby vyhověti nemůže, proto třeba rozšířiti a hojným nadáním opatřiti tento ústav, aby výdatněji působiti mohl na roli národní. Universita naše, nám nejvíce odcizená, nemůže býti ohniskem našeho vzdělání. Až se, ale dá Bůh, poněkud přetvoří, bude i ona moci přispívati k zvelebení akademie samé. Či není účel ten, aby jako strážce bděla nad osvětou národní a aby byla střediskem všelikého ruchu literárního? Dosaváde je všeliké takové snažení jen různé a rozdrobené a proto nepostačitelé.

Za strážníky tohoto ústředního palladium našeho mohli by napotom vyvoleni býti nejzasloužilejší a nejosvícenější národovci, aby jako starostové národu přihlíželi k jeho všestrannému vzdě-

lání, a o zachování drahocenných památek, toho dědictví posvátného našich otcův, se starali na př.: »Palacký, Rieger, Erben, Řezáč, Zelený atd.

Mám za to, že zřízením akademie postavíme nejkrásnější pomník našemu patriarchovi Hankovi. Bylotě museum jeho nejmilejším dítkem, za něž i života svého nasaditi se neznepečoval. Všeliký pomník i při ošetřování běře časem proměnu a zkázu; ale tento pomník přetrvá i s národem budoucí věky. Zasvěťme akademii památce prvních křisitelů našich: Dobrovskému, Jungmannovi, Čelakovskému, Šumavskému, Havlíčkovi, Klicperovi — zařídme v ní galerii výtečníkův našich, kdež se vystaví zdařilé podobizny nebo sochy, jako u jiných vzdělaných národů spatřujeme; aby pak četní navštěvovatelé této galerie, zvláště mladší, k následování jejich vznešeného příkladu byli podněcováni. Tak nám zůstanou naši dobrodincové národní před očima jakožto chlouba naše a budou a nepřestanou mluvit k nám i k nejpozdějším potomkům našim.

Snad mi tedy nezazlíte, když navrhuji, aby sice Hankovi, Havlíčkovi, Čelakovskému slušné pomníky na hřbitově, kdež tělesné schránky jejich v Pánu odpočívají, postaveny byly, ale aby se na ně příliš mnoho nevykládalo a přebytek darů raději na akademii se věnoval.

Pakliže souhlasíte s tímto návrhem, neodkládejte s důtklivým svoláním k našemu národu, aby sám s hojnými příspěvky vybudoval sobě vznešený chrám osvěty národní, kterýž co stavba duchová, nesmrtelná nesesuje se nikdy.

Já jeden ze synů českého národa, nadchnut myšlenkou té krásné budovy a proniknut toužebnou žádostí přispěti něčím ku zvelebení jména českého, kladu s upřímným srdcem sto zlatých rak. čísla na oltář vlasti k témuž účelu. Ó kéž bych měl většího jmění: milerád bych je k tomu účelu vynaložil. Ale jelikož co *chudý kaplan* více dáti nemohu, budiž mi dobrá vůle za skutek. Chci aspoň tímto dárkem projevit svou synovskou lásku národu českému, někdy tak slavnému, nyní pak opovrhovanému a pronásledovanému, k němuž se dosud po vůli Boží s pravou radostí a chloubou hlásím.

Důvěřuji ve svůj národ, že ono důležité dílo akademie jednosvorně podnikne a s pomocí Boží provede.

Za to se chci a neustanu modliti, jakož i za to, aby Bůh, milostivý otec všech národů bez rozdílu, náš národ český světlem své pravdy stále osvěcovati, od rozbrojů a různic vnitřních zachovati a ve všem dobrém snažení milostivě posilovati ráčil. Ať se zastydí nepřátelé naši nad svou zaslepeností. Bůh je naprav, neboť nevědí, co činí. »Když Bůh s námi, kdo proti nám?«

Svého jména zamlčuji, není ho tu potřebí; ne marná ctižádost, ale upřímná vůle mne k tomuto návrhu pohnula. Kdybyste však usoudil, že by návrh tento z jakékoli příčiny v ten čas skutečně býti nemohl, račtež dobrotivě částku tuto k účelům národního Museum odevzdati.

Se zvláštní úctou Váš oddaný

N., kaplan.

Dodatek redakce.

Přípis tento, překypující vroucím šlechetným citem vlasteneckým, jest tak nelíčený; ve své jednoduchosti tak pravdivý, že ho považujeme za hluboký ohlas přání národního. Onť zajisté najde vřelého ohlasu po veškeré vlasti naší! —

Litujeme, že nemůžeme již nyní udělat provolání ve smyslu, jak sobě pan zasílatel přeje, neboť nejsme k tomu ještě oprávněni. Musí se dříve sestaviti komité, jemuž by se dostalo stvrzení politických úřadů. Nepochybujeme však, že se ihned sejdou mužové čelní našeho národu, kteří důstojně velkolepé myšlenky neznámého pana zasílatele se uchopí a zarazí snahám našeho času pomník, jenž bude národu našemu ke cti a památek našich důstojný. Příklad zasílatelův bude účinkovati i široko daleko. Jeví se v něm smýšlení rázné, důstojné, šlechetné. Nechť vědí jsoucí i příští, že na činech velkých rostou činy větší. Co se velkolepě započalo, nechť oni dovedou důstojně k cíli.*) —

Vlastenecký přípis nadšeného kněze a jeho vzácný skutek našel záhy ohlas v české veřejnosti. Již 3. února t. r. oznamovaly »Národní Listy« v domácích zprávách na čelném místě:

Zaslán nám byl následující přípis:

Vážený Pane Redaktore!

Upřímná slova národovce našeho o založení akademie zajisté vřelého ohlasu docházejí po širých končinách československých a co přáním jednoho ze zdárných synů vlasti, kdož by pochyboval, že bude snahou tisíců a tisíců, že bude přáním celého národa k novému, jarému životu probuzeného? Po dlouhém čase kyne opět jasná budoucnost národu tomu, a doufáme pevně, že velikolepý pomník záhy na pevných základech do výše se pnouti bude na oslavu vlasti i co duchovní tvrz proti všelikým útokům nepřátel našich. Dejž Bůh požehnání dílu tomuto. Slabé jsou posud síly, kterými pracovati můžeme na národu roli dědičné, než i tak seč jsme, činem i slovem národu milovanému věnovati se chceme. Pročež přijměte od nás věrných vlasti české synův tento malý ale s upřímným srdcem vlasti naší věnovaný dárek, ježž co přídavek k oněm od »*chudého kaplana N.*« na zřízení akademie zasláným 100 zl. r. č. — tuto přikládáme, s tou žádostí, aby kdyby ona národu našeho důstojná myšlenka o zřízení akademie se neujmula, tato naše maličkost na *Hankovo nadání* obrácena byla.

Čeští alumnové Pražského semináře.

Zároveň obdrželi jsme 52 zl. 60 kr. v bankovkách a 3 zl. 30 kr. v stříbrných dvacetníkách. Toto poslední nám jest důkazem, že mnohý z přispěvatelů, nadchnut láskou vlasteneckou, poslední svůj stříbrňáček, dárek snad milé matičky, z dlouholeté skrytosti vytáhl, aby jej položil na oltář vlastenecké obětavosti. Zakládali jsme si vždy na vlasteneckém citu našeho nižšího du-

*) Zasláných nám 100 zl. uložili sme prozatím do zdejší spořitelny; tak naložíme i s jinými příspěvky, které nám zaslány budou před sejitím se řádného komité.

chovenstva a nyní máme opět dojímavý důkaz, že jsme se nemýlili. —

Již druhý den otiskly N. L. dne 4. února tyto řádky v čele domácích zpráv:

Dostali jsme dnes následující přepis:

Pane redaktore!

Bůh a vlast jest naším heslem. Pročež povzbuzení příkladem neznámého, dvojctihodného p. kaplana, jenž dle čísla 31. »Nár. L.« na zřízení akademie české 100 zl. obětoval, věnujeme k tomutéž účelu i my každý po 40 zl., tedy v celku 80 zl. r. č., podotýkajíce, že peníze tyto k požádání řádného výboru ihned odešleme. Zaražením ústavu toho byl by dle našeho zdání výtečníkům našim: Jungmannovi, Hankovi, Klicperovi, Čelakovskému a jiným nejskvělejší pomník postaven. Více obětovati pro naše přespříliš skrovné příjmy jest nám nemožno. Avšak, žehná-li Bůh, i z nepatrného semene vyrůstá veliký strom. A o toto potřebné požehnání s hůry ku založení ústavu pro náš ubohý národ tak důležitého nepřestaneme při oběti mše sv. všemocného Boha prositi každodenně.

Z diecese Litoměřické, dne 2. února 1861.

— *n*, farář.

— *l*, kaplan.

Nár. Listy 6. března 1861 v Domácích zprávách píše: Dostali jsme následující dopis:

Z Teplé.

»Duch arciotcův v zázračné své síle
ožívuje vše vlasti končiny,
Radostně zní tu: Vstalť jest této chvíle!
Z úst obětníkův, v chrámě otčiny.«

Jablonský.

Ano, vzalť jest národ této chvíle, a odevšad hrnou se valné dary synů věrných, by srdečného brali podílu na slavnosti jeho vzkříšení. A tu i my spěcháme k Vám, maličké jen nesouce zrno, 10 zl. r. č. na zřízení »českoslovanské akademie«; kojíme však se naději, že v úrodnou padne půdu a v brzce v košatý vyvine se strom.

Bůh žehnej vznešené myšlence nejmenovaného Velebníčka, a kdyby tato uskutečnit se nedala, račte dle příkladu milených bratří našich Budějovických tento dárek přiložit k oněm, jež určeny jsou na nadaci Vaceslaviče Hanky.*

Dne 1. března 1861.

Čeští Bohoslovci studující nyní v Teplé.

K těmto dopisům netřeba žádného komentáře. Co se s dotyčnými penězi oněch nadšených národovců stalo, povědět nemůžeme, ale snad se nám tak podaří zjistiti dalším pátráním, jakož i jak pohřbena byla myšlenka tak vznešená. Po 30 letech uskutečnil milionář Hlávka ústav, ku kterému základ položil chudý český kaplan.

Matka.

„Příběh ze života lidového. Polsky napsal Sewer (Ignac Maciejowski), přeložil FR. WOLF, tarář v K. Lhotě.

(Pokračování.)

Magda s rancem na zádech šla stále po dlouhé silnici. Stesk po dětech pobádal ji, radost ze získaných dvou stříbrných zlatníků jí hýbala srdcem. Ráda by před nocí došla do Limanova, aby při denním světle prohlédla a smluvila boty.

»Jak oni mne již vyhlízejí! můj ty Bože jediný! Starší, jako starší, silný to chlapec, ale Vladík, moje děcko milované! Ráda bych již byla pod klášterem! Budu, ale zítra tímto časem. I za to třeba děkovati Bohu. Ale toužila jsem, toužila po dětech, že jsem v noci spáti nemohla!«

Šla stále; slunce sklánělo se dolů a růžovělo svět. Sníh i lesy na horách třásly se v červené záři. Žena zahleděla se do kule ohnivé s pocitem obdivu, strachu i vzrušení. Červená koule zapadala v neznámý prostor na konci světa, mlčící, a ač ohnívá, nepálila, chlad šel od ní, vítr vál a hučel žalostně. Šla stále, koule temnila, schovávajíc se jakoby v nesmírnou vodu, již do polovice zmizela, nedlouho bylo toliko viděti okraj, až celá utonula . . . Hvězdy vysypaly se na nebe, vesele mrkaly, ač vítr hučel od západu.

Žena se zastavila, zvedla hlavu do výše, rozhlédla se. Červánky zmizely, sníh jiskřil, hvězdy rozzářené mrkaly.

»Pán Bůh zhasil slunko, rozsvítil hvězdy a znova je jasno, ač jen tolik, že je cestu viděti. Bůh svítí matkám, které jdou ke svým dětem.«

Unavená šla, zrychlujíc krok. Ačkoli cítila, že slábne, nešla pomaleji. Dělal se jí horko, vítr sháněl ji s cesty, šla stále, otírajíc si pot s čela konci svázané plachty. — Přece jde ke svým dětem! . . . Mysl její, vzdělaná životy svatých, naplnila ji věrou v pomoc a milosrdenství Boží.

»Kdyby věděl« — myslila o Bohu — »že toho nedokáží, tak by mne neposílal ze světlice, ale On ví, že to dokáží, a vyprovází mne po svých cestách, a že slábnu, to že jsem ženská a ne muž. Můj by již byl v Limanově, ale já dojdu sotva za hodinu, ale vím, že dojdu a ničeho se nebojím.«

Zadusalo na silnici, ohlédla se, leč nic nebylo viděti, ale dusot rostl.

»Nějaký kůň, anebo jeho duch uhání s větrem po poli, a co mi udělá?« Ohlédla se přeci po druhé a zastavila se.

Kůň bílý jako sníh, supající vztekle, letěl po silnici, pára mu šla z huby, na koni černý jezdec; ustoupila s cesty, požehnala se a oněměla z hrůzy, dívala se: Bílý kůň a černý jezdec letěli, země duněla, chumáč sněhu od kopyt koňových udeřil ji do hlavy, přeletěli! Bílý kůň rozplynul se ve sněhu, jezdec jako černá koule, mihal se jí před očima, leč i on zmizel, země temně duněla, i znovu nastalo ticho . . . Hvězdy na nebi vesele mrkaly, sníh jiskřil.

„Co to?“ — šeptala. — »A Slovo Tělem učiněno jest! Bože velký! Co to takového?“

Odpověděl jí vítr, huče žalostně.

»Přeletěl a ani na mne nepohléd. Ale proč by hleděl na ubohou matku, která jde ke svým dětem. S matkou, která jde ke svým dětem, jest Bůh! Snad hnal se za nějakou duší, která mu podepsala úpis na pytel zlata. Na matku nepohléd, neboť ví, že s ní je Bůh! Kůň toliko mi hodil na hlavu chumáč sněhu od kopyt, ale lehonce, abych věděla, že kůň byl skutečný. Ačkoli se mi zdá, že měl bílá křídla na prsech, a jezdci svítily v očích zapálené plaménky, byl nějak lehký, slabý, jakoby uvitý ze mlhy a sitiny. Slyšela jsem, zasmál se; ten dusot a kvap, až mráz přešel. A ještě více jsem seslábla od toho smíchu ze strachu, obyčejně, jako když zlo kolem člověka přeletí . . .«

Zdaleka nepatrně zazářilo bledé světlo z městečka.

»Limanov«, — zvolala — »svítí a přitahuje, ale jaký ještě veliký kus cesty, a nohy těžké jako klády, a záda od tíže bolí, a jíst se chce, síly klesly.

Usedla na nasypaném kamení, spustila ranec s ramen, nohy natáhla. Opanovala ji rozkoš odpočinku. Vdechovala ji do sebe zároveň se studeným vzduchem, který ji ochlazoval. Ze zadržání vzala ovesnou placku a jedla ji s chutí člověka cestou unaveného.

„Není více než dvě hodiny do západu slunce, za půl hodiny budu ve městě a zajdu si na chvíli, vyřídím všecko a hned po půlnoci dále na cestu!“

S počátku jedla dychtivě a rychle, leč každým okamžikem volněji. Zády opřela se o uzel, oči zavřela, placka vypadla jí z ruky, usnula s chutí a tvrdě. Zdálo se jí, že Vladánek k ní natahoval své ruce; ona ho uchopila, posadila ho na kolena, a on jí šeptal do ucha, čím bude, jak moudrým bude, hvězdy spočítá a nekonečnost moci Boží najde. Vinula se k němu, neboť jí chlad pronikal.

»Matko!« — houklo jí nad hlavou.

Rozevřela oči, vzchopila se ihned na nohy.

»Píti za mrazu; toť přeci strach, aby člověk živobytné neztratil, a beze zpovědi i duši nezmařil.«

»Pane, neměla jsem skleničky v ústech!«

»A jdete z města?«

„Do města právě!«

»Tak pozdě?«

»Veliký to kus cesty z Porebí!«

»Pravda, nesmírný kus!«

»Vyšla jsem po poledni právě, ale nyní nevím, kolik je hodin.«

»Šest musí býti.«

»A ráda bych ještě dnes chlápce koupila podrážky.«

»Tak pozdě?!«

Magda svázala na prsech konce plachty, a nemohouc se pozdvihnouti, natáhla ruku.

Muž v beraní čepici a dlouhém kožichu, vysokých botách, podal jí svoji a pozvedl ji. »Jste slabá, když takový ranec nemůžete pozdvihnouti.«

»Z unavenosti a ze spánku, ale chlad již mne začínal pronikati. Ranec neveliký, ale těžký.«

»Co je to?«

»Potrava pro děti!«

»Ve Sčičici?« — zvolal muž.

»Ovšem, u kněží Cisterciáků.«

»I můj je tam ve čtvrté.«

»A můj starší ve třetí.«

Muž se vesele zasmál.

»A odkud jste?«

»Ze Zalesí, jsem cesták na silnici. — Viděla jste tu chalupu za sochou a vedle se třemi velikými břízami?«

»Pamatuji se.«

»To je moje usedlost. Jak se to dobře shoduje, toť mi budete pozdravovati chlapce, jmenuje se Martin příjmením Banaš. Až se budete vraceti, tedy přijďte k nám na noc. Teplo, pokoj a teplá strava se najde. No, souhlasíte?«

»Děkuji, jistě přijdu, přenocuji, budu míti blíže domů.«

»Právě celou míli. Vyzvěďte, jak se učí, zda ho kněží chválí, zda je pilný, a čeho mu třeba?«

»Dovím se, a s chlapcem se potěším. Znáte město!«

»Jako vlastní kapsu. Přece každý týden chodím se hlásiti.«

Měli oba radost; muž, že našel ochotného posla k synovi, Magda, že je pod ochranou silného muže a známého ve městečku.

»Víte, možná, že svého chlapce přivezu na svátky domů, tak bych i vaše přibral.«

»Kdybyste to udělal, žehнала bych vám po celý život. Snáze by mi bylo na ty dvě míle poslati pro ně povoz.«

»Pěšky by přiklusali.«

»Mladší to nedokáže, je slaboučký, jako ke knížce stvořený.«

»Je podobný vám, neboť i vy jste slabá.«

»Jako dvě kapky vody. Tak se po mně vydařil, jako starší po otci.«

»A k čemu je myslíte obrátiti?«

»K tomu, co Pán Bůh dá, a co sami chtějí budou. Nechať jen mají vzdělání, tak se sami obrátí.«

»Ale moje žena si myslí a k Bohu se modlí, aby se jen stal knězem.«

»Já ne« — odpovídala Magda — »co Bůh dá a co chce, nebudu se stavěti vůli Boží naproti.«

Cesták pohlédl na ženu; získávala si u něho vážnosti svou rozhodností a rozumem. Šli chvíli zamyšlení.

»Milý příteli« — začala Magda — »nepřelétl kolem vás po silnici kůň, bílý jako sníh, a na něm černý jezdec?«

»Slyšel jsem ve světnici dusot a moje povídala: černý se rozehnal za duší.« Cesták se požeňnal a plivl za sebe.

»Viděla jsem ho,« — mluvila ustrašená Magda. — »Kůň, zdá mi se, měl křídla, z nozder šla mu pára, hustší než kouř, a »jemu« — bála se ho jmenovati — »na místo očí svítily uhličky.«

»A nic vám neudělal?«

»Se mnou je Bůh!« zvolala — »jdu ke svým dětem, ani vlas mi s hlavy nepadne. Pouze mne uhodil, abych na něj pamatovala, chumáčem sněhu od kopyt.«

»Moje, která často v noci nespí, nemůže se dosti napovídati, co se mnohdy děje před kuropěním na silnici. Jaké vytí, ječení, nářky, běhání, smíchy, je slyšeti, až vlasy na hlavě vstávají. Silnici si oblíbili, protože mají pěknou dráhu k běhání. Někdy i mne vzbudí. Slyším i já sem tam něco, ale nechci, aby mi to hlavy nepomátlo.«

»Je-li s vámi Bůh . . .« zašeptala Magda.

»Kdo ví, zda vždy? Někdy se člověk napije, potom zakleje a bez modlitby usne.«

»Pravda« — přisvědčila, hrdá, že ona ještě nikdy neusnula s kletbou na rtech.

U mýta byl hluk, vozy, dobytek i lidé čekali na zítřejší jarmark.

»Nepřeletěl tady?« zeptal se cesták.

»Jak by ne, vletěl jednou stranou u mýta a vyletěl druhou, jen dobytek zařičel žalostně.«

»Ale kde jste vy byli tehdy?«

»V krčmě.«

»Hleďte!« A na tom se to skončilo. Lidé neosmělili se mluvit hlasitě o zlém, aby ho nevyvolávali . . .

Cesták s Magdou šli zároveň do lékárny a tam za vejce utržili mravenčí líh a kočičího sádla dvě škatulky. Hotovost, jak počítala, zůstala pro ni. »Přidá se dětem« — těšila se.

Cesták pomohl koupiti podšití, a na noc doprovodil ji k ženě sluhy od okresní rady, jen když přeci něco za nocleh dá.

Magda vzdychnuvši, dala desetník, cesták dal druhý a za oba koupil kořalky.

»Řekl bych vám cosi.« — »Řekněte!«

»A neoklamete mne?« Žena pohlédla na něho s vážností.

»No, no, dejte pokoj, to jsem jen tak žertoval. Přece zažertovati se může!«

»No tak mluvte!« — odpověděla udobřená.

»Kdybyste mému Martinkovi donesla zlatku a řekla, že to je od otce. Donesete?« — chtěl dodat: »dáte?« — ale neodvážil se.

»Ale což o to, či je to nějaká tíže?« — odpověděla udivená. — »Zbudil jste mne snad ze smrtelného snu, pomohl jste v lékárně, doprovodil mne na nocleh a já bych vašemu dítěti nedonesla! Ale vždyť jsem matka a jdu ke svým dětem!«

»Pravda« — odpověděl cesták — »zlatka tíže nepřidá, a mužský je vždy hloupější nežli ženská!« Zasmál se hlasitě. —

Na noclehu u sluhových po kořalce vyčastovali jí zemáky, a Magda, jsouc ráda, že se jí jaksi dobře daří, začala vypravovat zázraky ze »Života svatých«, vyčtené z černé knihy.

Naslouchali jí s jakýmsi podivem a z něho vznikající úctou.

»Matko, odkud to všecko víte; bojte se Boha?!« — ptal se cesták.

»Z veliké a svaté knihy. Kniha ta jest od nepamětných časů v naší rodině. Jsem rozená Smerčinská, kteří asi první přišli na tyto strany s tou knihou.«

»Kdo vás naučil čísti?« ptala se sluhová, mrzutá, že jí přece říkají »paní« a bydlí v městě, a čísti se nenaučila

»Kdo mne naučil čísti?« — odpověděla Porebská, pozdvihujíc hlavu. »Nikdo, pouze ta černá kniha.«

»Jak to?« — ptali se zvědavě.

»Za mých mladých let povaloval se po chalupách starý slabikář. Teta moje sloužovala ve dvorech, dvakrát snad jela do Krakova a trochu se znala v knížkách; ona první mne naučila písmenám, a řekla, jak se skládají. Skládala jsem před ní asi pětkrát. Přišlo jaro, ale já vždycky vyhánějíc dobytek na pole, brala jsem si černou knihu spolu. Veliké jsou u nás pastviny, ač neúrodné, o škodu strach není, měla jsem čas, a zvědavost mne nesmírně trápila, co jest asi v té černé knize. Slabikuji, uvažuji, namáhám se, mořím se . . . S počátku šlo mi to nesmírně těžko, ale pomalu, jaksi se mi vyjasnilo, jak jsem si desetkrát jeden kousek opakovala.

Přišlo léto, a po polích začal se procházeti mladý vychovatel panicův. Neosmělila jsem se ho zeptati, ale stavěla jsem se mu vždy na oči s knížkou. Jednou, ale srdce mi tlouklo, přišel ke mně a ptal se na knížku. Ukázala jsem mu ji a řekla, že čtu a čtu, ale že mi to je nesmírně obtížno.

Sedl si při mně, rozevřel knížku a poručil čísti. Četla jsem, ukazoval, vykládal a jaksi mi najednou v hlavě rozsvítil.

Řekl, že přijde zítra. Čekala jsem, přišel a znovu ukazoval, přišel asi třikrát nebo čtyřikrát. Panstvo odjelo do lázní, on s nimi, a již ho oči moje neviděly. Ostatek jsem se sama naučila a dnes dovedu na kterékoli knížce.«

»I psáti umíte?« — zeptal se cesták.

»Nebyl nikdo, kdo by mi chtěl ukázati, a nebylo na čem. Víte, že za mého mládí ještě tabulky s písátky k nám nepřišly.«

»Do toho zapadlého koutu . . .« dodal cesták. »Ale i tak jste dokázala svoje.«

»Nikoli, toliko černá kniha dopomohla« — řekla sluhová.

»To ji také umím skoro z paměti.«

»Ale jiné, světské, nečítáte?«

»Ráda bych, člověk se někdy z dychtivosti bez mála zahubí, ale odkud je vzíti? Později až chlapci dorostou, tak mi budou z Krakova knížky přivážeti.«

»Do Krakova myslíte chlapce poslati na vysoké učení? Musíte býti velká paní, zámožná hospodyně?«

»Ne velká, ale doufající v milosrdenství Boží. A jak jsem slibovala Bohu před černou knihou, zavřenou kovovými sponami, že chci, aby moje děti vyrostly podobně oněm svatým, tak přemýšlím, namáhám se, jak mohu, a jdu za svým cílem. No, a nějak' mi Pán Bůh až posud žehná. Starší chlapec je zdravý, chytrý, učí se dobře a půjde dále. Ale mladší« — zarazila se.

»Mluvte, matko!« — naléhal cesták, jehož zvědavost byla vzbuzena.

»Mladšímu hledí cosi z očí. Nevím co, ale jakási tesknost — anebo milosrdenství. A takovou má mluvu krásnou, milou, ale smutný je pro něco, jakoby tesknil za oním světem, a očima jakoby se ptal: a proč, dušičky moje, proč jste mne s nebe přivedly do tohoto údolí?«

»Hleďte!« — šeptali posluchači.

»Velice se bojím, aby mi ho Pán Bůh nevzal ve svoji slávu, neboť jsem si nesmírně zamilovala toho chlapce. Když mne uchopí kolem krku a přivine se a počne se vyptávati, tak ač jsem i v letech a vím ne málo, co je na každé stránce v »Životech svatých«, přece někdy jsem hloupá a nedovedu mu odpovéditi.«

»A učí se?«

»A jak! — dobře již slabikoval, když z domu odcházel, dnes již musí pěkně čísti a jistě písmena píše.«

»A tak sama?« — začala sluhová, neboť i ona měla děti.

»Samotinká, jako ten prst. Muže mám dobrého, hospodaří, je opatrný, není piják. Ale, jako každý horal, rád by chlapce měl u sebe na pomoc.«

»I není divu,« — dodal cesták.

»A je to div snad, že vy svého posíláte na kněžství a ne za cestáka!? Tak i já své posílám« — odvětila se silou a rozhodností, nesouhlasící s její lahodnou povahou. — »Pastýři byli, ale stali se papeži, to jest náměstky Kristovými, neboť měli matky« — zvolala. — »Matky měli! Víte vy, co láska matčina dokáže, když pastýře posadí na trůn trůnů celého světa a řekne mu: buď nástupcem na zemi Krista, Boha věčného, kárej hříchy a konej milosrdenství pro maličké!«

Shromáždění nachýlili hlavy na znamení zbožnosti a zkroušenosti. Výmluvnost matčina a její láska k dětem budila v srdcích jejich obdiv nad její rozumem a úctou k její citům. Nastalo ticho, nikdo se neodvážil hlasu pozvednouti. Stydící se cesták mlčel. Sluhová záviděla výmluvnost vesnické ženě, leč ukláněla se před její moudrostí. Po dlouhé chvíli řekla Magda sluhové:

»Moje kmotro, chtěla bych ihned po půlnoci odejiti, na silnici jsem usnula nevědomky a snad sen ten byl by pro mne smrtelný, kdyby kmotr, poslaný od Anděla strážného mých dětí, mne nebyl zbudil.«

»Pravda«, přisvědčil cesták.

»Třeba se vyspati, abych znova se nezmohla.«

»Ó, ano, třeba se vyspati, nic tak neposílí, jako spánek. Prostru vám deku, na stůl dám podušky, přikryji kožíchem mu-

žovým, vyspíte se. A tu, vidíte, nad kamny jsou sirky, a v hrněčku v popelu mléko pro vás. Něco teplého vypítí na cestu je zdrávo.«

»Zaplať Bůh!« šeptala Magda dojatá.

»Já jdu na svoje místo« — řekl cesták — »na hoře, na seně u komína je teplo a ticho.«

Vzal stříbrný zlatník, podal ho ženě, a když ho přijala, políbil jí na znamení úcty ruku.

»Pamatujte si, poslední nocleh je u nás!« Odešel, věře v poctivost ženinu jako v evangelium.

Sluhová zhasla světlo. Magda uložila se na deku, přikryla kožichem, usnula, jsouc ráda, že má nocleh, i proto, že se mohla vyhovoreti a vědomostmi pochlubiti. Vědomosti milovala nadobyčejně.

Jitřenka zastala ji na silnici v širém poli. Osvěžená spánkem šla rázně.

Minula osmý sloup u cesty, psi zdáli štěkali, temnota řídla, i jakkoli slunko schované za mraky viděti nebylo, růžový pruh na východě a jasno mluvily, že jest a že vychází.

Větrem sehnané mraky rostly, skupily se a táhly pomalu na západ. Již přikryly polovici nebe, na kterém hvězdy bleďounké jedna po druhé hasly, až nastal den neveselý, za to mráz povolil, setmělo se vůkol, sníh pod nohama neskřípěl, vítr utonul v černých mracích, oteplilo se, pot krůpějemi zrosil čelo Magdino.

»Kéž by jen sníh nezačal padat, než dojdu k dětem. Za sněhem jde vánice, násepy a závěje, možno s očí ztratiti silnici, zapadnouti, děti sirotami učiniti a nedočkati se jejich rozumu. . .«

Mráz přeběhl jí po těle, pohlédla do dálky. Zdálo se, jakoby černý les sestupoval s hor. Mraky stále více přikrývaly zemi, nastalo ticho a spavno. Mlhy vystupovaly z ukrytých strží, ženouce se vzhůru, jako dýmy z komínů u chalup. Svět se zatemnil i mraky visící nad ním . . .

»Zdá mi se,« — šeptala Magda — »že jsem sama samotinká na tom velikém světě, vydaná osudu. Ale přece nejsem sama. O, ne sama; nade mnou je Bůh! On ví, že jdu k dětem svým, a nebojím se!«

Ohlédla se úzkostlivě.

»Kéž by jen sníh náhle nepřišel, cestu mi nezatarasil. Bože, Bože, smiluj se nade mnou!«

V tu chvíli bílé, veliké kusy sněhu se zakolísaly v povětří. —

»No, a co si pomohu!« zvolala — »Pán Bůh ví, co činí. Nemá mne jedinou na starosti. Ale i tak, jak bude chtíti, zachrání.«

Úvaha tato osvěžila ji na duchu. Slibovala si, že bude zápasiti do posledního dechu, a nedá se snadno přemoci neštěstí. — Popotáhla plachtu a přivázala si ji silně, šátek posunula do čela a zdvojnásobila krok.

»Půjdu, dokud nedostihnu na silnici hospodu, nebo první lepší chalupu. Vejdu do ní a přečkám sníh a po něm vánici.

Kdo chce z dětí udělati moudré lidi, ten mnoho musí! Kdyby to bylo snadno, všickni by byli moudří.«

Dělalo se stále temněji, stále tišeji, a stále větší sníh padal. Přesl ji mráz ze strachu, pohlédla před sebe, leč zrak její tonul v hustých kusech a v tomto šeru pochmurného dne beze slunce.

»A kam se poději, když nevidím ani krčmy před sebou, a o chalupě ani zmínky není? A co si počnu? Musím jít, až ztratím sílu nebo až se Bůh smiluje!«

Opanovala ji odevzdanost — ta síla v protivenstvích lidu našeho. Čekajíc, jak bude dále, šla s přimhouřenýma očima. Veliké kusy sněhu ji oslepovaly. Vešla do mlčícího lesa, mlha stála jako sloup, bylo spavno, pot splýval jí krůpějemi z pod šátku.

»Snad nyní vlk vyrazí a přepadne mne na cestě, nebo rys se stromu mi skočí na krk? . . Já chci dojít k dětem. ale Ty, Bože, snad chceš jinak, a třeba mi jich nesmírně jest líto, ať se děje svatá vůle Tvá!« Vzdechla, leč jaksi nevěřila, ani že jí vlk nebo rys přepadne. Aby Bůh na ni dopustil divoká zvířata za to, že ona chce dítě k Jeho slávě rozumnějším učiniti, to přece nemůže býti!

Rozesmála se tesklivě, síly ji opustily, sedla si na kamení a kousala chlebiček na cestě koupenny, a že jí žízeň trápila, dělala kuličky ze sněhu a kladla je do úst.

»Cesta je zavátá, sníh je sypký, a já mám ještě daleko do poloviny; samotinká na těch velikých lánech jako ubohý červíček. Ale i nad červíčkem jako nad bohatým stejně jedna jest ochrana. Nezhynu ani já!«

Stáhla konce plachty, svázala do uzlu, popošla. Nohy jí zůstávaly ve sněhu, nemohla si pospíšiti. Sotva ušla několik málo kroků, zastavila se, odpočívala. Napínala sluch — nikdo, zarážející pusto a zarážející ticho. Sníh padal a kladl se tichounko, jakoby uspával, že až strach ji pojímal.

Šla dále, ale jaksi se jí v očích temnilo, hlava se jí motala, a stěží lapala do prsou dech.

»Bojte se Boha! Což to je již poslední moje hodina a děti nevidím?«

Padla prudce na kolena a vztáhla ruce.

»Zachraň«, — volala — »Veliký a Mocný, zachraň, nedělej moje děti sirotami! Zachraň, vždyť Jméno Tvoje svět celý milosrdenstvím zahrnuje!« Vstala a zvolna kráčela dále.

»Ale jestli nechce, ale jestli nemůže, ale je-li jiné předurčení?« — uvažovala a mráz ji ze strachu a slabosti přecházel. Sotva ušla několik kroků, odpočívala na kamenech, ale oči vytřešťovala, aby spánek na ni nepřišel, neboť spánek na mraze při únavě — smrt.

»Nohy jsou silné, půjdou samy, jen aby oči mi nezakalila temnost, a hlava aby se mi nezamotala. Nohy půjdou samy,« — těšila se — »já je znám, jen aby věděly kam.«

»Matko! . . .«

Zatřásla se po celém těle.

»Ale ustupte, nebo vás kůň ojí udeří.«

Magda odskočila.

»Pochválen buď Pán Ježíš!«

»Na věky! Kam Pán Bůh vás provází v takový čas?

»Do ščírického kláštera ke chlapcům s potravou.«

»A takový čas jste si vybrala?«

»Včera přece bylo krásně.«

Muž ve vysokých botách, velkém kožichu a beranici na hlavě, zadržel koníka černého jako smola. Sáňky byly malé, leč Magda mohla se v nich směstnati. Hleděla na ně litostivě a žádostivě.

»A vy, hospodáři, kam pak?« ptala se.

»Také do kláštera.«

»Jedna cesta« — zvolala.

»Ano, ano; jedna a tatáž, pouze dlouhá.«

»Zkrátí se ve dvou,« — řekla, — »a zač byste mne chtěl vzít na sáňky?«

»Za zlatku!«

»Boha nemáte v srdci! — Za zlatku? Což jedete zvláště?«

»Kdo má chlapce v klášteře, ten také může platit!«

»Ale nevíte, s jakými oběti je tam mám, — od úst si bereme, aby jen bylo pro ně.«

»Pro marnivost!« — zvolal — »Znám já vás, ženské, abyste měly ze synů pány, duši byste daly ďáblu! Ho, ho, marnivost nejvíce ženy bodá.«

»Co vy nemluvíte!« — odvětila uleknutá — »mám ráda své děti!«

»Ale sebe nejvíce!«

»Ne« — zvolala — »vždyť bych život za ně dala!«

»Abyste jen svou provedla!«

Magda byla rozrušená. Muž nasadil jí pod lebku pochybnosti, se kterými nevěděla, co udělati.

»Chcete desetník do nejbližší hospody? Tam si odpočinu, posílím se a sama půjdu dál. Třeba šla tři dny, raději půjdu, než peníze pro děti ušetřené vyhazovati.«

»Do první hospody si sedněte!« Poposedl, upravil sedadlo; Magda složila uzel do noh; usedla si, oddechla, udělalo se jí příjemno, milo. Nohy se jí třásly při odpočinku, usmívala se.

»Milé je to?« ptal se muž.

»O, milé, milé« — odvětila, — »nohy necítím, třesou se mi z radosti«

»Já to znám« — hovořil — »Sloužil jsem u vojska, byl jsem třikráte v Americe, kopal jsem uhlí, tak vím, co je namáhání, ale ovšem také vím, co je odpočinek.«

»Švihl bičem; černý koník vesele frkaje, dal se do bystrého klusu, tím spíše, že cesta se otáčela pozvolna do údolí.

Oba umkli. Muž přemýšlel o svých zájmech, Magda zahlobovala se do sebe, zpytující vlastní svědomí, jak mnoho jí marnivost vedla k tomu, aby děti poslala na studie.

»Ne, ne marnivost« — odpovídala si — »neboť bych jim krve ze srdce vycedila. Ne marnivost, neboť sil ni života svého

nešetřím . . . Ne marnivost? Ale zároveň nechtělas, aby byli pány, aby nechodili v opánkách, aby měli úctu a vážnost u lidí? Nejednou jsi si pomyslíla, že by ti bylo milo, kdyby si lidé ukazovali na tvoje děti prsty a říkali: hleďte, Porebčáci jdou, synové Magdini, ona jich tak vychovala, ona sama svými desíti prsty! Snad i to je marnivost, ale hřích takový Pán Bůh odpustí.«

»Což spíte, matko, že máte ústa tak zašitá?«

»Kde pak, pátrala jsem ve svědomí svém a ptala se ho, co mne vede k tomu, abych z dětí lidí udělala.«

»Pány« — opravil muž.

»A třeba« — odvětila Magda.

»No a co povídalo?«

»Že marnivost mateřská a láska mateřská jest jedno.« —

»No, to, ale tam v hloubí marnivost, ač nyní spí, vyjde a řekne: Zdálo se ti, hloupá, že to láska, ale já čekala, až vyrostou. Oni vyrostli, i já jsem vyrostla, a směji se ti do očí.«

»Ať jen děti stanou se řádnými lidmi, mohu se smáti.«

»Za pány, povídám vám, kmotro, za pány je vychováváte, vždyť přeci možno býti řádným člověkem při pluhu i s kosou v ruce.«

Magda nikdy neslyšela takovéto řeči z úst sedlákových. Pohlédla na něho. Byl bledý, ale oči měl černé jako uhlé.

»Snad to je »zlý«, aby pokoušel?« zatřásla se. — »Nepřejel jste včera v ten čas na bílém koni do Rimanova?«

»Ale snad přejel« — odpověděl vesele.

»No, tož zastavte, slezu a půjdu sama.«

»Proč pak?«

»Bojím se vás!«

»Máte mne za ďábla . . . co?«

»Nepřivítal jste mne Kristem.«

»Vždyť ani vy ne.«

»Pokoušíte mne pýchou, jako ďábel Pána Boha!«

»Ale ďábel se nežehnal . . . hleďte« — muž sejmul čepici: »Ve Jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen. Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvět se Jméno Tvé!«

»No, tak děkuji vám« — přerušila ho upokojena — »Musíte býti světa znalý a proto i vaše řeč je jiná.«

»Světlem jsem se honil celé mládí!«

»I v knížkách se musíte znáti?«

»Tak něco, jak se to hodí.«

»Nač si marně hlavu lámati, zda z velké lásky k dětem, či jen z marnivosti mateřské, ale dělati své a jíti až na konec, když se začalo . . . a dost. Jednou bude márnivost pomáhati, tu zase láska mateřská, aby se dělalo své.«

»To i vám, kmotro, vidím, není knížka zázrakem.«

»No, na jedné stojí celý můj hloupý rozum.«

»Na jedné! a na které? . . .«

»Na »Životech Svatých«, napsal je kněz Petr Skarga.«

»Slyšel jsem o nich, ale neznám jich.«

„Odtamtud brala jsem já hloupá svoji moudrost a rozhodnutí, abych poslala chlapce do kláštera. Jinou neznám, ale moudřejší není.«

Muž nesměl odporovati, aby mu se saněk neutekla. Měl rád hovor, a tedy pohlédl přívětivě na ženu. Rovněž mu šlo o vyčastování.

»Máte pravdu,« — řekl — »Pro nás není mudrování, lépe dělati své!«

»Lépe« — zvolala Magda — »tisíckrát lépe . . .“

»Konečně si porozuměli.

»Proč pak, dovoleno-li věděti, vy jedete do kláštera?

»Stromy v lese od kněží koupiti.«

»Na dříví stavební?«

»Nač se dá. Ušetřilo se několik krejcarů, nač mají darmo ležeti!«

Magda vzdychla. »Kdybych já tak měla, věděla bych, co s nimi dělati.«

»Vstrčila byste je dětem, aby se za vás potom, až dorostou, styděly. Taková tady je náhrada.«

»Moje ne, moje ne!« — zvolala — »moje jsou vděčné, přítulné.«

»Ale já svému, jak skončí šest tříd měšťanských v Tarnově, dám vysoké boty, kožich a sekeru do ruky. Ať pracuje, jako jeho otec, pak si bude vážit i práce otcovy i otce a jím vydělaného groše!«

»Vy jste něce jiného; vy na to stačíte, vy jste jistě boháč; kupujete stromy, řemeslo máte k ruce, ale já jsem chudá, i můj je chudý i děti chudé, na vlastních nohách musí jíti! . . . A půjdou; jen aby předržely první léta, aby se tolik naučily, aby mohly druhé vyučovati. Já tomu rozumím, neboť ani já, kdybych jen měla tolik, nikdy bych je nepustila do města. Ať se naučí, co se dá, jen co je možno, a vrátí se do mého. Ale když to svoje je malé, nepatrné, chudé a studené. . .«

»Na horách nesmí se spoíhati člověk na půdu, pouze z lesa žítí a podnikati.«

»Pravda, ale na podniky je třeba peněz, mnoho peněz. A když nejsou, musí se hladem skomíratí a dobývati si perem ve městě kousek chleba.« Vzdychla si.

»Ať jedou do Ameriky pro peníze, jako já! Tři léta pod zemí jsem kopal uhlí, ušetřil jsem a vrátil jsem se.«

»I do Ameriky třeba mítí peněz,« odvětila Magda — »a k tomu i zdraví a sílu. Chlapci při knížkách, při skrovné stravě nenabudou té síly, které je třeba k těžké práci.«

»A třeba celý život perem po papíře jezdití« . . . dokončil muž.

Magda si vzdychla po druhé, dodávajíc v duchu: jen když budou moudří a bohobojní, jako ti, kteří vylíčení jsou v knize zavřené železnými sponami.

Mlčeli oba, koník běžel rychle, a že nastávala odleva, pára z něho šla; mlha valila se z lesa a vyhlížela zvědavě na silnici, v hlubině lesa ukryté vrány krákoraly radostně. Stromy sněhem

sbělalé nahýbaly větve, jakoby se klonily na uvítání. Dělal se teplo a zároveň veselo. Příroda se trásla ve svém spánku nadějí na probuzení, sníh přestal padat, ale páry do výše vystupující padaly krůpějemi dešťovými na zem.

»Je teplo,« řekl muž.

»Jaké je vaše jméno?« ptala se žena.

»Pavel« — odpověděl — »Víte co, matko!« hovořil dále — »vezměte opratě a bič, já si trochu zdřímnu. Vyjel jsem před půlnocí, mrazí mne, oči samy se zavírají.«

Magda vzala opratě i bič. Pavel schoulil se v klubko, hlavu opřel o sedadlo a v tu chvíli usnul.

»Nyní jsem jista, že mne Bůh provází, neboť mi poslal sánky na cestu, koníka i dobrého muže. Zaveze mne do svého kláštera, a ještě dnes uvidím svoje děti.«

Srdce se jí radostně zachvělo. »Ale bylo mi krušně, nohy se mi pletly, a hlava klesala. Do té chvíle bych ležela na sněhu. Strašno pomysleti! Ale nyní si jedu jako paní, koník běží přede mnou a sánky za ním, já na nich! . . . Zda také děti tuší, že matka je tak blízko? Bude to radost, ale největší v matčině srdci!«

Švihla bičem, koník zafrkal a běžel klusem. Stromy řídly, cesta se šířila, stále více zamlženého nebe bylo viděti a dělalo se jasněji. Muž spal, radost matčina rostla, koník frkal a zdálí krákoraly vrány.

Mezi stromy a mlhou náhle, jakoby z pod země, vyskočila a stanula před nimi hospoda, koník se ohlédl a zarazil. Magda se neodvážila Pavla probuditi. Koník sám se volně zatočil do černého vjezdu hospody a vejel. Magda slezla se saní, odpráhla koníka, uvázala ho u žlabu, hodila mu za žebřiny sena, které vzala ze sedadla sáněk, přikryla muže dekou a vešla do světnice. Žid se modlil, židovka dřímala ve výčepu.

»Pochválen buď . . .« řekla a zarazila se na chvíli.

»No, no; pochválen buď . . .« odpověděla židovka — »co pravíte?«

»Daleko je do kláštera?«

»Tři míle dobré selské, a panské čtyři.«

»Čtyři toliko míle dělí mne od dětí!« pomyslila si.

»Moje hospodyňko, nemohla byste mi uvařiti mléka čtvrtku, máte chleba? ale ne, placku?«

»Všecko bude, ale napřed se napijte kořalky.«

»Kořalku bude píti hospodář, přijde ihned.«

Židovka odešla ke kamnům, Magda složila ranec na lavici, opřela ho o stěnu a chodila po světnici, aby narovнала nohy a se vzpružila. Každou chvíli nahlížela do stáje, aby viděla, co se děje s Pavlem a koněm.

Vřelé mléko kouřilo se na misce, vedle ležela čtvrt bochánka chleba, slina šla do úst. Žena přiskočila k saňkám.

»Hospodáři, snad jste se již vyspal, koník snědl seno a ohlíží se po ovsu, ve světnici čeká horké mléko.«

Pavel protřel oči a vzchopil se.

»Děkuji vám, že jste mne nechala zdřímnouti a sama vše řídila. Řádná jste ženská.« Vzal se sedadla pytlík s připraveným obrokem a vysypal ho do žlabu.

»V hospodě se napili kořalky a zasedli ke snídani. Cizinec se smál, vyprávěl příběhy, s židovkou žertoval, s židem mluvil o politice. Byl vesel, křepký a čilý.

»Víte, matko, co vám povím« — obrátil se k Magdě — »pospěte si i vy, spánek nesmírně posílí, neboť, až se uvidíte s dětmi, nebude konce řečem.«

»Ale neujedete mi?« — ptala se úzkostlivě.

»Proč pak? Zaplatila jste snídání, a přece na cestě je veseleji ve dvou. Tíže veliké nepřidáte.«

»Spěte, matko, já vás zbudím, kdyby snad hospodář chtěl utíkati« — řekla vesele židovka.

»Spěte, spěte, my se zatím tady pobavíme s hospodskou!«

»O, hned, právě« — odpověděla, krčíc rameny. — »Muž je nedaleko, ve druhé světnici.«

Zasmáli se. Magda se položila na lavici, opřela hlavu o ranec a usnula. Zdálo se jí o dětech. Vladek natahoval po ní ruku a říkal: »Matičko, já se za tebe nebudu stydět, až vyrostu a stanu se učeným.«

Vyjeli v poledne. Koník nakrmený bystře běžel a vesele frkal. Na sánkách seděla schoulená Magda, vedle ní cizinec, plný odvahy a životní rozhodnosti.

»Vypravujte zázraky z té vaší knihy »Život svatých«, tak se nám cesta zkrátí a člověk se leccos doví a naučí.«

Magda ráda vypravovala, a velikou knihu, zavřenou spouštinami, uměla téměř z paměti.

Vyprávěla o veliké síle vůle, o strašlivých pokušeních, vítězství nad zlem a velikém milosrdenství, příběhy zajímavé a dlouhé, a koník běžel klusem, hory se rozestupovaly, lesy zůstaly na horách a mlhy odešly za nimi. Vyskytly se nové obzory, široké svahy polí, pokrytých sněhem, a prostřed nich šla cesta široká, mizící v mlze. Toliko oni dva byli na tom širém prostranství, a s nimi šly podivuhodné, zázračné příběhy lidské síly, plynoucí z horoucí víry.

Náhle muž napjal zrak, přikládaje dlaň k čelu. »Věže!« — zvolal.

Magda se zatřásla radostně, cosi ji sevřelo hrdlo. »Klášterní?«

»Hleďte přeci, dvě, jedna vedle druhé.«

Slunko zazářilo na západě za rudými mraky, věže vyskočily. Slunko zapadlo, věže utonuly v modravé mlze, smutno se udělalo bez nich v srdci obou. Nebe se zatemnilo, od východu letěl mrak, vítr na hoře rozehnal mraky, žena je nad hory a lesy. Šedivé kusy sněhu spadly s nebe, a odkryly modrý temný plášť, posetý hvězdami. Sníh začal skřípáti koni pod kopyty, mráz nastával tiše, bera svět ve svou moc.

»Věže zmizely« — řekla Magda.

»Ale za to jsou blíže. Třeše se vám srdce, co?«

»Materské« — odpověděla.

Obrátil koníka na levo, projeli úvozem, a na návrší okázala se bleďá zář z vísky a z budov klášterních.

»Což, daleko? A neděkujete Pánu Bohu, že jste mne na cestě potkala?«

»Mně se zdá, že vás Pán Bůh z domů poslal, abyste mne zachránil.«

»Matko, nechcete od Boha příliš mnoho?«

»Ne!« — zvolala, jakoby se bála, aby v ní nebyla zničena ta milovaná víra. — »Ne« — opakovala — »neboť veliké jest Jeho milosrdenství!«

Muž umkl, koník se pustil s kopce klusem, sních skřípal, rozjiskřené hvězdy mrkaly a z údolí ukazovala se červená světélka chalup i budov klášterních.

Veselo bylo v srdcích obou jedoucích, veseleji hleděli na svět, radost je hrála, netrpělivost běžela napřed.

Pavel zastavil koníka před branou klášterního nádvoří.

(Pokračování.)

Píseň po bitvě u Lipan.

(30. května 1434.)

Na Lipanské pláni
bojovníci leží,
na Lipanské pláni
plno krve svěží.

Krve plná půda,
až ji země nechce
— o jak se to zmírá
na té půdě těžce.

Ta krev, jež před chvílí
proti sobě vřela,
společně se mísí,
svorně leží těla.

Za co jsme se bili,
za co krvavěli,
za blud jenom, bratři
s krvavými čely!

— Česká lebka tvrdá,
česká ruka pádná,
nezchromí ji hned tak
cizí síla žádná.

Stará je to píseň,
zná ji každé dítě,
cvrliká ji cvrček
na mezi už v žitě.

Věčně stará pravda,
vítr už ji duje,
příklady se v paměť
stále opakuje.

Na leb českou mlat zas
česká zvihá ruka,
krev nám teče z řader,
že až srdce puká.

Pravda vždy jen jedna,
jedna pravda Boží
a lež jako saň je,
již se hlavy množí.

Pohádka už praví,
že saň mrtva klesla,
poctivost však reka
do království vzesla.

»Nebe, země zniknou,
slovo mé však zbude,
Pravda Moje věčná
věčně zářit bude.«

Za blud jsme se bili,
milé české děti,
porážky vždy vlastní
národ nejvíc světi.

Jarda Bráník.

Na svatého Řehoře.

Dokud nebyly vydány v minulém století nové školní zákony, bylo v Čechách obyčejem, že na den sv. Řehoře papeže, 12. března, na venkově sbírali žáci koledu pro svého učitele. Koleda tato nejdéle udržela se na Kutnohorsku; tam ještě před 30 lety v některých obcích chodili žáci po svatořehořské koledě.

Ke konci měsíce února vybral učitel šest větších a nadanějších žáků a rozdělil jim úlohy, jimž měli se dobře na paměť naučiti. Choditi »Řehořem« bylo pro žáky jakýmsi vyznamenáním. Mezitím, co žáci učili se koledě, sháněli si také potřebný ústroj, který sestával z vysoké, papírové koruny a ze šavle. Koruna přišla se na čepici, tak zvaný kašket; byla-li zhotovena z papíru zlatého, byla ozdobena křížky a hvězdami z papíru stříbrného nebo červeného; byla-li stříbrná, byly ozdoby na ní zlaté. Šavli zhotovil si dovednější žák sám; za nejlepší pokládala se šavle ze švestkového dřeva: byla pevná a pěkně červená; některý žák zaopatřil si i starou šavli vojenskou.

Odpoledne po vyučování pan učitel žáky »Řehoře« zkoušival a zpíval s nimi svatořehořskou píseň.

Na den sv. Řehoře ráno před vyučováním shromáždili se žáci, kteří měli sbírat koledu, ve škole. Na hlavách měli zlaté nebo stříbrné koruny, v půli těla přes kabát byli opásáni tatínkovým řemenem, za kterým vězela šavle bez pochvy a kalhoty byly zastrčeny do bot. K úplnému výstroji náležely ještě vousky, které každý »Řehoř« namaloval si buď leštídem na boty nebo sazemi pod nosem a na bradě. Pan učitel ještě jednou žáky vyzkoušel, potom dal jednomu, jenž byl náčelníkem ostatních, plechovou pokladničku, druhému, nejsilnějšímu, ruční košík pro vejce a třetímu velkou, kulatou tabatěrku se šňupavým tabákem. Který pak starý učitel tenkrát nešňupal? Napomenul žáky, aby dávali pozdravení, aby po cestě se nehádali a do sebe nestrkali, zvláště aby dali pozor na košík s vejci a konečně aby nepili kořalku. Toto poslední napomenutí bylo velmi důležité, neboť dokud žáci nepili kořalky, zachovali povinnou slušnost a dávali pozor na košík s vajíčky, jakmile však se napili, byl košík s vajíčky v nebezpečí. Stávalo se totiž, že některý hostinský nebo kupec kromě obvyklého podaru přidal »Řehořům« ještě sklenici sladké kořalky. Pokušení pro žáky bylo příliš silné, než aby pamatovali napomenutí pana učitele: s chutí se napili a když vyšli z teplé světnice na čerstvý vzduch, zakusili na sobě účinky alkoholu, kteréjevily se hádkou, nadávkami a byla-li při jarním tání půda rozmoklá a okluzká, což divu, že i některé vajíčko v košíku vzalo za své. To byl stín koledy svatořehořské, proto pan učitel napomínal žáky, aby nepili kořalky.

Žáci začali koledovati v nejbližším příbytku u školy a pak šli pořadem dům od domu.

Přišedše do světnice, pozdravili, postavili se u dveří do dvou řad a potom společně zpívali:

Učitele velkého, Řehoře svatého,
 my žáčkové oslavujem
 slavný svátek jeho.
 Kdo své dítky miluje,
 vede je k dobrému,
 ať ti syni jdou do školy,
 ať se učí tomu:
 nejprve Boha znáti,
 Stvořitele svého,
 víře vyučovati
 v Krista Syna Jeho.
 Kdo chce stálé radosti
 z dítek svých užití,
 má věk útlé mladosti
 záhy v cviku (nebo: v tahu) míti.
 Kriste, pro Tvé trýznění
 umučení svého,
 rač po smrti nás přivésti
 do království svého!

Když přezpívali, vystoupil první žák ze řady, šel ke stolu,
 postavil na něj pokladničku, vytasil šavli a přecházejí rychlým
 krokem po světnici, říkal:

Dnes svatého Řehoře,
 nemá tu být žádné hoře,
 kdo by nechtěl vesel býti,
 nesměl by svatého Řehoře ctíti.

Když odříkal, postavil se opět do řady a vystoupil druhý
 žák, jenž opět přecházel po světnici s vytasenou šavlí a říkal:

Hej, bratře, co to znamená,
 že my dnešního dne,
 jakožto zmužilí vojáci
 dům od domu chodíme?
 Ale, bratře, do školy jest dobře chodit;
 když pan kantor na mne škaredým okem koukne,
 ve mně hned strachem srdce bouchne.
 Já křičím: ouvej, ouvej!
 on praví: nic, jen kalhoty zouvej!

Potom zastrčil šavli za řemen, šel na své místo a vystoupil
 žák třetí:

My s bubny a veselostí
 svatému Řehoři k poctivosti,
 pod jeho regiment verbujeme,
 všelikým ctnostem vyučujeme,
 by se dali žáci verbovati,
 s námi do školy jíti.

Čtvrtý žák:

Metla jest zdravé koření
 pro dítky nevyčvičeny.
 Děti se ve škole trestají,
 rodiče se na to hněvají.

Strhnou ze školy žáka,
pak mají z něho vojáka.
Na vojně se musí jinak trestati,
lískovou holí proháněti,
až z toho děti někdy smrt mají,
na rodiče naříkají,
že je nevedli k dobrému,
že vzaly zlou odměnu.

Pátý žák postavil na stůl košík s vejci a chodě po světlici
prosil :

Já mládeneček košíček nosím,
a panímámu pěkně prosím,
by nám pár vajíček darovala
a můj košíček nafedrovala.

Konečně vystoupil šestý žák, jenž nosil kulatou tabatěrku
a měře světlici dlouhým krokem, odříkával :

Já vycházím naposledy,
nedivte se, že jsem bledý,
měl jsem velmi kyselé zelí
a tomu čočku s hrachem,
až na mně visí kůže strachem ;
k tomu masa kus,
jako má pan hospodář točící brus.

Když odříkal, nabídl hospodáři šnupec.

Hospodář i hospodyně žáky pochválili, že pěkně odříkávali
a pak je podarovali. Ve statcích dal hospodář do pokladničky
obyčejně stříbrný dvacetník a hospodyně do košíka čtyři vajíčka.
V chalupách dostávali žáci desetník, v barácích měděný čtyrák
a jedno nebo dvě vejce. Velikost daru neřídila se tak majetkem,
jako láskou a úctou k učitelům. Který hospodář chodíval za dětských
let za »Řehoře« a nyní posílal své děti do školy, dával podar
větší, než ten, kdo neměl dítek školou povinných nebo do konce
s panem učitelem v nepřátelství žil. Ale podar dal každý, již
proto, aby ho »Řehořové« nepomluvili a po vsi neroznesli.

Odpoledne vrátili se žáci z koledy do školy. Od mnohého
zpěvu a odříkávání koledy a od stálého přecházení z vytopených
světlic do studeného vzduchu venkovského byli celí ochraptělí.
Košík s vajíčky odevzdali paní učitelové a pokladničku s penězi
panu učitelovi. Pan učitel peníze spočítal a potom žáky odměnil,
obyčejně každého dvacetníkem. Druhého dne »Řehořové« na sebe
ve škole žalovali, kde který do druhu strčil, který po vsi křičel,
který první napil se v hospodě kořalky. Ale pan učitel byl
obyčejně k těmto žalobám hluchý ; na nejvýše řekl: »letos byl
jsi naposledy za Řehoře, na přes rok nepůjdeš.« Ale šel zase.

Tyto svatořehořské koledy vzaly za své po letech sedm-
desátých minulého století, přísným zakročením nových c. k.
školních inspektorů.

Frant. Pospíšil.

Metamorfosy v duši.

Co všecko může vzkličít v duši lidské!
Když probírám to, stanu užaslý,
jak jest vše barevné a romantické —
i vzpomínky, když touhy vyhasly . . .

Co duše snese štěstí, lásky, bolů
i palné něhy sladkých vzrušení,
a jak se zachví blaha na vrcholu,
když ze chvil svatých pije smíření!

Co květů vzrostlo v bujných duše luzích
a co jich žářem náhle povadlo,
a co kdy hrálo světlem ve illusích,
vše zachytlo mé duše zrcadlo . . .

A byť i duše v marných touhách prahla
a zaúpěla v ranách osudu,
a žalu divá bouře neobsáhla
ji bleskem smetla v pláč a do trudů, . . .

přec stále víc roste vzdorujíc všem strastem
víc žití rozumí a citům jeho snah,
nechť umdlévá ji kontrast za kontrastem,
přec sílí se v těch metamorfosách — —

Jos. E. Říha.

Podzim.

Nad lesy táhnou mračna v dál,
podivné světlo sejí;
tajemnou vlnou vítr vál,
sněti se sotva chvějí.

Podzimu z mraků padá tíž,
i dech ti úží v hrudi,
že v dumách zdviháš hlavu výš,
city se v srdci budí.

Cítíš tu mocnou Boží dlaň,
nad hlavou se ti chvěje,
jež řídí zem i nebes pláň;
dech Boží v tvář ti věje.

M. Lišková.

Bludy M. Jana Husi o církvi, zejména o papežství.

Píše P. ANT. REJZEK T. J.

(Pokračování.)

M. Jan Hus téměř slepě se chytal všeho, cokoliv směřovalo na potupu jeho matky, pravé církve katolické. Tak šel na lep valdenské sektě, která, ač původ její sahá do XIII. věku, vybájila si, že osvobozením křesťanstva roku 313 ode jha císařů pohanských sesvětačila prý církve katolická, a jenom Valdenští zůstali prý pravými křesťany. Pod jakýmsi vybájeným Lvem (Leonem) ve IV. věku dopřáno prý jim míti *čisté náboženství*; proto se nazývali *Leonisté*. Nihil novi sub sole. Jako všichni kacíři tvrdili o sobě, že výhradně oni jsou čisti v hájení pravdy náboženské, tak podobně i Valdenští; nebo kacíř jest z řeckého slova *Katharos*, což znamená tolik jako *čistý*. Odsoudili tudíž pravé křesťanství i s hlavou jeho sv. Silvestrem papežem i s prvním křesťanským císařem Konstantinem Velikým.

Blud tento převzal i M. J. Hus do svých kázání a spisů.

Na obranu pravdy křesťanské a obhájení Konstantina Vel. podává se několik slov o tak zvaném *Labarum Constantini Magni* neboli *o vítězství Konstantinově nad soupeřem Maxentiem*.*)

Jak křesťané tak pohané souvěcí připisovali vítězství nad Maxentiem, soupeřem Konstantinovým, mocnosti božské. Vítězný vůz Konstantinův u Kolossea v Římě má nápis: »Instinctu divinitatis« t. j. vnuknutím Božím. Z úst pohanských slavnostní proslov (panegyry) z r. 317 přednášený u přítomnosti císařského dvoru dí: »Již se zdálo, že rada lidská a prohlášení augurů našich Tebe zastraší, abys neodvážil se podniknouti tak nejistého — již veliká část vojevůdcův i vojska zastrašena jsouc nepřítelův znamení do budoucna, netajila se svými rozpaky, že není radno pustiti se do boje: než Bůh Tě, o veliký Konstantine, přiměl a Tobě tušiti dal, že nastala Římu chvíle rozhodná, doba osvobození. Není pochybnosti, že jsi s Božstvím samým ve styku meškal, které se Ti zjevilo. Nebo kdo jiný Tě k válce pobádal? Jdi, slyšel jsi, překroč Alpy, střetneš se s vojem nad 100.000 válečníků četnějším, ač ty sotva máš polovinu u vojště svém; ale vítězem budeš. A právě tím jsi dokázal, že nikoliv o své újmě jsi boj podstoupil, nýbrž nebe hlásalo takto předem, co se vyplniti mělo.« Vítězství se událo r. 313, ale v 9. roce po vítězství

*) Literatura o zjevení sv. Kříže císaři Konstantinovi Vel. a hlasu Kristově »V tomto znamení vítěziž« je přebohatá. Mimo podané již spisy str. 68. zejména prof. Grisara Soc. J., Die vorgeblichen Beweise gegen die Christlichkeit Constantins des Grossen, Zeitschrift für kathol. Theologie, Innsbruck, VI. Jahrgang 1882, str. 585—604 jsou: Raffaele Garruci Soc. J. Storia dell'arte cristiane nei primi otto secoli tom. VI.; proticírkevní: Victor Durny, La politique religieuse de Constantin, Paris, Revue archéologique 1882; soubor sv. Otců řeckých od Migne-a vydaných sv. CXXXVII., 321 a CXLIV, 1285, sv. Otců latinských sv. CXXIII, 92, pak nákladem Mansi-ovým vydaných sv. II, 603 a XIX, 642, které jednájí o otázce této; nad to píše Grauert, Hist. Jahrbuch der Goerresgesellschaft III, 3; IV, 45; V, 117; Doellinger Papstfabeln des Mittelalters, München 1863, 61; Hergenroether, Kirche u. Staat, Freiburg 1872, 333; Baronius, Annales ad ann. 324, n. 118 n. a ad ann. 1191, n. 52; Laacher Stimmen 1896, 224 n.; Couzard, Sainte Héléne. Paris 1911, 69 n.

I. P. 321 řeční pohan Nazar (Panegyry. c. 14) opět u přítomnosti císař. dvoru ve slavnostní náladě: »Svědectví vydává veškerá Gallie, že se objevily voje ujišťující, že Tobě na pomoc s nebe sestoupily. Jaká tudíž odvaha, jaká chrabrost uchvátila voje legií to nadzemských! Jejich štíty zářily, jejich zbraně oslňovaly nepřátelské vojsko. Slyšány byly i hlasy na vzájem se povzbuzující: Pojdme Konstantinu na pomoc! Spějme ke Konstantinovi!« Euseb, biskup (c. 27), pak vypravuje, jak Konstantin ve smrtelných úzkostech Krista se dovolává o pomoc, jehož v úctě choval už otec jeho Konstantius Chlorus a ještě více matka jeho sv. Helena. I vojínové Konstantinovi uzřeli na nebi znamení vítězné sv. Kříže, o čemž sdělují Porphyry, Optatian., Prudent., Gregor. Naz. a j.

Jisto jest, že měl Konstantin v boji proti Maxentiovi na svém labarum, hlavní to korouhvi válečné, znamení Spasitele a kříže, jímž svět vykoupil.

Sotva však osvobozena byla katolická církev a její apoštolská Stolica, takže křesťanstvo katolické a jeho duchovenstvo čili hierarchie nabyly svobody, už se namáhala hyena v sektě odpadlých Donatistů skrze biskupy arianské v Gallii vetřiti se ve přízeň císař. dvoru, aby rozhodl, kdo v Africe má právo na církevní statky, které byla katol. církev darem od svých dobrodinců obdržela.

Císař Konstantin ponechal rok biskupům samým pod dozorem apoštolské Stolicie, na níž zasedal tehdy papež sv. Melchiodes 313. Když však naň opět doléhali Donatisté, aby se vyjádřil a osobně ve při rozhodčím se stal, schválil rozsudek katol. biskupů ve shodě s apoštolskou Stolicí. Než upřiti nelze, že *učiněn byl začátek, kdy moc světská se odvážíla míchat se do záležitostí církevních.*

Donatio Constantini, t. j. domnělé darování Konstantina Vel. papeži Silvestru sv.

Podvržená pověstná listina tato byla pořizena ve středověku. Jedná hlavně o údělu, jehož prý se dostalo apoštolské Stolicie za papeže sv. Silvestra I. od prvního křesťanského císaře Konstantina Vel. V prvním díle jest vyznání víry, které činí Konstantin; načež se vykládá o něm, jak byl od papeže Silvestra I. zázračně na křesťanství obrácen, pokřtěn a z kožní nemoci vyléčen.

Hlavní věc jest v díle druhém. Konstantin přiznává tam prvenství (primat) církvi římské jakož i prvenství apoštolské Stolicie zřízené božskou pravomocí v katolické církvi, tak že všechny čtyři orientální patriarchaty jakož i veškerá církev západní římskému biskupu jsou podřízeny. U věcech víry a kultu vše závisí na papeži církve římsko-katolické. Lateranský chrám božského Spasitele s palácem císařským jakož i vatikánský chrám sv. Petra a za městem sv. Pavla v Římě staly se papežským vlastnictvím. Avšak i vezdejšími statky, praví darovací listina, papež budiž opatřen, tak aby měl nejen provincii římskou, města a provincie italské, nýbrž i právo na západní země. Konstantin opouští z té příčiny Řím, aby si vystavěl Řím Nový, Cařihrad, a vládl neobmezeně nad Východem, kdežto papež má i světskou mocí vlád-

nouti nad Západem. Plnost moci jeho světské čili suverenní důstojnost má přesahovati jistou měrou i moc císařovu. Na svědectví všeho toho sňal císař s hlavy své diadem (korunu zlatou, drahokamy posetou) a odevzdal jej Silvestrovi I., který ovšem ve skromnosti své na hlavu si jej vsaditi nedopustil. Za to přijal bílé Phrygium a nechal se obléci v císařské lorum, náchový totiž plášť a tuniku, přijal žezlo a kopí na znamení moci své, nařídív zároveň, aby při slavnostech vzdávána byla papeži císařská pocta. Též jeho nejbližším průvodčím má býti prokazována pocta jako císařskému průvodu z urozeného panstva; ani *praecedentes equites* neměli mu scházeti. Císař sám držel uzdu oří, na který vsedal papež a prokazoval mu službu stratora. Měla to býti světovláda pod nadvládou papežskou, tak že papež byl s mocí císařskou vladařem nade vším západem, mocnár světský jaksi jenom jeho místodržitelem.

Tato listina je padělaná, nepravá. Nepochází ani od císaře Konstantina ani od papeže, nýbrž od kohosi naprosto jiného; rovněž nenáleží IV. století, nýbrž IX.; ani také nepovstala v Římě, jak by se zdálo, nýbrž kdesi daleko od Říma bliže Paříže. Povstal ovšem veliký poplach mezi učenci historickými, kteří neunavnou snahou snažili se dokázati a také dokázali, že listina ta je padělek, stavší se napotom původem hněvu a zaští, jakým byli a jsou mnozí naplněni proti středověku. Při skladbě listiny použito bylo knih: *Vita Silvestri I.*, *Liber Pontificalis*, *Codex Carolinus*, *Codex Theodosianus*, jakož i znalosti dvorního života byzantského i u Franků obvyklého.

Nejdříve dovolávají se této věnovací listiny tři biskupové: Hinkmar, biskup remešský r. 882, bývalý mnich svatodivišský (St. Denis); Ado, arcibiskup viennský, ve své kronice k r. 869, a Aeneáš, biskup pařížský 869, ve spise *Adversus Graecos*. Badáním se přišlo na stopu, že v zemi Franků, nikoliv v Itálii, a ve prospěch Franků, nikoliv apoštolské Stolice, sosnována byla listina tato, velice pravděpodobně v klášteře sv. Diviše (St. Denis) blízko Paříže 840—850.

Jaké jsou *toho doklady*? Nejstarší spisy tohoto věnování nalezeny v zemi Franků, a původní v klášteře svatodivišském mezi jinými jedenácti rovněž padělanými listinami. Osmero výsad klášteru tomuto uštědřených obsahují také tyto tak zvané *Constitutiones Apostolicae*. Zde na zřejmém podkladě tohoto padělku vypracováno a dosaženo mnoho výsad falešných od krále Dagoberta, Chlodvíka II. a Karla Vel. V archivu kláštera svatodivišského nalezeny římsko-byzantské listiny výnosů císařských, papežské konstituce, Silvestrova legenda, *Liber Pontificalis*. Klášter sv. Silvestra v Římě byl spřízněn s klášteřem sv. Diviše. A mnoho ještě jiných důvodů bylo by lze uvést na důkaz podvrženosti listiny této.

Než přihlédněme již k účelu padělané listiny.

Právě tehdy byla na Západě koruna císařská ohrožována Východem, jakož primát papežský od Řeků byl napadán. Dvůr byzantský měl císařskou korunu Karla Vel. za neprávem uchvácenou a nazval ji »*usurpatio*«. Teprve r. 812 zove císař byzant-

ský Michal I. Karla Vel. císařem a králem. Ani syna Karlova Ludvíka Zbožného nechtěl Východ uznati za císaře r. 824, ani Ludvíka II. r. 871, kterého císař byzantský Basil I. nazval »usurpatorem«, protože se psal a nazýval »císařem římským«.

Papežové skutečně korunovali na císaře, na př. Lev III. Karla Vel., Štěpán V. Ludvíka Zbožného, korunou dle pověsti Konstantinovou, po jehož smrti papež tak si počínal, jako by vskutku od něho záviselo udělení koruny císařské a právo na trůn. A bylo tomu opravdu tak podle domnělého práva.

Aby se tudíž ustálily poměry a zásady ve příčině světovlády křesťanské na Západě proti Východu, je složena a podvržena tato věnovací listina Konstantinova na podkladě legendy o sv. Silvestru I., v níž se praví, že Konstantin Veliký sám se vzdal Západu, odebrav se na Východ do Cařihradu, a že papeži odevzdal nadvládu nad veškerým Západem. Aniž opomenuto jest přidati, že není záhodno, aby světský panovník sídlo své měl tam, kde sídlí hlava církve katolické: proto prý Karolingové zvolili sídlo své mimo Řím.

Účel tedy vydaného padětku tohoto spočívá mnohem více v politických poměrech mezi Franky a dvorem byzantským, nežli mezi Římem a hierarchií řeckou. Proto také papež Hadrian II. r. 870 v aktech oekumenického sněmu VIII. nečiní ani zmínky o listině této, až teprve Němec papež Lev IX. r. 1053 odvolává se úředně proti patriarchu Caerulariovi cařihradskému na listinu tuto. Také nečinili papežové nikdy nároků na Itálii Longobardům patřící, vyjma na Řím a vévodství římské, které obdrželi darem. Naopak právě papež Lev III. byl prvý, který korunovanému císaři Karlu Velikému vzdal hold. Papežové pak ovšem vystupují jako knížata církevní, jichž pravomoc duchovní sahá od jednoho konce světa až ke druhému, kdežto jejich světská moc byla vždy dosti obmezena.

Nepřátelé katolické církve vymstili se řádně za podvržení listiny této zejména na apoštolské Stolici, jako by ona byla složila listinu tuto, přivlastňujíc sobě prvenství, které jí nepatřilo. Jedni mají za to, a) že si padělek tento složila proti církvi řecké, aby zájmům svým dodala zdání práva; b) jiní myslí, že na této listině se zakládá primát apoštolské Stolice nad veškerou církví; c) že hierarchie římská s katolickým duchovenstvem vůbec baží po světských důstojnostech; d) konečně prý přece jen založiti království italské s papežem v čele měli v úmyslu, ti, kdož podvrhli věnovací listinu Konstantinovu; neboť prý se tak stalo v Římě mezi r. 752—774, dříve než Frankové říši svou založili. Z té příčiny prý už papež Hadrian I. v jednom listě na Karla Vel. dovolává se listiny této. (Jaffé, Monumenta Carol. Berol. 1867, n. 61, p. 199). Než list tento ničeho neobsahuje, co je v padětku. Papež Hadrian I. toliko se zmiňuje, že církev římská za mnohé věci povděčna jest Konstantinovi, protože jí zjednal svobodu, slávu a moc; pak se zmiňuje, jak následníci jeho obdařili apoštolskou Stolicí Tuscií, Spoletem, Beneventem, Korsikou a Sabinou, o čemž jsou v archivu lateranském listiny podnes uloženy. Žádá konečně, aby císař Karel dopomohl apoštolské

Stolici k tomu, co jí Longobardi svatokrádežně urvali. Podobným dopisem se obrátil i na císaře byzantského Konstantina VI. a císařovnu Irenu, aby vymohli vrácení církevního majetku v Dolní Itálii, který za Lva Isaurického byl uloupen: avšak ani zmínky není tam o »donatio Constantini Magni.«

Ze všeho jest patrné, že vlast padělané listiny, *Donatio Constantini není jiná leč ta, kterou mají Pseudoisidoriana Decretalia: klášter totiž svatodivíšský, St. Denis, nedaleko Paříže mezi r. 840—850*, a že byla zhotovena více ve prospěch Franků nežli apoštolské Stolice.

Není tudíž pravda, že důstojnost papežská má původ z výsady císaře Konstantina Velikého, ale primát čili prvenství pravomoci duchovní pochází přímo od zakladatele církve katolické, Pána a Spasitele našeho, právě tak, jako pravomoc k državě majetku pozemského.

Z té příčiny byli povinni papežové světský majetek hájiti jako *zboží církevní*, když dobrovolným darováním věřících přecházel v moc apoštolské Stolice. (Dokončení.)

Masarykova obrana Macharovy „Čítanky“.

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

(Dokončení.)

Veliká část lidí prý se s věrou a s církví rozešla. Ano i *ne!* Rozešla se na chvílku, na několik let, a dvou věcí nejhlavnějších nenalezla: 1. Jistoty, že nový vědecký názor odpadlicko-nevěrecký je pravdivý a vědecky správný. Kolik jest a bylo takových vychvalovaných vědeckých názorů? Kdo a na jak dlouho má nebo měl pravdu? Možno ze spisů Masarykových dodělati se *pevného* vědeckého protináboženského názoru světového? Vždyť prý p. Masaryk ani nechce býti protináboženským nebo nenáboženským, nýbrž jen protiřímským, ale přemílá všechny hlavní sloupy křesťanského náboženství, zamítáje nadpřirozené zjevení, božství Kristovo, zázraky atd. a tvrdí o protestantech, k nimž se matrikově přidal, že mají v Bibli »papírového papeže« atd. Jakým je tedy nábožníkem pak, když tolik věr zavrhl a té, které nyní matrikově se přidržuje, nevěří, »boha« pořád hledaje? Před 10 lety prorokoval dr. Herben v »Čase« po přednáškách Masarykových o náboženství — vyšly ve spisku »Boj o náboženství«, — jež velice rozvířily posluchače, že prý *musí se něco u nás s věrou státi*, a ejhle, nestalo se dosud nic, než že p. Masaryk zažívá a hledá »boha« dále! Takový mudrc a hyperkritik víry — a nenašel »boha« za 62 léta věku svého? Toť vyhlídí, jako by se Bůh panu hledajícímu ukázati nechtěl a o Masarykův zážitek nestál. — »Či snad hledá pan Masaryk »boha« nedbale a neuměle? O tak učeném a umíněném professoru, jakým je pan M., nesmíme se toho domýšleti. Každým způsobem je v tom nějaký žabí chloupek a chyba je na Pánu Bohu!

Moderním nevěrcům a odpadlíkům kdy podařilo se a jak ukáží vědě *světské* (o církvích a o víře zúmyslně nemluví), že víra, kterou opustili, nemá vědecké pravdy? Prožluklé »důvody« — zase jsme u nich! A přece rozumný člověk má právo žádati na každém odpadlíku tyto dvě základní věci: 1. čím jsi dokázal, že víra (církev), od níž jsi odpadl, jest nepravdiva, a 2. čím jsi dokázal, že nevěrecký systém, k němuž jsi se přidal, je vědecky správný? Všeobecné fráse, že víra nesrovnává se s pokrokem moderní vědy etc., bez podrobných důkazů i z vědy i z víry (jež se proti sobě *pravdivě* postaví a ne zkomoleně), jsou pouhou zástěrou, za niž se schovávají děti, ale ne opravdoví muži. Víc než několik frází všeobecných, vědecky i nábožensky neúplných a nesprávných odpadlíci proti víře a na svou omluvu dosud nesehnali. Všímám si toho léta právě u pana Masaryka, Kunte a Loskota. Tento pán hledí hlavně nepořádky církevního života zakrýti čili vyložiti stále nepokojné odpadlické srdce své, ač dobře ví, že i kdyby pravdivy byly stesky, jež vyhledává na *členech* církve (proč si nevšimá také dobrých stránek církve?), nezdůvodnil by tím *věroučně* (a o *to* jde) apostasii svou a neprokázal by chybou lidskou nepravdivosti věrecké. Potíže a námitky páně Kuntovy proti víře, na př. o nejsv. Trojici, o nejsv. Svátosti, o původu náboženství atd. najdete v každé katolické dogmatice vědecké vyloženy a vyvráceny. Mnohdy jsou vaše námitky, pane Kunte, jen pouhé záměny těžkých pojmů, nedostatečná znalost dogmatu a neúplné pochopení *jeho pravého církevního smyslu!* Panu Masarykovi dokázáno ze spisů jeho, že nezná základních nauk církve katolické, zvláště učení o církevní neomylnosti (proti níž i margarinem »Naše Doba« bojovala), ba ani formálního principu katolicismu. Nedivno, že lidé za takových podmínek zjevných (vedle nich byly asi též tajné, vědou a svobodou přioděné) odpadávají. To docela je pochopitelné.

Proto také se stává, že když moderní odpadlíci a oprávcové náboženství všecku víru zavrhnli, církev zkritisovali a ztupili, samým světlem a pokrokem i vědou a humanitou se obsypávali, nikde ve *svých* nevěreckých soustavách klidu a jistoty nenalézají, ale věčně nespokojení a podráždění znova novoty hledají, vymýšlejí, formulují, analysují, až konečně buď v zapomenutí a nevšímavost u svých upadají, neb bídně hynou sami v sobě trapnou nejistotou a výčitkami svědomí, neb i zpět ke ztupené jim víře kajicně se vracejí. Tato životní zkušenost mluví víc, než všechny filosofie a »vědecké« theorie — mluví pro víru!

Proč prý neškrtneme z matrik lidí, kteří nevěří a jen formálně církvi náležejí? Protože toho není třeba. Větev nalomená a suchá odpadne sama. Nač se s ní dít a nač ji odhazovat, když to udělá při nejbližší bouře pouhý větřík? Hodný a charakterní člověk nečekává, až ho domácí pán z domu vyhodí, ale jde včas a dobrovolně sám a potichu, když ví, že tam nepatří. Proč této manýry občanské nezachovávají všelijací moderní odpadlíci náboženští? Proč nařikají, že jich církev mezi sebou trpí a že jich dosud z lůna svého nevyvrhla? Proč, když z církve jdou (poněvadž už *museli* jíti?), dělají rámus v novinách a na schůzích i ve spolcích, vykládajíce o církvi i její chybách a vychloubajíce se »cestami, kterými šli,« ač se jich veřejnost na to netázala? *Důvody* chceme, říkává pan Masaryk. Ejhle, zde má *důvody*: odpadlíci prozrazují nepokoj a vinu svědomí každou omluvou svého

roku a každou nadávkou na církev. Pravda a jistota mlčívají, dokud mluvití nemusejí; mluví-li však, činí tak mírně, věcně a skromně, tedy pravý opak moderních nevěrců a odpadlíků.

I ten důvod má církev, aby moderních »nevěrců« nevyhazovala ze svého lůna, že nevěrci moderní nebývají do opravdy tak nevěreckými, jakými se dělávají. — A potom: »Třtiny nalomené, nedolamuj,« radí Písmo. Mnohý z nevěrců moderních předstírá nevěru čili vědu proti víře jen na oko nebo pro nějakou osobní nepříjemnost, ale na dně v duši bývá věřícím, a když to přijde k smrti, docela se i vyzná, že je a je věřícím à la básník Sládek a Vrchlický z doby nejnovější. Nač tedy z církve vyhánět *takové* nevěrce, když si proti víře láteří z nerozumu nebo z podrážděnosti neb i z módy a časové deprese? Nechejte takového nevěrce v církvi: časem zmoudří, zastydí se a navrátí, proklínaje svůdce, kteří ho k nevěře neb k odpadlictví svedli.

Že moderní člověk nemůže a nechce věřit? Není divno! Vždyť se mu od pacholetství takměř, počínaje mnohdy již školou národní a konče střední nebo vysokou neb i bez škol novinami a spolky, divadlem a celou literaturou, ba i výtvarným uměním, a což nejzávažnějšího, hlavně nevěreckým a protináboženským praktickým životem skoro celého okolí násilně vytlouká víra náboženská z duše. Tolikerým útokům málo kdo odolá, zvláště když i vlastní hříšná přirozenost více ke zlému než k dobrému nabádá, čemuž nevěra advokáta dělává. Přistupuje i ten moment závažný, že dospívající člověk nemívá času, příležitosti a chuti, aby se vážně a hluboce zabýval otázkami náboženskými, proti nimž se občas nevěrecky útočí, tak že ani neví, čemu vlastně víra učí; proto věří překrouceným výmyslům nevěry o církvi etc. Ký potom div, že se víra v takovém člověku viklá, ochabuje a konečně i ztrácí. Nezapomínejme též, že mladý člověk nejen zpravidla nestuduje náležitě víry dle církevních pramenů vědeckých, ale on též neprostudoval a nepoznal náležitě věd, z nichž se na víru útočí a neví, zdaž skutečně jest vědeckým, co se proti víře namítá, či jen pouhou domněnkou, za vědu neprávem vydávanou. A tu takměř nutně a velmi snadno dává se moderní nedouk (ve vědě i ve víře) strhnouti běžným proudem nevěry, pochybovačství proti víře. Velice důležitó jest v těchto otázkách připomenouti, že víra vyžaduje vedle dobrého theoretického vzdělání náboženského také nábožensky praktického života i zvláštní nadpřirozené pomoci Boží, která rozum osvětluje a vůli podporuje, aby náboženské pravdy za své přijaly a je v praktickém životě úsilovně prováděly. — Kolik z těchto podmínek víry živé, uvědomělé a stálé, zachovává a hledí si osvojití moderní člověk, jenž »nevěří a věřiti nemůže«? Snad ani jediný! Potom ovšem výsledek nevěry, pochybovačství a odpadlictví dostaviti se musí! Výsledek ten věru není čestným ani vědeckým, a moderní nevěrecký člověk a jeho vychovatelé (také na universitách) neměli by výsledku toho na odiv stavěti, ale spíše želeť a o jeho odstranění se přičiňovati. Co z toho dosud u nás provedl oslavovaný prof. Masaryk? Nenapsal nikdy ničeho ani nepromluvil o víře, co vlastně dle víry správně nebylo, a nebil pak do toho jménem »vědy«, ačkoliv tomu církev dogmaticky tak neučí a věda také ne? A bylo vždy jen a pouze přesně vědeckým, co M. jménem vědy proti víře stavěl? Bylo vždy také humaním, co M. proti církvi katolické psal a mluvil — na příklad i v obraně Macharovy Čítanky? —!!

Kdyby do »moderní« vědy řezali universitní profesori, umělci a novináři, řečníci a spolkaři tak ostře a všude jen jediný rok, jak staletí bijí do víry, co by zbylo z »moderní« vědy (myslím té *nedokázané a jen ta se staví proti víře pravé!*), pokroku a svobody? Moderní člověk by jim za rok méně věřil, než věří nyní po tisíci letech církvi! Co to dokazuje? Přemýšlet a — domyslet.

Prosím o vysvětlení! Proč moderní přeštudovaný člověk, plný theoretické humanity a pokroku i svobody, jenž »věřit nechce a nemůže«, proč věří moderním pověrám kartářským, astrologickým a spiritickým rejdům, jež provádějí v hlavních městech hyperkulturní Evropy v tomto osvíceném XX. století všelijaké pařížské, berlínské a vídeňské i londýnské madámy? Proč i »Národní Listy« v Praze přinášejí podobné anoncy, a proč ani »Nár. Politika« nedostane za takové noticky od nevěřících vědců universitních jenerální pardus? Snad nejsou přemudrování učenci potajmu rádi, že i takové prostředky pomáhají moderním lidem, aby »nevěřili a věřiti nemohli?«

Připomínáme ještě dvou momentů z obrany Masarykovy. Prvý udál se na říšské radě. Když katolíci dokazovali, že Macharovy výrazy o Kristu jsou vyloženými urážkami, hájil Machara pan Masaryk proti katolíkům i tím, že prý Machar nepíše tak dle svého osobního názoru, ale v předpokladu, jak by se dnes Kristu dařilo, kdyby o Ném v táboře Jeho protivníků se psalo (dle »Obnovy«, »Čecha« a »Katol. Listů«, napsal Machar výslovně a lživě). Trefně na to odpovídal poslanec Šillinger a Valoušek: Výmluva ta nikterak Machara neочиšťuje, neboť: 1. Předně nikdo a nikdy v »Obnově« a katol. listech kterýchkoli tak potupně o Kristu nepsal a psati nebude; tak že je čirou lží a zlomyslností podstrkávat katolíkům takové urážky Krista. K sprosté urážce Kristovy osoby zmíněnými nadávkami Mach. Čítanky přistoupil tedy v tomto případě i sprostý předpoklad o katolických časopisech. Tato dvojí nectná komposice má Machara vědecky zachrániti? 2. Machar proto použil supposice, — že by prý se dnes tak o Kristu v klerikálním táboře psalo a mluvilo, jak v zabavené »Čítance« uvádí drze, — aby se touto pohodlnou vytáčkou osobní zodpovědnosti zbavil a zároveň právě tímto fingovaným předpokladem aby přece sprostotu tu vychrlil na Krista i na klerikály! Zde realistický účel posvěcoval tedy hanebné prostředky. — *A to se immunisuje zakročením Masarykovým?* Kdo je vlastně lepším — Machar či Masaryk? A za takové zjevné neforemné a formanské urážky, Macharem proti Kristu a katolíkům spáchané, dotíral prof. Masaryk na katol. poslance dra. Hrubana a spol., povídaje, že podali interpellaci, nemohouce posouditi umělecké úrovně literární Macharovy tvorby? Věru, kdyby se byli katolíci interpellanti oblekli do tógy macharovské uměleckosti a začali prof. Masaryka častovati literárními výrony protikřesťanskými z Macharovy »Čítanky«, věru že by si byl pan Masaryk párkrát v »Čase« i na říšské radě odpl. . . ., křiče, jak jsou katolíci nevzdělaně hrubí!

Druhý moment, jehož třeba si všimnouti, jest tento: »Čech« přináší 24. září roku 1912 delší lokálku (na str. 3) nadepsanou »Bartolomějská noc na obzoru.« V lokálce podává se výtah úvodníku Masarykova v »Čase«, kdež pražský mudrc-poslanec prorokuje o budoucích volbách do moravského zemského sněmu. Povídání Masarykovo je vlastně hodně hrubý výpad proti katol. poslanci a neunavnému organi-

satoru *Šrámkovi*, jehož podivuhodné práce celý náš pokrok židovsko-realistický právem se bojí. Proto se předpovídají Moravě »bartolomějské noci« etc. a na konec se přidává, že prý »Po sedmi letech« od napsání Macharových Pašijí P. Šrámek najednou pocítil, že v nich uražen Bůh a Ježíš Kristus. Po třech letech od vydání Čítanky Macharovy zpozoroval, že také katolický lid Moravský je uražen« etc. Odpovídáme: Prof. Masaryk se diví, že po sedmi a třech letech Šrámek zpozoroval a našel urážky Macharovy? A pan Masaryk urážek těch ani po těch letech nezpozoroval a nevidí jich ani teď, kdy je imunisoval a kdy výslovně upozorněn byl, že to urážky jsou? Což je p. Masaryk tak hrozně hluchým a slepým, on, jenž už dnes, tedy před více než »sedmi a třemi« měsíci prorokuje a vidí, co prý se na Moravě při volbách do sněmu zemského přihodí, jak tam krev poteče a bartolomějská noc nastane? Nemělo by se obrátiti na Masaryka, co M. napsal na adresu P. Šrámka: »V této zemi je dobře, býti drzým«? Také třeba připomenouti, že P. Šrámek postavil se proti Macharově »Čítance«, až byla *státní censurou konfiskována* pro zmíněné nadávky Kristu Pánu, a až Masaryk tyto nadávky censurevané imunisoval interpelací ve Vídni. Kdo z těchto dvou pánů jednal slušněji a spravedlivěji v zájmu vědy a napadených osob i pravdy? Za to, že v »klerikálním« Rakousku — jak Masarykův »Čas« psává — teprve až po sedmi letech státní censura zpozorovala v Macharově »Čítance« hrubé urážky Krista, a že pak teprve »Čítanku« zabavili, až její blásfemie byly rozšířeny ve *třech* nezabavených vydáních a mnoha tisících výtiscích po vlastech našich, za to věru P. Šrámek nemůže. Nač tedy pan Masaryk strká tuto okolnost na bedra P. Šrámka? Což neví pan Mas. že v Rakousku P. Šrámek není státním censorem? Neznamená tato taktika, hyzditi člověka nevinného a oklamávati nevědomých? — Mluvílo se též při obraně Macharovy »Čítanky« o svobodě tisku. Myslíme, že po hořejším výkladě našem netřeba vyvracetí fráze té. Slušný muž nemůže v nadávání spatřovati svobody, a nebude proto nikdy hájiti hrubostí jménem svobody, ale ohradí se proti nadávkařům, aby nebrali nadarmo jména vědy a nešpinili zločiny svými vznešené svobody. —

Doufáme, že uvedené postačí, aby se poznalo, jak se podařila Masarykova obrana Macharovy »Čítanky«.

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Několik dodatků k učení M. Jana Husa (Dr. Ant. Lenz: *Vlast*, roč. XV., str. 679—687). Deviace Husovy stran papežovy moci, udělovati odpustků. — Ve svém spise: *Učení Jana Husa* dí Dr. Ant. Lenz na str. 155, podal jsem důkaz, že Jan Hus zavrhoval netoliko ty odpustky, kteréž byly udělovány kajícím po odpuštěné vině hříchů a odpuštění věčných trestů za podmínkou peněžních podpor k účelům papežovým, a zlořády, jež se zde onde s udělováním odpustkův páchaly, ale že také vůbec odpustky zamítal, nechtěje, aby měla církev a zejména papež té moci, odpustků udělovati. Ale přes to přese všechno tvrdí M. Jan Hus ve svém dopise papeži Janu XXIII., že prý nikdy neučil, že by odpustky ničím nebyly a že žaloby jeho nepřátel nemají pravdivého základu. I probírá Dr. Ant. Lenz znovu

Husovy spisy: »Adversus indulgentias papales« (proti papežským odpustkům), »Adversus scripta octo doctorum (proti mínění osmi doktorů) a ve spise »de Antichristo . . . « (o Antikristovi . . .) a doznává znovu, že M. Jan Hus zamítal — podle Mistra Jana Viklifa — odpustky vůbec.

Ale když na sněmu kostnickém byla Husovi předložena věta: že odpustky papežem nebo biskupy udělené nic neprospívají — odpověděl na ni suše, maje před očima smrt, a věda, že s tou lží odejde na onen svět: není pravda, t. j. není pravda, že tak učil.

I táže se Dr. Ant. Lenz: Mluvil Hus pravdu, mluvil jako člověk z přesvědčení? Mluvil jako mučelník za pravdu Boží? V kom jest jen trochu svědomí, musí vyznati, že Hus mluvil, jak se na muže Božího a na reformatora neslušelo. Naši svatí mučelníci — dokládá Dr. Ant. Lenz — tak nečinili. Oni před tyrany slavně a veřejně vyznali víru, ku kteréž se přiznávali, ale M. Jan Hus zapíral učení svého o odpustcích.

Než nechceme zatajovati, že se Hus částečně přiznal, řka, že zavrhoval u příležitosti bully křížácké odpustky za peníze dávané, leč není historicky správně, co tuto M. Jan Hus odpovídá, neboť on sám píše, že kazatelé odpustkoví napomínají lid, aby se kál a zpověď litostivě vykonal, a nikde nedí, že kazatelé dotčení hlásají, že by nebylo třeba za hříchy dosti činiti.

M. Jan Hus nejen odpustky zavrhoval, ale na kazatelně proti nim bouřil, tak že v Praze povstalo jítření naproti duchovenstvu a odpustkoví kazatelé byli v chrámech ohrožováni a z řeči vytrhováni. V této bouři po kostelích byli tři mladíci zatčeni a na staroměstskou radnici odvedeni. Hus táhl v průvodu 2000 rozeštvaných žáků k radnici a žádal, aby bylo života mladíků těch šetřeno a vyznal, že je sám tím vinen, čeho se ti mladíci dopustili. Ale týž Hus, který se v Praze takto vyznává, nechce v Kostnici ani v posledním okamžiku života připustiti, že by byl vyvolal v Praze bouře a jiné více. I ptám se zde opět, dí Dr. Ant. Lenz: Jednají takto lidé, já nedím svatí, kteří byli o šlechetnosti svého konání přesvědčeni? Chvěli snad se svatí mučelníci způsobem takovým od smrti vysvoboditi? Já dím — praví Dr. Ant. Lenz — že nikoliv.

Jakého tedy zločinu jsem se dopustil — praví Dr. Ant. Lenz — když jsem svojí knihou dokázal, že není pravdou nepochybnou, že umíral Hus za své přesvědčení a že jest mučelníkem za pravdu Boží? Dokázali snad protivníci moji, že jsem Husovi ukřivdil? I toto! Dr. Ant. Lenz vypravuje, jak mu nepřátelé jeho spílali, jej tupili, ale domnívá se, že se tak nedělo ze zlé vůle jeho protivníků, ale že nemalé potupy mají spíše původ v neznalosti, protože odpůrci jeho neznají do hloubky spisů Husových, že nemají odborné znalosti theologické vědy a právě tato jejich nevědomost že jest původkyní nespravedlivého konání proti jeho spisům. Dr. Ant. Lenz vzpomíná při tom prof. Dr. Golla, jenž tvrdil, že Chelčický čelil jenom k nápravě a že se dogmat církevních pranic nedotýkal. Dr. Ant. Lenz vytknul Dr. Gollovi tuto historickou nepravdu a za to uvalil na sebe jeho hněv. Ve »Vlasti« probrali jsme již řadu protivných spisovatelů o M. Janu Husovi a u všech jsme shledali úžasnou neznalost věcí dogmatických.

Deviace Husovy stran chudoby kněžím od Krista Pána domněle přikázané. O této věci jsme již ve »Vlasti« pojednali: Viklif i M. Jan

Hus měli své osobní příjmy a jmění — Viklif tučnou faru, na níž žil do smrti, a M. Jan Hus dvoje příjmy: jako profesor university a jako kazatel betlemský, ale jiným kněžím kázali chudobu a králům a knížatům i velmožům dávali duchovenské jmění v plen. Dr. Ant. Lenz to ve zmíněné »Vlasti« na str. 685—687 široce odůvodňuje a rozvádí, ale když v Kostnici ve 29. článku v procesu M. Janu Husovi vytýkali, jako by byl učil, že velmožové mohou zabrat duchovním časné zboží, napsal: není pravda. I zde opět zapřel své zřejmé učení.

Deviace Husovy stran tajemství Trojice Nejsvětější. — M. Jan Hus věřil v Nejsv. Trojici Boží, avšak liší se od všeobecné víry ve směru dvojím: předně tvrdil, jda za Viklifem, že lze poznati Nejsv. Trojici Boží pouhým rozumem, kdežto od žasů apoštolských bylo věřeno, že máme tajemství Nejsv. Trojice ze sv. víry a nikoliv ze světla rozumu a tato víra jest učením církve až po tento den. Dále tvrdil Hus, že jsou v Nejsv. Trojici tři věci — dle toho musily by v ní býti i tři podstaty a takovéto učení bylo by zřejmým tritheismem (či trojbožstvím). Ale dle dekretu sněmu lateránského jest v Nejsv. Trojici jen jedna svrchovaná a nestíhlá věc: Otec, Syn a Duch sv., tak že dlužno podle víry křesť. říci: Jiný jest Otec, jiný Syn a Duch sv., ale ne něco jiného, ale jedno a totéž.

Protí roku 1915 černá moc česká koná přípravy. Matice cyrillo-methodějská v Olomouci rozesílá žebravé dopisy, aby sebrala milion dvacetihalěrů do roku 1915, aby tisíce brožur o Husovi »objektivně psaných« mohly být rozhazovány mezi lid. Oběžníky ty podepsány jsou předsedou c. k. školním inspektorem dr. Vl. Janků a jednatelem P. Světlíkem, šéfredaktorem »Našince«. Pan Janků je kandidátem na zemské inspektorství školní. Kromě kněží jsou ve výboru kněžské matice tito laikové: rolník K. Rychlý, nadučitel Fr. Šnajdr, kníž. arcib. ředitel Fr. Táborský, ředitel měšťanky Mezírka, kand. advokacie JUC. Václavek a tajemník F. Dolanský. Právě křížácké tažení z Olomouce, ale křížáci v českém národě nejsou dobře zapsáni. Tohle jsme si vystříhli z »Času« ze dne 27. října t. r. Je-li to pravda, můžeme se z toho jen radovati a Moravany jako spojence k společné práci vítati.

Jak národ český ostříhal dědictví Husovo. Přednesl dr. Jindř. Vančura ve Val. Meziříčí 1911. »Volná Myšl.« (č. 2., r. VIII.) nalezla v této knížce zalíbení, což je vysvětlitelné. Na str. 35. prý Vančura správně (!) píše: »Náš spisovný jazyk není tudíž žádným jazykem svatováclavským, nýbrž jazykem našich slavných kacířů.« Masarykova sekta dokáže toho za živobyčí svého zakladatele, že se bude v čítankách čísti: jazyk »našich« Masaryků, Vančurů, Herbenů Lidé směšní.

L † n.

Seznam brožur »Husitství ve světle pravdy« přinášejí »Hlasy ze S.« (č. 13) a dodávají, že se »na straně katolické v kroužku »Vlasti« pracuje parou, promyšleně a soustavně.« Dokládají konečně, že by »měli těmto brožurám věnovat pozornost.« Dle našeho soudu prospělo by to velmi nejen protestantům, ale i pokrokářům a liberálům, kdyby si brožury Tiskovou Ligou vydané bedlivě pročítali.

L † il.

Jak se připravují k roku 1915 volnomyšlenkáři. Sděluje T. J. Jiroušek. V kapesním »Kalendáři volných myslitelů českých« na rok 1913 redakcí Dra Fr. Loskota — po konfiskaci druhém vydání — jest článek nadepsaný číslicemi: »1915«. Článek není nikým pode-

psán, patrně kdo článek psal, neměl odvalu dát na konec své jméno. Než to nic nevadí, kalendář nese jméno dra Loskota a je tištěn u socialistně demokratických centralistů v Myslíkově ulici — a my tedy víme, s kým máme tu čest se střetnouti.

Článek počíná rozumováním, jak připraviti se k roku 1915, kdy slaví se 500 výročí upálení M. Jana Husa. Pisatel nazývá Husa »největším Čechem«, ačkoliv níže hned praví, že M. Jan Hus jest sice »člověk středověký«, ale že ho s Volnou myšlenkou »pojí řada společných rysů« — to jest: kde Hus stavěl se proti autoritě světské i církevní.

V rozchodu s církví vidí pisatel článku »vyvrcholení oslav Husa« a »vše ostatní jest pouhá hříčka, komedie, pokrytectví.« A proto píše dále: »Cíl oslav Husových, jak jej pojímám, rozejítí se s církví, považují za důstojnou oslavu Mistra, jenž se rovněž s církví rozešel, ale žádám je v několikerém zájmu:

1. *národním*. »Rozchod s Římem znamenal největší slávu dějin českých atd.« a pan pisatel je přesvědčen, že prý by »rozchod s Římem i nyní nesl podobné krásné ovoce.« — To jako znamená, že by i nyní národ rozchodem s Římem přišel k té slávě českých dějin, jaké máme z doby Husitů, když vlast česká byla od místa k místu pustošena, vypalována a kdy kde kdo byl rád, když Táborité společně se Sirotky byli u Lipan i za pomoci demokrata, pozdějšího krále Jiřího z Poděbrad, poraženi a potřeni, aby země česká zbavena byla toho »krásného ovoce«, které se hojně z husitismu urodilo.

Pisatel žádá za 2. »Každý člověk, pokud jest opravdu člověkem, musí dbáti o to, aby lidem nebylo předkládáno učení, jež odporuje rozumu i vědě.« — Tohle se může říci také o Volné myšlence, tato společnost také vykládá učení, které odporuje rozumu i vědě — poněvadž sama Volná Myšlenka nemá žádných skutečných rozumných vědátorů a učenců.

A konečně žádá pisatel za rozchod s Římem proto za: 3. že »Církev učí morálce, jež káže *sebezapírání*, spoléhání na milost a poukazuje na radosti nebeské«. — Ovšem páni volnomyšlenkáři i s p. drem Loskotem neznají *sebezapírání*, nepotřebují milostí a nespolehají na radosti nebeské a proto mají za to, že v roce 1915 kde kdo bude též takovým. V tom se však velice mýlí i zmýlí. Dnes je právě ještě dosti lidí v Čechách, kteří v *sebezapírání* vidí něco moudrého, moudřejšího, než je volnomyšlenkaření, kteří vědí, že milostí dosahuje se duši potřebných a prospěšných darů a kteří v naději na radosti nebeské nestávají se zoufalci, s nimiž společnost lidská má jen samé obtíže a soužení.

Nuže, to jsou ty tři zájmy, pro které radí p. Loskot ve svém kapesníku na rok 1913 rozchod s církví v roce 1915. On ovšem to už udělal a nečekal ani na rok 1915, rozešel se s Římem již roku 1907 a to je to nejlepší, že to k vůli Husovi neudělal — a teď to radí jiným . . .

A dále po uvedení tří zájmů, které považuje pisatel — snad dr. Loskot sám — za prospěšné a důležité *k odpadům od církve*, či jak on říká »k rozchodu s Římem«, píše, jak si představuje za těch tří zájmů oslavy Husovy. Než o tom zase příště — a důkladně.

(Dokončení.)

K obraně naší pro r. 1915 v říjnu složili: Fr. Smola, farář ve Štěpánovicích 14 K 80 h; po 10 K: Ant. Suchoradský, katecheta v Praze; Václ. Kozák, far. v Krsech a Ant. Keppert, k. a. notář v Tuchlovicích; po 5 K: Jos. Kafka, říd. učitel ve Zdětíně; Al. Ličman, far. v Popovicích na Mor.; Jan Kalivoda, profesor reál. škol v Praze; Al. Kašpárek, děkan v Č. Brodě, a Ant. C. Režný, far. v Chotětově; méně než 5 K: Václ. Dědek, fundatista v Oboře; Jos. Kleinova, tovární dělnice v Kateřinkách u Opavy; Rud. Holub, far. v Lidečku na Mor.; Ign. Jíra, dělník ve Vídni, a Tom. Jos. Jiroušek, red. »Našich Listů« v Praze. — Kdo složí nejméně 10 K, obdrží I—IX. roč. Husitství ve světle pravdy a I.—VIII. roč. Obrany víry, pokud nejsou rozebrány, a nádavkem 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce. — Kdo složí méně než 10 K a nejméně aspoň 5 K, obdrží 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce a 1 ex. brožury K. Sřely. I starší dárcové mohou se o ně hlásiti. — Další úpisy a dary přijímá: Tomáš Škrdle, pokladník Tiskové ligy v Praze čp. 570 II.

Zimní večery Socialního odboru družstva Vlast

zahájeny byly v domě našem v neděli dne 27. října o 6. hodině večer. V týž den konala Jednota Sv.-Václavská v »Merkuru« svoji jubilejní oslavu za přítomnosti Jeho Eminence, i obávali jsme se, že budeme míti slabou návštěvu, ale díky Bohu, i tam v Merкуру i u nás byla návštěva přehojná, u nás hlavně ze stavu řemeslnického. — Slavnost naši zejména mimo nás domácí návštěvou poctili pt. t.: farář Vojt. Zika, I. místopředseda náš, K. Ulrich; prof. Jan Kalivoda, katecheta Ant. Suchoradský, spisovatel Ot. Jakoubek s paní; paní Marie Eberlová, maj. spediterského závodu, s dvěma neteřemi; pí. Jos. Webrová-Jabůrková s dcerou; studující medicíny J. Kafka, spisovatel Tom. Roháček, pí. Marie Lišková, choť stavebního rady, s dcerou sl. Marií, spisovatelkou; z katol. dívčího gymnasia Vinohr. dostavily se dvě ctih. sestry, byli tu dva zástupcové konference sv. Vincence od sv. Štěpána, dvě zástupkyně Spolku služebných dívek. Z Liboce přišli: Frant. Zelenka, c. k. účet. místopředs. praktikant, učitelka Anna Zelenkova, Marie Pichnerova, členka sdružení katol. mládeže v Liboci — a četní jiní více.

Schůzi zahájil a skončil pěknými proslovy I. místopředseda Soc. odboru, správce Jos. Vinopal, načež přednesli své řeči: předseda družstva red. Tom. Jos. Jiroušek a II. místopředseda farář Vlast. Hálek.

Předseda a red. Tomáš Jos. Jiroušek:

Řečník ujav se slova, nastínil vznik strany národně-socialní před 15 lety, kdy social. demokraté v říšské radě podali známé prohlášení proti českému státnímu právu jako »zastaralým výsadám ztrouchnivělých dokumentů.« Co nepodařilo se Barákovi a celé řadě jiných: vyvolati hnutí národně-socialní, to podařilo se socialním demokratům, ovšem ne nadále a nepřímo, vystoupením proti českému státnímu právu.

Jak se očekávalo, měla národně-socialní strana býti stranou státoprávní, na obranu tohoto práva mezi dělnictvem, aby nepropadlo zhoubným zásadám internacionálním, ale nestalo se tak. Toto poslání, které

jí dalo vznik, strana národně-socialní opustila a zahájila akci politického radikalismu a planého liberalismu, od něhož sami mladočeši se dnes již odvracejí. Tedy naděje mnohých v národně-socialní stranu, jako novou rozváznou stranu v lidu — zklamaly kde koho úplně.

Aby stala se oblíbenou v národě frázím přístupným, zahájila strana národně-socialní také pořádání oslav Husových. A v tomto díle přetrumfla i Mladočechy — dnes již národní socialisté stojí v čele proudu oslav Husových a mají se za pravé novohusity.

Řečník zajímavým způsobem dokládaje své líčení spisy o Husovi a časopisy národně-socialními, podává obraz pravé situace při oslavách Husa a dokazuje, že národně-socialní řečníci svými řečmi a svými časopisy Husa jenom oslavují, ale věcně a historicky lidu nepodávají a o jeho učení už naprosto mlčí, aby lid nepoznal, že podle učení Husova nejednají, ani nežijí a že tedy žádnými novohusity nejsou.

Řečník dokazuje, že Hus věřil pevně tam, kde nebloudil, ale národní socialisté, ti na víru nic nedají a kdo věří, ten je u nich klerikálem. »A proto, praví řečník, kdyby Hus dnes žil tak, jako žil ve své době, byl by národními socialisty vykřičen za klerikála a nepřítele osvěty.«

Vyloživ a dokázav socialistům národním, že pro své politické zájmy potřebují více Husa než Hus je a že co každoročně v červenci provádějí s Husem, je politický kšeft v zájmu strany, skončil za hlučné pochvaly. Řeč tato vyjde ve zvláštním vydání tiskem.

Farář Vlast. Hálek:

Z obsáhlé přednášky p. faráře Vlast. Háleka doložené zajímavými příklady, zkušenostmi a daty, lze nám jen stručně uvést hlavní myšlenky:

»Národu českému dostalo se 26. července r. 1864 samosprávy, u předků našich tak vyvinuté a živé. Z ní vytknouti sluší výhody politické, národní a sociální.

Samospráva dotýká se útvaru obecních a okresních zastupitelstev a zemského výboru. V těch scházejí se zástupci jednotlivých ratolestí široce rozvětvené rodiny obce, okresu a země, aby na základech vzájemného dorozumění pracovali ku blahu lidu.

Poněvadž otázky politické, národní a sociální těsně souvisejí se zásadami náboženství, nelze jich probírat bez těchto. A tu nastává poměr křesťanského socialismu k samosprávě.

Aby usnesení těchto sborů nesla na sobě pečeť zákonů božských, nutno, aby volení byli do sborů samosprávných uvědoměli katolíci a mužní charakterové. Od těch jedině lze čekati zlepšení blaha lidu. Jich úkol jest v obcích: Řádná správa obce, jejich ústavů, a zvláště jmění obecního. Péče o ústavy dobročinné a vzdělávací. Péče o zdraví řešením otázky bytové, hlavně pro chudší třídy, kteroužto otázku řečník širě rozebral, pitné vody, kanalisace, lázní. Práce ve stavebních komisích, čelící k ozdobě obcí. Práce na poli chudinství, kdež rozebral řečník nedostatky nynějšího chudinského zákona a ukázal na nutnost starobního a invalidního pojišťování a na výsledky nového domovského zákona.

V zájmu lidového vzdělání zřízení obecní čítárny, péče o chudou, osiřelou a zanedbanou mládež, výchova mládeže po 14 letech. Omezení

koncesí hostinských a výčepů s kořalkou, omezení tanečních zábav, odstraňování konkubinátů, dohled na nedělní klid. Péče o zalesňování, vysazování ovocného stromoví, o hasičství a ošetřování chudých příslušníků, vedení pamětní knihy obecní.

Od obecních zastupitelstev nutno žádati patřičný ohled k zájmům náboženským obyvatelstva a podporovati je jakožto hlavní opory spořádaného a mravného života vůbec v obci.

V okresních zastupitelstvech bude se přičiňovati křesťanský socialismus o dohled nad správou obcí a hlavně jmění obecního, aby zůstalo neztenčeno, o řádnou komunikaci, o zřizování okresních stravoven a chudobinců, okres. sirotčinců a nemocnic s řeholní obsluhou, podporu hasičství, škol pokračovacích všeho druhu, knihoven a čítáren, okr. museí. Okr. zastupitelstva nechtě vysílají do okr. škol rad zástupce, kteří jsou charakteru náboženskými, národními a sociálními. I okr. zastupitelstva působte ve svých usneseních a zařízeních, aby duch náboženský pronikal život lidu na okresu a nebyl udoláván.

V zemském výboru bude křesť. socialismus uplatňovati též své zásady, aby vedle dozoru nad okresy všem spravedlivým odvoláním proti usnesení nižších samosprávných úřadů bylo dáno místo, aby pro charitu zřízeno bylo co možno nejvíce ústavů, a také aby dávány byly výnosy, kterými se mravnost a spořádaný život v obcích a okresích zvelebovaly. Ve školství aby posilována byla nábožensko-mravní výchova.

Jak vidno z těchto rysů, které řečník šíře rozvedl, může křesť. socialismus v samosprávných sborech, v obcích, okresích a zemi svými nejlepšími a nejšlechetnějšími zásadami mnoho ku blahu lidu vykonati a jeho vděčnost spolu i sympatie si získati. Snažme se, aby do těchto sborů přišli mužové křesť. sociálních zásad a nastane žádaný pravý pokrok a rozvoj v obcích, okresích i celé zemi.

Koňčíme: první zimní večer Social. odboru družstva Vlast zdařil se neobyčejně skvěle: výkony řečnické zcela uspokojily a přítomné potěšily a četná návštěva nás neobyčejně potěšila.

Zimní večery Sociálního odboru družstva Vlast zakončeny byly v neděli, dne 3. listopadu 1912. Účastenství bylo opět velice hojné. Zejména přítomni byli mimo nás domácí: faráři: Fr. Čtrnáctý a Vojtěch Zika, gymn. prof. Fr. Schindler, bisk. auditor Dr. R. Zháněl, katecheta Ant. Suchoradský, I. místopředseda družstva a c. k. pošt. pokladník K. Ulrich, zástupci konference sv. Vincence u sv. Štěpána: Jan Skružný a Jan Burianek, tři členky spolku služebných dívek — dále: pí. Marie Eberlová, maj. spediterského závodu s neteří; pí. Marie Liškova, choť staveb. rady s dcerou, pí. Webrová-Jabůrková s dcerou, předsedkyně dámské konference bl. Marie Anežky u sv. Petra sl. Marie Patzova a mnoho řemeslníků, živnostníků a mužské i dívčí omladiny. Družstvo Vlast si již četnými přednáškami vychovalo samo svou literární obec.

Schůzi zahájil I. místopředseda Soc. odboru, správce J. Vinopal a přečetl tento dopis: Slovné Družstvo Vlast v Praze! S upřímným zájmem shledáváme, že neumorně vždy činné družstvo Vlast zahájilo

v tomto zimním období opět záslužnou svou činnost velmi instruktivními přednáškami. Blahopřejeme proto radostně k tomuto projevu nikdy ne-
utuchující síly a svěžesti a přejeme podniku tomu hojně zdaru. Se-
srdečným pozdravem ze sesterské Moravy Vaší oddaní obdivovatelé a
upřímné ctitelé. — V Troubsku u Brna dne 1. listopadu 1912. Martin
Zháněl, m. p., říd. škol. n. o., majitel c. k. zásluž. kříže s kor. —
Ignát Zháněl, m. p. farář, auditor biskupské konsistoře. — Pozdrav byl
přijat s nelíčenou radostí.

Následovaly přednášky.

Předseda družstva redaktor *Tom. J. Jiroušek* ujal se slova a
přednášel na thema: »Socialně-demokratičtí novohusité a Hus«.

Řečník podal nejprve stručně vznik socialní demokracie u nás
v roce 1874 (vydáním časopisu »Budoucnost«) a uváděl, jak tehdejší
socialní demokraté byli nejen národovci ale i snášenlivci k náboženství
lidu katolického. Proto také mnozí z těch mužů, kteří mezi socialními
demokraty v letech 1874—1885 pracovali na zlepšení poměrů dělnických
a na řešení otázky dělnické, zachovali si do dnes náboženství a ne-
pohrdají jím jako nynější socialisté, jejichž vznik počíná sjezdem Hain-
feldským r. 1889.

Dále přechází řečník k vylíčení stanoviska, jaké socialní demo-
kraté zaujali dle Karla Kautského k Táboritům. Zcela vážně a opravdově
mají se socialní demokraté za stoupence této strany Husitské a vůbec
považují Tábority za své předchůdce — za první české komunisty.
Proto tedy chtějí socialní demokraté mít také účastenství v nynějším
novohusitském hnutí jako komunističtí a socialističtí novohusité. Spisek
německého centralisty a marxovce Karla Kautského ukázal jim na tuto-
cestu — oni se na ni dali.

Husa ovšem si soc. demokraté celkem neosvojují, ten je jim
přece jen hodně »klerikálním«, ovšem dle své doby. To zase pověděl
socialním demokratům jejich soudruh — vlastně volnomyšlenkář Frant.
Modráček. K tomu účelu, aby socialní demokraté poznali Husa, napsal
jim Modráček spisek »*Mistr Jan Hus a jeho doba*«. Řečník podává
z toho spisu celé ukázky a líčí rozdíl mezi Husem a nevěreckými so-
cialními demokraty, kteří věší se mu na sutanu — neprávem.

Na konec své řeči podává řečník doslovnou výzvu socialních de-
mokratů z »Práva Lidu«, aby se socialistický lid k roku 1915 připravil
a pod rudými prapory Staroměstské náměstí, při odhalování pomníku
Husova, celé zaplavil, neboť Hus prý patří také jim — socialním de-
mokratům.

»Připravujme se i my k obraně« — končí řečník. »Nepřipra-
víme-li se a neuvědomíme-li lid náš katolický k této rozvášněné době,
mnohý a mnohý ztratí odvahu a vytrvalost. Proto k práci k roku 1915
— čile k práci!« — Přednášející odměněn byl pochvalou i potleskem.

Po přednášce redaktora T. J. Jirouška ujal se slova jednatel
družstva »Vlast«, místopředseda *Jan Voborský*, aby promluvil
na thema: »Nedělní klid jindy a nyní«. Upraviv látku svou na způsob
causerie, zdůraznil řečník v úvodní části svého přednesu věčnou plat-
nost zákonů Božích a neporušitelnost přikázání církevních, vztahujících
se k posvátnosti dne nedělního a svátečního a dokládaje se Písmem
svatým, uvedl nejvznešenější pravzory Panny Marie a Ježíše Krista,
které věčným světlem svým nás mají vésti k svěcení nedělí a veleben

Boha Otce nebeského. V druhé části přednášky své uvedl jednatel Voborský autentické texty starých instrukcí a řádů městských, jimiž podrobně vše bylo ustanovováno, jak zachovávan býti má klid nedělní, jaké tresty ukládány byly těm, kdo proti instrukcím a řádům jednali. Texty ze starých smluv vysvětlil, kterak přísně a pod pokutami bylo zakázáno, v nedělní čas v době mše svaté šenkovati nápoje, aby lid od návštěvy kostela a od účastenství při mši nebyl zdržován a posvátné období nebylo pitkami a obžerstvím porušováno. Po zmínce o starodávných slavnostech, jež povždy zahajovány byly obřadem mše svaté, přešel řečník k podrobnému rozboru nezdravých poměrů novodobých, jež živeny jsouce protináboženskými snahami jednotlivých politických stran, svádějí k odklonu od Boha a církve a tím také ku vzdalování se od chrámu a porušování klidu nedělního. Nastíniv zhoubu, jaká plyne i v ohledu národohospodářském těm, kdo místo do kostela, do hospody se utíkají, promluvil řečník v dalším rozvinu svého themata o poměrech, jaké byly za dřívějších dob i ve státních úřadech a dokázal po té na zákon o klidu nedělním. Ku konci své přednášky upozornil řečník na ultimatum, jež nepřátelské strany katolíkům k r. 1915 ohlašují a vyzval proto katolíky, aby poctivě a věrně při Kristu a církvi stojíce, práva svá hájili dle vzoru katolíků v Německu, jimž přestáti bylo boj kulturní a jež v zápase tom sílila slova nadšeného pracovníka Heřmana Mallinckrodta: »Per cruce ad lucem«, t. j. skrze kříž k světlu! — —

Řečník skončil za hlučného potlesku a pochvaly.

Předsedající oběma řečníkům ze srdce poděkoval a pronesl jako muž hluboké víry k shromáždění vroucí povzbuzení ke křesťanské horlivosti.

První místopředseda družstva Vlast, K. Ulrich, jenž slaví druhý den svátek, stal se předmětem srdečných ovací. Kn. a. notář Tom. Škrdle uvedl, že jest p. K. Ulrich z celého výboru jediný, jenž s ním pracuje ve výboru od začátku, od založení družstva, i blahopřál mu k zítřejšímu svátku. Přítomní povstali a hojným potleskem dali mu na jevo své upřímné přátelství.

Na konci schůze přihlásil se k slovu staříčkový bývalý učitel moravský, spisovatel Tomáš Roháček, přednesl báseň na počest Matky Boží a něžnými slovy vyzýval shromážděné, aby ctili Matičku Boží a věrně trvali ve svaté víře.

Administrace naše rozdala konečně všem, kdož »Našich Listů« neodebírají, balíčky »N. L.« č. 1.—9., aby si je doma pročetli a list ten aby blíže seznali.

Za nejlepší nálady se obecenstvo rozcházelo.

LITERATURA.

NORSKÁ.

Ve spisu »Opdragelse« (Výchova) čteme vyňatou stať z »Dietsche Warande en Belfort« z péra L. Engelera (1912, čís. 2, str. 106) tato uvážení hodná slova: »Příliš slabou jest první výchova dítek, a to především v našich moderních městech. Naši maličtí jsou hýčkáni jako panští pejskové, jejich nejmenším vrtochům se

okamžitě vyhovuje, jejich žádostem se vždy předchází, jen aby chudáčkové neměli velikou lítost a zvláště aby neplakali, ó, toho se tak bojíme! A potom teprve přijde žal: dříve než přijdou do let rozumu, panují již nad celou domácností. Podivné události vypravují se o samopanovaci dítěte a otroctví otců. A ti, kteříž si žádného odpočinku nepřejí, jen aby vydělali hodně peněz v krátkém čase, sní pro své děti o výnosném postavení v lidské společnosti, kdež by vezdejší chléb jich děti bez namáhání dostávaly a budoucnost pojištěnou měly. K tomu účelu posílají je do ústavů a když svědomití profesori, jichž jest Bohu díky ještě dosti, si všemožnou práci dávají, aby slabým duším zrno energie (odhodlanosti, síly to vůle) vstřípili, myslí si rodičové, že takové vychování jest tvrdé pro rozumné lidi. Ubohé děti! Bohudíky, že jsou ještě na našem venkově matky, jež nosí své děti bouří a větrem a zvykají je na nedostatky i strádání a učí je poslušnosti. Pro ně je ještě čestné slovo mateřství pravou ctí a odchovávají národu silné potomstvo. < Dále se zmiňuje »Opdragelse« o návštěvě císaře Napoleona I. v Eiconen školy tamější, jejímž ředitelem byl Campan. Čta pravidla (reglemen) školní, nalezl tam i tuto větu: »Žáci jsou povinni mši sv. slyšeti v neděli a ve čtvrtku. Císař Napoleon požádal péro a inkoust a připsal k tomu na straně listu: »Chaque jour!« (Každý den) a spis dodává, že křesťanská výchova vyžaduje již od útlého mládí, aby si zvykalo na vážné náboženské cvičení.

Josef Šeřík Vitínský.

FLÁMSKÁ.

Pan Josef Splíchal, knihkupec, nakladatel a spisovatel v Turnhoutu (v Belgii) má ve svém letošním ilustrovaném časopisu, zvaném: »Ons Volk« (Náš lid) pěkné články o nás Česích a o nebezpečí, hrozícím Čechům (Moravanům) v Pruském Slezsku. Jest tam vyobrazen Sokolský sjezd v Praze, »Katolické Noviny«, typ českého sedláka a p. v. Pan Josef Splíchal by si zasloužil z Českých zemí více pozornosti. Též jeden exemplář »Našeho lidu« (»Ons Volk«) byl zaslán v srpnu »Umělecké Besedě« do Prahy.

Josef Šeřík Vitínský.

ANGLICKÁ.

An Anthology of modern Bohemian poetry. (London, Henry J. Drane, stran 128.) Anglický básník P. Selver seznamuje touto anthologií z moderní české poesie anglické čtoucí obecnost s poetickými poklady české literatury, když již dříve uveřejnil četné překlady zejména z Jaroslava Vrchlického, Svatopluka Čecha a Julia Zeyera. Ve své anthologii předkládá Selver čtenáři ukázky poesie 44 českých básníků venkoncem světových, z nichž někteří jako Machar, Opolský, Bezruč a Vyskočil tu převahou, tam příležitostně nikdy neopomíjejí dokumentovati celými svazky své poesie před obcí čtenářskou své opovrhování náboženstvím, církví i katolicismem. Nedivno tedy, že sama »Národní Politika« (čís. 248 ze dne 8. září 1912) referujíc v rubrice »Pisemnictví« o Selverově anthologii, podotýká, že soubor Selverův jest až příliš mnohotvárný a na ponejprv až příliš pestrý, zachycuje vedle básníků vyspělých rázovitých a osobitých také mnohé epigony, jejichž obraz cizinci nikterak nevynikne a ani jinak se zvlášť nějak nezamluví tou či onou vynikající předností. Nikdo nezapře, že mnohdy jest vedle pathosního vlastenectví nebo snilkovského filosofování jedinou předností některých básní jejich ostentativní pantheismus nebo atheismus — tím vmlouvají se do přízně doby, která pro poctivou, formálně i myšlenkově vyspělou a pravým náboženským duchem prozářenou poesii katolickou má jen jedno uznání, totiž že jako César v cirku obrací palec k zemi, aby katolík poeta byl ubit tím, kdo jako básník akatolický jest favorisován a davem akklamován! —

Jan Voborský.

FRANCOUZSKÁ.

Novalis, par Henri Lichtenberger, professeur à la Sorbonne. Collection Les Grands Écrivains étrangers. Paris 1912. Bloud et Cie, éditeurs. Cena 2 fr. 50. — V knize přítomné Lichtenberger studuje život a dílo Novalise — Jiřího Bedřicha Filipa z Hardenbergu, narozeného r. 1772, zemřelého r. 1801. Nejdříve líčí genesi jeho osobnosti, pak analyzuje prameny jeho myšlenky, shrnuje jeho system filosofický a náboženský, vysvětluje symbolismus jeho básní logických, jeho básní lyrických a jeho idealistických románův. Zkrátka snaží se oživit ze všech hledisk, s nestranností soudu, jenž nevyklučuje vroucí sympatie, jednu z postav nejpřitažlivějších a nejvíce harmonických v její ušlechtilosti a geniální prostotě v celé literatuře německé. Při tom ukazuje, že Novalis je netoliko osobností origi-

nelní, nýbrž že skýtá též psychologický zájem prvního řádu, jsa jednou z nejkrásnějších postav německého mysticismu.

Novalis tvoří pásku mezi mystiky německé minulosti křesťanské a mezi moderními mystiky německými. S druhé strany je Novalis jedním z typických reprezentantů romantismu německého, povahou složitou, která jako velicí romantické spojuje v odvážné syntese živly nejvíce disparátní. Dr. Jos. Samsour.

NĚMECKÁ.

Keller Paul: Die fünf Waldstädte. Povídky. Nakladatelské družstvo v Berlíně. Stran 236. Cena váz. 6 marek. — Katoličtí Němci mají nyní za svého nejlepšího povídkáře učitele Pavla Kellera ve Vratislavě. Doposud vydal devět svazků románů a povídek, z nichž některé se již dočkaly třicátého vydání, což je i v katolické německé literatuře obrovský úspěch. Novější jeho spisy vycházejí ihned ve vydání prvém až dvanáctém. Protože čítá Keller teprve třicet devět let, může se německá katolická literatura ještě mnoho knih od něho dočkat. První povídky vydal roku 1898.

Již dávno nečetl jsem povídek s takovým zájmem, jako tyto v oznámené sbírce: »Die fünf Waldstädte«. Prečetl jsem je za jeden den, ač jsem byl i jinak zaměstnán. Do svého zápisníku poznamenal jsem si: »Jsem všecek unesen. Keller je básník prósou z Boží milosti. Je suverén mezi povídkáři. Čeho se chopí jeho péro, stane se nikoliv »povídkou« ale pravou básní. Je rozkoš, zahloubati se do jeho povídek. Tuto podává deset kratších, — skoro bych řekl pohádek, — z nichž některé jsou vzaty z dětského života, ale jsou pravé perly. Hned prvá je opravdový skvost. Je nadepsána: »Die fünf Waldstädte«. Vypravuje o dvou šťastných hoších, jejichž rájem je malý lesík poblíže jejich domova. Lesní města jsou: Mravenčí kopeček, obrovský starý dub, hluboký důl, malinký poloostrov u potoka a Boží muka. V povídce: »Malý generál«, komanduje v horečce chlapec své cínové vojáky, — uzdraví se. Poněkud fantastické jsou: »Poklad v lesním mlýně« a »Loupežníci v Krkonoších«. Hlavně druhá je psána pro děti; vypravuje o Rybcoulovi, kterak zkouší tři chlapy, kteří se chtěli státí loupežníky. Něco opravdu původního je povídka: »Přivázaná věž«. Upevnili na věž, mluvící jako živá osoba, drát telefonu. Starobylá věž velice se proto rozhněvá. Smíří se však s tímto moderním vynálezem, když pozoruje, jak je telefon výborná a užitečná věc; kdyby byli totiž telefonem nezavolali z města lékaře, bylo by zemřelo dítě. Skvostné jsou humoresky: »Dobrodružství na Temži« a »Můj kůň a já«. Prvá předvádí žurnalistu, který jel schválně do Londýna k dostihům loděk na Temži, zmeškal však pro žurnalisty uchýstaný parníček. V jeho úzkosti vzal ho na svou lod jakýsi kapitán a nic od něho nevzal za jízdu; dělal mu nedobrovolnou reklamu. Druhá obírá se dvěma chlapci jdoucími do školy. Silnější nese slabšího na zádech, je tedy jeho koněm. Přijde inspektor do školy, pozná kluky, kteří si z něho tropili smích, zkouší je, dává jim napomenutí, setkává se s nimi podruhé, z čehož povstávají roztomilé příhody. I ostatní povídky, o nichž se výslovně nezmiňujeme, jsou výtečně provedeny. Kéž zachová Bůh ještě dlouho katolickým Němcům spisovatele tak výborného, jako je Pavel Keller a kéž jeho skvostné péro ještě četnými plody obohatí německou literaturu!

Ignát Zháněl.

Wesen und Ziele der Freimaurerei. Mittel zur Erreichung dieser Ziele. Von Franz Stauracz. Verlag der Buchhandlung Ambr. Opitz Nachfolger, Wien VIII, Strozsigasse 40. — Po úvodních slovech, kde praví p. spisovatel, že podečňovati bývá zpravidla nebezpečnější než přeceňovati — mnozí dnes že přeceňují svobodné zednářství, jiní je podečňují, jeho moc, vliv, činnost . . . , že použili svobodní zednáři poslední doby k svému sesílení, takže r. 1910 čítalo se 22.511 loží s 1,897.561 členy — při čemž uvedeny též lože v Čechách (v Praze v hotelu »Anglický dvůr« na Poříčí), pojednává se o požidovštění svob. zednářství, o tomto jakožto mezinárodním světovém spolčení, o sbratření jeho se soc. demokracií, jak z počátku svob. zednářství vystupuje, že jest vzdor všemu popírání politickou organizací, revoluce že jsou jeho dílem, že jest tajným spolkem atd. Častěji jest zde uvedena též »Volná Myšlenka« a zmínka o volnomyšlenkářském kongresu v Praze, jehož se účastnili četní anarchisté, republikáni a revolucionáři s Ferrerem, Zenkerem a j. v čele . . . Hlavním nepřitelem svobodnému zednářství jest ovšem církev katolická (»Klerikalismus«) — proto jí vypověděn boj na celé čáře. Byla poražena, třeba pracovati i ve škole, v rodině, ve vojsku, ve spolcích, zkrátka všude proti katolicismu . . . Proto nedivno, že na př. »Freie pädag. Blätter« píší: »Wir Lehrer sind stolz darauf, Freimaurer zu sein . . . Doporučujeme. J. Fabian.

Rekrutenexerzitien. (Duchovní cvičení pro vojenské nováčky). Píše P. Alois Schillings O. M. I. Freiburg v Breisgavě. Nakl. Herder. Cena 40 Pf. Větší VIII. Str. 23. — Naříká se v době naší do náboženské vlažnosti, a to vším právem. Než nelze na druhé straně zase upříti, že doba naše má mnohé pěkné stránky. K těm patří i ta okolnost, že věnuje se mnohým odvětvím duchovní správy, která dříve ležela ladem, povinná péče. Tak vzbuzen v době nejnovější vřelý a čilý zájem pro mládež, která odchází z domova za vojenskou povinností. O předmětu tom projednaly konference nejdůstojnějšího Episkopátu, brněnská synoda věnovala mu celou kapitolu, také na slavném vídeňském sjezdu eucharistickém přednášeno o tématu tomtu. S radostí můžeme konstatovati, že konány loňší a letos na několika místech na Moravě a v Čechách informační kursy pro rekruty, a že na jednom z nich, — jak oznamuje HLAS, — bylo 90 účastníků. — Začátky to dojista mnohoslibné! O věci této třeba u nás ještě hojně informací! Proto snad je mnohým vhod, že upozorňuje se zde na knížku nahoře jmenovanou, která je první systematickou monografií z oboru tohoto. Píše se v ní o původu, vzniku, cíli, cestách, výsledcích a vyhlídkách do budoucnosti, pokud týče se to cvičeb těchto. Laciná, instruktivní knížečka tafo budiž proto doporučena všem duchovním správcům, co nejvíce.

Dr. Rudolf Zháněl.

ČESKÁ.

Třetí česká pout do Lurd r. 1911. Sestavil Leopold Kolísek. V Brně 1912. Stran 260. Cena 1 K 30 h s poštou — O dvou českých poutích do Lurd, které pořádali bratři Kolískové roku 1903 a 1907, byly vydány Leopoldem Kolískem knižní zprávy. Proto rozumělo se již samo sebou, že bude také vydán popis třetí české pouti, která byla vypravena do Lurd ve dnech 21. srpna 1911 do 2. září. Všech účastníků bylo 592 a v jich čele byl Jeho Eminence Leo kardinál pražský Skrbenský. Kniha je zajímavou četbou nejen pro účastníky, ale vůbec pro každého, kdo miluje četbu cestopisnou. Kromě popisu cesty jsou tu doslovně uvedena kázání, jichž byla proslovena celá řada. Vždyť i jeho Eminence vystoupil dvakráte na kazatelnu, ponejprv, aby uvítal poutníky na cíli jejich dlouhé a namahavé pouti, po druhé, aby se s nimi rozloučil před odjezdem z tohoto posvátného místa. Jiní kazatelé velebili Matku Boží v Einsiedelnách a v Lyoně. V Paray le Monial byla dvě kázání o úctě nejsvětějšího Srdce Pána Ježíše. V Lurdech bylo kromě oněch dvou promluv Jeho Eminence ještě šest kázání z části mariánských, z části eucharistických. Poslední mariánská promluva byla v Curychu.

Popis cesty není nikde jednotvárný, neboť jest vhodně připojeno několik článků, které vydali po různu v časopisech účastníci pouti. Též přidána celá řada vesměs velice zdařilých vyobrazení. Z účastníků bylo z Čech 143, z Moravy 420, kněží bylo 101, učitelů a učitelek 22. Zdařilou tuto knihu možno objednat u vydavatele, faráře a konsistorialního rady Leopolda Kolíska v Blansku na Moravě.

Ignát Zháněl.

Aloise Dostála sebrané spisy. Díl první. Stran 343. Nákladem V. Kotrby v Praze 1912. — Po delší čas bylo již oznamováno, že započnou vycházeti sebrané spisy našeho povídkáře Aloise Dostála. Konečně vyšel v březnu 1912 první sešit o 32 stranách v ceně 30 halířův. Dílu prvému, v němž jest obsaženo sedm povídek, dán název: »V Proudch života«; sestává z dvanácti sešitů. Tisk je zřetelný, papír poněkud lepší, celková úprava slušná. Protože je tisková strana skoro za halíř, je také cena dosti levná.

Od více než 25 let zvykli jsme si čísti beletristické práce neúnavně činného Dostála skoro ve všech našich časopisech. Řada jeho samostatně vydaných delších povídek a románů je také dosti velká. Ač nemíní Dostál ustáti od psaní, přece jest záslužný a časový podnik, vydání v sebraném vydání větší část jeho prací. Jsouť nynějším čtenářům úplně neznámé; buď vyšly před mnohými lety nebo jsou v časopisech, částečně zašlých, částečně krajinských, proto pro širší obecnost skoro neznámých. Dostál může býti hrd na svou popularitu. Před třemi lety prokázal mi čest své návštěvy. Vedl jsem ho naší osadou, aby viděl, jak vypadá zapadlá moravská dědina. Jdouce po návsi potkáváme jednu ženu za druhou. Chodily k večeru k obecní studni pro vodu, chtějíce vařiti večeři pro své domácí, aby byla uchystána, když přijdou z továrny. Vidouce neznámého kněze, tázaly se již zvědavýma očima: Kdo je to? Představuji, řka pan farář Dostál. A každá z nich podotkla: snad Dostál, který tolik a tak krásně píše? Ano: potvrzují. Nemůže zajisté býti pro spisovatele lepšího uznání, než jestli je znám a čten, — což ukázali naši trouští lidé o Dostálovi.

Sedm v prvním svazku podaných povídek má tyto názvy: V hájovně, Na prahu života, Mrzákovo dílo, Na hrázi, Oběť lesa, Na bezcestí, Usmířená vina. Je to všeobecně známo, že píše Dostál lahodným, srozumitelným, plynulým slohem. Není přítelem napínavých, rozrušujících, nervy dráždících scén: klidně jde k cíli, vše spěje ku předu obyčejnou cestou, na níž není mnoho uměle nahromaděných překážek. Má dar poutati čtenáře od počátku až do konce prostředky nehledanými zrovna jako přirozenými, proto jeho velká obliba; kdo vezme do ruky jeho kterýkoliv spis, ví, že nejen ušlechtilě pobaví, ale že je tam vždy též podána nějaká dobrá myšlenka, sentence, již nutno v životě se řídit. Snad dostačí těchto několik málo slov ku doporučení »sebraných spisů« našeho miláčka-povídkáře Aloise Dostála.

Ignát Zháněl.

Křesťanský dělník. Časopis katolických jinochů a mužů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Měsíčník pro rodinu a řemeslo křesťanského lidu. Ročník X. Majitel, vydavatel a odpovědný redaktor František Waldmann. Knihtiskárna Družstva Vlast v Praze. Nákladem vlastním. Ročníkem tímto ukončeno první desetiletí pečlivě redigovaného tohoto listu, který za dobu svého vycházení přinesl veliké množství prací v obor jeho spadajících, jak dokazuje i ročník tento, v němž vedle několika básní nalézáme řadu článků poučných, jimiž zvláště přispěli: Fr. Waldmann, Jan Roháček, Beneš Sion, S. Stejskal-Popovský, B. Konařík, T. J. Jiroušek, P. Šrámek, K. D. Lutinov a m. j. Také »Zábavná Besídka« vykazuje práce vhodné volené od Al. Dostála, Fr. Waldmanna a j. Doporučujeme měsíčník tento, na nějž předplácí se ročně jen 1 K 70 h, našemu dělnictvu vřele.

P. Zaletěl.

Veselé chvíle jest sbírka 30 humoresek různých autorů v knihovně Obnovy v Hradci Králové. — Nejsou ovšem všechny stejně podařené; na př. ony výklady o »chometách«, »anorním povětrí«, »paní modě« zdají se býti trochu unavující a strojené. — Celkem však může se knihou každý pobaviti, kdo hledá nevinný žert. Některé z těchto humoresek jsou opravdu pěkným, žertovným povídním (»když si náš dědeček babičku bral — bral — a vzal« — »Jak stréček Nesvajba bele jedné nemocné« — »Jak si pan otec Vrbata pomohl od Kafaře« atd.) — Jiné mají ráz satirický — ze života — celkem kniha odporučená hodná, hrubých výrazů — jak často v humoristické literatuře bývají — se varuje, zavadného nic neobsahuje. — Cena 2 K 20 není přehnaná při knížce o 271 stranách. —

Dr. Fr. Klobouk.

Vzdělávací četba katolické mládeže. Vydává Jednota katolického učitelstva v království českém. Redaktor Alois Dostál. Tiskem a nákladem družstva »Vlast« v Praze Č. 3—6. — Pojednal jsem v minulém čísle stručně o obsahu 1.—2. čísla této knihovny pro naši mládež. Dnes přede mnou leží č. 3—6, jimiž je XI. ročník ukončen. Ve čtyřech číslech nalézají se vybrané povídky a básně. Krásné jsou, byť i prosté »Přání« L. Grossmannové-Brodské k různým příležitostem. V povídce opět vévodí náš nevyčerpatelný povídkář a nový redaktor Vzděl. četby Al. Dostál. Pěkně se čtou jeho povídky: »Vylosovaný pohár«, »Všechny předešel« a »O vánočním trhu«. J. Ježek pokračuje ve článku »Svatovítský chrám v lidových pověstech«, který mládež s nedočkavostí pročítá. Zdařilou povídku ze společenského života napsala B. Ledvinková »Sochař Modřínský«. Šk. r. J. Ježka »Ptakomluva«, Fr. Šebestíka a L. Grossmannové-Brodské básničky doplňují tento bohatý obsah. Novému ročníku snad dostane se značnějšího rozšíření, jak obsah »Vzděl. četby« toho plnou měrou zaslouží. Snad podaří se nám přece vytlačiti z literárního trhu to různé býlí, které se naší mládeži předkládá. Otakar Jakoubek.

Zdeňek Wirth: **Kutná Hora.** Město a jeho umění. 91 fotografií, architektur, maleb a plastik. V Praze 1912. Cena 4.40 K. Nákladem Nové Edice. — Vydavatelstvo hodlá poříditi celou sbírku monografií o českých městech za tím účelem, aby se z nich obecnost učila správně hleděti na umělecké památky všech dob. Pozorování díla v pravdě uměleckého působí na mysl lidskou výchovně, povznáší, zúšlechťuje, naplňuje radostí a často i ušlechtilou vlasteneckou hrdostí. Hlavní význam monografie spočívá v ilustracích, jež mají býti provedeny co nejpečlivěji. A v této příčině možno dílu »Kutná Hora« vzdáti všechnu chválu; vynikají fotografie přesností a úhledností. Kdo posud v K. Hoře nebyl a má jen trochu smyslu pro dílo umělecké, tomu lze co nejupřímněji raditi, aby si do Kutné Hory zajel a její umělecké památky si důkladně prohlédl. Jako dobrého průvodce může monografii o K. Hoře vzíti s sebou. (Nová Edice, — Praha, Myslíkova ul. 15.) — Avšak i výklad dra. Wirtha tvoří velmi cennou část knihy; stilová živost a duchaplnost, jistota a samostatnost úsudku jsou předními znaky tohoto vědeckého a zároveň uměleckého pojednání, což lze uznati i tomu, kdo by nestál na témže stanovisku, jaké zaujímá autor. Vroucněji na př. vylíčil by památky kutno-

horské ten, kdo by je posuzoval ještě se stanoviska náboženského. Zajímavě je, že spisovatel posuzuje činnost jesuitů s jakýmsi uznáním a že se to odvážil i říci. Souhlasí s výrokem Maxe Dvořáka: nový katolicismus (16. a 17. století) není prostě jen »obnova dřívějšího regimentu církevního proti protestantství, ale spíše ve svých pramenech moderní proud evropský, vyrostlý z nové zbožnosti, jež — odlišná od středověkého mysticismu i od quietismu doby předbarokní — záležela ve stále stupňovaných náboženských citech a sensacích, a jezuitský řád není příčina, nýbrž následek této nové smyslné zbožnosti.« Takové a podobné výroky (nyní častěji se opakující) nutí k přemýšlení, zvláště vidíme-li humbug, jaký tropí s historií českou na př. protestanté, realisté, volní myšlenkáři, kteří nerozumějící myšlenkovému proudění lidstva, tupě i fanaticky vykřikují heslo: pryč od Říma! Této slepé vášnivosti měli by zvláště historikové postavití hráz bystrým a objektivním studiem dějinných fakt a zjevů. Dosud ponechávali příliš mnoho volnosti lidské zlobě a nevědomosti, která sledovala cíle sobecké a strannické. Historie spíše uvádí nepředpojaté protestanty nebo skeptiky do církve katolické, jak četné konverze dokazují.

L † h.

Sadská. Popis dějepisný, místopisný a statistický. Sepsal Vojtěch Jelínek, děkan v Sadské. Nákladem vlastním. Čistý výnos věnován bude chudému kostelu sv. Apolináře a městskému museu v Sadské. — Jsou větší města se středními ústavy, s četnou intelligencí, s několika místními listy, města čteně turisty navštěvovaná, ale postrádají monografie. Posud nevyskytnul se pilný badatel, jenž by prozkoumal archivy pamětní knihy a shledal všechno pamětihodného v důkladný popis. Město Sadská, čítající něco přes 3000 obyv., má takovou monografii, knihu o 20 arších velkého formátu, pěkně vypravenou, s četnými ilustracemi. Za krátký pobyt v městě tom sestavil ji místní děkan Vojtěch Jelínek. Tu se ukázalo, jak důležitě jest vésti Pamětní knihy, nalezl je spisovatel se dvěma díly diplomataře v archivu farním. Sám ve vzletném úvodu dozrává, že v oboru tom s neúnavnou mravenčí pilí bohatý materiál snesl zvěčnělý jeho předchůdce Adolf Pažout, jemuž nápomocen byl bratr jeho Julius, archivář musea v Praze. Z této snahy »Domovinu, v níž jsi zrozen — okrašluj«, vzniklo pěkné dílo, které objasňuje minulost Sadské, o níž teprve nyní mnohý si udělal náležitý obraz, že tu byl dvůr královský, že se zde za Vladislava I. odbýval valný sněm, že tu bývala kollegiátní kapitola s devíti prebendami s proboštem a děkanem, která byla později přeložena k chrámu sv. Apolináře v Praze, že do dob husitských sídlili tu kanovníci řeholní. Shledána v archívech jména některých děkanů, mezi nimiž nejznamenitější Arnošt z Pardubic, potom první arcibiskup Pražský.

Duchovní správce jsou tu uvedeni od počátku XVII. století, u každého životopis, významné události, v Sadské bylo vždycky důkladně zapisováno, co se dělo v městě a v panství Poděbradském. Údaje doloženy opisy příslušných listin. Pojednáno o hřbitově, o jmění kostela i fary, o komunikaci, důkladně popsáno školství v Sadské, akciový cukrovar a jiné podniky. Vyjmenování vynikající rodáci Sadští, mezi nimi Paroubkové, z nichž mladší založil v Sadské museum. Nebyla by monografie ani úplná, aby v ní nebyly uvedeny Lázně Sadské, které se datují z r. 1721, kdy dal u pramenů far. Schreitter vystavěti kapličku na poděkování svého v nich uzdravení. Na konec podán seznam majitelů domů, seznam měšťanů, řemeslníků (nejvíce drůbežníků), spolků a stanovy obecního jmění sousedů města Sadské. V Dodatky popsány obce přifařené Hradištko, Kersko, Kopaník, Písty, Třebestovice a Zvěřinek.

Co knihu tuto tolik rozšířilo, je to, že tu a tam zasahováno i do dějin Čech a panství Poděbradského. Některá stať je velmi poučná i pro toho, kdo by se o místo nezajímal jako o robotě v XVIII. věku (str. 124—129), o berních zemských (str. 132—136), o mincích, o drahotě, o selském povstání atd. Do slova uvedeno kázání z r. 1779 při svěcení kapličky. Přčetné jsou tu ilustrace města, kostela, lázní, partií pěkných i osob, zvonů, znaků, čímž je dílo rozmanité a vzhledné. Ani na důkladnou mapu Sadské s okolím nezapomenuto. Město může býti na tu monografii hrdo, neboť zasluhuje veškeré chvaly.

Al. Dostál.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Vypravení Lva Birinského hry »Mumraj« bylo jen mařením času k jeho studiu. Nejsme žádnými přáteli revoluce, ale je-li revoluce vyvolaná z potřeb národa, zdá se nám být vždy svatou, a proto výsměch »Mumraje« proti revoluci možno nazvat nejvýše nešťastným a nejapným.

A je-li hra i bez dramatické verry, jest tím hra zcela pochována. Proto o premiéře více zmiňovati se nebudu.

Památku nejpřednějšího českého básníka Jaroslava Vrchlického oslavilo Národní divadlo, a to zvláštním matinéem. Program jeho byl sice pečlivě sestaven, ale nebyti v něm jeho aktovky »K životu«, v níž vystupovala dcera zesnulého básníka pí. Eva Nevolová-Vrchlická, nebylo by obecenstvo ani vědělo, že byl J. Vrchlický největším dramatickým spisovatelem poslední doby. Nesouhlasíme s takovou oslavou. Doufáme, že v zápětí bude následovati když ne cyklus jeho her, tedy aspoň nově nastudovány budou některé jeho populární hry.

Pravou divadelní událostí byly pohostinské hry čestného člena Národního divadla Emmy Destinové. Ve všech jejích výkonech (Alžběta v »Tannhäuseru«, Nedda v »Komediantech«, v »Aidě«, Santuzza v »Sedláku kavalíru«) zazářilo její veliké pěvecké i herecké umění v plné kráse. Její umění jest pravé a to triumfovati musí. Emmy Destinová byla ve všech pohostinských hrách předmětem bouřlivých ovací i při otevřené scéně. A nemožno si více přát, než: »Brzy opět na shledanou! . . .«

Do repertoiru Národního divadla pojata byla dramatická báseň *Sema Bennelliho* »Potupný kvas«, která prošla prý vítězně (?) celou Evropou. Prvotinu svou měla před lety v Římě. Hra vyniká, to z předu již dlužno uvésti, dramatickými obraty, ale její cena povznášející a poučující jest nejnižší. Vášeň se mstou podávají si ve hře stále ruce, a to zase v míře nejvyšší. Žádný vyšší cíl v ní neexistuje. V domě rytíře Tornaquincioho mají se znešvaření rytíři bratři Chiarantesiové a Gianetto Malespini smířiti. Dochází k smíru, ale jen na oko. Donutí Gianetto Neriho (staršího Chiarantesioho) k pitce, při níž jej zpije a přemluví jej k odchodu do vinárny, kamž florentská mládež dává si dostaveníčka. Tam jest pro bouřlivé výstupy jat a odveden. Gianetto vkrade se k jeho milostnici, Ginevře, dívce zvrhlé mravní povahy a tam s ní ztráví celou noc. Neri dostavuje se, uprchnuv, k Ginevře, když Gianetto zmizí tajným východem. Vyhrožuje Neri Ginevře, která jej chlácholí, ale brzy opět dostavuje se Gianetto s lidem, jenž odvléká Neriho v poutech z domova.

Neri vyhlášen za šílence a v žaláři má nastati jeho léčba. Tam povolány všechny představy jeho těžkých hříchů, které ve své prostopášnosti zplodil. Poslední jeho oběť radí mu předstírání šílenství. Jeho hlasu Neri uposlechne.

Do ložnice Ginevry vloudí se Neri, k zemi strhuje nevěrnici a smrt slibuje Gianettovi. V ložnici schován za záclonou, očekává Neri příchod Gianettův. Gianetta předešla jiná návštěva: bratr Neriho, Gabriello. Neri ho zabije. Když vchází Gianetta, uvažuje Neri, koho stal se asi vrahem, a když pozná v zavražděném svého bratra, stává se opravdovým šilencem.

Z naznačeného vidno, co hrůzy seskupeno ve čtyřech jednáních této hry! Zhýralost, vilnost, krvavé činy a zbabělost, toť jsou přednosti hry. Hra rozrušuje slabé nervy posluchačů jako mnohé podobné scény, promítané v biografech. Hra má v sobě hrubozrnost vlašskou a podobné hry jsou zkázou bez vší výchovné tendence. Hráno bylo v italském citění, ale s výrazem českým. Zejména p. Schlaghammer jako Gianetta byl na místě. Paní Sedláčková jako Ginevra a p. Matějovský jako Neri podali výkony vybroušeného umění. Regie p. Kvapila byla pečlivá. Otakar Jakoubek.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Novinka *Romaina Caolusa* přirovnávala se před provozováním s Pailleronovou »Myškou«, ale přirovnání toto nebylo nikterak správné. Půvabná a rozkošná veselohra »Myška« jest drahokam, kdežto »Rekruti lásky« jsou jen padělkem. Hlavní věc: schází jí veselost. Hraběnka Luce de Semieres chce provdati svou neter Emmelinu, ale chce ji provdati lépe, nežli se provdala kdysi sama. Emmelina musí dostati zkušeného muže a ne jen nevědomého panáčka. A právě Emmelině předurčený ženich jest mužem — zajícem v lásce. Druhý její synovec, Gaspard, jest podle tetina přání, ale jest již zase kdesi ženat. Emmelina přes to zamiluje se do Gasparda. Když však přistihne Gasparda v náručí koketní komorné, hlásí, že zasnoubí se s přihlouplým mladým obhájcem Alfredem Bruminem. Ten však o Emmelinu nedbá, má zálsusk jen na vdané paničky a s jednou též prchne a útěk prostě oznámí telegraficky otcí. Emmelina jest opuštěná. Ale Gaspard ji vysvobodí. Přiznává se tetě, že není ženat, nýbrž svoboden, a že vše bylo pouhý výmysl. Emmelina, která Gaspardovo vyznání poslouchá, vrhne se po tomto očištění Gaspardovi do náručí. Předurčený ženich, hlupáček Bertrand, odchází do Paříže »na zkušenou«. »Rekruti lásky« jsou vělice nudnou veselohrou, není v nich nic jiskřivého, nic co by bavilo . . . V tom

tónu jevila se i souhra, která vykazovala veliké mezery. Jediný Bertrand p. Tesarův byl sympatickým výkonem.

Slavnostní večer na paměť J. Vrchlického rovnal se svým pořadem matinee v Národním divadle. Stěžejním bodem jeho programu byla pečlivě zpracovaná přednáška dr. Jaromíra Boreckého, výborného přítele zesnulého básníka. Aby se úplně nezapomnělo na dramatickou tvorbu J. Vrchlického, vložena do pořadu jeho antická veselohra »Pomsta Catullova«, známá z výborného předvedení na Národním divadle. (Toto provedení bylo mistrné, byly to krasořečnické hody, na které zapomenouti bylo by hříchem. Zvláště výborný výkon Catulla (p. Seifert) nevymizí z paměti posluchače nikdy. Pozn. ref.) Jediná ze souboru vinohradského divadla vynikla pí. Májová jako Lesbie. Regie p. Hlavatého úplně uspokojovala.

V operě vypravena Ermanna Wolfa-Ferrariho opera z neapolského života »Šperk Madonin«. V této nové operě počítá skladatel na divadelní silný efekt. Jen jakési neupravení dojmů zde dlužno vytknouti. Vedle scén plných zbožnosti, rozproudí se bujně, až výstřední veselí, vedle žalmů a modlitby teče i krev. Děj líčí toto: Mladý kovář Gannero miluje Maliellu, kteráž jest schovankou jeho matky Carmely, a která na něho pohlíží jako na svého bratra a o jeho lásce nemá ani potuchy. Maliella jest dívka vášnivá, nezkrotné povahy jihu. Zahledí se do vůdce camorrské tlupy Rafaela. Seznámili se právě v den svátku Panny Marie, když prochází městem církevní průvod se sochou Bohorodičky. Při té příležitosti prohodí Rafael, že by své vyvolené mohl i Madonin šperk opatřiti.

Druhé dějství jedná v domě Gannerově. Vyzná Gannero Malielle tajenou svou lásku. Maliella v rozruše prohodí, že jen tomu chce náležeti, kdo donese jí Madonin šperk. Po výzvě této odchází k spánku. Gannero po její odchodu vezme páčidlo a jde loupiti do chrámu Madonin šperk, který Malielle přináší. Tato jest odvahou nadšena, křečovitě padá mu do náruče.

Když však ze sna svého procitne, jest opět tou starou, vášnivou Maliellou, která práhne po polibcích Rafaelových a prchá za ním do krémy. Rafael nyní jí však pohrdá, když jest milenkou jiného. Gannero přichází si pro svou snoubenku, kterou si vykoupil svatokrádeží. Ale Maliella na Gannera vše prozradí a lid rozvášněný bouří se proti oběma. Děj končí: Maliella vrhá se do prohlubně mořské a Gannero před obrazem Madonny se usmrcuje, házeje kvítí pod obraz její . . . Děj prodehnut krvavou historií, v níž lidové scény strhují svou živostí. Hudebně jest »Šperk Madonin« náchylný ke škole proudů veristických oper. Lidové scény dovede, jak již podotknuto, podepřítí živým doprovodem, máje v orchestru nadbytek pestrosti barev. Vypravění p. ředitelem Štechem bylo velice pečlivé a na malé rozměry jeviště Městského divadla až přepychové. Solisté, zvláště pp. Krampera (Gannero) a Čermák (Rafael) podali výkony, jevící všechny známky nejlepší snahy. Sl. Vronská v úloze Malielly byla více silnější herecky, nežli se stránky pěvecké.

Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. Zašel jsem si zase jednou do Pištěkova lidového divadla na Kr. Vinohradech. Jest opravdu lidové: s lidovými cenami, lidovým repertoirem. Jen kdyby to vše, co se lidu předvádí, bylo lidové! Tam stal se už mnohokrát pokus s pražskou lidovou hrou, ale ne vždy se zdarem. Tak stalo se i se Skružného hrou »Venouš Dolejš«, jehož nápady známy jsou z »Hum. Listů«. Autor, jenž napsal již mnohou zdařilou věc pro české jeviště, tentokrát odbočil. Či snad doufal, že zvítězí svým oblíbeným »Venoušem Dolejšem?« . . . Jest v něm málo duchaplného a co v něm dobrého doutná, to ještě představitelé jednotlivých úloh hleděli v něm zcela udusiti. Či myslí ředitelství, že při lidových hrách nemůže existovati i umělecky prohloubené podání? Nemyslíme to zrovna při hře právě zmíněné, ale při hrách jiných, vážných kombinací dějových schopných, které jsou tam na scénu uváděny.

Otakar Jakoubek.

Josef Nešvera sedmdesátníkem. Po J. R. Rozkošném nejstarší český hudební skladatel Josef Nešvera, ředitel kůru v Olomouci, dovršil dne 24. října t. r. sedmdesátky svého života. Narodil se r. 1842 v Praskolesích u Hořovic. Působil jako ředitel kůru v Berouně, v Kr. Hradci a nyní po 32 leta jako ředitel téhož při arcibiskupském velechrámě v Olomouci. Jako církevní skladatel jest všeobecně znám svými skladbami i za hranicemi. Byl za své zásluhy o církevní zpěv a hudbu vyznamenán J. Vel. ryt. křížem řádu Františka Josefa. Na poli dramatického umění se osvědčil též několika skladbami, z nichž opera »Perdita« byla i provozována r. 1807 na scéně Národního divadla v Praze s úspěchem. Další jeho operní skladby, méně známé jsou: »Lesní vzduch«, »Mořská panna«, »Mlynářský«, »Radhošť«,

kteřé provozovány byly na scénách v Brně, Olomouci, Záhřebu, Plzni a j. Poslední jeho prací jest, jak jsme již před časem na tomto místě uvedli, oratorium »Job«. Jest to právě stá skladba J. Nešvery a bude na počest jeho 70. narozenin po prvé provozována pěvecko-hudebním spolkem »Žerotín« v Olomouci dne 17. listopadu t. r. Zasloužilému skladateli přejeme k jeho šedinám hojně bílých květů uznání celého národa. O. J.

Z cizích jevišť. Maeterlinck píše pokračování své báchorky »Modrý pták«, v níž opět děti Tyltil a Mytil vystupují jako jinoch a mladá dívka a jejich osudy jsou obsahem nové Maeterlinckovy hry. Jeho manželka Georgetta Leblancova spracuje »Modrého ptáka« na hru pro děti. — Ve vídeňské rotundě v Pražeru bude uvedeno na scénu M. Reinhardtem d'Anunziovo mysterium »Svatý Šebestián« — Dne 17. října byla v Augsburgu premiéra Ludvíka Thomy dramaty »Magdalena«. Mravoličné toto drama jest psáno rázovitým dialektem bavorských sedláků a autor podává v něm názor venkova »na padlé děvče«. Hra měla úspěch. — V komické opeře pařížské připravuje se tříaktová opera »La ville morte« od Nadie Boulangerovy a R. Pugna. — Královská peštská opera vypraví jako původní novinku zpěvohru »Popelka« od Buttykaye. — Dr. Karel Schönherr obdržel cenu lidového divadla ve Vídni ve výši 3000 korun za své protikatolické drama »Víra a domov«. Tak jedná katolická Vídeň! — Nová opera Oskara Nedbala »Polská krev« bude po prvé provozována v Karlově divadle ve Vídni. — Hudební skladatel Hanuš Pfitzner komponuje novou operu »Palestrina«. Hrdinou této opery bude chvalně známý italský maestro Palestrina. — V Římě v divadle „Argentina“ uvedeno bude na scénu drama „Goethe v Římě“ z pera Aug. Jandola. V této novince rozveden prý bude dramaticky působivě poměr tohoto velikého německého básníka ke krásné Římance. — V novém divadle „Theatre imperial“ v Paříži uvedl ředitel Franck na scénu komedii „Petite Jasmine“ od M. Docquiose, která prý jest velice výstřední. Matka odloudí ve hře dceři ženicha a vnutí jí svého staršího nápadníka. Paříž však se prý touto hrou velice baví. — Na papyrusových listech, nalezených před nedávnem v Oxyrynchosu, jeeveno bylo satirické drama Sofoklovo „Ichneutai Satyroi“, které jest starší nežli jeho »Antigona“. Žel, že nalezena pouze první polovička kusu. Hra bude vydána v Anglii tiskem. — Filharmonický spolek Beseda Brněnská provede v nejbližší době Haendelovo oratorium „Messiáš“. — Komédie »Carevna«, kterou napsali M. Lengyel a L. Biro, bylo ruskou censurou všude zakázáno provozovati. — Skladatel B. Sekles, semita, zkomponoval balet na slova Osk. Wilda. Bude provozován bezpochyby po prvé ve Frankfurtě. — F. Salter napsal nové libreto k operetě »Karneval v Římě“ od Jana Strausse. Z toho vidno, že uváděním v nový textový háv nabývají stará díla Straussova přitažlivosti novinek. — Robert Hernlied ve Vídni komponuje aktovou operu „Selka“ na slova dr. R. Batky. Proslýchá se, že nebude censurou připuštěna k provozování. — V Pešti zakázán byl cyklus Sch nitzlerových dialogů, protože dialogy tyto jednájí o choulostivém sexuálním tematě. Ředitel divadla chtěl naplniti si kasu, ale policie v čas jeho myšlenky zabránila! — Mistr J. Kubelík pořádal 7. listopadu ve Vídni koncert s rozhodným úspěchem. — Veršovaná hra Št. Zweiga »Das Haus am Meer«, jež měla premiéru ve dvorní činohře ve Vídni, vyrovná se úplně biografním scénám. Jest to literární škvár! Dvorní činohra vídeňská měla s vypravením této hry rozhodné fiasko. Děj v krátkosti jest následující: Starý námořník pojme za ženu bývalou nevěstku, uteče od ní do Ameriky. Když se po dvaceti letech navrátí zpět do domova, spatří svou ženu žítí s mladým ničemou, který činí úklady i dceři, která se narodila za jeho nepřítomnosti. Starý námořník opustí svůj dům u moře, a hledá klidu ve vlnách jeho, kamž strhne s sebou i svůdce ženy a dcery. O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Z posvátného Velehradu. Pro budoucí rok připravují se u nás velké slavnosti. Bude tomu 1050 roků, kdy 863 zavítali naši sv. apoštolé slovanští, Cyrill a Methoděj, na knížecí sídlo na Moravě, kde je na Velehradě kníže Rostislav slavně přijal, aby jako věrozvěstci národ český učili pravého Boha znáti a křesťanský život vésti. Slavnosti na rok 1913 ustanovené konati se budou: v únoru, kdy připadá 14ho památka bl. úmrtí sv. Cyrilla, v dubnu kdy 6ho zesnul v Pánu sv. Me-

thoděj, hlavní pak na svátek sv. věrověstů, sv. Cyrilla a Methoděje dne 5. července avoktávě. Unionistický sjezd bude asi rovněž velkolepý. Také se postaví na Velehradě pro ty dny ikonostas. — Upozorňujeme příznivce rusko-slovanské unie, že Velegradskij věstník God. III. No. 3, žurnal dlja rasprostranenijsa stremlenia k srodineniju cerkvejs. Praga 1911. Izdanie češsko-slavjanskoj Akcionerskoj typografii Praga-I. 187. Podpisnaja cena na G. 1.60 K Speresylokoju. — vyšel s bohatým a zajímavým obsahem.

Jak píše prof. Jaň Jakubec Dějiny literatury české. (Praha 1911. Nákladem Jana Laichtera.) Str. 581 má nápis: »Oprava hrubších omylů«, avšak soudný čtenář nalezá ještě hrubých omylů, ba stranických a nesprávných výpovědí, kterých nepoznamenal, na př. hned od počátku. Na některé v zájmu pravdy historické budiž poukázáno: »V předmluvě se čte: »Asi v polovici XVIII. století končí se naše tragédie náboženského vývoje, který se tak silně obráží v naší literatuře . . . Náboženské snahy vedou k čilé činnosti literární nevítané spasitele národa za úpadku v době protireformační.« Z těchto slov je patrné, čeho lze se nadíti v knize samé, jaké stranické stanovisko zaujímá autor prý nestranný. — Na str. 5 o sv. Václavu: »Střízlivostí v požitcích nevynikali staří Čechové. Kvasy a při nich omamující nápoj byly se zálibou vyhledávány. (A nyní slyšte!) Sv. Václav nejednou při takových hodech zapomínal na těžký hřích obžerství, jehož teprv druhý den po vystřízlivění obyčejně oplakával.« Do listů Masaříkových se genialní (?) vtip takový arci hodí, zdaž také do kulturních dějin literatury české? Str. 7. v otázce cyrilomethodějské píše o listech papežských Hadriana II. z r. 869 a Jana VIII. z r. 880, které schvalují liturgii slovanskou na Moravě, jako by se stanoviska učenců se mohly uznati neb zamítati: na jisto jest přece dokázáno, že bulla »Industriae tuae« jest pravou a za naší doby nade vši pochybnost uznanou. Str. 15. Našeho Nestora, prvního latinského kronikáře Kosmu (1045—1125) sice chválí po zásluze; avšak co znamenají slova: »Kanovník kostela pražského nedovedl v sobě zapřítí stranické zajuja tosti k době pohanské?« Měl snad temnosti doby pohanské vynášeti a světlo kultury křesťanské zastíniti? Ovšem pan autor nechce býti stranickým! —

Sören Kierkegaard, dánský filosof a spisovatel (1813—1855), jehož kniha »Okamžik« přeložena nedávno do češtiny (ve sbírce »Otázky a Názory« — překlad Milady Krausové), jest zajisté jedním z nejodvážnějších kritiků novodobého křesťanství. Kierkegaard odsuzuje nynější křesťany, že nenásledují Krista, že napařád jej zradili a jejich křesťanství je pouhé světáctví. Podstatou učení Kristova je utrpení, askese. Má tedy Leon Bloy v tomto spisovateli částečný vzor. Je možno, že takovéto myšlenky dojdou oblíbeny, až se lidé nasatí nevěry a požívavosti a počnou vážněji přemýšlet. Z extrému do extrému upadají soudcové; na jedné straně vytýkají církvi přísnost (posty, omezování zábav, celibát, život v přísných řeholích, trpělivost a pod.) a na druhé straně vyčítají laxnost a odchýlení od zásad Kristových. Výčitky jistě nespravedlivé. Katolická církev pochopila ducha Kristova; nepřepíná sil člověkových, ale také varuje a trestáním odvrací od světáctví. Lidé jen trochu nepředpojatí i mezi protestanty to uznávají. L † a.

William Booth, generál »Armády spásy«, zemřel. »Naše Doba« (čís. 12.) věnuje mu delší článek plný chvály, z části ovšem dobře zasloužené. Avšak pisatel nemohl si odepřít, aby se nezmínil (!) o nedostatku »praktického křesťanství« »stávajících církví«, že nekonají svých povinností, že »nepovznášejí lidi zanedbaných, opuštěných, chudých, vydeděných«. Pisatel mluvil patrně jen za své (protestantské) církve, neboť katolická církev svými spolky (sv. Vincence na př.), ústavu (Bosco) a řeholemi v tichosti vykonala jistě víc, než Armáda spásy. L † a.

Z denníku lékařova. Tak nadepsána jest knížka, kterou napsal Dr. Ferdinand Karafiát. Vyšla v knihovně menšinového týdeníku »Pařík« v Trebenicích. Spisovatel v krátkých článkách, více méně básnických líčeních přírody, podává myšlenky, které dobře vyjadřuje na obálce nakreslený netopýr, vznášející se nad jedenácti hvězdami. Jako ten netopýr těkavě sem tam do neurčita lítá, zrovna téhož rázu jsou také i ony články. Prázdnota a prázdnota. A tuto prázdnotu má vyplniti náboženské nic, které vyzírá z článku o Havlasovi, kde se do doktora zamiluje jeptiška a pak se zastřelí a doktor sám dostane chrlení krve a umře. — V obálce, ve které spisek přišel, našel jsem lístek nějaké lutristky s ciframi. Jak se tam dostal, nevím. Ale knížku jsem vrátil i s tím lístkem, protože nejsem žádnou babou.

Studentskou organizaci založila si také Volná Myšlenka. Přívrženců měla ovšem na středních a vysokých školách už dříve dost; mladá mysl dá se snadno zlákat a vidí všecko ideálně, ale přesvědčí se brzy, že ty ideály Volné Myšlenky jsou příliš staré a příliš nízké.

L † n.

Důležité události v dějinách Volné Myšlenky. »Neruda« (č. 29): »Z církve vystoupil a bez vyznání zůstal Bondy Richard, agronom v Chrudimi. — »Neruda« (č. 41): »Náš vzácný a milý přítel Machar navštívil nás v Praze v redakci a pobyl s námi v přátelském besedování při sklínce moravského; dal nám mnohou radu pro naše konání; zejména vzejde asi (?) z toho hovoru zajímavé a účelné zasáhnutí do klerikálního povyku s jeho »Pašiemí« na Moravě«. — Vtipkáři tvrdí, že den této návštěvy bude počátkem nového volnomyšlenkářského letopočtu. Letopočet křesťanský bude zrušen.

L † n.

Nerozumíme dobře. »Naše Doba« (č. 1., r. XIX.) má zprávu ze světového kongresu lidských plemen, kdež Sir Harry Hamilton Johnston navrhol jakési »meziplemenné náboženství«. Tím prý by mohlo být mimodennomináčnací a prostě nedogmatické křesťanství, bez forem církvi a dogmat. »Principy křesťanství (dí se tam) jsou uloženy authenticky v evangeliích a epištolách a dosud nebyly převýšeny ničím, jakožto pravidla života, podklad praktické ethiky.« A referent »Naší Doby« k tomu dodává: »Z toho, co navrhovatel praví o křesťanství takto zjednodušeném, jest patrné, že mu jde spíš o mravouku a mravnost, než o náboženství, nebo o mravnost na podkladu náboženském. Významné jest jeho svědectví o nepřevýšené ceně křesťanských principů mravnosti. V tom jest za jedno se všemi uznanými znalci světových náboženství a liší se od povrchních kritiků zaujatých proti křesťanství a spatřujících všude jinde něco lepšího«. — Soudí-li »N. Doba« o křesťanství takto, těžko pochopit, proč mlčí k tomu, když Machar učení křesťanské tak snižuje a pohanství vynáší. Jest zajisté dost lidí, kteří cenu křesťanství pochopují a potřebu náboženství uznávají, ale nečiní důsledků ze svého přesvědčení, aby pravdě a mravnímu povznesení lidské společnosti své síly věnovali. Bojí se učeného i neučeného davu a činí kolem sebe hradby z frází o pokroku a svobodě. Obrat nastane ovšem, ale čestnou pamět pojistí si v dějinách, kdo k tomu obratu pracoval. A svědectví vlastního svědomí jest zajisté už odměnou dostatečnou. Lidstvo zmitáno jest touhou po nápravě mravní a vyprahlé duše touží po přístavu pravdy. Než léku a utěchy nepodá nikdo než křesťanství. Třeba jen odložit pýchu a sobectví a p.k slovem i příkladem vésti duše ke Kristu. L † a.

Obětavost pro církevní účely je mezi evangelíky mnohem větší nežli u katolíků. V seznamech četných sbírek čteme jména příslušníků z takových stavů, které se na straně katolické veřejného života církevního vzdalují. Tak na př. dle seznamu dárců na stavbu nové modlitebny na Žižkově přispěli univers. professoři: Kabrhel, Smetánka, Jerie; čteme tam jména: dr. Vančura (2 K), dr. Herben (1 K), Olga Drtinová, Osv. Polívka atd. Také professoři stř. škol (dr. Frinta, dr. Boháč z Plzně) zúčastňují se církevního ruchu a života protestantského v Čechách. Katolíci se bojí, ostýchají; ovšem nelze to od nich skoro žádati — přišli by na pranýř pokrokářský.

L † il.

Paběrky z novin a veřejného života.

Papežská encyklika. — »Kölnische Volkszeitung« uveřejňuje papežskou encykliku o křesťanských odborových organizacích. V této encyklice se především zdůrazňuje, že papež byl dobře informován o kontroverzi v posledních letech. Dále prohlašuje encyklika, že nejvíce dlužno zřizovati odborové organizace, jež se zřizují výhradně na základě katolického náboženství a upřímně následují církve jako vůdkyni. Nezapírejme však, praví se mimo jiné, že jest správné hledati pro katolíky a pro dělníky lepší osud a s opatrností pracovati společně s nekatolíky pro společné blaho. A zde prosí nás četné z našich úradů, abychom vám dovolili trpěti tak zvané křesťanské syndikáty, jak dnes jsou založeny ve vaší diecési. Myslíme, že této prosbě máme vyhověti se zřetelem na zvláštní situaci katolické věci v Německu s podmínkou, že budou učiněna vhodná opatření z opatrnosti, aby zejména též účastníci byli zapsáni do katolických dělnických spolků a aby syndikáty se zdržely všeho, co se neshoduje s naukami a příkazy církve a legiimní papežské moci. Ke konci zdůrazňuje papež, že nikdo nemá práva podezřívati v jejich víře ty, kdož náležejí smíšeným syndikátům.

Konstantinské oslavy v Římě. V katedrále San Giovanni v Lateranu děly se oslavy památného dne 28. října 312.: vítězství Konstantina nad Maxenciem,

kteříž křesťanství přinesl svobodu! Den ten jest právě nyní velepamátný, protože přinesl svobodu též chrabrým národům slovanským na Balkáně. Slavnosti účastnilo se 14 kardinálů, četní preláti a hodnostáři papežského dvora, členové diplomatického sboru, římská šlechta a 500 zvaných osobností. Po předneseném sboru od Guonoda měl předseda slavnostního komitétu hr. Macchi řeč, načež i archeolog Marucchi přednesl některé dějepisné upomínky a porovnání z doby 312. — Osłavy zakončeny přednesením několika děl od Palestriny.

Církev katolická vítězí mezi řeckými rozkolníky. Ze Syrie se oznamuje, že letos přes 1200 šismatických Řeků se svými kněžími přistoupilo k církvi katolické. Tito konvertité bydlí v Konsbě na horách Libanonských.

Světový kongres eucharistický na Maltě, který koná se v dubnu r. 1913, připravuje se velmi pečlivě. Obyvatelstvo ostrova je plno radosti a jeví největší ochotu učiniti všecko, aby kongres se zdařil. Obyvatelstvo ostrova Malty bylo vždycky věrně katolické, třeba že ostrov náleží Anglii.

Návrat do katolické církve. Po sebevraždě generála Nogiho učinil veskrz opačný dojem návrat mladého šlechtického Japonce — barona Motona, syna japonského vyslance v Petrohradě, jenž své první vychování obdržel v Paříži a nyní koná studie v kolleji Morgenstern v Tokiu — do církve. Jakožto horlivý katechumen nikdy nevyšel z ústavu, aby nenavštívil kapli. Již dávno prosil své rodiče, aby směl přijati sv. křest, avšak otec odkázal jej na 21. rok, kdy prý stane se plnoletým. Dovolení to proti všemu očekávání právě ho došlo, a Jan Maria Motono byl v jednom dni pokřtěn a přijal svátost Oltářní a birmování současně s 8 žáky.

Biskup řecko-katolický v Kanadě. Prvním biskupem řecko-katolickým v Kanadě byl jmenován rektor lvovského semináře, Nikita Budko.

Japonský ministr o katolické církvi. Dr. Anezaki Masaha, velmi známý profesor srovnávacích náboženských věd na universitě v Tokiu, vysvětlil ve více přednáškách veliký sociální a politický význam katolické církve. Dle něho katolická církev pochopuje zásadu autority ve společnosti, hospodářský blahobyt v lidu, jakož i zvláštní zájmy jednotlivých států. Zvláště však se divil japonský ministr řeholnictví katolické církve. Na svých cestách po Evropě zavítal do více benediktinských, františkánských a lazaristických klášterů; byl velice nadšen duchovním životem těchto mnichů a potěšen jejich duševním klidem a radostnou myslí.

Zakládajícím členem Jednoty českého katol. učitelstva stal se Jeho Eminencí, ndp. Leo kardinál Skrbenský, kníže arcibiskup. Tím byla Jednota velice počtěna, nebo Jeho Eminencí přeje tomuto »důležitému« sdržení a »šlechtné« činnosti jeho všeho zdaru.

Kalendáře „Svatý Vojtěch“ a „Štítý“ na r. 1913 vyšly tiskem s bohatým obsahem a mnohými ilustracemi. Prodávají se: Kalendář »Sv. Vojtěch« velké vydání za 1 K a malé vydání za 60 hal. Tuceť velkého kalendáře »Sv. Vojtěch« je za 8 K a tuceť malého kalendáře za 4 K 80 hal. — Kalendář »Štítý« je za 1 K a tuceť za 8 K. — V téže ceně jako naše prodáváme i Kotrbovy a Vimperské kalendáře a kalendář »Přítel Opuštěných«, ale vyhrazujeme si, že v každém tuctu musí býti alespoň tři kalendáře »Sv. Vojtěch« a jeden »Štítý«. — Objednávky vyřizuje admin. družstva Vlast v Praze-II., Žitná ulice č. 26. n.

Přes 15.000 podpisů proti spalování mrtvol sebrala již Tisk. Liga v krátké době a odevzdala petice tyto říšskému poslanci p. dru. M. Hrubanovi, aby je podal na říšské radě. Tiskova Liga žádá o další podpisy a zasílá petiční archy proti zaslání 10 hal. známky. Dopisy se zasílají na adresu Tisková Liga v Praze-II., Žitná ulice č. 26. nově.

Jeho Eminencí ndp. kardinál Dr. Fr. Sal. Bauer, kníže arcibiskup v Olomouci, zakoupil ve veřejné dražbě budovy bývalé ženské trestnice (dříve Žerotínského zámku) ve Val. Meziříčí. Budovy bývalé ženské trestnice vydraženy byly za 140.000 K. Pokrokářské obecní zastupitelstvo neopatřilo si řádné plné moci a nebylo ke dražbě vůbec připuštěno, tak že známý Chrastina musel dražit na svoje jméno. V koupených objektech zřídí pan kardinál různé důležité instituce pro svůj rodný kraj.

Nový ruský vyslanec v Římě. Dne 10. července měl dosavadní ruský vyslanec v Římě, Boula-cell, poslední slyšení u sv. Otce. Jeho nástupce, kníže Nelidov, nebude míti v Římě snadného postavení. Poměry mezi Vatikánem a Ruskem nejsou v posledních letech nejprátelejší. Vina leží na ruské vládě. Chce vzíti kato-

líkům právo svobody víry, které jim dala za revoluce, a utlačuje katolíky různým způsobem. Proti tomu se musí sv. Otec přirozeně ozvat.

Jubileum Jeho Milost opat Dr. Bruno Čtvrtečka slavil dne 25. m. m. 25leté výročí volby za opata Břevnov-Broumovského. Vypočítávatí veškeru péči a činnost jednak pro dobro klášterů, jednak pro dobro členů řádových, bylo by téměř nemožno. Výmluvným památkem obzvláštní péče jeho jsou klášterní chrámy Páně: v Orlové ve Slezsku zbudován velkolepý kostel, na Broumovsko-Policku mimo kryt doplněno a obnoveno vnitřní zařízení, v Břevnově pracuje se na elektrickém osvětlení kostela a přeměně varhan na pohon elektrický. Mnoho-li dobrodiní prokázal jednotlivcům, spolkům, různým ústavům, neuvádí se, dle slov písma sv., nechť neví levice, co činí pravice. Připojuje se jen vřelé přání, aby Pán Bůh ráčil Jeho Milost v dobrém a pevném zdraví udržeti a dal mu ve svěžesti dočkatí se druhého pětadvacetiletí.

Padesátiny knížete Dr. Bedřicha Schwarzenberga. — Kníže Bedřich Schwarzenberg slavil tyto dny padesátiny. Je odchovancem českého gymnasia a české university a súčasňuje se horlivě politické a národohospodářské práce české. Na sněmu českém zasedá 19 let a na radě říšské působil od r. 1895 až do zavedení všeobecného rovného hlasovacího práva. Ve své památné řeči proslouené ve sněmě dne 12. února 1895, prohlásil, že stojí na stanovisku fundamentálních článků, jež sice svou dobou nemohly býti uskutečněny, dosud však mají svou velkou cenu. Vyslovil přání, by panovník státoprávní akci svou korunovací za krále českého schválil. Za tuto řeč byl terčem nejvášnivějších útoků německého tisku a dán mu název »českého Košuta«! Nemenší sensaci způsobila jeho řeč na radě říšské ze dne 6. listopadu 1896, v níž z české šlechty první vyslovil se pro vnitřní úřední řeč českou. Nejvíce zneprátelil si celý tábor německý však tím, že při všeobecných říšských volbách v roce 1897 přijal českou kandidaturu v městském okrese budějovickém. Jen jeho zásluhou se stalo, že tento okres byl nám dobyt. R. 1907 jmenován byl doživotním členem panské sněmovny a politicky ustoupil do ústraní. Věnuje činnost »Zemědělské radě« a »Ústřední hospodářské společnosti v Čechách«. — Kníže je zakládajícím členem našeho družstva a odebírá dva naše časopisy.

Padesáté výročí slavných slibů řádových. V pátek, dne 1. listopadu oslavili na Strahově 50leté jubileum řádových slibů kapitulárove strahovští: Adolf Wagner, k. a. notář, osobní děkan a Rafael Rathouský, k. a. notář a býv. profesor c. k. paedagogia v Chebu. Oba jubilarové obnovili sliby své při pontifikální mši sv.

Dobročinnost. K návrhu velmistra svého Fr. X. Marata usnesla se řádová kapitola křižovníků s červ. hvězdou v Praze, aby za příčinou dokončení stavby klášterní budovy rozdáno bylo osm tisíc korun mezi úředníky, dozorce a stálé dělníky na statcích a v domech řádu křižovníckého zaměstnané, jakož i mezi porcionisty a špitálníky řádové v Praze, Kníně, Mostě, Chebu a Znojmě. Mimo to dány byly jako každoročně též letos značnější obnosy lidumilným spolkům a chudým jednotlivcům, zejména gymnasijským studujícím, v úhrnné částce několik tisíc korun.

Osobní. Jeho Eminencí ndp. kardinál jmenoval Josefa Bouzka, kaplana v Plzni, spiritualem kníž. arcib. semináře v Praze.

Vyznamenání. Konsistorní rada, bisk. notář a děkan král. města Písku Ant. Pix a byl jmenován čestným komořím Jeho Svatosti papeže Pia X. Blahopřejeme.

Pomník faráři Kneippovi. Ve Vídni byl odhalen pomník tomu dobrodinci člověčenstva z mědi. Na podstavci stojí jeho poprsí a z podstavce prýští pramen vody na záda dítěte. Geniové kolkolem drží berly vyléčených.

Americký protestant o katolicismu. Ve Spojených státech je několik sdružení, jichž jediným cílem je tupiti a potírati katolickou církev. Ve Washingtonu je takovým spolkem »Náboženská Svoboda«, která ve svém orgánu »Liberty« číslo jak číslo na katolicismus útočí. Jedno takové štavnaté číslo obdržel i protestant M. Sudley Wooten. Místo předplatného poslal redakci »Liberty« veřejnou odpověď, že list je typickým orgánem nesnášenlivosti a jeho útoky proti katolicismu že jsou nejen nespravedlivé, nýbrž i hnusné. Zároveň konstatoval, že mezi protestantskými pastory je skutečná organizace, jež podporuje ve vládě i zákonodárství hnutí katolictví nepřátelské a v dalším pravil: »Každý zdravý člověk, který není zaslepen duchem sektářským, musí přiznati, že za všeobecného rozkladu a směsice mínění jest katolická církev jediným zřízením, které je ochránkyní a stráž-

kyní blaha a pořádku v naší společnosti; požadavky katolíků jsou oprávněny, neboť nežádají než spravedlnost a rovnoprávnost, což ústavou je zaručeno. Naproti tomu lidé, jako spisovatelé »Liberty«, porušují zákony snášenlivosti a svobody, za jejichž obháje se klamně vydávají.«

Konvertiti v Anglicku. Dle Catholic Heraldu počátkem září v pevnůstce August, benediktinském klášteře ve Škotsku, 4 osoby přestoupily ke katolické církvi, mezi nimi bývalý kněz episcopální církve. Při jeho slibu přítomni byli tři bývalí kněží anglikánské církve, kteří nyní jsou členy řádu Benediktinů. Dříve konali studia na universitě v Cambridge, kdež si vydobyli též akademické stupně.

Šíření se řeholí, hlavně francouzských, v Jerusalemě. Je jich všech 15, a to: Misionáři afričtí v kostele sv. Anny — se seminářem, velikým a menším, melchitského ritu; kněží de Notre Dame řídí sirotčinec sv. Petra, Dominikáni u sv. Štěpána (škola biblická), Augustini Nanebevzetí, Benediktini na hoře Olivetské, Pasionistky v klášteře sv. Marty v Bethanii, Lazaristé, bratří křesťanských škol, sestry sv. Josefa, řeholnice de Notre Dame de Sion; sestry svatého Josefa s pensionátem, sirotčincem a školou, Karmelitáni, čili klášter Otčenášový, mají Otčenáš v 35 řečech na mramorových zdech; Milosrdné sestry s nemocnicí, Klarisky na cestě do Betléma, Benediktinky z hory Olivetské s řecko-katolickým sirotčincem.

Svaz otců rodin ve Francii, který byl uplynulého roku založen, čítá již 500 spolků a 100.000 členů. Účelem svazu jest obrana duší dětských proti znásilňování a bezbožecké škole. Svaz vydává zvláštní časopis »Rodina a škola.«

Ze Spolku na zakládání katolických knihoven. Darovali: 13 K: J. M. vsdp. Msgr. Dr. Jos. Burian, probošt na Vyšehradě; 5 K: Msgr. Dr. Fr. Zapletal, síd. kanovník na Vyšehradě; po 2 K: Bedř. Stoy, k. a. dvormistr v Praze; Dr. Václ. Popel, advokát v Praze; P. Rafael Scholz O. S. B. v Břevnově; Mart. Kocmich, gymn. profesor na Král. Vinohradech; Kollej Redemptoristů v Praze. — Členem přispívajícím stal se: Fr. Náhlovský, far. v Hosíně.

K Širšímu sboru soc. odboru družstva Vlast v říjnu přistoupili a daň strany pro r. 1915 splatili: 6 K: Jan Hejtmánek, b. vikář v Bystrém u Poličky; 5 K: Fr. Hůrský, katecheta v Č. Brodě a Jan Vlk, em. ředitel Johannea a učitel hluchoněmých v Praze; 3 K: Václ. Hrudka, katecheta na Smíchově; 2 20: Frant. Nohejl, far. ve Štědré; 2 01: Rev. T. J. Kulisek, duchovní správce Kansas City v Sev. Americe; po 2 K: Václ. Dvořák, far. v Nížkově; Jan Žák, účetní družstva Vlast; Václ. Vladyka v Hradišti; K. Liška, far. v Tachlovicích, a J. Ježek, rada školní a kons. na Král. Vinohradech; 1 60: Meth. Brzobohatý, koop. v Mohelně; 1 50: Jos. Svoboda, č. kanovník v Brně; 1 10: Jos. Fabián, zám. kaplan ve Volšově; 1 K nebo méně než 1 K: Václ. Kotrba, maj. tiskárny v Praze; Jindř. Hilbert, obchodník uhlím na Smíchově; Fr. Rypáček, c. k. školní rada v Brně; Jan Voborský, c. k. místodrž. oficiant v Praze; Jer. Balabán, podpřevor na Strahově; V. Houdeček, mistr truhlářský v Praze; Jos. Kafka, říd. učitel ve Zdětině; Tom. Jos. Jiroušek, red. »N. L.« v Praze; P. Ant. Rejzek Tov. Jež v Praze; Rev. John Sklenář, duch. správce v Marion Kans. v Sev. Americe; Jos. Šerík-Vitínský, spisovatel v Antverpách; Ot. Jakoubek, spisovatel v Praze; Dr. Jos. Samsour, prof. bohosloví v Brně, a Č. Pospíšil, mistr knihářský v Praze — dále: děkani, profesori, faráři, kaplani, katecheti: Jos. Šebor v Ober-Obersdorfu, Nejmenovaný z Moravy, Josef Málek v St. Boleslavi, St. Hlína v Malých Svatoňovicích, Ferd. Harna ve Chvalkovicích, Em. Dvořák ve Zlíně, J. Dvořák v Dušejově, Ant. Suchoradský v Praze, Fil. Jan Konečný v Pouchově, Vojt. Průša v Praze, P. Petr Hlobil v Rajhradě, Jan Nosek v Dolní Kalné, Jan Nep. Holý v Holišově, Dr. Lub. Petr v Praze, Jos. Odstrčil v Drnovicích, Fr. Schindler na Král. Vinohradech, Jan Novotný v Radoštině, Václ. Knetl v Pocinovicích, Ign. Nepustil ve Zlíně, Václ. Marek v Lochovicích, Prok. Holý v Dolních Hbitech, Dr. Fr. Klobouk v Mor. Ostravě, Jan Halouzka v Mistříně, Fr. Šebestík v Polné, Ant. C. Režný v Chotětově, Vl. Hornov v Hradci Králové, Fr. Žundálek v Poličce, Fr. Křížan v Lešně a Jan Mokráček v Tuřanech. — V říjnu přihlásilo se celkem 57 členů — díky Bohu za to.

K jubilejnímu fondu pro zřizence družstva Vlast v říjnu přispěli: 6 K: Jan Hejtmánek, b. vikář v Bystrém; 5 K: Jan Vlk, učitel hluchoněm. v Praze; 3 K: Václ. Hrudka, katecheta na Smíchově; 2 11: Rev. John Sklenář v Sev. Americe; 2 K nebo 1 K: Anna ze Schluderbachů, učitelka v Praze-VIII., V. Kotrba v Praze; Jan Žák v Praze — a duchovní: Ferd. Harna ve Chvalkovicích, Jos. Dvořák v Dušejově, Ant. Suchoradský v Praze, Fil. Jan Konečný v Pouchově,

Vojtěch Průša v Praze, Jan Nep. Holý v Holišově, Frant. Schindler na Král. Vinohradech, J. Ježek v Praze a Jos. Svoboda v Brně.

Jubileum českého katolického denníku v Americe. St. Louiský »Hlas« v čísle ze dne 4. října přehlíží své 40leté dějiny. Zakladatelem St.-louisského »Hlasu« byl zesnulý vůdce amerických »Čechů katolických«, msgr. Josef Hessoun. Prvé číslo vyšlo v lednu roku 1872. Obtíže a překážky v cestě byly »Hlasu« nad jeho síly i přestal na čas vycházeti, aby však dne 7. října r. 1874 byl znovu svým šlechetným zakladatelem k životu vyvolán. A od té doby »Hlas« vycházel nepřetržitě. Prvním redaktorem byl msgr. Josef Hessoun, po něm od r. 1900, kdy ho ranila mrtvice, byl František Ehrenberger, jenž zemřel v Čechách. Následoval u redakčního stolu Frant. Novák, velmi vzdělaný muž, jenž však nešťastnou náhodou předčasně skončil. Jeden rok řídil »Hlas« biskup Koudelka, po něm Josef Novák, na to Kramoliš a posledních deset let redaktorem »Hlasu« jest p. Hynek Dostál, muž vysoce vzdělaný a schopný, rodem Moravan, který studoval na gymnasiu olomouckém. Jeho manželka pod pseudonymem Anna Čechová řídí »Českou Ženu«, dobrý měsíčník pro naše katolické ženy. Ředitelem závodu »Hlasu« jest Rev. K. Bleha. — Svému americkému spolubojovníku přejeme na další pouť mnoho zdaru.

Sociální katolická škola v Itálii. Italští katolíci utěšeně pracují na poli sociálním. V Pergamu trval od 20. srpna do 25. září katolický sociální kurs. Přednášelo se tam o mnoha sociálních, státních, apologetických a jiných otázkách. Podobný kurs byl také počátkem září v Benátkách se jménem sociálního týdne. V Itálii organisují se dělníci v přísně náboženských sjednoceních. Svätý Otec této práci vyslovil své uznání.

Katolický život ve Španělsku. Potěšující zjev možno pozorovati v životě španělských katolíků. Četné schůze, zvýšení počtu katolických listů, řada katolických spolkův o tom svědčí. Bylo by si přáti pevnějšího spojení všech katolických organisací ve Španělsku.

Křesťansko-sociální organisace dělnictva v Belgii kráčí poslední leta obrovskými kroky v před. Když r. 1904 založena byla dominikánem P. Ruttenem, čítala 10.000 členů. Od té doby vyvíjela se a měla členů: R. 1904 10.000, 1905 14.000, 1906 20.000, 1907 30.000, 1908 39.000, 1909 40.000, 1910 49.000, 1911 71.000 a r. 1912 182.000 členů. Neobyčejný vzrůst za poslední 2 leta způsobil volební boj, který se točil o náboženskou školu.

Katolické domy na Moravě. Na Moravě je celkem 80 katolických domů, které se staly pravým střediskem katolického života. Dne 28. července byl slavnostně odhalen a posvěcen nový katolický dům v Blansku. Také v Holešově se staví katolický dům.

Náboženské konference u vojska. Apoštolský polní vikář ve svém pastýřském listě nařídil, aby náboženské konference postní konány byly též letos i přes to, že na některých místech — asi 4 — setkaly se s neúspěchem. Všech konferencí bylo 61, konaných od znamenitých řečníků. Kázalo se o předmětech apologetických a o časových otázkách. Na mnohých místech setkaly se s velkým úspěchem. Někde kazatelé zase se vyjádřili, že při návštěvě tolik špatné nehodlají dalších konferencí konati. Apoštolský polní vikář se vyjádřil, že se v konferencích i přes nezdar některých bude v postě pokračovati, a to o časových praktických předmětech. Mezi důstojnickým dorostem působí velmi dobře. V Praze zanechaly velmi dobrý dojem. Zde je totiž konal slovatný P. Hilgenreiner.

Protestantství poněmčující. »Mor. Orlice« píše: »Evangelická církev ve Slezsku se dala cele do služeb deutschfreundlištvi mezi Slovany a vychovává většinou renegáty. Její německý svaz se staví proti každému vniknutí polské nebo české myšlenky mezi věřící pod rouškou pokoje, pěstuje jen německví a připravuje se na odboj proti útokům slovanské většiny. Viděti to při svěcení škol a kostelů v městech smíšených. Nedávno viděl kandidát českých a polských evangelíků na úřadě superintendenta dr. Pindór v šulvereinské škole v Šibici záruku pokoje mezi Němci a Poláky: frýdecký evangelický kostel trpí jen polské a německé pobožnosti, ač jest farnost z 9 desítin česká a lid pastora nerozumí. Včera světili kostel v Javoři, polské obci na Bílsku. Veškeré obřady byly německo-polské, s převahou prvých. Gustav Adolf nadělá ve Slezsku větších spoust mezi Slovany, než Rohrmann a Koždoň dohromady.« — Protestanté zřejmě pracují pro krále pruského.

Kulturní boj na středních školách dosud více méně tajený — stal se zjevným, náboženská krise vyvrcholila. Do rukou středoškolské mládeže dána

kniha, jež s fanatickou nenávisí odsuzuje všechno katolické a s otevřenou tendencí propaguje falešný, protestantský názor na dějiny české a vůbec vývoj ducha českého. České studentstvo na příště bude se vzdělávati na základě nové učebnice dějin literatury české od dra Alberta Pražáka, jež otevřeně hlásá nenávisť k Římu a šíří nový názor světový bez Boha a nadpřirozeného . . . Pišeme tyto řádky za největšího rozechvění! A nepochybujeme, že jimi bude bolestně rozechvěna i celá veřejnost katolická. Jedná se tu opravdu o dobře připravený útok na katolické základy, na nichž dosud spočívala výchova mládeže středoškolské. A fakt ten jest tím bolestnější, že c. k. ministerstvo kultu a vyučování dalo k tomuto otevřenému boji své »imprimatur«. Nová učebnice Pražáková jest ministerstvem schválena a zavedena na všech středních školách. Plzeňský »Český Západ« otiskuje některé partie z Pražákovy »učebnice«, které jakoby byly vzaty z nějakého Macharovského pamfletu nebo horálovského protestantského letáku. V knize Pražákově je plno zjevných i skrytých narážek. Řád jezuitský nazývá se důsledně »jezovitský«, slovo Bůh píše se s malým »b«, husitství a bratrství je dle dra A. Pražáka vrcholem českého národa, pobělohorská protireformace jejím nejžalostnějším pádem, a tak to jde dále. Kniha Pražáková je v c. k. ministerské imprimatur oblečený štváč, který zkresluje a zkručuje vše, co je katolické a s katolicismem souvisí. Podobného ducha protikatolického, který vše katolické bagatelisuje a trhá a katolicismus za neštěstí české literatury vyhlašuje, můžeme pozorovati i v díle moravského literárního historika, jinak velice nadaného, dra M. Hýska, »Literární Morava«. V tomto protikatolickém tanatismu a falešném protestantském nazírání vychovává naše mladé literární historiky závilý protestant, universitní professor dr. Jar. Vlček, který své literárně-historické působnosti zneužívá k protěžování německého protestantismu a k špinění katolicismu. Jeví se to všude, kde dr. Vlček vlivu má, ale zejména popustil svému fanatismu a svému zášti professor dr. Vlček ve svém literárně-historickém semináři. Nejen Pražáková učebnice bude museti býti revidována, nýbrž i Hýskova kniha, Vlčkova »Literatura česká XIX. století« (ovšem, tu nepracoval sám), »Stručné dějiny literatury české« a i jeho nejnovější kniha literárních studií. Naše katolické revue dosud tomu vůbec pozornost nevěnovaly.

Provolání.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda pro Balkán. Nesmírná pohroma stihla národy balkánské. Krev lidská teče a ohromné škody jsou páhány na majetku jednotlivců. Tisíce je zmrzačených, celé rodiny jsou ožebračeny, vesnice vydrancovány a vypáleny. A což říci teprve o ostatních bědných následcích války? Láska křesťanská na všech stranách koná veliké dílo své pro ubohé. I náš Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda pod ochranou blah. Panny Marie, jenž má péči o Slovyany, zahajuje sbírku a prosí členy a příznivce své, aby vedle modlitby za trpící účastnili se díla účinné lásky křesťanské. Příspěvky buďtež zasílány ústřednímu pokladníku Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda, vdp. assessoru Janu Vychodilovi, děkanu a far. v Cholině u Litovle (Mor.)

Za Ústřední výbor Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda:

Dr. Jan Pospišil,
předseda.

J. Vychodil,
pokladník.

Dr. Ant. C. Stojan,
jednatel.

Příspěvky mohou býti odvedeny také na adresu: Tom. Škrdle, ředitel Vlastivědy v Praze čp. 570-II. Žitná ulice. Budou Apoštolátu odeslány.

VLAST

Husité a Cisterciáci.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích českoslovanských.

Napsal V. O. HLOŠINA.

(Pokračování.)

Vyvrácení kláštera Sedleckého.

Nejstarším sídlem českých cisterciáků, jak již jsem uvedl, byl *Sedlec u Kutné Hory*.¹⁾ Klášter tento *byl založen r. 1143 Miroslavem*, mužem vzácným a předním českým šlechticem. Miroslav za souhlasu krále Vladislava, Oty, pražského biskupa, a k vybídnutí biskupa olomouckého Jindřicha daroval cisterciákům za opata Hořislava statky: Solnici, Hodkovice, Podolany se vším příslušenstvím, Hradiště s řekou, lukami a lesem, Zdebuzy, v Poboře rychtu a dvůr, Odolenku se dvorem, Donaty, Bylany, Jalčovice, Líbeznici, Hlízov a Kačinu se vším příslušenstvím až po řeku, jež teče kol boroviny. Mimo to ustanovil, kdyby rod jeho měl vymřít, že všechnen majetek jeho případně zmíněnému klášteru. Dle Miroslava učinil poslední vůli i Držislav, syn jeho sestry.

Ustanovení Miroslavovo bylo stvrzeno od krále, biskupa pražského a olomouckého. *Ti v listině konfirmační praví: »Nikdo vůbec z lidí ať se neopovází jmenované místo zbytečně rušiti, nebo jeho majetek zabrati, zmenšiti či jakýmkoliv způsobem napadati, nebo nátisky vysilovati, ale vše nechť neporušeno zůstane a nezměněno, jak místo samo, tak i jeho statky a vše, co na onom místě od počátku církev svobodně držela nebo co v budoucnosti darováním papežským, štědrostí králův, obětováním věřících nebo spravedlivě jinak z milosti Boží obdrží. Proto, odváží-li se osoba duchovní nebo světská zmíněný kostel neb jeho majetek napadnouti a po druhé a po třetí napomenuta byvši, nedá příslušného dostiučinění, nechť uváží, že propadá pro spáchanou nepravost soudu Božímu.* Všechně však, kdož kostel tento a jeho majetek chrániti budou, budiž pokoj Pána našeho Ježíše Krista, aby již zde na světě za skutek svůj dobro obdrželi a u soudu Božího nabyli odměnu ve věčné blaženosti.«

¹⁾ Pravím českých cisterciáků, poněvadž nejstarším sídlem cisterciáků v zemích českých vůbec byly Valdsasy, náležející k Chebsku. Sr. o tom doleji ve článku: »Drancování ostatních klášterů cisterciáckých mimo Čechy a Moravu«! Tím také důsledně se dá vysvětliti, že první cisterciáci do Sedlce přišli z Valdsas a že Valdsasy staly se materským domem téměř všech klášterů této řehole v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.

Bratři klášterní měli nejprve *kostelíček menší*; teprve když počet jich vzrostl a klášter se vzmáhal, počalo se se stavbou velikého chrámu. Původním chrámem byla kaple v podobě sedla Miroslavem postavená.

Kronika valdsaská vypravuje o sedleckém klášteře toto: »Sedlci *ve stavbách nevyrovnal se žádný klášter cisterciácký*. O tom svědčí kamení a zpustošený chrám, žalostná památka po husitech, již po 279 let beze střechy (krytu) vystavený nepohodě času. V klášteře *obývalo 300 mnichů a 200 konvršů*, kteří obstarávali záležitosti domácí. Mniši ustavičně se střídající, v choru, rozdělení ve sbory, prozpěvovali dnem i nocí žalmy, svatou držíce noční stráž pro spásu království.«²⁾

Rada opatů nedá se pevně stanovit. Dle kronik cisterciáckých byli to: 1. Hořislav, který zemřel roku 1169, 2. Pausanias, 3. Gotšalk (Godeschalchus), 4. Držislav, 5. Bohuslav, 6. Valerian, 7. Leonard, 8. Albert, 9. Wolfgang atd. Než jiné prameny historické uvádějí jména jiná. Tak na př. r. 1168 uvádí se opat Gotpold (neb Hotart), jenž zvolen byl na biskupství pražské, r. 1188 opat Heřman, r. 1250 Kristian atd.

Sotva cisterciáci valdsaští v Sedlci se usadili, počali ihned pracovatí o díle potřebném a záslužném. Mýtili okolní lesy, zakládali osady a uvědomovali lid. Alespoň Petr Miroslav Veselý píše o tom: »Mniši *vykonali ve zdejší krajině mnoho záslužné práce*; založili četné osady, budovali chrámy, mýtili lesy a získanou půdu vzdělávali v role. Veškeré okolí malínské, novodvorské, starokolínské, Hrobský mlýn pod Kolínem a veškeré kolínské Zálabí až po Libici řídily se rozkazy kláštera sedleckého.«³⁾

Vliv řeholníků sedleckých na celé daleké okolí až k hranicím moravským byl tak mocným a blahodárným, že přemnozí jak z lidu tak šlechty snažili se získati si jejich přízeň, a když se to podařilo, hleděli se klášteru darováním hmotných statkův odvděčiti. To dělo se *fundacemi nebo rozličnými nadáními*. Král Václav II. udělil r. 1291 klášteru i také právo mincovní, poněvadž mu náležely doly kutnohorské a osvobodil jej na věčné časy ode všech daní.

Rozumí se samo sebou, že klášter tento v dobách válečných býval také jako zřídlo bohatství *od nepřátel přepadáván*, obírán a pustošen. A to dělo se velmi často, poněvadž nalézal se poblíže hlavní cesty z Moravy do srdce Čech, totiž do Prahy. Tak r. 1308 byl *vydrancován od lidu Jindřicha Korutanského*, poněvadž tomuto při vojbě za krále odepřel hlasu. Jindy zase lakotní páni z blízka i ze zdáli chtěli se na úkor mnichův obohatiti jich zlatem, potravinami, nápoji a podobně. Tak vypravují dějiny ve více pramenech, že 15. února 1309 uhostili se v klášteře pánové *Jindřich z Lipé, Jan ze Stráže a Jan z Klimberka*. V noci však čeleď kutnohorská vedením Pelhřima Puše slezla

²⁾ Sr. Václav Oliva: »Bohatství kláštera sedleckého« ve „Sborníku histor. kroužku,“ ročník XII., 62.

³⁾ Fresky bývalého cisterciáckého kláštera v Sedlci, str. 6.

zdi a pány zajala, načež odvezení byli na hrad Libici a držáni tam po delší dobu v zajetí.

Než toto všecko byly pouhé episodky, které nebyly s to, aby klášter v jeho rozvoji zastavily nebo přízeň králů českých od něho odvrátily. To nejlépe vidno z okolnosti, že již roku 1325 udělil král Jan klášteru *právo patronátní* nad několika kostely v Čechách a na Moravě, a r. 1331 právo hrdelního soudu, což potvrdil i Karel IV.

Stejnou přízní jako lid, šlechta a králové čeští, zahrnovaly řeholníky sedlecké pro jich výbornou práci na vinici Páně i kruhy církevní. Biskupové a církevní hodnostáři častěji u nich dhlvali.

Papež Bonifác XI. potvrdil ve století XIII. a XIV. založená při kostele klášterním bratrstva »Sv. hrobu« a »Božího těla« a udělil zvláštní odpustky všem poutníkům k tamní kapli Božího těla putujícím. To zavdalo *podnět k hlučným poutím, které se tam konaly o druhém svátku velkonočním.* Zejména kutnohorští horníci konávali tam okázalá processí. Podobně dělo se z osad, jež klášteru náležely a v nichž cisterciáci duchovní správu vedli. Tím Sedlec stával se i *kulturním střediskem pro celé východní Čechy a místem tehdejší osvěty.* Odtud tedy jako z pramene vyvěralo dobro na všecky strany.

Nemalé pověsti nabyt též *hřbitov sedlecký,* posvěcený ve XIII. století zemí z hory Kalvarie ze Svaté země sem přinesenou, tak že na tisíce věřících, z blízka i z dále, volili sobě v Sedlici pohřebiště.

Klášterní *kostel* skvěl se bohatou výzdobou a vzácnými uměleckými pracemi. Tím tříbil se nejen vkus všeho lidu, jenž sem zavítal, ale i mysl se povznášela k životu Bohu libému a milému.

Tyto všecky složky působily, že *jmění* klášterní rostlo očividně a *dosáhlo před bouřemi husitskými vysokého stupně.*

Klášteru tomuto alespoň, jak později zjistiti se dalo, před válkou husitskou patřily tyto *statky*: Sedlec se vším příslušenstvím, Solnice, Hodkovice, Podolany se vším příslušenstvím, Hradiště s řekou, lukami a lesem, Zdebuzy, v Poboře rychta se dvorem, Odolenka se dvorem, Bilany, Jalčovice, Líbeznice, Hlízov a Kačina se vším příslušenstvím až po potok u borovinky, Přítoka, dvůr se vším příslušenstvím, Podhořany, rychta u Hradce se vším příslušenstvím, les Bor mezi Kolínem a Čáslaví s lukami, pastvisky a rybníky, Chleby, tvrz u města Nymburka, mlýny u Labe a u Kolína, Brežany dvůr, Nový Dvůr se dvorem, Hraběšín se dvorem, Radboř u Kolína se dvorem a vším příslušenstvím po obou stranách Labe co do šířky i do délky oněch statků zároveň se mlýny, proboštství sv. Martina v Kouřimi se všemi statky a příslušenstvím, Čelakovice, město nad Labem, město Dymokury u Poděbrad se mlýny vedle města Nymburka na Labi se nalézajícími, Újezd s rychtou, Hoffmark s rychtou, tvrzí, zahradou, lázněmi a mlýnem valchářským v Rakousích, Křivsoudov, hrad s dvorem tamtéž, dvůr zvaný Třidvory, Selmice se dvorem, Černíny se dvorem, Svojšice se

dvorem, v Borovnici jedno popluží středních honů, Lhota, Chýšná, druhá Lhota, Bučice, Laziště, Březina, Čejkovice s jedním poplužím, jedny hony u hradu Křivsoudova, Hořany, tvrz opevněná se dvorem, Slavonice dvůr, Nový dvůr, Pavlov, Mikulášov, Dubec, Bonovec, Veselí, Voňkov a Budišov náležející k opevněné tvrzi v Heralci s rybníky, mlýny a se vším příslušenstvím, Babice dvůr, Čerkovice, rychta se dvorem, Chotusice, rychta se dvorem, Grunta dvůr, Dolany, rychta se dvorem, Svätý Jakub, rychta se dvorem, Týnec, město s právem patronátním, Kobylnice s rychtou a dvorem, Ovčáry, hrad s rychtou u Sedlce, Morašice dvůr, Nové Dvory, hrad s rychtou u kláštera, Zbislav, hrad s rychtami, dvory a vším příslušenstvím, Stěžery dvůr, Budišov s rychtou a dvorem, Černice s rychtou a dvorem, Bělušice s rychtou a dvorem, Žaky s rychtou a dvorem, Žitenice s dvorem, Vlány s dvorem, Chrčice s dolním dvorem, Chrčice horní s rychtou a dvorem, Chvaletice s rychtou a dvorem, Dubec dvůr, Dobrnice dvůr, Hodkovice město, Koňkov dvůr, Konárovice s rychtou a dvorem, v Hrobích rychta, mlýn a kamenný lom, Lhota pod lesem Lipskou, tvrz s dvorem, Malejovice dvůr, Nový Dvůr a Ovčáry, dvory za Kolínem, Osada s rychtou, Všestary s dvorem, Buršovna, louka u Labe, Zdánice s dvorem, lesem, Chvošfany s dvorem a dvěma rychtami, Polka dvůr, Pávice dvůr, Jeníkov, Bartošovice, Dlouhá ves, Hohenrein, Šmilovy, Bergmeistersdorf a Květínov u Německého Brodu, Veletov s právem patronátním, Pfaffendorf s celým příslušenstvím, s mlýny stávajícími i těmi, jež později se vystaví, Chotovice se dvorem a příslušenstvím, Třebešice se srubem, rychtou a vším příslušenstvím, právo patronátní v Kouřimi, Čáslavi, Kolíně, v^o Hradci v diecési pražské a v Jemnicích, Jaroměřicích v diecési olomoucké, Krakovany, tvrz se vším příslušenstvím, Trnava, Řečenov s dvorem, Labětín s dvorem o dvou honech, hospodou, mýtem vodním a rybolovem v Labi, Hořany s pozemky řečenými pod dolem na »Postupě«, doly v Grelenortě, Pigneru, Merhotomi, Veigmansdorfě se všemi hony a šachtami, Kojice, Záboř, Vinary s velikými a mnohými statky, mlýny na obou březích Labe pod městem Týnici, Hohenredl s ročními platy, mlýn u Starého Kolína se vším příslušenstvím, polovice příjmů far v Jemnicích a Jaroměřicích, obnášející přes 40 marek stříbra, Malešov s tvrzkou, Močovice se dvorem, Vlkáneč se dvorem, Aigen s rychtou a 4 vinicemi a jinými pozemky u kláštera Novohradského v Rakousích, Vojslavice se dvorem a příslušenstvím, Sv. Kateřina se dvorem, Sv. Mikuláš se dvorem a Rohošf se dvorem, dvůr v lukách před branou kouřimskou v Kutné Hoře s příslušenstvím, Brankovice, Michalovice se dvorem, Všivec s lesem, rybníkem a bařinami u Labe, tři kamenné míry sevláku z Kolína každoročně po všecy časy, plat z domů, mlýnů, lázní, rybníků na hranicích stříbrných dolů na Horách Kutných, důchod peněžní za dolování (urbura) v Kutné Hoře, poplatky z hutí, ze zahrad u silnice, opatská léna, pole tak řečená na Spitzenbergu a jinde u Kutné Hory, roční stálý poplatek z lázní Erbušsiánských v Kutné Hoře, roční poplatek ze mlýna u Česko-

brodské brány, roční stálý poplatek z dědictví Petra Delfína na Horách Kutných, roční stálý poplatek z majetku lazebníka Henzla na Horách Kutných, stálý roční poplatek ze dvora Katlovice, příjem ze 160 domů v Kutné Hoře, poplatek z radnice, z trhů, dílův a právních pří na Horách Kutných, stálý roční poplatek z rychty v Turkani, poplatek z podměstí Hloušky, poplatek z jámy a důlu v Kohlmarku, předměstí to kutnohorském, Košetice, Chrásf, Krupá i s jinými zápisy a vesnicemi. Majetek tento *páčil se na 5 až 6 milionů zlatých.*⁴⁾

►Tyto pozemky, dodává Sartorius, většinou prve nevzdělané přičiněním našich (cisterciáků), a to vlastní prací rukou, jak byl obyčej po vymýtní lesů potom velice úrodné a rozmnožené ještě dvory a vesnicemi v sousedství, jimž naši (cisterciáci) dávali jména svatých, jako Sv. Jakub, Sv. Mikuláš, Sv. Kateřina, posud jsou blízko Sedlce . . . «⁵⁾

Všechn tento majetek byl rozmetán husity a jich nohsledy v dubnu r. 1421, kdy vedeni jsouce samým Žižkou klášter přepadli, ho dobyli a vypálili. Při tom povražděno bylo několik set mnichů netoliko sedleckých a z proboštství sv. Vavřince v Praze⁶⁾, ale i tři kartuziáné, kteří se sem utekli z vypáleného kláštera svého na Smíchově.

O dobytí, vypálení a zničení kláštera sedleckého vypravuje *Sartorius*: »Něco uvéstí musím o žháři kostela sedleckého, jimž byl kdosi z vojska Žižkova, jenž však záhy za spáchanou svatokrádež byl hrozně ztrestán. Zakázal totiž s hrozbou nejtěžšího trestu připomenutý vůdce a náčelník husitských vojáků, když dne 25. dubna roku 1421 dychtě po vraždě sluhů Božích ke klášteru onomu přirazil, aby veliká ona basilika, znamenitá uměním a vybudovaná velikým nákladem s ostatními budovami potměšile nebyla spálena. Chtěl ji uchovati ne ovšem pro Boha nebo sluhy Boží, ale k obraně pro sebe a své vojsko, ježto měla oběhnána býti příkopem a upravena za tvrz. Než kdosi z vojáků jeho neposlušen rozkazu svatokrádežného vůdce a zmítán záštími proti všemu katolickému, nejhanebnějším zločinem zničil, vrhnuv na ni oheň, nejkrásnější svatyni, zasvěcenou svaté Panně a sv. Janu Křtiteli. Protože Žižka tuto hanebnost velmi těžce nesl, zatajil na nějakou dobu blesky a hromy svého hněvu, jež již již se draly z jeho hrudi a přislíbil, že znamenitý tento čin nahradí odměnou skutku toho důstojnou, a že dá muži, který toto dobrodiní jemu prokázal, tolik zlata a stříbra, kolik by mu stačilo po celý jeho život. Tímto slibem vojevůdcovým zlákan nešťastný žhář, vyskočil rychle do prostřed vojska a vychloubal se, že on jest tím mužem, který slavným zločinem odměnu si zasloužil. Žižka dostal slibu svému doslova a hrozně, neboť poručiv narychlo roztaviti zlato a stříbro, rozkázal je vlíti do hrdla zlotřilého žháře za muk vskutku přehrozných, ale zasloužených, ježto přislíbil mu, že mu dá zlata a stříbra tolik, kolik by až do konce jeho života mu stačilo. V krátkosti tedy dostatečně ztrestal za

⁴⁾ Sr. Sborník XII. d. c. 63—64.

⁵⁾ D. c. str. 985.

⁶⁾ Sr. o tomto proboštství článek následující »Zničení kláštera v Plasích«.

hřichy nešlechtníka, jenž však v budoucím věku jistě ještě více trpěti bude za hrozný svůj zločin, nežli Žižka učinil jemu a bude trpěti déle, protože spálil velice vznešený chrám. Bídník ⁷⁾ tedy byl zničen, ale trestem tím nebyly napraveny pohromy kostela, jež zůstal potom v ssutinách«.

»Po spálení chrámu *přistoupili husité k úplnému vyvrácení kláštera a k svatokrádežné vraždě řeholníků*. Pouze dva z bratří s opatem Jakobem za všeobecného vraždění unikli a žili potom ve vyhnanství mimo Sedlec.«⁸⁾

Na jiném místě píše týž autor: »*Kolik mnichů bylo povražděno*, na určito se neví, ač možno se vší určitostí tvrditi, že *bylo těchto mučedníků několik set*, protože jest známo, že 500 řeholníků v Sedlci bývalo, z nichž 300 mnichů ve dne i v noci střídavě v choru chvály Boží prozpěvovali. Ostatní byli konvrši v počtu 200. Že velmi málo z tohoto počtu řeholníků se zachránilo, čtu v památkách sedleckých mně zaslanych. Z těch opat. Jakub uniknuv zabítí, odebral se k císaři Zikmundovi. Při vyvrácení kláštera bylo zuřeno proti řeholníkům rozličným způsobem. Byliť věšeni, páleni a mečem usmrcováni. Lípa, na níž vrahové mnichy věšeli, zůstala na hřbitově až do našich dob a hlásá památku na mučednictví našich bratří tím, že má listí na způsob kapucí. Mnichové kartouzští, jež naši po vyhnání jich z Prahy do kláštera svého přijali, podstoupili týž osud mučednictví jako naši — tak že věnec slávy duše jejich do nebes přenesl. *Stejným způsobem a s toutéž zuřivostí počínali si kacíři i v ostatních klášterích cisterciáckých . . .*«⁹⁾

Klášterní *kronika cisterciácká* o Sedlci zaznamenává: »Roku 1421 okolo svatého Ducha zmocnili ve husité Kutné Hory a ctihodný klášter cisterciácký v Sedlci z kořene vyvrátili. V tomto klášteře jako hosté dleli od nějakého času někteří kartuziáné, vyhnaní ze svého kláštera. Rozvášnění *husité pobili všechny mnichy jak cisterciácké, tak kartuziánské*.«¹⁰⁾

Totéž potvrzují *Frind*,¹¹⁾ *Brániš* a jiní a dovolávají se, jako na př. Brániš, poznámky *měšťana kutnohorského Bartoloměje z Práchnan*, jenž činí o tom zmínku ve svém zápisníku, pocházejícím z druhé polovice patnáctého století.¹²⁾

Tomek ovšem píše o této události trochu jinak. Dí: »U Kutné hory byl zatím po vzdání města vypálen krásný klášter Sedlecký

⁷⁾ Toto vypravování Sartoriovo o potrestání žháře kláštera sedleckého jest pouze legendou, z níž však tolik pravdy přece probleskuje, že husité ve své zuřivosti proti klášterům a v touze po obohacení se jich poklady, neznali smilování s níkým a s ničím. Ostatně jako malý hoch (rodiště mé nalézá se totiž asi 1½ hodiny cesty od Sedlce a cisterciáci bývali kdys v něm faráři) slýchal jsem tuto pověst vyprávěti všeobecně mezi lidem.

⁸⁾ D. c. 985—987.

⁹⁾ D. c. 697. Totéž opakuje Sartorius i ve svém německém spise: »*Ver-teuschtes Cistercium bis tertium*«, v Praze 1708, na str. 911. Podobně píše také: »*Notitiae compendiosae abbatiae Sedlecensis*« z roku 1737.

¹⁰⁾ Langius: »*Chronicon cisterciense*« na str. 1231.

¹¹⁾ Kirchengeschichte Böhmens, III. 266.

¹²⁾ Zmíněný Bartoloměj z Práchnan napsal: »*Téhož roku 1421 spálili Pražáné mnichy v klášteře sedleckém*«. Sr. *Denkwürdigkeiten des ehemaligen Cistercienserstiftes Sedlec bei Kuttenberg*, str. 28.

a zabiti při tom také mniši, co se jich nezachránilo prvé útekem. O tom dává zprávu jen kronika Magdeburská (p. 356): »Wat se von monniken dar inne vunden, de doden se alle.¹³⁾ Zpráva ta nezdá se však býti hodnověrná . . . « čili jinými slovy: Tomek, jenž nepopírá fakta vyvrácení sedleckého kláštera, alespoň *husity snaží se vzítí pod ochranu pochybností o zprávě kroniky magdeburské*, jež udává pobití mnichů. Ale Tomek činí tak neprávem, poněvadž, i kdyby pobití sedleckých mnichů odjinud dotvrzeno nebylo, *což však v našem případě nemá místa,¹⁴⁾ z ostatních ověřených zpráv o pálení, loupení a vraždění vojů husitských, musí se předpokládati, že z řeholníků husité »neživili« žádného.¹⁵⁾ Nebyliť husité nikdy tolik proniknutí láskou k bližnímu, aby svých nepřátel při životě šetřili.¹⁶⁾ To platí tím více o katolických kněžích a řeholnících.¹⁷⁾ *Musíme tedy za pravdu přijmouti, že při vydrancování Sedlce¹⁸⁾ husité vesměs tam přebývající cisterciáky až na dva nebo tři a mimo to i tři¹⁹⁾ zbylé tu kartuziány povraždili**

(Pokračování.)

¹³⁾ T. j. »Mnichy, jež zde našli, všechny pobili.«

¹⁴⁾ Sr. poznámku Bartoloměje z Prachňan!

¹⁵⁾ »Notitiae compendiosae . . . « připomínají, že ze všech řeholníků sedleckých zachovali se pouze tři: bratr Jan, bratr Václav a opat Jakub, který uprchl k císaři Sigmundovi, aby mu podal o zničení kláštera zprávu.

¹⁶⁾ Sám Ottův sl. n. (XXII. 753) píše: »V dubnu husité, vedeni samým Janem Žižkou, přepadli klášter, dobyli ho a vypálili jej, při čemž povražděno několik set mnichů netoliko sedleckých, ale i kartuziánských, kteří se sem utekli z vypáleného kláštera na Smíchově.«

¹⁷⁾ Po 30 let ležel klášter sedlecký v ssutinách. Teprve roku 1454 vrátilo se sem několik mnichů, kteří snad z jiných klášterů cisterciáckých, v době husitské rovněž pobořených, se byli uchovali, a jali se opravovati kostel sv. Filipa a Jakuba a s nevelikým úspěchem vymáhati klášterní statky, jež zatím laikové si rozebrali. Klášter poněnáhu se zotavoval. Roku 1619 uložili mu čeští stavové válečnou daň v obnosu 2000 kop grošů míš. Poněvadž mniši jich sehnati nemohli, byli vyhnáni a zboží klášterní bylo prodáno Kutné Hoře za 30.000 kop míš. Po bitvě na Bílé hoře musilo však město odkoupené zboží kláštera vrátiti. K novému zrušení kláštera došlo 24. října 1783. Tehdy 17 cisterciáků bylo přeloženo do jiných klášterův, a statky byly odevzdány náboženskému fondu, od něhož je koupila mladší knížecí větev rodu Schwarzenberského.

¹⁸⁾ Chrám nanebevzetí P. Marie, jež cisterciáci v Sedlci postavili, byl budovou pětilodní, měl 113 m délky, 46 m šířky a dosahoval až 31 m výšky. Zbudován byl v nádherném franc. slohu katedrálním, k němuž připojovalo se sedm kaplí. Obloukovitá klenba lodní spočívala na 34 pilířích. Kostel měl 106 oken, z nichž největší bylo nad vchodem. Toto okno bylo 14 m vysoké, 7 m široké, mělo 60 křídel a 4830 skleněných tabulek kostkových. Po vypálení kláštera zbyly z nádherné a velkolepé této budovy jen opálené zdi. Kostel byl obnoven teprve v letech 1699—1707.

¹⁹⁾ Až do poslední doby byla všeobecná u historiků domněnka, že při vypálení Sedlce zahynuli všichni kartuziáni, kteří se sem byli z Prahy utekli. M. J a k u b i č k a však ve velmi pěkném článku: »Klášter Zahrada sv. Máří řádu kartuziánského na Újezdě v Praze«, uveřejněném v Č Č M letošního roku na str. 466. přesvědčivě dokazuje, že z kartuziánského dleli tehdy v klášteře sedleckém pouze tři mniši, ježto ostatní již před tím nařízením generálního kapitula byli rozesláni do jiných klášterů téhož řádu.

Hora sv. Klimenta.

Napsal JAN ŠANDA.

Věnováno vldp. JANU KŘ. FLÁŠAROVĚ, faráři ve Vlčnově na mor. Slovácku
v upomínku na 25leté jubileum a jeho pohostinnost.

Je jaro. — Kristus z mrtvých vstal —
příroda omládle dýchá,
z daleka píseň zní až sem,
šeptá ji flalka tichá.

Však pole kolem Kyjova
podivné květy dnes kryjí
mrtvola jedna na druhé —
údy se ve křeči svíjí.

Z Kyjova vítězný pokřik zní
z dálky však Táboři klejí
v divokém prchají útěku
k buchlovským lesům tak spějí.

Jako když vosy vyplašíš,
hnízdo jim rozbiješ náhle,
tak vojsko hlučí, nadává,
o pomstu volá jen stále.

Vůdce jich Strážnický Bedřich kněz
najednou zahrozil pěstí —
však my se ještě shledáme,
máte jen prozatím štěstí.

Bedřich chtěl sbořit Velehrad
v rum chtěl jej obrátit celý
Slováci však mu zahnali,
Tábory s mračnými čely.

Nastal už soumrak. — Táboři
v buchlovských lesích si hoví —
najednou cos' k nim zaznívá,
divnými hovoří slovy.

Večerní vánek zanáší
hlahol k nim posvátných zvonů
v těch zvucích plno bolesti,
plno dnes vroucích je stonů.

Na hoře svatého Klimenta
zvoní se k modlitbě Páně.
Kdo by as z lidí na hlas ten
k modlitbě nesebial dlaně?

Klimentské zvony miláčky
kolem jsou krajiny celé
léta už hudbou provází
modlitby křesťanů vřelé.

Co to že dnes ten jejich hlas
s obvyklým cílem se mijí — —
tvrdá jsou srdce Táborů,
ruce jich denně krev lijí.

Tvrdé ty ruce tisknou zbraň —
bratrská krev na ní svítí
Bedřich kněz náhle vyskočí,
na koně svého se vřítí.

Vraníka bodnul do slabin:
»Táboři, vzhůru tam!« velí —
palcátem k stráni ukázal,
klášterní zvony kde zněly.

A na ten povel Táboři
valí se jak hrozná řeka
mžikem už stojí u hradeb —
branka je nízká tam čeká.

Ta dvěma údery padla hned —
Táboři lačně hned do ní . . .
v klášteře ticho . . . na věži
dále se k modlitbě zvoní.

V klášteře ticho . . . najednou
křik hrozný k nebi se zvedá,
v základech klášter se chvěje,
dav kněze, poklady hledá.

Nikde však kněží — pokladů
nikde též neshlédly oči —
a hle, chrám! Těžkou nohou svou
zbrojenci do chrámu vkročí.

Ještě tam žene naděje
Táborské vojsko to »boží« — —
»krev chceme,« křičí šíleně,
»zlaté chcem mnišské tu zboží.«

S povykem vnikli do chrámu
v půli však noha jich stojí,
oči všech tkvějí na muži,
v mnišském jenž oděn je kroji.

V dlouhé je říze zahalen
na hlavě šediny bílé. —
Což chce ten mnich sám odolat
Táborů hrabivých síle?

Což jeho vskutku nezlekly
husitské palcáty, cepy — ?
hle, ten dav Táborů stojí něm
na mnicha zírá jak slepý. —

»Jak jste sem vstoupili,« počal mnich,
 »nevíte, že to dům Páně?
 nač tady v chrámu sekyry
 stiskají vaše dnes dlaně?

Oltář vy jdete kácet snad,
 před nímž jste klečeli včera,
 na kterém za vás sloužena
 bývala oběť má sterá?

Nuž, pospěšte jej rozbořit,
 hájím dnes vlastní jej hrudí,
 nuž, stopte napřed sekyry
 v prsou mých, mužové tvrdí!

Zničte ten oltář — napřed mne,
 který vás učil zde ctíti
 rodiče svoje, bratry své
 u lásce pokorné míti.

Přisahám Bohu — — napřed já,
 pak teprv oltář se svalí — —!
 Mužové tiše, strnulí
 v napjetí hrobovém stáli.

Vzpomněli sedláci, často že
 o radu prosili mnicha,
 radu i pomoc skýtala
 posvátná místa jim tichá . . .

Dnes přišli mnichům zaplatit —
 stud bylo na mužích znáti.
 Jeden se krčil za druhým —
 pomalu z chrámu se tratí.

»Ha, to jsou Táboři! Bojí se
 starého mnicha, když káže . . .
 na slova mnišská Tábor jen
 cepem svým do hlavy háže!

Zabte ho, pravím, s bratry též —
 k olt ři tamhle se choulí —
 tak volá hrozný Bedřich kněz,
 očima divoce koulí.

Nikdo se nehnul, užasle
 každý se na vůdce díval —
 Ten vztekem před chrám vyskočí —
 na rtech svých kleteb má přival.

»Hej vy tam z Čech, co přišli jste,
 dokažte statečnost svoji —
 zde tihle muži baby jsou
 krve se uvidět bojí.«

Vší silou, zlostí chvěje se
hejtman tak husitský volá
a na ta slova hrnou se
mužové z Husitů kola.

Vousatí Táboři, urputní,
kůže jich do tmava snědá,
v chrám vnikli a rázem nad hlavy
cep se jim ve vzmachu zvedá.

S rozbitou lebkou klesl již mnich,
krev shlédli ostatní v davu
a už se hrnou k oltáři —
v žilách krev vše jim jak v lávu.

Pobili bratry ostatní,
jak šelmy, které krev spatří — —
pod cepy tiše vydechli
duši svou nábožní bratří.

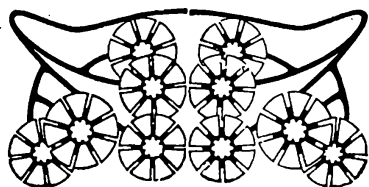
Nechtěli klášter opustit,
»Otec« jejž založil »Vlasti« —
jak řeči Boží dovedli
pro Boha životy klásti.

A zvony na věži zněly dál,
na všechny volaly strany
smutně, ach smutně zvonily
ubitým pohřební hrany.

Za chvíli kostel zapálen
se střechy plameny vlály —
zvony však posud volaly
o pomoc prosily v dáli.

Chytla i věž — až konečně
dopadly bezmocně k zemi
— umlkly zvony na věky
zmlkl i zvoník ten němý.

Dnes Hora svatého Klimenta
pusta je všecka a tichá — —
jenom v těch lesích hlubokých
větrík si z hluboka vzdychá. — — —

Maloměstští vlastenci.

(Obrazy ze starých časů.)

Píše VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

XIX.

Dopadla pěkně ta slavnost, tak jak si ji byli vlastencové domluvili.

Mladé dívky podělovaly děti pečenými věnečky a obrázky, posluhovaly při tabuli chudiny a těšily se na večer, kdy po akademii, zpěváky a ochotníky chystané, mělo se na počest svatby císařovy tančiti.

Celé městečko ozdobeno bylo prapory a pletenci z choje, u všech stavení byly postaveny smrčky tak jako březové máje o Božím Těle.

Vyšel průvod z kostela, hoši táhli na sladovnickém vozíku šestero lípek, zasazený při zvuku hudby, na znamení dané z věže vypáleny pokaždé na kopci za městečkem rány z hmoždířů. Pan purkmistr zvolal vždy povýšeným hlasem: »Tyto stromy se budou na památku nazývati lípami císařskými!« Provolal »Sláva« císařským novomanželům a všecko obecnost, jehož se též z přifařených dědin hojně sešlo, volalo sebou z plna srdce.

Pak vedena chudina, těch vybraných z chudšího občanstva, ne právě žebráků, sto lidí, s hudbou do pivovaru a tam posazení k tabulím.

Koláčů a buchet sešlo se hojnost a dostavivší se děkan oslovil ty, jak se vyjádřil, »svatební hosty«, vysvětlil jim podávání »sladké kaše« a setrval mezi nimi, jakož i purkmistr.

Paničky schystaly ještě jedno překvapení, uvařivše veliké hrnce kávy.

Chudí hosté, z nichž mnozí byli více vyznamenáním než uctěním potěšení, rozveselili se tak, že si i zazpívali a ubírali se k večeru rozradování domů.

»Věru, ti účastníci svatby císařské ve Vídni nemohou míti větší radosti, než máme my,« řekl děkan a všichni mu přisvědčili.

Večer byl sestaven na jevišti dle vkusu tehdejší doby »živý obraz.«

Obrazy císařských novomanželů byly postaveny na podstavci bílé a červeně dekorovaném, ověnceném chvojí a obstatveném zelením nekvětoucích květin, na které paní Nanyňka připevnila papírové, bílé a červené kvítky. Kolem byly rozestaveny i posazeny větší a menší družičky, držící věnce, kytice, pruty břechťanu a co se dalo zeleného sehnati. V zahrádkách nekvetlo ještě ničeho, bylo chladno pod horami. Pozadí jeviště bylo kryto vyššími smrčky a spuštěna lesní dekorace. Za smrčky skrývali se zpěváci.

Při vytažení opony zavzněl sbor pěvců :

»Vše jen ku chvále
vlasti a krále« — — —

a předstoupil pan purkmistr, oděn v černých šatech, s cylindrem v ruce a pěknou řečí vyložil význam dnešní slavnosti.

Mluvil, jak se všichni těšili, o samých svatbách. O Libuši kněžně, jak povolala zemi za vládce Přemysla; o knížeti Oldřichovi, jak vyvolil si za choť dívku z lidu Boženu; o Elišce Přemyslovně, jak na stolec osiřelý svého chotě Jana uvedla a povolal »Sláva« novomanželům dnešním.

A nyní za povstání obecenstva zpívaná zpěváky rakouská hymna :

»Zachovej nám Hospodine
císaře a naši zem — — —«

Vše bylo dojata a když bengálský oheň osvítil živý obraz na jevišti, tu mnozí v obecenstvu slzeli. Paničky hledaly ve skupině družiček svoje dcerušky, stará »paní stará« a paní Horáková se ujišťovaly, že byla purkmistrova Boženka, jejich vnučka, nejmenší družička, ze všech nejhezčí, jako andílek.

Bertička Horáková byla sice také hezká, ale babička shledávajíc na děvčátku podobu nemilé nevěsty, těšila se více nad dceruškou dceřinou.

Následovaly zpěvy a deklamace. Pan děkan vzpomínal, jak si co kaplan zadeklamoval: »Já jsem Čech« a byl mile překvapen, an tuto báseň přednášel purkmistrův nejstarší synek Vilouš.

Že deklamovaly děti, stalo se na základě porady a úmluvy mezi pánem ředitelem školy a paní Nanynkou.

Tato vyhledala v jednom ze starších ročníků »Květů« pro svoji Adlinku, již dvanáctiletou, básničku, od které si slibovala pěkný úspěch.

Cvičila dcerušku bedlivě a pěkně tuto ustrojila. Do bílých šatků arcíř, a to se zdobou červených pentliček. Do dlouhých vlásků, světlých co len, a v kadeřích po ramenou splývajících připevnila děvčátku věneček břechanový.

Že paní podstaršová něčím překvapí, to se očekávalo a když Adlinka, držící v ruce červeně vázanou knihu vystoupila a se uklonila, poslouchali všichni s napjetím.

Děvčátko jasným, na matku upomínajícím hlasem přednášelo :

»Sedí dítko na zápraží,
drží v ruce knížku svou,
slzy bílou tvář mu vlaščí,
pak do knížky upadnou.
Přijde anděl k plačícímu,
pokyne mu milostně:
»Uč se zákonu Božímu!
Proč pak pláčeš žalostně?« — —

»Ach v té knížce jinak stojí,
 než to matičky umí,
 duše moje se ho bojí,
 srdce mu nerozumí.
 O pros Boha na výsosti,
 by se nad mnou slitoval
 a mně k milé pobožnosti
 českou knížku daroval!« — —
 Anděl Strážce strnul žalem
 nad chlapečkem tesknícím,
 naučil ho v citu vřelém;
 »Odpusť Pane, odpusť jim — —«
 Na to s tváří vyjasněnou,
 požehnání dítku dal
 a vzav knížku nemilenou,
 do nebe se odebral. —
 Chlapeček se zaradoval,
 pomodlil se otčenáš — — —
 Bože, ty's nás opatroval,
 ty zachováš jazyk náš!« —

Takového potlesku nebylo snad nikdy ještě v tom útulném »u Svornosti« sále, taková pochvala snad nikdy se tu nerozléhala, jako v této chvíli.

Páni pořadatelé obklopili paní Nanyňku, tiskli jí ruce a vzdávali díky a pochvalu.

»Nevidáno, to je cavyků s podstaršovým děvčetem! Jako by nebyla mohla nějaká holčička z lepší rodiny deklamírovat, třeba naše Bertička«, šeptala mladá paní Horálková k paní Slavíkové, podle které seděla.

»Pravda, nebo naše Matyldka. Ale to ti páni mají čepčárku tak v uctivosti, že by člověk málem žárlil,« odvětila paní Slavíková.

»No to přece ne, ale mrzet to musí, když se s takovou osobou, která je přece od nás, měšťanek živa, tak vyvádí,« řekla paní Katynka a mrzutě pohlížela na svého manžela, který si otíral posud zaslzené oči.

Ještě následoval sbor, vyklízeny židle a tančilo se.

Že »skládané« bály vyšly již úplně ze zvyku, večerelo se, co hostinská připravila, a že byla paní »Svornostová« dobrou kuchařkou, bylo po všech dojmech milým poseděti u dobré večere.

Bylo veselo: »Jako o svatbě,« tak si všichni pochvalovali.

Jemnostpán usednul mezi paničkami, rád nabádával za podobných příležitosti ku čtení, k českému čtení a vybízel, aby dorůstající dívky nebyly odváženy »na výměnu« do Němec, nebo »na cvik« do poněmčilé úplně Jihlavy, pro blízkost tohoto města. Rád vysvětloval, že němčina sama není základem, tak jako není zřídlem vzdělání, nepopíral, že jest prospěšno znáti tuto i více cizích řečí, ne však nutno, zvláště pro ty dívky, které se provdají v rodném městečku a stanou se, vychovány

byť i prostými matkami, přece v duchu křesťanském a vlasteneckém, zakladatelkami nových rodin. Že taková vlastenka vychová své dítky jistě ku prospěchu vlasti, říkával vždy dojatě.

Dnes přivolal si děkan Adlinku Měřinských a hladil jí vlásy. »Celá matka,« řekl vlídně a hovořil s dívkou tak srdečně, že se děvčátko pranic neostýchalo a tulilo se ku knězi jako k otci.

Děvčátkům družičkám že bylo dovoleno setrvati v zábavě, nebylo bráněno ani v tanci. Točily se jedna s druhou a zašly si i pro tatínky a velké bratry a švagry.

Pánové se smáli, že mají družičky pro sebe stále »volenku« a tančili s těmi malými tanečnicemi rádi.

I sami je brali k tanci a paní Zhánilová až slzela radostí, vidouc, že Adlinku provedli oba mladší páni učitelové i paní kmotříček purkmistr.

Purkmistrově rodině byl veselý večer porušen hádkou mezi manžely Horákovými.

Na Aloise přišel zase jednou jeho neblahý »kvartál«, usednul v postranním pokoji a pil sklenici za sklenicí.

Paní Katynce zachtělo se tance i vybízela manžela, ať jde tančit a provede ji i ostatní paničky, aby si ona též po vůli s ostatními pány proskočiti mohla.

Leč Alois nechtěl, paní Katynka ve své nepředloženosti žalovala na něho švagrovi i panímatce a hádala se s ním.

Byli všichni rozmrzelí, odešli dříve, než hodlali a paní Katynka vyseděla u zpitého manžela do rána, uštěpačně odpovídajíc na chlácholení známých, již nemile nesli, že pěkná zábava byla takto zkalena.

Ráno sám hostinský »Svornosta« a kupec Brožek odváděli zpitého, pod přemožením nápojů klesajícího Aloise domů.

Že se mrzutost mezi manžely táhla po více dní, nebylo divu a stará paní Horáková si stěžovala v pivovaře a manžel její opakoval svoje dávné rčení, že byl tu Káču synovi i jim sám čert dlužen.

Že v nastalém jaru nepořádaný žádné zábavy, vzpomínáno na tu »svatební« dlouho a tím zároveň i ona nepěkná mrzutost.

Ze je konečně na mladého Horálka dobře, že mu patří, že tolik stál o peníze a k vůli těmto si nevybral ženu z měšťanských dcerek, řeklo se konečně též.

Horákovům se to doneslo a když si mladá paní přišla ke starým postěžovat, tu jí řekla panímatka chladně, že je to věru pravda. Jako by byla zapomněla, že sama vlastně Aloise nejvíce k bohaté Katynce nutila a přetrhla synovi sen první lásky. —

— — Tak to bývá. —

V polou letě zavítal do hezkého domečku v předměstí, kde rodičům k radosti kvetla Adlinka nad všecky v zahrádce kvítky sličněji, zlý, nemilý host. Byla to nemoc.

Měřinský se rozstonal. Nějak se pochvátil, nastydnul, nedbal lehké churavosti a tato se zhoršila. Ukázal se zápal plic.

Silné tělo vzdorovalo, předrželo nemoc, ale bývalé síly se nevrátily.

Až sám sládek Měřiskému bránil, když tento záhy přišel do práce, neposlechnul svědomitý pracovník a namáhal se nad síly.

Paní Nanyňka dbala sice na muže, ale byla pojednou zaměstnána více kolem matky, která také ulehla.

Nepostřehla za nemoci mužovy, že matka v kuchyňce, byť i v hezkou světničku přeměněné, spící, v noci vstává a vychází na dvoreček.

Trpěla pojednou paní Zhánilová horečkou a přemáhala se, aby dcera neměla dvojí starost.

Když Měřinský počal chodit opět do pivovaru, ulehla paní Zhánilová, onemocněla hlavničkou a po třech týdnech zemřela.

Byl to krutý žal pro Nanyňku a nemohla se potěšiti, vytýkajíc si, že snad matku zanedbala.

XX.

Měřinský obával se, že Nanyňka bude po matčině smrti zase tak hrozně teskliti jako po úmrtí Jaroslávkově. Leč tentokráte Nanyňka byla přece klidnější a když jí byl lékař dosvědčil, že matku zanedbala, ba že tato spíše sama byla vinna, že nemoc přemáhaná prudce vypukla; že tak stává se u lidí, kteří málokdy stonali; tu se docela upokojila.

Dbala nyní opět více na muže, který se nemohl nejen vzpamatovati, ale vůčihledě se tratil.

Že nechťel sám setrvati doma, došla si Nanyňka do pivovaru a po úradě s panem kmotrem zvěstoval tento Měřinskému, že se mu aspoň pro tři, čtyři týdny »děkuje z práce,« jak se v pivovarech říkávalo.

Až úplně zotaven že smí teprve zase přijít, totiž do práce, do »Besedy« a do pivovaru na besedu ať chodí však aspoň třikrát denně, že bude pro něho vždy sklenice dobrého od čepu pohotově.

Doma ať hledí potěšiti ženu, ať se obírá Adlinkou, trochu zahradničí a může si čísti divadelní kusy a vybrat něco hezkého k provedení i třeba »role« rozepisovat.

S humorem vyprovodil pan purkmistr Měřinského z varní síně, než když se do této vrátil a stanul u starého, na průčelní stěně zavěšeného kříže, kde po trvání každé várky hořelo světlo v červeném skleněném kalíšku, tu posmekl a sepjal ruce.

Tichá modlitba přešla jeho rty za věrného pracovníka, který stal se mu milým přítelem.

»Nevím, nevím, zdá se mi, že Johan více tu lampičku přivárce rozžehat nebude,« pravil purkmistr k svému otci, který přicházel chodbou.

»Také jsem si to pomyslíl. Chudák, škoda ho, taková poctivá, vlastenecká duše. Co jenom zde v té naší české věci vykonal! A ta hodná žena! A to roztomilé dítě! — Takových všelijakých mrzáků, žebráků a lumpů dožije se věku a ten hodný člověk odejde co nevidět. Ale nestrhneš mu na službě, Viléme?« řekl starý pán.

»Měsíční službu mu ponechám, pokud bude živ, arcif o plat od várek přijde, ale budu hledět dáti mu podporu, aby skoro nepozoroval. Na podzim nyní po sklizni nějaký pytel bramborů, zelí, ovoce a tak všelicos. Panímáma pošle mu tu a tam něco od jídla, lepší sousto — arcif, řekl mi pan doktor, že vánoc asi nedočká,« mladý sládek stiskl rty.

»Škoda ho, škoda,« kýval hlavou starý pán.

Chodíval Měřinského navštěvovat, povídali si staré pivovarské historiky: »ze šalandy« jak se říká a vybízeli vždy k zajetí do pivovaru.

Nepřišel také nikdy s prázdnou, nosíval nějaký zbytek pečeně, pečivo, pro Adlinku ovoce.

Počátkem listopadu ulehl Měřinský na dobro. Tu bylo teprve smutno v tom příbytku, kde bytovaly tolik roků láska a svornost sebou.

Nanyňka byla statečnou, nedala manželu příležitosti, aby se znal, že tajně plakala, že trpí s ním, že má starosti, že s obavou hledí v budoucnost.

Že ona se tím čepčářstvím a malým ze zahrady a od slepiček výtěžkem již dožíví, o tom nebylo pochyby, ale k vůli dcerušce rmoutila se paní Nanyňka.

Říkávali si vždy s manželem, že budou hledět dáti Adlinku vyučit k řádné modistce. Že dají ji, až bude asi patnáctiletá, zprvu na rok do Jihlavy, aby zároveň pochytila trochu té němčiny, kterou že by byla někdy přece potřebovala, Nanyňka doznávala. A raději že budou za učení platit, tak jako za byt a stravu, jen aby Adlinka nemusila chodit posílkami, chovat děti a pracovat v domácnosti. A pak za stejných podmínek na rok do Prahy, do velkého nějakého závodu, aby se dobře naučila seznávat jakost a ceny látek a všech příprav k modiství potřebných.

Že se v městečku rozmnožovala paráda, že Nanynce samé dávaly paničky klobouk jenom předělávat a ženy řemeslníků již vesměs čepce nosily, bylo k očekávání, že řádně vycvičená modistka (toto pojmenování pověděl paní Nanynce pan děkan) bude mít stále dosti díla.

A na domeček že Adlinku také vdají, sami si buď tu kuchyňku vymíní, nebo do nájmu se stěhují, to si povídávali manželé Měřinských jako pěknou pohádku.

A nyní u lože nemocného manžela viděla paní Nanyňka, jak hroutí se její sny v budoucnost. Bez manželova výdělků že nelze pomyslet, aby dala dcerušku z domova, nelze platit za vyučení. Ba vůbec dáti ji z domova že nebude lze, ana babička, která domácnost obstarávala, ubyla.

Vedlo se Měřinským tak hezky, drželi si po kolik roků za sebou již také prasátko, k jehož vykrmení poskytovali Měřinskému v pivovare mláto, které si denně večer domů odnášel. Brambory a zadina se již koupily a tak bylo vždy s dostatek omastku i masa k pochutnání.

Že by nyní, zvláště až manžel navždy odejde, Nanyňka ani na tu práci nestačila, nemohouc se v šití meškati a nemohouc

dopustiti, aby jí ruce příliš zhrubly, říkala si a v těžkých starostech klonila hlavu. Také jí vzdor sotva překročené třicítce počínaly šedivět vlasy.

Adlinka přestala právě chodit do školy, leč než ji počala matka přidržovati k čepčářství, chtěla, ať se dříve vyučí řádně šití prádla. Chodila tedy k starší paní, vdově po učiteli, za nepatrný plat, jako bylo vyjednáno, když bude šití pro svoji učitelku.

Že bude Adlinka v čepčářství kdysi asi umět jenom tolik, co ona a že usadí-li se v městečku jiná modistka, připraví je o výdělek, tato myšlenka plašila paní Nanynce sny od lože, i kdyby mohla si ulehnutí, an manžel ničeho nepotřeboval.

Měřinský slábnul vůčihledě. Rychlé suchotě ho domořovaly. Cítil se sláb, než jak bývá při této nemoci, stále se těšil, že bude mu lépe, že ozdraví, jen co přejdou ty listopadové mlhy, že bude moci chodit do pivovaru, aspoň na besedu, že bude mu prospívati, bude-li vdechovati sladový výpar a píti »sladké« pivo bez chmele. A po novém roce že najisto se dostaví do práce, ujišťoval pány purkmistra i jeho otce, již přicházeli ho navštívit.

Přicházelo mnoho návštěv i děkan přišel k veliké radosti chorého. Přišel opět a na týden před vánoci došel nemocného zaopatřiti, jak tento byl vzácného přítele sám požádal.

Měřinský seznával, že blíží se jeho konec, napomínal ženu, ať příliš netesklí, ať raději vzpomíná na to, jak se měli rádi, jak byli šťastni, jak účastnili se drobné práce vlastenecké. A nabádal Nanyнку, ať dcerku v duchu vlasteneckém vychová.

Adlinku nedbal míti mnoho u sebe, obávaje se, aby se děvčátko nenakazilo i aby neutkvěl mu příliš smutný dojem choroby a smrti v mysli.

Ale sledoval zrakem vroucí láskou planoucím každý pohyb dceruščin, vyšla-li, posadil se na posteli a hleděl za ní oknem, pokud ji viděl.

Všecky přátele prosil, ať jeho vdovu a sirotu neopouštějí, ať přispívají jim radou, mají pro ně dobré slovo.

Nanynce, osaměv s ní, vždy znovu a znovu děkoval za věrnou lásku a radost života, kteréž mu poskytla.

»Nezůstávej vdovou, Nanynko, hodí li se ti řádný člověk, vdej se. Raději dříve, pokud jest Adlinka menší, aby lépe druhému otci přivykla a k němu přilnula, však ty dostaneš zase hodného muže, tobě a Adlince nemohl by někdo tak hned ublížiti,« říkával, když byla Adlinka do šití, kam pouze odpoledne chodila, nebo někam jinam odešla.

»Jak bych mohla na tebe zapomenout,« plakávala Nanynka.

»Ne, zapomenout ne, tak jako nezapomeneš na rodiče, na našeho Jaroslávka, tak nezapomeň na mne. Ale jsi ještě mladá, máš zajisté více než polovinu života před sebou, nezůstávejte s Adlinkou tak samy. Vzpomeň, jak ti bývalo, když jste byly s nebožkou panímámou samy, jak jste leccos nepříjemného zakusily, jak bylo jináče. když jsem přišel k vám,« nemocný se usmíval posledním zábleskem veselosti.

Nanyňka připomínala mu každou podrobnost jich seznámení, jak seznala, rozeznávši v kostele jeho hlas, že má ho ráda, jak přivodil jí uvědoměním lásky vlastenecké nový myšlenkový svět.

A když druhého dne po zaopatření Měřinský klidně skončil, tu Nanyňka, ač bolestně plačící, přece se nepodávala prudkým výbuchům žalu, klidnila se, těšila sama Adlinku a obstarávala pohřeb.

Tento byl pěkný. Sám děkan vedl průvod, nepřijav od vdovy platu, zpěváci i hudebníci dostavili se též zadarmo a nej-přednější měšťanské rodiny doprovodily rakev ku hrobu.

Podle Nanyňky krácel purkmistr, řka, že co chlebodárce podstaršího má za povinnost doprovoditi věrného pracovníka, ve kterém ctil přítele, na místě příbuzenském. Adlinku vedla si Nanyňka a z druhé strany této šla paní purkmistrová, díc, že toto místo patří jí co kmotře.

Chválili všickni lidé purkmistrovy manžely za tento pěkný skutek.

A po pohřbu odváděli si sládkovi Nanyňku s dceruškou do pivovaru, aby nedošly do bytu tak smutného. Musely v pivovaře i přenocovati, slepičky a prasátko na noc opatřiti a vše uzamknouti doběhla služka z pivovaru.

Až ráno šly vdova s dceruškou teprve zase do bytu, poklidily, urovnaly vše a chystaly se, že budou opětně spolu hospodařiti, tak jak hospodařila kdysi ona se svojí ovdovělou matkou.

Že tomu není tak dávno, musela si říci paní Měřinská, že vlastně mnoho na světě nezažila, že krom trochu těch trudů v mladosti šlo jí v životě po boku dobrého muže věru jenom dobro — — —

Taková krásná, čistá, velká láska že to byla, která šla s nimi životem manželským, taková, jako se o ní v knihách čítá — to uznávala Nanyňka a řekla si z hloubí duše, vřele a pokorně, tak jako kdysi po úmrtí synáčka, nyní po úmrtí manželově: »Bohu díky, že jsem ho měla!« —

A ještě snad vroucněji si řekla, ještě snad vděčněji si vzdychla, díc: »Bohu díky, že mám Adlinku!«

A tak shledáváme paní Annu Měřinskou co vdovu s jedinou dceruškou v rodném domku, jak jsme si to při počátku našeho povídání pověděli.

Jest to již v letě po smrti Měřinského, paní Nanyňka již se uklidnila, přestávši tu prvou, tak dlouhou a smutnou zimu po úmrtí manželově, zimu, ve které nejlepšimi těšitelkami byly jí modlitba a práce.

Bylo tím smutněji paní Nanynce, že nenechala si Adlinku doma, že posílala děvčátko raději do šití, aby mezi více děvčaty nabylo veselosti, aby je domov neupomínal stále na babičinu a otcovu nemoc a úmrtí.

Tesklila Adlinka také po babičce velice a po otci téměř steskem stonala. Tu však matka osvědčila se výtečnou vychovatelkou. Sama potlačujíc svůj žal, hleděla dáti dcerce zaměst-

nání, hleděla ji upoutati četbou a dokázala, že dívka těšila se z učení na domov. Zde ovšem neuzřela matčiných slzí, ty dovedla Nanyňka skrýti před dítětem a dovolila si vyplakati se, bylo srdce bolem příliš stísněno, jen tehdy, kdy oči dcerušky ji neviděly — — — Říkávala, že pracujíc o samotě, téměř cítivá, že jest jí duše manželova blízko, jak životny jsou její na něho vzpomínky.

XXI.

Tak krásně kvete zahrádka paní Měřinské, růží stolistek rozvilo se letos tolik, že zdá se býti té růžové záplavy více než zeleného lupení.

I ostatní květiny jsou v plném květu. Bílé lilie a modré šalamounky, na keři jasmín, pestré karafiáty vydechují vůni, až z této hlava by rozbolela.

Paní Měřinská sedí za nedělního odpoledne v zahrádce na drnové lavičce pod jasmínovým a šeríkovým keřem, tvořícími přirozené loubí, jak větve dohromady splývaly. Čte v knize, ale jaksi nepozorně, vyhlížejíc do uličky, kudy má přijíti Adlinka. Tato chodí do nedělní opakovací školy, jak byly tyto tehdy zavedeny.

Jaksi se dívenka opozdila a matka byla již ve starosti. Leč již se objevila Adlinčina drobná posud, štíhlá postava v uličce a děvčátko chvávalo domů.

Byla oděna v prostý smutkový šat, který matka sama šila a aby nevypadal tak příliš smutně, drobnými vázankami z atlasových stužek okrášlila.

Na hlavě měla klobouček z černé, hrubší slámy, hezky okrášlený černou krajkou a kytičkou černých hedbávných růžiček, vlásky pěkně spletené, otočené v copech kolem hlavy.

»Maminko, maminko, já si něco nesu,« volala Adlinka již za plotem a pozvedala v ruce nevelký předmět v papíře zabalený.

»Aha, je konec školního roku, to dostala jistě od jemnostpána knížku,« řekla paní Nanyňka více k sobě, nebo ji dceruška do síňky vběhnuvší ještě slyšeti nemohla.

Děvčátko bylo již v zahrádce a již vyprávělo matce, že bylo jim dnes oznámeno, že přestává nedělní vyučování až do podzimu a že obdržely lepší žačky od jemnostpána dárkem po knížce, ona tento roztomilý památník,« jaký žádná kamarádka posud nemá.

A již ukazovala matce podlouhlou krabičku, jejíž vrchní deska byla polepena červeným sametem. Na tomto, kolem zlaté portičky, ve čtyřech rozích zlaté růžky, ve středu kytička. Pod vrchní deskou byl lístek, na kterém mezi barevně tištěnými květinami bylo ozdobným písmem napsáno: Památník Adely Měřinské.

Pod vrchním byly lístky různých barev a v středu spodní desky byla upevněna modrá stužka k zvednutí lístků.

»To máš radost,« usmála se matka. »Ten laskavý jemnostpán to zajisté sám pracoval.«

»Povídal to, že budu mít i na jeho ruce památku,« řekla dívka a chopila se popsaného lístku pod prvním ozdobným. »Hleďte, maminko, zde mi také něco napsal.«

»Čti,« vybízela matka, než sklonivši se, čtla zároveň s dcerkou hlasitě:

»Dívko česká,

jenom se modlívej a pracuj a zpívej!

Buď zbožnou: Miluj ctnost, rodinu a vlast,
to tré nechť se v Tvém srdci pro vždy sblíží.

V myslí nevinné Ti blažší bude žití slast
a zbožnou důvěrou si zlehčíš křížův tíži.

Pracuj: A milovati uč se každou práci,
nedávejž marně uplynouti ani hodině,
věz; komu těžkou práce, ten že ztrácí,
pohovy slast a chábne nečinně.

Zpívej: buď veselou a těš se žiji jaru:

a nekal starostmi si mládí usmívání,
vždyť modlitba Ti matky ždá všeho zdaru
a žitím provází Tě její požehnání!«

P. Tomáš N.,
děkan.

»Ach maminko, to je krásná básnička,« zvolala Adlinka.

»Jest, miláčku, zajisté ji jemnostpán sám skládal; před rokem byl by ti mohl napsat: modlitba rodičů — nyní máš arci jenom matku,« řekla paní Nanyňka dojatě.

Adlinka v dětinné radosti nezaujala se tak v matčinu vzpomínku, prohlížela lístky, určovala, že maminka jí musí něco napsati na lístek růžový. Pak že požádá pány učitele, pana kaplana, kmotříčka a kmotříčku o napsání a potom kamarádky.

»Dostala ještě některá jiná dívka od jemnostpána takový památník?« tázala se matka.

»Ne, jenom já, některé dostaly knížky, ostatní po obrázku, dle prospěchu. Ale mám to radost. Mohla bych jiti do pivovaru, ukázat památník paní kmotříčce?« tázala se dívčinka.

(Pokračování.)

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal JAN HALOUZKA.

(Pokračování.)

S obdivem pozorujeme v letech padesátých v brněnské diecesi mohutné nadšení pro povznesení ducha katolického i vlasteneckého. V čele stáli mohykáni: Sušil, Kulda, Fáborský, Dr. Jan Bílý, P. Šimbera, opat Kalivoda, M. Procházka, Poimon, J. Soukop, P. Tomáš Procházka, hrabě Silva Tarouca, Těšík, K. Šmídek, K. Škorpík a jiní; — mezi nimi vynikal energií, duchem organisatorským P. Ignát Vurm, o němž v dějinách obrození

našeho velmi málo podáno bylo. Jméno Vurmovo vyznělo jasnějším zvukem teprve v letech šedesátých a pozdějších, když aranžovány byly poutě Velehradské a když činnost jeho politická zabírala myslí uvědomělejších. Ale o veledůležité a znamenitě se uplatňující činnosti Vurmově za let, řekl bych ještě jarních našeho procitování, jsem nepostřehl v historii téměř ničeho. Ačkoliv jsem činnost Vurmovu oceňoval dostatečně, přece nesympatisoval jsem vždycky s jeho názory, kteréž se mi někdy pozdávaly odpírati proudům poctivé práce katolické. Tak vím, že alespoň v začátcích neschvaloval roztrídování se v našem učitelstvu na spolek učitelů katolických, dokládaje, že prý jsme přece všichni katolíci. Soudil tehdy příliš optimisticky a nenadál se, že by mohly nastati doby, za nichž právě v řadách učitelských povstanou živly bezbožecké a proticírkevní!

Než jeho znenáhlé umírání, v němž jevil kněžské uvědomění a neoblomnou víru v jedinou záchranu národa v církvi katolické, jeho krásná smrt, a k tomu jeho práce na vinici Páně v letech již mladistvých, ta mne úplně přesvědčuje o jeho ryze katolickém i vlasteneckém citění. —

Tvrdím, že stál P. Vurm jako mladý panáček (namnoze churavý) čestně vedle mladého kněze Kuldy, a že P. Vurmovi stejnou měrou jako jiným připadají zásluhy o sesílení ducha katolického a proto i vlasteneckého na Moravě v letech popisovaných! —

Zaznamenání hodno, že P. Vurm — v letech padesátých (1854) horoval pro založení *»jednoty umělecké a vědecké«*; kteráž měla počátek míti v jednotě katolické. Pro uměleckou jednotu doporučoval P. Dohnala petrovského, poněvadž byl do studia o umění dobře zapracován, *»a tudíž by se mohl zdokonaliti.«*

Radí, že by spolek, jenž se právě utvořuje na vydávání spisů vědeckých, mohl v činnost svou zabrati jako *odbor hudební* též pěstování hudby: živel tak velebný, který dosud ladem ležel. Měli jsme Chmelíčka, Křížkovského a jiné, ale hřivny jejich byly jako zakopány.

Jak jsem už poznamenal: přílišná skromnost Křížkovského strhovala nádherné myšlenky jeho s výše dolů. Dle dobrozdání Vurmova měl odboru hudebnímu předsedati praelát Rajhradský Vintíř Kalivoda,*) který věhlasem a dobrotivostí slynul všude. Již jako profesor na filosofickém ústavě v Brně poznav nouzi některých studentů, vyprošoval pro ně u pekařů a mydlářů chléb a svíčky. V klášteře minoritském byla v zimě světnice na útraty jeho vytápěna, aby chudobní studenti mohli v teple studovati. Za nemocné studenty, kteříž se živili vyučováním jiných, chodil sám jich svěřence vyučovati. Za nemocného P. Těšíka, lokálního v Nosislavě, zastával roku 1851 tamže duchovní správu od května až do prosince. —

Vurmovi šlo o to, aby snad mezi skladateli nevznikla někdy řevnivost. Znal přílišnou ostýchavost Křížkovského i skromnost Chmelíkovu. *»Ti dva by ničehož nedali na veřejnost, kdyby je nevedl vážný Kalivoda.«* V oddělení hudebním měly být

*) Zvolen dne 22. listopadu 1854.

vydávány staré žalmy. O leccos se postaral již brněnský Novotný (vydal čtvero zpěvy, průvody k různým básním a písním). Velmi dobře dle mínění Vurmova měl se uplatniť odbor hudební vydáním knihy poutnické, při níž bylo by se mu postarati o náležitě nápěvy, taktéž příručky k pobožnosti cyrillomethodějské. Základem celého podniku měly se státi: »sbírka mor. národních písní« od prof. Sušila, jakož i starožitné církevní zpěvy, kteréž obsaženy byly ve starých kancionálech. Zároveň měl odbor hu-

P. Ignát Vurm.

dební o to se postarati, aby založen a rozmnožen byl »*archiv hudební*«. Mínil P. Vurm sbírku přesně církevních mší a jiných skladeb kostelních, jež by zapůjčovány byly čekatelům učitelství a snad i učitelům venkovským k opisování. Myšlenku tuto, kterouž dávno již svěřil P. Vurm Chmelíčkoví, četl později v »*Lumíru*,« v němž bylo krásné pojednání o hudbě otisknuto. — A proč toužil P. Vurm po tom, aby opat Kalivoda jmenován byl předsedou odboru hudebního? P. Vurm odůvodňuje přání své takto: »že by bez něho všechno počínání bylo méně národní; neboť žádný z hudebníků našich neví prý vlastně »co a jak.« Rozumíte?»

Jak šťastně uvažoval P. Vurm dále! Pomýšlel i kláštery starobrněnský i novoříšský do celé akce přibrati. Praeláta starobrněnského chtěl míti předsedou odboru vědeckého, a tím doufal získati augustiniány zájmům našim. Věděl dobře, že praelát Napp požíval důvěry u vlády, s kterou ovšem částočrte počítati třeba. A co nejdůležitějším: očekával, že se klášter starobrněnský znenáhla počne přetvořovati na středisko všech našich zájmů pro budoucnost! — Ostatně spoléhal na zdatné působení i pomoc prof. Sušila, Dra Bilého a jiných.

Jisto jest, že pomýšlel také na klášter novoříšský. Tázal se jednou Kuldy: »Kterak by bylo možno získati klášter novoříšský?« —

Všechny tyto úvahy vyšly z hlavy Vurmovy; nikomu se nesvěděl, až věc dobře uvážil a posoudil. Ale silně akcentoval okolnost tu, že podniky jmenované musí vyjít z jednoty katolické! Usuzoval, že tak jednota katolická nabude bezpečnosti a vážnosti, zvláště tím, že výborníci jednoty umělecké považování budou za výborníky jednoty katolické, a tudíž jim i zdar této na srdci bude ležeti. Nikterak nechtěl, a tomu se velmi opíral, aby byli Olomúčané vylučováni z nových podniků těchto. A proto radil po zdravém uvážení, aby vysláni byli do Olomouce delegáti a shodli se u věci tak důležité s baronem Königsbrunnem a s P. Bečákem, a ujali se zároveň u arcibiskupa Fürstenberka dědictví sv. Cyrillomethodějského. —

Rád by byl P. Vurm ihned, naplněn jsa tak vznešenými plány, do Brna zavítal; ale nebylo možno jemu samému polochorému opustiti onemocnělého faráře. »Pro množství práce není pomýšlení před jarem užítí Vás.« — Radí, aby prozatím uvažovali o hudbě. Peregrin*) prý hudbě také rozumí.

Nemalých zásluh získal si P. Vurm neutuchajícím snažením, aby vymoženosti katolické národní strany na Moravě zapustily kořeny i do Slovenska; ustavičně usiloval o sblížení naše se Slováky. Radil, aby jednota katolická jakož i dědictví sv. Cyrilla a Methoděje rozesílaly dárky na Slovensko; že by to prospělo mnoho. Především prý by slušelo počtiti čerstvými výtisky kardinála Scitovského i Vacovského Rozkovaného, jakož i Zábojského, Mojzesa a biskupa Nitranského. Rozesláním čestných těchto dáreků mělo se však započítati, až budou hotovy stanovy spolku uměleckého. Výprava dvou našinců pod Tatry, píše P. Vurm, by se vyplatila; až prý po zkoušce, dá-li Pán Bůh zdraví a peněz, zajeti chtěl P. Vurm do Nitry a Trnavy.

Jakmile poněkud rozhlásila se zpráva o podnicích tuto uvedených, odevšad ozývaly se hlasy, že se věc všem líbí; nejvíce docházel uznání odbor hudební. —

Neméně zajímal inteligenci obor pro vydávání katolických spisů vědeckých. — P. Vurm doufal pevně, že i tento podnik zdaří se skvěle. S většími nesnázemi setkával se obor umělecký. Dle mínění P. Vurmova měl onen již vykvétati, aby se tento ujal v národě. »Až o záležitostech těchto ústně se raditi budeme, poukážu na jistý finanční podnik (Finanzoperation). Tako-

*) P. Obdržálek.

vými fintami bohatnou špekulanti, a my vydobudeme tím účastníkům (akcionářům) větších úroků a ústavu vědeckému důvěry.*)

Smlouvali se P. Vurm s P. Bečákem olomúckým o spolku pro vydávání knih vědeckých, ale nemohli se shodnouti, protože P. Vurm nevěděl, jak daleko záležitost ta pokročila. Trval však na tom, aby bez arcibiskupa Fürstenberka nic se nezařizovalo! — »Bylo by snad dobře k arcibiskupovi poslati také Dra Bílého? Není možná onu skvrnu u policie zakřídovat?« píše P. Vurm Kuldovi. —

Hrabě Bedřich Silva Tarouca.

Dr. Bílý **) napsal Kuldovi: »... Co se týká spolku uměleckého, uděláte-li faráře Tišn... výborem, bude velmi dobře, ale potom nemohu jich sproselytovat deset, jak jsem slíbil; za které ručím, jsou: Svítíl, Svoboda, Deblínský farář a kaplan Karásek, potom Špička. Na Kučer. děk. musil by účinkovat Volný. Ale jak do toho vnikne ten cizácký živel, už se toho bojím! — Budete vidět, že budou ostudy... Na den sv. Klimenta, kteréhož po Moravě vozili svatí naši, padniž volba na Gunthera, jejich věrného syna.«

*) List P. Vurma z roku 1854. —

**) List z roku 1854. —

Dá se lehce uhadnouti, že všech těch tužeb Vurmových původcem byl hr. Bedřich Silva Tarouca, kterýž i za bouřlivých dnů revolučních byl nadšeným milovníkem věd a umění. Sbírkou své bohaté rozhojňoval ustavičně, takže požádán byl vévodkyní Kurlandskou, aby ponechal jí sbírku mincí ražených z rozkazu děda jejího. — V mysli hr. Silvy Taroucy uzrála nejprve idea založiti v Brně jednotu uměleckou po příkladě Prahy a Vídně. Z péra hr. Silvy Taroucy vyplynuly stanovy zamýšlené jednoty té, kteréž rozeslány byly známým přátelům umění. Nenašly však ohlasu, ba sám hr. Belcredi s nedůvěrou přijal úmysl Taroucův, dokládaje, proč Brno nehodí se pro jednotu uměleckou: není prý v Brně dostatek pramenů ke studiím, není prý tu ani obecnostva, které by mělo smysl pro ústav tak delikátní. A těch několik schopných, jimž vrozen smysl pro umění, nerozhoduje; ti prý s tím větší chutí obraceti se budou k jednotám Vídeňské a Pražské. Snaha hr. Silvy Taroucy se bohužel neujala, ač ještě jednou jakási výzva se stala na čtvrtém sjezdě katolickém, kdež promluvil o křesťanském umění vůbec a malířství zvláště P. Frant Poimon, redaktor »Hlasu jednoty katolické,« a jadrně pravil, že má-li umělec malíř dostoupiti výše umění křesťanského, musí míti srdce svatou věrou křesťanskou proniknuto, aby dovedl vzory dokonalosti křesťanské nejen pojmouti, ale i mistrovským štětcem obrazně provésti. Ale také žádoucí, aby obecnostvo křesťanskou věrou prodchnuto dovedlo mistrovské dílo oceniti.

Aby smysl pro křesťanské umění buzen, vkus šlechtěn byl, zařídil hr. Bedřich Silva Tarouca při čtvrtém sjezdě katolickém výstavu obrazův a věcí uměleckých,*) pokud v náhlosti sehnány býti mohly (16. 17. 18. října 1854).

*) Byla to první výstava uměleckých, náboženských obrazů, a tak důležitá, že zasluhuje, aby v seznamu tuto podána byla. I. Malby olejové. Podobizna J. V. císaře Frant. Jos. I. v nadživotní velikosti od Josefa Heyera. Cena 200 zl. stř. — Obraz od Jos. Hellicha, představující zázrak r. 1311 v Ivančicích, dle kroniky Petra opata Zbraslavského. Cena 450 zl. stř. — Obraz Jos. Hellicha: Marie Panna s Ježíškem. Cena 100 zl. stř. — Obraz od Ant. Lhojy: Nanebevzetí Bl. P. Marie. Cena 80 zl. stř. — Obraz A. Lhojy: Navštívení Bl. P. M. (vzorek k většímu obrazu). — Obraz Gustava Kratzmanna: Sv. Anna. Cena 400 zl. stř. — Obraz Jos. Heyera: Bl. P. Maria. Cena 40 zl. stř. — Obraz Gustava Kratzmanna: Sv. tři Králové. Cena 400 zl. stř. — Obraz Zeleného, rodilého z Rajhradu: Mojžiš zákonodárce Židův. (Obraz majetek kláštera Rajhradského.) — Obraz P. Marie od Cust. Kratzmanna. — Obraz od Jos. Führicha: Smrt sv. poustevníka Gunthera r. 1045. (Majetek kláštera Rajhradského.) II. Vzorky oltářů. Vzorek gotického oltáře od Jos. Hellicha pro kostel Týnský v Praze. — Domácí oltářiček od J. Hellicha. — III. Kresby, kamenotisky a rytiny. Obraz kreslený J. Hellichem, představující vidění za časů odpadnutí Čechův od církve sv. k vyznání kalvinskému. Dle kresby této vydal spolek výtvarných umělců v Praze rytinu pro své spoluúdy.

Obrazy na gotickém oltáři v Týnském kostele v Praze od Hellicha. Dle Hellicha do mědi ryté od Viesnara, pražského rytce — † v Římě r. 1848. —

Obraz představující celý oltář s křídly otevřenými. —

Obraz na oltáři tom pod hlavním obrazem ve dvou listech, představující Starý Zákon, počínaje Adamem a Evou až k Simeonovi a Anně. —

Obrazy na křídlech otevřených, uvnitř na poli dolním a) Sv. Maria, sv. Josef a andělé Ježíškovi se klanějící. b) Sv. tři králové Božskému Dítku se klanějící. —

Obrazy na křídlech otevřených uvnitř na poli horním a) Sv. tři králové, jdoucí do Betléma. b) Pastýřové andělem k jeslím vedeni.

Práce a vědomosti hr. Silvy Taroucy byly však iniciativou c. k. ústřední komise k zachování starožitnosti a uměleckých památek oceněny tím, že byl roku 1854 ministerstvem jmenován konservátorem na Moravě.

Po letech přednášel bohoslovcům olomúckým o umění křesťanském (o církevním stavitelství, o církevní plastice a o malbě); a čerpal z bohatých vědomostí, jakýchž nabyt dlouholetým studiem, cestováním po různých krajích evropských, najmě italských.

Podobné přednášky konaly se kdysi na ústavě theologickém v Solnohradě od Patzolda; tyto vydány byly později tiskem.

Že přednášky ty s nemalým užitkem se potkávaly, jest jisto; vždyť kněz, jemuž umění křesťanské nezůstalo neznámou veličinou, v úřadě svém blahodárně působil ku zvelebení umy křesťanské. A jak bylo již kolikráte litovati toho, že zaviněnou nevědomostí kněze prováděly se opravy ve chrámech proti všem pravidlům slohovým, takže nejedenkrát na příklad shledáváme při stavbách církevních slohem gotickým zbudovaných okrasu a ozdoby provedené slohem a vkusem renesančním. To začasť zaviněno bylo knězem, jehož vkus nebyl zušlechtěn pilným studiem umění křesťanského.

V Itálii pobyl hr. Silva Tarouca od roku 1859 až do roku 1866. Sám o tom píše ve svých zápiskách: »Einstweilen war 1859 der Krieg mit Italien ausgebrochen, und es erging ein Aufruf an die Geistlichen, sich zum Seelsorgsdienste bei den Spitälern zu melden. Friedrich, der durch nichts gebunden war, meldete sich für die Dauer des Krieges und der damit verbundenen Spitäler.« Mimo velkou nemocnici garnisonní soustředěno bylo v okolí Veronském třináct nemocnic polních, již každé přiděleno bylo pět set postelí; všechny nemocnice byly přeplněny nejen raněnými ve válce, nýbrž i nemocemi epidemickými postiženými. Nemocnice svěřená hr. Bedřichovi byla plna nemocných tyfosními, skarbutními, osýpkovými a dessenterickými nakaženinami zachvácených. V listopadu roku 1859 zemřelo v nemocnici hr. Bedřichovi přidělené 150 nemocných. Po tříletém namáhání a strádání (podporoval vojny penězi, takže někdy i nedostatek zakoušel) roznemohl se hr. Silva Tarouca neduhem tyfosním velmi

a) Obraz střední, představující sv. Lukáše, malujícího Bl. P. Marii. —

b) Obrazy na křídlech zavřených z venku. Sv. Ludmila a sv. Prokop. — Rytina dle prof. Führicha ve Vídni: Udělování svátosti birmování sv. Petrem.

Obraz ten vydal rakouský umělecký spolek. —

Nákres gotického oltáře od J. Hellicha.

Znak jednoty katolické Pražské, od J. Hellicha: Čeští a Moravští patronové v oblacích kolem kříže nad Prahou (v mědi rytý od Šmída v Praze). —

Diplom pro spoluúdy Děd. sv. Cyrilla a Methodia od J. Manesa.

Obraz sv. Ludmily na kameni kreslený od J. Hellicha, vydaný Děd. sv. Cyr. a Meth. —

Obraz sv. Cyrilla a Meth. na kameni kreslený od J. Hellicha, vydaný Děd. sv. Cyr. a Meth. —

IV. Litiny v sádře. (Vystavené litcem Rafaelem Guntoniem v Brně.)

Podobizna J. Veličenstva. Podobizna J. V. císařovny. Hlava Panny Marie. Anděl Strážce.

Socha P. Marie. Hlava Krista Pána. Hlava P. Marie, menší. Malá socha sv. Jana Křtitele. Kristus Pán jako dítě. Malá socha anděla Strážce. —

nebezpečným. Pozdraviv se odešel na zotavenou na Moravu. O pobytu jeho v Brně psal »Hlas« (1862, čís. 31): »O císařských hodech meškal v Brně velezasloužilý pan hrabě Bedřich Silva Tarouca, byv na Moravě na zotavené po těžké nemoci, kterouž byl nakažen ve vojenské nemocnici v italském městě Este, kdežto služby kaplanské vykonává. Šlechetného toho lidumila vylákala k loži raněných a umírajících vojínů jediné soustrast křesťanská. Výtečný tento kněz oblíbil si s takovou obětavostí přísluhovati nemocným bojovníkům, s jakouž podporoval na Moravě krásné umění a vědu, s jakouž napomáhal zdaru Církve v národě našem! Vyzdravěv opět vrací se do Italie, kdež na něho toužebně čekají ubozí chorobci.«

Vrátil se do Italie, ale jakmile rozpuštěna byla (1863) polní nemocnice, byl úřadu tak záslužně konaného zhoštěn.

Za dalšího pobytu v Italii žil jen studiu; prošel Milán, Janov, Parmu, Bolognu, Ravennu, Florencii, kdež konal nezbytná studia jako přípravu k návštěvě Neapole a Říma. Laskavostí vysokorodého pana hraběte Arnošta Silvy Taroucy dodány mi byly některé záznamy hr. Bedřicha, kteréž napsal byv k tomu vybídnut od přátel svých. Umluvilo se jich několik, že sepiší paměti své, aby druh druhu v reminiscencích těch doplňoval. Jediný snad Matěj Procházka slib daný splnil, ač ze zápisů jeho nic veřejnosti oznámeno nebylo. Na popud B. M. Kuldy počal hr. Silva Tarouca paměti spisovati, ale po nedlouhé době práci úplně přerušil. Teprve před smrtí svou napsal několik listů, jichž obsah jsem získal pro práci svou. V záznamech udává, že zabral se do studia spisů Quicardiniho, Botových a Leonových o dějinách italských, dále Lauciho, Rumohra a Förstera o dějinách umění vlašského. Byl pilným navštěvovatelem kniháren, zvláště Malimbechianské. Dle mínění hr. Bedřicha nejvíce slyne školou uměleckou Florence; Řím utrpěl odchodem papežů do Avignonu. Na zpáteční cestě chtěl hrabě Bedřich ještě jednou navštívit města jmenovaná a k tomu přibrati Modenu, Turín, Benátky, ale sešlo z toho. Florencie rád vzpomínal; sprátelil se tam s věhlasným učencem opatem Orticominim, jemuž nemálo děkoval za osvěžení ducha trudnomyslného. O učenosti hraběte vydává svědectví list z Florencie »Hlasu«*) zasláný obsahu tohoto: »Koncem tohoto měsíce budou tomu právě dvě leta, co jsem neslyšel hlaholu českého; tím více toužím užiti ho v tomto listě. Žádáte, abych v témže jazyku sepsal cestu svou po Italii; jestiž to zajisté i touha moje, — jiné ovšem jest, jsem-li s to, abych věc tu provedl. Hlavním předmětem takového cestopisu muselož by býti umění; ale tu se vyskytují valné překážky co do terminologie, která v češtině buď nevalně, buď naprosto není rozvinuta; vždyť u samých Němců jedva od 50 let mluva v umělectví vzdělala a vytríbila se. Bylož by především potřebí, aby se někdo u vás pokusil o sestavení podobného spisu, jakým byla u Němců Sulzerova »Theorie der schönen Künste«; u Němců aspoň klestila dráhu. Jestiž spis ten realní a vokabulární slovník,

*) 12. února 1865.

mnoho vzato do něho z encyklopedie D'Alembertovy a Diderotovy. Göthe sám se častěji ve svém cestopisu na knihu tu odvolává, za dobrou ji uznává, ačkoliv mu nestačí, tím méně by stačila pro věk náš. Jednak nynější názory a pojmy v umělectví se podstatně změnily, jednak i obzor náš valně se rozšířil.

Tehdy nevěděli nic nebo pramálo o umění byzantském a gotickém. Sám dotčený p. Göthe pozírá s velikou oblibou na zříceniny chrámu Venušina v Assissi, pomíjí však chrámu sv. Františka, nechťe nic věděti o této nestvůře »tmavého středověku«. Byloť to roku 1786; kdyby tutéž cestu týž Göthe konal nyní, a někdo jiný by podobně o této budově soudil, jak on druhdy sám, vyhlásil by ho zajisté za největšího barbara, a to vším právem; neboť stavba i malba jest při budově této výtečná a patří k nejdůležitějším na světě. Zásluha, že středověké umění v Itálii došlo slušného uznání, přísluší Němcům, dílem *umělcům* tak zvané romantické školy (stejně povstale s romantickou poesíí), jací jsou: Schnorr, Kornelius, Koch, Führich, Veit, Schadow, Overbeck a j., — dílem *učencům*. Z počátku našeho století jmenovitě pojednáními v časopisu »Kunstblatt«, jenž jest, řekl bych, důležitým archivem pro dějiny umění pro všechny věky. V téže době cestoval po Itálii baron *Rumohr*, bedlivě prozkoumávaje dotyčné archivy, jmenovitě ze starší doby, totiž ze 13. a 14. století v Pise, ve Florencii, v městech v Umbrii, zvláště v Perugii a Urbini a j.; výsledky svého bádání soustřeďuje Rumohr ve spisu roku 1827 vydaném pod názvem: »*Italienische Forschungen*«, kniha to, kteráž jest základem kritického dějepisu umělectví pro všechny věky. V jeho šlépějích kráčel (r. 1835) *Dr. Förster* z Mnichova, malíř to a stavitel výtečný, nyní největší v tom směru učenec, s nímžto jsem se tu před několika dny seznámil. Příklad ten probudil i některé z proslulých Italianův, k nimž čítají se: marchese Salvatico, malíř Mich. Ridolfi v Lukce, konservator a profesor; pak marchese Roberto d'Azeglio, jenž jest v jedné osobě nejvýtečnějším malířem krajin v Itálii, spisovatelem románův, vynikající véhlasem i v politických záležitostech (bojoval hrdinně v bitvě u Vincence, byv ministrem piemontským, — žije stařec tento jako podesta v Miláně, jest zeťem Manzoniho); padre Marchesi, dominikán v Turině; prof. Bonaini v Pise; prof. Milanesi zde ve Florencii. Konečně se spojily všechny tyto síly a vydaly *Vasaniniho* »*Životopisy umělců ze 16. století*«, prvý to základ historický, avšak nedosti kritický, s obšírnými poznamenáními, při nichž použito tolikéž i prací Rumohrových, Försterových, Schornových, Gayevých a j.; vyšlo dosud 16 dílů v osmerce. O cestopisu dotčeném pracuji pilně; podle mého zámyslu má kniha ta se pohybovati středem mezi obyčejnými cestopisy, ježto bývají nejmělké a povrchné, a mezi tak zvanými rukověťemi, ježto zase bývají příliš učené a suchopárné. Obě tyto stránky bych rád spojil v jednu tak, aby učenost a důkladnost neudusila zábavu a libost; ač bych zábavu učinil popředním cílem, tak aby co jest přísně učeného, podáno bylo ne v textu, alebrž v notulkách. Duch sice povolný jest, ale tělo slabo! Chci ovšem činiti vše k provedení tohoto úmyslu svého, pokud v mých silách jest. Z té pří-

činy prodlím ještě nějakou dobu zde ve Florencii, později pak odeberu se do Neapole, do Sicílie, na Maltu, po té pak do Říma, kdež delší čas pobytu hodlám. — Velkou radost mám z posledního spisu Brandlova; kéž by u vydávání Žerotínových spisů dále se pokračovalo! — S Bohem! Bedř. hr. Silva-Tarouca.◀—

Jak mně B. M. Kulda oznámil, měl kdysi *hr. Silva Tarouca* ve Vídni práci a vzal Kuldu také s sebou a pobyli tam téměř deset dní. Tenkráte měl Kulda zvláštní příležitost poznati *jeho veliké vědomosti v oboru umění*, neboť prováděl ho obrazárnou Belvederskou a neunavně ukazoval jemu díla mistrovská a vypravoval celé životopisy mistrův umělců. I jiné umělecké sbírky podobným způsobem ukazoval jemu. — (Pokračování.)

Prání.

(Před svatostánkem.)

Tou věčnou lampou, ježto stále hoří
před svatostánkem chrámu každého,
by ustavičnou přítomnost hlásala
Krále tam králů — Boha samého . . .
tou chtěl bych býti — by nitro mé plálo
žářem vždy lásky k mému Ježíši —
neb On jen pouze v bouřích žití toho
srdce mu věrné jistě utiší!
Tam tužby všechny převrácené, vášně
rechť plamen ztráví lásky horoucí —
tam přání jedno ať jen plní duši,
přání nad jiná všechna převroucí:
Zde Kristu žítí, pro Něj strádat, trpět,
pro Něj se nebát žádných obětí —
v hodině smrti Jím posilněn býti —
v jeho pak skonat sladkém objetí . . .
Jej milostivým soudcem potom míti —
a na pravici býti postaven
mezi ten zástup služebníků jeho,
jenž palmou míru být má oslaven —
v království jeho po věky pak věkův
velebnost jeho, slávu patřiti —
s andělů kůry, s nebešťanů sbory
věčně se s Bohem svojím těšiti!

Prokop Zaletěl.

Volné kapitoly z otázek cyrillo-methodějských.

Podává ALOIS JAŠEK-STUDÝNSKÝ.

(Pokračování.)

3. Unie Břestská. (1596).¹⁾

Rusíni ode dávna patřili k metropoli Kijevské. Poněvadž zde po několik desetiletí po unii florentské střídali se metropolitě nímu naklonění, vžila se myšlenka sjednocení více do lidu. Než hlavně v druhé polovici XVI. století zasedalo na metropolitním stolci Kijevském několik arcibiskupů, jejichž jednání Rusíny od Kijeva zrovna odpuzovalo. V lidu i v duchovenstvu ozývala se čím dále tím častěji a též hlasitěji touha po spojení s Římem. Pro ideu sjednocení pracovali s velkým úspěchem Jesuité Possevin²⁾ a Skarga.³⁾ Pro slabost a neschopnost metropolitů Kijevských, a ne na místě posledním pro hrabivost Jeremiáše II. Kijevského došlo roku 1590 k prvnímu opravdovému pokusu o unii s Římem. Čtyři biskupové rusínští usnesli se následkem zpráv o nečestném, vyděračském jednání Jeremiáše II, odtrhnouti se od Kijeva a vyjednávat s papežem o sjednocení. Král Sigmund III. přijal tuto zprávu s nemalým povděkem: doufal, že tak snadněji dosáhne i splnění jiného svého přání, totiž aby došlo po sjednocení církevním i k užšímu spojení politickému jeho zemí: Litvy a Polska. Vyjednávání s Římem, které vedl Cyrill Terlecki, biskup Lucký, ukončeno r. 1595. Na to svolána synoda všech rusínských biskupů do Břestu. Zde s velkým nadšením přijata zpráva o příznivém výsledku vyjednávání s Římem. Vyslání další poslové do Říma⁴⁾, kteří unii dokončili.

S velkou radostí věstil tuto událost papež Klement VIII. v bulle „Magnus Deus et laudabilis nimis“: hlásá zde celému křesťanstvu unii s Rusíny. Zmínuje se o předchozí synodě biskupů rusínských r. 1595 v Břestě, o příchodu jejich vyslanců Pocijeje a Terleckiho do Říma, o ujednání stran sporných bodů. Výslovně

¹⁾ Likowski, Die Union von Brest. Herder 1904. Grivec, Východní otázka církevní, Vzd. knih. kat. XLIX., 35 nn, Kryštůfek, Všeob. církv. dějepis, III., str. 474. nn. V. Oliva, Továryšstvo Ježíšovo, D. C. M. 1910., č. 62, str. 495.

²⁾ P. Possevin poslán byl r. 1577 papežem do Švédska, kdež pracoval úspěšně o navrácení národa k víře katolické. Bohužel po jeho odchodu od dvora královského nabyt převahy u dvora duch protikatolický. Possevin obrátil se do Ruska, kdež blahodárně působil. Jest znám též jako spisovatel. Zajímavé jest, že doporučoval již zřízení ruského semináře v Olomouci nebo v Praze. [»Qui vero ex Moscovia educerentur, hi vel Olomucium vel Pragam mitterentur ad Pontificis Seminaria, in quibus ex eius linguae affinitate cum Ruthenica facilius, quantum sauis esset, doctrinae haurirent.«] Papež Řehoř XIII. založil při jezuitských školách v Olomouci a v Praze fundace pro posluchače ruské a rusínské! (Viz Likowski, Union zu Brest, pag 75.)

³⁾ P. Petr Skarga, nar. 6. února 1532. Studoval v Krakově, stal se světským knězem, konečně kanovníkem ve Lvově, 36 let jsa stár odešel do Říma, kdež vstoupil do Továryšstva Ježíšova. Představenými řádu poslán byl do Polska a na Litvu jakožto kazatel. Stal se rektorem kolleje Vilenské, založil kolleje v Polocku a později též v Krakově. Po 24 léta zastával též úřad královského kazatele. Zemřel v Krakově v stáří 80 let. Vynikal jako kazatel, spisovatel a velký příznivec myšlenky unionistické. (Viz V. Oliva, Tov. Jež., str. 495.)

⁴⁾ Cyrill Terlecki a vladiměřský biskup Hipatij Pocijej.

jim ke konci bully potvrzuje dosavadní způsob bohoslužby a řádu disciplinárního.⁵⁾ Rusínům byla tato unie oficiálně ohlášena r. 1596 v chrámě sv. Mikuláše.

Než nescházeli nepřátelé, protivníci unie. Byl to hlavně kníže Konstantin Ostrožský, pak značná část ruské a polské šlechty, jimž všem ušla nyní příležitost zacházeti dle libosti s duchovními i se statky církevními. Než i v dobách nejhoršího pronásledování začátkem století XVII. udržela se unie, bráněna jsouc slovutnými theology a nadšenými přívrženci svými, mezi nimiž zvláště vyniká sv. Josafat Kuncevič, arcibiskup Polocký (1618—1623), mučedník za sv. unii.⁶⁾

Po mučednické smrti sv. Josafata utichlo trochu pronásledování, ale ne na dlouho. Byliť Rusíni odkázáni příliš na sebe, a tak dáni na milost a nemilost pravoslavným. Jejich katoličtí sousedé, Poláci, neskýtali jim pražádné podpory. Než unie přece se udržovala. — Zde je patrné, neb alespoň poněkud si můžeme vysvětliti, proč unie dřívější (na př. lyonská, florentská) neměly kýženého výsledku, a proč rusínská unie přes všechno strádání a utrpení se udržela. Tam vyšel popud hlavně od císařův a vysokých kruhů církevních, zde přál unii lid a duchovenstvo. — Arciť během času sůžována vždy víc a více území biskupství uniatských. Poslední biskupství uniatské, Chelm, zrušeno bylo vládou Ruskou r. 1875. Než hle! Po prohlášení carského Ukasu o jakési svobodě náboženské v Rusku — r. 1905 — přestoupilo na 200.000 Rusínů, bývalých uniatů, k církvi římsko-katolické.⁷⁾ Sjednoceným Rusínům v mocnářství rakousko-uherském založeno první uniatské biskupství roku 1771 v Prešove (Eperies) v Uhrách.

4. Unie bulharská (1860).⁸⁾

(Náčrt dějin. — Osudy církve. — Unie.)

V prvních stoletích křesťanských, v době zvané stěhování národů, přišli Bulhaři z původních sídel svých na Volze do území mezi Dunajem a pohorím Balkánem, kdež se trvale usídlili. Za knížete Borise, asi v letech šedesátých IX. století, přijali hromadně sv. křest působením ať již bezprostředním nebo prostředním sv. Cyrilla a Methoděje. — Bylo to právě v době, kdy v Cařihradě Photios uchvátil stolec patriarchální. Když naklonil svým záměrům většinu hierarchů východních, snažil se i v Bulharsku, kterému se dostalo od papeže Mikuláše I. samostatné církevní ústavy, roznítiti oheň nesvornosti a náboženské rozháranosti. Bohužel, dařilo se mu dosti dobře. Postupem času přešla většina Bulharů do tábora rozkolnického, až r. 1054 bylo Michalem Caerulariem všem schisma vnuceno.

⁵⁾ Latinské znění vyznání víry biskupů rusínských viz Likowski, Union zu Brest, str. 367. — Bulla papežská uvedená tamtéž na str. 370.

⁶⁾ Od papeže Pia IX. roku 1867 byl za svatého prohlášen. Životopis od A. Rejzka T. J. vyšel v Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně 1885.

⁷⁾ Náboženství řecko-katolické se slovanskou řečí obřadní dosud v Rusku není státně uznáno.

⁸⁾ Dle: »Missionen der Augustiner von Mariä Himmelfahrt«, roč. V., č. 2—6. Kryštůfek, Všeob. církv. dějepis III., 946—948.

Než tu následoval též smutný pád v ohledu politickém: Bulharsko stalo se državou sverepých Turků. Po celá dvě století úpělo pod jařmem barbarským. Ale i zde přišly doby slavné, doby národních hrdinů. Trnovo, město sídelní, vidělo mnoho bojů, mnoho porážek, ale konečně též slavné vítězství kříže nad půlměsícem. Začátkem století XIII. prosil vladař bulharský Kalojan (Kalijan) papeže o korunu královskou, jakož i o samostatného (latinského) patriarchu. Papež Innocenc III. milerád vyhověl první prosbě, poslal kardinála Lva do Bulharska a jmenoval biskupa bulharského Basilia současně primasem království: při slavné korunovaci krále tlumočil kardinál Lev všem Bulharům od Innocence III. vřelý pozdrav a přání šťastného i mocného rozvoje.

Nesporo, že celou katolickou věc v Bulharsku valně poškodily války křižácké. Nebyloť jednání vojsk křižáckých vždy ideální. Nejen loupeže a vraždy jednotlivcův, i velké útoky na města a na bezbranné obyvatelstvo venkovské činily Bulharům nesnesitelným jak průchod Latinů jich územím, tak zvláště delší jich prodlévání v něm. Mrzutost stupňovala se až k zjevné nenávisti, ve které Bulhaři byli podněcováni hlavně pravoslavnými Řeky: jen tím můžeme si vysvětliti zánik římsko-katolického patriarchátu, k němuž došlo začátkem XIV. století.

Roku 1393 ztratilo Bulharsko opět svou samostatnost: Sultan Bajazet porazil vojsko bulharské a učinil Bulharsko provincií tureckou. V ohledu církevním podřídil celé království patriarchovi cařihradskému, takže od této doby až do polovice minulého století Bulharsko jak politicky, tak nábožensky nebylo samostatno. Úpělo pod drsným jařmem Turků, a bylo odevzdáno na milost a nemilost libovůli Fanaru.⁹⁾

* * *

Po válce krímské začal se v celé zemi probouzeti duch svobody. Chtěliť Bulhaři dosíci samostatnosti církevní, aby tím účinněji mohli pracovati o osamostatnění politickém. Pro tuto ideu pracovali hlavně Poláci-exulanti v Paříži, jakož i, ač velice nespolehlivě a dvojsmyslně, Rusko.

3. dubna 1860 dostalo se Bulharsku samostatného patriarchy (orthod.). Než to nestačilo těm, kterým se jednalo o pokoření Fanaru a tím i Ruska. Polské komité v Paříži i Poláci usedlí v Cařihradě agitovali mezi Bulhary proti Rusku. Jejich agenti působili na Bulhary, aby si zjednali od papeže potvrzení bohoslužby a své disciplinární ústavy, tedy aby vstoupili ve spojení s Římem, pak že jim papež jistě též dá výsady a výhody, které si budou přát. Roku 1859 došlo i k založení listu »Bulgarie«, který měl tomuto hnutí udávati směr; okolo »Bulgarie« seskupila se hlavně bulharská mladá intelligence, akademici a učitelé. Redaktorem byl Dragan Čankoff.¹⁰⁾ Druhým vůdcem byl Sliven-

⁹⁾ Městská čtvrt v Cařihradě, v níž se nachází palác patriarchy cařihradského (orthodox.). Pak v přeneseném smyslu Ústřední kancelář patriarchální (v našem smyslu konsistoř).

¹⁰⁾ Byl profesorem bulharštiny na gymnasiu Lazaristů v Cařihradě. Pracoval později s otevřeným hledím jediné o politickou samostatnost své otčiny. Až do nejnovější doby účastnil se života politického. Je čítán mezi největší politiky bulharské.

ský lékař Dr. Jiří Mirkovič.¹¹⁾ Budiž již zde výslovně podotknuto, že se všem těmto mužům nejednalo o spojení s Římem jako o věc prvotnou, nýbrž v první řadě o osamostatnění politické.

Mezi tím zřeklo se již r. 1859 město Kukuš, severně od Soluně ležící a mající asi 10.000 obyvatel, Fanaru. Obyvatelé podali papeži své podmínky, za kterých se chtějí s Římem spojit. Zněly:

1. Ponechání liturgické řeči i ritu.
2. Domorodá hierarchie.
3. Vrchní dozor nad školou budiž přiřknut duchovní vrchnosti. Oficiální řečí ve všem prohásili bulharštinu.

Cařihradský patriarcha poslal na pokyn Ruska do Kukuše biskupa orthodoxního, jménem Parthenia. Tomuto podařilo se sice hnutí k Římu zastavit, ale jen na čas.

Před vánocemi 1860 odebralo se přes 2000 Bulharů v Cařihradě usedlých za vedení bývalého mnicha Josefa Sokolského k apošt. legátovi Brunonimu. Z laiků byli zde v popředí Čankoff a Mirkovič. Podmínky k unii s Římem, které byly zde se strany Bulharů podány, shodují se s podmínkami obyvatelů Kukušských.

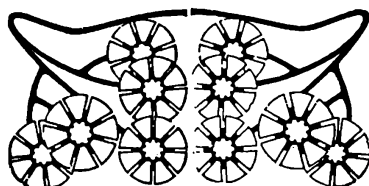
V lednu 1861 došlo z Říma potvrzení unie. K unii přihlásili se skoro všichni biskupové bulharští, vyšší duchovenstvo, intelligence, pak teprv — lid.

Než hle! Rusku se tento stav věcí nelíbil; proto nasadilo všechny páky, aby unii zmařilo. Nedařilo se mu, dokud se Bulharsko nedodělo politické neodvislosti. Než jakmile došlo k osamostatnění Bulharska v ohledu politickém, šmanem vraceli se dřívější »horlivci« pro unii do náruče Ruska, k pravoslaví.

Josef Sokol-ki, který byl od papeže jmenován primasem bulharským, za nedlouho po svém návratu z Říma záhadně zmizel. Dle jedné verze byl zavlčen do Ruska, dle jiných do kteréhosi kláštera na Balkáně.

Počet uniatů náramně klesal, až klesl asi na 12.000 duší, podřízených v církevním ohledu dvěma apoštolským vikářům, (vlastně biskupům). Jeden sídlí v Adrianopoli; druhý, Msgr. Šanov, známý z III. unionistického sjezdu, v Soluni. Pro úsilovné námahy některých řádů, hlavně francouzských Lazaristův a Assumptionistů, zdá se, že blíží se obrat k lepšímu.

(Pokračování.)

¹¹⁾ I v poslední době († 1905) několikrát se vyjádřil před misionáři, že pracoval jen pro pravdu (minil samostatnost politickou), že však nenadržoval ani Římu, ani Fanaru. — V posledních letech svého žití opustil nadobro pole politické a věnoval se výhradně skutkům lidumilným.

Podzimní motivy.

Nad zoraným polem.

Přes zoraná pole šel jsem v zadumání —
 Všude vznášela se chladná mlha ranní.
 V mlhách spalo slunko, mhou spiat byl kraj celý,
 v šíř i dál se mlžné páry rozletěly — — —

Orosené hroudy černaly se v poli —
 Ticho smutno bylo všude po vůkolí.
 Dýchala svou vůni země rozorána,
 když jsem polem krácel podzimního rána — —

Co tu bylo krásy, co tu klasů bylo!
 Trochu jenom pýří po všem — tady zbylo — —
 Co tu bylo květu — co tu bylo písni!
 A teď? Ticho všady — květ zde vadne v plísni — —

Černé jenom brázdy do daleka běží — —
 Mlhy — bílé mlhy na všem vůkol leží.
 Prázdnou všude pusto, jak by smrt šla kolem —
 Marně hledá ptáče úkryt v keři holém — — —

Vzpomněl jsem, jak záhy větry v divém běhu
 budou se zde honit, jak zde vločky sněhu
 lehce budou padat na každičkou líchu,
 jak zde spát vše bude v zimním — teskném tichu —

Zvonů vánočních hlas sem snad v pozdrav sletí — —
 De školy kol půjdou dovádivé děti — —
 A zas mír zde bude — nad hroby jak bývá,
 když již západ hasne — v kraji když se stmívá — —

Tak zde bude smutno — bez květů a zpěvu,
 tesklivé dny půjdou slunka bez úsměvu — — —
 Až zas jaro nové k nám se zdáli vrátí
 a své dary hodí stědře po souvrati — —

Pod polibky slunka země zachvěje se — —
 Nad zčernalou hrudou skřivan zas se vznese,
 zajásá a klesne v teplou náruč polí — —
 Květ a zeleň slétne v háje — v stráň i doly — —

Zorané své líše zrno rolník svěří —
 Ptáče bude zpívat na sousedním keři —
 Na mezi zas budou zkvétat sedmikrásy —
 Kol se budou vlnit v šíř i dál zas klasy — —

Tak jsem snil a dumal nad zoraným polem.
 Jeseň tichým krokem v mlze spěla kolem — —
 Černaly se brázdy, jak se táhly v dáli,
 a v kraj celý — mlhy bílé napadaly — — —

Václav Žalud.

Eucharistický kongres ve Vídni.

Píše TOMÁŠ ŠKRDLE.

Úvod.

Uveřejnil jsem v »Našich Listech« řadu feuilletonů o Eucharistickém kongresu ve Vídni; líčil jsem různé události, probral jsem zvláštní epizody a různé osobní dojmy. Zde, ve »Vlasti«, vezmu to jinak: osobní dojmy zatlačím do pozadí, různé epizody pomenu a přidržím se věci samé. Rovněž pomenu návštěvu svojí v Marie Celli.

I. Císařský dvůr.

Byl jsem členem českého přípravného komitétu v Praze pro Eucharistický kongres ve Vídni a tam jsem nejednou slyšel, že císař pán se o Eucharistický kongres velice zajímá, že si dává o všem důkladně referovati, ba, že tvoří s následníkem trůnu tak říkajíc zvláštní komitét, a že nejen zprávy přijímá, ale přímo rozkazy dává. Původně bylo ustanoveno, že Jeho Veličenstvo bude s celým dvorem svým průvod u hradu očekávat, tam že bude papežský legát sloužit mši sv., a po ní že se uloží monstrance ve dvorním chrámu Páně. Ale Jeho Veličenstvo císař pán program ten změnil a ustanovil, že se celého průvodu osobně účastní, ale pro starobu že pojedje v kočáře a následkem toho že i legát papežský, kardinálové, arcivévodové a dvorní radové použijí při průvodu císařských povozů.

Tážeme-li se po důvodech pravděpodobných tohoto rozhodnutí, tu praví někteří, že císař pán chtěl na sklonku svého života viděti všechny národy celé své říše pohromadě; jiní však tvrdí, že císař pán si přál, aby vídeňský Eucharistický sjezd ze všech, které byly a budou, byl nejskvělejší, a proto že se ho účastnil osobně, s celým dvorem, ve vší možné okázalosti a kráse.

Druhá věc, která nás potěšila, jest ta, že se téměř všechny arcikněžny a choť následníka trůnu, vévodkyně Hohenburgová, postavily v čelo různým přípravným sekcím, majíce po ruce výkonné předsedkyně. Tím byl zdar sjezdu již značně zabezpečen.

Značně nás také potěšilo, že Jeho Veličenstvo vyslal pro papežského legáta až na hranice rakouské říše — do Pontafu — dvorní vlak, že dal papežského legáta, kardinála van Rossuma, ve Vídni hrabětem Eugenem Černínem úředně a místodržitelem baronem Bienerthem přivítati, že jemu i celému průvodu vykázal byt v císařském hradě, kdež byli pap. legát i celá družina jeho hostmi Jeho Veličenstva. Za celého pobytu svého ve Vídni jezdil pap. legát ve dvorním povoze, což zvyšovalo oslavu pobytu jeho ve Vídni.

Papežský legát vyžádal si hned, jak se v hradě usídlil, audienci u Jeho Veličenstva a následníka trůnu, aby se oběma představil a co nejuctivěji poděkoval za poctu jemu prokázanou, načež císař pán jej sám osobně navštívil a vyslovil jemu svojí radost nad tím, že v sídelním svém městě může uvítati papežského ablegáta a udělil mu velkokříž řádu sv. Štěpána.

Tím vším byl ovšem především poctěn sv. Otec Pius X., a katolíci celého světa z toho se radovali.

Ale na tom není dosti. Četní arcivévodové, četné arcikněžny s dítkami svými účastňovali se v Rotundě přednášek o svátostném Spasiteli v Nejsvět. Svátosti Oltářní. V jedné z těch přednášek líčil jesuita P. Andlau vznešenými rysy úctu Habsburgů k svátostnému Spasiteli v přednášce: »Eucharistia, Austriae vita« (Eucharistia je životem Rakouska). Po skončené přednášce následník trůnu arcikníže František Ferdinand srdečnými slovy mu děkoval a dodal, že se sotva zdržel slzí. Byl jsem tehdy přednášce té přítomen a když P. Andlau skončil, celé ohromné shromáždění vzdávalo různými jazyky hold Jeho Veličenstvu a zapělo tisícerými hlasy hymnu rakouských národů.

A proč? Přednáška byla dne 12. září na večer, a téhož dne ráno přistoupil Jeho Veličenstvo ve dvorním chrámu Páně se všemi arciknížaty a arcikněžnami i jejich dítkami ke stolu Páně. Nadšení jsouce proslovenou řečí P. Andlaura a vzpomínajíce tohoto šlechetného a příkladného činu císaře pána vzdali v Rotundě přítomní za to nelíčený hold Jeho Veličenstvu. Císař pár., jenž bydlil v Schönbruně, zůstal tu noc před sv. přijímáním ve dvorním hradě. Toto sv. přijímání Jeho Veličenstva bylo nejskvělejším bodem sjezdu Eucharistického ve Vídni.

V pátek, dne 13. září, bylo společné sv. přijímání školních dítek v zahradě knížete Schwarzenberga. Byly tam i děti arciknížecí a proto byl tam vpuštěn jen ten, kdo měl v ruce vstupenku. Toužil jsem to viděti, a stál jsem v čas u vchodu do Schwarzenberské zahrady, ale nemaje vstupenky vpuštěn jsem tam nebyl.

A dále. V sobotu večer byli vynikající účastníci eucharistického sjezdu přijati Jeho Veličenstvem císařem ve velikém redutním sále dvorního hradu. Přijetí bylo velmi stkvělé a zastínilo velkolepostí svou většinu jiných přijetí u dvora. Praesidium eucharistického sjezdu vydalo k němu přes 1500 pozvánek, a zřídka asi byl v redutní dvoraně spatřen tak veliký počet vznešených hostí. Sál byl ozdoben palmami a exotickými květinami. O půl 8. hodině byly dvorany hostní přeplněny. Byli mezi nimi kardinálové, knížata, arcibiskupové a biskupové z Rakousko-Uherska, Chorvátska a Slavonska, Bosny a Hercegoviny, z Itálie, z říše německé, Švýcar, Belgie, Holandska, Francie, Anglie, Španěl, Rumunska, Bulharska, Ruska, Ameriky, Afriky a z Východu, dále honorace laického stavu ze všech zemí, četní rakousko-uherští aristokrati a církevní hodnostáři domácí i cizí. Dále byli přítomni: První nejvyšší hofmistr kníže Montenuovo, ministr vojenství ryt. Aufferberg, rakousko-uherský vele vyslanec v Petrohradě hrabě Thurn-Valsassina s chotí, ministr kultu a vyučování ryt. Hussarek, starosta dr. Neumayer a jiní. Redutní sál poskytoval se svou nádhernou architektonikou úchvatný obraz lesku a nádhery. Přesně o 8. hodině dostavil se Jeho Veličenstvo císař do sálu. Hosté utvořili špalír, a mocnář ubíral se středem uklánějících se členů kongresu dvoranou. Jeho Veličenstvo uváděl paní arcivévodkyni Marii Annunziatu, následník trůnu paní arcivévodkyni Marii Kristinu,

následoval arcivévoda Karel František Josef s paní arcivévodkyní Blankou a ostatní členové císařské rodiny. Jeho Veličenstvo konal cercle a dal si představití řadu vynikajících členů sjezdu a poctil je delším oslovením. Především uvítal Jeho Veličenstvo co nejsrdečněji kardinála legáta van Rossuma, s nímž setrval delší dobu v čilém rozhovoru. Na to představil kardinál legát ostatní kardinály, arcibiskupy a biskupy a jednotlivé jiné hodnosty. Jeho Veličenstvo císař vyznamenal každého jednotlivce oslovením. Pak odebral se mocnář ke skupině dam, kde paní arcivévodkyně Blanka představila jednotlivé dámy. Ke konci oslovil mocnář několik občanských hodnostů. — Cercle trval asi hodinu, načež dvůr v témž pořadu, jak vešel, opustil redutní sál. Všestranně vzbudilo největší radost a uspokojení, že Jeho Veličenstvo císař se těší nejlepšímu vzezření a že vykonal dosti unavující cercle bez nejmenší známky únavy.

Eucharistický sjezd byl konán za stálého deště: tři dni přšelo od rána do večera a jen tu a tam na chvíli ustalo. Se strachem čekali jsme na neděli. Měl se konati velkolepý eucharistický průvod. Bude li ale přšetí, co bude s průvodem? bude průvod? nebude průvod? Tiskem bylo oznámeno, budou-li na dómě sv. Štěpána vyvěšeny čtyři prapory, bude to znamením, že se průvod konati nebude. S bolestným srdcem shledali jsme v neděli, že prší zase, zdálo se nám, že jsou naše naděje a tužby zmařeny. Avšak prapory se neobjevily, neboť císař pán dal rozkaz, že průvod s Božím Tělem bude se konati za každého počasí. —

Toho jitra odehrála se v císařském hradě historická scéna, která význam katolického vladaře vysoko povznesla. Slyšme: O 9. hodině vešel k císaři tělesný jeho lékař dr. Kerzl, který pravil: »Dovídám se, že Vaše Veličenstvo ráčilo naříditi, aby se průvod konal.« — »Tak jest, doktore.« — »Dovolují si však Vaše Veličenstvo co nejuctivěji upozorniti, že nemohu převzít zodpovědnost.« — »Doktore, jsem starý voják.« — »A že jest velmi možné nebezpečí nachlazení.« — »Když dovolujete mně na lov i za mlhavého počasí, proč zakazujete mně průvod, který vykonám v kočáře?« — »Nachlazení ve věku Vašeho Veličenstva . . .« — »Rozumím, rozumím; zemřítí musíme všichni; smrt na bojišti a v eucharistickém průvodu byla by stejně čestná. Na průvod půjdu stůj co stůj! S Bohem, doktore!«

Zpráva ta prolétla rychlostí blesku celou Vídní a průvod byl za stálého deště konán. Šli jsme radostně: císař pán poručil, i děj se co děj: tedy jdeme. A byli jsme za to hojně odměněni: viděli jsme hlubokou víru kalolického lidu celé monarchie a celého katolického světa a spatřili jsme nádherné vystoupení císařského dvora.

Stal jsem v řadách kněžstva v nádvoří císařského hradu. Hradní okna i četné tribuny byly hlavně dámským světem přeplněny: hlava na hlavě — v silném dešti. Dole proti nám zaujali místa; generalita, ministři a nejvyšší státní hodnostáři.

Císař pan zatím dojel s průvodem svým do velechrámu sv. Štěpána. Když mocnáři byla podána svěcená voda, byl provázen do dómu. Po posvátném obřadu seřadili se pážata, truksasové,

komoři a tajní radové, kteří jeli koňmo a v nádherných kočárech a utvořili předvoj průvodu. V předu jel dvorní pojiždník, za ním následovala švadrona osobní gardy v červených, zlatem zdobených kabátcích, s bílými chocholy na přilbách a s halapartnami. Potom jel koňmo dvorní komisař, čtyři jízdní dvorní trubači se stříbrnými trubkami a čtyři pážata, tajní radové, kteří jeli koňmo nebo v kočárech. Průvod jízdních důstojníků dvorních zahájil vrchní štolba hrabě Kinský. Za průvodem tímto jeli duchovní průvodci kardinála-legáta; potom jeli kardinálové ve dvorních kočárech, každý povoz byl provázen dvěma kleriky, nesoucími biskupské berly; pro špatné počasí vzali kardinálové staré biskupy s sebou. Potom jel skleněný kočár princů se zlatou střechou pro Nejsvětější svátost oltářní. Po obou stranách kočáru kráčeli klerikové s pochodněmi. V kočáře tom klečeli před Nejsvětější Svátostí oltářní v monstranci kardinál-legát van Rossum a vídeňský kardinál dr. Nagl. Monstrance, jež spočívala na vysokých hedvábných polštářích mezi oběma kardinály, skládá se ze zlata a drahokamů, a cena její činí 150 000 K. Nasledoval povoz Jeho Veličenstva. Kočár legáta táhlo 8 černých ořů, kočár Jeho Veličenstva osm běloušů. Jeho Veličenstvo i následník trůnu měli obnaženy hlavy, ale císař pán, ač se mu děly po celé cestě nadšené ovace, nesalutoval a jak »Reichspost« sdělila, po cestě dojat slzel a plakal. Za Jeho Veličenstvem v šestispřežních kočárech jeli arcivévoda Karel František Josef s arcivévodou Josefem Ferdinandem, arcivévoda Petr Ferdinand s arcivévodou Jindřichem Ferdinandem, arcivévoda František Salvator s arcivévodou Leopoldem Salvatorem, arcivévoda Karel Štěpán s arcivévodou Bedřichem a arcivévoda Eugen s arcivévodou Karlem Albrechtem a arcivévodou Josefem.

Celý průvod vyjel ven z hradu, oklikou se vrátil a jel nádvořím hradu po druhé, tak že obraz té nádhery ke cti svátostního Spasitele vryl se hluboko v duši naši.

Kardinál-legát van Rossum měl sloužiti mši sv. na vysoké bráně hradu u přítomnosti Jeho Veličenstva a viděli jsme tam postavený oltář; ale pro stálý dešť, ba některou chvíli pravý liják, byla mše sv. na bráně odřeknuta a sloužena byla v c. a kr. dvorním chrámu. Jnfulovaní preláti a biskupové odebrali se do c. a k. dvorního chrámu, kde již byli shromážděni kardinálové a arcibiskupové, kteří v průvodu jeli ve dvorních povozech. Zde sloužil tichou mši sv. kardinál-legát van Rossum před Nejsvětější Svátostí. Možno říci, že andělským dojmem působil zpěv ženského sboru, jenž za jemného doprovodu varhan takřka pianissimem zpíval vícehlasou píseň »Zde v skroušenosti padáme« (»Hier liegt vor Deiner Majestät«).

Kardinál van Rossum vešel do chrámu s Nejsvětější Svátostí sledován kardinálem drem. Naglem. Za nimi Jeho Veličenstvo císař pán, následník trůnu František Ferdinand a ostatní arcivévodové. Všechny arcivévodkyně s rodinami byly v oratořích ve dvou patrech po obou stranách. Nad vchodem v I. oratoři byla s arcivévodkyněmi vévodkyně Hohenbergová, choť následníka. V II. oratoři v 2. poschodí nad vchodem byli tajní ra-

dové, tajní komoří, ministerstva a vysocí úředníci. V 3. patře byl sbor.

Jeho Veličenstvo císař, dvůr a suita klečeli po celou mši sv. Po mši sv. bylo figurální »Te Deum«. Následovalo »Tantum ergo« s průvodem harfy. Po »Te Deum« byla zvláštní invokace za císaře pána. — Když byl kardinál-legát udělil požehnání Nejsvětější Svátostí, uložil Nejsv. Svátost do tabernakula. Tím církevní slavnost ukončena. Zavzněla císařská tuš. Všichni shromáždění povstávají jako na povel. Vznešená společnost odchází do svých komnat, poslední Jeho Veličenstvo. Konečně i kardinál van Rossum odchází do sakristie a v prostorách dvorního chrámu nastalo velebné ticho. Ještě jen zajímavý detail! Ministranty byli dvorní pážata, mladí šlechtici. Mile působilo, že někteří z nich hovořili mezi sebou česky.

Pokud víme, nabídl arcikníže Eugen p. kardinálu Dr. Fr. Sal. Bauerovi z Olomouce ve svém paláci byt a sám si pro něho dojel na nádraží. Dále byl jsem svědkem, když kardinál Dr. Kopp sloužil u Salesiánek na Rennwegu pontifikální mši sv., že se oběti mše sv. osobně účastnil arcikníže Bedřich se svými dcerami. Oba dva totiž svými statky ve Slezsku sousedí. — V sekci unionistické přítomen byl mimo jiné princ Max saský. — Sekce pro ženský Apoštolát účastnila se arcikněžna Maria Annunciata. — V třetí slavnostní schůzi v Rotundě přivítal arcikníže Salvator kardinála van Rossuma a představil mu své děti. Kardinál Dr. Nágl poděkoval arcivévodovi, že přišel. Arcivévoda vyslovil svůj podiv nad tak imponantním projevem a vyznáním víry. Schůze v Rotundě navštěvovala velice pilně zbožná dcera císařova, arcikněžna Valerie s dcerou, arcikněžna Marie Kristina, princ Bedřich Kristian saský a hojně dítek z domů arcivévodských. Nemohu věděti všecko, čím císařský dvůr a arcivévodské rodiny přispěly k lesku sjezdu Eucharistického, ale stačí to, co jsem viděl, četl a zde uvést mohl.

(Pokračování.)

Probošt Dr. František X. Kryštůfek.

Na počest 70. narozenin p. probošta Mons. Dra. Fr. Kryštůfka uspořádali Školští bratři ve své budově v Bubenči dne 10. listopadu slavnost, k níž se dostavilo přehojně obecenstva, tak že divadelní sál byl do posledního místa naplněn. Kandidáti učitelství přednesli několik sborových písní a píeč na hudební nástroje solových i sborových. Slavnostní řeč, která byla obecně napíatě vyslechnuta a na konec odměněna neutuchajícím potleskem, měl školní rada *Dr. M. Kovář*. Promluvil takto: Vysoce vážené shromáždění! Vele důstojní a velectění pánové a velevážené dámy!

Sešli jsme se dnes, abychom v kruhu přátelském v nové, imponantní budově Školských bratří oslavili 70. výročí narozenin vsdp. probošta, praeláta, dvorního rady a universitního profes-

sora ThDra. Františka X. Kryštůfka, dlouholetého zasloužilého předsedy Spolku přátel katolických škol bratrských.

Mně jakožto místopředsedovi téhož spolku připadl povinný, ale milý úkol pronést několik slov o životě a zásluhách oslavence našeho, jež jsem léty předletěl o dva slunovraty, i má mne tedy co doháněti a vsadím se s ním, že mne v tom letu již nedožene. Předháníme se ještě v jiném spolku, v Historickém kroužku, kde jubilar náš je též předsedou a já jednatelem, i budiž mi dovoleno, abych nejen jménem Spolku přátel katol. škol bratrských, ale též za Histor. kroužek co nejupřímněji mu blahopřál k dosažené sedmdesátce. Zdá se, že sedmdesátka jest číslem dosti malým, uprchlo těch 70 let jako voda, zvláště dává-li dobrotivý Bůh stále zdraví, jak tomu je u p. probošta, ale celkem vzato, přihlížeje k tomu, kolika lidem z tisíce je popřáno dosíci věku 70 let při trvalé svěžesti ducha a těla, je to číslice dosti vysoká v lidském věku a zasluhuje povšimnutí a uznání.

Sám Jeho Eminence pan kardinál Leo ze Skrbenských, po-
uživ této vhodné příležitosti, by panu proboštovi projevil svou náklonnost, přijel v den jeho narozenin 28. října do soukromého jeho bytu a blahopřál mu k význačnému dni, kteréžto vyznamenání přirozeně p. probošta dojalo hluboce.

Školským bratřím, kteří znajíce přízeň a štědrou ruku oslavencovu, sezvali nás do své útulné budovy, buďtež vzdány vřelé díky za uspořádání této slavnosti, při níž ja mám načrtnouti obraz působení p. praeláta Dra. Kryštůfka. Byl bych si přál, aby slavnostním řečníkem byl zvolen někdo jiný, povolanejší a svěžejší, ale z nouze dobrý i Matěj.

Ze života jubilantová uvedu jen letmo to nejnnutnější. Obširnější životopis jeho přinesla »Vlast« v X. roč. léta 1893, když byl professor Kryštůfek zvolen rektorem české university.

Přišel před 70 lety r. 1842 dne 28. října do tohoto plačtivého údolí prý s pláčem a nyní se na svět usmívá klidně a spokojeně, dodělav se postavení, titulův, uznání, lásky a úcty všech, kdo ho znají. Vychodiv hlavní (obecnou) školu ve svém rodišti Humpolci, odebral se r. 1854 na gymnasium do Něm. Brodu, odkud přešel do vyšších tříd na Akad. gymn. v Praze. Po zkoušce maturitní r. 1862 vstoupil do kníž. arcib. semináře a na kněžství byl vysvěcen ve válečném roce 1866 a svou sedmdesátku slaví zase v roce válečném. Kaplanoval pak jeden rok ve Velvarech a již následujícího roku (1867), an se připravoval na doktorát theologie, byl jmenován adjunktem na bohoslovecké fakultě, r. 1869 supplujícím a příštího roku (1870), kdy byl prohlášen doktorem theologie, stal se skutečným profesorem církevních dějin na bohosloveckém ústavě v Hradci Králové, kdež pobyl 21 let až do r. 1891, kdy byl jmenován řádným profesorem téhož předmětu na c. k. české universitě v Praze a po 2 letech (1893) byl tu zvolen rektorem, prvním z bohoslovecké fakulty. Roku 1895 stal se kanovníkem kollegiátní kapituly u Věch svatých na hradě pražském, kdež je nyní proboštem. Na uni-

versitě před tím byl vyznamenán titulem dvorního rady a oče Jeho Svatosti Pia X. jmenován papežským praelátem.

Literární činnost našeho jubilanta nesla se hlavně k dějinám církevním. Od r. 1883 až 1892 vydal nákladem Dědictví sv. Prokopa dílo monumentální ve 3 objemných svazcích »Všeobecný církevní dějepis«

Podniknuv r. 1885 pout a vědeckou cestu do země faraonův a do Palestiny, vydal o ní zevrubnou zprávu ve spise: »Cesta a pout do Egypta a do Svaté země.«

Četné studie historické a biografické a j. ukládal v »Časopise katol. duhovstvá,« počínaje r. 1873, jsou to zejména: *Sv. Ireneus* (1873), *Císař Josef II.* (1874), *Císař Leopold II.* (1875), *Císař František I.* (1875), *Církev katolická v Německu* (1876), *Císař Ferdinand I.* (1877), *Císař František Josef I.* (trojí pojednání 1879, 1881 a 1895), *Dějiny katolické církve v XIX. stol. v Uhrách* (dvojí stať 1891 a 1896) *Stručné dějiny katol. církve v Rusku* (čtvero článků 1885, 1887, 1888 a 1890) *Sv. Athanas o vycházení Ducha sv. též od Syna* (1880), *Jan Nep. Stárek* (1889), *Platnost smlouvy o vychování dítek ze smíšeného manželství* (1882), *Jan Nep. Rais* (1884), *Smrt Lutherova* (1892), *Kulturní boj v Prusku* (1893), *Čechy nenáležely nikdy diecési k Řeznu* (1897, vyšlo též samostatně), *Zřízení pražského arcibiskupství* (1898, též samostatně).

Bohatou látku z církevních dějin rakouských počínaje císařem Josefem II. zpracoval znova, prohloubil, rozšířil a doplnil i vydal jako samostatný veliký spis o 2 dílech pod názvem: *Dějiny církve katolické ve státech Rakousko-uherských s obzvláštním zřetelem k zemím koruny České 1740—1898.*

Časopis »Vlast« uveřejnila od něho (r. 1896) *Husův ochranný list rozebrán a posouzen* a roku 1897 *Mistr Jan Hus.*

Mimo to napsal mnoho pěkných kázání, která přinášel »Blahověst«, jež p. probošt želel jako já, když zanikl.

Celá řada (300) historických jeho článkův uložena je též v Ottově Slovníku naučném a mnohá stať dějepisná rozptýlena i v kalendářích. — Zajisté nemalá činnost na poli vědeckém!

Za tuto činnost jmenovala jej Královská česká společnost nauk r. 1893 mimořádným členem.

Budiž mi prominuto, přidám-li, že i bratr oslavencův, o 2 léta mladší prof. Dr. Jan Kryštůfek, zde přítomný, je věhlasným historikem, jenž si obral za hlavní předmět studia historického velikou revoluci francouzskou a dějiny nové doby (století XIX.).

Z úmysla uvedl jsem ze života oslavencova jen nejvýznamnější data, mlčením pominuv mnohé zajímavé podrobnosti. Za to obšírněji, a to z vděčnosti ke Školským bratřím, že oni pořádají dnešní slavnost na počest panu proboštovi, zmíním se o jeho vynikajícím působení jakožto *předsedy Spolku přátel katol. škol bratrských*, kterýžto spolek ustavil se před 18 lety r. 1894.

P. Fr. Žák, tehdy I. kaplan na Kr. Vinohradech, nyní člen řádu T. J., cestuje tenkrát po Francii a Rakousku, kde seznal blahodárné působení Školských bratří, vrátiv se z cest, přinesl

nadšení pro to, aby se řeholní kongregace těchto Školských bratří uvedla také do Čech.

Neotálel u věci té se poraditi. A že si dobrého volil rádce v osobě tehdejšího rektora české university J. Magn. Dra. Frant. Kryštůfka, poznáváme již z toho, že se ihned uradili o založení spolku a o sestavení první správní rady tehdejší, která s některými změnami trvá až dosud. — Byli do ní povoláni slovatní odborníci, vynikající namnoze též vysokým postavením společenským.

Seznam členů původního výboru z r. 1894 jest:

J. Magn. Dr. Fr. Kryštůfek, rektor c. k. čes. univ., předseda.

Dr. Matěj Kovář, c. k. professor, místopředseda.

Frant. Pohůnek, nyní farař v Karlíně, jednatel.

Václ. Černý, c. k. professor, pokladník.

Ostatní členové výboru:

Dr. Frant. Krásl, metrop. kanovník, později světící biskup.

Dr. Jos. Doubrava, metrop. kanovník, nyní biskup královéhradecký.

Dr. Jan Sýkora, děkan theol. fakulty.

Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. professor.

Jos. Vávra, c. k. professor.

Frant. Halbich, katecheta.

Frant. Škarda, kaplan.

A. Cikánek, c. k. účetní rada.

Vilém Engel, vrch. pošt. revident.

Kar. Ulrich, vrch. pošt. oficiál.

Frant. Žak, tehdy redaktor a kaplan.

Dr. Jos. Burian, kaňovník, nyní probošt.

Ed. Šittler, provisor, nyní kanovník.

Tom. Škrdle, redaktor.

Výbor tedy vybrán z agilních a věhlasných odborníků, kteří zaručovali úspěšnou činnost. Toto složení představenstva a výboru svědčí o všeobecné důvěře a oblibě, jaké se těšil J. M. p. probošt a zároveň o důmyslné jeho prozíravosti, s jakou pak vždy sledoval všechny akce nového spolku. Svými vzácnými vlastnostmi docílil v řízení schůzí, jimž předsedal skoro po 20 let vždy sam, mnohých a trvalých úspěchů a proto jemu přísluší dík, že v prvních přípravných létech bylo hojně čilých, pracovních schůzí, z nichž členové výboru odcházeli obtíženi různými úkoly.

Hned první dvě léta získal spolek na 1000 členů, mezi nimi téměř všechno duchovenstvo zdejší i venkovské, jemuž se p. probošt dovedl zjevem nad obyčej milým do srdce zapsati a které až dodnes je Školským bratřím věrno. Není divu, že tak obětavá a vytrvalá činnost horlivých členů výboru, kterou p. předseda svým zkušeným řízením uměl rozněcovati, vedla k obdivuhodným výsledkům. Neboť již r. 1898, tedy za dobu 4 let, poměrně velmi krátkou, vidíme zkvétati první katolickou školu a internát, řízený Školskými bratry, v nejkrásnější části matičky Prahy, ve villové čtvrti bubenečské. Tím počal se uskutečňovat

ideál obou zakladatelů, P. Žáka a probošta Dra. Kryštůfka, a stěžejní předpoklad k rozvoji další spolkové činnosti na poli školství a katolické výchovy; neboť školu obecnou a internát v Bubenči převzala ve správu první řeholní osada českých Školských bratří. V těchto Školských bratřích má spolek své matiční učitele, učitele ideální a takové učitele, kteří nejlépe zaručují církevní a náboženský duch našich nábožensko-obrodných škol matičních, ba i veškeré činnosti spolkové. A jsou to nejlacinější učitelé.

Význam tento vystihl p. předseda plně a proto od té doby, jak dosvědčují jeho domácí i sami Bratři, nehledal potěšení a radostí, leč jediné u Bratří v Bubenči a u svých bohoslovců. Jako tito »majstři« mají v něm svého »milostpána«, tak Bratři v něm ctí svého »otce«. A právě touto otcovskou péčí dovedl získati pro Bratry a matiční ústav nejvlivnější příznivce, kteří umožnili jeho brzké založení a zabezpečení. Tak získal nezapomenutelného praeláta biskupa Dra. Krásla a s ním J. Em. kardinála Schönborna, který z paedagogického fondu poskytl mu pro ústav nezúročitelnou půjčku 88.000 K a později naléháním p. biskupa další část na rozšíření ústavu zakoupením sousedního pozemku. A čeho se pak ještě ústavu nedostávalo na zaplacení trhové ceny a na zařízení, to sebrala u vysoké šlechty vysokorodá paní Anna hraběnka Thunová, roz. princezna Schwarzenbergová, první choť tehdejšího a nynějšího p. místodržitele. I tuto šlechtetnou dámu získal J. M. p. probošt osobně. Jak dovedl ušlechtilému srdci jejímu doporučiti vysoké cíle spolku, o tom svědčí povznášející obětavost vysokorodé této příznavkyně. Nejen že sama jezdila od zámku k zámku se sběrací listinou, ona získala několik šlechtičen z nejvyšších rodů, zvláště rodinu nejvyššího zemského maršálka knížete Jiřího Lobkowicze. Z vysokorodých dam těchto utvořil se pak dámský spolkový výbor s kněžnou Kristinou ze Schwarzenberka v čele.

První matiční ústav představoval již v prvních počátcích značný majetek 200.000 K se zatížením pouhých 32.000 K. Kdo zná ze společenského a spolkového života, jak těžce pracuje se ve prospěch podniků náboženských a katolických, ten bude souhlasiti s tvrzením, že založení, zařízení, udržování a zabezpečení tohoto jediného ústavu by stačilo vzbuditi obdiv nad dosavadní činností spolkového výboru a zvláště jeho předsedy p. probošta Dra Fr. Kryštůfka.

Uvedením Školských bratří do Čech a zřízením pro ně školy a internátu ve vlastním domě, aby se mohli rozvinouti, nebylo dosaženo více, než že byl položen první nezbytný základ k dalekosáhlé činnosti spolkové. K této rozšířenější jeho činnosti, jež byla nadále nutna, nevytkly prvotní stanovy z r. 1894 žádných úkolův, a to úmyslně; bylyť určeny pouze pro položení základův a pokládaly za nutno, v budoucnosti, až by základu bylo dosaženo, zpracovati nové stanovy.

Druhým základním úkolem (dle znění původních stanov) bylo založiti ústav pro vzdělání učitelů světských. A tu opět protokol o schůzích výborových již z r. 1895 jmenuje trojici Dr.

Kryštůfek, Dr. Doubrava, Dr. Kráska, která s neúnavnou vytrvalostí, v pravdě Katonovou, v každé téměř schůzi naléhala na brzké založení učitelského ústavu. Dne 25. října 1895, kdy ještě ani první školy v Bubenči nebylo, podával p. školní rada Šauer z Augenburgu náčrt výdajů na učitelský internát. A již 3 léta potom (1898) podána snahou p. biskupa Kráska k vys. ministerstvu kultu a vyučování žádost za státní svolení k založení paedagogia. Z veliké akce této přece však tenkrát ještě sešlo. Neboť těžko jest předem předvídati a uvážiti neuvěřitelné překážky, obtíže a výdaje, které právě se zřízením paedagogia jakož i internátu jsou spojeny. A tak od prvního vážného pokusu do skutečného založení uplynulo dalších 10 let přípravy. V době té rokováno živě při mnohé výborové schůzi o veliké akci založit katol. paedagogium. Těžiště celé akce tkvělo v obtížné otázce finanční. Proto zřízen úřednický sekretariát spolku, aby účelně podnikal vše, by se nabylo potřebných peněz do základu.

A tu byl to opět p. předseda, který se dobrovolně nabídl k řízení a dozoru nad sekretariátem. Ačkoli p. probošt nikdy neznal mezí vlastní obětavosti, šlo-li v čem o prospěch snah a úkolů spolkových, tu jistě předem netušil, jak těžkou úlohu, kolik unavující práce a námahy připraví mu pouze sekretariát. Mimo sta a sta podpisů na listy prosebné a děkovací dal si J. M. předkládati ke korektuře důležitější koncepty návrhů, na něž naše agitační kancelář nebyla chuda. Velmi často děkoval sám nebo sám žádal. S dopisy a dary, které zaslány byly přímo jemu, chvátal sám, nečekaje až příležitostně, buď s radostným porízením nebo smutným zamítnutím zaslanych žádostí nahoru do Bubenče. Zvláštní potěšení měl z toho, že spolek při tak rozsáhlé činnosti nedal zbytečně podnět k větším polemikám protivníků a proto mnohdy, aby se to předešlo, až úzkostlivě znova a znova čítával koncepty v rukopise a sám části měnil. Tato 10letá starostlivá obětavost dosáhla svého výsledku.

V den svatých knízat apoštolských Petra a Pavla r. 1908 dopřál Bůh p. proboštovi sloužit nad základním kamenem paedagogia nejsvětější obět. Slavnost svění základního kamene k nové, nádherné budově paedagogia Školských bratří nabyla v řadách katolíků rázu slavnosti všenárodní. K ranní slavnosti dostavila se většina katolických spolků pražských a přemnoho representantů z kruhů katolických.

Významné řeči pronesli: světitel (jakožto zástupce Jeho Emin.) kanovník-kancléř Dr. Kašpar, říšský poslanec Dr. Rud. Horský a řídící učitel Václav Špaček; při odpolední lidové slavnosti, kterou navštívilo na tisíce hostí, nadšenou řeč pronesl říšský posl. Václ. Myslivec. Zvláště však měl tklivou řeč J. M. p. probošt a to tak, jak je to možno jen tomu, kdo se s nasazením vlastních sil za velkými cíli pracoval k vítězství.

O slavnosti této rozepsaly se všechny katol. noviny na celých sloupcích jako o mezníku nové doby v životě náboženském v národě.

Mohutné a radostné dojmy, které si J. M. odnesl ze slavnostního dne, byly odměnou za předcházející těžkou práci. Neboť

námaha o státní povolení paedagogia vyžadovala na něm přechoasto vydatné součinnosti. Činně účastnil se při sestavování žádostí k nadřízeným úřadům; k zlomení odporu samého ministerstva obrátil se na J. Em. p. kardinála a na J. J. p. místodržitele; dvakrát dojel do Vídně jednat s ministry Marchetem a rytířem Kaněrou; byl několikrát u zemské školní rady vysvětlovat a prosit a vždy pak spěchal s referátem, jak kde pořídil, do Bubenče.

Aby dílo katol. paedagogia uskutečnila, Prozřetelnost vzbudila dvě osoby, které v obětavosti neznaly mezí. Je to Její Osv. pí. *říšská hraběnka M. ze Stadionu* a J. M. p. probošt *Dr. Kryštůfek*. Nebyti jejich šlechetnosti, nedleli bychom v tomto nádherném domě. Jim patří největší vděčnost nejen Svato-Václavské matice školské, ale celé katolické veřejnosti české.

Letos budou maturovati první kandidáti učitelství, proto žádá se za právo veřejnosti, aby se mohli maturitní zkoušce podrobiti doma, na svém ústavě. Tím nastává nová velmi vážná práce Budova pro ústav je vystavěna, ale nedostavěna. Je na ní 200 000 čistého majetku, ale zbývá ještě velmi značný dluh. Placení úrokův a ročních splátek působí stále ještě nesnáze, které všechny sdílí a jimi se trápí i J. M., pečlivý a starostlivý p. předseda. Tíživé starosti tyto přemáhaly by muže i nejstatečnějšího a nejnadšenějšího, avšak p. předseda neleká se nižádné obětavosti, práce a námahy.

Přípravné úkoly, které vytkly stanovy prvotní, byly vykonány a splněny; neboť o matiční učitelstvo bylo postaráno uvedením řádu Školských bratří do Čech a zřízením školy obecné v Bubenči spojené s internátem, založením pak katol. ústavu ku vzdělání učitelů čili paedagogia a postaráno o výchovu nepřetržitě řady nového učitelstva světského, které by bylo církvi a náboženství vřele oddáno. Proto provedl výbor zpracování nových stanov spolkových r. 1911. Stanovami těmi spolek postaven na nejširší základ spolku všenárodního, nábožensky obranného a postavil se nikoli *proti*, ale *vedle* Ústřední Matice Školské, která chrání *národnost*, aby on hájil *mimo to* ještě *druhý* vyšší statek národa, totiž sv. náboženství na poli školství, a to nejširším, ve školství lidovém a v celé národní výchově, a aby všemi prostředky neústupně pracoval k ochraně práv sv. náboženství ve veškeré výchově národní vůbec a chránil katolické své učitelstvo.

O úkolech Svato-Václavské matice školské bude třeba šire promluvití při jiném slavnostním shromáždění.

Dej Bůh, aby se p. předseda dočkal i zabezpečení katolického paedagogia i rozkvětu Svato-Václavské matice školské, již je zakladatelem a horlivým podporovatelem.

V *Historickém kroužku*, odboru družstva Vlasti, založeném nezapomenutelným P. Jos. Svobodou r. 1891, byl jubilant náš, přišed tehož roku z Kralové Hradce do Prahy, členem výboru již od r. 1892 a po smrti zakladatelově r. 1896 zvolen předsedou. I v tomto spolku vyvíjel činnost příkladnou; předsedá vždy sám každé schůzi výboru a valných hromad i při před-

náškách, které Histor. kroužek každoročně pořádá v období zimním.

Do *Sborníku* Histor. kroužku, vědeckého to časopisu historického, jenž vydával se od r. 1893 v jednotlivých sešitech a od r. 1900 jako čtvrtletník nákladem Vlasti, přispěl Dr. Kryštůfek těmito pracemi: v ročníku III. léta 1902 uveřejněna stať *Sesazení Václava IV. s království římského a papež Bonifacius IX.*; v roč. V. r. 1904 *Bitva na Bílé hoře*; v roč. VIII. r. 1907 *Bitva u Kolína (dne 18. června 1757)*.

Pan probošt jako zakládající člen družstva Vlasti a všech jeho odborů používá tu velké lásky a úcty, odebíraje všechny publikace tohoto družstva netoliko pro sebe, ale předplácí některé z nich v několika výtiscích i pro své příbuzné.

A co mám říci o našem milém oslavenci jako professoru, vychovateli kněžského dorostu? Tu by se měl za mne chopiti slova některý z jeho bývalých odchovanců nebo nynějších bohoslovců, aby nám pověděl, kolik set jich vychoval, kteří působí na vinici Páně v diecési králohradecké a v arcidiecési pražské, z nichž mnozí viděli již sami Abrahama (sám redaktor »Vlasti« a ředitel závodu dp. kníž. arcib. notář Tomáš Škrdle je jeho žákem), s jakou láskou, úctou, oddaností a přichylností lnou k němu jeho duchovní chovanci, jak otcovsky o ně pečuje, jak přátelsky se k nim chová, jak jim leckdy vtípem a humorem dovede osladiti předmět, jež jim vykládá, a do živého títí toho, kdo si z nich vede všetečné.

Že náš jubilar je členem mnohých ještě jiných spolků, zvláště charitativních, netřeba ani podotýkati. Sociální poměry naše ani by nepřipustily, by byl někdo opominut, jenž může dáti a dá rád. Při tom nemohu smlčeti, že i já k němu přicházím s mošnou žebráčkou, sbíraje na vánoční stromek, jež každoročně pořádá Katolická beseda na ošacení chudé mládeže školní. I jest mi doznati, že p. probošt na mne nevzal ještě hřl ani nezavolal strážníka, aby mne sebral, ale že ochotně přispívá k dobročinnému tomu účelu, spíš přidává než aby ubral, i jsem mu vděčen za to i za uznání, že to práce nemálo namáhává.

Nemohu skončiti, abych nepřipojil mu na památku dnešního dne několik veršů:

Léta letí letem láskou laděná,
blaze, komu byla dána blažená
při svěžesti ducha, těla stále.
Bůn Ti popřej zdraví obou dále,
abys církvi, vlasti v každé chvíli
věnoval své vzácné ducha síly.

Láska s úctou povšechnou Tě proved' dál
za vše, co jsi dobra tady vykonal,
milost Boží všechny skutky Tvoje
odplaf z nevyváženého zdroje
štěstí, blaha, radosti a slasti,
které vytryskují z nebes vlasti.

Ústy, pérem pravdu šíř a zastávej,
světlo rozžehuj a v rány balsám lej;
po mnohá a mnohá ještě léta
k blahu církve, ať se šíří, zkvétá,
k zdaru vlasti, národa, ať sílí,
roste, mohutní a dojde k cíli.

Dvoje prázdniny.

Návrat z Iky r. 1911.

Píše TOM. ŠKRDLE.

(Pokračování.)

Znám již mnoho měst a krásných partií Rakouska, ale neviděl jsem dosud světoznámé Postojny, nespatriil jsem Bledu, neshlédl jsem dosud Gastýnu; i umínil jsem si, že se r. 1911 tím směrem z Iky vydám, abych tato tři velepamátná místa naší říše spatřil. Cestu, kterou jsem nyní vykonati mínil, konal profesor Jos. Sprongl, můj věrný soudruh v Ice, na cestě z Prahy do Iky, i byl jsem o mnohém poučen a jel jsem tedy s učitým plánem a cílem.

R. 1911 v pátek dne 1. září vyjel jsem z Iky. Z tramwaye zíral jsem na moře, až se nám v Matuglii ztratilo. Tam jsem vsedl do vlaku a jel jsem do Postojny.

V Postojně má hotel Slovinec Paternost, jenž sám i dcery jeho mluví dosti dobře česky. Naučil se naší řeči od Čechů, kteří u něho se zastavují, stravují a přenocují. Sám jezdí s kočím na nádraží, proto v omnibusu dovezl mne až k jeskyni a zas tam pro mne přijel. K mému přání připravil mi ve zvláštním pokojíčku postní oběd.

Pan řídící učitel Josef Kafka navštívil Postojnu r. 1910, tedy rok přede mnou a popsal návštěvu tuto v kalendářích »Sv. Vojtěchu« a ve »Štítném« na rok 1912, i přidržím se jeho popisu.

Jeskyně jest ve správě státní a ročně ji navštěvuje přes 200.000 turistů. Vstupné za osobu jest 5 K, v neděli a ve svátek 3 K. Vstup do jeskyně dovoluje se od 1. března do 31. října o 1/2 10. hod. dopoledne a o 1/2 4. odpoledne. Studující a školy mají slevu. Dítka mladší 10 let v průvodu rodičů nebo dospělých neplatí ničeho. Návštěva celé jeskyně trvá 2 1/2 hodiny. Osvětlení jest elektrické nebo také acetylenové. V pondělí svatodušní a dne 15. srpna o třetí hodině odpolední koná se v jeskyni slavnost, při které hraje hudba, tančí se, je zařízena pošta, při vstupném 2 K za osobu. Dne 15. srpna chtěli jsme tam podniknouti z Iky celodenní výlet, ale v blízkém Terstu panovala cholera a slavnost v Postojně byla proto r. 1911 zakázána.

Zakoupiv si před jeskyní u jeskynní správy c. k. okresního hejtmanství vstupenku, vešel jsem s četnou společností do jeskyně. Vůdce vykládá jasným hlasem v řeči německé její památnosti.

V jeskyni jest citelný chlad, ale rok 1911 vynikal suchem a stálým žářem slunce, takže teplo vniklo i do jeskyně; proto jsem ji prošel docela lehce v letním kabátě bez svrchníku.

Z ohromných podzemních prostor jsou dnes obecenstvu přístupny: Velký Dóm, jáma císaře Františka Josefa a císařovny Alžběty, císaře Ferdinanda, taneční sál, Tartarus a j.

Z vápencokrápníkových útvarů vynikají Veliká záclona, Lví hlava, Gotický sloup, Kalvarie, Vodopád, Brilant, Belveder, Nová jáma a j. Cesty uvnitř jeskyně jsou krásně upraveny a pro bezpečnost zábradlím opatřeny. Při osvětlení někdy barevná skla zvyšují efekt, ale přirozený ráz jeskyně jest těmito úpravami silně pozměněn. Svíčkové osvětlení má ráz idylický. Na dně jeskyně v propadlinách jsou malá jezírka, tu zase potok s mosty a velké jezero. V potocích a jezírkách spatřujeme hmyz, pak macaráty, čolky a j. vodní zvířata, která se tam pěstují zúmyslně.

Kdo uviděl ponejprv Postojnu, myslím jeskyni, ten řekne, že si ji nikdy nepředstavoval tak velkolepou, tak uchvacující. V duši jeho povstávají úžas nad úžas, bázeň, ba hrůza před velebností Stvořitele tohoto zázraku, jednoho z největších na celém světě. Ne nadarmo líčí »Báchorkou z podsvětí« rumunská královna Sylva Carmen úžas v tajemných chodbách podzemních, šířících se v mohutné síně a dvorany, v jichž tichu šumí z daleka vody, ztrácejíce se do podzemí.

A chodby i skaliska jsou protkány a posety jako stkvělými brilanty četnými krápníky, které utvořila tu za dob dávných a nespočetných příroda rukou Všemohoucího Divotvorce, a to v podobách nejrůznějších, tu mohutných jako balvan nebo obelisk, tam zase jemných jako roucha a vzdušných jako závoj.

Jest to zkrátka řečeno podzemní svět s horami, řekou, mosty, cestami, miniaturní dráhou, živočichy a lidmi, tak že se nám zdá, jako bychom viděli v tomto podsvětí ve skupinách a krápníkových figurách bělostné víly a skrčené skřítky. Krácejíce déle dvou hodin v podzemním světě, obdivujeme stále velkolepost přírody a její tvořivé umění.

Přírodním portálem mohutným nad řekou Pivkou v jeskyni se ztrácející vkročíme do »velikého dómu«, jímž řeka Pivka protéká. Zde se, poutníče, na chvílku zastav, obdivuj se přírodnímu a zároveň nadpřirozenému umění svého Stvořitele a vzdej poklonu Velebnosti! Projdeš potom chodbami do »taneční síně«, v níž hudba městské kapely koncertuje, jdeš dále s rostoucím obdivem do velebného velechrámu »Tartaru« a k velkolepé »Kalvarii«. Tato jest ze všech jeskyň největší a nejkrásnější, majíc 203 m délky a 193 m šířky, rovná se velikostí Staroměstskému náměstí v Praze a výškou 78 m přesahuje věže Týnského chrámu.

Kdo dovede si v myslí své představití takovou obrovskou místnost v podzemí? Krápníky vápencové, které tu tisíciletí vytvořila a jež jakoby stále vyrůstaly se stropu i z podlahy, podobají se tu stromům, zde sochám, tam zase vodopádu, oltáři, trůnu i varhanám.

Některé z nich jsou stříbrolesklé, jiné rudé a jiné opět temné. Při velkolepém osvětlení 36 obloukovými lampami s 974 žárovkami elektrickými jsi jako očarován v tomto pohádkovém zámku, jehož stěny zdají se býti celé ze stříbra. Jaký to dojem! Zde vidíme, že i pohádky mají základ ve skutečnosti.

Vracejíce se opácným směrem do »taneční síně«, kde 15. srpna bývá na odpolední slavnosti až osm tisíc účastníků, kteří baví se zpěvy a hudbou, všímáme si krápníkových útvarů: kazatelny, vodopádu, lví hlavy, divadelní lóže, gotického sloupu, Damoklova meče, Božího hrobu, brilantu, záclony a j. význačných to výtvorů v nekonečné řadě znamenitostí, jaké vzrostly tu v podsvětí a vytesány jsou rukou Divotvorce.

Po obědě měl jsem do vlaku 3 hodiny času, i procházel jsem se městem. Chrám Páně se mi velice líbil. Vůbec na jihu, i ve Volosce, i zde v Postojně, a dále na Bledu a v Gastýně viděl jsem samé krásné katolické svatyně.

V Postojně jest sídlo c. k. okresního hejtmanství, soudu, mají tam dobrý vodovod a kanalisaci, jeskynní museum, a bydlí tam 2000 zbožného obyvatelstva. Kudy jsem v Postojně kráčet, děti hrající sobě povstaly a uctivě mne zdravily. To činili i dospělí, a velice uctivě mi salutoval obecní strážník. Tuto úctu ke knězi pozoroval jsem na celém Slovinsku a dále i na venkově v Solnohradsku.

Postojna leží v pěkné krajině a jest letním sídlem slovinských i cizích hostů; zejména z horké Rjegy utíkají se obyvatelé na letní byt do této krajiny. Městečku vévodí vrch Sovič se zříceninami starého hradu.

V Postojenském chrámu Páně spatřil jsem ve zbožném rozjímání neznámého pána a jeho syna. Sešel jsem se s nimi později ve vlaku do Lublaně, i uzavřeli jsme hned přátelství a pohromadě v jednom hotelu jsme se usídlili, po městě se procházeli a společně v hotelu našem večereli. Byl to obchodník z bavorského Řezna a vyjel si se synem studentem do světa. Byl to pán velice hovorný a když neměl s kým, hovořil sám k sobě, Bedäckra si prohlížeje. Stále studoval jizdní řady, při tom tu ke mně, tu k synovi promlouvaje.

V hotelu v Lublani měli oba dohromady jeden pokoj a já pro sebe také zvláštní pokoj; ale že jsem se označil do oznamovatele: »redaktor z Prahy«, platil jsem za svůj pokoj za noc 3 K a oni každý 4 K. Až mne to mrzelo a hanbil jsem se za to, když jsme si to vypravovali. A to se mi stalo i jindy: jak čtou jiéno redaktor, už je tu plno úsluhy a cena se zmenšuje. V Mariboru na př. když jsem se z procházky do hotelu vrátil, měl jsem u umývadla překrásný ručník a na umývadle mýdlo. A mýdlo se přece v hotelích nedává. Úsluha ta platila redaktor. A za byt jsem tam platil — je to již před 20 lety — 30 kr. za den a noc. Byl to můj nejlacinější pobyt na přčetných cestách v celém mém životě vůbec.

(Pokračování.)

Vánoční fantasie.

VÁCLAV POLEDNE.

Nuž, promluv, duše! — »Nemohu! — Jsem něma —
a toužím po světle!« — A já Tě vláčím
temnými cestami — Tvé diadéma
skryl černý flor — Což k pohřbu s Tebou kráčím? — —

Zlá cesta, zlá! — Tvé nohy trní drásá —
kam jdem? — »Ach, tam, kde štěstí, krása« — —

Ku štěstí jdem? — Což slzy neroztaví
ten drahokam, jenž hoří leskem slávy?

Já o něm slýchal tehdy, když jsi kladla
do mého srdce první rým — když jarem
se zachvěl háj — když oslepen Tvým darem
jsem Tebe zval, bys nad mým panstvím vládla — —

To minulo; — Pojď za mnou! — Štěstím cizím
tě nasytím — snad najdeš své — Pak spolu
se vrátíme k svým zakopaným visím — —

Padá hvězda — druhá — třetí —
jako blesky za ní letí —
Padají a v letu září
jako svíce na oltáři,
když se před Svátostí koří
člověk — svému Spasiteli
ukrytému v sněžné běli — —

Již jich na tisíce hoří —
Tisíce — ne — miliony —
a z nich nové světlo tryská
krásné — bílé — opálové —
nové světlo barvy nové —
hoří — jako démant blýská —
jako démant zasazený
v monstranci — když zápal vonný
halí oltář — halí stěny — —

A ta světla! — Ó jsou živá —
Zpívají! — Ach, Bože! — Slyším! —
Vše v jedinou píseň splývá —

Celá země zahořela
jako duha ve hranolu —
jako lilije se bělá
těmi světly — jásá spolu — —

Ach, to hvězdy nepadají —
Andělové! — Andělové! —
Sláva Bohu na výsosti! —

Tvore! — Vděčně k hvězdným výším
 pohledni — Jdi k chudé stáji —
 dítě! — Matka! — Pastýřové! —
 V jeslích Bůh! — Ty koř se Hosti! —

Ó šel bych rád — a rád bych hlavu sklonil
 před tajemstvím! — A rád bych promluvil
 modlitbou člověka, jenž našel cíl —
 ač v chorých snech se za bludičkou honil — —

Rád spojil bych svou píseň s miliony
 těch bílých andělů, jež těl a pout
 v své písni neznají — A zaplanout
 v posvátném nadšení a znít jak zvony

bych sobě přál — jak zvony hlaholíci
 do vůkolí, že Pán se narodil —
 rád uzdraven bych berle odhodil
 a zaplakal jak žebrák děkující — —

(Pokračování.)

Milites christiani.

(Rytíři křesťanští.)

Studie o nábožensko-sociálním působení hrabat Sporcků
 v Čechách.

Dle pramenů upravil a napsal JAN VOBORSKÝ.

Úvod.

K závěru literární práce »*Miles christianus*« v posledním čísle XXVIII. ročníku „Vlasti“ jsem slíbil, že pokračování přehledu nábožensko-sociální působnosti *hrabat Sporcků* v Čechách bude následovati v ročníku př štím.

Tiskem rozměrnějších historických básní podaných ke konkursu sl. Literární sekce družstva „Vlast“ nastal sice v práci mé chvílkový odklad, vítaný však k tomu, že něco materiálu došlého mne teprve v poslední chvíli mohlo býti ještě s přiměřenou změnou prvotního rukopisu na příslušná místa zařaděno. Tak tedy po první, ovšem snad jen fragmentární práci, nazvané »*Miles christianus*« nastupuje jako její věcné pokračování díl druhý »*Milites christiani*,« rytíři křesťanští. — Výslovně však podotýkám, že přítomnou práci svou o *nábožensko-sociálním působení hrabat Sporcků v Čechách*, v níž v otázkách tisku, umění a hlavně soustavné práce svobodného zednářstva bylo mnohdy sáhnouti po pramenech, dokumentech a látce i z doby nejnovější, nekladu nikterak nárok na akademičnost a ex cathedra vědecký podklad studie té. Jedinou mou snahou bylo, abych získal pokud možno látku stále zajímavou. Tím ovšem byla by práce má vzrůstala do objemné knihy. Takovou nelze však ve 12 číslech ročníku „Vlasti“ otisknouti a proto spokojuji se

s úpravou bohaté, pestré a hojné látky do mosaikového obrázku, jak ho tuto podávám. Že vedle hrabat Sporcků věnována jest porůznu pozornost i jiným lidumilům a četným významným osobnostem a umělcům, plynulo zcela přirozeně z vnitřní souvislosti porůznu získaného materiálu, jehož prameny na vhodných místech textu vždy náležitě jsou uvedeny. —

Jíti po stopách katolického ducha i tam, kde zdánlivě zastírán byl šedou mlhovou rouškou, jíti po stopách katolického snažení na roli umění, sociologie i lidumilství a sbíratí ta jednotlivá zrnka a programaticky je scelovati, bylo mi *prací opravdu radostnou a milou*, při které mi bylo začasť jako tomu, kdo rozbiv na Kozákovsku omšelou kulatou hmotu kamene, objeví ve vnitř celý shluk svitných krystalů amethystu nebo pestrě barvitou plochu achátu. —

Nechť tedy laskaví čtenářové přijmou tuto práci mou tak vlídně, jako já, z lásky k věci se jí věnovav, ochotně ji nabízím a podávám. Všem přátelům »Vlasti« a katolické literatury, kteří mne zásilkami nebo zapůjčením materiálu laskavě podporovali, vzdávám srdečný dík; jména jejich uvedena budou při textech příslušných statí této studie. —

I.

Nábožensko-sociální význam velké almužnické nadace Františka Antonína hraběte Sporcka v Kuksu, o které dle autentických dokladů bylo obširněji vyprávěno ve studii »*Miles christianus*« v XXVIII. ročníku „Vlasti“, prohlášen byl veřejně potvrzovací listinou císaře Karla VI., danou v Lachsenburku dne 28. dubna r. 1739.

Nadační list hraběte Sporcka, upravený a doplněný komisionálním nálezem a dodatkem, byl velkým žulovým základem další stavby *nadačního díla*; nadační list ten jako geniálně načrtnutý půdorys i plán celým rozvrnem svým prozrazuje architekta obratného, jenž nestavěl hradů větrných, ale před zrakem dobročinné mysli své měl obraz skálopevné budovy *lidumilné práce*, o kteréž sám vyslovil toužné přání, aby trvala *na věky!* — Jak současníci Sporckovi na Kuks, jako na životní a velkolepé dílo jeho nazírali a též veršem je oslavovali, vysvětlí nám úryvek z textu básně Bohumíra Benjamína Hancke ho, jenž v původním znění bude otištěn v záhlaví V.

Císař Karel VI. tento Sporckův ideový stavební plán plně potvrdil.

Již úvod císařské listiny potvrzovací zmiňuje se výslovně o *nábožensko sociálním významu hospitální nadace v Kuksu* a materiál v této mé studii uložený souborem svým přivede jistě více jasného světla do působnosti *hrabat Sporcků v Čechách* v důležitém tomto odvětví života veřejného.

Text *císařské potvrzovací listiny* k fundaci Sporckově zní v českém překladu takto:

**Císařská konfirmační (potvrzovací) listina k Sporckovské
nadaci hospitální v Kuksu.**

Seznavše po důkladném věci prozkoumání, po zprávě Našich král. místodržících v Praze a jak nám dopodrobna nejposlušněji oznámeno, že toto *nadační dílo* předem jest *ku zvláštní cti Boží* a potom následkem vydržování tolika chudých a chorobných lidí *k obecnému prospěchu a dobru*, tu Jsme z takovéto a mnohé jiné příčiny po zralém uvážení, správné toho znalosti a k dobré radě našich šlechtných radů, věrných Našich milých, z moci královské a jakožto panující král Český Sporckovskou fundační listinu a k ní připojený tak zvaný dodatek *nejmilostivěji potvrditi* a schválili, s tím však, aby

»*Primo*: světský duchovní *špitální kazatel* od Milosrdných Bratří sice přijímán a ustanovován byl a od nich quo ad ordinem Divinorum závisel, ale tuto duchovní funkci nikoli per modum Beneficii in Titulum měl, nýbrž dle daných poměrů to mohlo býti změněno;

»*Secundo*: *právo patronátní* hraběcí dědičce a jejím nástupcům v držení svěření Secundum ordinem, Successionis in Fideicomiso úplně bylo ponecháno, když by však nástupcové ve svěření vymřeli, právo takové Nám a Naším nástupcům v království Českém pak jako Supremo Patrono připadlo; rovněž jako

»*Tertio*: od řečené dědičky a nástupců ve fideikomisu chudí a chorobní vlastní *poddaní z hraběcích Sporckovských rodinných statků* byli přijímáni a nebylo-li by takových, jiní takoví lidé, zejména vybraní chorobní invalidé od invalidní komise, v Praze nejmilostivěji zřízené, *majiteli hraběcího Sporckovského svěření* (fideikomisu) byli navrhováni a při tom mezi jinými k vlastním poddaným invalidům bylo přihlíženo; dále však

»*Quarto*: *administrace* in Temporalibus od hraběcí dědičky pro nejmilostivější důvěru, jakouž u věci této k osobě její Máme ad dies vitae byla vedena, avšak účty řádně a tak byly spravovány, aby některými Nami deputovanými komisaři prozkoumány býti mohly a taktéž každoročně za přítomnosti Milosrdných Bratří byly revidovány; ale po smrti hraběcí dědičky očekáváme My nebo nástupcové Naši v království Českém další dispoice quo ad administrationem in Temporalibus (pročež Fratres Misericordiae v patřičný čas u věci té prosbu přednésti a řádně žádati mají.)

»*Quinto*, aby *numerus centenarius* (t. j. počet jednoho sta) *chudých chorobných hospitálních* a invalidů nyní nebyl přestupován, nýbrž aby přebytky z důchodů fundačních k budoucí jistně procasibus fortuitis ve zvláštní pokladně byly ukládány (od pokladny této odevzdati jest po jednom klíči biskupu královéhradeckému, hraběcí dědičce, hospodařskému správci a Milosrdným Bratřím, pokladna pak buď každého čtvrt roku řádně visitována). —

Ostatně

„*Sexto* když by se in progressu při fundačním zřízení jakákoliv závada objevila, zůstaveno Nám, o tom rozhodnouti a lepší opatření učiniti.

Potvrzujeme a schvalujeme častěji řečenou fundační listinu a tak zvaný dodatek tímto vědomě a mocí tohoto listu jakožto panující král Český.

Ustanovujeme, nařizujeme, chceme a poroučíme, aby častěji uvedená fundační listina a zmíněný dodatek z porozumění věci v celém obsahu a všech klausulích a bodech byly platné, mocné a závazné, aby mimo to od obou stran pevně a nezrušitelně byly držány a zachovávány a proti nim nebylo jednáno nebo něco zamýšleno, při čemž všem tímto také nejmilostivěji dovolujeme, aby fundační listina a dodatek k téže s tímto Naším nejmilostivějším potvrzením k ponížené žádosti obou stran vtělena byla do Našich královských zemských desk.

I rozkazujeme tedy všem a každému v Našem dědičném království Českém obyvateli a poddanému, ať jest důstojnosti, úřadu neb stavu a povolání jakýchkoliv, zejména však Naším královským místodržícím v Praze co nejmilostivěji, aby obou stran při fundační listině a t. zv. dodatku a také nyní shora uvedeného nejmilostivějšího potvrzení náležitě a uctivě sobě vážili a dle toho jednali, ničeho protivného nečiníce aniž komukoliv jinému tak činiti dovolující pod uvarováním těžkého trestu a nemilosti Naší.

To jest pevná a vážná Naše vůle.

Na potvrzení toho opatřen byl tento list Naší císařskou a královskou visutou větší pečeti. Jenž jest dán v Lachsenburku, dne osmadvacátého dubna léta po milostném narození Krista, Pána našeho a Spasitele, tisícího sedmistého třicátého a devátého, panování Našeho Římského osmadvacátého, a království Našich Španělského šestatřicátého a Uherského a Českého devětatřicátého.“

Podpisy dle německého originálu:

Carl mp.

Philippus Comes *Kinsky* m. p., Ris. Boe. sup. Cancellus.

Ad mandatum Sac^{ae} Caes^a Regique Mattis proprium:

Rudolff Graf *Korzensky* m. p.

Johann Friedrich von *Eger* m. p.

* * *

Sporckovská fundační listina cum Diplomate byla do král. desk zemských následkem Nejmilostivějšího reskriptu, daného Jeho řím. cís. a král. katol. Veličenstvem a místodržícími v dědičném království Českém k úřadu král. zemských desk relací došlého a tamtéž ve 4. zlatém kvaternu relací sub Lit. G. 25 et 26 vloženého, v druhém trhovém kvaternu (sluncové barvy) vložek fundací, věnování a král. konsensů Anno 1739, ve čtvrtek

po památce sv. Jana Křtitele, to jest 25. června sub Lit. E. 10 et Seqq. *vtělena* a slovo od slova vepsána.

Jan Karel *Günther*,
královských desk zemských větších ingrossátor.

* * *

Poznavše v předcházejících statích práce »Miles christianus« a to jak z hlavní zakládací listiny, tak z doplňků, tvořících podstatnou a nerozlučitelnou její součást, účel a podstatu hospitální nadace *Františka Antonína hraběte Sporcka*, i v ohledu veřejného lidumilství a ošetřování nemocných a chorých, i v ohledu právním, zajisté že ptáme se v duchu, jaké jest dnes *jmění nadace*, která má vyhověti úkolu zajisté značnému, v oboru socialním důležitému. —

Úředních spisů, již pro výhradně úřední jejich ráz veřejnosti naprosto nepřístupných, použití nelze a proto vítány jsou mi autentické, z rozeslaných dotazníků získané údaje, obsažené ve »Schematismu velkostatků v království českém od J. Titla« (Praha 1894). Tam v oddílu IV. (Statky nadační) na str. 1082 až 1084 nalézáme tato (i dnes ještě úplně souhlasná) data o hospitální nadaci:

Františka Antonína hraběte Sporcka hospitální nadace v Kuksu Hradišti (Kukus-Gradlitz).

Vrchní správa nadační: C. k. místodržitelství pro království České v Praze.

Koinspekce: Gustav hrabě Sweerts-Sporck, svobodný pán z Reistu, c. a k. rytmistr m. sl. v Praze.

Inspekce: Jeho biskupská Milost nejdůstojnější biskup Královéhradecký nebo v případě vakance biskupského stolce po čas titulu kapitolní konsistoře kapitolní vikář Královéhradecký in substitutione.

Nadační panství: Hradiště (Gradlitz) a Heřmanice.

Okres: Králové Dvůr n. Lab.

Hospitál: v Kuksu.

Výměra: 330·01 ha polí, 31·52 ha zahrad, 101·46 ha luk, 14·39 ha pastvin, 9·03 ha rybníků, 942·62 ha lesů, 5·52 ha stavebního místa, 3·45 ha neplodné půdy; úhrnem 1438 ha (2497 jiter 99□^o).

Dvory: Hradiště 284·33 ha, Stangendorf 99·90 ha jsou ve vlastní správě; 100·07 ha pozemků jest po dílech pronajato.*)

Průmysl: pivovar v Hradišti na 48 hl várky a cihelna jsou v režii.**)

Výrobky prodejné (průměrně na rok počítáno): 1100 hl pšenice, 500 hl ječmene, 800 hl ovsa, 18.000 q cukrovky, 1000 hlávek zeli, 500 hl piva, 100.000 cihel, dříví dle postupného pořadu racionelního hospodářství lesního, kapři dle výlovku rybníč-

*) **) Dle nájemné smlouvy z 23./10. 1912 potvrzené c. k. místodržitelstvím jmenem Sporckovské nadace pronajato bylo v Hradišti 272 ha 74 a 5 m² a v Stangendorfu 156 ha 52 a 45 m², jakžž i pivovar v Hradišti za roční nájemné 50.000 K proti kauci 100.000 K.

ního, telata, berani a selata různých plemen chovných dle průměrného výsledku hospodářství při dvorech nadačních.

Katastrální výnos: 16.798 zl. 91 kr. (t. j. 33.597 K 82 h).

Pozemková daň: 3813 zl. 35 kr. (7626 K 70 h).

Poslední knihovní vklad (v zemských deskách) z r. 1675: 600.000 zl. (dle kupní ceny, za kterou otec zakladatele hospitalu, vojevůdce Jan Sporck r. 1662 získal veškerá svá panství). Hrabětem Františkem Antonínem Sporckem pro nadaci v Kuksu odkázané panství Hradištské s Heřmanicemi bylo ceněno tehdy na 300.000 zlatých rýnských a hrabě sám udával čistý jeho výnos na ročních 8000 zl. —

Sídlo správy panství: v Kuksu; hospodářská správa a lesní úřad má sídlo v Hradišti.

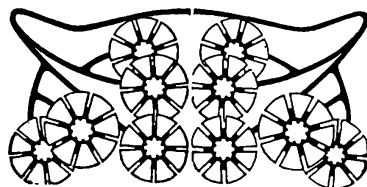
Tolik dle schematismu velkostatků v Čechách, jenž sestaven byl dle úředních pomůcek a dle dotazníků majitelům a správám statků předložených.

* * *

Aby pro všechny případy, ve kterých c. k. místodržitelství jako úřadu nadačnímu ve věcech sporných jest rozhodovati, získán byl jasný právní přehled všech poměrů, pověřen byl *zvláštní referent* (c. k. okresní komisař Rudolf Gogela) nadačního departementu, jenž — a to pouze mimoděk připomínám, také celou spleť otázek nadačních při Klárově ústavu slepců obezřetně objasnil a k nové finanční síle přivedl, úkolem, aby všechny právní otázky při hospitalní nadaci přesně vyšetřil a výsledek uložil ve zvláštním elahorátu, to jest *ve sbírce normalii hospitalní nadace Sporckovské*. To vše provedeno bylo v souhlasu a v dohodě s c. k. finanční prokuraturou v Praze, nejdůst. biskupským ordinariátem v Králové Hradci a s koinspektorem a patronem nadace jako ustanoveným zástupcem hraběcího rodu Sweerts-Sporckovského. Tím, starajíc se také o povznesení hospodářství na panství nadačním v dohodě s c. k. zemědělským inspektorátem a s c. k. zemskou lesní inspekcí, projevilo c. k. místodržitelství za éry úřadování c. k. místodržitele, tajného rady J. Excel. Karla hraběte Coudenhove *úplný zájem o neztenčené další trvání a persolvování nadace ve všech směrech podpory chudiny*, to jest podpory *hmotné, právní i povzbuzení náboženského*. —

Žádosti za přijetí almužníků do hospitalu vyřizuje k návrhu administrace dědičný koinspektor panství nadačního a schvaluje c. k. místodržitelství království Českého, jakožto vrchní správce nadace. — R. 1912 bylo na př. propůjčeno a obsazeno na jaře a na podzim po 6 nadačních almužnických místech v hospitalu. —

(Pokračování.)

Rybník.

Hráz objímá tiché rybníka vody
jak čas žití přísný člověka rody ;
nad vodou smrk k olši chýlí své témě,
báj tajemnou rtem snětí šeptá jemně.

Dvé nachových vážek průhledným křídlem
se kmitá modrým vzduchu čistým zřídlem,
noh drobných sponou se lehce věsí
v skryš přitmělou rostlin do vodních směsí.

Ty rostliny divné s hvězdnými kvítky
pnou hladinou svěží listy a snitky.
Přec kreje jich jemné, malebné loubí
rmut šerý a bahno v tajemné hloubi.

Jest budoucnost hladí rybníka v žití ;
ji obraznost šatí v naděje kvítí —
přec neví, co v lůně budoucnost tají,
zda štěstí či zlé tam osudy zrají.

Čas v minulost plyne z budoucna hrází,
jak stavidlem potok cestu si razí,
v dál z rybníka pout, list, květ s sebou béře.
Duch vzpomínku milou z minula šere

dál v budoucnost plaví vlnami citů
do bouří zla, štěstí tichého svitu ;
list občas v svém běhu u břehu stane, —
i vzpomínka časem živěji vzplane.

M. Lišková.

Matka.

Příběh ze života lidového. Polsky napsal Sewer (Ignac Maciejowski), přeložil FR.
WOLF, tarář v K. Lhotě.

(Pokračování.)

»No, buďte zdráva, snad se ještě někdy v životě setkáme.
Zítřka za svítání se vracím.«

»Děkuji; Bůh vám zaplať! Ale jestli někdy vám bude přes.
Porebí jeti, zastavte se u Porebských.«

»Proč ne; přijdu a odpočinu si.«

»Bůh s vámi.« Vzala ranec a odešla do vsi.

»Ale jak se v noci doptám na chalupu, kde bydlí moji.
chlupci? No, no, přece si poradím.«

Cestou běžel dvanáctiletý výrostek; zadržela ho.

»Dítě, pověz mi, ve které chalupě bydlí bratří Porebští, kteří se učí ve škole?«

»Znám je, my jsme tu všickni známí. Vidíte tu třetí chalupu od sebe, tam jděte!«

»Děkuji ti.«

Chlapec odběhl. Magda zrychlila krok, hledíc na chalupu jako na zjevení.

»Tam moji červíčkové sedí, učí se a nevědí, že je matka tady, tady, že její srdce bije, a radostí puká hloupé srdce.«

Vešla do síňky, tiše otevřela dveře. Při rozsvícené lampě seděl nad knihou starší. Vladek vedle něho ležel na lavici a spal.

»Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!« řekla v dojetí, zadržujíc slzy.

»Matka!« — zvolal Antonín a vzchopil se. — »Matička naše!« — vrhl se k ní.

Magda si sedla na lavici, opřela ranec o stůl a šeptajíc: »Hned, hned, moji červíčkové« — odvazovala rychle plachtu.

»A nyní mne máte« — rozevřela ramena.

Vpadl do nich napřed Antonín a potom přivedl plačícího Vladíka.

»Matka přišla a ty, děčko, pláčeš?«

»Ano, to z radosti« — šeptal tiše Vladek, přiblížil se, vlezl na kolena, objal ji kolem krku a tulil se k ní.

»Moje matičko, moje matičko, jak jsem toužil po tobě. Vždy se mi zdálo o tobě, stála jsi při mně, ale když jsem oči otevřel, nikdo tu!«

I Magda se nemožla déle přemoci, objala chlapce, vinula se k němu a plakala.

»Jak je vám tady? Mluvte přeci« — žádala.

»Dobře,« odpověděl Antonín. — »Kněží jsou hodní i učitel je dobrý, jsou s námi spokojeni. Hospodyně neřekne nám marného slova. O večerech jsme skoro sami v chalupě. To ovšem bylo neštěstí, že Vladek nemá boty do školy, hospodyně mu půjčila svoje. Jsou mu velké a chlapci se mu smějí.«

»Přinesla jsem ti nové, na tvoji nohu jak by ulil.«

»Nové!« — zvolal Vladek a vrhl se k ranci. Vytáhl je, obul je ihned, a matka jim dala po kousku cukrkandlu. Chodil po světnici, podupoval, ssál cukr a smál se vesele, měl radost z matky, z bot, z celého světa. A když matka rozmlouvala s Antonínem, vyběhl ze světnice na silnici, aby se přesvědčil, jak se mu bude chodit v botách po dvoře. Vrátil se zmrzlý a vrhl se k matce, sedl si na kolena, hladil ji rukou po tváři a vyprávěl, že už umí čísti, a tabulku na obou stranách desetkrát popsal, a nyní by rád to zkusil na papíře, toliko že nemá sešitu, držátka, pera a inkoustu, neboť on sedí v jiné třídě a Antoš také v jiné. On v první, Antonín ve třetí. A kdyby matička byla při něm, tak by se mu nestýskalo po Porebí, neboť učení mu jde snadno a dobře.

Vešla hospodyně, tichá a příjemná žena, plná jakéhosi smutku a zvláštní dobroty. Svě děti ztratila, po nich odešel muž,

zůstala sama, a tedy ne divno, že lnula k cizím. Přivítaly se, vzala od Magdy pokrmy a tiše dodala:

»Třeba ještě trochu hotových na koupi dříví z lesa, na zaplacení daní, koupi soli. Chlapci se učí, tak musí též jísti.«

»Najde se také grošík,« řekla Magda, líbajíc vdovu za její dobrotu k dětem a péči o ně.

»To je děcko —« pravila vdova, ukazujíc očima na Vladka. — »Ale Antonín je řádný chlapec! Pilný, tichý, dobře se učí, je pořádný, budete z něho míti radost, jen aby bylo zač ho vydržeti až do konce.«

»Já je oba vydržím! —« zvolala Magda s jakousi mocí z hlubin srdce plynoucí. — »Vladek, cosi ve mně povídá, bude velikou radostí netoliko pro mne, ale pro celé okolí, pro všechna pole i lesy, a jak v »Životech svatých« stojí, pro celou republiku. Vladka nutno držeti ve škole při učení rukama i nohama!«

»Tady to je hračka —« řekla vdova — »nebudu vás utiskovati, svých nemám, tak jsem přilnula k vašim, ale tam, v Krakově, je nesmírně draho a jiného oděvu je pro chlapce potřeba.«

Magda přistoupila ke vdově.

»Antonín v Krakově si sám poradí, a snad Bůh dá, že Vladka nějak vlastní hlavou vydržím. Konečně, nač máme se starati o zítra, když i dnes je rada těžká!« A znova se políbily.

Vladek ukázal vdově nové boty, pěkné, s podšívkami. »A já již nebudu psáti kamínkem na tabulce, matka mi ráno koupí sešit a pero ocelové a držátko červené. Antonín mne naučí a napíše mamince list. Ho, ho, jaký já list napíši, v hlavě mi to hučí od hromady myšlenek. Kéž bych se brzy naučil psáti!«

Magda pohlédla významně na vdovu, porozuměly si zrakem. Víra ve slávu chlapcovu po celém okolí, a jak pravila, po celé republice rostla, srdce matčino třáslo se rozkoší.

»Ty myšlenky má ze mně, vyssál je z mých prsou. Pouze, že já jsem hloupá, ale on bude moudrý a dovede je vykládati, že až se lidé budou diviti.«

Vzala chlapce do náručí a postavila na stůl. »Jaké pak to listy budou, které mi budeš posílati, až se naučíš psáti? Co v nich bude?«

»Rozmanitosti všelijaké —!« zvolal chlapec. — »Matička se podiví, a bude oči vytřešťovati. Sám se divím, jak mi někdy myšlenky do hlavy plynou. Stojím a poslouchám, a ony jdou, jdou, ptám se odkud?«

»A co ti ony odpovídají?«

»Kde by mi odpověděly; jak přišly, tak odcházejí, a tiše.«

»Ale tak je chyť a zadrž na papíře!«

»Proto také chci se brzy naučit psáti!«

Matka objala ho v náručí a líbala. »Skonám« — myslila si — »ale nestrhnu ho ze studií.«

Vdova roznítla oheň, uvařila v hrnku vody a zasypala ji krupicí, přinesenou od Magdy, omastila slaninou, darem Rakočové.

Antonín vyprávěl matce o škole, o knížkách, učiteli, chlapcích, kteří s ním zároveň se učí, jací jsou nezbedové a jaké provádějí kusy. Vladek vyprávěl o svých zaměstnáních, o stesku za maminkou, též o svých útrapách, když neměl bot, a tady takový velký sníh, boty od hospodyně příliš veliké, tak že v nich padal.

Matka naslouchala s celou pozorností a zájmem; i ona z lásky k dětem stávala se dítětem, trpíc jejich starostmi a těšíc se jejich veselostí.

»Ale nyní spáti —« zvolala hospodyně. »Kohouti dávno již odzpívali, musí již býti po půlnoci. Matičku zvu na svoje lůžko, pod peřinu, zahřeje se a vyspí.«

Vladek z veliké radosti chtěl spáti v botách, a neusnul, pokud mu jich nepostavili hned vedle na skříň.

»Bůh jediný ví, co připraveno mým dětem —« šeptala do ucha hospodyně Magda, když přitulené k sobě zahřívaly se na lůžku.

Na zítří doprovodila Magda děti do školy, složila poklonu kněžím i učiteli, dosla k převorovi, o nic ho neprosila, toliko děkovala za všecko dobré, kterého se jejím dětem dostávalo.

»Starší se dobře učí —« řekl převor — »bude-li prvním, vezme ho klášter na svoji stravu a dá mu byt v klášteře.«

»Dva mám —« odpověděla Magda — »a že se děti mají rády, nechtěla bych je rozdělovati. Mladší by se utrápil beze staršího.«

»No, no, uvidíme —« řekl převor — »tento rok bude zkouška. Děti máte hodně, tak i vy musíte býti dobrá žena.«

Uklonila se převorovi, políbila mu ruku, naděje vstoupila do jejího srdce. »Rok tento musím přetrpěti a přetrpím, leč Bůh mi svědkem, že jsem chudobná, a že chlapce vydržuji ve škole vlastním přičiněním a tím, co si od úst odejmu. A vytrvám —« dodala. — »Umřu, ale vytrvám! —« opakovala se silou a rozhodností ve hlase, že převor utkvěl na ní očima.

»Odkud jste?«

»Z Porebí —« odpověděla — »rodem Smerčinská, provdaná Porebská. Máme kousek pozemku a pastvinu v lese, leč požár nás zničil, třeba bylo vypůjčiti se ze záložny, a hubí nás to nyní.«

Převor uvažoval chvíli. — »Sedněte si! —« řekl náhle a vyšel ven.

Magda se opřela o lavici u dveří a dobré myšlenky jí vnikaly do srdce.

»No« — ozval se vesele převor, vraceje se — »máte místo pro chlapce a stravu klášterní. Na hlad nebudou naříkati.« — Rozesmál se upřímně. — »Budou pod poručnictvím kněze Onufria, a bratr Bonifacius bude je míti na dohledu v bytě. Světnice milá, ale útulná, čistá, teplá. Vezmete chlapce na svátky?«

»Ráda bych —« šeptala; radost jí zadržovala hlas.

»No, po svátcích ať zajedou přímo do kláštera a hlásí se u bratra Bonifacia. A nepojedou-li, tak již na svátky se mohou.

stěhovati. Dobrota vám hledí z očí, moje Porebská, nesmírně musíte míti své děti ráda; láska odzbrojuje.«

Porebská se rozplakala.

»Proč zas pláčete, na místo abyste se radovala? Ale já pochopuji slzy radosti, také jsem z vesnického rodu, a když jsem přijížděl na prázdniny domů, vždycky jsme se s matkou rozplakali. Ale nyní buďte zdráva, neděkujte mi, neboť mi Bůh odplatí; práce mám mnoho, hospodářství, vinopalna, lesy, ano i v kostele práce.«

Porebská vyšla opojená vzrušením. Ihned děti její dostanou teplý koutek, dobrou stravu, vyučování a péči, ihned bez námahy, starostí, bez proseb, beze strachu. Budou míti den veselý a noc klidnou.

»Odkud tolik milosti se mi dostává tak nenadále? Včera, jako tomu vrabci, který hladem umírá, drobeček, poslal mi Pán Bůh sánky, vraného koníka, i muže dobrého . . . A dnes? . . . Bože, děti moje odbudou celou školu v klášteře, a za ta leta budu moci něco ušetřiti do Krakova. Musím šetřiti, skrbliti, záplatovati, počítati. Za tři roky snad se i záložna zaplatí. Za tři roky to se může vypásti šest volů a třeba dvě stovky na nich vydělati. Za tři roky? . . . «

Nemohla dále mysliti. Radost jí trhala myšlenky na kousky a nemohla jich shromážditi.

Vyběhla z kláštera, chtěla vpadnouti do školy, leč ve škole vyučování, profesor ji nevpustí. Chtěla běžeti ke vdově, leč jak ji zarmoutí, když si chlapce oblíbila?

»Jaká to škoda, že tu není Maryna ani můj, tu teprve by se radovali se mnou!«

Vyvolala syna cestákova, dala mu stříbrný zlatník, pozdravila ho od otce, pohladila, a spatřivši kostel otevřený, vběhla do něho, radost svoji v modlitbě utopiti. Potkala vdovu, obě šly stejně koupiti ve krámě sešit na psaní, inkoust, držátko červené i pero ocelové.

»A pro vás dva zlaté —« řekla Magda, kladouc na stůl ve světnici peníze. — »Bůh můj svědek, nemám více. Pro sebe na celou cestu jsem nechala dva desetníky, bych si koupila mléka a zahřála se, abych měla dosti síly k návratu do statku.«

Vdova schovala peníze. »Ha, když nemáte, tak přeci děti nevyženu na mráz. Snad na svátky to dodáte, vždyť i mně samé je těžko, a když si povážím, třesu se jako list ze strachu, abych nemusila jíti pod kostel natahovati ruku.«

Objaly se. Magda slíbila zásilku, jsouc jista, že nyní jí to snáze půjde, a vdova najde si bohašších strávníků.

Do světnice vpadli Vladek v nových botách a Antonín s knížkami. Vyprávěli matce, co se jich učitel dnes ptal, jak Vladek před ním ze slabikáře četl, jak učitel řekl: »dobře, dosti« a kněz ho vyslýchal z katechismu. Uměl dobře a za to ho po hlavě pohladil.

Vrhl se matce na šiji a líbal ji horoucně s dětinnou přítulností. Radoval se ze sešitů, zkoušel pera, Antonín ho učil, jak

peru držeti, jak voditi ho po papíře a kdy přitisknouti. Matka s nimi zároveň se těšila i bavila, cítíc jejich radost.

Po poledni bylo třeba vydati se na cestu; nesmírně se jí chtělo jísti, leč nemohla děti objídati, nemnoho přinesla . . .

»Zůstaňte —« prosila ji vdova — »vystačí nám, a jestli nepůjdou do kláštera, dodám.«

Vladek chytil se za matčiny sukně, Antonín měl smutné vzezření. Zůstala tedy, pevně si umiňujíc, že po půlnoci odejde.

Dobře jí bylo u dětí, jaksi ticho a srdečno. Vladek psal stále na koupeném papíře, Antonín čítal matce hlasitě zajímavé příběhy z knížky, kterou mu půjčil učitel. — Žena zamklá snila o velikosti svých synů. I oni budou snad navštěvovati cizí kraje, a spatří ten veliký, krásný svět. Dojíkala ji knížka. Nebyla tak moudrá jako »Životy Svatých«, leč za to přitahovala k sobě, bavila tak, že čtoucímu u srdce teplo se dělalo.

»Antoníne, a mohl bys mi ji půjčiti? —« ptala se. »Večery jsou dlouhé, tam tu, víš, zavřenou sponami, umím z paměti; odvezl bys ji po svátcích.«

»Maminko, vezměte si ji. Učitel tak jakoby mi ji dal.«

Chlapci se uložili ke spánku. Magda nechtěla jíti na lůžko z obavy, aby nezaspala, i položila se na lavici.

Vzchopila se za kuropění, plachtu převázala přes ramena, knížku dala pod paží, nad dětmi udělala znamení svatého kříže, obula se, ještě jednou pohlédla na syny a vyšla potichu.

Svěží vzduch ji občerstvil, mrazík skřípěl pod botama; zahalená plachtou, odpočatá, bez břemena, šla směle, doufajíc v milosrdenství Boží.

Nad horami svítil jasný stříbrný srp měsíce a zářil na sněhu bledými duhami. S tmavomodrého nebe patřily na zemi zamklé na věky hvězdy. Příroda tichem se modlila k Bohu. Skřipot bot strašil ženu — i ona tonula v tom tichu velikém v pocitu neko-nečnosti.

Vešla do lesa, stál strašlivý a začarovaný, ponurost jeho mírnily stříbrné paprsky měsíčné. Cesta táhla se přímo, zrakem nedostižená. Ženě se zdálo, že celý svět zmrtněl, že se zastavil anebo zahleděl v Boha. — Skřipot sněhu pod její nohama ji zarážel a strašil.

»Je-li věčnost taková —« myslila si — »to je nesmírně smutná, ale i nesmírně milá.«

Temno ji obklopovalo, veliké černé nebe dívalo se na ni mlčícími hvězdami, veliké prostory tížily ji na srdci.

»Bože můj —« šeptala — »zdá se mi, že jsem sama jediná na světě, ale tady je tolik lidí, že těžko je spočítati. Musí ten svět býti veliký, když není viděti ani jednoho.«

»Já a jediný Bůh i takové ticho, že může počítati moje myšlenky! Nebojím se: ať počítá; chlapci, Maruše, můj a milosrdenství Boží, to je vše, co ve mně jest. A jestli ještě je nějaká zříznutost a chytrost, to pro děti. On to ví, a nechať mne pro to soudí.«

Srdce její naplňovala radost, její děti, Vladek i Antonín — nic již je neodvrátí, neboť kdyby ona i zemřela, tak přeci budou mítí zač klášterní školu projítí.

»Jen když je počátek —« šeptala. »Nesmírně těžce mi to šlo. Bůh seslal milosrdenství.« Slibovala šetřiti a skládati na Krakov, jak jen se domů vrátí. Tři leta nutno na Vladka čekati, to přeci možno nějaký groš dáti dohromady.

Nebála se temna lesního, neboť se měla čím těšiti, i teplo jí bylo, radost zahřívala jí srdce, smála se tiše sama sobě v duchu a modlila se. Hrůzy ticha a se jiskřícího od hvězd nebe se nebála, jak jí srdce hrálo velikou radostí. Ani samoty se nebála, libovala si v ní, byla sama s myšlenkami svými před Bohem. On ji provázel a slyšel . . . Sníc, za jaké to lidi chlapani její vyrostou, zrychlovala krok.

Nebe se vyjasnilo, hvězdy bledly, mráz pod nohama stále silněji skřípěl; náhle stanula před ní hospoda, ve které krmila koně, jedouc na sáňkách. Nyní jí teprve pronikl strach, zaplakala, sama nevěduoc proč, zatukala na tabulku v okně, aby jí bylo otevřeno.

(Pokračování.)

Písnička.

Nejednou ze srdce
vytryskne písnička,
jako když ze křoví
zapěje pěnička.

Nejednou zármutek
do duše zaskočí,
a vláhu slzavou
přinese do očí . . .

A k nebi s otázkou
se mysl povznese:
»Jak břímě žalů, běd
se v žití unese?!«

Ať zpěvy blažené,
ať slze bolesti,
si z nitra lidského
cestu ven proklestí:

To hybnou pákou jen
onoho života,
jenž roven atómu
se v Kosmu mihotá,

ale jen ve víře
má-li své kořeny,
i život chudása
pak bývá vznešený!

L. Grossmannová-Brodská.

Bludy M. Jana Husi o církvi, zejména o papežství

Píše P. ANT. REJZEK T. J.

(Dokončení.)

V zájmu pravdy o katolické církvi bude všem dobré vůle poslouženo, když se poukáže a posvítí, jak vědecky si počínal M. Jan Hus, když mu bylo vytýkáno, že bludy a kacířství hájí proti zjevené pravdě Boží. Lze říci, že ze zášti proti katolické církvi a apo-

štolské Stolici byl mu vítán kde jaký klep, který sebrati mohl, zejména na papeže. Uvedme příklad.

Sebrané spisy latinské řada I. v traktátu o církvi uvádějí se slova (hl. XIII. str. 327.) Husova: »Papež jest hlavou římské církve . . . toť praví nástupcové knížete apoštolů Petra . . . v úřadě církevním; kteříž mají . . . učiti veškeré látce katolické a církevní, bludy proti ní napravovati . . .« »Tyto velmi dlouhé tlachy (!) . . . tak píše M. J. Hus, pošly z větší části z hlavy M. Stanislava ze Znojma, jenž byl ohromen a zstrašen od římského dvora . . .« Tak o svém bývalém profesoru filosofie mluví Hus; než horší věci tvrdí o katol. církvi. »Předpokládám«, praví, »že papež značí duchovně onoho biskupa, který zastupuje s největší podobností Krista, jak to činil Petr. Nazývá-li se však papežem kterákoliv osoba, kterou západní církev přijme za římského biskupa . . . podle toho musilo by se po případě připustiti, že by nejsprostší laik i ženština nebo kacír a antikrist mohl býti papežem.*) To jest známo; nebo Konstantin II. byl prostý laik, který náhle byl vysvěcen na kněze, a stav se papežem byl sesazen a vše, co zřídil, bylo zrušeno kol r. 707.¹⁾ Totéž jest známo o Řehořovi,²⁾ který jsa nevzdělaný ve vědách, jiného³⁾ spolu se sebou posvětil; když potom lidu se to nelíbilo, byl nad ně zvolen papež třetí;⁴⁾ když pak tito mezi sebou se svářili, sesadil je císař přišed do Říma a jiného,⁵⁾ jakožto jediného ustanovil. — O ženštině pak jest to známo o Anežce, která byla zvána Jan Anglický. O té píše Cestrensis v kn. 5. kap. 3.: »Jakási žena seděla na stolci papežském po dvě leta a 5 měsíců po Lvu. Byla prý to dívka, jménem Anežka, pocházející z Mohuče; z Athen přijela do Říma v oděvu mužském a dala si jméno Jan Anglický. Přednášela v Římě na školách, až zvolena byla za papeže . . .«

Co praví dějiny církevní na pravdě založené až po naši dobu o papežce Johance a »kacíři« papeži sv. Liberiovi?

Několik slov postačí, aby byla vyvrácena *bájka o papežce Johance*. Zemřela prý 857 a dvě a půl leta papežovala.

Zavinila asi bájku tu lehkověrnost středověká, která, jak ji na M. Janu Husovi také jest pozorovati, bývala veliká, tak že se každé hlouposti uvěřilo. V XVI. století mluvilo se ještě o ní veřejně i v Římě, až v XVII. stol. jistý protestant Nizozemec Glondell z Amsterodamu r. 1657 učinil bájce o papežce Johance konec. Do XIII. věku nevěděl nikdo o nějaké papežce. Liber pontificalis také ničeho o ní nemá, ačkoliv původ jeho sahá právě

*) Jan P e k l o, kazatel svatojilský v Praze, svědčil na Husa v Kostnici, že slyšel v řeči jeho, že »můžeme dobře býti spaseni bez papeže«. Hus na to: »To je pravda; neboť není možná, aby za časů Anežky, která na 2¹/₂ leta se papežství zmocnila, aby tehdy nikdo nebyl spasen, ačkoliv tehdy nebylo papeže.« A tuto báj na potupu papežství a pravomoci jeho ohřívá Hus v traktátu o církvi kolikrát, na str. 57, 97, 98, 295, 327, 411, že prý byla od církve uznána za zákonného papeže, Jana Anglického.

¹⁾ Tehdy přece byl papežem Jan VII. a Konstantin II. r. 767. Však ani Konstantin II. ani Filip nebyli uznáni za papeže.

²⁾ Který Řehoř a jaký?

³⁾ Koho neznámo?

⁴⁾ Který papež?

⁵⁾ Jak se jmenoval?

do té doby, kdy se vše udáti mělo. Na vyvrácení liché této bájky postačilo by uvést, že, jakož dokázáno jest, po papeži Lvu IV. (847—855), jenž byl velikým světcem, následoval ihned papež Benedikt III. (855—858). Vypravuje se, že po prvé se objevila bájka tato v kronice kardinála, jehož jméno je Martin Polonus: avšak jsou důkazy, že podvržena byla do jeho spisu teprve po jeho smrti. Ani Photius, který žil jen o 10 let později po domnělé aféře s Johankou, nic ve spisech svých o ní nemá, ač zajisté ve své zášti proti papežům nebyl by opomenul ji udati a uvést. — Ze všeho vysvítá, že není místa v církevních dějinách pro papežku.

Patrně jest to hlavně z úředních listin církevních i světských. Jsou také z té doby památné peníze, které nesou jména papeže Benedikta a císaře Lothara, který zemřel v měsíci září 855. Historická událost, že arcibiskup remešský Hinkmar poslal důvěrníka svého do Říma, aby mu přinesl od papeže Lva IV. pallium. Než důvěrník tento přišel do Říma, byl Lev IV. již v Pánu zesnul a na jeho místě zasedl už papež nový, jménem Benedikt. Kde je tudíž doba dvou let a pěti měsíců pro papežku? Ostatně za oné doby nebylo v Athenách university a papežové neměli tehdy ve Vatikáně svého sídla čili residence. Teprve od XIII. století usídlili se ve Vatikáně. Kardinál Baronius má za to, že smyšlená bájka tato jest asi parodií na papeže Jana XI. a Jana XII. To tuším postačí.

II

Sv. Liberius papež (352—366) a jeho protipapež Felix II. M. Jan Hus píše ve svém traktátu o církvi (hl. XIII., str. 327 Sebraných spisů řada I. Spisy latinské) takto: »*O kacíři jest to známo o papeži Liberiovi*, o němž píše Cestrensis ve IV. knize, že z rozkazu Konstantinova byl po tři leta ve vyhnanství, poněvadž přál Arianům. Mezi tím na radu tohoto Konstantina kněžstvo římské zvolilo papeže Felixe, který vykonav koncilium a odsoudiv dva ariánské kněze, Ursacia a Valenta, vyhnal je. Když to vešlo ve známost, Liberius zpět z vyhnanství jest povolán; on pak zmožen dlouhotrvajícím vyhnanstvím a rozradostněn opětným nabytím papežství dal svůj souhlas k ničemnosti kacířské, a svrhnuv Felixe, církve Petrovu, Pavlovu a Vavřincovu násilně držel, tak že duchovní a kněží, kteří přáli Felixovi, v kostele, aniž tomu Liberius bránil, byli vražděni a Felix umučen.« Z toho dovozuje M. Jan Hus: »*Tu jest to patrný Antikristus*, poněvadž každý papež, který žije Kristu protivně . . . obecně jest nazýván Antikristem . . .« — Poslyšme. Jsme zvědaví, co na tyto hrozné zprávy vylhané, Viklifem rozšřované a Husem opakované praví historie⁶⁾. Císař Konstantin Vel. zemřel r. 337; po něm následoval Konstantius jako císař samovládce, když se byl obou bratří svých Konstanta a Konstantina zbavil. O císaři Konstantiovi tudíž jest zde řeč, nikoliv o Konstantinovi Vel. Vykládá historie církevní o císaři tomto, jaký to byl krutý panovník proti katolickým kře-

⁶⁾ Grisar Hartmann S. J. Liberius Papst Kirchenlexikon Wetzer-Welte VIII. — Kryštůfek Frant. X. Starý, církv. děj. 370—416.

stanům i pohanům; neboť nadržoval sektě Arianů, jejichž biskupové mu lichotili. Osobně vedl život nemravný a zpustlý, zejména o jeho císařském dvoru je známo, že byl velmi schátralý.

Papež Liberius, jenž také připočten bývá mezi sv. papeže, narodil se v Římě, jsa syn Augustův, z příbuzenstva tudíž císařského. Od prvých let byl veden k bohoslužbě, k níž se cítil povoláným. Po smrti papeže sv. Julia vstoupil na papežský stolec za doby, kdy katol. církve i na západě ocitla se v nebezpečném postavení, poněvadž Ariané nejen na Východě nýbrž i na Západě ji ohrožovali. Sv. Athanáš byl hlavním jejich odpůrcem na Východě. Proti němu se proto shlukli biskupové arianští, majíce za to, že ho zničí, dostanou-li na svou stranu papeže. Ovšem se jim pletichy nepodařily, ačkoliv císařský dvůr velice naléhal na papeže Liberia, by se poddal. Na 80 katolických biskupů z Východu obrátilo se tehdy na papeže do Říma, aby se jich ujal a výnosy sněmu nicejského, jakož i biskupa Athanáše hájil.⁷⁾ Liberius svolal synodu do Říma: ale zatím sešel se pseudokoncil arianských biskupů pod ochranou císařovou v Gallii v Arelatu r. 353, kde se kuly na pravověřící biskupy na Západě plány bezbožné. Marně se namáhal papež u císaře Konstantia, aby se na církevním sněmu v Akvileji spory urovnaly; marné byly snahy papežovy, aby v Arelatu Ariané přistoupili na jeho úmysly a vyslechli jeho jako vyslance. Athanáš byl odsouzen a váhaví biskupové katoličtí násilím byli donuceni k podpisu rozhodnutí arianských. Liberius však stál pevně na ochranu pravé víry proti dvoru císařskému a přívržencům jeho.⁸⁾ K císařskému dvoru poslal Lucifera, biskupa kalarského ze Sardinie, s knězem Pankraciem a jáhnem Hilariem s dopisem, v němž císaři důtklivě dokazuje, proč nesmí s Eusebiem, biskupem nikomedským a jeho přívrženci arianskými proti Athanášovi se spojovati. R. 355 byl opět pseudokoncil na císařském dvoře samém v Miláně, kamž se dostavilo na 300 biskupů. Více méně všichni byli donuceni, aby stáli jednomyslně proti apoštolské stolici; jinak se hrozilo každému vyhnanstvím, jestli tak neučiní. Sám milánský biskup Diviš a Eusebius vercellský opouštěli sídla biskupská. Hlavně jim šlo o papeže. Jak naň vyžrání, píše sv. Athanáš, bude nejdůležitější úlohou i bylo.

Obeslal tudíž císař papeže svým kleštěncem Eusebem, a rozkázal jemu, aby proti Athanášovi vystoupil. Než vše bylo marné. Z té příčiny pochopové císařovi přepadše papeže Liberia v noci, spoutali ho a jako zajatce zavlékli do Milána k císaři, kde se neohroženě a obratně u přítomnosti císaře hájil a obhájil stanovisko svoje vzornou výmluvností.⁹⁾ Oč se jednalo tedy? Nikoliv o to, aby schválil papež Liberius nějaký blud, nýbrž toliko aby s císařem a jeho dvorem vešel ve spojení proti Athanášovi. Nepoddal se. Za to byl vyhnán z Říma do zajetí do Berée v Thracii, kde byl dvě léta zúplna osamocen.

⁷⁾ Epistola ad Constantium, Migne, Patres lat. X, 682.

⁸⁾ >ne viderer . . . sententiis contra Evangelium commodare consensum.< Ep. ad Hosium. Migne, Patres lat. VIII, 1349.

⁹⁾ Theodoret H. E. 2, 13; Migne Patres graec. LXXXII, 1034. —

Na jeho místo byl dosazen římský arcijáhen Felix, jak sv. Athanáš píše,¹⁰⁾ »protikřesťanskou zlobou« za papeže, dal se vysvětit na biskupa od biskupů, přívrženců císařových. Kněží i lid římský zůstali Liberiovi věrní a oddáni, Felixe II. neuznávali za papeže a kde mohli, se mu vyhýbali. Proto když Konstantius r. 375 v květnu do Říma zavítal, vznesena na něho prosba, aby se směl Liberius vrátiti. Císař¹¹⁾ přisvědčil, že se Liberius vrátí, jestli se usmíří s přívrženci císařovými. Za několik měsíců se papež Liberius skutečně do Říma navrátil, aby papežoval dále. Felix míval kostely prázdné. Císař sobě přál, aby oba podle sebe biskupovali. Než lid si dělal z ustanovení takového jen posměch, ba nastalo i bouřlivé kvašení v lidu, tak že nezbylo Felixovi nežli úplně se vytratiti z Říma. Sozomen píše ve svých církevních dějinách, že papež byl oslavován jako »neohrožený obhájce víry«¹²⁾ a sv. Jarolím poznamenává, že při porážce Felixově se vrátil papež Liberius jako vítěz«¹³⁾

Císař usiloval všemožně, aby sjednocení nastalo; i žádal, aby se Ariané umírnili a shodli se na symbolu poloariánském, aby se slova »homousios« na sněmu nicejském předepsaného neužívalo, a říkalo se, že »*Syn je Otci podstatou ve všem (místo roven) podoben*«; což podepsal Liberius přidav k tomu, že každý, kdož by tomu nevěřil, je z církve vyobcován.« Synody ariminské nikdy neuznával ani k ní svých legátů neposlal. Když r. 361 císař Konstantius zemřel, vraceli se mnozí Ariané zpět do katol. církve. Alexandrie i Řím přijímaly s velikou opatrností vracející se; nebo žádalo se přiznání, že věří rozhodně a pevně v tutéž podstatnost Otce i Syna (consubstantialitatem Patris et Filii). Papež Liberius vyslovil na synodě římské před 59 biskupy svou velikou radost nad tím, že se mu podařilo mnohé církvi katolické získati. Zesnul v Pánu dne 24. září l. P. 366. —

Sv. Liberius jest jeden z papežů, které bludaři hroznými pomluvami zasypávali. Na papeže Liberia nanесли hanebných lží a pomluv, jako by byl zradil víru a hlásal kacírství. A přece o nějakém bludu nebo kacírství nemůže tu býti ani řeči. Co tudíž bylo?

Císař Konstantius nadržoval Arianům, kteří mu lichotili; z té příčiny pracoval s úsilím o to, aby katolíci s nimi se spojili, vlastně k nim se přidali. Jedná se tudíž o to, *zdali vskutku papež Liberius poddajností proti císaři nebo vůči Arianům se proti sv. víře provinil a ji zapřel čili nic. V Sirmii totiž podepsal se čtyřmi biskupy africkými, že odstupuje od slova obecným sněmem nicejským přijatého, že Syn Boží jest Otci v podstatě roven, což jest homousios, neboli ve všem téže podstaty; za to připojil, že jest Syn Boží v podstatě a ve všem Otci podoben* a kdoby se zdráhal takto věriti, že jest z církve vyloučen. Prohnaní Ariané zkomolili výrok a využitovali ho rozšiřující ve

¹⁰⁾ Histor. Arian. c. 75. — Hieron. de Script. eccl. c. 98. Migne Patres lat. XIII, 81. —

¹¹⁾ Sozomen. H. E. 4, 11; Migne Patres graec. LXVII, 1140.

¹²⁾ tamtéž 1152.

¹³⁾ Chronicon, Migne, Patres lat. XXVII, 685. —

světě lež, že papež Liberius se dal na jejich stranu, podepsav prohlášení, že Syn Boží není podstatou roven Otci, aniž podoben. Po nich papouškovali to nepřátelé apoštolské Stolice a papouškují podnes. A tak vykládal i M. Jan Hus, že sv. Liberius byl ka-cířem. —

Rufin píše, že o papeži Liberiovi se mnohé pomluvy a utr-
hačné řeči konaly a zlé pověsti roznášely. Avšak sv. Liberius
byl vždy věrným stoupencem obecného sněmu nicejského; pe-
vným se osvědčil zejména proti císaři Konstantiovi; jak ducho-
venstvo tak pravověřící lid římský prokazovali mu neobyčejnou
úctu a lásku, která propukla až v jásot, když se vracel z vy-
hnanství; vytrval v odporu proti synodě seleucejsko-ariminské
r. 359, konané a proti jejím výnosům a když se Polo-ariané
vraceli do katol. církve, stál pevně na stanovisku sněmu nicejského.
I po smrti své požíval ve IV. a V. stol.¹⁴⁾ veliké vážnosti jako
»mocný vyznavač sv. víry, kněz svatý, tichá holubička až do
krve rozškubaná, do zajetí zavlečená, kněz, jenž proti všem
bezbožným na synodě shromážděným svatokrádežníkům zvítězil,
tak že s ním plesá pravá víra nicejská,« až teprve v VI. stol.
opět v pohanu vykládáno bylo jméno jeho. *Sv. Ambrož* nazývá
ho beatus, blahoslaveným, a vynáší svatost jeho života.¹⁵⁾ *Epifa-
nius a Basil* zovou jej »beatissimus«, »sanctissimus«; *Řecká církev*
má jej za světce, jehož uctívá veřejnými obřady. Podobně *Slo-
vané na Východě* vřadili si ho mezi sv. vyznavače. *Theo-
doret*¹⁶⁾ píše, že papež Liberius byl »podivuhodný athleta sv.
věrouky nicejské.« *Papež Anastas I.* (398—401) klade ho za
příklad, protože pro sv. víru dobrovolně vyhnanství podstoupil
a pod.

A přece proti všemu tomu staví protivníci jeho :

a) *historika Sozomena*, jenž ve svých církevních dějinách¹⁷⁾
píše, že se Liberius poddal císaři Konstantiovi, podepsal protest
proti homousios a j. Než jak nespolehlivý jest Sozomen! Píše o něm
sv. Řehoř Vel., že mnoho lže.¹⁸⁾

b) Důležitější jsou však výroky *sv. Athanáše a sv. Jarolima*.
*Athanáš*¹⁹⁾ napsal, ačkoli Liberius nevytrval ve vyhnanství až do
konce, že přece po dvě léta vše snášel, až »klesl na mysl a po-
depsal byv hrozbou smrti zastrašen.«²⁰⁾ Co podepsal papež Li-
berius, nepraví, jelikož v Sirmii Liberius tehdy ještě nebyl; teprve
později připsal, oč se jednalo : že *prý* byl vyloučen z církve,
protože pozměnil článek víry. Ovšem píše: *dle doslechu*. Také
o hrozbě smrti se u papeže Liberia nikdy nejednalo.

¹⁴⁾ »Confessor potens, sacerdos sanctus, sine felle columba (Sylloge Centu-
lensis) discerptus, tractus profugatusque sacerdos in synodo cunctis superatis victor
iniquis sacrilegis Nicaena fides electa triumphat«

¹⁵⁾ De virgin. 3, 1.

¹⁶⁾ Histor. Eccl. 2, 14.

¹⁷⁾ Sozomen 4, 15.

¹⁸⁾ Epist. 7, 34: »multa mentitur.«

¹⁹⁾ Apolog. contra Arian. c. 89.

²⁰⁾ Migne 741; Hist. Arianor. c. 41

c) sv. Jarolím užívá po svém způsobu řečnickém ještě silnějších výrazů.²¹⁾ Liberius vysílený a umdlený ve vyhnanství povolil zlobě bludařův a podepsal; načež se směl vrátiti do Říma a vrátil se jako vítěz. Než spisy sv. Jarolíma utrpěly časem také zkomoleniny; nad to o nějakém bludu vůbec nelze zde mluvit, nanejvýš se vytýkati může upřilíšená poddajnost proti císaři jakož i to, že odepřel schválení slovu církevního sněmu nicejského homousios.«

d) Za to sv. *Hilarius*, ačkoli dlel na blízku Sirmia, neví nic proti sv. Liberiovi; psaltě i samému císaři Konstantiovi²²⁾: »Nevím, zdali větší zloba byla v tom, že poslán byl do vyhnanství, nebo když z vyhnanství byl propuštěn.« Co tu císaři vytýká sv. Hilar, není jasno, má-li na mysli zlobu, v níž nadržuje bludu, nebo že násilím se provinil proti papeži, či proto, že si usmyslil zaváděti v Římě novoty, totiž společnou vládu dvou biskupů. Dobře podotýká učený tento sv. otec, když se jedná o získání svedených, že není potřebí, veškeren náboj proti nim vypalovati; postačí při slabých, uznávaj-li jádro a podstatu pravdy, aby se spíše připojili k nám²³⁾: »Může se o jedné podstatě Otce i Syna zbožně mluvit i zbožně pomlčeti. Proto není potřebí, aby katolík chtěje mluvit o jedné podstatě Otce i Syna, od toho článku započínal, aniž se domníval, jako by vše na vyznání tomto záleželo a bez vyznání tohoto jako by pravé víry nestávalo.« Sv. Hilar meškaje tehdy ve vyhnanství ve Frygii obcoval v polovici měs. září 359 v Seleucii shromáždění 160 biskupů ponejvíce poloarianských, mezi nimiž byli mnozí, pravověřící, jako na př. sv. Cyrill Jerusalemský, a byl také proti slovu »homousios«, maje je za plášťík sabellianismu. Podobně se vyjádřil biskup Basil z Anciry. Byl pak přijat sv. Hilar od nich jako vítaný host s velikou uctivostí, ovšem jich neměl ani za Ariány ani za kacíře. Nebylať zevně většina poloarianův ani od katol. církve odloučena. K Basilovi Ancirskému se vyslovil sv. Hilarius takto: »Jednejme jako bratří s bratry; u věci jsme všichni za jedno, náš spor se týká toliko slov.«²⁴⁾ Chtěje tudíž papež Liberius získati je církvi pravé, stal se povolným; avšak nijak nepřidal se na stranu ani Ariánův ani Poloarianů, jak dosvědčuje to, že vždy zůstal věren sněmu nicejskému, a že žádal slovo »homousios« při vyznání těch, kteří se vraceli k víře katolické.

Pro zajímavost budiž zde ještě učiněna zmínka o čtyřech falšovaných dopisech sv. Liberia, které se vykládají tak, jako by byl souhlasil s Ariány a odsoudil sv. Athanáše.²⁵⁾ Kard. Baronius, Bollandisté a j. jednají o tom. Čeho nebyli Ariané

²¹⁾ Migne Patres lat. XXVII, 685. »Liberius taedio victus exillii in haeticam pravitatem subscribens Romam quasi victor intravit« — Catal. script. ecl. I. 97.—

²²⁾ Contra Const. 11. c. II. Migne Patres lat. X, 589: Nescio, utrum majore impietate relegaveris quam remiseris.«

²³⁾ De synodis n. 71. Migne X. 527: »Potest una substantia Patris et Filii pie dici et pie taceri. Dicturus unam catholicus substantiam Patris et Filii, non inde incipiat neque inde quasi maximum teneat, tamquam sine hoc vera fides nulla sit.«

²⁴⁾ De synodis c. 41. Migne Patres Graec. XXVI, 766.

²⁵⁾ Jaffé 2. ed. Reg. Rom. Pontif. I, 34 a II., 691.

schopni! A čeho nejsou podnes bludaři a nevěrci a nepřátelé katolické církve vůbec schopni! Podobná jest korespondence mezi papežem Liberiem a sv. Athanášem,²⁶⁾ zprávy Eusebiovy, jak se čtou u Balaze,²⁷⁾ vypravují neuvěřitelné věci, jak *prý* Liberius s císařem Konstantiem pravověřící pronásledoval, kněze Eusebia hladem umřítí nechal,²⁸⁾ kterak Felixe II. jako mučedníka za pravou víru líčí, ovšem zaměňivše si osobu jeho s osobou jinou, totiž s mučedníkem římským sv. Felixem!

To má býti historie(!) na základě pramenů dle »Liber pontificalis,« o které knize praví P. Grisar, že se nesprávnostmi jenom hemží! Ovšem mají protivníci katolické církve snadnou práci, chtějí-li nás katolíky spolíčkovati! Proto protestanté, Gallikáné, Jansenisté, a tutti quanti ohryzují kost tuto proti katolické církvi, ačkoli bohoslovci katoličtí jasně dokázali, že ani proti obecnému sněmu nicejskému ani proti sv. víře sv. Liberius se neprovinil. Tak tudíž důležité jest, aby na základě pravé a důkladné vědy kritické studium církevních dějin se pěstovalo!

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Několik dodatků k učení M. Jana Husa (Dr. Ant. Lenz, »Vlast«, roč. XV., str. 780—791). Učení M. Jana Husa o Antikristovi. — Antikristus jest jako falešný Kristus, čili člověk pravdě, životu Kristově podvodně odporný, zlobou přes všecku míru naplněný, drže v církvi nejvyšší hodnost nad stavem duchovním i nad světským lidem, a tento šeredný obraz moci a zloby, ten hrozný člověk a svůdce křesťanského lidu jest dle Husa — Římský papež. . . . Jest *prý* nevyhnutelno, aby hus se stále pohybovala naproti perutím Vehementovým a naproti ocasu, který zakrývá ohavnost šelmy Antikrista. Tímto ocasem Antikristovým jsou dle M. Jana Husa: mistři, doktoři a juristé, kteří *prý* zástěrou svatosti přikrývají ohavnost šelmy. A žakovstvem Antikristovým jest duchovenstvo katolické, kdežto ty duchovní, kteří se Husa drží, nazývá duchovenstvem evangelickým, jakoby jen on a jeho přívrženstvo hlásali sv. víru podle evangelia a jakoby jen oni podle evangelia po křesťansku živi byli.

A jakoby nebylo horšího nepřítele národa Českého nad papeže, varuje před ním Pražany a napomíná jich, aby se ho nebáli.

Hus však potupuje papeže jako Antikrista netoliko v latinských svých spisech a v epištolách, ale také na kazatelně a v rozmanitých svých spisech českých. A jako vše jiné vzal i tyto potupy M. Jan Hus z Viklifa.

M. Jan Hus vytýká papeži, že *prý* se rouhá, a že drží zvláště tři hlavní lži a troje rouhání, neboť *prý* hlásá:

a) když je zvolen, že jest hlavou veškeré církve bojující a nejvyšším náměstkem Kristovým, a to jest *prý* naprostou lží;

²⁶⁾ Mansi III, 219 a 225.

²⁷⁾ M scell. ed. Mansi I, 33 Gesta Eusebii presbyteri.

²⁸⁾ Duchesue, Liber pontific. I. p. CXXIV.

b) druhá prý lhavá zásada Antikrista je: Cokoliv ustanoví velebný kněz stran víry, to prý aby bylo zatím držáno a přijato. Tato lež prý jest protivna víře Kristově;

c) třetí lhavá zásada Antikristova jest prý, že má býti zákonův jeho posloucháno více nežli evangelia, to prý jest, jak Hus praví, patrně rouhání. Není třeba dotknouti, že papežové takové zásady nikdy nepronášeli, ani papežův tak zvaný ocas, t. j. mistři, doktoři a juristé tak nepsali, a proto můžeme zde prohlásiti, že mluvil zde Hus, jak jeho výtečný žák, sedlák Petr Chelčický říkával, »u vítr.«

Na základě těchto falešných praemis porovnává nyní M. Jan Hus Antikrista s Kristem a hanobí papeže znovu. Pánem Antikrista — t. j. papeže — je satan — ten ho postavil na výsluní církve. Koruna Antikristova jsou prý: kanovníci, probošti, děkanové a jiní toho druhu, za to přívrženci Husovi jsou svatí kazatelové, kteří přišli jménem Kristovým a ve jménu jeho konají prý služby kněžské.

Antikrist bude sice vítězi nad Svatými, t. j. nad Viklifisty, ale na konec — papež (t. j. primat papežův) podlehne. Ubohý M. Jan Hus, jak se klamal ve svém proroctví! Podobně předpovídali pád papežství Jan Viklif, Petr Chelčický, Čeští bratři, zejména Jan Amos Komenský, Martin Luther a jiní a jiní. Zatím není v Anglii Viklifistů, v Čechách není pravých Husitův, Jednota českých bratří zhynula, sekty Lutherovy živoří — a církev katolická zůstává stále ve své svěžesti a papež, domnělý Antikrist — vládne církví dosud.

Můžeme si snadno představit, jak děsně působila nauka Husa a jeho popisy o papeži a jeho žakovstvu na náš český lid. Zde leží zárodek budoucích husitských bouří proti duchovenstvu vůbec a klášterům zvláště a zničení uměleckých památek malířských, sochařských a stavitelských.

Konče tyto doplňky o M. Janu Husovi, praví Dr. Ant. Lenz, že je pronesl teprve po bedlivém uvažování a my dodáváme, po bedlivém studiu pramenů, kteréž tu autor na str. 791 uvádí.

Jak se připravují k roku 1915 volnomyšlenkáři. Sděluje T. J. Jiroušek. (Dokončení). — »Nuže, jak si představuji oslavy Husovy?« táže se dr. Loskot ve svém kapesním kalendáři volných myslitelů na rok 1915 — a hned sám odpovídá:

»Především třeba poznati Husa a jeho dobu. Proto čtème pilně o Husovi. Čtème také jeho spisy. Obojího je třeba, *aby naše poznání Husa bylo aspoň poněkud úplné.*«

Tohle nebylo by právě zlým, neboť volnomyšlenkáři toho mají nejvíce potřebí, čísti Husa — jeho spisy a zvláště pan doktor Loskot by se z nich něčemu naučil. Hus totiž byl člověk v jistých věcech věřící a žádný volnomyšlenkářský *nevěrec* — a tohle volnomyšlenkáři i s jejich panem doktorem Loskotem pořád *nevědí* a chtějí Husa také oslavovat. Proto bude to moudrým, když začnou četbou Husa, aby byli nejprve *sami* poučeni a nebalamutili lidi, kteří Husa neznají.

Avšak p. dru Loskotovi jde u lidu o něco jiného než o čtení Husa — spisů Husových, jemu jde o to, aby lid *místo Husových spisů* četl hned *spisy jeho, které Loskot sepsal*, neboť ihned praví: »Při tom upozorňuji, že Volná Myšlenka vydává jako přípravku na rok 1915 sbírku spisů, v níž jest vylíčen život a působení předchůdců Husových: Konrada Waldhausera, Miliče z Kroměříže a Matěje z Ja-

nova.« — No, a to jsou právě spisy Loskotovy. Doporučuje k četbě tudíž *sebe* a ne Husa. Ten chytrák!

»Bez poznání Husa« nebyla by možná pravá jeho oslava« — píše dr. Loskot. No, uvidíme, jak toho Husa páni volnomyšlenkáři poznají, až dosud Husa velmi málo anebo nic neznají, nebo by také jako Hus *alespoň v něco věřili*, ale oni nevěří v nic — jen mudrují.

»Ale samo poznání Husa nestačí. Třeba jíti také ve šlepějích Husových, totiž v jeho duchu,« vysvětluje Loskot. — Šlepěje Husovy v Čechách již zarostly travou a proto bude těžko volnomyšlenkářům v nich jíti. A kdyby v nich skutečně jíti chtěli, *alespoň duševně*, pak by přestali býti volnomyšlenkáři a musili by v něco věřit jako Hus a v tomhle by jich jejich internacionala nepoznala a snad i ze svého středu je vyloučila — a to hned při svém světovém sjezdu, který má býti svolán roku 1915 — do Prahy. A proto ohledně víry Husovy je volání Loskotovo frází: »Hleďme, aby tyto idee (Husovy) pronikly nás, a nejen nás, ale i naše ženy, naše děti, naše rodiny.« »A když se tak stane,« těší se Loskot, »pak nebudeme ani na okamžik v rozpácích, jaké stanovisko máme zaujmouti k církvi římské, *zda v ní setrvat, či ji opustiti*.« — Ale, ale, co pak to pan doktor chce na svých kamarádech, což jeho volnomyšlenkáři jsou ještě v církvi římské? Tohle přiznání je mně novinkou. Jestli musí pan doktor Loskot k svým kamarádům ještě dnes po jejich sedmiletém volnomyšlenkaření takhle psát, pak dobrou noc — co chce ještě hledat u lidu, když nemůže ani po sedmi letech říci o svých kamarádech, že jsou z té římské církve venku jako on? A tohle se ještě osměluje na své kamarády prozradit Loskot lidu, aby lid věděl, kolik uhodilo — a obrátil se k celé volnomyšlenkářské gardě zády.

Nuže, a v tom opuštění církve římské vidí Loskot »vyvrcholení oslav Husových«, ale v tom bodě, podotýká Loskot, »ukazují se mnozí Čechové bázlivými, polovičatými, nedůslednými, ba mohu říci bezcharakterními.« — Bodejť, mnozí Čechové mají dělat to, k čemu Loskot musí teprve nabádat své kamarády — volnomyšlenkáře.

Než práce s oslavami Husa nepůjde volnomyšlenkářům jen tak hladce, neboť ohledně těch oslav názory mnohých se liší a dr. Loskot na to žaluje: »Jsou mnozí lidé v našem národě, kteří by chtěli, aby slavnosti Husovy se omezily pouze na oslavu Husa jako vlastence a pěstitele řeči a literatury české. Při tom na hlavní jeho význam, význam náboženský, zapomínají, vlastně jej přehlížejí, zahalují, jen aby nikdo neviděl v Husovi kněze vzepřevšího se autoritě církevní. Budiž veřejně žalováno, že na tom stanovisku stojí *četné »špice*« naší národní společnosti a že se na totéž stanovisko postavil letos (1912) i výbor spolku pro zbudování Husova pomníku v Praze. Nemají prý býti drásány staré rány.«

Tedy dle Loskota Husovo »vzepření se autoritě církevní«, to je jeho »význam náboženský.« Nejsem doktorem theologie jako pan Loskot, ale tohle bych nenapsal, neboť náboženství jako takové a vzpírání se církvi jsou přece významy dva — rozdílné. A konečně, že jsou mnozí lidé, kteří chtějí oslavovati Husa jako vlastence a pěstitele řeči a literatury české a ne v tom významu, že se vzepřel autoritě církevní, to, pane doktore Loskote, už je tak trochu z toho nazírání na Husa právě podle skutečnosti a učení jeho, které, až se hodně rozšíří, mnohé oslavov-

vatele od oslav odvrátí — ovšem mám na zřeteli oslavy, které se dějí Husovi proto, že se vzepřel církvi. Proto také my říkáme: »Jen více poznání Husa a jeho učení!«

Pan dr. Loskot nad českou společností, která nechce se dát komandovat volnomyšlenkáři, rozčiluje se dále a píše: »Nemají se drásat staré rány. Co se chce tím říci? Nic jiného, než že má Hus býti oslavován tak, aby klerikálové se nehněvali. — Ale tam až jsme dospěli u nás v Čechách, že k vůli hněvu klerikálů má se zamlčovati historická pravda (»Oho! Právě naopak!« T. J. J.) o Husovi, a Hus má se předvádět lidu jen jako vlastenec a spisovatel, ale Hus — reformátor náboženský (»Pane doktore, bludy jsou reformací?« T. J. J.) má býti zaklet do horoucích pekel! (»Brr!« T. J. J.)

To je zradou spáchanou na Husovi a zrada tato jest tím horší, že se jí dopouští korporace, jež si vytkla památku Husovu oslaviti pomníkem!« »Ovšem« — ulevuje si dr. Loskot — »lidé stárnou, mají jiné zájmy než za mladých let — jiní zase co živi nepoznali, co to poctivá povaha, charakter!«

Tuhle urážku, která zrovna číší z posledních slov, nechť si pánové, jichž se dotýká, vyřídí s panem Loskotem jak chtějí, do toho se jim míchati nebudu, jen podotýkám, že je to taková smělost se strany pana dra Loskota, jakou by si tito pánové neměli dát líbiti.

A proto, odbyv si tuto lamentaci, pokračuje pan Loskot ve svých názorech: »Tím spíše tedy musejí přátelé Volné Myšlenky usilovati o to, aby Hus byl předveden národu, jakým skutečně byl.« — Dobře, dobře. Vy už toho Husa národu ukážete, jakým skutečně byl, když dovolíte si ukazovati národu lidi, současně žijící, křivě a špatně. Můžeme se tedy těšit.

Avšak ta česká společnost nejde panu Loskotovi stále z hlavy a posuzuje ji opět těmito slovy: »Nezapírejme si, řekněme si to upřímně, jak, co se týče charakteru, pokulháváme, a jak nejmizernější povahy shledáváme právě mezi smetánkou národa. A mizerné povahy zaviňují všecku naši národní bídu, pamatujme si dobře, i bídu politickou.« Tady naráží pan Loskot i na vůdce politických stran. Půjde-li to takhle dále, ještě se pan Loskot se všemi oslavovateli Husa sepere, že ho nechtějí chápat, jak oslavy Husa měly by pořádati.

A dále žádá pan Loskot k roku 1915 ozdobování příbytků obrazy Husovými a na městech a obcích žádá stavění soch. Bodejť, nejdříve jim vyčudí, jakou to mají smetanku v čele a pak chce, aby stavěli Husovi sochy. Mají se stavěti školy, nemocnice, musea, zakládat parky, knihovny a všecky označovati jménem Husovým. Na konec vyzývá pan Loskot: »Přátelé! Nesmíme zahálet. Vize klerikály, jak pracují, jak se organisují, jak všech prostředků užívají, aby pokud možno hojnou kořist polapili do svých tenat: tu je to korunovace na Hostýně, tu zase eucharistický kongres — zítra to bude zase něco jiného. Nepodceňujme tyto akce. Důvěřivých, omezených (»No, no, což to tak ve vás kypí, pane doktore?« T. J. J.) lidí jest dosti, a z těch klerikálové rekrutují svoji armádu.« — »Od naší práce, od našeho úsilí závisí, bude-li roku 1915 pŕltisícileté jubileum smrti Husovy oslaveno důstojně, či spatří-li svět *národní český skandál*«. — No tož, teď to bude záležeti jen na volnomyšlenkářích, jak se má oslaviti r. 1915 Hus — aby to nebyl národní český skandál. A nepůjde-li to podle nich, po-

staví se snad i do oposice proti — Husovi i novohusitům. Nuže, opakuj: Těšme se!

Husité se soudí mezi sebou ze samé lásky k Husovi. Jak přináší »Čas« v čís. 319. — ve sporu pražské tělocvičné jednoty *Sokol* proti spolku *Betanii* konalo se odvolací líčení u vrchního zem. soudu v Praze, k němuž se odvolala Betanie z rozsudku krajského soudu. Betanii zastupoval advokát dr. Richard *Singer* v Praze, Sokol zastoupen starostou svým dr. *Scheinerem*. Jde o uznání, že služebnost cesty domem Husovým v Husinci k modlitebně spolku Betanie jest zastavena, v kterémžto sporu krajský soud v Písku žalobě Sokola vyhověl. Prohlásil, že když pozemek panující, na němž původně stávala stodola, zastaven byl modlitebnou, jest služebnost cesty domem Husovým zastavena, ježto pozemkem panujícím byla prý vlastně stodola a nikoliv stavební parcela, na níž stodola stála.

Při odvolacím líčení zástupce spolku Betanie dovozoval, že právní názor kraj. soudu v Písku jest mylný. Dle smlouvy trhové z 26. ledna 1883, kterouž tehdejší majitelka Husova domku pí. Rozina Jilečková Sokolu část své nemovitosti prodala, a dle pravoplatného knihovního vkladu, provedeného k návrhu tělocvičné jednoty Sokol, jest jasno, že panujícím pozemkem jest *stavební parcela*, na kteréž se nalézala stodola a nikoliv stodola sama a že tudíž sbořením stodoly a vystavěním modlitebny služebnost není zastavena. Dále poukázal, že šlo při zřízení služebnosti o to, aby byl k stavebnímu pozemku tomu přístup z ulice, a že tu jde o právo služebnosti pozemkové, vtělené do knih pro prodávající a pro každého jejího nástupce, a to služebnost cesty. Služebnost ta, nejsouc nijak ve smlouvě omezena, dle zákonného ustanovení obsahuje v sobě právo po cestě choditi, právo, aby se lidé dali po ní nositi, a právo jiným lidem dáti k sobě přicházeti. Z důvodů těchto tvrdil, že služebnost vystavěním modlitebny nezanikla a upozornil také, že tělocvičná jednota Sokol při stavební komisi proti vystavění modlitebny žádných námitek nečinila. Konečně dovozoval, že nejde tu ani o rozšíření služebnosti, ježto nynější používání cesty k docházkám do modlitebny jest daleko méně obtížné pro pozemek služebný, nežli dřívější docházení do stodoly a používání stavební parcely k mlácení obilí a k jiným hospodářským účelům.

Dr. *Scheiner* jako zástupce Sokola poukázal naproti tomu, že rozsudek krajského soudu v Písku je správný; dovozoval, že vystavěním modlitebny na místě, kde dříve stála stodola, služebnost je zastavena.

Vrchní zem. soud vyhověl potud odvolání spolku Betanie, že uznal za správné vývody jejího zástupce v té okolnosti, že panujícím pozemkem byl a jest *pozemek stavební* a nikoliv stodola a že zbořením stodoly a vystavěním modlitebny na pozemku tom služebnost zastavena nebyla.

Proto *zrušil rozsudek krajského soudu v Písku* a ježto o dalším bodu sporném, totiž zda jest nyní výkon služebnosti obtížnější nežli dříve či není, a zdali tudíž má býti výkon služebnosti omezen, nebyly u krajského soudu v Písku žádné z důkazů stranami nabídnutých provedeny, *vrátil spor procesnímu soudu první instance*, aby po pravoplatnosti tohoto rozhodnutí druhé instance pouze ve směru posléze uvedeném vše znovu projednal a vynesl nový rozsudek. — Kdyby viděl Hus, jak se jeho ctitelé honí před soudy, vyhnal by ze svého rodného domku i Sokoly i sektáře.

Husitica. *Český lid VI. 1897 str. 213—214* uvádí: Na osadě *Keblouské* u Dol. Kralovic jest na cestě ke Kačerovu kámen 3 stopy vysoký a 2 stopy široký, na němž vytesán je kříž. Dle pamětní farní knihy byl zde zabit farář na útěku před *Husity*; jeho kaplan pověšen prý byl na hrušce zvané »Kaplánka«, jež teprve nedávno byla vykopána a dle výpovědi svědků byla prastará.

K obraně naší pro rok 1915 složili: Msgr. Jos. Bernat, probošt na Mělníce 20 K; Jan Vychodil, děkan a assessor v Cholině na Moravě 15 K; po 10 K: Rud. Bartoš, úředník v Praze; Vl. Hálek, far. v Liboci; Jan Oth, děkan v Senici na Mor., a Václ. Oplt, bisk. vikář v Libochovicích; po 5 K nebo méně než 5 K: Al. Dostál, far. v Ouvalech; Em. Žák, gymn. profesor na Smíchově; Jos. Herzig, farář v Bilčicích na Mor.; Jan Flum, katecheta v Praze; Václ. Oliva, kaplan v Dolním Újezdě, a Jan Letošník, děkan v Poličce. — Kdo složí nejméně 10 K, obdrží I.—IX. roč. Husitství ve světle pravdy a I.—VIII. roč. Obrany víry, pokud nejsou rozebrány, a nádavkem 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce. — Kdo složí méně než 10 K a nejméně aspoň 5 K, obdrží 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce a 1 ex. brožury K. Střely. I starší dárcové mohou se o ně hlásiti. — Další úpisy a dary přijímá: Tom. Škrdle, pokladník Tiskové ligy v Praze čp. 570—II.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Literární sekce družstva Vlast konala třetí schůzi dne 11. listopadu 1912 za předsednictví far. Vl. Háka. — Jednatel far. Al. Dostál četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Nepřítomnost svou písemně omluvili: prof. Jul. Košnář a bisk. auditor Dr. Rud. Zháněl. Jako host přítomen byl katecheta Vojt. Průša, jež předseda v náš kruh srdečně vítal.

Z Moravy obdržela Lit. sekce tento přepis: Slavice památný den 82. narozenin a jmenin svého mileného otce, vzpomínáme zítřejší schůze slavné Literární Sekce. Vzorná tato instituce vykonala již mnoho pro naši katolickou věc a vykoná dojísta i v budoucnosti. K tomu přejeme mnoho zdaru! — V Troubsku dne 10. listopadu 1912. — Martin Zháněl, m. p., řid. škol. n. o., majitel c. k. zásluž. kříže s kor. — Ignát Zháněl, farář, auditor biskupské konsistoře. — Dr. Rud. Zháněl, auditor bisk. konsistoře, majitel c. k. zlat. zásluž. kříže s korunou a pap. kříže pro Eccles. et Pontif. — Karel Zháněl, řid. škol. — Karel Zháněl, bohoslovec.

Přítomní členové Lit. sekce podepsali pohlednici a zaslali ji staříčkému jubilantovi, jenž tak často se svými syny našich schůzí vzpomíná. Literární sekce usnesla se, že oslaví r. 1913 čtyři muže, o družstvo Vlast zasloužilé. Bližší se sdělí, až budou přípravy oslavní hotovy.

Referáty podali:

Písemně bisk. auditor Dr. Rud. Zháněl, jenž píše: Dr. *Rudolf Zháněl* prosí písemně za omluvení; má právě o 3. hodině vyučování na kadetní škole, pročež ke své lítosti nemůže se poučné schůze Literární sekce osobně účastniti. Prosí však, aby jeho písemně zasláný referát byl dobrotivě přijat. — Zasílá »Missijní kalendář 1913«, vydaný missijním domem sv. Gabriele v Medlinku u Vídně, kde na str. 89 je

vzpomenuto 20letého trvání Sociálního odboru Vlasti. — Referuje o německé knize »Der Militärkurat«, románu to spisovatele Artura Achleitnera. V knize té, jejíž děj se odehrává v jižním Tyrolsku, je katolický kněz velmi sympatický. V Kevelaru vyšla pro mladíky, kteří odcházejí z domova na vojnu, brožurka »Wer will unter die Soldaten . . .« Je to spisek na výsost časový a praktický. V době nynější věnuje se tomuto odboru duchovní správy zvýšená péče, a to vším právem. Bylo by si přát, aby i v jazyku našem podobný spisek se vydal. — V Gladbachu byl vydán leták k rodičům rekrutů (»An die Eltern unserer Rekruten«). V něm upozorňují se rodiče, aby své syny jdoucí do kasáren ozbrojili na cestu tu také důkladným poučením náboženským. Rada dojísta velmi případná!

Osobně referovali:

Farář *Al. Dostál* probral bohatý literární materiál.

Farář *Vlast. Hálek* podal zprávu o nových spisech: »Časová hesla« od P. Martina Janů Css. R., »Poučení o hlavních ctnostech« od P. Jos. Rybáka T. J., »O nezbytnosti nábožensko-mravního základu v paedagogice« od Fr. Foerstera, překl. Ferd. Romportla.

Red. *Tom. Jos. Jiroušek* poukázal na »Jihočeský Obzor«, jak v čísle 45. ze dne 8. listopadu t. r. románu »Praha a Řím« od Svátka, vydanému firmou Topičovou, dělá protikatolickou reklamu. Čteme v uvedeném listu, že román »Praha a Řím« jest obrazem »úžasné a zdrcující tragiky z doby uvedení řádu jesuitského do Čech, z doby inkvisice a její působení«, a »kdo touží poznati pravdu působnosti řádu jesuitů a jich strašné inkvisice«, tam že ji pozná a pisatel sám libuje, že toto dílo »Praha a Řím« je budováno na základech ideí pokrokových.« Tím je řečeno všechno. Svátek, bývalý redaktor »Pražského Denníku«, vydávaného za vlády liberálního Auersperka — byl pokrokář a podle toho historický jeho román vypadá. Že takový literární škvár může ještě dnes pan Topič vydávat, referent se velice diví a diví se tomu, že takové pokrokářské dílo může doporučovat i »Jihočeský Obzor«, který z Třeboně na schwarzenbergschem panství šíří se po českém jihu. — Dále referent předkládá spisy: Friedricha von Bezolda »K dějinám husitství«, Aenease Sylvia »Historie česká« a Karla Kautského: »Předchůdci novějšího socialismu v Čechách a na Moravě«, a praví, že v těchto spisech nejlépe se pozná charakter Husa a husitů se stanoviska společenského. Kdo studuje Husa a husitství, v těchto třech spisech nalezne dosti pravdy, proč katolíci se Husovi a husitismu bránili a ubránili. A dnes by nám nynější novohusité zase chtěli dobrodiní těch starých dob hlasáním husitismu zavést do Čech! Děkujeme za to předem a můžeme býti rádi, že takový komunismus je od nás hodně vzdálen. Na konec stěžuje si referent, že mnozí dopisovatelé do novin i sami redaktoři správně necitují čísla časopisů ani stránky knih, které probírají, a tím posudky takové ztrácejí na hodnověrnosti a ceně. Přeje si v této věci nápravu. Co se kritikuje, ať je citováno a přesně citováno.

Red. *Tom. Škrdle* rozebíral knihu: »Lojzík«, obraz školního života. Lčí se tu učitel, jenž obrátí k dobru celou obec, a to zcela bez Boha, bez kostela, bez kněze. Referent posoudí celý spis obšírně v Učitelské příloze »Vychovatele« a na jeho nebezpečí poukáže. — Dale předložil »Věstník díla šíření víry«. Časopis věnovaný zájmům

katolických misíí v zemích pohanských celého světa. Podnik ten sebral r. 1910 6.986.678 05 franků, ale v r. 1911 sešlo se již 7,274.226·59 franků. Čtení to jest vůbec velmi poučné.

Spisovatel *Jan Voborský* předložil jako pokračování svého souborného díla z dějin domácího lidumilství v království Českém rukopis pátý, nadepsaný »*Milites christiani*« (Rytíři křesťanští), jednající o lidumilné a nábožensko-socialní působnosti hrabat Sporcků a Sweerts-Sporcků v Čechách. Literární sekci sdělen byl celý program této nové literární práce, ve které přihlíženo i k dějinám umění z éry Sporckovské; autor tlumožil při tom *srdečné díky i všem venkovským pp. duchovním*, v díle jeho jmenovaným, kteří jej knižním neb archivárním materiálem laskavě podpořili. Z prací podaných ke konkursu na básně z doby husitské předložil již před schůzí Sekce redakci »Vlasti« další 5. rukopis z dějin kláštera Augustiniánek u sv. Kateřiny v Praze, nadepsaný »*Zlomené lilie*«. Dále probral člen sekce Voborský III. sešit básní dp. kvardiána P. Flor. Březiny »*Eucharistické květy*«, básně to zbožného nadšení a ceny opravdu znamenité, ač formou prosté; referoval o mravní hodnotě povídek Anatola France, obsažených v »*Perletověm pouzdře*« (č. 1043 Světové knihovny Ottovy) a probral obsah 22.—23. čísla čtrnáctidenníku »*Středa*«, jež celým svým pořadem věnováno jest literární práci zvěčnělého *Jaroslava Vrchlického*. Po zprávě o svých *delegacích* jménem Literární Sekce při jubileu Jednoty katol. tovaryšů, při sjezdu v Kolíně, při oslavě dp. faráře Háalka a při 50. narozeninách J. M. p. opata Zavorala upozornil referent na reklamu, jaká se dělá Svátkovu protijesuitskému románu »*Praha a Řím*« a na spravedlivý posudek Dr. Harlasa o knize »*Spasitel*«, kterou pro studující mládež upravil c. k. profesor Celestýn Pastor.

Na konci schůze Literární sekce projevila své potěšení nad tím, že v semináři Olomouckém přihlásilo se opět hojně bohoslovců k odbírání »Vlasti«. — Literární sekce oceňujíc velmi ladný a pečlivý soubor povídek, básní a pojednání v kalendářích družstva Vlast »*Sv. Vojtěch*« a »*Štítový*«, doporučuje tyto k hojnému šíření v rodinách a poukazuje, že možno je objednat ve Vlasti v Praze II. 570.

Tím byla schůze skončena. Členové, bohatě poučení, se rozcházeli.

Výbor Historického kroužku konal dne 20. listopadu první schůzi v tomto zimním období. — Jako milí hosté přítomni byli: bisk. vik. sekretář Ant. Láš, farář v Lomnici n. Pop., a později gymn. prof. Em. Žák. — Schůzi předsedal J. M. probošt Dr. Fr. Kryštůfek a protokol předešlé schůze četl jednatel školní rada Dr. Matěj Kovář. — P. Ant. Rejzek z Tov. Ježíšova bude požádán, aby vstoupil do výboru Kroužku. — Pokladník Kroužku, Tom. Škrdle, referoval o postupu práce pro r. 1915 v Tiskové Lize. — Školnímu radovi Dr. M. Kovářovi bylo svěřeno, aby se staral o přednášky v tomto zimním období. — Prof. Em. Žák žádal Kroužek a hlavně jejího předsedu o součinnost v otázce Husově. Dle mínění řečníka měl by se zříditi řečnický kurs, jenž by pod dozorem zkušených mužů třibil názory o M. Janu Husovi.

Výbor družstva Vlast konal dne 2. prosince 1912 třetí schůzi za předsednictví red. Tom. Jos. Jirouška. — Jednatel Jan Voborský, c. k. místopředseda, četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou.

Za blahopřání výboru zasláná děkují: Jeho Jasnost Bedřich princ Schwarzenberg (50letí), J. M. pap. prelát Msgr. dr. Fr. Xav. Kryštůfek, c. k. dvorní rada, řádný univ. prof., prelát a inful. probošt král. kolleg. kapitoly u Všech Svatých (70letí), J. M. vsdp. Prokop Šup, opat rajhradský (ke zvolení), J. M. vsdp. Meth. Zavoral, opat strahovský (50letí), vldp. Fr. Fiala, bisk. vikář a děkan v Rynárci (kněžské druhotiny), vldp. Václav Lerch, kn. arcib. vikář a děkan v Berouně (70letí), vldp. Herman Haaser, kn. arcib. notář a děkan v Hořelici, vldp. Th. C. L. Groh, sídelní kanovník vyšehradský (zvolení), vldp. Filip Jan Konečný, bisk. vik. sekretář a farář v Pouchově (50letí) a vldp. Ant. Keppert, kn. arc. notář a farář ve výsl. v Tuchlovicích (kněžské druhotiny.) — Za soustrast k úmrtí a účast při pohřbu vldp. faráře a komandéra Fr. Hoppeho děkuje J. M. vsdp. Fr. Xav. Marat, generál a velmistr řádu křížovníků s červ. hvězdou v Praze. — V poslední době zasláno bylo blahopřání k padesátinám vůdci moravských katolíků p. Dr. M. Hrubanovi.

Literární sekce míní oslaviti na počátku roku 1913 čtyři muže o družstvo a Jednotu čes. katolického učitelstva zasloužilé. Výbor myšlenku tu i program jejího provedení schválil. Předloží se i výboru Jednoty českého katolického učitelstva.

Na konci listopadu dotiskli jsme troje kázání, dvě nákladem autorů samých a jedno nákladem p. Gust. Francla. Jeden z nich dp. Fil. Heusler platí ihned celý účet a píše: »Děkuji nejsrdečněji za všecku péči, již Jste věnovali knize. Všecka úprava je pěkná a expedici Jste mi odbyli právě v čas. Jsem vděčen « Uznáním muže tak zkušeného, který již tolik kázání vydal, byl výbor příjemně dojat. — Mimo to vyšla nákladem družstva Vlast báseň sl. Marie Liškovy: Dcera Přemyslova. Cena 2 K 40 h, vázaná 3 K 20 h. Výbor ji doporučuje k hojnému rozšíření.

»Sv. Vojtěch« byl již od nás odhlášen, tiskárna sv. Bonifáce bude si jej vypravovati sama. I nebudtež u nás nedošlá čísla reklamována.

»Vlastí« jest v semináři: Olomouckém 53 ex., v Pražském 15 ex., ve Vidnavském 4 ex. a v různých jiných po jednom, po dvou. Výbor vzal zprávu tu s uspokojením na vědomí.

Knihovny se udělují: Mariánské kongregaci učitelek a kandidátek v Chrudimi; Sdružení venkovské omladiny pro Věteřov u Kyjova na Moravě a k přání p. říd. učitele Jos. Kafky Organizaci katolické ve Svišťanech u Čes. Skalice. — Kdo chce knižovnu obdržeti, musí se zavázati, že bude »Vlast« nejméně 3 roky odebíratí.

K návrhu II. místopředsedy, faráře Vl. Háčka, bude družstvo vydávati občas v delších přestávkách Zábavné čtení družstva Vlast. Každá knížka bude míti plný uzavřený obsah a vlastní cenu.

Projednána byla ještě celá řada předmětů vnitřního řádu, jež se vymykají veřejnosti.

Schůze výboru družstva Vlast vynikají vždy bratrskou srdečností, vespolnou upřímností; není v nich naprosto zásadních rozporů a nesrovnalostí a téměř všecko hlasování děje se jednohlasně. Takový svorný, jednomyslný spolek může mnoho vykonati.

LITERATURA.

ANGLICKÁ.

V Novém Yorku vydávají P. J. Kenedy a syn v ulici spojující Jersey-City s New-Yorkem (ovšem pomocí parníků), zvané Barclay-Street (Bárklystrit) katolický direktář: »The Catholic Directory«, v němž jest udán počet katolíků ve Spojených Státech Severoamerických. Snad to bude zajímati čtenáře, uvedeme-li ve »Vlasti«, jež se i v Americe čte, kratičkový výtah ze spisu (knihy) jmenovaného. Nuže počet katolíků udán ve zmíněném »Catholic Directory« na patnácte millionů patnáct tisíc 569 duší, číslo to: 15,015.569 jest však větší, poněvadž nejsou v to počítáni katolíci na ostrovech k Spojeným Státům náležejících. Přirovnáme-li rok 1910 k roku 1911, pozorujeme přírůstek o 396.808 duší a číslo: 15,015.569 zahrnuje toliko katolíky na pevnině žijící. Zde však nejsou odečteny dívky 15%, jako to učinila americká vláda při sčítání lidu v letech 1906—1909, když jednalo se o početní sílu katolíků! »The Catholic Directory« z roku 1902 udává katolické obyvatelstvo tak, jak za oné doby bylo, totiž: 10,976.757, takže za deset let přibylo katolíků o 4,038.812. Dle téhož spisu, a to oficielního, jest tam nyní 17.491 katolických kněží, z nichžto 4495 jest řeholních a 12.886 saeculárních čili světských. Zde opět viděti, že počet kněží se zvětšil o 407 duchovních. Nových katolických kostelů přibylo 478, počet veškerých katol. chrámů Páně byl počátkem letošního roku: 13.939. Z těchto 13.939 kostelů mají 9256 po jednom duchovním správci, ostatních 4683 kostelů náleží správě řádu řeholních. Spojené Státy mají nyní 14 arcibiskupů, poněvadž jsou všechna arcibiskupská sídla obsazena; z těchto čtrnácti arcibiskupů jsou tři zároveň kardinály. K tomu nutno připočísti ještě dva titulární arcibiskupy, kteřížto se vzdali svých křesel. Též jest pozoruhodno, že toliko jedno biskupské sídlo jest uprázdněno. Všech biskupů na pevnině Spojených států Ameriky severní jest 97. V tomto čísle 97 jest zahrnuto několik koadjutorních (výpomocných) a světicích biskupů. Arciopati jsou tam dva a opatů patnáct. V různých státech Unie jest 83 seminářů, v nichžto se 6006 studujících připravuje ke stavu duchovnímu, dále jest tam 229 gymnasií (kollegií) pro katolické jinochy a 701 akademie pro katol. dívky, avšak v těch 229 ústavech pro hochy jest více studentů, než v oněch 701 akademiích pro dívky jest studentek. Farních osad s kostely jest tam 5119 s 1,333.756 školními dětmi, dále je tam 289 sirotčinců, v nichž se ošetřuje 47.111 sirotků. Sečteme-li dívky z farních škol (1,333.756) se studujícími z kollegií a akademií, dále sirotky v sirotčincích a jiných dobročinných ústavech, seznáme, že katolíci pečují tam o 1,540.049 duší mladého dorostu. Kniha »The Catholic Directory« jest velice pečlivě sestavena a čísla z kanceláří všech těch různých diecésí jsou zaručena, jsou tedy přesná a správná. Zpráva tato potvrzuje předpověděnou pravdu o zrnu horčičném.

Josef Šerík Vitínský.

FRANCOUZSKÁ.

Paul Feyel, ancien élève de l'Ecole normale supérieure, agrégé de l'Université: **Les jeunes filles Françaises et le problème de l'éducation.** 1 vol. in 12 (de la Collection Féminisme). Prix: 0 fr. 60. Bloud et Cie, éditeurs, 7, place Saint-Sulpice Paris 1911. — Knižka tato, 62 str., projednává ve 4 hlavách o výchově mládeže ženské, totiž 1. jaká bývala za dávných dob výchova ženská, 2. jak pokročila v XIX. století, 3. příklad historický jest M. Marie du Sacré Coeur, 4. moderní výchova ženská směřuje k tomu, aby i ženskému pohlaví dostalo se vzdělání všeobecného, máf prý na to práva, aniž jest se prý obávati, že by pozbylo oněch vlastností, kterými především žena opatřena býti má. Ovšem názory o výchově moderní vůbec všelijak se mění jako barvy v kaleidoskopu; ale za posledních dob jest pozorovati pokrok k lepšímu, zejména v tom, že se klade důraz na vymanění se člověka z otroctví tělesnosti, aby sesílila vůle a stala se pevnou a velitelkou proti smyslnosti a žádostivosti těla. Ant. Rejzek T. J.

Contes et Fantaises par Emil Gebhart. De l'Academie française. Paris 1912. Bloud et Cie., éditeurs. Cena 3 fr. 50. — Vedle různých článků týkajících se dějin a literatury akademik Gebhart psal také rád povídky. Začal s tímto druhem bohaté literární své tvorby dosti pozdě, konečně však přece, když se byl dlouho předem zabýval Rabelaisem a Cervantem, připadla mu myšlenka napodobiti je svým volným způsobem. Toť původ kapitol této roztomilé sbírky. Aby je doplnili, vydavatelé vybrali z nevydané Gebhartovy literární pozůstalosti některé drobnější črty politické, filosofické a literární, které zasluhovaly, aby byly vydány. Takto přítomná kniha doplňuje řadu svazků, v nichž poněmáhu hromadí se rozptý-

lené dílo spisovatele nanejvýše plodného, který však neměl pokdy, aby sám vybral svoji literární žeň. Po *Souvenirs d'un viel Athénien*, po *Jardins de l'Histoire* a *Mélanges de littérature européenne* tento nový svazek svědčí o síle a bohatém nadání spisovatele, v pravdě vynikajícího v nejrůznějších druzích literárních. Dr. Jos. Samsour.

NĚMECKÁ.

Erlebnisse und Erinnerungen von Josef Scheicher. VI. Band. Nakladatel Fromme ve Vídni, 1912. Stran 447. Cena 4 K. — Tento sedmý svazek, třetí měl totiž dva díly, paměti dra Scheichera, podává dokončení jeho vzpomínek z činnosti politické. Po krátkém úvodě, v němž praví, že tento svazek, poslední a třetí z jeho politických vzpomínek, počíná líčením jednotlivých osobností z říšské rady. Výslovně podotýká, že nemíní podati dějin parlamentu, ale že vybírá z let 1897 až po naše dny, co uznal za dobré. Chce býti dějepiscem, který nechce nic jiného říci, než pravdu. Kde přestal v minulém svazku, tam pokračuje, totiž v líčení jednotlivců strany »červených« a tu podotýká, že rakouskou specialitou je poslanec dr. Renner, který je asi v V. hodnostní třídě, je c. k. státní úředník a zároveň socialista. Pak následují portréty slovanských poslanců. Z Poláků byl nejlaskavější, nepřístupnější a nejduchaplnější rytíř Biliński. Mezi Čechy jmenuje na prvním místě probošta dra Stojana, nejhodnějšího z hodných, proto ať je jako praporečník, ať je první v řadě všech ostatních; milují ho všichni, mluví přelaskavě, přívětivě, i když předčítá jména všech 515 poslanců při hlasování podle jmen, čte tak lahodně, jako by se modlil litanii ke všem Svatým, ač to vědí všechny myši v budouvě i všichni vrabci na střeše, že ti, jichž jména čte, nejsou opravdu žádní světci. Pak se zmiňuje překratince o jiných našincích. U dra Zahradníka podotýká: všechny své spolubratry posuzují mírně a tolerantně, jen spolubratr premonstrát, řeholní kanovník Zahradník, činil mně někdy obtížným mé stanovisko. Je plný temperamentu, náruživosti, že při bláznovství vyje s vlky, jako s Kotlářem, Buřivalem a Chočem a neodmítá zanotiti s nimi harmonický koncert. Šrámek a Šillinger jsou mírnější, i v boji náruživosti nikdy neztrácejí docela sebevlády. V celku je Scheicher velmi stručný, čehož je litovati, neboť zasedá po 22 let v parlamentě a má tak vybroušené péro, že mohl napsati ještě jednou tolik svazků, co jich podal. Píše velmi pozorně, aby nikoho neurazil, nikde nenarazil. Mnohé zdravé názory, které se bojí mnozí veřejně říci, podá bez obalu, na příklad je rozhodný nepřítel zřizovati nové střední školy, neboť rodí se z nich literární proletariát; ač se rozmnožuje počet úřednických míst do nekonečna, přece nelze zaopatřiti všech abiturientů. Mezi událostmi, o nichž se poněkud obšírněji zmiňuje, buďtež uvedeny: potvrzení Luegra za starostu, pád Badeniho, debata o morálce Liguoriho, volby do říšské rady i vídeňské obecní volby roku 1911, demonstrace socialistů proti drahotě v září 1911.

Míni podati část nynějších dějin, kterak je zažil poctivý křesťanský demokrat, který jmenuje vše pravým jménem. Protože všichni jsme zažili, co zde podáno, je tato četba velice zajímavá. Nikdo Scheichrovi neupře, že plní, co slibuje; píše nestranně, zajímavě. Příští svazek má jednati »O spolubratřích.«

Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Bláznovy paměti. Román Gustava Flauberta. Pro 84. svazek »Kniha dobrých autorů«, vydávaných Kamilou Neumannovou, přeložil Arnošt Procházka. Stran 76. — Zvláštní to zjev, že novodobí vydavatelé, jen aby mohli vykázati velkou řadu publikací, jimiž zaplavují knižní trh, sahají také po druhořadých pracích cizích autorů a hlavně zástupců moderní literatury francouzské. Co by z domácích literárních dílen jen ze zvláštní snad protekce nebo v souborném vydání mohlo přijíti do rukou čtenářů jako umělecky neurovnané, nedopověděné a básnicky rozhodně nehotové, to se z cizích sbírek ochotně překládá a ochotně tiskne — mnohost rozhoduje nad jakostí, jen když jako v »Bláznových pamětech« jest tam hodně řečnění o všech stupních lásek — v pestrém chodu kaleidoskopickém střídá se a za sebou chvátá láska ke květům, k dívčenkám, k ženám s bujnými vlnami, letíc přes ženy sestry, milenky, manželky a tanečnice až k nevěstkám. Nezarází nás při dnešním shonu po lásce a zas lásce, jemuž holduje i belletrie i poesie, že recensiu jako na př. šifře »S« (prof. Šekanina) zamlouvá se při »Bláznových pamětech« primo loco ta okolnost, že je psal Flaubert jako mladík šestnácti či sedmnáctiletý — Flaubertovi přičítá se to právě

k zvýšení významu jeho literárního jména, že takto psal, a dnes dostává se mu za to epitheta »vyzrálý pozorovatel a myslitel, který nás mladím svým uvádí v úžas«. — Kdo pročítá pilně a kdo analyzuje poslední dobou ve »Vlasti« tištěné obrazy ze života a romány od Aloise Dostála a Vlasty Pittnerové a hledí k vyspělé jejich umělecké celistvosti a ideové krystalisaci, dá mi za pravdu, že tisk a překlad neurovnané a zlomkovité prvotiny Flaubertovy byl pro českou literaturu při nejmenším aspoň zbytečný. Jan Voborský.

Klára Viebigová: Mlynář Hanes. Vilímkova knihovna. Praha 1912. Cena 2 K. (Překlad z němčiny.) — Jak pochopitelně, sledují při čtení rád, kterak jednotliví spisovatelé líčí kněze a kněžský náš život. V novějších spisech potkáváme se často s postavami kněžskými. Je to nepopíratelný znak, že kněz stále ještě není osobou bezvýznamnou. Toť se ví, jedni líčí jej sympaticky, jiní stavi ho do světla křivého. Nechceme, aby vždy kněz byl líčen jako ideál, jako světec, ale v zájmu nejen svém, nýbrž i národním smíme dožadovati se, aby postavám kněžským v literatuře nebyly dány úlohy lotrův a pokrytcův.

V práci, o které referuji, líčí se hlavně hrdá, neústupná postava mlynáře Hanesa. Muž tento žil v domněnce, že jeho mlýn je nepřeborný zlatodol. Ale hýřením, marnotratností a konkurencí klesá se stupně k stupni. Neuznává viny vlastní, brutálně zbije svého nepřitele, pobožňůstkáře Laufelda, ženu utrápí, otce a matku přivede na mizinu, sám záchvatem mrtvice přijde o zrak — a posléze žije téměř jako žebrák se svou dcerou a matkou v bídě chatě. Ani to všechno ho nezlomilo, a ve své bídě zůstává hrdým, nemá-li jiného již důvodu, aspoň je hrdým na dceru, která ho dobře opatruje, ač si toho od ní vlastně nezasloužil.

Do děje zasahuje farář. Zdá se nám, že spisovatelka chce líčiti postavu směšnou. Farář tento plete ze síti a proutí koše, nosí i obuv i klobouk takto zhotovený, má chatrný oděv, je chud, málo uhlazeného chování. Svou hospodyní nazývá andělíčkem. Bohatí lidé o něm mluví s vysoka. Ale počkejte! On rozdává chudým co může. Teší a radí, jak může. Když Hanes pochybuje o existenci Boží, nehádá se s ním učeně, ale jako prorok mu věští, že uvěří a že na sobě pozná moc víry. Hanes rouhá se, kněz trvá na svém. Kdo tu zvítězí? Hanes je bídým slepcem. Farář zemřel. Hanes se toho doví — a spěchá k jeho mrtvole, aby vyznal: Ty jsi zvítězil! Farář zemřel, a chudí pláčí — a bohatí uznávají, že dělal co mohl, ba že dělal nad síly.

Je to figura směšná? Myslím, že nikoli.

Spisovatelka ráda nanáší silné barvy. Její postavy klejí, perou se, rouhají se. Snad by mnohá ta hranatost mohla býti podána trochu jinak, snad by nebylo třeba podávati tolik drsných rysů, aby povahy byly plasticky zobrazeny. Ale rozhlédneme-li se po jiných mnohých »plodech« našeho písemnictví »krásného«, uznáme, že mnozí a mnozí daleko hlouběji dovedou zaloviti do kalu, aby vylovili »perlu« ceny velmi pochybné.

Zvědavý čtenář by rád slyšel, kterak dopadly další příběhy některých osob. Spisovatelka však ukončila líčením, kterak Hanes hrdě chlubí se svou dcerou a s ní hrdě odchází ku své chatě, slepý, chudý, ale nezlomený. Snad zakroutíte hlavou nad leckterým místem, ale postava nejedna utkví vám v myslí a vzpomínkách, kde jste podobnou už viděli. Fil. Šubrt.

Kalendář českožidovský 1912–1913. Redaktor JUDr. Viktor Teytz. Knihovny českých akademiků židů svazek 36. Tiskem knihtiskárny »Práva Lidu.« Cena K 1.50. — Tento kalendář, vlastně židovská revui jest jednou chválou národa israelitského ať od křesťanských nebo nekřesťanských spisovatelů. Ovšem neschází na prvním místě J. S. Machar s »Několika portrety z dob Napoleonových«, básněmi jinak neškodnými; JUDr. Václav Schuster s článkem »K otázce českožidovské,« z něhož poznáváme, že českožidovské hnutí jest nesporně s českého národního hlediska žádoucím a prospěšným. (5) Vyjíždí se tu proti Rohlingovi, »autoru štvavé knížky«, kterou Schuster odložil s odporem. Po básni biblická Hagar následuje Dr. Jana Herbena chvalozpěv o Juliovi Taussigovi z Benešova k jeho 50. narozeninám. Všude v Benešovsku viděti »stopy jeho ducha a práce« — toho »finančního ministra města«. Odjinud jinak známý Taussig jest »ideální typ assimilovaného žida českého — problém skutečněný.« Nese »kříž židovský«. Celý článek jest jako objednaná reklama. Za Herbenem podává Arne Novák chvalořeč o »Jiřím Brandesovi, kritiku a apoštolu« k 70. narozeninám, který prý takto pochází »z vysoce vzdělaného a plně assimilovaného kodaňského židovstva.« (32) Dr. Alfred Mayer v »Glose k Sombartiově velké židovské knize« velebí židy jako bankéře, v čemž nutno mu dáti za pravdu, v bankérství vyznají se v každém ohledu. Jak nepořádně dávali židé zapisovati děti v matrikách, z toho Vojtěch Rakous

(jeho rodný domek ve Staré Brázdomi uveden na počátku knihy) spáchal dosti vtipnou humoresku »O člověku, který neví, kdy se narodil.« Ing. Jindřich Fleischer z minulosti podává obrázek »Drahotní medaile«, v němž neoprávněně viní papeže, »že učinili z dodávání obilí výnosný monopol, který jim dovozoval v dobách drahoty nejen býti humanními, ale dáti si z bronzu raziti památník horších obchodů« (rozuměj židovských). Proto se pisatel hněvá, že řada medailí tupila obilné spekulanty způsobem brutálním (rozuměj židy). Mezi menšími příspěvky jest Jos. Kodíčka Glosa o realitě, v níž jsou dlouhé citáty německé, nepřeložené. Vždyť je kalendář pro české (!) židy. Dějepisný článek je Dr. Jos. Poláka »Židé v Libni v XVI. století«. Čim Libeň je, učinili židé a »dařilo se jim dobře« (66). Zajímavý článek podává Dr. Otakar Kraus »Výsledky přírodního bádání a náboženství«. Domnívá se totiž, že může mítí víru a vyznávati náboženství a nemusí proto přijímati každé slovo bible za nezvratnou pravdu, »která by se nedala nahraditi pravdou novou«, Bible prý není »žádnou knihou zázračnou, původu nadpřirozeného«. Všecko záleží na přirozené dispozici člověka, jenž si může text bible měniti a vykládati, jak chce. Kdo psal, že »Pražský vrchní rabí David Oppenheim« byl »Králem Israele«, ozdoba a pýcha židovstva, neudáno plným jménem. Ervin Taussig píše »Hellenismus a židovství«, velmi učený článek, Dr. Vác. Vojtíšek »Nadace Albrechta z Valdštejna pro neofyty z pokolení židovského«. Dle pravdy se tu udává, jak židé kupovali (a kupují posud) od vojinů drahocenné ukořistěné věci a jeden (pouze jeden!) byl potrestán peněžitou pokutou, za niž se ona nadace zřídila. Z ukrajinštiny přeložil B. Horský. »On přichází«, hrůzostrašná historie z Ruska, kde kněží velebí Hospodina a na jejich řízách lidská krev. A říči s kněžími krvelačné šelmy a rozbíjejí o kámen hlavičky dítek maličkých. Aj-vaj! (86) Tam také »nelidskými hlasy řvali otylí popové a dlouhé jejich vlasy, rozvanuté větrem, kmitaly na jemných zlatých řízách . . . Zvony hrály Bohu chvalozpěvy a zpívali z plných plic hrubí popové« (90). Ilustrací kalendáře jest leták o zabití Šimona Abelesa v Praze z r. 1694 s krátkým popisem celé události. Dr. Otakar Guth: »Macaulay o emancipaci židů a jeho návrhy, aby židé postaveni byli na roveň ostatnímu obyvatelstvu. Zle vzpomíná Olgjerd Žmogus na pogrom v Rusku r. 1905. Co dříve židé Rusům dělali, neudává. Židům spisovatelům nedaří se povídky, jichž tu několik, v nichž jednající osoby mají židovská jména a ovšem jednají o židech. Význačné je přiznání v Schulhofově črtě »Bez půdy«. — »Kam to přivede žid, který nezná oba jazyky, zvláště pak německý, bez čeho se neobejde ani čtyry hodiny za Hořepníkem« (150). A následuje chvála národa německého. »V celém světě můžeš jíti a nepotřebuješ jiného nežli němčiny.« (151) »My (židé) jsme povalili Řím, my jsme překonali Řeky.« (152) V podobné sebechvále psány i jiné belletristické statě. Na konec uvedena činnost českožidovských organizací v Praze, Ml. Boleslavi a Pardubicích, v nichž přednáší šl. z Lešehradu, Ot. Guth, Lev Vohryzek a jiní. Kalendárium je hebrejské mezi inseráty židovskými, křesťanskými. Doporučuje se Svaz židovských řemeslníků v Praze, jichž je něco přes sto a ti všichni ještě sami neprovozují řemeslo. Nejvíce jsou čalouníci, krejčí, zlatníci, dva deštníkáři, dvě tiskárny, jeden zubní technik a jeden pekař. Kamenník nabízí pomníky pouze židovské (Otto Heitler), knihtiskárna »Práva Lidu« doporučována tiskem červeným.

Liga † 12.

Z různých dob. Napsal Josef Brožek. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví v Praze. 1912. Stran 136. Cena 1 K 40 h. Tiskem družstva Vlast v Praze. — Jsou tu tři povídky ušlechtilé tendence, první z doby husitské, druhá z doby českého povstání, třetí z doby nynější; odtud jejich společný název. V první povídce »U Mouchovy skály« vypravuje spisovatel o husitském válečníku Mouchovi, který pro zhýralý život upadl v nemilost Žižkovu a byl nucen z tábora jeho uprchnouti, dopustí se v novém bydlišti na hradě Rohozci nového přestupku, odkud se útekem spasí do kláštera v Turnově, kde pod jménem bratr Valentin nalezne útočiště, zradí pak klášter Žižkovi, ale ani potom nedochází u něho odpuštění; Žižka dá jej u Mouchovy skály upáliti. — V druhé povídce zvané »Bludičky« líčí spisovatel dobu předbělohorskou a intriky různých pánů, kteří by se byli rádi zmocnili koruny české; proto svrhli rod Habsburský a nepřejíce jeden druhému důstojnosti královské povolali do vlasti naší za krále cizáka Bedřicha Falckého, který po porážce stavovského vojska na Bílé Hoře zbaběle z Čech uprchl, V této velice hezké povídce má na str. 66. v 18. řádku shora státi místo »protestantům« »podobojím«; podobně na str. 70. v třetí řádce shora místo »Čeští Bratři.« — V třetí povídce »Až na nejvyšší metu« předvádí sám spisovatel snaživého jinoha Jaroslava Lánka, který chce své rodiště společensky povznést, dává se však ve své ctižádosti na scestí, mravně upadá, konečně vystoupí z církve a končí sebe-

vraždou; je to výstraha pro mládež nynější doby, by se nedala moderními hesly svést na cestu, po níž ku své záhubě kráčet Jaroslav Lánek.

Knížka tato se velice dobře hodí do našich spolkových knihoven.

Jos. V. Bouchal.

»**Otřelá kolečka**« napsal Antal Stašek — jest spis, jenž rozhodně do katolických knihoven nepatří. — Jest v něm mnoho smyslnosti a nevěry manželské, k níž žena sama odporným způsobem se nabízí a svou obět nutí — zvláště v první povídce »Uprchlík«. — Jest v knize mnoho protináboženského štvání proti manželství. Kněz líčen velmi nepříznivě. — Špisovatel nazývá »posvěcenou lží« slovo knězovo, když kněz napomíná ženu, aby se nestávala souložnicí druhého muže, a když jí při tom praví, že slibem ku cizoložství vázána není. — Snad p. spisovatel chtěl, aby kněz ženě schválil slib její, že od svého muže odejde a půjde k cizímu? Jako nesmí krásti ani vražditi člověk, který slíbil někomu, že jiného okrade nebo zavraždí, tak nesmí ani cizoložiti, kdo cizoložství slíbil. Kněz pak od splnění takového slibu musí zrazovati, ať už se to nějakému p. Staškovi líbí či ne. — Manželství nazváno je v knize: »kostnice na hřbitově lidských přežitků, vyšňořené posvěcenými obrázky«. Že by slova »sakramentský svět« byla ušlechťující, též žádný moudrý neřekne. Když dále ještě vzpomeneme na jinou povídku této knihy »Zámecký kaplan« — a když vůbec knihu celkově uvážíme, nezbyvá než říci, že zbytečno knihou se dále zabývatí a za ni do katolických knihoven peníze vyhazovati.

Dr. Fr. Klobouk.

Perličky literární. Nakladatel Boh. Melichar v Hradci Král. 1912. — Tři svazky malé osmerky leží přede mnou. A hned několika svými přednostmi, které zajisté rozhodnou o všeobecné oblibě Melicharovy edice, vemuvi se vašemu zájmu. Předně pietní snahou oživiti význačným rysem starší literární reliéfy, jež věk, byť nespravedlivě, pozvolna prachem zanáší a pavučinami opřádá — obnoviti na ně vzpomínku a probuditi vědomí, že jim, třebaš dnes pozbyly původního významu, vděčíme rozvoj našeho písemnictví.

První svazek »Perliček« přináší »České pohádky« Erbenovy, podává ukázkou sběratelské činnosti jeho. Pohádky ty (pod tímto názvem poprvé souborně vydané), v nichž »vytvořil autor dokonalé typy české povídky lidové«, jak praví ve své práci o něm prof. Tille, čestně reprezentují Erbena-sběratele, byť i vnitřní cenou nedosahovaly »Kytice« Erbena-básníka. Úvodní studie dra Peška a krásná, pečlivá grafická úprava Kyselova vyzdvíhují milý účín dílka.

Následují (sv. II.) Hálkovy »Večerní písně« (úvod od Žákavce) kdysi tak populární, jichž přeláde sentimentální, precitlivěle rozněžnělý ton trochu falešně zaznívá do dnešní jásavé, hrdé písně života a práce, jichž pathos čpí značně kulisami a jehož vlivu podléhají dnes pouze lidičky obého pohlaví ve stáří od 12 do 18 let... A přece bylo by křivdou dívati se na Hála z let šedesátých skeptickými okuláry dneška a považovati Večerní písně za pouhý literární dokument. Neboť pathos a pósa jejich, dnes trapná a nepřirozená, byla v tehdejší době — ve znamení Heineho »Knihy písní« a ve vleku genia Byronova — zcela »comme il faut,« ba dokonce upřímně míněná.

Ve třetím svazku shledáte se se starým známým z dob studentských, Máchovým »Májem«. Máj je z těch knih, jež nikdy nestárnou a nikdy neklesají v ceně — veledílo, jež dává tušiti, ke kterým metám mohl dospěti nešťastný rozeplánc, kdyby nebyla mladý, nadějný jeho život v pokraji literární dráhy nezastáhla smrt. Celé generace rodily se a umíraly ve stínu jeho ingenia, jemuž ani Hálek nedovedl se vyhnouti.

Vyšlé svazky, s pečlivostí bibliofilských vydání vypravené ukazují nám krásnou snahu, světlé postavy českého písemnictví nám přiblížiti, odčiniti, v čem jim snad ukřivděno a zachrániti je všednosti a zapomenutí. K tomu přejeme vydavatelstvu všeho zdaru.

Boh. Kočí-Krumlovský.

Svatá Teresie: **Výkřiky duše k Bohu.** Ze Španělštiny přeložil dr. Otakar Janota. Praha, 1912. Nákladem »Revue Meditace«. K 250, str. 200. (S cír. úchvalou.) — Výše uvedený a opravdu cenný překlad jest pořízen, jak pan překladatel doznává, dle španělského vydání, které v roku 1877 pořídil profesor madridské university Vinc. de la Fuente. Jsou to vlastně nábožná rozjímání psaná velikou světící po způsobu středověkých mystiků, dýšící láskou k Ježíši Kristu a touhou po spojení s Ním již zde na zemi. Všech úvah jest toliko sedmáct, ale těžko jest rozhodnouti, která z nich jest vroucnější a krásnější; toliko to podotýkáme, že nevyplňují knihu celou, ale sotva čtvrtinu. Jeť k překladu »Výkřiků« připojena studie »Svatá Teresie z Ježíše v rámci španělské mystiky«, vy-

pisující rozkvět mystiky ve století XVI. a XVII., askesi a mystiku v řádu domini-kánském, trantiškánském, řeholi sv. Augustina, v řádu jesuitském, karmelitském a končíci životopisem svaté Teresie a naposled i statí o literární činnosti její. Překlad čte se plyně a co více — bylo dbáno též toho, aby básnický pel nebyl setřen. Do knihy vloženo jest též několik ilustrací světlotiskových dle předloh, jež zapůjčil P. Cyr. Straka ze strahovské bibliotheky. Úprava jest sličná. Doporučujeme vřele.

J. Košnář.

Homiletické Listy. Vydává Filip Heusler, auditor biskupské konsistoře v Novém Městě na Moravě. Ročník IV. Schváleno nejdůstojnější biskupskou konsistoří v Brně. Nákladem vydavatelovým. — Po přestávce jednoho roku počal Filip Heusler, zotaviv se ze své těžké choroby, vydávati opět své výborné »Homiletické Listy«, a to ročník čtvrtý, jenž vedle kázání na všechny neděle církevního roku přináší též 24 kázání sváteční, mezi nimiž jsou i naše zasvěcené svátky, t. sv. Jana Nep. a sv. Václava (také na sv. Josefa), dále sedm postních řečí pod nadpisem »V průvodu Matky«, promluvy dle stavů (k mužům, ženám, jinochům a k dívkám), 6 řečí příležitostných, totiž na konec roku, svatební (2), k prvni mu sv. přijímání dítek, před sv. biřmováním, kázání po misiích, a řeč při svěcení kříže u cesty; též jednu přednášku vykazuje tento ročník, a to »Je-li po smrti život«, dále Apologetické drobtý, drobnosti a literaturu. Jaké oblibě těší se práce páne Heuslerovy, toho nejlepším dokladem jest to, že všecko, co vydal, jest úplně rozebráno — zjev to u nás opravdu velice vzácný! Doporučujeme »Homiletické Listy«, jejichž práce vyznamenávají se všemi přednostmi řečí duchovních, našim kazatelům co nejvřeleji.

Josef Fabian.

Manuale sacerdotis. Příručka pro kněze ku zaopatřování nemocných. Sestavil Jan Blokša, farář v. v. V Olomouci 1912. Nákladem R. Prombergro. — Každý kněz, působící v duchovní správě, nutně potřebuje příručky k zaopatřování nemocných, a to praktické, která by vyhovovala všem požadavkům, aby totiž obsahovala všechny modlitby církevní, předepsané při udílení sv. svátostí nemocným, kromě toho i modlitby, jimiž by kněz nemocnému přispěl jak k přípravě na hodné jich přijetí, tak k povzbuzení nemocného k odevzdanosti do vůle Boží a k přípravě na smrt; modlitby ty vyznamenávají se mají stručností, ale zároveň také jadrností, a příručka sama má býti objemem co nejvhodnější, aby ji kněz lehce nositi mohl. Všemi těmito přednostmi vyniká uvedená příručka, již uspořádal dp. Jan Blokša, známý spisovatel, a již vydalo čilé knihkupectví p. R. Prombergrovo v Olomouci. Obsahem jejím jest na prvém místě předepsaný rítus k udílení sv. svátostí, a na druhém místě příslušné modlitby pro nemocné, umírající a zemřelé, a to v řeči české i německé. Modlitby lze nazvati vybranými a velmi vhodnými, obsahem i stručností se vyznamenávajícími: rovněž formát příručky jest účelu svému odpovídající, papír pevný, tisk zřetelný a cena K 2.20 za knižičku vázanou v chagrenové kůži mírná. Doporučujeme.

Josef Herzig.

Hlasy katolického spolku tiskového. Ročník 43. Číslo 3. Naši řemeslníci. Jejich život a sociální poměry. Líčí Dr. Josef Kachník. V Praze 1912. Nákladem Katolického spolku tiskového. V komisi Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustava Francla. — Chvalně známý křesťansko-sociální spisovatel a pracovník Dr. Jos. Kachník, c. k. univ. profesor v Olomouci, vydal opětně spisek, který nazvati lze vzácným příspěvkem k řešení sociální otázky, a který velmi případně se druží k dřívějším pracím p. autora. Snaha všech lidumilů nese se za tím, aby poměry sociální ve všech vrstvách a tudíž i u řemeslníků se zlepšily. Tu potřebí znáti minulost, znáti vývoj a nynější stav řemesel. Za tím účelem pojednává p. spisovatel pod záhlavím »Řemeslník a společnost« o poměru řemeslníků ke společnosti lidské a jejich důležitém postavení, podává dále stať »České řemeslo v minulosti«, na niž navazuje pojednání »Řemesla v době nynější, jejich úpadek, továrna a řemeslo«, »Řemeslnická svépomoc« a končí úvahou »Společenská péče o řemeslnictvo.« Všechny tyto statě o otázce řemeslnické jsou psány stručně, srozumitelně a velmi poučně. Kéž přispěje spisek k tomu, aby střední stav řemeslnický byl uchován a k rozvětu přiveden. Práce tato záslužná mnohemu řečníku křesť. sociálnímu bude dobrou pomůckou k přednáškám organizačním.

Josef Herzig.

»V paprscích věčnosti« vydáno ve Stoklasově sborníku pro filosofii, theologii a paedagogiku. Mnozí užívají všeho druhu zbraní, jak by pravdu katolické církve znešvarili a zničili. Takovým dokladem k této snaze je také uvedené dílo »V paprscích věčnosti«. Na str. 273 čteme slova: »Přijde čas, kdy synové naši budou rehabilitovati i Husa, kdy třicet jeho kacířských článků shrnou v jeden a Jana nazvou »Synem hromu, Zelotem«. Neboť tehdy jeho produševnělí biogra-

fové na rozdíl od dnešních bezduchých budou se tázati: »Neodpočívá tento mrtvý již na prsou Božích, mezi tím co my vypočítáváme jeho chyby . . . ?« Inu jedná se o ten rok 1915. — Na str. 271 píše: »mám právo opakovati třistašedesátpětkrát do roka: Církev si nepřeje míti svatých lidí«. Dále sice omezuje význam slova církve a praví: »Je to zlý duch církve: němečtí biskupové, kteří citují do Říma naše aposto-ly . . .« to ale je hodně přehnané tvrzení. A k čemu shora to generalisování pojmu o církvi? — A co má znamenati žvást: „Ale svatý člověk není hotov, i církev odstoupí od něho, ta, která by rány způsobené stáhnutím kůže měla zahojit balsámem z růží, chystá kandidátu svatosti kolébku vystlanou trním . . .« Tohle že dělá církev? To snad ta anglikánská, protože na str. 274 se spisovateli zalíbilo napsati: »Když promluví světec či genius-prorok na Temži, oplodní svým slovem tisíce duší na Orinoku, Východě i Západě«. Věříme rádi, že by lidé spřáhnuti s protestanty, bludy třebaš Wiklefovy rozšířili po celém světě, aby katolická církev zanikla a na chrámech místo kříže zastkvěl se — půlměsíc. — V článku »Královna máje« je řeč o jakési matce »lásc«, která touží míti hodně mnoho dětí. Inu vroucí přání těch volnomyšlenkářů je, aby tak kněz odhodil kolárek a oženil se jako pastoři. To není »moudrost«. — Současně s ukázkou spisu posílá spisovatel otevřené, frankované psaní, ve kterém píše: »Na kolenou prosím, račte mne pocítiti objednávkou spisů mnou vydaných . . .« To tak, nacpati si kapsu z peněz kněžských a voditi je za nos, aby ty jejich nesmysly rozšiřovali mezi lidem. Až naprší! Na zvláštním reklamním archu uvedeny jsou bombastické chvály spisu od 9 kněží. — Zdali jména ta jsou skutečná čili nic, nemohu posouditi, ježto katalogu po ruce nemám; ale jsou-li pravdivě udána, pak dotčení kněží zajisté svým časem ukáží, jaký je jejich poměr ke spisu Stoklasově. Chce-li si spisovatel své finance zlepšiti, udělá nejlépe, když bombastických spisů protestantských do tisku nedá.

A. N.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Novinka mladého spisovatele Viktora A. Ryškova komedie »Šosáci« nevykazuje v sobě mnoho jisker ruského života. Spíše mohl by se děj odehrávati v Paříži, nežli v Petrohradě, neboť osoby v něm předváděné žijí ve všech zemích stejným způsobem života. Koho nazývá Ryškov ve hře »šosáci?« Jest to řada mužů, kteří pro ženu neobětují ihned klid své celé domácnosti, ale za to nešosačky vystupují ve hře. Jsou to ženy s podivným během života a hlavně prostitutky (jako jest na př. kurtizána Valentina Jurjevna Ozno- bišina, která jest kreslena silně po pařížsku). Ryškova čtyřaktová komedie není čistým počinem moderní tvorby dramatické a takové ukázky byly by výchově obecnstva jen ke škodě než k prospěchu. Chtěl vykoupiti ženu snad ze jha otroctví, ale snížil její poslání a čest, které jí křesťanství vydobylo. Trojice hlavních osob, ač zcela nesympatických (pí. Nasková, Hübnerová a p. Kafka), hleděla zachrániti obratným podáním úloh hru, ale jejich námaha rozbíjela se o prázdné a nesamostatné podání autorovo.

V době válečného napětí na Balkáně přišla správa Národního divadla vhod obecnstvu vypravením historické scény Bronislava Dj. Nušiče, srbského spisovatele, nazvané »Semberský vladyka«. Děj jedná na počátku XIX. století v Starém Srbsku v semberském kraji, o němž v nynější době tak často jsme se dočítali.

Na dvorci vladyky Iva Kněževiče shromáždila se řada starostů okolních vsí k poradě, v níž vladyka chce nabýti jistoty, jak zachovati se k zlu, které spáchal Turčín kapitán Kulin. Tento Turčín zajal tři sta mladých srbských mužů a jejich transport do otroctví prochází nyní Semberskem. Vladyka vyjednává dříve tajně s Kulinem o vykoupení rodných svých bratří. Ten žádá však tři tisíce dukátů. Kde vzíti tento veliký obnos, když kraj semberský jest již nadobro vyssátý od tureckých pijavic. Starostové skládají své peněžní dary ve prospěch výkupného, ale jejich částky jako chudáků nestačují k dosažení příslušného obnosu.

V tom vtrhne do nádvoří Turčín Kulin s divokým svým plemenem, které pohání zajatce křesťanské. Počíná vyjednávání o slevě výkupného, ale zatvrdělý Turek jest neoblomný. Ivo přidává veškerou svou peněžní hotovost, ano i jeho matka odevzdává celý její majetek na pospas Turčinu. Turek jest ve vyssávání nepřekonatelný. I polnosti u řeky ležící přihazuje Ivo Kulinovi. Kulin raduje se z toho, ale ještě není úplně nasycen. Tu vladyka na vykoupení svých bratří vě-

nuje i svůj rodný statek, své zbraně i šat. Všecko však ještě nestačuje. Tu zbožný Srb přináší ze statku stříbrnou věčnou lampu, a když i tato nedostačuje, i obraz svatého patrona, jenž chránil jeho rodný dům.

Zdali by Turčín i tím se spokojil, kdyby byla nenásledovala smrt Ivovy matky . . . ? Dobrá stará a nábožná srbská duše sklesne mrtva nad obrazem, který jest jí nejdrahoccnějším pod sluncem. Smrtí křesťanské ženy teprve zcela vykoupěna řada zajatců srbských.

Tato malá drobnůstka svou životností přímo elektrisovala a vyvolala při zdařilé souhře všech účinkujících mohutný dojem. Proč k objasnění poměrů Jiho-slovanů k boji proti odvčkému nepříteli křesťanstva Turkovi dochází v civilisované Evropě tak pozdě . . . ?

Na scéně Národního divadla objevil se svou prvotinou, tragedií »Svatý Václav«, mladý, dosud málo známý autor František Langer. Mnoho se mluvilo předem o jeho ovládnání jeviště krásnou poesii a po Jar. Vrchlického »Bratřích« byla to smělá zkouška ohněm. Neboť vystihnouti dramaticky světlou postavu našeho národního světce, »dědice české země« a zvláště rozpor vítězného bojovníka a nadšeného křesťana v jeho povaze není úkolem snadným. Již z předu musíme doznati, že Langrova tragedie má dramatický šleh, ač hlavní úlohy (sv. Václav, Boleslav a Drahomíra) nejsou historicky věrně podány. Šlo autorovi více o slovní efekt, nežli o vyzdvížení pravdy.

Přístupme blíže k samému ději: Kníže pokoje, sv. Václav, je zbožnou a milováním hodnou osobou, kdežto jeho matka jest lidu nesympatická. Srdce Václavovo jest dobré, které leccaký poklesk Boleslavův promíjí. Žijet sv. Václav jen pro mír v zemi, z něhož má vyplynouti i této rozvoj a blahobyť. Vracejí se zmrzačení Čechové, které vysiala Drahomíra na pomoc Stodoranům, napadeným Němci. Chceť matka na Václavovi, aby vykonal čin pomsty. Ten přání matčině není nikterak nakloněn, spíše výčitku jí činí z vyhubení jeho krajanů.

Brzy po této zvěsti následuje zvěst krutší: Německé vojsko vpadlo do českých niv a plení a vraždí bez milosrdenství. Po krátké úvaze svolá sv. Václav poddaný lid do válečného tažení. A vychází z války jako vítěz. Jest vítězem, ale přece navazuje s německým králem smír, ano i jisté poplatky odváděti se mu zavazuje. Přiměla jej k tomu při vši vítězoslávě jeho mírumilovnost.

Za to větší nepřátelství vstoupilo v život proti Václavovi u Drahomíry a jeho bratra Boleslava. Neuznávají jeho vládu za blahodárnou, nýbrž zemi jen škodu přinášející. Ani sv. Václav nemá po bitvě vítězné své nitro úplně klidné. Ozývá se v něm mocný hlas, že nebyl přece touženým knížetem pokoje, když vzal meč do ruky své . . .

Matčina pomsta, která nebyla Václavem splněna, nutká tuto k boji proti svému synovi. Drahomíra přemlouvá Boleslava k nepřátelství proti bratrovi Václavovi, ano práhne po jeho životu. Boleslav slibuje, že bratra svého trvale odstraní.

V den vysvěcení chrámu na Boleslavově hradě ve Pšovsku nastává scéna matky se synem, kdy matka radí Václavovi, by raději sám se vzdal vlády. Tato scéna zdá se nám pro svou nelidskost se strany máteře býti nepřirozenou, a spíše dravcovitou povahu Drahomíry jen vyvyšující. Z návodu Drahomíry provedena vražda na »knížeti pokoje«.

Hra Langrova nepřináší nových idejí; jest jen jakousi snůškou legendárního vypravování o sv. Václavovi. Ovšem sluší přiznati autorovi, že kresba povahy sv. Václava jest dosti propracována. Méně zdařilým jest Boleslav, o němž známo, že byl mužem činů, kdežto zde jest vějičkou, klátící se větrem slov své matky. Drahomíra jest opět zase přebarvena v krvežíznivého dravce, není v ní ani drobět krve mateřské . . . Řada episodních úloh podporuje dosti českou hru. Řeč v tragedii p. Langrově jest sytá a některé scény strhují posluchače v největší napětí. Mnoho sice v ní k objasnění povahy sv. Václava není doloženo, ale u debutanta nesmí se všecko bráti na zlaté vážky. Provedení hlavních úloh Václava (p. Vojan), Boleslava (p. Vávra) a Drahomíry (pí. Hübnerová) připadlo nejlepší naší dramatické družině. Též regie pana Kvapila uspokojovala, ale svědčila přece o chvatu, s nímž byla nastudována.

Ve zpěvohře vypravěna R. i c h a r d a S t r a u s s e zpěvohra-jinotaj o 1 dějství »Ohně z mar« na slova Ernsta v. Wolzogena. Libreto nazvati dlužno výborným. Děj jedná v Mnichově o slavnosti slunovratu. Z hudby prozírá originelní duch R. Strausse, v němž zase vykrystalisuje vždy nejčistšími prameny nejkrásnější jeho umění ve složení instrumentace orchestru. Dílo nejpečlivěji nastudoval chef opery K. Kovařovic. V úloze Dýmut triumfovala sl. Koubova.

Večer doplněn Beethovenovým baletem »Prometheus«, v němž neshledáváme žádné přitažlivosti, byť baletní mistr p. Berger vypravil hru co nejpečlivěji.
Otakar Jakoubek.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. U příležitosti svého pětiletého uměleckého působení přišlo ředitelství s vypravením tří původních novinek. Kéž by bylo i v následujícím pětiletí tak štědrým podporovatelem našich autorů! . . .

K. M. Čapka hra »Slunovrat« vábí svou originalitou děje. V Podsedíně, v pošumavském městečku, stalo se něco neočekávaného. Vrací se o slunovratu syn Jan Karvan, který před deseti lety pro podvod, kterého se dopustil, odjel do Polska, kdež účastnil se povstání proti Rusku.

V Podsedíně vládne již jiný Karvan, jeho bratranec, který vede po otci Janově lékárnou, a který oloupil Jana i o jeho bývalou milenku. Náhlý návrat Janův, jenž podlým jednáním bratrance byl vyhlášen za mrtvého, přivodí smrt starého Karvana.

Podvod vyjde ra jevo a nastává nyní súčtování. Po prudkém výstupu, jenž nastává mezi Janem a podvodníkem-lékárníkem, rozhodne se Jan, že odjede do Ameriky. Zanechá vše, lékárnou, dům, bývalou milenku Annu i své dítě, jemuž dala před deseti lety Anna život. Neodjíždí sám, nýbrž bere sebou Anninu sestru Julii, s níž se zasnubuje a která jest, ač svobodná, matkou dospívajícího dítěte, jehož stala se matkou po smrti svého ženicha.

Hra předvádí řadu zatížených lidí minulostí, v nichž o povznesu povahy nemůže býti ani řeči. Jediný starý lékárník a jeho bratr, místní farář, mají býti představiteli svérázného charakteru. — Hra měla příležitostný úspěch, poněvadž autor byl přítomen a bouřlivě vyvoláván. Souhra byla až na některé vleklé scény zdařilá. Zejména úloha faráře Karvana byla v dobrých rukou. Sehrál ji s vnitřním klidem svědomí p. Jiříkovský.

Pětileté výročí svého otevření oslavilo Městské divadlo Král. Vinohrad vypravením Lad. Stroupežnického obrazu z české vesnice »Naši furiantí«. A obohatilo touto hrou nemálo svůj repertoár. Náležitě hra nejen k nejlepším hrám předčasně zesnulého dramatika, nýbrž k nejlepším dramatickým hrám původním vůbec. Jest v ní přímo kouzelně předveden děj z českého jihu se všemi svými zvláštnostmi. Hra tato dlouho a dlouho zůstane chloubou naší lidové literatury dramatické. Hráno bylo s citem a pravým uměleckým porozuměním. Nebudu zde jednotlivé výkony detailovati, nýbrž zmíním se jen o pečlivé regii pana řed. V. Štecha, jehož informační přednáška o Lad. Stroupežnickém před představením byla neméně zajímavá.

Pohostinské hry Marie Labie od berlínské opery v opeře »Nízině« a »Carmen« dlužno zařaditi k zdařilým. Pěvkyně jest živého temperamentu a proto výkon Carmen zastínil výkon Marty v »Nízině«. Sl. M. Labie má výborně vyškolený hlas, plnozvučný soprán, jehož tóny ve výšce znějí čistě. Žel, že návštěva při jejich hrách nedoznala úplně vyprodaných domů!

Třetí původní novinkou byla opereta »Osudný manévr« od R. Piskáčka, kapelníka vinohradského divadla. Děj napsal dle své stejnojmenné veselohry Luděk Archleb, ale provozování své práce jako libretista se již nedočkal. Děj, jak již z názvu zjevno, čerpán z ovzduší vojenského života, do něhož přimíseno i pozadí venkovských idyl dvou neteří a v nejlepším věku jejich teta. Setník Komárek, jenž jest pravým otcem své setniny, prožil ve venkovském zátiší románek lásky před 20 lety. Po dvaceti letech obnovuje svůj románek a s ním i jeho synovec nadlékař a švarný kadet docílují svých lásek. Opereta pobavila a hudba, ač úplně nenese známku čistě českou, přece vybavuje se zcela z tuctových vídeňských operet. Některá čísla hudební nemají svou originalitu a melodicky jsou působivá. Provedení bylo výborné. Zejména řada menších úloh dobře fungovala k docílení úspěchu. Pp. Faltys (Kalábos) a Charvát (setník Komárek) vynikli nad celý personál vojenský. Též úložka Bulička nalezla v p. Markovi výborného interpreta. Skladateli kape/níku dostalo se nevšední pozornosti.

Otakar Jakoubek.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Almanach českého duchovenstva. Riegrův Slovník Naučný má velikou řadu životopisů vynikajících Čechů ve všech oborech literatury a umění, a také českému kněžstvu náležitý zřetel tam věnován. Může se říci, že podával úplný obraz veškerého duchovního života své doby. Bohužel o »Ottově Slovníku« se to říci nemůže. Je tudíž nezbytně potřebí, aby vydán byl úplný Český biografický slovník, který by obsahoval obsírné životopisy všech Čechů pracujících buď v literatuře, umění neb politice. Upozorňujeme na podobné dílo v německé literatuře od Wurzbacha. U nás mnoho cenných životopisů se ztratí. (Viz J. Bílek Vlast 12. ročník.) Než však k němu dojde, doporučuje se, aby aspoň čeští kněží vydali svůj Almanach, kde by byly podobizny a obsírné životopisy českých kněží vynikajících. Tam by měl dále zařazen býti do nejnovější doby doplněný článek kněží-zakladatelé stipendií (měli by z toho vypuštěni býti němečtí zakladatelé), dále stať kněží včelaři, jež svého času byla ve »Vlasti« uveřejněna, kněží hudebníci, konečně biografie, nalézající se v článcích Jirouškových a Vyhlídalových. Mnoho biografii úplně zanikne, na př. kdo ví dnes o faráři těsnopisci Gábovi (viz »Vlast« 14. ročník). Kdo ví na př., že první českou záložnu v Čechách ve Vlašimi založil kaplan Macháček?

Statistika náboženství dle posledního sčítání lidu v královstvích a zemích, jež jsou pod žezlem habsburským, jest velmi zajímavá. Dle ní v t. zv. Předlitavsku koncem roku 1910 bylo 28,571.934 obyvatel.

V uvedeném počtu bylo římsko-katolíků 22,530.169, řecko-katolíků bylo 3,417.223, israelitů 1,313 687, řeckovýchodních 666.458, evangelíků a. v. 444.307, evangelíků h. v. 144.397, starokatolíků 21.288, osob bez vyznání 20.789, lipovanských 3270, armensko-katolíků 2235, anglikánů 1568, mohamedánů 1446, herrnhutův (ochranovských bratří) 1059, armensko-východních 607, mennonitů 532, unitářů 231 a jiných vyznání 2696.

Počet obyvatelstva vzrostl za dobu od 1901 do 1910 o 2,421.226 čili 9·26 procent. Z toho připadá v číslech prostých na římsko-katolíky 1,869.890, na evangelíky a. v. 78.853, na evangelíky h. v. 15.822, na bezvyznání 14.640, na starokatolíky 8351.

V procentech mají vzrůst církve: starokatolická 65·55 procent, evangelická a. v. 21·58 procent, evangelická h. v. 12·31 procent a římsko-katolická 9·05 proc.

Zajímavý jest zvláště vzrůst církve starokatolické za posledních 30 let. Roku 1880 dle úředního sčítání měla 6134 členů, r. 1890 8240, čili vzrůst 34.33 proc., r. 1900 12.937 čili vzrůst 57 proc., r. 1910 21.288 čili vzrostla o 65·55 procent.

Pozoruhodný jest též pozvolný sice, ale jistý úbytek členů církve římsko-katolické. Obyvatelstvo říše vzrostlo průměrně o 9·26 procent, ale církev římsko-katolická pouze o 9·05 procent. Roku 1880 tvořili římsko-katolíci všeho obyvatelstva 799·02‰, rok 1890 již 782·38‰, roku 1900 790·05‰ a roku 1910 již jen 788·54‰. Vliv hnutí »Pryč od Říma« jest tedy zřetelný.

Israelitů ubylo v Čechách o 7·46 procenta, na Moravě o 7·00 procent, na-proti tomu však přibylo jich v Dol. Rakousích (Vídeň) o 17·49 procent a v Haliči o 7·46 procent.

Tuto statistiku přinesl pokrokářský list Samostatnost.

Úbytek katolíků v Rakousku je za posledních 30 let následující: Z 1000 obyvatel bylo r. 1880 799 osob, 1890 792 osoby, 1900 790 osob, 1910 788 osob.

V Rakousku tedy znenáhla stále ubývá počet katolíků. Jest tu hnutí »pryč od Říma« hlavně mezi Němci, u nás pak Čechoslovanů je odpadnutí od katolické víry nejvíce mezi sociálními demokraty a pokrokáři.

Je to příznak pro katolickou církev velice smutný a také nebezpečný. Náboženství katolické je podryváno soustavně a hromadně tiskem, školou, nekřesťanským životem v rodinách. Úřady k tomu nečině přihlíží. Duchovenstvo samo na všechno nestačí i kdyby pracovalo sebe úporněji. Nepřidají-li se ku kněžím laikové, odpady od katolické církve budou ještě větší. Zde nutno zakládati katolické spolky, šířiti katolický tisk a pěstovati veřejný katolický život. Rudolf Vrba.

Kolik bylo vytištěno knih od začátku vynálezu tisku. — Mezinárodní bibliografický ústav v Paříži vydal tuto statistiku. Od počátku vynálezu tisku bylo vytisknuto knih následovně a to na celém světě počet knih: Od r. 1500—1536 45.000, 1536—1600 242.000, 1600—1700 972.000, 1700—1736 528.000, 1736 do 1800 1,108.000, 1800—1822 420.000, 1822—1828 142.600, 1828—1887 3,855.000,

1887—1898 1,374.000, 1898—1900 308.000, 1900—1908 1,395.000. Úhrnem vyšlo od počátku vynálezu tisku knih tištěných na celém světě 11,389.000. Kolik výtisků od každého spisu bylo tištěno, překlad ten ovšem neudává. Myslíme také, že počet vytištěných knih na celém světě nelze zjistit přesně, že snad bude mnohem větší. V jediném Německu vychází nyní ročně 30.000 tištěných knih, spisů a t. d.

Tiskový proces kanovníka Václava Štulce pro zločin rušení veřejného pokoje. Když v září roku 1862 postaven zvěčnělý probošt vyšehradský Václav Štulec před soud pro článek uveřejněný v denníku »Pozor«, v němž státní zástupce, potomní president senátu nejvyššího soudu Matyáš, shledal zločin dle § 65a trest. zákona, čteno bylo při přelíčení vysvědčení kupce Jos. Wolfa, starosty obce Vyšehradské, z něhož patrno, že pan kanovník Štulec narozen jest r. 1814 20. prosince. Měšťanosta Vyšehradský k uvedeným dobrým vlastnostem ještě podotýká: »In politischer Beziehung scheint er mehr für die slavische Nationalität zu schwärmen als nöthig.« Vysvědčení téhož měšťanosty, v němž se dí, že se neví o žádném jmění, které by měl.

Když president soudu tázal se obžalovaného, co by k tomu měl k připamatování, pravil kanovník Štulec: »Jedna věc je mi divna, totiž že se praví »scheint zu schwärmen«. Pravda, jsem Čech a co Čech mám Čechům býti Čechem. Ostatně žádný člověk, buď si Němec, Uher nebo Číňan, nesmí si na mne stýskati, že bych mu byl učinil něco, co by zapáchalo blouzněním. Jinak míním, že Čechem v Čechách býti není hříchem.«

Po třídním líčení prohlášen obžalovaný za nevina. Vrchní soud však odsoudil ho na 2 měsíce do žaláře a k pokutě 1000 zl.

Před půl stoletím. Časová vzpomínka. — Počátkem srpna 1862 kolovalo na vídeňské burse toto psaní G a r i b a l d i h o na Slovanské národy: »Srbsko a Černohorci bojují proti potlačitelům a podmanitelům, přináležít jim k pomoci přispěti. Ve jménu Italie Vám své přátelství vzkazují. Společně budeme proti našim podmanitelům bojovat, společně osvobodíme potlačené národy, až osmanského barbara zpět do pusty, kam patří, zaženeme, pak na obou březích adriatského moře jen svobodní národové bydletí budou, kteří jsou hodni, aby se co bratří srozuměli a milovali.«

Následkem tohoto psaní přerhl Mikuláš kníže Černohorský všecko vyjednávání s Omerem pašou. Mirko si ultimata od Omera zaslaného ani nevyšiml, vrátiv je, aniž by ho byl četl, pak vzkázal svým Černohorcům, aby se do poslední krpěje krve na odpor postavili. Rozčilení v Cetyni dosáhlo nejvyššího stupně. Dvanáctiletí mladíci seřadili se do vojska. Bohužel válka tato skončila pro Černohorce nešťastně v září 1862, kdy uzavřen byl mír.

Co jest »herbenovština«. Redaktor »Přehledu« JUDr. Jan Gallas v čísle ze dne 12. února 1912 (r. X., č. 22.) vytýká Herbenovi zkrucování fakt, nafoukanost, nepoctivost, zrádčování a pod., a píše: »Končím a opakuji: Herbenovština zůstává pro mne řemeslným zkrucováním fakt, typem žurnalistické nepoctivosti a nehodnověrnosti, typem terorismu, nafoukanosti a procovství a — last not least — žurnalistického šlendrianu, jež nemají prostě rovně. Polemisovat dále (s Herbenem) již nebudu.« — L † k.

Tma a světlo. V »zábavné a poučné příloze« mladočeských listů krajinských (č. 12) pohoršuje se p. »Č.« nad tím, co četl v kalendáři prof. Jakuba Dobřenského z r. 1690 (Hospodářský kalendář). Četl tam: »R. 1312 v Konstantinopoli kůň malovaný na kostele sv. Žofie hlasitě zařehal . . . Bůh stvořil nebe a zemi i světlo léta před narozením Páně 3970 dne 19. března v neděli . . .« — Nad touto nevědomostí byl p. Č. tak rozhorlen, že v několika řádcích napsal pětkrát slovo »tma«. Pan Č. neuvážil asi, že za 200 let budou se lidé diviti nám, že jsme mnohé věci nevěděli, ač jsme se pokrokem a vzdělaností tolik vychloukali.

L † k.

Z listů (dopisů) Boženy Němcové vybírali a vybírají protivníci kněžstva a náboženství místa, jimiž pak proti víře a církvi bojují. Literární význam Bož. Němcové je zajisté veliký, ale jejího jména nemá býti takto zneužíváno; každý člověk má své slabosti a v listech B. Němcové jeví se povahová slabost této vynikající ženy ve světle dosti trapným. »Čas«, tedy svědek nepodezřelý, v čísle ze dne 23. června 1912 vyznává: »Její listy nabývají velmi často vzezření listů někoho, kdo neměl před jinými dobrého svědomí . . . Listy psané Helceletovi, jak a pokud je sbírka podává, mohou se jevit až trapně, jak v nich Němcová zkouší všelijak probudit ochablé city Ivanovy a jak před ním své věty všelijak ohýbá a

točí, nevědouc, jak spíš na něj. A tak vyznívají víc a více také její prosební dopisy peněžní . . ., její nářky zabarvují se jakousi řemeslností a jakousi pýchou národního mučednictví, která ukládá pomoc jako povinnost. Nastane chvíle, kdy neštěstí nebo utrpení zde nemůže ani dost dojímat svou pravdivostí. Možno li si myslit bolestnější tragiku?« »To nabádá k opatrnosti při její korespondenci Boženy Němcové, užíváme-li jí jako pramene zpráv o jejích citech, povaze, osudech, životě: nesmí se všecko pojímat do slova a nesmí se skutečnost tvořit bez kritiky z textu jejích listů. Její touhy, úmysly, rozlety byly vždy nejlepšího, nejkrásnějšího druhu, ale jej nezkušenost, důvěřivost, měkkost, vznětlivost zavedly ji k chybám, omylům, dvojsmyslným situacím, jež nutkaly k tajnostem a kličkám a rozličnému předstírání.« Její dopisy různí se zřejmě od člověka k člověku — dle toho, komu psala. Kdyby vynikající lidé byli vždy uvážili, že jejich korespondence bude otištěna, byli by bývali — opatrnější . . . L † k.

Masarykovu filosofii českých dějin rozvrátil prof. Pekař úplně. Mladorealistický »Přehled« (r. X., č. 30., str. 521) praví o tom: »Prof. Pekař vykonal čin, jež možno přímo nazvat úplným vědeckým vyvrácením dějinné filosofie Masarykovy, vrcholící ideí náboženské humanity. Prof. Pekař analyzuje Masarykovy these o »navazování« národního obrození na reformaci, o humanitě a náboženskosti našich buditelů, o podřízenosti ideje národnostní atd., a krok za krokem poráží ideologii Masarykovu historickými fakty, které sestupují nejednou až k pramenům. Vedle ideí osvětluje prof. Pekař i Masarykovu Metodu hledání a poznání a dochází k závěru, že jest to metoda venkonce nevědecká, ba protivědecká. Konečně v doslovu polemickém účtuje Pekař i s realistickou praxí a charakterisuje obháje Masarykova Herberna. Přesné a při tom elegantní vedení důkazů, psychologická bystrost postřehů, povznešený a mužně hrdý způsob polemiky činí Pekařovu přísně vědeckou studii i činem literárně památným. Vědecká veřejnost však nyní (psáno 19. dubna 1912) čeká od prof. Masaryka, zda a jak obhájí sám svou theorii a metodu; neučiní-li toho, bude to jen výmluvné přiznání, že obhájití se nedovede a nemůže.« L † k.

Paběrky z novin a veřejného života.

Kalendáře „Svatý Vojtěch“ a „Štítový“ vyšly na rok 1913 s bohatým obsahem a mnohými ilustracemi. Prodávají se: Kalendář »Sv. Vojtěch« velké vydání za 1 K a malé vydání za 60 hal. Tucet velkého kalendáře »Sv. Vojtěch« je za 8 K a tucet malého kalendáře za 4 K 80 hal. — Kalendář »Štítový« je za 1 K a tucet za 8 K. — V téže ceně jako naše prodáváme i Kotrbovy a Vimperské kalendáře a kalendář »Přítel Opuštěných«, ale vyhrazujeme si, že v každém tuctu musí býti alespoň tři kalendáře »Sv. Vojtěch« a jeden »Štítový«.

Papež Pius X. Papež a školní zákon v Lucemburku. Vláda lucemburská přijala nový zákon školní, platný od 1. října, který jest pro církev velmi urážlivý. Biskup lucemburský vydal proti němu pastýřský list, ve kterém vyzývá kněží a lid, aby tohoto zákona neposlouchali, poněvadž dlužno více poslouchati Boha než lidí. Papež Pius X. dne 26. října poslal biskupu lucemburskému dopis, v němž jeho rázné vystoupení proti novému liberálnímu zákonu schvaluje, zásady nového zákona odsuzuje a lituje škody, která vznikne dítkám z tohoto nesprávného vychování. Konečně vyjadřuje naději, že vláda opět brzy změní zákon, a žehná biskupu, kněžím a lidu. — **Pronásledování duchovenstva v Rusku.** Sv. Otec si stěžoval u ruské vlády, že nespravedlivě pronásleduje biskupy a kněze. Vláda ruská pak dala odpovědět svým vyslancem v Římě, že kněží lákají pravoslavné nezákonnými prostředky do katolické církve a proto jsou spravedlivě trestáni. Ve skutečnosti se vrací mnoho Rusů a hlavně Rusínů do katolické církve, ale činí tak zcela dobrovolně a jsou to většinou taci, kteří byli dříve, jmenovitě za Pobědonosceva, přinuceni vystoupiti z katolické církve. — **Paměti papežovy.** Za volných chvílí papež píše své paměti a věnoval zvláště v letní době této práci několik hodin denně, poněvadž práce v papežské státní kanceláři té doby jest menší. Napsal již několik set stran a uschovává rukopis pečlivě v uzavřeném stolku. — **Biskup Krapac u sv. Otce.** Biskup ďakovský msgr. Krapac, nástupce šlechtného Strossmayera, byl 14. října přijat ve slyšení svatým Otcem. Pius X. se velice zajímal o stavbu semináře v Ďakově, který se má státi vzorným ústavem a v němž chovanci budou úplně vychováni v zásadách sv. Otce. Papež pobádal též obětavého biskupa, aby podporoval stavbu

kostela Matky boží ve svém biskupském městě, který má býti zasvěcen Panně Marii Lúrdské. sv. Otec zná jako Benátčan poměry v chorvatských zemích, na jihu našeho mocnářství, v Chorvatsku, v Istrii a Dalmacii velmi dobře a dává proto na jevo veliký zájem pro rozvoj katolické církve v těchto zemích. — Š t ě d r o s t s v. O t c e. Štědrým darem sv. Otce byla založena nová svatyně Panny Marie Milostné v Nettunu v Latii. —

Sv. Otec Pius X. — Papež přijal biskupa v Nepi a Sutri v Itálii dne 11. října ve slyšení a vyjádřil mu své uznání nad zdarem mezinárodního katechetského sjezdu ve Vídni a při tom podotkl, že považuje tyto práce za nejdůležitější při obnově života katolické církve.

Nový knihovnik římské církve. Papež Pius X. jmenoval po zemřelém kardinálovi Capecelatrovi kardinála Rampollu knihovníkem římské církve.

Jak postupuje revise Vulgaty? Přípravné studie ku této dlouholeté práci postupují poměrně pomalu, poněvadž nutno je prozkoumati pokud možno všechny zachované rukopisy. První počátek učinil Dom Amelli, vydav rukopis Montecassinský čís. 557 ve sbírce Collectanea biblica latina. Na řadě je dále rukopis žalmů z Montecassina, St. Germain, zlomky Leonský, Freisingký, Weingartenský, Luxeuilský, rukopis evangelia v Sarezzanu, Clairmontského (ve Vatikáně), Palatinského (ve Vídni), pentateuch z Toursu, evangeliář z Vercelli, bible ze sv. Havla. Ku práci právě vyšle jest podotknouti, že vyšla v obmezeném počtu 500 výtisků a prodává se jen za hotové. Don Quentin pověřen jest namáhavou prací soupisem všech rukopisů Vulgaty, v němž každý rukopis má býti popsán dle velikosti listů, textu, počtu listů, sloupců a řádek. Až tato přípravná komise bude hotova se svým dílem, bude moci teprve komise ke zjištění textu přikročiti ke své práci.

J. Em. ndp. dr. František kardinál Bauer odjel v úterý 20. m. m. do Říma k papežské konsistoři, jež se konala 2. prosince a v níž J. Em. byl od sv. Otce Pia X. udělen kardinálským klobouk. Při té příležitosti byl J. Em. příkázán také titulární chrám sv. Jeronyma při illyrském hospici a illyrské koleji (San Girolamo degli Schiavoni), poblíž Andělského hradu na nábřeží Tibicy. Kolej illyrská založena byla r. 1863 od papeže Pia IX. na výchovu kněží pro diecése dalmatské, chorvatské, bosenské a slavonské. Je to tedy kolej slovanská, jež před nedávnem byla znovuzřízena přičiněním kardinála Serafina Vanutelliho. — J. Em. bydlí v Římě u Křížových sester poblíž české koleje a zdrží se tam asi do 15. prosince t. r.

Arcibiskup presidentem republiky. Došla zpráva, že kongres republiky Haiti (Santo Domingo) na místě odstoupivšího presidenta Eladio Viktoria zvolil jeho nástupcem arcibiskupa msgra Nouela. Aby novému presidentu umožněna byla pacifikace poměrů v republice, byla všechna nepřátelství zastavena. Četným politickým vězňům dána svoboda. Arcibiskup Nouel narodil se r. 1862.

Nový kolínský arcibiskup šlechtic dr. Felix Hartmann je synem vrchního vládního rady Alberta šl. Hartmanna. Narodil se r. 1851 v Münsteru; roku 1874 byl vysvěcen a roku 1890 stal se sekretářem biskupa Dingelstada a byl povolán do Münsteru; r. 1903 jmenován kapitulárním a r. 1910 generálním vikářem. Loni byl zvolen arcibiskupem v Münsteru a od kardin. Fischera na biskupa vysvěcen. Nyní stal se jeho nástupcem. Sleduje přísnější směr, což se rozumí samo sebou.

Nového primasa uherského a ostrihomského arcibiskupa, Dra J a n a C z e r n o c h a, vítají katolíci uherští s velikými nadějemi. Když kardinál-primas Jan Simor počátkem let devadesátých zemřel, vyvolal tehdejší ministr vyučování, liberál Czaky, konflikt s církví. Uherská vláda, která po vyrovnání r. 1867 ovládla i obor církevně-politický, postarala se o to, aby na stolec ostrihomský nezasedl ani Samassa, ani Schlauch, nýbrž muž, který by jí nekladl překážek. Tak se stal primasem uherským Vaszary, který v době, kdy budova uherské církve hořela na všech stranách, dal heslo »pax!«, které úplně podlomilo činnost katolíků. Kardinál Vaszáry za celých 20 let své činnosti na arcibiskupském stolci v Ostrihomě nikdy nijak nepodporoval katolickou lidovou stranu hraběte Zichyho a nebojoval také za autonomii katolíků. Proto liberálové v Uhrách odstoupení jeho litují. Nový arcibiskup ostrihomský Dr. Jan Czernoch, muž šedesátiletý, ještě plný života, je však žákem kardinála Simora, stoupence názorů hraběte Zichyho. Jako biskup v Csanaadu a arcibiskup v Kaloczi osvědčil se jako výborný organisátor, administrátor a vrchní pastýř. Proto katolíci v Uhrách kladou v něj velké naděje.

Nový kníže-biskup brixenský dr. Egger je 76 roků stár, studoval v Germanicum v Římě, r. 1868 stal se profesorem v brixenském semináři, r. 1882 kanovníkem tamže. Po smrti biskupa dra. Altenweisela stal se generálním vikářem a nyní biskupem.

J. M. František X. Marat, velmistr ryt. řádu Křížovníků, slavil desáté výročí svého nastoupení na velmistrovský stolec staroslavného řádu Křížovníkův. Jeho Milost získal si za dobu tu o řád zásluhy veliké, jak dokazují mimo jiné nádherné stavby, které na štacích křížovnických během krátkých 10 let provedl, tak ve Starém Kníně, v Rybářích u Karlových Varů, v Mählessen u Chebu, ve Věteřově na Moravě, v Tachově; nejvýmluvnější doklad o jeho duchu restauračním podává obnova klášterního chrámu a domu v Praze. Než i o povznesení života duchovního v řadě přičinil se ze všech svých sil. Jeho vládnost a láskyplivnost je příslovečná. Jubilantu, který je zároveň členem panské sněmovny a jiných vážených korporací, přejeme ještě dlouhá léta panování.

Msgr. Ant. de Waal. Msgr. Ant. de Waal, 75letý rektor v Campo Santo, slavil v Římě u přítomnosti kardinála Vanutelliho, knížete vyslance Schönburga a rakouské kolonie své 50leté kněžské jubileum. Císař jej vyznamenal komturním křížem řádu Františka Josefa. De Waal jest již po mnoho let proslaveným vůdcem po římských starožitnostech, archeologem a znatelem umění. Jeho »Rom-pilger« je v rukou tisíců. Je specialistou v Roma Sacra. Je též slavným básníkem a spisovatelem. Jeho »Valeria« vyšla již ve 4. vydání. Stejnému úspěchu těší se jeho obrazy z doby Konstantinovy, jež právě nyní jsou časové. Povšechně známý jest jeho román: »Jidášův konec« z posledních dob Jeruzaléma. Jeho »Katakombenbilder« podávají úchvatné obrazy z dob pronásledování. Jeho spisy u nás daleko ještě nejsou vyčerpány.

Francie vyznamenala arcibiskupa. Arcibiskup beirutský, msgr. Chebly, který se účastnil eucharistického sjezdu ve Vídni, byl vyznamenán od francouzské vlády křížem čestné legie. Podle toho se uplatňuje ve Francii zásada Gambettova: Protiklerikalismus není článkem vývozním.

Hurter T. J. Zasloužilý a veliký učenec v oboru dogmatiky, Hurter T. J., profesor na universitě v Innomostí, vzdal se po 54leté činnosti působnosti svého místa. Na jeho místo byl zatím jmenován dr. František Pangerl T. J.

Padesátiletí dra. M. Hrubana. Katolická Morava oslavila padesátiletí svého politického vůdce dra. M. Hrubana dne 24. listopadu v Olomouci velice skvěle, ano manifestačně. Také z Čech byli zástupci a blahopřál celý nejdůst. Episcopát a mnoho katol. spolků a sdružení. Za družstvo Vlast blahopřáli písemně: předseda red. Tom. J. Jiroušek, za Tiskovou Ligu předseda Tom. Škrdle a za zemské sdružení katol. spolků v král. českém: předseda Msgr. Frant. Vaněček, kanovník vyšehradský a jednatel T. J. Jiroušek, redaktor »Našich Listů«. Do druhé padesátiny dru. M. Hrubanovi dej Bůh mnoho let a stálé zdraví!

Konvertita. Bavorský předák baron Cramer Klett oznámil svoje vystoupení z protestantské církve a přestoupil do církve katolické.

Osobní. Na Smíchově zvolen byl farářem Th. C. Jan Pauly, muž praktický a v životě katolickém velice činný. Přejeme mu, aby volba jeho byla šťastnou a přinesla jeho rozsáhlé farní osadě duševní i hmotné blaho. — V Královicích u Plzně slavil šedesátiny arcikněz Fr. Bárta, k. a. vikář. Již v semináři obíral se studiem filosofie a patřil k nejintelegentnějším alumnům pražským. Duchovenstvo vikariátní darovalo mu kalich a církevní vrchnost povýšila jej před léty na arcikněze, což znamená, že jest dole milován a nahoře ctěn a vážen. Zakladatel družstva, který byl v semináři pražském o rok níže, byl duševním přítelem jeho; spolu chodili na procházky, spolu se bavili a srdce své si otevírali. I přeje mu zakladatel družstva na Bohu šťastné a klidné stáří.

K Širšímu sboru soc. odboru družstva Vlast přistoupili a daň strany pro r. 1915 v listopadu splatili: po 5 K: Jos. Bernát, probošt na Mělníce; Jan Letošník, děkan v Poličce, a Jan Vlk, em. ředitel Johannea a učitel hluchoněmých v Praze; 3 K: Rev. M. T. Ševčík, duch. správce v Bonne Terre v Sev. Americe; 2·80: Fr. Vachata, far. v Hudlicích; 2·60: Fil. Heusler, em. far. v Novém Městě na Mor.; po 2 K: P. Ger. Nýdl O. Cist. ve Vyšším Brodě; St. Dobruský, far. v Turkovicích; Bedř. Neumann, far. v Hroznětíně; Rev. Fr. Kopecký, duch. správce ve Waterloo v Sev. Americe; 1·80: Marie Zwettlerová v Čes. Budějovicích; 1·70: Jos. V. Prskavec, far. v Konojedech; po 1·60: Jan Prokeš, exposita ve Stříteži na Mor., a Fr. Zámorský, far. ve Svěbohově; 1·50: Fr. Smrž,

arcikněz v Kněževsi; 1:40: G. Procházka, far. Jenišovicích; 1:20: Jan Bliženec, mistr knihařský v Praze. — Dále 1 K nebo méně než 1 K: Václ. Šiler, nožířství v Praze; V. Stefan, instalatérský závod v Praze; P. Berth. Holovský O. Cap. v Sušici; Ant. Šrámek, velkoobchod uhlím; Fr. Cvrk, závod instalat. v Praze; Boh. Varhaut, stavitel v Krči; Dr. M. Kovář, školní rada v Praze; MUDr. Arn. Pekař, lékař v Černíkově; Sdružení venkovské omladiny ve Velké Černé; Čeněk Pospíšil, mistr knihařský v Praze; Rev. Jos. Mergl, duch. správce v Chicagu, a Jeho Excellence ndp. Dr. Pavel Huyn, biskup v Brně; dále probošti, arcikněží, k. a. vikáři, děkani, gymn. profesori, katecheti, koop. a děkani: Ludvík Čaboun v Roztokách, Jos. Hlavsa v Chomuticích, Fr. Bárta v Královicích, Jos. Kohout v Čáslavi, Jan Kříž v Miroticích, Fr. Petr v Citolibech, G. Procházka v Jenišovicích, Al. Dostál v Ouvalech, Em. Žák na Smíchově, Jos. Herzig v Bilčicích, Fr. Leubner v Bechlíně, Ign. Zháněl v Troubsku, Jos. Tichovský v Bratronicích, Ant. Ježek na Zlichově, V. Přehnil v Mor. Ostravě, K. Petržílek v Libáni, Ant. Pavlík ve Štramberku, Jos. Kebrle v Přistoupími, Jar. Hlobil v Přerově, Št. Nenička v Letovicích, Antonín Procházka v Zálší, Jan Píuháček v Krumsíně, Vincenc Pecháček v Oujezdě, Jos. Bouchal v Třebenicích, Jan Faehnrich v Dolním Krnsku, Václav Oliva v Dol. Újezdě, Fr. Svatoš v Novém Strašeci, A. Starý v Jedovnicích, Ant. Sysel v Slatiňanech, Jak. Rosendorf ve Vev. Bytyšce, Jan Roháček ve Světlé nad Sáz., Jos. Ptáček v Přerově n. L., Jan Píeher ve Štupně, Ludvík Fiala v Karlíně, Jar. Slavíček na Smíchově, Ed. Šlégr v H. Cerekvi, Mat. Šulista v Třeboni, Jan Šebestík v Žalkovicích, Jos. Pomrhonc v Manetíně, Ferd. Rosol v Lounech, Jan Zeman v Olešnici, P. Benno Schaffr v Ostrovicích, Fr. Žlábek v Nadějkově, Josef Vejchar v Tuklatech, Ant. Láš v Lomnici n. Pop., a Tom. Zacharda v Doudlebech. — Ze Slezska faráři: P. Ger. Pospíšil v Orlové, a Ferd. Schubert v Pruchné. — V říjnu přihlásilo sa 57 členů, v listopadu 75, celkem za dva měsíce 132 členů. — Díky Bohu za to!

Ze Spolku na zakládání katolických knihoven — darovali: po 2 K: Jednota č. bohoslovců v Litoměřicích; Václ. Benda, I. kostelník u sv. Štěpána v Praze, a z duchovenstva: Dr. Fr. Kryštůfek, Václ. Koukl, P. Ildefons Zajíček a Jan Šebestík; méně než 2 K: Omladina ve Lhotě Vranové na Mor. a Jos. Rásocha, kaplan v Sedlici u Blatné. — Přispívajícím členem stala se Místní skupina Sdružení venkovské mládeže v Loučeni. Dary a čl. vklady přijímá: Tom. Škrdle, pokladník v Praze čp. 570-II.

Výbor Spolku pro zakládání katolických knihoven konal třetí schůzi dne 11. listopadu t. r. za předsednictví faráře Vlast. Hála. — Jednatel Tom. J. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Knihovny se udělují: Křesťansko-sociál. organizaci ve Pcherách, Místní skupině Sdružení venkovské mládeže v Loučeni, tární knihovně v Hosíně, a čtvrtá založí se možná v jedné vojenské nemocnici. — Výbor doporučuje všem katolickým knihovnám, aby si zřizovaly oddělení pro mládež; vydávají jisté učitelské kruhy vychovatelské brožury a povídky, v nichž učitel vychovává mládež bez Boha a bez kněze. Nikdež se proti Bohu neútočí, proti kleru rovněž ne, ale výchovný děj provádí se tak, že se v celém vypravování slovo: Bůh, církev, kněz vůbec nejmenuje. A tato zdánlivě nevinná, ale nebezpečná četba dává se mládeži, proto katolíci musí ji paralysovat zdravou četbou katolíckou. — Výbor doporučuje oba kalendáře Sv. Vojtěch, velký a malý, a kalendář Štítný. Oba kalendáře vynikají vybranou četbou. — Další rokování jest vnitřního rázu, o němž se veřejně nereferuje.

K jubilejnímu fondu pro zřizence družstva Vlast v listopadu darovali: Jos. Bernat, probošt na Mělníce 6:80; Rev. M. T. Ševčík, duchovní správce v Bonne Terre v Sev. Americe 3:72; Fr. Tater, učitel v Turnově 2 K; po 1 K z duchovenstva: Fr. Kohout, Em. Žák, Jos. Kebrle, Jos. Bouchal, Václav Oliva, Ant. Sysel, Fr. Žlábek, Jos. Vejchar, Antonín Láš a Rev. Fr. Kopecký a Rev. Al. Mergl. — R. 1913 dne 9. září oslaví zakladatel družstva — dá-li Bůh — tichou a skrovnou slavností své šedesáté narozeniny. V tomto jubilejním roce svém přál by si zakladatel družstva zvelebiti tento fond; chce zanechat po sobě trvalou památku dělnému lidu v závodě našem a proto by prosil, kdo mu chce způsobiti radost, aby r. 1913 pamatoval hlavně na tento fond; on sám i ze svého značnou částkou k tomu cíli přispěje, což v čas vlastního jubilea veřejně oznámí. Družstvo Vlast samo upsalo k tomuto účelu 1000 K, splatných v pěti ročních lhůtách a 400 K již splatilo. R. 1913 zapraví část třetí.

Výbor Tiskové Ligy konal dne 18. listopadu 4. schůzi za předsednictví kníž. arcib. notáře Tomáše Škrdle. — Jednatel far. Vlast. Hálek četl protokol minulé schůze, jenž byl schválen.

Liga sděluje s potěšením, že se již sešlo 15.000 podpisů petic proti kremaci, jichž podání na říšské radě sprostředkovala. V poslední době se o ně hlásí alumni Olomouctí, kteří je míni rozeslati k podpisům do svých domovů.

Sekta adventistů sedmého nebe rozesílá po vikariátech letáky, ve kterých pomlouvá katol. duchovenstvo, že nekáže o předpovědích Božích. Duchovenstvo plní zajisté svoji povinnost na kazatelně a nedá se poučovat od sektářů, co má kázati. Z letáku vysvítá, že má za účel štvátí k r. 1915.

Výbor žádá důst. duchovenstvo, by věnovalo ve školních konferencích pozornost knížkám, které se zakupují do školních knihoven, ježto se tam opatřují knihy, ve kterých ani slovo Bůh ani nic křesťanského nepřichází. Jelikož výchova školy dle zákona má býti mravně-náboženská, mají i toho směru knihy do školních knihoven býti opatřovány.

Tisk. Liga doporučuje k hojným objednávkám obranný kalendář Vlasti »Sv. Vojtěcha« zvláště letos, kdy Volná Myšlenka šíří horečně své kalendáře po venkově a otravuje lid jich nevěreckým obsahem. Objednávky kalendářů buďtež řízeny na Vlast v Praze čp. 570—II.

Liga protestuje proti nové učebnici literárních dějin českých na středních školách od dra. Alberta Pražáka, ve které s fanatickou závistí odsuzuje se všecko katolické a propaguje se falešný, protestantský názor na dějiny české a vůbec na vývoj ducha českého. Jelikož se této nové učebnici dostalo ministerského schválení a zavádí se na všech středních školách, podá Tisková Liga k ministerstvu vyučování proti tomu protest.

Po tomto rokování probral výbor husitica.

Rokem 1913 počínaje bude Tisk. Liga vydávati: »Rozhledy po husitství«. Budou to obranné brožury pro řečníky a katolický lid. Vyjdou nejméně čtyřikrát do roka. Každý svazeček bude míti zvláštní cenu. Vylíči se v nich poměr českých stran k Husovi a uveřejní se v nich různé jiné důležité husitské stati. Každý autor ručí za svou práci, ale než přijde do tisku, předseda Ligy ji přečte a schválí. Honorář bude za arch — 16 stránek — 10 K. Formát bude jako při »Husitství ve světle pravdy«. Administraci a expedici povede družstvo Vlast. Náklad a jiné vydaje kryti bude prodej brožur a sbírky pro rok 1915, v nichž budiž čile pokračováno.

Assesor a děkan Jan Vychodil z Cholíny na Moravě bude požádán, aby jeho výtečný spis: »Mistr Jan Hus nebo Sv. Cyrill a Methoděj« mohl býti znovu vydán ve sbírce: »Husitství ve světle pravdy«.

Z katolických kruhů laických zaslána nám k uveřejnění divadelní hra: »Za Mistrem Janem Husem«. Historická hra v 5 jednáních a proměně. Porota čtyř soudců podala svá mínění zapečetěná. Předseda úsudky rozpečetil a o každém z nich referoval. Všecky posudky vyznívají v ten smysl, že má hra tato různé a četné přednosti, ale i různé nedostatky. Jeden porotce byl pro uveřejnění (ale slyše úsudky jiných, přidal se k většině), druhý žádal vážné změny, vytýkáje zejména, že spisovateli schází hlubší theologické vzdělání, čímž bývá debata příliš povrchně vedena, a dva porotci byli proti, i rozhodl výbor Tiskové Ligy, že hry té tiskem nevydá.

Následovaly osobní referáty; podáváme je pro obmezenost místa jen ve krátkém výtahu:

Člen výboru Tiskové Ligy, Jan Voborský, referoval o odpovědi »Plamenů« (číslo 3. ze dne 10. října 1912, str. 6.) pod názvem »Censuru prokrokového tisku máme u nás dvojí« na jeho referát o protikatolickém a úctu k P. Marii snižujícím způsobu psaní tohoto sociálně-demokratického tiskopisu hodným. Že se »Plameny« cítily býti dotknuty v nezdravém a bolestivém místě, ulehčily sobě osobními nájezdy na referenta i na výbor Tiskové Ligy. — Po té zmínil se referent o organizaci studentstva při »Volné Myšlence«. Na pamfletické posměšky v »Nerudovi« o referátu ve výborové schůzi ze dne 30. října nemíni referent vůbec reagovati, jelikož jsou příliš osobní a nemůžné a postrádají věcného podkladu.

Redaktor Tomáš Jos. Jiroušek odsoudil protikatolicky psanou reklamu firmy Topičovy, již se doporučuje Svátkův román »Praha a Řím«, kterou již po druhé v čísle 45. a v čís. 46. uveřejňuje Třeboňský »Jihočeský Obzor«. Neustane-li »Jihočeský Obzor« s takovýmto jednáním, slibuje redaktor Jiroušek v »Našich Listech« důkladně na to pasvítiti. Proti pražskému »Mládenci«, který pěstuje anonymní špinění katolíků ve svém »Klerikálním zrcadle«, uvádí, že všecko tam otiskované

je lež, poněvadž početná redakce »Mládence« nikdy a nikoho z napadených a špiněných nejmenuje, aby proti ní nemohl nikdo soudně zakročit a žádat důkazy pravdy. Také tomuto časopisu slibuje redaktor Jiroušek věnovati více pozornosti, než dosud se dělo.

Květy lásky, lidový měsíčník věnovaný zájmům křesťanské charity, zvláště opuštěným dětem. Red. Ant. Hoffmann, kooperator. Administrace na Král. Vinohradech, Palackého třída č. 86 (Útulek sv. Josefa). Předplatné na celý rok K 2.40. — Tento list, plný ušlechtilé četby, něžných básní a zajímavých různých zpráv, ukončil právě ročník VIII. Čistý užitek věnuje se sirotkům, takže odběratel vedle příjemné četby koná zároveň milosrdný skutek, když Květy lásky odbírá. I přejeme tudíž IX. novému ročníku co nejhojnějšího rozšíření.

P. Bailly †. V Paříži zemřel zakladatel známého nejrozšířenějšího listu francouzských katolíků »La Croix«. P. Bailly byl Assumptionista a pracoval na Východě. O zvýšení francouzského vlivu v Turecku zasloužil se velice. Za války Krimské, kdy ještě nebyl v řádě, jsa gymnasijsním učitelem, dělal vládě francouzské dobré služby v kabinetě tajných depeší. Počátkem let šedesátých vstoupil v Nimes k Assumptionistům. Roku 1867 účastnil se jako vojenský kněz výpravy proti Garibaldistům, a roku 1870 proti Německu. V Metách byl zajat a dlel v zajetí v Mohuči. Založením »La Croix« získal si o katolickou věc ve Francii zásluh nehynoucích.

Úmrtí Po dlouhé a bolestné nemoci zemřel 30. listopadu t. r., zaopatřen sv. svátostmi a přijav zvláštní požehnání sv. Otce Mons. Alois Chiesa, první koncipista posv. sboru de Propaganda Fide pro záležitosti východní, člen pap. akademie sv. Tomáše Aquinského a profesor filosofie na kolleji Urbanově. Jeho žáci v Čechách se nalézající zachovají mu vděčnou pamět.

Ze Slatiňan u Chrudimě. Ve čtvrtek dne 14. m. m. o půl 10. hod. večer zemřela zde v mateřinci ctih. Školských Sester O. S. F. zasloužilá ctih. Sestra M. Jakoba Zahálková v stáří 68 let, v 50. roce svého řeholního života. Zesnalá působila po řadu let jako výtečná literární učitelka, později pak jako novicmistrová byla svým ctnostným životem vzorem všem sestrám. Na to po více letech ustanovena představenou na dívčím paedagogiu v Chrudimi, kdež zvláště velkých zásluh si získala, jak u vedení a zvelebování celku, tak i jako vzorná učitelka a vychovatelka. Svou dobrotivostí, živým a veselým taktem získala si opravdové lásky všech svých žákyň i sester. V posledním roce vážně onemocněla a tu osvědčila svou hlubokou ctnost a zbožnost, snášejíc s obdivohodnou tichostí a odevzdaností nemoc dlouhou a bolestnou. Zaopatřena sv. Svátostmi umírajících, zesnula, zanechavši památku nejkrásnější v srdcích všech, kdož ji znali.

Pohřeb konán v neděli 17. m. m. odpoledne za velikého účastenství. Průvod vedl farář slatiňanský za assistance 8 kněží. Kandidátky paedagogia chrudimského zúčastnily se v plném počtu, provázeny členy sboru profesorského a rozloučily se s milovanou býv. představenou a učitelkou několika krásně přednesenými sbory. Neobyčejným dojmem působila řeč profesora J. Sobotky, pronešená před vpuštěním do hrobu, jež důstojně zakončila truchlivý akt. — Kéž v bohatou žeň odměny věčné vzroste semeno, zaseté zesnulou v řadách tak mnohých!

Nadace pro pražský seminář. Zemřelá paní Lisá, o jejíchž odkazech přinesly nedávno noviny zprávu, založila mezi jinými nadacemi též nadaci pro pražský seminář. Rektor a vicerektor mají každoročně vybrati z neomystů 4 nejchudší, z nichž každý jest povinen za fundátorku sloužiti jednu mši sv., za niž obdrží 100 K.

Jednota sv. Methoděje ve Vídni má na českém kostele dluh 200,000 K; české služby Boží stojí ročně 12,000 K. Prosíme šlechetné duše o vánoční milodar, který lze poslati na adresu: Jednota sv. Methoděje, Vídeň-III., Rennweg 8. — Jednota sv. Methoděje vzdává uctivé díky a Bůh zaplať p. Janu Staňkovi, pasíři v Praze, který chudičkému českému kostelu ve Vídni daroval šest vzácných oltářních svícňů. Při Eucharistickém sjezdu navštívil náš kostel a umínil si jej takto štědrě obdarovati; ještě jednou Bůh zaplať šlechetnému dárci.

Půst na bílou sobotu večer. Po příkladu pražského metropolitního kardinála Skrbenského, který pro celou svoji provincii dispens od masa na bílou sobotu večer v Římě vymohl, zadal o tutéž dispens vídeňský metropolita kardinál Nágl s odůvodněním, že zde tytéž poměry panují jako tam, a že tedy nelze věřiti o nutnosti postu ještě po vzkříšení přesvědčiti. A kongregace koncilu také tuto dispens vídeňské provincii udělila.

VLAST

Husité a Cisterciáci.

Príspevek k dejinám náboženskej a sociálnej revolúcie storočia XV. v zemích česko-slovenských.

Napsal V. O. HLOŠINA.

(Pokračování.)

Zničení klášteera v Plasích.

V Plasích, půvabné to osadě v kraji plzeňském, založen byl dle zachovaných památek¹⁾ roku 1146²⁾ klášter cisterciácký Panny Marie od krále Vladislava II., který v jeho okolí již dříve na honech častěji dlíval.³⁾

V zakládací listině praví Vladislav: »Ježto všickni, kdož v Kristu zbožně žijí, mají dle příkazu Božího býti ochraňováni, jako jsou chudí a zvláště ti, kdož opovrhnuvše vší světskou slávou horoucí touhou k Bohu jakožto své lásce přilnuli, ba mají nejen býti ochraňováni, ale i podporováni, milováni a proti nepřátelům bráněni, a protože zvláště sluší se těm, kdož z Božího milosrdenství bohatstvím, ctí a důstojnostmi nad ostatní na tomto světě byli obdařeni a povýšeni, aby muže, pěstující svatý život a osvědčené jak zbožností tak mravným životem shromažďovali a jimi, dovolávající se milosrdenství Božího, doufali v odpuštění hříchův: Já Vladislav, z milosti Boží český král, s manželkou svojí Gertrudou, rozníceni touhou po odpuštění hříchův a zároveň toužebností po spáse věčné, pozvali jsme některé bratry, muže to dobrého a svatého života, rozšiřovatele pravé víry od jich mateřského kostela v Langheimu, a to jsouce nutkáni zbožností svého srdce, jednak aby česká země jejich stálým pobytem byla zvelebena, a jednak aby byla naplněna líbeznou vůní svatosti. Naši co nejpokornější žádosti bylo vyhověno. Proto všem ctitelům pravé víry jak budoucích tak přítomných časův oznamujeme, že zmíněným bratřím i jich nástupcům statek svého otce, jenž Plasy se nazývá, se vším příslušenstvím jsme věnovali k věčnému užívání. Aby pak uvedení sem bratři, podpoření dostatkem věcí čas-

¹⁾ Literaturu jednající o tomto klášteře uvádí Dr. Ant. Podlaha v díle »Posvátná místa král. českého« III. 65., poznámka.

²⁾ Palacký uvádí za rok založení rok 1144 nebo 1145 (D. c. I. 420).

³⁾ O založení samém vypravuje pověst, ovšem z dob pozdějších, že kdysi král tento odebral se s menší družinou do příjemného údolí plaského na hon. Po honě unaven jsa odpočinul si na svém plášti, jež pod hlavu si položil, tak příjemně, že pohřížil se v delší spánek. Ve spánku spatřil prý nákras budoucího klášteera, jenž tu státi měl a zároveň uslyšel přelíbezný zpěv mnichů cisterciáckých.

sných, bezpečněji a ochotněji Bohu sloužili a ustavičně na modlitbách dleli, dole jmenované dvory se vším příslušenstvím téměř sluhům Božím jsme přidali Stvrzujeme pak toto své darování jak z moci vlastní, tak z moci Otty, pana pražského biskupa, tak, aby jmenované statky, jež spravedlivě a kanonicky k užívání sluhů Božích jsme věnovali, nebo i jiné statky, jež v budoucnosti snad těmto bratřím ještě věnujeme, jakož i statky, jež některý z mých nástupců nebo z ostatních věřících jim pověnuje, nejen bratři tito, ale i jich nástupci tak, jak jsme učinili, pevně a neztenčeně v moci měli. Kdyby však v budoucnosti kdokoliv z osob duchovních nebo světských, jenž by o tomto našem darování věděl, svodem ďábla se opovážil buď tyto statky loupiti, nebo jinak proti vůli bratří je měniti: má po druhém a třetím napomenutí, kdyby dostatečně skutků svých nenapravit, propadnouti soudu církevnímu a věčné zátatě. Dáno roku 1146. «

Prvním opatem nově založeného kláštera stal se *Ivo*.⁴⁾ Klášter těšil se z přízně jak Vladislava II. (1140—1173), tak i syna jeho Bedřicha (1173—1179), biskupa pražského Daniela I. (1148 až 1167), Jindřicha Břetislava (1193—1197), Přemysla I. (1197 až 1230) a zejména Václava I. (1230—1253).

Jmění klášterní časem vzrostlo a bylo tak veliké, že vyrovnalo se téměř jmění kláštera sedleckého. Čítalo asi 70 vesnic. Rozumí se ovšem samo sebou, že řeholníci používali ho jenom k dobru všeobecnému a k slávě Boží. Alespoň když r. 1268 biskup pražský Jan prodal klášteru tomuto vesnici Odlezly za 80 hřiven stříbra, Přemysl Otakar při stvrzení koupě *chválí mnichy* plasské, že »v duchu zbožnosti a pokory, jakož i přísného zachovávání kázně řeholní Bohu bedlivě slouží«, a že vynikají pohostinstvím i jinými skutky lásky bliženské.⁵⁾

Zběsilost husitů rázem všemu učinila konec, neboť klášter plasský byl již dne 3. června roku 1421 jimi zničen a spálen. *Sartorius* píše o tom: »Trval šťastně tento dům královský až do časů Žižkových. Za tohoto však paliče klášterů byl za nejprudší bouře vyvrácen roku 1421, když všickni řeholníci byli mečem pobiti nebo jinak umučeni a klášter sám svatokrádežnými plameny spálen. Tehdy byly také rozebrány a rozchváčeny všechny klášterní statky. Když později poněkud království české bylo upokojeno, byly mu navraceny toliko zbytky jeho bývalého majetku, a to něco dvorů a vsí. Celý bývalý majetek však nikdy již se mu nevrátil, tak že vyvrácený dům, jenž kdys postačoval k výživě 500 řeholních bratří, po válkách husitských stěží mohl uživiti šest až sedm řeholníků s opatem.«⁶⁾

Jiný pramen líčí zánik kláštera plasského takto: »Poněvadž pozoroval . . . Žižka, že Plzně nebude moci se zmocniti, odhodlal se k ústupu a další oblehání města poodložil na jinou

⁴⁾ Pořad opatů byl: Po Ivovi Meinher (1169—1190), Meingot 1193, Albertus 1194, Meinerus 1205, Albrecht 1214—1219, Jindřich 1219, Sigebert 1227, Albrecht II. 1228, Jindřich 1232—1251 a zemřel prý 1260. Uvedená léta jsou doby, kdy ten který opat v uchovaných listinách se jmenuje.

⁵⁾ Benedikt Scheppel: *Lapis sepulchralis* . . . 191.

⁶⁾ D. c. str. 1002. Též německé vydání, d. c. 866.

dobu. Byliť obleženci v Plzni veselí a čilí a bojovali, kněz vedle laika, šlechtic vedle měšťana a vojína. Posledním činem při obležení tomto byly hrozby a výčitky, jež, soptě rozčilením z nezdaru svého, rozkázal Žižka hlásati proti městu a jeho měšťanstvu od jakéhosi paliče Mastila. Zatím když byl vyzvěděl poměry kol Plass, hrozný jednooký vůdce a kladivo řeholníkův, rozkázal Pražanům, aby od Plzně odešli k Rokycanům a sám se svými běsníky úkradkem pospíchal lesy a náhle a neočekávaně udeřil na klášter plasský. Opat Bohumír (Godfrid) nebyl doma, ale dlel s jedním či dvěma bratřími v Plzni, kde vyjednával o záchranu klášterních klenotů. Po příchodu husitů ihned v Plasích vše naplnilo se vraždami, přeplnilo smrtí a pokrylo mrtvolami bez úcty a ohledu na místo svaté, bez šetření věku a bez rozdílu, zda kdo laikem či knězem. Hrozný lomoz bylo slyšeti před klášterem. Nikdo se nemohl skrýti, nikdo utéci. V klášteře rozléhaly se nářky mnichů, tekly slzy a prosby co nejvřelejší z celého shromáždění jejich byly vysílány k Bohu. Jeden z mnichů zasáhnut mečem s rozpoltěnou hlavou, jak zprávám věřiti dlužno, druhý s probodnutým bokem, třetí s přeseknutou hlavou a rozmetaným mozkiem, jiný zase s usekanýma nebo zohavenýma nohama a rukama a jiný konečně po vyhřeznutí vnitřností umírali sebe i Boha důstojně. Někteří z klášterníků za výskotu sem tam pobíhajících husitů byli nuceni, aby vydali, mají-li co cenného ukryto. Sedm mnichů docela bylo pověšeno na lípě, ne ovšem aby byli ověnceni listím stromovým, ale svatozáří mučedníků. Několik bratří i ohněm došlo odpočinutí věčného. Slovem: kdokoli v klášteře byl nalezen, byl zahuben všemožným způsobem. Jak vzácná to smrt!«

»Než jak zase hrozná podívaná byla tehdy na klášter. Mohls spatřiti, kterak velice slavných bojovníků pro Boha a víru vlastní krví potřísněná těla maličko ještě oddychovala a krvácela z mnohých ran, maličko ještě pohybovala jazykem a ústy a kterak v krátkosti ve smrti omilostněné, ve spánku svatém po krátkém a blaženém životě z údolí plasského duše jich se ubíraly a vznášely do nebeských stánkův a do věčných příbytků Tímto první jednání truchlohry bylo dokonáno od lidí bezbožných, krutějších nad divokou zvěř a bezohlednějších nad hyeny a draky. Vše překypovalo lidskou krví a rozedranými mrtvolami. V zakrvácených rukou strašných ukrutníků bylo zřítí posvátné kostelní nádoby, aby byly zneuctěny. Všecko napořád se loupilo a posléze odnášelo.«

»Následovalo zničení kláštera. Po zanícení ohně plameny a žár s kouřem k nebesům se hrozivě nesly a téměř celá okolní krajina obracela oči, plné úžasu a strachu, k hroznému a osudnému tomuto divadlu v Plasích. Lid, jenž posud zůstal věren církvi, nařikal nad tak děsnou záhubou posvátného místa . . .«

»Dravé plameny však nepohltily všechny řeholníky, protože někteří z vůle Boží v Plzni a jiní jinde byli zachováni.« »V ssutiny byla obrácena také basilika, již před 367 roky blahoslavený Ivo založil a již po padesáti letech potom při ukončení opat Albert I. dal posvětití od Roberta, biskupa olomúckého, jenž dříve býval

členem řádu cisterciáckého. Z velikého tohoto chrámu nezůstala ani jediná zeď bez pohromy, ač všechny zdi byly nad kámen tvrdší. Toliko zůstaly zdi budov, jež byly provedeny z kvádrů, při královské kapli zasvěcené sv. Máří Magdaleně a při kapli sv. apoštola Bartoloměje. Kameny z původní svatyně plasské, jedné z největších, viděli jsme později po různu zasazené na rozích nově vybudovaného chrámu a konventu, při kostele blahoslavené Rodičky Boží a při bráně v opatství na zdi obkličující klášter, a tu a tam rozházené i po zemi, když nalezeny byly při kopání země. Tato první veliká basilika byla husity srovnána se zemí a potom nemohla znovu povstati až po 240 letech, kdy na starých základech byla vybudována nová, ale menší a skrovnější«

»Vzala tehdy za své také, čehož velice dnes litujeme, velmi *veliká knihovna*. Tak zanikly i skutky mužů velice proslavených svou zbožností, učeností, věrou a svatostí«

»Ať kopeme kdekoli na nádvořích, štěpnicích a zahradách, všude podnes nalezáme kosti ubitých řeholníků a pozůstatky budov . . . Představoval zajisté klášter tento malé městečko, uzavřené posvátnými a světskými budovami a okrášlené přemnoha věžemi«

»Jest ústní podání, že v Plasích obývalo pět set bratří, z nichž tři sta bylo bratří laiků, kteří vzdělávali hospodářství, a dvě stě řeholníků, z nichž zase bylo třicet kněží. Jiní tvrdí, že všech bratří bylo tři sta, a to dvě stě konvršův a sto řeholníků, z nichž třicet kněží. To však jisto jest, ať již byl počet řeholníků jakýkoliv, že ustavičně v Plasích Boží chvály se pěly, jak dokazuje nejen ústní podání, ale i dvojí za stara konvent a rozsáhlost chrámu Páně⁷⁾«

Opat Bohumír po zničení svého kláštera dlel většinou v Manětíně a tu roku 1425 zemřel.⁸⁾

»Mittheilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen« dí sice krátce, ale významně: »Roku 1421 byl klášter plasský od Žižky přepaden a zpusťošen.⁹⁾

* * *

Klášteru plasskému patřilo **probošťství sv. Vavřince¹⁰⁾** u Prahy za Oujezdskou branou, poblíž kláštera kartuziánského, k němuž pravděpodobně náležel dvůr na svahu Petřina s lidmi poplatnými a s rozsáhlými vinicemi na Petříně a pod Petřínem i s jiným příslušenstvím. Probošťství toto bylo *husity zničeno*

⁷⁾ Tilia Plassensis, caput XI., § II.

⁸⁾ Sr. Frind, d. c. III. 273.

⁹⁾ »Zprávy spolku pro výzkum dějin Němců v Čechách«, XIII. roč. z r. 1874, strana 80.

¹⁰⁾ Probošťství toto bylo nejprve panenským klášterem cisterciáckým a původně od r. 1330 dle ustanovení zakladatelky patřilo klášteru zbraslavskému. Nicméně zůstávalo v něm i několik mnichů, kteří je spravovali. (Sr. o tom, co vypráví Tomek I. 552.) Založila je pro cisterciáčky na smrtelné posteli královna Eliška.

a vydrancováno s klášteřem kartuziánským již 17. srpna r. 1419.¹¹⁾ Alespoň zmíněné »Zprávy spolku pro výzkum dějin Němců v Čechách« píší: »Za rmutného roku 1419 bylo probošství sv. Vavřince u Prahy, náležející klášteřu plasskému, od husitů zničeno a již nikdy více k životu nepovstalo¹²⁾ . . .« Statky jeho přisvojili si Pražané roku 1421 po spálení Plas.¹³⁾ . . .

Jiné *probošství*¹⁴⁾ měl klášteř plasský v České Lípě. I to bylo husity zničeno a *řeholníci jeho zabiti dne 19. května 1426*, když město bylo dobyto. Dr. Vilém Feistner píše o tom: »Dne 19. května 1426 byla Česká Lipa od zuřivých vítězů dobyta v den seslání Ducha svatého a veliký požár města byl znamením pro celé okolí, že i pro ně záhy nastane den zhouby.¹⁵⁾ Jiné prameny jasně dokladají, že tehdy téměř všickni kněži v městě byli pobiti.¹⁶⁾

* * *

Krev mučedníků cisterciáckých, jak ze zpráv výše podaných jasno, byla s krví mnichů kartuziánských *první*, jež v bouřích husitských zbarvila dědictví sv. Václava a klášteř plasský,¹⁷⁾ vlastně jeho probošství sv. Vavřince za Oujezdskou branou u Prahy, prvním klášteřem, na němž bouře husitská s klášteřem kartuziánským současně hleděla pomstít smrt Mistra Jana Husa, jenž pro vzdor a zarputilost svou raději volil rukou světskou vzplanouti na hranici, nežli uznati pravdu katolické církve, jež i dle Písma, z něhož přece Hus stále chtěl býti poučen, jest sloupem a utvrzením pravdy

¹¹⁾ Mniši v čas ukryli se v »Jerusalemě« a později v Plasích a v Sedlci kdež r. 1421 dne 25. dubna a 3. června byli od husitův pobiti. Cisterciáčky totiž jimž toto probošství, jak jsem uvedl, původně náleželo, byly po nějakém čase uvedeny do Řeporyj a místo jich zaujali zcela mnichové plasští, kteří vedle probošství měli i dvůr a kapli.

¹²⁾ D. c. str. 80.

¹³⁾ Sr. Tomek, d. c. 174.

¹⁴⁾ Z klášteřa plasského, jakožto mateřského, byly jeho mnichy osazeny klášteřy celkem čtyři, a to: v Mnichově Hradišti, na Velehradě na Moravě, v »Thronus regis« rovněž na Moravě (Sr. co o tom píší doleji!) a ve Svaté Koruně. Alespoň tak uvádí Sartorius v d. c. 1005. Když totiž Svatá Koruna, jež původně byla osazena cisterciáky z klášteřa heiligenkreuzského v Rakousích r. 1278 nebo 1281 byla vyloupena a klášteř zbořen, byla při novém vybudování svém r. 1284 podřízená opatovi plasskému a také z klášteřa tohoto mnichy osazena. Sr. dále, co píší o klášteře svatokorunském!

¹⁵⁾ »Husité před Českou Lípou roku 1426« v Mittheilungen des Nordböhmschen Excursions-Clubs, 4. roč., str. 151.

¹⁶⁾ Sr. Chron. Bohem. Scr. rer. hus. II, 63. Urkundl. Beiträge I. 101.

¹⁷⁾ Osudy klášteřa plasského po bouřích husitských jsou v krátkosti tyto: Kdo z mnichů roku 1420 se zachránili, uprchli buď do Plzně nebo do jiných zahraničních klášteřů svého řádu. Mniši v Plzni dlící po opatovi Gotfrýdovi zvolili si Arnolda, který také mimo klášteř (v Plzni) umřel. Teprve opat Tylman (1434 až 1448) vrátil se do klášteřa a jej dle možnosti z hlubokého úpadku povznést usiloval. Protože král Sigmund v letech 1420—1425 skoro všechny klášteřní statky zastavil, na př. bratřím Bedřichovi a Hanušovi z Kolovrat, Benešovi z Rabšteina, Bavorovi ze Švamberka, Burianovi z Gutštejna a j., dařilo se mu to velmi špatně. Nový opat pro nedostatek členů klášteřních byl r. 1448 povolán zase z Langheimu, jakož se bylo stalo při založení klášteřa. Klášteř však stále živořil až do opata Ondřeje III. (1681—1699), kdy založeno bylo z něho probošství při poutním kostele P. Marie v Tejnici u Kralovic se 4 členy řádu. Potom klášteř již stále vzkvétal až do svého zrušení za císaře Josefa II. r. 1785. (Sr. Dr. Podlaha, d. c. 74—94 a pěkně psaný článek od Josefa Strnada v Ottově sl. n. XIX. 847—848).

Zhouba kláštera Oseckého.

Roku 1193 povolal český zbožný pán *Milhost z Valdsas do Maštova* cisterciáky, založil jim tam klášter a zapsal jim několik okolních vesnic. Ale Maštov nebylo místem pro klášter vhodným. Proto mocný český pán Slavek, župan bilinský, máje hrad Osek na jedné přední výšině Srbských hor čili Krušného pohorí, pozval klášterní sbor cisterciáků z Maštova, aby se na jeho statku pod hradem Osekem na příhodném a pěkném místě usadil, kde mu klášter vystavěti sobě předsevzal. *Přestěhovali se tedy maštovští cisterciáci r. 1196 na Osek* a tam klášter téhož jména si postavili. Majíce veliký kus pomezního lesa a mnohé jiné statky od pánův Slavka a Milhostě darované, bratra Rudharda za prvního opata sobě zvolili a v lese nové osady zakládati se jali. Tak povstal klášter Osecký, kterýž od krále Přemysla I. v ochranu vzat, brzo se velice zvelebil.¹⁾

Zboží klášterní se rozmáhalo a rostlo tak, že cisterciáci osečtí záhy počítali se k nejbohatším klášterům v Čechách. Přicházely ovšem časem i na dům tento doby trudné, jako na př. r. 1349, ale rozvoj jeho nezadržely, neboť klášter z pohrom brzo zase se vzpamatoval a na sklonku XIV. století byl bohatší nežli jeho druhý fundátor Boreš.²⁾

Roku 1420 císař Zikmund *statky kláštera tohoto zastavil*, čímž mnichové octli se v dosti značných nesnázích. — Ale horší pohroma čekala je ještě následujícího roku 1421, kdy *Pražané se žateckými a lounskými husity sem přitáhli, klášter, jež zatím několik bratří i s opatem Mikulášem bylo opustilo, dne 12. července vypálili a řeholníky pobili*. Po odtažení vojska z celého kláštera zbyly jen kapitola a nádherně i důkladně stavěná chodba křížová. Ostatní všecko bylo zničeno, spáleno, roztlučeno a rozkradeno.

Že většina z klášterníků oseckých husity byla pobita, ač pramenů současných o tom není, dá se najisto předpokládati. Ale spoň *Langius* v *Kronice cistercienské* na str. 1231 dí: »Roku 1421 uvedení kacíři (husité) spálili klášter Osek pod hradem Ryzmburkem a řeholníky ze řádu cisterciáků, *tamtéž dlicí, pobili*.« Téhož názoru jest i Frind³⁾ a jiní.

Brunner na příklad píše: »Dne 12. července 1421 přitrhli husité, když v Postoloprtech, Doksanech a v Teplicích hrozně byli řádili, ke klášteru oseckému. Několik řeholníků rozuteklo se na rychlo jednak do blízkých lesů, jednak do Biliny, aby tam část klášterního pokladu uschovali. Opat Jan měl ujíti do Míšně, zatím co většina bratří v Oseku klidně očekávala věci příštích. Na hájení kláštera nemohlo se ani pomyslit. *Mniši, kteří tu zůstali, byli povražděni*, klášter vydrancován a když lakota již ne-

¹⁾ Opatové byli: Po Ruthardovi Heřman 1208, Theodor 1231, Slavek, vnuk zakladatelův 1238, který později stal se biskupem v Prusích, Vinandus 1240 až 1254 atd.

²⁾ Klášter osecký byl rodinným ústavem pánů Slavkův a Boršův z Oseka (Palacký I. 421.)

³⁾ D. c. III. 269.

měla, čím by se nasýtila, spálen. I bratří, kteří do Biliny utekli, jak se zdá, byli pobiti . . . Ale to nebylo vše, co klášter přestál. Dějiny Čech totiž vyprávějí, že týž klášter *dne 23. září roku 1429 byl znovu husity přepaden*, při čemž vše bylo znovu zničeno a zkaženo a řeholníci *opětně pobiti*. Alespoň martyrologium řádové při 23. září dí: »V Čechách se připomíná utrpení a smrt řeholníkův oseckých, jež mučedníky za víru katolickou učinila kacírská vojska husitův.«⁴⁾

Není pochybnosti, že i z těch řeholníkův oseckých, *kteří do Biliny dne 12. července útekem se zachránili*, všickni dne následujícího, totiž dne 13. července 1421 *byli pobiti*. Dne 12. července alespoň dobyli Pražané Biliny. Posádka z města utekla se na hrad, který pokládal se za nedobytný. Pražané však udeřili na něj hned druhého dne a dobyli ho v krátké chvíli, »kdež pak mnoho lidí, rytířů, panoší i duchovních jest upáleno.«⁵⁾ Podobně vyjadřuje se i Palacký slovy: »Těž město Bilina padlo v ruce Pražanů dne 12. července; kdežto Němci na hrad utekše, nazejtří také dobytí jsou a pohříchu i s rytíři, panošemi, kněžimi a lidmi mnohými tam postiženými upáleni. Nezbyvalo v okolí tom nic nedobytého více kromě hradu pevného u Mostu . . .«⁶⁾

Zhoubou touto⁷⁾ klášter osecký ocitl se přímo na *pokraji svého hrobu*. Opat dlel v cizině a klášterníci byli pobiti. Statky klášterní byly zastaveny, vesnice klášterní vypáleny a pobořeny. Z kláštera zůstaly skoro jen ssutiny. Proto nepřekvapuje, že ještě na konci XV. století klášter nebyl zcela ohnoven, a že jen nejn nutnější bylo zařízeno pro dva nebo tři řeholníky. Ba docela ještě v XVI. století stav jeho byl tak neutěšený, že se vůbec nemohl udržeti a arcibiskup pražský r. 1574 navrhl, aby mu byl postoupen. To stalo se skutkem roku 1580 a poslední opat Baltazar zemřel roku 1597.⁸⁾

Proto pochopíme, že již *Palackému*, ač protestantovi, když viděl co husité v klášterích spáchali, *vydrala se tato přesmutná a významu plná slova*: »Mezi *neřestmi*, které v Čechách . . . páchati se počaly, nejvíce litovati jest zoumyslného boření a rušení klášterův i kostelův a posvátných věcí v nich i ozdob uměleckých; *byliť to pokladové*, kterýmiž co do velikosti, skvostnosti a bohatství jejich, staré Čechy nad jiné krajiny vynikaly . . . Toto domnění (že úcta svatých není oprávněnou), spojené s nenávistí proti

⁴⁾ D. c. 298.

⁵⁾ Tomek, d. c. 191.

⁶⁾ D. c. III. 288.

⁷⁾ V některých pramenech se uvádí ještě, že klášter tento byl husity vypálen také roku 1429.

⁸⁾ Po bitvě bělohorské na zakročení arcibiskupa Harracha u císaře a papeže byl klášter tento obnoven. Roku 1624 přišli do něho zase cisterciáci a r. 1626 počali obnovovati bývalé své sídlo. Roku 1691 stal se opatem Benedikt Litwerig, který konvent a opatství znovu vystavěl. Potom upraven byl i kostel v nynější podobu. Řeholníci počali působiti mimo konvent též jako faráři v duchovní správě a jako profesori na gymnasiu chomútovském. Tím unikli všeobecnému zrušení svého kláštera za císaře Josefa II. Nynější klášter jest budova pěkně stavěná s krásnou a starožitnou kapitulní síní, knihovnou a opatskou kaplí. Kostel Nanebevzetí M. Panny byl obnoven s velkým nákladem roku 1875. (Sr. o tom »Method«, XXIII. 13.)

hierarchii vůbec, zplodivši *vandalismus* zoumyslný a důsledný; připravilo Čechy bez mála o všechny památky staré krasoumy, vzdělávané tehdy téměř jen skrze kostely a kláštery a pro ně.«⁹⁾ Neřestí tedy a vandalismem bojovali husité pro »zákon Páně«, a neřestí a vandalismem chtěli napravit katolickou církev »v hlavě i v údech.« Pravdivě věru nazývá jednání toto *Eneáš Sylvius* »šilenstvím . . .«¹⁰⁾

Řádění husitů v klášteře Zbraslavském.

Když *král Václav* se domníval, že *Záviš z Falkenšteina* o jeho život ukládá, učinil *Rodiče Boží* slib, vyvázne-li z toho nebezpečí, že jí ke cti vystaví klášter. *Závišova* vina nebyla jasně dokázána a proto potupný způsob, jak byl *Záviš* připraven o život z přenáhlení *Václavova*, zůstavily ostrý osten ve svědomí králově, osten, který štěstí a život *Václavovi* stále kalil. I záleželo tedy králi na tom, aby slib *Matce Boží* učiněný záhy mohl splniti.

Právě když *Václav* na počátku měsíce října r. 1291 dlel na sjezdu s německými knížaty v *Chebě*, přišel tam opat sedlecký *Heidenreich* či *Jindřich*, vraceje se z generální kapituly řádu cisterciáckého z *Francie* do svého kláštera. Že pak opat tento veliké přízně a důvěry u krále *Václava* požíval, neopomenul v *Chebě* ho navštívit. Král jsa tomu povděčen, žádal opata, aby při něm zůstal a jemu poradil, jak by své předsevzetí vykonal, že chce totiž založit klášter řádu cisterciáckého, který by měl z kláštera sedleckého vyjítí a od něho pocházeti. Uložil pak *Jindřichovi*, aby mu vše připamatoval, až se do *Čech* vrátí. S tím ho propustil.

Opat *Heidenreich* odebral se potom do blízkého kláštera ve *Valdsasích*, kde byl opatem *Dětřich* či *Theodorich*, rodem *Durynek*, visitátor kláštera sedleckého, muž mravů prísnyh a od krále *Václava* ctěný. Na to oba opatové přišli do *Prahy*, aby králi slib jeho připomenuli. Král však žádal, aby se s tím posečkalo, až by se našlo příhodné místo pro klášter.

Za tou příčinou kázal jednoho dne v létě připravit loď na *Vltavě* a pojav se sebou uvedené opaty, dále převora sedleckého kněze *Konráda* a ještě několik jiných osob, vstoupil s nimi na připravenou loď a od *Prahy* proti vodě vzhůru dal plouti. Tak přišli okolo *Zbraslavě* až ke klášteru sv. *Jana* na *Ostrově* u *Davle*, jenž benediktinům náležel a již od *Boleslava II.* byl založen. Tu vystoupili král *Václav* a jeho průvodci z lodi a ohledali společně klášter i ostrov. Král chtěl klášter benediktinům vzítí a cisterciákům jej věnovati. Než tito nechtěli k tomu svoliti. Proto pluli zpět a přirazili u *Zbraslavě*, kdež byl královský lovecký zámek.

Po společné tu úradě požádali konečně cisterciáčtí opatové, by jim za sídlo klášterní od krále byla dána *Zbraslav*. Král

⁹⁾ D. c. III. 194—195.

¹⁰⁾ D. c. 77.

k tomu svolil a vyžádal si pro nový tento klášter dvanácte mnichů z kláštera sedleckého. Opatem jich stal se Konrád, dříve převor v Sedleci. Král se zavázal, že nové duchovní osadě na Zbraslavi bude dávatí důchod ročních čtyř set hřiven stříbra, dále že věnuje jim 24 kusů polí a dostatečný kus lesa. Nadací list byl zhotoven 10. srpna 1292. Král v něm popustil klášteru mimo Zbraslav také Velkou a Malou Chuchli, Radotín a jiných 55 vesnic a z lesů královských tolik dříví, kolik ke stavbě bude třeba. Mimo to obdaroval klášter mnohými a vzácnými klenoty a kostelními potřebami. Na zakoupení knih obětoval dvě stě hřiven stříbra.¹⁾

Základní kámen ke stavbě budovy klášterní byl položen dne 3. června r. 1297. Dokončení jejího však král Václav II, již se nedočkal. Zemřel r. 1305 a pochován byl slavnostně dle vůle své v kostele na Zbraslavi.

Velikou *dobrodítelkou* zbraslavského kláštera byla zvláště královna *Eliška*, která r. 1329 dala dostavěti kostel Panny Marie. Jejího příkladu pak následovali nejen členové rodiny královské, ale i bohatí velmoži čeští, pražský biskup, různí duchovní a lid vůbec, jenž klášter tento si velice oblíbil.

Do hrobky královské uloženy byly roku 1326 mrtvola Václava III. a r. 1330 i mrtvola Eliščina. K nim později přidružila se ještě mrtvola nešťastného krále Václava IV., jenž viděl růsti sémě bouří husitských.

Největšího rozkvětu došel klášter zbraslavský za *Karla IV.* Tehdy bylo v něm až 300 bratří. Výstavnost a skvostná úprava jeho byly vyhlašovány za opravdový div. Velký Mariánský chrám, v jehož kněžském kůru, jak již jsem uvedl, nacházela se královská hrobka, byl stavěn do kříže a 45 gotických pilířů oddělovalo hlavní loď od tří lodí pobočných. Ochoz okolo vysokého kůru byl do čtverhranu založen a ještě deset kaplí do něho se otvíralo. Kromě Mariánského chrámu byly ještě jiné kostely v ohradě klášterní, z nichž dva sv. Jakuba a sv. Jana Křtitele podnes, ač přestavené, se uchovaly.

V klášteře samém byla kromě prostranného dormitáře (ložnice) a ostatních cel mnichův umělecky vyzdobených, křížová chodba čili ambit, který okkličoval dosti prostrannou zahradu. Na zdích této křížové chodby byl na velikých kamenných deskách velikými písmenami vypsán starý i nový Zákon od počátku knihy Genesis až k Zjevení sv. Jana. Písmena čím byla výše, tím byla větší. Proto snadno od každého od shůry až dolů se čísti mohla. Tak alespoň popsal Zbraslav *Eneáš Sylvius*.²⁾ o němž dokládá Palacký, že byl muž onoho věku výtečný, jehož nikdo ani z nevědomosti ani ze strannosti v té věci viniti nemůže.³⁾ Vše tedy, co duch český krásného, ušlechtilého, uměleckého, velebného a nebeského měl, sneseno bylo tam, kdež odpočívati

¹⁾ Obšírně založení tohoto kláštera s mnohými podrobnostmi dle *Chronicon Aulae Regiae* vypravuje Tomek, d. c. I: 261—263.

²⁾ D. c. 88.

³⁾ D. c. III. 194.

měla na dlouhé a dlouhé věky vzácná těla českých králův a ještě vzácnější a ušlechtilejší srdce českých královen.

Kláster zbraslavský, pravá to, jak vidno, perla a chloubka celého království, byl však vyvrácen a *zničen husity* již dne *10. srpna r. 1420*. Tehdy kněz *Václav Koranda*, jeden z nejzuřivějších přívrženců strany tábořské, sebral zástupy sprostých táborův a lůzy pražské a vypravil se s nimi vytlouci ve Zbraslavi sídlo cisterciákův. Řeholníci sotva zástup tento spatřili, ihned znamenali, že blíží se konec jejich života. Opat Jan II. s malou částkou bratří zachránil se útekem. Ostatní řeholníci však padli v ruce táborův.

Alespoň jinak střízlivý dějepisec *Zap* líčí to slovy: »Když pak kláštera nikdo nebránil, vešli Táboři a Pražané do něho, pobili, kdo jim živ do rukou upadl, a majíce všechnu nádheru v umění a skvostech za dílo Antikristovo, vrhli se na všecko, co tu bylo, vytloukli sklepy a špižírny, roztřískali všecky umělecké ozdoby a skvostné památky, ano i královské hroby zhanobili. Vyzdvihše pákami těžké kameny vedrali se do nich, cokoli cenu do sebe mělo, zloupili a kosti rozházeli. Tělo krále Václava IV., ještě nesetlelé, obravše, položili na oltář, rouhavou rukou korunu ze sena mu udělali a pivem je napájeli, pravíce: »Však, kdyžs živ byl, rád jsi s námi píjel.« Konečně všecko vydrancovavše, zapálili nádherný klášter a rudé plameny svítily jim hrozně na cestu, když se k večeru podnapili s výskáním do Prahy vraceli.«⁴⁾

Podobně píše i *Palacký*, *Tomek* a jiní s mnoha ještě příšernými podrobnostmi. Tak na př. *Tomek* dí o návratu husitů do Prahy: »Byla ohavná směsice lidu, větším dílem spitého, kteříž zpívali sobě jako po dobytém vítězství, někteří oděni v kápě mnišské a nesouce sobě trosky roztlučených obrazův a desk oltářních, jako na chlubné znamení činu svého.«⁵⁾

Řeholníci zbraslavští byli většinou pobiti způsobem nejhanebnějším. Tvrdí sice *Tomek*, že tomu »se nepodobá,« když dí: »Kronika Magdeburská (p. 354) praví, že byli při tom také upáleni mniši, kolik se jich našlo; což se však nepodobá dle zpráv domácích, které o tom ničeho nepřipomínají,«⁶⁾ ale domněnka tato nemůže býti správnou z mnoha důvodů. Byliť sice mniši zbraslavští na přepadnutí jakékoli připraveni, ježto již roku 1419 hned po smrti krále Václava IV. za bouří Prahou zmítajících převezli vzácné knihy a snad i některé jiné drahocenné věci na hrad Karlštejn k opatrování, jak z historických pramenů jest zřejmo, ale v těchže pramenech nečiní se ani nejmenší zmínky o zachování či spíše útěku cisterciáků při přepadnutí kláštera samého. A toto *negativní stanovisko* mluví spíše pro opak názoru *Tomkova*. Mimo to řeholníci prchali téměř *před očima táborův* a proto asi daleko neutekli. Rozzuření táboři, kteří náhle klášter překvapili u velikém a značném počtu, nedarovali zajisté nikomu z nich života. Konečně Zbraslav byl klášter velice roz-

⁴⁾ D. c. 842.

⁵⁾ D. c. IV. 95.

⁶⁾ D. c. IV. 95 pozn.

sáhlý, bohatý, v němž nalézala se *hrobka královská*, a proto *nebylo ani možno, aby všickni řeholníci jej opustili.*⁷⁾ Zachránili se tedy pouze ti z nich, kdož dleli mimo klášter buď na Karlštejně, nebo jinde k obstarání záležitostí řádových a klášterních.

* * *

Klášter zbraslavský⁸⁾ míval *probošství* v Lanšperku⁹⁾ a v Jablonném¹⁰⁾ u Ústí nad Orlicí, ale v době bouří husitských již *probošství* tato byla zrušena a hrad Lanšperk se vším příslušenstvím a statky k němu patřícími, jakož i Jablonné náležely biskupům litomyšlským.¹¹⁾

* * *

Když *Eneáš Sylvius* líčí nádheru a krásu kláštera zbraslavského, praví také: »Myslím, že žádné království v celé Evropě nebylo nadáno za našich časů tak hojnými, tak vznešenými a tak ozdobnými chrámy, jako království české. Chrámy do nebe čnicí, podivuhodné délky a šířky, byly kryty kamennými taškami, oltáře do výše se pnoucí, plné zlata a stříbra, jímž byly pokryty ostatky svatých, oděvy kněžské, protkané perlami, všecky ornáty bohaté, náčiní (posvátné nádoby) velmi drahocenné, vysoká a velmi široká okna propouštěla světlo krásným sklem a obdivuhodnou prací. A netoliko ve městečkách a městech, nýbrž i na vesnicích bylo lze se tomu obdivovati. Mezi jinými byl to klášter zbraslavský (Aula regia), položený na břehu Vltavy, kde se s ní spojuje řeka Mže (Mosa), v němž byla pochovávána těla králů, obzvlášť vynikající . . .« a po několika řádcích dodává: »Avšak tento *skvost rozbila po smrti Václavově zuřivost husitů,*¹²⁾ čímž, jak jsem přesvědčen, je *duch husitství charakterisován nejlépe*, neboť, ať se probírám dějinami tohoto kacírství sebe více a hlouběji, vždy jasněji a jasněji vystupuje právě připomenutá zuřivost.

⁷⁾ Ostatně pobití zbraslavských mnichů uvádějí: Sartorius, d. c. 1064, něm. 748, Frind, III. 268, »Illustrierte Chronik von Böhmen« I. 90 atd.

⁸⁾ O *probošství* cisterciáček sv. Vavřince v Praze, které původně dle ustanovení Eliščina Zbraslavi byly podřízeny, zmínil jsem se již u Plas. Že *probošství* to později patřilo Plasům, píše také M. Jakubička v ČCM. 1911, 317 ve článku: Klášter, Zahrada sv. Máří řádu kartusiánského na Újezdě v Praze.

⁹⁾ Lanšperk hrad připomíná se r. 1249, kdy náležel Oldřichovi a Heřmanovi z Drnholce. Roku 1285 král Václav dal jej Závišovi z Falkenšteina a synu jeho Ješkovi. Roku 1304 byl již v držení kláštera zbraslavského a zůstal v poměru tomto s více změnami až do r. 1358, kdy biskup litomyšlský Jan II. směnou za jiné statky stal se jeho pánem.

¹⁰⁾ Jablonné nad Orlicí náleželo ve XIII. století Oldřichovi z Drnholce a Heřmanovi Ostehovi. Král Václav II. daroval je Záviši z Falkenšteina a jeho synu Ješkovi. Tím dostalo se místo toto ve XIV. stol. klášteru zbraslavskému. Opat Jan však je prodal biskupu litomyšlskému. Palacký uvádí Jablonné jako cisterciácké *probošství* z Mnichova Hradiště (II. 458). Myslím, že jest to historický omyl, ježto patřilo ke Zbraslavi.

¹¹⁾ Již roku 1421 vrátilo se několik cisterciáků do Zbraslavi zpět, ale zatím statky jich byly zastaveny. Živořili tedy z milosti komory královské, ale hlavně vůkolního katolického lidu. Znovu klášter jejich byl vydrancován r. 1611 a 1612. Taktéž r. 1618. Veliká pohroma stihla Zbraslav dne 24. října 1639, kdy Banér dal klášter zapáliti. Po válce třicetileté stavby klášterní byly obnoveny a do nové budovy byli mniši slavnostně uvedeni roku 1732. Za císaře Josefa II. r. 1785 byl i tento klášter zrušen.

¹²⁾ D. c. 88.

Ze zuřivosti poráželi husité své protivníky, ze zuřivosti nechtěli přijmouti nauky církve katolické, po celém světě křesťanském tak vznešené a velebné ovoce vydávající, ze zuřivosti chytali nevinné kněze, kteří jim ani v nejmenším neubližovali, ze zuřivosti pálili kláštery, sídla osvěty a umění, ze zuřivosti roztloukali obrazy a sochy, ať umělecké, ať nádherné, ze zuřivosti pobírali katolickým spoluobčanům majetek, ze zuřivosti táhli do krajin a zemí cizích, ze zuřivosti poplenili svou vlastní zemi a vlast tak, že podobala se v málo letech poušti a hřbitovu, kde veškeren život vyšší shasíná a hyne, ze zuřivosti žádali si krev Páně z kalicha a ze zuřivosti by byli snad, kdyby možné to bylo bývalo, spustošili celou Evropu jako hordy turecké . . .

Ostatně zuřivost jest příznakem každého kacírstva a musila tedy býti i příznakem husitství. A proto také *výsledek uší husitské revoluce a bouře rovnal se úplné prohře*. Zuřivost totiž se vysílila, kde co mohla ubila, zničila a rozšlapala, a vysílena jsouc sklesla na sutiny a rmut dřívější slávy a krásy. Dobře tu poznamenává *Friedrich von Bezold*: »*Jest nesporno, že revoluce husitská stvořila Čechám dobu vnějšího lesku a slávy, ale bezprostřední následky její pro zemi samu byly nanejvýš smutny a zkázonosny . . . Čechy na konci těchto příšerných let války i slávy byly vysíleny nejen hmotně, nýbrž i duševně.*«¹³⁾ Jak mnohem lépe by byl tedy posloužil mistr Jan Hus své vlasti, o které přece stále tvrdil, že ji vroucně miluje, kdyby byl vzpomínal, že pokora a s ní spojená tichost jsou prvními křesťanskými ctnostmi, a přesvědčení toto kdyby byl vštípil hluboce nejen do srdce svého, ale i do srdce celého svého národa!

(Pokračování.)

Zasněžený hřbitov.

Na hřbitovy padá sníh;
jak se tiše, hebce stele
na to místo osamělé
spáčů dávno umklých.

Thuje, vrby smuteční
v sněžnou roušku zahaleny
jako v krajce bájně ceny,
nade hroby tiše ční.

Stejná rouška kryje zem,
stejně pod ní skryty budou
skvostná hrobka s šachtou chudou
nad nejedním chuďasem.

¹³⁾ K dějinám husitství, Praha 1904, str. 118.

Až slunéčko vysvitne,
v paprsků svých mírném plamu
celou řadu drahokamů
v sněhu zjiskří, zachytne.

Posype vše perlemi,
jež se v slzy rozplývají
nad těmi, kdož spočívají
hluboho zde pod zemí. —

Na hřbitovy padá sníh,
hebkou roušku kolem snuje,
do níž tiše zahaluje
smutné město zemřelých.

L. Grossmannová-Brodská.

Maloměstští vlastenci.

(Obrazy ze starých časů.)

Píše VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

»Jdi a vyřiď uctivé pozdravení, nemusíš pospíchat, já přijdu k večeru za tebou, již jsem dlouho v pivovaře nebyla,« řekla matka a Adlinka odcházela.

Po odchodu dceruščině nebyla paní Měřínská více s to, aby zabrala se do čtení, přemýšlela a lehké vrásky zbrázdily její čelo. Ano, ano, ta starost, která po smrti manželově stala se spoluobyvatelkou toho hezkého domečku, ta nechtěla se odtud odstěhovat, nedala se zahnat. Nebylo pomýšlení, aby dala dcerušku do řádného učení, musela se spokojiti, že vyučí ji sama, až se Adlínka naučí šítí bílé prádlo i trochu šaty. Bylo zde něco úspor, ale málo, tak málo, že by nebyly stačily.

»Bůh jest ochráncem vdov a otcem sirotků, neopustí nás,« řekla si Měřínská po chvíli zamyšlení a šla se převléci do lepších šatův i šla do pivovaru, uzavřevši bedlivě domek.

Byla vlídně přijata. Byli u sládků právě rodiče paní Julinky na besedě a Bertička Horálkova s nimi.

Pan starý i paní vždy rádi Měřínskou viděli a Adlinku měli velice rádi.

Adlinka byla všecka šťastna, že jí kmotříček i kmotřička již do památníku napsali veršiky, které pan purkmistr vyhledal v knížce, vydané u Pospíšila v Králové Hradci, a obsahující pouze gratulace k jmeninám a jiným příležitostem a nápisy do památníků.

Bertička také si vyhledala jeden veršík a napsala tento bývalé spolužačce. Ale nepovedlo se i pokazila lístky tři. Bertička vychodila také právě školu a že byla slabšího zdraví, měli jí

rodiče ještě doma, ač paní Katynka usilovala, aby byla dána dcerka do Jihlavy »na cvik.«

Alois nechtěl o tom ani slyšeti, říká, však že jeho sestra nikde nebyla, německy neumí a jest přece řádnou ženou a matkou, a jako paní purkmistrová dovede se chovati tak, že z ní má celé město radost.

Že byla Bertička slabou, sotva prostřední žačkou ve škole, nedalo se upříti a Alois, došed za rodiči k sestře mrzel se, vida, že Bertička sotva svedla opsati veršik do památníku Adlinčina.

»Tatínku, vidte, že mi také koupíte památník,« žádala Bertička otce.

»To víš, že ano,« odvětil tento svému jedináčku.

»Ale pěknější než má Adlinka,« určovalo děvčátko.

»Což ona může mít pěknější než já, ale můj bude vždycky vzácnější, protože mi jej dal a sám udělal náš jemnostpán,« jaksi vycítavě řekla Adlinka.

»Ovšem,« přisvědčila paní purkmistrová a dodala: »To má Berta po své matce, chce míti vždy vše pěknější než jiní a leckdy to nedobře dopadne.«

Měřínská aby zahladila jaksi nemilý dojem rozmluvy děvčat, tázala se Aloise, co dělá jeho paní.

»Jaksi stůně,« řekl Alois. »Postonává již déle, nechce se však léčiti, jenom si nějaké koření vaří.«

»I stůně z věčné zlosti, hádá se se služkou, s tovaryšem, s každým, kdo jí do cesty přijde. Věru, že je lépe jí se vyhnouti,« zabručel starý pan Horálek.

»Anebo je třeba zlostnou pro to, že stůně, bývá to tak, že při nemoci jater i žaludku bývá člověk náchylným k zlosti. Četla jsem o tom,« řekla Měřínská.

»I to by musela naše mladá stonat stále,« odvětila paní Horálková. »Ale jářku, schází jí trochu více starostí, kdyby měla pár dětí, musela se trochu více točit, přičinit v řemesle, více dohlídnout na poli, přešlo by jí stonání.«

»No se mnou se také trochu musí zlobit, ale když člověk za sebe někdy nemůže,« přirekl Alois rozpačitě.

»I s mužskými to jináče není, kdyby měla rozum, odvykla by ti i ty tvoje kvartály,« řekla matka.

Alois byl ještě rozpačitější a aby ty rozpaky utajil, nabídnul se Adlince, že jí něco do památníku napíše i třeba nakreslí.

Adlinka s radostí podala mu památník, Alois vybral si jeden lístek a počal cosi kreslit. Býval ve škole dobrým žákem a že rád četl, nezapomenul, čemu se učival.

Leč když asi po půlhodince podal Adlince lístek, tu byla tato jaksi nemile překvapena, vidouc, že pan mistr řezník nakreslil jí perem — kudlu, praobyčejnou kudlu a pod tuto napsal trochu těžkou rukou veršik:

»Až bude tato kudla řezati,
tenkrát má štěstí tvoje přestati.«

Dívčinka sice poděkovala, leč pohlížela na matku tak rozpačitě, že tato vzala ihned památník do ruky a na lístek se podívala.

Usmála se a řekla tím svým milým způsobem: »To je dobrý vtip, aspoň něco veselého. To se ti Adlinko poštěstilo, když jsi hned dnes na poprvé tolik lístků sehnala. A ta kudla je roztomilá, to je vidět, že to kreslil někdo, kdo umí i s kudlou dobře zacházet.«

»No řezník,« řekl Alois.

Adlinka odběhla s Bertičkou a sládkovými dětmi do zahrady a Měřínská pohovořila ještě chvíli a odcházela. Zavolala Adlinku a vedouc se s dcerkou šla pomalu k domovu.

Sládkovi a jejich hosté hleděli za nimi z oken.

»Tu osobu jsem měl dostat,« řekl Alois.

»Bylo by snad lépe bývalo pro nás všecky,« přisvědčil mu otec. »To je ženská, jakých málo. Ta by se, jak se říká, uživila na zeleném drně.«

»Kdo mohl tušit, co se z té ševcovské holky vyklube. Ostatně, kdyby si jí nebyl vzal Měřínský, nebyla by nikdy tak vážena,« jaksi omlouvala paní Horálková.

»Je to ženská pořádná, vlastenka bohumilá,« řekl otec pana purkmistra.

»To jest a opravdu bych jí přál, aby dostala druhého muže zase tak hodného, jako byl náš Měřínský,« pravil purkmistr.

»Já myslím, že by se kmotra podruhé nevdala, měla toho muže tolik ráda,« mínila paní Julinka.

»Milá Julinko, ono se to řekne, nevdát, ale to by měla s tím dítětem mnoho starostí. Jen tou jehlou, tím čepčářstvím se nevyživí; když byla stará Zhánilová, tu tato obstarala domácnost a ještě prádlem přivydělávala, bývalo také levněji. Věru, takovou ženskou dostat si může každý přát, ta pomůže vydělávat, a kdyby toho nebylo potřeba, tak je jináče jako dobrá hodina. A to děvčátko je roztomilé, bude mít to čepčářství po matce, to je dobré věno,« rozhovořila se stará paní Horálková.

»Já bych přál paní Měřínské, aby nemusela již ty čepce šít a ty klobouky mašantmódovat, či jak to říká, nechat se od parádnic sekýrovat, to vy ženské umíte, každá chce mít ty mašle a faňrnochy jináč a taková čepčářka aby toho měla plnou hlavu. Takovou ženskou si může vzít i kupec i řemeslník i hospodář, ta se hodí ke všemu. A pěkná ženská je to též, arci je nyní trochu přepadlá po tom zármutku a v těch starostech, ale jářku jináče je zdravá. Co jenom lidem nadělala radosti tím hraním divadla a tím svým deklamírováním. Tak ji vidím jako tu »babičku s houbami« v té první vlastenecké maškarní kratochvíli. A jako »Paní Marjánku,« škoda že od té doby nehrála,« vzpomínal starý »pan starý« srdečně.

»Tu může každá rodina, každé příbuzenstvo rádo mezi sebe přijmout,« řekla paní Julinka živě.

»Však se postaráme, aby nevezla v kožichu do vody, poradíme jí s druhými vdavkami,« řekl pan purkmistr a jeho švagr Alois Horálek pohlédl na něho jaksi nevráživě.

A pak se rozloučil se sestrou a šel domů, veda si svoji Bertičku, tak jako prvé Měřínská svou Adlinku.

Dovedl děvčátko domů a odešel. Nešel do hospody, ale procházel se kolem města. Zašel i na předměstí a šel dvakrátě kolem domku paní Měřínské, pozdravil tuto, sedící na zahrádce a tak smutně vzpomínal, jak před léty svoji mladou lásku musel ze srdce vytrhnouti. — — —

XXII.

Že dostala čepčářčina dcerka od jemnostpána P. Tomáše památník darem, vzbudilo v městečku trochu závisti. Upoutána tak pozornost k Měřínské a říkalo se, že ta ženská má štěstí, že bude zvána asi nadále do lepší společnosti a že zajisté se na domek, který byl jejím, opětně dobře provdá; dceři kdyby ničeho nedala a vyučila jenom čepčářství, že dá jí tím dosti. Ostatně že Adlinka, která s matkou záhy pracovati bude, nebude v novém manželství této nemilou přítěží.

A tak se stalo, že než zde bylo výročí úmrtí Měřínského, dostala jeho vdova již více návrhů k sňatku.

Vdovci, dva s dětmi, oba náhodou soukeníci, třetí bezdětný, obuvník, vzkázali paní Nanynce po známých.

Nanyнка odpověděla, že nehodlá se posud vdávati a že nechce, aby kdo na její rozhodnutí čekal, že odpovídá určitě: »Ne«. —

Když v pivovaře o těch návrzích hovořila, řekla paní Nanyнка, že nechtěla by do domku řemeslo, kterému by se musela věnovati celá světnice i ta kuchynka, která se dala jako světnička použití. Že by i soukeničina i ševcovina se nesnesly s jejím zaměstnáním, které vyžaduje největší čistotu. A ševce že by si nevzala již pro ty poškleby, které by vznikly, že se jí přece tě odříkané ševcoviny dostalo.

Že zajisté jsou řemesla čistší a méně hřmotná k tomu v pivovaře arci přisvědčili. Že se může nahoditi hodinář, krejčí, třeba knihař uvažovala paní purkmistrová. Že člověk, který by za zaměstnáním z domova odcházel jako nebožtík Měřínský, mínil zase pan purkmistr.

»Vdovce s dětmi bych si také nerada vzala, dvoje děti dohromady svedené nedělávají dobrotu,« řekla paní Nanyнка.

»Vzlaště přibydu-li ještě v novém manželství a jsou pak troje,« přisvědčil pan purkmistr a paní Nanyнка se zarděla.

Měla však větší starost na srdci, než o vdavky. Ona židovka Sáli, která již před několika lety, pobývajíc u rodičů, tu a tam Nanynce zákaznice přebrala, než nahlízejíc, že nebylo by lze se jí udržeti, opětně do Vídně odjela, se nyní vrátila. Rodiče její posud žili, otec chodil po kůžičkách, matka obchodovala s peřím, měli malý domek v předměstí na druhém konci městečka, kde se vůbec říkalo »V židech«, či »v židovské ulici.« Tento počali opravovati, probourali okno a udělali z jedné světničky krám, rozšířili domek, obětujíce zahrádku a Sáli rozhlašovala, že se k ní přízení obchodník se střížným zbožím a ona že povede si

mašantmódství po vídeňsku a bude učit celé město modě a všemu, co je nobl.

Že zůstanou Nanynce staré zákaznice, kterým ještě frajle Adlhajt čepce dělávala, věrny, v to chtěla ovdovělá čepčárka doufati; než jináče se obávala, že paničky, které sobě a svým dcerkám klobouky kupovaly, se přidrží i s oprávkami té nové, na klobouky vyučené modistky a pak že svěří jí i zimní čepce a ozdoby do plesů, ba i k česání do plesů a na svatby ji povolají.

A paní purkmistrová jí přisvědčila, míníc, že když paničky v židově krámu koupí látky, dají se přemluvit i na ostatní parádu. »Musejí se vdát, kmotřičko, nejlépe jim bude, když budou lidé viděti, že nepotřebují to čepčářství tak výhradně, že se o nich stará muž«, řekla paní purkmistrová.

»Je s tím na pováženou, vzácná paní kmotra. Nerada bych se dočkala, aby někdo Adlince ubližoval. A ráda bych jí ten domek dochovala. Můj drahý nebožtík muž jej opravil a upravil, že je jako klícka. Nešetřil ani své práce, třeba že také měl odpočinku zapotřebí, nešetřil peněz. Teprve v loni jsme dávali novou krytinu, nové žlaby, plechové roury od okapu, sklep, půda vše je v pořádku. A nemohu věděti, zda by si nežádal příští manžel spoluvlastnictví,« řekla Nanynka rozvážně.

»To je rozumné«, chválil purkmistr. »Ostatně by se paní kmotro mohlo také stát, že byste se stěhovala k muži do jiného stavení, kdyby měl svoje a pro živnost z něho se hýbati nechtěl.«

»Vzácný pan kmotr myslí na všecko,« skoro s obdivem řekla paní Nanynka.

»Což náš pantáta,« usmála se paní purkmistrová.

Rozhovor přerušil příchod učedníka od Horálků, který vyřizoval, že pan mistr prosí, aby paní purkmistrová k nim přišla, že se paní rozstonala.

»To se asi zase s někým pokřičela a má křeče«, řekla paní purkmistrová skoro nevrle a převlékala se. Hodlala jíti po humnech a nevezala si klobouk, jenom pěkný hedvábný šáteček uvázala si na hlavu.

Paní Nanynka šla s ní na kousek a přátelsky se rozloučily.

Choroba mladé paní Horákové byla však vážnější a druhého dne vzkázáno pro její matku, aby přijela.

Že vzkázal Alois Horálek pro sestru, stalo se proto, že byla paní Katynka zase jednou s rodiči v nevůli.

Paní poklasná jako již častokráte udobřila dceru s mužovými rodiči a stará paní Horáková ochotně docházela obsluhovat nevěstu.

Nemoc paní Katynky, jaksi dlouho nerozpoznávána a přemáhána, se však protahovala, přidávaly se rozličné neduhy a proleživši mnoho týdnů, zemřela ubohá paní počátkem adventu.

V nemoci smířila se s manželem úplně a odpustili si navzájem, že nedovedli si zpříjemnití manželské soužití vzájemnou shovívavostí a láskou. Prosila Katynka Aloise, ať se nežení, ať nedává Bertičce macechu.

»To ti neslibuji,« odpověděl chmurně. »Nevím, dovedl-li bych sám to dítě tak vychovat, aby nebylo někdy na obtíž jiným i samo sobě jako —«

»Chceš říci jako já!« vzkřikla Katynka.

»Jako já, bych mohl říci, arci moji rodičové nejsou vinni, ti mne hleděli dobře vychovat, kdo je tomu vinen, že se stávám byt i jen občasně přece ale jen opilcem, tomu odpust' Bůh,« řekl Alois, přemáhaje se a vyšel ven.

Když si Katynka později stěžovala svojí a Aloisově matce, které se u ní sešly, vyprávějíc jim tuto rozmluvu, tu řekla paní Horálkova vážně, ba přísně:

»To není jejich právo, vázat muže slibem za hrob, manžel-
ský slib a přísaha platí jehom do smrti.«

»Má ubohá dceruško, jen skloň tu svou ustaranou hlavičku bez starostí, když si tě Pánbůh povolává, o Bertičku se já postarám, tu si vezmeme k nám, to jsme si s pantátou již řekli,« slibovala paní poklasná.

»K tomu by asi Alois nesvolil, dítě patří k otci. I kdyby se neoženil, jsem tu já a až já tu nebudu, je zde dcera a postaráme se, aby děvče dostalo vychování a poučení, kde je otec dát nedokáže,« řekla paní Horálková s takovým pohledem, že více ani Katynka, ani paní poklasná nepromluvily.

Když byla Katynka zaopatřena, tu po delší rozmluvě s děkanem, pravila k manželci: »Jen se Alois ožeň a hleď dát Bertičce hodnou matku. Ale ať na mne nezapomene, za to tě prosím.«

Alois políbil ženu na čelo a setrval u ní, až v jeho náručí skonala, pak zatlačil jí sám oči.

Vystrojil jí slušný pohřeb, který se zdál býti paní poklasné málo pěkný. Ona sama nakoupila voskových svící, co se těchto jenom sehnati dalo a rozdávala pohřebním hostům. I žebrákům přidávala, zdálo se jí málo, že dostávali po groši.

Horálkovi ponechali jí na vůli, sami se chovali zdrženlivě. Měla stará paní smuteční čepec, paní Julinka smuteční klobouk, které zhotovila Měřínská, ale neplakaly okázale, byt i slzám nebránily.

»Mohla míti paní nevěsta lépe na světě, kdyby si byla lépe rczuměla,« řekla paní Horálková k Měřínské, když si u této ob-
jednávala smuteční čepec a zároveň čepeček Katynce do rakve.

»Ten udělám z bílých krajek třeba s fialovými pentlemi, to je tak posmutné. Arci nebožka paní Horálková u mne by nyní asi již ničeho nebyla objednala, když je zde zase Sáli,« poznamenala Nanyinka.

»Ta židovka jim (paní Horálková říkala Nanyince od jejího provdání: »oni«) neublíží, kdo bude chtít kousek pěkné práce, půjde si k nim, arci tak ty mladší se chytanou třeba na ty klobouky a pak že židovka povede kšeft jako všichni židé, vezme místo peněz cokoliv, povede čachry,« mínila paní Horálková.

»Pro Bertičku mám také schystat klobouček?« tázala se Nanyinka.

»I ta již má, donesla hned ráno panímáma poklasná klobouček, že prý ta Sáli s ním přiběhla. Nic si z toho nedělají,

paní Měřínská, my jim to jindy vynahradíme,« v netlumených rozpacích řekla paní Horálková a poroučela se.

Nanyňka dlouho v zamyšlení probírala se krajkami a stuhami, než počala novou práci. Musela si arci popílit, aby k večeru byla hotova. Odnesla k Horádkům čepec sama, sama dala nebožce pro tuto určený na hlavu, pak poklekla u rakve a dlouho se modlila. Do pivovaru poslala Adlinku.

Adlinka se vrátila nesouc si několik pěkných jablek, které od paní kmotřičky obdržela »od cesty«.

Divila se, že jest matka jaksi zamlklá, málo odpovídajíc k jejímu hovoru, ač jindy vždy zodpovídala její otázky, ať byly tyto sebe dětinštějšími.

Při večeři již pravila Adlinka, trochu se pousmějíc: »Nyní nebude Horálkova Bertička ke mně snad tak pyšnou, když je také sirotkem.«

»Což bývá k tobě pyšnou?« tázala se matka.

»A jak, maminko. Vždycky říká, že může míti lepší šaty než já, že jsou bohatí, že má dvě bohaté babičky a dva bohaté dědoušky a strejčka pana purkmistra,« řeklo děvčátko.

»Nu ty pamatuješ, Adlinko, arci jenom jednu babičku, ta nebyla tuze bohatá, ale přece máme po ní ten domek se zahrádkou. Tatínkovi rodiče umřeli dávno dříve, než se sem dostal, pan purkmistr je však tvým kmotrem,« klidnila dětský stesk paní Nanyňka.

»Škoda tatínka,« vzdychlo děvčátko.

»Ba, škoda, milá Adlinko, že nám tak záhy odešel,« vzdychla též matka.

Za chvíli tázala se Adlinka, smí-li trochu čísti.

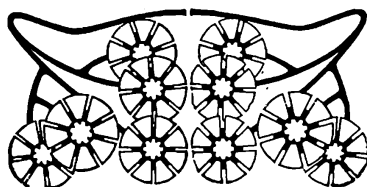
Matka jí dovolila a Adlinka těšila se s knížkou vypůjčenou z děkanství.

Byla to některá přeložená povídka z Nieritzových spisů, jakých bylo nejvíce v bibliotece pro mládež.

Adlinka četla a paní Nanyňka šila. Vážné myšlenky jí probíhaly hlavou. Přemýšlela, počítala, rozvrhovala výtěžek své práce a nemohla se dopočítati. Vlastně dopočítala se velmi snadno, že úbytek několika zákaznic značí pro ni tolik, že nedostatek zaklepe na okno toho milého domečku.

Jen když ne bída! Tak si řekla v duchu a vzpomínala, jak po otcově smrti, dokud neměla sama tu čepčářskou živnost, bylo u nich také trochu nedostatku. Že se přičiní, aby Adlince na ničém nechybělo, si pevně umiňovala. A klidně ulehla k spánku.

(Dokončení.)

Milites christiani.

. (Rytíři křesťanští.)

Studie o nábožensko-sociálním působení hrabat Sporcků
v Čechách.

Dle pramenů upravil a napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

Kuks a správa státní.

Jak již předem řečeno, vykázan byl katastrální výnos nadačního panství ročním obnosem 33·597 K 82 h. Tato číslice katastrálního výnosu stačila téměř na halíř k úhradě *celkového nákladu na 100 ošetřovanců a období 1 roku*, jenž ve výkazech c. k. ústřední statistické komise ve Vídni o ošetřovacích ústavech v Čechách při hraběcí Sporckovské hospitální nadaci v Kuksu (dle stanovené průměrné číslice nákladu na osobu a den) uveden jest obnosem 33·410 K.

K tomu dlužno připojiti, že administrace Sporckovy nadace vždy pilně a svědomitě dbala o to, aby výnos byl v souladu s povinnostmi, jakou nadačnímu panství i vůči almužnickým ošetřovancům i vůči konventu Milosrdných Bratří plnou a zaručenou měrou jest plniti. Roční náklad 33·410 K nalézal úhradu v katastrálním výnosu; že také ostatní rozpočtové položky, jako: služné, odměny, pense a provise úřednictva a personálu dle přesného ustanovení fundační listiny z nadačního fondu správně byly uhražovány, aniž na požitcích fundačních, reliucích a almužnách něčeho bylo zkracováno nebo ubíráno, sloužilo a slouží jen ke cti mužů, kteří obětavě konajíce svůj úřad, vždy snažili se, aby výnos nadačního panství *vedle* potřebných *fondů rezervních* (nadační listinou založených a ustanovených) stále stoupal a racionelním hospodářstvím cena majetku nadačního utěšeně se zvětšovala. To byla činnost záslužná, neboť směřovala v přední řadě vždy jen k tomu, aby se centurii chudých mužů almužníků po rozumu *výslovného přání zakladatele Františka Antonína hraběte Sporcka* dostávalo, co dle fundační listiny bylo, jest a na příští věky bude její. —

Snaha po zvýšení výnosu nadačního panství vyspěla za úřadování c. k. místodržitele Jeho Jasnosti Františka knížete Thuna-Hohensteina. Sporckovské nadační panství, sestávající ze tří dvorů, bylo c. k. místodržitelstvím jakožto vrchní správou panství pronajato na dobu 12 let českému hospodářskému družstvu. V pronájmu takovém, kdy rozhodoval pouze důvod, že nabídka družstva byla nejpříznivější, vidělo c. k. místodržitelství zajisté jen *hospodářskou výhodu a finanční prospěch nadace Františka Antonína hraběte Sporcka*. —

Z toho však vyvinula se v době konferencí o česko-německém vyrovnání a ve víru politického rozčilení věc, zasluhující aspoň několik řádek v nástinu dějin nadace tak velké a tak lidumilné, jako jest nadace Sporckovská. —

Některé domácí listy německé a po nich vídeňský časopis »Oesterreichische Volks-Zeitung« zle obořily se na J. J. místodržitele knížete Thuna, že prý úmyslně pronajal nadační Sporckovské panství v Hradišti družstvu českému, aby městys tento a okolní obce byly počestěny českým úřednictvem a dělnictvem, jež družstvo to tam uvede a osadí, že český živel při 12letém období nájmu získá tam dle nového domovského zákona právo příslušnosti a pro české děti že bude vyhledávána příležitost ke zřízení české školy. Zkrátka — otázka racionelního nájmu nadačního panství i prospěchu nadačního zvrhla se v nemístném rozčilování časopisů v otázku nacionální. Tím podána byla soudným a nestranným pozorovatelům ukázka, komu že více leží na mysli zájem lidumilného díla — zda povolánému úřadu dozorcímu nebo nepovolaným politikům, ze všeho jen strannický kapitál vytloukajícím.

Aby takovým uměle rozdmychovaným a nepravdivým věcem byla učiněna rázná přítrž, zaslalo presidium c. k. místodržitelství pražské »Bohemii« dne 7. září 1912 několik slov pravdy o Sporckově nadaci listem, jež v zastoupení J. J. knížete Františka Thuna podepsal c. k. místodržitelství vicepresident JUDr. Jindřich rytíř Herget.

Energický projev ten zněl takto:

»V čísle 245. Vašeho listu ze dne 5. září 1912 byla pod záhlavím »Němcům nepřátelská opatření« uveřejněna zpráva, prý z »Deutschnationale Korrespondenz« vyňatá, týkající se pronájmu nadačního panství hradištského, jež vyžaduje opravy pokud se týče skutečného podkladu. Dovolují si tudíž vážené redakci poskytnouti autentický výklad, se žádostí, aby ho ráčila upotřebiti v zájmu pravdy a správné informace čtenářstva svého váženého listu.

Místodržitelství musilo se v eminentním zájmu špitální nadace Františka Antonína hraběte Sporcka v Kuksu-Hradišti odhodlati k pronájmu panství hradištského k nadaci patřícího. Na základě vypsanych ofert došlo 14 nabídek, z nichž nejnižší byla nabídka Jos. Poppera z Vídně obnosem 22.000 K, nejvyšší pak nabídka manželů Václava a Olgy Schmidových společně s Václavem Kolenským v Květnici v obnosu 50.000 K. Ačkoli Popper původní svou nabídku zvýšil dodatečně na 38.000 K, trvala stále ještě mezi jeho nabídkou a nejvyšší nabídkou difference 12.000 K ročně. Místodržitelství, kteréž jako nadační úřad jest povinno hájiti zájmy nadace za všech podmínek a za všech okolností, mělo vůči této diferenci, představující za celou nájemní dobu značné jmění (t. j. 144.000 K, jež zachráněny byly pokladně Sporckovského špitálu) tím méně volnosti ustoupiti od zmíněné nejvyšší nabídky a přijmouti menší nájemné, že zprávy o hospodářské a finanční výkonnosti podatelů nejvyšší nabídky zněly veskrze uspokojivě.*

Dle konkursů, vypisovaných c. k. místodržitelstvím v Praze, a to v úředních i denních listech, změněny byly původní, nadačním listem stanovené tituly přiděleného úřednictva hospitálního na »špitální správce«, »špitální asistent« (na místo Kuchelschreiber nyní *Hospitalassistent*) a »hospodářský příručí«.

S místem špitálního správce spojeno jest dle nynější systemisace roční služné 2000 K mimo naturální byt, s místem špitálního assistenta roční služné 1000 K mimo volný byt v budově hospitálu; pro první místo stanovena jest kauce 1200 K, pro druhé místo kauce 600 K.

Obě tato služební místa obsazují se na první rok provisorně; definitivní ustanovení těchto úředníků vyslovuje potom c. k. místodržitelství po zprávě administrátora a koinspektora. Žadatelé za tato místa musí býti vyznání *římско-katolického* a jest jim náležitě prokázati předběžné studie a znalosti jazykové, jakož i dosavadní praktickou činnost žádostmi znějícími c. k. místodržitelství a podanými u administrace v Kuksu.

Ucházeči o místo špitálního správce mají mimo to podati průkaz o zkoušce ze státního účetnictví, po případě se zavázati, že tuto zkoušku složí před uplynutím jednoho roku.

Ucházeči o místo špitálního assistenta musí býti dle nezměnitelného ustanovení nadačního listu *svobodní*. Ve službě nařizuje se jim řádné a přesné vedení denníku o vydaných a spotřebovaných potravinách a potřebách kuchyňských a naprostá svědomitost při nákupu potřeb takových, při styku s ošetřovanci vlídnost a ochota k starým a neduživým lidem. Mimo to jest nyní další, koinspektorem již často reklamovanou a energicky v platnost uvedenou povinností špitálního assistenta, aby vždy *v první čtvrtek každého měsíce* shromážděným špitálníkům předčítal text fundační listiny o nadání Františka Antonína hraběte Sporcka, jak to zakladatel mocí listiny té nařídil, což však dříve ne povždy pravidelně a poslušně se dělo. —

Místo hospodářského příručího při nadačním velkostatku Františka Antonína hraběte Sporcka v Kuksu Hradišti obsazuje se rovněž provisorně na jeden rok, avšak s výhradou oboustranné tříměsíční výpovědi. S tímto místem spojeno jest roční služné 1200 K mimo volný byt. Žadatelé za toto místo, vyznání *římско-katolického*, kteří s dobrým prospěchem absolvovali hospodářskou střední školu, prakticky již byli při hospodářské správě činnými a mohou prokázati, že jsou české a německé řeči úplně mocni a zachovalí, podávají dle předpisu úředních konkursů své žádosti, řízené na c. k. místodržitelství pro království České a opatřené příslušnými průkazy, u administrace špitální nadace v Kuksu-Hradišti.

* * *

V předcházejících textech bylo všude výslovně mluveno o státní správě hospitální nadace Františka Antonína hraběte Sporcka v Kuksu. I mohlo by tedy býti nápadné a nejasné, proč jeví se v tom rozpor s ustanovením listin Sporckovských,

otištěných již v XXVIII. ročníku »Vlasti« („Miles christianus“, nadační listina hraběte Sporcka a komisionelní úpravný dodatek), v nichž mluveno vždy jen o správě nadace, svěřené Milosrdným Bratřím. Kterak a kdy správa této hospitální nadace přešla z rukou řádového konventu u Nejsv. Trojice v Kuksu do rukou zeměpanského nadačního úřadu, t. j. c. k. místodržitelství v Praze, jež také úřednická místa při nadaci vypisuje a obsazuje, vloženo bude dle historického běhu věci v období od r. 1743 do r. 1824 a 1890 ve stati následující.

Kuks a Milosrdní Bratři.

Dějiny hospitálu v Kuksu jakožto velkého lidumilného díla zasloužilého Františka Antonína hraběte Sporcka jsou v úzké životní spojitosti s dějinami konventu řádu Milosrdných Bratří u Nejsvětější Trojice v Kuksu. Dějiny konventu vylíčeny jsou svědomitě a dle správných autentických udajů v obsažném díle cís. rady a řádového provinciála P. Jana z Boha Sobela: »*Dějiny a slavnostní spis rak. české řádové provincie Milosrdných Bratří*« v záhlaví IX. na str. 141—147.

Pro zajímavost budtež zde uvedeny aspoň ve výtahu, pro tuto literární práci upraveném.

Patronátní právo k nadaci Františka Antonína hraběte Sporcka mělo zůstati hraběcí rodině a jejím nástupcům a další dohled k tomuto nadání měl dle zakládací listiny Sporckovy dočasný královéhradecký biskup.

Dne 27. srpna 1743 přišel do Kuksu již vysoce zasloužilý převor *P. Narcissus Schön* s několika členy řádu, obdržev svolení od *královéhradeckého biskupa, říšského hraběte Wratislawy z Mitrovic*, a bydlili až do úplného zařízení kláštera a nemocnice v panském zámku v Kuksu.

Zatím však *Anna Kateřina hraběnka ze Sweerts-Sporcků* zadala u *Jejího cís. král. Veličenstva Marie Terezie* za sprostění od správy této nemocniční nadace, načež ve smyslu nejvyššího *rozhodnutí* ze dne 7. listopadu 1743 správa tohoto nadání byla svěřena řádu Milosrdných Bratří a byla dne 26. března 1744 slavnostně předána tehdejšímu provinciálu *P. Michaelu Schwandovi* *) cís. král. komořím v přítomnosti krajského hejtmána a dvou komisarů se všemi účty a inventáři; a tak musil býti řád ke správě in temporalibus uveden se všemi formálnostmi, při čemž rychtáři celého panství holdovali *P. provinciálovi*. —

Po uvedení in temporalibus následovalo brzy kanonické uvedení řádu Milosrdných Bratří do nemocnice v Kuksu dne 31. března 1744, a to *Jeho Excellenci říšským hrabětem Wratislawem z Mitrovic, biskupem královéhradeckým*, při kterémž vý-

*) Na některých místech studie »Miles christianus« bylo nemilým omylem při přepisu listin pro rukopis a tím také v sazbě uvedeno jméno »Schwauda«, což tímto opravuji. — Bylo to zejména v 10. (červencovém) čísle XXVIII. ročníku »Vlasti« (str. 912, 6. řád. shora) a v 12. čísle téhož ročníku (str. 1096, 3. řád. shora a str. 1099, 14. řád. zdola). — Knihu dějin řádu Milosrdných Bratří zaslal mně darem přeochoťně dp. P. Th. Bílý, převor pražského konventu a zakládající člen družstva »Vlasti«. Jsem mu za to velkým díkem zavázán. —

konu byla nejen uváděcí listina, zhotovená dne 2. dubna 1744, *Jeho Excellenci* odevzdána, nýbrž také klíče chrámové a konventní slavnostně a veřejně svěřeny a odevzdány v chrámě provinciálu *P. Michaelu Schwandovi*.

Podle sprostovacieho reskriptu má však býti *Anně Kateřině hraběnce ze Sweerts-Sporcků* a všem jejím nástupcům zůstaveno na vůli, konati dále dle úmyslu jejího otce v Pánu zesnulého spoludohled v nové hospodářské správě. Vedení správy má býti svěřeno Milosrdným Bratřím na tak dlouho, zda a jak ji tito povedou; neboť jest prý na pováženou tuto správu jim svěřiti, poněvadž Milosrdní Bratři svým povoláním jsou odkázáni na konání duchovních cvičení a ošetřování nemocných, že by však vedením správy lehce od toho mohli býti zdržováni.

Dále bylo výslovně vyhraženo, že jsou Milosrdní Bratři v příčině vedení této správy odkázáni úplně na komisi v Praze ve věcech nadačních zřízenou, tudíž že mají každoročně skládati účty a bez dovolení že nemohou dělati žádných mimořádných disposicí, ani někde jinde ukládati jistiny.

Z cis. schválení (ze dne 14. listopadu 1746) způsobu hospodaření za správy Milosrdných Bratří je patrné, že ustanoven správce, důchodní a obroční, světské to osoby. Nutné rozkazy v příčině vedení hospodářství tito úředníci dostávali od koinspektora, jemuž musily býti předkládány ke schválení pravidelně hospodářské rozpočty a měsíční potřeby. Koinspektorové dávali svými dozorcí a tajemníky po všechna léta jednou nebo dvakrát zkoumati obšírně veškeré záležitosti oekonomie, důchodní pokladny i lesního hospodářství a činili na základě těchto výsledků své dispoice. Další kontrolu prováděl každoročně královéhradecký biskup; všechny nalezené nesrovnalosti byly protokolovány, soudu oznámeny a zemským guberniem odstraněny.

Od toho času každý převor Kukského konventu za řečených modalit byl uznáván a potvrzován zemskou vládou jako v zemských deskách zapsaný administrátor nadačního panství Hradiště.

Po *P. Narcissu Schönovi*, prvním převoru a administrátoru v Kuksu, následoval *P. Patritius Wasserburger*. Ten působil také v jiných konventech a vynikal zbožností a horlivostí v povolání.

Po něm následovali v administraci někdejší provinciál *P. Raphael Wagner* r. 1757, *P. Theophilus Tobenz* 1760, *P. Matthaeus Grimm* 1763, *P. Benignus Roth* 1765, jenž spravoval Kukskou nadaci až do roku 1806, tedy *plných 40 let*.

P. Benignus Roth přejal správu ve stavu smutném, neboť krátce před tím vpadli na zboží Kukské pruští vojáci a mimo 4633 zlaté, jež vynutili, odehnali všechny hovězí dobytek v ceně 20.000 zlatých ze dvorů poplužních a ohněm i plnem způsobili v celém okolí škodu nevýslovnou.

Do období 1770—1790 připadá všeobecné provedení emphyteusí, kterým zmenšilo se původní pozemkové vlastnictví polí a luk o více než polovici, pastvin a zahrad o třetinu.

Avšak i při všech těch velikých škodách a svízelných podařilo se *P. Rothovi* prováděti administraci dále k spokojenosti.

P. Benignus Roth těšil se pro své zásluhy jako řeholník a administrátor obzvláštní přízni královéhradeckého biskupa. Za něho oddělen byl konvent s nemocnicí od hospitálu a dle nařízení c. k. zemského gubernia ze dne 25. července 1800 č. 19825 bylo vysloveno přiznání veřejné lékárny jako vlastnictví konventu. P. Benignus Roth zemřel v Kuksu dne 12. dubna 1807, doživ se jubilea složení slibu, u věku 78 let a zanechal po sobě čestnou pamět.

Pro pokročilý věk a přílišnou dobrotu svou ne zvláště šťastný jako nástupce v administraci, převor *P. Adauctus Paul*, byl zároveň lékařem i lékárníkem. Byl velikým milovníkem zahrad a rád pěstoval karafiáty; *) v Kukském konventu mají obraz k této zálibě jeho se nesoucí. Zemřel jako převor v Kuksu dne 10. června 1814.

Po jeho smrti působil v Kuksu převor *P. Chrysogonus Fisch*, někdejší pražský prokurátor, až do provinciální kapituly 1819, po němž následoval převor *P. Wilhelmus Winařitzký*, lékárník, jako poslední administrátor.

Nepřízeň časů, nedostatek nutného bystrého přehledu, příliš shovívavé a neopatrné jednání jeho jako místního představeného, rovněž i úřední osoby přivedly nadání hospitálu a jeho kázeň z příznivé rovnováhy a tak naléhala biskupská konsistoř k vyzvání zemské vlády a po vyšetření celé věci u provinciála řádu se vši přísností, aby ihned odstranil P. Winařitzkého jakož i několik bratří, jednajících proti kázni a pořádku.

Pro neposlušnost i se strany provinciála *P. Paschala Fialy* ocitl se tehdejší královéhradecký biskup Alois Josef hrabě Krakovský z Kolovrat v postavení velice nepříjemném a posléze nezbyvalo mu, než aby učinil o všem oznámení na místě nejvyšším. *Mocí Nejvyššího rozhodnutí**)* nastal obrat, že administrace nadačního jmění hospitálu a panství hradištského, obzvláště při tak rozsáhlém hospodářství, svěřena byla schopnějšímu vedení, jak nařizoval dekret dvorské kanceláře z 8. července 1824 č. 19766, intimovaný krajským úřadem v Králové Hradci ze dne 28. září 1824 č. 7504.

Bylo tedy již pozdě, když provinciál zvěděl o energickém zakročení biskupa Aloise Josefa hraběte Krakovského, zbavil P. Winařitzkého úřadu, dosadiv za převora do Kuksu P. Antonia Fiedlera, neboť nejvyšší rozhodnutí vše zvrátilo.

Tak potrestána byla nedostatečná správa, byvši konventu odňata a zaslouženého trestu došla nejvyšším rozhodnutím i neposlušnost vůči nejdůstojnějšímu inspektorovi nadání a biskupu jakožto tehdejšímu zástupci generála řádu Milosrdných Bratří. —

*) Pouze mimochodem podotýkám, že v řádu Milosrdných Bratří ode dávna byla řada mužů, kteří ve mnohém směru vynikali jako vědátory, spisovatelé a znamenití lékaři. Jakmile získám jen trochu volnějšího času, pokusím se v literární studii vylíčit působnost takovýchto zasloužilých a vynikajících členů řádu sv. Jana z Boha. —

***) Bylo odůvodněno výslovným ustanovením císařského práva rozhodovacího dle konfirmační listiny císaře Karla VI. ze dne 28. dubna 1739; viz též následující poznámku k nejvyššímu císařskému rozhodnutí ze dne 2. března 1885

Provinciál *P. Bonifacius Wurmbbrand* upozornil konvent kurrendou na nepořádky v Kuksu zjištěné a rozkázal, aby přísně bylo šetřeno všech konsistorialních nařízení.

Ve smyslu úředního rozkazu svěřena byla administrace vrchnímu Langerovi ze Schurzu (Žírce).

Za administrace *Matěje Koslera* dne 2. dubna 1855 provinciál *P. Odilo Rayth de Baumgarten* společně s *Jeho Eminencí kardinálem Szitovským* z Ostrihomě jakožto apoštolským visitátorem Milosrdných Bratří podali *c. k. ministerstvu vnitra* pamětní spis, v němž se žádá, aby administrace hradištské fundace odevzdána byla konventu řádu Milosrdných Bratří v Kuksu. K tomuto zakročení došlo dne 8. dubna 1865 č. 6505 vyřízení, že *c. k. státní ministerstvo nenalezlo*, proč by tuto žádost na nejvyšším místě doporučilo.

Měnící se ustavičně administrace, jako všecka lidská zařízení, přivodila někdy během času změnou rozličných osobností a jich mínění i hospodaření takový stav, že také sám vždycky nemohl býti ušetřen spravedlivé kritiky. Ba stav veškerého statku nebyl vždy takový, že by nebylo se dostávalo látky k činění výtek. Avšak Milosrdní Bratří neochabovali ve snaze, aby opětně dosáhli nadační administrace. —

Z té příčiny roku 1880 po smrti *administrátora Altera* podal provinciál *P. Baltharus Schipek* žádost, aby správa této fundace odevzdána byla opět řádovému konventu v Kuksu, kterážto žádost však opět byla vyřízena *záporně*.

Rovněž tak *nebylo dáno místa prosbě k Jeho Veličenstvu císaři a králi Františku Josefovi I.*, kterou podal představený řádové provincie Milosrdných Bratří *P. Procopius Zeugswetter*, aby správa hradištské fundace svěřena byla řádovému konventu v Kuksu, což stalo se výnosem *c. k. místodržitelství v Praze* ze dne 26. dubna 1885 č. 19922 na základě Nejvyššího rozhodnutí ze dne 2. března 1885. *) —

Ve všech žádostech takových bylo hájeno mínění, že jest Kukská nadace čistě církevní povahy, což však nálezy *c. k. soudů* uznáno nesprávným.

Poněvadž však po zavedení Milosrdných Bratří dne 26. března 1744 zapsáno bylo na vlastnickém listu panství hradištského v českých zemských deskách: »*Panství Gradlitz nebo Hradiště a Heřmanice v Královéhradeckém kraji jest v držení kukských F. F. Misericordiae k rukám hradištského hospitálního nadání*« — podal zemský advokát v Praze, JUDr. Alois Krása, v právním zastoupení kukského řádového konventu dne 3. ledna 1888 žalobu na uznání vlastnictví konventu v Kuksu k panství hradištskému, *aby výrokem soudcovským bylo konstatováno, pokud a na kolik platí pro řád Milosrdných Bratří tento zápis v deskách zemských.*

*) Toto nejvyšší rozhodnutí J. Vel. císaře a krále bylo zajisté založeno na 6. odstavci konfirmační listiny Karla VI. o nadaci Františka Antonína hraběte Sporka, jenž zní: »Sexto, když by se in progressu při fundačním zřízení jakákoliv závada objevila, zůstaveno Nám, o tom rozhodnouti a lepší opatření učiniti.«

V této právní při *podlehl konvent* v Kuksu *ve všech třech instancích*, a to: nálezem c. k. zemského soudu v Praze z 15. července 1890 č. 22099, c. k. vrchního zemského soudu v Praze z 20. prosince 1890 č. 58051 a c. k. nejvyššího soudního dvora ve Vídni z 2. dubna 1891 č. 2451. Všecky tyto soudy našly v důvodech svých, že *slouvné znění vlastnického zápisu* při panství hradištském, jaké bylo obsaženo ve staré hlavní knize zemských desk a při zakládání nových knih pozemkových, přeneseno bylo na nynější vložku zemských desk čís. 533, *podstatně bylo nepravé a že také zápis na listu závad v příčině administrace nebyl právoplatným.*

* * *

Rok 1866 přinesl Kuksu těžké dny, neboť toto místo leželo v dosahu bojiště a bylo vydáno prvním nárazům nepřátel. Dne 27. června již pozdě večer přineseni byli do nemocnice první rakouští ranění, 192 muži a 10 důstojníků. Dne 28. června přicházeli jednotliví ranění od Trutnova do kláštera, takže obě oddělení v nemocnici, zvláštní síň, chodba klášterní v prvním patře a veliká síň v hospitálu byly plny raněných. Ještě téhož dne bylo těžce raněné mužstvo a důstojnictvo dále dopraveno zvláštním vlakem, aby neupadli do pruského zajetí. Dne 29. června obsadil 12. prapor rakouských polních myslivců celou budovu nadačního hospitálu, maje rozkaz, aby hájil domu do posledního muže. Protože očekával se útok Prusů na hospitál, byli veškerí nemocní přeneseni z nemocnice do dolních místností. Dne 30. června zahájily čtyři rakouské batterie, stojící na výšinách u Kuksu, prudkou palbu z děl přes hospitál na rovinu u Hradiště, odkudž Prusové palbu rovněž přes dům opětovali. Několik pruských kulí padlo do prostor hospitálu a způsobilo značné škody.

Když v noci z 30. června na den 1. července k došlému rozkazu veškeré rakouské vojsko odtáhlo, obsadili 2. července celý hospitální dům pruští vojáci.

V nejbližších dnech přinášení byli co den mnozí nemocní a ranění vojíní rakouští i pruští do nemocnice a brzy nastal nedostatek potravin. Když však Prusové přesvědčili se o působnosti konventu pro raněné, poskytli také konventu mnohých podpor, zvláště potravin, obvazků, prádla a občerstvení pro raněné.

Když Prusové odtáhli z Kuksu a okolí, dostalo se konventu od velitele z Josefova bohaté podpory penězi, prádlem a vínem.

Z těchto 331 v tomto tažení válečném do nemocnice přijatých raněných a nemocných vojínův armády rakouské i pruské zemřelo celkem 13 mužův, a působnost tehdejšího převora *P. Decorosa Luefa*, vrchního lékaře *R. F. Huberta Bořinského* a všech členů konventu zvláště odměněna byla vyslovením Nejvyšší spokojenosti. Vrchní lékař Bořinský vyznamenán byl propůjčením zlatého záslužného kříže. —

Byla-li Kukská nadace po čas svého trvání spravována tak, že intencím zakladatelovým při spravedlivém ocenění okolností, bylo vyhověno dle možnosti, tedy sluší také spravedlivě vytknouti, že od dávných dob — díky stálé péči *vysokých státních*

úřadův, živé účasti nejdůst. biskupa královéhradeckého jako inspektora a jeho ordinariátu, rovněž vysoce urozených patronův a koinspektorů P. T. hrabat Sweerts-Sporcků, kteří byli povždy pro to, aby přesně provádělo se nadání jejich vznešených předků, a díky spoluúčastenství povinností za dost činícího konventu, — podařilo se nejenom dostáti všestranným závazkům, nýbrž chová se i naděje, že zabezpečeno jest budoucí trvání této tak šlechtně obmyšlené nadace.

Řádové provincii Milosrdných Bratří nebude nikdy chyběti pozornosti a náležitě píce, *aby vyhověla činěným požadavkům se vši přísností a horlivostí, jak sluší se na řeholníky a ošetřovatele duše i těla v tomto ústavě, aby tak mohla ve stálé dobré shodě se všemi rozhodujícími úřady a faktory působiti v každé příčině blahodárně — slovem, skutkem a příkladem. *)*

* * *

*

II.

Podpůrná nadace Sporckovská, t. zv. »Gnadenstiftung«.

V lidumilných snahách zakladatele hospitálu v Kuksu Františka Antonína hraběte Sporcka, snažili se pokračovati k hmotnému i duševnímu blahu poddaných na hraběcím panství Hradištském i potomní držitelé panství pozůstalých po tomto lidumilovi.

Snahy takové dokazuje nejlépe *podpůrná nadace, t. zv. »Gnadenstiftung«.*

Pokud podstata nadace této týká se v jednotlivostech otázky úlevy daní, jest nadační listina její handfestní smluvní obnovou a listinným dokladem kontribučenského fondu pro poddané, jež František Antonín hrabě Sporck k snažší berní poplatnosti poddaného lidu za života svého byl založil.

Ku zcelení obrazu o základech takových fondů a o náboženských povinnostech, jež poddaným z té příčiny byly ukládány, uvedu později některé listiny z panství Goltzů a Mladotů ze Solopysk, s nimiž hrabata Sweerts-Sporckové byli v čilých stycích.

Fond Sporckovské *podpůrné nadace* jest určen ku podpoře chudiny z vesnic a osad bývalého fideikommissního panství Hradištského, a to nikoli snad formou almužny, nýbrž způsobem přiměřené peněžité pomoci v případě živelních pohrom, nezaviněné bídy a pod. Tato nadace jest rovněž ve správě úřední, účty vede administrace hospitálu a koinspektorovi náleží právo udělovací a dohlédací. Poněvadž nadační listina (německá) vydána byla tiskem v jednom svazečku s fundační listinou hospitalní, s níž jest v podstatě ve věcné souvislosti, přeložil jsem ji rovněž do češtiny a připojuji ji k této své práci. Čtenář z ní alespoň sezná, v jakém duchu nástupcové Františka Antonína

*) Dle přehledu působnosti řádových nemocnic Milosrdných Bratří za rok 1901 bylo v nemocnici v Kuksu ošetřováno 163 nemocných, při čemž vykázan byl počet 5055 ošetřovacích dní. —

hraběte Sporcka, byť k tomu i se stanoviska národnostního někdy neprávem řevnivě a křivě bylo přihlíženo, v oboru lidumilství působili; dobrý jejich úmysl setkal se s výsledkem až dodnes vždy dobrým a užitečným, neboť z fondu podpůrné nadace, zejména v dobách, kdy o nějakých zemských a státních subvencích nouzových (příspěvky z fondů ministerstva vnitra a orby na meliorace pozemků, náhrady za odporažený dobytek při nákaze snětí slezinnou neb tuberkulosou, povolované c. k. ministerstvem orby a pod. j.) nebylo ještě ani tušení, povoleny byly nutně potřebné a vydatné podpory, které chudina neštěstím a bídou náhle překvapená, radostně uvítala, žehnajíc šlechtným dobrodincům, pečujícím o utlačované a nebohé lidi druhdy i na časy budoucí! —

* * *

Daleko více než obšrné výklady poví nám jasná stylisace autentických listin nadačních.

V dalším odstavci následuje tedy text nadační listiny o podpůrné nadaci pro chudé obyvatelstvo z obcí druhdy panství Hradištského. —

(Pokračování.)

Loutka.

Povídka veršem od FR. LEUBNERA.

Což, viděl jste ji? Vidíte — krasavice!
 Ten pohled její! Klidný, lhostejný,
 chlad vítězné a přece tiché lvice —
 já znám ji dřív! Známe z naší ratejny!
 Kde potkal jste ji s vnučkou? Od hřbitova?
 Jest milá jí ta třešně aleje,
 jež bohatě zas kvetou do sněhova;
 prý vzpomíná, kde sněhu závěje
 k nám dovály ji, k stodol zápraží —
 náš host, vždy tamtudy jde k nádraží.
 Nuž, usedněte, pane učiteli!
 Vhod kávy číška? Černé, ano, vím,
 by prsty hbitěji se rozletěly
 pak po klávesách. Zatím dopovím,
 než Miluška nám od vlaku se vrátí,
 jak na vsi možno slavnou divu znáti.

Jsem nyní šťastnou babičkou, má vnučka
 jest Miluškou jak moje dcerka malá,
 již před léty jsem na hřbitově stlala.
 Jak její bledá kynula by ručka
 mně za ní, tam, já dlouho bez útěchy
 dům sirý pláčem plnila a vzdechy,
 neb Hana druhý rok už byla z domu

a v Praze na školách můj Ladislav,
 muž po den celý v důchodě — kdo komu
 dvou ulevíme hoři smutných hlav?
 Stesk jeho vidím; hledí po pokoji,
 kde její poskok nechvátá mu vstříc.
 Mně do očí — on podívat se bojí,
 a neviděn, zrak utírá i líc.
 Hlas jeho tklivý, těšivý. Hle, v bolu,
 co nesme jej až do úlevy spolu,
 jak do rukou mu padnu mdlobou vratkou,
 kde klesám dítěte už na mrtvolu,
 mne tehdy jal se jmenovati »matkou«,
 kdy matky nejhlubší mě rána stihla,
 jak duše tála v něm a měkce jihla
 z ran bolesti a ke mně soucitem,
 kdy dítě polibky už neprobudí,
 by svitlo na mě očí blankytem,
 a mrtvé čílko už jen studí, studí.
 Lét jedenáct — zlý záškrt jen — a zvadla,
 když prvá jeseň po květech se kradla.
 Mně prvý na skrání vlas bílý kvetl,
 když hořem poprvé mě osud hnětl;
 tu proto tížeji pěst jeho krutá
 pak na mě na ubohou dopadla,
 že ranou jeho dosud nedotknutá,
 div sama jsem se v zemi nekladla.
 Den ze dne k večeru i deštěm, sněhem
 slz bolně utajených pod úžehem
 já bloudívala z dvoru po aleji,
 jen po své od včerejška po šlépěji,
 tam čelo tiskla na vrat pevnou mříž,
 kde za ní klid, stop šestero mi níž.
 A doma, já si hrála jako dítě —
 střep, cetka, ústřížek mu bývá k díku.
 Co nechalo nám dítě na památku,
 jsem do tichého snesla pokojíku,
 kde navždy usnulo mé drahé dítě,
 že vrátit by se mohlo okamžitě
 a najde svatyňku, co k jara svátku,
 i svadlé kytce rosu na poupátku
 z mých marných slz. Byl prvý štědrý den;
 já stromeček jí vezla na hrob ven
 — vůz uzavřen; já v černém chudém šátku —
 by nikdo neviděl, mou nepomluvil pýchu;
 v tom nebylo, ví Bůh, ni chlouby hříchu!
 Snad vskutku nebyla jsem zdráva hlavou,
 a hlavou zdráva-li, však srdce matky
 kýchs tonulo mi vírů pod záplavou,
 mlh dusivých mdlí hlava pod únavou — —
 Dík, dávno minulo již nenávratky!
 Jak v mátožném bych bděla rozesnění

par průhledných, hned neproniklých zas,
 vím živa jsem, jen pravdou vše to není,
 mně k obludu co jistí smutku hlas;
 mním — nejsem živa, nebylo to tedy,
 zač plakala bych touhou: Buď zas, buď!
 A byla živa jsem. Jen za pohledy
 tkaň na všem pavuči jak spavá žluť,
 mně od hlavy se pnou, k ní úží kruhy,
 skráň tlačí do tupa, lnou v ploché stuhy —
 jsem tělem nemocna? Jsem myslí choré?
 (Snad kdos i vám . . . Zlé noviny — vždy skoré.)
 Až ulehla jsem. Den byl červnový,
 kdy s mužem poprvé zas na hřbitov,
 kde nový pomníček prý hotový,
 a jedna růže, jedna růže rov!
 Já čekám: anděl křídel rozpjatých — —
 Však vidím kámen v růžích bohatých
 a na něm stojí děcka socha bílá,
 jíž k lemu šatu zlomený se tlačí
 květ bělostný, a prstík na rtech značí
 vzkaz dojemný . . . Chlad mramorného díla
 mě vskutku vidí mlčící, jsem jinou,
 ač tiché slzy k úlevě se řinou.
 Jest slza jasná, ale oči kalí.
 Mne obmyly, zrak jasnily mé žaly.

Sám suďte nyní o zlovolné zmínce,
 že paní důchodní kdys do blázince — —
 Též chápete už, proč mám ráda děti,
 zač ke mně lne ta drobota, to smetí;
 tu slabost mám, či libůstku, či lásku — —

Proč o slečně však Loře ani hlásku?

Zas byla zima. Do nového roku
 nám sněhu nepadlo ni pápeří,
 též Labe bez ledu. Však do útoku
 z hor severák tu bouřně udeří,
 štve krajinou zlob chvatnou metelici —
 a jak by utnul. Ale z těžkých mraků
 se sněhu sype houšť než na sanici,
 zem do bílého chumlá do povlaku,
 že ticho hluboké, ni o neděli,
 i dýchat jak by lidé zapomněli.
 Den prohlédnul, den jasný z chumelenic,
 leč po té mráz, mráz v nocích třeskatý,
 že Labe pomalé se na led měníc,
 v most jednotí břeh sněhem osutý,
 a bez pohybu vzduchu odtud vane
 mráz břitší po vsi měkce zachumlané,
 park u zámku sníh s větví stromů schvívá,
 až do vln kyprých pod kmeny mu splývá.

Jdu procházkou tam. Ach, tam nejsmutněji:
 sad cestou umeten; v něm ticho, hlucho,
 že zvuků kročejů se leká ucho,
 kře holé šeríku se hnou a chvějí,
 kde stezkou mimo jdu. Dlím v zakletém
 tu zámku pohádek, jsem dítětem?

Má stáří rádo zimu, vidí sebe;
 Vy květný bez a modré v máji nebe!

Nuž, dosti o zimě, vsi tiché nudě,
 již tušíme jen v odpočinku chvíli
 dle města slov; zde po práci a trudě
 nás klid, kdy ruce v klín, vždy na vděk sílí.
 Jen toto: opět metelice vyla,
 sníh metala, zle do sněhu se ryla,
 nám okny chvěla pěstí bušivou,
 vztek vichřice nám běsnil nad komíny,
 v nich skuhral, hučel nárek meluzíny
 a poli honil vřavou prášivou
 spoust šlehajících smouhy vlající,
 ne měkkých vloček lichotivé vlání,
 co jihnou v doteku již teplých skrání,
 však ostrá zrnka mrazně řežící,
 jak sypké písky suchých šelestů —
 a sjetou cestu mění v necestu,
 v níž náhle rovina, kde úvoz bývá,
 jenž pod násypem zákeřně se skrývá.
 Psa nevyhnal by. Není oblohy;
 šed celinou se nízko na zem kloní,
 kde šleh a zmat a průvěje se honí
 jak bílých cárů letmé mátohy.
 Jest nebe tiché, ač jak na spadnutí,
 co dole vichor po sněhu se kutí.
 Den neden, a ten na píď. Za stohy,
 kam doplížil se s vozem v bludném šeru
 k nám pode dvorem loutkář ubohý,
 jej pozdě našel hlídač po večeru
 a do tepla ved' s koněm, s dcerou jej —
 Bič Janda Buřič Volej Nekřesej.

To dlouhé jméno! Znáte Jandu přece!
 Ten stařík, dlouhán, pochýlené plece!
 Pleť olivově osmáhlá i v zimě;
 vous po řídku tvář lemuje mu suchou,
 ne otevřenou, přímou, prostoduchou;
 cos míhá se jí stále neupřímně,
 stín podloudný ji vraští mu a hladí,
 jak po medu by zeměžluč pil kradí,
 že také na něho ďas ježka sadil,
 kde on sám před chvilkou z jam lišku vnadil.
 (Má řeč to není. On tak mluví sám.

Já koupila, Vám zdarma, na dluh, dám.)
 Hned zlobný pošklebek, hned výtká prudká
 vždy proti pánům od šafáře výše,
 hned k lítosti ho cizí hlava nutká,
 však hrdost vlastní z něho přímo dýše,
 když k účasti by kdo se nad ním zmýlil.
 Ne práce, pokora, jen věk jej schýlil,
 že nyní chodí zlomen pod koleny,
 ač v mládí k nebi čněl jak chmelná tyč,
 a paží dlouhatou-li rozjevený
 dál zamáchal — hle, vizte, bič! Tož Bič!
 Znáš jak zlý peníz! Štiplavý byl křen,
 vždy jazyk ostrý, jedem podkalen,
 zlý sršán bez medu, hloh, kopřiva to,
 tvář beránčí, k ní čelo na rohato,
 hrud' — vlčí srdce. Jeho jsou to slova,
 jež úvodem vždy obaloval znova,
 když na něho — sto výmluv! — psinka sedla
 a za večerů jarních při měsíčku
 z úst umáchaných proti pánům vedla
 han bouřku štvavou k písni nočních sýčků,
 co houkávali šerem od stodol,
 kde dvůr pln měsíčna a ticho kol.
 A nepil, nepil! K jaru náhle zvlčel,
 když měsíc v dubnu k úplňku se kroužil,
 pak před žabami umlkal a mlčel,
 jen bručky, noční stráž, se dvorem ploužil,
 čas hodin hlásal na ukrutném rohu,
 pak dřímal u vrat, kožich za podlohu.
 Ach, býval to vám buřič za mlada,
 vždy proti pánům, úřadu, vsi statku!
 Sám hlídač, nebyl drobných bez úkradků;
 prý — pole, háj i les i zahrada —
 jen pod Boží se zamky dobýval;
 i domek vystavěl si na Kradlově
 v chat pořadí. co do polí jdou vnově —
 tam jiný klid, co jiný osíval;
 kdo klidí z cizího, pec buduj blíže,
 kde schrání křeček bez tenat a mříže!

Dnes usmívám se, ale tehdy s hrůzou
 já, mladá žena, o kázání prvé
 jsem pod záclonou okna v slzách klekla,
 kdy na hlavu nám s lesů padne luzou,
 vše halapartnou do trosek a krve
 bít, mordovat! Dům splane v ohni pekla — —
 Muž u mne stál: »Mlč, neplač, počkej, dítě!«

Bič Janda Buřič rozháněl se lítě,
 kde měsíc v úplňku se bledě šeril
 pod holé kaštany. Bič okna měřil,

roh v levici. V zem vetknul starou piku
 a počal durdivě, lál do povyků,
 hlas mravokárný končil trpným vzdechem,
 a děvčat smích mu řeholným byl echem.
 »Ej mlčte, kroupy, mlčte! Hrách se vaří!
 Pán s uzeným (vím, komu!) hospodaří
 a čeho s důstatek má žírný vůl,
 ty na hrách vydělej si potem — sůl,
 by hnáty neměkly ti na hasroše,
 mé milé trdlo za tři bídné groše!
 Ty svičko bez loje! Má teplé nohy
 pán u kamen, ty otloukej si rohy,
 kdo's hovádko, ať pána nepoplaší!
 Pán nad mastnou se mračí topinkou,
 ty moulej kůrku, loutej suchou kaši
 a hubu ovlaž trnek poslinkou.
 Byl jednou jeden správce hamonivý
 a kníže kázal mu: »Dej počet svůj,
 ať čeled' nenajde vlas jeden křivý
 mně na hlavě! A v pravé pravdě stůj!
 Kde osevů a výmlatků máš knihu?«
 I otevře svá ústa správce pilný:
 »Vždy, pane, u čepu jsem tahoun silný
 i od žlabu zas nejsem nikdy k zdvíhu —«

Dost! Hanbím se, ba postydno mi věru,
 co chace hlásal o žaludků čtveru,
 jež mívá pán, a také knihu tedy,
 v níž tuk a zrno mizí naposledy.
 Proč trpěli mu ony tlachy — machy?
 Byl bláznem jar? Či náměsíčným býval
 a potom přetvářkou vždy stejně zpíval
 — co hlavu mlžilo — nám na poplachy,
 kdo ve dvoře byl nováčkem ten rok?
 Či měl to z knih, kdy z vesnic na útok
 lid za bývalých vzpour hnal proti dvoru,
 mstou podpálen, psích robot za úkoru?
 Vždyť ony časy dávno minuly! I doby,
 kdy mladý tehdy Janda ze svobody
 v rok čtyřicátý osmý kypěl kvasem,
 až vyšuměl. A žíhal jenom časem.

Vy nevíte, co bývá řevnivosti
 též v četném úřednictvu jedněch statků!
 Zde Janda kázal, za okny však onde
 smích tutlaný! Hněv — Po měkku a hladku,
 jen doktor Jandu bez lektvarů hojil,
 ač Buřič bral tu tam i po úplatku,
 a vždy jej na rok jistě upokojil.

Bič Janda Buřič u lékárny stane,
 kde divné světélko vstříc okny plane.

v noc tichým modrým lehkým plamenem
 v skle bílé vásy, mléčně tlumeném.
 A Janda počne: »Chval duch — — Za dušičky
 pal olej čistěný a z vosku svíčky!
 Leč on tu černoknižník tropí čáry,
 jak dostati nás na prkno a máry!
 Kdo z libového, jářku, sádlo řeže
 a koně leda pro podkovu skazí?
 Kam lezu pod hůl sám, div nepoběže?
 Hej, vstaňte, vstaňte, nebožtíci draží,
 a uhraňte jej, ať mu nejde k duhu,
 co jí a pije. Ahú, huhu, huhu!«
 Tmou volá, duje v roh a z hrobu volá,
 kdo vinou felčara prý chleba nejí.
 »Proč jeho též ta s kosou neudolá?
 Jde na Smrtholku, mine cestu její . . .«

Pan doktor v baretu a papučích
 pod bílým pláštěm, velké okuláry
 skel tlustých v černé kosti obručích,
 jde vstříc mu jako duch, mlh vleklé chmáry
 (v tom plátně sloužil vojsku v Itálii)
 a Buřič skrotlý, jazyk ani muk,
 jde před ním v dům, co noha nohu mívá,
 neb za ním trčí Prajbiš, kočí hromotluk,
 chlap hora ze starých to kyrysarů,
 jež vnadit nevhodno zlých do rozmarů;
 buď Janda slombidlem, jest Prajbiš dub.
 Jak doktor by mu trhati měl zub,
 vždy Janda vzdychával prý za odvahou:
 »Skoč, babo, s vozu; kolům lehčeji!
 Krok na Prosík — a shledáme se s Prahou!«

Mně líto, že Vám kazím naději
 her čarodějných, hrůz, tmy přístrachů,
 noh muřích divů, zjevu rarachů,
 kým doktor ústa zamýkal mu klíčem,
 by Janda Buřič byl jen Jandou Bičem
 nám bez potup a han, vsi bez tlachu.
 Až po létech — Bič navždy vyhojen —
 pan doktor um svůj zradil spokojen.
 My také hádali, že bílou kostrou
 mu doktor leká vyřídilku ostrou,
 že mrtvou lebkou dá naň kývati,
 či důlky hluboké že fostorečně
 z tmy skříně planou jí, chrup chrastí řečně,
 až Jandovi buď do mdlob závratí.
 Nic toho! Líhu směs a soli hoří
 na lékárnickém pultu tetelivě,
 skvrn umrlčích stín v obličejích tvoří.
 Jak doktor Jandě pohled v oči boří,

těž jemu Janda; klidně, pohrdlivě,
 — jest nočním sýcem; kam pak na strašidla,
 by z pohledu krev po žilách mu stydla!? —
 až doktor v tvář mu sykne jako had:
 »Co k pecku míří, do pekla se poděj!
 Jsi přetvara a maškara a zloděj!«
 U dveří Prajbiš, svědek, stráž a kat:
 hni mluvším jazykem, leč nehni rukou,
 sic v týle máš pěst pevnou, tvrdosukou,
 bys měknul na máslo, jí na dopad!
 Co Janda? Tiše na podlahu klade
 svou piku, lucernu; vzdech z úst se krade,
 co ruce spíná na hlavě a hrudi:
 »Tu, tu ty uzly, vzácný milostpane!
 Víím, po čem hanba! Plať — a my jsme chudí . . .
 Tvrď kámen na mém tvarohu, ach pane —«
 Co jiných úsloví mu se rtů vane,
 cos doktor nakapal mu v modrou sklenku:
 »I jazyk na uzel! Už ať jste venku!«
 Tu noc, by za kamna prý kdos jej schoval,
 vždy spal a spal. Zaň Prajbiš ponocoval.
 Ten mlčel, doktor usmíval se. Znova
 táž kolik let však Jandu léčí slova.

Pan Držgreše — proč? — od Jandy měl klid.
 Až Janda posléz, noci ostrovid,
 kdy lépe vídal mimo světlo denní,
 přec dopídil se o něm z podezření
 pravd tušených; svou padlou dceru klel,
 dál mlčky nad původcem hanby bděl
 zvlášť ode dne, kdy zemřelo to dítě,
 a Janda hněvivě muul prázdné palce,
 i k dceřině svou nyní hanbu cítě --
 mzdu za ctnost marně smlouval u zhýralce.

Byl tady v důchodu pan kontrolor,
 spíš pro jméno, než bdělých ostrah vzor.
 Po roce šedesátém sedmém z Uher
 sem zavanul jej vítr výpovědi,
 a starý kníže pán: »Ať tady sedí —
 groš k pensi přidám — je to vojna stará —
 než pamatuj: zde nehrej na husara!«
 Tam po vojně kdes fiškálem byl berní,
 směs Čecha, Němce v Uher paprice,
 knír Arpada, tvář po cikánské černi —
 zde kontrolem slul jen po zvyce.
 Sám doma patlal různé medovinky;
 k nim s kluky chodil někam na bezinky,
 třel štopky višní, jádra třešní stloukal,
 je svářel, píval, nadával a broukal.
 Kol kolem proti ohni pojišťoval
 a dokud kníže živ, se dobře choval,

groš klada ku groši, je škrtě skrble,
 — zván Držgrešle — zlé kletby v ústech brble,
 když klidný masopust, když tiché vinobraní,
 a hloupí trubci nevzbouří ves ani!
 Však potom, potom! Dvakrát do roka
 lil víno do hrdla jak vodu potoka,
 kdež jindy naším pivem za vděk brával,
 jak šílenec sám tancoval a hrával.
 Dny cvičil k smíchu chasy vesnické
 psy do tahu si velké řeznické:
 huj, mlask a prask! jel, práskal do ohluchu —
 a týden zmizel! Z tajných radovánek
 zpět skleslý otrapa, hnůj, otrhánek;
 zas peníz mamonil pak dlouho v suchu.
 Bič nemravů jej hájil průpovídka,
 že jeden chléb vždy na dlouho se přejí;
 však číhal po něm neúnavnou hlídkou,
 dbal jeho po slovu i po kročeji.

(Pokračování.)

Volné kapitoly z otázek cyrillo-methodějských.

Podává ALOIS JAŠEK-STUDÝNSKÝ.

(Pokračování.)

III. Pokusy o unii.

5. *Státy Balkánské (slovanské).*

(Přehled jednotlivých vyznání.¹⁾)

a) Bosna.

Zde kráčí katolická církev již na tisíc let cestou věru trnitou. Katolické vyznání v Bosně působením latinských kněží utěšeně se rozvíjelo. V tom jemu řecký rozkol zasadil hlubokou ránu. A míra potupy všeho křesťanského byla dovršena r. 1463, když Turci obsadili Bosnu. Pod jařmem sveřepých Turkův a ještě horších poturčencův upěla Bosna až do roku 1878. Dle prvního sčítání lidu, provedeného 1879, bylo zde mezi 1,158.164 obyvateli 209.391 katolíků. Působením řádů, hlavně Františkánů, jest děkovati, že alespoň tito zůstali víře věrni. Pod ochranou Rakouska zřízeno 5. července 1881 papežem Lvem XIII. arcibiskupství v Sarajevě s dvěma suffragany: v Banjaluce a Mostaru.

Dle nejnovějšího sčítání lidu je v Bosně mezi 1,800.000 obyvateli 782.851 »Srbů« (orthodox., 4 diecése), 602.200 Moslemínů a 400.081 katolíků.

¹⁾ Dle: »Missionen der Augustiner von Maria Himmelfahrt«, různé roč., »Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoděje«, roč. 1.

b) Černá Hora.

Až do padesátých let minulého století byl »srbský« patriarcha Černohorský též vladykou země. I když přešla vláda do rukou panovníků světských, požívá duchovní vrchnost velké autority. Katolíků je zde mezi 250.000 obyvateli 12.500; panující církev »srbská« (pravoslavná) má 223.500 příslušníků. Mimo to žije zde asi 14.000 mohamedánů. Arcibiskup katolický, od r. 1902 primas srbský, sídlí v Baru (Antivari). Klerus čítá 13 kněží v duchovní správě.

c) Srbsko.

Má asi 2,700.000 obyvatelů, z nichž jest asi 6200 katolíků. Katolíci nemají občanských práv v zemi: jsou z větší části poddaní Rakouska a Itálie. V celém Srbsku najdeš 3 farní kostely katolické (Bělehrad, Kragujevac, Niše). Srbská národní církev, která je samostatná od r. 1879, má přes 2,300.000 věřících, rozdělených v pěti diecésích. Ostatní jsou Mohamedáni a Židé.

O ostatních územích balkánských (Bulharsku a Albanii) byla řeč v dřívějším článku.

IV. Sporné otázky mezi Východem a Západem.²⁾

Velice dovedně a vystižně vylíčil nám poměr mezi Východem a Západem slavný »papež Slovanů« Lev XIII. v encyklice »Orientalium dignitas« z roku 1894, ve které obrací se k národům celého světa, ale zvláště k církvím východním, by je získal pro nejvznešenější ideu, pro ideu sjednocení církví. Na tuto encykliku odpověděl patriarcha cařihradský Anthimos VII. ve jménu svém i sv. Synodu oficiálním okružníkem patriarchům, biskupům a věřícím svým, adresovaným přímo sv. Otcí Lvovi XIII., teprv 29. září 1895.

V této encyklice³⁾ vyjadřuje Anthimos »horoucí« (!) přání církve východní, by co nejspíše uskutečnilo se spojení obou církví, ale poznamenává »s bolestí«, že papežové, které činí zodpovědnými za rozkol, nechtějí ani slyšet o tom, by zrušili herese, které v různých dobách na Západě po rozkolu povstaly; proto prý, a jen proto není uskutečnění unie možno.

»Církev východní,« praví zmíněná encyklika (§ 6), »je ochotna z plna srdce přijmouti tuto nabídku, pakliže ona (církev západní) vymýtí a odvrhne od sebe vše, co nebylo společnou naukou církve východní a západní do století devátého.«

V dalším proto navážeme na slova encykliky východní církve a poukážeme na rozdíly, které východ stále udává, jakož i na správnost učení církve západní. Jsou to především tyto rozdíly:

1. Učení o vycházení Ducha sv. »i ze Syna« (Filioque). —
2. O křtu sv. — 3. O chlebech přesných. — 4. O epiklesi. —
5. O sv. přijímání. — 6. O očistci. — 7. O odpustcích. —

²⁾ Dle díla: M(axim) M(alatakis), Réponse à la lettre Patriarcale et synodale de l'église de Constantinople sur les divergences, qui divisent les deux Églises. Constantinople 1896.

³⁾ Zde i dále, kde je řeč o encyklice, míněna jest encyklika Anthima VII. ex 29./IX. 1895.

8. O tom, zdali dojdou duše svatých hned po smrti slávy věčné?
— 9. O neposkvrněném početí P. Marie. — 10. O primátu.

1. *Filioque*.

Encyklika patriarchova dí: »Jedna, svatá, katolická a apoštolská církev po 7 sněmů obecných věřila a vyznávala ve shodě se slovy evangelia, že Duch sv. vychází z Otce; než Západ začal během IX. století měniti ono vyznání víry, které bylo stanoveno a přesně vymezeno od sněmův obecných, a začal rozšiřovati nauku, že Duch sv. vychází »i ze Syna« (Filioqua) (Encyklika 7).

Vznikají tu tedy dvě otázky: a) Vychází Duch sv. »i ze Syna«? a b) Bylo slovo »Filioque« oprávněně připojeno k vyznání víry?

a) Duch sv. vychází »i ze Syna«.

Doklady tohoto učení máme v Písmě sv.: Čtemeť u sv. Jana (V. ¹⁹) »Nemůže Syn sám od sebe činiti ničeho, leč co vidí, že činí Otec. Vždyť *cokoli činí On, to činí podobně i Syn.*« (X. ³⁰) »Já a Otec jedno jsme.« (XV. ²⁶) »Když pak přijde Utěšitel, kterého *já* pošlu Vám *od Otce*, Duch pravdy, kterýž vychází od Otce, ten bude svědčiti o mně;« (XVI. ^{14—15}) »On mě oslaví, neboť z mého vezme a zvěstuje vám. Všecko, *cožkoliv má Otec, mé jest.*« (XVII. ¹⁰) A všecko, *co jest mé, jest tvoje, a co jest tvé, jest moje . . .*« (XVII. ²¹) ». . . aby všichni jedno byli, *jako ty, Otče, ve mně a já v tobě . . .*« A těchto svědectví najdeme hojnost i u ostatních evangelistů, jakož i v ostatních knihách Nového Zákona. A což praví sv. Otcové?

Anthimos prohlašuje »Filioque« za heresi, zavedenou prý církví římskou. Ale což jen latinští Otcové píší o tomto poměru? Chyba lávky! Právě u Otců východních před rozkolem najdeme učení o vycházení »i ze Syna« velice často. Píší o tom jmenovitě sv. Athanáš, »Otec pravověrnosti« († 373) v 1., 3. a 4. Listě k Serapionovi, biskupu Thumitanskému;⁴⁾ sv. Basilius Veliký (330—379) v Knize o Duchu sv.;⁵⁾ sv. Epiphanius,⁶⁾ sv. Jan Damascenský († 780) a mn. j.⁷⁾

A současně s těmito sloupy pravé víry na Východě luštěna táž otázka i na Západě: Již Tertullian v II. stol.⁸⁾ psal o ní, pak

⁴⁾ Tak píše na př. v III. listě: »Týž poměr, který nalzáme mezi Synem a Otcem, je i mezi Duchem sv. a Synem . . .« ». . . A poněvadž praví Syn: »Všecko, cožkoliv má Otec, mé jest« (Jan XVII ¹⁰), nalzáme u Ducha sv. všechny vlastnosti božské od Otce skrze Syna «

⁵⁾ »Dobrota, svatost přirozenosti a královská důstojnost se vylévá (šíří) z Otce na Ducha sv. skrze Syna Jednorozeného.«

⁶⁾ »Věříme, že Kristus vychází z Otce, Bůh z Boha, a že Duch sv. vychází z Krista či z Obou, dle slov Kristových: »Duch pravdy, který od Otce vychází« (Sv. Jan XVI. ¹³), a dále »z mého vezme« (Sv. Jan XVII. ¹⁰) . . . »Duch Boží jest Duch Otce i Duch Syna . . .« ». . . Bůh Otec je Světlo; Syn je Světlo ze Světla . . . Duch sv. vychází z Obou . . .« (Proti heresím, 74.)

⁷⁾ »Pravíme, že Duch sv. vychází z Otce a jmenujeme Ho Duchem Otce; neužíváme rčení: Duch sv. vychází ze Syna, ale jmenujeme Ho Duchem Syna.« (De fide orthodoxa 1. 8.)

⁸⁾ »Iřetí jest Duch z Boha Otce a Syna. Duch sv. nevychází jinak než z Otce.« (C. Praxeam 4. 8.)

sv. *Augustin* (De Trinitate)⁹⁾, sv. *Ambrož*, *Fulgenc* (467—533): (De Trinitate), sv. *Lev Veliký*, sv. *Řehoř Vel.* (590—604) a j.

Tedy padá zřejmě výtky, jakoby církev *římská* byla neprávem zavedla »Filioque«. Než tážeme se: Proč Otcové II. sněmu obecného hned tehdy nepřijali »Filioque« do vyznání víry? Odpověď je jednoduše ta, poněvadž toho tehdy *nebylo třeba*. Jednalo se hlavně o stanovení poměru Syna i Ducha sv. k Otci.

Není tedy učení, že Duch sv. vychází »i ze Syna« pouhou domněnkou ani heretickou novotou, nýbrž jest to pravda od Boha zjevená,¹⁰⁾ která byla známa od začátku církve Kristovy.

b) *Měla církev sv. právo, přidati do vyznání víry »Filioque«?*

Abychom jednání církve sv. náležitě osvětlili, musíme mítí hlavně na zřeteli *nedotknutelné, neomezené právo církve sv.*, jí od Krista Pána dané, vykládati svým věřícím jednotlivé články víry a podati jim je v určité formě, obhajovati pravdy náboženské proti heretikům, i přesně vymeziti jednotlivé články víry.

Církev sv. je stále táž. Její autorita i právo jsou stále stejné. Vizme na doklad jednání Otců shromážděných na sněmě Nicejském! Když Arius vytýkal církvi, že užívá nových výrazů, kterých v Písmě sv. není, dána mu stručná odpověď: *Církev sv. má vždy právo vykládati víru svatou!* Otcové II. sněmu obecného přidali k Nicejskému symbolu, poněvadž se vyskytli bludaři, kteří upírali Duchu sv. božství,¹¹⁾ slova: »... Et in Spiritum sanctum, Dominum et vivificantem, qui procedit ex Patre, qui cum Patre et Filio adoratur et glorificatur...«¹²⁾

Když však později na Západě vyskytli se mnozí, kteří upírali, že by Duch sv. i ze Syna vycházel, přidáno do symbola »Filioque.«¹³⁾

Avšak píše dále autor encykliky: »Lev III., pravověrný předchůdce Lva XIII., zakázal přidavek »Filioque« a dal symbolům vrýti do dvou stříbrných desek s poznámkou: »Já Lev dal jsem toto napsati, poněvadž pravou víru miluji a neporušenou sobě přeji mítí ji zachovánu.«

Lev III. věřil s celou církví sv., že Duch sv. vychází z Otce i ze Syna.¹⁴⁾ Jen z ohledu k účtyhodnému stáří symbola Niceno-Const. nechtěl ničeho přidávati, dokud by se toho neukázala potřeba. Ale nevyobcoval ani církve španělské, ani francouzské a německé, které za jeho doby přídavku »Filioque« užívaly.

⁹⁾ »Co má Syn, má od Otce: má zajisté též od Otce, aby i z Něho vycházel Duch sv. . . . Vychází od Obou, Duch Obou.« (O Nejsv. Trojici, 15.)

¹⁰⁾ Vel. katech. str. 64: »Kterak se od sebe rozeznávají tři božské osoby? — Tři božské osoby se takto od sebe rozeznávají: Otec jest od věčnosti sám od sebe; Syn jest od věčnosti od Otce zploden; Duch sv. od věčnosti od Otce i Syna zároveň vychází.«

¹¹⁾ Pneumatomachoi.

¹²⁾ (Věřím) v Ducha sv., Pána a oživovatele, který vychází z Otce, kterému s Otcem i Synem se klaníme a Ho velebíme . . .«

¹³⁾ Viz str. 6. »Filioque«.

¹⁴⁾ »Tak věřím, tak vyznávám Kdo by o této pravdě jinak chtěl smýšleti neb učiti, proti tomu hájím pravdu zjevenou. A kdo by tvrdošíjně trval na svém a opak zjevené pravdy věřil, toho vyloučím z obcování věřících.«

(Dle Pétan, Theol. dogm. II., cit. dle M. Malatukise.)

A konečně do symbola všeobecně přijato bylo »Filioque« teprv v století XI., když papež Benedikt VIII. je přijal do římského missálu.

K tomu dlužno poznamenati, že pokaždé, když se uvažovala otázka o spojení církví, jako na koncilu lyonském a florentském, neporoučela církev římská orientálům, že musí do symbola přijmouti »Filioque«, nýbrž žádala jen uznání dogmatu, že Duch sv. vychází »i ze Syna«.

2. O křtu svatém.

Církev římská udílí svátost křtu tak, že leje na hlavu křtěncovu po třikráte vodu křestní, vyslovujíc současně slova: Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého; církev východní ponořuje při těchto slovech křtěnce třikráte do vody. A tento rozdíl nahodilý (akcidentelní) uvádí encyklika patr. na druhém místě jako překážku unie.

Uvažme tudíž toto:

Církev sv. udílela od začátku těžce nemocným (clinici) křest způsobem nyní obvyklým. Ano, máme z prvních století i příklady, kdy byl katechumenům udělen křest jen trojím pokropením, a církev sv. nikdy nepochybovala o platnosti takového křtu. Ve spise »Acta s. Laurentii« čteme, že sv. Vavřinec udělil katechumenu Lucillovi křest sv. tím, že »vylil vodu na hlavu jeho.«

Philotheus Bryennius, metropolita Nikomedský, uveřejnil prastarý rukopis Jerusalemský »Instructiones Apostolorum«. A v těch čteme (v kap. 7.) »Nemáš-li živé vody, uděl křest jinou vodou; nemáš-li studené vody, uděl jej teplou vodou. Nemáš-li té ani oné s dostatek (k pohroužení), vylej třikráte vodu na hlavu křtěncovu ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.«

Vidíme tudíž, že hned v prvních dobách křesťanství nebylo pohroužení do vody považováno za nutnou podmínku platnosti křtu.

Než církev řecká nesmyslela dříve o udílení křtu sv. tak, jak smýšlí dnes. Na synodě v Cařihradě 1484 konané uznali shromáždění hierarchové východní církve *platnost* křtu římského, když stanovili, aby se Latiníkům na jejich víru obráceným udílelo jen biřmování. Z toho plyne, že křest římský uznávali za platný. Církev ruská uznává jej za platný až dodnes.

Encyklika odvolává se na autoritu papeže Pelagia II., který prý nazval trojí pohroužení: rozkazem Páně. Než tu mluví autor vědomě nepravdu, vytrhuje několik slov ze souvislosti. — Papeži jednalo se hlavně o to, by současně s pohroužením (nebo poléváním) vyslovovala se slova: Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého! Toto poslední měl jedině na mysli, když mluvil o rozkazu Páně.

Proč zavedla vlastně církev římská tento způsob udílení svátosti křtu? ptá se autor encykliky. — Odpovídáme: Najisto nebyl způsob, jakým se sv. křest udíleti má, od Krista Pána zcela podrobně stanoven. Z důvodů praktických zaměnila jej proto církev sv., poněvadž se jí zdál býti přiměřenější tento způsob udílení křtu, jednak aby zdraví malých dětí pohroužením nebylo

ohroženo, jednak aby se vyhovělo citům stydlivosti a slušnosti. — Ze severních krajin, kde tento způsob nejdříve se ujal, byl přenesen i jinam, takže se ho nyní užívá v církvi západní všeobecně.

3. Kvašený či nekvašený chléb ?

Na třetím místě uvádí encyklika patrný rozdíl ten, že Západ užívá při oběti nejsvětější chleba přesného, Východ kvašeného. Autor prohlašuje chléb přesný přímo za nedovolený (*materia illicita*.) — Než církev katolická, ač všeobecně užívá nekvašených chlebů, nikterak nezavrhuje užívání chlebů kvašených, a považuje tudíž právem tento rozdíl za příliš malicherný a nepatrný, jímž snad mohl by býti odůvodněn rozkol. — Hlavní věc jest, že všude se proměňuje *chléb v Tělo, víno v Krev Páně*. —

A proč užívá církev katolická přesných chlebů? — Dle příkladu samého Božského Spasitele při poslední večeři, když Nejsv. Svátost ustanovil. Kdy byla tato večeře slavena? — Sv. Matouš píše (26. ¹⁷): »Prvního pak dne přesnic učedníci přistoupili k Ježíšovi řkouce: Kde chceš, ať připravíme tobě, abys jedl beránka?« — Sv. Marek (14. ¹²): »A prvního dne přesnic, když zabíjeli velikonočního beránka, řekli mu učedníci jeho: Kde chceš, abychom odejdouce připravili tobě, bys jedl beránka?« — Sv. Lukáš (22. ^{7,8}): »Přišel pak den přesnic, ve kterém se musil zabíjeti beránek. I poslal Petra a Jana řka: Jděte a připravte nám beránka, abychom jedli.« — A jakých chlebů požívali židé v době přesnic? — Čteme ve Starém Zákoně (Exod. 12. ^{8,15,18}): »A budou jísti noci té maso pečené ohněm, a přesné chleby se saláty polními . . . Sedm dní přesné chleby jísti budete: v první den nebude kvasu v domích vašich: kdyžbykoli jedl kvašené, od prvního dne až do dne sedmého, zahyne duše ta z Izraele . . . Prvního měsíce, čtrnáctého dne téhož měsíce k večeru, jísti budete chleby přesné, až do dne jednadvacátého téhož měsíce k večeru.«

Orientálové poukazují na neshody mezi synoptiky a sv. Janem. Než tato neshoda je jen zdánlivá. Slyšme ono zdánlivě podezřelé místo u sv. Jana (13. ^{1,2}): »Před slavností velikonoční Ježíš věda, že přišla hodina jeho, aby z toho světa odešel, milovav svoje, kteří byli ve světě, pomilovav je na výsost. A když večeře nastala, a ďábel byl již vnuknul v srdce, aby jej zradil Jidáš, syn Šimona Iškariotského . . .« Jak tato místa u synoptiků a u sv. Jana uvéstí v soulad? — Židé rozeznávali tři druhy dne: den legální: od předvečera až do večera dne, tedy 24 hodin; den přirozený: od půlnoci do půlnoci; a den, řekl bych, světlý: od východu až do západu slunce. Dle tohoto rozdílu snadno poznáme a správně usoudíme, že synoptikové mínili den legální, sv. Jan den přirozený.

Další důvod pro správnost našeho tvrzení je příběh, který nám líčí sv. Lukáš (24. ^{13—35}): o učednících emauzských. Tu čteme (24. ^{30—31}): »A stalo se, když byl s nimi za stolem, vzal chléb a požehnal jej a rozlámav ho dával jim. I otevřely se oči jejich a poznali ho; on pak zmizel od nich.« Příhoda tato udála se, jak bychom řekli moderně, v oktávě svátků velikonočních,

tedy v době, kdy stále ještě smělo se užívatí jen přesných chlebů.¹⁾

Přes to není snad užívání chlebů kvašených nedovoleno. Vždyť Písmo sv. na mnohých místech nečiní ani rozdílu mezi chleby přesnými a kvašenými.

Že ještě ani za doby Caerularia tento rozdíl nebyl vysoce ceněn, vysvětluje z toho, že patriarcha Antiochenský Petr zapřísáhá Caerularia, by nezačínal pro malichernosti rozkol.

A konečně, mnohem krásněji a vhodněji reprezentuje nám chléb přesný svatost Těla Kristova i Jeho neposkvrněnost, a nabádá nás, bychom v největší čistotě blížili se této Svátosti dle slov sv. Pavla (I. ke Kor. 5. 7⁸): »Vyčistte kvas starý, abyste byli nové skropení, jakož jste nekvašení. Nebo beránek náš velikonoční obětován jest Kristus. A protož hodujme, ne v kvasu starém, ani v kvasu zlosti a nešlechtnosti: ale v přesnicích upřímnosti a pravdy.«

4. *Epiklese.*

Encyklika vytýká dále Latiníkům, že věří, že se proměňování chleba v Tělo a vína v Krev Páně děje v tom okamžiku, když kněz vyslovuje slova Páně: »*Toto jest Tělo mé*« — »*Toto jest Krev má.*« Církev východní přijala učení Mikuláše Kabasila, arcibiskupa Thessalonického v XIII. století, který pravil: Proměňování neděje se slovy Páně, nýbrž vzýváním Ducha sv. a žehnáním knězovým.

Nauka tato neb alespoň všeobecnost této nauky je dříve nebývalá, novější²⁾; vždyť ještě na koncilu florenckém — 1439 — odpověděli Řekové na otázku o své víře vzhledem k formě nejsv. Eucharistie, že nenalézají rozdílu mezi učením svým a učením Latiníkův, oniť prý věří se sv. Janem Zlatouústým, že proměňování se děje slovy Páně. A když Markus Efezský, který vši mocí pracoval proti unii, radil Východanům, by se opřeli této otázce, odbyl jej Bessarion tím, že poukázal na dosavadní zvyk na Východě, kde lid odpovídá na slova proměňování hlasitým: *Amín.*

Proč na Východě dodnes tu a tam po vyřknutí slov Páně celebrující kněz a přísluhující jáhen poklekají a se klanějí? Zřejmě jest to zbytek staré tradice, která i na Východě byla v platnosti.

Učení naše hájili sv. Otcové východní i západní. Z východních jmenujeme sv. Irenea,³⁾ Řehoře Nyss.,⁴⁾ sv. Jana Zlatouústého⁵⁾; z otců latinských Tertulliana,⁶⁾ sv. Ambrože.⁷⁾ A co dí Písmo

1) Viz výše Exodus 12. 18.

2) Ještě roku 1698 jmenováno toto učení, které prý první hájil Mikuláš Kabasila, n o v o u domněnkou. (Viz Antoine, Theol. mor. V. 171.)

3) »Svaté dary stanou se, přijavše slova Boží, Eucharistií, to jest Tělem a Krví Kristovou.«

4) »V témž okamžiku, kdy Slovo věčné řeklo: ‚*Toto jest Tělo mé*‘, proměněn jest chléb v Tělo Slova.« (Traktát o katechési, 37.)

5) »*Toto jest Tělo mé*«, praví kněz, a tato slova proměňují dary.« (2. hom. O zradě Jidášově).

6) »Chléb stává se Tělem Páně slovy Jeho: ‚*Toto jest Tělo mé*‘.« (Contra Marc. IV. 40.)

7) »Co máme říci o božském Proměnění, kdež slova Pána a Spasitele konají divy?« (De myst. IX.)

svaté? Když vypravuje nám o ustanovení Nejsv. Svátosti, sděluje nám *jen* slova Páně. Čteme u sv. Matouše (26. ^{26—28}): »Když pak večeřeli, Ježíš vzal chléb a požehnav rozlámá jej a dav učeníkům svým řekl: »Vezměte a jezte: toto jest tělo mé.« A vzav kalich, poděkoval a dal jim říka: »Pijte z něho všichni, neboť toto jest krev má Nového Zákona, která se vylévá za mnohé na odpuštění hříchů.« U sv. Marka (14. ^{22—24}): »A když jedli, Ježíš vzal chléb a požehnav rozlámá jej a dal jim a řekl: »Vezměte; toto jest tělo mé.« A vzav kalich, poděkoval a dal jim — a pili z něho všichni — a řekl jim: »Toto jest krev má Nového Zákona, která se vylévá za mnohé.« U sv. Lukáše (22. ^{19—20}): »A vzav chléb, učinil díky a rozlámav jej dal jim říka: »Toto jest tělo mé, které se za vás vydává; to číňte na mou památku.« Taktéž (vzal) i kalich po jídle a řekl: »Tento kalich jest nová úmluva o mé krvi, který se za vás vylévá.« U sv. Pavla (I. Kor. 11. ^{23—25}): »Já zajisté přijal jsem od Pána, což i vydal jsem vám, že Pán Ježíš v tu noc, v kterouž zrazen byl, vzal chléb, a díky učiniv lámá, a řekl: »Vezměte a jezte: »Toto jest tělo mé, kteréž za vás vydáno bude; to číňte na mou památku.« Tak (vzal i) kalich, když povečeřel, říka: »Tento kalich jest nová smlouva v mé krvi, to číňte, kolikrátkoli pítí budete, na mou památku.«

Jak vysvětlují Řekové svoje učení o vzývání Ducha sv. a žehnání darů (Epiklesis)? Na sněmě florenckém vysvětlovali je takto: Vzýváním a žehnáním prosí kněz Nejsv. Trojici, ne aby proměnití ráčila chléb a víno v Tělo a Krev Páně, poněvadž se to již stalo slovy Spasitele; nýbrž aby je proměnila, přizpůsobila pro ty, kteří je chtějí přijímati, aby tedy proměněné dary přivodily v duši přijímajících spasitelné účinky, by s čistým svědomím blížiti se mohli ke stolu Páně.

Tento výklad se zcela shoduje s Písmem sv. i s duchem bohoslužby. Kněz praví po žehnání: »I přinášejíce Tobě tuto případnou a nekrvavou službu, prosíme, modlíme se a žádáme: Sešli svého Ducha sv. na nás a na tyto dary předložené.« Když pak kněz požehnal dary, modlí se potichu: »Aby prospělo to přijímajícím k občerstvení duše, k odpuštění hříchův, ke společenství sv. Ducha, k dokonání říše nebeské, k důvěře v Tebe a nikoli k soudu nebo k zavržení.«⁸⁾

Avšak nynější církev východní na tento jediný správný výklad zapomíná, a tudíž jen takto si dovedeme vysvětliti, jak je možno, že učinila z této otázky též příčinu rozkolu.

5. Sv. přijímání.

Ani způsob sv. přijímání věřících na Západě nedošel milosti u Orientálů. Poukazují na správnost přijímání podobojí, jak prý to ustanovil a činil Kristus Pán.

Než tato okolnost nemůže nikdy býti dostatečnou pohnutkou k rozkolu. Vždyť učí nás sv. víra, že Kristus Pán je pod každou spůsobou, ano i nejmenší částkou každé spůsoby *celý* přítomen. Proto od začátku církve na př. nemocným (a dětem) podávalo se

⁸⁾ Z liturgie sv. Jana Zlatoústého. Viz Krásil, Sv. Prokop, jeho klášter a památka u lidu, str. 128—129.

sv. přijímání jen pod způsobou chleba.⁹⁾ Rozhodně nebylo v dřívější církvi toho zvyku, který nyní pravoslavní zachovávají, že totiž namáčejí Tělo Páně do Krve Páně a tak věřícím podávají. Když se věřícím podávalo podobojí, činilo se to odděleně.

Zvyk přijímati jen pod jednou způsobou stal se brzy všeobecným. V VIII. století byla tato okolnost již předmětem rokování na koncilech. Že se pod jednou způsobou již dříve přijímalo, vysvítá ze zpráv Tertulliana, sv. Cypriana a j., že mniši a poustevníci brali si při společných bohoslužbách Tělo Páně — pod způsobou chleba — s sebou do své samoty, aby zde se Jím sílili. —

Je sice pravdou, že papežové Lev Veliký a Gelasius přikázali přijímání podobojí, ale proč? Příkaz ten byl namířen proti Manichejcům, kteří nechtěli přijímati pod způsobou vína, kteréžto nazývali »símě draka a dílo ďábla.« Tento příkaz měl povahu pouze místní a prozatímní.

Jak stkvěle vyhověla církev římská stránce praktické, když zavedla, jak nyní jest to zvykem všude, sv. přijímání jen pod způsobou chleba! Obtíže, spojené s rozdáváním Nejsv. Krve Páně, nebezpečí zneuctění a jiné příčiny nutily již tak říkajíc k takovému rozhodnutí. A pak osvětluje tento způsob velice vhodně pravdu, že Ježíš Kristus je i pod jednou způsobou celý přítomen.

Encyklika poukazuje na sv. Jana (6. ⁵⁴): »Amen, amen, pravím vám: Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete mítí v sobě života.« Než zde neudává Kristus Pán způsob sv. přijímání, nýbrž jeho nutnost k dosažení cíle věčného; můžeme tu poukázati na místa v Písmě sv., kde mluví jen o jedné způsobě. Sv. Jan píše (6. ^{51—52}): »Já jsem chléb živý, jenž s nebe sestoupil. Bude-li kdo jísti z chleba toho, živ bude na věky. A chléb, který já dám, tělo mé jest, (které dám) za život světa.« Nebo kde je řeč jen o chlébě *nebo* víně. Sv. Pavel píše (I. ke Kor. 11. ²⁷): »Protož, kdokoli jísti bude chléb tento, nebo píti kalich Páně nehodně, vinen bude tělem a krví Páně.« A ve Skutcích Apoštolských (2. ⁴²): »Trvali pak v učení apoštolském a v sdílnosti lámání chleba a na modlitbách.« (2. ⁴⁶): »A na každý den trvajíce jednomyslně v chrámě a lámajíce po domích chléb, přijímali pokrm s veselím«

Již výše udal jsem některé důvody, proč Řím zavedl všeobecně sv. přijímání *jen* pod způsobou chleba. Další důvody jsou: mnozí vůbec nemohou vína píti, jiný štilil by se po druhém z téhož kalicha píti. Drahota vína v mnohých krajinách, a obtíže spojené s uchováváním konsekrované Krve Páně taktéž doporučují sv. přijímání jen pod jednou způsobou, a to způsobou chleba.

6. Očistec.

V XII. kapitole encykliky udává autor tři podstatné, »esenciální rozdíly mezi Východem a Západem: nauku o očistci, o odpustcích a o obcování svatých. Pojednáme o každém zvlášť.

⁹⁾ Eusebius, Hist. eccl., kn. VI., hl. 44.

Co rozumíme očištěním? Katechismus praví:¹⁰⁾ »Očištěním jest místo, kde trpí duše časné tresty za hříchy, za které v tomto životě dosti neučinily.« V tom jest obsaženo jasně a stručně učení církve katolické. A jak učí církev východní? Encyklika nám praví, že jejich církev prosí a vyzývá milosrdného Boha, by odpustiti ráčil tresty duším těch, kteří v Pánu zesnuli. Proč tedy vytýkají Římu nějaké novoty? Kdo spatřuje nějaký rozdíl mezi učením obou církví? Jasně a obsažně vyslovily se o téže pravdě koncily florentský¹¹⁾ a tridentský.¹²⁾

Že učení naše o očištění je správné, dokazuje Písmo sv. na mnohých místech. V II. knize Makkab. čteme (12. 43-46): »A učiniv sbírku, poslal dvanácte tisíc drachen stříbra do Jerusalema, aby obětována byla obět za hříchy mrtvých, dobře a nábožně mysle o mrtvých . . . Protož svaté a spasitelné jest myšlení za mrtvé se modliti, aby od hříchů zproštěni byli.« U sv. Matouše (12. 32): »A kdo by řekl slovo proti Synu člověka, bude mu odpuštěno, kdo by však mluvil proti Duchu sv., nebude mu odpuštěno ani v tomto věku ani v budoucím.« U sv. Lukáše (12. 59): »Pravím tobě: Nevyjdeš odtud, dokavad nenavrátíš i posledního penízku.« U sv. Pavla (I. ke Kor. 3. 13-15): » . . . den Páně zajisté ukáže; nebo v ohni se to zjeví, a jednohokaždého dílo, jaké by bylo, oheň zkusí. Zůstane-li čí dílo, kteréž na něm vystavěl, vezme odplatu: pakli čí dílo shoří, vezme škodu; ale sám bude spasen, avšak tak, jako skrze oheň.« A sv. Otcové jednohlasně potvrzují skutečnost očištěcí. Jmenujeme sv. Basilia,¹³⁾ sv. Cyrilla Jerusalemského¹⁴⁾, sv. Jana Zlatoústého¹⁵⁾; ze západních otců sv. Cy-

¹⁰⁾ Velký katech., otázka 861.

¹¹⁾ »Item, si vere poenitentes in Dei caritate decesserint, antequam dignis poenitentiae fructibus de commissis satisfacerint et omissis, eorum animas poenis purgatoriis post mortem purgari: et ut a poenis huiusmodi releventur, prodesse eis fidelium vivorum suffragia, Missarum scilicet sacrificia, orationes, et eleemosynas, et alia pietatis officia, quae a fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt secundum ecclesiae instituta«

(Denzinger, Ench. symb. pag. 199, No. 585.)

¹²⁾ »Constanter teneo Purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis iuvari.«

(Ex Professione fidei Trid. a Pio IV. praescripta.)

Viz Denzinger, Ench. symb. pag. 293, No. 866.

¹³⁾ O duších, které zemřely v hříších všedních: »budou nutně očištěny ohněm« (K Isaiášovi IV.)

¹⁴⁾ »Konáme památku všech našich milých, kteří před námi zesnuli, v živé víře, že modlitby obětované za spásu duší jejich, zvláště pak svatá a tajemná oběť, velice jsou jim užitečny.« (Katech. V.)

¹⁵⁾ » . . . Přispějme tedy zemřelým a vzpomínejme jich!«

(41. hom. k I. Ep. ke Kor.)

»Spolu stanovíme, že duše těch, kteří opravdu lkajíce v lásce Boží zemřeli, však hodného pokání za hříchy dopuštěním neb opuštěním spáchané nevykonali, po smrti tresty očištěcími očištěny bývají a že k úlevě těchto trestův jim napomáhají přímluvy žijících, totiž oběti mše sv., modlitby, almužny a jiné dobré skutky, kteréž od věřících za věřící se konají, dle ustanovení církve.«

(Kryštofek, Všeob. církv. dějepis, II. 2., str. 638.)

Smysl těchto slov: »Věřím pevně ve skutečnost očištěcí i v to, že duším v očištění můžeme dobrými skutky napomáhati.«

priana¹⁶⁾, sv. Augustina¹⁷⁾, sv. Ambrože,¹⁸⁾ sv. Řehoře Velkého¹⁹⁾ a jiné. —

Není tedy učení o čistci výmyslem X století, jak píše autor encykliky, nýbrž jest pravdou Bohem zjevenou.

Co orientálové dále vytýkají, že Řím učí o »ohni« očištcovém, postrádá všelikého podkladu. »Co trpí duše v očištcí? — Duše v očištcí trpí: 1. nesmírnou bolest, protože vroucí jejich touha, patřiti na Boha, ještě se nesplnila; 2. rozličné muky, kteréž jim spravedlnost Boží přisoudila.²⁰⁾ Toť učení katechismu, autentické učení církve sv.; dogma dále nesahá. Proto není věru třeba, aby otázka o očištcí brána byla za příčinu rozkolu.

Eucharistický kongres ve Vídni.

Píše TOMÁŠ ŠKRDLE.

(Pokračování.)

Vláda.

Rakouská vláda vyznamenávala se v posledních desítiletích duchem liberálním. Čím dále tím více hověla době a víru naší i náboženství naše dala na pospas všem možným živlům církvi nepřátelským. V tom ohledu vyznamenávali se zvláště předseda ministerstva Körber a ministr vyučování Marchet, za jehož vlády školství v Rakousku přímo zdivočelo. Byl-li povolán do ministerstva rozhodný katolík, na př. hrabě Falkenhayn nebo Dr. Ebenhoch a Dr. Gessmann, bylo jim dáno ministerstvo orby nebo obchodu, nebo veřejných prací; jediná výjimka stala se u hraběte — Schoenborna, jenž se stal ministrem spravedlnosti, ale právě za jeho vlády potupena byla v «Neue Freie Presse» děsným způsobem. Nejsv. svátost oltární.

Rakouští ministři a vůbec vládní orgánové se také všemu katolickému vyhýbali, na nejvýše byli-li pozváni, poslali omluvku. Když byl na př. r. 1907 ve Vídni konán všeobecný sjezd rakouských katolíků, ani ministr Dr. Ebenhoch, ani ministr Dr. Gessmann do ustavující schůze nepřišli a teprve, když je starosta Vídne, Dr. K. Lueger, veřejně a důrazně napomenul, do dalších schůzí docházeli; a to se stalo v době, když stála strana křesť. sociální na vrcholu své slávy, majíc v parlamentě mezi všemi stranami nejvíce poslanců, v čele parlamentu svého předsedu (Dra Weisskirchnera) a ve Vídni svého starostu.

¹⁶⁾ Něco jiného jest hned přijmouti odměnu ctnosti a víry; něco jiného od hříchů býti očištěnu dlouhým trápením v očišťujícím ohni; něco jiného býti očištěnu od hříchů všech utrpením pozemským. (List k Antonian.)

¹⁷⁾ »Mnozí věřící budou jistým očišťujícím ohněm . . . očištěni.«

(Enchiridion XIX.)

¹⁸⁾ »Jiný jest oheň, kterým ničí se nedobrovolné hříchy; jiný, který Kristus určil ďáblu a andělům jeho.« (K žalmu 118.)

¹⁹⁾ »Jest nám věřiti, že lehké hříchy budou ještě před soudem posledním smazány, ztráveny očištcovým ohněm.« (Dial. 39.)

²⁰⁾ Vel. katech. str. 863.

Ohlas této nepřízně ke všemu katolickému zkusili jsme v Praze: při jubileu sv. Prokopa scházel místodržitel K. Coudenhove, a při kongresu Marianském, jehož se účastnila arcikněžna abatyše M. Annunciata a vnučka císařova, arcikněžna Alžběta, scházel zase.

Ale tu najednou, při posledním ministerstvu Stürgkhově, stal se ministrem vyučování šlechtic Dr. Hussarek, muž katolíkům příznivější a povolnější. A muž ten při zahajovací slavnostní schůzi Eucharistického kongresu v Rotundě (11. září r. 1912) ujal se slova a mluvil zcela katolicky. Celé shromáždění poslouchalo ho se živým zájmem a já, kterýž jsem ho rovněž poslouchal, pravil jsem si v duchu, po celý život svůj se nepamatuji, že by kdy rakouský ministr a k tomu ještě ministr vyučování, byl mluvil tak rozhodně katolicky. Slyšme do slova řeč jeho :

»Mám za vysoké vyznamenání, že v této slavnostní chvíli, kdy se sešlo tolik vznešených církevních knížat a zástupců tolika národností, plných úcty hodné snahy vzdávati hold svůj — že mohu vás všechny, ať iste kterýchkoliv zemí, úradů, hodností nebo stavů, v naší vlasti co nejsrdečněji uvítati a zároveň vyjádřiti 23. euchar. kongresu světovému v plné uctivosti jako ministr kultu a vyučování svůj vřelý pozdrav. (Živý potlesk.) Pozdravuji vás jménem vlády J. V. našeho nejmilostivějšího pána (sláva!), jemuž již někteří z vysokých předřečníků vyslovili vroucí dík za vznešené rozhodnutí, jímž převzetím nejvyššího protektorátu tomuto skvělému shromáždění prokázati ráčil zvláštní ochranu císařskou a vyznamenání co nejvyšší. (Bouřlivý potlesk.) Tomu nejmilostivějšímu pánu, o němž my Rakušané pějeme slovy hymny : »Nechť z víry moc mu plyne, ať je moudrým vladařem!« (Nový bouřlivý potlesk.)

Oči katolického světa jsou dnes obráceny na Vídeň, všude bijí srdce věrných katolíků mocněji při vzpomínce na řadu vznešených slavností, jež zahájeny byly tímto velkolepým slavnostním shromážděním, a jež — dá-li Pán Bůh — příští neděli dosáhnou vrcholu slavností eucharistickou, již rovné dosud nikdy svět neviděl. (Bouřlivá pochvala a potlesk.)

Pohlížím-li na tisíce, ba desettisíce, kteří se zde sjednotili v tiché odevzdanosti dětinné úcty k Spasiteli v eucharistické podobě mezi námi dlícím, vidím-li tyto tisíce spojené na půdě naší krásné vlasti, naší milé Vídně, tu míjejí před duševním mým zrakem ony důležité osudy, jež těmto zemím u vývoji duchovního i státního života byly rozhodující. Šedou starověkostí dějin posvěcená půda je to, na níž stojíme. Tato říše tolik čítá zemí, jichž nejdůležitější města skoro tisíc let už přiznávají se k učení Spasitelovu. Prastará sídla křesťanské víry, jako Aquileja, Juva-vium, Laureacum, přijala ještě za dob římských světlo evangelia.

Svědkové zkrvácení, jež celá církev uctívá, dosáhli palmy v těchto právě zemích, a apoštolové křesťanství, jako Severin, Vigilus, Rupprecht, Cyril a Methoděj, právě zde sítě křesťanské víry rozsávali. Tudy provedl Karel Veliký nesčetné kmeny a zástupy a v těchto zemích svým státnickým geniem zřídil baštu

Pro ochranu křesťanské myšlenky a západní kultury. Tudy tak mnohý křížák táhl, aby znovu vydobyl míst, na nichž Pán a Spasitel náš žil, trpěl i umřel, aby lidstvo zachránil. Na této půdě spojoval křesťany svým kázáním Jan Kapistrán. Zde ve Vídni byly vrženy kostky, jež rozhodly o osudu západních zemí a jejich blaha duchovního i materiálního.

Nestalo se pouhou náhodou, — a tím více za to děkujeme moudrému rozhodnutí nejdůstojnějšího arcipastýře, Jeho Eminence kardinála Nagla (veliký potlesk), že jsme se zde sešli v upomínce na ony slavné, válečné dny, o nichž J. Em. kardinál-legát dobrovolně se ráčil už zmíniti. Vzpomínáme zástupů vojska, bojujícího pod korouhví habsburskou, i na statečného krále polského Sobieského — blahé památky — (potlesk) — kteří Vídeň, tuto hrdinskou pevnost křesťanství, osvobodili od zástupů Kara Mustafy, a tím zajistili vítězství a květ křesťanské kultury západní. S vděčným srdcem vzpomínáme dnes i podílu, jež na tomto velikem a rozhodném výsledku měl papež Innocenc XI., jehož památka ve Vídni nevymizela. (Potlesk.)

Takových svědectví z minulosti mohlo by ještě mnoho býti vzpomenu. Ale ani přítomnost jimi se nenechá potlačiti. V staré věrnosti a vroucnosti cítí se katolíci v Rakousku spojeni s ostatním katolickým světem, spojeni jmenovitě v lásce a úctě, která platí v první řadě J. Svatosti, papeži Piu X. (sláva!), jehož veliký cíl: »Vše obnoviti v Kristu«, živě jest sledován. (Výborně, potlesk.) Přítomnost není časem, v němž by život náboženský měl vymizeti, — spíš musí se prohlubovati — jak se to na tomto nádherném kongresu způsobem ojedinělým manifestuje. Nikoliv aby jiným ublížili, nýbrž aby v sobě samých posílili přesvědčení své a zbudovali svůj život duševní — proto spojují se katolíci z říše rakouské i z jiných zemí v úcty hodné jednotě na tomto kongresu. (Živý souhlas.) Kéž přinese bohaté ovoce všem, kdož se ho účastňují, nebo se s ním duchem spojují; kéž na kongres tento svítne paprsek oné hvězdy, v jejíž záři ti, kteří se v pokoře a zbožnosti skláněli, vyslechli poselství nebeské: »Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle.« (Nadšený potlesk a volání.) Sláva Bohu a pokoj člověčenstvu, ten pokoj, jehož nikoliv svět, nýbrž jen Bůh dáti může, to budiž trvalým ovocem vídeňského kongresu Eucharistického. (Dlouhotrvající, nadšený potlesk. Přítomní vstávají — celé shromáždění desetitisíců provolává ministru »sláva«.)

Proti kongresu Eucharistickému povstala v liberálním tisku mimo Vídeň pustá vřava; tak na př. jen volnomyšlenkáři rozhodili proti němu 4,000.000 letákův a vyzývali lid k odpadu od církve (padavek bylo 70); listy zběsile proti němu štvály a vašeň lidu rozdmýchovaly, i dala vláda roznášeče volnomyšlenkářských letákův pochyťati a ztrestati; k průvodu povolala do Vídně 15.000 vojínův a uzavřela jimi ulice, kudy se měl slavnostní průvod ubířati a dle všeho dala zemským vládám pokyny, jak se mají proti nepřátelům sjezdu a jeho rušitelům počínati.

Aspoň redakci »Arbeiter-Zeitungu« ve Vídni dostaly prý se do rukou dva tajné výnosy zemské vlády v Korutanech, vydané před Eucharistickým sjezdem vídeňským. První výnos v překladu zní: C. k. zemské presidium v Korutanech. Celovec, 29. srpna 1912. Přísně důvěrně! Eucharistický světový sjezd, který se bude konati ve Vídni od 11. do 14. září t. r., zavdal správě spolku Volná škola popud, že rozšiřuje v poslední době provolání, v němž vyzývá k peněžním sbírkám pro »mocný projev svobodného smýšlení«. Dále se utvořilo v tuzemských kruzích volnomyslitelských — podobně jako v Německu — komité Konfessionslos, které vzhledem k řečenému kongresu agituje pro hromadný výstup z náboženských společností a zvláště z církve katolické. V čele výboru je prý známý volný myslitel Wilhelm Dörner, tajemník Ethické společnosti ve Vídni. Jak se proslýchá, připravuje sociálně demokratická strana samostatný projev proti Eucharistickému kongresu, zdá se však, že vedení strany není ještě jasno, jaký projev by to měl býti. O tom dávám správcům c. k. okresních hejtmanství v Korutanech vědomí spolu s příkazem, aby zmíněným zjevům věnovali zvláštní pozornost a pečovali o to, aby případné protizákonné agitace a nepřipustné projevy byly s veškerým důrazem zamezeny. Pokud se týče činnosti komitétu Konfessionslos, bude nutno v daném případě uvážiti, není-li důvod k zakročení podle §§ 4. a 36. spolkového zákona. Zároveň poznamenávám, že ovšem při všech v zamýšleném směru povážlivých projevech musí býti úředně intervenováno a při projevech protizákonných ihned zakročeno. Projevům v denních listech, trestnímu zákonu se přičítám, je nutno čeliti podle předpisů zákonných, eventuálně v dohodě se státním návladnictvím. Co v této věci bude pozorováno, budiž ihned sem sděleno. Za c. k. zemského presidenta: Lobmayer m. p.« Druhý výnos prý zní: »Celovec, 2. září. Policejní ředitelství ve Vídni sdělilo ministerstvu vnitra, že představenstvo spolku Freie Schule zamýšlí při příležitosti Eucharistického sjezdu uspořádati propagační schůze s thematem: Moderní škola — tvrz proti reakci. Všechny místní skupiny mají pořádati schůze takové, mimo to mají býti pořádány schůze i v místech, v nichž místních skupin není. Spolek Freie Schule chce také vydati serii pohlednic s názvem: Obrazy a slova svobodných německých mužů, dále pět laciných brožur a konečně bezplatně a v masách rozšiřovati leták. Dáváme o tom panu správci okresního hejtmanství zprávu s příkazem, aby ve smyslu předešlého výnosu zařídil, čeho třeba a sem podal zprávu.« —

Z toho jest viděti, když rakouská vláda chce, že pořádek udržeti dovede; a zde to bylo nutností i z toho důvodu, že v čele celého kongresu stál sám císař pán.

I bylo ve Vídni ticho; sociální demokraté se zdrželi všech demonstrací, ač jejich »Arbeiter Zeitung« proti sjezdu štvála, vídeňští rabíni dali souvěrcům pokyn, aby sjezdu v ničem nerušili, volným myslitelům dána byla do úst uzda a vídeňský tisk, i liberální, choval se ve své většině taktně. Čítal jsem denně v kavárně »Neue Freie Presse«, list jinak jedovatý, ale ta referovala

o sjezdu sice suše, ale nanejvýše slušně, ani slovem ho nenapadajíc.

I můžeme po dlouhém čase vydati rakouské vládě vysvědčení, že se k nám zachovala jednou spravedlivě. Co je komu do toho, že si katolíci celého světa uspořádají ve Vídni sjezd Eucharistický? Komu to právně vadí a kdo má právo znásilňovati převážnou část katolíků rakousko-uherské říše? Ovšem u nás jsou pojmy popletené: hrstka volných myslitelův a realistů se domnívá, že má právo nad celým světem. Zde ve Vídni při Eucharistickém kongresu viděla, že tomu není tak.

Národové na kongresu zastoupení.

První Eucharistický kongres konal se r. 1881 v Lille ve Francii za předsednictví slavného kazatele kardinála Mormilleda. Když prapor svaté víry vypadl mu z rukou, uchopil se ho biskup Doutrelepon z Lutychu a nesl ho dále. Dnes je předsedou stálého mezinárodního výboru pro pořádání Eucharistických kongresů biskup Heylen z Namuru, který i vídeňskému Eucharistickému kongresu předsedal.

Pořad světových kongresů Eucharistických jest tento: První byl, jak již řečeno, r. 1881 v Lille; druhý byl r. 1882 v Avignonu; 3. r. 1883 v Liege; 4. roku 1885 ve Frýburku (ve Švýcařích); 5. r. 1886 v Toulouse; 6. r. 1888 v Paříži; 7. r. 1890 v Antverpách; 8. r. 1893 v Jerusalémě; 9. r. 1894 v Remeši; 10. roku 1897 v Paray-le-Monial; 11. r. 1898 v Brusselu; 12. roku 1899 v Lurdech; 13. r. 1900 v Angersu; 14. r. 1902 v Namuru; 15. r. 1904 v Angouleme; 16. r. 1905 v Římě; 17. r. 1906 v Tournai; 18. r. 1907 v Metách; 19. r. 1908 v Londýně; 20. r. 1909 v Kolíně n. Rýnem; 21. r. 1910 v Montrealu (Kanada); 22. r. 1911 v Madridě a 23. od 11. do 15. září 1912 ve Vídni. Eucharistický světový kongres konal se na rakouské půdě poprvé, ale byl z dosavadních největší a nejskvělejší.

Jest ještě v živé paměti, že Eucharistického kongresu v Montrealu se účastnili pp. opati Helmer z Teplu a Meth. Zavoral z Prahy. A kongresu v Londýně, Kolíně n. Rýnem a v Madridu účastnil se český kněz Ant. Láš, bisk. vik. tajemník a tarář v Lomnici n. Pop. Mají-li všechny kongresy Euch. zvláštní a mocnou přitažlivost, že účastňují se jich různé vrstvy cizích národů (do Madridu jel na př. tajemník Ant. Láš s výpravou rakouskou), bylo tomu v míře ještě větší ve Vídni, kdež zvláštním kouzlem účastníky vábila osoba protektora sjezdu, Jeho Veličenstva císaře pána. —

Podrobná statistika účastníků sjezdu sestavena bude zajisté v pamětním spisu sjezdovém, jenž bude vydán ve Vídni, proto mi budiž dovoleno udati jen mimochodem něco, co jsem z novin zachytiti mohl, a jen přibližně poukázati na sílu lidu, jež se do Vídne dostavila. Tak na př. přijelo tam 1500 Bavoráků, kteří položili na hrob své krajanky, císařovny Alžběty, věnec. Francouzů bylo přes 5000, Španělů na 700 — vyslanectví španělské připravilo jim zvláštní večírek a dîner. Rusínů 4.000, Poláků z Rakouska na 900, z Poznaňska 250, Chorvatů a Bosňáků bylo

3000, Slovinců 3800; dále množství Američanů, Belgů, Švýcarů, Rumunů, Italů a katolíků z říše německé. Biskup z turecké Skoplje, které nyní Srbové dobyli, přišel se 70 katol. Albánci. Z rakouské říše dostavili se všichni národové v imposantním počtu. Dalmatinci, Slováci, Rusíni na př. v malebných krojích, a Tyroláci taktéž v kroji s ohromným křížem. Počtem přes 20.000 osob, tedy nejčetněji po Němcích rakouských, zastoupeni byli Čechové a Moravané. V počtu tom bylo 40 studujících vysokých škol a 80 studujících škol středních. Celkem bylo cizích účastníků ve Vídni přes 200.000, mezi nimi množství kněžstva, biskupův a 12 kardinálů, dále hojně polské, německé, belgické, francouzské, maďarské a české aristokracie, poslancův a vynikajících mužů celého světa.

Mnoho rakouských šlechticů, kteří mají ve Vídni své paláce, poskytli v nich přístřeší patronátnímu duchovenstvu; tak na př. knížata Schwarzenberg, Paar, Windisch-Graetz a jiní.

Jaký byl ve Vídni ruch, vysvítá z toho, že v sobotu dne 14. září dopravily elektrické dráhy ve Vídni přes 1,213.000 lidí. Je to největší počet, jehož kdy dosáhly. A v neděli na to, ač byla doprava na tramwayích po delší dobu zastavena, dopravily elektrické dráhy 902.000 osob.

Z lidí, jež jsme ve Vídni potkávali, dobře čtyři z pěti nosili odznaky sjezdové. Odznaky byly dvojí: latinské — zlaté a německé — emailované. Každý národ mohl si k tomu připnouti (a to je zásluha českého komité) své barvy. Tak jsme se poznávali Češi a Moravané dle pásek červeno-bílých, Poláci, Chorvati a Slovinci měli slovanskou, Francouzi francouzskou trikoloru, Američané své bílé hvězdy na modrém nebi, Švýcaři bílý kříž v červeném poli atd. Velkoněmeckých barev (černo-červeno-žluté) však jsme neviděli.

Olomoucký »Našinec« z 18. září m. r. píše: Bylo to náboženské sbratření národů, církevní sněm lidový, jakého není v dějinách katolicismu pamětníka. Na církevní sněm lidový připadl mimoděk každý, kdo viděl obrovská shromáždění v kolosálních prostorách Rotundy.

Vizme tam na př. poslední schůzi v sobotu, dne 14. září dopoledne.

»Našinec« v témž čísle pokračuje: Poslední slavnostní schůze v Rotundě určena je v sobotu od 11.—1. hodiny s poledne. Počasí je přímo hrozné. Vichr a liják, zima, že nikdo, kdo nemusí, ani hlavy z domu nevystrčil. Ale už před 10. hodinou, kdy končí sekční schůze a chrámové pobožnosti, valí se proudy lidu pěšky, po tramwayi, vozmo, v automobilech, nedbajíce na vzdálenost a psí počasí. A když zahajuje přesně o 11. hodině biskup Heylen schůzi, je Rotunda s 10.000 sedadly naplněna do posledního místa, je plno lidu v kolonádách a o $\frac{1}{2}$ 12. hod. hlásí policie, že nelze dále nikoho vpustiti, ježto prostory směstnávají 25.—30.000 osob. A massy tyto v příkrém odporu k poměrům pod širým nebem jsou plny ohně, radostného nadšení a vítají každého kardinála a člena dvoru neutuchajícím voláním. A na

konci schůze povstává všecko v posvátném zanícení a zpívá: Bože, chválíme Tebe. — Nezapomenutelný okamžik! —

A což neděle — prší, ba déšť se chvílemi leje. Massy lidu hledí na Svatoštěpánskou věž, kdež o $\frac{1}{2}$ 8. hod. budou vyvěšeny bílé prapory, nebude-li průvod. Bilo $\frac{1}{2}$ 8., ale prapory se neobjevily. Všecko si radostně oddechlo. Již od 7. hodiny valí se proudy lidu na svá místa, za nimi jiné a jiné a do 11 hodin je vše seřaděno. Lid stojí jako skála v dešti, magnati v nádherném kroji, dámy v slavnostním úboru a do všeho toho pere déšť, ale lid se modlí, zpívá, hudba hraje. Blíží se kněžstvo a modlitby jeho hlaholí Vídní. Za ním jdou kanovníci, opati, biskupové v nádherných rouších — déšť do všeho pere, ničí ozdoby a krásy, ale jde se dále a dále. Ale tuto se jde průvodem z dómu do hradu, leč lid stál v dešti po celou tu dobu ani se nehýbaje.

»Našinec« praví: Pravý triumf víry byl tento nadlidský výkon katolického lidu. Kdo všecko viděl, sám zažil, neubráníl se dojmu nejhlubšímu.

A hledě k celkovému obrazu sjezdovému »Našinec« ze dne 15. září se pronáší: Ušlechtilá smělost a upřímnost, s jakou tu statisícové před tváří celého světa vyznávají svou víru, klanějíce se v čele s nejváženějším panovníkem na světě Pánu svému přítomnému v prostínské hostii, jest událostí opravdu historickou, epochální, značící obrat v katolicismu, který se v něm odehrál za pontifikátu Pia X., na počátku nového století. . . . Bývalá stísněnost a smutek a na mnoze pessimismus ustoupily pozitivní práci a náboženskému optimismu. (Pokračování.)

Važte si toho štěstí!

Duše moje, jak jsi šťastnou,
den co den že pohostiti
Boha můžeš — v nitru svém Mu
stánek libý připraviti!
Bys bez bázně, beze strachu
k stolu Páně se blížila,
velebnost se, sláva Boží
v hostii prostínské skryla . . .
V ní se pravé, živé tělo
a krev Páně přechovává —
v ní ti věčné blaženosti
záruka se jistá dává!
Važ si toho štěstí svého —
ó choď často k přijímání —
spoj se denně s Kristem Pánem
v pozemském tom putování!
S ním spojená potom budeš
po vše věky v říši jeho —
požívati věčně budeš
Hospodina — Boha svého!

Prokop Zaletěl.

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal JAN HALOUZKA.

(Pokračování.)

Za pobytu v Brně obětoval hr. Silva Tarouca velké obnosy peněžní na rozšíření knihovny své i musea. Zakoupil od hrab. Wallisa vzácnou sbírku kněh za tři tisíce zlatých, převzal od měšťana Greisingera sbírku mincí za deset tisíc zlatých a brzy potom sbírku mincí moravských po † archiváři Bočkovi. Shledával, kde jen mohl, rytiny, tiskopisy a rukopisy památné. »Ačkoliv Bedřich o rozmnožení musea staral se, přece po výtce o zvelebení knihárny pečoval, dobře věda, že všechny sbírky ceny pozbývají, schází-li aparát literární; tímto bývají sbírky oživeny. Poštěstilo se mu skutečně za několik let znamenitou knihárnu zařídit.«*)

Knihovna hr. Bedřicha byla známa širšímu okolí, a mnozí domnívali se, že knihovna ta jest veřejnou. Navštěvovali knihovnu tu, v níž zastával knihárníka hrabě sám, aniž by byli poděkovali za úslužnost a ochotu pánu knihovny té.

Literáti tehdejší často uchylovali se do knihovny hr. Bedřicha, hledajíce tu pomůcky pro svá studia. *Dr. Jan Ev. Bílý* píše Kuldovi, sekretáři hraběte: »Abych Vám o tom kounickém zámku něco do kalendáře napsal, hleďte, aby mi *pan hrabě tu slíbenou knihu* poslal.**) Hr. Bedřich oznamuje Kuldovi, že knihu žádanou dá *Chytilem* objednat — že prý pozejtří sám Bílého navštíví a žádané knihy donese.

Jan Soukop ze Sloupu píše Kuldovi:***) »Jak povědomo, uloženo mi, abych svým časem život Bl. P. Marie pro dědictví vypracoval. Vysokorodý pan hrabě Tarouca mi tehda hojnost materiálu ze *své bohaté knihárny* přislíbiti ráčil. Prosím tedy příznivost vaši, byste sobě neobtěžoval příležitost pohlédnouti se.

Listem ze dne 20. srpna 1854 oznamuje hr. Silva Tarouca, že daruje veškeru knihárnu svou téže společnosti; ustanovil však zvláštní předpisy, jichž pečlivě dbáti ředitelstvo přislíbilo. Tak uvolil se hrabě: že všechny knihy bezplatně museu ponechá mimo ty, kteréž ku svému užívání podrží; že příštího roku sepíše reální a nominalní seznam kněh podržených, aby snad časem společnost knihy ty nezakoupila, které už vlastně jsou jejím majetkem. Za to však výbor centrální zavazuje se, že, jak možno, nejspíše knihy darované veřejnosti přístupny učiní, a že postará se o to, aby místo bibliotekáře po přání hraběte bylo systemisováno; že obstará důkladný seznam kněh, do něhož návštěvníci každé chvíle nahlédnouti mohou. Za to však prosí výbor hraběte,

*) V notickách † hr. Bedřicha: » . . . obwohl Friedrich alles, was für das Museum passte und erreichbar war, zu erlangen trachtete, war doch sein Hauptaugenwerk auf die Bibliothek gerichtet, da er überzeugt war, dass alle Sammlungen wenig Werth haben, wenn der literarische Apparat nicht daneben ist. Erst durch diesen bekommen die Sammlungen Leben. Es gelang ihm auch in wenigen Jahren eine ziemlich bedeutende Bibliothek zusammenzubringen.« —

**) List ze dne 19. prosince 1854.

***) List ze dne 28. března 1854.

aby nestál na tom, by seznam ten tiskem byl vydán z té jednoduché příčiny, že by společnosti, ne příliš penězi oplývající, velké výdaje byly způsobeny; není prý knihovny ani v Rakousku ani v Německu, kteráž by četby chtivým tištěnými seznamy posloužit mohla. (Napp, Weeber.)*)

Vzácným darem bylo museum velmi obohaceno díly velcennými, jimiž málokterá knihárna vykázati se mohla; uloženy tu byly: nádherná vydání biblí českých i německých, výtečná díla vědecká theologická, historická atd. Mimo to dal hr. Bedřich zhotoviti na knihy skříně, za něž stolařovi vyplatil 2000 zl. —

Vlasteneckému spolku uměleckému v Praze daroval dvacet uměleckých děl po † dědu Františkovi hr. Šternberkovi. Abych věc doplnil, zmiňuji se hned o tom, že v pozdější době v závěti své odkázal »Matici Moravské«: knihy, drahocenné sbírky mincí, rytin a starožitností. Pomýšlel nebožtík na to, aby umožněno bylo zbudování *velkého národního musea*. Cena mincí odhadnuta byla 13.000 zlatých. Z odkázaných věcí vyniká zvláště původní náčrtek obrazu Rafaelova »Svatá rodina.«

Konečně roku 1859 než odešel na vojnu — odeslal poslední serii kněh a olejových obrazů museu brněnskému. »Bei dieser Gelegenheit entschloss er sich seine Bibliothek dem Museum zu übergeben, da selbe bereits einen Umfang erreicht hatte, welcher anfang lästig zu werden, indem Friedrich nur eine gemiethete Wohnung hatte, und diese ihm bereits zweimal gekündigt wor-

*) List ze dne 6. září 1854.

den war, wo dann die Übertragung in die neue Wohnung und die Aufstellung daselbst viel Kosten und Mühe verursachte und viel Zeit in Anspruch nahm. Während dem hatte Friedrich die Freude, dass seine Schenkung Nachahmung fand, denn es starb eben der Gutsbesitzer Endzmann von Rondo, welcher seine Bibliothek ebenfalls dem Museum vermachte. Durch den fleissigen D' Elvert und den Tauschverkehr, den er einleitete, und kleinere Schenkungen ist jetzt, laut des eben erschienenen 2ten Theiles des Cataloges der Bibliothek des Franzens-Museum v. Custos M. Tropp die Bibliothek auf 40.000 Nummern angewachsen.« (Zápisky hr. Bedřicha).

Munificence i obětavost i štědrost k chudině hraběte Bedřicha dostupovala takové výše, že někdy pocítoval nedostatek. Nasvědčuje tomu list zaslaný bratru *Ervinovi*: »Jsem nyní se svými financemi v úzkých, maje ještě několik účtů novoročních zaplatiti, ale poněvadž k souvěrcům barona Rothschilda obrátiti se nechci, nezbývá mi, leč Tebe prositi, abys mi dvě stě zlatých, jež jsem sobě od Tebe vypůjčil, odpustil anebo daroval Příští rok, věda, co vlastně mám, snáze výlohy své dle potřeb sobě zařídím, abych Ti podruhé takovou prosbou nebyl obtížným . . . Odpust, že tak dotíravým jsem.«

Naskytne se mi ještě příležitost o hr. Bedřichovi v dalších statích se rozepsati — dnes však přidávám úsudek šlechtice kněze *Medňanského*, kterýž mi zaslal, když jsem mu byl daroval svůj spis o hr. Bedřichovi *Silvě Taroucovi*. Píše: »Můj lubý a zlatý bratre, bratříčku! Knihu som hltavo prečítal bez odkladu. Srdce mi stisklo nad ztrátou tak iskrenného vlastenca a vzdychnul som si: ach keby sme my mali takého Silvu Taroucu! Aspoň jednoho, dvoch takých aristokratov a náš ubiedený národ nosil by ho na rukách. Buď Bohu zial, že naša šlachta je odnárodnena a stala se našou kliatbou, lebo zaprela svoj národ tak jako Judáš svojho Majstra. Ona stala se »suchou ratolestou« — »starými, spráchnivelými klátami« Vy Češi jste šťastliví, lebo máte šlechtu, bohaté súkromníky, nadanú intelligenciu a prebudený národ. Date nobis de oleo vestro, quia lampados nostrae extinguuntur. Naši otcovia pomreli a pomreme i my, a jak sverepost renegatská ešte dlho panovať bude, co stane se ze Slov. národa? snad bude se písať: »boli a non sunt.« Avšak moj hlas stal se »vox clamantis in deserto.« Či by nebolo dobre, keby vaši bohátí aristokrati a súkromníci zakupovali panstva na našem Slovensku? To co bohužial nachodí sa v rukách židovských, mohlo byť v rukách českých patriotov a my boli by sme šťastní.« — — — »Za to i já so šlachtictvom vystupujem jediné z té příčiny, aby som ukázal, že šlachtictvo nemá být příčinou odnárodnenia a že jako šlachtic nesmiem se hanbiť za môj slov. pôvod též tým viac každý šlachtic povinný je dobrým príkladom předchádzat a národu stať sa chloubou a nie jeho kliatbom, čo čím posial dokázala sa byť slov. šlachta«.

Abych šlechtnost hr. *Bedřicha* ještě více objasnil, vzpomenu zase *Těšíka*. Jako místní farář v Nosislavě rozstonal se a musil býti operován. Abbé hr. *Silva Tarouca*, znamenitý mecenáš kněží českých.

v Brně a na Moravě pozval *Těšíka* k sobě, vykázal mu pokoj a povolal lékaře, který konal úlohu svou lapidem. Po jedné takové operaci přišel k němu Kulda. Těšík naříkal: »Sv. Jene!« — Kulda otázal se ho: »Který sv. Jan? Nepomucký?« — a Těšíka neopustil vtip ani v hrozných bolestech těch; okamžitě odpověděl: »Oh, co sv. Jan Nepomucký — *Pomucký!*« Z nemoci té šťastně se pozdravil, odejel na nějaký čas do lázní, a v čase tom zastával jej přítel Vintíř Kalivoda, praelát Rajhradský. —

Tenkrát vydával B. M. Kulda kalendář »Moravan«, a Těšík živou mocí nechtěl mu do kalendáře psáti — proto v čas potřeby putoval Kulda k němu, aby pro kalendář několik anekdot získal. Když zasedli za stůl, požádal Kulda Těšíka o arch papíru a tužku; u levé ruky měl Kulda papír a tužku, pravou manipuloval lžící nebo vidličkou rozpřádaje hovor s ním. Těšík se nikdy nezapřel; než bylo po obědě, měl Kulda hojnost nastrádaných anekdot pro Moravana.

Příležitostě povím: jak se stal Těšík *školním radou*. Rajhrad jest asi hodinu cesty vzdálen od Nosislavy. Těšík přicházel do Rajhradu začasť. Byl tam také kdysi u oběda, při kterémž s jeho přítelem Vintířem Kalivodou zasedal také Dr. *Beck* — rada v ministerstvu školství a kultu, rovněž důvěrný přítel Kalivodův. U oběda hovořili tito tři geniální mužové o záležitostech časových, jmenovitě o školství. Po obědě rozloučil se Těšík s oběma pány a jako lokálník ubíral se pěšky domů. Po odchodu Těšíkově ptal se rada ministerský *Beck* praeláta Kalivody: »Kdo je ten kněz?« — Kalivoda odpověděl: »Prosím Tě, odpusť mi, že jsem zapomenul představití ho Tobě a Tebe jemu. Je to farář, děkan a okresní školdozorce Josef Těšík z Nosislavy.« — Rada *Beck*: »Neptám se nadarmo; jsme v nesnázích, koho máme voliti za zemského školního radu? Ten pán má neobyčejné vědomosti a výborné zásady ve školství.« — Kalivoda: »Nemohu Ti lepšího školního radu na Moravě jmenovati nad Těšíka.« — Netrvalo to snad ani týden a v Brně na ulici potkali se pan biskup hrabě Arnošt Schaaffgotsch a místodržitel hr. Leopold Lažanský, kterýž ihned oslovil pana biskupa: »Excellenci, už máme zemského školního radu. Račtež hádati koho?« — Pan biskup jmenoval několik jmen těch, kteří se ucházeli o důležitý úřad ten. — Hrabě Lažanský pravil: »Žádný z nich; naším zemským školním radou jest farář a děkan Nosislavský Těšík. Biskup překvapený odpověděl: »Toť neočekávaná ale výborná volba!« — Těšík si vykračoval den co den do své kanceláře. — Ale kdepak? Těšík, rozhodný vlastenec Čech — a tehdejší vláda! — Brzo žádal a obdržel faru v Telči, kde až do smrti své výtečně působil pro církev a vlast.

Těšík byl všestranně vzdělaný literát; zasypával téměř všechny tehdejší naše časopisy — nestačili otiskovati jeho práce, takže do takového »nepořádku« tuze naříkal. Rukopisy, kteréž si vyžádal zpět, protože nemohly býti dle přání jeho v čas určitý otisknuty, vážily několik liber — známy jsou jeho »*Čínské obrázky*«, »*Žebrácké listy*« a jiné spisy.

Velmi jadrné a té které době přiléhající jsou jeho veršičky, sršící vtipem, dosud jen v rukopise, kteréž odesílal příteli svému Janu Soukopovi. Řízné jsou jeho »*verše okršlácké*«. Uvedu z množství jich některé.

Okršlák a lodník.

Okršlák, když konal cestu,
Moudrý že byl, to vidět.
Po lodičce musil k městu
Přes širokou řeku jet.
Aritmetiku prý zná-li
Lodníka se chlubně ptal,
»O tom my jsme neslychali!«
Lodník v odpověď mu dal.
»Vašeho čvrt živobytí,
Příteli, ztraceno jest!«
Sotva mohli dále býti
asi teprv minut šest,
Lodníka se táže zase:
Matematiku zdaž zná?
Lodník na něho dívá se,
Kdo prý to jen býti má?
»Druhá čtvrtka živobytí
Vašeho jestiř tatam!«
»Znáte pole vyměřiti?«
»O tom já pojmu nemám.«
»Třetí čtvrtka živobytí
Vašeho jest ztracenou!«
V tom však lodník náhle cítí,
v nebezpečenství že jsou.
Odhodil hned lodník veslo,
úzkostně se počal ptát:
»Nyní došlo na mé heslo:
Pane, umíte plavat?«
Okršlák dí plný strachu:
»Plavati já neumím!«
»Nač ty vaše vědy, brachu,
Co si počnete teď s tím?«
»Honem na má záda vlezte
s vaší matematikou,
sic ty vaše čtyři, vězte,
čvrti ztraceny budou!« —

Dobrý trumf.

Sedláček do města přišel
Něco si nakupovat,
Z kostela zpěv krásný slyšel,
Tak že zůstal chvíli stát.

Hejsek k němu: »Posloucháte
Ten povyk těch opic tam?« —
»» *Co pak vy tady děláte,*
Proč jste venku zůstal sám?« —

Pohan.

Otec ptal se: »Okršláček,
Nový váš je hodný pán?«
»»Před zkouškou se,« pravil žáček,
Modlit nedá — je pohan!«

Popěvky o okršlákoví.

Osum hodin ráno bilo,
Okršlák se do vsi bral,
By ve škole dílo konal,
Žáky přísně by skoumal.

Zdaleka hlas zvonů slyšel,
Slyšel také hudbu hrát,
Hned měl radost, že tak vyšel
učitel ho uvítat,

zvony že lid svolávají,
aby mu naproti šel,
Jemu zvučný marš že hrají,
Za to pevně v srdci měl.

Osudu považte zlobu!
Okršlák si strašně dal!
Nesli mrtvého do hrobu,
Zalostný marš se mu hrál. —

Z lázní Freiwaldovských napsal *Těšík**) — Kuldovi, že opustí Freiwaldov, aby mu zprávu dal, zdali by na několik dní u p. hraběte zůstatí mohl; prosí aspoň za nocleh. — Mimo jiné psal kdysi Kuldovi (do Prahy), že byl v Praze asi dvě léta (1832 až 1833), ale na Vyšehradě prý nebyl, neznal kanovníka Vyšehradského — až konečně poznal Štulce, Vinařického, a nyní zná i třetího — »a to jste Vy — a Ehrenberger k tomu, to jste Kubíci! Psal mi dnes Špaček, že má z Vašeho povýšení radost, že schází ještě mezi Vámi Dr. Bílý. Tak jsem tedy poznal kanovníky Vyšehradské, ale jen pod cylindrem, nikdy pod čepicí, či pod *štikou*. Byl jsem na sv. Václava v Říši; byla o vás a o Vyšehradě řeč; někteří pravili, že prý máte všichni infule — a jiní pravili, že ne. První pravili, že prý ji Vyšehradští kanovníci mají jen jedenkrát za rok, na sv. Petra a Pavla, na hlavě, bez dependencí, a že prý — žert to zase starý — si čepici či štikou sami dávají na hlavu, a v ní spí.« —

*) List ze dne 15. června 1852.

V jiném listě vykládá, že navštěvoval roku 1833 přednášky profesora (šlechtice) numismatiky a heraldiky — na pražské universitě. »Ukazoval nám v papírku zaobalené mince. Čtveráci — obzvlášt *Mácha*, básník — vyndali minci a dali tam kamínek na křesání. Když poslední profesorovi papírek dal, otevřel tento, a vida tam kamínek, ušklíbnul se a praštil jím o zem; pak jsme mu dali teprve minci. — Prof. byl hluchý jako pařez. Za přednášek jeho zpíval nám *Karel Mácha* krásným hlasem žertovné písně — profesor neslyšel nic, i když jsme se homericky smávali až škamna praštěla.« —

Listy své Kuldovi zasílané zakončoval takto:

»S Bohem milý, Beneši,
kdy pak zase potěší
Benešův list Těšíka —
touha po něm veliká!« —

Jak z listu *P. Fáborského**) dozvídám, bylo pomýšleno na *schůzce kněží*. Oujezdský farář varoval P. Karla Blučinského, aby se chránil těch, kteří na takové věci pomýšlejí, že by tím Deutschkatholicismem nadchnouti mohl. Když se o tom dověděl Dr. Bílý, poslal onomu p. faráři darem svou historii s přípisem, aby tu historii pilně četl, že z ní pozná — že nejsme ještě tak na hlavu padlí, aby se nám o Deutschkatholicismu jen zdáti mohlo. Farář tím byl celý zaražený, a odepsal Bílému na celém archu; Dr. Bílý vida hned zpočátku samé plotky třesky — bez dalšího čtení list roztrhal. Hrabě Silva Tarouca dojel do Židlichovic, aby Bílého i Fáborského přemluvil, aby od umluvené schůzky ustoupili; nezastal jich doma; bylo by ovšem již pozdě bývalo. *Podobalo se, jakoby takové schůzce veřejně svolávané ignorovaly ordinariát; tak bych ovšem i já smýšlel a tak smýšlel i hrabě Silva Tarouca, jinak by nebyl jel do Židlochovic, aby Bílého i Fáborského včasnou radou poučil.* Samozřejmě, že jednání to musilo ordinariát pohoršiti; jak se i stalo; pan biskup poslal ihned *Hammermüllera* k hraběti Taroucovi se tázat, zdaž mu něco o schůzce kněžstva povědomo, kteří jsou všeho toho původcové, a kde se schůzka konati bude. Hrabě Silva Tarouca do podrobností asi zasvěcen nebyl, a proto odpověděl lakonicky: *že neví. J. Panšab a Nöttig* tvrdili, že se má nižší kněžstvo okolo svého biskupa řadit, má-li pro církev blaho vykvést.

P. biskup vyznal, že není proti diecesním synodám, ty však že nesmějí býti zavedeny od kněžstva nižšího, on sám že v době příhodné kněžstvo svolá a synodu zahájí, by počátek a trvání synody konaly se v duchu církevním. Brzy prý se sejdou biskupové v *Solnohradu* a se o záležitosti té domluví. — Jméno *Solnohrad* pobouřilo kněžstvo české, které na to zehralo, že všechny dohody konají se v městech německých, proč prý ne v Praze? — P. Fáborský žádá B. M. Kuldu, aby u věci té mínění své pronesl, i jiné kněžstvo k tomu vybízel. — *Iěšík* však v dlouhém dopisu tvrdí, že měli všichni zůstat doma za kamny sedět, a ke schůzce žádného nevybízet, aby se neřeklo, že

*) Ze dne 31. března 1849.

všechno zlo pochází od Slovanů. Na Bílého působil dopis Těšíkův tou měrou, že ihned — za nepřítomnosti P. Fáborského — listy na vyzvané kněžstvo rozeslal, by ke schůzce nepřicházelo. P. Fáborský horuje, že, nic naplat, jednou, a dá Bůh brzy, to přec ke schůzce dojít musí, a to iniciativou Slovanů, ve kterých jediné *jádro*, proto i *život*. Hrabě *Pötting* měl v té příčině s p. biskupem upřímný rozhovor, — I hrabě *Silva Tarouca* byl u p. biskupa,*) — byl velmi vlídně přijat. Učinil pana biskupa pozorna na to, že v Horních Rakousích biskup sám (*Linecký*) synodu provinciální svolal a zahájil. Krom toho se i na jiné diecese odvolával. Biskup jej ujišťoval, že i na Moravě se tak stane. Ale právo k svolání synod že jemu pouze přísluší — odvolával se na právo kanonické biskupských záležitostí. — P. Fáborský uvažuje, zdaž by nebylo možno duchovenským schůzkám vyšší tendence vdechnout tím, aby všude na Moravě kněžími zakládány byly jednoty katolické, a pak teprv by každá filiální jednota *kněze svého* jako plnomocníka svého smýšlení ku všeobecné schůzce, která by se *za synodu na Moravě* považovat mohla, a kterouž by skutečně též byla, na určité místo vyslala, by ve jménu jejím mluvil. — Schůzky duchovních, jakéž kněžstvo zamýšlí zaříditi, byť i dost četně navštíveny byly, nebudou přece nikdy od lidu za hlas církve moravské považovány; lid na ně lhostejně bude patřiti. Na nejvyšš řekne: Panáčci mají něco mezi sebou. A kdo prý může za to ručit, že při jeho nevzdělanosti nedůvěra proti těm schůzkám by nepovstala? Kdyby však kněží *jako poslancové mnoha jednot* vystoupili a jako takoví jednali, stala by se synoda na Moravě skutečně katolickou. *A lehkoby se ty dvě nejhlavnější páky života nynějšího katolicismus a národnost daly spojití*. Slovanští kněží jistě by byli všude voleni! P. Fáborský dodává: »Uznávám, že by k tomu mnoho času bylo potřebí; uznávám však též, že již svrchovaný čas, bychom *vše* za prostředek ku provedení záměrů svých použili, a ta cesta zdá se býti tou nejpríhodnější.«

P. Fáborský oznamuje *Kuldovi*, že jednota katolická z Brna mu odeslala dva archy ku sbírání podpisů hluboké a vroucí lásky k *Piu IX.* Byl totiž sv. Otec luzou římskou přinucen odebrati se do *Gaety*, těšil se však z lásky, kterouž téměř všichni národové zvláštními dopisy Jemu projevovali. — S osvědčením úcty spěchali i v jednotě katolické. *Bílý* prý bude psát ihned do Brna, by výzva se stala pro celou Moravu, aby všude podpisy se sbíraly. Snad prý se tím zase jeden krok ke spojení s Čechy učiní. »Uvidíme, co tomu řekne *Sušil* a *Procházka*?«

Jednota katolická v Brně zaslala Sv. Otcí na počátku dubna 1849 nadšené osvědčení zakončujíc takto: ». . . Srdce naše, jak dlouho nám žítí dá Bůh na zemi, vždy připoutána zůstanou ke skále *Petrově*, a žádná moc světa nebude moci nás odloučiti od Tebe, nejsvětější Otče, střede jednoty církve. Tyť naše city, toť želání naše, a tak smýšlejí s námi miliony na prostranném oboru světa. O by projádření toto spolu s nebeskými potěšováním Tobě

*) List P. Fáborského ze dne 4. dubna 1849. — Psán byl *Kuldovi* do *Lodenice*.

poněkud vyjasnilo zasmušilou tvář a Tvoje přespříliš stíněné srdce pravou otcovskou radostí prostoupilo! U nohou Tvojích klečíc prosíme posléze, Svatý Otče, uděl nám dle hojnosti útlé lásky Své otcovského požehnání!«

V listě z téhož roku píše Fáborský: »S naší rakouskou svobodou to začíná jaksi bledě vypadati. Celý téměř sněm jest v opozici s ministerstvem. Jak nás pozdější zprávy docházejí, mělo se ministerstvo ze strachu, že veškerý Slovanský Klub proti němu vystoupil (většina sněmu), veřejně vyjádřiti, že to tak zle nemyslilo, že chtělo jen zkoušet, zdaž by většina sněmu s ním se srozuměla, kdyby tou cestou kráčelo. Naši však tomu nechtěli rozumět, volajíce: Odstup ode mne satane! — *Bílý* byl ve středu v Brně. *Těšík* leží nemocen. Bílý se chtěl hlásiti za katechetu místo *Žáka*, a *Šembera* jej velmi k tomu měl, by dělal konkurs. Hodláme se však oba někam na gymnasium za profesory — aspoň prozatím za docenty — dostat. — *Mor. Noviny* mají posud jen 400 odběratelů. Na mnohých místech také kněžstvo lid přemlouvá, by jich neodvíral, že jsou kacířské. (A v pravdě tomu tak bylo; některé články byly stylisovány úplně proticírkevně a neomaleně!) — V Šotku začíná Havlíček třeštit, jest to arcif satyra — ale jaká?!« — (Pokračování.)

Vánoční fantasie.

VÁCLAV POLEDNE.

(Pokračování.)

Chudá stáj — a u jesliček
celý zástup lidí klečí —
dítě — stařec — muž a žena —
všichni mlčky — jako němí —
jenom na to Božské dítě
dívají se v zamyšlení — —

A to dítě tiše leží — —

Tiše leží — Čeká rány,
jež to jeho bílé tělo
zkrvaví a rozbolaví?

Či se chvěje pomyšlením
na to hrozné políbení —
na ten pozdrav: Zdráv buď, Mistře! — —

Mne také zří — jak v rozporu se zmitám
a vážím ctnost a hřích — V síť tvrdých strun
svou zlatou rybku — štěstí — marně chytám —
a malomocně luštím písmo run

lidského života — Zřím k hvězdám — slepý —
 Nehoden vůdce — na rozcestí — sám —
 bez přátel — soucitu — chor usínám — —

Ó duše má! — Kde jest ten velkolepý
 můj sen, o němž jsem kdys' v tvém oku čítal,
 když jako matka jsi se nakláněla
 nad mojí kolíbkou — Tvá píseň zněla
 jak klokot slavíka — Své jaro vítal
 jsem dechem tvým — Ty's tehdy stála
 jak jabloň v rozkvětu v bělostném hávu
 rozpuklých pupenců — a ve tvém stínu
 mé jaro rašilo — a zřel jsem slávu
 a vítězství a cíl — »Nuž, chápej vinu!« —

Ó kletbo slabochů, jež mlčky vlekou
 otrocká pouta! —

»Hle! — Dítě se blíží
 k Božskému Dítěti! — Svou ručku měkkou
 mu podává a k Jesulátku vzhlíží« — —
 Ježíšku můj milovaný!
 Tolik jsme se natěšily,
 až k nám přijdeš v této chvíli —
 až otevřeš hvězdné brány,
 kterými se k nebi chodí — —

Jest tam krásně? — Jest, že ano! —

Na tisíce andělíčků
 očekává každé ráno
 dobré duše — Ty pak vodí
 po celý den po nebičku —
 zpívají a vypravují —
 chudé děti podarují —
 ty, kterým se stýská, těší — —

Nejvíce tam práce mají
 všichni dnes — Tu celé nebe
 na stromečky dárky věší —
 datle, ořechy a fíky —
 a to všechno nám pak dají —

Zazvoní! — Již, otvírají! —
 Ježíšek! — Ó díky, díky! —
 Vše jest krásné! — Jako z nebe! —

Jak jsme šťastny, že jsme tady!

Ó jak máme všechny rády!
 Nejvíce však — nejvíc Tebe! —

(Dokončení.)»

Dvoje prázdniny.

Návrat z Iky r. 1911.

Píše TOM. ŠKRDLE.

(Pokračování.)

V sobotu dne 2. září povstal jsem dle obyčeje svého záhy, prohlédl jsem si několik chrámův a zamířil jsem do velkolepé katolické knihtiskárny v Lublani. A šel jsem do ní v životě svém po třetí. Byla to tiskárna zprvu malá, při druhé návštěvě spatřil jsem značný pokrok, nyní jsem užasl. Dům stojí na břehu řeky na krásném místě a je to stavební kolos. Dole jsou pisárny a snad i strojovny, nahoře redakce a sazárny. Všecko jest moderně a vkusně zařízeno. Majetníkem knihtiskárny, domu a celého podniku jest Katolické tiskové družstvo v Lublani, které mělo r. 1911 členů 406. Průvodce můj celým závodem daroval mi kalendář Tiskového družstva, z něhož vyjímám: Tiskové družstvo vydává 5 časopisův a dva subvencuje; mimo to se v jeho knihtiskárně tiskne 13 jiných časopisů různého obsahu. Jinde, ve středu města, má družstvo mimo to rozsáhlé knihkupectví, jež jsem si rovněž prohlédl. Vedle toho má družstvo ještě tiskárnu v Novém Městě.

Předsedou družstva byl r. 1911 kanovník Ondřej Kalán.

Slovinci jsou svorní, nadšení, obětaví, mezi všemi Slovany nejlépe zorganizovaní, proto dodělávají se ohromných výsledků na poli kulturním i politickém.

Při posledním pobytu v Lublani navštívil jsem poslance Žitníka, abych se u něho o různých otázkách informoval, a pobyl jsem u redaktora: »Dom i Svetu«; ale tentokráte jsem nikam nešel, abych nemusil vypravovati o rozháranosti katolíků českých, jaká zvláště r. 1910 a 1911 u nás panovala. Z hotelu, kdež jsem bydlel, vydal jsem se asi o půl 12. hod. z Lublaně na Bled. Moji dva Bavoráci jeli se mnou; ale starší studiem mapy vynalezl, že prý dráha na Bled dělá velkou okliku a že by se tam pěšky dříve dostal než dráhou. Proto opustili mne se synem na jednom nádraží, a více jsem jich nespatřil.

Bled musí učiniti na člověka, jenž ohromnost moře nezná, mocný dojem; ale tomu, kdo přijíždí od moře a jenž má za sebou několik mořských delších výletů, připadá Bled jako krásný rybník, obroubený villami a četnými krásami přírody. Tak se dělo i mně, ač jsem rád, že jsem tam pobyl.

Uvelebil jsem se v hotelu Triglav, jenž jest nedaleko nádraží. Obě stavení, nádraží i hotel, stojí značně vysoko, jezero a villy leží hluboko pod nimi.

Vyjel jsem si na člunu na ostrov a tam jsem se pomodlil a zazvonil. Hlas zvonu jest v krátkých přestávkách slyšeti po celý den až pozdě do noci. Vedle kostela jest bývalé obydlí proboštovo, jež v zimě je prázdné, ale v letě tam bydlí zdarma některý cizí kněz a slouží tam denně, hlavně pravidelně v neděli a o svátcích mši sv. Neumí-li slovinsky, přijede tam v neděli farář, přečte lidu při mši sv. evangelium a zase odjíždí do svého chrámu.

Prohlédnuv si ostrov, jel jsem po lodičce do fary, vyžádat si dovolení k zítřejší mši svaté. Barkář mi ukazoval tři hlavy hory Triglavu a vysvětloval mi celou krajinu; a co tak spolu hovoříme, zazněly zvony z ostrova i z farního chrámu Páně — byly právě 4 hodiny odpoledne — a zvěstovaly zítřejší den Páně. Hluboce to na mne působilo.

Pan farář mne přijal velice vlídně a dovolil mi sloužiti v zítřejší neděli mši sv. Měl zrovna pohřeb menšího dítěte, i súčasnil jsem se mezi lidem průvodu, ale nic zvláštního jsem neviděl. Na zpáteční cestě vypravoval mi pan farář, že tu má i v letě mnoho komunikantův a že hlavně slovinské služky, které tu dlí se svým panstvem, horlivě přijímají svátosti pokání a oltární. Je rád, že budu sloužiti mši sv. ve chrámu Páně; že sice sloužívá tam také prof. Rohling, jenž však někdy je churav. Kaplan jeho půjde prý zítra na služby Boží do Řečice a on, farář, že zůstane sám.

Vy tu máte Řečici? podivil jsem se, a dodal: Já jsem z Čech od Řečice. Slovo dalo slovo a přešla řeč na Alfonse hraběte Paara, syna našeho knížete Karla Paara z Kardašovy Řečice, jenž se tu kdysi těžce roznemohl a v Lublani ve všeobecné nemocnici zemřel. Rodiče jeho choti, Windisch-Graetzové, mají na protější straně jezera, za ostrovem, villu a vdova po hraběti Alfonsovi i letos tam bydlí. Je prý velice zbožná a její synek, budoucí dědic panství Kardašo Řečického a Bechyňského, tázává se p. faráře: Jak se máte, pane župník? Mají prý od jeho děda, našeho knížete, nařízeno, aby se hoch češtině důkladně přiučil.

Rozloučiv se s p. farářem, ubíral jsem se silnicí k hotelu Triglavu a chtěje se pokochati delším pohledem na jezero, usedl jsem v jedné jezerní restauraci. Pohled jsem měl sice krásný, ale pivo špatné a jídlo ještě horší; proto sebral jsem se rozmrzen a odešel jsem do hotelu.

R. 1911 bylo strašné sucho, ale podél silnice stékaly tu z lesa praménky vody a potůčky si bublaly vesele, jako jinde za deštivého počasí. To všecko jest krásné, ale i žaludek má své právo, a není-li tento tyran lidstva spokojen, bledne a vadne všecka poesie.

V bytě dlouho večer slyšeti bylo občasně zvonění z ostrova. Bylo mi při tom teskno, rád bych si byl s věrným přítelem pohovořil, ale nebylo ho tu.

Časně z rána, když v hotelu ještě všecko spalo, vydal jsem se na cestu do chrámu Páně. Krásná, velebná svatyně byla lidem nabita a p. farář horlivě slovinsky kázal. V sakristii připraven k oltáři čekal prof. Rohling. Vypadal velice svěže, ale je prý silně nervosní. Představil jsem se mu jako Pražan, a on se mne otázal: Co dělá v Praze Filsak? Filsak, prosím? V Praze není Filsak. Nu ten, co bydlí u Voršilek. A já na to: Snad Plzák; nu, ten je kanovníkem ve Staré Boleslavi.

Prof. Rohling sloužil mši sv. u hlavního oltáře, já u vedlejšího. Mně ministroval kostelník a když musil odejiti, přistoupil

k oltáři p. farář a sám mi přisluhoval. Je to veliký dobrák — slyšel jsem to o něm již v Ice — a ke každému je pln ochoty.

Napsav tyto řádky, otevřel jsem XXIII. roč. Vlasti z r. 1907 a přečetl jsem si, co tam na str. 945. a 1057. vykládá o Bledu profesor Dr. Karel Kolísek, jenž tam ztrávil prázdniny.

Prof. Dr. K. Kolísek na str. 945. praví, že jezero Bled jest nejteplejší a nejslunnější kotlinou ve východních Alpách. Pro blízkost Itálie pocítíme zde již nádech jižního nebe. Počasí je zde stálé; letních choutek počasí zde bývá málo. Autor praví, že Bledu se nevyrovná žádné jezero svou roztomilostí. Napájí se potokem Řečickým i svými prameny, má plochy 147 ha, délky 2·2 km, největší šířku 1·4 km, největší hloubku 31 m a živí mimo jiné ryby též sumce a pstruhy.

Okolí jezera je malebně krásné. Zvláštní okrasy mu dodává vysoký hrad Bled a ostrov s proslaveným poutním chrámem »Marie na jezeře.« Jsou tam různé léčebné ústavy.

Bled patřival biskupu Brixenskému; autor vypravuje, že jej chtěla zakoupiti země, ale můj barkář mi pravil, že patří Bled nyní i s hradem nějakému židovi z Vídně.

Zazvoní-li sobě někdo na ostrově »zvonem přání« a zablinkne-li zvon ještě po třikráte, když byl zadržen, vyplní prý se každé přání, jež člověk při zvonění v srdci chová. Ovšem, zdaž se tak stane, dodává autor, to ví sám Pán Bůh. Já jsem to nevěděl, i zvonil jsem beze všeho přání.

Autor popisuje procházky, nedělní služby Boží na ostrově, místní koncerty, zábavy, výlety a dodává, že tam bývá velmi četná česká společnost. — I letos uveřejníme p. autorovi ve »Vlasti« nový alpský jeho cestopis.

V půl dvanácté vydal jsem se Taurskou drahou do Gastýna. Je to podivná jízda. Tunel za tunelem, dráha jede brzy nahoru, brzy dolů, uhýbá v pravo i v levo a opět a opět zajíždí do tunelů — věru, to je v Rakousku unicum. Jezdím vždy na drahách rychlíkem, ale rychlík tento pro obtížnost cesty jel většinou rychlostí osobního vlaku.

V Gastýně byl jsem ve dvě hodiny. Vypil jsem na nádraží kávu a šel jsem z nádraží do města, malou půl hodinky vzdáleného. Riegrův Naučný Slovník líčí Gastýn jako nepatrné, ponuré lázeňské místo, ale od té doby se značně povzneslo. Slovník onen praví, že pro vysoké hory je zde podnebí studené, a to i v nejparnějším letě, protože slunce jen 8 hodin denně údolí osvětluje. Gastýn se táhne s vrchu do údolí a s největšího vrchu valí se městem široký vodopád, jehož hukot jest i v chrámu Páně slyšeti. Náš císař pán a jeho choť císařovna Alžběta, a německý císař Vilém I. pravidelně v dávných letech v Gastýně pobývali a tím toto lázeňské město stalo se velice pověstným. Ottův Slovník Naučný praví, že tam bylo r. 1892 hostí 6800. Lázně Gastýnské byly majetkem císaře pána, ale asi před rokem jsem četl, že je císař pán obci Gastýnské odprodal. Bydlí nyní v letě výhradně v Išlu a nikde jinde.

Když jsem vycházel z kostela, sešel jsem se s místním kaplanem, i zaradoval jsem se, že budu v krátkosti o Gastýnu

hojně poučen; ale potkal nás známý mu kněz, lázeňský host, a ten mi ho odloudil. I chodil jsem sem a tam, prohlížel jsem budovy, nevěda, co to je, co ono je; pak jsem zašel na večeri a večer v 6 hodin jel jsem dále na noc do Bischofshofenu, kdež jsem lacino přespal. Hotel je u dráhy a hotelier má v režii nádražní restauraci, kdež je dlouho do noci živo.

Ráno jsem se vydal na cestu k Solnohradu a obdivoval jsem krásy nové krajiny, kterou jsem po prvé v životě projížděl. V Solnohradě zašel jsem do několika chrámův a na konec uvízl jsem ve vinných sklepích u sv. Petra, kdež jsem ponejprv, co jsem z Iky vyjel, tedy od čtvrtka do pondělka, pořádně se najedl a dobrého vína napil.

A známou již cestou, kterou jsem již několikráte vykonal ze Solnohradu přes Linec, Čes. Budějovice a Tábor — dostal jsem se na večer do Prahy.

Loni, r. 1912, jistý dosti churavý kněz chtěl jeti na podzim do Iky a pravil mi, že by rád jel přes Linec, Solnohrad, Gastýn, Lublaň a Terst do Iky. I řekl jsem mu: Bůh Vás chraň! Jeďte do Iky přímo přes Vídeň, nebo nevíte, co byste cestou od vás sestavenou zkusil a kdož ví, zdaž byste to vydržel!

(Dokončení.)

Matka.

Příběh ze života lidového. Polsky napsal Sewer (Ignac Maciejowski), přeložil FR. WOLF, tarář v K. Lhotě.

(Pokračování.)

II.

Minuly dvě zimy v tichu i pokoji. Léto překlonilo se na druhou polovinu, dni se zvolna krátily, když do statku Porebských se vrátili chlapci. Stejně ukončili školu; Vladek na druhý rok, co se živil na chlebě klášterním, dohonil Antonína. Oba dva přinesli vysvědčení stejné o odbytém učení a ještě od převora matce lístek, ve kterém chválil její děti.

Matka věduoc, kdy přijedou, odběhla za svítání k cestákovi. První je chtěla spatřiti, obejmouti, promluvit si s nimi, potěšiti se.

Vladek přečetl vysvědčení hlasitě i lístek převorův, rozplakala se z radosti.

»Vyrostli jste, ukrutně jste vyrostli!« — hovořila — »Vladek ve štíhlosti půjde za Porebskými. Antonín jaksi je po mně.«

»Víte, matičko, — že vám tak rostu, že Antonín každý měsíc mne měří na dveřích a dělá čárku, a já ji přerůstám. Bude ze mne muž!«

»První a nejtěžší již jsme předrželi, ale nyní se třeba připraviti na druhé.«

»Máme čas!« — zvolal Vladek — »Tak se nyní cítím silným, že dojdu do Krakova!« Začal skákat a objímat matku.

»Ale nyní domů, matičko, domů. Nesmírně se mi stýská po Maruši, statku i otci!«

Rozloučili se s cestákovými. Vladek běžel napřed, zdvihaje nohy do výše a prohýbaje je pod kolenama, jako každý horal, jako jeho otec.

»Antoníne, co myslíš?..«

»Do Krakova, matičko. Kdybych měl padnouti, musím!«

»Ale Vladek?«

»Ani on již v chalupě se neusadí. Učí se dobře, má ohromnou soudnost, najednou všechno pochyfuje...«

»Otec ho nechce nechati.«

»Uteče!«

»Utéci je snadno, ale z čeho bude živ?«

»A z čeho já? Ale půjdu přec!«

Zamyslili se oba.

»Jen abych toliko tento rok pře-trval, na druhý se najde výdělek.«

»Za ta dvě léta jsem ušetřila něco ke čtyřiceti zlatým.«

»Takto ostatní je hračka!« — zvolal potěšený chlapec.

Matka rovněž uznala velké množství ušetřených peněz, leč bála se o Vladka. Chlapec vyrostl, zmužněl, otec ho bude chtíti usediti na statku a nepustí ho do města. Uteče a zahubí se! Zatrásla se ze strachu.

Vladek doběhl k plotu a křiče: »Maruše!« — vběhl do statku.

»I já jsem skončil školu zároveň s Antonínem! Ale nyní do Krakova, do Krakova!«

»Nekřič tak hlasitě« — napomínala ho Maruše, líbajíc ho.

»Proč nemám křičeti?«

Děvče mu chtělo odpověditi »vždyť tě otec uslyší«, ale zarazilo se z obavy, aby bratra nepostrašilo.

»Vždyť..., vždyť..., matička jde s Antonínem. Uvařila jsem vám oběd, ale snad vám po kněžském nebude chutnati.«

»Kéž by jen bylo hodně mléka! Po mléku se mi stýská!«

Maruše nečekajíc odpovědi, sběhla dolů k Antonínovi a matce; Vladek běžel za ní.

Vraceli se zároveň, vesele hovoříce. Chlapci z radosti málem že z kůže nevyskočili. Nechtěli jísti, pokud neprohlédli stáj a v ní dvě krávy a dva voly na vypasení na pastvě otcově.

Velikým překvapením pro ně byl mladý, silný koník. Vyvedli ho; Vladek chtěl na něho vsednouti a jeti k otci; matka zadržela chlapce, pravíc, že půjdou najednou po obědě, že otec jest na louce, kosí trávu od rána.

»Ó já otci pomohu!« — zvolal Vladek.

»Svládneš kosou?« — pravila Magda, uleknuvši se.

»Uvidíte, maminko!«

»Řekni mu, aby to nezkoušel, chce-li jeti do Krakova,« šeptala Antonínovi.

»Pojďte, pojdte,« — naléhala Maruše, otvírajíc dvěře do světnice.

Chutnaly jim jak knedlíky, tak brambory s mlékem vřelým. Ve světnici dlouho nemohli seděti. Maruše vyhnala voly i krávy

do lesa na kopce, na otcovu pastvinu, Vladík vzal koníka, a šli zároveň s matkou k otci na louku.

Šimon kosil, spíše holil chudou horskou louku, stáhnuv si pro lepší rozmach páske múzké boky. Když spatřil ženu a chlapce, přestal, kosu zarazil do země a obrátil se ke skupince.

Synové políbili otci ruku.

»Ukažte vysvědčení« — řekla matka.

»Já to neumím čísti« — odpověděl Šimon — »povězte, co to je napsáno.«

»Že skončili celou školu v klášteře« — mluvila Magda — »a ještě je psaní převora, kde chválí naše děti.«

»Chvála Bohu!« — odvětil — »skončily se útrapy, práce nyní půjde rychleji.«

»Šimone!« — zvolala matka ustrašená.

»Řekl jsem ti, že, jestli staršího chceš mít knězem, neprotivým se tomu, ale mladšího nedám. Vychoval jsem ho těžkou prací pro sebe, ale ne pro svět. My si budeme od úst ubírat, a on dostuduje, odejde a ani se na nás nepodivá — tolik z něho budeme mít radosti!«

»Naše děti to neudělají!«

»Chci mít dědice své chudoby a pomoc na stará léta, ale ne světáka hnáti na hlad a městskou bídu, než se něčeho do-dělá. Pohleď, toť hezký horal z něho! Štíhlý, nohy jako čáp, ale široký v plecích. Vidiš, jak se chápe kosy, tnutí a přiložení má moje!«

Antonín krmil koníka čerstvou travou a bavil se s ním, Vladek otcovou kosou holil travu.

»Paty do země, a pouštěj lehce s rozmachem!« — volal potěšený otec, hledě na chlapce. »Kosiště netiskni, ale veď je, jakobys perem jezdil. O tak! dobře!«

Obrátil se k ženě. »A ty mi chceš takového pomocníka vzít a na stará léta sirotky mne i sebe učiniti? K tomu nesvolím! Umí tolik, že bude nejrozumnějším na celém Porebí a ani židům, ani dřevařům se nedá oklamati. A co více mu je potřebí? Ale ty bys ho chtěla viděti pánem, aby se ve dvorech po pohovkách rozvaloval. Sedlákem přišel na svět, tak i sedlákem zůstane! Sedlák ještě může býti knězem, tak taky staršího Pánu Bohu na službu odevzdám, ale mladší je můj!«

Pohlédl na kosícího chlapce. »Lehce!« — křikl — »nebo se unavíš! Pouštěj ji ostřím, aby sama holila, a ty jen ji řiď! No, již mám zástupce!« — pravil k ženě.

Chlapec skončil řadu a otíral si pot s čela. »Těžké je to, ale příjemné,« — pravil.

Matka mu chtěla vzít kosu, ale před mužem se neodvážila.

»Ty jednu řadu, já druhou« — řekl otec — »a na odpočinek rozhazujte mi travu. Řady jsou velké, louka vlhne, ale jaksi se vybírá na čas, od východu začíná větérek.«

»Budeme rozhazovati!« — zvolal Vladek. — »Matička hráběmi, a já ihned udělám vidlice pro sebe i Antonína.« Uchopil sekeru, přistoupil k velikému keři jalovce, usekl z něho dva pruty, oškřabal a udělal dvoje vidlice.

»Hoch má hlavu a pořádek pro hospodářství,« — mluvil tiše k ženě rozradostněný Šimon.

»Antoníne, tu máš pro sebe,« — zvolal Vladek, házeje mu jalovcové vidlice. — »Ale nepouštěj vraníka, dokud ho nespoutám.« Z trávy ukroutil povřísko a spoutal jím přední nohy koníkovi.

»Není ho škoda do města, do těch hrozných zdí, kde člověk musí hlavu do výše zdvihati, aby nebe uzřel?« — myslil si Šimon, brouse kosu.

Napřed stanul Vladek, za ním Antonín, za nimi Magda. Řady chlapci rozhazované mihaly se v povětří. Starý ukončil řadu, kosy se chopil Vladek, naostřil a dále kosil. Kosil stále snadněji a stále zručněji. Otec mezi tím rozhazoval trávu se ženou a Antonínem.

»Čas už i pro mne, abych přestal tak bez rozmyslu se namáhati a starým kostem dal pokoj!«

»Příliš brzo stárneš, ještě jsi neskončil čtyři desítky.«

»Ale již jde k padesátce. A po padesátce u nás v horách hledí se ke kněžské zahradě . . .«

»Ty máš o kněžské zahradě mluvíti,« — přerušila ho Magda, — »muž, že by mohl, kdyby chtěl, železo jako louče lámati!«

Šimon na to neodpověděl, neboť se domyslíl, kam žena směřuje. »Mluv si, co chceš« — opakoval si v duchu, — »ale chlapce za světáka a na městskou bídu nedám!«

Ve dvou, otec se synem, skosili louku před večerem. Vladek rozpoutal koníka, vložil mu úzdu, vskočil na něho a jel napřed. Usedlý Antonín, kterému se zdálo, že již je na polovic knězem, krácel vážně mezi otcem a matkou.

»Těžko vám šlo učení?« — ptal se ho otec.

»Ej, ne moc, ale Vladkovi se již zdálo, že mu jde učení samo do hlavy. Samo . . .« opakoval.

Matka rostla pýchou a radostí.

»Přečetl si to jednou a již to uměl,« — hovořil dále Antonín — »a buďto se sám bavil, anebo běhal s chlapci, ale jak měl knížku nějakou, tak ji četl třeba celý den, pokud ji nepřečetl.«

Otec pohroužený v myšlenkách mlčel.

»A odkud dostával knížky?« — ptala se matka, chtějíc prodloužiti rozmluvu.

»Od kohokoli. Od učitele, od kněze, od bratří řeholních, od varhaníka. Všickni ho měli rádi pro jeho nadání. To byla nejlepší hlava v celé škole!«

»A bude nejlepší v Porebí!« ukončil hovor Šimon, neboť se mu zdálo, že Antonín poučený matkou úmyslně tak mluví, aby zároveň s bratrem do města jel.

Matka po tomto slově vzdychla tiše, leč hluboce.

Po večeri ozval se Šimon ke mladšímu: »Vladku, zítra za svítání do lesa, musíš mi pomoci při účtu s dřevaři, bojím se, aby mne neošidili. Čekám na tebe.«

»Dobře, půjdeme, umím dobře počítati!« — zvolal Vladek.

»A potom do města, neboť i v záložně mám účty. Třeba spočítati, kolik jsem zaplatil, a kolik ještě zůstalo. Když máš

hlavu a tolik jsi se naučil, jsi povinen býti rodičům ku pomoci. Kdo lépe pomůže, než vlastní dítě? . . .«

Před svítáním vzchopila se Magda, uvařila mléka, udělala knedlíky, aby přece chlapec do studené rosy nešel o hladě.

»V klášteře měl teplo, ticho, dostatek a všecko ve svůj čas. Starému se zdá, že chlapce odtrhne od knížky, jak ho začne tahati do lesa ke dřevařům a lichotiti mu. No, no, ať se nají té vesnické radosti; vrátí se ke knížce, tak jsem si jista a věřím to, jako ve svatých obcování. Ať se teď spolu pobaví, povesejí, ale potom do Krakova! . . .«

Vzdychla si těžce. »Odkud vzíti na Krakov pro dva? Odkud, můj Bože jediný, když pro jednoho nedostačuje!«

Šimon spal ve stodole na seně, po východu slunce vešel se sekerou za pásem, připraven jsa na cestu. »Vzbud' chlapce!« — zavolal.

O půl hodiny později sedělo všech pět za stolem při míse mléka, lovice tvrdé černé knedlíky. — Šimon se usmíval v domnění svého vítězství, byl v dobré náladě, vyprávěl o dřevařích a výdělku, jaký u nich možno míti. »Málo šelmy platí« — hovořil — »ale při nejmenším jest po celou zimu výdělek, a když groš ke groši se skládá, rostou. Kdyby nebylo dřevařů, záložna by prodala naši usedlost, a bylo by nutno vzíti hůl do ruky a jíti na silnici.«

»Tatínku, možná že mne dřevaři přijmou za účetního,« — zvolal Vladek.

Všichni se zasmáli a nejhlasitěji Magda.

»No, no, uvidíte, jen jak s nimi promluví.«

»Jsi ještě hloupý!«

»Ne, tatínku, jen malý!« — odpověděl Vladek vesele.

Matka divila se vtipnosti chlapcově, ale Antonín dodal, že Vladek nejednou tak odpovídal profesorovi nebo knězi, že až kývali hlavami.

Otec by rád přerušil ty chvály, neboť mu nešly na ruku.

»Jdi, zapřáhni vraníka do vozu a na cestu . . .«, dal rozkaz.

Chlapec vyběhl.

Šimon se obrátil k ženě a Antonínovi. »Nemajte si hlavy zázraky, neboť mne jimi nepředěláte. Ať kněží kývají hlavami nebo ne, chlapec zůstane na statku!« Posadil si klobouk na vrch hlavy, pro chlapce vzal čepici a vyšel.

»Co ty na to, Antoníne?« — ptala se matka.

»Já na to, že Vladek si tak zasteskne za knížkou, že v zimě uteče za mnou do Krakova. Zním ho.«

»To se nejspíše stane!« — přisvědčila rozradovaná žena.

»Otec ho nedohoní ani nenajde.«

»Ale zač bude živ v Krakově?« — ptala se.

»Jen jak já skončím první třídu a rozhlédnu se mezi lidmi . . .«

»Dítě, dítě, jakou dáš radu?«

»Víte, matičko, že bratr Kašpara Trňadla, toho, který byl s námi ve škole, jest ve druhé třídě a sám se již vydržuje. Učí

druhé, ti mu platí, je živ a ještě šetří. Ale což já totéž nemohu dokázat?«

Magda vzala do náručí chlapce a objímala ho. »Antoníne, cosi mi v hloubi srdce praví, že ty mi Vladíka vyprovodíš do toho širokého světa.«

»Což nemám vyprovoditi?« — ozval se chlapec s takovou sebedůvěrou mládí, která divy tvoří.

»Běž k milostpánovi; zalichoť se mu, polib mu ruku, řekni mu, že budeš knězem; přisvědčuj mu, jak jen dovedeš. Milostpán nám nějak není přízniv, bojím se, aby otce nepopuzoval.«

»Proč maminko?«

»Mrzí se, že jsem vás oba poslala do školy.«

»Což to milostpánovi škodí?«

»Chtěl, aby jeden zůstal u otce, neboť dva kněžími býti nemohou.«

»Bude to, co Bůh dá,« — odpověděl Antonín s vážnou tváří a s umíněností selskou, která zdi hlavou proráží a svoje provádí. Rozloučil se s matkou a odešel. Vrátil se před polednem, nesa knížky pod ramenem. Několik bylo nábožných, ale dvě úplně světské. Vypravoval, jak ho milostpán přijal, častoval po mši sv. kávou, pozval opět na návštěvu, dal knížky, dvě světské ke čtení, pouze Vladka chce míti ve farnosti u otce.

»On nebude na něho nakládati!« — zvolala rozdrážděná Porebská.

»Nebude, maminko, my si sami poradíme.«

»Sami, sami,« opakovala, zatínajíc pěstě a blýskajíc očima, jakoby šla do boje. Světské knížky probudily její zvědavost.

»Ukaž mi je,« — pravila — »ještě jsem nikdy úplně světských neviděla.«

Jedna byla: »Večery pod lípou,« a druhá pověst dějepisná od Bronikovského: »Hipolit Boratynský.« Počala ji čísti od první stránky s touhou a dychtivostí. Její obrazotvornost, probuzená »Životy svatých«, nalézala rozkoš v romantických obrazech a romantické lásce krásné Barbory, kněžny a královny, k jejímu královskému manželu. Věřila všemu, co četla, neboť by přeci nepravdy netiskli. Trpěla s královnou, milovala krále, měla nad ním lítost, ale odpor k pánům. — »Možná, že můj Vladek bude takovéto knížky psáti!« Napadla jí tato myšlenka i za ni děkovala Bohu. »Chlapec, zdá mi se, bude pouze pro to. Jak jen začne něco vypravovati, tak ihned takové příběhy pořádá, že se až chce poslouchati. . . Mohou-li jiní, proč by nemohly i moje děti, přece nejsou horší než druhé, a můj Vladek je jako z korce máku vybraný. . .«

Antonín se dal do »Večerů pod lípou«; četl je soustavně, s klidem a rozvahou, jakoby uloženou četbu prodělával. Matka i syn, ponoření do čtení, žili ve světě obrazotvornosti, byli by četli do noci, kdyby jich byla Maruše neprobudila voláním k obědu. Šli opojení i unavení dychtivostí, se kterou vnímali dojmy.

»Co jsou ty »Večery pod lípou?« — ptala se Antonína.

»Ech, maminko, to nejsou žádné večery, to jsou dějiny naší země, našeho kraje.«

»O, pro Boha! To jsem nevěděla. Jak jen skončím ten příběh o královně Barboře a jejím muži králi Augustovi, ihned se dám do těch »večerů«. Můj Toníčku, co je zajímavých příběhů na světě, co pěkných knížek na světě, a my nic! Jakoby prkny zabeďnění před světem sedíme v těch horách a nic nevíme. Můj Bože, vy budete šťastni, budete mítí všecko dokořán otevřeno, budete knížkami se těšiti, snad i sami je psáti.«

»Jak Bůh dá,« — odpovídal Antonín.

»Ale já s vámi! S matkou se budete dělití!«

»O každou knížečku, každičkou novinu! Přeci nás maminko znáte!«

»Znám, znám, těším se, a to bude celá moje náhrada za vychování vaše.«

»Snad se ještě nějaká jiná najde,« — dodal Antonín.

»Poslední světnice na faře, trochu tepla v ní a sucha. Pro matku ji necháš.«

»Když nevím, zda knězem budu . . .«

»Ne? Když ne, tak ne; neženu tě mocí na kněžství, buď jen moudrým, tak ti kousek chleba scházeti nebude. Nechceš-li, nenutím tě. Tolik lidí kněžími nejsou, ale kousek chleba přeci mají. Chtěla bych se od vás na stáří vnuků dohovati.«

Před večerem, když slunce kladlo růžové paprsky na temné lesy vrcholků hor, mladý horal hnal se bystře pod kopcem do statku Porebských. Šimon šel za ním, veda koníka, táhnoucího vozík.

»Matičko!« — zavolal. Matka sesmutněla; chlapec stanul uprostřed jizby a zasmál se vesele.

»Vladík!« — zvolala Maruše.

»Vladík!« — opakoval Antonín, matka zalila se slzami.

Vladík shodil plášť a sňal kulatý horalský klobouk.

»Otec mne tak vystrojil a zřídil! V opánkách jsem nemohl s počátku nijak choditi, ale nyní jsou mi milejší než boty, samy ženou nohy na kopec. Vždyť vespod jsou zajaty na sponky!«

Založil ruce do boků a začal tančiti po horalsku. Výšivky na předu se mu mihaly.

»Dej pokoj,« — pošeptal mu Antonín — »nevidíš: matka pláče!«

»Matičko« — obrátil se k Magdě — »a proč?« — přistoupil k ní.

»Sedláka z tebe chtějí udělati,« — zašeptala.

»Ej, ej, máme ještě dosti času tím se trápit. Budu, co Bůh dá. Ale ať v plášti a opánkách, ať v kabátě a botkách, stejně se budu učiti, jen aby bylo zač!«

»Otec tě chce mítí sedlákem,« — řekla po tichu matka.

»Ale já chci býti pánem, a budu; matičko přesvědčíte se!« Vzal matku kolem krku a tulil se k ní.

Dvěře zaskřípěly, vešel vítězstvím rozveselený Šimon. »Vystrojil jsem ti chlapce jako loutku na ukázkou.« — Rozesmál se upřímně. »Ale nyní dávejte jísti, jsme hladovi, jako vlk na jaře. Chlapec má hlavu, nedal se dřevařům, a chtěli mne ošiditi o nějaké tři zlaté — ale ubránil mne. I v záložně víme, co máme,

co se splatilo, a kolik ještě je třeba zaplatiti. U starosty právě tak. Všecko spočítal a ubránili jsme se . . . A za to jsem mu koupil plášť, klobouk a opánky. Bude sedlákem, ať se učí vážit si kroje svého stavu«. A znovu se vesele zasmál, jsa rád, že se mu podařilo přestrojením chlapce uvězniti na vsi a zadržeti při sobě.

Nastalo náhle hluboké mlčení i Vladek sesmutněl. Neosmělil se promluvit, leč viděl bolest rozprostřenou po tváři matčině i smutek Antonínův.

Po večeři promluvil Šimon: »Ale nyní spáti, neboť za svítání nohy za pas a do práce. Selský stav, to není zábava s knížkou nebo perem; to je práce. Buďte zdraví!«

Chlapci mu políbili ruku. Šimon odešel do stodoly na seno.

(Pokračování.)

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Hus a husitství. Napsal Václ. Lefler, kandidát doktorátu bohosloví a farář ve Vojkově. Husitství ve světle pravdy, roč. IX., č. 3—4. Cena 20 h. (na knížce jest omylem udána cena 60 h.). Autor předně dokazuje, že Hus a Husitství není jedno. Husitství že toliko v ohledu náboženském, jakožto kališnické, má s učením Husa něco společného; v ohledu národním a sociálním se však husitství od Husa daleko vzdaluje. Odůvodnění viz ve knížce samé na str. 2. Chyby té dopustil se Fr. Palacký, který Husa a husitství od sebe nerozlišuje, ano přikládá Husovi rozhodující vliv na vznik a vývoj husitství. — On stojí na stanovisku protestantském — pokračuje autor — domnívá se, že husitství bylo »evangelickým« protestantstvím podobně jako Luther založil evangelickou církev.

Druhá zajímavá věc jest, že autor popírá pobyt Husův u Jana Staršího z Oustí na Kozím Hrádku. Městečko Oustí patřilo šestero bratřím a strýcům z rodu schudlých již Vítkovců větve Oustecké. Ale ani jednomu z nich hrad Kozí, pět čtvrti hodiny vzdálený, nepatřil. I nemohl Jan starší z Oustí Husa na Kozím Hrádku přechovávat. Ale ani pro trvalý pobyt v městečku Oustí není pro Husa pravděpodobnosti. Autor to důmyslně dokazuje a končí: z toho je patrné, že pobyt Husův jak na Kozím, tak v městě Oustí nad Lužnicí byl od Palackého uměle konstruován. Palacký chtěl z toho vyvoditi, že husitství tábořské, které později se zvrhlo v sekty výstředně spiritualistické a považuje se jako pramen česko-bratrství a Lutherova protestantismu, mělo původcem a zakladatelem Husa samého.

Doporučujeme tuto knížku k bedlivé úvaze.

Na konci ještě tuto poznámku. R. 1436 dne 16. října připadl Kozí Hrádek obci Tábořské, která však hrad tento spustošila. Všecky stavby na Červeném dvoře vyvedeny kamenem na Kozím dobytým a sebraným. Špatná to úcta k hradu, v němž měl Hus bydleti! »Staré i nové Zvěsti« v Soběslavi z 15. prosince r. 1912 oznamují, že věnovaly na úpravu Kozího Hrádku: ministerstvo vyučování 2000 K a ministerstvo veřejných prací 1000 K.

Kozí Hrádek. Jubilejní vzpomínka 1412—1912, píše prof. Karel Andrlé v »Besedách Času« r. XVII. č. 50. ze dne 13. prosince 1912.

»Naše Listy« upozornily již dvakrátě loni na husitsko-pokrokářského bojovníka p. prof. v Táboře Karla Andrlé, a to 20. ledna v č. 21., že prof. Karel Andrlé rozepisuje se o oslavě Husa v Táboře r. 1915 v č. 50. »Táborského Českého Jihu«: »Blíží se výročí 500letého upálení Mistra Jana Husa a na všech stranách dějí se již horlivě přípravy k důstojné oslavě. Tábor dle dosavadních disposic hodlá se oslavy účastnit odhalením pomníku Husova a zrestaurováním Kozího Hrádku atd.«

K této oslavě zve p. prof. Andrlé nejenom celý český národ, ale i celý vzdělaný svět. Hus by ovšem řekl, kdyby to četl: Což se celý vzdělaný svět může sejíti na Kozím Hrádku? Což tam má přijíti celý Řím a celý Jerusalems? (Viz Höfler, Geschichtsschr. II. 144. 146.) Ale to nevadí, jen ať přijdou všichni, aby sobě utržili blamáž před celým světem; abychom mluvili po způsobu p. prof. Andrlé.

Po druhé přinesly »Naše Listy« v č. 15. ze dne 14. prosince 1912, že též p. prof. tvrdí, že »je tomu právě 500 let, co zavítal Hus na Kozí Hrádek. Pan Jan z Ústí poskytl Husovi přívětivého pohostinství na Kozím Hrádku i v Ústí samotném.«

Tábor a Kozí Hrádek jsou dějinnou souvislostí spiaty nerozlučně. »I existence Tábora podmíněna byla pobytem Husovým na Kozím Hrádku a působením jeho v kraji okolním.« (»Jiskra« č. 48, roč. X. ze dne 28. listopadu 1912.) Oproti tomu dokázal prof. Sedláček, že Kozí Hrádek panu Janu z Oustí nikdy nepatřil a že Palacký pro domnělý pobyt Husův žádného důkazu nepodal.

Do třetice podává p. prof. jubilejní vzpomínku v příloze »Besedy Času« r. XVII. č. 50. ze dne 13. prosince 1912 a vyzývá občany města Tábora, aby sbírali s úctou kameny Kozího Hrádku, které jejich předkové od r. 1437 počínajíc rozmetali na stavbu Červeného dvora, aby z těchto rozmetaných kamenů budovali mohylu na věčnou pamět velkému mistru.«

To je věc občanů Tábora, chtějí-li rozbourati Červený dvůr a z těch takto dobytých kamenů vybudovati Husovi pomník. Nám do toho ničeho není.

Co nás však zajímá jest toto:

Prof. Andrlé tvrdí, že roku 1412 byl ke Kozímu Hrádku v jedné chvíli obrácen zřetel celého národa, v době klatby Husovy. A to je přece očividná historická nesprávnost. Vždyť v oné době pobyt Husův byl jeho přáteli i Husem samým všemožně utajován, aby hostitel jeho a obyvatelé místa, kde se Hus zdržoval, nebyli dáni do církevní klatby. V listě 31. Hus (vydání Marešovo) píše Pražanům: »hledají a rozmlouvají kněží, podobně i jiní, kde jsem já.«

Z toho patrně, že málo kdo o pobytu Husa v době jeho vyhnanství věděl, a ti, kteří to věděli, to nepověděli a Hus taktéž to neprozradil.

Dokud Palacký bez udání pramene netvrdil, že Hus byl na Kozím Hrádku u Tábora, taktéž to nikdo netvrdil. Tradice lidová poukazuje spíše na blízkost Prahy, na Selčansko, Benešovsko, Vlašimsko, nežli na vzdálené Táborsko. (Viz Sedláček: Hrady a zámky IV.) Také z listů, které Hus z vyhnanství posílal, je patrně, že hrad Kozí

měl rychlé spojení s Prahou, tak že Hus napsal kázání na štědrý den a na Hod vánoční už bylo čteno v betlémské kapli v Praze.

Cesta z Tábora do Prahy vedla podél řeky Vltavy. Roku 1419 putovali z Oustí Sezimova v proceství do Prahy a bylo jich mnoho pod Kozím Hrádkem na Selčansku zabito a zajato od vojska královského. (Viz Hanuš Kuffner: »Žižkova reforma středověkého válčení«, Husovo číslo v Osvětě České z r. 1908, sešit 5.) To je i při použití pramenů (vorů) po vodě hezký kousek cesty. Tenkrát kurýrové den za dnem do Tábora, kterého ještě nebylo, ani do Oustí Sezimova nejezdili. Dobrý rejthar potřeboval na př. do Krumlova z Prahy 3 dny cesty. A tam vedla z Prahy přes Dobříš, Vorlík, Zvíkov, Budějovice, silnice. A Hus přece v každé době i v nejhorší psotě své dopisy do Prahy netoliko posílal, ale také sám se často v Praze potajmu objevoval.

Z tohoto jednání Husa je též patrné, že nemohl býti na vzdáleném hradu v kraji tábořském, ale poblíže Prahy, kde měl dobré spojení.

Pan prof. Andrlé opakuje tvrzení Palackého (XI. 3. Děj. n. č.), že samo vyhnanství napomáhalo k rozšíření nauky jeho (Husovy) po krajích země České. Hus také se o tom ve svých listech zmiňuje, že jezdí kázat. »Káží v městech po hradích, na polích i v lese, a mohli bych, kde podobně, kázal bych i na březě i s lodě, jakož jest učinil spasitel.«

Tato slova poukazují na krajinu hustě obydlenou a ponechávají možnost kázati i s lodě. To vše na hradu Kozím u Tábora nebylo naprosto možné.

Prof. Sedláček uvádí následující místa, kde Hus »mohl« kázati: na Choustnice, Přiběnicích, Kozí. To je však hrozně málo a tuze moc od sebe vzdálené i pro toho nejhorlivějšího kazatele, jakým Hus byl. Pohled na mapu nám to vysvětlí. Z Tábora do Soběslavi je dnes po trati 21 kilometrů. Ze Soběslavi na Choustník je 17 kilometrů. Z Kozí na Choustník bude taktéž dle mapy asi 15 kilometrů. Z Kozí do Soběslavi přes Choustník by bylo $17 + 15 = 30$ kilometrů. To jsou distance i v naší době trochu veliké. A potom je známo, že okolí Kozího Hrádku u Tábora, jsouc hornaté a lesnaté a málo úrodné, později teprve osazeno a vzděláno bylo, než mnohé jiné kraje české. Severně od Kozího hradu, kde se hojně tvrzí nacházelo, Husovi nebylo dovoleno kázati. Jižně byla krajina lidu prostá až k Choustníku. A teprve za Choustníkem k Soběslavi nacházíme zase tvrže české. A co se týká té lodi a vody a břehů, mohl Hus na Kozím Hrádku v močálu, který obklopoval hrádek na jedné straně, kázat leda kuňkavým žabám. A proto konec. Dobrou noc!

* * *

Prof. Karel Andrlé píše o Husovi (»Besedy Času« 13. pros. 1912 š. 50) dále takto:

R. 1412 zápas Husův s Římem vstoupil do nového stadia, nabýváje již rázu revolučního. Hus odhodlaně odmítal výzvu legátů, aby podrobil se autoritě papežské: »Neposlechnu, a kdybyste mi postavili před oči oheň k upálení těla mého.« To jsou slova Husova, jež předpovídají již hranici kostnickou. —

K tomu odpovídáme, že jsou to slova p. prof. Andrlé, kterými dělá náladu pro rok 1915. Rádi bychom věděli, ke kterému legátu roku

1412 Hus tato slova mluvil? A potom, kde slova v úvozovkách uvedena jsou?

Čtenáři »Času« přece jsou »intelligenti« a nespokojí se ledabylým tvrzením, které slina na jazyk přivede. P. prof. Andrlé představuje Husa svému čtenářstvu jako umíněného školáka, který se protivuje svému učiteli, dupá a křičí: »neposlechnu a neposlechnu.«

Avšak r. 1412 Hus takovým umíněncem nebyl. Když byla nad ním klatba vyrčena proto, že se k soudu do Říma nedostavil, píše 1. září 1411 (viz Mareš: Listy Husovy č. 17.). Janu XXIII., papeži římskému list, ve kterém *prosí*, aby byl milostivě osvobozen od ospravedlnění a ostatních dalších následků.

Jmenuje rozhodčí soudce a dovolává se též prostřednictvím vysokorodého pana Stibora, vyslance nejjasnějšího vladaře a pána, pana Zikmunda, krále Uherského, že s arcibiskupem jest úplně vyrovnán. Krátce používá ve své záležitosti všech možných právních prostředků a praví, že obhájce a zástupce určil, »*chtěje svaté stolice Apoštolské poslušen býti.*«

Současně s tímto listem zaslal Hus list sboru kardinálů církevních a v něm ukazuje počátek a původní příčinu toho, že byl obžalován; totiž že se v době rozhodné sboru kardinálského a neutrality přidržoval. Na to spoléhaje, prosí, aby jej osvobodili od osobního se dostavení před papežskou Stolicí a osvědčuje svou nevinnost.

A krátce před svým odsouzením 1415 pravil Hus v slzách pokorně k panu Janu z Chlumu: »Pane Jene! Věztež, že kdybych byl věděl, že jsem něco bludného proti zákonu a proti svaté matce církvi napsal neb kázal, chtěl bych ponížene to odvolati.« (Mareš, Listy Husovy, str. 268.) Ovšem Hus chtěl až do soudného dne, který každou chvíli očekával, se nechat poučovati, což mu sbor soudců povolit nemohl. Hus však stále tvrdil, že se chce poučiti dáti, že se chce dát opravit a se podvoliti.

Proto bychom rádi věděli, kde a kdy Hus slova od prof. Andrlé v úvozovkách uvedená mluvil: »*neposlechnu*«, a kdybyste mi postavili před oči oheň k upálení těla mého. Bylo by to pro charakter Husa významné, že mluvil roku 1412 jinak nežli roku 1411 a roku 1415.

Pan prof. toto slovo »neposlechnu« z úst Husových nám jistě nepodá a proto jeho říkání jsou slova jeho, p. profesora, a ne Husa.

Líbí se mu jistě na Husovi jediné jeho odpor proti všemu napomínání se strany otců církevních na sněmu kostnickém, a podle svého volnomyšlenkářského smyšlení chce svému čtenářstvu vštípití tímto slovem »neposlechnu« odpor proti církevní auktoritě vůbec. Ale Husa samého tím skarikoval, za bezcharakterního prohlásil, že mluvil každou dobu jinak a nepravdu děl, když praví: »To jsou slova Husova.«

Z této nepravdy vyvodil pan profesor Andrlé další, že vývoj Husův roku 1412 byl už dokonán a boj jeho proti Římu že nebyl od této chvíle bojem náhody, nýbrž promyšleným zápasem proti systému církevnímu. Na důkaz toho uvádí fakt, že Hus psal listy dvorům panovníckým na př. králi Vladislavovi i do rukou vynikajících velmožů. Tyto listy prý napovídají nám, že to je boj velkého rozsahu.

A zatím listy psané králi Vladislavovi nemají se záležitostí Husovou nic společného, nýbrž týkají se hlavně záležitostí politických krále uherského Zikmunda a krále polského Vladislava II.

List Husův Vladislavovi, králi polskému (Mareš č. 12.) zasláný dokazuje, že Hus již roku 1410 v Čechách zájmy krále uherského Zikmunda, nejúhlavnějšího nepřítele národa českého, obstarával. Když v památné bitvě u Tannenberku 15. července 1410 Vladislav nad řádem německých rytířů čili křižovníků pruských zvítězil a Zikmund téhož roku do Polska vpadl, nemohl Vladislav svého vítězství náležitě využít a byl nucen s křižovníky pruskými uzavřít mír v Toruni dne 1. února roku 1411.

Hus vyslovuje v listu Vladislavovi, králi polskému, zasláném radost nad vítězstvím, kteréž připisuje moci Ježíše Krista, jenž pokorné povýšuje a pýchu snižuje; napomíná krále, aby se držel pokory a krále pokoje následoval, a což hlavního jest, *aby i se Zikmundem mír uzavřel.*

A podobně obstarával již veřejně zájmy Zikmunda, když roku 1412 (Mareš č. 21.) Vladislav nad Zikmundem zvítězil a tento část Uher (Spiše) Polsku postoupiti musil. Hus projevuje svou radost slovy: »Nejjasnější panovníče! Velikou potěšen jsem byl radostí slyše, že Vaše Jasnost s nejosvícenějším vladařem králem Zikmundem řízením všemohoucího Pána se shodla«. A přece v roce 1412 utvořila se již nová konstellace politická proti Zikmundovi v čele s králem polským a králem Václavem. Není v tom nevděk proti králi Václavovi, který v předcházejících létech s královnou a celou svou vládou Husa v jeho rozepři tak úsilně podporoval? Je v tom pravé vlastenectví radovati se z toho, že úhlavní nepřítel národa českého i Václava (dle souhlasného uznání všech dějepisců) uzavřel mír a tím nabyt volnosti proti svému bratru Václavu machinovat a do záležitostí země České opětne neblaze se vměšovat?

Proto tato záležitost čistě politická nemá se záležitostí Husovou co jednat a prozrazuje toliko, že Hus od krále Václava již zcela odpadl a do náručí pronevěrného krále Zikmunda se již uvrhl a tím později též zahynul.

A tak listy ke králi Vladislavovi zasláné nepovídají nám, co praví prof. Andrlé, o zápasu proti systému církevnímu; nýbrž vypravují nám asi totéž, co naše listy denní povídají o cestách prof. Masaryka mezi Vídní a Bělehradem. Pan prof. Andrlé to bude asi vědět.

Václav Lefler.

Mistr Jan Hus. Jeho doba, život a význam. Napsal Al. Klaus. Tiskem St. Pospíšila zetě v Chrudími. Nákladem Adolfa Eckerta v Chrudími. Rok vydání udán není. — Už jsme posoudili mnoho spisů vydaných o Husovi a musili jsme všechny odsouditi. Tento není o nic horší, ale ani o nic lepší.

Úvodní nápis zní: Proč uctíváme Husa? Byl to nejlepší syn český, ozdobený všemi ctnostmi. Hus nemá na sobě chybičky, za to odpůrcové jeho jsou netvorové, necitové. Hus chce učení své v Kostnici obhajovati, ale oni mu nedovolí. Co máme o tom souditi, řekli jsme několi-krátě loni.

V dalším se dočítáme, že prý byl papež s počátku roven každému knězi, ale vyšinul se během času a začal poutat kněze v ohledu správním a soudícím a začal vládnouti celému světu. To ovšem není pravda.

U Matěje z Janova se líbí autorovi, že položil hlavní váhu na studium bible (dle všeho jest Al. Klaus protestant), ale na konec učení

své odvolal, podrobil se církvi — a tím klesá pod Husa. Atd. atd. — Tím směrem to jde až na konec.

Různé. Spolek pro zbudování Husova pomníku v Táboře »jest pevně rozhodnut do r. 1915 důstojný pomník v Táboře zbudovati a odhaliti«. — Někdo nám zaslal na kor. lístku nalepený výpad nějakých novin, které se zabývají námi a r. 1915. Hrozné přípravy prý činí Bonifacius-Verein, my však o tom nevíme pranic. Generalissimem všeho je »bojovné páterče Škrdle« (díky za tu ušlechtilost) — ale oni prý nám roku 1915 dají, abychom na r. 1915 vůbec nikdy nezapomenuli. Díky — béřeme to na vědomí! Ale zajíci nejsme. — Spisovatel Fr. Vymazal uveřejnil z doby husitské hojně otázek. »Právo lidu« (večerník) ze dne 8. prosince na otázky ty dle svého způsobu i stanoviska odpovědělo. I my se k nim časem vrátíme.

Loskotova chytrystika k roku 1915. Po kapesním kalendáři Volných myslitelů českých, který řídí dr. Frant. Loskot, vzal jsem do ruky »Osvětu«, poučný a zábavný kalendář pro český lid na r. 1913, který opět řídí — dr. Frant. Loskot. Také v tomto kalendáři našel jsem z pera dra Frant. Loskota první pojednání: »Jak oslavíme 500 výročí upálení Mistra Jana Husa?« Pod tímto pojednáním se však pan doktor Loskot již podepsal plným titulem: »Ph. a Th. dr. Fr. Loskot«.

Na osmi stranách líčí dr. Loskot Husa a jeho dobu — ale novinařsky. Zase tam má Miliče z Kroměříže i Matěje z Janova a zase povídá, že jejich životopisy sepsal a radí, aby si je čtenář koupil — nabude prý z nich vědomí, jakou byla doba před Husem a za Husa. Co píší protestanti o církvi katolické, to píše o době Husově také pan doktor Loskot, aby nemusil mnoho studovati a psáti pravdu. Kde jaká špatnost byla v tehdejší společnosti, všechna dle Loskota vycházela od duchovenstva a církve, jen odpůrci církve a odpůrci katolických kněží byli pravá neviňátka; ti jen trpěli; a kdo »nechtěl býti poslušným, řádným členem církve«, píše Loskot, »nesměl dle názoru tehdejšího býti ani členem společnosti«. Ručím za to, že dokud Loskot byl katolickým knězem, sám tomuhle nevěřil, a dnes to píše. Tak daleko může poklesnout člověk, který octne se v táboře volnomyšlenkářů. Tomu je pak vše jedno, co píše, ať je to pravda nebo není; on píše, aby se zalíbil svým lidem — volnomyšlenkářům.

Když se propracujeme waldhauserovským a novohusitským Loskotovým mudrováním o církvi a jejím učení, kteréž mudrování provozuje Loskot na osmi stránkách kalendáře, přicházíme k vlastnímu účelu článku, jak volnomyšlenkáři a český lid mají oslavovati r. 1915 Husa, a toho povídání je už jen — na půl stránky. Zase navrhuji se »Husovy knihovničky« (s Loskotovými brožurami), oslavy, pomníky, ulice a budovy aby pojmenovány byly jménem Husovým. Zde už se přímo nevyzývá »rozejít se s církvi« jako v kapesním kalendáři volnomyšlenkářů, a to proto, poněvadž kalendář »Osvěta« je určen pro český lid, a tu se pan doktor Loskot neodvážil českému lidu doporučovati »rozejít se s církvi«, aby s tímto kalendářem právě u českého lidu šeredně nepochodil. Ó, ten lišák! Co napsal v kalendáři pro volnomyšlenkáře, to se bál napsati v kalendáři pro lid, a věděl zajisté, proč se obával to napsati — by neotevřel lidu oči.

Než tomu lidu místo pana doktora Loskota otevřeme oči my, katoličtí čeští ligisté. Náš tisk musí se dostat do rukou českého lidu,

naši řečníci musí mezi lid, aby mu pověděli to, co pan doktor Loskot bojí se lidu říci, že chce, aby se tento lid zbavil víry a žil bez přikázání Božích! Tohle lidu musíme napsati a pověděti právě k r. 1915.

A pozoruhodno je také, že Loskot v kalendáři »Osvětě« pro český lid už si nevyjíždí na »četné špice naší národní společnosti«, že jim neuděluje titulů »nejmizernější povahy«, »smetanka národa, která co živa nepoznala, co je to poctivá povaha«, »co je charakter« atd. — S tím by pan Loskot u českého lidu také nepochodil a proto je v kalendáři »Osvětě« velice uhlažený pán. Vyzná se!

Uzavíráme již kalendář »Osvětu«, v němž není nic zvláštního a nového, a radíme panu Loskotovi, až zase bude psáti něco pro volnomyšlenkáře a něco »pro český lid«, aby byl důslednějším a nebojácným. Co může napsat pro volnomyšlenkáře, proč by nemohl napsati také pro český lid? Či bojí se? Ano, bojí se, věříme mu rádi. Co snesou volnomyšlenkáři, nesnese český lid, proto ta dvojí tvář Loskotova. Ale prozradil se. Zde to má černé na bílém! T. J. Jiroušek.

K obraně naší pro r. 1915 složili: 40 K: Jos. Moc, děkan v Budyni nad Ohří; po 10 K: J. M. ndp. Jos. Koudelka, světitel biskup v Milwaukee v Sev. Americe; Msgr. Dr. Jos. Pachta, univ. profesor v Praze; Vinc. Šetina, farář v Jeřicích; Václ. Šílený, děkan v Borovanech, a Spolek na zakládání katolických knihoven; méně než 5 K: Al. Kovář, bisk. vik. tajemník a farář v Dolní Raketnici; Fr. Simon, katecheta v Nuslích; Václ. Schuh, obchodník v Krči; Jos. Tesař, duch. správce v kr. č. zemské polepšovně v Opatovicích n. Lab., a K. Král, cínařství na Král. Vinohradech. — Začíná rok 1913, i budiž z úpisů třetí část zapravena. — Kdo složí nejméně 10 K, obdrží I.—IX. roč. »Husitství ve světle pravdy« a I.—IX. roč. »Obrany víry«, mimo sešity rozebrané, a nádavkem 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce. — Kdo složí méně než 10 K a nejméně aspoň 5 K, obdrží 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce a 1 ex. brožury K. Střely. — Pro r. 1913 jsou přichystány nové zajímavé husitské brožury. Další úpisy a dary přijímá: Tom. Škrdle, pokladník Tiskové ligy v Praze čp. 570-II.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Historický kroužek. — *Kašpar Zdeněk Kaplíř ze Sulevic.* Historický kroužek zahájil letošní své přednášky dne 22. prosince v sále Jednoty katol. tovaryšů, a to přednáškou faráře Jos. Bouchala z Třebenic o Kašparu Zd. Kaplíři ze Sulevic. Přednáška byla velice čteně navštívena; zejména přítomni byli: probošt Dr. Fr. Kryštůfek, školní rada Dr. Mat. Kovář, kanovník a farář Msgr. Fr. Vaněček, prof. Jan Kalivoda, správce Jos. Vinopal, P. Ant. Rejzek T. J., kníž. arcib. notář Tom. Škrdle, spisovatel Jan Voborský, kaplan Šmíd a četní jiní. — Kašpar Zdeněk Kaplíř ze Sulevic narodil se r. 1611 a zemřel 6. října 1686. Řečník líčil dojemnými slovy pohnutý život Kaplířův; zrozen ve víře evangelické přestoupil ke katolictví, k víře svých předků a vynikal velikou zbožností a obětavostí pro zájmy církve. Císař Leopold si jej velice oblíbil a když Turci r. 1683 sevřeli Vídeň, ustanovil jej velitelem Vídně a hr. Stahrenberg, jemuž se záchrana Vídně připisuje (a na

Kaplíře se při tom zapomíná) byl mu podřízen. Kaplír byl upřímný Čech a upřímný přítel utiskovaného lidu, jehož se u císaře nejednou zastal. Přednáška byla sledována s neobyčejným zájmem a řečník byl hojným potleskem odměněn. — Po přednášce vykonány byly volby do výboru. I zvolen byl nově za výbora Kroužku: P. Ant. Rejzek z Tov. Ježíšova.

LITERATURA. ŘECKÁ.

»Αί Καινοτομίας« (Novosti) seznamují nás s latinskými čili římskokatolickými křesťany v Řecku. Katolické čili latinské (Rusíni, Armeni a Řekové nás zovou »latiníky,« poněvadž užíváme při mši sv. a jiných obřadech latiny) arcibiskupství v Athenách má pod svou duchovní správou celou řeckou pevninu. Listina (seznam) biskupů, od té doby, co tam biskupství založeno bylo, není dlouhá. Pouze čtyři jména nalzáme v ní, jsou to: biskup Marengo od roku 1875 do r. 1891, biskup Zofino od roku 1892 do roku 1895, biskup de Angelis od roku 1895 do 1900 a konečně biskup Delenda od roku 1900 do roku 1911. Počet katolíků na řecké pevnině nepřevyšuje 25.000 duší. Na prvním místě jsou Atheny asi s 12.000 katolíky, po Athenách zaujímá prvé místo Patras čili Patrae se 6000, pak Volo čili Volos, Laurion též Laureotiké zvané, potom Herakleion a Perea s 2000 a konečně Nauplia. Třetina z těchto všech katolíků jsou vlastní Helléni čili Řekové, druhé dvě třetiny jsou původu vlašského, rakouského a francouzského, pouze duchovenstvo jest výlučně řecké. Katolický kostel v Athenách má nejvíce kněží, a to čtyři, kteří v tamní katedrále konají bohoslužby, příležitostně dostávají však výpomoc od jich tří spolubratří ze semináře. Město Patras má tři kněze, ve Volo, v Laurionu a v Herakleionu jest po jednom misionáři. Všech katolických kněží jest v Řecku samém patnácte. Ústavy katolické spravují francouzské nebo vlašské kongregace. V Patrasu mají jeptišky vlašské z Ivrey školu (Ivrea jest hlavním městem v provincii Turinské, ležícím na řece Dora Baltea v Itálii, jest tam biskupské sídlo a seminář, město samo čítá něco přes 12.000 obyvatelů). V Pirei mají Obláti sv. Františka Saleského znamenitý ústav, jenž jest zároveň řeckým státním ústavem. Sestry sv. Josefa »Apparitionis« (Zjevení) jsou usazeny v Athenách, v Pirei a ve Volo. Ústav ve Volo netrvá ještě dlouho, ústavy v Athenách a Pirei jsou již z dřívějšíka a vychovaly mnoho dítek. Ve školách se musí především působiti na schismatiky, avšak pochopíte, jak vliv ten je malý, poněvadž jest přísně zapovězeno dělati katolickou propagandu a probíratí sporné otázky mezi námi a odštěpenci, nebo se jich jen dotýkati. Zákon jest velmi zřetelný. Jinak požívají katolíci v Řecku úplné svobody.

Josef Šerík Vitínský.

FRANCOUZSKÁ.

Victor Franque: **Bible et Protestantisme**. Lettres intimes. 1 vol. in 16. Prix: 2 fr. Bloud et Cie, Paris 1910. Victor Franque, commandeur de l'Ordre de Saint-Grégoire le-Grand, luští (str. 124+9) slohem důvěrným, jakého se užívá v přátelských dopisech, 9 listy k protestantské dámě námitky u protestantů obvyklé. Nepřeje si polemiky, aby tím spíše katolíkům, i jinověrcům prospěl. Katolíci dovedou lépe vyvrátiti námitky jim kladené, jinověrci snáze porozumějí, které náboženství jest jediné pravé a jak spozdilé jest neustále se dovolávati výhradně Písem sv., jelikož toliko katolická církev skytá osvědčený výklad jejich. Vyvrátiv námitky proti katolickému náboženství, podává katolickou věrouku takto: 1) která ja pravá církev, 2) co jest její prvenství, 3) jaká jest nauka katolická o nejsvět. Svátosti oltární, 4) o svátosti pokání, 5) o očistci, 6) o bl. Marii Panně, 7) o uctívání svatých, 8) o pravomoci kněžské. Příloha projednává nezbytné prostřednictví mezi Bohem a lidem. Spis tento vřele se doporučuje, můžeť čtenáři dobré vůle mnoho prospěti.

Ant. Rejzek T. J.

NĚMECKÁ.

Josef Graef, Entäuscht und gebüsst (»Zklamání a pokání«) — Aus Vergangenheit und Gegenwart) »Z minulosti a přítomnosti«, č. 77. Větší 8a. Str. 112. Nákladem Butzon & Becker. Kevelaer a Lipsko. Cena 30 Pf. (»36 hal.«) — Nej-

lacinější sbírkou nezávadného německého čtení pro lid je snad sbírka zvaná »Aus Vergangenheit und Gegenwart«, vydávaná nákladem firmy Butzon & Becker v Kavelaeru, památním poutním místě v Porýní u Düsseldorfu, kterou lze objednat prostřednictvím firmy Frant. Wagnera v Lipsku. Každý měsíc vyjde svazek o 100 stranách větší 8y, pevně brožovaný, který se prodává po 30 fenících (»asi našich 36 haléřů«). Doposud vyšlo na 100 čísel, obsahujících povídky, romány, novelly, veskrz díla zcela nezávadná, poutavá. Svazek 77., nadepsaný »Zklamání a pokání«, podává skutečný zažitý příběh z cizínské africké legie francouzské. Mladý Porýňan vykládá tu smutné své zkušenosti svým vrstevníkům. Dospěl věku, kdy bylo se mu odebrati do služby vojenské. Nastoupil ji také skutečně u 7. hulánského pluku v Šarburgu. Ale přísná kázeň vojenská se mu příliš nezamlouvala. Zdála se mu jhem nesnesitelným, které musí svrhnouti. Umínil si proto, prchnouti od pluku. Nešťastný svůj úmysl provedl také. Když překročil v noci r. 1893 německo-francouzské hranice, přišel z deště pod okap. Vyhladovělého a znaveného vyčastovali ho Francouzi v kterémsi osamělé hospůdce, dovedli na nocleh do nejbližší osady, kde pozvali na něj četníky a starostu. »Buď se dá na pět let zapsati do francouzské legie, nebo bude jako sběh pod policejní dohlídkou dopraven zpět do Němce a vydán úřadům«. Byl v pasti. Proti hlasu svého svědomí dal se naverbovati k legii, kde slibovali mu volnost, svobodu, čest, pohodlný, bezstarostný a příjemný život, dobrou silnou stravu, pečení a víno na každý den. Přes Luneville, Nancy, Marseille byl lodí odvezen do Oranu, odtud k 1. pluku cizínské legie, 22. praporu v Siddi-bel-Abbes v Alžiru. Čekalo ho tam mnohé a trpké zklamání. První dobou, za vojenského výcviku, nebydlil ani v kasárnách, nýbrž byl s druhými nováčky ubytován ve stanech, v každém 12 mužů. Ráno vstávalo se o 5. a šlo se hned na cvičiště. O 9. se vrátili, byl rapport, rozkaz. O 1. odpoled. začala zase služba, která trvala asi do 5. Již třetího dne desertovalo několik mužů, byli však polapeni a potrestáni vězením. Je však pobyt v legii hrozný, jak zkusil německý uprchlík již po několika dnech. Hrozná jsou nebezpečí, jimž je tu každý vystaven na duši i na těle. V legii slouží všelijaká sebránka. Nikdo neví, kolik vrahů, žhářů, zlodějů, penězokazů, zločinců skrývá se tam pod falešným jménem. Lidé ti se v legii nepolepší, nýbrž od nich zkaží se těch málo pořádných, sloužících v legii. Je věru třeba železné vůle a nezlomné energie, pevného charakteru, kdo chce v legii zůstatí netknut hroznými neřestmi, jimž podléhají mnozí. Zábava, jak se tam mimo službu pěstuje v kasárnách a ve stanu, je vlastně vysokou školou nemravnosti. Slova rozumného, pořádné zábavy tam není skoro ani slyšeti. Nemluví-li se o sprostotách, pojednává se o sbězích. O smutné tyto poměry nestará se francouzská vláda pranic, ani nesnaží se, aby povznesla mravní úroveň těchto svých sluhův. Krásného zvyku, jako je u nás, že vojínové služebně jsou voděni v neděle a svátky do kostela, neznají tam vůbec. Náboženství je tam věci vedlejší, většina náleží mu jen dle jména. Skoro napořád je tam slyšeti, že náboženství je pro lidi největším neštěstím. Ale také proti světské vrchnosti, proti porádku je tu slyšeti mnoho reptání. Pro surovost a hrubost netěší se také legionáři v městě Siddi-bel-Abbes valné pověsti a vážnosti. Náš Němec přiznává se, že styděl se do duše, že musí v těch červených kalhotkách choditi. Slíbený ráj stal se mu horoucím peklem. Myšlenka, že mezi tou sběří musí 5 let sloužiti, byla mu nesnesitelnou. Proto horečně pomýšlel na to, jak by mohl službě a společnosti té uniknouti. — V máji r. 1894 byl vřádněn do oddílu »monté«, který je posádkou v Ain—Sefrá v Saħare. Setnina »Monté«, kteří jsou neustále ve válečném stavu, čítá 280 mužů a má 130 jízdních oslů, jichž používají vojínové střídavě. Odtud pokusil se v srpnu 1894 o útěk. Chtěl se pouští dostati do Maroka. S ním dali se ještě dva Němci na útěk. Ač přestáli mnoho hladu a žízně, musili se na konec přece vrátiti, jinak by byli v poušti bídně zahynuli. Za deserci tu byl dne 5. listopadu 1894 odsouzen na 3 leta od vězení. Poněvadž se dobře choval, byl cestou milosti již dne 14. července 1896 z vězení propuštěn a zase vřazen do pluku. Ale již dne 13. září 1896 pokusil se znovu o útěk. Došel šťastně až k moři, ale nemoha naléztí lodi, která by ho převezla na území španělské v Melile, přihlásil se dobrovolně na četnické stanici jako sběh, a byl četníky dodán zpět do Siddi-bel-Abbes. Byl zase trestán vězením 6 měsícův. Vyšel z něho v květnu 1897 a pomýšlel opět na útěk. Dostal k tomu z domova peníze, byl již dne 29. října 1897 ještě s jedním druhem opět na cestě. Ale oba byli od Arabův okradeni. Druh jeho vrátil se zpět do kasáren, on šťastnou náhodou vlezl do spodních prostor anglické lodi, kde přestav hodně hladu, byl dovezen do Anglie. Dne 7. října 1897 byl v Hamburku, 10. října přihlásil se u svého pluku. »Že mi tam nekvetly zrovna růže, dá se mysliti. Ale vkročil jsem na do-

«máčí půdu se zcela jinými pocity, než jsem ji opouštěl.» — Tak přiznává se spisovatel na konci své knihy, která je vskutku psána velice poutavě, že nechce se vám ji ani dáti z rukou. Kdo chce poznati poměry ve francouzské cizinské legii, o níž jsou u nás roztroušeny tak romantické představy, ať jen sáhne směle a důvěrně ke knize té. Zvláště nastávajícím vojinům budiž doporučena, aby je vyléčila ode všeho pokušení, aby čestné služby pod našimi vlasteneckými prapory, pod nimiž prosluli věhlasnou chrabrostí naši předkové, nikdy neopouštěli pro bídnou námezdní otrockou vázanost pod jhem cizáckým, kde by zbytečně a bezúčelně mařili a plýtvávali vzácné, vlasti užitečné, drahocenné mladistvé své síly.

Dr. Rudolf Zháněl.

ČESKÁ.

Kázání na všechny neděle a svátky církevního roku. Sepsal a konal Filip Heusler, auditor biskupské konsistoře a farář na odp. v Novém Městě na Moravě. Stran 212. Tiskem družstva Vlast, nákladem autorovým. Cena 3.20. — Nejobtížnější částí duchovní činnosti každého kněze jsou kázání. Hlavně kdo působí delší řadu let na jednom místě, má velkou potíž o příhodná kázání a stojí mnoho práce, než se řádně připraví. Známa je sice každému theorie o časovosti kázání, ale všechna theorie je kusá, praxe dokazuje, že nepostačí znáti všechna pravidla homiletická, hlavní věcí je kázati zajímavě Krista a jeho evangelium a poutati posluchače. Při nynější duchovní práci, která chůzí do přespolních škol, a prací kancelářskou, jakož i spolkovou mnoho sil ztráví a mnoho hodin denního času vyžaduje, je věru těžko, ba někdy nemožno, obírat se od pondělka v myšlenkách nedělní promluvou. Na psaní a znamenání těchto během týdne nasbíraných myšlenek nedojde skoro nikdy. Je proto nezbytně potřeba míti spolehlivého vůdce a rádce. Heusler vydal doposud patnáct ročních cyklů svých kázání. Upozornil jsem již častokrát ve »Vlasti« na přednosti jeho promluv, není tedy potřeby děle se u nich zdržovati. Vždyť ta jediná okolnost, že vydává autor patnácti ročníků svá úplně rozebraná kázání po druhé, jest jistě nejlepší pro ně doporučení. Tuto oznamujeme druhé vydání prvního svazku jeho celoročních kázání, který vyšel ponejprv roku 1894.

Vydává je beze změny, ale zmiňuje se v předmluvě o následující příhodě. Jsa farářem v Svatce, kázal jsem na neděli VI. po Zjevení páně o tematě: jak se státi svatým? Po nějaké době přišla ke mně žena z přifařené osady a pravila mi: Velebný pane, jdu jim poděkovat, že obrátili mého muže. Chodíval dříve každý den večer do hospody, pil nemírně, utrácel a přicházel pozdě domů. Slyšel to jejich kázání, jak si odvyknouti zlé a přišed domů z kostela povídal, že to tak udělá. Začal choditi do hospody míň a míň, až si to odvykl. A teď nejde nikdy. edá večer doma, děti jsou kolem něho, čtou z biblických dějin anebo něco jiného a tak jsme všichni šťastni a je u nás tak krásně. On sám si to nesmírně chválí, Pán Bůh jim to tisíckrát odplať, že ho tak obrátili!

Heusler je mnohým z nás nezbytně potřebnou pomůckou. Pro mladší je spolehlivým vůdcem, pro starší rádcem, do něhož zasazujeme ze své zkušenosti, ze své četby i ze svých životních pozorování obrazy, na nichž jsou Heuslerovské kontury, jejichž však spracování a případné barev i odstínů rozdělení je naše vlastní práce. Přátele Heuslerovy, — a je jich mnoho, — potěší zpráva, že je mnohem zdravější a uposlechnuv rady svých příznivců dal se do vypracování dalšího, XVI. svazku svých celoročních kázání. Kdo by si přál druhý svazek ve druhém vydání, přihlas se u autora do konce června 1913. Konečně se pochvalně zmiňujeme o tisku a celkové úpravě tohoto druhého vydání, je ku cti-knihtiskárny družstva »Vlast«

Ignát Zháněl.

Spiritická knihovna vychází v Nové Pace a nejvíce ji zásobuje jakýsi Karel Sezemský. Vyšly v ní „O lidském magnetismu« »Strašidlo ve XX. století«, »Nebezpečí v spiritismu«, »Dasovo dílo«, báseň o zloduchu«, »Záhady duševního oplození«, »Naše obroda«, »Besedy duchů«, »Výhody duchovního života« od Pavly Moudré, »Láska k živoucímu«, »Chrám osudu«, »Kniha medií« a spiritistické pohlednice v 16 druzích. Pojednati chceme o novelle »oculní« v sv. I. ser. III. »Kitty a vánoční duch«. Z francouzského. Povídka by nebyla zlá, navádí k sebevládě a sebezapírání, k osvobození vnitřního člověka od tělesných vlivů a náruživostí, ale kdyby se to nehemžilo v prostoru všudy duchy. Ti působí o vánocích jako tisíce andělů. Takový vánoční duch osedlal neposlušnou Kitty a hned ji proměnil. Rozmlouvá s ním, nazývá ho »panem duchem«, poslouchá ho. Teď vlastně vystupují divky dvě, hodná a dřívější Kitty, která se od první učí. Vánoční duch udělal ji neviditelnou a má blahodárný

vliv i na babičku, na náčelníka, na tetu. Každý mu podléhá. Posléze pravá a nepravá Kitty splyne v jednu osobu. Ten vánoční duch vystupuje jako bytost a to se spiritistům právě přihodilo, že novelu zařadili do své knihovny. Knížka tištěna v Nové Pace a jsou v ní tiskové i pravopisné chyby. Liga † 12.

„Ráj.“ Časopis věnovaný zájmům katolíků československých. Ročník I. Vydává spolek sv. Zity ve Vídni. IX/4, Pulverturm-gasse 18. Zodpovědný redaktor Antonín Kostka. Knih-tiskárna »Melantrich« ve Vídni IX., Pramergasse 6. — Když v únoru r. 1912 vyšlo první číslo tohoto listu, nepředvídali mu mnozí mnoho dobrého v té záplavě časopisů, ale zdá se, že se mýlili! List došel veliké obliby zvláště u katolíků vídeňských, pro něž také v prvé řadě jest vydáván — a není také divu, neboť přinášel v každém čísle hojnost vybrané zábavné i poučné četby, jako k. p. »Ve svornosti síla!« »Dívám vesnickým«. »Nový služební řád pro domácí služebnictvo.« »Spolek sv. Zity.« »Hovory náboženské.« »Zkouška.« »Železné kolečko.« »Čisté ideály.« »V tomto znamení zvítězíš.« »Kain, praotec synů světa« a m. j. Doporučujeme nového tohoto pracovníka našeho, a tím spíše, že předplácí se na celý rok i s poštou pouze 1 K 20 h. Kdo máš známé ve Vídni, upozorni je na tento měsíčník zvláště pro Čechy vídeňské tak důležitý.

Fab. Budil.

Dcera Přemyslova. Báseň. Napsala M. Lišková. Tiskem a nákladem družstva »Vlast« v Praze. Mladá a po bedlivém seznání celé její nadšené píle a lásky k práci na literární roli přímo řečeno nadaná autorka debutuje při vstupu svém na katolický Parnas básnický knihou, kterou nazvat dlužno zdařilou. Své thema, označené skrovným názvem »Dcera Přemyslova« a obsahující poutavé básnicky psaný životopis blah. Anežky České, rozdělila sobě autorka ve stati následující: I. Anežčin křest, II. Anežčino mládí, III. Anežčino zasnoubení, IV. Cesta do ciziny, V. Pobyt ve Vídni, VI. Jindřichova zrada, VII. Návrat do vlasti, VIII. Poselství císaře Bedřicha, IX. Rok pobytu na otcovském hradě, X. Anežka vstupuje do kláštera, XI. Smrt rodičů Anežčiných, XII. Anežčina smrt. Doslov. — Ve všech těchto svých zpěvech provází mladá básnička ušlechtilou a bohatou svou dikcí, které zajisté že dobrou školou byla pilná a svědomitá lektura českých mistrů-poetů, zvučným rýmem a opouštějíc na některých vložkových místech zvolený typ verše dvanáctislabičného, navléká tam jako perličky verše kratší stejně libé zvonivých rýmů. Tím nabývá práce pouze na ceně, neboť pevný kov básně jest právě tím zdobněji ciselován a vyniká v této své zdobě z bohatého koloritu živého slova. Vedlo by snad až příliš daleko, kdybych v rámci této recenze chtěl vypočítávat všechny přednosti, jimiž šťastné péro provázelo diktát nadšeného ducha básničky. I promluvíím pouze aspoň o dvou věcech. Jest to předně přiléhavá volba lícní přírodních (str. 18, 19, 20, 57); živé barvy a detaily až překvapující, odpozorované bedlivým okem přírodě pravé, skutečné, dokazují tím větší měrou silné rozpjetí mladého talentu, čím více čtenáře svým nehledaným verismem upoutávají. Z přednosti jedné plyne přednost druhá. Do věrně líčené scenerie přírodní dovede autorka vsunovati dramatis personae své básně až až milo. Zde nová zlatá nitka v bohaté tkáni celé její práce, zlatá nitka dřímajícího snad dosud a přece již dnes tak zřejmě se jevícího talentu ke tvorbě dramatické. Vzpomínám zde jen tak maní výborně líčeného sváru i smíru dvou vladyků (str. 6—16), vyprávění staré chůvy (str. 22 až 36) s překrásnou vložkou »Z d r á v a b u d' L u d m i l a, h o l u b i č k a b í l á«, scény, kdy Markéta utrhačně tupí nebohrou Anežku (str. 78), řeči Přemyslovy, volající v boj za urážku jména Přemyslovců (str. 81) a tragického skonu v horečce-blouznícího otce u přítomnosti abatyše Anežky (zpěv XI). Tento znamenitě dokumentovaný výhup nadšení mladé autorky k scénám živě dramatickým a s vervou stavěným jest nejlepší známkou obsažné básně »Dcera Přemyslova«, ve které vedle hluboké úcty k svatě církvi katolické a ke kultu Mariánskému jako sluneční světlo jasně a zřetelně proráží snaha chvály zasluhující, aby všechny charaktery osob v básni jednajících líčeny byly poctivě a po pravdě bez jakéhokoliv barev nadnášení nebo nespravedlivého ubírání. I tímto způsobem získala básnická práce M. Liškové na vniterní ceně své — snahou po pravdě rozhodně a k vlastnímu svému prospěchu a úspěchu liší se od současné téměř básně Františka Langera »Svatý Václav« (tragedie ve třech dějstvích), jejíž nejhlavnější předností jest snad pouze to, že vyniká nezkrácenou touhou po mohutném efektu slovním i za cenu správné kresby a poctivého podání charakterů. — Slečnu Marii Liškovou dlužno v stolokruh katolických básníků co nejvřeleji uvítati; obrala sobě za úkol, aby při svém debutu vylíčila vzletným básnickým slovem osobu nám českým katolíkům vždy milou a vzácnou; úkol ten svědomitě provedla tak, že recenovanou její knihu »D c e r a P ř e m y s l o v a« doporučiti lze nejenom všem českým katolickým ženám.

a dívkám za milou četbu, ale pro trvalou její cenu i v šem katolickým knihovnám za spis, jenž dojde obliby dnes i po letech. — (Kniha mající celkem 129 stran textu, vyšla v trojí úpravě: brožovaná 2 K 40 h, vázaná 3 K 20 h, vázaná se zlatou ořízkou 3 K 40 h a jest tedy vhodným dárkem svátečním i příležitostným.)

Jan Voborský.

Ludmila. Sbírká zábavné četby pro český lid. Redaktor Jan Pauly. Vydavatel a nakladatel V. Kotrba. V Praze. 1913. »Aby byl pánem!« Venkovský obraz. Napsal Jiřík Holub. — Chudý tkadlec Dobíšek dal nadaného synka na studie, chtěje z něho mít pána, odtud název povídky: »Aby byl pánem.« Hoch zprvu studoval pilně, bily však přiveden byl na scestí. A snad by se bylo upřímným snahám matčiny podařilo přivésti Tomše na dobré koleje, nebýti nerozumného otce, který se dal synem oklamati. Nepomohly tudíž ani mozoly matčiny ani oběti Tomšovy sestry, která, jsouc chudou služkou, celou svou mzdu věnovala na studie bratrovy; nepomohlo ani, že rodiče zadlužili svůj malý majetek. Z Tomše nestal se pán, jen zkažený student; nebot sběhnuv se studií, byl jen písařem, potom štváčem a agitátorem strany podvratných zásad, až mu bylo z domova utéci za moře. Velmi dojemně vyličena jest matka Tomšova jako žena zbožná, rozumná a při vši jednoduchosti i rázná; také zamlová se čtenáři milá postava starého pismáka Pazdery. Povídka psána jest slohem lehkým, čtenáře dobře pobaví a zvláště rodičům, majícím syny studenty, skýtá vitaného poučení, čeho jim dbáti jest, aby se jim studenti nepokazili. Proto doporučjme.

Josef Herzig.

Hlasy Katolického spolku tiskového. Ročník 43. Číslo 4. Na Paběrce. Povídky. Napsal Alois Dostál. V Praze. Nákladem Katolického spolku tiskového. V komisi Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gust. Francla. 1912. — »Na Paběrce« nazval pan spisovatel řadu kratších povídek a črt, které chodem i letem, jak se mu namanulo, nasbíral. Četné události z běžného života zachytil a dovedně posoudil. Tu příhoda se psem a chudým dráteníčkem skýtá mu vitanou příležitost, aby zasloužené šlehl lidi, kteří psa hýčkají, ale chudáka, hladem a zimcu se třesoucího, si nevšímají, ano jím pohrdají a jej pronásledují; tu zase načrtl, s jakou radostí spěchají lidé v náruč svých milých, od nichž delší dobu byli odloučení. »Na svátky«, jinde i mezi chudáky spatřil »Řevnivce«, ukázal, kterak mnohý člověk zevnějškem svým jest jiným »Pro posměch«, ač šlechtného jest srdce, že »Zdání často klame«, jinde opět všimne si »Závoje« nevěstina, potká funebráky, připomínající »Poslední věci«, namane se mu i »Pocitivý člověk«, Slovák, a zase kárá falešné vlastnictví se značkou »Vlastenecká firma«, vyslechne a podá »Hovor bezdětných«, a mnohé jiné příhody, svědčící tu o lásce pravé, jinde o přetvářce, závisti neb lehkomyšlnosti a vášni. Všechny obrázky jsou zajímavé a poučné; budou se proto líbit každému a zvláště čtenářům, libujícím si v krátkých povídkách.

Josef Herzig.

„Český Včelař.“ Časopis věnovaný zájmům a pokroku českého včelařství. Organ Zemského ústředního spolku včelařského pro království české. Ročník XLVI. Vychází 15. každého měsíce. Redaktor Josef Kebrle, kanovník král. koll. kapitoly vyšehradské, kn. arc. vikář a farář v Přistoupimí. — Náklad »Českého Včelaře« se každoročně vzrnáhá novým přílivem krajinských včelařských spolků, jichž každý člen jest povinen »Č. Včelaře« odebírat. A s rozvojem nákladu »Českého Včelaře« objevuje se i rozvoj i rozkvět obsahové části jeho. Jeho redaktor vsdp. kanovník Jos. Kebrle má již celou řadu let kolem sebe sdruženou literátskou rodinu zvučného jména, k níž přibývají stále noví údové. Dovedeť redaktor učiniti obsah »Českého Včelaře« zajímavým vhodným rozčleněním jednotlivých literárních příspěvků. V právě skončeném XLVI. ročníku nalézáme pravý kaleidoskop poučných článků. Uvedeme pro zajímavost některé jich tituly: »Práce včelařské«, »Ošetřování včel v zimě«, »Nejlacinější racionelní včelaření v slancích«, »Zprávy ze stanic pozorovacích«, »Med potravou a lékem«, »Záhadné experimenty«, »Úschování medu«, »Jak a kdy máme medometu používat«, »Med ve zdraví i nemoci dobroditelem lidstva«, »Výroba Wedových umělých plástů«, »Jak opatrovat včely v zimě« a j. v. Z ciziny poutají svou originelností články: »Lidové včelaření v Hercegovině«, »Všeslovanský sjezd v Moskvě«, »Včelaření v cizině«, »XI. kongres chorvatských a srbských včelařů v Sušaku« a j. — Životopisy podané v »Č. Včelaři« jednájí o Jos. Bucharovi, o Jsrosl. Martinovském, Boh. Brodském a Vil. Mrštíkovi. Poučné články doplňují feuilletony, zprávy včelařské, »Med a vosk« a různé jiné bohaté rubriky. Do »Českého Včelaře« přispívají kněží, paedagogové, lékaři, právníci živnostníci i obchodníci a proto obsah jeho jest pestrý a praktický. Do posledního ročníku přispívali z řad kněžstva: Jos. Kebrle,

Fr. Adamec, Al. Majer, Jan N. Holý a Jos. Šmejkal; z kruhů pedagogických: H. Kozák, Al. Thuma, Jos. Křemen, V. Jakš; z řady odborných spisovatelů: Jan Forst, JUDr. V. Melichar, F. Wahnout, M. Hlinecký, dr. A. Schönfeld a j. Proto »Český Včelař« jest pravým zdrojem poučení nejen pro včelaře-začátečníka, nýbrž i pro starého zkušeného praktického včelaře, jehož stále poučuje a přivádí na cestu pokrokového včelařství. Každý dokončený ročník »Českého Včelaře« jest jakýmsi evangeliem pokrokového včelaře a proto »Český Včelař« neměl by scházeti ani v knihovně dosud snad neorganizovaného českého včelaře. Členský příspěvek i s pojištěním do 500 K proti požáru, vloupání a úrazu včelám způsobenému obnáší u přispívajících členů 4 K 60 h, a u členů krajských spolků jen 2 K 60 h. Otakar Jakoubek.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. U příležitosti jitření a války na Balkáně počíná i správa Národního divadla věnovati více pozornosti slovanskému repertoáru. V činohře vypravena »Smrt matky Jugovičů«, dramatická báseň o třech zpěvech, kterou chorvatsky napsal Ivo Vojnovič. Tato dramatická báseň, jejíž základy leží v národním srbském zpěvu o smrti matky devíti Jugovičův a ženy Bogdana Juga, stala se v pravdě mistrným výstihem Vojnovičovým, pravou básní národního vzruchu.

Zvláště třetí dějství zrovna překypuje národním junáckým zpěvem. Matka synů Jugovičů, toť básníková otčina, a její osudy jsou i osudy vlasti básníkovy. A proto vlil do své básně pravé kouzlo poesie a tato ryzím zvukem mluví k posluchačstvu. Hra byla p. Jar. Kvapilem pečlivě vypravena.

Hlavní hrdinku hry (matku Jugovičů) obstarala pí. Nasková. Odpovídal představě této nejen její hrdinský zjev, ale i správná jadrná deklamace. I ostatní účinkující na premiéře, které byl autor přítomen, hráli s nevšední pietou k básníkovi.

O dánské hře »Průlom« od H. Nathasena, kteréžto dílo, jak se oznamovalo před uvedením jeho na scénu, těšilo se mimo vlast svou velikému úspěchu i na četných německých scénách, nemohu referovati, byv povolán svou referentskou povinností na jiné místo. Hra však, jak doslýchám od odborníků, na scénu Národního divadla naprosto připuštěna býti neměla, neboť divadlo, které postavil »Národ sobě,« není a nemá býti útočištěm Israele . . .

Opera vypravila nově Zd. Fibicha operu »Bouři.« Ze starého obsazení zbyla jen v rukou úplně povoláných úloha Kalibana, kterouž zdokonalil ještě p. Kliment. Ostatní obsazení nebylo ve všem k prospěchu opery. Vrchní kapelník Brzobohatý věnoval novému nastudování opery Fibichovy velikou péči a zvláště orchestr zněl uceleně.

* * *

Dne 19. prosince 1912 zemřela v Praze nejstarší česká dramatická umělkyně a výkonná členka činohry Národního divadla, pí. Marie Ryšavá u věku 81 let. Dramatickému umění věnovala ze svého života plných 62 let. Narodila se v Praze jako dcera stavitele pian Köhlera dne 10. září r. 1831. Byla jedinou pamětnicí Jos. Kajetána Tyla. Ještě loňského roku, když měl jsem v Literární sekci družstva »Vlast« přednášku o Jos. K. Tylovi, zašel jsem si před přednáškou o některé informace k této staříčké umělkyni. Projevila i ochotu, že by sama ráda v přednášce něco o Tylovi promluvila, ale že její choroba (bylať právě po operaci na oční klinice prof. Deyla) zakazuje jí lítost, že by se však nepremohla, by nevypukla při líčení Tylova života v pláč . . .

R. 1836 provdala se sl. Köhlerova za herce Karla Ryšavého, jemuž byla až do jeho smrti nejoddanější družkou. Prožila pravou trnitou cestu kočující herečky, až teprve r. 1900 vstoupila do svazku Národního divadla, ovšem pro své vysoké stáří bez nároků na výslužné. Přes svůj 70. rok trudného života tvořila ještě s nevšedním zápalem nové úlohy na scéně Národního divadla. Její některé výkony budou dlouho nezapomenutelné.

Dosud vidím skrovnou jizbičku, kterou ve svatovojtěžské čtvrti obývala, vidím její usměvavou tvář, s kterou mne před rokem přivítala, a slyším její duševní, silný hlas, jen oči byly poněkud povyhaslé, a tyto dobré oči zavřely se dočista . . . Budiž jí věnována vždy čestná pamět! Otakar Jakoubek.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Ve shonu po operetním zboží přehlíží často správa divadla tendenci operet a tím vyrůstá jí řada nepřátel. Tak jest s novou L. Fallovou operetou »Náš Gustýnek«, která po reprise už asi nespátří světla světa v Městském divadle Král. Vinohrad.

Libreto dobírá si jistého balkánského knížete, s nímž celý slovanský svět sympatizuje, kterému má jistý zkrachovaný regent dáti svou neťer za manželku. Ten však pošilhává po soukojence princeznu, dceři komorníkově, která je zasnoubena vídeňskému hudebnímu paedagogovi, po němž zase touží princezna. Pomůženo tu snadným způsobem: při křtu prý děvčátka byla vyměněna, takže knížecí dcera byla dána komorníkovi, a knížeti opět jako princezna dcera komorníkova. Hudba Fallova chtěla odbočiti s cesty vídeňských operet, ale stále proskakuje touha k nim se vrátiti. Na vídeňských a berlínských scénách i pražské německé scéně stala se tato opereta humbugem proti balkánským státům, a tím i pocho váme její životnost na české scéně, ač vypravena byla na Král. Vinohradech pečlivě i nákladně. A tak přátelé hudby valčíkového stylu ztrácejí tuto Fallovu novinku rázem z repertoiru. Soubor operetní vynikl v ní herecky i zpěvně, zvláště sl. Durasová a Hanušová a p. Menšík.

Jako druhé představení cyklu pro mládež vypravena dobrodružná báchorka »Křesadlo«. Báchorku dánsky napsala Elith Ranmertova s použitím Andersenova motivu. Tato pohádka, v níž naznačena honba za štěstím, a ve které jest nalezení křesadla hlavní podmínkou kýženého štěstí, pobavila náležitě hojně shromážděnou dětskou drobtinu. Účinkující se dětskému světu přizpůsobili, taktéž částečně nové dekorace a výpravu kostymní doplňovala vábnou představu, jakou mládež má o pohádce. Snad se ředitelství dalším pokračováním cyklu mládeži zavděčí.

Hra maďarských autorů B. Lajosa a Langyela Melchiora »Carevna« jest hrou sensační, která nemá žádné vnitřní dramatické ceny. Pohybuje se dějem v ovzduší politických a dvorních pletek při dvoře carevny Kateřiny II. Obrazy předváděné jsou sestrojenou kombinací pohledů do zákulisí a jsou to často scény smělé, v nichž utápí se i každý zbyteček studu. Carevna Kateřina má milostné pletky s mladým poručíkem Černým. Připoutává ho k sobě, ale stává se též tryznitelkou jeho, ano i o nevěstu ho olupuje. Když pozná poručík falešnou hru, kterou s ním carevna prováděla, vstupuje v čelo vzbouřenců proti carevničné moci. Tajné spiknutí odhalí kancléř Soltykov a poručík kráčí do žalární cely. Jeho místo u carevny vystřídá francouzský vyslanec de Rancourt, jenž dlouho nebyl připuštěn se svými politickými plány, v nichž vítězí zároveň i Soltykova politika.

Hra má dosti silných dramatických míst, až nelze zamlčeti, že noblesy jest daleka, spíše k hrubozrnosti se nakloňují. Ale dovede napínati a to nynější obecnost, které má již úplně vkus zkažený scénami z biografů, dovede dobře naladiti. Hra vyzněla při dobrém nastudování ve znamení časového úspěchu. Zejména pí. Májová v úloze carevny odstínila mistrně všechny stupnice něžnosti, i bezohlednosti její povahy.

Pp. Tesař (hr. Černý) a Pražský (vyslanec) přibližovali se svými výkony výkonu hrdinky hry. Pan Dobrovolný, jenž měl regii, věnoval jí znamenitou péči.
Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. V lidovém divadle »Uranii« sehráno ve prospěch balkánských hrdinů Bronislava Nužiče drama »Pustina« v němž vystupovala v hlavní úloze pí. Marie Laudová, člen Národního divadla v Praze. Drama sehráno před lety na scéně Národního divadla a lze jen opakovati, že jest to drama manželské nevěry, vypočtené jen na rozechvění posluchače, ale drama neživotní síly. Pí. Laudová v titulní úloze svým uměleckým podáním elektrisovala. K ní řadil se vyhraněně dramatický výkon p. Sedláčkův.

V divadle »Deklaraci« v Žižkově vypraveno drama »Zločin a trest« aneb »Raskolnikov«. Toto desetiobrazové drama s proměnou dle známého románu F. M. Dostojevského upravil J. A. Pluščevský. Jest to hra plná vznětů ruského pokrokovce Raskolnikova, posluchače vysokých škol, jenž horuje pro život svobody bez víry a náboženství. Spáchá zločin loupežné vraždy a jeho největším trestem jest hlas zlého svědomí, jenž se neustále v jeho nitru ozývá. Jeho láska ke skleslé dívce Soně, dceři rady — alkoholika, jest neochvějná. Když Soňa zbožností přivedena i na cestu ctnosti a zjevuje mu přechod z bludiště nevěry do říše pravdy, lituje Raskolnikov, že nepoznal dříve důvěry v Nejvyššího. Hra přes rozvleklost scen jest působivě přeložena od dr. Boř. Prusíka.

Titulní úlohu sehrál s pravým uměleckým pochopením režisér hry p. Langer. Soňu výborně charakterisovala sl. Špilingova. Též p. Marek st. v úloze rady-alkoholika měl několik zdařilých momentů. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. V Kyjevě provedeno bylo nové drama Leonida Andrejeva, nazvané »Profesor Starycin«, v němž rozvádí se rozpor mezi povinností a vědou. Drama započato s bouřlivým potleskem, ale skončeno bylo sykotem. — Dramata Julia Slowackého vyjdou v německém překladě. Překládají je L. Richter a E. D. Gossmann. — Charvatský skladatel Benilo šl. Bersa dokončil novou operu »Švec od Delty«. Děj zpracovali A. M. Willner dle Dickensovy povídky »Boty štěstí«. Novince předpovídá charvatský tisk silný úspěch. — V Comédie-Marigni v Paříži uvedeno bude na scénu nové drama Maurice Donnayho »L' eclairenses«. Ve hře této vystupují průkopnice feminismu. — Sté narozeniny G. Verdiho budou příštího roku okazale oslaveny v jeho rodišti Parmě. Kromě cyklu jeho oper bude v divadle »Farnese« provedeno jeho »Rekvie«. — Spisovatelka oblíbených dětských her, učitelka B. B. Plumlovská, napsala novou hru »Zlatá níč«. Hra byla po prvé provozována 1. ledna r. 1913 v Olomouci ve prospěch stravování a odívání chudé školní mládeže. — Pomník Mozartovi odhalen byl ke konci října v Hasanu v Egyptě. — Cenu města Říma, vypsanou na dvě nejlepší aktové opery, obdržely: »Arabeska« od J. Moncona a »Uquale fortuna« od V. Tomassina. Obě tyto cenou poctěné opery budou po prvé provedeny v Římě v divadle »Constanzi.« — V maďarském divadle v Pešti dočkal se Fr. Molnara »Vlk« (»A farkas«) vřelého přijetí a těšil se bouřlivému úspěchu. — Nová zpěvohra L. Falla »Die stille Stadt« jedná dějem v době předbřeznové v jihoněmeckém městě. Jest prý to zpěvohra »starých zlatých časů«. Premiéru bude mít asi nejspíše v Berlíně. — V pařížské »Komické opeře« uvedena byla na scénu pětiaktová opera »Čarodějnice«. Skladatelem jejím jest Kamil Erlanger. — V Petrohradě měla býti provedena Spolkem »Péče o střízlivost lidu« Tolstého »Živoucí mrtvola«, ale byla petrohradským policejním ředitelem zakázána, že to není lidová hra a divadlo nese název »lidové«. — Ve Vídni dokončil náš krajan, mladý hudební skladatel K. B. Jiráček operu »Apollonius z Tyany« na slova jednoaktového dramatu Jiřího Karáská. Kde bude mít opera premiéru, není dosud známo. — V Novém Yorku připravuje se Emilia Dürera drama »Mistr živlů«. Drama jedná o životě vynálezce Edisona a vyniká pýpěstostí a barvitostí scén. Též některé jeho vynálezy budou při hře obecenstvu předváděny. Inu něco po americkému! — Nová opera autora »Quo vadis?« J. Nougresa »Tanečnice Pompejská« měla v Paříži v »Komické opeře« skvělý úspěch. — Pantomina »Benátská noc« od Karla Vohlmöllera, jež měla být sehrána v divadle »Palace« v Londýně, byla před samou premiérou censurou zakázána. Censura pravého důvodu zákazu neudala, ale jest jisto, že censura uznala, že její provedením utrpěla by mravnost londýnského obyvatelstva. Proč nestalo se tak i při pohostinských hrách tanečnice Gaby Desbysové, která vystupovala v témže divadle před nedávnem a jejíž tanec nazýván byl pravou »nahotinou? . . . — Na Městském divadle v Plzni vypraveno bude původní celovečerní selské drama Petra Fingala, nazvané »Hrany«. — Nová hra Arthura Schnitzlera »Profesor Bernhardt« byla zakázána c k. místodržitelstvím na všech vídeňských divadlech. O hře blíže jsme se již zmínili. — Nové divadlo v Lipsku uvedlo na scénu balet Mozartův »Les petits riens«, složený r. 1778. V baletu sváděn jest jistý pastýř dvěma krasavicemi, ale jeho milenka převlékne se za jiného pastýře a všemu učiní konec. Balet Mozartův měl v Lipsku úspěch. — Německý spisovatel Karel Waldenburg zadal Novému divadlu ve Frankfurtě n. M. své nové drama »Frau Hella«. Censura však učinila hře zákaz, protože prý velice nediskretně rozebírá v ní autor otázku prostituce. — Ve Varšavě byla provedena se silným úspěchem fantastická opera »Medusa«, jejíž skladatelem jest Ludomír Rožyci. Hrdinou opery jest Leonardo da Vinci, hrdinkou Gaspara, děvče ze stověžaté Pavie, kde se též děj odehrává. V skladateli objevuje se prý nevšední zjev. — Ve »Velké opeře« v Nantesu byla provedena opera »Myrialde« na libreto dle Andersenovy pohádky. Hudbu i text složil Leon Moreau. — Gustav Wied, známý satirik napsal hru »Zázračné dítě«, která dočkala se právě v Kodani premiéry. Drama mělo jen slabý úspěch. — Nové divadlo v Elysejských polích provede operu »Penelope« od Gabriela Fauréa. Mimo to bude tam provedena třiaktová komedie »La chatte metamorphosée«, kterou napsal M. Carré dle Esopovy bajky. Hudební doprovod pořídil k této komedii Jacques Lar-

menjat. Též dvě veliké baletní vložky hru doplňují. — V Uměleckém divadle v Moskvě vypraveno bude Leonida Andrejeva drama »Jekaterina Ivanovna«, které odehrává se v nejpřednějších ruských kruzích, jichž životní názory, mravy a poměry jsou realisticky věrně vylíčeny. — Ve varšavském divadle »Rozmanitosti« docílila úspěchu veselohra »Čert a krčmářka« od Stefana Krzywoszewského. Hra uvedena bude i na jeviště Národního divadla v překladě Fr. L. Hovorky. — Maurice Maeterlinck provádí poslední opravy na svém novém díle »Sur le mort«. Bude prý to jedna z nejvýznamnějších a nehlubších Maeterlinckových dramatických prací. Bude v ní podána hluboká studie o smrti různých národů v různých historických epochách a o vlivu různých náboženství na představy o smrti. — V Paříži mělo hluboký a pronikavý účinek mysterium »L'Annonce faite a Marie«, které napsal bývalý pražský francouzský konsul Pavel Claudel. Mysterium prý hlavně vévodí silným poetickým obsahem. — Mnichovský arcibiskup Bettinger požádal jménem uraženého katolického náboženství vrchního intendanta královských divadel, aby vzal s pořadu her operu »Madonin Šperk«. Vrchní intendant žádost zamítl. V Rakousku hraje se všude beze všech překážek. — V Drážďanech v »Residenčním divadle« provedena burleskní opereta Martina Knopfa »Die Bajadere«, která nejeví však valné přitažlivosti, ač oplývá prý melodickou hudbou. — V divadle v Monte Carlu provedena bude opera ředitele pařížské konservatoře G. Faura, nazvaná »Penelope«. — V městském divadle v Krefeldu uvedena byla na scénu nová tříaktová opera »Die Glocken von Plurs«. Složil ji profesor konservatoře E. H. Seyffardt. Opera měla bouřlivé přijetí. — Znamý italský dramatický umělec Ermette Zacconi, jenž též před lety se svou společností vystupoval na scéně Národního divadla v Praze, byl jmenován ředitelem divadla »Argentina« v Římě. — V městském divadle v Gdánsku bude provozováno drama »Martin Kogge«, které napsal dělník z loděnice tamže Gustav Kross. U nás by ho takové štěstí nepotkalo. Zde zavírají se často brány i akademicky vzdělaným spisovatelům! — Dr. Henri bar. z Rothschildů dokončil tříaktové drama »Krösus«, které bude uvedeno na scénu v divadle »Gymnase« v Paříži. V dramatu líčí se duševní bída mnohonásobného milionáře, jenž nezískal si ani jediného poctivého přítele a jenž žalně vzpomíná dob, kdy byl ještě chud. Bude tedy touto Rotschildovou hrou náležitě objasněno okolí, v němž autor žije. — Karla Weisse nová opereta »Expresní vlak« bude míti premiéru v Berlíně. — Hře A. M. Fedorova »Milujte život« dostalo se o premiéře v Petrohradě slabého úspěchu. — Bulharský spisovatel P. N. Javorov napsal drama »Když blesk udeří...« Hra byla po několika škrtech povolena censurou a bude míti premiéru na Král. Národním divadle v Sofii, jakmile na něm opět započnou hry.

O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Loskotova »vědecká činnost«. V Čes. Čas. hist. roč. XVIII. str. 499 píše K. Kr.: »Frant. Loskot připojil ke svým pracím o Konradu Waldhauserovi a Miličovi spisek M. Matěj z Janova. Na rozdíl od obou starších prací je spisek tento, jak autor přiznává, založen téměř výhradně na pracích Kybalových a nemá proto samostatné ceny věcné. Vlastní úvahy autorovy jsou zase namnoze nesprávné a nehistorické.« —

Jak píše prof. Jan Jakubec Dějiny literatury české. (Pokračování) str. 20. Na slova »Nejstarší písně duchovní české: »Hospodine, pomiluj ny« a »píseň Svatováclavská« jsou skvělým důkazem vítězného postupu národního ducha proti tuhé uniformitě římské církve«, budiž učiněn dotaz: Což nevzrostly oba květy na stromě vstípeném životem nadpřirozeným v zahradě katol. církve? Vždyť jednota a uniformita v rozmanitosti jsou překrásnými vlastnostmi jejími! Str. 45. Partie o »Legendě o sv. Jiří« má přibarvený výrok: »Chorobný asketismus (středověký) této doby přijímá s libostí smrt za víru.« Jaká tu nedůslednost spisovatelova! Smrt za víru je, myslím, tolik jako smrt za přesvědčení náboženské. A to u vyznavačů katol. církve je »chorobné« dle Jakubce. U Husa to ovšem nebylo chorobné, naopak píše str. 131 Jakubec: Husův obraz jímající svou vřelou intimitou a otevřeností, vroucným zanícením křesťanským, odevzdaností do vůle boží, odhodlaností za pravdu zemřít, obraz duše pokorné, vznešené a ušlechtilé. Síle Husova ducha, pevnému přesvědčení a neochvějnosti ve snahách . . .

Inu! Pro katolíky z přesvědčení a pro živly revoluční musí býti dvojí loket! Si duo faciunt idem, non est idem!!

O Marconim, vynálezci telegrafie bez drátu, sdělují »Hlasy ze Siona« (č. 4.), že je členem církve Valdenských. Pisatel dodává: »Jsem osobní přítel faráře Quattriniho, jenž Marconiho učil a jehož Marconi při veřejné hostině vděčně políbil.« Zprávu tu dříve přinesla brněnská »Pravda«, o níž zase »Hlasy ze S.« vědí, že koketuje s českými volnomyšlenkáři a že ráda leccos »zamluví a zachumlá.«
L. † il.

Hlasy ze Siona otiskují (č. 1., r. 51) článek (»Moderní chrámy«), psaný od Emila Edgara, s jehož jménem se často setkáváme ve — »Volné Myšlence.«
L. † il.

Statistiku pilně pěstují protestantské časopisy a mají své příslušníky dobře spočítané, což je snad při kalvínském pojmu »církve« dost absurdní. Jeť církev dle učení protest. sbor k životu věčnému předzřízených a ne (snad) křesťanů matrikových. Než o tom nehodláme rozprávěti; jen na tu pečlivou statistiku poukážeme. Tak se dovídáme (Hl. ze S. č. 10), že reform. stanice kazatelská v Plzni má 235 duší, v diaspoře klatovské je 70, v hořovické 130 atd. Ve Vídni je 64.726 evangeliků a. v. a 11 128 ev. h. v. V celých D. Rakousích je 92.620 ev. a. v. a 12.725 ev. ref. V Korutanech 23.989, mezi nimi 310 h. v. Ve Štýrsku 22.350, z nich 1263 ref. V Terstu 886 a. v. a 586 h. v. atd.
L. † il.

Nevědí, co s Kristem. V »Naší Době«, kam psává i Machar, autor »Jedu z Judaey«, nepřítel křesťanského názoru životního, sledují pilně a s velikými nadějemi zápas o Krista, který se odehrává v lůně protestantismu hlavně německého. Zdá se, že bude Kristus ještě na několik let (k zármutku Macharově) protestantům zachován. Ovšem jen některým; většina je s ním na dobro hotova, jak říká Masaryk. Prof. Jan Zachoval (evangelík) referuje v Naší Době (č. 12.) o spise pastora K. Jatha (»Froelicher Glaube«) a praví: »Jeho (Kristovo) božství zatlačilo v pozadí velkého člověka, jenž kdysi z Nazaretu vyšel, přímý a otevřený, jemný a mírný, i v rozhorlení vznešený, i v boji ušlechtilý a prozářený teplou srdečností a spravedlivostí lásky, s věrou v pochodeň (?) ve vlastní hrudi, obětoval se pro bratry (?) obtíženě a klopotou znavené, dům otcovský (?) velkodušně otevřel i dětem pobloudilým a synům ztraceným, až v temné noci zhaslo jeho zářné oko.« Všecko hezké, ale nebyl-li Kristus Bohem a Vykupitelem, všechna tato chvála je neužitečnou a nesrozumitelnou frazí.
L. † a.

Náboženství mu nepřerazilo páteř. To napsal Machar o »tureckém člověku«. Ze zášti ku křesťanství vychvaluje Machar Turka takto: »Turecký člověk je příslovečně zdravý silák, nezdegenerovaný ani alkoholem ani pseudokulturou staré Evropy. Má nervy jak dráty a jeho náboženství mu nepřerazilo páteř jako neblahým Arijcům. Je čestný, nezná lže (!), podvodu a falše. Jeho potřeby jsou pramalé, ale i těch se dovede odříci bez reptání, není-li vyhlídka na jejich ukojení. V čas pokoje je zamyšleným pozorovatelem všech věcí kolem sebe, v boji činí z něho fatalistický názor nejlepšího vojáka. Je logický v řeči, řízný v odpovědi a místo kultury knižní má kulturu srdce . . .« (Macharova Čítanka, str. 104.) — Toť přece chvály více nežli dost. A proto logicky: pryč s »jedem z Judaey«, ať žije Mohamed! Zajímavý příspěvek k této Macharově tlachavosti čteme v »Čase« (6. června 1912), kdež se referuje o knize Siegmunda Münze (přece žida?!) »Balkan-Monarchen und Staatsmänner«. Praví se tam: »Z jara, 10. dubna přijžděl S. Münz, vídeňský publicista, vlakem z Cařihradu do Sofie. On a sir Max Vächter, Angličan. Chtěl poznat dvůr i politiky bulharské. Rozbřeskoval jarní den, a jak se jasnilo, tak pan Münz poznával ohromný rozdíl mezi Tureckem, jež opouštěl, a Bulharskem, do kterého vjížděl. Teprve lidský věk uplynul, praví, co někdejší raja dostala se zpod tureckého panství, ale zdá se, jakoby Bulharsko dělilo sto let od tureckého jha. Zmizel zahálčivý Turek, který se mnoho modlí, ještě více vyhřívá se na slunci a co nejméně pracuje. Tu již Bulhara vidět jdoucího do práce a na malé stanici hoší s knihami pod páždí vypravovali se do školy. Drsný vzduch z Balkánu šíří se do roviny.« A což kdybychom citovali všechny hlasy o tom člověku s nepřeraženou páteří, jak jsme četli v novinách při počátku války balkánské! Žasnouti bude pokolení příští nad tou drzostí, s jakou Machar klam a lež mezi námi tiskem šířil. A pohana stihne nejenom jej, ale i jeho dobu.
L. † a.

Paběrky z novin a veřejného života.

Za polovici prodáváme od 1. ledna 1913 naše kalendáře: »Sv. Vojtěch« velký i malý a kalendář »Štítý«. Poštou za 54 h. U cizích to ovšem nejde: tu jsou jednotlivé i dále po 1 K a tucet za 8 K. — Objednávky vyřizuje: administrace Družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Literární sekce družstva Vlast pořádá v lednu a v únoru r. 1913. dva zimní večery v domě družstva Vlast v Praze, Žitná ulice č. 26 n., I. poschodí. — I. dne 19. ledna o 6. hodině večer. Přednášejí: 1. Prof. Em. Žák: Žena a křesťanství. 2. Farář Vl. Hálek: Pět katolických šlechticů v protestantské době. — II. dne 2. února oslaví Literární sekce a Jednota čes. katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy tři muže o tyto spolky zasloužilé a to: a) J. M. dvorního radu Msgr. Dr. Fr. Kryštůfka, probošta u Věch Svatých v Praze (řečník školní rada Dr. M. Kovář); b) I. místopředsedu družstva Karla Ulricha, c. k. pokladníka v Praze (řečník předseda a red. T. J. Jiroušek); c) I. místopředsedu Jednoty Jos. Katku, řídicího učitele ve Zdětíně (řečník učitel Vl. Jelínek). — Oslava začne ve 4 hodiny odpoledne. Krátké pozdravy soukromých osob jsou přípustny. — Členové družstva Vlast, katolických spolků a organizací a jimi uvedení hosté, hlavně přátelé a známí oslavenců mají volný vstup.

Sv. Otec Pius X. Dne 24. prosince zasláno bylo z Vatikánu všem katolickým panovníkům blahopřání, které obsahovalo tužbu sv. Otce, aby mír byl zachován. Z nekatolických panovníků blahopřáli sv. Otci k Novému roku: císař Vilém, král norvěžský a černohorský a sultán turecký.

Filiálka papežského biblického institutu v Jerusalémě. Papežský biblický institut v Římě založený P. Fonckem T. J. dostal od Svaté Stolice návrh, aby zřídil filiálku v Jerusalémě. Členům ústavu římského má se dostat příležitost, aby mohli studovat v Palestině nezávisle na dominikánském ústavu biblickém v Jerusalémě. Ústav měl být zřízen na hoře Karmelu, ale pokus se nezdařil. Ústav nový bude tedy v Jerusalémě a bude dán pod francouzský protektorát a francouzské řízení. Představeným bude francouzský jezuita.

1050letá památka. Tohoto roku 1913 připadá 1050letá památka příchodu našich sv. apoštolů Cyrilla a Methoda na Moravu. Za tím účelem sestoupil se výbor Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda pod ochranou blah. P. Marie, Cyrillo-Methodějského družstva Velehrad a Akademie Velehradské, by po dosaženém dovolení církevní vrchnosti, konal přípravy k důstojné oslavě.

Bývalý král důstojníkem. Z Velkého Varadu dochází zpráva, že bývalý král portugalský Manuel, jenž byl přidělen k důstojnickému sboru sedmého hulánského pluku, představil se tomuto sboru v minulých dnech v Debrecíně.

Kardinál Capeceletro, arcibiskup v Kapui, zemřel dne 15. listopadu. Narodil se 5. února 1825, stal se po dokončených studiích knězem oratoria v Neapoli. Ve svém mladém věku byl horlivým přívržencem italské myšlenky osvobození Itálie, kterou hleděl spojit se zásadami katolické církve. V pozdějších letech dožil se v té věci trpkého zklamání. R. 1880 stal se arcibiskupem v Kapui a 1885 byl povýšen Lvem XIII. na kardinála. Měl také titul knihovníka sv. římskokatolické církve. Jak Lev XIII. tak Pius X. vážili si velice zkušenosti a zbožnosti staříckého preláta, který mohl hleděti na více lidských věků. Kardinál Capeceletro byl také výborným spisovatelem. Jeho životopisy svatých a jím sepsané modlitební knížky byly zpracovány takovým slohem, že dokonce nevěrecký italský básník Carducci je rád četl.

V Českých Budějovicích zemřel 31. prosince 1912 **Msgr. Adolf Rodler,** kapitolní děkan. Jako mladý kněz byl vychovatelem u hr. Trauttsmandorfa, vyslance u sv. Stolice v Římě, i datuje se odtud jeho znalost umění a jemné, ušlechtilé chování. Zvěčnělý byl zakl. členem našeho družstva i fondu katolických spisovatelů a dokud řídil tři Vimperské kalendáře, stával s námi v důvěrném styku a účely našeho družstva rok co rok většími peněžitými obnosy obdarovával. Č. Budějovický »Hlas lidu« věnoval mu z pera prof. Dr. Slavíka delší zaslouženou vzpomínku.

Česko-americký biskup Jos. M. Koudelka slavil dne 3. prosince m. r. své 60. narozeniny. Narodil se v Chlístově u Klatov v Čechách. Vystudoval gymnasium v Klatovech a do Ameriky se odstěhoval r. 1868. Po studích bohosloveckých v seminári sv. Františka v Milwaukee, Wis. byl r. 1875 vysvěcen na kněze a stal se správcem duchovní osady sv. Prokopa v Clevelandu. Úřad ten zastával do r. 1882. Biskup J. M. Koudelka vynikl jako horlivý kněz, organisator a spisovatel i žurnalista. Redigoval též v St. Luis jediný tehdy katol. týdeník »Hlas«. Po době redaktorské stal se farářem německé osady sv. Michala v Clevelandu až do r. 1909, kdy byl povýšen na biskupa. Hodnosti biskupské si plně zasloužil svou horlivostí a vzorným, bezúhonným životem. I na Moravě a v Čechách je p. biskup dobře znám a zajisté ze srdce všech jeho ctitelů mu přejeme k jeho šedesátinám: Ad multos annos! Při loňské návštěvě v Praze poctil návštěvou i náš dům a často na nás z Ameriky dary pamatuje.

J. M. vsdp. praelát dr. Jos. Tumpach slavil dne 20. prosince r. 1912 jubileum svého padesátiletí. Narodil se 20. prosince 1862 v Oseku u Rokycan. Na kněze byl vysvěcen roku 1887, načež působil jako kaplan ve Stribře, pak vstoupil r. 1888 do c. k. vyššího vzděl. ústavu u sv. Augustina ve Vídni, kde 7. května r. 1892 byl povýšen na doktora bohosloví. Dosáhnuv hodnosti doktorské byl jmenován hned docentem a později profesorem církevního práva a od r. 1897 též profesorem křesťanské sociologie na c. k. Karlo Ferdinandské universitě pražské. R. 1895 byl též místopředsedou odboru církevního na Československé výstavě národopisné. R. 1902 byl zvolen metropolit. kanovníkem u sv. Víta v Praze, r. 1908 jmenován papežským praelátem a r. 1909 arciknězem Svatohorským. R. 1909 byl zvolen též za člena sboru obecních starších král. hl. města Prahy, ale po roce pro churavost tento úřad složil. Na poli české literatury bohoslovecké a historické proslul J. M. vsdp. Msgr. dr. Josef Tumpach velikými a znamenitými pracemi, které mu pojistí přední jméno v dějinách české literatury na vždy. Mimo to jest praelát dr. Tumpach členem družstva Vlast a družstvo Vlast v jeho jubilejní den s blahopřáním na něho pamatovalo. — Ve svém rodišti opravil pan praelát velikým nákladem chrám Páně a na rodiště své vůbec štědře pamatuje. Štědrým jest k studentstvu a kdykoliv má v Praze o poutích nebo jiných slavnostech poněkud, vždy bohoslovce štědře podaruje. — V mladších kněžských letech navštěvoval často redakci »Vlasti« a obstarával ve »Vlasti« literaturu polskou. — Ad multos annos!

Padesáté narozeniny. Dne 7. ledna 1863 narodil se v Drahotoušicích u Hranic na Moravě farář a spisovatel Josef Herzig. Obecnou školu navštěvoval u O. Piaristů v Lipníku, gymnasium v Kroměříži a Olomouci, studia bohoslovecká konal v Olomouci, kde dne 29. června roku 1885 vysvěcen byl na kněze. Po vysvěcení působil jako kooperátor v Pitárně, jako administrátor v Holčovicích a po tři léta jako kooperátor v Holicích u Olomouce. Pak byl čtyři léta nadačním kaplanem v Mor. Radiměři a od roku 1894 farářem v Bílčicích u Dvorců na Moravě. Jest literárně a osvětově velmi činný. Čtenáři »Vlasti« znají jeho krásné literární posudky a čtenáři »Našich Listů« jeho dopisy z Moravy. Jubilant družstvo naše hmotně všemožně podporuje. I přinesl náš kalendář sv. Vojtěch na r. 1913 z vděčnosti jeho podobiznu s životopisným doprovodem.

ThC. Jan Pauly farářem na Smíchově byl zvolen dne 6. prosince. Nový p. farář jest v nejlepší věku, narodil se 24. června 1869 v Pelhřimově a na kněze byl vysvěcen 1893. ThC. Jan Pauly účastní se v hnutí katolickém již od r. 1895, jest zakladatelem Národní katolické Jednoty na Smíchově, podpůrného spolku »Slavín« pro země české, spoluzakladatelem Zemského sdružení katol. spolků v král. Českém a j. Mimo to jest činným i jako katol. spisovatel a redaktor. Jím jest veden »Věstník katol. duchovenstva«, redigována sbírka spisů »Ludmila« a j. Samostatně vydal více důležitých spisů. Přejeme p. faráři, aby z bohaté jeho fary Smíchovské vzešlo hojně dobra pro osadu Smíchovskou, hlavně pro chudinu a pro celou naši věc katolickou. — Družstvo Vlast blahopřálo mu jako svému členu a redakce »Vlasti« taktéž mu přeje hodně let a stále zdraví!

Šlechtný čin kněze. Konsistorní rada a farář v Přerově P. J. Zavřel zřídil ve svém rodišti chudobinec nákladem 30.000 K a odevzdal jej kongregaci Dominikánek v Řepčíně. — Římský spolupoutník p. farářův z r. 1888 se z tohoto skutku zvláště raduje.

Anglická šlechtična řeholnicí. Lady Mary Catherine Ashburnhamová, jediné dítě earla (šlechtiče) z Ashburnhamu, vstoupila do konventu nejsv. Srdce

v Roehamptonu, aby se stala jeptiškou. Lady Catherine jest 21letá, z nejkrásnějších dam anglické šlechty a byla před 2 lety představena u dvora. Byla smělou lovkyní a jezdkyní. Jako dědička svého otce, který má rozsáhlé statky v Sussexu, Northamptonu, Breconshireu a Carmanthenshireu, jest neobyčejně bohatá a rozdala vše chudým, co měla. Lord Ashburnham jest rázným katolíkem a podporuje prý velmi horlivě karlisty ve Španělsku. Jest rytířem řádu maltéžského a řádu sv. Pia. Jako mladý muž přestoupil ke katolické církvi, když cestoval kdysi na pevnině, a na ulicích londýnských bylo jej často viděti v kroji španělského šlechtice. Před několika lety dlel u něho delší dobu don Jaime Bourbonský.

Milosrdné sestřičky do Bulharska. Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda pod ochranou bl. Panny Marie, jenž podnikl sbírku pro nešťastné na Balkáně, dle přání bulharské královny vypravil prozatím pět milosrdných sestřiček do Sofie. Jely Vídní, kdež vše potřebné jim obstaral jednatel »Apoštolátu« říšský poslanec a probošt dr. A. Stojan.

Katolíci a tisk. »Libre Parole« přinesl nedávno významná slova známého spisovatele Drumonda: »Je nad veškeru pochybnost, že by byli katolíci následkem svých vznešených ideí, které představují mravnost, nepřemožitelní, kdyby opravdu křesťansky cítili. Křesťanským spisovatelům a novinářům by snadno umožnili dílo úspěšné a dodali jí váhy a důležitosti. Především ať si uvědomí zámožní katolíci, že své jmění nevezmou s sebou do hrobu a že dobré a ušlechtilé dílo katolicismu potřebuje podpory. Teprve tehdy, kdy se zmocní katolíci moci, jakou reprezentují dnes noviny, časopisy, tisk, budou vítěziti idee křesťanské.« — Slova ta měla by býti slyšena všemi českými katolíky. Úspěchy naší práce, ať politické, kulturní, náboženské, či hospodářské a sociální, závisí na tom, zda máme pevně fundované časopisectvo, které šíří naše zásady a názory a pomáhá jim proniknouti a vítěziti. Dokud naše listy se budou musiti nuzovat, dokad budou musiti si žebrácky ohlížet, zda smějí vydati o list více, dotud nemohou se vrhnouti cele na výboj. Mají dělat samy co se sebou, ne tak aby stačily na finančně mohutného nepřitele. Ke katolickým boháčům se obracíme, bez rozdílu stavu a poukazujeme na slova Drumondova. Zbožní předkové shromáždili kapitál, aby potomci jeho používali ho k dobru a rozkvětu věci katolické. Nuže, ať jsou ty kapitály postaveny ve službu dobré věci katolické — katolického tisku. Podporovat katolický tisk je povinnost naše křesťanská, národní i sociální. Vděčnost k zbožným předkům nás k tomu zavazuje!

Katolíci v Novém Srbsku. Srbské listy přinášejí úřední srbské zprávy ze Skoplje, dle nich skopljská katolická diecese obsahuje Peč, Djakovicu, Prizren, Prištinu a Skoplje a počítá úhrnem nějakých 2000 rodin katolických Arnautů. Sídlem biskupství je Skoplje, ale z důvodů politických usadili se biskupové v Prizrenu. Nynějším biskupem je don Lazar Dimijade, který už několik měsíců zdržuje se ve Vídni. Jeho předchůdce Trokci byl na přání Rakousko-Uherska Římem ze svého místa odvolán, poněvadž pracoval pro autonomii. Nynější katolíci Arnauté dělí se na dva tábory: autonomisty a protiautonomisty. Tito tíhnou k Rakousku. Zást. biskupův ve Skoplji je tou dobou Josef Raman, rodem Srb ze Skopljské Černé Hory. Dříve se psal Romanovič. Katolických kostelů je v celém biskupství deset: v Skoplji, Letnici, Štubli, Verisoviču, Janjevu, Mitrovici, Peči, Prizrenu, Djakovici a Cubli. Nejvíce katolíků je v Janjevu. Užívá se tu při bohoslužbě výhradně jazyka srbského. Je tu tři sta katolických rodin, z nichž vyšlo nejvíce katolických duchovních i několik biskupů. Jak srbská úřední zpráva zjišťuje, obdrží katolíci v Novém Srbsku svoji náboženskou autonomii, tak jako ji mají na Černé Hoře.

Nový srbský katolický seminář hodlá zříditi srbská vláda v Prizrenu a to pro Albánii. Katolíci kněží albánští studovali dosud jen v Rakousku a Italii. Profesory na novém semináři mají být srbští a chorvatští profesori z Dubrovníka.

Člověk nepochází z opice. Slavný — nyní již — americký fyziolog prof. Carrel, jenž nedávno obdržel Nobelovu cenu — asi 180.000 fr. — měl — dle »Matinu« — nedávno učenou přednášku, v níž podával důkazy, že člověk za žádných poměrů nepochází z opice, a že theorie Darwinova v ohledě tom je veskrz neudržitelná, což prof. Carrel dovozoval tím, že se mu až dosud nepodařilo z organismu opičího kusy větší, anebo menší přenášeti — transplantace — na tělo lidské. Za to však transplantaci z vepřů, psů a jiných zvířat na člověka s úspěchem prováděl. V tom spatřuje důkaz, že organické ústrojí opice a člověka tolik se liší, že organismy jejich pranic od sebe nepřijímají. Co tomu teď řekne Häckel a jeho papouškové?

Theologická fakulta v Inšpruku. Právě byl vydán seznam profesorů a theologů inšpruckého konviktů Tovar. Jež. Rektorem je J. Donát; profesori: čestný H. Hurter, jenž má letos 108. semester; řádní: M. Flunk (St. Zák.), Aem. Michael (děj.), Mich. Hofmann (cír. právo), J. Müller, J. Stufler (dogm.), J. Biedlack (mor.), J. Lindner (N. Zák.), J. Donát (filos.), Fr. Krus (pastor.). Mimořádní: Aem. Dorsch, Th. Spáčil z diec. brněn. (apol.). Docenti: Ludvík Lercher, Al. Schmidt, Urb. Holzmeister, Max Führich, J. Bruders. Všech posluchačů je 418, (kněží 49), světských 232, ze 79 diec.; z naší říše 65 z 25 diec.; z Ameriky 48 z 22 diec.; z Německa 67 z 15 diec.; ze Švýcarska 25, z Ruska 11: (3 z Kielské diec.; 2 z Lublinské; 1 z Tiraspolenské ze Saratova, 1 z Mohilevské, 3 z Varšavské, 1 z Vilnenské); 1 z Bukareštu, 1 ze Švédska, 4 z Turecka. Řeholníků je 173 z 9 řádů a z kongreg.; nejvíc ovšem jesuitů (87) a benediktinů; premonstráti z N. Říše 1, ze Želiva 1, z Teplé 8; August. ze St. Brna 1; Minoritů z Ameriky 6. Římského ritu 409, rusínského 9.

Eucharistický kongres na Maltě. Biskup namurský, mnsgr. Heylen, odebral se na Maltu, aby učinil zevrubnější opatření vzhledem k nejbližšímu eucharistickému kongresu na tomto ostrově.

60. sjezd katolíků německých konati se bude v druhé polovici srpna v Metách. 60. sjezd konán bude se zvláštní okázalostí. Přípravy byly též zahájeny. Mimo jiné postavena pro sjezd velká samostatná budova.

Nová katol. strana polská v Německu. V Grudziadzu v Bazarze v pruském Polsku konala se schůze 300 delegátů polských z Německa, kterou řídil W. Kulerski a na níž red. Žninski objasnil program »Polskokatolické lidové strany.« Výkonný výbor 25členný se na sjezdě ustavil. Předsedou strany je W. Kulerski, místopředsedy advokát Wysocki a farář Duczmal.

Katolický lidový svaz pro Uhry konal v Budapešti dne 17. listopadu 1912 valnou hromadu. Z jednatelské zpravy vyjímáme: Členů má v 3628 obcích celkem 291.000; příjmů na 300.000 K a vydání na 215.000 K; minulý rok rozhodil mezi lid přes 4 miliony brožur, kalendářů, letáků a poradná kancelář intervenovala ve více než 80.000 případech. Předsedou zvolen, opět Štěpán Rakovszky.

Nový křesť. soc. týdeník. V Mladé Boleslavi počal ve svátky vycházeti nový týdeník křesťansko-socialní, určený pro oblast organizačního komitétu litoměřického. Nese název »České Listy« a je redigován sekretářem litoměřického diecesního komitétu p. JUC. Hatlákem. Majitelem listu je tiskové družstvo.

Bavorské křesťanské selské družstvo v Řezně vydalo letos asi 60.000 M na poučení lidu o stavovských otázkách. Čtyři zimní hospodářské školy dostaly podpory 25 300 M, čtyři kursy pro domácí hospodářství se 197 chovankami obdržely 15.500 M, »rolnická vysoká škola« v Řezně, do které docházelo 103 rolnických hochů, a kursy k vyučení ve vaření nabyly podpory přes 20.000 M. To jsou krásné oběti na prospěšné a užitečné věci.

Spalování mrtvol. V Bavorsku, podobně jako v Rakousku, vynesl nedávno nejvyšší soud rozsudek, že sice zřízení obecního krematoria není per se zákonem zakázáno, ale spalování samo nelze připustiti, neboť není posud o spalování zákoně vyrčeno, jak při tom mají upraveny býti ohledy náboženské, ethické, zdravotní a soudní, a obec jako obec zřízením krematoria toto zákonitě upravení nahraditi nemůže.

K Širšímu sboru soc. odboru družstva Vlast v prosinci přistoupili a daň strany pro r. 1915 splatili: 13 K: Jos. Fabián, zám. kaplan ve Volšově; 5 K: J. M. ndp. Jos. Koudelka, světící biskup v Milwaukee v Sev. Americe; 4 K: Rev. Chas. Beneš, duch. správce v Hallettsville v Sev. Americe; 2:50: Rev. Jos. Šinkmajer, duch. správce v East Islip v Sev. Americe; po 2 K: P. Vavřínek Pirkl, Dominikán ve Vídni; P. Alfons Tkadlec, převor kl. August. na St. Brně; Václ. Schuh, obchodník v Krči, a Václ. Smetana, arcikněz v Sedlci; 1:60: Fr. Paleček, farář v Kovářově; 1:50: P. V. Wilfinger, rektor koleje Piaristické ve Strážnici na Mor.; 1:50: Jan Oth, děkan v Senici na Mor.; 1 K nebo méně než 1 K: Jan Vilím, kap. děkan Karlštyňský; Ludvík Hájek, klempířství na Kr. Vinohradech; Msgr. Dr. Jos. Pachta, univ. profesor v Praze; Em. Popel, závod pekařský v Praze; Rev. Jos. Pelnář, duch. správce ve West v Sev. Americe; Fr. Hubáček, úředník Tiskové ligy; pí. Jos. Jiroušková, člen administrace družstva Vlast, a Ant. Prokeš, řídicí učitel v Chotěborkách — dále: k. a. vikáři, děkani, faráři, katecheti, kaplani: Fr. Valášek v Postupicích, K. Žlábek v Přešticích, Vojt. Za

pletal v Kroměříži, Fr. Perůtka v Novosadech; Jos. Forman v Něm. Brodě, Josef Sochor v Heralticích, Aug. Peroutka, Mitter-Ansdorf (Dolní Rak.), Jos. Fr. Nádvořník v Žebráce, Jak. Procházka ve Strážově, Jos. Tomšů ve Zlatníkách, Ant. Tomášek ve Chvatlinách, Jos. Tesař v Opatovicích, Ot. Tichý v Strážnici, Pavel Svatuška v Praze, Rud. Vévoda v Radkově, Aug. Večeřa v Březové, Tom. Vondráček v Plzni, Fr. Zrzavecký v Litomyšli, Jan Ev. Brabec v Meteradu (Istrie), Václav Rybák v Bořejově, Jan Štika ve Vepřku, Fr. Brabec v Úněticích, Fr. Macháček v Malešově, Jan Nep. Černohouz v Bubenči, Rud. Sedláček v Šakvicích, J. Uhlíř v Plané u Břas, Josef Valášek v Kunraticích, Ign. Sauer v Napajedlích, Ant. Penc na Kladně, Hugo de Pauli v Kolinci a Jar. Petrtyl v Řičaneh. — Z družstva Vlast: Adolf Absolon, tiskař; Vinc. Voleská, skládačka; Anna Šulcova, nakládačka na stroji; Fr. Soukup, sluha a učňové: Vil. Ambrosy, Ot. Jelínek a Fr. Tůma. — Celkem přistoupilo v prosinci 57 členů a od 1. října r. 1912 jest jich 189. Díky Bohu za to!

K jubilejnímu fondu pro zřizence družstva Vlast v prosinci přispěli: 13 K: Jos. Fabián; 7.60: J. M. ndp. světcí biskup Jos. Koudelka; po 4 K: Rev. Chas. Beneš a Fr. Paleček; 2.50: Rev. Jos. Šinkmajer; 2.30: Jan Oth; po 1 K: Jos. Forman, Fr. Macháček, Jan Nep. Černohouz, Msgr. Dr. Jos. Pachta, Em. Popel a Rev. Jos. Pelnář.

Ze Spolku na zakládání katolických knihoven: Za člena přistoupilo: Sdružení kat. zemědělců v Roželově — Dary zaslali: 4 K Msgr. Dr. Jos. Pachta, universitní profesor v Praze; po 2 K: Ot. Studnička, katecheta v Praze. Vilém Loukotka, závod pekařský v Praze; Jan Kukla, em. gymn. profesor v Č. Budějovicích; Jan Žák, účetní družstva Vlast a klášter Františkánek k uctění a klanění se Nejsv. Svát. Oltářní; po 1 K: Jos. Dvořák, kaplan v Litomyšli; Ant. Láš, bisk. v. tajemník a farář v Lomnici n. Pop. a Jos. Cellar, kaplan ve Výprachticích — Dobrodinců bylo r. 1912 jen 151, r. 1911 však 357, i nemohli jsme r. 1912 více než jen 7 nových knihoven založit — Prosíme v r. 1913 za nové a hojně milodary.

Výbor Spolku na zakládání katolických knihoven konal dne 16. prosince čtvrtou schůzi za předsednictví Vlast, Halka. — Jednatel red. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Výbor hledě k předešlému usnesení nabízí se, že by každému poradil, kdo by si přál zakoupiti pro bibliotheku knihy pro mládež. — Valná hromada konána bude v pondělí, dne 27. ledna ve dvě hodiny odpoledne, a to v domě družstva Vlast. Výbor sestavil program valné hromady a určil kandidátní listinu pro nový výbor.

Z Tiskové ligy — Ze zakl. členů složily vikariáty: Náchodský 4 K (100 K) a Královický 18 (85) — Dary složili: 10 K: Ferd. Zajíc, bisk. vikář v Holici. 1 K: Jan Šmíd, deficient ve St. Táboře.

Výbor Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesť. výchovy konal IV. schůzi v domě družstva Vlast v neděli dne 22. prosince za přítomnosti hojného členstva výboru. — Schůzi řídil II. místopředseda redaktor Tom. Jos. Jiroušek a schůze byla zahájena a skončena modlitbou. Protokol byl probrán a schválen. — Za člena jednoty hlásí se p. Josef Hrubý, učitel na Hrádku. Dopis jeho přijat byl výborem velice sympaticky. — Z Bubenče nám sdělují, abychom pro každý ročník katolického pedagogia zasílali od Nového roku po 1 ex. „Vychovatele“. Kéž by tak učinila i ostatní katolická paedagogia v Praze u sv. Anny, v Českých Budějovicích, Kutné Hoře a v Chrudimi. — Předsedající činí návrh za souhlasu p. učitele Vl. Jelínka, aby jim dovoleno bylo jmenem Jednoty konati veřejné přednášky. Vyjdou vždy spolu a vykonají v jednom spolku nebo organizaci dvě přednášky. Tím se činnost Jednoty velice oživí. — Valná hromada Jednoty koná se 2. února r. 1913 v 10 hodin dopoledne. Výbor určil program valné hromady a sestavil kandidátní listinu. Při valné hromadě proslví přednášku z oboru vychovatelství p. učitel Vl. Jelínek. — V týž čas dovrší I. místopředseda Jednoty, řídící učitel Jos. Kaška, 60. rok svého věku. Výbor navrhuje valné hromadě, aby jej jmenovala čestným členem Jednoty; téhož dne k večeru oslaveny budou jeho šedesátiny v domě družstva slavnostním večerem. Jednota spojí se s družstvem Vlast a budou téhož večera oslaveny: 70. narozeniny J. M. p. probošta Dr. Fr. Kryštůfka (řečník školní rada Dr. M. Kovář), — dále 70. narozeniny I. místopředsedy družstva p. K. Ulricha, c. k. pošt. pokladníka (řečník předseda red. Tom. J. Jiroušek) — a konečně 60té narozeniny p. říd. učitele Jos. Kašky (řečník učitel Vl. Jelínek). Přednášky budou krátké, asi čtvrt-

hodinové a kdyby se i někdo jiný k pozdravu hlásil, račiž mluvit stručně. Slavnost začne k přání p. probošta již ve 4 hodiny odpoledne. — Kollektá ve prospěch paedagogia v Bubenci vynesla 1 K 50 h. — Nastaly vážné rozhovory i o Jednotě samé i o situaci v táboře katolickém vůbec. — Bylo konstatováno, že Jednota koná v těžkých poměrech, v nichž žije, co může. Jednota se do sporů, jež panovaly a částečně dosud panují v katolickém táboře, nemíchá, i nemá nikdo závažné příčiny proti ní vystupovati. Po celý čas trvání svého pracuje Jednota v duchu a intencích vrchního učitelského úřadu církevního, od zásad víry v ničem ani na píď se neodchylujíc, i nazval Jeho Eminence, ndp. Leo kardinál Skrbenský, stav se jejím zakládajícím členem, působení její »činností šlechtěnou« a Jednotu samu nazval sdružením »důležitým«. I může se každý katolický učitel a každý přítel křesť. výchovy k Jednotě připojit a řady její rozmnožit a práci její zesílit. — Mezi členy výboru panuje naprostá shoda v názorech i taktice, vůbec v celém pracovním postupu. Ve výboru se probere a vykoná mnoho, o čem veřejnost neví, ale co hluboko zasahuje v život katolický. — V Jednotě se zásluhy a práce oceňují, ale kult osob se mezi výbory Jednoty nepěstuje. Návrhy podá ten, onen, provedou se a osoby v tom súčasně a činně zůstávají stranou. Ví o nich pouze protokol a mimo výbor nikdo jiný.

Charitativní listy v jazyku českém vycházejí čtyři: 1) Věstník díla šíření víry, roč. 1., všímá si misí celého světa. Almužna činí ročně 2 K 40. Ředitelství jest v Praze IV, č. 9 n. — 2) Echo z Afriky, všímá a pozoruje missie v Africe. Maj. je družstvo sv. Petra Klavera a zástupcem jejím v Praze jest dp. Jar. Hrabačka. Roční cena 1 K 30 h; 3) Květy lásky, všímají si vůbec kř. charity, zvláště dítek z útulku sv. Josefa na Král. Vinohradech, Palackého třída č. 86. Roční cena 2 K 40 h. Redaktor koop. Ant. Hoffmann. — 4) Přítel opuštěných, vychází čtvrtletně na Kr. Vinohradech, Jungmannova třída č. 8. Red. Václ. Chlumský, kaplan v Žižkově. Roční cena 1 K 20 h. Čistý výnos věnuje se na vydržování jub. spolku Domova opuštěných u Dobrého srdce na Kr. Vinohradech s filiálkou v Lysé n. Labem. — V tomto ohledu má katolický čtenář hojný výběr k abonování a poučení.

M. Champal: Egoistův román. Přeložil K. Vrátný. Zábavy večerní Redaktor Em. Žák. Nakladatel V Kotrba. 1912. Cena 1 K 50 h. Celý ročník Zábav K 4. — Egoista? Pročtete tento román a řeknete: Je tenhle Pavel de Rouverand skutečně egoista, jak si ho představujeme? Nikoli, on sám měl se za egoistu, poněvadž mu nebyvalo příjemno, když ho kdo vyrušoval z jeho klidu, kterému se oddával v životě, jaký mu zajišťovalo bohatství a zdraví. Bylo-li by toto známkou, již egoismus se určuje, pak by byl egoistou téměř každý. Pavel de Rouverand na cestě do Paříže octne se ve vlaku s cizím pánem, churavým, který tu záchvatem chrlení krve zemře, když v posledním okamžiku mu odevzal balíček s přáním, aby jej doručil Františce, jejíhož jména již nemohl dořici. Náš egoista považuje tuto úlohu za povinnost čestnou. Pátrá po té Františce téměř jako detektiv, až vypátrá, že to byla sestra onoho náhodného spolupoceštného. Nalezne ji v poměrech pro ni smutných, pro něho nebezpečných, po mnohém úsilí vybaví ji z moci nešlechtých příbuzných, a když druzí příbuzní nechťejí se k ní znáti, majíce ji za chudou, ač balíček jí odevzdaný obsahoval slušný počet bankovek, odhodlá se nabídnouti jí ochranu jako její manžel. Toť příběh co do hlavního obsahu. Jedná takto egoista dle našich představ?

Hrdina povídky cítí v sobě vliv dvoji duše: matčiny egoistické, otcovy obětavé — a jde za vlivem duše otcovy. Františka je dívka zbožná, citlivá, statečná. Ostatní postavy mají také určitý ráz — od pedantického sluhy Pavlova až do rozpustilé a špatně vychované Aurory. Povídka nemoralisuje, a přece je apologií křesťanské morálky. V této morálce uží Pavel znenáhla protiváhu proti svému egoismu, t. j. dosavadní zálibě v pohodlí. Kruhy vysoké společnosti, jak se jeví v životě lázeňském, rolišují se tu nevtíravě, ale přece zřetelně i s tohoto hlediska. Také partie zdánlivě romantické, dobrodružné jsou dobře motivovány a účinně do děje začleněny. Místy bychom spisovateli rádi odpustili trochu rhetorského pathosu a subjektivního rozboru myšlenek a citů jednotlivých osob, a to proto, že děj zdá se nám jimi zdržován ve svém přímo dramatickém postupu, který nekončí tragicky, ale veseloherně.

Překlad p. Vrátného ukazuje mistra v tomto oboru. »Zábavy večerní« podávají zde již dílo 182. Slušná to řada knížek, ze kterých mnohé jsou ozdobou naší literatury. Spis tento náleží k poslední v této galerii. Filip Šubrt.

VLAST

Husité a Cisterciáci.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

Napsal V. O. HLOŠINA.

(Pokračování.)

Vypálení kláštera Vysokobrodského.

Vok Vítkovec, předek všech pánů z Rožmberka, po šťastném vyváznutí z Mühlborfu v nezdařené válce bavorské pojal úmysl vystavěti na poděkování Pánu Bohu klášter pro řád cisterciácký. Úmysl tento za souhlasu pražského biskupa Jana III. provedl r. 1259, kdy 12 mnichů z rakouského kláštera Wilheringu na své panství povolal. Cisterciáci počali hned stavěti si nový klášter, jemuž bylo dáno jméno *Vysoký či Vyšší Brod*, jakož se nazývala víska, nynější městys, již dříve v těchto krajinách blíže řeky ležící. Vok nový klášter velice bohatě obdařil. V tomto následovali ho i jeho strýcové Budivoj a Vítek z Krumlova. Kostel klášterní byl posvěcen dne 1. července 1259 od pražského biskupa Jana III.

Cisterciáci vysokobrodští pod ochranou mocných Rožmberků osadili a zúrodnili celé lesnaté okolí a *založili si mnoho osad*, jichž posléze až 111 se čítalo.

Táboři již v první polovici roku 1422 krutě vystupovali v jižních Čechách proti Oldřichovi z Rožmberka. Tehdy také *dne 24. května* přepadli, snad vedením Žižkovým, klášter vysokobrodský a jej *vypálili*, ale nedobyli ho. Alespoň *Tomek* s tím do jisté míry souhlasí slovy: »Mezi tím válčili Táboři v jižních Čechách s panem Oldřichem z Rosenberka, na jehož panstvích již dne 24. května dobyli¹⁾ snad vedením Žižkovým, kláštera Vyšebrodu a vypálili jej.«²⁾ Později *sirotci r. 1433 znovu zamířili* ke klášteru tomuto a chtěli jej vydrancovati, ale jeho ochranný pán Oldřich z Rožmberka jej zachránil *složením výpalného*, ježto nedávno před tím zastavil všechny jeho poklady. Utrpěl tedy i klášter vysokobrodský od husitů mnoho. Byl vypálen a o veškeren mo-

¹⁾ Že by byli Táboři vysokobrodského kláštera r. 1422 dobyli, nesrovnává se s jinými prameny. Proto považovati sluší toto tvrzení Tomkovo za omyl. Byl klášter dobře opevněn, obsazen a hájen vojskem pana Oldřicha z Rožmberka.

²⁾ D. c. IV, 256. Že by při příležitosti vypálení kláštera někteří z mnichů byli pobiti, nenalézá se v pramenech. Byli tedy řeholníci jeho uchování.

vitý majetek připraven. Nemovitý pak majetek byl tak zpustošen, že nestačil ani nejnnutnějším potřebám klášterním.³⁾

* * *

Někteří historikové upozorňovali, jak *husité jinak si vedli proti katolíkům a hlavně kněžím, a jinak proti židům* anebo proti těm, kteří je penězi podpláceli. A že upozornění toto jest oprávněno, svědčí přepadnutí kláštera vysokobrodského sirotky r. 1433, jak právě o tom byla řeč. Proto *Höfler* nerozpakoval se napsati, že »husité na konec každého za peněžitou náhradu v pokoji při jeho víře ponechávali«⁴⁾ a *Friedrich von Bezold* poznamenal: »Vytýkalo se opět a opět husitům a speciálně táborům, že proti židům počínali si s velikou šetrností a že ubíjeli raději kněží, než arcinepřátele křesťanství. A přece ukazovali se židé, pokud víme, pro učení husitská zrovna tak nepřístupnými jako pro učení církve katolické: »Každý dobře ví, praví česká polemická báseň, že žádný žid z kalicha nepije . . .« Jest velice nápadno, že židům ponechána vůbec možnost se obrátiti, kdežto přece tak mnohý katolík, přese všecko nabízení, že přijme učení tábořské, byl života zbaven *Židé se v Praze zdržovali v dobu, kdy všichni katolíci dávno byli vyhnáni . . . Tím poznáváme i prapodivný směr husitské tolerance.*«⁵⁾

K faktu a dokladům uvedeným sankvinická povaha anti-semitského žurnalisty snad by dodala: »Zaprodanci Židů«; ale dějepisec musí v tom viděti pouze divnou ilustraci k slovům husitského chorálu: »Bůh náš pán!« zkřikněte: bijte, zabijte, žádného neživte.«⁶⁾

Rozvalení kláštera Skalického.

Biskup *Dětřich z Kugelweitu*, sám cisterciák, založil dne 13. října r. 1357 cisterciácký klášter ve Skalici blíže Kouřimě a uvedl do něho mnichy z kláštera sedleckého. Císař Karel IV. dne 12. ledna 1358 toto založení zlatou bullou stvrdil.

Stavení kláštera skalického bylo znamenité, jakož podnes ještě některé z něho uchované zdi a pilíř z bývalého chrámu svědčí.

³⁾ Za Jiřího z Poděbrad stranili cisterciáci vysokobrodští, ač neznámo z jakých důvodů, tomuto králi proti papeži. Proto byli i s opatem Tomášem stiháni tresty církevními. V XVI. stol. na panstvích klášterních sířil se velice protestantismus, ale byl Vilémem z Rožmberka r. 1588 potlačen. Klášter pak přetrvál i bouři josefínskou a trvá dosud.

⁴⁾ D. c. I. 579.

⁵⁾ D. c. 36—37.

⁶⁾ Bartošek ve své husitské kronice uvádí, že táboři na výpravě do Němec roku 1429 přijali od markraběte brandeburského 14.000 rýnských, od Norimberčanů 11.000, od Bamberských 9000 a od Jana, vévody bavorského, 10.000 rýnských, aby jich území nechali s pokojem a dodává: »Češi ráno vstavše . . . postupovali proti městu Chebu . . .« (Sr. vydání Dobnerovo I. 163). K tomu netřeba přidávati více ani slovíčka. Čech jistě se zastydí za prodajné tábory, kteří ne z lásky k bližnímu, ale za peníze, kteří ne z náklonnosti k dobru, ale za výpalné skládají zbraně . . . Divní opravdu jsou to hlasatelé »čistého« evangelia!

Roku 1366 nějací lotři vnikli do kláštera a opata, muže dobrého a zbožného, uškrtili.

Velikými příznivci kláštera skalického byli císařové Karel IV. a Václav IV. Ale týž již dne 22. dubna roku 1421 byl pražany a tábority vypálen a mniši byli povražděni.

Sartorius o tom píše: »Kláster skalický pocítil všeobecnou zhoubu r. 1421 za pátého opata Emericha, kdy zuřivost husitská domy svaté vyvracela. Řeholníci byli pobiti, klášter spálen a statky zloupeny dle libovůle kacířské.«⁷⁾ Tomek klade zhoubu tuto na den 22. dubna.⁸⁾ S klásterem byl i zničen jemu patřící dvůr v Dolánkách,⁹⁾ tak že navždy přešel do rukou svět-ských.¹⁰⁾

* * *

Mnoho bylo složek, jež vytvořily hnutí husitské, ale nej-mocnější ze všech bylo asi obohacení jednotlivců, zvláště ze šlechty, jak všude zaujmutí klášterního majetku jasně o tom svědčí. *Mělo tedy husitství, či předstíraná horlivost po opravě náboženské často velice světské pozadí.* I když připustíme, že v počátcích pouze »čisté« snahy náboženské, ovšem se stanoviska kacířského, hnaly lid do boje proti katolické církvi, stále *udržování tohoto boje musíme přece vždy přičítati na vrub*, abych to bez obalu řekl, *lidské lakoty*. Lid i šlechta či laikové vůbec použili, nebo použití chtěli, rozbrojů náboženských, aby se obohatili. Myšlenka tato není ničím sice novým, neboť již Friedrich von Bezold ji zdůraznil, ale něčím, nač při posuzování hnutí husitského zvláště v Čechách se nemá nikdy zapomínati.

Bezold alespoň napsal: »Bezcharakterní a zištné chování, jež provozovali mnozí a právě velice vynikající členové stavu panského za revoluce (husitské), činí pochybno, neměla-li i ona horlivost po opravě náboženské často velice světské pozadí. Ondřej z Brodu, jeden z nejbřitčích současných kritiků husitství, odhaluje nepěkné plány, jež si, jak praví, vymyslili někteří, ne všichni z pánů. Tito pánové vzpomenu-li si, že stav městský, duchovenstvo a královská komora vyniká nad ně jak kapitály, tak držbou půdy. Jest tedy třeba věc hnáti tak daleko, aby se měšťané pro novou svou víru vzbouřili . . . Vznikne občanská válka, ve kteréž lze

⁷⁾ D. c. 1066, něm. 898.

⁸⁾ D. c. IV. 145.

⁹⁾ »Notitiae compendiosae abbatiae Skalicensis« z roku 1737 dávají za pravdu Sartoriově i Tomkovi slovy: »Za opata Emericha roku 1421 kolem 21. dubna zuřivost husitská povraždila řeholníky skalické, klášter spálila a statky klášterní rozmetala.«

¹⁰⁾ Po bouřích husitských uchvátla klášterní zboží skalické nejprve obec kouřimská a potom císař Zikmund je zastavil. Asi po roce několik mnichů, kteří r. 1421 útekem se zachránili, vrátilo se do kláštera pobořeného a živořilo tu do roku 1487, kdy opat jeho Jakub získal jim platy ve 3 vesnicích. Když však tento Jakub r. 1553 stal se opatem v Sedlci, připojil klášter skalický k svému opatství a mnichy převedl do Sedlce. Tím konvent skalický úplně zanikl. Roku 1690 klášter sedlecký opět ve Skalici zařídil si proboštství cisterciácké, ale klášter již byl tak zpustlý, že kaple i konvent musily tu znovu se budovati. Roku 1782 byl klášter tento zároveň se sedleckým zrušen a jmění jeho připadlo náboženskému fondu. (Sr. o tom: Sartorius, d. c. 1066 nn., Dr. Podlaha, d. c. IV. 83—85, Ottův sl. n. XXIII. 249.)

službu vojenskou dráže prodati a příležitostně i zaokrouhliti náležitě svůj statek. *Třebas vypadá tato spekulace na obecné neštěstí tak nestydatě, nedá se přece popřítí, že mnozí ze šlechty české jednali dle těchto zásad a i svou náklonnost ke kalichu draho si dali zaplatiti.*¹¹⁾ Hle, »čisté« snahy husitské šlechty a obránců kalicha!

Zánik kláštera Nepomuckého.

Dle některých dějepiscův klášter v Nepomuku či Pomuku byl založen roku 1146¹²⁾ mnichy přivedenými sem z Ebraku,¹³⁾ proslaveného to kláštera cisterciáckého ve Francii. Opatem jeho byl Robert, rodem Angličan, jenž později stal se biskupem olomúckým a zemřel roku 1232 na Velehradě a tam byl též pochován.

Balbín připomíná dvojí cisterciácký klášter v Nepomuku, a to na Zelené Hoře, jenž prý náležel jeptiškám cisterciáckým a pod Zelenou Horou, jenž zase osídlen byl mnichy z téhož řádu. Poněvadž však mimo tradici pro ženský klášter v Nepomuku nezachovalo se listinných zpráv, zdá se, že zpráva Balbínova odporuje pravdě.¹⁴⁾

Zakladatel kláštera nepomuckého není znám. Praví sice Balbín: »Přivedli první obyvatele (či cisterciáky z Ebraku) do Nepomuku nebo jinými znamenitými dary obdařili toto místo pánové ze Šternberka a zejména ve druhém století po založení kláštera Berthold ze Šternberka, biskup vircpurský (jenž byl velikým přítelem cisterciákův a jest pochován v kostele v Ebraku v choru veliké basiliky, již byl posvětil), z kteréžto příčiny až podnes na troskách zpusťového kláštera nepomuckého a na veřejích kostelních (jenž byl zasvěcen svaté Marketě) stkví se zlatá hvězda rodu Šternberského s osmi paprsky co nejkrásněji. Domnívám se, že obdivuhodnou prozřetelností Boží se stalo, že klášter tento, založený od pánů ze Šternberka před 500 i více lety nebo najisto velikými dary od nich obdařený, opětně po tak dlouhém čase přešel v majetek pánů ze Šternberka, ale již zpusťovaný a prázdný«; ale slova tato dávají pouze zakladatele tušiti, aniž by určité o něm se vyjadřovala. Nicméně domněnka Balbínova je tak pravdě podobná, že stěží cokoli vážnějšího proti ní namítati by se dalo.

¹¹⁾ D. c. 95—96.

¹²⁾ Palacký uvádí za čas založení tohoto kláštera rok 1153 (I, 239) dle Dobnera, ač připoouští, že i dříve založen býti mohl (I. 421.) Jiní zase uvádějí rok 1144.

¹³⁾ Ebrach (Ebrak, Eberach) latinsky Ebracum byl nejstarším a nejvýznačnějším klášteřem cisterciáckým ve východních Francích. Byl založen r. 1127 z Morimundu. Prvním opatem se 12 řeholníky byl Adam z Kolína (1127—1161), žák a přítel sv. Bernarda. Z Ebraku vyšlo pak celkem 8 mužských a 3 ženské cisterciácké klášteře. Roku 1803 byl od Francouzů klášter tento sekularisován. Opat se 47 kněžími, 4 kleriky a 10 bratřími byli prostě z klášteře vyhnáni. Jméno bylo skonfiskováno. Z klášteře stala se věznice.

¹⁴⁾ Zpráva Balbínova o klášteře cisterciáček na Zelené hoře snad by se dala vyložiti bydlením dvou neb tří cisterciáckých kněží, kteří na Zelené hoře v bývalém klášteře benediktinském zůstávali. Sv. Vojtěch totiž přivedl na Zelenou horu benediktiny, kteří však od r. 1153 příslušeli k cisterciáckému opatství nepomuckému, založenému na úpatí Zelené hory.

Z *prvních opatů* kláštera nepomuckého známi jsou r. 1176 Kunrát, r. 1189 Heřman, r. 1219 Hartmut, okolo r. 1240 nebo 1250 Berengar (Bertrand?), r. 1252 Pertolt, r. 1262 Gebhart, okolo r. 1277—1299 Jan a r. 1313 Inbrant. Všichni opatové tito rozsáhlé klášterní statky a hlavně lesy pilně dávali vzdělávati, městy, městečky a vesnicemi osazovali, tak že klášter jich ve XIV. století náležel k nejbohatším klášterům v Čechách.

Dalšími opaty byli: Okolo r. 1350 Ebrhart, jenž asi r. 1356 zemřel; potom Jindřich od r. 1356 do 1362, Heřman od 1363 do 1367, Jarloch 1371 do 1393, Jindřich od 1396—1408, Gotfrýd a Arnolt od 1412 do 1424. Za Arnolta, nejspíše stavbou nových chrámů a kláštera samého, nepomucké zboží klášterní bylo zatíženo většími dluhy. Tehdy pobývalo v klášteře celkem přes 100 duchovních.

Na jaře dne 25. dubna r. 1420 přibyli do Nepomuku táborové pod Žižkou a jmenovaný *klášter i se staveními na Zelené hoře nadobro zničili a vypálili*. Zap o tom píše: »Odtud (z Milevska, po vybití a zhoubě tamějšího kláštera premonstrátského) hnal se Žižka k Zelené Hoře na slavný Cisterciánský klášter Nepomucký. Již 24. dubna zjevili se před klášterem jeho pračata, v zápětí přitřhl hlavní voj. Dne 25. dubna hnal na klášter útokem a že východy z něho všechny lidem obstavil, *jen někteří mnichové útekem spasiti se mohli*. Ostatní, a bylo prý jich přes 100, upadli i s opatem Táborům do rukou a museli prý ukrutnou smrt na hranici podstoupiti. Nádherné stavby klášterní byly vyloupeny a zbořeny a poskytují ještě podnes jako zříceniny velkolepý pohled.«¹⁵⁾

Jako zříceniny zachovaly se z kláštera nepomuckého tři veliké gotické brány vedle sebe stojící, z nichž jedna byla vchodem do vesnice »Kláštera« a druhé dvě byly zazděny. Venkovské zdi bývalého klášterního chrámu i s okny a vchody též se zachovaly. Ve vnitřku byl hřbitov a z jedné poboční lodi zřízen byl kostel sv. Markety. Zbytky chrámu ukazovaly sloh přechodní z románského do gotického.

Někteří dějepisci píší, že cisterciáctí *mnichové nepomučti*, nežli klášter od táboritů byl vyloupen, *uprchli*. Alespoň Sedláček dí: »Nežli se to stalo, uprchli opat a mniši, pojavše s sebou všechny drahocenné věci a uchýlili se do Ebrachu.« Podobně napsal Vocel: »Ještě však před útokem mniši opustivše s poklady kostelními i klášterním archivem cely své, hledali útočiště za hranicemi.« Než nezdá se, že by tvrzení tato s pravdou se srovnávala, ač připustiti dlužno, že někteří mnichové i s opatem před tím snad se zachránili.¹⁶⁾ Poněvadž však v Nepomuku daleko přes sto klášterníkův přebývalo, jak již z jeho rozsáhlých statků souditi se dá, proto mám za to, že *mnoho jich v ssutinách kláštera zahynulo*. Jak velkým byl počet tento, nedá se přesně určit; ale soudíme-li dle zachovaných zpráv o záchraně mnichů

¹⁵⁾ D. c. II, 838. Se Zapem o pobití mnichů souhlasí Sartorius, d. c. 1084, něm. 818, jenž docela mluví o »krvavé koupeli«, Frind, d. c. 272 a j.

¹⁶⁾ Tak opat Arnolt ještě roku 1424 zdržoval se v Čechách.

z jiných klášterů, musíme se přikloniti k tomu názoru, že do sta nescházelo mnoho těch, kteří při vyvrácení kláštera nepomuckého stali se obětí protikatolického záští táboritův.

Veškeré klášterní zboží po zavraždění mnichů bylo od císaře Sigmunda zápisem daným v Kutné Hoře dne 22. srpna r. 1420 se vším příslušenstvím, všemi statky, městy, městečky a vesnicemi *zastaveno*¹⁷⁾ bratřím Bohuslavovi a Hynkovi Krušinovi ze Švamberka i dědicům jejich v ceně 5200 kop grošův pražských, avšak s tou podmínkou, aby poddaní požívali též práva a privilegia jako v době poddanství kláštera a aby majitelé povinni byli chovati v klášteře tomto až k jeho znovuzřízení dojde osm řeholníků¹⁸⁾ řádu cisterciáckého.

Kláster nepomucký, jak připomíná Balbín a Sartorius,¹⁹⁾ míval *proboštsví* zvané **Svaté pole** u *Příbrami*, ač ostatní dějepisné prameny o něm mlčí a proto stěží jeho existence najisto historicky dokázati se dá. Než myšlenka tato nabývá jakéhosi potvrzení okolností u jiných cisterciáckých klášterů dokázanou, že totiž *každý z nich hleděl pro své příznivce* po způsobu kláštera sedleckého *míti svaté pole*, kde by jich těla dočasného odpočinutí docházela.

Zboření kláštera ve Zlaté Koruně.

Přemyslovci, původní to panovnický rod český, vyznamenávali se po všechny věky hlubokou zbožností a láskou ke katol. církvi. Vyprosil rodu tomuto zajisté patron království českého, sv. Václav, hojné požehnání s nebes, jak z českých dějin patrné, v dobách velmi pohnutých a osudných. A proto také ti, kteří třímali v rukou svých žezlo sv. Václava a zasedali na jeho knížecím stolci, následovali v oddanosti k církvi svého skvělého vzoru.

Přemysl Otakar II., jenž spojoval s rytířskou a ušlechtilou myslí také vroucnou zbožnost, učinil před bitvou u Kressenbrunnu Bohu slib, dobude-li vítězství, že na poděkování za to založí v Čechách nový cisterciácký klášter. Po vítězství hleděl

¹⁷⁾ Toto zastavení zdá se mi býti nepřímou důkazem, že cisterciáci nepomučti roku 1420 byli vesměs, až na opata a osm bratří, pobiti.

¹⁸⁾ Další osudy tohoto kláštera jsou: Zanechavše zachránění cisterciáci listy klášterní v Ebrachu (cenné věci tuším z nouze protráveny), živořili někteří mniši nepomučti z milosti zápisných držitelů. Tento malý sbor řídili r. 1463 probošt Kunrát, později opat Linhart (před r. 1472), r. 1481 Vavřinec, r. 1526 Volfgang, držice z bývalého bohatého klášterství dva pusté dvory a tři vesnice ještě r. 1560. Jak se zdá, ani nebydli v bývalém klášteře, na jehož místě již v XVI. stol. stála ves Klášter. Bohuslav a Hynek ze Švamberka k ochraně klášterního zboží postavili na Zelené hoře hrad, v němž také od r. 1443 Hynek bydlil. Po jeho smrti dostal se hrad i s klášterním majetkem české koruně a záhy potom prodejem Zdenkovi ze Sternberka. Aby pak všechna naděje na obnovení kláštera byla zničena, byl r. 1583 komorní rada Sebald z Plavna poslán do Ebrachu a tu mu na rozkaz císařův odevzdáno bylo 15 bull papežských, 17 českých a 196 latinských listův a 3 urbáře. Tento znamenitý poklad písemnictví odvezen byl z Ebrachu a od té doby se pohřešuje. Tím klášter nepomucký i památka jeho nadobro zmizely. (Sr. Sedláček v Ottově sl. n. XVIII. 198.)

¹⁹⁾ D. c. 1085.

slib svůj co nejrychleji splniti. Vyhledal k tomu cíli místo na levém břehu Vltavy v poledních končinách Čech mezi Budějovicemi (tehdy ještě pouhou vsí) a hradem Krumlovem, a *založil* tam r. 1263 slíbený klášter, jemuž odevzdal jako vzácný ostatek trn z koruny Spasitelovy, právě toho času od krále francouzského jemu darovaný, žádaje, aby se nový klášter nazýval »Trnová Koruna.« Že však tento ostatek byl do zlata zasazen, navykl sobě lid jmenovati klášter *Zlatou Korunou*. Cisterciáci uctili památku svého slavného zakladatele pomníkem, který ve svém chrámě umístily.²⁰⁾

Přemysl Otakar obdařil Zlatou Korunu hned při založení *újezdem boletickým*, již zdělaným a upraveným, a ještě nesmírným prostranstvím lesů, kteréž mniši ve XIII. a XIV. stol. vzdělávající záhy proměnili v kraj osídlený a v bohaté panství. Roku 1268 obdrželi také vzdělaný *újezd* od Hrze ze Zvíkova.

Roku 1278 byl klášter zlatokorunský od vojska císaře Rudolfa *úplně zbořen*, tak že sotva bylo znáti, kde dříve stával. Ale netrvalo dlouho a sídlo cisterciáků znovu kvetlo. Krátce před rokem 1278 obdržela Zlatá Koruna ještě *újezd netolický*, a nad to Bavor z Bavorova věnoval jí *statek černický* s tou toliko podmínkou, aby byl pohřben v klášterním kostele.

Roku 1400 byly zvláštní papežskou bullou ke klášteru tomtu připojeny *kostely v Netolicích, Boleticích, Kájovém, Chvalšínách a v Černicích*, čímž cisterciáci v jižních Čechách nabyli veškerých možných práv a zároveň *vrcholu své moci, již užívali*, ba dle stanov řádových užívatí musili, *pouze k prospěchu a dobru celého klášterního okolí*.

Cisterciácký řád totiž *byl velice přísný*. Úkolem mnichů nebyla činnost vědecká, nýbrž měli zaměstnávat se hlavně pracemi hmotnými, vedouce při tom život v chudobě a v hojných cvičeních duchovních. Odívali se jen svrchním rouchem, ukájeli hlad postními pokrmy, ač ani ryb ani vajec ani mléka nebo sýra nesměli požívatí, vyjmeme-li případ, že by ty věci byly dány jich klášteru almužnou; spali na holé slámě oblečení jsouce v hábit a kapuci, vstávali o půl noci a trvali potom do úsvitu na společných modlitbách. Ve dne kromě hodinky duchovního rozhovoru nesměli porušiti mlčení, ale měli práci, askesí a rozjímáním oslavovati Boha a jeho svaté. Poněvadž se kláštery cisterciácké zabývaly hlavně zemědělstvím, býval v nich veliký počet bratrů laiků, kteří zaměstnáni byli pracemi zemědělskými a chovem dobytka nejen ve dvoře hospodářském v předklášteří, nýbrž i při vzdálenějších dvorech, tak zvaných grangiích, v okolí kláštera zřizovaných, kdež potřebám jejich duchovním sloužila kaple vystavěná v ohradě dvora. *Tim o vzdělání pustých krajín, jakož i o povznesení zemědělství získali si velikých zásluh*²¹⁾ Při tom *pečovali o chudé, pak o kostely a jich vznešenou výzdobu*. Byl tedy každý klášter cisterciácký velikým dobrodiním svého okolí, což plnou měrou platilo i o Zlaté Koruně.

²⁰⁾ Klášter zlatokorunský byl osazen mnichy ze sv. Kříže a teprve r. 1278 byl podřízen opatu v Plasích.

²¹⁾ Sr. Dr. Podlaha, d. c. III. 66.

Než najednou vše se změnilo v bouřích husitských. Klášter zlatokorunský byl husity *vyvrácen* dne 10. května r. 1420. »Znamenati sluší,« píše alespoň *Zap*, »že okolo toho času padl zase jeden staročeský královský klášter, stav se obětí blouznivé bořivosti strany Tábořské... Táboři pod Žižkou přilehli k němu dne 10. května a vybravše ho i zapálivše větší část mnichů prý na lipách před klášterem stojících zvěšeli. Od té chvíle větším dílem pustý byl klášter i chrám po 189 let.«²²⁾

Jiné prameny sdělují více. Tak »Historický nástin opatství svatokorunského« dí, že »opat Rutgerus byl svědkem, jak ukrutných vražd bratří svatokorunských, tak také žalosti plného zániku kláštera, když před tím marně byl očekával, připraven jsa k obraně, pomoc ze sousedních Budějovic. Táborité přepadli klášter právě, když řeholníci dleli při večeri, a všecy skoro obyvatele jeho buď pobili, buď spálili. Rovněž vypálili klášter a kostel. Toliko opat Rutgerus a několik spolubratří zachránilo se útekem.«²³⁾

Kronika Plasská pak píše doslova: »Existují listy svatokorunského opata Rutgera ke katolíkům budějovickým, jimiž vyprošuje si ozbrojence a houfnice, ježto se rozhodl, že proti nepříteli bude se brániti. Než, poněvadž budějovičtí váhali, sebral všecy posvátné nádoby a co jakou cenu mělo, a uprchl v nejvyšší čas a již téměř svírán od nepřátel s několika bratřími do míst bezpečnějších. Nemocní, choří, starci a přemnozí bratří zůstali v klášteře. Táborité se na nich pomstili tím, že na lipách je všecy zvěšeli.«²⁴⁾ Dva z řeholníků, a to Jan Kink a Jan, řečený Strážce, byli upáleni. Opat s několika bratřími ušel do Kremže v Dolních Rakousích, kde jim Albrecht V. daroval dům.²⁵⁾ Klenoty klášterní byly uschovány v Krumlově a v Drkolíně (Schlägel.)

Tak zaniklo *dědictví po slavném Přemyslu Otakarovi*, sídlo velikých snah a cílů, tak zašel klášter, jehož velkolepost omdlela současníky a jehož pozůstatkům obdivuje se přítomnost, a tak ztratilo se dílo, o jehož uskutečnění bylo *tolik přemýšleno a pracováno jak v paláci královském tak v tichých celách klášterních*²⁶⁾ (Pokračování.)

²²⁾ D. c. 803.

²³⁾ Abbatiae Sacrae-coronae historica relatio z roku 1738.

²⁴⁾ Filia Plassensis seu Chronicon Plassense na str. 162.

²⁵⁾ Sr. Cistercienser-Chronik 1908, str. 130.

²⁶⁾ Oldřich z Rožmberka již od počátku XV. stol. chtěl se zmocniti bohatého kláštera zlatokorunského. Vyplenění tedy kláštera tohoto husity přišlo mu velice vhod. Alespoň vyprosil si hned na králi Sigmundovi zastavení všeho jeho zboží. Po druhé učinil tak r. 1429. Zástava tato byla utvrzena r. 1456. Klášter tehdy k přímému držení dostal jen malou část panství, jako rychtu černickou a několik vesnic. Živořil proto stále až do druhé polovice XVII. století. Tehdy se poněkud zotavil, alespoň prikoupil si některé statky, ale ne na dlouho, ježto již r. 1785 zrušen byl na dobro. Z kostela stal se chrám farní a vše ostatní kromě Braulína a Přehořova bylo roku 1787 prodáno knížeti Janovi ze Švarcenberka. Z konventu byly zřízeny továrny.

Loutka.

Povídka veršem od FR. LEUBNERA.

(Pokračování.)

Když tehdy Janda ve dvůr uvedl
 ty chudé tuláky, jim v ratejně
 kout uvolněn byl teplý dopřejně,
 sen libější kde snad je opředl,
 než venku ve stohu by stisk' jim víčka,
 že navždy zaspali by klekáníčka.
 A venku psota; kolik dní — kde stopy!
 Hrál tedy loutkář u nás k chasy vděku
 své smutnohry a směšnožertů kopy,
 smích Kašpárkův, kvil Cisdemony k leku.
 Bral, co kdo dal. A zván byl Krejčárek:
 svůj dětem um jen tento za dárek
 vždy ceně lacino, ač Tolar slul,
 a snad jen milion by s láskou obejmul,
 kdež mědě brak — — Jen Lenorka buď čista
 a sytá kobylka veď na místo jej z místa!
 Zval úředníky k představení v lesku
 též brzy osobně. Co trpkých stesků
 mu v oči hlubinách se tajně chvělo,
 jak nad sebou by útrpně se smál,
 — vtip Kašpárkův, však Faustovo má čelo,
 by sebe vtipkuje, se ihned kál —
 kdy strojně s honosností umnou líčil,
 že uměň chrám též tady školou vztýčil,
 i loutky dřevěné kde ctnostem učí,
 ač na života chmurném divadle
 my, loutky světa, druha druh jen mučí
 a spravedlnost hyne uvadle,
 však v umění! Kde vina — trest a smír,
 sic hledí Kašpárek jak do vran výr.
 A vtipu nebuď koření a soli —
 i slavné posvícení v Hudlicích
 dřin po mozolech, žízni v širém poli
 jest němou bájkou v mrtvých jazycích!

Zval pány, zval — a víte, jak to bývá:
 jdou děti, paničky, tu tam i slečna,
 s níž dvorný mladý stín bok po bok splývá,
 však naši staří! Karty, práce vděčná
 je »na knížecí« třeba sněhy pudí,
 ať žena v ratejně se za groš nudí!

Kdo nejde, hrd; kdo jde, má nízký vkus.
 Jdi, druhých paní zkumný pohled zkus,
 že nejsem chorou, neštítím se lidí,
 z nichž nikdo černý šat mi nezávidí . . .

Já byla sama, sama skutečně
rok druhý po úmrtí Miluščině.

Kyn, zdvořilůstka, upjatě, mdle, líně,
já nejinak, dvě slova netečně,
a u všech nás — stud, obava, snad hnus,
kde myška podlahou, kde smetí trus.
Jal pozor můj kmit cetky, hvězdou svítě
z clon opony, to loutkářovo dítě.
Já kynula, ven vábila ji k sobě;
huš, huš! mně mizí, k myšky nápodobě.
Však marně pátrám do tmy po skulině,
kde stihnula bych očko po svitu,
ač tenká oponka se vlní plynně,
jež tílko její halí k úkrytu.

Síň plní se a ruchem šumně čeří;
třesk piky duní o zem úderem,
hlas velitelský houká ode dveří,
ač nevím, s jakým hrozným záměrem :

»Volej!«

Bič Janda Buřič! Výstrahou to, hrozbou,
či tajnomluvou žertů, bázně prosbou?
Hřmí varovně mu ihned na odvetu
hlas Krejčárkův — ni žebráka, ni skety — :

»Nekřesej!«

My ohlédli se po něm udiveně.
Bič Janda v beranici, v kožichu
lna černou postavou tam k bílé stěně,
teď »Volej! Volej!« mumlá po tichu.

Když Janda mírněji, i loutkář mírně.
Dvě slova obrátkou si mění vírně,
sem tam, jak míči házeli by družně,
ten »Volej!« dí, ten »Nekřesej!« mu pružně.
Vět útržkových stručnou pantomimu
víc k blízkých diváků tam vedli šprýmu,
než posluchačů. Slovu rozumíme,
co smyslu ale v pohledu as dříme?
Dí Janda: »Volej! Já jsem kopřiva!«
Hned loutkář: »Nekřesej! Já, já jsem s ježka!«
»Jak had se vytáhnu ti z přediva!«
»Jen s prázdnou rukou! Ale s troudem — ztěžka!«
Zas: »Nevolej! Já vrabcům humno sypu!«
A druhý: »Křesej sobě aspoň jiskru vtipu!«
Dí Janda: »Nevolej! Já klíčem štípu dříví!«
A onen: »Křesej v zámky sekerou, ty divý!«
Zas Janda: »Volej, volej! Nebo do tě střelím!«
A loutkář: »Křesej, křesej! Hlídačem jsi bdělým!«
Z jich záhad rozmluvy jen smích a smíchy!
Prý Janda vyšel vítr lokty měřit —

a druh mu vytýká, že slámy víchy
chtěl svítit na hvězdy, jen ve zvon neudeřit;
prý na skoku byl Janda do pekla,
však bílá kolčavka mu v cestu vběhla —
dí Krejčárek, že prý se ulekla,
jak od úst onomu tmou jiskra šlehla.
Hrou opět hlasy jich se proplétají:

»Volej!«

až hude loutkář výstrah na šalmaji:

»Nekřesej!«

a hrozí posléz Jandovi jak vrahu:

»Křísneš-li, písknu!«

Hřmí Janda pikou s třeskem o podlahu:

»Pískneš-li, křísnu!«

Dvou rukou podáním jest po předešlé,
ač Janda stranou do nevděku žehře,
kde bez něho by zmrznul hračka klatý
i se svým vyžletem a pimprlaty.

*Hraj, jak ti chudí o své přišli jmění!«

*»Můj pláče Kašpárek, čert na tě zuby cení.««

Když prvá slova křížila se blesky,
jak houřku neznámou by hlásala,
ven z opony se mihly cetky, přesky
a třpytná sukénka se střásala,
kam děvče jako prut se kmitlo skokem;
však v tíseň chasy náhle vklíněno,
mně k volné straně tulilo se bokem
a hlavou vklouzla pod mé rameno,
jak veverka se zmítala v tom poutě,
vpřed! dále! tlupu hlavou prorazit,
co hádka zvučí ode dveří v koutě,
kde otec, slovná potyčka — — A klid.
Ven užovkou se vytáhla a kleká,
jí hlava mně se na kolena smeká,
mně ruce drží jako tuhé kleště,
je libá, celuje a ještě, ještě,
ač já se bráním. Cítím, jak se třese,
snad v pláči hanoby, snad po úděse,
jak ulekal ji Volej Nekřesej,
snad z dlouhé toulky v metelice vání
se střádá nemoc v ní, že hoří v skrání,
a mráz a žár ji drobí. Měj, co měj,
mně líto jest jí, děcka tulákova —
já nevím — citem nevládnou — kde slova? —
tak jindy Miluška se tiskla ke mně —
zrak omlžen . . . A slyším, šeptá jemně:
»Co pláčete?« To k paměti mě budí.
Hle, klečí přede mnou; ne pláč ni děs.
A pohled cize tázavý mě studí,
ač hledím do modra jak do nebes.

Co tomu děcku duší letělo,
 mně v klíně stajila, vše zmizelo,
 teď sama blažena, leč udivena mnou
 v stín letmých obav něhu tlumí svou,
 až já se usmála zas namáhavě
 a vděčně oddechla si ona smavě.
 Jak oddechla! I mazlivě i tklivě,
 jak nad panenkou malá matička,
 tak dobrotivě, moudře, konejšivě,
 že nebude už bolet hlavička — —
 To dítě zkušené a samostatné,
 vím, oddechlo si z obav nade mnou,
 co vlastní rozpak v citů bouři chvatné
 mně krylo v klíně s bázni dojemnou,
 ač nyní po letech i zachvěv citu
 hrá světu na odiv i brvy v kmitu.
 Jest hvězdou divadel; prý na jevišti
 vždy všude doma: v saloně i v díře,
 i zdobí starých her ať po ní blýští,
 neb cár ji hyzdí brlohů, k běd víře.

Dne druhého již hostem byla mým.
 Muž dovolil. Co myslí jiný, vím,
 však nedbám. Do svatyně Miluščiny
 jsem uvedla ji, buď teď jako její,
 ať zapomene toulek po závěji,
 zde láskou hrána cizí domoviny.
 Kam pohlédne, vše novým jest jí zjevem.
 Leč marně pátrám vděčným za úsměvem,
 ať odestelu postýlku jí sněžnou,
 kde usne, ani ráje na květech,
 stru podhlavničku oblačnou a něžnou,
 z níž loňských fialek jí vane dech,
 ať k podobizně Milině ji vedu,
 kde ze zlatého rámu životně
 tvář hledí jasná bez příkrasy sledů,
 k níž jemný vlas se vine lichotně,
 a poupě růže na prsou jí leží
 jak ona sama nevinná a svěží,
 ať odstraňuji střevíčků i řadu,
 jež dlouhý rok vždy u lůžka jí stojí,
 že jitro každé drobnou nožkou svojí
 v ně vklouznouti by mohla bez odkladu,
 i skříní zasklenou ať otevírám,
 kam sebrala jsem panny, hračky, trety —
 zde dítě cizí, v klidnou tvář mu zírám:
 zrak bez údivu, bez úsměvu rety!
 Snad závist, závist v srdéčku jí hnízdí?
 Tvář světlá, přímá; stín ji neohyzdí!
 A jaká tvář! Mé dítě chudobinkou,
 však Lora poupě mimo pochybu;

tmy sazemi ji upopel, lič hlínkou,
 jest Popelkou — a růže v záslibu!
 Bled chorobnou, béd pohádkovou chmuru,
 stesk dojemný si nemalujte maní.
 Tvář bělostná, pel nachu dechem na ní;
 ač oči modré, modré do azuru,
 vlas nepoutaný lesků havraních
 vln kučerami vlál jí po skráních.
 Kdy v stínu sedí, ticha, bez posunu
 — Vy slov se nesmějte mi odvaze —
 jí v tváři vidím nádech po ocunu,
 ač zdráva jest. Zde vizte v obraze,
 jak nyní jest. A víte, že jest vdanou,
 ač hraje světu toho schovávanou?
 Již mlčím, mlčím. Vy mě neprozraďte!
 Též o prázdninách čtete noviny
 a řekněte: Mně slovo prosím vraťte!
 Pak dopovím Vám taje Lořiny.

Když tehdy u mne mlčky sedla v koutku,
 já darovala největší jí loutku
 a »Ze všeho si vyber, vše je tvoje!«
 co památkou jsem snesla do pokoje.
 Toť, prohlédla kde co a důkladně.
 Pak na dobrou noc ruku obřadně
 mně políbila stisknutými rtíky;
 kde víry v to, že dechla: »Díky, díky?«

Jste učitel, též máte děti snad,
 v nichž cit se tají pouze na dohad,
 tím hlubší cit, čím stoudněji se jeví;
 jich srdcí studánka ni o něm neví,
 až náhle vyvře, valem klokotá,
 že proudná vláha z očí mihotá —
 zrak blaženě, dech usedavě pláče,
 co chvěje se a tříští, plá a skáče
 kmit sluněčka mu slastí do úlevy,
 a srdci po bouři jest na popěvy!
 Já na pramének myslívám vždy skal,
 jenž němě z hluboka se dral a lkal,
 až bolně tryskne, vzdorně vyskočí
 a bystře řine skály z úbočí
 a v mělkém mechu čistí se, ven vine,
 vod zdravým douškem vstříc mé žízni plyne.

Den druhý časně hledím po tulačce —
 ta vyspala se v teplém hnízdečku!
 Však vidím: ustlala tam loutce, hračce,
 a sama u kamen v tmy koutečku
 sen pevný dřímá na koberci měkkém —
 by pohrdala cizím pohodlím,

by povinna mi nebyla ni vděkem?
 Snad upřímnou se touhou nemodlím,
 by aspoň dětská srdce šťastna byla,
 než bída života v ně trn by ryla?
 Co lhala bych? Jak vodou by mě polil
 a vedl na mráz. Chvím se nevolí:
 ten úsměv mužův, nežli včera svolil!
 Však matka zapři matku, možno-li.
 Já objala ji, do lože ji nesu,
 zrak nechápavě ona otvírá,
 zrak bloudivý — co k údivu, či děsu? —
 skrání na prsa mi klesle podpírá,
 až pojednou, co v podušky ji kladu,
 jí vzpomínky se upnou do souladu,
 mě muchlá, objímá a dusí, dusí:
 »Vy opravdu mě máte, máte ráda?«
 a pláč jí lomcuje a na pokusy
 kmit úsměvu v sen nedospalý sprádá,
 až usnula mi v loktech poznovu.
 A vstala družná, srdečná a milá,
 i hlasný smích se pojí ke slovu,
 zas chvíli zdráhavě jak teplem spilá
 se ke mně tulí v koutku, šepotavě,
 co já ji hladím po skloněné hlavě,
 svou přede otázku hrou kotěte:
 »Jak ráno — máte, máte? — řekněte . . .«

Muž usmíval se, ale jinak již:
 »Ten Tolar — dukát! Mzdu jí od prvního piš!
 Máš malou, ale dukátovou služku;
 či něčích loutek, matko, loutku družku?«
 ač narážkám se vyhnul o Milušku,
 nám shovívaje hravých důvěr tiš.

Byl otec její vděčně tomu rád,
 že dítě u nás, stranou her a vád,
 jež Janda Buřič den co den mu tropil
 — proč, zač? — jak byl by durmanem se opil.

Ten Tolar řezbářem byl vyučeným;
 krev komedianta jej vedla světem.
 Byl doma, v městě, ochotníkem cenným;
 v hrách divadelních bodláku čněl květem,
 chci říci komikem, vad satirikem,
 ne plačtivým zrad lásky milovníkem
 — rum romantiky v žití nepobudy
 snů zřícených však přízrak postaví —
 a včelku bohatou květ zvábil chudý,
 smích upřímný, vtip jinde bodavý:
 jde s ním a za ním v toulek potom bludy,
 co otec lichvář peníz krvavý

dál dře a ždímá, deeru vydědiv,
 sám doma nuzněji, než ona živ.
 Když umřela, již Loře léta čtyři,
 však starý lakota se neusmíří.
 Ač v rodném městě, mimo rodný dům
 ji nechal umřít; groš ni žebrákům
 vrat u hřbitovních nedal za dušičku —
 jej znali na tři míle, »Pijavičku.«
 Což dlouho ještě hamonil a škodil!
 Dva dědí synové; týchž tupých hlav!
 Až po létech náš na to Ladislav —
 ten vymohl jí po mateři podíl.

Ó, Lora není štěstí Čekankou,
 kde u prašné co cesty v klín jí padne,
 ač hlava kloní se, květ v trudu vadne,
 kam štěstí se jí toulá hádankou —
 groš na dlani, ven z prachu, do učení,
 kde kynou vavříny, kde z hřivny jmění!
 Och, není marně vnučkou lichvářovou,
 jež těží z vlohy na úroky štěstí!
 Zná bídu, hlad — a jak ty smutky slovou,
 a ruka její není tvrdou pěstí.
 Zná světa závist, počátky své tvrdé;
 co srdce — tají pohledy ty hrdé.
 Nic darem, darem nic! Jen své a sebou!
 Již tehdy, u nás, ani loutku bledou.

Nuž, byla šťastna u nás, a já s ní.
 Leč dlouhých idyl bída nebásní.
 Vzkaz, dotaz důtklivý kdes věřitele
 tam, odkud ondy bloudil metelící
 k nám lesu cestami, ne po silnici.
 Kdež loutkář! Jehly bodaly ho v těle,
 co Lora chodí jako pomoučněna,
 ač mlčí, mlčí. Kam zas? Jaká změna!
 Zas dále zimou, sem tam, po hospodách;
 má bělička, kam po kalných kde vodách!
 Já uzal prádla bílého a šatek
 jí zavázala zítra k odchodu,
 toť, pannu vezmi též — a ona ústrn, zmatek,
 jak poutala bych její svobodu.
 A přece vidím: neráda jde z domu,
 ač nepoví to. Stojí, němý sloup,
 v kříž na hrudi pne ruce do zálomu,
 a očí temní modrá se jí hloub.
 I v ratejně se byla podívat
 ten večer. A hned zpět. Ten chvat a chvat!
 Jen vydechla: »Zas křísnu!« k nohám padá
 mně potácivě, tvář mi na klín skládá
 a kolena mi objímá, lne ke mně,
 jak potkala by smrt ji venku v temně.

Hle, snadná vysvětlivka, malý bloudku :
 Ji potkal Janda, v kámen pikou třísknul,
 až jisker pruh tmou jako žhounky blýsknul.
 Však číhal na ni, schválně číhá v koutku !
 A ona musí mlčet, mlčeti,
 jak na ústech by měla pečeti !

Co to? Dnes chasy ví to publikum,
 my zítra, pozdě až, ký ruch a šum,
 jak Janda s Krejcárkem si včera hráli
 a čeho jsme se ve snu nenadáli.

Kdo slyšel »Nekřesej!« mní lehko snad,
 že sluchu Jandovu to nebít značí;
 však znamenalo: oheň nekřesat
 a nebýt žhářem, nesít jiskry dračí!
 Řval Janda »Volej!« ale myslí: »Mlč!«
 a Krejcárka přec dráždí do upřimna,
 by vyletěla potom z Jandy úst
 — a na koho!? — lži obžaloba dýmná,
 a Janda údivu hrál neviňátko,
 když vidno bylo by, že stojí vrátko,
 co za pravdu měl, ovšem bez jistoty,
 sám oheň chystaje v tmě zimní psoty,
 by cizí podvod domnělý ved' v pravdy soud.
 i toho odměnu bral místo pout;
 i dávné proti úřednictvu záští
 kryl Janda v onom domněnky zlé plášti:
 i zločin vlastní objev na divy,
 že jenom sprostný bývá poctivý,
 i ve zločinu přímých rovných cest,
 svou bera za vinu i soud a trest,
 kdež kníže v úřadech má zrádce, lapky,
 jimž obrousiti spárky, utít tlapky . . .
 Krad' malý, visí; a pán — z lupu tyje,
 ba na nuzáka hanu s patra plije,
 sám hladce z osidla se vytáhna.
 kdež nuzák tone hanby do bahna . . .
 A tuto trefil jednou do černého,
 ač nedbal jindy sám — co mého, tvého.
 Stoh malý zapálím! se chystal v tichu,
 by zvědělí, zda pojištěn dvůr celý.
 Hmyz nasadím já pánu do kožichu,
 jenž nedbá hanby, v níž má dcera želí —

Co Krejcárek? Ten kroutil odpovědi,
 šleh po šlehu a kličku do kliček,
 slov klouzal pevně hladkém po náledí,
 by pravdě nedal nectný políček
 a z vděčnosti přec Jandu neprozradil,
 že z mrazu noci za kamna jej vsadil.

Až posledního potom večera
 — zle dotíral as Janda na loutkáře,
 jenž líbit nedal výtku sobě lháře —
 hře slov jest dobrou hádky příšera,
 v níž Tolar vzpjal se, buchnul do stolu
 a hlásá, káže v chasy hlaholu:
 »Já vypřáhnul a s koněm, holkou choulím
 se do slámy, kde po závětrí stoh.
 Tam u druhého — do tmy oči poulím,
 co dítě jektá v úděsu — kýs kmoch
 kams křesá, dmýchá; jisk r srší rej.
 Já hnul se v slámě, houkám: »Nekřesej!«
 On křísne, vřískne: »Kdo to? Volej, volej?«
 Já skokem ven a »Sněhem udus, polej!«
 i děvče za mnou, hrnu sněhu kupy.
 On jako beran motolicí tupý,
 jen čumí, čumí, do větru host troudu — —
 Já, chlape, žháři, poženu tě k soudu!
 Štval na nás psa! Jen za mlčení slib
 mě pustil do dvora. A žluč mi vzkyp — —
 Též dítě zaklínám, by mlčelo,
 a ty mi lháře lepíš na čelo?«

Bič pochechtal se dobrácky jak satan,
 jen pikou vpřed! A ční tu Prajbiš, katan!
 Tu Janda jako jindy u doktora
 dal na zem tiše piku s lucernou,
 na prsa ruce. »Co to, jak to orá?
 My drali peří, mějme dodernou!
 To nebyl troud! Jen hrstka tabáku!
 A za to měl bych sedět v lapáku,
 když do dýmky si křešu na závětrí?
 Pán z důchodu, což na knížete šetří?
 Ne ten, kde tvoje u něho jest vyžle,
 však Držgrešle, co ještě brky pízle!
 Dřív říkával, když někde oheň v noci:
 »I ať si hoří, Jando, ať si hoří!«
 Však od Silvestra loni, bez pomoci
 zlá po chmelu kdy škytavka jej moří,
 jde do vrat na široko a mne čelo:
 »Jen aby, Jando, u nás nehořelo!«
 Ať kat mě vláčí přes hroudnatý zvůr —
 že není pojištěn náš panský dvůr!
 Až bude požár, na Držgrešli trhnou,
 zas vyjde mastný olej nad vodu,
 a mne-li zítra do šatlavy vrhnou,
 však za tchána mu budu nevhodu!
 Kdo do své kapsy hloupých grešličky,
 nechť ukáží vám ohně, ohníčky,
 až pojišťovny nedají ni groš,
 ač pije, hasí Držgrešle, jen což!«

Toť, smích a smíchy! Odprošení lháře;
 let vtipných potyček zas bzuč a hrej!
 Jak oba v opilé by dleli páře,
 ten »Volej!« ctí se, onen »Nekřesej!«

My z rána o všem nevěděli nic.
 Jen pana Držgrešli kdos varoval,
 že při světle prý k jitru nocoval.

A bylo mně i Loře do tesknic.

(Dokončení.)

Maloměstští vlastenci.

(Obrazy ze starých časů.)

Píše VLASTA PITTNEROVÁ.

(Dokončení.)

XXIII.

Když Alois Horálek ovdověl, tu mělo celé městečko plno starosti, kdy se bude ženiti a kterou si vybere.

Bylo co hovořiti v nastalém právě adventě o večerních besedách, bylo dosti látky o Horálkově rodině.

Vědělo se, že chtěla paní Katynka na manželu, aby se po druhé neženil, že pak od této žádosti upustila. Také se vědělo, že chtěla vzíti paní poklasná Bertičku hned po pohřbu k sobě, že však vdovec k tomu nesvolil.

Že tedy odvezla paní poklasná veškeré zásobní prádlo a pěkné šatstvo, lepší nádobí a šperky po nebožce dceři k sobě, aby prý je sirotku macecha nerozkramařila.

Byla tehdy u Horáleků hrozná mrzutost a paní Horálková měla ten nápad, že poslala pro zetě purkmistra, aby trochu tu rozlobenou panímatku synovu zkrotil.

Purkmistr dovedl zjednati narovnaní, přiměl švagra, ať nechá tchyni odvéztí věci, než sepsal jich seznam a určil, že paní poklasná nesmí jich také používatí a bude povinna vše vnučce vydati, když tato je bude požadovati.

K rozumné námitce paní Horálkové, že se budou moci šaty pro děvčátko přešívati, aby dlouhým ležením, než doroste, nevzaly zkázu, odvětila paní poklasná, že to jest její starostí a že si bude vnučku šatit sama. Aspoň že bude dítě již od nynějška vidět a seznávat, jak na ně bude dbáti a mu přáti babička a jak vlastní otec, který má jen ji jedinkou.

»Proti takové zlovůli nelze bojovati,« řekl purkmistr a když paní poklasná s fúrou odjela, pravil ku švakru: »Mám o tebe starost Alois, tohle je trochu mnoho.«

»Nemysli si, švakře, že to zapíji, již se tak nestane, vím, že se musím přemáhat a není mi to ani tak za těžko, jak jsem

se domníval. Jest mi nyní lépe, než když jsem začal hospodařit, myslím, že mne bude živnost nyní více těšit, než když jsem viděl, že mohlo býti leccos lépe, vinou ženinou však nebylo. Nebudete se muset za mne v přízni nikdy hanbit,« řekl Alois vážně.

»To rád slyším. A nyní jdu domů a pošlu sem Julinku, ta si to zde trochu spořádá.« Purkmistr odešel.

Paní Julinka došla a ráda poklidila s matkou ten polovybra-kovaný bratrův byt.

I peřiny odvezla paní poklasná. Arci měl Alois od matky také na postel peřin, které byly mezi zásobními a ty nyní vy-stlány. Peřinky pro Bertičku nechala paní poklasná na její postýlce.

Na druhou prázdnou postel daly paničky pokrývku na rámu, jaké byly tehdy v obyčeji a smály se, že se pod pokrývkou může udělati skladiště na rozličné krámy.

Sklenník také odvezla paní poklasná i pohovku a prádelník i almaru, co byla nebožka Katynka obdržela. Jen co dali Horál-kovi synovi a co během třinácti roků manželství byl sám pořídil, mu zůstalo.

Že by každý jiný dal i dítě té pojednou tak cizí se jevící panímámě, řeklo se všeobecně po městě a věru že lidé i chválili i politovali Aloise, vídajíce ho, jak jde k večeru do pivovaru, a vede si svou dcerušku za ruku.

V pivovaře vypil Alois nejvýše tři sklenice piva, pobesedoval se sestrou a švakrovými rodiči a šel zase s dceruškou domů.

Věru, že se podobalo, jakoby s paní Katynkou bylo pocho-váno veškeré zlo z domu jejího muže.

Alois nebyval více v krámu nevrlym, ochotně obsluhoval kupující, vyhověl, zdvořile se tážal po zdraví, po rodině, odpovídal i na rozvláčné dotazy — zkrátka, byl jakoby jiný člověk.

Že dostává způsoby (manýry se vlastně řeklo) svého otce, bývalého dlouholetého cechmistra, na tom se shodovali všichni lidé a věru, že se z toho též těšili. Nejvíce v pivovaře.

Přišly vánoce. Pro školní dívky uspořádána slavnost, podě-lováno a děkan sám vybral pro školní dívky básničky k nacvičení.

Chyběla mu letos milá jeho Adlinka Měřinská, i obeslal si dívčinku a požádal ji, by přednesla pěkný proslov, který sám napsal.

Dívka arci s ochotou vyhověla a matka její se těšila této vzácné přízní.

Leč v městečku bylo trochu pomluv, proč že prý jest to čepčářčino děvče stále vyznamenáváno, však že jest to přece jenom sirotek po podstarším, sladovnickém a k tomu z chaloupky na předměstí. Tak se řeklo a přetrásalo.

Došlo to k řeči i v »Besedě« o svátcích a tu řekl děkan vážně: »Adlinka Měřinská jest sirotkem po řádném člověku, po uvědomělém a činném vlastenci, dcera řádné vlastenky a zaslouží si vyznamenání. Ostatně zvolil jsem ji k přednesení proslovu proto, že by tak s citem a vroucně nepřednesla ta slova žádná školačka, i sotva která dívka Adlinčina věku.«

Tomu dali všichni za pravdu a počalo se hovořiti o vdově Měřinské. Vědělo se, že židovka Sáli, jak se jí byť již provdané stále říkalo, obcházela, téměř dům od domu a nabízela svoje zboží. Že se od ní koupilo, že byla Měřinská opomenuta.

Mrzeli se mnozí pánové na to, leč někteří se vymlouvali, že se ženským nemíchají do té jejich parády; jiní přímo řekli, že by ženy mohly mysliti, že snad se jim Měřinská nějak zvláště líbí a že nechtějí míti v domácnosti mrzutost.

»Vlastence se má vždycky přát a líbit se Měřinská musí každému, je to vzorná ženská,« řekl starý »pan starý« a napil se na to.

»Tak, tak pane starý, zapijme to,« usmál se děkan a přítuknuv starému pánovi, dodal s úsměvem: »Vždyť prý i Kristus Pán řekl kdysi k učedníkovi svému: Zapijme to, Petře.« —

Měřinská měla opravdu smutné svátky. Výročí manželova úmrtí oplakala, řekla si, že čím dále tím více cítí, jak jest opuštěnou vdovou. To již za rok, natož jak bude teprve dále.

Měly smutné svátky s Adlinkou. Této vyčetla děvčata, že byla vyznamenána přednešením proslovu a Adlinka plakala.

Pak poslána jim z děkanství vánočka, ořechy a jablka cokoleda pro Adlinku a to zase neušlo pomluvě sousedek, že se má almužna dávat chudším, než jest dcerka majitelky domku.

V pivovaře dostala Adlinka ovšem také koledy. Tam dojel na svátky již synek student a vše se kolem něho točilo. Také Bertička Horálkova tam byla a chovala se k Adlince trochu pyšně. Chlubila se svým smutečným kloboukem, který Sáli dělala a svými pěknými smutečnými šaty.

Adlinka přišla smutna domů a matka slyšíc, co dcerušku rozsmutnilo, byla zarmoucena. Vzpomínala, jak před dvěma lety žil manžel, žila matka, jak měli veselé vánoce. Zabíli si vepřika, koupili kapra, upečeny vánočky, Měřinský donesl piva, bylo jim veselo. Za to loni — ten krutý žal o manžela, stesk po matce bytovaly v tom hezkém domečku. A letos — byla zde starost, bázeň před nedostatkem, obavy o budoucnost dceřinu. Tato nerozuměla ani, jak matku obavy svírají.

Bylo ochotnické divadlo a Měřinské poslal pan purkmistr lístky pro ni i dcerku. Šly rády.

Ale Měřinská slzela. Byla poprvé v divadle od smrti manželovy a stále si představovala, jak Měřinský sedával v té budce, jak bedlivě napovídal, pozoroval vše, v meziaktí vypomáhal s dekorováním a měl vždy takovou srdečnou radost ze zdaru představení. Došedši domů rozplakala se teprve hořce a objímala dcerku, nemohouc této vysvětliti, proč vlastně tolik pláče. —

Nastal masopust a Nanyňka pocitovala další újmu v zákaznictvu.

Židovka Sáli obíhala domy, nabízela se i k česání i k úpravě ozdob do plesů.

A věru se jí dařilo. Paničky si řekly, ani nevědouce, že to opakují po úlisné židovce, že by také mohla čepčárka Měřinská dojít, zeptat se, jaká je nová moda a ne čekat, až se jí vzkáže, chtít býti skorem prošena.

A tak Nanyinka neměla pojednou toho spěchu jako jindy o masopustě, ba přišly dny, kdy mohla pracovati leda do zásoby, neb zákazek, ba ani předělávek nebylo.

Adlinka chodila posud do šití. Šila i vyšívala již pěkně a matka pomýšlela na to, že jí dá k jaru do šití ku krejčímu, aspoň na rok, aby mohla aspoň na sebe šaty upravit. Tak když se naučí ode všeho něco, že bude moci si při čepčářství i vyšíváním nebo šitím přivydělati, se přece spolu obživí.

Přišlo jaro a Měřinská měla stále méně práce. Naskytli se jí opětně ženichové, leč po bedlivém uvážení odřekla mlynářskému dělníku, o kterém věděla, že rád pije, i řemenáři, který byl vdovec s třemi dětmi.

»Zůstanu již vdovou, snad bude míti moje Adlinka někdy tak štěstí na hodného člověka, jako jsem měla já,« řekla ke kmotrům v pivovare, právě o květné neděli tam na besedu dojdouc.

»Ba, paní kmotra, to se mi nezdá, to spíše že já sám přijdu k paní vdově co námluvčí,« řekl purkmistr a strouhal čtverácky prsty mrkvičku proti své choti.

»Co pak to má znamenat?« tázala se tato.

»No, mám povědít za týden, povím dnes. Tedy, paní kmotra, bylo to před lety jednou právě o Vzkříšení, když se dva mladí lidé — já nikoho nejmenuji, do sebe zakoukali. Měli se rádi, ale nemohlo to být. Ona se vdala, on se oženil. Ona lépe trefila než on. A pak šly časy a přišla smrt. Jí odvedla muže na velkou lítost a jemu ženu. No on se právě neradoval, ale velkou lítost neměl. A nyní —«

»Pane kmotře, pro Boha!« vpadla Nanyinka purkmistrovi do řeči.

»No, pro Boha ne, pro svého švakra, pro bratra mé nejmilejší Julinky, pro řeznického mistra Horálka, vdovce, mám jít k paní kmotře o velikonocích o slovo. Že mluvím dnes, to to tak přišlo jaksi samo a já myslím, že o velikonocích se to domluví, hezky v podřádku a Alois si dojde najisto o slovo,« domluvil purkmistr.

»I koukejme na ty mužské, jak oni to mezi sebou upekli pěkně pod pokličkou. Arci lepšího vám nic napadnout nemohlo. Kmotřičko, snad by neplakaly? Jdou sem a dají mi hubičku, no — paní švagrová, má zlatá! Tak přec to Pánbůh dal,« slzíci paní Julinka objímala vdovu.

Tato neměla slov. Po chvíli teprve řekla: »Ale páni rodiče? A děti? Co Adlinka, co Bertička?«

»O to žádný strach. Rodiče oba mnohokrát vyslovili, že litují, že nedali tehdy Aloisovi svolení, ale z toho máme všichni ten rozum, že to tehdy nemohlo být. Bertičku zaveze švagr právě hned po Velikonocích do Kutné Hory do kláštera, tam pobude do prázdnin a naučí se trochu způsobům. O Adlinku se také postaráme. Vždyť jsem jí poručníkem. Ten domek se pronajme a nájemné bude na Adlinkino vycvičení. To řekl švagr i zavazuje se, že přispěje, co bude více potřeba, když půjde Adlinka do Jihlavy a pak do Prahy. A že nechybí, že bývalá

paní mašantmód se vpraví do hospodářství, o tom nepochybujeme. Uf, to jsem se namluvil jako v magistrátě, půjdu ty námluvy zapít,« purkmistr stisknul Nanynce ruku a odešel do nálevny.

»Paní kmotra, je to možno?« Nanyinka štkala hlasitě.

»Již asi ano. No to mám radost, to budou mít rodiče i mojí i mužovi radost, ba i jiní, jemnostpán též, ba celé město,« paní Julinka byla rozradostněna.

»Bojím se, jak bude s Bertičkou,« řekla vdova.

»Nic se nebojejí. Není již tak svéhlavá, bratr se s ní mnoho obírá a panímáma jí nepopustí. V klášteře ji trochu lépe pocvičí a až přijde domů, bude si jich vážit. A o Adlinku se nemusejí bát, vždyť ji má bratr dávno rád, vždycky říkal, že by si přál, aby jeho Bertička byla takovou,« paní Julinka objala vdovu znova.

»To je milost od Boha,« řekla posléze vdova. Odcházela vyprovázena paní kmotrou.

* * *

Bylo to zase po průvodu o Vzkříšení, když vyprovázel Alois Horálek čepčárku Nanyнку k domovu. Tentokrát vešel do světnice a dlouho a vážně s vdovou pohovořil.

O Božím hodě byli spolu zvaní u purkmistrů, o pomlázce u starých Horáleků k obědu. A příští neděli byla prvá ohláška.

Divili se lidé trochu té svatbě, leč shodovali se, že Horálek dobře volil. Že se paní Měřinská zajisté brzy do hospodářství vpraví, rady starých ráda uposlechne a s nimi v dobré vůli žítí bude, o tom nebylo pochybnosti.

A že nechybí, zanechajíc čepčářství, to se také zdálo nepopíratelným.

Adlinka ráda se stěhovala s matkou k Horálovům.

Domek se zahrádkou pronajal pensista úředník a tak měla paní Nanyinka i tuto starost dobře vyřizenu, že tento nájemce zachová v domku čistotu a úpravnost.

Že Alois Horálek, když musel zapomenouti sen lásky v mládí, naučil se Nanyнку co ženu jiného vážit se pro její účinné vlastenectví, opakoval této při každé příležitosti.

Bertička vrátila se z kláštera ne více pyšná a svéhlavá, ale k prospěchu svému změněna. Chodívala k babičce poklasné, leč dovedla sama zameziti mrzutostem. Vyžádala si šaty po matce a dala tyto do opatrování panímámě, jak nevlastní matce říkala.

Adlinka učila se v Jihlavě, pak v Praze modiství, leč nezůstala nikde v práci. Potřebovala ji matka doma.

Dostaviliť se dva synáčekové. V prvním, Jaroslavovi, měla nynější paní Horálová náhradu za zemřelého svého miláčka; druhý, Vladimír, byl celé blaho mistrovo, kterýž mu v radosti nad nynějším klidným žitím sám vybral krásné, významné to jméno.

Bertička provdala se mladá za úředníka, Adlinka zůstala svobodnou do dvacetičtyř roků, pak odvedl si ji k oltáři učitel, s kterým hrávala na ochotnickém divadle.

O tomto, jak počínali hráti, vyprávěli rodiče, o tom prvním vlasteneckém uvědomění, snažení, v té drobné, podceňované, zapomínané a přece tak účinné práci národní.

Byla požehnána ta práce maloměstských vlastenců.

Dvoje prázdniny.

Návrat z Iky r. 1912.

Píše TOM. ŠKRDLE.

(Dokončení.)

Ráno, dne 13. srpna, odsloužil jsem si v Ice již o 5. hodině mši sv. a o 7. hodině jeli jsme domů: prof. Ant. Richter z Rýmařova na Moravě, a katecheta Ant. Grégr z Přelouče. A ježto jsme jeli o dva dny dříve domů, než jsme před měsícem do Iky přijeli (16. července jsme přijeli a 13. odjížděli), musili jsme za oba dva dny zaplatit, jako bychom v Ice byli a tam se stravovali.

To pravím čtenářům, kteří do Iky jezdí, na poučenou. Kdo musí dříve, o týden, o čtrnáct dní, Iku opustit, než si určil, jest mu žádati v Gorici sekretariát za dispens. Jakmile má v ruce dopis sekretariátu, nic nepřiplácí. Dopis se adresuje: St. Josephs Priester Verein in Görz, oester. Küstenland.

Na místo, kde jsme před naší zahradou na tramwayi čekal dostavil se p. admirál Sedlák, kdež jsme se políbením rozloučili

Aj more, more — ztrácíš se nám z obzoru vždy více a více a už tě r. 1912 neuvidím.

Pan admirál Václav Sedlák odjížděl druhý den přes Gorici do Mariánských Lázní. Jak mi z Iky sdělil, escadra připravila mu příslušné vysoké pocty a rozloučila se s ním slavnostní hymnou. Víím, že ho všickni upřímně milovali a co dělali, že z lásky konali.

Z 13. na 14. celou noc panovala v Ice bouře tak děsná jako 18. července a dp. Ludvík Fiala mi 21. srpna z Iky píše: Sluníčko pálí, ale moře jest neklidné. A já jim do Iky v »Našich Listech« sdělil, že mimo dny 15. srpna, 18. a 19. srpna a 20. srpna dopoledne bylo v Praze stále studené počasí a často tu přšelo.

Dne 29. srpna zase ponejprv zde slunce zasvitlo a vydrželo svítiti celý den. Vzpomínal jsem na soudruhy v Ice, že ten večer vypalovali na molo rakety na počest představené, a zítra, v den Rosae Limanae, na svátek představené ústavu, že měli slavnostní hostinu a pili refosco. R. 1911 jsem tu oslavu osobně zažil. —

Počasí bylo v úterý, dne 13. srpna, krásné; slunce mile svítlo, ale po celé cestě viděl jsem v pravo, v levo mandele obilí na polích. Podivné bylo r. 1912 léto. Když jsem 15. července jel

z Vídně do Iky, už leckde v Dolních Rakousích, ve Štýrsku a v Krajině sekali žito a když jsem se za měsíc vracel, žně nebyly téměř nikde ukončeny. I žito jsem leckde v mandelích viděl. Celý ten zjev mne jako bývalého rolnického syna velice zarmoval, neboť z vlastní zkušenosti vím, co to dá práce, než se pole k osetí připraví, a když se oseje, jakých strachů a úzkostí rolník zažije, než zralé obilí do stodoly dostane. Ve městech dostane dělník i úředník své, ať prší, neprší, ať je sucho nebo mokro, ale rolník aby se bál od jara do podzimu, a když má obilí ve stodole, aby se bál ohně.

Ale vzdor tomu všemu byla r. 1912 úroda hojná, ba leckde nevídaná, a v ranějších krajinách při všech svízelných dosti dobře obilí sklízeli a otavu domů dostali. Za to v krajinách pozdních byli roku 1912 rolníci bití, rovněž i tam, kde měli k práci málo lidu; tam toho mnoho pohnilo a zničeno bylo.

V Lublani jsme byli zváni ve vlaku k obědu. K nám třem z Iky přisedl cizí velebníček a když jsem za řeči pravil, že se zastavím ve Štýrském Hradci, abych si prohlédl knihtiskárnu »Styrii«, velebníček se usmál a pravil, on že je »Styrie« ředitel. Aj, jaké to pro mne štěstí! Prosil jsem ho, aby mi blízko hotelu »Zum goldenen Ross,« kde budu bydlet, doporučil kostel, kde bych druhého dne sloužití mohl mši sv., a on mě na své visitce doporučil k Milosrdným bratrům. I to mne potěšilo, neboť tam jsem roku 1888, když jsem se z římské pouti domů vracel, bydlel. Měl jsem v srdci ještě jedno přání, kdyby mi tak p. ředitel Dr. Fr. Puchas (neb se tak jmenuje) věnoval odpoledne 1—2 hodiny času, že bych toho za jeho doprovodu v krátké době mnoho viděl a za jeho výkladu mnoho seznal, ale tu otázku nedovolil jsem si mu dáti. Jel domů z dovolené a čekalo ho zajiště mnoho zadržené práce v tiskárně (jako se to děje při návratu mně doma), i nenabídl mi nic, jen mi určil, kdy bude druhého dne v úřadovně. Ale přání mé se přece, jenže u jiné osoby, vyplnilo.

Ve Štýrsku profesor Antonín Richter díval se upjatě ven z vlaku a najednou zavolal: Ehrenhausen! Co, kde? Tam na hoře, zněla jeho odpověď. I viděli jsme krásný, na hoře ležící zámek bývalého arcibiskupa olomouckého Dr. Th. Kohna. Koupil od jistého šlechtice nejen zámek, ale i celé k němu patřící panství.

Rychlík hnul se dále a stanul ve Štýrském Hradci, kdež jest na celé trati (Víděň—Terst) nejdelší zastávka, 20 minut. Rozloučil jsem se s přáteli, kteří jeli dále do Vídně, vsedl jsem do omnibusu a ubytoval jsem se za citelného chladu v hotelu »Zum goldenen Ross.«

Když jsem se v hotelu umyl a šat upravil, sešel jsem dolů do restaurace na sklínku piva a tam jsem se sklepníka vyptával, které kostely jsou na blízku. Odpověděl: v pravo na blízku jsou Milosrdní bratři, v levo je kostel Am Mariahilf — dobře, myslím si, oba kostely si ještě dnes prohlédnu. Ale v tom, co si povídáme, zavzněly zvony z Mariahilf. Já, co je to? Sklepník: vítají poutníky do Mariacele. I nedopiv ani piva, spěchal jsem tam:

V prostranném kostele stály od hlavních dveří až k presbyteriu dvě řady lidí a u chrámových dveří očekávalo poutníky duchovenstvo. Prošel jsem si celý chrám a hledal jsem místo, odkud bych vše viděl. Poutníci se dostavili: středem chrámu a když byl naplněn, pobočními loděmi kráčela řada vážných mužů, i starců a jinochů v čele s praporem, a za nimi řada žen a dívek. Na konci průvodu kráčelo duchovenstvo, které je sem z jiného chrámu štýrského (kdež bylo pro poutníky kázání) vedlo. Připojil jsem se k nim a dostal jsem se do presbytáře. Kněží jsem tam napočítal 16 a vedle nich bylo tam několik mladých pánů, místních kleriků, nebo, jak jsem se brzy dozvěděl, byli jsme ve farním chrámu Minoritů. V presbyteriu bylo také dvanáct družiček, bíle oděných, s dlouhými závoji v předu i v zadu — zjev to v Čechách nevidaný. Celebrant dal požehnání, jeden kněz se modlil litanie, celebrant dal po druhé požehnání (obě bez Pange lingua) a na to dva kněží: jeden tenorista, druhý altista zpívali a lid jim zpěvem odpovídal. Jeden mladý duchovní si prohlížel můj prsten a na to nahlédl, nejsem-li pod krkem červený a když shlédl, že ne, usoudil, že jsem notář z Čech, nebo zde že nikdo mimo biskupa a kanovníků prstenu nenosí. Pokynul mi, abych v presbyteři zaujal lepší místo a oslovil mne česky. Po pobožnosti vedl mne klášterem Minoritů do své cely a když seznal mé jméno, byl pln radosti, dal přinést láhev vína a chléb a povídal mi, že se jmenuje Alois Šedivý, že je rodem z Domažlic a zde že je Minoritou a městským skutečným katechetou. Jejich kostel že je chrámem poutním, jejich farnost že má 28.000 duší, konvent má 7 kněží a 7 kleriků a k oné slavnosti přivítací že se sešlo duchovenstvo z více farností — to že je zde obyčejem, slavně vítati poutníky. Poutníci byli zde v městě do rána, k nim přijeli v noci vlakem noví a ráno se vydali všickni do Mariacelle.

Můj nový přítel umí chorvátsky, slovinsky, německy a česky, i chodí sem k němu k sv. zpovědi plno Čechů, Chorvatů a Slovinců. Tuhle nedávno zaopatřoval v městě Češku a jakou prý ona měla radost! Far je zde 10 a v každé skoro farnosti že jsou spolky: matek, panen, paní (z intelligence), mužů, jinochů a katolických tovaryšů — náboženský život že je zde následkem toho živý, ale radnice a sněm jsou v rukou liberálů. Ve škole ve III. třídě je první sv. přijímání dobrovolné a ne nucené.

Byl by se mnou chodil k večeru po městě, ale byl pozván toho dne k jedné rodině na večeri, i doprovodil jsem ho k tomu domu a chodil jsem si po městě sám. Prohlédl jsem si několik chrámů, prošel jsem více ulic, ale nemaje po ruce cicerona, vrátil jsem se zpět do hotelu a zde povečeřel.

I moji rodáci ze Pleší u Kardašovy Řečice chodívali na pout do Maria Celle, doma jsme měli za sklem obraz Panenky Marie Cellské, zde, když jsem viděl tolik poutníků, touha má, viděti Marie Cell, se v srdci mém znovu roznítla, i umínil jsem si, že musím stůj co stůj Marie Cell viděti — a touha má byla vyplněna po Eucharistickém kongresu ve Vídni. V pondělí, dne

16. září, jel jsem do Marie Celle a v úterý na to vrátil jsem se do Vídně. Návštěvu tu popsal jsem v »Našich Listech.«

V noci spustil se déšť a trval druhý den až do večera. Za deště šel jsem ráno dne 14. srpna k Minoritům sloužit mše sv., p. guardian mne pozval na snídání a nyní se mi P. Al. Šedivý věnoval až do poledne. V dešti sedli jsme na tramway a v dešti dostali jsme se ke knihtiskárně »Styria«, při čemž mi P. Alois znamenitosti města vykládal. »Styria« je na konci města, před ní je louka a stranou klášter mnichů Beuronských.

Závodní budova je ohromná, objímajíc plochu 4000 kvadratických metrů. Do ulice Schoenau (Schoenaugasse) měří budova 34 metry, do ulice Štýrské (Steyergasse) 108 m. V přízemí jsou úřadovny, strojovny a sklady, v I. poschodí jsou místnosti redakční a dvě po 50 metrech dlouhé sazárny a dvanáct sázečích strojů, ve druhém poschodí je třetí sazárna, knihkupectví (hlavní je zvláště uvnitř města), čárkovací oddělení (Rastieranstalt) a knihařství. Závod má 12 tiskacích strojů, 44 pomocných tiskacích strojů (tyglovek), dvě rotačky a úplně zařízenou stereotypii. Elektrické osvětlení vyrábí se zde, doma. V celém ústavě jest zaměstnáno na 300 osob, i jest »Styrie« prý po »Norbertus-Druckerei« ve Vídni největší katolickou tiskárnou v Rakousku, větší než knihtiskárna »Národní Politiky.«

Pan ředitel nás přijal velice laskavě a poslal nás nejprve do redakce »Grazer Volksblattu«. V čele jeho jest opět mladý kněz Karel Schwechler. List vychází ráno a odpoledne a má 9 redaktorů a 1 divadelního referenta. List má 6000 ab. Pan chef-redaktor mluvil s námi velice srdečně a udal, že v závodě vycházejí ještě :

1. *Kleine Zeitung* (Malé Noviny), vychází denně za 2 hal. a mívá v neděli až 10 stran insertů. Abonentů má 40 000.

2. *Sonntagsbote* (Nedělní posel), list pro křesť. lid a zároveň orgán katol. konservativního selského spolku pro Střední a Horní Štýrsko. Má přílohy : Poučnou a zábavnou (Belehrendes u. Unterhaltendes). — Rolník (der Landwirt) a Ilustrovanou (Illustriertes Sonntagsblatt). List má hojně inserátů a 20.000 abonentů.

3. *Steiermärkisches Gewerbeblatt*, orgán pro obchod a řemeslo.

4. *Gregorianische Rundschau*, měsíčník pro církevní hudbu a liturgii.

5. *Literarischer Anzeiger* (Literární Oznamovatel), řízený universitními profesory.

6. Mimo to vydává závod kalendář ve 20.000 exemplářích.

Závod mi zaslal od každého časopisu jeden exemplář a přiložil k tomu tři katalogy knih a ředitel Dr. Fr. Puchas přibalil mi k tomu knihu, v níž jsou v krásných ilustracích a pěkném tisku provedeny : ústavní dům, jednotlivá jeho oddělení (na př. sazárny) a na konci ukázky tisku troj- a čtyřbarevného. K tomu připojil p. ředitel přátelský dopis, v němž mi za návštěvu tiskárny děkuje.

K prohlídce závodu určil nám p. ředitel faktora celého závodu, rodem Slezana, jenž i těžko česky mluví. I v závodě samém našli jsme několik Čechů. Já jsem všude z údivu nevycházel. Všecko je velkolepé, krásné, úchvatné. Tiskárna zhotovuje čisté práce, i pracuje také pro svoji solidnost pro liberální osoby, závody a podniky. A práce má dost, že ji nemůže zmocnit. Ředitel mi řekl: my nepracujeme lacino, my platíme dobře lidem, i dáme si taky dobře práci zaplatit.

Průvodce náš jest znamenitý odborník ve všem směru. Všude nám věci vykládal odborně, znalecky, že jsem žasl. Jeden muž — a ovládá znalecky celý ohromný závod.

Přes dvě hodiny jsme celým závodem chodili a vše si prohlíželi.

Když jsme průvodci srdečně poděkovali, vrátili jsme se na rozloučenou k p. řediteli Dr. Puchasovi. Pln obdivu a nadšení nade vším, co jsem viděl, tiskl jsem mu srdečně ruku a řekl jsem pohnutě: »Pane řediteli, já jsem starší a co do postavy větší než vy, ale co do úřadu jsem proti Vám jen takový maličký ředitel a Vy stojíte přede mnou jako veliký, mocný ředitel ohromného katolického závodu.«

Dne 14. srpna večer dostal jsem se do Vídně; od rána až do večera pršelo a teprve ve Vídni dešť ustal. Se zvláštní zálibou prohlížel jsem si opět Semmering, ale i ze Štýr. Hradce po celé trati až k Vídni viděl jsem v pravo, v levo na polích obilí v mandelích dosti namočené.

Ve Vídni sešel jsem se v bytě p. rady Tom. Bláhy, jenž dlel právě v Luhačovicích, s jeho zástupcem, s katechetou Vinc. Cigánkem z Kladna. Spolu jsme povečeřeli a sobě pohovořili.

Ráno, v den Nanebevzetí Panny Marie, dne 15. srpna, odsloužil jsem si v 6 hodin u Salesiánek mši sv. a na to ubíral jsem se na nádraží císaře Frant. Josefa. Den byl krásný, i bylo naděje, že budou lidé odpoledne sklízeti obilí a v mém rodišti také skutečně sklízeli.

Zastavil jsem se ve Veselí n. Lužnicí, což je naše okresní město. V Drahově byla pout, i šli tam bratr můj a synovec abiturient na ranní, zůstali tam na kázání a spěchali do Veselí na nádraží, aby mne tam přivítali; švagrová zůstala tam ještě na velkou a dostavila se později.

Synovec můj přál si promluvit se mnou o svém budoucím povolání, t. j. o povolání kněžském. Sdělil jsem mu krásné i trudné stránky stavu duchovního a dodal jsem: »Já jsem ve stavu kněžském šťasten a ty se rozhodni sám, svobodně, dle své vůle. Rozhodl se a jest alumnem kníž. arcib. semináře.

Večer dostal jsem se do Prahy a tím se skončil můj dvouletý pobyt v Ice. Letos hodlám se tam vydati po třetí, nebo mne pobyt u moře, koupání v moři a projíždky po moři, na zdraví velice posilují.

Volné kapitoly z otázek cyrillo-methodějských

Podává ALOIS JAŠEK-STUDÝNSKÝ.

(Pokračování.)

7. Odpustky.

Encyklika patr. vyslovuje se o katol. dogmatě o odpustcích asi těmito, ovšem naprosto nejasnými slovy: »Papežská církev nahromadila spoustu novot o přebytku zásluh světcův a jich rozdělení těm, kterým je jich třeba« (§ 12.)

Svátost pokání shlazuje sice, ničí hříchy a tresty věčné, ale ne vždy tresty časné, jak to vidíme u Adama, Mojžíše, Arona, Davida a j., kteří sice dosáhli odpuštění hříchův, ale vytrpěti museli časné tresty. Hříšník musí za urážku Bohu učiněnou učiniti všestranně zadost. Než toto zadostučinění, které může člověk spravedlnosti Božské nabídnouti, je praskrovné u porovnání s ohromnou urážkou nekonečné Boží velebnosti. Dobrý a milosrdný Bůh dal proto církvi sv. moc, by odpustky kajícím i duším v očistci napomáhala.

Co jsou odpustky?¹⁾ »Odpustky jsou odpuštění časných trestů, které církev po odpuštění hříchů mimo svátost pokání uděluje.« — Z toho vidno, že odpustky se netýkají odpuštění hříchů, které se stává již ve svátosti pokání, nýbrž odpuštění *časných trestů*, které jsme za hříchy své zasloužili. A jen tehdy mají odpustky platnost, jsme-li v milosti Boží, t. j. když jsme duši svou dříve ve svátosti pokání od hříchův očistili.

Co máme věřiti o odpustcích?²⁾ — »O odpustcích máme věřiti: 1. že církev obdržela od Ježíše Krista moc, odpustky udělovati; 2. že jest velice užitečno, odpustky získati.« — Pravdu tohoto učení máme potvrzenou v Písmě sv. V evangeliu sv. Matouše (16, ¹⁹) praví Kristus Pán k Petrovi: »A tobě dám klíče království nebeského, a cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi; a cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.« Praví i k ostatním apoštolům (Mat. 18 ¹⁸): »Amen, pravím vám: cokoli svázete na zemi, svázáno bude i na nebi, a cokoli rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.« Těmito slovy dal Kristus Pán sv. Petru i svým apoštolům a tím i církvi sv. moc řídití věřící a spravovati poklady milostí. Jak se Apoštolé dle toho řídili, vidno ze slov sv. apoštola Pavla (I. Kor. 5, ³⁻⁵): »Já zajisté vzdálen tělem, ale přítomen duchem, již jsem usoudil jako přítomný, aby kdo tak učinil, ve jménu Pána našeho Ježíše Krista, když vy budete shromáždění s duchem mým, s mocí Pána našeho Ježíše, vydán byl takový satanu k zahubení těla, aby duch spasen byl v den Pána našeho Ježíše Krista.« A na jiném místě (II. Kor. 2, ⁶⁻⁷⁻¹⁰): »Dostif má, který takový jest, na tom trestání, kteréž se (mu) děje od mnohých; tak abyste (mu) raději zas odpustili a potěšili ho, aby snad přílišným zármutkem nebyl stráven ten, kterýž takový jest . . . Komuž pak jste vy co odpustili, i já; nebo i já, co jsem odpustil, pro vás (jsem odpustil) v osobě Kristově.«

¹⁾ Vel. katech. ot. 704.

²⁾ Vel. katech. ot. 705.

Hned v prvních stoletích užívali biskupové římské toho práva, a na přímluvu mučedníků odpouštěli veřejným kajícím část veřejného pokání neb i celé.³⁾ A koncil Nicejský dává jim výslovně moc spravovati odpustky. (Kanon XII.)

Ale i církve východní užívá vůbec těchto výhod duchovních, jak dokazují různé listiny patriarchův a biskupů, zvané všeobecně »*Listy odpouštěcí*« či odpustků, jak vysvítá na př. z takového listu z roku 1846, kde tehdejší arcibiskup cařihradský Anthimos píše, že mocí odpouštěti hříchy, danou samým Spasitelem, odpustil sluhovi Božímu Christodulovi všechny hříchy těla i duše, a že mu odpouštěny jsou i všechny chyby a poklesky, jichž se proti Bohu dopustil a za které nečinil úplně zadost. Kde je tedy nějaký rozdíl v učení?

Koncil Tridentický schválil a doporučil užívání odpustků, jak vysvítá z Aktů koncilu.⁴⁾

Vraťme se ještě k slovům encykliky o »přebytku zásluh u světcův a rozdělování těm, jimž jest jich třeba.«

Je to sententia communis bohoslovců, že v církvi Boží jest duchovní poklad, skládající se ze zásluh Pána našeho Ježíše Krista a svatých, a že tohoto pokladu účastni se stávají věřící ve způsobě odpustků. Tento poklad skládá se ze zásluh Pána Ježíše a svatých, pokud jsou očistné (expiatorius Svalor.) Pokud jsou dobré skutky člověka *záslužné* (opera meritoria), patří jen člověku samému. Slovy »poklad duchovní« tedy rozumíme toto: Poklad církve skládá se ze zásluh Pána Ježíše a svatých: za zásluhy svatých platí však jen skutky dobré, pokud jsou zadostčinící (opera satisfactoria) a očistné; nikoli však nepatří k *zásluhám* jich cena záslužná. Arcit převyšují zásluhy Pána Ježíše nekonečně zásluhy všech světcův a světic.

V I. listě sv. Jana čteme (II. ²): »A on jest oběť slitování za hříchy naše, a netoliko za naše, ale i za (hříchy) všeho světa.« Tedy z utrpení Páně plynou do duchovního pokladu církve sv. nekonečné proudy zásluh. Než i zásluhy svatých jsou zde náležitě oceněny. Píše sv. Pavel (II. ke Kor. 8, ¹³⁻¹⁴): »Nebo ne (to se míní), aby jiným bylo polehčení, a vám soužení, ale aby byla rovnost. V nynějším čase spomozíž vaše hojnost jejich chudobě, aby i jejich hojnost chudobě vaší byla ku pomoci, aby byla rovnost, jakož psáno jest.« — Nejblah. Panna Maria bez poskvrny hříchu počatá, sv. Jan Křtitel, který před svým narozením očištěn byl v lůně mateřském,⁵⁾ zajisté získali v životě svém množství

³⁾ Píše na př. sv. Cyprian (Ep. XI.): »Poslali jste mi dopis, v němž mne prosíte, bych padlým odpustil.« A jinde (De Lapsis): »Může biskup udělit odpouštění«

⁴⁾ »Cum potestas conferendi Indulgentias a Christo Ecclesiae concessa sit, atque huiusmodi potestate, divinitus sibi tradita, antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit, Sacrosancta Synodus Indulgentiarum usum, christiano populo maxime salutarem, et Sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet et praecipit.« (Sess. XXV. In decreto de Indulgentiis.)

Obsah: Kristus Pán dal církvi moc udělit odpustky. Církev sv. jich vždy užívala: proto učí a k věření předkládá sv. sněm. Trid., že jsou skutečně odpustky, které jsou věřícím velmi užitečné, což vysvítá z autority mnohých dřívějších sněmů.

⁵⁾ Viz evang. sv. Lukáše 1. ⁴¹).

zásluh, které taktéž splynuly do duchovního pokladu církve. Totéž můžeme tvrditi, ač v menší míře, o ostatních svatých: mučednických vyznavačích, Bohu zasvěcených pannách a j.

Zadostčinní skutky církve vítězné nerozplynou se tedy v nic snad proto, poněvadž svatí všech nepotřebovali, nýbrž prospívají pak věřícím, církvi bojující. Pravíť sv. Pavel (K Řim. 12, 5): »... tak jsme mnozí jedno tělo v Kristu, a každý zvláště jeden druhého (spolu)údem.« A na jiném místě (I. ke Kor. 12, 26—27): »A trpí-li co úd jeden, trpí spolu s ním všickni údové: pakli jeden úd se oslavuje, radují se spolu s ním všickni údové. Vy pak jste tělo Kristovo, a údové z údů.«

Jest tedy učení o odpustcích jasně osvětleno jak Písmem sv., tak praxí církevní, proto můžeme tuto výtku encykliky považovati buď za nepředloženou, nebo za zlomyslnou.

8. Zdali dojdou duše svatých hned po smrti blaženosti věčné?

Encyklika vytýká církvi římské dále, že věří v úplnou odměnu spravedlivých hned po smrti, tedy před vzkříšením těl a soudem posledním. Jak o tom věří východ, encyklika neudává. Osvětlíme si tedy hlavně oprávněnost učení církve římské.

Sv. apoštol Pavel píše (Fil. 1, 23—24): »Úzko mi jest zajisté s obou stran; žádost maje rozdělen býti, a býti s Kristem, což by mnohem lépe bylo: ale pozůstati v těle, potřebí jest pro vás.« A na jiném místě (II Kor. 5 6 8): »Protož vždycky doufanlivé myslí jsme, věduce, že dokudž jsme v těle, vzdáleni jsme od Pána; ... doufanlivé pak myslí jsme, a dobrou vůli máme raději z těla vyjiti, a přítomni býti Pánu.« A v téže kapitole téhož listu (v. 1.) píše sv. Pavel: »Víme zajisté, že bude-li stánek náš pozemský tohoto přebývání zbořen, máme (za něj) stavení od Boha, příbytek na rukou udělaný, věčný v nebesích.« Učí tedy sv. Apoštol jasně o odměně spravedlivých hned po vyjití duše z těla.

Táž pravda osvětlena jest i výroky sv. Otců, jak východních — na př. Řehoře Nyss.⁶⁾, sv. Jana Zlat.⁷⁾ — tak i západních — sv. Ambrože,⁸⁾ sv. Augustina.⁹⁾ Rozhodnutí koncilů vyznívají v týž smysl.¹⁰⁾

⁶⁾ »... Šťastny oči blažených, které zří na Boha!« (O Pulcherii.)

⁷⁾ »Spravedliví na zemi i v nebi žijí ve spojení s Králem slávy; než nebešťané vynikají daleko nad pozemšťany; nejen že již vstoupili do příbytků věčných: nevidí Boha pouze okem víry: nýbrž zírají Naň tváří v tvář.«

(3. hom. k Ep. k Filip.)

⁸⁾ »Jest tedy již obyvatelem nebes, spoluvlastníkem onoho věčného města, Jeruzaléma nebeského. Tu vidí neobsáhlou velikost onoho města ... světlo stále bez slunce; a vše to jest mu jasno, patří se všemu tváří v tvář.« (Ep. 15.)

⁹⁾ Uvádím zde známý výrok sv. Augustina (Epist. 187.)

»Ubicumque sit Paradisus, quisquis beatorum ibi est, cum illo ibi est, qui ubique est.«

»Ať jest ráj kdekoliv, všichni blažení, kteří tam sídlí, jsou tam s tím, jenž jest všude.«

¹⁰⁾ Na př. koncil florentský:

»... Illorumque animas, qui post baptismum susceptum, nullam omnino peccati maculam incurrerunt; illas etiam,

»Však duše těch, kteří po křtu bud žádným hříchem se neposkvřili, nebo po hříchu ... se očistili, jsou do nebe

Než i církve východní vyznávají víru v odměnu hned po smrti, neb alespoň najisto před soudem posledním, když v jistém officiu se modlí asi takto: »Kriste, prameni života, tys dobrovolně vzal na sebe utrpení a smrt za lidstvo; ty jsi sestoupil vlastní mocí do pekel; tys vysvobodil mocnou rukou svou ty, kteří očekávali tvého příchodu, tys jim dal ráj nebeský odměnou za pobyt v předpeklí.«

Věru těžko je nám někdy uhodnouti, proč Orientálové takové pravdy, které co do podstaty jsou společny oběma církvím, překrucují nebo mylně vykládají, jen aby mohli konstatovati rozdíl.

9. O neposkvrněném početí.

Poněvadž encyklika tak často zdůrazňuje, že podává rozdíly mezi Východem a Západem, jsme zajisté oprávněni k mínění, že tlumočí smýšlení celé církve východní. I překvapuje nás okolnost, že neuznává dogma o neposkvrněném početí právě ta církev, která ze začátku jevila tak vroucí úctu k nejblahoslavenější Panně; ta církev, která Marii Pannu nazvala »vyšší Cherubinů, světější všech tvorů viditelných i neviditelných«, a která jí dala první místo hned po Bohu.

Dle slov encykliky musel by čtenář míti za to, že církev římská tím, že prohlásila učení o neposkvrněném početí bl. Panny Marie za článek víry, postavila Pannu Marii na roveň s Ježíšem Kristem. Prohlašuje, že pŕy dle učení církve římské Maria Panna byla proti řádu přírodnímu, působením Ducha sv. počata, právě jako Ježíš Kristus. Než tomu přece církev římská nikdy neučila ani neučí: Panna Maria narodila se zcela přirozeným způsobem z otce Jáchyma a matky Anny. Neposkvrněné početí, které vyznáváme, nevztahuje se na tělo, nýbrž na duši, která bývá sídlem hříchu. Prohlášením dogmatu o neposkvrněném početí¹¹⁾ vyznává církev sv., že duše Panny Marie, od věčnosti jsouc určená býti duší Matky Boží, byla Stvořitelem ozdobena milostí Boží, úplnou bezhříšností, dokonalostí a bezvadností: to vše stalo se s ohledem na příští zásluhy jednorozeného Syna Božího. Než nestalo se to jako u sv. Jana Křtitele teprv před narozením, nýbrž v prvním okamžiku bytí: nebyla vůbec tknuta poruchou hříchu dědičného; ani jediný okamžik nebyla v moci ďáblově. To jest tedy církevní učení o neposkvrněném početí Panny Marie: — jest nám tedy ukázati pravdu tohoto učení z Písma svatého.

quae post contractam peccati maculam, . . . sunt purgatae, in coelum mox recipi, et intueri clare ipsum Deum trinum et unum, sicuti est . . .«
(Denzinger, Ench. symb. 588, pag. 199.)

přijaty a patří jasně na samého Boha trojjediného a jednoho, jako jest; . . .«
(Kryštůfek, Všeob. cír. dějepis, II. 2., str. 639.)

¹¹⁾ »Definimus: doctrinam, quae tenet, beatissimam Virginem Mariam in primo instanti suae conceptionis fuisse singulari omnipotentis Dei gratia et privilegio, intuitu meritorum Christi Jesu Salvatoris humani generis, ob omni originalis culpae labe praeservatam immunem, esse a Deo revelatam, atque idcirco ab omnibus fidelibus firmiter constanterque credendam.« (Z dogmatické Bully Pia IX. »Ineffabilis« ex 1854.)

V první knize Mojžíšově (3, ¹⁶) čteme slova, kterými Stvořitel přislíbil prvním rodičům příštího Spasitele. Privil k ďáblu, který použil hada, aby obelstil Evu: »Nepřátelství položím mezi tebou a ženou, a mezi semenem tvým a semenem jejím, onať potře hlavu tvou, a ty úklady činiti budeš patě její. Dle obecného učení církve jak východní tak západní mínění jsou slovy těmi božský Spasitel a Jeho Matka. Sv. Cyprian píše, navazuje na slova proroka Isaiáše, takto: »Aj, panna počne a porodí Syna« : Hoc semen praedixit Deus de muliere procedere quod calcaret caput diaboli, in Genesi cum dixit ad serpentem« (Ad Quirinum II. ⁹) ¹²) — Spasitel zvítězil úplně nad ďáblem a jeho skutkem, taktéž i Jeho Matka: Syn vlastní mocí, Matka milostí jí propůjčenou od Syna. Ale bylo by toto vítězství, které Písmo sv. označuje jako výsledek společného boje Synova i Matčina proti ďáblu, úplným se strany Matky, kdyby nebyla prosta bývala i nejmenšího poskvrnění hříchem dědičným? — Usuzujeme proto z Prvoevangelia, že nejblah. Panna neměla hany ani poskvrnny hříchu dědičného, že byla úplně prosta hříchu jak dědičného, tak i každého hříchu i každé nedokonalosti osobní, poněvadž mateřství Boží vyžadovalo největší svatosti.

Velepíseň takto opěvuje Pannu Marii, »nevěstu Ducha sv.« : »Jako lilium mezi trním, tak jest přítelkyně má mezi dcerami.« (2, ²). — »Jak jsi krásná, přítelkyně má, jak jsi krásná!« (4, ¹). — »Všecka jsi krásná, přítelkyně má, a poskvrnny není na tobě.« (4, ⁷). — »Já spím, ale srdce mé bdí: hlas (to) milého mého tlukoucího: Otevři mi sestro má, přítelkyně má, holubičko má, neposkvrněná má.« (5, ²). — Jediná jest holubice má, dokonalá má, jediná jest matky své, vyvolené rodičky své. Viděly ji dcery; a nejblahoslavenější ji nazývaly; královny a ženiny, a chválily ji: Kteráž jest to, jež kráčí jako dennice vycházející, krásná jako měsíc, výborná jako slunce, hrozná jako vojenský šik spořádaný?« (6, ⁸⁻⁹). — I slova knihy Moudrosti přenášejí sv. Otcové na Marii Pannu, slova: »Nebo jest blesk světla věčného, a zrcadlo bez poskvrnny velebnosti Boží: a obraz dobrotivosti jeho.« (7, ²⁶).

Svatí Otcové všeobecně ve svých spisech učí a hájí bezhříšnost Panny Marie, jako sv. Jan Dám.,¹³) sv. Efrém¹⁴) a j. Jen na ukázkou následuje zde řada pojmenování, kterými sv. Otcové vyznamenali Pannu Marii:¹⁵)

»Země nového stvoření, z které nový Adam vzal tělo, právě jako první Adam byl učiněn ze země čisté, panenské.« — »Zahrada nebeská, Bohem štípená, převyšující ráj pozemský.« — »Dcera Adamova, než velice rozdílná od tohoto prvního otce.« — »Růže bez trní zkažené přirozenosti.« — »Vonná květina,

¹²) »O tomto semeni zvěstoval Bůh, že vyjde ze ženy, by rozšláplo hlavu ďáblu, když v I. kn. Mojž. řekl k hadovi«

¹³) »O přesvatá dcero Joachima a Anny, jež jsi byla od počátku ochráněna před mocnostmi pekelnými a od zlého dechu ducha zlého; jež jsi byla vyvolená za choť Ducha sv. a zachována neposkvrněná, poněvadž jsi se měla stát Matkou Boží« (O Narození P. Marie.)

¹⁴) » . . . Vítej, Panno čistá, jež jsi rozdrtila hlavu hada, původce zla« (O Matce Boží.)

¹⁵) Citováno dle M. M., Réponse . . .

rozšiřující libou vůni nad zkaženou přirozeností.« — »Palác Krále nebeského, vystavený bez lidské pomoci, který Stavitel a Stvořitel nebeský vystavěl a v kterém sídlí.« — »Dcera Boha živého.« — »Nevinná holubice.« — »Purpur bez vady.« — »Žena nadpřirozená.« — »Andělská bytost.« — Co vysvítá ze všech těchto pojmenování? Zajisté všude na prvním místě její nevinnost, čistota, neposkvrněnost, svatost.

Poněvadž encyklika nám vytýká, že tato pravda byla zavedena teprv asi před 50 lety, uvedeme tuto nesprávnost na pravou míru nejlépe tím, že poukážeme na jednání Otců na sněmu Efezském (viz dříve), jakož i na spisy sv. Otců. Z východních s důrazem jmenujeme sv. Jana Dam., sv. Jana Zlatoústého, sv. Athanasia; ze západních sv. Augustina (»Excepta Sancta Virgine Maria, de qua, propter honorem Domini, nullam prorsus, cum de peccatis agitur, haberi volo quaestionem.«¹⁶⁾ [De natura et gratia, cap. 36.]). sv. Ambrože (»Virgo per gratiam integra ab omni labe peccati.«¹⁷⁾ In Psalm 118, serm. 22.), sv. Maxima Turinského, sv. Paschasia, Radberta a j. v.

Neposkvrněné početí M. P. v liturgii řecké.¹⁸⁾

O svátku Obětování Panny Marie v chrámě pje církev řecká: »Nevěsta Ducha sv. neměla ještě tři let (při obětování), než byla již plna Ducha sv.; ona jest vyšší nebe, vyvýšená nad mocností nebeské: budiž vzývána ve svatých zpěvech!« — »Dle těla dítě, dle duše na výspě dokonalosti; svatostánek v domě Božím, požívající náplně milosti Boží.« — »Ó Maria, obětovaná v chrámě Nejvyššího, dle věku dítě, ale celá čistá, zářící leskem brillantů, tys chrámem Boha živého, tys sídlo nedostižitelného světla Božského.« (Laudes.)

O svátku Početí Marie pje církev východní: »Země suchá a vypráhlá vypučela nádherný stvol.« — »Anno, tys počala dnes v lůně svém čistou holubici.« —

Na jiných místech čteme: »Ona napravila hřích Adamův!« — »Ona očistila svět od poskvrny hříchu.« — »Ona převyšuje anděly svou čistotou.« — »Ó Máti Boží, ty vyzařuješ větší jas než cherubové a serafové a celé vojsko nebeské.« —

*

Popatřme, kterak Řekové ctí Pannu Marii při nejsvětější oběti.

Při obětování modlí se kněz: Ano, sluší se, abychom Tě slavili, svatá Boží Rodičko, kteráž oplýváš slávou a prosta jsi všeho hříchu; ty, kteráž jsi bez úhony panenství porodila Slovo, Boha: tebe, pravá Boží Rodičko, slavíme!«

Před sv. přijímáním: odpusť mi vše, ó dobrý a milosrdný Bože, na přimlivu neposkvrněné, vždy panenské Matky; . . .«¹⁹⁾

¹⁶⁾ Volně přeloženo: O blah. Panně Marii není slušno ani zmínky činiti tam, kde je řeč o hříchu, již z úcty k Pánu Bohu. Podobně se vyjádřil i sněm Tridentický.

¹⁷⁾ »Panna milosti Boží uchována byla od každého stínu hříchu.«

¹⁸⁾ Cituji dle Max. Malatakis-e, Réponse . . .

¹⁹⁾ Viz: Alois Jašek, »Úcta k Panně Marii na Východě«, v »Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoděje«. Roč. I., str. 68—72.

*

Připojuji ještě některá pojmenování, jimiž Východ vyznamenává Pannu Marii: »Jitřenka zářící.« — »Ráj života.« — »Nejsvětější.« — »Nejčistší.« — »Nejčistotnější.« — »Neporušená.« — »Neposkrvněná.« — »Celá obdivuhodná.« — »Nejdobrotivější.« — »Bez chyby« — »Bez hany.«²⁰⁾

Učení církve sv. zakládá se tedy na Písmě sv., sv. Otcích a bylo známo celému starověku křesťanskému; v duchu různých liturgií, a ne na posledním místě i v duchu liturgie řecké zakládá se učení církve katolické, která osvícena jsouc Duchem sv., božským ženichem Marie Panny, ústy sv. Otce Pia IX. prohlásila za článek víry neposkrvněné početí Marie Panny.²¹⁾

(Dokončení.)

Kaplička v poli.

Ta kaplička tam v poli povídat
by nejvíc mohla lidském o životě,
neb na kolena vždy tam klesne ten,
čí srdce tone v hoři, v nejistotě.

Jen v zoufalství a těžkém zápase
vždy úsilovně duše hledá Boha
a neštěstí, když krutě dolehne,
tu sepnou se i ruce neznaboha:

a ret, jenž dříve jeho popíral,
teď volá jej a v mukách vroucně vzývá,
tu šeptá duše tajemství,
jež před světem jak drahý poklad skrývá.

Tam duše štěstím zpítá, zmámená
zaň děkuje a s vděčností se modlí,
tam člověk vždycky odkryt, nelíčen
a povznesen výš mnohou chvílí prodlí.

Ó kaple v poli, dobře život zná,
zná lidské prosby — Boží slitování
a oko mé když k ní se zahledí
víc k slzám pohnutí se neubrání.

Andreas Vltavský.

²⁰⁾ Nezní to v uších našich jako vzývání našich litaní loretánských?

²¹⁾ Viz dogm. bullu „Ineffabili“, citovanou na str. 415.

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal JAN HALOUZKA.

(Pokračování.)

V listě z roku 1849. zve P. Fáborský — Kuldu do Brna ke schůzce »a tam sobě povíme o všem podrobněji.« O ministru Bachovi vypisuje něco zvláštního, že prý *Bach* vida bídu lidu slovenského v Uhrách, ustanovil se na tom (seč síly jeho na to postačí), vydávati na státní útraty noviny politickohospodářské pro lid ten; do každé prý obce se budou zdarma zasílati, »jen aby sobě lid čtení přivykl«. Po roce teprv budou obce platit. Kněžím prý bude nařizeno, lidu čtoucímu na doptávky vlídně odpovídati. P. Fáborský dokládá k tomu: »Sláva mu!! Na naší Moravě by něco takového též neuškodilo!« — Táže se Kuldy, zda slyšel o *holubice s listem*, která byla u Hradiště chycena? Přiletěla z Uher a slavný úřad Hradištský, zpozorovav slovanské písmo, hned z toho uzavíral, že Slované uherští (Košutiáni) chtějí Moravany pobouřit, a že všichni Slované protirakousky smýšlejí . . . »Ten lístek byl s přípisem zaslán na krajský úřad do Brna a tento věrný opisovatel zpráv úředních z venku udělal a přivtělil k lístku druhou ještě ostřejší paštyku, a zaslal to ke Guberně. — Guberna (laut Bericht) příписы přisolila a odevzdala praesidentovi k dalšímu zaslání. Pan praesident nechtě zůstat za jinými úřady pozadu, též přípis přiložil a všechno zaslal Bachovi. To prý bylo zuření na Slovary, že tím právě Bach v rozpaky uveden *Dra Becka* sobě předvolal a *list* doslovně sobě zčeštiti nechal. A co v něm bylo? Byl poslán od uherského Slováka k tomu Černožluťáku, který prý holubici na zdař Bůh poslal, a *Moravany napominá, by emisarům Košutovým nevěřili*, — kterak se Slováky Košut ukrutně nakládá, *by tedy zůstali Císaři a Rakousku věrnými* atd. Bach prý trnul — volaje: »Itzt seh' ich, wie ich mich auf die Aemter verlassen kann!« — I to ho snad pohnulo ku vydání vám snad již známého oběžního listu. Do Brna ve středu na druhý týden *přijedte jistě, bude něco důležitého*. Ve čtvrtek na to pojedem do *Bohdalic* ke *Škorpíkovi*. — Tarouca jest z Prahy doma* (v Brně). — Jméno Bedřicha Silvy nevymizí nikdy z dějin našeho církevní vlasteneckého života. Ale nikdo z nás by toho nebyl očekával, že za tu neobsáhlou dobrotu a šlechtnost poslední dny jeho života tak pochmurny a trpký budou. »Zu den Folgen einer Typhuserkrankung, die er sich in den Militärspitälern in Italien zugezogen hatte, gesellten sich schwere, namentlich seelische Unregelmässigkeiten, die seine letzten Lebensjahre verbitterten und ihm schliesslich den Tod brachten.« *)

Rozdrážděnost jeho nervová stupňovala se víc a více, takže podezřívav své nejupřímnější a nejvěrnější přátele, jakoby nepřátelského smýšlení k němu byli. List jeho ze dne 2. prosince 1880 **) o zatížení jeho duševním neklamně svědčí, v němž na-

*) Následkem tyfu, jakýž sobě uhnal v Itálii, přidružily se povážlivé choroby duševní, kteréž mu život jeho ztrpčovaly a konečně smrt způsobily. (List hr. Frant. Silvy Taroucy, ze dne 14. ledna 1896.)

**) Zaslán B. M. Kuldovi.

říká, že není schopn napsati list. »Damit ist es nicht genug; man macht mir noch Vorwürfe und beschimpft mich von allen Seiten. — Sie können sich leicht vorstellen, wie es mit diesen Dingen zugeht, wenn ich Ihnen sage, das der *Leiter* dieser weisen und wolthätigen Behandlung *Procházka* *) ist. Ich will damit seinem Charakter durch aus nicht zu nahe treten. Er ist ein *sehr guter und edler Mensch*, aber, wie Sie sich erinnern werden, ist er in seinem ganzen Wesen sehr unpraktisch und furchtsam. So lange *Sušil* lebte, hatte er durch disen einen Halt. Seit dieser todt, ist er ein vollkommener *Stubengelehrter* geworden. Soweit es seine Bücher und Gelehrsamkeit betrifft, welche er daraus schöpft, muss man alle Achtung haben, wie er aber nur einen Schritt von seinen Studien in's Leben entfernt, ist er vollkommen ein Kind, das man leiten und missbrauchen kann, wie man will. — Sonst kümmert sich Niemand um mich. *Belcredi* hat sich gegen mich sehr zweideutig benommen und durch seine hässliche Handlungsweise im politischen Leben hat er nicht nur bei mir, sondern überall das Vertrauen verloren. Freiherr *Pražák* und jetzt *Šrom* sind so sehr mit der hohen Politik beschäftigt, dass sie für andere Dinge weder Zeit noch Sinn haben. Die Advokatie führen Concipisten, besonders *Dr. Sovadina*, ein vollkommener Jungčeche, welcher ganz offen behauptet, die jetzigen Zustände in Frankreich seien das Muster für alle Staaten. — *Sonst habe ich hier Niemanden mehr*. Wenn *Sušil* leben würde, oder Sie noch hier wären, wäre ich gesund und glücklich. —

Darum bitte ich Sie und *Štulc*, sich meiner anzunehmen und mich von diesen unsinnigen Martern zu schützen. Brieflich werden Sie aber nichts ausrichten. Was zu thun wäre, muss ich Euerem Ermessen überlassen. So viel muss ich noch bemerken, wenn ich nicht bald Hilfe bekomme, bin ich in einigen Wochen todt. Leben Sie wol und helfen Sie mir, wie Sie können. Ihr ergebenster Friedrich Graf Tarouca.« —

Že hr. Bedřich inklioval k jakési zádumčivosti, bylo známo, ale ještě r. 1873 interessoval se dosti živě o literaturu, ba sám oznamoval B. M. Kuldovi, **) že prohlíží rukopisy svých povídek; bylo jich šest. (Erzählungen in Märchen — dieses veranlasst durch die Märchen von Brentano und eine Volkssage von Buchlau novelistisch bearbeitet.) ***) Všechno prý jest hotovo; jest prý jen třeba jakéhosi mundyrování a korektury, což arcíť sám vykonati musí. Bude prý Kuldovi jednu povídku za druhou zasílati, z jara prý bude míti Kulda vše v rukách. —

Příliš *citlivá, něžná, čistá duše* hraběte Bedřicha podlehla silným nárazům z venku; již roku 1846, kdy nenadálá smrt zachvátila duševně chorobného bratra *Ervína*, pána statků rodiných, sklíčena byla bolem nevyslovitelným. Ale (jak už jsem roku 1896 napsal) odevzdanost do vůle Boží a soustrast něžnými přátely projevovaná ztišila duši rozbouřenou. Velmi chlácholivě pů-

*) Ten dobrý Matěj Procházka.

**) Listem ze dne 16. prosince 1873.

**) Sepsány jsou jako pohádky, po vzoru Brentana; — a jedna lidová pověst o Buchlově ve formě novelistické zpracována.

sobil na zlaté srdce Bedřichovo list *Václava Štulce* (ze dne 13. října 1846) znění tohoto: »Kdo z nás může stopovati cesty Páně, kdo směl by se opíratí svatým soudům Jeho? On Ti vzal bratra, kterého jsi miloval, kterému jsi z celé duše přál. Jakou naději míti můžeš? Ku které Tě láska zavazuje Vím to z Tvých vlastních úst, jaké neštěstí potkávalo Vás za let vychování Vašeho; odebrali se do domu Vašeho za učitele a pěstouny vlci pod koží beránčí Ubohý bratr již trpěl delší čas, duše jeho byla uzavřena . . . strhl jej neduh tajný, hlodající na útrobách duše jeho uzavřené, — odešel ze světa, aby uzřel na věčnosti, co mu na světě zakryto zůstávalo Postav na hrob jeho pomník, jenž by pramenem byl blahodárným pro nynější i budoucí poddané Vaše, z něhož by vycházelo požehnání po celém panství Vašem.« —

Po † bratru měl nastoupiti hrabě Bedřich; práva majorátní spadla na něho. Ale vzdal se práv svých, chtěje žíti jen a jen svému kněžskému povolání. Postoupil všechny statky bratru svému Augustovi, otci nynějšího majorátního pána v *Čechách* na Moravě hraběte Františka Silvy Taroucy a Arnošta na Průhonících v *Čechách* — za roční apanáží. »Byl starší otce mého, a měl po smrti bratra Ervína titul i statky pána majorátního převzítí, ale zřekl se toho všeho za roční rentu, aby jedině povolání svému žíti mohl, a rodný dům toliko jako host navštěvoval, jehož pánem býti měl.« *)

Z veřejné duchovní správy uchýlil se do zátíší v Brně, kdež jeho požehnaná činnost započala, vykazujíc směr i postup katolické práce na Moravě. *B. M. Kulda* potvrzuje pravdu řečeného těmito slovy: »*Co dobrého tenkrát podnikalo a provedlo se na Moravě, o to vynikající zásluhu má hrabě Bedřich Silva Tarouca.* —

Symptomy nervosy u hr. Bedřicha jevily se hned r. 1853. Byli kdysi téhož roku kněží u společného oběda; jak se mi pozdává u hraběte Bedřicha. Hrabě byl nevrlý a ne právě přívětivě zadíval se někdy na Bílého. Tento tušil cosi neobyčejného. Po obědě zavolal hrabě Dra Bílého do vedlejšího pokoje a domlouval mu, jak jeho chování jest neslušné, že hrabě již drahně času pozoruje na něm, jak sobě s Fáborským za jeho přítomnosti elektrikou jedovatých pohledů z něho dělají posměch, — kterak prý Bílý zrovna bujní satyrrou a ironií . . . že by byl Dra Bílého dávno již v Tišnově navštívil, ale za takových okolností jest návštěva nemožnou. Dr. Bílý byl takovou řečí nejen překvapen, ale i zarmoucen. I Těšík vykládal Dru Bílému o nedůvěře, jakouž hr. Bedřich k němu chová. »*Ale já maje ho (hraběte) za ducha vznešeného, nechtěl jsem tomu uvěřiti S Bohem, drahý Beneši, nepřestávejtež milovati Svého nařknutého Jana.*« **

A zase ticho — až roku 1875 ozývá se prof. *Matěj Procházka*. ***) že nemohl list Dra Bílého hraběti Bedřichovi ode-

*) List hr. Fr. Silvy Taroucy ze dne 11. ledna 1896.

**) List Dra Bílého ze dne 2. ledna 1853.

***) V listě Dru Bílému ze dne 18. února 1875.

vzdati, protože lékař zakázal k němu choditi, poněvadž se k jeho dřívějším hallucinacím přidružila hněvivost proti těm, kteří ho dle jeho domnění urážejí . . . »I ve mně vidí už nepřítele svého, který prý navádí služebníka jeho, aby ho v noci ve spaní znepokojoval a jemu nadával . . . Ubohý hrabě! Bůh ví, co se s ním teď stane. Hrabě Belcredi odevzdal tu celou věc lékařům.« —

P. Fáborský:)* »Zpráva, již mně v posledním dopisu o hraběti Taroucovi dáváte, velmi bolestně mne dojala. *Ubohý Tarouca! Taková vzdělanost, tak šlechetné, obětavé srdce* — Bojím se, bude-li mu Pražský Václav**) psát a o jeho nešťastném stavu jen dosti malou zmínku učiní, že ho to neuzdraví, ale ještě více rozdráždí. Bude tím více podezřívát Matěje nebo jiné z našinců brněnských. Nejmodřeji by Václav jednal, kdyby ho — pod jakoukoliv záminkou jakožto probošt — — na nějaký čas pozval k sobě. — Je tomu tři léta, že cestovav do Mikulova k proboštovi a zpět stavil se u mne vždy napoledne. Velmi rád jsem ho viděl a uctil, vždy jsem i pro *Kandusa* vzkázal. Byl klidný a jak se zdálo i spokojený. — *Do nynější všemi mastmi mazané, prohnané doby se Tarouca arcif nehodí. Možná, že, čte-li o* jednání liberálů, kteří pláštěm lojnosti i velezradu zakrývají — se domýšlí: tak neupřímně jednají všichni! Ubohý!«

Ve Vranovicích se stavěl cukrovar, — hr. Bedřich chtěl si zakoupiti asi deset akcí, a tázal se písemně P. Fáborského, kterýž mu však nemohl poraditi. Záporně mu nemohl psáti, protože by byl proti sobě veškeru správní radu i předsedu *Kandusa* popudil (dobře věda, že by rada a odpověď jeho nezůstala tajnou), jako by za zády chtěl škoditi závodu. A ač všechny podmínky (dostatek vody, blízké nádraží, dobrá půda pro cukrovku, dosti dělníků atd.) byly ku zdatu podniku, přece nemohl předvídati aniž zjistiti zdárnou budoucnost. Nebyl vševědoucí a znal dobře lid, že ohnivou řečí povzbuzen pro věc zahoří, ale jsa příliš vrtkavý, brzo ochabuje, a to nejvíce, když má klopit peníze. — »Snad jsem ho urazil, že jsem neodepsal. Akcie vzal a — peníze pozbyl. Je podivno, že v našem katalogu je Tarouca vynechán!«

Nemoc zarývala se hluboko do duše, až za velikonočních svátků l. P. 1881 zachvácen byv mrtvicí — chřádl — znenáhla umíral — a zaopatřen sv. svátostmi umírajících — dne 23. června téhož roku — k Hospodinu se odebral.

Pochován byl upřímným přítelem kanovníkem Matějem Procházkou na hřbitově brněnském. B. M. Kulda mi psal***) »Po odjezdu s Vyšehradu nazpět do Brna (od instalace) ještě vícekrát vyměňoval přátelské listy se mnou. Později choroba povážlivá a dlouhá nedávala mu korespondenci více věsti. Nenadál jsem se, že nemoc jeho jest předchůdkyní smrti, o kteréž, Bohu žel, dověděl jsem se pozdě, takže jsem na pohřeb přijeti nemohl.« —

Pamatuji se dobře, že v letech devadesátých našel jsem v německém křesťansko-socialním časopise brněnském, jehož jsem

*) Piše dne 16. února 1875 Dru Bílému.

**) P. Štulc.

***) Dne 10. prosince 1895.

byl odběratelem, a který se mi svou řízností a svižností nemálo zamlouval, pedlouhou stať obsahu pochmurného, že hrob † hraběte Bedřicha Silvy Taroucy opuštěný, zapadlý, travinou zarostlý — že ho, ani nevyznačuje kříž, na němž by visela alespoň malá tabulka s nápisem, že tu dole odpočívá veliký lidumil a mecenáš kněz — jemuž má strana katolická-vlastenecká tolik děkovati. Nevděk světem vládne! — Přivede-li mne tak někdy náhoda do Brna, nikdy neopomenu navštívit drahé hroby Sušila, Procházky, Brandla, Kosmáka — v tom chládkovém zátiší — tam vykane mi slza z oka a v duši rostou mi postavy jejich, dnes pod maloučkými rovy směstnaných — jako vysoké majáky! — Hledám marně hrobu hr. Bedřicha — jsou ctihodné ostatky jeho již také přenešeny na hřbitov nový? — či rozpadají se tam v tom starém — zapadlém hrobě?! —

Poslal jsem tehdy výstřížek novin těch kanovníku B. M. Kuldovi s tesklivým přípisem, než Kulda se o záležitosti této nikdy ani slovem nezmínil! — Možná, že si myslil: jste tam blízko — máte znáti práci jeho — a máte věděti, že vděčnost jest překrásná ctnost!

Právě ta vděčnost nutí mne, abych neotálel, a bez odkladu vzpomněl starých, málo povšimnutých anebo dočista zapomenutých kněží, kteříž pilně zasahovali do práce na líše církevní a vlastenecké.

O starém benešinu P. Vács. Mik. Křížovi napsal jsem něco v I. díle. Učený Dr. P. Maurus Kinter, spisovatel věhlasný, archivář rajhradský, píše ve svém veledíle: Vitae Monachorum, qui ab anno 1613. in monasterio O. S. B. Rajhradensi in Moravia professi in Domino obierunt o † P. Křížovi, že byl mysli veselý a že až do smrti své pěstoval filologii slovanskou a hudbu. Oslaviv jubileum profese a kněžství svého, roznemohl se těžce — nemoc trvala jen čtyři dny. Téměř devadesátník skončil v Pánu o půl 8. hodině ranní 13. dne měsíce října 1872. (prope nonagenarius placidissima morte absumptus est senectute confectus). Pochován byl opatem Guntěrem Kalivodou.

Mateřtinu svou miloval horoucně; sám sobě sestavil »pravopis« *) — a napsal *gramaticální nálezy a básně*, **) a na výsost o to pečoval, aby lid náš neodcizoval se mravům a zvykům starodávním. P. Kříž clarum reddidit nomen suum in Moravia et Bohemia imprimis libro suo, qui inscribitur: *Etymologia*, kdež dokazuje, že jazyk slovanský musí býti zařaděn mezi nejstarší. Dále napsal »Slovník«, takže ještě dříve nežli vydáno bylo slavné dílo: *Starožitnosti Šafaříkovy* — důvtipná práce Křížova byla slovanskými filology chválena. Zde buď podána malá ukázka církevních zpěvů P. Václ. Kříže, jak je se mnou slovnutný přítel můj a spisovatel P. Meth. Halabala sdělil.

(V adventě před roratní mší sv. kněz zazpívá »*Ecce Virgo concipiet!* Ejhle Panna počne). Lid zpívá:

*) Jest uchován v archivě rajhradském sub C. S. 13:

**) Tamže uloženy.

I.

1. Adamův hřích nakazil
všelidské pokolení;
člověk v bídě se plazil,
vzdychal po ulevení.
Bůh se nad ním slitoval,
pomoc s nebe sliboval;
poslal nám Mesiáše
k potření Satanáše. | 2. Pokorná svatá Panna
angelu uvěřila,
zvěstovaného z dávna
počala, porodila —
Smírce a Pomocníka
pro hříšného člověka.
Za to chvála a díky
Bohu nyní a vždycky! — |
|---|---|

II. *Jiná adventní:*

Ejhle! Panna počne,
porodí nám Syna;
rozplaší tmy nočné,
zmaří se vše vina,
splní se hlas známý:
[:Pán Bůh bude s námi!:]

III. *Ecce Dominus veniet!*
(Ejhle, Hospodin přijde!)

Po mši sv. rorátní do třetice lid
zpívá:

Ejhle, Spasitel přijde k nám,
s Ním přijde i veškeren nebešťan;
kdo jest jeho věrný sluha,
zazpívá: Alleluja! (Nadšeně.)

IV.

Na vánoce starodávná, krásná píseň, v textu přejinačena a rozmnožena od P. Václava M. Kříže. Po mši sv. jitřní a sv. požehnaní, neb po kázání.

1. Narodil se Kristus Pán,
Veselte se!
Růže dala kvítek nám,
Radujme se!
[:Z života čistého,
z rodu královského,
Nám, nám narodil se!:]	4. By byl ďábel přemožen,
Veselte se!
A hřích s člověka složen,
Radujme se!
[:Z života atd.:]
2. Jenžto prorokován jest,
Veselte se!
S nebe na svět poslán jest,
Radujme se!
[:Z života čistého atd.:]	5. Pomocník a Spasitel,
Veselte se!
Pravý národů přítel,
Radujme se!
[:Z života atd.:]
3. Člověčenství na se vzal,
Veselte se!
Ponížil se nebes král,
Radujme se!
[:Z života atd.:]	6. Přebývá On teď s námi,
Veselte se!
Jemuž všechno se klaní,
Radujme se!
[:Z života atd.:]

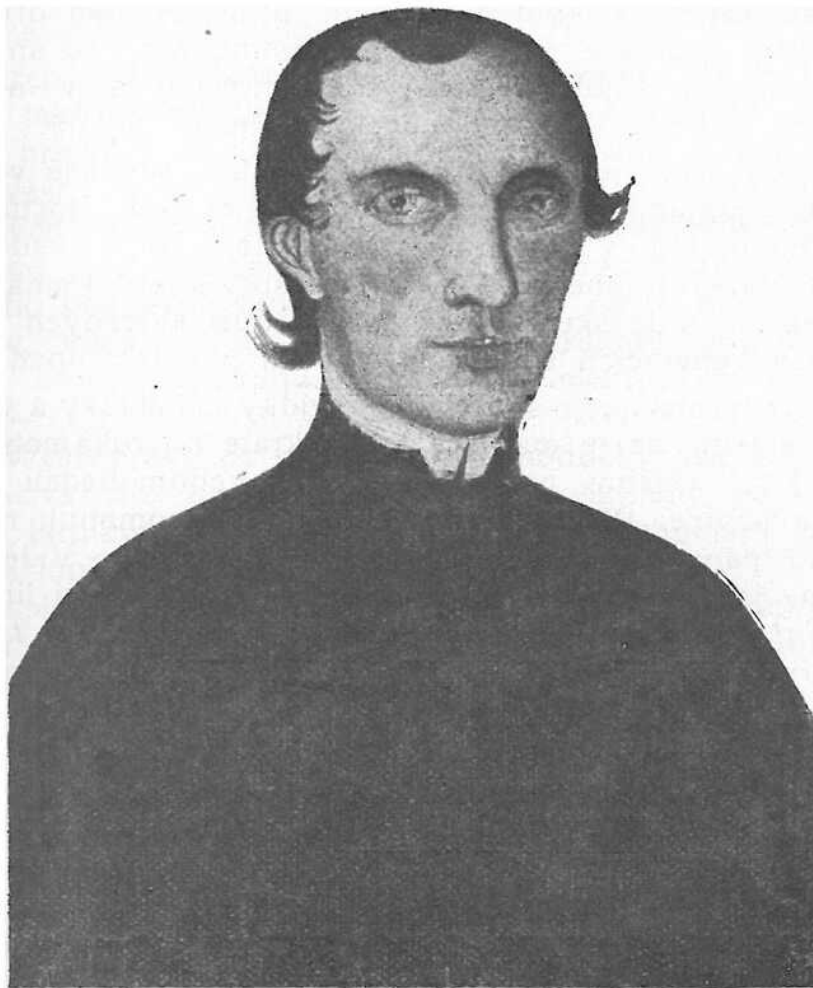
Původně měla píseň tato jen čtyři sloky (dle P. Václava Kříže »strojby«, strophae, Stroffen). Viz: Plesy duchovní, strana 55., čís. 13. — Kancionálek Cyrillský, páté vydání, v Brně, 1895, str. 22. — Zpěvníček P. V. Kříže, v Brně, 1843, u Rohrera. Dvojí rukopis: I. Fasciculus seu Ceremoniae Monast. in Monasterio Rayhradensi, str. 99. Píseň před kázáním »Otče náš milý Pane!« atd. s výborným nápěvem. Píseň na svatodušní hod, od P. Václ. Kříže: »Otče s nebes, Duchu Svatý!« a t. d. s nápěvem, čtyři

strany. — II. Additamentum ex Ceremoniali Brzewnowiensi excerptum. A. 1757. Na str. 151. Zpěvy od Mik. Václ. Kříže, 1839. Str. 29, s hledadlem a nápěvy. Kniha v kůži vázaná v. 4°.

Ze světských písní P. V. Kříže uvádím:

Mlatci.

S chutí k mlácení se berme,
hodně do těch snopů perme,
[:Muziku ať dělá cep,
klip, klap, klip, klap, klip, klap, klep:]

P. Vincenc Janalík.

Zapomenutý literát moravský, na nějž teprve nedávno upozornil kněz P. Petr Neduchal, rodák Milotický, jest P. *Vincenc Janalík*, jehož obrázek příkládám dle originálu, olejomalby, kterouž zhotovil P. Janalík sám, výtečný malíř, jehož obrazy jsou tu tam ve chrámech umístěny.*) Škoda, že jméno P. Janalíkovo takřka vymřelo v myslích těch, kteří zvláště dbáti měli o zachování čestné památky jeho; byť přece jméno jeho známo v Čechách i na Moravě v každé téměř osadě; znamenalo jméno jeho před

*) Narodil se 1. P. 1804 v Rymnicích u Holešova. Na kněze byl vysvěcen 1. P. 1827.

padesáti lety tolik, co znamená dnes jméno Kosmákovo. Obíraje se historií literatury naší, nejdennkráté měl jsem příležitost upozorovati jméno P. Vincence Janalíka nadepsané nad otisknutým článkem z péra jeho vyplynuvším. Marně pátral jsem po nějaké zprávě o něm; historie o něm mlčela, proto snad, že to byl snaživý, nadšený kněz katolický. A přece spisy jeho tak znamenitě působily v lidu, kterýž se po nich sháněl jako po zlatě; šly jako na dračku. Co dobrého zachováno bylo v lidu našem, to nannoze přičítati slušno literním pracím P. Janalíkovým. Přistěhovav se blíže působiště P. Janalíka, oznámil jsem s kazatelny farníkům svým, jak vzácného kněze měli na blízku, jehož prostonárodní povídky s velkým povděkem od předků jejich přijímány a čteny byly, a že jest mi velkým podivením, proč památka druhdy tak slynoucího a vzorného kněze byla zapomenuta, že ani historie literatury o něm žádných zpráv nezachovala, a v nejnovější teprv době, několik sporých noticек veřejnosti podala.

Požádal jsem je, aby mi nějaké tradicí zděděné vědomosti své o něm oznámili. Tu teprv jsem poznal, jak dosud jméno kněze toho u lidu v posvátné úctě váženo jest; všudy jeden hlas: To byl svatý kněz, šlechtný a dobrý kněz! Památka vzorného kněze, jemuž skutečně jen spása duší svěřených na srdci leží, trvá v generacích a dědí se dále na pokolení pozdější.

Dobří farníci moji snášeli mi povídky Janalíkovy a vykládali, jak jsou šťastní, že je mají, že je kolikráté do roka nahlas předčítají. »Ach! velebný pane, tu knížku bychom nedali žádnému — ani za peníze. Pán Bůh jim zaplať, že vzpomenuli nám toho velebného pána Milotického, že si ho tak váží!« Viděl jsem a cítil jsem, jak teplé slzy padaly mi na ruku, když ji líbali. *Byl jsem dojat a v duši jsem radostí plakal, že lid náš tak dobrý, tak u víře pevný — a knězi svědomitému, byť již to srdce jeho na hřbitově se rozpadalo, za všechno svaté horlení i po letech je tak vděčným!* — Byly ovšem knížky bez obalu, úplně žlutí zašlé, zašpiněné; někde scházel začátek, jinde zakončení! — Věřím, že obsah spisů těch musil hýbati srdcem lidu — vždyť každé slovíčko vytrysklo ze srdce šlechtného, zlatého, svatého! — Odpočivej tam blaze, dobrý knězi, Tvé símě ještě roste — to péro Tvé bylo svatostí Tvou posvěceno! Líbám v duchu tu zpráchnivělou ruku Tvou a zasvěcují tyto řádky Tvé požehnané památce!

Jak mi farníci moji i Milotští vypravovali: byl *pátr Vincenc* velmi vážený a oblíbený. Stařenka *Františka Babíková z Mistřína* mi vykládala, že si velebného pána P. Janalíka velmi dobře pamatuje; bylať jeho žákyní. Chodila do školy Vacenovské.

»Jak jsme se těšivali na velebného pána, když k nám měli dojíti do školy! Stávali jsme před školou — a vítali jsme ho radostně a líbali mu ruku. Po neděli se nás dotazovali, jaké bylo kázání? Předpisy naše prohlíželi, a hned nám chyby vytýkali. Chodívali často do kostela; lidé se divili tomu, a říkávali, že se tam učí kázání, zatím tam klekávali před oltářem a modlili se před Nejsvětější Velebnou Svátostí Oltářní. Matuš Čápek u nich sloužil za pacholka, říkával: »Ach! velebný pán P. Janalík, to byl hodný kněz; tam jsem se měl dobře!« — Povahy byl P.

Janalík tiché, pokorné, zbožné; těla byl slabého a márného. — Když churavěl — nemohl více kázati, jak dříve rád činival.

Jednou zajel si P. Janalík do města; jel s ním pacholek Matouš — a tam koupil si rakev, a jak mi vypravovala stařenka Babíková, postavil si ji vedle lože, a když Matouš se ho ptal: »Nač to, velebný pane?« — prý odpověděl: »To bude, Matouši, moje zrcadlo, do toho se budu shlédati.«

Usnul v Pánu 23. dne měsíce července l. P. 1855 zánětem sířev po nesmírných bolestech — *s příkladnou oddaností do vůle Boží*. Byl farářem farnosti Milotické a spoluúdem Dědictví Svatojanského i Svato-Cyrrilomethodějského.

Sešlo se devatenáct kněží, kteří všichni bez rozdílu se slzami v očích zesnulého ke hrobu doprovázeli.*)

Pohřeb měl P. Janalík slavný. Stařenka Babíková byla jako školačka také v řadách dětí na pohřbu. Pochován byl vedle kaple na hřbitově na místě, které si sám vyvolil, a úcta lidu vybájila pověst, že byl hrob P. Janalíka otevřen, a že bylo tělo po mnohých letech v hrobě bez poruchy zachováno. Než zase mi praveno bylo, že hrob ten dosud otevřen nebyl, že měl do hrobu toho pochován býti *P. Webr*, který zatím z Milotic odešel do Lovčic, kdež druhdy oslavovaný a srdnatý obhájce církve i národa, pravý to tribun lidu, v zapomenutí na věčnost se odebral. —

P. Webr praví, že sice jenom jednoduchý kříž značí místo, kde odpočívá tělo horlivého kněze: ale velkolepý pomník stkví v srdcích farníkův, kteří hlasitým pláčem s duchovním svým pastýřem se loučili u hrobu jeho.

Ze spisů Janalíkových sálá neohroženost katolická, láska k Bohu i církvi svaté. Roku 1845 vydal tiskem v Holomouci, nákladem Ed. Hölzla spis: »*Která Církev jest Církev Kristova? nebo Katechismus o naukách, v nichž Církev protestantská od katolické odstupuje.*« Čeliti chtěl spiskem tím falešnému heslu: »všechno jedno, má-li kdo to či jiné náboženství, jen když jest hodným člověkem.«

Aby prý se toto mínění tím více v lidských srdcích rozněcovalo — píše Janalík — přidávají odporní bratří ustavičně polénka pod kotel lží a vymyšlenosti; připisují katolíkům články víry, jichž nenávidíme, učení, jež zavrhuje, udělají, jak praví učený a vznešený Irčan O'Connel, neobyčejného bubáka, a jmenují ho katolictvím. Spis tento měl docíliti toho, aby katolický křesťan byl o pravdě poučen a nedal se jako třtina větrem sklátiti, a doufám pevně, že úkolu vytknutému znamenitě vyhověl.

Další spisy Janalíkovy jsou: »*Věrná Roza*« nebo vítězství katolického náboženství, vydána dědictvím Svatojanským v Praze roku 1849; — třetí vydání uspořádáno bylo roku 1871. — Knížku tuto obyvatelstvo slovácké na Moravě s obzvláštní oblibou četlo. praví *P. Webr* — a rovněž i v Uhrách. Ale někteří pánové v Pešti, chtějíce krajům svým novinku podati, usmyslili si »*Věrnou Rozu*« přeložiti (?) a vytisknouti pro Slováky. Byla to

*) *P. Webr* v Hlasu, čís. 32. — roč. 1855

novinka, ale jenom ten nápad, knihu pro Slováky sepsanou, a od Slováků pilně čtenou chtějí Slovákům teprv překládati! — Nejoblíbenějším u lidu spisem Janalíkovým byl: »*Rodina Důvěrova*« (1848; šesté vydání 1883.)

Povídky P. Janalíkovy nejsou toliko na Slovácku známé, ale po celých Čechách i Moravě. Na Hané v každé osadě jmenované povídky naleznete a ne-li, tož obsah knížek těch zná téměř každý pořádnější člověk, protože jdou z ruky do ruky. Škoda, že věhlasný autor předčasně zemřel; mohl ještě mnoho dobrého pérem svým zachovati a způsobiti. Povídky Janalíkovy psány jsou, řekl bych, krví jeho; jak to vřelo v duši jeho, tak to podal na papír. Autor dovede uchvátiti čtenáře docela a strhnouti jej na cestu, kterouž jej chce přivésti k zamýšlenému cíli. I když se nám někdy nebude líbiti sloh starší doby a snad nějaká nedokonalost, rádi zamhouříme oči a zmírníme kritiku; uvážíme-li dobu, ve které P. Janalík knihy své sepisoval.

Známo nám přece dobře, jak málo jsme měli tehdy intelligence neponěmčené, a ukázal jsem přece v obšírných pojednáních svých, k jaké zmužilosti vypjati se musil za tehdejších dob intelligent náš, odváživ se veřejně hlásiti se ke straně slovanské, a jaké práce a privátního studia třeba bylo, chtěl-li se odhodlati dokonce česky psáti a práce své tiskem uveřejňovati!

Prohlédl jsem staré ročníky »*Hlasu*« od ročníku 1849 počínaje až inclusive do ročníku 1855 — tedy až do roku úmrtí P. Janalíka. Nalezl jsem tam také jeho literární příspěvky, a z radoval jsem se, že jsem vedle jména jeho viděl naše známé buditele Matěje Procházku, Dra Bílého, B. M. Kuldu, Tomáše Šimberu, Frant. Sušila, P. Pojmona a jiné. —

Kdyby si tak mohl člověk s nimi pohovořit, poznal by silnou konnexi všech těch s P. Janalíkem. Jak rád bych dnes promluvil s P. Webrem, který by tak mnohé záhady nám objasnil. Škoda, přeškoda, že když jsem před pěti lety do pestrých krajů zdejších zavítal — P. Webr už tam za lesnatými vrchy umíral! — —

Nadšený kněz P. Janalík již roku 1849 hřimal proti nevěře a proti nepřátelům církve sv., kteříž ostuzovali kněžstvo, jakoby ono bylo příčinou strašné nemoci cholery: »Pod širým nebem stojím, o můj nejsvětější a nejvyšší knězi Ježíši Kriste! Slyšte nebesa, slyšte propasti, slyšte andělové, slyšte i vy moji až posavád a vždy draží farníci, že na důkaz mé a mých bratří nevinnosti, přísahám pod tímto klenutím nebeským Žádám, aby můj hlas až v nebesích se ozval, kamž volám, aby nebesa mé nesmrtelné duši na věky zavřena byla, a aby žádné srdce, žádný jazyk za mne se nikdy nemodlil. — Žádám, aby kříž Ježíše Krista, jež nyní často líbávám (líbal kříž), mé duši nic neprospěl, ano abych jako všichni rouhači a vrahové na věky spasení nedošel . . . žádám, aby se země pode mnou otevřela a mne, jako před věky Koré, Dathana a Abirona za živa pohltila . . . Toho si kněz zasloužil? za to, že vás a vaše děti cvičí . . . vám sv. svátosti uděluje — vás v nemocích navštěvuje a těší, vás otcovsky miluje, pro vás své zdraví, svou sílu i život

obětuje, ano pro vás i mučéníkem býti zvolí?! . . . Pán Ježíš přišel na svět, aby nám cestu k nebesům *věrou* ukázal a ta sv. víra se nohama šlape . . . O nevěřte, farníci milí, falešným prorokům. Jediná to víra, které Pán Ježíš Kristus učil, pravá víra býti může. Až někdy a snad brzo před soudem Božím státi budeme, uzná i nevěřící, ale již pozdě, že víra naše pravá byla. V té víře tedy žádejme živu býti i zemřítí.

— — — — —
Mně zdá se nejinak, než jakoby v svatém knězi *P. Vincenci Janalíkovi* zosobněn byl svatý a neohrožený kněz vlastenec P. Tomáš Procházka! —

Bylo by si přátí, aby i hrob *P. Vincence Janalíka* zveleben byl jako hrob P. Tomáše!

Bylo by si přátí, aby spisy *P. Janalíkovy*, poopraveny a uzpůsobeny době naší — v massách podávány byly právě za rozvířených dnů našich do rukou milovaného lidu našeho!

(Pokračování.)

Matka.

Příběh ze života lidového. Polsky napsal Sewer (Ignac Maciejowski), přeložil FR. WOLF, farář v K. Lhotě.

(Pokračování.)

Chlapec hnal se k pile, novota ho vábila, leč sotva zkusil, přestal, piliny mu zasypaly oči, a ruce udělaly se mu těžké jako klády, stěží je mohl zdvihnouti.

»Více nedokáži,« — zašeptal a pustil pilu.

Pomocník ji uchopil, Šimon se dal do smíchu.

»Strom, právě jako svatá země, je těžký. Ale já, jak je rok dlouhý, stojím na vrchu a máchám pilou, jako ty perem. Vrať se domů, ale s obědem přijď na louku, třeba je seno dáti do kup.«

Chlapec skočil jako blesk, letěl dolů jako posedlý, přeska-koval příkopy, potoky přeběhl po kamení a dále stezkami ke statku. Opánky lehké a svah cesty samy ho hnaly.

Dopadl do stavení, sotva měl kdy políbiti ruku matce, již se ohlížel po knížce. Matka ji držela rozevřenou na klíně.

»To, maminko, čtete,« — řekl smutně — »a já jsem pro ní tak letěl, že jsem si málem nohy nepolámал.«

»Odpočiň si,« — řekla mu matka. — »Napij se podmáslí, zatím Maruše přizene dobytek, půjdu s ní dojití, a ty si vezmeš knížku.«

»Co mi do podmáslí!? Víte, matičko, budu čísti hlasitě!«

»Ty jsi na počátku a já na konci.«

Chlapec si sedl smutně.

»Co jsi dělal v lese?« ptala se.

V zamyšlení odpověděl: »Jsou-li všechny zábavné knížky takové, tak ať les kat sebere.«

»Již se ti hospodářství zprotivilo?«

»Celý svět se mi protiví, když mám zábavnou knížku a čísti ji nemohu,« — šeptal. *

»No, tak pojď sem ke mně! Tys můj syn« — šeptala — »můj jediný, ať v plášti a v opánkách, nebo v hedbáví; a nikdo tě již neošidí, neboť ty lneš ke knížce jako k medu, jako ke spáse . . . Tu máš, čti, a potom mi to povíš. Četla bych sama nesmírně ráda, ale na to je třeba zimy. Pro hospodyni je to hřích, čítati v létě. Ale jak otec přijde, schovej ji, neboť by bručel, hněval by se, řádl, ale co má býti, to musí býti.«

»Ano, matičko, co má býti, to také musí býti! . . .«

Chlapec zahloubaný v knížku neodpovídal. Antonín nalinoval si sešit a soustavně si vypisoval všechny panující krále s lety narození, vstoupení na trůn a smrti. Pod jmenem každého drobnými písmenami vypisoval si války a za čas jeho vlády sběhší se velké události.

»Jak se tomu naučím z paměti,« — pravil — »dám to Vladkovi, a potom to nechám mamince.«

»Což, když já, dítě moje, psaného neumím čísti, vždyť ani psát neumím.«

»Tak jak, matičko, budete čísti naše listy z Krakova? Půjdete s každým k varhaníkovi?«

»Nechtěla bych. Kdož ví, zda by všechno důkladně přečetl?«

»Naučím vás, maminko!«

»Ale co, nejsem již stará na učení?«

»Maminko, za týden všechno pochopíte. Já budu psát, a potom spolu budeme čísti.«

»Nesmírně bych ráda sama četla vaše listy a s nikým se nedělila.«

»Já tu hned všechno připravím. Napíši písmena tisková a pod nimi psaná a více není třeba.«

»Dobře, dobře, velice jsem spokojena. Bavte se, čtěte, pište, a já půjdu po hospodářství.«

Potěšena, že dosáhla nad mužem vítězství a Vladka převedla na svou stranu, dala se s novou rozhodností do práce. Duše její trásla se radostí, ačkoli hrůza ze strachu jí vstupovala na mysl, jakým způsobem a zač mladšího poslati do Krakova.

»Leda zázrakem,« šeptala, — »čekejme na zázrak!«

III.

Léto přeletělo na křídlech. Antonín naučil matku čísti písmo psané. Psal jí listy jakoby z Krakova, které pod jeho dozorem dosti snadno četla.

Vladek po přečtení zábavných knížek chodil jako opilý. O oněch velikých dějích mohla toliko přemýšlet jeho vnímavá povaha. Na rodné hory hleděl s lítostivým úsměvem, lesy ho nudily, nebylo v nich nebezpečství!

Podzim se blížil, Antonín se strojil do Krakova. Časté porady s matkou, jakým způsobem i Vladíka vzítí spolu, neměly výsledku. Rozbily se o odpor otcův a nedostatek prostředkův.

»Nepomůžeme si,« pravil chlapec matce, — »Vladek musí tento rok zůstatí doma, neboť otec si uminil, a není ani zač. Budoucí rok najdu si hodiny k vyučování, a Vladek půjde na moje místo, a tak vždy bude jen jeden.«

»Ale zda najdeš?« — ptala se matka.

»Budu hledati, prositi ředitele, žádati, budu se dobře učiti, a pak i Bůh pomůže!«

»Vždy je škoda roku pro chlapce!«

»Je slabý, malý, mladý, ať si odpočine a sesílí.«

»A zapomene, čemu se naučil.«

»Ale od čeho jste vy, maminko? Ať při vás v zimě si opakuje!«

»Což pak já vím, jak a co?«

»Vladek vám okáže, naučí vás, budete zároveň s ním probíratí!« . .

»Ale dokáže to?«

»On to dokáže, a vy byste maminko, nedokázala? Přijedu na svátky, tak vás oba budu zkoušeti.«

Matka se zaradovala. Učiti se zároveň s dítětem, s milovaným Vladkem, to pro ni rozkoš! Ale bojíc se, aby se jí marnivost nezmocnila, opakovala si v duchu: »Přece to je pro mého syna, aby nezapomněl klášterního učení. A že i mně z toho něco zbude, tím lépe, vždyť učení nikomu neškodí.«

Upokojila se a shodla se s osudem. Celý rok bude mítí chlapce u sebe, sesílí a teprve do světa!

»Ho, ho, cítím, že již nezhloupne; knížka ho chytila a drží ho, že se jí již nevymkne.«

S celou vášní vrhla se na výbavu Antonínovu. »Jeden druhého potáhne,« opakovala si.

»Maminko, musíte mne zavéstí do Krakova,« — doprošoval se Antonín. — »Město je veliké, lidí jak mravenců, o podvodníky žádná nouze, a já jsem přeci ještě mladý a těžko bych si věděl rady.«

»Odvezu tě, odvezu, samotného tě nepustím, neměla bych svědomí. Půjdeme spolu do katedrally, uvidíme stříbrnou truhlu sv. Stanislava, hroby královské, různé věci. Málo lidí od nás bylo v Krakově!«

»Kapli Zikmundovskou,« odvětil Antonín — »a Bůh vi, co ještě! Mnoho vím o Krakově z »Večerů pod lípou,« ale kde byt naléztí, to, maminko, nevím. Kde je gymnasium sv. Hiacynta, nebo sv. Anny také nevím.«

»Ve dvou si poradíme!« — zvolala Magda.

»Musíme, maminko, musíme!« —

Druhého září jel starosta do Limanova, a vzal spolu matku i chlapce a velikou zelenou truhlu s věcmi a potravou pro chlapce. Na stanici koupili si listky, truhlu dali na váhu a pokojně čekali na vlak.

Nastal ruch; přednosta si nasadil červenou čepici, zřízenci pobíhali; jeden z nich otevřel dvěře a zazvonil.

Vyhlédli. Veliký stroj, chrle bílé kotouče dýmu, hnal se po železných kolejích.

»Jedna minuta!« — volal průvodčí — »sedati!«

»Sedati!« — zvolali dva zřízenci, zdvihající truhlu.

Matka i Antonín běželi za truhlou.

»Kam?« — ptal se ostře průvodčí.

»Do Krakova!«

»Kterou třídou?« — »Třetí,« odpovídal ustrašený Antonín.

»Tady; rychle vstupujte . . . Hotovo!«

Hvizdl, stroj mu odpověděl. Otevřel dvěře u vozu, ukázal rukou. Napřed chlapec, za ním matka vystoupili po vysokých stupních. Průvodčí přirazil dvěře za nimi, vlak ihned ujížděl.

»Antoníne, kde je truhla?« — zvolala Magda.

»Vzali ji, mám přece stvrzenku, neztratí se.«

Oddychovali z těžka, byli unaveni a rozčileni.

»Ale přece jedeme« — promluvila Magda.

»A za tři hodiny budeme v Krakově,« — dodal Antonín.

Vyhlédl oknem. »Hory a hory, ale pod Krakovem, píší, krásná rovina.«

»Přece svět se neskládá ze samých hor, a takové město, jako Krakov, nemělo by co lepšího dělati, než usaditi se v horách jako Limanov?«

Vyhlíželi oba zároveň, zvědavě patříce. Minuli Mušinu, Ralku, a zastavili se v Chabůvce.

Průvodčí otevřel dvěře volaje: »Půl hodiny.«

»Maminko, napijme se piva, osvěžíme se, a lépe se nám bude jísti ovesná placka.«

»Napijme se,« — odvětila — »neboť jsem jaksí unavena, ač sama nevím od čeho.«

Osvěžili se na stanici, sedli do vozu a spali až do samé Suché. V Kalvarii vyhlíželi oknem a divili se kostelu a zastavením velikým jako kostely. Magda slibovala při návratu navštívit Svatou Panenku, poděkovati jí za Antonína a prositi za Vladka.

»My se tam domluvíme« — myslila si — »my si porozumíme Matka s matkou, obě milujeme. Ona Svého, já své! Padnu před ní na kolena a zavolám: Matko, zachraň! Více třeba není . . .«

Stále stával se rozhled větší, země rovnější, široká na dohled okem.

»Jaký tady divný svět!« — ozvala se Magda, hledíc přitulená k Antonínovi.

»Plochý« — odpověděl chlapec, — »že se až stýská za našimi horami.«

»Ale bohatý. Pohleď, jaké to stohy hojné, jaká strniska na polích, a jaké stavby! Ho, ho, nesmírně bohatý! Udivení a poplašení bohatstvím, hleděli z oken vozu.

Na jedné stanici zeptala se Magda průvodčího: »Dlouho ještě musíme do Krakova?«

»Spatříte ho za několik minut leč hleďte ze druhé strany.«
Postavili se na druhou stranu s takovým napjetím, že až jim srdce bila z radosti a vnitřního strachu před velikým a neznámým městem.

Nejprve uzřeli hučící řeku.

»Visla!« — zvolal Antonín. »Podivná řeka, klidná, ale hluboká.«

»Vidíš?!« zvolala matka.

Chlapec se nachýlil. Červené, veliké věže hlídaly zelenou horu, zdí obklopenou.

»Vavel« — zašeptal Antonín — »a ta černá věž, to je jistě od katedrály a na ní zvon »Zikmund.«

»Ano, toť Vavel;« — oddechla si — »veliký jako město, a Visla mu myje nohy. Za Vavelem teprv Krakov.«

»Matičko, krásně je tu, po učení rád bych sem přišel si oddechnout.« — Rozhlížel se dále. — »Pohleďte, kopec, tam, co jest o něm ve »Večerách pod lípou,« nasypaný lidskými rukami.«

Kopec, zakrytý modravou mlhou, stál zahleděný ve věčnost.

Vlak jel dále, vyhlíželi se zvědavostí a bázní.

»Město veliké,« — šeptala Porebská — »a člověk by v něm zhynul, jako kapka v moři, kdyby nad ním nebyl Bůh, který na každého červíčka pamatuje. Pohleď, jaké to věže na kostelích!«

Vlak objel od Zvěřince město, a děláje zatáčku volně, klidně vjel do veliké stanice.

»Krakov, vystupovati!« — rozlehly se hlasy.

Antonín vyskočil a pomohl matce.

»Nutno vyhledati truhlu a upomenouti o ni,« — ozvala se Magda.

Antonín se rozhlédl a zároveň s matkou běžel v tu stranu, kde zavazadla se vykládala. Spatřili zelenou truhlu a rozesmáli se na ni. Úředník vzal od nich stvrzenku, a vyzval je, by truhlu si odnesli. Matka se synem zdvihli ji a odešli uprostřed přebíhajících lidí, křiku i smíchu.

Antonín přečetl hlasitě: »Východ,« a obrátil se v tu stranu.

Vyšli na široké prostranství před nádražím, směřující za zástupem.

»Jak bude dál, matičko?« — ptal se Antonín.

»Jak Bůh dá!« — odpověděla — »přeci se nevrátíme do Porebí.«

»Ne.« — odpověděl s rozhodností.

Stanuli před vchodem do stromořadí; Antonín se chtěl ptáti, zda je dovoleno vejíti do této zahrady, leč vidouce, že lidé beze ptaní vcházejí i vycházejí, vešli.

»To je krásné!« — řekl k matce.

»Přeci je to Krakov« — odpověděla žena — »zná ho celý svět!«

Vešli do stinné aleje velikých stromů. Po obou stranách byly lavičky, obsazené odpočívajícími. Byly tam vystrojené paní a při nich pánové.

»Všecko samá šlechta anebo úředníci.« — pomyslíla si Magda.

Zahrada byla veliká. Z jedné i ze druhé strany veliké kamenné domy, lidí jako mravenců. Magda unavená a zne-pokožená zašeptala k synovi: »Zastavme se!« Postavili truhlu na zem a usedli na ni. Magda objala Antonína v půli a při-vinula ho k sobě.

»Třeba se rozmysliti a poraditi, co dále máme dělati; je viděti, že se tu lidé starají jen sami o sebe. Kdybychom tak v Limanově na náměstí si sedli na truhlu, deset židů by ihned k nám přiběhlo.«

»Ale tady se nikdo ani neohlédne! Co radíte, maminko?«

»Nic, jenom se ptáti. Jak zpozorujeme nějakého pána, jenž nemá na spěch, tak se mu pokloníš a zeptáš se ho.«

»Ale nač?«

»Na byt, na školu, anebo na něco, jen aby se začlo.«

Antonín se zamyslí, leč jiné rady nebylo než se ptáti.

Lidé kolem jdoucí vrhali na ně zvědavé pohledy a šli dále.

»Jaksi nikoho nevidím, abych se mohl zeptati.«

»Najde se,« řekla matka — »jen trpělivost,« — a v duchu dodala — »přivede ho Svatá Panenka!«

Cestou šel šedivý staroušek, byl takový čerstvý, zvědavé pohledy obracel a zastavoval se nade vším, co zpozoroval. Postřehl Porebskou s Antonínem, sedící na truhle, zahleděl se na ně zvědavě. Matka pošouchla syna, ukazujíc očima na starouška.

Antonín se neosměloval, ale šedivý pán se jaksi přívětivě usmál.

»Jdi, jdi,« — naléhala.

Chlapec se vzchopil, smekl čepici a hbitě povídal: »Prosím vás, velmožný pane, kde jest zde gymnasium buď sv. Anny, nebo sv. Hiacynta?«

»Jest zamčeno v tento čas,« — odpověděl.

»Ale do kterého bytu bych měl?« . .

»Odkud jste?«

»Z Porebí u Limanova« — odpověděla Magda, která se rovněž přiblížila, majíc však truhlu na očích.

»Do gymnasia?«

»Do první třídy. Chlapec skončil školu ve Ščirice a chtěla jsem ho dále přivésti. »Ať jde mezi lidi vydělávat si chleba i rozum.«

»To je těžké,« — řekl starý pán.

»My o tom nejlépe víme, leč proto, že to je těžké, není jiné rady, než že třeba se tlačiti.«

Starý pán pohlédl na Magdu pozorně.

»Chlapce dáváte do první, a už o hodiny k vyučování se staráte?« — usmál se.

»A třeba,« — řekla Magda vesele. -- »Mnoho chlapců on již v klášteře učil.«

»Je mladý a hloupý.«

»Ale snad nedělají hrnky svatí, — panečku!?«

Starý pán se rozesmál.

»Směle hledíte životu do očí.«

»Neboť jsme chudí, a nemáme proč na něj zuby vyšklibovati a se smáti.«

»A co myslíte dělati?«

»Nevíme, kam se obrátiti, a tak čekáme Boží milosrdenství.«

»A jestli nepřijde?«

»Vždycky musí lidé s námi něco udělati, třeba pochovati.«

»Když tomu tak, jděte na Slavkovskou!«

»Vždyť ani nevíme, kde je Slavkovská, a co je to zač. . .

»Pravda, tak pojdte se mnou!«

Starý pán se pustil jaksi rázně ku předu, ačkoli se zdálo, že pospíchá na pravou stranu.

Na Slavkovské ulici zastavili se před velikým domem. Starý pán vešel do průjezdu, za ním Antonín, Magda i veliká truhla. Otevřel dvěře, dým, hovor i teplo vyrazilo proti nim.

»Sklépníku!« — křikl, — pro matku čaj s rumem a pro tohoto mládence velkou sklenici smetany. K tomu čtvrtku chleba, másla pro dva a kus sýra, já platím! Ale nyní se k vám, vzácná mládeži, obracím. Gymnasista, přišedší poprvé s matkou do Krakova, hledá byt i hodiny. Pomozte mu!«

Dva mladíci přisedli se svými porcemi mléka ke stolku, při kterém seděl Antonín s matkou. Začal se rozhovor, které gymnasium vyvoliti, a kde nalézt byt. Starý pán poslouchal chvíli, zaplatil a nepozorovaně vyšel hlavními dveřmi na ulici.

»Nezahynou.« — mluvil k sobě. »Ať všickni tolik dělají, co já, a nebude hladu. Toto přijetí stálo mne dvacet šest krejcarů. Ať všichni dají dvacet šest krejcarů denně a ještě ať jim vyhledají takové rádce, jako jsem jim já vyhledal. Nejsem hloupý, a umím pomáhati lidem.«

»Za laciné peníze!« — zašeptal mu v hlubinách mozku ukrytý hlas svědomí. Starý pán se zastavil. »A co ti, hlupáku, do toho!« — odpověděl — »ať za laciné, či drahé peníze, jen když jsem své učinil. Tisíce přešlo kolem ubohých a nikdo k nim ani úst neotevřel.«

»Patřilo se chlapce přijmouti k sobě, kuchyňku máš prázdnou, ale teplou; seděl by tam, jako u Pána Boha za pecí, měl bys zástupce, společníka, pomocníka v chorobě. . .

»A konečně by mne okradl a utekl a snad udusil,« — křikl podrážděně.

»Nevěříš tomu, co mluvíš« — odpověděl mu ďábel dráždící jeho mozek, — »sám sebe klameš, abys ohlušil své svědomí.«

»Věřím!« zvolal. »Dobrodiní, která konáme, obyčejně se tak končí, jak jsem řekl.«

Starý pán hnul sebou prudce ku předu, aby zapudil ďábla, který v něm seděl. Mával rukou a smál se hlasitě.

Mezi tím z mlékárny na Slavkovské ulici, když skončeno bylo posilnění i porady, Magda, svěřivši truhlu posluhovi, vyšla s Antonínem a dvěma gymnasisty, jako průvodci hledat byt. Chlapci, rovněž synové rolníků, znali dobře bídu mládeže studující.

V Krakově nebylo nic, Krakov je příliš drahý, a proto šli na předměstí, do Černé nebo Nové Vsi.

Porebskou i Antonína to táhlo do vsi, s radostí uchopili se tohoto plánu.

»Na Novou Ves je nejbližší,« — pravili chlapci.

»O nohy se nebojíme,« odpověděla Magda — »my horalé létáme jako čápi.«

»Vyjdu o čtvrt hodiny dříve z domů a věc odbyta.« — dodal vesele Antonín, jsa rád, že se dostane na ves.

Z alejí obrátili se na ulici Lobzovskou. Za mýtem táhla se dlouhá, široká ulice.

»A to je ves!« — zašeptal smutně Antonín.

»Jako obyčejně bývají při velikém městě.« — odpověděl gymnasista. — »Vidíte ten dřevěný domek na pravo, patří Krupské, ženě pekařově. Ta přijímá studenty na stravu; chodil jsem tam ke kollegovi; není u ní zle, při nejmenším je chleba a houska čerstvá, o horké mléko není nouze.«

»Dovíme se,« — dodal druhý. »Poběhnu napřed a zeptám se.«

Chlapec dal se napřed a za ním zvolna kráčeli Magda s Antonínem a gymnasista. Z levé strany vynořil se jim zelený kopec, obklopený červenou zdí, zakrytý modravou mlhou.

»A tohle je Vavel,« — řekl gymnasista.

Obrátili se vzrušeni. Červené věže, červená zeď, zelený pahorek, temná kathedrála stály mlčky, hledíce k nebi. Dívali se na ně, zadržující dech v prsou. »Hrob sv. Stanislava;« — řekla Magda.

»Batory, Soběský« — řekl vzrušený Antonín. »Večery pod lípou« ozývaly se v něm.

»Zítřka tam půjdeme.« — dodal gymnasista.

»Poděkovati Pánu Bohu!« — zvolala Porebská. »I hroby královské spatřiti.«

»Pojďte, pojdte!« — volal, vybíhaje z domku pekařově, druhý kollega. — »Jest místo.«

Zrychlili krok. Na ulici vyšla vážná, obtloustlá pekařová. Pozdravily se s Porebskou a hned odešly do světnice, mládež za nimi.

»Desítku na měsíc; to již je nejméně, co mohu od vás vzíti. Jiní bohatší platí po osmnácti, a jenom proto vycházím se svým, že mi odjíždají s teplým mlékem čerstvé housky, jež neodprodám. Chlapec, jak vidím, ač mladý, je vážný, bude mi hleděti pořádku a pomáhati méně chytrým než on je. U mně je svatý život, chlapci netrpí hlad. Bratra mám řezníkem, omastku neschází a chleba s dostatek. Světlo, sucho, teplo, v zimě tři lampy na stůl, a do školy za půl hodiny dojde.«

»Mám trochu potravy v truhle.«

»Ale dobře, to se hned spočítá, nic darmo nechci. No, souhlasíte? — Jak soudíte? Lacinějšího bytu již nedostanete, třeba ani v Lobzově.«

Porebská seděla na rozpacích. »Nechť již tak jest,« — řekla, vyjímajíc ze živůtku sáček. Začala počítati zlatky.

»Stravu, co mám, vezměte na jeden měsíc, a tu čtyry desítky za čtyři měsíce platu předem.«

»Nechť již tak jest. Zapláceno je do prvního února. Právě mi je třeba na zítra hotových na trh.«

Porebská dala poslední desítku synovi.

»A to je pro tebe, Antoníne, na knížky, sešity, různé věci.«

»A pro vás, maminko, na dráhu?«

»Dojdu pěšky. Ještě bych tebe obírala? Svědomí bych neměla!«

»Takový kus cesty!« zvolal chlapec.

»Pomohu si, i lidé pomohou, ujmou se, připojí se, a překonám to. Vždyť přeci mám ještě několik grošů v kapse.«

»Nic nechci, jestli se, maminko, nevrátíte drahou do Limanova, jak jste přijela.«

»Mluvíš hlouposti!«

»Nechci« — zvolal, »a vrátím se s vámi.«

»Hodný to hoch,« — řekla pekařka — »bude z něho člověk!«

Kollegové pocítili k Antonínovi náklonnost a přízeň, matka ho uchopila a políbila.

»Když tak nesmírně dbáš o matku, a bojíš se o ni, a peníze tě pálí, tak ať je tak; pojedu. Doprovodíš mne na dráhu, koupíš lístek, a posadíš do vozu.« — Zasmála se.

»Je to hezké, když děti mají matku rády a jsou hodné,« — řekla pekařka. »A od úst sobě odejmou, aby jen matka jela jako paní.«

Slzy skanuly s očí Magdiných, leč otřela je rychle.

»Ale nyní běžte pro truhlu,« — poručila pekařka. — »Matka přenocuje tady se synem, neboť ještě tady chlapci nejsou, ale zítra ráno do města i do gymnasia. Co panáčkové praví? Kam? Ke sv. Anně je vždycky blíže.«

»Ke sv. Anně, neboť i my jsme od sv. Anny.« — přisvědčili.

»Tak i pomůžete, ukážete, i poučíte!«

Zítra budeme před sv. Annou čekatí.«

»Dobře; a já matku i syna doprovodím do Karmelitské ulice, a ukáži.«

»Pro truhlu!« — zaveleli gymnasisti. — »Porebský, dávej pozor, neboť zpátky již musíš sám s matkou vědět cestu.«

Antonín, vychovaný v horách se usmál. On by nyní již došel do mlékárny, nechtěl pouze se připravit o společnost kolegův, dobrých to chlapců.

Večer při západu slunce matka se synem, nesouce truhlu, přešli mýto. Na kopci se zastavili, postavili truhlu a sedli si na ni. Slunce, obklopené zlatými mráčky, schovalo se za tmavomodrý kopec, věže Vavelu vyskočily a vážně stály, koupající se ve světle. Červánky obklopovaly svět, zardělo se nebe a zaplála země, vítr se schoval, nastalo ticho teplé, jímavé. Paprsky sluneční, dobývající se za kopcem, kladly na trávu na louce červeň, zlatice vrcholky stromů a štíty Krakova.

Seděli zadívaní, přitulivše se k sobě. Ptáci umlkli, — zdálo se, že svět, napjal sluch i zrak, ponořil se ve svoji krásu, a za-

stavil se ve svém běhu. Myšlenky jim ve hlavách přeletovaly : u Antonína dalekosáhlé, nadšené »Večery pod lípou,« u matky jako motýlové nad hlavami její dětí.

»Nic mi ke štěstí neschází, toliko Vladek. Kdyby on tu byl, teprv by se radoval nesmírně. Vladek mi schází v Krakově, v krakovské škole. Ale Bůh je milosrdný!«

Antonín se probudil a nabyl rovnováhy.

»Budoucí rok, maminko,« — mluvil upřímně — »u této právě pekařky budu míti byt darmo za to, že budu druhé opatrovati a vyučovati, a Vladek přijde na moje místo.«

»Ale otec?«

»Nebojte se, maminko, otce; on se obměkčí, jakmile přijde čas. Což pak není Pán Bůh nad námi? A což pak chceme něco nepoctivého?«

»Pravda, jest Bůh nad námi,« — zvolala matka a vstala.

Syn popotáhl matku za sukni. »Tak se mi nechce, maminko, odtud jíti, že bych seděl tady celou noc, a se díval, díval.«

»Vím, vím, co ti kolotá ve hlavě, jaké radosti a smutky. I v mé je totéž, toliko starost o vás, o Vladka mi nedá tak se věnovati tomu, k čemu srdce i mysl lne. Pojdme, zítra ráno je třeba vstávati, ustrojiti se, jíti na mši sv. do toho velikého kostela na náměstí, snad Panny Marie, a potom do tvé školy, aby tě zapsali, a teprv, až se uspokojíme, na Zámek! Oči podivem vytřešňovati, ústa otvírati!«

»Ale před večerem na kopec, maminko!«

»Ale, to se ví! Kdybych nebyla na kopci, co bych vypravovala Vladkovi a lidem? On tam ze zvědavosti bez mála z kůže nevyskočí!«

»Ať jen sesílí!« — řekl klidně, své věci jistý Antonín.

Odešli, nesouce truhlu za železná ucha, přibitá po stranách.

Zítra, když Antonín zapsán byl do první třídy gymnasia, když Krakov byl prohlédnut, kostely, katedrála, pomníky, když viděli kopec, unavení, leč zároveň slavnostně naladěni, pokorní, ale stejně hrdí, vrátili se na Novou Ves k pekařové. Mládež již se sjela; Antonín se s nimi seznámil a hned nabyl duševní vlády. Pekařová, zkušená v těch věcech, bystrým okem uhodla převahu chlapcovu.

»No, no,« — šeptala Porebské — »syn váš tu za nedlouho bude vésti vládu a za rok dostane hodiny k vyučování.«

Magda ji objala, myslíc na Vladka.

Večer vyšla zároveň se synem, chtěíc se s ním potěšiti a promluviti. Rozhodli se, že Antonín doprovodí matku na nádraží, koupí jí lístek, usadí do vozu, a pak teprv že půjde do školy.

Při návratu přede dveřmi bytu políbila Magda syna, přitiskla ho na srdce a otřela si nepozorovaně slzy.

»Maminko,« — řekl Antonín — »kdybych zaspal, probudte mne hned při svítání.«

»Jistě,« — zašeptala a šla do světnice pekařčiny.

Časně ráno vzbudil se chlapec sám, ustrojil se a čekal na matku. Nepřicházela; pohlédl do světnice, nebyla tam. Pomyslil si,

že snad je v kostele na mši sv.; čekal. O šesté hodině, vyhlédl na ulici, obešel dům.

»Hledáš matku?« — zeptala se hospodyně. — »Již není v Krakově. Hned po půlnoci vstala, zeptala se na cestu do Limanova, rozloučila se a šla. Hodnou máš matku, vždyť ona schválně utekla, aby ti neubrala několik grošů na dráhu. Ho, ho, mateřské srdce, toť zřídlo nepřeborné; ale zda vy to dovedete oceniti?«

Antonín již neposlouchal, smutný a zkormoucený vrátil se do světnice, přemýšleje o matčině srdci, které jako nepřeborné zřídlo tlouklo láskou k dětem. Začal teskniti za matkou, Vladkem, Maruší, otcem i lidmi, za černými lesy a zelenými poli. Tesknil za minulostí, dokud obrazy nového života mu vzpomínky nezastřely. Zůstala toliko veliká láska k matce a lítost pro ni ukrytá v hloubi srdce. — (Pokračování.)

Valná hromada

Spolku na zakládání katolických knihoven

konána byla v domě družstva Vlast dne 27. ledna 1913 ve dvě hodiny odpoledne.

Předseda far. Vl. Hálek zahájil ji těmito slovy:

Velectěné shromáždění!

»Konáme opět výroční valnou hromadu v době, kdy jásá křesťanský duch nad vítězstvím, jehož dobyl na Balkáně nad odvěkým nepřitelem Saracenenem, který jako ohromný polyp tisícerými chapadly jej svíral a vyssával. Neméně sveřepý nepřítel *nevěra*, jehožto zbraní jest tisk, hlodá na duševním životě katolíků, hubí víru a mravnost, otravuje zástupy lidu i intelligence. A děje-li se tak u jiných národů, jsme toho sami svědky, že v Čechách pod maskou boje proti klerikalismu udupávají se v lidu city náboženské, pěstuje se materialismus dvojnásobnou mírou než jinde.

Proti těmto škůdným směrům jest nám bojovati na celé čáře. Uznáváme důležitost denního tisku časopiseckého, ale tím více klademe důraz na trvalý, vážný tisk belletristický. Proto blahorečiti musíme realizování krásné myšlenky zakladatele »Vlasti,« že zbudoval Spolek na zakládání katol. knihoven, aby z něho vycházely do českého národa zdroje zdravé, ideální četby. Svůj úkol spolek vytrvale, věrně a nadšeně plní. Rozsel po Čechách a na Moravě již slušný počet knihoven, jež jsou horlivě vyhledávány a čteny. Spolek pracuje tiše, bez hřmotné reklamy, ale jistě, řídě se starým příslovím: Nejlepším pravidlem při všech věcech jest mnoho dělat a málo mluvit. Dnes skládá výbor slavné valné hromadě účty za minulý rok. Zahajují valnou hromadu a žádám pp. funkcionáře, by přednesli své zprávy«.

Jednatel red. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé valné hromady, jenž byl schválen. — Na to podal výroční jednatelskou zprávu:

Velectění pánové!

Samuel Smiles, vynikající anglický moralista, spisovatel, muž praktický, autor slavných spisů: »Život a práce«, »Karakter«, »Svépomoc«, »Vlastní silou«, »Spořivost« a »Povinnost«, který žil v letech 1816 až 1904, vyjádřil se o literatuře a knihách takto:

»Nejlepší knihy podobají se dobrým skutkům. Takové knihy nás tříbí, povznášejí a podporují; takové knihy rozšiřují názory a posilují ducha, chrání ho před pustým světáctvím, způsobují povznesení, bodrost mysli a klid povahy člověka; takové knihy dodávají duchu podoby, tvaru a pravé lidskosti.«

Pánové, takovou knihou jest nejlepší původní kniha česká, z níž naučí se čtenář šlechtnosti, z níž se poučí a utvrdí ve svém náboženství i v lásce k vlasti a národu. Kniha nepůvodní, kniha překládaná z cizích jazyků, zvláště francouzského, nikdy nás tak nepoučí a nevzdělá, zvláště-li zapáchá světáctvím, bezbožstvím a laxní morálkou světskou, v níž není mravu ani studu. Proto Palacký již roku 1827 v Musejníku protestoval proti přenášení takové literatury k nám slovy následujícími: »Nač tolik knih, pokavád ještě pro potřeby obecné života našeho pečováno není! Nač užívati cizích plodů k odcizení se národu svého?«

Proto my, náš spolek zakládá knihovny jen z původních knih českých a teprve z dobře prozkoumaných knih z cizích jazyků do češtiny přeložených, jsou-li obsahem ušlechtilé a dobré, jako původní knihy českých spisovatelů ducha katolického a národního.

A které jsou to knihy české původní? Na tuto otázku odpovídám slovy dra Jana Melichara: »Původní kniha jest, která zkoumá a odhaluje věčné zákony všehomíra, v nich vyhledává moudré a nevyzpytatelné řízení jednoho Boha, jako vládce všeho stvoření, která zpytuje v těchto výjevech přírody a v příbězích dějinstva důkazy pro všemohoucnost božskou a nesmrtelnost duše naší, vylévajíc posilnění do života lidského v útrapách společenských a pozdvihujíc takto duše kleslé, snad zoufalé k novému žití. Původní kniha jest, která mysl naši k Bohu, jako původu a pravzoru vší dobroty povznáší a tím v duši naší city nábožné a ušlechtilé budí, jež jako výsledek a výronění názoru ideálního a posvátného zápalu duši naši zahřívá, a srdce k výšinám nebeským zanáší, nemajíc nic společného s mrzkostmi a nešlechtnostmi tohoto světa. Kniha však, která toho všeho se dávno odřekla a opakuje tisíckrátě přetřepané, všední, snad jen zamilované plotky, taková kniha mnoho nám a národu neprospívá a tu jaký div, jsme-li rádi, že jsme s čtením knihy u konce a nemáme pak chuti, ji po druhé čísti. Taková kniha není původní ani prospěšná a nehodí se ani pro národ, ani pro mládež.«*)

*) Dr. Jan Melichar: »Důležitost původních spisů,« str. 33. a 34. Vyd. ve Vel. Meziříčí r. 1884.

A proto my jsme se odhodlali: Podporovati a šířiti knihy dobré, nemáme-li dostatek nových knih dobrých, vybíráme knihy starší z rukou osvědčených starých křísitelů národa, jakými byli Pravda, Ehremberger a jakými jsou jejich následovníci Pakosta, Dostal a j. Naše knihovny jsou a musí býti prosty všeho literárního braku a proto také musí lidu prospívati. Co je do sebe většího množství literatury, není-li z ní užitek duševní? »Raději knih méně do knihovny, ale knihy dobré« — to jest naším heslem.

Nuže, šířme českou dobrou knihu! Podpoříme tak knihkupectví Cyrillo-Methodějské (Franclovo), knihkupectví Václava Kotrby, podpoříme tím i Dědictví Svato-Janské, Dědictví Svato-Prokopské v Praze, Dědictví Cyrillo-Methodějské v Brně, podpoříme tím i vydavatelstvo Hlasů tiskového spolku v Praze, že když dobré knihy jdou u nich na odbyt, znovu zase mohou jiné a dobré knihy katolických spisovatelů do nákladu bráti a je vydávati. Tak všichni katolíci se přičiňujme proti záplavě tisku svěťáckého, neslušného a národu zhoubného.

A dále, nesmí se zapomínati katolickou veřejností u nás, že Spolek na zakládání katolických knihoven každou nově založenou knihovnou ať v osadě, ať ve spolku zakládá pevnou tvrz proti útokům tisku nekatolického a špatného a tím i tvrz pro katolické hnutí a katolický ruch a život. Jen knihám buditelů národa měli Čechové co děkovati, že se probudili a také jen knihám a novinám katolickým mají děkovati naši pracovníci v lidu, že podařilo se jim najít duše smýšlením příznivé pro zakládání spolků, sdružení, skupin a organizací katolických. Nuže a k dalšímu postupu knihovní spolek základy staví a proto, nechť se na spolek náš také všemi činiteli v životě a hnutí katolickém také nezapomíná. A co spolek náš vykonal, zaslouží také uznání a uznáním i další podpory všech lidí dobré vůle.

A nyní přicházím k jednatelské zprávě vnitřní.

Od minulé řádné valné hromady, která byla dne 12. února r. 1912, konal výbor čtyry schůze. V první ustavující schůzi zvolil si výbor vedle předsedy dp. faráře Vlastimila Hála za místopředsedu a pokladníka vldp. kníž. arcib. notáře a redaktora Tom. Škrdle a za jednatele red. T. J. Jirouška. Ve druhé schůzi věnoval předseda soustrastnou vzpomínku nad úmrtím zasloužilého dobrodince spolku vldp. Jos. Kříže, bisk. kons. rady a faráře na odp. v Brně, který svého času velkomyslně spolek náš obdaroval. V téže schůzi protestoval výbor ve zvláštním prohlášení proti počínání si prof. Masaryka a Machara, kteří společně proti křesťanským názorům pracují. Machar sepsal »Čítanku«, ve které zachoval se rouhavě proti Pánu Ježíši Kristu, že »Čítanka« ta byla konfiskována a prof. Masaryk jako poslanec ji v říšské radě svojí interpelací immunisoval, že zase se může rozšiřovat a proti katolickému učení používat lidmi směru Macharova. Protest výboru přinesly »Vlast« a »Naše Listy«. Na konci druhé schůze výboru probrán byl časopis »Za stará práva«, který je orgánem českých baráčníků a s nelibostí bylo poukázáno na jeho protikatolický směr, ačkoliv až dosud spolky a obce baráč-

nické byly vzhledem ku katolickým úkonům a církvi dosti příznivými. I vyslovena výborem zásada, aby, kdo má v kruzích baráčnických příležitost nebo vliv, na tuto nepřístojnost časopisu »Za stará práva« poukázal, by časopis ten byl do opravdy dle starého života baráčníků veden v duchu českém a křesťanském. Ve třetí své schůzi doporučil výbor všem katol. spolkům a knihovnám, aby si zřizovaly vedle knih pro dospělé také oddělení knih pro mládež, neboť dnes mnoho se odpůrci křesťanství knihami pro mládež pracuje a knihy špatné a nebo nikterak ku křesťanskému životu nenabádající se tisknou a vydávají právě pány vychovateli a učiteli. Tomuto proudu nutno čeliti dobrými katolickými knihami pro mládež jak ve farních, osadních, tak i ve spolkových knihovnách. Kdo by chtěl takové oddělení knih pro mládež v knihovně zakládat a knih takových by neznal, tomu je výbor ochoten o knihách takových dáti radu, kam by se o ně obrátiti mohl. Ve čtvrté schůzi doporučil výbor kalendáře »Sv. Vojtěch« a »Štítý« k hojnému rozšiřování. Mimo to ve schůzích výboru byly vyřizovány vnitřní záležitosti týkající se zakládání knihoven a opatřování knih i finančních prostředků.

Členů má spolek 50 zakládajících, 12 přispívajících a 148 dobrodinců.

Knihy nám v minulém roce darovali: dp. Mat. Kožíšek, zakl. člen družstva Vlast a farář v Krašovicích, bednu knih, v níž byly ročníky Vlasti, knihy ze Zábav večerních, z Hlasů katol. spolku a j. Velectěné knihkupectví A. Reinwarta v Praze darovalo spolku 12 knih odborných a cenných.

Katolických knihoven od poslední řádné valné hromady, tedy během minulého roku, uděleno a rozesláno bylo celkem sedm. Knihovny tyto dostaly následující spolky, náboženské společnosti a lidové farní knihovny:

1. Svaz českého katol. národního dorostu na Smíchově (zasláno p. Frant. Štvánovi, úředníku) 128 knih v ceně 305 K 92 h. —

2. Farní knihovna lidu v Třeboraticích (zasl. dp. far. M. Krejčímu) 128 knih v ceně 305 K 92 h. —

3. Skupina Sdružení venkovské katol. mládeže v Loučeni u Nymburka (zasl. dp. far. Lad. Mrázkovi) 141 knih v ceně 322 K 49 h. —

4. Farní lidová knihovna v Bratronicích u Unhoště (zasl. vldp. k. arcib. vikáři a far. Jos. Tichovskému) 160 knih v ceně 324 K 94 h. —

5. Křesťansko-socialní organisace ve Pcherách-Humnech (zasl. dp. kapl. Ant. Jiratovi) 137 knih v ceně 316 K 43 h. —

6. Sdružení českých katol. zemědělců v Roželově u Hvožďan (zasl. p. jednatelovi Frant. Jeničkovi) 141 knih v ceně 319 K 31 h. —

7. Farní lidová knihovna v Hosíně u Hluboké (zasl. dp. far. Frant. Nahlovskému) 154 knih v ceně 333 K 46 h.

I bylo úhrnem do uvedených sedmi knihoven dáno 984 knih v ceně 2228 K 47 haléřů.

Za celou dobu trvání spolku od r. 1904 bylo založeno do-
dnes 92 knihoven o 9317 knihách v ceně 25.789 korun 1 haléř.

Pro rok 1915 na obranu katolíků a církve proti hnutí novo-
husitskému přispěl spolek pro rok 1912, 1913, 1914 a 1915 po
10 K ročně a předplácí 5 ex. »Našich Listů« pro lid až do
1915 včetně. Mimo to po uvedené léta oslav Husitských počí-
nající rokem 1911 až do r. 1915 včetně zakupuje náš spolek pro
lid ročně za 50 K brožur z »Husitství ve světle pravdy« a roz-
dává je, kde toho objevuje se potřeba.

Končím. Vzpomínám zvláště hlavních podporovatelů našeho
spolku: Jednoty katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy v král.
Českém, Spolku Piova a Nejmenované slavné korporace, které
každoročně po 100 K na náš spolek podporou pamatují. Dík
nejvřelejší za to.

Děkuji všem dárcům knih, jakož i všem, kdož nás jako
příznivci a dobrodinci podporovali. Podobně děkuji časopisům
»Vlasti«, »Vychovateli«, »Čechu« a »Našinci« za uveřejňování
zpráv, kdykoliv jim byly zaslány. Zdař Bůh!

Následovala účetní zpráva, kterou podával pokladník, red.
Tom. Škrdle. Vydání bylo K 1114:33, základního jmění jest
1022 kor. Účty byly revidovány, s doklady srovnány a vše-
v úplném pořádku nalezeno. Valná hromada udělila pokladníku
jednohlasně absolutorium.

Při volbách na r. 1913 zvoleni byli: za předsedu far. Vl.
Hálek; do výboru: far. Al. Dostál, red. Tom. Jiroušek, far. Fr.
Petráček, katecheta Ant. Suchoradský, red. Tom. Škrdle a far.
Ferd. Zuna. — Za náhradníky: far. Aug. Franěk z Moravy, ob-
chodník Jindř. Hilbert, k. a. notář Fr. Štibor a k. a. vikář Jos.
Tichovský.

Volných návrhů nebylo, i uzavřel předseda valnou hromadu
těmito slovy:

»Spolek na zakládání katol. knihoven nezůstane klidně státi,
ale bude pracovati dále nadšeně a vytrvale za svými ideály.
Práce jeho jest v naší době boje proti náboženství vysoce důle-
žita. Vidíme všickni do našeho národa ten příval knih, v nichž
se existence Boží, řízení světa, příkázání Boha, Jeho vtělení, vy-
koupení, věčná odplata jest popírána, všecko svaté, dobré, ušlech-
tilé jest podezříváno a tupeno, nemravnost a neřesti oslavovány.
V belletrii pěstuje se frivolnost, omlouvá se cizoložství, v literár-
ních podnikcích oslavuje se zlo a čistota jest vysmívána. Taková
potrava podává se lidu. Nastala všeobecná otrava myšlení a
cítění v lidu. Než spolek náš neleká se boje proti nesčetným
zástupům těchto demonů pod vedením zlého ducha, praotce lži,
ale přijde svým vytknutým směrem jako zářný voj sv. Michala
ku předu v hesle: proti špatné knize dobrou knihu! Než snahám
naším jest třeba hmotné podpory. I prosíme všechny dobré lidi
v českém národě, podporujte náš spolek. Staňte se členy jeho,
nebo věnujte malý příspěvek, darujte dobré knihy; vše jest vítáno.
Hrstka členů našeho spolku vrhá se jako u Thermopyl do boje
proti přívalu špatných knih a proto nemá býti ponechávána bez
podpory. Kéž můžeme ročně jednou tolik knihoven založit než

nyní zakládáme. Že nepracujeme nadarmo, dokazuje následující děkovný list, který došel od sdružení českých katol. zemědělců v Roželově, z něhož uvádím:

Jménem všech členů sdružení katolických zemědělců v Roželově vzdáváme Vám vroucí dík a tisíceré »Zaplať Pán Bůh« za takové množství zaslaných knih, obsahu tak poučného, náboženského a zábavného, tím knihovnička naše rozmnožena mnoho, a poskytuje členům četby a vzdělání za dlouhých zimních večerů. Nebo jsme všichni žasli, když jsme uhlídali tolik krásných knih. Jak se Vám odměníme! Naše modlitby budou Vám žehnat, aby Bůh všemohoucí ráčil Vám popřátí zdraví, štěstí a Boží požehnání, abyste působili dlouhá léta na poli katolickém. Zapsali jste se zlatým písmem do organisace naší a naše sdružení Vám bude vyprošovati požehnání v počínání Vašem.

Tento nehledaný projev vděčnosti vytrysklý za srdcí katolického jest nám všem ve spolku nejmilejší odměnou a spolu pobídkou k další práci. Končím valnou hromadu a žádám slavné shromáždění, by povolalo Sv. Otci Piu X., J. V. císaři a králi, nejdůstojnějšimu českomoravskému episkopátu »Sláva!«

Shromáždění opětuje nadšeně »Sláva, sláva, sláva!« a se rozchází.

Výborová schůze.

V první výborové schůzi zvoleni byli: za místopředsedu a pokladníka red. Tom. Škrdle; za jednatele red. T. J. Jiroušek. — Knihovna založena byla v Zahájí u Č. Budějovic. Kdo chce knihovnu obdržeti, musí se zavázati, že bude nejméně 3 roky členem spolku (ročně 2 K) a že bude nejméně 3 roky »Vlast« odebírat. — Určeno, kam se darují husitské brožury za 50 K. — Rozdělena byla agitace ve prospěch spolku. — Sdružení venkovské mládeže v Loučeni děkuje za darované knihy.

Láska.

O lásce větrík šeptá,
o lásce růže snívá,
o lásce slunce učí,
o lásce ptáče zpívá.

Po lásce duše touží,
pro lásku srdce bije,
a Bůh je láska sama,
jež po vše věky žije.

Andreas Vltavotýnský.

Milites christiani.

(Rytíři křesťanští.)

Studie o nábožensko-sociálním působení hrabat Sporcků
v Čechách.

Dle pramenů upravil a napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

Nadační listina

Jana Františka hraběte ze Sweerts-Sporcku.

Známo budiž tímto veřejně a zvláště kde toho zapotřebí, že mezi Jeho Excelencí vysoceurozeným pánem panem *Janem Františkem Kristiánem sv. říms. říše hrabětem ze Sweerts-Sporcku, říšským svob. pánem z Reistu*, císař. král. Apoštolského Veličenstva skutečným tajným radou, pánem na Lysé, Lnářích, Koňojedech, Starém a Novém Perštejně, Dubé, Vidími a na Kokořině, Slatině, Životicích a Dolních Počernicích se strany jedné a mezi poddanými hospitálního panství Hradištského se strany druhé zřízen byl tento neodvolatelný *nadační list*.

Předně. Jelikož Jeho císař. král. Apoštolské Veličenstvo nejvyšším dvorním dekretem ze dne 12. února t. r. nad lidumilným a dobročinným skutkem, jímž Jeho Excelence pan hrabě ze Sweerts-Sporcku k zachování poddaných panství Hradištského z vlastního svého jmění postoupil a odevzdal *kapitál jedenkrátstotisíc zlatých*, zvláštní nejvyšší potěšení a spokojenost tím způsobem projevit ráčil, aby témuž dle nejvyššího nařízení také *rozdílení* ročních úroků z odevzdané jistiny mezi Hradištské poddané *dle vlastní jeho vůle* a jak navrhl ve sl. c. k. zemskému guberniu, bylo přenecháno, s tím však jenom, aby to dle svého vlastního návrhu sklonkem každého roku krajskému úřadu oznámil a aby na věčnou paměť rádná listina nadační byla zřízena a do císař. král. zemských desk vtělena.

Jelikož pak *po druhé*: zmíněný J. Exc. pan hrabě ze Sweerts-Sporcku jakožto zakladatel v měsíci listopadu 1779 prosebně přednesl, že těchto 100.000 zl. již r. 1757 z části ve stavovských, z části v jinakých bezpečných jistinách *Hradištským poddaným* ve zvláštní pokladně uloženo a v uschování a súčtování tamního úředníka, dosazeného J. Exc. panem hrabětem ze Swerts a Sporcku, v dohodě a s vědomím duchovního představeného Milosrdných Bratří sv. Jana z Boha, jakožto administrátora této nadace bylo odevzdáno, za těchto podmínek: aby

1mo k udržování učitelů správně upotřebeno bylo obnosu panem hraběcím zakladatelem ustanoveného, pokud by dle generalíí normálních škol nezískáno jiného příjmu a tím přiměřené služné učitelů jinak bylo doplňováno a uspořené úroků z nadačního kapitálu k jinému užítku a použití pro potřebné poddané vynaloženo býti mohlo, neboť snaha hraběcího pana zakladatele sama pokaždé k tomu směřovala a cílí, aby tito v kacířství a v bludech dříve velice zapletení poddaní **Královéhradeckého kraje při pravém křesťanství a katolické víře milostí a pomocí**

vrchnosti v čas nouze ve správné poplatnosti daní zachováni byli. — —

Aby 2do jednoho dílu z úroků vypadajících z kapitálu 100 m zl. t. j. jedno sto tisíc zlatých dle vlastního nálezu J. Exc. pana hraběcího zakladatele *k výpomoci na rurální daně*, nikdy však úroků těch v celku pouze k rozmnožení živobyti nebo snad i nadržování špatnému hospodářství bylo upotřebováno. nýbrž aby volné rozdělení J. Exc. panu hraběcímu zakladateli a jeho potomkům v přímé posloupnosti *pro největší*, a nejvíce soucitu zasluhující *případy nouze mezi Hradištskými poddanými* veskrze ad quamcunque piam et utilem necessitatis causam zůstalo, v čemž zejména vyrozumívá se *nezaviněné neštěstí*, na př.: požár, škoda z bouře a blesku, pád (mor) dobytka, nouze o obilí, chleba a len, nutné znovuzřízení a úprava stavení a příbytků a jakákoliv neštěstí ruka Boží na tyto poddané v jejich živobyti a hospodářství by dopustila, tedy aby takové daně, které by hraběcí vrchnost neuznala za splatné z těchto úroků nadačních, poddaní z vlastního živobyti, výdělků nebo jmění dle subrepar-tice krajským úřadem předem stvrzené, povinni byli zapraviti, jen aby

po třetí vše dle vůle J. Exc. pana hraběcího zakladatele a jeho nástupců nejpřesněji bylo splněno; aby však

po čtvrté pro budoucnost nebylo neznámo, v čem těchto z dobré vůle věnovaných 100 tisíc zlatých pozůstávalo, vykazují se takové postoupené jistiny, jak o nich král. krajskému úřadu *seznam* byl odevzdán, takto:

Sa 100 000 zl.

Vídeňské bankovní obligace	57 650 zl.
» báňské metaliky (úpis)	3 000 »
České stavovské aerariální obligace	31.550 »
Domestikální jistiny	1.600 »
Postup zemskodeskový (knihovně vtělená cesse) . .	4.000 »
Ze sirotčí pokladny v Kuksu	2.200 »

Po páté: Přihodilo-li by se, že by z některých obligačních položek vykázaného kapitálu z jakékoliv příčiny, nehody nebo náhody přes půl roku nebyly úroky náležitě splaceny, nechť úředník účtující příjem a upotřebení úroků, pohledávku takovou v době nejbližších 6 týdnů ode dne prošlé lhůty splatnosti oznámí král. krajskému úřadu a tento ať pokaždé *o nedbalých dlužnících*, kteří by vyššího nebo měšťanského stavu byli nebo vůbec v dluhu zůstávali, vys. zemskému guberniu podá zprávu, aby dlužníci Via paratae Sequestrationis na vlastní řád a nebezpečí na svém jmění pro takové hypotéky král. komorním prokurátorem byli exekvo-váni; při takových nedbalých a liknavých dlužnících budtež jistiny proti obvyklé výpovědi vymáhány k zapravení, aby nevznikly nedoplatky neb aby ubozí poživatelé této nadace netrpěli ujmy v obyčejném rozdělení požitků; avšak dlužníky na panství Hradištském usedlé nechť král. krajský úřad přímo sám po došlém oznámení o nesprávné platbě úroků Via Sequestrationis nebo

jiným prostředkem stíhá a vyznačené jistiny proti výpovědi vymáhá, aby jinde se svolením pana hraběcího zakladatele bezpečně dle výkazu generalíí byly uloženy.

A poněvadž *po šesté*: Jeho cís. král. Apoštolské Veličenstvo svrchu řečeným dvor. dekretem dne 12. února 1780 nejmilostivěji nařídilo, aby o této nadaci byla *řádná listina* zřízena a *do král. desk zemských vtělena*, tedy byla ve dvou souhlasných stejnopisech tato zemskodesková listina, kteráž při sl. úřadu král. zemských desk bez veškeré další přítomnosti smluvných stran a zájemníků, avšak bezplatně může býti vtělena a vyznačena, od Jeho Excellence pana hraběcího zakladatele zřízena a jak od duchovního představeného Milosrdných Bratří, tak od úředníka, jenž příslušné obligace a ostatní listiny opatruje a k rukám všech Hradištských poddaných účtuje, podepsána a pečetí opatřena, k čemuž páni svědkové, však jim a budoucím jejich nikoliv ke škodě — byli dožádáni.

Tak stalo se v *Praze* respektive v *Kuksu*, dne 14. května r. 1780.

Jan František hrabě ze Sweerts Sporcku v. r.

Benignus (Roth) Prior et Administrator v. r.

Antonín Gürtler v. r., správce úřadu a účetní.

* * *

Jako stručný nástin činnosti Sweerts-Sporckovské *nadace pro podpory z milosti* (*Gnadenkassastiftung*), řídící se dle vlastního volného uvážení patronova, jenž výroční účty prostřednictvím c. k. okresního hejtmanství ve Dvoře Králové předkládá účetnímu odboru c. k. místodržitelství v Praze, uvádím aspoň z r. 1909 tato data:

Jmění nadace, uložené v cenných papírech (nyní po většině korunových rakouských 4proc. rentách), čítá vedle hotovosti pokladní 168.400 K; roční úroky činí 6728 K. Podpory poskytovány jsou *a)* osobám chudým jako *nadace chudinská*, *b)* jako *výpomoc při pádu dobytka*, *c)* jako *příspěvek pohořelým*, *d)* jako příspěvek *na úlevu škod bouří a vodou způsobených*.

V rubrice *a)* dostalo se r. 1909 celkem 204 chudým lidem částkami od 5 do 25 korun podpor nadačních úhrnem 2669 korun. Chudinská nadační podpora připadla na těchto 13 druhdy k panství Sporckovskému náležejících míst a osad: *Hradiště* (Gradlitz), *Kukus*, *Šlotov* (Schlotten) *Heřmanice* (Hermanitz), *Hrabčice* (Grabschütz), *Vlčkovice Dolní* (Nieder-Wölsdorf), *Bukovina Velká* (Grossbock), *Kopaniny* (Kopain), *Střeziměřice* (Zismitz), *Vyhnanov* (Wihnan), *Kohoutov* (Koken), *Kočbeř* (Retten-dorf), *Harcov* (Haatz). V rubrice *b)* poskytnuto bylo ve 146 případech celkem 3636 K, v rubrice *c)* v 5 případech 1850 K, v rubrice *d)* v 5 případech 350 K. Dohromady tedy za r. 1909 v 360 případech 8505 K, tak že k dobru chudých a nezaviněnou nouzí postižených plynula podpora v okrouhlém *denním průměru 25 K.* —

* * *

Fundátor Jan František Kristián hrabě Sweerts-Sporck (jak zřejmo z rodokmenu otištěného již v práci »Miles christianus« v dubnovém čísle »Vlasti« roč. XXVIII., str. 587), byl *vnukem* Františka Antonína hraběte Sporcka. Jeho otec František Karel Rudolf Sweerts svobodný pán z Reistu povýšen byl dle zápisu v zemských deskách (kniha instrumentů N: 558 Ao 1719, 28. dubna sub lit. D. 23) do stavu hraběcího. Z manželství Sweertsova s Annou Kateřinou hrab. Sporckovou narodil se zmíněný fundátor chudinské nadace dne 27. října 1729. Dne 4. října 1752 oženil se s *Barborou hraběnkou z Bubna*, která jej podarovala r. 1753 synem *Filipem* (byl c. k. komořím a vicepresidentem při apelacích ve Lvově), r. 1756 synem *Josefem Františkem* (byl c. k. komořím a guberniálním radou), r. 1760 dcerou *Barborou*, provdanou r. 1787 za hrab. Ondřeje O-Relliho, c. k. generálmajora. Dalšími ženitbami vzniklo příbuzenstvo Sporcků a Sweerts-Sporcků s hrabaty *Kounici*, hrabaty *Krakovskými z Kolovrat* a rytíři *Běšiny z Běšin*. —

Tito Běšinové z Běšin byli v 19. století spříbuzněni s rodinou Klárů, zakladatelů ústavu pro zaopatření a zaměstnání dospělých slepců v Praze.

O c. k. generálmajoru hraběti Ondřeji O-Rellim, manželu Barbory roz. hraběnky Sweerts-Sporckové, nevyskytne se v práci mé již žádná další zmínka a proto o něm aspoň zde několik slov připojuji. Hrabě O-Relli (též Reilli psaný) byl svobodným zednářem a historiografem pražské zednářské lóže »Pravda a jednota«. Z jeho péra zachovala se zmínka o smýšlení pražského obecného lidu vůči svobodným zednářům pro jejich na ven jevenou dobročinnost. Dne 18. dubna 1785 konal se pohřeb lékaře Med. Dra šlechtice Plenčice, deputovaného mistra lóže »u tří korunovaných hvězd«, jenž po několik let bezplatně léčil chovance sirotčince u sv. Jana Křtitele. Zednáři dostavili se k pohřbu in corpore a hrabě O-Relli zaznamenává v pamětech své lóže, která prý jedna žena česky řekla: »*Nebožtík byl freimaurem a všickni tito páni jsou také freimaury, kteří dělají dobré skutky chudým.*« —

* * *

V úvodu do nadační listiny, v tomto II. záhlaví otištěné, čteme, že Jan František Kristián hrabě Sweerts-Sporck byl pánem na Lysé, Lnářích, Koňojedech, Starém a Novém Perštejně, Dubé, Vidími, na Kokoříně, Slatině, Živonicích a Dolních Počernicích.

Téměř všude v těchto v místech shledáváme se se stopami činnosti Sporcků.

Při duchovní správě v Lysé založeno bylo samostatné místo pod názvem *Sporckovského beneficiáta*. Zprávy o tomto místě beneficiáta, jež mně laskavě poskytl dp. R. *Kytýr* r. 1912, zpracovány budou ve článku D. VII. záhlaví této studie pod názvem: »Po dalších stopách hrabat Sporcků a Sweerts-Sporcků.« —

Vidim (Ober-Widim) v okresu Dubském náležel hrabatům Sweerts-Sporckům od r. 1743 do r. 1807, Neuperstein v téžže okresu náležel jim od r. 1723 do r. 1810; materiál o Koňojedech

tvořiti bude zvláštní stať této studie; laskavostí dp. faráře *Otakara Rybáka* v Bořimi byl mně zaslán různý materiál, jež jsem zpracoval v záhlaví již naznačeném; v témže záhlaví (k podnětu dopisu dp. far. Rybáka ze dne 17. dubna 1912) uveden jest též materiál *o nábožensko sociální působnosti hrabat Sweerts-Sporcků v Dubé.*

V Dolních Počernicích (nyní v držení svob. p. z Dercsényi) shledáváme se se jménem Jana Františka Kristiána říšského hraběte Sweerts-Sporcka, pána na Lysé atd. . . . a hospitálního panství Hradištského patrona a koinspektora ve smlouvách (dle liber contractum, obligationem et transactionem Dominií Dolní Počernice de anno 1745, pag. 15 et seq) a zápisech o hostinci *na Barborce* č. p. 38. Tuto realitu držela vrchnost původně sama; r. 1745 prodal ji Janu Wieserovi »Wolfgang Christoph Perenklaui, Freiherr von Schönritt, Herr auf Unterpotschernitz, J. Churfürstl. Durchlaucht von Bayern Kammer-Herr und Oberst-Wachtmeister des löbl. La Rosa Dragoner Regiment« a r. 1780 dne 24. srpna stala se trhová smlouva Jana Wiesera o prodeji hospody té na Josefa Košťála, měšťana nymburského, kteroužto smlouvu hrabě Sweerts-Sporck potvrdil. —

III.

V 1. odstavci listiny o chudinské, resp. podpůrné nadaci Sporckovské jest zmínka o snahách po *náboženském povznesení lidu poddaného a vytržení jeho z bludů a tajného husitství.* Proto shledal jsem několik dalších dokladů dokumentárních, pokud z nich seznati lze, že při různých příležitostech ráz katolicismu náležitě byl akcentován. — Jeden z dokladů takových budiž hned zde citátem uveden.

Měl jsem náhodou po ruce smlouvu ze dne 6. prosince 1749, kterou *František Karel Rudolf hrabě Sweerts-Sporck*, říšský svobodný pán z Reistu, prodává jistému Ferdinandovi (Ferdinandy?) panskou hospodu č. p. 1 v Drahelicích. Originál smlouvy té opatřen jest hraběcí schvalovací doložkou: »Gegenwärtiger mit Meinen Wissen und Willen geschlossener Kauff-Contract wird von mir mit Reservirung Meines obrigkeitl. Rechts und gerechtigkeit hiemit in gnaden Ratihabiret. — Geben in Meinem Schloss Lyssa, Am 6. Xbris Anno 1749. — L. S. — F. C. R. G. von *Sweerts und Sporck.*«

Avšak vedle právních a majetkových otázek, obsažených v této smlouvě o radikované živnosti hostinské, mnohem zajímavější a z nábožensko-sociálního a kulturního hlediska také důležitější jest místo, kde se praví:

»*Šenkýři, všem jeho dědicům i všem následovním hospodským dbáti bude povinností nejpřednější, totiž že on i jeho lidé podřízení a čeládka všecka mají vésti bohabojný a zbožný život katolického křesťana, náležitě světiti Bohu zasvěcené neděle a svátky, pilně se účastniti bohoslužeb a duchovních cvičení křesťanských a že mají, sami vždy dobrým příkladem předcházejíce, lidem podřízeným se vši horlivostí klásti na srdce, by dbali vůbec všech povinností křesťanských.*« —

IV. A.

Akce a protiakce v době Sporckově.

Ve stati předcházející dotekl jsem se věci, v oboru *nábožensko-sociální* působnosti v době projednávané zajisté závažné. Mnohé z věcí takových budou objasněny a blíže vyloženy také ještě v záhlaví VII. této práce pod názvem: *Po dalších stopách hrabat Sporcků a Sweerts-Sporcků.* V záhlaví tom shrnut bude při jednotlivých místech, kde druhy bývala panství Sporckovská, různý materiál, k činnosti hrabat těchto v oboru nábožensko-sociálním se odnášející.

Avšak jako není snad jediného pole bez koukolu, nebylo působnosti sebe záslušnější, proti které by se s úporným vzdorem, nezmarým životem plevela a v tuhé houževnatosti nebyly stavěly směry působnosti zvrtné a podvrtné.

Doba tehdejší věc takovou sama umožňovala a tak v témže ovzduší vedle práce veřejné a poctivě zamýšlené bujely také snahy akce tajné a podloudně taječné.

Snažila-li se *akce nábožensko-sociální* udržovati lid na cestách víry a dynastické přichylnosti, snažila se opaku dosíci *protiakce*; jako živí stínové vyskytovali se různí činitelové, kteří i ve věcech pravé nezfalšované víry i ve věcech přichylnosti neobávali se, z ciziny podloudným způsobem po krajích vlasti naší*) působiti. Vidouce však, že světské a církevní úřady věnují akci jejich náležitou a povinnou pozornost, utíkali se k cizím panovníkům, s neoprávněnými stesky svými a za hranicemi u cizích panovníků dovolávali se ochrany proti svému panovníku.

Doložím to dvojím způsobem.

Nevadí, zmíním-li se snad v krátkosti i zde o věci, která bude později obšírněji uvedena (jako na př. v záhlaví VII. u titulu D: »Lysá nad Labem« výpisy z poslední vůle Františka Antonína hraběte Sporcka).

Tento hrabě zřídil při residenci své v městě Lysé n. L. *tiskárnu*. Ta byla v Lysé na t. zv. »Čerenu.« Přihlédněme jenku dvěma v ohledu nábožensko sociální působnosti zajímavějším publikacím Sporckovým.

Dvě vydání *kancionálu* »*Slaviček rajský*« od faráře Brozana (o němž již ve studii »*Miles christianus*« některé bližší zprávy byly uvedeny), tištěná po 20.000 exemplářích v impresí v Lysé na náklad Františka Antonína hraběte Sporcka, jenž autorovi povolil též zvláštní odměnu 500 zl. rýnských za sestavení kancionálu tohoto, jenž byl zdarma rozdáván, šla svorně ruku v ruce s jiným nákladným podnikem tiskařským.

Poslední vůlí svou z r. 1731 ustanovil František Antonín hrabě Sporck, že na vydání *knihy evangelií a epištol* pro povznesení náboženského ducha, kteráž měla býti tištěna v 6000 exemplářích s měděrytinami (a to byla výzdoba skutečně umělecká

*) O soustavě krajské v království Českém, jak byla již od polovice čtrnáctého století až do nové úpravy 16 krajů r. 1751, podává podrobné vysvětlivky spis: »Boh. Rieger, Zřízení krajské v Čechách.« —

a cenná), odkazuje pro případ, že by za jeho života k tisku nedošlo, 15.000 zl. rýnských.

To byla akce opravdu ušlechtilá a v oboru nábožensko-sociálním záslužná.

Představme sobě poměry dnešních dob, kdy pokrokářský, sociálně-demokratický a volnomyšlenkářský tisk bez nejmenší obavy před konfiskací (a konfiskované věci očišťují a immunisují ochotné interpelace P. T. pánů poslanců na říšské radě) chrlí denně, týdně i ročně spousty potištěného papíru a na něm sta a tisíce útoků proti církvi a proti náboženství, útoků proti Ježíši Kristu a hanebností proti Panně Marii do širokých vrstev lidových.

Představme sobě poměry takové a aplikujme je na éru Sporckovskou, kdy tiskáren bylo poměrně málo a tisk ještě tak vehementně nevníkal všude mezi lid, jako dnes se děje.

František Antonín hrabě Sporck získal sobě publikacemi svými z tiskárny v Lysé v oboru nábožensko-sociálním zásluh, za něž by jej dnešní »Plameny«, »Zář«, »Neruda« i »Volná Myšlenka« nazvaly *černým klerikálem*.

Ale v době Sporckově staral se o protiakci tisk podloudný, neaprobovaný a necensurovaný.

A tisk ten pracoval zbraní zdánlivě nevinnou, knihami záračných modliteb, jimiž pod maskou katolicismu pracovali tajní sektáři na zlákaní ve víře vratkých katolíků.

Stopy takovéto protiakce sledovati možno z Čech do Berlína, kde hlavně v impresi knihtlačitele Jana Michala Kunsta ještě na začátku minulého století vydávány byly t. zv. špalíčkové knihy.

Ubohá byla i jejich čeština i všecka úprava typografická, ubohé a mysl skoro zarmucující neumělé a hrubé, řekl bych méně než řemeslnické dřevořezbové štočky obrázkové.

Špalíčkové knížky takové obsahova'y obyčejně vedle některých obvyklých a v konsistoriálně aprobovaných knihách tištěných modliteb též všelijaké neaprobované, pravému duchu katolickému odporující a tedy vůbec neschválené modlitby záračné.

Jedna z takových knížek (vytištěná švabachovým písmem v Berlíně, bez udání tiskárny a roku) dostala se mně právě při psaní rukopisu této studie do rukou. Na jednom prázdném listu byla v ní rukopisná poznámka: »Watzek Franz aus Michle, Schüler der II. Klasse beyrn St. Heinrich, N.: 6 in Michle, 1832.« — Obsah knížky té byl: 1. *Oběť před Bohem* aneb Modlitby katolické. 2. *Pobožné a dobře zkušéné svaté požehnání jak na vodě tak na zemi proti všem nepřátelům v bitvách i na cestách, ze všelijakých pobožných a horlivých kněh vybrané*. 3. *Mocné požehnání* a modlitba (dle udání překlad Ex libello Gallico in titolato: Revel. St. Brigitae: impresso et approb. Parisiis 1672). 4. *Duchovní strážé*, z kterých lze sobě každou hodinu jednoho svatého za patrona zvolit. 5. *Sen Panny Marie*.

Podobnou knížku, s německým sice textem, ale veskrze stejné typografické i knihařské úpravy (deskami a ořízkou) a s těmitéž hrubě zpracovanými štočkovými dřevorytinami nalezl jsem, pátraje po různých starých rytinách v jednom pražském

obchodě se starožitnostmi. Lze tedy za to míti, že české texty takových špalíčků s modlitbami i pověrečnými, tištěné v Berlíně *bez udání tiskárny i letopočtu* byly pouhým jazykově znešvařeným překladem textů německých a že knížky takové podloudným způsobem rozšiřovány byly mezi německými i českými katolíky. —

Neaprobovaný tisk různých modlitebních a rozjímavých knih byl přímo *v odporu s křesťansko vzdělávacím obsahem knih ordinariátně schválených* i doporučených. Ve své soukromé příruční knihovně mám slušnou sbírku starých modlitebních knih a tištěných Mariánských a jiných nábožných písní. *) Zde pro zajímavost aspoň dva titulní listy z knih takových uvádím:

α) »Kurz und Gut Cattholisches *Mess-Büchlein* worinn die Messgebether welche der Priester bey dem Altar spricht in Deutscher Sprache vorgetragen und mit schönen Morgen — Abend — Beicht — Communion — Vesper-Gebethern Tagzeithen und Litaneyen geziehret.« (Zu haben in halb goldenen Rad neben der Eysernen Thür 1795.) Pražský tisk o typech psaného písma; na straně 256 a násl. obsažena povzbuzující modlitba k sv. Janu Nepomuckému (Gebet zum heiligen Johann von Nepomuck — Um Erhaltung seiner Ehre, und um die Gnade einer rechten Beicht). —

β) *Spogenj mé s Bohem. Modlitebnj Knjžka pravého katoljka*. Nowé, oprawené wydánj. W Gindrichowu Hradci. Pjsmem Aloisia Josefa Landfrasa * S pěknou ocelorytinou allegorisující anděla Strážce. — Imprimatur: »Tato knížka nic proti pravdě našeho svatého náboženství v sobě neobsahuje, pročez na novo tištěna býti zasluhuje. V Českých Budějovicích, dne 1. června 1838. Jan Geith, probošt kapitulární a přednosta konsistoriální.« —

Správným, aprobovaným tiskem opatrovala čtenáře katolické též litomyšlská tiskárna Turečkova, kteráž vydala »Radostnou Cestu« z r. 1753 a písecká tiskárna Fetterlovská, z níž vyšla zajímavá kniha »Písně výroční, které se obzvláště v chrámu Páně v Prachaticích zpívají.« —

* * *

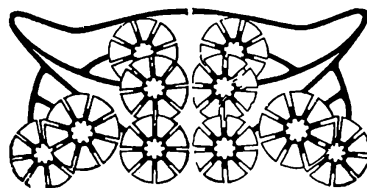
Vedle neaprobovaného a namnoze z ciziny pašovaného tisku v roušce zdánlivě nejnevinnější a prostému lidu snad ani zdaleka nepodezřelé působili v éře Sporckově mezi lidem jako živá protiakce jeho nábožensko-sociálních snah také různí nekatoličtí agenti, jimž světské i církevní úřady věnovaly náležitou pozornost.

O agentech takových, lidech to na první pohled zdánlivě neškodných a přece jen po právu *nebezpečnými svůdci* nazývaných, obsažena jest v »Časopise Musea království Českého« (r. 1911, sv. II.) tato zpráva:

*) Tuto sbírku modlitebních knih a písní založil jsem si za laskavé součinnosti některých známých zbožných dam a pánů, jakožto materiál k připravované monografii »Za písní Mariánskou« a k soupisu bibliografie o tomto pro duchovní život katolíků důležitém odvětví tisku. Pouze naprostý nedostatek volného času, přivedený úpravou rukopisů jiných obsažných prací literárních, zavinil dosavadní odklad sepsání řečené právě monografie, pro kterou již celá serie lístkových poznámek, titulů a zlomků textových jest pohotově. —

Od války třicetileté až do vydání tolerančního patentu (13. listopadu 1781), jímž volnost učení evangelického (lutherského i kalvínského) jakož i pravoslavného v našich zemích uznána, byli nekatolíci přísně stíháni, a poněvadž právě asi pro to odcházení do ciziny nepřestávalo, nýbrž spíše se množilo, pátráno po tak řečených svůdcích. — Takovým byl také Martin Rohlíček, kazatelský pomocník, jenž za panování Karla VI. svoje »nebezpečné svůdcovství« provozoval. Bylo mu asi 45 let, byl postavy hubené, na 3 lokte dlouhé a hlavu jeho pokrývaly dlouhé kaštanové vlasy. Svůj oblek měnil každého roku, aby nebyl poznán; jednou přišel v popelavě šedém kabátě a v plátěné kamizole hřebíčkové barvy, jindy celý v šatech popelavě šedých, nebo hřebíčkových, nebo režných. Zběhl prý z císařského panství do Uher. Martin Rohlíček byl tajným nekatolíkem znám jako »pan strejček« nebo »pan kmotr«, poněvadž svůj příchod oznamoval slovy: »Pan strejček (nebo pan kmotr) je u nás.« Byl to jeden z nejnebezpečnějších a nejopatrnějších svůdců, na jehož zatčení r. 1738 místodržitelství na žádost konsistoře všechny hejtmany krajské zvláště upozorňovalo. Rozkaz byl marně opětován, až také zvláštní odměna na polapení Rohlíčka slíbena. Roku 1739 opakováno u krajských úřadů Chrudimského, Boleslavského, Kouřimského a Královéhradeckého toto prohlášení opět bez výsledku. — Již r. 1723 navštívil Martin Rohlíček jako vyslanec tajných nekatolíků Berlín. S ním tam byl tenkrát Mikuláš Vondráček, jenž v saské Žitavě se zdržoval. Jak dvorní kazatel Jablonský, jemuž tito vyslanci českých nekatolíků dne 25. srpna toho roku předložili »punkta« českých nekatolíků, zaznamenal, živili se Rohlíček i Vondráček v Čechách původně rolnictvím. Později zběhli z panství meziříčského, Rohlíček do Uher, Vondráček do Sas, do Žitavy. — Ačkoliv neuměli ani slova německy, zdrželi se v Berlíně na 8 neděl a odevzdali pánovi z Ilgen, ministru zahraničních záležitostí, pamětní spisy o pronásledování nekatolíků v Čechách, určené pro krále pruského, anglického, dánského a švédského. Průvodcem a tlumočnickem jejich byl starý Jakub Roháček, jak oni též z panství meziříčského zběhlý, bývalý to drvoštěp, jehož modlitbu vytiskla tiskárna sirotčího domu v saské Halle. V pamětním spise, jenž má název »Punkta těch Čechů . . .«, kteří pro své naboženství byli stíháni a týráni, stojí na konec, že nemají na širém světě nikoho, kdo by za ně u císaře orodoval, obracejí se ke králi pruskému a prosí jej, aby zakročil v jejich prospěch u císaře Karla VI., jenž dlí právě v Praze při korunovaci. —

(Pokračování.)

Vánoční fantasie.

VÁCLAV POLEDNE.

(Dokončení.)

Tvé štěstí, dítě, jest ztraceným klíčem
k zamčeným zahradám — Jich květy znám —
A dobře znám! — Vždyť kdysi též svým rýčem
jsem půdu ryl — je sázel — Vzpomínám
jak voněly — Ach, vzpomínám, jak dech
mých lilijí mne opájel — Kdy vzdech
byl lásky výkřikem a láska písní
čarovných nápěvů — rým zlatou třísni
andělských říz —

»Já s tebou šla — já pila
z pohárů svatebních při hodech lásky —
co nevěsta jsem tebe políbila« — —

Má duše drahá! — Kdo mi na otázky
mé odpoví —

»Hle, slyšíš? — Zpěv! — Již vedou
ji v průvodu — Vše před tou dívkou bledou
se uklání — Ach, ona k jeslím klesá
a mlčky štká — chór andělů však plesá« — —

Ó ruko tvůrčí! — Kdo Tvou sílu chápe! —
Před dílem Tvým se koří pouhý tvor
a v úžasu Tvou krásou ve tmách tápe —
Tě poznává — a hledí na obzor
Tvých tajemství jak slepec k slunci hledí —
v radostném tušení — bez odpovědi — —

Ó ruko tvůrčí! — Hvězdy na blankytě
Tě chválí též — ač mlčí — Celý svět
jest písní Tvou — Jak slavík na úsvitě
se probouzí a zpívá — Rozumět
té písní vesmíru — být šťasten dílem —
milovat Tvůrce — toť jest tvorů cílem — —

Duch hmotně vlíbal odlesk věčné krásy —
a z hmoty k životu se budí duch —
Ten rozumí — a chápe steré hlasy
jež v jeden splývají a šeptá: Bůh! —
A anděl s člověkem jsa poutem ducha spiatý
hlaholí Tvůrci: Svatý, Svatý, svatý! —

Pln obdivu a lásky anděl žasne
nad duší člověka — V ní světa cíl —
To oko lidské! — Ó jak jest to krásné
být zrcadlem, v němž Bůh svůj pohled skryl —
Však nejkrásnějším obrazem, v nějž vpsány
jsou stopy Ruky Tvé — jest duše panny! —

Mně zdá se již, že chápu — Žel, jak chudé
jest srdce mé — Co mohu já mu dáti? —
Slz štěstí neznám — v písni smutek bude —

Mně souzeno jest v smutku milovati —
Být šťasten v bolesti a hojit rány,
jež Tobě, duše, mnou kdys byly vklány — —

»Jdu s tebou ráda — Rány mé se hojí
tvou bolestí — Buď zdrav — a šťasten v boji! —
Hle, stařec mluví!«

»Jsem jak strom, jenž čeká,
až listí opadá — až suché větve
si odpočinou — Pospíchám, jak řeka,
jež pokoj nalézá v náruči oceánu — —

Ó Pane můj! — Já svůj chci nalézt ve Tvé! —«

Hle, moudrost života! — Tak jednoduchá
pro poutníka, jenž od cíle se dívá
na uraženou cestu —

»Život zpívá
svou píseň dál« —
Má duše jest však hlucha —
»Pro bouři neslyšíš!«

Ty díš, že řekou
jest život člověka — Nuž, znáš i víry,
jež duši rdousí? — Proudý, jež ji vlekou
jak otrokyni? — Skaliska, jež drtí
a ubijí — a přece neusmrtí? —
Kde čerpat sílu k vítězství?! —
»Žij z víry«! —
Ach, z víry žít smí pouze spravedlivý! —

»Buď jím!« —

Můj cíl! — Můj cíl! — Můj cíl jest skrytý
v Tvých slovech starče! — Jej vysloviti
se obávám — Jsem sláb. — Můj cíl jest studní,
z níž nehoden jsem vážít a z ní pít —
a žítím jdu jak táhnou ptáci bludní
bez domova a hnízd — —

Ať ztichnou vášně, výkřiky a žaly
uštvaných obětí — Buď lidem mír! —
Nechť s anděly dnes lásku Boha chválí
duch člověka — Nechť z jeho zlatých lyr
se radost odpoutá — Jak bohatýr,
jenž vítá boj, nechť udeří svou zbraní
do nepřátel, kde nejděsnější vír
se rozzuří — boj Jiřího se saní —
a štěstí dítěte nechť moudrost starce chrání! —

Když tělo usíná, můj duch Tvou píseň slýchá
Tvou píseň života — jež nikdy neutichá.

Jak hlaholíci zvon — ač v jeku vln se ztrácí —
ač bouří přehlušen, přec vítězně se vrací —

Tos Ty, o Pane můj, když promluvíš k mé duši —
tos Ty, když srdce Tvé v mé němé stěny buší —

Tos Ty, když ruka Tvá se milostivě sklání
k slepému žebráku, jenž šeptá: Smilování! —

A tehdy zas zní ton zázračné melodie
Tvé písně vítězné, pro niž má duše žije —

Jak anděl pokoje do víru dissonancí
přinášíš smíření — a vlast chorému štvanci. —

Tři jubilea.

Literární sekce družstva Vlast a Jednota čes. katolického učitelstva a přátel křest. výchovy oslavily dne 2. února t. r. tři muže o tyto spolky zasloužilé, a to:

a) J. M. dvorního radu Msgr. Dr. *Fr. Kryštůfka*, probošta u Všech Svatých v Praze (řečník školní rada Dr. M. Kovář);

b) I. místopředsedu družstva *Karla Ulricha*, c. k. poštovního pokladníka v Praze (řečník předseda a red. T. J. Jiroušek);

c) předsedu Jednoty *Josefa Kafku*, řídícího učitele ve Zdětíně (řečník učitel Vl. Jelínek).

Oslava započala ve čtyři hodiny a mezi četnými posluchači zejména přítomni: byli p. t. — mimo nás domácí: a) A. Wácha, c. k. dvorní rada při c. k. poštovním ředitelství v Praze; Jan Kalivoda, profesor české reálky v Praze; Dr. Jan Kryštůfek, profesor, s chotí Annou a synem JUDr. Janem Kryštůfkem; Marie Šolcova, choť c. k. profesora, a neteře Anna Šolcova a Gisela Beránková z Husince; Jan Řehák, účetní; dále: pí. Marie Eberlová s dvěma neteřemi; učitel Jos. Hrubý; učitelky Jos Bayerova a Albína Fortýnová; pí. Katková, choť řídícího učitele ze Zdětína; pí. Jos. Webrová s dcerou; spisovatel Ot. Jakoubek s chotí; správce Jos. Vinopal; Vl. Čulík, příručí okr. hosp. záložny z Velvar; Jan Kafka, studující medicíny na vys. školách českých v Praze; b) z duchovenstva: faráři: Fr. Čtrnáctý a Vl. Hálek; bisk. auditor Dr. R. Zháněl; profesori: Fr. Schindler a k. a. notář Jos. Šprongl; katecheti: Jar. Slavíček a Ant. Suchoradský; adjunkti české boh. fakulty: Jiří Kobliha a Dr. Fr. Stejskal.

Dále zástupcové spolků: 1. za Českou Ligu akad.: Frant. Havlík, místopředseda, a Ladislav Daněk, jednatel; 2. za konterenci sv. Vincence u sv. Štěpána v Praze: Jan Skružný, a 3. za sbor dobrovolných hasičů ve Zdětíně: Rudolf Beitler, hostinský. Oslavenci zaujali místa na zvláštních křeslech: ve středu: J. M. p. probošt, v pravo p. Karel Ulrich, v levo p. řídící Jos. Kavka. O každém oslavenci mluvil zvláštní řečník a věru vybráni byli tři výteční řečníci: školní rada Dr. Mat. Kovář, předseda a redaktor Tom. Jos. Jiroušek a učitel Vl. Jelínek, kteří svými proslovy posluchače zrovna okouzlili, takže byla nad zdarem večera všeobecná spokojenost.

Slavnostní večer zahájil vzletnou řečí předseda družstva, red. Tom. Jos. Jiroušek, a přečetl pozdravné dopisy, jež zaslali: spisovatelka sl. Ludmila Grossmannova-Brodská; z Liboce: Vlastimila (předsedkyně Anna Křížková); Kř. socialní spolek katolických mužů a jinochů (předseda Václ. Křížek), a Kř. socialní tělocvičná Jednota »Orel« (starosta Vlast. Hálek) a z Troubska z Moravy: Ign. Zháněl, bisk. auditor a farář a Martin Zháněl, řed. škol a maj. c. k. zásluž. kříže s korunou.

I.

Oslava J. M. probošta Msgr. Dr. Fr. Kryštofka, c. k. dvorního rady a universitního profesora.

Řečník, školní rada Dr. Mat. Kovář, v úvodě zmiňuje se o společné práci oslavencově v Historickém kroužku a ve Spolku přátel čes. katol. škol bratrských, přichází k stručnému životopisu a literárnímu působení jubilarovu, načež obšírněji vylučuje působení jeho pro zavedení Školských bratří do Čech a zřízení katolického paedagogia, dále činnost jeho jako učitele kněžského dorostu, kde vychoval na sta mladých kněží v diecési královéhradecké a v arcidiecési pražské (sám red. »Vlasti« k. a. notář Tom. Škrdle je jeho žákem); na konec věnuje mu řečník několik vzletných veršů na památku dnešního dne slavnostního. Řečník odměněn byl za svoji skvostnou řeč hojným potleskem.

Hluboce, až k pláči dojat Jeho Mil. pan probošt srdečně poděkoval a dodal, že ve všem, kde s ním zároveň pracoval, polovice zásluh patří panu řečníkovi. Dále ještě dodal k tomu, co řečník uvedl, že je vše na dobré cestě, aby Školští bratři domohli se pro své paedagogium práva veřejnosti, tak že letošní abiturienti budou moci podrobiti se maturitní zkoušce na svém ústavě v Bubenči.

Slovo si vyžádal zakladatel družstva, red. Tom. Škrdle, jenž pravil:

»Jsem dnes při této oslavě radostně rozrušen. V pravo na čestném místě sedí muž, K. Ulrich, jenž jest ve výboru družstva Vlast jediný svědkem mé práce a námahy od založení družstva; v levo zasedá přítel, Jos. Kafka, který mi stál po boku a mne neopustil v nejtěžších dobách mého života a ve středu obou jest vysoký církevní hodnostář, jenž mne před 37 roky v semináři

Králové-Hradeckém vyučoval a jenž družstvo naše od počátku až do dnes hojnou přízní obmyslil. I jest dnes má radost veliká a mne nutká srdce, abych zlíbal tu ruku, jež vedla v Hradci Králové mé vychování a jež mi v životě mém tolik radostí způsobila. — Šedivý, šedesátiletý redaktor »Vlasti« políbil na to ruku svému učiteli a učitel i žák jeho při tom zaslzeli.

MUDr. Jaroslav Prokůpek, lékař v Horkách nad Jizerou, zaslal J. M. p. proboštovi k jeho oslavě pozdravný dopis.

II.

Oslava I. místopředsedy družstva Karla Ulricha, c. k. poštovního pokladníka.

Předseda red. T. J. Jiroušek přednesl řeč k sedmdesátiletí místopředsedy družstva Karla Ulricha způsobem úchvatným. — Úvodem vzpomenul, jak jej náhoda svedla s p. K. Ulrichem ve družstvu Vlast před 24 lety a upevnila u obou přátelství a vzájemnou lásku. Líčil svorného ducha výboru s p. K. Ulrichem za všech okolností a strastí až k nynější radostnější a klidnější době. Pěknými byly také příklady vlastenectví, jež řečník ku poznání K. K. Ulricha z jeho života uváděl a na konec podal celý život opavencův, který narodil se dne 6. února roku 1843 v Podolí u Prahy, jako syn mnohaletého a váženého tamního starosty. Vyličení cest do Říma k sv. Otci Lvu XIII., které pan místopředseda K. Ulrich v letech devadesátých v zájmu družstva Vlast konal a tam všeobecné oblibě u sv. Otce a státního sekretáře J. Em. ndp. kard. Rampolly se těšil, zabralo velkou část přednášky. Na konec blahopřál řečník oslavenci jménem výboru a celého družstva všecko dobré na další dráhu životem. Přednáška trvala přes půl hodiny a byla hlučným potleskem odměněna. (Poznámka redakce: Životopis s podobiznou p. místopředsedy Karla Ulricha přinesl kalendář »Svatý Vojtěch« v roč. X. na rok 1911.)

Oslavenec poustal a pronesl tuto odpověď:

Vysoce důstojní pánové,
velevážené shromáždění!

Když před 28 roky na valné hromadě Vincenciánů vyzval mne zakladatel družstva Vlast, vldp. Tomáš Škrdle, bych se připojil k jeho započatému dílu, učinil jsem tak s radostí, ač s jakousi obavou, zdali se dílo jeho za tehdejších nepříznivých poměrů zdaří. A hle! Neoblomnou energií a vytrvalou pílí zakladatelovou dílo se šťastně zdařilo; jsem vedle zakladatele jediný svědek a tichý společník od počátku, od vzniku našeho družstva a veškeré jeho práce. I těší mne to tedy tím více, když vidím nyní po 28 letech veliký úspěch družstva a jeho utěšené rozvětvení. Jako státní úředník v činné službě nemohl jsem ovšem pro družstvo Vlast mnoho vykonati, ale co možno bylo, konal jsem přece a šířil jsem hlavně slávu jeho v Římě u sv. Otce Lva XIII. a Jeho Eminence kardinála Rampolly, jimž jsem při

několika výpravách do Říma dary družstva, tak i zejména drahocenou adresu veškerého katolického českomoravského dělnictva a různé knihy družstva odevzdával a od nichž jsem jednak požehnání od sv. Otce a jednak přízeň a uznání od kardinála Rampolly do družstva přinášel; i jest mně zvláštním potěšením, že přítomen jest zde vzácný host vldp. Dr. Fr. Stejskal, tehdejší vicerektor české kolleje v Římě, jenž mě do Vatikánu uváděl. Děkuje vroucně za dnešní mně prokázanou poctu, ovšem nezaslouženou, přeji z té duše družstvu Vlast, aby mu Bůh i na dále v jeho práci žehnal a zasloužilému zakladateli vldp. k. arc. notáři Tomáši Škrdlovi a neunavnému předsedovi p. Tomáši Jirouškovi na mnohá ještě léta pevného zdraví milostivě dopřál.

Pozdravy zaslali: a) telegramy: Vojtěch hrabě Schoenborn, přisedící zemského výboru; Marián šlechtic z Hohinfelsu, pán na Vodlochovicích; Jan Tischler, kons. rada ve Vodlochovicích, a Jan Vejšický, nadlesní v Sobědraži; b) dopisy: Al. Babor, c. k. vrchní rada zemského soudu; Th. Štefl, zám. kaplan v Dobřejovicích; Fr. Kavale, farář a bisk. notář v Nové Kdýni; Lad. Malý, řídící učitel ve S. Huti (zaslal báseň); Ad. Popler, c. k. vrchní rada; Mag. Pharm. Karel Všečeka; Adolf Ehrendorfer, vrchní pokladník české spořitelny; Ant. Vlasák, maj. realit; K. Kaltmaier, prokurista; Karel Käuffl, ředitel c. k. poštov. pokladen; Jos. Linhart, c. k. vrchní kontrolor; Karel Farský, c. k. vrchní telegrafní kontrolor, a P. Roman Cihlář, bisk. notář a guardian v Horšově Týně.

III.

Oslava řídícího učitele Josefa Kafky.

Slavnostní řečník probral život jeho od kolébky až do nynější doby. Oslavenec narodil se 2. února r. 1853 ve Švištanech u Č. Skalice. Doma ministroval a zpíval na choru a při pohřbech. Na to studoval na reálce v Náchodě a paedagogium prodělal v Hradci Králové. Oslavenec, výtečný hudebník a zpěvák, působil na různých místech a konečně již mnoho let jest řídícím učitelem ve Zdečíně u Nových Benátek, kjež se těší vzácné oblibě. — Oslavenec prošel Čechy, cestoval v Rumunsku, na Balkáně, v Uhrách a v různých zemích Rakouska a ze svých paedagogických, hospodářských a turistických vědomostí uveřejňoval feuilletony a články v »Mladoboleslávských Listech«, »Jizeranu«, »Pražských Novinách«, ve »Vychovateli« a posléze v kalendáři »Štitný«, vydávaném Jednotou čes. katol. učitelstva, který již 7 let řídí. Ze všeho jest viděti, že oslavenec jest muž nadaný, vzdělaný, všestranně činný a že všemi svými vlastnostmi zaujímá mezi učitelstvem čestné místo.

Řeč učitele Vlastimila Jelínka odměněna byla hlučným potleskem.

Oslavenec odpověděl:

Co v srdci svém tohoto slavného dne cítím, netřeba Vám ani mnohými, vybranými slovy líčiti. Bez dlouhého úvodu Vám projevuji, že nečekal jsem takové pocty a oslavy, jaká se mně:

po celý den stala. Nemám ani dosti slov, jimiž bych vděk svůj na jevo dal při této příležitosti. Když před 60ti léty světlo světa jsem spatřil, tu jistě rodičové moji nevěděli, k jakému úkolu jsem povolán. Povolání učitelské, ku kterému jsem se sice od mladosti připravoval na přání a úsilí rodičů, nebylo z vůle jejich ani mé, ale z vůle Toho, jenž řídí osudy naše a povolává nás k budoucímu cíli, stavu a zaměstnání.

Čílem životním, stavem a zaměstnáním mým jest povolání učitelské, jedno z nejkrásnějších, ale i nejnevěděčnějších stavů, které přináší nám za časté mnoho trpkostí a hořkostí, ale svatá trpělivost a horlivost v dobrém budiž naší pomocnicí a připravuj nám cestu k věčné odměně na věčnosti.

Milý příteli a soudruhu! Děkuji Vám za krásná slova, jež Jste k útěše mojí právě byl přednesl, a přeji Vám upřímně i srdečně, abyste i Vy se ve zdraví stálém, štěstí a spokojenosti dočkal podobně Svých šedesátých narozenin a taktéž podobným způsobem oslaven byl někým ze soudruhů Svých v den a rok šedesátý u přítomnosti věrných stoupců a vážených pánů hostů, jakých jest kolem nás obou v tuto dobu, a jimž provolávám: »Zaplať Bůh!«

K oslavě řídicího učitele zaslali blahopřejné: a) dopisy: MUDr. Jar. Prokůpek, lékař v Horkách n. Jizerou; Fr. Gregor, hostinský v Sedlci u Nových Benátek; Msgr. Dr. Fr. Kordač, universitní profesor v Praze; bývalí žáci jeho ze Zdětína: Fr. Koula, Václ. Čančík a Jos. Suldovský; Jos. Novák, velkostatkář a velitel hasičů v Řivně; Jos. Červíček, traťmistr v Neratovicích; Jos. Čestický, zástupce banky Slavie v Nových Benátkách; Jos. Raabová, maj. realit v Ml. Boleslavi; Jan Rolčík, říd. učitel v Třebesově; J. Mačenka, říd. uč. v Řivně; Fr. Draslar, bývalý žák v Nových Benátkách; Jar. Svačina s chotí, statkář ve Zdětíně; Jar. Koula s rodinou, ředitel v Hrádku; St. Kovář, děkan v N. Benátkách; Jos. Brázda, říd. učitel v Nábzí; Jan Vozáb, sládek v Kutné Hoře; J. Bartoň, učitel v Košátkách; cis. rada J. Houdek s chotí, bývalý c. k. školní inspektor; Václav Vaněk, obecní tajemník v Karlíně; Jos. Kasa, velkostatkář ve Velkém Újezdě; Marie Němečková, choť řezníka v Lysé n. Labem; Jos. Rumpál, obchodník v Řivně; A. Suldovská, maj. realit ve Zdětíně; ctih. sestra u Angl. Panen v Turn-Severinu, v Rumunsku, Fr. M. Zenobia, učitelka hudby, dcera — konečně knihtiskárna a kniharství bratří Ziegnerové v Nových Benátkách.

b) telegramy: Kabelova v Jičíně, Besídka ve Zdětíně, Sojovský, Frieda, Šulc v Nových Benátkách; Fanta s rodinou v Sedlci; Václ. Jos. Fabián, starosta v Sedlci; K. Vítek, učitel v Křižanově na Moravě; Václ. Špitálský, předseda místní školní rady ve Zdětíně, a rodina Böhmova z Vrutice Kropáčovy a Sbor dobrovolných hasičů Vrutice-Benátky.

Pokud víme, přinesly o jubilantu tu menší, tu větší zprávy: »Národní Politika«, »Nové Illustrované Listy« (s podobiznou), »Jizeran« a dlouhý sympatický feuilleton »Mladoboleslavské Listy«. Feuilleton ten byl nám zaslán k nahlédnutí.

Po skončených oslavách poděkoval předseda družstva, red. Tom. Jos. Jiroušek, všem účastníkům za jejich přítomnost, načež vyžádal si slovo jednatele družstva, c. k. místopředsedatelský officiant, Jan Voborský a pravil:

Vaše Milosti, Slovatní Pánové,
vzácné shromáždění!

Kdokoli probírá se listy dějin všeobecných nebo výhradně osvětových, vždy při poctivém a správném soudu dochází ke kladnému a neklamnému poznání, že katolické církvi zvláštní vytyčen jest úkol v dějinách takových. I ve vlasti naší bylo tomu tak. Uvedení křesťanství do Čech, doba Karlova i Rudolfova, obnova katolicismu i doba nejnovější s urputilým zapřísáhlým nepřítelem, svobodným zednářstvím v plášti Volné Myšlenky vždy ukazují nám, že v Čechách byli v řadách katolických mužové plní posvátného nadšení, hluboké učennosti a pravé nefalšované oddanosti k Pánu a Spasiteli našemu, ať již pracovní rolí vzácných mužů těch byla vysoká hodnota církevní, sloučená s hodnotou akademickou nebo školství a život spolkový. Jestliže pak družstvo Vlast společně se svým Literárním odborem a s Jednotou učitelskou může dnešního dne oslaviti trojhvězdi takových vzácných mužů, jest to i pro družstvo samo skvělým důkazem, že marnou jest zloba nepřátel ať jakýchkoliv — ať provedou zbujnící a slabomyslníci svůj opovězený odpad, přece jen zbudou mužové vynikající duchem katolickým, o nichž dnes i do daleké budoucnosti jako o mužích příkladných platí povzbudivá slova: Exempla trahunt!

Nechť anarchie věků v před se žene tryskem,
nechť bojuje se lží a zloby plným tiskem,
a dějin pravda podle potřeby se kroutí
a jásot zní, věc katolická že se zhroučí,
nám známo všem, že prapor náš se zvedne
vždy výš a výš. Až chlubný rozum zbledne
a lidstva národům až beznaděj jen zbude
a zoufání, že bez víry vše jako žebrák chudé,
pak těm, kdož Kristu věrni setrvali,
květ zářit bude velký, nevadnoucí, stálý
ježž Bůh dal v stromu ratolest nám zdobnou
pro radost, jež jest dnes všem dvojnásobnou —
květ mužů nadšených, květ ducha síly,
květ meče obrany, jež živa vlatní pílí!
A řeknu pravdu snad, že verš můj pozdě chvátá
těm vzdání hold, v nichž kvete k Bohu láska svatá!

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Pokus apologie svědků naproti Husovi deponujících, Husem a šlechtou husitskou diffamovaných, jakoby byli proti němu křivě svědčili. (Dr. Ant. Lenz, Vlast, roč. XVI, str. 97—312.)

V každém ročníku »Vlasti« uveřejňoval probožst Dr. Ant. Lenz práce o Husovi a v roč. XVI jal se obhajovati svědky, deponující proti Husovi.

Domnívám se, praví v úvodu na str. 97, že jest každému — vzdělanci — jasno, že Hus nebyl na sněmu Kostnickém proto odsouzen, že káral nepravosti duchovenstva nebo před ním tak činili Waldhauser, Milič i Štěkna, aniž by je byly proto stíhaly soudy. M. Jan Hus ovšem tak tvrdil, avšak byl za to již v Čechách podle zásluhy potrestán.

Aniž byl Hus pro svědectví, kteráž byla v Čechách r. 1412 a r. 1414 sebrána a v Kostnici naproti němu činěna, odsouzen, alebrž pouze a jediné pro bludné, ano podvratné a revoluční věty, jež byly z jeho spisů sebrány, s autografem srovnány a za shodné s ním i Husem i Jeronymem uznány.

Z toho by arci šlo, že není potřebí dále pátrat a vyšetřovat, zdali svědkové proti Husovi venkoncem byli svědky falešnými, za jaké je vyhlásil Hus a přátelé jeho, ale Dr. Ant. Lenz to činí přece, aby jejich památku očistil.

Na obhájení svědků dává Dr. Ant. Lenz tyto otázky:

1) Věřil Hus o velebné svátosti jako Viklif? Lze říci, že byly žaloby v tomto směru naproti němu činěné bezdůvodny?

2) Věřil Hus s Viklifem, že kněz jsa ve hříchu smrtelném platně svátostmi nepřisluhuje, nebo že aspoň pozbyl práva ku přisluhování a k funkcím kněžským vůbec?

3) Byl Hus za jedno s Viklifem stran 45 vět ze spisů jeho sebraných, neboli: Věřil Hus, že mají tyto věty pravdu do sebe?

4) Co lze podle pravdy o tom říci, že Hus věřil s Viklifem, že jest církev římská synagogou satanášovou?

5) Co lze podle pravdy říci o následujících dvou kusech obžalobních:

a) že Hus věřil ve Čtveřici místo v Trojici?

b) že se domníval, že by on byl čtvrtou osobou božskou.

6) Ani Michal de Cauris nevydal křivého svědectví ani křivé žaloby naproti Husovi.

Dr. Ant. Lenz všechny tyto otázky zevrubně a důkladně rozebírá, i odkazujeme čtenáře na původní pramen ve »Vlasti«; zde se přidržíme pouze závěru (str. 311), kdež Dr. Ant. Lenz krátce opakuje, co dříve obšírně dokazoval.

Přicházeje ku konci své monografie doufám, praví Dr. Ant. Lenz, že se žádné křivdy naproti M. Janu Husovi a naproti historické pravdě nedopustím, když tvrdím, že ti svědkové, kteří svědectví svá naproti Husovi deponovali, nebyli svědky falešnými, ač tak jistil i v poslední době svého života Hus i husitská šlechta, jeho přátelé v Praze a zvláště mladí Mistři na universitě pražské. Pravím tudíž:

a) že nebyli ti falešnými svědky, kteří naproti Husovi svědčili, že bránil kusy Viklifovy, ač i v posledním téměř okamžení ta svědectví

za falešná vyhlásil . . . Dnes vydávají svědectví naproti M. Janu Husovi vlastní spisy jeho, i české i latinské, které jsou Viklifismem přeplněny.

b) Pravím za druhé, že nelze podle pravdy tvrditi, že by byli ti svědkové naproti němu falešně svědčili, kteří deponovali, že by on byl učil, že zůstává i po konsekraci na oltáři chléb, neboť ač byl Hus na konci života pravověrný, přece jest jisto, že hájil na krev jako Viklif již r. 1401, že jest (eucharistický) Kristus chlebem a že naproti zákazu Zbyňkovu tvrdil, že jest Kristus na oltáři chlebem.

c) Pravím za třetí, že nelze tvrditi, že by byli křivě svědčili ti, kteří tvrdili, že by byl Hus učil, že kněz ve hříchu smrtelném neplatně posvěcuje, neplatně svědčí a neplatně křtí, ač zase pravdou jest, že byl Hus tou dobou, kdy byl vyslýchán, pravověrný. Všecka soustava učení Husova z Viklifa vypůjčená právě opak toho dosvědčuje, než co jistil Hus v postille a u výslechu svém.*)

d) Probíraje učení Husovo, že mají svěští páni právo zabrati jmění duchovenské, diví se dr. Ant. Lenz, jak mohl a směl Hus odvětit na článek obžalobný, že velmožové smějí zabrati zboží duchovenské a že jest to záslužné, kategorickými slovy: *Není pravda. Zároveň dokládá Dr. Ant. Lenz, že svědkové v té věci deponující nebyli svědkové křiví.*

(Dokončení.)

Povaha husitismu. Skutečnou podstatu a cíle husitismu ocenili v nové době nejsprávněji historikové katoličtí. Snesli se vši píli tolik dokladů k svému tvrzení, že romantickým chvalořečníkům husitského »radikálního boje proti Římu« zbývaly na obranu pouze jalové fráse. Panstvo, které se chvástalo nejvyšším uvědoměním, vyražejíc každou chvíli z úst heslo »historické vědy«, mělo oči, aby — nevidělo. S obmezenou zarputilostí moderní husité zacpávali si uši i tenkrát, když jim katolíci předkládali části husitského programu, jak je sami husité jasně a často vyslovili. Prchalo se tedy od skutečné vědy se vši fanatickou zbrklostí, aby se mohly spřádati dále neztravitelné bajky.

Tento odpor proti vyjasnění ovšem nemohl dlouho trvati, protože jej vedli lidé, kteří rozuměli vnitřním vztahům husitství tak, jako tesař uměleckému řezbářství. Historikové skuteční, kteří ani nebyli z tábora našeho, po uklidnění nejrušnějších záchvatů husitské horečky konečně se osmělili potvrditi to, co spisovatelé vysloveně katoličtí pověděli již dávno. Hradba tvrdošíjné ignorance musila býti povalena, neměl-li se proud nestranné vědy zastaviti. Po věcných opravách Dra Pekaře hlásí se nyní k slovu Dr. Kybal, který napsal: »Husitství bylo hnutím venkonce středověké, jeho význam nespočívá ve křiku svobody, protestu osobního svědomí proti tyranské autoritě ukládaného náboženství a bádání proti tradici vůbec v žádném principu protestantském, nýbrž ve velkolepě pojaté myšlence čistoty života individuálního a sociálního a v úžasné houževnatém a radikálním boji za reformu církve a eo ipso za očistu vlastního království . . . Husitství tkví všemi svými kořeny ve středověké půdě a vrací se k římským zřídům učení i příkladu; jimi tudíž nutno měřiti sílu a spád jeho toku. Srovnávat je s pozdějším protestantstvím a principiálně posuzovat se stanoviska pozdějšího vývoje sluší více apologetice národní, než vlastní historii!«

*) To je nový případ — a těch jest u Husa hojně — že měl učení popletené, protože z Viklifa vypůjčené. V jednom a témže učení objevuje se v různých fázích života Hus katolík a hned zase Hus Viklifista.

Jaká spousta jalových řečí byla pronesena za tím účelem, aby lidé věřili, že Luther dokončil to pozitivní dílo, jaké začal Hus! Ale již sama věrouka obou mužů jest světlým důkazem, že Luther z kořenů vyvracel to, co Hus stavěl se vším zápallem. Ovšem chytrý Luther, aby vlákal do lůna své církve Čechy, sám se vyjádřil: »My ani nevědouce, všichni jsme husité.« Byla to veliká lež, jak osvědčil hned na to úporný zápas českých starokališníků s šlechtickým protestantismem. Husité proti cizímu vetřelci spojovali se často a na mnoha místech s katolickou menšinou.

Lehce jest vysvětlitelno, proč nynější evangelíci čeští, držící se katechismu nikoli českobratrského, ale heidelberského, snaží se dokazovati, v jak úzkém spojení jest hnutí husitské (tedy národní) s hnutím protestantským. Chtějí tak uhájiti své vlastenecké stanovisko. Zatím však lutheranism znamenal zžiravou lučavku netoliko pro husitství, ale i českobratrství. Když vynikající representanti Jednoty Českobratrské spojili svou náboženskou obec s obcí protestantskou, ozývalo se hlasité reptání upřímnějších Českých Bratří. Oposičníci byli sice stíháni velice krutě, ale přes to bylo těžko spojití a řádně promísiti vodu s olejem. Většina století XVI. jest vyplněna velikým zápasem národní církve utrakvistické s protestantskými náhončími despotické šlechty a novotářského měšťanstva.

Husité prolili proudy krve za kalich výhradně z obavy, že by se jim přijímáním pod jednou nepodával Kristus celý. Protestantism sice Čechům kalich ponechal, ale Krista jim ve skutečnosti vzal jak ze způsobu chleba tak vína. Tak zmařen protestantstvím ten článek víry, na kterém lpěli husité s největší houževnatostí a jež si učinili heslem k dlouholetým bojům. Proudly krve prolili pro spor o mystickou vážnou podstatu Svátosti, lutheranism jim však vnutil formalitu bez obsahu, třebaže svůj radikalism hleděl maskovati jistou koncessí.

Ta pravda se již nezakryje, že luteranism byl zhoubnou kokotičí v českém jeteli a že natropil v století XVI. tolik zmatků náboženských a politických, až teprve krutá rána přivedla národ k rozvaze. U nás však již dlouhou dobu vládla hrozná logika: »Cokoli se postavilo proti Římu, náleží i pozitivní podstatou svou těsně k sobě.« Proto také dovedou stavěti naši romantikové do jedné řady muže názorů nejodpornějších: Husa, Luthera, Voltaira, Baráka, Smetanu, Klácela atd. Pak by však losvonromistický Wolf a Schönerer na základě takové logiky náleželi do téže řady také. (Obnova č. 4, roč. XIX ze dne 24. ledna).

Hradiště hory Tábor a okolí v roce 1432—1450. Podává J. Boháč. V Táboře. Tiskem V. Šafránka. Nákladem vlastním. — Jak z recense uveřejněné v tábořské »Jiskře« ze dne 1. ledna 1913 pozorujeme, nepřišel spis tento pánům volnomyšlenkářským novotáboritům přílišně vhod. Vyličuje nám na základě zápisu městské knihy, která: pozvolna město Tábor povstávalo jako každé jiné město. Páni volnomyšlenkáři očekávali důkazy »volnosti«, »rovnosti« a »bratrství« a zatím zcela obyčejné šosácké poměry převodů majetku z jedné ruky do druhé. Což je zvláště mrzí, je to, že již tak záhy i taboritští husitští kněží domy a majetek nemovitý jako svůj majetek soukromý nabývali. Kde zůstaly ty chvalozpěvy: My jsme boží bojovníci a zákona jeho? Kde je skutečněn ideál prvotní, apoštolské Církve, když již od roku 1432—1450 ve městě, které požívalo úplnou svobodu samosprávy, patříme tento.

zcela obyčejný zjev nabývání soukromého majetku? Nota bene u táboritských kněží!

Vždyť přece r. 1436 dne 16. října učiněny byly námluvy mezi Sigmundem a obcí Tábořskou, již dosáhla tato povýšení na město královské. Touto smlouvou teprve připadl hrad Kozí v majetek obce Tábořské, která tento hrad zpustošila. (Sedláček, hrady a zámky IV.)

Tak tedy nám spis dokazuje, že od roku 1437, kdy měšťané táborští vždycky těšili se samosprávě, majíce privileje svá od králů českých zajištěna, není o zásadě demokratické, neřku-li kommunistické ani stopy. Ano kněží taboritští nabývali domů jako každý jiný občan.

Ale co bychom se tomu divili? Vždyť i za našich časů novohusité počínají sobě radikálně jenom vůči katolíkům. Ostatně celé hnutí znamená pro rok 1915 obohacení prázdných již pokladen pánů rytířů od macešky. Diví-li se tomu pan recensent Š., že taboritští kněží tak záhy pamatovali na svou kapsu, můžeme mu posloužiti ještě lepším dokladem z prof. Sedláčka Hradů a zámků IV. Tam nalezne jakož i v Palackého děj. kn. XII. 1., a u Tomka, Děj. Prahy IV, 31., kterak Prokop z Ústí, syn paní Anny Mochovské, a Jana, »mladšího« z Ústí roku 1420 pomocí taboritů, kteří se shromažďovali již tehdy na hoře Tábor u Bechyně, svého strýce Oldřicha, od husitů nenáviděného komandéra pruských křižovníků, z Hradiště a z Oustí vypudil, a sám v panství nad Hradištěm hory Tábor, jak se nyní jmenovalo, a v Oustí se uvázal. Od toho času nazývá se Prokop, jak shora uvedené prameny uvádějí, »pánem Ústí i hradiště hory Tábor.« Maje, po čem toužil a čeho dosáhl, ztratil se brzy z řeči a paměti lidské docela.

Po volnomyšlenkářsku dalo by se to za našich časů opsat takto : až si z hnutí odpadlického naplním kapsu, koupím si dům a budu počestným šosákem a »spát velmi dobře beze slávy.«

A což o pobytu Husově v Ústí Sezimově a na Kozím hrádku není v knize nic? Ani poznámka třebaš in margine, nějaká glossa mezi řádkami? Ani puntíček. Tomu se nelze divit, řekne každý soudný čtenář, kniha měla jiný účel nežli zaznamenávati paměti. Ano, Ale ono by se to tak krásně hodilo k důkazu, který má podati pan profesor Andrie, že Hus na Kozím hrádku byl. A zatím ticho. Ale nedivme se tomu. V »Zlaté Praze« r. XXX. č. 15—16. píše pan profesor Karel Andrie, že Táborští teprve od roku 1880 začali sobě Kozího hrádku všímat. Tak celý volnomyšlenkářský důkaz pobytu Husova bude asi znít takto : Poněvadž a jelikož to Palacký bez udání pramenů tvrdí a profesor Sedláček ho v tom vyvrací, — a jelikož jsme si začali od roku 1880. teprve Kozího Hrádku všímat, — a roku 1912 dostali jsme na to subvence od ministerstva vyučování 2000 K a od ministerstva veřejných prací 1000 K — a jelikož to pro rok 1915 v zájmu oslavy Husa a »bratrství« potřebujeme — proto *musí* Hus na Kozím Hrádku býti, a proto *musí* husité, zvláště husitští kněží býti vzorem »bratrství«, jak to kniha p. Boháčova dokazuje. To bude ten nejlepší »volnomyšlenkářský důkaz« historický.

Václav Lefler.

Hus a husitství (od Václava Leflera). K článku v Jiskře ze dne 30. ledna 1913 uveřejněnému odpovídáme, že vyjel rytíř Fr. Pravda se spuštěným vizírem na obranu authenticity Kozího Hrádku u Tábora.

Každý rytíř jest vítán na kolbišti pro pravdu historickou, byl-li M. Jan Hus ve svém exilu na Kozím Hrádku u Tábora nebo na Kozím Hrádku u Sedlčan. Přímých důkazů o tom, jak prof. K. Andrlé přiznal, není. (Jiskra ze dne 16. ledna 1913.) Musí však každý rytířsky sobě počínati, t. j. rozumnou mluvou odpůrce své přemáhati. To však není ušlechtilé jednání nazývati vedle M. J. z Husince, Žižky a Chelčického: Tomáše Škrdle (*neblahé paměti*), jehož prý přičiněním právě tato slavná doba dějin českých úmyslně bývá zlehčována. Ano nazývá Fr. Pravda P. Tomáše Škrdle vedle Štěpána z Pálče zrádcem Husovým, podobně jako prý měl Kristus svého Jidáše Škariotského. A poněvadž praví, že s P. Škrdlem stojí a padá »Tisková Liga«, »Vlast«, »Obrana víry«, »Husitství ve světle pravdy« atd., jichž působení jest vydatné a kteří vesměs pracují prý horečně, aby shasili světlo, které působením Husa rozlétko se ve stol. XV. po celém světě: to není mluva rozumná. Zejména když rytíř různými eskamotážemi, které s pravdou prováděl, byv nucen spustiti vizír na své helmici takto mluví. Štěstí pro něho, že mimo jiné velikány Českého Jihu jmenuje též Tómu ze Štítného. Dá se tento skromný učenec porovnat s našim Tomášem Škrdlem. Jako Tóma ze Štítného přidržoval se sv. Tomáše Akvinského a uvaroval se tak poblouznění, do kterého Hus upadl; tak podobně jmenované podniky založil Tomáš Škrdle na základě katolickém a zachránil duše před zkázou modernismu a volnomyšlenkářství.

Hus však stál vždy na stanovisku výstředním a patří mezi scholastiky, o nichž se praví, že se hádali o to, kolik andělů vejde se na špičku jehly. A podobně přepjatě mluví i Fr. Pravda. Mluví o spisku mém »Hus a husitství« takto: »Jest již a do roku 1915 bude ještě větší roj těch mūr, které sletí se ke světlu na Kostnické hranici zanicenému, aby spatřeno nebylo, ale nejzajímavější z nich je dosud ona, letos z kukly »Husitství ve světle pravdy« (vydává Tisková Liga) vylétlá — »Hus a husitství.« Sepsal Vác. Lefler, kand. dokt. bohosloví a farář ve Vojkově.

Knížka jinak bezcenná, ale zajímavá tím, že s troufalostí lepší věci hodnou upírá místům, kde M. Jan v nejsmutnější době svého života žil, lidu kázal a svá nejdůležitější díla napsal, slávy a cti, že mu útulku poskytly a z přítomnosti jeho delší dobu se těšily. A nyní zcela správně svému čtenářstvu sděluje, v čem vlastně jádro spisku záleží.

Jak již jinak není možno, přičítá mi úmyslnost, neznalost a nelásku a bezcitnost. Ale táž se, kde byl Fr. Pravda, když prof. K. Andrlé začal nazývati Kozí hrádek — Vartburg? Co si dovolil prof. Andrlé, totiž přidal k slovu Kozí hrádek slovo Vartburg, mohl tím spíše si dovoliti Palacký, když píše o smrti M. Jana Husa: »Nemaje voliti nežli mezi smrtí tělesnou a duchovní volil si záhubu těla. (Palacký, Děj. III. k. 11.) Dějepisec Palacký přidává k dotčenému výroku tato slova: Jím pak (Husem) počal se nový věk v dějinách křesťanských, kdež náboženství a víra, přestavše se zakládati na pouhé autoritě hierarchické, staly se pokladem duší a myslí svobodných, a kde přesvědčení lidské i svědomí mělo ne tak vnějším návodem, jako raději vnitřní potřebou a snahou dle Písma a rozumu vzdělávati se. (Děj. III. kn. XI.) Ale Dr. Ant. Lenz odporuje: Palacký nenapsal těchto slov jako historik, nýbrž jako protestant. (Ostatní viz Vlast roč. XXVIII. červenec 1912 č. 10, str. 946.)

Jestliže se my proti tomu ohražujeme, aby páni volnomyšlenkáři neoblékali na Husa oděv protestantského kazatele, není v tom nedostatek lásky k Husovi nýbrž naopak. Nechceme, aby Hus, který, jak pravil prof. Kalousek ve své řeči 7. září 1912 ve Vamberku (Lidové Listy 12. června 1903.), jest nám katolickým kněžím bližším nežli komukoliv jinému, byl zneužíván od volnomyšlenkářů za berana k propagování protestantství u nás v Čechách r. 1915.

Aby pak dokázal, že Hus na Kozím hrádku u Tábora založil »evangelické« náboženství, odvolává se na to, že to tak stojí zapsáno *poposobě* v starých letopisech českých.

A nyní operuje s prvním citátem »Leta božieho 1413 mistr Jan Hus z Prahy pro klatbu vyhnán biše. Ten na Kozím v stodole slúžiše i kázáše a mnoho na jeho kázání z Ústí býváše . . . a dokazuje(?), že na základě těchto kázání v stodole povstalo táborské náboženství, které akademií ústskou, Johou a Pytlem živenou, bylo *mocí a silou peněz* od těchto dvou boháčů rozšiřováno, jako dříve vlivem Kozského pána.

Zaznamenáváme především fakt, že dle doznání Fr. Pravdy »čisté« učení táborské bylo rozšiřováno »mocí a silou peněz«; a za druhé, že nejmenuje již hostitelem Husa pana Jana st. z Oustí; nýbrž nějakého Kozského pána. Ale autor měl se spíše namáhati, aby vyvrátil tvrzení prof. Sedláčka, že citát tento je velmi podezřelý, jelikož na Kozském hradišti ani stodola nebyla. A proč by k němu lidé z Oustí, kde byl přece p. Jan st. z Oustí spoludržitelem města, chodili až na vzdálenou tvrz — čili hradiště, když Hus netoliko mohl, ale i, jak tvrdí p. autor, na západ od Kozího kázal. Prof. Sedláček ovšem je jiného správného mínění, že na té straně Husovi ani na severu ani na východu kázati dovoleno nebylo, nýbrž toliko na jihu — počínaje Choustníkem atd. směrem k Soběslavi. (Hrady a zámky IV.) To jsou však dištance podle nové i staré mapy pro kazatele nemožné.

Dr. Lenz dostatečně dokázal, což i na str. 3. mé knížky je vyznačeno, že zdroj husitství taboritů bylo kacířství valdenské. A abychom jmenovali i celé příbuzenstvo p. Fr. Pravdovi tohoto bludařství, jmenujeme: Manichei, Donatisté, Albigenští, fraticelli, lollhardí, bogomilí, a výstřelky husitství táborského adamiti. Nechte Husa dle pravdy historické dogmat katolických stranou od této společnosti!

Dále vyvrací autor článku, že není v Čechách jiného místa, kde by Hus postillu svou 1413 napsati mohl. Zúmyně zavírá své oči, neboť jak ve »Vlasti« ročník XXIX. leden č. 4. str. 364., tak v Našich Listech ze dne 25. ledna 1913 jsem hrad ten zřejmě jmenoval. Jest to *hrad, jenž slove Kozí hrádek u Sedlčan*. Proč to svému čtenářstvu zatajujete? Vždyť jste sami tvrdili, že *skutečná* cena a *vážnost* mého vystoupení bude spočívati v tom, povedu-li důkaz pro některý jiný Kozí Hrádek v Čechách (Jiskra 16. ledna 1913). A tenlo důkaz vedu a povedu i na dále. Proč zúmyně jmenujete různé Kozí tvrze, zámky, hradiště — a nejmenujete *hrad* Kozí hřbet na Sedlčansku od lidu Kozí hrádek všeobecně zvaný? Inu *chcete zakřídovati Husův pobyt na Kozím hrádku u Sedlčan bliže Ústí na Vltavě*. I my máme u nás na Sedlčansku města, vesnice, pole, hrady, lesy, lípy, ano i lodě, kde mohl Hus kázat. Zvláštní charakteristikou Sedlčanského kraje jsou *ka-*

menné ploty, které nacházíme netoliko podél hradů a vesnic ale i v polích. Jsou to pomníky píle rolníka z dávných věků.

Hus praví: *Káži po hradích*. V kolika hradech mohl u Vás Hus kázati? (Prof. Sedláček praví: na Choustníce, Přiběnicích, Kozí.) To však je málo a daleko od sebe. Postavte se na silnici vedoucí od Vosečan k Sedlčanům a spatříte několik hradů a zámků najednou. Kozí hřbet, Vosečany, Vysoký Chlumeč, Zvěřinec, Červený Hrádek, Kosová Hora, Vojkov; a kolik tvrzí a jiných zámků dovedli bychom jmenovati, kde Hus měl své opravdové přátele — a ne jako na Kozím hrádku u Vás své osobní nepřátele jakož i o Oustí sami dosvědčujete, že tam vedle farního kostela byl i klášter a tudíž pobyt jeho u Vás nemohl býti nerušený.

A když poukazujete na idealisovaný pohled na zříceninu Kozí od Liebschera, mohli jste poukázati i k tomu, že tam v Hradech a zámcích IV. je plán tvrze Kozské, kterou prof. Sedláček nazývá hradiště (tedy méně nežli tvrz) — a nebudete nikdy Vás Kozí hrádek nazývati *hrad* s proloženým písmem. *Hus nebyl tak obmezený, aby nerozeznal hrad od zámku, tvrze a hradiště*. Štvaná duše Husova mohla spíše najíti ochrany a klidu mezi svými přáteli na Sedlčansku na tvrdém hradu Kozím, kde příroda neobyčejně konejšivě na duši jeho působila, nežli u Vás mezi úhlavními osobními nepřáteli Husovými.

A proto věřím Husovi, který napsal, že byl ve vyhnanství *na hradě*, jenž slove Kozí, více, nežli neznámému kronikáři, který k roku 1413 připsal »že jel na Kozí, *na tvrz* blíže od Ústí »*Sezemova*«.

Z takové glossy »*Sezemova*« činit pro pobyt Husův u Tábora tak dalekosáhlé konkluse, jak činí Palacký, »že byl u Jana st. z Ústí a »že byl na jeho hradě blíže Kozím Ústí« dělat nemůžeme, rovněž jako to nečiní již prof. Sedláček, prof. Andrlé a Fr. Pravda a přece je nikdo nezakřikuje, že směle a neváženě posuzují Palackého, ani jich nenazývá potměšilými volnomyšlenkáři, že z tohoto uměle konstruovaného, fantastického pobytu na Kozím Hrádku u Tábora chtějí učiniti hlavní oporu propagandy protestantské »*Pryč od Říma*«.

Co se týká revise Palackého, navržené Lenzem a přijaté nyní i od volnomyšlenkářů — dík jim za to — budeme hlavně dle jejich přání revidovati onu dobu, která Palackému uložila, jak praví autor, duchovní mocnou censurou v první půli XIX. století mlčení.

Palacký sám se o tom zmiňuje, že to byl zejména *poměr Husa k císaři Zikmundovi*. A Palacký se tomuto úskalí mlčením vyhnul. Neboť dle hesla »svůj k svému a vždy dle pravdy« vrhá *přátelství Husa k Zikmundovi* na něho, totiž *Husa, černé stíny*.

Co se týká dějepisných dat, kdy Kozí Hrádek přešel do vlastnictví obce Tábořské, nebylo účelem mé knižičky psáti dějiny Kozího Hrádku. Stalo-li se tak smlouvou císaře Zikmunda již r. 1436 nebo koupili-li Táborští panství Kozské teprve před rokem 1446, na té difference ani ne 10 let nezáleží. Byl jsem dříve jako každý jiný na základě zprávy Palackého přesvědčen, že panství Kozské patřilo k Oustí Sezimově. A jelikož císař Zikmund koupil Ústí Sezimovo i Hradiště, domníval jsem se, že spolu též i Hrádek Kozí obci Tábořské již roku 1436 připadl.

Co se dále dělo s Kozím Hrádkem, zdali Táborští vystavěli Červený Dvůr z rumiště nebo ze spáleniště, na tom pranic nezáleží. Chtěl jsem, jak prof. Sedláček dosvědčuje, poukázati k tomu, že tradice k pobytu Husovu k tomuto místu původně se neodnášela. Praví prof. Sedláček

doslovně: »Když nedovedli Táborští předešlých věků ušetřiti místa, odkudž vzala počátek (??) víra jejich, což se má očekávati od potomků jejich, kteří ještě před sto léty jména Hus a Žižka v ošklivosti měli?« (Hrady a z. IV. str. 144).

Že vedle Žižky Hus nebyl vážen u Tábořských ve staré obci Tábořské, patrně z konsolky v bývalém paláci na radnici Tábořské, kde vedle hlavy Žižky je hlava Prokopa? anebo Hromádky z Jistebnice? anebo Korandy? anebo každého jiného husitského kněze — *jenom ne Husa*. (Viv vyobrazení Sedláček: Hrady a z. IV. str. 194.)

Nová brožura. V tisku nachází se právě nová časová brožura »*Národně sociální novohusité a Hus*« od redaktora T. J. Jirouška, která v těchto dnech vyjde jako první číslo prvního ročníku »*Rozhledů po husitství*« nákladem Tiskové Ligy v Praze. Autor líčí v ní svým lidovým slohem vznik národně sociální strany r. 1897, její stanovisko vzhledem k náboženství, její pořádání oslav Husových a charakterisuje celou tuto stranu »husitskou« v našem století. Zajímavým a poučným jest v brožuře výklad náboženského stanoviska Husova a protináboženských snah národních socialistů. — V české literatuře nevyšel dosud spisek tak řízně národní socialisty jako novohusity kritizující. Brožurka tato, jako hovorová přednáška, bude vítána našim řečníkům, a prospěje nemálo našim agitátorům při hojném rozšíření mezi lidem, aby se mu k roku 1915 otevřely oči, jakými »husity« jsou národní socialisté, kteří Husa používají za agitační prostředek k svým prospěchům. Přátelé, šiřte tuto brožurku mezi lid! — Cena brožury jest 16 h a objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze č. p. 570—II.

K obraně naší pro r. 1915 složili: 25 K: Tom. Škrdle, red. Vlasti; po 10 K: Jos. Charvát, far. ve V. Čakovcích; P. Gustav Hans, farář ve Větěřově na Mor.; Štěpán Dvořák, děkan ve Skutči; P. Gerl. A. Dvořák, převor a P. Loh. Schmidt, kapitulár na Strahově; Fr. Vacek, em. děkan v Českých Budějovicích, a K. Ulrich, c. k. pošt. pokladník v Praze; 6 K: bratři Červinkové v Modřanech: Hugo, farář, Ervin, em. ředitel cukrovaru; po 5 K: Fr. Schindler, gymn. profesor v Praze—IV.; P. Ad. Wagner a P. Norb. Horáček, kapitulárové na Strahově; Ant. Stropek, far. v Přčici; méně než 5 K: Jan Tkaný, kaplan ve Studené, na Mor.; Mat. Panský, farář v Hněčevsi, a Vojt. Lorenz, řídicí učitel v Libšicích — Začíná r. 1913, i budiž z úpisů třetí část zapravena — Kdo složí nově nejméně 10 K, obdrží I—IX. roč. Husitství ve světle pravdy a I—IX. roč. »Obrany víry« mimo sešity rozebrané, a nádavkem 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce — Kdo složí méně než 10 K a nejméně aspoň 5 K, obdrží 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce a 1 ex. brožury K. Střely — Další úpisy a dary přijímá: Tomáš Škrdle, pokladník Tiskové ligy v Praze č. p. 570—II.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Výbor družstva Vlast konal čtvrtou schůzi dne 27. ledna 1913 za předsednictví Tom. Jos. Jirouška. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel Jan Voborský četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Předseda povstal a promluvil tato slova: »Včera v úplné tichosti slavil J. M. ndp. světící biskup pražský Dr. Václav Frind, veliký pří-

znivec družstva Vlast a jeho podniků, své sedmdesátiletí. J. M. ndp. Dr. Václav Frind, světicí biskup arcidiecese pražské a probošt vždy věrné metropolitní kapitoly Svato-Vítské, narodil se dne 26. ledna r. 1843 v Hainšpachu a na kněze byl vysvěcen dne 29. června r. 1866. Záhy po vysvěcení, roku 1870, vyvolil si ho nejdůst. pan biskup Litoměřický Augustin Pavel Wahala za svého biskupského sekretáře. Po smrti biskupově, roku 1878 byl dr. Frind odvolán do Prahy na theologickou fakultu vysokého učení pražského jako profesor morálky a sociologie, kterýžto úřad zastával až do svého zvolení kanovníkem vždy věrné metropolitní kapitoly u sv. Víta roku 1891. Po deseti letech byl dr. Václav Frind dne 8. září r. 1901 posvěcen na biskupa. J. M. ndp. biskup dr. Václ. Frind věnuje mnoho k účelům církevním, charitativním, sociálním a všeobecně kulturním a sám je autorem mnohých znamenitých spisů. Pracuje tedy i na poli literárním. Kéž ještě mnohá a mnohá léta ve zdraví žije! Tolik přeji J. M. ndp. biskupu zajisté za vašeho souhlasu«. (Všeobecná pochvala a souhlas.)

Za blahopřání děkují: Fr. Bárta, arcikněz v Královicích u Plzně; P. Florian Březina, guardián řádu františkánského v Jindř. Hradci; Jos. Herzig, far. v Bilčicích na Moravě; Dr. J. Hruban, říšský poslanec a náměstek zemského hejtmana mor. v Olomouci; kanovník Fr. Janků, kn. arcib. vikář a hlav. farář u sv. Jindřicha v Praze; Jan Pauly, farář na Smíchově; Msgr. Jan Řihánek, ředitel kn. a semináře v Praze, a dr. Jos. Tumpach, prelát u sv. Víta v Praze.

Knihovny se udělují: Jos. Jakubcovi, faráři v Opatovicích n. L.; Sdružení české mládeže křesť. soc. v Libici u Chotěboře a splní-li se jisté podmínky, dá se třetí knihovna do Vídně. — Kdo chce knihovnu obdržeti, musí se zavázati, že bude Vlast nejméně 3 roky odebírat. Kde se toho při spolcích potřeba uzná, přidají se k tomu darem i běžně. »Naše Listy«, jež by se darem až do r. 1915 zasílaly.

Nejmenovanému katolickému spisovateli uděluje se pro r. 1913: z fondu katol. spisovatelů 100 K podpory, splatných ve dvou pololetních lhůtách.

V Americké Omaze oslavili s velikou okázalostí 20leté působení v osadě bisk. rady Jana Vránka, našeho dobrého přítele, a zaslali nám bohatý program oslavy, která byla dne 19. ledna t. r. a připojili k tomu zvláštní přepis. Výbor družstva se z té oslavy velice raduje; oslavenci zasílá blahopřání a osadníkům jeho vyslovuje uctivé díky, že s takovou láskou a vděčností uznávají a oceňují jeho pastýřské působení.

Zimní večery Literární sekce družstva Vlast

zahájeny byly 19. ledna v domě družstva Vlast. Návštěva byla neobyčejně četná, hlavně se strany dívčí omladiny a pánů ze stavu řemeslnického. Zejména přítomni byli mimo nás domácí: školní rada dr. M. Kovář; I. místopředseda družstva K. Ulrich, c. k. pošt. pokiadník; správce Jos. Vinopal; spisovatel Jan Voborský; spis. Ot. Jakoubek s chotí; Jan Kafka, studující mediciny na vys. školách pražských; Václ. Hrubý, úředník finanč. ředitelství a předseda kat.-národního klubu v Praze VII. s chotí a s členem výboru Vác. Moudrým. — Dále: P. Ant. Rejzek z Tov. Ježíšova; F. Anselm Šírek, Ord. Praedic.; faráři: Vojt. Zika a P. Karel.

Toman z Hloubětína; bisk. auditor Dr. Rud. Zháněl; gymn. profesor Fr. Schindler; kníž. arcib. notář a profesor realné školy Josef Šprongl; katecheti: Jar. Slavíček a Ant. Suchoradský. — Dále: pí. Marie Eberlová s neteří sl. Mandovou; pí. Marie Lišková, choť stav. rady, se sl. dcerou básničkou Marií Liškovou; pí. Jos. Webrová s dcerou; učitelka sl. Albína Fortýnova a četní a četní jiní i páni i dámy.

Večer zahájil místopředseda Literární sekce, far. Vl. Hálek těmito slovy :

»Literární sekce Vlasti, která oceňuje zásluhy všech katolických literárních pracovníků, vzpomíná na dnešní schůzi vděčně stoletých narozenin slovutného a zasloužilého básníka českého, Boleslava Jablonského. Jeho básně budou vždy ozdobou české literatury. Proto jeho památce náleží naše úcta a vděk za vše, co pérem svým vykouzčil. Kéž nikdy nevejde jméno jeho v Čechách v zapomenutí!

Na to přečetl pozdravný dopis sl. Ludmily Grossmannové-Brodské, která přeje dnešní schůzi všeho zdaru.

Red. T. J. Jiroušek přednesl ve své řeči stručný životopis prvního dělnického básníka českého Frant. Chládek; podal ukázky z jeho básní a ocenil je po stránce vlastenecké, náboženské i umělecké. Z celé přednášky bylo jasně pochopitelné, že Frant. Chládek na svoji dobu (básnil v letech 1848 až 1861) byl na našem českém Parnasu zjev ojedinělý — jakožto samouk, upřímný křesťan a národovec — z řady laiků. Přednášející vděčně vzpomněl toho, že moravské dělnictvo české roku 1875, tedy po čtrnácti letech jeho umrtí, postavilo mu z vděčnosti nad hrobem na hřbitově v Senomatech v okrese Rakovnickém pěkný pomník, ačkoliv to byla povinnost dělnictva v Čechách. Řeč svoji zakončil red. T. J. Jiroušek ubezpečením, že dokud Čechové budou žít, Chládkova činnost nebude nikdy zapomenuta. Přednáška odměněna byla potleskem.

Druhá přednáška předsedy družstva Vlast, red. T. J. Jirouška, věnována byla padesátiletí dp. prof. Emanuela Žáka, který narodil se dne 20. ledna r. 1863 v Táboře. Řečník povznášejícími slovy nastínil život oslavence, jeho působnost ve školách obecných, měšťanských i na gymnasiu. V delší řeči red. Jiroušek rozebral a pochvalně posoudil 30letou literární činnost dp. prof. Em. Žáka ve »Vlasti«, od roku 1889), při »Zábavách Večerních«, při »Vychovateli«, »Kříži«, »Marii« a »Čechu« a uvedl veškeré samostatně tiskem vydané spisy oslavencovy. Řeč svou zakončil přednášející vylíčením znalosti hudební dp. prof. Žáka a oceněním jeho posudků v tom oboru, jakož i v oboru jeho činnosti řečnické ve škole i mimo školu v katolickém a spolkovém životě. Na konec pak jménem družstva Vlast přál řečník oslavenci, aby jej Pán Bůh brzo pozdravil a popřál mu ještě mnoho let ve zdraví v padesátce druhé. Přednáška tato zakončena za hlužné pochvaly shromáždění,

Na to konala se přednáška, kterou měl farář Vlastimil Hálek. Předmětem jejím bylo: »Pět katolických šlechticů v době protestantské v Čechách.« Řečník uvedl:

»Po boku katolických mužů českých, kteří po vše časy pracovali pro pravé blaho vlasti české, slávu i dobro národa získávali, lze viděti hlouček katolických paní, které s nimi upřímnou vroucí snahou, vzác-

nými a čistými city závodily. Vedle veřejné jejich práce pro rozkvět víry jeví se nám tyto paní i v staročeském domácím životě jako vzory katolických zbožných a upřímných vlastenek.

A právě v trudné době třicetileté války, kdy vyvovězen byl boj katolicismu na život a na smrt, shledáváme katolické šlechtičny v Čechách, jež se neohroženě k víře katolické přiznávaly, pro ni žily a jí platnost zjednávaly.

Jestliže teprve až v novější době všímá si kulturní dějepis žen a paní českých vůbec, musíme my katolíci ve vděčnou paměť přiváděti ty katolické paní, které v bojích náboženských v Čechách horlily o obnovu katolického ducha v rodinách urozených i v rodinách svých poddaných. Vedle toho vyznamenaly se jako zbožné matky, věrné choti, trpělivé vdovy, milostivé paní k svým poddaným v denních starostech, nemocech, nedostatku a ve válečných svízelných, vynikajíce láskou a obětavostí v duchu katolickém k rodině, bližnímu, zvláště pak k chudině.

Chci dnes předvésti zrakům velect. shromáždění jen ve stručných rysech obrazy 5 katolických šlechtičen v Čechách a to:

I. Marie z Pernštejna. — II. Marie Maximiliany ze Šternberku. — III. Polyxeny z Lobkovic. — IV. Lucie Otilie Slavatové a V. Elišky Myslíkovy z Chudenic.

Z obsáhlé přednášky vyjímáme jen následující rysy:

I. Marie z Pernštejna, choť Vratislavova v Pernštejna, oživila katol. ducha od r. 1574 na panství Litomyšlském, kdež nebylo katol. kněze. Zavedla tam misie, pracovala pro sv. přijímání, osazovala katol. fary, pracovala o zvelebení slavnosti Božího Těla. Řádu Tov. Jež. darovala v Praze »jesuitskou zahradu«. Hotovila paramenty pro chrámy. Když její zetevévoda z Villaformoso byl ve Španělsku uvězněn, konala 14 denní pout s jinými šlechtičkami bosa a se postíc z Prahy do Kadaně a přes Roudnici do Prahy do kostela Augustiniánů. Tam při závěrečné pobožnosti došla jí zvěst, že se nevina jejího zete ukázala a on propuštěn na svobodu. Zvána byla »Štít víry«. Litomyšlsko stalo se jejím přičiněním hradbou proti husitismu bujícímu z Brandýsa n. Orli.

II. Polyxena z Lobkovic, její dcera, nar. 1566, provdala se za Viléma z Rožmberka a po jeho smrti za Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic, odchovance Mariánské družiny. Choť její stal se proslulým slovy »nepodepišem majestátu«. Paní Polyxena z Lobkovic ošetřila v domě svém Martinice, když byl vyhozen z okna hradu pražského. Byla dobrotelkou Štrahova a kapucínů v Praze. Podporovala umění. V Roudnici tiskárnu založila. Po bitvě na Bílé Hoře obnovovala katol. kostely a dosazovala kněze.

III. Marie Maximiliana ze Šternberka, choť Jáchyma Oldřicha z Hradce, pečovala o seminář v J. Hradci, darovala mu 10.000 kop, z nichž jsou nyní nadace pro chudé studenty. Dala postavit u J. Hradce kostel sv. Jakuba. Podruhé provdala se za Adama ze Šternberka na Bechyni, jenž brzy zemřel, doporučiv jí řád Tov. Jež. k podpoře. Věnovala řádu Tovaryšstva Ježíšova v Praze r. 1630 10.000 zl., pak 33.000 zl.

IV. Lucie Otilie Slavatovna, poslední z rodu pánů z Hradce, choť Viléma Slavaty. Byla velmi zbožná. Stala se členkou III. řádu sv. Frant., spolupůsobila k založení jesuitské kolleje v Jindřichově Hradci.

a stala se velikou příznivkyní jesuitů Hradeckých. Trpěla též od protestantů v J. Hradci. Zemřela 1633 ve Vídni a pohřbena ve St. Ottingu v Bavorsku.

V. Eliška Myslíková z Chudenic, chof katol. generála Zikmunda Myslíka v době pobělohorské, byla dcera slavné Zuzany Černínové. Byla horlivou katoličkou, dobrotivou vrchností k poddaným. Zdobila a podporovala kostely. Zemřela r. 1645.

Nadšení pro katol. náboženství, boj proti husitismu a protestantismu, zbožnost a obětavost pro chrámy, kolleje, misie, zdobily tyto vzorné, uvědomělé katolické paní. Dejž Bůh, aby tyto vlastnosti zdobily i v přítomnosti české paní ku blahu katol. národa českého. Jak první obě, tak i tato přednáška byla odměněna hojným potleskem, neboť skytly posluchačstvu hojného poučení.

Přítomným rozdán byl program k slavnostem, které se konají 2. února t. r., načež předseda Tom. Jiroušek tuto schůzi uzavřel.

LITERATURA.

DÁNSKA.

Dostal se nám do rukou znamenitý dánský spis pod názvem »Troesforsvar«, jenž činí jménu svému čest. V části »Troesloerdom« a »Troesbekjendelse« táže se spisovatel, proč nemají židé svoji společnou vlast. Když zabili proroky, byli za to 70 let ve vyhnanství Babylonském, tedy bez vlasti; nyní však jsou bez společné vlasti již skoro 2000 let, musí tedy ten prorok Nazaretský, jež dali usmítni, býti větším než všichni ostatní proroci. Bůh netrestá dvakrát za jeden přestupek; za zabíjení všech proroků byli trestáni sedmdesátiletým vyhnanstvím, proč jsou teď již skoro v 2000letém vyhnanství? Dále jest tam otázka, proč nepřinášejí krvavých obětí? Nikoli proto, že nemají chrámu Jerusalemského, ale proto, že poslední krvavá oběť se stala na kříži a opna v chrámu Jerusalemském se roztrhla. V celém spisu je tolik důkazů pro naši jednu, svatou, katolickou čili povšechnou (kath'holén gén) a apoštolskou církev, že člověk dobré vůle ji za pravou, samým Bohem založenou, musí uznati. Spis ten »Troesforsvar« (= Víry obecné) podobá se v mnohém spisu P. von Hammersteina pod názvem »Edgar«, a přáli bychom si, by nalezl co nejvíce čtenářů. Josef Šerík-Vitinský.

FLÁMSKÁ.

»De Opvoeder« (Vychovatel) jest časopis věnovaný výchově a vyučování. Pojednává o všem i také o otázkách učitelských. Obsah časopisu tohoto jest velice poučný, vždy přesně duchu katolickému odpovídající, a vychází třikrát za měsíc u knihtiskáře a vydavatele H. Stroobandt-a v Oedelem (Brugge) v Belgii.

»De Schoolbode van Limburg« (Školní posel Limburský) jest měsíčník pro katolické lidové školy a jest vydáván pod dohlídkou Patera J. Saka, provinciálního inspektora katolického vyučování. Časopis »De Schoolbode« vykonává mnoho dobrého a zachránil a získal již mnoho dítek. Pro Belgii stojí ročně 3½ franku, do jiných zemí o poštovné více. Adresa jest: »De Schoolbode van Limburg, Luikerstraat 48, Hasselt, Belgie.«

»De Volksstem« (Hlas lidu) jest katolický flámský týdeník, jenž, ač vychází ve Spojených Státech severoamerických, jest v Belgii i v Holandsku dosti rozšířen a zjednáva si vždy větší a větší oblibu. Objednati jej lze u všech poštovních úradů v Belgii. Předplatné pro Belgii a pro všechny ostatní země v Evropě obnáší 10 franků ročně. Kde nelze u pošty objednati, možno tak učiniti přímo a adresovati jednoduše: »De Volksstem, De Pere, Wisconsin, United States of America.« Josef Šerík-Vitinský.

NĚMECKÁ.

Dr. Klug: *Apologetische Abhandlungen: I. Teil: Gottes Welt (Lebensfragen); II. Teil: Gottes Wort und Gottes Sohn; III. Teil: Gottes Reich.* — Preis 6.40 M. Verlag von Ferdinand Schöningh in Paderborn. — Za dnešní doby, kdy útoky na naše náboženství až úžasným způsobem se množí, kdy soustavně pracuje se k tomu, aby zvláště mládež studující oloupena byla o poklad sv. víry, jest na výsost třeba tuto mládež co nejlépe apologeticky vyškoliti. Ze všech knih v tento obor spadajících nejlepší a nevhodnější jsou svrchu uvedené z péra nadšeného kněze, básníka a důkladného učence Dra Kluga. Na dvě nejdůležitější otázky životní: odkud? a kam? odpovídá se v knize první způsobem vskutku mistrným. Se železnou důsledností postupuje autor pomalu ku předu; žádná věc nepůsobí mu nesnází, žádné překážky se neleká, krok za krokem vytlačuje nepřítele křesťanské víry z posic na pohled úplně jistých, až konečně dochází k cíli — k odpovědím úplně jasným o Bohu, svědomí a hříchu. Všeho se varuje, co by četbu nebo studium činilo nesnadným nebo fádním. S napětím čteš první stránky a zůstaneš v něm až do konce. Jest tu podáno důkladné učení vznešeným slohem, který místy čtenáře až uchvacuje.

Druhý svazek (*Gottes Wort*) obsahuje velebnou obranu staro- a novozákonního zjevení a božství Kristova se zvláštním zřetelem k starým i novějším námitkám. Jest tu dvanáct kapitol; která z nich jest krásnější, těžko říci. Kdo při četbě jich pro Krista se nenadchne, tomu není vůbec pomoci.

Třetí svazek (*Gottes Reich*) konečně jest věnován sv. církvi. V úvodě praví autor, že nepíše polemiku, nýbrž apologii, a to vskutku apologii nadšenou, plnou hybné síly a čilého života. Již názvy kapitol, na př. církev a moderní člověk; zjevení, církev a cíl lidstva; církev a církve; církev a ty, jsou úchvatny. — Zdá se mi, že právě tento svazek jest pro naši dobu nejdůležitější, poněvadž nepřátelé spojenými silami na církev útočí.

Tyto knihy jsou určeny v první řadě pro inteligentní laiky, zejména studentstvo, ale i kněz najde tu hojnost vděčné zajímavé a nové látky. Řekl mi kdosi, když na toto nové dílo jsem ho upozorňoval: »Ach, apologetiku si dělám sám!« Snad je to pravda; ale než dopracuje se výsledků tak vzácných, jaké sneseny jsou v uvedených knihách, bude dávno bělovlasým starcem.

Zde musí se předpokládati úžasná sečtlost, důkladné filosofické vyškolení, úplné oviádání všech sem spadajících oborů věd, a k tomu jest zapotřebí vedle dobrého filosofického vzdělání také času a mravenčí pile.

U studujících vysokých škol, pokud jsou seriosní a pro věc náboženskou nadšeni, vykonají tyto tři svazečky jistě své blahodárné poslání.

Jan Fähnrich.

Immergrün. *Illustrierte Monatschrift zur Unterhaltung und Belehrung.* — 24. Jahrgang 1911/12. Druck und Verlag von Ambr. Opitz, Warnsdorf. Redaktion von Josef Gürtler, Warnsdorf. Obrázkový měsíčník »Immergrün« získává si co rok více přízně v katolických rodinách německých. Od samých odběratelů dostává se příležitostně redakci díky a uznání za pečlivé a zdařilé vedení časopisu ohledně obsahu i úpravy. Redakci bylo lze několik takových lichotivých projevů uveřejniti. I nám při posudku posledního ročníku nelze leč souhlasně s oněmi projevy vysloviti zaslouženou pochvalu. Obsahem svým poskytl čtenářům řadu povídek, novel a románů ku pobavení a četné statě kratší ze všech různých odborů ku poučení. Z delších prací zábavných zasluhují zvláště pozornosti: »Der letzte Schattwalder«, Roman aus dem Bauernleben von W. Bern, »Der Schatten des Landgrafen«, geschichtliche Novelle von Herm. Hirschfeld a nad míru napínavý román »Um eines Haares Breite« von Headon Hill. Mnohé z poučných statí všímají si života náboženského a hnutí křesťansko-sociálního, jehož upevnění a rozšíření časopis v každém čísle nemalou péči věnuje. Četné básně a básničky rozmnožují rozmanitost obsahu, který nadto hojnými obrázky, vesměs zdařilými, časovými zprávami a různými drobotinami, pro každého užitečnými, veliké pestrosti nabývá. Ročník 25, tedy jubilejní, objevil se v nové ladné úpravě se slibným obsahem. Doporučujeme.

Josef Herzig.

ČESKÁ.

Neera: **Hnízdečko.** Z italštiny přeložil dle 4. vydání Fr. Novotný. Vilimkova knihovna. Cena 1 K. — Na rozdíl od jiných povídek, kde americký strýc se svým bohatstvím objeví se až na konci, máme ho zde hned na začátku. Ale je tolik ubohý a dílem i protivný, že byste od něho nečekali šlechtnosti. Sluje Spiaccortai Karel. Je nemocen a má záleznou ženu. Obsluhuje ho a trpí od

švakrové mnoho stará panna, sestra jeho Amaritta. Přejde do toho domu i neteř Editta, dívka básnicky naladěná. Nemohouc zde vydržeti, jde za společnicí k ubohé Rachelce, která s Amarittou, již za sebou zavolala, pomůže v posledních chvílích, aby aspoň její smrt byla klidná. Seznámí se s hospodářem Giovannim. Neví, že to slavný básník, který psával pod pseudonymem, ale zanechal toho. Miluje ho, ale myslí, že je proti ní přece jen ducha omezeného. Jak užasne, když pozná, jaký to básník. Spiaccortai zemřel a odkázal své jmění Amarittě. Tato pak zasnoubí se s otcem zemřelé Rachelky. Obě našly hnízdečka útulná.

Upozorňuji na krásné myšlenky Giovannovy o umění a životě. Myšlenky tyto jsou vrcholným bodem celé práce. Na př. »V knihách je člověk, který mluví k přírodě; v polích je příroda, která mluví k nám.« Příroda je mu hymnem k Bohu, kteréhožto hymnu smysl nám jen znenáhla a částečně ozřejmuje.

Je tu mnoho obsahu erotického, ale nikde nezabíhá za meze slušného a přípustného. Okolnost, že italský originál dočkal se několika vydání, svědčí o tom, že překladatel nechybil, když pořídil i český překlad. Je to jistě práce vděčnější, nežli mnohé překlady lidových románů francouzských, kterými se kazí naše písemnictví a naše čtenářstvo. Filip Šubrt.

Arnošt Denis a Bílá Hora. — Kritická studie. Napsal Vlastimil Kybal, docent dějin na české universitě a technice pražské. V Praze 1912. (Kritických Studií svazek I.) Nákladem Jos. Pelce. Stran 110. Cena 2 K. — Spisek Kybalův vzbudil značnou pozornost mezi historiky i v celé české veřejnosti. Kniha trochu jako kacířská, která by chtěla změnití nazírání na dějiny české od Husa až do Bílé Hory a jejich následků. Palacký a Denis vyličili nám osudy národa příliš černě, pessimisticky, z čehož vznikl v duši české až fatalismus, hořkost a pokleslost. Pořád hledáme jen vinníků a vodíme je na soud, činíme jim trpké výčitky, mezi sebou se k vůli tomu rozštěpujeme a sešlabujeme. Kybal chce tedy, abychom pohlíželi na dějiny své klidněji a s větší důvěrou do budoucnosti. Končí úvahu svou slovy: »Studujice Bílou Horu, nechceme být naplněni jako Denis »hořkostí života«, jež zmocnila se českého národa, nýbrž chceme být prodchnuti neoblomnou a utrpením vykoupenou věrou v nezníčitelnou živoucnost českého národa, právě po Bílé Hoře a přes Bílou Horu«. — Třeba snad zanechat bédování a chopit se práce. »Sebeobviňování a lkání nad Bílou Horou stalo se tradicí novočeské historie a přešlo i na Palackého a jeho školu. Denis je cele z této školy.« (Str. 103.) A Kybal se táže: Je obraz, který nám nakreslil Denis, věrný, kritický, osvobodivý? Není základní idea u něho pochybená, prostředky výrazové (mluva) nadsazené, výslední dojem neuspokojivý?

Neštěstí národní spatřuje Kybal (str. 38—39) v tom, že se nepodařilo Jiřímu z Poděbrad v zájmu českého státu i národa spojení a usmíření utrakvistických Čech s církví římskou; »a jsem i toho názoru«, praví, »že toto spojení mělo se provésti třebaš rozumným nátlakem a co nejdříve.« V tomto prohlášení jest cosi nezvyklého a překvapujícího a dr. Kybal jakoby se sám své odvahy lekal, snaží se honem »husitské« vědomí »vlastenecké žurnalistiky« uchlácholiti dodatkem: »Církev římská má tu největší vinu na tom, že toto dílo smíru Čech s Církví a eo ipso s celým tehdejším kulturním světem se nezdařilo a že nezdařem tím připravovala se stupínku po stupínku Bílá Hora! »Prozřetelnost Boží«, jakou se chlubil církev katolická, oslepla za Pavla II. docela, a Jiří, nejznamenitější politik svého věku, nadarmo odvracel konflikt s nepřítelem stejně neústupným jako vášnivým.« »Katolíci (není to paradox?) zabránili čestnému smíru s církví římskou a následkem toho ohrozili budoucnost Čech . . .«

Dr. Kybal se dívá do dějin 15. věku brejlemi století XX. a zapomíná, co tenkrát znamenalo slovo »kacř«. Církev neměla v lůně svém jen Čechy a vychovatelský smysl žádal, aby se zbloudilý syn vrátil a podrobil. V tom návratu dle názoru církve není pražádného ponížení. Je to omyl domnívati se, že církev jedná pánovitě a osobuje si svrchovanost; církev jedná v tom přesvědčení, že plní úkol jí svěřený a že je zodpovědná. A jedná vždy stejně; není příčiny, proč by k českému národu byla přísnější než k národům jiným. Byla to snad neústupnost a vášnivost, když za Jindřicha VIII. obětovala raději celou zemi, než by se zpronevěřila svému učení? Či jest to nepřizeň k národu italskému, že se papež nevzdává nároků na církevní stát? V tom, co se stalo, bude i dále věřící katolík spatřovati dílo Prozřetelnosti Boží; lutheranismus byl by své dílo v Čechách vykonal i tenkrát, kdyby se smír za Jiříka byl podařil. Dějiny šíření lutheranismu nás v tom přesvědčení utvrzují a kdož ví, zda by byly měly Čechy ten význam, jaký měly potom v boji mezi lutheranismem a církví katolickou. Myslím, že úkol

této země a tohoto národa byl v tom zápase i veliký i čestný, třeba tragický. Nemusili bychom si do Prozřetelnosti Boží nikterak stěžovati. Rána se dá zhojiti, škoda se dá napravit — a to se i stalo. Ba právě jsme toho přesvědčení, že věrně a osvobodivě podá obraz českých dějin jen ten historik, který bude mít víru v Prozřetelnost Boží. A budou-li se jednou dějiny světové posuzovati z tohoto stanoviska, bude v nich mít náš národ místo zvláštní a vynikající. Pokud toho nebude, nebudeme si také se svými dějinami věděti rady a zvláště dějiny stol. 16. budou nám záhadou a malichernou až nečestnou motanicí. L. † gn.

Frant. Daněk: **Kapitoly o manželství.** — V Praze. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihtupectví Gustav Franc. Knihotiskárna družstva Vlast v Praze. Cena 1 K 20 h. Všecka práva vyhrazena. — Od založení církve Kristovy, tohoto »sloupu a utvrzení pravdy«, namáhali se odpůrci pravdy a světa, ať již jméno jejich bylo jakékoli, by církev tuto z kořen vyvrátili . . . Kolikrát již se těšili, že jsou blízko svého cíle — a zatím oni jeden po druhém klesali v hrob a v zapomnutí, kdežto ta od nich tak nenáviděná a pronásledovaná církev stojí až posud! Prostředky, jichžto v útocích a bojích těchto používali, byly dle doby a poměrů rozličné, ale nikdy slušné! V době poslední zvláště štvavé heslo »Pryč od Říma« mělo zasaditi citelnou ránu; ježto však »netáhlo« tak, jak si přáli, počali pracovali na škole, odkud mělo býti odstraněno náboženství (»Pryč s náboženstvím ze škol!«) a již ta útlá mládež měla býti otravována . . . ano učiněn vícekrát útok i na základ společnosti lidské, na rodinu, na manželství, jež sníženo mělo býti na pouhou smlouvu (»Pryč s manželstvím jako svátostí!«), kterou možno kdykoliv zrušiti a novou uzavřiti, ač věčná Pravda, sám Syn Boží o manželství výslovně prohlásil: »Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.« (Mat. 19, 6.) Výbornou zbraní proti útokům na svátostné, nerozlučitelné manželství jest tento spis (108 str.) a proto upozorňujeme tímto na něj a doporučujeme k hojnému rozšíření. P. Zaletěl.

Dr. Fr. X. Novák, **Alpský farář.** Episody ze života zapadlého kněze. Nákladem vlastním. Ve Vídni I., Salvatorova ul. 12. — 1912. — Stran 200. Větší 8°. Cena 2 K. — Koncem roku 1912 rozletly se po vlastech našich knížičky v nazelenalé obálce s pěknou vignetkou v čele. Obrázek znázorňoval vysoké hory alpské, k nimž tulí se několik alpských chat a domkův s kostelem uprostřed. Nápis pod obrázkem hlásá: »Alpský farář«. Kdo ponechal si knížku a pozorně ji přečetl, jistě toho nikterak nelitoval. Úhledná ta knížička, ozdobená sličnými vignetkami před každou kapitolou od G. Bauera, je spis skrz na skrz originelní, pozoruhodný, zajímavý, poučný. Chvalně známý autor »Pohledův do života bohoslovcův a kněží« a »Problémů kněžských«. — dvou to knih, nad kterými zaplesá každé upřímné srdce kněžské, — připojuje k těmto dvěma obsažným pracím třetí neméně cennou. Děj, v knize vylíčený, není smyšlenkou, nýbrž vzat ze skutečného života. »Za času svého mnoholetého pobytu v Alpách«, — tak dí sám spisovatel, — »často a velmi důvěrně se stýkal se starším již tehda řeholníkem, který nějakou dobu i v duchovní správě byl zaměstnán. Rád a živě vypravoval o té mimořádné episodě svého života a já tehda již pojal jsem myšlenku jeho pozorování, zkušenosti a dojmy příležitostně sděliti s naším klerem. Kniha jest až do poslední epizody psána věrně dle pravdy a skutečnosti.« — Jako všechny práce Dra Nováka vyniká i tato svou svérázností a duchaplností. Podobnou knihou nemůže se doposud vykáhati naše literatura, ba ani snad která jiná. Líčíc působení kněžské na zapadlé horské farce, podává názorným i lahodným způsobem skoro celou pastorálku.

Ve čtvrtek dne 4. srpna 190. došel do sv. Martina, odlehlé to farní osady v Alpách, nový farář Antonín Tůma. Farnost čítala asi 400 duší, průměr její byl dobře na 5 hodin cesty. Duchovní správa byla tam obtížná, na odlehlou štaci tu nechtěl nikdo jíti, proto duchovní pastýři tamější nepatřili k duchovní elitě, ba častěji byla farnost bez kněze. Svatý Martin byl v diecési rozhlášen nejen svou krutou polohou, ale i svými mravními poměry. Nový provisor ujal se farnosti vši horlivostí kněžskou. Radosti a žalosti, které při pastoraci té zakusil, trampoty a námahy, oběti a strádání, starosti a práce, které podstoupil, jsou tu věrně dle pravdy vypověděny. Do odborných těchto statí jsou vloženy nádherné lícně alpské velikolepé přírody, nastíněny oběti, které každý kněz přináší svým ovečkám, naznačeny stíny života, jak obětavý horlivý kněz okouší jich v povolání svém z lásky k nesmrtelným duším dosyta.

»Alpský farář« je psán velmi poutavě, tak že nelze ho ani odložit, dokud není přečten celý. Četbu jeho lze doporučiti především knězi. Bude mu nejen při-

jemnou zábavou, nýbrž také milou potěchou, dobrým poučením a mocným povzbuzením. P. Antonín pracoval svědomitě a s láskou na vinici Páně. A přece mu tam nekvetly na počátku růže. Bylo mu přemáhati mnohé obtíže, nejšlechternější snahy zůstaly nesrozuměny, bojováno proti němu pomluvami a intrikami. Až teprve na konec, když opravil nezištně kostel, když sám dicesánní biskup o generální visitaci projevils svou spokojenost nad farností spořádanou, tu poznali všichni farníci, že duchovní jejich správce to s nimi myslil vždy dobře. Farníci zřejmě snažili se odvděčiti faráři za všechny jeho námahy a práce, uznávajíce, že byly jen k jejich dobru, vůbec činiti mu radost a uspokojení. Když byl svými představenými povolán zase nazpět do kláštera, litovali toho všichni, že opouští je kněz tak vzorný a horlivý. Zda nenapsal tu Dr. Novák, co prožiti musí každý kněz? Proto obzvláště mladý kněz najde v knize mnoho, co ho poučí, povzbudí a utvrdí v dobrém!

Než i laikům lze četbu knihy této vším právem doporučiti. Máme tak málo knih, které líčily by kněze dle pravdy. Mnozí spisovatelé mají dobrou vůli, podati příznivý obraz kněze, ale také často setkáváme se s četnými nedostatky podobných lícní při vši jinak velmi dobré vůli. Kéž přispěje krásná kniha tato i v tomto směru, aby doba naše, odcizující se církvi a hledící na kněze jako nezbytné zlo, poznala šlechterné snahy horlivých kněží, uznala je a dle zásluhy také cenila.

Dr. Rudolf Zháňel.

»**Mazání**« jest doporučení hodná sbírka 12 humoresek od A. B. Štastného, vyšlá jako V. svazek v sanatoriu humoru v Praze, Zmatlík a Palička. — Dáváme této sbírce přednost před »Pilulkami« téhož autora, kterou jsme loni ve »Vlasti« posoudili. Límeč a botky, Skok s okna, Skrývačka, Svatební cesta atd. jsou pěkné humoresky, které si čtenář s úsměvem přečte, snad se i srdečně zasměje. Hrubých výrazů jsme v knize nenašli, neslušných vtipů též ne.

Dr. Fr. Klobouk.

Snoubenci na katolickém farním úřadě. Se zřetelem k novým nařízením a výnosům podává Th. Dr. Ferdinand B. Černovský, O. s. Aug. Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Franci v Praze. Cena 1 K 30 h. Knihtiskárna družstva Vlast v Praze. — Vyžaduje-li úřad duchovního pastýře ustavičné opatrnosti a ostražitosti, jest mu jí zvláště zapotřebí v jednání se snoubenci; duchovní správci ve velkých městech a na osadách nábožensky smíšených vědí nejlépe, jak obtížné a spletité případy mohou se při snoubencích vyskytnouti. Ti ovšem nepřicházejí obyčejně, neb aspoň nemusí přijíti do rozpaků, majíce dobrou praxi — ale hůře bývá knězi na venkově, vyskytne-li se mu takový případ! Při stále nových jak církevních, tak politických výnosech a zákonech třeba té největší obezřetlosti, by nikde nenarazil a před snoubenci si nezadal. Nuže, zde má výbornou příručku pro takové případy, jež mu poskytne takového poučení; dle připojeného věcného rejstříku snadno si vyhledá, čeho potřebuje. Doporučujeme práci tuto (94 str.) duchovenstvu co nejlépe.

Jos. Fabian.

Život svaté Terezie z Ježíše. Přeložil Rudolf Linhart. V Brně. Nákladem benediktinské knihtiskárny. 1911, str. 372. Cena 2 K 80 h. — Podivným pocitem bývám dojat, když jsem návštěvou v některé obrovské knihovně a prohlížím dlouhatánské řady knih tam uložených. V oddělení francouzských klasiků stávají vedle lascivního, neznabožského Voltaira a jemu podobného obsahem Rousseaua spisy katolických biskupův a kněží klasiků Bossueta, Fenelona, Bourdalona, Františka Saleského, v oddělení klasiků španělských uvidíš třeba hned vedle rozmarného, veselého Cervantesa spisy hluboce mystické Teresie z Ježíše. My katolíci pokládáme ji za hodnu názvu »církevní učitelky, doktorky«. Ač nebylo právě povoláním této světice spisovatelství a ač psala jenom tehdy, když jí rozkázali nebo poradili zpovědníci a rádcové a když jí dovolily neutěšené poměry chudých klášterů, ve kterých žila, ač mnohdy neměla ani času pročísti svých rukopisův a opravití namanuvší se chyby, přes to všechno patří její spisy k nejznamenitějším, jaké byly kdy napsány. Až do dneška čítá se mezi první spisovatele, kteří se obírali mystickou theologií. V kanonisační bulle se praví: »Její spisy jsou naplněny rosou nebeské moudrosti a vůní zbožnosti, z čehož čerpají duše věřících nejhojnější ovoce a jsou povzbuzovány touhou po pravé vlasti v nebesích.« Znalec španělské literatury, vídeňský světicí biskup dr. Zschokke, píše: »Teresii čítáme mezi první španělské spisovatele. Prohlédla duši a srdce lidské. Její spisy jsou neustálá modlitba, jsou proniknuty hlubokou vroucností, pravou zbožností a pokorou, jsou napsány v duchu pravé víry a skálopevné důvěry v Boha. Nenapsala nic, o němž by nebyla uvažovala v přítomnosti Boží.« Kritik Beer srovnává ji co do vybrané mluvy s Cervantem a nazývá ji »jedním z nejpozoruhodnějších zjevů nejen v dějinách španělské literatury, ale vůbec celého světového písemnictví«. Jiný pro-

slulý učenec J. Fitzmaurice-Kelly píše: »Teresie je pravým zázrakem genia, jest z největších žen, jež vládly pérem a zaujímá místo po boku nejvytříbenějších mistrů slohu.« Lze tedy s velkým díkem pozdraviti, že vydán byl tento svěživotopis v českém jazyku.

Vyšel jako další svazek v »duchovní knihovně«, kterou vydává brněnská benediktinská knihtiskárna. Účel tohoto svěživotopisu naznačuje světice slovy: »Chci objasniti milosti, jež mi udělil Bůh v rozjímavé modlitbě«. Nelze knihy čísti pro ukrácení dlouhé chvíle jako nějaký román, ale pro duše, milující vážnou, zajímavou četbu, bude vždy velkým pokladem. Všude plno krásných výrokův a myšlenek. Překlad se čte velmi plyně. Ignát Zháněl.

Moravsko-Slezská Kronika. Ročník 23. V Olomouci 1912. Nakladatel R. Promberger, knihkupec. Vydavatelstvo Mor.-Slez. Kroniky poskytlo v minulém roce odběratelům svým hojně zábavné četby pracemi vesměs co nejlépe doporučitelnými. Práce ty byly: I. Farských historek řada 2. »Kohouti« a »Páter Kodýtek«. Napsal J. Š. Baar. Obě povídky vzaty jsou ze života kněžského, jež správně vylíčiti p. spisovatel povolán a oprávněn jest, jsa sám knězem a dovednou maje ruku. V první povídce »Kohouti« střetne se rázný a vzdělaný kněz s učitelem rovněž nadaným; oba vedou zprvu spor o zásady a světový názor, v brzku však se týž zvrhne v boj osobní, do něhož i jiné osoby, jim blízké, zataženy, až zneprátelí se fara se školou, dojde i ku soudu, útočení v novinách, v obci utvoří se strany a konečně farář i učitel stanou se na svém působišti nemožnými. Sarkasticky zakončena povídka sdělením, že učitel, vedoucí proti faráři boj, oženil se s bývalou hospodyní svého soka, pro niž se byl vlastně se strany farářovy boj přistříl. Druhý obrázek »Páter Kodýtek« předvádí nám kněze horlivého, který, uhnáv si jako dlouholetý kaplan neúnavnou prací nemoc, na malé farce s bídou nějaký čas působí, v brzku však klesá do hrobu. Svou šlechetnost dal P. Kodýtek na jevo, poručiv jmění své, po rodičích zděděné, ku nadaci pro chudé čeledíny. — 3. V dalších svazcích podána jest pěkná povídka Vlasty Pittnerové »O statečné Mlynářce«, kterou již před lety přinesla naše »Vlast«, tuším pod názvem: »V Olšovském Mlýně«. Proto se o obsahu jejím nebudu rozepisovati, jen uvádím, že povídka jest velmi zajímavá, udržujíc bohatým dějem čtenáře v napjetí až do konce. 4. Ve svazku 5.—6. ukončen roč. 23. rovněž zdařilou prací: »Světlo«, Povídka. Z 50. vydání franc. přeložil Aug. Lužný. Výtečnou tu povídku četli již asi před 2 roky odběratelé »Našeho Domova«, kdež byla uveřejněna. Dějem odnáší se v dobu veřejného působení Pána Ježíše Krista a v první čas šíření víry křesťanské. V prvním dílu jsou mimo vznešenou postavu Páně hlavními osobami děje rabbi Gamaliel se svou sestrou Suzannou, k nimž druží se mnohá známá jména z písma svatého, jako Nykodém, Lazar, Maria Magdaléna a j. Od začátku roste zájem čtenářův, jenž tu známé děje z působení Božského Spasitele nalézá co nejvhodněji umístěné v ladném celku svěže a nadšeně psané povídky. V druhém dílu líčí se působení Gamalielovo a Suzannino jako horlivých již křesťanů v městě Alexandrii, jejich nadšení pro víru Kristovu, snaha získati pro ni nejen přátele své Helosa a Milénu nýbrž i jiné a ochota i život za víru dáti. — Bude-li vydavatelstvo »Mor.-Slezské Kroniky« i na dále tak pečlivo u výběru prací, získá Kronice jistě velké obliby a tím i nejlepšího doporučení. Josef Herzig.

Rok mezi Přeloučí a Prahou. Kus komedie českého života. Napsal Václav Řezníček. Druhé vydání. V Praze 1912. Stran 140, cena 1 K 40 h. — V »Modré knihovně« vycházely před málo lety často belletristické práce od »Nejmenovaného Autora«. Bývaly psány řízně, případně, jemně sarkasticky, vtipně; obíraly se většinou charakteristickými vlastnostmi našeho národního života, jež tu bez milosrdenství vystaveny na pranýř a bičovány ostře sice, ale vždy dle pravdy. Nyní vycházejí tyto povídky ve druhém vydání a je podepsán jako pisatel, dr. Václav Řezníček. Na konci tuto oznámené práce jest uveřejněn seznam jeho spisů a obsahuje úctyhodnou řadu přes padesát samostatně vydaných knížek, ač má autor letos teprve 51 let.

V městě mezi Přeloučí a Prahou — v Kolíně — usnesl se výbor několika lidí, jejichž vůdcem je Jan Pravda, hotová metla usedlého obyvatelstva, vydávati nový týdeník, v němž se otevře bezohledný boj proti všemu šosáctví a zpátečnictví. Redaktorem stane se nedostudovaný medik, který se rozkmotřil se svými rodiči, napomínajícími ho vážně, aby šetřil pracně dobytých peněz, vyhýbal se zábavám a pilně studoval. Jde tam s myslí naplněnou ideály a chystá se, že obrátí celý svět. Josef Bloudek, tak se jmenuje tento národní výtečník, brzy se však přesvědčí, že rozhodují v národnostních otázkách nikoliv zájmy vlastenecké, ale osobní, že

faleš, prospěchářství druhu nejhoršího více platí než nezištná práce a ideální láska k lidu a národu. Nemůže býti opovážlivější lži a horší ironie, nežli jakou je tvrzení o pokročilosti českého lidu, každý vyhýbá se poučení, knihy nenávidí, pohrdá časopisem; tlachá se o minulosti, o Palackém, o Havlíčkovi, o Husovi, ale jen se tlachá, jinak nelze to nazvat; u nás povstávají o různých dobách dějin a osobách z nich holé legendy bez zrna a podstaty; naše názory o historických postavách jsou mylné, naše názory o minulosti našeho národa jsou básně, vidiny, chorobné sny. U nás je každý rozeným politikem, způsobilým býti členem hned dvou parlamentů. My se otáčíme čínskou zdí samolibosti, lenosti, umíněnosti a domýšlivosti a jednu frázi opakuje tisíc lidí celé čtvrtstoletí. Noviny prohlásí u nás žebráka za boháče, boháče za žebráka, vlastence za ničemu a zrádce, daremného člověka za muže výborných ctností. Noviny udělají hravě z černého bílé a z bílého černé; česká společnost je samé podezřívání, samý klep, samá závist, samé pronásledování, místo aby každý nejprve sám sebe napravil, neboť kdyby se tak stalo, napraven by byl hned celý národ. Česká půda mizí v latifundiích cizinců, český vymozolený groš šíří města našich národních odpůrců a my jen po hospodách tlacháme, abychom praspavše se z opice rozhořčení, nabízeli dále svým nepřátelům nejen svůj majetek, ale již i své ruce i své duše i jazyky. Váha a cena každého národa stojí na třech nohách: jedna jest věděti, druhá pracovati a třetí míti. Toť jenom malinká ukázka z obsahu této velezajímavé knížky. A kdo z nás by nepodepsal každou tuto větu v plném obsahu?

Rok vydržel Bloudek v redakci, ale máje otevřené oko, místo aby učil jiné, byl v učení u nich sám, polepšil se, smířil se s otcem a šel do Prahy dostudovat. Dr. Řezníček píše zajímavě, podává vesměs sice neutěšený, ale skrz na skrz pravdivý obraz poměrů, jaké byly v osmdesátých letech minulého století. Bystře pozoruje, zábavně podá i nejpernější pravdu. Je vždy spravedlivý ke všem, nikde v nejmenším nikoho neurazí. Kéž by byl po zásluze čten! Ignát Zháněl.

Alfred de Musset: **Novely a povídky**. Světová knihovna Ottova čís. 1049—50 (sv. III.) v překladě Pavly Moudré. — Mmè Dudevant psala mezi jiným komusi: »Nepřeji si spatřiti vás více. A přece — nemohu žíti bez vás!« — Byli to dva podivní lidé. Žena mužských, hrubých rysů a způsobů, přijavši i mužské jméno George Sand, právě tak ošklivá, jako duchaplná, žena, u níž příroda nedostatek krásy tělesné odčinila krásou a hloubkou duše, žena, jež dovedla vládnouti srdci mužů. Kořili se jí lidé jmen, značících vrchol a výkvět literatury a umění své doby, jíž vtiskli pečet svého ducha a jichž díla určena jsou přechkat věky: Liszt, Dumas, Chopin, Merimée . . . A on, podivný muž, snilek, visionář, jenž svoje nejčistší sny o ženě viděl v ní realizovány, genialní romantik a dědic Racinův . . . Jemu platil dopis a jemu jedinému zдалo se získati srdce zbožňované Sandové . . .

Mužem tím byl Alfred de Musset. Leč po krátkém štěstí tří let nastala reakce a rozchod. Musset, krutě zasažen a rozčarován v nejkrásnějším, o čem kdy snil, hledá útěchu v práci a píše svoje »No ci«, v nichž uplatnil svůj lehký, žhavě barvitý verš a »Z pověď dítěte svého věku« mohutnou prósu skvostné dikce. V obou zbelletrisoval svoje vztahy k Sandové, jak to učinila i ona v jednom ze svých románů. Těmito dvěma díly, stěžejními v jeho tvorbě, stává se Musset slavným z nejčtenějších autorů Evropy.

Později vydává svoje »Španělské a italské povídky«, menší práce, novely a ve třiceti letech ustává, aby do své smrti (zemřel padesátiletý) nevytvořil ničeho krom jedině aktovky a veršované odpovědi na Rheinlied. A právě v tom, že dvě decenia byl svědkem vlastního zkomírání, pozvolného zániku tvůrčí síly, leží zachvívající tragika Mussetova života. Nejhrůznější osud, jenž může kdy umělce stihnouti . . .

»Španělské a italské povídky« i pozdější »Novely« postrádají již mnohé z kladných hodnot děl, jež mu vynesla zasloužený název nejlepšího francouzského lyrika. —

Bob. Kočí-Krumlovský.

Časopis katolického duchovenstva. Orgán vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze. Redaktoři: Dr. Frant. Kryštůfek, Dr. Josef Tumpach, Dr. Ant. Podlaha. Ročník LIII. (LXXVIII.) Nakladatel: Kníž. arcib. knihtiskárna (Rohlíček & Sievers) v Praze. — Nový tento ročník vykazuje opět práce skoro ze všech odborů bohovědných, totiž z apologetiky, biblického studia, dějin církevních, dogmatiky, filosofie, liturgiky, mravouky, pastorálky, patrologie, patristiky, církevního práva, sociologie, školství a umění: kromě toho jsou zde dva životopisy a různá oznámení (úmrtí, z »Dědictví sv. Prokopa« a j.), rozhledy po náboženské

literatuře národů slovanských i mimoslovanských a velice bohatá literatura. Že práce zde uveřejněné jsou v každém ohledu důkladné, dokazují a zaručují jména odborníků na slovo vzatých, jako: Dr. Fr. Kryštůfek, Dr. Ant. Skočdopole, Dr. Jos. Tumpach, Dr. Ant. Podlaha, Dr. Jos. Samsour, Dr. Jos. Novotný, Dr. Jan Hejčl, Dr. R. Špaček, Dr. K. Statečný, Dr. Jan Sedlák, Dr. Fr. Stejskal, Dr. Eug. Kadeřávek, Dr. R. a Ig. Zhánělové a m. j. Doporučujeme Fab. Budil.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Národní divadlo vypravilo nově v novém obsazení a scenování Lope de Vegy veselohru »Sedlák svým pánem«, která již před 23 lety měla na této scéně premiéru. Přes své stáří září dosud svými dramatickými, tak cennými a působivými momenty, které provázela i přílehavá scénérie. Sedlák Juan jest tvrdým oříškem pro každého dramatického umělce a pan Vávra po p. Šmahovi čestně obstál. Krále po p. Seitertovi zdědil p. Schlaghamer; žel jeho splnutí veršů nešlo tak hladce jako u jeho předchůdce. Dámské úlohy dobře vynikly a překlad Jar. Vrchlického ukázal se opět ve své plné kráse . . .

V novém nastudování provedena též tragedie lásky W. Shakespeara »Romeo a Julie« za režie p. Kvapila. Romea hrál p. Deyl a Julie sl. Suchánková. U obou mladých umělců jevila se všecka snaha, ale úplný zdar dosud se nedostavil. Též s režii nejsme úplně spokojeni; urychleno touto střídání scén, ale některé krásné náladové obrazy úplně jí vymizely.

Za příčinou soustředění veškerého personálu při výpravě Wagnerovy opery »Tristan a Isolda« nedošlo k vypravení žádné novinky.

* * *

Po pí. Marii Ryšavé ztratilo Národní divadlo po Novém roce snaživého a výborného dramatického umělce a spisovatele Rudolfa Kafku, který celý běh let byl pilným členem jeho. Jeho herecký talent, ač všude byl uznáván, byl dlouho a dlouho podceňován, ano za působení † Jindr. Mošny bylo Kafkovo umělecké působení omezeno jen na několik episod. Ale i z těchto těžil umělec pro svůj další umělecký vývoj. Každá jeho epizoda byla vždy až do nejmenšího detailu propracována. Kafka tvořil své postavičky lehce, ale nezapomenutelný jsou jeho jednotlivé výkony.

V době churavosti Jindr. Mošny zdědil po něm několik úloh, v nichž dobře navazoval, a po jeho skonu rozevřelo se proň volné působíště. Dlouho se však z rozmachu své činnosti netěšil. Zachvácen byl mozkovou mrtvicí ve věku 47 let, ve věku, kdy počal býti na výsluní své slávy. Dlouho bojoval na české scéně, než si vybojoval ostruhy, a když došlo jeho umění respektu povolanych činitelů v Národním divadle, podlehl, vysílen jsa duševní námahou. Budiž mu povždy čestná vzpomínka zachována! Otakar Jakoubek.

Z Městského divadla Král. Vinohradů. Správa vinohradského divadla zařadila do svého operního repertoiru zpěvohru G. Verdiho »Troubadour«. Jednak pro rozšíření operního repertoiru, jednak by byla po ruce, kdyby nějaký vynikající host jako Manrico nebo Luna se přihlásil. A vypravení neminulo se s účinkem! »Troubadour« bude vždy osvěžením repertoiru každé opery. Obsazení »Troubadoura« nebylo zrovna nejlepší, ale jen když vynikl p. Drvota jako Manrico, který ve vyšších polohách nanášel bez obtíží a tím zaručil si úspěch na celé čáře. Žel, že Leonora sl. Vronské byla v koloratuře »méně ozdobnou« a p. Čermák jako Luna méně jadrným. Též sl. Vastlové jako Azuceně mnohý zpěvní efekt selhal. Pan Lanhans byl v úloze Fernanda jako vždy pozoruhodný svým výkonem.

V činohře přišla na řadu Karla Rösslera tříaktová veselohra »Pět Frankfurtských«. Dějem se zabývá rodinou Israele — peněžnickým domem Rothschildů. Jest to pěkný obrázek, v němž poodhrnuta směle clona, by nahlédnuto mohlo býti do taje pospolitosti židovské rassy.

Šalomounek, žijící ve Vídni, sezve čtyři své sourozence do Frankfurtu k své máteři. Tam sdělí jim radostnou zvěst, že povýšen byl jejich rod do stavu baronského. Všichni se radují, ale Šalomounek počítá výše. Hledí mladého vévodu z Taunu, jenž vězí v peněžní tísni, získati jako zetě pro svou dceru Karličku. Ke Karličce připoutává se víc a více nejmladší Šalomounův bratr Jakub, a když jak se říká, je s vévodou již ruka v rukávě (jest Rothschildovou rodinou finančně zachráněn), rozhodne se přece Karlička pro svého strýčka — Jakoubka.

Veselohra jest krásně kreslena a jsou v ní dobře vystiženy všechny momenty pospolitého rodinného života Israele, který jej činí mocným a šťastným. Jest poučnou pro gojmy a jinověrce, kteří posvátnost rodinného života tak čas.o zašlapávají. První jednání jest pravým výstihem rodinného života Israele a proto působí nejmocnějším dojmem a tím zaručuje ostatním dějstvím, slabším dramaticky, úspěchu, který se dostavil. Pět Frankfurťanů oživovalo scénu, ač scházelo mnohdy více citlivosti a prohrátí. Nejblíže byl pěticí p. Zakopal jako Anselm, nejstarší člen rodiny. Pí. Ptáková jako stará paní Gudula v srdečných scénách méně překypovala vroucností podání. Pan Pražský jako vévoda z Taunu byl kavalírem od kosti. Režie za účasti p. Hlavatého učinila mnohý poklesek. Hra dočká se asi více repris.

Reditelství provedlo v operetě dobrou chytristiku. Po zapadlém »Našem Gustýnkovi« vypravilo v brzku původní práci Antonína Provazníka »Bonbonový král« na slova J. Baláka a H. Regla. Antonín Provazník, jenž náleží k nejmladším českým hudebním skladatelům, působil před lety jako varhaník ve velehrámě sv. Víta na Hradčanech. Upozornil na sebe některými klavírními drobotinami, které vydal v nakladatelství V. Kotrby. Stav se členem »Kabaretu« v »Lucerně«, počal komponovati různé chansony, které se zamlouvaly. V té době i počal pracovati na své operetě »Bonbonový král«. Převládaje všude v operetní produkci vídeňský vzor, chtěl Provazník od tohoto odbočiti, ač nemůže říci, že úplně. Přece, ač snad nepozorovaně, se k němu vrací a naň navazuje.

Přes to však novinka Provazníkova jest opřena o trochu seriosnější děj než její soudružky. Balák a Regel pracovali sice dle starého stylu, ale jejich scény byly pečlivěji vyretušovány, a tím i zdá se, že text liší se od nevázaností a slátností mnohých vídeňských produktů. Ano, jsou v libretu mnohá místa, která sálají novotou a chtějí operetu přivést na vyšší stupeň umělecký, než na jakém se nyní nalézá. Hudba p. Provazníkova vystihuje většinou ráz kabaretního světa, v němž skladatel se pohyboval, a odbočky valčíkové a pochodových tanců budiž mu odpuštěny. Původní novinka měla hlučný úspěch a doufáme, že při druhém díle, které se chystá ve Vídni a v Berlíně (»Dáma modrovláska«), a které bude — jak doufáme — i na české scéně uvedeno, bude již Provazník více »svým« a že své některé ukázky vlastní skladatelské vlohy nejen doplní, ale i hojně rozšíří. Účinkující byli vyznamenáni za své zdařilé výkony bouřlivým potleskem. Zejména sl. Durasova jako Gaby, Kalivodova jako Mary a p. Menšík jako Niebo. Regie — hlavně I. jednání — byla pečlivá, což svědčí jí ke cti, že původní práce s okázalostí nevšední jsou vypravovány.

Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. V Intimním divadle vypraveno bylo ponuré drama dle vzoru ibsenovského »Rutherfordský dům« od Githy Sowerby. Rutherfordský pán, jenž, ač prací rukou svých dům povznesl, činí z dětí svých přece pravé otroky. Hra jest plná napětí, ale málo v ní vystihujícího pravého obrazu života. Paní Švandová jako Hanna podala mistrný výkon, jenž splýval s hrdinou hry p. Třebovským.

V aréně na Smíchově z posledních novinek vábí opereta »Autovíla« (»Dámička z automobilu«) od J. Gilberta na slova J. Krenna. Všední historie zpracována ve tři akty. (Muž autovily před 2 lety jel se svou nynější vlastní ženou v automobilu domů z reduty. Toť celá zápletka.) K ní přidány nejapné vtipy a krkolonné tance či skoky; i sprostota v ní vévodí v hojně míře. Některé zdařilé hudební vložky zapadají v tomto chaosu nesmyslů. A obecenstvo? Se směje z plných plic. Nemá příliš veliké umělecké požadavky. Jen když se baví. Ano, zpívá i s účinkujícími na scéně refrainy kupletů. A účinkující též nevěnují souhře pražádné péče, byť režisér p. Kubík se všemožně vynasnažil o ladnost scény. Jediná sl. Sýkorova jako autovíla podala svůj výkon v mezích uměleckého měřítká. A tomu ostatnímu se říká: nevázanost umělecké družiny.

Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Německý dramatický spisovatel Herman Sudermann napsal nové drama »Dobrý básník« Děj jeho odehrává se v Římě kol r. 400 po Kristu a bude již letos na jaře uvedeno na německá jeviště. — V městském norimberském divadle měla hlučný úspěch veselohra »Die nackte Wahrheit« od Alfreda Schmiedena. Veselohra jest zbudována na thesi, že nositelé prstenu indické bohyně pravdy musí za každých okolností říci pravdu, z čehož vznikají rozmanité situace, které svým rozmarem baví. — Nakladatelství »Česká Hudba« v Kutné Hoře vydalo nejlepší skladbu Fr. Gregory žalm »Tys, ó Bože, síla má!« — V lednu dirigoval v královské římské Akademii Santa Cecilia Oskar Nedbal dva veliké orkestrální koncerty. — Censurní úřad v Mnichově dal svolení, aby nejnovější hra Art. Schnitzlera »Pro-

fe s o r B e r n h a r d i e směla býti veřejně provozována, a to beze všeho omezení. Vídeňští ředitelé, kde hra zakázána, hodlají ji přece prosaditi! — V divadle »Renaissance« slavila úspěch premiéra »La folle euchere« od Luc. Bernarda. Vnučka kardinálova zamiluje se do chemika a svobodného myslitele a odmítne katolického bankéře a majitele vlivného listu. Kardinál pomáhá na konec sám své vnučce ke štěstí. Francouzský tisk nazývá komedii jemnou, ale má politické a nepřátelské pozadí pro'í církví. — Ruský velkokníže K o n s t a n t i n napsal drama ze života Ježíše Krista dle vzoru našich pašijových her. Toto nové drama sehráno bude umělci z povolání v carském divadle v Eremitaži v době velikého postu před sezvanou dvorskou společností. — V Pešti měla skvělý úspěch novinka »P á n s v ě t a« od hr. Mik. B á n f f y h o. Dějem hry jest smrt legendárního hunského krále, světovládcce Attily. — Rudolf Friml, jenž působí v Americe, složil operetu »S v ě t l u š k a«, která tam prošla vítězně již několika scénami. Nebylo by záhodno v době pachtění se po operetních novinkách, by správa vinohradského divadla uvedla tuto operetu českého skladatele, v Praze dobře známého, na svou scénu?! — Nové italské kvartetto sehrálo v Římě s bouřlivou pochvalou S m e t a n ů v kvartett »Z m ě h o ž i v o t a«. O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Jak píše prof. Jan Jakubec Dějiny literatury české. (Pokračování.) — Str. 46. má stať: »Asketická a zbožná nálada podporovaná Karlem IV.«, kde píše, že »blouznivé pravověrné zanícenosti a asketické náladě Karel IV. dodává . . . mnohoživné látky. Karel zejména za prvých let své vlády projevoval úsilí až chorobné ve shánění ostatků svatých do svého sídelního města . . . U Karla IV. projevuje se při tom zajímavá synthese ochotné zbožné pověry i kritiky.« A to má býti správné? Má-li někdo zálibu v drahocenných památkách, sbírá-li někdo umělecké předměty, nikomu nenapadne vytýkati mu to za chyby, i když má neštěstí, že mezi cennými předměty někdy i padělků nasbírá . . . A tato záliba pro jisté předměty týká se často spíše kuriosit, než věcí opravdu cenných. Již z tohoto hlediska rozum předsudky nezkalený neodváží se činiti výtky Karlu IV., neodváží se jeho úsilí prohlašovati za chorobné. Ale ovšem otec vlasti Karel IV. sbíral předměty, jež nesou na sobě pečeť katolickou, a odtud ona chorobnost! Platí tu opět: »Si duo faciunt idem, non est idem.« Karel IV. ovšem projevoval každou chvíli, netaje se smýšlením svým, že jest křesťanstvím úplně proniknut, že je mu život křesťanský nejdražší perlou, že u Boha jest pravá moudrost a spravedlnost, že proti Bohu není rady ni moudrosti ni moci. Příklad sv. Václava svítil mu jasnou hvězdou; proto sám si jeho životopis složil a nosil jej sebou, aby jej měl vždy příručkou. Jaké byly jeho zásady životní? Jaká byla jeho víra, již se řídil v životě soukromém i veřejném, sociálním i politickém? Jakým okem patřil na autoritu apoštolské Stolice, že mu »popský císař« bylo přezdíváno pro jeho velikou úctu a oddannost k ní? Karel IV. viděl v papeži náměstka Kristova, hlavu neomylné katol. církve. Odtud vyplývá jeho snaha uhájiti zájmy katolické církve, v níž člověčenstvo nalézá svůj věčný cíl a požehnání časné v pravé kultuře křesťanské.

Že nepřítel církve katolické cítí se puzena seč jest, ji seslabiti, je pochopitelno, proto všude se staví proti ní, on v ní vidí toliko dílo lidské s nejvyšší autoritou sobě protivnou a odpornou. Tu arci mu náš otec vlasti, císař Karel IV., zdá se býti pošetilým pobožnůstkářem, když jí tak byl oddán a v takové míře jí v uctivosti měl. Autority církevní a apoštolského poslání ovšem takový nepřítel nezná a nechápe, jaký význam má jednání otce vlasti, jenž duchem pravého křesťanství byl proniknut, zůstává si důsledným ve svém náboženském přesvědčení, kterého neměnil podle časů ani podle politických poměrů. Co se Bohu nelíbilo, toho ani on neschvaloval: za to ctil, co mu bylo svaté, byť to bylo svěřeno sluhům církve i snad méně hodným a dokonalým. Karel IV. vážil si mužů vzdělaných a křesťansky dokonalých; z té příčiny kolem sebe míval, jak na hradě pražském tak i na cestách svých muže pravověřící, vzdělané i ctnostné. Jsa sám ideálním křesťanem, těšival se z ideálů křesťanského života. Že by byla zbožná mysl Karlova ve své šlechetnosti ideálů křesťanského života všude postrádala a proto jich hledala v dávné minulosti, v životech totiž světců, jak Palacký (d. č. II. 359) za to má, jest upřílišeno. Což ctih. Arnošt z Pardubic,

důvěrník Karla IV., nebyl idealem křesťanským po vší Evropě známým, a podobně jeho nástupce kard. Jan Očko z Vlašimi a j.? Než Karel IV. uměl oceniti životy Svatých, kteří vskutku jsou ideály křesťanské dokonalosti, uměl oceniti jejich mocnou přímluvu u Svrchovaného; proto pěstoval jejich úctu vroucnou nábožností a obětavostí, ostatků Svatých si vážil nad zlato a drahokam. Z té příčiny je všady sbíral a úctu k nim rozšiřoval, aby byli jemu přímluvčími u Trůnu Božího.

Nebyla tudíž nábožnost otce vlasti Karla IV. blouznivým zanícením a toliko asketickou náladou, nýbrž přesvědčením jeho zbožné duše pravověřící, aniž sbírání ostatků Svatých a jich oslav nebyly nějakým chorobným úsilím nebo dokonce zbožnou pověrou, nýbrž skutkem bohumilým, jelikož Hospodin si přeje, abychom oslavovali ty na zemi, kteří na nebi ve slávě žijí a za pozemčany se přimlouvají. (Pokračování.)

Monismus jako názor a život. Z Německa, kdež »nechvalno nám iskati pravdu«, přenášejí k nám nové náboženství — monismus. V »Naší Době« (leden 1913) p. dr. G. Tichý velmi je pro ně nadšen; monismus bojuje proti všem církvím a je dobrý k šíření propagandy protitheologické a protiklerikální. Jeho zakladatelem je Haeckel (Welträttselů vyšlo 16. vydání) a jeho předním prorokem lipský chemik Ostwald. Pan Ostwald vydal už dvě řady monistických kázání (»Monistische Sonntagspredigten« — Leipzig), o nichž p. G. Tichý obsírně a oddaně referuje. Redakce »Naší Doby« (prof. Masaryk) nesdílí patrně nadšení p. Tichého a v »Rozhledech po životě náboženském a církevním« (v témže sešitě »N. Doby«, str. 314) pohlíží na »monisty Ostwaldovy observace« hodně skepticky. Ostwald zavádí totiž a napodobuje až do podrobností náboženské formy; budou míti monisté své diecése, vikariáty, faráře, Seelsorgry, pobožné písně, modlitby, adorovat budou hmotu, sílu, atomy a život; místo křesť. vánoc opěvují slunovrat — Sonnenwende, ducha lidstva, genia člověka a pod. Se zvláštním nadšením přijmou čeští monisté Ostwaldovo rozluštění národnosti a jazykové otázky. Přece jsme všichni z jedné buňky — proto Ostwald odsuzuje jako malichernost snahy malých národů vůbec o zachování svého jazyka; Ostwald nalezá v řeči jen docela nahodilý prostředek vyjadřování představ, pojmů atd. a shledává pak předně lhostejným, jakým způsobem se to vyjadřování děje, za druhé pítváním energie, jestliže se lpěním na jistém jazyku malý národ sám odsuzuje buď k zavstání (?) v kultuře nebo k nutnosti studia jazyků kulturních.« (»N. Doba«, str. 266). To se i panu Tichému zdá trochu moc. Také umění se do rámce monistického programu dobře nehodí, ač prý není monismus umění nepřátelský. Prof. Ostwald už i zakoupil stateček asi o 60—70 jitrech a zřídí na něm monistický — klášter. »Veliká« doba žádá »velikých« lidí. L. † a.

„O pekelných mocnostech“ rozepsal se Aug. Eug. Mužík v příloze »Venkova« (21. dubna 1912). Práce ta je výplod ducha naplněného záštími proti kněžstvu a učení křesťanskému. A. E. Mužík je spisovatel nadání dosti skrovného a jednostranného, ale k tak otřepaným věcem by přece sahati nemusil. Takové slátaniny čítáme pravidelně jednou do roka v pověstných »Červánkách«, ale to píšou řemeslní štváči pro lid už zcela otupělý. Avšak čtenáři »Venkova« mají snad ještě cit a víru. Koho to zušlechťí? I kdyby to i pravdou bylo, že »horlivá návštěvnice kostela Anna pustila z mysli bednáře a šla za hospodyni na taru, že bednář se zbláznil a vyháněl čerty a ďábly«, nemůže to býti proti učení v bibli tolikrát zdůrazněnému o jsoucnosti démonů. Když to již spisovatel chtěl udati, měl už raději kamenem hoditi po knězi, který se provinil (přímým označením jeho jména), ale neměl vinu člověka obracet proti učení Kristovu. Mnozí spisovatelé zapomínají, že přijde co nejdříve generace, která je bude soudit bezohledně. (Viz případ Machar-Martén.) Aug. Eug. Mužík je tuším bratrem záhy zemřelého katechety a spisovatele Antonína Mužíka, autora »Pokladu svatovácl.«, kněze ideálního, a proto nelze nám věřiti tomu, co A. E. Mužík praví ke konci své práce, že by matka spisovatelova (která i takového kněze vychovala) byla řekla tato slova: »Není žádného pekla, není žádných čertů a ďáblů, než jak je o ni (kněži) vymýšlejí.« — Pan Mužík dovede tuším »básnití« i také o Husovi, o bibli a pod. a ani u Husa, v bibli, u Komenského mu ďáblové nepřekážejí. Připouští-li pan Mužík, že Bůh bude spravedlivě souditi, mohl by snad také pochopiti, že nebude stejný osud na př. vraha a jeho nevinné oběti. L. † a.

Paběrky z novin a veřejného života.

Sv. Otec Pius X. — »Köln. Volksztg.« přináší z Říma dopis — 12. ledna — dle něhož sv. Otec k příslušným osobám vyjádřil se v příčině reformy kalendáře stran Velikonoc příznivě. Jak se vlády toho uchopí, je prý též hotov vyjednávat. — Pohana sv. Otce Pia X. »Germania« píše »Právě nyní, když nepřátelský tisk se snaží dokazovati, že obavy katolíků v příčině chování se ku sv. Otci se strany nepřátelských listů nejsou odůvodněny, přinesl sociální »Avanti« sprosté pohany na Pia X. Představuje ho s tiarou na hlavě a se sepiatýma rukama jako tanečníci, jež flirtuje s dvěma maskami, z nichž jedna představuje nacionalistu a druhá konservativce. Oblek na papeži je nestoudný — při stávajícím a dosud platném garančním zákonu. Je třeba na tyto nestoudnosti sociálních listů upozorňovati i naše pány státní zástupce, kteří v propouštění těchto věcí též u nás bývají až příliš liberální.

Pomník Lva XIII. na Velehradě. O letošní 50leté obnově památky 1000letého jubilea příchodu sv. Cyrilla a Methoděje na Moravu, velkolepě oslaveného r. 1863, má být na Velehradě uprostřed nádvoří postaven pomník velkému papeži Slovanů, Lvu XIII., který proslulou encyklikou »Grande munus« na oslavu sv. Cyrilla a Methoděje vydanou, tak hluboce zasáhl do náboženských dějin Slovanstva. Pomník má být zbudován nákladem 40.000 K. Bylo by si přáti, aby pomník nebyl nějakým dílem řemeslným, které by se asi divně odráželo od svého krásného okolí, nýbrž aby byl dílem, které by po staletí svědčilo o stavu nynějšího českého umění a o uměleckém smyslu současného katolictva českého. Na Velehrad by nemělo přijít vůbec nic banálního a všedního.

Vatikánská knihovna nyní čítá rukopisů 27.000, sám seznam rukopisů obsahuje 30 svazků. Sbirka rytin tam umístěných dosáhla již za Lva XIII. počtu 280.000. Nachází se tam prvotřídní laboratoř pro konservování a obnovu poškozených rukopisů. Pius X. provedl některé důležité technické opravy a učinil knihovnu ještě přístupnější učencům z nejrůznějších odborů. Knihovna vatikánská jest netoliko nejrozsáhlejší knihovnou světa, ale také jest nejlépe ze všech biblioték zařízena.

Konstantinské slavnosti. Letos připadá 1600 výročí dekretu císaře Konstantina, kterým katolické církvi dána byla svoboda konat služby Boží. Papežský komitét pro oslavu dekretu Konstantinova stanovil tento program slavností. Počnou 30. března službami Božími v katakombách sv. Domicilly, odkudž vyjde eucharistické procesí ke katakombám sv. Calixta a odtud k basilice sv. Šebestiána. Tím má být naznačen symbolicky východ církve z katakomb. Na to 6. a 13. dubna budou v basilice sv. Jana v Lateraně církevní slavnosti, při nichž uctíván bude obraz Vykupitele. Na 2. neděli ve velikonocích budou v Lateraně slavné služby Boží dle řeckého obřadu. Na 3. neděli po velikonocích budou u papežského oltáře v Lateraně opět slavné služby Boží, jichž se účastní celý Vatikán, diplomatické sbory a všichni v Římě dlící kardinalové a biskupové. O svátcích svatodušních bude pak u sv. Petra mít děkovné služby Boží papež Pius X. Večer o letnicích budou chrámy sv. Petra, St. Maria Maggiore a všechny vynikající chrámy v Římě slavnostně osvětleny. Slavnosti skončeny budou 8. prosince ve chrámě St. Maria Maggiore.

Synoda v Čes. Budějovicích bude se konati letos. Přípravy jsou v plném proudu. Bylo by záhodno i v jiných diecesích ji svolati, neboť látky jest víc než dost.

Kongres katolických Indiánů. Katolíci Indiáni ve Spojených Státech se usnesli konati ve státě Minnesotě kongres, na němž budou jednat o svých záležitostech za vedení misionářů. Opět nový příspěvek, jak katolické kněžstvo se pečlivě stará o práva národů, mezi nimiž působí.

Zakladateli slovenské literatury Ant. Bernolákovi, jehož stoleté úmrtí připadlo na 15. ledna 1913, chtějí Slováci dvě granitové desky, jednu v rodišti jeho Slanici (stolice oravská) a druhou v místě, kde zemřel, zasaditi. Prešpurské »Slovenské Ludové Noviny« vypsaly na desky sbírku.

Cenou poctěný francouzský biskup. »Akademie morálních i politických vědomostí« udělila zasloužilému biskupu francouzského Konga msgru. Augonardovi vzhledem k jeho zásluhám cenu Audiffredovu 15.000 franků.

70. narozeniny. Veliký fedrovatel studentů, dobrodinec chudých dětí, nezapomenutelný profesor morálky, světicí biskup dr. Václav Frind měl v neděli dne 26. ledna t. r. jubileum svých 70. narozenin. Osobně mu gratulovali Jeho Eminencí, místodržitel, akademický senát německé university a zástupcové spolku

pro dětskou ochranu. — Podotknouti třeba, že světící biskup Frind české i německé kněze stejnou ochotou ve všech jejich zájmech a starostech velmi účinně podporuje. Ve výborové schůzi družstva Vlast ze dne 27. ledna učinil předseda družstva o tomto jubileu radostný projev a předsednictva družstva Vlast i Tiskové ligy zaslala mu mimo to písemné blahopřání.

Abrahamoviny slavil dne 27. ledna prelát P. Fr. Bařina, opat kláštera Králové na Starém Brně. Prelát Fr. S. Bařina narodil se dne 27. ledna 1863 v Břestu u Kroměříže z rodičů rolnických. Slavné sliby složil dne 23. října 1887, na kněze posvěcen 30. listopadu téhož roku, na opata povýšen 28. října r. 1901.

Jeho Jasnost Ferdinand kníže Lobkovic, nejvyšší maršálek král. Českého, stal se zakl. členem Jednoty čes. katol. učitelstva a přítel křesť. výchovy. Jednota klade si za čest, že nejvyšší hlavy král. Českého. Jeho Eminenci ndp. Leo kardinál Skrbenský, Jeho Jasn. Frant. kníže Thun, místopředseda a nyní nejvyšší maršálek jsou jejími zakládajícími členy.

Prof. Alexis Carrel z Rockefellerova institutu ve Spoj. Státech severoamerických, který za své přírodovědecké výzkumy dostal cenu Nobelovu, je rozhodný katolík. Odešel z Francie do Ameriky, ježto ve Francii je katolická víra překážkou k dosažení profesury. Prof. Carrel je dalším členem velké řady nejslavnějších přírodopýtců a badatelů razících právě nové dráhy, kteří byli smýšleni přísně náboženského.

Vyznamenaný mnich. Benediktin P. Ursmar Berlière z opatství Maredsous v Belgii (kongregace Beuronská) byl nedávno jmenován vrchním správcem státní knihovny v Bruselu (Conservateur en chef de la Bibliothèque Royale à Bruxelles). Dne 3. m. m. bylo potvrzení královo v oficiálním »Moniteur« ohlášeno. P. U. Berlière je historikem na slovo vzatým, byl delší čas prvním direktorem Historického ústavu belgického (Institut historique belge) v Římě a dobyl si svým klasickým dílem »Monasticon belge« věhlasu nejen v Belgii, nýbrž i za hranicemi.

Papežské vyznamenání. Kapitолnímu ceremoniáři Jaroslavu Hrabačkovi udělen byl Jeho Svatostí čestný kříž Pro Ecclesia et Pontifice v uznání jeho již jedenáctileté činnosti jako ředitele pražské filiálky Družiny sv. Petra Klavera pro africké misie (na Hradčanech č. 33) a redaktoru »Echa z Afriky«. — Blahopřejeme srdečně p. ceremoniáři! Vždyť známo, s jakým nadšením ujal se bohumilého díla zmíněné Družiny a co všechno vykonal obzvláště pro rozšíření »Echa z Afriky«. Jeho zásluhou jest, že ty modré sešitky »Echa«, přinášející zajímavé zprávy afrických misionářů a misijních sester, v poměrně krátké době tolik odběratelů našly jak mezi duchovenstvem, tak i mezi ostatními uvědomělými katolíky všech stavů.

Kající návrat apostasovaného mnicha-kněze. Na podzim roku 1909 dělala sensaci zpráva, že P. Benno Auracher ze řádu kapucínského, veskrz známý jako oblíbený řečník, svůj rád opustil a v Londýně s dcerou bohatého měšťana z Mnichova se oženil. Nyní — po třech letech — P. Auracher oznamuje, že se zase navrátil do svého řádu v Římě, a že své »manželství« zrušil.

Čeští bohoslovci v Americe, studující v různých seminářích amerických, přikročili letošním rokem k založení centrálního sdružení, které by je všechny v jeden celek spojovalo. Předsedou zvolen byl bohoslovec svatopavelského semináře v St. Paul. (Minn.) Frant. Tománek, nemýlíme-li se Moravan, z Velké Bystřice. Účelem nové organizace je, aby čeští bohoslovci američtí blíže se poznali a vzájemně ve svých ideálních snahách se povzbuzovali a podporovali. Sdružení bude o svém životě a o své činnosti podávati pravidelně zprávy do bohosloveckého časopisu »Museum«, v Brně vycházejícího. Členové sdružení v jednotlivých seminářích, v kroužky seskupení, budou literárně činnými, dopisováním do českých listů amerických. Konečným, velkým cílem sdružení je: pozdvižení úrovně katolického života mezi našimi krajany v Americe. Sdružení bylo klerem česko-americkým a celou katolickou americkou veřejností uvítáno sympathicky.

Bílek dnes a jindy. Známy sochař Bílek, který před 10 lety od kněží modernistů byl fedrován a veleben jako náš upřímný našinec, zhotovuje pro Kolín sochu Mistra Jana Husi a podává návrh na úpravu náměstí kolínského odstraněním sochy Mariánské a nahrazením jí sochou Komenského.

Mravní přestupky učitelovy. Trestní komora ve Flensburgu v Německu odsoudila učitele obecné školy Karla Spetzena, který se dopustil nemravných činů na více školních dívkách, na tři roky do vězení a ke ztrátě občanské cti na tři roky. — Kdyby se podobného skutku dopustil kněz, všechny noviny učitelské by obviňovaly veškeré duchovenstvo.

Úmrtí. Ve Vídni zemřel 5. února kardinál Dr. Fr. Nágl, kníže-arcibiskup. Eucharistický kongres mu asi dodal; byla to nadlidská starost a namáhání. Byl to arcibiskup velice pečlivý a příčinnivý. Pohřební průvod vedl náš pražský nejdůst. Arcipastyř.

† **Ing. C. Václav Jirásek**, člen České ligy akademické, byl zbožný, vynikající katolický jinoch. Zemřel 2. února 1913 a pochován byl 5. února na hřbitově Olšanském. Vyprovodilo jej tam členstvo Č. ligy akad., IV. ročník kat. paedagogia z Bubenče a hojně smutečních hostí. Kondukt vedl Msgr. Dr. Fr. Kordač, universitní profesor, a na hřbitově rozloučil se s ním tklivou řečí předseda Ligy JUC Waschko.

Stoletá památka narozenin Boleslava Jablonského připadla na den 14. m. m. Jablonský (Karel Eug. Tupý) narodil se 14. ledna 1813 v Kardašově Řečici. Po absolvování gymnasia vstoupil do řádu Praemonstrátského. Roku 1847 byl přeložen do Zvěřince u Krakova, kdež zemřel 27. února r. 1881. Již jako student účastnil se čile ruchu vlasteneckého a kulturního, vyvíjel horlivě činnost dramatickou. Nějaký čas redigoval i »Květy«, v nichž otištěny jeho básnické prvotiny. Velikou sensací vzbudila sbírka didaktických jeho básní »Moudrost otcovská«. V době, kdy český Parnas byl literárně málo plodný, přijaty básně ty od celé české veřejnosti s největším povděkem. Jablonský — jako celá řada kněží literátů století XIX. — dovedl velice obratně udeřiti na tu strunu, jejíž zvuk rozvířil stohlasou ozvěnu v nejširších vrstvách národa. Kněží-literáti, jako Pravda, Ehrenberger, Kulda, Jablonský atd. dovedli formou svých prací proniknouti i do těch lidových vrstev, kde do jejich doby se nečetlo nic. Tito kněží slavili svým populárním podáním triumfální vjezd do míst, kam jiní marně se pokoušeli vniknouti. A když kněží naučili lid číst a přemýšlet, když vzbuzena touha po další lektuře, vnikli průlomem učiněným spisovatelé protikatoličtí, aby ve svých spisech a časopisech tupili první průkopnictvo lidové literatury české. Za »Dědictvím Maličkových«, »Svato-Janským«, »Cyrillo-Methodějským« přišla literatura Baráková, Alf. Šťastného, Šípy, Rašple . . .

Na dobu, v níž Jablonský žil, byla skutečně »Moudrost otcovská« svou formou i obsahem zjevem fenomenálním. A také paedagogický účel sbírky vykonal znamenitě své poslání. Národ bez rozdílu stran prokazoval nadšený hold ostatkům pěvce, když tyto byly převáženy z Haliče, aby byly vděčně uloženy na hřbitově vyšehradském.

Katolická universita ve Washingtoně velmi krásně prospívá. Ve stylu university bude nyní v hlavním městě Spojených Států severoamerických postaven také katolický chrám. Vybudování jeho bude do roka hotovo. — Katolíci v Nov. Yorku, jichž počet pácí se na 1 milion, mají 184 svobodných katolických škol se 135.000 školními dítkami. Aby svobodné katolické školy mohly lépe konkurovat s bezkonfesičními školami státními, uvolili se bohatí katolíci novoyorští opatřovat chudým dětem všechny učební prostředky zdarma, jak je tomu na školách státních.

Eucharistický kongres na Maltě, který konán bude v dubnu, potrvá 4 dny. Podle vídeňského vzoru bude každý den slavnostní schůze. Vlastní práce konána bude v sekcích pro mládež, ženy a kněžstvo. V neděli dne 26. dubna bude generální sv. přijímání a odpoledne o 4. hod. slavné eucharistické procesí. Pro hlavní schůze získáno bylo hřiště koleje sv. Ludvíka, které pojme 10.000 lidí.

Sdružení českých katolických živnostníků pro král. České se sídlem v Praze zahajuje šestý rok své činnosti a jeho orgán »Maloživnostník« vyšel právě jako 1. číslo V. ročníku. Na konec března chystá sdružení živnostenský kurs. Snahy jeho v příčině nábožensko-mravní výchovy učňů slibují úspěchy, najdou-li všude, zvláště v městech, pochopení. Na »Maloživnostníka« předplácí se 1 K, členové mají jej zdarma. Členové platí řádní 2 K 40 h, mimořádní 4 K ročně, zakladatelé 100 K najednou nebo v 5 ročních lhůtách jednou pro vždy. Vše, co se tohoto sdružení týká, adresujte redakci »Maloživnostníka«, (Král. Vinohrady, čís. 1585).

Z Tiskové Ligy. — Dary složili: 10 K Jan Nosek; 2 K: V. H. z H.; 1 K: Jos. Kořínek, far. v Habrech. — Členský vklad 13 K (63 K) složilo duchovenstvo vikariátu Semilského.

Výbor Tiskové ligy konal dne 10. února t. r. šestou schůzi za předsednictví redaktora Tom. Škrdle. — Jednatel farář. Vl. Hálek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Nejprve probrána byla husitica. Rozhledů po husitství, nové to publikace Tiskové ligy, vyšlo roč. I. č. 1. Obsahuje: Národně sociální novohusité a Hus. Napsal Tom. Jos. Jiroušek, red. »Našich Listů«. Cena 16 h. Tisková liga doporučuje brožuru tuto k hojnému rozšíření. Kdo daruje Tiskové lize 10 K nebo nejméně 5 K, obdrží ji s ostatními brožurami z Husitství zdarma. —

Tisková liga veřejně velebí Hradeckou »Obnovu«, která přináší důkladné články o době husitské. Kéž v tom i na dále pokračuje. — Brožura »M. Jan Hus nebo S. S. Cyrill a Methoděj« z pera cholínského děkana Jana Vychodila vyjde v »Husitství ve světle pravdy« v novém vydání.

Prešlo se k dalším oborům Tiskové ligy. Jednatel referoval o došlých dopisech a sdělil, že byla zaslána předsednictvu katolických poslanců na říšské radě nová řada petic z českých obcí proti spalování mrtvol. Žádá se, aby se podpisy proti kremaci dále sbíraly.

S potěšením lze konstatovati, že počátkem letošního roku byl zostřen policejními úřady dozor nad obrazy v biogramech, a pornografické scény byly z nich odstraněny.

Učitelské Noviny učinily nespravedlivý výpad proti Tiskové lize. Výbor se usnesl, aby jim předseda zaslal úřední opravu a bude-li potřebl, aby je pohnal k soudu.

Valná hromada Tiskové ligy bude v pondělí, dne 31. března ve 3 hodiny odpoledne. Výbor sestavil k ní program a kandidátní listinu.

Člen výboru, spisovatel Jan V o b o r s k ý, referoval o tom, jak se strany německých spisovatelů hledí se k neblahým dobám bouří husitských a uvádí z příslušné publikace názvy »deutschmörderische Hussitenkriege« a »Mordbrenner«. Názvy pro tak zv. slavnou dobu jistě málo lichotivé. Dále upozorňuje na snahy »Přátel Volné Myšlenky«, kteří přednáškami a pořádáním divadelních představení zvou k projevu účasti a zájmu pro rozvoj Volné Myšlenky v době příprav ku světovému kongresu V. M. v Praze a k součinnosti pokrokových kruhů v boji proti živlům reakčním. Dále podal zprávu o snahách federace českého studentstva vysokoškolského po odloučení theologických fakult od ostatních fakult světských, poněvadž dle rozumu studentů odporují pojmu vědy. Zprávu svou zakončil referent sdělením o zavedení úřední censury filmů kinematografických a vydávání censurních karet, jakož i o konfiskaci 51. čísla »Neodvislosti« pro podněcování k zášti proti kněžstvu katolické církve jako pro přečin proti veřejnému pokoji a řádu. —

Valná hromada Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesť. výchovy konána byla v domě družstva Vlast v neděli, dne 2. února, v 10. hodin dopoledne. Schůzi předsedal řídící učitel Jos. Kafka, I. místopředseda Jednoty, jenž oslovil přítomné vzletnou řečí.

Protokol poslední řádné valné hromady četl jednatel Boh. Šubrt, faktor knihtiskárny. Protokol byl schválen. Týž podával na to jednatelskou zprávu, jež svědčí o úspěšné a obětavé činnosti Jednoty. Celá zpráva bude ve »Vychovateli« v plném znění uveřejněna.

Účetní zprávu přednesl pokladník, katecheta Ant. Suchoradský. Zbývající jmění spolkové činí 1773 K 99 h a jubilejní fond má jmění 4590 K 6 h. Jménem revisorů promluvil ke zprávě té účetní Jan Žák, jenž pravil, že revisoři účty bedlivě zkoumali a s doklady srovnali a vše ve vzorném pořádku našli. Horlivému a pečlivému pokladníku, který dříve i jednatelství dlouhá léta zastával, uděleno bylo jednohlasně absolutorium.

Výbor navrhl valné hromadě, aby jmenovala řídícího učitele Jos. Kafku, který dnes dožil 60 let věku, prvním čestným členem Jednoty. Řízení převzal II. místopředseda, red. Tom. Jos. Jiroušek. Návrh výboru odůvodnil katecheta Ant. Suchoradský, načež za velké radosti jmenovala jej valná hromada čestným členem. Jeho Eminencí, dozvěděv se o tom, zaslal skrze Jednotu jubilantovi zvláštní, otcovský přípis, v němž chválí jeho horlivost náboženskou ve škole, v chrámu a ve veřejném životě. Akt tento i vroucí ton dopisu vzbudil ve valné hromadě milé překvapení a bude zajisté i na venkově mezi katolickým učitelstvem radostně přijat.

Hluboce pohnut povstal jubilant a odpověděl valné hromadě krásnou řečí.

Udělení darů, anať spolková kasa klesá, bylo dle usnesení výboru omezeno a na nejmenší míru přivedeno. I udělila valná hromada po 50 K: Spolku na zakl. katolických knihoven a Tiskové Lize, této jako podporu k boji proti volným myslitelům.

Následovala volba výboru, náhradníků a revisorů účtů. Předsedající poděkoval odstoupujícímu předsedovi, Msgr. Dr. Fr. Kordačovi, universitnímu profesorovi, za jeho působení v Jednotě, načež byl jednohlasně zvolen za předsedu Jednoty řídící učitel Jos. Kafka ze Zdětína, jenž volbu přijal. Do výboru zvoleni byli: učitelka sl. Jos. Bayerova, učitelka sl. Albína Fortýnova, učitel Josef Hrubý, učitel Vlast. Jelínek, red. Tom. J. Jiroušek, prof. Jan Kalivoda, říd. učitel K. Ludvík, katecheta Ant. Suchoradský, red. Tom. Škrdle, faktor Boh. Šubrt, stavitel Boh. Varhaut a c. k. místodržitelství oficiant Jan Voborský. — Za náhradníky bylo zvoleno 6 učitelů z venkova; za revisory účtů zvoleni byli: učitel Mazanec a účetní Jan Žák.

Následovala přednáška učitele Vlast. Jelínka o výchově. V krásné své řeči mezi jiným ukázal nám socialně-demokratickou povídku: »Jak volek studoval na papeže« a rozebral hnusný její obsah. My se ještě k tomuto pitomému lit. výrobku vrátíme. Přednáška p. učitele byla odměněna hojným potleskem.

Volných návrhů nebylo, i uzavřel předseda schůzi, svolav se shromážděním třikrát slávu: sv. Otcí Piu X. Jeho Veličenstvu císaři a králi Františku Josefu I. a českému nejdůst. Episcopatu.

Po valné hromadě sešel se výbor a zvoleni byli: za I. místopředsedu red. Tom. J. Jiroušek, za II.; učitel Vl. Jelínek, za jednatele faktor Boh. Šubrt a za pokladníka katecheta Ant. Suchoradský. — Schudlému býv. učiteli udělena byla z podp. fondu podpora.

Budoucí schůze výborová určena byla na den 2. března t. r. v 10 hodin dopoledne.

K Síršímu sboru Sec. odboru družstva Vlast přispěli a daň strany pro rok 1915 složili: po 10 K: Jan Nosek, em. far. v Nekoři, K. Ulrich, c. k. pošt. pokladník; 5 K: Jan Plzák, kanovník ve Staré Boleslavi; 4 K: Č. Pospíšil, mistr knihařský v Praze; 3 K: Jan Košnar, závod pekařský v Plzni; po 2 K: Jos. Snížek, farář v Jamném, a Fr. Šachl, děkan v Soběslavi; 1.90: Fr. Lepářík, far. v Zábřehu; 1.80: Šim. Bejvl, arcikněz ve Vnoři; 1.60: V. Fayks, profesor v Jičíně; 1.50: Klem. Kuffner, farář u sv. Víta v Praze; 1.48: Rev. J. Schymanski, Weimar, Texas; 1.13: Redemptoristé v New-Yorku; po 1 K nebo méně než 1 K: Fr. S. Bařina, Aug. opat na St. Brně; Ad. Honig, c. k. polní superior v Krakově; Katol. Jednota v Polné; Dr. Jan Schneider, kap. děkan, a K. Bilčík, kanovník v Kroměříži; Josef Dušek, horník provisionist na Březových Horách; Beseda kat. jinochů a mužů v Třešti na Mor.; Al. Vysloužil, dozorce v Řeporyjích — dále: kníž. arcib. a biskupští vikáři, kons. radové, faráři, profesori, katecheti a kaplani: Jan Tenora ve Chvalkovicích, K. Daněk v Opavě, Jos. Hrubý v Nákle, Št. Bolek v Bílém Újezdě; Jos. Brabec ve Kvildě, Fr. Jedlička v Prostějově, Tom. Rábl v Komárově, Boh. Pohanka ve Znojmě, Petr Petřík v Dolním Újezdě, Aug. Janiček v Cholíně, Ant. Stulík ve Vonšově, Jos. Tichovský v Bratronicích a Jan Benda v Mešně — celkem 34, od 1. října 1912 přibylo členů až do konce ledna = 223.

K jubilejnímu fondu pro zřizence družstva Vlast přispěli: 200 K: družstvo Vlast (III. splátka na 1.000 K); 40.64 K úroky; 15 K bratří Zhánělové, bisk. auditori, Ignác, far., Dr. Rudolf, c. a k. polní kurát (za příčinou 55 výročí sňatku jejich rodičů); 12 K: Jan Voborský; 10 K: K. Ulrich; 5 K: Jan Plzák; 4.20: Jan Košnar; 4 K: Jan Nosek; 2.20: Adolf Honig; 2 K: Dr. Aug. Jannal, farář v Počáplích; po 1.50: Kl. Kuffner a Rev. J. Schymanski.

Ze Spolku na zakládání katolických knihoven: za členy přispívající přistoupili: Ludvík Čaboun, far. v Roztokách, a Jan Voborský, c. k. míst. oficiant v Praze. — Dary složili: 3 K: Jan Nosek; 2 K: Školské sestry v Horažďovicích; po 1 K: V. H. z H. a Jan Šucha, farář ve Stolmíři.

Podporujte knihtiskárnu družstva Vlast.

VLAST

Husité a Cisterciáci.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

Napsal V. O. HLOŠINA.

(Pokračování.)

Přepadení Velehradu na Moravě.

První cisterciáci přišli *na Velehrad z kláštera plasského v Čechách*. Opatem jich byl Tecelin. Papež Innocenc III. potvrdil r. 1208 založení tohoto kláštera, a slavné jeho zasvěcení jakož i chrámu bylo konáno *dne 27. listopadu 1228*.

Klášter velehradský, hned při založení svým bohatě nadaný, byl záhy osobami světskými obdarován statky po celé Moravě, ba až i ve Slezsku ležícími, a jmění jeho lákalo mnohé škůdce. Papežové alespoň častěji doporučovali arcibiskupům mohučským, aby klášter velehradský proti různým přehmatům bránili.

Roku 1338 propůjčil markrabě Karel klášteru tomuto hrdelní právo, kterážto výsada byla příčinou mnohých nepříjemností pro řeholníky.¹⁾

Zatím *husitství na Moravě* zvláště v letech 1416 a 1417 nabylo mnoho přívrženců, ba zdálo se, že tam ještě silnější kořeny zapustí nežli v Čechách. Přední pánové moravští totiž na své statky povolávali husitské kněze z Čech a jak kde mohli, podporovali šíření se kalicha. Lid k přijímání kalicha na mnoha místech svými vrchnostmi přímo byl nucen a doháněn. To bylo také příčinou, že téměř celá Morava, vyjmeme-li královská města jako Olomouc, Brno, Znojmo a Jihlavu, záhy hlásila se ke kalichu. Katolíkův upřímných bylo málo, jen asi třetina obyvatel, a ti ještě byli velice zastrášení a chabí.

Obrat nastal teprve, když Jan Železný, biskup litomyšlský a zároveň olomoucký, po smrti krále Václava biskupství olomoucké ujal a bez překážky spravovati počal. Znameníť a výborný tento biskup jal se hned sám v čele svých manův a za podpory královských měst proti husitství rázně vystupovati a zastrášené katolíky na obranu katolické víry svolávati. Dílo jeho dle daných poměrů se dosti dařilo. A jemu pouze vděčiti jest, že husitství na Moravě neproniklo duši českou tak jako v Čechách, ba že katolictví nabývalo u lidu staré lásky a obliby.

¹⁾ Opaty byli: Tecelin 1202—1210, Sifryd 1213—1214, Sibert 1222, Albert 1228—1232, Hartman 1235—1239, Jindřich 1243, Pavel 1250, Hartleb 1257 atd.

Nicméně i na Moravě *vyskytli se mezi husity dva velice odhodlaní a bojovní kněží*, »kteří držíce v jedné ruce svátost oltářní, v druhé ruce meč, stůj co stůj duchu husitskému u svých krajanů průchod chtěli zjednat.«²⁾ Byli to *Bedřich ze Strážnice a Tomáš z Vyzovic*. Jich podnětem *byl utvořen nový »Tábor«* na ostrůvku v řečišti Moravy pod klášterní vsí Nedakonice, nyní v trati »Burešiny«. Tu v měsíci lednu r. 1421 shluklo se z blízka i z daleka množství sedláků, kněží a lidu vůbec. Zemané obehnali »Tábor« příkopy a jali se hned činiti přípravy proti »nepřátelům slova Božího«, t. j. proti katolíkům.

První větší výprava moravských táborů patřila *klášteru velehradskému*, jenž nedaleko »Tábora« jako nedobytná bašta staré katolické víry se vznášel. Poněvadž klášter neměl žádné posádky, byl záhy dobyt, vydrancován a zcela zpustošen. Mnoho řeholníků bylo schytáno a upáleno. Vzácná knihovna klášterní propadla plamenům. Jen několika málo kněžím podařilo se uprchnouti do města Hradiště. Husité ve své zběsilosti nešetřili ani chrámu, kde dle přesvědčení všeobecného odpočívá tělo svatého Metoděje, prvního apoštola slovanského.

Volný v dějinách arcidiecese Olomúcké vypravuje, že moravští husité již v lednu r. 1421 Velehrad náhle přepadli tak, že pouze 13 řeholníkův útekem přes klášterní zeď do Hradiště se zachránilo. Za to opat Jan II. a jeho rodný bratr, taktéž řeholník a dva bratři laici byli jati a v kostele za živa spáleni. Ostatní řeholníci byli upalováni na nádvoří. Mnoho bohoslužebných rouch, zlatých a stříbrných, bohoslužebných nádob a vzácností klášterních bylo odnešeno, zničeno nebo spáleno. Mimo to statky klášterní s farami v Polešovicích a Boršicích byly taktéž vydrancovány a vyloupeny.³⁾

*Dějiny kláštera velehradského*⁴⁾ píší do slova: »Roku 1421, když Žižka pustošil království české, někteří Moravané, přívrženci to nauky Husovy, za vůdcovství odpadlých kněží Bedřicha ze Strážnice a Tomaše z Vyzovic, kteří v městečku Ostrově tábořili a tábory sami sebe nazývali, veškeru sousední krajinu daleko široko drancovati počali. Když zbraní a radou několika zemanů byli podporováni, přepadali netoliko dvory a vesnice, ale i tvrze a jich útokem dobývali. Tím odvážnost jejich jenom rostla. Pokusili se i o dobytí Kyjova, města to velmi hledaného a hojně obydleného. Avšak byvše tu odrazeni, obrátili se proti klášteru velehradskému.«

»Řeholníci v době, kdy husité časně ráno za svítání ke klášteru dorazili, dle svého obyčeje dleli v kostele na modlitbách. Zuřivci klášter obkličili, vchod uzavřeli a za ohromného křiku a třeskotu zbraní do cel řeholníkův vnikli. Nejprve vyloupili spíže a sklepy. Mnichy, o nichž Bůh určil, aby déle na živu zůstali, do komor uzavřeli a kládami zatarasili. Ty, jež při službách Božích chytli a k spálení určili, podrobili nejprve barbarským mukám. Tehdy byl bys spatřil, dokládá Václav Mojetinský, kdys farář

²⁾ Zap, d. c. 901.

³⁾ D. c. II. 248.

⁴⁾ Historia monasterii B. M. V. de Wellehradio in Moravia.

Spitinovský, obdivuhodný zápas mezi rozzuřenými tygry a nejtíšími beránky, byl bys spatřil známky víry katolické a odznak zpronevěřilého bludařství, byl bys spatřil poměr mezi zuřivostí loupežnickou a trpělivostí přepadených, jenž těžko dá se vysloviti slovem, poměr, nad nímž lidé by se pozastavovali, a byl bys spatřil trpělivost, nad níž andělé a Bůh sám plesali, neboť zatím, co

stkvějí se na šijích meče
a vraždění jsou zbraní stále řinčící,
ani nárek ani slova nezaznívají,
ale mysl zbožná se srdcem neochvějným
odevzdává se trpělivosti«

»Tak nejznamenitější vyznavači zbožnosti od hrubých loupežníků byli rozsápáni za všemožného trápení a trýznění. Jedni z nich provazy svázání a mučení dostávají rozkaz, aby vydali všecko posvátné i klášterní nářadí; druzí klesají zasažení dýkou do prsou; jiní po roztlučení lebky o zeď a po sterých ranách na celém těle duši vypouštějí; zase jiní majíce usekané údy válejí se v krvi a podléhají zdlouhavé smrti. Při tomto přehrozném divadle svatou a nevinnou krví zrudly podlahy i stěny a nasákly kameny«

»Když po mnohých mukách veliký počet nejznamenitějších obyvatelů velehradských odebral se v odpočinutí věčné, zbylých sedm řeholníků s opatem Janem a jeho rodným bratrem, sekretářem opatovým, byli ponecháni na živu, dovléčeni před odpadlíka Bedřicha, jenž zároveň byl vůdcem těchto loupežníkův, a vyzváni, aby zpronevěřili se svým svatým slibům. Když všichni to učiniti odpřeli, za hrozného hromování zůstaveni byli ještě do rána na živu, ač přehrozně zmučeni. Zatím nešlechtní vítězi po klášteře zuřili. Mrtvolky zemřelých bratří ohavili, rozsekávali, údy jich utínali tak, že snad i kámen nad tím by se byl obměkčil, a rozpálení novou zběsilostí sem tam pobíhali a loupili. Aby ostatky mnichů jakožto ostatky mučedníků pro Ježíše Krista a svatou církev katolickou, od věřících nemohly se uctívati, jak by toho byly zasluhovaly, husité veliké množství jich do studně, jež na dvoře byla, naházeli a studni samu zasypali. Zatím co toto se dalo, jiní kacíři celý klášter, posvátné nádoby obřadní, opatství a konvent vydrancovali, oltáře, svaté kříže a obrazy svatých a všecka kostelní roucha roztrhali, rozbili a zničili«

»Druhého dne opata Jana, muže neobyčejné svatosti, se sedmi řeholníky a se sekretářem opatovým, rodným to opata bratrem, kteří včerejšího dne, ušetření od smrti mečem nebo palcátem, ve vězení dleli, ranami a mučením poseté a vysílené do kostela přivlékli a tam, když Bedřich odpadlík s Tomášem z Vyzovic, odpadlým to farářem, a s ostatními společníky ze řad zemanů zasedli na soudní tribunál a když řeholníkům byla ukázána hranice, již před tím uprostřed kostela nanešená, byli s hrozbou v poutech vyzváni, že ihned budou na hranici uvrženi, nepřistoupí-li k nové nauce a neodřeknou-li se stavu řeholního.«

»Než vznešení pohrdači pomijejícím životem, majíce Boha na paměti, co nejrozhodněji odmítli hanebnou žádost tuto. Proto

ihned se zuřivostí sobě vlastní svatokrádežní soudcové dali zapáliti hranici a uchoпивše opata Jana s posměchem, že prokazují mu velikou čest, nejprve jej a pak ostatních sedm řeholníků zároveň s rodným bratrem opatovým vrhli do ohně. Tehdy také zapálili veliký kostel. Smrt mučedníků provázeli všichni, kdož z husitů byli přítomni nesčetným hromováním a proklínáním.«

»Po vypálení Velehradu odebrali se největší nepřátelé katolické víry do Polešova. Tam především krásný chrám, kdys svatému Cyrillu, apoštolu našemu, zasvěcený, nadobro rozbořili a faráře jeho, jménem Mikuláše, mnicha velehradského a horlivého obrance katolické víry proti nauce bludařské, se zuřivostí a ukrutností neslýchanou jali. Potom vozíce jej svázaného na voze, nejprve lichocením a sliby, potom však hrozbami a mukami nutili jej, aby od katolické pravdy odpadl a jich strašný blud přijal. Mikuláš však v pravdě setrval . . . Proto na louce vedle cesty do Ostrova vedoucí na hranici jej za živa upálili Stalo se to 2. července roku 1421.«

»Po zabití farářů a vyvrácení toho času kostelů v Polešově a Boršicích a po odvezení staviva jich k opevnění Ostrova, aby opuštěné stádo oveček vydáno nebylo za kořist nejdravějším vlkům, opat velehradský Štěpán ihned jiné dělníky vyslal na vinici Páně, a zároveň i věrné kněze Sigmunda a Václava jmenovaným kostelům určil za faráře. Než kacíři znovu učinili vpád do jich osad, a když faráře krutě ztýrali, kněze Sigmunda, poněvadž vytrvale víru kalolickou hájil, probodli a kněze Václava odvěkše prve na blízké vinice, podobně se světa sprovodili dne 7. října roku 1421.«

Mniši, kteří útekem z Velehradu se byli do Hradiště zachránili, zvolili si za opata kněze Štěpána. Poněvadž však klášter velehradský i jeho majetek byly v ssutinách a statky jeho přisvojili si jiní, dovolil jim papež Martin V. roku 1425, aby užívati mohli důchodů fary u sv. Jiřího v Hradišti tak dlouho, pokud nebude klášter opraven. To stalo se však teprve po 30 letech či vlastně až r. 1511, kdy král Vladislav mnichům velehradským veškerá jich privilegia potvrdil.

*Všecka uvedená fakta potvrzují i nejnovější bádání historická.*⁵⁾ Tak Zap o zpuštění Velehradu napsal: »První větší výprava moravských táborů byla proti starému cisterciánskému klášteru velehradskému nedaleko od jejich Tábora vzdálenému. Dobyvše ho, spálili jej i několik mnichův a jmenovitě vzácnou knihovnu toho kláštera také v niveč uvedli.«⁶⁾ V podobném smyslu vyjádřil se i *Palacký*.⁷⁾

*Kolébku moravské i české církve křesťanské*⁸⁾ nedovedl tedy

⁵⁾ Pobití mnichů velehradských r. 1421 přijímá se vůbec za nepopíratelné faktum. Tak Ottův sl. n. dí: »Vydrancovali (husité) a zpuštěli (klášter velehradský) jej úplně, mnoho mnichů pobito a upáleno, jenom některým podařilo se prchnouti do Hradiště města« (XXVI. 505.)

⁶⁾ D. c. 901.

⁷⁾ D. c. III. 274.

⁸⁾ Ferdinand I. zastavil statky velehradského kláštera ve Slezsku ležící pánům z Vrba. Když mniši proti tomu se bránili, mělo dojiti k jich vyhnání. Biskupovi olomouckému Stanislavovi Thurzovi však se podařilo získati mezi králem a mnichy mír. Klášter nicméně živořil stále, jak patrně z toho, že za

dle uvedených dokladů *nikdo tak zpustošiti a vydrancovati, jako křesťané, bojující za »zákon Páně«* a pravé či »čisté křesťanství.« Jaká to ironie v dějinách!

Zpustošení kláštera Žďareckého.

Moravský pán *Boček z Kunštátu*, potomní župan znojemský a vladař hrabství berneckého v Rakousích, předek krále Jiřího z Poděbrad, začal již okolo r. 1245 ve Žďáru na českých a moravských hranicích, blíž pramenů řeky Sázavy stavěti klášter pro mnichy řádu cisterciáckého, kteřížto z nepomuckého kláštera sem uvedeni byli. Dne *3. května roku 1251* bylo založení toto dovršeno a olomoucký biskup Bruno položil základní kámen k velikému klášternímu chrámu, kterýž byl potom posvěcen ke cti Panny Marie a sv. Mikuláše. Založení Bočkovo bylo schváleno od krále Přemysla Otakara r. 1251 a později i od císaře Karla IV.

Nežli ovšem k založení kláštera žďareckého Bočkem z Kunštátu došlo, staly se podobné *pokusy* již dříve, ale beze všeho výsledku. Alespoň r. 1240 povolal Jan z Polné, jemuž krajina kol Žďáru náležela, z Oseku pět českých cisterciáků, jimž daroval les mezi Polnou a Žďárem, aby si tam vystavěli klášter. Mniši v dílo toto se uvázali, ale klášter jich byl jenom prozatímním a nedostatečným. Později, protože opatovi v Oseku krajina žďarecká jako pustá a nehostinná se nezamlouvala, byli povoláni do Oseka zpět. Jan z Polné daroval tedy les ten Přibyslavovi, purkraběti veverskému s podmínkou, aby založil tu klášter cisterciácký. Přibyslav však brzo zemřel a povinnost jeho splnil teprve ze *Boček z Kunštátu a z Obřan.*⁹⁾

Nadání Bočkovo velice rozmnožili ještě jeho synové a vnučkové tak, že Žďárský klášter vládl znamenitým zbožím. Štědrými jeho příznivci byli také pánové z Lichtenburka či z Lippého, zvláště Smil a Jindřich. Jich milostí dostalo se r. 1267 klášteru žďárskému **proboštví v Chotěboři** s patronátním právem tamějšího kostela, s vesnicí Heinrichsdorfem, s třetím dílem cla a s desátkou z dolů bělských a německobrodských.¹⁰⁾ Nadaci klášterní

biskupa Stanislava Pavlovského skládal se celý konvent pouze ze dvou kněží, kteří však ani na Velehradě nebydleli, ale farářovali jeden v Polešovicích a druhý v Boršicích. Teprve zmíněný biskup Stanislav uvedl pro klášter lepší časy tím, že ustanovil nového opata Ekharta ze Schwaben, který znenáhla vrátil Velehradu jeho bývalou slávu a moc. V díle jeho pokračovali i noví opatové a zvláště opat Florian, za něhož r. 1735 nynější kostel velehradský byl vysvěcen. Dne 27. září 1784 byl klášter tento zrušen a zboží jeho prodáno baronovi Sinovi. Později byla klášterní budova i s panstvím velehradským zakoupena katolíky arcidiecese olomoucké. Od r. 1891 do kláštera byli uvedeni Jesuité, kteří mají tu svůj noviciát pro Čechy a Moravu.

⁹⁾ O tom obšírně vypravuje »*Chronica domus Sarensis*« (Kronika kláštera žďareckého), sepsaná kol r. 1300 od žďárského mnicha Jana, nalezená a vydaná r. 1854 profesorem Roepeltem ve Vratislavi. Ostatně totéž obsaženo jest i u *Sartoria*, d. c. 1041—1047.

¹⁰⁾ Proboštví toto vlastně bylo zřízeno k doзору nad důchody, jichž klášter žďárský v Chotěboři a v okolí požíval. Nejprve byli tam usazeni pouze tři bratři. Ale měšťané jich neradi snášeli. Alespoň, jak z dějin města Chotěboře se ukazuje, nejednou je odtud vybili a o jejich pozemky a domy, jichž zatím nabývali, se rozdělili. To stalo se na př. r. 1323, když nástupcové Hynce či Jindřicha Krušiny vrátili Chotěboř české koruně. Markrabí Karel však město s klášterem smířil a řeholníci žďárští znovu v Chotěboři se usadili.

stvrdil Jan biskup Pražský a i kardinál legát Quido roku 1267. K dobrodincům kláštera náleželi též páncvé z Meziříče a Pernšteina. Papežové Řehoř IX. a Jan XXI. vzali klášter žďárský pod ochranu sv. Petra a Pavla a svou vlastní,

Proboštství chotěbořské bylo *vyvráceno v lednu roku 1421*, kdy tábořský hejtman Hromádka z Jistebnice krazeného tohoto města se zmocnil, cisterciáky zahubil a proboštství spálil. *V téže době spálen byl i klášter žďárecký.* Alespoň *kronika žďárská* dí: »Roku 1421 zpusťšen byl Žďár od husitův a spálen. Statky jeho byly uchváčeny a přešly do rukou světských. Opat se zachránil.« a *Sartorius* dokládá: »Rozkvétal slavný tento dům líbeznou vůní svaté víry téměř po celá dvě století až tábority byl vyvrácen . . . a všickni mniši ohněm a mečem zahubeni.«¹¹⁾

Volný napsal: »Od roku 1420 počíná více méně krutá doba zkoušek, jimž klášter žďárský s několika málo výjimkami až do svého úplného zrušení podrobiti se musil. Již r. 1421 zmocnila se ho tlupa českých husitů, nejspíše pod vůdcovstvím Viktorina z Poděbrad a Kunštátu, otce budoucího pána a krále Jiřika z Poděbrad. Byl tehdy vydrancován a spálen a mniši, vyjmeme-li opata Jana s několika bratřimi, kteří zachránili se útekem do Brna, pobiti . . .«¹²⁾

Není tedy pochybnosti, že to byly asi voje tábořského hejtmana Hromádky, jež Žďár s klášterem přepadly, vydrancovaly a mnichy pobily, prve nežli od katolických pánů v Chotěboři byly zaskočeny a přemoženy.¹³⁾

* * *

Vybití kláštera žďáreckého od husitů *bylo toliko důsledkem jejich zhoubné nauky.* Alespoň ve *velikém manifestu tábořském* z roku 1431 hleděli stoupenci Husovi ukrutenství svá na klášterích a kněžích odůvodniti takto: »Kněží chovají se jako psi; dokud mají kost v tlamě a ji ohlodávají, tiše jsou a nemohou štěkati; králové, knížata, páni a města *učinili by tedy veliký skutek milosrdenství, kdyby jim kost z hltanu vytáhli*; třeba by se jitřili nad tím a vrčeli jako psi, když jim chce někdo kost odejmouti.«¹⁴⁾

¹¹⁾ D. c. 1042. něm. 883.

¹²⁾ Diecese brněnská, 409.

¹³⁾ Klášter žďárský po bouřích husitských pozdvihl ze zřícenin a statky jeho vyrval z rukou uchvatitelů Jiří z Kunštátu a Poděbrad, potomní český král. R. 1588 zvláštní smlouvou mezi knížaty minstrberskými z rodu Poděbradova a biskupem olomúckým bylo ze statků klášterních učiněno zboží manské. Z toho vznikly později vleklé spory mezi kardinálem z Dietrichšteina a žďáreckým konventem, jichž výsledkem bylo zrušení kláštera r. 1614. Ale zrušení toto nemělo dlouhého trvání, neboť již r. 1638 koupil řád cisterciácký panství žďárské opět od kardinálova dědice knížete Maximiliana Dietrichšteina za 146.000 zl. rýn. a roku 1639 po 25letém vyhnanství zase uvedeni byli sem mnichové cisterciáctví. Roku 1737 byl klášter tento ohněm skoro úplně zničen. Rovněž v červenci r. 1784 utrpěl mnoho požárem. Byl konečně zrušen císařským dekretem ze dne 4. října 1784 a zrušení toto ve skutek bylo uvedeno dne 22. října 1784. Sr. o tom velmi pěknou studii Jana Tenory v »Hlídce«: »První zánik cistercienského kláštera ve Žďáře«, roč. 28. a 29.

¹⁴⁾ Mon. conc. I. 161.

K tomu dokládá *von Bezold*: »Je pochopitelno, že takové věty, byť byly jen napolo prováděny, *musily dáti podnět k nej-hroznějším scénám*. Krvežízivost a ukrutnost byly dlouho považovány za ostře vynikající známku všeho táboritstva . . . Neopíratelno jest, že fanatismus táborů *vyžádal si nescíslně oběti a že surové hordy sedláků při tom nezřídka jevily divnou touhu po vraždění a radost v děsných činech*. To nelze nikdy zastříti a omluviti.«¹⁵⁾

Že Žižka předcházal všem ostatním svým hejtmanům i v tomto ohledu příkladem, vyniká nad slunce jasněji z jeho *vojenského řádu* daného roku 1423. Tam slavnostně prohlašuje a všichni jeho přívrženci s ním, že chtějí »ze všech neřádův trestati a bítí, trestáním honiti, mrskati, bítí i zabíjeti, stínati, věšeti, topiti, páliť i všemi pomstami mstítí, kteréž pomsty za zlé slušejí vedle zákona Božího, nižádných osob nevyjímajíce, ze všech stavů, mužského i ženského pohlaví« t. j., že chtějí katolíky, jako nepřátele kalicha a zvláště *kněze trýzniti tak, jak jen vůbec zloba lidská dovede*.

Husité i Žižka sám věrně se dle toho řídili. Proto již Palacký přiznal, že Žižka neznal pražádných ohledův a lidskosti, měl-li před sebou »nevěřící« dle svého smyslu. Za jeho vedení přihodily se také nejšerednější výbuchy ukrutenství; nešťastníky, kteří do jeho rukou padli, a kteří pro Boha prosili, že chtějí přistoupiti k víře tábořské, nechával zmírati bez milosrdenství v plamenech.¹⁶⁾ A jaký byl vůdce, takovými byli i svůdcové a svedení. Tím pouze vysvětlíme si, že tolik *neslýchaných ukrutností spáchali lidé, kteří sami sebe nazývali »muži zákona božího, anděly božími a bojovníky Kristovými*.«

Ssutiny ostatních klášterů cisterciáckých v Čechách a na Moravě.

Klášterů cisterciáckých bylo v Čechách a na Moravě mnohem více, nežli se nám památka o nich dochovala. Mnohé z nich v bouřích husitských zanikly nadobro tak, že, ač jméno jich se uchovalo, nedovedeme vůbec určití, kde byly, a tím méně, jaký byl jich osud či dějiny. O jiných zase, ač víme, kde byly a kdy zanikly, neumíme nic bližšího pověděti mimo několik sporých zpráv.

Dle Jongelina¹⁷⁾ alespoň roku 1157 byl založen cisterciácký klášter ve Svatém poli u Králové Hradce. Jest to nynější ves zvaná Klášter, na levém břehu říčky Dědiny v okresu Opočenském a v hejtmanství Novoměstském nad Metují. Ani jeho zakladatel, ani bývalé statky, ani velikost, ani dějiny známy nejsou. Toliko jest jisto, že byl vyvrácen od orebitů roku 1420 »po zavraždění bohoslovců cisterciáckých.« Můžeme tedy se domnívati, že pravdě podobně byl to cisterciácký noviciát pro Čechy, Moravu, Slezsko a Lužici, ježto cisterciácké studium klášterní bylo

¹⁵⁾ D. c. 21.

¹⁶⁾ Sr. von Bezold, d. c. 22.

¹⁷⁾ Gasp. Jongelinus: Notitia abbatiarum ordinis cisterc., v Kolíně nad Rýnem 1640.

v Praze v »Jerusalemě«. Z té příčiny neoplýval asi velikými statky.

O jeho zničení píše Solarž: »Brzy dala se lůza hradeckých husitů s trebechovickými orebity do vůkolních klášterů. Nejprve obořili se na sklonku měsíce listopadu (r. 1420) na Svaté pole, klášter cisterciácký a dobyvše ho, pobrali z něho, co se jim líbilo a zapálivše jej, řeholníky, které schytali, do ohně za živa uvrhli.«¹⁸⁾ V podobném smyslu vyjadřují se Sartorius,¹⁹⁾ Frind²⁰⁾ a jiní.²¹⁾

Posud jménem na cisterciáky upomíná jiný husity zbořený klášter tohoto řádu, a to Klášter **Hradiště** či prostě zvaný Hradiště nad Jizerou. Nejprve tu býval klášter benediktinský, založený v druhé polovici XII. stol. od pánů z Vartenberka. Heřman z Ralska však r. 1177 povolal sem místo benediktinů cisterciáky z Plas,²²⁾ kteří nádhernější klášter si postavili a hojně okolními i vzdálenými statky i vsemi nadáni byli. Roku 1420 byl klášter tento zničen i s celým archivem od orebitů pod Hynkem Krušinou z Lichtenberka.²³⁾

Balbín o klášteře²⁴⁾ tomto napsal: »Velmi vzácný kázní a nejlepším zřízením, počtem řeholníkův a znamenitými stavbami, jakož i velice rozsáhlým kostelem a jeho výzdobou byl cisterciácký klášter v kraji boleslavském, jenž slul Hradiště, ale jejíž řeholníci sami klášterem na hradbách (in Gredis) nazývali, jak z knih fundačních jsme se dověděli.«

Sartorius o jeho zničení píše: »Jej orebité r. 1420 spálili a bratry naše, jichž veliké množství tu se nalézalo, po všemožném trápení upálili . . . Až podnes památku tohoto kláštera uchovává místo nazvané Mnichovo Hradiště«,²⁵⁾ k čemuž Zap uvádí, že se tak stalo dne 30. dubna 1420 a dodává: »Kterýž byl vystavěn na bývalém župním hradě polohou i obezděním dosti pevný. Orebité však dobyvše ho . . . zloupili ho a stavení v požeh dali tak, že toliko velký slavný chrám nerozbořen pozůstal . . .«²⁶⁾

Statky klášterní rozebrali lidé světští. Roku 1478 dostaly se v zástavu Berkům z Dubé.

Bystřice, sídlo a proboštství cisterciáků, jež připomíná Phoenix cisterc.²⁷⁾ a Balbín, a jež v dobách husitských bylo zloupeno, jest pravdě podobně Bystřice v okresu kadaňském se starobylým chrámem Narození Panny Marie. Náleželo klášteru

¹⁸⁾ Dějepis Hradce Králové n. Labem a biskupství hradeckého, str. 30.

¹⁹⁾ D. c. 1085, něm. 699.

²⁰⁾ D. c. III. 273.

²¹⁾ Sr. Zap, d. c. 880, který udává za čas spálení první polovici měsíce prosince r. 1420, Palacký, d. c. III. 266, Tomek, d. c. IV. 142, který klade zase za dobu zničení konec listopadu 1420.

²²⁾ Sr. co píše Palacký I. 421.

²³⁾ Tomek uvádí, že Krušina oblehl klášter, »proti němuž měl nejspíše nějaké své zvláštní podněty«, lidem v počtu více set, nejen pěších, ale i jízdných. (D. c. IV. 47.)

²⁴⁾ Opatové hradištské známí z listin byli: Dětrich 1184—1189, Jan 1221, Jindřich 1230, Rivín 1232, Modlík 1250 atd.

²⁵⁾ D. c. 1086.

²⁶⁾ D. c. 797. Sr. též Palacký III. 195, Tomek IV. 47.

²⁷⁾ Chrys. Henriquez: Phoenix reviviscens sive ordinis cisterc. scriptorum Angliae et Hispaniae series, Bruxellis 1626.

grünheimskému v Míšni a bylo vyvráceno v první polovici července r. 1421 při výpravě pražanů do kraje žateckého.²⁸⁾

Kamenice pod Lípou či Leskovská s klášteřem cisterciáckým podlehlá husitům roku 1425 na cestě jich do Moravy. Tehdy spojená vojska pražanů, táborův a sirotků koncem října nebo počátkem listopadu přišla do Kamenice pod Lípou, a Prokop z Ústí postoupil jim hrad i s městečkem a vším příslušenstvím k společnému užívání dle jejich pravidel. Táboři klášter vydrancovali, spálili a mnichy pobili.

V **Sukdole** u Kutné Hory, vlastně na blízkém kopci zvaném »Vysoká«, podnes možno zřítí zříceniny klášterního kostela, který patřil kdys cisterciákům sedleckým. Při kostele tomto bylo také klášterní probošství. Vše bylo zničeno husity r. 1421.

Cisterciácké probošství **kouřimské**, zvané u sv. Martina, zaniklo roku 1421, kdy dne 20. dubna husité Kouřimě se zmocnili, ji vypálili, a pět cisterciáků zajali. Druhého dne zajaté mnichy vyvedli z města, naplnili sudy smolou, kněze do nich zavřeli a spálili. Téhož roku bylo vypáleno také probošství sv. Prokopa v *Chotusicích* u Čáslavě a všichni cisterciáci upáleni. Týž osud postihl také probošství a jeho řeholní obyvatele v **Labské Týnici**.²⁹⁾

Karel IV. v ušlechtilé snaze, aby zasloužilý řád cisterciákův usazen byl také v Praze, když po venkově tolik dobrého byl způsobil, daroval mu roku 1374 na **Starém městě** dům sv. Bernarda, jenž všeobecně Jerusalemský slul a byl zbudován z darů, jež Milič mezi posluchači svými sebral. Tuto fundaci roku následujícího stvrdil arcibiskup pražský Jan. Cisterciáci zařídili si tu řádové studium.³⁰⁾ Dům sám byl podřízen opatovi zbraslavskému.

V bouřích husitských hned 20. srpna r. 1419 po vybití kláštera kartuziánského za branou Újezdskou, opustili cisterciáci toto místo, poněvadž nebyli tu dosti bezpečni a uprchli dne 22. srpna do Sedlce, kdež zahynuli zároveň s tímto klášteřem. Tomek o tom uvádí: „Uslyševše mnichové (cisterciáci v Jerusalemě a kartuziáni, kteří sem zatím ze svého kláštera za branou Újezdskou se utekli) o tom (spálení kartuziánského kláštera), přestrašení nepokládali se v Jerusalemě, jakožto rovněž místě řeholním, za dosti bezpečné a přestěhovali se ještě téhož dne odtamtud do blízkého domu vévody saského (čís. 356), někdy domu Názova. Tam pomeškali dva dni. Třetího pak dne časně ráno, v neděli dne 20. srpna, poskytli jim konšelé bezpečného průvodu k opuštění města pro větší jistotu . . . Pozejtří dne 22. srpna přijeli do Sedlce u Kutné hory, kdež jsou v pohostinství přijati v klášteře cistercienském toho místa.«³¹⁾

²⁸⁾ Sr. Sartorius, d. c. 1086.

²⁹⁾ Probošství kouřimské, chotusické a labskotýnské náležela klášteru sedleckému. Sr. Sartorius, d. c. 1088.

³⁰⁾ Alespoň Palacký píše: »Karel IV. daroval potom řečený »Jerusalem« řádu cistercienskému, ku prospěchu jak učitelův tak i studujících theologův řádu tohoto na vysokém učení pražském« (III. 21) a Tomek dodává: »Císař Karel daroval kapli a stavení Jerusalemské řádu cistercienskému dne 17. prosince 1374 se zvláštním věnováním pro studia theologická na učení pražském« (D. c. II. 178.)

³¹⁾ D. c. IV. 5.

Cisterciákům z Hradiště náleželo probošství ve **Žlebích** u Čáslavě, kdež r. 1337 Markvart z Vartenberka založil krásný hospital a jeho řízení svěřil 6 řeholníkům s proboštem v čele. Alespoň Balbín píše o tom: »Roku 1337 byl tu založen velmi bohatý hospital od Markvarta z Vartenberka, jemuž stálo v čele šest cisterciáků s proboštem z kláštera hradištského.« Probošství toto bylo zničeno a mniši husity upáleni r. 1421.

Hradištský klášter měl ještě probošství v **Lanově**, jež od husitů bylo vypáleno a řeholníci jeho byli pobiti v březnu roku 1424.³²⁾

Klášter **vyzovický** na Moravě, jenž patřil cisterciákům jakožto dcera Velehradu, byl založen r. 1261 od Smila z Kunštátu, který nazval jej »Růže Mariina« nebo »Smilheim.« Dům tento nabyl záhy značného jmění, ale netěšil se dlouho svému rozkvětu. Již r. 1314 byl zpusťošen Matějem Trenčanským a potom i jinými povstaleckými rotami. Znovu byl vybit ve válkách husitských r. 1421.

Mimo Vyzovice uvádí se v pramenech ještě jiný mužský klášter cisterciácký na Moravě a to »*Ironus regis*« v diecesi olomúcké.³³⁾ Po bedlivém pátrání nemohl jsem místo jeho pevně stanovit, ale domnívám se; že to není jiný klášter nežli Velehrad. Cisterciáci totiž každému svému klášteru přidávali své klášterní jméno a jej tímto jménem ve svých památkách uvádívali, jak jasno ze správy Balbínovy, již uvedl jsem při klášteře hradištském. Pojmenování samo »*Tronus regis*« t. j. Trůn královský či vlastně knížecí, poněvadž slovo rex znamená původně vladaře vůbec, tedy na Moravě knížete, poukazovalo by překrásně k tomu, že přece jenom starý Velehrad a tím sídlo knížat moravských, sluší hledati v nejbližším okolí kláštera velehradského.³⁴⁾

* * *

Škody, jež bouře husitské v kostelích, klášteřích a na majetku církevním vůbec, který přece do jisté míry jest i majetkem národním, způsobily, *nedají se ani zdaleka oceniti a odhadnouti*. Nedovedli toho ani souvěkovci, tím méně můžeme tedy dovésti to my, kteří již téměř po dlouhou dobu pěti set let od časů těch jsme vzdáleni. Ale jisto jest, jak všeobecně se doznává, že škody ty *sahaly do set milionů zlatých*. To jasno z vypravování všech dějepisců. Na doklad uvádím alespoň **Zapa**. Týž napsal: »Tak učiněn byl strašlivý začátek v boření a kažení slavných staročeských klášterův; jiné kláštery pak a kostely na venkově, obrazy svatých a jiné věci bez rozdílu ať toliko v pobožném úmyslu udělané, ať nejslavnějším uměním vyzdobené, *tak zhusta byly páleny, bořeny, třískány a zničovány, že letopiscové ani všech jmen ani počtu jejich zvrubného udati neuměli*.³⁵⁾

³²⁾ Sartorius, d. c. 1088.

³³⁾ Sartorius píše, že byl založen od krále Václava, D. c. 1005.

³⁴⁾ O sporné otázce, kde vlastně Velehrad Svatoplukův a tím sídlo arcibiskupa sv. Metoděje se nalézal, posud nic určitého se říci nedá. Ani to, co uvádí J. L. Červinka (»Děvín a Velehrad« a pod heslem »Velehrad« v Ottově sl. n. XXVI. 504—505), nepodává dostatečného světla.

³⁵⁾ D. c. II. 796.

Řekl jsem: »Škody, jež *bouře husitské . . .* způsobily«, čímž již označil jsem také, že nebyli to pouze husité, kteří v dobách těch v kostelích, klášteřích a na majetku církevním neblaze hospodařili, ale že po *příkladu a zpodnětu jich brali i jiní a to tak důkladně, že církev naprosto byla ožebračena*. Ovšem, dodati musím, že i v tom případě, kdy jiní z majetku církevního brali, jako na př. učinil císař Zikmund, přece hlavní vina spočívala na husitech, poněvadž oni to byli, kteří první církev zloupili, jiným cestu ukázali, odvahy dodali a církev tak seslabili, že ani na odpor proti uchvatitelům majetku svého pomysli nemohla. Byli tedy *husité »primum movens«*, t. j. *prapříčinou všech církevních loupeží* v době jich válečné slávy v Čechách.

Ostatně tutéž pravdu *vyčítiti možno* již ze spisu *Eneáše Sylvia*, jenž jsa živ v době husitské poznamenal: »A když se stalo první vyvrácení kostela v bouřích husitských, *rozběhnou se na kostely a kláštery na všechny strany*; nejznamenitější Bohu zasvěcené chrámy jsou pustošeny ohněm a mečem«, ³⁶⁾ či jinými slovy: Husité to byli, kdož začali v bohopustém boření klášterův a kostelův.

Proto dobrý znatel těch dob Dr. *Winter* poznamenal: »Kláštery utrpěly škodu (v bouřích husitských) nejen na životech svých členů, ale nenabytná jim způsobena ztráta majetku, který je vychovával. *Kde kdo měl sílu a příležitost, bral klášterům*. Císař Zikmund, jenž vyloupiti dal chrám svatovítský (zlatou rakev sv. Václava rozlil), v den svého korunování na Hradě sebral jeptiškám svatojirským všecky klenoty a veliký počet statků řeholních zabavil, zastavil a prodal . . . *Páni a města obojí strany uchwacovali také zboží klášterské o překot*, berouce si za ohradu to, že mnichové »neobracejíce se ani na Bůh, šířili své lakomství a svú lichvu nepokrytú.« ³⁷⁾

(Pokračování.)

Loutka.

Povídka veršem od FR. LEUBNERA.

(Dokončení.)

Muž odešel již do důchodu dolů,
 my s Lorou samy, naposledy spolu.
 Já na čele jí udělala křížek
 a políbila dlouze, srdečně,
 však ona opět mráz, tvář tichá bílý snížek,
 zrak někam utkvěl jí, až netečně.
 Leč vím: to stesky rozloučení tají,
 co v srdéčku jí němě city hrají.
 Jen na Miluščin obraz potom hledí;
 ví, ví už, komu za mou lásku vděčí.
 K ní hledí dlouho, na židlici klečí,

³⁶⁾ D. c. (91.

³⁷⁾ D. c. 88.

by lépe viděla v dne jitřní šedi,
 až náhle židli blíže posunula,
 tam povstala, rty obrazu se tknula,
 kde na něm sní dvě různá poupata;
 a mlčky k dveřím, tiše dojata.
 Ji v náruči bych nyní udusila,
 (však ovládnou) jak draha mně a mila!
 Jdu za ní s uzlíkem a loutkou pannou,
 neb ona po nich nepohlédla ani;
 jde přede mnou, z řas slzičky jí kanou,
 že v mžitkách mine schod, div neporání
 skrání o stěnu, zas ke mně vroucně přilne —
 a chvěje se, to slabé dítě silné.

Vůz, Tolar čeká domu u vchodu
 — i nízkých se psy všimla jsem si saní,
 leč nevidím jich mistra Svobodu,
 jak řezník náš s nimi jezdí v zimě;
 ni »co tak časně?« nevzpomenu maní —
 a neslyším, jen vidím: Tolarovi
 rty divně třesou se, snad díků slovy.
 Jen dítě do vozu a »S Bohem, s Bohem!«
 Zpět chvátavě, jak šlehal by mě hlohem.

Tu v pokoji jsem sedla. Okna do zahrady —

Dne toho zmatky dopovím dle řady.

Měl dítě pod plachtou, šel do důchodu
 se Tolar poděkovat za přístřeší.
 Tam správce, ředitel, můj — kde kdo hřeší,
 co šafář vypravuje za náhodu,
 jak ochránil nás loutkář od požáru;
 prý mluví záhadně pan Držgrešle;
 co »Nekřesej!« a »Volej!« měli svárů,
 dnes patrně, co temno předešle.
 Teď Tolar k nim, vše do obširna líčí,
 ač k obžalobě slovo se mu přící —
 jen na Držgrešli čekají: dá klíče
 i z podezření obhájí se Biče;
 ten pykej pomluvu, has jiskru svoji.

Bič Janda u Labe, tam seká led,
 a tady — do želez div nejde hned.
 Stráž Prajbiš v chodbě na výzvědy stojí.

Jde Držgrešle, knír uherský si cásá.
 Psy viděl okny; varován — či hádal —
 skoč, uskoč! — plán už doma skládal.
 »Už jde, už jde!« náš Prajbiš hlučně hlásá,
 jak někde štal by vlka po humnech,
 a hřmotně »Jde už!« do důchodu vkročil.

Však po čekaném ani kroku slech.
 Kdež ten se zatím z léčky jejich stočil!
 Sed' prázdných do saní, mlask' jazykem;
 psi tiše zatáhli, hry návykem,
 smyk, smyk a smyk! A saně ze vrat letí,
 ven, dolů po vsi, v kvapném úprku,
 jen zmrazky srší jiskrnatou smetí,
 psům pěna z tlamy tuhne po krku,
 vůz ledu potkají, hned mimo vyhnou,
 kol chodců v úhybu se letmo mihnou —
 smích z maškary, smích řehotný, div hlučný:
 Pan Držgrešle, už slaví čtvrtek tučný!
 Měl pokdy za jízdy — spřež známá vpřed! —
 že nad svou beranici nasadil
 i čapku blázna papírových tret,
 ba, ku spěchu by zápřež navnadil,
 jak bílé hádě klobás nevařený
 si na bič uvázal a dráždil feny,
 že před čenichy klátil jím a švihal,
 dal uchňapnout, vpřed lákadlem zas mihal.
 Jel, jel a jel, jel k městu, na přívoz,
 klíč v kožichu, klíč od své skříně pevné,
 kde pojišťovny doklady měl zjevné,
 zda poctivec, či zrad — pravd ostrý nos.

Psi odjeli. Tu Lora sklouzla s vozu
 a s pannou, uzlem vzhůru bez hlomozu —

V tom páni z kanceláře! Smích, či hněv?
 Ten blázen potrhlý! Čas na šibřinky?
 Snad omanu se dopil z medovinky?
 Teď jede shladit žáhu, horkou krev?
 Můj muž prý mrtvý stál — jen vzítí rýč — :
 »Vždyť má též od pokladny druhý klíč!«
 Děs nejistot jej, hrůza hanby jala.
 Sem druhý kabát! Honem, zapřahat!
 Kde rychle kočár, přípřež by se vzala?
 Vše u ledu! A tady spěch, tu chvat!
 Hned s vozu loutkářova truhly dolů,
 bič Tolar do ruky. Ven, jedou spolu.
 »Kam, kam jel? Kudy?« »Na prám, přívoz dolní!«
 Vůz drkotá. »Bič, bič! A uzdu volni!«

Nic o tom nevěděla já, ni Lora,
 kam můj mně muž, jí otec odejel.

Tu opět potichounku ona shora —
 Mně zdálo se: kdos chodbou kradmo šel,
 kdes, u nás, cvaknul zámek podezřele,
 ač mimo dům i služka, po nákupu,
 já nahoře jsem tuto sama cele —
 Jdu ven a vidím: Lora na ústupu.

Krok zpět, mně vrhnouti se do náručí,
 já: »Co tu děláš?« Hlas mi tvrdě zvučí,
 snad káravě, snad od úleku pouze.
 Však na mě ona podívá se dlouze,
 zas chladný pohled, až až na led tupý,
 dech zdržovaný jen jen od ní supí,
 (až pozděj zvím: to v hrdle slzy tlumi)
 a skokem dolů. Kdo jí porozumí?
 Já za kliku jsem vzala u pokoje,
 kde po Milušce památky jsou moje,
 kde s Lorou jsem se dneska loučila —
 a spíš bych pevnou kliku zlomila:
 jsou dvěře na zámek! A za myšlenku
 snad mohu nemohu, však už je slovem venku,
 až od sklamané lásky k ní jsem chladla:
 »Ta tulačka, vždyť ona tady kradla!«
 Já říkala jí: Vše tu, vše je tvoje! —
 jak plně chápala! I klíč pryč od pokoje!
 Cos v hlavě krouží kolotným mi snem — —
 Hned dolů, bez šátku, jen tak, jak jsem;
 tu bedny, bez uzlu — — Kde vůz, ni zmínky,
 a tamo Lora prchá, rychle, čile,
 ač tuhý kabát vadí nad kolínky;
 jen jednou ohlédla se zarputile.
 Kam utíká a peláší a kvapí,
 vstříc nikde kdo — ji nikdo nepolapí!

Tu Prajbiš. »Kde jest?« — »Ujel, vzácná paní!«
 »Kde důchodní, kde — —?« »Za ním, milostpaní!«
 »Kam, kudy, proč?« »Kam? Ku přivozu.« — »Za ní!«
 Však na můj rozkaz nehne ani škorní:
 »Ti na dolní, ta na přívóz jde horní.«
 Než dopoví, já za Lorou! Hned, sama,
 jak hledala bych štěstí za horama,
 ač lítost z nevděku mi hrdlo rdousí
 a hněv — co tajit? — už i slovo brousí,
 jež povím po pravdě té poběhlici,
 než u přivozu sedne na pramici!
 A tatík, loutkář? Vůz má, na prám jede,
 zde chamraď ponechav, lest chytrou přede:
 on tamtudy, zde dcerka jeho tudy —
 jich za vodou se scestné sejdou bludy!
 Tam v pokoji jsem stříbro měla svoje;
 smích, hanba, hanba, hanba bude moje,
 že div jsem neprosila o pohled ji lásky,
 v ní za své dítě měla potěchu,
 jí v očích nevidouc lsti tajné řásky —
 a nyní za ní běžím bez dechu!
 Co řekne muž? Sám jede za lupičem!
 Zpět, pohlédne, mne nezahanbí v ničem,
 však pouhý pohled bude nad výčitky:
 Vlas šedivý a v očích slepé mžitky . . .

Jdou lidé proti mně, se ohlížejí,
 já za Lorou, však na ni nekřiknu;
 jdu rychleji, jak vedou nohy její,
 kdo pozdraví, já leda povzlyknu.
 Až tu, kde víte, svah jest pode mlýnem,
 už dolů lehounkým se kmitla stínem.
 Já nestydím se: letem po ní k strouze,
 z níž lávka vede na ostrov, kde přívoz;
 chci volati. A toto vidím pouze:
 Hup! na lávku. Jen rukou nějak máchla —
 Cos letí z ruky; dole voda špláchlá,
 kde volná strouha vysekána z ledu.
 Teď voiám, volám, trnouc od pohledu:
 Cos plete ručkou — kříž a kříž a kříž . . .
 Co křičím já, kam běžím k vodě níž,
 hle, mezi raménka už hlavu krčí,
 jak zlomená tam nad vodami trčí,
 k nim o zábradlí rukama se vzpírá
 a okem neměří k nim dolů výš —
 já neslyším se, srdce ve mně zmírání,
 a klouznu náledím a padám již.
 Tam hlahol hlasů. Co to, co to, slyš,
 snad nad ní zavřela se vodní kola,
 to dítě nešťastné . . . Kdos kleje, volá,
 ta kletba má jen ale smíchu nádech,
 cos plesklo, tlesklo v tichých vody pádech —
 A vidím dlouhou s hákem pevnou tyč,
 jak podebrala v burnusku jí zádech
 zpod lávky zdola tuhou sponu hbitě
 a na břeh zpět ji staví ostražitě
 — mžik ve vzduchu ji nesa — Janda Bič!

Hrot vidlic ohledal, mrak v tváři: »Kdo ví!
 Nu, duše v těle! Ale k doktorovi!
 Být jiný, řval by vztekle: Spráskat, spráskat — —
 Však ty, ej, jsi ty holka! Jen tě láskat!«
 Bral děvče na lokty. To brání se mu,
 stud s bázní, strach v ní s touhou zápolí,
 přec upjati se k někomu, tož k němu,
 když otec ujel jí, já s nevolí
 jsem tichou sledovala kroky její;
 v tom jemu na krk: »Strýčku Nekřeseji,
 mně ujel tatínek, tam nechal loutky —«
 pláč úpěnlivý úst jí trhá koutky,
 »proč nenechal jste venku zmrznout nás,
 či proč jsme v stohu sami neshořeli,
 když — když — a psa jste štvál — —«

Byl suchý mráz.

Bič mokrý, tuhnul. Šat již kyrys celý.
 A na prsou mu visí dítě v pláči.
 S ní rychle do vsi, k doktorovi kráčí.

Já s nimi? Váhám. Bič jí spasitelem.
 Mně výčitka buď obžalobou hbitou,
 že na smrt hnala jsem ji, vzdorovitou,
 kde zahodí svůj lup, pak s drzým čelem
 jak světice i k hrobu hledá cestu
 z her paňáčkových někde příkladu,
 by čista byla, bez vin, soudu, trestu,
 když v rukou nic, vše leda z dohadu.
 Však Tolar, Tolar! Jemu nadběhnouti!
 Zpět pohlédnu: Tam cesta v před se krouťe
 dál od ostrova, Labe přes rameno,
 kde jindy prudký v tísní chvátá tok,
 však nyní ledem pevně zaklíněno —
 pruh stlaný plevami veď jistý krok!

Kdes naše Kačka slyšela cos asi,
 vstříc nese šátek mně a kožich pánu.
 Ten přes ruku, jen šátkem halím vlasy
 a domů vracím služku, rozhněvanu,
 že nedbám zimy, nedbám lidí řeči,
 již diví se už dávno povzdálečí — —
 Zpět, znova lávkou na ostrov a přívoz,
 kde cestou sypanou mě přes led vedli.
 A tu již vozík Tolarův jsme shledli,
 jak od dolního přívozu sem míří —
 v něm Tolar vesele se na mě číří,
 můj muž vzal kožich, letmo dlaň mi stisknul,
 dál vůz, ten tam, kam po silnici trysknul.

Tu stojím. Jako žena Lotova.
 Jen viděla jsem: vůz je prázdný, prázdný.
 Jsem k pokání, jsem ihned hotova,
 jen věděti, co mylilo mě v blázný.
 Vždyť není bez viny to dítě vzdorné,
 pych, nevděk, samovraždná odvaha!
 Veď přísný dotaz z pochyby mě sporné,
 proč utíkala, holka neblahá.

Vím nyní krátce, z úst vím přívozníka,
 kam po silnici koho stihají,
 snad blázna prý — cti se mu nedotýká.
 Když do rybářské ovíjí mě houně,
 že vane jedem ze zamrzlé touně,
 kde pode mlýnem ledy sekají,
 mně honosně a hrdě o Buřiči
 čin jeho odvážný a rychlý líčí,
 že nebýt Jandy (s ledu bez rozpaku
 hned pod lávku se vrhnul ku zázraku)
 z vod zalklo by se děvče psotnou křečí —
 Já nedbám cesty, nedbám jeho řečí,

jen k lékaři! Tam zvím: Jest Lora u nás,
 má škrábnutí jen mělké z tyče hrotu,
 měj odpočinek, do mírného potu — —
 I na mne hleděl doktor podezřivě,
 mně na lože též velel důtklivě,
 prý přijde k poledni. Já domů, málo chtivě,
 až nerada . . . A vidím v údivě:
 Tam Prajbiš, Kačka šatník odstavili,
 co dvěře od nás do pokoje hradil,
 jenž na zámek je z chodby. Kačka sdílí,
 že lékař holce do postele radil.
 Jdu za ní nevlídně; a sotva vkročím,
 hned od prahu, již tušíte, co zočím:
 Můj uzel šatstva prostřed na podlaze,
 oň polo opřena má loutka sedí;
 vstříc usmívá se bojácně a blaze
 mně z lože Lorka, s něnou prosbou hledí — —

Zřím tupě na loutku; zrak polobdící
 a polospící pod víčky jí strnul —
 V tom jakby vír se motal po světnici
 a na mě žlutým poprachem se hrnul,
 jak viděla bych sebe (už kdys jindy) takto,
 jen mih, jen dech . . . A hlas mě budí sladko,
 kde dítě zoufale pne po mně ruce — —
 Já u postélky v divně teskné muce.
 To dítě ubohé, k nám metelící svaté,
 i psa co na ně v noci Janda štval,
 než potom okřehlo zas pozahřáté,
 čas nepomnělo na hoře a žal,
 než opět nyní toulkou po cizině
 běd životem se ploužit bude stinně —
 z chyb milé hrlosti se kaje, souží
 mně na prsou, mně slibuje, mně touží,
 že všecko ode mne teď přijme vděčně,
 — krom panny — šaty po nebožce slečně,
 (ta slova obřadná mi vyhledala!)
 jen klíče nevrátí mi od dveří;
 jej zahodila v mlýnské strouhy kala,
 kam za ním skok . . . V tom tyč jí uderí —
 Mně zpovídá se důvěrně a chvatně,
 jak u nich loutky mívají se špatně;
 též jednou lidé zlí je pobrali
 a zavřeli (ten večer nezvali):
 tož tedy sebou nevzala tu loutku,
 že lépe má kdes u nás v teplém koutku,
 ji vrátila. A mně se bála hněvu:
 klíč (ano, ano, hřích!) ten ukradne.
 Kdež budou! nevděku než ku objevu
 mně do pokoje kročit napadne.
 Klíč potajmu jen míti na památku

(pak nikdy by už byla nekradla!)
 těch u nás — nebude už jiných -- svátků;
 zas po hospodách budou divadla — —
 Pak lekla se, já v patách, mlčky už ji haním —
 když nic, tak nic! klíč do vody a za ním — —

S ní v dlani dlaň, ji dlouho roztržitě
 jsem poslouchala na půl ucha snad,
 ač pamatuji vše, jak pevné nitě
 by samy sprádaly se v lad a sklad,
 bych nezapomněla, co živa budu,
 co k lítosti mi bylo, s hanbou k studu:
 jak duši nevinnou mé doznání
 mých bludných domněnek as vraždilo by,
 když čistou skrání teď ona uklání
 mně na srdce, co před tím plno zloby!
 Jí po zpovědi bylo lehčeji,
 mně stále tíže, stále bolněji,
 jak mlčela jsem, mlčela jsem němě,
 co Lora bez rady se vine ke mně.
 Jak stroj ji při tom do pokrývky balím,
 by dostavil už tušený se pot,
 až po tváře ji rozpálené halím —
 děs očí její, horkých od mrákot . . .
 Rty její žhavé dotazy mě mučí,
 zda také tak jsem brala do náručí
 kdys dítě vlastní, když mi umíralo;
 jak nevěsta zde spala v rakvičce,
 co po ní bílých závojů se tkalo,
 květ na prsou, květ v bledé ručičce — —
 Kdež ona, až by vytáhli ji z vody,
 by prázdné měla ruce zatáté,
 ni klíče našeho v nich na paměť,
 a za hřbitovní potom někam zeď — —

Mně z očí slzy, slzy bohaté
 vrou vzpomínkou i soucitem i blahem,
 že vina toho nad mým nedlí prahem — —

Já objala ji v radosti a bolu,
 že někdo chybí na to lůžko spolu — —

Pan doktor našel nás v objetí.
 Cos úsměškem tvář chladnou přeletí,
 však nějak dlouho brejle otíral
 a v tobolce jen listy přebíral;
 když po něm obrátím tvář potom šťastnou,
 hle, v očích známé jiskérky mu hasnou,
 hlas urputný se láme jemu tklivě,
 co Lenorku sám hladí chlácholivě:

»Co, vzácná paní, co s tou maličkou?
 Jste nečekaně vnučky babičkou —
 a podává mi bílý telegram:
 »Jsem rád! Vše zdrávo zde i zdrávo tam!
 mně míře na srdce i na mou hlavu
 a máchnuv rukou zde i do daleka —
 mně tajili, že Hana v kout se čeká.
 »Hej, Kačko, láhev starého, dne na oslavu!«

Jde v poledne pak Janda ku zpovědi:
 »Jsem viňen, vážnostpaní! To mě jedí:
 já rostlé Boží dřevo na se pletu bič,
 nic nemám nežli zlolajnou prý hubu,
 a pravdu hádám! Držgrešle je pryč,
 však prsty v mlýně strčím do kadlubu,
 zle po čertu že s ním to k ohni stojí!
 Já nebudu mít noci ku pokoji,
 až najdou v lejstrech, proti červenému
 zda kohoutu jsme zapsáni, či zlému
 — buď Pán Bůh s námi! — někde do horoucích,
 když někdo, nedej Bože, jiskrou z dýmek žhoucích
 by dechnul hloupě na slámu či stoh
 a pykal já, nač krade z Uher zloch.
 U milostpána za přímlovu prosím,
 že hluchému jsem podal zrcadlo,
 když slepým u hříchu je marně nosím,
 by na mě střepu k trestu nepadlo.«

Měl pravdu! Jak to možno, jak se dalo,
 Vy v důchodu se ptejte do podrobna.
 Však na Jandu se přec jen štěstí smálo,
 že klamů k odhalu řeč vedla zlobná;
 i ohně pokus uhlem do komína
 mu zapsán navždy. Nikdo nevzpomíná.
 Bděl po nocích a »hubu míval v suchu«.
 Jen šklebíval se vždy jak po bolesti,
 když někdo dráždíval jej do výbuchu:
 »Mě, panečku, mě mají páni v pěsti.«

Vše v pokladně můj muž měl v pořádku,
 leč pojišťovná soud a trud a svízel,
 co stopil Držgrešle; pak seděl ve chládku,
 ač blázna líčil. Odtud navždy zmizel.

Jest doma Miluška. Sem nejde, slečna.
 Snad promluví mně za Vás do duše,
 jak byla babička zas jednou řečna.
 Jsem hotova. Vstup, Mílo! Miluše!

Hlas svědomí.

Napsal JOSEF BROŽEK.

I.

Se zachmuřenou tváří, čelem pro starosti vráskami posetém, přecházel opat kláštera Opatovického po úzké svojí cele. Ruce měl sepiaté a rty jeho šeptaly tichou modlitbu. Občas pohlížel pln vroucnosti na krucifix, který v čele cely nad prostým dřevěným klekátkem visel, jakoby odtud pomoc si vyprošoval. Opat skutečně měl příčinu vysílati k nebesům vroucí modlitby, i jako věrný strážce kláštera a hlasatel slova Božího, i jako upřímný syn českého národa. Stáří vylilo na hlavu opatovu běloskvoucí jíní, leč v hlavě té dosud tkvěly vzpomínky na slavnou dobu, jíž se Čechy za života nezapomenutelného císaře Karla IV. těšily; pamatoval, kterak ho již odrostlého jinocha otec nabádal, aby se modlil za duši šlechtného krále, když zvony oznamovaly truchlivou zvěst, že panovníka toho Nejvyšší k sobě povolal. A potom dospívaje sám chápal, co úmrtím dobrého krále ztratila vlast i církve. Nebylo už za vlády synů toho pokoje v zemi, jakému se těšili obyvatelé za vlády otcovy. A nenadál se opat, že dočká se doby tak hrozné, která českou zemi učiní pouští, a tou že učiní jí vlastní její synové.

Pochodeň boje rozžehl nešťastný mistr vysokého učení na universitě pražské kazatel v kapli Betlemské, Jan Hus, po jehož smrti stoupenci jeho pochodeň tu v ohromný požár roznítily. —

Mistr Jan Hus, uchytiv se bludného učení Angličana Viklifa, netušil dozajista, že přátelé jeho učení to budou ještě jinak rozšiřovati, a to tak, že ničiti budou drahé památky, nákladné stavby, nevinné životy lidské. A toho zajisté ani sám by byl neschvaloval . . .

To, co za Karla IV. v Čechách zbudováno, za válek husitských zničeno. Žádná jiná země nemohla se honositi tolika uměleckými a skvostnými poklady, kolik jich bylo viděti v Čechách, a to byly zvláště nádherné chrámy, drahocenná roucha, umělecké obrazy a sochy. A v chrámech těch i Hus, už bloudě, kázával. . .

Následovníci jeho však tyto chrámy a drahé památky vandalským způsobem ničili, vymlouvajíce se, že prý modliti se v chrámech před obrazy svatých jest modloslužebnost, a zákon Boží že každý v prsou má míti. A tato omluva, spojená s nepřátelstvím proti kněžstvu věrně Bohu sloužícímu, zplodila zúmyslný vandalismus, který připravil Čechy bez mála o všecky památky staré krasoumy, pěstované tehdež téměř jen v kláštorech a kostelech a pro ně.*)

A tyto kláštery a kostely v první řadě ničili následovníci Mistra Jana Husi, odvolávající se na čisté náboženství, sami však o čistém náboženství ponětí nemajíce.

Zalétla občas truchlivá zvěst do kláštera Opatovického, že opět nový klášter obrácen byl v ssutiny a kolik mnichů zahynulo v jeho plamenech. A nad tím truchlila šedá hlava opata Martina,

*) Palackého Dějiny národa českého.

neboť litoval pohromy této, boje bratrovražedného. Co den očekával týž osud — co den vyhlížel, brzo-li objeví se voje husitské, aby vyplenily a zničily klášter, porubaly mnichy. Nestrachoval se opat o život svůj, neboť ten zasvětil službě Boží a bližních svých a byl ochoten život svůj Bohu kdykoliv a jakýmkoliv způsobem v oběť přinést. Neobával se o své poklady. Neměl žádných ani on, ani nižádný z bratří řádových a co v klášteře bylo, klášteru náleželo. Ale bylo v tehdejších dobách v klášteře Opatovickém, jako skoro všude jinde, bohatství veliké ceny, poklady stavitelské, umělecké, obrazy, knihy, roucha a náradí bohoslužebná. A o tyto drahocenné památky se obával opat.

Jeden klášter po druhém už v zážeh byl Husity dán. Pokud se zvěsti do kláštera dostaly, zničeny byly kláštery Milevský, Nepomucký, Zlatokorunský, Hradištský, Maltézský, Svatotomášský i Strahovský a nešetřeno ničeho, ani drahé knihovny. Jaká spousta tu provedena, co národního majetku v prach a ssutiny obráceno. A dále a dále ničivé dílo pokračovalo.

Modlil se opat, aby Bůh odvrátil tuto hroznou metlu od české vlasti, obrátil syny její na jinou cestu . . . A vzpomínal . . . Mnoho jeho bývalých přátel dnes jsou jeho nepřáteli pouze proto, že je knězem oddaným církvi, že nosí kněžský šat z hrubého sukna.

Zaslechl, že i přítel jeho z dřívějších dob, urozený pan Čeněk z Vartmberka, pán na Troskách, nyní i nejvyšší královský purkrabí, s husity tajně drží, jim se zavděčiti usiluje. Dosud nechtěl tomu věřit. Nejednou spolu rozmlouvali, nadšeně pro vlast horovali, a pan Čeněk vždy se ukazoval jako nejlepší přítel svého národa. Opat v mysli své a obraznosti vidí vysokou, vážnou jeho postavu, vlídného a ušlechtilého chování, a představuje sobě, jak se ještě více vzpřímila postava jeho, jak sličná tvář upřímného syna vlasti jevila nadšení, když o kráse své země mluvit počali. A ten že by podporoval pustošení té krásné země, kterou tak miloval? Pravdou-li to, potom už žádné naděje není, že by Husité od zhoubné práce své ustali, když i nejlepší synové spěchají k dílu zkázonosnému a snaží se, přivésti krásnou zemi tuto v úplnou záhubu.

A přece nelze jinak. Bratr Florentin před chvílí tuto zprávu z Prahy přinesl, a jistě bude mít k tvrzení svému také důvody. Byl bratr Florentin muž na slovo vzatý a netvrdil to, co odůvodniti nemohl.

Opat však, zaslechnuv tuto zvěst, nežádal důkazů, chtěl býti samotěn ve svých modlitbách i myšlenkách. Dlouho procházel se opat po cele, dlouho přemítal o událostech, které zachvívají celou zemi. Usednul konečně k malému stolku, rozevřel knihu, ale čísti nemohl . . . Písmeny tančily mu před očima a zdálo se mu, že z každé písmenky vyvstává hořící klášter nebo kostel.

Byl opravdu povděčen, když ozvalo se lehké zaklepaní na dvěře a on radostně zvolal: »Ave!«

Dvěře u cely se otevřely a do vnitř tiše vstoupil fráter Augustin. »Nejdůstojnější pane opate, jakási žena s dvěma dětmi hledá v klášteře podpory,« oznamoval fráter.

Opat pokynul hlavou. »Dejte jí, co žádá a potřebuje.«

Fráter se uklonil a chtěl odejíti.

»Vyřiď bratru Florentinovi, že prosím, aby mě navštívil«, nařizoval opat fráteru.

Ten pokynul, že rozumí a opět tiše odešel. Za chvíli vběhnul rychle, bez klepání do cely opatovy štíhlý mnich, vysokého čela, modrých jasných očí, se stálým milým úsměvem kolem rtů. »Přeješ si, nejdůstojnější pane opate?« milým hlasem se zeptal.

»Jsem rád, že jsi ihned vyhověl mému přání, bratře milený«, vděčně řekl opat. »Litoval jsem hned, že jsem tě před chvílí ze své cely téměř vyhnal, nevyslechnuv ani celých tvých zpráv. Nediv se však, tak těžko na mě krátké zprávy tvé působily. Nemohl jsem tě déle poslouchati. Nyní však jsem již klidnější. Prosím tě, mluv tedy a vše, co ti známo, vyprávěj.«

»Žel, že budu jen opakovati, co prve jsem v krátkosti pověděl«, počínal bratr Florentin. »Mnoho jsem v Praze zaslechnul vzdor tomu, že řeholní roucho moje mnoho mi bezpečnosti neskytalo. A přišel jsem do Prahy právě včas, kdy se nejvíce jednalo o skutku nejvyššího purkrabího pana Čenka z Vartmberka. Týž těšil se přízni králově, také katolíci viděli v něm pána spravedlivého, ač jak se sám netajil, příznivcem byl Husitův, vzdor tomu, že nelíbilo se mu celkem jejich počínání, přec nikde se jim v odpor nestavěl a sám, pokud před cizáky Čechy chránili, jim na ruku byl. Leč takováto služba dvěma pánům brzo donesla se císaři a ten činil trpké výčitky svému purkrabímu. Pan Čenek z Vartmberka soudil, že se musí rozhodnouti a buď králi svému věren zůstatí a nebo veřejně k Husitům se nakloniti. Žel, že zvolil to druhé a rozhodnutí své osvědčil skutkem ne právě šlechtným. Tajně dorozuměl se s Husity, a vida, že tito jsou ochotni jej podporovati, chtěl i na svoji stranu získati své úředníky, zvláště své dva strýce, pana Jana Chudobu z Ralska a Sigmunda Děčínského z Vartmberka, kteří byli zřejmými katolíky. Nedařilo se mu však, byl od nich rázně odbyt a tedy zbavil se jich jiným způsobem.

Pozval je k sobě na hrad k obědu, zde je dal zatknouti; zavolal vojsko, dal všecka důležitější místa ve hradě osaditi, nechal zjímati 76 kněží i měšťanů, jichž se obával, že by snad bouři proti němu vyvolati mohli; zabavil jmění jejich i jmění církevní na hradě. Tím ovšem okázale se přiznal k vyznavačům kalicha, tušil, že by mu toho císař Zikmund neodpustil, a proto císaři sám poslal odpovědný list, a spojiv se s Pražany, některými šlechtici i venku, chystal se brániti se vojsku císařskému. A tajně prý už posly do Polsky poslal, kdež králi Vladislavovi korunu českou nabízeli. Jinak však praví se, že sám pan z Vartmberka po koruně královské touží, a proto způsobem tímto jednati počíná, aby ukázal, že jen o blaho země mu běží. A chtěje si Husity nakloniti, kněze katolické jímati počíná.«

Opat se sepiatýma rukama poslouchal vyprávění bratra Florentina. »Ukončil jsi už, milený bratře?« tiše se zeptal. »Pokud se týče změny Vartmberka, ano. Leč mnoho ještě jsem zvěděl — samé

zprávy neradostné. Samé těžké rány padají na vlast, na církev katolickou.«

»Církvi ovšem sám Božský zakladatel utrpení předpověděl, a ona právě prodělává krvavou cestu, leč, objeví se znovu v plné kráse, vlast však se nepozvedne z pohromy, již ji vlastní synové její přivodí, ani za několik věků.«

A že pan Čeněk? Znáš jej dobře, vím, že byl upřímným synem vlasti, že však proti vlastním bratřím katolickým pojednou jako katan vystupuje, sluchu nechci věriti. A přece musím. Snad bohatství, sláva zviklala v něm všechny lepší stránky, snad skutečně touha po koruně? A přece díš, že korunu tuto králi Vladislavovi nabízejí?«

»Snad jen to jaksi pro zalepení očí národu. Pan Čeněk asi dobře počítá. Ví, že Pražané, ani Husité nebudou chtít cizího krále, a když bude pán z Vartmberka zatím vládnouti, jako přítel národa se bude ukazovati, doufá, že vládu mu i dále ponechají . . .«

»Tyť, bratře, jakobys do srdce pana z Vartmberka viděl,« poznamenal opat.

»Přemýšlel jsem o všem — napadlo mně tak.«

»A já — musím se přidati k tvému náhledu. Tak a nejinak to bude. A přece — věř, že skutečně bych si přál, aby koruna ta na hlavě pana z Vartmberka — seděla.«

»Ty, nejdůstojnější pane opate?« divil se bratr Florentin.

»Divíš se?«

»Zajisté. Jaký prospěch by z toho církvi vzešel? Přece počíná si pan z Vartmberka nejinak jako Husita, katolické své strýce vězní, kněží jímá, zboží církevní konfiskuje.«

»Slyšel jsem. Rci však, jak naložil se zatčenými, jak se zbožím?«

»Nikterak zatčeným na životě neublížil, zboží ani zničit ani rozebratí nekázal,« vykládal bratr Florentin.

»Hleď tedy, snad je přece lepší než Husita, a jímá kněze, jen aby se tu Husitům zavděčil. Snad se ještě dočkáme, že bez úhony všechny pustí na svobodu,« těšil se opat.

»Nevěřím,« odporoval bratr Florentin,« za zlé by mu toho počítali a proti němu by pikle kuli. Příliš lpí Husité na kněžské krvi a spíše by divokému dravci svobody přáli, než jediného nevinného katolického kněze ušetřili. A kdo by tak učinil, odpůrcem kalicha by se stal.«

»Až by však Vartmberk vládu země vedl — kdož ví. Zikmund je nerozhodný, o Čechy nedbá, zemi tuto zničit úplně dovolí. A přijde-li snad konečně Vladislav — budou opět boje — opět krev a oheň,« jaksi do neznáma povídal opat.

»Snad nebude už co pálit,« poznamenal bratr Florentin. »Přešel jsem kus cesty — člověku to div srdce neutrhne — osení zdupané, místy opálené, zdi trčí k nebesům jako by žalovaly.«

»— na vlastní syny,« do řeči mu vskočil opat. »Nikdo by nechtěl věriti, že spoustu tuto páchají vlastní synové na své vlasti. A když by věřil, potom by zajisté pochyboval, že tito synové českého národa mají srdce v těle, že bije jim srdce to pro

vlast.« »Hleď, milený bratře, takto často horoval pro vlast i pan Čeněk z Vartmberka, žel, že už je to dávno, tehdy byl ještě jinoch, já již muž dospělý; leč jsme se neviděli více než deset roků. A dnes mám věriti, že týž nadšený syn českého národa spojil by se s těmi, kdož svatou půdu tuto způsobem tak vandalským pustoší? Tak by se mohl člověk změnit?«

»Křehký je člověk tvor, různá jest povaha jeho, a skutečně někdy k nepoznání se změní. Tak patrně stalo se i s Vartmberkem. Dosud ovšem jiného, než lstivé zatčení vlastních přátel jeho a kněží nelze mu přičísti, leč dosti už je i toho. Ostatně, jak dále jsem zvěděl, Zikmund nemíní bez odvety tohoto nechati, a v Němcích proti odbojným Čechům vojsko sbírá.«

»Dejž Bůh, aby se konečně k činu odhodlal, aby pořádek v zemi učinil, by lid mohl pokojně spát. Žel však, že přijdou-li cizinci do země, této z toho žádné radosti nevzejdou. Nešetří-li životy lidské i majetek synové vlastní, jaké slitování míti budou cizinci?«

»A přece nelze jinak, nechtějí-li Češi sami pochopiti špatné cesty, po nichž jdou. Či skutečně máme se dočkat toho, aby z krásné druhdy země této byla holá poušť?«

Opat chvíli mlčel a několikrát přešel po úzké svojí cele. Konečně zastavil se před bratrem Florentinem. »Což my zde ještě nezakusili mnoho burácející bouře té, dik za to Bohu, leč přece nás dojmouti musí utrpení bratří našich v jiných končinách. A snad, po vůli Boží, klášter náš ušetřen už zůstane, jak soudíš, milý bratře?«

»Ne příliš radostnou mohu odpověď dáti. Nepřijde-li zvláštní pomoc v čas, jež by řádění Husitů přítrž učinila, nesmíme ani my zde doufati v ušetření. Husité neustanou, pokud všechny kláštery nezničí a katolické kněze nevyhubí. A na mnoze i vedle Husitů jsou to někteří páni a rytíři, kteří na vlastní vrub útoky na tiché kláštery podnikají a zde vraždí a hlavně loupí. Tak aspoň jsem v Praze slyšel — podobně i cestou do Opatovic.«

»A čím jsme se tolik provinili? Že staráme se o blaho duševní i tělesné svých bližních?« zažaloval opat.

»Soudím spíše, že je to touha po obohacení se zbožím klášterním, než nějaká vina mnichů«, odpovídal bratr Florentin.

V tom bylo opět na dveře zaklepáno. Když opat ohlásil volný vstup, vešel opět fráter.

»Co tě sem opět přivádí, synu?« zeptal se opat.

»Zvláštní případ, nejdůstojnější pane opate,« odpovídal fráter.

»Z nařízení tvého upokojil jsem hladovící ženu se dvěma dítkami — chlapečky, z nichž jeden čítá šest, druhý osm jar, nakrmili jsme je, nyní však nevím, co si počítí. Žena, vzdor tomu, že se posilnila, — je dlouhou cestou zemdlena, dítky také, noc na krku, a žena prosí o přístřeší.«

»Zde, v klášteře? Toť nemožno,« lekl se opat.

»Žena ta však nikam nedoručí. Zůstane někde venku, na blízku není obydlí, noci jsou chladné« — nesměle povídal fráter.

»Toto je velmi nemilá věc,« pronesl opat. »A kdo je ta žena?«

»Poddaná pana Oty z Bergova.«

»Z Chlumce? Našeho souseda?« ulekl se opět opat. »A co ji sem přivádí?«

»Netázal jsem se ji dříve, a teprve když jsem poznal, že je žena chorá, a když žádala i nocleh, spěchám sem. Nevím si, co počítí.«

»Sečkej, sejdem s bratrem Florentinem dolů,« rozhodl se opat, vzal klobouk, a provázen fráterem a bratrem Florentinem scházel po schodech k fortně, kdež byla menší jizba, v níž za-
časté hladovící chudina byla krmena.

Zde na hrubé lavici seděla poměrně dosti mladá žena, však utrpením jaksi staře se nesoucí a jí po bocích po jednom pa-
choleti, úzkostlivě se k matce tulících.

Sotva vešel opat s průvodem, svezla se žena k zemi a klesla na kolena. Tušila asi, že to sám opat přichází, neboť fráter jí oznámil, že jde o radu požádat nejdůstojnějšího pana opata.

»Nejdůstojnější pane!« zašeptala tiše žena.

»Vstaň ubohá, jen před Bohem klekáme,« vliďně děl opat. »A co žádáš vlastně?« ptal se, když žena s namáháním se země povstala a ruku mu líbala.

»Smilování nad ubohými sirotky. Chtěla jsem jen posilnění, leč vidím, že i jiného mi schází. Nohy mé, prudkým během se-
slábly, v prsou cosi jako kámen leží. Nezastihnu v čas lidského obydlí, a venku se bojím s pacholíky spát. Jen do rána útulku.«

»Hleď, ubohá, jak rádi bychom ti jej poskytli, leč uznáš sama, že jsi žena a pro tu není delšího pobytu v klášteře našem.«

»Tehdy aspoň dítky zde přespati ponechte, jsou to chla-
pečkové. Já někde před vraty svítání se dočkám a ráda, budu li moci, ráno z kláštera je odvedu,« prosila žena. »A proč jsi se právě v tuto dobu na cestu vydala?« zeptal se opat.

»Jsem matka, a mladšímu synkovi hrozilo nebezpečí. Měl býti zazděn v základy nového hradu. Jsem poddanou urozeného pána Oty z Bergova na Chlumci, muž můj, ubožák, drže se víry katolické, se svolením pana Oty vstoupil do vojska královského, život zde ztratil, a my zůstali opuštěni. Pojednou stala se s pa-
nem Otou změna, přilnul ku kalichu, a i poddané své k přijímání pod obojí nutil. I na mně podobného žádáno, leč bránila jsem se, a násilím mně k přijímání pod obojí přinutili, ač tím moji víru nezměnili. A pan Ota pomýšlí nový pevný hrad stavěti. Kdosi mu poradil, že takového hradu nepřítel nezdolá, do jehož základů zazdí se živé, nevinné pachole.*) Poněvadž žádný dobro-
volně dítko obětovati nechtěl, byl mi mladší chlapec, Vojtíšek, násilím odebrán a skrýše v základech nového hradu už proň uchystána. Než dítě zazdili, střežili mě pevně, nicméně, když mě pustili, v noci jsem s tímto starším Václavem vyšla, ostrým nástrojem se opatřila a základy proklepávala. V jednom místě ozvala se dutina. S napjetím veškerých sil jsem kopala, zazděné kameny vyvalila, a výkřik dítěte zaslechla. Napjala jsem ještě síly, jeden kámen a dítě spočinulo v mé náruči. Však byl nej-

*) Různé pověsti, zvláště ještě z pohanských dob, nesmyslná tato »zazdí-
vání« vykládají.

vyšší čas. Od hradu kdosi spěchal k základům, vykřikl, a vracel se rychle zpět. Nemeškala jsem, uchopila Vojtiška do náruči a prchala. Václav za mnou namáhal slabé nohy, brzo však omdléval, i jeho jsem uchopila a obtížena břemenem k lesu prchala. A za mnou již pacholci hradní. Nespatriili mě však, Bohu dík, mohla jsem uniknouti, přece však stále jsme ubíhali — chvílemi jsem děti nesla, chvílemi tyto běžely samy. A tak celý den jsme prchali, až úplně vysílení ve zdejším klášteře pomoci našli. Nyní však cítím, že nohy další chůze nevydrží, v prsou cosi mne tíží — jen krátkého odpočinku ještě . . . « zoufale prosila žena.

Opat, Florentin i fráter stáli při vyprávění ženy jako u vidění. Nechtěli ani uším věřiti, že by ještě dnes urozený pán Ota z Bergova věřil pověrám z dob pohanských, a chtěl tak nešlechetným způsobem život nevinného děcka utratiti.

»A pravda-li vše, co tuto vyprávíš?« první o skutečnosti toho pochyboval bratr Florentin.

»Při spáse duše své tak tvrdím,« odpověděla žena, »a zde Vojtišek, kterého jsem málo živého ze zdi vytáhla, jistě lháti nebude.«

Děti byly tiché, poněkud se třásly ještě strachy, nicméně tak důvěrně na stojící muže se dívaly, že jim jich bylo opravdu líto. A také celý zjev ženy vzbuzoval důvěru.

»Dost možno by to bylo,« pronesl bratr Florentin, »snad chtěl tak učiniti pán z Bergova skutečně z pověry, snad chtěl také ženu, lpící na své víře potrestati. Víra jeho asi je slabá . . .«

A nač by nového hradu stavěl?« divil se opat. »A že pan z Bergerova kališníkem, pravíš?« s otázkou obrátil se k ženě.

»Tak z nenadání se k učení tomu přiklonil i s čeledí svou,« potvrzovala žena.

»A ten je sousedem naším,« jaksi nemile pronesl opat.

»Věříme ti, dobře jsi jednala, jsouc pevnou ve víře, i s namáháním zachránils dítko své, leč kterak ti máme pomoci? V klášteře, uznáš sama, zůstati nemůžeš. A venku spáti?«

»Však bych nespala. Před fortnou bych usedla, a na úsvit čekala, až by dítky ven vyšly, bych po vůli Boží s nimi na další pout se vydala.«

»Vydržíš-li chladno noci. A co ty soudíš, bratře milený?« zeptal se opat bratra Florentina.

»Líto mi je ubohé. Jako bychom ji z kláštera vypuzovali,« v zamyšlení řekl Florentin.

»Máš snad nějakou radu?«

»Snad, nejdůstojnější otče, mohla by v opuštěném domku před klášteřem s dětmi přespáti, aby od dětí odloučena býti nemusela. Fráter už by ji tam lože upravil,« svůj návrh podával Florentin.

»Sečkej tedy, ženo, zde. Poradíme se s bratřími a potom uvidíme, jakou ti možno přispět pomoci,« řekl opat a všichni odešli, nechavše ženu s dětmi samotné.

Všichni bratři byli svoláni hned do refektáře a zde jim opat přednášel příhodu nešťastné ženy a žádal o radu. Litovali ubohou a s návrhem bratra Florentina souhlasili.

Jako přílepený ku klášteru z venčí byl malý domeček, před časem zbožným majitelem klášteru darovaný a nyní opuštěný. Snad nebude se žena obávati v opuštěném domku spáti, zvlášt když tento je též plotem ohražen.

Za souhlasu bratří donesli tedy fráteri do domku prosté lože a upravivše je zde, ženy se ptali, zdaž snad se zde nebude báti.

»Všude jsem pod ochranou Boží. Jenom když budu moci býti s dětmi pod střechem,« radostně, plna díků řekla žena.

Fráter Augustin chtěl tedy ženu i děti na vykázané místo dovésti, leč žena nemohla jíti a musela býti fráterem podporována, jinak by tam byla nedošla.

Ocitnouc se konečně na místě, ač viděla, že zde bude jaksi opuštěna, přece však jsouc bez starostí o přístřeší, se slzami v očích děkovala a Boží požehnání na mnichy svolávala. Fráter upokojiv ženu i děti, přál jim dobré noci, odešel, poradiv ještě ženě, aby se uzavřela a ráno snad, vyjdouc, opatrně tak učinila, aby náhodou pronásledovatelům do ruky nepadla. (Pokračování.)

Obrana.

Píše TOMÁŠ ŠKRDLE.

V 5. čísle Tábořské pokrokové »Jiskry« ze dne 30. ledna 1913 rozebírá Leflerův spis »Hus a Husitství« jakýsi Fr. Pravda a tam také se dotýká mé cti těmito nešetrnými, hrubými a urážlivými slovy: »Český jih nám dal největší velikány naší historie: Tómu ze Štítného, M. Matěje z Janova, M. J. z Husince, Žižku a Chelčického, ale bohu to budiž žalováno, dal také našemu veřejnému životu člověka, jehož jméno je Tomáš Škrdle (neblahé paměti), jehož přičiněním právě tato slavná doba dějin českých úmyslně bývá zlehčována.

Je už to tak smutným osudem všech velkých lidí, že jejich životní pouť provázena bývá podobnými zjevy, které jen ve stínu jich obrovitých postav mohou žíti, poněvadž nesnesou světla, jež z nich vyzařuje přes to, že bez jeho záře žíti nemohou. Tak měl Kristus svého Jidáše Škariotského a Hus ve stol. XV. Štěpána z Pálče, k němuž v XIX. i XX. stol. připojil se P. Tomáš Škrdle z Kardašovy Řečice.

Sice on sám, skromný sluha Páně, stojí stranou, nezrazuje políbením syna člověka, ale za to »tiskařské družstvo Vlast«, »Tisková Liga«, »Vlast«, »Obrana Víry«, »Husitství ve světle pravdy« a různé jiné podniky buď přímo jím, nebo druhý jeho vyvolané pracují horečně, aby shasily světlo, které působením našeho velikého trpitele rozléto se ve stol. XV. po celém světě. Zvláště dnes, kdy blíží se kvapem rok 1915 — pětistý-

leté výročí mučnické smrti Mistrovy, je působení jejich neobyčejně vydatné, aby snad dovednou eskamotáží zakryt byl čin, jehož hrůzy zjemniti chtějí podobní »Vlastenci« snižováním významu H. a odváděním prohlédajících již davů na cestu, kde neuvidí, aniž procítiti mohou všechny bolesti okamžiku, jež připravili druhové jejich před pěti sty lety na Kostnické hranici člověku bez poskvrny, mravně nejčistšímu charakteru celého středověku, velikánu, jací se rodí národům jen za dlouhé věky a v dobách nejtrudnějších ku potěše.

Jest již a do roku 1915 bude ještě větší roj těch mūr, které sletí se ke světlu na Kostnické hranici zanícenému, aby spatřeno nebylo, ale nejzajímavější z nich je dosud ona, letos z kukly »Husitství ve světle pravdy« (vydává Tisková Liga) vylétlá — »Hus a husitství«. Sepsal Václ. Lefler, kand. dokt. bohosloví a farář ve Vojkově.

Uveřejniv hrozná potupy, jichž se mi v »Jiskře« dostalo, uvedu zde 1.) co hrozného jsem provedl, a 2.) odpovím speciálně »Jiskře« na její pomluvy a na cti utržení, ale ne po způsobu »Jiskry«, nýbrž po způsobu svém, vážně a důstojně.

I já byl na gymnasiu v Jindřichově Hradci ctitelem M. Jana Husa, ač jsem byl v letě téměř denně na mši sv. a často v témdni v proboštském chrámu Páně odpoledne na sv. požehnání a jiných cívkenních slavnostech. V den sv. Sylvestra chodil jsem k Františkánům na kázání a požehnání a odtud domů, nebo noční pitky, jichž jsem se nikdy nesúčastnil, z duše se mi protivily. Z domu otcovského přinesl jsem si pevný základ víry a z pokladu toho žiji podnes. Úctu k M. Janu Husovi vnutil mi proud času, úplná neznalost učení Husova a konečně profesor dějepisu, muž jinak mírný a vážný. Ačkoliv jsem gymn. katechetu po celých osm let zbožňoval, přece u mne v otázce Husově proud doby nad katechetou zvítězil.

Když jsem se stal r. 1879 knězem a brzy na to r. 1884 redaktorem »Vlasti«, přišel jsem ve styk s vážným, učeným mužem, s proboštem Dr. Ant. Lenzem, jenž přednášel v Č. Budějovicích 20 let dogmatiku a jenž pro své nadání a svou učenost, jakož i pro tuto dlouholetou svou praxi byl ve věcech věroučných uznanou autoritou.

Dr. Ant. Lenz stal se kanovníkem a brzy na to proboštem na Vyšehradě a za hlavní účel svého života vytkl si studium českých tak zvaných reformátorů, z nichž největší pílí věnoval M. Janu Husovi. Práce své ukládal Dr. Ant. Lenz hlavně do naší »Vlasti«.

Jednou jsem potkal v Praze na Václ. náměstí univ. profesora, později ministra, Dr. Ant. Rezka a ten mi řekl: V otázce husitské se s Dr. Ant. Lenzem žádný historik měřiti nemůže, nebo každému schází více méně odborné vzdělání dogmatické; k tomu dodal: Mně na př. bylo pět roků se namáhati, než jsem vnikl do stylu jesuitského. Slova tato zvýšila jen moji úctu k Dr. Ant. Lenzovi. A zvýšila ji ještě více ta okolnost, že nikdo, pokud vím, neodvážil se vývody Lenzovy o M. J. Husovi korri-

govati, ač v literárním a liberálním světě byla proti němu zášť veliká, až šílená.

Dr. Ant. Lenz dával do »Vlasti« práce své od r. 1896—1906. a nosil mi je osobně do redakce. Návštěvy tyto byly pro mne novým bohatým pramenem poučení, aniž jsme často při nich o M. Janu Husovi a době husitské hovořili.

Každou práci, než vyjde tiskem, čtu čtyřikrát: ponejprv pro dojem, na to ji upravuji k tisku a když jest vysázena, čtu opět nezlomenou i zlomenou korekturu. Dr. Ant. Lenz měl krásné písmo, i četl jsem lehce jeho rukopis a čtvrtým čtením jsem si předmět hluboko vštípl do mysli. Napsal-li Dr. Ant. Lenz někdy o M. Janu Husovi příkré slovo, škrtl jsem mu je a nahradil slovem mírnějším, a Dr. Ant. Lenz mne za to nikdy nepokáral.

Toto své stanovisko k M. Janu Husovi, psáti o věci samé vážně a spravedlivě, ale o jeho osobě vždy slušně a šetrně, zachoval jsem si až po dnešní dobu a vštěpuji je ústně i písemně svému okolí. Dokladů na to mohl bych uvést mnoho.

Dr. Ant. Lenz rozebral dogmaticky téměř veškeré učení Husovo, ale z prací jeho objevil se M. Jan Hus v docela jiném světle, nežli byl dosud líčen.

Dle bádání Lenzova a kritických důkazů jeho M. Jan Hus není předně originelní, ale skoro veškeré své bludné nauky má z Viklífa, při čemž, což u muže vzdělaného na váhu padá, neosvědčil ducha kritického, aby rozlišoval lepší od špatnějšího, a aby těch nejhorsích a nejnesmyslnějších bludů Viklífových byl zanechal. Hus bral z Viklífa vše napořád, i to, co bylo naprosto proti mysli, i ty nejtvrďší nauky, které ničí spokojený život lidský. Zavrhovati krásné, útěchy plné nauky církevní a učiti naukám tvrdým, pochmurným, anarchistickým, jaká je v tom velikost? Co by tomu řekl na př. profesor K. Anderle, kdyby mu některý studující z jeho třídy rušil ve třídě kázeň, haněl soustavu vyučovací, navrhoval při tom system vyučovací mnohem horší a štvál proti němu celou třídu? Nebo co by tomu říkal zakuklený Fr. Pravda, kdyby podobně si počínal v oboru jeho působení nějaký jeho podřízený? Velebil-li by jeho jinak bezúhonný, svatý život, jeho horlivost pro reformu? Mám za to, že by ho i v osvětleném XX. století ztrestali a z ústavu vyloučili.

Dr. Ant. Lenz výslovně praví, kdyby bylo učení Husovo v praxi uvedeno, že by bylo podrylo celou společnost náboženskou, poněvadž učení jeho z Viklífa přijaté nesměřovalo pouze k nápravě duchovenstva nebo proti zlořádům v hierarchii, nýbrž: čelilo k povalení celého ústrojí církve katolické. — Důkazem toho jest nevhodná hra, jakou Hus stropil se 45 články Viklífovými, v nichž shledáváme netoliko odpor k hierarchii, ale zcela zřejmý odpor proti základním článkům víry o církvi a její úpravě podle vůle Páně, jakož i proti všem ústavům a řádům církve katolické.

A poněvadž M. Jan Hus neměl učení ze své hlavy, zapomínal zde, čemu učil onde; byl ve svém učení nestálý a kolísavý a nejednou sám sebe vyvracel. Tak na př. tvrdil, kdo je ve

smrtném hříchu, že hřeší ve všem, ať koná cokoli dobrého, i kdyby třeba almužnu dával; jinde zase učí, že hříšník, má-li se obrátiti, musí činiti pokání. Zde zabíjí Hus Husa, uče pravému opaku toho, co tvrdil nahoře.

My kněží čteme v brevíři často životy Svatých, mezi nimiž je velká řada mučeníků. Tito mučeníci víry své nezapírali, ti statečně víru svou i při hrozící smrti hájili; ale Hus v Kostnici, blízek jsa smrti, zapřel přemnohé věci, jimž dříve učil.

Protože byl Hus pro své věroučné bludy do Kostnice volán a tam pro tyto bludy souzen, musí každý posuzovatel jeho znáti dogmatického Husa, učení jeho s učením církevním porovnávat i a dle toho mezi Husem a církví rozsuzovati. Kdo nedbá těchto otázek, nebo na lehkou váhu je klade, nebo nerozumně a nespravedlivě je posuzuje, nebo vůbec jich nezná, nemůže pronésti spravedlivého soudu o sněmu Kostnickém a o poměru jeho k M. Janu Husovi.

Nedůslednostmi v učení M. Jana obíral se Dr. Ant. Lenz ve XIV. ročníku *Vlasti* (1897—98) dlouhou studií (v 15 člancích), v nichž dokazuje, že M. Jan Hus měl téměř o každém článku své víry učení a přesvědčení kolísavé, nestálé, i táže se, pro které vlastně umřel, zdali pro to, kterému učil, či pro to, které jinde popíral, a dochází k výsledku, že M. Jan Hus pevného vodítka ve svém náboženském přesvědčení neměl, že za své přesvědčení neumřel a že tudíž není mučeníkem za pravdu a za své přesvědčení. Těch slov nepravím já, ale řekl je Dr. Ant. Lenz ve *Vlasti* již r. 1898 a nikdo jich nevyvracel a nikdo mu proto Jidášův a Husových zrádců nenadal.

Tak vypadá dogmatický M. Jan Hus dle důkladných, na pramenech založených studií † probošta Dr. Ant. Lenze.

I probošt Dr. Ant. Lenz i probošt Dr. Frant. Kryštůfek vyličili nad to zvláštními články ve *Vlasti* průběh Kostnického sněmu a poměr jeho k M. Janu Husovi. Nová důkladná práce o tom vyjde ještě letos v X. ročníku *Husitství ve světle pravdy* z pera Msgr. Dr. Fr. Kryštůfka.

Vedle Dr. Ant. Lenze četl jsem o Husovi spisy Helfertovy, Palackého, Tomkovy, a obraz Lenzův srovnal jsem si v souladný celek.

Mimo to četl jsem o M. Janu Husovi různé knihy, brožury, romány, z nichž jsem seznal, že autoři jejich — i vzdělání — ukazují ve věcech náboženských úžasnou nevědomost (*ignorantiam crassam*), že líčí učení Husovo nesprávně a sněm Kostnický téměř všichni jednostranně. Pozoroval jsem u nich hroznou zášť proti církvi, proti kněžstvu a nesmírné vyvyšování M. Jana Husa nade všechny současníky celého tehdejšího světa.

K tomu jsem měl mlčeti; měl jsem dopustiti, aby řemeslní štváči barvili si Husa tu po volnomyšlenkářsku, tu po sociálně demokraticku, tu po mladočesku atd., atd., a všude aby trpěla církev a kněžstvo?! Ne, pravil jsem si; já a moji přátelé oslavy M. Jana Husa vůbec a oslavy jeho r. 1915. zvlášť nezastavíme, ale naší povinností jest, poučiti o M. Janu Husovi a jeho ctitelích katolický lid a katolickou stranu, aby našinci již nyní a hlavně

v hrozných dobách r. 1915 stáli na svém místě poučení, připraveni, pevní, sebevědomi.

To jest účel můj a cíl počínání mého v otázce husitské: obrana a ne útok. Při tom jsem vydal heslo: psáti v otázce Husově pravdu historicky a dogmaticky dokázanou, ale o Husově osobě psáti šetrně.

Za tou příčinou více osob s naší strany dobu Husitskou pilně studovalo, Dr. Lenze s Palackým, Tomkem a Helfertem srovnávalo a nyní se pracuje a píše.

Před 10 roky založil jsem v Tiskové lize »Husitství ve světle pravdy« (opakuji: »ve světle *pravdy*«), kdež různí autoři učení Husovo a otázku husitskou rozebírají. Do roku 1915 vyjdou ještě tři ročníky tohoto časopisu.

Mimo to jsem v Tiskové lize zorganizoval společnou obranu k r. 1915, a poněvadž článkům Lenzovým ve »Vlasti« přikládám nesmírnou důležitost, oživuji je populárně znovu v krátkých výtažích ve »Vlasti« a loni částečně i ve »Vychovateli«, čímž ještě hlouběji vnikám do jejich obsahu.

Opakuji: nám se jedná o obranu, o nic více leč jen o obranu. A poněvadž nepřátelé církve M. Jana Husa falešně líčí a různé důležité momenty z jeho života i z jeho procesu Kostnického, které jim nejsou vhod, vynechávají nebo překrucují, musíme my vyličití dogmatického Husa tak, jak byl ve skutečnosti a proces jeho v Kostnici doplniti a posouditi dle pravdy.

Při tom nezamlčuje se ani od Dra. Lenze, ani nepotlačí se od nás, nýbrž prohlásí se zřejmě a zřetelně, v čem Hus vynikal, čemu dobrému učil a co vykonal dobrého a záslužného.

A dokáže-li mi některý protivník historicky a dogmaticky, že jsem něco nepravého o M. Janu Husovi tvrdil, ochotně to odvolám, neboť nic nespravedlivého o Husovi na své svědomí vzítí si nechci.

A nyní po tomto stanovisku, po těchto zásadách a po všem, co jsem v otázce husitské na obranu naši vykonal, přijde v »Jiskře« zakuklený hrdina, který se stydí říci pravé jméno své a který si dává jméno Fr. Pravda, a přirovnává mne k zrádci Jidášovi! Mým jmenem prý slavná doba českých dějin úmyslně bývá zlehčována! Fr. Pravda mluví zde nepravdu, neboť pravdou jest naprostý opak. A neví ani, odkud jsem, neboť z Kar-dašovy Řečice nejsem! Sice on sám, skromný sluha Páně, stojí stranou — já že stojím stranou!? Já stojím veřejně, otevřeně a v popředí na svém místě: i v družstvu »Vlasti« i v Tiskové lize, já se s každým měřím svým vlastním jménem a neutíkám se nikdy pod zbabělý pseudonym, jak to učinil Fr. Pravda.

Já že nesnesu světla Husova?! Probral jsem ho celého, jeho světlo i stíny, a v mé hlavě jest o něm zcela jasno.

My že chceme zhasiti světlo z XV. století?! Naopak, my to světlo rozžehujeme, aby katolický lid viděl, co se s ním tropí a tropiti míní. Pomocí Husa chce na př. Volná Myšlenka — ať jeden případ uvedu — přivést 100.000 lidí k odpadu od církve. A to má býti oslava M. J. Husa? K tomu má sloužiti rok 1915?

My že chceme dovednou eskamotáží zakryti, co se s Husem stalo? Opak hlásají všechny naše podniky.

A r. 1915 bude prý ještě větší počet mūr, které (prý) sletí se ke světlu na Kostnické hranici zanícenému. Fr. Pravda jest tuším asi nějaký zakuklený profesor, u nichž jsem na gymnasiu vídal zpravidla ušlechtilé jednání a slýchával šetrnou mluvu, zde však klesá Fr. Pravda pod úroveň vši slušnosti a spravedlnosti! Takhle se nemluví ani v »Záři«, ani v »Plamenech«, ani v »Červácích«, takových slov jest schopen jen nepravdivý — Fr. Pravda.

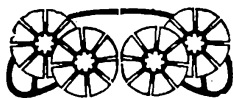
My dokazujeme to, co o M. Janu Husovi tvrdíme, zde však hrubě se uráží i má osoba i celá katolická strana, pokud o Husovi pracuje, všichni jsme podezříváni, snižováni, ale nic se nedokazuje. A tento hrubý a neslušný výpad Fr. Pravdy v »Jiskře« jest nám novým dokladem, kterak jest potřebno katolickému lidu otevírati oči! A v tom budeme dále statečně, nepokrytě a horlivě pokračovati a ani útočná »Jiskra«, ani jiný výpad sebe surovější od práce naší nás neodstraší.

I Dr. Ant. Lenz trpěl, novinami byl smýkán, haněn a tupen, že leckdy u mne sotva bolných slz se zdržel, ale nyní mu všichni vroucně děkujeme za jeho dílo. Doufám, že i my konáme dílo dobré, církvi a katolické straně prospěšné, dílo spravedlivé, a to blaživé vědomí nám dostačí.

Nepřátelé církve si myslí, že jen oni jsou národ, jen oni že jsou vlastenci, jen oni že mají rozum na všecko, jen oni že jsou oprávněni mluvíti a psáti o Husovi — ale my jim ukážeme, že i my jsme kus národa, že i my jsme pravými syny vlasti (já na př. dal jsem to neohroženě na jevo při sčítání lidu u Karlových Varů, kdež jsem uprostřed samých krutých Němců své češství veřejně dokumentoval) a že i my si všude a proti každému zřejmě a neohroženě dovedeme svůj rozum a své názory uplatniti.

Končím: Český jih nám dal největší velikány naší historie: Tómu ze Štítného atd., ale, Bohu buď žalováno, dal také našemu veřejnému životu jednoho z největších pomlouvačů a na cti utrhačů.

A tento pomlouvač a na cti utrhač — neblahé paměti — dal si pseudonym Fr. Pravda, ale protože nemluví pravdy, znesvětil toto krásné jméno a zneuctil i sv. Františka, kterého k tomuto zneuctění použil. A — opakuji — Bohu to budiž žalováno, že se tento muž narodil na českém jihu, kterýžto jih nám dal největší velikány naší historie a že se tento pomlouvač a na cti utrhač dovolává slov Husových: Protož, věrný křesťane, hledej pravdy, slyš pravdu, uč se pravdě, miluj pravdu, braň pravdu až do smrti.

Golgota.

(Ballada francouzská.)

Tma rozhrnula hedvábnou svcu clonu
 a s nebe kanul tmy proud sšerělý,
 vzduch rozvlnil se vzdechem visionů
 a pláčem stajeným tmy šilely.
 Přesvaté krve zdroje vyvřely
 a země rty, jež žízň rozpukaly,
 krev hltaly — však hořem vzúpěly:
 »Ó Golgote, kdo zkonejší tvé žaly?«

Když mřelo lidstvo v tisícovém stonu,
 sem světa myšlenky se vracely;
 Golgote! znělo se rtů milionů,
 až brány hrdých měst se zachvěly
 a paláců se třásla průčelí
 Ty lkavé zvuky srdce pronikaly
 a vryly se v ně ostrou ocelí:
 »Ó Golgote, kdo zkonejší tvé žaly?«

I pyšní despoti se zlatých trónů
 s úžasem němým k Tobě hleděli,
 když myriady v tichém šíje sklonu
 v Tvou svatou půdu vtiskly pocely
 a ve vzrušení zbožném slzely . . .
 Ó Golgote! Tak věky zavolaly
 tak ku hvězdám se vzneslo s anděly — — —
 Ó Golgote, kdo zkonejší tvé žaly?

(Místo poslání)

Tvé srdce puklé kdo ti zacelí?
 — — — — — — — — — — — — — — — —

(*Hlas Golgoty*):

»Hle, věčné Lásky vzněty dokonaly,
 by ohněm jasným znova vzhořely!«
 — — — — — — — — — — — — — — — —

Ó Golgote, kdo zkonejšil tvé žaly?

Jos. E. Říha.

Volné kapitoly z otázek cyrillo-methodějských.

Podává ALOIS JAŠEK-STUDÝNSKÝ.

(Dokončení.)

10. Primát římského papeže.

Ve své encyklice uvádí papež Lev XIII. sám za hlavní příčinu rozkolu primát biskupa římského; i vybízí orientály, by uvedli mínění svých theologův a vůdcův o této otázce.

V odpovědi (Encykl. § 14.) neuznávají výchoďané nejvyšší autority a neomylnosti biskupa římského tvrdíce, že každý biskup je nejsvrchovanějším pánem a nejvyšší autoritou ve své diecési.

Abychom osvětlili dogma o primátu a neomylnosti papežově, rozdělíme si látku na tři části, a to:

- a) O primátě sv. Petra.
- b) O primátě biskupa římského.
- c) O neomylnosti papežské.

a) O primátě sv. Petra.

Primátem sv. Petra rozumíme důstojnost v církvi sv., ustanovenou samým božským Spasitelem, danou apoštolu Petrovi, který se jí stal viditelným středem církevní jednoty, pánem a správcem církve: a to po nanebevstoupení Páně. Obdržel tedy úkol a důstojnost nejvyššího pastýře v církvi Kristově.

Věčným, svrchovaným Pánem církve sv. zůstane arcit' vždy Ježíš Kristus. Církev sv. také učí, že sv. Petr stal se *viditelnou* hlavou církve sv., jejíž *neviditelnou* hlavou zůstal pro vždy Kristus Pán. Církev sv. též nikterak nepodceňuje důstojnost ostatních apoštolů. Něco obzvláštního je jen to, že sv. Petr obdržel mimo moc všem apoštolům udělenou též ještě nejvyšší právo nad církvi sv. jako její hlava.

Primát odůvodněn je v Písmě sv.;

Čteme u sv. Matouše [16. ^{18—19}]: »I já pravím tobě: Ty jsi Petr (t. j. skála), a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné jí nepřemohou. A tobě dám klíče království nebeského a cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi; a cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.« Jak pěkně shodují se s tímto místem slova proroka Isaiáše [22. ^{20—22}]: »Povolám služebníka svého Eliaxima, syna Helkiášova, a obleku jej v sukni tvou, a pasem tvým opáši ho, a moc tvou dám v ruku jeho: a bude jako otec obyvatelům jeruzalemským, a domu Judovu. *I dám klíč domu Davidova na rameno jeho; a otevře, a nebude, kdo by zavřel, a zavře, a nebude kdo by otevřel.*« K tomu píše sv. Jan ve Zjevení [3. 7]: »A andělu církve filadelfijské piš: Totof pravý Svátý, a Pravý, kterýž má klíč Davidův; kterýž otvírá, a žádný nezavírá; zavírá, a žádný neotvírá.« A jinde čteme [Evg. sv. Jana 21. ^{15—18}]: »Tedy když poobědvali, řekl Ježíš Šimonovi Petrovi: Šimone Janův, miluješ-li mne více, nežli tito? Dí jemu: Ovšem, Pane, ty víš, že tě miluji. Řekl jemu: Pasiž beránky mé. Řekl jemu podruhé: Šimone Janův, miluješ-li mne? Dí jemu: Ovšem, Pane, ty víš, že tě miluji. Řekl jemu: Pasiž beránky mé. Řekl

jemu potřetí: Šimone Janův. miluješ-li mne? Zarmoutil se Petr, protože mu řekl po třetí: Miluješ-li mne? i řekl jemu: Pane, ty víš všecko; ty víš, že tě miluji. Řekl jemu: Pasiž ovce mé. Amen, amen, pravím tobě: Když jsi byl mladší, opasoval jsi se, a cho-
divals, kam jsi chtěl, ale když se sstaráš, vztáhneš ruce své, a jiný tě opáše, a povede, kam ty nechceš.« Sv. Petr byl první z apoštolů, kterému se Ježíš po vzkříšení ukázal. [Luk. 24³⁴]: »Pán vstal skutečně a ukázal se Šimonovi.«

Snad se vyskytne námitka: což místo u sv. Matouše [18¹⁸], kde Kristus Pán dává všem apoštolům moc, jakou dal Petrovi, jak čteme u téhož evangelisty [16^{18—19}]? Aneb u sv. Pavla [K. Efez. 2²⁰]: »vzdělání na základ *apoštolů*, a proroků, kdež jest nejhlubší úhelní kámen sám Kristus Ježíš;« — Mínění, jakoby těmito slovy byli všichni apoštolé docela na roveň postaveni sv. Petru, přiči se duchu Písma sv. i výkladům sv. Otců. — Že Kristus Pán zvláštním způsobem vyznamenával sv. Petra, vysvítá z tohoto:

1. Kristus Pán změnil jméno jeho, nazvav jej Petrem.
2. Jen Petrovi řekl: Ty jsi Petr, t. j. skála, a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné jí nepřemohou.
3. Jen Petrovi dal klíče království nebeského.
4. Jen k Petrovi řekl u přítomnosti ostatních apoštolů: . . . Pasiž beránky mé, pasíž ovce mé.

Další doklad nalézáme u sv. Luk. [22. 31—32]: »I řekl Pán: Šimone, Šimone, hle satan vyžádal si vás, aby vás tříbil jako pšenici, ale já jsem prosil za tebe, aby nepřestala víra tvá, a ty někdy obrátě potvrzuj bratry své.«

Primát sv. Petra je též potvrzen způsobem, jak o něm mluví evangelisté, a místem, na kterém vždy je jmenován v seznamu apoštolů.

Seznam apoštolů nalézáme čtyřikráte v Písmě sv. Všude je sv. Petr jmenován na prvním místě a význačným způsobem: [Mat. 10. 2]: »Jména pak dvanácti apoštolů jsou tato: *První Šimon, jenž slove Petr*, . . . « — [Mark. 3. 14—16]: »I ustanovil dvanácte, aby byli s ním, a aby je posílal kázat, a udělil jim moc uzdravovati nemoci a vymítati duchy zlé, a *dal Šimonovi jméno Petr*, . . . « — [Luk. 6. 13—14]: » . . . povolal k sobě učedníky své a vyvolil z nich dvanácte, jež také apoštoly nazval: *Šimona, jemuž dal jméno Petr*, . . . « — [Skutky ap. 1. 13]: »A když vešli, vstoupili do večeradla, *kdež přebývali Petr a Jan* . . . «

I na jiných místech vidíme, že evangelisté dávají sv. Petrovi zvláštní úctu na jevo: [Mark. 1. 36]: »*I šel za ním Petr* a ti, kteří byli s ním.« — [16. 7]: »Ale jděte a povězte učeníkům jeho *i Petrovi* . . . « — [Luk. 8. 45]: »— *řekl Petr* a ti, kteří byli s ním . . . « — [9. 32]: »*Petr pak* a ti, kteří byli s ním, . . . « — [Skut. ap. 2. 14]: »*I stoje Petr s jedenácti, pozdvihl hlasu svého*, a mluvil k nim.« — [2. 37]: »— *řekli ku Petrovi*, a k jiným apoštolům: »Což učiníme, muži bratří?« — [5. 29]: »*Odpověděv pak Petr*, a apoštolé, řekl: Více sluší poslouchati Boha, než lidí.«

Že i sv. Pavel uznával primát sv. Petra, vysvítá z jeho listu ke Galat. [1¹⁸]: »Potom po třech letech přišel jsem do Jeruzaléma, abych užířel Petra a pobyl jsem u něho patnácté dní.«

Že i sv. Otcové správně a pravověrně smýšleli o primátě sv. Petra, vysvítá z názvův a jmen, kterých se sv. Petrovi dostává u různých Otců východních a západních: »První.« — »Velký.« — »Největší.« — »Hlava apoštolů« — »Nejvznešenější z apoštolů.« — »Obdivuhodný.« — »Mistr učeníků.« — »Kníže ostatních apoštolů.« — »Nejvíce vyznamenaný a první mezi apoštolů. — »Hlavní základ církve sv.« — »Klíčník království nebeského.« a j. v.¹⁾

Že i Photius uznával sv. Petra za hlavu církve sv., vysvítá z jeho listu k Michalovi, knížeti bulharskému, kdež jmenuje sv. Petra »hlavou apoštolů; tím, jemuž svěřeny byly klíče brány do nebe vedoucí.«

Svědectví sv. Otců západních jsou tak četná, že by bylo těžko, ba nemožno je zde všechna uvésti. Mluvili sv. Otcové velice často o primátě²⁾, a to ne snad jak o nějakém čestném úřadě, nýbrž jako o úřadě úplném, o primátě, který posloupností přechází z jednoho biskupa římského na druhého ve správě celé církve sv. a jejím vedení.

b) *Primát biskupa římského.*

Ježíš Kristus ustanovil, by zařídil a zachoval církev svou, sv. Petra svým viditelným náměstkem na zemi. Tento primát je podstatnou částí zařízení a ústavy, která Bohem církvi dána byla; a tato pravda byla v církvi sv. vždy, hned od jejího začátku uznávána.

Encyklika uvádí jako »výsledek vědeckého bádání« již dávno vyvrácenou lež, jakoby sv. Petr nebyl dlel nikdy v Římě. — Celá církev ctíla vždy biskupský stolec římský jako trůn sv. Petra, a vždy byli uznáváni biskupové římsští za nástupce sv. Petra. A nejen že do Říma přišel a tam po nějakou dobu působil, ne, Petr tam stále působil jako biskup a tam též zemřel smrtí mučednickou.

Že sv. Petr dlel v Římě, dokazují nám Klement Římský, jeden z prvních nástupců sv. Petra, sv. Ignác, učedník apoštolů, Papiáš, Klement Alex., sv. Irenaeus, sv. Cyprian a mn. j. Totéž dotvrzují nejstarší památky v Římě: obrazy, medajle, fresky, náhrobky sv. Petra a Pavla.

Že byl primát biskupa římského hned od začátku církve znám, vysvítá z toho, že hned v I. stol., když vznikl v církvi Korintské jakýsi spor, za soudce volán byl papež Klement, ač

¹⁾ Cit. dle M. M., Réponse . . . z knih: Origena, Eusebia, Sv. Epiphania, Sv. Jana Zlatouštího. Sv. Řehoře Naz., Sv. Basilia, Sv. Cyrilla Alex., Sv. Cyrilla Jer., Maxima, Sv. Jana Dam. a j.

²⁾ Tertullian: »Petr jmenován jest skálou, na niž má státi budova církve. (De Praescriptionibus XXII.) — Sv. Cyprian: »Na něm jediném staví Církev svou, jemu káže pásti ovce stáda svého.« (De Unit. Eccl.) — Sv. Jeroným: »A Šimonovi, který uvěřil v skálu—Krista, dal jméno Petr.« (Do Jerem. XVI.) — Sv. Augustin: »Z dvanácti vyvolen jest jeden, by jako vůdce zamezil rozklad.« — Sv. Ambrož: »Kde jest Petr, tam církev.« (Do Ž. 40.)

apoštol sv. Jan ještě žil. Když koncem II. stol. vznikly neshody o době, kdy by se měly slaviti Velikonoce, rozhodl papež Viktor pro neděli, jak to činili sv. apoštolé; a hle! Východ i Západ na četných koncilech bez výhrady přijal výnos papežský. Tertullian jmenuje papeže ve svých spisech »nejvyšší biskup«, »biskup biskupů.«

A tak bychom našli v každém století dosti dokladů našeho tvrzení, že primát biskupa římského byl vždy v církvi uznáván.

O koncilech všeobecných vždy předsedali papežové nebo jejich legáti. (Viz str. 6.—10) Na př. koncilu Chalcedonském (451) předsedali čtyři legáti papežští: biskupové Paschasius a Lucentius, a kněží Bonifatius a Basilius. Když přečten byl dogmatický list papeže Lva, tu zvolali shromáždění Otcové jakoby jedněmi ústy: »Toť víra Otců! Toť víra apoštolů! Právě tak věříme i my! Vyobcován budiž, kdo věří jinak! *Ústy Lvovými mluvil Petr!*« Podobně, na VI. sněmu všeobecném (681) uznávají Otcové, že papež Agathon je ten, »jehož ústy promluvil Petr!« Ze všech století pozdějších množí se doklady do nekonečna!

c) *Neomylnost papežská.*

Encyklika vyslovuje se o neomylnosti papežské takto: »Mimo Boha, Slovo, které stalo se člověkem způsobem nevyslovitelným, neuznává pravověrná východní církev Kristova žádné neomylné osoby na světě.« (§ 18.)

Nevíme, zda chce Východ těmito slovy zvrátiti neomylnost církve samé, církve 7 sněmů, na kterou se vždy odvolává. Nechceme věriti, že by zavrhovala neomylnou autoritu církve učící: jinak by sama sobě odporovala slovy: »sloup a základ pravdy«, kterými v § 20. vyznamenává církev římskou.

Církev západní i východní shodují se úplně v učení, že církev učící je neomylnou a její věroučná rozhodnutí mají jako zjevení Boží nespornou autoritu. V čem se obě církve liší, je učení katolické, že nejen celá církev učící, nýbrž i její »president, biskup římský, papež, má ve věcech víry a mravů se týkajících dar neomylnosti.

Kristus Pán ustanovil sv. Petra svým viditelným náměstkem: dal mu moc svazovati i rozsvazovati, dal mu moc klíčů. A měla tato moc smrti Petrovou přestati? Vždyť církev sv. má trvati až do skonání světa: potřebuje tedy hlavy, nástupce sv. Petra ve všech právech a povinnostech, a tím je papež. Na papeže přešla ze sv. Petra i moc apoštolská, i primát, i neomylnost. Tak zakládá se tedy neomylnost papeže na neomylnosti sv. Petra.

Kdy je papež neomylný? Tehdy, když jako hlava církve mluví »ex cathedra«, t. j. když jako mistr a nejvyšší učitel církve pronese pravdu víry nebo mravů se týkající. Není tedy ona neomylnost nic jiného než autentický a neomylný výklad zjevení Božího, a nikdy nějaké nové zjevení.

O neomylnosti církve sv. mluvil Kristus Pán, když řekl ke svým apoštolům [Jan 14. ^{16—17}]: »A já budu prositi Otce a jiného Utěšitele dá vám, aby s vámi zůstával na věky, Ducha pravdy.

jehož svět nemůže přijmouti, poněvadž ho nevidí ani nezná; vy však jej znáte, neboť ve vás zůstává a ve vás jest.« — [16. ¹³]; »Když však přijde onen Duch pravdy, naučí vás všeliké pravdě, neboť nebude mluvit sám od sebe, nýbrž co uslyší, bude mluvit a příští věci zvěstuje vám.«

A sv. Pavel píše v I. Tim. [3. ^{14—15}]: »Toto ti píši, maje naději, že sám brzy k tobě půjdu: pakli bych prodil, abys věděl, kterak máš v domu Božím obcovati, kterýž jest církev Boha živého, sloup a utvrzení pravdy.«

O neomylnosti sv. Petra svědčí jasně sv. Matouš [16, ¹⁸]: »I já pravím tobě: Ty jsi Petr (t. j. skála), a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné jí nepřemohou.« — [Luk. 22. ^{31—32}]: »I řekl Pán: Šimone, Šimone, hle satan vyžádal si vás, aby vás třibil jako pšenici, ale já jsem prosil za tebe, aby nepřestala víra tvá, a ty někdy obrátě potvrzuj bratry své.« — [Jan 21. ^{15—17}]: »Pasiž beránky mé! Pasiž ovce mé!«

Z toho následuje, že neomylnost hlavy církve Kristovy, kterou nám encyklika líčí jako novotu XIX. století, je pravda Bohem zjevená, která spočívá na skalopevných základech neomylnosti církve sv.

Neomylnost biskupa římského vyřčena též jasně u sv. Otců: Sv. Irenaeus, sv. Jarolím, Maximus Vyznavač, sv. Theodor Studia, Cyrill Alex., sv. Augustin, sv. Petr Chrysologus a j. píší o neomylnosti papežské jako o pravdě samozřejmé, které nikdo neupírá: Byla tedy všeobecně známá a uznaná.

Než encyklika jde na Řím zchytra. Poukazuje na čtyři papeže: Liberia, Zosina, Vigilia a Honoria, kteří prý sami zabředli do bludu, a tu jásavě volá: Byli tito papežové také neomylní?

Záležitost každého z těchto papežů, pro kterou jsou obviněni z bludu, si prohlédneme blíže. Předem nutno poznamenati, že žádný z těchto čtyř papežů nedal církvi sv. dogmaticky nesprávnou a heretickou definici, že žádný z nich neprohlásil »ex cathedra« tu neb onu větu bludařskou za pravdu.

α) Papež Liberius (352—366).

V době, kdy Arianismus byl na výši vývoje, kdy císařský dvůr jemu přál, a kdy pravověrní biskupové strádali ve vyhnanství (Athanasius), co zatím ariani i jejich sokové vyhřívali se na slunci dvorní přízně, zvolen 352 Liberius papežem. Aby hlavně na Východě se vyjasnilo mezi učením katolickým a ariánským, svolal dílem papež, dílem císař několik sněmů, na kterých se měla celá záležitost urovnati. Než poněvadž Liberius nemohl a nechtěl schváliti bludy ariánské, byl od císaře jat a poslán do vyhnanství. Na prosby lidu římského byl sice zase církvi římské navrácen, ale teprv tehdy, až podepsal jakési symbolum (vyznání víry), svým obsahem poloariánské. V tomto symbolu vystříhali se pövodcové hlavně výrazu »ὁμοούσιος« (»stejně podstaty«). Vytýkají tedy odpůrci Liberiovi, že *svým podpisem dokázal, že od učení o stejné podstatě Syna s Otcem ustupuje*. Než tu dlužno všimnouti si dodatku, který k svému podpisu učinil Liberius: »Každý, kdo

by nevěřil, že syn jest Otci podstatou a ve všem podoben, má býti z církve vyloučen «

Co tedy souditi o neomylnosti Liberiově?

1. Symbolum, které Liberius podepsal, nebylo přímo bludné, nýbrž neurčité.

2. Dodatkem Liberius dokázal svou pravověrnost.

3. Liberius byl k podpisu donucen.

4. Osobně chybil, poněvadž nedomluvil se dříve se svým kněžstvem, jak bylo tehdy bezvýminečně zvykem: ale také své kněžstvo nikdy nevybízel, aby touž formuli podepsalo. Naopak, bojoval proti semiarianismu, kterýž ono symbolum zdánlivě podporovalo.

Církev východní ctí Liberia jako světce (27. srpna), což by jistě nečinila, kdyby byla přesvědčena o jeho odpadlictví, nebo bezcharakternosti. Odporuje tedy encyklika všeobecné víře církve východní.

β) Papež Zosimus (+ 418).

Tomuto papeži bylo bojovati proti pelagianismu.¹⁾ Pelagius byv již několikrát i se svým učením za papeže Innocentia I. odsouzen, chtěl se u Zosima očistiti: i poslal jemu svoje vyznání víry, spolu s přímluvným dopisem od biskupa Prayly. Opatrně vyhýbá se ve svém vyznání víry těm článkům, o kterých právě měl vyznání učiniti, poněvadž jich neuznával, ba namnoze o nich opačně učil. Zosimus uznal *dle tohoto vyznání* víry Pelagia za pravověřícího. Než proti tomu se ohradili biskupové afričtí, žádající celé nové vyšetřování. Zosimus svolil, a na koncilu karthaginském (418) celá záležitost Pelagiova znovu projednána. Pelagius byl znovu zavržen i se svým učením, což Zosimus potvrdil.

Papež uznal Pelagia pravověrným dle vyznání víry, které mu bylo předloženo, nic více! A svoji osobní přenáhlenost, nebo snad přílišnou shovívavost opravil tím, že po důkladném projednání celého sporu s Pelagiem toto zavrhl.

γ) Papež Vigilius (540—555).

Spor, ve kterém měl papež Vigilius rozhodnouti, označuje se v církevním dějepise jménem »Tria Capitula« (Tři kapitoly.) Jedná se tu o: osobu a spisy Theodora z Mopsuestie, spisy Theodoretta Cyrenského a list Ibův. Theodor z Mopsuestie byl vlastním původcem nestorianismu. V tom duchu psány jsou též jeho spisy. V tomtéž smyslu psal i Theodoret. Ibas píše pravověrně o Kristu a Jeho vtělení, bludně o sdílnosti vlastností v Kristu (communicatio idiomatum). Ibas i Theodoret se bludu zřekli a byli tedy zase do církve přijati (na sněmu chalcedonském).

¹⁾ Pelagius učil: Není pravé svobody mravní. Člověk sám ze sebe může býti dobrým. Člověk se rodí bez ctnosti a bez hříšnosti. Není hříchu dědičného. Hřích, který Adam spáchal, uškodil jen jemu, ne potomkům. Smrt není následkem hříchu. Milosti není člověku nevyhnutelně třeba, poněvadž může i bez milosti býti bez hříchu a zachovávatí přikázání Páně. Důsledek z toho učení bylo zapírání vtělení Syna Božího (nestorianismus). Hlavním bojovníkem proti Pelagiovi byl sv. Augustin, biskup Hipponský v Africe.

Císař Justinián vydal nedlouho po sněmě edikt, v kterém anathematizoval²⁾ jak Theodora, tak i Theodoret a Ibu, a donutil mnohé biskupy východní, aby edikt s ním podepsali. Totéž žádal též po papeži Vigiliovi, kterého pozval do Cařihradu. Ale papež odpověděl na císařovu žádost tím, že nejen nepodepsal ediktu, nýbrž vyobcoval z církve všechny ty, kteří edikt byli podepsali. Než za nedlouho změnil své jednání. — Nebyl to článek víry, což budiž zvlášť zdůrazněno, nýbrž byla to toliko otázka disciplinární. — Papež neměl náležitého rozhledu v celé otázce, kolísal, chtěl diplomaticky oběma stranám vyhověti — a *vyřkl klatbu* nad dotýčnými třemi spisovateli. Ale brzy poznal, že jednal nerozvážně, a aby chybu svou napravil, odvolal edikt. Tím spor ukončen.

d) *Papež Honorius (625—638).*

Příčinou pochybností o pravěrnosti Honoriově jsou listy, které vyměnili papež a cařihradský patriarcha Sergius, intelektuelní původce monotheletismu. Sergius arcif ve svých listech k Honoriovi svoji heresi pečlivě skrývá. Táže se hned v prvním listě farizejsky Honoria, jak věří o činnosti obou přirozeností v Kristu po spojení hypostatickém. Honorius v odpovědi ho *varuje před novým způsobem* mluvení o jedné nebo dvou činnostech. Vyřknutím slov »jedna vůle v Kristu« arcif velice se prohřešil proti pravé víře; taktéž tím, že zakázal užívání pravověrné formule o dvou činnostech. Ale tu dbáti je toho, že Honorius nemluvil »ex cathedra«: listy jsou psány jako dopisy soukromé, a také tak byly přijaty. Poněvadž považoval celý spor za pouhé slovíčkárství, nepřikládal mu patřičného významu. Ale, že pravověrně smýšlel, dokazují spisy jeho nástupce, papeže Jana IV., opata Jana a sv. Maxima, kteří obhajují Honoriovu pravověrnost. Jiný byl smysl slov Honoriových, jinak byly pojímány. Vznikl tedy celý tento spor z neporozumění! —

11. *Závěr.*

Jak obstojí před soudnou kritikou encyklika Anthima VII.? Dle uvedeného jsme poznali, že pravda, a právo jsou v církvi římské.

Stará církev, církev 7 sněmů, věřila od počátku, že Duch sv. vychází nejen z Otce, nýbrž »i ze Syna.« Církev obdržela od Krista Pána moc vykládati a přesně stanoviti jednotlivé články víry, jak za dobré uzná. — Církev sv. od svého začátku udělovala křest i ponořením i poléváním. — Obhájili jsme užívání přesných chlebův i sv. přijímání pod jednou způsobou. Ukázali jsme, že slovy »Toto jest Tělo mé!« — »Toto jest krev má« stává se chléb Tělem; víno Krví Páně, a ne teprv t. zv. epiklesí. Obhájili jsme skutečnost očištění a moc udělení odpustky. Viděli jsme, že církev řecká právě jako my věří, že duše spravedlivých po smrti dosáhnou hned odplaty věčné, a ne až po soudu posledním.

²⁾ Vyloučil z církve.

Mnohými doklady z Písma sv., z tradice i z různých liturgií byla objasněna správnost učení o neposkvřněném početí bl. Panny Marie. — Co se týče primátu a neomylnosti papeže římského, ukázali jsme správnost učení církve katolické jak z Písma sv., tak z praxe církevní.

Prosme vroucně Ježíše Krista, zakladatele víry naší, by vylil hojnost milosti své na věrné své, na panovníky i lid, na duchovní vrchnosti i lid věřící, aby po odstranění překážek brzy vyplnila se Jeho slova: „A bude jeden ovčinec a jeden pastýř.“¹⁾ Vyslyš, ó Pane, prosby ctitelů svých!*)

Jarní jitro.

Slunko jak koník zlatý
ve jitřním pozdravu
smějíc se vyskočilo
nad starou doubravu.

Kos poškádřil se s drozdem
— chtěli se překřičet —
každý jak kantor starý
z paměti noty čet.

A modré zvonky s chutí
do taktu kývaly,
kopřivy ale hluché
na stráni zivaly.

Jarda Bráník.

¹⁾ Sv. Jan 10.¹⁶

*) *P r a m e n y*: Kryšřtůfek, Všeobecný církevní dějepis, 4 sv. 1882—1892, D. sv. Prok. — Hergenröther, Photius, 3 sv., Rejno, Manz. — Samsour, Církevní dějiny obecné, Vzděl. knih. katol., sv. XLIV. —, Příčiny rozkolu... v Časopise katol. duch., 1907, str. 81 nn — Ehrhard-Kašpar, Východní církevní otázka a úkol Rakouska při jejím řešení, Vzděl. knih. katol., sv. XXVII. — Prinz Max v. Sachsen, Vorlesungen über die orient. Kirchenfrage. — Hergenröther, Handb. d. allg. Kirchengesch. II. Aufl., Freiburg, Herder, I. Bd. str. 405 nn. Grivec-Jašek. Východní církevní otázka, Vzd. knih. kat. XLIX. — Likowski, Die Union zu Brest, Freiburg, Herder 1904. — Václav Oliva, Tovarýšstvo Ježíšovo. Děd. sv. C. a M. 1910, str. 495 nn. M(axim) M(alataxis) Réponse a la lettre Patriarchale et synodale de l'église de Konstantinople sur les divergences qui divisent les deux églises. Konstantinople 189. — Missionen der Augustiner von Mariä Himmelfahrt, různé ročníky. — Weinberger, Z katol. missií I., D. C. M. 18v5.

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal JAN HALOUZKA.

(Pokračování.)

Jako v každé téměř době podniká se nepřáteli katolicismu systematický boj proti kněžstvu, tak stalo se i roku 1849, kdy zatroubeno bylo na poplach cholerou, že prý kněžstvo jest příčinou hrozné nemoci, že kněžstvo se modlí za to, aby mnozí tím morem byli zachvázeni. A bídáci našli ohlasu v neuvědomělém lidu, takže mnohdy nejlepší farníci za pravdu měli, co jim padouši mrzkou lží namluvili. Nezvratný doklad k tomu podám. *P. Janalík* byl za černé noci kvapně volán k nemocnému cholerou. Za prudkého lijavce a strašně vichřice spěchal s Pánem Bohem k nemocnému. Byl to jeho nejlepší farník. Nemocný se s nelíčenou pobožností a zkroušeností vyzpovídal. Po sv. zpovědi těšil *P. Janalík* nemocného, aby se celý ve sv. přijímání Pánu Ježíši Kristu obětoval, a od Něho všechno dobré a spasitelné očekával. V tom okamžiku nemocný zhluboka vzdychnul, sepal ruce a plačtivým hlasem zavolał: »Velebný pane, já vím, že mne máte rád, jsem ještě mladý, mám ženu a čtyři nedospělé děti, nerad bych zemřel — pro Boha a pro všechny svaté vás prosím, smilujte se nade mnou!« Kněz pravil: »Milý příteli, snad ještě něco tíží vaše svědomí!« »Ach nikoliv« — odpověděl nemocný. — Kněz: »Já jako náměstek Páně vykonal jsem svědomitě svou povinnost, a jak dalece znám srdce vaše, doufám důvěrně, že vám bude Bůh milostiv, u něhož jest smilování — chci vám také svou nehodnou modlitbou pomáhati; ostatně jest naše živobytí a smrt v rukou Božích.«

»Ach, velebný pane, vzdychal nemocný, to já všechno vím a věřím, ale přece vás pro Boha prosím, smilujte se nade mnou a nad mými dětmi!« Řeč ta zpovědníka zarazila. »Příteli, všechno na tomto světě milerád bych pro vás učinil, ale důvěřujte, že onen nebeský Slitovník všechno dobré s vámi učiní.«

»Ale, velebný pane: *já myslím, — abyste mne neotrávili.*« *P. Janalík* zalomil rukama — zajímavě pravil: »Jak to myslíte?« — »*Inu abyste mi nepodávali jedovatou hostii*« — *P. Janalíkovi* bylo, jako by na hlavu jeho blesky sršely, kolena se mu třásla a studený pot polil jeho čelo a zamrazilo ho až v kostích. — Vzpamatovav se pravil třesoucím se hlasem: »Jak — já bych měl to Nejsvětější tak hanebně znesvěcovati? Já bych měl tuto nebeskou manu, tento chléb života v pekelný utrých proměňovati? Já služebník Kristův, Boha pokoje, lásky a života měl bych se náhončím ďábla, podlým vrahem státi? Zde před Bohem, tajuplným způsobem přítomným, přísahám vám, že mi ani jinému knězi katolickému tak hrůzyplná myšlenka do srdce nevstoupila — a vyzývám vás před živým Bohem, abyste ihned od takového smýšlení se odvrátil, sic vám podati nemohu.«

»*Velebný pane, já vám to nemám za zlé, vy za to nemůžete, ale je vám to od vyšších nařizeno.*« — Hodinu téměř domlouval, jak dovedl, srdečně kněz nemocnému, ale tento vždy odpovídal:

»Smilujte se!« — *P. Janalík* celý zemdlen — rozhodl se takto: vzal Nejsvětější Hostii do pravice, přistoupil k nemocnému a vážným, pevným hlasem oslovil nemocného: »Příteli, nyní rozdělím Svatou Hostii na dva díly, jeden přijmu dříve já, a druhý podám vám.« — Ale nemocný jak proměněný vzhřipiv se volal: »Pro Boha, velebný pane, toho nečiňte a podejte mi celou svatou hostii,« — kterouž hned srdečnou pobožností, slzy prolévaje, přijal . . . brzy se pozdravil. Nemocný vyznal, že lidé jinak nemravní takové řeči roztrušovali. — —

To jest ten boj proti knězi katolickému! — a obyčejně, čím svědomitěji, nadšeněji kněz pro svatou věc spásy duší horlí, tím černější mračno valí se mu v cestu, tím více polen hází se mu pod nohy! A ubohý kněz, který se domnívá, že kráčeje cestou modernější svou tolerantností získá si náklonnost světa! Brzy zevšední i v očích svých velebitelů, kteříž zaplní mezery v řadách »také katolíků« a ohavnou zbraní napadati budou šmahem všechny dohromady! —

P. Janalík podotýká: »Což bychom všechno slyšeti musili, kdyby každý duchovní nám své zkušenosti jen z dob teď pomíjející cholery sdělití mohl?«

Všude a všude bylo známo a vykládáno, kterak prý se kněží modlí, aby lidé hodně mřeli, jak to na př. hlásný v P . . . cích na své oči prý viděl, jak dva kněží v rochetách při rozžatých svících a o půl noci žalmy zpívali, aby tam také cholera přišla!

P. Janalík poznamenal: nedávno mi jeden šedivý p. farář vykládal, kterak mu lidé v jedné osadě jeho farnosti, kde právě cholera hrozně hospodařila, vyhrožovali, že jej na živě nenechají, jestli tam ještě jednou k nemocnému přijde.

Posuď čtenáři sám, zda jinakou měrou měří se knězi dnes za doby tak veliké vzdělanosti a vyhlášené humanity?!

Než tu maně přecházím k nástupci Janalíkovu — k známému poslanci faráři Milotickému *P. Františkovi Webrovi*, do něhož již v letech padesátých kladeny byly veliké naděje. Jeho odvahy a břitkosti v řeči slyňula všude. Povahou svou zdá se býti blízkým *P. Těšíkovi*. Byl rozhodným obhájcem sv. víry a tribunem lidu; chtěl mít na vše odpověď jistou *buď ano anebo ne!* — dle toho jednal. —

Zrovna téhož zrna byl *P. Těšík*. Když mu nestačili uveřejňovati jeho novinářské práce, napsal téhož dne tři listky korrespondenční Kuldovi: I. Nedošel můj rukopis? — II. Nonne recipienti litteras ad te datas? — III. Už nevím, co si pomyslit? —

Dne 2. října 1870 píše *Těšík* Kuldovi: »*Čechům se pořád maže med okolo huby, a když se oblizují, fui! — je to čertovo n o no, telecí koleno!*« —

Jako *Těšík* tak byl *P. Weber* politikem ex professo. Mám pod rukou list *Těšíkův**) v němž důvtipně uvažuje o volbách v Čechách do říšské rady. Ostře horlí proti názvům *Mlado* a *Staročechi*. Mluví prý se o vítězství Staročechů nad Mladočechy. Nemělo by se toho výrazu doma užívati; neboť pojem vítězství

*) 24. ledna 1874.

nese s sebou pojem podrobené jedné strany. O takovémto podrobení by neměla býti řeč, aby se myslí proti sobě nerozhořčovaly, ba jest prý si přát, aby výsledek voleb těch vedl ke *smíření* a k *sjednocení*. Tak nazvaní Mladočeši se vyjádřili napřed, že uposlechnou vůli národa, jak ji tento volbami zjeví. Totéž by byli zajisté i Staročesi učinili, kdyby se byl národ jinak vyjádřil; vždyť tak slíbili vůdcové národa. — Nuže, národ promluvil, tudíž má nastati smíření, nikoliv pouze na oko, nýbrž upřímně, z lásky a úcty k národu. — Dojista se P. Těšík nemýlil, maje za to, že český národ výrokem svým nechtěl nikterak jednu stranu povýšiti a druhou snížit nebo dokonce zničit, nýbrž že chtěl, aby si obě strany podaly ruce k společnému dílu, k společnému boji za právo i svobodu národa a vlasti. A každý upřímný přítel národa si přál, aby názvy »Mladočeši« a »Staročesi« docela přestaly, neboť tyto názvy »*podobají se otevřeným otvorům ve hradbě vlasti, jimiž lehko nepřítel do pevnosti se dostatí snaží, aby nemoha mocí, lstí a úskočností posádku přemohl a zničil.*« — Mimo to název »Mladočeši« lehce prý vésti může k té domněnce, jakoby se tu jednalo o samé vskutku »mladé lidi.« A lehce tu přichází na mysl Aristotelův výraz »*πολιτικοί παιδές*« (polit. mladíci), k čemuž se může přidati pojem nezralosti úsudku a nezkušenosti; a to by bylo na újmu úcty, již národ přece ku mladším přátelům svým a obhájcům svého svatého práva chová. »Proto padniž název »Mladočech« a »Staročech«, buďtež *Češi, svorní Češi*, aby společný nepřítel na dále příčiny neměl jásati nad roztržkou v táboru státoprávní české oposice!«

Ostrým kritikem byl i *P. Weber*; známá nám aféra, kdy na výtečného a nám nakloněného kardinála Fürstenberka působeno bylo, aby byl P. Webrovi mandát odňat. Heslem jeho bylo slovo biskupa Strossmayera: »*Nebudu mlčeti, jsem zde, abych zastával pravdu!*« — Hned v letech padesátých udržoval P. Weber konexi s předáky buditeli moravskými. Jak z korespondence jeho s Kuldou poznávám, byl by asi *P. Weber* oddal se činnosti literární, ale silný vzmach práce politické vyšlehl jasněji v duši jeho, takže úplně zastínil obor činnosti literární. Již z Milonic oznamoval B. M. Kuldovi,*⁾ že sbírá pohádky — ale nelíbilo se mu, že vykladači přebíhali do hnusného oboru, čímž, kdyby se to vydati mělo, urážel by se mravocit a tak důstojnost samého národa! — »*Cyrilla*« mám, co stojí »Lumír«, kdo je redaktorem? Kam se zasílá předplatné? — Za nedlouho zpravuje Kuldu,**⁾ že ho přesadili do Milotic u Kyjova, a to k administrátorovi, který prý následkem porážky nebezpečně ochořel. Žádá Kuldu, aby mu napsal, co jest mu činiti se zapůjčenými knihami, zdali je déle podržeti může? Neví prý, jak brzy se dá do studia, protože na něho mnoho práce duchovní doléhá.

Po smrti P. Janalíka dosazen byl *P. Weber* na faru Miloticou — a v úřadě tom vystupoval vždy rázně na obhájení práv církevních i národních. Vystupoval vezdy ve prospěch Slováků,

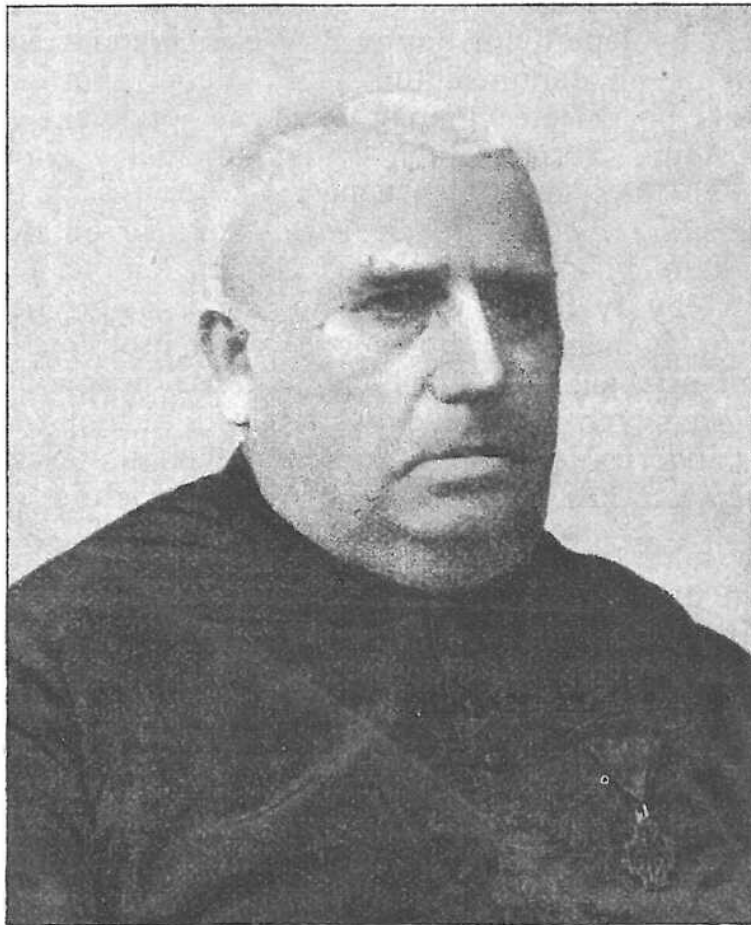
*⁾ Listem ze dne 1. dubna 1854.

**⁾ Listem ze dne 31. května 1854.

jimž celou duší se věnoval. Abych jen poukázal na činnost jeho poslancekou, uvádím následující.

Když se měl stavěti blázinec na Moravě, zapomenuto bylo liberály na maličkost, aby totiž na ústavě tom ustanoven byl kněz. P. Weber poukázal na chybu řečí ohnivou a sněm výlohy na sustentaci kněze na ústavě tom povolil. Za to pochválil faráře P. Webra arcibiskup Fürstenberk slovy: »*Bene locutus es* «

Za debat o bezbožeckých zákonech povolal P. Webra k sobě Jeho Excellence nuntius apoštolský a pravil, že má nařizeno, aby řeči jeho do slova telegrafoval do Říma. Tenkrát ve Vídni

P. Frant. Weber.

k poradám shromáždění biskupové poctili P. Webra návštěvami nebo navštívenkami. A když chtěl P. Webr putovat do Říma, obdržel od nuncia apoštolského písemné doporučení — a tak se mu dostalo zvláštní cti, že byl sv. Otcem přijat ve zvláštní audienci, a že mu sv. Otec za činnost jeho udělil apoštolské požehnání s vybídnutím, aby vždy hájil práva vůbec a církve sv. zvlášť. — Při jednání o zvýšení kongruy opovážil se poslanec Sturm tvrditi, že příspěvek ten bude sloužiti k tomu, aby se vymanilo nižší duchovenstvo z podřízenosti vyšším úřadům duchovním.

Proti drzému tvrzení Sturmovu ohradil se P. Weber vši rozhodností, háje povinnou poslušnost a úctu k biskupům, od které

duchovenstvo nikdy neustoupí, takže Sturm odvolal slova vyřknutá, že to tak zle nemínil. — Roku 1861 učinil hned v prvním zasedání sněmu podání na vystavení kasáren pro ubytování jízdného vojska, a nelenil, až byly postaveny. Sám P. Weber se příležitostě táže: »Zdali jsem tím mravnosti a tím prospěchu církve sv. neposloužil?« — A jakou statečností a výmluvností slynul, když zatracoval nespravedlnost vůči národu našemu páchanou!

Mnohým se protivilo rázné vystupování P. Webra, a proto všelijakým nemravným způsobem hleděli nadšence toho s kolbiště veřejného působení odstraniti. Docházela udání samému knížeti arcibiskupovi, takže tento jinak vysoce šlechtitný velepastýř sám naznával, že by lépe bylo, kdyby P. Weber mandát složil. Než tu opřel se statně lid denunciantům, a P. Weber sám se obhajoval, že prý teprv po 27leté činnosti děje se překážka a odvolání k stálému sídlu; že po celých 27 let dojížděl v zimě v letě na každou neděli a svátek do své fary; že prý se o mandát neucházel, *že mu jej podal lid již roku 1861*; že od té doby volili ho svorně katoličtí kněží, Slované i Němci, katolici i protestanté, a že byly volby ty téměř vždy jednohlasné. Že prý nebylo hříchu a nepravosti, z nichž by ho nebyli vinili protivníci jen proto, jak se sami přiznali, aby složil mandát. Ale nepovolil, chtěje dle skrovných sil svých sloužiti církvi a vlasti. A nyní tiže nepřátelé chtějí prý důvěru Velepastýře k němu zviklati. Než šlechtitný kníže *arcibiskup Fürstenberk* konečně jinak rozhodl.

Krom toho byl obviněn *P. Weber*, jakoby byl na táboru ve Vranovicích dne 4. září 1857 lid pobuřoval. *P. Weber* se hájí, že po celou řeč jeho nezval se ani jednou politický komisař, aby pokáral obsah. Vláda měla úplný den času překaziti tisk, ale nestalo se tak; nezdálo se tedy státnímu návladnictví nic závadným; až v úterý o 10. hodině, když již časopisy »Orlice« a »Hlas« od čtenářů přečteny byly, časopisy ty pro »povahu skutkovou zločinu rušení veřejného pokoje, zabaveny byly. Tento nález dodán redakci »Orlice« a v důvodech není žádné řeči o P. Webrovi jako o knězi, nýbrž o »*řeči poslance na říšské radě p. Webra.*« — »Co se týká politických mínění mých, tuť podalo voličstvo na táborech i u Vranovic i u Svatobořic stkvělý důkaz důvěry ke mně, a důvěra tato není a nemůže býti nikterak na úkor svaté naší věci katolické; řídko mají zajisté ustláno kněží katoličtí na říšské radě — a přineseli se srdečná důvěra knězi katolickému, jak se mi to na táborech ode všech stavů stalo, vstříc: tuť zajisté jest to i s prospěchem sv. naší církve. — Dále nebyla vynešena posud nikým žaloba na mne, ba směle mohu tvrditi, že žádný poctivý člověk mne nemá za schopna zločinu rušení veřejného pokoje — odpadá tedy nutnost obrany.«

V jiném případě dovedl P. Weber obhajovati práva mateřštiny jak náleží. Byly mu totiž zasílány jistým úřadem dopisy německé — kteréž on nepřijal. Proto následovala stížnost úřadů na duchovní vrchnost, ovšem ne věcně podaná, kteráž oprávněně žádala na P. Webrovi vysvětlení; *audiatur et altera pars.*

P. Weber ospravedlňuje se v ten smysl,*) že již přede dvěma lety žádal úřad ten, aby příště šetřil rovnoprávnosti. Než správce úřadu mu odepsal, že vlastně P. Weber ruší rovnoprávnost, ježto jeho německým dopisům odpovídá česky. Když úřad na svém setrval, vrátil P. Weber nerozpečetěný list s poznámkou: »*České dopisy se přijímají.*« Odvolává se na kons. kurrendu VI. z r. 1867, v níž poučení uveřejněno, jak mají úřady farní zachovati se ke slušným žádostem farníků, by totiž ve svém úřadování zachovali řeč mateřskou farníků. Katolické obyvatelstvo Milotické i celého okresu Kyjovského jest vesměs české. Farnímu úřadu Milotickému náleželo zavésti či lépe řečeno podržeti ve správě českou řeč úřední, ježto by jinak farníci sami se byli dovolávali spravedlnosti, jakou by jim farář jako katolický kněz posloužiti musil. Dojista znal onen státní úřad znění kurrendy jmenované, vždyť o něm noviny psaly. A kdyby tomu tak nebylo, musil přece věděti, že obyvatelé Milotští jsou jen českého jazyka znalí, a že *farář jest rodem, smýšlením a postavením v českém okresu známý svým vlasteneckým přesvědčením, a že v české farnosti úřadování v českém jazyku provádí.* A kdyby to nebyl věděl, pak mu to farář P. Weber, odvolávaje se na zákony, dvakrát oznámil a dle těchto zákonů vyžadoval vším právem úplné provedení rovnoprávnosti. Či nejsou zákony pro úřady závazné? — Správce úřadu udává, že farní úřad jest též úřad, jemuž stát svěřil část své působnosti a poněvadž politické úřady na Moravě mají za úřední řeč jazyk německý, totéž prý musí míti farní úřad. — Než mezi úřadem farním a politickým, třebas by se jednalo o působnost přenešenou, je znamenitý rozdíl; farář nechodí každého prvního dne měsíce s kvitancí na berní úřad pro odměnu *za svou politickou činnost, a za to, že úřaduje pro stát zdarma, měl by býti zavázán páchatí křivdu a zradu na vlastním národu? On, jenžto hlásá s kazatelny, ať milo nemilo, vysokým nízkým spravedlnost, měl by ji bítí ve své kanceláři do tváře?* — Žalobce praví, že když se za to žádá, že i *obcím*, korporácím i jednotlivcům dopisuje česky. Nuže obec má přece také státem přenešenou působnost jako farní úřad — a té úředník ten nedopisoval německy. *Či jsou snad farní úřady vyvoleny, aby se s nimi jednalo v řeči vznešenější?* — P. Weber praví: »*Co se mé osoby týká, jsem spokojen s řečí, v které mne učila matka Boha znát a v které učím svěřence své dávatí, co jest císařovo císaři, a co jest Božího Bohu.*« Či mění něco na právech a povinnostech, že náhodou znalý jsem němčiny? Pak bychom ovšem musili čekati na provedení rovnoprávnosti aspoň do soudného dne; ale po soudném dnu jí už více potřebovati nebudeme, nebo u milého Pána Boha snad nebude úřední řeč německá. Za tou otřepanou frází skrývá se však neznalost jazyka českého, kterou si úředníci dle práva a zákona osvojití mají.«

A obraťme případ tento, jak by vypadal, kdyby na př. řeč česká vedle německé též povýšena byla ve smyslu žalovatele za řeč úřední, co by tomu ten pán říkal, kdyby se některý úřad politický opovážil zaslat farnímu neb obecnímu úřadu dopis *český?*

*) 29. června 1871.

»Úřady ať si na vzájem dopisují, jak chtějí, mezi sebou, po tom farním úřadu v Miloticích zhola nic není, ale jakmile se o to jedná, v jakém jazyku pol. úřad má dopisovat farnímu úřadu Milotickému, pak stojím nezvratně a skálopevně na nařízení § 19. zákona základního ze dne 21. prosince 1867, dle něhož všechny národnosti v Rakousku požívají rovného práva, a každý národ má nezadatelné právo na hájení, pěstování své národnosti a řeči«

Smutno zajisté, že tak se rovné právo za našich dob, jimž se nadává osvícených, vykládá na Moravě, a že úřady vyšší, jimž náleží, aby bezpráví po sta let národnosti činěná napravena byla a rozhořčenost lidu slovanského nových podnětů nedostávalo: když tyto úřady naznačují správné a spravedlivé chování neslušným.

Má čest, můj úřad, mé postavení veřejné k lidu Slovanskému, jehož po mnohá léta v dobách dobrých i zlých snad ne bez prospěchu proň i pro církve svatou jsem hájil, která nespravedlnost jakoukoliv odsuzuje, vyžadují toho, bych si nezasadil, stoje na zákonité půdě, bych hájil samostatnost svou proti útokům jakýmkoliv, což tímto činím a v budoucnosti činiti neopomenu. —

Tu máte *P. Webra!* Takovým byl a zůstal do smrti. Šlechtnost knížete arcibiskupa *Fürstenberka* opět tu vyrazí ve světle nejkrásnějším. Uznával jako přítel našeho národa oprávněnost *P. Webrovu*, ale nemohl veřejně schvalovati jednání jeho — proč? Snadno se domyslíš? — Ale co učinil tento vznešený Velepastýř? Přátelům *P. Webrovým* kázal, aby ho mírnili — napomenuli! — —

P. Wurm píše *P. Webrovi*: »Místodržitel žádá p. arcibiskupa, aby to sprostředkoval. P. arcibiskup káže nám, abychom Tě napomenuli Bud' připraven, abys důstojně nás odbyl . . . Jest to *událost principiální*. Proto s velikou *úvahou* si počínej . . .«

Velmi trefně vystihl poslanec *Heinrich* epigramem celou duši *P. Webrovu*.

Grüss Gott, Pfarrer Weber!
Der Herr mich schier verdamme.
Ich schreib' jetzt Epigramme;
Drum habe ich ganz ungescheut,
Mein alter Freund, Dir eins geweiht.
Da hast es!
Sprich, past es?

An den Abgeordneten P. Weber.
Du guter Patr Weber,
Sprichst frei weg von der Leber.
Deine derben Witze
Wirken oft wie Blitze,
Und so manche grobe Spitze
Reicht bis zum Ministersitze.

Krč, am 30. Dezember 1892. Johann Heinrich, mp.

Prosit Neujahr! — —

Z Vídně napsal *P. Weber* — B. M. Kuldovi:*) » . . . Nezakusil jsem mnoho dobrého po čas veřejné činnosti své. Byl jsem pronásledován — měl jsem býti ubit. Nepřátelé duchovní pravili, že nejsem nikdy doma, nepřátelé svěští tvrdí, že jsem vždy doma. Avšak byť bych ještě více trpěl, jediný den nahromadil tolik útěchy a rozkoše v srdci mém, že nelze ji vyjádřiti; byl to den, kterým se mi dostalo přebytkého uznání Vaší důstojné Vznešenosti. Nemoha jinak, vděčným budu tím, že volám z celého srdce: Zaplať P. Bůh! — Budu do smrti své pamatovati u oltáře toho, jenž v kříži jest vzorem mým, na Vaší důstojnost . . . «

Zmínil jsem se o *kardinálu Bedřichu Fürstenberkovi*. Nastoupil l. P. 1853 vládu rozsáhlé arcidiecese olomúcké v dobách ještě neuklidněných, kdy podvrtné proudy z roku 1848 ještě blaho národů poškozovaly. Nadšenými listy pastýřskými varoval věřící a pobízel k vytrvalosti u víře — a přičinil se o blahorečení faráře Holešovského *Jana Sarkandra* roku 1860 v Olomúci od stavů protestantských umučeného. Již roku 1863 zařídil *velkolepé slavnosti na Velehradě* na oslavu tisíciletého příchodu sv. věrověstů Cyrilla a Methoděje k nám; kapli »Cyrilku« dal svým nákladem opravit, pro kostel Velehradský dal v Římě oltář z bílého kararského mramoru nákladem 36.000 zlatých vytesati. Za jubilejního roku 1885 navštívil Velehrad třikráte. — Národu našemu byl cele oddaný — v záležitostech politických šel vždy věrně s našimi zástupci. V kanceláři ordinariátní odstranil němčinu a zavedl latinu, aby věřící obou národností rovnocenně vedle sebe postaveni byli. Když začala vláda *Schmerlingova*, podepsal r. 1860 arcibiskup Fürstenberk vyjádření (s některými patrioty šlechtici) pro státní právo koruny české; roku pak 1868 *podepsal s moravskými poslanci* první památnou deklaraci, a vždy zjevně a neohroženě hlásil se jak na říšské radě tak na sněmu zemském k našim národním poslancům moravským. Byl obětavým mecenášem chudým, mládeži a chrámům Páně. Miliony peněz nastřádal, aby je mohl dobrým účelům odevzdati. V Kroměříži zbudoval ústav pro staré neduživce; na Novosadech u Olomúce sirotčinec; ve Frydlantě ústav Bedřichův. Vyhnaným sestram řeholním z Německa dal zámky své v Nezamyslicích a Přestavlkách upravit; sestry musily přiučiti se řeči české a nové české řeholnice byly mezi ně přijímány. O kněžstvo své pečoval vpravdě otcovsky; nákladem 200.000 zlatých založil seminář Kroměřížský, materielně podporoval i seminář olomúcký. Churavým kněžím založil fond velehradský roku 1863 a k tomu roku 1874 v život uvedl katolický spolek podporovací, obdarovav jej statky svými Doubravicí, Dobromělicemi, Mořicemi a Nezamyslicemi, kteréž roku 1883 zaměnil za panství Velehradské, aby tak posvátný Velehrad byl národu zachován. Budoval nádherné chrámy Páně, zvelebil metropolitní chrám Páně olomúcký nákladem půldruhého milionu zlatých. Na dóm v Olomúci povolal *P. Křížkovského* a po něm znamenitého *Nešveru*, takže v dómském chrámu Páně olomúckém zařaditi nutno zpěv a hudbu církevní na první místo

*) List ze dne 17. května 1894.

v Rakousku. — Roku 1879 byl Lvem XIII. jmenován kardinálem. Zemřel 20. srpna 1892 na Hukvaldech, maje růženec omotaný na ruce!

(Pokračování.)

Jen výš!

Jen výš a výše od té zemské hroudy,
na níž lpí kletba dávných věků —
byť život tvůj byl století snad dlouhý —
přec umřít jednou nutno člověku...

Jen výš a výše v nadehvězdne kraje
z té země, kde jen útrapa a strast —
k výšinám nebes duch tvůj ať se nese,
pravá kde tvoje jediná jest vlast!

Jen výš a výše k cíli svojí pouti,
nechceš-li věčně jednou zahynout —
pozírej často k sídlu blaženosti,
a hled' tam šťastně pro vždy spočinout!

Prokop Zaletěl.

Milites christiani.

(Rytíři křesťanští.)

Studie o nábožensko-sociálním působení hrabat Sporcků
v Čechách.

Dle pramenů upravil a napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

IV. B.

Hrabě Sporck a Praha.

Již ve studii »*Miles christianus*« bylo při lícní života Františka Antonína hraběte Sporcka uvedeno mnohé, co v lidumilství, stavitelství a umění s jeho jménem a působením souviselo.

V této nové práci, věnované ponejvíce studiu *snah nábožensko-sociálních*, nechť již projevovány byly veřejnou činností hraběte Sporcka, nebo i významnou érou uměleckou (viz následující záhlaví V.: Matyáš Braun a Petr Jan Brandl, umělci z éry Františka Antonína hraběte Sporcka) trvale až po naše dny byly dokumentovány, uvedu aspoň dva další body k činnosti jeho, jichž střediskem bylo královské hlavní město *Praha*.

Jsou to:

a) **Pražská dlužnická nadace Sporckovská.**

Že pověstné jméno *Sporckovo* i v dějinách místního lidumilství a chudinství král. hlav. města *Prahy* jest na trvalou paměť zapsáno, o tom svědčí každoroční, obyčejně v měsíci lednu v denních listech uveřejňovaná úřední oznámení magistrátu Pražského. Vyhláškami těmi vypisuje se t. zv. *nadace pro dlužníky* tímto textem: »Úroky v částce 1360 K z nadání *Františka hraběte Sporcka* z r. 1731 budou rozděleny na *Zelený čtvrtek* b. r. Právo hlásiti se o tyto úroky mají *osoby, které neštěstím a bez své viny* pozbyly možnosti, aby uspokojily své věřitele. Žadosti takové přijímá podací protokol humanitního referátu v Praze I., č. p. 267 v Betlémské ulici.«

Tak aspoň několik ubohých lidí v Praze má památku na Sporcka, který ač sám bohat, přec jako šlechtic pro úskok advokáta JUDra Neumanna z Puchholzu kdys okusil, jak že to trpce chutná, býti pro dluhy směneční zavřen v šlechtickém vězení dlužníků v Černé věži na hradě Pražském. Ale pro chudé, následkem nemoci nebo jiných neblahých okolností a trampot životních nezaviněně do dluhů upadnuvší osoby jest zajisté okamžikem daleko trpčím, když za kliku dveří, za nimiž zatím v příbytku v některé zastrčené ulici uhostila se zcela po domácku bída s nouzí, bere c. k. exekutor, aby soupisem několika zbytků bývalého blahobytu uspokojil věřitele na zaplacení čekající a neuprosně naléhající. —

Vznik *Sporckovy nadace pro dlužníky* odvoditi lze z jeho věnování sto tisíc zlatých na zřízení fondu, z něhož by se obracely dvě třetiny na vykupování křesťanských otroků z moci Turků a pohanů prostřednictvím řádu Trinitářského, *třetina pak na vysvobození dlužníků bez viny schudlých z vazby pro dluhy.* —

* * *

Dlužníci byli — obrazně řečeno — zajatci povinnosti platební. Proto lze sobě snadno vysvětliti *štedrou podporu hraběte Františka Antonína Sporcka*, věnovanou výkupnému fondu *pro zajatce Turků a jiných nevěřících a pro dlužníky.*

Z pera Fra Domenica, ve článku »*Dějiny katolických misí*« (viz čís. 7. roč. XXVI. časopisu »*Růže Dominikánská*«, str. 214 a 215) dočítáme se:

Zvláštním druhem misijní činnosti církve — ne ve smyslu poučování, ale v konání skutků lásky v zemích nevěřících — bylo vykupování zajatých. Byly to dva řády, oba se dodnes zachovaly; řád nejsv. Trojice *Trinitáři* (v XVIII. stol. měli též klášter v Praze ve Spálené ulici při chrámu nejsv. Trojice) a řád Panny Marie pro vykupování zajatých (latinsky B. Mariae de Mercede — odtud *Mercedáři* zvaní). Ve středověku a později až do počátku XIX. století byly na severním břehu Afriky mohamedánské státy, jichž obyvatelé stále projížděli na lodích jako mořští loupežníci (čili piráti neb korsáři) Středozemní moře, přepadali lodi a cestovatele odvlékali do zajetí jako otroky. Někdy přepadali i křesťanská pobřeží. Vysvobozovati tyto ubohé zajatce bylo úkolem zmí-

něných řádů. Mnichové ti sbírali mezi lidem dárky a když se sešla část peněz, vyjelo několik bratří do zemí nevěřích vykoupiti zajaté.*) Každý klášter musil nejméně jednu třetinu svých příjmů témuž účelu věnovati. Mnichové ti — zvaní redemptores, vykupitelové — skládají slib, že zůstanou sami v zajetí jako zástava, bude-li toho k vykoupení křesťanů třeba. Činnost jejich byla veliká. Trinitářský řád vykoupil za 6 století asi 900.000 zajatých a vynaložil a sebral k tomu účelu na 5 tisíc milionů korun; v letech 1198—1622 zemřelo 7215 Trinitářů v zajetí ukrutnou smrtí, jsouce věrni svému slibu. Řád Mercedariův, jsa méně rozšířen, vykazuje činnost menší, ač přece obdivuhodnou; vykoupil za 6 století na 700.000 křesťanů. Jak krásný to příklad křesťanské lásky k bližnímu a jaký rozdíl mezi křesťanstvím a krvelačným islamem! Když konečně počátkem XIX. století loupežné státy ty byly evropskými voji zničeny, pomínul přímý účel těchto řádů; nicméně věnují se misiím mezi pohany a vykupování pohanských dítek, ač jsou dnes málo rozšířeni.

Ký tedy div, že František Antonín hrabě Sporck, o němž průběhem této své práce dokážu, že nenechal ni jediného odvětví práce nábožensko-sociální bez povšimnutí a bez hmotné podpory, věnoval štědrrou podporu i řádu, jehož bratří nosili *bílé roucho s červeným a modrým křížem na prsou*.

Řád Trinitářů založili světcové Jan z Mathy**) a Felix z Valois. V Praze usazen byl od r. 1705, kdy prvním představeným byl Španěl Jan z Kříže, druhdy zpovědník Eleonory kněžny Mansfeldové ve Vídni.

Velkými příznivci Trinitářů hned při uvedení jich do Prahy byli novoměstský primas Nathanael *Perlenec* z Perlsbachu, purkmistr Matouš *Lhoták* ze Lhoty a Jan Ignác, svob. pán *Putz* z Adlersturnu, rada královské komory české, jenž jim s manželkou svou Terezií vystavěl vlastním nákladem chrám nejsvětější Trojice ve Spálené ulici.

O řádu Trinitářů a o všech Češích a Moravanech, kteří z tureckého zajetí vysvobozeni byli, rozepsal se obšírně vlastenecký spisovatel, křížovník *Jan Beckovský*, jenž vydal r. 1706 český spis: »Palma milosti, sv. Jan Matenský, sv. Felix Valezský.« (Viz též životopis Jana Beckovského od Dra Ant. Rezka v úvodu ku III. svazku *Poselkyně příběhů českých*.)

Podrobné dějiny farního chrámu nejsvětější Trojice na Spálené ulici někdy při klášteře Trinitářů obsaženy jsou v II. svazku *Ekertova díla »Posvátná místa král. hlav. města Prahy«* (záhl. IV., str. 73—83). Tam na str. 77 doslovně jest psáno:

*) Útrapy zajatců, kteří úpěli ve vězeních orientálských hisarů (hradů); zatím co příroda odívala se pláštěm zeleně platánů, magnolií, cypřiši a vavřínu, líčí ve svých »Příhodách« český šlechtic Václav Vratislav z Mitrovic. Týž přišel za císaře Rudolfa jako panoše rakouského poselství do Cařihradu a zakusil muka tureckého žalařování v Rumili-hisaru.

**) Sv. Jan z Mathy byl knězem a měl, když první mši sv. svatou obětoval, podivné vidění. Zjevil se mu mezi pozdvihováním anděl v rouchu bílém s červeným a modrým křížem na prsou; v pravo i v levo stáli andělovi po boku dva otroci s těžkými řetězy; jeden z nich byl křesťan, druhý pohan. V tom vidění poznal Jan ihned povolání své, aby vykupoval zajatce z moci nevěřících.

»Řeholníci ti sbírali vedle pravidel svých almužny pro křesťany v zajetí tureckém a došli záhy v Čechách oblíby. *Hrabě František Antonín Sporck daroval jim 100.000 zl., aby z úroků této jistiny dvě třetiny na vykupování křesťanů z otroctví a jedna třetina na vykupování dlužníků, pro nezaviněné dluhy do žaláře daných, plynuly.* Tato nadace zachovala se částečně podnes a úroků z ní užívá se nyní ku zapravování dluhů nejpotřebnějším dlužníkům, kteří bez viny do dluhů upadli.« —

* *
..

b) Andělská zahrada.

Zprávou o štědré podpoře Františka Antonína hr. Sporcka věnované druhdy tondu, nyní nadaci pro dlužníky, ocitáme se mimoděk na půdě města Prahy jako působišti tohoto šlechtného muže ve směru, jenž vyličen bude v záhlaví VIII. pod názvem »František Antonín hrabě Sporck a zednáři.« — I používám tedy rád brožury »*Historie pražské zahrady*« sepsané odborným spisovatelem a lékárníkem v Praze, Mag. Pharm. Emilem Šedivým; brožura ta (vydaná tiskem r. 1910) zabývá se bývalou t. zv. **Andělskou zahradou** na Novém Městě Pražském.

Zakladatelem této zahrady byl panovník, jenž ze všech panovníků nejvíce stavěl, a který chtěl, aby Praha byla otočena zeleným pásem vinic a stromů, Karel IV. *) Je-li pravda, že Karel IV. sám vyměřoval ulice a náměstí nynějšího pražského Nového města, tedy zcela jistě on to také byl, který natáhl provazce pro vytýčení hranic veliké zahrady, jež byla založena na obdélníku mezi nynějšími ulicemi: Bredovskou, Jindříšskou a Václavským náměstím. V místech, kde stojí nyní budova c. k. poštovního a telegrafního ředitelství a celá řada domů až k Václavskému náměstí, byly ve čtrnáctém století záhony vzácných lékařských bylin, cizokrajné stromy a rostliny, sklad cizích vín; sem chodili scholárové universitní se svými profesory, sem dozajista nejednou zašel si Karel IV. s blahé paměti zbožným Arnoštem z Pardubic a Janem ze Středy, svými důvěrnými přáteli.

Zvláštní jest, že zahrada tato byla svého druhu jedinou v Evropě; byla to universitní botanická zahrada, a správcem jejím byl lékárník vlašský Angelus z Florencie. Angelovi říkali lidé v Praze »Anděl« a zahradě jeho »andělská«.

Angelus z Florencie byl císařovým dvořanem, osobním lékárníkem a přítelem, který králi od své mladosti mnoho dobrých služeb prokázal: v Itálii v kruté seči u San Felice nedaleko Modeny dne 25. listopadu 1332 Karel jako mladík div o život nepřišel, úkladní Vlachové i jedem o jeho smrt se pokoušeli, Angelus florencský stál mu odborným uměním svým věrně po boku. A proto jako osvědčeného přítele svého vzal ho Karel IV. s sebou do Prahy a zasypával ho vzácnou a stálou svou přízní.

*) Tak snažil se tedy slavný Otec vlasti krásami přírody obklopovati milá jemu místa, do nichž s horlivostí a obětavostí příslovečnou, sám i v nádhře královské jsa příkladem zbožné pokornosti, snašel převzácná díla umění církevního!

Anděl z Florencie zařídil si v Praze vlastní lékárnu (na Malém rynečku v domě č. 144), zakoupil si tři domy, provozoval obchod vínem, domácím i cizím, a Karel zvláštním privilejem osvobodil ho ode všeho placení mýta, cel, ungeltů, losunků, postavil ho pod svou vlastní pravomoc a i zahradu jeho osvobodil ode všech daní. Přepis tohoto privilegia o exemptu Angelově uložen jest v archivu král. hlav. města Prahy pod signaturou I. 11. —

V privileji o Angelovi čteme: »Apotékář dvora království českého, náš dvořan a milý věrný, který od mládí nám vzácné a užitečné služby prokazoval.«

A stejně laskavě jako nezapomenutelný otec měl se k vlašskému lékárníkovi i syn. Václav IV., potvrdil privilegia Angelova, a nad to ještě kázal, aby město Kolín mu vyplácelo 100 kop-grošů, které na berních mělo platiti královské komoře. Angelovi, který zbohatl, v Praze se jak náleží zalíbilo, zdomácněl zde a oženil se, vzav si Češku. Tchánem jeho byl měšťan z Dlouhé třídy, jménem Ježek Mašek.

Na počest Angelovu nazval Karel IV. nynější ulici Bredovskou ulicí Angelovou: »platea Angeli«.

Zahrada Angelova byla nejen proslulá botanicky, ale také svými cizími hosty. Zde skrýval se delší čas, přestrojen za kupce, pověstný tribun římského lidu, Cola di Rienzi, který přišel do Prahy získat Karla IV. pro myšlenku obnovení římského císařství. Dlouho nemohl se ke Karlovi dostat, až prý konečně sám Arnošt z Pardubic vymohl mu přístup. Úsilí jeho bylo marné. Karel IV. nechtěl se věnovati odvážné myšlence znovuzbudovati římské imperium — poznal Vlasy velmi dobře z blízka a šťasten byl v Čechách a v Praze, kterou tolik miloval. Mezi oběma, Karlem a Colou, došlo k velikému výstupu. Cola vedl si velice sebevědomě, ba i za vyslance Božího a levobočka císaře Bedřicha se vydával, ale Karel IV. byl větší státník nežli dobrodružný jeho otec; Colu nevyslyšel a pro uklidnění poslal ho na čas do vězení do Roudnice a potom ho propustil.

A ještě jiný vzácný host bydlil v místech, kde jest nynější hlavní pošta: byl to největší básník své doby, Karlův osobní miláček, horovatel pro jednotu italskou, vavřínem korunovaný a »božským« nazývaný Petrarka.

Ted' jest zde ruch internacionální poštovní dopravy, do dvorů rozsáhlé a moderně vypravené hlavní poštovní budovy vjíždějí vozíky, armáda listonošů vybíhá a vrací se, telegraf a telefon mají zde své hlavní tepny a centrální uzle — roku 1354 procházel se tu mezi záhony květin a keřů a odpočíval pod stromy nesmrtelný Petrarka a roku 1350 oddával se zde dumám o římské světovládě s Karlem IV. v čele Cola di Rienzi! —

Anděl z Florencie byl přítelem přátel Karla IV.: Arnošt z Pardubic nazývá ho svým přítelem, biskup Jan ze Středy svým »nejdražším« přítelem a dává mu do ošetřování svou sestru. Anděl z Florencie založil si ještě ve Pštrosce vinici; když zemřel, zanechal po sobě vdovu Kateřinu, která byla tak bystrá, že správu zahrady i obchod vínem sama vedla a synka Ludvíka,

kterému v Praze tehdy říkali »Lojsa.« Tento Ludvík měl dva syny, Janka a Anděla. Byl horlivý katolík a nechtěl přijímati pod obojí a proto se raději z Prahy vystěhoval; husité pak dle svého nechvalného zlopověstného zvyku a v zaslepené pomstychtivosti zpustošili jeho zahradu.

»Andělská« botanická zahrada zůstala v rodě Angelově do čtvrtého kolena; potom její druhdy středoevropská sláva jako znamenité zahrady pozvolna bledla: přišlo období rozmanitých změn. Usadily se tu nábožné ženy, bekyně, jež obsluhovaly nemocné, universitní profesor Matouš Kolínský (Collinus z Chotěřiny) zahradu znovu odborně zřídil a systematicky upravil a měl zde i léčivé teplé lázně, roku 1612 měla se sem nastěhovati medicinská fakulta vysokého učení pražského, r. 1715 založil zde hrabě František Antonín *Sporck* zednářskou lóži, několik let na to však uvedl sem jeptišky *Celestýnky*, kterým mistr Jan Kilián Dienzenhofer z poručení a na náklad hraběte Sporcka postavil klášter, roku 1782 císař Josef II. klášter tento zrušil, zahrada docela zanikla, z kláštera stala se tabáková továrna a cís. kol-kovna, r. 1848 nastěhoval se sem c. k. okresní soud a od r. 1871 jest v bývalé kdysi tak proslulé Angelově zahradě c. k. hlavní pošta. —

* * *

Pražský klášterní kostel Celestýnek, zasvěcený Bolestné Panně Marii, býval na rohu ulice Jindřišské a Bredovské. Po smrti hraběte Františka Antonína Sporcka nevedlo se sestřím řeholním (v počtu 26) valně a tu světicí biskup Antonín Vokoun (Wokaun) ustrnul se nad nimi; za živobytí svého věnoval jim 10.000 zl. a tolikéž jim odkázal při své smrti r. 1757, vyžádav sobě, by jeho srdce bylo v řeholním kostele pohřbeno. Celestýnky nosily *bílé roucho řádové, modrý plášť, modrý škapulíř, černý závoj*, a spravovaly se řeholí sv. Augustina. Při zrušení r. 1782 byly po 200 zl. pensionovány a jejich s klášteřem těsně sousedící dům č. p. 857 obecně »u Bambusů« zvaný, který kdysi zakoupily od dědiců Rudolfa Beníka z Petersdorfu, přešel v majetek kamerálního ředitelství c. k. tabákového důchodku.

V kostele řeholních sester Celestýnek byly dva oltární obrazy od slavného malíře Václava Reinera, velmi sličné práce, z nichž jeden představoval Proměnění Páně na hoře Tábor. — Nástěnné malby provedli malíři Václav Ambrozi a Siard Nosecký.

Chronologická data o tomto kostele (též kapli nazývaném) s klášteřem panen Celestýnek a o zahradě Andělské *od roku 1350 až včetně do roku 1874* obsahuje důkladný a cenný spis Františka Eckerta »Posvátná místa královského města Prahy« (svazek II., oddíl: »Posvátná místa zrušená a zaniklá«, str. 454—456).

* * *

V.

Matyáš Braun z Braunů a Petr Jan Brandl, umělci z éry Františka Antonína hraběte Sporcka.

Stati touto, doloženou posudky odborníků a znalců, hodlám podati důkaz, na kolik možno vytyčiti sochařskému a malířskému umění, jehož štědrým podporovatelem byl v první řadě muž tak vynikající, jakým byl lidumil *František Antonín hrabě Sporck*, významnou úlohu i v oboru veřejné, i do budoucna působící činnosti nábožensko-sociální. Úloha ta, umění ukládaná, nebyla úlohou nepatrnou, pomníme-li, že pravé, poctivé a opravdu vznesené a velké umění jest povoláno, aby zušlechťovalo a mysl lidskou k vyšším snahám a cílům povznášelo.

Nuže promluvíme zde o mužích jmen *Matyáš Braun z Braunů a Petr Jan Brandl*. Byli to dva velcí, znamenití umělci z doby barokní, řekl bych přímo dva současní suveréni v říši umění, zaměnitelnější žezla za dláto sochaře a štětec malíře! — Byli oba velcí v umění a přece jenom v bohatství a hojnosti práce byli rovnocenní, neboť pro blahobyt vezdejší nestejně příznivě jim padly kostky. Ovšem že při tom hrála nemalou a nikoliv snad nahodilou a podřízenou úlohu též povaha obou těchto výtvarných umělců. Braun, klidný, nebouřlivý a skrovný Tyrolan, dočkal se jako praktický člověk klidného sídla, kde spokojeně mohl rozžehnat se s druhou svou vlastí, zemí českou, kde zanechal tolik významných výtvarů svého mistrného dláta; dům Braunův, typické to stavení na nároží ulice Vodičkovy a Jungmannovy třídy, teprve před 2 roky — když korporace stanovami pověřené úkolem hájení starého rázu Prahy a jejích památek a významných staveb, marně i v časopisech i v memorandech luštily projekt zachování domu toho — stal se obětí ničivé motyky, aby ustoupil novodobému a nebetyčnému činžáku na němž amoretí místo festonů květinových mají kol svých secesních tílek ovinuty nějaké stylisované hady boa.

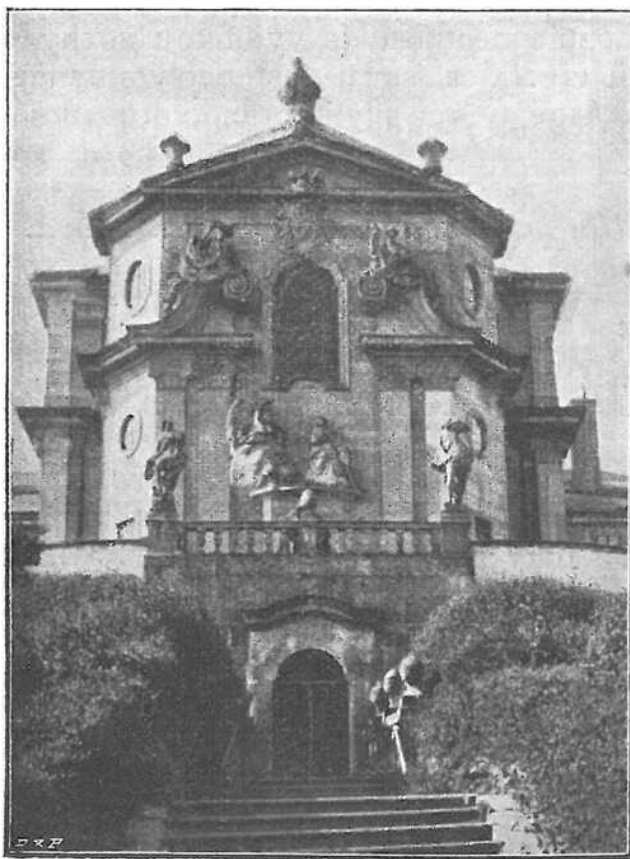
Některé podrobnosti ze života sochaře Mat. Brauna, jehož podobizna otištěna byla již v 7. čísle XXVIII. ročníku »Vlasti« na str. 589, jakož i zmínky o jeho umělecké veleplodné činnosti ve službách hraběte Františka Antonína hraběte Sporcka v Kuksu a při uměleckých zakázkách šlechty v Praze uvedl jsem v březnovém a dubnovém čísle řečeného ročníku »Vlasti.« Některá data budou pak k závěru následovati dle životopisného článku v díle »Neue Deutsche Biographie.« —

Proto zde jen ještě uvádím, že Matyáš Braun pracoval též o umělecké výzdobě *paláce Clam-Gallasova v Praze*, vystavěného J. B. Fischerem z Erlachu. Dvě pískovcové sochy Merkura a Venuše, jež dříve zdobily attiku tohoto paláce, daroval J. Exc. hrabě Eduard z Clam-Gallasů umělecko-průmyslovému museu obchodní a živnostenské komory v Praze. Sochy ty jsou postaveny na horních podstavcích schodiště vedoucího do zvýšeného přízemku musea.

K speciálnímu studiu umělecké práce za podpory hraběte Sporcka doporučuji z novější doby spis *Gustava E. Pazaurka* :

»*Franz Anton Reichsgraf von Sporck, ein Mäcän der Barockzeit und seine Lieblingsschöpfung Kukus*«; foliový spis tento, opatřený četnými ilustracemi v textu a 30 tabulkami světlotiskovými, vydán byl v Lipsku roku 1901 u Karla V. Hiersemanna (knihovna uměl. prům. musea sign. I. A 425). —

Právě v Sporckově Kuksu vykristalisovalo umění Braunovo ve výtvořiny nezapomenutelné. *Kuks* byl místem skoro k tomu předurčeným, aby vyspělé umění provázené vždy svěží a neumdlévající tvůrčí silou podávalo tam sobě hned obě ruce ve styk nejužší s vytríbeným vkusem i »*zvláštnůstkářskou*« zálibou muže své doby, jakým byl František Antonín hrabě Sporck.

**Sporckovská hrobka v Kuksu se sochařskou výzdobou
Mat. Brauna.**

Nelze se tedy nikterak diviti tomu, že místo, kde dláto mistrného *Brauna* z mrtvé hmoty tvrdých balvanů dovedlo vykouzlit díla ještě dnes výmluvná a obdiv vzbuzující, jest předmětem pilného detailního studia, jaké mu věnuje i prof. *Tomáš Halík* z c. k. vyššího gymnasia Františka Josefa ve Dvoře Králové n. L. — Ve výroční zprávě ústavu tohoto r. 1904, 1905, 1907 a 1908 uveřejnil za spolupracovníctví znalce Kukských památek Dra Jana Kropáčka*) studie:

»*Hrabě František Antonín Sporck a památky umění sochařského v Bellémě.*« — »*Hrabě František Antonín Sporck. Kukus za*

*) I tomuto panu profesorovi jsem zavázán srdečným díkem za mnohé vysvětlivky, jež mně při příležitostném interviu laskavě podal.

jeho doby.« — »Hrabě František Antonín Sporck. Věnování. Hospitál v Kuksu.« — »Hrabě František Antonín Sporck. Hospitál v Kuksu.« —

Ve výročních zprávách gymnasia z r. 1910, 1911 a 1912 samostatně uveřejňuje a četnými vyobrazeními doprovází *popis hospitálu v Kuksu*.

Práce p. prof. Tomáše Halíka, roku 1912 publikovaná,*), věnována jest výhradně znaleckému i kritickému popisu soch Braunových, jež v Kuksu jsou postaveny.

Britký a jasný úsudek, sloučený se živým zájmem, předvádí nám mnohý rys *umělecké charakteristiky Matyáše Brauna i jeho mecéna hraběte Sporcka*.

V práci »*Miles christianus*« uvedl jsem, že řada allegorických soch ctností i nectností (s výjimkou sochy podvodu) i se sochami andělů života a smrti jest nejvýmluvnějším dokladem znamenité a svérázné tvůrčí síly i obrazotvornosti sochaře Brauna.

* * *

Umělecká charakteristika Braunova.

Na str. 11. a 12. citované výroční zprávy čteme tyto vývody p. prof. Halíka:

»Všechny tyto sochy jsou podány v nadživotní velikosti a ukazují stejný ráz provedení, jsouce *dílem jednoho umělce nad jiné nadaného*. Protože byly postaveny před průčelí budovy, již měly zdobiti, věnoval umělec veškerou svou zručnost hlavně tomu účelu, aby přední strany soch, na nichž především zrak chodce spočinul, byly náležitě propracovány. Zadní strany jich jsou tudíž větším dílem jen zběžně provedeny až na některé, jako jest socha pýchy, lehkovážnosti a jiné, které i v této části jeví větší uměleckou práci.

Velké umělosti sochaře, že vytvořil díla takové ceny, jest se nám tím více diviti, že měl těžko podajnou látku, neobyčejně tvrdý kámen, do něhož chtěl vtělití myšlenky své, ba někdy dokonce i myšlenky mecéna svého, Františka Antonína hraběte Sporcka.

Kámen ten jest pískovec, jenž v tamější krajině útvaru křídového jest porůznu hojně rozšířen.

Sochy tyto byly zhotoveny kolem r. 1719. Vidíme je na rytině v díle, jež o hraběti Františku Antonínu Sporckovi r. 1720 vydal G. C. Stillenau. Naproti tomu nejsou na obraze Kuksu ve spise, který byl r. 1718 vydán od Karla Valentina Kirchmeyera: »*Uralter Kukus-Brunn*.«

Který však umělec je vytvořil?

Určitých zpráv ani o těchto sochách nemáme a rovněž nejsou zachovány značky umělců i je potřebí, srovnati je s jinými, jež se jim svým provedením podobají a jichž tvůrce jest bezpečně zjištěn. A tu shledáváme, že souhlasí s výtvoř, o nichž *s jistotou jest prokázáno, že jich původcem jest Mat. Braun,*

*) Výroční zpráva byla mi velmi laskavě zaslána, což tuto se srdečným díkem kvituji. — Ku zprávě té jsou připojeny 24 snímky soch, tištěné na jemném křídovém papíru.

nejpřednější umělec českého baroku té doby, který byl od hraběte Sporcka do Čech povolán a na jeho panství, obzvláště v místě Betlemem zvaném, mnoho význačných prací provedl. Brauna možno právem pokládati za jich tvůrce, protože umělecké jich provedení projevuje ve všem, zvláště však v podání roucha, výrazu obličejů a rozličných těch příznacích umělce nad jiné vynikajícího, který se ve svém tvoření dal cestou samostatnou, původní a od jiných vzorů v mnohém nezávislou.

Také možno souditi, že by i některé sochy, jmenovitě ty, jež znázorňují nectnosti, byl umělec zdařileji zhotovil, kdyby byl jim dal postavu mužskou na místo ženské, jak to spíše odpovídalo přirozené povaze lidské. *To však podmíněno bylo asi přáním samého hraběte, z jehož podnětu díla ta vznikla.*

Nicméně i takto jeví se veliká řada těchto soch jako výsledek práce, ve které *nevšední nadání vzácné ceny* bylo ukázáno, a který neobyčejně působivě dojíká každého, kdo má vnímavou mysl pro krásu a ušlechtilost, již umění podává. Dojem byl dříve ještě velkolepější a malebnější, jelikož sochy byly přiměřeně pestrými barvami pomalovány, jež však časem, jsouce vystaveny povětrnosti na volném vzduchu, vybledly nebo byly úplně setřeny.

I řada soch, jež nectnosti znázorňují, i řada allegorií ctností, jest dovedně provedena jak co se týká těla samotného, tak i roucha, jež má tu pokaždé jiné vržení a jinak zakrývá nebo nechává odkryty jednotlivé jeho části. I tu vládne velká rozmanitost, jak ve výrazném podání obličejů, polohy těla, jeho celého zjevu neb údů jeho, tak i v různých těch příznacích, které postavy ty provázejí a jež tu zvláště ukazují umělce tvořivého, který při zobrazení těchto vlastností lidských kráčí *svou cestou vlastní*. V rozličném věku jest tu podáno tělo ženské. Buď jest to útlá postava dívčí nebo obyčejně dospělá žena štíhlých aneb plných tvarů nebo i starší žena zavalitá s tváří vráskami rozrytou. V obličejích zrcadlí se vždy jiný odlesk duše, buď jest to radostné vzrušení nebo zoufalý bol, prudký výbuch nezkrocené vášně nebo zlá náruživost. Na druhé straně zase (t. j. při allegoriích ctností) jeví se ve tváři postav výraz něžných citů, jež nitrem lidským zachvívají. —

(Pokračování.)

Lék svátostný.

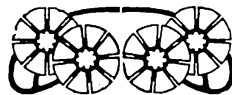
Jak stéblo v poušti žizní, vadne v parnu,
tak práhnul, sténal nemocný můj duch.
Svou naději měl za bez cíle, marnu.
Lék zázračný v čas podal Lékař-Bůh!

Ó, kde jen zřídlo svěžích, čistých toků?
Kde zdroj je vod tak božsky léčivých?
Již vím! V Tvém, Bože, probodeném boku.
V Tvém — probodeném — ode tvorů — Tvých!

Těž sám jak pelikán svá prsa zrýváš,
 bys krví svou své děti napojil.
 A v chleba soustu nicoten se skrýváš,
 bys miliony sytil, vyhojil.

V Tvém Srdci Božském zeje krutá rána.
 Z ní slední krůpěj chvátá vykoupit,
 co zaprodáno, záchrana kde ždána,
 kde bol a kvil a strast je utišit'.

P. Jan Kunovjánek.

Matka.

Průběh ze života lidového. Polsky napsal Sewer (Ignac Maciejowski), přeložil
 FR. WOLF, farář v K. Lhotě.

(Pokračování.)

Matka zeptala se u mýta na cestu do Podhoří. Na alejích ji zadržela stráž; pověděla jim všecko, vyprovodili ji tedy na Aradom. Doběhla k mostu a přešla ho, na náměstí podhorském došla nějakého rolníka, a ten jí řekl, že do Limanova musí jít na Bochnii a ukázal kady.

Teprv na silnici si oddechla svobodně, vdechla vzduch do prsou, zastavila se, a ohlédla se. Nikdo nebyl na Božím světě, nikdo . . .

»Já toliko jediná! Tak to mám ráda, neboť mohu přemýšlet o dětech a s Bohem mluvit sama jediná. Nade mnou Bůh veliký, jako celý svět, a všemohoucí a při něm Nejsvětější Panenka patří na moje děti a myslí o nich a těší se jimi, jsou dobré a počestné, Její syn a potom moji!« — zvolala s důrazem.

Šla, bylo teplo, ticho v přírodě, pokoj. Ticho to, a ten pokoj mluvily o velikosti světa, o tom nesmírném tělese, též o tom zázraku, že ona jest jen malý červíček, ale přes to že pamatují na ni, na její děti, řídí její kroky a její osud. Vděčnost i láska naplnila celou její bytost pocitem nevylicitelné rozkoše.

»Zdá se mi, jakoby ode mne šla nějaká záře, jako od těch svatých Páně, tak mi je dobře a tak se cítím blízko Nejsvětější Panence! Říkají, že za takového ticha andělé s nebe sestupují.«

Pohlédla na nebe, bylo jasné, mléčná dráha plynula prostředkem jako řeka.

»To jistě je cesta, po které sestupují na zemi« — napíjala zrak i sluch, začala věřit, že slyší jemný šumot křídel.

Ty zbožné představy, čerpané ze »Životů svatých« a spojené s láskou k dětem, zušlechtily tu srdečnou povahu, plnou prostoty a upřímnosti.

Před polednem došla do Bochnie, odpočala si několik hodin, pospala si a dále na cestu. Na noc se zastavila před velikou

horou, přenocovala v hostinci a za svítání šla dále. Cítila již hory, vítr chladný, svěží vzduch, srdce stále více ji táhlo ke Vladkovi, Maruši a muži, ráda by byla na křídlech doletěla.

»Jakou to dobrou myšlenku jsem měla, utéci z Krakova a nedati se Antonínovi vypraviti drahou. Dítěti zůstalo několik krejcarů na zápis, papír, knížky a tu by byl vydal najednou polovinu k vůli mně. Ale což nejsem mladá ještě, silná, nemohu dojít? Právě, již jsem došla a co se mi stalo? Jsem zdravá jako křemen, a spokojena, že až radost ze mne jde.«

Hospodář vezl žida se zbožím, dala mu dva desetníky, vzal ji do Porebí. Zdaleka ji spatřil Vladek a sběhl k ní dolů. Za ním přiběhla Maruše.

Otázek bylo bez konce, i radosti bez konce.

»Ale nechte mne« — řekla — »dojít do chalupy, a oddechnouti.« Ale jak pohlédla na Vladka, hladila ho po tváři.

Děti ji posadily na lavici, že zády se mohla opřít o stěnu. Oddychovala si s rozkoší, pila mléko, jedla ovesnou placku, a děti, majíce oči na ni upřené čekaly, až začne vypravovati.

Mluvila dlouho, děti poslouchaly. Když přišla řada na město, jeho velikost, na kostely, na zámek a katedrálu, Vladkovi ze žalu zatřpytily se slzy v očích.

»Uvidíš to i ty, uvidíš« — zvolala, uchopila chlapce a přivinula ho. »Sesil toliko a nezapomeň, čemu jsi se naučil.«

»Stále si opakuji« — odpověděl chlapec — »a umím všechno tak důkladně, že kdyby mě někdo o půlnoci vzbudil, povím to všechno. A nepřivezla jste, maminko, nějaké knížky?«

»Ne, ale Antonín, až se více rozhlédne, přiveze.«

»V zimě, ale tu se bez knížky nesmírně stýská...«

Matka zazářila radostí. »Ať se ti stýská, budeš o ni více dbáti!«

»Což málo dbám? O Boratínském a královně jsem četl třikrát, a »Večery pod lípou« umím od začátku až do konce.«

»Nesmírně se ti to hodí v Krakově a na Zámku. Všecko budeš vědět, vždyť Antonín, jak tam také po prvé byl, vykládal mi z »Večerů« a já si to připomínala.«

»Proč pak jsem já nejel zároveň s Antonínem?« — zvolal Vladek. — »Proč on má být lepší než já, on má všechno umět, a já voly otcovy pásti, proč?«

»Protože jsi mladší« — vykládala mu matka, potěšena jeho rozhodností a silou — »ale i na tebe dojde řada, uvidíš. Jen až se Antonín rozhlédne a vše vypozeruje, tak tě vezme spolu.«

»Já chci hned nyní, třeba dnes jít! Nepustíte-li mne, půjdu sám!« Matka ho uchopila do náruči. »Právě takový, jakým jsem ho sobě myslila, a proto se mi nezkazí a nepoddá otci.«

»Ani bys nedošel,« — ozvala se hlasitě — »a četníci, jak by tě dopadli, doprovodili by tě domů a bylo by po všem. Čekej trochu, doba mžikem přiletí, a na přes rok pojedete zároveň oba s Antonínem po dráze jako pánové.«

Tiskla k sobě chlapce a v duši děkovala Bohu, že se slitoval nad ní a dítěti jejímu dal takovou sílu a takovou touhu po knize ke slávě Svě.

»Oj, vyrostete mi z tebe, vyrostete nějaká veliká síla, a veliká sláva jména Božího. Jméno tvé budou lidé vyslovovati s úklonem hlavy. Srdce matčino cítí, ale ono neklame.«

Přišel Šimon, přivítal ženu srdečně. Chtěla mu políbiti ruku, leč nedovolil. »No, což; mluv, kde jsi chlapce ubytovala, jak se mu vede, a pověz o tom velikém městě, kde lidí jako mravenců, a kostelů a věží jako stromů.«

Nyní teprv začala Magda zvolna jedno po druhém důkladně vyprávěti od samého počátku. Naslouchali jí se zájmem a zvědavostí, ale nejvíc Vladek, závidící v duchu Antonínovi.

Když ukončila, řekl Šimon: »Patrně Pán Bůh o něho pečuje ke Svě slávě. I snad se ještě dožijeme, že Porebský bude farářem v naší taře. Ale za to my s Vladkem zůstaneme na poli. — Farář pomůže, a tak se přikoupí Martinova pastvina, a snad i kousek lesa. Z Vladka bude hospodář, jen což! Bratr farářův, budou ho lidé ctíti a starostou ho zvolí.«

»Nechci!« — chtěl vykřiknouti Vladek, leč v čas matka na něho pohlédla a zadržela výbuch. Umlkl a slzy zaleskly se mu v očích, nemohl vydržeti v chalupě a vyběhl ven.

Šimon rozhlédl se po světnici, popatřil ženě do očí, přenesl zrak na Maruši. »Magdo«, — řekl s utajeným hněvem ve hlase, — »chlapce mi nepopouzej, nebo, jak je Bůh na nebi, nedám ho do městské bídy. Celá ves i farář říkají, že mám právo jednoho chlapce usaditi na živnosti, která od děda praděda naše jest. Takové je právo, a takové je přikázání Boží. Nepřevracuj mu hlavu, já neustoupím, ale v chlapci jen marnou touhu vzbudíš, bude teskniti, hnáti se do města, a snad se mi zkaží.«

»Můj Šimůnku« — řekla klidně žena — »vypravovala jsem, všichni jste poslouchati, ale že to chlapce žene do města, do novoty, to není divu, a že ho to táhne ke knížce, vždyť s ní již srostl a přivykl k ní, jako ke chlebu každodennímu. Nebudeš mítí již z něho radost na živnosti — ne!«

»Tak ať ho cholera vezme!« — vykřikl Šimon. — »Ale, což je on panáček, chudáček, měšťák, aby mu pole smrdělo a vlastní záhon co? Mnoho chudáků pachtí se po záhonu, ale nemají ho! Ať jen okusí městské bídy, až by mu vlasy zřídly a ústa pobledla, to by teprv odtamtud utíkal!«

»Dovol mu, ať zkusí!«

»Nedovolím! Chlapce mám pro sebe a pro živnost, a padnu, ale nedám ho bídě pohliti! To ty jen jsi taková fena, a ne matka, která chceš vlastní děti hladem mořiti.«

Magda zbledla, povstala, leč Šimon nepustil ji ke slovu.

»Vím, že budeš mluvití veliká slova, naučená z černé knihy. Ale já ti povídám, že ta kniha je naše neštěstí! Ona ti převrátila hlavu, a ty nyní dětem převracíš.«

»Neurážej Boha« — vykřikla Magda — »nebo se může státí neštěstí.«

»Tak nevolej vlka z lesa, a neváděj mne v pokušení, rozumíš!«

»Já jenom rozumím, že se stane tak, jak Bůh bude chtítí!«

»Budeš uši nastavovati, aby k tobě promluvil . . . !?«

»A třeba« — odpověděla klidně.

»Hloupá!« — řekl Šimon a odešel ven. Báł se nábožen-
ského sporu se ženou, která uměla černou knihu z paměti.
A snad by pronesl nějakou kletbu ve zlou hodinu; byl úzkost-
livý, jako každý horal.

»Do světnice se vkradl Vladek s očima zaslzenýma; matka
ho k sobě přivinula, šeptajíc mu do ucha z obavy, aby muž
to neslyšel:

»Nic se neboj, stane se to, co se má státi, co se musí státi,
to, co Bůh chce. Pouze se na to připravuj, čti, piš, uč se!«

»Maruši učím psátí« — zašeptal chlapec, otvíraje oči. —

»Napíšeme Antonínovi všickni dlouhé psaní o všem, a připo-
meneme mu, aby hodně mnoho knížek přivezl spolu. Maminko,
vy to uděláte, že budu zároveň s Antonínem! . . . «

»Udělá to Bůh za mne i za tebe, toliko budmež hodni
jeho milostí.«

»A co mám jiného dělati . . . ?«

»Nic, pouze trvej při svém. On tě doprovodí. Věřím v to,
jako že slunce svítí a On že jest na nebi.«

»Tatínek mne nepustí!«

»Tatínek dobře mluví, dobře radí, ale po selsku. A tu proti
selské radě jest ještě cosi . . . «

»Co pak?«

»Ale, což já vím? Snad zázrak, snad smilování Boží, snad
jeho vůle.«

V tom vešel hospodář, chlapec odskočil od matky. »No, no,
radte se, jak chcete, ale nic nevyradíte, neboť za mnou je sprave-
dlnost, právo, celá ves i farář.«

»Ale za námi Bůh« — myslila si Magda, leč bála se to
řící hlasitě.

Hospodář byl jaksi v dobré náladě, usmíval se, žertoval,
vyprávěl o dřevařích, o práci v lese, o úrodě, o žních, o nadějích
pro budoucnost. Myslil na stavbu druhé stodoly a hlasitě dělal
plány.

Vladek se rozohnil a pomáhal otci rozpočítávati stromy.

»A ty hloupý,« — ozval se na konec rozmluvy Šimon —
»chceš utéci do města, kde jen dům na domě stojí, kde zkažený
vzduch, žádný rozhled, žádného podívání na Boží svět!
Ale nakloň se« — ukázal rukou na otevřené okno — »a napni
zrak: deset mil dokola vidíš, jako na dlani. Ale tam rovina, jako
ten stůl, a zdá se ti, že meškáš někde v dole, svět celý že zapadl
do propasti . . . «

Vladek políbil otci ruku a zašeptal: »Jak se doučím, vrátím
se na svoji roli.«

»A co tu budeš dělati. Učení tě pohltí, že do práce ti
nestačí ani síly ani chut . . . A co tu komu z tvé učenosti
vzejde? Smrkům budeš vyprávěti moudrá slova?«

»Sobě samému« — odpověděl.

»Ha, ha« — zasmál se otec — »Sobě samému! A proto
je třeba jíti do města pro moudrost, utráceti peníze, síly i čas

Nesmírně jsi hloupý, ale od toho jsem tu já otcem, abych ti nedovolil, vyprávěti sobě samému, ale naučil tě práci na statku a v hospodářství.«

Vznikl tísnivý dojem z té věci. Matka cítila, co chlapec chtěl říci, ale hlasitě to opakovati nedovedla, a konečně bála se brániti chlapce před otcovou důsledností. Cítiti bylo v hlubinách srdcí a hlav ukrytou válku bez její vypovězení. Maruša v duchu přála odchodu Vladkovu do města, nebo pak by její budoucí muž přijal statek a bratry vyplatil. Naději tu chovala v hloubi srdce.

A znova nastaly dni obyčejné, plné práce, tiše ubíhající, ale rychle Šimon koupil dva hubené voly a odevzdal je Vladkovi, aby je vypásl na pastvě.

»Nebude darmo jísti chleba« — pravil ženě — »Na volecch při jeho pasení přiroste aspoň šedesát zlatých. To zaplatíme daně i polovinu peněz v záložně. Dítě, to je bohatství, a ty je chceš hnáti na zkázu do města?«

Vladkovi se líbila myšlenka, pásti voly na nejvyšší pastvině, se které nebylo možno seno svážeti. Udělal si veliký bič k praskání, kožich obrátil srstí ven a ráno, vzav si do kabelky máslo a placku ovesnou pod paží, hnal voly na pastvinu, maje na prsou »Boratinského« a »Večery pod lípou«.

»Kdyby tak byly ještě jiné knížky, což by mi scházelo? Maminko, slitujte se! Vyhledejte jiné knížky, nebo mne na té pastvině stesk umoří.«

Matka hladila syna na hlavě a líbala jej. »A takové dítě držeti v Porebí, dávat mu bič do ruky, a honiti celé dni na pastvinu s voly. Ale to se musí skončiti, jen aby minul rok.«

O výročním trhu limanovském odjela do města, došla si k známé ženě soudního sluhy, a poradivši se s ní, dosla si k tajemníku okresnímu s prosbou, aby jí půjčil knížky pro syna.

»A jaké chcete knížky?« ptal se tajemník.

»Jakékoli pro syna, jenž pase voly samotinký na pastvině, a nesmírně se mu to protiví.«

»V jakém je stáří?«

»Starší již« — řekla, nechtíc prozraditi, že Vladek je ještě dítě — skončil školu u kněží Cisterciáků v Ščiřice, dostal vysvědčení a list od převora. Čte jako starý, píše pěkně, počítá snadno, rozum má, paměť má! . . .«

»Tak ho třeba dále vésti,« — řekl tajemník — »škoda schopností mařiti.«

»Což já nechci? Ale celé dni si lámu hlavu nad tím, jak to udělati. Poslati ho, ale zač? Jsme chudí, lesa ani kousek, a co je horal bez lesa? Žebrák!«

»Přeci jsou stipendia!«

»Jsou stipendia? A, račte dovoliti, co to znamená stipendia?«

»Kraj dává, vláda dává, lidé se skládají a úpisy dělají pro chudé, kteří se chtějí učiti, aby se schopnosti nemařily.«

»Kraj, vláda, lidé i já ubohá žena s nimi chceme totéž. Vždyť i já se stále trápím, že veliké schopnosti chlapcovy se maří na pastvině!

»A stran knížek, tady mám dvě, až je vrátíte, dám vám zase jiné.«

»Zlatinký pane! Tolik radosti jste mi oznámil! Kraj, vláda, pánové starají se o to, aby se chlapci nemořili.«

»Nadaní!« dodal tajemník.

»Nadaní, to se rozumí, i můj je nadaný. Bože, Bože! Radostí bych z kůže vyskočila! Kraj, pánové . . . ale kde jsou? Chci k nim běžeti a volati: Zachraňte i mého!«

»Musí dříve skončiti první třídu, potom to již sám řiditel gymnasia poradí a zařídí.«

»Řiditel,« — opakovala — »řiditel.«

„Antonín,« — pomyslíla si — »je v první, a dokončí ji, a potom již řiditel pomůže. Vladek půjde na jeho místo. Kdo mne sem poslal? Kdo doprovodil? Nikdo, jen Bůh, sám Pán Bůh bdí nad mým chlapcem a posílá ho do velkého světa?«

»Nu, proč tak hledíte na mne?« — přerušil ji tiše tajemník.

»Pro velikou radost nemohu naléztí slov, ani úst otevřítí. Ubohá matka se svým srdcem neměla nikde opory, a tu ji náhle nalezla! Necht' Vám Bůh na dětech požehná!«

V srdci dojatý sekretář dal jí dvě knížky a slíbil jí více, až tyto vrátí.

Vyběhla na náměstí. Jakési štěstí vycházelo z ní, svítilo jí v očích, neboť kmotry se jí ptaly: »Porebská, co pak tak záříš radostí, jakobys nalezla stovku?«

»A co? Kdybych nalezla, přeci bych ji vrátila. Jinší radost mne potkala!«

»Máš dopis od syna?«

»Mám dopis i radost mi plní srdce.«

»A co bude s Vladoušem?«

»Tiše, tiše.« — pravila v nadšení — »i pro Vladka slunko zasvitne, a Vladek nasytí se moudrosti Božské i lidské. Vy této radosti mateřské nerozumíte!«

»Ej, ej, Porebská, vy jste se příliš zamilovala do chlapců, vy jimi jen žijete!«

»Což pak nesmím milovati své děti až do smrti?«

»Ale muž, dcera, dobytek?«

»Nedbám snad o ně?«

»Ale jen chlapci tkví vám v mysli a jimi žijete.«

»Žiji jimi, ale svoje konám tak, jak mi svědomí poroučí.«

»Ale srdce jim nevěnujete!«

»Ale co komu do mého srdce!?!«

»Nám nic, ale může se to Pánu Bohu nelíbiti!« — odpověděla Rakočová.

Magda pohlédla na kmotry a zalekla se. Otrávilý její radost, začala se báti, sama nevěděla čeho. Tiše se vykradla z jejich kruhu.

»A co jim udělala moje láska k dětem? I láska k dětem jim překáží? Necht' mne soudí Bůh, který měl jediného a vydal ho na smrt za naše hříchy. Já mám dva a věnovala jsem je světlu, vědomostem, a Ty, Pane, udělej s nimi, co se Tobě vůbec líbí!«

Zastavila se, vzpřímila se, jakoby celý svět vyzývala k boji, vztáhla ruku a šeptala, stydic se na náměstí volati: »Zemru, ale moje děti musí vědět, co jiní vědí! Co moudří a Bohu milé vědí,« — dokončila, oddechla si, a tímto rozhodnutím posilněna odešla do lékárny na radu. Leč co, v lékárně tlačenice, lidí zástup a každý ptal se na radu.

»Přijdu jindy« — pomyslila si, schovala knížky, koupila pro muže tabáku, pro děti po housce, jehel a nití, aby se nevrátila s prázdnýma rukama, vyšla na silnici v naději, že najde koně z Porebí a přisedne si. Po cestě vrtalo jí v hlavě: kraj, vláda, lidé dobré vůle pamatují na děti, které se chtějí učit. »Moje chtějí, moje mají schopnosti, moje vědí, co to je učení.«

Večer, když se Vladek vrátil s voly z pastviny, přišel k matce.

»Knížky jsou tu,« zašeptala — »a lidé dobré vůle dávají pro ty, kteří se chtějí učit.«

»Maminko, já chci!«

»A pro ty, kteří mají schopnosti?»

»Či snad já nemám schopnosti? Ať řeknou to kněží, ať řekne učitel!«

»Máš schopnosti« — zvolala — »a tu máš dvě knížky; jak se s nimi dost potěšíš, půjdu pro jiné.«

Chlapec radosti plný je prohlédl a schoval je z obavy před otcem.

»No, a raduješ se, že lidé dobré vůle pamatují na děti, které se chtějí učit?«

»Slyšel jsem o tom již v klášteře« — odpověděl.

»Antonín také o tom ví?«

»Lépe než já.«

»No, pojď ke mně, musím svoji radost s tebou rozdělit, sice mi srdce vyskočí.« Objímala ho a líbala, hladíc mu černý vlas.

»Život lidský ubíhá ve starosti a v radosti,« šeptala.

»Ale jak skončím školy, tak starost odejde, zůstane samá radost.«

»Samá, samá veliká radost, kéž bych se jen dočkala té chvíle! Ale Bůh je přece dobrotivý, bude o mne pečovat, a zachrání nás.«

»Maminko, proč by byl Bohem?! —

Dny stávaly se kratšími a studenějšími, mlha obklopila hory a pozdě s nich sestupovala; potoky hučely žalostněji, kamení zvlhlo a oslízlo. Vladek v kožichu a v opánkách, přikrytý pláštěm, řemenem přepásaným, hnal každé ráno voly na pastvinu. Cestu si krátil zpěvem a hlasitým odříkáváním podivných rozmluv. Dnes nezpíval, ani sám se sebou nemluvil, tiskl knížky pod paží, chtěje míti jistotu, aby jich neztratil. Voli šli na kopec, zvolna sfukovali nozdrami studenou rosou s travin, šhubali je a šli dále. Lesy zakryté tmavomodrou mlhou stály husté, tajemné a ponuré jako osud. Z mlhy vystupovaly temné kmeny, jako ruce obrů, vynořovaly se vrcholky a znovu tonuly v mlze.

Náhle zavyl vítr, zapudil mlhu z lesů, stromy vystoupily, bílá jejich kora rozjasnila temnou barvu haluzí. Voli popošli rychle, za nimi Vladek praskal bičem a smál se sám k sobě.

»Mlha utekla, neboť se mne bojí! Pohlédl jsem, pohrozil jsem, řekl jsem: zmiz a utekla! V lese rozdělám oheň, zvířátka budou žráti, a já budu čísti.«

(Pokračování.)

Jaro, jaro!

Když přestal dýchat severák s hora
a teplý vánek zas od jihu vál,
tu i ta břízka, jasně bělokorá
na větve vložila hebounký šál,

zelený, setkaný z drobného listí
a na něm zlatého sluněčka svit —
ach barva naděje — azur se čistí,
brzy jej budeme i v květech zřít.

Co je kol jáсотu, šveholu, písni,
co všechno vzkřísil zas ten jarní dech —
fialky v mladé se trávě již tísni
a v nový samet se oděl i mech!

Je to jak v pohádce v tom novém žití
přírody kráslicí háj, mez i luh — —
a nad tím velmoci signum se třpytí,
slunce, jež před věky zažehl Bůh! — —

Jan Voborský.

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Pokus apologie svědků naproti Husovi deponujících, Husem a šlechtou husitskou diffamovaných, jakoby byli proti němu křivě svědčili. (Dr. Ant. Lenz, *Vlast*, roč. XVI., str. 312—314 — Dokončení.)

e) Pravím za páté, že nelze říci, že by bylo nepravdivé svědectví svědkův, že by byl Hus učil: že jest Církev Římská synagogou sata-nášovou. Naproti Husovi svědčí tu opět jeho vlastní spisy a jeho epi-stoly, zejména jeho spisy: »De Antichristo et membrorum ejus anato-mia«. »De Regno, populo et vita Antichristi, jeho dopisy na Křišťana r. 1413 zaslané,*) a jinde a jinde, kdež popisuje Hus Římskou Církev i částečnou i universální způsobem tak děsným, jakoby byli pravověrní křesťané katoličtí sami zlosynové. Jest opět i zde nepochopitelné, jak mohl v odpovědi své na článek dvacátý první (in processu causae)

*) *Docum. Palacký. Str. 55. 56.*

tvrditi, že není pravda: že by byl učil, že jest Církev Římská synagoga satanášova. *)

f) Konečně pravím, že nelze ani o dvou posledních obžalobách, jimiž bylo naproti Husovi deponováno, že věří v Čtveřici, nebo že sebe má za boha, apodikticky tvrditi, že ti, kdož takto svědčili, byli svědky falešnými, a to z příčiny té, že byl M. Jan Hus přívržencem filosofie Viklifické a jeho theorie stran rozumového důkazu o nej-světější Trojici.

g) O Michalovi de Causis, ač byl k Husovi tvrdý, dlužno mi zvláště vyznati, že jeho žaloby naň neměly křivého podkladu.

Vniknuv hlouběji v nauku Husovu, poznal jsem, že svědkové naproti němu deponující nebyli venkoncem falešní svědkové, a přesvědčil jsem se, že se jim dělá a děje až po tento den veliká křivda. I želel jsem velice, že se až potud nikdo z katolíků (od sektářů toho očekávati nelze) nepokusil o nějakou apologii těchto diffamovaných svědků. Vždyť to byli mužové, aspoň u veliké převaze, učeností neméně, jakož i mravným životem proslulí, mužové katoličtí přísahou zavázání, aby pravdu pověděli.

Na tuto okolnost učinil také kardinál Zabarella M. Jana Husa pozorna, když ho takto oslovil: »Mistře Jene, jsa muž učený, víš, že psáno jest: V ústech dvou neb tří svědků ať stojí všeliké slovo. Proti tobě však svědčí dvacet svědků, praelátů a doktorů a jiných mužů vážných, z nichžto svědčí někteří, jako svědkové očití, jiní jako svědkové, jež slyšeli z pověsti hodnověrné, tak že věru nevím, co bys ještě namítati mohl?«

Když však Hus se Boha dokládal, že mu bludy, z nichž ho stíhají, ani na mysl nevstoupily, odpověděl kardinál, že se sněm nemůže ohlédati na povahu svědomí jeho, ale že mu nezbytno jest, souditi podle svědectví svědků přísahou zavázaných.

K tomu připojil kardinál, že Hus v zamítání svědků přehání a nespravedlivě sobě počíná stran Štěpána Pálče, jakoby byl sebral kusy ze spisu jeho »De Ecclesia« křivě, a i jiné, kdežto prý byl Pálč u výtahu těch vět velice mírný, ježto mají věty ty ve spise vzpomenutém smysl daleko horší.

I toho nechtěl kardinál zamlčeti, že Hus i Gersona Pařížského za podezřelého pokládal, ač prý Církev veškera nemá muže jemu podobného.

Ujal se tedy kardinál Zabarella svědků dvou: Čecha Štěpána Pálče a Pařížského kancléře Jana Gersona. Já však jsem učinil monografií svojí pokus na obhájení i jiných svědků naproti Husovi deponujících.

Počínal jsem sobě svědomitě, anof jest na čase, aby svědkům těm nespravedlivě diffamovaným vrácena byla urvaná jim čest, a doufám tudíž, že bude apologie tato od věrného katolického obecnstva vděčně přijata. Zajisté že poznají z ní všichni ti, kdož ji budou důkladně čísti, že Hus nebyl tím velkým mužem a charakterem, za jakéhož ho jistá strana ve vlasti naší prohlašuje a lid náš v četných kusech obelhává a klame, nic nevážíc, že takovou cestou povstaly za dob dávných v Praze a po celém království Českém náboženské bouře, které pohltily sta tisíc životů a které ve svaté Praze svůj začátek měly.

*) Docum. Palacký. Str. 231.

Herbenův »Čas« z r. 1899 a svědkové deponující v Kostnici naproti Mistru Janu Husovi. Napsal Dr. Ant. Lenz (Vlast, roč. XVI., str. 740—752.)

Články do »Času« napsal »jeden kněz« (Dr. Ant. Lenz se domnívá, že jest to as kněz bez posvěcení — helvetský pastor anebo jeho vikář). — Dr. Ant. Lenz očekával, že onen kněz povede historicko-vědecké důkazy, že žalobníci Husovi byli skutečně a v pravdě žalobníci falešní — ale marné čekání! Dotčený pan pater nepodává ani stínu důkazů a podezřívá a tupí svědky ty podle vzoru husitských aristokratů z věku XV.

I vyvrací Dr. Ant. Lenz s důkladností jemu vlastní pomluvy 1. o Protivovi, faráři u sv. Klimenta v Praze na Poříčí (Kdež vytýká Dr. Ant. Lenz autorovi bezuzdnou neznalost věci); 2. o Janu Peklovi, kazateli u sv. Jiljí (Dr. Ant. Lenz praví, že p. pater tvrdí a nedokazuje a latinu falešně překládá); o M. Ondřeji z Brodu, kanovníku kostela Pražského a o kardinálu a biskupu Kambrajským, Petru z Alliaků, kterého domnělý kněz zvláště přísně odsuzuje. Zavíraje tento odstavec, praví Dr. Ant. Lenz, že Herbenův pan pater nemá ani zdání o tom, co obsahují zavržené věty Husovy, a že nemá ani pojmu o poměru učení Husova k theologickým naukám Alliackého a že by byl lépe učinil, kdyby se byl nepletl do věcí, které obor vědomostí jeho přesahují.

O tomto poměru pojednal Dr. Ant. Lenz na str. 848—860. Připouští různé bludné názory Alliackého, ale dokládá, že není nikde dokázáno, že by byl Alliacký při těchto deviacích setrval. Poměr jeho k M. Janu Husovi jest ten: Betlemský reformátor se své strany vše vynaložil, aby jednotu církve rozbil, kdežto Alliacký vykonal obrovské práce, aby byl církvi vrácen mír a pokoj a aby jí byla vrácena bývalá jednota. O tom svědčí jeho působení ve Francii, jeho trapné cesty do Avignonu, do Marsilie, do Savony, do Říma a v Kostnici. Po čem toužil on a po čem toužili národové, návratu církve pod jednu viditelnou hlavu — toho Alliacký dosáhl.

Konečně obírá se Herbenův pan pater Janem Gersonem (str. 860—861), kancléřem pařížské university, žákem Alliackého. I Gerson věroučně pochybil, ale Dr. Ant. Lenz praví, že o těchto deviacích sluší říci, jako o oněch Alliackého, že nelze dokázati, že by byl v nich setrval.

Dr. Ant. Lenz vytýká zde p. páterovi Herbenovu, že neví, co znamenalo slovo »indignus« (značí: kněz hříšný).

Pan pater přičítá Janu Gersonovi slova: »Kdyby byl měl Hus advokáta, nebyl by býval odsouzen.« Já mám slova ta — dí Dr. Ant. Lenz — již tou příčinou za podezřelá, neboť evangelik Fr. Palacký, kterýž neopomenul ničeho, co by bylo na prospěch M. Jana Husa, ve svých dějinách o této episodě nic nepraví.

Vítězoslavně zavírá Herbenův pan pater, že tato slova mohou stačiti každému, aby posoudil spravedlnost sněmu Kostnického.

Ale Dr. Ant. Lenz končí: Já ale veřejně vyslovuji, že, kdo ještě dnes po tolikerých důkazech tvrdí, že byl Hus nespravedlivě odsouzen, jest nepoctivý a páchá vraždu na historické pravdě, aby zlehčil minulost ka'olickou a autoritu církve.

Vybrali jsme jen to nejnutnější, kdo můžeš, přečti si v XVI. roč. »Vlasti« celé oba články.

Husova Postilla dle úsudku dra V. Flajšhanse v Osvětě r. 1900.. Prof. dr. Josef Pekař podává v Českém časopise historickém r. 1901. str. 95 zprávu o tomto článku vydavatele Postilly Husovy. Myslím, že bude nejlépe podati tuto zprávu celou beze změny, budeť působiti více, než kdyby se k ní cokoliv přidalo; jen na místa význačnější dovolím si upozorniti proložením slov, čehož ve zprávě není. Tato zní:

»Prvá část článku je velice důležitá a poučná; dovídáme se, že Postilla je dílo *na kvap pořízené*, nesmírně hojné citáty její jsou reprodukovány po paměti a *často nedbale, aspoň polovice* celého textu *náleží Viklifovi*, při čemž leckde výklad Viklefův tlumočen *nejasně a nepodařeně*, někde dokonce kvapná práce předělávače (Husa!) zavivnila *hrubý omyl*. Celek je jen volné zpracování textu Viklifova; ani jediná řádka neukazuje k znalosti nějakého českého spisu, ať letopisce, ať legendisty nebo jiného skladatele. — Postille jsou cizí české dějiny a české písemnictví. Dále se naznačuje, že forma Postilly je také *nedbalá*, úsudky její že jsou *jednostranné* a odsudky její *upřílišně přísné*. Následuje stručně kritika vnitřní, po myšlenkovém obsahu a lze říci, pokrokové ceně díla; o této partii platí nejvíce, že rozbor je jen příspěvkem; i zde se čtenáři naznačuje, že Hus, jak praví Fl. »v kritice vyšší stojí úplně na stanovisku středověkém a přináší rád své sacrificium intellectus.« Je ovšem povědomo, že co kvapného skládání práce a způsobu citování se týče, lze Husa okolnostmi a modou doby cele omluviti. Ostatek práce Flajšhansovy je však *zcela zvláštního rázu*: registruje se tu obsah Postilly po vůdčích cílech Husových, při čemž z několika *nedůležitých* slov snaží se autor (Fl.) hned dovoditi, že Postilla je dílo neobyčejného národně českého významu. Překvapeni čteme najednou, že Postilla je »znamenitým výkonem spisovatelským,« je »dílo klassické (!), stělesnění ideí, vyhranění snů Husových (!) v těch stranách jejich, kde Hus klade důraz, opouští Viklifa, na praxi křesťanství, je prý dokonce »zachycena duše česká probouzejícího se člověka, v těch hoří první červánek svobody a lásky,« krátce: Postilla je pomník pro věky a na věčnost« Prvá část článku F. je vskutku příspěvkem k vědeckému rozboru; proti ní stojí část druhá, jež působí dojmem *nakladatelské reklamy*.« Tak napsal vystižně prof. dr. J. Pekař.

— s —

Moderní husité. »My jsme a budem husité«, veršují si evangelíci vysokým hlasem, ačkoli katechismus heidelberský jest od husitství tak daleko. Nu — a tělesným orgánem těchto husitů jest »Čas«, který dovede učiniti kompromis s každým. Zevnější štít má proticírkevní, ale uvnitř dělá reklamu náboženským sdružením židovským a evangelickým. Oznamuje bohoslužby a přednášky těchto církevnických společností — a zároveň pochlebuje volnomyšlenkářům i soc. demokratům. Tohle jest zajisté až příliš strakatá mosaika zásadovosti novohusitské.

Husité byli velice horlivými mystiky. Čtete zvláště jejich traktáty o Nejsvětější Svátosti! V té příčině tolik sporů svedli, tolik se nařečnili a napsali, že vysvítá jasně, jak považovali Svátost Oltářní za korunu vši své bohoslužby. Lpěli na ní tak, až upadali při tom do blouznění a veliké pověrečnosti.

Nu — a husitský »Čas« snaží se postaviti na pranýř před soudní tribunál moderních kritiků biskupa Litoměřického dra. Grossa za to, že

se tento zastává časného přijímání dítek školních. Biskup napsal: »Velký Bůh, který stvořil lidské srdce pro sebe, dává nevinné prostotě více porozumění tajemstvím, nežli pyšným vzdělavcům. Ostatně v dnešní rychle se vyžívající době vývoj lidského ducha velmi vzrostl a děti naše následkem zlepšené metody vyučovací a časnější návštěvy školní dospívají také dříve v léta, kdy rozeznávají. Dokonce občanské zákony stanoví 7. rok jako dobu počínající přičetností.«

Tato a jim podobná slova biskupova jsou Masarykovu orgánu »povídáním«. Všecky konfese křesťanské sice zakládají se na účtě k nadpřirozeným zjevům a na důvěře k nadpřirozené pomoci, ale »Čas« právě si vybral konfesi naši za předmět své jízlivosti. A jindy hovoří o konfesní snášelivosti. (Proti židovským zřejmým pověrám ovšem nenamítá nic.)

Zvláště však sluší upozorniti, že provází ironickým úsměvem u katolíků to, co u pokrokových* husitů bylo ve vrcholném kvasu. Vždyť přece dogmatika husitská stanovila, že mají přijímati svátost Oltářní *i nemluvnata ihned po křtu a to pod obojí způsobou*. Způsob ten zavedl r. 1414 Jakoubek ze Stříbra. Zvolený správce církve husitské Rokycana docela od přijímání činil závislým spasení dítek — jako by křest nestačil. Běda takovému člověku, který se odvážil něco proti pod obojí namítati! Jedna z nejstarších písní husitských se vši dojemnou něžností volá k Bohu: »Ej, milý tatičku s nebe, my hříšní prosíme tebe, smiluj se nad námi. My malitká tvá čeládka, jimž's ty otec od počátku, pokrmu žádáme, daj chléb těla pokrm svého, daj krev z kalicha svatého, ať tě tak poznáme.« Vzdechy ty jsou opravdu velice vroucí, ale praksi nezlepšily.

Jiná píseň začíná: »Nyní nesnáž jestiž o nás veliká, o dítky maličké.« A proč? Píseň vyjadřuje žalobu dítek, proč mají býti připraveny o svátost těla a krve Boží.

Podávání dětem nedospělým vlastně ani dle soudu katolíků nebylo žádným kacířstvím. Leč husité pokládali takový způsob za nutnost nezbytnou i při několikadenních nemluvnatech, čímž podstatně se stavěli proti dogmatice katolické.

Nuže, justamenty církve kališné proti Římu nazývají paušálně husité moderní známkami pokroku proti »zpátečnictví římskému«. Ale zapomíná se, že podávání dítkám znamenalo jednu z nejzásadnějších příčin církevního rozkolu v Čechách. Husitští horlivci ustrnuli na nepřijatelném všeobecném zvyku, jež sám Luther slovy důraznými odsoudil. A nyní ani nejhorlivějšímu husitovi nenapadne takový zvyk obnovovati. Za to však prozrazuje moderní husita buď velikou ignoranci anebo zlomyslnost, když provází ironickým úsměvem výklad katolického biskupa, dle něhož zcela dobře mohou přijímati svátost i děti sedmileté. (Obnova ze dne 31. ledna 1913, č. 5, roč. XIX.)

Staré i nové *Zvěsti* ze Soběslavě a okolí s přílohou: *Věstník jihočeských museí*. — Řídíce se zásadou zakladatele družstva »Vlasti«: »ne z oka rmutného, ale z ruky pilné naděje kvitne« posuzujeme číslo 2. roč. IX. i s přílohou radostně. Jakožto orgán profesorů ze Soběslavě i z Tábora a jiných intelligentních odborníků počíná sobě střízlivě a věcně vyhledáváje to, co by zajímalo obyvatele, zejména inteligenci kraje Tábořského.

Netoliko archaeological články ve »Věstníku«, ale i literární ve »Zvěstích« jsou pro místní poměry Tábořska zajímavé. V poznámce stati »Sbírka Švehlova v tábořském museu«, čteme: »Ústí Sezimovo (také Sazemino, nebo Usk) bylo město nad řekou Luž. při vtoku potoka Korského do ní, v místě, kde je dnes osada St. Tábor. Po levém břehu mělo souseda Nové Město Ústí a k severu i jihu předměstí. Hrazeno bylo hradbami, jež zavíraly brány soběslavská a pražská. Znamenitostí jeho byly bohatá fara, bohatý klášter dominikánský a špitál s kaplí sv. Alžběty. Mimo to proslulo obchodem soli a slanečků, jakož i průmyslem soukenickým. Za J. Lucemburského stalo se sídlem župy Ústské, největší v Čechách.« Nyní pak následuje věta: »R. 1414 v červenci a srpnu žil tu M. Jan Hus a sepsal »Jádro učení křesťanského« a »o šesti bludích.« (»O šesti bludích« dokonal v Betlemské kapli.)

Jak známo, připouštíme ve spisku »Hus a husitství« od Václava Leflera (vyšlo ve sbírce Husitství ve světle pravdy« roč. IX. 1912. č. 3—4.) s výhradou, že nebude dokázán opak, krátký, rušený pobyt Husův v tomto městě v červenci a srpnu r. 1414. A detailní údaje v poznámce nám to potvrzují, přimyslíme-li sobě jakožto hlavního spolumajitele tohoto města komandéra pruského řádu křížovníků Oldřicha z Oustí. (O poměrech v Oustí srovnej »též Hus a husitství« l. c. str. 8—14. za doby exilu Husova.)

Kdo hledá, ten najde. A tak jsme na str. 14. »Věstníku« našli střepinu z panského domu Ústských pánů, která má heslo Jindřichohradeckých pánů »Her Got Hilf« (Heslo Menharta z Hradce.) Je nám milá ta střepina, jelikož dokazuje přátelský poměr, ne-li něco více, pánů Jindřichohradeckých s pány Ústskými, což pro pobyt Husův v Oustí jest směrodatné. (Viz Hus a husitství l. c. str. 13.)

V »Drobnostech« podává p. prof. v. v. K. Thir, konservátor, »důkaz«: »Viděti, že Táboři r. 1420 nezničili vandalsky knihovnu klášterní v Ústí, ale že knihy přenesli do Tábořa.« A z čeho tak soudí? K dějinám Sezimova Ústí podává následující příspěvek: »Ve zprávě městského musea tábořského za rok 1910 otištěna je zpráva z denníku Bartolom. Zelenky, děkana tábořského (1680—1682): »Od magistrátu obdržel jsem darem knihu v radn. chovanou, jež pochází z knihovny kláštera Dominikánského nyní zbořeného, v Starém Táboře. Psána jest starým způsobem.« K tomu pan prof. K. Thir, jenž denník k tisku upravil, poznamenává výše uvedený »důkaz.« *Z jediné zbylé knihy z bohatého kláštera dominikánského v Oustí »dokazuje,« že Táboři r. 1420 nezničili vandalsky knihovnu klášterní v Ústí, ale že knihy přenesli do Tábořa.* Touto methodou mohli by býti Táboři, jak nám je líčí dějepis a zpráva Eneáše Silvia do roku 1915, znenáhla předělání na úplná neviňátka.

Co uvedeno jest v »Drobnostech« o Kozím Hrádku na obranu jeho authenticity a o mém spisku »Hus a husitství,« jest toliko ozvěna novinářských výbuchů zlosti a hněvu, že autorita, svědčící pro pobyt Husův na Kozím hrádku, *nemůže dostatečně pobyt ten dokázati.* Tím odborný list trpí, že se dal svést na pole novinářských polemik neřku-li nadávek.

Těšíme se z toho, že bude vydána publikace o Kozím hrádku k r. 1915, ve které by způsobem vědeckým, přísně kriticky zrevidovány

byly jeho dějiny a zkonstruován jeho popis na základě nových objevů a nálezů. Až doposud se tak nestalo.

Václav Lefler.

Důkazy autentičnosti Kozího Hrádku u Tábora. — »Jest nám toho třeba, bychom v podrobnostech ukázali, že velcí historikové v těchto věcech klopýtnou.« Tento výrok slovního badatele o době husitské platí i spisku »Hus a husitství« od Václava Leflera. Tam přesně dokázáno, že Palacký klopýtl přes »Jana staršího z Ústí,« u něhož Hus na jeho hradě v době vyhnanství měl pohostinu býti. Klopýtl i prof. Sedláček, neuznáváje hodnověrnost letopisce k r. 1413: *Leta bozieho 1413 mistr Jan Hus z Prahy pro klatbu vyhnán bíše. Ten na Kozím v stodole slúžíše a mnoho na jeho kázání z Ústí býváše.*« A ti ostatní obránci Kozího hrádku u Tábora klopýtají přes všecko i přes Palackého a Sedláčka a citují quid pro quo, jakoby nevěděli, že jsou ještě čtenáři, kteří se řídí zásadou: budiž slyšána i strana protivná.

A stranou protivnou stal se spisek »Hus a husitství« a staly se články uveřejněné ve »Vlasti« a v »Našich Listech«. Tam by páni měli do roku 1915 dosti práce, *aby vyvrátili tvrzení, že Hus na Kozím hrádku blíže od Ústí na Sedlčansku nebyl.* Ale doposud zachovávají o tomto místě pobytu Husova v době jeho exilu (1412—1414) hluboké mlčení.

My však jsme dokázali, že Hus u Tábora na Kozím, nepatrném hradišti, podléhajícím panstvím i vlivem pod pány z Hradce Jindřichova, naprosto nemohl býti; v Ústí Sezimově připustili jsme toliko krátký a rušený pobyt. Místo podání důkazů slyšíme toliko, že tam byly »pole, lesy, ploty,« kde Hus »mohl« kázati.

Prof. Sedláček tvrdil, že by mohl kázati na Choustníce hradu a na Soběslavi. Ale v tom ho poráží prof. Andrlé slovy »Choustník, Příbenice, Soběslav — majetek Rožmberský — to byly přece bašty pozdějšího radikálního odporu proti Husitům a Táboru.« (»Tábor« r. XLVII. č. 7. ze dne 14. dubna 1913.) Tak klopýtá prof. Andrlé přes prof. Sedláčka. Ale i jinak na svůj vrub přes svůj vlastní rozum několikrát klopýtl. Upírá majetek Kozího hrádku pánům Hradeckým v době exilu Husa a důkaz pro to, *kdo jiný byl majitelem tohoto hradiště Kozí »haws« nepodává.* »Co prý o tom pověděl Sedláček, zůstává podnes základnou, na níž staví se rozličné domněnky a dohady.« Zase pořádné klopýtnutí, vlastně kopnutí do autority Sedláčka, který zajisté lépe znal majetnictví Kozího hrádku nežli prof. Andrlé.

Ale my žádáme důkazy a ne domněnky a dohady o pobytu Husa na Kozím hrádku u Tábora. Necht jsou Ctibor a Jan majiteli Kozího nebo purkrabími, na tom nám pranic nesejde. Nám přece postačí, že Kozí hrádek majetkem pana Jana staršího z Oustí nebyl a že panstvím nikdy k Ústí nepatřil. To také neupírá prof. Andrlé, an v poslední větě praví: »Kozí skutečně nikdy k Ústí nepatřilo.« Aby však přece pobyt Husův na Kozím ochránil, bere útočiště k tomu, že podezřívá dotýčného purkrabí nebo oba, že věrolomně proti vůli pana Jana z Hradce jakožto majitele Kozího, Husa u sebe přechovávali. *To však by musel p. prof. Andrlé dokázati;* neboť dle zásady: »každý purkrabí budiž považován za věrného, dokavade se mu nedokáže věrolomnost,« jest povinen p. prof. Andrlé tento důkaz o věrolomnosti podati. Že také před dávnými léty r. 1347 jeden purkrabí tak

snad učinil a tři kacíře inkvizitorovi vyrval a byl obviněn a slíbil více tak nečiniti; z toho přece paušálně nemůžeme všechny ostatní purkrabí z věrolomnosti obviňovati. Podobně nejsem povinen dokázati, že purkrabí Kozští, nebo Kozští páni byli naprostými nepřáteli Husa a fanatickými stoupenci Říma — *nýbrž prof. Andrle má podati důkaz, že byli přáteli Husa*. Vždyť tenkrát byl ještě katolicismus in possessione a husitství se teprve počalo vzrůhati.

Že v žalobních aktech proti Jeronýmovi praví se, že r. 1412 v srpnu zdržuje se v Jindřichově Hradci, tedy v samém sídle pánů Hradeckých, vyhnal se zbrojným zástupem z fary a vůbec z města Jana z V. Mýta a Beneše oltářníka sv. Michala v Opatovicích i s Hradeckým farářem« — z této pouliční bouře nemůžeme souditi, že sv. koncil v této žalobě buď lhal anebo, že by to byl důkaz, že páni Hradečtí nebyli tak zlí, když tam Jeroným mohl býti a takový kousek provésti. Roku 1412 a 1413 byly přece ustavičně pouliční bouře netoliko po venkově, ale i v Praze, sídle krále Václava, a přece nikdo netvrdí, že by byl král Václav počínaje červencem 1413 nějak zvláště věc Husovu podporoval. Že mu nebránil i v Praze pohostinu býti a že o tom věděl i arcibiskup i kněží a proto mu nebránili, z toho nelze stanovisko krále Václava přesně zjistiti. A proto uvedený důkaz prof. Novotného nic neznamená pro přátelství pana Jana z Hradce.

Aniž by dokázal skutečné, *obětavé* přátelství zmíněných dvou pánů Kozských, dedukuje p. prof. Andrle, že by mu nebyli dovolili kázat podél hradu. Ale, p. profesore, dříve musíte *dokázati, že tam Hus skutečně byl* a potom teprve *dokažte, že mu nebylo bráněno v kázání!* Ale sám jste vyškrtl ze seznamu hradů, kde mohl Hus kázat, Choustník, Soběslav, Příběnice, kterak vysvětlíte detailní údaj Husův, že káže »po hradích.« To jste se dostal do úzké uličky; které hrady vám zbudou? Co se týká detailů v lese pod lípou u hradu, jenž slove Kozí, víte dobře, že se to hodí pro pobyt Husův na Sedlčansku; i ty hrady nám zbyly, o které jste se svévolně, klopýtnuv přes Sedláčka, připravil.

Co se týká zásluhy Sedláčka, který omyl Palackého zjistil, a že omyl Palackého byl studován atd. totéž, a nic jiného tvrdili jsme i my, a bylo nám za to vynadáno potměšilých klerikálů. nevědomých a zlo-myslných lidí. Inu, Kolumbovo vejce! Co se týká srnčiny pana Jana z Hradce k Husovi, byl zajisté sněm kostnický tehdy lépe informován, nežli je dnes pan univ. profesor Novotný a prof. Andrle.

ThC. Václav Lefler.

Jak oslaviti Husa? Pod tímto nadpisem píše helvetské »Hlasy ze Siona« v č. 2.: Časopis »Život« předložil tuto otázku poslanci Chocovi. Odpovědi jsou v lednovém čísle otisknuty. Chocova odpověď nestojí nikterak nad úrovní moderního Čecha. Doznává, že nedovedeme uctítí Husův život a jeho mučednickou smrt. Praví mezi jiným i toto: »Husa nepochopil, kdo ho pouze národnostně vykládá. Husa uráží, kdo chce vniknouti do jeho osobnosti mravní. Není potřebí býti náboženským mystikem. Snaživému vzdělanci, za dobrem veřejným a zvláště za dobrem národa, není dle mého skromného názoru ani potřebí býti členem církve« atd. Z čehož je viděti, že Choc sám jménem Husovým by rád kryl svůj náboženský indiferentismus.« — Jak vidět,

rvou naši novohusité už od nynějška šaty na Husovi. Půjde-li to tak až do r. 1915, nezbude na Husovi nic.

Různé. — V kalendáři »Meč« na r. 1913 má probošt Msgr. Dr. Fr. Kryštůfek článek: Mistr Jan Hus na všeobecném sněmu Kostnickém a v předešlém ročníku na r. 1912 rozebral: Život Husův a jeho brojení proti odpustkům a veškerému duchovenstvu od papeže až do posledního jeho člena, jakož i zmatky a bouře z toho vzniklé v Praze a v Čechách, až do jeho pobytu v Krakovci. Kéž by i jiné kalendáře katolické v Čechách a na Moravě podobně činily jako Meč a náš Sv. Vojtěch.

K obraně naší na r. 1915 v únoru složili: 91 K 51 h. Nejménovaná korporace; 50 K: Jednota č. kat. učitelstva; po 20 K: Ant. Láš, bisk. vik. tajemník a farář v Lomnici n. Pop., a Tom. Pícha, bisk. notář a farář v Mrákově; po 10 K: P. Berth. Hejhal, provinciál řádu August. v Praze; P. Kašpar Jurásek, český duchovní správce v Linci; Katolický spolek Třebízský v Pelhřimově, a Jos. Kebrle, arcikněz a kanovník v Přistoupími; po 5 K: Al. Broul, děkan v Heřmanově Městei, Jiří V. Dlouhý, em. ředitel měšť. škol ve Vršovicích; Fr. Eliášek, gymn. profesor v Třeboni, a Václ. Ludvík v Písku; 2 K: Ladisl. Kokta, katecheta v lázních Ischlu. — Kdo složí nejméně 10 K, obdrží I—X. roč. Husitství ve světle pravdy a I—IX. roč. Obrany víry mimo sešity rozebrané, a nádavkem 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce a 1 ex. Rozhledů po husitství. — Kdo složí méně než 10 K a nejméně aspoň 5 K, obdrží 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce, 1 ex. brožury K. Střely a 1 ex. Rozhledů po husitství. — Nová brožura z péra probošta Msgr. Dr. Fr. Kryštůfka: Hus a jeho ochranný list (Gleit) a Hus ve vyhnanství od Václ. Leflera: vyjde v krátké době. — Další úpisy a dary přijímá: Tomáš Škrdle, pokladník Tiskové ligy v Praze čp. 570-II.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Historický kroužek družstva Vlast konal dne 16. února t. r. v Jednotě katol. tovaryšů druhou přednášku v letošním zimním období. Návštěva byla neobyčejně četná z různých vrstev katolické pražské společnosti. — Vldp. P. Ant. Rejzek z Tov. Ježišova pojednal o letošním 1050 jubileu příchodu slovanských apoštolů sv. Cyrilla a Methoda na Moravu (r. 863), jehož oslava začala v den úmrtí sv. Cyrilla, t. j. 14. února t. r. na Velehradě. Řečník jasným, sympatickým hlasem vyličil nám dobu před příchodem sv. apoštolů na Moravu, hlavně dobu Karolingů a zápas německého světa proti Slovanstvu, kdež byla víra mečem a cizí řečí šířena. Na to přešel k sv. Cyrillu a líčil jeho vzdělání a působení a povolání na Moravu, kamž vzal s sebou i bratra Methoděje. Příchod na Moravu a vyličení úspěšné práce bratří Soluňských tvořil poslední bod výtečné přednášky, která byla nadšeným potleskem odměněna. Předseda, probošt a dvorní rada Msgr. Dr. Fr. Kryštůfek, řečníku srdečnými slovy poděkoval a školnímu radovi Dru. Kováři blahopřál k svátku sv. Matěje, s čímž byl projeven všeobecný souhlas.

LITERATURA.

NĚMECKÁ.

Dr. Klug: **Ein Sonntagsbuch.** Zwei Bände, 1044 Seiten. Preis 6 M. Verlag von Ferdinand Schoening in Paderborn. — Tato kniha určena jest pro širší kruh čtenářstva; jsou to rozjímání pro věřící lid. První díl počíná dobou adventní a obsahuje mezi jinými tato themata: Příští království. — Jsi Ty to, který přijíti má? — Připravte cesty Pánu! — Údolí, hory a cesty. — Vánoční povídka. — Nový rok. — Hvězda mudrců. — »Descendit de coelis.« — Radost. — »Non sum dignus.« — V bouři a utrpení. — Zrněčko hořčičné. — Práce. — Osud a vůle. — »Memento, homo, quia pulvis es« Jednotlivá themata odnášejí se, jak čtenář pozoruje, k nedělním perikopám a proto celé dílo rozděleno je na 52 kapitoly.

To nejsou však kázání, ani suchopárná pojednání, nýbrž četba, velezajímavá četba. Mnohá kapitola čte se jako novella, jako krátký román. Moderní časové otázky jsou tu po zásluze respektovány. Mnohdy jediná věta poskytuje hojnost látky ku přemýšlení. Každé slovo jest plno života, každé na svém místě, žádné není zbytečně prohozeno. Autor ničemu se nevyhýbá, každou námitku, kterou nalezne na cestě života, zvedne a důkladně proklepá. Krátce jest to zlatá kniha vzácného obsahu, psaná pro den Páně a dítky Boží. Jan Fähnrich.

Stegmeier: **Furchtlos und treu!** (Neohroženě a věrně). — Slovo k našim rekrutům. Nákladem Fr. Steina, Saarlouis. 12°. Str. 48. Cena 20 pfen. (24 hal.) — Kniha skrz na skrz originelní a duchaplná, povznesená nad všchnu šablonovitost! Pod heslem »S Bohem pro krále a vlast!« posílá bývalý voják, farář Stegmeier, upřímných několik rad všem těm, kteříž mají sloužiti pod vojenskými prapory. Ve spisku tomto je vlastně jen podána přednáška, kterou měl spisovatel k mladíkům tamějšího okresu, než byli povoláni do služby. Snaží se v něm spíše praktickými příklady, vzatými ze života, působiti, než suchopárnými všeobecnými poučkami. Co tu píše o Davidovi, a podává ze svých vojenských zkušeností, je velmi živě a poutavě vylíčeno. Na konec je přidáno několik vojenských písní, mezi nimi také známá píseň o princí Eugenovi a o Ondřeji Hoferovi v Mantově. Knihu možno doporučiti všem, kdož zajímají se o duchovní péči, hledící k mládeži, jež jde do kasáren za vojenskou povinností.

Dr. Rudolf Zháněl.

J. T. Kujawa, **Des Kriegers Lust und Leid** (Vojínova radost a žalost). Z minulosti i přítomnosti (Aus Vergangenheit und Gegenwart) č. 78. Větší VIII. Str. 96. Nakl. Butzon a Bercker, Kevelaer a Lipsko. Cena 30 feniků (36 h). — Německé lidové knihovny snaží se poučiti lid v každém ohledu. Proto ve všech podobných podnicích najdeme také knihy, jednající o životě vojenském. I stav vojenský je důležitým činitelem veřejného života, v němž každý občan státní nějaký čas musí pobýti. I doby té má použití mladý muž ke svému prospěchu. Tento životní názor prohloubiti a rozšířiti má také kniha tato, v níž spisovatel vypravuje, co zažil sám ve válce německo-francouzské r. 1870. Líčí hlavně episody, které zakusil Kujawa, jsa posádkou ve Francii nedaleko tehdy obležené Paříže. Veselou je epizoda o hudebníkovi, rmutnou stránku ukazuje popis vojenské nemocnice. Četba je zajímavá a zcela nezávadná.

Dr. Rud. Zháněl.

»**Friede und Freude.**« Trostworte für Nervöse und ängstliche Seelen, von A. Steeyer, Priester in Bayern mit einem Geleitwort von P. Fructuosus Hockenmaier. Preis elegant gebunden Mark 3.80 mit Porto. — Z obsahu uvádíme: Einleitung von Franziskanerpater Hockenmaier. Flitter und Gold. Das zarte und das ängstliche Gewissen. Die Skrupulosität, Angst. Die Hysterie. Wahnideen. Düstere Sinn. Die Unruhe. Kampf und Sieg. Kreuz u. Erlösung. Mutlosigkeit und geistliches Leben. Geistliche Leiden der ängstlichen Seelen. Die Beichte des Skrupulanten. Friede und Freude. Kniha ta obsahuje hojnost léků proti veškerým duševním útrapám a jest k tomu sepsána, aby tisícům čtenářů přinášela útěchu a vyléčení. Hlavně těm četným nemocným duším v jejich úzkosti, bázni, nouzi a pochybnostech chce tato kniha přinésti zmužilost a útěchu, aby je vyléčila a proto budou všichni této knize povděční. Nevázaná stojí 3½ marky. Ano, jest to prazvláštní kniha a proto se o ní zde zmiňujeme. Není to žádná modlitební kniha, ani kniha pobožnostní, nýbrž, jak její název zní, jest to kniha pokoje a radosti, jež ovšem k modlitbě a zbožnosti povzbuditi čtenáře dobré vůle dovede. Má jakousi podobnost s velice rozšířenou knihou »Der beichtende Christ«, avšak přesahuje

oné psychologické a ethické hranice v tom, že se nadržuje jen čistě náboženských věcí, ač logicky k nim vésti může. Příklady v ní uvedené, jak jsme již výše udáním obsahu naznačili, jednají o úzkosti, hysterii, blouznivých představách a vidi-
nách, o představách nucených, o zatemnělých smyslech a o nepokoji. Tyto předměty jsou vesměs všechny výtečně probrány, zvláště však jest zde do pravého světla uvedena hysterie, o níž se často s neznalostí mluví. Celý obsah působí na čtenáře jako teplé a příjemné slunce, zde i onde setkáváme se též s přiměřenou lyrikou, jako v uchvacující »Gethsemane« od Annetty Droste a přenáherná píseň sv. Františka z Assisi na slunce, kterouž veliký hudební skladatel belgický, Edgar Tinel, ve svém oratoriu »Franciscus« tak mistrovsky pro tenorové sólo (role Františkova) skomponoval. Kniha »Friede und Freude« jest rozdělena na dvě části. První část zní: »Verzage nicht, du armes Herz« (Nezoufej, srdce ubohé), druhá nese název: »Freude sei mein Sang« (Radostí budíž můj zpěv). Prvá část osvětluje a zpodstatňuje část druhou, obě pak působí stoupajícím způsobem tak, že z nepokoje se stává klid a pokoj a z rozrušeného klidu klid oblažující a proto by si českého překladu zasloužila. K dostání u J. Schnellsche Buchhandlung in Warendorf, Westfalen, Německo.
Josef Šerík Vitínský.

St. Josef Bücherbruderschaft in Klagenfurt 1912. — Všeobecně se uznává, že pro katolické rodiny není bezpečnějšího prostředku a jistější pomůcky k zachování víry a dobrých mravů nad dobré knihy, knihy proniknuté duchem křesťanským. Toho prostředku užívá se zdarem knižní spolek nahoře uvedený, šíře rok co rok v rodinách katolických knihy s obsahem nejvhodnějším. Dobrou svou pověst zachoval si spolek i podíly, jež loňského roku svým odběratelům rozeslal. 1. Modlitební kniha, »Maria, unsere Mutter« podává krásný výklad Litanie Loretánské, k němuž užito bylo četných výroků, pronesených nej přednějšími chvalořečníky Matky Páně, a některé vhodné modlitby při různých pobožnostech. 2. Pod názvem »Meistergeschichten« sestaven jest výběr zdařilých povídek a článků, pocházejících z pera starších osvědčených spisovatelů, k nimž připojeny jsou různé jiné články a básně. 3. »Die Heilige Schrift,« für das Volk erklärt, 3. část, jest pokračováním opravdu lidového spisu, výkladu písma svatého Starého zákona od Josefa Lindera T. J. Přináší text písma svatého s důkladným výkladem, a to od praotce Abraháma začínajíc, líčí příběhy Izákovy, Jakubovy a jeho synů, volání Mojžíšovo, vysvobození lidu Israelského z Egypta a jeho pobyt na poušti, an dospěl ku hoře Sinai. Vysvětlivky textu s hojnými obrázky uspokojí i čtenáře vzdělaného. 4. »Bunte Geschichten« von Enrika von Handel-Mazzetti, určená za četbu zábavnou, obsahují několik delších i kratších povídek oblíbené spisovatelky jmenované; některé z povídek vzaty jsou ze života vídeňského. 5. St. Maria und St. Josef-Kalender zur Förderung christlichen Lebens für das Jahr 1913. Bylo-li nám při posudcích dřívějších o spolkovém tom kalendáři co nejchvalněji se zmíniti, dlužno říci, že i tento kalendář vyniká cenným obsahem i vhodnými obrázky. Jsou v něm příspěvky od Josefa Wichnera, Reimmichla, Rammla, jiné dobré práce, z části obsahu žertovného a četné články vzdělávací s připojeným časovým rozhledem. 6. Pro ty členy, kteří sobě přejí míti více četby zábavné, vydal spolek 6. knihu, cenou poctěný román »Im Hause des Glockengiessers« von Elise Miller; v románu poukazuje se velezajímavým dějem a napínavým jeho líčením na zhoubné následky manželství smíšených, před nimiž církev naše právem varuje. — Všechny spisy až na modlitební knihu jsou opatřeny četnými a velmi pěknými obrázky. Vydavatelstvo knižního spolku sv. Josefa zaslouhuje plného uznání a účinné podpory.
Josef Herzig.

ČESKÁ

Po rudém vítězství. Polsky napsal Theodor Joske-Choinski. Přeložil Fr. Wolf. Zábav večerních, jež řídí prof. Em. Žák, roč. XXIV., č. 1. (Dílo 184.) — Varšavu ovládli socialisté. Biskupy, preláty a faráře vyhostila zatím vláda socialistická v noci a druhý den se stěhovala z Varšavy pěšky šlechta, továrníci, bankéři, obchodníci, spisovatelé, lékaři, advokáti, profesori, soudcové — všecko, co měla země vynikajícího nadáním, rodem, jměním, vědou, zkušeností vyplil socialismus ze své útroby, vyvrhl za hranice svého panství jako nepotřebné smetí. Zástupci proletariátu posmívali se odcházejícím, tupili, haněli je, blátem je pohazovali.

Začátek socialistické republiky byl ten, že lid rozbíjel pomníky: Jana Sobieského, Kopernika, Mickiewicze, krále Zikmunda a jiné.

Když umkl rachot kladiv, očišťujících Varšavu od pomníků měšťácké minulosti, nahrnul se lid do nejlepších restaurátů, aby tam vyjedl zbytky jídla a vypil.

pozůstalé nápoje; mládež uchýlila se na to do parků a oddala se volné lásce, ale zlodějové, lupiči, loťi, vrahové a celá čeládka zločinců vyrazila na ulici a loupila. V radnici sešla se zatímní socialistická vláda, jejímž náčelníkem byl Utopijský a soudruh Drvický, bývalý národní učitel, nyní správce odboru osvětového, prosadil, aby 20 bojovníků, zastávajících při vládě službu čestné stráže, vyrazilo ven, aby lupiče vraždilo, věšelo a ničilo.

To byl první čin socialistické vlády — další následovaly. Lid si vybral práci a měl společný stůl. Pilní pracovali, lenoši při práci se bavili a zaháleli a soudruh chemik, vycházející ze zásady, aby se lidé nepřejídali, vyměřil každému skrovnou porci. Jídlo bylo pro všechny stejné.

Všechen majetek měl býti společen, i měl každý vydati, co měl svého. Ale tu nastal odpor a lid schoval, co mohl. A když vyšli vládní inženýři ven, aby změřili půdu a určili ji pro společný majetek, sedláci je z ní vyhnali.

Když se odnášel z chrámů majetek kostelní, bouřily se ženy a bouřily se vůbec proti vládě, že trpí volnou láskou a žádaly na vládě církevní sňatek manželský. Celé to vypravování provázeno jest zajímavými episodami, v nichž vyzařoval zdravý smysl lidu a jeho zhrzená víra — a vše se obracelo proti vládě.

Vláda začala odepíratí lenochům oběd, lidi podezřelé (kteří brojili proti ní) zasílala do práce mimo město a vydala zákon, znemožňující stěhovati se ze socialistické republiky.

Socialistický stát hroutil se pomalu sám v niveč; poměry byly neudržitelné, i svolán byl sněm lidu. Sedláci si přinesli do Varšavy staré ručnice, kosa a sekery, svázané dráty a provazy. K nim se pojili pracovití, obratní dělníci a řemeslníci, všichni dřívější majetníci nějakého jmění, všichni, kterým rudý prapor vzal jejich úspory, všichni nábožní a všechny zrazené neb svedené ženy. Obrovská vlna nespokojenců plynula se šumotem paličských řečí, popouzejících proti rudému praporu. Sněm začal, rudoši byli smeteni a vůdce Utopijský vrhnuv se s rudým praporem mezi lid — zahynul a s ním celá republika.

Je to spis velice zajímavý a poučný. Nauky socialistů v praxi prováděné docházejí zde hrozného flaska, hrozného odsouzení, drtícího rozpoznání. Kéž by byl hojně čten, aby zhoubné theorie rudošské byly v nejširších vrstvách lidu poznány a odsouzeny.

Tomáš Škrdle.

Květy z mých zahrad. Autor bohoslovec Karel Ort. Nákladem vlastním. Knihotiskárna Kramář a Procházka. Stran 75, cena 80 h. — V knize veršů obsaženy jsou též ukázky z cyklů: »Struny mé duše«, »Mé písně« a »Žalné melodie«, celkem 54 básně. Porovnáme-li klidný ráz těchto drobných ukázek tvorby mladého básníka s kvasem a ohněm erotiky, jež schvacuje tak mnohé adepty světského básnictví našich dnů, bez lichotky a nadsázky přiznati musíme, že Ortovy verše i v prostinké formě své působí mile a dojemně — ušlechtilé myšlenky uzralé ve zlatá zrnka recensované sbírky zamlouvají se duši čtenářové i když nejsou — snad proti obvyklému receptu našich dnů — přímo zasypány mnohořečnou barvitostí a zlatohlavem libozvučných obrátů a slov, v nichž idea i pointa básně mnohdy na vlastní úkor svůj tone a mizí. Ort jest básníkem, na němž již dle této jeho knihy mnohá dobrá stránka prozařuje; jest didaktickým básníkem krásné lásky a úcty k otci a matce, již dokumentuje svými dvěma lahodnými zpěvy: »Tatičku, zlatý tatičku« (str. 29) a »Já denně modlím se« (str. 24). Jest i básníkem tichých a přec tak vroucích tužeb náboženských, neboť z lásky a úcty k otci a matce pramení v křišťalové čistotě myšlenky i slova zbožné projevy úcty k Pánu a Spasiteli našemu i ke královně nebes, Panně Marii, které věnována jest v Ortově sbírce celá řada pěkných básní jako na př. »Ztiš boly, Paní, kruté žaly« (str. 9), »Matko Boží, shlédni s nebes« (str. 17), »Zdravas« (str. 18), »V máji« (str. 21), »Maria Panno, my jsme děti Tvoje« (str. 27), »V krajinách tichých . . .« (str. 48), »Krvavý západ v dáli se šíří« (str. 49) a j. v. — Jest tedy Ort také nadšeným pěvcem Mariánským; již úvodní verše: »Jsou prosté květy zahrad mých« vyslovují životní jeho nadšení pro kult Mariánský. Velice pěkně se čtou básně: »Má hlava často znavená«, v níž hledá autor tuchu u nebes Pána a »Nechť svět mně spílá třeba jen«, plná nezlomné důvěry a víry v Ježíše Krista. Jsouť některé básně Ortovy přímo zlatožlutým voňným květem na letní ratolesti lípové. Stavbou verše připomíná básnická práce Ortova na některých místech harmonii Hálkových Večerních písní a přál bych poetovi duše tak čisté, nábožné a ryzím katolickým názorem prozářené, aby možno-li záhy uviděl slova svá podložena pod noty. Ve skromné knížce opravdových básní autorových, snad první to kytici ze zahrady

poesie jeho, netoužící po závratných vzletech, oslňující nádheře a honosnosti slova vidím květy poctivě prožitych citů. Proto také knížku Ortových básní vřele doporučuji — zasluhuje plnou měrou a dle pravdy, aby byla se živým zájmem čtena až do verše posledního; mnohá perlička zazářila by jasným leskem v pročitěném přednesu při večerech a akademiích katolických! Od básníka tak nadějného možno očekávati k okrase našeho katolického básnictví rovnocenné práce další — zlaté struny citlivé jeho duše zajisté že záhy rozehví se zvuky písní nových, písní, o kterých Ort sám v úvodních verších knížky své píše:

›Jste prosté květy zahrad mých,
však útěchou v mém žití —
já ve vás vložil duši svou —
vše v mém co srdci nítí.«

Jan Voborský.

L. G r o s s m a n n o v á - B r o d s k á : **Rozmarné kapitoly**. Svazek V. Nakladatelství Jos. F. Havránka ve Valašském Meziříčí. Cena 40 h. — Kapitoly tyto, jež vyplňují v ›Havránkově Moravské bibliotéce rodinné‹ roč. V., číslo 23. a 24., jsou opravdu rozmarné a pobaví bez odporu každého čtenáře. Jest zde celkem kapitolek těch {devět, a to: Pomlaska, V pasti, Štědrovečerní nadílka, Nezdařený plán, Jak se strýček Doskočil ›omejlil‹, Paměťhodná historie z r. 1848, Vánoční večere, Sáзка a V uchu Dionysově — a jedna jest rozmarnější druhé. Doporučovati práce L. Grossmannové-Brodské zajisté netřeba — patří ona mezi nejplodnější a nejoblíbenější naše literární činovníky, takže s příspěvků jejími sledáváme se téměř ve všech časopisech, sbírkách, kalendářích a p. a jsou tudíž práce její každému dobře známy! Jenom upozorňujeme na tyto rozmarné kapitoly.

Z. Olšovský.

H l a s y S v a t o v á c l a v s k é. Sbirka časových brožur. Roč. XII. Majitel a vydavatel Družstvo Vlast v Praze-II. Redaktor Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy. Administrace: Praha-II., Žitná ulice čis. 570. Tiskem a nákladem družstva Vlast. — V čís. 1.—2. tohoto ročníku nalézáme pěknou a vždy časovou práci ›Fráze a okřídlená slova falešných proroků‹, jižtě volně dle Fr. X. Wetzel-a zpracoval Jan Fähnrich, farář v Krnsku (první část těchto frází jest v čís. 5.—6. roč. XI.), a jsou zde vyvráceny fráze o ultramontanismu (I.—II.) a dokázáno, že ultramontán a katolík jest jedno a totéž, — že též katolík a vlastenec jest jedno a totéž — že tedy každý ultramontán jest dobrým vlastencem! Dále pojednáno tu o svobodě (I.—II.) a dokázáno proti různým frázím o tomto předmětu, že člověk jest tvorem svobodným — a ne jak Luther se vyjádřil, že ›vůle člověka jest kůň, na němž ďábel nejraději se projíždí...‹ — v čem pravá svoboda spočívá, jak to stojí se svobodou slova, nábož. vyznání atd. Podobně pojednáno zde o rovnosti, o bratrství a humanitě. Neméně poutavé jsou práce v čís. 3.—6.: ›Cena náboženství‹ od A. Ježka a ›Slunce katolické církve‹ od J. Fähnricha. Doporučujeme vřele.

Prok. Zaletěl.

O d p u s t k o v á m o d l i t e b n í k n í ž k a. Napsal Dr. Jan Nep. Ševčík. V Brně 1912. Nákladem Benediktinské knihtiskárny. Stran 519. Cena 4 K. — Pokud možno na venkově, mimo střed všeho literárního života, sledovati naši katolickou literaturu, mám za to, že nemáme doposud podobné knihy. Jejím účelem jest: podati modlitby, které obdařila svatá církev odpustky. Pojaty jsou všechny modlitby, pobožnosti a nábožné úkony, které do roku 1911 byly nadány odpustky a jsou jakkoli důležité. Účelem knihy je tedy dáti věřícím příležitost, aby čerpali hojnou měrou z nesmírného pokladu, jímž svatá církev ve svých odpustcích je přímo zahrnuje a tak každého nadchnouti, aby přilnul láskou k svaté církvi, věnoval soucit a obětavost věrným duším v očistci, nalezl hojně útěchy v modlitbě a s horlivostí pracoval k posvěcení a spáse své duše. Podány jsou zásadně jenom odpustkové modlitby pro všechny věřící, ale jsou připojeny též odpustky pro bratrstva, nábožné spolky, které jsou u nás zavedeny. Překlad pořízen z původních pramenů, které měl po ruce pan spisovatel, žijící nyní v Římě. Spis je schválen samou římskou kongregací posvátného officia, jehož censorem byl dr. Jan Hudeček. Kniha vydána v ›asketické knihovně‹, a zajisté všichni našinci budou povděční nakladatelství za její vydání a pisateli za práci, kterou podnikl sepisuje ji. Podotýkáme ještě, že je předeslán v knize dosti obšírný (str. 7—56) a srozumitelně, lidově napsaný výklad o odpustcích a vše, čeho potřebí je věděti k jejich dosažení. Všude jsou citovány prameny a vše potřebné vyloženo buď ihned na místě nebo pod čarou. Kniha dojde jistě povšimnutí a rozšíření u všech horlivých duší. Formát je pro modlitební knihu velmi vhodný, tisk zřetelný, papír jasně bílý. Lze doporučiti.

Ignát Zhaněl.

Zábavy večerní. Ročník XXXIII. 1912. Dílo 183. Redaktor Emanuel Žák. Felix Mabor: *Mysterium crucis*, (Tajemství kříže). Román z doby císaře Nerona. Přeložil Ignác Zanáška. Kniha třetí. V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. — Po přečtení třetí knihy znamenitého románu »Mysterium crucis« lze úsudek o něm shrnouti v ten smysl, že autor mohl právem pojmenovati jej »Vítězství kříže«, kteréž vyličeno jest co nejzdařileji a místy velmi úchvatně. V třetím dílu vypisuje se vrchol Neronova zpupného řádění, vznik jeho myšlenky zapálit Řím, již jeho zločinný rádce Tigellinus provedl a hanebně na křesťany svedl, líčen jest hrozný požár v Římě, kruté pronásledování a ubíjení křesťanů, stavba nového Říma, ukrutnosti Neronovy i na Římanech páchané, nelidské potlačení vzpoury, přepych a orgie u dvora, Neronova chlipnost a nelidskost, nad níž čtenář s ošklivostí ustrne, chlácholení lidu poskytováním chleba a her a konečně osvobození Říma od tyрана, prohlášení Galby císařem, útěk Neronův a jeho bezectná smrt. Hrdina románu, statečný a šlechtný Plautus, stále od Nerona pronásledovaný, stává se po dlouhém boji křesťanem, ztrácí a nalézá svou snoubenku Lydii, ocítá se s ní v areně přede lvy, trpí v žaláři a konečně byv vysvobozen slaví s Lydií sňatek a pověřen jest od nového císaře vysokým úřadem. Bohatý a obsáhlý děj náležitě oživen jest četnými dojemnými výjevy ze života, utrpení a osvobození křesťanů, z činnosti sv. Petra a Pavla, vypsáním jejich smrti, obrácení velekněze Klaudia, obratu ve smýšlení lidu, klonícího se pomalu ke křesťanství a mnohých jiných příhod. Tímto také opravuji zmínku učiněnou v posudku o spisu »První křesťané v Římě« v 1. čísle *Vlasti* ročníku 29., srovnávaje uvedený spis páně Kopalův s dílem Naborovým, že se v prvním spisu o ukrutnostech Neronových více dovidáme, an Naborův román v třetí knize dějem svým stejně obsáhlým jest. »Tajemství kříže« budiž jako spis prvního řádu tuto opětně vřele doporučen. Kdo jednou jej přečte, neodolá, aby znova jej do rukou nevezal.

Josef Herzig.

V y h l í d a l J a n : **Z hanáckého kraje.** Nákladem tiskárny benediktinské v Brně. 1912, str. 523, cena 3 K. — Jako poslední číslo ročníku 1912 »Knihovny našeho lidu«, vydalo brněnské benediktinské nakladatelství krásnou knihu nejlepšího ze žijících znalců našich Hanáků, faráře ve Švábenicích u Vyškova, Jana Vyhlídalá. Asi od dvou let bývá v olomouckém katolickém denníku »Našinci« nedělní feuilleton, pod nápisem: »Obrázky z mého hanáckého alba«, jichž vyšlo doposud přes sto. Některé byly vybrány a tuto uveřejněny. V celku jsou v této knize sedmdesát tři obrázky vesměs ze života hanáckého. Mnohé jsou právě perly hanáckého lidového humoru. V prvním obrázku: legenda o původu Hanáků vykládá se, kterak učinil Petr, procházeje se s Mistrem svým Ježíšem po Hané, lidi z hlíny, jež Pán na jeho žádost oživil. Sliboval si Petr, jak budou vděční a hodní. Ale Petr zapomněl jim udělati ústa, což doplnil, vykresliv je prvnímu pod noser; ten však vzkřikl mocným hlasem: »Nešméré mě pod nosem, že tě vláplno« (uhodím). Toť jenom nepatrná, jediná, ukázka samorostlého, řízného, zdařilého humoru, kterým oplývají všechny obrázky. Důstojně řadí se obrázek k obrázku, každý lepší a říznější než předešlý, který měl čtenář za nejpodarenější. Vyhlídal je pravým mistrem péra, co napíše, má, jak u nás říkají, hlavu a patu. Vydal již mnoho národopisných spisů, k nimž se řadí důstojně i tento nejnovější. Přátele pravého humoru upozorňujeme na tento skvost z lidu čerpané poesie, přepracované v próse. Rozmluvy jsou vedeny hanáckým nářečím, jemuž však, jak všeobecně známo, každý porozumí. Ku konci přidáno všelicos z hanácké kuchyně.

Již častěji měl jsem příležitost upozorniti ve »Vlasti« na knihy Vyhlídalovy a oceniti jejich přednosti a zásluhy. Proto není potřebí, nyní šířeji se rozepisovati a obsírněji líčiti výbornost této nejnovější jeho práce. Kratičká tato vzpomínka stačí, aby upozornění byli přátelé dobré a lidové četby na tento skvostný nejnovější Vyhlídalův spis.

Ignát Zháněl.

Česká konfesse, její vznik, podstata a dějiny. Napsal Dr. Ferdinand Hrejsa. (Rozpravy České Akademie. Třída I. Čís. 46.) Praha 1912. Stran 818. — »Smrti krále Jiřího (napsal Zd. Nejedlý v Č. Kultuře, seš. 8.) končí naše filosofie dějin. Co přichází po Jiřím, v tom vlastně stále ještě tápeme v nejistotě. Proto také zvláště 16. století působí na nás stále ještě příliš prázdně. Co byli a žili naši lidé 16. století? I toto století má nárok na samostatný život... Žádná z velkých postav 16. století nestala se u nás populární jakožto postava v pravdě národní. Na všech tkví odium, že po nich následovala Bílá Hora, aspoň i aspoň stín podezření, že nejsou bez viny«. — Dychtivě bereme do rukou spis dra Hrejsy, abychom se dověděli, co byli a žili naši předkové v 16. stol. (16. stoletím možno rozuměti dobu od smrti krále Jiřího až do bitvy bělohorské.) Obraz je to ne-

utěšený, takže mladý historik V. Kybal (»A. Denis a Bílá Hora«, str. 38), téměř rozechvřen praví: »Považuji za tragiku vlády Jiříkovy až po Bílou Horu, že se čestný smír utrakvistických Čech s Římem nezdařil — že se nezdařil vůbec, a zvláště že se nezdařil za Jiřího před Lutherem, v době svěžesi sil českých a v době plného rozkvětu renaissance evropské.« — Zasáhnutí lutheranismu do dějů v Čechách bylo jistě největším neštěstím země. Snad upřílišené, ale hodně pravdivé je tvrzení Denisovo (409): »revoluce r. 1618 jest pokračování a konec odboje r. 1547.« Kniha Hrejsova jest každou stránkou dokladem, jak násilný, fanatický a pletichářský lutheranismus hnal zemi ke katastrofě. V zemi byla jen desetina obyvatelstva katolíci, císař (Maximilian II.) byl příznivcem protestantů — a přece takový »strach« z katolíků, a p. spisovatel nepřestává s Denisem opakovati, že cílem katolíků bylo zničení svobodu svědomí. Katolíci věděli dobře, co jich očekává, jakmile bude lutheránství uznáno. Na str. 272 dr. Hrejsa sám praví: »Evangeličtí stavové (lutheráni) cítili se opět úplně bezpečnými ve svém náboženství a snažili se všemožně (!) šířiti evangelické vyznání na svých panstvích.« I Bratří cítili, že s nimi »novoutrakvisté« (lutheráni) nesmyslejí dobře. Dějiny protestantismu jsou příliš poučné, než abychom věřili, že lutheránům šlo o »svobodu svědomí.«

Usilování o »českou konfessi« vycházelo právě jen z konfessní (dogmatické) nedůtklivosti lutheránské. Císař sám jim domlouvá, »že neví, proč té proměny žádostivi jsou, když jim zálný v náboženství neubližuje a překážky nečiní« (str. 217.) Ostatně je v knize plno dokladů dogmatické nedůtklivosti a náboženské nesnášlivosti mezi protestanty samotnými. Pan spisovatel s patrnou nevrlostí kárá na četných místech nedůvěru Českých Bratří k Lutheránům a vyčítá jim neupřímnost a sobeckost. Vůbec konfessní stanovisko p. spisovatelovo příliš proráží, že až do omrzení vnucuje své názory o odpůrcích snah lutheránských. Jest toho jen litovati, poněvadž sepsání tak veliké knihy vyžadovalo mnoho péle, času a sil i vytrvalosti; lze říci, že se podjal práce záslužné a užitečné, ale pokazil dobrý dojem stranicí a tendencí. Nestranný historik z povolání byl by na mnohých místech dospěl k závěrům jiným. Na takové dílo (nestranné) budeme tedy čekatí dále; ale přece pravíme, že práce dra Hrejsy je zajímavá a uznání hodná. Čtenářům vyznání lutherského bude spis pro své stanovisko četbou zvláště vítanou. Má-li to být i snad práce agitační (pro spojení protestantů obou vyznání), nemůžeme říci; ba zdá se nám, že ani čtenáři helv. vyznání se kniha ve všem zamlouvati nebude. Důkaz, že »z Husa vyšly ty jiskry, které v České konfessi hoří« (str. 306) a že je konfesse cosi domácího, českého, se dle našeho přesvědčení nikterak nepodařil. Česká konfesse — »temná to a často si odporující směsice učení lutherského a bratrského«, nemchla také nikdy býti a asi nikdy nebude společnou půdou, jež by mohla různé směry protestantské spojití. Katolickému Čechu, který ví, že pravda Kristova jest jenom jedna, jde nad těmi »směry« a zmatky, které protestantismus vyvolal, věru hlava kolem.

L. † gn.

Aloise Dostála Sebrané spisy. Díl druhý. Z blízka i dále. V Praze. Tisk a majetek Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba. — Druhý díl Sebraných spisů našeho oblíbeného povídkáře dp. Aloise Dostála nese název: »Z blízka i dále« a obsahuje celkem šest povídek, z nichž dvě poslední jsou nejobsáhlejší a dějem velmi bohaté. 1. Emilie Šeňkova vyrostla na samotě u lesa »Na vejrovné« a zamilovala si divokou přírodu. Dospěvši v dívku, zlákána byla svou sestřenicí, aby s ní odjela do Prahy sloužiti. Život městský se jí ovšem zalíbil, ano i obuvnický pomocník Habart, s nímž ve společnosti sestřencině zábav se zúčastnila. Avšak probudivší se jaro táhlo Emilii vši mocí domů — do přírody. Tam navštívil ji Habart, chtěje ji učinit mistrovou; že vsaka ni on nechtěl jíti na venek, ani ona opustiti rodiče a samotu, rozešli se. Přes to ovšem Emilie brzo se vdala a Habart si našel mistrovou v její sestřence. — 2. Tklivým jest obrázek: »Zapřená strast«. Baborova Marina nešťastně se provdala za čeledína Trepila, muže opilce a hrubce. Když ji však po čase matka navštívila na vzdáleném dvoře, zapřela Marina své trápení, jen aby matku nezarmoutila, sama nesouc trpělivě svůj žal. — 3. Při obvyklé vycházce do polí učinil rolník Stoklasa »Nemilý nález«, totiž odložené dítě, a že se chystalo ku bouřce, donesl je ku starostovi obce do hostince. Když nikdo dítěte ujmouti se nechtěl, učinil tak chudý baráčník Mízek, ač četnou měl rodinu. Byl za to odměněn. Nalezla totiž Mízková, rovněž žena soucitná, dítěte rozvinuvši, přiložený list a v něm tisíc korun pro ty, kdož se dítěte ujmou, k volnému použití. Těmi penězi pomohl si Mízek ku chalupě a polí. Po čase přihlásila se matka dítěte a byla pěstounům vděčna. — 4. »Zma-

řené záměry“. Zámožný rolník Jenteš, mající syna Adolfa na studiích a doma dospívající dceru Josefu, vedl se sousedem Rudlíkem spor o příjezd na louku, ona zatím Josefa zapřádala známost se synem Rudlíkovým Josefem. Po zkoušce zralosti rozhodl se Adolf pro advokacii, k čemuž jej otec sám vybízel, těše se ve své umíněnosti, že bude mít ve sporu se sousedem rázného a laciného zástupce. Proto také Jenteš na čas soud odložil, avšak po skončených studiích synových opět ihned obnovil a jej ku převzetí sporu domů povolal. Mladý advokát, který o lásce sestřině ku sousedovu synu věděl, sice se dostavil, avšak ku nemilému otcovu překvapení dovedně zakončil dlouholetý spor tím, že na otci vymohl svolení ku sňatku sestry Josefy s Rudlíkovým Josefem. — 5. Následuje obrázek ze života studentského „Mozolné ruce“. V něm ukazuje p. spisovatel, co zmůže píle, vytrvalost a vzájemná láska. Vít, syn chalupníka a zedníka Chvály, docházel z domu přes pole s jinými mladíky do gymnasia a doma při tom pilně pracoval, ano po předčasně smrti otcově i soukromě studoval, a to vždy s prospěchem nejlepším, že neien sám cíle dosáhl, nýbrž i soudruhu Kratochvilovi k tomu nápomocen byl. Povídka i s vedlejšími ději velezajímavými upoutá pozornost a zájem čtenářů. — Totéž dlužno říci o povídce »Na faře — ve škole«, poslední to v dílu druhém. Farář Vízek a řídící Halus, oba pojímající své povolání ideálně a co nejvíce pracovat se snažící, lnuli k sobě upřímným přátelstvím. Práce jim působila radost a viděli také dobré ovoce svých snah: měli oba klidnou domácnost, vedli život sice plný starostí, ale spokojený, a požívali veliké úcty a vážnosti v obci i v dalekém okolí. Přátelství farářovo s řídícím přeneslo se i na celou faru a školu. Měť řídící Halus četnou rodinu a farář vychovával za přispění své hospodyně Justiny dvě děti po své záhy zemřelé sestře, jejichž otec Ždan teprve v pozdějších letech přiveden byl ku životu pořádnému. Tato „omladina“ častěji se také stýkala, podnikajíc zvláště o prázdninách i delší vycházky, a slušně se bavila. A když po letech mládež mužská dostudovala a domohla se samostatnosti, odváděl si synovec farářův Čeněk Ždan dceru Halusovu k oltáři a Viktor Halus neter farářovu Helenu; snoubence sezdal primiciant Havel Halus. A přátelství Halusovo potrvalo i tehdy, když dokonali své úkoly v úřadech a na zasloužený uchýlili se odpočinek — potom v jednom domě, společněm to majetku, žili svorně až do smrti. Jak krásně tu vyličený jsou práce a působení kněze a učitele, vzájemně se podporujících, co dojemných tu vypsáno výjevů rodinných a společenských! Povídka tato, uveřejněná před několika lety v naší „Vlasti“, jest nadšeně a vřele psána a zaujímá v Sebraných spisech přední místo. Na pokračování „Sebraných spisů“ Aloise Dostála se těšíme a s námi zajisté i četní odběratelé. Připojujeme doporučení co nejochotněji.

Josef Herzig.

Felix Téver; **Na dvojí struně**. Vilimkova knihovna, Praha 1912, č. 2 — Obsažná kniha. Právě vyšla tato práce ve Vlčkově »Osvětě«. »Ženský svět.« napsal o autorovi: »Zdá se, že hluboký a ryzí okultismus Zeyerů našel v Téverovi svého zasvěcence.« Ano, zdá se! Ale je to »okultismus« opačného polu. U Zeyera touha po věčnosti, zde strach a děs před nesmrtelností. Tam cesta věrou k lásce nadsmyslné — zde cesta vzdoru a výčitek Tvůrci, že stvořením udělal chybu, stvořením člověka docela křivdu.

Děj? Učenec neurasthenický Gouttier na návštěvě u přítele zamiluje se do provdané jeho dcery Evelyny. Aby jí mohl býti blízek, ožení se s její sestrou, zbožnou Maud. Evelyně narodí se dcera Illka. Není plodem cizoložným, ale zdědí duševní vlastnosti Gouttierovy, na něhož Evelyny stále myslila. Maud chce Gouttiera získati víře, zprotiví se mu, a on, znaje její srdeční vadu, usmrtí ji náruživým tancem. Trpí pak stále výčitkami svědomí. Umírá, svěřiv se mladému příteli Rochmovi, který miluje Illku — a je milován od staré, zbožné panny, která v něm vidí podobu anděla dle obrazu, jaký vidala v kostele.

Děj je sice napínavý, ale je přece jen kostrou, na které a ze které vyrůstá jakési credo Gouttierovo, chcete-li Téverovo. Jeho základní tony jsem udal. Aby zřetelně vyzněly, máte skoro při každé jeho variaci dvojici: Klad a protiklad. Evelyny a Maud, Illka a Adelaída, dědičnost a vlastní úsilí, jakýsi neuvědomělý vliv v předešlých pokolení, jejichž ovoce práce a trní bolesti nás obklopují, a vliv poměrů nově vytvořených, dialogy víry a nevěry v duši. Gouttiere sám cítí v sobě dvojí bytost a ten pocit se stupňuje až v hallucinaci, ve které vidí sebe ve druhé podobě suggestcí dokáže, že i Rochus v horečném rozčilení jej vidí dvojmo.

Cituji jen jednu myšlenku Gouttiérova :

»Slova toho, jehož duši duše moje chápe soucitem, slova nevyslovená, zapadá v temnotách života, vyvstává v hodině loučení, jsou tato : Trpí svou tvorbou Bůh. Sten, jímž do vteřiny svého zániku zakvílí zmírající pták, nalézá v jeho sluchu ozvěnu, a úzkost marné otázky v oku člověka se v jeho oku zrcadlí — trpí svou tvorbou Bůh. — Pro lidský hřích, který ve hřích tvorby zapadá, stal se člověkem, a jako člověk trpěl a jako člověk byl ďáblem pochybnosti navštíven. Jako člověk dotrpěl, a z krve jeho ran kanula v lidská srdce vlahá ruměň soucitu . . . Až nadejde doba, kdy tvor se k tvorě skloní velkou mocí soucitu, a kdy více nepoteče nevinné holubice krev, pak se shroubí tohoto světa kruté zákony, a slovo, které během učiněno, se znova vleje v Boží myšlenku. Pak bude z okovů své tvorby vyproštěn Bůh, a z konce vykvete lepší počátek. Kladu se v pokoře ke kříži, který je znamením Boha, trpícího tvorbou člověka ; nechť je duše toho, jemuž jsem porozuměl, soucitem zproštěna z klatby záporu?«

Je tohle »okultismus« Zeyerův? Je tu ovšem něco z pravdy křesťanské, ale je to sloučeno s myšlenkami, jakými »zdokonaľovali« křesťanství hned gnostikové a jiní »reformatoři« dogmat křesťanských. Lze-li nazvat myšlenky ty »okultismem« Zeyerovským, třeba dodat, že to »okultismus« negace, kterým sice po dlouhém, trapném sem tam kolebání dojde se přece k některým bodům pozitivním, (víra v nesmrtelnost) ale nikoli ku světlu, jaké zářilo Zeyerovi. Filip Šubrt.

Dramatické umění.

Za M. A. Šimáčkem. Nemine skoro ani jeden měsíc, bychom nemusili v této rubrice rozepisovati se o ztrátě některého umělce dramatického nebo dramatického spisovatele. Dne 12. února zavřel oči ke klidnému spánku smrti veliký dramatický spisovatel, romanopisec a divadelní kritik **M a t ě j A n a s t a z i u s Š i m á č e k**. Narodil se dne 5. února r. 1860 v Praze. Po studiích na reálce a chemie na technice, stal se technickým úředníkem v několika cukrovarech v Čechách. Avšak láska k literatuře a dále choroba svedla jej s této dráhy životní a stal se literátem. R. 1884 převzal redakci »Světlozora«, jemuž až do jeho zániku věnoval své nejlepší síly.

M. A. Šimáček počal jako poeta. Potom stal se výborným romanopiscem. Šimáček počal pěstovati český sociální román. Měl pro pracující lid vždy cituplnou duši. Do všech záhybů dělnického života uměl se dívatí zkoumavým zrakem psychologa i umělce v jedné osobě. Že byl spisovatelem věřícím, nepotkaly se jeho snahy u těch vrstev, pro něž psal, vždy s úplným a náležitým úspěchem.

Nemožno mně zmíniti se zde obsažně o jeho veškeré spisovatelské činnosti. Chci zmíniti se aspoň o jeho činnosti na poli české dramatické tvorby.

K prvním jeho pracím náležely hry: čtyřaktová komedie »Pomluva« (1886) a drama čtyřaktové »Bez boje« (1887). Vyšly obě v knižním vydání, ale kromě souhry na některé ochotnické scéně netěšily se přízně povolovaných kruhů. Až teprve obrazem ze života cukrovareckých dělníků o 4 jednáních »Svět malých lidí«, který sehrán s úspěchem nevšedním po prvé dne 22. listopadu r. 1890 na scéně Národního divadla, vsoupil v řady našich nejlepších dramatických spisovatelů. Jest to jediné drama svého druhu v české literatuře. Dotýká se otázky ženských dělnic v továrnách a předvádí směle všechn život v cukrovaru s řadou zajímavých postav.

Dne 25. ledna 1894 po prvé provozováno na téže scéně jeho čtyřaktové drama »Jiný vzduch«. Hra tato byla r. 1893 poctěna cenou z nového základu Ferd. Náprstka. Tato výborná čtyřaktová činohra náleží k jedněm z nejlepších prací českých z posledních let a jest zajímavá nejen látkou a krásnými intimními scénami, ale i pevně a dokonale kreslenými postavami.

Dne 15. února 1902 poprvé provozováno bylo na zmíněné již scéně čtyřaktové Šimáčkovy drama »Ztracení«. »Ztracení« vynikají zevrubným studiem a velikým rozmachem ovládnutí síly scény. Poslední jeho prací byla celovečerní hra »Poslední scéna«, s úspěchem sehraná před lety na scéně Národního divadla. A skutečně všechny hry, které Šimáček věnoval české scéně, náležejí též k nejlepším v naší původní dramatické literatuře.

Působil též jako výborný, dlouholetý divadelní kritik časopisu »Národní Politiky« a jeho kritiky náležitě budou povždy v dějinách divadla českého k nejcennějším. Též jako překladatel četných dramatických děl vynikl K zdařilým jeho překladům náležejí Hauptmannovy »Osamělé duše« a »Sudermannův »Domov«.

M. A. Šimáček dovedl, jak již jsme uvedli, cítiti s malým, ujařmeným lidem, dovedl je však léčiti pevnou důvěrou a věrou v obrození. Byl milým rádcem, zvláště mladé spisovatelské generace. Žil skromně, ale zanechal po sobě bohatou žeň na poli literárním. V dějinách českého divadelnictví, kterému zasvětil i poslední zbytky svého veleplodného života, bude mu vyhrazeno čestné místo.

Byl M. A. Šimáček u vykonávání svého referentského úřadu svědomitý. Nechyběl nikde, kde jeho osoby bylo nutno, ano, přemáhal často své síly, které vyčerpaly jeho chatrné zdraví. Kéž jeho spisy, které mají všechny trvalé literární hodnoty, jsou hojně čteny a tím bude mu postaven v srdcích českého lidu nejkrásnější, nehynoucí pomník žulový!

Otakar Jakoubek.

* * *

Z Národního divadla. Na scéně Národního divadla v činohře debutovali p. Ant. Čepela od společnosti p. Janovského a sl. Jarmila Kronbauerová. Pan Čepela vystoupil jako host v úloze statkáře Petra Ivanoviče Bobčinského v Gogolově veselohře »Revisor.« Po výtvoru, jenž učinil před lety veliký Mošna, měl p. Čepela těžký úkol. Debutant jevil ve výkonu hereckou průpravu, ale málo originality v podání. Druhé jeho vystoupení jako pastevce v Kvapilově »Princezně Pampelišce« svědčilo o živém temperamentu hostově, ale nepřineslo nového objevu, jak svérázný jeho talent jest. Nebylo by zdařilejší navázati vyjednávání o pohostinských hrách s p. Vošahlíkem z Intimního divadla? Za to výkon sl. Kronbauerové jako Pampelišky sálal mladickým ohněm a bujným temperamentem, jímž však naivnost podání není zastíněna. Mladá tato umělkyně přijata byla obecenstvem nadšeně. Oba umělci byli engagováni.

Pětídílová komedie Karla Maška »Ženy, které potkáváme« náleží k výborným pracím, které v poslední době Národní divadlo vypravilo. Jest to pět kapitol života studenta Viktora Satrana, které mistrně vystihují život naší vysokoškolské mládeže. Začínají jeho láskou v malém městě v horách, pokračují v Praze při pitkách hospodských; dále mistrně líčeno chování Satrana jako dobrovolníka k paní domu, u které v době manévrů jest ubytován. Čtvrtý obraz předvádí nám byt učitelky Karly Jelenové, které Satran již jako »pan doktor« činí nástrahy. Tato však jej odmítá, neboť ví všecko o jeho bohopusté minulosti. Zbujník postřelil se v učitelčině bytě.

Navrací se po vyléčení do bytu své matky, která jest opuštěna od svého živitele. Ne však aby jí pomáhal se živiti, ale aby ji opustil opět . . . Podniká cestu kolem světa.

Mašek kreslí zde vše přesvědčivým tónem pravdy. V prvých třech jednáních více líčí veseloherně zkázu výchovy, v níž mládež akademická žije, a v posledních dvou dějstvích bere na sebe úkol vážnější: mluví z něho mravokárce, který osvětluje náležitě všecku sobeckost Satranovu. Mašek osvědčil se v těchto pěti scénách jako dovedný divadelní routiner. Jeho mluva jest obratná a jeho scény pestré. Souhra zdařila se ke cti práce a všichni účinkující podali výkony, svědčící o pilném studiu. Satran našel v p. Deylovi dobrého světáka. Paní Pštrossová byla srdečnou matkou jeho. Paní Hübnerová v úloze bývalé číšnice Fany Havelkové byla plná životností. Paní Laudová a p. Vávra byli umělecky sehranou dvojicí manželskou. Ostatní úlohy pojily se k zdařilému celku. Regie p. řed. Schmoranze byla nanejvýše pečlivá.

K výročí 60. narozenin Jaroslava Vrchlického vypravena jeho veselohra »Midasovy uši« v novém nastudování. Věnována hře všecka péče, ale přece se nám zdálo, že jakási opuštěnost zeje jevištěm. Krásná mluva básnířkova nenalézá v nynějším ensemblu tak výstižných umělců, jako tomu bylo před lety při premiéře.

Pravou hudební událostí bylo vypravění Richarda Wagnera drama lásky »Tristan a Isolda«. Stará pověst o Tristanu a Isoldě, která pochází z Bretoňska, poskytla R. Wagnerovi látku k této básni. Obráží se v ní jako v křišťálovém zrcadle celý život umělcův a proto zpracována s nevšední horlivostí a pietou, Wagnerovi vlastní. Ozývá se z celé básně hudba lásky brzy oslazovaná medem, brzy ztrpčovaná žalem. Erotické kouzlo lásky z ní plyne od taktu k taktu. Pro hudebního znalce jest pravým požitekem, pro malého však entusiasta pro

nekonečnou délku tryzní. Obsazení dostalo se dílu pečlivého. Isolda pí. Slavíkové svěřila této umělkyni zcela pro její neochvějnou zpěvní zdatnost. Pan Schütz jako Tristan vynikl svým libozvučným tenorem a hrou. Krále Marko zvučně a patheticky pěl p. Huml. Sbor a orchestr pod taktovkou chefa opery K. Kovařovice osvědčil své veliké umělecké poslání.

Jako osvěžujícím praménkem po suchopárném Wagnerovi bylo nové vypravení Maillartovy komické opery »Poustevníkův zvonek«. Jest to melodicky, svěží a zářivě probleskující hudba, která činí dodnes přes své stáří na posluchače divy. Nové nastudování této opery přijato bylo s nevšedním zájmem. Paní Bögucká jako Roza, pí. Horvátová jako Georgetta a p. Stork jako Sylvain byli novými předváděiteli hlavních úloh a uplatnili svoje herecké i pěvecké vlohy s prospěchem dílu nevšedním. »Poustevníkův zvonek« čím častěji zvoní, tím více nalézá obdivovatelů a tím zvoní i jasněji . . .

Otakar Jakoubek.

Z Městského divadla Král. Vinohradů. Dr. Jos. Štolba zůstává nyní věren výhradně jen Městskému divadlu Král. Vinohradů. Jeho veselohra »Staré hříchy« pobavila četně vyprodaný dům při premiéře zcela. Pracoval trochu na své poslední práci po francouzském vzoru, ale přinesl jí všecken český humor v oběť. Nakreslil trojici starých mládenců, dobře situovaných, kteří scházejí se do domácnosti jednoho z těchto, pana konsula, k čajovým večírkům. Ten přijme novou panskou, sličnou mladou dívku. Pan konsul dle listin pozná, že nově přijatý služební tvor jest dcerou jeho bývalé tajné známosti: Toničky. Tedy hlásí se k otcovství. I druhý jeho přítel plukovník a třetí továrník měli Toničku rádi a u ní se scházeli, ovšem každý v jiný den v týdnu, a všichni jí měsíčně přispívali na dítě. Tedy i oni se cítí býti »otcové« nové panské. Ke konci se však z kombinací přesvědčí, že mladá panská není jejich dcerou, nýbrž ještě jiné — čtvrté aneb páté osoby. Proto se chtějí závody účastniti o její přízeň. Ta však má již vyhlédnutého svého »nevlastního bratrance«, jemuž pan konsul v předčasném radostném otcovství staral se o protekci a jenž do Prahy přesazen. Představí se ke konci hry jako slečny-panské ženich. Ve hře Štolbové není mnoho kombinovaných zápletek, ale srší boдрým, jadrným humorem, který kromě trojice starých mládenců doplňuje zdařilá dvojice starých služebních duchů. Celé hlediště dovedl svou novinkou autor rozesmáti, a to byl lví podíl úspěchu. Trojici starých mládenců se hráli s virtuositou pp. Zakopal (konsul), Hlavatý (plukovník) a Marek (továrník). Sl. Kučerova byla roztomilou slečnou-panskou, která veselohře přinesla jemný pel svého žvatláni a decenetní souhry.

O večeru aktovek sehránu byla hříčka o jednom dějství »Přítel« od Heleny Malířové. Snad její poslední poslání na Balkán vyvolalo rychlé nastudování této drobotiny, která má býti jakýmsi románkem spisovatelčina života. Spíše by však působila knižně, nežli na scéně. Jest to ponurý obrázek ze vzpomínek na zklamanou lásku, k němuž kdyby byl přidán ještě kouzelný »stolek« — byl by to obrázek ze spiritistického života. Dvě sestry jsou v přítmi salonu a mladá vdova Marianna cituje zjev zemřelého manžela Juliusa. Když se objeví a opět zase odejde, přinutí Marianna sestru Evu, by i ona přivolala zjev jí nejdražší. A tu přijde opět týž Julius. Obě milovaly jej a on obě klamal. Tato scéna jest s počátku plná roztoužení a končí žalem, který sl. Machova vylučovala i při vzrušných slovech erotického hnutí, tak že její výkon byl nesnesitelný. Sl. Štěpničkové v úloze Evy svěřila aspoň výrazná deklamace. Úspěch hříčka měla slaboučký, pro svůj krátký dech života.

Po ní následovala německá komedie J a k o b a W a s s e r m a n n a »Obrácení lorda Hamiltona«. Tato již projevovala silnější rutinu ovládní scény. Přísný lord William Hamilton chce stůj co stůj zabrániti sňatku jeho syna s dobrodružkou Emmou Lyonovou. Nechce jí ani okamžimku poskytnouti, by mohla dlíti v jeho domě. Krasavice však přesvědčivými slovy obracuje neoblomnost 60letého starce, až podlehne — a představuje svému synu v Emně Lyonové jeho novou matku. Komedie má dobrý dramatický konflikt, který stačí na celé rozuzlení. Pan Havel v lordu Hamiltonovi měl šťastné okamžiky a sl. Kučerová v úloze Emmy Lyonové byla výbornou bojovnicí a z boje odnesla si vítězně srdce starého pána.

V operě vypravena »Darovaná paní«, komická opera od Eugena d' Alberta na slova R. Lothara. Poznali jsme již na této scéně před lety ve vážné tvorbě jeho »Nížinu«, nyní přišla na řadu jeho práce z oboru komiky. Děj opery odehrává se ve Frascati nedaleko Říma v XVIII. století. Krčmář Antonio trápí svou ženu Beatrici žárlivostí, která nemá žádného podkladu. Frà Angelik, kapucín, Beatrici dá radu, aby odebrala se s procesím do blízkého poutního místa k svaté Anně a tam aby prosila světici o pomoc a trpělivost. Beatrice podobá se

na vlas své sourozence Felicii, která jest ženou principála komediantů. Právě má se dostaviti i nový nájemce statku a toho výborně sehraje muž Felicie, Zaconetto. Krčmář, který nemá o odchodu jeho ženy ani tušení, má Felicii za svou ženu a když je oba přistihne (Felicii a Zacometta) v důvěrném hovoru lásky, dává rozhorlen svou nepravou ženu (Felicii) nepravému pánu, ale pravému muži darem.

Když se žena vrátí domů s procesím, vystřízliví krčmář ze své žárlivosti a slibuje, že jest z ní nadobro vyhojen, když ještě mladší sestra Tereza zasnuhuje se s komediantem Scapinou. Libreto jest výborně zpracováno, žel že úloha Frã Angelika jest ve hře příliš zkarikurována a že péče o hřtán a břicho jest jeho jedinou starostí. Hudba Albertova zdatně postupuje rozvojem veseloherního děje a jeví vytríbenou techniku. Zvláště předehra k III. jednání, která jest předzvěstí krátkého motivu písně pastýře, jest pestře instrumentována. I jednotlivé zpěvy svědčí o veliké lásce skladatelově k lyrismu.

Provedení bylo pod řízením kapelníka p. Holečka dokonalé. Orkestr zněl zcela uceleně. Pan Lanhaus jako Antonio byl dramaticky i pěvecky působivý. Též sl. Drozenova jako Beatrice i Felicie byla přímo rozkošná. Též sl. Snopkovy výkon v úloze Terezy vynikal jasným přednesem. V malé úložce otce Luigiho vynikl p. Termus, jenž má čistý hlas, ale jest málo zaměstnáván.

Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. V Intimním divadle na Smíchově uvedena na scénu zdařilá fraška »Slečna Cifra« (»L'idée de Françoise«) od Pavla Gaulta. V domě jistého továrníka na tapety jde rozmařilým životem obou manželů vše s kopce. Jedinou diplomatkou a počtářkou jest jejich starší dcera Francillon, která věští úplnou zkázu celé rodiny. Mladší dcera se zasnuhuje, ale rodiče nemají pro ni věno. Proto chtějí ji zaprodati jakémusi staršímu hraběti, jenž se dal se svou ženou rozvésti. Hrabě chce dáti peníze do továrny, a tak podnik zachrániti. Dcera se chce obětovati, ale Francillon má dobré srdce. Přeje sestře mladého snoubence a chce se raději obětovati sama, ač zahořela láskou k mladému inženýru, jenž prováděl v otcově vile instalaci elektrického osvětlení.

Vše ve hře, jako v každé frašce, dobře dopadne. Všichni jsou spokojeni. Francillon všecko dobře sprostředkuje. Hra nevyniká kluzkostí, nýbrž má jemnou dikci. Sl. Iblova jako Francillon podala výkon velmi zdařilý. V této mladé umělkyni kotví veliký tvůrčí talent, který věští jí pravou uměleckou budoucnost.

Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Sociální drama »Tkalcí« od G. Hauptmanna sehráno bylo s hlubokým dojmem u posluchačstva v Novém Yorku. Obecenstvo bylo vesměs hluchoněmé a též pro hluchoněmé tato hra byla výstižně zpracována. — V Berlíně, vlastně spíše v okolí Berlína, zřízeno bude divadlo ve volné přírodě. Ředitelem bude ředitel švýcarského divadla pod širým nebem R. Lorenz. — Veselohra od dr. P. Egera »Mandragola« byla policejním ředitelstvím pražským na zemském německém divadle zakázána provozovati. (Též v Intimním divadle na Smíchově byla hra zakázána. Pozn. ref.). — G. Puccini počal komponovati hudbu na slova Gabr. d'Annunzia »Vražda mláďátek v Betlémě«. Tato nová opera bude míti premiéru v N. Yorku. — Na jaře počne se hráti v Berlíně v novém divadle, kde budou uváděny jen hry od spisovatelek. Ty si spíše snad zjednájí u ředitelství brzkého vypravení svých her! — V Drážďanech zakázán byl kus »Mirakel«. —

O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Jak píše prof. Jan Jakubec Dějiny literatury české. (Dokončení.) Str. 62. Kulturní činy Karlovy. Čte se: »Blahodárná vláda Karla IV., která jinak našim zemím přinášela tolik požehnaní, českou literaturu nezavedla na nové dráhy. Pro českou literaturu samu Karel IV. neznamená ani to, co na př. Přemysl II. a Václav II. pro rozvoj literatury německé u nás. Ovšem tím, že . . . povznesl osvětu, postavil také literatuře české pevnější základ . . . Pro básnictví našemu velikému panovníkovi chyběl hlubší smysl . . . česká literatura básnická za něho pokračuje v proudech vyžilé upadkové literatury západní. Passivnost v básnických počínech u Karla IV. jeví se zejména z jeho poměru k literatuře.

vlašské a k Petrarkovi, k němuž Karla upoutaly státnické fantasie slavného Vlacha . . . a nikoliv básnické výtvoř.
«

I to svědčí o zaujatosti p. Jakubcově, píše-li, že Karel IV. nic neznamená pro básnictví . . . Mám za to, že ani p. Jakubec nežádá, aby Karel IV. byl býval sám básnil. Běží tu ale o to, zdaž Karel IV. jako panovník připravil podmínky, na nichž se mohlo krásné písemnictví zdárně vyvíjeti. Zásluhy Karlovy na př. o výtvarné umění a vědy autor oceňuje. Dovojuje, jak chtěl Karel IV. utvořiti z Prahy tehdejší Paříž, jak vymohl povýšení biskupství pražského na arcibiskupství, že založil v Praze vysoké učení první ve střední Evropě a opatřil svobodami, privilejiemi a nadacemi, jakým se těšily university pařížská a j., tak že kulturní úroveň národa českého rovnala se úrovni nejpokročilejších národů. Knihovny klášterův a koleje české vynikaly vzácným bohatstvím . . . než rozhodně upříti jest, že »by ve všem tom byly počátky hnutí reformního zastoupeny, směry nejpokrokovější, vycházející hlavně z university oxfordské a pařížské.« Rozumí-li autor hnutím reformním bouřlivou dobu Husovu, nebylo za Karla IV. potuchy o tom, co se po 40 letech v Čechách vyvířulo. Hnutí reformní právě, kterým se křesťanstvo obrozuje, jest a bylo v církvi katolické více méně neustále, protože každý člověk je chybující v mnohém, ať vznešený či nízký. Z té příčiny se reformuje napořád. Tak bylo i za otce vlasti. Karel IV. sám předcházal dobrým příkladem, an se na Karlštýně na několik dní odebíral do ústraní, aby se v duchovním životě zdokonaloval. Podobně činil, jak známo jest, ctihodný Arnošt z Pardubic.

Na obnovu života křesťanského v duchu kajicném kladla katolická církev vždy velkou váhu: než to není vzpoura proti autoritě církevní, na jakou naráží autor dle názoru svého v hnutí reformním.

Rovněž vytýkati Karlu IV. passivnost v literatuře české jest nešetnost k velikému otci vlasti. Duch Karla IV. a jeho zájmy byly zaměstnány jinými ideály, které také zrealisoval. Že nezavedl literaturu českou na nové dráhy, bylo spíše jeho zásluhou, jelikož novotářství bývá opovážlivé, jako viděti jest v XV. věku; však v literatuře naukové co do práva, historie ukázal vzácné pochopení a velikou přízeň, na př. chtěje míti dějiny české v rámci dějin světových.

Dr. Jindř. Vančura: Jak národ český ostříhal dědictví Husova. Předneseno ve shromáždění, konaném na výroční oslavu M. J. Husi péčí vzdělávacího odboru »Sokola« ve Val. Meziříčí dne 16. července 1911. Val. Meziříčí 1912. Str. 56. Cena 50 h. — Prof. Vančura i u historiků liberálních a pokrových platí za náboženského fanatika, který by každého Čecha odevzdal nejraději buď Kalvínovi aneb (pokud by nechtěl odpadnout) katovi. I spisek, o kterém se zmiňujeme, je pln nenávisti a hněvu nad tím, že protestantismus v Čechách nezvítězil a že katolíci se odvážili hájiti své víry. Katolíci měli čekat, až protestantismus zmohutní tak, aby je mohl do jednoho vyhubiti, jako se to stalo v jiných zemích. Prof. Vančura viní katolíky z toho, že husitství a českobratrství nemělo v sobě tolik mravní síly, aby se udržely a zachovaly. Několik stránek brožury věnováno Masarykovi, jehož největším činem je, že r. 1880 vystoupil z církve. Není prý to dobře, je-li jedna víra v národě (str. 52); je lépe, když vedle politických a stavovských sporů hádají se lidé také ještě o náboženství. Prof. Vančurovi není už pomoci.
L. † h.

Pantheismus jako názor světový oceňuje kritik F. X. Šalda pro tvorbu básnickou nepříznivě, dobře-li rozumíme a soudíme-li tak z výroku, jež napsal o básníku Máchovi: »Básník (K. H. Mácha) nebyl nikdy pantheista — vidím v tom jeho sílu básnickou i myslitelskou; Mácha nespokojil se nikdy pantheistickým klamem a nezdímal v přírodě nikdy jeho pohodlným rozkošnickým snem: velká myšlenková vroucnost a opravdovost, mužná a tvrdá vůle k pravdě okřídlovala jeho pronikavý duchový zor a nedala mu nikdy, ani na chvíli, zblouditi v tyto mlhy.« (»Česká kultura«, r. I., seš. 4.)
L. † l.

Začíná se volat po lidech dobrých. V divadelním kuse »Anežka« (Boženy a Viléma Mrštíkových) vyličen jako »umělec« (malíř Adam) člověk zcela prostřední, mnohomluvný, nerozhodný, všední. Jeho »umění« přináší Anežka největší oběti. R. Svobodová uvažuje (Česká kultura, r. I., čís. 2.) o těchto lidech, praví: »Je to všecko smutné a unavuje to. Neskonale sobecký ničema podvedl věřící duši (Anežku). Snad jest život tak nespravedlivý, že dává umíratí obětavým, čistým bytostem, zatím co kdesi věnčí ničemu, který jich ubil. Ale nač má umění množiti a opakovati tuto bídu? Nemá být umění stvořitelem nových světů a zachovatelem velkých vlastností? Má-li dnešní umělec vlastnosti Adamovy, je-li dnešní básník

ješita, tenor sobec, nezmiňujte se o něm nikdo nikdy; na jeviště vejďtež lidé noví, lidé čerstvé krve, lidé čistí, spravedliví, kteří nemnoží lidské muky, kteří dávají nový příklad skrachovanému lidství . . . Ztratila se řada krásných vlastností lidí bezelstných. Dnešní barbar umí žít jenom trapným životem a proklínat celý svět svou negativní spálenou duší. Ztratila se něha vděčnosti a údivu nad zázrakem bytí. Jest třeba nalézt ji. Jest třeba psát o dobrých lidech, o těch, kteří jsou chlebem a solí země, o těch, o nichž bylo kázáno na hoře. Dost již křečovitého a prázdného sobectví, přezbožnění lidských rozvratů.« — Že mravní bída současného lidstva, sobectví, necitelnost, nízkost (v inteligenci i v davu) je s velké části zaviněna »uměním a literaturou«, o tom jsou rozvážní lidumilové již dávno přesvědčeni.

L. † l.

O středověku změnil se názor historiků a umělců už koncem předešlého století; dříve ovšem v cizině než u nás. Prof. Zd. Nejedlý (Česká Kultura, seš. 7., str. 211—12) praví: »Bylo třeba, aby starší vulgární názor na středověk byl změněn v soulase s dnešním stavem historického bádání. Byly doby, kdy středověk znamenal totéž jako tmářství, barbarství, otroctví, nekulturu všeho druhu . . . Dnes díváme se na středověk zcela jinak . . . nelze dnes nevidět ve středověku pravé základy moderního života, dokonce tak rozvité, že první století novověku, 16. století, nás od cíle spíše oddálilo, než k němu přiblížilo. Co jsme se kdysi navysmívali rytířskému životu středověkému, a přece i dnešní názory na osobní čest, na přátelství, na společenské mravy a konečně i na ženu jsou tohoto středověkého původu. Jak jsme se cítili povýšenými nad »barbarské« umění středověku a přece dnes s úžasem stojíme právě před uměním 13. a 14. století, jež ještě 15. století dovedlo stupňovat, ale jehož svěžesti »novověké« 16. století nijak nedostihlo . . . Středověk ovšem počíná barbarskou dobou, ale z ní vyrůstá potom krásný květ lidské kultury, takže poslední 3—4 století středověku jsou zaslíbenou dobou všeobecné kulturní renaissance.« — Dle našeho přesvědčení byl by život lidstva v každé době radostný a utěšený, kdyby se jen násilně nepodvracela nebo nepotlačovala hlavní podmínka lidského štěstí — totiž náboženství.

L. † l.

Proti novému upravení kongruy ozývá se i p. Masaryk (»Naše Doba« č. 12.) »Vůči tomu by se přece mělo veřejné mínění směleji ozvati. Již před 10 lety bylo jmění katol. církve v cislajtani odhadováno přes tisíc milionů korun a od té doby vzrostl (?) majetek ten zajisté (?) (proč?) velmi značně. Proč by tedy církev sama k velikému i nákladnému (k čemu ta synonyma?) rozpočtu státnímu na duchovenstvo ze svých hojných prostředků nepřispěla? Proč mají mít jednotliví preláti roční důchody až do milionů (!?) korun sahající, když přece je tu evangelický příkaz chudoby? Atd.« Známa písnička. Píše-li takto štvavý tisk soc. demokratický neb »volnomyšlenkářský, který obstarávají ztracené existence, dá se to omluvit, ale v listě redigovaném univ. profesorem by se takové fráze vyskytovat neměly. Mají-li preláti příjmy, však je také o to postaráno, aby měli vydání. Kolik zanechal po sobě na př. některý arcibiskup pražský? Třeba kard. Schwarzenberg, Schönborn? Doklad, že se evangelická chudoba dobře srovná i se slušnými příjmy. Prelát, který příjmy své rozdá (a měl by příležitost rozdati několikrát více, kdyby měl), má důchody odevzdati Rotschildům (rozumím tím slovem boháče), kteří vše uzavrou do nedobytných pokladen. A což kdybychom toutéž logikou volali: nač potřebuje Masaryk takové tisíce, když učitelé trpí hlad; dejte mu jen tolik, co k živobytí se svou rodinou potřebuje, beztoho chudým lidem nedá ani haléře . . . atd. To by to krásně znělo! Kdyby stát vrátil, co bylo kdy církvi darováno, mohl by snad mluvit, jako mluví prof. Masaryk, ale zavázal-li se o náboženské potřeby poddaných pečovat, ať své povinnosti také plní.

L. † k.

Paběrky z novin a veřejného života.

Prosba. Od té doby, co zřízena byla tiskárna »Veritas« (nyní tiskárna Česko-slovanská), máme stále málo drobného tisku. A právě drobný tisk oživuje tiskárnu a přináší stále čerstvý peníz. Máme kolem sebe upřímných přátel dost — na ty se obrácíme, ty prosíme, aby na nás drobným tiskem pamatovali. Jsou to hlavně visitky, nátisk na obálky, tiskopisy spolkové, misijní a j. v. Prosíme za to snažně.

Vzácné uznání. Obdrželi jsme dopis, který pro vzácný obsah zde veřejnosti podáváme :

Slavnému výboru družstva Vlast! Literární odbor družstva vyznamenal mne vzácnou pozorností, že vzpomelul zvláštní řeči zasloužilého Svého předsedy padesátého výročí mých narozenin a mé dosavadní činnosti paedagogické i literární.

Mám za svoji povinnost družstvu za vzácnou tuto vzpomínku vzdát hluboké a upřímné díky. Nemenší díky náležejí p. předsedovi družstva, p. Tom. Jirouškovi, dlouholetému a nadšenému bojovníku za zásady naší církve.

Byť činnost má výmluvnými slovy p. předsedy byla snad více vyzdvížena, nežli ve skutečnosti zaslouží, přece za zvláštní chloubu vždy si budu pokládati, že jsem stál u kolébky družstva a svým srdcem u něho vždy, až do dnešního dne vytrval, a Bůh dá, že i vytrvám.

To krásné svědectví musí vydati i ten, kdo nesleduje činnost jeho s upřímnými sympathiemi, že slavné družstvo věrně vždy stálo při svém katolickém programu, za přízní či nepřízní osob se nehonilo, barvy své nikdy neměnilo, a rostouc přirozeně pílil a nadšením svých předních pracovníků jakož i požehnáním Božím, nehledalo reklamy u veřejnosti a nečinilo koncesí osobám, přechodným vlivům, a pomíjejícím názorům doby.

Jenom tak dopracovalo se k oné vzácné solidaritě a svornosti svých členů, ve výboru působících, která tím více je úctyhodnější, čím více je v našem životě vždy řidší.

Kdyby ve všech našich spolcích došlo k takému vykrystalisování názorů, jak by již naše činnost pokročila! Taková práce, pilná, poctivá, nehluchá a proto u veřejnosti ne vždy oceňovaná, musí imponovati.

Že jsem této práce byl svědkem a také účastníkem, kladu si za čest, a jestli při ní i něco dobrého a užitečného jsem vykonal, i za zásluhu.

A děkuje vroucně slavnému družstvu za vzácné uznání své činnosti, přeji upřímně, aby družstvo Vlast prospívalo a vzkvétalo i v létech budoucích. Aby šlo věrně svému programu, beze všech problematických kompromisů a koncesí, věrně a důsledně za svým heslem: Církev a vlast!

Bůh žehnej další činnosti, a zachovej ve zdraví a čilosti ducha všechny pracovníky družstva Vlast!

V upřímné vděčnosti a lásce vždy oddaný

Em. Žák.

Tábor, 5. března 1913.

Plus X. — Liberálně-katolické noviny a sv. Stolice. Liberálně-katolické listy, tak zvané trustové, které vydává »Societa Editrice Romana« (Římské vydavatelské družstvo), jsou posledním ostrým napomenutím sv. Stolice, některých biskupův a představených klášterů, ještě jako omámeny. Dříve dávaly si náter, že píší úplně v duchu sv. Otce a sv. Stolice. Jak katolický denník »Labaro« oznamuje, dali se oklamati těmito listy i někteří biskupové. Jistý biskup dotázal se sv. Stolice, zdali tyto liberálně katolické listy skutečně zastupují zásady sv. Stolice. Papež to rozhodně popřel. Na to sv. Stolice ukázala zmíněné listy na základě výňatků z nich v pravém světle. Sv. Otec byl zvláště nad tím náramně rozezlen, že některé katolické listy hleděly uvést ve špatný smysl pravdivé a jasné úmysly jeho rozhodnutí. Sv. Otec prohlásil ve své promluvě ke kněžím »Jednoty apoštolské«, že papežské výnosy a pravidla sv. Stolice musejí býti brány a zachovávány doslovně. Chtějice vyhověti rozhodným požadavkům sv. Stolice, aby se řídily opravdu katolické listy dle papežských návodů, hledí liberálně-katolické listy, které v posledních týdnech pozbyly hojně odběratelů, vejíti ve styk s církevními úřady a žádají, aby nad církevním směrem jejich novin byl konán dozor. Na základě toho má býti římský kněz ustanoven, aby bděl nad redakcemi těchto liberálně-katolických novin, aby v nich nevycházely články, kterými by byla dotčena práva církve nebo papežské Stolice. Avšak tvrdí se, že i tento návrh jest vypočten jen k tomu cíli, aby bylo zabezpečeno trvání těchto liberálně-katolických listů. — Papež proti italským modernistům. Italské noviny oznamují, že biskupové dostali od papeže rozkaz, aby dbali na to, aby kněží zachovávali důkladně pokyny sv. Stolice vzhledem k novinářství a spolkovému životu. Toto nařízení je tím důležitější, čím více se nepřátelé církve namáhají, aby vnesli mezi katolické duchovenstvo ducha vzpoury. Tak oznámil protestantský časopis »Luce« v Miláně, že byl tamtéž založen spolek Savonarolův, jehož účelem jest podporovati odpadlé kněží; odpadlo prý již devět kněží. V čele tohoto neblahého spolku

stojí evangelický pastor Giovanni Savari. — Oprava papežské stráže. Následkem oprav, které byly zavedeny v papežské šlechtické gardě, mohou k ní přináležeti také cizozemští šlechticové. — Nový katolický učitelský seminář. Na popud sv. Otce bude založen nový katolický učitelský seminář ve Frascati blíže Říma, který bude řízen Salesiány. Všichni profesori tohoto učiliště musejí se vykázati vysvědčeními o zkouškách na italských státních universitách. Tento seminář je k tomu určen, aby dodával vhodné učitele pro stále se množící katolické soukromé školy. — Význam slyšení Jagowova u sv. Stolice. Nástupce zesnulého německého státního tajemníka Kinderlen-Wächtera, dosavadní vyslanec německé říše v Římě, učinil při svém odchodu z Říma sv. Otci zvláštní slyšení, ačkoli nebyl pověřen u sv. Stolice, nýbrž u italského krále. Tento projev zdvořilosti německé říše k sv. Otci ukazuje, že v Německu si váží velkého náboženského a politického vlivu sv. Stolice. — Papežův obraz pro našeho císaře. V Římě žije dvorní malíř hrabě Lippay, který pracuje o obraze papeže Pia X. v životní velikosti, určeném pro císaře a krále Františka Josefa I. Papež seděl témuž malíři i pro svůj portrét pro vídeňskou nunciaturu. U téhož malíře byl objednan i velký obraz poslední konsistoře. — Rok míru. Podle přání sv. Otce, jež učinil diplomatickému sboru pověřenému u sv. Stolice, má býti letošní rok rokem míru, neboť mír jest ovocem evangelia. — Úmrtí sestry papežovy. Dne 11. února zemřela nejstarší sestra papežova, Růžena Sartová. Po zprávě o úmrtí odebral se papež do svých soukromých komnat a odeslal svého tajemníka do bytu zesulé, aby učinil všechna opatření k pohřbu. Růžena Sartová, nebo jak ji lid v Riese nazýval, sora Rosa (sestra Růžena) byla loni v létě stížena mrtvicí, z níž se již nezotavila a podlehla chřipce. Sora Rosa byla u Giuseppe Sarta hospodyní od počátku jeho kněžských let až do jeho zvolení za papeže. Jen s těžkým srdcem se v Římě odloučila od tohoto úřadu. Bylo jí počítati s každým halérem v domácnosti, poněvadž její bezstarostlivý bratr udílel hojnější almužny, než jeho příjmy dovolovaly, aby udržela rovnováhu v rozpočtech. V Římě bydlely sestry papežovy na Corso Vittorio Emanuele, v paláci nedaleko Vatikánu, později pak na Piazza Rusticucci proti kostelu sv. Petra. Sestry v létě nedošly sni několik dní z Říma na letní pobyt, aby několikrát v týdnu mohly dojíti k bratrovi papežovi a s ním pohovořiti. Bylo potřebí důkladného rozkazu lékařova a domluvy papežovy, aby za horkých letních měsíců se odebraly na venek. Obě sestry Sartovy žily zcela jednoduše. V Benátkách měly společnost s dámami z lidu, měšťanstva i šlechty, kde se těšily upřímné vážnosti. V Římě tomu bylo jinak. Celá řada římských dam sice k nim přišla na návštěvu, ale všechny byly chladně přijaty. Sestry to odůvodnily benátským dámám ve svém nářečí, které byly přijaly velmi srdečně: »Co asi myslíte, proč všechny tyto princezny a komtesy se k nám namáhají? Přicházejí hlavně ze zvědavosti, aby si prohlédly chudé sestry papežovy a se přesvědčily, zda je to skutečně pravda, že žijí jako selky. Snad všechny nejsou takové, ale velká část, jak si myslím, nemá jiného úmyslu.« Jednak na doporučení papežovo, jednak z přirozené ostýchavosti vedly sestry Sartovy uzavřený život. Když jistý hodnostář poukázal na to, že sestry papežovy a neteř mají právo býti zapsány do římské šlechty, odpověděl na to papež jen s úsměvem. Když pak papež se jim o tom zmínil, prohlásily, že na vždy se zříkají této výsady. —lek.

Jeho Svatost papež Pius X. vyznamenal Ferdinanda Zdenka knížete Lobkovice, vévodu roudnického, velkokřížem řádu Piova. Netřeba nám líčiti všem známou činnost knížete Lobkovice ve všech katolických a dobročinných podnicích, které v něm mají mocného ochránce a štědrého podporovatele. A nelze nevzpomenouti přední jeho snahy, které věnuje všechnu svou energii — sjednotiti na společném základě křesťanského života katolíky obou národností v království českém a podobně i ostatní národnosti v Rakousku. Ovocem úsilovné snahy jest svaz rakouských katolíků »Unio«, jehož význam a důležitost dobře pochopily listy katolíkům a jejich organizacím nepřátelské. Nejvyšším vyznamenáním Jeho Svatosti dostalo se knížeti Lobkovicovi nejen zaslouženého vyznamenání nýbrž i uznání za mnohé překážky, s nimiž se často setkávaly jeho šlechetné snahy. Katolická veřejnost uvítala zprávu radostně a se zadostučiněním. K nesčetným čtitelům, jasněmu knížeti blahopřejícím, řadí se i list náš, jenž pokládá si za čest čítati Jeho Jasnost mezi vzácné své přátele.

Apoštolský vikář pro Libyi. Jak oznamují italské noviny, vyjednává se mezi italskou vládou a kongregací de propaganda fide o zřízení apoštolského vikariátu v Libyi a toto vyjednávání bude brzy skončeno. Očekává se, že bude jmenován vikářem P. Rosseti, který právě dlí v Tripolisu.

Nový bosenský biskup. Ve čtvrtek dne 20. února byl v Římě v kostele sv. Antonína Paduánského vysvěcen nový banjalucký biskup Msgr. Josef Garič. Vysvětil ho kardinál Falconio z řádu Menších bratří. Z Říma odjel nový biskup do Vídně, kdež byl přijat císařem v audienci. Po audienci odebral se na své působení do Bosny.

Nový kanovník v Litoměřicích. Císař jmenoval spirituála kněžského semináře v Litoměřicích Fr. Reika kanovníkem katedrální kapitoly tamtéž.

Církev a věda. Kardinál Mercier, biskup mechlínský, člen belgické akademie věd, byl pro rok 1913 zvolen presidentem akademie věd.

Jesuita ředitelem akademie dějepisné. Academia de la Historie v Madridě zvolila ředitelem místo zesnulého Menendeza e Pelayo jesuitu Fidela Fitu, spisovatele četných dějepisných a archeologických spisů.

Badatel prof. Musil vrátiv se na podzim z poslední své výzkumné cesty v severní Arabii a Mesopotamii, kterou s princem Sixtem z Parmy podnikl, podal zprávu, že zase mnoho posud neznámých osad, pevnůstek, ležení z dob israelské, perské, římské a arabské objevil a prozkoumal. Také našel židovské osady, jež jsou asi pozůstatkem vymizelého jednoho kmene židovského, který se okolními mohamedánům úplně přizpůsobil.

Kněz-vynálezce. Chtěl-li posud badatel poznati původní text na palimpsestech, užíval differencialní fotografie barvami. Byla to metoda zdlouhavá a obtížná. P. Rafael Kögel, benediktin kláštera ve Wessobrunnu (Horní Bavorsy) vynalezl po dlouhých pokusech metodu novou kontaktooxydační, která záleží v tom, že bílý papír, nasycený různými roztoky anilinovými a louhovými a položený na inkousty, způsobuje bílé otisky. Tento objev prospěje vědě palimpsestové netušeně. V opatství Beuronském již také zřídili mniši ústav, který pořizuje touto metodou otisky původního textu palimpsestů. Ústav vydá letos Kodex Sangallský čís. 193., jehož původním textem jest latinský překlad knihy Daniel od sv. Jarolíma.

J. M. Kadlčák. Císař vyznamenal posl. Kadlčáka rytířským křížem řádu Františka Josefa. Tím uznána činnost posl. Kadlčáka jako paedagoga, lidového spisovatele a drobného pracovníka.

Řídké jubileum. Dne 8. m. m. slavili manželé Martin a Anna Zháněl, říd. škol na odp. v Troubsku u Brna, památný 55. výroční den svého sňatku v úplné svězesti a zdraví. Říd. Zháněl, který vždy mezi kněžími se těšil všeobecné oblibě, vychoval církví dva syny kněze: Ignáta Zháněla, kons. auditora a faráře v Troubsku a dra Rudolfa Zháněla, polního kuráta v Praze. Nyní pak připravuje se vnuk těchto jubilantů Karel Zháněl, syn ředitele škol z Komína, v bohosloveckém ústavě v Brně rovněž ke stavu kněžskému.

Abrahamoviny. Dne 18. března t. r. slaví své padesátiletí provinciál česko-moravské provincie řádu sv. Dominika Fr. Václav Bubeník v klášteře u sv. Jiljí v Praze. Vsdp. provinciál V. Bubeník narodil se 18. března r. 1863 v Nových Dvorech u Cakové na Olomoucku. Po skončení gymnasiálních studií vstoupil r. 1881 do řádu sv. Dominika, r. 1882 složil klášterní sliby a dne 20. března r. 1886 byl na kněze vysvěcen. Od r. 1887 do r. 1902 působil v Praze, kde od r. 1890 byl převorem a r. 1905 na krátko jen byl převorem dominikánského kláštera v Olomouci, načež byl povýšen za provinciála česko-moravské provincie řádu sv. Dominika a usídlil se v Praze. Horlivě pracuje při chrámu Páně, jest ředitelem Třetího řádu sv. Dominika a byl redaktorem časopisu »Růže Dominikánská«. Vsdp. provinciál Václav Bubeník jest upřímným přítelem družstva Vlast, podporovatelem všech jeho podniků a podporovatelem katolické literatury vůbec. K jeho 50letí přejeme mu všecko dobré, zvláště ve zdraví dlouhý věk a ve všem Boží požehnání!

Dr. F. W. Förster z Curychu přijal povolání za profesora na universitu Vídeňskou. Týž narodil se 2. června 1869 v Berlíně jakožto syn astronoma Förstera. Roku 1899 habilitoval se jako privátní docent filosofie a paedagogické morálky na universitu Curyšskou. Dříve býval ovládán vlivem vlastního otce, od něhož se víc a více oddaloval a ke křesťanským názorům propracoval. Poznal v křesťanství největší prostředek a sílu k rozvoji člověčenstva. Z jeho spisů vzbudily pozornost: Jugendlehre, Lebenskunde, Sexualethika, Sexualpaedagogika, Christentum und Klassenkampf, Lebensführung, Autorität und Freiheit a jiná a jiná důležitá díla, rozšířená v tisících exemplářích po světě, kdež získaly si mnoho přívrženců. V Curychu musil zápasiti s mnohými obtížemi od senátu, následkem čehož tam se poděkoval. — Štýrský Hradec nabízel mu profesorské místo, avšak F. byl by rád zůstal v Curychu. Konečně ale přece odhodlal se Švýcary opustiti, když mu byla nabídnuta profesura na universitě Vídeňské, což

ctitelé jeho přivítají s velikým povděkem. Förster těší se v Rakousku, hlavně ve Vídni, veliké oblibě, protože zde jž častější přednášky měl.

Úroveň vyznamenaného literárního umění. Z Riegrova (!) nadání při Svatoboru dostal »na další literární práce« podporu 500 K Karel Horký, někdejší vydavatel »Krameria«, »Stopy« a j. listů. Dostává li se mu podpory na další práce, patrně se dosavadní literárně umělecká tvorba Horkého pánům referentům velice zamlouvá. Je to však smutným příznakem dnešních literárních poměrů, že nebylo schopnějšího ucházeče vůbec nebo že dána přednost Karlu Horkýmu. Ubohý Rieger!

Lidumilnost. U příležitosti koncertu v Břevnově dne 9. února ve prospěch »Vincentina« a místních chudých daroval Msgr. Jan Sedlák, gener. vikář, praelát etc. Vincentinu komunální dlužní úpis Zemské ban y král. Českého na 1000 K. Dobročinnost lidumilného dáorce bude vděčnou památkou ubožákům ústavu. Týž hodnostář věnoval na stavbu kostela v Nuslích 200 K.

Slavnostní večer faráře Šubrtů v Miletíně. Lidový křesťan.-sociální spolek pro Miletín a okolí jmenoval pro všestranné zásluhy Filipa Šubrtů, bisk. notáře, miletínského faráře, člena c. k. okr. školní rady, obec. staršího, spisovatele atd. atd. svým prvním čestným členem. Odevzdání diplomu čestného členství konáno slavnostním způsobem v neděli 16. února v »Sousedském domě« s vybraným programem. Než ani tak veliká místnost nemohla pojmouti všechny ctitele dp. faráře, tak že mnozí museli se vrátiti pro nedostatek místa. Účastníků bylo na 700 hlav. Deputace spolku uvedla dp. faráře na vykázané místo, jehož stůl ozdoben skvostnou kyticí. Oslavenec byl nadšeně pozdraven. Na to vystoupil na jeviště místní kaplan vp. Štěpánek, jenž pronesl odevzdávací proslov. Po oslovení probral řečník hlavní body působnosti dp. faráře. Po dlouhotrvajícím souhlasném potlesku poděkoval oslavenec všem. Když se utišil nadšený potlesk, pronesl p. Bartoníček z Hořic pozdrav a přání, aby p. oslavenci přáno bylo ještě dlouhá leta mezi námi pracovat. Následovaly dílem hned, dílem až po vyčerpání programu jiné podrobné projevy a pozdravy. Po vyčerpání programu nechtělo se téměř rozradovaným účastníkům rozcházeti. Číska hudební se střídala se zpěvy. Národní hymna česká a hymna mládeže od dra Šetiny »Rozvíňme prapor« ukončily tuto slavnost. Při rozchodu věnovali účastníci dobrovolné příspěvky ve prospěch knihovny.

Přednášku o Bol. Jablonském uspořádal Spolek katechetů v král. Českém a pozval k ní za řečníka dp. katechetu Fr. Dvořáka, jenž působí již přes 20 let v rodišti Bol. Jablonského, v Kardašově Řečici. Přednáška byla originální a velice zajímavá a poutavá. Řečník nám pověděl mnoho nového, dosud neznámého o Bol. Jablonském, který měl smutné mládí. Kard. Řečici táhla vojska Francouzů i Bavorů, jimž tu byla kasa voj. vyloupena, městečko dvakráte vyhořelo, i chrám Páně byl při tom poškozen — to všecko viděl maličký Tupý, pozdější Jablonský. Řečník rozebral a ocenil různé spisy Bol. Jablonského a ukázal, že jest nejen jeho ctitelem, ale výborným znatelem celé lit. tvorby Bol. Jablonského. Již dávno jsme tak milého duševního poučení nezažili. Řečník byl hojným potleskem odměněn a různí pp. katecheti mu ještě zvláště děkovali.

P. Ant. Vincent T. J. †. Z Valencie se oznamuje úmrtí apoštola katolické věci P. Ant. Vincenta z T. J. Kněz tento začal svou činnost r. 1880 v oboru sociálním ve Valencii. Jeho přičiněním byla v semináři zřízena stolice pro sociologii. Kromě toho zakládal spolky katolických dělníků, útulny a nemocnice pro dělnické starce, pro vdovy a sirotky. Do r. 1908 založil jich přes 500. V poslední době zabýval se zakládáním dělnických syndikátů, jichž se r. 1911 čítalo již 1700. Založil též národní radu pro katolické spolky. Pro hospodáře založil velikou banku, zvanou »Leo XIII.« Tento apoštol sociální akce dosáhl 75 let. —něk.

Synoda v Budějovicích svolaná na 28. července vykazuje na programu některá praktická a časová thémata, jichž probráním se njdp. biskup kleru nemálo zavděčí.

Katolíci ve veřejném životě ve Spojených státech. Jak »Catholic Universe« v Clevelandě oznamuje, jest počet katolíků, kteří se účastnili posledních voleb, mnohem větší, než při volbách předešlých. Proto i počet katolíků jako zvolených poslanců značně stoupl. Tak ve státě novoyorském skoro polovice nově zvolených poslanců, totiž 13, jest katolická. Sněmovna poslanecká ve Washingtoně čítá 60 katolíků, senát má tři katolíky. Následkem vítězství demokratické strany byli zvoleni katolíci za guvernéry ve státech Iowa, Illinois a Rhode Island. Z téže příčiny dostal ještě velký počet katolíků vysoká státní místa. Tak státy Nový York, Massachusetts a Illinois obsadily místa viceguvernerů katolíky, což jest tím pozoruhodnější, poněvadž náleží k nim Chicago.

Pro katolickou universitu v Solnohradě. Podle výkazu solnohradského katolického universitního spolku, jehož jmění činí as 4 miliony korun, dosáhly sbírky pro budoucí universitu, pořádané minulého roku 350.000 K. Sbírký letošních prvních dvou měsíců činí kolem 30.000 K.

Dědictví sv. Prokopa předložilo veřejnosti dva mohutné svazky. V pamět osmdesátiletého jubilea »Časopisu katolického duchovenstva« a padesátiletého jubilea »Dědictví sv. Prokopa« sestavili dr. Jos. Tumpach a dr. Ant. Podlaha. »Dějiny a bibliografii katolické literatury náboženské od roku 1828 až do nynější doby«. Vyšla teprve část první o 480 stranách, do níž pojatý spisy a články týkající se bohovědy vůbec, Pisma sv. a práce z oboru biblického, obrany víry a věrouky, mravouky a zpovědnice, asketiky, pastýřského bohosloví, paedagogiky a katechetiky, homiletiky. Snešený materiál jest výslednicí práce syslovské. Druhá část vyjde ještě tohoto roku. Cena I. dílu K 10.—. Dr. Antonín Vřešťál podává prvou část II. podrobného dílu »Katolické mravouky«. Stran 447, cena 8 K. Obě práce jsou svědectvím neúporné píle, obsáhlého studia. Podány jsou české veřejnosti formou přístupnou a praktickou. »Dědictví sv. Prokopa« zaslouží si nejšší podpory zvláště v kruzích české katolické inteligence. Vydalo již velkou řadu důkladných spisů, jimiž znamenitě obohacena česká věda.

Křesťanská Akademie pořádá cyklus přednášek z oboru církevního umění. První přednášku proslovil na valné hromadě 22. listopadu 1912 v sále »Merkuru« metrop. kanovník dr. A. Podlaha: »O moderních zásadách ochrany církevních památek«. Přítomní byli mile potěšeni názory pana řečníka, jenž kladl důraz na konservování uměleckých památek, které při upřílišněné restauraci trpí a upozorňoval na přestřelky purismu, kterýž někdy na př. pro jeden špičatý oblouk v kostele odstraňoval cenné předměty renaissanční a barokové a nahrazoval pseudo-gotickými. Přednášející stanovil zásadu: Konservujte a zachovávejte vše umělecky cenné, a to na svých původních místech, i vesnice má právo na umělecký oltář, když velkomyslnost donátorova jí cennou památku ušetří. Toť socialisace umění. Upozorňujeme na ostatní přednášky tohoto cyklu, jež všechny jsou provázeny světelnými obrazy: Dne 9. března 1913: Kanovník Ed. Šittler: »O chrámu sv. Jiří na Hradčanech«. Dne 16. března: P. Odillo Wolf O. S. B. z Emaus: »Ueber die Proportionssysteme der antiken und altchristlichen Sakralbauten«. Dne 24. března: Kanovník Ed. Šittler: »O organickém vývoji tak zv. historických slohů.« Dne 30. března 1913 stavitel dómu arch. Kamil Hilbert: »O kapli sv. Václava.« — Bude tudíž zastoupena theorie umění, jakož i část praktická o předních našich uměleckých památkách dle nových objevů a jména přednášejících pánů, předních znatelů církevního umění, jsou nejlepší zárukou, že širší kruhy seznají, na jaké výši uměleckého nazírání stojí dnes Křesťanská Akademie. Pozvání jest zároveň legitimací ke všem přednáškám. Interessující se, jimž se snad náhodou nedostane pozvání, přihlastež se laskavě o pozvání u Křesťanské Akademie v Praze-II., Ferdinandova třída, číslo 6.

Výroční zpráva nemocnice Milosrdných Bratří v Praze za r. 1912, právě vydaná, konstatuje, že r. 1911 zbylo v nemocnici 184 pacientů, r. 1912 nově přijato 2841. Z celkového počtu r. 1912 ošetřovaných propuštěno uzdravených 1994, zlepšených 583, nevléčených 51, zemřelo 214 a koncem r. 1912 v nemocnici zbylo 163 nemocných. Operací provedeno 1507; z těch se zdařilo 1449, zlepšilo 51; zemřelo 7 pacientů. Nečítají-li se ošetřování a zemřelí sešlostí věkem a tuberkulosou, bylo zemřelých pouze 3·2% všech ošetřovanců. Dle povolání bylo ze 3025 ošetřovaných 200 dělníků stavebních, 285 nádenníků, 225 obuvníků, 177 pekařů, 104 kočí a fiakristé, 102 zámečníci a instalatéri atd. Dle rodiště byli 2654 z Čech, 75 z Moravy, ostatní z nejrůznějších zemí evropských. Dle náboženství bylo r. 1912 přijato: 2414 katolíků, 5 řeckého vyznání, 41 evan-gelíků, 70 israelitů a 11 bez vyznání. Všichni nemocní ztrávili v nemocnici 68.619 dní, jeden nemocný průměrně 22·68 dne. Výdaje na léky a pod. činily po 50% srážce 15.517 K 39 h, na chirurgické obvazy 6451 K 43 h. Ve všech 15 nemocnicích řádu Milosrdných Bratří rakousko-české provincie bylo r. 1912 ošetřováno 23.163 nemocných; z nich propuštěno 20.338, zemřelo 1381, koncem r. 1912 zůstalo v ošetřování 1444. Počet ošetřovacích dnů činil 488.306. — V pražské nemocnici udělují se denně chudým ambulantně porady a pomoci lékařské zdarma. Z podrobné zprávy seznati lze záslužnou činnost nejstarší této řádové pražské nemocnice, kde tolika tisícům nemajetných dostává se ročně lékařského ošetření a na čas i zaopatření. Že však konvent mohl značný počet nemocných do ošetřování přijmouti, kdy drahotní poměry tak se změnily, děkuje obzvláštní obětavé spolupráci šlechetných dobrodinců a příznivců. Ku konci

zprávy obrací se konvent ku všem lidumilům s vroucí prosbou, by i nadále byli milodary a příspěvky tohoto ústavu chudých laskavě pamětlivi a své podpory jemu neodepřeli. S povděkem pak vzato na vědomí, že celý konvent i nemocnice Milosrdných Bratří zůstane na Starém Městě Pražském, jak patrné jest z provolání, které otiskují denní listy.

K Širšímu sboru Sec. odboru družstva Vlast v únoru složili a daň strany pro r. 1915 zapravili: po 8 K: J. M. probošt Msgr. Dr. Fr. Kryštůfek, c. k. dvorní rada a universitní profesor a Nejmenovaná korporace; 7 K 60 h: Fr. Hála, far. ve Vrchoslavicích na Mor.; 3 K: Very Rev. Vojt. Cipín, děkan v Kellnersville v Sev. Americe; 2·80: Dr. Richard Špaček, universitní profesor v Olomouci; po 2 K: Jan Houška, far. v Třebnici, a Št. Bayer, far. a děkanský rada v Grafensteinu v Korutanech; 1·50: P. Jos. Čížek, k. a. vik. tajemník a děkan v Mar. Lázních; 1·28: V. Heindl, děkan v Přešticích; 1·06: V. Holenda, farář v Pohnání; po 1 K: Mat. Dušek, arcikněz v Charvatcích; Jan Judl, c. k. pošt. zřízenec na Kr. Vinohradech; Dr. Jos. Béna, kanovník a em. gymn. ředitel v Kroměříži; Jos. Filip, správce školy ve Všechovicích — dále: děkani, sekretáři, profesori, faráři, kaplani a katecheti: Tom. Kubíček v Dobromělicích, Jan Beránek, v Moravanech, Jos. Böhm ve St. Boleslavi, Jan Westfal ve Strakoncích, Pavel Blažek v Drásově, Jos. Badura v Oseku, Ant. Bártek ve St. Hobzí, Fr. Cikánek ve Svárově, Jos. Černý v Jičíně, Jos. Bouše v Týně n. Vlt., Fr. Bejček v Trhovém Štěpánově, Fr. Dittrich v Nymburce, Fr. Fučík v Měřovicích, Bohd. Bergmann ve Stránově, Vil. Havlák v Hobšovicích, Fr. Drábek v Pertolticích, Jar. Holeš v Katovicích, Em. Hanzík ve Zbynicích, Fr. Hruška v Kíákově, F. J. Konečný v Pouchově, dále z Rak. Slezska: Flor. Lužný, far. v Kateřinkách, a Fr. Bražina, far. v Michálkovicích, z Hor. Rakous: Jos. Burget, far. Weitersfelden — celkem 37 — od 1. října 1912 do konce února je členů 260.

K jubilejnímu fondu pro zřízence družstva Vlast v únoru přispěli: 8 K: Msgr. Dr. Fr. Kryštůfek; 3·70: Very Rev. Vojt. Cipín; 2·30: P. Jos. Čížek; 1 K: Fl. Lužný, far. v Kateřinkách.

Ze Spolku na zakládání katolických knihoven. Přispívajícím členem stal se: Aug. Krčmář, k. a. vik. tajemník a farář ve Stodůlkách. — Dary složili: 100 K Piův spolek; po 50 K: Jednota č. kat. učitelstva a Nejmenovaná korporace; 2 K: Karel Bezstarosti, kons. rada a far. v Bohulicích na Mor.

Z Tiskové ligy. — Dary složili: 100 K: Jeho Eminence ndp. Leo kardinál Skrbenský, kníže-arcibiskup; 50 K: Jednota č. katol. učitelstva; po 2 K: V. Heindl, děkan v Přešticích, a Th. Ryska, em. farář v Slapech; 1 K: Jan Chlupáč, k. a. vikář v Nové Vsi. — Členský vklad 7 K (94 K) složilo: duchovenstvo vikariátu Klatovského. — Opravy uveřejnili: »Čas«: Ferd. Zajíčkovi, b. vikáři a děkanu v Holicích, a J. Šumšalovi, kaplanu v Nechanicích; »Učitelské Noviny«: Tomáši Škrdlovi, předsedovi Tiskové ligy (tříkrát).

Výbor Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy konal druhou schůzi v r. 1913 za předsednictví řídicího učitele Jos. Kaiky a za hojného počtu výborů. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel Bohusl. Šubrť četl protokol předešlých schůzí, jež byly probrány a schváleny.

Předseda zahájiv schůzi, děkoval za všecku poctu, která se mu 2. února stala, a vital dva nové výbory: učitele Jos. Hrubého a c. k. místodržitelského oficianta Jana Voborského.

Čtena byla hrubá lokálka z »Učitelských Novin« ze dne 12. února 1913 proti výborům Jednoty ze stavu učitelského; výbor přechází s opovržením proti »Učit. Nov.« k dalšímu jednání.

Výbor se raduje z císařského vyznamenání, jehož se dostalo říš. poslanci J. M. Kadlčákovi, nadučiteli ve Frýdlantě na Moravě, jenž v prvních počátcích naší činnosti s Jednotou naší úzké přátelství pěstoval a i dvakráte do jejího středu zavítal. Z usnesení výboru zašle mu předseda blahopřání.

Rovněž oceňuje výbor britké péro, řízný úsudek a statečné hájení křesť. školy a křesťanské výchovy, jaké na jevo dává referent nedělní Školské hlídky v »Čechu«. Výbor s ním srdečně sympatisuje a vyzývá jej, aby statečně pokračoval.

Kalendář »Stitný«, roč. VIII. na rok 1914, vydán bude redakcí předsedy i letos.

Čten byl přípis Jeho Jasnosti Ferdinanda knížete Lobkovice, kterým přistupuje k Jednotě za člena zakládajícího. Rovněž i Jeho Milost nejd. p. biskup Jos. Gross z Litoměřic bude dávat Jednotě roční příspěvek. A z českého Epis-

scopatu mimo to zakládajíc mi členy jsou: Jeho Eminence a Jeho Excellence ndp. biskup Dr. Jos. Doubrava.

Kolekta ve prospěch Školských bratří v Bubenči vynesla 1 K 70 h.

Druhý místopředseda Jednoty učitel Vl. Jelínek hlásil, že konal od poslední schůze z oboru výchovatelství 8 přednášek.

Konec schůze vyplnila změna stanov. Valná hromada změnila totiž § 17 stanov a nařídila výboru, aby celé stanovy prošel a kde toho potřebu uzná, změnu provedl. Reterent, I. místopředseda Jednoty, red. Tom. Jos. Jiroušek, četl odstavec za odstavcem, o každém se debatovalo a hlasovalo. Změněné stanovy budou předloženy nejprve kníž. arcib. konsistoři a na to c. k. místopředsedství k schválení. Tím byla tato nová, krásná, vždy svorná schůze skončena. Probírání změny a debata o ní ukázaly, že ve výboru zasedají mužové, kteří jsou ve spolkovém životě vyškoleni.

Zajímavý rozsudek. V září r. 1909 vydali francouzští biskupové společný pastýřský list, opatřený citáty ze školních učebnic, sepsaných soc.-dem. a protivojenskými učiteli, v němž varovali věřící před těmito knihami a státními školami. Všecky učitelské organizace (celkem 190.000 osob) podaly žalobu na francouzský episkopát, žádajíce, aby biskupové nahradili jim hmotnou škodu, která jim vzešla ze zákazu školních knih. První byl žalován kardinál-arcibiskup remešský Msgre. Luçon; soud odsoudil ho k pokutě 500 fr. Ale odvolací soud rozsudek zrušil, any prý učitelské organizace nemají práva veřejně hájiti zájmy státních škol.

Rozšíření chorvatské provincie kapucínské. Ze Rjeki, 14. února. (Kor. Croatia.) Papež Pius X. nařídil, aby kapucínské misie v Sofii a v Plovdivu spojily se s chorvatskou provincií kapucínů a podřídily se její správě. Následkem toho přibude v nejbližších dnech do rjeckého kláštera kapucínského značný počet bulharských jinochů, kteří vstoupili do kláštera za novice. Papežský rozkaz vzbudil v chorvatských kruzích duchovenských veliké nadšení.

Duchovní cvičení v Tyrolsku. V málokteré zemi rakouského mocnářství je tak dobře postaráno o pořádání duchovních cvičení pro všechny třídy společenské, jako právě v Tyrolsku a Vorarlbersku. Také letos byla ustanovena tato cvičení na leden a únor pro mladé i starší muže a paní v ústavu sv. Fidelise ve vesnici Tirolu, v ústavu sv. Vincence v Innomosti a v ústavě sv. Antonína ve Feldkirchu. Tato duchovní cvičení jsou přirozeným a velmi požehnaným doplňkem katolického života spolkového a bylo by si přáti, aby duchovní cvičení mohla býti pořádána ve všech korunních zemích mocnářství v účelně zřízených řeholních domech.

Katolická organizace u Němců v Čechách. U Němců v Čechách lze stopovati potěšitelný pokrok katolické spolkové činnosti. Počet členů katolických spolků mládeže se zvýšil a jeví se snaha více podporovati než dosud katolické knihovny, které v Německu provázeny tak velikým úspěchem.

Odpady mezi evangelíky. Odpadlické hnutí v evangelické zemské církvi k úplnému bezvěrectví se úžasně šíří v německých spolkových státech. V Sasku odpadlo v posledních měsících mnoho set protestantů. Větší odpadlické hnutí bylo ustanoveno na měsíce únor a květen. Za tímto hnutím stojí sociální demokracie a svaz monistů.

Nový kněžský seminář ve Vídni. Tento byl zajisté nedostatečný pro nynější poměry. Kardinál dr. Nagl chopil se díla a zakoupil veliký pozemek sirotčince s krásným kostelem. K tomu konci bude potřebí učiniti výpůjčku přes 1.5 mil. K. Arcibiskup sám věnoval 50.000 K a vyzval duchovenstvo a věřící laiky, aby k tomuto účelu přispěli. Duchovenstvo se zavázalo, že bude pravidelně přispívati ku placení úroků a umořování dluhu. Věnovali: prelát dr. Müller 12.000, probošt Mord 10.000, prelát Schöpflleitner 3000, kanovník dr. Kamprath 1000 K. Dary se utěšeně scházejí.

Velmi rozhodný protest proti spalování mrtvol vydal bavorský episkopát v letošním pastýřském listě. List bavorských arcibiskupů a biskupů se obírá nejdříve dějepisným oprávněním pochovávání do země proti zavrženému spalování mrtvol, a dovozuje, že se prohřešuje proti věčným slovům Krista Pána samým, jestliže se kdo popírá posvátnosti hrobů. Platná církevní rozhodnutí se uvádějí v paměť se zvláštní určitostí, podle nichž jest každému katolíku zakázáno přistupovati jako člen ku spolku pro spalování mrtvol nebo dáti spáliti mrtvolu jiného. Kdo spálení své vlastní mrtvoly určil nebo dokonce nařídil, a setrvá na svém nařízení až do konce, má býti vyloučen z křesťanského pohřbení. Kdo nařídil spálení své vlastní mrtvoly, nesmí přijmouti svátosti umírajících. Nejpozoruhodnější jest přísný poslední odstavec. Ve všech důvodech,

kteří se pronášejí ve prospěch spalování mrtvol, vidí bavorský episkopát jen předzvěstí boje, který jest namířen na samo křesťanství. Spalování mrtvol má ráz církvi nepřátelský. Kdo podá k tomu ruky, aby ze svatých polí se staly ústavy ke spalování mrtvol, toho stihne hrozná výčitka, že jest ve spojení s těmi, kteří se zapřísáhli, že zničí v srdcích víru ve věčný život.

Také v Čechách se rozšiřuje usilovná agitace ve prospěch spalování mrtvol. Český a německý spolek stará se o volnomyšlenkáře, aby si dal hříšné tělo po smrti spáliti. Dosud v Rakousku sice není dovoleno spalovati mrtvoly, ale přece se tyto vyvážejí do sousední Žitavy, aby se spojily se susedem Němcem, kterého za živa majitelé těchto těl tak nenáviděli.

Sociálně demokratičtí bezvěrci čili věřící monisté ustavili se v Praze ve svaz. Soudruh Fr. V. Krejčí, který byl též zvolen »papežem« českých monistů, promluvil o úkolech svazu. Pro informaci jeho povídání dáváme místo. Pravit: »Nové sdružení chce zorganizovat všechny socialistické dělnické bezvěrce a hájiti jich zákonných a občanských práv. Propagace monismu diti se bude ovšem za podmínek, daných kulturním pasivem českým, proto musí sdružení zvláště po stránce literární pracovat od základu, a to tím spíše, že od české vědy nemůžeme očekávati mnoho podpory. Přes to však hnutí monistické působiti bude přes rámeček naší strany a zajisté bude zasahovati význačně do českého života kulturního ku prospěchu pokroku. Monism vychovává celé lidi, bude zahlazovat účinně zbytky náboženského světového názoru. Jeho zřetel bude spočívati zejména na samostatnější mládeži. Pro dobu nejbližší příští bude se snažit nová tato organizace uplatniti názory své k roku 1915 a za dva roky své existence bude státi jako pevné, nejkrajnější levé křídlo české osvětové myšlenky.« — Monistický »biskup« soudruh Chaloupecký opět sdělil, že »roku 1915 bude v Praze konán první kongres českých socialistických monistů. Dnes je v novém sdružení zorganizováno přes 6000 členů. Do roku 1915 musí býti 50.000!« Nepodceňujeme hnutí sociálně demokratických monistů, ani ho nepřeceňujeme. Zárodek smrti chová v sobě však už tím, že organizuje bezvěrce, kterým ukládá víru v různé hypotézy monistické.

Poměry v Portugalsku vzhledem k církvi katolické líčí »Zeitschrift des österreich. und ungar. Klerus« (II. ročník, 7 číslo ze dne 8. února) v dopise seminárního profesora hrozným způsobem: » . . . Jsme uprostřed divokého pronásledování; všecko nám loupí, vyjma duši, kterou jsme dostali od Boha. J.ž nám prodali statky arcibiskupského stolce a semináře. Veliký počet far jest bez pastýře. Vláda dovoluje trvání je čtyř seminářů v celém Portugalsku, a i v těchto chce jmenovati veškeré osoby, od regensé počínajíc až k vrátnému a předpisuje dokonce učebnice pro přednášky! . . . Vláda zabrala též statky katedrál, a bratrstvům povoluje používati pouze třetího dílu jejich důchodů. Představte si smutné následky! Stojíme před divadlem plným smutku, a kamkoli se oko obrátí, všude jen zříceniny a bída. Než jest nutno pracovati a uprostřed zřícenin a trní se pracuje. Avšak tato práce je tak těžká! Než i nejnemožnější věc jest u Boha možná. Nabudme důvěry, modleme se a pracujeme, pak nás Bůh jistě neopustí . . .«

Republikánské radikální listy portugalské zaznamenávají posměšně »stěhování svatých« z Portugalska. V čem toto záleží, povědí nejlépe angličtí a francouzští obchodníci uměleckými věcmi. Při dražbě uměleckých děl, která byla uloupena z kostelů, mohli učiniti báječný obchod, rovněž vláda, která může přechodně opět uvést do lepšího stavu státní pokladnu, která stůně úbytěmi. Mramorové křtitelnice, umělecká díla řezbářská, obrazy, výšivky, zlaté kalichy — všechno padlo jakobínům do ruky. Kdežto jiné země žárlivě střežou vlastnictví svých církevních pokladů, vzorná portugalská republika je vyhazuje za směšné obnosy do ciziny za příčinou své finanční nouze. A nevzdělaný tisk lóží se ještě odvažuje posmívati »stěhování svatých«.

Protí zednářům v Belgii. Belgický předseda ministerstva Brogneville zakázal belgickým důstojníkům, aby přináleželi k zednářům nebo jiným tajným společnostem; všichni důstojníci, kteří náležejí k některé loži zednářské, musejí ohlásiti své vystoupení.

Důležité rozhodnutí o povinnosti sv. křtu. Správní soud ve Vídni rozhodoval dne 16. ledna 1913 za předsednictví senátního presidenta Truxy o stížnosti dělníka Vosnakovského, jemuž všechny instance prohlásily, že jest nepřipustno, by se zdráhal dát pokřtiti své dítě, a že jest křest obligatorní t. j. povinný. Správní soud rozhodl, že rodiče musí dát dítě pokřtiti.

VLAST

Husité a Cisterciáci.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

Napsal V. O. HLOŠINA.

(Pokračování.)

Násilnosti husitů v klášteře novocelském v Lužici.

Zhouba husitských vojsk neobmezovala se pouze na Čechy a Moravu či na země, v nichž úhlavní »nepřátelé kalicha« žili, ale jako lavina zasáhla všechny země sousední. Se zvláštní zálibou husité rádi přepadali Slezsko a Lužici s Braniborskem a *vytloukali tamější kláštery*, by jich kořistí zásobovali vyhladověná a vyprázdňená místa svá v Čechách. A lup jejich, neboť to jest nejpriléhavější slovo pro husitskou činnost válečnou vůbec a v cizině zvláště, se dařil, jak svědčí celá řada vyhořelých a zpuštěných jimi klášterů.

»*Nova cella*«,¹⁾ cisterciácký klášter v Lužici dolní, byl založen roku 1228 od markraběte míšenského a lužického Jindřicha, jenž sem povolal mnichy z kláštera míšenského, zvaného »*Vetus cella*«. ²⁾ Bohatství jeho značně vzrostlo jak blahovůlí zakladatele, tak dary markrabat míšenských. Vypálen pak byl *husity v říjnu roku 1429*.³⁾

Zap o zničení tohoto kláštera dí: »Z nenadání husité vzdvihše se zase, obrátili se rychlým pochodem od Chotěbuze až ke Gubínu, hlavnímu městu dolní Lužice nad řekou Nisou. I dobyli ho na překot prvním útokem dne 27. října 1429 a množství lidstva v něm pobili. Gubín bylo město lidnaté a Čechové, odvedše obyvatele na živu pozůstalé do zajetí, vypálili je dočista. Žalostný pád jeho *přimnožil hrůzy jménu českému v dalekých krajinách okolních*. Potom došli Čechové *zkazivše ještě klášter v Nové Celi*, pleníce a kazíce krajinu daleko široko, až pod Krosno nad Odrou . . . «⁴⁾

Jiný pramen líčí zhoubu kláštera novocelského takto: »Čeští husité ohrožovali vždy víc a více i sousední zemi Lužici. Ačkoli stavové lužičtí roku 1429 uzavřeli s arcibiskupem magdeburským spolek na ochranu (odboj), a ačkoliv týž arcibiskup opata Petra

¹⁾ Jako bychom řekli: »Nový klášter«.

²⁾ »Starý klášter.«

³⁾ První přepadnutí však stalo se již roku 1427, kdy některé houfy husitů ze Slezska zaběhly až do Lužice a v klášteře novocelském mnichům, kteří se nezachránili útekem, ruce a nohy usekávaly. (*Zap*, d. c. 1060.)

⁴⁾ D. c. 1093.

a celý konvent v Nové Celi vzal pod svou ochranu a záštitu, ba slíbil obranu jeho a ačkoli zemský fojt Jan z Polenska (Polenz) všemožně se vynasnažil, aby husity na jich výbojně dráze zadržel, vnikli přece tito již r. 1429 do Dolní Lužice, dobyli města Gubína a přepadli násilím a krveprolitím klášter v Nové Celi. *Všickni řeholníci* a kněží klášterní i se svým opatem Petrem byli *způsobem nejhanebnějším zabiti. Klášter*, když opatství i kostel byly znesvěceny, jakož když vše v nich bylo potlučeno, zničeno a vykradeno, *byl zapálen i s kostelem*. Než, ač již plameny syčely a zdálo se, že celý kostel jim padne v oběť, přece podařilo se bratrovi laikovi, jakémusi Kochovi, jenž pod střechou kostela se skryl, z nádob, jež na kostelní půdě vodou byly naplněny, *ohně uhasiti* a tak dům Boží před úplnou zkázou zachrániti. Na památku tohoto zachování kostela, jakož i z vděčnosti za tak příkladnou srdnatost, odpustil později klášter všem příbuzným zachránce domu Božího, bydlícím v blízké vesnici Žlabu (Schlaben), na věčné časy všechny povinné klášteru dávky.*⁶⁾

Balbín dodává: »Husité ukrutně v Gubínu povraždili netoliko všechny kněze, ale i vsecky obyvatele, nemajíce ohledu ani na stáří, ani na pohlaví. V klášteře novocelském *svázali řeholníky na rukou i na nohou a ponechali je* v tomto hrozném stavu mezi životem a smrtí jejich osudu.*⁶⁾

Novocelská *kronika klášterní* poznamenává: »Čeští husité, kteří o svátku svatých Šimona a Judy sem přitáhli, ony řeholníky, kteří ve věži se ukryli, když jim nohy a ruce byli usekali, shodili dolů, a ty bratry, jež v klášteře dopadli, *svázali a sebou jako vzácnou kořist válečnou daleko vlekli*, aby jimi jiné strašili. Posléze je u Budyšina v horní Lužici zavraždili. Kostela však a kláštera nezničili, ale *poddané klášterní skoro vsecky povraždili* tak, že později biskup domácí šlechtě zvláštní odpustky udělil, poskytneli ochuzenému klášteru nějakou almužnu.*⁷⁾

Řádili tedy husité v klášteře novocelském, jak z uvedených pramenů jasno, způsobem až hrozným. Nedivu proto, že jednání toto přimnožilo hrůzy jmenu českému v dalekých krajinách okolních a že na těch stranách, kde zavznělo slovo »husita«, děs pojímal lidská srdce. Vždyť to, co husité r. 1429 v den svatých Šimona a Judy v Nové Celi spáchali, *tak málo svědčilo o duchu křesťanském*, jako zapálení Říma a pobití mnoha set nevinných křesťanů za císaře Nerona v dobách pohanských.

Čin tento je tím hroznější a odpornější, uvážíme-li, že řeholníci novocelští, a to platí o všech členech klášterů mimo Čechy a Moravu, neměli ani nejmenší viny na náboženských bouřích a válkách v Čechách, že *klidně pracovali o úkolu*, jenž jim jednak od zakladatele řádu a jednak od těch, kdož je do jistých krajin povolali, byl vyměřen,⁸⁾ že věrně konali své po-

⁵⁾ Das fürstliche Stift und Kloster des Cistercienser-Ordens Neuzelle bei Guben in der Niederlausitz, Regensburg. Str. 69.

⁶⁾ Miscell. IV. I. 118—162, kdež se jedná o vybitých a zbořených klášteřích od husitův.

⁷⁾ Historia monasterii de Nova Cella, sepsaná roku 1737.

vinnosti, lid uvědomovali, šlechtili, povznášeli a k dobru vedli, a že tedy husitům ničeho zlého neučinili. *Vražditi však lidi nevinné* pro nic a za nic, pouze z touhy po lupu nebo po pomstě, již jiní by vytrpěti měli, ač pomsta nikdy spravedlivou není, anebo pouze docela proto, že bližní jest jiné víry, je tak nízké a nešlechtné, že každý, kdo člověkem jest, musí odvrátiti se od těch, kdož podobně činili . . .

Divně proto husité bojovali za svobodu svědomí, takže pravým *pošklebkem byl jejich název »bojovníci Boží«* a můžeme-li tak mluvit, přímo rouháním se byla jich píseň: »Kdož jste Boží bojovníci — a zákona jeho, — prostež od Boha pomoci — a doufejte v něho, — že konečně s ním — vždycky zvítězíte . . .«

Drancování ostatních klášterů cisterciáckých mimo Čechy a Moravu.

Od započetí válek husitských, kdy dne 4. listopadu 1419 královské vojsko po prvé s husity se srazilo u Radiče nedaleko Knína, uplynulo téměř osm let. Česká země zatím byla proměněna ve spoustu ssutin a zřícenin. Kláštery a chrámy byly buď zpustošeny a vypáleny, nebo docela zbořeny, města rozvalena a vesnice zničeny. Pole byla nezorána a opuštěna. Dosti citelná bída dorážela na všech stranách tak, že jinak příznivý husitům Zap dodává: »Obchody, řemesla a živnosti hynuly a ne jeden nedostatek doléhal již velmi citlivě na celé třídy obyvatelstva.«¹⁾

S bídou tělesnou kráčela pospolu bída duševní. Mládež vyrůstala v nevědomosti a surovosti, za hluku a třeskotu zbraní, lid drancoval, kradl a pálil. Nebylo kázně, nebylo bázně. Vše hynulo a zacházelo tak, že i »první chvíle nadšení, kde blouznivá obětavost a podnikavost nesčíslné zástupy do zbraně hnaly, ochabovala a hynula čím dál tím patrněji.«²⁾ Ale přemnozí z husitů již zvykli řemeslu válečnému a odvykli tiché a klidné práci domácí. Duch jich zdivočil a nevázanost, již nazývali bojem za svobodu svědomí, se jich zmocnila. Proto nepřekvapuje, že kněz Prokop Veliký již po bitvě nad Ústím chtěl české hranice překročiti a bouře zanést do krajin mimo zemi českou a že chtěl v krajinách těchto rozpoutati scény vražedného, bezpříčinného a protikřesťanského boje.

Úmysl Prokopův nečekal však dlouho na své uskutečnění. Alespoň již o novém roce, či dne 1. ledna 1427, objevil se zástup táborů a sirotků v Rakousích před cisterciáckým klášterem ve Světlé a jej vypálil. Klášter tento byl r. 1137 založen od Hadmara I. z Kuenringu.

⁸⁾ O vzdělání pustých krajin, jak dí Fr. Vacek, Sociální dějiny české doby starší, str. 473., jakož i o povznesení zemědělství získali si cisterciáci velikých zásluh. Při tom mnoho dobrého konali také péčí o chudé, zvláště tím, že přijímali pocestné jako milé hosty; příbytek pro ně (»hospitium, hospitale«) byl dle stanov řádových podstatnou částkou každého opatství.

¹⁾ D. c. 1058.

²⁾ Zap, d. c. 1058.

O jeho zničení píše *Antonín Klein* : »Roku 1426 v posledních dnech měsíce prosince zástup husitů, čítající asi 4000 mužů, dorazil přes Vitoraz ke Světlé. Tu husité vyloupili nejprve klášter. Mniši však byvše upozorněni od svých blízkých přátel, odvezli cenné věci a z kláštera uprchli. Potom v poslední den roku podnikli husité útok na město, které však přes veliké ztráty statečně se ubránilo. Dne 1. ledna r. 1427 táhli zase do kláštera a *zapálili* jej zároveň s kostelem a ostatními klášterními budovami. Podobně naložili s jinými kostely a kaplemi v okolí.«³⁾

*Brunner*⁴⁾ líčí přepadení Světlé od husitů mnohem obšírněji. Dí: »Již roku 1423 utrpěl klášter světelský na statcích, ležících na českých hranicích, od husitů velikých škod . . . Za opata však Tomáše Payngera stihla jej největší rána od založení vůbec. Posledního totiž prosince r. 1426 přitáhli husité v počtu 4000 mužů za vůdcovství Jindřicha ze Stráže a jeho bratra z Vitorazu k městu Světlé. Opevněné město však se nepříteli ubránilo. Sám vůdce husitů Jindřich ze Stráže padl.

Obyvatelé klášterní byvše varováni od svých přátel před útokem husitů, utekli a cenné věci, jako knihy, ornáty, posvátné nádoby atd. lesem dopravili do tvrze Lichtenfeldské. Pouze dva z nich, a to bratr Pavel a poněkud slabomyslný bratr Vierzig, zůstali v klášteře. Husité obsadili všechny brány a dveře. Bratra Pavla, jenž měl klíče od domu chytili a žádali, aby jim vydal poklady klášterní. I vodil je po klášteře. Použil však příznivého okamžiku a utekl přes klášterní zahradu do lesa. Za to bratr Ehrhard byl od rozezlených husitů ubit na křížové chodbě, kdež ho bratři, kteří po několika dnech do kláštera se vrátili, mrtvého našli. Potom nepřátelé celý dům vykradli a odtáhli před město. Přišli však druhého dne, totiž dne 1. ledna 1427 časně z rána zpět do kláštera, zdrželi se tu po celý den, zničili vše, co se zničit dalo a budovu zapálili. Plameny strávily stavení, stodoly, opatství, hospitál, celly, vykládané podlahy a kostel se všemi kaplemi a oltáři. I vesnice, jež klášterům náležely, dvory a kostely jako v Dachgrabenu, Schweiggersu a Windigsteigu, byly spáleny. Mateřský kostel, v němž mimo jiná umělecká díla byly zvláště znamenité malby na skle od mistra Michala, malíře ze Světlé, jenž tamtéž r. 1387 byl zemřel, a jež byly požárem zničeny, byl po požáru po více let beze střechy. Mniši, kteří se vrátili, nemohli totiž naprosto v spálených ssutinách klášterních bydlet a zdržovali se jednak ve Světlé, jednak na jiných místech. Dne 12. března téhož roku 1427 přišli husité ještě jednou v počtu asi 16.000 mužů, oblehli město znova a loupili po 17 dní po celém okolí. Pak došlo k bitvě.«⁵⁾

³⁾ Geschichte des Christenthums in Oesterreich und Steiermark, Vídeň 1841 II. 115.

⁴⁾ D. c. Cistercienserbuch, 568—570.

⁵⁾ Po třicetileté vojně klášter světelský z pohrom v dobách husitských mu zasazených se vzpamatoval a blahodárně působil v celém širém okolí. Trvá posud. V klášteře jest překrásný chrám Nanebevzetí M. Panny, pěkná kapitulní síň, křížová chodba, bohatá knihovna, archiv, museum a konvikt studujících.

Po této bitvě část husitského vojska přepadla panenský klášter cisterciáček ve **Svatém Bernardě** u Hornu dne 30. března 1427 a jej zplenila. Jeptišky utekly do města Rohu (Horn). Husité vše, co našli, zejména víno, naložili na vozy a odváželi sebou do Čech.

V květnu r. 1427 vypravili se táboři a sirotci v síle asi 18 000 mužů ponejprv do *Lužice* a do *Slezska*. Tábory vedl kněz Prokop Veliký, a sirotky kněz Prokůpek s Velkým Koudeříkem z Březnice. Na této výpravě jednak přepadla a jednak zničila husitská vojska dva cisterciácké kláštery, a to v **Nové Celi**⁶⁾ a v Grünheimě.

Pavel *Langius* píše o tom: »Roku 1427 Čechové zpyšněvše pro mnohá dobytá víězství a jsouce žádostivi kořisti, nepřátelsky napadali sousední země, zvláště Lužici a Slezsko, jež jali se pustošiti a mezi jiným *spálili kláštery* cisterciácké v Nové Celi a v Grünheimě. *Mnichy povraždili* a vše, co se dalo, sebou odvěkli.«⁷⁾ Grohmann k tomu dodává, že se tak stalo za opata Bernarda II. a že husité některé mnichy sebou na dalších výpravách vlekli a pak k smrti utrýznili.⁸⁾

Roku 1429 vytáhl oddíl táborů do *Slezska*, obou, *Lužic*, *Mišně* a *Fojtlandu*. Na tomto tažení bylo vypáleno a zničeno zase několik klášterů cisterciáckých. Tak již dne 22. ledna 1429 sirotci vyplenili a vypálili klášter **Henrichovský**. Stalo se to za opata Mikuláše IV. Klášter sám byl založen roku 1222 od pana Mikuláše, šlechtice polského a zároveň kanovníka Vrastislavského, a od Jindřicha, příjímím Vousatého (Barbatus), kancléře polského, jak svědčí Jongelin. První řeholníci přišli sem roku 1227 z kláštera lubického. Henrichov přízní polské šlechty nabyl záhy velikého jmění a vlivu v celém okolí.

O jeho vyvrácení píše *Stenzel*: »Bylo to roku 1426, kdy husité poprvé do Slezska vtrhli. Novou výpravu do této země s velikou válečnou mocí podnikli opět roku 1428. . . . Objevili se až v Münsterberku, kdež se nějaký čas zdržovali, a odkudž sedmkrát přepadli klášter Henrichovský tak, že opat Mikuláš se všemi řeholníky musil jej nadobro opustiti. Roku následujícího pod Prokopem Velikým . . . vyplenili tento klášter znovu a zničili pomník vévody Bolka a jeho manželky, stojící vedle hlavního oltáře. Řeholníci musili opětně z kláštera prchnouti a odebrali se jednak do Vratislavě, a jednak do Nisy. Budova klášterní byla 22. ledna 1429 *spálena* a v den sv. Vincence dva mniši, kteří v klášteře zůstali, totiž kněz Jan a jáhen František, byli zabiti. Mnoho sousedních osad bylo spáleno.«⁹⁾

Naposledy přepadli klášter Henrichovský husité roku 1430. Opat Mikuláš s řeholníky musil tehdy prchnouti. Po celých pět let pak konvent nemohl se do rozbořeného kláštera vrátiti. Dlel

⁶⁾ O přepadnutí kláštera tohoto již pojednal jsem ve článku předcházejícím.

⁷⁾ Chronicon Citizense ve Scriptorum rerum germanicarum, 1726 ve svazku I. 1235.

⁸⁾ Das Obererzgebirge und seine Hauptstadt Annaberg in Sage und Geschichte, str. 154.

⁹⁾ Geschichte des Cisterzienser -Stiftes Heinrichau, 143. nn.

většinou v Nise. »Při svém návratu však, jak dí Stenzel dále, z Nisy v lednu r. 1435 zároveň s několika spolubratry, našel opat Mikuláš klášter a jemu poddané vsi úplně v ssutinách. Vše bylo zničeno a zpusťošeno.«

Horšímu snad ještě osudu podlehl klášter Kamenecký r. 1428. Již sice hned v prosinci roku 1425 přešli husité přes pomezí hory z kraje hradeckého do Slezska a zloupili jistou část kláštera, ale klášter sám přece byl uchován. Teprve 30. března r. 1428 za nového husitského vpádu byl vypálen a řeholníci, kteří se nezachránili útekem, dílem zjímání, dílem pobiti způsobem ukrutným a divokým. Bydli v něm hned od roku 1222.¹⁰⁾

V *Mišni* vypálili a vyloupili husité cisterciácké kláštery ve Staré Celi a Dobroluhu.

Klášter starocelský byl velice slavným a bohatým. Jeho majetek rozprostíral se po obou březích řeky Labe. *Beyer* v pojednání o něm dí: »Loupeživé roty husitské měly také veliký vliv na jeho majetek. Roku 1429 zpusťošily jeho pozemky na pravém břehu labském. Při té příležitosti byli dva členové konventu v Zadelu zabiti.«¹¹⁾ Vypálení pak kláštera stalo se o den později, a to dle Tomka¹²⁾ asi v polovici prosince roku 1429. V *Dobřoluhu* býval klášter cisterciácký již od roku 1165, a to velmi slavný a bohatý. Celé širé okolí bylo mu podrobno. V jeho síních a cellách byly ukryty mnohé vzácné a drahé předměty. Jeho křížová chodba stkvěla se vzácnými památkami malířskými a uměleckými. Byl vyloupen husity roku 1430.

Eduard *Macháček* píše o tom: »Dějiny vypravují, že r. 1429 táboři ohrožovali sice Budyšín, ale zmocnití se ho nemohli. Vyloupili města Kameneč, Kralův most . . . a klášter novocelský, který také spálili . . . O vánocích útočili . . . pod Prokopem a Petrem Malticem na Drážďany . . . Dle klášterní kroniky starocelské husitské voje toho roku dvakráté vnikly do kurfirství a spálily Zadel, Riesu, Střelu a ještě více měst. Za této hrozné doby uprchl Jan IV., mišenský biskup, jehož husité zvláště polapiti chtěli, do Hildesheimu . . . Roku 1430 vniklo na 50.000 husitů po čtvrté do Saska, obrátili se, když zpusťošili okolí labské od Perny až po Drážďany . . . k Lipsku a rozbořili Starou celu . . . Jiné zástupy obléhaly Budyšín . . . a vyloupily klášter Dobrolužský . . . «.¹³⁾

Roku 1432 nepatrný počet husitů zabloudil zase do *Rakous* a přepadl tam cisterciácký klášter v *Baumgartenberku* asi počátkem měsíce června.

Dvakráté byl vypálen husity klášter *Křesoborský* ve Slezsku. Původně byl to od r. 1242 klášter benediktinský, který však roku 1292 dostal se cisterciákům. Byl velmi bohatý a slavný.

¹⁰⁾ Ke klášteru kameneckému patřilo proboštství ve Vartě.

¹¹⁾ Das Cistercienser Stift und Kloster Alzelle in dem Bisthum Meissen, str. 79.

¹²⁾ »Dobyt a vypálen krom jiných míst pěkný klášter celský, asi půl páté míle od Drážďan v stranu západní. Zpráva o vypálení kláštera tohoto nachází se již v dopise Erturtských ke Göttingenským dne 29. prosince 1429; i musilo se tedy státi o několik dní dříve.« D. c. IV., str. 449.

¹³⁾ Geschichte der Bischöte des Hochstiftes Meissen str. 390.

Bohatství jeho lákalo husity. A proto již roku 1422 z kraje hradeckého přitáhli k němu a jej vypálili a oloupili. Alespoň Tomek píše: »Z kraje hradeckého dály se tehdaž (r. 1422) nějaké přípravy vtrhnouti do Slezska nebo do Lužice, z čehož však, pokud nám známo, nevypadlo více, než že vypálen jest od Čechů klášter Křesoborsky ve Slezsku nějakým snad nena-dálým přepadnutím přes hranice zemské v krajině za Adersbachem.«¹⁴⁾

Dne 26. října 1426 přepadli husité klášter tento znovu. O tomto přepadnutí čtu: »Husité tábořili u města Landshutu, jež znamenitě se bránilo. Ačkoli toto město zapálili, musili přece s nepořízenou od něho odtáhnouti. Klášter křesoborský byl proto od nich vyhlédnut za předmět pomsty. Husité vnikli do něho a ježto byl vůbec bez obrany, *vyloupili jej naprosto a při tom zabili 70 řeholníků* v křížové chodbě a kostele, protože tito nechtěli jim vydati kalichů. To byl obyčejně u Čechu počátek ke všem vraždám. Pouze tehdejší opat Mikuláš V. vraždě ušel, protože dlel právě mimo klášter za příčinou jeho záležitostí, a to ve Svídnici. Tu také opat zemřel a byl pochován v kostele minoritském. Památný kámen 70 zavražděných řeholníků nalézal se v klášteře ještě r. 1633.«¹⁵⁾

Do *Bavor* dostaly se tlupy husitské roku 1428 v počtu 9000 mužů, a všude loupily a pálily. Tehdy padl jim za kořist cisterciácký klášter *Walderbach* kolem 10. června. Zap. o tom poznamenává: »Husité vypálili 9. června městečko Nitenov, zkazili klášter *Walderbach*, *pobivše* mnichy tamější. . .«¹⁶⁾ Totéž uvádí i Tomek,¹⁷⁾ Palacký a jiní.

V *horních Francích* padl za obět husitům klášter cisterciáků v *Langheimu*, založený roku 1132 od svatého biskupa Otty z Bamberka, a to proto, že opat tohoto kláštera Mikuláš II. (1406—1433) účastnil se koncilu kostnického, vystupoval tu proti Husovi a s jeho odsouzením souhlasil. Stalo se tak koncem ledna nebo počátkem února r. 1430. Jakmile mniši zvěděli, že husité se blíží, na rychlo opustili klášter, zanechavše v něm všecky zásoby a pouze několik bratří. Husité zásoby klášterní odvezli a mnichy zbylé pobili.

V *Braniborsku* přepadli husité cisterciácké kláštery v *Himmelkroně* a v *Lebusi*. Klášter *himmelkronský* byl vypálen asi v polovici ledna r. 1430 zároveň s blízkou vesnicí *Lanzendorfem*, jak sděluje Tomek¹⁸⁾, Brunner¹⁹⁾ a Palacký. Několik mnichů, kteří nespasili se útekem, bylo *zabito*. Podobně stalo se klášteru *lubickému* (v *Lebusi*) buď na konci června nebo na začátku července r. 1432.²⁰⁾

V *Pomořansku* blízko *Kdaňska* starobylý cisterciácký klášter, zvaný *Oliva*, založený buď r. 1170 za vévody *Subislava*, nebo spíše r. 1178 za vévody *Sambora*, byl husity vypálen počátkem září r. 1433. Tehdy totiž husité pod vůdcovstvím *Jana*

¹⁴⁾ D. c. IV. 233.

¹⁵⁾ Geschichtliche Notizen über die aufgelöste ehemalige Cistercienser Abtei Grüssau von Heyne, str. 6.

¹⁶⁾ D. c. 1078. — ¹⁷⁾ D. c. IV. 408. — ¹⁸⁾ D. c. IV. 453. — ¹⁹⁾ D. c. 629.

²⁰⁾ Sr. Zap, d. c. 1138.

Čapka jako spojenci krále polského vpadli do Pomořan, přišli až ke Kdaňsku a zpustošili téměř celý olivský klášter se vším jeho majetkem až na kostel, který zvláštní náhodou zůstal neporušen. Tomek uvádí prostě: »Vojsko (husitské a polské) konalo jen veliké záhuby v okolí Kdaňska, při čemž vypálen také slavný klášter v Olivě . . . «²¹⁾

* * *

Ještě, a to poněkud obšírněji, zbývá mi se zmíniti o zpustošení cisterciáckého kláštera **valdsaského**, poněvadž tento byl vlastně prvním a nejstarším klášterem cisterciáckým v zemích českých, z něhož všechny téměř ostatní kláštery české svůj původ vzaly. Valdsasy totiž příslušely v nejstarších dobách k Chebsku a s ním k Čechám. Teprve v XI. stol. byly od Čech odtrženy, ale později zase k nim vráceny. Klášter od r. 1385 až do r. 1414 stál docela přímo pod korunou českou.

Cisterciácké opatství ve Valdsasích bylo založeno r. 1134 z kláštera Wolkenrodského v Durynsku. Byl to klášter velmi bohatý a slavný. Císař Karel IV. měl jej v obzvláštní oblibě. Husity byl přepaden a vypálen r. 1430.

Sartorius sice praví pouze povšechně: »Tento klášter za husitských nepokojů, protože v blízkosti Čech se nalézal, trpěl velmi mnohá a četná protivenství«²²⁾; ale Brenner a Frind popisují tato protivenství přesněji a určitěji.

Tak *Brenner* píše: »Za opata Mikuláše III. přepadl Valdsasy v oktávě Božího Těla r. 1430 Hynek ze Švamberka, hejtmán Plzeňský, s dosti značnými zástupy, a protože nebylo nikoho, kdož by se mu postavil na odpor, zuřil v klášteře bohaprázdňe, loupil a pustošil. Hynek se svým vojskem vrazil do kostela a co tu bylo ozdob, knih a jiných posvátných věcí, všecko sebral. Potom husité prohledali všecka stavení, pokoje a místnosti, a co se dalo vzítí, vzali. Vnikli též do dormitářů řeholníkův a ukradli všechny šaty, postele a ostatní potřeby. Koně, voly, krávy, ovce, krátce všecek dobytek vzali sebou. Podobně hospodařili v několika klášterních vesnicích, jako v Bertholdsreuthu, ve vsi Kondrau, Vokenfellu, Hofteichu a Pfaffenreuthu. Pivo v klášterních sklepích vypustili a sudy rozbili. Hospodářská stavení a dílny, jež tehdy před klášterní branou se nalézaly, spustošili. Dvory klášterní Netzstall, Neudorf, Groppenheim a Vokenfell vykradli a zapálili. Potom s velikou kořistí odtáhli.«²³⁾

Druhý vpád do kláštera valdsaského podnikli husité o tři léta později. Uvedený Brenner dí o tom: »Hned na počátku nastoupení opata Jana VI. potkalo klášter valdsaský veliké neštěstí. Bylo to r. 1433, kdy husitský náčelník Jakoubek, velice odvážný, podnikavý a odhodlaný ke každému činu, z Plzně, kterou obléhal, přitáhl s velikým vojskem českým lesem do Bavor, aby kořistil, jako činili přemnozí jiní z husitův. Proto, že však svého účelu dojíti nemohl, přepadl na zpáteční cestě, aby

²¹⁾ D. c. IV. 596.

²²⁾ D. c. něm. 986.

²³⁾ Geschichte des Klosters und Stiftes Waldsassen, str. 106.

alespoň něco ukořistil, náhle klášter Valdsaský a uloupil tu vše, co k živobytí se hodilo, ba uloupil i ostatky svatých, ornáty, kněžská roucha, kalichy, hnihy, ba i zvony a vše, co kde našel. Řeholníci vesměs byli zavřeni do světnice jednoho statku, obklopeni dřívím, slámou a hořlavinami vůbec a hrozeno jim upálením, nesplní-li vše, co nepřátelé chtěli. Před tím musili ještě zaplatiti 1400 dukátů Pak odtáhli. ²⁴⁾

Ve stejném smyslu píše o přepadnutí kláštera Valdsaského i Frind ²⁵⁾ a stará kronika klášterní z r. 1507 ²⁶⁾ s několika menšími podrobnostmi, jako že po odtáhnutí husitů neměli řeholníci druhého dne vůbec co jísti, že přičiněním kaplana opatova pastýřská stříbrná hůl představeného kláštera s několika jinými klenoty byla z rukou husitských vyrvána a uschována, že husité kláštera nevypálili a p.

* * *

V době sotva jednoho desetiletí, co litice husitská rozpoutala se po Čechách a odtud vnikla do zemí sousedních, jak z dokladů právě uvedených jasno, celá řada klášterů cisterciáckých, abych ani o jiných řádech nemluvil, ²⁷⁾ byla poškozena tou měrou, že ani staletí nestačila, aby napravila, co toto desetiletí zavinilo. Jmeno české zostuzeno tím bylo nesmírně pro všechny věky budoucí a opravdu *se slzou v oku pravý vlastenec čte zápis z dob těch, začínající stereotypně slovy: »Čechové vyloupili . . .«, nebo: »Husité rozbořili . . .«, nebo zase: »Čechové pobili . . ., husité upálili . . .«* jako by český národ byl jenom národem zhoubců, ten národ, který v dobách předcházejících zakládal a stavěl kláštery, jakožto sídla vědy a umění, zakládal kostely a je vyzdoboval snůškou velkolepých a do jisté míry i nesmrtelných děl . . . Takový byl výsledek učení nešťastného mistra Jana . . .

(Dokončení.)

VIII Blahoslavenství.

Cyklus znělek. VÁCLAV ŽALUD.

I.

»Blahoslavení chudí duchem,
neboť jejich jest království nebeské.
(Mat. 5, 3.)

Ó šťastni vy, jež v království své svaté
Pán pokynem své lásky zavolal,
by milostí Svých zdroje přebohaté
vám otevřel — a žezlo vlády dal — —

²⁴⁾ D. c. str. 108.

²⁵⁾ D. c. III. 265.

²⁶⁾ Historia realis monasterii Waldsassensis seu Cronicon vetus, na str. 106,

²⁷⁾ Látka tato bude později uvěřena.

Vy — chudí králové, jež zcela znáte
svou bezmocnost a jako pískem skal
vždy třpytem zlata — mocí pohrdáte,
a v nenávisti máte hříchu kal — — —

Znám směry cest, jež vedly krok váš bdělý —
Rtů vašich znám tu píseň vítěznou — — —
Šli pokory jste cestou — osaměli —

Vše bohatství své skryli jste v své hrudi —
Ó slyším vás, jak lkáte zpověď svou:
»My hříšníci jsme — slabí — bídni — chudi« —

II.

»Blahoslavení tiší, neboť
oni zemí vládnouti budou.«
(Mat. 5, 4.)

Znáš sílu mlčení a velikost činu,
jenž z hlubin duše zmlklých vypučel,
jak leknín bílý, který nad hladinu
zdvih' z věrné tůně květu svého běl?

Ta srdce šťastná, do jichž tichých stínů
slét s výšin blesk, by navždy umlčel
hlas vášní v nich i touhy světa synů
a láskou k pokoji je rozechvěl — — —

Ó míru poslové — vy mocní vládci světa!
Hle — štítem klidu, silou mlčení
vy vítězíte — Vím: vám v srdce slétá
na křídlech míru anděl s hvězdné výše —
Vím — síla vaše v nebi pramení,
a proto žití jho vy nesete tak tiše — —

III.

»Blahoslavení lkající, neboť oni
potěšeni budou.« (Mat. 5, 5.)

O slzné krůpěje, vy setbo květů štěstí!
Blah věčně ten, kdo slasti za pohár
vás vyvolil, a touhou po bolesti
bouř krve tišil vždy a vášní žár — —

Ten šťastný jest, kdo kříž svůj doved nésti
a v pláči pevně čekal příchod jar,
jež květ zas vzbudí v svadlé ratolesti —
rtům písně vrátí — v žaly vnesou zmar.

O blažení, kdož poznali jste zcela
moc slz i krásu každé bolesti,
jež z vůle Boží raní vaše čela — —

Vy nocí jdete — v jitra plná světla —
v kraj věčných jar, kde rosou milosti
by setba slz vám v radosti žeň zkvetla.

IV.

›Blahoslavení, kteří lačnější a
žíznější po spravedlnosti, neboť
oni nasycení budou.«
(Mat. 5, 6.)

Znám blaha zdroje, z kterých pramen živý
trysk' bohatě — a tišil duši hlad;
svým proudem svlačil sprahlé srdce nivy
a poušť skal mrtvých měnil v květný sad — —
Ó blaženi, kdož vždycky žádostivi
jsou z pramenů těch sílu k ctnosti ssát,
jichž ret je věčně nebes rosy chtivý,
jak květ, jenž slunka políbením svad' — —
Ti mohou doufat, sprahlou cestou žití
že spěj' v cíl svůj — k blaha oasám,
kde Pán jim z věčných radostí dá pít.
kde milosti déšť zrosí jejich duši,
kde blaha zdroj jim otevře Pán Sám,
o němž jich srdce sní — jež sotva tuší — —

V.

›Blahoslavení milosrdní, neboť
oni milosrdenství dojdou.«
(Mat. 5, 7.)

Ó šťastni vy, kdož hořkou slzu s čela
svou láskou stíráte všech nešťastných,
jichž srdce touhou žalem rozechvělá
pláč znají jen a — marnost tužeb svých — —
Kde trní jen a bodláčí se bělá,
kde každý květ hned mrazí chlad a sních,
jak zázrakem — hle — láska vaše bdělá
zas život budí z mrtvých srdce lích — —
V žeň bohatou vám zraje vaše setba,
jak bujná jař, jež vždy chce kvést a růst
a mrazných nocí necítí ni nedbá — —
Zřím Pána již, jak s láskou k vám se sklání
a slyším slova jeho svatých úst:
›Ó pojdte — Otce mého požehnaní« —

VI.

›Blahoslavení čistého srdce,
neboť oni Boha viděti budou.«
(Mat. 5, 8.)

Jsou duše čisté — hříchu neznající,
jak lilí květ v prvních jara dnech,
jak čisté jezero kdes uprostřed hor spící,
kde zmlkl vlnek šum i větrů vzdech — —

A duše ty, jak oka zřítelnici,
květ vzácný ctností svých si střežou všech.
Jim svatý zápal v oku plá i v líci
a výš vždy prahnou touhy na křídlech —

Ó duše šťastné — duše přeblažené!
To jejich mzda jest: zřítí v Boha tvář,
jak v slunka blesky kv. ty rozevřené — —

Hle, ozdobeny nevinnosti stolou
svou obět srdce nesou na oltář,
kde Pán skrání jejich zdobí gloriolou — —

VII.

»Blahoslavení pokojní, neboť
oni synové Boží slouti budou.«
(Mat. 5, 9.)

Jak přival tonů spiatých v akkord sladký,
jest duší ples, v něž mír ten svatý pad,
jenž vznáší klid zas v nepokoj a zmatky
a učí srdce sílu lásky znát — —

Jak svorní bratři — syni jedné matky
jsou duše ty — jich srdce zkvetlý sad,
jenž voní vždy a včelku láká zpátky
a z květů svých jí dává nektar ssát — —

O blažení, již lásky ve objetí
druh druhu pomáhá nést' žití kříž — —
Bůh — Otec váš — vy — dobré jeho děti.

Jest velké — svaté lásky přikázání — —
Blah ten, kdo poznal jeho sladkou tíž
a s láskou jen vždy k bratřím svým se sklání.

VIII.

»Blahoslavení, kteří protivenství trpí
pro spravedlnost, neboť jejich jest krá-
lovství nebeské.« (Mat. 5, 10.)

Ó blažení, kdož ctnosti pod praporem
svým žitím jdou — jak cestou křížovou,
již nedbají, že svět je vítá vzdorem
a jedem záští jen a pohanou — —

Jim Kristus vším jest: touhou — cílem — vzorem
jich posila, když klesnou únavou — —
Jim oheň lásky v srdci budí chorém
a mírem sytí duši dychtivou — —

Tak žitím pevně — bez bázně jdou — klidně
a světa nenávisť i přival ran
jen s úsměvem vždy vítají a vlídně — —

»Pro pravdu trpět — pro Krista i mřítí —
jít utrpením k slávě nebes bran« —
to tužbou jejich jest i heslem žití.

Hlas svědomí.

Napsal JOSEF BROŽEK.

(Pokračování.)

II.

Druhý den ráno vešel fráter do domku, aby hostům oznámil, že je snídane upravena a tito že se mohou na další cestu, jsouce posilněni, vydati, aby si bezpečného útulku vyhledali. Nemálo se však uleknul obrazu, jaký se mu po otevření domku objevil. Žena ležela dosud na loži, chlapci klečeli vedle něho, a každý usedavě plakal. Fráter přiskočil k loži. Nešťastná žena ležela zde nemocná, chvílemi nesouvislé řeči z úst vydávajíc. »Děťátka, pojďte«, pokynul fráter chlapcům. Tito však nechtěli se od matky hnouti, a fráter nechal je býti. Celý ustrašen pospíchal, aby neštěstí oznámil opatovi.

Opat slyše, co se děje, nemálo se uleknul. »To jest pěkné nadělení,« zalomil rukama. »Nemocná žena v sousedství kláštera.« Zavolal bratra vyznávajícího se v lékařské vědě a sám s ním spěchal do domku. Bratr ohledal nemocnou a prohlásil: »Klid a dobrou péči a bude na životě zachována, jinak je života jejího na krátko.«

»A dlouhá bude její nemoc?« úzkostlivě ptal se opat.

»Snad týden — dva bude vyžadovat její lečení,« řekl bratr. »A takto ji z kláštera pustiti nemůžeme. Dosti pohany vrháno na nás, rozneslo-li by se, že jsme těžce nemocnou vyštvali z kláštera, tím více by se po nás kamením házelo.«

»Přispěchali i jiní bratří, a když viděli, co se děje, některý pronesl: »Neutrpí však i takto dobrá pověst kláštera?«

»Bohu poručeno. Žena jako muž jest bližním naším, a my dosud nikomu pomoci neodepřeli. Nechť se děje tedy po vůli Boží,« řekl opat. »A ty, bratře,« obrátil se k muži lékařství znalému, »hleď nemocné co nejvíce prospěti.«

»Přičiním se, nejdůstojnější otče,« sliboval bratr—lékař. »Dítky však zde nesmějí zůstatí.«

»Některý z fráterů vezme je pod svoji ochranu, a k matce občas dovede,« řekl opat, a vysvětlil chlapcům vlídně, co potřebí. Děti si daly říci a s pláčem se s matkou loučily.

Nemocná zůstala tedy v domku u kláštera, bratr—lékař započal ihned nemoc její léčiti, v průvodu frátera téměř každou hodinu ji navštěvoval, léky podávali a oba trnuli nad řečmi,

kteřé v horečce pronášela. Tu už skutečně poznali, že chorá mluvila pravdu a že asi hrozná muka prožila, než na fortnu kláštera zabušila.

Přece však byli potěšeni, když již druhý den horkost ulevovala a nemocná se uklidnila a více spala.

Dítky občas mohly k matce běžeti, leč jen na ni se dívati, aby se snad více nerozčilovala.

Tak den po dni utíkal, stav nemocné se lepšil, ale ani ona, ani děti na odchod z kláštera ještě pomýšleti nemohly.

Zatím se všichni v klášteře smířili s během věci, ba ani mnoho pozornosti nemocné nevěnovali. Bydlela stále v klášterním domku, starost o ni měl bratr-lékař a fráter Křištof, kdežto bratří s opatem zabývali se jinými starostmi. Co den do kláštera docházely nové zprávy o řádění Husitů, o spojení jich s Pražany, nebo o bojích podniknutých, a posledně donesena zpráva o svolání proti králi Zikmundovi, které vydal purkrabí na hradě Pražském pan Čeněk z Vartmberka a které podepsalo více českých pánů. V něm vybízelo se k odboji proti králi Zikmundovi, vyčítány jeho hříchy, ba útočeno i na církev římskou. A pan purkrabí prý sám navštěvoval některé hrady, jichžto páni pod obojí přijímali, nebo kteří nerozhodni byli, aby přísahu od nich vyžádal, nebo pro odboj je získal, vojska počet od nich si určuje, k sobě v záznam bral.

Poněvadž vedle krále Zikmunda útočeno v svolání i na církev, tušili mnichové, že nemohou se na žádné milosrdenství spoléhati a pouze u Boha ochrany hledati. A tak den co den v nejistotě byli i v klášteře Opatovickém, čas od času některý z bratří na věži kostelní dlel, pátravě do okolí se dívaje, zdaž snad z některé strany nebezpečí nepřichází. Doufali, že snad klášter jejich ušetřen zůstane, a opět tísnila je obava, zvláště když slyšeli o hrůzách, jimž jiné kláštery byly podrobeny.

A tu zajisté nemalé bylo uleknutí v klášteře, když jednoho dne přiběhl celý ustrašen fráter Křištof z věže, a nad svůj obyčej bez klepání vrazil do cely opatovy, kde meškal tou dobou bratr Florentin.

»Nejdůstojnější otče! V dáli od Hradce vidím blýskati se helmy, přilbice a palaše, zástup koní i lidí!« více nemohl.

»Co pravíš?« bratr Florentin těsně přistoupil k fráterovi a hleděl mu do očí, jakoby pochyboval o zdravém rozumu jeho.

»Co oči mé viděly. — Oh Bože — rychle z kláštera, než stihne nás osud bratří želivských a jiných,« volal fráter.

Opat se vzpřimil. »Zavřete bránu, a rychle svolejte všechny bratry do refektáře! A daleko ještě vojsko jest?« zeptal se frátera.

»Daleko sice, leč za hodinu, dvě, máme je na krku.«

»Čas ten nám právě stačí. Dostavím se hned,« řekl opat, a fráter i bratr Florentin z cely opatovy odcházeli.

Za chvílku ozval se tichými chodbami kláštera zvonek zvoucí bratry do refektáře — v čas neobvyklý. Nicméně vycházeli mniši ihned ze svých cel, a tiše vcházeli do refektáře. Za chvíli dostavil se i opat.

O málo bledší než jindy, však přímý a odhodlaný. Vida bratry pohromadě, zaujal své místo a jal se hovořiti: »Milení bratři v Kristu! Snad nastává vám hodina utrpení, ač fráter Krištof mohl se také mýliti. Nicméně budme připraveni na nejhorší. Od Hradce prý blíží se zástup oděnců, zajisté Husitů, kteří asi pouhé pohostinství v klášteře hledati nebudou. K obraně jsme slabí, a nezbude nám, než odevzdaně čekati náš osud. Dosud je ještě čas. Kdo snad o svůj život se obává, vyjdi z kláštera a kde možno se skryj . . .«

»A ty, nejdůstojnější otče?« zeptal se nejstarší z mnichů.

»Mé místo jest zde — neopustím ho nikdy,« vážně pronesl opat. —

»Zůstanu také,« prohlásil tazatel a k němu se přidávali ostatní bratři. I fráteri slíbili vytrvati.

»Děkuji vám, milení bratři,« pohnutě pronesl opat. »Cennější věci chrámové dobře jsou uschovány, budeme tedy očekávati v důvěře příští osud svůj. Vejděme do kostela, kde snad své životy dokonáme,« pobídnul opat a sám první vyšel. Na chodbě obrátil se k jednomu z fráterů, poslav jej na věž, aby postup vojska sledoval.

Nebyli bratři ještě dlouho v chrámě, když fráter přišel z věže. »Zástup se blíží, leč oděnců jest jen hrstka, a my snadno bychom se ubránili,« upozorňoval.

»Snad je to jakás přední stráž — nechť však jest jakkoliv. Nejsme muži zbraně a krev prolévati nebudeme,« rozhodl opat.

V modlitbách vyčkávali věci příštích. Dočkali se brzo. Za necelou půl hodinu ozval se kolem chrámu dusot koní a hned na to bylo zabušeno na klášterní vrata. Bratr fortnýř otevřev okénko, zeptal se po žádosti oděncův.

»Rci panu opatovi, že Jeho Milost, urozený pán Čeněk z Vartmberka se svým průvodem hledá odpočinku v klášteře,« zněl rozkaz zvenčí.

Fortnýř přivřev okénko spěchal do chrámu, aby opatovi vše oznámil.

»Pan Čeněk z Vartmberka — sám!« povzdechl opat, a pokynuv bratřím, aby zůstali, šel k fortně.

Pootevřev okénko, řekl: »Jsem opat kláštera zdejšího a zdali úmysl váš zlý, předem prosím za uchování kláštera tohoto.«

Ku předu přijel na bujném oři vůdce tlupy: »Přicházím jako úředník zemský, bez boje — jen posily potřebujeme a potom dále potáhneme, aniž bychom násilí páchali.« Opat pokynul a fortnýř otevřel.

Pan purkrabí hodil zbrojnoši otěže a vkročil do vnitř.

»Buď mi vítán, urozený pane purkrabí, v tichých klenbách kláštera tohoto,« vítal opat hosta.

Vartmberk podíval se na opata dlouhým pohledem. »Aj, co vidím? Toť starý přítel, otec Jeroným, pravda-li?«

»Dobře ještě pamatuje si oko tvé, urozený pane, tvář prostého mnicha,« kývnul opat.

»A tys zde opatem?« zeptal se Vartmberk.

»Déle než pět roků, urozený pane.«

»No ovšem. Řadu let už jsme se neviděli — netušil jsem. Však více si pohovoříme. Odpuť tedy, že jsem tě vyrušoval s průvodem svým. Dovol, ať moji lidé i zvířata si zde — ve dvoře mohou odpočinout, snad nějaké posily zde mítí budete.«

»Dáme rádi, co máme,« sliboval opat, a poslal fortnýře do chrámu, aby bratry i frátery zde shromážděné zavolal. Přišli brzo, vesele, jsouce ubezpečeni, že nebezpečí klášteru nehrozí, otvírali bránu do dvora, kamž čeleď Vartmberkova koně odváděla, ke stromům uvazovala a jimž bratři i fráteri seno i vodu snášeli. Lidé zavoláni do jídelny, podán jim chléb i víno, aby se posílití mohli.

Pana purkrabího pozval opat do prosté své cely, kamž kázal mu rovněž chleba a vína přinésti. »Odpuť, urozený pane, že právě jiným ti posloužití nemohu, přeješ li si však, kuchař ti v okamžiku jiné krmě uchystá.«

»Není zapotřebí. Spokojím se tímto. Od rána jedeme a rádi bychom s večerem na Chlumeč dorazili.«

»A my už zkázu kláštera čekali,« vyznával opat.

»Z mé strany netřeba vám se ničeho báti, ač nemohu vám žádné záruky pro časy další poskytnouti,« odpovídal pán z Vartmberka.

»Nechtěl jsem věřiti, že ty, urozený pane, v řadách kalicha — odpuť, že tak na dobu našeho přátelství vzpomínám,« teskně pronesl opat.

Vartmberk se maličko usmál. »Věřím ti, otče, leč okolnosti mne donutily. Pamatuješ se na doby, kdy jsme na hradě našem Troskách o milém národě mluvivali?«

»Zajisté. A vždy vzpomínám, jak jsi urozený pane, pro dobro své země horoval a tudíž mne překvapuje«

»A nepřekvapí tě nikterak, že jsem v řadách těch, kdož tuto zemi pustoší. Upřímně se ti přiznám. Jen z lásky k zemi této jsem tak učinil. Král Zikmund je slaboch, nechal pochodeň války rozžehnouti v mocný požár, k jehož uhasení už nestačí, a proto jsem, abych se pokusil aspoň o zmírnění pustošení země, se proti němu postavil. Učinil jsem tak v naději dobré, žel, že všude nacházím zklamání. Nemohl jsem do boje postavit se jako protivník strany husitské, marně bych se o to pokoušel, a proto jsem hnutí to podporovav, chtěl dosíci toho, aby vůdcové jak s lidmi, tak i se zemí, která je zrodila, jednali lidštěji, snad bych potom skutečně v řadách husitských setrval, snad bych souhlas svůj dal i k tomu, aby některé kláštery byly zrušeny, práva jich obmezena, však bez krveprolití nevinných mnichů, bez ničení klášterních staveb, boření a pálení vsí a měst. Žel, že snaha tato na mnoze zůstává bez ozvěny, lid i páni touží po krvi, po jmění klášterů. Vidím, že marně jsem se namáhal, nemohu získati pro myšlenky své dostatečné půdy, a proto už bojím se pokračovati. Dnes ještě zajedu na Chlumeč k pánu z Bergova a odtud přímo do Prahy. Zde pak — nevím, jak se rozhodnu«

»Neklamal jsem se tedy« — pohnutě řekl opat, uchopiv vřele ruku Vartmberkovu, »pochyboval-li jsem o zprávách, které mně o tvém působení v Praze v posledním čase došly.«

»Žel, že zprávy ty byly pravdivé, až na to, že životů lidských jsem neutratil. Ale chtěl-li jsem provésti svoji, jinak jsem jednati nemohl, aby dílo mé hned v počátku nebylo mými vlastními pokaženo.«

»A i při tom poznávám upřímného syna této země v tobě, urozený pane.«

»A věř, nejdůstojnější otče, že jím zůstanu. I když v řadách Husitů bojovati budu, chci pracovati k tomu, aby krev zbytečně prolévána nebyla, kostely státi zůstaly . . . «

»Kterak se ti to podaří?«

»Sám nevím. Dosud dílo mé není korunováno výsledkem — rytíři na jmění klášterů ukazují, katolíky svými nepřáteli zovou a přec — spravedlivý uznati musí, že jen tu obrana nutna jest. Věříš mi, otče, že život svůj bych položil, kdybych bratrovražedný boj tento zažehnati mohl?«

»Nikdy jsem o tvé šlechetnosti nepochyboval.«

»A nebudeš pochybovati nikdy. Ač cesty naše se rozcházejí, ať ty, pod jednou přijímati hlásáš, já pak pod obojí způsobou přijímám — přece přátelstvím k tobě dále lnu — netušil jsem ovšem, že se kdy ještě shledáme. Měl jsem za to, že jsi už v jiném klášteře život dokonal. A ty zatím vysoké postavení v klášteře Opatovickém zaujímáš. Snad za zlé mi máš, že špatně jsem naučení tvá, která jsi mi jako učitel na hradě Troskách dával, zachoval, leč nedalo mi srdce jinak jednati.«

»A já doufám, že se opět jednou na stejné cestě sejdem.«

»Snad —«

»Zapomínáš, urozený pane, na posilu těla,« upozorňoval opat, vína do číše nalévaje.

»Děkuji ti. Hlad i žízeň jsem zahnal, a starosti mi chuti ubírají. Chtěl bych rázem zastaviti boj a nedaří se mi ani pomalu. Snad bude už čas k odchodu,« pronesl purkrabí vstávaje.

»Jak sám ráčíš. Tak milá je mi tvoje návštěva, ač nám tolik starostí způsobila. Kdož ví, setkáme-li se kdy v životě.«

»Kdož ví, kdož ví. Však stále buďte na stráži — kláštery příliš dobrou chuť k plenu vzbuzují,« upozorňoval purkrabí.

»Jsme v moci Boží. On pánem nad životy i smrtí.«

»Dobrá to útěcha — modli se, otče, aby úmysl můj se zdařil,« už na odchodu pán z Vartmberka opata požádal.

»Zajisté, že o zdar šlechetného úmyslu tvého Hospodina prositi budeme,« sliboval opat, hosta provázeje.

Sotva se pan purkrabí u fortny objevil, hrnuli se zbrojnoši z jídelny, koně vyváděli a na ně sedali. Znali už zvyky svého pána a dvakrát se nedali pobízeti.

Bratři vyšli za zbrojnoši a když viděli opata v důvěrném hovoru s purkrabím, svítla jim naděje, že snad v celé zemi obrat k lepšímu nastává

Purkrabí vyšvihnul se na koně, podal opatovi ruku, pokynul bratřím, poděkoval za pohoštění a pokynul zbrojnošům . . .

Kopyta o tvrdou půdu zazvonila, a as třicet mužů odjíždělo od kláštera ke Chlumci. Dlouho se dívali bratři za odjíždějícími.

»Bůh ochráncem naším,« pronesl bratr Florentin. »Zajisté,« podotkl opat. »Žel, že je málo tak poctivých husitův.«

Jezdci zmizeli s očí, bratři vrátili se do kláštera, vešli do refektáře, aby si o zvláštní návštěvě dále pohovořili a blahou nadějí se potěšili. Žel, že jen na krátko

III.

Pán z Vartmberka se svým průvodem uháněl ke Chlumci, kamž se soumrakem dorazili. I zde návštěva jejich byla nečekaná, a vrátný neměl chuti ihned bránu otevřít.

Na vrata zabušil první ze zbrojnošů, a na bručivou otázku starého válečníka, kdo že to přichází, rázně odpověděl: »Jen otevři, starý kulichu; jeho Milost urozený pán purkrabí z Vartmberka návštěvou k pánu tvému přijíždí.«

»To by mohl každý říci, a přece by to mohlo být vojsko krále Zikmunda,« bručel vrátný.

»Máme si snad bránu sami otevřít?« zeptal se zlostně zbrojnoš.

»To bych vám neradil, a ani byste dobře nepochodili,« okénkem drsně odvětil vrátný.

»Tak k řasu jednou otevři,« zlobil se zbrojnoš.

»Nemám takového práva. Sečkejte, až zeptám se pana Oty z Bergova,« odpověděl vrátný a zavřel okenici.

Za chvíli se tato opět otevřela a v otvoru objevila se tvář samého majitele hradu pána z Bergova.

Pan purkrabí popojel v před. »Věru, pane Oto, vy jste bázlivější zde, než mnichové v klášteře,« poznamenal pán z Vartmberka.

»Odpusť, pane purkrabí,« omlouval se pán z Bergova, však tma už na krku a časy nejisté a tvé vzácné návštěvy zdaleka jsem netušil. Hned bude otevřeno.«

Závory s rachotem povolily, a široká vrata se otevřela. Průvod vjel do nádvoří, a pánové podali si pravice.

»Buď mi srdečně vítán, urozený pane purkrabí,« vesele hosta vítal pán z Bergova. »A jaké náhodě děkuji za vzácnou návštěvu tvoji?«

»O tom nutno si více v soukromí pohovořit. Teď mi dovol, pane z Bergova otázku, zdaž možno ti mně a průvodu svému poskytnouti pro tuto noc přístřeší?«

»Považuj hrad můj za svůj majetek,« ochotně svoloval pán z Bergova, »a udělej si pohodlí, jaké si přáti budeš,« a pokynuv hradnímu, nařídil mu, aby se o čeledí pana purkrabího postaral. Sám pak vzal pana purkrabího, který zatím s koně seskočil, pod paždí a do svých komnat jej odváděl.

Zavedl jej do útulného pokoje, poručil přinést občerstvení a sotva opět byli o samotě, zase s otázkou se na pana purkrabího otáčel: »Skutečně, promiň, urozený pane, neočekávaná návštěva tvoje mne překvapila. Kde bych se byl nadál, že tak

vzácný host, až z hrálovského hradu pražského poctí návštěvou svojí prostý můj hrad.«

»Věc to zajisté důležitá, uznáš, byla, která mne na cesty pudila. Jest to zájem věci národní, chci pro své úmysly získati nejen národ, ale hlavně urozené pány rytíře. Mnoho hradů jsem už projezdil, někde dobře, jinde méně pochodil. Lekám se spousty, která je dosud v národě páchána, hrozím se těch trosek hradů a klášterů, a rád bych působil k tomu, aby boj ten veden byl způsobem jiným, šlechtnějším.«

»Nerozumím ti, urozený, pane,« divil se pán z Bergova.

»Porozumíš. Jsem synem českého národa a přiči se mi, abych jako vlastní syn pustošil města, vesnice, hrady a kláštery, což je přece majetkem — jměním národa; ničením toho země spustne, schudne, o drahé památky bude oloupena.«

»Toť přece Žižkova válečná práce, a nevím, s jakou by tvoje úsilí přijal?«

»Žižka přece sám neválčí. Hejtmané jeho jsou z rytířů i lidí prostých. Válečná-li rada bude dbáti toho, aby se dle jejího snesení válčilo, musí i Žižka se podrobiti. A za tou příčinou jezdím, abych rytíře získal, tyto s určitým počtem zbrojnošů k přistoupení do vojska Husitského přiměl, tak abychom zde rozhodující slovo měli.«

»Uvážil jsi však, že Žižka vyhubiti chce všecky mnichy a odpůrce kalicha?«

»Známo mi vše. Než toho není potřebí.«

»A jak jinak, když se katolíci v odboj staví?«

»Nuže, tam, kde odboj bude, budeme čeliti vojensky, kláštery však netřeba ničiti. Mnichové se zbraní v ruce se na odpor nestaví, a vyhubení jejich není potřebí, postačí zabraňovati stavbám nových klášterů, rozšiřování se řádův, snad stačí pouze mnichy ze země vypověděti, aniž by se jim na životě úhony bralo. Odejdou-li, též stavby zůstanou, drahé památky se zemi zachovají. A nejinak s rytíři, kteří jsou odpůrci kalicha. Když opanujeme vládu v zemi, práva katolíků obmezíme, vlastního krále si vyvolíme, který by zaručil volnost kalichu, byl jeho přívržencem, tím v několika letech pokoj v zemi zjednáme.«

»Bohatství mnichů je veliké, lid po něm touží.«

»A nikdo z toho ničeho nemá. Peněz mnichové nemají, a co je nádob a obrazů, většinou dáno v požeh. Tím se přece země vychuzuje.«

»Dobrý úmysl snad chováš, pane purkrabí, leč nevím, zdaž bys tím, až se o tom Žižka dozví, u Husitů v nemilost nepadnul a za tajného přívržence Říma jmnín nebyl.«

»Nejsem jím už, leč přísám Bůh, nezdaří-li se mi záměr můj, stanu se jím, poněvadž budu pochybovati, že by hnutí husitské mělo pohnutku čistě národní, nýbrž jen vandalskou a loupeživou,« rozkřiknul se pan purkrabí. A věz, že sám bych proti Husitům bojoval!«

»A jak jsi jinde pochodil?« zeptal se pan Ota.

»Jak jsem řekl. Někde jsem byl vítán jako posel míru, jinde rameny krčili, jako ty sám činíš.«

»Odpusť, nevyslovil jsem ještě názor svůj,« omlouval se pán z Bergova, »nýbrž uvažoval, jak asi bude snaha tvá od Žižky a jeho hejtmanů přijata.«

»A jak ty se tedy rozhodneš?«

»Já — což já. Dávno-li jsem kalicha přítel? Necht' očištěna jest země od všeho vlivu cizího, to je moje přání, leč uznáš sám, že nemohu jíti a říci: Bratře Žižko, zastav boj, neupaluj mnichy, nenič klášterů, nechci-li sám podobný osud zakusiti.«

»Vždyť vím, že jedinec toho nedokáže, bude-li však směru našeho většina?«

»Bude-li? Mnoho se praví o bohatství mnichů, rytíři bojem trpí a na klášterech se chtějí hojiti.«

»Snad ty jsi i podobného názoru?«

»Nejsem — Bůh ví, že nejsem.«

»Nuže tedy, jakou mi dáš odpověď? Spojíš se se Žižkou a s námi, postavíš určitý počet zbrojnošů?«

»Není v tom čase možno — chci stavěti nový hrad«

»Nový hrad — teď, v těchto bouřlivých dobách?«

»Chci pevnou, malou tvrz jen,« opravoval se pan Ota.

»Té ti netřeba. Prosadíme-li svoji, spojíme-li se všichni, nebudeme-li tak jako dosud proti těm, kdo ihned nechť kalicha býti přáteli, jednati, netřeba ti pevné tvrze; proti domácimu nepříteli jí zapotřebí míti nebudeš, a proti cizím se ubráníme, budeme-li všichni, celý národ za jedno státi. I přívrženci Říma v té věci potom s námi půjdou, když o své hrdlo od Husitův se báti nebudou.«

»Dobré děláš nádeje, pane purkrabí — a já zajisté rád tedy tobě po bok se postavím,« svoloval pán z Bergova.

»Neklamal jsem se tedy, doufaje, že ti zájem země také na srdci leží. Děkuji ti. Věř, že jen blaho země mně k jednání tomuto vede. Prozatím ovšem musíme jednat opatrně, abychom vašeň Žižkovu jen pomalu ukrotili. A po čase uzná on sám, že jsme jednali správně,« vesele pravil pan purkrabí.

Mluvili dále o záležitostech země, pan purkrabí pověděl, že přijíždí z kláštera opatovického, kde byli mu vděčni, že přicházel jako přítel, a opat sám se nehoršil, že purkrabí jako přítel kalicha se otevřeně přiznal.

»Snad měli už poklady ukryty,« usmál se pán z Bergova.

»Nevím. Nepátral jsem po tom.«

Vyžádal si purkrabí na panu Otovi slib, kolik zbrojnošů do voje husitského postaví, sám že se v jich čelo postaví, a potom spokojeně se bral na lože.

Pan Ota ještě chvíli byl vzhůru a po své ložnici několikrát přešel. Chvílemi se zasmál. »Bloude, dobré chováš úmysly, Žižku však nepředěláš, a kdybys mu s něčím podobným přišel, na první strom tě dá pověsit. No, uvidíme — uvidíme. A nač ta starost o mnichy? Na kom se budeme hojiti?«

Po chvíli i on ulehnul, a klidně spal, až ráno už bylo slunko na obzoru a pan nejvyšší purkrabí dávno už k odjezdu byl hotov.

Pan Ota, na rychlo se ustrojiv, spěchal na nádvoří, kde pan purkrabí mezi čeledí svoji stál.

»Aj, snad vzácný host můj neujede mi bez rozloučení, bez posily na dalekou cestu?« zvolal pan Ota.

»Dávno již, pane z Bergova, posily jsme z tvé kuchyně vzali«, zasmál se pan purkrabí, »a já jen čekám, abych ti díky a s Bohem dáti mohl,« vesele zvolal pan purkrabí.

»Odpusť, zaspal jsem nad svůj obyčej,« omlouval se pan Ota. »A jaké tu díky. Dům můj, domem tvým. Rád bych tě ještě zdržel.«

»Promiň tentokráte, povinnosti mě do Prahy volají,« odporoval pan purkrabí. »Buď jen pamětliv slibu svého a čekej, až zvláštního posla k tobě vyšlu, abys na určité místo se dostavil.« —

»Spoléhej na mne, urozený pane« řekl pan Ota, podáváje panu purkrabímu ruku.

Ten stisknuv ji, vyšvihnul se na koně. »Měj můj dík za vše,« řekl už na koni, »a buď zde se všemi zdrav!«

Kývnuli ještě hlavami a Vartmberk dále s čeledí ujížděl.

Pan Ota chvíli za odjíždějícími hleděl, po té kynul hlavou a do komnat spěchal, aby dobrou snídání se posilnil. Za nedlouho k sobě hradního Bořka volal, který byl jeho pravou rukou.

»Víš, Bořku, jaký účel měla návštěva pana nejvyššího purkrabího?«

»Nebylo lze od čeledi ničeho se dopátrati, urozený pane,« zněla odpověď.

»Zželelo se panu purkrabímu, snad i pánům Pražanům ubohých mnichův, nádherných klášterův. Jen reformaci jakous si přejí, a mnichů s pokojem nechati chtějí. A v té věci jim máme pomáhati. Co říkáš, Bořku, této lítosti?« smál se pán z Bergova.

»Že bych s tímto před Žižku předstoupiti nechtěl!«

»To samé řekl jsem panu purkrabímu. Nicméně slíbil jsem mu stopadesát zbrojnošů a sám sebe. Kde však na jich výzbroj vezmu, nevím.«

»Snad v některém klášteře,« zasmál se hradní, znající lehkou mysl svého pána.

»Znamenity máš nápad. Co však by řekl pan purkrabí, až by se to dověděl? A kde bylo by hojnost pokladů v klášteře?«

»Máme bohaté mnichy blízko — Opatovice — zajed' tam, dají rádi, když je to pro jejich prospěch,« radil žertem hradní.

»A myslíš, že po dobrém? Ba potřeboval bych. Tvrzku bych si raději dostavěl, než zbrojnoše vysílal. — Dosud ničeho nevíš o zmizelé ženě Lucenově s dětmi?«

»Marné bylo naše pátrání. Jen okamžik a byl bych ji při činu zastihnul — prchala však jako lvice s mláďaty. Suď Bůh, kam se poděla.«

»Leknul jsem se, že pan purkrabí jako vrchní správce země v té záležitosti přijíždí, že snad vdova Lucenova na mne pŕhon vznesla.«

»Kdež by ona do Prahy doběhla,« zasmál se hradní.

»Což, abychom si výlet do Opatovic udělali, mnichy za vydání pokladů požádali? napadlo pojednou pána z Bergova.

»Ku škodě by to nebylo. Aspoň by se poklady ty před Žižkou ukryly,« opět směšně hradní odpovídal.

»Přichystej tedy k večeru čeleď — padesát zbrojnošů stačí. Po večerních nešporách ať jsme v Opatovicích,« nařizoval pan Ota.

»Jak ráčíš poroučeti,« pln ochoty odpovídal hradní, a spěchal z komnaty. Těsil se na ten výlet, doufaje, že také on neodejde na prázdno.

Za chvíli bylo ve hradě rušno, vybraní zbrojnoši chystali si zbroj, vesele popěvovali a na lup se těšili.

Že tak pan Ota slib dodrží, zajisté pan Čeněk z Vartmberka netušil, jinak by byl v Opatovicích sám zajisté se stavil a výpravu čekal. (Pokračování.)

Milites christiani.

(Rytíři křesťanští.)

Studie o nábožensko-sociálním působení hrabat Sporcků
v Čechách.

Dle pramenů upravil a napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

Pro charakteristiku umělecké práce Matyáše Brauna jakožto významného umělce z éry hraběte Sporcka uvedu zde popisy tří soch ctností a tří soch nectností.

Již ve starších dobách byly záhy jednotlivé ctnosti zobrazovány od četných umělců, při nichž se ustálily hlavní jich odznaky, ale v Kuksu sochař, veden neobyčejnou svou tvořivostí a obrazivostí, vtiskl těmto postavám *zvláštní svůj ráz, jímž vyniká nad ostatní umělce*. Tento ráz jeví se v různém provedení roucha, tvarech těla, výrazu obličeje, zvláště však v oněch příznacích, jimiž se ukázal jako umělec samostatný, duchaplný. Toto význačné podání rozmanitých vlastností člověka v rouše allegorickém, jak jsou tu předvedeny, působí na nás dojmem velikým, tím větším, že umělec vždy si vyvolil předmět, který nejvíce případněji vystihuje onu ať dobrou ať špatnou vlastnost lidskou. A tak shledáváme zvláště u některých postav, že vedle obvyklých příznaků, které obyčejně tu neb onu vlastnost znázorňovaly, takové se vyskytají, jichž nikde jinde nenalzáme.

Trpělivost allegorisoval Matyáš Braun sochou, jíž roucho splývá s hlavy, na níž jest v růžici ozdobně svinuto, dolů po těle, na mnohých místech k němu ladně přiléhajíc. Pravou ruku má skloněnou na krk beránka, který po její pravé straně k ní vzhůru se vzpíná předníma nohama. Levou ruku klade na prsa. Na přední straně čtyřhranné kamenné desky, která jest kratší stranou položena u pravé její nohy, vytesán jest obraz, který znázorňuje Joba, onoho trpitele, jenž ani za největších ran, jež

ho stíhaly, nepozbyl důvěry v Boha, který vše moudře řídí ku blahu člověčenstva. Job, maje ruce sepiaté, sedí na zemi; nad ním viděti postavu plačící s rukou položenou na obličej. Vedle ní po obou stranách zřítí jest ještě jiné osoby. Job a beránek, toť odznak trpělivosti, která se nám touto sochou v podobě allegorické předvádí.

Cudnost zpodobnil postavou, jež skoro celá zahalena jest v šat velmi řasnatý. I celá hlava s obličejem vyjma ústa jest v roucho ukryta. Opírá se o čtyřhranný pilíř, který má hlavici a patku zvlášť tesané a levou rukou, jež jest opřena o knihu, vine k sobě dvě holubice, které sedí nahoře na pilíři. Na jeho jedné straně na dřívku jest vyobrazen výjev, který se udál mezi Josefem, synem Jakubovým, a ženou Putifarovou v Egyptě, na druhé straně jest věž s mřížovím a vedle ní stavení, což má znamenati útočiště, kam cudnost se uchyluje před zlou nástrahou.

Pilnost: V ladných záhybech vine se jí po těle roucho, na boku a ramenou v uzly sebrané a místy k tělu těsně přiléhající. Vlas pěkně upravený zdobí diadem. V levé ruce drží kužel s předivem, pravou rukou opírá se o úl, vedle něhož viděti jest přesypací hodiny. Na čtyřhranné kamenné desce, na níž úl a hodiny leží, zříme dílem polovypuklým vytesané rozličné řemeslnické nástroje, jako lopatu, kladivo, pilu, koš a jiné náčiní. Nad nimi spatřujeme ruku, jak vystupuje z oblak a drží v ruce věvec vavřínový, jímž mají býti pilní pracovníci vyznamenáni za svou neúnavnou píli. Po levé straně u nohou opanky opatřených kohout sbírá z ní. Kohout, který ohlašuje probouzející se den nové činnosti, úl, do něhož neúmorné včelky sbírají sladkou šťávu, kužel s předivem, z něhož příčinlivé ruce hotoví různé tkaniny, náčiní, jímž rozličná umělá díla jsou zhotovována, to vše má nám znázorniti bdělost, *pilnost* a pracovitost, která má člověka především zdobiti.

Pýcha zpodobněna postavou v nádherném rouše na prsou skvostně zdobeném, jak je v tehdejší době nosily ženy. Tím se liší na první ráz od ostatních postav, které mají roucho v neobvyklé záhyby složeno. Levou rukou pozvedá si šat a opírá ji v bok. Na hlavě má jakousi ozdobu (čelenku, která častějšími opravami stala se dosti nezřetelnou). Kolem krku se jí vine skvostný řetěz. V pravé ruce drží vějíř, kterým si čelo zaclání. U levé její nohy vypíná se páv, odznak pýchy, kterou tato socha překrásně vystrojená zobrazuje. Jako tento pták svým pestrým peřím se pyšní před jinými opeřenci, tak i tato žena se povyšuje ve své marnivosti nad ostatní družky prostěji oděné.

Lakomství: Stará žena v rouše v četné záhyby upraveném, která klečí pravou nohou na truhle železem pobité, v níž má patrně ukryty poklady. Kolem jejích boků jest ovinut řetěz, který nese brašničku. V levé ruce drží tři měšce penězi naplněné a jiný větší leží jí u nohy vedle oné truhly. Na této vpředu viděti jest na bobku sedícího čerta, který drží v každé ruce roh hojnosti. Nahoře po truhle leze žába. Přes víko pak truhly natažen jest pes, který hlídá jejích pokladů. V pravé ruce drží knihu.

Celé vzezření ženy, která se zálibou patrnou ve vráščitém obličejí vzhlíží k měšcům s penězi, truhla okovaná, rohy hojnosti, vše to značí ošklivcu vlastnost lidí, kteří nemají slitování pro strádající bližní, totiž *lakomství*, které nemá nikdy dosti, nýbrž vždy po novém majetku touží a jej chce víc a více hromaditi.

Závist: Vyzáblá postava staré ženy, která si položila ruku k bradě a zlostí si hrýže jazyk, který prsty drží. Tělo její jest v pravo schýleno. Obličej má vzhůru obrácený. Levou rukou se jí proplétá had. Druhý had stáčí se jí s krku na prsa a jiný zase ovinuje ji v pasu. Roucho její sesunulo se jí s šíje k bokům, nechávajíc hořejší část těla, jakož i pravou nohu nepokrytou, a stočeno jest hlavně kolem jejího pasu a levé ruky. V pravo pak daleko od těla odstává. U nohou stojí pes s otevřenou tlamou, jakoby štěkající.

Celý vzhled této ženy, hadi, štěkající pes, má nám předváděti velmi zlou neřest, *závist*, která nepřeje bližním ničeho dobrého, a jestliže se domohou nějaké moci nebo bohatství, závidí jim to, nectnost lidí, kteří sami se šírají ve svém nitru, nechtějíce, aby jiný byl šťastnější než oni. —

A jsme-li již u *závistí*, vždy ochotné a způsobilé, aby otravovala život toho, v němž se zahrnila i životy těch, po nichž chapadly své zloby sahá, tu v životě lidském a v poctivé práci na roli nábožensko-sociální ani o píď daleko nemáme k pomluvě, dobrému to a osvědčenému prostředku závisti!

Mistrně a přímo virtuosně podal sochař Matyáš Braun v řadě soch, jež s imponantní skupinou skulptur v Novém Lese (Betlémě) tvoří skutečné museum uměleckých výtvorů jeho, allegorickou představu

pomluvy:

Představuje ji jako ženu s obličejem mládí jevícím. Vlas v kadeře upravený zdobí čelenka. V rukou v pravo obrácených drží svazek prutů, které nahoře přecházejí v plamen, zachvacující její vlasy. Levá noha jest dřevěná. Na mnohých místech řasnatého šatu viděti jest škrabošky. Na kraji vlajícího roucha nahoře při levém uchu zříme ptáka krkavce. — Jazyk, jež postava ukazuje, má značiti názorně, že tu máme před sebou obraz nectnosti těch lidí, kteří jazykem, jakožto odznakem řeči, uvádějí dobré jméno bližních, jejich zásluhy v nevážnost, kteří jiným neprávem na cti utrhnají, když sami podobnými přednostmi se nemohou vykázati. Ale všechna mnohomluvnost jejich jim nepomůže, pomluva daleko nedojde, jak znázorněno jest dřevěnou nohou, a třeba i tmavými barvami vylíčeny byly skutky bližních, jak to zobrazuje onen černý pták, přece po čase na jevo vyjde pravý stav věcí, byť i škraboškami se takový na cti utrhač chtěl zastírat, a jej samého zachvátí plamen zkázy, který strojil jinému, plamen rychle se vzmahající, jakož i pomluva zveličuje a nadsazuje věci váhy nepatrné. —

Zda neměl závistníků a pomlouvačů dost i sám mecén a lidumil František Antonín hrabě Sporck? Jeho probudilý namnoze neustupný a cílevědomý duch a jasné prozíraní všech spádů a

kliček jeho »dobrých přátel« zajisté že mistrnému sochaři *Matyáši Braunovi* tak mnohou allegorii a hlavně sochu závisti a pomluvy přímo *diktovaly* a nemálo přispěly k tomu, že umělec markantními rysy nejen jako sochař tvořil, ale mnohdy *uměleckou energii svou ladně, obratně i utipně slučoval s kousavou satirou hraběte Sporcka.*

Oba tedy tvořili společně a v zajímavé dvojici té vynikajícím způsobem svérázné tvorby umělecké Matyáš Braun pracoval v Kuksu, *životním to díle Františka Antonína hraběte Sporcka.*

Jim tedy, byť i sochař Braun snad přímo nebyl jmenován, plnou měrou platila slova oslavné básně, kterouž složil Sporckův vrstevník, Bohumír Benjamin Hancke, nadšen krásou sídla Sporckova i pamětihodnými divy jeho.

Hancke pěl ku chvále hospitálu v Kuksu (dle překladu p. prof. Tom. Halíka ve výroční zprávě na rok 1912, str. 2.) takto :

»Dotčený hospitál zbudovati dal Sporck pro sto chudých, byv k tomu ponoukán svou dobročinností a křesťanským milosrdenstvím, a tím si postavil pomník, o němž i hanlivost pochvalně promlouvá. *Zde nešetřil hrabě Sporck ani píce ani námahy a peněz, až přivedl toto krásné dílo po více než sedmnácti letech* do takového stavu, že je každý sice chváliti, ale dosti se mu nadiviti nedovede. Krásný chrám jest nádherně vyzdoben, jakož i z kvádrů velmi skvostně proveden, tak že *často ani veliké město se nemůže takovou svatyní vykázati.* Dobře uspořádaná stavba oddělených cel, zahrada plná plodů se svými vodotrysky, nádherný pohled mění tento hospitál z útulny strádajících téměř v Eskoriál.*)

Krásné sochy, které stojí v průčelí a nahromaděnou nádhery místa ještě více zvyšují, *ty zobrazují na jedné straně řadu krásných ctností a na druhé řadu černých nepravostí.* Zde může stromořadí lipové svým chladným stínem za horké letní doby žádoucího klidu poskytnouti. Tu jest vždy zdravý a svěží vzduch.«**) —

*) Proslulý palác a klášter s chrámem ve Španělsku, který dal si vystavěti král Filip II.

***) Gottfried Benjamin Hancke: Beschreibung des im Königreich Böhmen an der Elbe gelegenen Kukusbades z r. 1725.

Erwehtes Hospital hat Sporek vor hundert Armen nach seiner Mildigkeit und christlichem Erbarmen gebaut und sich dadurch ein Denkmal aufgerichtet, von dem die Tadelsucht auch selbst mit Liebe spricht. Hier liesz der Graf von Sporck Fleisz, Müh und Geld nicht sparen, bis er das schöne Werk nach mehr als siebzehn Jahren in solchen Stand gesetzt so, dasz es jedermann zwar loben, aber nicht genug bewundern kann. Das schöne Gottes-haus ist herrlich ausgezieret, wie auch von Quater-Stein ganz prächtig aufgeföhret, so dasz man öftermals in einer groszen Stadt ein solches Gottes-haus nicht aufzuweisen hat. Der wohlgeführte Bau der eingetheilten Zellen, der Garten voller Frucht mit seinen Wasserquellen, der herrliche Prospect macht dieses Hospital aus einem Lazaret fast zum Escorial. Die schönen Statuen, die an der Fronte stehen, und die gehäufte Pracht des Orts noch mehr erhöhen,

Z této básně můžeme souditi, že již u vrstevníků nádherná výzdoba hospitálu vzbuzovala zasloužený obdiv, který jest tím více oprávněný, že pozdější doba nevytvořila ničeho podobného. — —

Jako novější dobou uměleckým dílům Braunovým v Novém Lese (Betlémě), dostalo se i jeho allegorickým sochám při hospitálu v Kuksu již dříve přiměřené opravy.

Sochař B. O. Seeling byl vyzván od c. k. místodržitelství v Praze, aby podal dobré zdání o uměleckých památkách v Kuksu a jich nutné opravě, což učinil podáním dne 9. srpna 1874. V něm rozvrhl pořad prací, jak postupně mají býti prováděny, a určil též předběžně náklad, kterého s jeho strany bude požadováno.

Sochař dovozoval, že třeba památky ty potomstvu zachovati, ježto jsou ozdobou Kuksu a že mají velikou cenu uměleckou. R. 1880 měla býti opravena socha náboženství a osmero blahoslavenství nákladem 650 zlatých. Téhož roku zhotovena byla také ananasová váza, která chyběla. Roku 1881 opraveno bylo sousoší na průčelí kostela, což vyžadovalo 810 zl. R. 1882 byly opraveny sochy ctností za 730 zl. a sochy nad branou zahradní, čtyři roční počasí totiž a Polyfem za 160 zl. R. 1883 sochy nectností nákladem 830 zl. R. 1884 sochy v zahradě hospitální, totiž velký a malý Miles Christianus, za 498 zl. a provedena oprava velmi poškozených soch Goliáše a Davida za 410 zl.

Opravy soch prováděny byly po 5 let. Úhrnný náklad na opravu činil 4088 zl.

Tyto peníze vydány byly pouze za práci sochařskou. Velký obnos kromě toho vyplacen byl za jiné práce, hlavně kamenické, řemeslníkům, za různý materiál, dopravu a jiné potřeby. Při opravě soch bylo také nezbytno soudobně opravit zdi, při nichž ony sochy stojí, schody a kamenné desky na plošině před kostelem, což vyžadovalo též značného nákladu. —

* * *

Kuksem a celým jeho výzdobným doprovodem uměleckých děl, jež *nikdy nestavěla se proti naukám a ideám církve katolické*, nebo proti obvyklým ideálním představám pravd a lží, vyznamenali se tedy k trvalé památce dva mužové jmen, jež plným právem dokládají svá čestná místa v knize dějin umění ve službách *církve i lidumilství*.

Ve službách *církve* tím, že Kuks měl původně sloužiti za klášterní sídlo Coelestinek, ve službách *lidumilství* tím, že týž Kuks později byl cele věnován účelům hospitálním a nemocničním za správy řádu Milosrdných Bratří. —

Mužové ti, ač nikoliv českého původu a v Čechách teprve, abych tak řekl, dříve nebo později aklimatisovaní, vykonali pro

die stellen einerseits die schöne Tugend-schar
und auf der andern die schwarzen Laster dar.
Hier kann der Lindengang mit seinem kühlen Schatten
bei heisser Sommerszeit erwünschte Ruh verstatten.
Hier hat man allezeit gesund und frische Luft.

umění v Čechách a najmě pro krásné a vznešené umění církevní dosti a mnoho. Byli to mužové jmen *Sporck a Braun*, k nimž jako do trifolia pojilo se jméno znamenitého vrstevníka malíře Petra Jana *Brandla*. —

Názory jejich, hlavně v oboru umravněnosti a estetiky odchylují se dnes ve mnohém a snad i v celém směru uměleckého snažení a chtění i při svém živém temperamentu a bujaré životnosti od názorů umělců našich dnů, jimž jediným vodítkem při práci z valné většiny překotné a bohužel začasť i jenom pseudo-umělecké jest, aby zlákali k sobě hrstku přívrženců svých smě-
lých novodobých hesel, aby získali rychlý odprodej sádrových i kamenných skizz rodící se ale nenarozené myšlenky a pláten plných bujně zbarvených skvrn. —

Hrabě František Antonín *Sporck*, sochař Matyáš *Braun* a malíř Petr Jan *Brandl* ještě na dlouhé a dlouhé časy do budoucna budou znamenati v Čechách význačné korifee umění, jež dovedly sobě postaviti pomníky ne snad z mrtvého jen, chladného a do lesklých ploch pulérovaneho kamene a bronzu, ale *pomníky práce*, kterou jedni štědrě podporovali a druzí s nadšením konali.

A co *Sporckové* a jiní příslušníci této hraběcí rodiny i z rodu hrabat *Sweerts-Sporcků* i jinak v *oboru umění i na roli práce a působnosti nábožensko-sociální* vykonávali bez jakéhokoliv snad nátlaku ale vždy jen z vlastní dobré vůle své, tedy z *vlastního přesvědčení svého*, ještě porůznu na vhodných místech této mé studie bude milerádo pověděno, na kolik stačí omezené místo jednoho našeho ročníku, kde látka sama pro bohatost a zajímavost svou celou obsažnou knihu k důkladnému projednání a zdokumentování svému po právu by vyžadovala. — —

* * *

Pro muže umělce, téměř *stejnorodě a rovnocenně ideální a geniální* jako byli umělci tak vysoko vyspělí do met jména Matyáše *Brauna* a Petra *Brandla*, jest pro dobu jejich typickou a nesmazatelnou i ta ideová příkrasa, že tam, kde šlo o nejvyšší mety umění, o díla vzácná, která dnešní kritikové (ať povolání či nepovolání, kdož tu může právem rozhodovat) vždy i při veškeré vrcholnosti seccese a nevkusů našich dob jmenují *skvosty domácího umění*, podávali sobě navzájem ruku pomocnou. To dokazuje nejlépe velkolepé sousoší snu svatě Luitgardy na Karlově mostě v Praze. —

Umění tvoří umění — bylo heslem mistrů starých, *lidí ryziho jména a čistého umění*; umění tvoří člověka, jest heslem umělecké omladiny našich dnů a cílem nejvyšším jest dnes jen bujarými frázemi prošpikovaná kritika o výtvorech, od nichž *pravý znatel umění* mnohdy naprosto *disgustován utíká a prchá*. — —

* * *

Z mravního momentu umění Matyáše Brauna, jež ve mnohých směrech neslo se až ke kulminančním bodům mistrovství,

dlužno podotknouti, že vždy až úzkostlivě vyhybal se oko urážejícím nahotinám. Těm však naše t. zv. moderní umění, kryjíc se obratně rouškou volného projevu myšlenkového, velmi rádo holduje, bez ostychu a bez ohledu na krasochuť ostatních je umísťujíc na pamětních deskách a pomnicích dokonce i vážných vědátorů a učenců jmen i za hranicemi velevýznamných a znešvařujíc jimi budovy soukromé, veřejné i obecní.*)

Matyáš *Braun* dovedl i na postavách malebně přioděných vystihnouti a řeknu přímo, mnohem mistrněji vystihnouti ladnost těla a nenucenou pružnost pohybu, sílu i únavu, vzlet i pokleslost, než jak na nahých, strnulých a neživotných, někdy až hromodluckých figurách ukazují naši naturalisté, veristé i primitivisté.

Braun dovedl citově a taktně respektovati i místo, pro něž sochy své pracoval v intencích Františka Antonína hraběte Sporcka a sám v umělecké ukázněnosti své respektoval i účel, proč sochy ty ku přání Sporckovu v Kuksu vůbec byly postaveny.**)

To vše význam Braunův jakožto umělce pouze po zásluze vyvyšuje a v příznivé neblednoucí světlo staví. — —

* * *

K závěru tohoto článku o umělecké charakteristice sochaře Brauna dlužno doplňkem připojiti též text z velkého německého životopisného díla. Ve III. svazku »*Allgemeine Deutsche Biographie*«, vydávané historickou komisí při královské bavorské akademii věd, jest na str. 271 tento životopisný obrázek:

Braun Matyáš z Braunu, *sochař a stavitel* ze šlechtické ale nevalně zámožné rodiny, nar. r. 1684 v Inšpruku, zemřel v Praze dne 15. února 1738. Již záhy v mládí věnoval se sochařství, procestoval — sotva snad 16 let stár — Itálii a oblíbil sobě za vzor v duchu tehdejší doby díla Bernini-ho. Po návratu do Inšpruku byl r. 1705 Františkem Antonínem hrabětem Sporckem povolán do Čech, kde byl po více let zaměstnán *na hraběcím panství Hradišti* na úpatí Krkonoš. Z tohoto uměleckého období pocházejí nejlepší práce Braunovy, zejména některé reliefs a kolosální sochy, které vytesal ve skalách v krajině té porůznu se vyskytujících. Některá z těchto děl, na př. Kristus a Samaritánka u studny, sv. Hubert a sv. Onufrius, dále tři sochy na *klášterním kostele v Kuksu* nedaleko Hradiště, mohou pro životné podání a působivý dojem býti postavena po bok lepším skulpturám dláta

*) Za důkaz sloužíž velká bronzová pamětní deska Svat. Presla v městských sadech pražských poblíž nádraží císaře Františka Josefa. Jaký má ta svlečená reliéfová figura účel, jest věru hádankou — sloužíť pramálo k uctění Preslova jména a významu. — Dalším dokladem provokativní neestetičnosti novodobého sochařského umění jsou 2 páry nadživotně velkých nahých mužů a žen na průčelí nové radniční budovy na Mariánském náměstí v Praze.

A skizzy Jana Stursy k sousoší »Humanita« pro Hlávkův most v Praze (Volné Směry, ročník XVI, číslo 7) mnoho sobě s »výzdobou« nové radnice nezadají. —

**) Za to dnešní umění pro samý shon po příznivém výroku jury nemá ní špetky ohledu na jure veřejnosti — dva, tři lidé platí více než tisíce a statisíce jiných a co se líbí těm, má se líbiti všem!

Berniniho, kdežto jiné práce provedeny jsou nanejvýš zběžně, jevíce zároveň planý pathos, v jakém sobě mistr až přespříliš liboval.

As r. 1720 přesídlil Braun *do Prahy* a provedl zde různé pamětní sloupy, kazatelny a oltáře, jakož i sousoší určené pro vltavský most a představující sv. Iva.*) Císař Karel VI. povolal jej do Vídně jako *dvorního sochaře*. Ve Vídni provedl Braun četné sochařské práce pro chrám sv. Karla a modeloval poprsí císařovo. Vrátiv se pro churavost do Prahy, dokončil zde nejlepší své dílo, *sochu císaře Karla VI. v karrarském mramoru*. Braun byl snad neplodnějším umělcem své doby, jehož obrovská činnost s dostatek doložena jest děly na Hradišti a v Kuksu. Mimo skulptury skalní provedl pro kostel v Kuksu 14 a pro tamní park 58 soch z pískovce, a to v čase ani ne čtyř roků. Panské paláce v Praze mají četné bájeslovné skupiny a sochy z dláta Braunova, ježž pracoval též dosti v Drážďanech. Blíže se výtvoř svými ve mnohém směru bratřím Asamům, přispěl Braun mnoho k tomu, aby vyvrcholen byl Bertinim do sochařství zavedený affektovaný ráz jevící se vlajícími rouchy a přehnanými písami, ač nelze Braunovi upřítí velmi slušné podání a živý smysl pro správnost forem. Jako stavitel nezbudoval Matyáš Braun sice velkých paláců a zahrad, provedl však v nejjemnějším vkusu více domů obytných, přidržuje se obratně slohu Palladiova pro rodinná sídla venkovská. *Nárožní dům* v hoření Spálené ulici v Praze možno řadit k *mistrným výtvořm* pozdní renaissance. K nádhernému schodišti v hraběcím Černínském paláci v Praze zhotovil Braun návrhy. Dle Brauna pracovali četní mědirytcí, zejména Renz; architektonické návrhy Braunovy zařaděny byly též do novějších děl předlohových. — (Pokračování.)

Jaro.

Zoraná zem vlhkem voní
— nebe modré samý jas . . .
za oráčem — hospodářem
potřásá se konipas.

Den tak slavně dneska klidný
jako — velkém o svátku . . .
Vážně komíny si stojí,
vážně štíty u statků.

*) To že je všechno? Nebylo Grueberovi (autoru životopisného článku o Braunovi) praničeho známo o velkolepém sousoší Braunově: Sen sv. Luitgardy? Ve vědeckém díle historické komise jest to tím nápadnější, zejména když jako pramen uvedena jest též Schallerova topografie, ve které při popisu Karlova mostu jest vše správně a do podrobností uvedeno. — Rovněž jest nesprávné tvrzení, že Braun v Kuksu pracoval vůbec bez pomocníků.

A bář vížky u kostela
jako mince ražená
zalita jsouc sluncem všecka
usmívá se blažena.

* * *

Jaro! — a s ním plno světla
jakby Boží ústa řekla :
»Budiž« — země všecka zkvetla.

Jaro! — a s ním mrtvé touhy
jakby : »Vstaňte« uslyšely,
zahánějí spánek dlouhý.

Jaro! — a s ním duše moje
jakby : »Neplač« Mistr řekl,
silna zase chvátá v boje.

Jarda Braník.

Eucharistický kongres ve Vídni.

Píše TOMÁŠ ŠKRDLE.

(Pokračování a dokončení.)

Duševní hody.

Ve Vatikáně ve stanze della signatura jest obraz Rafaelův »Disput velebné Svátosti«. Monstrance stojí na povýšeném místě a kolem ní několik skupin učenců a theologů, přemýšlejících, klanících se.

Co se v září r. 1912 ve Vídni dělo, jest více, nežli rozhovor několika skupin; do hlavního města s 2 milliony obyvatelů sešlo se přes 200.000 poutníků, představujících celý svět: všecky státy evropské, Amerika, Čína, Afrika, vyslaly své delegáty ke slavnosti, kterou žádná jiná náboženská společnost nesvede, jen všeobecná církev. Byl to věru *světový*, eucharistický kongres!

Na Rafaelově obraze zraky všech upřeny jsou k monstranci; tak také bylo ve Vídni. Kolem monstrance seskupila se přepestrá společnost: školní děti, studenti, dělníci, učedníci, tovaryši, mistři, učenci, umělci, mniši, vojáci, úředníci, z povzdálí stáli nevěrci a jinověrci . . . jich všech paprsek ze svatozáře monstranční zasáhl, o nich všech na sjezdu se jednalo, vždyť Kristus jako slunce svítí celému světu. A byla to velikolepá podívaná: do našich jazykových sporů, do našich filosofických pochyb, do našich sociálních bojů, do našich hádek, soužení, útrap, do našich bēd a nedokonalostí, svítíl svaté Hostie úběl: »Pojďte ke mně všichni . . .« Hluboké mysterium, zázračná moc: jednota, síla, věrnost, milosrdenství, láska, spravedlnost jako andělové klečely a kianěly se před Chlebem života, který s nebes sestoupil mezi lidi. Všichni

účastníci kongresu, ať v Rotundě nebo po kostelích shromáždění, to cítili: »Veliké věci dějí se v nás a s námi.«

Společným středem pro všechny národy byla Rotunda, kdež nejslovutnější řečníci světa, hlavně ovšem z Rakouska, pronášeli velkolepé řeči o Eucharistii. Dojmy z Rotundy nevymizí nám z mysli nikdy.

Aby všickni národové byli upokojeni a duševně nasyceni, což se děje nejlépe mateřským jazykem, byly jim ve Vídni vykázány různé chrámy, v nichž by se jim přednášky eucharistické konaly a svátostmi se přisluhovalo v jich vlastním jazyku, a to: pro Němce u Škotů a v chrámu »Am Hof«, pro Francouze kostel sv. Karla, pro Angličany a Američany kostel dominikánský, pro Španěly u Milosrdných bratří, pro Italy u Minoritů, pro Belgičany u sv. Josefa v Leimgrube, pro Čechy kostel Alsterský, Maria am Gestade a český kostel na Rennwegu, pro Poláky kostel sv. Michala, pro Chorváty u sv. Petra, pro Rusíny u sv. Barbory, pro Slovince u Františkánů, pro Rumuny u Uršulinek, pro Uhry kostel sv. Augustina, pro Slováky u Kapucínů, pro Nizozemčany kostel im Deutschen Hause.

Zde se scházel lid se svými duchovními, sem přicházeli biskupové a kardinálové, zde byly slouženy četné mše sv. na př. ve Votivním chrámu Páně slouženo bylo denně až 135 mší sv., u Minoritů 93, a to od časného rána až do poledne, zde se celé dny zpovídalo a každé ráno přistupovalo hojně věřících k sv. přijímání. Úchvatné řeči o Eucharistii naplňovaly srdce něžnou láskou k svátostnému Spasiteli.

Nebylo nám možno celý zjev tento stopovati; viděli jsme jen to ono, když jdouce mezi Čechy navštívili jsme na cestě také chrámy, kdež konali pobožnosti jiní národové. Na dómě u sv. Štěpána kázali a požehnání měli každý večer výhradně biskupové.

Slavné mše sv. u všech národů sloužili jejich biskupové a kardinálové; biskupové církve východní vážní, vousy zarostlí, činili zvláštní dojem. Kostely byly nádherně vyzdobeny, zpěv na kůru znamenitý, biskupové u oltáře obklopeni byli četnou assistencí — to vše zvyšovalo úctu k svátostnému Spasiteli. Mše sv. slouženy byly zpravidla ritem latinským, ale vedle toho i ritem arménským, rusínským a rumunským.

Nejjasnějším obrazem, jak se vše dělo, skytá nám program české sekce a jeho provádění.

Češi a Moravani měli pro sebe tři chrámy a v těch konaly se služby Boží a řeči o Eucharistii v tomto pořádku:

Ve čtvrtek dne 12. září: I. V kostele »Maria am Gestade«: Dopol. v 8 hod.: Pontifikální mše sv. Od 10—11¹/₂: Přednáška dra M. Hrubana na motiv z evangelia z pondělí velikonočního: »Jak nás Kristus na cestě života provází.« Prelát dr. Jos. Tumpach: »Eucharistie a P. Maria«. Odpol. 2—3¹/₂: Prof. dr. Jan Sedlák: »Eucharistie a národ český«. Kanovník Msgr. František Vaněček: Eucharistie a katolické spolky. Večer v 8 hod.: Slavnostní kázání Jeho Exc. ndp. biskupa dra Jos. Doubravy: »Král Eucharistický« — zpívaná litanie Loretánská — sv. požehnání. II.

V kostele »Na Rennwegu«: Dopol. v 8 hod.: Pontifikální mše sv. Od 10—11¹/₂: Msgr. Dvořák: »Nebezpečí velkoměsta a Nejsv. Svátost«. Přednáška dra Jana Konečného. Odpol. 2—3¹/₂: P. Antonín Ostrčilík S. J.: »Úkol Mariánských družin v šíření úcty Eucharistické«. P. Škarek Tov. Jež.: »Díkučinění po sv. přijímání«. Večer v 8 hod.: Slavnostní kázání P. Mečíř C. SS. R.: »Sociální vliv Eucharistie« — zpívané litanie Loretánské — svaté požehnání. III. Minoritský kostel v Alserstrasse: Dopol. v 8. h.: Pontifikální mše sv. O 10—11¹/₂: Prof. dr. Jan Nep. Jindra: »Jak se s plným užítkem účastniti mše sv.« Dr. Žůrek: »Katolický dorost kol svatostánku«. Odpol. od 2—3¹/₂: Prof. dr. Jan Hejčl: »Obrození rodiny Eucharistií«. Kanovník Adolf Šelbický: »Časté návštěvy Nejsv. Svátosti«. Večer v 8 hod.: Slavnostní kázání: Msgr. dr. Ant. Stojan: »Populárnost J. Krista v Eucharistii« — zpívané litanie Loretánské — svaté požehnání. *V pátek dne 13. září*: I. V kostele »Maria Am Gestade«: Dopol. v 8 hod.: Pontifikální mše sv. Od 10—11¹/₂: Jos. Ocetek: »O častém sv. přijímání.« Prof. Dobr. Orel: »Eucharistie a lidová píseň«. Odpol. od 2—3¹/₂: Prof. dr. Rich. Špaček: »Eucharistie zdrojem života nadpřirozeného«. Kanovník dr. Fr. Reyl: »Eucharistický apoštolát ženy v rodině«. Večer v 8 hod.: Slavnostní kázání ndp. biskup dr. Karel Wisnar: »Sv. Clemens Hofbauer — apoštol Vídně« — litanie k Božskému Srdci Páně se zásvětnými modlitbami — sv. požehnání. II. V kostele na »Rennwegu«: Dopol. v 8 hodin: Pontifikální mše sv. Od 10—11¹/₂: Farář P. Saip O. D.: »Třetí řády a jejich apoštolát eucharistický«. Prof. dr. Jan Budař: »Svěcení neděle a svátků povinností a právem pracujícího lidu«. Odp. od 2—3¹/₂: Prof. dr. Jos. Kupka: »Škola a Eucharistie«. Farář J. Š. Baar: »Úcta nejsv. Srdce Páně«. Večer v 8 h.: Slavnostní kázání opat P. Sales Roubíček: »Život Kristův v tabernakulu« — litanie k Božskému Srdci Páně se zásvětnými modlitbami — svaté požehnání. III. Minoritský kostel v Alserstrasse: Dopol. v 8 hod.: Pontifikální mše sv. Od 10—11¹/₂: Kan. dr. Fr. Šulc: »Organisace katolíků a svatostánek«. J. J. princ Karel Schwarzenberg: »Charitativní spolky a Nejsvětější Svátost«. Odpol. 2—3¹/₂: P. Al. Jemelka S. J.: »Adorační dni«. P. Voňavka: »Čeští vystěhovalci a eucharistická péče o ně«. Večer v 8 hod.: Slavnostní kázání opat P. M. Zavoral: »Eucharistie světlem a silou lidstva« — litanie k Božskému srdci Páně se zásvětnými modlitbami — sv. požehnání. *V sobotu dne 14. září*: ráno v 8 hod.: Pontifikální mše sv. ve všech třech kostelích. V 10 hod. dopol.: společná slavnostní schůze všech národů v Rotundě. Sobotní odpoledne vyhraženo bylo sv. zpovědi. Večer v 8 hodin ve všech třech kostelích adorační hodina.

Pontifikální mše sv. sloužili: Jejich Eminence ndpp. kardinálové: Leo Skrbenský a Dr. Fr. Sal. Bauer, Jejich Excellence ndpp. biskupové Dr. Jos. Doubrava a Dr. Pavel Huyn; Jejich Milosti ndpp. biskupové: Msgr. Jos. Hůlka, Jos. Koudelka a Dr. K. Wisnar, vsdpp. opati Bařina a Drápalík. Poněvadž se naše slavnosti konaly najednou ve třech chrámech, nebylo možno viděti všecko, ale i to, co jsme viděli, stačilo k poznání, že tyto

slavné mše svaté, nadšené řeči vybraných řečníků, večerní kázání a požehnání, jakož i nadšené české zpěvy na četný lid v chrámech přítomný mocně účinkovaly a v srdce jeho hluboce se vryly.

Mnozí účastníci považovali cestu na kongres za pout, a máme za to, že nechybili, nýbrž dobře učinili.

Zašel jsem jednou ráno i mezi Poláky a komunikantů bylo tam tolik, že kněží nepodávali Tělo Páně u mřížek presbytáře, nýbrž z obou stran po délce celého chrámu.

Zašel jsem k Salesiánkám na Rennwegu, kdež konali služby Boží Vratislavští, Němci i Poláci. Den před tím večer přítomen tam byl kardinál Dr. Kopp a oslovil své diecesány německy, jeden kanovník polsky. A nyní, ráno očekávali Jeho Eminenci k pontifikálce. Chrám byl přeplněn a služeb Božích zúčastnil se také i s dcerami arcikníže Bedřich, jehož statky sousedí ve Slezsku se statkem kardinálovým.

V různých předměstských chrámech konáno bylo eucharistické triduum a slavnosti eucharistické konány byly i v domě milosrdenství, ve vojenské a jiných nemocnicích, v žalářích a věznicích, v zemském ústavu pro choromyslné, v ústavech slepců, ba konán i eucharistický kurs pro vojenské nováčky. Bylo všude postaráno o poučení, zpověď a sv. přijímání. Také hojně dobrodiní toho bylo použito. Češi a Moravané uspořádali si při tom Lurdkou slavnost v kostele Alserkém, při níž měl požehnání ndp. Leo kardinál Skrbenský.

V noci na 14. září konalo 500 Španělů noční stráž v Je-suitském kostele u Nejsv. Svátosti oltární; ráno dne 14. září vystřídali je Tyroláci.

Na vrchu Leopoldově u Vídne posvěcen byl v bohatě ozdobeném nadačním kostelíku sv. Leopolda eucharistický obraz a odhalena byla slavnostní deska na památku osvobození Vídne od Turků r. 1683. Přítomno bylo na 10.000 lidu, hlavně Poláků, a požehnání měl krakovský kníže biskup Sapieha. R. 1683 byl zde přítomen mši sv. i jeden předek knížete biskupa Sapiehy.

V sobotu dne 14. září slouženy byly ve všech Vídeňských kostelích mše sv. a podáváno bylo Tělo Páně. Ve votivním chrámu měl ke studentům řeč dr. K. Hilgenreiner, v kostele sv. Kanisia P. Fr. Boissl a v *Münsteru* sloužil mši sv. pro české studentstvo P. Voňavka a podal všem Tělo Páně.

I kdyby byl nedělní eucharistický průvod odpadl, stačilo duším to, co bylo pro inteligenci v Rotundě a pro lid ve vídeňských chrámech vykonáno. A právě že byly duše věřících láskou k svátostnému Spasiteli naplněny, snesli lidé v neděli s lehkým srdcem veškeru nepohodu a vydrželi státi v plném dešti od 7 hod. ráno až do 1. odpoledne.

Ale mimo vnitřní ráz sjezdu, utužení lásky k svátostnému Spasiteli, konány byly různé jiné schůze, buď pro všechny národy nebo pro jednotlivé národnostní kmeny nebo pro různé obory katolické práce; hrána byla divadla, pořádány koncerty a otevřeny byly pro účastníky různé výstavy, obrazárny a jiné zajímavosti.

Tak na př. každému účastníku byly bezplatně přístupny: Výstava církevního umění, I, prodloužená Wollzeile. — Katecheticko-liturgická výstava tiskopisů a miniatur v c. k. dvorní knihovně, I, Josephsplatz. — Výstava v »Albertině«, I, Augustinerbastei. — Arsenál s vojenským museem, X, za parkem Marie Josefy. — C. a k. domácí, dvorní a státní archiv, I, Minoritenplatz. 1. — Umělecko-dějepisné a přírodopisné dvorní museum, I, Burg-ring. — Císařská klenotnice a slavnostní síně, I, Hofburg. — Obrazárna knížete Liechtensteina, IX, Fürstengasse. — Obrazárna hraběte Harracha, I, Freyung 3. — Obrazárna hraběte Černína, I, Friedrich-Schmidtplatz 4. — Dějepisné museum města Vídně, I, Radnice. — Rakouské museum pro umění a průmysl, I, Stuben-ring 5. — Rakouské národopisné museum, I, Wipplingerstrasse, 34. — Španělská jíздеcká dvorní škola, I, Hrad císařský. — Dvorní stáje, VII, Hofstallstrasse 1. — Zvěřinec a skleníky palmové v Schönbrunně. — Císařská hrobka v kapucínském kostelele, I, Neuer Markt. — Sodalita sv. Petra Claveřa otevřela misijní výstavu dne 7. září.

V čas kongresu hrána byla ve Vídni divadla na podkladě katolickém. Tak se provozovala hra Calderonova »Tajemství mše sv.«, kterou dávala berlínská Calderonova společnost s velikým úspěchem. V Rotundě počala od 15. září velkolepá představení dramatu »Miracle« z katolických legend středověkých. Účinkovalo 1500 herců. Jeviště osvětleno bylo 60 obloukovými lampami. Při průvodu ve hře vystoupilo 1600 osob a množství koní k tomu zvláště cvičených. Lidové divadlo dávalo Nougésovo »Quo vadis«. V městském divadle (Bürgertheater) dávány byly Pašije. V útulku císařovny Marie Teresie bylo slavnostní divadlo: »Ein Strahlenfest im Oesterreich«, které navštívili kardinál Dr. Fr. Nagl a ministr vyučování Dr. rytíř Hussarek. Konečně konány byly přednášky v různých společnostech se světelnými obrazy: ku př. Eucharistie v římských katakombách nebo výtvarné umění ve službách Eucharistie. K divadlu družila se koncertní síň s celou řadou duchovních koncertů. Největší zájem obracel se ke slavnostnímu koncertu P. Hartmanna, o nějž se sám Jeho Veličenstvo živě zajímal.

Z odborových schůzí sluší na prvním místě uvésti katechetský kongres, konaný od 6.—11. září, který ve »Vychovateli« (ročník XXVII, čís. 20—24) popsal Dr. Al. Kolísek, profesor z Hodonína na Moravě.

Dále konali schůze: Sekce Unionistická, sekce pro šíření víry, ženský apoštolát, sekce akademická, schůze pro misie, pro péči o mládež, schůze Terciářů, mariánských sodálů a Esperantistů, askese pro laiky, sekce pro duchovní správu ve velkých městech, sekce pro dějiny a archeologii Nejsvětější Svátosti oltářní. Mimo to konán byl sjezd mezinárodní ligy katolického ženského svazu. Zastoupeny byly: Rakousko-Uhersko, Německo, Francie, Belgie, Anglie, Španělsko, Portugalsko, Itálie, Švýcarsko, ruské Polsko, Luxemburg, Hollandsko, Argentina, Boston, Brazílie, Kanada. Schůzi byl přítomen zástupce sv. Otce. Universitní katolický spolek Solnohradský konal ve Vídni slavnostní schůzi za před-

sednictví kardinála arcibiskupa Dr. Katschhalera. Slavnostní řeč přednesl biskup Jos. Gross z Litoměřic.

Mám po ruce »Reichspost« od 8.—20. září r. 1912, kdež je vše podrobně zaznamenáno; pilně jsem četl »Čecha« a »Nášince« i mohu vydati své svědectví, že to byly vesměs velkolepé schůze (některé i v chrámech konané), při nichž výteční řečníci referovali, při nichž mezi jinými i biskupové — hlavně východní, debatovali. Návštěva byla veliká a při schůzi akademické byli přítomni také dva synové arcikněžny Marie Valerie, tedy vnukové Jeho Veličenstva.

Co se tu duší ve víře posilnilo, co tu bylo učiněno povzbuzení k další práci a jak veliké dojmy odtud domů byly odneseny!

Večer po církevních pobožnostech scházeli se různí národové k duševním zábavám. Pozdravný večer Čechů konán byl na př. 11. září v sále Beethovenově v Panské ulici. Obrovský sál naplněn byl do posledního místa. Mnoho obecenstva odešlo. Akademie zahájena byla drem Stojanem. Přítomné pozdravil P. Jemelka. Poslanec dr. Hruban a P. Šilinger byli hlučně aklamováni. Mluvil biskup Koudelka, opat Drápalík a P. Theisemann z Westfalska, který naučil se česky a pastorekuje nyní tamější Čechy. — Přednesena byla dále zpěvná čísla sborová a solová. Sl. Nábělkova skvostně zahrála na klavír.

Čechové i Moravané scházeli se i v jiné dny k přátelským večerům; sbratření Orla českého a slovinského stalo se v sále u Krásné pasačky.

Protože jsem bydlil v klášteře, kdež se dům brzy zavírá, a nechtěl jsem rušiti domácího řádu, poněvadž mimo to byl jsem vždy schůzemi a stálým deštěm večer již tak znaven, že jsem toužil po odpočinku, nebyl jsem žádné z těchto večerních českých schůzí přítomen. Člověk brzy 60letý a sedřený netouží po zábavách.

Nejšaramantněji zachoval se vídeňský vyslanec Španělský. Sezval své krajany k přátelskému večeru a pohostil je. Ze 700 Španělů ve Vídni přítomných dostavilo se jich 500. A druhý den dával Španělský vyslanec pro vybrané hosty slavnostní hostinu.

Slavnostních hostin bylo více. Tak na počest kardinála legata bylo diner u vídeňského kardinála dr. Nagla, rovněž i u apoštolského nuncia Conte Scapinelliho. Kardinála legata pozvala 16. září k diner na radnici vídeňská obec a taktéž zúčastnil se kardinál legat se svojí suitou slavnostního večera i hostiny, které uspořádala internacionální liga katolického ženského svazu v Augarten. Konečně dávala rusínská kolonie ve Vídni galadiner k počtě církevních knížat rusínských.

Velké přijetí bylo v kníž. arcib. residenci u kardinála legata dne 11. září. Přístup měl každý účastník Eucharistického sjezdu.

Konečně vydán byl slavnostní spis Eucharistický, v němž mají práce: Čech Dr. Ant. Podlaha a Moravan K. Lutinov.

Ubytování kongresových účastníků dalo mnoho práce. Kláštery mužské i ženské byly přeplněny; mnoho účastníků našlo

prístřeší u přátel, známých nebo za mírný poplatek v soukromých domech.

Pro chudší účastníky kongresu připravila vídeňská obec za noclehárny 400 škol, studenti ubytováni mimo to ve středních ústavech a školách průmyslových. Jedna škola byla ponechána jako útočiště pro ty, kteří by se ztratili nebo nenalezli svých nocleháren, a skutečně i jedna starší česká dáma, neumějící německy, ztratila se ve Vídni dvěma svým neteřím.

Strážníci, z nichž někteří i česky umějí, chovali se ke kongresistům co nejlaskavěji a co nejochotněji (a rovněž i zřízcenci tramwaye); ti takové zbloudilce do řečené školy uváděli a v ní ubytovali a odtamtud domů je posílali.

Instrukce pro účastníky ve školách zněly:

Účastníci v jedné budově ubytování tvoří zvláštní skupinu, která má svého vůdce, a tomuto jsou podřízeni přednostové z každé místnosti. Ti všichni pečovatí mají o to, aby ve škole, v ložnicích i na chodbách zachovávan byl pořádek, čistota a kázeň. Vůdce skupiny musí odevzdati školníkovi každý den seznam noclehářů. Účastníci, hlavně vůdcové upozorňují se na to, že všichni nocleháři musí býti nejdéle do 9. hodiny večer ve svých noclehárnách, poněvadž jen do té doby uschová se večeře pro ty účastníky, kteří nebudou v lidových kuchyních stravováni, a také školní vrata po této hodině se zavrou. Přednostové pokojů nechť upozorní sobě podřízené, aby přesně dostavili se do jídelny v době na kuponu zvláště udané a jakmile pojedli, aby ihned jídelnu opustili a jiným místo uprázdнили. Snídati bude se v kavárnách zvláště vykázaných, každý účastník musí kupon (poukázku na snídani) za příslušný den zaplacený odevzdati. Kdo bude jísti v radnici nebo Rotundě, nechť si na příslušných místech, jak na kuponu udáno, vezme příbor, při tom kupon odevzdá, na nejbližším místě vyzvedne si jídla, ke stolu se odeberé, a jakmile se najedl, odejde. Příbor nechá na stole. Poukázky (kupyony) za přenocování a večeře odevzdávají se školníkovi. Ve všech místech, kde budou účastníci ubytováni nebo stravováni, jest přísně zapovězeno kouřiti.

V »Čechu« si liboval jistý ve škole ubytovaný zpravodaj takto: Mohu dodat, že nalezl jsem tu lidi ochotné. Ačkoliv jsem přišel pozdě, když bylo už dávno zavřeno, přece byl jsem ochotně obsloužen a ráno, jak jsem si přál, o půlpáté mne školník probudil. Velice bylo mně milo, že našel jsem tu náčiní k psaní, elektrické světlo stále hořelo, takže jsem si mohl pohodlně napsati svůj referát a při sníženém jízdném, které ve Vídni platí do 1/2 8. hod. ránní pro každého na každou vzdálenost, mohl jsem odejeti na nádraží.

Hromadná ubytování ve školách začalo 11. září večer a končilo 16. září ráno. Hromadné stravování začalo 12. září ráno a končilo 15. září večer. Toto stravování ohromných mass lidu dělalo velikou starost. U těch, kdož mohli si koupiti dražší oběd v hotelu, v restauraci, ovšem bylo postaráno. Ale byli lidé, jimž nutno bylo opatřiti stravu levnou. Za 1 K 50 h obdrželi snídani, oběd a večeři. Mluvili jsme sami s účastníky tohoto stravování

a slyšeli jsme, jak si pochvalují. K dispozici byly dány lidové kuchyně (pro 6000 osob) a mimo to fungovaly i polní kuchyně, hlavně pěšího pluku č. 99, jež nasytily také 6000 osob. Tito poslední obědvali v nádvoří pod arkadami ve třech oddílech: ve 12 hodin, v 1 a ve 2 odpoledne. Za hodinu vždy dvůr byl prázdný. Zřízeny zvláštní stoly a lavice, nakoupeno z brusu nové cínové nádobí — každý dostal koflík na polévku a talíř na ostatní jídlo, k tomu ještě koflík k pití, vidličku a nůž. Zde bylo viděti vždy nejširší vrstvy každého národa — co barev, co různých postav! Jak vděčná pozorování pro malíře i pro studium folkloristiky! První den se stravování trochu zdrželo, ale v následující dny »klapalo« to znamenitě. Jídla vždy bylo tolik, že ještě zbývalo. Dojedly to vojáci. Za propůjčení kuchyní polních musilo komité vojenskému eráru platiti. Za každý příbor zaplatilo komité K 1.25. Personálu obsluhujícímu též bylo nutno zaplatiti. V radnici se platilo za celý den 1 K, jež se musila ráno složit. Bylo to jakési denní předplacení. Ti, kdož se k společnému stravování nepřihlásili, mohli se za 88 h stravovati ve veřejných kuchyních.

Jeho Veličenstvo císař pán vyznamenal pap. legáta a celou jeho suitu a sv. Otec udělil tato vyznamenání: knížeti Montenuovovi a hr. Černínovi velkokříž řádu Piova, hr. Kolonieckimu, knížeti Schönburgovi a ministru Hussarkovi velkokříž řádu Řehořova, starostovi vídeňskému dr. J. Neumayerovi a pol. presidentovi Brzezowskému velkokříž řádu Sylvestrova, princí Ed. Liechtensteinovi komturský kříž s hvězdou řádu Řehořova a místostarostovi dru Porzerovi komturský kříž řádu Řehořova.

V pondělí po skončeném kongresu prohlíželi si účastníci Vídeň; veliký počet kongresistů vykonal pout do Mariacell — i já jsem tam pobyl — a mnozí z nich prohlíželi si na zpáteční cestě rakouská města. V Praze byli Francouzové a Němci z říše. Se třemi kněžími s Westfalska sešel jsem se ve vlaku z Vídně do Prahy; provodil jsem je po Praze a večer u Choděřů s nimi povečeřel. Chtěli viděti hlavně: 1. hrob sv. Jana Nep.; 2. místo, kde byl s mostu do Vltavy shozen; 3. místo, kde byli místodržící s hradu do příkopu svrženi a 4. hrob sv. Norberta.

Letošní kongres Eucharistický jest od 22.—27. dubna na Maltě. Kéž i on přinese tak hojný prospěch a užitek jako sjezd vídeňský!

Evropy perlou . . .

Evropy perlou vlast když naše byla,
chrámy a hrady nevidané krásy
obdiv budily — a plnými klasy
role se všude úrodná vlnila . . .
Nepřál té krásy, té úrody lidu
nepřítel krutý — bludy naseť v zemi . . .
boj se hrůzami rozpoutal se všemi —
veta po kráse, blahobytu, klidu!

Bratr na bratra ku pomoci zvali
 cizince sobě — ti v poušť proměnili
 vlast naši drahou, ji si přivlastnili —
 Čechům kdys chrabrým pouta v úděl dali
 Než nezahynul národ porobený —
 k Bohu se vrátiv, svrhl pouta zase . . .
 zaskvěl se opět ve slávě své, jase,
 ač zdál se mnohým být' již vyhubený !
 Mají zas vrátit' ty se trudné doby ?
 Má opět pouští býti česká země ?
 V porobě hynout má zas české plémě ?
 Ó chraň je, Bože, chraň nepřátel zloby !

Prokop Zaletěl.

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal JAN HALOUZKA.

(Pokračování.)

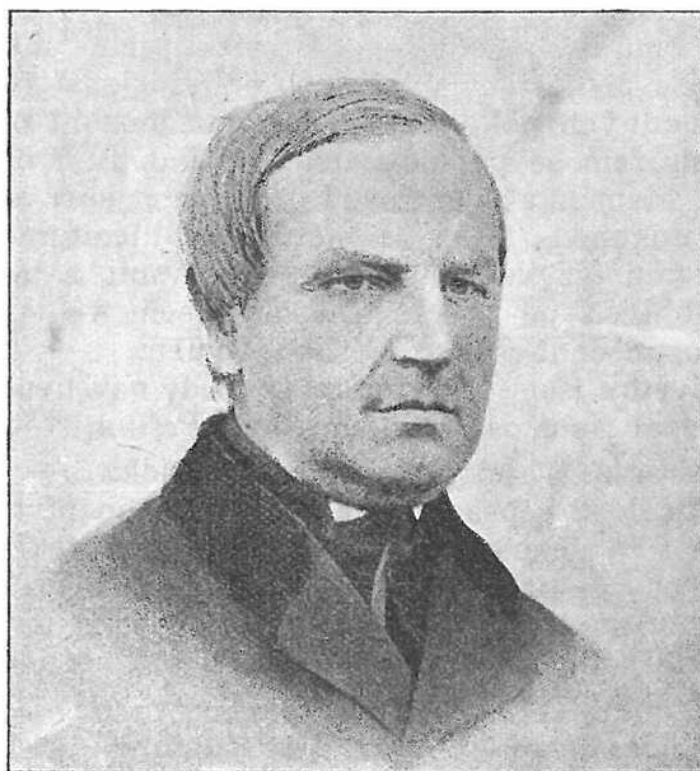
Do řad těch starých gardistů patří i farář Konický *Frant. Vodička*, druhdy kaplan u sv. Mořice v Olomúci. Když císař náš dosedl na trůn, vyvěšovali Olomúčané prapory na domech. *P. Vodička* viděl prapory německé — tož dal vyvěsiti prapor slovanský, z čehož povstalo veliké jitření a křik ; bylo mu proto vyhrožováno, ale statečný kněz nedal se zastrašiti, nebál se, — jak ve stáří svém vzpomínal — »kondrů« německých studentů. V Olomúci napínal veškery síly své, aby lid náš byl uvědoměn a nechoval se otrocky zrovna psovsky k lidem, kteří mluvili jazykem německým. Byl upřímně spřátelen s Přízou, Kolářem a P. Bečákem. Byl roku 1853 jmenován farářem Přemyslovským, seznámil se s hrabětem Bedřichem Silvou Taroucou. Za několik let byl ustanoven farářem Konickým, kdež stal se děkanem a zemským poslancem. Úřady své zastával svědomitě, celým srdcem oddán jsa nejen správě duchovní a povinností poslančským, ale i pilnému studiu ve své rozsáhlé knihovně, kterouž daroval faře Konické. Jednou navštívil poslance *P. Vodičku* v Brně jako kaplan *P. Svoboda* a nocoval u něho v malé světničce »u Medvěda«. Kaplan spal na malé pohovce. Kaplan nemohl usnouti — a farář-poslanec rovněž nespál; obracel se každou chvíli — a vzdýchal. Ráno tázal se kaplan poslance, proč tak málo spal? — Poslanec odvětil: »*Až vy budete poslancem a bude vám bojovati s tak zatvrzelými odpůrci o nejdražší statky našeho lidu, jako my zde musíme, nebudete také pokojně spáti.*«

Sepsal a u Ed. Hölzla v Olomúci vydal: »*Malý kancionál*«, »*Nevěstu Krista Pána*«, »*Horu Olivetskou*«, »*Kancionály pro ženské a mužské*« a »*Tisíciletou památku sv. apoštolů slovanských Cyrilla a Methoděje*« (1863.) — Zemřel v červenci 1883 a po-

chován na hřbitově Konickém. -- Nebožtík za svého poslancování přátelstvím upřímným združen byl s poslancem rolníkem *Františkem Skopalíkem* ze Záhlinic. Neštěstím bylo za minulých

Frant. Skopalík.

P. Frant. Vodička.

let, že inteligence ukrčovala se, aby s rolníkem mnoho jednati nemusila, takže rolník po lecjakých nezdarech ve svých pracích ochaboval. Podobně chovala se po výtce laická inteligence k podnikům našim literárním, míním vydávání kněh pro lid v Brně —

kdežto protivná strana nešetřila ani námah ani peněz, aby právě tiskem lid klamala a do svého tábora vháněla. A to působilo na venkově zázračně, když z lidu povstal někdo a poučoval ostatní a nabádal ke čtení a sebevzdělání. Skopalík byl synkem chudého rolníka, ale svou pílí dospěl tak daleko, že v mládí svém už vážen byl v obci — a stal se později starostou obecním. Skopalík pracoval o to, aby zařízena byla v rodisku jeho správa duchovní; on staral se o scelování pozemků. Jeho přičiněním založena byla škola, spolek hospodářský »Záhlinicko-Kvasický«, »Čtenářský spolek« a jiné. Již od roku 1852 dopisoval do: »Hospodářských Novin«, »Moravana«, »Posla z Prahy«, »Hvězdy olomúcké« a j. — Jako poslanec (od r. 1861) zastával se neohroženě lidu a vždy věrně hlasoval s pravicí; byl smýšlení přesně katolického,*) takže byl i Sv. Otcem vyznamenán řádem sv. Silvestra — a císařem — křížem záslužným. — Napsal: »Boj proti pití opojných nápojů«; »Zemský sněm moravský od r. 1861—1885«; »Památky obce Záhlinic«. Založil již r. 1844 »Pamětní knihu« rodné obce.

V listě**) rozepisuje se Kuldovi takto: »Záhlinice jest mé rodisko, tu jsem také navštěvoval venkovskou školu po šest let, ostatně byl jsem přidržován od rodičů, zvláště od otce, k pracím a robotám, takže mimo večerní dobu (a i to jsem často neměl prázdno) a mimo neděli nebylo na mé vzdělání ani pomyšlení; neměl jsem ani prostředků k tomu ani kněh ani času. Ke studiím jsem měl náklonnost, ale otec můj chudák — Bůh oslav duši jeho — byl churavý, a já nejstarší z dětí jeho musil jsem ho zastávat, naše živnost byla malá — podsedek asi 14 měric a asi 4 měry svobodných polí, nakoupených z mozolů otce pro děti. Bože, kéž můžem se mu odsloužit, ale Pán Bůh ho záhy vzal, roku 1841. Maměnka žije posud. Ale kde jsem se octnul? — abych tedy dokončil, láska k mé drahé literatuře vlastenecké a k mateřskému jazyku nedala mi odpočinouti, a já hledal jsem, kde jsem mohl, až po zrnkách nasbíral jsem — — sice, ale na svůj stav dostatečnou posud zásobu nemám. — Na pouti sv. Janské 16. května jsem s některými sousedy navštívil staroslavnou Prahu a poznal jsem osobně kanovníka *Pešinu*.

Téhož roku***) odesílá Kuldovi povídku — jak píše — z pravdivé události sepsanou. Jest prý to jeho první práce toho druhu, a ví prý, že není bez vad, jest to děj takřka v sedlcké haleně oblečený, a ozdobiti jej rouchem ozdobnějším ponechává docela Kuldovi: »Má neučenosť a neuvědomost mne snad před Vaší Důstojností docela omluví. K tomu mé hospodářské zaneprázdnění!« —

O *scelování pozemků* zmiňuje se Kuldovi†), že jest posavade velmi zaměstnán scelováním pozemků v obci. »Scelování pozemků

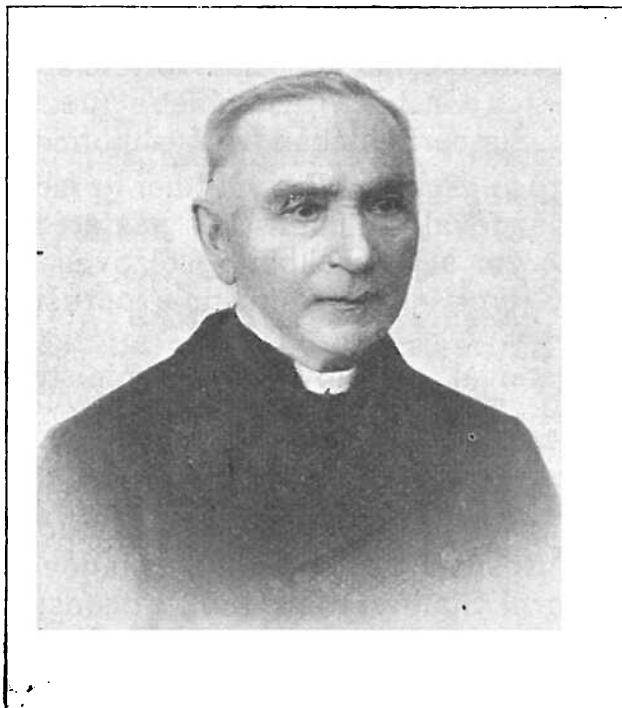
*) Stala se snad později změna? (Viz str. 60.) Ačkoliv dne 19. ledna 1880 oznamuje Kuldovi, že pan farář Tom. Hájek jest obětavý a vzdělaný kněz i spisovatel, právě že spisuje jakési dílo »Moravskou křesťanskou«, že prý píše také do »Hlasu« (Obrazky z Hané) a do »Koledy« delší pojednání z dějin Moravy.

) Z roku 1857. — *) 24. března.

†) Listem ze dne 29. října 1857.

Jest takřka otázka věku našeho, jest toužebností každého pokroku milovného hospodáře, ba jest to také prospěch pro všeobecnostvo. Jaké jest to hospodaření na těch drobtech, to ví každý, kdo to zakusil. — Jest již kalendář »Moravan« na rok 1859 k tisku připraven? Nedalo by se do něho několik slov o scelování pozemků vřaditi? — Mám sice mnoho práce a starostí, ale něco o věci té bych přece napsal.*)

Méně oceněný byl, než zasluhoval vlastenecký kněz, učenec i literát P. Emanuel Just. Mittner, farář a kons. rada v Budči,

později na odpočinku a kněz jubilár ve Znojmě.***) Studoval na gymnasiu Znojenském.***) — a od roku 1833 na filosofickém ústavě brněnském, odkudž odebral se na ústav theologický tamže. V alumnátě začal se vzdělávati v češtině, povzbuzen byv k tomu Škorpíkem, později děkanem a farářem Kučerovským. Dudík byl věrným spolužákem Mittnerovým — a za minulých let — jak Mittner píše, — spolužáci se srdečně milovali. Nezačal gramatikou ale čtením »Starožitností Šafaříkových«, v sešitech tehdy vydávaných — zkoumaje každé slovo, každou větu tak dlouho, až zákonům mateřštiny své náležitě porozuměl. Později

*) Skopalík zemřel 2. března 1891.

**) Narodil se v Mor. Budějovicích 10. prosince 1815.

***) Od roku 1827.

poznal, že správně jednal; neboť učiti se pravidlům mluvnickým od jakživa se mu protivilo. Již na škole Znojenské nevyňikal odříkáváním pravidel mluvnických, za to však příkladným rozváděním složených vět na tabuli napsaných, takže ještě po letech nedbalým žákům německým — tehdejším ředitelem hlavní školy Fr. Paletou — za vzor byl vyhlášován. —

Jak nám známo, bylo tehdy v Brně alumnů-vlastenců jen malý hlouček, ale persekuce značná, a měli tehdejší bohoslovci na výsost děkovati jenom výtečnému biskupu svému Gindlovi za to, že směli v jazyku svém se vzdělávati, k čemuž je ovšem Sušil povzbuzoval, stav se profesorem jejich roku 1837. — Roku 1838 za prázdnin rozeslal prot. Sušil čtyři alumny po Moravě sbírat písně národní, a to: Em. Mittnera, Josefa Mittnera (později vikář kdesi v Čechách), Stuchlého (později děkan Podivinský) a Tomáše Šimberu (děkan v Myslibořicích).

Ve čtvrtém roce stal se Em. Mittner praefektem v třetím museu — shromáždřoval kolem sebe některé koalumny, četli české spisy. Některým se to nelíbilo; stěžovali si proto u představených, že prý tvoří jakousi kastu a porušují harmonii kolegiální.

Mittner kaploval v Letovicích, administroval v Sulíkově, a když roku 1844 budečský kaplan Ježovský stal se tarářem v Sulíkově, poslán byl za kaplana do Budče, kdež působil až do roku 1851, maje za souseda již zmíněného jmenovce Josefa Mittnera, s nímž mnoho chvil radostných zažil; studovali spolu botaniku dle Preslova Rostlináře. Roku 1851 ustanoven byl P. Mittner za kaplana do Horní Slatiny; roku 1852 v nedostatku kněží v Šaraticích u Slavkova; roku 1853 dosazen byl za faráře do Litohoře a koncem roku 1854 do Budče, kdež působil plných 37 let, až do r. 1891. Roku 1848 byl i politicky činným, horlil zvláště proti volbám Frankfurtským, vyslav do Mor. Budějovic mlynáře V. k volbě té, který výmluvností svou mnoho volitelů na svou stranu přivedl, kteříž se vesměs proti volbě té vyslovili. R. 1846 vydal Hanka Sázavsko-Ěmauzské evangelium, a to přimělo Mittnera ke cvičení se ve staroslovanštině. Byla to práce proň velmi krušná, neboť neměl pomůcek, ale sestavil si přece z knihy té formy jazyka staroslovanského (při čemž shledal mnoho nesprávného), neboť mu byl pravopis hlaholské části kodexu toho velice na závalu. Ale když Miklošič vydal hláskosloví, tvarosloví a slovník jazyka staroslovanského, rozbřesklo se mu v hlavě, a poznal důležitost jazyka toho pro studie filologické, k nimž příliš lnul. Poznáv základy jazyka posvátného zaplesal, a neúnavnou pilností dal se do čtení kodexu Supraslienského, Miklošičem roku 1851 vydaného, což delší dobu trvalo, až dovedl některé částky jeho do češtiny správně přeložiti. Sestavil také všechny formy všech časoslov kodexu toho dle kořenů a kmenů v abecedním pořádku,*) a zaslal Miklošičovi, kterýž jemu za to poděkoval takto: »Ihre ausserordentlich fleissige Arbeit ist mir ein willkommenes Hilfsmittel bei meinen Studien.« — Mittner sestavil

*) Všeho 16 archů velikého formátu: »Formae verborum linguae palaeoslavicae, sicut in codicibus Suprasliensi et Remensi occurrunt.« —

také všechny texty písma sv., jak se v kodexu tom nalézají.*) Sestavil všechny znaky všech řečí slovanských v tabulárním přehledu dle Šafaříkova Národopisu; práci tu schválil Dr. Gebauer. — Psal o církvi sv. na Moravě a v Panonii z dob apoštolů slovanských sv. Cyrilla a Methoděje, a ve svých základech letopočtu křesťanského zjistil den úmrtí apoštola sv. Methoděje — 6. den měsíce dubna 885. —

Čtenářům kalendáře »Moravana« a »Obzoru« a jiných spisů — jest jméno P. Mittnera dojista známo. Roku 1874 vydal monografii »O správném užívání přestupníků v řeči české«, práce ta byla v odborných časopisech velmi příznivě posouzena; r. 1881 vydal spis: »Základové letopočtu křesťanského, spolu klíč k neomylnému vypočítání velkonocí kteréhokoliv roku minulého nebo budoucího dle kalendáře Juliánského i Gregoriánského.«**)

Roku 1847 sepsal Katalog českých, německých a latinských kněh, rozdělení tohoto: 1. Bohosloví. 2. Filosofie theoretická a prostonárodní. 3. Krásné umění. 4. Dějepis. 5. Zeměpis, státopis, národopis, cestopisy. 6. Vychovatelství. 7. Přírodnictví. 8. Hospodářství a průmysl. 9. Mluvnictví a jazykozpyt. 10. Povídky, pověsti a romány. 11. Básně. 12. Spisy veršem a prosou. —

Podobný katalog sestavil roku 1849 (dle Jungmannovy historie literatury české.) — Oba katalogy sestaveny velmi důmyslně a krasopisně. — Zřejmo, že Mittner staral se o všechny obory vědy; byl to veleduch, a divím se, že se stal tak málo populárním ve světě vzdělaném. Přičítám okolnost tu také jeho pokoře a skromnosti. —

Dopisoval si P. Mittner s Miklošičem, Josefem Jirečkem, Brandlem, prof. Šemberou, obzvláště tehdy, nalezl-li v jejich pracích nějaké omyly a nesprávnosti. Tak ihned vystoupil proti omylu Jirečka ve svých rozpravách o remešském evangeliáři: »nemohu strpěti, aby tato důkladná práce byla tak hrubým omylem znešvařena«. Upozornil Jirečka na jeho mylné tvrzení. Jireček pak slíbil, že omyl ten v dodatku k »Rukověti« bude opraven, což se i stalo. Než důvody, kteréž Jirečka k opravě pohnuly, v opravě pohřešujeme. A přece na pevných a nezvratných důvodech musí vědě nejvíce záležeti, má-li se zastaralý blud z kořene vyvrátiti, a to tím více, když nějaké mylné tvrzení spisovatelem na slovo vzatým a všeobecné vážnosti požívajícím do světa puštěno a čtenáři bona fide přijato bylo, jak se s Jungmannovým tvrzením o hlaholské části remešského evangel. skutečně stalo. Neměli zajisté opisovači jeho, vydávající znova dějiny literatury české, nic pilnějšího na práci, než Jungmannův úsudek slepě opakovati, takže každý, kdož Remešského evangelia neznal, hlaholskou část jeho za česky psanou pokládati musil. A aby tento blud tak velice rozšířený navždy za své vzal, dolíčil Mittner nevývratnými důvody, že i hlaholská část jeho tak

*) »Textus S. Scripturae V. et N. Foederis, sicut in codicibus Suprasliensi et Remensi nec non in fragmentis Regino-Hradecensi et Dobřichoviensi obveniunt.«

***) Práce tato vydána tiskem jako příloha k »Církevnímu Roku« B. M. Kuldy. —

dobře jest slovanskou jako první část jeho cyrillská. — Blažkovi, profesoru brněnskému, vytkl, že nedobře četl v Passionálu slovo: leczy kteraks.

Dru Gebauerovi zaslal do »Listů filologických« práci o sčítu dvúzubů v R. K. Už tehdy stál Mittner v řadách zastanců Rukopisu Králové Dvorského. »štít dvúzubů« v Čestmíru jest latinské bidens, a bidens jest ovce, a zde jest to kůže ovčí, kterou byl štít Čestmírův potažen. Brandl se snažil dokázati, že dvúzubů jest chyba písarská — místo dvou zubů, což jest dle Mittnera výmysl všeho základu postrádající a z neznalosti staré češtiny pocházející. A rovněž prý se to má s Brandlovým »Morena šipáše« místo »sypáše« v R. K.

Dostalo se mi do ruky svého času několik rukopisů Mittnerových jako: »Skloňování jmen v staroslovanštině«; — »Starobulharismy ve staročeském zbytku evangelia sv. Jana.« P. Hattala vidí v památce té starobulharismy, kdežto Dr. Gebauer v tom vidí pouhé latinismy. Mittner přidává se rozhodně na stranu Hattalovu, podotýká, že původce zbytku evangelia sv. Jana překládal po výtce dle Vulgaty, ale že při tom k pomoci měl nějaký staroslovanský kodex, což namnoze vysvítá z vazeb, které jsou čirými starobulharismy, s jakými prý se setkáváme v nejstarších kodexech staroslovanských jak cyrillských tak hlaholských. Mittner praví, že nerad zasahuje do žalostného sporu, ale pravdě svědectví vydávati, bludy porážeti, toť prý živel jeho, v němž ode dávna žiti uvykl. — Dále napsal: »Supplementum continens textus s. scripturae e cod. suprasliensi in prima collectione omissis.« — Obrovskou rukopisnou práci Mittnerovu uvádím také: »Sazavo Emauzskaje sv. Blagověstovanije — Hanka 1846.« Vyplnil v práci té rubriky tyto: radix, classis, verbum, formae, tempus et modus; sestavil vše přehledně a jasně. — Krom toho měl jsem příležitost poznati práci Mittnerovou: »Úchytky ve skloňování časoslov staroslovanských.« — O neobyčejné píli a učenosti Mittnerově svědčí rukopisné svazky botanické dle různých soustav v přehledném postupu sepsané (z roku 1848).

Ve svých studiích linguistických doporučuje vřele filologům pilné studium starobulharštiny, jsa přesvědčen, že by se tak mnohé spory a hádky zamezily, zvláště v příčině staré češtiny, která jest starobulharštině mnohem bližší, než by se některým zdálo, a že mnohé zadrhliny ve staré češtině jinak rozvázati se nemohou leč formami staré bulharštiny. —

O vědeckých statích Mittnerových patřilo by ovšem v odborných časopisech a odborníky pojednati. Já zmiňuji se jen krátko o slavném filologu knězi moravském, jehož poslání v činnosti katolického kněžstva moravského bylo jistě vynikající! —

Sekundici slavil na Velehradě 6. dne měsíce srpna 1889 za účastenství zástupů, věřících i kněžstva. Jsa bohoslovcem navštívil poprvé r. 1838 posvátný Velehrad a tenkrát div nezaplakal nad spustlostí chrámu. Po 50 letech uchýlil se na Velehrad podruhé, a zaplesal nad vyzdobenou svatyní. — Asi deset let před odchodem na odpočinek psal Kuldovi o své životospřávě, že

tráví život v zátíší, obíraje se studii filologickými, jsa při tom na sebe jen a svou knihovnu odkázán, nemaje nikoho, s kým by mohl o naší literatuře pohovořiti; zdraví prý mu dosud slouží, čilosti že mu neubýlo, ano zdálo se mu, jakoby se zvýšila. O všední věci se nestará — zahrada prý mu příjemné zábavy poskytuje, a odtud nálada jeho nikdy nebývá rušena. Často a s mnohým potěšením vzpomínal si na mladší věk a strohé boje, z nichž se on i Kulda již vysekali a k jakési platnosti přišli, zastavivše práci hrobařům svým. »Že jsme cíle, ku kterému jsme vždy neodvratně směřovali, posud dojít nemohli, tomu se sice nedivím; vždyť práce národní neběře konce, dokud národ sám trvá; ale v položení základů ke stavbě budoucí jsme přece dále dospěli, než jsme se na počátku jenom nadíti mohli. S tímto vědomím bude nám sladko do navi sestoupiti; pro církev a národ jsme pracovali, v jejich paměti potrváme; dobrý boj jsme bojovali . . . To jediné, co nás rmoutí, jest nevěrecký proud časový, který národ náš rozrývá a jemu oddechnouti nedá, ale i tento kvas musí vykysati a se usednouti, aby dobrá věc v čistotě na vrch se dostala; vítr zavál, chopme se lopaty a plevy pujdú zasie (na zad), čisté zrno před sie (napřed), aby rozeznáni byli, kteří jsú kteří, jak Štítný napsal. Doufejme, naděje nás posud sílila a udržela, zoufanlivá rozervanost by nás byla už dávno pohřbila.«

Švindl novomodních Husitův Mittner dočista zavrhoval a strachoval se, že bude mít pro vlastenecké snahy naše žalostné následky, věděl dobře, že jesti tu namířeno proti církvi a jejímu kněžstvu — a že Morava se od Čechů odvrátí, o kterýchž se už dávno povídalo, že jsou smýšlení husitského. Čelakovský už napsal, že působení kněžstva se má prozatím trpěti, poněvadž prý svobodomyšlným do rukou pracují; až prý jich nebude potřebí, dostanou díl svůj! — Mittner žaluje: »Co tedy pomohly námahy a oběti naše, když protivníci naši ovoce kliditi budou? — Sic vos non vobis aratra fertis boves.« —

Roku 1891 odešel na odpočinek; dojemně loučil se s farináky: » . . . až uslyšíte, že mne už není mezi živými, prosím Vás, vzpomeňte na mne aspoň Otčenáškem za spásu duše mé. Také s tebou se loučím, posvátný oltáři Boha živého, na němž jsem tolik tisíckrát Beránka Božího za živé i mrtvé obětoval. Nechtěj na soudu Božím proti mně svědčiti! S tebou se loučím, posvátná křtitelnice — zastaň se mne u soudu, abych i ode všech hříchů očištěn byl; — loučím se s vámi, posvátné zpovědnice, — s tebou kazatelno, na kterouž jsem tisíckrát s radostí vystupoval, abych neumělé vyučoval, pochybujícím radil, zarmoucené těšil — zastaň se mne, abych, když jsem jiným kázal, sám zavržen nebyl; — loučím se s Tebou, velebný chrámě Páně, do něhož jsem vždy s radostí spíchal. — — Nyní propouštíš Pane služebníka Svého v pokoji — a ty duše, kteréž jsi mi svěřil, Ti zpět odevzdávám. — —

P. Mittner zemřel dne 4. listopadu 1894 ve Znojmě; pochovával jej spolužák Jakob Polster (bývalý kaplan v Olbramovicích), který přijel na Kuldu jako aktuál se svým farářem a

děkanem, komissařem guberniálně konsistorním, aby vyšetřoval volbu poslance do Frankobrodu, Kuldou zmařenou. Když P. Polster psal už sedmý arch protokolu, prosil Kuldu, aby už přestal, že má prsty už celé zkrivené. — (Pokračování.)

Tichý večer.

Znělka. Napsal JAN VOBORSKÝ.

Jak v zlata záplavě dnes tichý večer vzplál
a v kovu chvalo zpěv se rozzvučely zvony,
když slunce západ zemi k spánku pocel dal
a ztichl varhan zvuk a zmlkly písň tóny.

Pak zvolna jak z mlh gázu, stříbra krajkoví
kol fiál věží štíhlých měsíc roušku tkal
a vzduchem noc se ptala, kdo as vypoví
ve verši vzletném kouzlo starých katedrál!

Proč hvězda jedna nad tou kaplí stála,
v níž pod ochranou Čechů knížete
skryt poklad svatý!

Tlumočit se zdála

a věřte, že i nesla Boha ke trůnu
hlas všechněch nás, modlitbu dítěte
za vlasti zdar, za českých králů korunu! —

Jan Voborský.

Valná hromada

Tiskové ligy za rok 1912 (rok šestnáctý) konána byla v domě družstva Vlast dne 31. března t. r. za předsednictví kníž. arcib. not. Tom. Škrdle.

Předseda předložil důležité listiny, týkající se naší obranné akce pro r. 1915 a sdělil, jaké styky navázal s různými činiteli; uvedl, že i pokrokářské a protestantské časopisy žádají redakční výměnu s »Vlastí« a s »Našimi Listy« právě pro naši akci k r. 1915 a konečně sdělil, že již bylo mezi katolickým lidem rozšířeno 5324 husitských brožur a tolikéž brožur z »Obrany víry«, celkem tedy 10.648 brožur. V to se nepočítají ony nesčetné brožury, které abonenti »Husitství« a »Obrany víry« již po 10 let dostávají.

Jeho Eminence, ndp. Leo kardinál ze Skrbenských, kníže arcibiskup, zaslal k valné hromadě dopis tohoto znění:

Velectěnému výboru Tiskové Ligy

v Praze!

S živým zájmem sleduji činnost »Tiskové Ligy« a s radostí zřím, že neunavně pracuje, aby dosáhla cíle vytčeného ke cti a slávě Boží a na prospěch katolického lidu.

Mužové v »Tiskové Lize« sjednocení neohroženým pérem a obezřetně hájí svatého náboženství, zastávají se duchovenstva i jeho cti. »Tisková Liga« věrna jest sv. Stolici Apoštolské, oddána jest svým biskupům a nedbajíc měnivých proudů časových šíří dobrý tisk řídicí se osvědčenými zásadami, aby chránila lid katolický od podniků škodlivých svaté víře a křesťanským mravům.

Oceňuje veškeru blahodárnou činnost »Tiskové Ligy«, vyslovuji všem jejím členům vroucí díky a jsa přesvědčen, že i nadále budou brániti svaté víry a křesťanských mravů, uděluji všem Arcipastýřské požehnání!

V Praze, dne 15. února 1913.

† Leo kardinál ze *Skrbenských*,
kníže arcibiskup.

Následovalo čtení protokolu minulé řádné valné hromady.

Na to jednatel Tiskové Ligy, farář Vlastimil Hálek, přednesl následující *jednatelskou zprávu* za rok 1912:

»Jako hrozná moderní zbraň proti církvi jest zvrhlý tisk, který neštítí se žádného prostředku, aby ho nepoužil proti ní. *Moderne Presse*« napsala: »Tisk vytlačil z veřejného života vliv církve daleko ve větším rozsahu, nežli to provedli pronásledovatelé křesťanů v prvých stoletích a nežli se to podařilo reformaci a revoluci. Odcírkevnění veřejného života, školy, rodiny, chudinské a nemocenské péče našlo právě v moderním tisku nejhorlivějšího agitatora, neboť všecku svou moc, ať již vychází v kterékoliv řeči, ať má jakékoliv zbarvení, vynakládá tisk k tomu, aby potíral v přední řadě, co nazývá klerikalismem.«

Proti tomuto nepoctivému tisku a všemu, co s ním souvisí, bezohledný boj vede Tisková Liga. Provádějíc stálou jeho evidenci, zjišťuje lži jeho a přibíjí je jako nečestné zbraně na pranýř veřejnosti. Ujímá se napadených katol. osob a korporací, vydává obranný tisk a staví svoji obrannou zbraň všude, kde se jedná o čest katol. náboženství.

Dnes řadí Liga *šestnáctý* rok do dějin své činnosti a předvádí jej slavné valné hromadě v obraze následující činnosti.

Hlavní zřetel obracela T. Liga po celý rok k přípravným pracím na obranu pro r. 1915, kdy chystá se od nepřátel katolíků demonstrační oslava 500leté památky upálení mistra Jana Husa. —

Hlavní zmínky zasluhuje, že roku 1912 došlo k vydávání sbírky brožur »Rozhledy po husitství«, v nichž vyšla první knižka »Národně-sociální novohusité a Hus«, kterou napsal redaktor p. T. J. Jiroušek. Ve vydávání bude pokračováno.

Vedle bystrého pracovníka o době husitské, dp. V. O. Hlošiny, který uveřejňuje ve »Vlasti« zajímavé pojednání »Husité a cisterciáci« a připravuje k tisku »Biskup Jan Železný« a »Mistr Pálež«, získání během minulého roku ke spolupracovníctví o husitství dp. Th. C. Václav Lefler, farář ve Vojkově u Sedlčan, jenž uveřejnil v »Naš. Listech« řadu pozoruhodných pojednání. Liga vítá v něm nového zdatného bojovníka.

Letošní ročník »Vlasti« přináší povídku z doby husitské a básně téhož směru. K tisku chystá Liga spisek asesora a děkana Jana Vychodila z Choliny na Moravě: »Mistr Jan Hus nebo sv. Cyril a Metoděj.« Red. T. J. Jiroušek vydá dále brožuru »Soc. demokratičtí novohusité a Hus«, »Agrární novohusité a Hus« a »Mladočeští novohusité a Hus.« Tisková Liga vydala znovu výborný spisek dra F. Šulce: »Mistr Jan Hus« v 15.000 exemplářích.

Dvěma pracovníkům v oboru husitství udělil výbor Ligy podporu po 50 K. Hradecké »Obnově« byly vzdány díky, že přináší důkladné články o době husitské s přáním, aby v tom pokračovala. Přehled prací k r. 1915 přináší »Vlast« v každém čísle. —

S potěšením lze uvést, že i studentstvo středních škol si zakupovalo husitské brožury.

Přednášky o M. Janu Husovi konal během roku p. red. T. J. Jiroušek.

Celá tato akce, která po celý rok zaujímalá značnou část práce Ligy, utěšeně pokračuje, sloužíc T. Lize ke cti.

Soustavný boj veden byl s tiskem »Volné Myšlenky«, která si obrala za úkol zničit základy náboženství vůbec a odkřesťanění českého lidu. Za tím účelem se spojila se všesvětovým zednářstvem. Liga svými články, lokálkami, řečníky, rozbory volno-myšlenkářských brožurek a časopisů pracovala proti otravným snahám Volné Myšlenky. V boji tom bude i dále pokračováno, poněvadž záhubné působení Vol. Myšlenky lze pocítovati v tisku, spolcích, školách, v rodinách i v politickém životě. Tisícileté křesťanství národa českého s obrovskými zásluhami o kulturní život jeho nesmí podlehnouti cizácké, nevlastenecké a podvrtné. »Vol. Myšlence.«

V celé své činnosti prováděla T. Liga po celý rok bedlivou kontrolu tisku soc. demokr., nár. sociálního, pokrokařského, agrárního, masarykovského a učitelského vzhledem k jeho poměru ke katol. náboženství, jeho zřízení, proti duchovenstvu a jeho cti. Neméně věnovala pozornost tisku protestantskému a sektářskému v jeho agitaci za heslem »Pryč od Říma«, které se stále systematicky provádí.

Ve příčině kremace dala Tisk. Liga vytisknouti petice proti povolení spalování mrtvol v Rakousku, zařídila jich podpisování a sebrala na 15.000 podpisů. Petice byly zaslány říšskému posl. dru. M. Hrubanovi, který je na říšské radě podal.

Tisk. Liga protestovala proti čítance Macharově a proti surovým urážkám nejsvětější osoby Spasitelovy.

Proti pornografii v tisku, kinematografech a na divadlech pracováno bylo systematicky po celý rok, a docíleno příznivých některých výsledků.

Člen T. Ligy p. Jan Voborský podal řadu recensí o volno-myšlenkářském a nemravném tisku. Podobně činil člen T. Ligy p. red. T. J. Jiroušek.

Tisková kancelář, kterou vydržuje Liga, dobře se osvědčuje. Členové její mají mezi sebou rozděleny časopisy nepřátelské a píší proti jejich útočným a utrhačným zprávám obranné články. Taktéž brožury protikatolické se jim k posudkům a k polemice přidělují. K povzbuzení činnosti a horlivosti udělují se nejpilnějším Ligistům odměny.

Jestliže číslice mají podati věrný obraz činnosti spolkové, uvádíme, že konáno bylo za 1 rok 6 výborových schůzí, že vypraveno bylo přes 2000 výstřižků napadeným kněžím a katol. osobám, čteno na 30 nepřátelských časopisů a že Liga vypracovala přes 1000 obranných lokálek do časopisů a 60 delších úvodních článků v »Našich Listech«. Oprav napadených kněží, klášterů a katolických laiků, k nimž byly redakce nepřátelského tisku donuceny, otisknuto na 50. Též v několika případech byla obstarána rada a pomoc právního přítele.

Ve schůzích Ligy panovala z pravidla živá debata o časových zjevech v katol. životě, a mnohé dobré myšlenky došly tu uplatnění.

Liga účastnila se delegáty oslav svých členů, bisk. notáře, faráře Fil. Konečného a faráře Vlast. Háčka a Fr. Bártovi, arcikněží v Kralovicích, zaslala blahopřání. Projevila soustrast svému místopředsedovi far. K. Tomanovi nad úmrtím jeho matky.

V katol. organizaci pracovala Liga pro myšlenku Orelskou a řadou článků v »Naš. Listech« vyvolávala jednak nové orelské jednoty, jednak obhajovala směry Orelstva proti výpadům tisku českého, který zaujal proti nim krajní nepřátelství.

Zjišťování pravdy při různých událostech, při zasílání oprav a vůbec při polemice s nepřátelským tiskem vyžaduje velkou vnitřní dopisovací práci, která zůstává veřejnosti neznámou. Nicméně tato poctivá práce i snahy Ligy byly oceněny samotným duchovenstvem, jež děkovalo v nesčetných dopisech za radu a pomoc. Tyto projevy posilují všechny pracovníky.

S jednotou duchovenstva Brněnské diecese, která pracuje nadšeně a horlivě v týchž směrech co Tisk. Liga, byl zachováván vřelý přátelský poměr. Taktéž s Maticí Cyrillomethodějskou na Moravě.

Liga hleděla vychovávat v kruzích duchovenstva obranné směry tím způsobem, že žádala v případě, když ten který napadený nezaslal opravy, aby aspoň napsal obranný článek buď do spolkového orgánu »Našich Listů«, nebo do katol. časopisu jiného a pak jistý počet výtisků v místě a okolí rozšířil. S potěšením lze uvést, že obrana toho druhu se mezi duchovenstvem ujímá a také má účinný výsledek.

Liga vzhledem k uvedené své práci jest nucena znovu a znovu dovolávat se přízně a podpory duchovenstva a katolických

ústavů, aby ji hmotně svými příspěvky podporovali. Jakkoli členové Ligy veškeru práci zdarma konají, nutno jest přec hraditi značné výlohy s tiskopisy, předplatným nepřátelských časopisů, poštovným a j. Proto obrací se každoročně na vikariatní duchovenstvo s prosbou o podporu, která se jí od některých vikariatů dostává. I prosí, aby vikariaty, které Lize posud podpor neposkytly, příkladu jich následovaly. Vždyť Liga prokazuje duchovenstvu neocenitelné služby, stojíc na stráži jeho cti. Stará se pečlivě o to, aby každý kněz v nejdolehlejším místě byl co nejdříve uvědoměn o útoku časopisu, který na jeho čest byl učiněn a poskytnuta mu byla ihned rada, jak se má zachovati.

Práce Ligy roste, její nynější pracovníci stárnou a mohou náhle práci v Lize býti odňati. Jest tudíž třeba nových svěžích sil, které by se do nesnadné a zkušenosti vyžadující agendy Ligy při nynějších Ligistech zapracovaly a tak zdárně jednou na tomto bojišti je nahradily. Voláme proto k mladším silám z duchovenstva a z řad katolíků: Hlaste se do Ligy, sesilte její kádr, zasvěťte své péro obraně sv. náboženství a jeho zřízení! Nebojte se a nemlčte, dle přání sv. Otce; budiž láska naše k církvi vždy horoucnější, čím větší bude zloba a sveřepost nepřátel.

Jakkoli to není žádnou příjemnou prací brodit se denně v kalu a bahně toho nejhoršího tisku a při tom zachovati čistou duši vlastní, bude Liga i dále konati bedlivou kontrolu veškeré tiskové produkce, bude lži a nepravdy stavěti na pranýř a bezohledně vystoupí proti jakýmkoli výpadům na náboženství a mravnost.

Nemohu ukončiti jinak než povzbuzením k další nové vytrvalé práci, jež den ode dne s rostoucím příbojem proti katol. církvi a jejímu duchovenstvu roste nejen jinde, ale zvláště v naší milé vlasti české.

Budeme snad málomyslněti? Nikoliv! Kristus Pán, věčná pravda, tento boj pro všechny časy předpověděl, ale též Svoji božskou ustavičnou pomoc Svým věrným přislíbil. Proto udatně do boje!

Nuže, dejme se zase čile do práce dál, nechť kolem nás se děje cokoliv. Nic nezdrží neohroženou naši Ligu v práci za věc posvátnou. Liga se nikdy nebála a báti se nebude. Vždyť jde do boje s nejmocnější a nepřemožitelnou zbraní, a tou jest nám »pravda«. Naši nepřátelé mají proti nám pouze třtinový oštěp »lži a posměchu«. I přirozený řád nese to s sebou, že pravda musí zvítěziti nade lží. Jdeme proto bojem k vítězství křesťanské pravdy, a to Ligu blaží, sílí a nadšenou činí. Heslem naším jest:

»Proti hadům, proti lžem, proti zrádcům bojujem,
proti zlobě, proti mdlobě zdviháme své páže obě.
Za Cyrilem, Methodem vzhůru s celým národem:
Kdo jich tupí korouhev, není, věřte, naše krev!
Nechte soptit netvory — — Vzhůru, bratři, prapory!«

Předseda jednateli za veškeru jeho neúnavnou a bohatou činnost ve prospěch Ligy srdečnými slovy poděkoval.

Vedení schůze převzal místopředseda, farář P. Karel Toman, a pokladník Tom. Škrdle podával účetní zprávu za rok 1912. — A) Účty k roku 1915: a) příjmů bylo 4337 K 70 h, b) vydání 3306 K 16 h, i zbývá 1031 K 54 h. Ve vydání hlavní položkou jest účet za 15.000 ex. tisku brožury Dr. Fr. Šulce ve druhém vydání. B) Účty samé Tisk. Ligy: a) příjmů bylo 5982 K 56 h; b) vydání 5896 K 57 h, i zbývá 85 K 99 h.

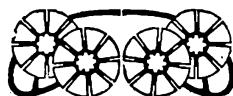
Účty revidovali pp.: c. k. pošt. pokladník K. Ulrich a účetní Jan Žák a poznamenali: »Při vykonané revisi dne 29. března t. r. shledány veškeré účty ve vzorném pořádku.«

Valná hromada udělila pokladníku absolutorium a předsedající pokladníku za pečlivé vedení účtů poděkoval.

Zvoleni byli: za předsedu a pokladníka: red. Tom. Škrdle; za místopředsedu: farář P. Karel Toman; za jednatele: far. Vl. Hálek; do výboru pp.: red. T. J. Jiroušek, Alex. Tittl, Jan Voborský a Ferd. Zuna. Za náhradníky pp.: Ant. Ježek, Fil. Jan Konečný a Antonín Suchoradský — za revisory účtů pp.: K. Ulrich a Jan Žák.

Volných návrhů nebylo, i svolala valná hromada třikrát slávu: sv. Otcí Piu X., Jeho Veličenstvu, císaři a králi Františku Josefu I. a českému i moravskému nejd. Episcopatu.

Následovala výborová schůze, při níž projednány byly běžné spolkové záležitosti.

Skalní zřídlo.

Nelítostný vichr skálu šlehá.
Mraky metá ve skráň věkovitou.
Mechu řízu rve s ní prudký přival,
z duté hrudi sten že se jí dere.
V útrokách již zachvívá se celá.
Trhlinou již zeje čtverou velkou.
Poslední tu rozléhá se třesk,
hromný sjíždí v prsa skály blesk,
rozpoltěna plamenným je mečem.

V rozsedliny středu křišťál září.
Z něho čistý vytryskuje pramen.

*

Skalou — *Kristus*. Muka sterá — přival.
Trhlin čtvero — *rány* v rukou, nohou.
V rozsedlině boku — *Srdce* křišťál.
Z něho *Svátost* — pramen čerstvý tryskal.

P. Jan Kunovjánek.

Sjezdy unionistické.

Píše ALOIS JAŠEK-STUDÝNSKÝ.

Sjezdům bohoslovců českoslovanských na posvátném Velehradě patří první zásluhy o uskutečnění díla, které nyní tak utěšeně se rozvíjí: snahy o provedení unie. Byl to v první řadě nadšený mladý kněz slovinský, Dr. František Grivec, který jednak při různých schůzích Velehradských, jednak mnohými články v bohosloveckém »Museu« (a v »Časopisu katolického duchovenstva«) klesl cestu ideí, které zasvětil největší část své práce: ideí cyrillo-methodějské.¹⁾ — Po mnohých poradách a přípravách stanoven Drem Cyr. Stojanem a P. Špaldákem Tov. Jež. r. 1907 pro první sjezd unionistický.

První krok byl učiněn, cesta další už určitěji se ukazovala zrakům našim. A věru, kdo zúčastnil se hned tohoto prvního sjezdu, poznal zajisté, jak úspěšnou může býti právě teď práce o usnadnění a uskutečnění unie. — Než nechci předbíhati.

I. sjezd unionistický na Velehradě 24.—26. července 1907.

Provolání k tomuto sjezdu prošlo skoro všemi časopisy. Z přílohy »Časopisu katolického duchovenstva«, »Litterae slavorum theologicae«, převzaly zprávu i jiné listy, na př. »Corrière d'Italia« 193., »Cerkovnyja Vedomosti« 20, Slovenec« 158 a j. Pěkný, vystižný článek čteme v »Týdnu« č. 29 :

»Čím důležitější, rozsáhlejší a obtížnější jest započaté dílo, tím snáze se stává, že energie a vytrvalost činitelů jeho poněkud ochabne a že zapotřebí jest vzpružení, aby dílo opět čile pokračovalo, rostlo a se dařilo. »Spojenými silami« volá se dnes na všech stranách, schůze a sjezdy jsou dnes zpravidla pružinou při sebe menší akci. Jak jinak mohla by býti účinněji vzpružena idea Cyrillo-Methodějská, jak jinak by mohlo zdatněji podporováno býti dílo podniknuté pro unii mezi pravoslavným Východem a katolickým Západem, než sjezdem těch, kteří si této unie přejí, pro ni pracují, ji připravují? Proto sluší uznati, že sjezd vědeckého odboru Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoděje na Velehradě, který se bude pod protektorátem Jeho Excel. nejdůst. p. arcibiskupa Olomouckého konati ve dnech 24.—27. července t. r., znamená pro myšlenku Cyrillo-Methodějskou důležitý krok v před. Sjezd ten

¹⁾ Dr. František Grivec narodil se 19. října 1878 ve Velkém Lipovci u Ajdovce. Gymnasium studoval po první dvě léta v Novém Městě, potom v Lublani, kdež byl přijat do biskupského pacholeckého semináře (Collegium Aloisianum). Záhy se zabýval studiem slovanských jazyků a východní církevní otázkou. R. 1898 vstoupil do kněžského semináře v Lublani; zde propagoval ze všech sil ideu cyrillo-methodějskou. Již co bohoslovec byl stálým přispívatelem časopisu »Kat. Obzornik«.

Na kněze byl vysvěcen 24. července 1901. Pak studoval po 3 leta bohosloví v Innomostí. Na to byl ustanoven kaplanem v Dobu, odkudž po roce povolán za studijního prefekta do lublaňského pacholeckého semináře.

Když zvolen byl dr. Krek zemským poslancem, převzal po něm stolicí filosofie a fundamentálky. — Přispívá do různých časopisů (»Čas«, »Voditelj« atd.), je zakladatelem a ředitelem slovinského »Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoděje«.

V bohosloveckém semináři založil a vede též vědecký seminář. Do literatury české uveden byl »Východní církevní otázkou.« (Vzděl. knih. kat. 49.)

pořádán jest pro všechny, kdo se o východní otázku zajímají a oživení a rozprůdění pokusův o sblížení církve východní s církví římskou si přejí. Jaké naděje na unii byly kladeny u nás v Čechách při založení Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoděje v r. 1885! Zdaž odpovídají těmto nadějím také skutečné události? Tážeme-li se na výsledky misionářské práce na Východě, zůstaly daleko za očekávaným výsledkem. Ale kdo zná poměry a překážky zdárného misionářského působení, nediví se tomu. Neboť jak mohou tamní tak četní misionáři z různých zemí a států evropských pracovat energicky, vytrvale a vynalézavě, i když opatrně, pro unii, dávají-li se strhnouti pohnutkami jinými a pracují-li spíše pro zájmy evropských států? Vedle toho scházel dosud v práci Apoštolátu pro unii systém. Proto ohlášený sjezd unionistů na Velehradě jest slibným začátkem práce organisované a soustředěné na to, co jest v plánu Apoštolátu hlavním a vůdčím, na uskutečnění idey Cyrillo-Methodějské. Dnes pracuje se všude hlavně tiskem a agitací. Tak i zde. Tisk jest práce literární, vědecká; agitace jest práce misionářská a sběratelská. Sjezd ustanoví její program, objasní překážky, ukáže cesty a prostředky k jejich odstranění, usnese se na resolucích a postará se, aby přešly ve skutek. Dokud se sjezd nesešel, měl jeden pracovník na tomto díle zápasiti s překážkou tou, jiný opět s jinou, a k tomu jeden o druhém nevěděl, neřku-li, aby byl mohl mu poraditi. Sjezd sblíží a seznámí vespolek všechny činitele pro unii pracující a po zralé úvaze všech zkušených ustanoví jednotný postup v práci, kterým se bude jednotlivcům řídit. Myšlenka sjezdová pro účely unie není sice zcela nová; něco podobného zamýšlel již prof. Zdziechowski, laik, ale nepodařilo se mu ji uskutečniti. Za to poštěstilo se letos svolavatelům sjezd zabezpečiti. Volba místa jest co nejvhodnější. Tam pracuje se lépe, kde jest nadšení: a Velehrad jest místo posvátné a drahé jak pravoslavnému tak katoliku, místo, odkud vzešla Slovanstvu víra jediná a kde mu má také navráćena býti.«

Protektorát sjezdu převzal ochotně náš nejdůst. arcipastýř. Mezi účastníky vynikal postavou i duchem metropolita lvovský, Rusín Ondřej hrabě Szeptyckij. Třetí přítomný biskup byl Fr. Robert Menini O. C., bulharský apoštolský vikář. Biskupové: Lublaňský, Mariborský a Královéhradecký vyslali své zástupce. — Celkem se sešlo 76 učencův a nadšencův pro ideu cyrillo-methodějskou, různých jak stářím, tak národností. Byli zde Češi, Slováci (A. Hlinka), Rusíni (hr. Szeptyckij), Rusové (inkognito), Chorvaté (dr. J. Pazman), Slovinci (dr. F. Grivec), Italové (A. Palmieri), Němci. I různé řady vyslaly své zástupce: S arcibiskupem Szeptyckim přijelo několik basiliánů, dále byli zde členové Tovařystva Ježíšova, 2 dominikáni, 2 křižovníci, 3 augustiniáni a světský klerus různých stupňů.

Průběh jednání, které trvalo 3 dny, byl veskrz důstojný a vážný. Za předsednictví hraběte Szeptyckého, který ukázal neobyčejnou bystrost ducha a znalost poměrů jak na Východě tak i na Západě, projednány různé otázky, a odstraněny hned zde různé přestřelky a mnohá nedorozumění. Mezi pracovníky unioni-

stickými již dříve známý Jesuita P. Urban pojednal v první programové řeči o způsobu, jak mají katoličtí učenci všimati si církví východních, jak s nimi jednati, jak s nimi pracovati. — Dr. Leonini z Říma poukazuje na rozdíly v základních pojmech, ale na mnohých místech též na slovíčkářství, které vzájemné porozumění tak ztěžuje. Augustinián Aur. Palmieri, učenec hlubokých vědomostí, rozpráví o katolických naukách, katolickém mnohdy nazírání i v orthodoxní theologii. V dalších přednáškách vysvětloval dr. Grivec pokusy o unii dosud vykonané, M. Haluščynskij O. S. B. o »epiklesi«. — Taktéž themata dalších přednášek — P. Špaldák »O poměru Rusů k církvi katolické« a Fr. Snopek »O pravověrnosti sv. Methoděje« — nepostrádala zajímavosti.

V různých sekcích projednány v debatě některé sporné nebo zdánlivě sporné otázky, takže předsedící ke konci sjezdu s potěšením a s pýchou mohl poukázati na práci v těchto málo dnech vykonanou.

Po způsobu resoluce stanoveno 28 bodů, z nichž uvádím tyto :

1. O všech sporných otázkách budiž pojednáno v »Litterae Slavorum theologicae«.

2. Bohoslovci orthodoxní buďtež požádáni, aby svoje učení v témž listě nám oznamovali.

3. Mezi katolíky buďtež rozšiřovány knihy a spisy, které by živily nadšení pro brzkou unii.

4. Buďtež pořizeny překlady ruských knih církevně-dějepisných do slovanských jazyků jakož i do latiny, taktéž i knih, které by mohly vzbuditi v nás lepší mínění o církvi východní.

5. Buďtež mezi všemi slovanskými národy propagovány knihy o unii a otázce unionistické jednající.

8. Knihy psané v duchu katolickém jednající o unii buďtež překládány do ruštiny.

9. Snažme se, aby co nejdříve nastalo užší sblížení učenců katolických s orthodoxními, zaveďme čilou, stálou korespondenci.

10. Zaveďme vzájemné návštěvy učenců našich na theologických učilištích pravoslavných, a učenců ruských na nejvýznamnějších theologických fakultách katolických.

11. Pohněme pravoslavné k tomu, aby též zbraní modlitby v bratrstvech pro uskutečnění unie bojovali.

12. Zaveďme »Apoštolát sv. Cyrilla a Methoděje« u všech katolických národů slovanských.

19. Z ústřední knihovny cyrillo-methodějské na Velehradě buďtež půjčována vědecká díla za příčinou odborného studia všem, kteří o věc se zajímají.

20. Buďtež stanoveny odměny za nejlepší a nejdůkladnější práce z oboru našeho.

21. Na katolických universitách vůbec a na slovanských theologických fakultách obzvláště buďtež zřízeny zvláštní stolice cyrillo-methodějské.

24. Řády, zvláště jesuité a benediktini, buďtež požádány, aby se věnovaly studiu sporných otázek.

25. Katoličtí nakladatelé na Západě a orthodoxní spisovatelé buďtež požádáni, by věnovali po exempláři svých knih knihovně cyrillo-methodějské. Katoličtí spisovatelé buďtež rovněž vyzváni, by své knihy věnovali východním bohoslovcům.

26. Starší knihy o našem předmětu pojednávající buďtež znovu vydány.

27. Každoročně buďtež unionistické schůze jednotlivých národů slovanských pořádány.

28. Každý druhý rok budiž pořádán všeobecný sjezd unionistický.

* * *

Malé seménko, zrno hořčičné, zaseto! Dejž Bůh, by vzrostlo v strom, rozpínající své větve od Šumavy až po Urál, od ledových plání na severu až k břehům Moře Středozemního! — První pokus vzájemného styku učiněn, a každý účastník prvního sjezdu musel doznati, že nadšení a zápal pro pravdu a shodu překonal všechno očekávání.

II. sjezd unionistický na Velehradě

31. července — 3. srpna 1909.

S lepšími nadějemi, ale též s větším úsilím agitováno pro účast na II. sjezdě. A věru, jednání sjezdové dokázalo, že myšlenka unie není pouhou mátohou, že není utopií, jak mnohé nepřátelské listy hlásaly, nýbrž že jest životní otázkou, otázkou budoucnosti Slovanstva. Nejen české, nýbrž i slovinské (Voditelj), německé (Vaterland, Katholische Kirchenzeitung), ruské noviny (»Kolokol«) přinesly již v březnu 1909 svolání k sjezdu, a skoro všechny slovanské národy, ani pravoslavné Rusy nevyjímajíc, slíbily účast. Než vedle těchto byli zde i Němci, Italové, Francouzi, Řekové, Rumuni.

Protektorát převzal opětne nejdůst. p. arcibiskup olomúcký, Dr. Frant. Bauer. Předsedou zvolen, bouřlivě jsa uvítán, opětne arcibiskup lvovský Ondřej hrabě Szeptyckij.²⁾

Mile působila zajisté slova nejd. p. protektora při zahájení sjezdu; pravil: »Morava, jak z prvopočátku postavila se do středu dějin národů slovanských svými věrozvěsty sv. Cyrilem a Methodějem, a jednou rukou držíc se Říma, druhou slovanské národy ke Kristu a k Římu přiváděla, tak i nyní s touž otevířenou náručí k Římu a k Slovanstvu na hrobě sv. Methoděje se modlí za obrození díla cyrillo-methodějského.«

Hlasitým »hurá!« přivítání zástupci pravoslaví, berlínský protoierej Malcev³⁾ a farář Goeken. Programová řeč Malcevova

²⁾ Haličský metropolita sjednocených Rusínů (ritu východ.) Jest jedním z neschopnějších průkopníků náboženského i národního obrození Rusínů, reorganisator kléru své metropole, nadšený horlитель pro unii, ozdoba katolické církve slovanské.

³⁾ Alexij Malcev, probošt pravoslavné církve ruského vele vyslanectví v Berlíně. Aby seznámil Západ s pravoslavnou liturgií, vydal již v několika obsáhlých svazcích liturgické slovanské (pravoslavné) knihy s německým překladem. Všeobecně je znám, jak na Východě tak i na Západě, jakožto liturg prvního řádu. Jak se k mnohým účastníkům sjezdu vyslovil, je nadšen myšlenkou sjezdův unionistických a chce rád pracovat na »budování velikého a svatého díla sjednocení«. — Spojení církve ruské s anglikány a starokatolíky, pro něž se na obou stranách mnozí rozhňovali, pokládá a priori za nemožné.

přijata s radostí a oprávněnou nadějí ve zdar a krásné výsledky prací sjezdových.

Jak četně a způsobem vynikajícím byly nejrůznější kraje a národy zastoupeny, ukazuje přehled (arcif neúplný) přítomných:

Aur. Palmieri, O. S. A. ital.; Liskovski z Petrohradu, t. č. v Mnichově; dr. Vas. Sucie z Ungvaru; studující filosofie Stelé z Lublaně;⁴⁾ Mercukov, kněz ze Stanislavi; Vas. Masciut, prof. z Přemyšlu; Ant. Okolo-Kulak, katolický farář z Petrohradu;⁵⁾ dr. Josef Pazman, univ. prof. ze Záhřebu; dr. Frant. Grivec, prof. theol. z Lublaně; dr. Kamillo Dočkal, prof. dějepisu ze Záhřebu;⁶⁾ dr. Josef Bocian, představený semináře ze Lvova; dr. Fr. Perné, prof. z Lublaně; dr. Jiří Szuba z Ungvaru; dr. Jul. Hadziega, profesor a ředitel semináře ze Seinanu; dr. Dion. Njaragi, ředitel semináře ze Záhřebu; dr. Jan Duimučič, profesor ze Sarajeva; Alexander Sipjagin, stud. theol. v Římě, konvertita;⁷⁾ dr. Miškovskij a dr. Dorožynskij ze Lvova; M. Jugie a Sev. Salaville, assumptionisté z Cařihradu; P. Germain, superior ze Slivna, Anast. Kalyš, hegumen ze Zielkova; P. Franko, skriptor bibliotéky vatikánské v Římě; prof. Sokolovski z Varšavy; poslanec Davidjak; dr. Svetozar Rittig z Djakova, abbé A. Gratieux, prof. bohosloví ze Châlon sur Marne;⁸⁾ P. Alois Bukowski T. J., prof. bohosloví ve Vidnavě;⁹⁾ dr. Maryan Zdziechowski, profesor slovenských literatur na jageillonské universitě v Krakově, laik;¹⁰⁾ Vas. Goeken, pravoslavný farář, Kaiser Alexanderheim Reinickendorf-West u Berlína; Fr. Kacz, profesor z Krakova; Matth. Končar, profesor bohosloví ze Sarajeva; P. Ant. Straub, T. J., profesor bohosloví v Inšpruku; dr. Dan. Šajatovič, kanovník z Kříževce; Sergius Wériguinus, arcikněz z Říma, Oldřich Zlámal, farář, Youngstovni Ohio, Spojené Státy; P. Felix Zosel, S. J., profesor bohosloví, Černovice a j.¹¹⁾ (Dokončení.)

⁴⁾ Známý pracovník katolický, předseda vídeňské «Ligy».

⁵⁾ Redaktor časopisu »Věra i Žizň«.

⁶⁾ Rodem Čech z Moravy, Hanák z Brodku u Přerova.

⁷⁾ Bývalý člen ruské dumy.

⁸⁾ V »Revue catholique des Églises (1908) dokázal, jak s naší ideou sympatizuje; zabývá se ruskou bohoslovnou literaturou, zvláště mravoukou. — Z jeho pera vyšel asi též článek v »La Croix«, nejrozšířenějším katolickém časopisu francouzském : 3. srpna 1909, podávající krátký popis Velehradu (s obrázkem chrámu) a dojmy ze sjezdu. —

⁹⁾ Vydal pak 1911 učené pojednání: »Die Genugtuung für die Sünde nach der Auffassung der russischen Orthodoxie« ve sbírce »Forschungen zur christlichen Literatur- und Dogmengeschichte« XI. 1. Paderborn, Schönnigh.

¹⁰⁾ Zaujímal vynikající postavení na poli polsko-ruských poměrů, stav se nejednou směrdatným myšlenkami svými Slovanskému klubu v Krakově. Vydal celou řadu pojednání o literatuře, mezi jinými též cenné dílo o Máchovi, o náboženských směrech, filosofii i politice. Sympatizuje velice s Čechy. Před několika lety byl v Olomouci hostem bohoslovců, jimž též na Velehradě přednášel (1903).

¹¹⁾ Hodnostáře a kněze, jakož i bohoslovce československé zde neuvádím, poněvadž by bylo nesnadno uvést zde všechny.

Matka.

Příběh ze života lidového. Polsky napsal Sewer (Ignac Maciejowski), přeložil
FR. WOLF, farář v K. Lhotě.

(Pokračování.)

Pastvina ležela pod posledním vrcholem ve výši, přístup k ní byl po krytých stezkách, vytlapaných v červeném jílu. Voli znali cestu, šli sami, za nimi běžel Vladek lehce jako srna.

Pastvina o čtyřech jitrech rozkládala se uprostřed stromů, zelená, svěží, veselá, a nad ní svítilo bledé slunko. Voli vrhli se na trávu, Vladek roznítil na včerejším ohništi oheň, rozložil se při něm a četl.

V poledne ho pojal stesk po lidech, toužil s nimi popovídati, říci, co přečetl. O několik honů níže roubili dřevaři stromy a spouštěli je; sešel k nim, přijali ho jako svého, počastovali jej teplou kaší se zemáky, a počal veselý rozhovor. Dřevaři po většině lidé zkušené, znali na celém světě veliké lesy, veliké řeky, velká města a vyprávěli o nich divy. Chlapec naslouchal, vlastní obrazotvorností sprádal slyšené divy a tesknil za velikými městy a tím čarovným světem. Vrátil se smutně k volům; ti pásli se pokojně.

»Ti jsou šťastni« — pomyslnil si — »mají, co chtějí, a nevědí, že je zabijí, ale člověk ubožák nikdy nemá toho, co chce, a ví, kdy na něho přijde řada. Není lépe býti volem? Ale ještě kdyby lidí nebylo, volí by byli šťastnější, neboť by dělali, co by sami chtěli. Ale takto musejí poslouchat lidský bič a jíti pod lidskou sekeru!«

Přiložil větev na oheň, ovinul se pláštěm, položil se při ohništi, a zarmoucený, závidě volům, usnul. Vzbudil ho chrupot, otevřel oči, před ním stáli volí, dýchající na něho ze svých nozder. Posadil se, bylo temno, vzchopil se, nahmatal bič, volí šli známými stezkami, mručíce po dobré pastvě a z dobré nálady. Vladek pokračoval ve přirovnání šťastného osudu volů k těžkému lidskému údělu.

Matka čekala ná něho na stezce, napínajíc zrak.

»Vladku, začel jsi se; dej sem knížky, schovám je před otcem, nebo by se zlobil, jest netrpělivý a hubuje.«

»Zaspal jsem, maminko, volci mne vzbudili, dýchající mi do tváře.«

»Tedy tak, jako v jesličkách na dítko Ježíše. Pán Bůh vždy zvířata posílá ve svých zájmech!«

Vladek pohlédl na matku a uvěřil. »Maminko« — zašeptal — »jestli mne vzbudil dýcháním zvířat, tak snad mne i do města pošle!«

»Pošle« — zvolala — »a když my jen vytrváme, pomůže!«

Volí vešli do statku, chlapec pospíšil za nimi, matka rozveselená vrátila se do světnice.

Bylo rozhodnuto: volí se vypásli do té míry, že již nyní za krátké dny by nic na nich nepřirostlo, patřilo jíti s nimi na trh.

»Přibýlo-li pak na nich šedesát zlatých?« — zeptal se otec při večeři.

»A že tatínek za voly dal stodvacet, tak se má za ně utržiti stoosmdesát!«

»A o co dají více, to bude pro Antonína« — řekla matka.

»Ale, když dají méně?«

»To bude tvoje ztráta.«

»Dobře, oč dají více, půjde na Antonína!«

»Ruka na to! — Jako že Matku Boží miluješ!«

»Tady ruka! — Jako že Matku Boží miluji!«

»Půjdu s vámi na trh, ale ať řezníkům z Krakova a židům ceníš dvěštdvacet.«

»Tak se mi vysmějí!«

»Neboj se, já dám do toho svou hlavu!«

»Hloupá, jak jen řezník položí na ně ruku, pozná, že jsou na trávě vypaseni.«

»Pro štěstí svých dětí řeknu, že jsou zemáky vykrmeni!« — zvolala — »A Pán Bůh mi to odpustí!«

»Odpustí, maminko!« — zašeptal Vladek.

»Ale, třeba bys stokráte přísahala, on přeci uvěří jen svému rozumu.« »Uvidíme.«

Na zítří panoval na silnici veliký ruch. Hospodáři zamyšlení šli hbitě napřed, čeledínové hnali dobytek, za nimi ženy, za dobyt看em vozy a koně, a znova hospodáři, zvířata a čeledínové. — Zdaleka to vypadalo jako postupující šik duchů, taková slavnostní nálada panovala uprostřed horské mlhy na horské silnici.

Do Limanova přijeli kupci z nížin, rolníci, židi; nával byl v trhu, že těžko bylo kam voly za takového zmatku postavití.

»Dobře jsme volili« — šeptala matka Vladkovi.

»Jen se maminko držte« — odpověděl.

»Tam, kde o moje dítě jde, mne nepoučuj, synáčku!«

Přiblížil se k nim vysoký, hubený rolník s kudrnatými vousy. »Kolik za ty ubožáky?«

»To jsou krmníci!« — zvolala Magda — »přes den tráva, na noc zemáky...«

»Odkud byste vzali zemáky v tento čas?«

»A v který čas se jedí zemáky?«

»Nemám času na mluvení. Kolik za oba?«

»Dvě stě pět zlatých. Dvě stě pro hospodáře, a pět pro mne.« — Rolník mávl rukou, a odešel, leč poslal jednatele.

»Matko, shodněte se!«

»Neslevím ani krejcaru, a nadarmo netrafte se mnou čas!«

»Kolik chcete?«

»Řekla jsem! A chci raději voly hnáti domů, než sleviti jeden zlatý!«

»Vezměte dvě stě!« — zvolal z dále rolník — »nebo nemám času!«

»Dvě stě tři, a ani krejcar méně« — zvolala.

Rolník se přiblížil, vyndal penězi nacpanou tobolku, z ní dvě stovky a tři zlatky vyplatil a odešel; žid odvedl za ním voly.

Matka a syn pohlédli na sebe.

»Kdo nám poslal hloupého rolníka?« — zašeptala. Vladek pohlédl k nebi.

»Antonín má právě zaplacený rok. Vyhledej otce, nebo bude mysliti, že jsme se propadli do země, ale já pospíšim vyměnit stovku v lékárně — mohl by hučeti.«

Odevzdala peníze muži. Muž měl zlost, že se dal tak lapiti, neboť trh byl živý, dobytek drahý, kupců mnoho. Ale přísahal při Matce Boží, bál se Jejího hněvu a trestu na dobytku i dětech,

Žena chtěíc ho udobřiti, vyčastovala ho dvěma sklenkami čaje s rumem, přinesla klobásu a housku, k tomu sklenici piva. Muži zasvítily oči. S Vladkem doběhla na poštu poslati dvacet zlatých Antonínovi. Sama poštmistřová napsala poukázku a vydala stvrzenku.

Když vyšli z pošty, uchopila Vladka do náručí. »Co jsem se natrápila, že jsem v noci nespala, odkud vzítí pro Antonína? Bála jsem se, aby ho pekařka nevyhnala, kdyby neměl čím zaplatiti No, a Matka Bolestná poslala v pravý čas hloupého rolníka. I Ona byla matkou i Ona se trápila pro Svého, i Ona trpěla, jako obyčejně matka.« »Vladku, nějak se nám daří!« — zašeptala rozveselená.

»Daří, maminko!«

»A musí dařiti!«

»Musí, maminko!« — zvolal, popotáhl matku za sukni, nachýlila se k němu, a on ji políbil na tváři. Vrátili se k otcí.

»Schovej mi stvrzenku« — řekla mužovi. »Antonín náš je zachráněn. Jak jsem uzřela rolníka z rovin, dotklo se něco mého srdce.«

Muž popuzený, pohlédl zlostně na ženu, tak mu bylo nesmírně líto dvaceti zlatých, leč nic nemluvě, schoval stvrzenku.

»Jak se stane farářem, tak musí mi to vrátiti« — řekl.

»Desetkráté!« — zvolala Magda v radostném nadšení.

*

Před samým Božím narozením byl tuhý mráz, nebe jiskrné, hvězdy na nebi stály nehybně, jako rozevřené, svítící oči, a na zemi sníh, cesta rovně utlapaná, v chaloupkách svítily ohně. Ač byl mráz a bílý sníh, bylo veselo na světě. Od studně vyletěla písnička a zmrzlá vpadla do chaty při otevření dveří, nebo utíkala do lesa, hřáti se při ohních dřevorubců.

V chalupě chodil Vladek po světnici a zahříval zmrzlé nohy, matka seděla za stolem, Maruše kladla suché štěpiny na oheň. Praskaly, oheň se smál a jiskry házel.

»U starosty byla pošta, ale od Antonína nebylo ani lístku...« pravil Vladek.

»Hoch nemá zač přijeti, na pěší je to daleko, a v takový veliký svátek budeme rozděleni —« vzdychla. — »Ale jak bych si ho přála viděti! Zdálo se mi o něm dnes v noci, měl vousy, kroutil si je, jako nějaký voják a usmíval se na mne!

»Ej, již po delší čas se mi co noc zdá,« hovořil Vladek, — »že chodíme spolu ke sv. Anně a běháme po Krakově.«

- »To se ti také splní.«
Kdosi otevřel dvěře u síňky.
- »Tatínek!« — zvolala Maruše, chtěla jíti naproti, ale v té chvíli bylo slyšeti jemné tukání. Oněměli, nikdo neosmělil se ozvati. Tukání se opakovalo.
- »Kdo to?« ptala se matka.
- »Zmrzlá dušička chce se ohřátí u kamen.«
- »Pojď, oheň pro všecky,« pravila poněkud zastrašená Magda. Dvěře se otevřely do kořán.
- »Antonín!« — zvolal Vladek a skočil ke bratrovi. Chlapec běžel k matce, objal jí kolena; odtrhla ho, přitáhla k sobě a líbala ho. »Antoníne, ale ať tě!« »Odkud jsi se tu vzal?« »Maruše, rozsvěť!«
- »O pro Boha, pomoc, pomoc,« volala Maruše.
- »Já to jsem,« hovořil Antonín, »a jsem tak rád, jakobych se po druhé narodil!«
- »Sedni si, ohřej se, odlož!«
- »Vladek stáhl mu veliký plášť, rodina ho obklopila, Maruše postavila rozsvícenou lampu na stůl.
- »Povídej!«
- »A co mám povídati, když toho tolik, že nevím, odkud začít.« —
- »Řekni aspoň jedno slovo!«
- »Jísti se mi chce!«
- »Ha, ha, Maruše, uvař mléka!«
- »A dále!«
- »Že Pán Bůh bdí nad námi!«
- »Pravda!« — přisvědčili.
- »Vidíte, tento veliký plášť je můj! A víte, za čí peníze jsem přijel...? Za vlastní! A zač je mám? Za to, že jsem s bohatým kollegou všecky úkoly prodělával, čtyři zlaté na měsíc, a když přišla zima, daroval mi tento plášť.«
- »Antoníne, tys boháč!«
- »Pekařové zaplatím do konce roku z ušetřeného. Byl jsem v divadle, pořídil jsem si nové střevíce, zimní čepici, rukavice!«
- »A nic jsi nepsal!«
- »Chtěl jsem se sám pochlubit!«
- »A vezmeš mne, Antoníne, do Krakova?«
- »Od prázdnin!«
- »Vivat!« Vladek se vrhl na bratra a oba se objali.
- »Kde jest otec?«
- »Vezl dřevorubcům prkna do Mšany, zítra se vrátí.«
- »Přivezl jsi knížky?« ptal se Vladek.
- »Ale takové, abys se z nich učil.«
- Vladek sesmutněl, ale dělaje veselou tvář, řekl: »Jen když jsou.« —
- »Zhubeněl jsi trochu« — řekla matka.
- »Souhlasím, maminko, ale nic mi není. Pekařka je hodná, nedá trpěti hladu, a vždycky ke svačině dostával jsem kávu u kollegy.«
- »Snad jsi jen zbledl.«

»Jistě, neb nemám nouzi. Tento rok předržím.«

Maruše postavila před něho misku horkého mléka.

»S vámi,« — zvolal — »raději jím lžici horké kaše, nežli s cizími marcipán.« Pustil se do jídla s chutí mladého člověka, obklopený hromádkou, do něho zahleděnou.

Čekali netrpělivě, až ukončí, aby ho znovu zahrnuli otázkami.

»Ale nyní od počátku,« ozvala se matka, když Maruše vzala ze stolu misku a Antonín si ústa otřel.

»Hned, hned, maminko, ještě nějakou taštičku jsem nechal v síni.«

Vladek poskočil a přinesl plátěný kuříček; Antonín ho otevřel a vzal z něho dary: pro matku a Maruši šátky, pro otce a Vladka vlněné bílé, teplé rukavice.

»No, no, místo my tobě, tak ty ještě nám!« řekla matka.

Všickni hned prohlíželi zvědavě dárky. Když se tak vespolek potěšili, Maruše rozdělala veliký oheň v kamnech, a rodina rozsadila se kolem nich; Antonín začal vyprávěti o škole, učení, řediteli, profesorech, o kollegách ve třídě a na bytě, a nejvíce o bohatém Václavu Jarošímském, kterého mu Pán Bůh poslal na pomoc v bídě.

»Rodiče Václavovi řekli, že budoucí rok snad s ním zároveň budu bydleti a dostanu zadarmo stravu, a snad ještě na knihy a obuy.«

»Maminko, tak řekli!« zvolal Vladek.

»Tak řekli,« opakovala po tichu matka, nemohouc hlasitě mluvit pro vzrušení.

»Cosi mne tak žene do Krakova,« — zvolal Vladek, »že půjdu po svátcích s Antonínem, a nic mne nezadrží.«

»Ej, Vladku, nemáš rozum, a co bys dělal, do gymnasia tě nepřijmou!«

»Uprosím ředitele!«

»Ale z čeho budeš živ?« — ptala se matka.

»Snad najdu druhého Václava!«

»Již pobrali všecko jiní, co se vzítí dalo,« řekl Antonín.

»Běž od prázdnin, a to i tak bude velké štěstí, neboť otec tě nechce pustiti.«

»Otec mi nemůže zabrániti, když sám Pán Bůh mne posílá.«

»Ale otec nemůže věděti, že tě Pán Bůh posílá,« poznamenal Antonín.

»Ale jestli já vím!?«

»Vždyť ty to cítíš, mé dítě,« — odpověděla matka, — »já též to cítím. Otec nesedí v našich srdcích, a Bůh se člověkem vždy v srdci rozmlouvá.«

»Tak ať otec věří, co mluvíme . . . «

»Otec má svůj rozum. Ale bude-li Pán Bůh chtíti, tak ho osvítí.«

»Osvítí,« dodal Antonín. »Ale nyní mi vypravujte o vsi, o sousedech, známých, o panu faráři, o všem!«

A znovu se rozproudil hovor, propletený veselostí a vtípem.

Antonín přinesl čaje, cukru, housek, hostil je, rozmlouvali, bavili se, těšili se vespolek. Matka děkovala v duchu Bohu, že

Šimon odejel s prkny, neboť, kdyby tu byl, nebylo by té volnosti ani té veselosti. Báł by se o Vladka, podezřívál by, že ho Antonín popuzuje a táhne za sebou, a to, co má býti, to musí býti; zahyneš, ale neodvrátíš to.

Matka těšila se ze synů i z toho nového ovzduší, svěžího, ideálního, které Antonín přivezl. Naslouchala, vyptávala se, celá její duše vdechovala nový svět radosti a naděje synů jejích. Žila v něm, rozvíjela se, duše její rostla, obrazotvornost se ušlechťovala, rozšiřoval se rozhled její mysli. Mladá, něco přes třicet roků stará žena, tonula v nových, před očima duše její se odkrývajících okovech.

Prosila Antonína, aby jí vyprávěl, čemu se učí ve škole, naslouchala mu s otevřenýma očima. Netoliko že od chlapců přejímala v sebe zjemnělost, ale majíc dobrou pamět, učila se zároveň s nimi.

Na zítří na Štědrý den před večerem vrátil se Šimon, potěšil se stejnou měrou synem, jako jeho velikým pláštěm a rukavicemi, které jemu přinesl.

»Ho, ho, boháč je z tebe, když dary přinášíš!«

»Snáze je v městě o peníze,« zvolal Vladek s nadšením.

Šimon pohlédl na ženu, chlapce a umkl zasmušile. Oči mu blýskaly, byl hněvivý, rty se mu třásly, ač nechtěl před dětmi hned první den návratu synova dělati roztržku a spor začínati ve chvíli, kdy na svět Kristus Pán přicházel. V jeho mysli skutečně v tu chvíli v malém městečku Betlemě se rodil Spasitel v chudém chlévě. Byl smutný, žal v srdci na dno srdce svého schoval.

Chlapci přinesli do světnice snopek ovsa, na stole rozestláno seno a přikryto bílou plachtou, a když zlámali oplatky, sedli kolem stolu, dělíce se o večeři. Chlapcům nejvíce chutnaly knedlíky s mákem a medem. Antonín koupil dvě láhve piva. Pijíce pivo, louskajíce ořechy, zpívali koledy; oheň v kamnech praskal, světlo a teplo šířilo se po světnici, na dvoře mráz a ticho, jakoby mák se rozsíval.

»No, což tady ve světnici, ve vlastní chalupě, na vlastních záhonech je zle, když ve stodůlce ještě jest obilí a ve chlévě dvě krávy? A je to svědomí, opovrhnutí svatou zemí, odhoditi ji a utíkati?« — řekl klidně Šimon.

»Tatínku, nikdo svatou zemí nepohrdá, ani jí nechce odhoditi. Ale to je vaše země a váš dobytek.«

»Vezmu ji sobě spolu do hrobu, či co? . . . «

»Zanecháte ji nám, jestli vás přežijeme« — řekl Antonín, —

»Ale i my chceme přeci míti vlastní hlavu na krku, která by nám také dala živobytí. Máme se mořiti stejně na těch několika jitrech a potom všickni stejně bídu trpěti ve stáří?«

Šimon umkl, cítil, že chlapec obrací řeč, ale nebyl výmluvný a nedovedl ihned odpověděti. Chtěl zvolati: »Já chci míti dědice své chudoby, a ne úředníka« — leč zarazil se, neboť o tom nebyla řeč. V srdci ho cosi hryzlo, pohlédl na Vladka a zafal zuby, cítil, že mu ho chtějí vzíti, že chlapec sám se trhá,

že jest rozhodnut utéci, a bál se toho, nechtěl osiřeti v chalupě na stáří.

»Jednoho jsem věnoval Pánu Bohu na slávu, ale druhého nedám« — sliboval si v duchu.

Chlapci začali zpívati :

»V žlabě leží,
kdo poběží
koledovat malému
Ježíši Kristovi
zнову narozenému.«

Matka jim přizvukovala i Maruše, otec, uchvácený nápěvem, pomáhal basem.

Bylo jim nějak dobře a srdečně; děti zdravé a urostlé těšily je. — Matka nespouštěla oči z Vladíka, otec se v něm zhlížel. Oba nahlíželi, že boj o chlapce uprostřed nich stále trvá. Síla matčina překonávala vliv otce jako slabšího, méně vzdělaného. Šimon to cítil, zlost i žal mu rvaly srdce, leč nahlížel, že jest bezmocný. Zdar Antonínův vystupoval proti němu a strašil ho. »Nic nepomůže, vytrhne mi ho a osamotí mne!«

Pohlédl na ženu, jako by se jí chtěl ptáti, zda to pravda, zda se to může státi, a zpozoroval, jak upírala oči své na chlapce. Stáhl rty, prsty křečovitě zařal, ale mlčel.

Pozdě v noci, když chlapci šli spat do komory, a Maruše se položila na lůžko matčino, ozval se Šimon, odcházeje do chléva na nocleh:

»Kdybys nevím jak chlapce posílala do města, nevytrhneš mi ho!«

»A což ti ho chci vytrhnouti?«

»Skonám, ale nevydám ho!« — zvolal přidušeným hlasem.

»Bůh se rodí, moc ďáblova slábne, a ty začínáš se svářiti? Víš, jak se stane? Stane se tak, jak Bůh bude chtíti! A co ty, bídný červe, proti vůli Boží?! Přijdou taková znamení, že se pokoříš a podrobíš. Vyspi se, můj Šimůnku, neboť zítra pojedeme na mši sv. s chlapci.« Poklekla před lůžkem a počala se modliti.

Šimon počkal chvíli a pak odešel do chléva, prohlédl dobytek, obešel stavení, maje strach, zda znamení se neobjevují požárem anebo pádem dobytka. Požehnal se a šeptal: »Bože, nedopusť na mne ve stáří osiřelost a nouzi bez pomoci. Co já chci? . . . Aby se usadil na statku otcovském a chválil Pána Boha . . . « Položil se přemýšleje, jaká by to byla znamení, která ho mají podrobiti nebo obměkčiti.

»Ale snad by bylo lépe ihned ustoupiti a nečekati na znamení? . . . Nikdy! — zvolal, vstávaje na lůžku a natahuje ruku.

— »Jdu za Božím zákonem! Jestli jsem jednoho věnoval Bohu ke slávě, druhý je můj! Vytrhněte mi ho, ale s životem!« — Prsoma pracoval jako měchem, přikryl se starým kožichem, a boje se znamení, usnul.

Magda se modlila o znamení na zemi nebo na nebi, leč nepřipouštěla, aby snad měla přinést škodu. Očekávala znamení na nebi světelná, aneb v lidských snech předpovědná. Radost nad dětmi ji opojila; zpívajíc v duchu: »Bůh se rodí« — usnula.

O druhém svátku Božího Narození pan farář pomohl Šimonovi před celou obcí, neboť, když ho chlapci zdravili, ruku mu líbajíce, řekl: »Snad staršího věnujete službě Boží? To jest velmi dobré, chválím vám to . . . Ale za to mladší ať jest pomocníkem otcovým, neboť kdo by po vás dědil . . . Země potřebuje hospodáře a ne ženských rukou . . . a nechť žena brojí proti tomu jak chce, nepouštějte druhého do města za panáčka z marcipánu. Vždyť, jak všickni budou chtít býti pány, kdo bude sít a živiti ty, kteří ve městech sedí?«

Hospodáři souhlasili, hospodyně hlasitě přisvědčily: Vladek naklonil hlavu k prsám a mlčel, Šimon jásal.

Když se vrátili domů, a Šimon koně od saní odpráhal, nachýlila se Magda ke Vladkovi a zašeptala: »Kněz, to ještě není žádný svatý; bude tak, jak Bůh bude chtít! Když tolik učinil, učiní také to ostatní. Svědomí mně šeptá, že budoucí rok pojeděš do Krakova.«

*

Nastaly prázdniny, Antonín postoupil do druhé třídy s vyznamenáním, přivezl si knížky a mezi nimi několik neúplných sešitů truchloher Schakespearových s vyobrazeními.

Matka i Vladek prohlédli si desetkráté zatím obrazy, dali se do čtení, leč oba ne mnoho rozuměli, zejména matka, která se těšila tím, že mohou-li synové nerozumět, tak že i jí dovoleno nerozumět. Přijde čas, kdy oni porozumějí, pak i matku poučí. Vladek při čtení začal snovati různé představy.

Tím časem však podzemní válka v rodině neustávala. Ředitel slíbil Antonínovi nadaci aspoň na sto zlatých ročně, leč Šimon nechtěl ani slyšet, aby propustil Vladka z domu. Chodil na porady na faru a tam jsa utvrzován, na svém rozhodnutí trval. Jednou, když byl v dobré náladě, zmínila se žena, leč tak ostře ji zakřikl, že se neosmělila již ústa otevřít. Poslala k otci Antonína, leč i jemu zavřel ústa jedním slovem.

Nastal veliký smutek, Vladek plakával, matka mu pomáhala. A nebylo pomoci, pan farář a celá ves byla proti. Všichni, hospodářové i hospodyně, říkali, že by to byl veliký hřích takový kus země zůstaviti bez hospodáře a dědičný statek hubiti.

»Ale je-li chlapec k něčemu jinému stvořený?« — miuvila.

»Stvořený k tomu a tam« — odpovídali — »kde přišel na svět! Narodil se sedlákem, je stvořen pro pole tím spíše, že jako syn hospodářův nepotřebuje vytloukati cizí kouty. I v našich horách možno žíti a chváliti Pána Boha; oč pak více jde?«

Porebská smutná, zoufalá odcházela neodpovídajíc.

Nastaly dlouhé porady Antonína s Vladkem o útěku do Krakova. Rozhodli se, že Antonín přenocuje v Limanově, a Vladek vykrade se v noci nepozorovaně z domu, doběhne ráno na nádraží a pojedou spolu. Peníze na cestu měla dáti matka, leč když se jí svěřili, zalomila ve strachu rukama: »Děti, bojte se Boha, — mohl by vás ve velkém hněvu zabít. Nejde mi o ten bídný život, ale tu byste musili oba dva vrátiti se domů, a co by pak bylo? A vždyť otec jen mne má v podezření, že vás popouším a posílám do města. Pravda, posílám vás na studie,

neboť stále mi srdce povídá, že dobře dělám, že tak jsem povinna dělati, že z toho vznikne veliká sláva i Pánu Bohu i celému okolí.«

»Celému kraji,« opravil matku Antonín.

»Celému!« — zvolala. »Ale co, tady mi nikdo nerozumí kromě vás dvou, chudáků takových jako já.«

»Nuže, co tedy dělati?« — zeptal se Vladek.

»Nic, toliko čekati na znamení. Neboť, že Bůh, bude-li konečně chtíti, abys šel do Krakova, znamení dá, v to věřím jako ve spasení, a to čekám. Jestli k vůli Antonínovi poslal hloupého rolníka, pamatuješ se, tak znamení dá! Srdce mi to praví, že dá!«

»Jaké?« ptal se Vladek.

»Vím já, dítě, jaký úradek je v nebi. Povídala jsem o znamení otci.«

»A co tatínek!«

»Zaklel potichu a řekl, že Pán Bůh chce, abys zůstal na poli. A mluv s ním.« — Snížila hlas. — »On tě má rád, ale po svém způsobu, a chce, abys byl při něm. I já bych tě ráda měla u sebe, ale vím, co to je rozum, co to je předurčení, a co je sláva! — Cosi mi praví v srdci, že tys jen pro slávu . . . a dala bych život za to, abych tě spatřila v té slávě. A neustoupím, až se musí státi to, zač prosím Boha a čemu jsem život svůj věnovala.«

»Nuže, co dělati? . . . «

»Čekati na znamení, trochu čekati, moje děti. A nepřijde-li, tak jsem rozhodnuta utéci s vámi, vyhledati si službu v městě a pomáhati vám . . . «

Vladek se vrhl matce kolem krku. — (Pokračování.)

Tři obrázky.

Hrálo si před domem dítě
— jarní jak pálilo slunce!
Paprsky kadeře děcka
zlatily překrásnou barvou.

Jarní zas pálilo slunce.
Dítě už vespělo v muže
. . . Smrtící ve ruce zbrani
útokem bodákem hnalo.

Paprsky šedivé vlasy
Krášlily mrzáka-starce.
U cesty flašinet vrzal.
Jarní zas pálilo slunce.

Jarda Braník.

K nastávajícímu jubileu padesátiletí
Jeho Eminence ndp. Leona kard. ze Skrbenských,
knížete arcibiskupa pražského.

Správní výbor družstva Vlast usnesl se v poslední své schůzi, konané dne 26. března, k návrhu vldp. kníž. arcib. notáře a redaktora Tom. Škrdle, aby, poněvadž se blíží slavné jubileum padesátiletí Jeho Eminence ndp. Leona kard. Skrbenského, vyslal k Jeho Eminenci zástupce družstva a všech kolem družstva seskupených spolků k blahopřání Jeho Eminenci. Návrh jednohlasně přijat a rozhodnuto, aby za výbor a celé družstvo Vlast blahopřál Jeho Eminenci předseda družstva redaktor T. J. Jiroušek. Dále k témuž úkolu zvoleni: za Spolek pro zakládání katolických knihoven jeho předseda farář Vlastimil Hálek, za Tiskovou Ligu farář Ferdinand Zuna a za Jednotu českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy spisovatel Jan Voborský. A poněvadž v následujících měsících Jeho Eminence nejdůst. p. kardinál bude meškati většinou mimo Prahu, na cestách visitačních, dostavila se zvolená deputace pánů dne 29. března o 11. hod. dop. do kníž. arcib. paláce, kde byla Jeho Eminencí velice laskavě přijata v audienci.

Předseda družstva Vlast, redaktor T. J. Jiroušek předstoupiv, přednesl blahopřání těmito slovy: „Vaše Eminence, Nejdůstojnější pane! Letos dne 12. června připadá jubileum padesátiletí Vaší Eminence. Výbor družstva Vlast vysílá mne jako svého předsedu, abych jménem celého družstva Vlast Vaší Eminenci k tomuto nastávajícímu jubileu blahopřál. Činím tak milerád a přeji jménem výboru i celého družstva, aby Pán Bůh v tom druhém padesátiletí popřál Vaší Eminenci všecko dobré, stálé zdraví a udělil ještě dlouhou řadu let. Kéž Pán Bůh naše tužby a naše přání splní. A konečně ubezpečuji Vaší Eminenci, že družstvo Vlast jest a bude Vaší Eminenci vždy věrně oddáno“.

Na tato slova odpověděl Jeho Eminence nejdůstojnější pan kardinál:

„Těší mne, že výbor družstva Vlast vzpomněl si na památný pro mne den a vyslal vás, abyste mně projevili oddanost, city a přání slavného družstva Vlast. Jest mně to opravdu milým, neboť vážím si práce družstva Vlast, které vždy kráčelo a stále se ubírá cestami svými, vedeno duchem v zásadách přesně katolických a nedalo se nikdy strhnouti žádnými jinými proudy moderními. Svoji přízeň družstvu Vlast projevili jsem již vícekrát s ujištěním své plné důvěry a těší mne, že zůstali jste věrni svým zásadám. Družstvo Vlast má krásné jméno „Vlast“ a jména toho svojí prací pro vlast a dobro si také zaslouží. A proto vyřídíte pánům ve výboru, že vzpomínka jejich mne potěšila a že vděčně přijímám projev jejich oddanosti. Děkuji vám, pánové, a děkuji vašim stoupencům, jež zastupujete, za vaše blahopřání s ujištěním mé arcipastýřské přízně, uznalosti a lásky.“

Farář Vlastimil Hálek jako předseda spolku na zakládání katol. knihoven oslovil Jeho Eminenci: „Spolek náš vzpomínaje dlouholeté vzácné přízně a hmotné podpory Vaší Eminence, u pří-

Težitosti 50tých narozenin děkuje vděčně za vše a přednáší své nejoddanější blahopřání, by Všemohoucí žehnal, silil a zachoval na mnohá blahá léta!“

Farář Ferd. Zuna, zástupce Tiskové Ligy, přednesl blahopřání: „Vaše Eminence, nejdůstojnější pane! Výbor Tiskové Ligy zmocnil mne, abych dnes přednesl blahopřání k 50letí Vaší Eminenci. Pán Bůh zachovej nám ještě mnoho let Vaši Eminenci v plném zdraví. Zároveň výbor Tiskové Ligy pronáší vřelé city oddanosti a děkuje Vaší Eminenci za všecku přízeň Tiskové Lize věnovanou.“

Jeho Eminence projevil potěšení k p. faráři Ferd. Zunovi, že Tisková Liga čile si vede a záslužnou práci koná a poděkoval za oddanost projevenou.

Jan Voborský, spisovatel, pronesl jako člen výboru Jednoty českého katolického učitelstva a přítel křesťanské výchovy v Čechách jménem tohoto spolku blahopřání:

„Vaše Eminence, nejdůstojnější Pane! Byl jsem pověřen úkolem nejvýše čestným, abych Vaší Eminenci nejd. pánu a arcipastýři našemu, jménem Jednoty českého katolického učitelstva a přítel křesťanské výchovy v Čechách, kteráž čítá Vaší Eminenci ke svým nejslechetnějším a největším příznivcům, vyslovil upřímné blahopřání, vyznívající v slova: Bůh žehnej, opatruj a zachovej Vaši Eminenci, nejdůstojnějšího Pána na dlouhá a mnohá, mnohá léta.“ —

Jeho Eminence i zde ujistil poznovu o své přízni a lásce a vyslovil i za toto blahopřání potěšení a srdečný dík za milou vzpomínku, klada důraz na to, aby hojně šířilo se všude pravého katolického ducha při výchově mládeže, což právě činí neohroženě členové Jednoty katol. učitelstva.

Na to hovořil Jeho Eminence s jednotlivými členy deputace. Tázal se předsedy družstva Vlast red. T. J. Jirouška, kolik roků je stár, a když tento odvětil, že 55 roků, přál mu Jeho Eminence ještě 30 roků věku a projevil Své uznání jeho 35leté práci v písemnictví a hnutí katolickém. — K p. far. Vlast. Hálkovi pravil, že milerád zavítá druhého dne (30. března) k cvičení Orla v Liboci, doufá v příznivé počasí a přeje rozkvět orelské myšlenky. — P. faráře Ferd. Zuny tázal se Jeho Eminence na stav jeho zdraví a projevil potěšení nad překonanou jeho chorobou. — Spisovateli J. Voborskému pravil J. Em., že si váží pánů, pracujících v Jednotě česk. katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy s přáním, aby počet jich vzrůstal.

Propuštění vyslaných zástupců uvedených spolků dalo se velice milostivě.

* * *

Jeho Eminence ndp. Leo kardinál ze Skrbenských, kníže arcibiskup pražský, narodil se dne 12. června r. 1863 v Hukovicích u Příbora na Moravě ze staré české šlechtické rodiny. Studia gymnasiální konal v Kroměříži, práva studoval v Innomosti v Tyrolsku a studia theologická prodělal v Olomouci, kde byl dne 7. července r. 1889 vysvěcen na kněze. Jako kaplan působil v Dubu na Moravě a pak se odebral do Říma, aby se tam ve studiích zdokonalil. Vrátil se z Říma, byl kaplanem v Uherském Ostrohu, dále farářem v Mělči a roku 1896 stal se nesídelním kanovníkem v Olomouci.

Roku 1898 stal se proboštem v Kroměříži a na podzim roku 1899 jmenován sídelním kanovníkem metropolitní kapitoly v Olomouci. Záhy na to po úmrtí pražského knížete arcibiskupa Frant. de Paula kardinála Schoenborna byl jmenován a dne 6. ledna r. 1900 posvěcen za knížete arcibiskupa pražského. Na stolec arcibiskupský byl slavnostně nastolen dne 14. ledna r. 1900. Kardinálem byl jmenován dne 15. dubna r. 1901.

Jeho Eminence ndp. Leo kardinál ze Skrbenských, kníže-arcibiskup pražský, ctěn a milován je všemi arcidioecesány a všemi věrnými Čechy. Svou přívětivostí, milou, vlídnou a srdečnou povahou každého si získává.

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Z jakých příčin jmenuje Petr Chelčický M. Jana Husa Protivou. (»Vlast«, roč. XVII., str. 48. a násl.) — R. 1900 uveřejnil v Časopise Musea Král. Českého Dr. Kamil Krofta zajímavou monografií o tom, zdali Jan Protiva z Nové Vsi a známý odpůrce reformátorských snah Husových a Protiva Chelčického jsou jedna a táž osoba.

V poznámce chválí Dr. Ant. Lenz, že článek ten neobsahuje útržek naproti katolické církvi, ale bolí ho, že Dr. K. Krofta jmenuje všude sv. Jana z Nepomuku pouze Janem z Pomuku.

Palacký, Ferd. Schulz, Josef Jireček a Jirásek kladou Protivu z Nové Vsi k předchůdcům Husovým. Šafařík míní, že by Protivou Chelčického byl M. Příbram nebo raději Hilarius. Jiří Annenkov zamítá mínění, že by Protiva Chelčického byl farář Protiva, odpůrce Husův v Čechách i na sněmě Kostnickém, a dochází k úsudku, a to na základě výňatkův ze spisů Viklifových a Chelčického, že všechny myšlenky Chelčického, jež přičítá Protivovi, jsou vlastně Viklifovy. Zcela logicky soudí tudíž Annenkov, že Protiva Chelčického jest Viklif.

Tento názor Annenkův zamítá Goll a přijímá, že osoba faráře Jana Protivy jest totožna s M. Protivou Chelčického. Za to však přijal mínění Annenkovo Jar. Vlček, i sám Dr. Krofta a Dr. Ant. Lenz.

Po svém způsobu, jda do hloubky, rozebírá Dr. Ant. Lenz svůj názor o Protivovi v 9 člancích XVII, roč. »Vlasti«, a to na stránkách 48—61, 97—108, 193—203, 297—305, 393—402, 489—497, 601—610, 697—708, 793—805.

V závěru na str. 804 udává Dr. Ant. Lenz 14 článků, v nichž se rozchází Petr Chelčický s M. Janem Viklifem a rozdíl ty jsou velikého dosahu. I můžeme — dí Dr. Ant. Lenz — podle pravdy souhlasiti s Chelčickým, že byl Viklif do opravdy Protiva jeho.

Kdo chce blíže poznati učenost a důkladnost Dr. Ant. Lenze, račiž celý jeho článek v XVII. roč. »Vlasti« prostudovati.

Poznání hnutí husitského. V XVIII. roč. »Vlasti« nemá Dr. Ant. Lenz z doby reformace žádného článku, ale jiný vynikající literát katolický má zde pod značkou L + en na str. 753 a 754 pozoruhodný článek.

Autor praví, že historická škola Gollova vyslovuje zcela správný požadavek, aby poznání hnutí husitského doplněno a zdokonaleno bylo studiem otázek theologických, nebo theologickou formou vyjadřovalo

se tehdy vlastní smýšlení a cítění národa a tážeme-li se, co bylo vnitřním obsahem, co bylo smyslem českých dějin té doby, dají nám jen ty postilly a traktáty odpověď. V nich se vystovila česká duše 15. století. Liberalistickou nechť k traktátové literatuře — dí jeden historik — sdělili jsme po Palackém; bylo-li husitství svou podstatou hnutím náboženským, jak je možno nestudovat je nábožensky a tedy i theologicky?

Pokud lze se omeziti jen na vnější průběh událostí, máme tu klasické dílo Tomkovo, ale chceme-li studovat plnou historii jednání v jejím obsahu, nezbyvá než historika spojit s theologem.

Tak se vyslovují Goll, Lad. Hoffmann, tak jednali L. Klicman, J. Truhlář, Dr. K. Krofta a Zd. Nejedlý.

Po smrti Dr. Ant. Lenze praví o něm Goll: »Zesnulý probošt chápal velmi dobře význam studia otázek theologických pro poznání doby husitské a také pracoval účelně k určitému cíli. Bohužel vidíme, že místo Lenzovo zůstává nevyplněno a že nikdo se snad nestará, aby vůbec vyplněno bylo.«

Náš autor končí: Když laikové s takovým důrazem theologickou stránku husitského hnutí vytýkají a po pracovních volají, mělo by nám to volání otevřítí oči, měli bychom jim v poctivých snahách nabídnouti svých sil a vědomostí. Nejlépe bylo by, aby představení duchovní určili a prostředky opatřili theology, kteří jeví skutečné nadání pro studium historické, aby se ex professo českou historií obírali. Jednotlivé doby neb otázky by si tito pracovníci rozdělili. Mělo by se již poznati, jak mnoho nám prospěly práce Lenzovy a Svobodovy.

Tato vážná slova pronesena byla ve »Vlasti« r. 1902 — ale účinku neměla. Systematicky, pozitivně se u nás nepracuje. Smrtí P. Jos. Svobody se historická škola jeho rozpadla: někteří umkli, jiní zemřeli. Ale že by se zcela zahálelo, říci nemůžeme. Účinky doby husitské, ničení klášterů, rozebere ve »Vlasti« do r. 1915 čilý V. O. Hložina. Básnický vyličí ve »Vlasti« různé podobné epizody z dějin husitských Jos. Šanda a hlavně Jan Voborský, řadu povídek napíše Al. Dostál. I v časopise »Husitství ve světle pravdy« objevily se nadané hlavy, žel, že nemají volného času (ku př. Dr. Fr. Klobouk), aby mohly pokračovati. A poslední práce v »Husitství ve světle pravdy«: »Husův ochranný list« z pera probošta Msgra Dr. Fr. Kryštůfka jest přímo výtečná.

Lépe jest zorganizovaná práce obranná proti novohusitům. Red. Tom. Jiroušek a bisk. vik. tajemník Fil. Jan Konečný vyličí nám v novém časopise: »Rozhledy po husitství« poměr českých stran k Mistru Janu Husovi a Liga † 9 a L. † 4 čtou časopisy realistické a volnomyšlenkářské a piší z nich obranné články nebo lokálky do »Našich Listů«, někdy i do »Vlasti«. Husitské hnutí velice bedlivě stopuje red. Tom. Jiroušek a význačné projevy uveřejňuje ve »Vlasti« a po 6. červenci piše do »Vlasti« již více let souhrný přehled oslav M. Jana Husa. Jako nový pracovník v otázce husitské vystupuje Th. C. Václav Lefler, farář.

Tedy pracovníků máme slušně, obranná práce jest dobře rozdělena, ale nikoliv práce pozitivní.

Šťěstí tedy veliké, že tu máme četné práce Lenzovy a že se k nim druží důkladné práce Kryštůfkovy, dle nichž — kdo je prostu-

doval — můžeme korigovati bludné a mylné názory o M. Janu Husovi a sněmu Kostnickém, ať je nalezneme buď v románech, nebo brožurách, nebo v dílech historických.

Dr. Ant. Lenz jako dlouholetý dogmatik znal význam různých slov ze středověké theologie, i překládal latinu do češtiny jasně a bezpečně a výklady učení M. Jana Husa a jiných, jak je Dr. Ant. Lenz podává, jsou zcela zpolehlivé.

Říkával jsem mu, když v redakci »Vlasti« nad hrubými a surovými útoky nepřátel bolem div neslzel: Vaše Milosti, práce Vaše ocení se v plné míře až po Vaší smrti, a dobře jsem prorokoval, nebo co bychom si v obranných případech k r. 1915 počali bez Lenze! Táпали bychom ve tmách jako bludné ovce a při četných útocích nepřátel nevěděli bychom, na čem jsme.

Na českém venkově s pětistoletím Husa už to začíná.

Aby naši lidé, jimž pětistoletí Husa nepřipadá až dosud za věc katolicismu nebezpečnou, poznali, jak to v roce »1915« bude v Čechách dopadati, k tomu stačí uvést doslovně, k čemu nyní novohusité povedou český lid. Vedle dra Loskota se strany volnomyšlenkářské — jehož návrhy v minulých číslech »Vlasti« jsem již podal, co volnomyšlenkáři budou dělat — počínají vystupovati nyní i novohusité na českém venkově a obrací se k lidu pomocí místních a krajských časopisů s celými plány k oslavám roku 1915. A to je pozoruhodné.

První z novohusitů na venkově vystoupil doktor práv, Miloš K. Kafka v prachatických »Šumavských Prouděch«, neodvislém menšinovém listu pro Pošumaví, kde v roč. X. čísle 11. ze dne 16. března t. r. podává článek pod nadpisem: »Jak uctí český jih 500. výročí upálení M. Jana Husa?« Časová výzva k jihočeským kulturním pracovníkům.

V uvedeném článku JUDr. Miloš K. Kafka píše doslovně takto:

Téměř jen dva roky nás dělí od památného jubilea 500leté památky upálení Mistra Jana Husa. Jubileum kvapem se blíží, český jih a zejména náš kraj spolu s celým národem československým a veškerým svobodomyšlným světem chystá se oslavit významné jubileum. Český jih a město Husinec budou cílem tisíců, kteří navštíví místo, v němž se narodil a dětství ztrávil veliký myslitel a reformátor.

V Praze i na venkově, v Čechách a na Moravě organisují se již zvláštní sbory k uctění památky Husovy a nastává tím spíše povinnost uvažovati, jak náš kraj, rodný kraj Husův, vzpomene a uctí památku svého rodáka.

»Šumavské Proudě« jako místní i husinecký časopis, jako list kraje Husova, má mravní povinnost, postaviti se v čelo oslavným snahám v kraji našem, a proto již nyní zahajujeme anketu *) o tom, jak důstojně uctiti velikého našeho rodáka.

Jedná v první řadě o zřízení zájmu pro slavnosti Husovy a zájem ten nutno vyvolávati již předem. Z toho důvodu nechť dojde i v našem

*) Poznámka redakce »Šumavských Proudů«:

Redakce vybízí všechny ctitele Husovy, všechny přátele zásad mistrových na českém jihu i mimo tento, aby se články svými ankety této zúčastnili. Každá myšlenka a návrh bude vděčně vítán.

kraji k ustavení se okresních sborů složených se zástupců kulturních spolků a ze zástupců organizací svobodomyšlných stran bez rozdílu.

Řečené sbory nechť vedou celou propagandu a tak dalece připraví půdu, aby nastalé slavnosti byly slavnostmi vedenými v plném porozumění všeho lidu.

K slavnostem přijde cizina, a ta přijde s jistými illusemi a působilo by tísnivě, kdyby okolí města Husince a ostatní obce a města v našem kraji nejevila s dostatek porozumění. Přijdou největší myslitelé světa nynějšího, aby shlédli místo, z něhož vyšel slavný český reformátor. Nutno uvážit každý krok a připravit půdu tak dalece, aby se náš kraj snad neblamoval.

Ovšem poslední je jen vnější stránka a jedná se o ni teprve až na druhém místě; hlavní jest skutečné prohloubení duševní, vštípení zásad a vědomí mistrových idejí uplatňovaných v životě ku blahu národnímu, ale ani tato vnější stránka není tak podřízenou, aby mohla býti opomíjena.

Nutno již i chystati úpravu okolních obcí, Husince a sousedních měst, nutno postarati se o řádné vlakové spojení oběma drahami Vodňanskou i Volyňskou a o příslušnou dopravu od stanic, což zejména týká se města Volyně, které musí počítati s tím, že ve svých zdech bude stejně jako Vodňany a Prachatice hostiti nejednu zlatou hlavu světových geniů a doprava dětí se bude při hlavních slavnostech nejen od Vodňan, ale i od Volyně, pročež zavedení autobusového spojení mezi Volyní a Prachaticemi žádá svého bezodkladného rozluštění.*

Nuže, tak vyzývá český jih advokát pan Kafka k oslavám Husa — a »Šumavské Proudů«, orgán českých menšin, na které kněžstvo české naplatilo se více než na kterýkoliv národní zájem, otvírají sloupce své k velikému protikatolickému proudu. To mají čeští vlastenečtí kněží od pánů doktorů práv a od »Šumavských Proudů« za to, že nezapínali své kapsy na knoflík pro české menšiny, jako činil ten který český doktor práv — národovec na slovo vzatý. Dobře, alespoň bude dnes kněžstvo vědět, na čem je a jak se má zachovati — až zase přijdou novohusité k jeho dveřím s otevřenou rukou »pro národ«.

»Šumavským Proudům a p. doktoru Kafkovi jedná se »o zviření zájmu pro slavnosti Husovy« od »zástupců organizací *svobodomyšlných stran — bez rozdílu*«. Nu, a svobodomyšlnými jsou všichni: mladočeši, masarykovští pokrokáři, volnomyšlenkáři, pokrokáři radikální čili státoprávníci, národní socialisté, liberální agrárníci, sociálně demokratičtí internacionalisté — kromě strany katolické. Tedy všichni svobodomyšlníci čili liberálové mají se k roku 1915 semknout a ukázat katolíkům, co umějí. Tohle naučení dávají nám znáti pánové již dnes a což jak nám je dají poznat za dva roky? No, uvidíme.

Dále ve svém článku vyzývá pan doktor práv Kafka:

»Okresní sbory pro uctění památky Husovy nechť pracují předem a pečují o následovní:

1. *Sbírání peněz*. Ať pořídí se pokladničky s nápisem »1915«. Oslava 500. výročí upálení Mistra Jana Husa bude státí peníze. Pamatujme na to!

2. *Zřizujme knihovničky* v nadřečených sborech pro každou i poslední obec, po případě knihovničky kočovné.

3. *Připravujme půdu* v srdcích lidu přednáškami, brožurami, novinami.

4. Sbory necht působí všestranně, aby *spisy Husovy byly čteny*.

5. *Sbory necht se radí*, jak důstojně na věčnou pamět oslaviti významnou památku.

Po stránce posléze jmenované navrhuji se mohly na zakoupeném pozemku, na ulicích, náměstích, ozdobené kamenným kalichem, navrhuje se vysazení »Husovy aleje«, pořízení pomníků, poprsí, desek atd. Necht není na českém jihu a zejména v našem kraji vesničky, kde by jakkolivěk nebylo i vnějším znamením dáno na jevo, že obyvatelstvo její hlásí se k zásadám velkého rodáka. Již dnes řada obcí v severních Čechách učinila usnesení o oslavení památky Husovy, na Moravě téměř všechny listy již připravují půdu v českém lidu pro veliký rok »1915«, jen u nás v místech rodiště Mistra až dosud neděje se ničeho.

Neodkládejme! Chceme-li se reprezentovati jako rodáci velkého Husa, pak jest čas ku přípravám již svrchovaný!

Počítám, že každé místo dle poměrů v možnosti zachová si na památku velkého roku 1915 nějakou vhodnou upomínku. Jest ale otázka, zda my Jihočeši tím učiníme zadost své povinnosti, když provedeme to, co stane se v každé jiné obci po Čechách, Moravě i Slezsku?

Myslím, že nikoliv! Český jih musí vystoupiti s něčím ještě větším, zkrátka český jih musí jíti oslavám v čele!

A tu činím já dva návrhy k uvážení všem okresním sborům — které — nepochybuji, jistě vejdou co nejdříve v život, a to jsou následovní:

1. Založení jihočeského husitského musea v Husinci;
2. Založení výchovny pro opuštěnou mládež jihočeských vystěhovalců v Prachaticích,*) nesoucí název výchovny Husovy.

Oba návrhy předkládám k uvážení veřejnosti, event. budoucím sborům pro uctění památky Husovy a podotýkám, že počítám s podniky na 1 million korun, ježto velkých sbírek zúčastnil by se netoliko český jih, ale celý národ i cizina. K detailům o obou předložených návrzích se vrátím, jestli bude patrné, že zájem o věc roste.*

Jak viděti, pan doktor Kafka má větší a otevřenější program k pětistoleťi Husa než sám volnomyšlenkář Loskot! A to je potom vlastenec. A takoví vlastenci chtějí se smířovati v Čechách s Němci a vlastní český národ, svým liberalismem a protikatolictvím, přičiňují se proti sobě popudit a vzájemně rozeštvat — k vůli 500 letí Husa. To jsou pěkní smířovači! A ještě lepší — advokátští — vlastenci. Ti rozumějí sporům a výsledkům z nich v zájmu »vlastním . . .

Podle plánu JUDra Miloše Kafky při 500 letí Husa má se všecko husitské semknout: svobodnomyšlné strany bez rozdílu, řečnické sbory, zástupci spolků, okresní sbory těchto spolků, obce mají vysazovat Husovy aleje, města, obce mají se starati o řádné vlakové spojení, o slavnosti, okresní sbory mají se starati o sbírání peněz, o zřizování knihovniček, o přednášky, o brožury, o noviny, o spisy Husovy, o pomníky, desky, o musea, o výchovny Husovy atd., atd. Tohle všecko chce pan Dr. Kafka na českém jihu prosazovat. Jsme zvědaví, kolik dohromady toho svede. Ale jeho kuráž jest nám výstražnou a

*) Na památku toho, že M. Jan Hus navštěvoval prachatickou školu literární. Poznámka redakce »Šumavských Proudů.«

poučnou, abychom na celé novohusitské hnutí nepohlíželi jen tak s lhostejností a čekali, až co z toho všeho se vyvine a pak třebaš naříkali.

Co máme činiti, pověděli jsme na tomto místě již několikrát: Proti knize knihu, proti brožuře brožuru, proti přednáškám přednášku, proti penězům peníze, proti nadšení nadšení a pak se katolický lid s odvahou bude dívat, co liberalní panstvo všech svobodomyšlných stran, semknuté v jeden novohusitský proud. bude dělat — a vytrvá při víře otců svých, třebaš náběhy k odpadům od církve byly sebe prudší. Musíme se vynasnažit zachovati lidu jeho katolický charakter — uvědoměním a neopuštěním ho. A potom může přijít s rokem 1915 bouře jakákoliv, lid náš nezmalomyslní a nepoklesne do tenat, třebaš je líčilo sto doktorů Kafků právníckými diplomy opatřených.

Přičiníme-li se všichni o to, nebude se nám čeho v roce 1915 obávati. Nuže, chtějme a stane se tak!

T. J. Jiroušek.

Hus dle nauky modernistů. Sv. Otec Pius X. ve své encyklice »Pascendi« (8. 9. 1907) vyličuje nám modernistu jako historika a kritika. Pozorujeme li zásady tam vytčené, jakých užívají modernisté v dějepisu a v historické kritice o Kristu, o církvi, o svátostech, shledáme, že se řídí zásadami modernistické filosofie o agnosticismu, o transfiguraci a defiguraci. Na základě učení o agnosticismu celá historie nejinak nežli každá jiná věda zabývá se výhradně jevy. A proto jak Bůh sám, tak každé působení Boží v dějinách lidských musí býti odkázáno v obor víry, kam prý jedině patří. A proto nahodí-li se něco, co má v sobě dvojí základní jev, na př. Kristus, církev, svátosti a podobných toho druhu věcí více, jev totiž božský a jev lidský; musí se tyto jevy od sebe odlišiti a odděliti; a potom, co jest lidské, přidělí se historii, a co jest božské, přidělí se víře. Proto známo jest všeobecně, kterak modernisté rozlišují Krista v historického a věreckého (věrou utvořeného).

Naším modernistům, ať je nacházíme v táboře jakémkoliv, jest Hus osobou dvojí. Hus historický, jak se nám jeví v památkách dějinných, je moc nezajímá. Nemůže se jim líbiti jeho víra v Boha, jeho horování pro hodné přijímání sv. svátostí, jeho úcta k Panně Marii. Proto sobě utvořili pouhou subjektivní normou, pouhým subjektivním zákonem obraz Husa takového, kterého by sami na sebe obléci mohli. Co totiž sami rádi činí, to vše přenášejí na Husa.

Chtějíce vzbuditi odpor proti církvi, líčí Husa výhradně v jeho vzdorovitosti a připisují mu slova, kterých Hus nikdy nepronesl: »Neposlechnu a neposlechnu.« Tak máme dvojího Husa, historického, jak nám ho líčí dle dějinných pramenů nestranní katoličtí spisovatelé věrně ve světle pravdy historické; a Husa, jaký nikdy skutečně nebyl, nýbrž jest výtvořem fantasmie modernistů. První Hus žil skutečně na zemi koncem 14. a počátkem 15. století, ale druhý Hus žije ve fantastických představách modernistův a jejich posluchačů, kteří jim uvěřili. Není to Hus historický, je to Hus fantastický.

O této modernistické metodě k sestavování dějin nemůže věděti posluchač volnomyšlenkářských a podobných řečníků; aniž může při prvním poslechnutí znáti, že metoda modernistů není v pravdě historická, jelikož nespočívá na dějích a důkazích zevnějších, nýbrž výhradně jen na vnitřních představách řečníkových.

Takový pl. t. pan volnomyšlenkářský řečník mluví o samých nutnostech a potřebách, o vývoji nutností determinovaném, takže posluchači sotva pozorují, že se jim nepředvádí reální historie, nýbrž podává agnostická filosofie.

Pro Boha, pro svobodnou vůli člověka není v modernistickém dějepise místa. Když utvořili sobě a svým posluchačům a nakreslili fantastický obraz Husův, počnou na něm pracovati transfigurací. Přepínají, přetvořují pouhou představou docílený svůj poznatek na Husovi, totiž jeho vzdor, do největší míry. Anebo na př. klatbu na Husa vznešenou, ačkoliv to byl jen lék k nápravě, zveličují úžasnou měrou, až člověk hrůzou trne.

Poslyšme, jak píše na př. prof. Karel Andrlé (Besedy Času z r. 1912 č. 50.): Odpor Husův proti odpustkům chtěl Řím zlomit strašnou klatbou, jíž Hus, jsa zbaven obcování s lidmi, vyvržen byl ze společnosti lidské; svojí šlépějí proklínající místa, na něž vkročí, měl býti mravně a fysicky ubit, aby v pokoře navrátil se do lůna církve.◀ —

Těž bouře proti Husovi jakož i proti bulle papežské a proti kapli betlemské jsou samé transfigurace, přepínání významu.

Nejvíce dovedou pracovati transfigurací, totiž přetvořením páni modernisté tenkrát, když se jedná o neřestech a zlořádech v církvi. To jest význačnou známkou pravého modernisty, že vybírá z dějin církevních chyby lidské, a to zvláště jednotlivých osob, aby je zveličil a povšechnými učinil netoliko pro dobu, kdy se chyba stala, ale i pro budoucí časy, jakoby dnes někdo za to mohl, co se stalo před 500 lety.

Hus se představuje jako neúprosný soudce, který církev přísně a bezohledně soudí. — »Neřesti a zlořády, jimiž církev upadala, našly v Husovi soudce. Chvilkový klid, jež církev z počátku svojí klatbou Husovi vnutila, byl jí spíše ke škodě než ku prospěchu.« (Tamtéž). Tak se Hus vyličuje jako velikán, který vyzrál nad církev, upravil svoje myšlenky a podnikl proti Římu celé literární tažení, naučil jihočeský lid mysliti, byl původcem založení hradiště na hoře Tábor, a to bezprostředním. Poněvadž Tábor byl voienskou základnou válek husitských, je to zásluhou Husovou a ne Žižkovou, že mohl tento vystoupiti s plným úspěchem na záchranu Prahy, — slovem transfigurace non plus ultra přehánění významu Husova na největší míru.

Zdálo by se, že modernista při tom zůstane již státi. Ale kde pak! Třetí zásada ho pohání k tomu, aby dílo své, které transfigurací utvořil, zase defigurací znetvořil. Tak si vysvětlíme náhlý obrat volnomyšlenkářův, že v téže chvíli, kdy Husa nazývá největším Čechem, najednou ho jmenuje »středověkým člověkem«, tvrdě, že přesně vzato nic Husa s námi nepojí, leč »několik společných rysů«. A když takový řečník volnomyšlenkářský celého Husa jako sítem procedil, uznává, že vlastně oslava Husova jest »pouhá hříčka, komedie, pokrytectví«. (Dr. Loskot v kapesním kalendáři volných myslitelů českých »1913«, sděluje T. J. Jiroušek »Vlast« XXIX. č. 2. a 3.) Tu konečně z celého znetvoření Husova a jeho oslavy vyleze čertovo kopýtko: nejlépe oslavíme Husa odpadem od církve čili »rozchodem s Římem«.

To je to pravé znetvoření fantasticky vybájeného, zveličeného Husa dle nauk modernistických.

Václav Lefler.

Různé. V »Časopisu katolického duchovenstva« čís. 3. r. 1913 jsou dvě pozoruhodné práce: Arcibiskup Zbyněk Zajíc z Hasenburka a jeho první statuta synodální z r. 1403 a 1404. Píše Dr. Fr. Stejskal, jenž se pilně zabývá dobou husitskou. — Další práce jest: Počátkové kalicha. Napsal prof. Dr. Jan Sedlák z Brna, jenž rovněž dobu husitskou bedlivě studuje. — A ve »Hlasech katol. spolku tiskového« roč. 44. č. 1. vydal hradecký badatel v husitismu Jiří Sahula práci: Z husitství do protestantismu, díl IV. Prosíme, abychom byli na vše upozorněni, co se v otázce husitské »pro« nebo »proti« podniká.

K obraně naší pro rok 1915 v březnu složili: 20 K: Lamb. Ludvík, em. bisk. vikář a kons. rada v Horažďovicích; po 10 K: Jan Zouchar, koop. v Bludově na Moravě; Vinc. Šetina, farář v Jeřicích; Nejmenovaný řeholník; Nejmenovaný z Král. Pole u Brna; B. Kabrhel, provinciál řádu Piaristů v Praze; po 5 K: Václ. Jelínek, farář v Hoříněvsi; Jos. Hladík, děkan v Dolanech; Fr. Hašlar, farář v Dolních Břežanech; Dr. V. Mikolášek, děkan v Markvarticích; Emil Leder, kaplan v Olšanech u Prahy; Marie Gütlingová, maj. realit v Olšanech u Prahy, a Rev. Jan Huna, duch. správce v Olmitz, Kansas, Sev. Amerika; méně než 5 K: Václav Hvězda, farář ve Vamberku; Jos. Fojtík, duchovní správce v Králové Dvoře u Berouna; Jindř. Grygar, koop. v Třemešné na Mor.; Fr. Kopecký, farář v Theresiendorfu; P. Řehoř Kott, superior řádu kap. u sv. Josefa v Praze; Ign. Zavřel, kons. rada a farář v Přerově na Moravě. — Kdo složí nejméně 10 K, obdrží I.—X. roč. »Husitství ve světle pravdy« a I.—IX. roč. »Obrany víry« mimo sešity rozebrané a nádavkem 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce a 1 ex. »Rozhledů po husitství« — Kdo složí méně než 10 K a nejméně aspoň 5 K, obdrží 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce, 1 ex. brožury K. Střely a 1 ex. Rozhledů po husitství. — K oběma balíčkům přibalí se mimo to darem: dva ex. zábavné knížky a 1 ex. Protokolu o sjezdu Litomyšlském. — Další úpisy a dary přijímá: Tomáš Škrdle, pokladník Tiskové ligy v Praze čp. 570-II.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Sociální odbor družstva Vlast konal 10. března druhou schůzi ve XXIX. správním roce za předsednictví správce Jos. Vinopala. — Jednatel red. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Od 20. září 1912 do 10. března t. r. přednášeli:

Red. Tom. Jos. Jiroušek: dne 20. října v Národně katolickém klubu v Praze-Holešovicích »O ženské otázce a základech křesťansko-socialních při emancipaci žen«. — Dne 27. října v socialním večírku odboru »O národně sociálních novohusitech a Husovi« a dne 3. listopadu ve II. večírku odb. »O socialně demokratických novohusitech a Husovi«. — Dne 17. listopadu v katolické organizaci ve Velkém Břevnově »u Kaštanu« »O Bitvě na Bílé Hoře a její následcích.« — dne 24. listopadu v Křesť. social. spolku na Kladně »O Husovi, jeho životě a učení«. — dne 15. prosince v křesť.-socialní organ. v Kostelci nad Lab. »O základech křesť. socialismu.« — dne 19. ledna ve večírku Liter. sekce »O Frant. Chládkovi a jeho poesii« a o prof. Em. Žákoví. — dne 2. února ve

večírku družstva »O Karlu Ulrichovi.« — Dne 16. února v Liboci »O úkolech ženy v čes. národě«.

Farář Vl. Hálek řečnil: dne 7. ledna v Berouně — dne 19. v Praze v Literární sekci — dne 16. února v Tachlovicích — dne 20. února v Praze v kníž. arcib. semináři — dne 23. února v Roudnici n. Labem.

Místodržitelský oficiant Jan Voborský: dne 3. listopadu v Soc. odboru družstva Vlast.

Následovaly referáty:

Red. Tom. Škrdle rozebral poměry tiskárenské hledíc k učedníkům, vyučencům a jiným oborům práce tiskárenské a podrobil pracovní cenník v mnohém oboru vážné kritice. Referát jeho sloužil k poučení členům Social. odboru a ne k veřejné polemice a proto se o něm šíře zmiňovati nebudeme.

Farář Vl. Hálek podal zprávu o nastávajících *mistrovských zkouškách*, které budou nyní dle zákona z 5. února 1907 č. 26. z. ř. při řemeslných živnostech konány. Složení mistrovské zkoušky s úspěchem bude míti ten účinek, že kdo ji složil, bude oprávněn užívati titulu »zkoušeného mistra« dotýčné živnosti. Ucházeči budou si moci zvoliti zkušební komisi sami. Ministerstvo obchodu v nejbližší době ustanoví ústavy, kde budou se zkoušky skládati, ale propůjčí též právo to jednotlivým odborným společenstvům. Ministerstvo vypracovalo pro tato společenstva řád pro mistrovské zkoušky.

Nastal rozhovor o poměrech v táboře katolickém; to se děje na konci všech našich schůzí, aby našinci o všem byli poučeni a do všeho zasvěceni.

Literární sekce družstva Vlast konala dne 16. března t. r. pátou schůzi ve XXIX. správním roce za předsednictví far. Vl. Hála. — Jednatel far. Al. Dostál četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Literární sekce blahopřeje říd. učiteli Jos. Kafkovi k jeho 60tým narozeninám a těší se z toho, že obecní zastupitelstvo ve Zdetíně, kdež p. řídící působí, uspořádalo dne 10. března k jeho počtě akademii a odevzdalo mu při tom diplom čestného občanství.

Ředitel závodů družstva, red. Tom. Škrdle, sdělil, že divadelní hry naše jdou nyní čile na odbyt. Z Polné nám na př. píší: »Hry Vámi vydané jsou velice pěkné«. Právě — dodal referent — vyšla hra 13.: báchorka »Pro živou vodu« z pera spisovatele Al. Dostála.

Soukromou agitací přibylo »Vlasti« 20 nových abonentů.

Básní a literárních posudků pro Vlast — pokračoval referent — máme tu předem na dva roky; rovněž i tolik belletrie a poučných i vědeckých článků, takže každý nový přispěvatel lit. — mimo věci časové — musí čekat, až na něho dojde řada.

Určeno bylo místo desátého Literárně-social. sjezdu, sdělán byl program, zvoleni řečníci a výbor, který by usnesení toto provedl.

Přijata resoluce tohoto znění:

V poslední době mnoho bylo psáno hlavně v »Našinci« a i v »Novém Věku« o spolku katol. spisovatelů. Výbor Lit. sekce při tom upozorňuje katolickou veřejnost, že při družstvu Vlast existuje od roku 1889 fond pro katolické spisovatele, který má 193

zakládajících členů (po 200 K ve lhůtách) a každý rok řadu členů přispívajících (4 K ročně) a každý rok řadu dobrodinců. Fond tento vykonal již mnoho dobrého jak pro Čechy tak i pro Moravu a dosud skýtá rok co rok podporu potřebným katolickým spisovatelům a spisovatelkám.

Těsně s tímto fondem pracuje od r. 1897 Literární sekce, jejímž účelem jest sledovati literaturu českou a posuzovati literaturu katolickou a písemnictví protikatolické, pěstovati rozvoj písemnictví českého a zvelebovati časopis »Vlast« a jiné časopisy družstva.

Sem zveme všechny liter. pracovníky dobré vůle k společné a vydatné práci.

Následovaly referáty:

Jednatel Alois Dostál referoval o Holubově povídce »Aby byl pánem«, o Vilímkově Humoristickém kalendáři na r. 1913, o Jiráskově dramatu »Otec«, o Bohumila Brodského »Zradě Uřešově«, o Baarově hrnce feuilletonu »Trnky« a podal mnoho zajímavých novinek z české literatury.

Farář Vl. Hálek podal zprávu o 1. čísle nového ročníku »Museum«, časopisu bohoslovců českoslovanských. Počíná nadšeným proslovem redaktora Jana Al. Novotného, vybízejícím k literárním a socialním pracím. Slibné jsou básně Fr. Zíbala z Olom. semináře »Srdci Panny Marie«, a Jos. Řihy z Pražsk. semináře »Před branou kněžství«. Dále jsou tu články »Na březích Adrie«, »V. Beneš Třebízský jako kněz a vychovatel«, »Věda a víra«, »Památce Jar. Vrchlického« od M. Lavičky z Brněn. semin., »Význam idey Cyr. Meth.« od J. Hrubého z Olom. semináře a řada potěšitelných zpráv o činnosti »Růží Sušil.« v jednotlivých seminářích. Kéž mladí literáti probouzející se v seminářích neumlknou při vstupu do duchovní správy, ale pracují dále. Jest třeba nových pracovníků, když starší na liše katol. literatury umdlévají a umírají.

Red. Tomáš Josef Jiroušek sdělil postup svých studií ke spisku »Státoprávní novohusité a Hus«, na kterém právě pro »Rozhledy pro husitství« pracuje.

Dále red. Tom. J. Jiroušek předložil prostějovskou revui »Archa«, kde jest u příležitosti 40letí sochaře Frant. Bílka v čele listu posudek o jeho činnosti a Bílek zde posouzen tak, jako by nebyl veřejností katolickou pochopen a k tomu uznána jeho tvůrčí síla jako českého Rodina. »To konečně, jak Bílka »Archa« posuzuje«, praví referent, je věcí redakce, ale nemálo jsem se podivil, že redakce neměla ani slova odsouzení nového počínu Fr. Bílka, ačkoliv vyžádaným dopisem se redakce přiznal, že o návrh k postavení pomníku Husova do Kolína byl požádán a že na místě Mariánského sousoší zakreslil pomník jiný — sousoší Komenského! Tedy místo starobylého sousoší Mariánského — chlouby kolínských katolíků, zakresluje Bílek sousoší Komenského a k tomu redakce »Archy« mlčí. No tohle není přece v pořádku. Po referátu red. T. J. Jirouška projevuje Literární sekce nad činností Fr. Bílka politování a podivení své nad tím, že redakce »Archy« k jeho protikatolickému návrhu neměla ani slova pokárání a odsouzení. A konečně Literární sekce se usnází, aby referát redaktora T. J. Jirouška veřejně ve zprávě sekce byl uveden jako její projev proti Bílkovu návrhu na vyměnění

Marianského sousoší sousoším Komenského v Kolíně. A poslal-li Bílek i návrh na pomník Husův do Kolína — o čemž ve svém dopisu redakci »Archy« se Bílek ani nezmiňuje — je počínání jeho pro nás katolíky tím smutnějším zjevem, který Bilka nejlépe charakterisuje a nás od něho na dobro odvrací.

Dr. Rudolf Zháněl, auditor biskupské konsistoře :

»Časopis Matice Moravské« přináší v ročníku 1912 mimo jiné články: Fr. Peřinky, Kroměříž za doby biskupa Stanislava Tuřího; A. Ličmana, Náboženské poměry ve Slavkově od počátku XVI. stol.; Frant. Snopka, Nová kniha o slov. apoštolích a o slovanské liturgii; téhož, Fara kelecká roku 1429. — Měsíčník »Echo z Afriky« dokonal roku 1912 svůj XIII. ročník. Časopis tento hojně ozdobený zdařilými obrázky budí v lidu našem zájem o misie mezi pohany, koná tedy dílo velezáslužné. Je redigován velmi pečlivě a dovedně: — »Sborník historického kroužku« měl rovněž r. 1912 svůj XIII. ročník. Obsahuje příspěvky od předních našich historiků. — Dědictví sv. Prokopa vydalo letos pro členy 2 spisy. Je to pokračování důkladného díla Dr. Ant. Vřešťála, Katolická Mravouka, a to podrobného dílu část první. Druhý podíl je počátkem spisu pro dějiny naší katolické literatury veledůležitého. Jsou to »Dějiny a bibliografie české katolické literatury náboženské«. Od roku 1828 až na naše doby. Listující ve spisu tom, musíme se podivovati odhodlanosti a pili pořadatelů Dra Jos. Tumpacha a Dra Ant. Podlahy, kteří podjali se úloze tak veliké. Rukověť tato má zvláště pro spisovatele cenu vzácnou.

Dále podotknul referent Dr. Zháněl: »Nový branný zákon z roku 1912 našel také ohlas a výklad v písemnictví českém; byloť vydáno několik příruček, které mají lidu našemu objasniti nový ten zákon a poučiti ho o něm. Práva a povinnosti, plynoucí z něho, vyložil ve svém spise, vyšlém nákladem E. Šolce v Karlíně, Dr. Fr. Hojka. Setník Fr. Hrabal sestavil zase velice instruktivní výtah »branných předpisů«, k němuž připojil i různé vzory žádostí a pod. Spisek ten vyšel u Jos. Kunce ve Vys. Mýtě. Nyní právě oznamují časopisy »Vojenského rádce pro zemědělce«, který u Neuberta v Praze vydal Václav Kroupa.

Letos slaví celá střední Evropa 100. výročí památné bitvy u Lipska a osvobození z nadvlády francouzské. Pozoruhodno, že vítězství toho dobyl vojevůdce kníže Schwarzenberg, který nejraději sídlil u nás v Čechách na Vorlíku. Je proto vždy potěšitelné, že se jménem tohoto reka jmenuje se vždy naše česká vlast a památný její hrad Vorlík.

Spisovatel Jan Voborský předložil dnešní schůzi tyto spisy: »Svatý Václav«, tragedie od Františka Langerá, »Dcera Přemyslova«, báseň M. Liškové, »Nová reverie bethelská a palestýnská«, veršovaná ecloga Stanislava Mráze, »Čtrnácte ctihodných mučedníků pražských z řádu sv. Františka«, dějepisné dílo P. Klementa Minaříka O. Fr. M., »Květy z mých zahrad«, básně bohoslovce Karla Orta a referoval o obsahu těchto předložených spisů, o nichž referáty v literární rubrice měsíčníku »Vlast« byly a budou uveřejněny. Dále upozornil na dobrý a chvályhodný obsah časopisů »Růže Dominikánská« a »Vzdělávací četba katol. mládeže«, jež neměly by scházeti ani v jediné katolické rodině, vzdělávající a mravně zušlechťující. Časopisy tyto jsou zlatou protiváhou Svátkových historických románů, sršících nenávistí proti Římu a proti

Tovaryšstvu Ježíšovu a poslední dobou tak velebeným Rozmarným povídkám od Honoré de Balzaca, jimž dostalo se, aby kluzký a nestoudný obsah byl ještě okatější, i příkrasy ilustrační, plné nahotin. Časopis »Volná Myšlenka« v seš. 8. roč. VIII. na str. 255. v rubrice »Krásná literatura« oplzlosti ty na výsost vychvaluje a knihkupectví Hejda a Tuček originály obrázků vystavuje. Sděliv některé korespondence ve věcech literárních, předložil referent prvotní rukopis 7. čísla z cyklu svých básní nazvaný »Stříbrné květy« (epopej kláštera Cisterciánského v Sedlci), hudební skladbu učitele Václ. Voborníka do své dramatické básně »Opuštěný pastýř« (čís. 6. cyklu husitských básní) a oznámil, že Jeho Eminence nejd. pan kardinál Leo ze Skrbenských milostivě přijal dedikaci Mariánského sboru z této dramatické básně, která bude později též jako kniha tištěna.

Tím byla tato krásná schůze skončena. Co tu pro členy Literární sekce v krátké době poučení. Co se tu knih probere, posoudí, o některých rozvine se debata, rozum se při tom brousí, úsudek uceluje, mylný názor opravuje. Každá schůze Literární sekce jest takoruka literární školou vzdělávací.

Výbor družstva Vlast konal 26. března šestou schůzi za předsednictví red. T. Jirouška. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel, místodržitelství oficiant Jan Voborský, četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Předseda povstal a sdělil, že vldp. Lamb. Ludvík, kons. rada a em. bisk. vikář v Horažďovicích, slavil letos 25. ledna své šedesátiny. Po celý čas, co družstvo Vlast existuje, byl jubilant jeho upřímným přítelem, stědrým podporovatelem a obráncem. Jubilant patří vůbec k nejobětavějším a nejvěrnějším příznivcům našich snah. — Žádám, aby slova má dána byla do protokolu.

Projev předsedy vyslechl výbor s živým zájmem a s nelíčenou radostí. —

Za udělenou knihovnu děkuje Jednota katolických tovaryšů ve Vídni. — Za soustrastné projevy děkují: JUC. Josef Šindler, úředník Hypoteční banky v Praze, a rodina Čulíkova v Pacově.

Jednota sv. Methoděje ve Vídni žádá i pro rok 1913 roční subvenci 200 K. Výbor zařadí položku tuto do programu valné hromady a doporučí její přijetí.

Výbor schvaluje program letošního Lit. soc. sjezdu a povolil k tomu potřebné vydání.

Výbor sestavil kandidátní listinu k volbě předsedy a k doplňovací volbě dvou výborů a jednoho náhradníka.

Více než dvě třetiny toho, co je tuto uvedeno, probral výbor v dalším rokování, ale to se vymyká veřejnosti.

Za povznesené nálady a úplné svornosti a jednomyslnosti předseda schůzi uzavřel.

Z Historického kroužku. Význam radostného poselství sv. apoštolů slovanských Cyrilla a Methoděje pro Čechy v ohledu národním, náboženském a politickém. Řeč P. Ant. Rejzka Tov. Jež. dne 6. dubna, v den úmrtí sv. Methoděje. — Za přehojné účasti obecenstva, pánů a dam, řečník pokračoval o sv. Cyrillu a Methoději a líčil státní působení Methodějovo v říši byzantské a jeho život u Basiliánů, do jejichž řádu vstoupil. Bratří přišli na Moravu a sv. Cyrill vynašel Slovanům písmo.

Shoda jejich s knížetem Rostislavem byla výborná. Bratří jdou do Říma, sv. Cyrill tam umírá a sv. Methoděj vrací se do Vlasti jako panonský arcibiskup. Zevrubně líčeny jsou jeho útsky od biskupů německých, jeho vítězství a krásné působení na Moravě, v Čechách a v celé Panonii. — Řeč trvala 1½ hodiny a byla napjatě sledována, načež J. M. p. probošt Msgr. Dr. Fr. Kryštůfek mu srdečně poděkoval. Historický kroužek uspořádal i letos tři přednášky v Jednotě katol. tovaryšů, které byly vždy neobyčejně četně navštěvovány. Na popud řečníka zapělo shromáždění: Bože, cos ráčil's . . .

LITERATURA.

DÁNSKÁ.

»I den höide« (Do výsosti) jest název výtečného díla, jež sepsal Joh. Jörgensen. Knižka jest in 8° a má 320 stran. Spisy Jörgensenovy se i v Belgii velice rády čítají, ovšem nejvíce v překladu, poněvadž dánský jazyk se nejméně tak velice od flámského liší jako čeština od srbo-chorvátštiny. Taktéž i nynější dílo »I den höide« vyjde co nejdříve ve flámském překladu: »In den hooge«, a to proto, že františkánská otázka v poslední době znamenitě vystoupila do popředí a též i proto, že spis tento popisuje mistrně životy svatých a světic Božích, kteřížto z hlubin, ano přímo z propastí hříchu a marnivosti světských vystoupili do výsosti omilostněných zaníceností duší a svatosti. Životopisy ty jsou velice poutavě líčeny, působení milosti Boží jeví se v nich takřka makavě, takže působí i úplné obrácení života k dobrému u Anděly z Foligno, u Markéty z Cortony a u Kamilly Battisty Varani. Kdo nerad čítá hagiografická díla, čti toto »Do výsosti« a nebudeš se moci od čtení ani odtrhnouti. Jörgensen přišel totiž netoliko nadmíru poutavě a zajímavě, nýbrž i s opravdovou vědeckou vážností a při tom uspořádal spisy a svědectví tak, že se nám při čtení zdá, jakoby tyto tři světice Anděla, Markéta a Kamilla, jako o závod k nám mluvily o Božím působení tak přepodivném. Mezi tím popisuje a vypravuje Jörgensen sám, netou mocí a láskou z »Den vei efter det lys« (Cesta ku světlu), ale mile a přívětivě. Spisy velikého spisovatele dánského Jörgensena působí všude, kam se dostanou, mnoho dobrého, ano i různá obrácení a proto právem se čítá Jörgensen za nejslavnějšího syna naší sv. církve. Jiný spis Jörgensenův, jež pročítáme, jest »Det pelegrimsbog« (Poutnická kniha ve františkánské Italii.) Má 320 stran. Jest to skvostné dílo, jak jej sami Dánové nazvali »et pragtvoerk« jednoduché vypravování moci, při tom velice dojmavé, v němž nás umělec provádí po Italii, v její velikolepé přírodě a tajemném tichu svatyn, kdež se duše rozplývá světlem, posvátným klidem a štěstím. Spisy Jörgensenovy by si zasloužily českého překladu a hojného rozšíření.

Josef Šerík Vitínský.

NĚMECKÁ.

Gerhard Hennes, **Die Sklaven der Marianne.** (Otroci Mariány). Příhody cizineckého legionáře. Se 4 obrázky. Sbírký spisů pro lid a mládež: »Aus allen Zeiten und Ländern«. (Ze všech časů a zemí.) Č. 12. Náklad J. P. Bachem v Kolíně nad Rýnem. XII. Str. 141. Cena váz. 3 marky (3 K 60 hal.) — Poslední dobou vyšlo v Německu mnoho spisův o francouzské legii cizinecké. Spis tuto jmenovaný je pro nás proto zajímavý, že je psán s našeho stanoviska křesťanského a vydán v německém táboře katolickém. Německý voják Vilém Pauels myslil, že kázeň v kasárnách je nesnesitelná. Proto prchnul přes hranice a dal se k francouzské legii cizinecké. Než tam bylo ještě hůře! Aby se zbavil toho hrozného jha, dal se na útěk. Byl však polapen, přiveden nazpět do kasáren a potrestán. Když dostal později z domova peníze, dal se zase na útěk. Tentokrát podařilo se mu po nevýslovných útrapách dostihnouti cizího území, kdež setkal se s německým důstojníkem, který vrátil se s ním, jako se svým sluhou zpět do Evropy. — Kniha tato je psána velice poutavě. Čtenář najde v ní nejen příjemnou zábavu, nýbrž také mnohé poučení. Proto lze knihu tuto odporučiti.

Dr. Rudolf Zháněl.

K u j a w a J. T., **Abenteuer. Die Franktireurs.** (Dobrodružství. Zábójníci.) Sbirky: Aus Vergangenheit und Gegenwart (Z minulosti a přítomnosti) č. 37. Náklad Butzon & Bercker, Kevelaer a Lipsko. Str. 96. Veliká VIII. Cena 30 fen (36 hal.). — Německý spisovatel Kujawa zúčastnil se jako rezervní šikovatel války francouzsko-německé r. 1870. Vyslán byv při okupaci Francie jako posel k jinému oddílu německého vojska s důležitou depeší, zažil cestou velmi dobrodružnou epizodu s franktiréry, č. francouzskými zábojníky. Jenom zvláštnímu štěstí měl co děkovati, že v příhodě té nestihla ho žádná vážnější nehoda, ba snad i ztráta života. Co tehdy zažil a nezapomenul po všechn svůj život, líčí velmi zajímavě v knížce nahoře uvedené. Je to velmi poutavá, poučná, nezávadná lektura, již lze jen doporučiti.

Dr. Rudolf Zháněl.

ČESKÁ.

Do zbraně. Upřímné slovo k naší mládeži (ovšem dospělejší). Píše Dr. Rudolf Zháněl. Nakladatel V. Kotrba v Praze 1913. »Posvěceno synovskou láskou k dobrým rodičům o památném 55. výročí jejich šťastného sňatku.« Známy odborný spisovatel a vojenský kurát vřele mluví v tom spisku (o 47 str.) k jinochům, aby je poučil, povzbudil a připravil pro stav vojenský. Doprovází rekruta z domova do kasáren a uvádí ho do těžké služby, vsudy podává mu pokyny, aby zvláště jako vojín vynikal potřebnou poslušností, trpělivostí, mužností a věrností. Všude uvádí vhodné příklady a pobídky k vedení zbožného života. Ale nezapomíná i na dobu mimo službu, kde vojín rovněž potřebuje pobídky, aby byl ke každému laskavým, zachoval si veselou mysl, aby byl dobrým druhem, vzdělával se dobrou četbou a tak osvěžoval a zušlechťoval ve volné chvíli ducha svého. Kéž by všichni uposlechli zde nahromaděných moudrých rad! Přítel vojínů pokračuje, v páté části varuje před zahálkou, alkoholem, špatnými společnostmi, napomíná, aby vojín nikdy neopouštěl svého praporu a — což bohužel se stává — aby nevztahoval opovážlivé ruky na život svůj. Včasné jest i napomenutí, aby se vojín nestyděl za víru a konal své náboženské povinnosti. Celý spis prodechnut vřelostí a láskou k těm, pro něž je psán. Svědčí o veliké znalosti vojenské literatury a vojenského života vůbec. Každý vojín by jej měl čísti a při sobě nositi. Tištěn je drobným písmem ve vkusné úpravě, ale vojíni mají dobrý zrak. —

Liga † 12.

Udalricus Necid: Responsoria ad officium defunctorum. Nákladem benediktinské brněnské knihtiskárny. 1912. Cena K 1.80. — Má-li hudba docíliti touženého účinku, musí vyplývati ze srdce, říkával náš český hudební skladatel Měchura. Chtěl říci, že musí býti přirozena, nesmí býti hledána nebo jakýmkoliv způsobem dělána, musí se řinouti z nitra bez potu, námahy a práce, hravě. Jinými slovy: hudební skladatel se rodí a nevychovává. Potřebí hudebního nadání, ale je nutno dále se vzdělávati, tříbiti vkus, neúnavně studovati. Pan farář v Lednici na Moravě, Necid, pocházeje z učitelské rodiny, vyrostl v hudebním ovzduší a byl hudebně vzděláván otcem svým již od útlého mládí. Po celou dobu svých studií obíral se hudbou jako svým zamilovaným koníčkem a stav se knězem pokoušel se v hudební skladbě. Je přirozeno, že jsou to především skladby hudební, k nimž obrací kněz svou pozornost. Máme před sebou první tiskem vydanou skladbu Necidovu, již se uvedl velmi čestně mezi hudební skladatele. Je tu podáno pro pokročilejší síly zpěvácké devět responsorií při officium za mrtvé a přidáno »Libera«. Skladba je pro smíšený sbor s průvodem varhan, je psána melodicky, zamlouvá se uchu, proto nebude těžká ku cviku, půjde proto zajisté k srdci a ujme se. Je nyní věcí našich řiditelů kůru, aby provozovali skladby našich domácích skladatelů a dávali jim přednost před cizozemskými.

Doufáme, že po tomto tolik zdařilém prvním veřejném pokusu setkáme se s pracemi páně Necidovými častěji; kéž otevře svůj archiv a uveřejní další své hudební poklady ku prospěchu našich domácích hudebních sborů.

Ignát Zháněl.

Zázrak devatenáctého věku. Vise Bernadetty Soubiours v Lurdech léta Páně 1858. Sepsal Th. Ag. J. V. Stoklas. Praha-Karlín 1912.

— Nelze upříti tomuto spisu, že ač podává věci mnohokrát již podané, podává je slohem tak vzletným a s hlediska tak originelního, že nejen se zájmem, ale přímo s nadšením je čtete. Přes to nemohu zamlčeti, že aspoň mne zarazil ton, kterým p. spisovatel píše nejen o faráři Peyramatovi, ale vůbec o církevních funkcionářích a jejich stanovisku, s jakého hledí na zprávy o visích, zázracích a podobných nadpřirozených zjěvech, aby pokud po lidsku lze, byly prve zjištěny, než církev dovolí na jich základě veřejné náboženské úkony — poutě a p. Na

př.: »Toť jeden z těch, který chce ohmatat jitrivé rány svého Boha a v bezmezném pýše a aroganci dí: já farář Lurdský nevěřím a má víra má pro tebe takovou cenu, že se musíš nechat ohmatat, reflektuješ-li na ni. — Matka Boží neměla imprimatur, nezjevila se neomylné autoritě, ani Konsilu (snad »Koncilu«) ani Peyramatu, proto je poběhlicí u tohoto sluhy církve, který kdyby byl pochopil oživujícího ducha křesťanství, četl trochu hagiografii, četl a rozuměl, jak se na něj vším právem slušelo, nebyl by tak hranatý, nebyl by představoval odporného, směšného fanatika . . . Má-li někdo diplom, je učený, má-li posvěcení, je svatý; jen kniha s imprimatem je neomylná, ale my víme, že mnohá kniha, která nemá imprimatur, je také neomylná, Bohu daleko milejší, než ta, jež ho má, jelikož přivede do jeho otcovského náručí větší zástupy, než prvá . . . « — Kniha je ozdobena několika pěknými obrázky. Invektivy vytčené jí neslouží zajisté ku prospěchu. Co vytyká spisovatel Peyramatovi, v tomtéž směru sám po mém zdání chybuje proti němu.

Fil. Šubrt.

Beneš Method Kulda: Moravské národní pohádky. K tisku upravil Dr. K. Híkl. Ilustroval Adolf Kašpar. Nákladem R. Prombergra, knihkupce v Olomouci. 1912. — Díl. I. — Naše národní pohádky nepozbudou svého kouzla, jsouť vezdy naší mládeži vítanou četbou; jen potřebí jest jí dobré pohádky do rukou dáti. Takovými jsou pohádky, jež nasbíral nezapomenutelný spisovatel Beneš Method Kulda. Proto lze jen s povděkem přijmouti, že ctěné nakladatelství páně Prombergrovo v Olomouci odhodlalo se vydati tyto poklady lidové poesie v novém vydání, a to v úpravě velmi se zaměřující jak tiskem, tak vhodnými obrázky, na nichž oko dětské se zálibou spočine. V prvním dílu pojaty jsou Moravské národní pohádky z Valašska, odnášející se po většině k památnému Radhošti. Že některá rčení vzata jsou z nářečí valašského, činí pohádky jen zajímavějšími; nutné vysvětlivky jsou přidány. Příkladům mládeže pro mládež tyto pohádky doporučujeme.

Josef Herzig.

Hlasy katolického spolku tiskového. Ročník 43. Číslo 5. Pro dlouhé večery. Povídky. Napsal A. B. Šťastný. Část 2. V Praze 1912. Nákladem katolického spolku tiskového. V komisi Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustava Francla. — »Pytlák« Mrázek, vrátivší se z vězení, pomstou hoří proti domnělému nepříteli lesníku a právě na štědrý den byl by se stal jeho vrahem, kdyby nebyl z úst nevinných dítek jeho zaslechl dojemnou píseň »Narodil se Kristus Pán«. Byl sám také vyléčen. — Básnička s nápisem »Nezoufej«, pocházející od zbožného bratra, uchránila chudou švadlenu od zamýšlené sebevraždy, již z nouze dopustiti se chtěla. — »Starý kříž«, rodinná to památka manželky obchodníka Rokytanského, byl témuž pro jeho nevěru stále solí v očích, až jej konečně dal odnésti na půdu. Po čase zabředl Rokytanský do peněžních nesnází a dopadnuv jednou manželku, ona hledá útěchu v modlitbě pod křížem, opět rouhavě kříž strhl; týž však svým pádem jej poranil na hlavě, čehož následkem byla nemoc útočnicka. V rozbitém kříži nalezen byl poklad. Peníze zachránily Rokytanského od úpadku a kříž vrátil mu viru. — Jak mnozí nesvědomy lidé vyuzítkují boje o existenci a dobroty spolubližních, ukázáno jest v obrázku »Podvody s kaucemi«. — Obezřetnosti obětavého kněze podařilo se nevinně z vraždy obviněného černocho zachránit před smrtí a pravého vypátrati zločince, jest obsahem zajímavého obrázku »Kněz a černocho«. — »Co způsobilo vykládání karet?« Bylo by bezmála úplně zničilo rodinné štěstí manželů Valentových. Valentová, majíc muže v podezření nevěry, byla výkladem kartářčiným v bludu svém utvrzena a byla by se na sestře mužově, kterou týž tajně navštěvoval a podporoval, dopustila zločinu, až se všechno vysvětlilo a k dobrému obrátilo. — Z truhlářského mistra Bernáška vinou nevěrné ženy stal se na čas »Žebrák«, ale i z nevěrnice »Žebračka«, která konečně ráda byla, že ji muž, opět majitel kvetoucího závodu, do domu přijal a jí odpustil. — »Pozdní lítost.« Dovedný, ale lehkomyšlný dělník Kučera dostal za ženu hodnou vdovu Křepelkovou, která malým obchodem se živila, majíc syna Václava na studiích, přivedl ji však nezřízeným životem na mizinu a prchl. Václav stal se lékařem a po letech našel Kučera ve sněhu se zmrzlými nohama, život mu zachránil a mrzáka do domu přijal. — Všech těchto osm obrázků poskytne čtenářům příjemnou zábavu pro dlouhé večery.

Josef Herzig.

Farní věstník úřední. — Je to myšlenka velikého biskupa, J. M. Dr. Václ. Frinda. Jako kap. děkan na Hradčanech uvedl toto dílo ve skutek a s ním se spojily kláštery Křižovnický, Štrahovský a Benediktinský v Břevnově. Pořadatelem farních věstníků úředních jest farář Vl. Hálěk a za tu péči smí si p. farář vydávati na útraty kapitoly i pro svou farní osadu farní věstník.

Každý farář jest redaktorem místního farního věstníku a určuje si jeho náklad. Věstník rozdává po osadě a do vzdálenějších míst zasilá jej poštou nebo skrze zvláštní posly. Vydání tím povstale hradí se dobrovolnými milodary mohovitějších čtenářů farního věstníku úředního.

Věstník vychází čtyřikrát do roka a má na prvním místě pořad služeb Božích. Následují posvátné úkony: křty narozených dětí, sňatky, úmrtí. Všude jsou uvedena jména a den, nebo měsíce posvátného úkonu. Uvedeny jsou (Liboc) jmenem i dítky, které přistoupí ponejprv k sv. přijímání. Následují zprávy o místní knihovně (Ořech), o místních slavnostech, které budou nebo před lety byly (n. př.: Svěcení kříže v Ruzyni r. 1853), o úmrtí vynikajících mužů a žen z osady (n. př.: z Liboce: úmrtí far. Ign. Švancary, úmrtí představené v Řepích, Mil. sestry Rity Marie Kafkové).

Velmi zajímavé jsou místní dějiny, hlavně dějiny místních a filiálních chrámů, a výklad nápisů na deskách náhrobních, což osadníky zvláště zajímá. I já, z jiného kraje, z jihu Čech, všechny dějiny farních věstníků úředních s radostí a se zájmem pročítám.

Konec farních věstníků úředních jest společný. Zde jsou vybrány krásné, povzbuzující příklady křesť. života, líčící obětavost pro víru, lásku k církvi a lhostejnost a chladnost nynějšího pokolení k víře a církvi. Každý redaktor si vybere příkladů tolik, kolik se mu jich na konci věstníku vejde: některý jich má celou stranu, jiný polovici, třetí jen čtvrt strany.

Nemůžeme uvést všechny zajímavosti, jež se ve věstnicích nalézají, ale tolik říci můžeme, že tam každý farář vloží všecko, co pro svou osadu za nejvhodnější uzná.

Vždy věrná metropolitní kapitola platí u nás i s p. proboštem farní úřední věstníky pro tyto farnosti: Libockou, Jinonickou, Stodůleckou, Ořešskou, Volyňskou, Únětickou a Hostouňskou. Patronátní fary u Slaného tisknou své farní věstníky ve Slaném.

Sami si platí farní věstníky: farní úřadové v Tachlovicích a v Úhonicích.

Kláster Křížovnický platí věstník pro farnost Hloubětínskou, řád Benediktinský pro farnost Břevnovskou u Prahy, klášter Strahovský platí dva věstníky: pro Andělku a Nebušice.

Věstníky u nás vydávaly, ale přestaly: děkanství Berounské a Divišovské.

Slyšíme, že mezi Němci v severních Čechách jsou farní věstníky velice rozšířeny: když jsem byl r. 1910 v Mar. Lázních, viděl jsem i tam krásný farní věstník, vydávaný nákladem děkanství.

Poněvadž jest společná práce pro všechny věstníky stejná, přijde u nás každému farní věstník laciněji, než kdyby si ho sám vydával. Snad to bude povzbuzením, aby povstaly nové a nové farní věstníky, čímž by se katolický život ve farnostech značně osvěžil.

Výtečný biskup Dr. Václ. Frind položil základ — i budiž na tom podkladě budováno. Tomáš Škrdle.

Adoro te devote latens deitas. Deset promluv o nejsv. Svátosti oltární. Napsal Dr. Ferdinand B. Černovský, O. S. Aug. Cyrillo-Methodějské knihupectví Gustav Franci v Praze. Cena 60 h. Se schválením nejdůst. kníž. arcibisk. Ordinariátu a řádových představených. Knihotiskárna Družstva Vlast v Praze. — Má-li úcta k Ježíši svátostnému tak mocně oživená kongresem eucharistickým hluboké zapustiti kořeny a přinésti požehnané ovoce, bude třeba jak v katolických spolcích, tak zvláště ve chrámech Páně častěji k předmětu tomuto se vrátiti, by snad ten ruch, to nadšení v krátkém čase úplně neutuchlo . . . Za tím účelem budou kazatelé a řečníci hledati pomůcky, jichž při této sjezdové příležitosti vyšlo více, a mezi nimi i vkusně vypravený spisek tento (40 str.), jenž obsahuje 10 pěkných promluv o nejsv. Svátosti oltární. Doporučujeme. Fab. Budil.

Vzkazky Velehradské. Napsal Alois Dostál. Nakladatelství Methoděje Melichárka na Velehradě. Cena 1 K 20 haléřů. Tiskem Družstva knihtiskárny v Hranicích. Nákladem vlastním.

Oblíbený náš spisovatel, v práci neunavný dp. farář Alois Dostál, rozmnožil řadu pěkných svých prací novou touto knihou (132 str.), jež obsahuje dvacet dojemných vzkazek o posvátném Velehradu z různých dob, počínaje Mojzíšem a Rostislavem (»Otec a syn«) a příchodem sv. bratří soluňských Cyrilla a Methoděje na Moravu (»Vzácní hosté«) a konče rokem 1885 (»5. července«); všechny vzkazky tyto (mimo již uvedené jsou to ještě: »Na pamětnou«, »Radostné zprávy«, »Věžeň«, »Vznešený poustevník«, »Nad troskami«, »Na památku«, »Pro lékaře«, »Zkáza«, »Výtečný malíř«. »Zachráněný obraz«, »Stařenka vypravuje«, »Poslední

pohroma«, »Poklad«, »Bratrský dar«, »První poutníci«, »Z mála mnoho« a »Za bratrem«) se zájmen jistě čísti bude každý Slovan, zvláště každý Moravan a Čech. Při jedné oko blahem se zaleskne, při jiné slzou zakalí — ale líbiti se budou zajisté všechny! Na str. 6. řádka 9. zdola má býti Mojmir místo Rostislav; jiné menší chybičky tiskové opraví si čtenář sám. Doporučujeme co nejlépe tklivé tyto vzkazky.

Jos. Fabian.

Svatý Bernardin Sienský. Sepsal P. Bonaventura Wilhelm, O. S. Fr. Brno, Benediktinské nakladatelství. Stran 307. Cena K 1.60. — Jest udělem všech, kteří mají velké knihovny, že zaopatří si někdy najednou větší počet spisů, zařadí je do šteláží a pak pro nedostatek času nedostanou se k tomu, aby knihu jinak dobrou přečtli. Podobně stalo se mi se spisem P. Wilhelma. Při četbě díla, které nemohu dosti všem našincům doporučiti, Digby-Kobler · Katholisches Leben in Mittelalter, kde děje se častěji zmínka o sv. Bernardinu Sienském, vzpomněl jsem si, že vyšla v naší literatuře o něm nějaká knížka. Vynašel jsem si ji a četl. Protože u nás bohužel platí »catholica non leguntur«, je povinností našich katolických listů, aby na ně upozornily. Ve »Vlasti« nebyla doposud zmínka o tuto ohlášené knize, proto, ač uplynulo od jejího vyjítí již osm let, budiž dovoleno k jejímu doporučení několik slov podati.

Činnost sv. Bernardina Sienského, slavného apoštola Italie, padá do první polovice století patnáctého. Po krátkém úvodě, v němž je líčena ona doba, uvádí nás pan autor do rodiště světcova. V útlém mládí ztratil rodiče, matku, když čítal 2 leta, otce, guvernéra města Massa di Maremna, když mu bylo 5 let. Brzy potom přišel k příbuzným do Sieny, kdež ztrávil velkou část svého věku. Zemřel sár něco přes 63 let. Čtyřicet let působil jako lidový kazatel, chodě ve své vlasti s místa na místo. Kniha jest bohata na různé zajímavé zprávy, jichž lze s prospěchem použiti pro přednášky i kázání. Do podrobností není možno se pouštěti, účelem tohoto kratičkého referátu jest, upozorniti na tuto dobrou knihu a povzbuditi k jejímu studiu. Dobře praví pan autor: je velkou chybou naší doby, že málo se snažíme vniknouti v život svatých a světic Božích. Líčí světce Bernardina, jako muže, který vynikal velkým nadáním, neobyčejnými vlohami, bystrostí úsudku a také železnou pílí. Jakých vědomostí si získal, toho dokladem jsou velké svazky knih, v nichž uložil poklady ducha vědění svého. Postavy byl prostřední, souměrné, byl vždy veselý myslí, s každým jednal přívětivě, rád se uslechtilé pobavil. Kázával často den po dni a až tři hodiny. Někdy bylo při jeho kázáních 25 ano až 30 tisíc lidí. Když někam přišel, často ho vítali, ač se bránil, úřadové a za hlaholu zvonů a za jáсотu všeho lidu vedli ho do města. Odměňovali ho tím, že mnohdy založili z vděčnosti klášter pro jeho spolubratry. Krátce před smrtí šel skrze město Rietu; přišli mu naproti starosta a zástupci města s hořícími pochodněmi. Uvedli ho do jeho kláštera, kde byla hostina k jeho počtě. Svým zdravým vtípem rázem získal si přízeň všech. Jednou ustal tři léta ve své kazatelské činnosti a věnoval všechn čas ku sporádání a propilování svých spisů, hlavně kázání. — Spis P. Wilhelmův je velmi zajímavá četba, někdy bohužel příliš stručná, což však odpovídalo jejímu účelu, má býti totiž pro lid.

Ignát Zháněl.

Hus a jeho ochranný list. (Gleit; salvus conductus.) Sepsal Msgr Dr. Frant. Xav. Kryštůfek, papežský prelát, probošt koll. kapitoly u Všech Svatých, c. k. dvorní rada a universitní profesor církevních dějin. Vydáno jako čís. 1.—4. (roč. X.) »Husitství ve světle pravdy« v knihtiskárně Družstva »Vlast«, nákladem Tiskové Ligy. Cena 1 K. — Bez odporu a dle nejpoctivější pravdy možno říci, že Tisková Liga, jejíž nákladem vydáno bylo již 17 spisů, odnášejících se k studiu povahy a učení Mistra Jana Husa i hnutí husitského, může sobě před celou katolickou veřejností gratulovati ke spisu tak znamenitému, jako jest »Hus a jeho ochranný list« z pera znamenitého znalce a vědce, jako jest J. M. pan probošt Kryštůfek. Výtečné ovládnání látky, klidný a přesně vyslovený a vždy doložený výklad, důstojná a přesvědčivá obhajoba autority a práva svatě církve katolické i sněmu kostnického a znamenitý rozbor ochranného listu Husova jsou vynikající předností této nové publikace Tiskové Ligy. Publikací tou, ať jmenuji na př. jen jedno místo, kde vysocevážený p. autor na str. 24. originelním způsobem a s důstojným klidem katolického učence vyvrací Husovo hanobení duchovenstva (o platu pokolebním), mnohé jasné a nehasnoucí světlo o povaze a učení Husově vejde i do řad čtenářů nejprostších. Hluboce založená a přece každému snadno pochopitelná, protože vždy a všude jen na ryzí pravdě stavěná práce p. proboštova jako reflektorem osvětluje osobu Husovu a tímto světlem pravdy snímá s ní v celém mistrném rozvrhu svém dle zásluhy (quoad

meritum) ten nepravdivý nimbus, v němž zejména liberálové i volnomyšlenkáři Husa tak rádi a nedoloženými, jalovými frázemi staví jako nešťastnou oběť sněmu Kostnického i gleitu králem Sigmundem vydaného. I tyto odpůrcové autority církevní i světské, budou-li s klidnou rozvahou a opravdu rozumně uvažovati o logických a nevývratných vývodech recensovaného spisu Msgra Dra Frant. Xav. Kryštůfka, přijdou k přesvědčení, že nelze mluvit o porušení ochranného listu Husova čili gleitu a že se Husovi dle tehdejšího platného práva nestalo bezprávi. Tvrditi opak ať již tiskem nebo slovem mluveným, znamená vědomě klamati a šáliti sebe i čtenáře a posluchače maskou marného odboje proti autoritě! Logický postup celého spisu »Hus a jeho ochranný list« zjevný jest i z pořadu jednotlivých statí a to: 1. Úvod (str. 3); 2. Text čili znění ochranného listu Husova (str. 3.); 3. Pravomocnost církve; slovo dané bludařům (str. 5.); 4. Husův právní stav (str. 10.); 5. Husovo vystoupení proti odpustkům (str. 12.); 6. Husovo brojení proti duchovenstvu; ukázky z tohoto brojení a tupení duchovenstva (str. 23); 7. Vazba Husova v Kostnici; jeho tři veřejná slyšení na sněmě Kostnickém (str. 31.); 8. Odsouzení Husovo sněmem; jeho smrt upálením (str. 62.); 9. Rozbor ochranného listu Husova (str. 67.); Odsouzení Husovo králem Římským (str. 78.); 10. Závěrečná úvaha (str. 87.). — Hus učením a jednáním svým postavil se v odpor proti právu a chtěje sám i proti církevní ústavě, kázni, vážnosti a poslušnosti prorazit svou nepoddajností a vzpourou domnělé právo své, jen po právu byl souzen a odsouzen. Nejnovější tato publikace Tiskové Ligy zasluhuje, aby čtena byla v stech i tisících exemplářích a ti, kdo přednáškami mezi lidem katolickým pracují, najdou v ní vývody i důvody věcné a vážné i pro sebe i pro umlčení nepřátel. Spis J. M. pana probošta zasluhuje doporučení nejvřelejšího a rozšíření největšího — přišel v pravý čas téměř na prahu rozhodné doby všestranných příprav k roku 1915!

Jan Voborský.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Repertoír nevykazuje tentokráte žádné novinky ani v činohře ani v operě. Za to sluší zaznamenati pohostinské vystoupení pí. E v y Nevolové - Vrchlické jako Mina v Hilbertově »Vině«, která bohatou snůškou svého tvořícího talentu po letech nashromážděnou přivedla svým výborným výkonem úlohu k úplné umělecké platnosti. Návrat pí. Danzové družil se čestně svým výkonem, propracovaným do nejjemnějších detailů, k výkonu pí. Nevolové - Vrchlické.

Ve Svobodových »Směrech života« vystoupil p. Čepela jako starý sedlák Černý a toto jeho vystoupení mluví již samozřejmě pro engažování.

Na pamět M. A. Šimáčka nově uvedeno na scénu jeho umělecky vybudované drama »Jiný v zduch«, které doznalo nového obsazení až na úlohu pí. Elisové, kterou hraje pí. Danzerová brilantně. Hela pí. Rydlové měla šťastné momenty. Též Elis p. Želenského dobře byl zachycen, vzpomínaje přece při tom na nenahraditelný výkon p. Šmahy, který ještě směle mohl by se aspoň jako host své úlohy v Národním divadle ujmouti, kdyby bylo u správy jen drobet dobré vůle. Pan Deyl jako Prokop není ani z daleka náhradníkem p. Seiferta, by kazatelským tónem chtěl uchvacovati posluchače. V mnohém »staré železo« nenahradí »nové zlato«. Staří umělci přicházejí do zapomenutí a mladí jich žáci házejí po nich blátem.

Otakar Jakoubek.

Z Městského divadla Král. Vinohradů. Nově nastudovaná komická zpěvohra Jana Maláta »Veselé námluvy« doznala nového úspěchu. Sedesátník-skladatel dočkal se bouřlivého přijetí, kterému připravilo obecenstvo přímo spontánní ovace. Ano děkujeme Malátovi, že jeho přičiněním zachována vzpomínka na naše národní písně, jichž motivy ve všech svých pracích zhudebňuje Jeho hudba nejeví ráz vlastní skladby, ale jest pokračováním na dobré naše vzory a zachování národní ráz. Obsazení bylo pečlivé. Solisté pp. Mansfeld, Lanhaus a sl. Kalivodová byli dobrým pěveckým sdružením, ovládající i bodrou veselostí souhru. Sbory zněly sytě a orchestr vyzdvihl národní partituru k působivosti.

Historie rodu Borgiaů nadchla již mnohého spisovatele a skladatele, by ji zdramatisoval aneb zhudebnil. Ve většině případů stalo se tak s menším zdarem. Tak i nové renaissanční drama Jiřího Karáska ze Lvovic »Cesare Borgia« vystihuje skromně jen náčrt této historie; více lahody skýtá v deklamaci nežli v dějovém rozvoji novoty. Cesar Borgia byl kardinálem, složil dobro-

volně purpur a po vraždě svého bratra Giovanna stal se vojínem a vojevůdcem. Cesar Borgia jeví se i v dramate Karáskově podmanitelem všeho, dobrého i zlého. Pestrost v ději se dostavuje. Přichází mladý mnich Angelo z Medici, který chce pomstít svůj rod, ale stane se Cesarovým nejvěrnějším přítelem, byv oslepen velikostí jeho ducha. Jeho přechod jest tak náhlý a pravdě nepodobný, že poráží celou další osnovu hry. Spiknutí kardinálů proti Cesarovi jest jedním členem shromáždění kardinálského prozrazeno; za odměnu namíchán zrádci jed do nápoje. Cesar zavražděn rukou slabé ženy Isabely, která ztrácí i Angela, jehož milovala. Veliký Cesar, jenž nepřemožitelným slynul, dožil, nahromadiv všude nescetného zla. Karásek, jenž studoval též teologii, ale nedokončil studium její, mohl napsati práci zdařilejší, více se opírající o ideji křesťanskou, ale jeho názory křesťanské jsou velice odchýlné ve všech jeho literárních pracích. Nedovedl nás svým dramatem »Cesare Borgia« pranic upoutati a ovace, které mu připravili jeho přátelé, nehodí se do rámce vážného snažení autorova, nýbrž připadají nám jako vydupáním uznání činnosti p. Karáskovy. Souhra drobet vázla. Cesare Borgia nalezl v p. Pražském lepšího deklamátora, nežli nepochopitelného velikého člověka. Paní Májová v úloze Isabely a pan Tesař v úloze Angela podali uspokojivé výkony, k nimž řadila se i propracovanost úloh dalších účinkujících. Regie p. Dobrovolného byla přílehavá.

Mladý švédský spisovatel Sandberg ve veselohře »Hedvábné puňčochy« nenadchl druhé, něžné pohlaví, učil v úloze inženýra Thorella, přicházejícího z Ameriky ze stavby vysutých mostů, rozhodného nepřitele moderního emancipačního ženského hnutí. Veselohra Sandbergova nemá skoro žádných zápletek, spíše jeví se jako hovory lidí mluvících pro a proti ženské emancipaci. Inženýr Thorell s různou satirou, ale v pěkném vždy slovním obalu, odráží všechny slavohymny a veleby na emancipaci žen. Jest zastancem věrným zásady: »Život musíme přijmouti tak, jakým jest!« Autor narazil u žen na odboj, který vyzněl tím, že při premiéře netleskaly. Pravda ryzí však mluví z celé veselohry a inženýr Thorell, jenž stal se tlumočником jejím, nalezl v p. Zakopalovi představitele nad jiné nejpovolanějšího.

Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. V Intimním divadle na Smíchově sehrálo »Divadlo umění« »Sobeidinu svatbu« od Hugona z Hofmannsthalu. Jest v ní smyslnost výborně zveršována, toť vše. Po svatební hostině, která vyzní ve znamení smutku, vyzná mladá Sobeida svému manželu, že milovala a dosud miluje junáka Ganema. Manžel uvolní žince jako ptáčeti v kleci pouta a tato chce oddati se Ganemovi; sezná však, že ji Ganem klamal, neboť miloval vdovu po kapitánovi, ženu smyslnou a bujnici. Navrací se z domu své první lásky a skokem s cimbuří věže v domě svého manžela končí svůj mladý život. Dramatická báseň dýše smyslností a vášní a umělecká její stránka těžce kulhá. Hrání bylo s dramatickými akcenty.

V divadle »Deklaraci« v Žižkově, kdež saisona opět doklepává, by nastoupil v něm řadu představení židovský biograf, sehrána s úspěchem dr. Koldínského hra z lidu »Hraběnka z Podskalí«, předvádějící život penězokazů, zdržujících se před lety v bohrém Podskalí. Hra má dosti vzrušných míst i dosti pevnou dávku poučení. V úloze Lamberta vévodil p. Langer.

Otakar Jakoubek.

* * *

Dne 9. března shromáždila útulná dvorana na Strahově četné obecnstvo z řad kněžstva, šlechty, uměleckých i hudbymilovných kruhů. Konali zde koncert slepí chovanci hradčanského vychovávacího ústavu pro slepé děti. Že nevidomí známi jsou jako nejlepší hudební umělci, dokázáno již nesčíslněkrát. Již první číslo programu »Adagio« a »Menuet« Es-dur symfonie od Jos. Haydna, které předneslo 20 chovanců ústavu, uchvátilo precizností přednesu. »Polonaisu« prohousle s průvodem klavíru od H. Sitta přednesla s procítěním bývalá chovanka ústavu sl. E. Pollandova. V »Andante« a »Allegro vivace« z koncertu Es-dur od W. Mozarta pro lesní roh ukázal chovanec Ed. Kvaš jistotu nadsázky jednotlivých akordů. Jako solista osvědčil se p. Perman, bývalý chovanec, bravurním přednesem na housle »Faustova fantasie« od Wieniawského. Bouře neutuchajícího potlesku byla mu odměnou. Ve smíšených sborech vynikly dívky nad chlapce. Kvartetto lesních rohů ukončilo bohatý pořad. Panu prof. Janouškovi, který na lesní roh chovance vyučuje, dělají nevidomí chovanci čest.

Koncert se zdařil a nemálo dodala mu lesku přítomnost ryt. A. Randy a strahovského opata P. Meth. Zavorala. Pan opat s opravdovou otcovskou péčí staral se o zdar koncertu a radost chovanců účinkujících byla i radostí jeho. Milá.

a přívětivá tvář p. opata stále se usmívala a on odměňoval jednotlivé výkony mladých nevidomých virtuosů s živým potleskem. Žel, že skoro žádný z denního tisku nepřinesl o průběhu koncertu lidumilného ústavu ani zprávičky. Těšíme se na opětné samostatné vystoupení chovanců nevidomých, kéž je v době nejbližší a přinese chovancům nejen chvíle radostí, ale i chvíle uznání jich pilnosti a vnímavosti! . . .

Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Stanislav Popelka dokončuje právě historické drama »Svatý Vojtěch«, které počátkem příští saisony má býti uvedeno na scénu brněnského Národního divadla. Neopomeneme o hře později blíže se zmíniti. — Francouzský staříčkový skladatel C. Saint-Saëns dokončil právě v Kahiře své oratorium »Zaslíbená země«. Po prvé bude provedeno v měsíci září v katedrálním chrámu v Gloucestru. — V Budapešti bude uvedena na scénu opereta O. Nedbala »Cudná Barbora« a v Lidové opeře ve Vídni opera našeho krajana Fr. Neumanna »Milkování«. Česká hudba stále více vítězně proniká za hranicemi. — V Prešpurku sehrána byla bosenská národní opera »Mila« od skladatele Julia J. Majora. V opeře vyniká zejména prý nejkrásnější zpracování motivů jihoslovanské lidové písně a hudby. Opera měla úspěch. — Bývalý člen dvorní opery ve Vídni Lev Slezák nastoupí uměleckou cestu po jižní Americe za honorář (několik měsíců) 960.000 K. To se již může nazvati jeho hrdlo »zlatým«. — Ivo Vojnovič dokončuje drama »Velmocí tak chtějí«. Drama bude provedeno m. j. též v Praze. — Ve Wiesbadenu vypravilo Residenční divadlo drama »Jesuiten« od Josefa van Mensa. Drama jest prý »protiklerikální« a katolíci ve Wiesbadenu uspořádali velikou protestní schůzi a pohrozili, že budou divadlo bojkotovati, budou-li souhrou »Jesuitů« uráženi ve svém náboženském přesvědčení. Co řediteli zbývalo jiného, nežli vzíti hru ze svého repertoiru. U nás by k něčemu podobnému sotva došlo, neboť naše chladnost jest v tomto ohledu příslovečná. — V Toulouse v divadle »Capitole« proveden bude nový balet »Venus et Adonis« od ředitele konservatoře v Perpiguanu Et. Mestresa. Děj prý jest velikou ukázkou nahoty, jak sděluje německý tisk. — Komickou operou v Paříži vypravěna opera »Zvoník« od Xaviera Leroux, která dějem odehrává se v Brugách. Nově jmenovaného zvoníka Jorise miluje zbožná a pokorná Godelieva, ale zvoník vezme si její horkokrevnou sestru Barboru. Když podvede i Barboru, oběsí se na zvoně a při vyzvánění se tělo jeho rozbije na kusy. Opera jest prý po stránce hudební znamenitá. — V městském divadle v Nantesu provedena nová opera »Noël« od F. d' Erlanger. Sujet její jest dosti choulostivý a nám se pranic nezamlouvající. Svedená dívka odloží v kostele dítě. — V květnu uspořádáno bude prvé představení v římském amfiteatru ve Fiesole s klassickým repertoirem. Představení pořádati bude zvláštní společnost z Florence. O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Úsudek o mravní hodnotě překladatele spisů Denisových. Prof. Vančura napsal o žácích Gollových tato vskutku odvážná slova:

»V ideovém sporu mezi Gollem a Masarykem přirozeně nabýval vrchu odborný profesor historie, na něž žáci odkázáni byli i hmotnými prospěchy, přímluvou za podpory státní, doporučením do ciziny, kariérou docentskou a pod.«

Na tyto urážky odpovídá prof. Krofta (Přehled. r. X., č. 23., str. 411) slovy, jež dobře vystihují charakter prof. Vančury. Pravi: »Tímto výrokem p. prof. Vančura, na nějž jsme byli dosud zvyklí pohlížeti s šetrnou úctou pro jeho překlad Denise, i když jsme nesouhlasili s jeho naivně jednostranným pojmáním dějin českých, které se nepříjemně projevuje i v jeho úpravě děl Denisových, a neměli jsme valného mínění o jeho vědecké mohoucnosti, snížil se ke skutku tak nepřeknému, že pozbyl nároky na jakékoli ohledy. Obviňovati šmahem bez jakéhokoli důkazu řadu mužů, kteří se svou prací domohli namnoze vynikajícího postavení v našem životě vědeckém, z mrského prospěchářství jen proto, že nejsou ctiteli Masarykovými, je prostě — jak právem pověděno — nepoctivé a není divu, že na tento nízký útok odpověděl jeden z těch, na něž byl namířen, prof. Pekař, s ostroší neobvyklou, ale v tomto případě docela pochopitelnou. A je přímo důkazem prapodivné mravní otrlosti, vysvětluje-li si prof. Vančura (v »Čase«) oprávněné rozhořčení prof. Pekaře tím, že jeho výtky »faly do živého. . .« A dále: »Nemůže-li ušlechtilou noblessu Gollova smýšlení a jednání pochopiti stranická

zaslepenost prof. Vančury a jeho přátel, její cena se tím nikterak nezmenšuje. — Není pochybnosti, že s tanatiky sekty Masarykovy bude jednou účtováno podle zásluhy. Patří k tomu ovšem veliká odvaha, vejíti do cesty těmto kontesně zaujatým vášnivcům, pokud jsou ještě při síle, majíce obsazenu universitu a oficiální orgány »vědy«.

L. † k.

Machárka chytají, pěkně mu zpívají. »Hus« (č. 8.) vyznává v článku bolestně rozvraženém, že Machara »vidí raději, než leckterého (?), jehož tvář v očích Jemelků se zračí jako tvář anděla.« (My dobře nerozumíme; Machar asi rozumí a má radost.) Dále kvituje »Hus« vděčně: »Napial Jste na lyru svou struny, jež nám zněly libě dost.« (»Hus« patrně míní Macharovu »karikaturu věků«.) Než běda! Jak to jen Macharovi dost něžně říci, aby se nedopálil?! Říci Macharovi, že se také mylil! »Hus« si dodal odvahy a vyčítá plačtivě: »Mýlili jste se oba: i theista Masaryk, i atheista Vy. Co má dokázat houfeček (utiskovaných, pronásledovaných . . . ne?), stojící proti starému nepříteli (jistě »Římu«) sebe věrněji, když vy (nejen Vy) mu vpadáte do zad? (Machare, Machare!) Může hlouček proti dvěma davům (Machar svorně s římskými!) skrz křížový oheň zvítěziti na dvě fronty? (»Hus« patrně zoufá nad vítězstvím »své pravdy«.) »Hledte — domlouvá dále Macharovi — proti vám stojí jen jeden šik (»šik«! — takové krásné slovo pro ten bídně dodělávající Řím!) — ten společný náš (?) nepřítel. A co jste proti němu zvítězili vy? Sám Jste si troufal mnoho pro svou (?) družinu. (Pro helvetský »Čas« či pro »Volnou Myšlenku«?) Předpovídal Jste milion (ten milion!), jenž do roku 1915 obrátí se zády k Římu. A co jste doznal na př. v »Čase« ze dne 6. června? (»Čas«, evangeliem evangeliků!) Doznal Jste: »A páterům kvete pšenice. Budou krásné žně. Blíží se rok 1915 a čeští lvové otočili se pěkně k Římu, patres conscripti na radnicích jsou aklerikalové, p. prof. Pekař bohda napíše knihu, kde dokáže, jakým neštěstím byl vlastně takový Hus národu, z něhož vyšel . . .« »Hus« soucitně volá Macharovi: Dost Vám bylo hořko, když Jste tohle psal . . . Zajisté. A jak teprv hořko bylo těm, kteří od Machara ten milion skutečně čekali. Hrozny jsou vysoko a — proto se »Hus« odevzdává do vůle Boží. Machar zklamal, snad (!) pomůže — Bůh! — Charakteristické pro český protestantismus. Machar prý docela radí evangelikům, aby — umřeli, když z toho milionu mnoho nekouká. Tomu se ovšem »Hus« brání a »odevzdaně« končí článek: »Ale ne my, umřít! Dokud se přidržíme Toho, jenž nám klesl »prvý«, dotud zde budeme stát, i když bude v prachu ten milion (nešťastný milion!), jež Jste čekal k roku 1915. Bůh pomoz nám, a je-li možná, i k tomu milionu!« (Ani ten milion by vám, chudáci, už nepomohl — Jatho, Traub . . .)

L. † il.

Proti zednářství. Dostalo se nám do rukou opět číslo dvouměsíčníku 2. a 3. z měsíců února a března (1912) časopisu »Bulletin Anti-Maçonnigue.« Pojednává se zde o nynějším boji belgického antiklerikalismu proti katolickým misionářům v Kongu. Spis tento uveřejňuje více tajných zednářských dokumentů, z nichž jde na jevo, že zednáři chtějí zničit misie, jež belgické katolíky tolik peněz, tolik námahy a tolik lidských životů stály. Zničit víru v Krista Pána jest zednářským cílem, což jest též úsilím satanovým. Nyní vychází »Bulletin Antimaçonnigue« též měsíčně ve francouzském a též ve flámském jazyku a stojí ročně půl třetího franku, číslo: půl tranku (50 centimů). K dostání v Bruselu (Bruxelles) u »sekretariátu protizednářského svazu v Stassartově ulici, číslo 131. Kdo by chtěl flámské vydání, může již i flámsky adresovati: »Aan het Secretariaat van den Anti-Vrijmetselaarsbond, Stassartstraat 131, te Brussel (België)«. Setník Wangermée v belgickém Kongu, jenž jest zednářem, jak se z »Bulletinu Anti-Maçonnigue« dozvídáme, byl v korespondenci s pohlavárem socialistů, poslancem Emilem Vanderveldem, jenž též jest zednářem. V jednom z svých dopisů z Konga píše belgický vojenský setník, zednář br . . . Wangermée br . . . Vanderveldemu: »K neštěstí pokračuje rychle náboženství mezi vojáky a dělníky . . . Ondyno zapověděl černošský poddůstojník (sergeant) vesnickým obyvatelům, aby netančili a nehubnovali při novém měsíci, jak to vyžaduje nauka modlářská, on pro to bil dva muže, já jsem jej za to přísně potrestal a sjednocenému mužstvu jsem pravil, že »tam-tam« (tlučení na buben a tance) ku cti nového měsíce jest náboženstvím tak dobře, jako ono, jež se prokazuje Bohu a že je každému dovoleno, aby si věřil, co chce! Tam-tam, vykládal jsem, má tutéž cenu jako »Otče náš, matko naše, kteříž jste na nebesích . . .« Jeden z evropských poddůstojníků donesl to, co jsem řekl, páterům a zdá se, že tito mě obžalovali. Poněvadž však žaloba tato musí jíti rukama br . . . Olsena a br . . . Olsen jest mým představeným, nedělám si z toho nic! My jsme teď v Kivu se čtyřmi bratry-zednáři: Olsen, Stoops,

Hansen a já a dva kandidáti«. Naši belgičtí volnomyšlenkáři raději viděli by Kongo plné lidojedů, než Kongo křesťanské. Náboženství k měsíci „zasluhuje veškeré úcty« a kdo je proti tomu, zasluhuje »přísného potrestání«! Modlitbu »Otče náš« sesměšňuje br . . . Wangermée, belgický setník v Kongu, nazvav jej »Matko naše« (»Notre Père« v »Notre Mère«), avšak pohanské »tam-tam« stojí pod ochranou jeho šavle! A že bude pokárán za své posměšky učiněné u z n a n é m u náboženství, z toho si nedělá nic, vždyť br . . . Olsen žalobu »páterů« již dovede pod svojí zednickou zástěrou zašantročiti! Belgická vláda chce divochy vzdělati pojmem nejvyšší mravouky a její protivníci ze záští proti kříži chtějí k tomu cíli těch nejnemravnějších tanců divošských používat. Mějte úctu a važte si mravů pohanských divochů! Ctěte jejich »tam-tam«, i když tluče týž pochod k posvícenské hostině, při níž se maso bělochů požívá! Pan Mélot, katolický poslanec, podal tyto dny na ministra osad tento dotaz: »Dle denních listů měl jistý setník veřejné moci ve službě koloniální shromážditi své černošské mužstvo a říci mu. Tam-tam prokazované měsíci jest tak dobrým náboženstvím jako víra v Boha, tam-tam má takovou cenu jako »Otčenáš«. I táži se pana ministra: 1. Zdali ví o této události? 2. V případě, že události tyto jsou pravdivé, nemyslí-li, že toto uznání modloslužby jednatelem státu ve vykonávání jeho úřadu není přestupkem berlínského aktu a zhanobením hlavních zásad vzdělanosti? 3. Nezamýšlí-li použití prostředků, aby se takové události neopakovaly? Jsme žádostivi na odpověď paně Renkinovu. J. Š. V.

Čeští Bratři o Luteránech v letech 1571—1575 smýšleli velmi nepříznivě a pohrdlivě a proto spojení s nimi odmítali. Ve spise: »Proč Bratří Čechové k kněžím Luterianským neb (jakž říkou) Evangelistským přistoupení nechťi« se praví: »Nejprve, to jisté jest, že my Čechové obráceni jsme k pravdě víry písem svatých, to jest k evangelium, skrze mistra Jana Husa daleko prve nežli Němci skrze Lutera, a my Bratři Čechové že jsme podle toho vzdělání v jednotu víry a lásky Není-liž spravedlivěji, aby oni se k nám připojili, než my k nim Při nich vidíme, že zůstávají v neposlušnosti Boží«

Třetí, že u Luterianů dosazování jsou duchovní správcové ne od starších církevních, ale od vrchností světských a obcí městských. »Takoví služebníci jejich velmi nesvorní se býti vidí při učení, strany pak obcování svatého mezi lidmi na větším díle spatřují se býti velmi tělesní, zhovadilí, hodovníci, pijani, zlobiví, mstiví zlolejci, utrhači, hanci, lakomí, bezstudní, manželství jejich neřádné, nepočestné, rozkošemi a pýchou naplněné, děti nekázané, stojí bez kázně a bázně Boží i bez studu lidí, i kterakž tehdy my máme takové za zřízené služebníky podle evangelium Kristova míti, k nim přistoupení? Čtvrté u těchto zdejších Luterianů slovo pravdy víry cele se nekáže, ale káže se toliko slovo té víry některých pravd jejich vymyšlených a vyňatých . . . někteří z nich učení Luterova se ujímají, jiní Filipova, Cyngliova, jiní Kalvínova, jiní Brenciova, jiní toho a jiní jiného . . .« (Dr. Hrejsa, České konfesse Str. 41) Na Lutherany pohlíželi senioři bratrství s podobným pohrdáním jako Židé kdysi na Samaritány.

Tak bylo v době rozkvětu Jednoty Bratrské, ale přišla doba úpadku a tu již byli Bratři ochotni s Luterány splynouti. Projevem takové ochoty a touhy je »Spis mladých kněží Bratrských v markrabství Moravském starším jejich předložený, měli-li by Bratří s evangelíky se sjednotiti.« (Z r. 1619.) Mladší kněží líčí poměry v Jednotě takto: »Na mnoha místech máme 20 neb 30, pakli 40 posluchačů, někdy sotva třetí díl. Vejde-li kdo cizí do shromáždění, slyší zpívání jednoho či dvou, někdy malý počet posluchačů a milých těch služeb Božích jalovost, sehne hlavu neb zasmějí se, jde odtud . . .« »Poněvadž na některých místech v Čechách i v Moravě s Luteriány v některých věcech se srovnáváme a od svých zvyklostí upouštíme, proč ne všudy a proč ne v jiném také, co by dobrého bylo?« »Že Luteriani nás drbí, štípají, hindrují, nezdá se, bedlivě na to hledíc, aby zle činili, nebo my, kdybychom na jejich místech a oni na našich byli, žádné pochybnosti není, že bychom my více toho činili a o vyhlazení takové postrannosti více se přičinili . . .« »I jinde kromě nás čisté slovo Boží mají a míti mohou . . .« (Hrejsa, Česká konfesse. Str. 530.) Jednota mdlela a zanikala, lutheránství se rozmohlo.

L † gn.

Paběrky z novin a veřejného života.

Redaktor t. 1. zaslal číslo »Vlasti«, v němž popisoval svoji návštěvu ve Styrii, do Štýrského Hradce řediteli Dr. Fr. Puchasovi a tento odpověděl 24. března t. r. tímto dopisem :

Euere Hochwürden! Sehr verehrt. Herr Notar! — Vielen herzli. Dank für die schmeichelhafte Beschreibung unserer Begegnung und unserer Anstalt in Ihrem sehr geschätzten Blatte Vlast; Herr Chefred. u. Ihr gew. Mentor Herr Tomala hatten auch grosse Freude! — Ich wünsche Ihnen u. Ihren Unternehmungen gleichfalls vom Herzen Gottes reichsten Segen und mächtiges Emporblühen und bin mich auf ein gelegentl. Wiedersehen freuend, in aller Hochachtung und Verehrung untergeb. — L.-Abg. Dr. Fr. Puchas, Dir. d. Styria.

Česky: Důst. paně, velectěný p. notáři: Děkuji srdečně za lichotivé psání našeho setkání a našeho ústavu ve Vašem ct. listě »Vlast«. Pan chefredaktor a Váš bývalý průvodce (v tiskárně) p. Tomala byli rovněž velmi potěšeni. Přeji Vám a podnikům Vaším rovněž ze srdce hojného Božího požehnání a mohutného vzrůstu a těše se na příležitostně shledání znamenám se ve vsí účtě

zemský poslanec Dr. Fr. Puchas,
ředitel Styrie.

Sv. Otec Pius X. — Papež jmenoval za nedávno zemřelého kardinála Respighiho svým generálním vikářem pro diecesi římskou kardinála Pompiliho, — Dne 31. března přijat byl president »Unio Catholica«, kn. Ferd. Zdenko Lobkowic od sv. Otce Pia X. ve zvláštním slyšení, při němž bylo sv. Otcem uděleno snahám a pracím katolické Unie zvláštní požehnání. — Proslov sv. Otce. Papež přijal 4. dubna v benifikačním sále Vatikánu milánské poutníky. Odpovídaje na holdovací řeč kardinála Ferrariho, odpověděl papež, že bude neochvějně trvati při nepopíratelných právech církve, která obdržela sankci Konstantinovým ediktem. Tato práva nesmějí býti odpírána církvi, která není společností andělů, nýbrž společností lidí, kteří potřebují prostředky ku své existenci nutné. Jistí lidé, pravil papež dále, chtějí církvi upírati svobodu, kterou jinak žádají pro každého. To není spravedlivé. Papež trvá zvláště na svobodě majetku, jakož i na svobodě vykonávání náboženství. Kdežto každému přiznává se svoboda majetku, chtějí jí církvi odníti. Kdežto svoboda vykonávání náboženství se ostěně přiznává všem sektám a všem konfesím, usiluje se pod různými záminkami katolíkům ji vzíti. Zmiňuje se o svobodě tisku, papež prohlásil, že svoboda ta projevuje se často příliš svobodným tónem. Svatý Otec vyslovil uspokojení, že jest mu přáno viděti kol sebe shromážděné tak četné vřelé stoupence svaté církve, kteří žádají za uplatnění práv církve. Jest nutno, aby každý dle sil svých se zasadil, by nepřátelům církve otevřel oči a ukázal jim, že, jestliže propůjčují svou podporu boji proti církvi, jak se to děje v různých katolických zemích, trpí tím též konstituční vlády, protože církev hlásá a nařizuje poslušnost. Na konec vyzval papež poutníky, aby setrvali ve věrné oddanosti k víře.

Kardinál mezi rolníky. Na XII. schůzi katolického rolnictva v Olomouci ujal se slova také Jeho Eminence ndp. kardinál Dr. Fr. Sal. Bauer. Pravil: »Až ze mlýna pocházím, mohu se ze mnoha důvodů počítati k rolnickému stavu. Byl jsem vychován dědečkem, šafářem. A nic se nestydím za to, že jsem v mládí bos honil dobytek na pastvu. Dědeček dal mi pluh do rukou, abych jako dítě už poznal, jak těžká je práce, abych zvěděl, jak se dělají brázdy. Zakusil jsem ještě robotu. Rolnictvo jest mezi stavy lidskými nejspolehlivější, dobře si zachová pojidlo, které váží sílu s nebe a oko své pozvedá tam, odkud se pomoci nikdy nedostává. Toho zajisté nadíti se lze, aby se mohlo říci: Co rolník, to člověk počestný, věrný tomu, co přislíbil, co rolník, to opora a naděje naše do budoucnosti. Na valných schůzích bývaly i ženy. Dnes jich tu nevidím. Budou míti svůj sjezd. Nevím, budu-li moci na něm mluvit. A proto připojuji přání, aby co matka rolnická, to dcera a syn, aby zachovali půdu zděděnou a mrav křesťanský, byli oporou sobě i jiným, aby rolnický stav byl poslední útěchou občanského pořádku, křesťanského mravu a dočkal se lepších časů, než jaké se hrnou na nás.«

Nový biskup porečko-puljský dr. Triton Pederzolli, dosud čestný kanovník a městský farář u sv. Antonína v Terstu, narodil se 14. listopadu r. 1863 v Kotoru v Dalmacii. Gymnasium vystudoval ve Splitu, bohosloví v Zadru, doktorát složil ve Frintaneu ve Vídni. Farářem u sv. Antonína Nového je od roku 1903. Mluví a píše italsky, německy, chorvatsky a slovinsky. Dle listů jihoslovanských je osobou pro biskupský stolec v Poreči úplně vhodnou.

Sedmdesáté narozeniny. Dne 6. t. m. slavil vsdp. opat řádu Benediktinů v Břevnově a v Broumově Thdr. Bruno Čtvrtečka v plné svěžesti duševní i tělesné své 70. narozeniny. Minulého roku p. opat slavil 25. výročí svého zvolení opatem, z kteréžto příčiny byl předmětem zasloužilých poct.

Čestní kanovníci. Císař jmenoval osobního děkana a okresního vikáře v Přepychách Václava Uhlíře a okresního vikáře ve Vrchlabí Frant. Proschwitzera čestnými kanovníky katedrální kapituly v Hradci Králové.

Indián bohoslovcem. Časopisy sdělují, že Indián Filipp B. Gordon z bojovného kmene Chippewasů v Unii severoamerické věnoval se stavu kněžskému. Navštěvoval v Odanah školu u Marie Panny a šel na universitu minnesotskou v St. Paul, kde byl graduován. Aby se zdokonalil, odejel do Evropy a studoval úspěšně v Římě a nyní studuje na theologické fakultě v Innomostí.

Na shromáždění římských farářů v sále Vikariátu podána zpráva o stavu příprav pro slavnosti konstantinské. Mimo Řím v ostatním světě katolickém jest již přes dva tisíce sdružení pro slavnosti konstantinské; přes 60 poutních výprav je již v Římě oznámeno. Pro Řím vybráno osm řečníků, kteří po farách konají přednášky o významu Konstantina Velikého. V neděli svatodušní večer bude osvětlení Říma, kostelů i domů soukromých. Ostatní slavnosti konati se budou v římských basilikách, počínajíc basilikou lateranskou, která je »caput et mater ecclesiarum orbis et Urbis«.

Stoletá památka narozenin zakladatele spolků sv. Vincence. Na den 23. dubna připadá 1. století narozenin Bedřicha Ozanama, zakladatele spolků sv. Vincence. Vyhovuje přání generálního předsedy spolků sv. Vincence, určil papež kardinála Vanutelliho za svého zástupce při slavnosti v Paříži. Hlavní slavnosti budou pořádány dne 26. a 27. dubna. Pražští Vincenciáni oslavili Ozanama dne 6. dubna při valné hromadě slavnostní řečí.

Osmdesáté výročí úmrtí kněze-buditele Josefa Vlastimila Kamaryta. Právě před 80 lety (dne 19. března r. 183) zemřel v Klokotech u Tábora kněz-buditel a český básník Josef Vlast. Kamaryt, jenž náležel opravdu k nejstarším a nejzasloužilejším křesťelům českého národa. Byl spolužákem v Č. Budějovicích s Fr. Lad. Čelakovským, s nímž po celý život žil v stálém přátelství. Byl zván jihočeským lidem pro své básně »klokotským slavíkem«. Psal pro lid a jeho česká duše podporovala vždy vše, co s pravým dobrem českého lidu souviselo. Dne 20. srpna r. 1868 odhalena na jeho rodném domě ve Velešíně pamětní deska.

Náhrobní pomník biskupovi Strossmayerovi, práce to sochaře chorvatského Valdeka, byl na hrobě velkého slovanského biskupa postaven minulý měsíc. Nebožtík sám navrhl si svůj náhrobek. Před Kristem na trůnu klečí Strossmayer, drže v rukou model ďakovského dómu, který, podpírán jsa slovanskými apoštolysv. Cyrilem a Methodějem, podává Všemohoucímu. Po obou stranách jsou skupiny 6 apoštolů, nad skupinami vznášejí se andělé. Pomník stál 32.000 K.

Nový mučedník z františkánského řádu. Noviny přinesly autentické sdělení z Říma o hrdinství františkánského mnicha. Zavražděný jest kněz Angelo Palič ze řádu františkánského, je mužem silné víry, obětavým a prostosrdečným a těšil se u Albánců veliké úctě. Nar. se 12. ledna 1870 v Janjevi v Albanii. R. 1886 vstoupil do řádu sv. Františka a r. 1893 byl vysvěcen. Dne 7. března spojila se kolem Ďakové soldateska s fanatickými orthodoxními kněžími, aby obyvatelstvo násilím k odpadu od víry donutili. Asi 300 osob, mužů, žen a dětí, mezi nimi P. Angelus Palič, bylo provazy svázáno a za hrozeb smrti k odpadu donucováno. Jistý orthodoxní kněz ukazoval na vojáky se zbraní v rukou a křičel: »Buďte podepíšete, že tímto k jediné pravé víře přestupujete, nebo tito vojáci odpraví vás do horoucích pekel.« Na to zajatci podepsali. Naposled došlo na P. Angela, jenž byl jediným, který měl dosti zmužilosti požadavek s důstojností odmítnouti. Na to za pláče lidu odehrála se děsná scéna, nehodná dvacátého století. Vojáci vrhli se na něho, strhali s něho řeholní roucho a jali se tlouci pažbami. P. Angelus s rozbitými údy svalil se k zemi. Orthodoxní kněží nyní se ho tázali, chce-li přestoupiti? — »Nepřestoupím,« odvětil, »zůstanu své víře a svým slibům věrným!« Na to opět do něho tloukli, až jeden voják jej probodl. Již nyní v Římě bylo vysloveno, že se mu dostane velikého uctění. Přestoupí opět se navrátí ke katol. víře. Rakouská vláda přísně zakročila, aby viníci byli potrestáni.

Katolická Belgie. Nedávno konal se v Namuru sjezd katolických odborových sdružení belgických, která čítají na 83.000 organizovaných členů. Je to počet, který převyšuje socialistická odborová sdružení v Belgii.

Rajhradský klášter slavil sté výročí povýšení na opatství. Je zajímavé, že v Rajhradě žije dosud kostelník, arci již na odpočinku, narozený r. 1820, který pamatuje všech pět opatů.

Katolicismus v Anglii a jiných protestantských zemích. V posledních letech pozorovati lze mohutný vzrůst katolicismu v Anglii. Loni sv. Stolice nařídila, aby katolická církevní provincie pro Anglii, která měla svou residenci ve Westminsteru, rozdělila se ve tři samostatné provincie: Westminster, Birmingham a Liverpool. Škotsko má dvě provincie: Edinburg a Glasgov. Loni bylo ve Velké Británii (Anglie a Škotsko) 5 arcibiskupů a 20 biskupů, letos je tu už 6 arcibiskupů a 21 biskupů. Kostelů je 2152, kněží 4401 a všech katolíků na 13 millionů. Přestupů ke katolicismu bylo r. 1911 celkem 8000 a číslo rok od roku stoupá. Též v jiných zemích protestantských pozorovati pokrok katolicismu. v Prusku napočítali r. 1910 už 14,600.000 katolíků a 24,830.000 protestantů. V protestantském Holandsku bylo r. 1880 jen 300 000 katolíků, dnes jest jich přes 2 mil. V zemích skandinávských katolíků též přibývá. Každý rok je přes 100 konvertitů.

Počet katolíků v rozkolných balkánských státech. Katolický italský časopis ve Rjece, „Il Quarnero“, přinesl dne 20. prosince důkladná data o počtu katolíků ve státech balkánských. V Srbsku žije 8114 katolíků pod jurisdikcí arcibiskupa skaderského se 14 světskými a 8 řeholními kněžími, kteří konají služby Boží ve 14 kostelích a kaplích; katolická propaganda mezi rozkolníky je přísně zapovězena. — Černá Hora má 7240 katolíků pod pravomocí arcibiskupa v Baru (Antivari) s 13 světskými a 10 řeholními kněžími ve 12 farnostech; v nich jest 27 kostelův a kaplí. — V Bulharsku jest 41.080 katolíků se 168 kněžími pod pravomocí biskupa v Nikopoli a apoštolských vikariátů v Sofii-Plovdivě, dále v Macedonii a Thracii se sídlem v Soluni a Drinopoli. — Řecko má 13.280 katolíků ve třech arcidiecesích, totiž v Athenách, na Ko. fu a Naxu; arcidiecesi naxoské podléhá šest biskupství.

Postavení katolíků v Bulharsku. Ve chrámě sv. Vavřince byl superior orientálního Institutu mons. Pejoř na biskupa a koadjutora apošt. vikariátu v Sofii a Philipoply vysvěcen. Konsekraci provedl kardinál Granito di Belmonte. Nový biskup v rozmluvě vyjádřil se o Bulharech, že jsou velice nábožní, což prý mohlo se pozorovati po čas války. Katolíci před každou větší bitvou zpovídali se. 3000 katolických vojinů a 3 kaplani je obsluhovali. Orthodoxní Bulhar není fanatikem, nýbrž snáselivý ku všem vyznáním. On nenávidí jen nevěrce. Vláda připláčí na katol. seminář ve Philipoplu a osvobozuje katolické kleriky od služby vojenské. Který je vysvěcen za diakona, je osvobozen. Katolické ústavy těší se v Bulharsku veliké svobodě. Assumptionisté mají ve Varně velikou kolleji, druhou v Philipoplu a budují si nyní třetí, křesťanští škol. bratří mají v Sofii veliký dům. Školy sv. Josefa jsou četně navštěvovány. Diecése Nikopolská čítá 15.000 katolíků. Apošt. vikariáty v Sofii a Philipoplu také asi tolik. Úřední list „Mir“ píše o katolících velmi sympaticky. O spojení s Římem se teď nemluví. Bulhaři nechť se podřídí žádnému panství, ani řeckému, ani římskému.

Katolická církev v Dánsku. V žádné evropské zemi, ani v katolické, nečinila církev pokroky takové, jako v protestantském Dánsku. Církev ku svému rozšíření má zapotřebí jedině svobody, již se jí ovšem často ani v zemích katolických do opravdy nedostává. Svobodě této těší se katolíci v Dánsku, jak lze ze statistických dat poznati.

Počet domorodých katolíků obnášel tam r. 1888 3690 duší, jež do r. 1912 rozmnožily se na 10.031. Mezitím přistěhovalo se tam Poláků až do roku 1912 14.000, čímž počet katolíků vzrostl na 24.031.

Kapli je tam dnes 59 a též menších kostelů. Polákům káže se tam na 400 místech a slouží mše sv., což třeba děkovati tam opravdové svobodě vyznání. Dánská vláda dnes přidržuje se zásady, že školy zřizují se pro rodiče a žáky a nikoliv pro stát, aby je mohl ovládati. Katolíci tam nemusí ani o dovolení ku stavbě školy prositi. Vláda tam vyhradila si pouze práva, dohlížeti, vyučují-li se děti předepsaným předmětům, a o další se nestará. Ano, vláda tam i chudší školy podporuje, na každé dítě tam se přispívá 10 Mk. Dánsko nebojí se ani Jesuitů jako sousední Německo. Jesuiti mají tam blízko u Kodaně kvetoucí gymnasium, jež má právo vydávati maturitní vysvědčení na universitu. Vyskytují se sice i tam žrouti Jesuitů, a stane-li se útok přece, přijímají se opravy. Významné je, že katolíci kněží dostávají tam pozvání ku přednáškám jako řečníci, kteří mají tu příležitost, předsudky proti katolické církvi vyvracet. Každou sobotu večer konají se přednášky, jichž může se každý student účastniti.

Co katolíkům v Dánsku chybí, jsou peníze, aby si mohli zřizovati dosti vyučovacích ústavů a kostelů.

Katolický konvikt pro studenty středních škol byl založen v Krakově: vydržování jeho bylo umožněno nadací dr. Jordana.

Jednota pro obnovu kláštera blahoslavené Anežky Přemyslovny v Praze konala výroční valnou hromadu v generalatu řádu křižovníků s červenou hvězdou. Předsedal general velmistr J. M. Fr. Marat. Tajemník p. škol. rada dr. M. Kovář podal zprávu, v níž uvedl, že pracuje se o obnovení chrámu sv. Františka, kapitolní síně a kaple sv. Maří Magdaleny. Jednota působí již 18 let. 12 roků má přislíbenou státní subvenci, ale dosud jí nedostala. Kéž česká veřejnost Jednotě to nahradí, aby dosáhla cíle svého: obnovy staré památky Přemyslovské. — Při volbách byl předsedou opětně zvolen generál-velmistr P. Fr. Marat.

Program XXIV. mezinárodního kongresu eucharistického v La Palette na ostrově Maltě. V úterý dne 22. dubna: Přijetí papežského legáta, kardinála Ferraty ze Syrakus. Převoz jeho obstará angl. válečná loď. Ve středu dne 23. dubna: o půl 4. hod. odpo. zahájení kongresu. Řeč P. Sammuta T. J. O 8. hod. večer požehnání ve všech chrámech. Ve čtvrtek 24. dubna o 8. hod. ráno: Slavné mše sv. ve všech chrámech. Od 10.—12. hod. sekční porady. O půl 4. hod. odpo. slavnostní schůze. Večer požehnání. V pátek 25. dubna: O 8. hod. služby Boží. Od 10.—12. hod. sekční porady. O půl 4. hod. odpo. slavnostní schůze. Večer požehnání. V sobotu 26. dubna: O 7. hod. ráno generální sv. přijímání a služby Boží. O 11. hod. závěrečná slavnostní schůze. O 5. hod. odpo. slavnostní požehnání moře. V neděli 27. dubna: O 9. hod. dopo. slavné služby Boží. Mši sv. slouží papežský legát. Udělení papežského požehnání. O půl 4. hod. odpo. slavnostní procesí s Nejsvětější Svátostí Oltární. Večer osvětlení města. Na kongresu jsou sekce ilalská, anglická, francouzská, španělská, belgická, řecká a německá.

IV. kongres unionistický na Velehradě počne dne 25. července pod protektorátem J. E. Dr. Františka kardinála Bauera a za předsednictví metropolitů hr. Szeptyckého ze Lvova. Pozvání do celého světa byla už rozeslána.

Katolické ústavy v Skadru. Skadar má asi 30.000 obyvatel, z nichž je 3000 katolíků, 2000 pravoslavných a 25.000 albánských mohamedánů. Nad katolíky má protektorát Rakousko, které postavilo jim katedrálu pro 5000 osob, zřídilo nemocnici a školu, řízenou Františkány a ústavy, řízené Jnsuity. Se stavbou semináře, kolleje a kláštera jesuitského počalo se už r. 1842, ale zdi sotva ze základu vybudované byly Turky rozbořeny. Totéž stalo se r. 1856. Teprve když se objevila válečná loď rakouská, nastal klid. R. 1859 začal seminář působiti. Chovanci jeho studovali vědy některé semestry v Innomostí. Jesuité mají nyní ve Skadru tiskárnu, která vydala první italskoalbánský slovník r. 1911. Katolíci mají ve Skadru šestitřídní školu a obchodní školu, v níž se vyučuje německy, italsky, francouzsky a albánsky.

Katolické sjezdy v Rakousku byly přizpůsobeny skutečným poměrům. Od pořádání všeobecných katolických sjezdů za účastenství katolíků všech národů v Rakousku bylo upuštěno a místo nich budou pořádány katolické sjezdy dle národností. Tak bude konán letos v Linci sjezd německých katolíků a v Lublani v srpnu sjezd slovinských a chorvatských katolíků. Sjezd českých katolíků bude letos v září v Kolíně.

Sjezd katolíků slovinských a chorvatských konati se bude v Lublani ve dnech 24., 25., 26. a 27. srpna. »Slovenec« uveřejňuje již provolání. Sjezd má býti veřejnou manifestací víry a také veřejnou manifestací mužné vůle nedati si nikdy špinití a nikým statky posvátné. Sjezd namířen bude hlavně proti špatnému tisku. A oslaví též jubileum svobody církve a katolický lid slovinský a chorvatský zasvěti se při něm Neposkvrněné Panně Marii. Dny sjezdové započnou už vlastně dne 23. srpna, kdy zasedati budou organizace studentské (Slovenska dijaška zveza) a kdy budou tělocvičné závody Orlů. V neděli dne 24. srpna je velká manifestace chorvatsko-slovinského lidu, k níž přibudou ze všech stran zvláštní vlaky. Ráno v 7 hodin seřadí se průvod a půjde na mši sv., která v 9 hodin bude na Kongresovém náměstí před kostelem řeholnic. Po mši sv. bude za účasti všech chorvatských a slovinských biskupů zasněžení P. Marii. Po mši sv. a zasněžení bude odchod na shromaždiště, kde do půl 1. hod. bude trvat sjezdové jednání. Po odpoledních bohoslužbách bude ve 4 hodiny veřejné cvičení Orlů, které potrvá do 6 hod. Pondělek 25. srpna věnován bude Slovinskému křesť. soc. svazu, v úterý 26. srpna je výlet do Póstojny (jízda sem a tam 5 K), mimo to budou...

zasedat odbory, bude valná hromada Orla, schůze Jihoslovanského odborového svazu, spolků řemeslnických a t. d. Ve středu dne 27. srpna pokračují odbory v práci a zasedá »Slovenska Straža« (Maticce C.-M.). Odpoledne ve středu je pout do Brezije, nebo výlet na Bled.

K Širšímu sboru soc. odboru družstva Vlast v březnu přistoupili a daň strany pro r. 1915 splatili: 5 K: Dr. V. Mikolášek, děkan v Markvarticích; 2:20: Fil. Konáš, em. děkan v Říčanech; po 2 K: Fr. Kovářik, bisk. notář v Jablonném; Msgr. Dr. Fr. Kryštůfek, probošt u Všech Svatých v Praze, a Fr. Kémr, farář v Marezige v Istrii; 1:40: Jos. Huráň, bisk. sekretář v Hradci Králové; 1:20: Rev. John Hůna, duch. správce v Olmiz v Sev. Americe — dále 1 K nebo méně než 1 K: Jos. Kafka, říd. učitel ve Zdětíně; Fil. Krutil, obuvník v Býlavsku na Mor.; Fr. Hrab, učitel v Morkovicích na Mor.; Čeněk Pospíšil, mistr knihářský v Praze; V. Kabeláč, lékárník v Něm. Brodě; Jan Mathezi, mistr pokrivačský ve Vršovicích u Prahy; V. Houdeček, mistr truhlářský v Praze; Dvě sestry, tovární dělnice na Smíchově — dále: děkani, farní admin., kaplani a katecheti: Rudolf Čapek v Řevnicích, Jan Drábek ve Fryštáku, Vl. Eller v Blížkovicích, Mart. Červenka v Slavonicích, Václav Jelínek v Hoříněvsi, Dr. Aug. Ozynula v Olomouci, Jos. Dítě v Poličanech, Václ. Nepokoj v Ostřetíně, Vojt. Hernych v Červ. Kostelci, Ad. Halfar v Polské Ostravě, Jos. Képl ve Svojanově, Ant. Klenka v Zásnuvčákách, Fr. Hašlar v Dol. Břežanech, Martin Oliva v Pečíně, Jos. Ocetek v Hevlíně, Cyrill Novotný ve Zhoří, J. Nováček v Nových Hradech, Vil. Havlák v Hobšovicích, Jak. Pavelka v Přibyslavicích, Josef Pacholík v Roztokách u Jilemnice, A. Pohlídal v Hroznětíně, Jos. Kocián v Jedlí a K. Hüttner, Rožek, Korutany. — Celkem 38. Od 1. října 1912 až do konce března t. r. je členů 298.

K jubilejnímu fondu pro zřízení družstva Vlast v březnu přispěli: 5 K: Jos. Herzig, tar. v Bilčicích na Moravě; 2:50: Msgr. Dr. Fr. Kryštůfek, 1 K: Josef Kafka.

Z Tiskové Ligy. — Za člena přispívajícího přistoupil: P. Karel Toman, tar. v Hloubětíně u Prahy. — Dar 3 K složil: Karel Anděl, farář v Hartlíkově.

Spolek českoslovanských katol. žurnalistů konal první řádnou valnou hromadu v pondělí velikonoční v Olomouci. Zahájil a řídil ji předseda spolku šefredaktor »Našince« Fr. Světlík. Protokol ustavující valné hromady a jednatelem zprávu přečetl jednatel red. »Našince« Lad. Zamykal. Spolek má doposud 33 členů činných (I. a II. třídy) a 2 členy zakládající. Obě zprávy byly vzaty na vědomí a schváleny. Rovněž uděleno absolutorium pokladníkovi adm. L. Geyerovi. Spolek má hotového jmění 885 K. Před vykonáním voleb rozpředla se delší debata o sídle spolku. Všemi bylo poukazováno na to, že zájem spolku, který je teprve v počátcích, žádá prozatím sídlo neměnití. Předsedou zvolila valná hromada šefredaktora Fr. Světlíka. Do výboru byli zvoleni: administrátor Ludv. Geyer z Olomouce, T. J. Jiroušek, redaktor »Našich Listů« z Prahy, Fr. Šupka, red. »Štítu« v Hradci Králové, red. Lad. Zamykal z Olomouce a F. M. Žampach, redaktor »Dne« z Brna; náhradníky: B. Pavlík-Sychra, red. »Hlasu Lidu« z Č. Budějovic, M. Koutný, red. »Katol. Učitele« v Krčmani u Olomouce, a Fr. Dolanský, tajemník M. C. M. v Olomouci. Výbor konstituoval se takto: místopředsedou red. Frant. Šupka, jednatelem red. L. Zamykal, a pokladníkem adm. L. Geyer. Kooptováni byli tajemník JUC. Vl. Červenka z Brna, taj. P. Ant. Haveika z Prahy a taj. JUC. Mourek z Prahy.

Almanach česko-budějovických bohoslovců. Čeští bohoslovci budějovičtí oslavují knihou tou nesmrtelnou památku velikého biskupa a Čecha, Jana Valeriana Jirsíka, který před 30 lety 23. února vydechl svoji čistou duši. Téhož roku 1883 jménem Jirsíkovým nazvali bohoslovci svoji Literární Jednotu, která pode jménem »Jirsík« žije již 30 let. Kniha vyžadovala jistě velikých hmotných obětí: je moderně vypravena a vyzdobena dvěma velikými, uměleckými portréty biskupa Jirsíka a preláta Skočdopole. Cena 2 K. Již první práce Almanachu: Z kroniky »Jirsíka« jest zajímavá. Vzácný je článek o vznešeném kmetu prelátu Skočdopolovi. Kniha obsahuje cenné příspěvky: Sacerdos idealis a Význam prof. Musila. Slibnými ukázkami jest zastoupena poesie i krásná prósa. Almanach zakončen je článkem: Český kněz a píseň národní.

Vzácný dopis z Ameriky.

Redaktor Vlasti obdržel z Ameriky tento dopis:

Pokládám za svou povinnost především opět Vám, veledůstojný Pane, ze srdce jménem českého kroužku v St. Paul Seminary poděkovati za laskavost,

«s níž nám »Vlast« zasíláte. Já budu za tři měsíce vysvěcen a postarám se v první řadě, by pěkný a užitečný Váš časopis byl čten od mých osadníků.

Zde v Americe jest dosud zvláště mezi našimi rodáky nedostatek českých kněží. Tyto dny obrátil se na mne p. bisk. rada z Chicaga, zda bych snad nevěděl o českých studujících, kteří by chtěli v chicagské diecesi na vinici Páně pracovati. Ale nedostatek jest též v jiných diecesích. Snad byste, veledůstojný Pane, věděl radu. Já sám nepochybuji, že by se našli na gymnasiu v VI. nebo v VIII. třídě studenti, kteří by se odhodlali přijeti do Ameriky, zde studovati theologii a pak mezi našim lidem úspěšně pracovati. Jedná se pouze o to, jakým způsobem je informovati a do jisté míry cestu jim usnadniti.

Domnívám se, že »Vlast« též se odebírá na gymnasiích a v alumnátech. Snad by nebylo od místa, v některém čísle otisknouti i sebe menší noticku, jíž by byli studující na gymnasiích neb i theologové na Ameriku upozorněni.

V nynější době američtí pp. biskupové přijímajíce české bohoslovce z Evropy do svých diecesí, vyslovují přání, by tito konali svá theologická studia zde v Americe. Toto jejich přání jest v zájmu již samých bohoslovců, kteří z Evropy přicházejí. Naučí se anglicky, jejíž velenutná potřeba patrnou se jeví mladému českému knězi od prvního dne, kdy začne působiti na českoamerické osadě. Poznává poměry, které jsou v mnohém ohledu rozdílné od poměrů ve staré vlasti. Jedním slovem: stane se amerikánem a ponese snáze a úspěšněji kříž povinností svatého svého stavu a nebude mu třeba i ještě jako knězi mnohému těžce se přiučovati. A takových neb i podobných důvodů našlo by se konečně ještě mnoho.

Studium v americkém seminary po VI. tř. gymn. trvá 6 roků, po maturitě 4 roky. P. T. biskupové starají se zde úplně až do vysvěcení o celé zaopatření českého bohoslovce, který přišel z Evropy, což on pak jako kněz má příležitost v několika letech splatiti.

Nechci mnoho se rozepisovati o materiálních poměrech, ty jsou dobré, v mnohém ohledu lepší než ve staré vlasti. Amerika a zvláště náš český lid potřebuje kněží apoštolských a ne chlebařů. Měl jsem již příležitost poznati poněkud poměry náboženské mezi našimi krajany zdejšími. Lze mluvit o kvetoucích, sporádaných katolických osadách, jichž život náboženským vnitřným citěním daleko předčí nad náboženský život katol. osad ve staré vlasti. Zde jest náboženství podmíněno obětí; osadníci musí se starati sami o kostel, faráře atd. Smutným ale zjevem je, že celá řada rodin v katol. českých osadách na americkém venkově »ke kostelu« nepatří, mnohé z nich vůbec dětí křtíti nedávají. Ještě smutnějším ale je to, že velmi často slyšeti je stesk od dobrých katolických osadníků, že nepřímým podporovatelem nevěry byl na prvním místě nedbalý, nehodný a mamónářský duchovní.

Zde tedy musí býti především kněží apoštolští, kteří na prvním místě hledají spásu duší. Na Ameriku mohli by upozorněni býti v první řadě u nás studující, kteří ve šlechetné snaze obětovati cele život svůj Bohu, přemýšlejí o povolání řeholním. Práci přetížení jsou zde čeští Redemptoristé, kteří mají řeholní dům u New-Yorku. Blahodárně působí v Chicagu čeští Benediktini, kteří mají zde české gymnasium, velikou tiskárnu, jakož i duchovní správu u většině českých osad. O potřebě českých misionářů pro naše americké krajany vyslovil se mi před krátkým časem p. biskupský rada ve zdejší diecesi, důst. pán Rynda, rodák z Kojetína na Moravě. Před dvěma lety obrátil se jménem »Ligy českých kněží« na české jesuity v Praze s prosbou, by dva misionáře aspoň na půl roku vyslali do Ameriky, prosbě té však nebylo možno vyhověti.

Messis quidem multa, operarii autem pauci. Každého roku přicházejí do amerických seminářů studující irští, němečtí, polští; ale čeští studující nebo theologové jakoby vůbec o Americe nevěděli. Tak tomu aspoň bylo až do posledních let. Několik Moravanů studuje nyní v La Poste, Tex., ve zdejší St. Paul Seminary jest pisatel těchto řádků, který studuje pro diecesi Omaha, Nebr. Pokud jsem se dověděl, bylo by možno pouze v St. Paul Seminary přijmouti deset českých theologů, čímž by se aspoň částečně vyhovělo neustálým poptávkám z různých diecesí po českých kněžích. Informace v tomto směru podává Dr. Joh. Schaefer, Rektor in St. Paul Seminary, St. Paul, Min. U. S. A.

S uctivým pozdravením doporučuje se do mdliteb Vaší důstojnosti

Frank Tománek,

t. č. předseda Sdružení českoamerických bohoslovců
St. Paul Seminary, St. Paul, Min. U. S. A.

POZVÁNÍ

K LITERÁRNĚ-SOCIALNÍMU SJEZDU DRUŽSTVA VLAST,

který se konati bude v pondělí svatodušní dne 12. května r. 1913 v král. městě Táboře v sále „Na Střelnici“.

Pořad:

V pondělí svatodušní 12. května 1913 o půl 10. hod. dopol.:

Tichá mše sv. v děkanském chrámu Páně, kterou sloužiti bude vldp. Joset Thir, děkan v Táboře.

V 10 hodin dopoledne:

I. Slavnostní schůze.

1. Zahájení sjezdu.
2. Projev zástupce Jeho biskupské Milosti vsdp. arcikněze Tábořského Julia Slivky, bisk. vikáře a děkana v Jistebnici, a místního vldp. děkana Jos. Thira.
3. Redaktor T. J. Jiroušek: »Družstvo Vlast a jeho práce národní«.
4. Učitel Vlastimil Jelínek: »Křesťanské základy ve školství«.

O půl 3. hod. odpoledne:

II. Slavnostní schůze.

1. Spisovatel Jan Voborský: »Díla křesťanské charity«.
2. Farář Vlastimil Hálek: »Křesťanství a český národ«.

O půl 6. hod. večer:

III. Slavnostní schůze.

1. Farář Karel Toman: »Dělnictvo a náboženství«.
2. Profesor Em. Žák: »Žena a křesťanství«.
3. Doslov předsedy družstva Vlast, redaktora T. J. Jirouška.

Členové katol. spolků a organizací nechť se u vchodu vykáží legitimací svého spolku. Ostatní hosté nechť jsou uvedeni známými katolíky. Žádáme své stoupence na Tábořsku a českém jihu, aby se našeho sjezdu v hojném počtu účastnili, širším kruhům obecenstva jej oznámili a k účastenství vybídli. Přihlášky ku sjezdu Vlasti, pozdravné příписy a telegramy buďtež zasilány do 11. května 1913 na předsedu sjezdového komitétu s adresou: *Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy, jenž veškeré dotazy zodpoví a po 11. květnu na adresu: Sjezd Vlasti v Táboře, sál »Na střelnici«.*

Velectěnému sjezdovému komitétu družstva Vlast v Praze!

Oznámení Vaše, že družstvo Vlast miní letošního roku pořádati svůj Literárně-socialní sjezd v pondělí svatodušní v král. městě Táboře, beru k milé vědomosti, a poněvadž mi v ten den není možno osobně sjezdu toho se účastniti — ve zdejších stoličním chrámu Páně udílí se každoročně o prostředním svátku svatodušním svátost biřmování — ustanovuji vldp. Julia Slivku, arcikněze Tábořského, na tomto sjezdu svým zástupcem.

Šlechetným snahám a pracem sjezdovým hojnost požehnání Božího vyprošuje

JOSEF ANTONÍN, biskup.

*Biskupský Ordinariát v Čes. Budějovicích
27. března 1913.*

VLAST

Husité a Cisterciáci.

Príspevek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

Napsal V. O. HLOŠINA.

(Dokončení.)

Panenské kláštery cisterciácké.

Nejstarším panenským cisterciáckým klášterem v Čechách byl **Pohled** nad řekou Sázavou v sousedství horního města Německého Brodu. Zakladatelkyní jeho byla paní Uta, vdova po Kunovi z Chovan, kteráž s přivolením pana Smila z Lichtenburka jakožto lenního pána roku 1265 od Radislava a Bartoše koupila ves Pohled a již dne 13. června téhož roku dala položití základní kámen ke kostelu a klášteru. I dostalo to místo latinské jméno »Vallis virginum« to jest »Údolí panen«, německy Frauenthal. Čechové však říkali mu jako vesnici dříve tu stávající buď Pohled nebo Frantál. Král Přemysl Otakar II., zdržuje se na hradě Poděbradském, toto nové založení listem dne 24. února 1269 daným potvrdil a klášter se všemi obyvatelkyněmi ve svou ochranu a zvláštní milost přijal, poručenství a dozorství však choti své, královně Kunhutě odevzdal, jejížto schovanka jakási Ludmila také do toho kláštera vstoupila a některé statky mu věnovala.

Z kterého asi rodu jmenované zakladatelky Uta a Ludmila byly, jest neznámo, ale soudí se, že byly to Berkovny. Alespoň Sartorius dí: »Z kterého rodu tyto proslavené dvě dámy pocházely, nenalezl jsem výslovně v listině zakládací. Protože však na náhrobcích jejich v kostele Pohledském spatřují se dvě větve osakané a křížem přeložené, jest domněnka, že Uta a Ludmila byly z jasného rodu hrabat Berků.«¹⁾

Původní klášterní zboží rozšířily zakladatelky záhy přikoupením nového dvora.

Papež Řehoř X. schválil založení kláštera pohledského r. 1271, a to zvláštním listem, kdež se také dí: »Proto, milované v Pánu dcery, s radostným souhlasem dle vašich spravedlivých proseb, vás a místo, kdež jste se službě Boží věnovaly, se všemi statky, jež na ten čas dle práva máte, nebo v budoucnosti spravedlivě dle vůle Boží obdržíte, přijímáme do ochrany svatého Petra jakož i do ochrany naší vlastní, a zvláště všechny pozemky a statky, příjmy a domy a všechno ostatní majetek, pokud jej spravedlivě

¹⁾ D. c. 1076.

a pokojně užíváte, vám a vašemu klášteru z moci své apoštolské stvrzujeme.«

V pozdější době zboží klášterní ještě obdarovaly Alžběta a Velená, dcery zakladatelky Ludmily.

Klášter pohledský byl od husitů přepaden na podzim roku 1424. Alespoň již častěji citovaný *Sartorius* píše, že »za hrozného vraždění husitů« panny v klášteře bydlící »připraveny byly raději pro víru zemřít, nežli klášter opustiti. Avšak také odpykali Žižka zasloužený trest za vraždy spáchané na nevinných obětech, ježto zemřel zachvácen morovou ranou . . . Stalo se tak téhož roku, kdy klášter byl zpusťošen, totiž 1424.«²⁾ V podobném smyslu vyjadřuje se též *Sartorius* i ve svém německém spise o řádu cisterciáckém, dle něhož toto zpusťošení připadlo sedmý den před smrtí Žižkovou u Přibyslavě.³⁾ Totéž tvrdí i *Frind*⁴⁾ a *Šebastian Brunner*.⁵⁾

Dr. *Matyáš Feyfar* dle místních pramenů o zkáze tohoto kláštera píše: »O Žižkově povaze a ukrutnostech nemá dějepis ani slov, by je dostatečně popsati mohl. Obzvláště krutě však se choval ke klášterníkům, z čehož důsledně souditi se může, jak hrozně jeho tlupy v Pohledu hospodařily. Kostel s klášterem byly od Žižky a jeho tlup vyvráceny, zpusťošeny a spáleny v prvních dnech měsíce října r. 1424. Panny, jež útekem se nezachránily, či jež dříve již útekem zachrániti se nemohly, byly krutě ztýrány, zneuctěny a pak všechny pro stálost ve víře zabity. Drahocenné listiny se všemi klášterními památkami byly v hořícím klášteře najednou zkaženy.«⁶⁾

»Historické záznamy o klášteře pohledském«, sepsané roku 1738 dle pozůstalých zbytků archiválních, líčí záhubu tohoto místa takto: »Roku 1422 Jan Žižka, vůdce husitův a táboritův, oblehl Německý Brod, město ležící u hranic moravských, když v Pohledu byla abatyší Alžběta, a násilně se ho zmocnil dne 10. ledna. V městě tomto bylo se zběsilostí opravdu barbarskou porubáno více než 3000 mužův a město samo spáleno. Ačkoli tehdy zbožné panny pohledské a jich příbytky ušly svatokrádežným rukám husitů, přece zcela jisto jest, že r. 1424, kdy onen nejhroznější zhoubce Žižka opětně se svými zlořečenými vojsky k Přibyslavi, sousednímu to městu poblíže Pohledu a asi hodinu od něho vzdálenému, přitřhl, také Pohled mečem a ohněm vyvrátil, jak svědčí starobylé klášterní trosky. Dle ústního podání bylo tehdy více klášterních panen od kacírů, protože zůstávaly pevný u víře, zavražděno a jich prolitá krev po mnoho a mnoho let spatřovala se na ambitech. O pravdě všeho uvedeného svědčí také co nejvěrohodněji základy klášterní a spálenisko.«⁷⁾

²⁾ D. c. 1077.

³⁾ D. c. 670.

⁴⁾ Již častěji uvedená: »Die Kirchengeschichte Böhmens in der Husitenzeit« III., 281.

⁵⁾ Rovněž častěji citované dílo: *Ein Cistercienserbuch*, str. 616.

⁶⁾ *Das ehemalige Cistercienserinnen Stitt Frauenthal* na str. 35.

⁷⁾ *Notitiae historicae de monasterio vallis virginum*.

V **Řeporyjích**⁸⁾ při potoce Dalejském u Smíchova byl panenský klášter cisterciácký založen od Elišky, manželky Jana Lucemburského. Původně klášter tento byl na Malé straně v Praze v Újezdě u sv. Vavřince,⁹⁾ ale později byl přeložen do Řeporyj. Náležel pod opata zbraslavského a vyvrácen byl husity r. 1424, asi po stoletém trvání, jak svědčí Brunner.¹⁰⁾

V **Jilemnici** při úpatí Krkonoš byl panenský klášter cisterciánek, nazvaný sv. Alžběta. Byl vyvrácen husity v měsíci březnu r. 1424 a obyvatelky jeho i s proboštem byly pobity, ač bližších a určitějších zpráv o počtu panen a rozsáhlosti kláštera, ani o jeho založení se nedostává. Že krutě s pannami bylo naloženo, dá se souditi z tehdejší nálady Žižkovy, jež se nazývá »krvavým tažením po hradeckém a boleslavském kraji.«¹¹⁾

Jiným cisterciáckým klášterem panenským byly **Sezemice Palacký** o něm dí: »Jest nejneznámější ze všech starých klášterů českých, jelikož nic o něm více nevíme, nežli že roku 1350 odstoupen byl k biskupství Litomyšlskému a roku 1421 od husitův zbořen. Kdy a od koho založen, neví se; domýšlím se však, že se to stalo aspoň ve XIII. století (asi okolo r. 1300), protože později zakládání klášterův cistercienských u nás vyšlo brzy z obyčeje.«¹²⁾

Sartorius v německém svém spise píše: »Sezemický klášter byl roku 1421 od zuřivého ničitele kostelů Žižky a táboritův zničen, ale panny ke mnohým za ně od jiných předneseným prosbám ušetřeny tak, že mohly odejítí vesměs do Králové Hradce.«¹³⁾

Totéž tvrdí i **Balbin** nepřímými slovy: »Tyto nevinné dušičky (cisterciáčky) sⁿ pláčem ubíraly se pryč, protože mysly, když z kláštera byly vyhnány, že musí sejítí ze světa.«¹⁴⁾

Za to *jiní dějepisci* poznamenávají, že při zničení kláštera, k němuž došlo dne 29. dubna 1421, byl klášter spálen, 12 v něm se nalézajících jeptišek, jež vesměs husity byly polapeny, že bylo *svázáno a do Labe mimo tekoucího hozeno* a toliko třem z nich že bylo dovoleno odejítí do Hradce Králové.«¹⁵⁾

Statky klášterní zajisté dosti hojné, poněvadž bývaly rozmnožovány šlechtickými rody, jichž dcery v klášteře tomto oblé-

⁸⁾ Ves Řeporyje patřila původně klášteru plasskému. Alespoň roku 1114 čítá se mezi jeho zbožím. Krolmus nalezl tu mnoho starožitností. Patrně jsou to pozůstatky našeho cisterciáckého kláštera.

⁹⁾ Újezd pod Petřínem patřival s počátku klášteru zbraslavskému. Po přeložení však cisterciáček do Řeporyj, jež patřily klášteru plasskému, stala se výměna a to tak, že Újezd náležel klášteru plasskému i s proboštvím a Řeporyje zase klášteru zbraslavskému. Sr. o tom u kláštera plasského poznámku 10. a 11. a u kláštera zbraslavského poznámku 8.

¹⁰⁾ D. c. 618. Taktéž Sartorius, d. c. 1086 a něm. d. c. 881.

¹¹⁾ Zap píše: »Nyní (po 6. lednu 1424) počalo krvavé tažení Žižkovo po hradeckém a boleslavském kraji, i dobývání a pálení, vybijení a roztloukání jsou hradové a tvrže, města, městečka, vsi a dvory kališníkům i katolíkům na překot. Ač pohříchu jen nepatrné písemní paměti o těch hrozných příbězích nám zbyly, přece velké množství zřícenin hradův i tvrzí, o kterých víme, že již v husitské válce spustly, podnes jsou nám výmluvnými svědky náramného Žižkova vzteku . . .« D. c. 1000.

¹²⁾ D. c. I. 422.

¹³⁾ D. c. 925.!

¹⁴⁾ Uvádí Sartorius v lat. spise, d. c. 1087.

¹⁵⁾ Sr. Brunner, d. c. 619. Frind, d. c. III. 281 atd.

kaly se v řeholní roucho, dostaly se po bouřích husitských do rukou světských a po mnohých změnách splynuly s panstvím pardubickým.

Na Moravě, pokud známo, panenské cisterciácké kláštery byly v Dalešicích, Oslavanech, v Tišnově a v Brně.¹⁶⁾

Kláster dalešický, založený v první polovici XIV. století, byl vyvrácen od Prokopa Holého a táborů roku 1429 a jeptišky byly pobity.

V Oslavanech založila klášter cisterciánek (zvaný vallis Mariae, Marienthal) roku 1225 paní Helvida ze Znojma, z rodu pánů z Miroslavi.¹⁷⁾ Kostel jeho byl zasvěcen Panně Marii. *Balbin* o zpuštění jak kostela tak kláštera dí: »Jsou až podnes stopy, totiž kostel a stavení, v nichž snadno dá se poznati bývalý panenský klášter . . . Panny oslavanské, jež od husitů byly schytány, *hozeny do řeky a utopeny*, zajisté toliko pro svou víru tuto smrt podstoupily, nebť což jiného by se bylo mohlo mimo víru jako zločin vytýkáti těmto slabým a téměř ještě v dětském věku žijícím pannám, jež Bohu se zasvětily, svatě žily a které mimo víru a zbožnost neznaly ani světa, ani samy sebe . . .?« Sartorius¹⁸⁾ s Brunnerem¹⁹⁾ tvrdí, že sám Žižka oslavanský klášter vyvrátil a »všecky v něm žijící panny v řece utopiti kázal.«

V Tišnově pro cisterciánky založila r. 1234 klášter Konstancie, manželka českého krále Přemysla Otakara.²⁰⁾ Klášter tento řeholním jménem slul Porta coeli. Fundanční jeho listina jest podepsána od Přemysla, markraběte moravského a Václava, krále českého. Byl vyloupen od husitů r. 1425.

Volný o tomto přepadnutí poznamenal: »Podlehl zlosti husitské okolo roku 1425, když před tím jeptišky uprchly a statky jejich staly se kořistí husitské šlechty, zvláště bratří Bavora a Jana z Pernšteina. Že úhlavní nepřátelé klášterů, husité, tu vskutku hospodařili a to delší čas, ukazuje i název tábor, jímž jest roku 1515 a později horní rybník poblíže Čebína byl jmenován. Kam se jeptišky utekly a zda volily si dále abatyše, jest neznámo.«²¹⁾ V podobném smyslu píše i *Brunner*.²²⁾

V Brně u kostela Nanebevzetí Panny Marie r. 1323 založila panenský klášter cisterciácký královna Alžběta, vdova po Václavu a Rudolfu. Klášter tento slul Sala Mariae a lidově »klášter krá-

¹⁶⁾ Palacký připomíná ještě cisterciácký klášter panenský v Doubravníku, zvaný Mariae vallis a založený r. 1211 (D. c. I. 296 a 427.) V cisterciáckých pramenech však jsem se s ním neshledal, naopak seznal jsem, že sice roku 1208 v Doubravníku od Stěpána z Medlova či z Pernšteina založen byl panenský klášter, ale řádu sv. Augustina, který roku 1423 od husitů byl úplně spálen a jeptišky jeho pobity.

¹⁷⁾ Palacký píše o něm, že brzy znamenitě zbohatnul, že jména abatyší nejsou známá, a toliko r. 1239 jediný probošt Oldřich se připomíná (I. 427).

¹⁸⁾ D. c. 1089 něm. str. 838.

¹⁹⁾ D. c. 618.

²⁰⁾ Palacký uvádí, že královna Konstancie chtěla nejprve u sv. Petra na Poříčí u Prahy založiti klášter tento, ale zkusivši v tom nepohodlí, že převedla ten základ do Tišnova na Moravě (I. 427). Příčiny tohoto přenešení obsírně vykládá Tomek, d. c. I. 167.

²¹⁾ D. c., Diecesé brněnská, I. 346.

²²⁾ D. c. 617.

lové«. Alžběta obdařila jej dosti bohatě. Protože však kostel Nanebevětí P. Marie byl nepatrný, zřídila u něho o něco později královna špitálek pro osm světských kněží, jednoho jáhna a pro osm chudých, cisterciáčkám pak vystavěti dala jiný nádherný chrám ve slohu gotickém se 7 oltáři, který tehdy byl nejkrásnější budovou v Brně.

Od nepřátel byl přepaden dvakrát. *Jongelin* o tom napsal: »Roku 1467 v den sv. Pantaleona spálen a zrušeno bylo po druhé tento klášter. Jeho oltáře, varhany, obrazy a věci cenné byly zničeny a zkaženy. Panny za velikého pláče byly vyhnány a po několikaletém vyhnanství teprve za Matyáše, uherského a českého krále, se zpět vrátily.«²³⁾

Volný píše určitěji: »V husitských bouřích byly nejen statky klášterní poškozovány od císaře Sigmunda, ale i klášter s kostelem byly od těchto zaslepených fanatiků vyplněny a spáleny (1421?), ježto jeptišky ještě roku 1426 sotva měly tolik, aby živobytí uhájiti mohly, a arcivévoda a markrabě Albrecht jejich věřitele musil napomenouti, aby jich pro dluhy neobtěžovali Než již 28. července r. 1467 rozezlení pikarti na olomouckého biskupa Protase z Lobkovic zase klášter, jehož abatyši byla příbuzná biskupova Berta z Lobkovic, přepadli, vykradli a spálili, když jeptišky útekem se zachránily. Teprve 13. srpna 1470 biskup Protas znovu jej vysvětil a obsadil pannami.«²⁴⁾ Tak zvaná Černá kniha²⁵⁾ klade první přepadení tohoto kláštera však na den 2. října r. 1429.

Ve Slezsku byl panenský cisterciácký klášter v Třebnici. Byl založen r. 1203 od sv. Hedviky, kněžny a patronky slezské. Husité jej vyplnili 2. července roku 1432.

Sám Tomek o tom píše: »Dne 2. července 1432 zdrancovali husité panenský klášter Třebnický. Jeptišky byly utekly s klenoty; co však v klášteře zůstalo, pobráno jest všecko, i zvony s věží a střecha olověná; obrazy památné, věnované klášteru zakladatelkou, svatou Hedvikou, roztlučeny.«²⁶⁾

A. Bach a Aug. Kastner líčí pád kláštera třebnického s těmito podrobnostmi: »Za Anny I. udál se vpád husitů do Slezska. Starobylý jeden rukopis dí o tom: »Dne 2. července 1432 v den navštívení Marie Panny kolem 15. hodiny odpoledne přitáhli husité z Brusnice do Třebnice, vydrancovali klášter, ukradli v kostele krásné stříbrné obrazy, jež svatá zakladatelka mu věnovala, rozpustili zvony a všecka stavení spálili. Anna s konventem musila prchnouti« a o něco dále: »Až do konce XIV. století panoval pokoj a služby Boží v pořádku se konaly. Pak však obojí porušili čeští husité. Smrt r. 1415 upáleného Husa je k tomu pohnula. Toužili, aby Slezsko přidalo se k nim proti zákonitému vládci, ale nezdařilo se jim to. Proto tito kacíři vpadli u Landshutu do země, pustošili ji a obzvláště vybíjeli

²³⁾ Notitia abbatiarum ordinis cisterciensis, v oddílu »in marchionatu Moraviae« str. 49.

²⁴⁾ Kirchliche Topografie von Mähren I. 158.

²⁵⁾ Fol. 215.

²⁶⁾ D. c. IV. 528.

kostely a kláštery. Pobořili klášter křesovský, zabili tam všech 70 řeholníkův a zpusťořili klášter lubický s henrichovským. V Liebenthalu shodili abatyři s věže dolů a v klášterním kostele *ubili ostatní panny, když před tím je zhanobili*. Potom uchýlili se do Třebnice, kdež zajisté zuřivě by byli s jeptiškami naložili, kdyby panny byly neutekly, zůstavivše veřkeren svůj majetek v klášteře.«²⁷⁾

V *Lužici* připomínají prameny dva kláštery panen cisterciánek, jež od husitů byly vyloupeny, a to Marienstern a Marienthal.

Bohatý klášter **marienšternský** v saském krajském hejtmanství budyšinském byl založen roku 1264 od mišenského biskupa Bernarda, hraběte z Kamence, a od husitů dne 5. března r. 1431, ač již před tím roku 1429 byl jednou od husitů vydrancován, spálen.

Knothe v »Původních dějinách panenského kláštera marienšternského« o obojím přepadnutí tohoto kláštera husity píše: »V této době (v říjnu 1429) byl klášter marienšternský od husitů vyplněn a zapálen, ale, jak se zdá, nespálen, neboť **Klosz** v »Lužickém sborníku« ve svazku 36. na str. 16. se zmiňuje, že husité »dne 26. února r. 1431 z Budyšina vytáhli, více dní po okolí kameneckém pobývali a jak toto město, tak i Králův most a klášter marienšternský, kamž dne 5. března přirazili, velmi prudce dobyli.«²⁸⁾

Brunner líčí husitské nájezdy do Marienšternu takto: »Pokoj a nerušený klid, jichž klášter marienšternský až do XV. století požíval, byly násilně porušeny ve válkách husitských, jež pro celou horní Lužici, jež tehdy k Čechám patřila, byly velmi osudny. V prvních dnech měsíce října 1419 byl klášter marienšternský od zástupu táborův, již město Kamenec dobyli a hroznou koupel ve vlastní krvi měřtanům připravili, přepaden, vyloupen a zapálen, při čemž pouze zdi klášterního kostela a spodní část opatství s křížovou chodbou byly zachovány. Abatyše **Eneda** z Valdova a jeptišky zároveň s klenoty kostelními a s archivem ještě v pravý čas uprchly do Budyšina.«²⁹⁾

Klášter **marienthalský** či v *Žibřidicích* u Žitavy, založený roku 1234 od královny české Kunhuty, byl husity vyplněn roku 1424 a 1427.

Schönfelder líčí osudy tohoto sídla cisterciánek v dobách husitských takto: »Až do počátku roku 1424 nebylo v nynější horní Lužici ani hrubě slechu o husitských nájezdech. Teprve dne 25. ledna toho roku vtrhl s vojskem **Boček** z Poděbrad do žitavských hor . . . a položil se v pátek dne 3. března před pevnost žitavskou tábořem. Skoro všechny okolní vesnice byly spáleny a obyvatelstvo pobito . . . I klášter marienthalský měl při této příležitosti po prvé od husitů býti napaden, zpusťořen a částečně spálen, ač ihned ve dvou následujících letech byl zase dle mož-

²⁷⁾ Geschichte und Beschreibung des fürstlichen jungfräulichen Klosterstittes Cistercienser-Ordens in Trebnitz, na str. 62 a 166.

²⁸⁾ Urkundliche Geschichte des Jungfrauenklosters Marienstern, str. 70.

²⁹⁾ D. c. 668. Sr. i Frind, d. c. III. 313.

nosti zřízen . . . Mnohem horší byl pro klášter tento rok 1427 . . . Oba Prokopové, po smrti Žižkově (11. října 1424) vůdcové husitů, vtrhli s vojsky svými v týdně po Misericordia Domini (4. května) do země . . . a v prvních dnech po neděli Jubilate (11. května) byl klášter marienthalský přepaden, zpustošen, spálen a docela zničen tak, že zůstala po něm pouze hromada kamení. Pravděpodobně již od roku 1424 zdržovala se část klášterních panen ve Zhořelci, a ostatní před husity roku 1427 utekly do opevněných měst.³⁰⁾ Toliko abatyše Anežka z Gersdorfu, spoléhajíc na pomoc Boží, zůstala v klášteře s několika sestrami. Husité se jich tedy chopili, nejprve je oslepili a pak upálili.³¹⁾

* * *

Zločiny, jichž stoupenci mistra Jana se dopouštěli i na ženském a Bohu zasvěceném pohlaví, dávají tušiti, ač v pramenech zjevně to vysloveno není, že *byly to spíše ženy husitské, jež vraždily jeptišky nežli »bratři« sami*. Alespoň Höfler na několika místech uvádí, že tábořské ženy sledovaly vojska »bratři« na pochodech a do bitev, že i ony rovnaly se někdy mužům divokou statečností, ba *předčily je dokonce i v jednotlivých případech ohavnou surovostí a ukrutností vůči ženám poražených.*³²⁾ A to je *nejsmutnější rys z celého husitství*, že totiž sesurovělo ženu, vzalo ji od přirozenosti tak hluboce v srdce ženské zakořeněný soucit s utrpením druhého a zvláště zase ženy, a že ze ženy učinilo, řeknu to prostě, *surového vojáka, jenž s bezcitností spojil nemravnost*³³⁾

Jak naproti tomu velebnou a vznešenou musila býti a je katolická církev se svou naukou, která ověncila klášterní panny nachem svaté čistoty, perlou odříkání, lilí mravní neporušenosti a sladkou vždy vůní soucitu s trpícími a pronásledovanými, který zapomíná sama sebe, jen aby přinést mohl obět ve prospěch druhých!

Statistika zbořených a zpustošených klášterů cisterciáckých v době husitských.

Jakýsi *pokus* o statistiku zbořených, zničených a zpustošených klášterů cisterciáckých v době husitské nalezl jsem již u *Sartoria*. Týž napsal: »Uvedu v krátkosti nejen mučedníky sedlecké, ale i jiné řeholníky z ostatních klášterů, kteří od husitů táborů, orebitů a sirotků v přehojném počtu byli povražděni, protože věrni zůstali katolické víře, aby čtenář alespoň poněkud se přesvědčil, že pravdou jest, . . . že z nižádného řádu nebo z nižádného společenství řádového nebylo tolik osob korunováno viklefy a jich následovníky korunou mučednickou jako ze řádu cisterciáckého . . . *Sedlečtí* cisterciáci tedy podstoupili mučednictví roku 1421 z rozkazu a za přítomnosti vůdce vojsk husitských

³⁰⁾ Urkundliche Geschichte des königlichen Jungfrauenstiftes und Klosters St. Marienthal, na str. 95.

³¹⁾ Sr. Schönfelder, d. c. 96 a Frind, d. c. III. 282.

³²⁾ D. c. I. 365, 370, 432 a 453.

³³⁾ Zvláště u Adamitů, kterážto husitská sekta ukázala »hrozným způsobem uskutečněnou emancipaci masa« (von Bezold, d. c. 44).

Žižky. Kolik jich bylo, není známo, ač o několika stech mučedníků naprosto pochybovati nelze, poněvadž jest prokázáno, že tehdy přes 500 řeholníků tam přebývalo . . . *Stejným skoro způsobem a se stejnou ukrutností počínali si kacíři i v ostatních cisterciáckých klášteřích.* Kacíři totiž, ač lišili se jménem a věrou, souhlasili přece všickni v zášti a v pronásledování katolíkův. Po sedleckých mučednících musím uvésti ihned řeholníky *hradčinské*, kteří vyvázli sice meči, ale roku 1420 *u velikém počtu* byli vydáni plamenům zároveň s velmi rozsáhlým klášteřem, jež orebité zničili. Téhož roku byly zničeny *dva kláštery v Nepomuku*, jeden na Zelené hoře a druhý pod Zelenou horou, jeden panenský a druhý mužský, z nichž v každém *přes 150 řeholních osob* pro víru katolickou život položilo.³⁴⁾ Roku 1429 cisterciáci *osectí* od kacířů byli pobiti a svatou krví zbarvili půdu svého obydlí. Oběti *plasské* zahynuly roku 1421 od Žižky a zároveň s opatem Mikulášem zalétly do nebes výšin. Roku 1419 bylo pražské *proboštství* v menším městě *za bránou Oujezdskou*, patřící témuž plasskému klášteři, zničeno a spáleno zároveň s jeho obyvateli. Roku 1420 ve *Svatém poli* blíže Hradce Králové *naši svěřenci* byli od orebitů, kteří nejprve klášter vyloupili a potom zapálili, upáleni. Mučedníci *svatokorunští* a *zbraslavští* téhož roku 1420, a to první dne 14. května a druzí dne 10. srpna po zboření klášteřů zahynuli jednak mečem, jednak ohněm a jednak pověšením na lípách . . . Připomenutého roku 1420 dne 12. června *čtyři řeholníci zbraslavští*, vynikající horlivostí a vytrvalostí ve víře, byli dovedeni na *Staré město pražské* a nejprve lichocením a pak týráním nuceni, aby zradili svou víru. Když však statečně odporovali, ježto s veselou myslí očekávali odměnu věčnou, byli postaveni na hranici a *spáleni* . . . Klášter *skalický* a dvě *proboštství žlebské a chotusické* roku 1421 byly od táborů přepadeny a jich obyvatelé tyranicky *umučeni*. *Sezemické* panny klášterní téhož roku z rozkazu Žižkova měly býti utopeny. Než, poněvadž rozkaz tento měl býti proveden od lidí, kteří i mezi kacíři byli trochu citliví a kteří nad plačícími pannami se slitovali, byly tyto sice při životě ponechány, ale klášter jejich byl spálen a panny musily odejiti do vyhnanství. Roku 1424 panenský klášter *jilemnický* a *proboštství lanovské* zuřivostí Žižkovou byly spáleny a obyvatelé obojího domu posvátného umučeni. V téže době zničeny byly také panenské kláštery *ve Frantále* a *v Řeporyjích*. Stejně zanikly kláštery *ve Žďáře*, *v Bystřici* a *v Kamenici*, ač rok zániku jich nedá se určit. *Pět kněží z proboštství sv. Martina v Kouřimi* bylo dne 21. dubna r. 1421 po vzetí města od husitův vyvedeno za město, uzavřeno do smolných sudů a zapáleno tak, že hroznou smrtí v plamenech sešli se světa. *Seďm velehradských klášterníků* zároveň s opatem Štěpánem, mužem to svatým, od rozrušených kacířů na Moravě bylo postaveno na vysokou hranici, zřízenou před klášteřem a spáleno pořadem, a to jeden po druhém a nejprve opat. *Oslavanské* panny na Moravě z rozkazu Žižkova byly utopeny Panenský klášter *dalešický* spálili tábori

³⁴⁾ Sr. poznámku 3. u kláštera zelenohorského. Dle toho jest opraviti toto místo u Sartoria.

roku 1430, když jeptišky nevinné povraždili a utopili . . . Ve Slezsku táboři a sirotci hrozně řádili roku 1428 a zpusťořili tam ohněm i mečem klášter *křesovský, kamenecký a henrichovský*. Po druhé přepadli zase klášter kamenecký a henrichovský a *povraždili v nich všechny řeholníky*. Později ještě sedmkrát se vrátili a ssutiny klášterní znovu a znovu ničili. Rovněž ve *Vartě*, v sídle to zázračného obrazu Marie Panny . . . roku 1427 zapálili kacíři dva kostely. *Ze všech těchto míst řeholníci cisterciáci byli vypuzeni a vlečeni na mučidla nebo ke smrti*. Stejně krutě počínali si husité i v Lužici, kamž dychtíce po kořistech a po vraždách vpadli. Roku 1427 přepadli klášter *novocelský* a když řeholníky modlící se v choru chytili, rozzuřeni nesmírně jich modlitbou mučili obzvláštním způsobem a *všecky do jednoho pobili*. Stejným způsobem zahynuli mniři grünheimřtí roku 1427 Píše Balbín ve spise »Bohemia sancta« v části I. v § 57. dle Crugeria, že ve válkách husitských pouze kněží a řeholníků bylo pobito daleko přes sto tisíc. A protože řeholníci cisterciáci . . . co do počtu pobitých svých členů, převýřili všechny ostatní řády, jest patrno . . . že ze řádu tohoto *několik tisíc řeholníků* za víru katolickou podstoupilo mučednickou smrt . . .³⁵⁾

V podobném smyslu vyjádřil se i *P. Malachiáš Welcker*, řeholník osecký, jenž dne 5. května 1712 zemřel a sepsal cenné dílo: »Series abbatum monasterii B. V. Mariae de Ossek a fundatione usque ad annum 1706.«³⁶⁾

Dle uvedených pramenů a dle posud známých historických faktů o řádu cisterciáckém byl by tedy přehled či statistika zbořených, zničených a zpusťořených klášterů téhož řádu v době husitské³⁷⁾ asi následující.

Husity bylo vypáleno, vyloupeno, přepadeno nebo vyplněno klášterů a při tom bylo pobito cisterc. řeholníků:

25. dubna	1421 v Sedlci ³⁸⁾	přes 500
3. června	1421 v Plasích	asi 500
17. srpna	1419 u sv. Vavřince	³⁹⁾ » —
19. května	1426 v České Lípě	» 10
12. července	1420 v Oseku	» 200
10. srpna	1420 ve Zbraslavi	» 200
24. května	1422 ve Vyšřím Brodě	» —
22. dubna	1421 ve Skalici	» 100
25. dubna	1420 v Nepomuku ⁴⁰⁾	» 100
10. května	1420 ve Zlaté Koruně	» 100

³⁵⁾ D. c. 697—700.

³⁶⁾ Dílo toto nalézá se v rukopise v kláštěře oseckém.

³⁷⁾ Kláštery v Čechách a na Moravě jsou označeny větřím písmem. Jich probořřství naznačují se proloženě.

³⁸⁾ Mimo kartuziány z kláštěra pražského za Oujezdskou branou.

³⁹⁾ Členové jeho byli zabití jednak při dobytí Sedlce, kamž se z Prahy byli uchýlili a jednak při zničení Plas, kamž, jakožto do materského kláštěra z pražského »Jerusalem« odeřli. Sr. o probořřství tomto pojednání u Plas!

⁴⁰⁾ Tehdy mimo klášter nepomucký pod Zelenou horou byl vypálen i kláštěřík na Zelené hoře. Sr. co o tom jsem poznamenal při kláštěře zelenohorském!

v lednu	1421	na Velehradě	»	300
»	1421	ve Žďáře	»	100
»	1421	v Chotěboři	»	10
v listopadu	1420	ve Svatém Poli	»	500
v dubnu	1420	v Hradišti	»	300
v 1. polov.	1421	v Bystřici	»	10
v říjnu	1425	v Kamenici p. Lipou	»	50
roku	1421	v Sukdole	»	10
20. dubna	1421	v Kouřimi	»	5
roku	1421	v Chotusicích	»	10
»	1421	v Labské Týnici	»	10
roku	1421	ve Žlebích	»	7
v březnu	1424	v Lanově	»	5
roku	1421	ve Vyzovicích	»	100
v říjnu	1429	v Nové Cele	»	100
v prosinci	1426	ve Světlé	»	1
30. března	1427	ve Svatém Bernardě	»	—
roku	1427	v Grünheimě	»	100
22. ledna	1429	a r. 1430 v Henrichově	»	2
v prosinci	1425	a 30. března 1428		
		v Kamenci	»	100
v prosinci	1429	ve Staré Cele	»	2
roku	1430	v Dobroluhu	»	5
v červnu	1432	v Baugartenberku	»	2
26. října 1426, před tím	1422	v Křesoboru	»	70
kolem 10. června	1428	ve Valderbachu	»	100
» počátku února	1430	v Langheimu	»	5
asi v polovici ledna	1430	v Himmelkroně	»	10
kolem počátku červc.	1432	v Lubici	»	10
počátkem září	1433	v Olivě	»	10
roku	1430 a	1433 ve Valdsasích	»	—
na podzim roku	1424	v Pohledu	»	50 (řeholnic)
roku	1424	v Řeporyjích		—
v březnu	1424	v Jilemnici	»	50
29. dubna	1421	v Sezemcích	»	10
roku	1429	v Dalešicích	»	20
asi roku	1429	v Oslavanech	»	50
roku	1425	v Tišnově		—
r. 1421 a 28. červc.	1467	v Brně		—
2. července	1432	v Třebnici		—
5. března 1431 a	1429	v Marienšterně		—
v břez. 1424 a 11. kv.	1427	v Marienthálu	»	10
22. srpna	1419	uprchli cisterciáci z domu sv. Bernarda v Praze do Sedlce a 25. dubna 1421 bylo z nich pobito asi		50

Sečteme-li výše uvedená čísla, shledáváme, že **husité ze řádu cisterciáckého povraždili a všemožným způsobem ze světa sprovodili celkem asi 3884 osob řeholních. Z toho bylo 190 jeptišek, 3694 mnichův. V Čechách a Moravě pak vojska husiská buď vyloupila, spálila a zničila 22 cisterciáckých klášterů a 11**

cisterciáckých proboštví či dohromady **33 klášterních domů**. Českých a moravských cisterciáků bylo pobito asi 3177 a jepitišek 180.

Uvážíme-li, že v číslech těchto jsou pouze zahrnuti mniši a konvrši, a to ještě v počtu co možno nejmenším,⁴¹⁾ mimo kteréž ku každému klášteru patřilo ještě přemnoho tak zvaných »familiares« či lidí nejen za mzdu klášterům pracujících, ale i duchovní páskou k řádu patřících⁴²⁾ a že husité ani těchto nešetřili, a vybíjeli a pustošili jich příbytky a sídla za hrozného krveprolití, brali, odváděli a ničili jich soukromý majetek: přesvědčíme se na jisto, že opravdu řád cisterciácký v dobách husitských čítal, jak dí výše citovaný Sartorius, několik tisíc mučedníků.

Nejstrašlivějším při tomto husitském řádění v klášterích cisterciáckých jest faktum, že husité *nešetřili ani noviců⁴³⁾ a bohoslovců*, kteří přece na domnělém mravním rozvratu v Čechách a na Moravě, jež vojska husitská za záminku boje proti klášterům si vzala, neměli ani nejmenší viny, ba že husité nešetřili *ani žen a nevinných dítek⁴⁴⁾* těch, kdož za mzdu klášterům sloužili, všech poplatků prosti byli a tudíž kláštery za své dobrodince považovati musili. Prolévati však nevinnou krev jest jistě velikým stupněm a určitou známkou ducha nekřesťanského a činem, jímž pouze Herodes, jenž povražditi dal betlémská pachtolata, stal se pověstným

Názorů těchto neomluví ani sebe krásnější slova, jež na př. jinak dosti střízlivý historik *Bezold* uvádí: »Ostatně vedla se tehdy válka vůbec způsobem prebarbarským a řádná justice hrdelní prováděla se s odpuzující surovostí; v tomto obecném krveprolití, hranicích a hrůzách muk nepůsobí děsy válek husitských nikterak dojmem neobyčejným.«⁴⁵⁾ *tím více, ježto u katolíků vidí se vše v tom nejčernějším světle*, jako na př. když *Zap* upálení táboritského hejtmana Hromádky s dvěma tábořskými kněžími na náměstí v Chrudimi odsuzuje slovy: »Takového věrolomného skutku Táboři, jakkoli v boji byli ukrutni, nedopustili se nikdy a také toho pánnům (katolickým) a horníkům (kutnohorským) nezapomněli,«⁴⁶⁾ ač skutek tento ani *zdaleka nevyrovnal se upalování mnichů a kněží, krveprolití, vraždám, ssutinám a všeobecnému zpusťování, jež po celých Čechách, Moravě, Slezsku, obou Lužicích a daleko široko za hranicemi způsobili husité . . .*

⁴¹⁾ Tak na př. v Sedlci počítám pobitých 500 mnichův, ač jistě jich bylo mnohem více, poněvadž tento počet uvádí kronika valdsaská již nejméně 50 let před zhoubou Sedlce a jak známo v době Karlově počet mnichů v klášterích se stále rozmnožoval. Podobně počínám si i při jiných klášterích.

⁴²⁾ Činí na mne dojem, že tito »familiares« či služebníci nalezali se v takovém duchovním poměru k řádu cisterciáckému jako nynější terciáři jsou k řádu dominikánskému nebo františkánskému.

⁴³⁾ Na př. ve Svatém poli u Hradce Králové.

⁴⁴⁾ Na více místech v pramenech jest zmínka o vraždě všech poddaných klášterních, tedy i žen a nevinných dítek.

⁴⁵⁾ D. c. 22.

⁴⁶⁾ D. c. II. 881. Když totiž v lednu r. 1421 Hromádka zmocnil se Chotěboře, horníci kutnohorští s pěti katolickými pány Chotěboře dobyli, vojsko jeho rozprášili a posléze jej v Chrudimi upáliti dali.

Závěr.

P. Gelasius Dobner a s. Catharina, e clericis regularibus scholarum piarum,⁴⁷⁾ jak sám podepsal se na díle »Monumenta historica Boemiae nusquam antehac edita,«⁴⁸⁾ mezi mnohými důvody, proč počíná vydávati staré kroniky, uvádí jednak zásadu Hegesippovu: »Dulce est inter maiorum versari habitacula, et veterum dicta factaque recensere memoria, atque eorum inhaerere gratiae«⁴⁹⁾ a jednak: »Dulcius ex ipso fonte bibuntur aquae,«⁵⁰⁾ jako by naznačiti chtěl, že *některá historická díla nepodávají dějinných faktů tak, jak tyto v pramenech se nalézají*, ale že spisovatelé si je upravili dle směru, jemuž slouží . . .

Myšlenka P. Gelasia, který přece i v nejposlednější době prohlášen byl, byť ne právě stranou v českém národě nejkompetentnější,⁵¹⁾ za většího dějepisce, nežli sám »otec českého dějepisu« František Palacký, *zasluhuje plného povšimnutí, zvláště při některých spisech, jednajících již od 1. pol. XIX. století v Čechách o době husitské*. Tu někteří čeští dějepisci nakupili historických předsudků proti katolické církvi ve prospěch do nebes vychvalovaného husitismu tolik, že vesměs pominuli, co katolíkům bylo příznivo, ale za to využítokovali i poslední řádky ve prospěch náboženské a sociální revoluce XV. století. Ba jsou i případy, že *jeden a týž dějepisec téhož pramenu užil se dvou hledisk*. Tam, kde pramen byl katolíkům nepřizniv, bylo se ho dovoláváno na potvrzení uvedené pravdy, kde však mluvil ve prospěch katolické církve, byť nebyl úplně umlčen, přece tvrzení jeho bylo v pochybnost bráno.⁵²⁾

Mimo to zejména při době husitské tak zvaná *historická tradice*, která přece vždy, jako tradice vůbec, jakési jádro pravdy obsahovati musí — a právě úkolem dějepisce jest dle pramenů toto jádro zjistiti — poněvadž větším dílem jest katolické církvi příznivou, se naprosto opomijí, ale opáčná přijímá. Tradice ovšem nemá a nikdy nemůže míti cenu pramenů, ale tam, *kde prameny jí neodporují*, ba naopak mnohými doklady stvrzují, *zajisté není ani nejmenší příčiny, by nebyla uvážena a prozkoumána*.

Není tedy divu, že *husitství až do nedávna bylo »vrcholem slávy českého národa«*, *ač toho nezasluhovalo*, jak v naší době již tu a tam *stydlivě sice*, ale přece se připouští, jako na př. u *Bezolda*, jehož spis sám Dr. Josef Pekař vychválil slovy: »So-

⁴⁷⁾ T. j. P. Gelasius Dobner od svaté Kateřiny, řeholní kněz Otců pobožných škol.

⁴⁸⁾ »České historické prameny dosud nevydané«.

⁴⁹⁾ »Jest milým zaměstnáním pohybovati se v domích předků, upamatovati se na jich slova a skutky a následovati jich dobré stránky.«

⁵⁰⁾ »Vody mnohem lépe chutnávají při prameni.«

⁵¹⁾ Sr. volnomyšlenkářský časopis *Neruda* ze dne 6. července 1912 ve článku (Ant. Dolenského?) namířeném proti Františku Palackému!

⁵²⁾ Mám na mysli V. V. Tomka a jeho doklady z magdeburské kroniky na př. na str. IV. 95. 146 a pak na str. 52., 71., 81., 82 atd. Aby mi dobře rozuměno bylo, připomínám ještě: Vážím si Tomka jako dějepisce nesmírně, ale nemohu potlačiti svého přesvědčení, že dějepisec tento, ač život jeho svědčil, že byl katolíkem, choval vřelé sympatie k husitismu, ne ovšem k bouřlivému a bořicímu husitismu táborův, ale mírnějších pražanův.

cialně politické ideje českého hnutí a tužby jeho násilně a dle jistých teorií přeměnití veškeru lidské bytí, poskytují mu plné nároky na jméno revoluce« a »O loupežné soustavě na učení husitském založené naprosto nepochybné svědectví podávají usnesení synod táborských, jež přiznávají, »že mnohé z obcí nestaraly se o práci rukou svých, nýbrž chtěly jen z cizího jmění žítí a podnikaly nespravedlivé výpravy válečné jedině proto, aby loupily.«⁵³⁾

Opuštěný pastýř.

Dramatická báseň. Napsal JAN VOBORSKÝ.

Děj v Radkově, v čas masopustu r. 1425.

Dramatis personae:

Heřman *Mehrle*, fojt v Radkově.
 P. *Megerlein*, městský farář v Radkově, kmotr fojtův.
 Vít *Hopuš*, kovář.
 Petr *Hopuš*, jeho syn.
 Martin *Klektaj*, koláčník.
 Jiří *Egermann*, suken kraječ.
 Ulrich *Třisedlo*, barvíř.
 Vítek sladovník, přjmím *Vlk*.
Hanuš, kutlěř.
Nigrinus, písař radní.
 Starý selský *kněz*, uprchlý do Radkova.
 První)
 druhý) *kaplan* v Radkově.
 Jan *Hvězda* z *Vícemilic*)
 Mikuláš *Sokol* z *Lamberka*) vůdcové Táborů.
 Ambrož *Hradecký*, kněz husitský.
 Janek *Středa*, rotmistr (v předejře jako dudák).
 Čeněk z *Valu*, druhý rotmistr.
Hynek, sluha fojtův (v III. dějství v táboře jako lučištník).
Vilík, sirota, mendík školský.
 Elška *Jimramova*, neteř fojtova.
 Anna *Šnilpousová*, šenkérka.
 Vanka *Adamová*, slepá vdova řeznice.
 Ženy a muži, děti, tovaryši řemeslní, Táboři.

PŘEDEHRA.

Náměstí v Radkově. V předu v levo fronta fojtova domu s arkýřem nad dubovými, železem bitými dveřmi, vedle nichž v hlubším výklenku fortnička; v pravo domy s podloubím, v pozadí průčelí kostela se schodištěm, v prospektu pohled na domy. Vše zasněženo. Soumrak, čas nešpor. —

⁵³⁾ D. c. 59. a 63.

Hynek (k Středovi).

Teď vše jsi viděl, zeď kde chatrná a nízká,
kde špitál s věží štíhlou, tam že brána blízka —
i kostel dobře znáš a farní dům kde stojí —
teď neznáme se zas — jsou cesty naše dvojí.

(Vejde do domu.)

Středa.

Tak tiše jsem se jak do houfu slepců vpeřil —
že starý dudák z Čech jsem, každý rád mi věřil,
jenž prchal z Hoříněvse přes lesy a hory,
chtě retovati aspoň dudy před Tábury. — —
Já v krvi cítil proudit lež a ta mne hřála,
já kryl se přetvářkou a ta se sobě smála
a obé živo, v mém se nitru svorně pojí,
já obé přijal za své, přijal pod obojí!

Zástup maškar (vychází z uličky v pravo).

Středa.

Však tamhle hrnou se — chci hrát a býti vesel,
já ke žni přijdu lehko, ač jsem ani nesel.

(Hopkuje k zástupu, stavě se napilým.)

Ha — blázni jste a šedé myši v jedné pasti,
co tančí, hodují své smrti nad propastí — —
mně smrti děsný chechtot znám, ač vám se tají,
by zahoukal jak sýček hlučném po mumraji.

Vítek.

Co stojíme tu, bloudí, v břiše, v hrdle s prázdnem
a šplechty lapáme, jež trouseny jsou bláznem!

Třisedlo.

Má dobrý jazyk, mrštně hadem se mu mihá
a řečí nadělá, jak když se skládá kniha
a řízně vtipkuje, ba — Vítku — kýho hroma,
já ani nevzpomněl, že chlapík v Čechách doma,
jenž žertovati zná a řekne bez okolka,
tam za rohem že někde čeká Smrti holka!
Snad tvoje pivo bylo jemu trochu silné.

Hopuš (k Středovi).

Však bystrý pozor dej — neb kam má ruka přilne,
hned vlčích máků vidět červený květ nový,
tož uхни pěsti mé a uхни kovářovi! — —

Středa.

Spíš fojtovi se uhnu nebo před farářem,
bych nebyl jako oni pro svůj fortel lhářem,
ač nechci říci snad, že páni nejsou čestní,
jen z dálky trochu tuším, že jsou v mysli lestní.
Tys matným vtipem řeč svou — víno vodou ředil,
když škraboškou jsi v pitvor tvář svou oškaredil!

Hopuš.

Jen fojta s farářem nám hezky s klidem nechej.
Teď dudy spusť a k věnci chutě s námi spēchej.

(Stranou k Vítkovi.)

Mně korběl milejší než prustvorce je číška,
však vodu chvále, víno pije mnohý liška,
to před lidmi jen jaks se bojí ducha zlého
a doma třikrát za to přihne páleného! —

Středa (stranou).

Jdi k Putifarce, ženě zbožnou šalbou chlubné —
ta plášť dřív nepustí, až měšec s groši zhubne!

Zástup (odchází se Středou; zvuky dud zvolna zmlkají).

Vilík (s mendíčky otevírá dveře kostela, z něhož doznívají poslední
akkordy Mariánského sboru). —

Lid (vychází v pozadí z kostela a staví se v hloučky živě rokující).

Hynek (vystoupiv z domu).

Své oči chtivé na kyprých jdou tělech pásti,
jen břitký jazyk svůj a zuby řádně mastí,
jen po korbeli každý sahá plném piva,
ten už už blábolí jen, ten zas ryčně zpívá.
Však hledme — fojt se vrací, s farářem jde domů
a v živém hovoru. Nu dobrá — rád jsem tomu.

Mehrle (s Megerleinem, provázen měšťany a měšťankami, přichází
k domu).

Hynek (hbitě k fojtovi).

Již v krbu ohněm praská dubu pařez celý.

Mehrle.

Je znáti, že jsi Hynku sluha ve všem bdělý,
jenž milou návštěvu již skoro předem tuší.

Středa (v šarmicli s dvěma napilými se tahá na podloubí, pak klopytá
k fortničce, kde u patníku klesá do kouta).

Mehrle (k měšťanům).

Však světlo naděje ve zbožné mějte duši,
a víru neztrácejte! Z temna svitne zas den.

(K Hynkovi)

Zde tento spitý chlapík budiž města prázden
do zítřka večera. Dva biřičové mladí
ať spoutají jej a pak v bráně do klad vsadí.
Až vyženou jej z města, na dál beze změny
po rozkazu mém budou tortny uzavřeny.

(Vchází s Megerleinem do domu, měšťané se rozcházejí)

Hynek (k Středovi).

Hej — vstávej, vstávej, spáči!

(Lomcuje jím a tlumeně k němu mluví)

Dnes již u korbele

vše řekli jsme si zcela otevřeně, směle —
teď zanech hraček a žeň chrtem rychle z města,
sic prohraš úkol! Smutná v šatlavu je cesta.

(Jde do domu, ale hned se vrací, halen v plášť)

Bys odnes s sebou pro chut předmět staré touhy,
kus vezmi slaniny — je skrojen z plátu dlouhý

a abys také věděl, že jsem brat ti věrný,
zde uzeníny kus jak z komína vzat černý —
to tvá jest výslužka — na cestu měj ji brachu,
však bude chutnat k míse čtvrtěčního hrachu.

(Zahroze k oknům)

Buď s Bohem fojte — honem pošlu biřiče ti,
by hráli si tu chvíli jako malé děti
a sám se zachráním, kryt blízké noci tichem,
neb záhy klesneš zdrcen rudým pod kalichem.

(Stranou)

Ten uzenínu má — já Madonino zlato.
Jsem zvědav, starý šmelcír žid co as dá za to —
zde po mně ovšem zbudou řeči zlé a klepy —
však já vše zřel a nikdy nikde nebyl slepý
a až se hvězdotkaná rouška poodhrne,
tvá sličná Eliška hrůzou zachví se a strne
a v ráz jí zbledne červeň malin zpěvných rtíků,
když oškubanou sošku najde v oltáříku.
Mám vrabčí choutky. Mlsáci se v díle znají —
na zralém hroznu bobuli jen sladkou uzobají.
Mne pálí podešev — bych nebyl jat a sebrán,
snad tohle staré scriptum pomůže mi ze bran,
kde v posled ještě stranou v polotmavém koutu
dva hejly chytím svého vtipu do kornoutu!

(Odchází rychle do rynku)

Středa (kryt stínem podloubí).

Ba. padne záhy Radkov. Hnil a žil jen líně —
nám bradatý kněz s tlustou biblí na svém klíně
po Mistra písni: »Jesu Kriste, štědrý kněže«
vždy hlasem káže, jenž zní jako zvony s věže:
Ne pro slávu neb statek z bojů v boje jdete,
jen pro Husovu čistou víru bojujete. — — —

(Chvíli hledí k fojtovu oknům, pak prchá, odhodiv dudy do podloubí)

Petr Hopuš (zvolna přichází z levé strany z rynku s několika tovaryši,
jiní z prava).

První tovaryš.

Nech, Petře, trudů všech, jež vířejí ti hlavou
a vzmuž se, vzepni, chvátej hlučnou za zábavou
a sázím vše, že budeš veselý a sdílný,
jak v práci jsi a na kostelní kruchtě pilný.
Jdem braši k věnci! Hopuš půjde rovnou s námi —
snad piva hubatkou se přece neomámí,
když druha druh dle zvyku k počtě píti nutí.
Pojď — Hopuši a zanech trpké potměchuti,
jež mladý otravuje věk, sny splétá marné,
že člověk mrzutec sám hořkosti pln stárne.

Petr.

Mně není, věřte, nikdy příliš do hovoru —
a téměř rád se vyhnu veselému sboru,

neb smutek v mladém srdci rozbujel se znova,
když matku pohřbil jsem a sám šel od krchova.

Druhý tovaryš.

A otec tvůj? Proč vesel ten a proč rád pije?

Petr

Tím trudnou duši mou jen tepe v tvář a bije,
neb co je matka mrtva, v obrat děsná změna
s ním stala se. Ta pobožná a dobrá žena
mu byla andělem, jenž chránil jeho víru,
však teď se někdy viklá, klesá, ztrácí míru,
by rozeznal co zlé, co dobré a co není — —

První tovaryš.

Však to prý téměř každý vdovec tak se mění.

Druhý tovaryš.

Co bráno bylo mu, sám nyní chutě bere —
dřív slýchal modlitby, teď slyší vtipy steré.
To vábí jej. On radost vesele chce užít.

První tovaryš.

A syna babu má, jenž neumí se vzpružit!

Petr.

Však vzpruží se a život svůj i v obět složí,
až bude zle. Víím dobře, že to v ruce Boží
a pohroma že kvapí a v náš kraj se blíží,
jak dusný temný mrak když letní večer tíží,
by jako žhavý had blesk nebem náhle svítl
a jako metla k trestu nad hlavou nám kmitl.

Třetí tovaryš.

Mladý mrzout svobodný
staré babě podobný,
o níž žertěť vypravuje,
že jen s čertem pikle kuje,
trčíc v kouta tmavé díře,
kocoura má za trejříře,
ten jí přede, přede, přede,
na klín babě vklouzne, vjede
mrzoutovi podobný
báby kocour svobodný. —

Petr.

Hle — rým jak se ti daří, hladká kůže hadí,
však na šprýmy mne svoje hned tak nenavnadí!

První tovaryš.

Nu — pojďte — braši, s Petrem věru řeči není — —
sám vezmu na se řad, když ten se jednou změní.

Druhý tovaryš.

Ba nepodoben kováři je svému otci!
Ten v pestré maškaře prý bendí přes půl noci
a pamatujte — v domě v zadu u bran nízkém
prý tryšek hrá, kde jiný ruce plní ziskem —
on stará léta svá prý omlazuje tancem
a harapany lačné hostí alafancem.

Petr.

Ač pěst se svírá mi, přec raděj trpím v klidu,
bych nevyvolal nové hany na nás v lidu
a proto varuji se slov a střežím srážky,
ač jazyk tvůj se zhrotil bolné do urážky!
Chci klid, by neřeklo se: Pil a nakvašený
se rval a bil a tojt jej v sud dal vstrčit. Ženy
jen z klevet sobě spílají, do vlasů vjedou,
když hněvem rudne tvář nad slovní šalbou bledou.

Třetí tovaryš.

A jsi ty, ač se řeč tvá nadnáší a vejší,
nad také ženské mužnější a statečnější?
To sotva — neboť jediný po městě našem
vždy v prosinci ty mrzna, chodíš s Mikulášem,
jak sličný anděl strojen, v ženské oděn šaty.

Petr.

Stůj v řeči! Líp, když tvor se nápodobí svatý,
než míti jazyk zlý a dvojmo rozeklaný
a na řetězu být!

První tovaryš.

To chválíš místo hany ;
chceš mír jen a chceš klid — kde anděl do anděla
se zahledí, tam každý stín se světlem bělá.

Druhý tovaryš.

Již jdem.

První tovaryš.

Však pozor, abys nezmrz v rampouch tady,
než stín ti vkreslí v okna Elšky tvář a vnady.

(Odcházejí.)

Petr.

Jen jděte — jděte. Na vrch ještě posměch všemu.
Však také bez vás najdu kontent srdci svému.
Tak skoro k pláči to, že otec můj, ač starý,
se přec jen ještě rád přistrojil do maškary
a teď snad s pištcem, se žertěrem zpívá, plesá,
když duše má se nese lásky pod nebesa!
Jsem možná snílek, jenž si temné chmury jasní —
však bohudík, chci zůstat veršem v pravdy básni.
Ti tam — co k věnci v průjezd krčmy snad už zašli,
svou pravdu hudli a teď s rovnými se našli.

(Hledě k oknům arkýře.)

Aj — v oknech ještě světlo. To mně naděj svítá,
že uzřím Elšku! V oknech její stín se kmitá
a divno, že se chvílí lehké šedé stíny
vždy v arkýř stulí mezi keře rozmaríny.

(Jde k výklenku fortničky.)

V šer vedle k fortničce. Snad klíč tam zarachotí
a rtíky sladké aspoň slovem zalichotí — —
však fojt snad návštěvu má. Ach to zase smočí
mé Elšce slza tvář a azurové oči.

Leč počkám přec. Tam zatím v hluku u Snilpoušky
si tovaryši v poctu hrdla vlašá doušky.

Bířiči (přicházejí z rynku k domu fojtovu).

První (u dveří domu).

Co děje se? Zde prázdno jest a kde nic, tu nic;
prý opilý zde tulák leží, těžko funíc,
jejž pan fojt považuje za stávka a zvěda —
teď nic zde, nic, zas fojtův zahřmí křik!

Druhý.

Nám běda;
my dlouhanských se dali s Hynkem do hovorů —
a teď tu nic.

První.

Nás falší zdržel, beze sporu!

Druhý.

Vždyť s ním jsi bavil se jak hluchá baba zvědná,
jíž první nestačí klep ani šplechta jedna — —

První.

Sám bílý groš mně ve dlaň dal, ač víc jich schoval
a scriptum jakés, fojtův sekryt ukazoval —

Druhý.

To ten, kdo tebe jednou v škamnech písmu učil,
ne tebe tolik, jako sebe marně mučil.

(Přistoupiv k fortničce.)

Aj — tady u fortničky ve tmě jakýs ptáček,
ten v šatlavy klec půjde pěkně bez vytáček.
Líp něco nežli nic. Snad někde zmrzne chudák
ten sestárlý a pitím přemožený dudák.

Petr.

Jsem Petr Hopuš!

První bířič.

Co zde?

Petr.

Na svou Elšku čekám!

První bířič.

Tak mluví každý, že jde jenom tam neb někam,
když k domovním se cizím dveřím tlačí v stínu.
Kdo dobrý, hospodu zná, neb jde pod peřinu!

Petr.

Mně Hynek sluha svědkem! V rynku jsem s ním postál.

Druhý bířič.

Ten v plášti halen, vyšel z města brány.

První bířič.

Dostal

as strachy. Tři jsou tedy; jeden nám tu zbývá
a ten se ještě v škrabuš lži a výmluv skrývá.

Petr.

Já pravdu děl. Na tobě, abys pravdě věřil --

První bířič.

Jen abych helebardou v hřbet ti neudeřil;
kdož ví, jakým a kde jsi ty se opil mákem —

vždyť s Hynkem mluvil jsi a spěchal za dudákem —
 jsi ze tří jeden. Dost jsi, byť co důkaz malý,
 že jakous zradu snad jste spolu puntovali.
 Však nekruť se, neb mrznem s tebou tady marně,
 co jiní baví se již v šenku v pivovarně,
 kde na okřínu voní vepřové kus s kmínem!

Druhý biřič.

My do střídání víme zatím o všem jiném!

První.

Pak druzí město ať zas střeží s Pánem Bohem!

Druhý.

Jen stoupaj, ať jsme dál už za nejbližším rohem —
 až branný řekne, Hopuš to, rád vyndáš grošík.

První.

Jen je-li po tatíku také jeho hošík!
 Leč není přítel Hopušův, ten bručoun branný.
 Ať tak neb onak, u nás přespíš v úsvit ranný.

Petr (k oknům).

Až jaro v plášť svůj vetká zlatých květů plíšky
 a zahrada zažloutne terči pampelišky,
 až rozmarína bílým zahalí se květem,
 my Elško fojtů, svým si zazpíváme světem,
 jak jednou v zimní noci byl jsem bez domova,
 a tím že byla vinna Elška Jimramova!

(Odchází rychle, provázen biřiči.)

Mehrle (vyprovází Megerleina, jemuž Vilík svítí plapolnicí).

Elška (otvírá okna arkýře a zírání do ulice).

Hle, Petr nepřišel! Ni zřít ho nikde není.
 Zas smutné připravil mi sám o sobě snění.
 Slov aspoň několik vždy srdci zalahodí,
 než faráře strýc jako jindy doprovodí — —
 však dnes vše marno již — ach škoda je té chvíle,
 co smutna, ticha, jak ty sněhu roušky bílé —
 a zatím snívá noc si na své skráně bledé
 do závoje sta hvězdic zlatých tká a přede.
 Jak trudno těm, kdož bez matek žít musí sami — —
 i Petr sám! Chci vzpomínat naň modlitbami.

Mehrle (zvolna se vrací, u domu).

Na souhru příštích dnů chci klidně, vážně čekat,
 ač nechtěl ctihodného faráře jsem lekat,
 neb věčné lampy světlo v chrámu shaslo náhle
 a vítr zaskučel jak bolné stony táhlé —
 nuž děj se vůle Boží! V Čechách jarní vánek
 tak často vál již místy, na nichž Boží stánek
 jak ruka prosebná se k modru nebes zvedal
 a Vesny dech kde jenom černé trosky shledal,
 a jak by rány sladce zulíbati chtěje,
 k nim vůni libou nesl květů ze závěje.

První biřič (přikvapiv, k fojtovi).

My dobře, pane fojte, zadržli jsme smyčky
a stávka lapli zrovna tuhle u fortničky,
však nebyl dudák to — jen Petr, Hopuš mladý.

Mehrle.

A vy?

Biřič.

My všoupli jej, kde klády jsou a chlady — —

Vilík (jenž svítil plapolnicí v podloubí, přináší biřičovi dudy).

Hle — rady když si neví hlava kam a kudy,
snad jakous stopu zradí odhozené dudy —
dnes ještě času dost a pozdě bude zítra,
až v pivní mlze bude mysl jindy chytrá.

Biřič.

Jen pěkně tepej ostrých outržků svých holí,
kde strachu dost již nasypáno drobné soli —
však počkej hošku v letě — jak tvůj jazyk pálí,
já kopřivou tě švihnu někde znenadálí! — —

Mehrle (k biřičovi).

Na chlapce, věřím, byl bys kurážný už dosti,
však na lotříky nic, mně k popudu a k zlosti.
Vy — nechci říci hlupci — Petra propustíte
a zítra v temnici si v postu pohovíte
za dudáka, jenž prchl.

(Vchází do domu.)

Biřič.

Tu ta kaše v míse!

To naše odměna, když pan fojt krocaní se —
a slovo vrabcem pusť — jak rukou po něm sáhneš,
ni párem silných volů zpět je nezatáhneš! — —
Já v duchu na pečení jsem si pochutnával,
teď místo masa jak bych peluň do úst dával!

(Opona)

(Pokračování.)

Hlas svědomí.

Napsal JOSEF BROŽEK.

(Pokračování.)

IV.

Tichý večer snesl se nad klášterem Opatovickým, a jen kdesi nedaleko kláštera v malém domku blikalo světlo. Tam připravovala se na rozloučení s dětmi vdova po zbrojnoši Kacenovi. Byl zde přítomen bratr lékař a frater Krištof, jimž vdova za všecku péči děkovala. Cítila se zdráva, nicméně tušila, že zde déle dlíti nemůže a pomalu se spřátelila s myšlenkou, která od opata pocházela. Pan opat slitoval se opět nad ubohou ženou, chtěl chlapečky její v klášteře podržeti, je vychovati, soudě zcela

správně, že vdova sama už snáze obživu nalezne, a že bude moci své dítky občas navštívit a s nimi se potěšit.

»Než ráno odejdeš, přiveď chlapce k fortně; vezmeme je do svých cel, nebude se jim stýskati,« pravil vdově Krištof.

»A nejdůstojnějšimu panu opatovi vyřídte opětůný dík můj,« s pláčem prosila žena. »Mnohým jsem vám zavázána.«

»Láska křesťanská kázala nám tak učiniti,« odpovídal bratr, který vdovu léčil,« a rádi se i o tvé děti postaráme. Tobě by jen v těchto dobách starosti působily. Až poodrostou, vezmi si je k sobě, budeš-li chtítí.«

Dítky věděly, že jim matka odejde, nicméně dosud byly klidné a jen více k matce se tulily.

Pojednou všichni utichli. Zdálo se jim, jakoby před klášterem se ozýval jakýsi hřmot a slyšeli zřetelně bušení na vrata klášterní. Opustivše vdovu spěchali frater s mnichem druhou stranou přes zahradu do kláštera. Přišli právě v čas, kdy bratři hrnuli se do chodby k fortně.

»Jako přátelé přicházíme z nařízení nejvyššího purkrabího zemského, pana Čenka z Vartmberka,« voláno ze zástupu, který stál před fortou.

»A že právě noční dobu jste zvolili,« nechtěl bratr fortnýř věřiti.

»Věc je neodkladná. Otevřte, sice si musíme otevřítí sami. Nechceme vám nikterak násilně ubližovati,« opět hlasy se ozývaly.

Opat také sem přichvátavší tázal se, co se děje?

»Pan Ota z Bergova se svými zbrojnoši přeje si vstoupiti do kláštera,« oznamovali bratři, »a to jménem pana purkrabího z Vartmberka.

»Snad něco důležitého. Otevřte,« proučel opat, netuše lsti. Zámek povolil, fortna se otevřela a zbrojnoši vjeli s panem Otou v čele.

»Buď mi vítán, urozený pane z Bergova, v této pozdní době!« vítaje pokročil mu vstříc opat.

»Málo však důvěry jsi, otče, projevil k svému sousedovi,« na oko hněvivě pronesl pan Ota. Tak nějak podivně působil na něho chladný vzduch klášterní.

»Nediv se, urozený pane; časy jsou zlé,« omlouval se opat.

»Vím a právě proto přicházím. Včera zde meškal nejvyšší purkrabí, pán z Vartmberka, který dnes z mého hradu odjížděl a nařídil mi, abych zajel sem, o vydání pokladů klášterních požádal a skryl je před zbrojenci žižkovými, by jich nezničili.«

»Což Žižka tak na blízku?« ulekl se opat.

»Kdož ví, kdy sem zavítá; leč byla by velká škoda, kdyby zničili poklady vaše.«

»Nemáme pokladův,« odporoval opat.

»Přicházím z rozkazu pana purkrabího,« opakoval pan Ota.

»Odpusť, urozený pane, že nevěřím slovům tvým, poněvadž příliš dobře znám pana purkrabího,« odpověděl opat.

Pak zbrojnošům svým nařídím, aby poklady vaše sebrali,« rozohňoval se pán z Bergova.

»Doufám, urozený pane, že ušetříš posvátného místa, pro-sebně řekl opat.«

»Snad nemyslíš, že zbůhdarma konal jsem cestu sem!? Nevěříš-li slovům mým, nebudu dále jednati s tebou! Není-li lépe, budou-li poklady u mne uschovány, než zničí-li je Žižka!«

»Milý pane věz, pokladů zde nenaleznete ty ani Žižka!«

»Teď zase já nevěřím tobě a sám se přesvědčím. Hoši, vy-beřte to hnízdo!« nařizoval pán z Bergova zbrojnošům.

Tito chtěli se rozběhnouti, ale opat zastoupil jim cestu. »Šetřte posvátného místa. Či chcete si počínati jako loupežníci?!«

»Oj, ctihodný otče,« zle se dohněval pán z Bergova, »ke komu ty nás přirovnáváš?! Z cesty, sice zle se vám povede!«

Odstrčil opata, oděnci opět odstrkovali jiné v cestu jim se stavící bratry, palaše tasili a po klášterních celách s rozžatými pochodněmi pobíhali. Někteří otevřeli dvěře kostela a zde počali hospodařiti.*)

Opat s bratřími spěchali do kostela. Jeden z oděnců vylezl na oltář a ze svatostánku jal se vybíratí nádoby bohoslužebné. Opat, který tomu chtěl zabrániti, srazil dolů, ten pak s výkřikem klesl k zemi. Narazil hlavou na dlažbu a hned se mu z hlavy proudila krev. Omdlel. Bratři vykřikli, chopili se opata a odnášeli ho, aby mu poskytli pomoc.

Kterýsi zbrojnoš zaběhl k domku vedle kláštera, a vida, že je osvětlen, nahlédl dovnitř. Spatřil tam klečeti ženu se dvěma chlapci, kteří spínali ruce. Nemeškal a spěchal k pánu z Bergova.

»Jakási žena s dětmi modlí se v domku kláštera za mnichy,« zvěstoval mu se smíchem.

»Žena v klášteře?!« zvolal pán z Bergova. »A pak pan purkrabí chce se zastávatí mnichů!!« Nechav všeho, spěchal se zbrojnošem do domku. Vyrázili dvěře a spatřili ulekanou ženu se dvěma chlapci, kteří se jí za sukni drželi. Pán z Bergova žasl: »Vdova Lacenová!! — Spanilá frejírko mnichů, jak sem přicházíš?«

»Milost, urozený pane!« klesla žena na kolena. »Dítě jsem chtěla zachrániti, mně pak v klášteře zachránili život,« strachy zuby jektajíc, odpovídala žena.

Objevil se bratr, který chtěl dítky a ženu zachrániti. »Hleď na svoji nevěstu!« poškleboval se pan Ota. »Toť moje poddaná; vy ženu v klášteře jste chovali. Kámen na kameni by neměl z něho zůstatí.«

»Na smrt nemocná došla v klášteře útulku, a ne v klášteře, nýbrž v opuštěném domku bydlela,« vysvětloval mnich.

»Nevěřím; však trest vás nemine. Alou, ty ničemná! Odtud do Chlumce, kde ti ortel tvůj oznámím,« poroučel pan Ota a chytil ženu za ruku. Vymkla se mu, děti počaly křičeti, a zvláště starší děcko jaksí kurážně se proti pánu z Bergova postavilo, jakoby chtělo matku chrániti.

Pan Ota je kopl, až zavrávoralo. »Půjdeš-li ničemná?!« vykřikl.

*) Použito: Dr. J. V. Šimák: Dějiny města Turnova.

»Smiluj se, urozený pane, nad mými dětmi!« prosila žena. Ha, ha, ha! Víš, že děcko tvoje potřebuji?« šklebil se pan Ota.

Hrůza pojala nebohou ženu. »Nikdy ti dítě svého nedám!« zvolala a jako lvice před své děti se postavila.

»Dosti mám této hry,« řekl pán z Bergova. »Vezmi děti!« poroučel zbrojnoši.

Ten sahal po chlapcích. Tito však tušíce, že je očekává něco hrozného, bránili se, a mladší kouzl zbrojnoše do ruky, až vykřikl a ruku odtáhl.

»Žábo«, řekl pán z Bergova a uchopil chlapce, který ho však kopl. To rozvzteklilo rytíře tou měrou, že zuřivě řal mečem po hlavičce dítěte, takže ani nehlesnouc, s rozpoltnou lebku klesla k zemi. Vdova vidouc to, zalomila rukama a bez vlády klesla k zemi. Starší chlapec počal hrozně křičeti, zalezl mezi nábytek světnice, a pan Ota zůstal jako bez sebe. Viděl krvácející hlavičku nevinného dítěte, nehybnou postavu ženy matky — hrůzný to pohled! — Otočil se a beze slova odcházel.

V Klášteře zatím hospodařili jeho zbrojnoši. Vybrali, co našli cennějšího, žádali pak po mniších peníze, a když jim jich tito dáti nemohli, týrali je, takže se rozutíkali na všechny strany. Když pán z Bergova se vrátil z domku, byl klášter vypleněn, a věci už k odnesení uchystány. Pan Ota pokynul, zbrojnoši se smíchem sedali na koně a s lupem z kláštera odjížděli. Divili se však, proč vůdce jejich, který byl pln veselosti, když jel do kláštera, pojednou tak zvažněl a po celou cestu slova nepromluvil.

Skutečně! Pán z Bergova, jakoby nevěděl, co se děje kolem něho, stále ujížděl, jen občas oči si protíral, jakoby z nich cosi nemilého chtěl zaplašiti. To stále viděl krvácející hlavičku, jejíž oči tak žalostivě a vyčítavě na něho se dívaly.

Když přijel pan Ota do Chlumce, poručil, aby mu přinesli medoviny, a pil tak dlouho a nemírně, až musel býti odnesen na lože.

Smutněji však bylo v klášteře. Vše bylo vydrancováno; opat těžce, ač ne smrtelně jsa raněn ležel bled na loži. V domku mniši se obírali zabitým chlapečkem a nehybnou ženou. Soudili, že to jen z bolesti modloba ji zachvátila; když však marné bylo úsilí přivesti ji k životu, poznali, že i ona se rozloučila s tímto životem. Hořem puklo jí srdce

Frater vzal zalezlého chlapce za ruku a vedl jej smutně do své cely, uzavřev dveře domku, kde ležela mrtvá matka se zavražděným dítětem. Očekávali v klášteře věci příštích. Tušili, že asi naděje pana Čenka z Vartmberka budou marné, neboť krev mnichů příliš lákala voje Husitů; už sami na sobě to zakusili. A neklamali se.

Žižka se brzy dověděl, co podnikl nejvyšší zemský purkrabí a dle toho se také choval. Pražany, kteří podobné úmysly projevovaly, jako pán z Vartmberka, jakož i rytíře, kteří návštěvou pana purkrabího poctěni byli, měl za nepřátele kalicha a hned svojí návštěvou je poctil.

Už po dvou dnech, v nichž pan Ota z Bergova z opojení nevycházel, přiblížila se četa vojska husitského pod velením hejtmana Bartoše z Valečova ke Chlumu, aby soudili pána z Bergova.

Bez opovědi vešel husitský hejtman k pánu z Bergova a zle počal mu vyčítati, že se stává zrádcem kalicha a s panem z Vartmberka se buntuje.

»Mohu já za to, že pan purkrabí ke mně zajel?« ještě v opilosti ospravedlňoval se pán z Bergova; »já zajisté jemu jsem rukojmí žádného nedal.«

»Tím jen otce Žižku sobě nakloníš; nicméně jako záruku musíš dovoliti, aby vypleněno bylo hnízdo mnichů v Opatovicích, a sám se zúčastniti výpravy této.«

»Ne, tam nepojedu,« bránil se pan Ota; hrůzou se otrásaje.

»Aj, tedy přece jsi přiznal barvu! Proto jako rukojmí tebe samého otci Žižkovi přivedeme,« pravil pán z Valečova.

Pan Ota nechtěl ani příčinu svého odporu vyjeviti; ani jako nepřítel kalicha státi před Žižkou.

»Rozhodni se, pane Oto; buď s námi na klášter potáhneš, vlastní rukou klášter zapálíš, o poklady se s námi rozdělíš, anebo jako věrolomník od Žižky souzen budeš,« dorážel dále pan Bartoš.

»Budiž, potáhneme na Opatovice!« svolil pan Ota a dal své čeledi příslušné rozkazy.

Pán z Bergova jel po straně táborského hejtmana a tak se hnula výprava k Opatovicům. Zde ovšem vojíni způsobili hrůzu; nečekajíce, až se jim otevře, vyrazili fortnu, vjeli dovnitř kláštera, sehnali mnichy a žádali po nich, aby vydali poklady; ale těch nebylo. Mniši prosili za slitování, leč Táboři, lačníci po jejich krvi, neznali slitování, zvláště když poznali, že klášter jest úplně ochuzen. Podezřívají mnichy, že vše dobře ukryli.

Proto poručil hejtman, aby mniši vehnání byli do kostela, tento dal dřívím a slamou obložití a pán z Bergova sám byl nucen oheň vznítiti. Za chvíli vyvalil se černý dým z kláštera, a Husité uháněli z místa hrůzy . . .

V kostele, očekávající svoji smrt, klečeli bratři na modlitbách, ale ve své cele, leže na loži, opatrován jsa chlapcem vdovy Lacenové, sténal opat. Jeho zbrojnoši nenalezli, on ani choditi ani jíti nemohl.

Tušil opat, že cosi hrozného se děje v klášteře, a na rychlo mu to bratr Florentin také oznámil, ale od té doby více nikdo k němu nepřišel. Zbrojnoši snad náhodou minuli celu jeho, a tak zůstal na živu on i pachole. Rána opatova nebyla ještě zahojena a stav jeho dosud byl nebezpečný: byl sláb a stěží jen držel se na nohou. Proto nebyl a nemohl ani býti s bratřími.

Podivil se však, že v klášteře najednou vše utichlo, že Husité odjíždějí. — Bylo mu nápadným, že bratři se dosud neukazují; ba že ani kroků jejich není slyšeti.

»Václave, nebojíš se podívati na chodbu, bys vypátral, proč je najednou tak ticho?« tázal se opat chlapce, který celý se třesa v koutku jizby stál.

Hoch neodpovídal, ale také neměl chuti vyjíti. Nechtěl tudíž opat ustrašeného dítěte násilím na chodbu posílati; s napětím všech sil vstal, požádal hochu, aby mu podal hůl a jej poněkud v chůzi podporoval.

Hoch tak učinil, pro přítomnost opata nabyv kuráže, nebál se již vyjítí s ním na chodbu. Sotva však vyšli, zarazil oba čpavý dým do chodeb se deroucí a zároveň postrašil je a uvedl jim na mysl hroznou skutečnost praskot hořících dřev. Opat byl jat hrůzou. Znal dobře působení Husitů a tušil, co se stalo. Klášter hoří! Kde však jsou bratři?

Opat volal, pokud mu slabý hlas dovoloval. Nikdo se nezýval. Jen praskotu a dusícího dýmu přibývalo. Opat napial všechny síly, zapomněl na slabost a spěchal po schodech dolů. Měl nejvyšší čas. Hustý dým smíchaný s ohnivými jiskrami valil se do chodby.

»Kostel hoří!« zaúpěl opat, »a bratři jsou buď povražděni, nebo čekají hroznou smrt upálením. Oh, že jim nemohu pomoci, nebo s nimi zahynouti!« zabědoval. Hrůzou i slabostí zůstal státi a pravil k chlapci: »Utec z kláštera. Já zde zůstanu a s bratřími život svůj dokonám.«

»Ah, můj Bože, kam půjdu?« zabědoval hoch. Pojdte, nejdůstojnější otče, také se mnou!« prosil hoch.

Praskot byl čím dále tím hroznější, chytala už i budova klášterní. Opatovi zdálo se, že slyší úpění. To bratři snad o pomoc volali. Opat poznal, že jsou ztraceni, že jim pomoci nemůže a že by sám jen život svůj marně obětoval, kdyby déle zde zůstal, zželelo se mu i chlapce, který byl na místě sám a neměl nikoho, kdo by se staral o jeho vychování. Napial tedy znova všechny síly a vyšel z kláštera. Byl nejvyšší čas. Již hořela i klášterní střecha a oheň zuřil také na chodbách. Opat s chlapcem opouštěli klášter. Venku viděli, jak hrozně zde bylo řáděno. Kolem kostela bylo sneseno kde jaké dřevo, které se dalo nalézti, a bylo urovnáno přede dveřmi chrámovými v ohromnou hranici, divým žářem hořící. Bylo zřejmo, že žádný z bratří neunikne. Vedro bylo nesnesitelné, takže opat s chlapcem byli nuceni spěchat a co nejdále se vzdáliti od hořícího kláštera.

A nikdo nešel, nikdo nespěchal ku pomoci, ač z daleka bylo asi záři viděti. Lid byl divadlu tomu uvyklý, tušil, co to znamená a obával se pomsty husitské, kdyby snad odvážil se přispěti klášteru ku pomoci.

Nastávala noc, a klášter jako ohromný maják svítil uprchlíkům na cestu. — Pospíchali z místa hrůzy, a opat třesoucíma se rty šeptal tichou modlibu za duše mrtvých bratří. Neobával se, že padne do rukou rozlícených husitských zbrojnošů, vždyť i on by ochotně život svůj přinesl Bohu v obět. Leč nikde nebylo nikoho viděti.

Opat přišel s Václavem do lesa. Tam se zastavil, poněvadž už dále nemohl. Nohy vypověděly mu služby a on shroutil se do mechu.

»Zde si odpočineme, dítě, a ráno, dal-li Pán Bůh, na další pout se vydáme. Snad někde přístřeší nalezneme,« řekl opat.

Hoch ustavičně plačící přitulil se k němu. Seděli vedle sebe, upírajíce zraky směrem k záři, vycházející z hořícího kláštera. A ten hořel po celou noc.

K ránu teprve slábla záře, chlapec usnul, i opat zdříml na kratinký čas. Leč hrozné vidiny nepopřály mu klidného spánku. Brzo otevřel oči, a když počalo svítati, vstal.

V blízkém potůčku umyli si oba tváře, napili se vody, pomodlili se a chystali se na další pout, nevědouce, jak bude dlouhá, neupadnou-li totiž brzy v ruce nějakého husity.

Prošli lesem a spatřili nedaleko něho několik domků. K nim zamířili. Na dveře prvního domku zaklepali. Bylo jim otevřeno, neboť obyvatelé domku byli už vzhůru. Vstříc jim vyšla mladá dívka. Spatřivši opata zarazila se.

»Odpusť, šlechtná dívko, že váš klid rušíme a milosrdenství u vás hledáme,« omlouval opat příchod svůj.

Za hovoru vyšel z domu statný muž. Vida kněze také se zarazil; nicméně hned pozdravil a řekl: »Jaká to vzácná návštěva! Pojdte jen dále, ctihodný otče, jsme dobří lidé.«

»Díky vám, přátelé!« řekl pohnutě opat a vcházeje s chlapcem do nízké jizby řekl: »Pokoj Boží budiž s vámi.«

V jizbě byla ještě jedna dívka starší, avšak dosti statná žena. Vidouce přicházeti mnicha s chlapcem povstaly obě ženy z lavice, na níž seděly, a hosta uctivě vítaly.

Za knězem vstoupil hospodář. »Ještě jednou buďte nám vítáni,« řekl. »A jaká to náhoda přivádí vás pod chudý náš krov?«

»Smutná zajisté byla cesta naše sem, drazí lidé,« pohnutě řekl opat. »Jsme z kláštera opatovického. Matku a mladšího bratříčka tohoto chlapce, jichž jsme se v klášteře ujali, před několika dny zavraždil v klášteře pan Ota z Bergova, a včera přišel s Táborý a dokonat zhoubné dílo. Všecky řeholní bratry v kostele upálili a já s tímto chlapcem jen náhodou záhubě jsme unikli.«

Domáci s úžasem poslouchali. Pojednou povšiml sobě hospodář obvázaného čela opatova. »Otče, ty také krvácíš«, řekl ukazuje na čelo jeho.

Opat sáhl si rukou na čelo. Skutečně ucítil cosi mokrého, a když se podíval na ruku, viděl, že je zakrvácena. Proto pravil: »Návštěva pána z Bergova byla i mně osudnou; zbrojnoš jeden srazil mne na dlažbu, nicméně během tří dnů rána se počala zacelovati, až nyní — podivno!«

»Sdělej, ctihodný otče, obvaz s čela, bude snad dobře ránu prohlédnouti,« řekl hospodář.

Když opat sdělal obvaz, objevila se znovu rozjitřená rána, z níž vytryskovala krev.

»Pozapomněl jsi, ctihodný otče, na svoji bolest, bude nutno ránu znovu opatřiti. Liduško, pospěš pro čerstvou vodu!« poroučel hospodář starší dcerce. Ta hned uchopila hliněný džbán a odběhla.

Za malou chvíli se vrátila s vodou, načež hospodář nalil na mísu vody a požádal opata, aby hlavu nad vodu naklonil. Ten uposlechl a dobrý muž jal se ránu vymývat. Když už krve:

znáti nebylo, bez pokynu přinesla hospodyně nějaký hrneček, z něhož na kousek plátna roztírala jakousi mast, kterouž hospodář přiložil na ránu opatovu a pevně vše zavázal.

»Mast tato je dobrá, připravená z lesních bylin, a jestliže opatrně bude obvaz na ráně držen, za tři dny rána úplně se zacelí,« podotýkal hospodář.

»Děkuji vám, dobří lidé. Nemohu se vám jinak odsloužiti, leč jen prositi Boha, aby vám sám odplatil,« pohnutě řekl opat.

»Nežádáme díkův ani odměny a rádi posloužíme. Nyní snad bude zapotřebí i jiného občerstvení,« vzpomněl si hospodář.

»Snad i pokrm teplý bude vám vítán.«

»Ačkoliv už delší dobu jsme na cestě a po celou noc jsme s chlapcem nespali ani nejedli, necítím já žádného hladu. Události dne včerejšího těžko mi na srdci leží a mne tlačí; leč dítě snad by mělo potřebí posilnění i odpočinku.«

»I dítě i vy, ctihodný otče, musíte si odpočinouti a posilniti,« dokládala hospodyně, dávajíc na stůl mísu, v níž bělelo se teplé mléko a vedle kladla snědý chléb. »Jiného nemáme; ale co máme, dáme rádi,« pravila.

»Bez pobízení přijměte, ubozí, co dům skýtá, a co je celodenní naší potravou,« řekl hospodář, chystaje opatovi i chlapci místo u stolu. »Smutné zajisté jsou to doby, které občanům jen samá utrpení přinášejí, a jim každé sousto zhořčují. A ještě ani toho hořkého sousta dosti není!«

»Žel budiž Bohu! Velikou odpovědnost berou na sebe ti, kdož toto všechno způsobují a zaviňují prý pro víru a očistu země,« odpověděl opat.

»Pro víru a očistu země! Nerozumím tomu,« přiznával se hospodář. »Ale jaká je to víra, která připouští pustošiti zemi, úrodná pole, pálení a vražditi?! Ti lidé snad víry ani nemají, jinak by musili míti soucit s národem.«

»Vy ovšem, jako katolíci tak soudíte . . . « pronesl opat.

»Ctihodný otče, jsi na omylu. My také přijímáme pod obojí; můžete však k nám míti důvěru,« hned upozorňoval hospodář, vida, že po jeho přiznání se opat zarazil, »ale přece nikdy neschvalujeme plenění klášterův a vesnic, kde pod jednou přijímají, nebo vraždění těch, kdo pod obojí přijímají nechtějí. Vždyť i my trpíme těmi bratrovražednými boji, trpí tím celá země, která se sice takto očistí, ale — úplně ochudí. Ale nesmíme říci, co si myslíme, jinak by nás týž osud postihl, jako katolíky; byli bychom prohlášeni za kacíře. Bůh to naprav!«

»Tím více jsem vám zavázán díky, zvláště, povážím-li, že do nebezpečí se vydáváte, poskytující pomoc a podporu uprchlému mnichu z kláštera katolického,« poněkud upokojen pravil opat, který dosud hodnost svoji nepronesl.

»Zde nebude zrádce. Obyvatel je zde málo, jsou zde i katolíci, dobře se snášíme, ale ani Husité nebudou zrádci a zajisté by každý na našem místě podobně učinil. Všichni máme společné přání, aby konečně hrozné ničení země přestalo, abychom klidně mohli pracovati, políčka svá vzdělávati a svorně vedle sebe žítí. A věru, rádi bychom poslušnost slíbili třeba katolickému

pánu, který by pořádek učinil (neboť způsob takový by zajisté nikdy nevolil). Vždyť nelze pochopiti, že by opravdu ty, kdo válku vedou, vedly čisté úmysly upevniti víru, očistiti zemi od cizinců. Proč pálí tedy kláštery, vraždí mnichy, kteří také z naší krve jsou?»

»Tys, příteli milý, zajisté zkušený muž, jak ze řeči tvé poznávám,« řekl opat.

»Dosti jsem zakusil, dosti i světa prošel. Než nač o tom povídati! Získal jsem si kdysi i větší jmění, ba mohu říci, že jsem často i v klášteře jedl, a nikdy bych nedal se pohnouti, abych na klášter zločinně ruku položil,« rozhovořil se hospodář. Opat za řeči jeho maličko pojedl, pokřižovav a pomodliv se, řekl: »Zaplať Pán Bůh! Snad čas na další cestu se dáti.«

Chlapec, který mlčky vše poslouchal, vida, že opat lžici odkládá, položil ji také.

»Proč nejíš, ctihodný otče?« tázal se hospodář. »Snad řečí svojí jsem tě unavoval?«

»Naopak, z duše jsi mi mluvil, a dobře posuzuji, že jsi dříve k víře katolické se hlásil —«.

»Zajisté; leč novota, běh okolností —«

»Vím. Nechci však k návratu tě nutiti, aniť vhodné doby k tomu není. Uznáš však, pokud se jídla týče, že nemůže ani chutnati, vzpomenu-li si na nešťastné bratry své.«

»Nuže tedy, chlapče, pojez ty!« nutil hospodář hocha. Ten podíval se na opata. »Chutná-li ti, Václave, pojez, co ti štedrá ruka nabízí,« chuti chlapci dodával opat.

Hoch opět chopil se lžice a vzal ještě několik soust, nicméně ani on mnoho nepojedl; také jemu ještě události posledních dnů mladičké srdce svíraly, takže celý se třásl. Položiv lžici, pomodlil se také a od stolu odstoupil.

»A kam nyní hodláš, ctihodný otče?« zeptal se hospodář.«

»Po vůli Boží. Sám dosud nevím. Snad brzy padnu někde do rukou husitům, a jako bratři moji život skončím. Leč chtěl jsem dříve zachrániti toto dítě, které nemá ani otce ani matky. Snad není to vůle Boží, aby šediny mé toto provedly a dokonaly. — Vzpomněl jsem si, že snad v Jaroměři bych útulek našel, neboť Hradec, kam původně můj byl úmysl, je po většině husitský, a stěží asi bych se tam dostal.

Snad došel bych v Jaroměři útulku a pohostinu by mne s chlapcem přijal pan Červenohorský, hejtman královský. Jinak osudy své do rukou Páně poroučím.«

»Odejdeš zatím na lože i s dítětem,« řekl hospodář; »po útrapách včerejšího dne poněkud si odpočnete, což i na tvoji ránu bude dobře působiti, a s večerem vydáme se na cestu. Převlečeš se zatím do obleku mého, roucho své do uzlu vezmeš. Než zná-li tě pan Hynek?«

»Zajisté a to velmi dobře. Častěji meškal v klášteře našem,« jistil opat. »Kterak však ty tak velikou obět mi chceš přinést?«

»Nechováš však obavy, že bych, jako husita, úhony ti připraviti chtěl?« dal své podezření na jevo hospodář.

»Ne, dobrý muži. Zním více stoupců kalicha, i urozené rytíře, kteří podobně jako ty soudí. Chtěl-li bys snad svůj hněv vylíti sobě na mně, vím dobře, že mohl bys to hned beze všeho učiniti. Nechci ti však nikterak způsobiti příliš veliké oběti a snad i nepříjemnosti, jež by ti pro mne vzejíti mohly.«

»Aj, toť samé maličkosti. Spolehni jen na mne. Jako hosta jsem tě přijal a za takového tě ctím a považuji. Přeješ-li si tedy, lože v komůrce je přichystáno. Polož se s děckem a odpočiňte sobě.«

»Spasitel náš vám vše odplaf!« řekl opat. »Co uznáte za dobré, vše učiním.« Po té odešel veden jsa hospodářem do nízké komůrky, kdež už hospodyně lože uchystala.

Hospodář dal ještě některé pokyny a měl se k odchodu. »Nebudu ani já ani nikdo z nás spánku vašeho rušiti. Přespíte-li i noc, nic nevadí. I zítra vás zde rádi uvidíme a uradíme se o dalším. S Bohem.« Hospodář odešel a opat s chlapcem ulehli.

Hoch usnul ihned, opat však ještě chvíli na loži přemítal. První pomoc našel u ctitele kalicha, ovšem dle všeho člověka v jádru poctivého, snad smýšlením více katolíka nežli husitu. Než pohříchu mohlo vše býti jen přetvářkou; kdož ví, nepůjde-li hostitel nyní přivolat na mnicha odněkud husitů?! Myšlenice té se však opat bránil a konečně odevzdán do vůle Boží usnul. Spánek jeho byl sice neklidný, hrozné sny ho trápily, přece však sesláblého těla nevyrušily ze spánku docela. (Pokračování.)

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal JAN HALOUZKA.

(Pokračování.)

*Moravská jednota národní. — Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje. —
Jednota katolická.*

Roku 1848 založili vlastenci laikové i kněží »*Mor. Jednotu národní*« v Brně, v bytě hr. Bedřicha Silvy Taroucy,*) kdež i o znamenitou knihovnu postaráno bylo (vlastnictví hr. Bedřicha). Nepochybuji, že zakladatelé jednoty byli nejšlechetnějšími snahami proniknutí. Stanovy**) zřejmě udávají, jaký účel jednotě vytknut byl: jednota měla vzdělávati v jazyku českém čtením a rozmluvou, napomáhati národnosti slovanské a vzdělanosti vůbec; měla starati se o provedení úplné rovnosti práv obou jazyků vlasteneckých na Moravě. Toho docílití měla: *čitárnou*, opatřenou výtečnými časopisy v jazyku slovanském i v jiných jazycích v mocnářství rakouském obvyklých; *hovornou* a *vydáváním poučných spisů pro lid*. — Již v červnu t. r. vystoupila jednota velmi poučně na veřejnost »*Slovem o sněmu říšském ve*

*) Na Zelném trhu, čís. 318.

**) Ze dne 21. srpna 1848, viz »*Týdeník*« str. 279. —

*Vidni**, kdež poučuje lid, jaké poslance na sněm voliti má, totiž takové muže, kteříž zastávají budou: úplnou samostatnost a neodvislost rak. mocnářství; skutečnou rovnost všech národů rakouských co do svobody občanské, řeči a národnosti; kteříž pečovatí budou, aby každý národ své zvláštní záležitosti sám si řídil, pokud se to se samostatností, celistvostí a silou mocnářství rakouského srovnává; kteří zasazovatí se budou o obmezení činnosti sněmu říšského na zákony a záležitosti celého mocnářství se týkající atd. Každý, kdo toho potřebu bude pocítovati, ať obrátí se písemně o radu na mor. jednotu, kteráž dobře poraditi ochotna jest. Na provolání podepsali se: A. V. Šembera, profesor; Jan Ohéral, redaktor »Týdenníka«; Ant. Kudla, kandidát soudní; Ant. Mecenauer, kandidát soudní; K. Zedník; J. Jedlička, měšťan; Lub. Winter; Jos. Těšík, kaplan; G. Kalivoda, kněz profesor; Frant. Sušil, profesor; Jan Jílek, měšťan. — Hr. Silva Tarouca meškal v Praze, proto nemohl listinu podepsati. —

A bylo třeba burcovat lid ospalý, s nímž fakticky jednáno bylo tehdy jako s lidem nižší ceny a platnosti! Bože! jak namnoze i ten zámožný elitní lid hanácký kolikráte to své: me sme me a ve ste ve, před nepatrným úředníčkem zapíral a jemu se kořil, domnívaje se, že »co pán to pán.« —

Dočetl jsem se kdesi, že v Přerově se jakýsi německy smýšlející pán (ryze slovanského jména) tázal jisté bodré měšťanky: »Ke které straně oni patříjí, k naší či slovanské?« — Ona takto pánovi odsekla: »Řekla bych k německé, byl by to nesmysl, protože slova německého neznám; tedy takoví sprostí lidé jako já musíme při Slovanech zůstatí.«

V téže době napsal jakýsi vlastenec, kéž Bůh dá, aby si Moravané brzo již uvědomili, že patří k národu mohutnému, a přestali býti podruhy a povrheli přistěhovalých a sotva třetinu obyvatelstva čítajících Němců. Jen spravedlnost a rovnoprávnost, více nechce žádný Slovan; ale tu chce upřímnou a skutečnou. »Podíváme-li se do sněmu říšského, kde mezi 38 poslanci z Moravy jsou jen čtyři uvědomělí Moravané, ač by jich, kdyby lid náš nebyl nevědomým a tu a tam i tupým býval, mělo býti aspoň 25 Slovanů, zarmoutiti se musí vlastimil pro zaslepenost většiny lidu našeho, a hluboce ho zraňuje posměch některých bezstoudných Němců, kteří se smějí, že jsme si sami do sněmu Němce volili.« — Když v Prostějově (r. 1849) horlivý zastavatel Slovanstva pravil jisté renegátce, že Slované nabývají v Evropě vážnosti i počtem svým, odvětila tato posměšně: »Ameisen gibt es auch viele.« —

Poznali to vlastenci brněnští, že ani měst jsme neměli, kdež bychom se mohli soustřeďovati; duše naše byla rozptýlena na Moravě jako to řečiště naší Moravy. Našinci zastírali se rouchem cizím a své vlastní odhazovali od sebe. Byly po ulicích měst štíty rozvěšeny, popsány jmény českými: Holásků, Doležalů, Machánků, Trousilů, Vyskočilů, Cibulků a jiných, samými jmény bývalých Slovanů; avšak krev slovanská ustydla, a všechno po německu mluvilo a smýšlelo!

Mor. Nov:*) vykládají v dopisu z Brna, že prý je kdesi nápis moravský, ale bylo by třeba, aby měl člověk u sebe slovník, chce-li porozumět nápisu tomu. Tak na př.: »Přivoz předmětů otravnímu poplatku podléhajících jest tu zakázán«. Jinde stálo pod: »Sitzungstag« jako překlad: »Sedící den« (v předsíni sněmovní).

Volby poslanců na sněm říšský vypadly bledě; ze všech 48 poslanců za Moravu¹ a Slezsko zvolena sotva třetina těch, kteří se hlásili k národnosti své. Menšina tato utvořila spolek »Moravský klub«, aby sjednoceně bojovala proti přehmatům nepřátelským. (Bek Josef za Telč; Boese za Hradisko u Olomouce; Brázdil za Holešov; Demel za Prostějov; Dvořák za Kunštát; Franci za Krumlov; Kučera za Velké Meziříčí; Musil za Pavlovice; Nezveda za Mor. Budějovice; Ohéral za Kroměříž; Pražák za Uh. Hradiště; Procházka za Nové Město; Reimenshofer za Vyzovice; Štafa za Konici; Vítek za Uh. Brod; Zapletal za Hranice. Starostou zvolen byl Ohéral.

I »moravský klub« jednal o potřebě spolku na Moravě, jehož účelem by bylo: buditi národ k uvědomění a sebecitu. Potřebu spolku uznali všichni a usnesli se na tom, aby spolek ten nazván byl »Jednotou sv. Cyrilla a Methoděje«. Spolek měl pracovati vydáváním kněh prstonárodních i vědeckých, zakládáním knihoven po venkově a podporováním škol. Ohéral měl brzy předložiti nárys stanov takové jednoty.

Nastoupilo tu vlastně nové sdružení místo jednoty moravské s názvem »Národní jednota sv. Cyrilla a Methoděje«. Výbor sestával z desíti členů brněnských a z 24 členů venkovských. Starostou zvolen Klácel, náměstkem Uherek, jednateli Al. V. Šembera a Kudla, pokladníkem Dr. Pražák.**)

Dne 13. června 1849 sešel se výbor jednoty v besedě. U přítomnosti gub. rady Borna rokovali: Uherek, Juránek, Šembera, Macenauer, Kudla, Ohéral, Bílý, Dr. Bratránek, Klácel, Dr. Pražák, Prudek; měl býti sestaven jakýsi řád pro jednání nár. jednoty. Kudla však upozorňoval na to, že jest těžko o záležitosti té mluviti, pokud není známo, zda bude nár. jednota spolkem politickým čili nic.

Starosta oznámil, že P. Fáborský podal seznam kněh, kteréž by mohly bez závady lidu ku čtení býti odevzdány. Šembera předčítal dopis bibliothekáře Hanky z Prahy, v němž oznamuje, že umělec Max má v Římě odlitek soch sv. Cyrilla a Methoděje v chrámě Týnském v Praze od něho postavených, a že jest ochoten odlitek Moravanům darovati, jestli si přivoz z Říma zaplatí. —

V záležitosti této zaslal mi Dr. J. Bílý list ***) P. Fáborského jemu zasláný †) obsahu tohoto :

*) Č. 31, roč. 1849.

**) Vyzvání k sestavení nár. jednoty sv. Cyr. a Meth. uveřejněno bylo v M. N., v čís. 63. dne 19. března 1849.

***) Ze dne 1. prosince 1885.

†) Ze dne 27. listopadu 1885.

Na cestě do Říma jsem jel v jednom coupé s Velehradským děkanem Vykydalem. Vytýkal jsem, jak v novinách mohli udat, že původcem vzkříšení slávy Velehradské byl ministr Pražák, že je to pyramidální lež. První, kdož budili úctu a lásku k Velehradu, že byli: Bílý, Štulc, Kulda, Sušil a to tenkrát, když . . . Ale dodal jsem: Odvolání na ministra více vynese. Privil jsem, kdyby nebylo nás, že by ani sochy sv. Cyrilla a Methoděje ve Velehradském kostele nestály. My že jsme Maxa písemně požádali, aby sádrový model soch mramorových, v Praze v Týně postavených daroval za levný peníz Velehradu, on pak že je dal darmo. Sbírkou mezi námi učiněnou že se sebralo 300 zl. na dovozní z Říma na Velehrad.*) Když nás došla zpráva, že sochy jsou na Velehradě, že zajeli jsme tam oba (Bílý, Fáborský) je prohlédnout. Našli jsme více střepy než-li sochy ležeti v bedně ve vlhké komoře. Farářem tehdáž byl staříčkový Slovák. Též jeho slova jsem uvedl: »Nadělali jste tolik hluku, a teď mám na závadu něco střepů!« — Já sám že ho prosil, aby dal bednu přenést do nějaké světnice suché, o ostatní že se postaráme; že jsme psali o všem Maxovi, tehdáž už do Prahy, který na Velehrad dojel, a sochy, jak posud stojí, opravil.***) — Vykydal si vše zapsal do denníku, ale zpráva o ministru Pražákovi nebyla posud odvolána. Snad se to stane, až Jeho Excellence přestane býti ministrem.

První buditelé slovem, písmem a skutkem musí státi v zákoutí; ale nic neškodí, nejedná se o osoby, ale o slávu Velehradu a našich milých apoštolů sv. Cyrilla a Methoděje, a ta, Bohu díky, roste! Jen dále, jen dále ke cti a chvále Boží!« — Ve schůzce té učinil Ohéral podání, aby z údů jednoty ustaven byl odbor vědecký, zvláště pro vědy přírodní. —

Dosud neznamenáme žádné pozoruhodné dissonance v jednotě té, ba těší nás zvláštní důraz P. Dědka, který do jednoty nejkrásnější naděje skládal,***) tvrdě, že v ní po prvé moravští Slované svorně povznášeti chtějí vespolečné vzdělávání, ti Moravané, kteří vždycky prý pokulhávali za pokrokem jiných, málo v sebe důvěřující. Budou prý příspěvky údů dosud obětí vlasteneckou, ale k jejich vlastní výhodě; co jednota členům dá, bude buď zadarmo, anebo za cenu velmi levnou jim podáno. A získá-li jednota nějaké peníze, že to bude jistina národu náležející. Bylo rokováno i úřady o tom, zda jednota je spolkem politickým čili nic. Politickým spolkem rozhodně nebyla; nezasahovala do denní politiky vlády, nezkoumala každé hnutí vlády a jí podří-

*) O věci té jednalo se ve výborové schůzi nár. jednoty dne 9. srpna 1849.

**) Emanuel Max, dárce soch sádrových na Velehrad, odpověděl nár. jednotě sv. Cyr. a Meth.: »Těší mne, že tato věc takového účastenství nalézá, právě proto, že jest to důkazem vřelého křesťanství mezi vámi, jež bolestně na mnohých místech vidím vybledati. Dávám tuto radu, aby byl z celého učiněn oltář. Dovoz bude státi asi 300 zl. — V Praze dne 27. října 1849. — A již ve výborové schůzi mor. nár. jednoty sv. Cyr. a Meth. dne 7. listopadu 1849 oznamuje hr. Silva Tarouca, že kaple, v níž sochy sv. Cyr. a Meth. od Maxa na Velehradě postaveny býti měly, jest příliš malá a chatrná, a že (ježto ve hlavním chrámu Páně místa není) má se postaviti kaple nová. —

***) Mor. Nov. čís. 147, roč. 1849.

zených úředníků, nechtěla vládnouti veřejným míněním; údové její scházeli se jen dvakrát do roka, výbor jen dvakrát za měsíc, a neměl jiné úlohy než přihlížeti k pořádku spolkovému. Jednota nežádala od členů určité politické vyznání, ale jen dobrou vůli přispívati k vzdělání lidu mimopolitickému, k mravnímu vydáváním kněh, časopisů, zřizováním a podporováním knihoven. Jednota měla též čeliti separatismu česko-slováckému a dojísta měla i uvědomění národní, jak se domnívám, v městech buditi; vždyť neměli tehdy Moravané znamenitějšího města uvědomělého. Měst bylo dosti, ale duch vlastenecký z nich vymizel. Velká část měšťanů styděla se za otce své; města na Moravě, Svitavě, Švarcově, Dyji, Jihlavce a jinde zapírala původ svůj. Lid nic nečetl. Jistý vlastenec v městě Hranicích, chtěje probuditi chut ke čtení, dával do hostince zdarma Noviny moravské, Národní a Pražské; ale asi za týden poslal mu je hostinský zpět se vzkazem, že jich nikdo nečte. Ač bylo město to české, neuzřel jsi nikde časopisů moravských a českých.

Mnozí očekávali pomoc od nově ustanoveného faráře, kanovníka Šumbery z Mikulova, rozumného Hraničana, že rozžhavi jiskru národního uvědomění ve svém rodišti! V okolí Hranického žil šlechetný náš lid, mluvil čistě gramatikálně, lépe než mnohý profesor, ale sebecitu a uvědomělosti slovanské bylo jen málo. Úředníci měli v Hranicích skvostné kasino, ale na stěnách měli rozvěšeny »Neue Zeit«, *) »Presse«, »Wiener Zeitung«, a »Wiener Theaterzeitung«. Slečny a paničky, ač velmi chybně jen po německu švitořily. V lázni Teplicích (1848) byla besídka černo-žlutě-červeně obarvena. Kněžstvo Hranické bylo ovšem slovanské, p. farář byl údem Matice české. Školy tam byly české, jen v poslední třídě vyučovalo se německy. V městě bylo tedy dosti živlu slovanského, ale duch nového, svobodného Slovanstva scházel, aby vzkřísil síly spících.

Zase doklad, že úřednictvo tehdejší se nám nejvíce odcizovalo; mělo sobě dobře zapamatovati slovo, kteréž pronesl k soudnímu úřednictvu v Brně za návštěvy císaře pána ministr Bach: »Nemohu pochopiti, jak úředník na Moravě skoro třicet let ve službě trvav, jazyk slovanský si neosvojil. Naději se pánové, že co jste až posud zanedbali, nyní v brzku nahradíte.« — Týž Bach, přesazen byv do ministerstva vnitřních záležitostí, nařizuje správcům zemským, aby v těch krajinách korunních zemí, v nichž

*) V Olomúci byly vydávány: »Neue Zeit« a »Olmützer Zeitschrift« Hölzlem, redigované profesorem Jeitelesem a rytířem Ohmem Janušovským z Vyšehradu. Na každém téměř listě otisknuto bylo něco pikantního, jako že Wächtra a Kurandu z Prahy vyhnali, že Čechové sněm vídeňský neobešlou, že emisaře na Moravu posílají, že se chtějí od rakouské říše odtrhnouti a zvláštní císařství slovanské zříditi, že na slovanském sjezdě v Praze bylo babylonské zmatení jazyků, takže Slované nerozumějící sobě k nenáviděné němčině se utéci musili (Inu patrný tu strach před panslavismem. Pogodin předpověděl totiž, že budoucnost patří Slovanům), že Čechové Dru Fischhofovi ve Vídni písemně usmrcením vyhrožovali, že v Praze na barikádách dne 12. června divoké amazonky bojovaly, a mnoho jiných pleskanic. — Janušovský dokonce v »Olmützer Zeitschriftu« napsal, že Olomúc Němci postavena byla, a Němcem Jaroslavem ze Sternberka od Mongolů vyproštěna byla.

jest více národností, každý úředník znal všechny jazyky zemské a vynasnažoval se uplatniti rovné právo všech národností.

A co nám škodí a škodilo tenkrát, praví Dr. Žáček, jest to, že Němci po výtce usazeni byli po městech. V letech 1848 až 1850 bylo těžko naléztí město, o kterém by se skutečně mohlo říci, že je skutečně české, ne ethnograficky ale celým svým zjevem; všude německé obyvatelstvo dávalo městům ráz německý.

Dne 27. července 1849 byla na valné hromadě nár. jednoty vedena rozprava o tom, jakého pravopisu se držeti, zda Pařízkova, Fryčajova, Dobrovského či Ziakova? Rozhodnutí přítomných vyznělo takto: »Vysoko ctíme zásluhu P. Ziaka, a jestli učení jeho takové jest, aby Slováky přivedlo na starou cestu jednoty s námi, schvalujeme toto snažení, ale pokud většina spisovatelů nepřijala tyto změny, nemůžeme grammatiku jeho za jiné považovati, nežli za pouhé podání . . .«

Kéž by nebylo v jednotě došlo k roztržce! Někteří členové laici počali nešetrně jednat, chtějíce uplatniti všelijaká podání, kteráž nesvědčila národu našemu nábožensky smýšlejícímu. Kněžstvo stálo vždy s lidem, ale laická intelligence, jak jsem už jinde jasně vypsál, daleko za kněžstvem pokulhávala (až na čestné výjimky), ba i národu svému se zpronevřovala, za národnost svou se styděla! »Kněží,« jak praví P. Vychodil, »přihlašovali se ke každému podniku národnímu, nesměli se tam však ozývati.«

Vždyť Mor. Nov.*) vyznávají, že k jednotě národní sv. Cyr. a Meth. přistoupili kněží, naskrz chudí kaplánekové i faráři, kteří takřka potřebné sousto ústům svým utrhli, a jednotě poslední halíř obětovali z čisté lásky k národu, z něhož sami pošli, s kterýmž žijí a tak úzce spojeni jsou, že na všech jeho slastech i strastech srdečný podíl berou, jeho potřeby a přání znají, a proto všecku starost o dokonalé náboženské i světské vzdělání jeho ochotně na se vzali. *Dějepis a zkušenost nás učí, že kněží vždy nejvěrnější a nejobětavější přátelé národa byli.*

Nedivíme se tomu pranic, že kněžstvo neobstálo ve společnosti, kteréž předsedal Helcelet a před ním Klácel. O tomto už jsme psali.

Helcelet píše Hanušovi: »Jednota jest tak černá jako noc bez hvězd, a sice ne třeba náhodou, nýbrž nutně, poněvadž to nečerné v ní, jakož vůbec v Moravě, jest v takové menšině, že téměř ani není.«**)

Tamtéž píše Helcelet: »Vyvinula se mi jakási velmi silná idiosynkrasie proti vši té uniformě (kněžské, poznamenává p. vyd.) jako u mnohých na pavouka neb na obojživelníky. Ostatně uvidíme. Než bez dobrého mělnického nejsem v stavu v takové společnosti 10 minut obstáti, aby se mi všecek žaloudek i s játrami neobrátil.« Biskupa Schaffgotsche jmenuje »tlustým beranem«. U jména Klácel klade p. vydavatel slovo »kacířský« do uvozovek, píše v Hlídce Dr. Vychodil a dodává, že jest to jistě projev nemístný, nezmiňuje se o přesmutném skončení jeho,

*) Č. 221. roč. 1849.

***) Korrespondence a zápisy Jana Helcelety. (Jan Kabelík.)

kteřé přece nebylo bez antecedencií. — Jindy nazývá Helcelet prof. Sušila »zbožný pan sběratel«. — Dne 17. listopadu 1850 píše Helcelet Hanušovi: »Nejsem theista, jehožto bůh zevně svět a světy strká . . . Nad člověka není pro mne žádného božského ideálu ani možnost.« Jindy píše Hanušovi: » . . . jelikož považuji »boha« téměř za prvopočáteční hřích či »blud«, jenžto co černá nit dosavadním dějinstvem se proplítá.« — A zase na jiném listě píše, že chce s Boženou Němcovou podniknouti »Dekameronskou pouť do Vranova nebo jiného milostivého místa.« — Z těchto jen několika ukázek suď čtenáři, zda jen tak ze msty anebo touhy po nadvládě v jednotě národní kněží z ní vystupovali. Učinili tak po dobré rozvaze, majíce na zřeteli záchranu lidu našeho. A nikdo nesmí kněžím těm vyčítati neschopnost anebo práci bez výsledku. Kněží ti skutečně dokázali, že pracovali pro ten zubožený lid neúporně, a že s výsledky práce jejich nikdy nemůže porovnávána býti vymoženost jejich protivníkův, o čemž přesvědčující doklady uvedeme.

A neupřímnost svou projevil Helcelet hned tehdy, když počala nár. jednota vydávati kalendář »Koledu«. Tehdy bál se ještě vystrčiti rohy a pečoval o to, aby snad obsah kalendáře nějak neznepokojoval stranu katolickou. Rozepisuje se o článku Hanušově »o vzdělanosti dávnověké Slovanů«, jak sám p. vydavatel Korrespondence Helceletovy vykládá, bál se jen Helcelet, aby se jím necítiti dotčeni konservativní kněží.« — — A sám p. Dr. Traub praví, že v mylné taktice vůči katolicko politickým jednotám tají se také tragická vina Helceletova.

»Prvý ročník Koledy uvítán radostně a byl i dobrý odbyt. To asi svedlo redakci, že trochu ulevila v napjaté ostražitosti a v ročníku druhém na rok 1852 proklouzla některá místa, . . . která zavdala vítanou vnější příležitost k vypovědění zřejmého nepřátelství.«*)

Nelze omlouvatí pohoršlivé anekdoty (jiné pomíjeje), jakoby nebyly dostatečnou příčinou k rozvratu v nár. jednotě. Bylo tu již hořlavé látky nahromaděno dosti, a sprostota v anekdotách uložená ta dojistá roztrpčila kněžstvo tou měrou, že abstrahujíc od přítomnosti musilo oprávněnými obavami proniknuto býti, jak asi věc dopadne v další budoucnosti! —

I kdyby v protokolech nebylo zanešeno, že někteří toužili po tom, aby jednotou nár. vydány byly spisy Voltairovy, Sueovy a Sandové, dostačí přiznání, že v boji o valné hromadě padlo slovo v příčině té. — O opatrnosti Helceletově není možno mluviti, vždyť právě on prosáknut byl celý nepřizní ke snahám strany druhé. A oprávněně mluvil Brandl o potřeštnosti jistých lidí, jimiž Jednota za své vzala.***) — I laici tedy odsuzovali jednání

*) Lid. Nov., čís. 75., roč. XIX.

**) Nemálo poškodil věc i Klácel. K jeho charakteristice uvádím něco z Dědkových záznamů. Asi 31. října 1848 zašel P. Dědek do Brna, navštívil tiskárnu Winikerovu, zastal tam Klácela a Šemberu; první sbíral z časopisů látku politickou, druhý se potil při korektuře; naříkal, že jsou korektoři Němci a že mu do korektury více chyb nadělají, než jich bylo ze začátku. Ptal se Klácela, co dělají rajhradští? Pravil, že se modlí. — Sešel se i s Fáborem (P. Fáborským). Odpoledne navštívil Taroucu, byl tam Těšík a za chvíli přišli Kalivoda a Šembera.

strany liberální; tak Dr. Kozánek z Kroměříže (dle svědectví P. Dědka) pravil: »Lépe by bylo, kdyby čestně jednotu rozpustili; chtějí vlast osvěcovat, a ty, kteří by mohli psát, vypudili z ní. Je to právě tak, jako chtějí oblažovat svět a utnouti si ruku. Laici mohou jen peněžité podporovati národní podniky, zaměstnání jsouce pracemi jinými.« Týž Dr. Kozánek za přítomnosti P. Dědka pochválil kněžstvo v besedě Pražské dne 2. května 1858: »Duchovenstvo zastává slovanskou inteligenci, je to šlechta v lidu.« —

Brněnský biskup hr. Schaffgotsch vydal v příčině té výnos ze dne 28. září 1851, v němž se zakazuje kněžím setrvati v mor. jednotě národní a ukládá každému, aby vystoupení své u spolko- vého výboru ohlásil. Biskup vybízí kněžstvo, aby podporovalo kalendář »Moravana« a »Hlas«, redigovaný Poimonem.

Rozvážnější členové Ant. Beck, Al. V. Šembera, Dr. J. Dvořáček měli výbor k tomu, aby věc, pokud možno, napravil veřejným prohlášením, »že stala se chyba a pohoršení, ale jen nedopatřením při redakci, a aby p. biskup požádán byl, by zrušil zákaz svůj.« Než přívrženci Helceletovi a Pražákovi pokyny dobře míněné potlačili.

Dalo se ovšem na jisto očekávati, jakmile z jednoty vystoupí tak zdatní kněží jako: Sušil, Dudík, Silva Tarouca, Matěj Procházka a jiní, kteříž vesměs literárně činnými byli, že jednota značně bude zeslabena.

Ale stalo se, že v seznamu členů někteří kněží pořád byli zaznamenáváni, ačkoliv ani příspěvkem ani jinak s jednotou nebyli ve spojení. Proti tomu ohražuje se Matěj Procházka, bývalý redaktor »Hlasu«, profesor náboženství na gymnasiu brněnském,*) takto: »Náhodou dostala se nám do rukou Koleda, kalendář pro rok 1852 od nár. jednoty moravské vydaný. Čtouce seznam jmen všech údů jednoty dotčené, nechtěli jsme věřiti očím svým, nalézajíce v seznamu tom i jméno své vlastní jako úda činného téže jednoty. Nevědoucím, že již od více nežli půl druhého roku žádného vkladu jsme k jednotě národní neučinili, a tudíž již dávno údem jejím býti přestali, osvědčujeme tímto, že nikterak se směrem Koledy se nesrovnáváme aniž se srovnávati můžeme. Kterak bychom přisvědčovati mohli mnohonásobným na kněze katolické nájezdům, jimiž se všemožná hana na stav kněžský vychrluje? Anebo kterak bychom mohli schvalovati zásady tam hlásané, čelící proti všelikému náboženství a tudíž i blahu obecnímu? Či není to zásada pohanská, že »člověk jest proto na světě, aby se radoval životu svému?«, »že bytnost člověčí jenom jedna jest, jelikož jednotlivé osoby nejsou leč stránky čili takořka

Dědek jim vykládal o Holomouci; ukazoval odpověď na memorandum. Tupili ji a Tarouca pravil, že by duchovenstvo mělo ve správné věci souhlasiti s biskupy. Dědek poznal, že jsou pro svobodu církve atd. — Šemberovi domlouvali, aby nic nepropouštěl, kdyby se Klácel pouštěl do náboženství, že to nebudou trpěti. Šembera pravil, že je svoboda tisku, že musí též něco snášet, že se mohou též ozvati, že kolikrát theolog ve slově něco vidí, co laik tam nenašel. Klácel prý má mnoho vtípu a ten mu časem překypí; já (Šembera) musím býti jako závaží a mírniti.

*) Hlas, čís. 44, roč. 1851.

lístky té jedné byliny Boží?« (str. 77.) A dále, co tam stojí ve článku o volném zednářství, že zásady jeho, od sv. Církve výslovně zavržené, přece někdy vrchu dosáhnou a ve světě opánují, není-liž i to takové povahy, že každý katolík, tím více kněz katolický úsilně tomu odporovati musí? Posléze docela s oškli-
vostí odvracujeme se od kněh husitských a socialistických, kteréž na deskách Koledy nadřečené oznámeny a tím schváleny jsou.«

Kněžstvo nezasloužilo si takového nevděku od strany protivné; vždyť se svatým zápalem pracovalo o zřízení jednoty, jakož tomu nasvědčuje list P. Fáborského, v němž Kuldovi oznamuje,*) že listy už rozeslány byly. Bílý psal Slotovi, Šmídkovi, Škorpíkovi, Svobodovi a Hegrovi. Fáborský dopsal hr. Poettingovi, Procházkovi do Pavlovic, Mlýnkovi, Klímovi, Šullovi, Čhmeličkovi, Voráčovi, Volfovi, Juránkovi, Derkovi, Žďárskému, Jurovskému, Průdkovi, Dundálkovi, Šimberovi, hr. Taroucovi. — Kulda zavázal se psáti Procházkovi do Ivančic, Stuchlému, Maršovskému, Dědkovi a Wintrovi. »Bratříčku! při schůzce té nesmíme opomenout o pouti na Velehrad se domluvit! Nějaká imponantní slavnost se v květnu tam zařídit musí. Kéž by se jen mnoho výtečných kazatelů sešlo! V chrámě, venku v každém koutečku se tam bude musít kázat! Jen musíme nejdřív zvědavost a touhu lidu všemožně hledět rozdráždit! — Nebude-li pan arcibiskup nebo některý kanovník Holomoucký slavné Bohoslužby tam chtět konat, tož bude psát Bílý do Prahy Jirsíkovi a Pešinovi, by sobě u Holomoucké kapitoly dovolení vymohli. Ti to zajisté rádi učiní! Poslanci čeští, jimž též psát hodláme, se snad té veliké myšlenky, jejíž původcové byli, nespustí. — Ostatně se ještě v čas o důležité věci té domluvíme. — Jen kažte! kažte! a lid ať ve vůkolí, kamkoliv přijde, roznáší! Jezeřanští mají dobré vyřidilky. I to ať lid napřed ví, že se tam životopisy těch svatých s obrázky zdarma rozdávati budou. — Co říkáte ústavní listině? Je to práce Stadionská! Sedlák bude platit, až bude mručet! To by bylo však poslední. Horší jest, že každá oprava, ani ne dost malá změna té listiny v budoucnosti jest téměř nemožná. Vždyť v § 66. nestojí, kolikrát císař pán sankci podáním od obou komor přijatým odepřít může!«

O schůzi jednoty dne 16. dubna 1849 konané píše P. Fáborský**) a P. Dědek ve svém denníku (téhož dne). P. Fáborský domlouvá Kuldovi, proč nepřijel v úterý do Brna? nebyl by prý litoval cesty té. Hned v pondělí sjížděli prý se vlastenci ze všech stran: K. Havlíček, Helcelet, Hanuš, Dr. Beck, Brázdil atd. účastnili se na první té velkolepé schůzce »pravých Moravanů na Moravě«. I Dundálek a Dědek dostavili se. Na obědě byli téměř všichni u černého medvěda. »To Vám ti . . . zahlíželi! To bylo divení, že se Moravané na Moravě scházejí! Jakby ti ubozí Moravané zde byli Hottentoti! Po obědě jsme šli opět všickni k Taroucovi do kavárny. Každý z těch ubohých brněnských pp. demokratů chtěl Havlíčka znát, neboť právě před jeho příchodem do Brna četli v jeho novinách o jeho porotním soudě pro »vý-

*) Ze dne 14. března 1849.

**) V listě ze dne 20. dubna 1849 (Kuldovi.)

klad konstituce«. Tím sobě získal Havlíček velikou sílu příznivců; i zuřiví Němci jej obdivují.« — Duší celé schůze byl Havlíček. — Večer sešli se všichni u černého orla — zpívali vlastenecké písně. Vykonala se volba do výboru, do něhož i nepřítomný Kulda přibrán byl. Předsedou zvolen Klácel, náměstkem Uherek, pokladníkem Pražák, jednateli Šembera a Kudla. — Ohéral všude propadl; ukázalo se zjevně, že k němu žádný důvěry nemá pro jeho obojetné jednání ve Vídni.

Ve středu navštívili našinci P. Šmídka. »To je Vám jonák! Docela se změnil.« — »To zamlčet nemohu. V Brně jsme se usnesli: všem známým Slovanům na vše strany psát, bychom v každé případnosti — v dobré i zlé — spolu jako zeď drželi — jeden byl za všechny a všichni za jednoho. Kdyby nás aspoň 100 bylo — — — — tu by se nás hned 100 ozvalo — mělo by to zajisté veliký účinek. — Ve své rozdrobenosti musíme všichni zahynout! — Kdyby se nás však 100 spojilo, co nám kdo udělá, zvláště když rozumně sobě budeme počínat?! Na 100 nejméně bychom se však musili uspolehnout!«

P. Dědek ve svých záznamech přidává ještě, že bylo všech účastníkův asi sedmdesát (Bílý, Fáborský, Tarouca, Těšík, Kalivoda, Dr. Bratránek, Klácel, Jireček, Helcelet, Hanuš, Bříza, Karel atd.). Stanovy provisorní prý se změnily, aby vláda, která spolek chtěla uznávat za politický, neměla k tomu žádných důvodů; jednota prý bude na radu Havlíčkovu nepolitickou (dle jména). — Po schůzi té dne 18. dubna jel P. Dědek s Havlíčkem do Prahy. —

Šembera se o Havlíčkovi vyslovil, že se ukázal zjištěným a monopolistou. Jednota se rozpadne; noví údové nepřistupují, peněz málo, že se kněžstvo odtrhne (po exerciciích prý se jich sejde asi 100; budou rokovati o dědictví sv. Cyrilla a Methoděje).

(Pokračování.)

Uvadlý list.

Vidím na stromě uvadlý list;
 jím jarní vánek pohrává,
 a on sní luzný, krásný sen,
 že nové jaro proň nastává
 Již cítí teplo v žilách svých,
 již tepot — nového života!
 V tom klesá k zemi a —
 v prachu umírá

P. Berthold Ord. Cap.

Milites christiani.

(Rytíři křesťanští.)

Studie o nábožensko-sociálním působení hrabat Sporcků
v Čechách.

Dle pramenů upravil a napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

Charakteristika Brandlova.

Sochař Matyáš Braun, jenž jak později v jiné stati ještě doložím, byl téměř první v řadě těch mužů, jež František Antonín hrabě Sporck mocí svého velmistrovství uvedl a přijal do první pražské lóže svobodných zednářů, byl na tehdejší dobu poměrně velmi zámožný a blahobyt jeho vznikl zajisté převážnou měrou na počtářské rozvaze jeho; ale smutný, přímo tragický vzal konec umělec druhý, malíř Petr Jan Brandl, jenž kdysi v bohaté pokladnici tvůrčí své síly umělecké sochaři Braunovi pro dílo jeho nejslavnější, pro fenomenální sousoší *Sen sv. Luitgardy*, nákres zhotovil. Při všech jeho vážných dílech uměleckých vždy v jeho životě držela vrch veselá, marnivá povaha a Brandl zemřel v děsné chudobě.

Poslední dobou (hlavně r. 1911) vznikl živý zájem na malíři Petru Janu Brandlovi a jeho uměleckém díle a zájem ten projeven byl v zásadě souhlasnými publikacemi, vyznívajícimi v akord úcty a piety k tomuto znamenitému a přece jen nešťastnému českému malíři z epochy Sporckovské. Uvedu publikace ty v časovém sledu: publikace Umělecké Besedy na rok 1910 z péra Jaroslava Kampera, pak spisek: »*Petr Jan Brandl*« (nástin doby, života a díla — napsal Emil Pacovský; se čtyřmi reprodukcemi obrazů Brandlových; vytištěno leta MCMXI. jako zvláštní otisk z revue »*Meditace*«), a věcně a správně náladově psaný feuilleton »*Národní Politiky*« (ročník XXIX., čís. 259 ze dne 19. září 1911) z péra Dra F. X. *Harlasa* jako přípravná studie k výstavě prací Brandlových v Rudolfinu (v říjnu 1911).

Na referáty Dra Harlasa kladu zvláštní váhu, neboť jeho studie, recenze a kritiky vynikají ve mnohém ohledu spravedlivým nazíráním na otázky náboženské vůbec a katolické zvláště.*)

Pro toto kladné tvrzení mám též kladné důvody. V č. 283 »*Národní Politiky*« ze dne 13. října 1912 líčil Dr. Harlas dojmy z výstavy t. zv. uměleckého sdružení »*Sursum*« v reprezentačním domě pražském. I psal takto:

»K výši, vzhůru povznáší člověka *pravé umění*. Jako kněz u oltáře hlasitě volá: vzhůru srdce — *sursum corda*, tak také umělec svým dílem kyne výš, do oblastí nadpozemských. Ale v šílení novoumělců není ani metoda a konfusní změt diabolismu, buddhismu, mystiky křesťanské, v rouše křiklavě vyšňořeném, k tomu nepřiléhajícím, nedovede nás upoutat, ba ani zajímavá není. *Že náboženský cit* mnohých návštěvníků je tu *urážen*, to

*) Viz též jeho spravedlivý a vzletně psaný referát o knize »*Spasitel*« (Poučení, modlitby a duchovní zpěvy — katolické mládeži studující sestavil Coelestin Pastor, c. k. profesor). Referát ten otištěn byl v rubrice »*Umění a věda*« v »*Národní Politice*« (3. příloha k čís. 311. ze dne 10. listopadu 1912). —

pochopíme tím spíše, čím určitěji to již bylo řečeno Adámkovi (ze sdružení Sursum) vzhledem k jeho malbě »Ejhle člověk«, která byla již v Rudolfině vystavena. A výtky takové stihly malíře *nikoliv z míst »reakce a tmářství«*, nýbrž byly vysloveny v časopisech nade všechnu pochybnost svobodomyšlných. Výstava působila dojmem chtěné provokace — pro širší naše obecnost byla sensací, ale českému umění dráhu *vzhůru* jistě nerazila.* — (Dr. Harlas). A ze svého názoru neslevil, ani když mu bylo reagovati na vnucenou tiskovou opravu. Doložil, že není pro urážku náboženských citů potřeba uváděti konkrétních případů jednotlivců, a že pro to stačí úplně již jediný případ kritiků! —

Jak již tedy předem řečeno, vyšly r. 1911 studie o Brandlovi a z těchto tří téměř současných publikačních projevů plyne skutečně potěšitelné poznání, že *Brandl*, zasvětivší plodný štětec svůj skoro výhradně *náboženskému směru* své doby, i dnes ještě stojí na velké výši umělce pravého, umělce, jenž povznášející krásu svého díla slučoval se vzletem poetickým.

Ale poesii chud byl poslední den kumpánského života Petra Jana Brandla! —

Současníci vážili si Brandla jako dobrého malíře, ano za mistra jej měli, avšak již i ze starých zápisů, na př. ze zápisů v městských knihách Kutnohorských ke dni 24. září 1735, vyznívá ne snad příkré odsouzení ale spíše sousedsky upřímné politování jeho bouřlivého způsobu života. Zápis ten praví: »Dne 24. septembris 1735 v hodin 9 na večer pan Petr Brantl,*) vznešený malíř a kunstýř u »Černého konička« neb »Zvárů« tu na Horách Kutných v Pánu jest dokonal, který *za živobyti svého mnoho tisíc zlatých skrze svůj výborný penzlík jest vydělal, v největší ale chudobě jest umřel* a v chramu Páně Matky Boží na Náměti pochován byl.«

V publikaci své praví Jaroslav Kamper, že tato tragika osudu umělce, jenž dokonal život v takové chudobě, že po něm v pozůstalosti nenalezeny ani barvy ani štětce, pouze jediný »šlafpel«, který nad to ještě nebyl ani jeho — že tato tragika snad až příliš zaujala mysl potomstva, a to na úkor uměleckého rázu a významu Brandlova nepoměrně daleko více než vlastní dílo umělcovo v celé své mohutné samorostlosti.

Mrtvice ukončila život tohoto vytrvalého malíře-pijáka v téže hospodě »u Mědinků«, kam více než sto let před tím přčasto a nad míru rád zapadával vtípem palčivý jako pepř a rvavý jako čert Mikuláš Dačický z Heslova, vždy po pěnivém moku zízivý a před kapkou krve na špici kordu nikdy neomdlévající. Mrtvicí zachvácený Brandl byl vynešen na dvůr a tam uložen, aby na čerstvém vzduchu snáze se vzpamatoval, ale lidská pomoc přišla již pozdě. Z toho vznikla a rychle se rozlétla pověst, že geniální ale za zpustlého považovaný malíř bídě dokonale svůj život na hnojišti. Jako všechny podobné zajímavosti měla i tato povíadačka

*) Neustálený pravopis psal jméno to rozmanitě: Prantl, Brantl, Brandel. — Umělec sám obrazy své také různě značkoval: P. Prantl, Petrus Brandl, P. Brandl, P. Brandl, Peter Brandel. —

velmi tuhý život a zdála se dokonce i příští době zajímavější, než velké umění mistrovo, charakterisující Brandla i svou hodnotou niterní i svou bohatou produktivností. Lidé povídačky té houževnatě se drželi a spojovali ji nerozlučně se zprávou o velkolepém pohřbu Brandlově jako posledním efektním aktu z tragedie života velkého českého umělce.

Emil Pacovský vypráví v životopisném nástinu na str. 7. takto :

»Pohřeb znamenitého umělce českého obstaral magistrát kutnohorský. Byl věru tak slavný, že není divu, když v celých takřka Čechách se o něm mluvilo. Celá městská rada šla za rakví; kněží z Jesuitského kolegia v Kutné Hoře a z Cisterciánského kláštera v Sedlci, jakož i skoro všechno měšťanstvo doprovázeli zvěčnělého malíře. V čele průvodu kráčelo přes tři sta havířů s hořícími pochodněmi. Zvony starožitných chrámů kutnohorských vyzvánějíci Brandlovi na cestu poslední, zalkaly nad neblahým osudem českého umělce*)

Petr Brandl měl syna *Antonína*, jenž byl výborným mědiryjcem. *František Antonín hrabě Sporck* ujal se ho a dal ho do školy Michaele Rentze v Kuku. Antonín Brandl zemřel však záhy, v květu svého života.« —

Poutavé detaily ze života Brandlova uveřejnil profesor *Karel B. Mádl* v procítěně koncipovaném úvodu ke katalogu souborné výstavy Brandlových děl, kde praví :

»Petr Brandl vystupuje na jeviště v osmdesátých letech sedmnáctého věku. Narozen roku 1668, křtěn 24. října, přichází zřejmě z vlastního pudu k umění, kdy eklektický manyrism. Škrétův v jeho slabých žácích chabě splaskává. Synek malostranského krejčího a výčepníka, pocházejícího z Falknova, projevuje záhy jak svůj neklidný, horký, ano nevázaný temperament, který se vzepřel slabému mistru i celému cechu, tak i svoje nové umění mnohem vyšší teploty nežli mělo jeho okolí. Bohužel, že oltářní obraz sv. Bartoloměje v Kolíně (z r. 1687) vzal požárem za své a tak nyní dílo Brandlovo počíná pro nás obrazy v kostele sv. Josefa v Praze, o deset let později. Petr Jan Brandl byl už třicet let stár a nejméně deset let samobytným umělcem, ač teprv r. 1694 za mistra do cechu přijat a od r. 1693 ženat s Helenou (Alenou) Františkou, sirotkem po malíři Janu Bartoloměji Klossovi, s níž asi 14 let potom žil a 28 let dalších se stále a pilně soudil. Staré zprávy tvrdí, že Brandlovy příjmy tou dobou byly velmi hojné, vydání ovšem neméně, když se i četným služebnictvem obklopil a hově choutkám přepychu, ve vlastním kočáře jezdil. Pokud možno dnes stopovati, byly vskutku Brandlovy honoráře velmi slušné, ano na tehdejší dobu vysoké

*) Pro zajímavost zápisu Schallerova, jenž uvádí též jiný rok úmrtí Brandlova a také jiné místo pohřbení, uvádím zde poznámkou jeho text z topografie kraje čáslavského (str. 55): »Im Jahr 1739 starb hier jener berühmte Maler Petrus Brandel in der grössten Armuth und wurde unter der Begleitung des sämtlichen kuttener Magistrate, einer zahlreichen Klerisey und mehr als 300 Bergleuten, die mit brennenden Grubenlichtern vor der Leiche giengen, in der St. Barbarakirche beygelegt.« —

— mistr býval i ve službách aristokratů, jako hraběte Františka Josefa Černína z Chudenic, vladaře panství jindřichohradeckého, — a přec nemůže rozloučená manželka vymoci na něm ni groše alimentálního, nalézáme stopy dluhů a dloužků v mnohých končinách, jimiž prošel, a na konec umírá slavný a veleplodný malíř

Podobizna malíře Petra Jana Brandla.

v holé nemajetnosti. Jen naprostou nehospodárností lze si to vysvětlit a životem neurovnáným, co také beze všeho vlivu na jakost jeho produkce nemohlo zůstatí a nezůstalo. —

V archivu vždy věrné metropolitní kapitoly chrámu sv. Víta v Praze jest Petrem Brandlem podepsaná smlouva ze dne 31. března 1722, kterou se zavazuje vymalovati obraz *Křesť Kristův* pro oltář

kaple sv. Jana Křtitele v chrámě sv. Víta v době šesti neděl za 400 zl. rýn. (Dr. Antonín Podlaha, Památky archaeologické, XX., 227.) —

* * *

Asi do svého čtyřicátého roku sedí Petr Brandl v Praze; potom začíná jeho Odysea. Oltární obrazy u sv. Jakuba, v kostele Uršulinek na Novém městě, u sv. Klimenta vznikly v onom prvním období. Při vzniku manželského sporu nalézáme Brandla již v Roudnici a jeho styky s rodem Lobkoviců jsou dokumentovány některými podobiznami a obrazy oltárními jako na př. sv. Františka v ochozu kaple Loretánské v Praze. Před r. 1710 pracuje v Chýži u hraběte Michny z Vacínova pro tamější kostel karmelitánský; roku 1713 nalézáme jej po prvé na Horách Kutných, o něco později v Manětíně, kde maluje celou galerii obrazů oltárních. Manětín patří hraběti K. Lažanskému, jehož chotí je Marie Gabriela hraběnka Černínová. To uvádí na další stopy jako příkl. v zámku Breitensteinu, který tehdy patřil hrabatům Lažanským, a hlavně k Černínům do Jindřichova Hradce, kde se jistě r. 1721 a 1722 Brandl zdržuje. Podobizny, genry, obrazy oltární, veliké biblické historie (Josef Egyptský) tu vznikají; z podobizen zejména rázovitý obraz Františka Josefa hraběte Černína z Chudenic, dle něhož později zhotovena úhledná a hraběcím znakem i přiměřeným nápisem opatřená mědirytina, označená signaturou: — Prandl Pinxit. Birckart sculp: Prag. — Po několika letech (r. 1728—29) je Petr Brandl v sedleckém klášteře při velké práci pro kostel tehdy obnovený (obrazy *Sv. Luitgarda a Čeští patronové*, jichž fotografie byly vystaveny na souborné výstavě Brandlově v Rudolfinu) a v letech následujících pohybuje se mezi Kuksem (kde sobě dle záznamů důchodního na cestu do Slez peníze vypůjčil) a slezským Křešovem, *zaměstnán pro hraběte Františka Antonína Sporcka* a Benediktiny ve Slezsku, až r. 1734 došel na poslední svoji životní i uměleckou stanici do Kutné Hory, churav, bez peněz, stále ještě, i za nemoci, při pracovní chuti (Obraz Umučení sv. Bartoloměje v Kutné Hoře), *pronásledován věřiteli i neuprosnými finančními nároky své ženy*, tráví zde poslední rok svého života, potykaje se se žalobami a pracuje na posledních svých dílech, dokud jej náhlá smrt 24. září 1735. nesklátila. —

Data prof. Karla B. Mádla dlužno poopravit a doplnit. Brandlovy styky s hraběcím rodem Černínským vznikly již dříve, než jak v předcházejícím odstavci dle Mádlovy studie citováno. Dlabačův *Künstlerlexikon* (I. 155) uvádí Birkhartovu rytinu podobizny hraběte Františka Josefa Černína z Chuděnic, provedenou dle obrazu Brandlova již k r. 1719!

V »Soupisu památek historických a uměleckých v politickém okrese Jindřichohradeckém« uvádí Dr. Josef Novák tyto černínské podobizny od Petra Brandla: *a)* František Josef Černín, říšský hrabě z Chuděnic, vladař domu hradeckého, *b)* Marie Isabella, rozená markýzka z Vesterloo, hraběnka de Merode, manželka Františka Josefa Černína, *c)* poprsí téže paní. — V soupisu tom

na str. 93 jest snímek obrazu Františka Josefa hraběte Černína.

* * *

Sebe sama zobrazil Petr Brandl na třech *vlastních podobiznách* a to :

1. na poprsí v životní velikosti malovaném v oválu; obraz jest majetkem společnosti vlasteneckých přátel umění v Čechách (obrazárna v Rudolfině č. 109). Dle tohoto obrazu kreslil J. Kleinhart Brandlův portrét, který Jan Balzer, rodák z Kuksu, vyryl pro Pelzelovy »Abbildungen«. (I. díl z r. 1773.) —

2. Na vlastní podobizně v pokročilejším věku — poprsí v životní velikosti; obraz jest majetkem musea král. českého z odkazu Ignáce Řivnáče, faráře u sv. Štěpána v Praze († 1874). Reprodukcí tohoto obrazu dle kresby Jos. Scheiwla*) uveřejnil po prvé František Beneš v I. roč. »Světózora« z r. 1867 s obšírným Brandlovým životopisem a dnes ovšem již nekritickým, protože také mnohá jen domnělá Brandliana nebo kopie »dle Brandla« obsahujícím soupisem jeho děl. —

3. Na obraze malíře s paletou v ruce; podobizna tato (poprsí) jest majetkem obrazárny král. kanonie řádu Praemonstrátů v Praze IV. —

Tolik as o Petru Janu Brandlovi jako o člověku na klopotné životní pouti, zakončené v Kutné Hoře, kde pohřební místo Brandlovo v chrámu označeno jest mramorovou náhrobní deskou s tímto nápisem :

Zde
u stupně
pod čtverhranným kamenem
pochován jest a v Pánu odpočívá
slavný svého věku malíř český

PETR BRANDL.

Zemřel dne 24. září roku 1735,
maje věku svého 67 let.

* * *

Nyní poslyšme ještě krátkou zprávu znalců o *Brandlovi jako umělci*. Znam mnohé obrazy Brandlovy zcela dobře, avšak jako laik vsazují do rámce této své monografie umělcovu podobiznu, jak ji dle souhrnu skutečně správných názorů feuilletonem svým nakreslil *Dr. F. X. Harlas* (»Národní Politika« č. 259 ze dne 19. září 1911); psal takto :

»Brandl je našemu vkusu uměleckému dosti blízký malíř, a to pro velikou smělost technickou, to jest pro onu vervu a překypující hravost, s jakými své obrazy často maloval. Nanášel barvy hustě, vysoko, a to s ohromnou zručností, skicovně, jako

*) Tento skromný, ale pilný český malíř zemřel 10. června 1912; pracoval mnoho o pietně prováděných rázovitých kostelních obrazech a r. 1857 maloval ve staré sněmovní síni na hradě pražském korunovační klenoty král. Českého.

P. P. Rubens, jehožto způsob Brandl mnohdy připomíná. Nemaloval hladce, jak bylo zvykem v jeho době, ale směle vrhal barevné skvrny na plátno, a přece vystihoval život a skutečnost tou měrou, že do dnes obdivujeme se výrazností rázovitých hlav Brandlových světců, jadrnosti jeho postav, vždy zplna přírodě odpozorovaných, přirozeně se pohybujících a vždy zajímavě osvětlených. Při tom Brandl nikdy nebyl suchopárným zobrazitelem reality, ale pravým malířem, jenž si svoji látku upravil s básnickým vzletem, jenž dovedl vyvolati slavnostní náladu, líče výjevy z Pisma nebo ze života svatých, a jenž vždy hleděl k tomu, aby takový výjev byl také zajímavým obrazem a spolu dobrou ozdobou místa, kam byl určen.«

»Říkáme, že malíři barokního období jsou výteční dekoratéri — Brandl je z nich; je zkušený a plný vkusu, takže nepřepíná, jako mnozí z jeho vrstevníků, neupadá v nabubřelost a prázdnotu pohybů, nenadouvá vlající roucha a pěkně zřasněné draperie tak vtíravě a nepřirozeně, a nepůsobí takovými divadelními efekty, jako četní jiní malíři baroku. Brandl sice též miluje okázalost a nádheru, průvody slavnostní, lesk dvořanstva a paláců královských, ale nestaví vedlejší jednotlivosti do popředí, nepovažuje třpytné nádoby a poháry, konvice a mísy na tabulích za hlavní věc, jak tomu bývá u malířů s ním současných. Za to výrazné tváře, jiskrné zraky, živý výraz, odevzdanost, vroucnost a důstojnost gesta vždy povznášejí znázorněný výjev nad všednost, a Brandlovy oltářní obrazy ihned na první pohled vynikají nad řemeslné, konvenční práce jeho soudruhů, jichž měl velký počet. Neboť za Brandla skutečně přímo kvetlo malování »svatých« obrazů, to jest maleb pro potřebu církve.«

»Nové kostely a kláštery vznikaly po Čechách, jako v sousedních zemích, a vítězící církev katolická, vždy milovná umění, naplňovala svatyně bohatou výzdobou, k níž přispívají především malíři a sochaři.«

»Brandl vysoko předčí nad Karla Škrétu, s nímž bývá porovnáván, bohatou vynalezavostí při komponování svých obrazů. Kompozice Brandlových obrazů je vždy jednotná, ovládnutá, tak že obraz působí na ráz, je jasný, přehledný a výmluvný, to jest vhodně vypravuje děj a zápletku. V publikaci *Umělecké Besedy* porovnává Jaroslav Kamper na př. Brandlův velkolepý oltářní obraz *Nanebevzetí Panny Marie ve Vysokém Mýtě**) s obrazem na hlavním oltáři chrámu Týnského, malovaným K. Škrétou. Škréta výjev suše a dosti pracně sestruje, při tom celek tříští na nesouvislé jednotlivosti. *Brandl vzletně a svěží silou naplní obraz jasně, náladou v pravdě nadpozemskou.* Vše tu tíhne vzhůru, vznáší se a proudí k nebesům, zbožně a s vroucností se klaní apoštolové, dcjati, vzrušení až k slzám. Divák nemyslí na dobré vzory, jako u Škréty, kterému bylo chvalně vytýkáno, jak dovedně zužitkoval svoje studie italských mistrů, ale *Brandlův obraz uchvátí* a sdělí svůj vzlet i divákovi.«

*) Na úpravu hlavního oltáře chrámu Nanebevzetí Panny Marie ve Vysokém Mýtě, jenž tímto znamenitým obrazem Brandlovým jest ozdoben, povolilo c. k. ministerstvo kultu a vyučování r. 1912 subvenci 8000 K. —

»Mnoho je maleb Brandlových po kostelích v království Českém — ovšem také mnoho obrazů dosud mylně nebo chybně Brandlovi se připisuje. Neznáme přesně vše, co zanechal lehce tvořící malíř, jenž vždy »rozdával z plna«, vždy s novou chutí a silou se pouštěl do dalšího díla.« —

Takový tedy jest dle pravdy a ve věrných rysech kreslený *portrét Petra Jana Brandla*, výborného dramatika malby, *malíře barokní doby* v Čechách, *Brandla jako umělce silného básnického vzletu a katolického pochopení* motivů svých velkých mistrných děl!

A portrét tento doplňuje jako ku zjasnění tváře tohoto v životě nešťastného umělce loyální a v době všemu katolickému ne valně příznivé jako v čas vyslovený projev Emila Pacovského (nástin životopisný str. 19): . . . »Ostatně plně tragicky, jako se vyjadřovali Roger van der Weyden, Hugo van der Goes, Quentin Massys či Lorenzo Lotto (umělci z patnáctého a počátku šestnáctého století), Brandl se vyjádřiti ani nedovedl. Jednak hamletovsky tragický pathos neležel v jeho povaze a pak malířský talent, vyhledávající vždy i malebnost jakéhokoli děje, bránil mu vyjadřovati se hrůzně; jedinou výjimkou jest obraz děsného mučení sv. Bartoloměje, svítící téměř krvavou září z kůže dřené těla světce; pak umělec byl **katolík**, neviděl v smrti člověka pochmurnou příšernost absolutního zániku a jistě věřil v Milosrdenství. Konečně byl **Čech** a obrazy maloval pro český lid, v náboženství tak citlivý, že nebylo třeba předváděti mu všelike hrůzy, aby v náboženství — ze strachu — se utvrzoval.« —

Na str. 23. životopisného nástinu Petra Jana Brandla *přechází* však autor *Emil Pacovský ve tvorbu plastické busty Brandlovy* a klade k ní vavřínovou větvíčku hluboké pravdy *poznání Brandlova charakteru uměleckého*.

Pacovský doznává o Brandlovi výslovně: »Themata jeho obrazů jsou snad vesměs biblická a náboženská; nikde neuvidíte, že by chtěl je převáděti do současné doby, jako činil Rembrandt. Hleděl zachovati vždy historickou věrnost nebo přesnost tradicionelní.*) Držel se přesně knih vyličujících rozličné děje a vyjadřoval pak na obrazech daná themata prostě, nepřidává ničeho ani čeho ubíraje dějepisu. Jeho veliký malířský talent usnadňoval mu práci, takže mohl vyříditi obstojně i objednávky, které jeho duchu neodpovídaly a které vyřizoval případně i nerad, zvláště neměl-li zcela pevné opory v bibli či jiných, úplně důvěry hodných pramenech.

*) Dokladem toho jsou t. zv. obrazy zázraků: v komposici i koloritu výtečný obraz: Svatá Terezie jak dostává stigmata (v kostele sv. Josefa u Anglických panen Praha III.) a produševnělý znamenitý obraz: Uzdravení Tobiáše (v Rudolfské obrazárně). — Z velkých portrétů vynikajících osobností jest vysoce zajímavý obraz Františka Antonína hraběte Sporcka se sochou rytíře křesťanského v pozadí. — Podobiznu tuto považují znalci prací Brandlových za kabinetní kus jeho malby temnosvitu s polovičními reflexy světla. — Tato Sporckova podobizna jest nyní v obrazárně Františka hraběte Clam-Gallasa na zámku friedlandském. Dle Seemannova denníku portrétoval Brandl hraběte Sporcka dvakrát, a to r. 1725 a r. 1731. Na původním spodním rámu obrazu z galerie friedlanské byl dosud zachovaný starý nápis o tom, že portrét pochází z 63. roku Sporckova věku; obraz pochází tedy z r. 1725. —

Realism Brandlův vychází ze snahy, aby co nejpřístupněji byla vyličena pravda historická, pravda biblická, o které nechce jen mluvit, vypravovat, ale již chce takřka dokázat.

Jeho *náboženské obrazy* jsou z těch, které *napomáhají náboženství širokých vrstev*, které zjasňují rozličné tajemné představy náboženské mysli prostého lidu, nadaného přirozenou fantasií, nerafinovaného a — *neklamou*. Proto jsem vychválil Brandla jako jednoho z *nejlepších malířů chrámových obrazů*.« — — —

(Pokračování.)

Rodiče.

V té náruči přec matčině
a na otcově hrudi
skráň znavena-li spočine,
se nová síla vzbudí.

Co bojů v žití zkusili
a přece dále spěli,
za osudem svým musili,
ať duše jich se chvěly.

Vše překonali s hrdostí, —
dlaň silnou, v srdci Boha;
pouť vedla je skal tvrdostí,
i trní prošli mnohá!

Nuž, proto srdce okřívá,
jich ret-li vzplane v skrání,
na jich se hrudi rozhřívá, —
cit síly nové v dlani.

M. Lišková.

Tobě!

Jak temná noc! Jak chóry vichru hučí;
jak moře rozbouřené divoce se duje!
Lodičky mé stěžeň bolestně již sténá!
Pln strachu, bázně úpěnlivě volám:

»k Tobě!«

A ty přicházíš v moři světla po vlnách
tak tichý, mírný, veliký a krásný —
Temnota s údivem ustupuje Tvému světlu
a moře tiše jak beránek leží u nohou Tvých,

»před Tebou«!

Pln lásky a smilování mluvíš ke mně,
Ty učíš kráčet mne po vlnách!
Ach jak sladko klesnout v náruč Tvoji!
Ach jak silně bije srdce moje láskou

»u Tebe«!

P. Berthold Ord. Cap.

Divačské jeskyně v Istrii.

Napsal Dr. JAN PAVLŮ.

Kdo nezná aspoň dle jména světoznámých jeskyň v říši Rakousko-Uherské, jako jsou Sloupské jeskyně na Moravě, Postojenské v Kraňsku, Škocijanské v Přímoří? Mnoho tisíc návštěvníků bylo zajisté již v Postojenských a dosti i ve Škocijanských.

O Divačských jeskyních v rakouském Přímoří v Istrii málo kdo ví a ještě méně jesti těch, kteří byli v nich, třeba vystoupili i v Divačském nádraží a šli do — vzdálenějších jeskyň Škocijanských! Po opětovné návštěvě Divačských jeskyň pravím, že tyto jsou krásnější nad samy pohádkovité jeskyně Postojenské.

Právnem známy a vychvalovány jsou Postojenské jeskyně v Kraňsku. Co v nich se spatří, jest velikolepé, pohádkovité! Nádherné krápníky čarovně na nás v podzemním světě působí. K tomu řadí se pohodlná rovná cesta z nádraží as půl hodiny až k jeskyním a rovněž pohodlná, rovná, široká a i pro děti úplně bezpečná v samých jeskyních. Výborné služby koná tam elektrické osvětlení. Nevýhodné jest, že i mnoho osob má pouze jediného průvodce; zadní chodci neslyší výkladu průvodcova. Velikou výhodou jest, že veliká část jeskyň projde se jinou cestou tam, jinou zpět.

Škocijanské jeskyně v rakouském Přímoří vynikají skutečnou divokostí, ohromností, srázy, závratností, hlučící propadlou řekou též (taková, ale tichá, jest v Postojně). Než pro tyto přednosti a zvláštnosti: srázy, závratné hlubiny, častý příkrý výstup a zase příkrý sestup, větší vlhkost nežli v Postojně a Divači nejsou Škocijanské jeskyně pohodlny pro dámy a tím méně pro dívky. Těmto není přístup vůbec dovolen. To vyjádřeno jest i v samotném »Neuer kleiner Wegweiser für die Besucher der St. Canzianer Grotten, Triest 1894« o obyčejné prohlídce, jež se pravidelně konává a k níž se v témže průvodci radí. Tam se praví: »Komu obyčejná cesta jest příliš dlouhou nebo příliš obtížnou, může ji různě zkrátiti« . . . (Str. 13.)

»Kdo však ještě hlouběji vniknouti chce do tajů podzemí, tomuž jest na této podnikané cestě turistické zřící se bezpečí a pohodlí a to si uvědomiti, že tyto výzkumné cesty, jež konati chce, jsou namahavé a též nikoliv bez nebezpečí, že k nim je třeba zdravých, pevných nohou, zdravých nervů a především že turista nesmí trpěti závratí.« (Str. 13.)

Turistům nepříjemné a nedostatečné, k tomu i jeskyním Škocijanským škodlivé jest osvětlování svíčkami a zvláště pochodněmi, jimiž bez toho pochmurné, tmavé, nebo černé a vlhké balvany ohromných jeskyň více a více jsou začazovány. Do nových jeskyň nesmí se již s pochodněmi. Správně!

Z Divačského nádraží, jež jest uzlem dráhy jižní z Gorice ke sv. Petru a státní dráhy z Terstu, nebo Poly ke sv. Petru, může se jeti do Škocijanských jeskyň prostou příležitostí, t. j. nenajal-li si jí nikdo před tebou, až k hostinci ve Škocijaně, kde se platí jako v Turecku, pod různými tituly: 1. za vstupenku, 2. za velikou pochodeň, 3. za cinkové malé pochodně, 4. za něco

drátu magnesiového, 5. za každou shořenou (vlastně i neshořenou) svíčku a 6. průvodci, jemuž každý jednotlivec musí platiti za hodinu a za každou načatou jako celou hodinu . . . Může býti zavedeno na světě ještě něco nepraktičtějšího, než toto vypočítávání do všech jednotlivostí?!

Povoz velikou oklikou z Divačského nádraží do Škocijanských jeskyň jede asi $\frac{3}{4}$ až jednu hodinu, a právě tak dlouho jde se pěšky po pěšině smutnou krajinou kamenitou, jež později přechází v místa zalesněná. Za deštivého počasí je to obtížná cesta.

Divačské jeskyně v rakouském Přímoří nemají celkem tak velikých jeskyň — až na několik výjimek — jako Škocijanské nebo Postojenské, ale jsou nádhernější a velkolepější nežli samé Postojenské. Stalaktity a stalagmity hýří krásou, nádherou a takovou bohatostí prérůzných podob věcí z říše živočišstva, rostlinstva, ze společnosti lidské atd. v tak úžasné věrnosti, jako nikde jinde toho dosud neviděti. Jediná Kalvarie a Boží hrob Postojenský zastihují Kalvarii a Boží hrob Divačský. V ostatním Divačské jeskyně se vyrovnají Postojenským, ano většinou nad ně vynikají nádherou, bohatostí a čistotou krápníků.

Divačské jeskyně jsou vzdáleny asi 15—17 minut od nádraží Divačského. Cesta k »Rudolfově jeskyni«, jak jsou Divačské jeskyně nazvány, jest kolem trati úplně rovná, pohodlná, částečně zalesněná a travnatá.

Krátký, úplně bezpečný vstup jest pozvolný a spirálovitý. Uvnitř jeskyň stále ponenáhlu se sestupuje a vystupuje, a co jest předúležité: cesta jest úplně bezpečná i pro děti. (V Postojně ovšem jest nejpohodlnější.) Nanejvýše může však jíti pohodlně s jedním průvodcem 5—6 osob, protože cesty nejsou široké. Každý může pohodlně jíti a dobře slyšeti výklad průvodcův.

Jsou-li Škocijanské jeskyně skoro všude vlhké neb i mokré, jest takovým v Divačských jeskyních jenom taneční sál. Je-li v Postojenských jeskyních chladno a ve Škocijanských jeskyních sychravo ba až zima, je v Divačských jeskyních chladno pouze na spirálovitém vstupu ještě venku pod širým nebem a v tanečním sále. Jinde je tam velice příjemně, a to proto, že stále sestupuje se níž a níže.

Ve všech třech jeskyních trvá prohlídka 3 i více hodin s tím rozdílem, že v Postojně a Divači počítá se do tohoto času pouhá prohlídka jeskyň, kdežto ve Škocijaně i cesta z hostince ke stráni a dále hlubokou strání tam i zpět pod širým nebem k vlastním jeskyním, jakož i četné zbytečné zastávky se zbytečným a planým výkladem průvodců, kteří chtějí vydělati více. Pravím to proto, aby to turista věděl a nedal se tím ve svých trvalých dojmech másti. Ti ubožáci také chtějí žiti, a čekají dost dlouho na turisty!

Divačské jeskyně jsou osvětlovány acetylenovým světlem, které si průvodčí sám nese. Pozorujeme-li převahu přírodních krás Divačských jeskyň nad Škocijanskými, třeba že tyto rázem svým jsou jinaké, dále, že jsou i krásnější nežli velkolepé je-

eskyně postojenské, tázati se jest, proč jsou turistům málo známy, ano tak málo, že i turisté v Divačském nádraží vystupující pranic nevědí o Divačských jeskyních?

Zkusil jsem to dvakrát, po obojí návštěvě Divačských jeskyň. Češi a i jiní cizinci, kteří tak dalekou cestu až sem vykonali, velice litovali, že nevěděli o nich, když jsme na Divačském nádraží, nebo v hostinci u Divačského nádraží, nebo ve vlaku mluvili o Divačských jeskyních. Měli skutečně čeho litovati! Ano nevěděli nic o Divačských jeskyních ani takoví, kteří trávili měsíc až tři měsíce nebo celé prázdniny ve Volosce, Opatii, v Ičici, v Ice nebo v Lovraně!!

Příčinou tohoto zjevu jest — nedostatek reklamy! Chceš-li dočísti se něčeho o Divačských jeskyních ve světoznámých cestopisných pomůckách, najdeš tam o nich pouze dvě tři slova a nanejvýše jaksi z milosti jednu či dvě řádky!! Než i to brzy přejde a bude nahrazeno náležitou zprávou. Chceš-li koupiti nějakou knihu nebo aspoň nejjednoduššího průvodce po Divačských jeskyních, nedostaneš jich, protože něco podobného dosud není. Chceš-li nějakou pohlednici, dostaneš na Divačském nádraží dva, tři druhy, ale nezřetelné a nevystižné! Kdyby byly jasné, jako mají jeskyně Postojenské, koupil by si jich každý návštěvník několik pro sebe na památku, pro své přátele nebo známé. Takto spokojí se s pěti šesti kousky. Jen chopiti se toho a dáti jasné vyfotografovati jednotlivé jeskyně a poříditi potom i v barvách krásné pohlednice: bude to nejen jistým a výnosným zdrojem příjmů Terstské odbočce Slovinského alpského družstva, ale i výbornou reklamou, účinnější nežli cokoliv jiného. Divačské krásy, Divačské pohádkovité jeskyně to věru zasluhují!

O Postojnu jest v tom ohledu výborně postaráno. Ve všech cestovních knihách jsou o ní obšírná oznámení, mimo to přečetní spisovatelé různých národností, zemí, ba i různých dílů světa nadšeně o ní píší. Postojenské jeskyně mají ještě i tu velikou výhodu, že vstupné do nich státním úředníkům se slevuje. Tím všichni tito stávají se živou, neocenitelnou a při tom úplně — lacinou reklamou ve svých rodinách, v příbuzenstvu, spolcích, škole, spisech, časopisech a pod. —

I o Škocijanské jeskyně jest znamenitě postaráno sekci německého a rakouského alpského spolku pro Přímoří, která působí a vládne velkým kapitálem, sbírkami a četnými dary přátel a příznivců různých národností, velikým počtem členstva, spolků, vlastními časopisy, četnými pohlednicemi, fotografiemi a zvláště nápadnými, výstižnými plakáty na nádražích, cestovními knihami a i krátkými, samostatnými průvodci.

Ovšem i Terstská odbočka Slovinského Alpského družstva činí na své síly pro Divačské jeskyně seč jest, a zasluhuje za to skutečně chválu; ale vše to posud nestačilo, aby upozornilo širší obecenstvo a turisty na Divačské jeskyně. Avšak podaří se to jistě a rychleji, nežli ze začátku se to dařilo i Postojenským i Škocijanským jeskyním.

Známosti Divačských jeskyň prospěje nejvíce krása jejich, dále všem třídám společenským milá turistika a styk obyvatelstva všech národností.

Právě co přehlížím rukopis, obdržel jsem od Terstského odboru »Slovinského alpského družstva v Terstu« od správce Divačských jeskyň p. Ivana Bandela na svůj dopis laskavou odpověď a zásilku celé řady pěkných fotografií upravených v elegantní album Divačských jeskyň, jež čestně se reprezentuje a může zdobiti i nejpřednější salon. Rovněž i několik pohlednic jsem obdržel. S radostí zaznamenávám a vítám tento pokrok. Turistům bude se znamenitě zamlouvati.

Ještě na jednu věc chci upozorniti. I za pršky — a ty jsou tam časté, nebo po pršce, a třeba i sebe větší a sebe prudčí, jest možno jíti do Divačských jeskyň, jsou suché, ale kdo nemusíš, nechoď tam druhého nebo i třetího dne po prudkých a dlouhých prškách, protože voda již půdou prosakuje a v kapkách dopadá na návštěvníky i na jilovitou zemi, tak že jest cesta mokrá a kluzká. To platí i o Postojenských a zvláště o Škocijanských jeskyních, které jsou na přemnohých místech po celý rok mokré! Na cestě však, kdy člověk musí mnoho zakusiti, musí i strpěti špatné počasí, a i při špatném počasí tvářiti se vesele. Jenom tak turistika i za špatného počasí člověka potěší a občerství.

Může-li kdo navštívit všechny troje jeskyně, učin tak a nebudeš toho litovati. Téhož dne nenavštěvuj však dvojích jeskyň. Dojem a krása jedné tlumí dojem a krásu druhých. Musíš-li tak přece učiniti, mám za to, že dojem Divačských jeskyň bude nejsilnějším a nejjasnějším, protože Divačské jeskyně jsou z těchto trojích nejkrásnější. Nejlépe jest cestou na jih prohlednouti si jednu, za pobytu na jihu později druhé, a na zpáteční cestě třetí.

Do Divačských jeskyň dostaneš vstupenku a průvodce známého několika jazykův u vrátného Divačského nádraží, který tam právě má službu. Do pěti osob platí se za průvodce a světlo acetylenové dohromady K 3 a vstupné za každou osobu K 1 zvláště. Školy, spolky a větší družiny, požádají-li dříve za to: »Tržaška podružnica Slovenskega planinskega družstva v Trstu« (Terstský odbor Slovinského alpského družstva v Terstu), obdrží lacinější vstup. Jednou v létě je vstupné do osvětlených jeskyň sníženo, což oznamuje se vždy zvláštními návěštími.

Komu jest milé, račiž, prosím, jíti laskavě se mnou do krásných jeskyň Divačských; ochotně budu mu průvodčím, když dosud tištěného není.

* * *

Nejen vážné, ale též veselé chvílky někdy má a musí míti člověk. Těch hojně poskytne mu i pod zemí jeskyně Rudolfova. tanečním sálem, do něhož nejdříve vstupujeme.

Jest velice prostorný, skoro stejně dlouhý a široký, ale velice vysoký. Přírodou utvořené okno, které přivedlo na stopu jeskyně, vrhá světelné paprsky dovnitř. Taneční sál dvakrát do roka rozezvučí se hudbou zpěvem a tancem od hostí domácích.

i cizích, kteří tam radostně přicházejí. Jinak celý rok poletují a vznášejí se v něm divocí holubi, jejichž vejčka, celá i rozbitá, viděti jest na vlhké, mokré a blátivé zemi, která k tanci listím, zemí a hrabankou se pokryje.

V tanečním sále jest veliký krápník, jenž představuje stojící císařovnu Marii Teresii.

Vzdavše tu patriční hold, kráčíme za průvodčím, který zatím připravil si na cestu acetylenovou svítilnu, postavil hořící svíčku na vyvýšené místo v taneční dvoraně a druhou uschoval do kapsy.

Zanechme světských myšlenek, neboť sestupujeme malým sklonem do nízkého kostelíčka, zdobeného pěkným krápníkovým křížem a několika zvony se stěn visícími.

Za kostelíčkem sestupujeme do bohatého římského kamenného lomu.

Pozornost věnujeme orientálním obrazům, jak nazvali sochu Panny Marie, Madonu s Ježíškem na rukou a celou řadu maličkých, baculatých andělských hlaviček v oblacích se vznášejících.

Jak by se tam nesléтали andílkové, když jest tam Panna Maria s Ježíškem?!

Jdeme dále; vidíme velikého hafana, a blízko něho ani nejmenšího nebezpečí netuše, vychází ze svého doupěte tygr, který však jenom hlavou ze skály vyčnívá. Či ulekl se přece hafana a celé řady hlaviček malých psíčků, které blízko sebe zahlédl?

Kráčejíce opět mírným sklonem uvidíme hlavu Abrahamovu, kterou ležící dva bezpeční strážcové hlídají dnem i nocí, veliký pes a taxlík.

Nové prostory, zlatá kaple nazvané, otvírají se před námi s oltářem, velikými a malými svíčkami. Nějaký Angličan ztratil tam patrně malou, krátkou anglickou dýmku. Víím, že se jí dost a dost nahledal.

Že z této místnosti bylo viděti dolů jinou jeskyni, hleděli obě spojití otvorem, ale potom seznali, že tesáním utesali část pláště velikého zvonu. Tím však utvořil se dvojí vchod v pravo i v levo do nové jeskyně, v níž jest nádherný Milánský dóm.

Krásné červenavé krápníky jsou seskupeny v tento nádherný a velkolepý chrám. Krásné korály, na stuze navlečené, čekají na děvku nebo dámu, jež si jimi ozdobí hrdlo i ňadra.

Přicházíme k velikému, majestátně do výše se pnoucímu sloupu Samsonovu.

Aby návštěvníci v jeskyni Rudolfově hladu netrpěli, jest o ně bohatě i v jeskyni postaráno; ladně za sebou do řad seřaděna jest chutná šunka, uzenina, slanina, jejíž bílé, tlusté masíčko přerušováno jest červenými libovými pruhy. Vedle nich visí se stěn bohatě pruhované látkové záclony.

V následující jeskyni pne se do výše egyptská pyramida neznámého panovníka. Hned vedle této nádherné stavitelské památky ze staré doby — jako ve světě často velkolepé vedle všedního bývá — i v jeskyni viděti jest — paprikovaný špek.

Že jenom náhodou přišel na tato místa, jest viděti z toho, že jsou vedle něho pěkné mořské mušličky a kousek dále velikán a dobrodinec horkých krajin cestou již znavený a nyní již odpočívající, ležící velbloud.

I v těchto místech pod zemí ozývá se lidský bol a žal v srdci a nadrech, nebo spatřujeme národním krojem chorvatským oděnou, plačící Chorvatku, chovající na ruce svoje děťátko.

Náhle vyrušen jsi jiným obrazem. Ve značné výši a dále nad sebou uvidíš tři vojáky. Ulekneš se, neboť vidíš vojína s nasazenou puškou a s nasazeným bodákem.

Zůstaneš státi, abys vojína nepodráždil a nesvedl snad k výstřelu, nebo k útoku s bodákem. Když tě nevaruje, jdeš přece dále a tu vidíš zase vojína, že ti vzdává čest puškou. Překvapen jsa tak náhlou změnou, radostně poděkuješ a jdeš dále. Ale co to? I tu jest voják, tedy třetí, ale nebezpečí ti nehrozí. Voják má pušku k noze! Jakého pluku jsou ti vojáci, nevím. Jsou dosti daleko od sebe; první a třetí voják jsou postavy veliké, druhý malý.

(Dokončení.)

Sjezdy unionistické.

Píše ALOIS JAŠEK-STUDÝNSKÝ.

(Dokončení.)

Průběh sjezdu.

Ve své uvítací řeči zmínil se nejdp. pan hrabě Szeptyckij, předseda sjezdu, o nekalých útocích, jichž různé, bohužel i české noviny proti sjezdu užívají. Promluviv o významu minulého sjezdu, poukázal na to, že pravoslavní pohlížejí na tento sjezd s radostí a plni očekávání; vyvrátil výtku politisování a panslavismu a vyvrátil též názor, jakoby sjezd měl míti účel misionářský. Pak účastníkům oficiálně představil pravoslavného probošta Malceva, který výslovně podotýká, že přichází s požehnáním metropolitě petrohradského (pravoslavného) Antonia, jenž rád viděl jeho cestu a rád jeho poslání požehnal.

Vedlo by nás daleko, kdybychom měli zde o každé otázce, která byla »nakousnuta«, referovat. Stačíž jen to nejnutnější.

Známý moravský »Cyrillo-Methodějovec« Jan Vychodil, děkan a farář v Cholíně, přednesl »Dějiny dřevního Velehradu«. Profesor dr. Jan Nevěřil: »O poloze Velehradu, kdysi hlavního města říše velkomoravské«, dle vlastních vykopávek. Aur. Palmieri, učenec věhlasný, posvětil si na »Učení církevní akademie Kijevské, zda Panna Maria byla zachována čista od hříchu dědičného«. Jeho dva soudruzi taktéž činně do jednání zasáhli, a sice mluvil M. Jugie o podobném předmětu, S. Salaville o »Učení sv. Theodora Studity o primátě«. Německý jesuita A. Straub promluvil o »Jednotě církve Kristovy«. Rusín dr. Josef Bocián o »Významu liturgie v pracích unie«. Francouz Gratieux ukázal, jak třeba po-

hlížeti na morální pokroky v theologickém systému Chomjakově. Po něm vystoupil na tribunu milý stařeček, kroměřížský arcibiskupský archivář František Snopek. Bouře souhlasu zahřměla sálem, když ukončil svou neobyčejně pečlivě upravenou řeč »O poměru žáků Methodějových k Římu«. Dr. Vasil Suciú poukázal na některé odchylky v církvi řecké; dr. Svetozar Rittig osvětlil poměr Solovjeva k Chorvatům. Protoierej Malcev přednesl »O zbytcích epiklese v římské mši sv.« Staříčský, ale duchem neobyčejně svěží Nic. Franco poukazuje na to, že k uskutečnění ideje unie jsme jak my, tak věřící pravoslavní, osamoceni. Nevěřící obou stran činí nám překážky. Než nebojme se! S chutí do boje, do práce, k dobrým výsledkům!

Zde arcibiskup jsem podal jen seznam přednášek. Mnohem zajímavějším bylo by snad sledovati jednak práci v jednotlivých sekcích (orientální, occidentální, theoretická, praktická), jednak debaty mezi jednotlivými programovými přednáškami.

Jedno velké dílo uskutečněno o II. sjezdě unionistickém, a to opět, jako sjezdy vůbec, z větší části zásluhou dra Frant. Grivce: Velehradská Akademie. Návrhy Grivcovy podané v užší sekci byly projednány v hlavní schůzi, kdež všechna usnesení úplně byla schválena, a pověřen užší přípravný výbor upravením stanov a přípravnými pracemi do příštího sjezdu. Co jest, aneb čím má býti Akademie Velehradská? Ve stanovách čteme asi toto: Akademie velehradská je ústav vědecký pro podporu studií o církvi východní (řecko-slovanské), na podporu literatury bohosl. u katolických Slovanův a na podporu studií o sv. Cyrillu a Methoději. Stanovy se sestaví podle stanov »Görresgesellschaft« a »Leogesellschaft«.

Jak sv. Otec se staví k sjezdům našim, vysvítá z toho, že na telegram poslaný od sjezdu sv. Otci došla z apoštolské nuntiatury z Vídně tato odpověď: »Svatý Otec přijímá s radostí projev synovské oddanosti členů velehradského kongresu, posílá apoštolské požehnání.« — Papež Pius X. chtěl vyslati na Velehrad i zvláštního svého zástupce, jenž měl přinésti II. sjezdu unionistů zvláštní pastýřský list; i osoba již byla určena. Avšak jisté vídeňské kruhy, které věřily na Velehradě panslávskou politiku, zmařily příjezd papežského legáta na Velehrad.

Jak pravoslavní pohlízejí na sjezdové jednání, a jak smýšlejí o výsledcích, vidno z dopisu faráře Goekena, uveřejněného zajiště pod vlivem sjezdu v »Germanii« ze dne 22. srpna 1909.

»Možnost spojení církve východní se západní.«

Skoro 1000 let trvá již rozkol mezi Východem a Západem, a přece jest příčina tohoto rozkolu tak mělká, že i dnes, po tak dlouhé době, spojení církve východní s církví římskou je mnohem možnější, nežli s kteroukoliv jinou náboženskou společností. Touž myšlenku vyslovil papež Lev XIII. v encyklice »Praeclara gratulationis« ze dne 20. června 1894.

Hledáme-li v dějinách, jak mohlo k takovému odcizení, rozdělení dojít, tedy nalézáme, že již v prvních dobách existoval rozdíl ve slavení velikonoc na Východě a na Západě. Na Vý-

chodě slavěny velikonoce se židy 14. Nisanu s ohledem na poslední velikonoce božského Vykupitele; na Západě slavěny vždy v neděli na to, s ohledem na den Vzkříšení Páně: arcif nedošlo tenkrát ještě k roztržce, a celá záležitost byla roku 325 na všeobecném sněmu Nicejském ve smyslu římské církve urovnána. Později spatřen rozdíl v tom, že římská církev stanovila půst ve středu, v pátek a v sobotu, Východ ale v sobotu s ohledem na starozákonní sabbath se nepostil. Sv. Ambrož odpověděl sv. Monice, matce sv. Augustina, na otázku, který zvyk je lepší: »Jsem-li v Římě, postím se dle tamního zvyku v sobotu, jsem-li ale ve své (Milánské) diecési, dle našeho ritu postu sobotního nezachovávám.«

Poslední církevní rozdíl mezi Východem a Západem bylo dle tuhých ostrých potyček východních a západních bohoslovců tvrzení, jakoby římská církev byla do nicaeno-konstantinopolitánského vyznání víry vsunula neoprávněně »filioque«. Text symbola zněl přesně dle slov evangelia (Jo. 15. 26): »Věřím v Ducha svatého, který vychází z Otce.« Jak východní, tak i západní bohoslovci stanovili, aniž by textu symbola měnili, spoluúčinkování Synovo při východu Ducha sv. Vyslovuje to sv. Jan Damascenský, který praví: „Duch svatý vychází z *Otce skrze Syna*“. A připojuje k tomu: „Na Západě praví: z *Otce i Syna*“. Tento doplněk byl pak po delší době církví západní přijat do symbola; církev východní toho neučinila.

Zda by jen tyto rozdíly byly přivodily rozkol, pochybuji; mám za to, že to byly spíše asi politické poměry, které byly směrodatnými. Byla to politická řevnivost biskupů římských a cařihradských, zaviněná tím, že biskupský stolec cařihradský získal mnoho povýšením města na hlavní město říše. Než tato okolnost zavinila též, že patriarcha cařihradský postupem času stal se hříčkou císařského dvoru, kdežto biskup římský, nikým nejsa vázán, rozvíjel svou moc a činnost čím dále tím utěšeněji. K tomu přistupuje též vznešenost papežského trůnu, z kterého 40 prvních papežů svrženo bylo mocí pohanskou a umučeno pro lásku a věrnost k Ježíši Kristu. Všeobecný sněm chalcedonský r. 451 potvrdil primát papežský, takže i dnes musel by Východ, dojde-li k unii, uznati papežský primát alespoň tak, jak byl všeobecně uznáván před rozkolem. Historická sláva starého Říma, výroky křesťanského starověku: »Roma locuta causa finita«,*) »Ecclesia Romana magistra omnium Ecclesiarum«**) všeobecně uznáný zvyk v dřívější církvi, odvolávati se v rozepřích k stolci římskému jako nejvyšší instanci, to vše zvyšovalo vážnost papežovu. Mimo to byl papež jediným patriarchou na Západě, na Východě byli konečně čtyři (v Cařihradě, Jeruzalémě, Antiochii, Alexandrii). Poněvadž obrácení Bulharů na víru křesťanskou bylo dílem latinských misionářů, utvořila se zde římská církevní provincie, arcif proti vůli patriarchů cařihradských. Toť byly příčiny, proč došlo v IX. století za patriarchy Fotia k přechodnému, r. 1054 za patriarchy Caerularia k trvalému rozkolu.

*) »Řím promluvil a tím pře jest ukončena.«

**) »Církev římská je učitelkou všech ostatních církví.«

K rozkolu dohnalo Řeky též roztrpčení, které zavinil (!) papež tím, že ustanovil nejvyšším obhájcem církve západní Karla Velikého. Na sněmu v Cařihradě (869—870) řekli též zástupci Východu otevřeně legátům papežským: »Když jste opustili Řecko a přidali se k Frankům, nesmíte žádati, aby uznávána byla jurisdikce papežova u nás«. Další odcizení stalo se založením latinského císařství v době křižáckých vyprav. Unie uskutečněná na sněmě Florenckém zanikla dobytím Cařihradu r. 1453. Jednak snaha sultánů, odloučiti své poddané od ostatní Evropy, jednak národní hrdost Řeků nedovolily tomu, aby znova zapředeny byly přátelské styky. Hlavní překážka unie tkví tedy, jak vidno, v pohnutkách politických.

O nynějších náboženských diferencích mezi církví východní a Římem podávám zde své mínění, které ale není ojedinělé, neboť mnoho mých souvěrců smýšlí tímtež způsobem:

1. První rozdíl tkví ve *Filioque*, o čemž jsem již psal.

2. Menšího významu je rozdíl v učení o *očistci*, poněvadž se zde jedná spíše o výraz, jako o obsah. Jak pravoslavná, tak i římská církev shodují se v tom, že duše těch zemřelých, které v okamžiku smrti nebyly ve stavu milosti Boží, nedospějí hned k blaženosti věčné, že ale modlitba církve, zvláště pak obět mše sv. zemřelým pomáhá a je k věčné blaženosti přivádí. Tresty posmrtné jsou dílem dočasné, dílem věčné: římská theologie označuje stav těch, kteří jsou dočasnými tresty stiženi, výrazem *purgatorium* — *očistec* — stav věčně zatracených jmenuje *infernium*, *gehenna*, *tartarus* — peklo. — Církev východní má pro oba tyto stavy *jeden* výraz: *hades*, *gehenna*, *tartarus* — peklo. — Ostatně výraz »*tartarus*« místo »*očistec*« nacházíme i v liturgii římské, ve mši sv. za zemřelé. Též dle *učení* římské církve liší se *očistec* od *pekla* jen tím, že tresty *očistcové* jsou dočasné, tresty *pekelné* věčné.*)

3. Co se týče *dogmatu o Neposkvrněném Početí Panny Marie*, zaujímalá pravoslavná církev totéž stanovisko, jaké zaujímalá církev římská až do roku 1854; nepřijala tohoto učení za článek víry, ale také ho nepopírá. Vždyť čteme dokonce i v církevních hodinkách východních v písni o Panně Marii slova: »Tys jediná vyšla neposkvrněna *od věčnosti*.« Byla-li tedy Panna Maria od věčnosti neposkvrněna, pak jí byla též při početí. Spisovatel této písně jistě tedy věřil v neposkvrněné Početí a církev orthodoxní uznala toto učení za pravé tím, že píseň tuto vřadila do církevních hodinek.

4. Papež Lev XIII. v encyklice »*Praeclara gratulationis*« píše: »Hlavním bodem úrazu jest primát římského papeže.« Arciť byl papeži církví východní primát vždy příznáván, ale jen jako primát čestný: vždyť na jmenovaném sněmě cařihradském žádal sice i primát jurisdikční, ale Východ ho neuznal. Přes to zůstalo po celou dobu až po rozkol pravidlem, že papežská stolice v Římě tvořila ve sporných otázkách nejvyšší instanci. Velice rušivě působilo na Východě dogma o neomylnosti papežské. *Vaticanum* hlásá, že papež, mluví-li »*ex cathedra, ex sese, non ex consensu*

*) Srv. Malcev, *Die Sakramente*, str. CXXVI.—CXXXIII.

Ecclesiae« je neomylným. Výrazem »ex cathedra« je jasně vy-
tčeno, že neomylnost se nepojí s osobou, nýbrž s úřadem. Řeční
a ruští theologové nepřekládají slovo »infallibilis« — »neomylný«,
nýbrž mylně »bezhršíšný«, ἀναμάρτητος; odtud též mylný názor
na Východě velmi rozšířený, jakoby dogma o neomylnosti chrá-
nilo papeže před každým hřichem.

A konečně rozdíl v tom, že na Západě předepsáno je bez-
ženství, coelibát kněží, na Východě nikoliv. Než v tom by se
překážka dala snadno odstraniti: vždyť církev římská dovoluje
uniatům též manželství.

Ve všem ostatním, na př. v učení o kněžství, o mši sv.,
o proměňování,*) o sedmi svátostech, o úctě svatých, ostatkův
a obrazů, o sprostředkování milostí zemřelým, shoduje se církev
pravoslavná úplně s církví římskou, což nemůžeme říci o žádné
z těch sekt, které se od XVI. století od církve katolické odlou-
čily. Z toho všeho vidno, že mezi všemi křesťanskými vyznáními
stojí si církev katolická a orthodoxní nejbliže.*

Zajisté mají tato slova pravoslavného duchovního velký vý-
znam, a utvrzují nás v naději, že idea sjednocení nezůstane jen
ideou, nýbrž že stane se skutkem!

III. sjezd unionistů na Velehradě 27.—30. července 1911.

Po mnohých přípravách a překonání mnohých překážek,
které právě v poslední dny před sjezdem se stavěly účinné práci
v cestu, došlo v posledních dnech červencových 1911 k 3. sjezdu
unionistickému. Zásluh největších o zdar tohoto sjezdu získal si
nesporně neunavný náš Cyrillo-Methodějovec Msgr. Dr. Ant. C.
Stojan. Železnou důsledností a neunavným vyjednáváním s kruhy
vládními docílil toho, že na té straně rozplasil obavy a podezří-
vání, jakoby sjezdy přece jenom měly účel panslavistický.

Z Lublaně i z Krakova, z Prahy i ze Záhřebu, ze Soluně
i z Cařihradu, Říma a Sofie, z Moskvy i z Petrohradu, z Paříže,
ba i z Malé Asie sešli se účastníci, všichni s upřímnou touhou
v srdci, by skutečně byl ideál spojení veškerého Slovanstva
křesťanského v jedné církvi Kristově. Maně napadla tu mnohému
účastníku sjezdu slova našeho cyrillo-methodějského pěvce, Karla
Dostála-Lutinova:

»Od Visly a od Dunaje
přijdou bratři v naše kraje.«

Přišli starci i mužové plní života, nescházela ani mládež
akademická, která přece pro vše dobré a krásné tak snadno se
rozohní, mládež, v jejíž pozdější práce tolik nadějí se klade. —

Bolestně pocítovali všichni nepřítomnost předsedy dřívějších
sjezdů, J. E. hraběte Szeptyckého, který pro chorobu nemohl
se zúčastniti. Pozdravem z dálné Anglie ujistil sjezd o svých
sympatiích a vyslovil naději, že mu bude možno snad příště

*) Protivníci učení o transsubstantiaci (proměnění) tvrdí, že výraz »trans-
substantiatio« utvořen byl teprv r. 1215 (IV. sněm Lat.), a že jej Řekové teprv
v XV. století přijali za svůj. Než neprávem. Již papež Gelasius I. (492—496) píše
(De duabus naturis XIV.): »Panis et vinum in divinam t r a n s e u n t Spiritu sancto.
p e r f i c i e n t e s u b s t a n t i a m.«

zase zavítati ke kolébce křesťanského Slovanstva. Protektorát převzal opět J. Exc. nejd. p. arcibiskup Bauer. Čestným předsedou zvolen Msgr. Epiphanius Šanov, sjednocený bulharský biskup a apoštolský vikář Macedonie se sídlem v Soluni, odchovanec řecké kolleje v Římě. Mimo známé nám již účastníky z dřívějších sjezdů vidíme zde vážnost budící postavu opata Arsenia Pallerini-ho ze slavného řeckého kláštera v Grottaferratě u Říma. Dále se jednání velice horlivě zúčastnil ruský konvertita, neunavný pracovník o unii, Fědoroff. Jsou zde Bulhaři Allonti a Ustičkov, Albanec Gasisi, Jesuita Herbigny z Paříže, mnich Christof z Turecka a jiní. — Co zaráží, jest bohužel malá, chabá účast z království. — Sv. synod vyslal svého korrespondenta Leonty Weronina, redaktora »Kolokolu«. Slovinský nadšenec Dr. Grivec přivedl několik krajanů, Dr. Kamillo Dočkal taktéž bohoslovce Chorvatské.

Dle národnosti jest mezi účastníky: 15 Rusínů, 11 Chorvatů, 6 Slovinců, 5 Bulharů, 6 Slováků, 2 Poláci, 2 Rusové. Našeho kněžstva českoslovanského se vystříдалo na 200. Neslovanští národové zastoupeni takto: 2 Francouzové, 3 Italové, 1 Němec, 1 Rumun.

Že myšlenka unionistická i od hierarchie byla plně pochopena, toho důkazem je osobní účast nejd. p. protektora sjezdu, J. E. arcibiskupa olomuckého, a projevy souhlasu, které došly od knížete arcibiskupa pražského Leona kard. Skrbenského, od hraběte Szeptyckiho, od všech biskupů koruny svatováclavské, od biskupův a kapitol jihoslovanských, od různých fakult bohosloveckých a seminářů. Přítomen byl též papežský ceremoniář dr. Greco po prvé jakožto zástupce kruhů vatikánských.

Po uvítacích proslovech nejd. p. protektora sjezdu,*⁾ pak čestného předsedy biskupa Šanova**⁾ a opata Grottaferratského***⁾ počaly sjezdové práce.

Jaksi nemile působilo hned na začátku, že farář Goeken (pravoslavný) z Berlína se nedostavil. Ale utišeny byly myslí všech, když mladistvý Fědoroff přečetl jeho práci: »Jak je možné spojení církve východní se západní?« Též druhý přihlášený řečník Claey Bouanaert poslal, nemoha se sjezdu osobně zúčastniti, vypracovaný referát P. Špaldákovi T. J., který jej na sjezdě přečetl.

Hlavní těžiště III. sjezdu bylo v poradách a debatách, takže programové řeči mezi tím jaksi se ztrácely. Byla zde themata velice akutní, ale přece bližší a účinnější, pro praktickou další práci účelnější byly věci probrané v jednotlivých sekcích. Dosti ostře utkali se tu ve slovním boji jednotliví účastníci, ale to

*⁾ Jako biskup místa všemu Slovanstvu nejmilejšího vítá s radostí velkou všechny, kteří i z nejbzdálenějších krajin přichvátali, by pracovali na splnění proseb sv. Otce Lva XIII., které pronesl v encyklice »Aeterni Patris«. Prosí Boha, by na přímluvu Panny Marie a sv. Cyrilla a Methoděje myslí všech osvítil, ducha posílil, řady rozmnožil, práce vedl a ke zdárnému cíli přivedl.

**⁾ Proč jsme přišli? 1. aby se jednota utvrdila, 2. aby se modlitby za jednotu rozhojnily, 3. abychom milost Kristovu získali pro celé dílo.

***⁾ Líčí hlavně snahy a práce svého kláštera, a podává dosti obšírně dějiny jeho; poukazuje hlavně na to, jak sv. Otec Lev XIII. v hnutí unionistickém viděl vycházející hvězdu jednoty.

právě tříbilo názory, to tím více dokazovalo zájem na celé akci. Kdo nejvíce do debaty zasáhli, byli Palmieri, Grivec, Jugie, Fědoroff, Spaldák, D'Herbigny, rusínský farář Malinjak.

Themata přednášek a referátů byla mimo již uvedená: Dr. Mik. Malinjak, rusínský farář: »Poměr Rusínů k Rusům (v náboženském ohledu) a jak dalece můžeme odtud hledati posilu?« Francouzský Assumptionista z Cařihradu Mart. Jugie: »O potřebě a nutnosti modlitby za sjednocení církví.« Dr. Janko Šimrak: »O překážkách, které se unii řecko-orientální s Římem staví v Chorvatsku a Slavonii v cestu.« — P. Methoděj Ustičkov: »Jak spojití církev bulharskou s římsko-katolickou?« — Pavel Christof: »Jaký význam má prostý mnich Panteleimon pro spojení církví?«*) Další přednášky Dr. Jul. Hadzegy: »O rozdílu mezi názorem orthodoxních theologův a sv. Jana Zlatoústého o primátě sv. Petra« a Placida de Meestra »O neomylnosti papežské« pro nedostatek času odpadly. Bylo slíbeno, že přednášky tyto budou uveřejněny, což se též stalo (v Acta III. conventus Velehradensis).

V rámci sjezdu projednána také »Akademie Velehradská.« Rozvinula se čilá debata o jednotlivých bodech stanov. Na konec ponechán dosavadní výbor**) a odloženo definitivní uspořádání »Akad. Vel.« až k IV. sjezdu.

Na prosbu Fědorova stanoveno, by »Akad. Vel.« učinila patřičné kroky, aby byl na naše bohoslovecké fakulty dovolen přístup i bohoslovcům orthodoxním, najmě bulharským.

Závěrek tvořila řeč prof. Dra Nábělka, který vybranými slovy se přimlouval jménem věřících, jménem laiků, by každý, komu jen poněkud je možno, pracoval o sjednocení církví. — Doslovem Dra Stojana sjezd ukončen.

Práce vykonané na dosavadních třech sjezdech opravňují k nejlepším nadějím. Jaká důležitost jim byla přikládána ve veřejnosti, vidno z toho, že časopisy všech směrův o sjezdech a zvláště o III. sjezdě psaly. České, německé, polské, jihoslovanské, italské, francouzské, ruské časopisy rozepsaly se o prácech sjezdových. Vynikající osobnosti na sjezdech podezřívány z panslavismu atd., pravoslavný tisk, alespoň jistá část jeho, brojila proti sjezdům, a výsledek? — Svatý Synod poslal na III. sjezd zvláštního zpravodaje. Doufejme, že příští sjezdy sblíží nás více s Východem, neboť zde bude *poznání prvním krokem k jednotě*.

Chvalme Boha ve sv. Cyrillu a Methoději!

Prameny, jichž bylo použito :

Acta I. conventus Velehradensis, II. — III. — »Apoštolát sv. Cyrilla a Methoděje«. — Časopisy:**) »Našinec«, »Hlas«,

*) Bližší o Panteleimonovi viz v »Apoštolátu sv. C. a M.« z roku 1911.

**) Přeseda hrabě Szeptyckij, místopředseda Dr. Stojan, jednatel P. Adolf Jašek, pokladník P. Balthasar Hřiva. Členové výboru: Dr. Bocian ze Lvova, Dr. Dočkal ze Záhřebu, Fědoroff ze Lvova, Dr. Grivec z Lublaně, M. d'Herbigny z Paříže, Dr. Hrachovský z Kolína, M. Jugie z Cařihradu, Dr. Nábělek z Kroměříže, A. Palmieri z Krakova, Dr. Pazman ze Záhřebu, P. Špaldák z Prahy, opat Šup z Rajhradu, Dr. Tumpach z Prahy, assessor Vychodil z Choliny, dr. Zdziechowski z Krakova. —

***) Za laskavé půjčení dotýčných čísel jednotlivých časopisů vzdávám tímto P. Adolfovi Jaškovi, tajemníku Akademie Velehradské atd., srdečné díky! A. J. St.

»Obnova«, »Slovácké Nov.«, »Reichspost«, »Germania«, »Týden«, »Pozorovatel«, »Noviny z Pod-Radhoště«, »La Croix«, »Slovenec«, »Hlasy Svatohostýnské«, »Ječmínek«. — Článek P. Adolfa Jaška: Die Unionistenkongresse zu Velehrad« v »Die Freistatt« I. 36. (25. prosince 1909) Wien.

Matka.

Příběh ze života lidového. Polsky napsal Sewer (Ignac Maciejowski), přeložil FR. WOLF, tarář v K. Lhotě.

(Pokračování.)

IV.

Nebe se zatemnilo, nastaly deště a chladna, mlhy zakryly hory, země stala se kluzkou . . . Vladek hnal dva voly na hoření pastvinu po stezkách lesem, vůkol mlhy válely se po lese a zakrývaly svět. Hošina, skákaje s kamene na kámen, práskal bičem volům pro postrach, sobě pro radost. Nemoha přímo po strmém kopci dostat se na pastvinu, obcházel jej dokola po mírnějších svazích.¹

Míjel spodem paseku, na které dřevaři roubili poražené kmeny a spouštěli je dolů. Nevědouce, že Vladek s voly přechází, spustili najednou čtyři kusy kmenů. Chlapec je spatřil, letěly přímo na něho. Strach ho sevřel a dech v prsou mu zarazil, ale nějaká síla nadlidská hodila jím na levo do kotliny plné listí — padl. Letící kmeny se skřížovaly, zadržely se o starý peň a vzpříčily se jeden na druhém. Vladek ležel pod nimi bez vědomí. Jeden vůl klesl na místě, druhý utekl.

Dřevaři popošli za sjíždějícím dřívím, aby odstranili překážky a posunuli je dále. Pod hromadou spatřili ležícího chlapce, oněměli z hrůzy.

»Stromy ho zabily!« — zvolal jeden.
 »Porebčák, syn Šimonův!«
 »Co dělají?«
 »Běžeti pro matku a otce.«
 »Zabijí nás!«
 »Nedáme se!«
 »Což jsme my vinni, že chlapec tady šel, zakrytý mlhou?«
 »Hleďte, i vola strom zabil!«
 »Vůl! . . . neštěstí! Nyní třeba pospíšiti, aby aspoň maso zachránili.«

Pomalou otevřel Vladek oči, spatřil nad hlavou vzpříčené stromy a zavřel je hrůzou. Znova otevřel oči, ohmatal strom, hlavu obrátil, spatřil čtyři kusy stromů, vzpříčené nad sebou a neodvážil se pohnouti sebou. Uvažoval, jak dlouho bude mu tady ležeti. Snad zmrzne, nebo hladem zemře. Co se stalo s voly? Zda žijí? . . .

»Přeci musí dřevaři přijíti za dřívím, ale kdy? . . . Snad tehdy, až všechny kusy spustí?« Zmocnil se ho strach a nepokoj

rozčilující. »Co se stane?« — opakoval. — »Ale snad Pán Bůh dá znamení?« Ležel dlouho, zdálo se mu, že celou věčnost, konečně uslyšel jakési hlasy.

Dřevaři volali: »tady, tady!« Všecky přehlušil pronikavý křik matčin.

»Ticho!« — křičel Šimon — »hledte! vůl! . . .«

»Dítě!« — volala srdcervoucím hlasem matka.

A znova ticho.

»Tady, tady,« — ozvaly se hlasy dřevařů na vrchu.

»Moje dítě!« — vykřikla matka.

»Maminko, já žiji!« — zvolal, jak mohl nejhlasitěji chlapec.

»Žiješ! Slyšíte! Žije!«

Magda, Šimon, dva hospodáři, několik žen a dřevaři postavili se nad zbytkem stromu.

»Ježíš, Maria! žije . . lidé, slyšíte? . . žije!«

»A nic mi není, — volal pode stromem Vladek.

»Znamení!« — vykřikla matka — »hledte, prst Boží, zázrak! Zabil velikého vola, dítě však zdrávo, nic mu není! Boží znamení, zázrak!«

Poklekla, pozvedla ruce do výšky, ženské za ní, dřevaři sňali čepice. »Bože Israelský, který jsi židy provázel přes moře Červené, zachránil jsi mi dítě! Budiž veleben!«

»Ale nyní ať přijde druhý zázrak a chlapce vytáhne celého z vespod stromů, neboť já na to jsem hloupý,« — řekl náčelník dřevařů.

»Lopaty, sekery, motyky!« — vykřikl velikým hlasem Šimon.

»Vykopeme ho,« tot jediná pomoc,« — přisvědčili dřevaři, a pospíšili ke skrýši pro nářadí.

»Nic tě nebolí?« — ptala se matka.

»Nic, maminko, pouze se bojím, aby ty klády se nesmekly a nesvalily se na mne!«

»Tiše lež, a čekej! Neboť, když Pán Bůh chtěl dáti znamení, tak ti nic nebude. Zázrak, zázrak!« — opakovala slavnostně, ženy za ní.

Dřevaři se vrátili s nářadím.

»Tady musí jíti příkop,« — volal Šimon — »tak ho nejsnáze vytáhneme.«

Dali se do práce. Antonín jim pomáhal i ženy, odhrnujíce listí. Práce pokračovala horečně, ale těžko; šlo o to, aby se nedotkli stromu a udělali takový otvor, kterým by mohli chlapce vytáhnouti. Překážely jim spletené kořeny. Šimon chytil sekeru, udeřil.

»Tatínku,« — volal Vladek — »stromy se třesou od úderů sekery a mohou se sesypati.«

Všickni zbledli strachem. »Stromy visí na vlásku!« — zašeptala jedna z žen.

Šimon odhodil sekeru, zavolal o poříz a jím přetínal kořeny. Dřevaři mu pomáhali. Motyky svištěly v povětří, lopatami odhazována vykopaná země.

»Již, již,« — šeptala bledá sinalými pysky Magda.

Šimon uchopil chlapce za nohy a vytáhl jej opatrně otvorem. Vladek se narovnal, vypukl v upřímný pláč a skočil k matce.

»Je celý, zdravý; nad ním bděl prst Boží! Je to moje dítě, pro které Bůh dělá zázraky!«

»Pravda,« — přísvedčili rozrušení dřevaři, za dřevaři ženy.

Vladek políbil otci ruku a objal Antonína. Buď tím, že země byla odkopána, nebo že hnuto stromy při odtínání kořenů, nebo že nahnílý peň nemohl déle snést tlaku, stalo se, že stromy začaly se smekati, praskati, a padly na zem na místě, kde ležel Vladek.

»Zázrak!« — vykřikla Magda a padla na kolena, za ní ženy, za nimi dřevaři s odkrytými hlavami, Vladek s Antonínem a na konci Šimon bledý, omámený.

»A Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi!« — opakovala Magda, pozvedajíc vzhůru ruce a nachýlujíc hlavu, za ní shromážděný zástup.

»Abraham svázal Isáka, a chtěl ho dáti Bohu v obět; anděl meč jeho zadržel a ukázal mu beránka stojícího ve křovinách. Tak i dnes chlapce mi zachránil a vola zabil na znamení, že zvíře slouží člověku.«

»Pro vola, pro vola!« — zvolali dřevaři, žádostiví masa. Za nimi krácel zamyšlený, rozrušený Šimon. Pokynul Antonínovi. »Běž pro vůz, musíme ho zavézt domů« . . .

Vyšli z lesa, nebe se vyjasnilo, a na znamení lásky a míru ukázaly se tři duhy jedna nade druhou.

»Vizte!« pravila Magda, — »Bůh chce shody s námi, budeme-li toliko jeho milosti hodni.«

Antonín běžel napřed, za ním ženy, aby povídaly o zázraku; netrpělivost je pálila. Magda, s ní Vladek, teprv nyní vystrašený a roztřesený, držel se sukně matčiny, kráčeje skoro jako náměsíčník ve spánku. Nedovedl si vyložití minulých událostí.

»Vladku, jak to bylo?« — ptala se ho matka.

»Nevím, nevím,« — šeptal. — »Zpozoroval jsem stromy s ohromným hlukem na mne padající, něco mne odhodilo na stranu, a probudil jsem se.«

»Znamení,« opakovala. — »Bůh dal znamení to, že dříve je roznítil v mém srdci. Nebo kde by, když ne v srdci matčině? Ale lidé matky neposlouchali, ukázal znamení druhé.« Uchopila chlapce a tiskla ho k sobě.

»Maminko, když Pán Bůh chce, abych šel do města, tak na poděkování Jemu budu se dobře učit, budu dobrý a spravedlivý.«

»Vím, vím, že budeš dobrý a spravedlivý, neboť dobrota jest v tobě od dětství. Ale že se budeš dobře učit, to je také pravda, neboť jinak by nebylo žádného znamení.«

Před domem čekala na ně hromádka žen a dětí, aby přivítaly chlapce, nad kterým se ukázalo znamení Boží a pozdravily jeho matku.

Ženy hladily a líbaly Vladka, děti hleděly na něho s úctivou bázni. Magda vykládala vážně dějiny té události mluvou černé knihy.

»Nevěříte-li, jděte a vizte! Ale já pravím vám, že na to místo lidé jako na svaté choditi budou. Jděte první, neboť to jest milost Boží!« Ženy, žádostivé milosti, odešly.

»Maminko« — pravil Vladek — »je mi jaksí chladno, a chce se mi pítí, třesu se z toho leknutí a celé události« . . .

»Což se nemáš třásti, když jsi byl tak blízko Boha!?!«

Dala mu pítí mléka, uložila ho na svoje lůžko pod peřinu a přikryla ho. Chlapec usnul.

»Stalo se, čeho jsem si žádala!« Vzrušená, klekla při lůžku, na němž spal chlapec, pozvedla ruce vzhůru a v nadšení mluvila hlasitě: »Uchránil jsi mně, Pane Bože, aby to zrno, které z milosti Tvé padlo do srdce mého, vykvetlo! Pane, děkuji Tobě! Sedmi meči pronikl jsi srdce Matky Syna Svého, ale mně dal jsi upokojení« . . .

Vstala, sedla si na lavici, rozevřela černou knihu se životy svatých, četla, leč nemohla myšlenky shromážditi. Radost hýbala jí srdcem.

»Šimon« — myslila si — »ani nepomyslí nyní, aby se vzpíral. Takového bylo třeba pro něho znamení! A zrno zaseté, vržené rukou Boží do srdce mého, vykvetlo! Teprv nyní budu pospíchat do Krakova ke svým dětem, k jejich učení, a sama trochu se při nich přiživím!« . . .

Vzala jeden sešit Shakespeara, četla, ale v hlavě se jí to mátlo, nemohla rozuměti, nebyla s to, aby shromáždila myšlenky. Začala mysliti na děti, a tento směr myslí byl pro ni nejrozkošnější. »Třeba nyní chlapci ušítí výbavu, košile asi čtyry a nějaký šat, aby se přece mohl okázati mezi lidmi. Když nad Vladkem znamení, tak Antonín jistě dostane nadaci. Na jednoho přeci vystačíme. Či nemůžeme vystačiti? Jedna záložna je zaplacená, a druhá se skončí za dvě léta. Jak jsem ráda, že nad mým dítětem sláva rozpíná svá křídla, a Bůh znamení sesílá. Čím bude, za jakého člověka vyroste, zda v písmech slávy si dobude, či kostely bude stavěti, nebo lidi učiti, nebo jiné divy činiti . . . Bože, Bože, vždycky ti děkuji! — Zkameněla jsem, spatřivši chlapce pod hromadou dřev, ale jak jsem si pomyslíla: »znamení,« rozradovalo se mi srdce . . . Čtyry košilky stačí a dva oblečky, a snad nějakým divem Antonín se postará o plášť na zimu.

No, no, když se tolik stalo, tak o ostatní žádná starost. Sám Pán Bůh vyvádí chlapce ze vsi, tak nyní bude o něho se starati« . . .

Pozdě večer vrátil se Šimon s Antonínem z města, vyňal peníze z opasku a položil je na stůl.

»Vezmi si všecky,« — řekl ženě — »jsou jeho,« — ukázal očima. »Nechci z nich ani krejcaru. Řezník koupil maso a dobře je zaplatil, za kůži jsem dostal dvacet zlatých. Snad to stačí, a jestli to nestačí, vypůjčím si a dám. Jak jsem spatřil chlapce pod hromadou dřev, visících na vlásku, a tu nijaké pomoci, bezmála že jsem nezemřel z toho leknutí . . . Co Pán Bůh z něho učiní, nevím, ale odevzdávám Mu jej, ať si ho vezme, když jej chce.« Otřel rukou zpoceně čelo a slzy svítící v očích. Políbil ženu.

»Nehněvej se na mne, můj Šimůnku,« — odpověděla Magda — »ale Bůh vložil do mého srdce zrno, vzešlo, rostlo a nemohla jsem býti jiná, jenom taková jaká jsem.«

»Buď taková, jaká jsi, neboť ti z očí vyzírá rozum a milost Boží. Čekala jsi na znamení, a znamení přišlo. Přece ani já jsem nic zlého nechtěl, jestli jsem si přál, aby chlapec zůstal na vlastním záhoně. Ale jestli tam« — pohlédl vzhůru — »jináče chtějí, ať se stane, jak chtějí. Nesmírně mi je líto děcka.«

»Šimůnku, vždyť přeci ho budeš mít na každé svátky, a jak přijdou prázdniny, tak celé dva měsíce se s ním můžeš těšiti.«

»Jistě, ale to již nebude můj, nebudu věděti, jak k němu mluvíti, zda jako k úředníku, či jako k synovi.« Mocně dojatý utřel si rukávem nepozorovaně oči.

Pohyb ten zpozorovala Magda, přiskočila k němu. »Vždycky to je tvé dítě, a tak ho vychovám, aby tě ctíl jako v prikázání: Cti otce i matku svou.«

»No, ať,« — zašeptal Šimon — »vždycky to bude úředník, a ne mé dítě, sedlák od děda praděda Porebský.«

»Ale třeba byl králem, tak tě bude milovati jako syn, a ty mu jsi a zůstaneš otcem!« Políbila mu ruku. — »Ať tak či onak, chlapec by se neudržel, utekl by do města, a mohl by se zkaziti. Bude-li z něho co, tak máme z toho před Bohem zásluhu. Nejsme ještě staří, pracujme sami, tak jako bychom se právě byli vzali.«

Přes Magdinu srdečnost obrazil se na tváři mužově smutek a hluboký žal.

Vešla Rakočová a pozdravila křesťansky. »Víte co,« — začala — »když Pán Bůh tam v lese do toho vložil svůj prst a jaksi zázrak udělal,« — nachýlila hlavu — »tak my matky z celé vsi ze sbírky postavíme na tom místě veliký dubový kříž. Srdce všech matek bylo skrváceno, moje Magdo, ve tvé osobě. Ať kříž svědčí o milosrdenství Božím a naší paměti a dobré vůli.«

Magda vrhla se Rakočové do náručí a při vzpomínce, že na vlásku visel život jejího syna, rozplakala se. Z úcty a soucitu ke kmotře plakala i Rakočová. Šimon stál zamyšlený, cítil se přemoženým silou vyšší, které podlehnouti musil.

V.

Magda vyprovázela chlapce své do Krakova. Mladšího chtěla dobře ubytovati, koupiti mu oděv, vyprositi u ředitele nadaci pro Antonína, ano i pobaviti se s Vladkem, ukázati mu město, kostely, zámek, býti s ním na kopci. Srdce její se třáslo samým pomýšlením na tu velikou radost, že její milovaný chlapec bude zároveň s ní se dívati, zároveň s ní rozmlouvati o těch divech lidské práce, zároveň s ní se těšiti.

»Bože! — Bože!« — opakovala v duchu, — »jak jsi Ty dobrý a milosrdný, když najednou dáváš tolik radostí!«

Lnula k dětem svým netoliko srdcem mateřským, ale i duchem. Velikou láskou duše její rostla, mysl se tříbila, srdce šlechetnělo.

O šesti na večer stanuli v Krakově. Snáze jim bylo s malým zavazadlem, které nesl Antonín, truhla zůstala u pekařky.

Vyšli do města. Vladek oslněný množstvím lidí, odjíždějícími povozy, křikem prodavačů, velkým městem, držel se suknice matčiny.

Magdu těšil nesmírně tento důkaz podivu a strachu. »Jak to bude,« — myslila si — »až spatří náměstí.«

Vešli do stromořadí.

»Viděl jsi takovou zahradu, a v ní tolik hostí?«

Chlapec omámený, ohlušený neodpovídal.

»Pojď! dívej se, div se a raduj se, jako já, matka, se těším, že jsem tě sem přivedla a s tebou se dívati mohu« . . .

Vlaskovi dech se v prsou zarážel z velikého vzrušení. Pro mladou obrazotvornost příliš mnoho dojmů najednou vnikalo pod lebku. Antonín spatřil prázdnou lavici, přiskočil k ní a vyzval matku i Vladka. Sedli si proti divadlu.

»Vladku, jak ti to přichází?«

»Jaký to je kostel?« — zeptal se chlapec, ukazuje rukou.

»To je divadlo, ve kterém hrají takové kusy, jako jsi přivezl.«

»Shakespearova?« — ptal se.

»I jiné, veselohry, truchlohry« . . .

»Veselohry« — opakovala matka.

Vladek pohlédl na matku toužebně.

»Antoníne, byl jsi tam?« — ptala se Magda.

»Asi třikráte.«

»Je to drahé?«

»Za dva desítníky, ale již za tři je znamenitě viděti!«

»Půjdeme.« — řekla. — »Proč bychom nešli, jeden život« . . .

Vladek ji přitáhl k sobě a políbil.

»Ale nyní« — mluvila dále — »půjdeme toutéž cestou, co před rokem, a vejdemo na svačinu na totéž místo, pamatuješ, Antoníne?«

»Dokonale, ale pojďme Floriánskou branou a Floriánskou ulicí, a potom se obrátíme na pravo.« — Vstali.

»Veď nás, jsi znalý cesty.« Šli hbitě pode zdi divadla a zastavili se.

»Krakov národnímu umění« — četl Vladek nápis zlatými písmeny a pohlédl na Antonína.

»Město vystavělo tuto budovu pro polské umění.«

»Ale kdy nás, Antoníne, zavedeš do vnitř?« — ptal se chlapec.

»Jak bude něco dobrého, neboť hrají každý den jiné kusy.«

»Ale proč nehrají každý den dobré?«

»Kat to ví.« — odvětil otázkami do rozpaků přivedený Antonín.

Obrátili se ke bráně Floriánské. V té chvíli projížděla jí tramway. Zastavili se. Vladek vytřešřoval oči.

»Pojď, pojď« — naléhal Antonín — »to je brána, kterou jezdívali králové i královna Hedvika.«

»I my,« — dodal Vladek s pýchou.

Přešli. Z daleka vyhlížel kostel Panny Marie se dvěma věžemi. Vladek se zarazil a popotáhl matku za sukni. V té chvíli rozlehla se fanfára, zvěstující sedm hodin; naslouchali v slavnostní náladě.

»Tak trubač každou hodinu na věži troubí,« — řekl Antonín.

»Veselo je tady.« — ozval se Vladek. — »Jak krásný to kostel.«

»Všecky jsou takové.«

»Maminko, to se budu stále na to všecko dívatí?«

»Pokud budeš v Krakově a pokud se ti nezasteskne po matce a po našich horách.«

»Po mamince, ano, ale po horách?«

»Zasteskne se ti,« — ozval se Antonín — »právě jako mně se zastesklo!«

Na třídě A—B. *) zmocnil se jich nával lidí. Chlapec ze strachu tiskl se k matce.

»Těžko je vyjítí v takovém zmatku« . . . zašeptal. »Ale hle, to je náměstí, ale hle, to je náměstí, Bože! Bože!«

S chodníku protlačili se na ulici. Zastavovali se každou chvíli a dívali se.

»Sukienice,« **) — pravil Antonín — »a nahore jsou obrazy. Spatříš je, jako já je též viděl.«

»Ale s maminkou!« — zvolal.

»Dobře, dobře, půjdeme. Snad od nás chudých nebudou vstupné chtítí. Ale nyní, Antoníne, doved' nás tam, kam nás poprvé onen starý pán doprovodil na mléko a na čaj. Všecko si chci obnoviti v paměti a býti s Vladkem tam, kde jsem byla s tebou.«

V mlékárně zastali mladé kollegy, sedli si při jednom stole, Magda uprostřed, plná štěstí. Z veliké radosti poručila sobě i chlapcům podati kávy se smetanou, máslo a housku. Mládež rozmlouvala o zápisu do gymnasia, o nadacích, profesorech i soudruzích. Opojena jsouc poslouchala a těšila se z veselosti dětí, sama veselá jako děcko. Přeci její nejhroucnější přání vyplněno! Zdálo se jí několikráte, že to je sen, a dotýkala se rukou tváří, aby se přesvědčila, že to není sen.

Vladek nabyl brzy odvahy, vyptával se kollegů na zkoušku, neboť snad proto, že celý rok ztratil, vysvědčení ze Ščířice mu nestačí, a poručí mu dělati zkoušku.

»Zítřej začínají zkoušky.«

»Zítřej« — opakovala matka — »ale chlapec není ještě ustrojen.«

»Ať dělá jako horal!« — volala mládež.

»Ne, ne« — odporovala matka — »třeba ho přestrojiti, a pánové nás doprovodí a pomohou koupiti oděv.«

Všech šest šlo na zámeckou ulici a o hodinu později Vladek, přestrojený za elegána, jak pravila Magda, šel ve společnosti kollegů spatřiti gymnasium svaté Anny, a odtamtud na Novou Ves, do svého budoucího bytu, k pekaře.

*) Strany náměstí v Krakově mají jména písmen: A B — B C . . .

**) »Sukienice« jsou stará budova pro obchod soukenický, nyní obrazárna.

Zítř ráno udělal zkoušku s vyznamenáním. Ředitel gratuloval matce k synům, a tu Magda, dodavši si odvahy, prosila o nadaci pro Antonína. Ředitel zaznamenal si podrobnosti a řekl, že na začátek asi sto dvacet zlatých vyprosí pro staršího.

Radost tak zachvátila srdce ženě, že zaplakala.

»Vždyť jsem to já sama jedna« — šeptala — »a všickni proti mně, otec chlapcův, i starosta i radní i farář a kmotry z celé vsi. Teprv tehdy, když Pán ukázal znamení, zavřel jim ústa, uvěřili!«

»No, no, maminko, jsme příliš malí, aby Pán Bůh dával znamení, by chlapec byl poslán do škol.«

»Ale přeci« — odpověděla slavnostně — »Bůh ze středu maličkých vybírá si své sluhy!«

»Pozoruj, moje matko, že ty dále dojdeš se svojí věrou, než my se svojí filosofií,« — řekl ředitel.

Políbila mu ruku a odešla. Na chodbě čekali na ni chlapci. Vrhla se jim do náručí, otírajíc oči šátkem.

»Co pak? Co pak?« — ptali se.

»Přál mi štěstí k synům a řekl, že asi sto dvacet zlatých pro Antonína vyprosí.«

»Hurrá!« — vykřikl Vladek, tleskaje rukama. Antonín ho mírnil.

Vyběhli na dvůr, Antonína obklopili kollegové. Řekl jim, že Vladek udělal s vyznamenáním, leč o nadaci ze vrozené selské opatrnosti a strachu neřekl nic.

Na ulici je matka zavedla do kostela sv. Anny poděkovati Bohu za znamení, za zkoušku, za nadaci, za všecko!

»Teď již jsi gymnasista,« — řekl Antonín bratrovi. — »Za osm roků uděláš maturitu a budeš člověkem. Slyšíš?«

»Slyším,« — odpověděl Vladek — »osm let uběhne mžikem!«

»A na universitu!«

»Jak bych si přála, dožítí se té chvíle, moje děti! Ale Bůh milosrdný neodtrhne matky od dětí, pokud z nich se lidé nestanou!«

»Maminko, jste mladá, proč byste se nedožila? I za osm roků budete mladá, ale nyní se radujme a veselme!« Dupl si a povyskočil.

»Do města,« — volal — »na zámek, ke hrobům, na kopec!«

»Všude, kde jsem byla s Antonínem,« — odpověděla matka — »půjdeš se mnou!«

»A večer do divadla. Hrají dnes: »Obranu Čenstochovy.«

»Před Švédy.« — dokončil Vladek. — »Co tu radosti, maminko! Pán Bůh věděl, co dělá, když mne zakryl kladami.«

»Věděl,« — přisvědčila matka.

V noci při světle měsíčním vraceli se z divadla přes aleje na Novou Ves, zamyšlení a očarování.

»Maminko,« — řekl Vladek — »kněz Kordecký je chlapík!«

Matka vzdychla.

»Ba,« — zvolal Antonín — »není lepšího!«

A znovu nastalo ticho. Šli zrychleným krokem, bylo slyšeti toliko ozvěnu jejich kroků a z dálky vřavu vracejících se z divadla.

»Víte,« — řekla matka — »pekařová spí, a nic tam nedostaneme, a jísti se nesmírně chce.«

»Nesmírně,« — přisvědčili chlapci.

»Pojďme tam, kde jsme včera jedli svačinu. Ať se děje, co chce, třeba přeci jednou užítí světa a s dětmi se potěšiti. Antoníne, vyprovod' nás!«

»Jednou užítí světa!« — opakovali chlapci se zápalem.

»Tady již to je blízko,« — řekl Antonín. Zrychlili krok.

Veliká světnice o dvou začazených oknech, osvětlená uprostřed visící lampou, rojila se mladými nadšenci pro umění. Všickni skoro hosté vrátili se z divadla. Všeobecná a hlasitá rozmluva otáčela se kolem hraného kusu, mládež rozmlouvala s nadšením, čipernější nápodobovali herce za všeobecného smíchu; starší posuzovali dílo a hru hercův.

Do vřavy té vpadla Magda s chlapci. Pro syny poručila smetanu s chlebem, a pro sebe sklenku sedlého mléka. Leč Antonín odporoval a nařídil přinésti matce kávu, kterou nesmírně ráda jedla, housku a máslo. Vladek naslouchal, až ústa otevíral, oči vytřešňoval, matka ho musila zbuditi, a poručiti mu, by jedl. Jedl, a naslouchal a rozhlížel se. Magda rovněž libovala si ve vřavě a veselosti mládeže, a jakkoli nemnoho rozuměla, těšila se, že jest v tom víru lepšího světa a že její synové za několik let právě tak budou tu poroučeti a rozprávěti, jako rozprávějí starší jejich druhové, a ona, tenkrát již poučená od dětí, bude všemu rozuměti.

»Maminko,« — šeptl Vladek — »já také takový kus napíši, jako ten z Poradova, jak jen udělám maturitu; uvidíte, maminko!«

»Napíšeš!« — odpověděla, hladíc ho. — »Píší jiní, proč bys ty neměl psáti?!«

»Pravda, jestli jiní, proč i já ne?«

»Toliko třeba trochu počkati.«

»Třeba počkati trochu,« — přisvědčil chlapec.

Mládež přešla na obsah před několika dny hrané veselohry. Jeden z nich napodobil po řadě vynikající herce v různých úlohách, kollegové se smáli a tleskali pochvalu. Smál se i Vladek i matka s ostatními a byla nesmírně spokojena s radostí dětí a se svým vlastním štěstím.

Pozdě v noci vraceli se na Novou Ves. Krakov spal, věže jeho kostelů, zahleděné do nebe, stály ve spánku. Na nebi hvězdy nehybné, mléčná dráha odrážela se od tmavomodrého nebe, velebnost noci rozkládala své panství nad světem.

»Maminko, jak ten svět milý jest,« — zašeptal Vladek.

»Jak chceš, moje děčko, když ho stvořil tak veliký Bůh.«

»Pravda, veliký a dobrý. Ale i my jsme dobří, a milujeme Ho! Pověz, Antoníne!« »Jsme počestní, neboť i počestné rodiče máme.«

»Maminko, jste hodná, že ano!« — zavolal Vladek. Objal ji v půli a tak šli spolu.

»Anebo i to divadlo! Jaká to je hlava, že to tak krásně pořádá, aby jedno ke druhému se hodilo.«

»Jakoby to byl nějaký dům, anebo kostel,« — řekla matka — »všecko na svém místě. Ale co panstva, a jaké oděvy! Jak mnoho musí býti mezi lidmi peněz! . . .« Vzdechla si.

»Ale ať!« — zvolal Vladek. — »My jsme chudí, ale i tak jsme spokojeni, těšíme se ze života. Oni zaplatili za svoje sedadla snad více než po zlatce, a my tři devět desítníků a jistě jsme měli více radosti než oni.«

»Hledte, kopec,« — šeptal Antonín — »a na levo od něho temné zdi zámku a černá věž!«

Zastavili se. Kopec černal se na obzoru i věže se tměly. Tmavomodré nebe, poseté hvězdami, velikou klenbou obklopovalo zámek i kopec. Dětem i ženě se zdálo, že v tom tichu zámek i kopec spolu rozmlouvají. Napjali sluch. Od Visly zalétaly k nim přidušené hlasy fujarky. Nesly se na kopec, odrážely se od zámku, a po rose na lukách dobíhaly k nohám stojících.

»Krakováci pasou koně na pokosené louce a hrají,« — šeptal Vladek. Antonín stál ponořený do sebe. Matka děkovala v té slavnostní chvíli Bohu, že i se druhým synem stojí před kopcem a zámekem krakovským.

(Dokončení.)

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Učení M. Jana Husa o církvi a o její členech není totožné s učením sv. Augustina (Vlast, roč. XIX., str. 1—8 a str. 129—137). — V dopisu ze dne 5. června r. 1415 ke svým přátelům v Kostnici trvajícím vyslovuje mimo jiné M. Jan Hus, že nebude sněm za blud míti učení sv. Augustina o církvi a o údech její. Patrně se domníval Hus Viklifem ošálený, že učení světce tohoto a nauka jeho o církvi jest totožné s učením jeho, čili vlastně s učením Jana Viklifa.

I podjal se Dr. Ant. Lenz práce ukázati, že učení Jana Husa, recte učení Jana Viklifa se podstatně liší od učení sv. Augustina o církvi.

Dr. Ant. Lenz na str. 137 končí: A tak shledáváme, že byl sv. Augustin věrný člen katolické církve a že jmenoval vždy s úctou nástupce sv. Petra. On tedy nejde s Viklifem, ani s Husem, kteří odpadli jako stelivo od církve katolické a papeže za Antikrista vyhlásili a katolickou církev ohavou a synagogou satanášovou nazvali. Augustin Husův tedy není Augustin biskup Hyponský, ale vybásněný Viklifem a Husem a za přesného Augustina přijatý a světu ohlašovaný.

K žádané revisi Husova procesu. (Vlast, roč. XX, str. 1101 až 1109.) Píše Filip Jan Konečný. — Dne 6. července t. r. (r. 1904) přinesly »Národní Listy« úvodník, v němž důrazně žádají revisi procesu Husova. Církev římská vůbec by prý neměla s revisí Husovou odkládati, až bude Čechy donucena, nýbrž měla prý by si pospíšiti, aby se zhostila velké skvrny, jež na ní lpí v českém národě z mučnické smrti Husovy.

Dne 8. července na to uveřejnil v týchž »Národních Listech« Dr. Flajšhans feuilleton, nadepsaný »Husovo kacířství«, v němž zastává se nahoře uvedeného úvodníku v celém rozsahu jeho o revisi a jejím »nepochybném poctivém výsledku«, tvrdě opětně a důrazně, že nynější

znalost spisů Husových, českých a latinských, zcela určitě dokazuje, že se koncil dopustil na Janu Husovi justiční vraždy, jak církvi vyčetl německý protestant Dr. Lechler, za nímž to opakoval Dr. Masaryk.

My, kteří známe vědecké zkoumání Lenzovo, Kryštůfkovo a jiných autorů katolických o M. Janu Husovi a kteří známe s dostatek hlubokou nevědomost (*ignorantiam crassam*) autorů protikatolických, musíme k nim připojiti i jméno: Dr. Flajšhanse. Nebo dávatí na jevo tak ohromnou nevědomost o M. Janu Husovi, jako to činí zde Dr. Flajšhans, vydavatel jeho životopisu, to křičí! A čím odůvodňuje Dr. Flajšhans své tvrzení? Hus prý byl falešně obviňován, že nesprávně učil o velebné svátosti oltární.*) V dalším poukazuje Dr. Flajšhans na 28 artikulů, na jejichž základě podle aktů koncilu byl Hus prohlášen za kacíře . . . Na konci Dr. Flajšhans ujišťuje, že Hus kacířem býti nechtěl a nebyl, a že mu koncil v nejtěžších případech také kacířství nedokázal.

Již Dr. Ant. Lenz k tomu poukázal, že Michal de Causis vedle této nepravdy ještě tři jiné nepravdy na Husa žaloval, ale na základě těchto čtyř nepravd Hus odsouzen nebyl, nýbrž na základě 30 kacířských vět, které byly vesměs ze spisů Husových vybrány. Soudíc o objektivní správnosti nebo nesprávnosti toho kterého učení, tedy i Husova, jest církev po ustanovení Páně neomylna a tak bylo i na sněmu Kostnickém, když ty ony kusy prohlašovala kacířskými.

Ta věc je nám tedy katolíkům jasna a mezi námi odbyta a litujeme p. Dr. Flajšhanse, že si dříve neosvojil potřebných vědomostí, když chtěl o Husovi a koncilu psáti. Pominouti této závažné stránky a chytati se vedlejších jednotlivostí, jichž ani sněm Kostnický nepoužil za rozhodující pro odsouzení Husa a na jichž nesprávnost už dávno poukázal Dr. Ant. Lenz — znamená (prací Filip Jan Konečný str. 1103) padělati pravdu a (děje-li se tak úmyslně a tendenčně) znamená štváti proti církvi.

A nyní se podívejme na Dr. Flajšhanse z jiné stránky. R. 1904 v »Nár. Listech« píše, že žádný z theologů Husovi z Husa nedokáže, že na koncilu nemluvil pravdu a že ani koncil mu v případech nejtěžších dokázati nemohl a nedokázal — a co napsal loni r. 1903? »Naše Listy« XIII., 46 přinášejí o té věci článek z pera laického právníka, jenž p. Dr. Flajšhansovi připomíná, že v I. díle »Sebraných spisů Husových« výslovně napsal: Tu šli protivníci dvojí cestou: jednak sehnali . . . množství přísedících svědků, ke 200, kteří dosvědčili, že Hus tak a tak učil, jednak předložili jeho spisy, v nichž označili celou řadu článků bludných a kacířských; obojí důkaz doplňoval se dohromady a nešlo vlastně již o bludy Husovy, nýbrž o bludy Viklifovy, Husem kázané a hájené. V tom spočívá ona vědomost a zatvrzelost, jak ji žádaly předpisy procesu kanonického . . . a tu byla dosvědčena vskutku měrou dokonalou. V dalším kvalifikuje odpůrce: svědky Husovy docela jinak, než ve feuilletonu »Národních Listů«, vykládaje, že to nebyli sami podvodníci a lháři, nýbrž svědkové »ze starších dob mnozí a hodnověrní«. Konečně na str. 13 připouští, že Hus z chváleného (počátečního) mravokárce v žalobách odpůrců se vytváří v neposlušného bludáře. Potom píše (str. 74) Štěpán z Pálče uchopil se zbraně nejnebezpečnější: z knihy

*) Na koncilu byl Hus v této otázce pravověrný, ale r. 1401 učil v Praze dle Dr. Lenze kacířsky a svědek tvrdil v Kostnici, co v Praze slyšel.

Husovy nejbojovnější a nejotevřenější, ze spisu o církvi, vybral 42 artikulí kacířských, bludných a pohoršlivých. Celkem snaží se Paleč provéstí důkaz Husova viklefství z jeho vlastního spisu — a důkaz ten se mu celkem podařil. Na str. 94 Dr. Flajšhans přidal, že Hus »již v prvé části artikulů vlastně z kacířství byl usvědčen.«

Prosím tedy, táže se farář Fil. Jan Konečný (str. 1105), kterému Flajšhansovi máme věřiti — loňskému nebo letošnímu, literátu či feuilletonistovi. Nechci říci, že úplně nelze věřiti žádnému, ale mám za to, že se ukvapují oba a že přinášejí na literární trh ovoce nezralé. Stálé studium může ovšem vynášeti věci nové a nové, ale úsudky tak diametrálně sobě protivné nemohou prýstěti z hlavy jasné a takofka ráz na ráz.

Na konci uvádí autor mínění Dr. Loskota, kaplana z Hoření Brané, jak mluvil na schůzi vikariátního kleru Vrchlabského v Jilemnici dne 6. července r. 1904 o revisi procesu Husova. Toto zrcadlo předvedeme nynějšímu ctiteli M. Jana Husa a volnomyšlenkáři Dr. Loskotovi budoucně.

Úsudek protestanta o historiku dru Ant. Lenzovi. Roku 1890 vzdal protestant Gotthard Viktor Lechler, prof. na universitě Lipské, obšírný životopis M. Jana Husa, který přeloučský evang. pastor Bohumil Mareš roku 1891 přeložil do češtiny. Záhy na to vyšel spis tento tiskem a nákladem Fr. Hoblíka v Pardubicích. G. V. Lechler líčí ve spisu Husa tak, jak se od protestanta očekávati dá. Nejzajímavější však při spisu v českém překladu jest uvedení všech spisovatelů, kteří od 16. století až do r. 1891 o Janu Husovi psali. Je těchto spisovatelů veliká řada. Autor tohoto úvodu k spisu Lechlerovu, přeloučský pastor B. Mareš, podává nejen seznam mužů, kteří o Husovi psali, ale podává také své názory a úsudky, jak o Husovi psali. Za svého života, jeden z těch, které pastor Mareš uvádí, že o Husovi psali, byl také katolický historik a vyšehradský probošt dr. Antonín Lenz. A pastor B. Mareš, což jest významno, posuzuje jeho spis takto:

»Dr. Antonín Lenz, někdy profesor bohosloví v Čes. Budějovicích, nyní kapitolní probošt v Praze na Vyšehradě, vydal v Praze nákladem dědictví sv. Prokopa (za rok 1875 č. XIII.). »Učení mistra Jana Husi na základě latinských i českých spisův jeho jakož i odsouzení Husovo na sněmu Kostnickém«; objemná ta kniha (361 str.) pojednává v I. díle o Učení Husově (str. 3—241), v II. díle o Husovi a učení jeho před soudem Kostnickým (str. 241 až 361); spis jest psán se stanoviska přísně katolického, *jest velice záslužný*, poněvadž z pramenů celé učení Husovo soustavně dle jistých kategorií líčí.«

Nemohlo se lepšího uznání dru Ant. Lenzovi dostati nad uznání, jaké mu potvrdil evang. pastor B. Mareš o jeho spise o Husovi. Jsme zvědaví, budou-li nás pokrokáři podezřívati z neznalosti Husa, když máme vše o Husovi ze spisu, který *»jest velice záslužný*, poněvadž z pramenů celé učení Husovo *soustavně* dle jistých kategorií líčí.«

T. J. Jiroušek.

Co má věděti český katolík o Mistru Janu Husovi. Napsal Fr. Pospíšil, farář (»Časových Úvah« v Hradci Králové roč. XVII. č. 4. Red. Karel Kepll).

Autor praví: dnes jest povinností každého českého katolíka, aby znal život Jana Husa a jeho učení a nedal se strhnouti agitátory husitskými od správné cesty, po níž ho vede katolická církev.

Stanovisko to jest zcela správné a my stále, již přes 10 let, na ně důraz klademe.

Spisovatel podává krátký životopis M. Jana Husa a dodává, že profesor Dr. V. Flajšhans vypočítává roční příjmy Husovy na 6.000 K, k čemuž byt, knihy, oděv a částečně potraviny byly mu zdarma poskytovány od university. Rovněž i Viklif seděl až do smrti na bohaté prebendě a oba při tom vytýkali kněžstvu bohatství a doporučovali mu chudobu.

Na to rozebírá farář Fr. Pospíšil u M. Jana Husa: činnost učitele, vlastence a kněze reformatora. O. M. Janu Husovi mluví všude slušně, beze všech urážlivých slov, dovolává se výroků tu Dr. Krofty, tu Dr. Kryštůfka a hlavně Fr. Palackého. Správně praví autor, že odpor Husův proti církvi jest hranicí, která dělí Čechy ve dva tábory: husitský a protihusitský.

Sněm Kostnický a provádění soudu proti M. Janu Husovi podáno jest zde stručně, ale jasně a co do věci zcela správně.

Následuje povahopis Husův, Husovo učení (stručně) a závěr.

Autor dobře praví: Agitace pro Husa nepovede k jinému cíli, než k roztržce v českém národě, poněvadž podnes v Čechách jest veliká většina katolíků, která pro Husa nehoruje a k odpadu od církve svěsti se nedá.

Vítáme tuto brožuru a jsme vděční i p. autorovi i redakci »Časových Úvah«, že toho nanejvýše časové čtení v četných tisících exemplářích mezi lidem rozšířila.

— **Třetí milion.** Soc. demokraté a po nich národní sociálové sbírají na svůj milion dvacetihaléřů, teď přichází také »Volná Myšlenka« s výzvou, aby jednotlivci, města, městyse, vesnice, banky a spolky zaplatily jeden milion desetihaléřů, kteréhož peníze bude Volná Myšlenka potřebovati na vytištění obrovského počtu letáků o Husovi, na honorář spisovatelům a řečníkům, kteří na přesrok, zvláště pak r. 1915 oslavovati budou Husa jako apoštola svobody a přesvědčení svého. Dle zvláštního svolání oslaví český národ historického Husa nejlépe tak, že provede program svobodných zednářů: rozluku státu a církve, vyloučení náboženství ze škol a veřejného života, a hlavně vystoupení z církve. To jest Husovo dědictví. Tento projev osvobození od církve stane se hromadným prohlášením bezkonfesnosti na pražském sjezdu Volné Myšlenky, jenž konati se bude r. 1915. Na tomto svolání jsou podepsáni: MUDr. R. Adamík, odborný lékař. JUDr. R. Aron, advokát. JUDr. Th. Bartošek, advokát. Antonie Bartošková, choť advokáta. Dr. E. Beneš, profesor Československé obchodní akademie. JUDr. Václav Bouček, advokát. MUDr. Zdeněk Bouček, odborný lékař. Dr. František Drtina, univ. profesor. Marie Faifrová, učitelka. JUDr. Karel Heller, mag. sekretář. Vilém Höfer, majitel domu. Dr. Ot. Kádner, univ. profesor. Dr. Fr. Krejčí, universitní profesor. Lad. Kunte, redaktor. Jaroslav Kvapil, chef činohry Národního divadla. Dr. Frant. Loskot, spisovatel. J. S. Machar, spisovatel. František Mencl, vrch. inženýr. J. Mrazík, ředitel v. v. Jaroslav Motyčka, správce nakladatelství. Jul. Myslík, redaktor. Boža Novák, ředitel kanceláře Obchodní a živnostenské komory. Dr. Václav Novotný, univ. profesor. Ign. J. Pašta, revident. Ladislav Šaloun, akademický sochař. Josef Šrámek, technik. Ign. Jan Švehla. K. V. Tuček, řídicí učitel v. v. Dr. Ant. Uhlíř, profesor Československé obchodní akademie. JUDr. Janko šl. Wodwarka, advokátní koncipient. — K tomu podotýkáme, že historický Hus a zed-

náři a volní myšlenkáři jdou k sobě jako pěst na oko, a že Husa apoštolem svobody a mučedníkem přesvědčení učinila protestantská fráze, nikoli historická pravda.

K výzvě JUDra M. K. Kavky v »Šumavských Prouděch«.
V minulém čísle (7.) »Vlasti« uvedl jsem ze »Šumavských Proudů«, vycházejících v Prachaticích, výzvu pana JUDra Miloše K. Kavky, aby český jih oslavoval také Jana Husa v roce 1915. Na výzvu přišla ozvěna. Nějaký pán pod značkou K. L. N. podal do »Šumavských Proudů« (č. 15 ze dne 13. dubna t. r.) článek »Pětistoleť památka Husovy smrti«, v němž vyslovuje k výzvě pana dra Kavky veliké obavy, aby těmi oslavami více Husova a vůbec husitská věc se nepoškodila, nebudou-li se oslavy konati rozvážně a rozumně.

Pan K. L. N. píše ve svém článku nejprve, že k oslavám r. 1915 dnes k tomu poučování, vyvracení, napravování a dokazování, co je a co není pravda v otázkách ohledně Husa a husitství zbývá málo času. »V té věci — píše p. K. L. N. — mělo se začíti ne v roce 1913, ale již nejméně v r. 1910 — o celých pět roků dříve. Potom by se snad něco řádného dalo udělat. Teď nás dělí sotva dva roky od slavnosti, k níž se teprve rozhoupáváme. Dejme tomu, že, než se opravdu dostaneme k práci opravdové, uplyne ještě čtvrt nebo půl roku (a to když věc půjde dobře!) — a zbude nám na opravdovou práci sotva 1½ roku! A samo rodné město oslavencovo neučinilo a nečiní dosud ničeho. A to je na celé věci nejsmutnější. Husinec sám se nevzchopí, ale musí být probuzen, takřka vyburcován, aby vstal, že se blíží veliký den, veliký svátek slavného Jana. A *vůbec* co činilo město Husinec až dosud ke cti a oslavě památky Husovy? Rodné město Husovo, jež mělo dáti podnět k veliké oslavě a býti jí v čele.«

Dále píše K. L. N.: »Tedy (Husova) oslava! Tu třeba říci: 1. Jaká býti má a 2. jaká býti nemá. Musí býti taková, aby plně odpovídala životu, práci, snahám, úmyslům a činnosti Husově. Musí se zní vyloučiti všecka jalovost, povrchnost, planý radikalismus, mnohomluvnost, fangličkářství.« —

Ano, s tím jsme také srozuměni; jestli však slova p. K. L. N. vezmou si k srdci také národní socialisté, radikalisté pokrokoví, radikalisté státoprávní, sociální demokraté, volnomyšlenkáři, jest jiná otázka. Již dnes — a není ještě rok 1915, musíme kárat lidi z uvedených táborů, aby o Husovi a husitství nemluvili a nepsali jalově, povrchně, s planým radikalismem, s mnohomluvností a nepořádali slavnosti Husovy s hotovým fangličkářstvím.

Marně asi napomíná takové lidi pan K. L. N., když k nim píše:

»Ad 1. Pochopiti Husa, jeho dobu, práci, smýšlení, snahy není lehké. Naopak velmi těžké — i člověku inteligentnímu a vzdělanému — tím těžší tedy člověku prostému. Neboť toto porozumění předpokládá a vyžaduje poznání doby, života a myšlenkového hnutí časů před Husem i za něho, celou povahu tehdejší doby v ohledu sociálním, národním i náboženském.

A k získání toho je potřebí nejen práce, ale i jistého důvtipu a správného usuzování. Toho je nutně třeba, má-li se Husovi rozumět a památka jeho smrti s porozuměním (opětuji s *porozuměním*) — oslavovat. Jen tenkrát může to být oslava důstojná a opravdová.

A ti, kteří budou řídit přípravy ke slavnosti a jež budou šířiti známost o Husovi mezi lidem, napřed musí sami Husovi úplně rozumět.*

Pan K. L. N., jak viděti, žádá na liberálních, národně sociálních a t. d. oslavovatelích Husa trochu mnoho, zможou-li se na to a budou-li panu K. L. N. za jeho radu a pokyny vděčni, nevím. To však vím, že asi zbytečně psal, neboť ti lidé mají v hlavě o Husovi a husitství více vědomostí a »nových vědomostí« než sám Palacký, Lenz a všichni čeští profesori theologie a učenci dohromady. Lidé naší nové doby pan K. L. N. špatně zná, nebo by takhle nepsal. A pak, ukládat národním socialistům, volnomyšlenkářům a sociálním demokratům s pokrokaři, aby studovali Husa k poznání jeho života, aby studovali jeho dobu, aby pracovali a zjednávali si správné usuzování o Husovi, by slavnostní řeči vyznívaly důstojně a t. d., to jsou všechno věci, na které ti lidé panu K. L. N. nic nedají, oni jsou o všem tom poučení jinak a kratěji bez práce. Jim stačí trochu frázi a žádné porozumění Husa. Takové věci ponechávají nynější mladí oslavovatelé Husa starým babám. Zkrátka, roku 1915 pan K. L. N. se přesvědčí, že zbytečně psal, zbytečně naše oslavovatele Husa napomínal a možná, že na konec mu tito lidé řeknou, že sám celé věci s oslavami Husa nerozumí.

Dále K. L. N. radí: »Do sborů okresních, jak byly navrženy, třeba tedy vybrati lidi, kteří Husa chápou, lidi *mravně bezúhonné*, opatrné, prozíravé, bystré, intelligentní, vzdělané. Neboť bude se potřeblí připraviti, že i odpůrcové slavnosti Husových povstanou, zahájí činnost (neb již zahájí) buď na poškození slavnosti, aneb aby slavnost dopadla v jejich smyslu. A tito odpůrci jsou mocní, u lidu mnoho zможou a čeliti jim nebude lehké. To se neodbude jen nějakou frázi. Zde je potřeblí opatrnosti ve slovech i v činech. Dle toho, co předesláno, není místa v okresních sborech pro plané mluvky, kteří své rozumy dovedou vykládati při sklenici piva, ani pro mnohomluvné »radikály«, pro provokatéry a ignoranty, kteří svou nevědomost zastříti chtějí právě jen »silnými« slovy. Taková slavnost by jen pokazili a světlou památku Husovu zostudili. Mohlo by se pak i to státi, že by občanstvo jihočeské, speciálně snad z kraje Husova, se rozdělilo na dva nepřátelské, se potírající tábory. Možné je u nás vše. Tedy opatrně, vážně, rozumně, důstojně a důsledně.«

Jsem jist, že na tahle přání a rady pana K. L. N. budou naši radikálové vyvalovat oči. Tohohle se nenadáli, že povstane také někdo z neklerikálův a bude je »mustrvat«, jak v době oslav Husových a zvláště v roce 1915 mají vypadat a jak si mají počínat, aby nepropadli řízné kritice katolíků i rozumných oslavovatelů Husa. Tedy, páni radikálové, hleďte se zachovat!

A to nejlepší přichází na konec. Pan K. L. N. končí svůj článek touto u radikálův a oslavovatelů nezvyklou řečí: »*Naprosto a úplně* musí však z oslav Husových býti vyloučeno všechno hospodské oslavování u nás obvyklé a spojování oslav Husových s věnečky, bály, muzikami a pitkami. — Každý ctitel Husa musí sám sebe ovládati a oslavovati Husa v duchu, tedy předně svým životem, jednáním, činy a skutky svými, zkrátka vlastnostmi, jimiž Hus se stkvěl a nesmrtelným se stal. To je jediný možný důstojný způsob oslavy, který nás v očích ciziny může povznést a úcty její nám získati. A oči ciziny budou v tento-

čas k nám obráceny a zvláště k rodnému kraji Husovu, *k jeho rodnému městu.* —

Nemám co přičiňovati. Článek páně K. L. N. zní jasně a jest v celém obsahu nejen napomenutím, ale i říznou kritikou, aby se zřekli oslavovatelé Husa dosavadních svých nezvyklostí — a napravili se. Jak dalece poslechnou a dají se na lepší cestu, uvidíme. Jen toho lituji, že pan K. L. N., když měl odvahu říci radikálům kus pepřné pravdy do očí, že neměl ještě tolik odvahy, aby se pod svůj článek (aby mu dodal důrazu) podepsal. Myslím, že tímto článkem pana K. L. N. byl i sám pan JUDr. Miloš K. Kavka překvapen. Takhle on to asi nemyslel. Či ano? Pak to mohl také říci (a ne psátí bez napomenutí dosavadních oslavovatelů Husa), jak to učinil pan K. L. N. Snad to ještě učiní.

T. J. Jiroušek.

Různé — Uvedli jsme již, jak uznale vyslovil se i ministr Dr. Ant. Rezek o husitských pracích Dr. Ant. Lenze — Vlast, roč. XX, str. 1104, přináší z pera fil. Jana Konečného zprávu, že podobně učinil universitní profesor Dr. Josef Kalousek, řka, že práce Lenzova je dílo, kterého světští učenci napsati nedovedou, protože nemají potřebných odborných vědomostí theologických, jako je má Dr. Lenz. Těší nás uznání dvou vynikajících historiků a katolíci po všem tom s tím větší láskou budou práce Lenzovy pročitati. — Anglický časopis »America« č. 209 t. r. přinesl z pera katolického autora článek, jednající o přípravách různých stran v Čechách k r. 1915. Je třeba, aby si katolický tisk v Americe, na Moravě (»Našinec« se číní) a hlavně v Čechách všimal příprav našich nepřátel k r. 1915 — Na valné schůzi zemské rady katolíků mluvil kanovník Václ. Müller o r. 1915. Podobně tomu bylo 15. května v Praze v Merkuru, kde o roku 1915 řečnil redaktor J. Švec-Blanický. — R. 1915 jako jubileum odporu proti katolické církvi oslaví oficiálně »Česká Obec Sokolská« otevřením Husova musea v Husinci. Jak »Neruda« v čísle 8. ze dne 22. m. m. oznamuje, předložil mu starosta Obce Sokolské dr. Scheiner náčrtky plánu musea, kterým »Volná Myšlenka« v témže čísle dává své schválení a zařazuje otevření musea ve svůj program slavností r. 1915. — *Uctění památky mistra Jana Husa r. 1915.* Již dnes konají se po království Českém přípravy k důstojné oslavě 500. výročí mučednické smrti mistra Jana Husa v roce 1915. Též kulturní Hradec uchystá uctění jeho památky. Výbor tělocvičné jednoty »Sokol« v Jindř. Hradci dává první podnět a vyzývá všechny vlastenecké spolky Jindř.-hradecké, které při oslavě té hodlají spolupůsobiti, aby do 1. června letošního roku oznámily výboru »Sokola« po delegátu. Schůze delegátů bude dle přihlášek svolána. Též jednotlivci, kteří by chtěli spolupracovati, necht se přihlásí. (Ohlas. od Nežárky z 19¹⁸/4.13.)

K obraně naší pro r. 1915 v dubnu složili: 20 K: Fr. Václ. Bubeník, provinciál řádu Dominikánského v Praze; po 10 K: Rakušan, Ant. Zeman, duchovní v Laab im Walde v Dolních Rakousích, a z Prahy: Kollej Redemptoristů a Milosrdné sestry pod Petřínem; 5 K nebo méně než 5 K: Jos. Kohout, farář v Česticích; Křesť. soc. spolek na Kladně a Jan Letošník, děkan v Poličce — kdo složí nejméně 10 K, obdrží I—X. roč. Husitství ve světle pravdy a I—IX. roč. Obrany víry mimo sešity rozebrané a nádavkem 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce a 1 ex.

Rozhledů po husitství — Kdo složí méně než 10 K a nejméně aspoň 5 K, obdrží 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce, 1 ex. brožury K. Sřely, a 1 ex. Rozhledů po husitství. K oběma zásilkám přibalí se mimo to darem: 2 ex. zábavné knížky a 1 ex. Protokolu o sjezdu v Litomyšli. — Další úpisy a dary přijímá: Tomáš Škrdle, pokladník Tiskové ligy v Praze čp. 570-II.

LITERATURA.

ANGLICKÁ.

„**The Catholic Directory**“. U známých katolických vydavatelů anglických, pánů **Burns and Oates** v Londýně, vyšel nový direktář na rok 1913. Týž podává různé zajímavosti o nynějším stavu církve katolické v protestantské Anglii a v protestantském Skotsku. Irsko má svoji zvláštní výroční knihu církevní. Výše zmíněný zde direktář sestavil pečlivě tajemník arcibiskupství westminsterského, vldp. **Jackman** (Džekmén). Spis počíná připomenutím, že Anglie byla koncem roku 1911 rozdělena Svatou Stolicí na tři církevní provincie: 1. Westminsterskou se dvěma světícími biskupy a čtyřmi biskupy suffragány v Northamptonu, Nottinghamu, Portsmouthu a Southwarku. 2. Birminghamskou (arcibiskupství) s jedním světícím biskupem a pěti biskupy suffragány, v Cliftonu, Newportu, Plymouthu, Shrewsbury a Menevii. 3. Liverpoolskou s jedním světícím biskupem a jedním biskupem v Leedsu, Hexhamu, Middelborough a v Salfordu. Skotsko tvoří dvě církevní provincie: St. Andrewskou a Edinburghskou, kteréž mají čtyři biskupy suffragány, a to v Aberdeenu, v Argyllu, v Dunkeldu a v Galloway. Arcibiskupství Glasgowské má jednoho biskupa suffragána. Od roku 1850, když byla hierarchie v Anglii upravena, byla tam toliko jedna jediná církevní provincie. Počet kostelův a kaplí zůstal v uplynulém roce 1912 stejným, totiž: 2182. Počet duchovních se zmenšil. Roku 1911 bylo všech katolických kněží 4549, roku 1912 bylo jich však toliko 4401, to značí o 148 kněží méně. Avšak toto klesnutí událo se jediné následkem návratu 148 řeholních kněží do jich dřívějších vlastí, titíž uchýlili se do Anglie jen na čas, byvše z jich zemí antiklerikálními štvánými vypuzeni. Poněvadž ve více přesném smyslu duchovní v Anglii se obyčejně správou duší nezabývají, nemá úbytek 148 kněží zpět do svých domovin z Anglie se vrátivších toho významu, jak by se mu tam u nás přikládalo. Zcela naopak: silným důkazem pro vzrůst katolické církve v Anglii jest číslo návratu ku katolicismu. Roku 1911 navrátilo se tam ke katolické církvi 7400 osob! A v tomto čísle 7400 nejsou obsaženy návraty v diecési Plymouthské a ve Skotsku a též ne osoby, nechťci, by jich přestoupení nebylo uveřejňováno. A jak se oznamuje, jest číslo v roce 1912 ke katolictví navracených ještě mnohem větší. Dle výpočtu Jackmanova páčí se počet v celém Britském císařství na 13 millionů katolíků! V Irsku, jak známo, jsou 4 arcibiskupství a 24 biskupové, anglikánských biskupství jest v celém Irsku pouze deset.

Josef Šerík Vitínský.

FRANCOUZSKÁ.

V „**Revue sociale catholique**“ v lednovém čísle 1913 píše Godefroid Kurth v »Milánském ediktu« o výroční slavené roku 1913, jež nemůže býti žádnému vzdělanému národu lhostejnou. Letos roku 1913, a to během měsíce června, bude tomu 1600 let, co byl »edikt Milánský« prohlášen. V tomto ediktu bylo uděleno křesťanům právo na žití a konec učiněn jejich dlouhému, tři sta let trvajícimu pronásledování. Světové dějiny neznají důležitější události. Veškerá dnešní vzdělanost s její šestnácti stoletou velikostí a krásou jest v zárodku jmenovaného ediktu obsažena. Před rokem 313 po narození Kristově nebylo žádného místa pro církev Boží. Stálat mimo zákony světské a byla považována za neohavnější modloslužbu z Východu, proti níž často římská policie ostře zakročovala. Jsouc v šanc vydávána opovržení a zlehčování veřejného mínění, byla předmětem dle svědectví jednoho z největších dějepisců dřevních (starožitných) nenávisti pro lidstvo. Všecko bylo proti církvi dovoleno, žádný trest věřícím nebyl dosti ukrutným. Vyhubiti křesťany úplně bylo hlavní starostí římských císařů. Od císaře Neronu, syna Domitia Ahenobarba a Agrippiny (v létech 54 až 68), jenž křesťany dal smolou namazati a potom jako pochodně zapáliti, při jeho hrách se šelmami,

až ku Galeriovi, narozenému v Sardice (Dácii, v letech 306 až 311), tekla krev křesťanů celými proudy. (Neronovi ne darmo dle Racinea děla sama Agrippína: »Et ton nom paraîtra dans la race future — aux plus cruels tyrans une cruelle injure«, pozn. pisatele těchto rádků). Ohněm a mečem (igne et ense) byli křesťané přepadáni, těmi nejhoršími mukami trápeni, nešetřenoť ni mládeže, ni nevinosti a od jednoho konce světa ke druhému řvaly davy lidské ten ošklivý řev: »Christianos bestiis!« (Křesťany šelmam!). Křesťané byli vyhlašováni ze potvorné modláře a za ty nejhorší vilníky. A poněvadž církev nemohli v její krvi utopiti, chtěli ji zhanobováním zničit. A hle v okamžiku, když tento bezbožný plán měl býti proveden, vyšla povšechná čili obecná, čili dle řeckého názvu katolická církev z katakomb, zářící mládím a krásou a schopna, aby převzala dědictví zpuchřelého světa, jenž sám jsa vyžilec a neduživce, ji chtěl uvrhnouti do hrobu! A podivná předpověď jejího Zakladatele Krista se vyplnila: »Neboj se, malé stádečko, já přemohl svět!« Byloť to v době v zápasu o nadpanství členy čtyřknížectví pod císařem Diokletianem v život uvedeno, Konstantin a Maxentius, zůstavše sami, měli mečem rozhodnouti na březích řeky Tibery, kdo zvítězí, má dostati trůn, poraženému pak smrt! Maxentius (306 až 312 poražen Konstantinem utonul v Tibeře) byl zástupcem všech nečistostí pohanských společností, Konstantin (Konstantin I. Veliký, narozen v Naissu r. 274, císařem r. 306, zemřel r. 337), mimo své vlastní vědění, byl již novým duchem prodchnut. Kdo dobude palmu vítězství? Maxentius se tázal o zjevení budoucnosti vnitřností z ptáků a neostýchal se docela ani ženy a dítky k tomu cíli obětovati. Konstantin, jenž již pohanským modloslužbám nedůvěřoval, byl znepokojován svědomím, jež hlédalo svoji cestu a nepokojem převahy vojska Maxentiova, jež jsouc četnější, jej s jeho vojíny poraziti musí! Trápí se myšlenkami, ku které božské moci by se obrátiti měl, vyjednával dlouho sám s sebou. Konečně nahlížeje, že ti, kteříž důvěřovali v bohy, byli ztraceni, kdežto ti, kteříž jako jeho otec jednoho Boha ctíli, byli vyslyšeni, obrátil se, jako později K l o v i s učinil, k onomu Bohu, jenž byl křesťanským (Ježíž ctíli křesťané) a prosil Jej o Jeho ochranu. . . . Slovtuný dějepisec Eusebius, přítel a důvěrník Konstantinův, jenž sepsal »Život Konstantinův«, píše: »Když se císař (Konstantin) vroucně modlil, seslal mu Bůh podivné znamení.« Kdyby to byl někdo jiný než Eusebius psal, nemělo by to té důležitosti a přátelé jeho by tomu byli neuvěřili, kdyby to byl někdo jinak uveřejnil, neboť dlouho po vítězství vypravoval Konstantin Eusebiovi sám, že viděl na své vlastní oči a za úplného dne, když již slunce k obzoru se chýlilo, ve vzduchu a to právě nad sluncem lesknoucí se kříž s tímto nápisem: Tímto zvítězíš.

Josef Šefík-Vitínský.

NĚMECKÁ.

Generalfeldmarschall Freiherr von Loe, Schlachtenbrief. (Generál polní maršál Walter svobodný pán z Loe, dopis z bojiště.) V Řeznu 1912. Nakladatelstvo dř. G. J. Manz. Větší VIII, str. 63. Cena 80 feniků (96 hal.) — K nejstarším westfálským šlechtickým katolickým rodinám patří rod baronů Loe. Baron Walter z Loe narodil se 9. září 1828 a věnoval se od roku 1848 vojsku, slouže v pruské armádě. Postupoval od hodnosti k hodnosti, byl také pobočníkem pruského krále, zúčastnil se válečného tažení roku 1866 a 1870, byl velícím generálem 8. pruského sboru, roku 1897 odebral se na odpočinek. Dvakráte byl jako zvláštní slavnostní vyslanec poslán do Říma k papeži Lvů XIII. jménem německého císaře, a to r. 1893 a 1903. Ve spisku jmenovaném líčí, co zažil ve válečném tažení proti Francii roku 1870. Spisek tento, který pro tisk upravil major Bedřich šlecht. Koch-Breuberg, je vlastně soukromý dopis, který psal svobodný pán Loe z francouzské země, a to z Amiensu dne 21. května 1871, hraběnce Karolíně Waldbottové z Basenheimu, rozené princezně z Oettingen-Wallerstein. Je zajímavý proto, že líčí z autopsie příhody a srážky válečné, z nichž podává mnohé velmi napínavé epizody. Svobodný pán Loe byl nejenom vždy dobrým katolíkem, nýbrž také vždy věrným poddaným svého krále, staral se otcovsky o své vojíny, jimž velel ve válce, navštěvoval je v nemocnici, k obyvatelům podrobené Francie choval se vlídně, jako pravý kavalír.

Dr. Rudolf Zháněl.

Geschichte des Wallfahrtsortes Maria-Eisenstadt. — Dějiny poutního místa Mariánské Železné. Od několika kněží diecése rábské. V Rábu 1912. V diecéssánní knihtiskárně. Menší VIII. Str. 130. — Na pomezí Uher a Dolních Rakous v půvabném širokém údolí mezi horami Litavskými a posledními výběžky majestátních Alp leží neveliké město s mohutným poutním chrámem Mariánským: je to uherské město Železná. Kraj kolem dokola je obydlen Chorváty, Němci a Ma-

čary, v jichž rodném jazyku se na poutním místě tom káže. Zvláštní neděle zvaná »chorvátskou« je vyhrazena Chorvátům, bydlicím v několika sousedních osadách. Je to lid dobrý, pilný a zbožný, kterému se v místních kostelích tamějších káže chorvátsky, děti učí se ve škole rovněž v mateřském tom jazyku, též vychází pro ně v Železné zvláštní chorvátský kalendář. Ba i naši moravští Chorvaté, — uchovalof se v jižní Moravě u Mikulova několik chorvátských osad až do dnes, — chodívali před lety do Železné na pout, aby si odtud donesli domů na památku kromě obrázků také chorvátský kalendář.

V knize nahoře jmenované jsou vypsány dějiny zajímavého tohoto uherského poutního místa, rovněž je tu podán popis posvátného obrazu a svatyně. Pěkně upravená tato kniha je ozdobena několika úhlednými obrázky.

Dr. Rudolf Zháněl.

Die Katholische Welt. Illustriertes Familienblatt. 24. Jahrgang, 1912-II. Redakteur Leonz Niederberger. Druck und Verlag der Kongregation der Pallotiner, Limburg a. d. Lahn. »Die Katholische Welt«, obrázkový zábavný měsíčník, zaujímá bez přehánění nej přednější místo mezi časopisy německými, který uspokojí úplně i čtenáře zvyklé jen na vynikající práce i po stránce náboženské; jestiž časopisem směrem i názvem katolickým. Ročník 24. jest toho opětně dokladem. Ve hlavní své části podal několik románů, novel, povídek a humoresek, vícero básní, článků o umění a literatuře, ze země- národ- a přírodopisu, bedlivě sledoval časové události, nové vynálezy a literaturu. Pozornost zajisté vzbudila povídka »Die Herzensflickerin« von Hans Schrott-Fichtl, v níž spisovatel dává vystupovati nedávno zemřelému starostovi vídeňském Dru. Luegrovi, poutavě psaná kronika »Im Schatten des Annaberges« von Emil Frank, dále román »Lagrimas«, »die Geschichte einer Jugend« von Fernan Caballero, volně přeložená ze španělštiny, a zápisky ze života umělců »Die Madonna von Valfiore« von M. Pokorny. Illustrace jsou co nejlépe volené, z nichž vynikají obrázky náboženské vůbec a zvláště do každého druhého sešitu vložené přílohy umělecké. Vedlejší část obsahuje zase různé články a pokyny pro paní a dívky s připojenými několika předlohami na práce Bohoslužebné a jiné ruční. Není nám tudíž s podivením, že časopis ten těší se veliké oblibě.

Josef Herzig.

Gheri Leopold: Heimat und Fremde. Gesammelte Erzählungen und Skizzen. I. Teil. 1913. Verlag Wyenbergh in Kevelaer, stran 206, váz. K 1.80. — Ztrávil jsem před třemi lety prázdninovou dovolenou v čarokrásném Tyrolsku. I zde potvrdila se pravda našeho úsloví: Čech všude bratry má. Našel jsem tam několik krajanů, zaujímajících čestná místa. Obzvláště byl to universitní profesor v Inomostí, dr. Spáčil, jak mně z mnohých úst dosvědčeno, ozdoba a chlouba celé bohoslovné fakulty, a převor Servitů ve Voldersu u Hallu P. Kazimír Tůma. Oba páni zmínili se v rozhovoru o spisovateli Gherim, jehož jméno bylo mně do té doby úplně neznámo. Odebírám literární listy katolické z Německa, ale u nich platí: austriaca non leguntur. Je prý Gheri velkým cestovatelem a píše povídky, ak je psával nebožtík Karel May, jenom mnohem ušlechtilější a ne tak fantasticky a tolik pravdě nepodobně; každá jeho práce má prý barvitost odjinud ze světa. Oba páni byli též tak laskaví a poslali mně do mé otčiny několik jeho povídek, uveřejněných v tyrolských katolických časopisech. Všechny se mně zamlouvaly. Proto přijal jsem s radostí oznámení samého spisovatele Gheriho, který byv vyzván zase jiným krajanem, nyní knězem františkánem v Kaltern v jižním Tyrolsku P. Benediktem Němečkem, napsal mi několik řádků a věda, že se zajímám o jeho spisy, zároveň podotkl, že právě vyšel první svazek jeho sebraných povídek a črt v 10.000 vytiscích. Ovšem jsem si jej ihned objednal. Byla však zase obtíž: nakladatel Wyenbergh nebyl v seznamu nakladatelů německé říše. Proto objednal mně knihkupec na zdař Bůh knihu, ale došla.

Pěkně upravený svazek obsahuje 17 vesměs krátkých povídek prvých prací autorových. Náměty jsou někdy jako by vzaté z kroniky novinářské, ale jsou vesměs umělecky a velmi zdařeně zpracovány. Překládá děj do krajin cizích a tím získá vše překrásnou barvitost. Jest povídkářský umělec, má dar vše velmi zajímavě napsati a dáti i do sebe nepatrnějšího děje podrobnosti, které se výborně hodí do rámu povídky a dodávají jí netušené krásy. Jest skrz na skrz upřímný katolík, udržuje přátelské styky s kněžími, hlavně s Františkány: žije v Hallu jako spisovatel. Jenom jediný námět zdá se mi býti příliš známý, ač ani tu nezapře pan spisovatel svého umění: chudý Tyrolák chytl zajíce do oka, jeho žena zamotala jej do šátku, v němž měla utržené peníze za drůbež. Schovala Janka do putny, ale Janek obživil a utekl. Neopomeni oznámiti dalších svazků tohoto tyrolského Karla Maye anebo jak mu říkají tyrolského Gerstäkera. Doufám, že každý čtenář přečte

knihu s takovým zájmem, jako referent, který ji tímto vřele doporučí jako dobrou četbu. Snad stane se Gheri i u nás oblíbeným.

Doposud přeloženy byly jeho spisy do italštiny, španělštiny, portugalštiny a slovinštiny. Jsa splnomocněn, přeložím aspoň něco do češtiny. Dosud vydal Gheri dva delší romány cestopisné a celou řadu kratších povídek. Protože čítá, teprve 47 let, lze od něho ještě mnoho očekávat, což dej Bůh! Ignát Zháněl.

Die heilige Zita. 1218—1278. Von Joseph Graf Ledóchowski. Wien. Verlag: von Mayer & Comp. Druck von Christoph Reischer's Söhne, Wien V. Ihrer Kaiserlichen und Königlichen Hoheit der Durchlauchtigsten Frau Erzherzogin Zita, Prinzessin von Bourbon-Parma, in tiefster Ehrfurcht gewidmet.

U příležitosti sňatku princezny s arcivévodou Karlem Františkem Josefem vydal p. hrabě Jos. Ledóchowski tento spisek (62 str.), ve kterém na základě četných pramenů líčí nejprve stav a dějiny města Lukky, kde sv. Zita od 12. roku svého až do smrti v rodině Fatinelli věrně sloužila, zakoušejíc útrap a útisků dlouhou řadu let jak od panstva, tak zvláště od spolumužebných, jak uvedeno zde v jejím životopise; než svojí trpělivostí a pokorou vše šťastně přemohla — a když již za živobytí vyznamenal ji Bůh mnohými divy, docházela vždy pak větší úcty, jež pak po její smrti ještě daleko více se rozmnožila. Doporučujeme.
Jos. Fabian.

ČESKÁ.

Matka Boží v české poesii. Výbor umělých i národních básní o Matce Boží. Uspořádal Josef Věvoda, redaktor »Našeho Domova«. Olomouc 1913. Cena 2 K 20 h. Stran 306. Tiskem kníž. arcib. knihtiskárny v Olomouci. Nákladem vlastním. — S radostným rozechvěním četl jsem tuto Marianskou anthologii umělé i národní poesie, opatřenou censurní i imprimaturní doložkou kníž. arcib. konsistoře v Olomouci. Účel vzniku knihy tak milé, které vedle pěkně spořádaného obsahu dostalo se též úhledné úpravy tiskové se sličným obrazem Matky Boží s liliemi, vykládá pořadatel sbírky sám v úvodu takto: »Jsou okamžiky v životě, kdy člověk unaven pracemi, rozrušen sterými starostmi a zájmy, mnohdy i zraněn v duši sahá po takové knize, ve které by našel uklidnění, útěchy a nové naděje. Pokusem o knihu toho druhu je tato sbírka. Povstala za četby, sledující právě naznačený cíl. Pojaty do sbírky i básně autorů naší veřejnosti snad dosud méně známých. Šlo mně o to, podati českému čtenářstvu co možná nejrozmanitější básnické projevy úcty i důvěry, obdivu i nadšení vůči nejvznešenějšímu ideálu ženy, Panně bez poskvrny a Bohorodičce zároveň, Matce Boží a neméně i Matce naší. Příbrány také ukázky z podání a poesie našeho lidu, z těch něžných písní a prostých skladeb národních, které právě svým nelíčeným citem a dětinnou upřímností srdce jímají.« — V této Anthologii Marianské poesie obsaženo jest dle přehledného soupisu 139 básní od 74 autorů světských i duchovních; u jednotlivých čísel vždy přesně uvedeno, ze které sbírky básnické neb z kterého časopisu bylo čerpáno a do jednotlivých skupin tohoto výboru básní vřaděno jest 11 národních legend a písní moravských, českých a slezských. Tento bohatý materiál rozdělen jest na 8 skupin, a to: I. Ave, II. Legendy, III. Pověsti a obrázky, IV. Dolorosa, V. Matka krásného milování, VI. Matka milosrdenství, VII. Hvězda mořská, VIII. Královna nebeská. Z jednotlivých ročníků měsíčníku »Vlast« vyváženo bylo 8 ukázek krásné poesie k účtě a oslavě Panny Marie. — V řadě jmen autorů, jichž jednotlivá poemata Marianská byla pečlivě vybrána do sbírky »Matka Boží v české poesii«, setkáváme se se jmény, jichž nositelé v bohaté své tvorbě objímalí duchem svým i celé věky lidstva, i s autory, jichž křídla nevznášela se snad až do výšin nejzávratnějších a přece jest jen velice potěšitelné, že téměř u každého z nich, ať žil snad jako korifej Parnassu neb působil jako katolický duchovní, ať byl epikem, lyrikem, romantikem, didaktikem nebo i žhavým erotikem, nastal občas okamžik přímo posvátný, kdy mysl lidská stala se chrámem znějícím chválami a zpěvy k poctě Matky Boží. V tom zračí se právě krásno poesie. A velebné okamžiky takové podařilo se pořadateli sbírky shrnouti v jeden veliký, všemi libozvučnými nástroji duše harmonisovaný chvalo zpěv. A jest zároveň na výsost potěšitelné, seznati i z programatického uspořádání knihy netajenou dokumentaci toho, že Julius Zeyer, poeta Bohem vyvolený, jehož duše neznala kalu a všedního rmutu tohoto světa, svou »Zahradou Marianskou« byl opravdu arcibásníkem krásného kultu Marianského — vedělo Zeyerovo, byť i prosou psáno, působí vznešeně a stkví se i tak v nádheře větší, než kdyby je byl oděl v zlatohlav a brokát slova veršovaného; vroucí cit odíval sám slova básníkovra rouchem

úcty k majestátu Královny Nebeské. — Výbor poesie Mariánské nemohl býti lépe zahájen než úvodem Zeyerovským. — V době, kdy se literatura světská hemží citankami autorů rázu i protibožského, zasluhuje recensovaná anthologie po pravdě názvu »Čítanky Mariánské«, kterouž povznesen bude učený i po poučení toužící, je-li pravým ctitelem Mariánským; kniha: »Matka Boží v české poesii« zasluhuje doporučení nejvřelejšího, aby se stala oblíbenou a zamilovanou četbou našich dívek i žen a aby byla pravou ozdobou každé knihovny katolické, domácí i spolkové. — Při recenzi knihy obsahu tak krásného, bohatého a vesměs oslavě Mariánské věnovaného, v němž k liliím a růžím umělého slova druží se ladně i skromné libodeché fiály poesie národní a lidové, stále tanula mi na mysli vzpomínka na několik tklivých veršů vznešené císařovny rakouské Alžběty, jimiž královnu nebes oslavila. — Sbíрка p. Vévodova nechť jest živým vymluvným důkazem, že ještě nevymřela pravda krásných slov: »Bývala Čechům milá Panna Maria, byli i Češi milí Panně Marii!« — Kéž i na dále a do všech věků příštích jest milá Matka dětem a Matce milé děti, národ český, národ Mariánský! — Sbíрка ta budiž však i náležitou odvetou všem vysměvačům, tvrdícím, že úcta Mariánská náleží dnes již do veteše starých přežitků a že cena Mariánské poesie nejlépe jest dokumentována poutními písničkami. Těm vysměvačům otevřiž Anthologie zrak i sluch! Pokud lid a spisovnictví neodkloní se od kultu Mariánského, vždy snadno unesou se i rány nevěry a potupy a bolu, vzpomene-li slov básníka Vladimíra Hornova:

Ó Matko bolesti, čím bolest světa celá,
když ramena zřím kříže zkrvavělá?! Jan Voborský.

Hlasy katolického spolku tiskového. Ročník 44. Číslo I. Z husitství do protestantismu. Historicko-náboženská úvaha. Píše Jiří Sahula. Díl 4. Vítězná reakce protestantská. V Praze. Nákladem katolického spolku tiskového. V komisi Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gust. Francla. 1913. — Dějiny doby husitské a husitství, vedoucího ku protestantismu, potřebují právě v nynější době zdatných pracovníků a badatelů se strany naší. Byť pak práce našich badatelů sebe důkladnější na ten čas byly ještě ignorovány, ano i s příhanou strannickosti odsuzovány, přijde jistě doba, v níž pravda zvítězí. Bude to zrovna tak, jako s posuzováním středověku. O něm úsudek pomalu se mění, a to ve prospěch náš a katolické církve. Kéž se tak stane v brzku i stran doby husitské! Znamenitým příspěvkem ku porozumění době husitské jsou práce páně Sahulovy pod názvem »Z husitství do protestantismu«, dospěvši k dílu 4. V něm navazuje p. spisovatel na vyličení hrůzovlády Paškovy v Čechách z dílu 3. a pojednává o »Zmohutnění luterstva v Německu«, jímž dostalo se protestantismu v Čechách posily, a líčí dále »Rozmach protestantismu« v severních Čechách, na Kutnohorsku, na Kolínsku a jiných místech, dotýká se stavu »Jednoty-česko-bratrské« v té době, zmiňuje se o sektách zvaných »Habrovanští, Novokřtenci, Schwenkfeldští, Adamité a Mikulášenci«, věnuje další statě »Bujení náboženské anarchie«, posouzení »Charakteru a pravomoci kališné konsistoře«, pokusu krále o srovnání katolíků se stranou pod obojí a končí vypsáním sjezdu stavů pod obojí a kališného kněžstva roku 1539. Tuto vhodnou a zajímavou příručku k roku 1915, kterou katolický tiskový spolek šťastně nastoupil již svůj 44. ročník, doporučujeme. Josef Herzig.

Ludmila. Sbíрка zábavné četby pro český lid. Redaktor: Jan Pauly. Roč. 15. Svazek 2.—3. Frant. Čech: V západu života. Povídky. V Praze. Vydavatel a nakladatel V. Kotrba. 1913. — »V západu života« nazval pan spisovatel řadu sedmi vesměs zdařilých povídek proto, že v nich po většině líčí postavy stařecké, kterým, ač jsou na sklonku života, brátí jest na sebe různé starosti. Hned v prvním obrázku nesou stařečci Svozilovi, jimž byla dcera záhy zemřela, sami veškerou péči o statek, hynoucí nedbalostí zetě Horáčka, ana vnučka Evuše uvolila se, za »Otcův smír« přinést v obět životní své štěstí, zvěděvši od něho příčinu jeho trudu. V brzku zasvitne jim však hřejivé slunko, když se byl Horáček i s Evuškou přesvědčil o bezdůvodném sebevinění ze zločinu; Evuška šťastně se provdala a Horáček úplně se napravil. — Neméně zajímavou jest povídka »Selská krev«. Manželé Kudláčkovi dali dceru Marušku do města na vzdělání, těšice se, že z ní bude jednou velká paní. Leč Maruška několikaletým pobytem v městě nezpanštěla, naopak horovala jen pro jednoduchý život venkovský. Proto také odmítla adjunkta z cukrovaru, jemuž by ji rodiče rádi byli dali, a prosadila svou, že směla se vdáti za prostého rolníka Bartoše. — V následujícím obrázku vystupuje zase stařenka Halašová, která rázně zakročila, aby »Vyrovnaní« syna jejího se sousedovou Jenofevkou stalo se jen před oltářem. — Kdo sám se ze zkušenosti nepřesvědčil,

že tak zlí lidé skutečně existují, snadno by p. spisovatele vinil z přehánění, an líčí, která mladá hospodyně zacházela se stařenkou Trčkovou a ji konečně, po těžké nemoci »Pod polibkem jara« se pomalu zotavující, krutou řečí usmrtila. — »Různí synové stejných matek«. Dvě rádné, zbožné matky sejdou se cestou do Vídně na dráze. Obě konají cestu za syny, těšice se na shledání s nimi a jich rodinami. Leč jak různé jsou jejich pocity při společném návratu! Stará Zábranská našla více, nežli se nadála. byvši od svých co nejsrděčněji přijata a co nejlépe pohoštěna, kdežto stařenka Machová, kterou odrodilý syn zapřel, vracela se s těžce zraněným srdcem. — »Farský pantáta«, sestárly otec faráře Jahody, i se stařenkou na malé horské farce brzo zdomácněl a čile si vedl, obstaráváje všechny domácí i zahradní práce, že se mu později ani nechtělo se synem stěhovat se na faru větší. — Stará paní Loukotová, majetnice menšího domu v Praze, ještě v pozdních létech ujala se osiřelého hochy po chudé domovnici a jako »Druhá matička« — vychovala z něho vděčného kněze. — Povídky každému čtenáři dojísta se zalíbí. Tak skýtá »Ludmila« českému lidu četbu opravdu zajímavou a doporučení hodnou.

Josef Herzig.

Nerto novella či povídka ze středověku, sepsaná provençalským spisovatelem Bedřichem Mistralem, vydána byla 1912 u V. Kotrby v Praze překladem Dr. Janoty. — Omylem asi napsáno jest na knize Jindřich Mistral, místo Bedřich. — Kniha ovšem nese se celkem v duchu katolickém, může se zařaditi do katolických knihoven, ale po našem soudu může býti dána do rukou lépe jen sečtělejším čtenářům, kteří by mohli pochopiti děj pověsti o dúře Nerto, která od otce zapsána byla ďáblu, na radu papeže vstoupila do kláštera, byla z něho uchváčena, z moci ďábla byla vysvobozena a pověst o ní, kamenné jeptišce, v lidu žije — Byli bychom si přáli, aby úvodem aspoň několika řádky bylo vzpomenuťo spisovatele. — Snad také v překladu mohlo býti zmírněno ono oblékání dívky do klášterního roucha, při kterém tolik nářku mladistvé jeptišky, strana 91 a 92 a kde se mluví o jeptiškách »zpívajících v choru »De profundis« tento smuteční pláč, jenž vzbuzuje strach i horečku, při němž vyráží pot.« — Takové líčení vstupu do kláštera není právě v knihách pro katolický lid místné, a opět nás nutí upozorniti, že knihu třeba dávat do rukou lidu s opatrností. Dr. Fr. Klobouk.

Karel Klostermann: **Snímky lidí a věcí**. V Praze. Nakladatel Jos. R. Vilímek, Spálená ul. č. 13 n. — Četli jsme již více prací p. Klostermannových, jež se nám velice zamlouvaly; i tato kniha obsahuje mnoho poučného a zábavného, zvláště pokud jedná o rybníčním hospodářství na českém jihu, o názorech páně spisovatelových o šlechtě, fideikomisech, latifundiích, honech, nebo v dodatku »O hadech a štírech«. — Kdo četl román »Mlhy na Blatech« a spis tento, sezná brzy, že některé věci se tu opakují. — Nás však více zajímá Credo p. spisovatele, jež vložil do této knihy. S mnohými věcmi z tohoto náboženského a kulturního vyznání jeho bude zajisté každý souhlasiti — a skutečně již některé katol. listy přinesly ukázky z něho — ale s něčím nám souhlasiti nelze; tak k. p. píše, že »knihu Genesis sluší považovati za mythologii národa Židovského, za nic jiného« . . . ; nelze souhlasiti s jeho názory o pekle a manželsví, neboť Kristus učil jinak! Též se všim, co soudí o hierarchii a coelibátu, nemožno souhlasiti, o vzdělání kněžstva a působení katechetů a m. j. Branami pekel zdají se mu býti sluhové církve, »skrze které vychází pohoršení« . . . Ač některá hesla, jako: »Majetek jest krádež!« »Právo dědické sluší zrušiti!« »Manželství jest překonaná věc!« »Volná láska pohlavní jest přírodou stanovená, a společnost musí uznati právo na ni« — ne za pokroková, ale za podvrtná prohlašuje, přec vyznává: »Vysoce si vážím snah sociální demokracie o povznesení úrovně vzdělání lidového a v zápase, jež vede o školu a o volnost vyučování, stojím rozhodně s ní zajedno«. . . ! O Masarykovi píše: »Vzpomínám ho jako člověka nejlepší vůle a skláním se hluboce před jeho velkým významem pro náš kulturní rozvoj. . . . Neporovnávám se k němu — on je velký učenec a já jím nejsem. . . . Rozcházíme se v tom, že jsme došli každý k jiným důsledkům; on z katolické církve vystoupil, já nikoli a také nevystoupím« atd. O Macharovi píše: »Je mi z té duše líto, že velký básník, který nám sepsal Tristia Vindobonae a tolik jiných krásných věcí, jehož talent tak rád uznávám a jehož si jinak vysoce vážím, svým entusiasmem pro antiku a svým protikřesťanským fanatismem se nechal strhnouti do takových krajností« — — Bude-li zasloužená chvála vzdána tu dp. P. Aug. Kubesovi, tehdy kvardiánu v Sušici, nyní provinciálu, právě v této knize tohoto těšiti, pochybujeme! Ostatně doufáme, kdo ke ztracené víře se vrátil, že snad názory své ještě v mnohém vytríbí a své Credo dle učení Kristova docela uspořádá. F. Křtěnovský.

Stárnutí. Napsal J. Ježek, vydal Václav Kotrba. Dílko rokem předběhlo, vydán rok 1913. Známy překladatel děl Kneippových a spisovatel v duchu vodoléčby, jenž vlastně tuto metodu v Čechách zavedl a rozšířil, napsal brožuru velmi praktickou o stárnutí. Dle četných pramenů pojednává o známkách, některých příčinách předčasného stárnutí, o zvláštních při něm chorobách, lécích proti stárnutí, proč na některých lidech není stáří viděti, o pravidlech životních, kdy vlastně nastává stáří, můžeme-li život si prodloužiti, smíme-li ve stáří Kneippovati, jak dlouho má člověk žiti a nemocné ošetřovati. Zkušenosti spisovatelovy a citované spisy nasvědčují, že vybráno jenom to nejlepší a přehledně stručně sestaveno. Kéž by se vyplnilo, aby následovníci rad těch dožili stanoveného (prý) pravidla 100 let věku! Dobře radí, aby stařec smířil se s Bohem i lidmi a učinil poslední vůli, k níž dává návod. Zbytečnou zdá se však poznámka: »Kdo majetku nemá, nemusí dělati testament« (90). V malé knize uloženo mnoho pěkných rad, po nichž rád sáhne ten, u koho ta ona »známka stárnutí« se přihlásila. A. D.

Jan Rokyta: Prokop Rybář. Román české duše. Psáno v letech 1905 až 1911. V Praze, nákl. Fr. Topiče. 1913. — Jan Rokyta (Adolf Černý — nar. 1864 v Hradci Králové) vydal již několik veršovaných prací, které sice byly kritikou přijaty velmi shovívavě, ale autor k význačnějším zjevům literárního počítání nebyl. Ani »Prokop Rybář«, »román české duše«, slávu a zásluhu spisovatelovu nerozmnoží. Uvedeme potom úsudek cizí (se strany pokrokové), aby se nezdálo, že jsme zaujati, poněvadž jde o spisovatele »pokrokového«.

Připomínáme, že »Prokop Rybář« vycházel po částech v »Besedách Času« r. XVI. (1911); hrdina je zcela šablonovitá figurka, s jakými se za posledního půl století potkáváme v literatuře velmi často: studoval, šel do semináře, tam viděl na každém samou špatnost, odešel »pracovat pro lid« a pro národ, ctil Husa, vystoupil z církve, byl (jak nemůže být jinak) od úřadu všelijak sužován a pod. »Je tajný evangelík, nepřítel snah církve, jejíž hlavou věčný Řím, duch revoluční, nespokojený, jenž mládež vede směrem podvrátným, vodí ji z ohrad přesně vytčených úřady, zřízenými k blahu škol a směle otvírá jí oblasti, v nichž může zbloudit cestou nepravou, ne k vlastní pouze svojí záhubě, však ke škodě i »širší otčině«. (Rakouska — patrně) . . . »To s demokraty tajné bratření, s pastorem denní schůzky důvěrné, »Ruch Nový«, zhoubný, štvavý list, jejíž do života on jen povolal — to vše přec velmi jasně povídá, za jakou hvězdou Rybář zamířil . . .« — »Román české duše . . .« K tomu praví liter. kritik A. Novák: »Pražádný obtížný experiment z duševědy — Prokop Rybář (autor sám!) je prostota vši prostoty. Nežije smysly ani nervy; žije jen časovými tendencemi. (Hesly — naposledy »realismem« časovským.) Jest theoretickým socialistou . . . Jest evangelickým humanitářem, jenž od dětství se rozplameňuje kritikou katolického kleru a jenž reformační filosofii českých dějin pokládá za bezpečné dogma . . . Prokop Rybář, královéhradeckými poměry otužený epigon pokrokového realismu. Ve veřejném zápase Prokopové Rybářů nám imponují, v poesii nudí; lze o nich napsati snadno vzletný článek, ale jen ztěžka obstojnou báseň. Tuším, že Jan Rokyta dobře to cítil: na mnohém místě přestává být básníkem a velmi důrazně a prosaicky úvodníkaři . . . Uvědomělý a počestný občan vzorného pokrokového smýšlení, který napsal tuto knihu, jest jen velmi prostředním básníkem.« (Národní Listy ze dne 8. prosince.) — Jan Rokyta není sám; je celá řada jiných prostředních »učenců« a literátů, kteří pod vlajkou »pokrokovosti« hledali slávy a uznání. Takhle to chce naše doba — řekli si a psali »pokrokově«. Kalkulovali zcela obchodnický; nikdo si na ně netroufal; stáli pod ochranou literárního tribunálu Masarykova. Teprve od sporu Macharova s Nár. Listy« a od »výměny« názorů Pekařových a Masarykových přicházejí pod pitevní nožik i pokrokové minores gentium. Suum cuique. Plevy musejí na konec být odváty. L. † gt.

Katolický učitel. Organ katol. spolku českých učitelů na Moravě a ve Slezsku. Ročník 4. Redigovali: Dagobert Berg, nadučitel v Novém Hrozenkově. Matěj Koutný, nadučitel v Krčmani. Nakladatel a vydavatel: Katolický spolek čes. učitelstva na Moravě a ve Slezsku. Ve Strážnici 1912. Tiskem Roberta Veselého ve Strážnici. — Nepochybujeme ani dost málo, že vdp. redaktor ochotně dopřeje místa, abychom i ve Vlasti upozornili na uvedený časopis, statečného to bojovníka našeho v nynějším boji pro udržení náboženského ducha ve školách. Aniž bychom uváděli jednotlivé články, v časopise obsažené, zůstáváme na všeobecném vytčení směru, kterým se běře . . . Katolický Učitel sleduje vznešený a ušlechtilý cíl, neohroženě hájit křesťanskou výchovu ve škole a náboženský ráz rodin, hledí u čtenářstva probouzeti a udržovati přesvědčení náboženské, brání katolický lid,

kněžstvo a poslance, povzbuzuje ku konání křesťanských povinností, poučuje o cílech našich, povzbuzuje ku vytrvání a zvláště pak zdůrazňuje poměr učitelstva k lidu a jeho vůdcům, kněžím. Dále referuje o záležitostech spolkových, ujímá se zájmů stavovských, rázně a řízně čelí útokům se strany učitelů organizovaných, věnuje za tím účelem zvláštní pozornost jejich orgánu »Věstníku«, ukazuje a otevřeně potírá záměry nepřátel, přináší poučné články pro učitele i rodiče, u nichž budí zájem pro školu, a všímá si literatury odborné i zábavné. Dodáváme ještě, že pisatel »Feuilletonu« dovedně na mušku si bere pokrokaře a volnomyšlenkáře. Komu poměry dovolí, časopis »Katolický Učitel« odebíratí, ten nelituje 4 korun, jež za něj vydá. Doporučujem e!

Josef Herzig.

Náš domov. Časopis obrázkový a zábavně-poučný pro lid. Ročník 21. Vychází jednou za měsíc. Redaktor: P. Josef Vévoda, profesor c. k. gymnasia v Olomouci. Administrace a nakladatelství: Benediktinská knihtiskárna v Brně. Předplatné na rok 4 koruny. Vydává »Jednota Našeho Domova« v Olomouci. Tiskem pap. knihtiskárny Benediktinův Rajhradských v Brně 1912. — Již na 21 let koná. »Náš Domov« na Moravě svůj vznešený úkol, poučovat a bavit důstojně v duchu náboženském. Minulý ročník 21. svědčí, že jest dovednou rukou pečlivě redigován. Čtenářové v něm našli životopisy, články poučné, cestopisné a národopisné, povídky, humoresky, četné básně a menší obrázky, v každém čísle něco z domácnosti a hospodářství, z ženského světa, vybraná zrnka pravdy a na konec žerty a vtipy. Životopisy opatřeny jsou obrázky dotyčných mužů proslavených a zasloužilých a obé přichází zajisté čtenáři vhod, kdyžt většinou podány jsou životopisy mužů z doby přítomné, kp. posl. V. Ševčíka, učence Dra. Zapletala, malíře V. Förtra, spisovatelů J. Baara, S. Boušky a j. Články poučnými zastoupeni jsou A. Hruža, Pícha, Šorm, Vsetečka, povídky tu mají Bouška, Brožek, Čech, Dostál A., V. Špaček, básně Chrám, Nečas, Strižovský, Stupavský a mn. j. V textu jsou dosti četná a zdařilá vyobrazení. Přejeme časopisu »Náš Domov« mnoho nových přátel.

Josef Herzig.

Na Špicbergy a Norské pobřeží. Napsal Josef hrabě Seilern-Aspang. V Brně 1913, nákladem benediktinské knihtiskárny. Stran 107, cena 2 K, se 64 vyobrazeními. — Roku 1911 vydal Josef hrabě Seilern-Aspang u brněnských benediktinů krásný cestopis »z výletu na daleký východ«, o němž jsme se pochvalně zmínili v minulém ročníku »Vlasti« na straně 665. Na konci této knížky slíbil pan autor, že brzy dovede své přátele někam jinam. Slovu dostal tímto spiskem. Zavádí čtenáře na Špicbergy a odtud ku severnímu Mysu a podél norského pobřeží zpět do Hamburgu, z něhož vyjel dne 18. července 1911. V létě 1910 konala se výzkumná výprava německá na pobřeží špicbergské s hrabětem Zeppelínem a princem pruským Jindřichem v čele a pronikla až na severní pobřeží. Zkušeností nabytých touto výpravou chopil se ihned severoněmecký Lloyd a vzal do svého programu, lodní výlety na Špicbergy, a to na pobřeží západní i severní. Této příležitosti použil pan autor a podává tuto popis svého zajímavého výletu. Jsou zajisté Špicbergy zajímavou zemí v mnohém vzhledu. Na cestě ku Špicbergům potkávali na moři ledovce a mají často i 30—40 kilometrů v průměru! Na ptačí Hoře i jinde viděli miliony alkounů a kajek, v dlouhých řadách a v několika poschodích nad sebou jsou tu hnízdo vedle hnízda. Na hřbitově viděl hnízdo kajky v lidské lebce — zjevný výsměch lidské hrabivosti! Těž působí obrovským dojmem ohromné spousty ledovců. Sotva přistáli v křížovém zálivu, přiblížil se k jejich lodi malý člun s dvěma otužilými, udatnými muži. Přijeli minulého roku norskou lodí na toto místo, byvše najati obchodníkem kožešin v Trömsö, aby stříleli pro něho polární lišky a shromažďovali rybí tuk. Byli čtyři; dva pustili se minulého podzimku do širokého moře na lov mrožů. Než mroži, byvše útokem podráždění, vrhli se na loď, převrhli ji a oba lovci se utopili, takže zůstali sami dva. Za ten čas ulovili 56 polárních lišek a nashromáždili 50 tun tuku. Podle vzájemné smlouvy měla pro ně přijeti v červnu loď, ale doposud nedorazila, ač byl již konec července. Strach, že by mohli zůstat ještě přes jednu zimu, je tak stísněval, že se stali již malomyslnými. Jejich radost a štěstí, když uzřeli parník, nedají se popsat! Plakali jako děti, těšíce se, že uzří konečně zase své rodné město Trömsö. Autor pobyl deset dní na Špicbergách, kdež se mu velice líbilo. Jsou osadou bez pána, nikomu nenáleží, není tam žádného zákonodárství. Před třiceti lety nikdo o nich nic bližšího nevěděl a nyní jezdí tam parníky upravené s největším komfortem. Sděluje mnohé zajímavé zprávy, jež zvěděl cestou. Na př. našli v žaludku zubaté velryby 15 tuleňů — a jeden tuleň jest asi dva metry dlouhý. Nejzravějším však je lední medvěd, našli v jeho žaludku několik metrů lepkavé náplasti, několik plechových krabic, láhve a jiné. Zmínuje se o dosti dalekém severním polu a praví,

že je to vlastně otázkou psů, neboť závisí od zdatnosti polárních psů, zda se vydaří; myslí, že za nynějších poměrů je nemožno dosíci cíle tohoto. Na zpáteční cestě navštívili několik měst; za zmínku stojí, že je Laponců asi 33.000 a že jsou všichni katolíci.

Kniha je velmi zajímavou četbou... Jest ozdobena krásnými obrázky. Snad nás zavede pan autor zase brzy někam jinam, kéž tak učiní!

Ignát Zháněl.

Sborník Příruček svazek 13. Rediguje prof. Jan Kranich. **Přehledné dějiny literatury české od nejstarších dob až po naše dny.** Napsali Dr. Jan V. Novák a Dr. Arne Novák. Vydání 2. Cena 8 K. V Olomouci 1913. Nákladem R. Prombergera, knihkupce. — V roce 1910 byly »Stručné dějiny literatury české« v Olomouci vydány a již letos pořízeno vydání druhé, a jak zřejmě vytčeno, vydání prepracované a rozšířené. O I. vydání těchto dějin české literatury uveřejněny byly ve »Vlasti« posudky tři, dva v č. 5 a třetí v č. 6. ročníku 26. Rozdělení dějin na dobu starou a střední a dobu novou zůstalo nezměněno, jen na některých místech jednotlivá odvětví doplněna. V posudcích Vlasti o vydání I. bylo vysloveno uznání, že dějiny ty vyžadovaly veliké píle a práce namáhavé, byly však pokud se týče literatury katolické a spisů napsaných od spisovatelů přesvědčení katolického činěny četné a veskrz oprávněné výtky. Dalo se tudíž očekávat, že bude v novém vydání ohled brán na tyto odůvodněné výtky. Leč nestalo se tak a domníváme se právem, nebude to samému p. nakladateli vhod. Páni vydavatelé věděli o kritikách ve Vlasti sami, je na zadní straně spisu uvádějíce, a také v předmluvě napsali: »vděčně a vydatně použito veškerých pokynů a oprav, kterých se autoru dostalo v kritikách, byť i formou polemickou«, avšak přece tolik závažných výtek z naší strany nedbali. Ta výtka zůstane, že v dějinách o katolické literatuře a spisovatelích podržen směr a tón hrubě nepřátelský a strannický. Čteme sice v novém vydání některá jména katolických spisovatelů v prvním pomínutých, k. p. Grossmannová-Brodská, T. J. Jiroušek, J. Kachník, Vinc. Janalík, A. Koudelka, Leubner a j., uvedeno také nově »Dědictví Maličkových« a »Museum« bohoslovců, avšak nepravdivé a urážlivé výroky o katol. spisovatelích a spisech opakovány a mnozí zasloužili spisovatelé zase umlčení. Výroky: Veršující katechetové V. Pakosta a Vl. Šťastný — tendenční básnění, veršování — katolické říkanky — útočné církevnictví — nesnášenlivý dogmatism — tendenční předpojatost — o Vlasti: přísně katolický, ba klerikální časopis — u Kopala: hrubý tón — u Brynychy: vášeň kazatelská — a mnohé jiné podrženy, ano i nové přidány, tak o dějepisných dílech Kryštofůvých: »práce to vědecky bezcenné, sloužící propagandě klerikální«. Z toho lze jen usoudit na předpojatost a úmyslnost. Pan Dr. Arne Novák má asi hrozný strach z »klerikalismu« a odtud jeho předpojatost. Vždyť i sám proslulý V. V. Tomek dopustil se dle něho neodpuštělné chyby, an o Husovi a husitství psal objektivně (strana 387) a nazývá jeho stanovisko »nečeským a zpátečnickým.« Proto také tak houževnatě lpí na pokrokářském nazírání na dobu Husovu, pomíjí obnovení sporu o Rukopisy a všechny skoro katolické spisovatele ledabylo odbývá, tendenčnost a útočnost jim připisuje; za to ovšem takové veličiny, jakými jsou odpadlí Svozil a Kunte, nalézají u něho milost. Napíše-li kdo báseň vlasteneckou, jest v tom tendenčnost? Není tudíž ani tendenčnosti, píše-li katolíci spisovatelé v duchu náboženském! A na hlavní věc p. doktor zapomíná, že jsou to totiž pokrokáři a volnomyšlenkáři, kteří na náboženství útočí — katolíci se jen brání a musí hájit svou víru!*)

Josef Herzig.

Zábavy večerní. Ročník 34. Číslo 2. Dílo 185. Redaktor: Emanuel Žák. Josef Bartoň: Dva bratři. Povídka. V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. 1913. — Po prvé vystoupil pan spisovatel, učitel Josef Bartoň, s delší povídkou před veřejnost a — čestně obstál. Jeho obrázek »Dva bratři« podává zřejmý důkaz o jeho nadání a pili. František a Jan Kosinové byli syny domkáře ve Vrbanech. Starší převzal po rodičích domek, mladší, vyučený kolář, výhrou na darovaný los zbohatnuv, byl majitelem statku v Kostelci. Jak různé byly i jejich povahy! Vrbanský Kosina i se ženou pilně pracoval, jen aby

*) Pozn. redakce: Nemenší vinu má na celé věci knihkupce p. R. Promberger v Olomouci; prvně mohl věc přehlédnouti, ale vydati po tolika výtkách se strany katolické knihu tu po druhé, zasluhuje všeho odsouzení. Prosíme katol. referenty »Vlasti«, aby se dle toho k p. R. Prombergrovi chovali a kdyby některý z nich přece chtěl p. R. Prombergera ve »Vlasti« vychvalovati, práci jeho hodíme do red. koše.

uhájil živobytí a udržel syna Václava na studiích; při tom byl skromný a pevně lnul k náboženství. Kostelanský Kosina, hrdý na své jmění, vedl i s rodinou život rozmařilý a zahálčivý, pohrdal chudým bratrem a jemu i v nouzi pomoci odepřel. Ty konce byly však tak různé; domkař Kosina i přes neštěstí jej postihnouví nejen sám se udržel a majetek zvětšoval, nýbrž také na Václavovi, jenž se stal rádným učitelem, dočkal se mnoha radostí. Za to bohatý bratr Jan přišel vlastní vinou na mizinu; děti mu utekly do světa, žena pozbyla rozumu a z něho se stal sprostý opilec — a že bídě nezahynul, o to zásluhu měl Vrbanský Kosina. Zachránil Janovi život a přivedl jej na dobrou cestu. Očekáváme, že spisovatel, jehož práci doporučujeme, rozmnoží řadu našich pilných a osvědčených povídkářů.

Josef Herzig.

Antal Stašek: **Otřelá kolečka.** Ottova Laciná knihovna, sešity 6.—14. řady 35. — Obsahuje sedm prací: *Uprchlík* — historie lékaře, který se stal anarchistou, byl stíhán, pomatencem nazván, v blázinci internován, odtud pak prehl k rodině, kde nenalezne porozumění, ba téměř ohlasu. Ráz této povídky je rázem ostatních. Samé omyly a zklamání. Tak ve druhé práci: *Sputání*, dále v třetí *Zámecký kaplan*, který má nemanž. syná, chce mít z něho kněze, ale syn vystoupí ze semináře. V povídce *»Dílo«* továrník zbuduje pevné hráze u své továrny — ale udělá úpadek. Továrnu koupí konkurent. V nastalé bouři přeje mu bývalý majitel, aby hráze nevydržely, ale ony vydrží, a ten, jenž je budoval, je posléze tomu rád. — *Podzim líčí* dlouholetého starostu města, jeho pád, vzdor proti novému starostovi, jenž miluje jeho dceru, a konec umíněného starce. — *Otřelé kolečko* líčí konec dělníka — souchotináře. *»Ubohý člověk«* honí se za iluzemi, až ho zachvátí smrt.

Nedá se upříti, že Antal Stašek dovede malovati nálady přírodní, bouře srdce lidského, změny a přechody akordů v přírodě i v srdci tahy určitými, že dovede i pravdě nepodobné příběhy líčiti tak, jakoby byly sice výjimečnými, ale přece zcela pravdivými, že svoje sentence podává určitě, jako nezvratné výsledky extakního zkoumání praktické filosofie. Ale kde jen se naskytne příležitost, jeví velikou antipatii proti kněžstvu a církvi. V povídce *»Sputání«* křár Mudroch líčen jako diplomat plný pokryteckého fanatismu, který dovede se *»vpíjeti do půvabů«* cizí ženy, pronáší *»posvěcené lži«*. — *»Dobrá matička církve stříká svěcenou vodu na každý plamínek, v němž tuší nebezpečí pro své ornáty.«* *»Zámecký kaplan«* je polonevěrec, který dospěje k nevěře téměř úplné. Jeho syn vystoupí ze semináře, poněvadž pozbyl víry čtením knihy: *Síla a hmota*, a poněvadž neuměl se přetvařovati, jako se prý přetvařuje tak mnoho kandidátů kněžství, ba kněží samotných. — V povídce *»Otřelé kolečko«* dá Smrt o pohřbu souchotináře, který zemřel s prostým rouháním na rtech: *»Svatá církev zůstala dnes doma.«* *»Ona oroduje jen za bohaté . . . s chudými a s ubohými jdou na onen svět před trůn nejvyššího jejich trýzně, žaly, strasti a zoufání, které zakusili v tomto slzavém údolí, a to jim je na místě modlitby.«*

Spisovatel nezapře stoupence hesla o rozluce manželské a o rozluce církve od státu. Myslí, že církev, kterou ironicky zove *»svatou církví«*, jen proto se staví proti rozluce manželské, že by utrpěli kněží na štolárních příjmech. Zatím právě opak je pravdou. Rozluky té by používali častěji lidé zámožní a mezi těmi by se našel nejjeden, který by třeba jen pro chloubu lidskou platil štolu nejednou, ale několikrát. Snad mají pravdy aspoň trochu, kdo ukazují, že by z procesů o rozluku měli veliký zisk adeпти jiné fakulty, nežli je theologická. Co se týče pak pohřbu onoho dělníka, kdyby se ho byla *»svatá církev«* knězem svým účastnila, myslím, že by se zase mohlo napsati: *»Svatá církev všude chce býti i tam, kde ji nikdo nezve.«* Naši někteří spisovatelé nedovedou psáti o své církvi — přece snad je také jejich, když z ní nevystoupili — klidně a věčně, vždy čiši z jejich řádek jakási nevráživost, ne-li přímo nepřátelství.

Fil. Šubrt.

Msgr Robert Hugo Benson, **Pán světa.** Román budoucnosti. Z anglického přeložil Karel Vratislav. S podobiznou autorovou. Vel. VIII. Str. 458. Nákladem V. Kotrby v Praze 1913. Cena 4 K. — Říká se často: *»Germania docet!«* — *»Německo vyučuje«* —; podobně mohli bychom vším právem říci: *»Anglia narrat«* — *»Anglie vykládá«*. Rozhodně vyvírá na britanském souostroví velmi silný zdroj básnické prósy. Již po více než 200 let píší Angličané romány, které čte veškeren svět, a jež nikdy nestárnou. Vzpomeňme jen na Robinsona Krusoe, na cesty Guliverovy, jimiž těší a baví se nynější mládež ve všech dílech světa, právě tak jako před 200 lety! Walter Scott, Dickens žijí ještě dnes a jsou dosud zlatými doły pro všechny schopné nakladatele. Vždyť i v literatuře naší máme

zvláštní »knihovnu anglickou«, která obeznamuje nás výhradně s novějšími i staršími plody písemnictva anglického. K nejskvělejším hvězdám, které nyní září z britanských ostrovů na pevninu, a jichž jasný lesk plní hrdotí i srdce naše, poněvadž patří a otevřeně se hlásí k našemu táboru katolickému, patří jména belletristů: Shehan a Benson.

Benson je konvertita. Narodil se r. 1871, otec jeho Eduard White Benson byl anglikánským arcibiskupem Kanterburským. Mladý Robert byl také původně anglikánským duchovním a působil jako vikář anglikánské vysoké církve v Kem-singu. Tam však stal se v duši jeho podivný obrat. Vysoké štíhlé věže a malebná cimbuří starobylé katedrály Kanterburské, mnohobarevná duha její malovaných oken, svérázné sochy svatých, četné hrobky, ozdobné skříně s posvátnými ostatky, celá ta velebná gotika středověká, mluvily mocně k srdci vnímavého mladého muže! Mimoděk vzpomínal mužů, kteří tu žili, starověkého krále Ethelberta, svatého apoštola Augustýna, velikých arcibiskupů Lanfranka, Anselma, mučenníka Tomáše Becketa. Zároveň však také pilně bádál a studoval, zvláště v dějinách. A tu porozuměl té mocné řeči, kterou vedl k němu kamenný ten svědek starých časů se svými svatými drahými poklady dávnověké minulosti, časů, kdy křesťanstvo bylo ještě svorno, kdy byl jeden Bůh a Syn Jeho, Ježíš Kristus, a jedna společná jediná Církev, dobrá pečlivá starostlivá matka všech. A svědomité, nepředpojaté bádání to vedlo ho touže cestou, kterou kráčelo před ním tolik osvícených synů Albiona. — Newmann, Manning, — do Říma, zpět do náruče milé pravé jediné svaté matky všech: roku 1903 vrátil se syn primasa vysoké anglikánské církve zpět do lůna Církve katolické, roku 1904 byl v Římě posvěcen na kněze. Od doby té věnoval se zcela duchovní správě a literatuře. Napsal již četné spisy belletristické, které jeví vzácný jeho talent. Vynikají upřímnou žhoucí láskou k Církvi, zjevují jeho nadšenou nábožnou mysl, dosvědčují jeho neobvyklé básnické nadání, ukazují ho jako geniálního tvůrce, prozrazují jeho ušlechtilý umělecký vkus. »Pán světa« je z jeho posledních prací. V neobyčejné této knize rozvíjí se jeho geniální fantazie v netušené smělosti. Líčí stav světa před posledním soudem, poslední heroický zápas Církve proti americkému Antikristovi Juliánu Felsenburghovi. Z každé řádky tohoto románu budoucnosti vycítujeme muže přesilné víry, jsou v něm statě nádherné, unášející, převzácné, nicméně zdá se referentovi, že autor, zvyklý na ponuré, nevlídné, věčnými šedými mlhami obtočené nebe londýnské, až příliš akcentoval a měl jen pořád před očima evangelická slova poslední neděle v roce církevním: »byli by v blud uvedeni také vyvolení«. (Mat. 24, 24.) Chceť Benson názorně ukázati, kam by člověčenstvo došlo, kdyby převratné a protináboženské snahy, nyní tak horlivě rozšiřované, nabyly převahy. Vzácná moderní tato kniha byla již z angličtiny přeložena do četných jiných jazyků. Překladatel Karel Vratislav (pseudonym?) pořídil překlad velmi pěkný, uhlazený, jemný, hebký, čistý, zdařilý, jak málo se s takovým setkáváme. Proto budiž tu také vyslovena naděje, že podá nám brzo i překlad jiného románu téhož spisovatele, kde úchvatné péro jeho líčí zánik a poslední dny světa, akcentujíc zase světlé stránky. — Kniha »Pán světa« stojí věru za přečtení; těm, kdož nezaujímají našeho stanoviska, bude dojista výmluvným dokladem, že i spisovatel ryze katolický může býti tvůrcem knihy, která se staví stkvěle po bok dílům autorů světových.

Dr. Rudolf Zháněl.

Na cestu životem. Pobídky, rady a výstrahy v příkladech mládeži i dospělým podává J. Ježek. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustav Franci v Praze. Cena 1 K 40 hal. Tiskem Družstva Vlast v Praze. — Zcela správně poznamenává dp. spisovatel v úvodu, že mládež opouštějící školu nemá míti hlavu přeplněnou postavami fantastickými, nýbrž skutečné osoby ze života že má míti před očima vzory a pobídky k následování — neboť pravdivý obraz ze života praktického působí daleko větším půvabem, než obraz smyšlený, jelikož dojíká kouzlem skutečnosti . . . Zejména tužby a snahy, práce a cíle, nesnáze i obtíže, boje a úspěchy našich průkopníků mocně nutkají k činům podobným, — a to také bylo příčinou k sepsání této práce, jejíž první část (128 str.) právě vydána pod svrchu uvedeným titulem; kéž by došla všude patričního povšimnutí a hojného rozšíření, jak toho plným právem zasluhuje. To bylo by nejlepší odměnou pilnému p. spisovateli a mocnou pobídkou k brzkému vydání části další.

Šeb. Rada.

Dědictví maličkých pod ochranou sv. Karla Boromejského v Hradci Králové vydalo co podíl padesátý pátý obraz z minulosti od Aloise Dostála: »Mendík«. Děj dosti obsáhlé práce této (138 str.) sahá do počátku války třicetileté, ve které úrodná a krásná naše vlast proměněna byla téměř v poušť . . .

Jak dlouho to trvalo, než rodná naše země z ubohého stavu svého opět se poněkud vzpamatovala, než obyvatelstvo, jehož tolik bylo vyhubeno, opět jí přibýlo! Vybrán pak obraz tento z kraje Hradeckého — z města Častolovic a líčí velmi poutavě tehdejší útrapy a strasti, zvláště pak osudy nešťastného hochy Havla, který ve válečných těch bouřích ztratil rodiče, našel však šlechtěné dobrodince, kteří se ho milosrdně ujali a o něj otcovsky pečovali až do té chvíle, kdy nalezen byl otcem svým zemanem Divišem Cerhovským. Nejen členové tohoto »Dědictví«, ale i čtenáři dospělí jstě si knihu tuto rádi přečtou; doporučujeme ji vřele (krámská cena 80 hal.), jakož vůbec »Dědictví Maličkých«, jehož údem může býti každé dítko hned po křtu sv. i později (nejdéle do 5. roku svého stáří); dostává pak do 16 let svého věku každý rok pěknou knihu. Vklad jednou na vždy obnáší pouze 4 K (s přídavkem 20 h na zaslání diplomu a jedné neb i více knížek darem).

Šeb. Rada.

Chléb duchovní. Krátká a praktická rozjímání na každý den v roce. Upravil P. Fr. Žák T. J. Schváleno nejdůstojnější knížecí arcibiskupskou konsistorií v Praze. Cena váz. výtisku 3 K.

V předslouvu ku pěkné této knize (344 str.) zmiňuje se dp. P. Žák o tom, že roku 1667 vydal F. Kadlínský, znamenitý vlastenecký spisovatel český z Tovaryšstva Ježíšova, překlad oblíbených rozjímání, která sestavil P. M. Lencický T. J., duchovní otec našeho velikého Balbína; připomíná, že účta k velikým těmto mužům přiměla ho, že řečená rozjímání, která mimo to jsou velmi praktická, zpracoval, ponechav některá nezměněna, jiná pak nahradiv novými — všecka však zjednodušil a upravil tak, aby byla co nejkratší a nejpraktičtější, přihlížeje při tom jak ke kněžím, tak k laikům. Po kratičkém návodu k rozjímání následují pak tato, počínajíce první nedělí adventní (o soudu Messiášově) až do soboty neděle XXVIII. po sv. Duchu, načež následují rozjímání na svátky (51), rozjímání k měsíčnímu obnovení Ducha a před obnovením slibů. Doporučujeme tato krátká a opravdu velice praktická rozjímání každému co nejlépe.

Prok. Zaletěl.

Fr. Krouský: Rukověť uvědomělých lidí. — Obrana víry vydaná Tiskovou ligou v Praze, redakcí Vlast. Hála, tiskem »Vlasti« 1912. Cena 60 hal.

Brožurky vydávané Tiskovou Ligou mají cenu nejen pro dnešek jako spisy agitacní, informační a apologetické, ale i pro budoucnost, jako výborná snůška dokumentů, pro které bude třeba sáhnouti každému, kdo bude chtíti správně vyličiti boj proti církvi v našem národě pod záminkou boje o pokrok vedený. Brožurka tuto jmenovaná podává množství dokladů, ze kterých patrné, že naši pokrokaři, volnomyšlenkáři, vůbec strany »protiklerikální« pracují ať vědomě nebo slepě jen pro zednářstvo, srozumitelněji řečeno, pro nadvládu židovstva nad ostatním světem. Poukazují zvláště na stanovky »Volné Myšlenky« str. 6. a násl., na doklady, kterak církve ze svých kněží celé řady vynálezů vykazuje (str. 22. atd.), na Ferrerovy zásady a činy (37. atd.), na knížku o židech (str. 49. atd.), posléze na úvahu hrab. Sternberga (str. 79. a atd.).

Tato brožurka je velmi pěkně sestavena i podává jak různé doklady, tak i řadu důkazů jasných i přesvědčivých o tom, jak neprávem nám katolíkům vytýkají tmářství lidí, kteří sami sebe neprávem dávají nazývati pokrokovými.

Jos. Herzig.

„Po třiceti letech“. Vypravuje Bedřich Amort. V Táboře 1913. Tiskem Milana Nedvídky. Z piety k J. M. vsdp. generálu-velmistroví řádu křižovn. Fr. Maratovi v Praze napsal autor něžnými rysy vzpomínku ze života tohoto církevního hodnostáře. Dotýká se jeho rodiště, jeho rodičů, jich idyllického života a staročeské srdečnosti, s kterou přijímali každého hosta. Spisek věnovaný J. M. vsdp. generálu-velmistroví Fr. Maratovi psán jest vroucím tónem a ozdoben obrázkem rodiště vsdp. velmistra a jeho podobiznami z mládí a z nynější doby.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Prvořádná umělkyně, pěvkyně Komické opery pařížské, Marguerita Sylva, ve svých předzvěstích nezklamala. Její Carmen vynikala snubem všech jejích uměleckých prostředků. Nemožno ani o Sylvě říci, kde přestává býti zpěvačkou a kde začíná býti herečkou. Její zvučný, krásný a na výsost vyškolený mezzosoprán podmaňuje kde koho a její dramatický temperament činí přímo divy. Naši umělci po jejím boku byli jaksí zaraženi jejím velikým uměním.

Nové obsazení komické opery B. Smetany »Tajemství« mladším souborem naší zpěvohry bylo dosti zdařilé a jednotlivé výkony nabyly po stránce pěvecké i vyzdvižení. Krásy Smetanovy hudby si toho zaslouží.

Národní divadlo ve shonu po sensaci sáhlo k vypravení Edmunda Guiranda hry »Marie Viktorie«. Guirand mnoho okreslil z cizích vzorů svých krajanů, ale podává vše obhrouble a nevyciselované. Doba revoluční ho nadchla, ale přivedla úplně z míry. Hrůzovládu přímo přelichuje. Kněz a jeptiška ve společnosti aristokratů. . . Všichni musí sednouti na káru, která je má dopravit na místo smrti. Jsou ve hře uváděni aristokraté, kteří ztratili již úplně mravnost a vysmívají se ctnostné Marii, že věrna zůstává svému choti i v žaláři. Jejich mravní zvrhlost zde má představovati statečnost!

A co se má říci o proměně, v níž Cloriviére, jenž jest příčinou neštěstí mnoha lidí nevinných, zneuživ Mariiny mdloby, znásilní ji? . . . Když tato proctitne, chce raději zemřít, nežli žít tak zneuctěna.

Přes to žije jen po té pro svého syna a památku zdánlivě mrtvého chotě ctí nade vše. Hra končí scenami v porotní síni a douškou republikánského ovzduší. Hra rozruší, ale dojem z ní posluchač odnáší si méně příznivý. Pí. Laudová v titulní úloze byla sympatickou. Regie s ostatními účinkujícími přispěla k zájmu, jenž jest však jen chvilkový. Sensace hodí se více biografům; žel že divadla je po nich papouškují.

Wurmserova pantomimická hra »Marnotratný syn« i K. Žunkovičova »Zlatorog« neposkytují též v sobě onu pravou sílu života, a proto jejich uměleckou cenu není zde záslužno rozvíjeti . . .

O původní veselohře R. Jesenského »Paní z Rosenwaldu« přinesu posudek až příště. Střetla se právě s Blumenthalovou novinkou »Soubor« v Městském divadle Král. Vinohradů, téhož dne vypravenou. Pozoruji již delší čas vypravení novinek obou divadel v týž den. Kam sahá až u nás konkurence! . . .

Otakar Jakoubek.

Z Městského divadla Král. Vinohradů. Významným bylo pozvání správy divadla, kdy p. Jos. Šmaha sebral svého žulově založeného Buška ve Stroupežnického »Našich furiantech«. Šmaha, nyní v soukromí již žijící, neztratil v podání ani krůčku, neřku-li jádra hlasu. Byl bouřlivě uvítán a jeho druhé pohostinské vystoupení musilo v brzku následovati. Což jeho Vrba ve »Václavu Hrobčickém z Hrobčic« by nebyl též kabinetním kouskem jeho velikého tvořícího umění?! Doufám, že správa další pohostinské hry s umělcem obnoví.

Pohostinské hry Marie Labiev »Nižině«, »Carmen« a »Šperku Madonině« doznaly bouřlivého úspěchu. Její život souhry často zastihuje i její bohaté pěvecké prostředky. Snad další příští její pohostinské hry přinesou i oživení repertoaru operního.

Pan Bohumil Benoni, jenž vystoupil o premiéře Rossiniho opery »Vilém Tell«, osvědčil svou pěveckou zdatnost a herecké nadání, kterému nebylo třeba ustupovati již do ústraní. Žel, že ostatní solisté a zejména jeho nástupce v titulní úloze p. Čermák, nedokázali úplný smysl pro těžký kus práce, které vyžadovalo nastudování »Viléma Tella«. Snad přece by měla správa Měst. divadla Kr. Vinohrad opery, jakou jest »Vilém Tell«, ponechati při sestavování operního repertoaru stranou. Až sem její poslání nesáhá.

Skladatel oblíbených »Podzimních manévřů« Emerich Kálmán svou novou operetou »Veselý král« oživil trochu repertoar. Veselý král zamiluje se do ženy revolucionářky, která místo smrtící rány přináší mu pak balsám útechy do vyhnanství. Vážný tento sujet děje prošpikován veselými episodami. Hudba svědčí o jisté ruce skladatelově a vybavuje se svou melodičností z ovzduší všednosti. Svižně byla nastudována kapelníkem p. R. Piskáčkem. Pan Menšík byl dobrým »veselým králem« a p. Šašek upozornil ve své úloze jako na vzor dobrého operetního zpěvního komika. Slečna Lauschmannova podala svůj výkon decentně a po stránce zpěvní bezvadně.

Karel Šípek objevil se na scéně se svými třemi aktovkami. Po své prvotině »Starších závazkách«, která již asi před čtvrtstoletím sebrána na smíchovské scéně, neodhalil v nich žádný pokrok. Ještě první aktovka »Klavír« má trochu více nálady, ale další jeho aktovky »Vlasy« a »Zlásky otcovské« jeví dějovou chudobu a svědčí jen, že jsou psány duchem vypravovatele humoresek. Kéž zůstane raději K. Šípek hledaným libretistou, kde slouží mu více štěstí! . . .

Poslední činoherní novinkou byla Blumenthalova veselohra »Soubor«. Veselohra tato sesměšňuje »feminismus«, a to s klidnou rozvahou vyborného

německého dramatika. Též několik zdravých vtipů prokmitne veselohrou, které posluchačstvo rozesmějí. A více posluchač veselohry nežádá. Účinkující, zejména sl. Kučerová, byli ve svých úlohách pevní. Jen p. Dobrovolný šel se svou, jinak jadrnou řečí, trochu do zátočky nepozornosti. Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. V Intimním divadle na Smíchově sehrána drobnůstka Gabriely Preissově »Přijďte k nám, až bude jaro...« Spisovatelka podala obrázek ze slovinských Alp ze školní světnice, kam chodí Truda, skoro již děvče patnáctileté, které zahoří dětinnou a nevinou láskou k panu učiteli. Přišla kdysi za plískanice z horských dětí do školy sama a když po modlitbě počne vyučování, sezná vesnický pan učitel, že Truda Pogačnikova při vypracování slohového úkolu myslila jen na něho a její slova: »Přijďte k nám, až bude jaro...« přesvědčí ho, že se v duši Trudy probouzí žena a že místo ve škole pro ni již není. Se slibem, že »až rozkvetou bledule« na hory zavítá, loučí se s Trudou. Paní Švandová podala v úloze Trudy výkon pozoruhodný, jenž oživil celou tuto zdařilou aktovku.

Le do vy aktovky »Putička« a »Závěrek«, tamže sehrané, vynikají dobrými a úspěšnými dramatickými momenty. V »Putičce« vynikla zejména slečna Iblová, o jejímž talentu jsem se již několikrát vyslovil.

* * *

Ke konci mého referátu budiž mně dovoleno několik lehce nahozených poznámek. V poslední době se stává často, že na jevištích katolických jednot. sehrány bývají hry s pochybnou tendencí, ač máme již bohatý repertoír nám »nejbližších« her. Takové přehmaty jednotlivých pánů regisseurů nesmějí se mlčením pomíjet. Nenastane-li v brzku náprava, neopomenu na takové »poklesky« veřejně poukazovati a jednoty takové plným jménem uváděti. Tolik prozatím dnes...

Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Premiéra Felixe Weingartnera opery »Kain a Abel« bude se konati v Paříži v polích Elysejských. — Německý dramatický spisovatel Gerhart Hauptmann vyznamenán byl bavorským princem vladářem řádem sv. Michala pro vědu a umění. Řecký král udělil mu důstojnický kříž řádu Spasitelova. — G. Puccini zanáší se myšlenkou složití operu, jejíž hrdinkou by byla sv. Kateřina z Cortony. — V příští zimní saisoně sehráno bude v Lessingově divadle v Berlíně nové drama M. Halbeho »Svoboda«. — Děj koná se v r. 1812 v osvobozovací válce. — Dne 18. května konána bude v Curychu velká slavnost na počest Richarda Wagnera. Slavnost se bude konati pod širým nebem a bude při ní spoluúčinkovati více nežli 1000 osob. — Fr. Molnára hra »Pohádka o vlku« dočkala se v Pešti již za necelých šest měsíců stého provozování.

O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Obrat? Hanuš Šwaiger (zemřel 17. června 1912) považuje s vedle Alše za nejoriginálnějšího malíře českého. Pisatel zajímavé studie o Schwaigrovi v »Čase« (22. června) poukazuje k tomu, že v umění Schwaigrově chybí — žena, rozumí se mladá, pěkná žena, co možná málo oblečená — »krása«, po které třeští »moderní« filistr a jeho eroticky rozcítlivělá dcera. »Je vskutku ku podivu (dí pisatel »Gamma«), jak mohl býti Schwaiger tak neprozřetelný, tak nemoderní. V době tak abnormálně vzníceného sexuálního citění a dychtění, jako je naše doba, kde všechna literatura a umění stojí ve znamení ženy, ve službě ženy, v otroctví ženy, — objeví se malíř, který za třicet let své práce o ženu ani nezavádí. Není to úžas? Není to smrtelná urážka nejsvětějších citů filistrových? ... Žena u Schwaigra — to je zvláštní, podivná kapitola! Nebo u něho napořád je žena — stará. Naprosto však ne žena — baba, s tím ohavným akcentem posměchu, odporu a záští — u Schwaigra je to napořád stará žena tiše trpící, odevzdaná, mlčící, matka, která mnoho zkusila a mnoho slz spolykala... Myslím, že nemohl se (Schwaiger) poklonit ženě uctivěji, než poklonil se svými rozehvívajícím kresbami oněm ubohým stařenkám slováckým.« A v jiné kapitole (25. června) čteme: »Zdá se mi však, že eliminaci ženy z umění Schwaigerova lze vyložit prostě ze dvou příčin. První byla snad v jeho rozhodně mužském, ener-

gickém poměru k životu, v prudkém akcentování mužské stránky, které ukazuje se ve všem jeho umění. Umělce tak vysloveně mužského jistě musilo pobuřovat obecné zotročení literátů a malířů ženou, jistě pocíval hnus a odpor ze slabošského spoutání mužů ženskými vlasy, jehož neklamným výrazem a důkazem je všechna moderní literatura a výtvarné umění, — a nechtěl za nic, aby naň, celého muže, padlo také stejné podezření. . . . K tomu dodáváme: zdá se, že chorobný a nerozumný kult ženy zvrhne se brzo v jiný extrém — v pohrdání ženou. Nedávno vydána sbírka básní »Jsem dítě bolesti« (autor »Ladislav Aladin«), v níž dle referátu »Naší Doby« (č. 12., str. 933) básník s nenávistí patří na ženu. »Když mu hledajícímu »život a pravdu« vstoupí do cesty žena, s odporem ji odkopne: vidí v ní jen obludu, její údy jsou pro něho shnilé a hnusné, oči kalužemi bláta, vlas cáry vlajicemi z hadrů, jest mu nestvůrou, příšerou, démonem smyslných vášní, po kterém plije; proto vztekle peskuje své vášně, pro něž nemá výrazu jiného než: vychrtlí psi, krvelační vlci, odporné hyeny, úkladní tygři, páchnoucí tchoři, hnusné krysy, temní upíři, syčiví hroznýši, draví orli, supi a jestrábi, kteří se rvou o jeho tělo a jež on musí zničit a zdrtit . . . « — Tedy také extrém, vyvolaný odporným kultem ženy, který bude po všechny věky skvrnou na nynějším pokolení. Kletba a trest na ženu, která se zpronevěřila přirozenému citu (studu) a příkazům křesťanským. Žena musí se nejprv vzpamatovati ze svého ponížení a protestovati proti chorobným a zlovolným nebo chlebařským výtvořům »umění« a literatury své doby; musí bojkotovati »modu« polosvěta, potírati divadelní hamižnost, nechce-li se státi otrokyní, jakou bývala, než ji povzneslo křesťanství.

L. † k.

Vliv náboženství na přirozený vzrůst obyvatelstva uznává vatislavský univ. prof. dr. Julius Wolf ve spise »Der Geburtsrückgang«, o němž referuje v »Naší Době« (č. 2. a 3.) prof. Jan Koloušek. Malou plodnost u dělníků organizovaných (soc. dem.) vysvětluje prof. Wolf tím, že moderní názory (protináboženské) působí (nepříznivě) na rodinný život a navádějí k užívání prostředků k omezení počtu porodů. Naproti tomu dle Wolfa církev katolická mocně působí proti uskovňování počtu potomstva. Jistě by tomu nasvědčovala i ta okolnost, že v Německu je v protestantských rodinách úbytek porodů, což protestantský list »D. Chron. d. christl. Welt« nazývá »die grösste Gefahr für den deutschen Protestantismus«. V roce 1871 bylo v Prusku obyvatelstva protest. 64·89%, katolického 33·56%; v roce 1905 evang. 62·59%, katol. však 35·80%. Zmenšil se tedy podíl na straně evang. o 2·30% na straně katolické o 2·24% vzrostl přesto, že katolíci při smíšených sňatcích mnoho ztrácejí. V roce 1905 bylo v Německu obyvatelstva 60,641.278; z toho 37,646.852 protestantů a 22,109.852 katolíků.

Praktickým návrhem v protiklerikální práci nazývá Masarykova »Naše Doba« (prosinec — r. XX.) výzvu pardubické »Osvěty Lidu« k vystupování z církve. Že se toho chopily listy protestantské, je vysvětlitelné, ale že »Naší Době« taková sofistika imponuje, je ku podivu. Proticírkevní katolík prý láteří na církev, ale zůstává v ní; »Osvěta Lidu« dodává mu tedy odvahy, aby jen vystoupil, a radí mu hned, kam se má dát zapsat: pravoslaví nemá prý u nás úspěchu, starokatolictví živoří — církev evangelická (nerozhoduje prý která) ho přijme s otevřenou náručí — však se třese na každou dušičku. Manévr »Osvěty Lidu« a »Naší Doby« je tak průhledný . . . Doufají jistě, že »aspoň něco kápne«.

L. † il.

Protináboženská agitace soc. demokratů jeví se v četných odpadech od církve v Německu; Masarykova »Naše Doba« (r. XX., str. 231—3) skoro to nemile nese (jde o protestantismus!) a uvádí proti tomu důvody i hlasy soc. demokratické. Čteme tam: »Právě jako šíření idejí náboženských fanatiků, tak byla vnesena do sjednoceného dělnictva též propaganda nesnášlivého atheismu jako rozkladný prvek. Fanatický ateismus odráží živly nábožensky smýšlející, které by mohly rozvinouti své budující síly v socialismu. Organisatorské spojení všech socialně tvořivých sil v soc. demokracii nutí ji (?) k přesnému zachovávání a provádění myšlenky náboženské tolerance. (Skoro jako Kramářův aklerikalismus?). Proto v soc. dem. programu není ani stopy po atheistickém aneb i jen proticírkevním světovém názoru.« — Hezká theorie, jen kdyby nebylo mezi lidmi toho fanatismu, ať už sektářského nebo atheistického. Sicut erat in principio . . .

L. † il.

Paběrky z novin a veřejného života.

Svatý Otec — zdráv. Pius X. ze své těžké nemoci se už pozdravil tak, že 5. května sloužil zase mši sv. ve své soukromé kapli. Papež musí se však ještě velmi šetřit. Audienci po celý květen udělovat nebude.

Počátek konstantinských slavností v Římě. Na Bílou neděli počaly konstantinské slavnosti ve věčném městě, jichž se účastnili nejen četní Římané a Italové, nýbrž také mnozí cizí katoličtí kněží i laikové. Katakomy papeže Kalixta byly osvětleny. V kryptě papeže Mysiada sloužil msgr. Waal mši sv., která byla provázena liturgickou hudbou. Salvatoriánští alumnové přísluhovali při ní. Odpoledne se konalo slavné procesí z katakomb sv. Domitilly ke katakombám sv. Kalixta. U nich byl zřízen oltář, s něhož kardinál Cassetta udělil požehnání nejsv. svátostí. Průvodu se účastnili nejen katoličtí kněží latinského obřadu, nýbrž i řeckého, koptického a arménského. Byla to slavnost všeobecné církve, která v podzemí pohanského Říma činila mohutný dojem. Před odpoledním průvodem badatel církevních starožitností Orazio Marucchi v budově sv. Sixta a sv. Cecílie měl přednášku o mučednících. Poukázal hlavně na hroby blíže Via Appia. Ke konci vyzval katolíky, aby vytrvali v boji za církve, poněvadž tato jest pronásledována nepřáteli i v nynější době.

Dílo Kolpingovo. Svaz Jednot katolických tovaryšů se sídlem v Kolíně nad Rýnem vydal právě statistiku za r. 1910. Svaz sdružoval 1221 Jednotu (v Německu 921, v Rakousku 166, v Uhrách 77, ve Švýcařích 34, v Nizozemsku 7, ve Spoj. Státech 7, v ostatních zemích 9) se 79.342 členy činnými a 131.624 mimořádnými. R. 1910 bylo nově přijato 22.647 členů činných. Ze jmenovaných Jednot uspořádalo 498 spolků 875 kursů, jichž se účastnilo 13.815 členů. Odborného vyučování s prakt. pracemi dostalo se ve 276 spolcích 6340 členům. Přípravné kursy pro zkoušky mistrovské uspořádalo 81 spolků. Mistrovské zkoušce se s úspěchem podrobilo 1887 členů. Vlastní útulky má 380 spolků pro 5600 osob. Cestovní podpora udělena s částečným zaopatřením po 96.008 nocí nákladem 70.105 marek. Spořitelna zřízena při 670 spolcích, úmrtní pokladna má 145 plateben se 4300 členy. Nemocenská pokladna sv. Josefa má na 4000 členů na 90 místech. Poučné přednášky konaly se v 844 spolcích týdně, ve 220 dvakrát za měsíc, v 151 měsíčně. Tělocvičný odbor má 198 spolků se 4633 členy. Svazový orgán »Kolpingblatt« vychází týdně v 55.000 výtiscích. — V čele svazu je msgr. Schweizer z Kolína.

Arcivévodkyně sestrou Červeného kříže. »Neues Wiener Journal« dovídá se, že dcera arcivévodky Bedřicha, arcivévodkyně Isabella, jejíž rozvod od prince bavorského byl teprve před několika dny úředně vyhlášen, vstoupí do nemocnice korunního prince Rudolfa ve Vídni jako ošetřovatelka. Stane se sestrou Červeného kříže. Bude po celý den v nemocnici jako jiné ošetřovatelky. Chce se povolání tomu věnovati trvale.

Matka presidenta čínské republiky křesťankou. Matka presidenta čínské republiky dra. Juansikaje se dala pokřtiti. Konverse tato budí v Číně i jinde velmi značný rozruch. Ve staročínských kruzích budí krok paní Juansikajové značné roztrpčení. V Římě zpráva o obrácení čínské dámy vyvolala radostný ohlas a byla sv. Otcí oznámena státním tajemníkem Merrym del Val. Papež se nechal informovati o podrobné činnosti paní Juansikajové, která jest vůdkyní čínských žen.

Nový generál karmelitánského řádu. Novým generálem řádu Karmelitánů byl v Římě zvolen P. Clemens, provinciál v Benátkách. Dosud byl generálem Španěl P. Ezechiel.

Nový opat v Nové Říši. Z Brna, 23. dubna. Při dnešní volbě opata v Nové Říši zvolen byl opatem Karel Ferdinand Hotový.

Doktor theologie — doktorem práv. V Praze byl na německé universitě promován na doktora práv Th. dr. Antonín Friese, farář v Rýnovicích u Liberce.

Milosrdná sestra pohřbena s vojenskými poctami. V Pešti pohřbena Milosrdná sestra Adéla, rozená Marie Cigangecová, z vojenské nemocnice. V 15. roce věku svého vstoupila do řádu Milosrdných sester a 17 let působila ve vojenské nemocnici, kde stala se obětí svého povolání. Na pohřeb šla celá vojenská hudba, lékaři, velitelé obou nemocnic místní posádky a 150 sester z peštských nemocnic.

Za † K. Kmochem. Monsignore Karel M. Kmoch, ředitel Pražského ústavu pro hluchoněmé a čestný měšťan král. hl. města Prahy, zemřel dne 17.

dubna o 5. hod. ranní po dlouhé, trpělivě snášené nemoci. Pohřeb konán v sobotu o 9. hodině na hřbitov Malvazinky. Později přineseme o tomto výtečném muži delší článek.

Katolická mládež italská bude pořádati od 9. do 13. září svůj sjezd v Římě a účastní se zároveň oslavy Konstantinova jubilea.

Katoličtí obrázcenci v Rusku. Přes potírání katolické propagandy přibývá přiblížení ke katolictví nejen mezi společností neruskou, nýbrž i ve společnosti ruské. Je to zvláště účta k matce Boží, která se udržela v pravoslaví a která četné rozkolníky přivádí ke katolické církvi, v níž účta Panny Marie jest nejdokonaleji provedena v neposkrvněném početí. Tak jen v roce 1912 ve Vilně na 900 lidí vrátilo se z rozkolu do katolické církve. V Petrohradě dochází hojně rozkolných Rusů do katolických kostelů. Francouzské dámy, které náležejí ke kongregaci sv. Josefa, založily tam soukromou katolickou kapli. Ruská policie shledala v tom ihned nový propagační prostředek pro katolickou církev, zabavila svícný a odsoudila dámy ke 400 rublům pokuty. Takové malicherné postupování proti francouzským státním příslušnicím v Rusku jest však jen proto možné, poněvadž francouzská vláda ve vlastní zemi nechce chrániti křesťanství a proto tím méně je s to, aby tak činila ve spolčeném Rusku.

Katolíci v Japonsku. Podle sčítání Japonsko má na 150.000 katolíků, kteří tam mají své arcibiskupství, tři diecese, 200 kostelův a 40 škol.

Socialističtí monisté čeští chtějí oslaviti r. 1915 tím, že do 6. července roku 1915 má býti v Čechách 50.000 bezvěrců a ani jediný nesmí býti neorganizovaným. Proto stanovili, že řádným členem monistické sekty nesmí býti nikdo, kdo dříve nevystoupí z církve a nezůstane bez vyznání. Dosud prý je socialistických bezvěrců v Čechách 5000. Alespoň tolik se jich přihlásilo jakémusi soudr. Sirotkovi na výzvu za účelem zřízení bezvěreckého adresáře. Čeští socialističtí bezvěrci mají již i svůj orgán. Poněvadž si stanovili cílem »vážnější sebevzdělání uvědomělých, protiklerikálně smýšlejících dělníků českých«, proto si zvolili za svůj orgán časopiseckou spodinu »Plameny«, stoku to vší možné špíny a všech možných lží. Jak bude vyhlížeti vzdělávací činnost v sektě monistů, líčí »Právo Lidu«. »Kulturní život českého proletáře prohlouben bude ve směru umění, nové mravnosti, neodvislé od náboženských záhrobních strašidel a ve směru vyššího vědeckého vzdělání. Obět, kterou Monistický Svaz na každém z přihlášených členů svých co zkoušku pevného charakteru požaduje, totiž vystoupení z církve, jistě může býti přinesena každým, komu na zušlechtnění a vypěstění vlastní osobnosti vážně záleží.« — R. 1915 bude tedy v Čechách 50.000 »pevných charakterů«, ostatek budou slaboši. Náš soud o monismu socialistů je ten: Česká soc. demokracie počíná sevšedňovati, proto hledá cesty, jak by opět nabyla novou tvář a líbila se!

XIV. sjezd hollandských katolíků konán byl letos v Limburku dne 12. května, XV. sjezd roku 1914 ve Venray, a XVI. sjezd roku 1915 ve Vaalsu.

VII. všeobecný sjezd českoslovanských katolíků konati se bude letos po souhlasu Nejd. Episkopátu českého ve dnech 7. a 8. září v král. městě Kolíně. Sjezd pořádá Zemská rada katolíků v král. českém. Vedle všeobecného sjezdu a schůzí slavnostních konány budou v rámci jeho také sjezdy a odborové schůze: sjezd katolických žen, svolaný zemským svazem ženských katolických spolků, sjezd katol. živnostnictva, svolaný zemským sdružením živnostenským, sjezd katol. studentstva, svolaný Akademickou ligou, sjezd mládeže, svolaný sdružením katol. mládeže českoslovanské, projektovány jsou schůze katol. rolnictva, dělnictva, sjezd zástupců charitativních sdružení, sjezd terciářů, katol. intelligence, Orla a j. v. Ku pořizení místních a technických příprav sjezdových ustanovil se v Kolíně čtyřicetičlenný místní výbor, jemuž v čele stojí předseda p. JUDr. L. Radimský, velkostatkář a zemský poslanec.

Katolický tiskový spolek pro Bavorsko měl 29. dubna t. r. valnou hromadu. Členů má 3480 (o 240 více), jmění 240.551 M. (více o 49.000 M.), 14 veřejných knihoven spolku má na 46.000 svazků. V uplynulém správním roce spolek přijal 84.041 M., vydal 83 815. M. — Leták o zákonu proti jesuitům vydán ve 220.000 výtiscích.

Valná hromada České Ligy Akademické konána byla v Praze dne 4. května t. r. s bohatým programem. Zvoleni byli: JUC. Daněk za předsedu, PhC. Kramule za místopředsedu, JUSt. Doležal za I. jednatele, JUSt. Preininger za pokladníka, IngSt. Kudláček za II. jednatele, IngSt. Švec za zapisovatele, Ph. St. Pazderka za knihovníka, MUSt. Krška za novináře, JUSt. Varaus za správce domu. Nově zvolený předseda přejímá předsednictví, zdůrazňuje součinnost všeho členstva,

má-li práce spolková býti i na dále plodnou. Bude-li všechno členstvo prodchnuto jednou věrou v Krista, ideálem charakteru a mravnosti, bude ve spolku též jeden muž, jenž se ponese vždy přes všechny překážky za ideály národa a jeho dobrem, ale též budeme soceleným celkem, jemuž nic nemůže čeliti. Po proslovu předsedy přikročeno k volbě dalších funkcionářů. Za náhradníky byli zvoleni kolegové: Pavlík, Sácha, Patera, za revisory, Srb, Ebert, Stoy. Po zvolení čestné rady 10členné bylo přikročeno za čilé debaty ku projednání otázky agitačního odboru, jemuž jméno sekretariátu přiděleno nebylo, ale za to jeho obor působnosti byl značně rozšířen.

Oslava společnosti sv. Vincence de Paula v Paříži. Na paměť stého výročí Frederika Ozanama konalo se v katedrále Notredam neobyčejně slavné uvítání papežského legáta kardinála Vincenca Vannutella. Četné obecenstvo naplnilo kostel a náměstí před ním. Kardinál, který při svém příchodu byl zástupem nadšeně pozdraven, byl uvítán kardinálem Amettem, ku slavnosti dostavivšími se arcibiskupy a biskupy kapitoly notredamské, jakož i četnými katolickými předáky. Kardinál Amette pronesl ke kardinálu Vannutellovi uvítací proslov. Na to pronesl kanovník Janvier slavnostní řeč o Ozanamovi, v níž pravil, že duch, který ovládal Ozanama, stále ještě je ve světě a jako v minulosti tak i pro budoucnost připravuje vítězství. Kardinál Vannutelli děkoval ve své odpovědi za skvělé uvítání, vyslovil kanovníku Janvierovi blahopřání a zdůraznil na konec svou víru, že Francie, jejíž díla svou slávou naplňují celý svět, stává se vždy více katolickou. Když opouštěl katedrálu, byly kardinálu Vannutellovi četnými věřícími opětně uspořádány ovace.

K Širšímu sboru soc. odboru družstva Vlast přistoupili a daň strany pro r. 1915 v dubnu složili: 3·20 Lev Hlouch, far. v Štěpánově; 3 K: Jos. Grim, sídelní kanovník ve Staré Boleslavi; 2·80: J. M. opat P. Sal. Roubíček v Želvě; po 2 K: Ant. Zeman, duchovní v Laab im Walde v Dol. Rakousích, a Tomáš Hansl, účetní na Kladně; 1·60: Arnošt Kotinský, far. v Horní Bobrové na Mor.; 1 K nebo méně než K: Ant. Šrámek, velkoobchod uhlím v Praze; Rev. Jos. Kunc, duch. správce v Caldwell, Texas; Vilém Koleč, mistr krejčovský v Třebechovicích; Čeněk Pospíšil, mistr knihářský v Praze; dále: děkani, profesori, faráři, kaplani a katecheti: Jos. Kubánek v Kojetíně, Jan Kopp v Počenicích, Karel Korouš v Jistebnici, Jan Kleveta ve Velké Bystřici, Dr. Jos. Dosoudil v Kroměříži, Fr. Knapp ve Vys. Veselí, Fr. Stejskal v Ném. Brodě, Václ. Sixta v Kolíně, Fr. Raška v Bučovicích, Fr. Stříbrný v Habrech, Rud. Rádl v Habru, Jos. Smékal v Prostějově, Ant. Suchánek v Komárově, Jan Volf v Klatovech, Ed. Hoffmann v Dobré Vodě, Vojt. Kašpar v Sedci, Tom. Sedláček v Liblíně, Ign. Kunc v Želechovicích, St. Hlína v Malých Svatoňovicích, Dr. Ed. Dominik v Olomouci, Jos. Myška v Ml. Vožici, Fr. Künstler v Horněmčí, Fr. Kašták v Ronově, G. Haver v Rosicích, Jos. Kubín v Dlouhé Lhotě, Fr. Jakeš v Č. Krumlově a z Istrie: Ferd. Hrdý, Sveti Lovreč.

Z Tiskové Ligy: v dubnu dary složili: 2 K: Ant. Zeman v Laab im Walde; po 1 K: Václav Dvořáček, farář v Nížkově, a Cyr. M. Grebeníček, převor řádu sv. Dominika v Uh. Brodě — dále z vikariátu: z Jičínského 14 K 70 h a někteří kněží vikariátu Poličského 18 K.

Ze Spolku na zakl. katolických knihoven. Členy přispívajícími stali se: Václ. Knetl, far. v Pocinovicích: Katolická Jednota na Mělníku a Křesť. soc. organizace v Břevnově u Prahy. — Dary složili: po 20 K: Anna kněžna Lobkovicová, choť † nejv. zemského maršálka král. Čes.; Ferd. Zdeňko, kníže Lobkovic a Rev. Jos. Kunc, duch. správce v Caldwell, Texas, Sev. Amerika; 5 K: Kongregace Šedých Sester v Praze; 4 K: Nejm. universitní profesor; 3 K: Fr. Chaloupecký, farář ve St. Kolíně; po 2 K: K. Desenský, c. kr. vrchní okresní komisař při místodržitelství v Praze; P. Loh. Schmidt, kapitulár na Strahově; Jos. Žák, c. k. školní rada v Písku; P. St. Chaloupecký, inspektor velkostatku v Polici n. Met. a faráři: Jak. Duffek ve Sv. Janě pod Skalou; Tom. Wachtl v Jirnech a K. Záruba v Kralupch n. Vl.; 1 K nebo méně než 1 K: Ervín Červinka, rada a ředitel v Modřanech; P. Rafael Scholz O. S. B. v Břevnově; Jos. Rejzek, č. kanovník, b. vikář a děkan v Nymburce; farní úřad v Černikovicích, a děkani, notáři, faráři, kaplani: Fr. Stibor v Liboci, Fr. Čihař v Mnichovicích, Václ. Makovec ve Vodňanech, Jan Možný v Třebíči a Vinc. Rameš v Radími.

Katolický list v Číně. Z Číny se oznamuje, že tam v Tientsinu bude vycházeti katolický list v čínské řeči. Budou jej vydávati Lazzaristé. Hned na počátku je vydáván v několika tisících výtisků.

Ruská »snášlivost«. Při jubileu Romanovců propuštěno 9958 vězňů, z nich 840 politických zločinců, ale ani jediný katolický kněz. Rovněž i p. Karel Jindřich, spisovatel, jenž byl pro své katolické působení z Moskvy vypovězen a v Praze žije, amnestován nebyl.

Rusko hledí v poslední době vystupovati stále více jako ochranná moc východních rozkolných křesťanů. Před několika měsíci byl katolikos rozkolných Arménů v Petrohradě slavnostně přijat. Podobnému přijetí těšil se rozkolný patriarcha antiochijský, Řehoř IV. Tohoto přijala nejen дума, nýbrž i car velmi blahosklonně se všemi poctami jako suverenního církevního hodnostáře. Sloužil v ruském pravoslavném kostele mši sv. a konal slavnostní večerní pobožnost. Poněvadž stolec antiochijský byl založen samým sv. Petrem, požívá v Rusku veliké úcty a je stavěn jaksi jako náboženská protiváha sv. Stolice. Také metropolita srbský byl za své návštěvy v Moskvě zasypán různými poctami duchovních i světských úřadů. Všichni tito metropolité rozkolné církve jsou ohledně svých příjmů více nebo méně závislí od Ruska. Milliony rublů ruských poutrníků jsou každoročně posílány do Antiochie a jiných měst křesťanského východu a sbírky jsou pořádány také ruskými mnichy. Samostatnější postavení vůči Rusku zaujímá patriarch cařihradský. — Nynější patriarch Germanos, rozený Řek, chová se k slovanským rozkolníkům s nedůvěrou. Tak nedávno pokáral řeckého biskupa v Čataldži, že dal pořádati služby Boží za bulharského krále, když jeho vojsko přibýlo k městu. Mezi řeckou a bulharskou národní církví trvá stále ještě rozkol. Řekové považují se vzhledem k tomu, že knihy Nového zákona byly sepsány téměř výhradně řeckým jazykem od apoštolů, za stoupence a obhájce nejpravějšího křesťanství a dávají na jevo jak ke katolíkům, tak k slovanským rozkolníkům velikou nedůvěru. Podstata rozkolu záleží v této řecké domnělé národní přednosti, která není nic jiného, než staré sebevědomí starověkých Řeků, kteří považovali všecky ostatní národy za barbary. Řečtí biskupové a kněží se starali také pilně o to, aby ničili slovanské knihy a rukopisy v Macedonii, tak že se nám z nich zachovaly jen nepatrné zbytky.

Katolická otázka v Novém Srbsku. Srbský ministr osvěty Ljuba Jovanovič vyslovil se k zástupci zářrebského »Srbobra«, že v nových zemích srbských jest na 17.000 katolíků. Mají jednoho arcibiskupa a biskupa. Srbsko brzy musí rozřešiti svou katolickou otázku, aby příslusníci jeho nebyli pod cizím protektorátem. Srbská komise vyšetřila již příslušný materiál v otázce konkordátu a brzo Srbsko přímo bude vyjednávat s papežem, jenž jest náklonně konkordátu. V nových krajích jsou nejen katoličtí Arnauti, nýbrž také katolické srbské vesnice. Srbsko rozřeší příznivě také mohamedánskou otázku. Mohamedáni dostanou nejširší autonomii i ve věcech víry a v církevních záležitostech. Otázka obnovení starého srbského patriarchátu není nyní časová. Pokud jde o bulharské kněze, přestěhoval se veleský biskup do Štipu a duchovenstvo na poradě jednomyslně uznalo srbskou církev a věc jest nyní v pořádku. Rusko do těchto věcí nebude zasahovati. Školy budou státní srbské. Každá konfese bude míti své náboženské učitele. Stát postará se o katolické a mohamedánské náboženské školy, pokud zvláštní fondy jejich na to nestačí. I bohoslovecké školy dostanou katolíci i mohamedáni. Nikdo nebude odnárodňovati Arnauty. Velká část jich ostatně mluví srbsky; jsou pornautští Srbové. Zvláštní nařízení byla vydána proti násilné přeměně víry.

Hromadné upalování malomocných v Číně. Americké listy otiskují dopisy čínských misionářů, v nichž líčí tito ukrutný postup vyhlazovací, zahájený čínskou vládou proti onemocnělým malomocenstvím. Dle líčení dopisů těchto žili malomocní po léta v lesích, několik mil vzdálených obvodu města Šanghai. Misionářům zželelo se jich opuštěnosti, i požádali úřady, aby směli je vyhledat a zbudovat jim jakýsi asyl. S počátku odmítly úřady tuto nabídku, později však slíbily, že se samy o ubožáky postarají. Za tím účelem byli malomocní vyhledáni a pak uvedeni za město. Tu byli však bajonetovým útokem vojska vehnáni do hluboké jámy, vyhrabané v nevelikém poli a naplněné dole hořícím dřívím, politým petrolejem. Hrůznému divadlu tomuto přihlížel veliký počet diváků, jemuž přislíbeno bylo jeho opakování, jakmile dostatečný počet malomocných k novému upalování bude vyhledán. Za tím účelem vypsány byly dokonce ceny na vypátrání nových těchto nešťastníků.

Krematoria — pece na spalování mrtvol v Německu. Všech dohromady je 927. Proti roku minulému vzrostl o 22 ze sta. Pec v Lipsku spálila 79 mrtvol a stojí v popředí všech. Pak přichází Berlín se 72, Břemy se 62, Drážďany se 60, Hamburk s 55, Gotha s 51, Stuttgart s 50, Saská Kamenice

a Mohuč se 45, Gera se 42, Žitava se 40, Koburg se 32, Ulm se 26, Mannheim se 25, Cvikov se 24, Mnichov s 21, Jena se 20, Karlsruhe a Ofenbach s 19, Eisenach a Sonnenberg po 14, Heidelberg, Meiningen, Pössnick a Výmar po 13, Libeck 10, Wiesbaden 9, Frankfurt n. M. 8, Göppingen a Heilbron po 6. Spáliti se dalo 574 mužů a 353 žen; 797 bylo protestantů, 58 katolíků, 24 židů, 9 bez náboženství, 12 dissidentů. Slušnější krematorium přijde na 110.000 franků. Významné je, že počet spálených katolíků poměrně je nejmenší: 58. V Praze pro pálení mrtvol agitují volnomyšlenkáři.

Duchovní správa církve starokatolické v Praze-VII. prosí listy o uveřejnění agitační lokálky, již verbuje nové členy pro církev starokatolickou. Maluje ji co nejrůžověji. Ve své snaze přilákat co nejvíce lidí, nedbá příliš logiky, pohlavkuje důslednost o sto šest a dělá ze starokatolické církve — holubník. V agitační lokálce se totiž praví: »Pevně stojíc v učení Kristově a apoštolů jeho, klade hlavní důraz na život křesťanský, neboť víra beze skutků jest mrtva. A tento život, v pravdě křesťanský — vedle víry Kristovy — žádá na členech svých. Kdo pak nemají dobré vůle žítí život pravého křesťana a vyznávají víru křesťanskou, nijak jich nenutí a ponechává jim volnost — bez hněvu a nenávisti — žítí dle jejich přesvědčení, t. j. odejít do církve jiné (respekt. neodejít! P. r.), neboť »co jest proti přesvědčení, jest hřích.« K úkonům náboženským, zejména svátostem, nenutí pod hříchem nikoho. Ve věcech svědomí »musíš« jest vždy kruté a nespravedlivé. Nenutíc nikoho ke svátostem, žádá však od těch, kdo je dobrovolně přijímají, by jich hodni byli, pamětlivi jsouce slov evangelia.« — Citíte a chápete ty úžasné rozpory. Hlavní důraz klade se na život křesťanský, ale kdo ho žít nechce, nemusí! Tož k čemu je vůbec církev starokatolické zapotřebí? K životu křesťanskému nutně náleží přijímání svátostí, ale svátostí těch přijímatí netřeba. Není k tomu aspoň nikdo zavázán. Zkrátka, ve starokatolické církvi může věřit kdo chce, co chce, může žít jak chce, nic tam »nemusí«, jen jedno, totiž platit příspěvky, poplatky, a to je hlavní, ostatní všechno je vedlejší, nezávazné, nepodstatné. Taková církev není církev, to je holubník. —

50letá památka Boskovy koleje. V dubnu bylo tomu 50 let, co don Bosco založil první salesiánskou kolej v Misabello Montferrato.

Lúrdské pouti. Roku 1912 bylo vykonáno 446 poutních výprav do Lúrd z různých konců světa. Všech poutníků bylo 247.092.

Volná Myšlenka česká v Americe. Svaz Svobodomyšlných, česká Volná Myšlenka v Americe, má koncem roku 1912 osmnáct činných sdružení. Každý člen těchto Sdružení odvádí úřadovně v New Yorku jeden dollar ročně a kromě toho má příspěvky místní. Za onen dollar úřadovna jim dává měsíčník »Věk Rozumu«.

Redakce »Volné Myšlenky« sděluje, že redaktor dr. Loskot bude dlíti v červnu v západním Německu a že jest ochoten koncem tohoto měsíce a počátkem července až do 4. července inclusive konati přednášky o Husovi v českých spolcích pokrokových. Kromě toho byl by ochoten přednáseti také ve spolcích německých Volných Myslitelův o oslavě 500letého výročí Husova a o kongresu v Praze v roce 1915.

Věda a víra. Vyšel výtečný spisek obsahující populární přednášku Dra prof. Frant. Šulce z Hradce Králové »Věda a víra«. Přednášející vede skvělý důkaz o tom, že mezi pravou věrou a pravou vědou nemůže býti sporu. Spisek jest psán slohem jasným a snadno přístupným, tak že každý náš stoupenec se zájmem jej přečte. — Rozšiřujte jej ve spolcích a organizacích hromadně! Cena 10 h, poštou 12 h, 11 exempl. 1 K, 22 exempl. 2 K, 44 exempl. 4 K, 100 exempl. 9 K poštou vyplaceně. Menší obnosy jest nejlépe zaslati v poštovních známkách, k větším zásilkám přiložen jest složní listek poštovní spořitelny. — Objednávky přijímá: »Česká sekce diecesního komitétu v Českých Budějovicích.«

Důležité upozornění. Na dotazy stran přednášek kanovníka Václava Müllera »Portréty slavných hudebních skladatelů« sdělujeme, že pan přednášející ochotně dal text k dispozici a že mohou býti zapůjčeny, a to: Josef Haydn se 75 světelnými obrazy, V. A. Mozart se 100 světelnými obrazy, Ant. Dvořák s 80 světelnými obrazy a G. Palestrina s 80 světelnými obrazy. — Pokud čas p. kanovníkovi stačí, slíbil ochotně opakovati přednášky některé ve prospěch dívčího gymnasia. — Dotazy v té příčině vyřídí představenstvo dívčího gymnasia na Král. Vinohradech, Korunní tř. č. 4.

VLAST

Co znamená slovo „cunabulales“, jehož užil Hus k potupě duchovenstva své doby?

Napsal V. O. HLOŠINA.

Mistr Jan Hus ve spise »O svatokupectví« právě tak jako v kázáních k lidu v kapli betlemské nahromadil o kněžstvu své doby tolik výčitek zla, hříchův a nepravostí, že kdyby jen polovice toho byla pravdivou, musili bychom považovati kněžstvo doby jeho za nejzvrhlejší členy tehdejší společnosti lidské. Ale dobře již roku 1857 poznamenal Josef Alexander svobodný pán Helfert při posouzení počátku pátnáctého století a jeho církevního života ve střední Evropě: »Avšak i při všech dobách, které se nám zračí ve stínu tak pošmourném, dvojí věc třeba míti na zřeteli. Shrnulo se nám v jeden obraz všecko, cokoli k nám zavznívá ze žalob mužů nábožných, z vypravování horlitelův upřímných, z kárání a napomínání synod během 14. až do počátku 15. století. V těchto žalobách a vypravováních, v těchto přísných slovech sborů církevních, any horlí o zvelebení kázně církevní, stavěny bezpochyby případy nejkřiklavější do popředí, líčeny v šlechetném hněvu věci ještě nezřídka živěji, nežli se vůbec nacházely.«¹⁾ Dále také nesluší zapomínati, že úpadek i zkaženost byly ovšem velmi rozšířeny, ale nikdy obecný, vždyť o Čechách týž autor dí: »Nic nám nedává právo přijímati za jisté, že by stav věcí církevních v Čechách, ač nezůstal netknut vadami svého věku, jimi v takové rozsáhlosti a tak pohoršlivou měrou byl trpěl, jakož ze žalob horlitelův a synod vlašských, francouzských, ano i německých za pravé přijímati nuceni jsme. Co ku př. do stavu klášterů panenských, nikde se nenalézá stopy, že by v nich neřesti tak hrubého rázu byly našly místo, jakož tehda na jeptišky v jiných zemích hořce naříkati slycháme. K tomu přistoupilo to, že v polovici čtrnáctého století trůn a stolicí biskupskou zdobili dva mužové, kteří za dlouhého vládnutí svého závodíce spolu všecko vynakládali, aby zvýšili lesk, a důstojnost, kázeň a řád církve. Jeden byl Karel IV. . . . Druhý byl Arnošt z Pardubic, an na všechny strany zřetel i rameno své obracel, aby zevnitřní řád obnovil v diecesi své, aby kázeň v duchovenstvu svém pozdvihl, vzdělání jeho podporoval . . . Pomyslíme-li k tomu, že téhož času také olomoucké a nově

¹⁾ Mistr Jan Hus anebo Počátkové církevního rozdvojení v Čechách, str. 18. Ve stejném smyslu píše i Tomek v Dějepise města Prahy III. 285 a n. ve článku: Snahy o napravení stavu církve za času Karla IV.

zřízené biskupství litomyšlské osazeno bylo muži, kteří, ač mnohonásobně zaneprázdněni záležitostmi státními, proto přece dobré svých diecesí s oka nespouštěli: nemůžeme nepřesvědčiti se, že od polovice čtrnáctého století věci církevní v Čechách lépe stály nežli snad ve všech druhých zemích tehdejšího křesťanstva.²⁾

Podobně jako Helfert soudili i mnozí jiní dějepisci čeští ať doby starší, ať novější, ač nikdo z nich neupíral, že nápravy duchovenstva a jeho kázně v době patnáctého století bylo i v Čechách, jako v celé Evropě vůbec, svrchovaně potřebí.³⁾

Než jako jisto jest, že v době Husově nepořádky a nešvary v životě církevním byly a odklizení zasluhovaly, tak také jisto jest, že odstranění všeho nepřístojného příslušelo pouze moci zákonodárné nebo, abych jasněji to naznačil, církvi samé. Proto Hus nesprávně jednal, když nejsa od nikoho zplnomocněn, chtěl jediné svou vůlí a svou mocí přivoditi zlepšení poměrů.⁴⁾ A vina jeho v tomto směru ještě více vzroste, uvážíme-li, že Hus usiluje o nápravu současného sobě duchovenstva vytýkal mu nejkřiklavějšími barvami všechny možné ohavnosti, neřesti a nepravosti a za účelem nápravy vyskytlé chyby zveličoval, nadsazoval, přeháněl a i vymýšlel.

Husovo zveličování, nadsazování a přehánění chyb u duchovenstva dá se ovšem jakž takž omluviti jednak jeho ať již skutečnou či strojenou horlivostí po nápravě a jednak způsobem kazatelským doby tehdejší, kdy totiž kazatelé, aby posluchače pro svůj předmět zaujali a rozohnili, líčili vše nejen barvami velice živými, ale i v přemnohé nadsázce. Za to však nemůžeme v nižádném případě Husa omlouvati při vymýšlení chyb, jichž duchovenstvo buď vůbec nemělo neb aspoň nemělo v té míře a v tom rozsahu, jak Hus lidu hlásal a předstíral.

Hus mezi jiným obviňoval duchovenstvo své doby i z nejhanebnějšího smilství, nejošklivějšího obžerství a opilství, kruté necitelnosti, bídného lakomství, hrdosti, ctižádosti, podlízavosti a kuběnství.⁵⁾ O tomto posledním na příklad napsal: »Apoštolové Kristovi ustanovili, aby knězem nebyl ten, kterýž by po křtu smilství se dopustil, a také kněz dopustě se smilství, aby kněžství zbaven byl; a pak apoštolští náměstkové, biskupové sami smilní a jiným smilství nebrání! Jakýž otec, takýž i syn; syn dá a otec vezme peníze, aby syn ženimu měl; onen prodává hříech a tento kupuje, kopu do roka od ženimy. A v Moravě kdys, jakož praví, kopu farář dával od kolébky; protož převzděli tomu platu cuna-

²⁾ D. c. 39—40. Též Tomek, d. c. III. 286.

³⁾ Tak Palacký dí: »Kněží čeští toho času (za doby arcibiskupa Arnošta) co do vzdělanosti a mravův vynikali aspoň nad německé skutečně.« Děj. nár. českého, 1894. str. 15. v dílu III. Zikmund Winter dodává: »Ovšem jisto, že dobří kněží nevymřeli.« Život církevní v Čechách, 5, atd.

⁴⁾ Sám Tomek přiznává: »Hnutí to (snahy o opravách v duchovenstvu) mohlo býti blahodinné, bylo-li moudře řízeno od těch, kteří k tomu byli povoláni a připravilo-li k rozumu ty, při kterých bylo potřeba změnění starých nezpůsobů; mohlo však také býti zhoubné, potkalo-li se se slepým vzdorem a dalo-li se tím vytrhnouti z pravé koleje.« Dějepis města Prahy III. 287.

⁵⁾ Doklady uvádí Dr. Fr. Kryštůfek: Hus a jeho ochranný list v »Husitství ve světle pravdy«, str. 23. nn.

bulales, česky: pokolebnie. A v Uhřích platí každý farář od dítěte; a čím jich více má, tím více biskupovi peněz dá. Tak su mi pravili, kteříž su v Uhřích bývali. I mají ti slúti pastýři, lúpíce ovce Kristovy a nakládajice na ďablovy kurvy?«⁶⁾ Prohlašuje tedy Hus za nezvratnou pravdu, že faráři na Moravě, aby mohli smilniti se svými souložnicemi, platili biskupovi kopu od kolébky a na důkaz toho odvolává se na latinské slovo cunabulales, jež překládá českým výrazem »pokolebnie« či jako bychom řekli daň z kolébky.

Husovo slovo cunabulales způsobilo historikům mnoho rozpaků. Alespoň Msgr. Dr. František Xav. Kryštůfek píše: »Dal jsem si veškerou práci, abych báji Husově a jeho klevetám přišel na stopu. Hledal jsem výraz cunabulales, cunabularium nebo podobný nadarmo v nejlepších slovnících středověké latiny. Kottův »slovník« má »pokolebnice« (svazek VII., 325.), ale uvádí z Husa za pramen právě toto místo, ale s chybnou stránkou I. 144. místo I. 444., což snadno při sazbě se státi může. Ale Kottův »slovník« praví (I. 721.): »Kolébka = požaté obilí na hrstích« (podle podřecí severních Čech; Kouble, »Čas. Č. Musea« 1864.) a VI. 638: Kolébka = hrst obilí; na kolébkou dávatí = nakládati hrsti na povříslu; kolébka = hrst, kterou žnečka na povříslu položiti zapomněla.« Tedy v některých krajinách na Moravě a v severních Čechách jmenují posud »hrst obilí« kolébkou. Farář dostával z polních plodin (z obilí) desátek, dostával »kolébné«, »pokolebné« (t. j. desátou hrst, desátý snop). Farář musil opět čtvrtou část obdržného desátku odvésti jako poplatek: desátek biskupovi. Farář odváděl ze své »kolébky« či »pokolebného« opět biskupovi. Tento způsob mluvy, srozumitelný v Uhrách a Moravě, byl v jiných krajinách proměněn v klep, a neprozíravý Hus vykládal klevety za skutečné události svým posluchačům a čtenářům. Ze způsobu mluvy pocházejí i dnes báchorky a klevety. Kdyby někdo vznik tohoto klepu jinak lépe vyložil, byl bych tomu povděčen.«⁷⁾ Dr. Václav Novotný pak poznamenává:

»Tato zmínka u Husa (o pokolebném) jest, pokud vím, jediným dokladem o tomto platu, čemuž arci nelze se diviti, poněvadž v úředních dokumentech o podobných platech z pochopitelných důvodů se nemluvívá. Že však vypravování Husovo má asi věcný základ, svědčí statuty olomouckých synod, kde se o kněžských dětech dlouho opakuje týž charakteristický passus.⁸⁾«

Jest tomu však jinak.

Již u klasika Ovidia⁹⁾ přichází totiž slovo cunae, cunarum a značí ptačí hnízdo. U Plinia setkáváme se s jeho diminutivem¹⁰⁾

⁶⁾ Cituji dle: Jan Hus: O svatokupectví. Úvodem a poznámkami opatřil Václav Novotný, str. 101. —

⁷⁾ Sr. Hus a jeho ochranný list, d. c. 24, pozn. 16.

⁸⁾ Sr. O svatokupectví, d. c. pozn. 138.

⁹⁾ Publius Ovidius Naso, slavný římský básník a klasický (vzorný) spisovatel latinský narodil se 21. března r. 43. před Kristem a zemřel v měsíci srpnu r. 17. nebo 18. po Kristu. Sluje všeobecně scriptor aetatis aureae, t. j. spisovatelem doby zlaté či doby, kdy jazyk latinský byl nejčistší a nejvzornější.

¹⁰⁾ T. j. slovem zdrobněným.

cunabula, cunabulorum ve stejném smyslu, tedy jako bychom řekli hnízdečko. A bychom nemohli býti ani na nejmenších rozpacích, týž spisovatel má docela výraz cunabula avium t. j. hnízdečko ptákův.¹¹⁾ Teprve ve středověku slovo cunabula ztratilo původní klasický¹²⁾ svůj význam a značilo kolébku. Proto slovo cunabulales není nic jiného leč buď cunabulorum aves nebo také cunabulorum ales, poněvadž v latině, jak známo, místo avis (pták) užívá se obrazně i slova ales (křídlo), značí analogicky¹³⁾ dle slova fumales denarii cunabulales.¹⁴⁾ Poněvadž však avis v církevní mluvě, jedná-li se o desátcích kněžských, znamená vždy kuře nebo slepici a cunabula označuje, jak právě jsem dovodil hnízdečko, **musíme** slovo cunabulales, jedná-li se o kněžské desátky, jako právě u Husa, překládati jedině a pouze buď slovy hnízdo, hnízdečko kuřat nebo peníze t. j. daň, poplatek odváděný místo hnízdečka kuřat či zase analogicky dle slova fumales, což překládá se podymné, prostě výrazem **po-hnizdné**.

A tento výklad srovnává se zcela s historickou pravdou o desátcích. Desátky totiž původně byly placeny věřícími pouze dobrovolně a teprve později, hlavně za Karla Velikého, staly se povinností. Platily se pak již od dob Ludvíka Pobožného ze všech plodin polních a z chovu zvířat. Týž panovník alespoň r. 818 nebo 819 nařídil: »De nonis et decimis considerandum est, ut de frugibus terrae et animalium nutrimine persolvantur« t. j. »O desátcích sluší uvážiti, že mají se odváděti z plodin polních a z chovu zvířat.« Tak tomu bylo ve všech zemích křesťanských.¹⁵⁾

V Čechách a na Moravě zavedl desátky biskup Dětmar (973-982) a to nejen farní, ale i biskupské,¹⁶⁾ jež asi ve XIII. stol. zaměněny byly v poplatky peněžité. Tomek o tom píše: »Biskupu pražskému náležel i v tomto čase (na počátku XIV. stol.) tak jako za nejstarší doby také desátek v celé jeho diecezi, pokud nedostal se již rozličným způsobem ve jmění jiného duchovenstva neb místních kostelů. Desátek tento biskupský byl však neznámým způsobem buď docela, buď aspoň z části obrácen v peněžitou dávku, která se vybírala dle příbytků čili dle dymníků v určité obnášce (denarii decimales sive fumales).«¹⁷⁾

Morava patřila v ohledu duchovním k biskupství pražskému toliko do roku 1062, kdy zřízeno bylo pro ni biskupství olomoucké. Dle zásad církevních zůstaly však desátky, alespoň z části, původnímu biskupství pražskému a pro nového biskupa v Olomouci zavedeny byly asi desátky nové, nebo ze starých

¹¹⁾ Sr. Adami Friderici Kirschii: Abundantissimum cornu copiae, latinský to slovník z r. 1737, str. 308.

¹²⁾ Starý.

¹³⁾ Obdobně.

¹⁴⁾ peníze (denáry) hnizdné t. j. místo hnízda odváděné.

¹⁵⁾ Sr. o církevních desátcích velmi pěkný článek v Hauckově: Realencyklopaedie für protestantische Theologie und Kirche, XXI. 631. nn.

¹⁶⁾ Alespoň všeobecně se připomíná, že nástupce jeho, sv. Vojtěch, upravil již zavedené desátky ve své diecesi ve smyslu kanonických čtvrtin. Sr. Dr. Václav Novotný, České dějiny I. 630., pozn.

¹⁷⁾ D. c. I. 378.

ponechána byla část,¹⁸⁾ jež zajisté taky záhy zaměněna byla v »určitou obnášku«. A tak povstal biskupský desátek zvaný cunabulales.

V letech Husových ovšem přísně klasické vzdělání duchovenstva, známé z dob nejdávnějších,¹⁹⁾ pokleslo a tím také zapomnělo se na původní význam desátku cunabulales. A poněvadž tehdy i kázeň mezi duchovenstvem se uvolnila, zejména v ohledu mravnostním, mnozí snad ze žertu a vtipu, anebo aby zakryli nezřízený svůj život,²⁰⁾ vykládali si tento desátek dle slova kolébka, jímž tehdy výraz cunabula se překládal, jako daň odváděnou biskupovi za povolení smilství.

Hus jako universitní professor měl více posluchačů i z Moravy. Ba i přemnozí důvěrní přátelé jeho z této země pocházeli. A tu v hovorech soukromých, jež týkaly se najisto velice často mravního stavu duchovenstva, některý z nich připomenul mu daň na Moravě biskupovi odváděnou a cunabulales zvanou, a upamatoval ho na řeči, jež samo moravské duchovenstvo o této dani při veselí společenském mívalo, anebo jimiž svůj nepořádný život zakrývalo a Hus, jenž již klasického významu slova cunabula (hnízdečko) neznal, právě tak jako jeho současníci, ale slovem tím pouze dle doby své již jen kolébku vyrozumíval, *dal za pravdu žertovnému nebo schválně vymyšlenému výkladu desátku cunabulales a předložil jej svým posluchačům za nezvratné faktum, jež mu sděleno bylo, aniž by původ a opravdovost jeho zkoumal.* Jednání toto však při nejmenším bylo velice lenkomyšlné, universitního profesora nedůstojné a jako kněze a křesťana nehodné, tak že pravdu má Dr. Kryštůfek, když dí: »Že by byl biskup za roční poplatek kopy dovoloval kněžím míti souložnici, jest **bídnou lží**. . . . Husovo tvrzení jest pouhým klepem . . . to nejsou údaje, ale báje: to jsou **klevety**«,²¹⁾ byt »Havlíček« stále opakoval: »Hus byl *opravdovým* člověkem . . .«²²⁾

Opuštěný pastýř.

Dramatická báseň. Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

DĚJSTVÍ PRVNÍ.

Arkýřový pokoj v domě fojtově s táflováním stropem. V zadním rohu v levo domácí oltářík se sochou Panny Marie v černé říze bez ozdob a šperků; svíce rozžaty. Modrá zápona. od stropu visící, zcela

¹⁸⁾ Sr. o tom: Das Zehntrecht ve článku Zehnt ve Wetzer und Weltes: Kirchenlexikon, XII. 1890. nn.

¹⁹⁾ Sám Dr. Novotný doznává všeobecné klasické vzdělání českého duchovenstva před polovicí 12. stol. a o kronikáři Kosmovi výslovně dí: »Zná Cicerona, Sallustia, Vergilia, Ovidia, Horacia, Iuvenala, Lukana, Terentia, Prudentia, Boëtia i Sedulia« . . . České dějiny II. 732, 747 a jinde.

²⁰⁾ Dr. Rudolf Dvořák o duchovenstvu moravském v době Husově výslovně napsal: »Za slabých nástupců Jana ze Středy, Petra (1380—1387), Mikuláše z Oseka (1387—1397), Jana Mráza (1397—1405) a Lacka z Kravař (1405—1412), kdy duchovenstvo moravské žilo v konkubinátech, slavilo okázale sňatky svých synův i dcer . . .« bylo ještě hůře. Ottův sl. XVII. 684.

²¹⁾ D. c. 24. — ²²⁾ Ročník VI. číslo 1.

odsunuta. Uprostřed velký trnožový stůl, židle s vysokými opěradly, na stole truhlice literátská a kancionály. V levo pokoje výstupek do arkýře se zděnými přístěnnými sedátky, v zadní stěně dvě velká okna do náměstí. Děj týden po předešlé.

Elška (upravujíc s Vilíkem oltářík).

Sem, Vilíku, stav štíhlé keře rozmaríny,
by k nohám Matky Boží skláněly své stíny
a svíce plapol zlatou prškou v nich se mihal
jak orseje by květ sta žlutých pupat stihal. — —
Já mluvím o jaře a myslím na háj, luhy,
co zatím leží všude sněhu přikrov tuhý
a na okna mráz kreslí mřížky své a tečky,
tvar mechu, kapraďových listů chocholečky. — —

Těž pohár stříbrný se smaltu zdobným verkem
sem přines velký, koflíky se vrytým merkem
a vína konvici, jak v hroznech révy ryta.
Tak fojt, můj strýc, vždy měšťany zde se ctí vítá —
ať tedy vše se podle jeho vůle děje,
jak nakázal, hned časně z rána odcházeje.

Vilík.

Již spěchám, panno Elško! V duši smutno je mi,
že Madonin šperk zlatý s tvými šmuky všemi
jest v rukou zloděje.

Elška.

Ba řeknu zpřima: zrádce,
jenž v tváři úlisný, vždy mluvit uměl hladce — —
vím hochu dobře, vím, že bolno, smutno, je ti —
mně zbyl jen křížek malý — řezán do perleti.

Vilík (odchází).

Elška (klekajíc před oltáříkem).

Až zelenavé našich luhů, polí lány
skřivanů hymnem jarním budou zulíbány,
chci vonné fialy a zlaté třásně břízy
v lem zdobný klást ti, Matko, nové bílé řízy,
jak Vesna sype šperky, amethysty svoje
do hebkých trav a jilmů větví pod závoje,
tak zpěvná, smavá kráčíc hájem, lučinami,
po cestách, k nimž se tulí trávník s chudobkami
zde v štěpničce, tam svah kde k potoku se kloní
a na výsluní zlaté petrklíče voní.

Vilík (se služkou přináší a upravuje nádoby).

Elška.

Mně smutek jako šedý mrak se v srdce sklání —
chci chvíli prodlit sama v tichém zadumání.

Vilík (odchází se služkou).

Elška.

Jsi Královna — i žezla štíhlá k nohám Tvojm
položím, až se z pupat květem zkrášlí trojím

a slunce zlatem změni v zářný klenot pravý
šmél růžový, komonky hebký purpur tmavý,
kosatce sytè modré, jako obloha je
když luna stříbro své tká do obláčků kraje
a křehký stvol se v květů ladný blankyt šatí
a Vesna vše svým dechem celuje a zlatí.

Až nad mezí se bělí obsypaný skloní
prut šípku růží bledých, jež tak mírně voní,
k Tvým nohám kytku dám jich, rubín krve na ní,
když ostré trní snad mne v ruku bodne, zraní —
i hysop modravý a klásky levandulí
svým libodechem sladkým pak se k Tobě stulí
a až se stráně rouškou zrůžovatí vřesu,
sem nevadnoucí věnce z nich Ti ráda snesu
a podzim až dá bledé květy kateřinek,
na korunku Tvou bílý uviju z nich vínek —

Hlasy (z ulice).

Mír chceme!

Mír!

A nechcem krve prolévání!

Boj chceme!

Boj!

Sic kacírům jsme v pospas dáni!

Kde fojt?

Proč neutiší mysl rozeštvanou?

Byl v táboře — teď vrací prý se horní branou.

Elška (vzrušeně):

Však vpletu-li si rozmarínu na svou hlavu,
chci z radosti Tě zdobit řízou zlatohlavu
a v ruce Tvé ten věnec s hvězdných květů bělí
chci obětovati jak s Petrem život celý. —

(Venku vzmahá se ruch a šum.)

Elška (otevírajíc okno do náměstí).

Tam Petrův otec s kýmsi v řeči prudkém sporu.

Hlas.

Dej mistře, jazyk břitký dobře na závoru
a zanech oratorských ouskoků a křiků,
bys večer neklopýtl někde u patníku — —
ctnost zvetešela, ejhle, nést chce bílý příklad,
kůl zviklaný dí kůlům: nesmíte se viklat!

Jiný hlas.

Jsem rarachův? Či ztrácím rozumu už míru?
Sám Hopuš káže novou naděj, lásku, víru,
ač před nedávnem ještě frejů na řetěze,
dnes umí řečí kvaltem nápodobit kněze!

Hopuš (drsně).

Ký holobrádek chtěl by mistra učít kouti?
Kdo nešťestím se v hloubi srdce nezarmoutí,

kdo kamenný jak chrlič na boku jen sedí
a sítím zubů vtipu kalnou vodu cedí,
mám dobrou radu proň — dál herež z cesty, vari,
by pěstí nekul v hlavu Hopuš kovář starý — —

Hlas (provázen posměchem jiných).

Kuj, nekuj, už jen ve studenou výheň duješ,
ze želez studených nic kloudně neukuješ.
ni šucgatr ke bráně vyšeptalé ctnosti,
ni obojek na tenký krk své směšné zlosti!

Elška (s povzdechem).

Mok z hubatky mu řeč, ach, vždy tak divno ladí
a k sváru vydráždí jej odporníci mladí —
povaha prudká nedbá, smích že mstný tak bolí,
když padne v srdce jako jestřáb na myš v poli!
Však otcem jest — a čistou láskou ke mně plane
krev krve jeho, syn, a slza žalu skane
tak často společně nám při vzpomínce matky,
po níž syn zdědil duše poklady a statky!

Hlas.

Víš, co ti prorokoval ostrozubý Jirka —
že z pytle mouky zbude žebrákova mírka!

Hopuš.

Střež Melmatěji se — či chceš snad přece čekat,
by v morku zmrazil se, kdo zaslechne tě hekat?

Elška (zavírá okno).

(Z venku hlasitou svádu.)

(Krátká pomlčka.)

(Z rynku slyšeti trojí údery zvonu.)

Elška.

Slyš — toť přec k radě zvoní. K velké radě — —
tříkrát!

Tam lid se shlukuje — kdos dlouhý slov má výklad
a já tu sama! Sama? Bázni své se směji —
vždyť se mnou Paní má, již ctím já nejraději!
Však — což když štěstí se jak rosná kapka ztratí
a život můj zlý osud netušeně zkrátí?
Pak, Matko svatá, v lásce přijmi moji duši
a tam jak dítě veď ji, ráj kde nebes tuší!

Mehrle (vstoupiv mezi těmito slovy).

Ó virgo imprudens! Jsi rozmarná jak dítě,
jež pláče, stojíc krásných dnů svých na úsvitě,
kdy láska z naděje snů v brzký skutek vzchází
a zora růže své v lem zmládlé země sází.

Elška.

Ty strýče, vskutku chtěl bys?

Mehrle.

Dnes chci Hopušovi vše sdělit.

Elška.

Kéž bych mohla děkovati slovy —
však náhlá radost jazyk poutá.

Mehrle.

Chci, by sterá

ti záře její svitla do smutku a šera!

Hlasy (z ulice).

Boj chceme!

Mír!

My nechcem krve prolévání!

Mehrle.

Tak od brány až sem zní městem bez ustání.

Elška (zvolna odcházejíc).

Já douám pevně, že se vrátí šťastní dnové,
až přijde jaro zase, květy sasankové
kdy uvijeme na monstranci k poctě Boží
kol hostie, jíž mládež slavný hold tak složí,
když v závoj jabloňových korun dýchne vánek
a ptáče hlásky vpraví nových do zpěvánek.

Měšťané (vstupují).

Mehrle.

Jak jindy vždy, i dnes vás přátelsky zde vítám.

Klektaj.

Nu dobrá — dobrá — jinak venku mluví ti tam!

Megerlein (vstupuje).

Buď chválen Pán náš, Ježíš Kristus!

Mehrle.

Amen!

Ostatní.

Amen!

Mehrle.

Kde ve zdech městských časem zvetešely kámen,
že podoben spíš měkkým polštářům je mechu,
kam stodol několik svou z došků sklání střechu,
jak černý mrak nepřítel náhle polem lehl,
ač město strážemi jsem dnem i nocí střehl.
Kde starý dvůr je zájezdni u modré husy,
své namířiti velel čtyři hrubé kusy
a k bráně horní nám jak pro výstrahu taky
hned kamení a bourací své stavěl praky.
Již stohy strhali, jež ode žní tam stály
a strhli senníky, ze zásob našich brali
a přísně hrozili, že do dne, do hodiny
nám město zvrátí v poušť a černé rozvaliny.
I šel jsem do ležení, ne snad ruku rosit
jim slzou zoufalství a ne snad žebrat, prosit,
však soucit vzbudit v nich a blaho chránit města.

Megerlein.

Nuž zvědav jsem, co všechno vynesla ta cesta.

Mehrle.

Pan Hvězda stál tam hrdý, jako tesán z žuly,
o palcát opřen a kryt dlouhým pláštěm z púli —

zrak zlověstně mu jiskřil a hlas zněl mu hněvem,
kněz tváří urputných stál po boku mu levém
a sytil oheň, který vůdci v nitru planul.
Tak před nimi jsem sám za město Radkov stanul.
Však vůdce Sokol — tuším z Lamberka jej zovou —
mír vtělený byl. Naděj čerpal jsem hned novou.
Po slovní štvanci a krutém slovním boji
jsem pro dnes, pro zítřek, věc vymohl si dvojí.
Do dvou dnů města našeho že nevypálí,
v den třetí strhnou tábor a se od bran vzdálí.
Jsou ženy svobodny a stařeny a děti,
však bleďá naděj, kdy jich zase uviděti,
by z jara věncily se do blatouchu zlata —
však horší druhá zvěst za první mírnou chvátá,
že muži šacování, jak jich zboží platí,
neb za kořist co rukojmí že budou vzati! —

Klektaj.

V tom sjednání nám na krk zadržnuta smyčka —
vím z dáвна nejlépe, jak nepřítel rád vyčká,
až vše se rozběhne mu, co chtěl bít a honit.
Dej v lermo udeřit a zvonem na šurm zvonit!
Ha! Nechceš! Nechceš! Slov nás připoutáváš háčkem,
když sám již městu odzvonil jsi umíráčkem!
Ba zdá se mi, že Radkov teď už bez rad sedí,
jak bába s vejci když se svalí na náledí.
Ne jako na olších, však jako čížci v kleci
jsme na mák chyceni před hotovou již věcí.

Mehrle.

Sám Hvězda řekl: Dva mám muže — bez reptání
vše provedou — mně netřeba zvěd ani ptaní. —
I tuše zradu jakous a pln nedůvěry,
bych zdržel v díle je a úskok zmařil sterý,
za špitálem, kde lid si schrání větví souši,
než zima přicválá k nám sněhu na bělouši,
dám zapáliti domky v pozad města malé —
kdo řekl by, že oheň nevznik nenadále?

Klektaj.

To rozhodnutí zdá se moudré býti velmi,
leč na rub jeví jenom ostré zuby šelmy!

Megerlein.

Víš dobře přec, jak cizí dudák zmizel tiše
co liška v doupě skalní. Zloděj sluha v skrýše
se stajil se zlatem co nakrad; zmizel tchořem.

Hopuš.

Dům fojtův ozýval se tehdy hněvem, hořem!

Megerlein.

Zlo jako moucha jest i motýl, hadí plémě —
když v jednom zmírá, sta jich nových hostí země.
Ba, zlo se neštítí i tvářnost vzíti lidskou,
ať koná práci krtčí nebo gigantickou

a dovede i líbat, tulí se a hladí
 a v okamžení jako Jidáš Krista zradí!
 A jednu obět pustíc, jinou zas si hledá,
 tak jedovatý hmyz si z rány v ránu sedá.
 Tam v nepříteli toho zřejmý příklad máte,
 jak úzce velké zlo jest s pojmem člověk spjaté,
 když, kam jen vstoupí, všude vraždí, pálí. souží
 a lživě hlásá, Boha zákonu že slouží
 a jako v posměch lidu dí, jenž zmámen, sveden,
 že pastýř jeden sic, ne ovčinec však jeden!
 I mně se v mysli cos jak noční stíny spřádá,
 že budu obětí. Snad Bůh si toho žádá. —

Mehrle.

Dím, svobodně že zítra všechny z města ženy
 pryč odejdou. Lid v domě tomto shromážděný
 vše cenné složí pevných jeho do sklepení.

Egermann.

Co chudý ztratí, s tím co nemá pouze smění!

Mehrle.

Dům tento byl dřív starou tvrzí — v čase krátkém
 kol vzniklo město, které Češi zvali Hrádkem —
 má sklepy skalní a má chodby pod půl rynku —
 ty do budoucna má jak dar do svého vínku.
 Já pečeť města, jmění literátů skryju
 do zvláštní pevné schrány tajném ve scriniu. — —
 Lid sem se sejde všecken, v chodby, do nádvoří,
 i v průjezd široký.

Megerlein.

Já utěším jej v hoři.
 Bůh mravenci dá pokrm i zaběhlé laňce,
 On s vámi bude též a jeho vůle staň se.

Egermann.

A poklad kostelní?

Mehrle.

Ten v sklípku tam se zazdí,
 kde obraz zčernalý je v rámu vsazen na zdi.

Megerlein.

Tak dobře bude skryt.

Nigrinus.

O vše se starat budu.

Mehrle.

Mně podporou buď stálou v čase zla a trudu!

Klektaj.

Tvá řeč je dlouhý šat, jenž faltů pln a řásnat —
 víc slibuješ, půl ani splnit nemoha snad
 a vtip tvůj kulhavý se zvolna k předu hápá.
 Nu — v nouzi čert si aspoň malé mouchy lapá.
 Chci v boj — nuž tedy řad dej domů zapáliti
 a se mnou až se valný lidu houf vyřítí

a v tábor vpadne večer náhle, netušeně,
by kořist zmařil krvelačné vlčí feně,
jak klas pod ostrým srpem nepřítel tam lehne!

Nigrinus.

V sních srazí tě a s ohněm v ruce v město vběhne.
Jsi bojovný již z dob, co v město jsi se vkoupil —
měl's v Čechách zůstat, tam byl bys neprohloupil.
Jsi v skriptech zapsán, nesvár vždy a rád že siješ —
kde ohně plamének, tam olej hned že liješ!

Klektaj.

Jen zadrž, zadrž, slovy moudře spoř, mluv s málem — —
hej tobě jest, když se svým hráš si skripturálem
a v lejstra písmo kreslíš, počty na škartici
a na frej přemítáš, vždy úsměv v holé líci.
Však nevíš, jak se český rodák mečem brání,
ni smrt mu cestu nezavře! Tak zítra ani
se nehnu od chrámu, chtě býti jeho stráží.
Zde u vás rozum však víc než hlas srdce váží.

Hanuš.

Jsi Čech dle hlavy!

Klektaj.

A ty Němec tvrdohlavý!

Mehrle.

Kéž klidná rozvaha tu vádu vaši spraví.

Hanuš.

Než s člověkem, jenž zasypá vše řeči pepřem,
chci na kutlofě raděj tahati se s vepřem.

Klektaj.

Však víme dobře, jak jsi cizí volovici
kdys fortelně pro sebe vsunul pod lavici.

Vítek.

Po masných krámích lál's a s řezníky se svadil —
vlk v ovčím rouše potom žalovati pádil.

Klektaj.

A kutlěř, jak bil zvěř, i lidské štěstí ničil —
jím sváděn k hře, nebožtík Adam dořezničil
a vdova Vanka, cti své živnosti vždy dbalá,
šla k cechu žebrot, když své oči vyplakala —
tak kumpáni, ač medem na ven sládla ústa,
jednali na rub jako chasa bohopustá.

Hopuš.

Z nich jiný zas, když oltář v chrámu štafíroval,
jsa groše lačen, zlaté folie si schoval. — —

Megerlein.

I z města souseda znám též, jenž o desátek
pro faráře byl pečliv, jako o půst v pátek
a místo zelných hlávek na svém poli blízkém
chrást pouze knězi nechal, zanesený pískem.

(Stranou.)

Jsou lidé chabí — každý chybu nosí jakous,
teď rarach nesváru se v týl jim zubem zakous!

Hopuš.

To koláčník byl as, ten chlapík z vlasti lvíčka,
bojovník, jenž se točí jako korouhvička!

Klektaj.

Lva — chtěl jsi říci snad! Lev jest to opravdivý,
je hrdý královsky a nikdy podle lživý!

Hopuš.

Lžeš v hrdlo sobě sám, vždyť teď jen kalich rudý
nad jeho královstvím se plouhá, mihá všudy
a hrdý lev se rychle se své sřítíl výšky — —
jen husité ho razí na halěřů plíšky.

Megerlein.

Jak v svádě hašteří se vrabců cháska šedá,
zde občan s občanem! A nenávist se bledá
k nim sklání, sílu ohně nadšení z nich ssaje
a s osudem o jejich blaho v kostky hraje.
Jak crkán sráží strom, jenž kořen má jen mělký,
jí radost lomcuje, když bourá, ničí celky.
Kde ze svornosti růst by mohla síla nová,
jak v sterý květ když hůl se halí Aronova,
tam zřítí bohužel, když nesvár kámen vstřelí,
že zlekaní se vrabci hönem rozletěli.

Klektaj.

Fojt mírem potí se a facalít svůj žmolí —
snad ještě nikdy tolik neochutnal soli,
jak dnes, když meč — ach věru nevím kam
snad schoval — —

Seneka v zlatě kdys i nouzi vychvaloval!
Ať činí dnes, co libo. Na mně byla splátka,
když chtěje boj, jsem pravdu nekryl do pozlátka.

Mehrle.

Ty jako v cechu bez cechmistrů odpuštění
vždy hovoříš, kde nic ti po věci snad není!

Klektaj.

Ať jest neb není — moudří rozhodli zde páni,
že mužné cti se zřeknou, byvše šacování.

Zdráv fojte!

Život tvůj byl jako velká kniha,
v níž zlato iniciál v barev směs se mihá,
jež zdobné pukle má a zlatou spjata sponou —
však obsah její — duše tvá — skryt hustou clonou;
vždy do pravdy i lži jsi přitynchoval barvy,
však záhy ukážeš se jako motýl z larvy.

Zdráv faráři!

Kěž dobře věděl bys, jak tence
síf pletou ti, jimž prodával jsi indulgence —
dnes s úsměvnou tě tváří vítají a hostí
a zítra snad jak posledního, bez milosti
a v sebe shrouceného, okna do výklenku
nechají klesnout!

Nigrinus.

Blázen pouští řeči fenku!
 Vtip ženám pomůže. Rád závoj jich i šaty
 na sebe vezme muž, byť byl i na půl svatý.

Klektaj.

Zdráv písaři! Tak dosud v přiboudlém jen mozku
 se víra lidská měří podle liber vosku —
 když dlužen, dlužen jsem — snad svoje nigrum theta
 v kostelní účet vpíše Smrt, ta bledá teta.
 Ta bere vše — žebrákům od úst tvrdou kůru,
 hned zase rukou smělou sahá po purpuru,
 zde trhá účty, jež si lidský rozum tvořil,
 tam seladona chytá, jenž se ženské kořil
 a otce biřiče bral na lov jako falkonera,
 by v tváři za to vadla, bledla mladá dcera;
 když osud hádala dle květů bodlákových,
 pan písař slídl dávno už po kejklech nových.

(Odchází za hlasité nevole všech ostatních.)

Nigrinis (volá za ním).

Jen nezapomeň dneška, ve vážné kdy chvíli
 jazyky lidské pro tebe se zcigánily! —

(Okny viděti v pozadí zář ohně.)

Mehrle.

Od starých Božích muk až v pravo ke špitálu
 a přes plácek až skoro k zasutému valu
 tam — stoh jak za stohem — ty nízké domky hoří.
 Jak mrzut Hvězda as svůj zrak v ten oheň noří!
 Já v duchu zřím, že zase zblednou mraky bědné,
 že město naše znovu k rozkvětu se zvedne —
 zřím zas je růst a žít, kde část ho zhlití plamen!

Megerlein.

Buď chválen Pán náš, Ježíš Kristus!

Mehrle.

Amen!

Ostatní.

Amen!

Mehrle (stavě pohár před Megerleina, jenž dá ho kolovati).

Ten pohár velký k poctě pijte koldokola,
 ať nápoj révový k nám svornost, lásku svolá,
 než zítra časně z rána před hostí bílou
 se k hodu sejdeme, jenž duše sytí silou
 před tabernáklu zdobnou zlatoskvoucí mřížkou
 jak včely sladkou nad divizny květů čiškou,
 tou silou velkou, kterou Svátostný Bůh dává,
 i bledá smrt když na prah domů zasedává!

Megerlein.

Kéž rozžatých svěc sterých jasně bílé světlo
 jest květem zářivým, jímž vnitro chrámu zkvětlo
 jak nebe hvězdnaté by kleslo na zem s hůry
 v nádherném hlaholu, jímž cherubínů kůry
 ku Boží slávě pějí v svaté lásky kruhu,
 v němž svatozář se tají v hebkých křídel duhu!

Zvuk varhan jásej v sladké chvění houslí struny,
 jak hvozdu vážný šum když vítá paprsk slunný,
 jenž tká se zlatou nití vlahých do průsvitů
 a v balsamíny vodní svítí aksamitu;
 zpěv dětský zvonkem zněj do mužských hlasů síly,
 na křídlech hymnických jež k modru nebes pílí,
 žen zbožných alt vše měkkou stuhou něhy pásej,
 leť ke klenbám, v nich živým sborem ptácat jásej
 a všechno spěj a zněj a zvuč vždy výš a výše
 nad hněvy démonů ze bludů tmavé skrýše —
 do toho řečí kovovou když zvony vpadnou
 jak slova andělů, jež dechem nebes sládnou,
 pak všecko vyzní v slavné velké Alleluja,
 že září radosti i smutná svitne thuja
 a nepřítelé schvátí oheň živě žhoucí
 a kdo jej zažehne? Sám Pán Bůh všemohoucí! —

(Všichni kromě Hopuše odcházejí. Venku vzmáhá se hluk.)

Hlasy (venku).

Zdráv farář buď!

Klektaj.

Ať před krvavou tuhou prací
 nás ve chrám vede teď hned k tiché adoraci —
 před Bohem možná prchne mnohý slaboch zítra —
 proč těch tam poslouchat a vyčkávati jitra?

Mehrle (k Hopušovi).

Tam u zdi městských ohně zář již zvolna bledne.

Hopuš.

O věci chtěl jsi se mnou mluvit ještě jedné.

Mehrle.

Přátelství balsám chci do ran tvých, mistře, líti.
 Sám farář řekl mi, jak dětskou radost cítí,
 že před týdnem půl pohan, muž jsi zase celý,
 jenž v srdci vzbudil lítost, nábožný cit vřelý.

Hopuš.

Kde tmavých mraků shluky kupí se a valí,
 rád v trhlíně jich zřím kus nebe namodralý,
 když vichr o větve jak smyčec v struny vrže
 a já se potácím, svůj život jakž takž drže
 Snad ještě uzřím list a květ na schnoucí sněti,
 květ a list lásky, štěstí milých našich dětí. —

Mehrle.

Až vzklíčí v zeleň, co nám dávno v srdcích dříme,
 své přátelství jich sňatkem pevně zpečetíme.
 Dva vdovci jako my — kdo v pochybách, běž věřit,
 chtí vše, co zbylo jim, svým jarým dětem svěřit
 a mocný Bůh to dej, by skončilo vše mírem,
 co začalo dnes věcí netušených vírem.

(Nalévá víno do koflíků a připíjí Hopušovi.)

Hopuš.

Dík, pane fojte, za tu přízeň k Hopušovi —
tvá Elška lindušky zpěv vnese pod krov nový!

(Opona.)

(Pokračování.)

Hlas svědomí.

Napsal JOSEF BROŽEK.

(Pokračování.)

V.

Vykonavše »hrdinný« čin, ujížděli husité od Opatovic ke Chlumci. Drsní zbrojnoši pošklebovali se upáleným mnichům a zároveň je proklínali, že pokladů svých jim vydati nechtěli. Zbrojnoši jsoucí ve službách pana Oty tajně se usmívali, ale žádný se nepřiznal, že již před dvěma dny byli v klášteře návštěvou.

Teprve před samým Chlumcem, když hejtman tábořský se opozdil, cosi lidem svým nařizuje, náhodou zaslechl rozhovor dvou zbrojnošů pána z Bergova. Tito smáli se vzteku svých kamarádů, že z tak velikého kláštera museli vyjít na prázdno.

»Oj, kdyby tak tušili, že Chlumec už dva dny poklady kláštera Opatovického skrývá, ti by zle se škaředili,« pronesl jeden.

»A na Chlumci by snad vykonali prohlídku,« šklebil se druhý.

V tom se ohlédli a spatřivše, že je hejtman za nimi, rázem zmlkli. Hejtman však slyšel dosti, a nevšímaje si zbrojnošů, koně pobídl a hned ocitl se po boku pána z Bergova, ani slovem však se nezmínil o tom, co slyšel.

Pán z Bergova nebyl valně potěšen, když hejtman objevil se po jeho boku. Čelo měl plné vrásek, cosi nemilého mu mozkiem probíhalo a vířilo.

»Aj, pane z Bergova, tyť hlavu věšíš, jakobys smrti mnichů opravdu želel,« tvrdil na oko vesele hejtman.

»Věř, pane hejtmane, že mi není do smíchu. Už více než dva dny mi sedí chmury na mysli, a já vínem zahnati je marně usiloval. A teď víno z hlavy se vykouřilo, ale chmury opět se vracejí.«

»Snad starosti rodinné?«

»Ne — eh — pojedme, ať u plné číše zapomenu,« odpověděl pán z Bergova vyhýbavě a pobídl koně.

Když na hrad přijeli, hodil otěže zbrojnoši a do hradu pospíchal, nedbaje ani, zdaž hejtman ho následuje.

Ten však nedal se pobízeti a brzo za pánem z Bergova do komnaty se dostavil. »Pane z Bergova, málo jaksí dbáš mravu pohostinného a o hosty nedbáš,« oslovil hejtman domácího pána, který už z plného korbele si přihýbal.

»Vždyť jsem tušil, že se přihlásíš sám k svému právu,« odpověděl pán z Bergova, podávaje číši hejtmanovi.

Hejtman napiv se řekl: »Že tak s prázdnou z Opatovic pojedeme, jsem netušil,« a tázavě podíval se na pana Otu.

»Mniši v čas vše ukryli. Vždyť hned předem to v klášteře vypadalo, jako po naší návštěvě.«

Pán z Bergova se maličko zarazil, ale hned řekl: »Dobře jsi soudil. Měli mnichové návštěvu již přede dvěma dny, ne sice tak hroznou jako dnes, nebyla však o mnoho lepší. Z dlouhé chvíle jsem si zažertoval a zajel si se svými do Opatovic, abych mnichy požádal, aby poklady své uložili na můj hrad. Neměli sice chuti učiniti to rádi a dobrovolně, proto užil jsem násilí.«

»Poklady jsi odnesl a teď lituješ a vínem zapíjíš,« posmíval se hejtman táborský. »Ale i při tom jsi chybil, na vlastní pěst takto jednaje, a měl bych chut požádati tě o poctivé rozdělení pokladův a tím ti v zármutku ulehčiti.«

»Horšího cosi ještě působí na mysl mou, než loupež v klášteře, a rád ti všecky, nejen polovici pokladův, odevzdám. Však jest to samé jen nádobí obřadné, ač zlata a stříbra dosti.«

»Proč tedy se trápíš?! Snad některý mnich kletbu svolal na tebe?!«

Pán z Bergova nevrle potřásl hlavou. »Co soudíš o zavraždění nevinného dítěte?« pojednou se zeptal.

»Zvláštní to otázka. Když to musí býti a žádá to čisté učení naše . . .«

»Čisté učení!! Poslyš! Chtěl jsem stavěti tvrz. Kdosi mi pravil, že hrad stane se nedobytným, bude-li v základech jeho zazděno nevinné dítě. Chtěl jsem míti tvrz nedobytnou, proto vdově jisté děcko násilím jsem vzal, a dal je do základů zazditi. Ta však v noci skrýš našla, dítě zachránila a s ním i s druhým ještě uprchla.«

»Na pověry příliš dbáš!« přerušil ho hejtman.

»Snad. Leč poslyš dále. Ženy jsme nedohonili, ač brzo po stopě její jsme šli. Teprv před dvěma dny poblíž kláštera Opatovického jsme ji našli.«

»Ženu v klášteře?« divil se hejtman.

»Což na tom?! Mnichové jí poskytlí útulek i s dětmi; léčili prý ji. Připadl jsem tam na ně a chtěl děcko pro sebe uchvátiti. To však bránilo se jako lvíče, koplo mne, a já, jakobych měl starého válečníka před sebou, užil jsem meče a dítěti lebku rozpoltil. Svalilo se k zemi a oči na mne vytřeštilo; ale teď tyto oči stále ve dne v noci vidím. Vidinu vínem zaháním, avšak marně. Bojím se téměř — a teď k tomu i nárek mnichů stále slyším . . .«

»Pane z Bergova, ty šílíš!!« děsil se hejtman pohledu pana Oty.

»Však nebylo by divu — snad zešílím. Všude ty oči, krev, rudá záplava . . . no pij!« pobízel hejtmana a sám korběl k ústům přikládal.

»Vše to chvilkový přelud; za několik dní zmizí to z mysli tvé. Snad abys do vojska vstoupil?! ve vřavě boje zapomeneš,« radil hejtman pánu z Bergova.

»Sečkej — snad jinak klidu naleznu.« —

»Nebud' zbabělý — jsi rytíř! Ať už žádné žaloby na tebe k otci Žižkovi více se nedostane — víš, že je neúprosný!«

»Snad ne k vyznavačům kalicha?«

»I k těm, kde toho potřebí. — Uvažuj! Kdybych z Opatovic nic nepřinesl a jemu pravdu řekl, hořce bys pykal!«

»Bud' spokojen; až ráno budeš odjížděti, vše ti bude odevzdáno.«

»Nežádám všeho, podrž si spravedlivý díl.«

»Nic, nic nechci, ani to nejmenší, co by mi zločin můj připomínalo!« blábolil pan Ota, pije víc a více.

Hejtman vida, že opojením usíná, soudil, že s ním žádné řeči více nebude; proto zavolal zbrojnoše, aby u pána bděl, a sám na lože se odebral. — —

Když ráno Táboři odjížděli, pan Ota ještě podnapilý kázal jim veškeré poklady z loupeže v klášteře vydati. »Ať vidí otec Žižka, že staral jsem se o voje jeho!« pravil pán z Bergova, »a ať dobrým mi vzpomíná. Vezmi jen všecko,« rychle dodával, vida, že hejtman část chce na Chlumci nechat.

»Jsi příliš citlivý, pane Oto! Vezmu tedy vše; ty hled', abys brzo jinde se odškodnil.«

Pán z Bergova máchnul rukou. »Kletba na tom lpí — nechci. Raději v poli budu bojovati.«

»A Žižka tě rád přijme, přijď!«

»Zajisté, že se brzo sejdem,« slíbil pán z Bergova, a s tábory se rozloučil, skutečně si oddechnuv, když s očí mu zmizeli.

»Dravci v lidské podobě!« pravil pan Ota sám k sobě, když osaměl. »A já jsem snad také takový! Proč jsem jen pána z Vartmberka neuposlechl, jeho návrhu nepřijal, slibu nesplnil!! Zajisté by mi bylo lépe, kdybych nyní jako odpůrce Žižkův ve svém hradě se zbraní stál! Ty dítě — dítě — a ještě mnichové — pryč vidiny příšerné!!« Pan Ota mnul si čelo, zavíral oči a prudce pobíhal komnatou. »Ha — pryč odtud! — pryč od těch katanů lidí i země! — ano — ano — nesmaži viny své, ale aspoň z části napravím,« a celý zemdlen klesl na stolicí. Už mu ani víno nechutnalo a složiv hlavu do dlaní, přemýšlel . . . Za nedlouho však hlavu vztýčil, oči do nekonečna vytréštil . . . »Jakobych nárek mnichů slyšel!« zajektal. »Proč jsem jen k tomu ruky své přiložil a nenechal se raději sám Žižkou odpravit? Vždyť je to hrozné!! Žižka špatně nakládá se svými odpůrci. — Ještě dnes budu psátí pánu z Vartmberka. Přiznám se ke všemu a chci učinit pokání — žel, že už viny nesmyji; aspoň se snad v hluku válečném uklidním!« »A co pán z Vartmberka? Bude chtít jednat s věrolomným člověkem? Nebude cítit odpor proti žháři a katanu tolika lidí?! Avšak i tak by jistě byli mnichové hroznou smrtí skončili, třeba bych se byl nepříčinil k vykonání ohavného díla. Táboři už by byli dovedli hranici zapáliti. Proč však jsem ohavnou tu krádež provedl? Proč nevinné dítě chtěl zavraždit a konečně i skutečně zavraždil? Není možno; pro mne už odpuštění není! Tolik zločinů!! — já, urozený rytíř, připadám sobě jako nějaký katův pacholek! A já bych měl do Žižkových

vojsk vstoupiti a snad vícekrátě ještě ruce své takto poskvrniti? Přísám Bůh, toho vícekrátě neučiním, i kdybych sám se měl Táborům na odpor postaviti!« Rytíř prudce udeřil mečem do podlahy, až číše na stole zazvonily a jej tak upozornily na to, co od několika dní stalo se mu zvykem. Pohlédl na číše, ale zavrtěl hlavou. »Co platno mi, zločiny vínem zapíjeti; vždyť stejně a vždy ještě hrozněji mi připadají na mysl. Jiný způsob jest mi k napravení viny hledati.«

Vstal a vešel do své pracovny, kde usedl ke stolu, aby napsal dlouhý list, v němž obšírně svoji vinu vyličil. Pak dopis zaslal nejvyššímu panu purkrabímu, zároveň opravdovou a upřímnou pomocí jemu se nabízejce.

VI.

Pan Čeněk z Vartmberka vrátiv se do Prahy, radil se brzo po svém příchodu s přáteli svými, kterak mají sobě dále počínati, aby už konečně plenění země voji husitskými ustalo. »Mnoho rytířův i pánův urozených sdílejí mínění mé, pomoc mi slibují, ať už mají se stavěti buď proti Žižkovi samému, nebo jako přátelé do vojáků jeho vstoupiti a zde vlivem svým vraždění a plenění brániti. Mnoho je souhlasů pouze s reformou řádů klášterních, ale v odpor brán jest plen klášterův a záhuba mnichů,« výsledek v poradě vykládal pan purkrabí.

»Bude třeba veliké opatrnosti,« poznamenal mladý dosud šlechtic Oldřich z Rosenberka, »abychom neocitli se potom ve dvojnásobném ohni.«

»Kterak to soudíš, pane z Rosenberka?« tázal se pan purkrabí.

»V odpor jsme se postavili proti Zikmundovi, ty sám jsi mu vrátil odznaky dračího řádu, a tak jsi se stal královým odpovědníkem, a tudíž hněv jeho padne i na ty, kdož tobě po boku budou státi. A na druhé straně Žižka se svými Táboři, jenž, jakož víš, žízni po krvi lidské a jemuž radost působí boření a pálení klášterů, kostelů, hrádů a měst katolických, když uslyší, že část husitů stává se umírněnou, že bere v ochranu kláštery, zdaž neobráti palcát svůj proti »zrádcům« kalicha?«

»Což staneme se zrádci kalicha, jestliže snad z ohledu na zubožený stav lidu a země, cestou mírnou jíti chceme?« zeptal se pán purkrabí.

»Dobré úmysly chováme všichni, to víme, leč pošli, pane purkrabí, posla k Žižkovi a řci mu: Otče Žižko, bojuj mírně, šetři vlasti, a uvidíš, že posel tvůj se nevrátí, ale v plamenech zahyne. Těžko tygrovi po krvi prahnoucímu vodu k pití dávat,« odpovídal pán z Rosenberka.

»Zajisté pravdu díš,« souhlasil pan purkrabí; »leč přece uvážiti nutno, že jest třeba způsobiti, aby Žižka pro obranu země a víry celých Čech a snad i Moravy nevyplenil a ne-zpustošil.«

»Věděl bych radu, leč ta nyní jest marná,« poznamenal rytíř z Rosenberka.

»Dobré rady snad vždy se užiti dá. Mluv jen, pane z Rosenberka,« pobízel purkrabí.

»Chceme-li opravdu zemi prospěti, mohli bychom tak učiniti jen ve spojení s králem Zikmundem, zajistí-li nejen nám přijímání podobojí, ale i našim poddaným, a pojistí-li nám rovná práva s katolíky. Král pak, pochopí-li řádně stav věcí, to učiní. A potom, — když takto oslabili jsme Žižku, musí se tento chtěj nechtěj podrobiti.«

»Rada tvá sice je dobrá, avšak těžko jest ji provésti. Snad bych já Zikmunda odprosil, on by se usmířil, leč zdaž všichni přátelé budou s tímto souhlasiti a učiní totéž?« tázal se pan purkrabí.

»Zajisté,« do řeči vmísil se měšťan Lukáš, upřímný sice husita, avšak nepřítel vraždění a pálení. »Už kdyby zde vojsko Zikmundovo bylo, aby nás zbavilo našich přátel, táboritů, které nám sem Žižka nasadil, a kteří zde řádí jako kobyly! Ta chasa nebojuje ani pro ochranu víry, ani pro očistu národní.

»Takové-li jsou poměry, tedy nutno jednati. Rytíře do Prahy k sněmování svolám a potom králi smírný list pošleme. Zatím však, přátelé, zavazuji vás k mlčení, aniž by kdokoliv z nás před lidmi Žižku velebícími mluvil, by tito v teple mu jednání naše nedonesli,« pronesl pan purkrabí, a když souhlasu došel, poradu rozpustil.

Tak v samé Praze byli dvojí vyznavači kalicha. Strana vážnějších, z rytířův a měšťanů se skládající, a strana druhá, Tábořských, složená ze samých téměř zbrojenců, které Žižka sem ustanovil, aby v hájení města proti vojsku královskému Pražanům pomahali.

Tito Táborité těžce nesli klidnější život; nestačily jim menší potýčky s královskými a oni sami počali uvažovati, zdaž by snad po způsobu Žižkově neměli si počínati. A na to se už připravovali. Stále vyčítali Pražanům, že příliš lpí na nádheře, že trpí v městě díla antikristova, a poněvadž odvážnější strany často dosti ostře napomenuti byli, zle se pohněvali a hněv svůj ukázali. A tak již druhý den po radě u pana purkrabího způsobili výtržnost, houfně vrhli se na proboštství na Zderaze, které úplně zničili; hned po té rozbili klášter dominikánský sv. Klimenta. To bylo Pražanům proti mysli, i chtěli se proti nim vzepříti; leč pan purkrabí ještě nechtěl proti nim vystoupiti, chlácholením hledě je od vandalismu odvrátiti. Táboři však, jsouce už v práci, vrhli se na kostel u sv. Ducha, kde však, i proti vůli purkrabího, postavili se jim v cestu řezníci pražští, a odtud je zahnali. Táboři hněvem jati, spílali řezníkům zrádců kalicha; nicméně boj s nimi podstoupiti nechtěli, od kostela utekli, ale zvášnění jsouce knězem husitským Korandou, táhli na klášter Zbraslavský, který docela zpustošili, a tak ještě až po dnes nenahraditelnou škodu českému národu způsobili. Co bylo cennějšího pobrali, věci drahocenné a památky vzácné roztřískali, sklepy vybrali, a napiti jsouce vínem vítězně do Prahy se hrnuli, kde na posádce Vyšehradskou udeřili. Oči však opilostí majíce zamženy odtud krvavě byli srazeni a tím na nějaký čas odstrašeni.

A po těchto událostech hned mnozí z Pražanů k panu purkrabímu spěchali, aby žádali ho za vyhnání nepokojného živlu z Prahy.

Leč tu zastali se táborův někteří konšelé a sám pan purkrabí pobízel k trpělivosti, pokud by rytíři do Prahy nepřijeli a král své vyjádření neposlal.

A nové ještě překvapení čekalo pana purkrabího. Sotva odeslal pozvání rytířům, došla jej zvěst z Hradecka, čeho se dopustil pan Ota z Bergova na klášteře opatovickém, a pan purkrabí hořce toho želel, že pán z Bergova stal se proti němu věrolomníkem. A nemálo se podivil, když za krátko pan Ota mu dopis odeslal, ze všeho přiznání učinil, a k sněmování do Prahy se zúčastniti slíbil, řka, že pokání čině bude proti Žižkovi rád bojovati. Přijal to pan purkrabí nedůvěřivě, však seznal, že tentokráte pan Ota pravdu mluvil, když v určený čas do Prahy celý změněný, v tvářích opadlý přijel a opět pana purkrabího za odpuštění prosil.

Sjelo se do Prahy mnoho rytířů, pozval pan purkrabí o své újmě i rytíře, kteří jmíni byli jako přívrženci královi, jako Jan z Jenšteina na Skalách, Mikuláš Zajíc z Hasenburka, Bohuš z Kováně, Jan z Michalovic a jiní. Vedle toho svolány byly obce Staro i Novoměstská a rokování započalo. A tu se ukázalo, že pan purkrabí nezhálel a dříve s králem vyjednával, neboť mezi sněmováním dostavili se i plnomocníci krále Zikmunda, a to jmenovaný již pan Zajíc z Hasenburka a Mikoláš Flaška z Richenburka. Těmto přednesli sněmovníci své požadavky, žádající pro sebe od krále všeobecnou amnestii, svobodu a volnost vyznání pod obojí na všech panstvích, zač oni slibují králi odevzdati Prahu, a jemu svěřiti veškerou svoji brannou pomoc. A plnomocníci královi na tyto podmínky přistoupili a jménem krále vše zaručili. —

O tom všem radikální Táboři nevěděli, až teprve druhého dne, když na úsvitě vtrhlo do Prahy na 4000 zbrojenců královských pod vedením pánů Viléma Zajíce z Hasenburka, Václava z Dubé a jiných.

Táboři vidouce, že královští tajně sem byli puštěni, jati byli vztekem proti panu purkrabímu, spěšně šli se mstít na jeho korouhvi, která jemu ke cti vlála na radnici staroměstské, již roztrhali a v prach pošlapali, a poněvadž i jemu smrti hrozili, ujel pak purkrabí tajně z hradu i s rodinou svou.

Táboři a Pražané s nimi držící obrátili se proti vojsku královskému, ale od toho jak na Vyšehradě tak i z hradu královského byli krvavě odraženi.

Žižka dozvěděl se o všem, co se stalo, než Praze ku pomoci spěchal, mstil se na zboží pánů nevěrných a zničil část zboží pana Oty z Bergova i Oldřicha z Rosenberka, jehož dva, vedle sebe stojící hrady Přibenice, zradou dobyl a zpustošil, což se mu tím lépe podařilo, poněvadž žádný z pánů těch osobně Žižkovi čeliti nemohl. Za to však oba, dosud umírnění Husité, zanevřeli na Žižku a Husity vůbec a od té doby stali se úhlav-

ními nepřáteli Husitův, bez rozdílu, spojíce se otevřeně s vojskem královským.

Také král Zikmund nelenil a spěchal, aby posádce Pražské posily dodal. Táhl ze Slezska s velikou mocí a cestou dobýval města, která se mu v odpor stavěla. Jemu vstříc spěchali někteří z rytířů s valnou pomocí a mezi nimi i pán z Bergova a Oldřich z Rosenberka. Mělo se za jisté, že posádka královská sama Prahu uhájí, pokud král se s pomocí nedostaví.

Ten zdržel se u Náchoda, kde k němu přirazili pán z Bergova a z Rosenberka, nyní nerozluční přátelé, a s vojskem královským táhli k Jaroměři, kde vojsku královskému popřáno oddechu.

Mladí tito rytíři, do nedávna vyznavači kalicha, kteréžto učení nyní v nenávisti majíce v čase klidu zajeli do Jaroměře, plně katolické a zde zašli do kostela, kde právě staříčkový kněz kázal.

Hned jak první slova kněze uslyšel, pán z Bergova sebou trhl a prudce stiskl ruku svého přítele, až se tento s údivem na něho obrátil.

Pán z Bergova ovšem upřeně díval se na vlídně hovořícího kněze a pot mu na čele vyvstával.

A sotva kněz ukončil, z kazatelny slezl a v sakristii zmizel, táhl pán z Bergova přítele z kostela.

»Co se s tebou, pane Oto, děje?« ptal se pán z Rosenberka.

»Příteli, byl to na kazatelně duch?« celý se třesa, ptal se pán z Bergova.

»Což tě smysly matou?« divil se pán z Rosenberka.

»Pojď, pokud kněz neodejde, musím míti jistotu,« odpověděl pan Oto a táhl rytíře do sakristie.

Zde právě svlékal se kazatel, staříčkový, bělovlasý to kmet, a nedaleko něho stál malý chlapec.

Kněz při vstoupení rytířů se obrátil, a tu už pan Ota vykřikl.

Také kněz, vida zděšenou tvář pana Oty, zarazil se, nicméně ihned se vlídně usmál.

»Jsi ty to, otče opate, či tvůj duch, anebo mám opět vidiny?« pronesl pán z Bergova, přetíraje si rukou čelo.

»Zajisté, že nemýlí se zrak tvůj, urozený pane; nejsem duch,« odpověděl opat. »Však jak ty, s vojskem královským?« . . .

»Vše ti, nejdůstojnější otče vysvětlím; dříve však pověz mi, kterak se stalo, že tebe v Jaroměři vidím? Vždyť přece — —«

»Klášter husité spálili. Bohu budiž žalováno. Uhořeli všichni bratři moji, smrt mučednickou podstoupili, jen já po vůli Boží byl zachráněn s tímto sirotkem, poněvadž o nás Husité nevěděli. Jinak i my bychom byli plamenům za obět padli.«

»Zajisté,« povzdechl pan Ota.

»Utekli jsme z kláštera, a vešli do domu vyznavače sice kalicha, ale člověka dobrého, kde dostalo se nám ošetření, ochrany, a potom za noci nás hostitel náš vedl, z Hradce až do Jaroměře dovedl, kde několik už týdnů se zdržujeme,« vysvětloval opat.

»Myslel jsem, že to tvůj duch, spatřiv tě na kazatelně, a zase napadla mně radostná myšlenka, že snad všichni bratři z klášteřa unikli a tak můj zločin mnohem jest menší. Žel, že nestalo se tak. Ptáš se otče, jak já přicházím do vojska královského? Nuže slyš: Znáš zločiny mé, které jsem zavinil řídě se bludným učením. Spáchav však ohavnou loupež v klášteře opatovickém a zavraždív tam nevinné děcko — a kde je máti jeho?«

»Žel, že při pádu dítěte klesla i ona a více jsme jí k životu nepřivedli,« řekl opat.

»Tedy i její smrti jsem příčinou a toto dítě úplnou sirotou,« pokračoval pan Ota. »Po ohavné loupeži a vraždě té měl jsem opravdovou vůli, činiti pokání. Avšak sám satan přispěchal v čas a mne k horšímu zločinu dohnal. Žižka poslal na mne své zbrojnoše, a tu jsem měl voliti: Buď dáti se od nich sám jako otrok k Žižkovi vésti, nebo vlastní rukou Opatovický klášter zapáliti. Volil jsem to druhé. Sám bál jsem se ohavné smrti, raději jsem tuto způsobil jiným, lidem nevinným.«

»I bez tebe snad by se tak stalo,« těšil ho opat.

»Snad. Leč já vinen vším. A tu uvažuje, zhrozil jsem se viny své, a slíbil činiti pokání. Rci, otče, jest možno hříšníkovi, obtíženému tak velikou vinou, dosíci pokáním odpuštění?« —

»Vina zajisté je veliká, leč Bůh nežádá smrti hříšníka, nýbrž chce, aby se obrátil a živ byl. A doufej, že i k tobě milostivě shlédne, ač-li máš opravdový úmysl pokání činiti.«

»Úmysl můj jest nezvratný. V první řadě, prosím tebe, nejdůstojnější otče, za odpuštění!«

»Čím proti mně jsi se protivil, nevím — já odpouštím; kéž i Bůh tobě odpustí!«

»Děkuji, ti otče. Rci však, volil-li jsem dobrou cestu pokání? Vstoupil jsem do řad vojska královského s tím úmyslem, abych platně působil k zamezení vandalismu, Žižkou i Husity na církvi a národu páchaného, a to buď úsilím smířiti krále s národem, nebo i bojem. A další úmysl můj jest, až nastanou klidnější časy a zůstane-li mi zboží a já z boje snad živ vyvážnu, znovu zříditi klášter v Opatovicích. Nezdáří-li se mi to, rád aspoň život svůj v obět přinesu. Či jiné pokání bys mi, otče, uložil?«

»Vytrváš-li v cíli vytčeném, zajisté podaří se ti částečně vinu smýti, a ostatní šlechetným životem doplníš,« řekl pohnutě opat.

»Vynasnažím se; leč dále. Co ty zatím míníš, otče konati?«

»Nevím. Rád bych do některého klášteřa se uchýlil; nebo snad zde v Jaroměři zůstal,« odpověděl opat.

»Neradno ti zde hledati bezpečného útulku,« do řeči se vmísil pán z Rosenberka. »Žižka zajisté co nejdříve bude hleděti Hradec a město Jaroměř z moci královské vyrvati a král zde nemůže tak silné posádky nechat, aby Žižkovi odolala. Také klášter úsud žádný není bezpečen. Snad bys nelekaje se obtíží cesty, s vojskem královským mohl jíti; tak málo kněží je v zemi a posily často zapotřebí. To poznali jsme již z krátké své zkušenosti. A zde bys byl zatím bezpečen. Za nějaký čas snad v Praze bys

zůstati mohl; tam přece budeš moci klidně stáří trávit. Chceš-li, zeptám se na to pana Zajíce.«

»Díky, statečný rytíři. Leč co s tímto chapcem?« zeptal se opat.

»I na to jsem myslel,« odpověděl pán z Rosenberka. »Smutný osud dítěte mne velmi dojíká. Mnoho mi vyprávěl urozený přítel můj, pán z Bergova, ostatního jsem se domyslel z vašich řečí. Chlapečka vezmu já, pošlu jej urozené máteři své, která tichý život tráví, a když ji požádám, zajisté se dítěte ujme a řádně je vychová; tobě tak ubude starostí a dítě bude zbaveno těžkého válečného života. Souhlasíš?«

»Výtečné srdce chováš, urozený pane, a já rád podrobím se tvému návrhu. Bude se mi po chlapci stýskati, leč jiné cesty nezbyvá,« pronesl opat.

Vyšli ze sakristie; opat zaměřil s chlapcem do kláštera dominikánského, a rytíři slíbivše, že opět brzo přijdou srdečně se s opatem rozloučili a do ležení zpět se brali.

Druhého dne skutečně dostavili se oba do kláštera v Jaroměři. Požádali opata, aby přijal útočiště ve vojsku, které mělo táhnouti k Praze, a zaručili mu, že bez úhony dovedou ho do Prahy. Chlapce si vzal rytíř z Rosenberka, a hned s několika zbrojnoši a delším dopisem máteři své ho poslal.

Opat rozloučil se srdečně s plačícím chlapcem, udělil mu požehnání a slíbil, jakmile se vojsko od Hradce hne, že hned na některý vůz se posadí.

Pan Ota z Bergova potom vyňal ze zaňadří list, opatřený svojí pečeti.

»Zápis můj na polovinu jmění, pro případy všecky,« řekl, podáváje list opatovi. »Uchovej ho, otče, snad někdy budeš jej moci ty, nebo jiný z kněží, kterému jej odevzdáš, ve prospěch kláštera opatovického užítí.«

Opat přijal listinu, poděkoval rytíři, a přátelsky se rozešli.

(Dokončení.)

Divačské jeskyně v Istrii.

Napsal Dr. JAN PAVLŮ.

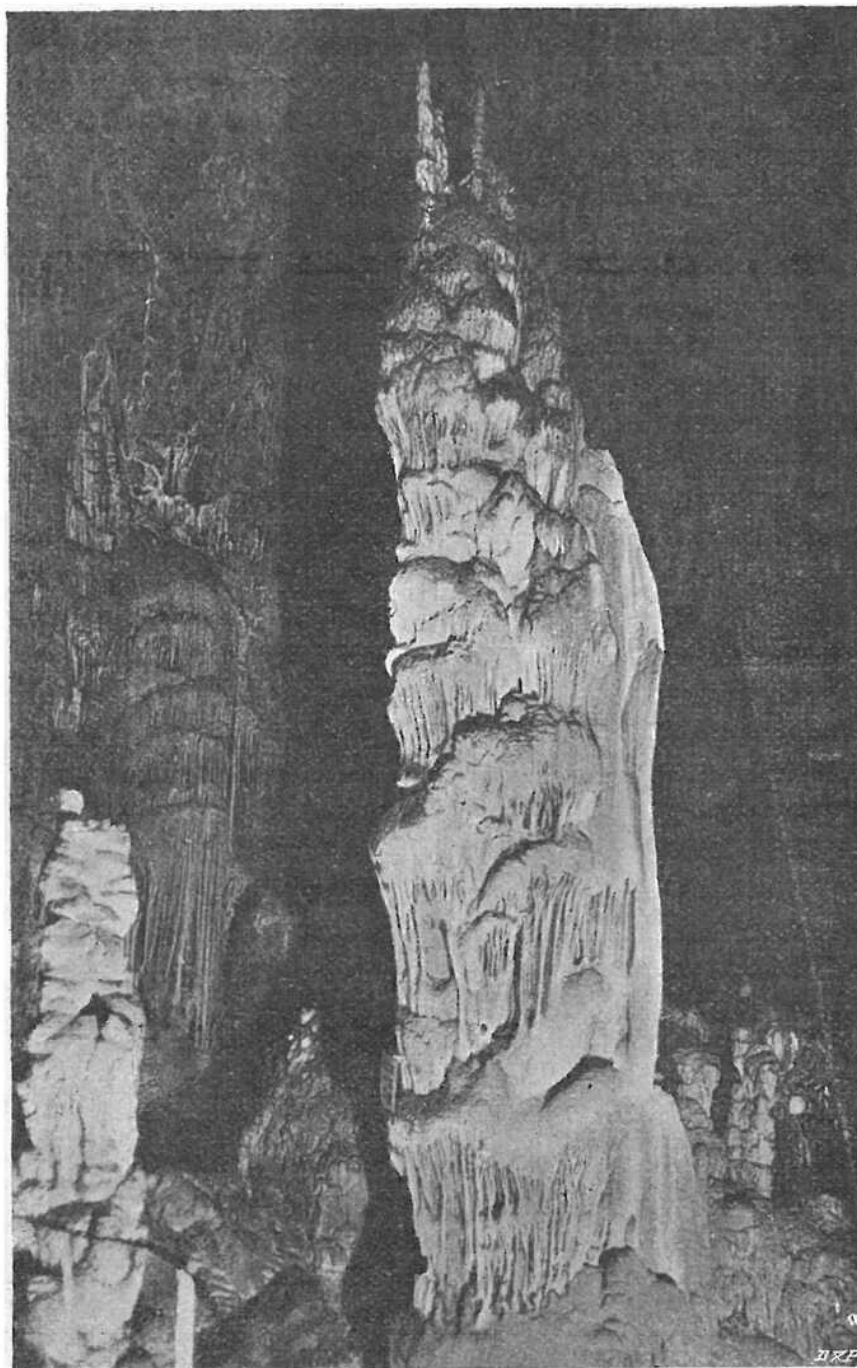
(Dokončení.)

»Museum!« vyruší nás z rozechvění jasným hlasem náš průvodčí. V museu viděti památný průsmyk Šipku, a o maličko dále u samého bojiště jest velkolepý, nádherný přepychový kousek: záclony, bohatě řasnaté, shora červené, zdola bílé, jako by byly právě nyní z továrny dodány. Knižecí komnatě byly by pravou ozdobou! A kde se vzal tu se vzal: ušák zajíc, stojí na zadních nohou; ohlíží se patrně, nehrozi-li mu snad nebezpečí od nějakého svátečního střelce.

Za museem jet černá jeskyně s pěkným malým lustrem se stěny visícím; kousek dále vidíš vojenský náboj, šrapnely na zemi ležeti; dále jest deset metrů do výše se pnoucí stalagmit,

nazvaný král Sámó (viz obr.) od něhož po několika schodech přijdeš k pěkným krápníkovým vodopádům velikých i malých vlněk.

Jiné nové záclony splývají se stěn jeskyně. Mezi dvěma svíčkami vidíš na krápníkovém plátně otisk hlavy Kristovy na

Král Samo, 10 m vysoký stalagmit.

roušce Veronikou jemu podané, a blízko toho leží ohromná zřícená socha krále Matyáše, pádem se zlomivší.

Netoliko však uzenář, ale i pekař — a patrně zámožný pekař — byl kdysi v těchto místech, nebo dosud viděti je tam dvě pece chlebové s malým a velkým komínem.

Na jiném místě spatříš opět malý oltář se svícemi, jinde ozdobnou císařskou korunu, jinde na stěnách nebo též na zemi

na klíně vytvořuje se nový žlutý, nebo jinde bílý, nový stalaktit stále stékajícími novými kapkami.

Nedaleko odtud vidíš statného lva s bohatou hřívou, jinde právě napadlý běloučský sníh, tam zase velikou lavinu horskou, slapy na řece Sávě; tu opět pro krásku drahocenné, nádherné brillianty, pro virtuosa na varhany výborné varhany s mnohými rejstříky a pišťalami; dále jest velikolepý nádherný, jak padlý sníh bílý cypřiš vypínající se imposantně do výše. Jako veliký zvon se rozezvučí, dlaní-li naň klepneš. O něco dále visí se stropu veliký sloní chobot, dále jest tam malý cypřiš, a opět jiný veliký chobot sloní.

I krásy alpských krajin a Krasu tam uvidíš v tunelu, dále pak malý oltář, velký zvon, v jehož blízkosti ve větší prostore jsou celí malí andílkové.

O pobřežní plavbě námořní svědčí dosti veliká, přes půl metru široká loď, která za delších dešťů bývá vodou zatopena.

Pro unavené dívky a dámy jest v jeskyni přichystána chutná čokoláda, pak dort a jemný, běloučský cukrářský sníh. Jen kousnouti do toho! Tak tyto věci chutné a vábivě vypadají.

Hadí hlava, jež nedaleko odtud vyhlíží, nehrozí-li jí nebezpečí, neodvažuje se dále, protože opodál spatřila dva turecké stany vojenské, zanechané tam snad při útěku v tureckých válkách, přes ně valí se mocným tokem krápníkový vodopád.

V nové velké jeskyni jako neobyčejná zvláštnost a památka na sv. Zemi jest dosti velká do výše se pnoucí Kalvarie se třemi kříži, ale nebezpečno jest k ní se přiblížiti, protože hlava krokodílova člověka ohrožuje. Vedle o zemi částečně opřený štít jest patrně zbraň posledního bojovníka, který se s krokodilem nešťastně utkal, a asi pochován byl k nedaleké egyptské mumii.

Malou kazatelnu umělecky vyzdobenou a pěkným baldachýnem okrášlenou — od kterého umělce nevím — nechali stát na polovic cesty ke kostelu. Jistě že ji dopraví na místo určení, do — kostela.

Ačkoliv tekou na tom místě proudy krápníkových vod, ba dokonce hojně napadlý běloučský sníh tam leží, není tam zimy, ale teplo, kdežto před tanečním sálem a v něm jest citelné chladno ba i zima. Dlouho se napadlý sníh asi neudrží, roztaje.

Je-li člověk cestou již zaprášen, může si vzítí houbu, namočiti do blízké vody krápníkové a příjemně se umýti.

Z tohoto místa viděti jest u veliké a velké výši úplně červenou hvězdu; je to svíčka, kterou byl průvodčí v tanečním sále postavil.

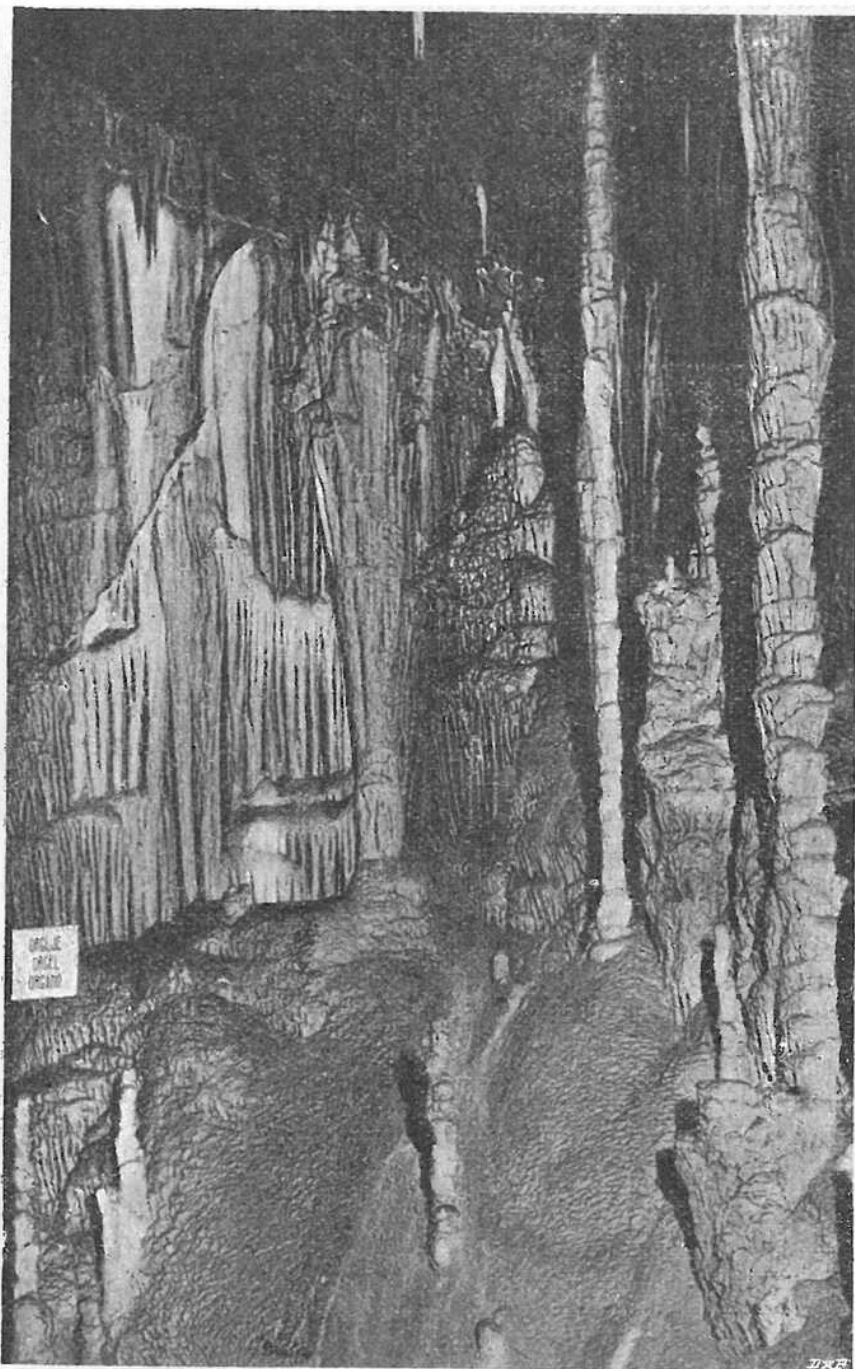
Jsouce nádhernými krápníky stále a stále okouzlováni a z nadšeného úžasu nevycházejíce, ani jsme nezpозorovali, že jsme již sestoupili do hloubky přes sto metrů . . .

Na cestě setkáváme se s reprezentantem rostlinstva, s cypřišem prostřední velikosti, s památkou stavitelskou, mohutnou věží babylonskou, a roztomilou stojící kočičkou.

Vcházíme do jeskyně, do kostela, do něhož ona kazatelna byla patrně dopravována, kde jest pěkný hlavní čili velký oltář s kyticí z různých čerstvých květin, se stěny pak dolů visí veliká peruč andělská.

Za kostelem je veliká, pěknými krápníky zdobená jeskyně, v níž zvláště hezoučká zrna hroznů se nám velice líbí.

Že v těchto odlehlých místech tajně kouřil student ze studentské dýmky s dlouhou troubelí, aby ho pan profesor neuviděl — nedivíme se, je to pro takovou pochoutku jako udělané —;

Varhany a nádherné jak padlý sníh čisté do výše pnoucí se stalagmity.

ale divíme se, že vedle studentské dýmky jest zcela blízko krátká venkovská dýmka čili dřevěnka. Či vypůjčil si ji tajně jiný student, když své dosud neměl? Ať je tomu tak či onak, jisto jest, že jsou v jeskyni obě tyto dýmky, a kdo je tam ztratil nebo musel nechat, jistě jich velice želel a snad jich dosud marně hledá.

I novou dámskou ozdobu můžeš viděti: hezké a četné korály pěkně na stuze navlečené a toaletní houbu k mytí.

Běloučský, lákavý květák, karfiol, jenž tak výborně chutná, i zrovna vábí mne, abych si jej koupil.

Velký dóm.

Vstupujeme do veliké jeskyně, pro sebe celek tvořící a velký dóm nazvané. Jedna strana velkolepé dvorany jest nádherně zdobena po jedné straně vlnovitě shrnutou překrásnou dolů splývající, dva metry dlouhou, pět centimetrů silnou záclonou . . . Postaví-li se za ni svíčka, proráží světlo skrze ni, jest tedy průsvitnou.

Jiná strana téže veliké jeskyně zdobena jest dolů splývajícími, hezkými krápníky: krápník vedle krápníku. Jedeš-li přes ně rukou, nebo nějakým pevným předmětem, vydávají zvuky jako zvony různého tonu.

Pěkný svatostánek v přiměřené výši, svícemi ozdobený, má na blízku pěknou kazatelnu volného slohu.

Na tomto místě zmizí průvodčí, když nás byl poněkud níže svedl a upozornil, abychom po tmě dále nechodili, bychom někam nespadli. Rozžehnul svíčku za jedním krápníkem; ukázala se nám průsvitná ryba.

Jdeme-li dále okolo běloučké sněžné vody krápníkové, přicházíme k velkolepě vytvořenému krápníku, jenž je z nejkrásnějších, — k loži Štěpánčině.

Neveliká prostora tato hýří nádhernými, bohatými, průsvitnými záclonami! Jedna záclona jest vedle druhé, každá jest řasnatě složená a každá jest podivuhodnými, jako skutečná záclona, krápníkovými třapečky zakončena. Na sta draperií jest v této loži Štěpánčině. Velikolepá, divuplná to hra přírody! . . . Jak daleko zůstává Postojenská lože Štěpánčina za Divačskou!

Neradi, ale chtíce nechtíce musíme se rozloučiti s tímto nádherným místečkem a jíti za průvodčím, který jde se světlem před námi.

Nové krásy vidíme v síni pokladu čili brilantové ieskyni. Ve výšce visí krásný, veliký lustr, tam leží brilantový skvost, brilantový kámen, jinde bohatě rozčleněný květinový stojan.

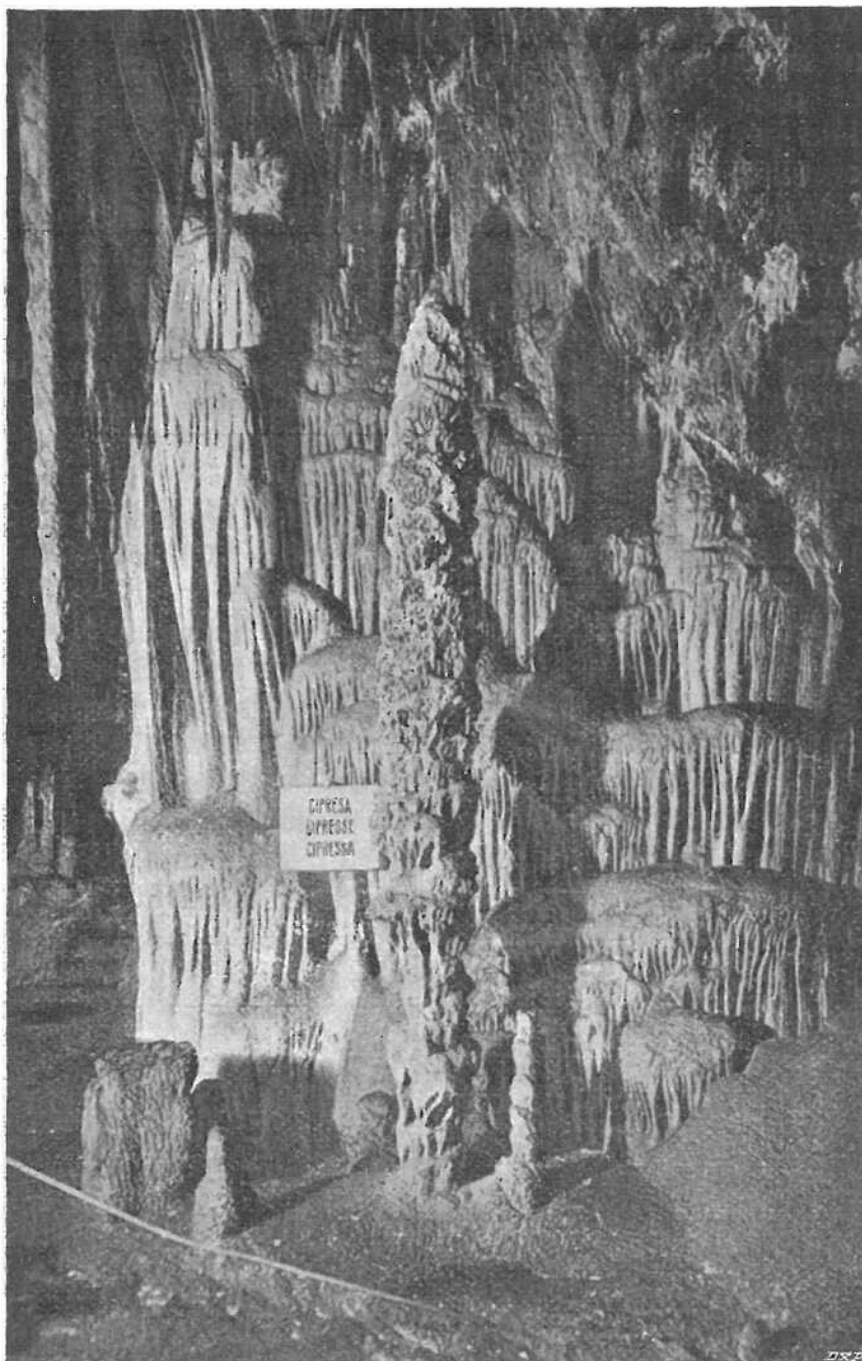
Z tanečního sálu k velkému domu stále sestupuje se do hloubky a na tomto místě jest prý 120 m hloubky. Ohromné krápníky se stěn tu visící úžasem nás naplňují! . . .

Kolem mohutných mořských vln kráčíme již vzhůru, kde vidíme řadu zvonů, na něž čilý a vldný průvodce nezapomene zazvoniti. Vede nás kolem velice ostrých mořských korálů, kolem sněhu tam ležícího a hluboké jámy, do níž za dešťů nateče voda až na osm metrů; světlem vyniknou veliké transparenty; vidíme pěkný veliký roh zvířecí a pro hôtely roste tam právě mladý, čerstvý chřest.

Tam také vidíme, jak kapka za kapkou dopadá a nové krápníky tvoří . . . Sotva, že jsme se klávesnice dotekli, jsme upozorněni na hezoučký, pravím ještě jednou hezoučký, asi na dva kroky od cesty na zemi stojící kostelní zvoneček ministrantský s delší rukojetí, dále převrácenou loď a pro kuchyň hodící

se křehoučký salát. Pod touto jeskyní jest ještě jiná, turistům dosud nepřístupná.

Kousek dále viděti jest zase pěknou a chutnou uzenu. Po tučném obědě chutná dýmka, a proto je tu také pro kuřáky již připravena: roste ze země. Bedlivě pozorují její vzrůst — jak na ni kapky stále zvolna dopadají. Za dvacet let vyroste prý či

Nádherný cypřiš a v pravo dvě nad sebou kazatelny.

přibude jí na objemu jeden milimetr tloušky. Jak dlouho, kolik tisíciletí bylo třeba, aby se v podzemí utvořila tato nádhera a tyto divy, o nichž píšeme! . . .

Přicházíme k tureckému hřbitovu, prý Mostarskému, se mnohými náhrobními kameny tureckého způsobu. Na toto právě místo přišlo se ponejprv dne 25. února r. 1884 a jeskyně otevřena byla

dne 24. května téhož roku, jak jest to tam do krápníku vtesáno. Tam zašel náš průvodce do jedné jeskyně se světlem a kolem nás byla čirá tma. Jenom jeho hlas přející nám: »Dobrou noc« bylo lze slyšeti. Teprve po chvíli vidíme na jiné straně prozařovati světlo velikými transparenty krápníkovými, za něž se náš průvodčí postavil.

Hlad svůj zaženeme velkým tureckým salámem, který tam visí, jak v obchodech vidáme. Která světoznámá firma tam jen uzenářské zboží dodává?

Opět nové zajímavosti vidíme: Pannu Marii s dětátkem, kousek dále lví hlavu pěknou hřívou ozdobenou, a o kousek dále hezký exemplář želvy.

Najednou vidíme před sebou ve výši asi padesáti pěti metrů — nebesa. Inu nebesa jsou, jak jsem vždycky slýchával, vysoko a cesta do nich úzká, příkrá, trnitá a kamenitá. Až na to trní je to tu všechno takové. Jeden za druhým hezky pomaloučku stoupáme příkrou a úzkou cestou k nebesům, u jichž vchodu stojí knížata apoštolská, sv. Petr a sv. Pavel. Ale tato nebesa nás neuspokojila; jsou chudičká až na krásné sochy sv. Petra a sv. Pavla.

Sestupujeme pomalu dolů, ještě opatrněji nežli jsme vystupovali asi po 15ti velice vysokých schodech. Na těchto schodech jest jediné příkré místo, ale úplně bezpečné. O pevné zábradlí můžeš se opírat a hleděti v levo do stěny; nesneseš-li toho, na pravo v hloubku asi tří metrů dívati se nemusíš.

V tato místa přišel jeden z dosud žijících průvodčích ponejprv dne 11. května r. 1884. Také my sestoupili jsme v místa, kde visí několik pražských šunek, kde vypíná se do výše hezký asi 4 m vysoký sloup a odkud visí asi pět metrů dlouhá záclona.

Sestupujeme-li na druhé straně tureckého hřbitova do jeskyně, jsou tam varhany s celou řadou píšťal vedle sebe stojících a kazatelna. Jsme prý ve hloubce jedno sto osmdesáti metrů. Tak prošli jsme celou velkou jeskyni.

* * *

Malá jeskyně.

Blížíme se k malé jeskyni, jež tak nazvaná u přirovnání s velkou, ač jest ve skutečnosti veliká a neméně krásná a zajímavá, jako jeskyně veliká.

Pod malou jeskyní jest jiná turistům dosud nepřístupná, a nad ní jest také jeskyně, ve které jme již byli dříve.

Říká-li se, a snad pravdivě, že mnozí lidé na světě jsou bez hlavy, viděl jsem v Divačských jeskyních, že je tam také zvíře bez hlavy, a to pěkně urostlý lev. Blízko něho vidíme postrach horských krajin, který pilnou a úmornou prací rázem ničí, stromy jako pírkó láme, stavení a lidi jako malé broučky pod sebou pochovává: lavinu, která tu však není nebezpečnou. Beze strachu můžeš se k ní přiblížiti, na ni si poklepati, ji si prohlédnouti . . .

Pro dobu velikonoční je tam schován Boží hrob (v Postojně je hezčí); dále vidíme krásný, malý háj, hezký vodopád řeky Sávy, Terstskou kašnu, jak ji v Terstu u hlavní pošty lze

viděti, Sv. Horu u Gorice, a pak co není k zahození a mělo by vlastně býti hned při vchodu do Divačských jeskyň: jako skutečné piano a překrásný, však jako padlý sníh bílý, veliký cypřiš, velký zvon, veliký dlouhý slonní chobot, římskou vásu a jiné a jiné věci, jak jsme je viděli cestou do Rudolfovy jeskyně.

* * *

Ochotný průvodce opakuje jména, jež jsme již slyšeli, nebo doplňuje, co byl snad cestou do jeskyně úmyslně, nebo maně vynechal. Ani nevíme, jak jsme z tepla zase přicházeli do chladnějších míst a konečně do studeného tanečního sálu. Cesta vzhůru nás rozehřála.

Díváme se na hodinky a divíme se, jak nám tak rychle uběhla prohlídka Rudolfovy jámy, Divačských jeskyň, která trvala — plné tři hodiny.

Ačkoli stále jsme chodili a nikde neodpočívali, necítíme žádné únavy. Přírodní krásy, jichž člověk v životě dosud neviděl a jinde jich v takové nádheře a bohatosti neuvidí, člověka pohádkovitě očarují, neviditelně posilují a nadšením tak uchvacují, že jest jako na jiném světě.

Krásné, blahé dojmy tyto byly tak mocné, že jsem jich měl plnou duši, z níž jich nevyplašila ani tři čtvrtě hodiny trvající cesta neznámou mi a zvláštní krajinou přímořskou, ani návštěva jeskyň Škocianských (německy St. Kanzian), jeskyň to světového jména, na výsost, a to právem doporučovaných pohlednicemi i nádražními plakáty v Rakousku i v cizině. — Tyto jeskyně jinak svou nevázanou divokostí, bizarností, srázy, ohromnou velikostí, zusušilostí, tu hlučící, i jinde zase tichou, v ohromné hloubce do neznáma se prodírající a po té opět a opět do jeskyně vyvěrající řekou, nemohly zatlačiti a také nezatlačily mohutného dojmu překrásných jeskyň Divačských! . . .

Divačské jeskyně tanou mi stále a stále příjemně na mysli a já si dojem ten v duši opatruji jako něco drahého a milého, co duši člověka tak těší a blaží! . . .

Vám krásné jeskyně Divačské, vám platí i dnešní moje vzpomínka!! . . . Kdo jedeš na slovanský jih, nezapomeň podívat se na krásné jeskyně Divačské. Vzpomínka na ně bude ti nejkrásnější vzpomínkou z tvých cest!

Post confessionem generalem.

Ve srdce slastný vešel klid —
 pojď, duše, v chrám se pomodlit.
 Odletlým trudům žehnej dlaní —
 bolestné přešlo vzpomínání.
 Vyhnány z srdce furie divé,
 zahrnány v dáli zimomřivé.
 Ve srdce slastný vešel klid —
 pojď, duše, v chrám se pomodlit.

Jarda Braník.

Milites christiani.

(Rytíři křesťanští.)

Studie o nábožensko-sociálním působení hrabat Sporcků
v Čechách.

Dle pramenů upravil a napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.*)

Příspěvky k umělecké charakteristice Brandlově.

Pro celistvost nástinu uměleckých snah a směrů malíře Brandla jako současníka Sporckova jest zajisté jen radno, vyslechnouti i posudek jiného znalce, dnes za autoritu uznávaného, totiž profesora Karla B. Mádlu, i cituji zde ze studie v katalogu souborné výstavy Brandlovy tento text:

»Dílo Brandlovo slušno posuzovati podle jeho nejvyšších kvalit. Bylo vysoce ceněno ihned při svém vzniku a také, dokud vkus umělecký držel se jeho tradic. Bylo vskutku mezi domácími nejimpulsivnější a nejsytější. Jisto, že Petr Brandl patří k virtuosům baroku. Prudkost a jistotně trefná forma malířská znamenají u něho vlastnosti, za něž asi nikomu není přímo povinován, jako se vůbec zdá, že mnohem více přijal z *ducha a povahy své doby*, nežli od jednotlivých učitelů. K němu dospěla vlna vlašských naturalistů a tenebristů a prostorová malebnost do hloubky komponovaných scén nalezla v Brandlovi znamenitého pěstitele. Výraznost patří k jeho popředním vlastnostem, výraznost typů, pohybů, prudké a silné linie, výraznost shrnutého osvětlení, vmetnutého do záplav stínů a těžkých temnot. Výraznost tato je na krátký, ale prudký a silný rozlet soustředěná živost a životnost vyššího stupně, a všechnu jako ve spojovací výslednici vkládá mistr do štětce nasyceného šfavnatou, hlubokou a sytou barvou. Nad psychologem a dramatikem stojí malířský technik, obratný, hbitý, svých efektů na ráz jistý, malující mohutnost, které hebká, ale při tom jadrná něha je stejně na snadě jako prudce nametnutá pastosnost, mohutnost, rodící jedním dechem formu a její plochy se vším jejich obsahem koloristním. Světlo a barva Brandlova mají po výtce robustnost, sílu skoro svalovou. Ty jsou také směrodatnými články jeho malebnosti, i tam jsou ještě zřejmé, kde vnitřním procesem chemickým a zevními vlivy porušujícími jednotlivé tony ztuhly a potemněly a stíny srostly do těžce hmotné a neprosvitné černi.«

*

Při této příležitosti registruji zde též akademickou práci, »*Petr Brandl*«, jejíž autorem jest prof. Otakar Hejnic, c. k. konservátor. První všeobecná část práce této vydána byla tiskem roku 1911 jako čís. 43 (třída I.) Rozprav akademie věd, slovesnosti a umění císaře Františka Josefa I. v Praze.

*) Publikací p. prof. T. Halíka a rukopisů dp. faráře Otakara Rybáka, jež mně v měsících dubnu a květnu 1913 laskavě byly zaslány a jež týkají se nejvíce povahopisu hraběte Sporcka a hrabat Swerts-Sporcků, upotřebím při sestavení doplňkové stati této studie. Stane se tak proto, aby k sazbě připravený redigovaný obsažný rukopis nebyl již v pořadí svém nijak měněn. Za zásilky vyslovuji díky nejvřelejší! —

Jinou literární prací o tomto vynikajícím českém malíři z éry Sporckovy jest studie Josefa Marka »*Petr Jan Brandl*«, vydaná nákladem revue »Náš Směr« v Brně 1912.

Tam při částečně *odlišném* nazírání na Brandla a jeho dílo, než jak předem vylíčeno, čteme na př. tyto stati:

»Brandl je pravý syn své doby; jí vděčí za svůj růst i za své úspěchy, a konečně i za podlomení svého smělého talentu. Neboť tento »opozděný syn pohanské renaissance, zabloudilý do

Podobizna F. A. hraběte Sporcka,

dle Brandlova obrazu ve Fridlandské obrazárně v zámku hrab. Clam-Gallasa.

(K textu poznámky na str. 727. květnového čísla.)

katolického baroku«, byl by snad vytvořil nesmrtelná díla, kdyby byl mohl vyhověti svému nezdolnému tíhnutí: »chválili matku zemi a její prosté radosti« — však jeho největším zákazníkem byla církev dodávavši mu ovšem i látky k obrazům. Leč ani v tomto svém církevním umění nezapře Brandl své doby. »Církevní umění opsalo mohutný oblouk: od tichých, přísných modliteb třecenta k smyslně zádumčivým, nyněv kajícím zpěvům renaissance, a odtud zase ke hlučné instrumentaci baroku.« Všechno

Brandlovo umění má tento rušný ráz, je »tvrdé toniny«. Hlavním živlem jeho obrazů je muž drsný a silný, ženské něhy se mu naprosto nedostává, a pokud se sem tam projevuje, tož pouze jako smyslná nyvost. Autor citované studie určuje, kolik má Brandl z doby a za kterými vzory jde — jsou to jména nikoli nepatrná: Rembrandt, Raffael, Tintoretto, Veronese — a kolik z nich přejal. Dále rozbírá způsob mistrovny tvorby. Hlavní a krásnou předností této práce Markovy jest dle slov pražských recenzí, že je pojata ryze malířsky a že nedělá z obrazů literatury. Charakteristické je, jak umí autor slovy plasticky reprodukovat obrazy — na př. onoho umírajícího sv. Vintíře: »Smírná lahoda vane ze sv. Vintíře, kde do tajemného šera, v němž i tiché světlo svěc usíná, line se kosmomytický jas na svatého muže, který ještě naposledy se pozvedá na loži a v jehož slastném opojení se zračí, že spatřil svého Boha. Děj zhuštěn je v gesto poustevníkovy, jemuž odpovídá posun kněze podávajícího mu hostii, v němž při široké dekorativnosti je plno veleby; i nezvedení putti se dívají vážně, jakoby stržení posvátností úkonu, a také ministrant v popředí vzhlíží s pokorným zájmem. Ani pohozená lebka a pohozená bible nepůsobí dojmem nezbytných, planých barokních rekvizit, nýbrž přesvědčivosti nutných symbolů jako u Zurbarana.«

Na tolik o Brandlovi ze studie Josefa Marka a z posudku o jeho studii. — Dnešní doba nese již s sebou, že mistři zašlých dob posuzování bývají nikoli objektivně, nýbrž mnohdy i předpojatě subjektivně, dle individuálních sklonů a někdy i choutek kritiků, zvyklých *i do časů minulých dívati se očima dneška!*

Brandlova díla v kraji Královéhradeckém.

Co z mistrných děl Brandlových až dodnes nachází se v *Kuksu*, pověděl jsem již předem při popisu konventní budovy a kostela tamního v květnovém čísle XXVIII. ročníku »Vlasti«; pro stopování umění Brandlova jest však neméně zajímavoy, sebrati *starší zápisy* o něm; hlavním teritoriem studie o nábožensko-sociální působnosti hraběte F. A. Sporcka, jakožto zakladatele hospitálu v Kuksu jest bývalý kraj Královéhradecký a topografie Schallerova zaznamenala při něm o Petru Brandlovi v celku toto:

Hradec Králové, pag. 30. Velký oltářní obraz od Brandla v kostele sv. Jana Nepomuckého.

Opočno, pag. 170. Zámek, v němž jest kaple sv. Ondřeje i některé nádherné obrazy Skrétovy a *Brandlovy*.

Rychnov, pag. 186. Bohatá obrazárna, ve které jsou obrazy znamenitých umělců Rafaela Urbina, Domenichina, Ticiána a j., jež František Karel hrabě Kolovrat ve Vlaších zakoupil. Od Skréty a *Brandla* jest však v obrazárně této jen několik málo obrazů.

Zbudov, pag. 211. Kostel nejsv. Trojice, r. 1691 Adamem Františkem hrabětem z Bubna upravený a posléze r. 1769 úplně znovu zřízený; oltářní obraz Ukřižovaného Spasitele maloval *Brandl*.

Smiřice, pag. 247. »Das herrschaftliche Schloss, Stammort der Herren Smiržiczky v. Smirzitz, ist mit einer öffentlichen Kapelle unter dem Namen der heil. drey Könige versehen; daselbst trifft man das hohe Altarblatt von *Brandel* an und ein niedliches Mariengemälde, welches die Fürstin v. Paar, geborne Gräfin von Sternberg, dahin verehret hatte« (Zámek, kolébka rodu Smiřických, s veřejnou kaplí sv. Tří králů, v níž jest vysoký oltární obraz od Brandla a něžný obraz P. Marie, věnovaný kapli té kněžnou Paarovou, rozenou hraběnkou Sternbergovou).

N. B. Tento velkolepý téměř 5 m vysoký Brandlův oltární obraz sv. Tří králů byl opravdovým skvostem výstavy děl Brandlových, pořádané v Rudoltinu v měsíci říjnu 1911. Do výstavy Rudolfské, kde bylo též 11 obrazů z majetku J. Em. kardinála knížete arcibiskupa pražského, Leona ze Skrbenských, zapůjčen byl obraz sv. Tří králů z císařské kaple ve Smiticích se svolením Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. —

* * *

Archivalie Brandlovské.

Na kterém předcházejícím místě této stati o malíři Brandlovi jsem uvedl, že sobě z důchodní pokladny v Kuksu půjčil peníze na cestu do Slez.

Brandlovy styky s hraběcí rodinou Černínskou vyvábily můj zájem tou měrou, že jsem o prázdninách r. 1912 navštívil hraběcí archiv v Jindřichově Hradci, kde mně laskavostí dp. archiváře, biskupského notáře P. Frant. *Teplého*, ze svazku XII. 95 b. zapůjčeny byly k přepisu dva dokumenty, malířem Brandlem vlastnoručně podepsané.

První týká se dle obsahu svého zálohy resp. půjčky, kterou Brandlovi dne 14. února 1721 poskytl hraběcí hofmistr František Arnošt baron Tunkl z Asprungu a zní doslovně takto:

»Quittung per 400 fl., welche von Ihro Gnad Herren Paron Tunckl Titl: pare empfangen undt Soliche verschreibe mit eheste zu bezahlen. Bezeichnet meiner Eigener Handt Unterschrift.

Peter Brandl m. p.

geschehen den 14 Febr.«

1721

Slíbil Brandl zajisté ochotně rád, že co nejdříve zaplatí — zda zaplatil, kdož ví? Snad ve své stálé peněžité tísní raději něco si odmaloval. — Vždyť v práci a zas jen v práci nejlépe mohl zapomenouti na steré trampoty, jež víno života mu v ocet měnily! —

Dokument druhý uvádí některé obrazy, jež Petr Brandl maloval pro hraběcí černínskou obrazárnu r. 1721, a to: podobiznu markýzky z Vesterloo, sv. Prokopa, dvě hlavy (nějaké podobizny i s rukama), bratra Jakuba z konventu Otců Kapucínů v Loretě na Hradčanech, zamilovaného myslivce a koně. Do seznamu a účtu toho zapsán jest též obraz sv. Jana Nepomuckého a ku konci připojena kvittance Brandlova.

*

Cizí rukou psána jest tato část rukopisu:
Verzeichnus Wass Vor Ihro Hoch
Gräfl. Exellz Tit: an Mahlerey
gemacht ist worden.

Erstl Ihr Exellz Magd. Westerlo . . .	200 fl.
heyl Procopi	100 fl.
zwey Köpff mit finger gemahlt . . .	100 fl.
frater Jackl	75 fl.
der verliebte Jager	600 fl.
das Pferdt	50 fl.
	<hr/>
	1125 fl.

Tento součet 1125 fl. jest na originále přeškrtnán a tímže inkoustem a *vlastní rukou* Brandlovou psáno jest dále:

die bildnüß des Heyl. Johannis Nepomuceni	200 fl.
	<hr/>
	1325 fl.

Dass die obige Summa mir richtich bezahlt ist worden bezeiget meine eigene handt

Peter Brandl m. p.

Na tolik původní listiny z archivu jindřichohradeckého, na nichž i písmo i podpisy Petra Brandla prozrazují na první pohled genialnost tohoto slavného umělce. —

V témže fasciklu hraběcího archivu vložen jest vyňatek z publikace prof. c. k. konservátora *Otokara Hejnice*: »*Petr Brandl*«, jejíž první všeobecná část vydána byla r. 1911 jako čís. 43 Rozprav akademie věd, slovesnosti a umění císaře Františka Josefa I. v Praze.

Jest to výpis z pokladních účtů z února r. 1721 o obrazech, jež od Petra Brandla pro obrazárnu černínskou za 1300 zl. byly koupeny a pod řadovým číslem 4. zároveň doklad na *zálohu na velký obraz Josefa Egyptského*. —

Výňatek ten jest následovně textován:

»*Výčet toho, co bylo Petru Brandlovi hrabětem Fr. J. Černínem za malby placeno.*

Cassa Rechnungen N. 2 pro mense Februaris 1721.

Post num 3.

Des Peter Brandl hiebey gelegte Quitung wegen von Ihme erkaufte etwelcher Stück Malereien gezahlet mit 1300 fl.

Post num 4.

Item Ihme mehrmalen auf das grosse Bild 5¹/₂ Ellen hoch, dann 9 Ellen breit, so er sich Euer Excellenz mit Nächsten zu verfertigen obligeret avanciret 400 fl.

(To tedy byl velký obraz Josefa Egyptského, který z obrazárny v pražském paláci černínském s několika jinými malbami od Jana Karla Lotta, Karla Skréty a Fil. Petra Roosa teprve asi r. 1860 do Jindřichova Hradce byl převezen.) —

* * *

Vedlo by to zajisté jen k nové, o sobě zajímavé stati, kdybychom dopodrobna shledali materiál o tom, jak na mnohých

Literárně-socialní sjezd družstva Vlast v Táboře.

Letošního roku uspořádalo družstvo Vlast svůj sjezd v malebném městě nad Lužnicí na jihu českém. Královské město Tábor, bohaté na dávnou slávu, vítalo již ráno v pondělí Svato-dušní účastníky z dále. Vysoká štíhlá věž děkanského chrámu, obrážejíc se v hladině tichého rybníka Jordánu, z dále ukazovala na cíl cesty četných hostů z okolí.

Od Prahy přijeli: k. a. notář Tom. Škrdle, předseda Vlasti, red. T. J. Jiroušek, předseda sjezdov. komitétu, farář Vlastimil Hálek, spisovatel Jan Voborský, učitel a red. Vlast. Jelínek. Na nádraží uvítal je předseda nár. katol. jednoty »Kamarýt«, em. ředitel p. V. Kohout s dp. kaplanem Jos. Zvánovcem a prof. Em. Žákem, c. k. inspektor státních drah A. Blažek, A. Procházka, advokátní úředník, V. Choděra, strojevůdce, F. Paclt, maj. domu.

Všichni odebrali se do děkanského chrámu Páně a byli tam se zástupci družstva Vlast přítomni tiché mši sv.

Mši sv. sloužil u vyzdobeného a elektrickým světlem ozářeného hlavního oltáře děkan Jos. Thir za assistance svých kaplanů Jos. Zvánovce a Theodora Krajíce. Zástupci ndp. biskupa, arciknězi Jul. Slivkovi, vykázáno bylo čestné místo u epištolní strany oltáře. Krásný zpěv při mši sv. obstaral celý pěvecký sbor chrámový. Prostorný děkanský chrám byl obecně přeplněn.

Vzdavše Bohu čest a chválu, odebrali jsme se na Střelnici. Tam se shromáždilo čteně obecně, mezi nimiž bylo 12 členů starobylého lit. sboru z Pacova a hosté z Malšic, Horská, Kozmic, Křečí, Větrova, Dobré, Celkovic. Dále 12 členek Kongregace Mariánské z Tábora, v čele s pí. Mathildou Blížencovou, chotí táboorského místopředsedy.

Z duchovenstva přítomni byli mimo nás z Prahy: jednatel »Kamarýtu«, kaplan Jos. Zvánovec, kaplan Theod. Krajíc, gymn. profesori Jos. Staněk a Em. Žák, profesor z reálky Fr. Schwab. Dalších schůzí se účastnili: a) z Tábora kaplan Fr. Fridrich a katecheta Jos. Musil; b) mimo Tábor: Jan Šmíd, deficient ve Starém Táboře; P. Vojt. Frejka, farář na Smilových Horách (s dvěma osadníky); Karel Anděl, far. v Hartlíkově; Ant. Stropěk, far. v Prčici; Em. Spálenský, far. v Dražicích; Jan Hruška, far. v Suchdole; Jos. Šmejkal, farář ve Veselíčku; Th. Šteffel, zám. kaplan v Dobřejovicích u Prahy, a z Prahy: Dr. Rud. Zháněl, bisk. auditor. Díky jim za to.

Dále přítomni byli: prof. Firbas, jako zástupce vyšší zemské hospodářské akademie v Táboře; ofic. V. Šikýř, vrchní ofic. A. Vogel a Theod. Rádl, vrchní kontrolor J. Schwarz, choť staveb. rady paní Procházková, učitelka slč. Opolecká, Marie Koppová, majitelka domu, stavitel Ant. Říha, knížecí stavitel Bednář z Hluboké, ob. tajemník v. v. Skydánek, Albína Čulíková, vdova po účetním z Pacova s dcerou, MUDr. Fresl z Prahy, pí. Kosová, choť Dr. Kosa, ředitele spořitelny, Jar. Cikhart, maj. domu, Leop. Pammer, maj. domu, p. rada Maličský s chotí, pí. Šimánková, choť maj. domu, Ludvík Unger, spisovatel a ředitel měšť. škol v Plzni, nyní na odp. v Táboře. Hlavní kádr návštěvníků tvořil

spolek »Kamarýt«, jenž postavil na chodbě do sálu řadu zdatných a obezřetných pořadatelů.

U předsednického stolu zaujali na tribuně místa čestný předseda první dopolední schůze Václav Kohout, ředitel panství v. v. a předseda Nár. kat. Jednoty Kamarýt. Po jeho pravici zasedl zástupce Jeho bisk. Milosti arcikněz Jul. Slivka, po levé straně zaujali místa děkan Jos. Thir a pí. Mathilda Blížencová, která pro svou vytrvalost při všech třech schůzích byla předmětem všeobecné úcty.

Sjezd otevřel far. Vl. Hálek, předseda pražského přípravného komitétu. Navrhl odeslati pozdravné telegramy Jeho Eminenci ndp. Leonu kardinálu ze Skrbenských, J. M. ndp. biskupu Msgr. Jos. Hůlkovi a J. J. Fr. knížeti Thunovi, českému místodržiteli. Shromáždění nadšeně přijalo tyto telegramy, jež byly odeslány. Na to přečetl třetinu došlých dopisů a telegramů a odevzdal řízení schůze p. Václ. Kohoutovi, řediteli panství v. v. v Táboře, jenž pravil:

Velevážené shromáždění!

Jako předsedovi národní katolické jednoty »Kamarýt« v Táboře je mi nemalou ctí a radostí, že mohu v těchto místnostech uvítati zasloužilé Literárně-socialní družstvo Vlast, zastoupené zde svými nejstaršími a nejosvědčenějšími pracovníky.

Uvědoměli katolíci, shromáždění v naší Jednotě, těšili se ze srdce na dnešní den, kdy z úst povolaných řečníků mají slyšeti jich názory o důležitých otázkách přítomnosti. Těšili se, a jsem o tom přesvědčen, že jejich očekávání bude bohatě odměněno, že ve svém náboženském a národním cítění budou posilněni a utvrzeni.

A že družstvo Vlast ve svém 30. roce neúmorného, zdárného působení zvolilo si Tábor, město svojí historií památné, místo, kde po velikém náboženském, jako sopka prudkém výbuchu 15. století dosud půda je horká, za cíl shromáždění jihočeských katolíků, to svědčí o jeho pevném přesvědčení, že katolická církev nemusí se báti pravdy, že její zásady ve světle vážné, seriosní kritiky vždycky vítězně obstojí. —

Veliký státník a historik *Görres* v době kulturního boje jako vůdce německých katolíků volal: *»Kopejte hlouběji a přijdete všudy na katolickou půdu.«* Chtěl tím říci, že všechny trvalé kulturní a humaní vymoženosti našeho věku mají svůj kořen v učení katolické církve.

Dnešní sjezd, který sl. družstvo Vlast koná, má podobný účel. Hodlá, jak z přednáškových temat je patrné, ukázati, že katolíci jsou přáteli a fedrovateli trvalého pokroku, že uhelným kamenem vzdělání jediné je Kristus a jeho pravda. A proto dnešnímu sjezdu volám jménem naší mladé Jednoty upřímné »Zdař Bůh«!

Táborský arcikněz Julius Slivka jako zástupce J. M. ndp. biskupa českobudějovického učinil vzletnými slovy tento projev: Dostalo se mi veliké cti, abych jménem J. M. našeho ndp. biskupa vřele uvítal desátý a tedy jaksi již jubilejní sjezd družstva Vlast, položený do král. města Tábora. S radostí vítám pracovníky

družstva i celé toto shromáždění a kladu jménem J. M. velkou váhu na blahodárnou dlouholetou činnost zasloužilého družstva Vlast, nebo ono slovem živým, literaturou i tiskem hájí nedotknutelnost křesťanských ideálů a nauk, jsouc toho zřejmým dokladem, že v církvi svaté byly pevné základy dobra, civilisace a osvěty, že vše, co Evropa má velikého a krásného, to vše vyšlo z lůna církve. Avšak dnes bývají nauky křesťanské tiskem i slovem napadány a tak hrubým útokům vydávány, že se mnohdy člověk hluboce zamyslí, je-li vůbec možno a spravedливо, tak útočně psát i jednat. Družstvo Vlast vždy neohroženě přibíjelo lež na pranýř a hájilo důrazně a důkladně vědeckost práce, pravdy a nauk Kristových a odráželo výpady nepřátel. Vlast zasluhuje tedy veškerého uznání, ale potřebuje k tomu po zásluze také prostředků, členských vkladů, darů a jiných příjmů, zejména výtěžku z tisku dobrého a spravedlivého — i jest mu tedy z duše přáti, aby ono i jeho snahy došly uznání a rozšíření jeho spisů ve prospěch utvrzení křesťanských nauk. Přeji tedy družstvu jménem Jeho bisk. Mil., aby dnešní sjezd přinesl všem nejvíce užitku.

Josef Thir, děkan v Táboře, vítá sjezd družstva Vlast co nejsrdečněji jménem farní osady a vzpomíná posledního velkolepého sjezdu katolického v Táboře, jenž setkal se s nadšenými sympatiemi. Práce katolického sjezdu ožívují se až do dnes v družstvu Vlast, obětavě a nezištně, což ho jen šlechtí. Boží rámě šlo katol. pracem a půjde vždy ku pomoci a s tou pomocí se i sjezd dnešní zdaří, čemuž provolává upřímné Zdař Bůh!

Všecky tyto projevy odměněny byly hojným potleskem.

První řečník, předseda družstva Vlast, red. *T. J. Jiroušek*, přednášel »O družstvu Vlast a jeho práci národní«. Počal dobou kněží-buditelů národa a dokazoval, že v témž duchu pracuje družstvo Vlast od svého vzniku v r. 1884, tedy bez mála 30 let. Družstvo Vlast se svými odbory a se svými časopisy a vůbec s veškerým svým tiskem vynasnažuje se, aby v národě zachoval se nejen duch vlastenecký a národní, nýbrž i duch náboženský a proto koná po celý čas svého trvání schůze, v nichž tyto idee se hlásají a proto zakládá družstvo spolky a vede je v témž směru a k téměř cíli, jaký družstvo si samo vytklo. Družstvo vzniklo v době, kdy počal v Čechách vítězit liberalismus nad konservatismem, mladočešství nad staročeštvím, a tu katolíci, aby se zachovali v životě a ruchu občanském jako strana, počali se soustřediti kolem družstva Vlast, které stalo se velikým a zachránilo, co před liberalismem zachrániti se dalo. Tak vznikl přesný katolický tisk, tak vzrostl spolkový život v Čechách a tak podařilo se vybudovati samostatné katolické organizace, na jejichž založení přední mužové z družstva získali si navždy zásluh nezapomenutelných. — Dále řečník líčil osvětovou činnost družstva Vlast za celou dobu jeho trvání, která v posluchačstvu budila velikou pozornost. Vypočetl činnost Literární sekce, Sociálního odboru, Historického kroužku, vypočetl všecky sociálně literární sjezdy, všecky schůze spolkové, všecky přednášky a vylíčil uspořádání první katolické výstavy literatury české z devatenáctého století,

kteřou družstvo Vlast v Praze v roce 1900 dokázalo svojí literární zdatnost a schopnost. Řeč redaktora Jirouška trvala hodinu a když skončil, doporučil družstvo Vlast k všeobecné podpoře, rozlehl se hlučný potlesk dvoranou. Byla to zasloužená odměna za důkladně zpracovanou a nadšeně proslovenou přednášku.

Druhým řečníkem byl p. učitel *Vlastimil Jelínek* na thema: »*Křesťanské základy ve školství.*«

Slavné shromáždění!

Nejdůležitější otázkou přítomné doby jest otázka sociální. Otázku tuto luštití může pouze jednotný celek, ne jednotlivec. V přítomné době, kdy rozbouřeny jsou všechny politické strany, snaží se i katolický lid zachránit to, co se zachránit dá, to jest mládež. Zachraňme mládež, zachráníme národ. — Řečník dovozuje postupně důležitost výchovy mládeže a) doma, b) ve škole. Přednáškou svou podporuje příklady ze zkušenosti. Uvádí, co vše na mládež působí. Jest to několik činitelů, kteří mají na mládež veliký vliv.

Především jscu to rodiče. Dobrý příklad rodičů blahodárně působí: 2. učitel nebo učitelka, 3. společnost, do které dítě přichází, 4. četba. O jednotlivých bodech řečník se rozhovořil.

Mimo to důkladnými příklady dokázal, že nábožensko mravní výchova znamenitě působí a že světoví učenci i umělci uznávali výchovu nábožensko-mravní.

Ku konci řeči upozornil na působení »Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy.«

Jednota ta zřízená na záchranu školy i mládeže blahodárně působí po 15 roků a těší se všeobecné oblibě. »Jednota učitelstva katol.« za podpory družstva »Vlast« šíří tisk a tím zbavuje mládež hanebných časopisů a omezuje znemravňující četbu.

Ohnivá řeč p. učitele, pracujícího neohroženě na líše křesťanské školy, byla bouřlivě ode všech aklamována.

Radostné vzrušení vzbudily telegramy od J. Eminence: (shromáždění povstalo) »Hojného zdu a požehnání přeje sjezdovým pracem ze srdce kardinál Skrbenský« — a telegram od J. Milosti ndp. biskupa budějovického Msgr. Jos. Ant. Hůlky: »Šlechtným snahám sjezdovým žehná a hojného zdu vyprošuje biskup Hůlka.« — Telegramy byly vděčně aklamovány.

Dále došly projevy:

»Milerád bych se účastnil sjezdu v památném městě Táboře. Bývají všechny Vaše sjezdy zdařilé a též s úspěchem pro svatou naši věc. Ježto však pro nutné funkce osobní účast míti nemohu, chci jednání sjezdové v duchu sledovati a přeji Vám srdečně, aby také letošní sjezd Váš dobře se vydařil a k oživení náboženského smýšlení vydatně přispěl. Žehnej Bůh záslužné práci Vaší. — Dr. Jan Sedlák, prelát arcijáhen, generální vikář.«

Z Opatie došel pozdrav: »Co rok podnikáte zásadně Literárně-socialní sjezdy. Bůh žehnej i letošnímu Vašemu sjezdu v Táboře. Stůjme neochvějně při správných zásadách katolických. Družstvu »Vlast« vše dobré přející probošt Burian.«

Zazněl zvon ohlašující poledne. Shromáždění povstává a modlí se na hlas »Anděl Páně« a rozchází se. Přední pracovníci katoličtí zasedli dole na Střelnici k společnému obědu. V čele stolu byl arcikněz Jul. Slivka, po jeho pravici děkan Jos. Thir.

Odpolední II. slavnostní schůze zahájena byla o $\frac{1}{2}$ 3. hod. čestným předsedou J. Sibrtem, velkostatkářem z Malé Chýšky.

Od J. Jasn. místopředsedy Frant. knížete Thuna došel následující telegram: «Za telegrafickou vzpomínku vyslovuji vřelý dík a přeji sjezdu plného zdaru. Místopředseda kníže Thun.» — Shromáždění vítá jej provoláním »slávy«.

Prvním číslem na pořadu druhé slavnostní schůze sjezdové, zahájené o $\frac{1}{2}$ 3. hodině odpolední byla přednáška spisovatele *Jana Voborského* na thema »Díla křesťanské charity«. Řečník, jenž již po pět let pilně pracuje pro náš měsíčník »Vlast« o monografiích z nábožensko-socialních dějin charity a domácího chudinství v království Českém, založil celou svou přednášku na zářivém *příkladu božské lásky Kristovy*. Dokládaje se literaturou svou i jinými spisy a provázeje postup řeči své někdy i básnický vzletně bohatými daty historickými, číselnými i statistickými, rozvinul spisovatel Voborský v řeči přes hodinu trvajících, temperamentně a svěže přednesené, obraz dějin pomocné lásky křesťanské *od prvních dob křesťanství až do našich dnů*. Jasnými rysy byl zde kreslen vznik péče o *slepce*, něžná starostlivost o lidi *staré a neduživé*, starobylý a až dodnes při kláštrech pěstěný obyčej *nasycování chudých*, jakož i mateřská přichylnost dobrodinců katolických o *mládež studující*, pro niž založena byla nepřehledná řada studentských nadací. Této záslužné práci, dnes snad již nedosti uznávané a mnohdy i zřejmým nevděkem odplácené, práci to, při níž lidumilné snahy kléru katolického spěly k metám vysokých obětí peněžních, věnoval řečník nadšenými slovy zaslouženou pozornost.

Rovněž i práce v oboru neunavné *péče o nemocné*, jakouž za úkol sobě obrali Milosrdní Bratří, Milosrdné Sestry a Alžbětinky, vylíčena byla s vervou a živým slovem řečníka — spisovatele, jenž se speciálním studiem oboru tohoto zabývá, spojuje tak úkol literáta s úkolem sociologa.

Po zmínce o *umění ve službách charity* a o velkolepém hospitálním nadačním díle Františka Antonína hraběte Sporcka v Kuksu přešel řečník k lícní velkolepé a rozsáhlé charitativní činnosti *Vincenciánů*, spolku sv. Marie Anežky, ústavu pro *hluchoněmé*, ústavů věnovaných péči o *sirotky a děti slepé, zmrzačené, zanedbané a opuštěné* a sv. Rafaelské péči o *vystěhovalce* a navázav takto bohatou kytici květů ze sadu křesťanské charity, náležitě zdůraznil tichou, nehonosnou a přece všude ochotně spolupůsobící práci katolického duchovenstva, řeholních sester i české šlechty. *Křesťanský duch charity* a posvátný její podklad lásky Ježíše Krista byl všude náležitě akcentován a dovozeno, že i veškero dnešní chudinství nemohlo se zhostiti starobylých prvků církevních, prvků čisté lásky, obětavosti a nezištnosti. — Ku konci zdařilé své přednášky, která v postupu jednotlivých

statí přihlížela i k nenávisti i nepřátelství *směrů* katolicismu a práci jeho *protiproudých*, uvedl řečník též *tisk*, charitu pěstující a dovoláváje se slov sv. Pachomia: »Náboženství, které tolik lásky projevuje i člověku zcela neznámému, jistě pochází od bytosti nejvyšší«, apeloval na všechny lidi dobré vůle, by dobrokonajíce, hledali v tom *odkaz Spasitele našeho*, slávu Boží i slávu Marie Panny, Matky Dobré Rady.

Spisovatel Jan Voborský, jenž má i bohaté zkušenosti z oboru lidumilství po svém 12letém působení v Klarově ústavu slepců, přednášel na thema o křesťanské charitě již při našem sjezdu r. 1911 v Kladně — avšak zde v Táboře byla jeho přednáška o mnoho bohatější, živější a hlouběji založena.

Přednáška spisovatele Voborského »*Díla křesťanské charity*«, odměněna byla hlučným potleskem a bude jak tušíme, po přiměřené úpravě dalšími daty, otištěna též v naší »*Obraně víry*«. —

Druhou řeč proslovil farář *Vlastimil Hálek*, obrav si za předmět: »*Křesťanské směry a národ český*«, v níž se zmínil: Posledních 20 roků rozvířil se boj v Čechách mezi táborem křesťanským a protikřesťanským. Katolický lid opíraje své vlastenectví o základy náboženské, nazýván jest klerikálním, zpátečnickým, stranou kněžstva, a to jen proto, aby směry náboženské, proti nimž se táhne pod maskou ubíjení klerikalismu, byly uvolány. Zatím ale jsou jedinou spásou českého národa. Řečník ukazuje na jich zářivý význam v rodině, ve škole, ve svátostném manželství, na poli sociálním ve všech kruzích národa. Objasňuje díla církve na poli kultury, charity, poučuje o dobrodiní spolku sv. Rafaela a Nádražní misie. Varuje před nevěreckými a protimrávními směry ciziny, hlavně Francie, a doporučuje, aby chráněno bylo dědictví českých matek: modlitba s láskou k Bohu a rodné řeči. Jedině v programu nábožensko-národním jest spása a slibná budoucnost českého národa.

Přednáška, velice pozorně vyslechnutá a souhlasem často provázená, byla vděčně přijata.

Nadšený pozdrav z Mladovožicka přednesl V. Dvořák, rolnický syn. Pravil v podstatě toto: »Přál jsem si vždy toužebně, abych s radostí mohl uvítati některý sjezd družstva Vlast a dojalo mne tedy při dnešním hojném účastenství, poznal-li jsem, co vše k uspokojení svému po mnohaleté práci může zřítí zakladatel družstva dp. Tomáš Škrdle při rostoucím kolem zvlažení citů. Družstvo Vlast má výborné, statečné a neohrožené pracovníky — jejich snahy přicházejí platně do oběhu, nabývají ceny a váhy, i vyslovují díky činorodé práci na roli křesťanské a všem pracovníkům, kteří jdou za vítězstvím pravdy a ku předu za cílem družstva Vlast. (Nadšený souhlas.)

O půl 6. hod. zahájil III. slavnostní schůzi p. Jos. Kučera, starosta Literátského sboru z Pacova, opět za účastenství převelkého. Noví účastníci přicházeli a řadili se k dřívějším.

Následovala přednáška faráře Karla Tomana: **Náboženství a dělnictvo.**

Řečník praví v podstatě asi toto: jest to zjev nejen v naší vlasti české, nýbrž v celé Evropě, ba i za hranicemi evropskými bohužel všeobecný, že dělnictvo zejména průmyslové, hornické našemu náboženství katolickému u velké své části se odcizuje, vůči němu lhostejným se stává, ano nepřátelsky proti němu vystupuje. Jsme zvyklí hledati příčinu tohoto nejvyš zarmucujícího, ano chorobného zjevu ve vlivech zevnějších, v agitaci nepřátelských stran, tisku atd., ale agitace sama, byť i nesla velikou část viny, přece nezavinila vše. Neměla by účinku, kdyby nenašla v srdcích a mysli dělnictva připravenou půdu, v níž by mohlo zhoubné její símě klíčiti, růsti a ovoce přinést. A tato půda zde skutečně jest. Vmysleme se v duševní a citový život dělníka továrního, dělníka v dolech atd. Svým povoláním jest připoután na místnost ponurou, nevlídnou, naplněnou na mnoze dýmem, kouřem a výpary lidského potu. Po celý den slyší jen skřípot a jednotvárné hrčení stroje, nevolníka, který jen z přinucení slouží a v nestřeženém okamžiku zatne do člověka svoje zuby, slyší jen nářky, vzdechy a snad i kletby těch, kdož s ním ku stejné práci jsou přikováni. Závist a nenávist proti všem, kdož skutečně nebo domněle na tomto stavu věcí nesou vinu, naplňuje jej hořkostí, otráví jeho srdce i mysl. Stykem se stejně roztrpčenými, nespokojenými tato nálada ještě se stupňuje a při této dispozici duševní jest člověk snadno nakloněn uvěřiti heslům protináboženské agitace. Že náboženství jest pro dělníka věcí zbytečnou, ano škodlivou, že církev sama zavinila onen trudný stav, v němž dělnictvo namnoze úpí, poněvadž vždy stála jen na straně mocných tohoto světa a pomáhá udržovati nynější společenský a hospodářský, dělníku tak nepříznivý řád, odkazuje člověka na život a blaho budoucí a nestará se o jeho blaho pozemské atd.

A přece snadno lze dokázati, že církev katolická, byť i v první řadě, věrna svému poslání, měla na zřeteli spásu nesmrtelných duší, nikterak nezanedbává hmotné stránky života pozemského. Velkolepý program, který Bůh prvním lidem dal, platí dosud nebyl odvolán, a tento program zní: »Naplňte zemi a podmaňte si ji a panujte nade všemi živočichy«, t. j. získávejte statků pozemských, rozmnožujte je, ale tak, abyste vy panovali jim, nikoli ony vám, aby statky pozemské sloužily vám a ne vy jim. Dle této zásady církev nebrání nikomu napiati a uplatniti svoje mohutnosti a schopnosti, zjednati si lepších podmínek existenčních a domáhati se blahobytu co možná největšího, pouze to obmezení ukládá člověku, aby když získává a rozmnožuje statky hmotné, šetřil při tom spravedlnosti a lásky k bližnímu, aby neoddal se strohému sobectví a pusté požívačnosti, aby sebe sama nepovažoval za neobmezeného pána, nýbrž za dočasného správce statků vezdejších, který jest povinen před Bohem z vladařství svého počet klásti, který má užívati svého majetku nejen ku prospěchu svému nýbrž i ku blahu svých bližních. Pravidli Kristus Pán: »Nepečujte o to, co budete jísti nebo co budete pít a čím se budete odívati«, nechtěl zajisté tím schvalovati lenost a nečinnost, nýbrž varoval pouze těmito slovy před

nedůvěrou v Boha a před přehnanou, přílišnou starostlivostí o věci pozemské, pro kterou člověk zanedbává a ztrácí s očí nejvyšší svůj cíl, totiž Boha. Vždyť Kristus svým vlastním příkladem hmotnou práci posvětil, jí se věnoval až do svého třicátého roku a ve šlépějích svého mistra kráčeje napsal veliký apoštol národů sv. Pavel v době, ve které hmotnou prací bylo opovrhováno, mohutné a dotud neslýchané slovo: »Kdo nepracuje, ať nejí«. A jak církev katol. práce si váží, důkazem toho jest, že má mezi svými světci celou řadu těch, kteří prací rukou svých vezdejšího chleba sobě dobývali. Byly to řády mnišské, kláštery, které s požehnáním pravé víry přinesly národům evropským též. požehnání pilné, vytrvalé práce.

Na doklad, že církev s dělnictvem skutečně cítí a též jeho blaho hmotné na zřeteli má, uvádí řečník dosud nedosti oceněnou a v širších kruzích zejména dělnických, bohužel neznámou encykliku Lva XIII. »Rerum novarum«, jejíž některé zásady zvláště theorii o mzdě obšírněji vykládá. Jest nejvýš nerozumná a pro dělnictvo samé škodlivá, že toto odmítá pomocnou ruku, již mu církev, která zůstane přece vždy důležitým činitelem ve společnosti lidské, podává. Spoléhati jedině na politickou moc nebo organizaci jest naprosto pochybeno, nezáleží přece v první řadě na tom, zda ta či ona strana politická, ta či ona organizace domůže se rozhodujícího vlivu, nýbrž nutno především, aby v čele veřejné správy stáli mužové poctiví a svědomití, obětaví a nezištní, lidé nejen vysoké intelligence a mohutného ducha, ale též zlatého srdce a čistých rukou. A takové charaktery církev katolická vypěstovati dovede, neboť zdělila nevyčerpatelné poklady obětavosti, nezištnosti, lásky a spravedlnosti od svého božského zakladatele, který sám za lidstvo veškeré se obětoval a jeho ducha snaží se církev vštípiti též svým vyznavačům. Řečník končí výzvou, aby to staré, osvědčené »ora et labora«, »modli se a pracuj« stalo se heslem, životním pravidlem každého katolického dělníka.

Přednáška tato byla s velikým zájmem sledována, byla odměněna hojným potleskem a zasloužila by toho, aby byla v »Hlasech Svatovácl.« zvlášť vydána.

Loučil se s námi zástupce Jeho bisk. Milosti, arcikněz Jul. Slivka a pravil:

»Velevážené shromáždění!

Spěchaje již domů, dovoluji si jménem Jeho bisk. Milosti a jménem celé diecese vysloviti vřelý dík sl. družstvu Vlast za krásný sjezd, který se dnes konal v těchto místnostech starosl. král. města Tábora, a kterýž zajisté trvalého dojmu v srdcích účastníků zanechá. Díky vroucí vyslovuji slovutným a obětavým pracovníkům a řečníkům, kteří klasickými přednáškami svými dnes v těchto místnostech za hojného účastenství nadšeně od srdce k srdci mluvili, křesťanské ideály a pravdy naše svaté objasňovali a hájili.

Velevážení pánové, velectěné dámy! I Vám děkuji za to, že jste v počtu tak důstojném tohoto památného jubilejního sjezdu

slavného družstva Vlast se rádi účastnili, vytrvali a se vzácnou pozorností nadšeným řečem naslouchali. Jsem jist, že dojem krásných a mocných řečí těch u Vás bude trvalý, vždyť se tu jednalo o naše svaté ideály a pravdy, jež budou věčně trvati a lidstvo blažiti.

Velectění! Nejkrásnější radostnou odměnou nadšeným a obětavým pracovníkům družstva Vlast, jež dnes sjezd svůj v král. městě Táboře uspořádalo, bude, když dle pravd zde objasňovaných a přednášených jeden každý dle sil svých jednati a žíti budete. S tím se s Vámi loučím. Bůh Vás zachovejž!

Nadšená slova vítací i tato závěrečná byla odměněna hojným potleskem a družstvo Vlast uchová je v trvalé vděčné paměti.

Po té přednášel prof. *Emanuel Žák*: »Žena a křesťanství«.

Zpráva bible o stvoření ženy ze žebra Adamova je plna hluboké symboliky. Ukazuje, že muž a žena je sociální jednotka, a zároveň rovnocennost ženy s mužem, naznačuje též nerozlučnost manželství. (»Budou dva v jednom těle.«) Hříchem nastala ženě doba poroby, Kristem Pánem žena prohlášena za nerozlučnou družku mužovu. (»Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.«) Z některých sporadických výroků Tertulianových, sv. Jeronyma a Ambrože nevysvítá, že by křesťanství ženu podceňovalo. Tisíce výroků proti tomu mluví o vznešenosti ženy.

Ke svazku manželskému je potřebí milosti Boží, protože člověk sám ze sebe nemá daru sebezapírání, trpělivosti a vytrvalosti. Již staří národové to chápali, volajíce bohy na pomoc. Posvátnost sňatku hájí Göthe. Sňatek manželský koná se v chrámě, kdy vše člověka upomíná na vážnost slibu, kdy »závoj Majin«, zastírající jeho hlubší poznání, s něho je sňat.

Nerozlučnost manželství prohlášena Kristem. Je to požadavek hlubšího, vnitřního člověka. Je ochranou ženy, která v manželství obětuje svoji svěžest a krásu, je uzdou muži, který v manželství je »slabším pohlavím«. Göthe, Gnauck-Hühneova nadšenými slovy velebí nerozlučnost manželství. Comte, zakladatel sociologie, ač sám v manželství nešťasten, hájí jeho nerozlučnost. Podobně Sardou ve své »Cyprienně«, Bourget ve svém »Rozvodu z manželství«. Moderní člověk není ovšem pro nerozlučné manželství vychován, ale proto také upadá ve svých ethických názorech.

Křesťanství vrátilo čest ženě neprovdané. Bojovníci za svobodné rozhodování žen, vstupujících do kláštera, vydobili ženě jako nevěstě Kristově právo svobody a čest. Žena v šatě řeholním vynutila také úctu ženě svobodné, která samostatně se živí.

Křesťanství nestaví se proti veřejnému působení žen. Juditha, Debora jsou ženy hrdinky, jež vykonaly úkoly, na něž rámě mužovo bylo slabé. Sv. Kateřina Sienská, panna Orleanská. Ale vcelební právo nezaručuje ještě všechen vliv ženě na otázky veřejnosti. Svým vlivem v domácnosti zjemňujíc svědomí mužovo, může vykonávati vliv daleko větší, nežli hlasovacím lístkem. Svým kulturním působením mohou tvořiti vyšší panskou sněmovnu. Obraz Michael-Angela: »Stvoření ženy« v kapli Sixtinské. Adam spí, žena vystupuje z jeho boku, modlíc se a hledíc vzhůru

k nebesům. V tom je hluboký symbol. Jenom manželství má svoji ochranu a štít. Ona i nyní má se modlití, když mužů zmocňuje se spánek náboženské lhostejnosti. Křesť. žena má muže spící probouzeti k náboženskému vědomí.

Krásná a hluboce propracovaná řeč prof. Em. Záka byla odměněna potleskem.

Ku konci vzdala družstvu Vlast vřelý dík choť místodržitel. rady, pí. Mathilda Blížencová, předsedkyně kongregace Mariánské. Slova její byla s nadšením vyslechnuta.

Zvláštní dík náleží kaplanu tábořskému Jos. Zvánovcovi, jenž přípravné práce k sjezdu obětavě řídil.

Předseda družstva Vlast, red. T. J. Jiroušek, zakončil sjezd těmito slovy: Přikročuji k zakončení sjezdu. Zažili jsme zde krásný den — den nezapomenutelný. Děkuji upřímně za účast nepřítomnému právě zástupci Jeho Milosti nejdůst. pana biskupa česko-budějovického, vldp. arciknězi, vikáři a děkanu Juliu Slivkovi. Děkuji za účast místnímu děkanu vldp. Josefu Thirovi a děkuji předsedům všech tří schůzí za laskavost, s jakou schůze řídili. Zvláště jsme díky povinni zdejšímu slavnému katolickému spolku »Kamaryt«, který velkou péčí o uspořádání a zdar sjezdu v tomto staroslavném městě Táboře až do poslední chvíle měl. Zaplať Pán Bůh za to! A konečně neméně upřímné díky vzdávám všem mužům, jinochům, paním a slečnám z katolických kruhů tábořských a cizích z okolí, že sjezd četně navštívili a pozornost nám věnovali. Mé upřímné díky nechť přijmou také naši páni řečníci. A jako katolíci a věrní státní občané, než se rozejdeme, vzpomeňme také našich vrchních hlav církve a státu. I prosím, abyste se mnou provolali třikráte »slávu« sv. Otcí Piu X., Jeho Veličenství císaři a králi Františku Josefu I. a Nejdůstojnějšímu českomoravskému Episkopátu: Sláva! Sláva! Sláva!

Po provolání slávy rozcházel se shromáždění za zpěvu velehradské písně: »Bože cos ráčil.«

K sjezdu zaslala pí. Vlasta Pittnerová tento vřelý projev:

»Kdy rukou víc se pojí k práci,
tu přítelem se stane druhu druh,
vždy síly nové k práci dodá,
an z druhů stal se přátel kruh.
Ať pojí práce rukou, myslí, ducha,
ať rýč či péro dáno v družstva štít,
kde svornost, tam i láska vládne,
a požehnání práce bude zřít!
To nezajde, i když se rovy sklenou,
dál v práci žije zbylým mrtvý druh,
jen hřiven svěřených buď použito,
a píli družstva žehná vlast i Bůh!«

Pozdravy k sjezdu zaslali: I. Z Vestfálska Tomáš Koutný, český horník v Reeklinghausenu.

II. Z Dolních Rakous: Jednota sv. Methoděje ve Vídni (telegr.).

III. Z Moravy: Lit. Jednota bohoslovců v Olomouci; St. Poláček, rol. syn v Dražůvkách; Petr Socha, dělník ve Stramberku; Mart. Zháněl, em. nadučitel v Troubsku — dále: Fr. Hájek, kons. rada a děkan ve Střelicích; Jan Halouzka, kníž. arcib. kons. auditor, rytíř Božího hrobu a far. v Mistříně; Jos. Herzig, far. v Bilčicích; Jul. Koubek, kons. rada a děkan v Bystřici; Jan Kremláček, kaplan v Troubsku; Moř. Maršík, farář v Žebětíně; Jan Matonoha, far. v Kurovicích; Dr. Fr. X. Novák, C. SS. R. v Brně; Jan Petráš, koop. v Mistříně; Rich. Tenora, far. v Náměsti; Fr. Jos. Vaněček, kons. rada a quardián Minoritů v Brně, a Ign. Zháněl, bis. auditor a far. v Troubsku.

IV. Z Čech: a) telegramy: Jeho Excellence pan hrabě Vojtěch Schoenborn a Zemská rada katolíků v král. Českém, Ferd. hrabě Chotek; P. Fl. Březina, guardian Frant. kláštera v Jindř. Hradci; Jos. Bouchal, far. v Třebenicích; Tom. Pícha, biskup. notář a far. v Mrákově; Jan Nep. Černoouz, kons. rada v Bubenči; pí. Marie Eberlová, maj. spedit. závodu v Praze — dále — Katolické dívčí gymn. na Král. Vinohradech; Kř. soc. lidový spolek v Čes. Budějovicích; Redemptoristé v Praze; Českomoravští terciáři v Bystrém; Zemské sdružení kat. spolků v král. Českém v Praze; Národní vzděl. beseda v Karlíně a katolická Jednota na Mělníce.

b) dopisy: spis. sl. Ludmila Grossmannová-Brodská; Jos. a Stanislav Brož, rol. synové ve Zhoří; Jos. Brožek, spisovatel v Michovce u Turnova; Jan V. J. Červenka, úředník a redaktor v Blovicích; Červinka Ervin, ředitel v Modřanech; Vl. Čulík, příručí záložny ve Velvarech; Václav Dvořák, rol. syn v Nových Dvorech; sl. Alb. Fortýnová, učitelka v Praze; Jindř. Hajna, krejčí a Fr. Havlík, pekař v Bohosudově; Fr. Hamr v Zahoří u Kard. Řečice; Martin Hercik, tov. dělník v Bohosudově; Jan Holšán, krejčí v Zahoří; Václ. Horáček, horník v Bohosudově; Ot. Jakoubek, typograf a div. kritik Vlasti v Praze; Václ. Jedlík z Nových Modlan; Kafka Jos., řídící učitel ve Zdětíně; Anna Jelínková, choť učitele v Břevnově; Jan Kalivoda, profesor české reálky v Praze; Jan Kalvoda v Bohosudově; Petr Kett, horník ze Soběchleb; Jan Kodým v Zahoří; Kotrba Václ., nakladatel v Praze; Ant. Plaček, měšťan v Pacově; Fr. Podlaha v Zahoří; Lad. Prunar v Bohosudově; Tom. Roháček, spisovatel v Praze; Anna Simerská, spisovatelka a choť učitele v Pečkách; Fr. Sobotka, posluchač agronomie a odb. spisovatel v Hříměždicích; Šindler Jos., úředník Hyp. banky v král. Českém; Vojt. Trčka v Zahoří; K. Ulrich, c. kr. pošt. pokladník z Říma; Václ. Vančata, rol. syn ve Skryčově; Boh. Varhaut, stavitel v Michli; Kamil Vierheilig, učitel v Liboci; Ludvík Wilda, bankovní sluha v Ústí n. Labem; Ant. Zelenka, em. oficiant; Frant. Zelenka, c. kr. místodržít. účetní praktikant; z družstva Vlast: Fr. Hubáček, Jos. Jiroušková, Fr. Šedivý, Marie Škrdlova, Boh. Šubrt, Terezie Urbanyi a Jan Žák; Studentská kolej v Bohosudově a redakce »Hlasu lidu« v Čes. Budějovicích.

c) Jednota českých boh. Růže Sušilova v Praze; Anděl Karel, far. v Hartlíkově; Červinka Hugo, far. v Modřanech; Dostál Al., far. v Ouvalech; P. Dvořák Jan Křt., český kazatel v Bohosudově; Hejtmánek Jan, biskup. vikář v Bystrém; Holub Jan, far. v Pluhově Žďáře; Holý Jan Nep. Jos., far. v Holišově; Jedlička Lad. far. v Úněticích; Konečný Fil. Jan, bisk. vikar. tajemník, notář a far. v Pouchově; Krčmář Aug., k. a. vik. tajemník a far. ve Stodůlkách; Lambert Ludvík, kons. rada a em. bisk. vikář v Horažďovicích; Letošník Jan, děkan v Poličce; Liška Karel, k. a. vik. tajemník a far. v Tachlovicích; Myška Jos., děkan v Mladé Vožici; Novotný Jan, far. v Hostivici; Oliva Jan, kaplan v Dolním Újezdě; Petrášek Frant., far. v Bohnicích; Petřík Petr, kaplan v Dol. Újezdě; Pokorný Václ., far. v Bošíně; Podlaha Jan, děkan ve Volyni; Prokop J., alumnus v Českých Budějovicích; Růžek J., farář v Hradci; Msgr. Řihánek J., ředitel k. a. semináře v Praze; Schindler Fr., em. gymn. profesor v Praze; Skála Jos., superior arcib. domu v Klatovech; Slavíček Jaroslav, katecheta na Smíchově; Dr. Slavík K., profesor bohosloví v Č. Budějovicích; Smola F. far. ve Štěpánovicích; Stibor Fr., k. a. notář v Liboci; Stulík Ant., bisk. vikář ve Vonšově; Stuna Jar., far. v Malé Chýšce; Štella Karel, ředitel k. a. konviktu v Příbrami; Tichovský Jos., k. a. vikář v Bratronicích; Tittl Alex., kaplan v Hořelicích; Msgr. Vaněček Fr., kanovník a farář na Vyšehradě; Váchal Václ. Martin, far. v Úhonicích; Vlček Jos., děkan v Dolním Újezdě; Vodička Václav, bisk. vikář na Horách Ratibořských; Vrabc Fr., kaplan v Úněticích; Wolf Fr., far. v Kostelní Lhotě; Zeman Th., farář v Modré Hůrce; Dr. Zháněl Rud., bisk. auditor v Praze; Zuna F., far. v Jinonicích, a Žundálek Fr., profesor klasické filologie v Poličce.

d) Křest. soc. spolek v Hostivici; Jednota katolických tovaryšů v Českých Budějovicích, v Jindř. Hradci, v Třeboni; Kř. soc. spolek katol. mužů a jinochů pro Kladno a okolí; Lidový kř. soc. spolek v Kolíně; z Liboce: Kř. soc. spolek katol. mužů a jinochů, Vlastimila, spolek kat. paní a dívek, Sdružení katol. mládeže, Tělocvičná Jednota Orel; Kř. soc. spolek pro Litoměřice a okolí; Kat. soc. podporovací spolek v Nučicích; Čt. beseda »Palacký« ve Pleších; Sv. Jos. Jednota na Slezském Předměstí u Hr. Králové; Kat. národní Jednota v Pouchově; z Prahy: Jednota č. kat. učitelstva; Jub. spolek Praha; Kat. nár. kons. strana v kr. Českém; Kat. politická Jednota pro kr. České; Odbočka pro Čechy rak. spolku sv. Rafaela k ochraně vystěhovalců; Katol. nár. vzděl. a podporující beseda mužů a jinochů, paní a dívek: Spolek na zakl. katolických knihoven; Nádražní misie; z Radnic; Nár. kř. soc. vzděl. spolek; Kř. soc. těl. Jednota Sokol Puchmajer; Sv. Václ. Jednota kat. mužů a jinochů v Kardašově Řečici; Kř. soc. spolek Vlast v Sedlci; Kř. lidový nár. spolek ve Skorenicích; Kř. soc. spolek v Úněticích; Spolek česko-katol. paní a dívek v Č. Budějovicích — dále: Katolické a křest. sociální organizace: v Břevnově, org. katol. dívek a paní v Dušníkách; v Hořelici, v Hostivici, v Kolíně, pro Modřany a okolí, v Radnicích, pro Stodůlky a okolí, pro Tachlovice a okolí a ve Volšově — dále: Sdružení mládeže křest. sociální a Všeodborové sdružení dělnictva v Pouchově a Skupina křest. soc. mládeže v Tachlovicích.

Kristus v jeslích a na kříži.

(Dle »Samomluv« od Lope de Vega.)

Když dítětem jsem byl,
před *jeslí* obrazem
já tiše mnohdy snil,
a nenakažen zlem
já drahně potom chvíl
jsem Krista v duchu svém
a Matku svatou ctil.

Teď jako zralý muž
mám v srdci mnohý žel,
neb hříchů pestrá hluš
mě bije jak roj střel
a řeže jako nůž,
— a že jsem nezemřel
se divím denně juž.

Ach, jaký byl to čas!
Vše bylo samý květ,
a vůně, radost, jas,
že zpíval, smál se ret, —
neb v srdci Boží hlas
podpíral duše vzlet
a k nebi volal nás . . .

Tu nejdu k jeslím víc,
jak v mládí svého den,
však ke kříži svou líc
já zdvihám rozechvěn,
kde pro vín na tisíc
byl Kristus umučen . . .
A z duše prchá sten.

J. Šimon.

Tu půdu rodnou . . .

Tu půdu rodnou, již předkové tvoji
tak velmi sobě vezdy vážili,
kterou tak často potem z kropili —
vzdělávej pilně i ty v práce znoji!
Té půdy rodné, která předků tvojich
krví tak často byla zbrocena —
važ sobě, aby ni píď ztracena
nebyla v příštích s nepřáteli bojích!
Tu půdu rodnou, ježto předkům tvojim
milou tak drahou bývala —
slávy jež velké kdysi doznala . . .
potomkům zachraň nezmenšenou svým!

Prokop Zaletěl.

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal JAN HALOUZKA.

(Pokračování.)

Napětí v jednotě se stupňovalo, takže bylo jistotně předvídati katastrofu. Tu a tam ozývaly se hlasy jako vzdálené zážehy blesku. P. Tomáš Procházka napsal B. M. Kuldovi,*) že Bílý vypravoval, jak v jednotě nedorozumění mezi světskými a kněžskými údy roste. Naši prý nemohou připustiti, aby byly vylučovány spisy náboženského obsahu, což prý se druhé straně milým býti vidí. Do Macenaura si Bílý stěžoval. Kalivoda prý horlivě zastupoval stránku náboženskou. — Chytila za to všechno chválí. — Ostřeji vyznívá list Dra. Bílého:**) »Byli jsme včera v Rajhradě. Odevzdal jsem P. Václavovi tu knížku, z čehož se velmi radoval, jedině Tebe lítoval, že's tak daleko přišel. Důležitou věc mi tam oznámil P. Kalivoda, která se týká naší jednoty Cyrillo-Methodějské, že totiž mezi stranou naší a onou světských k rozpadku dojít musí. O tom jsem nikdy nepochyboval, — nyní k tomu dojítí musí, ježto včera zřetelně na jevo dali, že miní nejen náboženské knihy nevydávati, ale pozitivné jádro náboženské ze srdce lidu našeho vytisknouti. Tu tedy dle náhledu P. Kalivody, s nímž se v tom snáším, dvojí nám nastává cesta: roztržky buď násilné nebo nenásilné. O tuto se pokusíme v příštím generálním shromáždění, které bude v dubnu — snad 18. — avšak o tom ještě hodlám psáti Tobě. Pakli se vše nepodaří, musíme, co nás bude kněží přítomných, se zavázati, že budeme zvláštní cestou kráčet, a nazveme se: »Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.« (à la Joan. Nepom.)

Na mou duši, Beneši, ti lidé nemají za mák náboženství! — Co máme tedy s nimi dělati? — M. P. Saukot, Pražák, Netopil, Uherek, Prudek a j. jsoutě zjevně nepřátelé církve katolické. Pročež B. m., mám za to, že to věc předůležitá, o které pokud možno, na celé působí okolí Tvé slovanské. I ten krajan můj Helcelet včera pravil, že prý jsme si sv. Cyrilla a Methoděje nezvolili proto, že byli kněží katoličtí, ale pro národnost. V celém okolí, kde znáš býti Slovana, jsoucího údem, jemuž na tom záleží, zvláště kněze, měj k tomu, by ku gener. schůzce jistě se dostavili. Nebo tentokrát o veliké věci se jedná.« —

P. Jan Fáborský píše Kuldovi (na den Božího Těla): »Jestli jste posud pět zlatých jednotě (národní) pro letošek nezaslal, můžete jich sobě pro jinší potřeby uspořiti. Bude Vám jistě známo, jak při poslední generální schůzi téměř všichni proti kněžstvu vůbec drze vystoupili. Veřejně se prohlásili, že žádného kněze ve výboru míti nechtějí. Proto již před volbou patřičný do výboru počet kandidátů vytisknouti dali a cedulky ty všem údům přítomným rozdávali. Že kněží vyloučení byli, mohl jste se přesvědčiti z Novin Moravských. A k tomu ke všemu nescházelo moc, že by nám při schůzi té ještě byli vynadali. My jsme

*) R. 1850. — **) Do Hobzí — na Bol. Matku Boží r. 1850 psaný.]

bez hluku odstoupili, a veřejně proti nim nevystoupíme nikdy, bychom stranu slovanskou neuvedli v posměch. Umínili jsme si však při jednotě katolické v Brně zvláštní odbor ze samých kněží sestaviti pro vydávání kněh rozličných (geografie, přírodopis, dějepis, theologie, povídky a jiné) v duchu katolickém. Kdo bude jako úd chtíti přistoupiti, vloží ve dvou rocích 10 zl. r. č. — Hlas Katolické jednoty bude naším orgánem, a pustí se do politiky z katolického stanoviska.« — Připojuji doklad nezvratné pravdy v záležitosti té, ctihodným kmetem B. M. Kuldou napsaný a vlastnoručně podepsaný, jemuž dojista nikdo víry odpírati nebude. Píše: »Asi stejnou dobou založili kněží brněnští a diecesní společně s některými mladšími národovci laiky »spolek na vydávání kněh a kalendáře«, jemuž se hned na počátku dobře dařilo; ale nelíbilo se některým členům laikům, že ve výboru bylo mnoho kněží. Při nejbližších volbách zařídili nespokojenci ti věc tak, že žádný z kněží do výboru volen nebyl, krom jediného hraběte Bedřicha Taroucy. Jeho prozíravost a šlechetná rozhodnost vnukla mu po samé volbě slova ta : »Pánové, poněvadž z výboru nového vyloučení jsou všichni kněží, tudíž i já vděčně skládám čest mi prokázanou a volbu nepřijímám.« Vzal klobouk a se všemi přítomnými kněžími volební síň opustil. Rychlý následek události té byl ten: Umluvili se hrabě Tarouca, profesor V. Kalivoda a Dr. Bílý, že založiti se má ihned spolek nový na vydávání užitečných kněh z každého oboru, aby snad mladá, protivná strana neřekla, že kněží práce pro národ vzdalují se. A tou měrou povstalo »dědictví sv. Cyrilla a Methoděje«. —

Ve své autobiografii, kterouž mi Dr. Jan Ev. Bílý za živa daroval, o této záležitosti napsal: »Léta Páně 1850 dne 23. srpna založeno »dědictví sv. Cyrilla a Methoděje« v Brně u hraběte Bedřicha Taroucy. Tu první myšlenku k tomuto spasitelnému ústavu zbudili dva moravští kněží: nynější pan praelát Rajhradský Guntíř a ten druhý, co o tom zde píše, stojíce v Rajhradě, když se tam sv. misie konaly, v tom průchodu do kostela vedle sakristie a misionáře jednoho poslouchající. Tam jsme si umínili s Boží pomocí i pro Moravu zříditi takový ústav, jakovým až po tu dobu byl ústav: »dědictví sv. Jana Nepom.« — Na to jsem uveřejnil v »Hlasu« provolání k lidu, aby se našeho »dědictví« hojně zúčastnil, což se podařilo. Od r. 1852 vydávalo kalendář »Moravan« v 15.000 a více výtiscích«. —

»Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje prorazilo vítězně! Listujeme-li »Hlas« z tehdejších let, dovidáme se, jak úžasně a rychle množily se řady nově přistupujících členů. A přece p. Tomáš Procházka, rozhodný obhájce jednoty a svornosti našeho národa na Moravě a v Čechách, z počátku nesouhlasil s dědictvím tím, obávaje se, aby snad nebylo poškozeno »dědictví sv. Janské«. Ale když viděl, že obavy oprávněny nebyly, ba že oba podniky tím více prospívají (že děd. Cyr.-Meth. mladou a bujarou činností svou vzbuzovalo užitečnou řevnivost a nový život vlévalo v dědictví české, takže údové dědictví Cyrillo-Methodějského se i do dědictví sv. Janského přihlašovali), stal se zakladatelem dědictví sv. Cyrilla a Methoděje, pro něž pracoval tak horlivě, že

od roku 1851 až do r. 1857 získal 38 spoluúřdův. Ohnivá slova nadšeného svolání z pera Dra. Bílého zahořela nad Moravou a zažehla šlechetná srdce lidu našeho.

Ctění vlastencové! Katolíci moravští!

Nastala doba, bychom se obnovili duchem. Nejedny smutné výjevy věku našeho dosvědčují hlasitě, že usiluje nepřítel víc než kdy nasítí tolik koukolu na roli Boží, by úplně udusena byla síje nebeská ss. apoštoly Cyrilem a Methodějem našim předkům přinešená. Denně rostoucí nevěra, liché náhledy o svobodě, zvláště pak hříšný spánek, do něhož se lid v pohodlném pokoji tak rád ukonejšívá, byl v tom příčinou, že ne jeden z nás potratil živé povědomí, jaké to štěstí, pravým katolíkem býti.

Odtud si vyložíme, že mnozí tam hledají spásy, kde jí nikdy naléztí nelze. Či zdali kde spasení, nežli ve Kristu a sv. Církvi Jeho? — Pohlédněmež na všechny strany kolkolem, všude i nejzkušenější státníci s důvěrou obracejí zraky své k Církvi katolické, vidouce v ní jedinou skálu, o kterou se zaraziti mohou vzteklé útoky žvlů nepřátelských, uznávající v ní nezvratný sloup a utvrzení pravdy uprostřed měnivých myšlenek lidských, vítajíce v ní bezpečnou štěpnici lepšího pokolení lidského.

Moravané! Katolíci! Musíme se probuditi ze spánku, by nám neodňal Pán vinici, vida, že nepřinášíme leč plané ovoce víry křesťanské. Netečnost jedněch se musí proměnit v horlení, nevědomost a přímý život v křesťanské obcování. Vizte! kterak neúnavně sestavuje nepřítel vojska svá v šiky proti Církvi Páně: časopisy, obrazy, divadla; vůbec nesvědomitě zneužívání slova živého i tisku znát on upotřebovati ku svedení neostražených oveček Kristových. Cože vadí, bychom jemu na odpor touže ho odbíjeli zbraní? — Buďmež bratří Makkabeové, hájící vlast milou a Církev mnohem dražší — a dá Pán, že musí padnouti Antiochus našeho věku, který nám chce odnítí dědictví Cyrillo-Methodějské. Duch Páně vnuká nám, bychom sestoupili v tábor posvátný, nazvaný: *»Dědictví sv. Cyrilla a Methoda«*, boj vedouce pod těmi oslavenými vůdci proti pohanstvu, jakový bylo jim vésti před tisíciletím, samým dvěma. Bratří Čechové již před lety zřídili dědictví sv. Jana Nepom., a knihami odtud vydanými ne jeden Šavel obrácen na Pavla. Protože však nevěra již od dávných let zvláště pak za dnů našich o všechny vědy se zasazuje, vlívajíc v ně soptivý jed svůj: nesmíme my katolíci nyní přestávati na vydávání kněh pouze náboženských, ale na nejvyš třeba činiti, co druhdy se činívalo v Církvi, abychom totiž o všech vědách a předmětech pracovali, a do všech nadhvězdného rázu a ducha vlévající je všechny ve službu pravdy katolické a národního blaha uvéstí se snažili. Vzorem nám jsou katolíci francouzští, kteří nedávno pod ochranným řízením svých výtečných biskupů podobné zbrojnice pravdy či spolky zarazili.

Nížepsaní kněží katoličtí domnívají se hodnými býti té důvěry, by jim po vydobytém schválení vys. důst. pastýře vrchního zaražení a vedení takového dědictví v hlavním městě Moravy svěřeno bylo. Oni se odhodlali k tomu za nejednou důležitou zkušeností, spoléhající při tom na Boha a na dobrou

vůli národa moravského a pastýřů jeho horlivých. Nevedlo je k tomu leč ta upřímná snaha, aby týž duch církevní, který oblažil předky naše ústy sv. blahověstů, nyní opět hromovým hlasem bouří zašlých zavítal k nám v rodiny, obce a městečka naše, by náš milý lid slovanský kolísaje se mezi nevěrou od západu a odtržkou od východu v úzkém spojení s pastýři svými nejen sám ve víře římskokatolické pevně setrval, nýbrž jak slovem tak zvláště krásným životem a důvěrnou modlitbou soukmenovce na východu od matky Církve odtržené do ovčince Kristova přivést se snažil.

(Pokračování.)

Matka.

— Příběh ze života lidového. Polsky napsal Sewer (Ignac Maciejowski), přeložil FR. WOLF, tarář v K. Lhotě.

(Dokončení.)

Nechtělo se Magdě vraceti se do Porebí, přilnula nejen k dětem, ale i k jejich učení, zábavám, rozmlouvám, kolegům, k tomu všemu, co skytá mládí a mysl ženoucí se do života. I zůstala s dětmi ještě celý den.

»Pojedu do Bochnic, a dále mne samy nohy donesou,« — ukonejšila se, dodávajíc: »Jeden jenom život a nepotěšila bych se s dětmi, než mne Pán Bůh do své slávy vezme?«

Druhého dne, syta dojmů, vyprovodila chlapce do školy, byla s nimi na mši sv. u svaté Anny, a potom polibivši oba dva, požehnala je, a smutná, jako nějaká sirota, odešla na nádraží. »Beřu spolu stesk za chlapci a to všecko, co jsem viděla a slyšela, a znovu spěchám k těm, ke kterým mne srdce táhne, k Šimonovi, Maruši, dobytku, stavení a celé vsi. Takový již jest život, stesk jen v našich srdcích vládne, a honí nás z jednoho místa na druhé. A rok uplyne, než znova spatřím Krakov. — Ale tenkrát mne bude Vladek provázeti a rozprávěti v mlékárně se soudruhy, a já tenkrát teprve budu poslouchati! Ale kéž bych tomu rozuměla všemu! Smutno je, když vlastnímu děcku člověk nerozumí. I není jiné rady, leda, že mi pomohou v knížkách, anebo nějak osvítlí, vždyť duše má žene se za dětmi, a bojím se, aby ode mne neutekly. Nechci, aby od matky utíkaly, a půjdu za nimi!«

Nevěděla však, jak jíti. »To jsou orlíci, letí vzhůru, ale já, stará sýkora, zůstávám na záhoně, a dívám se, až mi ve mracích zmizí.« — Rozplakala se.

»Ale proč pak, matičko?« — promluvil muž ze druhého oddílu vozu. »Přišla jste o peníze, nebo jste někoho ztratila?«

»O nic jsem nepřišla, nikoho neztratila, smutno je mi po dětech a srdce mateřské propuklo v pláč.«

»Vracíte se k nim?«

»Nechala jsem je v Krakově.«

»V učení?«

»U sv. Anny v gymnasiu.« — odpověděla s hrdostí.

»To jste velká paní: dva míti v gymnasiu na profesory, advokáty, soudce, a ještě pláčete!«

»Ze stesku.«

»A jistě z toho, že od vás odejdou, a nebudou tím, čím vy jste. Jiní lidé z nich vyrostou.«

»Já jsem hloupá, ale oni budou míti rozum.«

»Tím rozumem právě od vás odejdou, a nebudete míti děti u sebe, jen pány nad sebou.«

Magda vypukla znova v srdečný pláč.

»Když vám je tak smutno, vezměte je zpět, ať sedí s vámi na záhoně.«

Zakroutila hlavou a tiše odvětila:

»Mně za nimi jest jíti a nikoli táhnouti je k sobě . . .«

Muž nerozuměl, zakroutil hlavou, a umkl, sedě na lavici ve voze. Magda opakovala si v duchu: »Mně za nimi jest jíti, ale jak?«

Po návratu domů našla dubový kříž, postavený v místě, kde stromy se vzepřely nad Vladkem, na památku a poděkování, že na tom místě Pán Bůh dal znamení a vůli svou zjevil. Rakočová koupila za sebrané peníze urostlý dub, a dřevaři se Šimonem z dobré vůle vytesali z něho kříž.

A znova vrátily se vánice a dlouhé večery. Šimon z večera usínal, Maruše odbíhala k vrstevnicím na přástky, veseliti se a poslouchati pohádky o zakletých princeznách. Zůstávala ve světnici samojediná Magda, a vedle ní černá kniha, zavřená černými sponami, a ze zábavných: potrhané sešity dramát Shakespearových. Čtějíc se přiblížiti svým synům a s nimi spolu žíti, rozvírala dramata, čítala je, leč ne mnoho pochopiti mohla. Neodráželo ji to však, selská vytrvalost v ní rozhodovala. Četla po druhé, po třetí i desáté, a když cítila, že se jí v hlavě něco jasní, že začíná po svém způsobu rozuměti, ráda se ukládala ke spánku. »Abych byla blíže dětem.« — šeptala usínajíc.

Šimon si pomalu přivykal bez Vladka v domě. Před svítáním vycházel se sekerou a pilou na výdělek, a vracel se, když už bylo hodně temno, pojedl večeri, vyptal se na dopisy od synů, hovořil se ženou a Maruší, a padal jako kláda na lože, aby se znova před svítáním vzchopil a šel vzhůru k dřevařům na výdělek.

»Dobře, že je Bůh poslal,« — říkal ženě, — »neboť jinak by nás chlapci a záložny snědli tak, že bychom musili torby na ramena zavěsiti a jíti na silnici. Pomysli: dva chlapce v městě vydržovati a záložny uplácti! Zrno, jako v horách, stačí sotva na vlastní potřebu; a to je celý zisk, co přiroste na dvou párech volů, vypasených na pastvině, a tyto dvě ruce, které od svítání do noci máchají pilou nebo tesají sekerou. Ale když taková je vůle . . . — obyčejně dodával v duchu, — »abych se plahočil, a synové přes to se zdvihali na horu, ať se stane!«

Magda přivinula se k němu a něžně hladila muže po tváři. »Myslíš, že i mně srdce ze stesku nepuká? . . . Leč co činiti, když

taková je vůle, a takové přikázání, aby rodiče dětem všechno dávali, nejen krev svou, ale i síly. Od úst sobě utrhnou a posílají dětem. A což teprve, když Bůh nad nimi dělá zázraky! No, a nyní piší, že na svátky nepřijedou; Antonín má jakýsi výdělek tam; Vladka samotného nechce pustiti.«

»I znovu čekati půl roku, a ty srdce mateřské, trp a mlč. Ale od čeho srdce matčino, než aby trpělo pro své děti! A trpí. Do Limanova jsem chtěla pro ně jeti, hrnec ořechů jsem pro ně na podzim nasbírala. A co by bylo radosti, a jaké povídání! Nepřijedou, a, ty srdce matčino, mlč a čekej; neboť to je tvůj osud!«

»Nepřijedou,« — opakoval Šimon, — »a snad to je lépe, neboť potom ještě větší stesk by pojal srdce a vyssával krev...«

Magda ho políbila, otírajíc zástěrou oči; muž vstal, odešel do komory a lehl si na lůžko, aby před svítáním šel na kopec ke dřevařům, aby znova celý Boží den máchal pilou až do únavy, nebo tesal sekerou, až ve lbi praská, všechno pro děti, a nic pro sebe . . .

Přišlo jaro, a ustrojilo svět. Magdě se zdálo o přivítání její dětí. Vladek jí psal: »Maminko, pouze čtyřicet dní a uzřím vás přeci. Čtyřicet čárek jsem udělal na dveřích a každý den jednu utírám. Nesmírně pomalu ubývají. Kéž byste mohla přijeti! Ale je lépe, když nás odvezete. Nesmírně se mi stýská za naším jarem tam na horách, za naším slunkem a stínem v lesích, za mojí pastvinou! Bože, Bože, kdy přeletí těch čtyřicet dní?!«

Magda četla a líbala ten dopis, leč před mužem ho schovala za ěadra; bála se, aby si nevzal to do srdce, že chlapec teskní za rolí, a nenechal ho doma.

»Ale on teskní za horským jarem, za naším vzduchem, za šedým řetězem lesů, za čerstvým jarním podmáslím, a ne za tou jalovou rolí. I já udělám čtyřicet čárek na dveřích. Ne, již pouze třicet sedm, neboť tři dny šel dopis, a budu každý den jednu smazávati, a budu se dívati, jak mizí. — Až zmizí, poběhnu pro ně na dráhu do Limanova.«

Dni pomalu ubíhaly. Když zbývaly poslední tři čárky, nemohla spáti v noci. Poslední smazala za svítání a pospíšila do Limanova. Došla ke vlaku, chlapci s výkřiky radosti vrhli se k matce, vyrostli, zhubeněli, ale z očí jim hledělo učení a jakási smutná radost. Magda plakala.

Odešli do čekárny třetí třídy a tam se rozložili a jedli májové podmáslí, chléb a máslo. Rozmluva byla veliká. Když Antonín odešel pro pivo, Vladek zašeptal matce: »Maminko, piší kus pro divadlo, ale aby nikdo nevěděl, ani Antonín.«

»Dobře,« — odpověděla Magda.

»Pouze já a vy, maminko!«

»Dobře,« — zašeptala s radostí.

»Veršem!«

»Boj se Boha! Dovedeš psáti verše?« . . .

»Dovedu; až budeme sami ve stavení, přečtu vám, maminko, co jsem napsal.«

»Dobře!« — Políbili se a umkli. Matka byla nadšena.

»Sotva to od země vyrostlo a již to píše,« — pomyslna si — »Znamení se uskutečňuje! Bože, děkuji Ti, že jsi moje děcko vyvolil!«

Antonín se vrátil s lahví piva a sklenicí. Počala hostina veselá, srdečná, plná dojmů. Vladek s matkou se dorozumívali očima, jsouce vázáni tajemstvím o dramatech.

»A nyní zavazadla na ramena a na cestu!« — povelil Antonín. »Budeme se střídati, nebo jak pak by to vypadalo, kdyby velcí synové šli na prázdno vedle matky, a matka jim věci nesla. Ze studu bychom se pod zemi musili schovati!«

»Ale že nechceme se schovati pod zem, maminka půjde vedle nás na prázdno,« — přisvědčil Vladek. — »A možná, že najdeme na cestě vůz, a tak si přisedneme. Milo nám bude jítí uprostřed našich hor. Čím déle půjdeme, tím mileji nám bude, jen když s maminkou!«

»Ej, ty pochlebníku!« — přerušila Vlada Magda. »Již tě naučili ve městě pochlebovati?«

»Vladek mluví pravdu,« — bránil Antonín bratra. — »Stýskalo se nám za maminkou, otcem, celou vsí.«

»I za tím povětrím i za naším létem. Zítřa půjdu na pastvinu, ke dřevařům, i na to místo, kde strom se na mne svalil, a nyní kříž stojí.«

»Půjdeš, půjdeš, kam jen budeš chtítí.«

Na silnici potkali vracejícího se s koni Bartoše. Zastavil se, vzal ženu i děti, a když ho počastovali sladkou, rychle ujížděl.

Na kopci před statkem čekal Šimon a Maruše. Děvče pospíchalo se vším chvatem dolů ke bratřím. Chlapci přiběhli k otci. Šimon je hladil rukou po hlavách, leč styděl se je políbiti. Počkali na matku a všickni stejně vešli do domu. Maruše šla napřed připravití oběd.

»Vyrostli jste, sesílili, učení jste se nasýtli, tak snad přece otci pomůžete. Jsem upracován!« . . . Šimon odhrnul rukáv od košile a ukázal modré pruhy žil jako biče. »Je potřeba silám trochu povolití, nebo prasknou.«

»Nebojte se, tatínku, spolu s Antonínem pokosíme louku, seno usušíme a svážeme. Ta dvě jitra žita s Maruší a matkou sežneme, a vy, tatínku, budete sedětí na snopu a dýmku kouřiti a hovořiti s námi.«

»Třeba si pohověti,« — dodal Antonín, »a my budeme rádi, když si od učení odpočineme při práci.«

»Vidíš, děti jsou hodné a ochotné, a ne zkažené ve městě. Ty mi již nechod' ke dřevařům, pohov a odpočiň si, pokud jsou chlapci doma. Dobré jsou dva měsíce!«

»Utránil bych se k smrti dlouhou chvílí,« — odpověděl Šimon.

»No, tak budeš dělati něco málo. Snopy vázati, podávati na vůz, voziti do stodoly, aby jsi se neomrzal, ale únavy nezakusil.«

»A záložny, — a daně? — chlapci v městě!«

»Za podzim, zimu i jaro jsi vydělal přes dvě stě zlatých.«

»A nic nezůstalo!«

»Také i v záložnách ne mnoho« . . .

Šimon mávl rukou.

»Odpočiňte si při nás, tatínku,« — začal ho prositi Vladek, líbaje mu ruku. — »Odpočiňte si a dívejte se na své hochy, jak pilně se budou otáčeti.«

»Zítřka na louku, pouze připravte kosy.« — poručila matka.

»Ale nyní pojďme k žitu, spatřiti, kdy bude na ně čas pod srp.«

Večer, když všickni usnuli, matka zapálila světlo, Vladek vzal z kuférku sešit, přitulil se k matce a s nadšením četl: »Král Vladislav Lokietek.« »Drama v pěti jednáních, napsal Vladislav Porebský, syn Magdaleny Porebské.«

»I ty pochlebníku!« — zvolala a políbila ho. Chlapec četl s nadšením třináctislabičné verše, plynoucí jako voda.

»Odkud to je v tobě, dítě, odkud v tom věku?« — šeptala vzrušená žena.

»Maminko, a odkud jabloň na jaře květem se přikrývá, a ovoce přináší? Zdaž ona ví? Samo to přichází . . . Potom bude to, že král Lokietek, vypuzený schová se ve sklepích a jeskyních Ojcova, a lid ho schovává, krmí, opatruje, brání předpadnutého!«

»Dítě, a to ty všecko sám?«

»Byl jsem desetkrát a více snad v divadle, a viděl jsem různé kusy. Litoval jsem pouze, že, maminko, vy jste se mnou nebyla.«

»No, tak mi to přečti ještě jednou, abych si to dobře do paměti vpravila.«

Vladek po druhé hlasitěji a výrazněji předčítal třináctislabičné verše, plné prostoty a dětinství. Byly na výši pojmů matčiných. Rozuměla jim lépe než Shakespearovi, srdce její radovalo se dvojnásobně z nadání synova i ze vlastních vědomostí.

»Ale nyní na lůžko, zítřka máte kositi louku. Jen se, mé dítě, zbytečně nemuč, neboť o neštěstí není nikdy zle. Když pokosíš, odpočiň si. Udělala se pohova, jeden den nic neznamena.«

Chlapci pracovali celý týden, a Vladek večer při lampě, maje matku po boku, skládal verše svého dramatu. Matička zářic pomáhala mu, jak mohla i uměla.

Prázdniny uběhly mžiknutím oka. Magda se bála vydání, a nechtěla vyprovázeti syny do města, ač by nesmírně ráda byla jela. Když se vzpírala, vyňal Antonín schovaných pět zlatých a položil je na stůl.

»Abyste se, maminko, nebála vydání, ušetřil jsem tyto peníze na dráhu pro vás a dávám je. Nyní není žádné výmluvy, pojedeme spolu.«

Magdu polily slzy.

»Pojedeme;« — zvolal Vladek — »to teprve se budeme veseliti v Krakově, kávu píti, choditi do divadla!« . . .

* * *

Následující prázdniny přivezli chlapci domů díla Slovackého, koupená u židů a darovali je matce.

Vladek, opojený Slovackým, ač ještě všemu nerozuměl, předčítal hlasitě sloky básníkovy. Matka rozuměla ještě méně než syn, leč i ona cítila hudbu slova, i ji dojímalo kouzlo melodií.

Čítávali je spolu po nocích. Opakovali si dříve čtené, a opájeli se ještě více. Vladek pohodil třináctislabičné verše a chtěl psát jako Slovacký, ale neodvážil, bál se i začít . . .

»Maminko, my ti ty knížky necháme. Častokráte tě pojme stesk za námi, čti je, to tě ukonejší, a čas rychleji ujde, a dobré myšlenky ti počnou přicházeti do hlavy.«

»Ale to, dítě, nebude večeru, abych aspoň na chvílku do nich nepohlédla a nenapájela se radostí.«

»My tam, a ty, maminko, tady! A může se státi, že v jedné minutě tytéž verše budeme čísti a myslet na sebe. Maminko, kdybich to já tak dovedl, jako Slovacký, to bych se zbláznil radostí.«

»Dovedeš,« — řekla matka s důrazem, — »jen mi vyrosti aspoň do dvaceti let, a tenkrát mi řekneš: Maminko, poslouchej, budu ti předčítati, a ty suď, zda to je takové, jako ten Slovacký . . .«

»To budu tehdy již starý,« — řekl Vladek smutně.

»Dítě, do mladých let teprve vstoupíš, ale tehdy tvé matce černé vlasy stříbro bude pokrývati. Kdybys ty neměl býti takový jako Slovacký, tak by přeci Pán Bůh nedával Své znamení. Vladku, nerozumíš tomu?« . . .

»Rozumím, ale snad Bůh mne zachránil, aby vám, maminko, neudělal bolest. To jste, vy, maminko, vyprosila sobě u Pána Boha zachránění. Jistě Pán Bůh litoval vás, maminko, abyste k vůli mně nezhylnula . . .«

»Vladku!« — vykřikla Magda, vstávajíc, — »nepřekrucuj, neměň vůli Boží, nebo tě potrestá! Nevíš, že tě Bůh pro své záměry chová?«

»Nevím neboť káže-li mi, abych byl takový, jako je Slovacký, tak ať mi dá takovou sílu jako Slovackému.«

»Dá, neboť, jestli ve třináctém roku života taková ramata či dramata skládáš, tak uvidíš, co bude ve dvacátém. Vladku, neboj s Pánem Bohem, poslouchej Ho a jdi směle tam, kam ti poroučí. Snad budeš jiný než Slovacký, ale to neznámá, že bys byl menší než on!«

»Maminko, já chci býti takovým.«

»Všecko závisí od vůle Boží, snad On jinaký plán strojí, ale ty čekej, poslouchej a jdi, kam ti poroučí!«

»Já chci jíti za Slovackým!«

»Tak Ho pros, snad tě vyslyší, snad se slituje.«

»I vy maminko, prostě, tolikrát vás vyslyšel, mne do Krakova poslal. Snad se slituje. Když začal, ať skončí.«

Matka přitáhla chlapce k sobě a přitiskla ho, radost naplnila její srdce, jakoby byla do nebe vzata.

»Skončí, skončí, a matku štěstím naplníš!«

Každý večer sedávali nad Slovackým. Vladek četl plyně s důrazem a nadšením, matka si představovala, že to jsou verše jejího syna za deset let, opájela se jejich hudbou, ač nevalně jim rozuměla.

»Dítě, nyní mi čti zvolna a všecko důkladně vyslov, ať rozumím, jak se patří.«

Vladek četl a svým způsobem vykládal každou část matce. Rozuměli si výborně. Matce se rozjasnilo znenáhla, názory Vladkovy byly na její výši, hodily se úplně k její představám a názorům. Vladek zase cítil, že má dobrou a učelivou posluchačku, mimovolně se rozohňoval, aby jí všechno řekl, co sám cítil a věděl.

Večery jim ubíhaly rozkošně, sami byli v nočním tichu se Slovackým. Magdě se zdálo, že i ona pomáhá Bohu, aby Jemu vzešla z jejího chlapce sláva.

Na počátku podzimu vrátili se chlapci do Krakova. A znova ostala sama s Maruší a mužem, ale i se Slovackým. Každický den večer, když již všechno se kolem ní utišilo, otvírala jedno z jeho děl a četla je po desáte i po stokrátě, až jí celek nepozorovaně v paměti utkvěl. Usínajíc odříkávala potichu verše, v její hlavě vířící. Ve snu byla přesvědčena, že je psal Vladek. Vycítila chod veršový a stávala se na jeho hudebnost velice citlivou.

V prosinci za studené noci vrátil se Šimon domů unavený od pily, ráno se nemohl zvednouti, páliho ho na prsou, v boku ho píchalo a nechtělo to přestati. Polekaná Magda hledala pomoc v černé knize, přikládala na bok a prsa teplé kameny, zabalené do šátku; nic nepomáhalo. Třetí den poslala pro kněze, vyzpovídal se, zavolal Magdu s Maruší k sobě a před knězem pravil:

»Udělal jsem, co Pán Bůh chtěl a ty, ale nyní já znova chci, aby pozemek a celý statek zůstal pro Vladka. Jestli Pán Bůh nad ním udělal znamení, tak mu pomůže vyplatiti Antonína a Maruši. Pro tebe výměnek do smrti. Chlapec ti neukřivdí, milovala jsi ho jako svátost. Statek otcovský nesmí dělit, a ať jej celý odevzdá svému synovi. Napracoval jsem se sám dosti, jako nějaký sirotek. Ale když tak Bůh chtěl a ty s Ním, udělal jsem, co jste chtěli. Nechať mne nyní soudí. Žehnám chlapcům a vy buďte mi zdraví. Zaplatil jsem celou záložnu do groše a Pán Bůh praví: pojd', — idu!« —

Obrátil se; zimnice jakoby zázrakem ustoupila, usnul a již se neprobudil. Magda i Maruše se daly do velikého pláče.

Kněz odejel, do světnice se sběhly kmotry, naříkati a pomáhati v pláči sirotám. Na prosbu Magdinu poslal Rokoč svého chlapce na stanici do Limanova, aby úředník telegrafoval ke sv. Anně v Krakově pro Porebské, že otec zemřel.

Druhý den přijeli, nesmírně plakali. Vladek se vyjádřil:

»Kdybych byl u tatínka zůstal, snad by byl živ a zdrav! Ale že jsem od něho odešel, on mi ještě za to všechno odkázal.«

»Tiše!« — odbývala ho matka. — »Neopravuj, neopatrný, Pána Boha! On ví, co dělá, vzal otce do své slávy, když poslední splátku do záložny donesl. Tam ho čeká koruna. Nechtěl, aby pro nás déle síly mařil. Umřel, jakoby usnul, a mně se zdálo, že slyším zpěv andělů, kteří přišli pro jeho duši.« Totou odpovědí upokojila citlivého chlapce.

»Jestli jste, maminko, slyšela zpěv andělů, kteří pro duši tatínkovu s nebe přišli, tak mu křivdy neudělají. Ale přece mi

líto nesmírně otce, miloval nás a pracoval pro nás celý život, sobě od úst ubíral, ale přece se spatříme,« — šeptal oči si otíraje.

Po pohřbu, když byli sami ve světnici, promluvila matka:

»Stali jsme se sirotky, tak Bůh chtěl. A jako sirotci musíme tím více jeden ke druhému přilnouti, abychom se nepodali bídě, a konali to, k čemu nás předurčení vede. Není otec, není výdělek, není ani hotových peněz. Ztratili jsme takto nějakých dvě stě zlatých ročně. Země je jalová, lesu drobeček, že není možno ho porážeti, jedna pastvina pro čtyři voly, a kdo je bude pásti, kdo je prodá, kdo jiné koupí? K tomu byto třeba muže. Pastvinu prodám Rokočovi za osmdesát zlatých, a to jsou přeci peníze.«

»Prodati.« — přisvědčili chlapci.

»Ale jak se na vás nedostane, tak znova třeba ze záložny vzítí, studie musíte ukončiti; třeba bych všecko měla na to naloziti.«

»Musíme!« — opakovali.

»Ovšem, Vladku, dovolíš vypůjčiti ze záložny?«

»Ať jen poručník a soud dovolí. Přeci to zaplatím, až vyrostu. Vyplatím věno Maruši, Antonínovi dám jeho díl a celé hospodářství nechám mamince.« —

Odjeli. Magda zůstala s Maruší. Nastalo pusté šero, smutno. Žena ze stesku za dětmi a mužem nevěděla sobě ani rady. Maruše utíkala ke družkám do vsi, přísti s nimi, nebo peří dráti. Ve světnici zůstávala Magda sama, zapálila lampu, četla chvíli ze zvyku »Životy svatých«, a potom uchopila se Slovackého, aby se opájela hudbou veršů, nadějí i pýchou, že přeci za nedlouho její syn právě takové psátí bude. Četla hlasitě, hudba zněla jí v uších a v mysli její tvořily se obrazy vyvozené obrazotvorností básníkovou.

Před půl nocí vracela se Maruše, zhasila světlo a obě kladly se na lůžko.

»Že tak, maminko, stále čtete bez oddechu, a nebojíte se, že se vám to v hlavě zmate? Nebylo by lépe jíti na pohovor k sousedkám, peří dráti a pobaviti se?«

»A co tam uslyším?«

»A co v knihách?«

»Když já čtu, zdá se mi, že hovořím s chlapci, s Vladkem, že čtu jeho myšlenky. Milo je matce hovořiti s dětmi, třeba byly od ní vzdáleny dvacet mil.«

Maruše neodpověděla; teprv když kladla hlavu na podušku, řekla: »Máte přeludy, maminko, neboť jste se příliš do chlapců zamilovala, a nejvíce do Vládka a to snad není dobře . . .«

»Ale ať, co má býti, to bude, a co užiji, to užiji . . .«

Pan farář se divil a ptal se lidí, proč Porebská nenechala si jednoho chlapce doma a neusadila na živnosti.

»Kdo bude hospodařiti?« — pravil — Přece žena sama nestačí, a tak může přijíti o všecko.«

Lidé opakovali slova farářova. Magda pokrčila rameny.

»K čemu jinému je předurčil Bůh!« — odpověděla a umkla.

Lidé potřásali hlavami a odcházeli.

Následující rok učinila s dovolením poručníka i soudu s pomocí Antonínovou půjčku tři sta zlatých.

»Za tato tři sta, a to, co budu moc dodat, musíte skončiti studia.« — řekla.

»Plaťte jen maminko záložnu, my si sami již pomůžeme.« — odpověděl Antonín. »S Vladkem to bude obtížnější, ale i on přeci musí zmenšiti vydání, a třeba po jedné přednášce míti na den.«

»Ať dělá, co chce,« — šeptala matka — »On jest jiný než my. A nesmí se mu překážeti, neboť pouze Bůh jediný ví, co v něm jest, čím bude a co dokáže. Často se zahledí, poslouchá, a tu mu v očích takové jakési divné plaménky kmitají, že stojím zaražená a bojím se oddechnouti, abych nezaplašila myšlenky, které v něm se rodí. On jest pomazaný Páně...«

Pan farář, když se dověděl o půjčce Porebské, předpovídal: »Uvidíte, že přijde ještě o žebrácké holi pod kostel. Tu ženskou opanovala pýcha, chce míti své syny úředníky, ale pýchu Pán Bůh trestá.«

»Ale ať přijdu, jen když svoje provedu,« — odpověděla Porebská varhaníkovi, který jí opakoval předpovědění farářovo. »Kruchta není kriminál, žebrácká hůl není hanba. Ale já si myslím, že mi děti žebráckou hůl vezmou a o mne se postarají! . . . Tak co, že půjdu o žebrácké holi, jen když syny odchovám, a oni půjdou dále ku slávě Boží a slávě národu. Žebrácká hůl změní se časem v berlu! Kristovi dali třtinu do ruky, ale ta se změnila v berlu, a kraluje nad světem!«

Varhaník vytřeštil oči a ženy, přikyvující hlavami, mluvily k sobě: »U Porebské musí nějaký veliký duch býti a mluví z ní. Poručil jí z chlapců udělati lidi ke svému podobenství, ona se nikoho nebojí, jde směle k cíli.«

Od tohoto rozhovoru vzrůstalo stále více a více ve vsi jméno a čest Porebské. Netoliko děvčata, ale i mladé ženy i čeledínové jí líbali ruce, a starší kmotry na rameně. Co pronesla svým velikým a divným slovem, přijímáno s věrou a úctou.

Chlapci šli výše ve studiích i ve vzrůstě. Antonín dohonil otce; Vladek byl útlejší, ale z očí mu sršely jiskry, jakoby z rozžhavených uhlíků. Zenské nazývaly Magdu vůbec: matka Porebčáků.

Uplynulo několik roků, bída doléhala. Často bylo třeba na splátky do záložny prodati jedinou jalůvku, poslední korec zrní nebo korály u žida zastaviti.

Nuzovaly se obě s Maruší, leč Porebská smála se bídě a poukazujíc ke Krakovu, říkala:

»Tam jest moje radost, moje náhrada, má útěcha. A co mi hlad udělá, jen aby mne neudusil před časem!«

V květnu obdržela od Vladka dopis.

»Slíbil jsem Vám maminko, že všechno, co napíše, nejprve pošlu Vám, abyste to přečtla a opravila. Čtete to, moje maminko, první, opravte a zas pošlete.« Přitiskla list k sobě třesoucíma rukama.

»Já bych měla opraviti? O můj červíčku!«

Četla dále: »Maminko moje! První má práce jde do tisku; čisti ji bude celý svět. Písničky pro náš lid. Maminko, vy jste mne krmila jeho mluvou a písněmi kolébala. Věnoval jsem lásku svoji pro Vás, Vy jste byla pro mne jeho slunkem, jeho silou i láskou.

»Maminko moje, Vám jsem lásku svou věnoval nad míru, a pro Vás i ubohému lidu našemu. Pohlédněte dvacet let za sebe zpět. Jaká to nesmírná moc byla ve Vás, která splývala na Vaše děti. A nyní vidíte, jak touto mocí Vaše děti žily, sílily, a šly a šly, ale Vy před nimi jako duch a jako světlo v noci temné . . . Maminko, vy jste z lidu i my z lidu a proto:

Miluji náš bědný lid nad míru,
jehož písní jsem se vykolíbal,
miluji řeč, obyčeje, víru,
jež jsem děcko jeho vyssál.

»Přijměte ty písničky, jsou Vaše, jako všechno, co ve mně jest, jest Vaše!«

Matka otřela si oči a četla:

Miluji náš bědný lid nad míru,
jehož písní jsem se vykolíbal,
miluji řeč, obyčeje, víru,
jež jsem děcko jeho vyssál.

Navyklá jsouc na hudebnost veršů Slovackého, cítila, že v posledním něco schází. Četla po druhé, po třetí, přemýšlela. Náhle chopila péro a napsala tiskovými písmeny pod čtvrtým veršem:

»jež jsem děcko z prsou jeho vyssál.«

Přečetla celé čtyřverší a rozesmála se radostí nad neznámým posud štěstím.

Četla dále:

Co mne s lidem ještě více míří,
povím, ač mi mnohý víry nedá:
choroba ta, která v něm se šíří,
vespolně to, všeobecná běda!

»Jaká pak choroba!« — zvolala — »Lid jest zdráv, jen slaboučci padají.«

Přetrhla »chorobu«, napsala »neštěstí«.

»Neštěstí, synku« — opakovala. — »Zapomněl si na neštěstí; ano, to stihlo lid a moří ho. Neštěstí, abys věděl přichází tam, odkud štěstí utíká. Zapomněl jsi, můj holoubku, na neštěstí! Ale jaké to krásné verše! . . . Modlila jsem se, aby mi Bůh takového popřál, jakým byl ten Slovacký — a chlapec jde tou-

těž cestou. Má ještě daleko do Slovackého, ale vždyť to je také přeci ještě mladé piskle . . . Až vyrostete, přesvědčíme se, co z něho bude, když již dnes takové verše skládá . . .«

A začala čísti znova hlasitě, ruce se jí trásly vzrušením i radostí:

Miluji náš bědný lid nad míru,
jehoť jsem se písni vykolíbal,
miluji řeč, obyčeje, víru,

Opravila:

jež jsem děcko z prsou jeho vyssál.

Co mne s lidem ještě více míří,
povím, ač mi mnohý víry nedá:
neštěstí to, které v něm se šíří,
vespolná to, všeobecná běda.

Snad že ona ztemnila mi zraky,
zaslání mi srdcí nuzných hloubi,
nemohu pak hleděti v ně . . . taky
bídu mou že lid sám se svou snoubí.

Snad že ona ztemnila mi slunce,
z duše vzala mi zářné vidiny,
že když srdcí lidských jdu po louce,
za světlem vždy vidím všady stíny.

Za světlem že vidím stíny všady,
slzy víc mne vábí nežli záře,
k lidu však jen láska mne vždy váže,
Jáť v něm samém hledám pouze pravdy!

»Vidíš« — šeptala — »matka se k tobě připojila až do konce! . . . Ale vždyť i vy, děti moje, vychovaly jste mne, abych vám byla podobna, že nejsem kvočnou, která kachny vyseděla. Vy jste šly na veliké vody, a matku jste nenechaly na břehu, vzaly jste ji spolu, že může se těšiti s vámi, a přece vaši moudrosti jaksi rozuměti . . .

Slzy ji polily, udělala ve vzduchu znak sv. kříže, dětem svým žehnajíc.

* * *

Verše Vladislava Orkana, opravené takto jeho matkou, selkou z Velikého Porebí u Limanova.

Konec . . .

Ctěný pane redaktore!

Vylíčil jsem v podrobných črtách pravdivý příběh matky selky z okolí Podkarpatského.

Nahlížeje blíže v poměry naše na vsi, přesvědčil jsem se, že nejméně polovina mládeže vesnické v Haliči, požívající vyššího než základního vzdělání, vděčí za to svým matkám. Matky s nepochopitelnou pro nás věrou, — velikou ve své jednodu-

chosti a prostotě, že čerpají obdivuhodnou sílu a vytrvalost, utrhující sobě od úst — posílají děti své na vzdělání — a ony též první bezprostředně nabývají od nich vzdělání a prvních paprsků zušlechtění.

Ne všechny jsou podobny Magdě Porebské; ne všechny umějí čísti; ne všechny mohly svoje vlohy na Shakespearovi a Slovackém tříbiti, leč za to všem dán jest ten veliký rozmach a ta neudržitelná potřeba, aby dobyly vzdělání pro své děti a s nimi i pro sebe.

Čest našim matkám!

Za dob prvotní vzdělanosti kněžky a prorokyně zachovávaly a po dnes zachovávají plamen lásky a světla. Tvůrkyně lásky ke bližnímu, počátek ten, nevědomky a původně omezený na vlastní děti, rozvinují se silou a důrazem, vytvářejíce první ohnivý řetěz, končící v lásce k lidstvu.

Čest matkám selkám!

Sewer.

Láska matky.

Veliká je láska
každé věru matky,
ať je z paláce snad
nebo z chudé chatky.
Veliká to láska
jako oheň hoří —
ji neschladí nikdo
ani v ledu, v moři.
Veliká to láska
ó jak v žití září —
mnohou strast i boly
kouzlem svým maří.
Jako krásná píseň
sladká hudba zvučí —
že mateřská láska
do smrti až pučí.
Veliká to láska
celý život sladí —
ztracenou nám nikdo
více nenahradí —

František Sobotka-Jablonecký.

Nadpřirozeno v uzdraveních lurdských.

Napsal Dr. JINDŘICH GUINIER, volný docent lékařské fakulty v Montpellieru.

Autorisovaný překlad pořídil FR. VAŇOUS.

1. Lékařské posudky.

Dílo jeskyně Massabielské jest událostí veřejnou. Jsoucnost „jeskyně“, sídla zjevení Neposkvrněného Početí, — mnohonásobné nápodobení této zázračné jeskyně s obrazem Zjevení ve všech obydlených místech, počínaje zahradami paláce Vatikánského a konečně v nejdlehlších částech zeměkoule, v Kanadě, v Čile, v Japonsku atd., — umravňující působnost velké události lurdské a její náboženský vliv, křísící všude staré zapomenuté pouti, uvádějící v pohyb a svádějící do Lurd všechny národy země k pouti všesvětové. — toto vše jsou události souvěké, události dějinné, které již od padesáti let (1858—1909) vnucují se veřejné zvědavosti a úvahám každého myslitele.

Uzdravení v Lurdech jsou události nepopíratelné, události veřejné.

Ponechaje stranou vše, co by v Lurdech zasluhovalo pozornosti pozorovatelovy, omezím se nyní pouze na úvahu o těchto uzdraveních. A i tu mohu provésti jen velmi povšechně — tak bohatá je látka k úvaze!

Studujme tedy tato mimořádná uzdravení pouze ve světle vědomostí lékařských, asi tak, jakobychom studovali kterékoliv nové pozorování klinické ve výzkumné pracovně (laboratoři), kdež experimentátor (pokusy se zabývající lékař) používá svých nabytých vědomostí, své zkušenosti a soudnosti ku prozkoumání biologických zjevů, aby z nich sestavil oprávněné závěry a prospěšně jich zužitkoval.

Chci se zde zabývatí pouze *nemocemi organickými* (ústrojnými), totiž oněmi chorobnými stavy se ztrátou *substance* (látky), které rozežírají a ničí anatomická (pítevní) tkaniva, vzdorují všem léčivým prostředkům, zbavují lékaře trpělivosti, staly se nezpůsobilé k operaci, vedou nemocného vstříc blízké nevyhnutelné smrti a vrhají ho konečně do řad lidí *nevyléčitelných*.

Nečiním tak snad proto, že by *nemoci nervové*, řečené „*beze hmoty*“, ¹⁾ nezasluhovaly pozornosti, a že bych sdílel nevhodnou pohrdavost jistých lékařův oproti lurdským uzdravením nemocí nervových, oproti těmto opravdovým vzkříšením osob hysterických, a které dle jejich tvrzení nemají prý žádné ceny s hlediska nadpřirozeného: jakoby nemoci nervové nezaujímaly též veliké místo v rámu nosologie (nauky o nemocech), a jakoby právě ony nemučily obětí nejvíce a nekladly nejnepronikatelnější odpor úsilí novodobých psychiatrů (lékařů duševních

¹⁾ Nemoci »bez hmoty« sluje nemoc, jejíž anatomické sídlo není dosud určeno, nalezeno. Lékaři připouštějí, že je nervové tkanivo někde porušeno. Avšak toto poškození je dosud neznámo a nelze ho ani viděti, ani omakatí. Hysterie, epilepsie (padoucnice), šílenství, jsou až dosud nemoci »beze hmoty«, protože není známo, kde vězí porucha tyto nemoci zavinující, třebaže jejich výzkoumání věnovány již byly práce obrovské.

chorob), kteří — bohužel! — nejsou s to, aby nemocné jich zbavili!

Ostatně dlužno poznamenati toto: pověstná psychotherapie (léčba vlivy duševními), jíž tolik přičítají uzdravení v Lurdech hlavně ti lékaři, kteří tato neobyčejná uzdravení znají nejméně, tato domýšlivá psychotherapie zůstává až dosud výhradním majetkem několika řídkých zasvěcenců, bývá leckdy zneužívána těmi nejhoršími dryáčnický, a dodělala se až dosud výsledků velice málo hodnověrných a náramně málo trvalých.

Šťastné tedy, přešťastné jsou ty osoby hysterické, ti nervově nemocní lidé, kteří byli v Lurdech uzdraveni náhle, *úplně* a nadpřirozeně!

Leč přikročme k věci, a učiňme synthesu (soubor) všech skutečných uzdravení *organických nemocí* a jejich nezvyklých pochodů tak, jak jsou pozorovány v *Kanceláři zjišťovací* (Bureau des Constatations), v této podivuhodné kanceláři lékařské, kde jsou udílány lékařské porady zdarma, kde střídají se v nepřetržité řadě nevléčitelně nemocní ze všech končin, kde dovoluje se prohlížeti nemocné úplně svobodně lékařům z celičského světa sem se sjíždějícím, ať jsou jakéhokoli původu a kterýchkoli názorů, a kteří sem zajeli snad náhodou se své cesty, nebo je sem přivedla zvědavost nových věcí, nebo je přivábila tajemnost uzdravení, nebo dokonce vnitřní cit po předcích zděděné víry.

Moha se prokázati tím, že již od roku 1862 dlíval jsem letní dobou v bezprostřední blízkosti Lurd po celých 40 let, a 10 let sídlím skutečně a stále ve městě zjevení samém, kdež jsem se zájmem zkoumal z blízka vzhled poutí, z celého světa sem putujících; — dále tím, že jsem po 30 let skeptikem (pochybovačem) následkem profesionálního (odborného) vychování, jak tomu bývá u lékařů příliš zaměstnaných, indiferentních (nábožensky lhostejných) anebo blaseovaných (otupělých), kteří se spokojují povrchní četbou neúplných zpráv, roztržitě naslouchají zprávám i svědků nejzávažnějších a nejjistějších, anebo podívají se na místo, ale jen mimochodem a nepřihlížejíce k podrobnostem, k závažným skutečnostem, — až ponenáhu prosycen přečetnými, souhlasnými a nadmíru poučnými pozorováními — posléze jsem byl přesvědčen, odvažují se i já pokusu vypovědět to, co jsem viděl, slyšel, čeho jsem se dotýkal, četl a konečně poznal na této „zázračné klinice“, jistě ojedinělé, a která si úplně zaslouhuje i své vážnosti, i své nepřirovnatelné přitažlivosti.

Píši tuto věcnou úvahu pro duše přímé a upřímné, bažící po světle, ať už ono pochází odkudkoliv, a které žádám, aby přišly samy na místo — jakž to má býti — a přísně prozkoumaly pravdivost všech mých tvrzení.

Ale nedbám a dbáti nechci protivníků předpojatých, sudíků, kteří věci zhola neznají nebo ji znají pouze nedokonale, sekretářských svobodomyšlníků, hypnotisovaných svým sektářstvím, a mluvků, kteří hluchými frázemi zakrývají svoji nevědomost anebo nepoctivost. Chybí jim právě ta nejdůležitější věc, totiž: *spiritalis unctio*, pomazání, proniknutí, porozumění »věcem duchovním«, zvláštní to milost Boží, kterou Bůh udílí pouze těm, kdož

jej o ni žádají a jí si zasluhují, a kterou žárlivě odpírá těm, kdož jí odpírají, jí nenávidí nebo se jí rouhají, kterou však nikdy není s to, aby nahradil ani ten nejblyskavější nátěr vědecký.

Zbytečně mrhá časem, kdo s takými odpůrci rokuje. Jsouce zaslepeni pýchou a otroky svých smyslných pudů, zavírají umí-
něně oči před každým světlem, které je jim nepohodlné. Stačí jich politovati, želeť jejich zůmyslné nevědomosti, jejich vrozené neschopnosti proniknouti v tajemství věci²⁾, a oddati se radosti ze světla nejčistšího, oné radosti, které okoušeli neb okoušejí dosud za naší doby František Coppée, Brunetière, Huysmans, Forain, Bourget, Grolleau, a tolik jiných, kteří právě jak oni byli touto radostí uzdraveni, balsamickou vůní napuštění, a mírem naplnění v plné vyspělosti svého života, rozumu a nadání.

Právě jako Kristus byl neproniknutelnou hádankou „učeným“ židům (kněžím, fariseům, učitelům zákona), kteří nebyli s to, aby snesli *pravdu*, která je ponižovala, kárala a odsuzovala, — rovněž tak i Lurdy jsou nepřijatelnou hádankou našim nevěrcům, našim souvěkým neznabohům, ať intelektuálním (o rozumové důvody se opírajícím) anebo ne; — dnes září světlo v temnotách právě tak, jako za doby Kristovy, ale temnoty smyslného sobectví nejsou s to, aby jich obsáhly. Je to proto, jak dí biskup Bossuet (slavný kazatel a filosof francouzský), že Bůh se odvrací od těch, kteří se sami odvracejí od něho, a pozůstává sobě samým ty, kteří jenom sebe hledají.

2. Kritická zkouška psychických vysvětlení.

Někteří nepřátelé Lurd nemohouce popřítí nezvyklých způsobů, jimiž uzdraveny byly nemoci chronické (vleklé), — „*se hmotou*“ — pozorované v Lurdech, chtěli v nich viděti pouze choroby původu a povahy *nervové*, zkrátka nemoci funkční (v činnosti ústrojů), nemoci „*beze hmoty*“, to jest nemoci, při nichž není skutečných anatomických poškození, které jsou pouhými úchytkami v činnosti ústrojů (jako: hysterie, neurohysterie, neuropathie — zkrátka a dobře choroby nervové vůbec), a které lze podrobiti radikálně léčivé působnosti vlivů čistě *emočních* (čili jinými slovy: které možno vyléčiti *mocným vzrušením myslí nemocného*). Ba i ve případech nejtěžších (jako náhle zmizelé nádory, ztráty substance v ranách atd.) neústupně se zvětšovací sklem hledali nějakou tu „malou mršku nervovou“, nějaký „vášnivý kvas“, nějaký „processus“ (vývoj) — osvoboditele to ode vsí působnosti nadpřirozené.

Aby mimořádná uzdravení v Lurdech vysvětlili *způsobem přirozeným*, dovolávali se vlivů rozmanitých. Vynasnažovali se dokázati, že — nepůsobili-li tu hmotný účinný lék — tedy všechno se musí přičítati vlivům „psychickým“ (duševním), totiž: „sug-

²⁾ Kdybys uvnitř dobrý byl a čist, všechno bys bez překážky viděl a dobře chápal. Srdce čisté proniká nebe i peklo. Jaký je kdo v nitru svém, tak soudí zevně. (— Následování Krista — II., 4.) — Láska k Bohu neváže pouze srdce, osvěcuje též ducha: propůjčuje vědomosti, kterých nelze nabýti studiem, a jichž nedostihnou ani největší veleduchové — — — Čím více kdo miluje Boha, tím více jest osvěcován světlem pravé moudrosti. (Marbeau.)

gesci“, „autosuggesci“, „víře, která uzdravuje,“ „silám neznámým“, ač všechny ty názvy jsou zneužíváním slov, jimiž chce pouze zakrýti svou domyšlivou nevědomost ten, jenž jich užívá.

3. Suggesce a autosuggesce.

Aby se uzdravení v Lurdech přičítala *suggesci*, o tom již není ani řeči.

Pouze nevědomci, nevědomí nebo zúmynslní umíněnci, duševní omezenci, mluvící o Lurdech jsou snad s to, aby přinesli vážně slovo *suggesce* ještě dnes po tom, co o *suggesci* napsali a o ní dokázali učenci nejvážnější jako Bernheim z Nancy, Bérillon a Van der Elst z Paříže, Grasset z Montpellieru, Desplats, Duret a Lavrand z Lillu, Boissarie z Lurd, a zvláště po tom, co o ní může zjistiti každý sám.³⁾

V Lurdech není ani suggestionáře, jenž by provozoval duševní vliv na nemocného, ani psychotherapické (duševně léčebné) výchovy u žádné zázračně uzdravené osoby. V Lurdech jsou pouze nešťastníci „chroničtí“, prohlášení — a též sami si toho vědomí — za takové, kteří hmotnými prostředky jsou *nevléčitelní* z poruch organických, operace neschopné. Tyto osoby, — prý *suggesci* vyléčené, — častokrát ještě samy o svém uzdravení pochybují (ku př.: Alliaume, zraněný býkem,⁴⁾ Lévêque-ová, proslulá náhle vyléčitelnou sinusitou dne 16. července 1908,⁵⁾ ač je zcela zřejmo, že neočekávaně nabyly zdraví úplného;⁶⁾ — jindy jsou to dítky, nevědoucí co se s nimi děje;⁷⁾ — jindy opět

³⁾ Neuvádím Charcota (průslulého lékaře v Paříži), ani jeho divadelních představení v nemocnici Salpêtrière, kde byly libovolně továrně vyráběny hysterické nešťastnice, umělé to výrobky umělé *suggesce*, předměty spíše určené k výstavě na odiv než užitečné pravému vědeckému pokroku, a dnes již zavržené psychiatry nejvážnějšími.

⁴⁾ Alliaume. — Je to dramatický příběh farmářského sedmadvacetiletého čeledína; bylo mu roztrženo býkem břicho 20. května 1907; nezemřel však, nýbrž zůstal na živu, maje — dle výroků tří znalců ze dne 14. června 1908 — na spodní části břicha ránu hnísavou a trvalou a neodstranitelnou kontrakturu (skrčenost) tří prstů pravé ruky následkem paralyse (schromnutí) svalů pravého ramě; občanský soud ve Falaise (departement Calvados) mu přiřkl 29. července 1908 sedm tisíc franků odškodného. — V tomto stavu přišel Alliaume do Lurd 19. srpna 1908 a byl před našima očima náhle uzdraven 22. srpna 1908 i z paralyse, i z kontraktury, i z rány. — Uzdravení toto bylo zjištěno výnosem Appelačního dvoru v Caenu (dep. Calvados) 25. listopadu 1908, a dvůr snížil odškodné ze sedmi tisíc na tři tisíce franků. — Alliaume jest opět zdatným a příčinlivým farmářským čeledínem. (Journal de la Grotte, no. 35., 30. srpna r. 1908, doplněk.)

⁵⁾ Leonie Lévêque-ová, učitelka. — Viz o ní dále v odstavci VI. o Nepravidelných jízvách a též Jour. de la Gr., no. 30., 26. čce, doplněk, a no. 45., 8. list. 1908.

⁶⁾ Tyto klinické události vylíčil jsem jinde se všemi jejich podrobnostmi. Skoro všechna jména uzdravených nemocných, které v této úvaze jmenuji, jsou z počtu těch neobvyklých uzdravení, která jsem na vlastní oči viděl, a jejichž podrobná vylíčení jsou zapsána v Seznamu (Registre) Kanceláře zjišťovací, ve knihách Dra. Boissarie-a a kanovníka Jiřího Bertrina, v Annales de la Grotte a v Journal de la Grotte.

⁷⁾ Justin Bouhohorts, dvouletý. — Umíral konsumptivní horečkou, rázu úbytového. Jeho matka, rozená Croisina Ducouts, donesla ho 4. března 1858 v šílené úzkosti k zázračnému prameni, nedávno vytrysklému. Ponořila ho a ponechala v prameni dobře čtvrt hodiny u přítomnosti rozhořčeného nad tím lidu. Hošík

jsou to skeptikové (ku př. poštovní zřízenec Gargam,⁸⁾ kteří v nitru se usmívají »pověře«, jež je obklopuje, kteří jsou sem přineseni proti své vůli od rodičů, jimž nemohou odporovati, a kterých se náhle zmocní neznámá, neuvědomělá a neodolatelná síla pudivá, která je donutí povstati s nosítek a prohlásiti se za uzdravené; — kteří se rozbíhají s myslí napiatou, tělem ozdravěným a přeměněným k *Bytosti neviditelné*, již vidí očima duše v posvěcené Hostii, vysílající na ně své božské proudy, přitahující je svým magnetem lásky, asi jako se rozbíhala ke své vroucně milované *Paní chudička, malička pastýřka*, kterou neodolatelný pud hnal k jeskyni vzdor četníkům a zákazu rodičův. A vedle těchto jsou jiné nevyléčitelné osoby, které snad by mohly podléhati vlivu suggesce, následkem dlouhých příprav, novén (devítidenních po-božností), ale zůstávají organicky lhostejné v domněle suggestivním ovzduší Lurd, a vracejí se domů tak, jak přišly, neodnášejíce si ze své hrdinné, tolik bolestné a takovou věrou oživené pouti nic jiného, než přísnější odevzdanost na smrt.

O neúspěchu „sugesce“ v Lurdech, o tom všem nelze jinak říci, — a již ode dávna — nežli že v Lurdech je ta *sugesce přehřátá*. V Lurdech všichni tito suggestivní činitelé dohromady, třeba že tu dosáhli nejvyššího stupně napětí, nezpůsobili nikdy nic užitečného a trvalého ani u nejcitlivějších a účinkům suggesce nejpřístupnějších osob hysterických a neuropathických (stížených nějakou nervovou chorobou); a tito *suggestivní činitelové* nebyli by s to — aby byť sebe méně — účinkovali na *náhlou* změnu organické vitality jako: rychlé zacelení rány, náhlé rozehnutí nádoru, okamžité vysušení hnisavosti, slovem, nebyli by s to, aby způsobili všechny ty *náhlé* změny zkažených ústrojných tkaniv, které jsou pozorovány v jeskyni Massabiellské tak často.

však nezemřel — — — Po výborné noci probudil se úplně zdrav — — — Tato událost je v Lurdech všeobecně známa. — V neděli 23. srpna 1908 o 5. hod. odpo. při slavnosti padesátiletého jubilea lurdkého kráček Justin Bouhohorts v čele čtyř set zázračně uzdravených, kteří defilovali před našimi zraky a před zraky 50 tisíc svědků, provázejíce vítězoslavný průvod Boha, přítomného v Eucharistii. (Srov. Henri Lasserre, Notre-Dame de Lourdes, 1869, I. IV., p. 171 a násl. — Mgr. Schoepfer, biskup z Tarbes: Lettre pastorale et mandement pour le Carême de 1909, 1909, p. 520.

Jan Maria Tambourné, ze Saint-Justin, diecéze Auch, čtyřletý, stížený 13. června 1858 tuberkolozním zánětem (tumor albus) pravého kolena, byl přinesen rodiči do Lurd v září 1858; strčili ho pod jednoduchou trubici, zasazenou do pramene Massabiellského, vytrysklého v únoru téhož roku, a hoch se náhle uzdravil a chodil beze vší podpory; uzdravení bylo potvrzeno v květnu 1879. (Procès-verbal de la Commission — Protokol komise, určené Mgr. Laurence-em biskupem v Tarbes, aby vyšetřovala uzdravení Naší Paní Lurdké 23. března roku 1859.)

Dr. Dozous uvádí hochy dva, pětiletého a patnáctiletého, rolnické synky z okolí Lurd, stížené poruchami medulárními (míchy), kteří byli náhle uzdraveni pouhým dotekem těla s vodou z pramene Massabiellského. (Sr. Dr. Dozous: La Grotte Lourdes, 2. vyd., 1875., pag. 120 a násl.)

⁸⁾ Proslulá obět strašlivého neštěstí železničního; jeho příhoda je zapsána v letopisech francouzského soudnictví jakožto historie člověka zoufalého. Dostalo se mu přiměřeného odškodného; a jeho ohromující náhlé uzdravení, když mimo něho byla nesena monstrance s Velebnou Svátostí, pohnulo do hloubi duše 15 tisíc přítomných diváků. Po více let zastává již v Lurdech vždy v období poutí úkol dobrovolného »pomahače při koupelích« (garçon baigneur).

Působí-li snad suggesce někde jinde, zde v Lurdech dělá neustále bankrot. Suggesce je zde dětinskou báhorkou, nedůstojnou rozumně myslícího člověka, která nijak neslouží ke cti vynalézavé vymyšlivosti nevěrců, dohnaných do úzkých.⁹⁾

4. Víra, která uzdravuje.

Víra, která uzdravuje, náboženská zanícenost a mravní podrážděnost, ukazují se každého dne jakožto činitelé nemající práždného účinku na nemocné ubožáky, kteří vzývají Pannu, zjevivší se v jeskyni, nebo kteří při procesích s monstrancí úpěnlivě vzývají Boha ve Velebné Svátosti přítomného.

Jediní nemocní, kteří v Lurdech se uzdravují, to jsou lidé *pokorní*, hrdinní prosebníci za uzdravení bližního, sousedovo, lidé odevzdaní (do vůle Boží), žadající pouze o milost šťastné smrti, nebo konečně lidé — ovšem mnohem řidčeji se vyskytující, — jako dříve již uvedený Gargam — nevěrec, svým uzdravením obrácený — a určení jak se zdá k tomu, aby byli ukázkou milosrdenství, které Bůh udílí lidem, ač si ho nezasluhují. A kdo pozná kdy, kdo bude s to, aby vypověděl divy ctnosti, zázraky milosti, tajemné přeměny duši, ještě daleko podivuhodnější než přeměny těl, které provázívají většinu těchto neobvyklých uzdravení a v jejichž tajnou sladkost bylo někdy lze vniknouti?¹⁰⁾

Nemocní, kteří nabývají v Lurdech zdraví, nezakoušejí leckdy ve skutečnosti žádného překypujícího nadšení, a výjimečně je projevují leč až *po* svém uzdravení, *po* vnitřním, nezvratném a úplném zjištění, že nabyli náhle a neočekávaně zdraví — v jehož nabytí však přecasto ze začátku, v první chvíli ani nevěří, jako jsem již dříve poznamenal (Alliaume Lévêque-ová). A vskutku leckdy mizejí náhle všechny bolesti, dostavují se náhle neporušené funkce, dříve ztracené (jako chuť k jídlu, volnost dychání, pohybů), vzdor tomu, že nějaký okamžik dosud trvají poruchy

⁹⁾ Srov. G. Bertrin: *Histoire critique des événements de Lourdes*, — dále zajímavé kritiky psychismu a suggesce v Lourdech od Grilbot-a de Givry: *les Villes initiatiques, Lourdes*; 1903, str. 168 až 190, a konečně spis Huysmansův: *les Foules de Lourdes*, XI.

¹⁰⁾ Ku příkladu žena z franc. krajiny Vendée, která šla ze svého domova do Lurd a zpět pěšky, urazivši tak 1200 kilometrů jen proto, aby veřejně dokázala veškerému lidu, pozbyvšímu víry a nedbajícímu povinností náboženských, své náhlé a nadpřirozené uzdravení na přímluvu Naší Paní Lurdské, z tuberkulosního zánětu kolena, zánětu velice vážného, zastaralého, za nevyléčitelný prohlášeného a všeobecně známého všemu obyvatelstvu toho kraje. Podrobnost o tom jsem uveřejnil jinde.

K této události lze přirovnati na př. osoby statečně v Lurdech umírající, které tu šlechtně obětují životy za spásu duší svých milých, — anebo osoby nemocné, které úpěnlivě prosily ne za uzdravení vlastní, nýbrž za uzdravení těžce nemocných lidí, vedle nich ležících, které však samy uzdravení dosáhly, — anebo nevěrce, kteří byli obráceni uzdravením vlastním, jako poštovní zřízenec Gargam, anebo zázračným uzdravením jiných, jehož byli svědky, jako na př. Dr. Bull, protestantský lékař, dále lékaři Belgičana de Rudder, a lékaři jiných nemocných, uvedení v knihách o tom vydaných, jako inženýr Goulard, svědek zázračného uzdravení Johanny Dubost z Dordogne (X. E. Goulard: *les Guérisons de Lourdes*, 1905, str. 50.) a tolik jiných — — — (Sr. též J.—K. Huysmans: *les Foules de Lourdes*, kap. XI.; — případ matky Marie des Anges, abatyše Klarisek, a malé sestry Blanky du Saint-Esprit, z Bretaně, atd.)

ústrojné, které bolesti působily a činnost ústrojnou rušily, a jichž bytí možno ještě nějakou chvíli pozorovati.

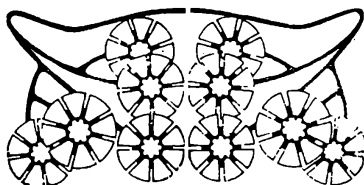
Neznám osobně ani jediného případu náhlého uzdravení nemocných, které by se událo právě, když tito nemocní byli zaníceni svými úpěnlivými prosbami a nejvášnivějšími projevy víry; ba naopak na jiném místě jsem vylíčil pod názvem: *La suggestion en Zaillite* (Úpadek suggesce) událost, která nejjasněji dokazuje, že duševní vzrušení v Lurdech, byť bylo sebe mohutnější, nemá docela žádné působnosti léčivé.

Toto zajímavé pozorování zde krátce uvedu.

Mladá nervósní dívka, citlivá a chudokrevná následkem zastaralé nemoci Pottovy (kostižer v obratlích, křivicí páteř) je mocně dojata náhlým uzdravením své přítelkyně v Lurdech, která byla také zchromena nemocí Pottovou a prohlášena za nevyléčitelnou. Namlouvá si, že i ji Panna Maria Lurdská uzdraví; celé měsíce se hypnotisuje touto *utkvělou myšlenkou*, až konečně obdrží od rodiny svolení k toužené cestě. Tu si vydluží od uzdravené své přítelkyně vypořádávaná vrbová nosítka, svědka to jejího náhlého uzdravení a střežená jako posvátný ostatek. Na tomto *posvěceném* předmětu přibude konečně do města Mariina. Běda! Ani její horlivost před jeskyní, ani ponořování do svaté vody, ani zbožná zanícení při průvodu s Nejsv. Svátostí, ani zvlášť udělené požehnání Ježíšem — sv. Hostií, zkrátka *neúčinkuje nic* z toho, na čem si její předrážděná obraznost budovala naděje, a ubohé dítě odnáší si z Lurd jenom bolestné zklamání, stěží mírněné odevzdanou věrou. A kolik podobných případů lze pozorovati v Lurdech každického dne!

Co se týče domnělých proudů (výronů), „pršek anebo padání sil“, které prý zůstávají po sobě otisky na fotografických vibro — radiálních (chvějno — paprskujících) deskách (sic!), a jimiž pokoušeli se někteří vysvětliti vědecky „vyšší panenská zjevení“ (sic!), — ty jsem spravedlivě a po zásluze odsoudil jinde a zde uvedu pouze poslední řádky mého kritického rozboru z června 1907:

„Ze všech těchto zdánlivě a domněle vědeckých výkladů nevyplývá nic důležitého, ba ani ne zajímavého ni pro vědu, ni pro náboženství. Četba těch několika stránek (totiž dílka Dra. Baraduc-a) zůstává naposled v mysli trapný dojem ohňostroje předrážděné obraznosti o věcech ve skutečnosti velmi ctihodných a vážných, dojem více méně básnického snu, vnuknutého bezpochyby tím „bledým, kulatým a zrakem jiskřícím okem Velebné Svátosti, hledící na nemocné.“ (sic!) (Pokračování.)

Věrná láska.

V zeleň luk a lesů bílým květem
víška útulná se rozprostírá,
kostel romanský, hle, vážným kmetem
na roj chatek starostlivě zírá.

Kol, jak luhem koniklece květy,
černé kříže s zlatým písmem rostou,
sousedé jak v neznámé jdou světy,
vzpomínkou jsou píle jejich prostou.

Čerstvý rov tam u zdi, na něm kvítí;
šedý kmet níž k němu hlavu sklání, —
sám květ uvadlý za bouří žití,
ret se chvěje, slzu stírá dlaní.

Odešla mu věrná žití družka.
Jak ji miloval teď poznal cele;
tváří stéká perlami slz stružka,
znovu spíná ruce rozechvělé.

Prostou duší sdělit nedovede
ký žal hrudi bouří, v skráně tepe;
přec bol jak se zračí v tváři bledé,
dláto zobrazit by nedovedlo lépe.

Opuštěn jak pták, jenž v poli krouží,
zde u hrobu denně marně těká;
pod zem k družce milé touží, touží, —
samoty dnů příštích kmet se leká.

Přec je osud i smrt neuprošná. — —
Konejšivě v tvář jen slunce líbá,
v šat mu kane trávy slza rosná,
lípa v soucitu snět v skrání mu shýbá.

M. Lišková.

Volné myšlence.

Epigram. Napsal JAN VOBORSKÝ.

Nah vcházel kdysi gladiator do arény,
a naha k nám se řítí volná myšlenka —
ten život neměl kdysi ani špetku ceny,
zde zbude jednou děsivá jen vzpomněnka,
jak lidi vraždil obrácený palec césara
a duše vraždilo, co samo v sobě sestará.
Chce zápasiti s obrem Krista církve svaté,
kdo neví, že má laury jen na drátu spiaté! — —

Josef Foerster.

K osmdesátému výročí jeho narozenin píše Otakar Jakoubek.

Jméno *Josefa Foerstra* bude náležitě povždy k nejzdatnějším representantům církevní hudby v Čechách. Právě před 80 lety — dne 22. února r. 1833 — narodil se v Osenicích u Jičína, a proto vzpomínáme tímto jeho veleplodné činnosti na poli církevní skladby.

První základy v hudbě čerpal od svého otce, učitele v Osenicích. Po přípravných studiích navštěvoval c. k. vzornou školu v Praze. Od r. 1849—1851 vzdělával se na učitelském ústavě. Zde však nesetřval.

Láska k hudbě vábila jej k vyššímu vzdělání hudebnímu. Od mládí byl přidržován k chrámové hudbě od svého otce, jenž byl, jak jsme se již zmínili, učitelem. A proto r. 1851 vstoupil do pražské varhanické školy, kterou s výborným prospěchem absolvoval.

Brzy potom obdržel Foerster místo varhaníka při klášteře OO. Cisterciáků ve Vyšším Brodě. Tam blahodárně působiv, věnoval se zcela svému poslání hudebnímu. R. 1857 povolán byl z Vyššího Brodu do Prahy, by zastával úřad učitele při varhanické škole.

O rok později (r. 1858) jmenován byl varhaníkem při chrámu Páně u sv. Vojtěcha v Praze, a brzy potom u sv. Mikuláše na Malé Straně. Zde Foerster svojí hrou zbožné posluchače uchvacoval. Vůbec náležel Foerster k nejlepším varhaníkům XX. století nejen v Praze, nýbrž v celých Čechách.

R. 1862 zvolen byl ředitelem kůru u Nejsv. Trojice. *R. 1863 jmenován byl učitelem hudby při českém ústavu učitelském v Praze.* R. 1866 byl zvolen ředitelem kůru u sv. Vojtěcha.

R. 1867 jmenován byl Foerster profesorem elementárního zpěvu na pražské konservatoři hudby. *R. 1868 jmenován byl učitelem zpěvu při českém ústavu učitelském v Praze.* R. 1873 vyslán byl nákladem obce pražské do Kolína nad Rýnem, aby tam studoval reformu hudby chrámové.

Seznal tam důkladně nová hnutí ve prospěch zpěvu gregoriánského, jež s úspěchem k nám přenesl, snaže se proti rozbujnělému slohu figurálnímu postavit důkladný sloh posvátný, přimykající se jednak k ritu, jednak k největšímu rozkvětu zpěvu vícehlasého. K téže metě lnuly vždy i jeho četné církevní skladby, jež hudbě chrámové zachovávají čistotu linií nejlepšího jejího květu. Výsledek jeho cesty byl tedy brilliantní.

Zařídil nejdříve reformu na svém působišti. Po něm reformu prováděli ostatní ředitelé kůrů pražských i venkovských. V téže době pořádal Foerster i vynikající veřejné koncerty, působě při nich jako virtuos na harmoniu. R. 1881 jmenován byl profesorem theorie hudby na pražské konservatoři hudby.

R. 1887 jmenován byl kapelníkem při velechrámě sv. Víta na Král. Hradčanech, kdež působil až do své smrti, která jej zachvátila dne 3. ledna r. 1907 ve věku 74 let. Zesnul v Pánu, zaopatřen byv sv. svátostmi. Tělesné pozůstatky drahého ze-

znenulého byly v neděli dne 6. ledna o 2. hodině odpolední v chrámu sv. Víta vykropeny a na olšanském hřbitově uloženy.

Zádušní mše svatá sloužena byla v pondělí dne 7. ledna o 9. hodině ranní v chrámu Páně sv. Víta.

Jako hudební skladatel církevní XX. století zaujímati bude u nás J. Foerster v dějinách hudby nejpřednější místo. Foerster zaujímal v českém hudebním světě vynikající místo jako vzorný praktický učitel, který mnoho žáků odchoval, jako přední virtuos na varhany, jako nejčelnější z našich theoretikův, ale zvláště jako regens chori a reformátor chrámové hudby. Ano ve Foerstrovi byla spojena výborná dvojice: theoretik a skladatel.

Pro své zásluhy o hudbu chrámovou, jak ve směru komposičním, tak reprodukčním, stal se řádným členem České Akademie pro vědy, slovesnost a umění, byl vyznamenán rytířským křížem řádu Františka Josefa, čestným křížem »pro Ecclesia et Pontifice«, byl místopředsedou c. k. hudební zkušební komise pro střední školy a ústavy učitelské a j. v.

Z jeho četných skladeb buďtež uvedeny aspoň tyto nejznamenitější: »Missa in honorem scti. Adalberti«, »Missa de Beata«, »Missa in honorem scti. Methodii«, »Asperges«, »Vidi aquam«, 3 Pange lingua; motetta: »Salve Regina«, »Regina coeli«, »Adoramus te«, »O salutaris hostia«, 4 gradualia, »Ave Maria«, »Te Deum«, 2 Requiem pro mužské hlasy, »Missa Jubilaei Solemnis«, »Missa Bohemica« pro 2 hlasy s průvodem varhan, »Requiem ad duas voces aequales« a m. j. v.

Jak vidno z těchto jen některých uvedených jeho skladeb, jichž řada jest nekonečná, byla hudební činnost Foerstrova přehledná. Též složil a vydal v prvé své tvůrčí době četnou řadu skladeb pro klavír a harmonium. V literatuře hudební byl zastoupen J. Foerster jako osvědčený paedagog těmito methodickými spisy: »Katolický varhaník«, »Praktický návod ke hře na varhany«, a vynikajícím dílem: »Nauka o harmonii«, které vyšlo nejen v německém překladu, nýbrž i v několika slovanských jazycích.

J. Foerster pracoval vždy neunavně o rozkvět církevního zpěvu vícehlasého. A k této snaze lnul celým svým posláním hudebním, zaujímaje v českém hudebním světě vynikající místo.

Jeho »Jubilejní mše« počtána byla cenou akademie věd a umění a vydána nákladem V. Kotrby v Praze. Ze všech Foerstrových prací vyzírá klasická průhlednost a přesnost, takže dodnes těší se zasloužené pozornosti. Kdo slyšel bez obdivu a pohnutí na př. jeho »Českou mši« (»Missa bohemica«), založenou na motivech rorátních zpěvů staročeských? . . .

Proslulý odborník v církevní skladbě podal zde svérázné dílo, založené na starobylých motivech rorátních zpěvů z dob císaře Karla IV. A rovněž úchvatny jsou i jeho »Pange lingua«, »Requiem«, »Te Deum« a j. v. Jeho sbírka chorálů bude zajisté ještě dlouhý čas vítána všem chrámovým sborům, protože daleko předstihuje svou hudební cenou všechny cizí sbory podobného druhu. —

V každém jeho »Requiem« převládá vroucí melodie, která line se z hlubí duše raněně bolesnou ztrátou drahých zesnulých.

Ke všem těmto skladbám přidal vždy skladatel Foerster při vši vážnosti a harmonické zajímavosti jednoduchý a prostý průvod.

Nejen Jos. Foerster, zdědiv hudební nadání po svém otci učiteli, nýbrž i jeho mladší bratr Antonín stal se věhlasným jako skladatel a pěstitel chrámové hudby v cizině, v Senji (v Chorvatsku), v Lublani a j. Též syn zesnulého Jos. Foerstra stal se výborným hudebním skladatelem. Jest to *Jos. Bohuslav Foerster*, jenž žije nyní ve Vídni a dobývá svými skladbami slávy a cti české hudbě za hranicemi.

Kéž úchvatné skladby našeho reformátora církevního zpěvu Jos. Foerstra nezůstávají ležeti ladem! Hojně ve známost uváděti jejich krásy pečlivým nastudováním při chrámových bohoslužbách jest povinností všech našich ředitelů kůru. A to jest hlavním účelem těchto řádků

Ukolébavka.

Rodným krajem již se stmívá,
noc opouští temna sluj.
Zůstaň, neb se připozdívá,
zůstaň se mnou Pane můj!
Úzkost v mé se srdce vrývá,
Srdce Božské při mně stůj!
Srdce Páně pokoj vlívá
ve hruď mou, jsemť, Jezu, Tvůj!

Rajské blaho v duši jímám,
Pán mi snuje lásky sen.
S božským Srdcem spojen dřímám,
jím zas budu probuzen,
S jitem přijdeš Jezu Kriste,
v srdce mé, ó hosti můj;
zachovej je svaté, čisté,
ať jsi můj, já, Jezu, Tvůj!

P. Jan Kunovjánek.

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Mistr Jan Hus nebyl reformátor církve ani ve věcech dogmatických, ani mravoučných, ani církevně, ani občansky sociálních a podle toho nepřinesla reforma jeho žádoucího ovoce. (Vlast, roč. XX., str. 2, 98, 193, 299, 385, 481, 577, 674, 769, 865, 961 a 1057. Článek jest od Dr. Ant. Lenze.) — Kdo podlamuje jeden článek víry, podlamuje a boží, co na něm jest, náboženství katolické veškerého a o takovém rušiteli nelze říci dle pravdy, že učinil v náboženských čili v dogmatických věcech nápravu neboli reformu, ale spíše, co na něm bylo, zmrzačení, deformu. Avšak M. Jan Hus, jdá za Viklifem, ohrožoval nejednu, ale více katolických pravd, což dr. Ant. Lenz široko vykládá; my však se přidržíme jen konce, kdež dr. Ant. Lenz praví: Mistr Jan Hus tedy, jak bylo dovedeno, těžce blou-

řídil ve věcech katolické víry, podrýváje ji netoliko proto, že ji dal na pospas jednotlivcům stanovením, že má jeden každý právo a povinnost rozhodovati na základě Písma sv., čemu by bylo věřiti a jak svůj život zaříditi, alebrž i tím, že prý lze pouhým rozumem tajemství víry poznati, zejména tajemství Trojice Nejsvětější. Hus také podrýval jednotlivé články christologické, sotheriologické, charitologické a pravověrné učení o svátosti sedmeré:

Jestliže však tak tomu jest, jakž by se smělo podle pravdy tvrditi, že se Hus katolických článků víry nedotýkal a že byl reformator ve věcech dogmatických a ne spíše rušitel.

Ve věcech mravoučných šel M. Jan Hus v různých kusech s církví katolickou — a dr. Ant. Lenz ty články vypočítává — ale v jiných se od církve odchýlil, takže Dr. Ant. Lenz sumárně praví: Hus podvracel svým učením o zesláblé vůli lidské o tom, že všechno, co činí člověk ve stavu hříchu smrtelného, hřích jest a svou naukou o předzřízených a předzvědených, základy křesťanské mravouky. Může se právem říci, že jest mravouka Husova od mravouky katolické jakostí svou rozdílna a že tudíž nebyl Hus reformator ve věcech mravoučných, nýbrž rušitel.

Nebyl-li Hus reformator ve věcech věroučných a dogmatických, ještě méně lze říci, že byl reformator ve věcech církevní sociality. Jeho nauka o církvi není oprava starobylé církve katolické, ale její poprava. A stejně zhoubné jest učení jeho o societě občanské. Učení Husovo z Viklífa vzaté jest bořivé, podvrtné a pravdě revoluční, což Dr. Ant. Lenz o obojích societách důkladně vykládá.

Ovoce reformy Husovy. — Dr. Ant. Lenz líčí delším pojednáním kvetoucí stav země české před reformou Husovou. Obraz ten jest velice vášný a vznešený. Na to líčí děsné řádění Husovo proti duchovenstvu. Před Husem působili četní reformatoři církve, ku př. sv. Frant. z Assisi, sv. Dominik, ale ti si docela jinak počínali. Hus mohl líčiti mravy panenské čistoty, pokory, evangelické chudoby, poslušnosti, ale tupiti kněžstvo, jako by veškeré katolické duchovenstvo mělo své poslání z ďábla a hyzditi je na kazatelně — jaké to mělo na lid účinky? Lid nevycházel z Betléma po kázáních Husových napravený, svatému životu získaný, kající, tichý a pokorný, ale slyše hrozné řeči o duchovenstvu, vycházel rozkácen a rozsápán naproti kněžstvu světskému a řeholnímu a činil jemu hrozné příkoří.

Kněžstvo chtěl mítí Hus chudé, ale sám měl dle Dr. Flajšhane ročně na 6.000 K, t. j. šest tisíc, příjmů, a k tomu byt, knihy a oděv a částečně potraviny byly mu zdarma poskytovány od university. Za takových okolností mluvíti o chudobě a sám oplývati blahobytem, není charakterní.

Avšak Mistr Jan Hus neobmezil se pouze na to, že podlamoval autoritu duchovenstva a vydával statky jeho velmožům v plen, on také vybízěl přímo lid a šlechtu naproti papeži a naproti arcibiskupovi, aby jich neposlouchal.

Štvaní Husovo naproti autoritě církevní přineslo také své krvavé ovoce, ba Hus rozešťval celý návod k vůli sobě, aby jeho vzdor, jeho ctižádost, pýcha a neústupnost vítězily nad celou katolickou církví. Propasť, kterouž Hus mezi sebou a širým křesťanstvem způsobil, byla

zároveň sigaturou svedeného národa našeho mezi ním a církví katolickou.

Avšak — praví Dr. Ant. Lenz — musím doložit, že Hus neměl v úmyslu, aby jeho reforma ničila vzdělanost národní, aby zničeno bylo krásné umění v Čechách, aby velkolepé hrady a kláštery a města a vsi lehly popelem, aby lid za dnů jeho svobodný byl do nevolnictví zavléčen a aby blahobyt národa byl mařen a lid na žebráckou hůl přiveden. Vždyť miloval Hus národ svůj a usiloval povznést a rozšířit jazyk jeho — avšak což platno, že nechtěl do hrobu zavléci lidu našeho, konání jeho čelilo ke katastrofě národa, kteráž také stihla naši vlast a národ náš, ač Hus její zpusťování neměl v úmyslu.

Jak soudil Dr. Loskot r. 1909 o revisi procesu Husova. Na schůzi vikariátu kléru Vrchlabského v Jilemnici dne 6. července t. r. hovořil před shromážděným klérem *Dr. Loskot*, kaplan v Hořeni Branné, asi takto: Jsem přesvědčen, že závěrečný soud vyzněl by v mnohých kusech nejpodstatnějších i po nejdůkladnější kritice, již vůbec moderní věda je schopna, právě tak nepříznivě, jak nepříznivě vyzněl soud sněmu Kostnického, protože pro hlavní bludy, jež byly Husovi sněmem vytýkány a konečně jako kacířské sněmem zavrženy, našel by se i dnes ve spisech Husových starých i nově vydaných, v českých i v latinských, tak veliký, všestranně důkladný materiál, že by »Nár. Listy« a s nimi mnozí, křičící žadatelé po »revisi« procesu Husova, byli velice ve svých očekáváním zklamáni, ba přímo překvapeni.

Dr. Loskot je též přesvědčen, že na základě těchto znova zjištěných objevů různé jednotlivosti vyzněly by snad pro Husa příznivěji a mírněji, než se stalo v záslužných pracích Lenzových, jehož stanovisko právě v těchto dnech akcentovaly »Naše Listy«, jež vydává družstvo »Vlast«, možno však, že také ale ještě daleko nepříznivěji, než zkoumáním Lenzovým. Na konečném celkovém výsledku odsouzení Husova věci tyto věcně nic by nezměnily, protože Hus učil vedle nich bludům dokázaným a podnes dokázatelným, musel by tedy zůstat i po dnešní kritice jako kacíř censurován, ne pro jednotlivosti, jež by se snad revisí na prospěch jeho zlepšily, nýbrž pro dokázané a nevyvrácené zásadní staré chyby, jež by i nyní dokázány a dle všech pravidel moderní kritiky zjištěny byly.

Shromážděné duchovenstvo české i německé projevilo hlučný *souhlas* s vývody páně Loskotovými (*Vlast* roč. XX., str. 1107—1108.) Až bude Dr. Loskot někde přednášeti o Husovi, žádají se naši, aby mu tyto věty přečetli a otázali se ho, kdy mluvil pravdu: tehdy nebo nyní. Ve Vlasti jest vůbec veliká snůška husitského materiálu, a to nejen od Dr. Ant. Lenze, ale i od jiných katolických autorů.

Hus v biografu. Lidé, kteří porážejí stěžejní zásady Husova pozitivního programu na celé čáře, potřebují Husova jména k bušení do katolické církve. Chápají se všech prostředků, kterými by mohli r. 1915 co nejvíce zfanatisovati neuvědomělé davy. Chtějí také pro svůj cíl velice účelně pracovati divadelními hrami, protože »hra má mocnou působivost a často vykoná více vlivu, než by se zdálo.« Ano — pravda. Dramatická hra omamuje, podmaňuje zvláště ty, kteří dobře do histo-

rie nevidí. A již se také v »Nerudovi« navrhuje, aby se předvedly umělecké obrazy ze života Jana Husa pro biograf. To by byl ovšem prostředek nejvhodnější a měl by značné výsledky. Pamatujme, že obraz Brožíkův působil jako elektrická jiskra, diváka upoutal více než halda učených knih. Divák nepotřeboval zvláštního předběžného vzdělání k vyvrcholení kýženého dojmu. Ačkoli podoba Husova na obrazu tom naprosto neodpovídá nejnovějším pečlivým výzkumům, bude obraz Brožíkův ještě dlouho pro moderní husity významným evangeliem.

Tážeme se však, co jsme na tomto poli vykonali my k obhájení nesčetných mučedníků katolických, kteří hynuli na husitských hranicích anebo v podpalovaných příbytcích? Odehrávaly se přece při těch hromadných popravách výjevů daleko děsnější, než jaký poskytovala hranice Husova. Objednaly již kruhy katolické u některého znamenitého mistra na př. obraz strašných muk, jaká zakusil farář z Radkova? Odvážil by se některý malíř vypodobiti hromadné upálení katolíků v Prachaticích aneb v jiných městech? Sepsalo se nějaké zručné drama z doby Prokopa Velikého, které by tlumočilo hrozné útrapy pronásledovaných katolíků? Ve vědeckém prozkoumání doby husitské vykonali katolíci mnoho a jejich historické práce docházejí spravedlivého ocenění v kruzích vážných odborníků. Leč posud se čeká a čeká, kdy cenných výtěžků dlouholetého badání se chopí umělci. V tom směru nás nepřátelé o mnoho předstihli a pořídili si tak velice lacinou propagandu. Již ta románová četba jim byla zbraní velice účinnou, delší historická díla čte z tisíce jeden, kdežto podobné romány hltá každý. Chtěli-li však volnomyšlenkáři opravdu proti nám útočiti dramaty a biografem, pak zase vyprovokovaným katolíkům nastane vnucený úkol ukázati nepříteli, že takové manévry jsou zbraní dvousečnou. Katolíci mají daleko více věcného materiálu k odvetě, než protivníci k útočnému dráždění katolických vrstev. Proto jest potřebí stále býti na stráží a vkročiti do roku 1915 s důkladnou přípravou. (Obnova z 23. května t. r.) —

Pozn. Co se zde navrhuje, chtělo provésti Zemské sdružení kat. spolků, a možná že to přece provede.

Různé — *Věstník Matice Cyrillo-Methodějské v Olomouci* má nadpis: Katolíci, připravujte se na r. 1915. Sbírejte na million dvacetihaléřů pro Matici Cyrillo-Methodějskou na r. 1915 — *Hlavní opěrní sloupy* »*Volné Myšlenky*«. Na časopis »Havlíček« kromě několika učitelů přispěli: továrník Gustav Kraus v Plzni 40 K, velkoobchodník Emil Katz 25 K, dr. Leo Löbl 20 K, Sigmund Winternitz 60 K, Julius Stern 20 K, Max Schwarzkopf 30 K, Ida Schmolková 50 K, Oskar Taussig 15 K, Malvína Theinerová 25 K, Moritz Weinlich 10 K, Rudolf Wedeles 15 K, Klára Schulhofová 30 K, Karel Schleim 50 K. Podporovali by židé Volnou Myšlenku, kdyby pro ně nepracovala? — Americký »Hlas« přináší řadu článků: »Janu Husa zásluhy o Čechy«. Těší nás to a prosíme katolický tisk všude, aby činil podobně — Katolicko-politická Jednota na Pošumaví konala 1. června veřejnou spolkovou schůzi v Bojanovicích, kdež přednášel o M. Jan Husovi Fr. Matoušek red. »Českého Západu« — 6. červenec r. 1915 má býti dle volnomyšlenkářského »Nerudy« svátkem Mistra Jana Husa. Má býti v ten den zastavena práce, obchody mají býti zavřeny a vše se má věnovati M. Janu Husovi. Na kněze katolické dbáti netřeba. A což

katolický lid? Ten volnomyšlenkáře poslouchati nebude. Ti by si toho naporoučeli! — Protestanté na Moravě hodlají k r. 1915 postaviti v Olomouci modlitebnu a dáti jí jméno: Husova betlemská kaple a čeští protestanté hodlají založiti v Praze do r. 1915 evangelický seminář bohoslovecký a vydati reformačního průvodce Prahou. Obšírně o tom piší, o Olmouci i Praze, »Naše Listy« č. 37. ze dne 24. května t. r. — Podobně se připravují na r. 1915 Sociální demokraté, Sokolové a hlavně ovšem Volná Myšlenka. Katolíci, buďte na stráží a chápejte dobu!

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Literární sekce družstva Vlast konala dne 26. května šestou schůzi za předsednictví far. Vlast. Háлка. — Jednatel far. Alois Dostál četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Literární sekce se usnesla, že bude konati letos ještě jeden literárně-sociální sjezd a r. 1914 sjezdy tři. Kde, oznámí se v příslušné době.

Literární sekce vyzývá veškerý katolický tisk, aby zaznamenával nepřátelské projevy k r. 1915 a aby při tom katolický lid poučoval, co jest mu na obranu víry činiti a jak se k tomu připravovati.

Zakladatel družstva, red. Tom. Škrdle sdělil, že farář Ign. Zháněl z Troubska u Brna slaví 11. června t. r. své padesátiny. Referent v úvodu pravil, kterak rodina Zhánělova provází všechny události družstva bedlivou pozorností a láskyplnými projevy, kterak ona nám zjednává na Moravě vzácných sympatií a člen její, Dr. Rudolf, kterak obětavě s námi pracuje a nás i hmotně s bratrem svým z Moravy podporuje, i činíme nyní pouze akt vděčnosti, pakli se o jubileu dp. far. Ignáta Zháněla zmiňujeme.

Referent přednesl krátký jeho životopis, ocenil jeho práce a zásluhy ve všech oborech jeho činnosti a Literární sekce mu veřejně blahopřeje, za vše dobré děkuje a k dalšímu vývoji životnímu na Pánu Bohu vše dobré mu vyprošuje. Mimo to zašle mu družstvo Vlast, všechny jeho odbory i spolky kol družstva Vlast seřaděné zvláštní písemné blahopřání. »Naše Listy« věnovati budou jubilantu zvláštní článek.

Následovaly referáty:

Red. *Tom. Škrdle* předložil dvě knihy a jednu brožuru — První je: *Choralista*, list z dějin maloměstského odboje. Napsal Gustav Klika: Je to Školské knihovny mládeže v Pardubicích svazek II. První slul Lojzík, vychovatel bez Boha a bez kněze. Ten jsem rozebral v »Učitelské příloze Vychovatele«. Tento druhý jest o 90 proc. lepší. Líčí dobu 1810. Arcibiskup Salm, veliký dobrodinec Rožmitálu, v lázních zemřel. Četa vojinů přivezla jej do Rožmitálu a lid ho srdečně oplakává. Arcibiskup chtěl vystavěti dům pro městské sirotky — chtěl založiti fundaci pro druhého kaplana — ale úmrtím jest vše zmařeno. Lid myslí, že je to v závěti, direktor ale že to zamlčuje, i povstala proti zámku revoluce, kterou vojsko z Písku povolane potlačí. Knížka jest velice zajímavá a kdyby tam nebyl líčen trapný výstup (str. 57) učitele s farářem, v níž farář školu tupí, měli bychom z ní upřímnou radost. *Choralista* má jméno odtud, že arcibiskup Salm odkázal nadanému

chlapci Fraňovi Drechslerovi 600 zl., aby mohl prodělati čtyři roky varhanické školy. Arcibiskup Salm poznal totiž v Rožmitále hudební a pěvecké nadání chlapcovo a v závěti na něho pamatoval.

Druhá knížka je: *Křesťanská charita*. Tři promluvy opata Methoda Zavorala. Cena 30 h. Ve prospěch vyššího dívčího gymnasia na Král. Vinohradech. Kniha je plna básnického vzletu, a při tom vše jest zcela jasné a zrozumitelné. Čtení milé a při tom nanejvýše poučné, tkvící v chudobě a nesmírné lásce Spasitelově k strádajícím. Ze srdce ji doporučuji.

Třetí, brožura: *Politika klubu poslanců katolicko-národních a křesť.-sociálních* na sněmu moravském r. 1906—12 od Fr. Světlika, red. »Našince«, obsahuje bohatý materiál a doklady pro blahodárnou činnost katolických poslanců morav. na sněmu zemském. I tu vřele k hojnému rozšíření doporučuji.

Farář *Alois Dostal* referoval o »Dobrych duších« Al. Mrštíka, o Ign. Hermanna »Na různé adresy«, o Macharově »Římě«, o »Rozmarných přibězích« Fr. Venhudy.

Farář *V. Hálek* podal zprávu o 2—4. čísle »Musaea«, časopisu českoslovanských. bohoslovců. Jsou v nich slíbené práce jako »Rozmluva o Zmrtvýchvstání Páně« od K. Gamby ze semináře Olomouc., »Církev katolická a pokrok« od Jos. Bobala ze semináře Olomouc., »Tři kapitoly o husitském válečnictví« od Aug. Neumanna O. s. A. z Brna, »Východní otázka církevní« od J. Roupce z Brna. Zvláště vítány jsou pěkné básně »Sanctus« od J. Říhy, »Na konvalinkách«, »Ráno«, »Tui sumus« od V. Ljubinskiho atd. Utěšené jsou zprávy o drobné práci a přednáškách v »Růžích Sušilových« v jednotlivých seminářích.

Redaktor *T. J. Jiroušek* s živým zájmem rozhovořil se o nově vydané knize »Dělnická otázka a snahy o její rozřešení« od dra. F. Hitze, již do češtiny přeložil a přidanými doklady z rakouských zákonů doplnil P. Jos. Bon. Voňavka. Kniha podle názorů referentových posloužila velice dobře k poznání dělnické otázky dle zákonů našich i u nás. Referent knihu tuto, vydanou českou sekcí katolického diecézního komitétu v Čes. Budějovicích, vřele doporučuje všem přátelům katolického dělnictva jako praktickou pomůcku. — Dále redaktor *T. J. Jiroušek* ostře se stanoviska náboženského kritizuje právě vydaný »Politický slovník naučný« od Václava Bukáče a slibuje o něm napsati podrobnější úsudek do literární části časop. »Vlast«. Na konec pak praví, že se diví, jak p. Bukáč mohl tak neinformován tento slovník napsati a před veřejnost s ním vystoupiti.

Spisovatel *Jan Voborský* předložil 4 publikace prof. T. Halíka o hraběti Sporkovi a jeho velkém charitativním díle, hospitálu v Kuku. Publikace ty jsou bohatou snůškou zajímavých dokladů o náboženském a lidumilném duchu a vysoce vyspělé uměnilovnosti dobročinného hraběte, jehož snahy po ušlechtilém mravním tisku budou blíže dokumentovány v referentově práci »Milites christiani«. Vzpomenuto bylo při tom i záslužné součinnosti dp. faráře Otakara Rybáka v Bořimi. Referent poukázal vřelými slovy na pěknou a vřelého doporučení hodnou sbírku básní oslavujících Pannu Marii »Matka Boží v české poesii« od P. Josefa Vévody, profesora c. k. gymnasia v Olomouci a redaktora »Našeho Domova«. Referent pojednal dále o protikatolické, štvavé

a hrubě realistickou kresbou povah odpuzující povídce tkalce samouka Ležáká »Peníze v truhle«, jež tištěna byla v Dělnické knihovně, poukázal na fraškovitě nešetrné vtipy na všemohoucnost Boží v humoresce »Hlasy Edenu« v »Humoristických Listech« (čís. 19. z 25. 4. 1903) a na urážku kultu sv. Jana z Nepomuku v Májovém Listu strany národně-sociální. (1913 Grundův článek »Před rokem 1915!«)

Auditor biskupské konsistoře *Dr. Rudolf Zháněl* přednesl následující referát:

Velmi záslužnou činnost vyvíjí v našich zemích řád sv. Dominika. Ač má ve vlastech našich jen málo klášterů, vydává — kromě pilné úpěšné práce — ještě zvláštní duchovně-zábavný časopis »Růže Dominikánská«. Měsíčník ten má nejen pěkné obrázky, nýbrž také zdařilý, pečlivě redigovaný text. Nový ročník počíná vždy v Mariánském měsíci květnu, letos je ročník XXVII. — Velmi bohatý podíl uchytilo letos svým údům »Dědictví Svatojanské«. Jsou to čtyři knihy: pěkný historický spis Fr. Vídeňského »Sv. Hostýn«, líčící dějiny této posvátné hory moravské; neveliký, ale zvláště kněžím vítaný spisek Dra. J. Hejčla »Hodinky Mariánské«, jadrný překlad a poučný výklad těchto církevních hodinek; poutavé povídky oblíbeného nevyčerpatelného A. Dostála »Z měst a městeček«, dárek to zvláště lidu našemu milý; konečně VII. díl monumentálního díla »Posvátná místa království Českého« od Dra. A. Podlahy, kde popisuje se vikariát slánský a památnosti jeho také se zobrazují četnými zdařilými ilustracemi. — Z posledně vyšlých svazků »Světové knihovny« zaslouží povšimnutí č. 1044-46 »Slavata z Košumberka, Přehled náboženských dějin českých«, kde zvláště dojemně líčí se císař a král český Ferdinand II. Zmínky zaslouží, že v č. 984—968 jsou překlady ruského Zajceva, pořizené známým našim pracovníkem v literatuře ruské »A. G. Stínem«; je to několik povídek. — Z německé katolické literatury budiž učiněna zmínka o zajímavém měsíčníku »Waffen der Wahrheit« (»Zbroje pravdy«). Je to vlastně sbírka vhodných vyňatků z novin, časopisů, knih a děl nejrůznějších směrů, jichž může použití náš řečník nebo spisovatel; citáty jsou seřaděny dle látky. Měsíčník ten, který vychází u Räbera v Lucernu, lze doporučiti všem, kteří pracují ve veřejném životě.

Tím byla tato krásná schůze, plná bohatého poučení, skončena.

LITERATURA.

NĚMECKÁ.

Alois Menghin, »**Von unserem Thronfolger**« (»O našem nástupci trůnu«). Brixen, 1912. Malá VIII. Str. 80. Nákladem knihkupectví Tyrolia. Cena 80 h. — Rakouský následník trůnu, pan arcivévoda František Ferdinand, je velký milovník a znatel starožitností. Proto rád si je prohlíží a sbírá. Tak činil i za svého pobytu na zeměpanském zámku v Meranu v Tyrolích. Na výletech těch provázel císařského prince učitel Alois Menghin. V knížce nadepsané líčí týž zajímavým způsobem příhody na těchto potulkách zažité. Vznesený princ jeví se tu sice ve scenerii každodenního života, ale právě proto podává se obraz velmi pěkný a názorný. Podobá se oněm starým půvabným obrazům miniaturním, které o velikánech našich více vypravují, než nejvzácnější pomníky na nádherných náměstích měst residenčních. Arcivévoda, následník trůnu, snaží se, aby z vlast-

ního názoru poznal potřeby a tužby lidu, proto vychází mezi lid, navštěvuje ho v jeho příbytích, mluví s nimi laskavě a přívětivě, zajímá se o jeho žalosti a radosti. Mimo jiné čteme ve spisku i toto: »Kdykoliv jsem s arcivévodou vstoupil do kostela, kde věčné světlo upozorňovalo na přítomnost Nejvyššího ve Velebné Svátosti, pokleknul na klekátko, vykonal krátkou modlitbu, a to tak zbožně, že jsem byl dojat. Teprve potom, když byl pozdravil Nejsvětější, dal si ukázati památnosti kostela.« — Pěkný spisek tento lze doporučiti, jako četbu lidovou, co nejvíce.
Dr. Rudolf Zháněl.

Deutscher Hausschatz. Illustrierte Familienzeitschrift. 38. Jahrgang. Von Oktober 1911 bis Oktober 1912. Verlag von Friedrich Pustet, Regensburg und Rom. — Nemůže býti pro poněkud sečtělého katolíka vítanějšího časopisu obrázkového jako »Deutscher Hausschatz«, který již dospěl k ukončení ročníku 38. — Kdo delší dobu časopis ten, v každém ohledu zdařilý, zvyklým jest pročitati, cítí v sobě touhu po dalším ročníku; stává se mu časopis zrovna potřebou. Vždyť přináší »Deutscher Hausschatz« nejen hojnost zábavného čtení, nýbrž i poučuje své čtenáře o všem, čeho za našich dob vzdělanci třeba jest věděti. Zmíníme-li se o tom, že shledáváme se v časopise tom s poučnými články z národopis, země-, děje- a přírodopisu, se statěmi z dějin kultury a umění, z literatury, z hvězdářství a technologie, ještě jsme nevyčerpali četná odvětví, k nimž jednotlivá pojednání se odnášejí. Zvláště uvéstí dlužno přemnohá a velezdařilá vyobrazení, a to ze všech odborů, na nichž každé oko se zálibou spočine. V zábavné části vynikají a proto odběraele na nejvyš poutají tyto práce: »Marcelle Darell«, Roman, frei nach dem Englischen von Lizzi Hanke, »Die Gräfin von Pontifex Squaré«, von G. W. Appleton, autorisovaný překlad od Dr. A. Gleisnera, »Das Geheimnis von Siebenstein« Roman v. Annie Hruschka »Kin Matija, der Bandit«, povídka z hornobálských hor od Dr. E. Schulze, kterýž poučuje o poměrech v Albánsku, kde nedávno zuřila válka, a velezajímavý román »Der Pfarrer von St. Michael« von Matthias Blank, jehož podkladem jest zpovědní tajemství katolického faráře. — K těmto pracím druží se vhodně mnohé básně, kratší povídky a humoresky. Zvláštní přílohy jsou pro paní a pro mládež, tak že časopis »Deutscher Hausschatz« pro každého něco praktického přináší.
Josef Herzig.

Blätter für Kanzelberedsamkeit. Chrysologus. Herausgegeben von Prälat Dr. Berlage, Dompropst in Cöln und Jos. Minichthaler, Pfarrer in Piesting N. Oe. 32. Jahrgang. Heinrich Kirsch in Wien. 1912. — Jest nesporno, že za naší doby kněží v duchovní správě působící nutně potřebují vhodné pomůcky zvláště v úřadu kazatelském a poněvadž mnoho českých kněží nuceno pracovati mezi lidem jazyka německého, nebude zbytečno, poukážeme-li krátce na uvedený časopis homiletický. »Chrysologus« vychází sice v Německu, ale byv spojen s dřívějším měsíčníkem »Blätter für Kanzelberedsamkeit«, do nedávna ve Vídni vydávaným, běre ve svých pracích ohled na poměry rakouské. Ročník 32. jest bohatou snůškou dobrých a vhodných prací homiletických. Jsouť v něm kázání na všechny neděle roku církevního, na některé i po třech, na slavnosti Páně, na svátky Mariánské a jiných svatých, dva cykly řečí postních a četné promluvy příležitostné; dále přinesl vícero kázání o nejsvětější Svátosti Oltární a Oběti mše svaté a ve zvláštním přířadku několik promluv upravených pro naše poměry, z nichž především zdařilou nazvati jest řeč nadepsanou: »Pravda o volné škole.« Z vlastní zkušenosti mohu připojiti poznámku, že prací v časopisu uveřejněných lze každému knězi dobře upotřebiti, ovšem mnohé po úpravě, jaké vyžadují různé poměry a osobní požadavky kazatelovy.
Jos. Herzig.

ČESKÁ.

Peníze v truhle. Napsal Josef Ležák. (Lidová knihovna, roč. IX., sv. 8., cena 30 hal.; nákladem ústředního dělnického knihkupectví a nakladatelství Antonín Svěcený v Praze II., Hybernská.) — V první kapitole, jaksí úvodem do osnovy svého povídkového děje, líčí autor tragický skon nezaměstnaného a s rodinou hladem strádajícího tkadláka Jana Soukala, jež bratr František, neurvalý zámožný sedlák, se svou ženou nelítostně ubíjí v noci při krádeži bramborů. Tato úvodní scéna jest důsledkem dále vyprávěného a v nahém naturalismu líčeného rozvratu v rodině sedláka Soukala, pobožnůstkářského katolíka mamonáře, jenž se domnívá, že nad jeho majetkem spočívá požehnání Boží a chce za to dáti syna Kubu na studie, aby potom »v semenáči praktikoval na kněze.« Ale ze syna stane se mu povedené kvítko — ze studií vyhnán, neschopen k obchodu, mámi na otci i jako voják peníze a později kauci jako podvodný železniční magacinér. Odpudivé jest, jak autor líčí námluvy, jako by šlo o koupi jalovice, su-

rové jest, jak muž tepe ženu, poslušen rozkazu rodičů: »Jak vejde do dveří, zeptáš se jí, kde byla, sfackuješ ji jako psa! Lepší bude, když ji v čas naučíš poslouchati, než aby ona potom nafackovala tobě!« To vše, plno jinak silně nanesené barvy vitální tragiky, odehrává se v ovzduší neutěšeném — i vzduch zdá se býti pln otravné hořkosti, která právě v úvodní scéně byla přímo zhuštěna slovy bratra k bratru: »Táhni ode mne, pse! Vrahu!« Poesie malkontenta Bezruče »barda utištěného lidu dělného« nesla zde dobré ovoce, majíc patrný vliv i na prósu Ležákovu. Postavy své kreslí spisovatel rysy lapidárními, řekl bych přímo širokými čarami tesařské tužky a proto všechny v hranatosti své přerůstají své ovzduší — jest v tom trocha samorostlosti vzdorného nazírání autorova na svět, jest v tom také notný kus kopiátu ponuré kresby ruských realistů. V čem však odpuzuje přímo a zcela, jest vášnivá nenávisť proti katolíkům — i osobnost farářova zahrnuta jest prachem penězchtivosti a takový člověk, jakým líčen jest sedlák Soukal, jenž má v povídce »Peníze v truhle« representovati prototyp tvrdého sedláka, nemůže býti nikdy katolíkem upřímným a pravým, jemuž již náboženství samo velí jinak smýšleti, cítiti a jednati. I jeho žena líčena jako tvor zotročený, na slovo poslušný i když jde o ztýrání dcerky ani ze spaní neprobuzené. Povídka hemží se výrazy hraničícími na nejkrajnější sprostotu; v ní jest každý dobrý i ten neznaboh taškářský kupec Holub i ten evandělík Piskot — ale katolík jest u autora vždy jen špatný. Slouží-li spisovateli snad ke cti, že jest jako tkadlec—samouk povídkářem a redaktorem výchovně lidového a poučného listu »Cíl« ve Val. Meziříčí, budiž, — domnívá-li se snad, že literatura dnešních dnů může se docela již obejít bez jakékoliv vyšší snahy po zušlechtnění — ale velice pochybuji, na kolik právě jeho soudružským čtenářům poslouží literatura nesená směrem a proudem povídky »Peníze v truhle«. — Zařadění povídky té do Lidové knihovny na ceně jí nepřidá — kdo zná protináboženské a společensky nesnášenlivé a vždy nespokojené proudy tisku socialně demokratického, snadno se domyslí, jaký účinek může mítí četba prací rázu Ležákovy — účinek ten jmenuje se: rozvíření rozeštvánost moderních malkontentů! —

Jan Voborský.

Krestovská Marie Vsev., **Tři povídky**. Světová knihovna čís. 105 i-3. Z ruštiny přeložil A. G. Stín. Překlad autorisovaný. Vlastním nákladem vydal J. Otto v Praze. Větší XVI. Str. 209. Cena 60 hal. — Vítáme jmenovaný překlad známého odborníka a znatele literatury ruské, našeho pilného a neunavného A. G. Stína. Kdo by neznal jména toho? Vždyť již po desetiletí vidáme značku tuto (pseudonym) skoro ve všech čelnějších našich časopisech! I ve svazečku tomto podal osvědčený A. G. Stín překlad vzorný. Jsou tu tři povídky: poutavý, vzrušující obrázek »Babiččina vnučka«, idyllické vypravování »Prostí« a rodinný obraz »Oslavovatelka jmenin«, odkrývající jednu ze rmutných stránek vezdejšího života. — Každý čtenář ruských spisovatelů ví, že spisy jejich mají jakýsi zvláštní kolorit. Jakoby se v nich ozývala ta ponurá nálada širokého severu, nekonečných rovin, dalekosáhlých stepí. Ku cti A. G. Stína musí každý nestranný čtenář dle pravdy uznati, že podařilo se překladateli nejen tuto barvitost originálu, nýbrž také zároveň podati překlad jasný, srozumitelný, a z plna odpovídající duchu jazyka našeho, umění to dojista ne nepatrné, jehož nelze přiznati všem překladatelům!

Dr. Rudolf Zháněl.

»**Černý Napoleon**« od H. R. Haggarda. Vydáno u Vilímka. Přeložil Karel Weinfurter. Děj plný vražd a krveprolití líčí Čeku, vládce kmene Zulů v Africe jihovýchodní. Byl to vládce plný síly a moci, ale též opravdový krutovládce, jenž ohromné množství lidí povražditi dal, — i svou vlastní matku zabil. Právě pro moc jeho a násilí jím páchané dáno mu jméno Napoleon černý. — V knize se čtenář se životem divokých kmenů afrických poněkud seznámí. Na první pohled zdálo by se nemožným tolik vražd nakupiti. Mnohý čtenář snad se od knihy s hrůzou odvrátí, ale naopak může se též zamysleti nad odvahou divochů, s jakou jdou do smrti, nad ubohostí jejich, v jak bídném stavu žili tito národové a dosud žijí před příchodem misionářů a Evropanů, a též jak velké dobrodiní přinášejí tomuto lidu misionáři, když do těchto krajin spěchají hlásat vzdělání a víru. V knize jest i zmínka o misionáři. —

Knihy není třeba odsuzovati. Sečtělým čtenářům se může dáti do rukou. Pouze ilustrace nemusely býti tak naplněny různými nahotinami. Viděli jsme dosti ilustrací ze života divochů v misionářských spisech, a myslíme, že daleko taktněji a slušněji voleny jsou v knihách misionářských, než v knize této. Lépe takové ilustrace — aspoň některé z knihy vůbec odstranit, když vydavatelstvo je slušněji nevybralo.

Dr. Fr. Klobouk.

Vlastimil Kybal: **Jindřich IV. a Evropa** v letech 1609 a 1610. (Rozpravy české Akademie. Třída I., číslo 41.) Nákladem české Akademie. V Praze 1911. (Stran 324. Cena 5.50 K.) »Za Jindřicha IV. by k Bílé Hoře nikdy nebylo dospělo!« — praví spisovatel na poslední straně své knihy. P. Svoboda v Rozboru (r. 1893) spisu Tomáše Bílka (Reformace katolická) praví: »Správný dějepisec ukáže dále na spojení Čechů katolíků s katolíky druhých zemí . . . , vyličí také spolky Čechů protestantských s náčelníky protestantů ve Švýcařích, ve Falci, Hol-landě a s hugenoty francouzskými na záhubu »papeženství« a domu Habsburků. Obojí tato spojka jest událost dějepisná, a dějepisu sluší ji náležitě vyložiti.« P. Svoboda upozorňuje dále na četné archivy, jež musí dějepisec doby bělohorské prostudovati. Toho T. Bílek neučinil, proto obraz celé doby zkreslil. Správně si tedy počínají mladí dějepisci, jimž přidělena úloha vyličiti příčiny a následky katastrofy bělohorské, když v cizích archivech shledávají materiál k dokonalému poznání tak důležitého období českých dějin. Kniha Kybalova jest již ovocem této práce.

O Jindřichu IV. píše dr. Kybal s patrnou zálibou a shovívavostí; líčí jej jako krále politika, který zachránil vlast. Jako něco zvláště státnického bylo prý jeho rozhodnutí, že přijal náboženství svých poddaných (víru katolickou). Jeho politika vůbec byla zdržlivá, ale ne nečinná, houževnatá, ale ne neohebná, realistická, ale ne dogmatická (str. 99.). Byl to duch velice ohébný a shovívavý . . řídil politické věci prozíravě, obratně a taktně« (120). Jinak spis Kybalův vyplněn zajímavým a podrobným líčením nebezpečného sporu o dědictví jülišsko-Klevské. Jindřich měl již připravenou silnou armádu, aby spor (ve prospěch protestantů a ve spojení s nimi) rozhodl proti politice habsburkové, ale ruka vrahova učinila jeho životu a dílu konec. Co by bylo nastalo, kdyby se byla armáda Jindřichova s Habsburky utkala, — těžko říci. Dr. Kybal myslí, že by k Bílé Hoře nikdy nebylo dospělo. Možná, ale možná také, že by bylo národ český potkalo něco horšího. Ta Prozřetelnost Boží není tak slepá, jak se autor na jiném místě domnívá . . .

Zajímavý obraz dějinný jeví se nám na 142. stránce spisu Kybalova. Líčí se sjezd protestantské Unie ve Švábském Hallu (1610), kamž Jindřich IV. vyslal svého posla pana z Boissise; mluvilo se, ne-li jednalo, o spolcích s Francií, Státy (Hollandsko), Anglií, Dánskem a Benátkami a též o spolcích s východními protestantskými stavy v Čechách, na Moravě, Slezsku, Rakousích a Uhrách. Byla to (dí Kybal) »politika kolossálních plánů o konfederaci všech protestantů středoevropských a spojená s ní velkolepá perspektiva velkého boje protestantského světa s domem rakouským a se světem katolickým . . . « Němý pozorovatel jednání švábsko-hallského, Bongaro, vzplanul tehdy a pod dojmem neobvykle ochotných usnešení sjednocených knížat psal králi rozechvěně: . . . »Jsme u krise státu domu rakouského. Uhry, Čechy a dědičné remě rakouské jsou rozhodnuty nepřijmouti za panovníka žádného člena z větve štyrsko-rakouské, jež jest stejně osekáná jako shnilá. A ti, kdož zbývají z druhé větve, jsou sami od sebe více než shnilí. Jestliže Vaše Veličenstvo chce viděti konce jejich (Habsburků,) uvidí jej brzo, jestliže upevní tuto Unii (protestanty) a skrze ni (!) rozhodnutí uvedených zemí dědičných domu rakouského.« —

A tato »neviňátka« se podle profesora Vančury »dala vylákati (drážděním a přechvaty nesmiřlivců katolických) ze zákonné obrany svých velikých listin (majestát) o svobodě náboženské a nešťastnou defenestrací proti svým nepřítelům dali se ve fysický boj, pro který nebyly ještě (!) připraveny jejich mravní (?) síly.« A »Řím (prý) v čas vystihl nebezpečnost hrozící jeho panství v zemích českých.« (Dr. Vančura: Jak národ český ostříhal dědictví Husova. Str. 40.) Jako by dějepis nic nevypravoval o osudech katolíků v zemích protestantských.

L † gn.

Pierre Luis: **Žena a tahací panák**. Přeložila Emma Horká. S ilustracemi J. Dědiny a A. Calbeta. Náklad J. Vilímka, Praha 1912. Cena 2 K, pro odběratele knih. Vilímkovy K 1.50. Dle reklamní annonce je to »románek rozkošný, duchaplností a půvabem oplývající.« Je to »úchvatná báseň lásky, vášně a ženského rozmaru.«

Prosím, jen nahledněte na ilustrace. Některé vám ovšem nic nepraví, ale některé poví hned, jak spisovatel pohlíží na lásku. Chcete věděti obsah?

Světák pan Andrée — francouz — pozná v Seville o masopustě vábnou dámičku. Umluví si s ní dostaveníčko. Ale na cestě k této vážné záležitosti se setká s jiným světákem, Mateem, který poznal různé ženy a se všemi měl styky, které tak na plno nebyly vypisovány v románech dřívější »zpátečnické doby«.

Mateo pozve Andréa, a vypráví mu o té dámičce. Ona sluje Concha Perezová. Byla tovární dělnicí, pak tanečnicí, pak »milenkou« p. Matéa. Neptejte se jakou. Je prý »pannou« asi do $\frac{2}{3}$ románu, ale jakou! Nechci vás pohoršovati vypisováním toho, co vše dle ní srovnává se ještě s panenstvím. Ani Sodoma, ani snad Herkulanum a Pompeji nevykazovaly takových raffinovaných způsobů toho, co my »šosáci« zahrnujeme mezi hříchy »contra 6«. Andréa neuposlechne výstrah Matéových a s Conchou jezdí světem, až posléze ji zase Matéo přijme na milost, aby zase byl jí »tahacím panákem«.

To je tedy ten rozkošný román, ta báseň lásky; pokud bylo lze naznačiti obsah, vidíte sami, kterak veliké zásluhy si došla překladatelka i nakladatel, že ten »skvost« »zdobí« naše písemnictví aspoň v překladu. Ó vy Jiráskové, Trébízští, Raisové, Baarové a jak se jmenujete, zavřete »krám«, takhle vy nedovedete psáti. Pro koho chcete psáti? Jen počkejte! Až naše čtenářstvo pohltí pár takovýchto pikantních paštik, pak vás nebude čísti ani primán. Vaše díla — toť limonáda. Ale tuhle je síla, tady vře krev . . .

Krvavé romány? Hlouposti! Tohle je nad ně tisíckrát účinnější. Krvavé romány pěstovaly čtenáře, aby hledali dobrodružství mezi Indiány, ale tyhle »básně lásky« chtějí měniti svět na souhrn lupanarů — nechci to pojmenovati srozumitelněji. Nejvyšší čas, aby naše Čechy se daly o tom všem poučiti.

Ještě jednu poznámku. Ta Concha je »katolička«. Byla před svou »nocí lasky« u sv. zpovědi a u sv. přijímání, ba vyžádala si předem odpuštění všeho, co učiní u svého »tahacího panáka«. Nevěříte? Spisovatel to napsal, překladatelka to přeložila, sazeč to vysázel a tiskařský lis to vytiskl. Není to svědků nadbytek?

Ó umění básnické, kam tě to zavlékli? Není rytíře, který by tě z těch lupanarů vyvlekl?
Filip Šubrt.

Husitství ve světle pravdy. Vydává Tisková Liga v Praze. Redaktor Vlastimil Hálek. Ročník X. Knihtiskárna družstva Vlast v Praze. Nákladem Tiskové Ligy. — Sbírkka tato, jež vychází čtyřikrát do roka za celoroční předplatné 1 K, ukončila právě první desetiletí svého vycházení a vnesla v době té mnoho světla do záležitosti husitství se týkající; vždyť uveřejnili tu práce odborníci na slovo vzati, jako † Dr. Ant. Lenz, Dr. Karel L. Řehák, Dr. Frant. Šulc, Dr. Fr. Klobouk, Václav Oliva, Zd. Bretšnajdr a j. V ročníku tomto (X.) jest opět výborná práce »Hus a jeho ochranný list.« (Gleit; salvus conductus.) Sepsal Msgre Dr. František Xav. Kryštůfek, papežský prelát, probošt kol. kapitoly u Všech Svatých, c. k. dvorní rada a univ. prof. církevních dějin. Kdo s rozvahou přečte pojednání toto, dozná zajisté s p. spisovatelem, že »Hus nebyl mravokárcem, ale zúmýslným tupitelem duchovenstva« . . . Také druhá práce v roč. tomto »Hus ve vyhnanství (1412—1414), kterou napsal Václav Lefler, jest zajímavou a snaží se dokázati, že Hus odešel z Prahy ne do Hrádku u Oustí Sezemova, ale u Oustí na Sedlčansku! Doporučujeme.
Fab. Budil.

Theosofické pokyny — pro denní život. — Původně vyšly v časopise »Lotus«, ale na přání mnohých vydány samostatně nákladem Theosofického spolku v Praze. Spisovatel neudán. Mají prý sloužiti k přemýšlení a duchovnímu znovuzrození. Zmiňují se často o mistru a žáku. Nabádají k mravnosti, ale místy hlásají pojmy spletené. »Cílem tvých snah budiž Bůh, nic však z toho, co může dáti.« K modlitbě nabádají, ale o návštěvě chrámu aspoň v neděli není tu zmínky. Některým výrazům jako krišna, satva, radžas, hadyjášství atd. nelze rozuměti. Několik myšlenek na ukázkou: »Když tě lidé tupí, pronásledují, nebo tobě činí bezpráví, proč klásti odpor? Vzdorem podporujeme ještě vzrůst zla« (12). »Kdo se nestará o nebe pro sebe, ale je spokojen, nechť se nachází kdekoliv, ten jest již v nebi, kdežto člověk nespokojený marně po něm touží« (17). »Pravým životem člověka jest klid ve sjednocení s duchem nejvyšším« (21). »Život jest velikým učitelem, jest velikým projevem duše, a ta zjevuje Nejvyšší« (25). Myslím, že písmo a víra skýtá ty nejlepší pokyny správného a mravného života.

Liga † 12.

August Châtelain: **Povídky.** Z frančtiny přeložil O. S. Vetti. — Světová knihovna, č. 1054-1056. Cena 60 h, str. 175. — Je zajisté velkým uměním, známkou výstižné znalosti literatury, dokladem jemného vkusu a šťastné ruky, vybrati ze spousty knižních výrobků, jimiž každoročně zaplavuje Francie své čtenáře, něco vhodného pro překlad. Francouzi, u nichž je chauvinismus doma, vychloubají se sice, že jsou nejliterárnějším národem ze všech kulturních národů, což zdá se potvrzovati pařížská Národní knihovna, zaujímající celou čtvrt ulic a čítající daleko přes půl třetího millionu knih. Statistika však staví na první místo

Němce, ovšem čítajíc Němce ne jen z říše, ale i z Rakouska a vůbec z celého světa. Francouzi jsou až asi na pátém místě. Ale ať jest jakkoliv, mívá zajisté farář Koudelka Alois, nyní v Praci u Brna, vždy ve všech svých přímo bezčetných překladech z přerůzných titeratur šťastnou ruku, což osvědčil i tentokráte. Asi před rokem vydával v brněnském katolickém denníku »Hlas« překlad několika povídek francouzsky píšícího lékaře, dra Châtelaina, žijícího v Neuchatelu a nyní nejčtenějšího ze všech švýcarských, francouzsky píšících spisovatelů. Vzbudily tehdy všeobecnou pozornost uslechtilým, milým, tklivým, dojemným, srdečným a při tom prostým, nehledaným slohem. Bylo pro to záslužným činem, že vybral Vetti z přečetných Châtelainových knih hromádku nejlepších povídek a vydal je ve »Světové knihovně«. Doufáme, že další budou následovati.

V celku je tu čtrnáct kratších povídek. Všechny jsou náladové, mnohé zavádějí do pracovny lékařské, ale nikdo si nepředstavuj novelek, páchnoucích ovzduším nemocničním, které je zdravým tolik protivné; zmiňuje se o nemocích, ale vždy s podivuhodným vkusem, delikátně, jemně. Též nutno zvláště se zmíniti, že píše uslechtilé, mile a zdá se býti věřícím, aspoň nikde v nejmenším neuráží. Přečtěte si třeba jenom duchaplný obrázek: »číslo 4«, kde dokazuje novelisticky nesmrtelnost duše. Duše, zvolá ve veselé společnosti mediků kterýsi hlas: neznám ji! Celý rok, co sekírují, na žádnou jsem nepřípadl, věřím pouze tomu, co vidím vlastníma očima. Je to, co mluví ještě zcela mladý muž, skorem ještě chlapeček, jehož ještě včera vedla matka za ruku. Ale když narostou kohoutům ostruhy, tu vykřikují to do všech končin světa. Kokrhají vám pronikavěji než staří. Lékař vede tohoto mladička druhého dne k umírající, věřící ženě, onemocnělé na rakovinu hltau, tam najde náš student víru. Vettiho překlad čte se jako originál. Pro uslechtilou tendenci, pro umělecké provedení, buďtež tyto povídky tímto doporučeny; jsou skvostnou četbou. Ignát Zháněl.

Růže dominikánská. Katolický časopis pro ctitele královny svatého růžence. Požehnaný sv. Otcem Piem X. Za redakci a vydání odpovídá P. Fr. O. Pospíšil O. P. Ročn. XXVI. S dovolením představených. v Praze 1913. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba. Nákladem vlastním. — Ročník tento, jímž započato druhé čtvrtstoletí »R. D.«, vykazuje vedle krásných »Znělek eucharistických« (v každém čísle) a jiných zdařilých básní od Dr. M. Kováře, Jos. Koláře, J. Ježka a j., několik pojednání o sv. růženci, jako: »Sv. růženec a vzdělanost«, »Odpustky na růženci od sv. Sabiny v Římě«, »Maria v růženci bolestném« atd. Dále nalézáme zde úvahy a články asketické, apologetické, dějepisné, životopisy, jimiž přispěli: Jan Tichý, P. Em. Soukup O. P., P. Jos. Suchý O. P., František Vsetečka, Vojtěch Kameš, P. Česlav Navrkal O. P., P. H. Janáček O. P., Frant. Křivohlávek, M. Bělohorská, Sestry Dominikánky, P. Em. Lesák O. P. a j. Na 50 vyobrazení zdobí tento ročník »R. D.«, kterýžto měsíčník rádi doporučujeme našemu katol. čtenářstvu. Z. Olšovský.

Přáníčka našich miláčků. (Dětský gratulant). Sbíрка původních přání pro dívky nejmenší. Napsala Ludmila Grossmannová-Brodská. Nákladem knihkupectví Vaněk a Votava na Smíchově, str. 56, cena 40 hal. — Není pokaždé nevyhnutelnou potřebou, aby kniha veršů, kterou nám básník nebo básnička podává jako nový plod své duševní, myšlenkové tvorby, uváděla nás do zahrad ideového krásna, aby byla velikým květem orchideí, zdobeným nádhrou netušených barev a svíticím zlatem svého pelu. Jsou také poesie barev tak prostých a přece oku lahodivých jako polní neb luční květ, poesie, které svým uslechtilé prostinkým způsobem výrazu stávají se milým ohlasem ptačích zpěvů, jimiž na jaře ozývají se naše stráně a háje. Takovou poesii podává nám v nové své knížce vážená spisovatelka sleč. Ludmila Grossmannová-Brodská, jejíž jméno jako katolické básničky nemohli již více umlčeti ani Dr. Jan V. Novák a Dr. Arne Novák ve 2. vydání Přehledných dějin literatury české od nejstarších dob až po naše dny. Spisovatelka, jejíž veškery práce literární, ať prosou, ať veršem psané, nesou se vždy směrem zušlechťujícím, a jež tak často již ve Vzdělávací četbě katolické mládeže přinesla ukázky svého opravdového hlubokého talentu a vroucího citu, jde s knížkou svou k našim dětem, našim miláčkům. Podává jim i rodičům jejich knížku milou, kterou provází na všech stranách snaha, aby i ti nejmenší z bratří našich již v nejtělejší věku všechnu svou důvěru kladli v Boha, jenž sám ve své všemohoucnosti může splniti, co upřímně přejeme jiným — jedině Bůh může uskutečniti, zač zbožně prosíme. Přáníčka rozdělena jsou ve tři skupiny: novoroční, ku jmeninám, a příležitostná, a to: otcí, matce, rodičům, dědečkovi, babičce, strýci, tetě, kmotrovi, kmotře, bratrovi, sestře, učiteli, učitelce, knězi, dobrodinci. Jsou psána prostě a

neličeně, avšak tato jejich roztomilost přispěje zajisté k zvýšení dojmu a povznáší je vysoko nad různé jinaké příležitostné bezmyšlenkovité veršovačky. — Doporučuji knížku sleč. Ludmily Grossmannové-Brodské všem katolickým rodičům i učitelům co nejvřeleji — autorce pak jménem té dětské drobotiny k brzkému uzdravení adresuji její veršiky se stránky 52:

›Mnoho štěstí, mnoho zdraví
dej Vám Bůh a požehnání!
A ta Vaše láska ať se
aspoň někdy k nám přiklání«. —

Knihotiskárna Kmínek a Bureš v Nuslích vybavila knihu typograficky slušně — na věnování dětem ukazuje obálka zdobená obrázkem dívky-gratulantky v staromodním šatě biedermajerském s košíčkem květů. —

Jan Voborský.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. V činohře vypravena původní novinka učitelky Růženy Jesenské, společenská komedie ›Paní z Rosenwaldu«. Musíme však předem říci, že autorce na dramatické scéně neslouží štěstí. Tak tomu jest i s její novou společenskou komedií ›Paní z Rosenwaldu«. Děj své hry vložila do doby, kdy v Německu vévodila t. zv. různá bratrstva, mající různé účely. Toho použije dobrodruh Rosenheim a pod jménem bar. z Crossingů založí v Halle nad Sálou ›řád Růží«, který pod rouškou paní z Rosenwaldu vybírá příspěvky členů pro toto bratrství, ač zmíněná paní jest jen v mlze jeho šibalství viditelná. Když vše se vyklube na světlo, na Crossinga vydán jest zatykač a šibal přizná se k činu a rozpustí řád. Autorka chtěla hru upravit do našeho ovzduší, ale její pokus hru nepozvedl, spíše porazil. Hře schází divadelní obratnost a intriky jest v ní slabá dávka. Hra přijde brzy mezi hry zapomenuté a nebude jí žádná slechetná duše oplakávat. Účinkující v rokokových toiletách některé scény až nerokokovsky sesměšnil. I scenerie neodpovídala všude k vyzdvižení hry.

Věčně mladý J. K. Tyla ›Strakonický dudák« po pětileté přestávce oděn v nový háv.

Odčiněna tak aspoň částečně krivda, která jeho odkládáním byla na něm páchána. V úpravě Kvapilově po stránce slovní a Kovařovic po stránce hudební působil dojem novinky, ač nesouhlasíme zcela s modernisací našich starých dramatických prací. Čím více se na nich piluje, tím více i ubývá pravé poetičnosti naší probuzenské doby spisovatelské, a toho třeba litovati.

V novém nastudování a scenerii přivítali jsme s radostí Mozartovu operu ›Kouzelnou flétnu«. Chef opery K. Kovařovic ujal se vypravení této se zdarem. Z účinkujících zejména vynikli: p. Huml jako Sarastro a p. Pollert a sl. Ungrová v duettu Papagengů.

* * *

Stále slyšíme nyní jen o ›divadle v přírodě«. Myšlenky této chopila se po cizině i správa Národního divadla a vypravila v Divoké Šárce pod širým nebem Smetanovu komickou zpěvohru ›Prodanou nevěstu«. Na provedení se stránky hudební i pěvecké leccos se ztratilo pod klenbou nebes, ale posluchačstvo bylo nadšeno a opakování a vypravení nových představení snad docílí, že se tato ›divadla v přírodě« vžijí. Aspoň již máme s méně uměleckými požadavky i divadlo druhé, a to v Krčci, kde zkoušejí své ostruhy dramatické členové různých ochotnických jednot. Krčské divadlo v přírodě jest lidové a témuž bude se musiti přizpůsobiti i divadlo v Divoké Šárce, má-li vyhověti svému poslání: pobaviti ve volné přírodě levně massy lidu. Nyní naskytá se našim spisovatelům příležitost psáti hry, hodící se do rámce lidového divadla v přírodě.

Otakar Jakoubek.

Z Městského divadla Král. Vinohradů. Městské divadlo využítkovalo politické situace balkánské, která končí smírem, a vypravilo hudební tragedii šl. Ivana Zajca ›Mikuláš Zrinský«. Podle dramatu T. Körnera zbasnil H. Badolich život slovanského hrdiny, charvátského bána Mikuláše Zrinského, jenž v r. 1566 v boji s Turkem odvážného jindy sultána Sulejmana tuhým odporem zdržel v sigetské tvrzi, když táhl k Vídni. Mikuláš Zrinský jen s malým hloučkem bohatýrů bojoval, s nimi i čestně padl, dav život za krále a jeho říši.

Opera měla nyní, po vítězství slovanských zbraní na Balkáně, bouřlivý úspěch a zejména sbor ›U boj‹ musil býti za hlučných ovací, sympatisujících se slovanskými vítězi, opakován. Zajc, jenž jest nestorem chorvatských hudebních skladatelů, neubrání se před 37 lety, kdy operu komponoval, i cizích, zejména meyerbeerovského vlivu, ale přes to obrací v partituru zřetel k slovanské melodii, která na mnohých místech intenzivně do popředí vystupuje. V rušné této době přišel její zápal k platnosti. Opera vypravena byla s náležitou péčí pod řízením kapelníka p. Holečka. Účinkující: sl. Snopková (Jelena), Zrinský (p. Čermák) a Sulejman (p. Lanhaus) stáli v popředí celého operního ensemblu. Též taneční vložka sl. Westfalové zaslouží uznání a byla obecně přijata s nadšením.

V opeře vystupovala jako host pí. Bianca Bellincioni-Stagno, dcera proslulé operní pěvkyně Gemmy Bellincioni, o kteréž měli jsme příležitost před časem na tomto místě referovati. Její výkon v Pucciniově ›Madame Butterfly‹ byl působivý, ale zde přece, oceňující nevšední herecký a pěvecký talent její matky, musíme říci, že ›padlo dosti daleko jablko od stromu‹.

Hermann Bahra veselohra ›Princip‹ projevuje nové myšlenky spisovatelovy, které jeho rutinované péro zpracovalo pro divadlo. Suspendovaný pastor dr. Bedřich Esch hlásá a provádí hlas Písma: ›Miluj svého bližního‹. Tuto teorii vstúpil i své choti s přídavkem, že každému, i dětem, má se ponechati vždy svobodná vůle. Tuto teorii s nimi nesdílí strýc pí. Eschové, starý mládenec Kreger. Ovoce učení evangelisty Esche se dostavuje. Jeho sedmnáctiletý Jenda zamiluje se do kuchařky Lény při muzice ›v Ráji‹ a zasnoubí se s ní. Dr. Esch a jeho chof odjíždějí k Lény a Esch takřka ji nutí ke sňatku s jeho synem. U něho rozdíl stavu nerozhoduje. Kluk však přijde druhého dne s oznámením, že se zamiloval již zase, a to opravdově, do jisté bosonohé tanečnice. Dcera Luca uteče dr. Eschovi se zahradníkem Petrem, kterého se ujal, a jenž jest členem společnosti jeho nové víry. Vše se dobře zkončuje. Lény podá ruku raději sklepníku ›od Obra‹ a Luca vezme si Petra, zahradníka. A Jenda? Ten se snad vybouří. Otec jest s jeho ›principem‹, který všude hlásá dodržovati, hotov, ale přes to doufá a věří, že každému má býti ponechána svobodná vůle, ať jedná dobře neb zle, a že snad přece jeho nová víra za 2000 let se uplatní. Veselohra sehrána byla s elegantním švihem. Pan Zakopal byl znamenitým Kregerem, p. Jiřikovský každého milujícím dr. Eschem a sl. Baldova energickou Lény. Novinka pobavila a byla vypravena s pečlivým vkusem.

Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. V Intimním divadle na Smíchově sehrána jedna z prvních dosud neprovozovaných prací Jar. Hilberta ›Psanci‹. Hra vyšla před lety v knižním vydání, ale pro scénu jest jen ledabylou básníkovou reprodukcí. Pro silnou dávku neživotnosti nepřichází básník k realismu, který ve svých pracích tak zbožňuje. Mladá družina ›Divadlo Umění‹ sehráním této hry dokázala, že divadlo a umění jsou spojkou neodkladnou. Kde však v ›Psancích‹ začíná neb končí dramatické umění? . . .

Zdařilejší byl druhý večer ›Divadla Umění‹, o němž provozováno D. S. Merežkovského, D. Filosofova a Zinaidy Gippiusové drama ›Makový květ‹. Děj čerpán z ruské revoluce r. 1905 a objasňuje bolné otázky, jimiž trpí celý ruský národní život, a proto z něho kyne i posluchači zájímavost.

Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Emma Destinová měla v minulém období v Metropolitanu v Novém Yorku příjmů za své pohostinské hry celkem 75.000 dol. Pohyboval se tedy její příjem za každé vystoupení v obnosu 1250—1500 dol. — Francouzský skladatel A. Bosc komponoval balet ›Montmartre‹. — Německý tisk obvinil Maeterlincka z plagiátu, kterého se dopustil prý na svém dramatu ›Marie a Magdalena‹, vyňav sujet hry ze hry Pavla Heysea ›Maria von Magdala‹. Maeterlinck však v knižním vydání své hry předdeslal předmluvu, v níž priznává, že chtěl použiti dvou situací z Heyseova dramatu, a sice: scény, kdy Kristus Pán dí k zástupu, který ohrožuje Marii Magdalenu: ›Kdo z vás, nezhrěšiv, může po ní hoditi kamenem?‹ a pak uvažování Marie Magdaleny, má-li se poddati římskému vojevůdci. Požádal Heysea o svolení k použití obou scen, ale když tento odpověděl záporně, zpracoval obě scény dle svého uznání, vycházeje při tom z předpokladu, že uvedená slova Kristova jsou známa celému světu a že uvažování Marie Magdaleny, má-li se poddati čili nikoli, bylo v dramatické literatuře už vícekrát zpracováno. Přes soptění hněvem německého tisku bude hra Maeterlinckova vypravena s nevšední péčí v Paříži v divadle ›Chatelet‹. — V Rusku bylo zakázáno definitivně provozování R. Wagnera opery ›Parsifal‹,

a to z náboženských ohledů. — Lublaňská »Glasbena Matica« provedla v květnu v Terstu s úspěchem při koncertě dr. Ant. Dvořáka »Svatební košili«. — V Nizozemí zřízena bude za vládní a královniny podpory národní opera. — Artur Luzzatti skomponoval novou operu »Aphrodite« na slova Theofila Pugeta a Gabr. Bernarda dle románu P. Lovyse. Premiéra bude asi nejspíše v pařížské »Komické opeře«. — V pařížském divadle »Odeonu« provedeno bylo s úspěchem Chateaubriandovo drama »Mojžiš«. O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Umění na podkladě atheistickém považuje kritik F. X. Šalda za nemožné. Popřává místa v časopise »Česká kultura« (r. 1., č. 2.) stati Boh. Kubišty, který se domnívá, že umělci budou od nynějška čerpat motivy z atheistického nazírání (»když provedena vzpoura proti Bohu!«), prohlašuje: »Já nedovedu si prostě představit velkého umění atheistického. Já každého člověka (a umělce nebo básníka dvakrát) měřím podle jeho schopností poslouchati vyšších, nadosobných, kladných hodnot; čím oddaněji a učelivěji je sleduje, tím jest větší. Vzor dokonalosti jest mimo lidské já, v Bohu, v největším a nejryzejším, a konec konců jediném věčném objektu; dojítí lásky k němu po stupních lásky k menším objektům, lidským a prostřednictvím jich, toť úkol velkého člověka a především velkého básníka nebo jiného tvůrce. Umělec a každý tvůrce je tím větší, čím více síly a lásky dovedl v sobě sloučiti; síly, jež je láskou, lásky, jež je silou. A nejúplnější sloučení obojího jest právě Bůh. Příroda jest jen síla bez lásky; proto nestačí její studium, nemůže být básníku vůdkyní a vzorem«. — Je divno, že si p. Šalda po příkladě Kybalově nezakázal, aby jeho úsudek »klerikální tisk« neuváděl Zbytečné ohražování; pravda nás spojí a smíří všechny — jen ji chtít a hledat a nedat se klamat hesly, jako je slovo »klerikalismus«. Pan Šalda poznal ovšem brzo, že v Čechách není ještě dovoleno mluvit o theismu nebo projevit přesvědčení, že bez Boha není pravého umění Z »Hlídky Času« (8. led.) vyběhl na p. Šaldu Ant. Uhlíř, že prý je anachronismem »vyjadřovat tvůrčí proces theologickými metaforami« a »zahalovati v theologickou symboliku spekulaci uměleckou.« Vida tedy p. Šalda, že dal pravověřícím atheistům, agnostikům a snad i monistům pohoršení, dal se trochu na pokání (Česká kultura č. 8.) a ujišťuje, že mu »nejde o theologii, nýbrž o náboženství, t. j. jistotu náboženskou, jež jest nejvyšším principem, středem a poslední mírou uměleckého tvoření. Na doklad uvádí vášnivý katolicismus Balzacův a vášnivé pravoslavné křesťanství Dostojevského. Pan Uhlíř, aby Šaldovo přesvědčení potřel a vyvrátil, nastrčil mu před oči »pokrokového« strašáka, že prý se Šaldova creda (o theismu) »zmocní přirozeně proudy nábožensko-politické.« (Vzpomeňme na ohražení Kybalovo!) Na to p. Šalda: »Nepochopím nikdy, jaká jest souvislost mezi Bohem mým, posledním ospravedlněním a posledním cílem lásky a tvorby v ní, a Bohem nějakého klerikálního novináře nebo organisátora, který snižuje ho a zneužívá ho za náhodný prostředek k cílům nejbližším a nejpochybnějším.« Teď snad bude p. Uhlíř spokojen. Ale p. Šalda a s ním (až na nepatrné výjimky) všichni duchem pracující a nějak vynikající lidé (myslitelé, umělci, učenci) měl by při zmínce o »klerikálním novináři a organisatoru« zpytovat svědomí, zda on a s ním ostatní konali svou povinnost, když fanatikové nevěry už po dlouhá léta surově a násilně šlapou po náboženství a posvátných citech věřícího lidu, zda se proti tomu ozvali aspoň tak, jak učinil svého času Palacký. Když mlčeli ti, kteří měli mluvit, když se hlásala nevěra, vychvalovalo pohanství, když se bez překážky šířila nemravnost a zchátralost, když ti mlčeli, postavili se proti proudu »klerikální novinář a organisator.« I těm bude jednou čest jejich vrácena. L † 1.

Literární Morava v letech 1849—1885. Napsal Mil. Hýsek. (Mor Ostrava 1911.) Soudíce podle referátu »Naši Doby« (č. 9.), máme před sebou spisek, psaný ku větší cti a chvále sekty Masarykovy. Literární Morava má dvě období: od r. 1849 až do vystoupení Masarykova a od vystoupení Masarykova až po naše doby. Ta první perioda je velmi ubohá. Pan prof. Hýsek praví: »Na Moravě nebylo spisovatelů, jejichž význam je trvalý, nýbrž žili a působili tam lidé, kteří již dnes buď jsou zapomenuti nebo ozáření legendárním nimbem.« Nemohlo býti jinak ovšem, neboť dle »N. Doby«: »na Moravě vlivem okolností kněžstvo podržovalo dlouho převahu a dalo literatuře české ráz úzce katolický.« A »v tomto prostředí vítězí tendence náboženská, vlastenecká úplně nad snahami.

ryze uměleckými(?)« Tak bylo, až »moderní realismus a naturalismus nalezl v umění moravském výrazné zástupce.« Hoc erat demonstrandum. Dílo Hýskovo je důkladné a vědecké, jak se u »realisty« samo sebou rozumí. Na důkaz, že »doba nadvlády kněžské v moravském umění znamená léta neúrody, vítězství vtíravé, nezjemnělé tendence« — uvádí se Sušil . . . Jeho »odborné vědomosti theologické i zasluky (je to dost!) o sbírání národních písní« p. Hýsek prý plně uznává, ale staví se »proti přeceňování jeho poesie a proti jednostrannému katolicismu« (hinc illae lacrimae!). Pan Hýsek uznává (s připomenutím příslušných literárních hříchů) ještě několik jmen (Vymazal, Brandl, Bartoš, Kosina), která však literární slabotu Moravy nemohou nikterak zakrýti. »O Kosmákově talentu docházíme (prý) poznání, že hynul neukázněností.« Při roce 1885 se už hlásí — umělci: Táborský a Herben. V Herbenově kronice »Do třetího i čtvrtého pokolení« vidí prý Hýsek vrcholný bod moravských snah literárních a ideových v letech osmdesátých.« A o tomto Herbenově díle praví Jiří Karásek ze Lvovic v »Moderní Revui« (duben 1912 str. 144.), že je to »beztvárný román, z něhož vycítíte přímo trapnou uměleckou nemohoucnost.« A o Herbenovi samém ještě dokládá týž kritik, že »cítí odpor k umění pro svou nekulturnost a primitivnost svého artistního smyslu.« A když tímhle nebyl p. Dyk spokojen, dodává Karásek ještě: »nedostatek artistního smyslu dokumentován ideovou a stilovou amorfností románu p. Herbenova, v němž dědičnost zla je autorovi principem uznané božské spravedlnosti, což je nepříjemno mysliteli. A provedení? Stil? Zde neupře asi ani p. Dyk, že o stilu nelze mluvit; pro umění ceny nemá.« (Mod. Revue, červen 1912.) Dle Karáska »je Herben žurnalista starého typu, nedostatečně informovaný o ideovém a kulturním vývoji přítomnosti . . . »Čas« je proti listům francouzským a anglickým o půl století pozadu.« Potom věřte panu — Hýskovi . . . L. † a.

Paběrky z novin a veřejného života.

Vzácné jubileum. Dne 12. června t. r. dovršil Jeho Em. ndp. Leo kardinál Skrbenský, kníže arcibiskup, 50. rok věku svého. Vděční diecesáni, hlavně spolky a časopisy, oslavili průrůzným způsobem toto jubileum. My jsme blahopřáli Jeho Eminenci první, již 26. března t. r., o čemž dubnová »Vlast« na str. 650—652. obšírně referovala. V metropolitním chrámu sv. Víta sloužena za tou příčinou 12. června o 8. hodině ranní slavná pontifikální mše sv. s chvalozpěvem sv. Ambrože Te Deum laudamus.

Pozor! V posledním »Cyrillu« objevila se zpráva, že u nás vyšla brožura: »Pobožnost k sv. přijímání.« Ale to jest omyl, neboť u nás tato brožura nevyšla. To odpovídáme těm, kdož si ji u nás objednávají. — Ředitelstvo závodu družstva Vlast.

Přátelské upozornění. Již od Nového roku 1913 nastala za příčinou války na Balkáně peněžní krise ve všech odvětvích průmyslu a obchodu. Není na východ patřičného odbytu, není dostatečné práce, není peněz. Nařiká kde kdo. Krise tato zachvátila i knihtiskárny a dotýká se citelně i nás. I prosíme ty, již to učiniti mohou, aby nám zaslali předplatné, nebo čl. vklady, nebo dluhy abonentní a obchodní, abychom mohli býti právi svým povinnostem.

V Praze, dne 28. května 1913, čp. 570-II.

Tomáš Škrdle.

ředitel závodů družstva Vlast.

Vlasteneckých homolií redakci P. Václava Váchala vyšel sešit 10. dílu I. Sebraných kázání nákladem družstva Vlast. Cena 1 K 40 h. Obsah: Na sv. Cyrilla a Methoděje (Dokončení). Neděle XII. po sv. Duchu. — Neděle XIII. po sv. Duchu. Neděle XIV. po sv. Duchu. — Neděle XV. po sv. Duchu. — Nanebevzetí Panny Marie. — Neděle XVI. po sv. Duchu. — Neděle XVII. po sv. Duchu. Andělů strážných. — Narození Panny Marie. — Povýšení sv. Kříže. — Neděle XVIII. po sv. Duchu. Jména Panny Marie. — Sv. Ludmily patr. čes. — Neděle XIX. po sv. Duchu. — Neděle XX. po sv. Duchu. — Sv. Vác., děd. a patr. českého, mučedníka. — Doporučujeme tato kázání co nejvřeleji. Lze objednat přímo u Družstva Vlast, jehož nákladem a tiskem kázání tato vyšla; adresa: Družstvo Vlast, Praha-II. Žitná ul. č. 26. n.

Panovnické rody dle vyznání: Anglie (anglikánské), Belgie (katolické), Bulharsko (katolické, pravoslavné, luteránské), Černá Hora (pravoslavné), Dánsko

(katolické a luteránské), Itálie (katolické), Lichtenštejnsko (katolické), Lucembursko (evangelické), Německo (evangelické), Bavorsko (katolické), Sasko (katolické), Württenbersko (luteránské), Nizozemsko (luteránské), Norsko (luteránské), Rakousko (katolické), Rumunsko (katolické), Rusko (pravoslavné), Recko (luteránské a řecko-východní), Srbsko (pravoslavné), Španělsko (katolické), Švédsko (luteránské), Turecko (mohamedánské).

Nový arcibiskup varšavský. V sobotu 10. května podepsal sv. Otec nominaci preláta Alex. Kakowského, rektora duchovní akademie v Petrohradě, arcibiskupem metropolitou varšavským. Bulla papežská o nominaci bude poslána do Petrohradu obvyklou cestou diplomatickou. Tím dostala diecese varšavská osiřevší smrtí arcibiskupa Popiela nového arcipastýře.

Nový biskup na Filipínách. Dne 15. března dostalo se diecesi Vigan-Abra nového biskupa v osobě Petra Josefa Hustha, nar. 1857 ze Trierské diecese. Roku 1874 přišel do Spoj. amerických států. Po dvou letech stal se členem kongregace sv. kříže (Křižovníků), v níž byl roku 1880 na kněze vysvěcen a v Cincinnati ustanoven. R. 1894 byl vyslán jako biskupský koadjutor do Dacca v Bengálsku. Ještě téhož roku stal se jeho nástupcem. R. 1910 navštívil své příbuzné v Německu, nacež odebral se k návštěvě Říma. Sv. Otcí vyslovil přání, že by po uzdravení jako misionář odebral se na Filipiny, což i učinil. Byl od lidu a kněžstva ve Viganu nadšeně přivítán.

Nový biskup limburgský. Kanovník katedrální dr. Aug. Kilian stal se nástupcem zemřelého biskupa v Limburku, Dominika Wille.

Světící biskup Klose v Hnězdně uvalil na sebe zášť hakatistů, poněvadž přerušil břimování a šel vykonat své právo k volbám volitelů do pruského sněmu; měl v Bydgošti v dělnickém spolku polském řeč, v níž pravil, že Poláci nezahynou, dokud věrni zůstanou víře a řeči svých otců. Doporučil rodičům, aby svým dětem vštěpovali lásku k mateřské řeči, neboť jest to jejich povinnost.

Nový generální převor Servitů. K nejstarším řádům církve náležejí Serviti. Byli založeni r. 1234 vznešenými sedmi pány, kteří vystavěli klášter na hoře Senario u Florence k počtě bolestné Matky Páně. Tito letos 17. května konali schůzi, v níž na šest roků zvolen byl nový převor P. Alexis Lepicier. Tyž narodil se r. 1863 ve Vaucouleuru. R. 1885 dosáhl doktorátu bohosloví. Od roku 1901—1907 byl generálním prokurátorem řádu. V Čechách kláštery Servitů byly značně rozšířeny. Poskytovaly mnohým vzdělaným a šlechtickým členům příležitost, aby mohli ostatní život svůj věnovati Bohu. Kláštery ty padly za obět josefinismu.

Z řádu benediktinského. Shromáždění opatů řádu benediktinského, v Římě konané, zvolilo P. svob. pána ze Stotzingen, opata kláštera v Laachu, za koadjutora opata primasa řádu benediktinského P. Hildebranda de Heptime. Nový koadjutor byl zvolen s právem nástupnictví.

Návrat princezny do církve. Z Arka se píše: Dne 20. května děl se návrat protestantské princenzny Guidobaldiny Colonny do katolické církve. Z kostela odjela do Tridentu, kdež od knížete-arcibiskupa přijala svátost břimování. Jest nyní v 50 letech a jest potomkem knížecího rodu Colonny, jenž uvádí se již v XI. století. Rod ten i dnes ještě v římské šlechtě hraje velikou roli.

President mezinárodního svazu „Volných Myslitelů“ na útěku. Fourmont, vůdce belgických socialistů a ohnivý obhájce Ferrerův, prchl do Portugalska, ježto bylo na něho učiněno udání pro svádění nedospělých. Je to tyž Fourmont, který v belgické sněmovně obviňoval lživě Selesiany z »orgií«, »saddismu« a »černých mší«.

Harnack o pravdivosti svědectví Ježíši u Josefa Flavia. Nejdůležitějším svědectvím o Kristu z prvního křesťanského století, vyšlém od žida roku 93—97 — v knize o židovských starožitnostech, v nichž zmiňuje se o Ježíši a jeho zázračném působení. Toto místo o Ježíši bylo od moderních vědců po jejich způsobu prohlášeno za padělek a proto není divu, že sám Adolf Harnack cítil se pohnut uveřejnění (Internationale Monatschrift) stať, v níž důvody přesvědčivými hájí pravost svědectví Josefa Flavia. Opírá se tu o důvody slavného biblického badatele Angličana Buskitta, jež ještě doplňuje a prohlubuje. Jelikož svědectví z Flavia uvádí Eusebius na konci II. století, musil by padělek pocházeti nejpozději z druhého nebo alespoň III. století. Avšak již Tacit píše o Kristu s odvoláním se na Flavia. Tehdejší prý židé uchovali již tu starou zášť proti Kristu, k nimž náležel i Josef Flavius.

K padesátiletí Ignáta Zháněla, auditora bisk. konsistoře brněnské, ryt. řádu Božího hrobu, spisovatele a faráře v Troubsku u Brna. Ignát Zháněl na-

rodil se dne 11. června 1863 v Sebranicích, okres Boskovice na Moravě, kde byl otec jeho učitelem. Gymnasium studoval v Brně, kde také věnoval se studiím bohosloveckým. Po IV. roce theologie byl pro mládí své vysvěcen pouze na jáhna a poslán do duchovní správy do Budče, k faráři Em. Mittnerovi, známému to národnímu buditeli a spisovateli. Dne 13. prosince 1885 byl vysvěcen v Brně na kněze a poslán za kaplana do Miroslavy. Odtud byl povolán do Brna za kaplana k městskému kostelu sv. Jakuba, kde působil skoro 16 let. Dne 1. ledna 1903 přišel za faráře do Troubska, kde blahodárně působí doposud, milován od svých farníků, vážen mezi spolubratry, ctěn od svých představených.

Ignát Zháněl vykonal veliké cesty. Procestoval celou Evropu, navštívil posvátná místa v Palestině, Syrii, Malé Asii; do Egypta nedostal se tenkrát jen proto, že panoval tam mor! Za to spatřil Afriku na své cestě po Španělech a a vstoupil také v Tangeru na půdu africkou. Jméno Ignáta Zháněla je však po vlastech našich hlavně známo, jakožto jméno pilného literárního pracovníka. Není věru snad ani jednoho českého katolického časopisu, který by nečetl ho za svého věrného spolupracovníka. Vydal sice také několik samostatných spisův, hlavní však literární jeho zásluhou je, že podpoří nezištně a obětavě svými cennými příspěvky skoro všechny naše časopisy. Tyto práce Zhánělovy jsou z oboru historického, cestopisného, folkloristického, zábavně poučné statě, povídky, legendy, rozjímání kázání, statistické články, drobné črty a j. Ignát Zháněl čerpá ke svým pracím povzbuzení ze své bohaté knihovny; čítá na 8000 svazků, kromě toho má na své faře v Troubsku velmi cennou sbírku obrazů originálů od starých i moderních mistrů.

Ignát Zháněl slaví své abrahamoviny v plné svěžesti duševní i tělesné. Všechn volný čas, který mu zůstane po namahavé práci v duchovní správě, — farnost troubská čítá na 4000 duší, má kromě kostela farního 3 kostely filiální, — věnuje četbě a literární práci, která je mu potěchou a vzpruhou a další činnosti. Za svou činnost blahodárnou a záslužnou byl vyznamenán titulem auditora biskupské konsistoře brněnské a rytířským řádem Božího Hrobu. Kéž dopřeje mu Bůh ještě hojně zdraví k další úspěšné práci!

† **Dr. Jan Zítek.** — Na den Božího Těla sloužili jsme společně u Mil. Sester v Karlíně mši sv., já, red. »Vlasti«, u hlavního oltáře, prof. Dr. Jan Zítek u vedlejšího. Pro úraz na dráze nemohl s počátku slyšet hlas varhan a jela-li kavalerie v Karlíně kol jeho bytu, zdálo se mu, že podkovy koní jedou mu po hlavě, ale později se stav jeho zlepšil, i vzal si na reálce jistý počet hodin, ale v neděli pro studenty mši sv. nesloužil a exhort nekonal — chodil k nám do kláštera Mil. Sester. Po mši sv. jsme spolu snídali. — Pravil, že má silnou rýmu, dva dny že ležel a ruky že mi nepodá, neboť prý jest rýma nakažlivá. Jsme oba z jihu Čech, on z Velešína, já od Kardašovy Řečice, i vedli jsme spolu často živý hovor a leckdy nemohli jsme se od sebe odtrhnouti. Vyšli jsme z kláštera: Dr. Zítek si povzdechl: není mi dobře, ale se studenty na průvod Božího Těla jíti musím, a když jsem se s ním loučil, zase mi ruky nepodal, abych se nenakazil.

Po slavnosti Božího Těla ulehl — měl zápal plic a ne rýmu, v pátek v 11 hodin byl zaopatřen svátostmi umírajících a v sobotu na to ve dvě hodiny v noci (dne 24. května t. r.) zesnul v Pánu — Pohřben byl slavně. Kondukt vedl sám. J. M. Dr. Jan Nep. Sedlák, prelat arcijáhen a gen. vikář. Odpočívá v rodišti svém Velešíně.

Dr. Jan Zítek narodil se 14. června 1868 ve Velešíně. Po vysvěcení byl kaplanem v Bečově, katechetou něm. školy v Žžkově, adjunktem č. boh. fakulty a posléze profesorem v Karlíně. Pracoval i literárně a v různých časopisech — i ve »Vlasti« — vydal četné pojednání. — Čest budiž památce jeho!

Úmrtí. Dnes 25. května zemřel u Boromejek v Brně msgr. Ant. Adamec, síd. kanovník král. kapitoly brněnské. Zesnulý velikých zásluh získal si jako člen výboru »Dědicví Cyrillomethodějského«, nejstarší to knihnice české na Moravě. Msgr. Adamec dbal úsilně o to, aby dobrá poučná kniha přišla hojně mezi lid, a s radostnou ochotou vyhovoval žádostem o zaslání knih do spolkových knihoven. Msgr. Ant. Adamec narodil se 9. června 1853 v Nemojanech u Lulče. Na kněze byl vysvěcen 24. července 1878. Regentem v alumnátě se stal r. 1894. Kanovníkem stal se r. 1910 a instalován byl 30. dubna. Msgr. Adamec byl tajným papežským komořím, bisk. radou, ředitelem »Apoštolátu modlitby« pro diecesi brněnskou a. předsedou bratrstva kněží adoratorů. Byl assesorem kons., předsedou kolegia censorů, radou bisk. soudu cirk. a inspektorem náboženství ve školách okresu brněn-

ského. Byl bratrem ředitele přerovské hosp. školy inspektora J. Adamce a nikolčického faráře auditora Frant. Adamce.

Srbská ztráta. Dvor. rada prof. dr. Jan Bohuvěř Jakub zemřel v Drážďanech, jsa 64letý. Lužicko srbské listy věnují vřelé pohrobní vzpomínky zesnulému rodáku, jenž lidu svému zůstal věrný až do smrti, pracuje tiše pro své krajany. Král saský svěřil mu své syny na výchovu. Prof. Jakub pochován byl na Tuchoři v Budyšině za velké účasti, přítomen byl též saský korunní princ Jíří a princ Bedřich; drážďanský srbský spolek »Černobóh« položil na hrob svého čestného člena vavřínový věnec se stuhami srbskými.

Konkordát mezi Srbskem a Římem. Komise, která měla za úkol sestaviti návrh konkordátu mezi Srbskem a Vatikánem, konala svou poslední schůzi a dokončila své práce. Po míru s Tureckem odjedou dva srbsští delegáti do Říma a zahájí přímé vyjednávání s Vatikánem. Návrh, který komise předložila, je v zásadách stěžejních podoben černohorskému konkordátu, ale pro církve katolickou je mnohem výhodnější a příznivější než černohorský. Katolíci, jichž je v celém nynějším Srbsku asi 28.000, budou podřízeni jurisdikci svých biskupů. Kolik biskupů bude, není ještě stanoveno; o počtu bude rozhodnuto ve smyslu potřeb církevních. Biskupové budou jmenováni po dohodě mezi vládou a Vatikánem. Faráře budou ustanovovati biskupové ve srozumění s vládou. Faráře bude platiti lid a ne stát, jako je to u kněží pravoslavných. O výchovu a vzdělání katolické mládeže starati se bude stát tím, že na obecných a středních školách ustanoví katechety. Pro vzdělání a výchovu katolických kněží bude založen bohoslovecký ústav, jenž bude fakultou budoucí university ve Skoplji. — Profesori katolického bohosloví budou v hodnosti ostatním rovni. Jmenovati je budou společně vláda a biskup. Každé manželství, uzavřené před katolickým knězem, uznává stát za právoplatné. — Procesy manželské spadají pod jurisdikci katolického duchovního soudu, jsou-li oba manželé katolíci. Ve smíšených manželstvech bude rozhodovati státní soud, sestavený z katolíků nebo pravoslavných, dle toho, zda bylo manželství uzavřeno před katolíkem nebo pravoslavným duchovním. Víru dětí v smíšených manželstvech určují rodiče, ne učiní li tak, připadají děti pravoslaví. Otázka církevní řeči není ještě jasně rozřešena, ale je oprávněná naděje, že svatá Stolica vyhoví přání Srbska a zavede v srbské katolické církvi jazyk staroslovanský.

Kulturní práce katolických misionářů. Po Africe cestující dr. Pavel Rohrbach o nich napsal: Kulturní práce katolických misionářů jest velmi cenná, Jejich osevy a sady nalézají vždy uznalejšího ocenění u znalců. Na jejich sídlech lze viděti velikou parní pílu, truhlářství, koželuhnu, obuvnictví, dílny krejčovské a j. — všecko u velikých rozměrech — praktické. Mistry dělníků jsou francouzští misionáři, též Švýcaři, Elsanané. Mezi dělníky lze zříti též Slezana, jenž již přes 20 let dílnu obuvnickou vede. Asi jednou za deset let dostávají misionáři dovolenou do Evropy. Někteří jí vůbec nepoužívají. Starý misionář P. Bonnefoux tvrdí, že musí začít se od mladosti, staří prý již nebývají k napravení. Úsudek tento byl uveřejněn v »Tägl. Rundschau«, orgánu Evangelického Bundu.

Katolíci rolníci ve Štýrsku. — Dne 13. dubna konala se ve Štýrském Hradci valná hromada »Katolického konservativního rolnického spolku« pro střední a horní Štýrsko, která se stala velkolepým projevem katolickým.

Sedesátý všeobecný sjezd katolíků Německa koná se od 17. do 21. srpna t. r. v Metách.

První sjezd severoněmeckých terciářů sv. Františka, kterých je na 200 tisíc, konati se bude od 11. do 13. srpna v Kolíně nad Rýnem.

Unionistický sjezd na posv. Velehradě bude 24., 25. a 26. července. Dne 27. července (v neděli) je schůze Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda. O půl 6. hodině kázání, pontifikální mše sv., procesí s Nejsv. Svátostí, slib křestní, modlitba za sjednocení u víře. O 8. hodině slavnostní schůze. O 10. hodině slovanská liturgie. O 12. hodině společný oběd. O 2. hodině řeč na rozloučení, sv. požehnání, a uctění ostatků sv. Cyrilla v Cyrillece.

Sjezd katolických polských žen konal se ve svátky svatodušní v Krakově. Svolal jej »Zwiazek niewiast katolickich«, vedený hraběnkou Stanislavou Wodzickou. Na sjezdě byly zastoupeny ženy i z království a Velkopolsky. Přednáškami, poradami a debattami na sjezdě nesl se jeden duch: povznésti národ osvětově a hospodářsky, přičiniti se dle sil o jeho zdraví a jeho moc. Při všem zdůrazňováno stanovisko nacionální. Předsedkyně sjezdu byla kněžna Ondř. Lubomirská, referát o poměrech školních a výchově národní ve Velkopolsce podala pí. Ryglewská, o výchově rodinné v Haliči pí. Strokowa a o poměrech v krá-

človství nejmenovaná referentka. Referát o školství obecném v Haliči přednesla pí. Lodwinská, o středním dr. Strehlowna. Dle zemí probrána ženská práce organizační a osvětová a ponárodnění obchodu (heslo »Svůj k svému«) a přijaty příslušné resoluce. Sjezd uzavřel vlasteneckou promluvou a požehnáním kníže-biskup Dr. Pavel S a p i e h a.

Svaz rakouské katolické mládeže. O svatodušních svátcích konstituován byl Svaz rakouské katolické mládeže, který skládá se ze Svazu katolické německé mládeže v Rakousku, ze Svazu dívčí katolické mládeže v Rakousku a z organizace české venkovské mládeže katolické z Moravy a Slezska. Představenstvo tohoto Svazu skládá se z těchto funkcionářů: Předseda: Germ; místopředsedové: dr. Ž ů r e k, Vilemina Wusschová a J. Kafka; přísedící výboru: Benesch, hr. Degenfeld, Orel, Ragas a Rathbauer.

Rozvoj katolicismu v Pekingu. Apoštolský vikariát v Pekingu má nyní 35.000 katechumenů, o 10.000 víc než loni. Mezi nimi je též vnučka císaře Kia-Tsing, neteř císaře Tao-Kwang, sestra prince King, který se dal na povzbuzování Milosrdné sestry z nemocnice sv. Michala pokřtiti krátce před svou smrtí.

Dívčí vyšší gymnasium s právem veřejnosti na Král. Vinohradech, Korunní tř. č. 4. otevře ve škol. roce 1913—14 I., II., III., IV., V., VI., VII. a VIII. tř. Při gymnasiu zřízeny jsou: 1. Dvoutřídní dívčí obchodní škola. 2. Praktický kurs ku vzdělání vychovatelek. 3. Jednoroční kurs ku vzdělání industriálních učitelek pro školy obecné a měšťanské. Kromě toho vyučuje se hře na klavír a housle, zpěvu, němčině, francouzštině, angličtině, všem druhům praktických i ozdobných ručních prací, malbě atd. Zápis koná se ve dnech 7. a 8. července a 16. až 17. září, vždy o osmé hodině v ředitelnách ústavu. Pro dívky z venkova zřízen jest pensionát. Přihlášky přijímají se denně. Prospekty ochotně zasílají Školské sestry O. S. F.

Spolek katolických spisovatelů a umělců chorvatských bude založen v Z á h ř e b u, kde se již sešlo 20 spisovatelů a umělců, kteří zvolili přípravný výbor k vypracování stanov. Předsedou je dr. G j u r o A r n o l d. Nový spolek se bude jmenovati »Kolo hravatskich književnika« a bude protiváhou stávajícímu již chorvatskému literárnímu spolku, který je úplně v rukou moderního liberalismu, vlastně volné myšlenky. Nový spolek stojí na zásadách chorvatsko-národních a křesťanských.

Ze spolku na zakládání katolických knihoven. — Dary složili: 10 K: Milosrdné sestry sv. Karla Bor. v Řepích; 5 K: Jan Pulec, kaplan v Zahájí; po 4 K Jan Hejtmánek, bisk. vikář v Bystrém a Fr. Škarda, koop. na Král. Vinohradech; po 3 K Kollej Redemptoristů v Praze a Ant. Nývlt, farář v Činěvsi; po 2 K: Václ. Sixta, děkan v Kolíně n. L., Boh. Tomíček, farář ve Velkých Petrovicích u Nechanic; po 1 K nebo méně než 1 K: Farní úřad v Souticích a v Bohuslavicích, Farní expositura ve Větrném Jeníkově, Školské Sestry v Bechyni a ve Vlachově Březí, B Stoy, k. a. dvormistr, Dr. Jos. Mršík, inf. probošt v Poděbradech — a dále děkani, faráři a kaplani: Petr Částka v Sušicích, Aug. Michálek v Chocni, Václ. Regál ve Lhotě u Mýta, Al. Ličman v Popovicích, Al. Vašátko v Král. Městci a Ant. Audrlický v Sadské.

K Širšímu sboru sociálního odboru družstva Vlast v květnu přistoupili a daň strany pro r. 1915 splatili: Spolek Vlast, Jednota kat. paní a dívek v Českých Budějovicích, Jirí V. Dlouhý, em. ředitel měšť. škol ve Vršovicích. Ant. Maxa v Českých Budějovicích, Jan Keller, vychovatel ve Štýrském Hradci; sl. Marie Zelenkova, maj. realit v Dobroměřicích a P. Ant. Jelínek, rektor v Teplu u Mar. Lázní; dále faráři, kooperátoři a katecheti: Ludvík Lauseker v Jindř. Hradci, Pavel Jirounek v Bosni, Fr. Kutal v Rosswaldu (R. Sl.), Jos. Leška v Lomci, Jan Štejánek v M. Boru, Jak. Macenauer v Čučicích, Cyr. Mackovík v Boršicích, Jan Maštálíř v Podstátě, Jan Matonoha v Kurovicích, Ludvík Mihola ve Znojmě, Fr. Talmáček v Loukově, Rud. Kuchař v Barzdorfu, Jos. Kořínek v Habrech, Fr. Kuhn ve Slatinách, P. Cyr. Šnejdrla v Opavě. Celkem 21. Od 1. října 1912 až do konce května t. r. je členů: 356.

Z Tiskové ligy. — Dary složili: 200 K Nejmenovaný dobrodinec na studium doby Husovy (každoroční dar); po 10 K: Duch. vikariátů Novo-Bydžovského a Roudnického; 2 K: Dr. K. Slavík, profesor bohosloví v Praze.

Duchovní cvičení pro učitelky v Chrudimi uspořádá Mariánská družina učitelek v tamním klášteře Školských sester; začnou v úterý dne 19. srpna večer a ukončí se v sobotu ráno dne 23. srpna. Správa družiny zve k těmto duchovním cvičením nejen sodálky Mar. družiny, ale všechny katolické učitelky; i slečny, které nejsou učitelkami, mohou se těchto duchovních cvičení zúčastniti.

Zaopatření bude poskytnuto v klášteře Školských sester za mírný poplatek. Určité přihlášky buďtež laskavě zaslány nejdéle do 10. srpna na adresu: »Mariánská družina učitelek v Chrudimi«, dívčí pedagogium.

IV. Feriální výpravu katolického studentstva pořádá jako léta minulá Svatováclavská Matice Školská ve dnech 21.—26. července (incl.) t. r. Cílem výpravy jest světoznámý Český ráj a Krkonoše. Vše bližší možno seznati z programů, které se na požádání ochotně zašlou. Výpravu povede učitel, rodák z těch krajů, který vedl dosud výpravy. Súčasníci se může každý vzorně katolický student, po doporučení katechetou neb farním úřadem. Veškeré dotazy a informace zašle Svatováclavská Matice Školská v Praze-Bubenči.

Ovoce volné myšlenky. Neobyčejně zajímavě vyjádřil se o žalostných příčinách, které přivádí mládež francouzskou do kriminálu, slovný francouzský advokát dr. Henri Robert v Paříži. Robert není člověk, na němž byl by jen stín »zpátečnického klerikalismu«, ale přes to za základě svých četných zkušeností, které nasbíral v smutné povinnosti obhájce nejhorších zločinců, zničující rozsudek vyřkl nad nynější nevěreckou a zločinnou výchovou mládeže francouzské. Při stavovské schůzi advokátů mluvil dr. Robert a pravil, že prvou příčinou zločinů mládeže — a čtvrtina všech zločinů ve Francii připadá na mládež — je krise náboženská. — »A přece je víra nezbytnou brzdou mládeže.« Další příčiny jsou — praví Robert — velké zatížení předměty v obecných školách, kde vpravuje se do dítek, co nemohou úplně ztráviti. Tak vzniká mládež domýšlivá a nadutá. Nese též vinu na zločinech mládeže nenárodní a nevlastenecké cítění, ačkoli v tomto směru to nyní vyhlíží o něco lépe. Též zákony o rozvodu, jímž propadá nesčíslně dětí, třeba sem počítati. Dále vypočítává Robert, že útek z rodné půdy, stěhování do měst, kde děti bez dozoru oddávají se darmošlapství a ocitají se ve špatné společnosti, mnoho zla způsobuje. Neméně spolupomáhají nezdravé byty, krčmy, alkohol a špatné noviny a knihy. — Podáváme úsudek slovného právníka, který ač sám nevěrec — je tedy důsledný! — pokládá úbytek náboženského cítění za první a hlavní příčinu zločinů. Robert zná Francii a zná zločince. Na vlastní oči se přesvědčuje den co den, kam vede vychvalovaná volná myšlenka, která je abecedou francouzské moderní výchovy.

O knihách. Knihy jsou velikým kapitálem, kupují-li se, ale malým, prodávají-li se. — S velikými nesnázemi bojuje zvláště katolická kniha česká, ať vědecká, ať umělecká nebo zábavná. Je nutno, by i kněžstvo jí usnadňovalo přístup, kam lze. Jak nafoukle hledí tak zv. pokrokovci na spisovatele katolického i jeho knihu, viděti z Hýskových dějin literární Moravy. Každé pokrokové spisovatelské světýlko se uměle povytahuje, aby »zářilo«, sebe lepší katolický talent se jednoduše sfoukne nebo hodně stáhne, aby se ztratil. — Půjde-li kniha česká a katolická v lid, mezi i děti, znenáhla bude ceněna i u intelligence. Jak možno v této příčině působiti knězi? — Kněz má několik ministrantů, kterým dává měsíčně odměnu. Věci dobré značně poslouží, když jim bude z části odměny předpláceti: Anděla Strážného, Rajskou Zahrádku, Českého Jinocha, Vzdělávací četbu kat. mládeže a pod. Není to sice mnoho po 10 číslech každého časopisu, ale znenáhla se jich ujme v obci více. — Při výběru knih pro školní knihovny má se kněz katecheta v konferenci postarati, by se odebíraly též knihy nakladatelstvími katolickými vydané. — Tak asi a podobně může býti kněz šířitelem dobrého tisku mezi malými. — Pro dospělé jsou na mnohých místech zřízeny farní knihovny, knihovny katolických spolků. — Ale stane se časem, že knihy jsou již úplně přečteny a ještě zachovalé. Čtenářská obec touží po knihách nových. -- Bude na prospěch, když dvě rozličné knihovny si knihy vymění a doplatí penězi vyšší cenu jejich. Nebo když některý spolek svou dosavadní přečtenou knihovnu prodá jinému a zakoupí si novou. — Co leží ladem knih u mnohého kněze! Jestliže jako bohoslůvci měli jsme o knihy zájem, třeba jej zvýšiti v duchovní správě. Navrhuj, by se otevřel trh knih, v němž by se knihy všeho druhu nabízely i prodávaly. Mnohý odprodá knihy, jichž už sám nepotřebuje, zakoupí však, co je mu nutno ke studiu a pod. Tím mnoho knih přijde do pravých rukou a nebude se opakovati častý případ, že Riegrův Slovník, původní Dějiny Palackého po smrti knězově se prodají po 1 Kl Takovým pohybem knih vykoná se pro katolický český vědecký i beletristický tisk více, než se děje nyní. Při horlivé práci zdá se, že se úplně leckde zapomíná na tichého pomocníka — českou katolickou knihu. Zájem o knihy rozmnoží i zájem o katolické české spisovatele, rozmnoží i jejich řady. (Věstník Jednoty katol. duch. diecese brněnské, roč. VI. č. 5. květen r. 1913.)

VLAST

Nadpřirozeno v uzdraveních lurdských.

Napsal Dr. JINDŘICH GUINIER, volný docent lékařské fakulty v Montpellieru.

Autorisovaný překlad pořídil FR. VAŇOUS.

(Pokračování.)

5. Neznámé síly.

Domněnka o neznámých silách, jimiž mají býti vysvětlena uzdravení lurdská, neopírá se o žádný vědecký základ. Je tudíž i nadále pouhým úsilím lidské obraznosti. Síly opravdu imaginární (smyšlené) a neobyčejně rozmarné, — které čekaly, až je vyvolá pasačka Bernadetta: aby se mohly ukázati světu; aby se zprvu ukázaly pouze v Lurdech a jejich okolí¹¹⁾, a brzy potom úplně ustaly prokazovati svá dobrodiní domorodcům; aby prokazovaly svou přízeň jedině cizincům, přicházejícím do Lurd na návštěvu, a nestaraly se ještě o domorodé nemocné lurdské, nadarmo se doprošující uzdravení; aby si vybíraly mezi těmi cizinci pouze některé vyvolené z nesčetných zástupů lidí, totožnými případy onemocnělých, kteří se bez ustání dovolávají jejich pomoci; aby uzdravovaly výjimečně i na vzdálenost, a dle své libovůle toho neb onoho nemocného, vzývajícího Naši Paní Lurdskou; síly dojista nadané vůlí, zcela rozumné a svobodné ve své činnosti, tak neobyčejně nezvyklé a tudíž svou povahou úplně nezávislé na oněch slepých silách, které pohánějí vesmír; síly konečně všemohoucí, které vyvolávají tudíž v mysli představu, již si člověk vždy tvořil o Bytosti příčinné, o Bytosti základní, o Bytosti svrchované, kterou nazývá Bohem. Myslím, že pokračovati netřeba.

Avšak pojmy těchto sil a jejich zákonů, jako vůbec pojem každé síly a každého zákona, nejsou a nemohou býti než jen výsledkem dedukcí (vývodů), výslednicemi, vlastními důsledky souhrnu skutků (fakt), úplně známých, dokonale vymezených, trvalých, stále týchž, dějících se za podmínek totožných, za všech dob a na všech místech, neodvisle od každého jednotlivce, jenž by byl s to, aby měl na ně vliv; a tyto síly, jako vůbec každá síla, a tyto zákony, jako vůbec každý zákon, existují, ačkoliv jsou ještě neznámy.

A jak je tedy možno přijmouti představu sil a zákonů, které účinkují pouze na jednom místě, v Lurdech, — jedině na nemocné, věrou a modlitbou uvedené ve styk s Pannou Marií, —

¹¹⁾ Sr. Dr. Dozous, loc. cit., passim.

a pouze na několik zvláště vyvolených, — které však nechávají beze vší hmotné pomoci nemocné ostatní, stížené nemocí podobnou, — které jsou dobrotivé a účinné vůči tomuto, lhostejné vůči onomu, — které účinkují na jednoho hned a na druhého teprve později, náhle na prvního, a zvolna, leč vždy nepravidelně na druhého, — — představu sil a zákonů, které se ukazují hlavně v jedné chvíli, totiž v období poutí?

Nikoli, zde je taková hromada protiv, že zdravý rozum se zdráhá zde stanouti. Je nezbytně nutno hledati něco jiného.

A čím více člověk uvažuje, čím více hloubá, tím více poznává, že vniká do zářivé mlhy, samé zjevení a samý div, která ho ze začátku obklopuje neočekávaným a rozkošným jasem, brzy však jej oslepuje, a čím hlouběji vniká, tím neproniknutelnější se mu jeví pro nesnesitelnou, avšak zcela jistou skutečnost nějakého příliš zářivého, nepřístupného a nadpřirozeného slunce, — slunce, které zahřívá a rozšiřuje duši, osvěcuje bytost myslící, a dává tomu, jenž jeho existenci pozoruje, vzdálený ale vždy věcnější a věcnější dojem »lásky« nepřírovnatelné, netušené, nadlidské, lásky dožadující se zase lásky, uchvacující, nekonečné — lásky, o níž lidstvo vždy snívalo, ale nikdy jí zde na zemi nedosáhlo

Je to tajemství, nepřístupné tajemství, které dělí člověka stvořeného od Božství nestvořeného; je to tajemství, v jehož nitru se skrývá Božstvo, a do něhož se halí, aby nás nezničilo svou nekonečnou dokonalostí a svou nekonečnou mocí, aby nás nespálilo ohněm své věčné a dokonalé lásky.

6. Div, zázrak, nadpřirozeno.

Dříve než pokročíme, vyložíme zde rozdíl mezi divem, zázrakem a nadpřirozenem.

Div je děj, který nepřevyšuje síly přírodní, nýbrž se pouze vzdaluje od pravidelného běhu věcí a není dosud vědecky určen.

Zázrak je děj, který převyšuje veškeré známé i poznatelné síly přírodní, a jest i zůstane vědecky neurčitelným, nevysvětlitelným. Nejvyšší zákon, vyšší síla, která zázrakem vládne, nespadá v obor vědy.

Nadpřirozeno ve smyslu přesně bohosloveckém rozeznává se od zázraku tím, že převyšuje síly přírodní netoliko co do způsobu, kterým se děje, nýbrž i co do své podstaty. Nadpřirozeno tvoří zvláštní vyšší řád; je božské, je přímým výronem svrchovanosti, dokonalosti a nekonečné moci.

Slova div a zázrak se obyčejně zaměňují a užívá se jich ve stejném smyslu.

Zázrak, dle učení církve, je mimořádný skutek, který nemůže býti vykonán žádnou silou přirozenou, nýbrž toliko všemohoucností Boží. Slovo zázrak v prvotném významu značí to, co je »za zrakem« — totiž co je našemu zraku skryto, čeho si vysvětliti nedovedeme. (Výklad katechismu. Dr. A. Podlaha.)

7. Sedm význačných známek nadpřirozena v lurdských uzdraveních.

Psychismus, psychotherapie nemají tedy v Lurdech místa; avšak úplně mizejí a se trati v mocném světle význačných známek nadpřirozena, které se zde pokusím na jisto postavit a náležitě ukázati na mimořádných uzdraveních.

Pro každého lékaře zkušeného, nezávislého, nepředpojatého, a jako já přítomného často a dlouhá již leta uzdravením v Lurdech, mají tato nezvyklá uzdravení — události to dnes veřejné a nepopíratelné, které každý člověk může viděti, seznati, zjistiti a sledovati — známky abnormální (nepravidelné), úplně od sebe oddělené a odlišné, a každý lékař je může nalézt ve většině nejrozmanitějších a nejlépe prostudovaných případů těchto uzdravení.

Tyto abnormální známky možno od nynějška roztríditi do sedmi skupin zjevův úplně zřetelných a určitých, které by byly pozorovány — pohromadě neb odděleně — na jedinkém jen případě propůjčily by tomuto případu hodnoty nadpřirozené, protože by nebylo možno vysvětliti je cestou přirozenou. Ale jejich souhrn tvoří jeden celek působivé ceny důkazné, povážíme-li, že byly pozorovány bezmála ve všech čtyřech tisících případů nezvyklých uzdravení, zaznamenaných v Lurdech za dobu padesáti let pod dohledem každého, kdo je chce z blízka zkoumati po armádě lékařů (přes tři tisíce), kteří byli jejich svědky.

Tyto abnormální zjevy nás úplně vyvádějí z každé pravidelné působnosti vitální a uvádějí nás do světa tajemného, který se zdá neskutečným, vidíme-li tato neobyčejná uzdravení se diti větším dílem:

- I. bez kteréhokoli druhu závažného léčivého prostředku,
- II. okamžitě,
- III. bez konvalescence (jisté doby, k úplnému pozdravení se potřebné),
- IV. nepravidelně, s nejpodivnější nestálostí v případech totožných,
- V. s pocitem úzkosti, který je zvěstovatelem náhle způsobené ústrojné přeměny, — a spolu znamením, prozrazujícím anomalii (výjimečnost) toho uzdravení,
- VI. s tvořením se abnormálních jizev — zasluhujících si jména jizev fantomových (přeludových), — v těch případech, při nichž tělesné ústrojenství je poškozeno,
- VII. a konečně a zvláště s náhlým a úplným obnovením zničené činnosti orgánové, ač ještě stále trvá ústrojové poškození samo, které tuto činnost ústroje znemožňovalo neb aspoň silně ztěžovalo. Je to tedy ve skutečnosti činnost ústroje (orgánu) bez ústroje (orgánu).

I. Nepřítomnost léčivého prostředku. — Ve všech náhlých a úplných uzdraveních lurdských marně by člověk hledal nějaký léčivý prostředek, jehož hmotnost dala by se zjistiti.

Jediným hmotným prostředkem je zde voda z pramene Massabielleského, které se užívá buď za nápoj, neb k omývání

nemocné části těla, nebo se do ní krátce a rychle pohružuje celé nemocné tělo.

Nuže, roztok hořčice, dusičnanu stříbrnatého, jodu, přiložen-li na kůži, působí na ni vždy, a působí vždy stejně. Z toho lze poznati jeho účinek. — Ale u vody Massabiellské nic podobného není. Použito-li jí na žaludeční sliznici pitím, nebo na kůži omýváním anebo ponořováním do ní, nezpůsobuje a nemůže způsobiti účinku zhola žádného: pije ji beze všeho kde kdo, koupají se v ní nemocní i zdraví po libosti. Hmotně není ničím jiným než obyčejnou čistou, zdravou, a k pití velmi příjemnou vodou, vodou z obyčejného pramene horského.

Ale co případů náhlých uzdravení udá se v Lurdech, v nichž tato voda nemá účastenství pražádného! A na druhé straně, jaký rozdíl mezi jednoduchostí, ba opravdovou nicotností tohoto užitého prostředku, a ohromností náhle dosaženého účinku! — Mluvíti zde o hydroterapii (léčení vodou) bylo by zkrátka směšno.

Mezi upotřebením vody a uzdravením nemocného nemožno zaznamenati nikdy ani jedné shody. Nemocný se ostatně neuzdravuje pouze stykem se svatou vodou; jeho uzdravení se uskutečňuje často také před jeskyní, za mše sv., při sv. přijímání, za přechodu s posvěcenou Hostií, v jeho pokoji, nebo za takových okolností, při nichž nepřichází do žádného styku s vodou z jeskyně.

Uctívanou vodu nelze tudíž považovati za nějaký lék všeobecný, tím méně za lék zvláštní.

Nepopíratelnou skutečností je, že nemocní, kteří nabývají uzdravení v Lurdech, neuzili tu léčivého prostředku žádného, což přirozeným způsobem vysvětliti se nedá, a v čemž ukazuje se již činnost nadpřirozená v celé své určitosti, zvláště když si vzpomeneme, že veškerá racionelní (rozumně řízená) léčba, již se tito nevléčitelní ubožáci celé měsíce podrobovali, byla marná a málomocná.

II. Okamžitost. — Neobyčejná a úplná uzdravení v Lurdech přicházejí se nejčastěji okamžitě.

Tato okamžitost, absolutní (naprostá) nebo relativní (poměrná) v opravné práci ústrojných poškozenin zhola nevléčitelných je vlastní a význačnou známkou skoro všech uzdravení, až dosud zaznamenaných; a je právě tou známkou okatou a lehko zjistitelnou, která nejvíce dojímá lidové zástupy.

Po mnohaměsíčním utrpení a neschopnosti svalů skoro vždy nastupuje náhlé a trvalé zdraví.

Funkce (činnosti ústrojů), ústroje, po dlouhou dobu již poškozené, víceméně nepracující, se nenadále zotavují a žijí od té doby v dokonale zdravém stavu.

Důležitá činnost vyživovací, až dotud skoro zcela zničená, přichází náhle do pravidelného chodu, aby se již nezastavila.

Stará paralýse (ochrnutí) s atrofií (úbytěmi) svalů náhle mizí, ustoupivši pravidelným pohybům svalů, od nynějška trvalým (na př. uvedený již Alliaume, Cirette¹²⁾ a jiní.).

Nešťastníci na kost vyhublí, nabývají v několika dnech své ztracené plnosti tělesné, a na váze jim rychle přibývá (Guilloteau, Hauton¹³⁾ atd.).

Zastaralé a značné ztráty substance (jako: nekrosa — hniloba kostí, zastaralé sterkorální fistule — píštěly konečnicku, lupus — vředovatění kůže nebo sliznice, rakovité nebo skrofulosní — krtiční — rány) zacelují se velmi rychle, leckdy takorča před očima zaražených lékařů (ku př. Lemarchand, Dehant, de Rudder, Lévêque, Marie Borel¹⁴⁾ atd.).

¹²⁾ P. Cirette, farář z Beaumontel, dep. Eure. — Na kašlivou těžkou chřipkou byl vysílen tolik, že po dvou letech byl částečně paraplegikem (ochrnutý na končetiny), takže jenom stěží se vlekl o holích, a mravně byl tolik ochablý, že už pomýšlel na samovraždu. Do Lurd přišel, ne aby se uzdravil, nýbrž aby si vyprosil šťastnou smrt. Dne 31. srpna 1893 nabyl opět náhle čilosti a zdraví; a čil a zdrav je na své faře až dodnes. Přišel často z vděčnosti na pout do Lurd, a já jsem s ním v osobním styku. — Kanonický soud Mgra. Meuniera, biskupa z Evreux, ze dne 11. února 1907, stvrzuje pravdivost tohoto nezvyklého uzdravení. (J. de la Gr., no 10., 8. března 1908)

¹³⁾ Arnoštka Guilloteau ze Saint-Paul-en-Gatine (krajina Poitou), čtyřicetiletá. Byla spolu s Jindřiškou Hautonovou, kterou uvádíme níže, jedním ze dvou kostlivců, uzdravených před mýma zrakoma v srpnu a září 1908, a její příběh jsem již uveřejnil jinde. Měla povšechnou tuberkulosu chronickou, enteritu (katarový zánět střev) a peritonitu (zánět pobřišnice) ve formě vleklé a zdlouhavé.

Vzhled její byl mrtvolný. V několika měsících přezbyla 37 kil (před tím vážila 60 kg, potom jen 23 kg); objem ramene obnášel 12 centimetrů. — Obživila náhle 29. srpna 1908, když mimo její nosítka byla nesena nejsv. Svátost Oltární pod závojem z jeskyně do kostela Růžencového. Náhle vstala a žádala si jídla. — Byli jsme přítomni náhlému návratu života do tohoto těla proměněného v kostru. Po několika měsících nabyla zase svého pravidelného objemu. — Spatřili jsme ji po roce (v srpnu 1909) v dokonalém zdraví. — Tento dramatický příběh vyličil velmi dojemně René Gaell od časopisu »Nouvelles de Bordeaux« v knize, která měla znamenitý úspěch a je nadepsána: »Celle, qui ressuscita. — 1909. — Bureaux du Nouvelles de Bordeaux. (Viz též J. de la Gr., no 36., 6. září 1908.)

Jindřiška Hautonová z Lisieux (dep. Calvados), dvacetiletá. — Postonávala od malička; v 17. letech vážila pouze 40 kil. — V této době vypověděly jí žaludek a střeva služby úplně. Za tři léta ztratila polovinu váhy. — Do Lurd přišla 8. září 1908 takorča již umírající, vážící pouze 17 a půl kila, stížená neutišitelným vrhnutím a průjmem, úplně jsouc vysílena častou haemorrhagií (krvácením) ze žaludku a střev. — První doušek z pramene lurdského jí způsobil velmi blahý pocit; později lehoučké omytí touž vodou na břicho a podbřiší vzbudilo v ní pocit mimořádné síly. Záhy dostavil se hlad (lehce snesla mléko, rybu a hrozen). Průjem zašel. Neslýchaná přeměna této mrtvolky ubohé udála se před našima očima. — Uzdravení bylo úplně a trvalé. (J. de la Gr., no 37., 15. září 1908.)

Fotografie ukazují tyto dvě nemocné v různých stupních jejich přeměn.

¹⁴⁾ Marie Lemarchandová z Caenu (dep. Calvados), dnes pí. Authierová v Paříži. Je to Eliška Rouquetová v Zolově románu »Lurdy«. — Měla povšechnou tuberkulosu (plic a kůže); ohromné vředy na obličeji a nohou. Uzdravena náhle v Lurdech 21. srpna 1892. — Kanonické vyšetřování Mgra. Amettea, arcibiskupa v Paříži, 6. června 1908. (J. de la Gr., no 25., 21. dubna 1908.)

Joachymka Dehantová z Gesves v Belgii, dvacetiletá. — Měla ohromnou ránu (32 centimetrů) hnisavou a páchnoucí, která rozežírala kůži a svaly na její pravé noze kolem dokola, a která se náhle zacelila

Nádory rozmanitého druhu mizí jediným okamžikem (na př. sestra Eugenie, sestra Marie, vdova Ranchet-ová¹⁵) a jiné); tuberkulisace kostí (nemoc Pottova) nebo kloubů (tumor albus — tuberkulosní zánět kloubů), ankylosy (svalené klouby) v kyčli, v koleně, v kotníku trati se právě ve své nejlepší práci a zůstávají po sobě kloub pravidelný, ohebný, nebolestivý, vykonávající od té chvíle všechny své přirozené pohyby (Tulasne, Lesage, Daisy-Grenet, Eufrasie Bosc, Ludvička Vergnac¹⁶) atd.).

13. září 1878 v koupeli v lurdské písčíně. — Kanonický soud Msgra. Heylena, biskupa v Namuru v Belgii, 25. dubna 1908. (J. de la Gr., no 29., 17. května 1908.) O de Rudderovi, Lévequeové a Borelové viz dále: VI. Nepravidelná jízva.

¹⁵) Sestra Eugenie du Bon-Secours v Bernay (dep. Eure), roz. Marie Mabileová. — Stížena obsáhlým nádorem abdominálním phlegmonézním (břišní nádor se hnisavým zánětem podkožního vaziva), velice zastaralým, operovatí neschopným, phlebitisou (zánět žil) na obou nohách a kachexii (chřadnutím), v posledním období. Léčena byla Dry. Péanem a Delpechem v Paříži. Uzdravila se náhle v koupeli v lurdské písčíně. — Soud kanonický Msgra. Meuniera, biskupa z Evreux, 30. srpna 1908. (J. de la Gr., no. 36., 6. září 1908.)

Sestra Marie de la Présentation, v asyly Cinq-Plaies v Lillu (dep. Nord.). — Nemocná gastro-enteritou (katarový zánět žaludku a střeva) se zlým nádorem střevním, operace neschopným, v posledním období. Uzdravena náhle 25. srpna 1892 v Růžencovém kostele v Lurdech, a uzdravení provázeno pronikavou bolestí v žaludku. Kanonický soud msgra. Delamaiera, koadjutora v Cambrai, 15. srpna 1908. (J. de la Gr., no 40., 4. října 1908.)

Vdova Ranchetová, roz. Viktorie Pothias z Marseille. — Měla nádor velikosti komisarčku na levé kyčli, tvrdý, tkvící na kosti, k operování nemožný, v posledním období. — Uzdravena náhle 8. září 1806 za průvodu s nejsv. Svátostí v Lurdech, když nesmírnou bolestí omdlela. Současně jak zmizel nádor, mohli jsme též pozorovati, jak zmizel balon, který před tím na témž místě tvořily její šaty. (J. de la Grotte, no 37., 15. září 1907.) —

¹⁶) Johanna Fulasneová z Toursu (dep. Indre-et-Loire) — Stížena nemocí Pottovou (tuberkulosou obratlů) s hrbatostí, vředem v levé slabině následkem kongesce (přílišný příliv krve) a kontrakturou levé nohy a šlapadla, — uzdravena náhle v Lurdech 8. září 1897 za procesí s nejsvětější Svátostí. — Kanonický soud Msgra. Renoua, arcibiskupa v Toursu, 27. října 1907. — Případ tento zvláště prostudoval kanovník Jiří Bertrin v pojednání: «Un miracle d'aujourd'hui.» — 1909. (J. de la Gr., no 6., 9. února 1908, a nos. 43, 44, 45 a 46, říjen a listopad 1909.)

Eliška Lesageová z Bucquoye (Pas-de-Calais). — Stížena tuberkulosním zánětem kolena a náhle uzdravena v písčíně lurdské 21. srpna 1902. — Kanonický soud msgra. Willieze, biskupa z Arrasu, 4. února 1908. — (J. de la Gr., no 6., 9. února 1908.)

Sl. Daisy-Grenetová z Drancy (Paříž). — Nemocná nemocí Pottovou se vředem z kongesce, uzdravena náhle v Lurdech před našima očima 1. září 1907. — Nemocnou prohlíželi a ošetřovali Dři. Calot a Menard z Berck-sur-Mer, Dr Lefebvre v sanatoriu ve Villepinte, a vyšetřil ji Dr. David z Lille. (J. de la Gr., no 47, 22. listopadu 1908.)

Eufrasie Bosc, sirotek ve špitálu v Clermont-Ferrandu. — Stížena jsouc povšechnou tuberkulosou (plic), ankylosou v kolenech (tumor albus), sloužila za předmět klinických demonstrací, a uzdravena náhle před našima očima v Lurdech 23. srpna 1908. — Znovu přehlížena v Lurdech — jsouc úplně zdráva — 21. srpna 1909. (J. de la Gr., no 35, 30. srpna 1908, doplněk.)

Ludvička Vergnac, v sirotčinci v Bergerac (dep. Dordogne). — Stížena tuberkulosou kloubů v levém chodidle. Levé chodidlo bylo amputováno (řezáno). Touž nemocí pak onemocnělo její chodidlo pravé. — Další amputace byla odmítnuta. — Uzdravila se náhle.

A ze všech těchto příkladů sám jsem některé viděl; a každá tato událost má nejčastěji množství svědků a bývá v zápětí přehlížena četnými lékaři, kteří se navzájem neznají a jsou náhodou přítomni

Nepravidelná kvapnost, okamžitost těchto uzdravení organických nemocí, vždy tolik vážných a tak zastaralých, nepopíratelně odporuje pracné zdoluhavosti, které si vyžaduje pravidelné léčení vážně poškozených a částečně zničených anatomických tkání, ať jest jejich povaha ostatně jakákoliv a sídlo jejich kdekoliv.

Vskutku, ve případech vyléčitelných bývá přirozený postup hojení velmi zdoluhavý, trvá dlouho. Lékaři to vhodně přirovnali k zápasu mezi buňkami nemocnými a buňkami zdravými; ku představě zápasu druží se představa doby, trvání, nepřetržitosti. Nuže, právě tento zápas a dlouhá doba chybějí uzdravením lurdským úplně, a místo nich nastupuje nezvyklá okamžitost, — absolutní nebo relativní, — která jim vtiskuje svou zvláštní známku a je rozlišuje od uzdravení obyčejných.

V Lurdech tedy ve případech nevyléčitelných hojivá energie (působivost) léčivé síly okamžitě vystoupí na stupeň úplně nepravidelný, takže je s to, aby libovolně zkrátila dobu ústrojné práce, která by za pravidelných poměrů trvala čas daleko delší. Pohyb molekulů (prvočásteček) a práce buněk zůstávají — jak se zdá — pravidelné; jenom že nabývají neobyčejného zrychlení. Tak tomu je ve případech vyléčitelných.

Avšak ve případech, uznaných nevyléčitelnými, kdy hojivá schopnost se ukázala úplně nedostatečnou a dovolila vzrůstí nemoci, ničící ústroje a jejich činnost, až by nabyla konečně vrchu a odsoudila nemocného nešťastníka k brzké a nevyhnutelné smrti, v takových případech úplně zahlazená hojivá nabádavost rázem se probouzí, nabývá náhle nutného stupně energie, mžikem se urychlí, odhodí všecky překážky, a jediným okamžikem navrátí k smrti odsouzenému plné a trvalé zdraví, zrovna jako ve případech vyléčitelných.¹⁷⁾

v písčíně lurdské 8. srpna 1904. — Znovu prohlížena v Lurdech v srpnu 1909, jsouc úplně zdráva. — Zprávu o tom napsal duchovní X.-E. Goulard: *les Guérisons de Lourdes*, Bergerac, 1905.

¹⁷⁾ »Síla«, kterou se rodíme a žijeme — která řídí naše ústroje a jejich činnost, — která v nás rovnoměrně pořádá výživné úkony skladu a rozkladu, assimilace (chemická přeměna potravin v tělo) a dissimilace (vyměšování látek nezužitkovaných), — a která postupně slábnoucí a vyčerpávající svoji nezbytnou ponoukavost, konečně dopouští, abychom zemřeli, tato »síla«, neboli »život«, neboli »síla životní« — »vitalita«, opravuje také naše ústroje, nemocí poškozené nebo zničené. Tu pak je tato »síla životní« zároveň též »silou hojivou«, čili pouhou modalitou (obměnou) »síly životní«.

Dráždivou působností »síly hojivé« uzdravuje se nemocný jednotlivec a nabývá znovu rovnováhy v činnosti svých ústrojů, což děje se návratem pravidelné činnosti »vyživovací« a nápravou nebo vrácením se dobré assimilace potravin, kteréžto dva úkony byly poškozeny v období choroby. Vnitřní zjevy vyživovací — zvolněné, nebo přehnané, nebo porušené v období nemoci — znovu nabývají postupně své pravidelnosti, celé své neporušenosti a celé své činnosti; živé buňky pokažené jsou poněmáhu nahrazovány buňkami novými, zdravými a zdatnými; tonicita organismu (vzpínavost ústrojenstva) nabývá nepozorovatelně a vzestupně své oživující energie. Každému ústrojnému místečku dostává se takto přídatku vývojné energie, a anatomický aparát (ústroj) celé:

Ejhle druhý zjev, který lze pozorovati v uzdraveních lurdských: nepravidelné urychlení životních pohybů, nutných ke zhojení ústrojů; a toto urychlení dosahuje okamžitosti i ve případech nevléčitelných.

I kdyby tudíž nadešel den, že by vědy lékařské tolik pokročily, aby byly vzbudily podobné napětí hojivé činnosti, — napětí, kterého nijak nelze předvídati, které až dosud je pouhou domněnkou (hypotesou), a od možného uskutečnění je velice vzdáleno, — tolik přece je jisto a nesporno, že tento zjev se vyskytuje dnes v Lurdech, že je tam častý a že je lurdskou zvláštností, již nelze pozorovati nikde jinde, krom obdobných (analogických) případů, církví prohlášených za »zázračné«, a že — jak se zdá — nikde jinde není možný.

A tohle vše je věc, kterou po lidsku vysvětliti nelze.

A je to druhou význačnou známkou nadpřirozena v Lurdech.

(Pokračování.)

zaživací, dýchací, atd.) nebo jednotlivý poškozený ústroj (jako: oko, játra, chodidlo atd.), choré útroby, dostávají z něho svůj zvláštní podíl: což se prozrazuje proliferací (množení buněk) lepší a vydatněji nahrazující buňky poškozené, a postupným a konečně úplným obnovením postiženého ústroje.

Nuže, zde je dlužno poznamenati, že lékař, obstarávající léčení, podává léčivý prostředek anebo lék, podává pouze stimulant (dráždidlo) »hojivé síle« a hmotu k anatomické správce; ale celý živý organismus provádí sám samočinně dle svých životních zákonů opravnou práci, jejíž konečného dobrodiní dostane se místu jednomo, totiž poškozenému ústroji. Organismus tvoří si sám kalus (svalek) mezi zlomenými kostmi, jízvu na ráně atd.

A kterak pracuje tento složitý stroj? »Sila hojivá« účinkuje přímo na naši nervovou soustavu, na nervstvo ústřední i obvodové (bulbus, míchu, nervstvo sympathické — řídicí útroby a jejich úkony, nervy vasomotorické — stahující a roztahující cévy atd.) a ať už naše nervová střediska míchová a nervy podráždění rozvádějící, řídí uspořádání pohybů životních samy, neb ať každé naše ústrojí, každá živá tkáň, každá naše vnitřnost, jako na př. srdce, mají krom toho ještě svou vlastní innervaci, svá osobitá malá střediska nervová, a působí na sebe samy svými vlastními prostředky nervovými, — je to pouze malá správa nervová ve velké, v jistých úkonech samostatná, v jiných však odvislá od ústřední správy nervové velké.

Toto účinné a spolu záchranné a opravné podněcování (stimulace) naší celé soustavy nervové, a její prostřednictvím i celého našeho tělesného ústrojenstva, děje se asi tím způsobem, kterým elektrina uvádí do pohybu hybný stroj (motor) v elektrickém automobilu, nebo pára ve strojích parních. Naším hybným strojem (motorem), hýbajícím námi, automobily živými, je naše soustava nervová, jsou to naše nervy.

Naše nervová vlákna sdělují každému našemu ústrojí, každé naší živé tkáni, dávku života, »sílu«, které potřebují, aby se zachovaly a samy na sobě správkou vykonávaly, a energii, jejíž pomocí také skutečně samy na sobě správkou provádějí ve případech vyléčitelných. Ve případech nevléčitelných je léčivé podráždění nedostatečné; nepořádek v ústrojích a jejich činnosti trvá dále; vzrůstá; nabývá konečně převahy a následek toho je brzká a nevyhnutelná smrt. —

Ale celá tato buneční práce je velice složitá. Ve stavu zdravém i ve stavu chorobném vyžaduje si času, zvláště ovšem ve stavu chorobném žádá si času velice dlouhého, aby mohla obnoviti ústrojně tkanivo buď prostě opotřebované nebo chorobou pokažené. Ve stavu nemocném krom toho připojuje se ke vždy velmi dlouhému období, k ústrojně obnově nutnému a jímž se nemoc končí, — ještě období nové a zvláštní, potřebné k tomu, aby obnovený ústroj

Opuštěný pastýř.

Dramatická báseň. Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

DĚJSTVÍ DRUHÉ.

Velký přízemní klenutý mazhaus v domě fojtově; v zadní stěně dvě široká kolečková okna do rynku; u levé stěny oltářík s toužou sochou Marianskou jako v dějství prvním, pouze s dvěma ohořalými svícemi; dvěře do chodby a sopouch. V pravo u stěny truhly šatní. Ženy, muži a tovaryši ve skupinách. P. Megerlein s kaplany a selským knězem před oltáříkem, na jehož stupni sedí slepá Vanka Adamová.—
(Při spuštěné oponě.)

Kněží.

Panno nejčistší!

Sbor.

Oroduj za nás!

Kněží.

Matko Pána našeho!

Sbor.

Oroduj za nás!

(Opona zvolna vzhůru.)

Kněží.

Královno nebeská!

Sbor.

Oroduj za nás!

Kněží.

Královno andělů!

Sbor.

Oroduj za nás!

Kněží.

Královno všech svatých!

Sbor.

Oroduj za nás!

Elška

Hle slunce naše v rouchu jako v noci lůně
a přec váš zpěv zněl jako ton v serafů struně.
Hle hvězda jitřní! A přec ni kyv kaditelny
se nekmit jako motýl nad květ zlatopelný.
Chvil několik jen — — a vše schvátí smutek schvělý,
jak poslední když zmlká píseň filomely. —
Nechť uhlík doutnající v prosté misce z mědi
z kadidla zvbí v kouře obláčcích a šedi

dostal se do pravidelného chodu — totiž konvalescence (zotavování se z nemoci) — období to přechodné od uvedení ústroje do jeho rovnováhy až do úplného jeho ustálení.

Nuže, v »mimořádných uzdraveních« lurdských všechna tato období, všechno toto nezbytné dlouhé trvání, všechno to vyžadování času odpadá; nemocný i nejslabší a nejschůtralejší nabývá náhle a bez přechodu zdraví úplného, a mění se pojednou v organickou bytost novou, daleko silnější a pevnější než před okamžikem, kdy byl ještě bytostí málomocnou a sešlou.

tak sladký dech, jak v letní večer sladká vůně
se nad leknínu růží vznáší z tiché tůně,
ať vonný dech se vine výš a výše v stuhu
a ať se proplétá jak v bělemodrou duhu!

Vilík.

(Přináší misku a kadidlo.)

Megerlein.

(Nasypav kadidlo vykuřuje oltářík.)

Elška.

Dík, otče duchovní, že s námi přec jsi zůstal,
ač zármutek tě schvátíl a v tvém srdci vzrůstal
se starostí, jak s kaplany i milým hostem
a kudy odešel bys v lidu kroji prostém —
však ženské rty když snažnou prosbou promlouvaly,
zde zůstal jsi jak pastýř bedlivý a stálý.

Megerlein.

Ne ženy, dívky jen, též muži přimluvami
nás přiměli, že tady zůstali jsme s vámi!

Zde s vámi, červ když do jablka žití hlodá,
hrot zbraní v rukou zlých když ježčí koží bodá
a smuteční již všem nám rozsvěcuje svíci
hrozivý zástup, citu, lásky neznající — —
kdo chtěli jíti stopou církve apoštolské,
pro jiné měli na krk tíživé jho volské,
jich oheň vyhas', oni v tvrdý kámen ztuhli —
jak ctíli majetek, páčice bité truhly,
jak rozdíl znali ve všem mezi svým a cizím,
dokázal zrádce, řka:

Poberu zlato, zmizím — —
za mnou si plač a laj neb hromuj komu chutno,
já zfrejmarčím vše hbitě, zapiju co smutno,
a ztratím-li, zas novou kořist zlovím brzy,
za trochu zlatých cet, pro něž fraucimór slzí. —
Co na tom jest, když někdo na žebráka zchudne,
mně lhostejno, zda někdo hněvem v tváři zrudne,
zda zsiná mrtvolně a v čele voskem zbledne,
zda hrouží k zemi zrak neb kams jej vzhůru zvedne,
a nevzruší mne, zda snad dívčí líčko svadne —
mám pěsti jako kladiv hlavy těžkopádné,
dál hledám krev a klidně vraždím zas a zase,
kde lidský život traňku žluče nenadá se!
To učeň mistrů!

Z jejich víry čerpal listů —
i fojtů Elšku stihla pomsta atheistů!
Kdo zhroutil v duši pannu ctnou a nešalebnou,
démonem byl, jenž obratně kryl tvář svou šklebnou
a černou zlobu svou pod masku usměvavou
a zatím plál mu oheň nenávisti hlavou! — —

Šnilpousová (k Elšce).

Proč soška černě dnes, ty bíle přioděna?

Elška.

Že oloupena! A já, Petru zasnoubena!

Šnilpousová.

Vím dobře, v sterých očích že jsem hříšná žena,
 bok kyprý, bujný vlas — nu Maří Magdalena.
 Však nikdo netušil tu hlubokou mou víru
 i rozkoše když rty jsem ssála plnou míru
 a duše při tom občas žalem překypěla,
 že život boj, v němž spása v Madonně se skvěla.
 Snad dost a dost jsem hříšných políbení dala
 a za ně slzou krucifix jsem omývala.
 Nuž — kající zde žena stojí mezi vámi
 a stejně jak vy spásu vidí nad hvězdami,
 by zemřel hřích, jenž v hrubou hrst mé srdce svíral —
 chci k Pánu jít, jenž stín by bílou rukou stíral!
 Já zbožný život jiným šťastným nezávidím,
 když v neštěstí se všem být stejnou sestrou vidím,
 ba jejich čistota i moji duši zdobí
 a příští pokání mou radost zdvojnásobí!

Petr (klekaje před oltáříkem).

Mně druhdy smávali se, že prý duše má sní —
 a přec jen touha k Matce svaté vždy ji jasní.
 I lesní ticho nad kapradím, kyprým mechem,
 i horská bouř, jež hřímá v srázných skalách echem,
 svit luny, která větve dubů postříbřila,
 tma noci hluboká, jež zem v šat smutku skryla,
 proud přes jez ječící, jenž v bílých pěnách šumí
 kyv větví modřínů, když třásně sklání v chlupy
 i šepot pramenů a hukot vodopádů,
 zlý vichr, vánek Vesny líbající vnađu
 když všechno v sněhobilém rouše kvěsti chvátá
 a luhem, hájem, lesem dýší aromata,
 žluť polních narcisů, nach něžných cyklamenů,
 modř pomněnky, laskavec zrudlý do plamenů,
 klas v polních lánech vlnící se zlatoplavý
 i vínek slziček v kučerách dětské hlavy
 jsou složky harmonie přírodních těch zjevů,
 v nichž lidská mysl zní a jásá v chvalozpěvu,
 jenž čisté lásky pln a nadšení a síly
 jak orel vzlétá výš, kde hvězdný trůn je bílý. —
 Sbor panen klášterních i prostá píseň lidu
 i básník veršem, žebrák též, jenž zná jen bídu,
 i biskup v mitře, chudý poutník Tebe chválí,
 hlas všech se pojí v jeden hymnus neustálý,
 jenž stoupá výš a výš a se blankytem splývá,
 kde andělů sbor k věčným chválám Tobě zpívá!—

(Divoký rozruch na ulici — vyraženým oknem vrací se fojt na čele
 zkrvavěný.)

Mehrle.

Své slovo zrušili a nové ohně kladou —
 tam pochodní, tu smolnou věchtovinou žhavou —
 kam vzhlédl jsem, jak žlutý chochol hadů vzplanul
 plamenů jazyk a mor pomsty z něho vanul.

Když v kostele jste ještě pohromadě byli,
 tak záludně se za pivovar připloužili —
 na holých stromech tálo, v slzy mrzlo jíní,
 dým černý vzlét co hustý mrak jenž slunce stíní —
 dul vítr mrazivý a šílel jako divý
 a zmítal dýmem jak by koňské cuchal hřívý —
 hned plamen novou rudou rozčechrával kšticí,
 kde oharek jen jiskřil zvolna černající.

I šel jsem k Hvězdovi, by netrestal tak přísně
 a zlobou nevázal nás v nová pouta tísně,
 však vyštval mne — pod ranou jsem se mdlobou skácel
 a naděj všechnu v noci šílenství jsem ztrácel —
 hle v čele ránu mám a šmouhy krve v líci,
 jak žebrák vracíní se, jak žebrák děkující,
 že ještě živ, když svízel v prach jej k zemi hroutí
 po blahobytu a po čestné žitím pouti. —
 A já jim věřil tak a důvěru k nim choval,
 kde jiný byl by vám svobodu vybojoval. — —
 Teď do hodiny — řekl Hvězda — směšný blázne,
 Radkovské hnízdo musí býti liduprázdné.

(Zděšení mezi shromážděnými; ruch venku roste, slyšeti páčení
 domovních dveří a bourání zdi).

Elška (otvírá šatní truhly a obvazuje fojtovi čelo).

Hopuš.

Jsme zaskočeni jako dravým proudem vody —
 vlk venku svítí zrakem, cítě blízké hody!

Dva muži (přikvapí zděšení).

Tam v sklepě jak když mlátí do klasů a snopů,
 zem duňí temnou ranou motyk do podkopu!

Elška (ukazujíc k soše).

Tam Matka dobré rady! Kdo se před ní sklání,
 smí doufat v ochranu a její smilování.
 Já slabá dívka, mluvím v nadšení svém o tom,
 jak Matku ctívali jsme! Kdo ji uctí potom?

Sbor žen a dívek.

Maria Panno! S nebeským synem,
 ochraň nás, opatruj,
 ať nezahynem —
 duše nám oblácej andělů šatem,
 oroduj, při nás stůj
 zářící zlatem!

Maria Panno, prosby slyš naše,
 voláme k Tobě dnes,
 měj srdce naše —

sešli nám naději, provázej vždy nás,
modlitby k Bohu vznes
a zůstaň při nás!

Maria Panno! S andělů sbory
k pomoci přispěj nám,
slyš hříšné tvory —
toužící k Tobě výš v azuru říše
před Tvůj trůn, ve Tvůj chrám
pokorně, tiše! — —

Hopuš (k Mehrlovi).

Kde vzdorný Klektaj jest? Proč s námi v dům tvůj nešel?
či v nerovném kdes v boji v louži krve sešel?

Vitek.

Šel z rána na hřbitov. Kde starý javor níží
se k vchodu na kůr větví zakřivených tíží
a břechan kde svých listů tmavou střechu kloní,
že slunce v létě snad jen chvilkou svitne do ní,
kde loubince se pruty spletly úpon silou
a sníh v ně lehl hustě jako clonou bílou,
chce s mečem v ruce k chrámu stráží bdělé státi —
jak muž prý sám a sám chce s všemi bojovati
a řekl hrdě: jenom moji přes mrtvolu
se ve chrám dostanou, až srazíme se spolu!

Hopuš.

Toť hrdina — a my mu včera ukřivdili!

Nigrinus.

To z havrana se stává na ráz holub bílý!

Vitek.

Kéž s ním bych aspoň byl! Já král ve střelbě k ptáku.
teď žebrák jsem, jak druž těch mendíčků a žáků —
když vše a vše vzal oheň, život zbyl mi holý,
nuž, rci, co horšího? Co ještě více bolí?

Mehrle.

Nechť ženy, dívky odejdou — jsou propuštěny,
kde muž jak muž na zvůle milost odsouzený
svou prohrál kostek hru.

Megerlein.

Hle z rána za svítání
jsem nemyslí, že kněží budou šacování
jak muži ostatní.

Mehrle.

Jsi pane kmotře v klamu —
pro kněze mají Husité jen provaz, slámu,
však slovo milost u nich marně bys jen hledal,
k nim na darmo bys prosby, ruce, oči zvedal!
O stejném právu mluvíš?

Megerlein.

Ano, mluvit musím!

Mehrle.

Ač z duše nerad, přec jen připomenout zkusím,
že právo k pavučině vždy se přirovnává,
již prorazí brouk, ale moucha v ní zůstává!

Megerlein.

Jen bídně zavedli jste mne v síť falše, zrady —
teď mrazivé díš ke mně: kněže zůstaň tady —
však jinak prosili jste všichni toužně ráno,
bych neopouštěl vás! — Buď Bohu žalováno,
že zlé i dobré se mnou sdíleti jste chtěli
i smrt i život, pravice, proč dobrý, bdělý
by pastýř utíkat chtěl pryč od stáda svého —
však nyní náhle zřím, jak stáda zmámeného
se hrůza zmocnila. By sebe zachránilo,
dí k pastýři, ježž mrzce opouští: Co zbylo
mám činit jiného, než vlastní cestou jíti!
Jak bolno — ach až k slzám — opuštěn se zřítí! —

Mehrle.

Jen, pane kmotře, popatř také smutek na můj,
ztiš slzy, nalomené třtiny nedolamuj!

Vanka.

Kde nebezpečí společné, jak větve dubů
se ženy sdružují, ať z chat neb z pevných srubů. —
Ač slepá žena jsem, přec ducha zrakem vidím,
že ženský ostrovtip vše zmůže.

Anna.

Skoro stydím

se, rozum prostý v pomoc nabízeti v nouzi,
než — klidná rozvaha se dále mlčet vzpouzí.

Elška (otevírajíc šatní truhly).

Již chápu vše a zralý úmysl váš tuším.

Jiná žena.

Já též.

Anna.

Pochybnost všecku rázným skutkem zkruším!
Zde v truhlách ještě mnohé po fojtově ženě,
co dnes se hodí nám snad ani netušeně —
zde sukně z mochajru, co na zimu jsou šité,
kabátce krátké též, jsou teple vynadité
a čepce brokátne a z tmavých aksamitů
jež zdobí altgold v spleti zlatých nití svitu — —

Jiná žena.

Aj — tady z lindyše je rouch těch ještě více,
vše plno ještě sladké vůně komonice —

Anna.

Z tyrkysů křížek, pláštík zlatem krumplovaný —

Elška.

Kdys před andělskou mší byl štědrým dárkem daný.

Anna.

Zde závoje dva — znalá dobře byla kroje
jak hradní paní, zesnulá ta teta tvoje

a mnohé pilnou rukou kladla do zásoby
 snad pro Elšku, jíž sluší také ženské zdo-
 by a šťastnou náhodou, jež budiž uvítána,
 teď místo pro Elšku kroj máme pro kaplana.
 I pana faráře za ženu přistrojíme.

Jiná žena.

Věc zdaří se, když hbitě ruce přiložíme!

Ženy (oblékají kaplany a žadonějí u faráře, aby též se dal ustrojiti).
 (Někteří muži pomalu odcházejí, rovněž ženy s kaplany.)

Selský kněz.

Já pláči v duši své, na taký mumraj patře —
 zde dotrpíme raděj, milý v Kristu bratře!

Megerlein.

Té zrady nebude, bych prchal z toho místa,
 kdy za úsvitu dne vždy velebil jsem Krista,
 kde hříchy ovcí svých jsem ve své duši tajil,
 je Bohu poroučel a modlitbami hájil,
 kde v lidská srdce květy lilí jsem sázel
 a mrtvé uctivě vždy k hrobu doprovázel,
 kde šťasten žil jsem mezi lidem v milém chrámě,
 kde v prosbách svých snad také vzpomínali na mě,
 kde děti křtil jsem jim a slovo Boží kázal,
 a mladým párkům štolou k blahu ruce vázal!

Zde po léta jsem dlouhá proti bludům hřímal,
 zde tíhu, strast a bol jsem z myslí jejich snímal,
 zde, sadař duší, štěp jsem od housenek čistil,
 o pravdách Kristových nadšeným slovem jistil,
 ač někdy také jenom koukol vzal jsem v žatbu,
 kde zrna zlatého jsem štědře hodil satbu.

Zde balsám lil jsem do ran bolesti, jež mučí
 a radoval se, slyše, dík že se rtů zvučí —
 však plakal též nad nezdarem a marným vzletem,
 když cbčas hovořil jsem k obstarožným dětem.

(K ženám.)

A nedej věčný Bůh, abych se zapomenul
 na úrad svůj a důstojenství. Nebe sklenul
 nám Hospodin všem! A má mysl rozechvěná
 jen tam se nese! Jsem vždy kněz a muž, ne žena —
 však muži vaši ať i v příštích časů dáli
 si vzpomenou, jak lehce, hanebně mne hnali
 na smrt, jež blízka. Vidím modrati se nebe,
 kam muži netouží, by zachovali sebe! — —

Vanka (před oltářikem).

Já v duchu zřím, jak Kristus mocný k nám se sklání,
 král nebeský se slávy jasem kolem skrání —
 mně slepé na cestu sám svatou svoji ruku
 tak vlídně podává. A do bouře a hluku
 jak legend šepce hlas a srdce silou světí:
 Že slepá jsi, mne zříš, chci tebe provázeti

na smutné cestě hrůz a útrap, bídy, zmatků,
jak anděl, který kdysi provázel mou Matku,
když chudá jako ty, v kraj dálný utíkala
před vrahem mladátek — vždyť o dítě se bála. —

Ženy (odcházejí s Vankou).

Elška.

Já vytrvám!

Petr.

Chci věrně po boku ti státi.

První tovaryš.

Nás nelze šacovat a za rukojmí bráti.

Vilík.

Já zůstanu zde jak hoch osiřelý s vámi.

Elška (k faráři)

Kéž ustrne se Bůh nad tvými šedinami.

(Skupina u oltáříku a u vyraženého okna.)

Scéna venku.

Hlas.

Jdi babo k čertu nebo b.ž do Vatikánu,
snad zvolí svatý Řím tě zase za Johannu — —
tou jilský Peklo Husa svědectvím svým soužil,
když zničit jej a v náruč smrti vehnat toužil?

Vanka.

Chci na pout dáti se a žebrat do Vilsnachu,
dům od domu, bez hrůzy jíti, beze strachu
až k zázračnému květu krve stále svaté.
Mne nezlekají cesty sněhem pozaváté.

Hlas.

Hahaha — haha!!

Druhý.

Máš čepec křivě. — Ženská! Kde máš cop a vlasy?

Třetí.

Aj — kněžská tonsura!

Čtvrtý.

Toť v komedii zmatek —
teď kaplana jsme lapli pěkně do tenátek!

Hlas.

Hahaha — haha!!

Druhý.

Jak? Prchnout chceš?

Třetí.

Tož pustíme ti trochu žilou,
že zkrivíš tvář svou dívčí sladce roztomilou. —

Hlas.

Tak s námi hráti chce ta černá chasa pustá,
chce užítí, jak zdá se, ještě masopusta — —
hoj braši — rázně s černým zatočíme ptákem,
jenž mní, že jenom hnůj snad máme pod šišákem.

Vřava a zoufalé výkřiky.

Hlas.

Hoj — Středo — bodni, bodej — žeň ho v před a sekej
a neživ, neživ, až sám nad krví se zlekej
a oštěp zabodni do zrádné jeho hrudi,
že k životu se nikdy víc už neprobudí,
až jako vlk ti scíplý u nohou v sních padne
ten šašek tonsurný a kněžské kvítko zrádné!

Jiný hlas.

A strhej šaty s těla mu, ať leží nahý
ta maškara v své krve lázni!

Hlasy.

Prosíš?

Ha—ha!

Megerlein (lomě rukama).

Tam leží mrtev již na rynku bílé pláni —
pohřební písní jest mu divý ryk a lání!

Hlasy.

Dál ke kostelu!

Jeden sketa se tam skrývá,
prý dlouho čeká již a dlouhou chvílí zívá —
své ruce oděj, Středo, krve do purpuru —
pak dvěře rozštípej a ku oltáři vzhůru
po zlatě sahej, jež tam září a se leskne,
než k nohám skácí se ti, o stupeň než třesne.

Selský kněz.

Tak jedná každý z nich, by Boha jenom hanil
a s čistým učením jak v trzích šarlatánil —
krev našich kněží furie ty vidí rády
a mřít je zří, jak Říman zřival doreády!

Megerlein (k tovaryšům).

Do vazby nechtěli jste s muži, s mistry jíti.
Jste mladí, svižné síly plni. Zachrániti
i nám i sobě život nemožné snad není.
Vám čestnější buď boj, než jíti na trýznění!

První tovaryš.

Teď jsme tu jako stromu suchá větev v lese —
co ztratit nemáme, odejdem, podáme se!

Petr.

Jen každý počítá, co získá a co ztratí.
Já prosím teď — zde zůstaňte! Tak dokázati
lze mladou odhodlanost. Či jen pěstí, holí
a řeči nestřežené trpkých vtipů solí
u šenktiše jste zvyklí jako hrdinové
za rány utržené rány vracet nové?

Co váháte? Co tiší jste jak myši v stoze — —
svou myslí k Bohu spějte, výš až ku obloze
a sílu najdete! —

První tovaryš.

Sám jako anděl bojuj,
krůpějí naděje svou duši upokojuj —

hle — staří vzdali se — líp, když se život vrací,
než dětským vzdorem marně navždy vykrvácí.

(Tovaryši odcházejí, Vilík nepozorován skryje se v sopouchu.)

Petr.

Jen jděte — jděte! Otců svých jste věrné stíny;
vám život vše — kal jeho živí slabé třtiny.

Elška.

Má duše jako v roušku červánek se šatí,
zří bílý velký květ, jejž tyčinek pel zlatí —
pod rouškou tou jak něžné zvonky v lesu stínu
se modrá nebe kus na chudé země klínu.

(Kleká před farářem jí žehnajícím a líbá mu ruce.)

Táboři (hrnou se do síně).

Čeněk.

Tam kněží dva! To dnešní naše kořist celá!

Petr.

Jim strážcem já!

Elška.

Těž já! Snad zbledne chloubá smělá,
až řekneš Hvězdovi, že krví ruce smočil
na bílé oběti, aniž ji okem zočil!

Petr (doráží na Čenka mečem).

Čeněk (smržovkou mu žene po hlavě).

Vilík (ze sopouchu — podráží jednomu muži nohy
a sápe se po dvou jiných).

Elška (chráníc Petra i faráře, rovněž doráží mečem na Čenka).

Jde anděl s hůry k nám. Ten slzu bolu setře,
jíž vlhne zrak!

Petr.

Buď s Bohem, Elško!

Elška.

S Bohem! Petře!

Oba (klesají ubiti a proklání oštěpy k nohám Megerleina).

Táboři (spoutávají Vilíka a selského kněze).

Selský kněz.

Bůh žehnej těm, kdo mřeli zde bez hříchu stínů —
jich duše nesou k výším ruce cherubínů!

Čeněk a *Táboři* odvádějí spoutané. Ruch v domě.

Megerlein (klesaje před oltářikem).

Tam padl v rynku kněz a Klektaj u kostela,
zde jinocha mi k nohám sklála smrti střela,
jenž jediný mne chránil, všemi opuštěný
když prchnout nechtěl jsem pod falší roucha ženy.
Smrt lačná chce dnes a mít bude žatvu hojnou,
klas zlatý zkosila, to dívku bohabojnou.
Má ruka chví se nad tou její zbledlou skrání —
a perla slzy její chví se mi zde na ní. — —

(Vzrušen, vztyčuje se nad mrtvolami.)

Před Matkou Boží svadlo's květem, bílé dítě —
 mně praví cos, že básník veršem oslaví tě,
 až po staletích zase světlo s tmou se srazí
 v boj velký, v kterém rozum lásku k Bohu zmrazí,
 když víra svobodářstvím bude ujařmena
 a mnohým bude známá pouze podle jména
 v čas, kdy se trojhran vzpourou proti kříži vztýčí
 na příštích věků vzdorné tvrdé šiji býčí
 a v národ husitů, zmámený maceškami
 nevěry hydra vnoří hladové své tlamy! —

Čeněk (s dvěma oděnci).

Vlk stádo ovcí rozprášil z pastvisek slunných —
 zde smuten stojí kněz. Ohn kunigreich is kunich!
 Hle pastýř opuštěn!

Megerlein.

Tvá zloba hadem syčí —
 já na smrt připraven, z níž nový život vzklíčí!
 Mně pod sněhem se modrá kalich genciánu
 na poslední mé cestě k nebeskému Pánu!

Čeněk (k oděncům).

Jej v pouta svažte! Ne však trýznit jej a bítí.
 Chce Ambrož kněze toho sám za kořist míti.
 Až povedem jej rynkem, cestou od kostela
 mu svítit bude sluncem ohně záře skvělá.
 (Oděnci odvádějí spoutaného Megerleina.)

Čeněk.

Vše ztichá již — ni slova nikde neslyšeti.

Cepník (přikvapiv).

Rotmistře! V sklepích ještě ženy jsou a děti.
 Co s nimi? Zda je pustit nebo zjímat máme?

Čeněk.

Ta hloupá otázka vám sílu v půlky láme —
 či lekáte se, když tam modl.tby své bzučí?
 Vítěze kroky ženské hlasy nepřehlučí.
 Kde černou plachetku a bílý fírtoch zříte,
 hned dýmem slámy ženy Němců udusíte,
 ať v sklepě jako myši v pasti strachy piští
 a hlavy v šílenství o kamennou zeď ztříští!

— — — — —
 Fí — snů mých mlha zas mne náhle obestřela,
 jich můra zase na mých prsou poseděla.

Však kdy ji zaplaším? Kdy shodím její tíži?
 Vždyť cesta má se na vždy s cestou jiných kříží —
 šla sestra za jeptišku — bratra mnichem měla.
 Kdo ví, kde as se zem neb zeď jich krví rděla,
 či kudy k zmaru jejich lidská pomsta chvátá,
 by hadům hlavy zmáčkla škorní krytá pata.
 Tak život můj se dál vždy příšerněji řítí
 za těmi, kdo by zlatem chtěli vyvážit
 své víry volnost!

Za ně prosila mne matka,
ta stařenka v své lásce jak med včelí sladká.
Prosila marně!

Marně sepjala své ruce — —
já jedem prosáklý už, odstrčil ji prudce
a vyrval svědomí své, citu zlomil růži,
když zvůle sveřepé jen otroky jsou muži,
když jiný vládne mrav — odvykly ženy něze,
dnes slavnější jest, větší, kdo sám zmučil kněze,
a tak se hněv do schrány mozku mého vtírá,
že mnou má růsti slávy Ambrožovy míra!

(Slyšeti zoufalé úpění a nářky žen.)

Ten zloduch bradatý rád zří, jak v poutech svíjí
se obět nová před ním!

Hrá s ní komedii
tak hnusnou jako kočka hraje s šedou myší;
rád nářky, sténání, smrtelné chropty slyší
a při tom z hříchu ctnost si bílou strojí vezdy
muž, jenž jest srdce půl a pravá ruka Hvězdy. —
Však přísám Bůh — že nechci rovněž býti líný,
bych sytě cizí, netišil své laskominy!

(Rychle odchází.)

(Opona.)

(Dokončení.)

Hlas svědomí.

Napsal JOSEF BROŽEK.

(Dokončení.)

VII.

Veliké byly naděje jak vojska královského, tak i umírněných husitů, že brzo v Čechách klid a mír nastane, leč naděje ty plně zklamaly. Podařilo se sice, že opat dostal se do Prahy, kde se ukryl, ale klidu v Čechách se nedočkal. A nedočkal se ho ani pan Ota z Bergova, ani pán z Rosenberka.

Pán z Rosenberka stal se královským hejtmanem, ano král, seznav v mladém dosud rytíři vzácné dary ducha, učinil ho dokonce svým důvěrníkem, kterýž nejednou s Táborý i Pražany jménem krále vyjednával. Snažil se všemožně, aby jednání to vedlo k cíli, ale seznav nespolehlivost slova ze strany husitské, zanevřel na ně tím více. Poznalť, že jim o želaný pokoj v zemi neběží, nýbrž že si libují v dalším pustošení země. Sami mezi sebou jsouce nesvorní, menší šarvátky mezi sebou sváděli, hned však zase společně spolu výpravy konali. Takovéto jednání zajiště muselo šlechtného ducha od nich odpuzovati, a proto pán z Rosenberka počal zcela příkře s nimi vyjednávat, čímž však panovačnost jejich urážel, tak že vůbec od boje ustáti nechtěli ani za ústupky, které jim král nabízel. Chtěliť sami v zem

vládnouti, a rozhodli se vyhubiti všechny, kdož se jim pokořiti a pod obojí přijímati nechtěli, nedbajíce citu lidského ani národního.

Dobrým pomocníkem pana Oldřicha z Rosenberka byl pan Ota z Bergova. Také on čekal, že konečně husité se umoudří, zkázonosné své blouznění zavrhnou, ale postřehnuv své zklamání přestal i on doufati a spoléhati v lepší cit husitův, i hleděl aspoň jejich moc oslabiti.

Nemohl však pochopiti, proč pan Čeněk z Vartmberka, který svého času tolik pro zastavení boje horoval, s husity opět se smířil a do jejich řad vstoupil. Neklamal se však tím a husitům kde mohl škodil a jich úhlavním nepřitelem se stal. Nicméně byl rozhodnut, kdyby snad smír se ujednal, že by první do pochvy vložil svůj meč a v ústraní se uchýlil. Rád by se byl ještě dočkal splnění své tužby, totiž znovuzřízení kláštera Opatovického, ale vida, že dlouho časy ty nepřijdou, jelikož husité nejen že boje neumírnili, nýbrž jako o závod kde který klášter vytloukali, drancovali, mnichy a jeptišky pálili, proto všechn hněv svůj proti nim obracel.

S nevelikým hloučkem oděnců začasté přepadal husity, když se toho nejméně nadáli, strašně mezi nimi řádil a než se vzpamatovali, zmizel tak náhle, jak se byl objevil.

Pan Ota z Bergova stal se metlou a postrachem husitův a Žižka nesmírně usiloval o jeho zajetí, slibuje mu hroznou smrt, pakliže ho živého dostane.

Pán z Bergova neměl však dosud chuti dáti se od Žižky zajmouti a proto delší dobu dosti opatrně si počínal. Zaradoval se nad míru, poznav, že pán z Vartmberka přece dosud snad pracuje o umírnění a zastavení vandalismu husitského, tuše vším právem, že asi z návodu Vartmberkova svolili husité k rokování na sněmu v Čáslavi. Sněm tento byl od vypuknutí války skutečně prvním vážným pokusem k zjednání cestou zákonnou práva a pokoje v zemi České. A že snad i zde pán z Vartmberka hleděl uplatnit svůj záměr, soudil pán z Bergova z toho, že popud k sněmu vyšel ze strany tábořské. K sněmování do Čáslavi sjeli se nejen husité, ale i katolíci; i král Zikmund ochotně tam posly své vypravil, dokazuje tím, že smíru je nakloněn.

Sjelo se do Čáslavi mnoho pánů z obou stran. — Ze strany husitské tam mezi jinými byli: arcibiskup Kunrat, Čeněk z Vartmberka, Oldřich Vavák z Hradce, Hynek Krušina z Lichtenburka, Viktorin a Hynek z Poděbrad, Žižka; z královské strany: Jindřich Berka z Dubé, Aleš Škopek z Dubé, Jan Chudoba z Ralska, Jindřich Lacenbok, Oldřich z Rosenberka s přítelem svým Otou z Bergova a mnoho jiných.

Leč sněmování nevedlo k cíli, poněvadž husité nechtěli více krále Zikmunda míti králem českým, a strana královská opět nemohla povoliti; a tak se sněmovníci bez dalšího ujednání opět rozešli.

Krátce na to objevily se zase roztržky mezi husity. V Čechách povstaly nové sekty náboženské, jako Mikulášenci, Pikharti, Adamité; ani páni se nemohli shodnouti, neboť pán z Vartmberka

s panem Hynkem Krušinou vzepřeli se vedení lidu svého proti Slezákům, kteří výbojně do Čech vtrhli a zle zde řádili. Husitský kněz Ambrož usilovně vybízel pány do boje se Slezany; leč zmínění páni, vidouce přesilu na straně nepřátel, nechtěli obětovati lidu svého a za to byli jmíni nepřáteli národa.

A když se brzo potom husité nového násilí dopustili na klášteřích jeptišek Doksanských, benediktinek Teplických i klášteře Oseckém, bylo zřejmo, že husité od svých vášnivých bojů neustanou, pokud sami se nějak nerozdvojí.

I zželelo se takového jednání všem, kdož po míru toužili, a proto i klatby na Žižku a husity vysílány byly.

Také pan Ota z Bergova ztrácel naději, že dočká se splnění svých tužeb, proto chystal se k boji. Rád by byl ještě jednou setkal se s opatem Opatovickým, leč ten byl ukryt kdesi v Praze, a pan Ota k němu nemohl, oddávaje se jaksi temnému pocitu, že vícekrát už se v životě nesetkají.

Ke konci r. 1422 očekávala se veliká bitva mezi husity a vojsky královskými u Hor Kuten. Sem svoláni byli všichni vyznavači kalicha, Pražany — dříve s Táboory znesvářené — nevyjímajíc; také král Zikmund s velkým počtem vojska svého se dostavil.

Husité táborem rozloženi byli u Kouřimě, kdež král Zikmund, jemuž byla bez odporu otevřena brána Hor Kuten, a jenž měl takto dobrou a pevnou zálohu, jal se důrazně útočiti na ně. Husité brzy octli se v opravdové tísní; Žižka však, jakožto dobrý válečník, vida, že mu nebezpečí hrozí, stavěl se, jakoby už osudu svému se odevzdával; nepočínal si výbojně a tak královské oklamal. Tito pozorující, že jim Žižka neunikne, z pohodlí a v bezstarostnosti nestřežili valně tábora jeho, a toho Žižka po-
uživ, jedné noci sešikoval voje své a s velkým úsilím protloukl se řadami královských a vyrazil ke Kolínu. Král maje za to, že husité dali se na útěk ze strachu, nedal je pronásledovati, což se mu potom stalo osudným . . . Přece však husité neodtáhli nejsouce nijak vyrušováni.

Z ležení královského náhle vyrazil hlouček oděnců, kteří pronásledovali prchající husity. Tito majíce za to, že snad celý tábor táhne za nimi, nestavěli se na odpor, ač pronásledovatelé jejich strašné spousty působili v řadách jejich.

Leč stihatelé příliš daleko se odvážili. Vrazili mezi vozy, vůdce jejich jako hrozný mstitel v čele svého hloučku nedbal na opatrnost, až pojednou byl oddělen od svých druhů.

Husité seznávše situaci změnili své chování; poznali, že pronásledovatelů jest jen hrstka, obořili se na ně, mnoho jich porubali, někteří byli nuceni prchnouti, vůdci jejich však byla zpáteční cesta zatarasena.

Chtěl si odchod vynutiti, proto rozdával rány na vše strany, avšak marně. Pojednou dostal prudkou ránu oštěpem a spadl s koně.

Jako dravci vrhli se naň husité, a nebýti rychlého a rozhodného zakročení hejtmana pana Hynka Bočka z Poděbrad, byli by ho jistě na místě utloukli.

Pan Hynek však kázal raněného uchovati a sám k němu se přiblížil. Při záři pochodně podíval se mu do obličeje. »Aj, pan Ota z Bergova!« řekl, poznav rytíře. »Na nosítka s ním,« poroučel.

Několik husitův uchopili nosítka a raněného, který zatím k sobě přišel, na ně naložili.

»Příliš jsi sobě důvěřoval, pane Oto,« pronesl pan Boček, jda vedle nosítek.

»Kdyby král byl s vojskem mne následoval, mohla být země česká dnes svých ničitelů zbavená,« řekl pan Oto.

»Král však měl jiný rozum,« uštěpačně pronesl pan Hynek. Raněný už neodpověděl.

Ještě chvíli ho nesli, až konečně dán povel k odpočinku.

Tu hned pan Hynek spěchal do tábora, aby Žižkovi oznámil, co stihlo zadní voje a jakou kořist ulovili.

»Otu z Bergova že jste zajali, pravíš? A živého?« tázal se Žižka.

»Zajisté, jen nepatrně raněn jest,« jistil pan Hynek.

»Daleko více to cením, než kdybys mi zajetí samého krále Zikmunda oznamoval,« pochvaloval si Žižka. »Přiveď ho přede mne!«

Pan Hynek odešel. Přišel k panu Otovi spatřil, že stojí vedle nosítek, jsa střežen husity, kteří mu zbraně odebrali.

»Žižka s tebou, rytíři, o čemsi vážném jednati chce,« pravil k němu.

»Znám už jeho činy. Jsem ve vašich rukou, naložte se mnou tak, jak s celou zemí nakládáte. Veď mne!« řekl pan Oto. Středem tábora brali se k Žižkovi.

Ten jsa na obě oči slepý, uslyšev, že před ním stojí pán z Bergova, řekl: »Věru, netušil jsem, že zasteskne se ti, pane z Bergova, v družině krále cizozemce a že opět do řad husitských spěchati budeš. Často jsi se o to pokoušel. Vážím si návštěvy tvé, a hned se o tom přesvědčíš. Jsi zrádce kalicha, a jako s takovým s tebou naložím.«

»Čiň, co ti libo, řekl odhodlaně pan Oto.

»Hle! jsi mlád, a ač slíbil jsem ti za tvá ohavná pronásledování bratří mých smrt hroznou, chci ti život darovati. Odprosíš však a veřejně přistoupení ke kalichu učiníš.«

»Nikdy. Jestliže jsem někdy po tvých šlepějích šel, těžce jsem toho pykal, a nikdy více už tebe následovati nebudu. Neslibuj mi ničeho. Kdybych mohl, utratil bych tě, abych zbavil zemi škůdce; neboť nejsi hoden šlapati zemi, která tě zrodila a kterou tak ničemným způsobem ničíš. Přejde však doba, kdy vy sami sebe utloukati budete; ale až se ubijete, potom přijdou cizinci, kterým vy cestu ukazujete, a zemi tuto doplní až skoro k úplnému zničení.«

»Zadrž!« vzkřikl Žižka.

»Slyš ještě. Tys démonem zlým země české.«

»Palcátem ti hlavu rozpoltím! Vystavte hranici, a na hranici se zrádce!« divoce se rozkřikl Žižka.

»Toť největší umění tvé, velký Čechu!« posměšně zvolal pan Ota a skočiv ke zbrojnoši, který zde s mečem v ruce stál, v okamžení mu jej vyrval, a než mu mohl kdo zabrániti, na prsa si jej položil a prudce naň nalehl.

»Radost tě zklame,« zašeptal, klesaje k zemi.

»Živého, živého na hranici!« zběsile zařval Žižka, tuše, co se stalo.

»To už není možno — nedýchá více,« oznamoval pan Hynek. »Sám si smrt připravil.«

»A přece — aspoň mrtvý musí shořeti,« křičel Žižka, a hned musela býti hranice vystavena, a tělo ubohého pana Oty z Bergova do ohně bylo vhozeno, aby tak aspoň částečně msta ukrutného vůdce byla splněna. —

Tak zemřel odhodlaně pan Ota z Bergova, domnívaje se, ovšem nesprávně, že touto dobrovolnou smrtí svou aspoň částečně svoji vinu smyl. Kterak mohl ji smýti, nové v zaslepenosti a přenáhlenosti své se dopustiv! —

Umíraje snad doufal, že po jeho smrti bude užito jeho jmění na vystavění a znovu zřízení kláštera; leč to se nestalo. Opat nemohl již zápisu jeho užítí, a snad jej v některém klášteře uložil, kde byl od husitů spálen. Shořel, jako více jiných vzácných věcí. — A dostal-li se snad rodu pánů z Bergova do rukou, nepraví dějiny nic o tom, že by synové padlého rytíře, Ota nebo Jan z Bergova, byli splnili přání a založení otcovo.

Ota snad nějaký čas následoval svého otce, leč Jan z Bergova nekráčel ve šlepečích svého otce; pil z kalicha a bojoval v řadách tábořských, až r. 1434 u Lipan padl do zajetí panského. I v pozdějších letech byl věrným husitou a stál i při správci zemském Jiřím z Poděbrad.

Těžko želel pan Oldřich z Rosenberka smrti věrného přítele svého; a i sám král Zikmund, zvěděv o smrti jeho, litoval ztráty dobrého bojovníka, a to tím více, když brzo potom poznal, kterak se dal Žižkou oklamati. Neboť Žižka, nemaje tenkrát dosti síly Zikmundovi čeliti, odtáhl do krajiny Turnovské, tam tábor svůj rozmnožil a potom veliké porážky vojsku královskému připravil.

* * *

Dlouhotrvající byly války husitské, ke škodě národa českého, a opravdu bolno je poctivému člověku na ty časy vzpomínati! Jak jest litovati těch drahých památek, nádherných staveb a všeho ostatního, co »slavný« Žižka v prach obrátil!! A jak zachvěje se tu české srdce, vzpomene-li, že tenkrát přišel Žižka i před brány hlavního města českého s úmyslem, aby i toto až do základů zničil!!! Jen výtečné řeči mistra Rokycany lze děkovati, že dnes můžeme se pyšniti matičkou svou nad Vltavou. Kdyby se bylo podařilo Žižkovi i tu se zemí srovnati, snad by dnes na jejím místě nové město nestálo! Snad by ani těch českých úst nebylo . . .

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal JAN HALOUZKA.

(Pokračování.)

Dědictví sv. Cyrillomethodějské schválil dne 9. července 1850 biskup brněnský Antonín Arnošt, když mu byla odborem zařizujícím podána pravidla a plán ústavu toho k potvrzení, za které příležitosti ohlášenému »Dědictví« přál nejlepší zdar a sliboval všemožnou podporu.

Co »Dědictvím sv. Cyrilla a Methoda« zachráněno bylo, nedá se ani dostatečně oceniti! Byla tak postavena hráz proudům otravným a zkázonosným, o nichž za pozdějších let píše Brandl,*) že nevědomost nejen u věcech náboženských nabývá vždy větších rozměrů, důkladnost a pilnost Palackých a Šafaříků čím dále tím více se vytrácí, za to však bere na sebe nadutost, frazovitost a povrchnost v míře takové, že člověku srdce krvácí! — »Nic naplat, tak to dále jíti nemůže; kam by lid náš přišel?«

Slavně budou v dějinách našeho obrodu a sesílení vědomí náboženského i vlasteneckého zaznamenána jména kněží našich pracovitých, nadšených, jimž čest a úcta patří neobmezená! Ideály, svatý zápal kněžstva, realizované v práci na národu roli dědičné, v tom vidím dostupovati církev sv. k síle nepředvídané! — Správně píše P. Skočdopole**) Kuldovi, že má pro sebe to přesvědčení, že vlastní slabost církve katolické jsou *nehýbní kněží*. Celý ten liberální aparát nemohl by nic svěsti proti církvi, kdyby aspoň každý druhý kněz byl přesvědčen, jak důležité jest, aby svou povinnost na vše strany konal. Kterak může býti katolický kněz takový blb, aby neviděl, že liberalismus jest atheistický materialismus, a tento že nikdy se nespřátelí s knězem?***) Byliť zakladatelé »Děd. sv. Cyr. a Meth.« kněží silných povah, pevné víry, ohnivé lásky k lidu; nebáli se podezřívání a vyhrožování; bylyť to tehdy počátky našeho probuzení, a přece pozorujeme už tehdy tak obdivuhodnou sílu přesvědčení, jemuž přece tak málo potravy podáváno bylo z venku. Vždyť v letech sedmdesátých ještě zle vésti se mělo P. Poimonovi, že kázal vlasteneckým slovem na sv. Cyrilla a Methoda. Zuřivý liberál ho obžaloval, že prý kázal proti Židům a Němcům, proti úředníkům a vládě. Žandarmové hned druhého dne běhali po městě a vukolních dědinách, chtějíce získati svědky. Vyslýcháni byli 34 svědci a když od těch nemohli nic závadného vypátrati, byli všichni hospodští předvoláni, aby udali, co lid o kázání vykládal v hospodě. Poimon ovšem nic takového nekázal, povzbuzoval jen lid ke statečnému opatrování dědictví po sv. Cyrillu a Methodu, totiž sv. víry katolické, a aby svému národu tak jako Bohu i církvi i víře, i svému panovníku a vlasti vždy věrni byli, a se modlili, aby »zrádců v národě nebylo.«

*) Kuldovi — 24./8. 73. a 28./8. 73. — **) Dne 16. ledna 1871. —

***) Stala se ovšem za let 1850—1858 chyba, že na patričním místě nebylo zakročeno o zlepšení hmotného stavu kněžstva, když byl k tomu čas příhodný. Této chyby jest velice želeť, protože se pro ni kněžstvo do jisté míry odcizilo biskupům.

Kněží, o nichž mluvím, dobře sobě vědomi byli, že jim třeba nejen vědeckého vzdělání, ale také živé víry, čistoty mravův a obětavosti. Tyto tři podklady jsou nejlepším svodičem nářků buřičských! Jim dobře známo bylo, že dovoleno jim po právu zabývat se politikou; církve má své kořeny i na světě a starala se vždy nejen o blaho duševní věřících, ale i vezdejší. Kdo pěstoval vědy a umění uprostřed válečné záplavy středověku? Kdo chránil útlý kvítek vzdělanosti západní proti barbarskému fanatismu národů východních? Kdo zastával práva národů protiželeznému despotismu pyšných tyranů? Nikdo této slávy neupřel církvi!

Kněží naši zachovali osadám jazyk a ráz národní, když města se počala poněmčovat. Katolické kněžstvo pomáhalo zakládati »Matici Českou.« Knihy české odbíral po výtce kněz, knihovny na venkově zakládal kněz. Dr. Kryštůfek praví: Kdyby kněžstvo katolické nebylo národu českému věnovalo všechnu péči a nebylo snahy i laiků Šafaříka, Palackého, Jungmanna a jiných v praktický život uvádělo, kde bychom byli? Těmto zásluhám duchovenstva katolického máme děkovati, že spisy české z té doby jsou proniknuty duchem zbožnosti. R. 1848 ve příčině té převrácenou teorií liberalistickou mnoho pokazil! —

Dědictví počalo vydávati kalendář »Moravan«, redakcí B. M. Kuldy, jednatele děd. Cyr. Meth. Dr. Bílý nazval Kuldu »hareditatis Cyrillo-Methodianae columnam et firmamentum«, a jindy »alter Sušil«. Kalendář pojmenoval Kulda »Moravane.«*) Do prvního ročníku přispěli: Poimon, kaplan v Brně; Lud. Tidl, farář oujezdský; Frt. Sušil, prof. (první starosta dědictví sv. Cyr. a Methoda); Tomáš Procházka; Dr. Beda Dudík, benediktin rajhradský; Dr. Frt. Škorpík, farář v Bohdalicích; hrabě Bedřich Silva Tarouca; Jiří Slota, kaplan v Žeraticích; Josef Těšík, farář v Nosislavě. Schůze výborové konaly se v bytě hr. Silvy Taroucy nebo u Sušila, jichž pilným navštěvovatelem byl B. M. Kulda. Členové výboru hovořili o tom, zda nebude záhodno vydávati i povídky, romány duchem křesťanským psané. Sušilovi nebyla věc po chuti. Ale jednatel Kulda poukázal na § 2. stanov, kdež zřetelně psáno: »spisování a vydávání kněh, a to netoliko výhradně náboženských, nýbrž vůbec vzdělávacích, obsahujících pravdy katolické« — a dodal: »Vy, pane profesore, jste sice předsedou, ale sám nerozhodujete, nýbrž výbor většinou hlasů.« Bylo ujednáno, vydati Wisemanův román »Fabiolu.« Kardinál Wiseman v Londýně, odevzdav »Fabiolu« Londýnskému spolku k vydávání spisů katolických, vyhradil sobě právo udělovati povolení k překladům Fabioly do jazyků cizích. Výbor dědictví sv. Cyrilla a Methoda chystaje se vydati výbornou knihu tu v řeči národní, vyzval Dra Škorpíka, člena svého, aby ve jménu výboru k Jeho Eminencí obrátil se s uctivou prosbou o povolení. Slavný kníže církevní poctil prosebníka následujícím dopisem: »V Londýně dne 9. února 1856. Velebný pane! S velikou radostí svoluji v žádost Vaši přeložiti »Fabiolu« do slovanštiny, a nad míru bude mne těšiti, dovede-li způsobiti něco dobrého v lidu onoho národa. Výtisk překladu, až ke konci dospěje, přijmu s velikou radostí. —

*) »Moravana« redigoval Kulda až do roku 1860.

Zůstávám, velebný pane, Vaším blahosklonným sluhou v Kristu N. kardinál Wiseman.«

Jindy ustanovil se výbor na tom, za podíl vydati Josefa Flavia válku židovskou, zčeštěnou od prof. Sušila. Horlivý Kulda přihlásil se za korektora, v čemž mu Sušil zabraňoval: »To nemůže býti, vy byste nám z toho umřel.« — Kulda kvapně odvětil: »Co na tom, když umru, jen když »Válka židovská« vyjde.« — Korekturu tedy obstaral Sušil sám. Sedmnáctý podíl děd. sv. Cyrilla a Methoda byl spis Václava Štulce: »Život sv. Cyrilla a Methodia.« P. Štulec zabrán rozsáhlou prací, zasílal rukopisy Kuldovi po dlouhotrvajících přestávkách. Čas ubíhal a Kulda nevěděl si rady. Tu náhle dojel P. Štulec do Brna k hr. Taroucovi, kdež jej Kulda zastal. Štulec omlouval se, že není možno tak, jak by si Kulda přál, vyhověti a prosil za poshověnou, aspoň čtyř neděl, ale Kulda neuprosný rozhodl kategoricky: »Ne, ne! žádné milosti; dnes Vás tu zavřeme, a nesmíte ven, až spis dokončíte!« — A P. Štulec jsa vězněm hraběte Silvy Taroucy rozkazu Kuldovu znamenitě vyhověl, dokončiv spis zdařile.

Vzácných zpráv dobádal jsem se v listech P. Wurma.*). Tak rozepisuje se dne 28. listopadu 1850 o knize Cyrillomethodějské, do níž by zařaděny býti měly písně příležitostně duchem cyrillomethodějským psané. Takové příležitosti by byly: první sv. přijímání, křestní slib, pohřby, poutě, žně, škola, předení, vinobraní. P. Wurm doufal, že by přičiněním Sušilovým, Procházkovým, Soukopovým, Bílého, Těšíkovým, Šimberovým, Obdržálkovým, Valouchovým, Kuldovým atd. s dostatek básní přiměřených se snésti dalo. Co by se neshodilo pro »sbírku« do knížky sv. Cyrillo-Methodějské, posloužilo by třeba »Moravanu« nebo »Hlasu« a Slotovi. Oba Chmeličci a Křížkovský by zajisté s ochotou vzali na se složit náležitě nápěvy. P. Wurm horlí, aby překrásná skladba Křížkovského: »Hvězdy dvě se z východu« byla uveřejněna nákladem dědictví, jež rozprodávalo by také jednotlivé výtisky zamyšleného zpěvníku. Upovšechnováním slavností a pobožností sv. Cyrillo-Methodějských by se snadno za několik roků všechn náklad rozešel. Divno! že ještě žádnému nenapadlo: vydati nějaké dílo hudební, ač ve výboru tolik znatelů hudby sedí a »dědictví« v národu a pro národ zpěvný pracuje! V záležitosti té bude úsudek pp.: hraběte, Kalivodův, Fáborského, Bílého a Sušilův rozhodný. Snad se moje skromné podání přemítáním a uvažováním jejich stane podnětem mnohem vážnějšího podniknutí. Na dorozuměnou podotýkám tolik, že Starobrněnský praelát zamýšlel před časem vydati Křížkovského »čtvero zpěvy«.

Často přemýšlel P. Wurm, jak by se »dědictví C. M.« na Slovensku rozšířiti dalo? Působení prý časopisu »Cyrilla« nestačí. Důležitější snad jest spolek k vydávání laciných kněh. Kterak se s ním sbratřiti? Snad obětí, kterou by Slovákům přineslo »dědictví«. — Výbor »dědictví C. M.« usnesl se na tom, aby kniha »Putování**») nově přistupujícím členům nebyla více rozdávána; to bylo tedy zákonem; výbor ustanovení své nemohl změnit z dů-

*) B. M. Kuldovi. — **) Putování Christa Pána (s mapou Palestiny) od ě Tomáše Procházky, vyšlo jako dvanáctý podíl »děd. sv. C. a M.«

slednosti. A byl přece knihy jmenované značný počet na skladě. Nebylo by záhodno — uvažuje P. Wurm — kdyby se něco »Putování« zaslalo »Spolku« do Pešti na podělenou učitelstva neb osad, v nichžto protestanté s katolíky se stýkají? Domnívá se P. Wurm, že by snad Dr. Kozánek v Prešpurku o podělování učitelův a škol se postaral. Dědictví sv. Janské prý nadbývajících výtisky vždy zdarma rozdávalo. Proč by si nesměl tolik práva přivlastniti také výbor dědictví sv. Cyrilla a Methoda? — Právě došlé potvrzení stanov dává příležitost obrátiti se na konsistoře a biskupy. Záhodno by snad také bylo, kdyby »jednota katolická« církevním hodnostářům na Slovensku rozeslala »Zprávy o všeobecných sjezdech jednoty katolické«.

»Spolku ku vydávání laciných kněh byste měli poslat několik výtisků (a třeba i z prvnějších dvou sjezdů); ať snahy naše poznají! Šlomšekovi by měl letos také býti věnován výtisk o sjezdu. Co? Jakési vzájemnosti se »spolkem pešťanským«, jehož záměry jsou také katolické, by bylo třeba. — Což kdyby obětivého Nitranského p. biskupa prosba od dědictví a pocta od jednoty katolické právě v dobu jeho sekundic došla, zdaž by nepadla třeba stovka, a zdaž by se nestalo dědictví naše předmětem rozhovoru mezi hodnostáři církevními, kteří se sejdou v Nitře? Kulišství nejsou žádné čary ani nepoctivost!*)

P. Wurm byl organisator a diplomat výtečný; v hlavě se mu rojily plány ustavičně jiné a nové. Neměl jsem příležitosti poznati mimo Kuldu tak svižného ducha v urovnávání všelikých těžkých a zauzlených záležitostí, jako právě u P. Wurma! —

(Pokračování.)

Na Velkém Zvonu.

Píše K. KOLÍSEK.

I.

Byl-li jsem vždy nadšen pro krásy přírodní, tu ve větší míře stal jsem se jejich obdivovatelem ve *Štýrsku* — in der grünen Steiermark — v zelené marce štýrské, kamž mě vedlo moje nové povolání.

Než již po několika málo letech ozvala se ve mně mocná touha, poznati ještě krásnější kraje přírodní. Touha ona byla ukojena několikadenním výletem do Tyrolska — do bizarních *Dolomitů: Z Toblachu do Bolzana.*

Tenkrát jsem udělal malou předběžnou zkoušku pro delší túry peší a mírné výstupy. Námaha tělesná, s tím spojená, byla daleko odměněna nádhernými pohledy a panoramaty alpských velikánů, vynikajícími prazvláštními útvary se zlatočervenavým zbarvením. Úchvatné obrazy vtiskly Dolomity do duše mé, tak živě pro přírodní krásy vnímavé.

Nejnádhernějším snad byl pro mě požitek pohled na bělo-
skvoucí sněžnou hlavu královny Dolomitů — *Marmolatu* (nejvyšší vrch 3360 m), když mohl jsem, obklopen skvostnou květenou alpskou a prosycen svěžím, čistým vzduchem, pozorovati

*) Dle listu P. Wurma B. M. Kuldovi z roku 1853. —

celou stupnici: od údolí svěže zeleného a protkávaného stříbrnou nití horské bystřiny k zelenomodrým lesům a zlatočerveným hřebenům holých skalisk až po sněžný háv nejvyšších vrcholků — a to všechno za nádherného dne červencového, kdy blankyt nebeský závodil se zlatem slunce . . .

Od té doby stal jsem se přímo *nadšencem* pro — Alpy. Touha moje se přirozeně jen stupňovala, a mým horoucím přáním bylo, dostoupiti těchto zasněžených vrcholků a pokochati se nádhernými rozhledy . . . Zkoumal jsem, zda moje tělesné síly dostačí na tak veliké námahy, ale konečně zvítězilo moje veliké nadšení, zvláště když jsem k tomu byl vyzván svým milým kamarádem a dosavadním alpským průvodcem, jenž podniknuv každého roku větší alpskou túru, zaručoval mi zdar výpravy, s ním podniknuté. (Prof. Petr Štefan z Mariboru n. D.)

Nadešly prázdniny, a s nimi měla se uskutečniti dávná moje touha — **výstup na Velký Zvon** (Grossglockner), nejvyšší to vrchol vysokých Túr (Hohe Tauern) a Východních Alp vůbec (3798 m nad mořem).

Ne divu, že »móda« ovládla i alpinism. Tak se stává, že mnohé alpské kraje, jež ještě do nedávna byly velmi hojně navštěvovány, jsou více méně opuštěny, za to do jiných zase, dosud málo navštěvovaných, hrnou se turisté o překot. Než *Vysoké Túry* činí tu čestnou výjimku. Již od více desetiletí jsou ždaným vznešeným cílem alpských turistů, jichž počet každého roku hodně stoupá. A co všechny nezkažené obdivovatele přírody láká? — Jsou to *nádherné ledovce*, na nichž možno se i procházeti, jest to *vznešená krása útvarů horských vrcholů*, jsou to nevidané *skvostné vodopády*, jsou to *půvabná jezírka*, vysoko ležící, jest to *hýřivost barev*, hrajících do zelena, modra, zlata, stříbra, nachu atd. Mimo to jsou tyto Alpy *snadno přístupny* a opatřeny *dobrými cestami* a výborným *zaopatřením v alpských chýších*, jež jsou vlastně *malými hotely*. Činnost rakouského a německého spolku alpského jest tu vši chvály hodna.

Častěji namane se otázka, která z obou hlavních skupin túrských je krásnější: Grossglocknerská (Velkozvonská) či Velko-Venedigerská. Odpovídám: To je individuální. Každá vykazuje svoje přednosti: Skupina Venedigerská má nejrozsáhlejší ledovce, skupina Zvonská má za to nejvyšší vrcholy.

V této pne se *elegantně* do úctyhodné výše 3798 m nejkrásnější a téměř nejoblíbenější hora Východních Alp: *Alpský Zvon*.

Co všecko bylo již napsáno ku slávě a velebě jeho! A kdo jen jedenkrát octl se v jeho kouzelném objetí, ten dovede oceniti ony chvalozpěvy, jež nejsou ničím jiným, než horujícími výlevy srdcí spitých pravou krásou přírodní a vroucím nadšením pro její velebnost.

Že mnohý »také turista«, který dostoupil Velkého Zvonu, je rád, že se zdravou kůží byl zase dole a že neměl žádného požitku, ba zakusil jen strachu a hodně se naplahočil, není se svou »vysokou túrou« spokojen, je možno, ale to dlužno přičísti jemu samému, jelikož se buďto k tomu dobře a *odborně nevy-*

zbrojil, nebo o *tělesných námáhách* s tím rozhodně spojených neměl potuchy. I turistika vyžaduje jakýchsi odborných vědomostí a *hlavně vytrvalosti, ba houževnatosti v chůzi* a zdravého srdce, plic a nervů. Kdo má tyto vlastnosti, ten se může hravě svěřiti svému vůdci, jehož k takovým výstupům je nezbytně třeba, a může býti také jist, že dosáhne kýženého cíle, je-li mu počasí jen poněkud příznivo.

Velmi zajímavý jsou dějiny prvních výstupů na Velký Zvon.)* Dlouhou dobu platil Velký Zvon za nejvyšší vrcholek Tyrolska, ačkoli tato sláva byla přikládána Wiesbachhornu a Ortleru. Jisto však je, že právě tato snaha, určití výši »*Krále norských Alp*«, byla jednou z hlavních příčin, že bylo záhy pomýšleno na jeho výstup.

Slavný učenec Hacquet zabýval se již r. 1779 myšlenkou slzení V. Zvonu, než spokojil se výstupem »až pod led«, kterážto krajina sluje »Basterzen.« — Sigmund z Hohenwartu, později *generální vikář biskupství Gurského a posledně biskup linecký*, přišel r. 1791 do *Heiligenblutu* (v Korutanech) botanisovat. I tento církevní hodnostář navštívil Pasterzi a vyslovil možnost slzení V. Zvon z údolí leiterského. První popud byl tedy dán. Zajímavé je, že to byl zase církevní hodnostář: kníže biskup Gurkský, František starohrabě *Salm*, šlechtetný a nadšený přítel věd přírodních, jenž si získal největších zásluh o první výstup na V. Zvon.

V červenci r. 1799 byla vystavěna v údolí leiterském jihozápadně V. Zvonu veliká dřevěná chyše. 19. srpna téhož roku vypravil se tam kníže biskup Salm s velikým doprovodem. Dva dny bylo celé výpravě ztráviti v této chyši pro velmi nepříznivé počasí. 22. podařilo se kousek pokročiti, ale bouře a zima donutila ji ku zpáteční cestě do Heiligenblutu. Než sotva tam dorazili, vyjasnila se obloha a výprava vydala se přes hluboký sníh za nejnádhernější pohody zpět k chyši leiterské a odtud dále až na Malý Zvon (25. srpna), kde byl vztýčen *kříž*. Ovšem že jen několika vyvolencům z celé výpravy podařilo se dosíci tohoto cíle. Kníže biskup zůstal v chatrči.

Roku příštího organisoval druhou, velkolepější výpravu, jež měla dostoupiti *vrcholu* V. Zvonu a která 28. července (62 osob a 16 koní) vyrazila k Salmově chatrči. Druhého dne z rána *podařilo se několika nejodvážnějším členům výpravy dostoupiti vrcholu V. Zvonu, kdež vztýčen čtyřmi tesaři heiligenblutskými kříž 4 m vysoký*. Že to tak lehce nešlo, dá se mysliti, ale cíle bylo dosaženo.

Kníže biskup odměnil smělé lezce velmi bohatě. Na jeho útraty byla opravena též cesta »Katzensteig« v leiterském údolí. Na vrcholku V. Zvonu byl ve zvláštní skříňce umístěn barometr, jenž se tam zachoval až do r. 1852.

R. 1802 podniknuta třetí výprava Salmovská, při níž *gen. vikář Hohenwart* vystoupil až na vrchol V. Zvonu. Kníže biskup

*) Použito spisu: Der Grogsglockner von Jos. Gmelch, Stuttgart u. Leipzig Deutsche Verlagsanstalt, 1908.

Salm vystoupil hodně vysoko, ale cíle samého nedosáhl (pro velké obtíže výstupu).

Roku 1806 vypravil ještě jednu výpravu, již se účastnila i sestra jeho, ale pro nepohodu nedosáhla svého cíle.

Ony útulky, jež tento šlechtný kníže biskup dal postavit na Adlersmh a v údolí leiterském k užítku turistů, vystupujících na V. Zvon, staly se v následujících letech obětí zubu času a nepřízně lidské

Teprve r. 1883 byla chyše Salmova znovu postavena, a to zásluhou odboru něm. a rak. spolku alpského v Celovci, jenž do konce roku 1894 postavil novou chyši, vzdálenou asi 10 minut od staré.

Těž ony dva kříže, postavené na Malém a Velkém Zvonu, záhy se rozpadly. V letech sedmdesátých bylo lze jen vidět půl metru vysokou, železnou pyramidu, na níž stával kříž Rozpadla se a zmizela s povrchu díla ideálního a pro krásy přírodní nadšeného knížete církevního, která před jedním stoletím dal postavit velikým nákladem k ulehčení výstupu na V. Zvon. *Než jméno jeho bude žiti stále u vděčné paměti, dokud lidé, milující hory, budou spěchat, by slezli pyšný vrcholek V. Zvonský . . .*

Této cesty bylo používáno téměř 60 let. Počet výstupu byl ovšem nepatrný pro nebezpečí a značné výlohy s tím spojené.

Slavný John *Ball*, jenž r. 1854 slezl V. Zvon, píše: *»Onen neobyčejně ostrý kužel Zvonu není co do krásy a elegance předstihnout žádným vrcholkem alpským«.*

R. 1853 podařilo se *faráři Franciscimu* z Heiligenblutu po prvé v zimě slézt V. Zvon, ačkoli počasí nebylo právě příznivým. 17. srpna 1854 vystoupil dokonce sám jediný smělec bez vůdce na V. Zvon. Byl to zase *kněz*, jenž byl daleko široko znám jako odvážný turista a vytrvalý chodec. Byl to Pater Korbinian *Steinberger* z Ruhpoldingu v Bavořích. Že jeho čin byl něčím podivuhodným a vysoce odvážným, vysvítá z toho, že onu túru na V. Zvon vykonal z Heiligenblutu a zase nazpět za jediný den při mlhavém počasí a že, ačkoli byl na nohou 15 hodin, vystačil se čtvrtkou vína a kouskem černého chleba!! Do Heiligenblutu vrátil se úplně svěžím, obdivován ode všech domácích horolezců, zajisté též velmi odvážných.

Této staré salmské chaty, zvané jinak heiligenblutské či leiterské, se nyní velmi zřídka používá, jelikož je dlouhá: Z Heiligenblutu až k Leiteralpě $3\frac{1}{2}$ hod., k Salmské chyši $2\frac{1}{2}$ hod., k chyši arciv. Jana $2\frac{1}{2}$, na V. Zvon $1\frac{1}{2}$ hod., celkem 10 hodin.

Nyní vede více cest na V. Zvon, a to ze všech možných stran. Jednou z nejvíce používaných je cesta z tyrolské strany ze vsi *Kalsu*, jež od r. 1854 nabyla pro výstup V. Zvonský veliké důležitosti: Kals — chyše Stüdlova 4 hod., k chyši arciv. Jana $2\frac{1}{4}$ hod., na V. Zvon $1\frac{1}{2}$ hod., celkem $7\frac{3}{4}$ hod.

Jsou i z této strany ještě jiné kratší cesty, ale my zvolili tuto starou kalsskou, která se osvědčuje i při množství sněhu, jak tomu bylo i při naší túře, ač to bylo v polovici července.

II.

Túra moje začala v neděli odpoledne ve Št. Hradci, odkudž jsem jel do Mariboru, kde již mne očekával můj věrný přítel, s nímž jsem již dříve vše důkladně vyjednal stran cesty, výzbroje atd.

Alpských vysokých túr nelze podniknouti snad v salonním obleku a lakýrkách. Jak mnohý »také turista« odstonal důkladně svou túru, vykonal-li ji vůbec, jak si to představoval, ba do konce kolik smrtelných úrazů dlužno právě přičísti této neznalosti odborného výzbroje. Kdo chce tedy podniknouti větší výstupy, musí býti především *prost závratí* a vytrvalým ba až houževnatým chodcem, jemuž i sebe důkladnější propocení ničeho nedělá čili nesmí býti choulostivým. Dále třeba důkladných okovaných *střevíců* z nejlepší kůže (juchtovice), pohodlných, tak pohodlných, by si mohl nazouti i dvoje vlněné punčochy, pravím *vlněné*, neboť jen tyto se osvědčují. Každý turista má turistický úbor buď z anglické vlněné látky neb z lodenu, rozumí se, že též nejlepší jakosti, jakož i vlněné košile. K další výzbroji náleží *tlumok* (»Rucksack«), do něhož dlužno uložiti veškeré potřeby turistické: jako: prádlo (co nejméně, jelikož všade si lze dát je vyprati), potřeby toaletní, lehké střevíce (nejlépe t. zv. lezecké plátěné s propletenou podešví), ovinovací kamaše, vlněnou vestu, mast na nohy (lůj salicilový neb vaselin), malou polní lékárníčku, kterou lze již sestavenou koupiti, drobnosti šicí, černé brejle, vlněné rukavice, polní láhev, kompas, skládací lucernu; dále potřebný popis (nejlépe Baedeker) a důkladné mapy. Na tlumok se upevní pelerina. Přes rameno vezme se dobrý dalekohled, na jehož pasu lze připevniti lehounký plášť proti dešti s takovými kamašemi (obé svinuté ve zvláštní mošničce). »Bergstock« (dlouhá turistická hůl) neb »Eispickel« (nálední pika) je nutné až před výstupem samým a lze ji koupiti neb píku si vypůjčiti. »Steigeisen« (nálední železa) na střevíce mívají vůdcové i pro své svěřence.

Tlumok, takto naplněný, nemá býti těžším než 6—8 kg. Zde platí rozhodně zásada: čím méně, tím lépe, ale míti všechno s sebou i proti nepředvídanému úrazu aneb nevolnosti i proti zimě a mrazu!

Tož oba dobře vyzbrojeni jeli jsme k večeru z Mariboru dále až do Lienzu podél dravé Drávy až do Celovce, a dále kol jezera (Wörthersee) do Běláku, odkudž do údolí Pustého (Pustertal). Jak nemálo jsme byli překvapeni — deštěm, který nás provázal z Celovce až do Lienzu, kamž jsme k ránu dorazili. Zde přešlo naše překvapení dokonce v úžas nad zasněženými okolními vrcholky groteskních dolomitů. Ale což naplat, deště nezastavíme i přes svou největší nelibost!

Kojili jsme se jen nadějí, že brzo přestane pršet. Ale kde pak! »Prší, prší, jen se leje . . .« Než nezbyvalo nám nic jiného, než očekávati věcí příštích. I odebrali jsme se na nádraží a posnídavše do města, kde jsme měli další potěšení, dívat se zase na dešť okny útulného hostince. Konečně přestalo kol 9. hod. dopol. pršet, ale sluníčko se dosud neukázalo. Šli jsme na poštu,

objednali tu lístky do Hubenu a po desáté hajdy do poštovního vozu, jenž mimo nás pojal ještě do svých útrob dalších 9 Tyrolanů a Tyrolanek.

Rozumí se, že tento první »výstup« byl méně vábivým, ale přes to přese všechno ubíhala cesta dosti. Bavili jsme se s jedním bohoslovcem, jenž jel z Brixenu na prázdniny. Ve dvou zastávkách mohli jsme porovnat své skřehlé nohy a vlítí do nich poněkud tepla enciánového (Enzianliqueur) a polévkového. Po čtyřhodinné jízdě dorazili jsme konečně do Hubenu, kdež jsme se mohli dobře občerstviti a smlsnouti si na pstruzích, o něž zde není potíže. Po hodinovém odpočinku jeli jsme dále do Windisch-Matrei (Slovinská Matrei, vesnice 975 m vys., jejíž obyvatelé jsou míšenci slovanští a germánští), kamž jsme dospěli za $\frac{1}{2}$ hod. Vůkolní vrchy byly úplně zasněženy. Avšak zaval silný vítr, i slunko se chvilkami prodralo z mraků, a naše naděje rostla. Ve Windisch-Matrei ubytovali jsme se v hostinci »zur Post« (u pošty). Byli tam jen asi 2—3 turisté. — Zde jsme si koupili »Bergstock« a šli jsme jej a okované boty hned vyzkoušet malým výstupem v okolí, jenž se úplně podařil.

Večer mohli jsme sledovati barometr, že pomalu stoupá, což bylo dobrým znamením. Dlouho jsme večer nekoledovali. Druhého dne dali jsme se zbuditi o $\frac{1}{2}$ hod. — Procitnuv v noci jak jsem zajásal, spatřiv hvězdnaté nebe, a ráno — bylo *nádherné*. O $5\frac{1}{4}$ hod. mohli jsme již vyraziti přes Kals-Matrajský hřbet (Kals-Matreier Törl 2206 m) do Kalsu. Ráno tedy *nádherné*, scenerie úchvatná, svěžounký vzduch barvy zelené, modré, blan-kytné, stříbrné, růžové a zlaté — to vše hrálo libezným akkordem, tak že jsme ani nepocítili oněch $3\frac{1}{2}$ hodin výstupu na hřbet, kdež jsme se v chyši občerstvili a pak pokochali skvostnou vyhlídkou na V. Zvonskou štíhlou pyramidu. Odsud jsme byli za $\frac{1}{2}$ hod. v Kalsu.

(Dokončení.)

Našim matkám.

Učte naši mládež, naše české matky,
 náš stav, vlast a viru milovat a ctít,
 tak jim zachováte ty nejdražší statky,
 zdaří se vám dobrý národ vypěstít.
 Učte naši mládež, naše české matky,
 stále šetrnost a skromnost milovat,
 nepřijdou pak na ni těžké žití zmatky,
 zdaří se vám dobrou mládež vychovat.

František Sobotka-Jablonecký.

Padesátiny spisovatele Ignáta Zháněla.

Ignát Zháněl, auditor biskupské konsistoře, rytíř řádu Božího Hrobu, farář v Troubsku u Brna na Moravě, spisovatel, čestný člen družstva Vlasti, oslavil dne 11. června 1913 své padesátiny. Ráno toho dne sloužil místní kaplan Jan Kremláček v kostele slavnou mši sv. s Te Deum, které byly přítomny školní děti s učitelstvem, kostelní výbor, otcové chudiny, četní věřící; na výslovné přání pořadatelů této církevní oslavy byl jí přítomen také auditor Zháněl se staříčkým otcem i matkou, jakož i bratrem Drem Rudolfem, který k významnému dni tomu zavítal z Prahy

Ignát Zháněl.

na několik hodin do Troubska. Po mši sv. dostavili se do fary četní gratulanti, zvláště školní děti, třetí bratr oslavencův, řídící učitel Karel z Komína se svými dětmi, milosrdný bratr Hyacinth a úředník Mayer z Prostějova a mn. j. Pozdravných dopisů došlo na 200. Skoro všechny české listy přinesly sympathické projevy o Zhánělových Abrahamovinách. Tak dočetli jsme se o něm v »Našich Listech«, ve »Vlasti«; moravské listy »Hlas«, »Na šinec«, jakož i pražský »Čech« věnovaly jubileu obšírné statě, »Národní Politika«, »Pražské Noviny«, »XX. Věk«, brněnský »Den«, budějovický »Hlas Lidu« a j. přinesly jeho životopis. Moravské měsíčníky »Škola Božského Srdce Páně«, »Květy Mariánské«, »Náš Domov«, k jejichž nejpilnějším spolupracovníkům Ignát Zháněl se čítá, rovněž »Pražský ilustrovaný Kurýr« a »Illustrované Listy« brněnské měly kromě životopisu také zdařilý obraz jubilantův. Pozoru-

hodno a potěšitelno je, že také německé pražské, brněnské a vídeňské četné noviny, s vídeňskou »Reichspost« v čele, oznámily velmi přívětivě jubileum tohoto českého kněze a spisovatele, který skoro dvě desetiletí svého kněžství působil na německých a národnostně smíšených osadách. Brněnský denník »Mährisch-schlesischer Korrespondent« přinesl i pěkný obrázek Zháněla, »který jako kněz a spisovatel těší se veliké vážnosti a věnoval nejkrásnější léta svého života nezištně duchovenské práci mezi německým lidem moravským v radostné obětavosti.« I naše družstvo »Vlast« má upřímný podíl a těší se nad všeobecnou oblibou milého, nezištného, obětavého, příkladně pilného svého spolupracovníka a upřímného přítele. Oslavují se teď jubilea kde koho, proto vším právem zasloužil toho Zháněl, aby mu naše katolická veřejnost srdečně a vděčně stiskla ruku v památný den padesátin! Doufáme, že i naši čtenáři rádi uvidí tu milou moravskou tvář Zhánělovu, proto přinášíme jeho obrázek. Kež provází jej i na další dráze životní milost a požehnání Boží, jakož i láska a sympathie spolubratří i vši české veřejnosti!

Red.

Milites christiani.

(Rytíři křesťanští.)

Studie o nábožensko-sociálním působení hrabat Sporcků
v Čechách.

Dle pramenů upravil a napsal JAN VOBORSKÝ.

VI.

Schallerovy zápisy o osobách z rodu hrabat Sporcků a o Kuksu.

Nadační panství Sporckovské.

Velice svědomitý místopisec království Českého Jaroslav Schaller z řádu Piaristů věnoval v 15. svazku svého na tehdejší dobu velice důkladně propracovaného díla: »*Topographie des Königreiches Böhmen*« (Prag 1790) náležitou pozornost také nadačnímu panství hraběte Františka Antonína Sporcka a zachoval ve věrném původním znění mnohé ještě dnes velmi zajímavé zápisy. Ve zmíněném svazku topografie (Königgrazer Kreis, Hradecký kraj, Circulus Reg. Hradecensis) jest *popis fundačního panství Hradiště s Heřmanicemi* na str. 78—92. Po výpisu postupu jednotlivých majitelů uvádí Schaller, že panství to z držení hraběte Oktaviána Piccolominiho přešlo na hrabata Černíny a z rukou markraběte Badenského r. 1662 na c. k. vojevůdce Jana hraběte Sporcka. Dědictvím pak připadlo Františku Antonínu hraběti Sporckovi.

Někteří starší kronikáři a spisovatelové uvádějí, ovšem že mylně — praví Schaller — že *panství Hradištěské* začátkem čtrnáctého století drželi Templáři; pro tvrzení toto není listinných ni jinakých dokladů, tolik však jest jisto, že dle listiny, kterou

ve svém popisu města Králové Dvora nad Labem otiskl spisovatel Karel rytíř z Bienenbergu, byl již r. 1316 držitelem panství Hradišského Potho z Turgavy. Od tohoto dostalo se v majetek Marie, manželky Benedikta z Choustníka, dědictvím přešlo na Jana z Opočna a pak opět na pány z Turgavy, z jichž rodu připomíná se roku 1433 Jindřich, který zbožím Hradišským vládl a dne 23. dubna téhož roku padl na bojišti u Hořic, kde udatně bojoval pro Zikmunda. Brzo po té dostalo se Hradiště v majetek Viléma a pak as r. 1463 Mikuláše II. Zajíce z Hasenburgu, pána na Kostí a Hasenburgu, jehož synové Jan a Oldřich po smrti otcově r. 1470 zděděné statky tak mezi sebe rozdělili, že měl podržeti starší z nich panství Hasenburg, mladší Kost a Hradiště. As uprostřed šestnáctého století držel panství Hradišské Mikuláš Pečingar z Bidčina, po jehož smrti je zdědil jeho syn Albrecht. Tento měl tři syny, z nichž nejstarší v době císaře Maximiliána po boku otcově udatně se bil s Turky a na bojišti zahynul. Po válečném tažení vrátil se otec do Čech, žil ještě nějakou dobu na svém panství v Hradišti a zemřel r. 1592. Jeho družici dva synové Heřman a Albrecht zůstali ještě po nějaký čas v poručnictví své matky a rozdělili posléze mezi sebe statky po otci zděděné. V kritické době nepokojů protestantských bojovali tito dva bratři na straně nespokojených stavů pro věc Fridricha Falckého. Z příčiny té bylo panství Hradišské po bitvě na Bílé Hoře konfiskováno a dne 21. ledna 1623 za 18.248 kop grošů koupil odstoupeno Albrechtovi z Waldštejna. Po třech letech pustil Albrecht toto panství v držení paní Magdaleny Trčkové, když však pověstný hrabě Adam Trčka z Lípy v Chebu byl zavražděn, přešlo panství toto poznovu v majetek královské komory a užívání jeho bylo k rozkazu císaře Ferdinanda II. Jesuitům na tak dlouho dovoleno, až by z něho docílili téže summy, kterou Albrecht z Waldštejna za živobytí svého byl ustanovil k založení pražského řádového domu profesního a Jesuitské kolleje se seminářem v Jičíně. Po uplynutí jednoho roku přenecháno bylo toto panství jistému dánskému hraběti z Ulefeldu, jenž se utekl do Čech, spáchav ve vlasti své jakýs zločin proti králi. Hrabě tento necítil se však ani v Čechách bezpečen a odebral se do Švédska, panství připadlo opět královské komoře a za krátko bylo zase znovu přenecháno bratrovi uprchlého hraběte Ulefelda.

Pak následovaly v držení panství Hradišského osobnosti předem vyjmenované, jichž řadu uzavírá *František Antonín hrabě Sporck*.

O tomto hraběti jako držiteli panství Hradišského a o jeho lidumilné působnosti dokumentované založením *daňového fondu pro poddané a zřízením špitálu pro chudé lidi*, připomíná místopisec Schaller toto :

*Tento *velebený a lidumilný hrabě Antonín* osvobodil veškeré poddané na panství Hradišském na věčné časy ode všech daní a poručil, aby se daně napříště platily z důchodů panství tohoto. Dále zřídil též r. 1711 z těchže důchodů panství Hradišského, jež odhadováno bylo na 300.000 zl., k čemuž přidal ještě úroky z jistiny 100.000 zl. v hotovosti, nadaci k vydržování.

100 chudých mužů a 12 Milosrdných Bratří a věnoval k účelu tomu nádherně zbudovaný kostel s klášteřem a špitálem v Kuksu. Po smrti jmenovaného hraběte Sporcka, jenž zemřel r. 1738 dne 30. března a byl pochován v Kuksu, měla sice tato nadace ihned započítí, avšak jistá slečna z Oberniczů vystoupila v téže době s falešnou pohledávkou jistiny 300.000 zl. na panskvím Hradištském s velkou sumou úroků vzrostlých za dlouhou dobu a tak nezbylo, než že uvedení Milosrdných Bratří a špitálních do Kuksu odloženo bylo až k vyřízení tohoto právního sporu v r. 1744, tak že teprve v měsíci říjnu toho roku byl klášter a špitál fakticky osazen; promyšlenému šibalství zadržlo hlavní smyčku, když se prokázalo, že papír fingovaného dluhopisu jest novější a že má jiný vodotisk, než jaký byl v době data; od smrti hraběte Sporcka resp. od r. 1744 jest panskví to pod trvalým inspektorátem říšských hrabat Sweertsů a důchodů jeho užívá se k vydržování řečené chudinské a lidumilné nadace v Kuksu.«

O Hradišti.

Zde popisuje Schaller ve své topografii královéhradeckého kraje *sochařské práce Matyáše Brauna v lesích Sporckovského nadačního panství* a praví výslovně, že umělecké práce ty jsou velmi znamenité a příliš drahocenné, aby o nich prostě bylo pomlčeno. (Die aus verschiedenen theils liegenden, theils hervorragenden Steinfelsen grösstentheils durch den berühmten *Mathias Braun von Praun* prächtig gehauenen Bildsäulen in dem Neuwalde, mit welchen der oft erwähnte *Graf Fr. Anton Sporck* diese Herrschaft gezieret hat, sind als **zu kostbar**, als dass wir dieselben hier mit Stillschweigen übergehen sollten.) —

Schallerův soupis uměleckých skulptur a jiných děl jest tento:

1. poustevník Antonín na poušti; 2. Kristus a Samaritánka u studny; 3. poustevník Pavel; 4. Jeroným na poušti; 5. narození a obětování Kristovo; 6. klanění se pastýřů; 7. příchod sv. tří králů; 8. sv. Hubert s jelenem a loveckým psem; 9. kající Magdalena; 10. poustevník Onufrius; 11. sv. Jan Křtitel; 12. poustevník Garinus a sluj se sovou, psy a Sporckovským znakem; 13. Brandlův obraz »Útěk sv. rodiny« na šikmé ploše skalní; 14. Braunův obrovský Miles Christianus (v zahradě klášterní); ze stromoradi Bukovinského zaznamenal Schaller řadu prací řezbářských, pracovaných buď v dřevě kmenů nebo v kůře stromové s uměleckým kolorováním (z toho vznikla pověst, že v Sporckových lesích rostou svatí na stromech) a to: proroci, apoštolové, Salvator mundi, Magdalena kajícnice, hrabě Sporck v kouzelnickém šatě (nápis: Fallitur Arte Magus, stabit sub Numine Fagus. D. T. J. O. II. 1730), dále jako zvláštnost: oběšený Jidáš. Mimo to pouze v textu uvádí počtem 58 poprsí sv. apoštolů, evangelistů, sedmi mudrců a j. — —

Jaké pozornosti, ba možno říci, šetrné úctě se tyto mnohdy i bizarní výtvořy »řezbářství ve volné přírodě« těšily, dosvědčuje okolnost, že za tehdejších dob i při vpádech nepřátelského vojska pruského roku 1745, 1762 a 1778 jich bylo ušé řeno. (Schaller-

Topographie, pag. 86.: Diese Bildsäulen fanden bisher bey jedermann einen solchen Beyfall, dass selbe selbst zur Zeit des wiederholten preussischen Einfalls in Böhmen nicht im geringsten beschädiget worden sind.) —

O Heřmanicích.

Z kostela sv. Magdaleny*) zaznamenává svědomitý topografista Schaller 6 starobyklých tehdy zachovalých českých nápisů z mramorových náhrobních kamenů rodu Waldštejnského.

O Kuksu.

Zápis o *nemocnici Milosrdných Bratří v Kuksu* zní v Schallerově topografii takto:

» darin alljährig fünf bis sechs hundert Kranke verpfleget werden, welches (Spital) auch *Anna Katharina Gräfinn v. Sweerts und Sporck* mit einem Kapital von 16.000 fl. auf 10 Krankenbetter, und die seligen Andenkens K. K. Maria Theresia 1746 den 9. August aus dem hiesigen Ersparungenfond mit einem Kapital von 36.000 fl. auf 24 Krankenbetter vermehret hatte.«
(*Nemocnice, ve které každoročně pět až šest set nemocných bývá ošetřováno, byla též Annou Kateřinou hraběnkou ze Sweerts a Sporku kapitálem 16.000 zl. na 10 lůžek pro nemocné a blahé paměti císařovnou královnou Marií Terezií r. 1746 dne 9. srpna ze zdejšího fondu úspor kapitálem 36.000 zl. na 24 lůžka pro nemocné rozšířena.*) — —

Z hraběcí hrobky v Kuksu zapsal Schaller do své topografie tyto nápisy z cínových rakví zesnulých členů hraběcí rodiny Sporckovské:**)

a) Otce zakladatele hospitálu:

»Hier liegt der Hoch- und Wohlgebohrne Herr H. Johann des heil. röm. Reichs-Graf v. Spork, Herr der Herrschaften Lissa, Konoged, Miestitz, Cradlitz, Malleschau, Horženiowes, röm. Kais. Maj. Kriegrath, General der Kavallerie und Obrister zu Ross. So gestorben den 6. Aug. A. 1679.« —

**„Was ich gewesen bin, dem gab der Tod ein Ende,
Bitt Leser, dass es Gott zur Seligkeit mir wende.“
(Co býval jsem, smrt ukončila,
pros čtenáři, by u Boha blaženost se mnou byla.)**

*

b) Zakladatele hospitálu:

»In Gott ruhet dahier der Hoch- und Wohlgebohrne H. H. Franciscus Antonius, des heil. röm. Reichs Graf v. Spork, Herr der Herrschaften Lissa, Konoged, Gradlicz und Heržmanicz, der Röm. Kais. Maj. wirklicher geheimer Rath, Kämmerer, und Königl.

*) Heřmanice nad Labem. Farní kostel titulu sv. Maří Magdaleny. Patronátní úřad v Kuksu. V inventáři Heřmanické fary uvádí se pod čís. řad. 29: pamětní kniha o 2 dilech, dějiny milostného obrazu a poutního místa z r. 1766.

**) Veršované dovětky nápisové, jichž české překlady zároveň připojují, jsou zjevným dokladem hlubokého náboženského založení vynikajících osobností z hraběcího rodu Sporckovského. —

Statthalter im Königreiche Böhmen. Geboren 1662, den 8. Martii, gestorben Ao. 1738 den 30. Martii.◀

›Seines Alters 76 Jahr — — Monat, 23 Täg.◀ —

**„Ich stiftete diesen Ort zu Gottes Preis und Ehren,
Hier wählte ich die Ruh, diess ware mein Begehren.“**
(Zde toto místo založil jsem k Boží cti a chvále;
v něm odpočinout, byly moje tužby stálé.)

*

c) *Manželky zakladatele hospitálu:*

›Dahier ruhet in Gott die Wohlgeborene Frau Frau **Franziska Apollonia** des heil. röm. Reichs **Gräfinn von Sporck**, geborne Reichsfreyinn Swertzin von Reist, Frau auf Lissa, Konoged, Gradlitz und Herzmanitz. Geboren 1667. den 1. Novembris. Gestorben 1726 den 22. April.◀

**„Die Seelen derer, die allhier beerdigt seyn,
Erquicke Jesu dort mit der Gnade Schein.“**
(Duše všech, kdo jsou tady pohřbeni,
osvěž, ó Kriste v nebi, milosti Tvé znamení.)

*

d) *Dcery zakladatelovy — abatyše Celestýnek:*

›Dahier ist beygesetzt die Hoch- und Wohlgeborene Frau Frau **Maria Eleonora Aloysia Kajetana** des heil. röm. Reichs **Gräfinn von Sporck**, und des heil. Ordens der Annuntiaten Coelestinen Stifterinn und Oberinn.*)

Geboren Anno 1687, den 13. Julii. Gestorben 1717. den 26. Januarii, alt 29 Jahre, 6 Monat und 16 Tag ◀

**„Lasst euer Bethen mir anjetzt zu statten kommen,
nachdem ich vom Irdischen den Abschied genommen.“**
(Kéž Vaše modlitba by k spáse mé vždy byla,
když se vším pozemským jsem se již rozloučila.)

*

e) *Proudané dcery zakladatelovy:*

›Allhier ruhet die Hoch und Wohlgeborene Frau Frau **Anna Katharina** des heil. röm. Reichs **Gräfinn Swertzin von Reist**, geborne Reichsgräfinn von Sporck. Geboren Anno 1689 den 13. April. Gestorben 1755.◀

**„Mein Leben schlosse sich, der Leib wird beygesetzt.
Die Seele aber sich anjetzt mit Gott ergötzt.“**
(Můj život končí se a tělo ve hrob odevzdává,
však duši nyní čeká u Boha ta rozkoš pravá.)

* * *

O Hoříněvsi.

V úvodu k životopisnému nástinu Františka Antonína hraběte *Sporcka* (viz ›Miles christianus◀ únorové číslo XXVIII. ročníku ›Vlasti◀ str. 390, odst. 4.) zmínil jsem se o tom, že jeho

*) Klášter v Kuksu připravoval hrabě František Antonín Sporck původně pro řád Celestýnek a teprve úmysl, věnovati Kuks špitálu s Milosrdnými Bratry, vedl jej k tomu, že dal na Hradišti upravití klášter ženské řehole. —

mladšímu bratrovi *Ferdinandu Leopoldovi* připadlo mimo jiné statky také panství *Hoříněves*.

Zápis v topografii Schallerově obsažený umožňuje nám, bychom aspoň na krátko nahlédli na několik dat o *druhé linii hrabat Sporcků* a o části jejího majetku zemskodeskového.

Na 43 straně popisu kraje Královéhradeckého vypravuje Schaller takto:

Kamerální panství Hoříněves.*)

V 16. století náležel Hoříněves po jistou dobu Hamzovi Bořkovi ze Zábědovic. Jméno jeho zvěčněno jest na zvonu kostela sv. Prokopa v Hoříněvsi nápisem:

»Leta 1593. tento zwon gest slit, a sem k tomu zadussy a Kostelu Horzeniowskemu zalozeni S. Prokopa dosazen puwodem tež pomoczy, nakladem vrozenych P. Mislibora Hamzy Boržka z Zabiedowicz, a P. Lidmily Hamzowy z Bubna, Manželuw, a na Horzeniowsy Pana diedicžneho a Kolatora, tež wo sadnich k tomuto Kolatorwsky (?) przislussegicznych k zbudowanj Lidu kržestianskeho k chwalam a modlitbam Pana Gežisse Krysta Spasytele a Wykupitele nasseho. Hospodin racžiz nam i Potomkum a budauczym nassym swe Bózske požehnanj dati. Amen.« —

R. 1612 držela panství Hoříněves Kateřina Stošínová rodem Třemská ze Železné. Po bitvě na Bílé Hoře bylo panství Hoříněveské Janu Burkartovi Kordulovi konfiskováno a r. 1624 dne 13. června postoupeno Albrechtovi z Waldštejna za 13.000 zl. Roku 1625 směnila sobě Magdalena Trčková z Lípy, roz. svob. paní Lobkovicová, Hoříněves s Rodovem, přenechavši hraběti Maximiliánu z Waldštejna jiné statky a připojivši zboží Hoříněveské a Rodovské k panství Smiřickému. Poněvadž však její syn Adam Erdman Trčka z Lípy r. 1634 v Chebu byl zavražděn, daroval císař Ferdinand II. celé panství Smiřické, k němuž v době té Hoříněves byl již přivtělen, a statky Sadovou a Žíželoves, konfiskované Jiřímu Sadovskému ze Sloupna, c. k. vojevůdci Matyášovi z Gallasu, o čemž svědčí zápis v král. deskách zemských ve 3. zeleném trhovém kvaternu k roku 1636. Po Matyášovi byl držitelem panství tohoto František hrabě Gallas, jemuž se r. 1669 na Hoříněvsi narodil proslulý po té syn Jan Václav z Gallasu, jenž se stal též místokrálem Neapolským; roku 1675 postoupil František hrabě Gallas díl panství Smiřického, jenž tvoří panství Hoříněves, kupní smlouvou hraběti *Janu Karlu Sporckovi*, c. k. válečnému radovi a majiteli pluku jízdy. Poslední majitel Hoříněvse, *Jan Karel říšský hrabě Sporck*, Jeho c. k. apošt. Velič. skutečný komoří a nejvyšší lovčí království českého, zdědil panství to po svých předchůdcích a v lednu 1790 krátce před svou smrtí odstoupil je císaři Josefu II., začež císař převzal všechny dluhy na tomto panství váznoucí a synu zůstavitele, *Janu Rudolfovi* říšskému hraběti *Sporckovi*, v užívání odevzdal Velké a Malé Bečváry se Statenicemi. —

*) Palacký: Dějiny národa českého, díl III., kniha XII., čl. 5. vypráví, že r. 1425 v čase masopustním vyplenili Táboři na Hradecku Hoříněves. —

Schema rodopisu Reist-Sweerts-Sporck až k založení hraběcí linie Sweerts-Sporcků z Reistu.

A. Patricijská rodina brabantská v Bruselu usedlá:
po meči **von Reist**, po přeslici **von Sweerts**.

B. V II. polovici XVI. století sloučení rodových jmen:

Jan von Reist, genannt Sweerts (z Reistu a Sweertsu).

Syn:

C. František Jan * 1613, od r. 1653 s českým inkolátem svob. pán **Sweerts-Reist**, † 1700 jako podplukovník a velitel ve Slezích.

Manželka: Juliana Alžběta, roz. svob. slečna z Burghausu.

Děti:

František Karel Rudolf * 1654 † 1692,
podplukovník, velitel v Solnoku.

Manželka od r. 1680: **Sabina Alexia** roz. **hraběnka Sporcková**,
dcera Jana hraběte Sporcka, generála.

Františka Apollonie * 1667 † 17. 6

Manžel: **František Antonín hrabě Sporck**,
syn Jana hraběte Sporcka, generála.

D. Zakladatelé hraběcí linie Sweerts-Sporcků sv. p. z Reistu.

Syn:

Dcera:

František Karel Rudolf, * 1688 † v Lysé 1757

disp. kanovník, setník kurfirsta Falckého, hejtman kraje Boleslavského,
od r. 1718 **hrabě Sweerts-Sporck** svob. p. Reist.

Anna Kateřina hraběnka Sporcková

provdána roku 1712; dědička fideikomisu Sporckovského, patronka
a koinspektrice nadace v Kuksu, † v Lysé r. 1754.

(Lysá, Koňojedy, 1723 Nový Perštejn, 1743 Vidím, Kokořín, 1754 Lnáře.)

Syn a dědic:

Jan František Kristián * 1729 † 1802

hrabě Sweerts-Sporck svob. pán z Reistu, skut. tajný rada.

(1765 Slatina, 1769 Dolní Počernice, 1772 Životice, 1790 Sv. Jan pod Skalou.)

Manželky: r. 1752 Marie Barbora, roz. hraběnka z Bubna.

r. 1767 Marie Teresie roz. hraběnka Kounicová.

K panství Hoříněvsi náležel též Chlumeck s kostelem sv. Václava; v kostele tom byl roku 1714 pochován vedle některých členů z rodu Rodovských z Hustiřan, též *Antonín hrabě Sporck, pán na Zderaze*, jehož pozůstatky však rok na to byly vyzdviženy a v hraběcí hrobce v Kuksu uloženy. —

* * *

VII.

Po dalších stopách hrabat Sporcků a Sweerts-Sporcků.

Úvodem do tohoto VII. záhlaví*) studie »*Milites christiani*«, ve kterém setkáme se s různými rodovými jmény, budiž aspoň zcela stručně vysvětlen a tabulkou doložen rodopisný styk a pozdější svaz rodinných jmen *Sweerts, Reist a Sporck* dle stručných dat v Riegrově slovníku naučném, díl 8., str. 1176. — Základem byla rodina brabantská, kteráž příslušejíc od starodávna k patricijským rodům v Bruselu, slula původně *von Reist*, až v druhé polovině XVI. století *Jan von Reist* po své mateřské bábě též jméno *von Sweerts* přijal a se jménem svým spojil. Odtud vedl rod ten jméno: »*von Reist, genannt von Sweerts*« (z Reistu zván Sweerts) čili »*von Sweerts und Reist*«. Janův mladší syn, *František Jan*, nar. r. 1613, vstoupil do vojenských služeb španělských, později i císařských, byl naposled podplukovníkem a velitelem v rozličných městech slezských, r. 1653 dne 15. září byl povýšen do stavu svobodných pánů a r. 1654 přijat za obyvatele království českého a zemí připojených. Jeho syn *František Karel Rudolf* (nar. r. 1654 z prvního manželství s Julianou Alžbětou svob. slečnou z Burghausu) věnoval se též službě vojenské, oženil se r. 1660 se *Sabinou Alexii, dcerou císařského generála Jana hraběte Sporcka* a zemřel r. 1692 jako podplukovník a velitel v Solnoku v Uhrách. Jeho *sestra Františka Apollonia* byla vdána za *Františka Antonína hraběte Sporcka*, syna řečeného již generála. Prostřední syn *Františka Karla Rudolfa Sweertse* svob. pána z Reistu, též *František Karel Rudolf* jménem, byl prvotně kanovníkem při chrámu Vratislavském, vzdal se však r. 1705 důstojenství toho a vstoupil do služeb vojenských u kurfirsta falckého, jež po několika letech jako hejtman opustil. R. 1712 oženil se s *Annou Kateřinou*, dcerou *Františka Antonína hraběte Sporcka* a své tety *Františky Apollonie*, načež od tchána a strýce svého za syna byl přijat a dne 15. prosince 1718 pod sloučeným (alliovaným) jménem *Sweerts-Sporck* do hraběcího stavu byl povýšen. Odtud tedy rodopisný původ hraběcího rodu *Sweerts-*

*) Vedle různého materiálu, jež mně ochotně byl poskytnut, použil jsem i při ručních spisů v c. k. veřejné a universitní knihovně, i starších spisů z c. k. místodržitelství knihovny, laskavostí bibliotekářů pp. JUDra Eysselta z Klimpély (od r. 1912 správce c. k. místodržitelství knihtiskárny) a JUDra Marchetti-ho mně zapůjčených. Že i se strany dp. duchovních, kteří na příslušných místech textů budou jmenováni, dostalo se mi vlídné podpory při této práci, jest důkazem, že povolání sl. redakce v prosincovém čísle »*Vlasti*« z r. 1911 ohledně snůšky materiálu o sociální a charitativní práci na roli katolického života přec jen setkalo se s výsledkem kladným! Srdečné díky za to! —

Sporcků svob. páni z Reistu, jež přehledně znázorňuje též schematická tabulka, do textu vložená.

* * *

Nyní tedy nechť následují jednotlivé odstavce záhlaví VII., vedoucího nás po dalších stopách hrabat *Sporcků* a *Sweerts-Sporcků* v různých místech a krajích království Českého. —

(Pokračování.)

O pravé kráse.

Co je krásné, o to prou se lidé,
theorii mnoho stavíce . . .
Krásný den je, slunce když nám vyjde,
krásná noc, v níž září stálice.

Krásné lesy jsou i chmurné hory,
zamlžených krajů dálavy,
krásné jsou i ptačích hrdel sbory,
drahokam, jež světlo rozžhaví.

A jak krásné jsou i pestré luhy,
v nichž je rozset sterý vábný květ!
A když obzor semkne oblouk duhy,
jak je krásný vůkol širý svět!

Nejkrásnější však přec *člověk* bývá,
který v ruce drží pevný cep
nebo rádlo, kterým půdu zryvá,
trpělivě dobývá si chléb.

Při tom zbožně Tvůrci chválu vzdává,
neklne a nenávidí klam,
nezasahá křivdou v cizí práva,
pokládá zem za veliký chrám.

Krásné *ruce* jsou, jež lašné sytí,
žehnají a chudým staví byt,
krásné *oči*, soucitem jež svítí,
krásná *ústa*, která těší lid . . .

Vše je krásné, v čem se láska jeví,
— lásky Boží svaté znamení!
Té kde není, prázdné jsou jen plevy,
lichý lesk a bludné kamení!

P. J. Šimon.

Oslava 50tiletého kněžství

- čestného kníž. arcibisk. kons. rady a děkana

Jana Nep. Černohouze,

kněze spisovatele a podporovatele katol. snah
v družstvu Vlast.

Družstvo Vlast oceňujíc vzácné zásluhy zasloužilého pracovníka na poli literárním a sociálním *Jana Nep. Černohouze* za dobu půl století jeho kněžství, uspořádalo ve svých místnostech dne 16. června 1913 o 1/2 3. hod. odp. k jeho oslavě zvláštní schůzi, které předsedal red. p. T. J. Jiroušek, předseda Vlasti.

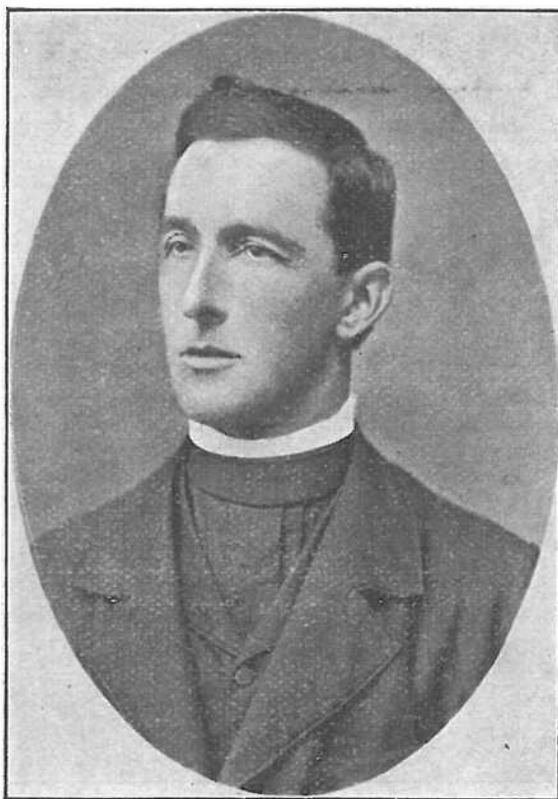
Život a zásluhy oslavence vylíčil far. Vlastimil Hálek následujícími rysy: »Spravedlivo jest vzpomínati těch vzácných českých kněží, jichž jedinou slastí byla práce k blahu církve, národa a jeho jazyka. Slavíme letos 50leté kněžství zasloužilého kněze-spisovatele, muže tiché, skromné ale vytrvalé práce, vdp. kons. rady Jana Nep. Černohouze, jemuž věnována pocta touto schůzí.

Jan Nep. Černohouz narodil se dne 31. ledna 1836 v Turnově, kdež otec jeho byl mistrem pekařským. Studoval gymnasium v Litoměřicích, nalézaje podpory v tamním semináři. Studoval filologii, a když se nebezpečně roznemohl, věnoval se bohosloví, vstoupiv do semináře v Praze. Na kněze vysvěcen byl 2. srpna 1863, načež působil jako kaplan v Kouřimi (1863—64), v Zámukách (1864—67), v Liboci (1867—72). R 1872 stal se děkanem v Kovarech, kdež působil do r. 1890. Od r. 1890—1912 působil v Hostivaři a r. 1912 vstoupil na odpočinek a bydlí v Bubenči. Jest čestným kníž. arc. kons. radou, kníž. arc. notářem a osobním děkanem.

Jako alumnus uveřejňoval články v »Blahověstu«, v listech »Škola a život«, »Boleslavanu«, »Jičínském Obzoru«. V letech 1868—1883 uveřejnil řadu povídek pro mládež i dospělé. Jako kněz působící na venku mezi lidem studoval do hloubi život českého lidu. Není proto divu, že látka jeho povídek brána jest ze života a mistrně zpracována, vynikajíc populárností. Jsou to: »Josefinka«, »Dobrodružné příhody«, »Královský kuchtík«, »Strašný konec«, »Povídky v obrazích«, »Večernice«, »Touárník Vít«, »Vršovci«, »Bára«, »Václav Dobroděj«, »Radostný a žalostný štědrý večer«, »Cti otce svého a matku svou«, »Kající Drahomira a Boleslav«; některé z nich dočkaly se druhého vydání. Jako kaplan v Liboci vydal r. 1872 cyklus postních kázání: »David hřešící a kající«. Vynikajícími pracemi jeho jsou tři obsáhlé sbírky příkladů pro kazatele: 1. »Encyklopedie příkladův z Písma sv., z dějin církve i z obecného života«. (V Praze 1878—80, 3 díly.) 2. »Encyklopedie obrazův. obsahující připodobnění, podobenství a allegorie bajky, paramythie a hádanky. Pro kazatele, katechety, učitele, vychovatele a vzdělance vůbec. (V Praze 1880—85, 3 díly.) Dilo to sestavil společně se strýcem svým Frant. Černohouzem, děkanem v Dobrovici. 3. »Sbírka historických příkladův z dějin

slovanských, zvláště českých«. (V Praze 1885—92, 2 sv.) Jsou to vynikající a záslužná díla v české literatuře bohoslovecké.

Jan Nep. Černohouz získal si vzácných zásluh o *zakládání knihoven a šíření dobrých knih*, jež vinou se celým jeho kněžským životem. Již r. 1862 daroval Řemeslnické knihovně v Bělé pod Bezdězem značný počet knih. R. 1863 na první své štaci v Kouřimi rozmnožil knihovnu ve fil. škole v Třebovli. Jako kaplan v Zásrukách založil knihovnu ve fil. škole ve Chvatlinách, a obdaroval učitelskou knihovnu v Praze. R. 1867 jako kaplan v Liboci rozšířil farní knihovnu, též ve fil. škole v Řepích. Jako

Jan N. Černohouz,
v mládí.

děkan v Kovářech r. 1872 otevřel svoji knihovnu lidu a obdaroval Občanskou knihovnu v Zákolanech. Všecky knihovny dosvědčují výtečnou znalost pořadatele v současné literatuře. Všude též šířil »Dědictví sv. Ludmily«, »Zlaté Lístky« a »Zlaté klasy«, takže r. 1865 byl jmenován jich opatrovníkem a r. 1871 zakládajícím údem »Dědictví«.

Jako třetí uznání hodná vlastnost Jana Černohouze bylo jeho *mecenášství ke všem literárním katolickým, národním a lidumilným podnikům*. Jest členem téměř všech katol. družstev, jako: Dědictví sv. Prokopa, Dědictví sv. Jana, Dědictví Maličkových, Matice České, Vlasti, Zlaté knihy, Dědictví Cyrillomethodějského na Moravě, Piova spolku, družstva sv. Václava na vydávání Čecha. Dále jest jubilant *zakládajícím členem* dobročinných ústavů: Johanea od r. 1896, Růžencové výroby, Družstva Arnošta.

z Pardubic, spolku pro blaho epileptiků Valentinum, spolku pro podporu slepých dívek na Kampě v Praze, spolku Milostného Jezulátka v Praze, útulku sv. Josefa na Kr. Vinohradech, spolku Dobrého Pastýře v Praze. *Přispívajícím členem* Deylova ústavu pro slepé v Praze, spolku pro ošetřování stížených tuberkulosou, Filantropické družiny, Národní Jednoty Slezské, Jednoty k pořádání národní slavnosti sv. Jana Nepom. v Praze, Katolické Besedy v Praze, spolku pro podporu feriálních osad mládeže, Jednoty sv. Metoděje ve Vídni, České Ligy akademické v Praze a spolku českých akademiků ve Vídni, Jednoty pro obnovení kláštera

Jan Nep. Černoouz,
nyní.

blahosl. Anežky, spolku pro ochranu dítek, členem téměř všech spolků na farnostech, kdež působil.

Přečetné korporace a spolky ocenily zásluhy kons. rady Jana N. Černohouze a jmenovaly jej čestným členem. Tak zvolen byl jako kaplan *za čestného občana* v Třebovli u Kouřimi a v Hostivaři jako děkan. *Čestným členem* jmenován byl 1. od Dědictví sv. Ludmily v Písku, 2. od Ústřední Matice Školské pro království české, 3. dobrovolných hasičů v Zákolanech, 4. spolku dělnického, podpůrného v Chodově, 5. spolku voj. vysloužilců v Chodově, 6. podpůrného dělnického spolku »Hostín« v Hostivaři, 7. voj. vysloužilců v Hostivaři a 8. sboru dobrovolných hasičů v Záběhlicích.

Oslavenec daroval mnoho starožitností Musaeu království Českého, a proto vyžádalo si r. 1912 Musaeum od něho dvě velké fotografie jako kaplana v Liboci a jako děkana v Hostivaři

pro své musejní sbírky. Čistý výtěžek ze své »Sbírky příkladů« téměř celý rozdal.

Na katol. gymnasium v Dejvicích daroval 5000 korun. Každoročně před vánoce poděloval anonymně četné lidumilné spolky pražské.

V sociálním působení vzpomíná naň trvale obyvatelstvo farností, kdež působil. Trvalými zůstanou též zásluhy oslavence. o okrasu a zvelebování chrámů všude, kde působil, zvláště v Hostivaři, kdež mnoho ze svých úspor věnoval na výzdobu kostela.

Velectění, tak jeví se nám jen ve stručných rysech šlechetný kněz-spisovatel a lidumil v 50 letech svého Bohem mu svěřeného sv. kněžství. Kéž dobré vlastnosti a zásluhy jeho jsou zářivým vzorem mladému kněžstvu! Tobě, muži nadšený, jehož zlaté jubileum dnes uctíváme, nevadnoucí dík za vše, co Jsi pro církev a národ vykonal, nehynoucí Tobě čest a sláva!«

Zakladatel Vlasti red. a k. a. notár Tom. Škrdle vylíčil na to řadu šlechetných a více méně skrytých šlechetných činů oslavence na poli charity.

Přítomní provolali pak zasloužilému knězi-spisovateli »Slávu« s přáním, by Všemohoucí mu dopřál prožítí ve zdraví a klidu jeseň jeho neunavného života.

Resignace.

Když člověka vše v žití zklame
a zbude pouze bolu tíž —
nejlépe tiše hlavu sklonit
a klidně nésti každý kříž.

Když na věky nám odcházejí
ti, jichž nás hřálo objetí,
tu marný nárek — nejlépe jest
jen odevzdaně trpěti. —

Jen víru v Boží smilování
v svém nitru sobě každý chraň,
bys s přesvědčením mohl říci:
»Tvá vůle, Pane, vždy se staň!«

Vždyť konečný cíl všeho žití
jest hrob za zídou hřbitova,
tam stejně veliké se hoře
jak velké štěstí uschová.

L. Grossmannová-Brodská.

Valná hromada družstva Vlast

za XXVIII. správní rok (1911—1912)

konána byla v domě družstva Vlast dne 30. června 1913.

Program.

1. Proslov předsedy, red. *Tom. Jos. Jirouška* :

»Pochválen buď Pán Ježíš Kristus! Vele důstojní a velectění pánové! Zahajuji 28. výroční řádnou valnou hromadu naší staré, ale stále duševně mlade, literární obce družstva Vlast. Vítám Vás všechny co nejvřeleji a očekávám, že se zájmem budete sledovati součet veškeré práce, vykonané v uplynulém roce za našeho vedení a za správy dosavadního výboru. Součet výsledků našich prací podají Vám ve svých zprávách funkcionáři družstva a na Vás bude, posouditi naše výkony, výsledky a snahy. S uspokojením očekávám Váš úsudek o všem, co budete slyšeti, poněvadž vím a jsem přesvědčen z denního sledování našich podniků, jak svědomitě se každým u nás pracovalo a jak rozvážně se ve všem hospodařilo.

Jsme důležitou literární společností v životě katolickém u nás již bez mála třicet let — a postavení toho, uprostřed katolíků v národě českém, jsme si plně vědomi a proto také v tom plném vědomí pracujeme, abychom ostatním katolickým družinám byli příkladem práce, pile, svědomitosti a přesnosti. Nuže, a poněvadž tak pracujeme a tak se snažíme, jsme vždy na pohotově klásti účet z našich počinů v plném vědomí, že správně jsme si počínali a že za vše jasně odpovíme, kdekoliv toho bude potřeba. Mnohý a mnohý vyslovil nad tím podiv, že družstvo Vlast používá v katolické všeobecnosti plné důvěry a že na hlas, vycházející z družstva Vlast, mnoho se dá a že v družstvo Vlast mnoho dobrých nadějí lidem katolickým se klade. Ten a takový podiv dosáhne se všude u každé družiny a u každých pracovníků, kteří v plném vědomí své zodpovědnosti, své svědomitosti, z lásky k svému kruhu, toužící po uznání toho před veřejností — pracují přesně a pilně. A toho všeho jsme u našich pracovníků a pomocných sil v míře uspokojující dosáhli. Jako na všech minulých valných hromadách, tak i v této valné hromadě přesvědčíte se z podaných zpráv našich činovníků, že mluvil jsem pravdu, řekl-li jsem, že správní výbor opírá se o zdatné síly při našich podnicích.

A dále, naše časopisy, náš drobný tisk, naše odbory: sociální, literární a historický svědčí, že nejen hmotně a prakticky, ale také osvětově se zdarem družstvo Vlast pracovalo a pracuje. Vzdělávací katolické spolky, organizace a korporace, které vyžadovaly si naše řečníky do svých schůzí, přesvědčily se a ocenily význam pracovníků soustředěných ve družstvu Vlast — jsoucích vždycky pohotově, kdykoliv jsou zavoláni, aby poučili, aby uvědomili a posílili občansko-katolické, národní a vlastenecké vědomí ve skupinách bojovníků na bojištích proti odpůrcům církve a národa po vlasti naší rozmanitě operujících za všelikými oslňujícími hesly, které nejsou než planými frázemi na svedení lidu od církve a od národa. V tom je také náš veliký úkol, že

nejen literárně, ale také řečnický osvěžujeme katolický lid a udržujeme v něm jiskru jisté naděje, neopustí-li se, vytrvá-li, že budoucnost bude jedenkrát jeho. Končím.

Tolik chtěl jsem Vám říci při zahájení valné hromady, aby jasno bylo Vám, že účel náš je veliký, ponenáhla prováděný za zdatné pomoci sil družstva, v němž pracuje a napomáhá každý podle svých schopností, zcela poctivě, svědomitě a vědomě.

Dále sděluji s Vámi, že během roku od minulé valné hromady odebrali se na věčnost následující naši členové:

Dr. Jos. Rydvan, em. děkan ve V. Kostomlatech; Al. Kopecský, bisk. vikář v Nových Hradech; Josef Němeček, děkan v Turnově; Fr. Tauš, far. na Smíchově; Fr. Hoppe, komandér a far. u sv. Františka v Praze; Jos. Brechensbauer, řídicí učitel v Řepci, p. Opařany; Msgr. Ad. Rodler, kapitolní děkan v Čes. Budějovicích; Ant. Čulík, účetní záložný v Pacově; Vinc. Němeček, far. v Kněžicích; Ign. Švancara, kn. a. notář v Lánech; Jindř. Rotta, katecheta v Mnichově Hradišti; Rosalie Laeinova, vychovatelka Růž. výrobný v Mukařově; Karel Kmoch, kanovník a ředitel ústavu hluch. na Smíchově; Karel Bilčík, kanovník v Kroměříži; Jos. Vychodil, far. v Újezdě u Uh. Brodu na Mor.; Jan Jetel, far. v Čakově v Čechách; Jan Královec, prof. pedagogie v Příbrami; Dr. Jan Zítek, prof. č. reálky v Karlíně; Ant. Adamec, sídelní kanovník v Brně a Václ. Uhlíř, čest. kanovník, b. vikář a děkan v Přepysích.

Zemřelo nám tedy 20 členů a 4 noví k družstvu přistoupili. Řádila v minulém roce smrt v řadách našich přímo úžasně. Za zemřelé sloužil dnes ráno zakladatel družstva k. arcib. notář red. Tom. Škrdle mši sv. Prosím, aby k uctění památky zesnulých jste povstali.« (Stalo se.)

K návrhu předsedově odeslán byl do Hradce Králové panu biskupovi tento telegram:

Vaše Excellence, Nejdůstojnější Pane! K desítiletému jubileu nastolení Vaší Excellence na stolec biskupský blahopřeje a na dále všecko dobré a zvláště zdraví přeje výroční valná hromada družstva Vlast v Praze. — Jiroušek, předseda.

2. Čtení protokolu poslední řádné valné hromady.

Protokol byl jednatelem Janem Voborským čten a schválen, načež podána byla týmž

3. Jednatelská zpráva.

Velectěné valné shromáždění!

Konáme letošní valnou hromadu v zápětí tištěné zprávy o desátém Literárně-sociálním sjezdu našeho družstva, jenž konal se v pondělí Svatodušní, dne 12. května 1913 v král. městě Táboře. Při sjezdu tom bylo ve 3 slavnostních schůzích konáno 6 přednášek. Byla to 10. olympiáda naší veřejné činnosti, kterouž poctivě a svědomitě snažili jsme se dokázati a také čestně jsme dokázali, že jasně světlou pravdou byla milostivá slova Jeho Eminence našeho nejdůstojnějšího arcipastýře pana kardinála

knížete arcibiskupa Leona ze Skrbenských, jež pronéstí ráčil při společné audienci zástupců družstva »Vlast« a spolků kolem něho seskupených dne 29. března 1913 k předsedovi našeho družstva, redaktoru Tom. Jos. Jirouškovi: »Vážím si práce družstva Vlast, které vždy kráčelo a stále se ubírá cestami svými, vedeno duchem v zásadách přesně katolických a nedalo se nikdy strhnouti žádnými jinými proudy moderními. Svoji přízeň družstvu Vlast projevil jsem již vícekrát s ujištěním své plné důvěry a těší mne, že zůstali jste věrni svým zásadám. Družstvo Vlast má krásné jméno »Vlast« a jména toho svojí prací pro vlast a dobro si také zaslouží.«

Tak láskyplně mluvil k nám nejdůstojnější náš arcipastýř.

Družstvo »Vlast« šlo vždy, po celou dobu svého trvání po stopách dobra, světla a pravdy — a nedbalo útoků a pohrdání; jdouc za pravdou, neútočilo proti jiným a nepohrdalo jinými a dávalo tak mravní příklad všem, kdo proti nám za pozitivou práci pro český katolický lid nezištně a nadšeně konanou útočili a námi pohrdali, jako právě krátce po našem sjezdu Táborském dokázala »Jiskra« i tisk sociálně-demokratický vývody ne snad věcnými, nýbrž nechutně osobními a urážlivými.

Nepracujeme pro slávu svou osobní a z malicherné chorobné touhy po zvuku jmen jednotlivců, jimž by se k lepšímu kursu uměle napomáhalo; pracujeme pouze k větší cti a slávě Boží a ke cti církve svaté katolické a chráníme jako živá falanx nedotknutelnost pravd Kristových a zásad pozitivního náboženství. Ať působíme v oboru tom neb onom — o čemž jednotliví pp. referenti podají v dnešním valném shromáždění své zvláštní zprávy — cítíme se jako jednotlivci býti ratolestmi a listy velkého, zdravého stromu naší »Vlasti«, lípy, jež letos loubí své rozkládá nad ctihodnými šedinami a milou nám všem tváří našeho zakladatele důst. pana kníž. arcib. notáře, redaktora a ředitele našich závodů, Tomáše Škrdle, jemuž Prozřetelnost Boží dopřála v neunavné práci dožítí se krásného věku 60 let.

Velikého vyznamenání a projevu přízně dostalo se družstvu vzácnou návštěvou J. Mil. nejd. p. biskupa Jos. M. Koudelky z Ameriky, z níž potěšili jsme se dne 28. srpna 1912. Provázen svým milým hostitelem, J. M. vsdp. opatem P. Methodějem Zavoralem, byl nejd. pán uvítán v domě našem předsedou družstva red. Tom. Jos. Jirouškem, kterýž se na konci řeči své obrátil k Jeho Milosti p. opatovi a blahopřál mu k padesátinám. Oba vysocí církevní hodnostáři projevíli své uspokojení nad zprávou dp. pokladníka o finančním stavu družstva a prohlédli sobě se živým zájmem bedlivě naše závody. Ve vzácné návštěvě té viděli jsme vyznamenání i ocenění práce družstva »Vlast«, což zachováváme trvale ve vděčné paměti.

A jako dne 29. března t. r. nesli jsme vděčná srdce svá na Král. Hradčany do otcovských rukou Jeho Eminence nejd. pana kardinála Leona ze Skrbenských jako skromný dárek v předvečer blízkého výročí jeho 50. narozenin, tak i dne 6. května 1913 dleli jsme v duchu na slunném jihu v Římě s milým naším místopředsedou p. K. Ulrichem, když jako zástupce našeho družstva

přijat byl v audienci u Jeho Eminence ndp. kardinála Mariana Rampolly del Tindaro. Jeho Eminence radoval se ze staré známosti, neboť místopředseda konal letos již patnáctou pout do Říma a často si při tom audienci u p. kardinála vyžádal. Pan kardinál těšil se z posledního ročníku »Vlasti« skvostně vázaného, žehnal družstvu i výboru a s radostí četl italsky koncipovaný dopis tohoto textu:

»Vaše Eminence, Nejdůstojnější Pane! Zástupce družstva »Vlast«, kterému Vaše Eminence již tolik blahověle projevití ráčila, objevuje se u Vaší Eminence již po patnácté a ve svém pokročilém stáří posledně, aby vzdal osobní úctu Vaší Eminenci a aby Vaší Eminenci ujistil, že ve družstvu »Vlast« a ve vůdčích kruzích jeho panuje k Vaší Eminenci neobmezená úcta, neochvějná vděčnost za všechny vzácné projevy a za všechna uznání, jež Vaše Eminence našim pracím uštědřiti ráčila.

Na Vaší Eminenci často s něžnou láskou vzpomínáme, skálopevného zdraví na mnohá ještě léta přejeme a vděčnost naše k Vaší Eminenci potrvá na vždy.

Za výbor družstva »Vlast« v Praze,

dne 10. dubna 1913.«

(Podpisy.)

Tak — tiše sice, ale důstojně — slavili jsme v družstvu »Vlast« krásnou katolickou myšlenku »Praha a Řím«, v době, kdy laická publicistika dělala nezřízenou bombastickou reklamu protikatolickému Svátkovu románu téhož názvu »Praha a Řím« s provokativně tendenčním obrázkem na obálce.« —

Co zde pověděno, byly as pamětní zlaté listy z knihy družstva za uplynulý správní rok.

Nyní sledujž vlastní oficiální zpráva jednatelská; hned předem nemohu zatajiti srdečné díky dp. zakladateli družstva i p. předsedovi téhož za ochotnou podporu, kterou mne ve funkci mé provázeli.

Veškeré záležitosti družstevní, pokud spadaly v přímou statutární pravomoc výboru, vyřízeny byly v 7 řádných schůzích výborových a v 1 schůzi mimořádné. S netajenou radostí dlužno konstatovati, že všechny schůze byly čteně navštíveny, což svědčí o živém zájmu a pílí členů výboru; všechna jednání a usnášení byla jednomyslná — nebylo dissonancí, jež byly by s to, aby se slabily radost z práce, a to svědčí zase o příkladně svorném duchu, jenž jest nám bez rozdílu stavu, hodnosti a povolání stejným pojítkem vždy a všude tam, kde cítíme se býti členy milé naší »Vlasti«, ať zde v domácnosti spolkové nebo na venek!

Již první ustavující schůze výborová, konaná hned po loňské valné hromadě dne 27. června 1912 vyzněla v jednomyslnou resoluci proti škůdnickému protináboženskému tisku, urážejícímu bez ostychu nejsvětější jméno Ježíše Krista i úctu k nejbl. Panně Marii.

Ve druhé schůzi výborové bylo usneseno, aby k morální podpoře »Našich Listů« bylo vydáno oficiální svolání, v němž by časopis náš jako obránce poctivých katolických snah nejvřeleji byl

doporučen k rozšíření všestrannému. Provolání to uveřejněno bylo v prvním čísle XXII. ročníku »Našich Listů«. Při tom jako zjev velice potěšitelný uvádím, že fond katolických spisovatelů platil 20 a sociální odbor 50 exemplářů »Našich Listů« a to vzhledem k blížícímu se roku 1915, aby vědomí katolické bylo utužováno a do lidu vnikaly pravdy o Husovi a jeho učení, v člancích časopisu našeho uveřejňované. Těchto 70 výtisků dávali jsme spolkům a jednotám katolickým zdarma.

Jsouce dlouholetými zkušenostmi přesvědčeni o hluboké pravdě výroku velkého sociologa biskupa Brynycha, že tisku možno čelit zase jenom tiskem a knize knihou, snažili jsme se i mimo obor působnosti Spolku pro zakládání katol. knihoven podobně pracovati. Nedbali jsme někdy i peněžní tísně a jak dokazují zápisy v protokolech o jednotlivých schůzích výborových, povolili a vypravili jsme tyto knihovny: a) Sdružení venkovské omladiny pro Veteřov u Kyjova na Moravě — b) Mariánské kongregaci učitelek a kandidátek učitelství v Chrudimi — c) k přání zasloužilého katolického pracovníka řídicího učitele Josefa Kafky ve Zdětíně katolické organizaci v téhož rodišti Svišťanech u České Skalice, d) Josefu Jakubcovi, faráři v Opatovicích n. L., e) skupině české křesťansko-sociální mládeže pro Libice a okolí, f) k žádosti P. Jemelky T. J. českým katolickým tovaryšům ve Vídni — g) kongregaci Milosrdných sester v Praze III. pod Petřínem pro tamní nemocnici. — Celkem tedy 7 knihoven. A to vše učinili jsme z vlastních prostředků, bez haléře subvence ministerstva kultu a vyučování, jakéž k účelům osvětovým poměrně štědře dostává se různým jiným svazům.

Jako nikdy jsme nelitovali nákladu i sebe většího na sjezdy literárně-sociální, v nichž zříme dobré lidové kursy vzdělávací (řečníci nejsou za své přednášky honorováni, dostávajíce pouze náhradu cestovného) — nelitujeme také nikdy nákladu na knihovny, v nichž — obrazně řečeno — zříme posilu venkovských tvrzí katolického přesvědčení. Avšak úplně musíme zároveň schvalovati včasné a důvodné výzvy ředitelství našich závodů a to: »Jest usnesení výboru, že každý, kdo chce do kteréhokoliv časopisu družstva »Vlast« psáti, musí časopis ten odebírat. Kam bychom přišli, kdyby neodebíral časopisu našeho ani ten, kdo do něho píše, nebo kam bychom dospěli, kdyby nepřinesl oběti ani ten, kdo má z časopisu honorář.«

Hájili jsme pouze svoje právo, a měli jsme proč! Vždyť 1. lednem t. r. vznikla nám nová povinnost platební, jelikož Městská spořitelna Pražská zvýšila úroky z annuit na $4\frac{3}{4}\%$, tedy o $\frac{1}{4}\%$, v sazárně provedeno bylo k nařízení c. k. živnostenského inspektora zařízení šatníků pro oděv sazečů a tiskařů, podlahy granolitové a natření stěn olejovou barvou do výše 2 metrů a zavedení větrníků do 3 oken, během správního roku zakoupeny byly různé technické potřeby pro sazárnu a knihtiskárnu a mimo to nám následkem zřízení Emauské knihtiskárny odpadl 1. lednem 1913: tisk apollogetického měsíčníku »Sv. Vojtěch«. — Mimo to bylo nutno provésti některé práce malířské a opravu chatrné zdi k domu sousednímu.

Jinak byl náš závod tiskárenský až na nedostatek drobného tisku slušně zaměstnán. Z časopisů byly stále v tisku: a) cizí: »Křesťanský Dělník« a charitivní »Květy lásky«, »Echo z Afriky«, »Přítel opuštěných« — b) naše: měsíčník »Vlast«, »Naše Listy« (rozšířené o všeobecně prospěšnou a praktickou rubriku »Právní porada« za osvědčeného řízení dp. faráře Vlastimila Hála), »Vychovatel« (s učitelskou a katechetskou přílohou), »Sborník historického kroužku«, »Vzdělávací četba katolické mládeže«, »Hlasy svatováclavské«, »Obrana víry«, »Husitství ve světle pravdy«, v němž vydáno doposud 21 kritických prací o době Husově — před nedávnem znamenité pojednání »Hus a jeho ochranný list« prací J. M. p. probošta Dra Kryštůfka, »Bibliotéka dramatických prací pro jeviště katolických spolků a jednot« (v níž novější dobou tištěny byly: sociální obraz »V zápasech«, činohra »Vesnická královna Helenka z pazderny« a báchorka »Pro živou vodu«), »Vlastenecké Homilie« č. 10., a posléze z usnesení Tiskové Ligy nová sešitová publikace »Rozhledy po Husitství«, jejíž první dva sešity prací redaktora T. J. Jirouška zabývají se přesným a poučným studiem vztahů sociální demokracie a národních socialistů k otázce novohusitství.

Ve všem tisku našem, pokud otázkami Husa a husitství vůbec se zabýval, zračila se snaha, býti důsledně spravedlivými, nejiti na výboj, ale býti vždy připraveni k obraně energické.

Mimo to v době as nejkratší dojde z usnesení výboru k sazbě a tisku »Zábavného čtení družstva Vlast« redakcí p. faráře Vlast. Hála. Z kalendářů tištěny byly: »Sv. Vojtěch«, »Štítiny«, »Přítel opuštěných« a letos 1 pro Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Franci v Praze. Knihy tištěny tu byly různé. Mimo to tiskne se u nás 13 farních Věstníků.

V době loňských prázdnin, kdy výbor družstva nezasedal, obeslalo družstvo »Vlast« svým tiskem výstavky v Boskovicích a v Kouřimi — zpráva ve výborové schůzi dne 19. srpna 1912 o tom podaná vzata byla s povděkem na vědomí, poněvadž obesláním výstavek šířena byla známost našeho tisku a tím také našim družstevním snahám a zájmům bylo plně vyhověno.

Peněžní podporu povolili jsme jistému rolnickému synkovi na literární působení, třem katolickým spisovatelům v úhrnném obnosu 315 korun. Spolku sv. Methoděje, jenž pečuje o bohoslužby pro vídeňské Čechy a věrně lne ke družstvu Vlast, povolena k návrhu výboru loňskou valnou hromadou obvyklá roční subvence 200 K.

Peněžními dary obmyslili nás v uplynulém správním roce: dary ročními J. Jasn. panující kníže Jan z Liechtensteinu 40 K, J. Jasn. Karel kníže Schwarzenberg 20 K; dále věnoval družstvu našemu Josef Bouchal, farář v Třebenicích 10 K a nejmenovaný arcikněz 941 K 13 h; z odkazu děkana Frant. Dresslera v Sedlčanech per 400 K realizován byl k dobru družstva peníz 355 K 97 hal.

Srdečně děkujeme šlechetným příznivcům a dárcům, kteří začasť všechny naše fondy podarovali, děkujeme všem, kdož jakkoliv podpořili jubilejní pensijní fond pro zřizence družstva i všem,

kdo občas korunkou na nás vzpomněli. Vždyť i ty korunky byly klásky plné dobrého zrna v ruku Rut a byly takového zúrodnujícího a užitečného účinku jako deštík, jež patron království, sv. Vojtěch, kdysi vyprahlé zemi vyprosil. — Rovněž pak děkujeme všem spisovatelům, kteří v pravém duchu katolickém s námi spolupůsobili a všem redaktorům, kteří časopisy naše pevnou rukou svědomitě řídili a o rozkvět jejich pečovali. —

Ke konci této své jednatelské zprávy vzpomínám ještě jedné pro náš vnitřní i zevní život na roli katolické práce důležité věci.

Není roku a není snad měsíce, abychom s nadšenou myslí nesledovali život vynikajících mužů katolických, duchovních i laiků. Těm, kdož dožili se významného rozhraní věku lidského, památného výročí práce kněžské, vysokého vyznamenání i těm, kdož uloženi byli v posvátnou půdu hřbitovní, věnovali jsme čestnou vzpomínku — radovali jsme se s radujícími a želeli se zarmoucenými.

Dne 21. a 28. července 1912 konaly se oslavy: padesátin vzácného přítele a spolupracovníka našeho biskupského notáře, vikar. sekretáře a faráře Filipa Jana Konečného v Pouchově, a oslava dvacetileté působnosti ve farnosti Libocké faráře Vlastimila Háalka, pracovníka vynikajícího svou včelí pílí a neúnávností. V Pouchově řečnili předseda T. J. Jiroušek a farář Vlastimil Hálek, v Liboci rovněž předseda družstva, jež provázal jednatel, pověřený úkolem slavnostního proslovu jménem Literární sekce. O dalších oslavách promluví odborní referenti.

V rámci výborových schůzí družstva Vlast, a to dne 27. ledna 1913 a 26. března 1913 provedeny tiché domácí oslavy na paměť sedmdesátiletí J. M. nejd. p. světícího biskupa pražského Th. Dr. Václava Frinda, velikého příznivce družstva a jeho podniků, šedesátiletí Lambertu Ludvíka, konsist. rady a emer. biskupského vikáře v Horažďovicích, upřímného našeho přítele, štědrého podporovatele a obránce, a 50letého kněžství Jana Nep. Černohouze, děkana v Bubenči.

Příležitostná blahopřání byla výborem družstva zaslána různým jubilantům.

Z děkovacích dopisů přečasto seznali jsme dojemnou přičylnost, věrné přátelství a opravdovou lásku k našemu družstvu.

K tichým aktům posmrtné úcty k zemřelým vynikajícím mužům našim dlužno v rámci této zprávy uvést, že jsme nákladem 38 K dali opravit pomník Josefa Zimmermanna na hřbitově v Českém Brodě. Netřeba snad dnes ani zvláště připomínati, že co k uctění nesmrtelné památky kněze-buditele a českého lidového spisovatele Františka Pravdy (Vojtěcha Hlinky) vykonal dne 22. června 1913 »Spolek českých spisovatelů a belletristů« odhalením pamětní desky v Hrádku u Sušice, my z družstva Vlast již dávno před tím zasadili pamětní deskou na rodném domku v Nekrasíně u Jarošova při sjezdu našem v Jindřichově Hradci. — —

Takový byl by as rychle načrtnutý obraz vnitřní i zevní práce naší v uplynulém správním roce; jednatelskou zprávu svou

končím vroucí prosbou ku všem, kdož dobré vůle jsou, aby věrně při družstvu našem stáli a setrvali, družstvu Vlast srdečně přeji klidný a nezkalený rozvoj další pro dobro naší věci a slávu církve svaté katolické. Bůh mu žehnej a dej mu síly dost, aby na prahu velkých dob bylo *ideovým vítězem* dle slov P. Megerleina z dramata »Opuštěný pastýř« :

»když po staletích zase světlo s tmou se srazí
v boj velký, v kterém rozum lásku k Bohu zmrazí,
když víra svobodářstvím bude ujařmena
a mnohým bude známá pouze podle jména
v čas, kdy se trojhran vzpourou proti kříži vztýčí
na příštích věků vzdorné tvrdé šíjí býčí
a v národ husitů, zmámený maceškami
nevěry hydra vnoří hladové své tlamy!« —

Předseda red. T. J. Jiroušek:

»S potěšením jest mně poděkovati našemu jednatele, p. Janu Voborskému, za tak důkladně zpracovanou, fulminantní výroční zprávu jednatelskou, v níž obsažena jest zpráva o naší činnosti. I vyprošuji si u našeho pana jednatele další lásku k našemu správnému kruhu a k celému družstvu a za dosavadní jeho působení ať přijme naše společné: Zaplať Pán Bůh!«

4. Zprávy odborů.

Předseda po jednatelské zprávě odevzdal vedení schůze místopředsedovi faráři Vlastimilu Hálkovi.

a) Zprávu Soc. odboru. Přednesl jednatel red. Tom. Jos. Jiroušek.

Sociální odbor družstva Vlast pokračuje každoročně před 22 lety vytknutou drahou, z níž se neodchyluje. Vysílá řečníky do schůzí katol. spolků, korporací a organizací, je-li o to požádán a řečníkům těmto platí dráhu, po případě vydaje cestovní. A během minulého roku — jak uslyšíte — činil též tak. Mimo to sociální odbor v osmadvacátém správním roce družstva (1911—1912) z korunových sbírek obranných rozdal hlavně protihusitských knih a brožur za 1326 K 20 hal. a platil mnoha katol. spolkům 50 exemplářů »Našich Listů«, aby spolky tyto uvedomil k roku 1915, až nastane oslavování Husa a jeho doby. Ve vykonané práci sociálního odboru za uplynulý 28. správní rok mluví více cifry než slova a to je to hlavní — skvělá bilance jeho činnosti.

Během roku od poslední řádné valné hromady konal sociální odbor tři schůze, v nichž vyřizoval různé záležitosti odboru, schůzí na venkově a řečníků se týkající. V těchto schůzích podávali referáty: dp. farář *Vlastimil Hálek*: »O Echaristickém sjezdu ve Vídni«, »O mistrovských zkouškách« a »O výnosu ministerstva kultu o národních krojích«. Red. dp. *Tom. Škrdle* podal některé ukázky »O učedlnících a pánech« a jednatel *T. J. Jiroušek* podal referát »O pamětním listu k patnáctiletí národně-sociální strany v Čechách« a o spisu »O spolicích v duchovní správě«.

Pokud se týče přednášek mimo odbor v Praze, tedy na venkově v katol. spolicích, sdruženích a schůzích katolíků, řečnili ze sociálního odboru: dp. farář *Vlastimil Hálek*: v Pouchově u Hradce Králové, v Buštěhradě, Velkém Břevnově, Berouně, Tachlovicích, Roudnici nad Labem, na Mělníku, v Holešovicích, v Karlíně a dvakrát v Praze (v kníž. arcib. semináři a v sále na Strahově ve schůzi katolické mládeže). — Jednatel *T. J. Jiroušek* přednášel v Pouchově u Hradce Králové, v Liboci dvakrát (při záhradní schůzi na oslavu 20leté působnosti dp. far. Vl. Hála a ve valné hromadě křesť.-soc. spolku mužů a křesťansko-social. spolku žen), ve Velkém Břevnově, na Kladně, v Holešovicích, v Kostelci nad Labem, v Karlíně, v Modřanech, v Jinonicích a v Praze. — Paní *Anna Křížková* přednášela ve Mšeně u Mělníka. —

Dále na socialních večírkách sociálního odboru v Praze přednášeli dne 27. října 1912: dp. far. *Vlastimil Hálek* »O samosprávě a křesťanském socialismu« a jednatel *T. J. Jiroušek* »O národně-sociálních novohusitech a Husovi« a dne 3. listop. 1912 jednatel družstva p. *Jan Voborský* přednášel »O nedělním klidu jindy a nyní« a jednatel odboru *T. J. Jiroušek* »O soc.-dem. novohusitech a Husovi.«

Na socialně-literárním sjezdu družstva Vlast v Táboře dne 12. května 1913 měli socialní řeči: spisovatel p. *Jan Voborský*, »O dílech křesťanské charity«, dp. farář *P. Karel Toman* »O dělnictvu a náboženství« a dp. prof. *Emanuel Žák* »O ženě a křesťanství«.

Na dobu naši zavládá v katolickém hnutí jakýsi klid proti rokům minulým, úspěch náš v pořádání přednášek jest zajisté uspokojující.

Děkuji všem, kdož s námi v sociálním odboru spolupůsobili, děkuji našim řečníkům, že tolik obětí přinesli a pro zdar uvědomění katolického lidu pracovali. Zvláště však děkuji podporovatelům sociálního odboru, kteří pro protiakci husitskou v naší době a k roku 1915 nám hmotně nápomocni byli a nápomocni jsou. I vyprošuji si od nich další přízeň pro socialní odbor, aby i na dále se zdarem jako až dosud působiti mohl.

b) *Zpráva o činnosti Literární sekce Přednesl jednatel, kníž. arcib. notář Alois Dostál.*

Literární sekce družstva Vlast konala v minulém ročním období 5 zdařilých a hojně navštívených schůzí členy i příznivci. Měla účast na Literárně-sociálním sjezdu v Táboře 12. května 1913 vhodnými přednáškami, pořádala zimní večírky, a to 19. ledna, při němž podal předseda Tom. Jiroušek životopis prvního dělnického básníka českého Fr. Chládky a životopis prof. Eman. Žáka k jeho padesátiletí, far. Vlast. Hálek přednášku »Pět katolických šlechticů v době protestantské v Čechách«. Při slavnostním večírku 2. února oslavení dvorní rada Dr. Kryštofek řečníkem školním radou Dr. Kovářem, místopředseda Vlasti Karel Ulrich přednáškou o jeho životě a působení předsedou Tom. Jirouškem

a místopředseda učitelské jednoty říd. uč. Josef Kafka řečníkem učitelem Vlast. Jelínkem. Některým jubilantům zaslána blahopřání jako říd. uč. Martinu Zhánělovi a jeho synu Ignátovi v Troubsku na Moravě, básníku Prokopu Zaletělovi, děkanu Černohouzovi a jiným. Při schůzích určována místa ke sjezdům a zděláván jejich program. Zakladatel družstva Vlast oznamoval, jakých nových prací se mu dostalo do časopisů, kde a kolik získal nových abonentů Vlasti a jiných listů, co právě jde čileji na odbyt, ale postěžoval si, že marně čekal od toho onoho katolického závodu práci pro tiskárnu. Stále a stále povzbuzoval k sbírání materiálu a k přípravám na rok 1915.

Hlavní činnost literární pozůstávala však v referátech o přečtených spisech, časopisech a zprávách z písemnictví. Podávali je pp. Tom. Škrdle, Dr. Rud. Zháněl, Tom. Jiroušek, Vlast. Hálek, Jan Voborský, Al. Dostál a jiní. Bylo by dlouhé a unavující vypočítávati zde všechny ty spisy, jež byly probrány, dobré pochváleny, špatné na pravou míru uváděny, tamto přednosti, zde chyby uváděny. Podáno tolik referátů, že všech ani nemohla Vlast uveřejniti. Jenom tak některé připomínám: »Řím« od Machara »Naši« od Holečka, romány Svátkovy, spisy Jiráskovy, Brodského, Baarovy, publikace všech katol. dědictví, »Choralista« od Josefa Kliky, spisy Mrštíkovy, Politický slovník naučný, Matka Boží v české poesii atd. Časopisy: Museum, Eucharistické Květy, Archa, Časopis Matice Moravské, Echo z Afriky, Vol. Myšlenka, Věstník díla šíření víry, Středa, Humoristické listy, sociálně-demokratické publikace atd. Česká i německá literatura vojenská probírána odborníkem. Na konec nutno podotknouti, že referenti si sami kupují díla a listy, jež pročítají a posuzují a tuto obtížnou práci zcela nezištně vykonávají. Doufáme, že ani v příštím ročním období neochabnou, ale že se řada jejich rozmnoží.

c) *Zprávu z Historického kroužku podal krátce zástupce výboru v tomto kroužku, red. Tom. Škrdle.*

Historický kroužek vydává redakcí šk. rady Dr. M. Kováře časopis »Sborník hist. kroužku«, který zvláště letos vnikl do různých laických kruhů. Přednášky byly konány tři, a to řečníky zcela novými. Jednu přednášku konal Jos. Bouchal, farář v Třebenicích, dvě P. Ant. Rejzek z Tov. Ježíšova. Zprávu pokladny převzal referent. Kroužek vede si vlastní kasu a má jmění pouze 390 K 83 h. — Jedno městské hist. museum na jihu Čech zakoupilo si letos od nás všechny dosud vyšlé sešity a ročníky Hist. sborníku, loni tak učinil jeden český opat pro klášterní knihovnu. Mimo to se dává Sborník do oněch knihoven, které buď družstvo Vlast nebo Spolek na zakl. katolických knihoven zakládají, takže vniká toto užitečné čtení v široké vrstvy katolické. Kroužek zastihla smutná zpráva, že jí zemřel přední katol. historik, prof. Jos. Vávra. Možná, že ještě letos zvláštním večírkem památku jeho oslavíme.

Všecky odborné referáty vyslechnuty byly s pozorností a místopředseda na to zvláštními uznávajícími slovy činnost jejich odměnil.

5. Zpráva účetní za XXVIII. správní rok (1911—1912).

Pokladník Tomáš Škrdle uvedl toto:

Hned na počátku schůze mohu Vás potěšiti zprávou, že je finanční stav družstva za r. 1911 (od 1. října) — 1912 (do 30. září incl.) velice uspokojivý. Rok před tím zbylo nám po sečtení příjmů a vydání 5636 K 48 h, letos, t. j. v r. 1911—1912, zbylo 8385 K 2 h a co se bilance týče, zbylo rok před tím celkového jmění 145.451 K 83 h, letos 152.041 K 61 h. — Všecko — zpravidla — co je staré, hyne, nebo lidstvo se žene po novotách, udržuje-li se však družstvo ve 28. roce své činnosti na takovém stupni vývoje, je to důkazem, že družstvo Vlast má silné a zdravé kořeny a že v kmenu jeho tkví síla, která k sobě dobré živly přitahuje.

Veliké vydání nám způsobily opravy místností pro sazeče, pro expedici a strojovnu. To bylo ministerstvem nařízeno. Také zevní opravu domu (2290 K) jsme doplatili, ale čeká nás v budoucnosti přípojka ke kanálu a oprava záchodů, což bude státi značný obnos.

Mnoho nás žere equivalent z domu 562 K 40 h ročně a školní přirážka k tomu 112 K 50 h ročně (equivalent ze spolku činí ročně 67 K 95 h a školní přirážka 13 K 59 h). Daní platíme: daně výdělkové 244 K 5 h a z domu 4846 K 86 h (venku mnohdy celá obec neplatí tolik daní, co v Praze jediný náš dům).

Platy, dole i nahoře, se rok co rok zvyšují, příjmy se nezlepšují, i musí to vytrhnouti tiskárna. Míti tiskárna dostatečně drobné práce, tak zvaných akcencí, stáli bychom si skvěle; nyní, i při nedostatku prací, stojí si tiskárna naše obstojně a kryje všecky jiné deficity.

Referent sdělil různé zajímavosti z účetní své činnosti, poděkoval všem úředníkům, kteří mu při sdělávání ohromných účtů nápomocni byli, a když se nikdo k slovu nehlásil, přečtena byla revisní zpráva o účtech, jež zní:

»Níže psaní dne 25. června 1913 všechny účty družstva Vlast, jeho fondů, časopisů a knihtiskárny podrobně zkoumali, jednotlivé položky s doklady a přílohami porovnali a všecko v nejlepším pořádku i souhlasu shledali«. — Emil Stárka, farář — Fr. Schindler, c. k. profesor v. v.

Předseda: Byl jsem přítomen celé revisi, vše jsem pozoroval a potvrzuji v plném rozsahu zprávu revisní. Shledal jsem vše ve vzorném pořádku.

Valná hromada udělila na to pokladníkovi absolutorium.

6. Jednotě sv. Methoděje ve Vídni udělen byl dar 200 K.

7. Volba předsedy, dvou výborů a jednoho náhradníka.

Z venkova došlo 30 volebních listin. Předseda jmenoval skrutatory těchto volebních listin, katechety Jar. Slavíčka a Ant. Suchoradského a ti prohlásili, že byli jednohlasně zvoleni: za předsedu: red. Tom. Jos. Jiroušek, do výboru faráři: Vl. Hálek a Ferd. Zuna a za náhradníka k. a. notář Al. Dostál.

Poněvadž i valná hromada jednohlasně volila dle této kandidátní listiny, vykonány byly doplňovací volby svorně a jednohlasně.

Všichni zvolení volbu přijali a předseda zvláštní řečí poděkoval.

Z volných návrhů usnesla se valná hromada na prohlášení správce Jos. Vinopala, aby družstvo naše kráčelo v dosavadních směrech, stanovami vytknutých a zachovalo si ve příčině svého jmění samostatnost, nikomu ho nezadávaíc. Významné toto usnesení bylo přijato jednohlasně.

Předseda red. T. J. Jiroušek :

Velectěné shromáždění! Než skončíme naše zasedání, prosím ještě o malou pozornost. V neděli dne 27. července t. r. bude náš dosavadní příznivec, kněz-vlastenec, lidumil a horlivý služebník Páně, vldp. osobní děkan a emeritní vikář *Vincenc Krátký* v Jičíně slaviti své *50leté kněžství*. Je stár 74 let; narodil se dne 8. září roku 1839 v Radimi u Jičína a dožil se staříčkový pán té radosti, že dne 27. července t. r. bude slaviti půl století svého kněžství. K potěšení staříčkého jemnostpána budete zajisté se mnou souhlasiti, když dnes zde, z tohoto místa, zároveň s Vámi vyslovuji Mu své blahopřání, aby ještě ve zdraví dlouho byl živ pod ochranou Boží. K uctění jeho za všechno, co pro naše družstvo a pro katolický literární život šlechetný pan děkan a vikář Vincenc Krátký učinil: »Zaplať Mu Pán Bůh!« Shromáždění: »Zaplať Bůh!« a »Sláva!« — Dále blahopřeji našemu členu, jednatele Literární sekce družstva Vlast, pilnému a zasloužilému spisovateli českému dp. faráři *Aloisu Dostálovi* k jeho vyznamenání, jehož se mu dostalo tím, že byl jmenován kníž. arcibisk. notářem. Ať nám ho Bůh dlouho ve zdraví zachová!« Shromáždění povstávají a vldp. faráři Al. Dostálovi blahopřejí.

Předseda :

»Ukončuji valnou hromadu. Děkuji vám všem za účast a prosím, nežli se rozejdeme, abyste se mnou jako katolíci i jako státní občané vzpomněli hlav církve a hlavy státu a se mnou po třikráte povolali slávu sv. Otcí Piu X., Jeho Veličenství císaří a králi Františku Josefovi I. a celému českomoravskému nejdůstojnějšímu Episkopátu: »Sláva!« »Sláva!« »Sláva!« »Uzavírám schůzi.« —

Po svolání slávy shromáždění se za přátelského hovoru rozcházel.

* * *

Ustavující schůze výboru konána byla hned po valné hromadě. Zvoleni byli: za I. místopředsedu: Karel Ulrich, za II. far. Vlast. Hálek, za jednatele Jan Voborský. — Děkuji: a) za darovanou knihovnu: Mater Elekta, generální představená Milosrdných Sester v Praze pod Petřínem; b) za blahopřání: Al. Dostál, kn. arcib. notář v Ouvelech; Dr. Jos. Mrštík, probošt v Poděbradech; J. M. P. Sal. Roubíček, opat v Želivě a Ign. Zháněl, farář a bisk. auditor v Troubsku na Moravě.

Odkaz.

Loučí-li se bytost s námi drahá,
 na památku dar nám zanechává —
 jím se živá, svěží upomínka
 v mysli naší stále uchovává . . .
 Čím dražší, vzácnější jest odkaz,
 tím o větší lásce také svědčí —
 než či kdy dar, či kdy láska v světě
 dar Ježíšův, odkaz vzácný předčí?
 Sebe sama, nežli svět opustil
 zanechal nám ve způsobě chleba —
 ó té lásky nezměrné, tak vroucí,
 jížto duším našim tolik třeba!
 Takto stále, ač na nebe vstoupil,
 žije s námi v svatostánku skrytý,
 odtud volá ke stolu nás svému,
 kde tělem nás, krví svojí sytí . . .
 Ó spěchejme rádi k svatostánku,
 přijímejme často Spasitele,
 jenž nejdražší, co měl, nám daroval,
 sebe sama úplně a cele . . .
 Lasku láskou Jemu zase splatme —
 to již vděčnost od nás vyžaduje . . .
 s Ním kdo v lásce ve světě již trvá,
 radost věčnou, ráj si pojišťuje!

Prokop Zaletěl.

Noe Letnic.

Přeložil Fr. Savóna.

Říkali jí Anna z Waldburgu. Neboť: »Anička hajných«, bylo lidem málo, oni měli pro ni lepší jméno. Bylo jí něco přes patnáct let. Její veliké, zastíněné dětské oko hledělo posud otevřeně vstříc lidem i světu; ale počínaly se již její dlouhé řasy skláněti a ona stávala se tichou a v sebe uzavřenou. Jenom hladovému žebráku věnovala ještě svůj štědrý, dobrý hvězdný pohled, když mu kladla kus chleba do ruky. Ale mužům, mladým, hezkým, veselým hochům, ať přišli odkudkoli z dálky k nízkým dveřím lesní chyše, odpírala dokonce pozdravný pohled, tím více důvěrné slovo; a promluvila-li přece někdy na některého odvážného mladíka, tu její slovo bylo ostré jako žíravina a mnohý dotěravec odešel jako opařen. Proto tedy jí říkali mnozí na posměch pro její hrdost: Anna z Waldburgu.

Za řekou bydlel hoch, kterému tento titul nepostačil, i říkal jí: milostivá slečna z lesa.

Anna byla totiž jediným děvčetem v okolí, které ho nezdravilo, nepohlédlo naň, nezatoužilo po něm, ačkoli to byl nej-

hezčí chlapík, asi osmnáctiletý a denně očekával první známky mužnosti na svém horním retu. Byl jediným synem správce tamějších vyhlášených železáren a jmenoval se Otto. Studoval gymnasium a když přišel domů na prázdniny, věnoval se koním a psům a ovládnul všechny hochy a byl touhou všech dívek.

Jedenkrát, když byl s ostatními hochy na lovu, potkal Aničku v lese, ona sbírala dříví. Druzí jí hned dali jméno »hraběnka z Klestí«, ale on nesouhlasil, přistoupil k ní a řekl: »Dej dříví na hromadu, já ti ho dám párem koní odvéztí domů.« »Odnesu si je sama,« odpověděla a sbírala dále horlivě suché suky. Když na to počala přelézati obrovský kmen, podával jí Otto ruku, volaje: »Pojď, já tě přesadím!«

»Děkuju pěkně, pomohu si sama.«

Jeho druhové se mu smáli, jak byl odbyt. Otto ale potlačil hořké slovo, šlehnul rákoskou do vysokých bot, blesknul ještě několikrát ohnivě po pyšné klestařce a odkvapil odtud.

Ohnivé jeho pohledy vyloudily ruměnc na její líci, která se dlouho pýřila, když už křik a smích byl zašel. Pohlédla za nimi, její rty se zachvěly a ona pravila sama k sobě: »Ztřeštěný hoch, ale vysmívat se mi přece nedovolí.

Sehnula se, sebrala suché klestí a svázala je zelenými pruty. Potom utrhla kvítek mařinky, vetkla si ho v bohatý vlas a zpívala:

Růže ta rozkvétá
každý rok zase
láska však jedenkrát
jen v žití čase.

Pak si hodila svazek na ramena a dala se cestou k domovu.

* * *

Byl blažený jarní čas, blízko letnic. Tyto bohaté, životodárné svátky květů měly letos pro lesní chyši zvláštní význam. Annini rodiče slavili stříbrnou svatbu. V kostelíčku i jinak děly se veliké přípravy a mnozí z obce dali si dělati nové šaty a botky k tanci. Máj sám postaral se o bohaté věnce a kytice.

Anna měla míti sněhobílý šat a zelený vínek na vlasech a její družičkou byla Adelheida, sestra Ottova. Slečna se jí sama nabídla, řkouc: »Anna, my držíme spolu a já chci býti tvojí komornou, ty hraběnko z Waldburgu.« —

Před svátky ten večer slavil se již v lesní chyši tichý svátek, Anna seděla u matky a poslouchala dětsky vesele vypravování, jak její rodiče před dvacetipěti léty se vzali a co se přihodilo.

»Ano, milé dítě,« pravila hajná, »byla to tehdy děsná noc letnic. My už tady měli první letní dny, ale nahoře, na vysokých horách, bylo všecko ještě pod ledem a můj ženich, tvůj otec, tehdy druhý dozorce nad dřevorubci, šel v sobotu večer před Duchem ku dřevařům nahoru a nařídil jim, aby nechali lesní práce a šli k vodě. Toho večera již nepřišel. Měli jsme ještě nějaké přípravy ku svatbě a potom jsme šli spat. Ale nebyla ještě půlnoc, povstal děsný hluk před chyší, a má matka vy-

křikla: Ježíš, Marja! Voda je tady! Vyskočili jsme všichni a viděli a slyšeli jsme, jak šel led a řeka se rozvodnila a naplnila údolí zuřivým proudem; mnoho domů odnesla a mnoho lidí té noci utonulo a já sama byla strachem bez sebe a na nic nemyslila, než že můj ženich tam pod Dračí Děrou rozbit a pohroben leží. Naše chyše ovšem zůstala státi a když nastalo ráno o Božím Hodě, nemohli jsme se na tu spoustu a bídu ani podívat, šli jsme nahoru do kostela, klekli před oltářem, před kterým jsem měla dnes býti oddána. Najednou, vidím to jako by to dnes bylo, vrazí můj ženich do kostela a křičí: »Co tu dřepíte mezi zděmi, když venku je neštěstí a lidé bez pomoci nařikají!« Byl pln pisku a bahna, tvůj otec, právě před chvílí byl vyrval z proudů správcovu dceru. Měl si ji potom vzít, ale on řekl: »Zůstanu při své nevěstě, třeba je to chudé rybářské dítě. Nelitoval toho ovšem, nebo, vidíš, těch pět a dvacet let uprchlo jako krátký, blažený čas. — Voda ještě toho dne opadla a brzy na to jsme měli svatbu. Brzy na to přišel mladý správce, vzal si slečnu správčovic a tvůj otec dostal tento domek a stal se hajným. — Tak to bylo, mé dítě, správce nechal potom řeku regulovat a nyní nedělá z jara škody více. Nyní máme pokojnější letnice, letos taky už led roztál a budeme mít pěkný, radostný den.«

Tak vyprávěla hajná a v podobných klidných hovorech plynul den.

Ale veseleji to šlo za řekou u správců. Správce sám vlastně tuto slavnost uspořádal a v jeho domě měla býti hostina.

Otto byl hned ve stáji, hned pod kolnami činným, připravoval ohňostroj a pravil sám k sobě: »Zítřka ji donutím, aby se mnou tančila!«

Pozdě odpoledne přišla k nim Anna, aby se se svou družičkou ještě o mnohém poradila. Adelhaida jí běžela naproti až k řece a zasvěcovala ji hned do tajemství slavnosti, ovšem s podmínkou, že doma se o ničem ani nezmíní.

»A tvá maminka dostane pěkný svatební věnec,« povídala, »ale neříkej jí nic, že je to už druhý, který pro ni pletu. První mně zničil Otto. Dala jsem si ti s ním takovou práci, upletla jsem ho z brčálu a z rozmarínu, mé první tři růžičky jsem do něho dala — a ten ztřeštěnec ti přiběhnul a vytrhnul mně věnec z ruky, dal si ho na hlavu a tančil a pak mně s ním utekl. Plakala jsem ti dobrou hodinu zlostí i lítostí. Otto bývá někdy tak rozpustile veselý a obrátí nám celý dům na ruby. Koho má rád, tomu dá vše a někdy i své k tomu a pro toho by šel třeba třikrát do ohně. Kdo ho ale jen trošku urazí, toho by srazil a rozdrtil. Ani bys nevěřila, jaký je to umínivec, řeknu ti to, i kdyby byl třeba desetkrát mým bratrem. Však jednou uvidíš, až překypí! A potom když se vybouří, stydí se a chtěl by vše napravit. Ten potřebuje ještě pořádného broušení, říká tatínek.«

Děvčata měla toho mnoho co povídat o zítřejší slavnosti, o šatech a ozdobách a malovala si, jak půjdou spolu hned za hudebníky a budou sypat před oslavenci kvítí a jak budou v kostele zrovna před oltářem klečet.

Najednou Anně napadlo, že potřebuje ještě dobrou hodinu, aby se po hořejším mostě zase dostala na druhou stranu domů; ale paní správcová pravila, že Anna může ještě počkat, že jí potom převezou na loďce přes řeku.

Dívky chodily po vonící zahradě, jejížto květy při podvečerním chládku počínaly zavíratí kalichy. Na záhony květové padaly stíny šeříků. »Kdyby už jen ta noc byla pryč,« pravila Anna, poskočivši, »já jistě nezamhouřím oka do východu slunce. Přijdu k tobě časně ráno, abychom měly vše připraveno do kostela. A teď s Bohem, Adelhaido!«

Vzala pěkný, umělý věnec pro matku do ručníku a spěchala odtud. Ale ve dveřích stanula a obrátila se s úsměvem: »Musím ti přece podati ruku, tak šťastnou dobrou noc; Adelhaido!«

»Dobrou noc a nepřevrhni mi loďku; mokrý věneček bychom nemohli potřebovati!«

Venku se hádal Otto s matkou. On chtěl dívku přes řeku přeplavit, ale matka namítala, že je k tomu příliš neobratný; ale konečně svolila, hoch odhodil bič, vyhrnul si rukávy, běžel na břeh, vytáhnul loďku na vodu a přivázal.

Když přišla Anna s košíčkem, zakýval svým slaměným kloboukem a převedl ji starostlivě po prkně do kolísající loďky.

»Ve jménu Páně, děti, ale dejte pozor! Ty, Otto, vesluj dobře! Ne, počkej, já vám přec jen pošlu rybáře!«

Ale hoch už byl odrazil a bručel: »Zrovna ne! jako bych byl ještě nějaký chlapec!« Obratnou rukou ponořil veslo do hnědézelených proudů a loďka hnala se šikmo přes proud ke druhému břehu.

* * *

Dívka seděla na lavičce a pozdravovala ještě svým bílým šátkem na břeh, pokud Adelhaida a její matka nevstoupily do zahrady. Potom hleděla Anna do vody. Nevím, dívala-li se tam, aby ve vlnách svou hlavinku pozorovala, anebo aby se nemusila dívatí Ottovi do očí. Ale zatím on na ni nepohlednul. Hladká, klidná voda linula se hebce na loďku a tvořila za ní jemně zčeřený pruh.

Najednou, skoro uprostřed řeky, Otto přestal veslovat a pravil k Anně: »Teď musím s Tebou mluvit, Anna!«

Ta zvedla hlavinku. Loďka jakoby stála ve vodě, ale vrboví utíkalo nazpět.

»Anna,« pravil Otto přitlumeně, »ty mne musíš mítí ráda!« Jeho oči plály!

Dívka mlčela

»Anna, ty mne musíš mít ráda!« opakoval.

»Proč ne?« odvětila dívka. »Tys mně nic neudělal. Ale myslila bych, že milostslečně z lesa se nesmí zrovna hned s musem přijít.«

»Anna, nežertuj se mnou — nesnesu to — jsem muž.«

»To věřím, jen až ještě o hlavu povyrosteš.«

Hoch se vztýčil a ukázal svou stepilou pěknou postavu. »Nepřestaneš se mně posmívati,« pokračoval; »ale já ti ukážu, že má

hlava stačí na tolik rozumu a povahy, jako má tak mnohý, který za tebou běhá — a snad i více. Pohleď mi do očí, Anna!«

»O vždyť už vím, jak vypadáš!«

»Pohleď na mne, Anna, nebo se něco stane!« Položil veslo přes loď a oko jeho blýskalo víc a více.

»Tak, co se má stát? Oho, chceš mně snad zase věneček mé matky roztrhat, jako jsi to už udělal tvé sestře?« A schovala ručník za sebe.

»Tak ať slaví svatbu sami, tam nahoře!« vyrazil ze sebe, vypnul veslo a chvěje se a polodušeným hlasem děl: »Když nechceš na mně pohlednout a nechceš mne mít ráda, tedy hodím to veslo do vody!«

»Tak je hoď do vody!« odvětila Anna chladně. Tu on obrátil ruku a beze slova nechal sklouznouti veslo do vody. Zašplouchalo v proudu a plynulo s ním. Otto si lehnul do kouta loďky a skřížil ruce.

Anna vyskočila a chtěla veslo uchopit; stála tu a celá zbledla.

Dřevo plynulo tiše, unášeno vlnami. Stromy a keře na obou březích táhly zvolna do zadu, domy v zadu za stromovím ztrácely se pomalu docela i s komínem za stromy.

Anna byla něma zděšením; Otto ležel zdánlivě úplně spokojen s očima přimhouřenýma na dně lodi, a jeho dlouhé, světlé kadeře splývaly přes okraj a dotýkaly se lehce vody. Prsty jeho bubnovaly na stěnu lodičky.

Široké údolí leželo tu tiché a rozkošné. Táhla se tu zelená pole a louky a nejvyšší stromy nořily své vršky v paprskové moře zapadajícího slunce. Jednotlivé statky slavily již svatvečer, z komínů jejich vystupovaly modré pruhy dýmu.

Anna si přikryla tvář a plakala.

Otto se nazvednul, řka: »Nyní jsme sami na světě, ty a já!« Hlas jeho zněl měkce.

Děvče se sebralo a zvolalo: »Ty mne máš převést přes vodu! Otto, ty's se k tomu zavázal a muž nezruší slova!«

»Tedy tě přes vodu převezu!«

»Ty mne máš naproti vašemu domu vysadit na druhý břeh.«

»Buď tiše, Anna, vidíš, že to nyní nemožno; náš dům je daleko vzadu. Brzy připlujeme k rybářským chyším, tam zastavíme. Pak vezmu ze dvora koně a vůz a za hodinu jsi doma. Teď buď hodná, vidíš, přece rozumíš žertu. Nutit tě nebudu, abys mne měla ráda.«

A loďka plynula dále a dále. Plula stále středem řeky, na obou stranách pleskaly vlny do písčitých břehů. Často zvedla nějaká rybka hlavu a chňapla po mouše a pak voda na tom místě zakloktala. Slunce již zašlo, po nebi táhla zlacená oblaka a tu chvíli loďka plula po purpurových vlnách. Zapýřen byl obličej smutné dívky, zapýřen byl i obličej zamyšleného hochy — a vše kvetlo, byly letnice . . .

Konečně, už byla tma, údolí se počalo úžiti a loď ocitla se naproti rybářským chyším; tu Otto počal volati. Z lesa ozývala se ozvěna; na pomoc nepřišel nikdo. Tu počal Otto loďku na stranu poháněti, aby jí dal směr ku břehu; chtěl sedadlo utr-

nouti a za veslo použití, ale marně, vše bylo jako by dohromady zkováno a člun plul dál a dále.

Nyní sepíal hoch ruce a padl před Annou na kolena. »A kdyby to můj život mělo státi,« zvolal, »nemohu nic více učiniti. Anna, noc je tu a pojedeme-li ještě několik hodin těmi lesy, tak, Anna — ne, ty mne nemůžeš míti ráda více, neboť jsem tvé neštěstí. My oba dnešní noci zahyneme. Pojedeme-li ještě několik hodin, Anna« — a chvěje se, vzal ji za ruce — »vjedeme do Dračí Díry!«

»Do Dračí Díry!« zvolala Anna, obrátila se s hrůzou a pak se křečovitě zařala na Otto, zrovna jako by již měla tu chvíli do bezedných hlubin spadnouti.

Ticho bylo na lodi, jenom voda hrčela, pleskala, hučela a v lese zpíval slavík.

Dračí Díra bylo ústí řeky do pustých podzemních dutin, jimiž potom kolik hodin hřměla a teprve na druhé straně pohoří na světlo vycházela.

Řeka vycházela na druhé straně menší, nežli tam vtékala, časem vynášela ven kal, kamení, kosti, krápníkové útesy. Pověst vyprávěla, že v těch jeskyních za dávných dob žil druh draků, a proto se tomu ústí říkalo Dračí Jáma. Že tam uvnitř prapo-
divná zvířata kdysi žila, dokazovaly časem ven vyplynulé zvláštní kosti. Učenci dávno chtěli tu prováděti podzemní zkoumání, ale podnik jevil se málo lákavý, ba téměř nemožný. Jeskyně a propasti uvnitř hory nedaly se naprosto změřiti; ale že byly asi děsné, dokazovalo dunění, temné a tajuplné, které ústím vycházelo na venek.

A k těmto nehostinným místům hnala se naše loďka.

Jela sice ještě po tichých, sladkých, šepotavých vlnách, lahodné vánky májové noci vály sice ještě nad ní a koruna hvězd zářila ještě nahoře ve svatém pokoji.

»Veslo pluje za námi a musí ještě na loď naraziti —« děl Otto.

»Musí naraziti!« zvolala Anna. »Kéž bys měl pravdu! Ó krásný světe, ó ty mé mladé žití! Zítřka je svatba a já mám svatební věnec mé matky u sebe! Má to býti můj věnec pohřební?«

Loď se hnala trochu na pravo ku břehu; Otto hleděl rukama přemoci vlny, bil do vody a prosil Annu, aby mu pomohla; na konec napíal kabát jako plachtu — vše marné, loďka hnala se zpátky do dravého proudu.

»Je to bláznovství, cokoli děláme,« řekl Otto a utíral si šosem zpocený obličej; »můj otec by nás čtyřmi koni ještě vysoko nad Dračí Děrou vytáhnul na břeh.«

Jak to může vědět, že jsme hodili veslo do řeky — myslila si Anna a kdyby nakrásně to tušil, sem nevede žádná cesta, do té pustiny. Voda běží svým spádem, a nám nikdo nepřijde na-proti Nevyslovila tyto myšlenky — nechtěla mu dělati bolesti.

»Ráno se tomu nasmějeme,« řekl náhle Otto; »uvidíš, Anna, po takovém žertu jsme dvojnásobně veselí. Po poledni je hudba, večer ohňostroj a pak ještě něco — co, to neprozradím.«

»Nech toho, Otto,« dodala dívka smutně; »já za to nemohu a ty taky ne; tys byl jako v horečce, tys nepomyslel na to, co se mělo státi. A když už to musilo býti na svatvečer letnic, že my dva mladí lidé na tom člunku pojedeme do věčnosti, pak se nechci už báti!«

Mlčeli opět. Na břehu litaly červené jiskerky světlušky; na nebeském staně občas se mihla skupina hvězd.

Z dále zachvěl se přes lesy zvuk zvonu. Ne údery, ale chvějné, umíravé zvuky — přicházely patrně z veliké dálky.

Dlouho naslouchali plovoucí těm zvukům. Když poslední utichnul v teplých váncích noci, pravil Otto: »Je ovšem pozdě, když ve Sv. Janě zvoní k modlitbám.«

Pak opět nic než hučení a pleskot vody. Šplíchání loďky ve proudu stejnoměrně táhnoucím sotva bylo znatelné. Na obou březích povstaly nyní lesnaté hory.

»Nikdo by neřekl, jak ta voda rychle ubíhá,« šeptal Otto, jako by sám k sobě; »teď už vjedeme do jícnu.«

Vstal a jal se křičeti. Ozval se ohlas od hor a od lesů a jiného nic, než šumění vod a loďku hnala dále.

»Sotva dvacet kroků od nás na obou stranách je země a náš život a mimo plujeme prostřed a mimo, Anna, já se stydím! Učil jsem se lézti, tančit, lovit, ale plovat jsem se nenaučil,« řekl hoch a posadil se k děvčeti, že loďka se zakolísala, jako by se chtěla převrhnouti.

»Ještě mám jednu naději,« přerušila dívka nevlídné ticho; »když bije deset a má matka jde spat, tu se vždy modlí pět ran Krista Pána za všecky, kteří tu dobu jsou v nebezpečí života. Otto, snad přijde bouř a vynese nás na břeh. Snad přijde anděl strážce a vyvede nás na břeh.«

Nepřišla bouře, nepřišel anděl. Noc byla temnější a temnější, voda pleskala a hučela, loďka uháněla rychleji do předu.

Anna se zavěsila na Ottu a on řekl: »Kdybych tě objal a skočili jsme do vody, možná že bychom se dostali na břeh.«

»Vidíš, jak voda víří a břeh jest příkrý. Dobrovolně nesmíme jíti do smrti, to ne. Lehnu si a zavru oči a děj se vůle Páně.«

»Ó tobě je lehce, Anna,« dodal hoch pohnutě — »ale já musím jako vrah zemřít.«

Hučení mohutnělo, vlny bily do stěn skalních a hučení se zvyšovalo ohlasem mezi stěnami. Člunek plul, hnal se, klouzal dolů a narazil na skalní stěnu.

Otto se zachytil za kořen nějakého keře a dospěv skály; vykřiknul radostí. Aby ale pomohl Anně, skočil zpět do člunu. — tím ale zároveň odrazil člun a ten letěl pryč.

Hoch vysílen padl k nohám dívčiným: »Teď, Anna, je po všem, žádná naděje více na záchránění!«

Vzal košík, zvednul pozorně svatební vínek a položil ho na čelo dívčino.

A dívka zvolala hlasem nevýslovně pohnutým: »Otto!« a klesla mu na prsa.

A loďka uháněla, unášena, strkána, zmítána zpěněným proudem. Dole ve vodě hučelo to a vřelo plno života, nahoře visely skalní stěny a zakryly časem hvězdy nebes.

Náhle vjela loď v nejhlubší noc a hučení a dunění a chvění hřmělo se všech stran; a vlny syptěly přes dva lidičky, kteří pevně objati byli vjeli v příšerné lože smrti.

Vjeli to do Dračí Díry. V tom nepopsatelném řvaní nebylo slyšeti, jak loďka praskala; časem vrazila na hrot skály, zas byla zuřícím živlem do víru stržena, ale nepřevrátila se, vždy se zase víru vytrhla a letěla bleskem dále — hlouběji a hlouběji do rozsedlin a jeskyň — Bůh ví, jakým hrůzám vstříc . . .

Konečně to zmítání počalo ustávat, hučení se zmírnilo a změnilo v pleskot a šumění. Loď vjela do klidnějšího místa — snad stála. Ledový vzduch tu vál — jako by ty kapky, co padaly se stropu, měnily se v ledové krůpěje.

Anna, zdálo se, jakoby spala, ale Otto cítil, jak její rty se chvěly, i tisknul ji pevněji na prsa, jako by ji chtěl krví svého srdce zahřáti.

Tak loďka táhla a prosmýkala se. Časem byla klénba tak nízká, že zobák loďky narazil do některého níže vyčnívajícího kamene. Šumění vody bylo zase hlasitější a dunivější, kapky dopadaly těžce s výše klenutí.

Jeskyně jako by se byla rozšířila. Z dále přicházelo duté dunění, blížilo se víc a více a v okamžiku změnilo se v ohlušující bouři hluku a třesku. Hustá, vlhká mlha, prášek rozptýlených vln lital kol a dunění rostlo až v burácení hromu. Rychleji zase uháněla loďka — tu Otto se napolo pozvedl a zvolal: »Teď, Anna, tě znova prosím za odpuštění.«

Ona neslyšela ani slova; zuřící bouře je udusila. — Teď vyskočila loď a zase bleskem hnala do hučících hlubin — divoký náraz a loď stanula pevně.

Otto vyskočil, strhnul dívku k sobě a zvedl ji na skalní břeh. Loď zaklesla se do skuliny skalní.

Oba lidičky byli na pevné půdě a lezli nyní po balvanu skalním do děsné noci, až k rovnému, hladkému místu — tam klesli. Byli opět na pevné půdě, třeba tisíc sáhů ve hlubinách země pochováni a bouřícími vlnami obklíčeni.

»Najdeme snadno východ, Anna,« zvolal hoch, novou nadějí oživen. Děvče náhle vykřiklo a zachytlo se křečovitě jinocha. Jak led studené zvíře lezlo jí přes nohu; setřásla je se sebe.

Neslyšeli ani svého slova. S nadějí rostla ale i úzkost. S celou duší upjali se opět k myšlence na záchránění. Pak měli zase dojem, jakoby vše bylo jen těžký, hrozný sen. Oni ale se neprobouzeli, nemohli uniknouti noci, která svým tupým, hrobově studeným dechem je držela v zajetí. Jejich stísněné duše prahly po paprsku světla. — Tam žijí lidé ve svých světlých příbytcích ve zvonivých hrách a nikdo nemá tušení o této věčné noci, o této děsně bouřlivé hudbě s hučícími vodami ve hlubinách země.

Jediný oharek na krbu, jaké bohatství! — A světlo sluneční a moře hvězd a jasné letnice, které připomínají světu plamenné jazyky Ducha svatého! — Vše ztraceno — jsou neproniknutelnými stěnami zavření ve věčnou tmu!

Kdyby vlny někde urvaly nějaký trouchnivý pařez a vyhodily ho tu na kamení, aby jim svítil svým světélkem fosforovým!

Chtěli usušiti šaty. Když Otto obrátil svůj kabát, dotknul se lehké, v papír obalené hmoty.

Zajásal, byl to ohňostroj ku slavnosti připravený, který byl maně strčil do kapsy. Nové myšlenky mu přišly, rychle prohledal všechny kapsy, až našel hubku, kterou vždycky s sebou nosíval na honbu. Hubka mezi tlustým šatem zůstala docela suchá.

„Anna, budeme mít světlo!“ křičel Otto dívce do ucha a počal kamenem křesati do skály. Ale jako by i ten kámen byl ztrátil v této vlhké jeskyni noční semeno světla, jež spí všude v říši nerostné: nevydal ani jiskry. Otto pracoval bez únavy, na různých místech a ejhle, najednou zableskla jedna jiskra uvolněná.

Vykřiknul radostí, zvýšil úsilí, jiskry počaly lítati hustěji, konečně zapálila se hubka.

Jakoby byli našli v tom ztracení vůdce, tak byli unešeni a první bylo, že v tom nejasném světle hledali svoje oči — a v těch našli oba naději i život plápolat . . .

„Nyní, Anna, bude den! Pozor!“ volal Otto s horečnou radostí a položil svitek rachetový na kámen a přiložil hubku. Potom odstoupil na stranu a dívku odšoupl do zadu.

Kolem byla noc. Nic než duté věčné dunění a narážení vlhkých plynů. Najednou vyrazil blesk ze svitku, vytrysknul oslňujícím pruhem až vysoko na šedé rozeklané stěny kol — vše osvítil; divuplné postavy ve všech barvách objevily se v nedohledných, dalekých jeskyních a v propasti zela a vřela ohnivá změt žhavého proudu. — Bledá, jako ta socha krápníková stála tu Anna; její bohaté proudy vlasů visely zmáčeny a vlhky přes ramena, a na nich přilnulo několik listů a květů svatebního věnce.

Nyní vyjel paprskující bod vzhůru k rozeklanému stropu, roztrátil se v tisíc pestrých snopků a hvězdic a polouhaslý ohnivý dešť klesal dolů; některé jiskry zůstaly viseti na stěnách a svítily ještě nějakou chvíli; jiné zmizely za démonickými postavami skalními, trčícími, a šklebícími se a hrozícími tu jako nějaká ztrnulá, děsná myšlenka pekla. Potom hopsaly, ploužily se, skákaly ještě obrovské postavy stínů a míhaly se a škubaly a spojovaly se a zahalily konečně všecko. A zase tma, temná, těžká, jako dříve.

Dusivý zápach bylo vše, co zbylo z toho velikolepého okamžiku!

„Teď jsme spatřili nebe i peklo zároveň!“ děl Otto „a víme, jak náš dům vypadá. Místa tu máme dost, horko a žízeň nás tu trápit nebudou.“

Neslyšel svá slova a bylo tu přece ticho — žádného dunění a hučení více.

Tápali po nějakém suchém místě, pak si sedli spolu na kámen. Otto tisknul dívku k sobě a její horké slzy padaly mu na ruce.

Seděli dlouho — dlouho. Anna usnula Ottovi na prsou. Něžně ležela její hlavinka na jeho rameně, heboune linul její vlhký vlas na jeho ruku. Položil ohnivé rty na její vlas. — »Odpusť mi, odpusť, drahé dítě! Ty půvabný anděle v říši stínů, jen zločinec mohl by tě probudití nyní políbením na tvoje ústa z tvého snění. Tvoje duše bloudí ve světelném ráji dětství, navštěvuje naposledy místa své kolébky, bloudí naposledy po boku dobrého otce, odpočívá naposled na láskyplném lůně své matky — nežli odtud odejde.

»Kdybys' takto na věky usnula!« šeptal Otto, »pak chtěl bych s mrtvolou tvojí vrhnouti se do proudů a obejmouti tebe ve smrti. Vlny musily by zase vydati svou kořist a vyhoditi naše mrtvolu na světlo k lidem.«

Anna sebou škubla ve spaní, zbavila se uděšeně rukou jediného člověka, který tu byl s ní. Volala o pomoc, neslyšela svého vlastního hlasu.

Když poněkud utišena zase klesla zpět na kámen, vyhledal Otto svou hubku, opět zapálil ji a při tom chudém světle kráčel opatrně dolů do hlubiny. Chtěl prozkoumati, co se stalo s řekou, že tak náhle umkla. Snad mu strážní duchové sdělili, že východ odtud se otevře, snad se zázrak udál. — Ne, proti němu vál jenom vlhký prach, u svých nohou ucítil pouze pěnu vln a slabý svit hubky ukazoval mu vlnění a zmítání vod.

Stál tu v kalu, bylo mu, jako by byl šlápl na nějakého plaza a hrůza ho obešla. Sestoupil ještě níže, až k loďce mezi skalisky ležící, rozfoukal svou hubku a hleděl do mihotavého vlnění proudu a jak se vlny vrhají do propasti. Náhle uzřel na vlnách světlou čáru, modře třpytivou desku se hvězdičkou, jakoby jediná věrná vlna nesla s sebou obraz noční oblohy. Deska se pohybovala sem a tam, blížila se propasti a zase se vzdalovala. Pak viděl, jakoby za ní se táhlo nějaké dlouhé, tenké tělo, jako nějaký had — a pak zase nerozeznával ničeho. V tom vlhkém vzduchu hrozila mu nyní i hubka uhasnouti.

Jinoch stál tu bez naděje; nyní chtěl vylézt zase k Anně, aby se od ní více nehnul. Ale zase uviděl ve vodě modravý jas, který se blížil; zase jelo to zpět, pak se to smeklo ku břehu. A zase se za tím plazil had. A mladíkovi přišlo tušení; sešel až po boky do vody a chopil svítivý předmět: byl to klacek přivázaný na provaze. Blesková radost jím projela, i táhnul oběma rukama za provaz, hodil klacek do loďky a protáhnul konec provazu železným kruhem na přídi a pevně uvázal.

To dělo se v takovém šťastném spěchu, že to žádné slovo vylíčiti nemůže; potom pospíšil Otto přes skálu k Anně, zatřásl s ní, zvolal jí do ucha, aby šla s ním, že jsou zachráněni

Když se zase k loďce přiblížili, počala se již znova ode břehu oddalovati; při posledním plání hubky skočili ještě v pravý čas do loďky, která byla částečně již vodou naplněna a drželi se

pevně dřeva a silně napiatého provazu — a těžce, pomalu plula loďka proti proudu.

Po chvíli vepluli do tiché vody, potom pod nízkým stropem skalním, na to přišli do pustého místa vysokých vln a skalisk. Silně postříkáni, jako před páru hodinami, brali se dále se svou loďkou, hrubé, pusté rozervané stěny se objevily, a nabývaly barvy šedé a stále světlejší a jasnější.

Provaz, pevně napiatý, táhl je stále ku předu ku zlatému světlu — konečně — zachránění musili si oči přikrýti dlaněmi — stanuli na suchém břehu, uprostřed sladkého, volného, jasného nedělního dne

Veliký dav lidu shromážděn byl na obou březích řeky před Dračí Děrou. Mnozí viseli na skalách, jen aby loďku uviděli. Vše se nyní vysvětlilo.

Včera večer rybáři uzřeli plouti vesla po řece a když mladí lidé zmizeli, uhodli hned neštěstí. Celou noc sta lidí hledalo zmizelé po březích, konečně bylo jasno, že vepluli do Dračí Díry. Myslili hned na záchranu a přišli na prostředek, kterým by podali nešťastníkům, jsou-li vůbec ještě na živu, dlouhou ruku.

Čekali kolik hodin, než se dlouhý provaz rozvinul. Hned se napnul, hned zase povoloval a pohyboval se hned sem, hned tam. Pak počali jej táhnouti zpět, čtyři chlapi navíjeli ho na válec. Nedůvěřovali si ovšem, nebo pravděpodobnost byla daleká; a když konečně se konec provazu objevil, nebylo na něm nic, než kus dřeva, o které se pěnily vlny. Poslední naděje klesla; ale správce kázal, ještě jednou provaz hodit: on myslil, že to nemůže býti jinak, že jeho dítě se musí za dřevo chytiti.

»Žádná naděje, vše marné« volal hajný, »mé drahé, drahé dítě ztraceno. Bůh si je vzal.«

Ale když potom provaz táhli zpátky, tu objevila se ve tmě jeskyně — loďka. A když se ukázala venku, a na ni oba mladí lidé, tu jásot lidu přehlušil hučení vody.

S jakým pláčem objímali rodiče znova nalezené děti. Ale byly na smrt bledé; vroucně volali jména svých milých, hleděli ztrnule na tázající se a neodpovídali. — Byli ohlušeni.

Ponenáhu je opouštělo toto kouzlo a uprostřed světa plného jasu, uprostřed jásajícího davu uslyšeli zase šum vody a hluk davu. — Ruku v ruce vešli Otto s Annou do povozu. Jejich srdce byla něžně zpoutána a očištěna ode strusků pýchy a vzdorovitosti.

»Bože, jaký to svatební dar ku stříbrné svatbě!« zvolal hajný a hajná řekla: »Nadarmo jsem se v noci nemodlila ku pěti ranám Krista Pána!«

Tak táhli přes lesy, přes pastviny, přes pahorky až k rodnému údolí. Jako procesí táhnul dav za povozem a poškozenou loď vezli s sebou jako trofej. Tu si měli Anna a Otto uschovati na památku na letniční noc.

Da gratiam Tuam!

Já ze srdce chtěl nádobu
pro Lásku Nejsvětější
— dnes cítím jeho chudobu . . .
mně zdá se: Slova vnější.

Chtěl přeměnit jsem v tekutou
své srdce žhavou lávu — —
Dnes šile hřichu pod knutou
jen horkou tisknu hlavu.

Mé srdce mělo býti důl,
z kad kovy prýští ryzí . . .
jak rozžhavený thuribul,
jenž v dýmu vonném mizí — — —

Dnes jakby v noci podzimní
se tělo choulí tiše . . .
zoufale v duši vítr zní
a srdce sotva dýše.

Jarda Braník.

Z dějin z českých sborů literátských.*)

Napsal ALOIS DOSTÁL.

Podnes pamatuji se na malý kůr ve farním kostele osady naší, jež jsme nazývali *literátským*. Měl poněkud větší okno do lodi chrámové, v něm kříž s lampičkou. V zadní části kůru byly umístěny varhany, v předu několik krátkých voskem pokapaných stolic, při zdi almárka na zpěvníky. Zde o rorátech nejdříve rozbřesklo světlo, odtud zaznívaly písně před i po službách Božích. V sousedním kůru se velmi často provozovala hlučná hudba, odtud vířily bubny i plechové nástroje velebně, jásaly varhany, ale literátský kůr vydával stále stejně české písně, k nimž lid dole přizvukoval, takže v chrámě hned po prvém zvonění se zpívalo. Mnohdy neznámou píseň bylo nutno předříkávati. Kněz trpělivě čekal, až literáti končili verš, ale na hlavním kůru při těch písních už ladili housle.

Zpívali tu starší muži, milovníci zpěvu, činili tak jenom z lásky, pro zvýšení a udržení pobožnosti. Tehdy už sláva literátských kůrů klesla, byly to pouhé zbytky toho, co kdysi tak mocně zasahovalo do života náboženského a společenského vůbec.

Myslím, že je dobře občas tu kterou stránku minulosti uvést na pamět, osvětliti ji, abychom poznali, jak to kdysi v Čechách bývalo, jak naši předkové žili. Proto jsem si obral za předmět pojednání o *českých sborech literátských*, a to zvláště v královském městě Kolíně.**)

*) Předneseno na Literárně sociálním sjezdě družstva Vlast v královském městě Kolíně 27. května 1912.

***) Prameny. Památník Pražského Hlaholu z r. 1886, v něm stať Fera. Tady: Sborové literátův čili Kůry literátské v Čechách;

Český národ vždycky rád *zpíval* za rozličných okolností, už pohanští Čechové prozpěvovali písně bohoslužebné, až vévoda Břetislav (r. 1092) podobné obřady a zpěvy zakázal.

Zpívali i křesťané v kostelích i slavnostech na př. při korunování »Hospodine pomiluj ny«, zpívali v bojích a při vítězstvích »Svatý Václave«; zpívali nejenom při bohoslužbě latinské zpěvy a žalmy, ale i církevní písně české před a po slavných službách Božích.

Za tou příčinou byli v Praze u kostelů cvičení zpěváci — *choralisté* —, kteří s duchovními vykonávali zpěvy ku poctě Panny Marie. Založení to stalo se od Karla IV., jenž církevní zpěv zvelebil.

Už v r. 1271 mluví se o nových zpěvních knihách p o kostel Pražský, staré hnihy byly prý už spotřebované a sešlé.«

Záhy zpěv doprovázen byl varhanami a brzo také užíváno hudebních nástrojů, což se však arcibiskupu Arnoštovi nelíbilo, poněvadž tím prý nenábožnost v lidu vzniká, žádostivost tělesná a nezřízenost se šíří a marnivost se množí.«

Ve století XIV. bylo už mnoho v Čechách posvátných písní v latinské i české řeči (»Slovo do světa stvoření«, »Vítej milý Jezu Kriste«, »Vstalť jest této chvíle«, »Narodil se Kristus Pán«, »Otče náš, milý Pane« atd.), v městech i na venkově učiněno mnoho nadací od osob duchovních i světských pro zpěváky, aby zpívali mše i hodinky; cvičení byli dobří žáci zpěváci, aby zpěvem v kostele napomáhali. Kde nebylo zpěváků zvláště k tomu cvičených a placených, tam zpívali zbožní a zpěvu znalí měšťané. Tito se slučovali ve *společenstva* (bratrstva, bratřiny — po způsobu cechů), aby v určitých dnech služby Boží navštěvovali, nemocné své členy ošetřovali, zemřelé se vši slávou k hrobu doprovázeli a za ně se modlili. Není pochybno, že arcipastýř Arnošt z Pardubic nemalý měl vliv na sbory literátské, neboť zavedl v Pražském kostele vedle jiných zpěvů také krásné »Rorátní zpěvy«, které se pak po celých Čechách rozšířily.

Zpěváci byli pojmenováni *literáty* (cives litterati) nejdříve r. 1391 při kapli Betlemské v Praze; slují od »*litera*« (písmeno), že znají literu, to jest umění čísti nebo v širším smyslu jsou literně čili vědecky vzděláni. Původní literáti byli skutečně lidé nejvážnější, bohatí a osvícení.

Ač mistr Hus sám skládal písně, po něm války husitské přehlušily nábožný zpěv kostelní a chorál »Kdož jste Boží bojovníci« nabádal více k bojům než ku zbožnosti. V těch dobách není zpráv o literátech. Teprve, když pokojnější časy nastaly, pěstován zase s nadšením zpěv církevní v jazyce národním v Praze (1439), v Slaném (1446) a jinde. Také na panstvích Rožmberských (v Jindřichově Hradci) společnosti literátů obnovovány. Následovaly bratřiny literátské v Litomyšli, Králové Hradci,

Provinciální synoda v Praze« r. 1860 a 1863; »Dějiny král. města Kolína n. Labem« od Josefa Vávry. Díl I. a II. »Dějiny posvátného zpěvu staročeského« od Karla Konráda. »Paměti král. města Slaného« od Josefa Laciny. »Rychnov nad Kněžnou« od Aug. Sedláčka. »Posvátná místa království Českého« od Dr. Ant. Podlahy díl III. »Časopis Musea království Českého« z r. 1909 a to stať: »Z pamětní knihy bratrstva literátů v Prachaticích.«

Čáslavi, Kutné Hoře, Vysokém Mýtě, Českém Brodě, Budějovicích, Rakovníce, Roudnici, Sedlčanech a jinde.

V královském městě *Kolíně* patronové Mariánského oltáře ve farním kostele sv. Bartoloměje r. 1368 pořídili nové nadání při něm a knězi na ně ustanovenému dali povinnost, aby každou sobotu při východu slunce zpíval mši sv. Při tom oltáři konalo zvláštní pobožnost »Bratrstvo naší milé Paní«, jehož členové se tu scházeli k chválám Božím, oděni jsouce v hedbávná roucha. Toto bratrstvo už roku 1381 bylo obmyšleno odkazy a dary.

V Praze byli literáti téměř u každého kostela, ano i u kapli (Betlemské), celkem 19 bratrství.

Někde byly sbory rozděleny na dvě, na český a latinský, dle toho, v kterém jazyce se zpívalo a takové měly sbory i kancionály, vedle písní latinských i zpěvy české. Při mši sv. zpívalo se obyčejně latinsky, před a po mši, při průvodech a jiných slavnostech česky. A třeba k těmto zpěvům vždycky nebylo přihlíženo příznivě, literáti obraňující píseň »Hospodině pomiluj ny«, praví (v pojednání »O zpěvu obecném), »že píseň tuto zpívají Čechové a zpívati budou do vůle Boží a ne do vůle lidí.« Také v Kolíně připomínají se latinští a čeští literáti. »Oba sborové zpívali střídavě při ranních (t. j. dopoledních) službách Božích i o nešpoře. Čeští zpívali před kázáním, před velkou (hrubou) mší sv. a před nešporem, latinští při hrubé a při nešpoře.

Poněvadž ve století XVI. latina se hojně šířila a mnoho příznivců měla, snažili se někteří proměnit sbory ve výhradně latinské a za tou příčinou české písně do latiny překládali. Ale snaha ta potkala se s odporem lidu obecného, který chtěl česky zpívati. Tu vznikaly sbory výhradně latinské a české ano i smíšené. Kde měli dva kostely, v jednom se zpívalo latinsky a v druhém česky, v jediném kostele bývaly aspoň dvě kruchty pro latinské a české literáty nebo aspoň měli dva oltáře jako v Lounech, Češi sv. Anny a latinští sv. Cecilie.

V pravidlech literátů Netolických (z r. 1555) čteme: »aby při pohřbech literáti latinští kantorovi nápomocni byli, ostatní za marami jdouce, pohřební písně zpívali.« Vilém Slavata (r. 1628) nařídil, aby o všedních i svátečních dnech, o rorátech, při vánočních, velikonočních a letních slavnostech, při kázání, procesích, o Božím Těle, o křížových dnech, »jakž od staradávna bývalo, katolické pobožné *české písně* literáti zpívati mohli«.

V XVI. století spolky literátské v Čechách nabyly největšího rozkvětu a rozšíření. Nebylo města a téměř ani kostela, aby při něm nepůsobila bratřina literátská. Tu české a latinské sbory mezi sebou závodily, nejvzdělanější muži skládali a překládali církevní písně pro sbory a ne-li denně, aspoň v neděli, ve svátek zpěvu se zúčastňovali. Slavnější bohoslužbu bez literátů nebylo možno ani si mysliti. Z doby té pocházejí slavné kancionály české i latinské, které podnes jsou uchovávány jako drahocenné památky po předcích.

Zajímavost jest, že literáti latinští skládali latinské písně ku starým českým melodiím, poněvadž staré melodie (dováděje Václav Vodňanský r. 1554) »od předků našich s obdivuhodnou

umělostí složené tolik vážnosti, majestátnosti i libeznosti v sobě mají, že nad ně býti nemůže.«

Literáti těšili se takové přízni v Mladé Boleslavi, že měštka Kateřina Militká »na svůj náklad kostel (literátů) Matky Boží i s kruchtami zaklenouti dala r. 1556, gradual veliký pergamenový a druhý menší, oba psané, kteří jí do několika set stáli, v letu Páně 1572 za své peníze spraviti dala, r. 1580 literátům 10 kop míš. odkázala«.

Jako v Čechách, tak i na Moravě, na Slovensku a v Polsku společnosti literátů se širily. Nejstarší je v Třebíči od Jana z Pernštejna potvrzený r. 1516. Kůry literátů byly i v Moravských Budějovicích, Hulíně, Valašském Meziříčí, v Novém Městě, Prostějově, v Zlíně, Žďáře a jinde. Než neblahá válka třicetiletá podřadila jako celému národu českému žití, tak společností literátským zničila hlavní kořeny.

Po válce třicetileté, kdy Čechy byly tolik pohubeny, města a vesnice spustly, kostely opuštěny a intelligence se vystěhovala, také umlkly velebné zpěvy literátů a spolky jejich upadly v nemalý úpadek, mnoho kancionálů bylo od loupeživých rot zničeno, pobráno a odvezeno. Ale časem přičiněním katolických kněží bratřiny přece se vzkřísily v Jindřichově Hradci, Slaném, Prachaticích, Králové Hradci a ovšem také v královském Kolíně, jak obdarování sboru toho v těchto dobách dokazují. Delší trvání míru k tomu napomáhalo.

Ovšem spojení se školou za nových poměrů nebylo jako dříve, ale na mnohých místech posud učitel býval i rektorem kůry literátského. Zase se zpívalo, a to nejvíce jazykem českým, zpívalo se v kostelích i domácnostech.

Později literáti připojovali se k jiným církevním bratrstvům na rozmnožení a povznesení zbožnosti čteně po Čechách a Moravě zakládaným, na př. růžencovým, mariánským a jiným.

Biskup J. H. Dlouhoveský z Dlouhé vsi o účinku českého zpěvu při pouti Čechů do Říma r. 1674 píše: »V pobožnosti a vroucnosti v službách Božích žádnému předek Čechové nedali; nejvíce pak předčí zpěvem a písněmi, kdež jinší od nás noty, melodie a texty sobě vypůjčili a nejvíce Němci na svůj jazyk je obrátili. Divil se sám Řím v čas obecního jubilea r. 1674., když jsem já nehodný, jsa tam s mnohými vzácnými našimi vlastenci přítomný, z nejhlavnějšího kostela sv. Petra hned za svítání na den Mladátek s přes 200 Čechy a ještě jinšími připojenými Němci a Poláky s pěkným pořádkem a processím veřejně do jinších třech předních chrámů Páně Římských putoval. Tu jsme celý den jako u nás po cestě vždycky písně zpívali hned od oltáře sv. Václava, patrona a knížete svého, ač cizokrajané nám nerozuměli, však příjemnost a libeznost zpěvu, melodii a tu naši prostou staročeskou harmonii, domácí bohumilou hudbu a pobožnost nad míru vychvalovali, knížata, kardinálové, biskupové a jinší vzácní na cestě se zastavovali a sobě zalibovali.«

Sborové literátské trvali do času císaře Josefa II., jehož politické a církevní reformy stihly i tyto společnosti. Tehdy byla snaha odstraniti češtinu ze škol, z úřadů, kostelů, sbory pěstov-

vály české zpěvy, proto musily ustoupiti choutkám germanisačným. Měly podobnost s duchovními bratrstvy, jež se šmahem rozpouštěla, musily tedy rovněž padnouti.

Dvorním dekretem ze dne 22. V. 1783 zrušena byla všechna duchovní bratrstva, jmění jejich sepsáno a ve prospěch náboženského fondu a německých škol obráceno. Literáti se bránili v domněni, že jejich sbory tu nebyly jmenovány, také vyhledávali podpory mocných osob. Marně zastával se jich hradecký biskup Hay, pravě, »že by to zpívání v mateřské řeči s císařským úmyslem se srovnávalo«.

Vyšel nový dekret (29. IV. 1785), že se i se spolky jejich stejně naložiti má a jmění i nadání jejich ať se zaberou a fondu odvedou. Musili tedy starši předložiti inventář movitého i nemovitého majetku. Knihy, nábytek, polnosti a domy i jiné jmění bratrské prodáno. Tu nakládáno vandalsky se vzácnými kancionály a na které předkové věnovali sta kop grošů, které zdobili krasopisně i malířsky, vyházeny ve dražbě vetešníkům za několik krejcarů. Nebýti několika vlasteneckých mužů a měst, kteří knihy ony sami tu a tam koupili a vlasti naší zachovali, byly by všechny ty vzácné starožitné památky přišly na zmar.

Přes 5.000 zl. stržilo se za pole literátská v Lounech, ve Vysokém Mýtě, přes 2.000 v pokladně měli v Jaroměři, Hradci Králové, v Klatovech, v Praze u sv. Jindřicha, Bilině, na Vyšehradě a v Sobotce uschránili nejvíce téměř 6000 zl. Ale žádného jmění a žádných peněz neměli v Německém Brodě, v Budějovicích, Domažlicích, Bechyni, Černém Kostelci, Žatci a jinde. Z Richenburku fond zbohatnul pouze o 1 zl. 30 kr. za svršky.

(Pokračování.)

Jeho četa.

Viz ligu naši, Pane,
viň na Srdce ji své,
ať spásou těm se stane,
jež lítá saň Ti rve!

My prosby spolu šleme
za hojnou pomoc Tvou
a s Tebou trpět chceme
být Tobě náhradou!

Za urážek zlých roje,
jež svedený náš lid
na Srdce metá Tvoje,
my smířením chcem' být!

Kde satan kořist vleče,
tam chceme zakročít.
Tvé rány — naše meče,
Tvé Srdce — náš je štít!

P. Jan Kunovjánek.

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Mistr Jan Hus nebyl reformátor církve ani ve věcech dogmatických, ani mravoučných, ani církevně ani občansky sociálních, a podle toho nepřinesla reforma jeho žádoucího ovoce. (Vlast, roč XX, str. 387—489.) (Pokračování.) — Měla-li míti reforma Husova nějaký zdar, bylo nevyhnutelno, aby přívrženci jeho a žáci dogmatické základy jeho reformy bedlivě zachovávali.

Tito samozvaní žáci byli: Kališníci, Táborové, Chelčický a Čeští bratři, avšak ani jedna z těchto sekt nedržela všech těch základů reformy Husovy a mimo to ještě zamítala mnoho článků víry, jež Hus pevně držel v souhlase s katolickou církví. Hus však nemohl od svých stoupců, ačli znal trochu hlouběji své aberrace, ani žádati stabilitu ve víře. I může se zcela podle pravdy říci, že umíral Hus na hranici kostnické jako poslední husita a že byl v Kostnici Viklifismus Husův pochován.

a) Přátelé Husovi na vysokých školách pražských, mistři a bakaláři, poznali záhy, že se bez autority neobejdou, opustivše tedy Husův subjektivismus, aspoň do jisté míry, nechtěli míti, aby u věcech víry rozhodoval o své ujmě čtenář Písma, ba oni zavrhlí, aspoň pro tu chvíli, učení Husovo, že by bylo Písmo jediný a výlučný pramen křesťanského náboženství a žádali, aby věrní jejich dali za víru jejich výkladu. Tou měrou strhli na sebe tu autoritu, kterou zároveň s Husem odpírali katolické církvi a římskému papeži a tím právě, aniž by si toho byli vědomi, povalili úhlavní zásadu náboženské revoluce Husovy.

Z brusů novou tuto autoritu ohlásili mistři dne 7. února 1418 na schůzi mistrů a duchovenstva v Praze a ještě více o to usilovali téhož roku na synodě Svatováclavské. Zde odchýlili se mistři od dogmatického učení Husova. Avšak za malou dobu odstoupili od něho ještě více. R. 1420 chtěli se spokojiti se čtyřmi články pražskými. Čtyři tyto zredigované články staly se potom kompaktáty, jimiž měli býti husitští Čechové a Moravané sjednání s církví obecnou.

Kališníci, přivolivše a přijavše kompaktáty, vychýlili se z nauky Husovy, nebo ty čtyři články jsou ve svém znění zcela katolické; avšak přijetí jejich nebylo zvláště od Rokycany upřímné, nebo ceně jako prve Viklifa a jeho bludy, kompaktáty rušil, až byly konečně Stolicí papežskou, a to právem, zrušeny.

Avšak ač Rokycana se tímto konáním zase k Husovi vracel, přece nepřijal ani on, ani panstvo kališnické celé nauky Husovy. A tak jest pravda patrna, že neměla Husova náprava v dogmatických věcech v kališnicích věrných a upřímných žáků.

b) Také u Táborů se reforma Husova s cílem svým naprosto minula, což Dr. Ant. Lenz na str. 484 a 485 obšírně vykládá.

c) Ale snad že vytrval Petr Chelčický zdárněji v dogmatických zásadách reformy M. Jana Husa? Nikoliv, i u něho utrpěla dogmatická reforma Husova nemálo.

d) A což Jednota Českých bratří? I ta se od Husa valně odchýlila. Hus ku př. hájil úctu svatým a Bohorodičce, ale Čeští bratři ji zamítají jako zlořečené modlářství.

Ze všeho jest viděti, že nauka Husova národ náš nesjednotila, ale nezhojitelně rozdělila a rozešťvala. Ubohý Hus bv byl v mistrech

na universitě žaků svých nepoznal, a ještě méně v Táborech, Chelčickém a v Českých bratřích.

Avšak běhy šly ještě dále, a to na základě učení Husova, že má křesťan právo a povinnost Písmo čísti a odtud vybrati sobě. čemu by bylo věřiti a jak svůj život zaříditi, neboť právě z této subjektivní zásady dospěli mnozí v Čechách až k úplnému bezvěří.

Dle zpráv Bohuslava z Lobkovic z r. 1489 byla v Čechách velká náboženská nevázanost: nejedni prý říkali, že v každé víře lze dosíci spasení, ba že jest všecko vyhlášeno; starci, pacholci a ženy se prý hádali o víru, vykládajíce bibli . . . náboženství potupovaly i děti, smaly se mu baby u barvířů, v lázni a krčmách je sapalí.

R. 1497 píše Bohuslav Petru Rožmberkovi: Všickni bludové stekli se do této země jako do louže . . . shrblé báby a pošetilí starci na pivě nebo na víně sedíce, tajemství sv. Trojice prokletými otázkami zpytují. . . . jako úd od těla utatý musí hynouti, tak i my, když jsme oddělivše se od všeobecné církve přijímání kalicha chtivěji než sluší ujali, hned jsme hynouti počali a pod zástěrou kalicha v tisíc jiných bludů jsme upadli.

V pravdě Bohuslav vyjádřil praegnantně, kam dospěl národ český, když svodem M. Jana Husa autoritu církevní ve věcech víry opustil a vzav z rukou téhož mistra sv. Písmo, sám sobě se stal církví a učitelem, neboť autorita církve katolické spojuje, aniž by oprávněnost rozumu zámítala; nevázaný subjektivismus však drtí náboženství a národ do sekt rozptyluje.

Odtud díme právem, že dogmatická náprava Husova víru svatou a její základy podryla a národ náš do sekt rozdělila a že tedy měla následky neblahé.

Frant. Palacký o Husovi. »Nepřestávaje kárati veřejně vady a poklesky představených církve, zapomínal lehce, že také pokora a poslušensví jsou ctnosti křesťanské. U Husa shledává se neobyčejná smělost, neústupnost a nešetrnost vůči nepřátelům, do oka padající chtivost po lásce u lidu (demagogie) a po cti a slávě . . . Sbor (sněm kostnický) počínal sobě konservativně, Hus radikálně a revolučně. U nepředpojatého soudce nemůže býti ani pochyby, která z těchto obou cest byla by celému křesťanstvu prospěšnější a vítanější. I nelze zapírati, že sbor ničeho neobmeškal, cokoliv naň slušelo, aby vrchu přísnosti se vyhnouti mohl. Opětavé deputace od sboru způsobily konečně, že se zdálo, jakoby oni a ne Hus ku prosbám se utíkali.« (Dějiny národa českého III. ku 11.)

Husitská škola kultury a tolerance. — Hradecká »Obnova« v příloze k č. 24. oceňuje spis V. O. Hlošiny, který napsal do letošní »Vlasti« o hubení Cisterciáků se strany Husitův. »Obnova« z »Vlasti« udává, kolik Cisterciákův Husité povraždili, a praví:

»K tomu dodáváme, že paličství a loupeživost tak se u Táborů zahnízdily, že tito ani po porážce Lipanské nepřestali okolí Tábora sužovati, třeba že jim zbylo statků dosti. Tím nejvýmluvněji sami potvrdili, že se musilo proti nim vytáhnouti jako proti »zhooubcům zemským«. Na příklad hrozili městu Milevsku vypálením, nevykoupí-li se 50 kopami grošů a velkým darem obilným. Ačkoli vešli s Oldřichem Rožmberským v příměří, přece přepadali dále lidi jeho panství a olupovali je o všecko. Jiné lidi mučili. I po obnoveném příměří r. 1439

loupili seno na lukách, dobytek i peníze, odírali i nuzné poddané Rožmberkovy. Když barbarským mučením z úředníka Srlína nemohli vynutiti přiznání, že jim chtěl škoditi, překrucovali jeho výpovědi, ba i jeho písmo falšovali. A při tom statečně pod přísahou lhali: »Bůh jest náš svědek, že bychom neradi (!?) bouřili neb válek začínali. (Musejník 1892, I., III., IV.) Tak vypadala dle pravdy »reformace české demokracie táborské«. Naposledť musil Jiří z Poděbrad naučiti tyto bezcitné vyděrače částečné civilizaci kárnou vojenskou přípravou.

Další úvaha o zpupném cynismu a vandalství táborském byla by velice dlouhá. Zamysleme se však ještě nad slovy V. O. Hlošiny: 3884 pobitých osob řeholních jen z řádu cisterciáckého! A což připočítají-li se tisícové obětí z jiných řádů, vzpomeneme-li si na vybitá a zcela zpusťovaná celá města! Každé poboření většího kláštera znamenalo zločin na české kultuře, protože zde byla výhradní ohniska vzdělanosti českého lidu, zastávající úkoly akademií a věd. A náhrady za to nebylo dlouho žádné.

A nyní po 500 letech chystají se obrněné, hřimavé protesty proti katolíkům nynějším pro dávné upálení Husa. Ječivá hrdla, která již po kostech dávných katolíků šlapati nemohou, přenesou zodpovědnost za kostnický soud na šedivé faráře nynější, na Orly, katolické jednoty. Bude se křičeti, že by prý tito lidé upalovali také, jen kdyby mohli. Zatím však většina katolíků českých krčí se tiše v koutku, i když rány demagogů dopadají přímo na jejich čela. Začne řádění proti »katanství klerikálů«, ale tisíců pobitých bezbranných jeptišek nepolituje nikdo, neřekne se, že násilí má se prokázati i na druhé straně. —

Sami mírnější kališníci trnuli nad surovostí Táborů, tak že současný svědek jejich řádění (husita Vavřinec z Březové) napsal: »Táborské všetečné a převrácené přestoupení bylo počátek všeho zlého a ve zlou pověst, v pohoršení uvedlo všemu křesťanstvu království slavné České«. (U Emlera, 408.)

Ale které lidi sami rozvážnější husité naprosto odsuzovali, proti kterým válečně musili vystoupiti ve spojení s katolíky, tyto moderní husité velebí jako — průkopníky kultury a svobody!!

Není patrný obrovský rozdíl mezi humánním stanoviskem současných českých katolíků a novohusitů? Naše listy a spisy šmahem a svorně odsuzují surovosti kumánské chasy Sigmundovy, přiznávají otevřeně, že církve nápravy potřebovala. Ale přes to nám nad hlavou sviští cepy těch lidí, *kteří velebí soudce daleko bezohlednější, než jakými byli soudcové Husovi*. Nám spílají násilníků lidé, *kteří si docela pořizují k uctívání obrazy a sochy strašných pobiječů českého lidu a ničiteliů nádherné kultury*. Nás podezřívají z choutek katanských občané, kteří s oblibou zpívají krvavou, bezcitnou hymnu táborskou. Pro ty, kteří se tváří jako antimilitaristé, jest nejslavnější dobou českého národa ten čas, kdy řádil táborský palcát, kdy se staly Čechy, dříve klidné, zemí nejozbrojenější, tak že kultura hynula jako kvítí pod žhavým úpalem.

Proto není potřebí obav, že by demagogové strhli r. 1915 na svou stranu živly rozvážné, které trochu povaze husitismu rozumějí. Bude nám pouze dána příležitost, abychom na spoustě příkladů dokázali, jak naši protivníci v slepé nedůslednosti budí z hrobu ku pomoci

ty čtyry husitské, které měly program zcela opačný, než jaký nynější pokrokaři aspoň formálně hlásají.«

Věstník agrárního dorostu vybízí v č. 25. ze dne 22. června t. r. rolnický dorost, aby se připravoval k účinné akci pro r. 1915. Již nyní musí prý se vložiti do srdce každého jiskerka, aby r. 1915 náležitě vzplanula. Vedle poučování musí prý jíti ruku v ruce v boj proti klerikalismu. No dobře, dobře, jen rozvášněte a roztrhejte národ, bez toho málo svorný a v kalných vodách agrárních budou loviti hlavně sociální demokraté, kteří vás, kde budou moci, z vašich posic smetou. Katolíkům jámu kopáte a sami do ní padnete.

Kdo přispívá na Volnou Myšlenku. V posledním výkazu čteme: »Sokol« v Domaželicích, »Sokol« na Král. Vinohradech, »Sokol« v Dušníkách, K. Farský, učitel ve Vel. Meziříčí, dva žáci sexty I. čes. gymn. v Brně, okr. hospodářská záložna v Rakovníku a studentstvo z Děštné a okolí. Upsal »Sokol« v Tlumačově 30 K.

Různé zprávy. *Baptisté v Praze* koupili za přispění svých přátel zahraničních dům na Král. Vinohradech, v jehož prostranném dvoře hodlají postaviti modlitebnu. Bude nazvána Husovou kaplí Betlémskou a pojme více než 500 posluchačů. Koupený dům stojí na nám. krále Jiřího. — *V mariánské družině kněží*, v Praze u svatého Ignáce konal ve středu dne 2. července kanovník a profesor Dr. Fr. Šulc přednášku o M. Janu Husovi. — *V Horažďovicích* mluvil o M. Janu Husovi Lambert Ludvík, kons. rada a em. biskupský vikář. — *Křest. Dělník*, který řídí Fr. Svatek, přináší v č. 6. (červen) dokončení článku: Tak zvané »oslavý« Jana Husa. Radujeme se z toho a přáli bychom sobě, aby o M. Janu Husovi spravedlivě všechny katolické časopisy pojednávaly. — *Husův pomník* postaven bude do roku 1915 v obci Čenkově u Jince.

K obraně naší složili: 20 K: Fr. Bísek, děkan v Kožově; 15 K: kníž. arcib. vik. úřad Křivoklátský v Bratronicích; 10 K: J. Charvát, farář ve V. Čakovicích; 5 K: Fr. Vacek, em. děkan v Čes. Budějovicích, a Al. Dvořák, katecheta v Kostelci n. Orli.; po 2 K: J. Krátký, farář ve Ptení a Jan Malíř, kovář v Lozicích, s manželkou a synem. — Kdo složí nejméně 10 K, obdrží darem I.—X. roč. »Husitství ve světle pravdy« a I.—IX. ročník »Obrany víry« mimo sešity rozebrané a nádvkem 5 exem. brožury Dr. Fr. Šulce a 1. a 2. číslo »Rozhledů po husitství«. Kdo složí méně než 10 K a nejméně aspoň 5 K, obdrží 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce, 1 ex. brožury K. Střely a 1. a 2. číslo »Rozhledů po husitství«. K oběma zásilkám přibalí se mimo to darem: 2 ex. zábavné knížky a 1 ex. Protokolu o sjezdu v Litomyšli. — Další úpisy a dary přijímá: Tomáš Škrdle, pokladník Tiskové ligy v Praze, čp. 570-II.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Sociální odbor družstva Vlast konal dne 16. června t. r. třetí schůzi za předsednictví správce Jos. Vinopala. — Jednatel red. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Od poslední schůze Social. odboru konané dne 10. března t. r. přednášeli v katolických spolcích a schůzích řečníci Sociálního odboru:

farář Vlastimil Hálek 16. března ve svazu křesť. social. mládeže na Hradčanech v sále Strahovském, 6. dubna v Katol. Jed. sv. Josefské na Mělníku. 27. dubna v katolickém národním klubu v Praze-Holešovicích, 12. května na Lit. social. sjezdu družstva Vlast v Táboře a dne 22. května v Katol. Besedě v Karlíně.

T. J. Jiroušek 16. března v Katol. politické jednotě pro král. České v Praze, 4. května v Katol. národním klubu v Karlíně, 12. května na Lit. soc. sjezdu družstva Vlast v Táboře, 18. května ve schůzi katol. národně konservativní strany v Modřanech u Prahy a 8. června ve valné hromadě katol. ženského spolku »Vlastenka« v Jinonicích u Prahy.

Farář P. Karel Toman: 12. května na Soc. liter. sjezdu družstva Vlast v Táboře.

Spisovatel Jan Voborský: 12. května na Soc. liter. sjezdu v Táboře.

Paní Anna Křížková 8. června v Jednotě katol. žen ve Mšeně u Mělníka.

Následovaly zprávy:

Red. Tom. Škrdle sdělil, že Social. odbor rozdál ve XXVIII. správním roce (1911—1912) z korunových sbírek obranných, hlavně husitských knih a brožur, za 1326 K 20 h. Přirovnáme-li k tomu, že Tisková liga rozšířila do konce r. 1912 na 10.648 brožur z »Husitství ve světle pravdy« a z »Obrany víry«, vykonali jsme hodný kus kulturní práce na roli katolické.

Farář Vlast. Hálek poukázal na výnos c. k. ministerstva kultu ze dne 17. února 1913, kterým se má buditi a podporovati zájem pro domácí lidové umění a národní kroje. A proto s ministerstvem veřejných prací (výnos z 1. srpna 1911), aby se zamezilo nebo aspoň zdrželo pohnutí ubývání domácích krojův národních, dává podnět k tomu, aby se rolnickému obyvatelstvu čas od času dostávalo vyučování, jímž se mu vštěpovati mají dovednost a technická zručnost, kterých jest potřeba k hotovení dochovaných dosud venkovských krojův. Zvláště ukládá se to učitelkám ženských ručních prací, aby zřetel měly při vyučování k zachování národních krojů a neuzívaly modních vzorů, jež mohou zdravý umělecký smysl lidu pokaziti.

Tím byla schůze skončena.

Výbor družstva Vlast konal 16. června sedmou schůzi za předsednictví red. T. J. Jirouška, který předložil její program. — Jednatel, místopředseda a úředník Jan Voborský, četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Výbor určil valnou hromadu na den 30. června t. r. a sestavil k ní program. Valná hromada bude v domě družstva Vlast o 1/23. hodině odpoledne. — Kongregaci Milosrdných Sester pod Petřínem uděluje se hlavně pro tamní nemocnici knihovna. — Děkuji za blahopřání: Jos. Rejzek, č. kanovník, bisk. vikář a děkan v Nymburce; Fr. B. Bárta, Ord. Praed., farář v Plzni a M. Innocencie Moravcová, představená Školských Sester na Kladně.

S velikým napětím byl sledován referát I. místopředsedy Karla Ulricha o audienci u Jeho Eminence ndp. kardinála Rampoly v Římě. Přijati byli on a jeho spolucestující od Jeho Eminence 6. května o 8. hodině večer. Jsou to: Frant. Hroneš, farář v Bohuslavicích; JUDr.

Bedřich Jahn, advokát na Král. Vinohradech s chotí Isabellou; Frant. Mošnička, c. k. vrchní pošt mistr v Prachaticích; Karel Kaltmajer, prokurista s chotí Františkou; Dom. Daneš, úředník Živnostenské banky; paní Fr. Wintrová, majit. velkoobchodu v Praze, s dcerou Vlastou; pí. Anna Jonáková, maj. domu v Praze.

Deputaci předvedl k Jeho Eminenci Dr. Dvořák, vicerektor české kolleje v Římě. Jeho Eminence se radoval, že tu vidí Čechy, kteréž miluje a na něž v modlitbách vzpomíná a s každým z nich laskavě promluvil. Radoval se ze staré známosti, nebo referent konal letos již patnáctou pout do Říma a často si při tom audienci u kardinála Rampoly vyžádal. Jeho Eminenci četl s radostí dopis, který mu výbor družstva Vlast zaslal a těšil se z posledního ročníku »Vlasti«, skvostně vázaného. Děkoval nám a žehnal výboru i celému družstvu. — Již loni sešel se Jeho Eminenci v Lurdech s Čechy, ale neviděl mezi nimi svého milého přítele, pana Ulricha. Tento odvětil, že mu právě v tu dobu zemřel bratr, i že musil zůstat doma. Dr. Dvořák sdělil mimo to naší české deputaci, když během roku s kard. Rampolou mluvil, že se ho Jeho Eminenci ptal po našem družstvu. Jeho Eminenci se s deputací českou co nejlaskavěji rozloučil a jí požehnání udělil.

Hned po audienci sestavil Dr. Dvořák a náš referent pro »Vlast« obšírný referát, ale dopisu jsme nedostali, na cestě z Říma do Prahy se ztratil.

Výboři sledovali s napětím vývody svého I. místopředsedy, načež mu předseda red. Tom. Jos. Jiroušek srdečně poděkoval za jeho neobyčejnou obětavost tak často již prokázanou ve prospěch našeho družstva.

Výbor projednal ještě různé jiné záležitosti, jež se však vymykají veřejnosti

Schůze byla započata a skončena modlitbou.

LITERATURA.

TURECKÁ.

V časopisu »Aghri-Dagh« čteme o hrozných pronásledováních katolických Arménů, jež nás upomínají na ukrutnosti v Adaně (tur. vilajetu v Anadolii) před 4. léty. Agof effendi Babikian, turecký úředník, byl požádán, aby o tom podal zprávu. To, co v té zprávě bylo, zdálo se komitétu »Concordia & Progreis« tak obtěžujícím pro Adanu, že se to nesmělo ve veřejnost uvést. Brzy na to byl Agof odstraněn, »Aghri-Dagh« o tom píše: »Již dlouho před tím bylo ujednáno o vraždění v Adaně. Abdul Hamid měl v tom své prsty, když bylo státní vraždění dne 13. dubna 1909 v Cařihradě. Dne 11. dubna, dva dni před prvním vražděním, šli různí duchovní pohlaváři z Adany k valimu, sdělit mu, že se chystají krvavé nepokoje. Vali (starosta) a vládní komandant vysmáli se jim však a nechtěli žádných zaopatření učiniti. Vraždění bylo oznámeno večer před pobíjením bezbranných Arménů. Večer byly veškery krámy Arménů poznamenány. Prodavači nechtěli druhého dne své vápnem pomazané příbytky opustiti. Na to poslal valí arménského funkcionáře, aby lidu sdělil, aby své záležitosti jako obyčejně vykonávali. Sotva učinil funkcionář několik kroků, byl přepaden bývalým odsouzencem, Arof Mahmudem, v průvodu čtyř chlapů. Arof jej probodl dýkou. A teď nastalo vraždění ve velkém. Arof a jeho přívrženci běželi ku mahomedán-

ským příbytkům a tam rozšiřovali lživě, že křesťané zavraždili 4 muže a 4 ženy. Arof byl zatčen, ale rozhořčení Turci vyvedli jej z vězení. Vali a komandant (velitel) odebrali se na radnici, kdež jeden arménský městský radní před jejich očima byl doslovně na kusy roztrhán. Na to běžela tato krvežíznivá spřež, zahalená turbanem s dýkami a železnými holemi v rukou, na ulici. Část Arménů prchla, jiná část se uzavřela ve svých příbytcích. Lítá sběr vrhala se na všecko, co arménsky vypadalo a se psí vzteklostí tloukla své oběti, dokud v nich znamení života viděla. A to se dalo po celé 4 dny a 4 noci! Vše, co se dalo uloupiti, bylo uloupeno. Rozbivše příbytky, svazovali Turci křesťanské muže a před jejich očima hanobili jich manželky a dívky. Když všechno vyrabovali, rozsekali muže a ohněm zapálili příbytky i s oběti. Pak nastalo po šest dní ticho, vali prý je ustanovil k zjednání klidu, avšak sedmého dne začala řež znovu, po celý týden tekla křesťanská krev v potocích. Co ještě z křesťanů zůstalo, bylo zneuctěno a zmrzačeno. Za městem bylo ještě hůře. Přes 20.000 bylo povražděno. To se stalo chybou valiho Dževad beye, Aszafa beye a vojenského velitele Remzi-ho. 80.000 arménských žen a dítek jest bez přístřeší, bez chleba a proklínají tureckou vládu, kterouž každý poctivý člověk musí opovrhovati. Když takto sami Turci píší, pak to musí býti hrozné.

Josef Šeřík Vitínský.

ANGLICKÁ.

»The littel friend of the catholic soldier« (Malý přítel katolického vojína). Třetí rád sv. Františka těší se v Britické Indii veliké péči belgických misionářů kapucínů. V misii Agra vychází od tří let »Měsíčník pro údy třetího rádu v Indii.« Zvláštní práci dávají si misionáři s četnými vojíny katolickými, v anglickém vojště sloužícími, aby je pro třetí rád získali, i podařilo se jim již dvě zálohy (garnisóny) získati třetímu rádu. V Nasibaradu nosí již 30 mužů škapulír a opasek sv. Františka pod vojenským mundúrem. Jeden bodrý šikovatel dává pravidelně ponaučení (Instructions) o povinnostech vojínů terciářů. V Dalhousii patří 70 mužů třetímu rádu. Od počátku roku 1913 dostávají též svůj vlastní terciářský list: »Malý přítel katolického vojína«, z něhož zprávy své čerpáme. Misionáři si nemohou vynachváliti své »vojenské« údy třetího rádu.

Josef Šeřík Vitínský.

NĚMECKÁ.

Hyény Svaté Země. Pod tímto záhlavím uveřejnil řiditel hospice Sv. Pavla P. Arnošt Schmitz ve 2. sešitě časopisu »Das heilige Land« tento článek: »Hyény Sv. Země«. Což jsou ve Svaté Zemi hyény? V té zaslíbené zemi mlékem a medem tekoucí? Ba ovšem. Jsouf zde nejen hyény, nýbrž též mnoho hyen, neníf z divokých zvířat žádná tak četná jako právě toto zde v Palestině. Jsouf všude v horách jako v údolích, na blízku mořského pobřeží jako uvnitř země, na poušti jako na blízku nejčetněji obývaných míst. Dobrá, ale nikde se neslyší ani nečte, že obyvatelé Palestiny, nebo cestující byli tam hyénami přepadeni neb usmrceni. To je pravda. To má však svoji příčinu pouze v tom, že předně hyéna jest výhradně nočním zvířetem, kteréž ze své skryté, slizké brlohy toliko v noční temnosti vylézá a za druhé, že hyéna, vzdor její veliké žravosti a abzdor její neuvěřitelné síle, jest bázlivá a zbabělá a jen tehdy přepadá, když musí, aby se sama zachránila. Vzdor tomu jest hyéna (arabsky »dabbe«) obyčejným lidem velice obávána a zošklivována, poněvadž se považuje za nečistá zvíře a poněvadž se živí výhradně smrdutým masem, ani lidských mrtvol nevyjímaje, kteréž, nejsou-li dostatečně hluboko zakopány, vyhrabuje, vzdor tomu, že se to v našich učebnicích popírá. Zda hyény též skutečně tak strašný a omamující zápach kol sebe rozšiřují, jak se povídá, o tom pochybuji, neboť ani na těch mnohých zastřelených zvířatech, kteráž jsem měl příležitost si prohlédnouti, ani na polovyrůstlé, živé hyéně, kterouž jsem měl, nemohl jsem zápachu toho cítiti. Je-li v písmě svatém, vzdor tomu, že hyény jsou a byly přčetné, poměrně málo o nich zmínky, bude příčinou všeobecná ošklivost k tomuto zvířeti. Ohledně vědeckého určování hyen palestýnských jsou tyto podřaděny druhu »hyena striata L.«, avšak jsou zajisté odlišné od popsáných profesorem Matschiem z Berlína pod názvem »hyena syriaca« ze severní Syrie. Hyéna palestýnská musí býti vědecky důkladněji popsána a zdá se, že pět různých odrůd žije v Palestině, jedna mezi horou Karmelem a Libanonem, druhá mezi Libanonem a Antilibanonem, třetí na pobřeží mezi Karmelem a jižní hranicí, čtvrtá kol Mrtvého moře a pátá v údolí Jordánském. Jak často se hyény docela i u Jerusálema, nejlidnatějšího města Palestiny, objevují, vysvítá již z toho, že ani ne v celých čtyřech létech (1908—1912) více

než 20 hyen bylo našemu Svato-Pavelskému museu ku prodeji nabízeno, kteréž všechny z okolí Jerusalemského pocházely. Loňského roku byla jedna hyéna pouze několik kroků od městské brány »Sitti Marjam« (brána Svato-Štěpánská) chycena z rána a mně ku koupi nabízena.

Jak blízko u města se hyény zdržují a jakou sílu a vlastnosti mají, povím nejraději slovy svého přítele krajana, jehož jsem se na to tázal. Bylo to před několika měsíci, za orientálského plnoluní. Stojím na verandě našeho domu, pouze 10 minut od Jerusalema. Pojednou slyším těsně za naší zdí u dvora hyénu. Není to ono krátké, temné štěkání, kteréž člověk obyčejně slychá, nýbrž jsou to zvuky, jež se dají přirovnati ku silnému a zcela uštěpačnému, sprostému smíchu, v němž se jeví radost přímo satanská. Zvuky ty se mi tak velice vryly v paměť, že jich nikdy nezapomenu. V jaké době a při jaké příležitosti hyény takovéto koncerty dávají, nemohu určitě říci. Když jsem to tehdy slyšel, vycházelo to z místa, na něžto den před tím uvržena byla zdechlina. Onoho večera jsem si umínil, že stůj co stůj musím jednu hyénu buď zastřeliti aneb chytiti. To první jsem nemohl, jsouť hyény až příliš plaché. (Proč hyény nazývají Řekové *δαίμη* dle *δῆ* (*δαῖς* = prase) není mi známo, snad k vůli jakési podobě.) Zaopatřil jsem si tedy železa co léčky a nalíčil jsem. Večer naházel jsem kuchyňské odpadky, zvláště kosti, na místo vchodu do našeho dvorce, upevniv železa na metr vysokou zeď, kolem jsem dal trní, takže zůstal pouze úzký vchod volným, k tomu jsem dal ještě zdechlé tele. V jediném pouze vchodu vykopal jsem malou prohlubeninu pro železa. Totiž železa se řetězem jeden metr dlouhým a čtyřzubou kotvou na něm přikryl jsem lehounce zemi. Vše to se stalo při západu slunce. První a druhou na to sledující noc neukázala se žádná hyena. Když jsem se však třetího dne ráno šel podívat, našel jsem veliké zpusťování. Trnový kruh byl rozházen a železa pryč. Kus cesty bylo viděti stopu, kde kotva zemi jakoby vyrvala, pak zmizely stopy a všecko další hledání zůstalo bez výsledku. Potom jsem slyšel na silnici ku Betlému, čtvrt hodiny od nás vzdálené, že tam žnoucí fallachové několikrát vystřelili. Jel jsem tam koňmo a dozvěděl jsem se, že při východu slunce tam přišla hyena se železem na levé přední noze a že ji po několika výstřelech skořili. Přinesli mi obě za malý bakšiš (zpropitné). Teď jsem měl hyénu chycenou, ale mým přáním bylo viděti hyénu živou, i musil jsem tedy znova nalíčiti; ač jsem to učinil mnohem silněji a důkladněji, přece mi hyéna i se železem zmizela! Jakou sílu musí hyéna míti, moji arabští hřebci jsou též těmi řetězy přivázáni a oni je nezohýbají a hyéna karabinový hák zohýbala a se železem utekla! Poněvadž jsem rozhodně živou hyénu chtěl viděti, koupil jsem po třetí železa. Tentokrát jsem je upevnil s 10 metrů dlouhým řetězem a konce řetězu uzamknul zámkem. Po dva dni zůstala opět položená tam zdechlina nedotknuta, avšak třetího rána bylo mé namáhání hojně odměněno. Krásnou srstí bohatá hyéna vězela v železech. Avšak veškeré pokusy vhoditi jí řetěz s nákrčníkem byly se zuřivým brucením odmítnuty. A poněvadž jsem o síle těchto zvířat byl již poučen, vzdal jsem se souboje. Vzal jsem ručnici a zastřelil jsem zvíře to dobře mířenou ranou do hlavy. Tato hyena nalézá se nyní v královském zvěřineckém museu v Berlíně. Nedlouho potom byl zastřelen na témže místě znamenitý exemplář, jiný opět na hoře Olivetské u Bethanie, v blízkém Katamonu a p. více.

Jedna docela mladá hyena našeho musea byla na blízku města Jaffy chycena a mně ve veliké kleci zaslána. Podařilo se, že jí byl provaz na krku upevněn a z klece mohla býti vytažena. Zbabělost hyenina a ještě větší bázeň psů před těmito zvířaty měla býti divákům úplně zřejmou. Neboť toto mladé zvíře, ač mu nenapadlo, aby někoho na blízku pokousalo, hlodalo ustavičně do provazu, aby mohlo utéci a vždycky směrem tam, kde tmavé místo poskytl by mu skryš. Přivolaný domácí pes, jenž desetkrát mohl býti těžším než mladá hyéna, přiběhl, bodře skákaje, avšak sotva patnáct kroků od hyény vzdálen, začal čenichati, zastavil se, strašně vyje jako přikováno a trásl se jako osykový list. Hyéna jest v celé Palestině známa. Na hoře Tábor byly během roku 1912 čtyři zastřeleny. Po silných lijácích, když jsou nížiny zbahňelé, objevují se hyény nejčastěji. Za zmínku stojí, jak se hyény zabíjejí. Ví-li se, že se hyéna zdržuje v určitém brlohu, vnikne tam skoro nahý člověk se světlem aneb pochodní v levé ruce a s velikým nožem v pravici. Hyéna postrašena, hledí obyčejně z brlohu uprchnouti, ale u východu stojí jeden neb dva mužové s ostře nabitými ručnicemi a ti zvíře při východu zastřelí.

Kdežto křesťané hyeniným masem opovrhují, židé pak je považují za nečistě, jsou mnozí Mohamedáni, kterým maso to výborně chutná a po honbě určí

si každý dle jeho stavu a let náležející mu kus masa. Jiní Mohamedáni opět jedí toliko pravou polovicí hyeny, levou však považují za nečistou a nejedlou. Kdo píše o palestinských hyenách, neměl by vynechat událost milosrdné sestry Klementiny Borromejky v Haifě (Haiffa, město v Palestině u střeozemního moře a úpatí hory Karmel.) Tato již staříčká a úplně hluchá jeptiška obstarávala po delší dobu drůbež v sanatoriu »Elišova odpočinku«, na odlehle vysočině Karmelu, kde jsou též hyény. Častěji se ztrácela kuřata, aneb na blízku ležela neživá. Jednou, kdy opět křičely slepice v kurníku a jí oznámeno, že tam pes vběhl havěť dávit, popadla lopatu, běžela do chléva, zavřela dvěře za sebou a udeřila domnělého psa, jenž chtěl utéci, tak silně do hlavy, že se svalil. Psem tím byla hyéna.

Jsou hyény ve Svaté Zemi škodlivy aneb užitečné? Myslíme to poslední. Tisíce velbloudů, koní, oslů posílých zůstává tam ležet, kde pojdu a tím by se nakazil vzduch, hyény je pěkně požerou a tím jsou ve spolku se supy a jinými dravci, jež vykonávají zdravotní policii.

Josef Šeřík Vitínský.

ČESKÁ.

»Veselá čítanka« vyšla ve sbírce: »Milé knihy« podobně jako Handzelova: »Světélka v přítmí«. Pan J. Krušina vybral zde různé ukázky starých spisovatelů, které se mu zdály veselými. Nemůžeme však nazvat výběr šťastný, když tam vidíme lidu tak nezáživnou ukázkou »Pan inspektor«, anebo onu frivolně rozpustilou část ze křtu sv. Vladimíra. Vůbec kniha tato sotva koho mile pobaví a proto jméno »milá kniha« jí nepřisluší. — Katolické knihovny lidové se bez ní velice dobře obejdou. Obrázek na obálce nevyniká ušlechtilostí.

Dr. Fr. Klobouk.

Valčík života. — V pravo do Hluboké atd. Několik těchto »veselých příhod« nemůže činit nároků na propracované humoresky. Jsou to spíše jako podčárničky novinářské, ceny ne právě veliké, jinak též neškodné. Na některých místech vynutí snad i úsměv. — Bohužel myslí snad někteří »spisovatelé«, že slova »Cá - a - kra«, »zatracený«, »Šmarjá Josef« a pod. patří k vtipům. Ubohý spisovatel, který klnutím chce vzbuzovati u čtenářů veselost! Málo »vtipu« též podal jistě pan spisovatel, když nazval ženu »církev, kterou jedině za pravou uznává«. — Když chce psát o italštině, netřeba se při tom blamovat, že ani neví, jak zní italsky čtyři. Píše totiž »quattor«, což je latinské a ne italské. Knihu není třeba nazývati právě špatnou, ale nelze ji nazvat ani ušlechtilou ani cennou.

Dr. Fr. Klobouk.

Světélka v přítmí. Deset povídek Karla Handzela vydaných u E. Šolce v Praze-Karlíně. Zaslужují celkem doporučení. Pěkně se čtou, nic právě tak závadného neobsahují. Malicherná poznámka o ženě „Mužiče“ na str. 45, že by z pobožnosti ukousala Pánu Bohu nohy, ovšem nevyjímá se pěkně. Mladý spisovatel asi sám ani neví, proč takovou nešikovnost o pobožnosti zde napsal. Vždyť na jiných místech kniha nese se tonem nějak nepřátelským k náboženství. Jméno Pán Bůh mělo býti psáno velkou začáteční písmenou. Když všeliké Hanky, Poldyny atd. píše velkou písmenou, proč ne též Pána Boha. Moc nepravděpodobně zní povídání matky malému děvčeti 4 či 5 letému o Žižkovi a Otakarovi atd. Tak sotva matka dítě své baví. — Na některých místech bylo by třeba mírnosti, když líčí se bolest nad smrtí dítěte. Kniha pobaví, místy i dojme. Jen ty dva úvody jsou jaksí nezáživné.

Dr. Fr. Klobouk.

Marguerite Levrayová: »Třináctá«. Z francouzské přeložil O. S. Vetti. Zábavy večerní, ročník XXXIV. dílo 188, č. 3. V Praze, nákl. V. Kotrby, 1913. Větší VIII. Str. 196. Cena 1 K 30 hal. — Jméno O. S. Vetti (pseudonym) má mezi našimi překladateli velmi dobrý zvuk. Musí však každý nepředpojatý dle pravdy doznati, že překlady Vettiho jsou v každém ohledu prvotřídní! Máf Vetti především šťastnou ruku! Nepřekládá jen, aby vyplnil knihu, nýbrž volí díla vskutku vynikající ke svým překladům. Vzpomeňme si jen na př. na »Nového kaplana«, »Světlé obrázky«, »Ben Hura«, »Syna Syriova« a četné jiné. Další předností překladů O. S. Vettiho je, že jsou pořízeny dle ducha jazyka našeho. Vetti není překladatelem, který by lpěl na slovíčkách, nýbrž snaží se podati cizí plody nejen rouchem, nýbrž i duchem jazyka našeho. Všechny tyto přednosti tvorby Vettiho shledáváme i v povídce »Třináctá«. Hrdinkou povídky je Michaela, která narodila se jako třinácté dítě venkovského lékaře Herlina. Všichni pohlíží chladně k tomuto přírůstku rodinnému, zvláště když matka nedlouho potom umírá. Jenom bratr Petr a sestra Anna Maria, kteří převzali kmotrovství při křtu maličké, jsou dítěti upřímně nakloněni. Osířelé dítě šlechtické nedalekého panského

zámku, Eva z Montsézaku, vychovaná slabým strýcem a tetou, chce mítí však Michaelu za svou nerozdílnou družku. Tak opouští malinká Michaela brzo otcovský dům, zakouší s počátku všech choutek panského dítěte, až přece ovládne je svou tichostí a mírností. Vliv její byl na dědičku Montsézacskou ten nejlepší, ač Michaela nikdy se Evě nevnucovala. Než nejen ve šlechtické rodině, nýbrž i domu svého otce, který nechce odložití své chladnosti vůči Michaelu, stala se »třináctá« pravým štěstím. Zachránila pobloudilého bratra Mořice od přehášené sebevraždy, přivedla ho na dobrou cestu, zapudila i chmury z čela otcova, zkrátka stala se sluníčkem a potěchou všem. Výborné vlastnosti skromné té popelky postřehl dobře bratránek Evin Quido hrabě z Monsézaku, kdežto Eva, odloživši předsudky stavovské, váží si nade vše velikého učence, proslaveného lékaře a operátora, Petra Herlina, vyznamenaného za nespočetné zásluhy své v lékařské vědě několika řády. Tak končí kniha smířlivě — po různých zajímavých zauzleních — třemi svatbami; neboť i Mořic Herlin, obrátivši se na lepší cestu, našel v Boženě Lormelové dobrou choť. — Knihu tuto lze jako četbu povznášející a povzbuzující doporučiti co nejvíce.

Dr. Rudolf Zháněl.

»Ludmila.« Sbirka zábavné četby pro český lid. Redaktor: Jan Pauly. Vydav. a nakl.: V. Kotrba v Praze. Tisk a maj. Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba. 1913. Ročník 15. Svazek 4. »Na hedvábné nitce . . .« Napsala Vlasta Pittnerová. Svazek 5. »Pro klid duše«. Povídka z počátku minulého stol. Napsal Václav Šlosar Doubravský. — Čtenářům naší »Vlasti« a »Ludmily« není neznámým dovedné péro osvědčené spisovatelky Vlasty Pittnerové, autorky obrázku »Na hedvábné nitce«, která zvláště mistrně líčí život, radosti a žaly, zvyky a názory, práce a tužby osob z rodin staroměstských a panských z dob našeho probuzení. Hlavními osobami v povídce »Na hedvábné nitce« jsou stará paní Kalmusová, tchyně statkáře Evinuse a její vnučka Mencinka. Dcera paní Kalmusové brzy po svatbě starší dcery Lálinky, provdávší se za panského důchodního, zemře. Lálinka má skutečně po boku svého muže život jak »na hedvábné nitce« podle předpovědi paní Kalmusové, leč Mencinka působí svou, poněkud výstřední povahou nemalé obtíže; nevydrží v domě důchodního, jenž jí stále poučoval a peskoval, nenapraví jí pobyt u babičky a v domě otcovském, dospívajíc v pannu, jde svou cestou, až konečně lety se umoudří a stává se i nadšenou vlastenkou. Líčení děje jest velmi zajímavé, přiléhajíc úplně k tehdejším poměrům a věrně vypisujíc život i příhody rodin a osob na ději zúčastněných. Každý čtenář si způsob líčení velmi oblíbí. — Svazek 5. »Pro klid duše« od V. Šlosara-Doubravského. Pan otec, mlynář Rybák, vychoval zdárně v domě svém sirotu Marušku, dceru příbuzného Horáka, který vojákoval a za mrtvého považován byl. Poněvadž však jediný syn mlynářův Vojtěch do opravdy pomýšlel vzít si Marušku za manželku, vyhnala ji necitelná mlynářka v den pohřbu mužova. Tím vypudila z domu i syna Vojtěcha a dohnala ho ku nepředloženým činům, pro které propadl vojenským trestům. Zároveň shledala se Maruška se svým otcem, jehož nensdálé objevení způsobilo obrat ve smýšlení mlynářčině. Ale jest již pozdě! Všem jest pykati za nepředložené činy. Vojtěch s otcem své nevěsty odchází na vojnu, kdežto mlynářce doma trpěti jest i s Maruškou; obě hledají uklidnění v odevzdanosti do vůle Boží a v konání zbožných skutků. Na čas zavítá sice štěstí do mlýna, ani Vojtěch s otcem Maruščiným navrátí se z vojny a mladí lidé konečně se za sebe dostanou. Leč mladý mlynář brzo umírá, obětovav se pro bližního, na nakažlivou nemoc, Maruška ovdoví a potom ještě za života staré mlynářky přichází mlýn do cizích rukou. Děj této povídky, psané slohem lehkým zajímavě, položen jest do doby válek Napoleonských a skýtá proto nemálo poutavých výjevů jak ze života lidu, tak ze života vojenského. Vydavatelstvo »Ludmily« vydáním obou povídek jistě se svému čtenářstvu velmi zavděčilo. Na »Ludmilu« o 6 objemných svazcích předplácí se ročně 2 K 20 h.

Josef Herzig.

Kořeny křesťanství. Racionalismus ode dávna usiluje o to, aby nás přesvědčil, že učení křesťanské není původu vyššího, božského, že k němu došlo lidstvo přirozeným myšlenkovým vývojem; bezprostředním pak jeho pramenem že bylo náboženství židovské, které ovšem tím spíše je původu lidského. »Rodokmen křesťanství (praví se v »Naší Době«, stránka 255.) jest na první pohled velice jednoduchý a přímočarý: vzniklo na půdě židovské; jeho zakladatel byl z rodu Judova, kolébkou jeho byly jeruzalemský chrám a židovské synagogy, šířiteli byli Židé, posvátnou knihou byli dlouho pouze »Mojžíš a proroci«, tedy israelská bible, a později k tomu přibýly spisy vesměs zase od Židů sepsané, bohoslužba prvotní měla výlučně složky staré sabatní pobožnosti ze synagogy, ze svátostí křesťanství byl přejat (?) od posledního judského proroka Jana Křtitele a

Večeře Páně byla formálně i věcně jaksí pokračováním slavnosti beránka velikonočního, — z toho všeho na první pohled se zdá zcela jasným a nesporným, že kořeny křesťanské tkvějí přímo v půdě židovské a israelský monotheismus jest otcem křesťanství.

Také celý článek »Křesťanství« v »Ottově N. Slovníku« (díl XV., str. 132 a n. od prof. Drtiny) je zbudován na tomto názoru. (Prof. Drtina ukazuje tam přímo k totemismu, původnímu prý to náboženství židovskému.) Původnost a vznešenost nauky Kristovy nezarazila úsilí racionalistů; vytrvale shledávali »složky, prameny a kořeny«, aby božský původ této nauky podvrátili. Marná snaha; qui habitat in coelis, irridet eos et conturbat eos. Masarykova »Naše Doba« (roč. XX., seš. 4. — leden 1913) zmiňuje se ve článku »Kořeny křesťanství« o pojednání »Christianity«, které napsal cambridgeský Dr. William Ralph Inge (ve svazku »Studies in the Development of Judaism and early Christianity«, Cambridge 1912). Inge zjišťuje (prý) řecký vliv nejen na vytváření (dogmatické), ale i na samé základy a vznik křesťanství . . .

»Základní jeho tvrzení (praví se v »N. Době«) jest, že jest omyl hledati kořenů křesťanství v judaismu . . . Judaismus nebyl náboženstvím. Podle Renana zprostředkoval národ israelský svou vrozenou schopností (náboženským geniem) pro náboženství ostatnímu světu náboženství, jmenovitě monotheismus. Inge (však) přisuzuje Israelovi genia ne pro náboženství, ale pro patriotismus. Vlastenectví fanatické, výlučné, skoro chorobné bylo prý od pradávna vášní průměrného Žida. Patriotismus dal Židům jedině náboženství, které měli, a toto náboženství mělo své nejvyšší ideály v přítomném životě, na zemi, ne v životě budoucím, v nebi. Židům byla prý v podstatě cizí podstatná složka náboženství: vědomí hříchu; na nejvš se v nich probouzívalo živěji pod bičem národních pohrom, tu jevíli okázalou a pokornou zbožnost, aby odvrátili Boží hněv; byli politický a národní obzor jasný, zbožnost se rozplývala. Israel byl lhostejný ke všemu, co nebylo hmatatelným důkazem Boží přízně pro národ. Měl také ideály, ale ty byly vesměs skoro výlučně materiální. Israelita měl silnou vůli; chyběla mu estetická vnímavost.«

»Z této půdy podle Inge nevyrostlo křesťanství. Kořeny svými tkví v náboženství řeckém . . . Řekové byli více náboženští než Židé . . . Řek měl mysl otevřenou pro jiné ideály (než úzkoprsý nacionalismus), vynikal smyslem pro přírodu, vnímavostí, uměleckostí . . . Jeho ideální svět byl povznesen nad čas, kdežto Žid vpravoval všechny ideje do formy času . . .«

Je to paradoxní tvrzení (praví referent »N. Doby«) ale obsahuje »velikou dávku pravdy«. Lze tomu přisvědčiti. Druhá část vývodů Ingových není již přesvědčující; referent »N. D.« sám je nucen vyznati, že »Inge do jisté míry restringoval jednostrannost a paradoxnost své počáteční these o vzniku křesťanství z náboženství řeckého.« — Studie Ingova je vítaným příspěvkem pro apologetu křesťanského; Inge (snad nechtě) poráží protivníky zjevené pravdy. Z půdy židovské křesťanství nevzniklo; důkaz, že vzniklo z hellenismu, jest nezdařený — což tedy? »Mé učení není mé, ale toho, který mne poslal.« (Jan 7, 16.) L † a.

»**Rajská Zahradka**«. Obrázkový časopis pro mládež. Uspořádal Josef Bartoň. Vydavatel a odpovědný redaktor Václav Kotrba. Ročník XXII. (1912—1913). Skončený právě ročník přispěl nemálo k zušlechtnění, poučení a pobavení naší zlaté mládeže. Básně střídaly se v každém čísle s písněmi, povídky s pohádkami, bajky s poučnými články. V tomto ročníku sledáváme se m. j. s těmito katolickými literáty: J. Bartoněm, M. A. Kadlčákovou, J. Křeslickým (Prok. Zaletělem), A. R. Husovou, A. B. Šťastným, K. J. Zákouckým, J. V. Váňou-Mcelským, Anuší Mittenhubrovou, Jos. Brožkem, Jos. Brendlem, J. Milotou a j. Bohatý obsah doplňovaly obrázky v textu a obrázkové přílohy. Malí čeští hádankáři bavili se v každém čísle s rozluštěními. Přejeme redakci, by její práce po prázdninách byla korunována úspěchem, že přihlásí se nový zástup malých odběratelů.
Otakar Jakoubek.

»**Český Jinoch**«. Časopis pro dospělejší mládež československou. Řídí Václav Müller, kanovník král. koll. kapituly vyšehradské. Ročník XVIII. dokončen a jeví přes malé rozměry bohatý obsah, o jehož pečlivý výběr stará se výborná ruka p. redaktorova. Prohlížíme-li jeho básně, nalézáme v právě skončeném ročníku vzletné verše Prokopa Zaletěla, dr. Matěje Kováře, J. Miloty a M. A. Kadlčákové. V článcích země- a dějepisných jest zajímavý článek J. Mcelského »Erby českých zemí«. Ve vzdělavatelných článcích budí pozornost články: F. W. Foerster »Záplatované kalhoty«, J. Miloty »Dva bohatci a chudý člověk« a »Les bídy« a Jos. J. Váňy »Jarní pohádka«. I článků přírodopisných a přírodo-

zpytných jest v posledním ročníku několik. Z těch poutají nejvíce články † J. Kosiny. Povídka výstižně obohacena příspěvky A. Dostála, W. Hradečnického a j. více. Drobné články pojednávají o eucharistickém sjezdu ve Vídni, o ostrově Maltě atd. Besídka, do níž přispívají čtenáři »Č. Jinocha«, byla letos chudá. Málo kdo letos ze studující mládeže brousil si literární ostruhu.

Bohatá byla v každém čísle rubrika »Směs«, v níž se všecko zajímavé probíralo: Referovalo se m. j. o koupání v dřívější době, o méně známých kovech. o dolech na dřevo a nespalném dřevě, o zakladateli knihoven pro lid a j. v.

Ve volbě vyobrazení hledí vždy redakce přinést čtenářstvu bohatý přehled našich i cizích mistrů, našich i cizích vyobrazení. Bude se jistě každému zamlouvat vyobrazení: Abrahama Bloemaerta »Svatá Rodina«, V. F. Dobsona »Oráč«, L. Kuby »Bulharský sedlák«, Rafaela »Poesie« a J. Rec ora »Ecce homo«.

K těmto řadí se časové vyobrazení: Pomník Františka Palackého v Praze, Pohled na Kahýru, J. Em. Wilhelm kardinál van Rossum O. S. S. R., del. J. Sv. Pia X. na XXIII. eucharistickém kongresu ve Vídni, „Český chrám ve Vídni na Rennwegu“, „Erby českých zemí“, „Nikola I., král černohorský“, „Bezděz“, „Zámek v Bučovicích“, „Malta“, „Černé jezírko v potštýnských lesích“ a j. více. „Č. J.“ pod redigováním kanov. V. Müllera se stále zdokonaluje. O. Jakoubek.

Nová reverie bethelská a palestýnská. (Ecloga mystická). Napsal Stanislav Mráz. V Praze 1912, nákladem dílny autora, tiskem J. Rokyty. Cena kvartového sešitu 40 h. — Autor, z jehož péra vyšla již celá řada bizarních prací namnoze rázu nábožensko filosofického, nazývá tyto své verše »Ghirlanda prosodická na klest vánoční 1912« a připomíná hned na obálce, že to jest »compilace a flexe o příchodu děcka messiánského, jeho poslání a určení v klínu modernity a ve společnosti žhavosti a klexe o býku politickém a aesthetismu a oslici duchovní blíž jeslí adorativních Adama budoucnosti.« Po vzletném úvodu, jež zakončuje verši:

» . . . Zřím jen, sama příroda
kment vzala oslavný, je sněžně bílá
ta říza, její šperk jest dýmant aetherický.
Tož slaďte ret melodie ve spomoc:
Ó svatá noc! Ó černá, božská noc!« — — —

rozvádí básník myšlenky gladiatora, myslitele, barda, králů a mudrců předkřesťanských a pohanských, popíračů a rouhačů, polyhistorů, otců církevních a comentaristů duchovních o poslání syna Božího, v němž spatřuje Boha lásky a dobra, střed zlatý, v němž se vlní lehce dýchá. — Nedivno tedy, že autor, v úpravě a stylisaci svých prací básnických někdy i podivnůstkářský, dovolával se v dnech Vánoc, ideálních to dnech příchodu krásného mlka Bethelského a dárce štěstí duší i srdcí, obolu se strany těch, kdo jeho literaturu čtou. Vánoční ghirlanda Mrázova i katolíka mohla uspokojiti. Jan Voborský.

Dramatické umění.

Nejmohutnější sloup činohry Národního divadla **Eduard Vojan** slavil koncem května své 25 leté umělecké působení při této scéně. Zahřál si ve Shakespearově tragedii „Othelo“ svého černého hrdinu s pravým uměleckým procítěním. V jeho výkonu nebylo viděti přes jeho šedesátku žádné únavy. Obecenstvo ocenilo jeho uměleckou práci hojným účastenstvím, bouřlivým potleskem i dary z lásky. Preji k další činnosti snaživému umělci všeho nejlepšího!

* * *

Za † Jos. Richardem Rozkošným.

Odešla nám milá, sympatická tvář starce a s ní i odešel Nestor českých hudebních skladatelů: **Josef Richard Rozkošný**. Byl rodilým Pražanem a matičce Praze zůstal věren až do své smrti, která jej zachvátila dne 3. června v jeho bytě na Smíchově. Srostl s českým divadelním pražským uměním. Již před 43 lety (r. 1870) věnoval českému prozatímnímu zemskému divadlu svou prvotinu, komickou operu „Mikuláš“, kterou zvítězil jako nováček. Po ní dal nám „Svatojanské proudy“, „Záviše z Falkenštejna“, „Popelku“, „Krkonoše“, „Stoju“, „Satanellu“ a poslední jeho prací byla opera „Černé jezero“. Též veliká řada písní, sborů i klavírních skladeb, půvabných a přístupných i obsahem i technickými požadavky nenesnadných povstala v době odpočinku od tvorby obsáhlých partitur operních. Síla Rozkošného neležela nikdy v naprosté původnosti invence, než přes to zdravý smysl pro melodiku lahodnou a vřelou, a zejména obratnost v ovládnutí technické stránky činila vždy autora sympatickým.

Byl Jos. Richard Rozkošný dobráčkem. Netrpěl nikdy velikým slavomem. Každá sebe menší pozornost od kritiky nebo správy divadel jej rozradostnila; ač dostalo se mu za jeho věrné 40leté služby na poli divadelním mnoho nevděku, přece zůstal věren české scéně. Pamatuji se, jak před lety dětinně jásal, když byla na scéně Národního divadla v novém nastudování vypravena jeho »Popelka«! A co se natěšil na vzkříšení »Svatojanských proudů«, kterých se však již nedočkal!

České hudební umění ztratilo v J. R. Rozkošném nejvěrnějšího a nejstaršího přítele a čestného representanta jeho. A jak nejlépe uctíti jeho velikou památku? Divadlu věnoval mnohý skvost a proto zase jen divadlo s vděkem mu splatití může jeho lásku. Kež správa Národního divadla v brzké době přistoupí k vypravení cyklu jeho oper a v nejbližší době pojme do repertoiru nově nastudované, mu slibované »Svatojanské proudy«! . . .

* * *

Z Národního divadla. Tvůrce novodobého ruského dramatu A. N. Ostrovskij svou komedií „Nevolnice“ octl se po 25 letech opět na scéně Národního divadla. V jeho komedii promlouvá se sice o vážném problému, odvislém postavení ženy vůči muži. Řešení jeho však není vážné. Děj hlavní ustupuje před řadou podružných úložek do pozadí. Bohatý stařec pojal za choť mladou žínku, vyšlou z chudoby. By jej snad neklamala, hlídají ji v jeho nepřítomnosti opilý lokaj a klevetivá babka. Mladá žena ve své sentimentálnosti činí úklady mladému úředníku, ale ten žije jen pro praktický život a ne pro sentimentalitu.

Když manžel přijede, hlídači sosnují na jeho choť obvinění, že jej chce otrávit. Manželka prokazuje svou nevinu a vyčte starci své nevolnictví. Muž dává ženě po té plnou svobodu. Ale mladá choť pozná všednost svobody.

Její přítelkyně jí sdělí, že její muž, společník muže nevolnice a sentimentální paničky, štvál ho proti své vlastní ženě. Dále ji poučuje, že mladý úředník, její ideál, jest milencem jejím, ovšem za dobrý honorář od ní obdržovaný. A mladý úředník poučuje zase mladou choť, že nemá práva jím pohrdati, protože jest v lásce laičkou a nezná vášeň lásky. Ke konci hry vrací mladá žena muži nabízenou svobodu a prosí jej, by ji naučil hráti v karty.

Nizkost a ubohost vyplývá ke konci hry z autorova názoru na život. Psychologická stránka duší hlavních osob není úplně zpracována a tone v nedostatku charakteristiky. Chce více pobaviti různými epizodami, nežli poučiti. Paní Hübnerová a p. Mušek v dvojici služebných duchů těžili hojně ze svých úloh. Též paní Vrchlická v úloze mladé choti vystihla své poslání i situaci. Snad z jeho 47 her, po smrti Ostrovského zanechaných, našla by se některá z působivějších, nežli jest jeho komedie »Nevolnice«.

V opěře oživily repertoír pohostinské hry Otakara Mařáka, bývalého člena opery této scény. Vystoupil jako Jeník v »Prodané nevěstě«, v níž lahodil nám zdravým zvukem svého hlasu i živou hrou. Též jako Ladislav ve Smetanově »Dvou vdovách« byl sympatickým zjevem a libý zvuk hlasu jeho se všem jeho citelům a citelkám zamlouval co nejvíce. Otakar Jakoubek.

Z Městského divadla Král. Vinohradů. Poslední činoherní novinkou před divadelními prázdninami byla Ant. O h o r n a veselohra »Samson v zajetí«. Autor její, jako bývalý kněz, se před lety nechvalně proslavil svojí hrou »Bratří sv. Bernarda«. Jeho veselohra chtěla nepochybně bičovati buržoasii, která vyhybá se uměleckým kruhům, ale bičování není nikterak mistrné. Mladý malíř Fritz Kanzler stal se Samsonem, jenž zamiloval se do své Dalily, dcery Filištína velkoobchodníka Hellberga. Papínek jest zaujat proti umění. Svolí ke sňatku Kanzlera s jeho dcerou jen pod tou podmínkou, když jeho zeť zanechá palety a stane se obchodníkem. Chce učiniti ze svého zetě pokusného králíka.

Ale práce se mu nedaří. Pan zeť více karikuje nežli koresponduje. A ve volných chvílích chodí do atelieru svého přítele tajně malovati. K vůli tchánovi shodí i své bujné kadeře, by vypadal po velkoobchodnicku. Když anonymně vystaví svůj obraz, ztropí pan Hellberg rodinnou scénu. Tu Kanzler se nedovede více opanovati a opouští choť i svého tchána s vyhrůžkou, že se více do jeho domu nevrátí, leč že by sám tchán o jeho návrat jej požádal.

Pracuje s chutí a za své úspěchy jmenován profesorem na akademii. Jeho krátké vlasy již dorůstají a Samson zachráněn. Tchán zetička odprosí a žínka jása nad smířením. Však jedno zlo přivádí vždy i druhé. Hellbergova mladší dcera zamilovala se do Kanzlerova přítele Waldingera. Otec musí k sňatku svoliti. A tak má nyní na místě jednoho zetě-malíře nyní v rodině zetě-malíře — dva.

Ve veselohře pohybuje se mimo hlavní osoby i celá společnost bezvýznamných postav, jichž nejspíše často slovní výlevy veselohru zbytečně prodlužují. Hře věnována pile i péče od účinkujících. Pan Pražský byl dobrým Kanzlerem, p. Hlavatý zbrklým Hellbergem a pan Tesař obratným snilkem-malířem. Směle však mohla tato německá novinka ustoupiti z cesty a popřáti místa některé české novince.

Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. Pokračováním rozpustilé »Autovily«, provozované v aréně na Smíchově, jest burleskní opereta A. H. Sweéra »Tohleto děvčátka mají ráda«, k níž hudbu složil Emil Vieux. Jest to pokračování chudoby děje k »Autovile«. Záletná Priska, která má šilence muže, vynalezla podvazky à la Priska a dekoltní prádlo »Tohleto děvčátka mají ráda«. Vtip v burlesce není žádný a děj rovná se nule. Divíme se účinkujícím (zejména p. Vošahlíkovi, pí. Sýkorové a p. Karlovskému), že neobávají se, že v podobných slátaninách úplně nesevšední. Také podle toho výkony jejich nemohou se měřiti se stránky umělecké, nýbrž se stránky přání regie, která nyní hová tam více groteskní komice, nežli bujarému, osvěžujícímu vtipu.

Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Zemský výbor v Lublani zakázal tamnímu zemskému slovinskému divadlu kinematografická představení, protože se předváděly namravné filmy. U nás k podobnému zákazu by tak brzy nedošlo! — V Baru, v zugsckém kantonu ve Švýcařích, provedena byla se skvělým úspěchem českého skladatele Vojt. Říhovského »Missa Loretta«. Byla provedena u příležitosti valného sjezdu Cecilského spolku za účinkování 250 pěvců. Všecky švýcarské listy vyslovují se o této církevní skladbě českého skladatele s největší pochvalou. — Ve Vratislavi provozována byla v novém zpracování dr. Erdmanna-Guckla Monteverdiaova opera »Orfeus«, složená více než před 300 lety. — Euripidovy »Bachantky« provozovány byly v divadle v přírodě na Via Flaminia v Římě. Hru sehráli členové římského městského divadla »Argentina«. — Magistrát v Berlíně hodlá věnovati ročně 20.000 marek subvence na velké lidové představení při lidových cenách. Představení mají býti též pořádána pro studenty s klasickým repertoirem. Také si vyžádal magistrát něco volných vstupenek pro děti chudých rodičů. Pražský magistrát v pořádání podobných představení už dávno přestál — O Maeterlinckově hře »Marie Magdalena«*) rozepsal se obsírněji Lothar Suchý v »Nár. Pol.« Píše m. j. o hře, že nejučinnější scény jsou vlastně jen prosté kopie bible. Dále praví: »Je mi smutno říci o básníku mi drahém, jak málo lidským, málo blízkým našemu soucitu učinil onen tisíciletý problém hříšnice-svěťice, který tolik umělců již zlákal a v každé době a tedy i dnes by mohl vzrušiti a dojmouti. Dramatik, který smělou rukou si vybírá z historie postavy nejposvátnější nejen pravověrným křesťanům, nýbrž i všem, kdož v křesťanství vidí, ne-li konečný cíl, tedy alespoň světlou etapu na cestě ducha lidského za pravdou a krásou, dramatik takový měl by si býti vědom toho, že osoby tak vznešené nemohou se státi předmětem jeho dramatických a psychologických experimentů, že od věků příliš pevně a jasně stojí před zraky lidstva, aby směl kdokoli na nich čeho měniti . . .« L. Suchý pokračuje: »Ale není možno připustiti, aby Ježíš, učinil-li jej kdo jako Maeterlinck částečně osou, částečně i osobou dramatu, stal se předmětem básnickových dohadů, aby akt dramatu nejvznešenějšího, jaké lidstvo má, smrt Kristova, byl učiněn pochybným, byl učiněn závislým na tom, zda se Marie z Magdaly vzdá či nevzdá nějakému římskému setníku, který je ke všemu jen výmyslem autorovým. Věřící divák ptá se tu přímo zděšeně, zda by nebylo tedy došlo lidstvo vykoupení, kdyby byla Magdalena setníku vyhověla? A i nevěřící nemůže leč s úsměvem se otázati, zda by tedy nedošlo lidstvo ani vyšší oné mety, jakým přece i nevěřícímu je křesťanství vůči pohanství.« Zmíněný kritik po té rozebírá děj: První dějství Maeterlinckovy »Marie Magdaleny« je řadou scén, či vlastně jen dialogů, které vyvrcholují v mohutnou a krásnou scénu, převzatou doslova z bible, ale není nikterak expositivní dramatu. Na statku římského filosofa Silana sejde se kurtisana Magdalena s římským setníkem Luciem Verem, který ji miluje. V sousední vinici je shromážděn kolem Krista dav chudáků, stížených bídou a nemocemi. A jak Kristus káže davu, — Maeterlinck správně pochopil, že by nebylo pietní dáti vystoupiti Kristu na jeviště a proto dává zaznívat ze zákulisí jen jeho slovy, vypsány prostě z bible — tu v hříšnici probudí se touha, býti Kristu na blízku. Dav ji chce kamenovati. A tu Kristus promluví k davu ona

*) Hru právě vypravilo největší pařížské divadlo »Châtelet«. Pozn. ref.

krásná slova, která ve skutečnosti promluvil, když lid chtěl kamenovati ženu-cizoložnici: »Kdo sám jsi bez viny, hoď po ní první kamenem!« Magdalena je zachráněna, ale nešla za Kristem. Žije ve vile setníka Lucia Vera, ale přes to její srdce sní o Kristu. Když má býti Kristus zatknut římským kapitánem, přichází Silanus se svým přítelem Appiem. Neubráníte se hlubokému a čistému dojmu při vypravování Appiově, jež je, pravda, jen opakováním bible, ale znovu ukazuje, co v oné knize knih je hluboké poesie a dramatické síly. Když vzkříšený Lazar volá: »Mistr tě volá!« Magdalena jde bez rozmýšlení za Kristem.

Třetí dějství však je již jen dlouhým epilogem bez dramatického napětí. Kristus jest vězněn a odsouzen. Magdalena nevzdala se však dosud naděje, že zachrání Krista. Římský setník slíbí jí sice, že Krista zachrání, ale jen, vzdá-li se mu. Stala se světící, odmítla nabídku Luciovu. Referát p. L. Suchého o hře jest psán objektivně a proto některá místa z něho cituji. Snad dočkáme se hry i na české scéně. — Francouzskému konsulovi Pavlu Claudelovi ve Frankfurtě udělila francouzská akademie cenu 2000 fr. za jeho mysterium »Zvěstování Panny Marie«, provozované před nedávnem s velikým úspěchem v Paříži. — V zimní saisoně bude vypraveno po prvé v divadle »His Majesty Theatre« biblické drama »Josef a jeho bratři« z pera L. R. Parka.

Otakar Jakoubek.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Válka a humanitní ideály. Humanita jest ideál všeobecného bratrství — praví Masaryk, ale sám bohužel svými vášnivými útoky proti katolíkům všeliké bratrství mezi lidmi ničí. Snahu o bratrství Masaryk také zcela nedostatečně podpírá a odůvodňuje. Proč mám sobectví přemáhat? Kristus na to praví: Bůh ti to přikazuje! Co jste učinili jednomu z nejmenších, mně jste učinili a proto: pojdte požehnaní Otce mého a vládněte královstvím vám připraveným od ustanovení světa. — A což nejsou mezi křesťany sobci? Jsou a sv. Pavel o nich praví, že jsou nepřáteli kříže Kristova. Závěr: chcete-li humanitu — všeobecné bratrství, musíte přijmouti, uznati a poslouchati Krista. — —

Pořadatel »Všelidské hlídky« v »Nár. Obzoru« (č. 1.) dr. Alex. Batěk uvažuje o válce a na konec praví: »Odsuzujeme válku. Válka je výsměchem pro snahu humanitní. Jen válka, panika, tento zbytek středověkého barbarství může přivoditi stav, v němž člověk přestal býti člověkem. Není jisto, zda bychom (my hlasatelé humanity?) sami v době šíleného strachu jednali lépe.« Co tedy? Závěr, plynoucí z jeremiady páně Bařkovy dle našeho soudu měl by zníti: »Pouhé slovo »humanita« nemá dosti síly, aby v člověku potlačilo sobectví a ukrutnost; nevykřikujme tedy toto prázdné heslo a majíce sami břevno v oku, netahejme farizejsky mrvu z oka svého středověkého bratra; může-li co pohnouti člověka, aby jednal šlechtně, aby miloval bratra svého, aby mu hrůz válečných nepřipravoval, aby se za něho obětoval, povolejme za krále Krista a uznejme jeho zákony — už dlouho proti němu bojujeme a jeho učení podrýváme. A vždy se to na nás (na lidstvo) mstilo, mstí a mstítí bude.

L † k.

Paběrky z novin a veřejného života.

Vzácné jubileum Dne 20. července t. r. slaví Jeho Eminence, ndp. Dr. František kardinál Bauer, kníže-arcibiskup v Olomouci, padesátileté jubileum kněžské. Redaktor Vlasti jest žákem Jeho Eminence z pražské bohoslovecké fakulty a Jeho Eminence jest zakládajícím členem družstva Vlasti, i zasiláme z Vlasti do Olomouce upřímné a srdečné blahopřání.

Deset let biskupem. Královéhradecká diecése vděčně těchto dnů vzpomíná, že před desíti lety zasedl na biskupské křeslo Jeho Excellence dr. Josef Doubrava. »Obnova« ve svém čísle věnuje ndp. biskupovi tyto řádky: »V semi-

náři zřídil docenturu církevního umění, professuru sociologie, systemisovanou stolicí fundamentální theologie a křesťanské filosofie, učinil kroky, aby byla zřízena samostatná stolice pro církevní právo. Spolupůsobil horlivě při praktické reformě církevního zpěvu. Zavedl vikářské konference, které svým průběhem a prospěchem nahrazují v míře veliké synody. Pojal hned s počátku plán, aby seminářská budova byla přestavěna. Veliké, neočekávané překážky postavily se mu v cestu. Přes to však usiloval v tom směru vytrvale dále po všech svízelných zkušenostech, tak že konečně svítá příznivá naděje, že dlouholeté úsilí bude takticky zrealisováno. Přípravy, které se konaly k úpravě kongregu, našly v odp. arcibiskupství zdatného spolupracovníka a otcovsky pečlivého prostředníka. Rozvoj církevního umění vděčí našemu vrchnímu pastýři za práci a podporu obrovskou. Máloliterární církevní knižní práce a obětí věnoval na to, aby církevní budovy byly stavěny a restaurovány podle nejpřísnějších pravidel uměleckých a zároveň přesně v intencích církve. — Biskup Doubrava seč je fedruje katolický tisk a a katolickou organizaci, zachováváje k jinověrcům a odpůrcům církevním vzácný takt. Jest lidumilný, národně nestranný, ač dobrý Čech, všestranně vzdělaný a v nejrůznějších oborech pilný jako včela. Právě vrátil se z Říma, kde byl podati zprávu o stavu své diecése. Pius X. řekl biskupovi tato lichotivá a pravdivá slova: »Vyříd' svým diecesánům, že mám je rád proto, že oni mají rádi tebe.«

Okružní list terstského biskupa k duchovenstvu. K Novému roku zaslal terstsko-koperský biskup dr. Karlín svému duchovenstvu latinský okružní list. V něm se ohlíží na uplynulý rok a pohlíží do budoucnosti, co již bylo vykonáno a co dlužno provésti. Nejdříve na to poukazuje, že ho těší jednota mezi kněžími. Dává důraz na blahodárný vliv družstva »Sodalitas ss. Cordis« a na schůze děkanů (vikářů). Dále upozorňuje na nedostatek kněží a vyzývá, aby všichni spolupracovali, aby se tomu odpomohlo. Pochvalně zmiňuje se o veřejném působení duchovenstva a napomíná k vytrvalé práci, neboť jestliže kněží nebudou se starati o katolickou organizaci, budou pracovati nepřátelé v nekato-lické organizaci a následek toho bude, že budeme míti — prázdné kostely. Pro jubilejní rok nařizuje sv. misie a duchovní cvičení. Na konec upozorňuje, aby se o to kněží starali, aby se lid více účastnil duchovních milostí, které uděluje biskup při visitaci, a zve kněží, aby se sdružovali v družstvu »Sacerdotum Adoratorum«.

Odhalení pamětní desky povídkářů Pravdovi. Devět roků po úmrtí oblíbeného a velezasloužilého povídkáře Frant. Pr a v d y, vlastním jménem Vojtěcha H l i n k y, zasazena byla v místě, kde po léta náš spisovatel působil, pamětní deska. Na Hrádku u Sušice v Čechách bylo jeho působiště, na Zdounském hřbitůvku odpočívá. Mnohá léta byl Frant. P r a v d a—V o j t. H l i n k a, zámečným kaplanem na Hrádku. Tam mu nyní pod oknem kaplánky zasazena deska: »*1817—†1904. Zde žil a zemřel český lidový spisovatel Frant. Pravda (Vojtěch Hlinka). Zasazeno 22. června 1913«. Nápis tento pod podobiznou Pravdovou, jež je dílem sochaře S u c h a r d y, bude hlásati památku jeho tam, kde sídlíval. V neděli dne 22. června t. r. byla pamětní deska, která byla pořízena péčí »Měšťanské Besedy v Sušicích, odhalena. Slavnost pokazila trochu nepohoda, ale i tak byla okázalá. Súčastnili se jí maj. panství Hrádeckého baron Henneberg-Spiegel s paní baronkou, starosta Sušický M. Saidl se členy zastupitelstva, prof. Krb, předseda »Měšťanské Besedy«, mnohé spolky, studentstvo a množství lidu. Slavnostní řeč proslavil profesor Sekanina z Prahy. Vzpomínky na zesnulého přednesl nynější zámečkový kaplan Hrádecký M i k a. Jménem příbuzenstva poděkoval dp. kaplan Brdlík z Netolic. Promluvili ještě prof. Krb a spisovatelka Melanová. Zapěním národní hymny byla slavnost odhalení pamětní desky Pravdovy skončena. Večer súčastnili se mnozí předvedení oslavencovy hry dětské »S l e p é b a b i č k y«. »Měšťanská Beseda« sušická hodlá z přebytku sbírky na pamětní desku Pravdovu založiti »Pravdovu knihovnu pro Hrádek a okolí«.

† **Tomáš Šilinger** zemřel 17. června mrtvicí v Luhačovicích. Již před rokem propukla u něho ledvinová nemoc. Tehdy bylo možno pomýšleti ještě na záchranu, když by nemocný odložil vše a žil jen svému zdraví; ale Šilinger toho učiniti nechtěl a neučinil, nýbrž pracoval dále, následkem toho se nemoc horšila, propukala v různé komplikace, až přišla katastrofa. Šilinger vykonal mnoho záslužné práce, jako chefredaktor »Hlasu«, zemský a říš. poslanec, člen výkon. výboru strany, zem. škol. rady. V jednání byl milý, žertovný, tolerantní, kompro-

misní, v práci neobyčejně pilný a všude oblíbený. Zajímavé jest, že všechny noviny o něm psaly velice sympaticky a že v parlamentě byl nemálo ode všech stran vážen i milován. Veřejně pracoval přes 20 let. Byl ještě mlád, neboť zemřel ve 47 letech. Byl by vykonal ještě mnoho práce. Pohřeb jeho byl neobyčejně slavný.

Úmrtí. Dne 7. června zemřel v Pittsburgu v Mercy Hospitalu (Sev. Amerika) farář z New Castle, Penn. dp. F. J. Šimoník. — Narodil se v Oseku u Lipníka r. 1848. Gymnasium studoval v Kroměříži a na kněze vysvěcen byl v Karlsburgu v Sedmíhradech. Působil v Schaefsburgu, Kereku a Kološi. Roku 1877 odjel do Ameriky, kdež působil ve St. Paul a Nové Praze. R. 1884 vrátil se do Vlasti. Stal se v olomoucké arcidiecesi duchovním správcem poutního místa ve St. Vodě. Roku 1889 odebral se však znovu do Ameriky, a to do státu Washington, kdež působil v několika českých a slováckých osadách. P. Šimoník byl výtečným linguistou. Znal asi deset řečí a to perfektně.

Vyznamenání. P. Salesius Roubíček, opat želivských Premonstrátů, obdržel komthurský kříž řádu císaře Františka Josefa. — Prelát Roubíček s uměleckým vkusem obnovil budovu vyhořelého kláštera; svou skromností a přívětivostí zapsal se už dávno do srdcí všech. Pan prelát náleží k pilným fedrovatelům katolické organisace a pozorným okem sleduje všechny církevní, kulturní a politické události.

Světicí biskup Vorarlberský. Dne 8. června byl generální vikář msgr. dr. Zikm. Waitz posvěcen na světicího biskupa vorarlberského v dómě v Brixenu.

K volbě klosterneuburského preláta. Zvolený dr. Jos. Kluger, posledně farář v Reinprechtspöllu, narodil se r. 1865 v Reitendorfu na Moravě jako syn německého sedláka; r. 1889 složil profes., r. 1890 byl vysvěcen, roku 1893 vydobyl si doktorátu bohosloví, pobyl profesorem orientálních řečí, přednášel též dogmatiku, začež stal se farářem v Pöllu v okresu eggenburském. Je vynikajícím znalcem církevní hudby.

V 98 letech katolíkem. Anglický »Tablet« z 25. ledna r. 1913 napsal: »Různé a často zcela překvapující jsou cesty k obrácení; avšak zřídka kdy se přihodí, že můžeme sdělit obrácení 98 letého anglikánského duchovního. Krátká zpráva v denníku zpravuje o tom: »Na výslovné přání, vyslovené tři dny před svou smrtí, byl John Cooper, dříve rektor v Beaumont-with Mole v Essexu, pochován podle katolického obřadu. Několik hodin před svou smrtí byl přijat do církve katolické.« — Veřejné prohlášení jeho příbuzných dovozuje, že Mr. Cooper učinil tento krok po dlouholetém studiu spisů kardinála Newmana a jiných. Zanechal látku k zajímavému spisku, aby vysvětlil svým přátelům tento svůj krok.

Chefredaktorem »Hlasu« ustanoven byl p. Fr. Němeček. V ustavující schůzi výborové družstva »Hlas« zvolen předsedou zem. hejtman hr. Serényi, místopředsedou vl. r. Mašek, jednatelem dr. Jos. šl. Koudela a pokladník jnsp. Fr. Homolka z Kroměříže.

Sensační vynález Jesuity Camelliho. Ze Štýrského Hradce se oznamuje: Dne 17. m. m. dopoledne konal P. Camelli na vrchu poblíž Mariboru pokusy v měření elektromagnetických vln. Fysikální ústav ve Štýrském Hradci vydával v intervalech elektromagnetické vlny, které byly v Mariboru velmi zřetelně registrovány. P. Camelli používá zde zajímavého nového aparátu. Je to jednoduchý měděný drát, asi 80 m dlouhý, napjatý na obyčejné žerdi, asi 13 m vysoké. Pomocí tohoto drátu, odzvučné cívky a tuhového detektoru jsou vlny telefonicky zachycovány. Celý aparát váží pět kilogramů a vejde se hravě do cestovního tlumoku.

Jak si Anglie váží učených jesuitů. P. Jos. Assmuth, T. J., měl 30 ledna přednášku ve společnosti přírodopýtců v Bombaji o hubitelích dřeva z rodu mravenců thermitů. Přednášce té byl přítomen šéf ministerstva pro veřejné práce. Po několika dnech přišel na učeného jesuitu dotaz, nechtěl-li by přednášku s připojeným vyobrazením uveřejniti nákladem anglické vlády, k čemuž jesuita ochotně svolil. Nabízené peněžní odměny nepřijal, aby zachoval si svou neodvislost. Nyní mu anglická vláda nabídla volný lístek první třídy na všech indických drahách, což P. Assmuth přijal s uvážením, že indické dráhy mají větší délku, nežli celé Německo. — Jiný jesuita, P. Hofmann, obdržel od vlády Raise-i-Hind-Medailii za své linguistické a etnografické studie.

Povýšení. Bývalý rektor Animy v Římě, dr. Josef Lohninger, byl jmenován kanovníkem katedrální kapituly v Linci.

Odkaz kněžstvu. Prelát bar. Linde, kapitulár metrop. kapituly v Olomouci, odkázal ve prospěch arcidieces. chudého kněžstva 200.000 K.

Podrobil se. Spisovatel životopisu sv. Františky ze Chantalu, Henri Bremond, kterýžto spis byl dán nedávno na index, napsal dopis arcibiskupovi v Aix, v němž ohlašuje své podrobení rozsudku sv. Stolice. Bremond líčil v této knize přátelství svěťice k sv. Františku Saleskému jako něco lidsky smyslného.

Milosrdné sestry ve Francii. Francouzská republika ve svém nepřátelství proti všem církevním řeholím vyhnala Milosrdné sestry i z nemocnice a ustanovila na jejich místo světské ošetřovatelky. Nepřátelství proti církvi jest však drahé a skutkům křesťanského milosrdenství se nevyrovná. Město Paříž samo platí na své nemocnice skoro o 11 mil. franků ročně více než za ošetřování sester a zase bude nutné zvýšiti tyto poplatky. Každá Milosrdná sestra spokojila se 200 franky ročně, světské ošetřovatelky však žádají 1100 až 1300 franků. Mimo to byli nemocní lépe obsluhováni od sester. Není divu, že po celé Francii počínají volati po sestřích. V některých městech je již mají, jako v Cherbourgu, Tolousu, Avignoně a jinde. V městské radě pařížské byl učiněn návrh, aby byly Milosrdné sestry znova povolány do nemocnic, a sami sociální demokraté se neodvážili hlasovati proti návrhu.

Duchovní správa ve francouzském vojsku. President francouzské republiky výnosem zavedl znova vojenské duchovní správce ve francouzském vojsku.

Cařihradská koruna. Mnichové hory Athosu chtějí korunovační roucha a korunu císařů byzantských poslati do Athen, aby jí bylo použito při korunovaci krále Konstantina; jest možná, že se stane tato koruna budoucně řeckou královskou korunou.

Velehradské slavnosti ke cti sv. Cyrilla a Methoděje započaly v plném proudu hlavně 5. července t. r. Pontifikální služby Boží sloužil o svátku Cyrillo-Methodějském na Velehradě kníže-biskup krakovský Sapieha. Přítomni byli arcibiskup Msgr. Menini ze Sofie a biskup Sarič z Bosny. Také lužičtí Srbové v národních krojích, vedení dvěma kněžími, akademikové chorvatští, slovinští a polští přibylí už k cyrillo-methodějským oslavám. Ze všech stran Moravy přibudou z vláštňi vlaky, tak že slavnosti velehradské budou letos neméně skvělé a velkolepé, než byly roku 1863.

Jubilejní slavnost Konstantinská. Vídeňský purkmistr dr. Weisskirchner měl na schůzi katolických organisací při oslavě jubilea Konstantinova řeč, v níž pravil: Před nějakými padesáti lety nám ani nenapadlo, že bychom mohli míti školský spolek. Katolický školský spolek má 133.000 členů. Neměli jsme tiskové organisace: Piův spolek čítá dnes 140.000 členů. Studentských jednot bylo pět, teď jest jich devět, organisovaných křesťanských dělníků byla hrstka, teď máme 100.000 organisovaných dělníků a 200.000 katolicky organisovaných sedláků. Kdy by byl doufal v době interkonfesionálních zákonů, že ve Vídni budeme míti velikolepý eucharistický sjezd, a že do správy dvoumillionového hlavního města říšského dostanou se křesťanští sociálové! To všechno jest náš konstantinský triumf!

Zákaz Konstantinských oslav v Rusku. Ministerstvo vnitra v Rusku podalo zprávu administrátoru diecese vitenské, že nepovoluje hromadné pouti do Říma a že též nepovažuje za možné dovoliti pořádání veřejných oslav přednáškami a p. Jedinou formou oslavy, s kterou může ministerstvo souhlasiti, jest oslava čistě náboženská v kostele. Zároveň tento zákaz činí zbytečným trvání jubilejního odboru, který se musí rozejíti, poněvadž nebude míti práce.

Volba rektora české university. Letos dle turnu měl býti volen theolog — Dr. Pecháček. Ale páni se umluvili a zvolili všemi hlasy, až na hlasy bohoslov. fakulty, prof. dra. Mareše. Takové pominutí stalo se již tentokrát ve druhém turnu, tak že poslední rektor byl prof. kanovník Dr. Vřešťál před osmi lety. Zajímavé jest, že již po druhé před volbou byla aranžována protestní schůze studentstva, která se ohrazovala proti volbě rektora kněze; — někteří páni té řešení potřebovali, proto musila býti schůze.

Pohotovost katolíků v Německu. Sociální demokraté v Německu ohlásili založení životní pojišťovny »Lidová péče«. V katolických kruzích v Německu ihned poznali nebezpečí tohoto podniku. — Centrála Lidového spolku pro katolické Německo ihned dala poplašný signál ke konání schůzi, přednášek a okamžité protiakci katolických spolků a organisací, které mají ihned zahájit agitaci pro ka-

tolickou lidovou pojišťovnu »L e o« v Kolíně n. R., která je ještě výhodnější než socialistická »Lidová péče«.

Úspěch španělských katolíků. Málo chybělo, že by byli odkřesťanili španělské školství, kdyby nebyli povstali k obraně katolíci. Vláda ještě pro tentokrát skryla své růžky. Byl podepsán výnos, jímž se prohlašuje náboženské vyučování za povinný předmět.

VII. všeobecný sjezd československých katolíků ve dnech 7. a 8. září 1913 v Kolíně. První schůze přípravného výboru sjezdového konala se v pátek, dne 20. m. m. za předsednictví J. Ex. hr. Schoenborna. V zahajovacím proslovu vzpomenu předseďa, že při mši svaté, kterou za zdar sjezdu oběťoval dnes člen výboru mons. prof. dr. Kordač, modlili jsme se, aby dobré snaze a svorné naší práci Bůh požehnal. Čeká nás práce veliká a doufejme, že svornou vůlí a poctivým přičiněním ji zmůžeme. J. Ex. oznámil, že pro dnešní schůzi podstatnými důvody se omluvili: J. M. probošt Burian, J. M. prel. Tumpach, J. M. opat Zavoral, mons. Wunsch, kan. Müller, notář Škrdle, dr. Slavík, děkan Sixta, prof. Žák, M. Záruba, J. Polák, Stoklasa a sdělil, že J. Em. ndp. kardinál jmenoval svým zástupcem v přípravném výboru J. M. vsdp. probošta vyšehradského mons. dra Buriana. První místopředseda sjezdového výboru a Zemské rady katolíků mons. Vaněček ve výstižném proslovu naznačil kulturní a náboženský význam našich sjezdů a podal obraz příštího VII. všeob. sjezdu československých katolíků; zdůraznil nepolitický charakter tohoto sjezdu a apeloval na svornou součinnost a účast všech československých katolíků. Předložený návrh jednacího řádu pro přípravný výbor a odborové komise po odůvodnění far. J. Paulyho schválen en bloc jednomyslně. Sekretář JUC. Mourek podal zprávu o dosavadním průběhu přípravných prací, o volbě výboru a komisí a návrh prozatímního sjezdového programu. Dr. Vrátný přednesl osnovu sjezdového provolání. Po povšechné debatě předneseny byly četné návrhy a podněty zejména pp. dr. Radimským, dr. Hronkem, sekr. Havelkou, JUC. Waschkem, JUC. Šindlerem, red. Jirouškem, Fr. Šafránkem, Březinou, Majorem, mons. Kordačem a j., které přikázány byly příslušným komisím. Průběh této první schůze přípravného výboru svojí jednomyslností a povznesenou náladou skytá nejlepší naději zdaru příštího VII. všeob. sjezdu československých katolíků.

Přípravné komité pro sjezd katolíků v Kolíně ustanoveno bylo takto:

Praesidium: Předseda J. Ex. hr. V. J. Schoenborn, I. místopředseda Mons. Vaněček, II. místopředseda J. M. prelát Tumpach, III. místopředseda Václav Kotrba, Pokladník Mons. Wunsch, Jednatel JUC. Šindler, Zástupce nejd. kn. arc. Ordinariatu a ústř. tajemník JUC. C. Mourek.

Komise s právem kooptace.

I. Tisková: Předseda Mons. Kordač. Místopředseda J. Pauly. Jednatel A. Havelka. Zapisovatel A. Drápalík. Členové: V. Kotrba, Škrdle, prof. Žák, dr. Mazanec.

II. Řečnická: Předseda V. Müller. Místopředseda Mons. Pícha. Jednatel dr. Vrátný. Zapisovatel dr. Hronek. Členové: Mons. Kordač, Mons. Vaněček, Jiroušek, Košnář, Toman, Hálek.

III. Finanční: Předseda Mons. Wunsch. Místopředseda J. J. princ Schwarzenberg. Jednatel dr. K. Kunzl. Členové: JUC. Šindler, Mons. Pícha, dr. Wintr, Scholle, Kratochvíl.

IV. Pořadatelská: Předseda JUC. Šindler. Jednatel A. Tylinek. Zapisovatel A. Waschko. Členové: V. Kotrba, Dostálek, Roudnický.

Sjezd dělníků polských. Ve Lvově konal se sjezd katolických dělníků za účasti tisíce posluchačů za účelem zlepšení stavu pracujícího lidu, jakož i od-pomožení od nezaměstnanosti.

Z arcidiecese olomucké. Kanovníkem v Kroměříži jmenován byl as-sessor Frant. Koupil, revident kn. a konsistoře v Olomouci.

Studentské sjezdy. — Prázdniny! Doba oddechu a odpočinku! Doba styku a sblížení s lidem. Doba navázání přerušovaných pásek s našimi přáteli. Nejlepší příležitost k intenzivní propagandě našich snah. Aby naše snahy byly náležitě propagovány, naše praxe methodisticky prováděna, jest nezbytně potřebí většího kontaktu a sblížení naší studující mládeže všech kategorií.

K tomu slouží naše prázdninové sjezdy a schůzky. Tyto budou ve dnech: 20.—21. července sjezd jihočeského katolického studentstva v Českých Budějovicích.

3.—4. srpna sjezd katol. studentstva ze severovýchodní Moravy ve Valaš. Meziříčí.

10.—11. srpna krajský sjezd katol. studentstva v Brně.

7.—8. září studentská sekce při všeob. sjezdu katol. v Kolíně.

Mimo to několik menších schůzí na různých místech Čech i Moravy bude se zabývatí naši prázdninovou činností.

K náboženskému prohloubení poslouží studentům exercitie, opět pořádané v Praze-Bubenči, Hradci Král., Brně, na Velehradě, jakož i pout studentstva a intelligence při slavnostech velehradských, dne 12. července.

Program bohatý. Zdar těchto podniků vyžaduje nutně součinnost každého studenta. Žádáme od Vás účast co největší. Agitaci od muže k muži. Odhodte netečnost, zmalátnělost, blaseovanost! Čas kvapí! Nechť prázdninový čas neuplyne pro Vás bez užitku. K práci! V Praze, v červnu 1913. — Česká Liga Akademická v Praze. — »Moravan« v Brně. — »Lípa« ve Vídni.

NB. Příhlášky ke sjezdům a schůzkám (mimo sjezd v Brně) přijímá a veškeré ostatní informace ochotně sdělí »Agitační odbor Č. L. A.« Praha-II., Voršilská 1. Legitimace budou s programy rozesílány po 12. červenci. Prosíme o sdělení adresy Vašeho prázdninového pobytu, jakož i těch studentů, které mohli bychom na naše podniky pozvatí. Důležité! Nezapomeňte! Informace o sjezdu v Brně podává »Moravan«, spolek kat. akademiků v Brně, Starobrněnská 19—21.

Maďarský katolický sjezd. Ředitelská rada zemského svazu katolických spolků v Uhrách, která byla pověřena svoláním a pořádáním katolických sjezdů maďarských, se usnesla, pořádatí nejbližší maďarský katolický sjezd v Budapešti ve dnech 9. až 11. listopadu tohoto roku.

Sjezd katolíků německých z Rakouska bude se odbývatí ve dnech 15. až 17. srpna v Linci. Zahajovací a ustavující schůze slavnostní bude 15. srpna večer a bude pronesena řeč o ediktu milánském. Dne 16. srpna budou schůze s referáty o sociální práci osvětové, o praktické práci tiskové, o rovnosti a svobodě na vysokých školách, dne 17. srpna o práci bonifácovské, o organizaci mládeže, o sociální politice na venkově atd. Odpoledne téhož dne je pout na Pöstlingberg. Před sjezdem dne 13. srpna je schůze žen, uspořádaná katolickou říšskou ženskou organizací.

Katolický sjezd v Lublani. Dne 23. srpna t. r. bude v Lublani zahájen slovinsko-chorvátský katolický sjezd, jenž bude veledůležitou a ve velkých rozměrech pořádanou manifestací všech na katolickém základě organisovaných jihoslovanských sil. »Naše Listy« z 5. července t. r. přinášejí celý jeho program.

Z Tiskové Ligy. — Dary složili: Votický kníž. a. vik. úřad v Sedlci na dráze Fr. Josefa 21 K; Slánský vikariát 20 K; 16 K: Černokostelecký vikariát v Sázavě; 15 K: duch. vikariatu Skutečského; 5 K: bisk. vik. úřad v Čestíně; duch. vikariátů: Pardubického 20 K, Proseckého 13 K, Kopidlnenského 7-50, Sedlčanského 3 K 40 h; z členů složilo duchovenstvo vikariátu Křivoklátského 11 K (78 K).

Ze Spolku na zakládání katolických knihoven. — Dary složili: 4 K: Jos. Lev, farář ve Skramníkách; po 2 K: P. Václ. Wilfinger, rektor koleje Piaristů ve Strážnici; Ant. Trčka, farář v Ševětíně; Tom. Coufal, farář v Záboří; po 1 K nebo méně než 1 K: Farní úřady: v Dolní Krupé, v Březové, v Heralticích, v Záboří u Blatné a v Solopiskách. — Dále: děkani, faráři a kooperatoři: Josef Šmejkal ve Veselíčku, Jos. Holzmann v Kališti, Jan Valášek v Lukové, Josef Ptáček v Sedlci, Fr. Janoušek ve Vápně, Jos. Bouše v Týně n. Vl., Fr. Pořízek v Dolních Bojanovicích a Ant. Filip v Kondráci.

K Širšímu sboru soc. odboru družstva Vlast přispěli a daň strany pro rok 1915 složili: po 2 K: Jan Švejda, obchod dřívím v Hladově; Fr. Stavělík, župník, Karojba, Istrie; Ant. Zajíček, duch. správce nem. na Kladně; K 1-48: Jan Vrána v Sedlci u Kutné Hory; po 1 K nebo méně než 1 K: Nejmn. učitel na Moravě; Jan Vlasák v Plzni; — dále kníž. arcib. a b. vikáři, děkani, faráři, kaplani a katecheti: Josef Kovář ve Velké Jesenici, Václ. Martinek v Král. Dvoře n. Lab., Fr. Míča v Opatově, Tom. Zeman ve Svojsicích, Boh. Zrůnek v Lošticích, Jos. Mejsnar na Klecanech, Jan Nep. Černohouz v Bubenči, Bedř. Pachta v Litomyšli, Fr. Mikšánek ve Velkých Němčicích, Ferd. Zuna v Jinonicích, Frant. Zeman ve Svihově, Dr. Al. Žalčík v Kroměříži, Fr. Matonoha ve Važanech, Dr. Jos. Čihák v Praze, Meth. Brzobohatý v Mohelně, Ant. Vytvar v Moldavě, Ant.

Vobejda v Cerekvici, Leop. Wollmann v Příbrami, Jos. Voborník ve Vysokém nad Jizerou a Jan Zeman v Olešnici — celkem 26. Od 1. října 1912 do konce června 1913 je členů 382.

K jubilejnímu fondu pro zřízení družstva Vlast splatili: po 2 K: Ant. Zajíček a Ferd. Zuna; 1.40: Dr. Jos. Čihák; po 1 K: Jos. Fabián, Josef Mejsnar, Jan Nep. Černohouz a Fr. Mikšánek.

Ježkova knihovna zábavy a poučení. Lid náš chce čísti, ať smýšlí jakkoliv. To dobře a brzy poznali socialističtí agitátoři a proto starají se pilně o četbu lidu. Špatná četba je morem, rakovinou a přes to vše často i zachovalý jinak osadník sahá po knize špatné proto, že nemá dobré. Jest tudíž nutno bojovati knihou dobrou proti knize špatné. To máje na zřeteli známý profesor J. Ježek, školní a kons. rada, učinil větší nadaci na zakládání nových farních knihoven a na rozmnožování knihoven starých. Knihovnou farní vejde kněz v přátelský styk s osadníky, dobrá kniha koná práci záchrannou, u mládeže i dospělých. Dobrou knihovnou získáme časem i inteligenty. Z Ježkovy nadace bude letos založeno třicet farních knihoven; každá obdrží jako základ dvacet pěkně a pevně svázaných svazků o 30—35. arších tiskových. Celkem bude rozděleno letos 600 svázaných svazků, a ve dnech nejbližších budou balíky franko poštou zaslány těmto důst. farním úřadům: do Malkovic u Slaného, do Lán, do Oužic u Uhl. Janovic, do Kounova u Rakovníka, do Zvole u Jaroměře, do Úpice u Trutnova, do Načeradce, do Pyšel u Benešova, do Hředel u Rakovníka, do Nelahozevsí, do Hlavna Kostelního, do Pizence a do Drahnou. Újezda u Zbirova. Ostatním žadatelům budou zaslány knihy v měsíci srpnu. Jest žádoucí, aby knihy ty byly dobře umístěny, by nevezaly zkázu vlhkem, plísni ani jinak, a aby čtenáři byli občas poučováni, jak opatrně mají s knihou zacházeti.

Soudnictví nad ruskými biskupy. Soudní senát petrohradský prohlásil, že biskupové mohou býti souzeni toliko kasačním oddílem senátu. Z té příčiny zrušil nález soudu okresního nad biskupem Ruszkiewiczem a celou záležitost uložil ad acta. Odsouzení biskupovo bylo vůbec křivdou. Byl odsouzen do vězení pro vykonávání povinností, které považoval za svůj závazek a které také věřící měli za něco podobného.

Novoněmecký kulturní svaz — jmenuje se z brusů nový spolek, který začíná se silně šířiti rakouskými zeměmi. Úkolem jeho jest: tichý útok proti katolické církvi přednáškami a poučováním, výchovou k demokracii, láskou k bližnímu a cestou spokojeného Všeněmecka dojíti vrcholu lidské blaženosti. Nejšlechternější Novoněmci mají být zvoleni kněžími, aby lid svým příkladem a radou vedli k mravnosti. Novoněmci silně spoléhají na podporu učitelskou.

Ohňostroj proti ohňostroji. Volná Myšlenka jest pro svou protikatolickou zuřivost směšna. Svatojanský ohňostroj uráží: 1. Památku Mistra Jana Husa, 2. památku krále Václava IV., který Čechům byl tak blízký. Vol. Myšlenka zakročila na radnici pražské, aby ohňostroj byl odstraněn, ale dověděla se, že pro okamžik nelze tak učiniti, jelikož náklad na ohňostroj jest v rozpočtu. Tuto odpověď nazývá Volná Myšlenka hrubě klerikální, nepoctivou, neupřímnou. Třeba prý volati národ na poplach, ježto pražská radnice ukázala, jak hnusná je patologie naší národní společnosti! — Navrhujeme, aby Volná Myšlenka uspořádala na Petříně na oslavu Ferrerovu barcelonský ohňostroj. Sociální demokraté mohli by na vedlejších návrší zase na oslavu pařížské komuny pořádati svůj druhý ohňostroj, ovšem že ne z rachejtli, ale z petroleje a pum . . .

Kníž. arcib. gymnasium s internátem otevře se na podzim na počátku školního roku 1913—14 prvou třídou v Praze-Dejvicích, Slovanská tř. 309. Vyučovatí a správu ústavu vésti budou kněží Tovaryšstva Ježíšova. Volba povolání je volná. Chovanci platí ročně za celé zaopatření 500 kor. Mimo chovance bydlící v ústavě mohou se vyučování účastniti i žáci bydlící mimo ústav, ale jen ti, kteří bydlí u rodičů a v počtu omezeném. Přihlášky o přijetí dlužno učiniti u kníž. arcib. ordinariátu (Praha-Hradčany 56-IV.) anebo od 15. srpna u ředitelství ústavu (Praha-Dejvice, Slovanská tř. 309.) Přijímací zkoušky budou se konati před prázdninami 7. července od 9—11 hod. a po prázdninách 16. září v Praze-Dejvicích, Slovanská tř. 309. Bližší zprávy (prospekt) vyžádati si lze u kníž. arc. Ordinariátu v Praze.

VLAST

Nadpřirozeno v uzdraveních lurdských.

Napsal Dr. JINDŘICH GUINIER, volný docent lékařské fakulty v Montpellieru.

Autorisovaný překlad pořídil FR. VAŇOUS.

(Pokračování.)

III. Konvalescence chybí.

Náhlá a úplná uzdravení v Lurdech, — ať dosáhla nemoc jakéhokoli stupně a zastaralosti, — bývají skoro vždy bez konvalescence. Nejčastěji měnívá se nejchatrnější zdraví uzdraveného nemocného ve zdraví nejdokonalejší, a to náhle, bez přechodu a úplně.

Období, které vyplňuje mezeru mezi nemocí a zdravím, a které jmenujeme konvalescencí období vždy nestálého, víceméně nebezpečného a vyžadujícího vždy zvláštní opatrnosti, tohoto období u zázračně uzdravených obyčejně nebývá.

Nemocný, jehož žaludek nepřijímal žádné potraviny ještě v poledne, jí přirozeně a jako každý jiný člověk již večer, a jí od té chvíle stále: tak tomu bývá u nemocných na plíce, na žaludek, na záněty ať tuberkulosní nebo ne; tak tomu bylo u dvou kostlivců (uvedené již: Hautonové a Guilloteau-ové), které jsem viděl náhle nabýti zdraví v srpnu 1908, jejichž příběh jsem vyličil, a které jsem znovu spatřil v srpnu 1909, any kypěly a kvetly zdravím.

Fthisik (souchotinář), jenž ohnut a se duse, kašlal a vyhazoval ještě v poledne, přestává náhle večer kašlati, vyhazovati a dýchá volně jako člověk docela zdravý: tak tomu bylo s případy, — jež uveřejnil jsem jinde — souchotinářů z Villepinte, zvláště prostudovaných ve spisech Dra Boissarie-a a kanovníka Jiřího Bertrin-a s případy, zaznamenanými ve známých kanonických procesech (Aurelie Huprelle¹⁸⁾ atd.), a nedávno s případem slečny Carina de Bénévol,¹⁹⁾ zajímavé Siciliánky, kterou jsem znovu spatřil úplně zdravou 9. září 1909.

Chybění konvalescence je význačnou známkou uzdravení lurdských; tato známka doplňuje a potvrzuje známku již dříve

¹⁸⁾ Aurelie Huprelle-ová. — Smrti blízká souchotinářka haemoptoická (kašlající krev), byvši 21. srpna 1895 pohroužena do jedné lurdské písčiny, pozbyla vědomí, a přišedši k sobě, byla zdráva. Kanonický soud Msgra Douaise, biskupa z Beauvais, 1. května 1908. (J. de la Gr., no 19, 10. května 1908.)

¹⁹⁾ Carina de Bénévol, učitelka. — Stížena žlázkovitou, horečnou a haemoptoickou tuberkulosou obou křídel plicních (phtisie galopante — rychlé souchotiny) uzdravila se náhle před našima očima 1. září 1908. — Znovu viděna v Lurdech, 1. září 1909, jsouc úplně zdráva. (J. de la Gr., 14. a 29. říjen a 2. pros. 1909.)

vedenou, totiž okamžitost. Jak okamžitost, tak chybění konvalescence jsou zjevy nevysvětlitelné. Všichni lékaři, kteří navštívili kancelář zjišťovací, jsou v té věci za jedno.

Je to třetí význačnou známkou nadpřirozena v uzdraveních lurdských.

IV. Nepravidelnost, nestálost.

Náhlá a úplná uzdravení v Lurdech dějí se nepravidelně, nestále a nevyzpytatelně. Kdežto v každé pravidelné akci léčebné lékař je s to, aby měřil skoro s úplnou jistotou účinek toho neb onoho léčebného způsobu na tytéž nemoci (a v tom také jest opravdu pevný základ každého způsobu léčení), — v Lurdech není možný žádný odhad tajemné, nepředvídané a náhlé činnosti, která mění člověka, stíženého nemocí nejzastaralejší a nejtěžší, v bytost úplně potom zdravou. Nic nedovoluje předvídati, kdo bude tím šťastným vyvolencem tajemné síly, která ho náhle uzdraví.

Co tu plíc tuberkulésních, tuberkulésních zánětů kloubových, vředů atd., na něž ona síla v Lurdech nepůsobila, — vedle plíc souchotinářských, tuberkulosních zánětů kloubových, vředů atd. náhle a výjimečně uzdravených!

Čím dále, tím častěji je člověk přítomen nejnepravidelnější rozmanitosti a nestálosti, nad níž rozum se pozastavuje.

V nemocech úplně totožných (jako: Pottova nemoc, tuberkulosní zánět kloubů atd.) — jednou se děje uzdravení přirozeně, beze všeho zmatku, po druhé je provázeno nevýslovnou úzkostí, pronikavou bolestí, pravou nervovou bouří; jednou nastane uzdravení okamžitě, po druhé nabude úplnosti teprve po nějakém čase; jednou uzdraví se ústroj (orgán) i jeho funkce (činnost) najednou, po druhé uzdraví se náhle pouze činnost ústroje, ústroj však sám zůstane ještě anatomicky poškozen.

Ve všech těchto nepravidelných uzdraveních se zdá, jakoby ta léčivá síla (v Lurdech) ukazovala zúmyslnou nevědomost, pohrdající vážností, zastaralostí a povahou nemoci samé.

Tato uzdravení, nestejná nebo zřídka stejná u nemocí totožných, nabývají mnohonásobné rozmanitosti v případech různých.

Ó, jaká je to tedy léčebná síla, která neúčinkuje vždycky, která neúčinkuje vždy způsobem stejným, která neúčinkuje působivě ve případech podobných? Jaký je to lék, který si nemocné vybírá a uzdravuje nebo polevuje pouze přáteli?

To je čtvrtá význačná známka nadpřirozena v uzdraveních lurdských.

V. »Citelné ohlašné znamení.«

Náhlá a úplná uzdravení lurdská bývají často provázena citům přístupným znamením, ohlašujícím uzdravení, — znamením zvláštním, které úžasem naplňuje a ve zmatek uvádí ty, kteří jsou jeho svědky.

Je to zjev zvláštní, až dotud nevysvětlitelný, velmi pozoruhodný svým častým opakováním, který vždy mocně působí na

nemocného, jakmile jej týž na sobě pocítí, a jehož se vždy dovolává, kdykoliv o svém náhlém uzdravení vypravuje.

Bývá to buďto mražení, vnitřní pobouření, úzkost, anebo pocit bolesti, ale »bolesti neobyčejné«, místní trýzně tak pronikavé, že může vésti až ke mdlobě (na př. uvedená již vdova Ranchetová z Marseille). Sídlem této »bolesti« bývá obyčejně poškozené ústrojí celé (dýchací, zaživací atd.) nebo jednotlivý nemocný ústroj zvlášt (oko, játra, žaludek, rámě, noha).

Tento citelný, velmi pronikavý a úzkost budící zjev, na který si nemocní nařikávají, jsouce celí bez sebe, a který se ostatně u každého případu mění, zdá se býti mohutnou zvěstí změny ve vitalitě nemocné části, ohlašným znamením nenadále provedené organické práce.

Je to — abych tak řekl — křik nemoci, násilně vyháněné z jejího pelechu. Tak asi křičivali démonové, když vycházeli z těl posedlých, a které v době evangelické vyhánival Kristus.

V témž okamžiku, jakkoli je ten zjev tolik bolestný, má ozáračný člověk niterný pocit svého neočekávaného uzdravení a naprosté přesvědčení, že všechny jeho kruté nemoci mizí. Opravdu také hned a současně slepý pozoruje světlo, ochrnutý nabývá pohybu v údech, souchotinář přestává se dusiti a kašlati.

Tento divný zjev, provázející zázračné uzdravení, a takto patrně dávající na jevo jeho nadpřirozenou známku, uvádí nám na pamět jiné zjevy nepravidelné, které rovněž zdůrazňují nadpřirozeno: totiž zjevy světelné, o nichž bylo zjištěno a vylíčeno, že vždy provázely dějinná, zázračná a nadpřirozená zjevení, známá z jistých svědectví, počínajíc světelným ovzduším, zahalujícím Ježíše na hoře Thabor a sv. Michala před Johannou D'Arc, až po novověká zjevení Panny Marie, vždy obklopené světlem, jak ukázala se v Římě Židu Ratisbonneovi a v Lurdech Bernadettě.

Stálost tohoto zjevu ve případech tak rozličných, potvrzená svědky vzájemně se neznajícími a nesporně poctivými, dodává zjevu ceny nepopíratelné.

A nechť uvede mi někdo pravidelné, přirozeným chodem se beroucí uzdravení, zacelení rány, zahojení nějakého traumatického (poruchy), které by bylo provázeno podobnou bouří organickou!?

Je to zjev nový, přirozeným způsobem nevysvětlitelný.

Je to pátá a velice význačná známka nadpřirozena v uzdraveních lurdských.

VI. Nepravidelná jízva.

Uzdravení lurdská, vztahují-li se na ztráty substance, rány a hmotné poškození, bývají provázena zvláštní zajizvovací prací, posud dostatečně neprostudovanou, na kterou především upozorňuji každého lékaře, bádajícího v úředních vyšetřováních, určených k objasnění soudů kanonických.

Tento nový zjev není s to, aby vzbudil pozornost lidu obyčejného, jako zjevy předchozí. Pouze lékaři zkušení mohou odhadnouti jeho povahu a opakování.

Uvedu zde pouze tři události, z nichž dvě jsou současné, a o pravdivosti třetí se může každý přesvědčiti na stole v Kanceláři zjišťovací v Lurdech (pojednal jsem o ní i jinde).

1. S^t. Leonie Lévêque-ová, uzdravená náhle ve svém pokoji v Lurdech, dne 16. července 1908, v 6 hodin večer, ze dvojité sinusity (nemoci kostí lícních a čelních), jsoucí v plném rozvoji, nevléčitelné a dosáhnuvší svého posledního období, představila se 18. července, 14. srpna 1908 a 10. srpna 1909 v Kanceláři zjišťovací. (Journal de la Grotte, no 30, 26. července 1908, doplněk.)

Měl jsem po každé příležitost vyšetřovati ji s četnými spolulekáři.

Dne 18. července 1908 byl zjištěn povrch hladký, lesklý, zarudlý, suchý, zaujímaví celou plochu čela, prohloubeného na tabuli vnitřní neboli mozkovou čelní kosti. Byla to jízva svěží a rychle spějící k úplné dokonalosti.

Dne 14. srpna 1908 — necelý měsíc později — změnila již tato rozsáhlá jízva čelní podivně svůj vzhled; byla to jízva hladká, matná, naředlá, barvy skopovice, brázdící s leva v pravo střed čela vodorovnou prohlubinou, a zaujímaví sotva tři čtvrtiny délky povrchu čelního; jízva tato vyhlížela jakoby byla již pět let stará, jak poznamenal odborný lékař nemocí nosových, jenž byl mezi námi. Nuže, tato jízva byla sotva osmadvacet dní stará.

Dne 10. srpna 1909 už jízvy nebylo: zbyla po ní pouze hluboká rýha, označující místo, kde udála se ztráta substance opilováním a odejmutím lamina anterior (přední čelní desky) a houbovitě tkáně v kosti čelní. — a táhnoucí se středem čelní plochy, která měla vzhled přirozený a přirozenou barvu pleti.

Tři fotografie, vyložené ve výkladní skříni Kanceláře zjišťovací, dovolují sledovati rychlou práci tohoto zvláštního zajízení.

2. S^t. Marie Borel-ová, uzdravená náhle 22. srpna 1907, kolem 9. hodiny ranní v písčíně lurdské ze šesti abdominálních fistulí (břišních píštělů), z nichž čtyři souvisely se střevem, a jimiž vycházely výkaly a plyny, představila se v Kanceláři zjišťovací ještě téhož rána, dne 22. srpna 1907, a pak 20. srpna 1908. (Journal de la Grotte, no 34., 25. srpna 1907, doplněk.) I mně bylo možno po obakráte ji vyšetřovati s četnými spolulekáři.

Dne 22. srpna 1907 bylo u ní zjištěno na podbřiší šest prohlubin (jamek), majících dva až tři centimetry v průměru, nepravidelných, plochých, povlečených již růžovým tkanivem jízvovým, plně se rozvíjejících, dokonale suchých, a zaujímavích místa před chvilkou se zavřevších otvorů píštělových.

Dne 20. srpna 1908, — o rok později — veškero jízvové tkanivo bylo již pryč; na zdravé, pružné a při smáčknutí nebolící kůži břišní bylo viděti pouze šest pih, místo šesti dřívějších otvorů píštělových; to bylo vše. Břicho bylo zcela pravidelné. Na fotografiích, vyložených ve výkladních skříních Kanceláře zjišťovací lze viděti tento podivný vývoj jízvový.

A kdo nezná a kdo neviděl jízvových nezničitelných švů na břišní stěně po operacích slepého střeva, kterými je poznamenán každý uzdravený operovaný až do své smrti?

3. Na stole v Kanceláři zjišťovací lze každému spatřiti měděný odlitek srostlých kostí nohy Belgičana de Rudderera, náhle vyhojeného 7. dubna 1875 v jeskyni v Oostackeru blíže Gandu — v jeskyni, uměle nápodobené dle jeskyně lurdské, — ze zlomeniny obou kostí (holenní i lýtkové) v noze, spojené s roztríštěním kostí, s mezerou mezi nimi na tři centimetry, a snětivostí po koncích zlomených kostí tolik rozlezlou, že od zdravé části kostního pahýlu hořejšího ke zdravé části kostního pahýlu dolejšího byla skutečná vzdálenost neméně než osmi centimetrů.

Je známo, jak tyto kosti se náhle spojily, náhle nabyly pravidelné délky, takže de Rudder nekulhal a přirozeně chodil, až do své smrti, o třiadvacet let později. Podobné poškození mělo by se prozrazovati aspoň přiměřeným objemem jízvového tělesa.

De Rudder zemřel 22. března 1898. Byla provedena autopsie (pitevni prohlídka) jeho nohou; kosti jeho jsou chovány v Belgii. Byly zhotoveny jejich odlitky a měděný jejich odlitek jest v Lurdech.

Co je na nich viděti? Tyto pahýly, osm let od sebe oddělené, snětivé a zbavené okostice na svých koncích, obklopené hnisem měkkých částí (hnisajícího lýtka), tyto osm let zlomené kosti srostly k sobě nepravidelně spojením jednoduchým, lineárním calusem bez tloušťky (přímočarým svalkem t. j.: mezi pahýly narostla náhle nová kostní tkáň, která pahýly spojila přímo, aniž na místě spojeném vznikla nějaká svála — boule — jakou vidáme na př. na stromech, po ráně zacelených), calusem fantomovým, jemuž není analogického ve zlomeninách tohoto druhu.

Příběh de Rudderův je všeobecně znám. (Journal de la Grotte, no 40., 6. října, no 44., 3. listopadu 1907; no 33., 16. srpna a 26. prosince 1908; 2. ledna 1910.)

Nuže, v uzdraveních lurdských, i ve případech, provázených velikou ztrátou substance, za několik hodin — jako u Lévêqueové a Marie Borelové, — ba za jediný okamžik — jako u Rudderera, — utvoří se zvláštní jízvové tkanivo, ale v míře nejmenší, zrovna jenom tolik, mnoho-li ho je třeba k označení místa zahojeného poškození organického a k napsání nezničitelné a podivné značky.

Je to opravdu »jízva fantomová«, potvrzující skutečnost uzdraveného nepořádku ústrojného, která však nemá sobě nic obdobného se žádným pravidelným uzdravením téhož druhu.

To je šestá a velicé pozoruhodná známka význačná nadpřirozena v uzdraveních lurdských.

VII. Činnost ústroje bez ústroje.

V uzdraveních lurdských vyskytuje se obyčejně tento zářející zjev: činnost ústroje se obnoví, ač ústroj této činnosti zůstává ještě nemocný a hmotně neschopný tu činnost vykonávati.

Nejneobyčejnější případ tohoto druhu, který jsem viděl v Kanceláři zjišťovací r. 1908, a o němž jsem krátce rozprávěl jinde,

jest událost se slepou ženou (pí. Biré), která byla stížena bílou atrofií optického nervu (úbytěmi zrakového nervu). Paní Biré-ová náhle prohlédne u jeskyně 5. srpna 1908. Hned přijde do lékařské kanceláře. Zkomáme její oči: v oku pravém je bílá perleťová papilla (bradavička); středních cév nelze pozorovati; v oku levém je bílá perleťová papilla; střední cévy mají sotva třetinu pravidelného objemu.

Pí Biré-ová čte snadno každým okem noviny a minuty na hodinkách. Ejhle uzdravená slepá, která vidí, ač má oči ještě mrtvé!

Avšak tento případ není ojedinělý. Skoro všichni choří na plíce, náhle v Lurdech uzdravení, kteří hned po svém uzdravení přicházejí do Kanceláře zjišťovací, aby tam dali stvrditi také své uzdravení, nekašlou, již nevyhazují, nejsou udýcháni, vystupují lehce na schody, ač jejich plíce tuberkulosní nemají dosud materiální schopnosti pravidelně pracovati a vyžadují jistého času k úplnému zotavení.

Rovněž tak při poruchách zaživacích sliznic nemocní, kteří celé měsíce jen stěží snesli trochu tekuté stravy po lžičkách, — pojídají chléb, maso a zeleniny ještě téhož večera, kdy byli náhle a úplně uzdraveni, ač jejich žaludek a střeva jsou posud poškozeny, a ještě před hodinou a po celé měsíce před tím se vzpíraly přijímati potraviny.

To vše jsou případy v Lurdech všední; nemožno jich vysvětliti.

To je sedmá a poslední význačná známka nadpřirozena v lurdských uzdraveních.

Ejhle tedy, zde máme sedm význačných, opravdů odlišných rysů, které úplně oddělují uzdravení lurdská ode všeho, co známe v pravidelné léčbě; ejhle známky, které můžeme plným právem nazvati známkami nadpřirozena, protože každý tento zjev dodnes zůstává nevysvětlený a přirozeným způsobem skutečně nevysvětlitelný.

Tyto význačné známky možno najíti popsané ve všech již známých soudech kanonických (církevních), ač jsou jaksi ztracené ve vypravování o lurdských uzdraveních. Od nynějška by měly býti vždy vyhledávány a pečlivě zjišťovány při každém lékařském ohledání, majícím objasniti soudy biskupy pronesené.

Rozumí se, že nelze pozorovati těchto sedm abnormálních známek na každém neobyčejném uzdravení lurdském najednou, ale stačí, aby na něm pozorovány byly, ať už pohromadě, nebo odděleně, a tak aby propůjčily uzdravení známky zvláštní, výjimečné, nevysvětlitelné, a tudíž nadpřirozené.

Zde každý obeznaný duch buďto musí popříti skutečnost, skutečnost jistou, skutečnost pozorováním nabytou, hmotnou samozřejmost, — aneb uznati, že tato událost nijak nesouvisí s přirozenými, známými nebo poznatelnými zákony, a tudíž připustiti zakročení nějakého vlivu vyššího, neodvislého od každého přirozeného známého nebo poznatelného zákona (neboť zákon nemůže odporovati sám sobě), a tudíž vlivu nadpřirozeného.

Žádný člověk opravdu nikdy neviděl a nepochopí, že by bylo možno, aby chronické, dlouho trvající nemoci, rozmanitých povah, spojené se značným poškozením organickým, prohlášené nevyléčitelnými a co nejdříve smrtelnými, náhle nebo v několika hodinách zmizely bez konvalescence, bez použití nějakého léčebného závažného prostředku, vůbec bez léčebného prostředku, který by se dal nějak zjistiti, a bez jakéhokoli pravidla, které by nějak bylo s to vysvětliti, proč ty nemoci zmizely.

A právě tohle jest osobitou a zvláštní známkou uzdravení lurdských, je to jejich známkou povšechnou.

Žádný člověk nikdy neviděl a nikdy nepochopí, jak by bylo možno, aby se živý ústroj náhle sám svou mocí vyléčil a projevil tuto svoji bleskurychlou léčivou činnost úzkostí vitální, náhlou a okamžitou, bolestí na určité místo omezenou, nemající sobě podobné, nesnesitelnou, prozrazující náhlou a závažnou práci ústrojnou, — a to vše aby trvalo pouhý okamžik. A právě tohle jest osobitou a zcela zvláštní známkou uzdravení lurdských, a je to jejich známkou častou.

Nikdo nikdy neviděl a nepochopí, že by byla možna v pravidelném tvoření se jízvy rychlá anatomická správka (poškozených orgánů) rázu počátečního, takořka beze hmoty (k tomu potřebné), úplně odlišná od jízev obyčejných, a přece úplná — zkrátka jízva fantomová. A právě tohle jest osobitou a zcela zvláštní známkou uzdravení lurdských.

Konečně nikdo nikdy neviděl a nepochopí, že by byla možna činnost ústroje bez ústroje, neb aspoň na ústroji těžce poškozeném. A právě tohle jest osobitou a zcela zvláštní známkou uzdravení lurdských.

Nic naplat, doba úšklebků Lurdům a posměchu domnělým v nich pověřám již minula — Ubozí posměváčkové, kteří by se jim dnes pošklebovali, vydávali by se v nebezpečí, že jejich smích bude vyhlížeti jako smutný smích pomatenců.

(Dokončení.)

Opuštěný pastýř.

Dramatická báseň. Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Dokončení.)

DĚJSTVÍ TŘETÍ.

(Actus tragicus.)

Ležení Táboritů před Radkovem. V levo vpředu stan Hvězdův s ka-lišní vlajkou a svátostí na žerdi. Uprostřed ležení křoví a dva vysoké stromy, mezi nimi v ohradě kamenů oheň. V zadu v pravo hradba vozová, za ní slabě zamlžený výhled na kostel Radkovský. Vše zasněženo.

Hynek (jako lučištník).

Ten oheň svítí jako očí uhlík žhavý,
jenž nedávno se hbitě točil kol mé hlavy

a žáry nítíl prudké v mozku mém a v oku.
 Tam kdesi Venuš opustil jsem kyprých boků,
 kde medovina tekla proudy přes noc i den.
 Vše přespáno a pryč — a dnes to bude týden,
 co v měšci měl jsem groše za drahokam, zlato!
 A co mi zbylo? V hrdle tím víc žízně za to
 a myší hlad. Teď úžím opasek, v to věře,
 že husité jen plíšky razí za haléře. — —
 Spral kat to vše! Tam ochechul mne poškrábala
 ve chvíli snad, kdy fojtů Elška hořce lkala.

(Střelí do větví.)

Hle — kterak z učně mistra dobrý dělá návod —
 jak jehla šíp se v krajní tenkou větev zabod.

Sokol (v pozadí). K Radkovu střelci — — cepníci — — —
Hynek (udeří v buben na pařezu u stanu).

Ambrož (vystoupiv ze stanu).

Proč poplach?

Hynek.

Vůdce Sokol tamto právě velí,
 by všichni lučištníci z ležení ven spěli. —

(Odchází s četou)

Ambrož (vstupuje do stanu).

Teď honem překot, spěch a chvat a pilná snaha.
 Tak činí vždy, že dlouho nerozhodnut váhá.

Sokol (přichází od vozové hradby).

Vše v pořádku. V tři strany řetěz vozy spíná.
 Stráž v hradbě k bdělosti se heslem napomíná.

Stráž (v dáli).

Hus! Kristus!

Stráž (blíže).

Čechy!

Sokol.

Dobře naše stráže stojí,

a přec jen mysl má se občas znepokojí,
 že záhy se jí zase hrůzný obraz zjeví
 jak finale všech bojů. Zda svět všecek neví,
 pod jakou tvrdou pěstí vše a všude úpí,
 když kněží našich slovo v boje štve a supí:
 Ne pro svou slávu nebo statek v boje jdete,
 jen pro Husovu čistou víru bojujete!
 A jako v bílé roušce tratol krve rudý
 jde s námi zmar a smrt a oheň vzplává všudy.
 Vždy v mysl mou se stále živým echem vrací
 slov prostých význam velký, jakou že to práci
 ku vlasti zdaru do budoucna vykonáme,
 když boj za víru vše jen ničí, boří, láme,
 když za ni bojujete, vlasti krásu rveme
 a proti vlasti své tak sami bojujeme —
 šrám v přilbici jest nic, ni rána v ruce, v lebi —
 však za námi se všude rozvírá a šklebí

jen troska zčernalá těch klášterů a chrámů
 jak nenasytná saň, jež otvírá svou tlamu.
 Tam bylo umění, jež sami ubíjíme —
 tak sami ničíme a sami zneuctíme,
 co víry světlem rostlo v modro do azuru.
 Chce naše víra mrak jen? Hledá jenom chmuru?

(Odstupuje k ohni, na nějž dva oděnci přihazují polena.)

(Ze stanu vystupuje Hvězda s Ambrožem.)

Hvězda.

Nuž staň se po tvém! Jsi však jako balvan žuly,
 jenž tvrdým zůstává, i mech když na něm tulí
 se v podušky a zelení jej kryje zcela.
 A zvuče tvá vždy kněze v obět míti chtěla!

Ambrož.

Jen v obět zápalnou! Vy krvavou vždy pouze
 jste hledali svou zbraní v nezkrocené touze.

Hvězda.

Muž nebyl by, kdo mdlobou bledl by jak žena,
 když v ruce ocitá se mu zbraň zkrvavená.
 To hanbou bylo by.

Ambrož.

Jak měkká ručka děcka
 jest v světě ideová láska lidská všecka,
 již staré křesťanství dle potřeby své zhnětlo —
 z ní jedněm slávy laur a jiným biče spletlo —
 a proto její ženskost svádí jen a šálí,
 tam v purpur obláci, tam živou obět pálí.
 A za tu obět, jež tam v dáli na hranici
 ve žhavý klesla popel, všade živou svíci
 chci zřítí, ana vzplane, svítí, dohořívá
 a v černém troudu hasne. Tu mi blaze bývá!
 Za kněze kněz! —

Sokol.

To o nás v celém světě vědí.

(Zdáli viděti zář požáru Radkovského chrámu.)

Ambrož.

Tam v dáli popatř! Tou se spokoj odpovědí!

Hvězda.

Toť přece Radkovský jest kostel ve plamenech —
 chtěl ptákem letět bych tam, nohy v pevných řmenech.

Ambrož.

Tam oheň v úzkých oken směle spiaté skruži
 se kmitl jako přísvit červánkových růží —
 teď zuří tam a sochám paty, tváře líže,
 jak mrštný had se vplétá v zdobně kuté mříže,
 tam žlutým snopem jisker výš svou žene záři
 a v klenbu prudce letí, víří nad oltáři,
 jak zlatohlavu pláští kol krucifixu vane,
 jím lichá svatozář se živým světlem stane.

Teď — jak by bál se sám být v kouře stmělé šedi,
 sta pestrých barev nítí v oknech v presbyteři —
 v těch barev směsi tančí v spirálách a kruzích
 jak laškující motýl spitý rosou v luzích — —
 zas jako nasycen, když hojnou stravu přijal
 se dolů řítí s žebry, kraby, směsí fiál,
 by jako přízrak rudý výš zas v letu kroužil
 a v hustém černém dýmu po krovu se ploužil,
 skob pevných do běla v něm rozežhavěl spony —
 Teď do věže až vnikl, líbat chtěje zvony! — —

Sokol.

Tvá slova jak by děsné fresky malovala.

Ambrož.

Nám protivníky nová pravda v ruce dala
 a pravda světlo jest. Tu šířím kolem,
 jak mírný vánek zlatým když se vlní polem.
 Jest ona jediná a jediná jest pravá,
 jí jenom Bůh sám vašim zbraním požehnává;
 kde sedí tiára, tam tma své žezlo třímá,
 ctím národní já církev a ne církev Říma!

Hvězda.

Bych nevzkřik Sokole, až slzy budeš stírat,
 chci z vozů hradby na chrám ve plamenech zírat.

(Odchází do ležení.)

Sokol.

Já pravdě věřím, ač snad někdy zní též básní,
 již vzletná mysl vylže si, když chvílí zasní.

Ambrož.

Však pravdou zůstane, ať jakkoli se šíří
 a letí v dál, jak v létě vrbky lehké pýří.

Sokol.

Já radil k mírnosti vždy a ne k ukrutenství,
 ctít všude žen a panen prosté čisté ženství,
 ne býti červem, jenž jen květ i plody zžírá.
 Ne drsnou rukou být, jež umění pel stírá,
 ne jako zloděj v cizí statek, jmění sahat,
 ne ohně v města klásti. Rozvažovat, váhat.
 A první jsem, jenž marně prolít krev se střeží
 a první jsem, jenž život chrániti chtěl kněží!
 Tak jednati, jak záhy bychom všechnu smyli
 tu krev, již čest jsme do budoucna poskvrnili.

Chci pokrok znát — však bez vzruchu a ran a vraždy,
 již provázen a slaven čin a krok váš každý —
 chci jarní narcis mít, kde blín a durman bují,
 nad nímž se ani běláskové nesletují —
 chci medonosnou lípu, strom kde ohořelý
 dnes pněm a větví šeptá žalobu svou celý.
 Sít zlatou pšenici, kde koukol, modrák vzrůstal —
 však po vás jenom bodlák na úhorech zůstal —

štěp pěstovat, by stín a ovoce své dával,
však ne jej kácet, by sad býlím zarůstával. —

Ambrož.

Jak mluvíš v legendách! I svatý Václav kníže
tak mluvíval, když meče děsival se tíže
a bojů hroty raděj slovem míru lámal —
a kam že dospěl až? Ve tužbách svých se zklamal
a vlastní krví zbrocen, slovo odpuštění
dal místo kletby! Mír vždy muže v děti mění
i tebe též! Však tvrdá nepoddajná hlava,
již Hvězda má, jest věrný obraz Boleslava,
jenž neděsil se krve, nelekal se meče
a spící mír zburcoval v život, boje, seče!

Tys divný Sokol! Dravec v kazatele kukli
a lidé slyšet tě, věř, smíchy že by pukli!
Boj, který vedeme, jest klíčem k nové době,
jež ohněm prochází ku nové církve zdobě!

Sokol.

I Kristus víru mečem, ohněm, krví šířil,
svět starý že snů ve tmě strnulých když zvířil —
to lesklým mečem ducha, ohněm lásky svaté
a krví oběti na kříži hřeby spiaté,
tou svatou krví, kterou Bůh jen v srdci choval,
když světa národům říš novou zasvěcoval.

Ambrož.

Jsi snílek pasivní!

Sokol.

Rci raděj, že jsem dítě
zlekané v duši hned dnů nových na úsvitě
a řekni třeba, že jsem jenom slabá žena,
jež pozdě poznává, kým v hřích je zavlčena —

Ambrož.

Nuž pildšnicar ať řeže v rám tě do lilií,
jak šlapeš na svůj meč, svou sílu, energii!

Sokol.

Chci život zřít, kde žalující troska trčí
nad ves a kraj a zelenavé moře smrčí,
kde podřaté jak stromy v mýtin širé stráni
padali lidé, komunisty porubáni —
tam občas dešť jen chladným pláčem smývá skálu,
černí zdí tam halí mlha rouch svých do opálu.

Ambrož.

Tož myslíš-li, že práce naše nectná, šerá,
ti radím, Sokole, jdi žít do kláštera
a jednou až tě nepozváni navštívíme,
věz, po čertech že spolu jinak promluvíme.

(Odchází za Hvězdou.)

Sokol.

Co neveselých hodin plyne smutku rokem,
co lístků ztrácí vrba v podzim nad potokem,

zla, běd a hrůz jste vždy a všude rozsévali
a nad žen slzou jako šilení se smáli!

To jest ten strašný dozvuk kněze tragedie,
jež mnohou vrásku v čelo české vlasti vryje,
jíž sami vzdorem kdys ku hanbě věkovité
trnový diadém svou rukou připravíte —
kde lid chce vlastní silou kácet autority,
tam nesmí kráčet zmámen bludiček jen svity,
však cizí ruku srážet, bránit ducha svého —
Hus za to kles, co z ciziny ssál nahnílého! —

(Odchází do ležení.)

Ambrož (vraceje se s Hvězdou).

Slyš pane Hvězdo! Slyš ten trojí hlahol rohů!

Hvězda.

To roty naše za krátko již čekat mohu —
jak vítěz Středa z hnízda Radkova se vrací -- —

Sokol (vrací se s druhé strany).

Tam ohně zář již zvolna bledne a se ztrácí
a jenom hustý dým se z krovu chrámu valí — —
zlá bude kořist dnešní, pravdy zisk jen malý!

(Ruch v ležení. Oděnci přikládají dřevo v oheň, jenž silněji vzplává. Táboři, vedeni rotmistrem Čeňkem z Valu, přivádějí spoutané Radkovské a fojta, nesou obrazy a knihy a Marianskou sochu z domu fojtova. V jiné skupině vlečení jsou v poutech Megerlein a selský kněz, před nimi Vilík v sukni mendické a v kápi, zahalený velem, nese misál.)

Megerlein (silným hlasem volá).

Sláva Bohu Otcí,
Sláva Bohu Synu,
Svatému též Duchu,
Všem buď čest vždy jedna!

Čeňk.

Již přestaň kněže, přestaň blábolit a skuhrat —
vždyť ocitáš se skoro ráje svého u vrat!

Hvězda.

Mé oko marně mezi vámi kohos hledá.
Ty, Čeňku, v čele zástupu? Kde zůstal Středa?
Či zem v tom černém hnízdě krví svojí sytil
a bojektiv jak povždy, přec se v léčku chytil?
A kořist celkem zdá se veteší být holou —
tu spáliti jste mohli hned kdes za stodolou!

Čeňk.

Žel — neneseme křist kostelního zlata —
vše zmizelo jak ďas když po svém zboží hmatá
a Janek Středa, jenž tam po kostele hledal,
se zlým se osudem tak nenadále shledal,
neb tam, kde v sklípku poklad, propadla se hrobka,
jej v troskách zdiva ve tmě pohřbila nám kobka
a tam kde ležel mrtev s roztráštěným čelem,
byl skelet sousedem mu s lebky, kostí bělem.

Sokol (k Ambrožovi).

Hle černý stín to na tvé čisté pravdy šatu —
jen kvapit za vírou a při tom loupit v chvatu
a nedbat ani, smrt kde šklebí se a čeká — —
pes maso ucítiv, i po kosti už štěká!

Hvězda.

Je Středy škoda! V dobré paměti jej mějte!
Ty Radkovské mi pány k vozům připoutejte
a dobře střežit dejte trojí bdělé stráž, —
ať nikdo ani pohnout z nich se neodváží.
Buď k prosbám jejich každý jako tetřev hluchý
a zítra postu den až stráví tady suchý
a křečků zásoby až sami vylovíme,
do prázdných děr jim navrátit se dovolíme.

Mehrle.

Jsi vítěz, Hvězdo! Pravdy slyš však slova perná,
že v dějinách znám budeš jako hvězda černá.
Buď proklet! Lásky nepoznej ni smilování
v čas, smrt kdy tobě zaševlí kolem skrání.

Hvězda.

Kéž oněměl's ty Němče holou rukou zbitý —
vztek tebe zchvátil, nemužný, jen mělce skrytý!

Hynek (přitočiv se k Mehrlovi).

Jsem Hynek, pane fojte! Jméno to ti stačí,
bys věděl, co že někdy věrný sluha značí!

(Odvádí s jinými lučištníky spoutané Radkovany.)

Čeněk.

Tam v městě mnoho skryto ve fojtově domě —
toť ovoce nám zráló na jediném stromě!
Jest boj jen povinnost, byť ruce po něm prázdný.
Tam v Čechách holence a černé boží blázny
jsme honili — zde jenom pouštěli jsme baby
a zbyl nám jen pár kněží, staříčkový a slabý,
pár ptáků jen, jak obět Mariina z Písma —
a ta jest Ambrožova, nesmím říci: tys má!
Až skoro líto mi, že tak jsme málo jali —
však z nouze nutno kousnout suché do křížaly
a zdá se, že mi hlavou nářky jenom znějí —
tam doma i v té mele bývá veseleji! — — —

Hvězda.

Však co že mumraj s chlapcem mendíkem tím značí,
jenž mrazem prokřehlý a nabírá až k pláči?

Čeněk.

Já toho kloučka strakapouda draze chytil:
harlekýn směšný, zmazán ven se z krbu řítíl,
jak kočka divoká kol skákal, prskal, soptil,
nám několika tváře spoustou sazíl skoptil,
a mařit rány naše, věru nezahálel —
sám tuhle starý brach náš v ráz se v klubku válel.

My kratochvilnou pouze strojit chtíce scénu
 jej vélem halili a ten mšál z pergamenu
 mu dali do rukou, by kořisti část nesl.
 Však aspoň dvakrát cestou pod tou knihou klesl,
 z níž sta a na sta úzkých proužků nařežeme
 a jako pestré letky v ostré šípy vtkneme
 až volný bude čas. —

Sokol.

Tu sošku Mariinu

mi v kořist vydejte — rád ukryju ji v stínu
 ve stanu svém — Jan Hus sám Matku Boží ctíval,
 i já jsem druhdy písně k chválám jejím zpíval
 a věřte — bolno mi, že pro vás jen kus dřeva
 by značila.

Ambrož.

Jak ten, kdo s námi jedná z leva!
 A kdybych nechtěl šanovati, bouře hlasem
 bych na tě vzkřikl: nejsi rybou, ani masem!

Vilík (vyrvav se z rukou Táboritů, k Sokolovi, jemuž objímá nohy).

Já strachy trnul už, žes jako druzí vrahem,
 co bezcítěně se sárou po majetku drahém —
 slyš tedy, sochy té že převzácná jest cena,
 neb před ní slavně dnes mřel muž a mřela žena
 ve věku mladém. Jejich ruce dotýkaly
 se vzájemně, neb slibný závazek si dali,
 že víry nezradí. Tvář Matky Boží vzplála
 jak zoře ranní. Nebes Paní čest jim vzdala. —

Ambrož.

Ten mendík bystře jako mistr oratoří —
 jej chci! Snad pro církev se z něho něco stvoří.

Vilík.

Mně v hlavě denní jasno. U tebe snad zmatek.
 Jsi jako dítě, které vyšlo z domu vrátek,
 dva groše bílé na ocet a na med nesouc
 a groše spletlo si a strachy jen se třesouc
 zas chvatně domů plačky vrátilo se k matce.

Čeněk.

Za zuby jazyk! U nás vše se řídí krátce
 a slovo ještě, na prak dáme vsadit tebe
 a střelou vymrštíme, budeš blíže nebe
 a nežli vzpomeneš si, co se vůkol děje,
 jak střelený pták klesneš bezduch do závěje.

(Odhazuje misál a jiné knihy blíže k ohni; dva muži odvádějí Vilíka.)

Hvězda.

Proč knihy nesli jste? To černé římské býlí
 co myslí mámí jen a srdce svádí, mýlí
 a v oheň uvrženo, plamen skoro tlumí,
 jak sněhu tíž, jež padne v zalesněné chlumy.
 Mně v hlavě teď se jasně dávný obraz zvedá

jak knihy zvolna hoří. — Zajíc Abeceda
dal práce sobě dost, než bludné knihy spálil.

(K Megerleinovi, jenž unaven seděl na pařezu.)

Aj-farář Radkovský — snad přišel, by mne chválil,
že živ jest ještě, neboť Středa, dychtiv zlata
oň nedbal, netuše, že sám už na smrt chvátá.

Megerlein.

Vy jako andělé jste, které z nadehvězdne
Bůh říše své za pýchu srazil v důly bezdné!

Hvězda.

Tak všecek Římem páchna, proti nám všem kázal
ten staroch vetčný sic, však řeč svou vtipem vázal
jak mladý scholár bystrý.

Sokol.

Dva jsou tady kněží

a oběma se hlavy pod birýty sněží.

Hvězda (k Čeňkovi).

Té bříze selské stáhni kukli přese hlavu.
By nebědoval na kmetství a na únavu,
jej posaď trochu k ohni, k teplu obrať zády
a v kozelec svaž křížem — krčily se rády
v modravých dýmů vůni zlatou před monstrancí!

Ambrož.

Tak žid se krčí též, když šalbu nosí v ranci.

Je divný pastýř to, jenž od svých ovcí sběhl
a v Radkově nám zas jak zajíc v cestu vběhl —
jej vezmem na examen ve provazů svoru,
však vytrvá-li ve svém papeženském vzdoru,
pak jazyk dej mu vyrvat, jím jej tepej v tváře —
já římského chci vidět v mukách zmlknout lháře —
a k oji važte jej, až v klus se koně dají;
kde klesne, zůstane! Noc v plášti svém jej stají —
však bude-li ti vhodná trestu jeho změna,
jak raka dám jej opařiti do červena!

Selský kněz.

Nuž padni na mne, padni, hněvu jejich tího —
psi ze zástupu kousají vždy posledního —
to Husa mstitelé! Jich po volnosti touha
když jiné otročí, jest v sobě šalba pouhá,
jež dráždí v zběsilost jak býka cáry rudé,
co velkým zvou a co jest ubohé a chudé.

(Klesá, týrán oštěpy; pak jej odvlékají.)

(Táboři rozdmýchují oheň a vhazují do něho knihy.)

Hvězda.

Teď s tebou, kněže Megerleine, pojednáme —
však napřed knihy přec jen ohni v pospas dáme,
jež plny lží, se v žáru přec snad zhrouť zkrátka
jak římské fábuly, halené do pozlátka,
jež také ty jsi věrně hlásal, jak's je přijal,
dav omámit se pestrou krásou iniciál.

Sokol.

Mně líto z duše toho kněze ctihodného,
jenž věrně vytrval jak pastýř stádce svého,
ač opuštěn. Ti kněží, církve heroové
se vzdali vám, ač mohli tušit muky nové!

Megerlein (kyna Sokolovi).

Až jednou z vůle Boží setkáme se v ráji,
má duše dík ti velký nikdy nezatají,
že — ač snad nepřítel jsa — slzu mou jsi stírat
tím, žes mne litoval a já, že proto zmíral.

Ambrož.

Věz, pane Sokole! Z té nahrbené šije
by snadno mohla římská uštknouti tě zmije.
Mně dal pan Hvězda život jeho dnes sám v ruce
a věru, slevit chci, a nechci zřít jej v muce
a má-li pro svůj život trochu citu v těle,
chci míti starce toho svého za přítele!

Snad marně ovšem že tu toužím teď a žehrá, —
však se svým vlastním slovem nikdy v šachy nehrám,
bych nestrojil se cizích zásad lepším šatem
nad netušeným při tom uzarděv se matem,
I Hus, když rád kdys ku hře v šachy přisedával,
vždy se zálibou jenom proti černým hrával.

Hvězda.

Dbej staré zásady své, k níž jsem já též svolil!

Sokol.

Kněz za kněze — toť heslo, jež si náš kněz zvolil!

Ambrož.

Slyš faráři! Když odvoláš, cos lidu kázal,
jenž proč a kterak, asi málo kdy se tázal —
vždyť rozum mít mu přece není dovoleno —
a k učení se dáš, jež pravdou podepřeno,
svůj život zachováš, jež římskou kutnou stíniš —
však půjdeš do ohně, toho-li neučiníš!

Megerlein.

Jsa v Písmě svatém znalý, zda znáš krásná slova
o dobrém pastýři? Mně duši zněla znova
a zas, když v chrámu Páně Kristu jsem jen sloužil,
a ne po žití časném, však po věčném toužil!

Proč odvolal bych? Ptám se! Zda tvůj Hus vzal zpátky,
ač rovněž člověk byl jen ubohý a vratký,
jen jeden článek bludný, nález myslí lidské —
ne odvolat — chci mřít za pravdy katolické.
Bůh nedej, v poslední den abych s ním se svadil
a pravdu svaté církve pro muk chvíli zradil.
Té pravdě v Praze učil jsem, v Zhořelci, v Hradci —
Bůh za to starci nyní jarou sílu vrací,
jež vysmívá se bludům, zmatenými slovy
když hlásáš lidu, mnich a kněz a fialový

že prelát, kardinál hnal Husa k jisté smrti
a za to ruka vaše život sterý drtí;
jak balvan těžký hřích vám na svědomí leží,
hřích smrti vámi upálených mnichů, kněží!

Ambrož.

Ty neodvoláš?

Megerlein.

Ne — tak Kristus sám mi velí —
jen jemu vrátím duši v liliové běli,
až k soudu půjde tam, kde věčná září duha —
On Pán můj jest a král — já jenom jeho sluha!
Chci zemřít!

Ambrož (k Hvězdovi).

Tobě kněze na soud odevzdávám —
však víš, jak rozum vracet takým tvrdým hlavám!

Megerlein (obklopen Tábority, kteří jej obvazují v otýpky slámy).

Chci být tvou obětí! Ach vykonám ji snadno
a kalich hořkosti chci vypít až na dno —
Bůh k sobě volá mne když vrah mi život bere —
za Krista vytrpět chci tiše muky steré!

Táboři (vleku jej k ohni — z rozhozené po zemi slámy vyrážejí
dýmy a plameny — Megerleina týrají ranami a oštěpy).

Megerlein.

Čtem v žalmech:

Aj, na dlaň odměřil Jsi
mi dnů, a věk můj jest
jako nic před Tebou:
a jistě žeň není než pouhá
marnost každý člověk,
jakkoli pevně stojící.

V Tvé ruce, Bože Otče, poroučím teď duši svou!

Megerlein a selský kněz.

Benedicamus Domino!

Vilik (v zadu scény).

Deo Gratias!

Hvězda.

Ne za Krista, však jen a jen za Mistra Husa,
smrt za ním teď jak na komoni černém klusá
a marné plete řeči jednuška ten starý —
zem zmrzlá bude někde jeho hrobní máry!

Táboři (přidržují Megerleina k ohni a pak jej ženou dál do ležení).

Hvězda.

Žeň Čeňku z Valu k ohňům jej vždy blíž a blíže,
ať plamen červený mu paty jak pes líže
a slámy žlutý plášť jak ornát na něm vzplane.
Až zařve: Spáasy anděla mi sešli, Pane,
pak knutou žeň jej zase ku předu a dále,
by Eliášem jel ku branám svého krále

a padna bez dechu a schvácen ohněm, během,
hrob v úvoze měl kdesi pod navátým sněhem.

(K Ambrožovi.)

A sázím vše, že příští doby babské báje
přes nivy rozletí se, přes lesy a háje
a budou hlásat, kterak holubice bílá
tam létala, kde havranů druž zakroužila!

(Vřava v pozadí utichá; Hvězda s Ambrožem vchází do stanu.)

Sokol.

Tot mučedník!

Strážě.

Hus!

Čechy!

Sokol.

Dobře strážě stojí.

Zas klidno vůkol. A přec válčí pravda dvojí.
Jak často ještě padnou tichých nocí stíny
na sterou obět, lidské krve na rubíny,
než přijde den, kdy Kristus Velký, Světlý, Bílý
dá lidstvu jeden chleb tak plný sladké sily
a jednu krev mu dá na kmenu rajské révy,
přesvaté lásky hrozen k smíru za vše hněvy!

Na hoře Olivetské Ježiš prorokoval
zmar Jerusalema; dnes přijda, hořekoval
a slzy ronil by, že svaté církve věno,
dřív slavné království jest bludem rozvráceno. —

Kéž Kristus jako v Písmě slovem zázrak stvoří,
když utišení kázal hrozným vlnám v moři,
by zápas strašlivý již skončil se a stichal
a modrých nebes klid po české vlasti dýchal
jak hymnus velebný z chrámových varhan píšťal
a lahodný jak čistých pramenů jest křišťál!

(Opona.)

Don Evéno.

Sepsal Grazia Deledda. Přeložil Savóna.

Sotva počalo svítati, už Fidele počal čistiti doktorova koně. Žulové dláždění rozsáhlého šedého dvora bylo poroseno a dupající kopyto koně vyvolávalo zvučný ohlas v tichu jasného jarního jitra. Veliký dům byl ještě uich, s okny zavřenými; avšak z blízkých polí znělo sem na sta zvuků za svěžího jarního vánku.

Zívaje a s očima se zavírajícíma a mrzutě konal Fidele svou práci. Byl to bledý, hubený mladík s potměšilým úsměvem v oděvu sardinském.

Byl špatné nálady a jelikož tu nikoho neměl, s nímž by se mohl vymluviti, pokoušel se za pískotu a klení oznamovati koni své nepříjemné myšlenky: »Tiše stát!« zvolal a přejel mu hřebcem hřívu; »doktor řekl, abys byl o čtvrté vyčištěn, i musím ti dáti sedlo a příkrývku.«

»Kam jede don Evéno? Pro mne ať jde třeba k čertu a více se nevrátí. Shod' ho, můj poklade, ať si srazí vaz, rozumíš?«

»To bych chtěl, a měl bych to potom také tak pěkné, jako tento kůň, já ubohý kočí! A co se ti to dneska zdálo, Fidele? Ach, že jsem se stal boháčem, jako můj pán. Jaké štěstí, mít malované střevíce, sedm párů střevíců! A pak vzít si Mikelu, pánovu neter. Ne, tu bych vůbec nechtěl, je to hloupá husa. Raději Roveddovu dceru, jež je tak tlustá, jako prasátko. Mikela je ovšem hezčí, ale je příliš hubená.«

Otevřelo se okno, don Evéno vyhlédl ven. »Ještě nejsi hotov!? Pospěš si, Fidele!« pravil doktor.

Fidele čistil dále a něco si bručel. Potom šel pro pěknou vyšivanou pokrývku z černého sametu. Ve dveřích kuchyně viděl Mallénu meloucí kávu.

»Podej mi sedlo,« zavolal na ni.

Ale děvče se k němu otočilo zády, tak si šel pro sedlo sám.

»Jak uvidím Mikelu, povím jí, že Malléna pije každé ráno plný hrnec kávy. Ale Mikela je hloupá husa, neumí poroučet a vésti dům. Ano, jakživa nic neměla v rukou . . .«

Don Evéno, okresní lékař, oženil se s bohatou, pyšnou dívkou, jež ho příliš šťastným neudělala, ačkoli mu přinesla pěkné věno a skvostný dům. Na štěstí záhy zemřela, učinivši dříve muže svým dědicem. Tehdy bylo donu Evénovi sedmačtyřicet roků; byl to dobrý lékař, učenec, velmi známá osobnost, a věděl, co má dělat. A tak brzy po smrti své ženy zpozoroval, jak ho služby bez okolků okrádají. Potřeboval tedy novou hospodyní, nebo on sám se o dům starati nemohl.

Opět se oženiti? Na to nemyslí. Pohrdal ženami.

Když mu však jednou jeho kočí Fidele řekl, že mu služka nosí jeho košile a ponožky, že druhá prodává víno a potom sud doplňuje vodou, tehdy vsedl don Evéno na koně a byl dva dny pryč. Když se vrátil, přivezl s sebou hezké bledé děvče v sardinském oděvu: byla to Mikela, dcera chudé doktorovy sestry, jež byla provdána v jiné vesnici.

Služebnictvo hned znalo Mikelin život. Zamilovala se do místního učitele, hezkého, rusého, zasmušilého mladíka, jenž také říkal o její ruku. Snad by ke svatbě bylo došlo, kdyby nebyl přijel don Evéno. Mikela ovšem nechtěla o odjezdu ani slyšeti.

»Ty hloupá!«, pravila jí matka. »Moudrý správně říká: »Kdo má chleba, nemá zubů. Nerozumíš tomu? Strýc má tři služby a malovaný palác.«

»Já vím, ale . . .«

»Může ti vše odkázati . . .«

»Já nepůjdu, já nepůjdu« — plakala dívka.

»Ty půjdeš, slíbila jsem to. A jestli neposlechneš, poženu tvého milého ke všem čertům. Když půjdeš, pak je možno . . .«

Učitel byl na prázdninách. Mikela tedy šla, doufajíc, že si ho vezme i tehdy, když zdědí strýcovo bohatství.

Don Evéno však řekl otevřeně: »Já nechci žádnou mrzutost. Chce-li Mikela poctivě dělati paní domu, beze všech vrtochů, dobrá! Jinak ale . . .«

»Má-li vrtochy, pak ji přejdou,« ujišťovala matka.

Složila si tedy Mikela své košile, vonící levandulí, a svůj brokátový živůtek do koše a šla se strýcem s těžkým srdcem. Když přišla do velkého, panského domu dona Evéna, s malovanými klenbami, se stěnami potaženými látkami a ozdobenými skvostnými malbami, se skvoucími se podlahami, tu tázala se plačíc: »To znamená, býti šťasten?« Kráčela-li po měkkých koberecích a po dlouhých šlapnicích, naslouchala napiatě: a poněvadž neslyšela vlastních kroků, připadalo jí to, jakoby tu bylo mrtvo.

A byla ještě bledší a hubenější. Tvář její zdála se docela průhlednou, kolem očí měla temné kruhy. Ale najednou počalo býti lépe. Psala si se svým milencem a doufala v něho. Věděl to don Evéno, nevěděl to? Fidele měl za to, že to neví, protože Fidele znal celou příhodu.

* * *

Strýc i neteř byli čirí sobci. Oba je svedl jen vlastní zájem, beze stopy náklonnosti nebo lásky k bližnímu. S počátku dokonce panoval jakýsi hněv na obou stranách. Don Evéno pohrdal ženami; jeho neteř patřila rovněž k velkému davu a pro doktora neplatila theorie o výjimkách. Mikela zase myslila na svůj sen, kdo ví, do jaké dále odložený, a ve smutných svých okamžicích pojala ke strýcovi něco zcela jiného než lásku.

Když dostala psaní, umínila si: Budu konati svou povinnost, hlídati mu dům a všecku pozornost mu prokazovati; proto však nepotřebuji obětovati mu celou svou budoucnost. A odpověděla na dopis.

Ačkoli Fidele myslil, že Mikela je hloupé děvče, přece jen štíhlá dívčina střežila dům strýcův velmi obezřetně. Měla sice něžný zevnějšek, avšak nervy ocelové. Malé ručky pečlivě zavíraly dvěře i almary a její černé oči viděly všecko. Bylo jí právě dvacet rokův a málokdy se smála. Rozkazy její byly určity, avšak zdvořily a vlídný. Tak žila tiše a jednotvárně pro sebe.

Doktorovy susedky stále měly na mušce okna paláce, avšak nová hospodyně se jim neukázala. Od té doby, co byla v domě, tabule oken se leskly, čerstvě vyprané záclony byly stále spuštěny, služby více nekřičely.

A co dělala Mikela celé dny? Susedky si to nedovedly představití a marně dívaly se na jasná zavřená okna.

Don Evéno se divil u sebe, jak rozumným, vážným děvčetem je Mikela. Zůstal-li někdy doma a pracoval na svém velkém díle o sardinském lékařství a o jeho vzniku, tu pociťoval dosud ne-

poznáný pocit velikého míru. Všude panoval nejvyšší pořádek a nejmenší nepokoj neporušil vznešeného klidu v jeho domě.

Kdo způsobil tento klid a pořádek? Jistě ne smrt donny Marie.

Don Evéno vzpomínal na bouřlivou minulost jako na ošklivý sen a sladká přítomnost uvedla ho ve příjemný úžas; příjemnost klidu pocítoval ve všech svých údech. Nadějí neměl žádných více. Hustý jeho vlas už počal prokvétati, na čele dělaly se rýhy; koutky hlubokých očí klesaly jakoby bolnou únavou. Ne, naděje více neměl, o ničem nesnil více. Často však touha po čemsi neznámém nutila ho, aby přerušil vážnou práci. Pak podepřel si čelo ve dlaně a myslil, že to byla Boží spravedlnost, jež mu dopřála, aby v míru žil ve svém tichém domě a v něm zemřel. Potom chtěl odkázati Mikele hodnou část svého majetku, té malé neteři, jíž byl zavázán za pořádek a klid, jež tu panoval.

Tak minul podzim.

Po prvých dnech, v nichž don Evéno ukázal Mikele všechny místnosti v domě a vše jí odevzdal, přicházeli málokdy spolu do styku. On byl většinou mimo dům, cestoval a býval po celé týdny vzdálen; když byl doma, trávil čas ve své pracovně, kde psal nebo návštěvy přijímal. Mikelu volával jen tehdy, když jí chtěl dáti nějaké rozkazy.

Poslouchala vždy se sklopenou hlavou, vyhýbala se strýcovu pohledu a někdy se silně zapýřila. Nikdy neodporovala, nikdy se neusmála, vždy odešla tiše, jak byla přišla.

Don Evéno přicházel vždy velmi pozdě k obědu a obědvával sám; Mikela se také nikdy neodvážila jísti s ním. Tedy důvěrnosti mezi nimi nebylo, ani tehdy ne, když minula zima, a děvče převzalo řízení celého domu.

Don Evéno vždy na ni hleděl s jakýmsi úžasem. Poněvadž neslychal ani jejího kroku ani jejího hlasu, cítil spíše nežli viděl její přítomnost; a když předstoupila před něho, pohlížel na ni od paty ke hlavě skoro zvědavě a s nedůvěrou. Proto se pyřivala. Pak jakoby se don Evéno upamatoval: Ach ano! to je ona, jeho neteř s něžně obutou nožkou a s malebným oblekem.

»Jednoho dne pravil: »He, Mikelo! měla bys se přece odívati jako dáma.«

»Ano, zítra!« zvolala živě a smála se. To bylo po prvé, co ji don Evéno slyšel se zasmáti. A hleděl na ni ještě udiveněji než jindy.

Prostý, ozdobný oblek slušel jí ovšem lépe než drahý oblek dámský. Od tmavozeléného sametového živůtku jasně se odrážela bílá košile, a žlutý šátek velmi pěkně objímal její jemný bledý obličej.

»Sundej aspoň ten ošklivý šátek!« řekl don Evéno. Mikela jej s úsměvem sňala a don Evéno spatřil kadeřavý vlas, pěkná ouška a bílou šíji.

»Buď tak dobrá a neber už toho šátku; tak ti to sluší lépe a je to vlasům zdravější.«

»Mně je ale zima,« namítala a přikryla si uši rukama.

»Z toho si nesmíš nic dělati; či to nedovedeš snést a přemoci? Třeba přemoci ještě jiné věci, nežli zimu, má milá . . . «
Měl dodati: i v životě, ale neřekl toho.

To byl po měsících prvý důvěrný hovor strýce s neteří.

Mikela nyní chodila s obnaženou hlavou. Když don Evéno kráčival pokojem, vidával ji sedící u velkého zavřeného okna, jímž vnikalo sladké světlo prvního březnového dne. Mikela cosi vyšívala a kadeřavý její vlas odrážel se jemně od světlého pozadí. Zdálo se, že si jí více nevšímá a také ona nepovznesla zraku od své práce.

Ke konci března měla Mikela malou zimnici. Nechtěla se sice přiznati, avšak doktor hned poznal, že jí něco schází, a a pečoval velice o ni.

»Pravila: »To je jistě z toho, že jsem odložila šátek,« a znova si jej chtěla vzít.

»Ne, ne, to není od toho. Nemohu tě v něm více ani vidět. Je to hrozné! Nech ho být; prosím tě o to!«

Hlas jeho zněl skoro prosebně. Mikela však, jež si vzala do hlavy, že zimnici dostala z toho, že nebyla zvyklá bez šátku choditi, uvázala si jej opět, ale jakmile zaslechla, že strýc přichází, honem jej strhla a schovala.

Jednoho večera se jí to však nepodařilo. Don Evéno ji našel ležící na divanu v jídelně, se silnou zimnicí. »Mikelo,« zvolal »Mikelo! jak se vede?«

Když neodpověděla, bezděky mu napadlo, jak pustým by byl dům jeho, kdyby dívka zemřela.

Sklonil se nad ní, zkoumal tepnu. Ačkoli měla údy těžké a vědomí nejasné, přece cítila, že don Evéno jí sňal šátek s hlavy.

»Strýčku, já jsem nemohla . . . «

»Co jsi nemohla?« ptal se měkce.

Mikela odpověděla zmateně; blouznila v horečce. Doktor přišoupl židli k divanu a položil svou ruku na horké čelo dívčino. Tak seděl chvíli, pak zazvonil a poručil, aby ji odnesli na postel.

Celý týden ji zimnice trápila a doktor zanedbával ostatní nemocné, jež ostatně více ze zvyku a ze soucitu léčil. Nezměnil se dříve, dokud dítě, jak nazýval, se nezotavilo.

Aby jí v době nemoci lépe měl na očích, nechal ji jísti se sebou u stolu, a prokazoval jí takovou péči, až Mikela se toho ulekla. Nemoc jí učinila přitulnější, avšak starostlivost strýcova ji uváděla v rozpaky a byla nerada, že mu působí namahání.

Jednoho večera pozoroval ji strýc vážným zrakem a tážal se: »Chtěla bys jíti domů?«

Chvilku uvažovala, potom odvětila: »Ano, chtěla bych opět vidět matku!«

»Jiného nikoho?«

»A Elenu.« Elena byla její sestřička.

»A jiného nikoho?«

»Koho pak?« ptala se zapýřena.

Don Evéno zpozoroval její zmatek a zakobonil se. Potom optal se chladně: » Ještě před dvěma měsíci jste si dopisovali, pokud vím. Co myslíš nyní?«

»Já? Já nevím . . . « koktala dívka, sklopivši hlavu.

Don Evéno viděl, jak dlouhá víčka dívčina sebou škubala a jak byla blízka pláči. Byla to tajná touha nebo zlost, že její poměr byl vyzrazen?

Pro každý případ byl strýc rozhodnut. »Za několik dní musím do tvé vesnice,« pravil, »a pak vážně promluvím s tvou matkou. Jestli si toho přeješ a ona nebude proti tomu, zařídím vše za krátko. Pak budeš se moci vrátiti domů a všechny spatřiti. Řekl to trpkým hlasem a odešel.

Mikela byla celá ohromena. Padla na divan, skryla tvář do podušek a plakala a vzlykala. Proč to strýc dělá? Chce se jí zbavit? Co mu udělala? Celý večer nebyla schopna ničeho, a byla ještě sklíčenější, když jí strýc při večeři řekl, že již zítra pojede.

»Máš-li tedy něco vzkázati?«

»Nic! Mnoho pozdravů,« odvětila chladně.

Pohleděv na ni pátravě brzy odešel, nařídív Fidelovi, aby za svítání byl kůň osedlán.

Z rána byla Mikela první, jež sešla dolů; nestarala se však jako jindy, aby přichystala kávu do jídelny. Brzy za ní přišel don Evéno na dvůr.

»Fidele, víš, co máš dnes dělati?«

»Ano, pane.«

Poněvadž se však nespolehal na paměť kočího, opakoval ještě Mikele své rozkazy.

»Musíš ho hned poslati nahoru, dnes i zítra; ty víš, dva vozy dříví.«

Mikela dobře věděla, že Fidele má přivézt dříví z lesa.

»Kdy se vrátíte?« ptala se skromně, opřena o veřeje.

»Pozitří. Řekni Malléně, aby si pospíšila,« řekl netrpělivě a připjal si ostruhy.

Mikela odešla a hned zase vrátila se na své místo.

»Malléna už jde . . . Či nechcete pít kávu?«

»Přines ji sem!«

Byl rozčilen. Co Malléna hledala cestovní tašku, do níž ukládala vše potřebné, pil don Evéno, obsluhován jsa neteří, na studeném dvoře svou snídaní.

Fidele připevnil tašku k sedlu, zaklel polohlasně na Mallénu a čekal, bruče, třemen maje v ruce.

Don Evéno na něj spustil: »Učiň mně to potěšení a jdi mi s cesty!«

Fidele se ušklíbnul, odešel, zavřel dvěře; doktor vyhoupl se lehce do sedla. Mikela hleděla naň, jakoby mu něco chtěla říci — ale nedostala ze sebe leč: »Pěkné pozdravy! Šťastnou cestu!«

Don Evéno neodpověděl, ale když projížděl kamennou branou, ohlédl se.

»Bůh ho prováže!« pravil Fidele. »A čert ať se postará, aby srazil vaz!« myslil si a rychle zavřel vrata.

* * *

»Pojď sem!« pravila k němu Mikela.

»Kam, slečno?«

»Pojď se mnou!« opakovala. Velice udiven šel za ní. Šla nahoru po schodech. Fidele byl ovšem už několikrát nahore a pokaždé podívoval se krásnému obydlí svého pána.

Vysokými malovanými okny padalo tlumené světlo na široké mramorové schody; velebné ticho panovalo v šerých chodbách a Fidele se ostýchal šlápnouti svými hrubými střevíci na chodební koberce.

»Mikela odvedla ho do jídelny a zavřela dvěře.

»Co asi chce?« myslil si Fidele pln údivu.

Mikela pohlédla mu do tváře. »Víš, že kromě silnice vede ještě stará cesta do mé vesnice?« ptala se rychle.

»Ano, slečno!« odvětil, hledě na ni strnule. Viděl, že měla jednu tvář bílou, druhou červenou a myslil si: Na té červené jistě spala!

»Byl jsi tam někdy?« ptala se živě a opřela se pevně o stůl.

»Ó, často!«

»Jestli dnes odjedeš, aby tě strýc neviděl, a ještě dnes se vrátíš, uvidíš, co pro tebe učiním!«

Co by pro mne mohla učiniti? uvažoval Fidele; byl rozhodnut, že cestu vykoná, nahlas však se zeptal: »A kdo přiveze dříví?«

»O to se nestarej; řekni jen, chceš-li jeti nebo ne?«

»A co služky?« ptal se opět.

»Také o ty se nestarej; chceš-li, raději si osedlej kobylu a dej se na cestu!«

»Kam?«

»Přísahej mi dříve, že strýcovi ničeho nepovíš, až se vrátí!«

»I to by bylo ještě pěknější!« zvolal Fidele a zaluskl prsty.

»To znamená, uvázat si provaz kol krku.«

»Ráda věřím . . . avšak přísahej!«

»Ať svou matku více nespátím,« zvolal a pozvedl ruku.

Mikela se utišila. »Půjdeš do mého domu a odevzdáš mé matce dopis, ale musíš tam býti dříve než můj strýc. Nesmíš se tedy nikde zdržet a zejména na hlídce to rychle odbyti!«

»Ovšem!« Co to u ďábla znamená? myslil si Fidele, když mu Mikela dala psaní.

»Já se na tebe spolehám, Fidele!« řekla s úměvem Mikela; »nemáš přece nadarmo svého jména.*) Avšak pospěš si. Je to velice důležité, a ty učiníš mně veliké potěšení, jehož ti nikdy nezapomenu. Uvidíš . . . !!«

Fidele hned sedlal. Byl velice dojat, že mu Mikela svěřila takový úkol, i umínil si, že úplně vyhoví jejímu přání.«

*) fidele = věrný.

»Varuj se, abys nepřišel na blízko strážního domku!« napomínala ho Mikela znova. »Přijdeš-li strýcovi do rukou, běda tobě!!«

»Buďte bez starosti, dám si pozor!« A klusem zmizel. Nyní zpobledly obě tváře Mikeliny a třásla se na celém těle.

Poslala služky prát, sedla si se šitím na dvůr, odhodlána, že se celý den o nic nebude starati. Myšlenky její bloudily na dvou různých cestách; hned sledovaly klidnou cestu jednoho, hned zase supající klus druhého koně. Mezi tím jí připadalo, jakoby se oba měli setkati: a tehdy mrazivá hrůza obešla ji od hlavy k patě. Tak minul den v úplném klidu — pouze uvnitř bylo napětí nejvyššího supně.

* * *

K večeru byl Fidele zpátky — tak brzy, že se Mikela až lekla.

»Stalo se něco?« ptala se celá bledá.

»Nic!« pravil kočí, snímaje koni sedlo. V pološeru neuzřela Mikela, jak Fidelovy oči zmateně svítily.

»Já . . . já jsem dopis odevzdal.«

»Jsou doma všichni zdraví?«

»To si myslím! Vaše matka mne zvala k obědu, ale já jsem byl hned pryč . . . můžete si mysliti!«

»Ovšem! Pak ale máš hlad?!«

»Ne velký!«

Když se ho byla zeptala ještě na některé podrobnosti, upokojila se. Tiše podala Fidelovi desetikorunu.

»Já,« řekl kočí, »já nic nechci. Bůh zachraň . . .!« Po domluvě konečně peníz chopil a neodpověděl, když mu řekla: »Kdybys mne jednou potřeboval, neostýchej se!«

Věc se měla takto: Když byl Fidele blízko strážního domku, pocítil velikou chut na nějaký doušek. Mám, nemám? Je už pán napřed? nebo není? Je tu, není tu? To mu šlo hlavou, když jel lesem. Spatřiv hlavní silnici, chtěl se vyhnouti, ale zlá povaha mu nedala a sváděla ho: Jdi přece a vypij jednu, blázne! Pán tady nebude, ten už je pryč. Jdi a pij, a pak ať se děje co děje!

Přistoupil ke dveřím strážnice. Ženy tam prodávaly kolem jdoucím slepice, víno, ovoce. Fidele chtěl v sedle vypítí půl litru vína a koupiti si chleba.

»Teta!« volal dovnitř. »Teta Marie! pojdte ven!«

»Co to slyším?« ozval se mužský hlas a pán vyšel z domu. Fidele zbledl hrůzou jako stěna: don Evéno stál před ním.

»Co to znamená? Co tu chceš, Fidele? Kdo tě sem poslal?«

Tehdy Fidele odevzdal psaní pánovi.

»Dobře!« pravil Don Evéno. »Nezmiňuj se, žes mne potkal. A běda ti, vezmeš-li jediný halěř od Mikely!«

»To by bylo ještě pěknější!« zvolal Fidele. Ale nejpříjemnější přece jen mu byla desetikoruna a naděje, že při příležitosti dostane ještě více. — Přece musím říci, že jsem tam byl!!

* * *

Po dvou dnech se don Evéno vrátil. Mikela toužebně čekala jeho návratu, neodvážila se však tázati se, a také on mlčel.

Teprve k večeru zavolal ji do jídelny. Šeřilo se už, jako tehdy, když ji našel na divaně. Ale nyní bylo okno otevřeno a odlesk večerního nebe padal dovnitř.

Mikela tiše vešla. Když se otočila, aby zavřela dvéře, vyskočil don Evéno rozčilen, ale hned se přemohl. Mikela přistoupila blíže. Stála mezi ním a jasným odleskem večera. Tak zůstala její tvář ve stínu, avšak její kadeře na šíji pěkně upravené leskly se kol pěkné hlavy.

»Mikelo, ty víš, proč jsem jel k tvé matce. Umluvili jsme všecko. Matka se vším souhlasí; ty však pochopíš, že zde musíš zůstat, dokud se neprovdáš.«

»Můj Bože! zasténala Mikela. »Co to má znamenati. Jak je to možno, aby s tím má matka souhlasila?«

»Don Evéno pokračoval: »Já učiním vše, abys byla spokojena, můžeš pouze říci, co si přeješ.

»Je mi velmi líto, že chceš ode mne, avšak já jsem od prvního dne pochopil, že nutno věc urovnati ke společné spokojenosti. Ty se nemůžeš pro mne obětovati a učinila jsi příliš mnoho pro mne; nemohu ti toho nikdy zapomenouti . . . «

»Což jsem si někdy stěžovala?« tázala se dívka skličně. Neposlouchala, co jí ještě don Evéno říkal, nýbrž přemýšlela o tom, co jí bylo nepochopitelné. »Vždyť psala přece matce, že už kolik měsíců nemyslí na svou starou lásku a prosila ji, aby nesvolila k Evénovu záměru, jenž jí chce nyní provdati. »Prosím vás pro všecko na světě, drahá matko! řekněte ne. Avšak neříkejte mu, že to ode mne vychází; proto vám píši potají. Chci tu zůstat až do smrti, a jestli mne strýček nepošle domů, chci s ním na věky zůstat.«

A nyní matka přece svolila? Proč? Krev se jí hnala do hlavy, a přece byla její tvář stále bledší a zimnice od poslední nemoci počala jí opět trásti.

Najednou napadla jí děsná myšlenka: strýc se jí chce zbaviti! Bohaté slzy kanuly jí po tvářích, její obličej bolestně se stáhl.

Teprve nyní don Evéno nad ní se slitoval a ukončil ukrutnou hru, kterou s ní prováděl. »Mikelo, moje Mikelo!« pravil a chopil ji za ruku, »proč pláčeš?«

Vzlykala ještě více. Avšak s jeho vroucím pohledem zároveň pronikl jí skličující a přece i blažící pocit. Ukryla svou tvář na jeho prsou a vzlykala jako dítě.

Bylo jí líto, že ji tak zarmoutil, že ji hned ráno nevzal do náručí a neřekl jí, jak jí má rád; avšak také on velice pocítoval štěstí, když viděl, že je tak od ní milován.

»Odpusť mi,« pravil, když spolu seděli na divanu a on jí hladil pěkný vlas. »Ale také tys mně způsobila velikou bolest. Musila jsi přece cítiti, proč jsem tě chtěl propustiti domů, a přece jsi neřekla nic, docela nic!«

»Já jsem nemohla . . . nerozuměla jsem tomu. Jak pak jsem mohla poznati tvou lásku, když ty jsi nepoznal mé Evéne?«

Bylo to po prvé, co ho pojmenovala vlastním jménem a co mu řekla: »ty«; nad tím se zachvěl štěstím.

»Nyní však . . . nyní si rozumíme?« tázal se s úsměvem. Položila hlavu na jeho rameno a v soumraku, jenž nastal na nebi, bylo mu, jakoby byla vzešla světlá zora:

Byl to *jeho* den, jenž konečně vzešel.

Vzpomínky.

Pobledlo líce nebes, červánkem jež se rdělo;
krajinou ticho kráčí, pohasl v horách den;
zavírá v kalich vřadu, barvami jež se stkvělo
zrozené kvítí. Z dále přinesl vánek sen.

Nebem se hvězdy třpytí, paprsky k zemi hází,
po jejich záři jemné vzpomínek kráčí sbor
z minula žití tiše; tajemně v duši vchází,
v temnu jich světlé zjevy toužebný hledá zor.

K lůžku se něžně sklání, šeptají divnou báji,
minula přelud kouzlí, splétají v luzný sen;
přítomnost marně práva krutou svou rukou hájí, —
ve zdušnou duše řiš za vzpomínkou vzlétá jen.

Plamenem žití chvíle; zaplanou — hasnou — mizí — —
Teplo jen zbývá v duši — vzpomínek teplo, čar.
Oblázky v proudu žití, v přívalech křemen ryzí, —
odtekou vody času, vysuší půdu žár.

Vzpomínka trvá věky, minula věští stopy. —
Květem je žití zářným. Zavane vichrem čas,
barevných lístků vřadou uvadlý zemi kropí;
vzpomínek símě z něho v duši tí padne zas,

vypučí v květ v ní vzdušný, opojnou vůni šíří,
zachvěje srdcem mocně, leje lék do tvých ran. — —
Často, žel, květ ten černý pampelišky jak chmýří
zanese z duše v dále zapomenutí van.

M. Lišková.

Milites christiani.

(Rytíři křesťanští.)

Studie o nábožensko-sociálním působení hrabat Sporcků
v Čechách.

Dle pramenů upravil a napsal JAN VOBORSKÝ.
(Pokračování.)

As tři dny po rozeslání dubnového (7.) čísla XXVIII. ročníku »Vlasti« došel mne tento list:

»Velectěný pane!

S velkým zájmem čtu článek »*Miles christianus*« ve »Vlasti«. Předěšlý měsíc dovolil jsem si veled. p. P. Škrdlemu zaslati pro Vás upozornění na statky, které ve zdejší krajině Sporckům náležely a na kostely pod., které od nich pořízeny byly.

Odpustte, že Vás dnes obtěžuji zásilkou dějin statku a místa *Koňojed* (Konoged, okres Ústěk), kde týž Špork založiti chtěl špitál.

Znamenám se s veškerou úctou oddaný
17. IV. 12.

Otakar Rybák, farář

Božejov-Bořím.

p. Okny na české sev. dráze.“

Otevřev přílohu dopisu, shledal jsem, že dp. farář Rybák, jenž historii Sporckovskou s nevšedním zájmem sleduje, zasílá mi z místopisné publikace »*Heimatskunde des Auschaer Bezirkes*« redigované r. 1884 říd. učitelem Jos. R. Grunertem, stránky zabývající se místem Koňojedy, druhdy majetkem Sporckovským. (Viz »Vlast« roč. XXVIII. č. 5. str. 390.)

Věc sama o sobě velice zajímavá, osvětlující na novo lidumilné a nábožensko sociální snahy jak *Františka Antonína hraběte Sporcka*, tak i jeho zetě *Fr. Karla Rudolfa hraběte Sweerts-Sporcka*, zasluhuje pro své podrobnosti, aby zařaděna byla do literární práce, původně pod názvem »*Miles christianus*« jen v rozměrech skromnějších založené. — I doufám, že nebude to nikterak na úkor hlavní úloze mé práce, totiž aby vystihnuto bylo vše, co na obou rodech hraběcích bylo *katolickým* a co vše se jako *katolické v lidumilství a jinakém působení* jejich nepokrytě a v trvalé ceně dokumentovalo.

Jsem povděčen dp. faráři Rybákovi za laskavou jeho ochotu a připojuji zde text dle jeho zásilky upravený. —

A. Koňojedy.

Allodialní panství Koňojedy zapsáno jest v hlavních knihách zemských desk pod lit. K IX—177. Poslední knihovní vložka odhadní z roku 1819 činí 179.000 zl. konv. měny. Na panství, jež má v celku 827 ha výměry, jest pět kostelů (v Koňojedech, v Mukařově, ve Valkerčicích, v Merholticích a v Kostelci). —

Vesnice **Koňojedy**, rozložená v útulném údolí při severním výběžku Dubičné při sinici z Úštěku do Kravař, má dvoutrídňi obecnou školu, která v 17. století, zajisté k podnětu *Jana hraběte Sporcka*, držitele panství Koňojedského, byla zřízena. Koncem 17. století připomíná se častěji jméno šulmajstra Daniela Watzkeho, jenž r. 1700 najal v Koňojedském dvoře domek, ve kterém vyučoval. Po smrti Watzkeho dostal se do Koňojed za šulmajstra Hans Görge Fritsche; ve starých účtech obecních zapsáno, že při jeho uvítání propito — nikdo nelekej se sumy obrovité — deset krejcarů! Později umístěna byla Koňojedská škola v severní části budovy panského zámku, po požáru r. 1825 putovali žáci i s učitelem po pět let dům od domu, až r. 1830 tehdejší majitel panství Ignác Piller na t. zv. kněžské zahradě (Patergarten) vystavěl školu jednotřídňi, na jejíž základech zbudována byla r. 1873 nová škola o jednom patře. Na zaopatřování oděvu pro chudou školní mládež jest při škole v Koňojedech »školní nadace«.

Pozoruhodný *farní kostel Nanebevzetí Panny Marie* v Koňojedech jest velká, mohutná stavba. Původně náležel k velkému klášteru řeholníků Servitů (Služebníků Panny Marie), jež r. 1746 *založil a nadal František Karel Rudolf hrabě Sweerts-Sporck*, týž hrabě, jenž osvědčil se též jinde jako velký příznivec Servitů, na př. základem studijní nadace 21.000 zl. r. 1746 při řeholním domě na Slupi (»Vlast« roč. XXVIII. č. 6, str. 491, poznámka pod čarou) nebo zřízením krásných oltářů v nově vystavěném řeholním chrámu sv. archanděla Michala v Sirkové (nyni Melantrichově) ulici na Starém městě pražském. — V kostelní zdi v levo od hlavního oltáře jest pamětní deska s nápisem hlásajícím, že biskup Arnošt hrabě z Waldšteina vysvětil chrám tento i s hlavním oltářem dne 20. června 1762 ke cti Panny Marie Nanebevzaté; postranní oltáře jsou zasvěceny: Panně Marii Bolesné, sv. Filipovi a světcům z řehole Servitů. Dne 16. října 1763 vysvětil jmenovaný biskup čtvrtý postranní oltář sv. Peregrina; v oltáři tom uloženy byly relikvie sv. mučedníků Innogencia, Klimenta, Bonifáce a Fructuosity. Po obou stranách hlavního oltáře s obrazem Nanebevzetí Panny Marie a Světců z řehole Servitů jsou znaky hraběcích rodin *Sweertsů a Sporcků* a biskupa hraběte Waldšteina. Mramorový oltář váží přes 7000 centů. Kazatelna, kůr, pažení před oltářem a v oratoři jsou vesměs z mramoru; na kůru jsou velké varhany s 18 rejstříky, jež roku 1768 vystavěl varhanář Katzer. V levo od hlavního oltáře nad sakristií jest bývalé oratorium řeholní, v němž jest třicet sedadel. Uprostřed chrámu jsou dva příklopy hrobkové. V jedné z prostorných hrobek pochováni byli duchovní z kláštera Servitů, ve druhé někteří členové *hraběcí rodiny Sporckovské*.

Na věži Koňojedského farního chrámu, jenž vyniká též massivním krovem mistrného díla tesařského, jsou čtyři zvony; tři z nich mají jména zakladatele kláštera, jeho manželky a jejich syna (František Karel Rudolf, Anna Kateřina a Jan František Kristián — viz rodokmen na str. 587, dubnové číslo XXVIII. roč.

»Vlasti«), čtvrtý zvon darován byl konsekrátorem chrámu, biskupem hrabětem Waldšteinem. —

Na volném prostranství před kostelem býval druhdy *původní starý zámeček* a při něm byla kaple o třech oknech, vížkou opatřená. Schody ke vchodu do kaple vedoucí zdobené byly uměle pracovanými sochami, z nichž některé až dodnes se zachovaly, jsouce postaveny proti portálu zámeckému. Jsou to sochy sv. Dominika, sv. Vojtěcha, sv. Václava, sv. Floriána a sv. Antonína Paduánského. Oltář v tomto již dávno zašlém kostelíku byl uměle zhotoven z různých hornin. Původní zámek měl na západ pět oken, na jih tři okna a byl opatřen vížkou a hodinami. V místech nynějšího zámku Koňojedského byla druhdy stavení hospodářská, pivovar, dvůr a ovčinec.

Ve starém zámku byl též *špitál*, jež r. 1699 založil hrabě *Sporck* (t. j. František Antonín hrabě Sporck) *pro 45 chudých mužů a bývalých vojáků z hraběcích panství*; při špitále zřízení byli dva kněží, lékárník a špitálmistr; náklad na špitál hrabětem dotovaný činil **ročně 6000 zl.**

Když odkopávány byly na prostranství před kostelem v Koňojedech staré pivovarské sklepy, byly odkryty ještě schody ze starého zámku. Na prostranství tom jest socha sv. Jana Nepomuckého mezi dvěma košatými lípami.

Zřízení farnosti Koňojedské datuje z roku 1786; až do té doby byly Koňojedy přifařeny do Kostelce. K nové faře přiděleny byly též osady Dubičná a Brusov z farnosti Úštěcké. Po zrušení řádu Servitů byl poslední převor kláštera Koňojedského, P. Raimundus Weigner instalován za prvního faráře a byl mu vykázan byt v zámku, v němž byl klášter přeměněn.

S kostelem spojen jest zámek krytou chodbou. Chodba ta tvoří čtverec, jehož 36 sáhů dlouhé strany, směřující ke všem uhlům světa, uzavírají v sobě klášterní zahradu (paradis).

V zámecké knihovně zachoval se též silný tištěný rostlinář (herbář) z r. 1664 jakož i *podrobný popis Sporckovských panství z roku 1712*, k němuž připojeno věrné vyobrazení bývalého zámku a kostelíka v Koňojedech.

Se zámkem sousedí půvabná květnice a zelinářská zahrada, která se stinným lesíkem, ovocným sadem, loukou a dvěma rybníky ohraničena jest zdí a druhdy s dvorcem, nazývaným „Klosterhofel“ (klášterní dvorec), náležela klášteru.

U silnice směrem ke Kravařům jest chudobinec, jež obec Koňojedská r. 1881 vystavěla a hřbitov zřízený r. 1787. Dne 25. srpna 1787 byla do Koňojed dovezena mrtvola hraběnky *Rosiny Sweerts Sporckové*, choti hraběte Filipa Sweerts-Sporcka, zesnulé dne 22. srpna 1787 v Praze a byla jako první pochována na neupraveném ještě zcela hřbitově v Koňojedech, povadž pohřbení v kostelní hrobce bylo zapovězeno. Rovněž na vesnickém hřbitově Koňojedském pohřbení byli: dne 13. prosince 1787 v Praze zemřelá hraběnka *Terezie* (roz. hrab. Kounicová), *choť hraběte Jana Kristiána Sweerts-Sporcka* a tento hrabě dne 12. ledna 1802. —

V údolí Brusovského potoka as $\frac{1}{4}$ hodiny od Koňojed jest víska, vlastně samota *Kondörfel*, kterouž tvoří usedlost „Konbauer“, mlýn „Konmühle“, dva domky „Konhäuseln“ a stará prachárnička. Dle podání byla tato víska původem později vzniklé vesnice Koňojed i názvu jejího. Prachárnička nazývaná „Pulvermühle“ vystavěna byla r. 1730, když hrabě *František Antonín Sporck* dovolil prachaři a některým poddaným ze svého panství Hradištského, aby se v Kondörflu usadili.

Mezi samotou a Koňojedy jest velký panský dvůr a západně od něho návrší, jmenované šibeňák „Galgenberg“. Dle pověsti pochází název ten z dob, kdy prý hrabata Sporckové na svých panstvích vykonávali útrpné právo hrdelní — avšak doklady o tom, zda a kdy snad nějaká poprava na šibeňáku byla provedena, se nezachovaly.

Nezachovaly se doklady takové a také se zachovati nemohly, neboť již v dubnovém sešitě *„Vlasti“* z r. 1912 (str. 586) doložil jsem, že *na hraběcích Sporckovských panstvích nebyl žádný poddaný týrán nebo práci přetěžován*, ačkoliv z dějin vzbouření lidu selského v Čechách r. 1680 dočítáme se scén krvavých a hrozných.

V tomto směru, t. j. co do mírnosti a shovívavosti vůči poddaným byl hrabě Sporck po celý svůj život důsledný; v jedné ze schůzí lóže „u tří korunovaných hvězd“ podrobně referoval, co mezi poddanými na panstvích svých podnikl ve prospěch povznesení hmotného blahobytu a šíření vzdělanosti a vřele se přimlouval, aby nebylo v Čechách dědiny beze školy a kniha byla v každém domě českém vítaným přítelem starých i mladých! —

Že jinde po Čechách vedlo se lidu selskému pro nesnesitelné robotnictví a při tyranii z libovůle*) vrchnosi zle a na vrchol zle, dosvědčuje sám zámecký hejtman hraběte Jana Antonína Losy-ho z Losimthalu ve Štěkně, Jan Erazim Wegner ve Štěkně, muž v řadách vyšších officiantů vrchnostenských věru osvědčený, jenž ve svém r. 1669 vyd. spisu *„Oeconomia Bohoemo-Austriaca“* o truchlivém stavu rolnictva českého takto dí: „Podle pravdy musím doznati, že když český sedlák veškerou robotu, kterou vrchnost ukládá, všechny kontribuce a těžké útisky, jež snášeti musí, item

*) Poněvadž na některých dalších místech bude též zmínka o zboží Černinském a o hraběti Bredovi (palác v Praze a nákup zboží z kridy Bredovské pro Neumanna z Puchholzu, též Neumanna z Buchholtze psaného), budiž zde uvedeno aspoň několik slov ze života selského a panských choutek z pohnutých dob hnutí selského. Věhlasný generál a velmistr řádu křížovnického Pospíchal zapsal si r. 1680, 25. ledna do své zápisní knihy (Zápisky Pospíchalovy — vydal Dr. Antonín Rezek r. 1880 v Královské společnosti nauk) toto: „ . . . hrabě Černín na panství Kozmonoském má pustý starý zámek, který obehnal zděmi, a sedláci musí každý 30 šneků do roka přinést, kdež on chová jednoho (člověka), který na šneky pozor dává, a potom mnoho jich do Prahy posílá. Do Prahy posílal hrabě Černín hlemýždě patrně asi na prodej. Čtemeť dále v zápise, že v kraji boleslavském páni zapovídají, aby poddaní nic neprodávali, nežli, co na prodej mají, do důchodu dali, v čem potom vrchnost handluje. A tak přinášeli sedláci do panského důchodu také hlemýždě, určené pro pražské lahůdkáře resp. labužníky. Korunou všeho však jest poslední stať řečeného Pospíchalova zápisu, pravá to kuriosita: Hrabě Bredav (Breda), když sedláci co dávat neměli, dáženy jich a děvečkv holiti a vlasv barukářům prodával. —

všecky škody, jaké žoldáctvo způsobuje, trpělivě snese, právem může býti pojat v počet sv. mučenníků.“ — Když pak lid selský počal domahati se zrušení nebo zmírnění roboty, snadno pochopitelno, že učinili tak i Sporckovští poddaní, ale učinili to způsobem pouze prosebným a mírným; když císař Leopold I. ubíral se jednoho dne v březnu r. 1680 do chrámu sv. Víta, podali mu poddaní hraběte Sporcka z panství Lysského (o jiných současná zpráva se nezmiňuje) písemnou *žádost o zmírnění roboty*, přijal ji — ač provázející jej kavalíři sedláky zahnatí chtěli — vlídně z rukou prosebníků a slíbil, že dá stížnosti jejich vyšetřiti. A také nikde se nedočítáme, že by poddaní Sporckovští byli účastni krvavé rebelie, proti které válečně vytáhnouti musil generál Piccolomini, válečník a násilnický duellator generál hrabě Vilém Harrant a generál Hýserle z Chodova a ve které tragedii života českého sedláka poslední scénu tvořila smrt prachem a olovem a katovská exekuce provazem, kolem a mečem! —

* * *

Koňojedy, zboží to druhy *Sporckovské*, jsou rodištěm muže, jehož jméno jest v úzkých stycích s řeholí Servitů. Jest to slavený kdysi komponista *Kajetán Vogel*, jenž nabyv prvotního vzdělání ve škole domácí, přišel roku 1763 k Jesuitům do Vratislavi a zde již jako altista, později organista počal skládati, zdokonaluje se při tom ve hře na housle. Studia svá dokončil v Praze, vstoupil *do řádu Servitů u sv. Michala* na Starém městě pražském, vzdělal se u Jana Habermanna a později u proslulého Františka Ernsta v kontrapunktu a skladbě hudební a studoval partitury Myslivečkovy, Haydnovy, Zimmermannovy a j. — Hudbu chrámovou při kostele svého řádu řídil po 12 let a stal se po zrušení pražského kláštera Servitů německým kazatelem u nejsv. Trojice na Novém městě pražském. Zemřel dne 27. srpna 1794; složil 12 velkých a 14 malých mší, 4 koncerty pro lesní roh, 1 operetu a jiné drobnější skladby hudební. —

I virtuos na lesní roh, *Petr Rölig*, myslivecký u hraběte *Sporcka*, (viz „Miles christianus“ únorové číslo XXVIII. ročníku „Vlasti“, str. 394) byl rodák Koňojedský; k výcviku odebral se do Paříže r. 1680 k rozkazu Sporckovu a navrátil se, byl u hraběte velice oblíben. — —

Jak z předchozí zprávy zjevno, působili v Koňojedech tři znamenití mužové z rodu Sporckovského: starý válečník Jan *Sporck* jako zakladatel školy, František Antonín *Sporck* jako původce špitálu, jež možno označiti jako průpravu pro velkolepé lidumilné dílo hospitální nadace v Kuksu, i František Karel Rudolf *Sweerts-Sporck* jako příznivec a podporovatel řádu Služebníků Panny Marie.

Tímto pořadem nabývá obrázek Koňojed na ceně historické; avšak ještě jinde porůznu možno nalézti stopy a doklady o přízni, jakou mužové z tohoto rodu klášterům prokazovali, jevíce tak přichylnost ku věcem veřejného zájmu katolického a majíce ruku štědrou otevřenu tam, kde šlo o rychlou pomoc v nouzi i o podporu krásného umění.

B. Praha.

Zde uveden budiž aspoň trojlístek zpráv a dokladů o ochotně pomocné ruce hrabat Sporcků v umění i v charitě. —

1. O oblibě, jakou jevil hrabě Sporck jako mecenáš k významným uměleckým výtvorům, máme ostatně i v Praze až do dnes výmluvný důkaz. V kostele sv. Uršuly při *klášteře panen Uršulinek* (Voršilek) na Ferdinandově třídě v Praze jest nejpřednější ozdobou hlavního oltáře *veliký obraz sv. Uršuly od malíře Jana Křištofa Lišky*, dílo koncepcí i provedením mistrné. Obraz dokončený r. 1706 koupil a kostelu tomuto daroval *František Antonín hrabě Sporck*, jehož znak jest vymalován v dolním cípu obrazu. (Nad světící, vznášející se vzhůru k nejsv. Trojici, nesou tři andělové tři korunky, totiž korunu mučednickou — věnec z červených růží, korunu panenskou — věnec z růží bílých a zlatou korunu slávy.) —

2. Nemalé dobrodiní prokázal, a to zajisté k přimluvě své šlechtné a dobročinné choti *František Karel Rudolf hrabě Sweerts-Sporck* klášteru a nemocnici panen *Alžbětinek* na Slupi v Praze. Klášter utrpěl při bombardování Prahy od Prusů r. 1744 mnohou škodu, neboť nepřátelské koule zapálily střechu, která z části shořela. Když posléze Prusové do Prahy vtrhli, nezastavila se rozpínavá sveřepost a chamtivost nepřátel ani před branou řeholního domu, v němž obětavé Alžbětinky slouží nemocným z přesvědčení, jež dává jim živá víra, že prokazují tím službu samému Kristu Pánu. Sveřepá hrabivost vítěze nezastyděla se a neochábla na prahu těch, jež v noci tiše obcházejí lůžka svých nemocných svěřenek, vzpomínajíce na Spasitele, jenž na hoře Olivetské bděl a se modlil. Prusové nelitostně nutili klášter k *zaplacení výpalného přes 15.000 zl.* Smrtelná úzkost uchvátila řeholnice, neboť měly velikou tu sumu složití prodlením 24 hodin. Tu pomohl v nejhorším nebezpečí šlechtný *hrabě Sweerts-Sporck*, půjčiv společně se svou chotí, která nikdy a v ničem nezapřela svého otce lidumila, klášteru *14.000 zl.*; peníze ty později Alžbětinkám *daroval*. Tak zachránil hrabě před zkázou jasný maják, na němž světlo účinné katolické lásky plápolá až dodnes uprostřed nábožensky chladného a chladnoucího světa. Dcera hraběcích manželů Sweerts-Sporcků, Maria Elekta vstoupila k milosrdným Samaritánkám-Alžbětinkám do kláštera. O nadačních lůžkách Sweerts-Sporcků v nemocnici řádu Alžbětinek bylo referováno již v studii „Miles christianus“. —

3. Když *Servité* (Služebníci Panny Marie) v Praze stavěli na místě starožitného kostela sv. Michala v Sirkové ulici nový chrám, zřídil tam *František Karel Rudolf hrabě Sweerts-Sporck* za převora Angelica Peciny (rodáka z Nového Bydžova, spisovatele latinského bohosloveckého spisu, † 1758) *svým nákladem oltáře z rudého a šedého mramoru*. Hlavní oltář, zhotovený od architekta Františka *Platzera*, měl krásný velký obraz od Petra *Brandla*, na němž vyličen byl vítězný boj sv. archanděla Michala. —

A ještě jeden *Sporck lidumil* tane mi na mysli, totiž *Jan Rudolf hrabě Sporck*, jenž v řadách vysokých hodnostářů duchovenstva českého měl místo významné.

Pražský konvent Milosrdných Bratří dodával k ošetřování nemocných určitý kontingent bratří, kteří bývali zaměstnáni v lazaretech a i v nejuvdálenějších zemích nezřídka nalézali smrt za odměnu; tak bylo roku 1734 vysláno po třech bratřích do říše a do Vlach do polních nemocnic a roku následujícího rovněž několik. Bylo tedy zapotřebí, aby pražský konvent byl rozšířen, jak již r. 1718 dne 1. prosince bylo usnešeno v definitoriálním sezení ve Valčicích k návrhu tehdejšího provinciála P. Matouše Mayera. Když se však šlechtnému převoru P. Michaelu *Schwandovi**) nechtělo při všem namahání podařiti, aby zakoupil sousední dům, byla r. 1737 vystavěna první strana pražské konventní nemocnice a vnitřní kvadratury a pro 24 nemocné zařizena, čímž ponenáhlu rozšířen prostor z prvotního stavu na 94 postele.

Základy k tomu položil dne 17. června 1737 biskup *Jan Rudolf hrabě Sporck*.

K této stavbě týž biskup přispěl znamenitým obnosem 1500 zl., když byl již dříve šlechtný tento kněz *zřídil nadaci 1825 zl. na vydržování jedné postele pro nemocné*.

Řečená stavba stála, nehledíc k mnohému darovanému stavivu, 17000 zl. a roku 1739 o svátek svatého Jana z Boha slavnostně ji vysvětil tehdejší generální vikář a děkan velechrámu Jan de Martini.

Darem svým uhradil sám *hrabě Sporck* Milosrdným Bratřím bezmála *jednu desetinu* celého nákladu stavebního. — Nadací lůžka pro nemocné zabezpečil si pak pamět věčnou i vděčnou.

* * *

Kdo s Týna dnes chce snímat fiál kříže
a po křížích kdo sahá dómů, kathedrál?
Jen člověk, jenž jest otrokem své tíže
a nezná vzlet, jímž v před by se a výše bral.

Dnes Volné Mysli zvučí kolem hesla,
dnes duší lidských maskou jest jen chlad a led,
neb doba nová do nich jed svůj vnesla
a v dobách zašlých vidí pouta tmy a béd.

Však neztvídí falešných slov prorok
a pod své nohy nestrhne ni jeden kříž
a živ-li v bájích Prahy Paleolog,
dnes její čelo zas by k zemi srážel níž!

Ať kdokoliv se chlubí veršem, rýmem,
ať zve si bratry, nevěry jež dá mu svět —
co Karel chtěl, ať druhým zas jest Římem,
ať vedle laurů září lípy zlatý květ.

*) *Dějiny a slavnostní spis řádové rak. české provincie Milosrdných Bratří* (od Jana de Deo Sobela, Vídeň 1892 (str. 91). Tímto poznovu opravuji jméno převorovo, jež v listinách, otištěných v posledních dvou číslech studie *»Miles christianus«* (srpnový a záříjový sešit *»Vlasti«*, roč. XXVIII.) omylem při přepisu uvedeno bylo jako *»Schwauda«*.

Vždyť nedůstojno města královského,
by odělo se v šerý nevěrecký háv
a omámeno svodem bludu zlého
snad na svůj vlastní chtělo šlapat zlatohlav!

Buď jedna Praha, však buď katolická,
ať heslo doby Luther zní neb Mistr Hus,
a nezlomena, bude gigantická
jak celé vlasti štít a strážný genius! —

(Z cyklu „Comes Sporck“.)

* * *

Při článku tomto budiž aspoň na rychlo zregistrována též literatura o *Sporckovském divadle v Praze*

1. Teuber Oskar: pojednání o Františku Antonínu hraběti Sporckovi a jeho operním divadle (Graf Franz A. Sporck u. sein Opernhaus — „Bohemia“ 1882, čís. 304, 306, 312).

2. Zprávy téhož spisovatele o Sporckovském divadle v „Geschichte des Theaters in Böhmen“.

3. Divadelní návěstí v zemském archivu s nadpisem: S milostivým přivolením vysoké vrchnosti hráti se bude v divadle J. Exc. pana hraběte Sporcka na Novém městě poblíž sv. Josefa. (Mit gnädigem Consens hoher Obrigkeit wird man agieren in J. Exc. Herrn Graffen Sporck Comödien Hauss auf der Neustadt unweit St. Joseph.) —

4. Opera: Astarto, Musikalische Opera, welche auf dem H. Frantz Ant. Grafen von Sporck zugehörigen Theatro im Herbst des 1728ten Jahres vorgestellt und einem hohen pragerischen Adel dediciret wird. — Astarto, drama per musica, da rappresentarsi nel teatro di S. E. il Signor Francesco Ant. conte di Sporck l' autunno dell' anno 1728 consecrato alla nobilita della regia citta di Praga (4°, 46 listů).

C. Dubá.

Z obsažného illustrovaného spisu o politickém okrese Dubském (»*Der politische Bezirk Dauba — Eine Heimatskunde für Haus und Schule*«, Friedrich Bernau, 1888) vybral jsem o nábožensko-sociálním působení hrabat Sweerts-Sporcků některé charakteristické údaje, ježto tuto uvádím:

Farní kostel Nalezení sv. Kříže v Dubé, krásná to a prostorná budova, stavěn byl v r. 1744—1760 zcela na náklad *Františka Karla Rudolfa Sweerts-Sporcka* v oblíbeném tehdy vlášském slohu od neznámého stavitele. Základní kámen položen byl r. 1744 a hrabě sám vložil do něho olověnou skříňku s penězi a dokumenty; při tom dostalo dle starobylého obyčeje, jaký zachovávan byl též při určování a mezníkování hranic, několik hochů a mladíků na pamětnou výprask, po němž byli obdarováni. Stavba kostela, při níž *přifaření nebyli vázáni robotní prací*, trvala 16 let a stavební náklad činil *120.000 zlatých*; na den sv. apoštola Tomáše r. 1760 byl nový městský kostel za velkého účastenství věřících vysvěcen.

Aby při tom také svoji zbožnou mysl projevila, dala hraběnka *Anna Kateřina ze Sweerts-Sporcku* r. 1744 na kopci blíže Dubé vystavěti kulatou *kapli sv. Barbory*; tato kaple vysvěcena byla dne 25. dubna 1745 při procesi sv. Marka.

Jakožto pán na Dubé a Novém Perštejně, jež získal kupem od Theobalda Václava hraběte Buttlera (za Nový Perštejn zaplaceno bylo 126 000 zl. a 1000 zl. klíčného) pečoval hrabě Sweerts-Sporck svob. pán z Reistu o město toto opravdu znamenitě. R. 1726 vystavěti dal *školu*, téhož roku založil a štědře nadal *bratrstvo Sedmiboletné Panny Marie*, r. 1737 zbudovat *novou faru*. Jeho manželka Kateřina roz. hraběnka Sporcková dala r. 1726 zřídit sousoší *Nejsvětější Trojice* na náměstí v Dubé. František Karel Rudolf říšský hrabě Sweerts-Sporck, svobodný pán z Reistu, *potvrdil* dne 14. dubna 1724 čtyřem *cechům* v Dubé, a) řezníkům, b) kovářům, kolářům, zámečnickům, truhlářům, bednářům, puškařům, c) krejčím, d) ševcům z poddaného městečka Dubé od dřívějších držitelů panství jim dané *artikule a pořádky*.*) —

Mimo to *smírným způsobem urovnal právní spory*, které po 70 let se vlekly mezi vrchností a městskou obcí. Smírem tímto ač výslovně v něm se praví, že nebylo by příčiny roboty slevovati („obwohl er sonst keine Ursache gehabt von den durch die k. k. Landespatente dto. Pardubitz vom 28. Juni 1680 und Wien 22. Februar 1717 ausgemessenen Roboten etwas nachzulassen“), snažil se hrabě, *aby poměry města Dubé uvedeny byly do správných kolejí* a aby město, procesem již zmožené, zase se osvěžilo a v dobrý stav uvedlo.

Sweerts-Sporckovská regulativní listina obsahuje 22 odstavce; prvním vzdávají se Dubští pro sebe i své nástupce všech *předstíraných privilegií* a jakýchkoliv jinakých *svobod* jednou pro vždy a na věky; odstavcem dvaadvacátým zavazují se vše, co listinou znovu upraveno a stanoveno, nezrušitelně držeti a zachovávat. To prohlašují těmito slovy: 22. Im übrigen verbinden sich Primator, Bürgermeister und Rath nebst den Gemeinältesten anstatt einer ganzen Gemeinde „*am kräftigsten*“ in allem, was sonst ein „*treu-gehorsamer*“ Unterthan zu befolgen pflichtmässig schuldig ist, demselben auch „*unterthänig nachzuleben*“. —

Zápis regulativní listiny do zemských desk proveden byl dne 24. března 1730; svědky při podpisu listiny byli Jan Adolf hrabě Kounic a Ignác Humbert Bechyně z Lažan.

Současně provedena byla přiměřená úprava dávek obilních, když přesně prozkoumány byly staré rejstříky. —

Vedle úlev robotních a zaručené právní ochrany vymohl hrabě Sweerts-Sporck městu *dva trhy výroční* a r. 1734 *dva*.

*) Podobně činili i hrabata Sporckové z linie heřmanoměstecké, z nichž Jan Václav hrabě Sporck, rada při apelacích potvrdil cechovní artikule řemesla sklenářského a dne 1. července 1749 podepsal potvrzovací list cechovní knihy obnovených artikulů poctivého řemesla novoševcovského v městě Heřmanově Městci. Fotografické snímky krasopisných dokumentů těch jsou otištěny v publikaci Aloise Klause: „Z dějin cechovnictví na Chrudimsku“, vydané nákladem výboru ku popisu okresů chrudimského a nasavrckého. —

trhy další a to na den sv. Josefa a na druhou neděli v adventě ustanoviv, aby trhy takové počínaly *vždy až po službách Božích*. Všecky tyto čtyři trhy byly městu Dubé poznovu potvrzeny dne 18. dubna 1748 císařovnou Marií Terezií.

Jeho syn Jan Frant. Kristián hrabě Sweerts-Sporck vymohl městu Dubé dne 30. prosince 1761 nakaždou středu týdní *trh na přízi a plátno*.

Panství Dubské a Novoperštejnské byla r. 1810 prodána dcerou tajného rady Jana Františka Kristiána hraběte Sweerts-Sporcka († 1802), hraběnkou O'Reilly-ovou za sumu 475.000 zl. v tehdejších bankocetlích Arnoštu hraběti Waldštejnovi.

O panství Vidimském se zde šířiti nebudu a připomínám pouze, že bylo zbožím Sweerts-Sporckovským od r. 1743, kdy přešlo z rukou Karoliny Anny hraběnky z Bubna a Litic, rozené z Böcku, až do r. 1807, kdy prodáno bylo za 425.000 zl. víd. m. Teresii kněžně Ahrembergové roz. z Windisch- Graetzu.

Některé zde uvedené číslice dosvědčují, že hrabata Sweerts-Sporckové byli velmi zámožni; dokazuje to již *náklad na stavbu městského farního kostela v Dubé, jenž rovnal se ceně panství Nového Perštejna*.

Pouze pro zajímavost uvádím zde ještě tabelkou, do textu vloženou, jak se na Dubé *robotovalo* po slevě a úpravě robotní.

Místo:	sedláci s pá- rem koni	dny roboty		Sedláci s párem volů	dny roboty		chalupníci	dny roboty		domkáři a podruzi	dny roboty	
		ročně	týdně		ročně	týdně		ročně	týdně		ročně	týdně
Dubá	13	234	3	—	—	—	65	412	—	40	180	—
Vrchové	5	773	3	1	75 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	16	1664	2	6	312	1
Horky	4	617	3	—	—	—	7	728	2	8	416	1
Nedamov	—	—	—	—	—	—	23	2392	2	9	468	1
Herrndörfel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	44	—
Eichberg	—	—	—	—	—	—	6	624	2	1	52	1
Osinalice	4	616	3	1	97	2	6	624	2	9	468	1
Rosspresse	1	149	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
(Wrabs-Leuthe)	—	—	—	—	—	—	1	104	2	—	—	—
Celkem	27	2390	15	2	127 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	124	6548	12	97	1940	5

* * *

Staré báje vyprávím že, mnohým zdá se,
svadlé květy míním k novým budít životům!
Já však o dob zašlých přesvědčen jsem kráse,
jejichž achatovou bledou číši zvedám k rtům!

A v své mysli jarem oživuji zase
obraz zbožné paní jak antické kameje,
a ten obraz roste v živé síly kráse,
jak když vesna miliony květů rozseje,

aby všude, kam jen stoupla její noha.
kde se zlatý orsej jako hvězda rozvíje,
stále zněla k nebi tichá píseň mnohá
nad slziček věncem k chválám Panny Marie.

(Z cyklu „Comes Sporck“. Psáno 1. VIII. 1912).

(Pokračování).

☐ Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal JAN HALOUZKA.

(Pokračování.)

Kdysi*) se zmínil P. Wurm o tom, že kdyby Nitše měl z odprodaných kněh »dědictví« užitek v procentách, že by se více o odbyt staral. Radí, aby výbor »dědictví« procenta zvýšil, a mzdu za rozesílání kněh údům zmenšil. Nechať si kněhkupce zisk hledá sám. Kontrolu nad knihami a všeliká vyjednávání s knihkupcem by měl někdo na starosti míti. *Skoták* se zdál P. Wurmovi býti k tomu nejschopnějším, jako *Karlík* pro finance. Pokladník a knihovník by se musili ovšem vzájemně dorozumívati. Knihovník by měl také na starosti knihaře a tiskaře. Na moudrém zorganizování záleží mnoho. Snad by p. Třebovský ochotně psal o *hospodářství*; do »Mor. Novin« prý píše výborně. Dobře by bylo, kdyby se mu do rukou »Moravan« dostal; praktičnost nám ho bohdá získá.

Časem by se snad mohly premie vysaditi na menší povídky pro »Moravana«. »*Prozatím vybidněte asi k dvouarchovým pojednáním a k účastenství za honorář paní Němcovou ubohou.*«

»*Chmelíček* vám podá na žádost svůj žalm o sjezdě zpívaný. *Bečák* má také některé básně o ss. Cyrillu a Methodu; piště mu, aby vám poslal, co pohotově má, a aby ještě něco přidělal. Výlohy za diplom nebudou, tuším, považovány za řádné. Proč *Dudík* olomúcký nic nepíše?«

Sichovo »*bratrstvo sv. Cyrilla a Methoda*« mělo prý by se přepracovati, ať má ráz pouze náboženský. *Panšab* těžce nese, že se bratrstvo ss. Cyrilla a Methoděje neujímá; dostali prý v konsistoři stížný dopis od *Šlomšeka****) — P. Wurm si přál v »Moravanu« více humoru; radí, aby hleděli získati za spolu-

*) Roku 1854.

**) »K životopisu ss. Cyrilla a Methoděje měla by býti přidána zpráva o bratrstvu sv. Cyrilla a Methoda, aby se Panšabovi vyhovělo.« — (1854.)

pracovníka *Ehrenbergra*. — Mrzí se, že *Těšík* nic nepíše. — Přál si, aby tisk byl větší, a aby se několik statí tisklo také latinkou za příkladem Štulcovým. Latina však budiž zvláště *patrná*. — Vybízí, aby se všechna díla dědictvím vydaná zaslala P. *Douchovi*, aby o nich posudek napsal.

Často poukazoval P. Wurm na svorné spolupůsobení obou diecesí ve prospěch »*Dědictví*« a »*Hlasu*«; potřeba toho uraditi se s Olomučany. Chválí druhého představeného semináře olomúckého, přítele Hoška z Frintanea, — a pastoralistu našince prof. Dra Mikulu. V záležitosti té chtěl do Olomúce — anebo hrabě Silva Tarouca.

Kalendáře »*Moravana*« — praví P. Wurm*) — mělo se dáti na rok 1856 o tisíc výtisků více natisknouti, že prý přiroste nových údů do roka nejméně pět set. V dekanátech: Místeckém, Kyjovském a Čejkovském se mu podařilo zjednati mnoho nahanečů. V dekanátu Švábenickém prý se také počne lámat kůra dubová; pověst »*Moravana*« jest prý velmi dobrá; důkazem toho, že se po něm lid shání u knihařů, kteří ho nemají. Nemají ho proto, že se opozdil. Vyjde-li příště o dva měsíce dříve, bude možno: zorganizovati obchod a »*Moravannu*«**) všude cestu klestiti. »*Hlas*« má *Pojmon* oznámiti ve všech novinách, aby mu odběratelů přibýlo. Oznámení to staniž se *hned*, ještě před novým rokem v »*Lumíru*«, »*Pražských a Slovenských Novinách*« a »*Mor. Nár. Listu*«. Bude třeba v oznámeních těch vytknouti, že jest »*Hlas*« také orgánem »*Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje*«, a že bude podávati zprávy o zdaru spolku tovaryšského a umělecké jednoty. Literární věstník bude všude přijat vděčně, a navlékne-li redaktor věc z chytra, stane se mu výnosným jako »*Lumírovi*«. »*Slovenské Noviny*« prý se vyplácejí jen oznamovatelem svým. P. Wurm radí, aby byl jeden list »*Hlasu*« asi ve 300 výtiscích zaslán na Slovensko prostřednictvím »*Slovenských Novin*«. —

Dne 26. února 1855 zajel si P. Wurm do Olomúce zvědět, *jak tam naša kvete* a zařít, co by se mu zdálo důležitého. Poznal, že v arcidiecesi jeví se nebezpečná nevole a nespokojenost se správou »*Dědictví*«. P. *Deutsch* se zapřisahal proti; Přerovský kaplan P. *Vychodil* P. Wurma o smýšlení *Deutschově* zpravil. P. *Deutsch* prý už letos 600 zl. zaslal do Prahy, které by byly za jiných poměrů připadly Brnu. Zdlouhavost a některé jiné věci jsou příčinami stížností na Olomúcku. P. *Bečák* řekl

*) Roku 1855.

**) V listě z roku 1853 (?) podává P. Wurm, co by se do kalendáře »*Moravana*« hodilo: 1. Abecední seznam všech svatých z »*Poutníka Štulcova*«. — 2. Hory moravské od Bílého. Takovými články se výborně vědomí moravské budí 3. Popis Velehradu z »*Mor. Novin*« od Bílého. V »*Zlatých klasech*« jest vyobrazení. 4. Životopis Dobrovského. 5. Mezofanti z »*Hlasu*« 1852. 6. Chrám Páně Karlínský. 7. Trhy uherské neb aspoň Slovenské. 8. Dobrodinci »*Dědictví*«. 9. Sv. Bobola z *Cyrilla a Methoda*. 10. Smrt sv. Cyrilla. 11. Zpráva o moravských službách Božích v Brně, spolu s vybidnutím, aby rodiče a příbuzní svých do města odcházejících přátel k navštěvování služeb Božích měli. Pobožnost májová a postní kázání budtež také zmíněny. 12. O bratrstvu ss. *Cyrilla a Methoda*. O tom by se měla každoročně zmínka učinit. — »*Péro* prof. Šembery by »*Moravannu*« velmi prospělo; zná Šembera Moravu skrz a skrz, zná též její poměry a potřeby. K tomu jest mírný a opatrný. Mohl by psáti o sv. Hostýně; jest to thema sice obyčejné, ale svou důležitostí má lo povědomé v národu.«

zrovna P. Wurmovi, že mnohého zdaru od dědictví Brněnského neočekává. Po dlouhém rokování s P. Bečákem věc konečně ve prospěch Dědictví urovnána. P. Wurm rozhovořuje se v ten asi smysl:

Bečák jest v Olomúci u p. t. pana arcibiskupa v milosti a nakloní nám Fürstenberga tak, že se tento »dědictví« ujme, bude-li k němu od výboru odesláno vyslanectví s prosbou. Do vyslanectva mohli by býti přibráni: prof. Sušil, hrabě Bedřich Silva Tarouca a praelát, kterýž bez toho poklonu p. arcibiskupovi učiní. — P. Bečák připraví arcib. Fürstenberga na žádost o schválení knížky o ss. Cyrillu a Methodu; a hodlá druhé vydání života Pána Ježíše postoupit »dědictví«. — P. Bečák jest ochoten zařídit v Olomúci filiálku »dědictví« — středisko, kam by se měly scházet peníze z arcidieceze, a odkud by se rozesílaly knihy. — Pro kancional bude p. B—k v červnu potřebovat 10.000 výtisků ss. Cyrilla a Methoděje menšího formátu, aby »dědictví« něco užitku přirostlo. — Nevyhnutelně třeba, aby se »dědictví« také pod ochranu pana metropolity moravského postavilo. Takto přestane všechen separatism, zvláště bude-li několik údů z arcidieceze do výboru povoláno; tentokrát snad jediný P. Bečák. —

Tolik důležitého zařídil P. Wurm v Olomúci, ale ještě více zvěděl a to:

V Římě jsou již pro náš Velehrad drahocenné pozůstatky sv. Cyrilla připraveny; tak prý píše p. t. pan Unkereichsberg. — Vyjednává se o přeložení slavnosti Cyrillomethodějské z března na dobu, pokud možno, květnovou. — P. arcibiskup stal se prozatím majetníkem kaple Velehradské. Později půjde dále — a zamýšlí mnoho jiného velebného uskutečnit. — P. Wurm shledal v nových statutech semináře tato památná slova: *Seminarium nostrum patrocinio SS. apostolorum Cyrilli et Methodii commendamus.* Také seminář pro pacholíky v Kroměříži *postavil nadějný náš Bedřich pod záštitu našich svatých.* —

»Nehylo by radno bývalo dedikovat »vypsání života našich svatých« metropolitovi? Neradil jsem k tomu? — Náš šlechetný Bedřich zanáší se prý myšlenkou: *probudit nové doby úcty cyrillomethodějské!* Kdo by to byl v něm hledal?!« —

Po zprávách takových vynořuje se otázka: co začít? P. Wurm soudí takto:

Ať se hned poštou odešlou tři čestné výtisky zprávy o sjezdu P. Bečákovi, z nichžto jeden má patřit jemu, druhý Dru Poslušnému, nám velmi nakloněnému, a třetí ať případně semináři. — Buďtež připravovány výtisky čestné: misií a zprávy pro nejdůst. pana arcibiskupa, pro pana Königsbrunna a Unkereichsberga a snad i Belrupta. Dary ty podány buďtež pánům u příležitosti výše zmíněné návštěvy. — Budiž p. superiorovi olom. ihned na vědomost dáno, že do Olomúce k poradě jasnější a důvodnější o našich záležitostech se brzo někdo dostaví. — Kuldovi radí, aby se vzdal korektury, aby se mohl věnovati nejdůležitějšímu »jednatelství«. — Ať se hledí postarat o knihárníka. — Dotazovatelům ať se

odpisuje rychle a zkrátka. — Bylo by záhodno spisy rozesílati děkanskými úřady. —

P. Wurm končí: »těšte se srdečně se mnou z těch zpráv, kteréž Vám tuto sděluji na důkaz, že *naša kvete!* — V poznámce dodává: »V řeči s P. Bečákem jsem zpozoroval, že náš pan biskup svou ostýchavost k *dědictví* kdysi omlouval tím, že náš ústav v žádném poměru k *metropolitovi nestojí*«. —

V jiném listě z roku 1854 oznamuje Kuldovi, že už nasbíral přes 110 údů do »Dědictví«. »Do roka jich bude dvakrát tolik. Inu, kdož by nepřikládal rukou, když běží o čest a slávu Boží!« — »Také se má za to, že by pro národní hudbu něco zaříditi se mělo. Aspoň tolik, co by Křížkovský stálé zaneprázdnění měl, a své plody veřejnosti podávati mohl«. —

»Jak dalece jste už dospěli stran neodkladného, důležitého vyzvání dřímajících sil?« (1854).

Aby se »dědictví« na Slovensku rozšířilo, radí, aby zaslána byla prosba p. t. p. biskupu, aby se zastal ústavu toho; bylo by ovšem nezbytno přiložiti stanovy a přidati seznam kněh již vydaných a těch, které se tisknou a o nichž se pracuje. Stanovami dalo by se též vyzvati kněžstvo na Slovensku k účasti (kde tištěno v katalogu: *lingua slavica*). Wurm zaslal katalog Vacovský, Obdržálek ostřihomský a Slota zašle spišský a nitranský. — »Pište Lyskovi, aby Vám poslal katalog olomúcký, a pošušte mu, že jeho netečnost mu ke cti neslouží. Katalog olomúcký jest v latině vydán, a pravopisu v něm šetřeno náležitě. Co řekne Dr. Jání, až tam spatří: ř, š, ť, ypsilony i čárky i kličky? Dos wor a notig! —

Až dá »Dědictví« zhotoviti nějaký obraz nový, měl by to býti sv. Vojtěch, jak křtí sv. Štěpána. *Ecce vzájemnost!*« — Táže se, proč nebylo ještě »Hlasem« oznámeno, že vyšla podobizna Sušilova? — »Štulcovi mluve do matěry, proč nechávají v Praze Slotův časopis bez podpory? To je zrada!« —

O »Dědkových listech z dávnověkosti« se vyslovil, že mají velikou cenu. Přál si, aby byly žakovstvu vydány ve zvláštním sešitě, až celou historii naší vlasti zpracuje. Pro »Moravana« prý by mohl znamenitý Dědek vzdělat »Moravu před sv. Cyrilem a Methodem a po jejich smrti« čili pohanství a křesťanství na Moravě. Soukopa by bylo povzbudit, aby si za předmět básnění obral znamenitější události z dějin moravských za příkladem Vocelových Přemyslovců. Mohl by nadívat každoročně »Moravana« a »Hlas«, až by za několik roků vzrostlo úplné dílo. — P. Wurm dal se tehdy do podivné práce; chtěl sestaviti řadu rozličných pojednání, jakož: Církev, Řím, modlitba, kříž, víra, zahraniční misie, vnitřní misie, S. Soběský, sv. Ignác, mučnictví atd. —

Zmínil jsem se o knězi P. Sichovi, knězi arcidiecese olomúcké, že napsal pojednání o bratrstvu ss. Cyrilla a Methoděje. Dle úsudku P. Wurma byl to kněz velkých schopností, ale nešťastný, neuznaný. »Dědictví« by získalo v něm plodného spolupracovníka. P. Wurm píše o něm takto: »Jak se domýšlím, zaběhne tento duchový velikán na bezcestí z omrzelosti, jestliže ho nezaneprázdníme pracemi pro »Dědictví«. Nemohl by třeba

život Sarkandrův převzít? Máte něco na materiálu? — Pokud jsem Sichu seznal z osobního obcování a z úsudků jeho známých, jest schopen pracovat třeba na »zakázku«. — Snad dojde uznání u Fürstenberka; Königsbrunn se ho ujme. Z nedostatku na penězích do »Dědictví« ještě nevstoupil«. —

»Kázal jsem v Pustoměři na sv. Annu při svěcení krásného obrazu Božského Srdce Pána Ježíše o »Dědictví sv. Cyrilla a Methoda«. Slyšelo mne dvanáct panáčků a nabitý kostel lidu. A tak pořád skvěleji *naša kvete*. — Pro nadějnou reálku v Prostějově potřebuji: tři zprávy o sjezdech, Putování, Tichomořské misie a několik obrázků sv. Ludmily a sv. Cyrilla a Methoděje. Jak to mám navlečeno, získáme tímto darem v Prostějově *mnoho*.«*) —

Za každinké příležitosti pobádal P. Wurm Kuldu, aby si s kalendářem pospíšil; aby hleděl ustanoviti pro »Dědictví« knihárníka; aby P. Štulc spis svůj (anebo »Dědictví«) někomu věnoval — snad arcibiskupu Fürstenberkovi. Spis ten bude pro část náboženskou potřebovati úchvaly biskupské, o niž se současně ucházeti může »Dědictví« v Olomúci, v Brně, v Praze, v Budějovicích, v Králové Hradci, v Baňské Bystřici. P. Wurm očekával, že některý z pp. biskupů udělí vzácnému spisu svého požehnání.

Koncem r. 1854 s pomocí Páně vylezl P. Wurm s počtem nasbíraných údů do druhé desetiny druhého sta. Do tisícileté slavnosti cyrillomethodějské chtěl jich míti *tisíc!* »Potom mne propustíte na odpočinek. Co? — Jen dá-li Pán Bůh zdraví a požehnání svého — začnu potom znova.« —

Přesně na tom trvá, aby před každou schůzí členům výboru oznámeno bylo, o čem se rokovati bude, a aby za rokování přesně dbáno bylo toho, by se jen k věci mluvilo, a vyhnulo se tak neurčitosti a roztržitosti. Koho kdo z našinců potká, ať mu vřele doporučuje knížku cyrillomethodějskou jakožto pomůcku v chrámě i v rodině. — Pan hrabě Pötting počíná si dobře — ale škoda — že je nepřístupný a od Brna vzdálený. *Kéž by častěji s hr. Tarukou si pohovořil!* — ten by jej více rozehřál.

O hr. Pöttingovi se zmiňuje P. Wurm, že peněz nazbyt nemá; že prý by rád školu povznesl, kdyby jen měl větší zásobu. Našinec se mu přispěti zdráhá, aby neurazil.

»K tomu jsem se stal z nouze něco šetrnějším. Chtěje mocí proraziti dubovou kůru, cpal jsem knihy a obrazy téměř násilně do lidu. Konto u Nitsche-ho vylezlo mi za rok 1853 na 171 zl. 1 kr. stř. Kde je Winiker, Bušák, — kde časopisy? To bylo símě. Květ jsou údové v »dědictví«. Podle mého rozumu patřilo by nám všem býti co do příjmů veledůstojnými pány praeláty! Co?“ —

V jiném listě táže se P. Webra v Miloticích, kteréhož dali nemocnému P. Janalíkovi na pomoc, nemá-li P. Janalík nějaký

*) V Pustoměři domodřil téhož roku P. Wurm šeredně direktora von Ostheima. Při obědě uprostřed dvanácti kněží začal direktor vtipkovat o náboženství. Nikdo se neozval, pan direktor si troufal — až už to bylo protikatolické. Povstal P. Wurm a klepal pana direktora kapitálně. Potom přešli na pole národnostní, a tu teprve P. Wurm pantátu šeredně sřezal. —

rukopis, kterýmž by obdařiti mohl »Dědictví«. — Velmi důtklivě usiloval o to, aby v »Moravanu« byla zvláštní rubrika věnována pojednáním o *bratrstvech*; mohlo by se začítí *bratrstvem* pro nás nad jiné důležitým ss. *Cyrilla a Methoděje*; dostalo by se tak lehko ku vědomí lidu našemu. V oboru tom snad vyniká olomúcký spirituál *Peřina*; dobře by bylo, kdyby se do práce dal. Dovedli by to sice také z brněnské diecese, ale jedná se o to, aby olomúčtí k práci povzbuzeni byli. Vždy budiž dbáno toho, aby dosavadní *nepracovníci* k činnosti pobádáni byli — tož vom Unbekannten gehen zum Bekannten! — Posílá P. Wurm Kuldovi povídky *Webrovy*. Byl P. Weber velmi nadějný mladík a dalo se očekávati, že se stane popředním sloupem »Dědictví«. Takových lidí dle výpovědi Wurmovy jest si třeba vážiti, *zvlášt jsou-li v Olomúcku*. Prikazuje Kuldovi, aby požádal P. Webra o příspěvek pro »Moravana«. —

Z uvedeného pozná každý, jak starostlivým a horečně činným byl P. Wurm, kde jednalo se o zvelebení církve i vlasti. V listě (bez udání roku) zasílá rychlou zvěst, že píseň misionářská, kterou misionáři v lidu zavádějí, jest nedokonalá; je prý to bídný překlad z němčiny. Prof. *Sušil* ať vhodnou píseň k sv. přijímání při misiích napíše; mohla by se vřaditi do sbírky písní svatocyrillských; prof. *Sušil* měl by napsati píseň k Bohorodičce, v níž by vychválena byla úcta našich sv. věrozvěstů k Panně Marii, ovšem s povzbuzením k následování jich příkladu.

»Prosím, pohovořte o záležitosti té dosti důležité s p. profesorem. Uváže-li se p. profesor v dílo tuto vytknuté s ochotností *hned*, bude důvodem útěšným, že podání mé jest užitečné; pakli by pan profesor namítal: kdesi cosi, vězte, že, co jsem o příležitostných písních sv. cyrilomethodějských psal, je ohlasem srdečných žádostí Jeho! — Než nač *Vám* povídati, ježto Jste také už nakouknul do karet našeho milého Františka, jenž už dávno chtěl míti skutkem, co my teprv chceme, a svou oposicí ze železa naší dobré vůle vykovati chce tvrdou ocel«. —

Přepiav síly onemocněl P. Wurm povážlivě v Dědicích.*) »Přes příkop jsem se ještě nedostal, ale za šetrnosti obětivé, jakouž můj chef ke mně projevuje, bude mi snad možno s pomocí Boží úplného zdraví dosíci«. Vyzývá k podpoře *Kat. Novin* (list P. Sloty), v nichž se hlasy z Moravy od Brna a Sv. Hostýna ozývají. Vyžaduje si pro Radlinského několik básní, aby se tam vidělo, co umíme. Prosí Kuldu, aby se ozval v »Moravanu« slovem střízlivým o vychování ve škole i životě. V tom prý chybují učitelé nejvíce na školách hlavních, a *odchylují se od zákona*, chtějíce připravovati pro realky a gymnasia žáky takovým způsobem, jakoby tyto pouhou znalost němčiny vyžadovaly. Jest třeba učitelům učiniti pochopitelnou zásadu, že vychovávají mladíka buďto pro českou realku neb gymnasium, na němžto se vyučuje sv. náboženství a ještě některému jinému předmětu v mateřštině. Svědčilo by také v »Moravanu« nějakému pojednání o domácím lékařství. —

*) List ze dne 27. října 1857. —

Roku 1857 píše P. Wurm z Hošťálkova — Kuldovi do Brna, že jest pln dobré chuti a naděje, a že se mu již strojí syrovátka. Žádá za pět výtisků »Hlasu«, lituje, že zanechal v Dědicích mapy Palestiny — a proto prosí Kuldu, aby mu několik z Brna poslal; »Obrácení Moravanů« ať mu pošle za tři zl. stř. na rozdanou. Malých Nitschových obrázků cyrillomethodějských prý má asi dvě stě. Pro školy by však potřeboval několik velkých obrazů nákladem »Dědictví« vydaných, — a pro tamější okolí po výtce protestantské několik životopisů sv. Cyrilla a Methoděje, sv. Alžběty, několik zpráv o sjezdech atd. Milý prý by mu byl také v několika výtiscích »Moravan«.

(Pokračování.)

Za † Ferdinandem hrab. Chotkem.

Dal Pán pokyn — a šlechetná duše,
jež vždy zřejmě ke Kristu se znala,
opustila choré svoje tělo,
odměnu by věčnou v nebi vzala!

Truchlí, kvílí, kdož jej znali, všichni,
želí ztráty vydatné tak síly —
i odpůrci snahy jeho, práce
v trudné této uznávají chvíli . . .

Každý jeho šlechetnost jen chválí,
lásku vroucí k církvi, rodné zemi,
pro jichž blaho, rozkvět, na obranu
vždy pracoval silami rád všemi!

I v tom příklad podal věru skvělý,
jak dle víry přesně možno žíti
a zároveň synem vlasti věrným
do sledního okamžiku býti! —

Přejdou léta, zajdou pokolení,
on však dále v upomínce bude —
syna svého věrného tak jistě
církve ani národ nezabude!

Prokop Zaletěl.

Několik obrázků středoškolských.

Příspěvek k poznání kult. života našich studentů.

Napsal F. Z.

Chci nakresliti několik obrázků ze života středoškolského, aby bylo viděti, jaký duch vládne mezi dnešními studenty, jaké stanovisko k chování žáků zaujímají páni profesori, co vytrpěti je žáku, který chce zůstatí věren svému přesvědčení a chce se veřejně hlásiti k víře katolické, jenž svoje povinnosti katolické rádně chce vykonávati.

Každý žák dříve či později propadne náboženské skepsi, vyvolané rozmanitými vlivy. Skepse rozvine se pozvolna; žák začne kolísati, hloubavější chce míti jasno, chce zbaviti se pochybností, chce býti zdrav, hledá poučení z různých stran, bohužel často jednostranně, a běda mu, bře-li proti jedu opět jed ve způsobu nevěreckého tisku. Otráví se, utone docela.

Žáku pohodlnějšímu však žije se to lépe v této skepsi. Nestará se o své poučení, holduje svým vášním a náruživostem, které jej obyčejně na cestu pochybování přivedly, ztrácí poslední zbytky náboženství, poněvadž žije se mu lépe bez něho, když nemusí poslouchati výčitek svědomí. Takoví stávají se nejhoršími nepřáteli náboženství. Sami je ztrativše, nepřejí ho jiným. Pravidelný pochod jest u nich tento: napřed byla nemravnost, pak přišla skepse a konec jest nevěra.

Málo jest žáků, kteří majíce pevné a dobré základy z domova, nebo jsouce smýšlení spravedlivého, nebo přivedeni jsouce k tomu svými vychovateli, čtou výchovné spisy náboženské. Ti vyvážnou a stávají se uvědomělými, statečnými obhájci náboženství.

Všechny příběhy, které chci vypisovati, staly se na gymnasiu, na kterém jsem před několika lety dokončil studia, a jež bylo obecně pokládáno za jedno z nejlepších ústavů.

Od kvarty počínaje již pozoroval jsem, že nejmilejší zábavou našich studentů bylo vyprávěti nemravné historky, dělati sprosté, oplzlé vtipy a dle toho také ovšem se chovati. Neminul den, aby se nenašlo nové dobrodružství, jímž ten či onen jako »hrdinství včerejšího dne« se chlubil. Nemravný časopis doplňoval to, nač hoši ještě nepřišli. Ba dokonce v kvintě zakládali si »vzdělávací knihovnu«, a první svazky, které do ní byly zakoupeny neb »obětavostí« jednotlivců darovány, nesly na sobě nápis »Zapovězené ovoce« s přiměřeným vyobrazením na titulní stránce! A zde jsme se již počali tříditi. Ti, kteří nechtěli nemravných řečí poslouchati, kteří nechtěli dodané četby »vzdělávací« čísti, byli považováni za pobožnůstkáře, stydlavé hochy, za nezkažené »maminčiny mazánky«, a ještě mnohé jiné více méně »lichotivé« názvy pro ně byly vyhledávány. Nejšpatněji to dopadlo se mnou, když jednou jsem řekl veřejně ve třídě svým spolužákům, že baví se hůře nežli čeledínové. Dostalo se mi titulu »moralisty« a hned ještě s několika jinými soudruhy byl jsem proklet za zpátečníka, který jest náchylen ke »klerikalismu«. Oplzlé řeči z počátku vyskytovaly se častěji, a to ve způsobu nejnestydatějším,

což působilo indiferentním velikou legraci, ale později mizely a pronášely se jen šeptem; toliko hromový smích a spokojené mnutí rukou řečníkových byly důkazem, že »vtip« se povedl.

Zatím zřetel obracel se jinam. Bylo totiž zpozorováno, že nás několik chodí do kostela na večerní požehnání a před vyučováním na mši svatou. To vzbudilo ovšem pohoršení a velikou nevoli, neboť byla tím dotčena »čest« třídy, která měla býti prohlášena za nejvyspělejší třídu celého ústavu. Četl se tam přece »Čas«, Machara většinou znali skoro nazpamět, odebíral se »Časopis pokr. stud.«, a tu vyskytne se několik zpátečníků, kteří nechtějí ani poslouchati nemravných řečí, ani vychvalovati Machara, kteří ještě k tomu vymyslí sobě takovou hloupost — choditi »nepovinně« do kostela, jakoby na tom neměli dosti, že tam musí mnoho drahého (!) času prozaháleti povinně! Byli jsme nejprve varováni od svých spolužákův, a poněvadž to nepomohlo, začalo se známou — bohužel osvědčenou methodou — posměchem. Jest málo mladých lidí, kteří by snesli odhodlaně výsměch. A zde se tak stalo. Jedni přestali choditi na požehnání, druzí chodili jen pokradmo zadními dveřmi a schovávali se na chor, aby jich nikdo neviděl; jen tři jsme zbyli, kteří bez bázně, otevřeně chodili jsme jako jindy den jak den do kostela.

Stíhaly nás nadávkami »růženečkáři«, »svíčkové báby« a j.; ale jako nic netrvá věčně, tak přestal i tento výsměch a bylo na nás později pohlíženo jen s útrpností jako na »chudé duchem«, »nevyspělé« hochy.

Mrzelo nás ovšem trochu toto podceňování, bylo nám líto, že pro dobrou věc nám ještě tak mladým již je snášeti posměch a ústrky; ale když jsme se dali v boj, chtěli jsme pokračovati a vytrvati. Shledali jsme, že nás není tak málo, jak se na první pohled zdálo. Poznali jsme se, přednesli jsme si svoje stesky, a sdružili jsme se pevně k sobě, abychom aspoň mezi sebou měli útěchu. Chodili jsme do kostela společně a začali jsme v náboženských otázkách také se vzdělávati. Společným nákladem kupovali jsme si brožury, knihy a noviny. A prospívalo nám to. Za nedlouho kolovala pověst, že »klerikálové« založili si spolek na ústavě. Pověst kolovala však nesměle, poněvadž nikdo nic určitého nevěděl a našinci chovali vše v tajnosti. Začali jsme se též scházeti, rozmlouvali jsme o věcech apologetických, o nových zprávách ze života katolického, a sdíleli jsme si navzájem své bolesti, jež nám dosud spolužáci působili a radili jsme se o tom, jak si pomoci. Tlak vzbudil protitlak a my jsme byli ve výhodě. Nás bylo dvacet pevně semknutých; protivníků našich bylo sice více, ale nesjednocených, majících rozmanité názory realistické, vlastenecké, antisemitské i semitské; zkrátka zaujímajících proti nám rozmanitá stanoviska. Nyní nás již nepodceňovali, neboť viděli, že se v obraně známe, někteří pak dokonce nás se báli a mírnili se před námi, abychom jich snad neobžalovali a neudali ve škole, ač takového způsobu boje jsme se vždy vystříhali. Nám působilo oprávněnou radost to, že na nás nehleděli již jako na »nevyspělé« studenty, ale že v nás viděli nadšené a dobré obrněné obránce svého náboženského přesvědčení. Vážili si nás spolužáci

a nám to bylo krásnou odměnou za to, že všechen volný čas věnovali jsme svému poučování; sotva že odložili jsme učebnou knihu, již brali jsme do ruky tisk a učili se znova. V neděli odpoledne, kdy jiní šli na výlety, scházeli jsme se v bytě některého stejně smýšlejícího našince, a čemu za týden jsme se naučili, co jsme zkusili, pověděli jsme si navzájem. Vytrvalost a píle přinesly stkvělé ovoce a my starší netěšili jsme se skoro ani na tu chvíli, kdy nám bude opustiti ústav.

Stávaly se ovšem ještě případy, že byli jsme veřejně uráženi, ale hájili jsme se a nedali se urážeti.

Ozvali jsme se hned, a hlas náš byl slyšen, a vyzývavý spolužák byl od svých vlastních přátel zakřiknut. Ostatně byli to mladíci vesměs jen slabého ducha, kteří učili se jen tomu, čeho nutně potřebovali pro školu a volný čas věnovali jen své zábavě. Uvedu několik takových zajímavých příkladů.

Byl jsem v sextě. Před hodinou v jedné delší přestávce — bylo to právě v čas voleb do říšského sněmu — vystoupil jistý spolužák na židli přistavenou k přístěně u kamen, pověsil na ni ručník, aby to činilo dojem jakési kazatelny a začal za všeobecného ticha »kázat«. Dělal kříže, přečetl posměšně evangelium (rouhaného jeho obsahu nebudu uváděti), a pak »kázal« asi v tomto smyslu:

»Drazí v Kristu shromáždění! Jak jest vám známo, přiblížil se čas voleb do říšské rady. Každý, kdo chce býti spasen, musí napsati na hlasovací lístek moje jméno — Záruba. Kdo napíše někoho jiného, bude zatracen a nepříjde do království nebeského. Abyste však o mně neřekli, že jsem lotr a lump, že to chci zadarmo, dal jsem, a pokud se bude nedostávat, dám ještě objednat od svatého papeže z Říma odpustky, které Vám rozdám. — Kostelníku! Máš tam ještě *ňáký vodpustky?*« — Jeden žák odpovídá: »Už došly.« — »Tak objednej dva vagony nových . . .« Až potud mluvil, dále nemohl, poněvadž jsem zakročil. Vrhla se zběsile proti mně celá třída, že jsem jim pokazil další legraci. To událo se, prosím, ve třídě, kde visel a dosud visí kříž! — A co případů jiných bych mohl vypravovati!

Spolužák M. nikdy nejedl masa jen v pátek a rozdával je také schválně chudším spolužákům.

Oktaván Č. chlubil se po sv. přijímání, že Nejsvětějším — »tím papírkem« (!) — slepil si roztrhaný list ve zpěvníku. — Před sv. zpovědí žáci místo zpytování svědomí opisovali hříchy od druhých a před sv. přijímáním někteří zúmýslně se najedli. — Napodobiti posměšně písně zpívané při procesích nebylo zvláštností. — Když jednou modlili jsme se v kostele před vystavenou Nejsvětější svátostí oltářní litanie, odpovídala celá řada žáků místo: »Uslýš nás, Pane!« »Na záda nám vlez!« Až otřásá se člověk, co zpustlosti jest mezi mládeží, jež má býti příkladem méně vzdělaným a z níž jednou má se státi »intelligence«!! Nad kritisováním nauky náboženské před hodinami nebo po hodinách p. katechety jsme se již ani nepozastavili. Vždyť bylo směšno slyšeti, jak takový klouček ještě s mlékem na bradě snaží se opravit výroky sv. otcův a zlepšiti výnosy slavných sněmů církevních! . .

Nevadilo nám však pozorovati takové uličnické kousky. Aspoň poznali jsme, jak vyhlíží ta »pokrokovost«, »svobodomyslnost«, ten »nový systém k osvícení lidstva, mající nahraditi náboženství«, jak vypadá ten jejich celý vychválený »charakter«! Tupiti někoho za jeho nepřítomnosti a stavěti se mu přátelsky do očí, kasati se svou povznešeností nad »zastaralé formy« a dělati svatouška před p. katechetou, jest zcela obyčejná zbabělost a bezcharakternost . . .

Ještě uvedu jeden případ, který ukazuje, jak »svobodomyslně« pokrokoví studenti jednali.

Začala vycházeti »Studentská Hlídka«. Ústav náš dostal na ukázkou 30 výtisků, které byly ihned rozebrány. Pokrokovci našli hned plno závad a jejich konečný úsudek byl, že »takový prevít (!) se zajisté ani od nás — klerikálů — odbíratí nebude«. Ale přes všechno jejich varování přihlásilo se 20 odběratelů. To pobouřilo značně pokrokové kollegy. Vždyť »Časopis pokrokového studentstva« odebíralo jen 8 studentův a ani ti ještě všichni nechtěli ho zaplatiti, a takový »plátek« má tolik odběratelů! Nevěděli však, jak na nás. Věděli dobře, že přímým bojem nic nesvedou, proto si vymyslili zradu. Jeden studující, — žid, — který s vědomím a za souhlasu několika pp. profesorů pěstoval styky s redakcí tamějšího pokrokového časopisu, uveřejnil v tom časopise zprávu: »Na zdejším ústavě rozšiřuje se mezi studentstvem štvavý klerikální plátek a ředitelství k tomu mlčí.« Správně soudil tento »šlechtný« studující, že časopis čte ředitel, a že bude z toho vyšetřování, z něhož my »vůdci« sotva zdraví vyvážneme. Jeho židovskému rozumu zdála se býti taková zbraň zcela čestnou. Ale přece se zklamal, přece nedosáhl toho, čeho si přál. Asi týden po uveřejnění této »denunciace« byl jsem zavolán ještě s jedním kvartánem (jenž jest nyní na kat. paedagogiu v Bubenči) do ředitelny, kde ředitel nám zakázal kolportovati časopis »Studentská Hlídka«, třeba byl zcela slušný. — Řekl nám, že jednotlivci mohou s plným jeho souhlasem tento časopis odebíratí, ale společně že to nesmí dovoliti. Nic nám nepomohlo odvolávati se na to, že neděláme nic jiného než co naši kolegové s pokrokovým časopisem. Ředitel o tom nechtěl nic slyšeti. Pak předložil nám poštovní balík, patrně u školníka zadržovaný, s druhým číslem »Studentské hlídky«. Musili jsme napsati na tuto zásilku poznámku: »Nepřijímá se. Zpět!« Školník odnášel ji hned na poštu a my byli propuštěni.

Samo sebou se rozumí, že jsme hned psali na redakci, aby tutéž zásilku nám poslala zpět poste restante. Selhala tedy pokrokovým »charakterům« jejich bídácká zbraň a časopis odebíral se dále, pomáhaje zdatně k rozkvětu katolické myšlenky. Sami rozumnější a rozvážlivější z protivníků našich styděli se za tento čin a odsuzovali jej, nechtíce s ním míti nic společného. Tak se k nám chovali spolužáci.

Nyní ještě ukáži, jak chovali se k nám naši vychovatelé — pp. profesori.

Již z toho, že nám bylo zakázáno společně odebírat katolický časopis, kdežto nekatolickému ponechána úplná volnost, jeví se hrozná nespravedlnost. V celku jsme si ovšem nemohli naříkati, majíce dobré zastání od našeho p. katechety, ale přece častokráte dosti hořkou pilulku bylo nám spolknouti. Bylo to ovšem zlé, že za dohledu pp. profesorů se nevykonávala modlitba před vyučováním správně, že na př. žáci i jeden p. profesor skládali si při modlitbě věci, oblékali kabáty, smáli se, tropili rozličné rozpustilosti.

Horší bylo, když někteří pp. profesori »fukali«, t. j. naráželi posměšně na dějiny církve, na písmo sv. a na náboženství vůbec. Tak na př. p. profesor dějepisu »fukal« tak, že to nebylo »fukání«, nýbrž nehorázné bouchání. »Jen fuknout stačí«, říkával »a chytrí již si domyslí!« A koníčkem jeho byla dogmata, nesouhlas církevního učení s písmem sv., jehož jednotlivá místa dosti dobře dovedl citovati, a konečně Hus. Když jsem skládal maturitu z dějepisu, dostal jsem jako »klerikál« úkol vychvalovati mistra Jana Husa. Samo sebou se rozumí, že jsem se neostýchal před p. zemským inspektorem pověděti o Husovi to, co dle mého katolického přesvědčení a dle nestranného bádání bylo správným; ale byl jsem překvapen, když pan profesor mne zastavil v řeči proto, že řekl jsem, že Hus učil bludně, že byv prohlášen za kacíře, byl potrestán podle německého práva; řekl mi na to, že jest to sporno (?), o tom že by mohl se mnou vésti spor.

Náš češtinář byl nadšeným vychvalovatelem českých bratří a v Husovi viděl kněze, jaké by vlastně církev měla míti. Nás »klerikály« upozorňoval stále, abychom nečtli jednostranně, nýbrž tak, ut »audiatur etiam altera pars.« Ale »pokrokovým« neříkal, že čtou jednostranně! — Měli jsme jednou domácí úkol na slova Tolstého »Osvěta šíří se příkladem mravného života«. Vypracoval jsem ji dle svého úsudku a dle svých názorů. Samo sebou se rozumí, že se lišila od úlohy žida W. Pan profesor nazval ji »kázáním«, přečetl z ní úryvky a po hodině mi »svobodomyšlní« spolužáci vynadali, jak prý mohu takové »páterské blbosti« (!) dnes ještě napsati!

Týž p. profesor chtěje nás naučiti umění řečnickému, zavedl pro tři nejvyšší třídy zvláštní mimořádné hodiny večerní jakožto literární kroužky. S počátku byly skutečně »literární«, ale již asi pátá přednáška měla název: »Macharovo confiteor«; následující byla: »Českožidovská otázka ve světle pravdy«, přednášel žid S. Po přednášce byly rozhovory a při této poslední velmi prudké. Pak sextán Č. přednášel »Idee v dílech Macharových«. Přišel obečen po černu, měl a předčítal výstřižky z »Času« a podobných »literárních« pramenů. Mluvil sprostě. Řekl na příklad, že »církev kouká (!) na ženu jako na mašinu na děti« . . . »Machar má v té věci lepší názor než církev«. My, uvědoměli katolíci, kteří jsme obsadili zadní lavice (bylo nás 18), dali jsme na jevo svoji nespokojenost pro takové narážky a urážky. P. profesor řečníka napomenul, ale tento po chvílce začal znova: »Pánové! Pricházím nyní k bodu, o kterém dovolím si promluvit k Vám jako sám Machar (koktal hrozně)«. A začal citovati známou Macharovu

přednášku »Antika a křesťanství«. Po několika větách jsme povstali ze svých míst a chtěli jsme odejít. P. profesor řečníkovi odňal konečně slovo. Řečník ještě vyžádal si prý jen několik slov, a když mu bylo vyhověno, požádal posluchače, aby mu na oslavu velikého Machara povstali! Většina tak učinila!

Nyní jsme šli na p. profesora a žádali jsme, aby také některému z nás dovolil přednésti náš úsudek o Macharovi. Po dlouhém zdráhání konečně svolil. Byl jsem zvolen já. Připravil jsem se důkladně, neboť se říkalo, že na moji přednášku přijde i p. ředitel. Stalo se. Odsoudil jsem stanovisko Macharovo vůči církvi, probral jsem jeho »Řím« a promluvil jsem o antice a křesťanství. Po půl druhé hodině při místnosti zcela naplněné (— říkali mezi sebou: »Dnes pojďme, to bude mela!«) skončil jsem svoji řeč a přihlásili se protiřečníci. Žid W. tvrdil, že církev katolická má také svoje záhadné mystérie, ale žádnou nedovedl uvést — z nedostatku prý znalosti termínů mluvil o otroctví, o papežích, až ho p. ředitel přerušil a sám se ujal slova. Řekl, že nemám pravdy ani já, ani moji protivníci, že jsme na takové řeči ještě všichni mladí. Zásluhy církve katolické o lidstvo jsou prý ohromné a nelze jich upírat, ale špatností v církvi bylo prý také dosti. Macharův názor na antiku vysvětlil jako názor básnický a nikoli vědecký. Na konec nařídil p. profesoru, aby vícekrát takových přednášek nedovoľoval. Po této přednášce návštěva literárních kroužkův ochabovala, až brzy zmizely úplně.

Potom začali někteří žáci — hlavně židé — rozšiřovati po třídách Macharovy spisy, z nichž nejoblíbenější byly »Katolické povídky«. »Nejlepší«, (t. j. nejšťavnatější) místa z nich byla předčítána v přestávkách. My zase rozšiřovali jsme naše brožury pojednávající o Macharovi. Pp. profesori věděli o všem, ale nezakročovali.

Že několik žáků chodilo do redakce pokrokového týdeníku v místě vycházejícího, již jsem uvedl. Za to byla zakázána návštěva schůzí a nepolitických přednášek nár. katol. besedy. Do Sokola sice bylo zakázáno chodit, ale chodilo se a nikdo nic nenamítal.

A nyní několik vět doslovem. Na ústavěch středních trpí se fotbalistické, tenisové kroužky, pp. profesori češtiny zavádějí literární kroužky a p. Zda by nemohl p. profesor náboženství zavést náboženské poučné kroužky, které by prohlubovaly praktické vědomosti náboženské a jež by nemocné postižené chorobou skepse uvedly na cestu správnou? Nemohlo by to býti znovuzrození slavných kdysi družin mariánských? Zachránilo by se tím mnoho studentů!

V domě Božím.

Ve chrámě ztemnělém velebný Krista zjev
ve říze bělostné jak fantom mystický
se chvěl, a po čele krvavé rubíny
z koruny trnové mu čelo rosily.

Zda růže nachové on nese na dlani?
 Ne, růže krvavé si nese z Golgoty,
 kdy hřebem na kříži protknuta byla dlaň,
 jež znala každému jen vlídně žehnatí. —

Posvátná vidina ve prázdné svatyni
 se tamo tiše chví k velkému oltáři,
 kde věčné lampy zář slabý svit rozlévá
 z rudého kalíšku slabě se kmitajíc.

Zde stanul Spasitel a glorioly svit
 bledou mu oblil tvář, když zkřížil ruce své
 na prsa skloněna a v tichém dumání
 se díval na oltář v šero se halící.

Vzdech z hrudi přesvaté se nesl prostorem,
 a jako hudby zvuk zněl Kristův sladký hlas:
 »Jsem v domě Otcově, ve vlastním domě jsem,
 kde zbožných zástupy mne často hledají.

Pro útěchu si jdou, za sílu modlí se,
 za pevnou oporu ve bouřích života;
 zrak mroucí, prosebný k mé tváři zdvihají,
 bych viny prominul, ved' duše ku nebi.

Můj Otče v nebesích, jenž obětoval jsi
 krev Syna pro lidstvo a jeho pro spásu,
 hle, jako před věky, když na smrt vedli mne,
 tak psancem na zemi i dnes Tvůj jesti Syn.

Jdou valné zástupy sem Tvého do chrámu,
 jdou věrné ovečky ku svému pastýři,
 však sotva vyjdou zpět ze ticha svatyně,
 vlk číhá na prahu, by duše pohltil. —

Ne pouze jedenkrát, však stále křížován
 je svatý Mesiáš tou lidskou zlovůlí,
 Ó nedej zvítězit přemoci nevěry,
 chraň ty, jimž kotvou víra ve Tvou dobrotu!*

Umkl sladký hlas, hlava se sklonila
 na desku oltáře a ticho bylo kol.
 Pak věžních hodin zvuk dvanáctou z půlnoci
 hlásal i klid a mír, jenž táhl krajinou . . .

Tu Kristus pozvedl tvář jasem zářící
 a pravil — žehnaje tu do všech světa stran:
 »Jest Láskou nejvyšší a Smilováním Bůh,
 jehož zde ve chrámě nesmrtelný duch dlí.

Kdo smuten přijde sem, útěchy nabude
 a slabý ponese mocnou si posilu
 ze stánku, zbudován jenž v pamět obětí,
 obětí Synovy, za duše, Tvůrcem jichž
 byl Král, janožto řiš' ze světa nebyla . . .

L. Grossmannová Brodská.

Na Velkém Zvonu.

Píše K. KOLÍSEK.

(Dokončení.)

III.

Kals je pravou vysokoalpskou vsí (1321 m. n. m. s 1800 obyv.) a hodí se výborně za východiště na Velký Zvon. Se všech stran uzavřena velikány alpskými, tichá, zádumčivá vesnička — jakoby stále čekala na turisty nejen ony, kteří vystupují na Velký Zvon, nýbrž i »slabší«, kteří se spokojí s výstupem na okolní vrchy, ovšem dosahující též výše 3000 m.

Kalsané jsou známí v kruzích alpských jako vlídní, bodří Tyrolané hezkého vzrůstu, zvláště někteří alpští vůdcové, jichž je tu asi 15—20, jsou rázovité, krásné postavy.

Že je tu všude zbožnost doma, o tom nasvědčují kostelíky a kapličky, jichž je tu mnoho, kříže a obrazy svatých v cizineckých pokojích i restauracích, jako vůbec s těmito chvályhodnými zjevy lze se potkati v celém Tyrolsku.

Mají-li vůdcové podniknouti túru v neděli neb ve svátek, nikdy nezanedbají mše sv., ač na túry se velmi časně přivstává.

Ovšem že si Kals nelze představovati jako souvislou vesnici, jako u nás, nýbrž je roztroušená po údolí kalském, prorývaném horskou bystřinou, a po okolních horách; a připomeneme-li, že do některých alpských salaší dlužno stoupati až 5 i více hodin, že je tu pastorec velmi obtížná!

To tak náš mnohý kněz nemá ani ponětí, jak může býti duchovní správa v těchto horách, i jinde v horách, obtížnou! A kde by té zkušenosti měl též nabýti? —

Kostel je tu dosti veliký a úhledný s elektrickým osvětlením. A pak prý osvěta má svoje sídla jen ve městech! Co z ní výhodným, to lze nalézt i mezi velikány alpskými v Tyrolsku, nejzbožnější to zemi Rakouska. A jaký tam viděti všude *pořádek* a *čistotu*! Jak mile blaží člověka již jen pohled na svěží květinky, pozdravující Tě téměř ze všech oken a okének! Ovšem že smysl pro přírodu a její krásy je tu přirozenějším než jinde, ale *není to omluvou pro nedbalce u nás*. Projděme dnes jen nějakým městečkem neb i městem naším, co tu všude špíny a smetí, zápachu atd. — O horských vesnicích u nás ani nemluvíme. A proč? Jen hrozná neuvědomělost, nedbalost a lenost je toho vinou! Ať jdou naši lidé do jiných zemí a tam ať se učí čistotě a pořádku od nejposlednější vesničky alpské!

Zase odchytil jsem se od předmětu, ale nemohu za to, že právě takové myšlenky jdou mi do péra. — —

K večeru vrátili jsme se do hostince, kamž jsme si objednali některého alpského vůdce, bychom se domluvili o zítřejší túře. Přišel mezi večerí.

Naše otázky otáčely se kolem dvou věcí: Zdali je *vůbec* možno na Velký Zvon túru podniknouti za těchto okolností (spoust sněhových) a zdali je to možno *nám*, zvláště mně, méně cvičenému »hochturistovi«?

Vůdce, vysoké, kostnaté, štíhlé postavy, skromný a přívětivý pravil, že dnes ráno tam podniknul túru jeden pán s vůdcem, a myslí, že je možno i za tohoto sněhu až na vrchol Velkého Zvonu vystoupiti, ovšem že to závisí od počasí, jak se utváří. Zajímavým při tom bylo, že onen pán nebyl nikdo jiný, než můj kollega ze sv. Hypolitu, jenž tu čekal *celé dva dny* na lepší počasí. Zním ho osobně, a tu jsem si myslel, když on si to troufal (ne právě silák), že i já byl bych s to, bych to podniknul.

Vůdce dodával nám chuti a zmužilosti, že to není nic nebezpečného, když každý z nás bude mít vlastní vůdce, a že bez převeliké námahy za dva dny můžeme býti s celou túrou z Kalsu přes Velký Zvon do Heiligenblutu hotovi. Ovšem že za tím cílem jsme až sem přišli, a nyní bychom se měli dáti odstrašiti jen — sněhem, to přece nejde, nač pak bychom byli na vojně — a barometr stoupal; tu dlouho jsme neváhali a rozhodli se, že tedy túru podnikneme. Umluveno, že o 1/25. ráno druhého dne vyrazíme . . .

Vůdce odešel s ujištěním, že zítra oba, pro nás určení vůdcové, budou o 1/25. ráno nás očekávati. I šli jsme spat. Spánek však se hned nedostavoval, jednak dnešní únavou, jednak vzpomínkou na příští dva dny, neboť není to přece maličkostí, sléztí vrchol hory, téměř 3800 m vysoké, za okolností dosti povážlivých . . .

Po 4. hodině ranní byl jsem již na nohou, o 1/25. dole, ale snídání nebylo ještě hotovo, tak že jsme musili čekati i s vůdci, kteří již byli úplně připraveni.

Odevzdali jsme jim zatím svoje tlumoky — »rucksacky« a plášť. Vůdcové jsou totiž povinni, nésti turistovi zavazadlo až do 8 kg; ovšem naše zavazadlo bylo mnohem lehčí. Můj vůdce byl ten včerejší, Pavel Schnell, muž asi 40letý. Vůdcem kollegovým byl jádrný pomešší muž s plnovousem, šedesátník, ale nikdo by nebyl řekl, že již byl na stokrát na Velkém Zvonu, jménem Rupert Entrasser.

Povinností vůdců je zapsati si úplné nationale turistovo. Naši vůdcové tak neučinili, domnívajíce se asi, že nás tak jistě povedou a že se nikam nezřítíme neb zapadneme do nějaké ledovcové trhliny. Vyzbrojeni byli tak dalece jako my, jen že místo dlouhé horské hole (Bergstock) měli Eispickel« (nálední píku) a dlouhé provazy (jako u nas hasiči). Pláště však neměli. Jejich výzbroj prozrazoval vůbec velikou *jednoduchost a praktičnost*.

Po 5. hod. jsme konečně vyrazili. Jitro nebylo právě nádherné, ale též ne kormutlivé. Zasněžené vrcholy velehor byly bez mraků, slunce dralo se ze záhoří . . . Ovšem, že hned s počátku mírně stoupáme. Překročíme sporá pole a lučiny, stoupáme kol dvorců a salaší na svahu z jedné strany, z druhé příkře spadá v hloubi stráň k divoké, hučící bystřině. Obě stráně jsou porostlé jehličnatým lesem. Tak kráčíme téměř mlčky asi 1 1/2 hod. údolím Kődnickým. Tu jedna cesta v pravo vede k t. zv. Bergertörlu a Heiligenblutu. My odbočíme v levo. Čím dále mizí stromy, až najednou octneme se — ve sněhu. Půl hodinky brodíme se jím, až dospějeme první zastávky po 3 hodin-

ném putování v chyši t. zv. *Lucknerhütte*. Vystoupili jsme k ní o tisíc metrů. Zde hospodaří přes léto starší osvědčená žena, prostá Tyrolanka s děvčetem. Až sem bývají potraviny dovezeny z Kalsu na koních neb mezcích. I kravičku si zde může chovat, ale dnes, 14. července, není pomýšlení na pastvu, neboť vše vůkol zasněženo. Je to sice nový sníh, ale přece několik dní si poleží.

Zde zastihli jsme též 3 nosiče, statečné to junáky tyrolské, na jejichž obličejích byl znáti t. zv. »Gletscherbrand« úpal ledovcový (až do sloupnutí kůže s obličejem). Právě sem sestoupili s nejvyšší chyše, arcivévody Jana, na samém úpatí vrcholku velkozvonského, pro potraviny a s nimi zase se vrátili. Vykládali, že cesta dnes je velmi obtížná, že místy zapadli až po pás do sněhu, a že přichází západní vítr, což tu nevěští nikdy nic dobrého. My jsme se ovšem nedali odstrašiti.

Odpočavše si a posilnivše se, vyzbrojili jsme se lépe: Opásali kamaše, by sníh nedostal se do střevíců, oblékli vestu, nasadili si černé brejle (Schneebrillen), připevnili klobouk a oblékli vlněné rukavice.

Oni nosiči odešli o něco spíše; aspoň nám prošlapávali ve sněhu cestu. K 9. hod. jsme vyrazili. Stoupali jsme příkrě. Zatím mraky sháněly se po horách, tu a tam poletěl nějaký snížek, větérek se nehnul. Srdce pracuje rychleji, tváře planou, sejímáš rukavice, pracně beřeš se v před, krok za krokem. Před zraky rozprostírají se sněhové lány, a v dáli, když vítr poněkud rozežene ve výši mraky, lze spatřiti cíl dnešní pouti. Zdá se vždy, že ho nedosáhneme, jest tak *příkrý* a tak *vyšoký*! A všude jen tajemné ticho, až k zalknutí!

Ještě jeden náběh, jako bychom lezli na střechu a překročíme — hřbet t. zv. Vanitscharte a octneme se před útulnou chyší t. zv. *Stüdlhütte*. Zase jsme urazili 1½ hodiny velmi piplavé cesty, dostoupivše výše 2803 m. Chyše tato byla vystavena r. 1868 na útraty J. Stüdla, obchodníka v Praze na Malé Straně. Od té doby byla dvakrát zvětšena. — Nejprve usušili jsme se poněkud v kuchyni, kde již byli zase oni nosiči. Po té uvelebili jsme se v »jídelně«, pěkně zařízené; ovšem že se tu musilo topiti, neboť teploměr ukazoval tam jen — 4° R. Najednou proskočí z mraků slunce, vítr rozežene mraky, vůdce nás hned volá, že se objevil — *Velký Zvon*! A vskutku. Jaká majestátnost, jaká krása! Tak veliké krásy nelze ovšem dosíci bez veliké námahy

IV.

Ve Stüdlově chyši byl nutným delší odpočinek. Okolí její je sice drsné, ale pobyt tam byl příjemný. Vyhlídka hlavně k jihu skvostná! Nemníš se býti ani tak vysoko, neboť jsi obsloužený vzorně jako doma v hotelu; ovšem byly i ceny dle té výše, ač ne přemrštěné. Před naším odchodem přišli tam dva turisté: manželé, kteří již vykonali dnes mnohem větší túru. Chtěli totiž z »Franz Josephshöhe« přímo na V. Zvon, ale z té strany od Heiligenblutu byl výstup pro množství sněhu velice obtížný, tak že žádný vůdce nechtěl se k tomu propůjčiti. I musili zpět přes Bergertörl ku Stüdlhütte, což značí asi 4 hodinnou zacházku.

Bylo nám jaksi hned veseleji, když jsme uviděli aspoň dva turisty, mající stejný cíl před sebou. Než nezdrželi jsme se s nimi dlouho. Opouštíme útulnu za nejlepší nálady.

Nuže chutě dále. Nejprve překročíme jihovýchodní rámě ledovce Teišnického (Teischnitzkees), kráčíme chvíli po srázném hřbetu, a překročivše jej, staneme na začátku ledovce ködnického (Ködnitzkees). Mezi tím několikrát jsme se zastavili, bychom se pokochali krásami, rozevírajícími se za námi i před námi. Celé skupiny horské jihozápadní lze přehlédnouti, zvláště *Dolomity* se svými bizarními útvary, odrážejíce se v dálavě od obzoru. Před tebou pak ční štíhlý vrcholek V. Zvonu. A zase se ti zdá, že je nedostižný. Věru *obraz to vzácné velkoleposti přírodní, obraz nezapomenutelný!* A při tom nádherné odpoledne červencové, ovšem — ve sněhu. Tím spíše mníš se býti v pohádce bělostných lánů a křišťálových domů. Zapomínáš na obtížný výstup až sem.

Před ledovcem dlužno se míti na pozoru, zvláště je-li pokryt sněhem, neboť skrývá tolik trhlin a rozsedlin, jež mohou neopatrnému chodci býti nebezpečnými. Ovšem naši vůdcové jsou velmi obezřetní. Zde pocítíš *nutnost* vůdce, oněch poměrů znalého. I otočen kol našich prsou provaz, vůdce drže druhý konec, jde přede mnou; jest nutno sledovati každý jeho krok, ba každý jeho pohyb; kráčím v jeho šlápějích. Že za takových poměrů je cesta obtížna, dovede si každý představit, zvláště uvážíme-li, že *zapadali jsme po i přes kolena do sněhu, a to každým krokem, že nutno bylo mi držeti v jedné ruce provaz, jímž jsem byl opásán, a oběma rukama musil opírat se dlouhou holí o stráž sněhovou; ovšem že i hůl hluboce zapadala, a zase ji bylo nutno vytáhnouti.* Při tom slunce notně pražilo. Tento namahavý pochod trval asi $\frac{1}{2}$ 2. hodiny. Nyní však čeká nás ještě perný kus cesty. Staneme před skalním hřbetem, táhnoucím se ku »Adlersruhe« (Orlí odpočin). Příkře stoupáme, místy i lezeme na horu, až najednou octne se nám v ruce drátěný provaz, ale místy hladký a zasněžený. Jdeš po srázu. V pravo skalní stěna a v levo propast! Zastavíme se kolikrát, oddechujíce. Srdce pracuje horečně. Tak kráčíme co nejopatrněji asi půl hodiny; najednou překročíme hřbet a staneme — před cílem dnešního pochodu po $\frac{1}{2}$ 3. hod. cestě od chyše Stüdlovy na »Adlersruhe« u chyše arcivévodý Jana, v *úctyhodné výši 3465 metrů!* — Chyše tato, patřící rakouskému alpskému klubu, byla r. 1898 zvětšena přístavbou noclehárny. Tato velkolepě ležící horská útulna je vlastně malým horským hotelem; noclehárny jsou však společné asi pro 60—70 osob, zvláštní ovšem pro dámy. Za krásných měsíců letních, zvláště v srpnu a září, bývá tu vše přeplněno. Dnes ovšem tomu jinak. Jsme tu sami dva. Později teprve přišli oni dva turisté manželé ze Stüdlovy chyše za námi.

Obyvatelé tamější již nás očekávali, jelikož jim náš příchod zvěstovali nosiči, zase před námi přišedší.

O pohodlí je tu s dostatek postaráno, jen pitné vody tu není, a za sněhovou dlužno zvláště platiti. Převlekli jsme se do tepleho oděvu svého, dali vše ostatní usušiti a v jídelně u hře-

jících kamen odpočinuli. A byl věru ten odpočinek zasloužený. Když již se stmívalo, byl ohlášen ještě jeden turista z jiné strany sem vystupující, jehož jsme se však nedočkali.

Šli jsme o $\frac{1}{2}$ 10. spat. S vůdci bylo ujednáno, bude-li zítra pěkně, že časně vstaneme a vydáme se na vrchol V. Zvonu. Čím časněji, tím lépe, jelikož z rána je sníh tuhý a tudíž dobře se může jít. Naděje na pěkný den byla, jelikož teploměr dosti klesl až pod nulu. Určeno, že vyrazíme o 5. hod., o $\frac{1}{2}$ 5. tedy vstávat.

Uložili jsme se »feldmäßig« (jako ve válce) v noclehárně, t. j. oblečení úplně (jen boty jsme zuli), a zamotali se do vlněných příkrývek; vždyť to bylo pod střechou na půdě při mrazu venku. O spánku ovšem nemohlo býti ani řeči. Jednak únava, jednak vysokohorský řidčí vzduch působily na nervy roztočivně. Ale odpočinek byl to přece. Sotva jsme se však dočkali rána. O $\frac{1}{2}$ 5. skutečně ohlašují vůdcové, že den je pěkný, a tudíž dlužno brzo vyraziti. S toaletou jsme byli ovšem velmi brzo hotovi, t. j. obuli jsme si jen čerstvě natřené boty. Posnídati jsme mohli.

Vydali jsme se na výstup beze vší přítěže, jen s holí v ruce; vůdcové však s provazy a náledníky (Steigeisen) i pro nás. Tu nesmí ve výstupu nic překážeti.

Vyrazíme při mírném mrazu. Nebylo sice úplně bez mraků, ale vrchol V. Zvonu byl úplně čistý. Pod námi moře par a mraků! Z nich potají vydíralo se slunce. Jakýsi tajemný pocit se mne zmocňuje. Věru vše tak zvláštní! Jde se při $+ 1^{\circ}$ R a stálém stoupání dobře, sníh je tuhý. Za námi jdou oni zmínění dva turisté a ten co přišel večer, ovšem *každý s vlastním vůdcem*.

Ujdeme asi půl hodiny. První zastávka. Opásání provazem a upevnění náledníků na střevících! A je to velmi nutným, neboť sníh je úplně tvrdý a příkře jako do střechy máme stoupati místy 45° . První šel vůdce se mnou, tak že jsme vyšlapávali ostatním cestu. Nemůže přímo, nýbrž vždy stranou zasazovati okované boty do sněhu. Tu najednou v levo nedohledný sráz, v pravo též, ale upevněné tu z jedné strany drátěné provazy dělají nám místy dobrou službu, neboť se jich můžeme přidržovati.

Zastávka druhá: Nutno nyní i hole odložit, by nám v dalším výstupu nepřekážely. Sněhu však tu bylo tolik, že místy bylo nutno ochranné dráty překročiti, při čemž o použití jich nebylo ani zmínky; a jsou přece hodně vysoko tři dráty nad sebou; dnes ani toho horního nebylo lze pro sníh dosáhnouti. Kus obtížné práce, přetěžné máme za sebou, ještě kousek a jsme na — Malém Zvonu. Nezastavujeme se dlouho.

A nyní máme před sebou onu zlopověstnou »Glocknerscharte«. Je to přechod jediný z Malého na Velký Zvon a jaký! Nic jiného než kalenice (hřeben střechy), v levo propast 1000 m, v pravo 700 m. Není-li tu sněhu, není onen přechod, 40 cm. jen široký, tak nejistý, dnes však kryjí jej spousty sněhu a bez vyšlapané cesty. Ovšem dlouhý není, jen 9 metrů. *Vida tento sněhový pruh, přes nějž mám se dostat — na sráznou stěnu vrcholku V. Zvonu, uvědomil jsem si teprve tuto velikou překážku. I neměl jsem mnoho chuti, dělati zkoušku pro provazolezectví, ale*

vůdce dodával mně zmužilosti; i odhodlal jsem se tedy k této největší generální zkoušce mých nervů. Vůdce přešel napřed, já krůček za krůčkem, každý téměř vlas přechodu zkoušeje, rukama drže se vzdušného provazu drátěného, jenž jen na jedné straně (pravé) spojuje obě skalní stěny, vůdce, maje pevně napnutý provaz, mne spojující sleduje každíčkový můj pohyb; několik tedy ostražitých kroků a jsem na druhé straně! Ještě pak několik lezeckých kousků a jsme — u cíle, u kříže železného (*•Kaiser-kreuz•*) na nejvrchnějším bodu Velkého Zvonu (3798 m n. m.), a jelikož kříž byl až k příčnému trámu zasněžen (3 m), mohu říci, že jsem dostoupil výše přes 3800 metrů! Jak vůdce tak i já vzdali jsme u kříže dík za mocnou ochranu Boží . . .

Ostatním nedařilo se lépe, ba pozoroval jsem, že jim to šlo ještě hůře. Na samém vrcholku u kříže je místo pohodlně jen pro 3 osoby. Nás bylo celkem deset. Těch 7 bylo tedy o něco nížeji.

V.

Byli jsme tedy u cíle! Oněch mocných prvních dojmů nelze snad popsatí nejdovednější péro! V němém úžasu stáli jsme tu, podivujíce se — dílům rukou Božích, jenž takové krásy stvořil. Nejvyšší sněhobílí velikáni Alpští a jiní kynou nám ze všech stran v nejroztodivnějších tvarech; s počátku není ani možno, vyznati se v onom nekonečném moři vrcholů.

Vzpamatovavše se z oněch dojmů, které na duši naši tak nevyrovnatelně mocně dolehly pro onu ohromnou velebu a vznešenost přírodní, mohli jsme znenáhla rozeznati jednotlivá velehorská pásma. Pod námi válelo se moře mraků, z nichž časem prokmitlo slunce.

Za velmi jasných dnů lze odtud přehlédnouti ohromný areál 3000 čtverečních mil — od moře adriatického až k Vídeňské Sněžce a od Bavorského lesa až k Sonnblicku a skupině gastýnské. Nelze mi zde vypisovati veškerých horstev s jejími nejvyššími vrcholky, ale pro turistu a zeměpisce má toto nepřekonatelné panorama ohromný význam; které mu rýsuje tolik zajímavostí, tolik nádherných útvarů, ať jsou to sněhové lány, ať křišťalové dómy, ať hrůzoplodné trhliny v modrozelenavých ledovcích, ať ony zelené stráně a luka v údolích, jež prorývá stříbrná níž horské bystřiny, ať ony alpské chyše jako hnízda ptačí nebo konečně ony roztomilé dědinky s bílými kostelíčky — jako dětské hračky . . . A co teprve to tajemné, majestátní ticho! Ano, zde vládne Tvůrce všehomíra, a my tu cítíme téměř Jeho velebný Majestát . . .

Procítáme z tohoto úžasu a zanícení a nastoupíme zpáteční pochod. Nyní to jde jaksi lépe i přes onu zlopověstnou kalenici, ačkoli při pohledu dolů srdce počalo bušiti, a proto bez dalších úvah hajdy dále a navrch na Malý Zvon; vyšplhal jsem se tam ani nevím jak. Odsud pak to šlo vesele dolů, neboť nervy si již navykly na závratné výše. Ovšem že tu třeba také veliké ostražitosti, netřeba připomínati. Při sestupu jdou vůdci vzadu.

Dole u chyše arciv. Jana byli jsme za půl hodiny. Zde jsme se dlouho nezdrželi. Napsavše vůdcům vysvědčení do jejich knížky, kde jsem vychválil zdatnost a obezřetnost svého vůdce,

a zaplativše jim zaslouženou mzdu, nastoupili jsme pochod do Heiligenblutu s jinými vůdci, jež jsme převzali od oněch dvou známých turistů. Tito totiž ubírali se do Kalsu, tak že našim vůdcům kalským bylo velmi vítaným, že jsme je již nyní propustili domů. Naši noví vůdcové měli pak to blíže domů (do údolí Leiterského) s námi. Taková výměna vůdců děje se obyčejně, ale dlužno mi vyznati, že ten můj kalský se mně více zamlouval. Byl to vůbec odborník prvního řádu, jenž rok na to pak doprovázel na V. Zvon samého saského krále, kterýž, jak jsem se později dověděl, věnoval mu na Eispickel stříbrný kroužek s podpisem.

Sestup na stranu korutanskou po t. zv. cestě Hofmannově nebyl bez překážek, ale celkem bez nebezpečí. Ovšem že nutno zase dbáti pokynů vůdcových, kteří nás dva měli uvázané uprostřed. Překročí se ostrý hřeben, po němž se též chvilku jde, a pak to šlo v samém sněhu velmi příkře dolů. Tu najednou staneme u *propasti ledovcové* — u veliké rozsedliny — kolem níž a *poněkud i přes ni*, přes sněhový most, dlužno nám jíti; dech se mi tajil při pomyslu možného proboření, ale — šťastně jsme přelezli! Pak šlo to zase zcela příkře dolů ve sněhu a za husté mlhy, tak že nám bylo napiati síly, bychom nepocítili únavy. Po více než lhodinné cestě octli jsme se na pevné půdě výstupu skaliska, kdež jsme si poněkud odpočinuli. Zatím mlha zmizela, a my mohli pokochati se pohledem na onu neobyčejně krásnou túru přes ledovec a v dáli zase na sněhobílé mohutné vrchy okolní. Po dosti dobré stezce sestupujeme pak dolů k »pasterci«, kterou křížujeme východním směrem.

Pasterce, jaký to nádherný ledovec, veliká to ledová řeka! Sníh, pokrývající celý tento velemohutný ledovcový tok, nemyslel to s námi velmi dobře, neboť kolikrát žblunkli jsme do trhlin ledovcových, ale nebezpečným to nebylo, ba spíše kratochvilným; tu onde bylo nám přeskočiti bublající potůčky, vrývající se do hald ledovcových; tam, kde již sníh úplně roztál a dnes to bylo velmi možno, neboť slunce pražilo nemilosrdně, hýřila pasterce v barvách modrozelených.

Aniž bychom přišli k chyši Hofmannově, dáme se přímo ku »Výši Františka Josefa« (Franz Josefshöhe), kde r. 1905 byl zřízen útulný malý alpský hotel. Přišedše tam, vyměnili jsme hned prádlo a bylo toho hodně potřeba, zvláště pro nohy, které ve vodě zrovna se koupaly. Čerstvé suché ponožky a lehké střevíce a pak čerstvá voda — to zrovna tvoří divy na povrchu i uvnitř těla!

Poněkud se jen občerstvivše, šli jsme ještě jednou shlédnout dalekohledem vykonanou dnešní cestu. Jak velkolepé tu panorama, a jak zase téměř nedostižným zdá se tu V. Zvon! Pocit velikého uspokojení a zadostiučinění za ony veliké námahy vlévá se v hruď naši, která se mocněji zdá dmouti. A kdybyste viděli ony černé téměř nehybné tečky v těch nekonečných haldách sněhových a se přesvědčili, že jsou to lidé — turisté, tu ještě více zmocňuje se vás pocit oné až hrůzné velikosti a mocnosti a

vznešenosti vysokých hor! Ale i tento černý puntík — turista, dovede svou vytrvalostí a houževnatostí přemoci i ony největší překážky a vítězně stanouti na samém nebetyčném hrůtu takých velikánů! Nejeví-li se i v tom zase velikost a smělost lidská, jíž dlužno se věru velmi podívat! Ano, v tom okamžiku, kdy zase jsme přišli mezi lidi, zdáli se nám tito tak všedními, maličkými, a my mezi nimi knížaty ovšem bez knížectví a statků světských, ale *knížaty smělého ducha!*

Ani jsme se nemohli rozloučiti s tímto místečkem tak milounkým, s těmito pohledy tak nádhernými, s tímto zde horským okolím tak skvostným!

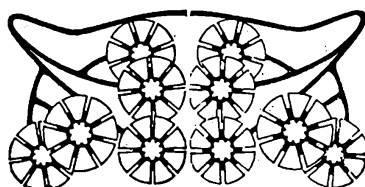
Avšak nemohli jsme se tu déle pozdržeti. Odměnivše své vůdce a posilnivše se ještě a nazuvše zase dosud neusušené střevíce, dali jsme se dolů s veselou myslí, ani té nejmenší únavy nepocítujíce, po pěkné cestě ku Glocknerhausu čili Elisabethruhe (2143), útulnému to hotýlku alpskému, a odsud dále, poněkud za deště, do Heiligenblutu, kdež jsme přenocovali v čistém hotelu »u pošty«, se skvostnou vyhlídkou na V. Zvon.

Druhého rána nádherného, prohlédnuvše si důkladně tuto nejvyšší rozkošně, ba velmi malebně ležící farní osadu v Korutaněch (1279 m), jež závodí o prvenství s Kalsem na straně tyrolské jako východiště na V. Zvon a jiné velehory, vydali jsme se na zpáteční cestu půvabným údolím möllským přes Winklern a pak přes Iselberg, odkudž jsou půvabné pohledy na bizarní Dolomity, do Dölsachu v Pustém údolí, jedné stanici před Lienzem, odkudž jsme vyšli. Ve farním chrámu Páně v Dölsachu je »Sv. Rodina«, skvostný to obraz (originál) od tamějšího rodáka, malíře-umělce *Defreggera*, jehož i jiná umělecká díla jeho jako *Madonna s dělátkem* jsou světoznámy. —

A k večeru v pátek unášel nás zase železný oř po pětidenním tak zdařilém výletě nazpět . . . A v kupé jsem ještě pracně vystupoval na nebetyčné hory a řítil se do závratných propastí . . .

* * *

Tak mnohý neturista podívá se a nedovede pochopiti turistu, plahočícího se po strmých srázích skalních, brodicího se ve sněhu a vydávajícího se sem tam v nebezpečí. A to že má býti zábavou, za kterouž k tomu všemu dlužno velmi draze platiti (t. n. př. stál onen vůdce 30 K), to že má býti požitkem, »aby zase s hory slezl, na niž s tíží vylezl«? Na všechno to odpovídám: Možno-li slepému mluvit o barvách? *Turisté* (praví, nepřehánějící v ničem) *jsou národem vyvoleným, nikdy nepochopeným neturisty.*

Jan August Starý.

(K jeho osmdesátým narozeninám píše OTAKAR JAKOUBEK)

Krátce jen vzpomenuto bylo naším denním tiskem osmdesátých narozenin *Jana Augusta Starého*, protože průkopníkům české církevní hudby vůbec málo dostává se povšimnutí.

A přece Jan August Starý jest odborníkem na slovo vzatým. Narodil se dne 26. května r. 1832 v Loukovci. Ve své rodné obci též navštěvoval obecní školu.

Brzy však uchýlil se do Loukové, kdež výborný hudební paedagog J. Hloušek jej vyučoval hře na klavír, housle, flétnu a varhany. V roce 1847 byl Starý přijat u Maltézů v Praze do II. německé třídy. Téhož roku působil jako vokalista v chrámu Páně Panny Marie Vítězné na Malé Straně. Zde byl v té době ředitelem kůru Jaroš.

Již zde hrával častokráte při bohoslužbách na varhany. R. 1848 opustil Prahu a vstoupil do nižší reálky v Mladé Boleslavi. R. 1850 navštěvoval jako kandidát učitelství v Praze varhanickou školu s výborným prospěchem.

Po té stal se učitelem hudby v hudebním ústavě prof. J. Jiráka v Praze. Záhy na to působil po 5 let jako podučitel a varhaník v pražské invalidovně. Po této působnosti uchýlil se na dřívější své působiště, do ústavu k prof. Jirákovi.

V této době zastával též místo varhaníka u sv. Trojice, kdež stal se později prozatímním ředitelem kůru. Působil dále jako varhaník u sv. Vojtěcha, 1 rok jako zástupce ředitele kůru u sv. Tomáše a 1 rok jako varhaník u Johaniů (Maltánů). Stav se učitelem v hudební škole Václava Stáry, převzal po jeho smrti ústav tento do vlastní režie, a ústav po celá desetiletí pod jeho vedením vždy víc a více vzkvétal.

Z jeho pěvecké a hudební školy vyšel nesčetný počet znamenitých žáků a žákyň. Též jeho dva synové vyšli z jeho školy. První jako operní zpěvák a druhý, Emilián, jako nynější znamenitý dirigent Smíchovských divadel a výborný hudební skladatel.

Každoroční produkce jeho operní a hudební školy dokazovaly, že řídí ústav ruka nejpopvolanější.

Roku 1874 jmenován byl J. A. Starý ředitelem kůru u sv. Ducha. Roku 1888 jmenován byl kapelníkem u Všech Svatých a ředitelem kůru u sv. Ignáce. U Všech Svatých působil až do r. 1902, u sv. Ignáce až do r. 1894.

Roku 1893 opustil místo ředitele kůru u sv. Ducha a nastoupil jako ředitel kůru do chrámu Páně u sv. Havla, kde před časem (dne 26. května) slavil ještě své 80. narozeniny.

J. A. Starý vyniká též jako duchaplný skladatel a bystrý kritik. Z jeho církevních skladeb jmenujeme: »Pange lingua« (4hlasé), »Ad aspersionem aquae benedictae«, 6 mší pro smíšené hlasy, »In honorem Sct. Venceslai«, »Missa solemnis D-dur«, »Pange lingua«, a to: 2 D-dur, 2 E-moll, F-dur a j. Též složil řadu marian-ských motett pro mužské hlasy, antifony pro smíšené hlasy a j. Zároveň vždy pilně přispíval do odborných časopisů svými zna-deckými posudky.

I jako skladatel smíšených sborů dochází oblíby mezi pěveckými jednotami. Působí v Praze již 60 roků, tak že již zúplna s ní a s hudebním jejím životem srůstl. J. A. Starý náleží k jedněm z prvních v Čechách, kteří zavedli přísně liturgický zpěv a cennou vážnou hudbu církevní.

Jak již jsem podotkl, za své dlouholeté paedagogické činnosti vchoval řadu vynikajících žáků — klavírních virtuosů, i pěvců — kteří dnes zaujímají v hudebním světě vynikající, ano nejvýznamnější postavení.

V den jeho osmdesátých narozenin provedena byla ve farním kostele sv. Havla v Praze I. o 10. hod. dop. slavná jeho mše D-dur k jeho oslavě a na počest 50leté jeho činnosti jako ředitele kůru. Provedl ji svatohavelský sbor, který řídil jeho syn, hudební skladatel a kapelník Emilián Starý. Tato skladba dávala se po prvé při instalaci arcikněžny Marie Annunciáty, abatyše ústavu šlechticů, za řízení samotného jubilanta.

J. A. Starý na své vysoké stáří jest ještě v pevném zdraví a svěží mysl ovládá jubilanta. Kéž ještě mnoho let raduje se z práce, kterou s láskou na poli církevní hudby a zpěvu vykonával! . . .

Chrámem Božím . . .

Chrámem Božím máme býti —
 sám Syn Boží chce v nás dlíti,
 jako sídlí v kostele —
 ó zda duše naše čista,
 by pohostit mohla Krista,
 svého Vykupitele?
 V chrámě Krista, nebes Krále,
 máme všude neustále
 v nejsvětější Svátosti —
 zdaž i duše naše bývá
 stánkem vždy Mu — zda Jej skrývá
 k blahu svému, k radosti?
 Ve chrámě před svatostánkem,
 před tím Božím tam Beránkem
 světlo věčné hořívá —
 ó zda také v duši naší
 světlo lásky nad vše dražší
 jasně vezdy hořívá?

Prokop Zaletěl.

Z dějin z českých sborů literátských.*)

Napsal ALOIS DOSTÁL.

(Pokračování.)

Podivno, že v Táboře bratrstvo zrušeno nebylo, ale trvalo dále, zachovávajíc sobě kancionály, kůr, pulpit, truhlici. Snad mělo přímluvce nebo se vyplatilo.

Dle dvorního dekretu v každém farním kostele měla se sloužiti toliko jedna mše sv. s požehnáním, při níž se měl předepsaný „normální“ zpěv za průvodu varhan konati. Dále dle nejvyššího rozhodnutí na příště všechna figurální hudba, „již posavad literátská kůrové ze svého jmění vydržovali,“ nadobro musila přestati. Kolínští měli nadaci (Gottliebovu) na správu hudebních nástrojů, i zde hudební nástroje částečně prodány. Literátům se vytýkalo hýření, pitky, nešvary, když se při ročních schůzích (konvokacích) věnovalo několik zlatých na pivo, o vánočních někomu se darovala ryba, o rorátech pro zahrátí se poskytovalo teplé pivo.

Nutno uvážiti, co vydali na školy, na kostely, na kancionály a že funkce konali takřka zdarma, ano do spolku ještě platili příjemné při vstupu a roční poplatky. Obvinění z pitek a hýření bylo pouze záminkou a pomluvou.

Zrušení bratrstev učinilo mocný rozruch v městech, neboť spolky ty soustřeďovaly nejvzácnější měšťany, měly skvostné svršky, hudební nástroje, zásobené kůry, slušné placené zpěváky a hudebníky, bez nichž si lid ani nemohl služby Boží představit. Nešetřeno ani poslední vůle závětníků, pojištěných nadací, darců kancionálů, všechno musilo zmizeti. Stav jmění bratrstev přísně vyšetřen dle bratrských matrik a zápisníků, aby se nic nezatajilo. Nemilosrdné a bezohledné zrušení literátských bratrstev zasadilo národu českému ostrý hrot, jenž rázem přefal tepnu blahodějných činností liturgického zpěvu a zde sluší hledati hlavní pramen úpadku českého zpěvu bohoslužebného.

Za všechny svršky literátské (knihy, obrazy, nábytek) strženo v Čechách 4865 zl. 19 kr., jmění hotového zabaveno 62.729 zl. 4¹/₄ kr., za pozemky vydraženo 64.234 zl. 23¹/₂ kr. Úhrnem jmění literátů vydalo 131.828 zl. 46³/₄ kr. a k vůli tomu blahodárné spolky ony zrušeny.

Roku 1785 podobně se stalo i na Moravě. Po smrti císaře Josefa II. nebráněno bývalé spolky literátské obnovovati, což se skutečně stalo v Prachaticích, Hradci Králové, Vysokém Mýtě, Pacově, Soběslavi a jinde, ale bylo to už jenom volné spojení milovníků zpěvu kostelního před službami Božími a při procesích. Ale přece od té doby velice zpěv kostelní klesal. I daly se pokusy, aby se hudba kostelní zreformovala a bratřiny literátské v nějaké formě se obnovily, i nástin stanov vyšel, Svatojanské dědictví vydalo kancionál s výběrem staročeských melodií, vyšel i „Hlas varhan“.

Snešení *synodální* r. 1863 k obživení sborů literátských: „I nelze nám slovy dosti vylíčiti smutné následky z potlačení sborů literátů poslé. Netoliko že pěstování zpěvu nábožného

vůbec zaniklo, i velebnost, a navštěvování služeb Božích i domácí pobožnost spolu i spasitelné vychování mládeže anobř i veškerá povaha rodin katolických velice utrpěly. Ano vypravuje se i to, že někteří lidé zpozorovavše, že se katolíkům literátské k pěstění náboženského zpěvu sbory zakazují, ač se nekatolíkům volnost uděluje, aby písně a žalmy vedle chuti sborů svých svobodně zpívali, právě proto k odpadlictví se pohnuli a jiní zase písním literátův uvyklí raději víry katolické se zřekli, než aby navštěvovali staré své chrámy, z nichž zpěvové od dětinství jim předrazí byli jsou umkli. Čím bolněji nás takovýto nešťastný osud spolků dojímá, tím ochotněji toužíme, aby opět vzkříseny byly.“ —

Účel literátských družin seznáváme ze stanov („artikulí“), aby členové pro čest a slávu Boží, Panny Marie a všech svatých každou neděli a každý den sváteční při službách Božích zpívali a do kostela se ne „náhodně ale jako právem“ scházeli. Někde zpívali mimo dni Páně ještě ve středu a v pátek, jinde ještě o svátcích Panny Marie, apoštolů a mučedníků, v Litomyšli každodenně. Měli zpívat před velkou mší („hrubou“) chvalo-zpěvy, před kázáním písně času přiměřené, po kázání písně obyčejné, též odpoledne před nešporami. V adventě zpěvy rorátní každý den. Zpívali u pulpitu k tomu zřízeného nebo na svém kůru, jenž byl u kruchtly hlavní nebo boku lodi. Předzpěvující ukazoval do kancionálu rafikou. Řídili se pravidlem (slovy sv. Bernarda): „Kdo zpívá, dvakráte se modlí.“ Ale musili zpívat se vši pobožnou vážností a s uctivostí ani „příliš rychle, ani zdlouhavě, bez ukvapení a nepořádku.“

Jak později uvedeno bude, činnost literátů jevila se v kostele, v životě společenském při zvelebování zpěvu, pěstování hudby, v umění výtvarném. Přenášeli zpěv z kostela do domácnosti. Měli se navzájem podporovati, společně svátosti přijímati, mrtvé s poctivostí pochovávat, na zemřelé modlitbami pamatovati a tak se v ctnostném a řádném životě utvrzovati, jak se seznáváme ze stanov jednoho města, jimž se ostatní velice podobaly. —

Artikulové pánů bratří literátských v městě Žebráče.)*

1. Páni starší literáti s přivtělenými svými mají co opatrovati a bedlivě naříditi, aby jakž od starodávna bylo každého roku na den sv. Ondřeje v domě jednoho pánů starších, aneb kde by se o místo společně snesli, všech pánův literátův společně shledání a společné shromáždění se stalo a tu v přítomnosti všech aby počtové se složili, z příjmů a vydání náležitý oučet se učinil a potom starší s přivtělenými zase obnovení a zvolení býti mají. Po obnovení kůru literátského na to bedlivý pozor míti, začnouce od starších až do posledního se vši pilností od nich suché dni vybrati a to vše, co se vybere, náležitě do příjmů za příjem uvést, a kdebykoliv konvokací aneb an by se na tom snesli pro lepší toho zdržení a pořádnost častěji aneb nejméněji dvrtičtě se scházeli a tu kdo v tom čase jak předně v advent Rorate, tak v neděli a ve svátek Maturu zmeškal, za

*) Rukopis c. k. univ. knihovny v Praze. XVII. E. 22.

každé zmeškání 1 gr. míš. pokuty dáti, a kdo by pak do konvokací aneb za takové schůzky se nepostavil a starším se neomluvil aneb podstatnou příčinou nepřišel a nedokázal, in duplo zpokutován bude.

2. Kdo by do této společnosti mezi pány literáty chtěl přijat býti, vyžádajíc sobě obzvláštní při páních starších vstoupení, má toho náležitě a uctivě žádati a když přijat bude, má do register literárních zapsán býti a libru vosku do truhličky literátské příjemného dáti. Pakli by něco chtěl vejšeji mimo té 1. libry vosku pro pochvalu svou učiniti, to se při vůli jeho svobodně zanechává, má však tomu pořádku náležitou uctivost a svornost připověděti.

3. Ty všecy statuta, artikule a celý kůr literátský pro povzbuzení chval Božských a zpívání aby všichni pilni byli, do chrámu Páně časně se scházeli, a netoliko samým hlasem, ale srdcem, myslí Pánu Bohu sloužili, v počtách Božích trvajíc spasení duší svých vyhledávali; a protož, kdož se dobrovolně do toho kůru literátského přivtělili, povinnen to vše zachovati. Pakli by kdo, jak se často přitrefuje, svou váhavou nedbalostí zanedbával, poslušně se v tom nechoval a místo Rorate aneb Matury raději za kamny, na kořalce aneb v zbytečných toulkách čas strávil, takového nedbalce bez ohledu starší páni literáti arestem a tuplovanou pokutou zpokutovati mají.

4. Na svatého Marka, na křížové dni při procesích všichni páni starší i mladší literáti k tomu se přičiniti a na takové procesi jíti mají, vroucným modlením a zpíváním za požehnání Boží a ourodu zemskou skroušeným srdcem Pána Boha žádati, aby Pán Bůh všemohoucí ode všech škod, krup, hromobití, též nahlých i škodných přivalů chrániti ráčil, plně se modliti, jakož i také každé suché dni, když se procesi na krchových konají, jeden každý přítomen býti a mši sv. za usnulé v Pánu obětovati a modliti povinnen jest. Kdo by koliv na takových procesích nebyl a je zanedbal, pokuty za každou procesi po 2. gr. míš. složití povinnen bude.

5. Rozprávky a šeptání jeden s druhým, aneb jeden druhého uštipování při zpívání a procesích aby na straně nechali pod pokutou vyměřenou 1 gr.

6. Lásky jednoty bratrské netoliko v tom se pronáší, když sobě vespolek povolní a jednosvorní jsou, ale také když těla mrtvá bratří a přátel svých milých poctivě a způsobem křesťanským k hrobu doprovázejí a tou poslední službou netoliko tu naši bratrskou a upřímnou lásku křesťanskou, kterou jsme k živému měli, také i mrtvému jakožto spoluoudu našemu a protož kdož by se toho průvodu při páních starších náležitě dožádal, aby všem pánům literátům skrze censora znáti dáno bylo, aby všichni časně a společně v to místo, kdež by páni starší s přivtělenými stáli, najíti se dali, komuž by od pánů starších mrtvé tělo nésti poručeno bylo, to bez odpornosti aby k sobě přijal, a odtud pořádně, poctivě a vážně bez všetečných rozprávek i jiných zbytečností mrtvého pod pokutou dole oznámenou doprovázeli. Kdo by pak maje sobě znáti dáno najíti se ne-

dal a se neopovědě ten každý pokuty 2 groše české dáti povinnen bude, a z toho má jeden pro pilnější toho opatrování cenzoru český groš dáván býti; při provázení pak těla téhož mrtvého jdouce před marami aby se pobožně a horlivě i v chrámu Páně za duši mrtvého a zvláště při requiem modlili, tak jak to svatá církev katolická zachovávati nařizuje a poroučí.

Služebníku od obcházení k funusu ten, kdož by jeho potřeboval, 14 gr. dáti povinnen bude, však jeho povinnost bude, jak na přikrov, pláště a svíce bedlivý pozor dáti, aby to vše po funuse kde náleží k panu staršímu odevzdáno bylo. Jestliže by pak kdo buď pro zameškání kostelního zpívání neb funusu pokutu dáti se zbraňoval a na poručení starších v tom se poslušně nezachoval, aneb něco nevážně a potupně o starších aneb poctivém bratrstvu literátském mluvil, to na ochrance bratrstva literátského (od jiných pořádků řemesel rozdílného), skrze pány starší vznešeno býti a ten každý jiným ku příkladu má skutečně na právě provozován býti.

7. Kdyby páni literáti na funuse byli, sobě považující, že smrt a život náš v rukou Páně jest, starým i mladým každého věku cíl jistý od Boha uložen jest, tak, že umřítí máme, víme, a kdy, kde, kterak a jak nevíme; protož sluší bdíti a nespáti a v tom oudolí smutném a plačtivém radostí sobě nezakládati, neb nevíme, kdy Pán přijde, povolá nás; a když by zavolal, hled každý, aby hotov jsa v cestě jemu jíti nemeškal. A jestli rada Kristova: Věrná duše pomni ustavičně na ta spasitelná slova, utečme se k modlení, než bude rozdělení duše od těla velmi žalostně, ač jest jistý však všem skrytý cíl našeho života skonání a tak nám potřeby jest modlení. Pročež, když by se koliv páni literáti buď někomu z našich bratří a řádu povinně, aneb někomu jinému na žádost na funuse byli, tehdy před marami s rozvícenými světly jdouce pořádně po páru takové mrtvé tělo s uctivostí až k hrobu doprovoditi a za odpuštění hříchů Pána Boha prositi, nebo mši svatou obětovati povinnost jest a kdo by to zameškal, pokutován býti má.

8. Tito všichni chvalitební artikulové a řád dotad a tak dlouho trvati má, dokud by ode všech starších a jiných literátů něco Pánu Bohu, církvi svaté příjemnějšího a všechněm pobožným katolickým křesťanům užitečnějšího k spasení jejich se nevyhledalo, to vše při své dobré a svobodné vůli buď všechno neb na díle změnití neb jakkoliv v lepší způsob uvésti sobě pozůstavující, však s vědomím Jeho milosti pana děkana, pana purkmistra, pánův radních, tak aby proti již přijatému a starodávnému v městě a obci této žebrácké obyčeji a zvyklosti a zvláště proti patrnému slovu Božímu o nařízení církve sv. apoštol. římské, křesťanské, katolické a samospasitelné nic ovšem nebejvalo a před se bráno nebylo.

9. Že pak při zpívání, když se jméno Spasitele a Vykupitele lidského Ježíš Kristus jmenuje, mnozí v kůru tak nedbanliví a váhaví jsou a za to se stydí, poklonu učiniti těm dvou nejsvětějším jménům; protož poněvadž jménu Spasitele našeho, vedle epištoly sv. Pavla nebeské, zemské i pekelné koleno se

skloňovati má, jeden každý z pánů bratrův literátův, když se v zpívání jméno nejsvětější Pána Ježíše a vždycky Panny Marie, Rodičky Boží jmenuje, se vši uctivostí a pokorou se pokloniti mají a to hodně a spravedlivě.

10. Když se pak při oběti mše sv. „Sláva na výsostech Bohu zpívá,“ též když se v zpívaném anebo při mši sv. čteném Patrem slyší „a slovo tělem učiněno jest,“ mají všickni z pánů bratrů povstati a po dokonání téhož andělského zpěvu i když jak dotčeno „slovo tělem učiněno jest, jako také po dokonání mše svaté v evangelium sv. Jana I. kap. též Patrem „a člověk učiněn jest“ vyslovuje se pokloniti a když se zpívá „Sláva Bohu Otci, i Synu i Duchu svatému,“ podobně každý jestliže by seděl nebo klečel, povstati, poníženou poklonu Pánu Bohu učiniti mají pod pokutou 1 gr. míš.

*Členem**) bratřiny literátské mohl býti každý zachovalý, počestný souseď. Kdo vedl život „neřádný a nedobropověstný“, ten nesměl býti přijat. Za literáty hlásili se nejpřednější a nejvzácnější mužové v obci, primatoři, rychtáři, purkmistři, radní, řemeslníci. Mezi nimi shledáváme i mistry svobodného umění, ano i sám král Vladislav II. zpíval v chrámu při službách božích. Na obrazech vidíme u literátských pultů malá pacholata i šedivé bradaté kmety, přední se zlatým řetězem na hrdle. Že někteří mají kordy, nasvědčuje, že byli stavu vladyckého neb rytířského.

Ve spolcích byly i ženy („bratři a sestry“), ale jenom jako členky platící. I jiní se hlásili jako členové pouze přispívající, platili zápisné, užívali výhod jednoty a místo zpěvem pomáhali příspěvky na vosku i penězích. Byli členy pro funere, to jest, aby spolek vystrojil jim pohřeb. Příspěvky skládali členové o suchých dnech po několika groších (na celý rok na př. v Ml. Boleslavi 3 gr. 3 denáry).

Přední místo zaujímal *rektor* či správce školy, *kantor*, *subkantor* (pomocník). Rektor býval placen od vrchnosti, od obce nebo z jmění spolkového. Kantor dostával plat od kostela, proto farářem byl volen. Školní rektor zpěv řídil, kantor předzpěvoval. Ostatní členové zpívati měli zdarma pro rozmnožení cti a slávy Boží. Kantor měl býti „hlasu hřmotnějšího“. Všichni literáti vedli zpěv všeho lidu v kostele.

V adventě měli zpívati už od hodiny čtvrté, při tom zpěvu zahřívávali se teplým pivem. Čteme totiž, že „za teplé pivo přes roráte“ vydávali každoročně 3 zl. V týnském kostele při proces dostávali oběd, potom místo jídla na penězích 11 zl. 51 kr. Praha vůbec zpěvákům strojila hostiny o vánocích, velkonoci, o narození P. Marie a jindy. Ale Pražané asi dobře literátům nevařili, že byli tito nespokojeni a žádali peněžitou náhradu. Dostali za celý rok 64 zl. 54 kr., za ten peníz ovšem mnoho hostin vystrojiti se nedalo pro řadu literátů. V Turnově byli literáti („konvent“) domácí a přespolní, pak vdovy („pro funere“), jichž pohřeb se za peněžité příspěvky se zpěvem oslavoval. Při lednové

*) V Kolíně i jinde se nazývali »páni sodales«.

poradě pamatovali na vyčastování členů domácích koláči a pivem, přesporním se na druhý den dávala snídaně. V Poličce dostávali k štědrému večeru ryby (za 4 zl.), jindy na vánočky a svíčky (v Humpolci 24 zl.). V Českém Brodě brali za roční služby 23 zl. 10 kr. a vědro piva. To pivo na všechny bylo málo. Při výroční slavnosti bratrské (konvokaci) skládali účty a to pivo asi vypili.*)

Že musil purkmistr někdy nedbalé členy napomenouti, trestati, to se asi mnohdy stalo, řídčeji však nastoupil trest největší, aby literát byl z bratrstva vypovězen a jméno jeho z katalogu vymazáno. V roce 1590 v Praze zapomněli se literáti, že o Božím Těle nenesli jak obyčejně veliké svíce, ale zastupovaly je „dvě báby napolo umrlé a z literátů a pánů radních se nikdo neukázal“. Trest jistě následoval.

Vlašimští měli přísně vyznačené *tresty* na přestupky. Na zmeškání „Introitu“ a „Kyrie“ byly 3 denáry, na „Ětinterra“ 1 kr., na „Alleluja“ a „Prosu“ 9 den. malých, na „Patrem“ 3 kr., na celou maturu 3 kr., Za zneúčastnění se pohřbu bylo 12 kr., opomenutí schůze 12 kr., za svádu, kterou začal, „jedna libra vosku a vedle uznání starších“ i vězení, za potupení a zhrzení zvláštní pokuta. za opomenutí modliteb za zemřelé libra vosku. —

Odkaz matky.

Až se synek z vojny vrátí,
po mně snad se bude ptáti —
zaveďte ho na hřbitůvek,
ukažte mu prostý hrůbek,
na němž jenom tráva roste
kde spí srdce moje prosté.
Vyřiďte mu vzpomínání
a mých rukou požehnání —
až se synek z vojny vrátí
ke hrobu své chudé máti.

František Sobotka-Jablonecký.

*) Také v Kolíně při skládání účtu se veselili při společné večeři zpěvem a hovorem (Vávra).

Oslavy M. J. Husa v roce 1913.

Líčí a posuzuje T. J. Jiroušek.

Letos novodobá husitská honorace prozradila se na celé čáře, jakou bude v roce 1915! Až do posledních oslav Husových ve dnech 5. a 6. července letošního roku mohl jsem dle novin pozorovati a znamenati, která strana a kde oslavy pořádá, ale letos pozorovati ani znamenati to na rychlo — nešlo.

Sestavil jsem si na základě »Českého Slova«, »Samostatnosti«, »Času« a venkovských národně socialních, státoprávně radikálních a pokrokářských listů podrobný seznam oslav Husových v Čechách i na Moravě ve dnech 5. a 6. července konaných; zaznamenal jsem si i všechny řečníky, ale v ustanovení, která strana kterou oslavu řečníkem obesílá, nedalo se určitě stanoviti. A proč? Proto, poněvadž letos veškeré panstvo strany národně socialní, státoprávně radikální, pokrokové i agrární *sjednotilo se v jeden celek* a vzájemně si pomáhalo řečníky. A proto také oslavy, které oznamoval agrární »Venkov«, současně oznamovala i státoprávně radikální »Samostatnost«, které oznamovala »Samostatnost«, četli jsme i v »Českém Slově«, a které oznamoval »Čas«, oznamovalo je i »České Slovo«. Zkrátka *politická koalice stran*: národně socialní, státoprávně radikální a pokroková i v zásadě se stranou agrární, v letošních oslavách Husa šla v jedné frontě. Třídění oslav Husa podle stran jako v letech minulých nebylo již možným.

A tak tomu bude i v r. 1915, všechny tyto strany *shluknou se v jeden novohusitský tábor* a budou usilovat o to, aby strhly za sebou všechny samostatně nemyslící lid.

Volnomyšlenkáři, kteří již přes dva roky rozkřikují do světa, co všecko v hnutí novohusitském provéstí hodlají a provedou, kteří k tomu účelu založili si i zvláštní časopis »Nerudu«, hráli letos při oslavách Husa nejposlednější roli. Na venkově přimkli se většinou k spojeným oslavovatelům Husa: k národním socialistům, státoprávním radikálům a pokrokářům; na samostatné slavnosti se nezmohli. Pouze v Praze uspořádali Volnomyšlenkáři dne 5. července večer schůzi omezenou na vstupenky do staroměstské radnice, a ani zde neměli vlastního řečníka; přednášel jim stoupenec strany pokrokové prof. dr. Ant. Uhlíř.

Volnomyšlenkáři svým protináboženským bramarbasmem znechutili se i socialně demokratickým internacionálům, že v hnutí novohusitském při oslavách Husa, ani k roku 1915, nechťejí s nimi míti nic společného, jen u národních socialistů, pokrokářů, a státoprávních radikálů, při jejich schůzích, nalézají Volnomyšlenkáři v oslavách Husa přístřeší — jako účastníci a posluchači. Tak daleko to dopracovali.

Letos, vedle koalice politiků českých stran, jen socialně demokratičtí autonomisté pořádali oslavy Husa — samostatně. A v roce 1915 slibují také jíti v oslavách těch vlastní cestou, neboť s měšťáckými stranami socialně demokraticky internacionální a — až na ty kasy — autonomistická strana nechce ničeho míti. Jen místy pozoroval jsem, že při oslavování Husa jen ně-

kolik organizací socialně demokratických přidružilo se k spojeným vzdělávacím pokrokovým spolkům. Avšak místy opět pořádali oslavy Husa socialní demokraté sami na vlastní pěst.

Letos dalo se pozorovati i to, že naše vlastenecké sdružení pokrokářů, národních socialistů i radikálních státoprávníků volalo si k oslavám Husa jako řečníky na pomoc i luteránské pastory a irvingiánské kazatele, kteří v národních korporacích a v zápasu za český národ jindy nikde se neobjevují... Tedy i tohle je letos novinkou a znamením, že *k roku 1915 veškeré toto panstvo podá si svorně ruce* — na zlost »klerikálům«. No nechť, ať dělají, co umějí, my opět neopomeneme ukázati je národu v jasném světle — potom se každý přesvědčí, jakou cenu má jejich politický a národní program jako stran. Ti lidé, když v novohusitství dovedou si podat ruce, mohli by si je podat i v politice a vlastenectví a nemusili by svými programy a směry vodit lidi za nos — jako stoupence nějaké zvláštní strany, zvláštních politicko-socialních charakterů...

Jednotu všech stran při letošních oslavách Husa prozradil již 11. dubna t. r. v »Pokrokových Novinách« v Králové Dvoře na Královéhradecku vycházejících v čísle 15. roč. V. ve článku »Jan Hus a rok 1915« pan prof. dr. Antonín Uhlíř, který tam napsal: »Památka Husova vyvolati má v národě českém účinnou touhu po sebeobrození, po nové české Reformaci mravní — a tedy i politické. Ustavuje se »Husova společnost«, v níž soustředěni jsou zástupci všech vrstev národních a z níž vyloučeni jsou klerikálové a u nás typičtí aklerikálové — kteří svou prací dovedli by jméno Husovo jen zneuctít.« A článek svůj zakončuje prof. dr. Ant. Uhlíř slovy: »Památka Husova nechť vede k nové české — reformaci«.

Tedy panstvo všech stran kromě mladočeských aklerikálů začalo svou práci již letos alespoň společnými oslavami Husa. Zavání ten kompromis svobodářstvím a protestantismem — tedy opět směry z ciziny k nám zanesenými, jako byl k nám z ciziny přinesen husitismus vikleřismem. Z toho svobodářství a protestantismu národ se právě radovati nemusí, obojí nic dobrého v sobě neskrývá.

A jak zachoval se český tisk při letošních oslavách Husa? Zachoval se podle toho, jakou jeho čtenáři a stoupenci strany, ku které list přináležel, měli při oslavách účast. Nejmenší účast měli letos při oslavách Husa mladočeši, a proto také jejich hlavní orgán »Národní Listy«, které jindy již od roku 1868 k oslavám těm dávaly povel, letos ani časového článku ke dni 6. července nepřinesly — a před tím také ne. Pouze v příloze »Národních Listů« »Z kulturního života« ze dne 6. července při čísle 183 napsala Olga Stránská v rubrice »Ženské hnutí« článek s nadpisem »Žena českobratrská«, v němž podala o ženách husitů a českých bratří více své fantasie než historické pravdy. Národně socialní »České Slovo« přineslo dne 6. července v čísle 160 »K oslavám Husovým« pouze jakýsi přípis ve formě provolání »Ženy české, matky české!« od Ženského českého klubu. V přípise se Ženský český klub dožaduje žen, aby »v předvečer památky

Husovy rozhodly se pro dobro svých dětí a prospěch národa«. Jak se k tomu mají ženy rozhodnouti, to ovšem ženy z českého klubu zapoměly napsat, ale redakce »Českého Slova« to napravila a napsala jim k tomu svůj dodatek, že se musí snažit umět žít v duchu svobody a v uctívání památky Husovy. — Pokrokářský »Čas« přinesl 5. července k oslavě Husa feuilleton o Kozím Hrádku. — Socialně demokratické »Právo Lidu« přineslo dne 5. a 6. července podobizny Husa s doprovodem. Na jedné podobizně (5. července) měl Hus vousy a na druhé podobizně (6. července) Hus vousů už neměl. To nejspíše proto, aby si ho mohl každý vybrat, jak se mu bude líbit. Brožíkův Hus má vousy a Muchův Hus je bez vousů. »Právo Lidu« mělo Husa bez vousů z kroniky Ulricha z Reichenthalu, kteréž vyobrazení Husa má býti nejstarším.

Státoprávně radikální »Samostatnost« přinesla dne 6. července v čísle 183 úvodník »Husův den«, v němž semleta je válka Bulharů se Srby na Balkáně, Vídeň s centralismem a konečně zmíněno tam v deseti řádcích o pomníku Husově na staroměstském náměstí v Praze, který prý bude »symbolem nové svobody národa v budoucnosti.« — No, uvidíme, jaká ta svoboda bude a co z ní národu vykvete. Jinak ve článku nepověděno nic. — Agrární »Venkov« neměl článku žádného, než v příloze »Věstník dorostu« podali jinoši několik agitačních článků k oslavě Husa. Jen dne 1. července měl »Venkov« feuilleton o jakémisi italském spisu o Husovi, který právě vyšel tiskem.

Ve venkovském tisku mladočechů, agrárníků, národních socialistů i pokrokářů (»Jiskra«) byly články teprve ubohé, ke dni 6. července na oslavu Husa ani nepřilehající. Když v hlavních orgánech stran vypadalo to bledě, jak to mohlo vypadati ve venkovských časopisech stran, když se jejich redakce živí většinou z rozumu, který z Prahy vychází? Vypadalo to uboze a tak, jakoby panstvu o Husovi a jeho oslavách došel rozum — fráze a nic než fráze nahražovaly soudnost a pevnou konstrukci článků — »historických«.

Také brožurky o Husovi a husitství nevyšly letos žádné, poslední, která vyšla, byla od Dra Drtiny (vyšlá r. 1912) pod nadpisem: »Křesťanství, husitství, české bratrství,« jako — otisk z »Nové Doby!« Knihkupci vystrkovali k prodeji brožury vesměs staré — z minulých let, jichž mají patrně hojně na skladě.

A ty novohusitské názory! Všimněme si některých. Tak na příklad sám pan prof. dr. Ant. Uhlíř, o němž by se mnohému zdálo, že mu protestantismus alespoň k srdci přirostl — dle jeho horlení pro českou reformaci mravní — hlásal dne 5. července t. r. při oslavě Husa v Praze na staroměstské radnici: »Husitství bylo pokrokovým hnutím národním. Hus a husitství jsou mocné a nebývalé projevy rostoucího národního vědomí, jehož náboženské a církevní formy jsou jen přežitkem středověkého náboženského života.« — Nuže a ohledně toho přežitku může se totéž říci i o protestantismu, že je přežitkem minulosti, který na dnešní pokrokovou — o Bohu pochybující — dobu se nehodí. Aby se svým výrokem, že »náboženské a církevní formy husitství jsou

jen přežitkem středověkého náboženského života«, přišel tak pan prof. dr. Ant. Uhlíř na ránu pravým husitům — jako na př. byl sám Zizka — ti by mu dali přežitek, až by se mu v očích zamžilo.

Že Hus byl kacíř a husité kacíři, ačkoliv některých náboženských úkonů a ustanovení houževnatě se drželi, dnes do-
svědčují pokrokáři s celou rozhodností — a netají se tím, že Hus byl kacíř a husité kacíři. Tak na příklad olomoucký pokrokový »Pozor« přinesl k oslavě Husa dne 4 července t. r. v čísle 127 článek; nadepsaný ciframi »1915« a tam čteme doslovně: »*Hus byl kacíř a celé naše reformační hnutí bylo kacířské* — a právě tato vigneta pohrdání, jímž klerikalismus omámil celé generace, byla naši pýchou. *Nechceme a nežádáme revisi Husova procesu*, poněvadž jsme hrdí, že stál na protilehlém pólu, že životem a smrtí svou zdůraznil tak účinně svůj odpor proti násilí a znásilňování. *Husova smrt*, třeba že nedobrovolná, je jen *vysledněním jeho života.*«

Tady to máme černé na bílém: Hus byl kacíř, celé reformní hnutí bylo kacířské a *Husova smrt byla vysledněním jeho života.*« — Co chceme více? Tady mluví přece pokrokáři a ne klerikálové. Tedy na tom přece něco pravdy musí býti, kdo dodnes nevěřil nám, at tedy uvěří alespoň pokrokářům — a ať při tom o uvedených slovech přemýšlí. Závěr udělá si pak — jak to bylo — každý snadno sám.

Tak o Husovi a reformaci »Pozor«. A jiný pokrokářský list moravský, brněnské »Lidové Noviny« ze dne 5. července t. r. v čísle 182, přinaší úvodní článek na oslavu Husa a tam nám hrubě přezdívá »pokračovatelů jeho vrahů!«. Aby tak viděl to ze svého hrobu náš vynikající a slavný redaktor Jindřich Dvořák, který tomu židovi byl při křtu kmotrem, jenž dnes vliv má na tento list, jak asi týž redaktor Dvořák nad tímto spuštěním by rukama zalomil. Čteme tu pohanu nás nehusitů v »Lidových Novinách« č. 182 ve článku »Husův rok se blíží« takto: »Blížkost této manifestace vzrušuje už nyní český lid. Vzrušuje však také nepřátele slavné památky Husovy, *dědice a pokračovatele jeho vrahů*«

Opovážlivost, s jakou páni redaktoři »Lidových Novin« vyjeli si na ty, kteří nechtějí uznávati pokrokářské oslavování Husa jako kacíře — dle »Pozora« prohlášeného v naší době — a kteří nechtějí jíti za národními socialisty a radikály od smolné hranice k hranici, opovážlivost taková zasluhuje — *opovržení*. Jak daleko politický orgán dra Adolfa Stránského, »Lidové Noviny«, s takovýmto vystupováním na Moravě dojde — dočkáme se. Katolíci moravští líbiti si to nedají. Moravští Čechové mají v sobě jinou krev i jinou žluč, než máme my v království.

Než dosti o tom. Prozatím končím a příště podám *přehled oslav Husa* i, pokud mně to bude možno, sestavím a naznačím, *která strana a kolika řečníky měla účast při těchto oslavách.*

(Dokončení.)

[O „kartouzi“ Tržecké a „ružovém paloučku“ u Morašie v Litomyšlsku.¹⁾

Dějepisná črta z dob husitských. Napsal V. O. HLOŠINA.

Král Jan Lucemburský (1310—1347), jenž od počátku své vlády vedl život lehkomyšlný a pustý, náhle roku 1341 změnil se nadobro. Nejvíce dojala ho náhlá smrt dcery jeho Markety, kteráž mimo očekávání dne 10. července roku 1341 před svatbou s polským králem Kazimírem v Praze zemřela. Otec Jan miloval ji velice a byl tudíž smrtí její bolestně zarmoucen. Tu dal se na pokání a umínil si založiti pro řád kartuziánský,²⁾ jež z Francie znal,³⁾ v Čechách klášter. Patrně přál si, aby mniši ze řádu tohoto za něho se modlili, neboť nejhlavnější účel jich v tom záležel, aby stálou modlitbou, posty a kajícím životem zadostčinili spravedlnosti Boží jednak za hříchy své a jednak za hříchy svých bližních. Proto již r. 1342 k založení tohoto nového kláštera vykázáno bylo místo na levém břehu Vltavy mezi Újezdem a Smíchovem. Tak vznikla »kartouze« na Újezdě v Praze, nazvaná dle obyčeje řádu kartuziánského »Domus Horti« t. j. »Zahrada svaté Maří«.⁴⁾

Do válek husitských však přibyl v Čechách kartuziánům ještě jeden klášter, a to v Tržku u Litomyšle, nazvaný »domus Rubi«, což až doposud dějepisci překládali buď »Keř Panny Marie«⁵⁾ anebo »Hájek Panny Marie«.⁶⁾

Zakladatelem kláštera tržeckého byl biskup litomyšlský Albert ze Šternberka, dědic panství šternberského na Moravě. Církevní tento kníže, muž velice vzdělaný a zbožný a důvěrný rádce »otce vlasti« Karla IV.,⁷⁾ biskupoval v Litomyšli dvakrát, napřed od r. 1364 do 1368 po čtyry leta a potom od r. 1372 do 1380 po osm let, když mezitím byl arcibiskupem magdeburským, kteréhožto arcibiskupského titule až do své smrti podržel. Jsa podruhé v Litomyšli, stále churavěl a proto také, ač byl radou královským, v posledním čase vlády Karla IV. a pak za vlády Václava IV. nejvíce se zdržoval v Litomyšli a tu se oddával životu kajícímu.

¹⁾ Sr. M. Jakubička: »Klášter Zahrada sv. Maří řádu kartuziánského na Újezdě v Praze« v Časopise musea království českého z roku 1911 a násl.; August Sedláček: »Hrady, zámky a tvrze . . . I.«; Dr. Zdeněk Nejedlý: »Dějiny města Litomyšle a okolí«; František Jelínek: »Hystorye města Litomyšle« I.; Karel Bor. Horský: »Dennice čili Kronyka města Litomyšle« I. (rukopis z roku 1834); »Osvěta lidu« v Pardubicích, XIII., č. 7: »Ružový palouček« u Litomyšle.

²⁾ Řád kartuziánský byl založen r. 1084 sv. Brunonem. První kláštery jeho byly vesměs ve Francii a sluly každý pro sebe kartuzií čili jak se v Čechách říkalo: »kartouze«.

³⁾ Pěkný článek o kartuziánech má Ottův slovník naučný, XIV., 11—12.

⁴⁾ Podobně kartuziánský klášter v Jemnici, zal. 1330., slul Tronus s. Mariae (Trůn P. Marie), v Maurbachu z r. 1313 Vallis omnium sanctorum (Údolí Všech svatých), v Dolanech u Olomouce z r. 1389 Vallis Josaphat (Údolí Josafat), v Králově Poli u Brna z roku 1375 Domus ss. Trinitatis (Dům Nejsvětější Trojice) atd.

⁵⁾ Na př. Nejedlý, d. c. 162, Jelínek, d. c. 187, Horský, d. c. 277.

⁶⁾ Na př. Jakubička, d. c. 316 a jinde.

⁷⁾ Sr. Karel Zap: Kronika českomoravská II, 450.

Z této příčiny již r. 1371 založil na svém dědičném panství v městě Šternberce na Moravě klášter Lateránských kanovníků řehole sv. Augustina a bydle u Litomyšle, na blízké své tvrzi Tržecké, pojal r. 1376 úmysl založiti při ní klášter kartuziánský.

Tržek, o němž někteří tvrdívají, že sahá původem svým až do dob pohanských,⁸⁾ býval majetkem nejprve premonstrátského kláštera v Litomyšli a pak, když v městě tomto zřízeno bylo biskupství, zase majetkem litomyšlských biskupův. Opatové a biskupové mívali tu dosti větší hospodářství, a to dvorec, připomínaný již r. 1347, pak mlýn o 4 kolech, něco lesů, porostlin a zahrad. K lepšímu opatření svého statku postavil si biskup Albert v Tržku také menší tvrz. I jest zajisté oprávněná domněnka, že Albert právě v Tržku častěji v době své churavosti dlel a zdraví a posily tělesné tu vyhledával. Aby pak i pro duchovní potěchu v těchto místech měl chrám, v němž by vřelým modlitbám věnovati se mohl, čili jak sám dí, aby mohl »pro spasení duše své spasitelného prostředku si zjednati« a památku po sobě zůstaviti, provedl skutkem, co roku 1376 si umínil a v Tržku poblíž své biskupské tvrze r. 1378 založil,⁹⁾ ač bez svolení své kapituly, klášter řehole kartouzské pro 12 mnichů s příslušným počtem konvršů a služebníků klášterních. Sám také pro klášter tento vyměřil prostranství, a to »od plotův v oboře na přič položených až zpátkem k veřejné silnici« a přidal pole za cestou veřejnou až ke břehu náhonu sahající ke zřízení zahrady kořenné.¹⁰⁾

Biskup Albert ze Šternberka však díla svého nedokončil.¹¹⁾ Zemřel již 14. ledna r. 1380, když byl ještě dva dny před svou smrtí z poručení papeže Urbana VI. vydal na markraběte moravského Jošta a celou radu města Olomouce církevní klatbu. Pochován byl ve Šternberce v kostele augustiniánském, jež, jak již jsem uvedl, nejen sám byl založil, ale také posvětil.¹²⁾

Smrtí Albertovou nastaly pro »kartuzii« tržeckou smutné časy, poněvadž založení a nadání její mělo tři chyby.¹³⁾ V právním ohledu chybil biskup tím, že zřídil klášter bez svolení litomyšlské kapituly svého katedrálního kostela na pozemku náležejícím biskupství, v ohledu finančním chybil zase tím, že nadání kláštera bylo příliš skrovné, neboť mimo nepatrné pozemky v blíz-

⁸⁾ Na př. Sedláček, d. c. 27.

⁹⁾ Založení toto stalo se třemi listinami, danými v Tržku 24. prosince 1378 v Praze 7. dubna 1379 a zase v Praze 1. listopadu 1379.

¹⁰⁾ Mimo to slíbil dáti na stavbu celého kláštera a kostela peníze a důchody až do 100 kop a některé polnosti a lesy.

¹¹⁾ Vyjednávání s biskupem vedl Jan Castoris, převor kartuzie pražské, který zároveň zastával úřad řádového komissaře.

¹²⁾ Nejlépe posud dějiny kartouze tržecké, jež obyčejně však v pramenech sluje také kartouzi litomyšlskou, podal Jakubička, d. c. 315—317, poněvadž použil posud neznámých v Čechách pramenů, totiž akt generálních sněmů kartuziánských čili tak zvaných kapitul, kterážto akta po latinsky slují »chartae«.

¹³⁾ O biskupovi Albertovi ze Šternberka napsal Sedláček: »Oddal se stavu duchovnímu a nabyv nevšedního vzdělání, stal se r. 1352 děkanem kapituly olomucké a r. 1358 biskupem ve Zvěříně, však býval nejvíce při dvoře císařově. R. 1364 stal se biskupem v Litomyšli a r. 1367 arcibiskupem v Magdeburce. Zde se mu nelíbilo, protože mu Magdeburští dělali příkoří. Ústrky s nimi znechutily se mu tak, že se dal r. 1372 přeložiti za biskupa do Litomyšle. Poddané v městech obdařil svobodami.« (Ottův sl. n. XXIV. n. 777.)

kosti kláštera koupil pro řeholníky pouze ves Dolany, Tověř, Moravičany a Palonín u Olomouce na Moravě,¹⁴⁾ z nichž však důchod ani zdaleka nestačil na vydržování plného kláštera t. j. 12 kněží a asi 6—8 konvršů (bratří laiků) a konečně chybil biskup i tím, že statky koupené byly od kláštera příliš vzdáleny, tak že mnichové nemohli pole sami obdělávat, ale naopak dozor na vzdálené statky vyžadoval časté pojiždky převora a prokurátora, což se zase přičilo tuhé řeholi kartuziánské, jež jen co nejmenší styk se světem dovolovala.

Z těchto příčin uvažovala řádová generální kapitula po smrti Albertově, má-li podržeti nové založení klášterní či hned v počátku se ho zříci pro nedostačující nadání, vedena jsouc hlavně nepříznivým referátem visitátora tržecké kartuzie Ortolfa, převora jemnického. Poněvadž však nástupce biskupa Alberta *biskup Jan VII. řečený Soběslávek* přislíbil, že nadání kláštera *roz- množí*,¹⁵⁾ bylo konečně ustanoveno, aby mniši v Tržku zůstali, ačkoliv před tím se vynořila myšlenka přeložiti klášter tržecký vůbec na Moravu k Olomúci, na statky původně biskupem Albertem kartuziánům věnované, totiž do Dolan.

Biskup Soběslávek však slibu o rozmnožení důchodů kláštera tržeckého řádové kapitole daného pro nepředvídané příčiny *splniti nemohl* a proto r. 1388 z rozkazu svých představených někteří mniši z Tržku odešli a usídlili se, jak již dříve bylo určeno, v *Dolanech*, kdež zřídili si se svolením kapituly olomoucké a papeže Bonifáce IX. klášter »Údolí Josat«.

Tři nebo čtyři mniši však i po roce 1388 zůstali v Tržku s tou zajisté nadějí, že časem biskup litomyšlský klášter dostaví a nadání jeho rozmnoží.¹⁶⁾

Když však biskup Soběslávek *nemohl vůbec slibu svého* o rozmnožení nadání kláštera tržeckého *splniti*, nařídilo konečně r. 1394 generální kapitulum převorům tržeckému a pražskému Albertovi, aby z Tržku všecky osoby a věci movité *přestěhovali do Dolan*. Papež Bonifác IX. k tomu také svolil, ale poněvadž v Tržku byl

¹⁴⁾ Že se tak vskutku stalo, svědčí list Petra z Rožmberka, probošta u Věch svatých a Sezimy z Ústí, probošta v Týně v Praze, daný v Praze 30. září 1379, kterým jakožto přátelé Albertovi a vykonavatelé jeho poslední vůle vkládají tyto statky klášteru tržeckému v zemské desky.

¹⁵⁾ Před tím týž biskup vydal spolu s kapitulou dne 8. ledna 1381 dodatečné schválení založení tržeckého kláštera.

¹⁶⁾ Úplný klášter v Tržku nikdy nestával, nýbrž pouze kostelík a několik prozatímních cel čili světniček pro mnichy a klášter teprve se měl stavěti. Když totiž kartuziáni r. 1378 do Tržku přišli, postavili si nejprve kostelík Panny Marie a vedle něho tři nebo čtyři světničky pro sebe. Těchto světniček později přibýlo, ale ku dostavbě kláštera úplného vůbec nikdy nedošlo, ač stavěti se začalo. Že se začalo stavěti, patrně ze slov biskupa Alberta ze dne 12. ledna 1380 na listě, kterým uvaluje se kletba na Jošta, markraběte moravského a na osadu Olomouckou: »Dáno a skončeno v kartouzi u města Litomyšle« a pak z pojmenování jedné části Tržku, kdež doposud v »Kartouzích« se říká. Že však klášter dostavěn nebyl, jasno zase ze slov generální kapituly roku 1394, kde se mluví »o dokončení domu růžového paloučku«. Konečně, že kostel P. Marie v Tržku stál, jasno ze slov papeže Bonifáce IX., jímž se schvaluje přestěhování mnichů z Tržku do Dolan, ale činí se podmínka, že bohoslužby musí se v kostele konati dále. Proto také asi dva kněží a jeden nebo dva konvrši zůstali v Tržku až do roku 1421.

kostel Panny Marie, rozkázal, aby někteří kartuziáné tu zůstali a služby Boží konali. Proto po odchodu celého kláštera do Dolan *přece dva nebo tři mniši dále v Tržku trvali.*

Kněží konali služby Boží a bratři laici spravovali nemovitý majetek, který kartuziánům v Čechách zůstal.¹⁷⁾

Tak tomu bylo až do konce roku 1421. Toho roku totiž husité dne 28. dubna zmocnili se Chrudimě, upálili na náměstí dominikány a v okolí jejím dílem vypálili a dílem pobořili klášter cisterciánek v Sezemicích a mužský klášter Benediktinův v Podlažicích mimo mnohé sousední farní chrámy.

Potom rozdělilo se vojsko husitské na krátký čas na dvě strany. Pražané táhli k Vysokému Mýtu a Žižka k Rychmburku a Poličce. Když pak obě města tato se vzdala, husitská vojska, jak se zdá, od obou stran zaměřila zároveň na Litomyšl. U Vysokého Mýta, v němž byly vypáleny dva kláštery, připojily se k husitům ještě nové houfy, jež přivedl Oldřich Vavák z Hradce.

Tržečtí kartuziáné když dostali zprávu o tom, co v Chrudimi a ve Vysokém Mýtě s mnichy a kláštery se stalo a že zástupy husitské již se valí k Litomyšli, narychlo *svatě ostatky, kalichy, posvátné knihy a nádoby na bezpečném a nedalekém místě uschovali, a utekli* nejspíše na Moravu k svým spolubratřím do Dolan. V několika málo hodinách pak husité klášter tržecký přepadli, vydrancovali a kostel i s cellami mnišskými spálili.

* * *

Klášter tržecký *v latinských pramenech* nazýval se »Domus Rubi« nebo také »Rubus s. Mariae«. Kartuziáné totiž, jak již shora jsem poznamenal, všechny své kláštery, podobně jako se dělo i u jiných řádů, nazývali určitými jmény jednak, aby řízení jich od generálních představených bylo snadnějším a jednak, aby i darování klášterům daná určitým místům platila.

České dějepisné prameny v pojmenování tržeckého kláštera však *se neshodují*. Jedny slovo »Rubus« překládají »Keř Panny Marie« a jiné »Hájek Panny Marie«. A tu, abych tomuto zmatku, konec učinil, osměluju se tvrditi, že lid v době předhusitské, a tedy s ním i řeholníci sami nejmenovali klášter svůj v Tržku ani »Keřem« ani »Hájkem Panny Marie«, *ale »Růžovým paloučkem Panny Marie«.*

»Rubus« totiž neznačí pouze keř, ale celý prostor nebo komplex keřů, což v češtině nejlépe se naznačuje slovem křoví. »Rubus« také neznačí nikdy vysoké stromové čili hájek, ale pouze stromové nižší, spíše při zemi se plazící. Konečně »rubus« neznačí křoví jakékoliv, ale křoví červených či růžových květů, což jasno zase z toho, že latinské slovo toto vzniklo vlastně z výrazu rubeo, t. j. červenám se. Proto důsledně »Rubus s. Mariae« jedině správně překládati se může slovy »Růžový palouček Panny Marie«.

¹⁷⁾ Prvním převorem tržecké kartuzie byl Jan Bischoff, rodem z Leupachu, mnich kláštera mohučského. Po něm následovali: Stanislav asi r. 1380, převor jména neznámého do roku 1388, Štěpán 1388—1389 a Vavřinec 1390—1394.

A opravdu lid v době předhusitské slovem tímto jmenoval klášter trzecký.

Na *doklad* svého tvrzení uvádím jednak *slova filologů* (znalců latiny) a jednak *památky lidové*. Veleučený znatel jazyka latinského *Adam Kirsch* píše: »Rubus, slovo rodu mužského, značí soubor ostružinových keřů nebo jako u Horatia soubor malinových keřů či docela soubor růžových keřů, což Němci značí slovem »Feld-Rosen-Sträuche« a Češi, jak dodati můžeme, přeložili slovy: »Růžový palouček«. ¹⁸⁾

(Dokončení.)

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Mistr Jan Hus nebyl reformátor církve ani ve věcech dogmatických, ani mravoučných, ani občanskými církevně sociálních, a podle toho nepřinesla reforma jeho žádoucího ovoce (Vlast, roč. XX., stránka 577—681. Pokračování). Hus začal napravovati duchovenstvo již v 30. roce věku svého; neměl tedy k tomu dostatečných schopností a zkušeností.

První reformační zásada Husova byla, že mají kněží žítí v evangelické chudobě (ale sám dle Dr. Flajšhanze oplýval blahobytem); druhá zásada byla, aby duchovenstvo podřízeno bylo světské vrchnosti, králům, velmožům i ve věcech duchovních; třetí zásada byla církev zákonem Božím pouze a nikoliv zákony církevními a papežskými řízena.

Ale všechny tyto tři zásady přivodily na duchovenstvo hrozné svízele. Zhýralá šlechta husitská podmanila sobě netoliko osobu duchovního, ale také jeho víru.

Kněží kališníci byli dle učení Husova ve jménu zákona Božího o náboženskou svobodu oloupeni a ožebračeni a byli vydáni svévoli, krutosti, tyranii a despotismu velmožův, čímž klesla ovšem kázeň, anť sobě musil ožebračený kališnický kněz vyhledávati živobytí svého způsobem nenáležitým. K podobným činům vedla lakota i měšťany.

Kollátorové páchali na kněžích patronátu svého i surovosti. Pohlavkovali je, bili a nohama šlapali. Když nebyl kněz těmto násilníkům povůli a nerozhřešoval je z hanebností, jež páchali, vyhnali je. Nakládáno s nimi jako s pacholky, byli přijímáni na fary na půl leta a musili také půlletní výpovědi dávatí.

A jak to bylo s kněžími Tábořskými?

M. Jan Příbram vypravuje o nich děsné ukrutnosti, jak lid šálili, o majetek připravili a když se proroctví jejich nesplnila, hlásali, že je vůle Páně, aby Tábořové zemi všady vůkol obcházeli a všechny hříšníky na všem světě beze vší milosti a milosrdenství zmrdovali, domy jejich zbořili a spálili, pány a rytíře aby podřezali a všechny lidi, kteří by se k nim nedali, aby jako strniště v peci spálili, je jako snopy zmlátili, krev z nich točili, smrti je mrtvili a štíry a hady a šelmami je hubili. Příbram k tomu pripojuje: O přeukrutné kněžství!

¹⁸⁾ Abundantissimum cornu copiae . . . 953.

O kniežství, ale horší než Neronovo a Domitiánovo ukrutenství a království nikdy neslýchané! ani v kterých kronikách kdy popsané, kteréž téměř všichni kněží táborští kázachu.

Ač se táborští kněží nazývali učeníky Husovými, nepodrobili se veskrze zásadám reformy Husovy — nezřekli se světského panování a M. Jan Příbram tepe je ostře a bezohledně dále.

A jak působila reforma Husova na lid? Hus měl před sebou dobrý, pravověrný a šlechtný lid český, ale za pět let po smrti Husově byl celý národ český, pokud se od církve odvrátil, zdivočelý. Každé místo bylo samo o sobě rozděleno, ba každý dům, žena proti muži, muž proti ženě, otec naproti synovi, rodina naproti hostu svému — ba celý národ byl rozvášněn a až na 30 sekt rozdělen. Hlavní příčinou těch věcí, které se v Čechách dály, byl vedle Husa M. Jan Rokycana, který nebyv za arcibiskupa potvrzen, rozvášnil lid znovu proti církvi a zmařil smír národa s církvi a co měl lid v sobě ještě dobrého, odložil v ležení na Táboře.

Dr. Ant. Lenz líčí dogmatické zmatky kněží Tábořských, z nichž byl kněz Martínek a jeho průvodčí v Roudnici do sudů zabeďněni a na hranici upáleni. Kněze Kániše a jeho přívržence — počtem 59 — dal v Klokotech u Tábora Žižka upáliti a na to bylo ještě 25 schytáno a upáleno.

A největší vyvrhel sektářství husitského, Naháči či Mikulášenci, byli konečně na svém posledním sídle, na ostrově Nežárky u Valu mezi Stráží a Veselím, vojskem Žižkovým potřeni a vyhubeni.

Katolíků bylo v těch vražedných bojích na 300.000 mužů, žen a dětí porubáno, často krutě mučeno a spáleno a proto praví katolíctví spisovatelé dle pravdy, že jest země česká prosycena krví mučeníků. —

Morální původce všeho toho byl M. Jan Hus: on dal lidu do rukou Písmo a učinil čtenáře jeho nezávislým vykladačem jeho, on povrhla autoritou církve a to vše vede lid k ponenáhlému vyprázdňení náboženství a konečně k náboženskému nihilismu. A nauka Husova o výsadách předzřízených, že jim žádná nepravost neškodí s ohledem na život věčný, vedla přímo k zlořečenému životu.

50.000 a ještě 50.000. K roku 1915 pod plášíkem Husovy oslavy chce dr. Herben převésti 50 000 římských katolíků ku protestantskému Berlínu. Také soc. demokraté mají k roku 1915 své plány. »Plameny« píší: Naše oslava Husova ponese ráz nenáboženský, úplně odlišný od rázu oslav měšťáků českých, raz odvahy a síly charakteru, jakou nám za vzor slouží právě Mistr Jan. Proto také vyzní jinak naše vůdčí idea pro rok 1915: Chceme vychovati 50.000 lepších charakterů, lidí celých, pevných a nebojácných, lidí *nevěřících*, lidí *nenáboženských!* — Jak vidíte, mají i protestantští pokrokáři i soc.-dem. monisté svého Husa a oslaví ho po svém. Hus bude zástěrkou pro chystaný odpad. Snad pomohou též pruské marky a dukáty svobodných zednářů . . .

Pastoři k r. 1915 dělají zvláštní přípravy. Na schůzi evangelíků a pastorů obvodu pražského dne 10. a 11. června na Král. Vinohradech dle »Hlasů ze Siona« v č. 12. bylo jednáno takto: Dlouho nás zaměstnávala příprava k oslavě Husova roku. Vždyť v oblasti našeho seniorátu nynějšího Hus nejvíce a nejvýznamněji pracoval. Pan senior naznačil více podnětů; říká se, že ještě nejsme připraveni na

oslavu, ale mně se zdá, že těžkost naše spočívá v tom, že ještě jsme nenabyli resonanční půdy pro náš význam v českém národě při těchto slavnostech. Včas bychom si měli zajistit při všech velkých a veřejných oslavách 1915 čestné místo, ať nedím neskromně — *první místo*. Kde byla církev evangelická při odhalení pomníku Palackého? Ne Albán Schachleiter, ale naši faráři tam měli státi v talárech, a ne se krčit a stydět. Budeme na svém místě, až národ bude stát kolem Husova pomníku na Staroměstském náměstí? Má-li Praha a český národ k sobě úctu, tedy ať potomky české reformace v talárech i bez taláru postaví na stupně a sokl pomníku Husova, neboť několik metrů odonud zaplatili jsme vstupné jednou pro vždy na Starom. náměstí dosti drahó, a to všeci. Luterán, Český Bratr, reformovaný, ba i katolík Diviš Černín, Češi a Němci evangelíci. Koho tedy chcete 1915 vyloučit z náměstí? Zajisté, že jezovity a pochopy klerikální — ty by měli Sokolové v tu chvíli vymrskati od radnice až za Hrdlořezy!« Tohle jest trochu silný pastorský tabák, který dvojtíhodných pánů není důstojný. Kdybychom my katolíci neb kněží katoličtí tak hrubě a násilnicky štváli proti pastorům, pobouřili by křikem celý svět. Protestantismus německý živený německými prušáckými markami má nejmenší právo na českého Husa. Kdyby Sokolové měli pravé národní vědomí, musili by důtky obrátiti na někoho jiného!

K roku 1915! Jest svorným míněním veškeré katolické veřejnosti české, že čeští katolíci musí čelili křiklounským přípravám novopohanstva, v husitském úboru chystaným na rok 1915, klídnou, věčnou, ale důkladnou prací obrannou. Důležitou součástí obranné práce katolické bude *tisková akce*. Má-li však býti působivou a zasáhnouti účinně do proudění ideí a vývoje duchů, musí býti postavena na *půdu vědeckou*. O tom rozhodla Matice Cyrillo-Methodějská, největší česká katolická instituce kulturní, zvláštním časopisem »*Studie a texty k náboženským dějinám českým*« za redakce osvědčeného odborníka profesora *Dra Jana Sedlaka* z Brna. Dr. Jan Sedlák proslul svými vědeckými pracemi o době husitské v brněnské »*Hlídce*« a je zárukou, že nový časopis bude na výši svého poslání. Kolem odborného listu soustředí se nejlepší katoličtí pracovníci v náboženských dějinách českých, tak že »*Studie a texty*« stanou se nezbytnou příručkou pro každého inteligenta, sledujícího přípravy k r. 1915. Časopis vycházeti bude pravidelně *čtvrtočně* v seš. 150-200 stran textu. Předplatné stanoveno jest pouze na 10 K. *Přihlášky přijímá sekretariát Matice Cyrillo-Methodějské, Olomouc, redakce „Našince“*. První číslo »*Studii a textu*« vyjde *1. října t. r.* Matice Cyrillo-Methodějská neleká se obětí, jež ročně půjdou do tisíců, aby poskytla naší katolické veřejnosti časopis, kterého je tak nutně potřebí, a doufá, že akce její najde hojného ohlasu a přízně mezi inteligencí katolickou. Nebude jistě *českého kněze a inteligenta katolického*, který by vzácné toto dílo, nezbytnou pomůcku k boji kulturnímu, neodbíral. *V Olomouci*, v květnu 1913. Časopis »*Studie a texty k náboženským dějinám českým*« v Olomouci, Dolní náměstí 17. Školský spolek »*Matice Cyrillo-Methodějská*« v Olomouci. — Profesor theologie Th. Dr. *Josef Sedlák*, redaktor. Chefredaktor »*Našince*« *František Světlík*, t. č. jednatel. C. k. profesor theologie Dr. *Richard Špaček*, t. č. předseda. —

Účel oslav Husových vystihla velmi trefně soc. dem. »Nová Doba«, která svolávala své věrné na husitský tábor v Bolevci, těmito slovy: »Již dnes šířte agitaci, aby oslava vyzněla ke zlosti klerikálů co nejlépe.« — Tedy ke zlosti klerikálů! Na oslavě samého Husa už tolik nezáleží. Z toho možno dobře poznati, proč právě tací novohusité významávají se velikou neznalostí životopisu Husova a jeho doby. Podráždí-li se »klerikál«, stačí to pro osvětu a uvědomění zcela. A proto také se tleská nadšeně i takovému štvavému řečníkovi, který si plete dobu husitskou s dobou lutherskou.

Byl Hus chudobný? K této otázce podáváme beze vší poznámky *přesný* výpočet příjmů Husových, jak je uvádí profesor *Dr. V. Flajšhans* ve svém spisku »Mistr Jan řečený Hus z Husince«. Tam čteme na str. 142: »Časem Hus domohl se slušného blahobytu; příjmy jeho rostly jednak z tax universitních, jednak z důchodů kaple betlemské, leccos mu vynášela příprava bakkalaureandů a magistrandů, něco měl ze studentů betlemských — a tak vidíme, že Hus nabývá i slušného jmění. — Z tohoto jmění i půjčil peníze; spolu s Janem Židkem půjčil 2. června 1402 Habartíkovi z Chrástu a Janovi Karlovu celkem 10 kop na půl léta; 24. prosince 1404 vrací mu Habard z Přitočna 5 kop a zbývajících 5 kop spolu s 9 groši úroků (na 6%) slibuje, že splatí do půl leta.« — Dále uvádí profesor Flajšhans ještě jiné položky a dokládá: »Počítáme-li příjmy Husovy všechny (k úroku z kaple ještě taxy universitní, platy žáků, nadace za mše, služné dvorní, úroky z půjčených peněz atd.), *dostáváme ročně asi 60 kop (= 6000 K), jež Husovi zbývaly skoro čisté*: kaple mu dávala skoro úplné zapotření.« (Str. 143.) Totéž blíže vypočítává jmenovaný spisovatel na jiném místě: »... v době kazatelské můžeme roční jeho příjmy páčiti *na 6000 korun, k čemuž byt, knihy a oděv s potravinami* (z části) jsou poskytovány *zadarmo*.« (Dr. V. Flajšhans: »Mistr Jan Hus«, strana 21.)

Různé. — V Lomnici nad Popelkou přednášel v odbočce »Orla« o M. Janu Husovi 5. července br. Alois Mann, c. kr. berní kontrolor, dne 21. května měl rovněž přednášku »O válkách« husitských. Těší nás tato činnost, jež nám byla z Lomnice zvláště oznámena, a prosíme, abychom byli o všem uvědoměni, co katolíci v otázce husitské podnikají. — V neděli 6. července konala se ve Staňkově schůze zástupců místních spolků. Svolal ji »Sokol«. Na programu schůze bylo: »Jak uctítí 500letou památku upálení Mistra Jana Husa«. Schůze vyzněla usnesením zbudovati Husovi pomník. Za tím účelem utvoří se »Družstvo pro postavení pomníku M. J. Husi«. Zvoleno komité k vypracování stanov Družstva. Obecní zastupitelstvo vyhlédne vhodné místo pro pomník. — „*Husovu společnost*“, jak sděluje olomoucký »Pozor« v čís. 128. ze dne 7. července, zřizují pánové, prof. techniky Bertl, prof. dr. Mareš, rektor universitní, spisovatel F. A. Šubrt, dr. V. Rouček a dr. Scheiner k účelům agitačním a obíanným k roku 1915. Stanovy spolku tohoto jsou prý již zadány. Pěkné objevení!

LITERATURA.

ARMÉNSKÁ.

V listech »Massis« čteme některé změny v kalendářích u arménské církve. Tak se dozvídáme, že Mgr. Pavel-Petr XIII., Terzián, patriarcha katolických Arménů pro arcibiskupství Cařihradské, zavedl gregoriánský letopočet. Již ode dávna sledují východní (vostočnyja, orientální) katolické obce Maronitů, Syriů, Chaldeů, Melchitů a Koptů nový (náš) kalendář. Toliko jedna část katolických arménských obcí slavila svátky a slavnosti dle dřívějšího kalendáře oproti veliké většině v druhých diecésích. Náš kalendář byl již od mnohých let přijat v diecésích Aleppo, Adana, Angora, Alexandrie, Mardin, Marache, Malatia, Kharpouth, Brousie, Dierbehir a Sivas-Tokatu a v patriarchálních vikariátech Libanu, Bagdadu, Beyrúthu, Damašku, Jerusalémě, Zare a Smyrně. Pouze v arcidiecési Cařihradské a diecésích Cesarea, Erzerum, Trebizonde a Mouche držáno se ještě řeckého neb ruského kalendáře. Stávalo se často, že v jedné a téže obci, tytéž svátky slavily se v rozličných dobách časových. Arménské listy, jež pročitáme, podotýkají: Proto voláme s Monseigneur Terzianem: »Bohu díky! Příště budeme své svátky slaviti zároveň společně s celým katolickým světem. Vnitřní sjednocení s Římem přinese nám požehnání s nebes a usnadní zároveň kázeň (disciplinu). Ve všech našich kostelích bylo toto zařízení příznivě přijato. Pouze někteří přemrstěnci budou hledět nás zdržovati, avšak záležitost tato jest již oznámená a vzdor veškerým obtížím budeme hleděti, abychom své rozhodnutí udrželi.« V těchže listech čteme ještě dopis schismatického, arménského popa z Jugunuluku, místa čítajícího 2000 obyvatelů, ponejvíce schismatických Arménů, katolíků jest tam pouze 150 a též tolik protestantů. Kapucíni v Khoderbeku mají školu a malou kapli, v níž v neděli mají bohoslužbu. Dopis schismatického popa zdráhali se uveřejniti, poněvadž se jim zdála orientálská chvála přemrstěnou. Přesvědčivše se o skutečnosti, rozhodli se naši dopis ten uveřejniti, jednáť se zde o čest katolického misionáře. A schismatik katolika hned tak nepochválí! Nuže zde stručný obsah schismatického popa: »Již jest tomu devatenácte let, co jsem zde v Jugunuluku, ano dříve ještě, když jsem byl jednoduchým občanem, sešel jsem se zde s mnohými světskými a duchovními kněžími, kteří podivuhodné zříceniny Selencie přišli navštívit. Po Pavlovi a Barnabáši přišli do naší krajiny mnozí znamenití mužové. A přece nezdráhám se říci, že žádný větší úcty nepožívá, než Bratr Ignác z Lyonu, kapucín-missionář v Khoderbeku, půl hodiny od Jugunuluku vzdáleného. Ani moje prarodiče, ani já, neznali jsme nikoho, jenž by byl upřímnějším a štedřejším. Dejž Bůh, by všechny matky měly dítky jemu podobné, kéž by všechny měly takové misionáře, jakým jest tento, kéž by všechny školy takové učitele měly, kteříž by tak žáky vychovali! Celý svět by byl proto šťasten!«

Josef Šerík Vitínský.

DÁNSKÁ.

»Tidende af Kjöbenhavn« sdělují, že dle oficiálního sčítání dánské vlády z roku 1901 z 1. února počet katolíků se páčil na 5.373 duši. Sčítání děje se 1. února v Dánsku. V to nejsou zahrnuti, praví »Tidende« četní Poláci, kteří po osm měsíců v Dánsku přebývají, jelikož ti v únoru tam ještě nebývají. Kdyby se i ti připočetli, pak bylo v Dánsku roku 1900 aspoň 8.977 katolíků. Poslední sčítání dalo se dne 1. února 1911. A tu se napočítlo 9.821 katol.

Nyní, dvě léta potom, přesahuje počet katolíků jistě 11.000. K tomu nutno připočísti 14.000 Poláků, kteříž větší část roku v Dánsku žijí. Misionáři se věnují ponejvíce Polákům a slouží pro ně mši sv. na různých místech. Takových místností jest více než 400. Výsledek sčítání z 1. února 1911 byl pouze teprve nedávno oznámen. Velké listy kopenhagské sdělují tento rychlý pokrok katolického náboženství v Dánsku od r. 1901 s veškerou upřímností. O rusínské katolíky sjednocené jest, bohužel, dosud málo postaráno. Ti namnoze propadají ruskému schismatismu. Jsouť ruské círk. obrady podobné k rusínským jako vejce k vejci. Nejen mše sv. děje se v jazyku staroslovanském dle sv. Jana Zlatoústého úplně dle řeckého vzoru, nýbrž i udílení sv. svátostí se od našich různí. Již při křtu přijde otec s dítětem a kmotry před kostel (»cerkev«) a čeká, až je kněz do chrámu uvede. Dítě, nehrozí-li nebezpečí smrti, se nosívá ke křtu až v neděli aneb svátek po velké mši sv., kmotrů bývá více, dle toho, jak je který Rusín zamožný, dítě mívá někdy až 12 kmotrů a kmoter. Bírmování neuděluje biskup, nýbrž udílí je »pop« (kněz) dítěti hned po křtu sv., maže mu čelo, prsa, ruce a nohy sv. oleji. Ku

zповědi začínají choditi dítky, když nabudou rozumu, to trvá někdy až ve 12 letech, dítě musí znáti hlavní věci z katechismu, než dostane rozhřešení, musí se umět modliti atd. Některé děti u Rusínů nemají ještě ani ve 12. roce úplného rozumu, tak aby rozeznaly dobré od zlého. Na otázku, kolik je Pánů Bohů, odpovědělo jedno dorostlé dítě, že 3: Bůh Otec, Bůh Syn a svatý Mikuláš! Sv. Mikuláše ctí velice, jeho svátek mají dvakrát do roka. První sv. přijímání se neděje slavně, nýbrž již třeba po zповědi prvé a děje se pod obojí způsobou na jednou. —

Kněz podá z kalicha zlatou lžičkou chléb (Tělo Páně) s vínem (Krví Páně) při mši sv. O krásných ceremoniích se zde zmiňovati nemůžeme, zabralo by to mnoho místa. Belgičtí OO. Redemptoristé, přestoupivši ku řeckému obřadu, zakládají v Haliči pro Rusíny misii. Jeť tam veliký nedostatek popů a Rusínům hrozí nebezpečí schismatismu. Latinský kněz může, stav se sjednoceným ritu řeckého, po pěti letech opět sloužiti mši sv. atd. v latinském jazyku. Rusíni nemilují latinu, poněvadž jí užívají Poláci a vše, co je latinského, je Rusínovi polské a poněvadž Poláci Rusíny utiskují, nechtějí Rusíni o latinských, čili jak myslí polských obřadech ani slyšeti.

Josef Šeřík Vitínský.

NĚMECKÁ.

1812. Ein historischer Roman von Ludwig Rellstab. V Řezně, nakladatel Habel, stran 1104, cena váz. K 4.80. — Za příležitosti stoleté oslavy památného tažení válečného, které podnikl císař Napoleon do Ruska, bylo vydáno mnoho knih. Čilý nakladatel katolický Habel vydal znovu román spisovatele Rellstaba, který vyšel ponejprv roku 1834 a dočkal se tehdy ihned šesti vydání. Proto provedl Habel zajisté dobrou myšlenku, vydav znovu tuto knihu tak lacině. Uvádí čtenáře do dob romantismu, kdy bývala dobrodružství všeho druhu na denním pořádku. Němec Ludvík Rosen jde po dvouletém pobytu v Itálii pěšky domů do Drážďan a zažije při přechodu Alp na hranicích dobrodružství. Zachrání mladou, krásnou dámu, která je pronásledována jako vyzvědačka. Jaké romantické příběhy prodělá Rosen, nežli jej dostane spisovatel tam, kde jej chce míti? Jestli hlavním účelem celého románu, líčiti válečné tažení Napoleonovo do Ruska. Rosen byl nucen, aby ušel pronásledování francouzských soudů, vstoupiti do vojska, do pluku polského, jež zřídil hrabě Rasinski. Tím vstupuje na dějiště mnoho Poláků a spisovateli je podána vhodná příležitost, líčiti zevrubně tehdejší varšavskou společnost. Rosen táhne se svým plukem do Ruska. Následuje dobrodružství všeho druhu jedno za druhým, než dostihne vojsko francouzské Moskvu. Požár i ústup vojska z Moskvy je líčen úchvatně. Každý čtenář najde mnoho zajímavých partií, jež jej upoutají. Některé epizody odehrávají se také v Čechách, v Teplicích, kde zemřela matka Rosenova. Úprava, tisk jsou vzorny pro tolik lacinou knihu. Kdo se zajímá o Napoleona a jeho dobu, přečte si román se zájmem. Lze jej dáti každému do ruky. Sloh je příjemný a snadný k porozumění.

Ignát Zháněl.

Gebt mir grosse Gedanken! Ein Buch für die Krisen des Lebens von Franz X. Kerer. Dritte verbesserte Auflage. (5. und 6. Tausend.) Verlagsanstalt vorm. J. J. Manz, Buch- und Kunstdruckerei A. — G., München-Regensburg. Dávno již nečeli jsme nějaké knihy s takovým zájmem, jako tuto o velikých myšlenkách! Uvedeme několik ukázek z pozoruhodného tohoto spisu; tak n. př. čteme na str. 12.: »Nichts ist wichtiger für die Jugend, als wenn sie Ideale hat und an sie glaubt. Eine bloss realistisch gesinnte Jugend ist verloren.« Na str. 25.: »Ich begreife nicht, wie ein Mensch, der über sich nachdenkt und doch von Gott nichts weiss oder nichts wissen will, sein Leben vor Verachtung und Langeweile ertragen kann.« (Brief Bismarcks an seine Frau 1851.). Na str. 143.: »Die christliche Religion,« sagt Goethe, »ist ein mächtiges Wesen, woran die gesunkene und leidende Menschheit von Zeit zu Zeit sich wiederum emporarbeitet«; nebo: »In der Natur gibt es Käfer, die im herrlichsten Frühling, wenn alles blüht und duftet, doch den Mist auf der Strasse zufliegen. Leider gibt es auch Menschen, kleinliche Naturen, die alles Grosse in der Weltgeschichte, besonders in der katholischen Kirche und bei den einzelnen übersehen, die nur nach Staub und Schmutz suchen und nur das Kleine sehen. Aus Kölner Dom würden sie den Staub an der Mauerecke beobachten, die ganze Herrlichkeit des Baues aber entgeht ihnen« . . . Doporučujeme vřele. —

Jos. Fabian.

ČESKÁ.

Rozmarné příběhy ze slovanského jihu. Vybral a vypravuje Fr. Venhuda. Knihovna našeho lidu r. XXIX. č. 3. Cena 70 hal. Tato kniha obsahuje

12 menších obrázků feuilletonových s pěkným výběrem. Zastoupeni jsou Sveto-raz Čokovič, Miša Žinkovič, Edhem Mulabdič, Ivan Klarič a Mavro Špicer. Děj namnoze prostý, na př. holí (»Degenek«) doháněti k pracovitosti, postavení guvernanky v domě (»Zbytečná«), překážky manželství, pouhá anekdota soudu »a la franka či a la turka«, uspišený sňatek studentův (»Dženabet«) atd. Cena obrázků záleží v mluvě, jejíž rázovitost nesetřena překladem, ale slova i úsloví v závorce vysvětlena. Charakterisují črty ony obyčeje, kraj i lid míst, odkud jsou vázány a ku konci vyzarují vtípem, proto sbírka sluje rozmarnou. Jsou nám i proto milé, že pocházejí nejvíce z Bosny a Hercegoviny, z Krajiny, Charvátska a Novopazar-ska, krajín to nám tak milých a drahých.

A. D.

Alois Klaus: **Do říše pŭlměsíce.** (Sbírky populárních spisů cestopisných sv. XIV., nakladatelství E. Beauforta; brožov. 3 K 20 h, váz. 4 K 20 h, stran 278, 57 ilustrací dle fotografických snímků). Kniha psaná r. 1910 obsahuje tyto stati: Z Vidně do Pešti, Budapešť, z Pešti do Bělehradu, Bělehrad, V dunajských soutěskách, Kolem Adakaleh do Železných Vrat, Podél bulharského břehu, V dunajských deltech, Na palubě Goricie, V cařihradské ulici, Zlatým Rohem, O životě Turků, Přední cařihradské džamie, Na Atmeidanu a Serailu, Na březích Asie. — Ve dnech, kdy ještě odehrávalo se krvavé drama balkánské války, sáhl jsem s opravdovým potěšením po této knize, poutavé i poučné tak, že neodložil jsem ji dříve, než jsem pozorně dočetl i poslední stránku. Ku přednostem této cestopisné knihy řadí se hlavně ta okolnost, že autor její, profesor na obchodní škole v Chrudimi, svižným slohem svým a jasnou kresbou jednotlivých statí upoutá zájem čtenářův; oproti jiným cestopisným publikacím, provázeným pedantickým puntičkářstvím a baedekrovstvím, dovede obsahem svým bohatá kniha Klausova na příslušných a řeknu i četných místech vplétati do své osnovy stati dějepisné a statistická data tak obratně a lehce, že nezastavují plynutí tok vyprávění a neunavují. Jako bedlivý a bystrý pozorovatel a zkušený turista vystihuje autor živým kolořitem obrazy přírodní a náladovost krajín, a uvádí čtenáře do říše pŭlměsíce, aby znovu a znovu vyprávěl mu o tom, co orient na sobě jeví krásného, aniž zamlčuje neb retušuje stránky méně vábné nebo stinné. Po zásluze hleděno i k lícní života dobře odpozorovaného i k umění. Stati o umění jsou psány populárně, ačkoliv prozrazují hlubší znalost, zkušenost i lásku ke krásnu. Zde jen malou reminiscenci z popisu Aje Sofie uvádím, totiž proč tato nádherná chrámová budova, pro kterou z dalekých krajů svážen byl mramor růžový, zelený, modrý i černý a žula a porfyr, zbavena byla r. 1453, kdy Cařihrad dostal se do rukou Turků, své vzácné výzdoby umělecké, hlavně mosaikových obrazů a maleb. Práví totiž islam, že umění všecko se proklíná, neboť malíři dle Mahomeda jsou nejhorší tvorové, kteří až jednou budou státi před Allahem a nebudou moci svým výtvorům dáti života, budou zatraceni. Na místo vzácných obrazů byly v Aja Sofii namalovány kruhy, v nichž na zelené půdě zlatým písmem skví se průpovědi z koránu a na vrchol kopule dán obrovský nápis (9 m vysoký) od tureckého kaligrafa Bikšadi-sade-Mustara Čelebi »B ů h jest světlo nebe i země«. I stavitelství starobylému i novodobému, vodnímu i pozemnímu, jakož i archeologii, pokud take neodborníka zajímáti dovede, věnována jest náležitá pozornost ve statích poučných a mnohé vysvětlujících. Pěknými drobnokresbami východních obřadů i zvyků jsou na př. popisy tureckého pohřbu, návštěvy modlitebny řvoucíh dervišů a tureckého hřbitova ve Skutari, zarostlého lesem vysokých cypřišů. Že na Balkáně již dávno vše připravováno k společné válce s Turky a že dávno tam žilo hrdé vědomí a nezlomná naděje ve vítězství křesťanstva nad blednoucím pŭlměsícem, prozrazují některá rázovitě psaná místa knihy, vzniklá pod nefalšovaným dojmem přímého styku se živlem slovanským. —

Dvě místa četby (str. 224, 229) bych zvláště vytkl pro jejich svérázný smysl. Turek nikdy a nikde nestydí se za své náboženství a všude je vyzná. Ženatý Turek dle koranu náleží od slunce západu do slunce východu do haremu (tedy abychom po našem řekli: domů). U nás jsou sta a tisíce katolíků, kteří se za své náboženství stydí a někdy je i z existenčních nebo společenských ohledů skrývají a tají a jsou sta a tisíce katolíků, kteří od slunce západu nejméně alespoň do půlnoci sedí v dýmu a puchu hostinců, o domově nevědouce. Nejsou snad tak pod pantoflem jako někteří Turci, ale ze svých žen činí mnohdy tvory Turkyň ubozejší, neboť naše ženy oproti těmto přes den od úsvitu do tmy pracují v domácnosti a pak aby se ještě kormoutily a žalem hnětly nad muži pijáky! Proto u nás tolik náboženské vlažnosti a netečnosti, proto u nás jako mor se šíří alkoholismus se všemi svými smutnými zjevy následnými

v rodinách i celé společnosti. — Obsahovou i informativní hodnotou svou stojí cestopis Klausův vysoko nad knihou Bohdana Kaminského »Návštěvou u chorého muže«, o které z péra Fil. Šubrta uveřejněna byla řízná recenze v 12. čís. »Vlasti« (roč. XXVIII). Kniha Klausova má tedy i jako pečlivě psaný cestopis i jako zajímavá snůška životních a přírodních obrazů z dalekého východu (hlavně Čáhrhrad a okolí — str. 187. až 278. — kreslen v některých místech přímo virtuosně) cenu opravdovou a proto možno ji vřele doporučit i našim knihovnám. — Jan Voborský.

Dr. Augustina Wibbelta: **Knihu o čtyřech pramenech** v rouše českém podává Dr. Ferdinand B. Černovský, O. S. Aug. Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Franci v Praze. Cena 2 K 20 hal. Tiskem »Unie« v Praze. Veškerá práva vyhrazena. — Jsou čtyři věci, jež ve zvláštní míře chybějí naší době. Ale jsou to věci veliké důležitosti, čtyři věci, s nimiž lidstvo stojí a padá, čtyři věci, jichž nelze za peníze koupiti — přes přísloví: »Za peníze můžeš mít všechno«. A jaké jsou to asi tyto čtyři věci? Zde uvedeny jsou za sebou: Zdraví, radost, síla a život . . ., tak čteme na str. 5.; a také jsou čtyři prameny, z nichž tyto tak potřebné věci proudí, totiž: Příroda, hra, práce a náboženství, zdroj to nejvznešenější a nejposvátnější — neboť z něho proudí život duše! O těchto zdrojích pojednává velice krásně tato kniha (204 str.); upozorňujeme jen ku př. na pojednání »Sedm zdrojů« nebo »Skrytý poklad«. Kniha hodí se výborně za dárek vzdělanější mládeži. Doporučujeme rádi. Fab, Budil.

Myslivecká besídka. Vybrané lovecké historky, humoresky a žerty. Sv. I. napsal P. Tichý-Volfírovský, svazek II. B. Podoberský. Nakladatel A. Reinwart Čím méně v životě humoru, tím více více vyskytuje se v časopisech tak zvaných humoresek a vydává se podobných sbírek. Život mlynářský a lesnický nejvíce snad poskytoval náměty k veselým obrázkům ve svých krajancích a hajných, v šalandách a honech. Ale už také hodně obor ten vybrakován. Teď se jenom paběrkuje nebo se scény opakují v jiných obměnách. Tak i ve sbírce přítomné. Jsou tu črty: Obnovy — Facír Vobořil — Zvětšený obrázek — Ze života lesního Komárka — Čtverák adjunkt — Příběhy hajného Bejbla — Pomsta zhrzených — Bezdýmné patrony — O liščí fialce — Laciný zajíc — V rozpacích — Z visitací — Příhody nadlesního Křepelky (nejdelší) — Deset korun odměny — Lajda — Myslivecká mluva. Ovšem některá ta humoreska jest pouze anekdotou, jiná by se hodila pro každý jiný stav a jest na myslivce jako přitažena. Ve všech uvedena myslivecká mluva. Neschází ani známá latina. Besídka neobsahuje mimo jednu narážku o postech, kterou děkan v besedě odmítnul, nic proti víře nebo mravnosti, není v ní hlubokých myšlenek, má příslušníky myslivosti pobaviti a tomu vyhovuje. Liga † 12.

Vzdělávací knihovna katolická, jižto svým nákladem vydává Cyrillo-Methodějská knihtiskárna p. Kotrbova v Praze za redakce vsdp. Dr. Jos. Tum-pacha a dr. Ant. Podlahy, počala r. 1907 vydávati ve svazku XLIV. »Církevné dějiny obecné«, které napsal Dr. Jos. Samsour, profesor církevních dějin při ústaví bohosloveckém v Brně, a které právě sešitem 24.—26. jsou ukončeny. Spis tento jest tím vitanější, že I. díl Kryštůfkova Všeobecného dějepisu církevního jest rozzebrán, a že pro stručnost svoji k orientaci lépe se hodí, než dílo vícesvazkové. Také to jest chvályhodno, že církevním dějinám českým a slovanským vůbec, jakož i církvím východním popřáno více místa, než bývá v podobných cizojazyčných knihách, čímž ovšem rozsah církevních dějin středo- a novověkých oproti starověku vzrostl — ale tím právě dílo toto (1260 str.) na ceně jen získalo. Snaze svoji: »ze širokého oboru dějin církevních ve formě jasné a prosté podati přehledně a s náležitou objektivností hlavn látku dějin církevních, tak aby nic významnějšího nebylo pominuto« — dostal vldp. spisovatel dobře. Doporučujeme knihu tuto, jejížto cena jest K 13.20. Jos. Fabian.

Vznik a osudy slovanské liturgie. Napsal prof. Dr. Josef Černík. Otisk z programu české realky v Prostějově šk. r. 1912—13. Horák, Prostějov. Nákl. vlastním. — V krátké, výstižné studii seznamuje nás vdp. autor s velkolepým oním dílem, které pro Slovanstvo vykonali sv. Konstantin — Cyrill a Methoděj. Životní práce jejich, přivedení Slovanstva ku kříži Kristovu, k víře Kristově, korunováno výsledkem neobyčejným. —

»Myšlenka opřítí politickou samostatnost o neodvislou hierarchii« vedla Rostislava k tomu, že povolal Soluňany znalé jazyka slovanského na Moravu. Snaha, by lid co nejužěji spojil s obětujícím knězem, by co nejvíce rozuměl obřadům církevním, vedla sv. věrozvěsty k tomu, že upravili pro Slovanstvo liturgii

slovanskou. Zda latinsko-slovanskou, či řeckoslovanskou? Nevíme: důvody jsou pro tu i pro onu.

Dostí obšírně a poutavě líčí v dalším autor boje sv. Metoděje a jeho práci pro zachování slovanské bohoslužby. Poukázáno právem na Vichinga Němce, jenž chtěl liturgii slov. v první řadě vykopati hrob. Nepodařilo se to jemu zcela: ale zánik říše velkomoravské přivodil i zmar liturgie slov. Poslední zpráva o kněžstvu slovanském na Moravě máme z XI. stol., kdy připomíná se slovanský biskup Vracen. —

Z Moravy přechází autor do Čech, kdež poukazuje zvláště na jednu památku liturgie slovanské, na staročeskou píseň: »Gospodi, pomiluj my.« Nesváry bratrské mezi Přemyslovci nezůstaly bez ohlasu v životě náboženském. Německé kněžstvo dosáhlo brzy převahy, a škola slovanská, určená pro výchovu slov. kléru, zmírala. Papež Jan XVIII. na sklonku 10. stol. zřizuje v Praze samostatné biskupství, ale již s podmínkou, že bude latinské, ne slovanské. — Jako záblesk někdejší moci a slávy působí doba sv. Prokopa a mnichů sázavských. Zde udržována bohoslužba slovanská, ale r. 1097 umlká i zde hlahol slovanštiny: mniši musejí hledat útulku v cizině. — Poslední pokus učiněn císařem Karlem IV. a arcibiskupem Arnoštem z Pardubic. Založen klášter »na Slovanech«, též zvaný »v Emauzích«. V tomto klášteře, později při kostele sv. Mikuláše na Starém Městě, udržována slov. bohoslužba. Císař Josef II. r. 1787 řád zrušil a mnichy odbyl skrovným ročním důchodem.

»Extra Hungariam non est vita« — napadá mimovolně čtenáři oddílu III. Musíme sice Maďary nazvati hrobníky slov. metropole, ale to musíme též uznati že v Uhrách udržela se řeckoslovanská liturgie mnohem déle než na Moravě. V Uhrách byly kláštery slovanské, odtud i do Polska zaveden obřad slovanský (kde do roku 1390 měl převahu). Do stol. XVI. rozvíjela se církev řecko-slovanská utěšeně vedle latinské. Politické zmatky následujících století zmařily i zde dílo sv. věrozvěstů. Malé zbytky nalézáme v některých diecésích.

Nejvíce se latinsko-slovanský obřad — v rouše glagolském — rozšířil u Chorvatů a Slovinců, kdež se udržel až podnes. A byli to biskupové chorvatští, kteří — jako Rehoř ninský — uhájili obřad slovanský i oproti papeži. Upadala sice časem slovanská bohoslužba, ale tu zase papežové to byli, kteří — jako Innocenc IV. — doufali slovanským obřadem najíti pojtíko pro Slovany východní a tím pro celou církev řeckou. Oblast slovanské liturgie dnes je dosti rozsáhlá, patří k ní: arcibiskupství barské, z části nynější provincie gorická, zaderská, záhřebská, nynější provincie vrchbosenská s diecésemi vrchbosenskou, mostarsko-duvenskou a trebinjskou.*) — Nejnovější dekréty (8. VIII. 1898, 22. VIII. 1900, 18. XII. 1906) uspořádaly poměr liturgie slovanské k latinské. Mimo uvedené diecése je dovolena liturgie římsko-slovanská v Římě u sv. Klimenta a v Benátkách u sv. Jiří a Tryphouc.

Liturgie řecko-slovanská záhy nalezla též ohlasu mezi Bulhary, Chorvaty a Srby, zvláště když žáci Metodějovi k nim se uchýlili, byvše vypuzeni z Moravy. Bez bojů arcíř ani zde se neobešlo, ale zde živel slovanský zvítězil.

I s Černou Horou zvláštní smlouvou upraven poměr katolíků k říši, papež se ukázal velice blahovolným, až se to zdálo přespříliš diplomacii jisté sousední říše . . .

Ku konci sté studie věnuje autor několik slov velkému »papeži Slovanů« Lvu XIII. a jeho encyklice »Grande munus«.

Jsme vdp. autorovi vděční za krásnou, propracovanou studii, která zajisté mezi žactvem, pro které v první řadě jest určena, vykoná své poslání. Dostí nového najde zde však i ten, kdo otázkou cyrillo-methodějskou se obírá, takže ji všem co nejsrdečněji doporučujeme.

Alois Jašek-Studýnský.

Ostrov vyhnanců. Jiří Karásek ze Lvovic, básně, Praha 1912, nákladem Kamily Neumannové. — Arne Novák, věnovav této sbírce básní i umělecké charakteristice autorové plně dva sloupce stati v příloze »Národních Listů« k čís. 288, jmenuje básníka lyrickým antikvářem, jemuž pessimistické metafory dávají právo, aby se synovsky hlásil ke Karlu Hynku Máchovi, pozdní epigon k mistru předčasněmu. »Ostrovem vyhnanců« podniká básník dobrodružně melancholickou pout po věcích, dějinách i kultech a hledáte-li světlo, zářící z duše, hledáte marně. Básník všude a ve všem dokumentuje opuštěnost a šedou nudu své duše; Bůh jest mu necitelným strůjcem muk, umění neposkytuje mu útěchy,

*) Nebude nezajímavá čísti, že ve XIV. století byla ještě sloužena ve Vídni mše sv. slovanským jazykem!!

a i ta vyšperkovaná krása verše jest jen cetkou zevní dekoračnosti. Ustavičný narcisismus kultu svého já svádí autora, aby životní obět klášterní novicky nazval kamenicí marností a aby v mlžných párách své psychologicky zcela monotonní knihy se vyslovil: »již nechci toužiti, by padl v srdce hloubi chlad slávy jako sníh, jenž leží v prahorách«. — Poesie má býti chrámem velkého ducha povznesení, ale nemá býti údolím stonů a beznaděje, z něhož by všude vzestupovaly a kolem se šířily šedivé mlhy nudy, únavy a omrzlosti. Sám autor dokládá to zcela otevřeně verši:

»A časem umění když fantom daleký
zpět v mramor vykouzlí jak zásvit zlata v řasy,
my smutně zíráme na symbol hrdé krásy
a marnost zříme jen snů vlastních na věky . . .«

Katolický čtenář, o čteném vážně přemýšlející, nenažde v této sbírce básní ani pod skvělým šatem slov a suggestivních ballad, ani v umělém ciselu znělek ideí, které by mocně nesly vzhůru a k blankytu výš. — Umění dýšící jenom chladem duše umělcovy rozplyne se za nějaký čas jako mlha v mlhách. — —

Jan Voborský.

Pro blaho vlasti. Dějepisné povídky pro mládež dospělejší. Vypravuje Alois Dostál. S devíti ilustracemi akademického malíře J. F. Hetteše. Knihotiskárna J. Rokyta, Praha. — Pěkně vypravená kniha tato (208 str.) líčí poutavě v povídce první: »Pro zboží červené Růže« spory sourozenců Rožmberků mezi sebou po smrti jich strýce Petra a s dědici téhož, zvláště se Zdeňkem Lvem z Rožmitála, jenž při zanedbávání Petra od svých synovců na tohoto veliký měl vliv. Krásně jest zde charakterisován kastelán Luděk, věrný poctivý to služebník. Pro mládež práce tato pro stále sváry a nepřátelství méně by se nám zamlouvala — za to výborně se hodí povídka druhá »Plavcův syn«, jež vypravuje osudy hochy Havla Mareše od jeho vstoupení do kláštera na Ostrově až do jeho povýšení na rytíře — a podobně pro mládež velice vhodnou jest i poslední kratinká povídka »Ve zkoušce«, jež líčí, jak hoch Bohuš Slavoně neznaje krále Karla zavedl ho z obavy, by to snad nebyli nepřátelé, místo na Křivoklát pod Vraní skálu. Zhusta užívává se slůvka »ruče« nesprávně; dobře jest, ježto slovo to odvozuje se od »ruka«, chopiti se ruče díla, ruče pracovati atd., ale těžko »ruče popojeti«, »ruče vyskočiti«, »ruče ujížděti«, »ruče se rozběhnouti« a p. Doporučujeme vše.

Fr. Krtěnovský.

Řím od J. S. Machara. Feuilletonů kniha desátá. Nakladatel Grosman a Svoboda. Cena 2 K 80 h. — Nevšimli bychom si této nanejvyš strannické publikace, kdyby jako s fanfárami nebylo ohlašováno šesté doplněné vydání. Tomu lze rozuměti, že tam jest o něco urážek církve více.

Je to vlastně cestopis, ale s předsudkem, co se má chváliti a co špiniti. Jméno Macharovo už naznačuje, čemu se pohany v Římě dostane. Že popisuje všechno obráceně, o tom svědčí úvod, vlastně »konec úvodem«. Všechno, co jest antické, je krásné, povznášející, co je papežské, to je špatné, prohnilé. Už Kupkův obraz na desce představuje antického císaře v slavnostní póse, papeže s tiarou a vousem jako poníženého starce s posměšným stínem v zadu. Spisovatel cestuje s ruskou nihilistkou, ovšem v nejčistším přátelství. Při pohledu na Ferraru vzpomíná na »zlatovlasou dceru pap. Alexandra VI.« Co Machar píše, je totiž svatá pravda, proto nepotřebuje nic citovati z dějin.

Při jakési vzpomínce usuzuje: »Sám dábel stál na straně toho, jenž se zval náměstkem boha na zemi« (38). Machar jako úředník židovské firmy ve Vídni na všechno hledí z toho stanoviska, mnoho-li to kněžím vynáší. Tak prý už apoštolové byli. »Zde ve státním vězení dva nepatrní židé zavření byli, z nichž jeden do Říma vůbec nepřišel. A zřídili tu kapli plnou obrazů a ošklivých soch — ale patrně to vynášelo (61).

Ušlechtilé rčení o Synu Božím »Za jeho (Augustova) panování narodil se v daleké Galilei kterémusi tesařovi chlapec, jemuž dáno jméno Jošua« (85). Pověsti »Quo vadis« vráží se hřebík do hloupé duše lidské. Romanopisec světového jména, dramaturg užil pověsti oné k nesmrtelným dílům. V Pantheonu památky pohanské jsou krásné, ale křesťanské špatné i s Raffaelovou Madonnou, ano i špatné latinské verše náhrobní, pohané byli geniové, křesťané »pidimužící církve«. Na jednu hromadu v příčině luxu v oděvu hází papeže, kardinály, biskupy, preláty, vojáky, modní dámy, gigrlata. Křesťanství provedlo »zlomení osobností, zuniformování duší šedivým rouchem pokání, chudobu ducha, zášť ke

všemu velikému a krásnému, nepřátelství k vědě, nenávisť slunečního světla, zotročení ženy« (147). Co slovo, to nepravda, fráze.

Macharem nepohnuly ani katakomby. Vždyť přijel do Říma potupit všecko-křesťanské. I ten »dobře živený bratr«, který ho provázel, tak divně bez ustání škytal, smrděl hůř než starý pes«. A jak se nihilistka ve společnosti cizího pána rozhořčila, když prý se k ní frater neslušně choval. Ovšem svědků k tomu není. Aby tu nebylo lživě uváděné heslo »jezovitské«, že účel světi prostředky, to aby ani nebyl protikatolický spis. Preláti v Římě jsou tlusté »kulissy pro idyllu«.

Také něco z dějin. Státník Konstantin založil novou residenci říše . . . »výnosný obchod s královstvím nebeským . . . zorganizovali (papežové) vojensky své kněžstvo, převzali jeho universálnost, jeho řeč, poslední rozšířené božstvo transformovali na syna tesaře z Nazareta, kteréhožto zase spojili se židovským mythem o pádu prvních lidí v ráji v metafysický dědičný hřích a vykoupení z něho, pohanský Olymp proměnili v nebe, podsvětí v peklo, z apotheosy a zbožnění římských císařů udělali povýšení na svaté a svěťice« atd. (str. 161). A co v knize posměšných poznámek jako »Svatá církev a pravda nesedají u jednoho stolu,« (162), co posměchu z ostatků svatých! Jestliže prvá část méně tupí křesťanství, poněvadž se obírá více antikou, což v druhé části si to spisovatel hledí vynahraditi, neboť popisuje katolické chrámy a Vatikán. Tu poukazuje na »mazanost popů římských«, při ukazování religuií, ano opovazuje se jednu periodu dějin papežských nazvati »vláda kurev« (176). O Vatikáně dí: »Kdybych byl křesťanem (!), zde bych se usaditi nemohl. Pod tou spoustou studeného kamene, řvoucího (!) zlata, mezi theatralními hroby papežů . . . Jedenkrát bude tahle basilika pěknou koncertní síní a hudbymilovní Římané budou se tu svíjet rozkoši pod třepetavými fanfárami z Tannhäusra . . . A ta doba přijde« (180) Machar se dává ve své smělosti uchvátit k výroku, že bych ožít v budoucích časech »zde v Římě, až cicerone povede turisty po těchto chodbách a začne své výklady asi takto: Zde byl kdysi Vatikán, palác papežů, kteří se nazývali »náměstky Kristovými na zemi« (195). Církev bude, až o Macharovi nebude pranic známo. Jak zlobou čišící líčení Vatikánu »jako dvacet loupežnických hradů v besedě«, jaká snaha sesměšnit dílo papežovo?

Jaké pakatelisování 350 kostelů římských »kvartýrů pánaboha«. Jaké dá-belské pošklebky o onom světě, kde nic není!« — »Řemeslo papežské mělo nejen zlaté dno, ale bylo tím nejbohatším dolem zlata na celém světě« (214). — Vyjíždí si Machar i na římskou šlechtu, proto, že byla papežskou. Čím papežství žilo, bylo z antiky, »jediné, co přidalo k tomu ze svého, bylo zotročení lidského ducha a znivelisování člověcké individuality« (234). Ohřívá staré báchorky z krvavých románů o synu papeže Alexandra VI, o kuběně papežově atd.

»Řím« naznačuje, jak se cestopis psáti nemá, s vychvalováním jedné a hanobením druhé věci ze zásady. Kdo takové dílo doplňuje, ještě jednou se na místo podívá a hledí se přesvědčiti, ale Machar doplnil šesté vydání, sedě v kanceláři ve Vídni a přemýšleje, jakou by ještě hanu na církev vrhnul.

Podobné čtení otravuje a patří k tomu hodně sebezapření takový hanopis dočísti do konce. L † 12.

Svatý Hostýn ve svém původu a svých osudech. Vypravuje Frant. Videnský T. J. V Praze 1913. Nákladem Dědictví svatojanského. Stran 160. Cena 3 K. S 10 vyobr. — Bolestně postrádali jsme v naší literatuře obsáhlejších, vědecky spracovaných, doklady doložených dějin naší moravské svaté Hory, svatého Hostýna. Měli jsme doposud jenom několik brožur a příležitostných spiskův. Spisem tuto uvedeným byla vyplněna tedy skutečná mezera v našem vlasteneckém písemnictví. Je věru s podivením, že ve století sedmáctém, ač přebývali na svatém Hostýně ustavičně čtyři kněží, ač mívali některý rok přes 40 tisíc komunikantů, přece se nikdo nepokusil o obsírnější dějiny tohoto posvátného a tolik oblíbeného poutního místa Mariánského. Teprve nyní učinil tak kněz Tovaryšstva Ježíšova, František Videnský, který byv nějaký čas zaměstnán na této svaté Hoře jako zpovědník, věnoval všechn volný čas ku sbírání materiálu k dějinám vědecky doloženým. Uveřejňoval svou práci po několik let v měsíčníku, který vydávají Jesuité, nynější duchovní správce této svaté Hory pod velmi případným názvem »Hlasy svatohostýnské«. Tuto s vroucí láskou a právě mravenčí pílí podniknutou práci P. Videnský popravil, rozšířil a vydal v knižní úpravě jako první číslo letošního podílu »Dědictví svatojanského«. Litujeme, že dalo si ujíti tak vzácné příležitosti naše moravské »Dědictví Cyrillo-Methodějské«. Ale naopak zase jsme potěšeni, že vyšla kniha u bratří Čechů, kdež vejde v tak

nejširší známost naše svatá Hora, tento skvost naší drahé moravské vlasti. Snad povzbudí některého z bratří v království, aby navštívil Moravěnku a poklonil se svatohostýnské Matce Boží.

Protože má skoro každý národ své hory, kde se soustřeďují jeho různé milé a blahé vzpomínky, mají ji též Moravané. Za pravěku bývalo na Hostýně asi hradisko a mnozí soudí dle nalezených tam předmětů, že tu byl obydlený hrad. Až do roku 1242 nevíme o hoře této nic určitého. Myslí se, že byla tam uctívána Rodička Boží již od dob našich věrozvěstů Cyrilla a Methoděje. Nejstarší zmínka o Hostýnu, jako poutním místě, je teprve z roku 1567, kdež se mluví o starém Mariánském chrámu. Velké obtíže měl pan spisovatel, sestavuje dějiny od dob tatarských 1242 až do vystavení nynějšího kostela 1748. Když 1242 přepadli Tataři lid, který se utekl na Hostýn a trpěl mnoho nedostatkem vody, vzali útočiště k Marii a byli vyslyšeni. Otevřel se pramen vody, který neustále teče od té doby a přišla obrovská bouře s krupobitím, Tataři pobiti a ustrašení odtáhli i zemi vyklidili. Prastarý kostel rozšířen 1658, z 1655 pochází nynější obraz milostný. Nynější kostel vystaven v letech 1721 až 1748. Poutě zakázány 1781, kostel zrušen a odsvěcen 1787. Zpustl; byly z něho sutiny. S opravou se započalo 1841, kostel znovu vyžehán 1845 opatem rajhradským. Pomocí »Matice Hostýnské«, založené 1881, vystavěn řeholní dům, který 1887 převzali Jesuité. Nově vyzdobený kostel konsekrován 1891, lóni milostný obraz korunován. Nyní je Hostýn samostatným, neodvislým poutním kostelem se svou duchovní správou, svěřenou jesuitům.

Kéž přispěje tato s tolikou pílí a láskou pořizená kniha, aby svatý Hostýn kvetl, mohutněl, prospíval a zářil jako skvost a perla, šířící vůni Mariánskou po vší naší širé vlasti. Sloh spisu je vlnadný, čte se pěkně, škoda, že nemá více obrázkův.

Ignát Zháněl.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Poslední činoherní novinkou před divadelními prázdninami byla hra Fr. Molnára »Vlk«, kterou řaditi možno ne-li k bezcenným, tak aspoň k nejméně cenným literárním novinkám z cizího trhu nám dodávaných. Dr. Kellemen, žijící v Pešti, vzal si za manželku sličnou, mladou dívku, kterou trýzní svou žárlivostí. Kdysi pozdravil v restauraci advokátovu choť mladý muž a Kellemen vyvolává scénu, v níž jeho choť Vilma se přiznává, že mladík již před lety ucházel se o její lásku, však bezvýsledně. Muž vysměje se vypravování své ženy a po klidu ukolébává svého synka pohádkou o chudém člověku, který neměl nežli jednu bílou ovečku a tu chtěl mu vlk zachvátit.

Během jeho vypravování usne jeho synáček i žena Vilma, která má s ním jíti na večírek k jisté hraběnce. Jest však ještě dosti času. Proto dr. Kellemen odchází ještě do své pracovny.

Po té následuje sen Vilmy, kdy zjevují se jí na soirée u paní hraběnky její dřívější ctitelové, jimž všem padá lehce do náruče a kteří slibují jí jako zakletou princeznu vysvoboditi z pout žárlivce-muže.

Uplyne hodina a Vilma se probudila ze svého těžkého snu. Chce se oblékati na večírek, když právě vstupuje mladý muž z restaurace, její bývalý ctitel, Jiří Szabó. Není ani vojákem, ani umělcem, ani diplomatem, ale koncipientem společníka Kellemenova v Šoproni. Přináší pouhý vzkaz svého chefa o jakémisi nájmu pozemku. Její bujná fantasmie snová mění se ve všednost a ona zůstává dále věrna svému osudu: žiti dále s mužem žárlivcem, když tento synkovi dopověděl pohádku o zahnaném vlku.

Hra oplývá maďarským nevkusem a celé slavohymny o ní pění obrátily se v niveč. Paní Sedláčková a pp. Hurt a Schlaghammer udržovali trochu novinku na výši působnosti, která však nemá dlouhého trvání. Měla-li snad o premiéře hlučnější úspěch, byl tento jen uměle vyvolaný ctiteli jména Molnárova. Pan ředitel Schmoranz vypravil novinku s obratností režiséřskou.

V opeře vypravena po mnoha letech Heroldova opera »Zampa«. Dnes ovšem již podléhá přísnější kritice, než jaké podléhala při svém zrození. Nová doba vykazuje pokrok v hudbě i v úpravě libretové. Libreto jest ubohé. Hudba přes cizé invence skýtá dosti melodiky a má přednosti, které se musí vy-

značiti: souladnost hlasů a výraznost orchestru. Lupiče Zampu vytvořil p. Emil Burian výborně. V jeho výkonu uplatnil se jadrný jeho pěvecký přednes. Též pí. Bogucká podala výborný výkon. Nové nastudování svěřeno bylo kapelníku p. Brzobohatému, který svědomitě každý hudební detail opery prohloubil.

Otakar Jakoubek.

Z Městského divadla Král. Vinohradů. Sláva L. Falla stále víc a více v Měst. divadle Král. Vinohradů bledne. Ač jeho »Siréna«, zde právě vypravená, má lepší hudební vkus posledních dvou jeho novinek, přes to přijata byla s chladem. Snad kdyby více výstředností tanečních v ní existovalo, měla by větší přitažlivost. Též děj životnější jest v ní dobrou stránkou, ale i ten se již našemu obecenstvu nezamlouvá. Chceme mít v ději směsici slátanin a nemsylů a v hudbě plno groteskní, skotačivé komiky. Děj operety čerpán ze života sirén, pařížských žen, které slouží policii. Tyto po milostných svých dobrodružstvích sdělují vše svému chefu policie.

Jeho žena Clairina miliskuje se se sekretářem svého muže, ano i nástrahy činí markýzovi Armandovi. Ten odmítá její roztoužení, protože se zahleděl hlouběji do očí venkovské dívky Lolotty. Choť policejního ministra doufá však přece v lásku Armandovu a činí lásku Lolotty s Armandem překážky. Má od Armanda psané milostné verše, které mají usvědčiti markýze z psaní anonymních dopisů proti králi. Ministr policejní Fouché chce za každou cenu vynutití markýzův podpis pro porovnání písma, ale Armand se žádné siréně nikdy nepodpisuje, nýbrž razítkem stvrzuje svůj podpis. Milostné verše dostanou se do ruky policejního ministra a Armand pokládá též Lolottu za sirénu ve službě policie se nalézající a odpuzuje ji. Nevina její na konec přichází na jevo, přihlouplý Loletin ženich »ostrouhá kolečka« a Armand vezme si Lolottu.

V operetě jeví se veseloherní svižnost hudby a lehkost. Některá čísla partitury jako na př.: duetta Lolotty s Armandem, zpěv při hře na »slepu bábu« a sbory jsou výbornými příznaky k lehce, ale dobře plynoucí hudbě. Účinkující, zejména představitelé hlavních úloh (Lolotta — sl. Hanušova, Armand — pan Šašek, Fouché — p. Marek) podali zdatné výkony.

V činohře přišla na řadu zdařilá M. Hennequinova a P. Veberova fraška »Paní presidentová«, která asi trvale zakotví v repertoaru. Po suchých veselohrách německých jest to přímo tučná kořist pro divadelní pokladnu. Z frašky mluví francouzští mistři scény, kteří dovedou napínati posluchače, pobaviti a vtípem jemným rozesmáti. Nebýti v ní trochu choulostivější »svlékací scény«, která však není nikterak využítována na dráždění smyslnosti, šlo by v ní vše hladce a bujně ku předu bez nánosu pikanterie. Avšak nesmíme býti škarohlídy, neboť posluchač sleduje kombinované dramatické situace s nevšedním zájmem a jejich dovedné rozčlenění uvádí ho v spokojenost. Soudní prezident Tricointe v zastrčeném městě Gray jest mužem mravokárcem, který pojal za choť bývalou kuchařku, která trpí nemocí: čistiti všecky kovové předměty. Když odjede paní presidentová do Paříže, vpadne v tichou domácnost p. presidentovu divadelní zpěvačka, kterou týž pro výstřední život dal vystěhovati. Z bytu se nechce hnouti a k dovršení všeho přichází ministr na inspekci. Zpěvačka Gobetta srahae choť p. presidenta, by zachránila jeho reputaci. Ministr přijímá pohostinství falešné paní presidentové a pan president odchází spat kamsi na půdu...

V druhém dějství očekává p. ministr ve své pracovně domnělou paní presidentovou. Kromě ní přichází i »pravá« žadati o povýšení svého muže. Zpěvačka přišla odnesením bedny o své šaty a tyto nahradí jí skutečná paní presidentová, kterou p. Tricointe přistihne pak v nedbalkách v pracovně ministrově.

V třetím jednání chytrá Gobetta rozuzlí celou záhadu. Pan president odvádí si svou čističku kovů a na přimluvu Gobetty odnáší si i jmenování presidenta apelačního soudu. Panu ministru zbývá Gobetta. Fraška jest dovedně sestrojena a nové kombinace jeví se v ní od scény k scéně. Dočká se zajisté hojného počtu repris. Sl. Durasové svědčila temperamentní Gobetta velmi a její výkon jest po stránce herecké pozoruhodný. Pan ministr p. Jiříkovského měl šleh svěťáckého pojetí a dobře se zamlouval. V úložce Bienassise pan Marek vyvolal bouřlivý applaus při otevřené scéně. Též jeho režie svědčila o vyříbeném vkusu.

Záslužným činem nového ředitelstva bylo, že vypravilo hru praotce naší dramatické literatury Jos. Kaj. Tyla, a to národní báchorku »Jiříkovo vidění«. Jest to první práce Tylova na této scéně. Neprávem byl po celé

zpětiletí odstrkován. Báchorka vypravena byla v původním stylu a působila dojmem novinky. Jakési staré hřejivé kouzlo naší historické dramatické Musy se z ní ozývalo. Účinkující, zejména p. Marek jako Jiřík a pí Hessová-Guthová jako Kačenka, podali výkony, respektující prvotinu v naší dramatické literatuře. Hudba Maýrova s novými vložkami působila osvěživě. Jen při vypravení blánické scény neměla režie tak úzkoprse šetřiti s komparserií. »Jiříkovo vidění«, doufáme, neosamotní na vinohradské scéně z repertoiru Tylova. Budou zajisté následovati další jeho hry, když učiněn s »Jiříkovým viděním« tak slibný začátek.

V operetě byla znovu vzkříšena k životu J. Offenbacha burleskní opereta »Modrovous«. Starý francouzský hudební praktikus počíná opět vábiti po vyčerpaných silách Falla, Lehára a j. naší doby. Vypravení »Modrovousa« přijato od obecenstva s vděkem. Starý král Bobeš se svým ministrem a alchymistou dělili se o vlákno humoru a rytíř Modrovous, pověstný odpravitel žen, byl hrdinou večera a nalezl v p. Menšíkovi obratného představitele. Král Bobeš (pan Charvát) a jeho ministr (p. Marek) byli výstižnými figurkami. Též sl. Durasova jako Boulotta byla po zpěvní i herecké stránce působivým zjevem. Orkestr pod taktovkou p. Piskáčka zněl uceleně. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Tyrolská Exlova divadelní společnost usídli od letošní zimy ve Vídni trvale. Bude hráti jen lidové hry z alpského života. — Herberta Eulenbergova nové drama »Ikarus und Dädalus« bude míti premiéru v Düsseldorfu. Drama nazváno »oratoriem« bez hudby. Budou v něm monology květin, ptactva, větrů a j. a bude prý míti pro bohatost myšlenek velikou literární cenu. — Heřman Sudermann dokončil právě pětiaktové historické drama, jehož titul se dosud tají. Děj odehrává se v r. 400 po Kristu v Římě a Ravenně za úpadku římské říše. — V Paříži v činoherním divadle v polích Elysejských vypraveno bude nové veršované drama »Tantale«. Autorem hry uvádí se Gabriel Nigoud. — Na oslavu Panny Orleánské bude uspořádáno v Bois-Chermu u Domremy divadlo v přírodě, kdež sehraáno bude pětiaktové drama »Jana d' Arc« od Jul. Bandota. — V útulném div. u sv. Mojžiše v Benátkách postaveno bude loutkové divadlo, kde hráno bude 10 novinek Gabriela d' Annunzia. — Za »Quo vadis« obdržel polský autor Henryk Sienkiewicz 1,000.000 M, že jej zdramatisoval pro kinematograf pro jistou americkou společnost. — V Americe vydá se ročně 55 mill. na udržování chrámové hudby a oratoria v divadlech provozovaná. — V berlínském »Německém divadle« vypravena bude jako nejbližší novinka drama »Čertem vzat« z pera Knuta Hamsuna. — Oskar Nedbal dodělal se skvělého úspěchu jako český dirigent v Petrohradě. — Maeterlinckova hra »Marie Magdalena«, o níž jsme minule šířeji se rozepsali, upravena bude co nejdříve pro anglický kinematograf. — V Berlíně sehraána tragedie syfilitiky, nazvaná »Trošečníci« od Eug. Brieuxe. Sehrála ji tam hamburská společnost na pobídku Společnosti k potírání pohlavních nemocí tamže. Hra měla veliký úspěch. O. J.

Paběrky z novin a veřejného života.

Svatý Otec Pius X. — Psaníčko malé dívky papeži. List salezianských kněží přinesl psaníčko malé dívky sv. Otci, psané z malé přemýšlivé hlavy, následujícího znění: »Drahý svatý Otče! Požehnej mému dědečkovi, jenž mne odchoval. Je dosud rytmistrem u jízdeckva. Miluje Boha a též Tebe. Požehnej i mé babičce, mé matince a též mně. Prosím za prominutí, že Tě těmito řádky obtěžuji.« — Jak onen list dodává, nezůstalo toto psaníčko bez odpovědi. Za několik dní dostalo se malé pisatelce odpovědi, jež zněla: »Tajemník sv. Otce Msgr. Giovanni Bressan pisatelce potvrzuje, že její psaníčko dostalo se do rukou sv. Otce, který mu nařídil napsati jí odpověď, že svatý Otec rodičům a jí z celého srdce žehná.« — Rodiče teprve nyní se dozvěděli, co jejich čiperná dceruška udělala.

Papežský Řím. Zednářský nepřítel církve, pověstný misionářský inspektor, pastor Witte z Berlína, napsal do Protestantenblattu 1913 na str. 440 několik dojmů z cesty, z nichž tuto uvádíme: Církevního státu již není. Ale hlavní město Řím je veskrz ovládáno Vatikánem. Sem proudí život z celého světa, ne-

smírná moc se zde soustřeďuje. Může se dobře vládnouti i bez koruny. Kterak nepatrně vyjímá se naproti Vatikánu Quirinál, v němž residuje král! Stojí v ústraní na tichém místě, prostě, od málo koho povšimnut, ztrácí se ve hluku městském, ztrácí hlavně proto, že Vatikán k sobě všechno přitahuje.

Z Říma se píše, že vévoda Norfolkský a kardinál O'Connell, arcibiskup Bostonský, rozhodli se nésti všecken náklad na basiliku Konstantinskou, jež má státi u Milviského mostu na památku Konstantinské éry. Kostel má se zároveň státi farním kostelem pro okrsek před »portou dipopolo«.

Svatořečení Klem. M. Hofbauera. Z Říma dochází zpráva, že sv. Otec vydal breve, dle něhož blahoslavený P. Kl. M. Hofbauer má býti prohlášen za svatého a má býti povýšen za patrona města Vídně.

Černošští mučedníci. Misionáři kardinála Lavigieriho pokřtili v Ugandě 22 pázata a důstojníky černošského krále Monaugy. Když to vyšlo na jevo, dal je král pohan r. 1885 a 1887 usmrtiti. Domorodci ugandští, kteří jsou křesťany, žádají nyní, aby sv. Otec vyhlásil těchto 22 mučedníků za blahoslavené.

Arcibiskup jublant. Na Velehradě oslavil bulharský arcibiskup Menini padesáté výročí svého kněžství. »Našinec« o něm napsal: »Sofijský arcibiskup-katolický Menini, který právě slaví 50 leté jubileum kněžské, je předmětem pozornosti všeho našeho lidu na Velehradě. Milá, bílým plnovousem vroubená jeho tvář, jeho živé a výmluvné oko, laskavost a prostota vystupování učinily ho u všeho poutnictva velmi oblíbeným. Kde se objeví, všude se mu provolává bulharské »hurá«. V neděli odpoledne, když nastala chvílka oddechu, měl jsem příležitost oslovit ho na chodbě zámku. Pozval mě do svého pokoje na trochu řeči. Byl velmi hovorný a sdílný. Když v neděli odjížděl ze Sofie, zdálo se, že spor bulharsko-srbský chýlí se ke smíru, ale hned potom došly zprávy o krutých srážkách a hranice byly uzavřeny. Na dotaz bylo mu sděleno, aby se nazpět vrátil lodí. Ačkoli bulharská vláda je katolíkům velmi tolerantní a on zvláště požívá velké přízně, maje na příklad volný lístek na drahách a v Sofii povoz, přece nemůže říci, na které straně je vlastně pravda. Bulhaři i Srbové, kteří nejsou tak ke katolíkům snáseliví, tvrdí, že jejich stanovisko je správné. Válka je následek národnostního egoismu a lidské slabosti. Velmoci měly se dohodnouti a rozdělit dobyté území mezi spojence pokud možno nejspravedlivěji a donutit je k přijetí jich návrhů. Když oznámil králi, že jede na Velehrad, poslal mu car Ferdinand koš živých květin, aby nimi na Velehradě ozdobil oltář a modlil se tam za něho a jeho rodinu. Car Ferdinand je muž velkého ducha, Carevna Eleonora je protestantka, ale má katolické srdce. Nazývá arcibiskupa »naším biskupem« a arcibiskup jmenuje ji svojí duchovní dcerou. Milosrdné sestry z Moravy, které přišly ošetřovat raněné, velmi si oblíbila. Bulharští katolíci v počtu asi 1000 mužů, šli do války, ale padli pouze tři a raněných jest jich šest. O nynější válce, které hluboce lituje, nemá zpráv, ačkoliv po nich dychtí. Velice byl povděčen tomu, když jsem mu půjčil páteční vídeňské listy, které jsem koupil na cestě na Velehrad na nádraží. Bulharsko v poslední době velmi se přiklonilo k Rakousku. Arcibiskup Menini je osobně dobře znám s císařem Františkem Josefem, který ho podporuje a když je zle, udělí i dary mimořádné. Jako misijní biskup je chud, živ je z darů Rakouska, ale dluhů žádných nemá. Rodem jest z Dalmacie a ve Vídni studoval práva. Vstoupil tu pak ke Kapucínům a stal se missijním arcibiskupem v Sofii, kdež je spokojen, požívaje přízně dvora i vlády. Byl už na Velehradě a na pozvání přijel opět velmi rád.«

Jeho Excellence ndp. Dr. Josef Doubrava, biskup v Hradci Králové, přichystal za příčinou svého jubilea vlastní dar 30.000 K na stavbu nového semináře.

Úmrtí. Dne 22. t. m. pohřben byl dp. Florian Kohout, farář v Malontech (Meinetschlag) u Kaplice. Působil v Malontech 11 let, kam přišel jako novosvěcenec v roce 1903, kde se stal v roce 1910 farářem.

Jak se jedná s katolickým biskupem v Basileji. Kdežto anarchisté, mezinárodní špehouni a jiné méně vážené osobnosti požívají ve Švýcarsku plné svobody, je tam stále ještě několik kantonů, které dávají na jevo největší nedůvěru ke katolíkům. Tak musí basilejský biskup vždy si vyžádati dovolení od vlády kantonu bernského, aby osobně konal svůj biskupský úřad v bernské části své diecese. Bernské ministerstvo kultu sice již roku 1912 dalo tomuto biskupovi povolení konat deset let úřední činnost v příslušné části bernského kantonu, zákonodárné shromáždění však snížilo toto zmocnění na pět let. Po uplynutí této

doby bude tedy biskupu opět žádati o nové dovolení, kdežto starokatolický biskup Herzog může svůj úřad vykonávat bez takového státního dovolení. Bernští protestanté bojí se totiž více katolického biskupa než starokatolického a četných rusko-židovských přistěhovalců, kteří jím usilují o krk.

Odmítnutá žaloba republikánského listu proti lyonskému arcibiskupu. Arcibiskup Lyonský vydal nedávno pastýřský list, v němž věřícím zakázal čísti více republikánských listů. Na to jej obžaloval jeden z těchto listů »Tribune« v St. Etienne, by mu nahradil škodu, a žádal 50.000 franků. Těchto dnů konalo se před občanským soudem v St. Etienne přelíčení, při němž žaloba listu byla zamítnuta.

Návrat. Nesjednocený biskup syrský v Jerusalemě přijal katolictví. Sám vykonal vyznání víry před katolickým patriarchou jerusalemským, který jej jmenoval svým vikářem v tomto městě.

Stoleté narozeniny Kolpingovy oslaví J. K. T. v říjnu. K jubileu zakladatele, které se slavilo 20. července v Kolíně nad Rýnem, odebral se místopředseda Jednoty dp. dr. Jos. Schmied.

Zlatá medaile řeholnic ve Francii. Sestra Antoinetta z vojenské nemocnice v Montpellieru byla poctěna medailí I. třídy za obětavé ošetřování nemocných vojínů. Sestra ta slouží již po 35 let v kasárnách vojínům.

36. sjezd katolických obchodních spolků koná se od 17. do 20. t. m. v Lipsku.

Vyznamenání. Panovník udělil nejv. rozhodnutím ze dne 11. t. m. říšskému a zemskému poslanci dru M. Hrubanovi v Olomouci hvězdu ke komturnímu řádu Františka Josefa

Nový kanovník kroměřížský. Josef Vyhnánek, děkan a farář v Pavlovicích jmenován byl kanovníkem v Kroměříži. Nový pan kanovník narodil se v Příkazích r. 1846. Je mu tedy 76 let. Ordinován byl r. 1870. Vyhnánek je radou kníž.-arcibiskupské konsistoře. Císařem byl vyznamenán ryt. křížem Františka Josefa

Děkanem kollegiální kapitoly ve Staré Boleslavi byl Jeho Eminencí ndp. kardinálem arcibiskupem pražským dne 7. července jmenován děkan-administrátor a sídelní kanovník Jan N. Plzák, náš zakládající člen a veliký dobrodinec. Blahopřejeme.

Kněžské jubileum. Čtyřicetileté kněžské jubileum slavil dne 13. července J. M. prelát a kanovník scholastik na Král. Hradčanech Msgr. dr. Jan Kř. Marek, veliký náš dobrodinec. — 25 leté kněžské jubil. oslavoval 5. července Karel Procházka, odborný spisovatel a farář v Žižkově u Prahy. Oběma jsme zaslali srdečné a upřímné blahopřání.

Čestnou medailí za čtyřicetileté věrné služby ve službě církevní přiznal pan místopředseda P. Bertholdu Hejhalovi, provinciálu řádu sv. Augustina v Praze. Blahopřejeme.

Hr. Coudenhovová vstoupila do kláštera. Hr. Coudenhovová, vdova po bývalém místopředsedě českém, vstoupila do kláštera sv. Gabriela na Smíchově. Hr. Coudenhovová, roz. Trautmannsdorfová, má 51 let.

Veliký nedostatek českých bohoslovců v Americe. Pan arcibiskup z Chicaga byl by ochoten přijmouti české studenty ze VI. tř. gymnasia neb s maturitou pro svoji diecési. Rovněž i z jiných diecézí jest velká poptávka po českých bohoslovcích. Po VI. tř. gymnasiální trvá studium až do vysvěcení 6 roků, po maturitě 4 roky. O celé zaopatření stará se biskup. Přednášky jsou anglické; proto vyžadují se začátky angličiny. Pole činnosti veliké a vděčné. Blíží dotazy ochotně zodpoví: Very Rev. Al. Žižkovský, profesor, St. Paul Seminary, St. Paul, Minn. U. S. America.

Kongres katolických žen ve Francii. V Paříži se konal kongres »Ligy žen francouzských«. Jednatelská zpráva uvádí, že tato organizace vykonala obrovský pokrok a že provádí účinný vliv na celou zemi.

3000 katolických knihoven ve Francii. Knihovny tu jsou zřizovány od 6 let a jest již všech 2951. Duchovenstvo tam rozvíjí činnost přímo obrovskou k uhájení víry.

Skvělá první maturita. Při dívčím vyšším gymnasiu s právem veřejnosti na Král. Vinohradech vykonány byly za předsednictví pana c. k. dvorního rady a zemského škol. inspektora Dra Františka Křska první maturitní zkoušky ve dnech 11.—14. července t. r. s výsledkem skutečně skvělým.

Zkoušce podrobilo se všech 25 žákyň tř. VIII. a vyznamenání dosáhlo abiturientek 18, t. j. 72⁰/₁₀₀, ostatní pak všechny prošly. Vysvědčení rozdána dne 15. července po slavném »Te deum«, které celebroidal J. M. vsdp. praelát a opat strahovský Method Zavoral za assistance vdp. Dr. Zimy a Dr. Hanuše. Po té se shromáždily žákyňe a rodiče i sbor profesorský v tř. VIII., kdež jménem abiturientek srdečné díky vzdala sl. Marie Kopecká J. M. vsdp. praelátovi, řediteli ústavu Dru Al. Heroutovi, ctihodným sestřám a celému sboru profesorskému, — Abiturientka Milada Pixová podala tableau, jež žákyně J. M. v upomínku věnovaly. Na to J. M. pronesl delší vroucí promluvu, v níž, vzdav rovněž upřímné díky řediteli ústavu, loučil se s abiturientkami, nabádaje jich k vytrvání při vznešených zásadách křesťanských i v životě budoucím, čímž jedině zaručí si další blaženou budoucnost. Ředitel ústavu dr. Al. Herout ujav se slova, tlumočil díky Jeho Milosti jako praesidentu podpůrného spolku za blahosklonnou, vytrvalou podporu a ochranu ústavu, ct. kongregaci za založení tak výborné české školy, kdež dívky vedeny jsou k upřímné úctě k rodičům, k uvědomělé lásce k vlasti a národu, k opravdové a osvícené lásce k Bohu, ku pěstování smyslu pro pravdu, dobro a krásu a všechny povinnosti k jednotlivci i k celku a vůbec k založení a vytváření dokonalého mravního charakteru. Přál chovankám, aby stejně skvěle vykonaly i druhou »životní« maturitu, aby jednou život svůj mohly uzavřítí s blažícím vědomím, že všechny své povinnosti a úkol životní čestně vyplnily.

Jménem přítomných rodičů promluvil p. zemský škol. inspektor Dr. Frant. Sitenský, jenž v dlouhé, vděčností prodchnuté řeči zdůraznil význam této výborné dívčí školy střední a tlumočil jménem všech rodičů nejvroucnější díky J. M. vsdp. praelátu M. Zavoralovi, ct. kongregaci a řediteli ústavu, jenž školu přivedl od začátku až k vrcholu a jehož svědomitá činnost odměněna tak skvělým výsledkem zkoušek maturitních, jakého není v celých Čechách a v celém Rakousku. Volá proto upřímné »Zaplat' Bůh !« — Po té rozloučily se jednotlivé žákyňe i rodiče dojemně a se slzami v očích s celým sborem a první abiturientky opustily síně, kdež nalézaly po 8 let druhý, šťastný a ideální svůj domov. Na pamět toho dne věnovaly 25 K ve prospěch slepých dívek ústavu Hradčanského.

Z Tiskové Ligy. — Řád Benediktinský v Břevnově u Prahy doplatil 40 korunami 100 K. — Dary zaslali: Bisk. vik. úřad v Horách Ratibořských u Táboru 10 K; P. Mař. Scheiber quardián v Chrudími 5 K.

Ze Spolku na zakládání katolických knihoven. — Dary složili: po 2 K: Excellence Eugen hrabě Černin ve Vídni; Dr. Václ. Popel, advokát v Praze; Dr. Gust. Domabyl, profesor bohosloví v Hradci Králové; faráři a katecheti: M. Cyr. Höschl ve Vosečanech, Ot. Studnička v Praze a Jan Benda v Mešně; po 1 K: b. vikáři, faráři, kaplani a zám. kaplani: J. Nováček v Nových Hradech, Al. Hlavinka v Litencích, Fr. Zrzavecký v Litomyšli, Ludvík Kazda v Lišově, Jos. Petržilka ve Mšeci, Josef Fabián v Olšově, Josef Leška v Lomci a Jan Záruba v Gruntě.

Výbor Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy konal dne 29. června t. r. v domě družstva Vlast schůzi za předsednictví Jos. Kafky, řídicího učitele ve Zdetíně. — Jednatel Boh. Šubrt četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen — Omluvila se učitelka sl. Albína Fortýnova, jež dlí na prázdninách na Moravě.

Za nové členy Jednoty se hlásí a byli přijati: Křišťan Havlíček, řídicí uč. v Drahlíně a Eleonora Ficlova, učitelka v Mydlovanech.

Předloženy byly valnou hromadou změněné a c. k. místodržitelstvím ze dne 28. května 1913 potvrzené stanovy. Změnou tou jest existence Jednoty pro budoucnost upevněna. Jak, to ví valná hromada i výbor Jednoty.

Jménem jednoty řečnil učitel Vlast. Jelnek na Lit. soc. sjezdu družstva Vlast v Táboře.

Jeho Excellenci ndp. Dr. Jos. Doubravovi, biskupu v Hradci Králové, zaslala Jednota k Jeho jubileu blahopřejný telegram.

Kollekta ve prospěch paedagogia v Bubenči vynesla 1 K 84 h.

Pokladník družstva Vlast, red. Tom. Škrdle, předložil účty za poslední ročník kalendáře Šlittný — příjmy a vydání. Munificencí družstva Vlast, které čítá vše v nejmenší míře, jest možno kalendář tento vydávati. Jinak by to Jednota sama podstoupiti nemohla. Ale referent dodal: družstvo Vlast přináší rádo tuto obět ve prospěch tisku nanejvýše potřebného. Různé pokyny výborů i co do obsahu i co do způsobu agitace vzaty na vědomí a budou provedeny.

Z jubilejního fondu udělena byla členu Jednoty — učiteli podpora.

Mar. družina učitelek v Praze vydala krásné dílko: »Helenka, miláček Boží, fialka Nejsv. svátosti. Napsal Dr. J. A. Skanell, přeložila Anna Simerská, býv. odborná učitelka. Cena 80 h, poštou 90 h. Red. Tom. Škrdle o knížce této referoval. Pravit, že s potěšením a s velikým zájmem četl o tomto omilostněném, čtyřletém dítěti, které přijímalo se zanícením Nejsv. svátost oltární a které svou svatostí okouzlovalo celý klášter, v němž bydlelo, a všechny osoby, s nimiž se stýkalo. Kdysi je navštívil klášterní zpovědník. Helenka prosila jej při odchodu za požehnání. Kněz, hluboce dojatý tím, co viděl a slyšel, pravit: Ne já měl bych tobě žehnati, spíše ty mně. Ihned nevinné dítě smočilo prstíčky v nádobce na svčenu vodu, učinilo znamení kříže na čele pokorného kněze a řeklo vroucně: »Bůh ti žehnej, milý otče.« Podobných dojemných scen jest v knížce více. Referent ji doporučuje k hojnému rozšíření. Objednati ji lze u Mariánské družiny učitelék Praha-II., Ječná ulice č. 2.

Výbor vyřídil ještě řadu různých jiných záležitostí, jež se však vymykají veřejnosti. Rokování bylo živé — bylať účast výboru velice hojná — a celé jednání neslo se naprosto svorným a jednomyslným duchem.

K Širšímu sboru soc. odboru družstva Vlast v červenci přistoupili a daň strany pro rok 1915 splatili: Lambert Marek v Příboře na Moravě; Čen. Pospíšil, knihar v Praze; Marie Adoltova, učitelka v Litoměřicích; Jos. Žák, cis. kr. školní rada v Písku; Jan Černý, arciděkan v Plzni. — Dále: děkani, profes., faráři, kaplani a katecheti: K. Zimoľa ve Važanech, Josef Zelený v Sedlci, Frant. Müller v Kutné Hoře, K. Rauch v Červeném Kostelci, Dr. Ferd. Černík v Olomouci, Mař. Boháč v Horní Cerekvi, Jan Bonaventura v Libici, Tom. Chval v Domažlicích, Mart. Brožka v Ledenicích, Boh. Beneš, Lázně Bělohrad, Václ. Brabec ve St. Boleslavi, Al. Vašátko v Kr. Městci, Jan Zváček v Domažlicích, Jos. Duda v Novosedlech, Jos. Zelinka v Chrudími, Jan Albert Vaněk ve Mříčné, Ign. Česka v Boršově, Jan Brant ve Ždírci, Ign. Muzika v Nábzi, Rud. Dufek v Činěvsi, Jan Doležal v Červené Lhotě, František Valenta v Březolupech, Karel Černocký ve Vsetíně, Jan Valenta v Mirovicích, Hugo Červinka v Modřanech, Jos. Vávra v Úsově, P. M. Bezděk ve Vídni, Val. Držkovic t. č. ve V. Polomě, Václ. Dvořák v Štrunkovicích, Petr Čech v Pravlově, K. Kytír v Lysé n. L., Jos. Dubec ve Skutči, Frant. Bečvář v Habarticích, J. Dvořák v Brozanech, Prantišek Elis. v Pernštejně.

Upomínkový eucharistický kostel ve Vídni chce vybudovati zvláštní komitét, v jehož čele je arcivévodkyně Marie Annunciata a vídeňský arcibiskup B. Piřfl.

Rožtržky ve vídeňském řádě Piaristů. Konflikt mezi vídeňskými Piaristy se přiostril. Z Říma byl do Vídne vyslán generál Piaristů k obnovení domáciho řádu novým složením slibů, jež složili všichni až na šest členů: Bergera, Francka, Tilla, Würznera a Kurana, jimž dána volnost k sekularisaci. — Školní rada Würzner již klášter opustil. Vystupováním a propouštěním počet členů ve Vídni sklesl na 13. Kterýsi kněz z Barcelony byl postaven v čelo kláštera, protože větší počet již překročil jisté stáří. Bývalý rektor řádu Hersan vyjádřil se: Poměry v klášteře Piaristů datují se již od 20 roků a jsou nezadržitelny. Většina členů podrobila se novému řádu, toliko šest z nich odeřřelo podrobení. Těmto byl dán pokyn, aby z kláštera vystoupili.

Šťastná Amerika. Vedle Klofáče a Habermanna počtí letos Ameriku svou vzácnou přítomností i prof. dr. Masaryk, který v Chicagu bude pořádati kursy pro akademický dorost česko americký. Když už otrávil a scynisoval mládež v Čechách, jede pokračovati v díle do Ameriky.

25 leté jubileum katolického listu. »Brixener Chronik« oslavila 8. června 25 leté trvání jako »noviny pro katolický lid tyrolský«. Byla původně konservativním listem a byla proměněna v list, který vycházel třikrát týdně a získal si velké zásluhy o povznesení katolického ducha u německých Tyrolanů. Nynější gen. vikář a světící biskup vorarlberský dr. Waitz vykonal jako red. listu v letech 1891—1897 velmi mnoho práce. Později stala se »Brixener Chronik« křesťansko-sociálním listem, ale nikdy nebyla ve službách zbahnělého katolicismu, jak to pozorujeme u jiných listů.

Pařížský »L'Univers« o sv. Cyrillu a Methoději. Orgán francouzských katolíků »L'Univers« přinesl v čísle 15.995 vřelý a nadšený článek o Velehradu a o sv. Cyrillu a Methoději. Článek napsal redaktor »L'Universu« p. J. H. Vilém F r o m m.

Nový protestantský podnik v Praze jest založení »Umístovací ústředny«, jež bude mládeži evangelické pokud možno zaopatřovati místa všech kategorií v evangelických neb významných závodech. Dále služby dívkám, kondice chudým studujícím (též opisování a překlady z různých jazyků a p.). Kromě toho umístovací ústředna povede zvláštní seznam bytů pro studující a p. V záznamu bude míti jen byty zvláště doporučených evangelických rodin. Z toho vidno, jak důležitý jsou naše katol. ústavy jako »Josefeum« k opatrování služeb, nádražní misie, spolek sv. Rafaela a jak zasluhují podpory.

Státní náboženství v Quatemale. Republika Quatemalská prohlásila katolické náboženství za státní; ostatní vyznání náboženské dostanou úplnou svobodu.

Obec odmítla odkaz pro krematoř. Obecní rada v Kolíně n. Rýnem odmítla přijmouti odkaz 150.000 M ke zřízení krematoře v Kolíně. Tímto rozhodnutím dalo starobylé biskupské město na Rýně všem ostatním městům německým příklad k následování.

Potěšitelné úspěchy křesťanských misí v Číně. Zdá se, jako by křesťanství novým obratem věcí domáhalo se velkého rozvoje v říši nebes, jako by měly v Číně nastati doby sv. Františka Xaverského. Čínský tisk vypravuje: Před krátkou dobou objednala si čínská vláda v křesťanských kostelích veřejné modlení k dosažení Božího požehnání národnímu, právě teď zasedajícímu shromáždění, aby prý zjednálo dobrou ústavu, pořádek a pokoj, jakož i zdravé a spravedlivé úřednictvo. Dne 20. dubna bylo v pekingské katedrále veřejné modlení a v neděli na to musilo se ve všech křesťanských kostelích říše opakovati. Křesťanství osvědčuje se i zde vítězícím. Též z Japonska oznamují se pokroky křesťanství. Jesuité v Tokiu těší se uznání vlády. Slavný kazatel P. Vaughan T. J. dobývá i v Japonsku církví triumfy na svých cestách po světě. Týž měl před vynikajícími rodinami a učenci na universitě přednášky. Týž vzpomíná skvělého působení sv. Františka v Japonsku. Rector magnificus a děkanové jednotlivých fakult vítali ho nadšeně při vstupu. Studující za odcházejícím kazatelem volali: vale — žij blaze! Posluchači byli řečí Jesuity vřele dojatí. Křesťanství nastává nová éra nejen v Japonsku, ale i v Číně.

Misionářky pro malomocné. Nedávno konala se zvláštní dojemná slavnost sester misionářek ze řádu sv. Františka ve Vídni v Eichgraben. Šest sester tohoto řádu loučilo se s domovem, aby odebraly se do služeb malomocných v Číně a Japonsku. Řád tento má dvojí účel: klanění se Nejsvětější Svátosti a věnovati se službám misionářským. Kázání dra Giese na rozloučenou bylo velmi dojemné. Tak naše víra slaví vítězství po všem světě. Z protestantských misionářů doposud žádný nehlásil se za misionáře k malomocným.

Milosrdné sestry v Indii. V době, kdy u nás celá řada lidí brojí pro odevzdávání nemocnic do rukou milosrdných sester, v daleké Indii blahodárně rozkvétá »Společnost Sester Indie«. Z Bombaye šíří se postupně i do jiných měst vzácná tato instituce křesťanská. »Společnost Sester Indie« čili »Seva Sadan« snaží se sdružovati indické ženy a vyučovati je všemu potřebnému pro dílo milosrdenství. Zakořeněnou v Indii předpojatost náboženskou snaží se milosrdné sestry odstraniti tím, že konají dobro všem bez rozdílu víry. Dispensáře »Seva Sadanu« poskytují pomoci stejně mohamedánům, Indům i křesťanům. Každý ubohý a potřebný dochází tu pomoci. Indické paní středních i vznešených tříd podávají si tu ruce k vykonávání velikého díla milosrdenství. V první polovici roku 1910 dispensář »Seva Sadanu« v Bombayi poskytl pomoci 6236 nemocným. — Z nich největší počet zaujímaly ženy kmene Parsů v počtu 3336, Indek bylo 2542, mohamedánek 228 a pouze — 130 křesťanek. Vedle tohoto dispensáře má »Seva Sadan« v Bombayi ještě oční nemocnici. Tam bylo chovaneček 241. Z těch nejvíce Indek 162, Parsek 60, mohamedánek 17 a jediné dvě křesťanky.

Sestry do marseillských nemocnic! Starosta marseillský Chanott obdržel petici se 130.000 podpisy, aby do městských nemocnic byly opět povolány jeptišky místo světských ošetřovatelek. Podepsáni jsou pouze plnoletí, k hlasování oprávnění mužové.

Svědectví protestantů Milosrdným sestrám. Bývalý, nyní již zemřelý vrchní president Horn ve své knize: Lebenserinnerungen napsal: V Poznani kromě městského Lazaretu nalézá se v bývalém klášteře Bernhardinů nemocnice, vedená od Šedých sester, jež podle statutu podřízena jest přímo vrchnímu presidentu. Často jsem ji navštěvoval.

Všudež panoval vzorný pořádek, jenž na všechny činil dobrý dojem. Ústav byl nedávno rozšířen a prokazoval dobré služby městu i zemi. Dle statutu sestry zde přijímají nemocné ze všech národů a náboženství. Nevystihl jsem nikdy, že by sestry zde prováděly proselytářství, ačkoliv se jim od mnohých přisuzuje. Nemocní evangeličtí nemohli si v příčině té naříkati. Přívětivé chování sester k nemocným činí na všechny nejlepší dojem. — Vzduch v nemocnici ovšem vane polský a katolický. Svědectví toto z úst protestantských váží nesmírně více, nežli všechny lže evangelických listů o proselytářství v katolických klášteřích.

Prohlášení Romanonesovo. Redaktor listu »Bulletin de Semaine« zavítal ke španělskému předsedovi ministerstva, aby od něho vyzvěděl soud o politickém stavu ve Španělsku. ve své odpovědi prohlásil prezident španělské vlády mezi jiným: »Co se mne týče, nehodlám v náboženské otázce řešiti žádné věci kromě dorozumění se svatou Stolicí.« Vzhledem k záležitosti Ferrerově se vyjádřil: »Ferrer nebyl nic jiného, nežli obyčejný zločinec.« To jest zajisté dosti jasný a zároveň nestranný soud z úst muže, který přináleží liberální straně. Přes to však naši liberální paedagogové budou stále prohlašovati Ferrera za vzorného muže a velikého vychovatele.

Polští Sokolové na polní mši sv. — Polský slet sokolský z Haliče konal se dne 6. července ve Lvově. Potrval pouze den. O 6. hod. ráno byla polní mše sv., severně od Zamarstynova pak polní cvičení. — U nás Sokol ke mši sv. nejde, ani ji při svých sletech nedává do programu. Stydí se za ni. A potom se zlobí, že vyrůstají křesťanští Orlové.

Hromadné přestupování anglikánských »mnichů« na víru katolickou. Katolíci a anglikáni v Anglii užasli nad zcela zvláštním přestoupením celého anglikánského kláštera. Již v letech devadesátých předešlého století pokusil se Ignat z Llanthony založiti v státní církvi duchovní řád. Po jeho smrti pokračoval s nejlepším úspěchem »opat« Mr. Aelred Carlyle v pokusu založiti pro anglikány benediktinský klášter. On sám stal se r. 1896 novicem a s povolením anglikánského arcibiskupa složil reholní slib. Klášter byl zřízen r. 1901 v Caldý Island, pak r. 1902 do Painstorpu přeložen, kdež se stal Carlyle opatem. V r. 1906 získali mnichové ostrova Caldý, mající plochu skoro jedné anglické čtvereční mile a leží u Tenby na břehu Již. Walesu. Zde konají mnichové sami veškeru práci, kteráž je zapotřebí k udržování kláštera; pracují ve svých zahradách, vzdělávají půdu, pekou si svůj chléb, perou a krejčují. Nedávno obdrželi mnoho zakázek pro malbu na oknech. Před jistou dobou povstaly mezi opatem a jeho biskupem rozepře v některých náboženských otázkách. Nyní se oznamuje, že opat se svými třiceti mnichy přestoupil na katolickou víru. Carlyle odeběře se do Říma, kde se zajisté několik let zdrží a řízení kláštera po tu dobu převzme jiný katolický opat.

Podobným způsobem založený klášter anglikánských Benediktinek chce rovněž se svou představenou sestrou z S. Brixie Milfordovou přestoupiti na víru katolickou; všechny sestry, až na dvě, jsou k této přeměně odhodlány.

Hnutí k Římu ve skotské presbyteriální církvi. Také ve skotské presbyteriální církvi, která se velmi liší od církve anglikánské zvláště tím, že nemá biskupů, jeví se silná snaha upravití bohoslužby podle vzoru katolické církve. Kongres těchto presbyteriánů se konal těchto dnů v Edinburce. Tu stěžoval si rev. Primmer, že mnoho obcí zavedlo papežské zvyky, že si zřizují mešní oltáře a že namnoze jest liturgie, která se podobá římsko-katolické. Mše sv. se slaví velkou částí presbyteriálního duchovenstva po katolickém způsobu, ačkoli církevní zřízení výslovně vylučuje »Sacrifice of Mass« (mešní obět). Dnes jest liturgie podobná oné, která přivedla odtržení za Jenny Geddese r. 1638. Pozoruhodno jest chování účastníků kongresu; žádná ruka se nehnula k potlesku, nikdo nesohlasil s protestujícím řečníkem, který s hanbou opustil dvoranu.

Klerikálové vládnou Rakouskem. »Zeit« ze dne 1. srpna t. r. sděluje, že výnos ministerstva kultu a vyučování mění některé články evangelické církevní ústavy, a to po přání, které učinil dozorcí sbor evangelíků obojí konfesse roku 1907. Zvláště důležitá jsou změněná ustanovení o evangelických učitelích a školách. Dle těchto nových ustanovení přísluší obecné a měšťanské školy evangelické vedle dozoru státního také pod dozor pastorů, presbyterstva a superintendentů. Učitel na evangelické škole musí býti evangelík a žádá se na něm, aby životem projevoval svou víru. I učitelé v ý p o m o c n í mají býti, jak jen možno bude, evangelíci. Ti, kteří se ucházejí o místo učitelské na evangelických školách a nestudovali na evangelickém učitel-ském ústavě, musí se podrobiti zkoušce z protestantského

náboženství. — Takhle »klerikál« ministr kultu Hussarek stará se o náboženskou školu protestantskou! Tedy: školy evangelické náleží pod dozor pastorů, učitelé věrou i životem musí býti evangelici a třeba-li, musí učiniti zvláštní zkoušku u evangelické zkušební komise! — Tohle kdyby žádali, nebo docela pro sebe prosadili katolíci, jaký zuřivý křik by spustil veškerý tisk svobodomyšlný, rudý, volnomyšlenkářský a učitelský! Prsty by si upsali Beneš, Mrazík, redaktor »Nár. Listů« Hevera vykřičel by si plíce a Masaryk by v tom viděl úplné podrobení Rakouska pod Vatikán a nebožtík Grégr vstal by z hrobu a křičel by: »Školní okna zavěšena jsou černými kutnami!« Katolíci, obrovská většina této říše, nesmějí míti náboženskou školu, nesmějí míti katolické učitele! Protestanti však, — ach, to jest jiná! To už »Čas«, »Právo Lidu«, »Nár. Listy« atd. mlčí, jako by se nechumelilo. Také turecká náboženská společnost v Bosně a Hercegovině smí míti své náboženské školy a vlastní správu svých náboženských fundací, židé a protestanté mají také svou samosprávu, jen katolíci nikoli. A to prý jsme v »katolickém« Rakousku, v němž všemohoucí páni jsou — klerikálové!

Ferrer v novém osvětlení. Zajisté zvláštní radost připraví všem »ctitelům« Ferrerovým rozsudek tribunálu seinského departementu v Paříži v záležitosti pozůstalosti po Ferrerovi. Jistá slč. Bonnardova reklamovala obnos 100.000 franků z pozůstalosti Ferrerovy jako své jmění, které si Ferrer nespravedlivě a neprávem přivlastnil. Ze soudního líčení dověděla se veřejnost toto: Slč. Bonnardova byla společnicí paní Meunierové, která velké sumy často dávala na dobročinné účely. Ferrer, jen o tom uslyšel, byl by rád se přiblížil k staré dámě. Užil všech prostředků a konečně dosáhl toho, že se se společnicí paní Meunierové oženil, za mlčev ovšem, že je ženat a že opustil svou pravou ženu. Se slč. Bonnardovou uzavřel r. 1899 před členy jedné zednářské lože »volný sňatek«. Sňatkem tímto skutečně dosáhl Ferrer, že pí. Meunierová v domnění, že koná dobrý skutek, celé své jmění na jeho »moderní« školu odkázala. Ovšem neměla ani tušení o pravém duchu a pravé povaze Ferrerovy školy. Ve své závěti určila pí. Meunierová, aby obnos 100.000 franků byl vyplacen její společnici. Ferrer však shrábl celé jmění a své »morganatické« choti dal 200-akcií po 500 francích jisté španělské průmyslové společnosti. Akcie však jí zase vzal a volně s nimi disponoval. Marně slč. Bonnardova dožadovala se svého jmění, zvláště když pak Ferrer pro své vlasti zrádné a revolucionářské rejdy byl smrtí potrestán. Nyní však soud přece slč. Bonnardové oněch 100.000 fr. přiřkl. Může jich velice dobře upotřebiti, poněvadž živí sebe a syna, kterého má s Ferrerem, v Londýně psaním na stroji. Procesem byly ozářeny špinavé praktiky Ferrerovy a osoba bůžka volnomyšlenkářského a zednářského postavena do patřičného světla. Tak, jak jednal Ferrer, jednají docela sprostí podvodníci a švindléri.

Z katolického světa. (»Sociální týden« ve Versailles) zahájen byl 28. července. Účast byla z celé Francie, ano i z — Kanady, Brazílie, Uruguaye, Italie, Holandska a Alžíru neobyčejná. Páčí se na 1000 osob. Duší »sociálních týdnů« je Henry Lorin, který mluvil na téma, že náboženství musí být základem, ukazovatelem a základním pilířem moderní sociologie. Známy i u nás P. Sertilanges mluvil o »filosofii a zodpovědnosti«. Zodpovědnost lidského svědomí je vůbec osou letošního jednání na francouzském »sociálním týdnu«. Mimo jiné přítomen byl ve Versailles P. Ruthen, vůdce dělnictva belgického.

Prosba.

Dne 9. září t. r. oslavím v úzkém kruhu svých přátel tichým způsobem své 60té narozeniny. V tomto svém jubilejním roce rád bych pozvedl jubilejní fond, který jsem při družstvu Vlast zřídil pro zřízence našich závodů. Kdo by mi chtěl v tomto roce 1913 prokázat lásku, račiz hmotně obdarovati tento jubilejní fond. Tím mi způsobí radost největší. I já sám k tomu cíli větší částkou přispěji.

V Praze, dne 1. srpna 1913, čp. 570-II.

Tomáš Škrdle,
ředitel závodů družstva Vlast.

VLAST

Nadpřirozeno v uzdraveních lurdských.

Napsal Dr. JINDŘICH GUINIER, volný docent lékařské fakulty v Montpellieru.

Autorisovaný překlad pořídil FR. VAŇOUS.

(Dokončení.)

Věřící i nevěřící, zbožní i bezbožní, upírají chtěj nechtěj zraky své na světlý a živý sloup, který po padesáte let již září na obloze lurdské, stále víc a více oslňuje nebe svým bleskotným leskem, nad pomyšlení osvěcuje končiny tajemné a tolik vábíci každého ducha v pravdě svobodného, každého ducha vzdělaného, — a tací jsou dosud a budou vždy — hledajícího neviditelné, ideál, nadpřirozené, božské. — Každý, vida nepřetržitý příval oslepujících znamení tohoto nadlidského divu, pocituje, kterak se více méně rdí nad svou úžasnou nevědomostí ve věcech náboženských, ač pouze ony se obírají budoucností a pravým účelem života; — každý pomýšlí konečně na studium katechismu a dogmat, na staré a neměnitelné Credo (Věřím v Boha) katolické, na vědu věd, na vědu úplnou a určitě vymezenou, na jedinou vědu, která oproti vědám lidským (hvězdářství, počtářství, atd., atd.), nepožaduje od svých učňů žádné jiné zvláštní schopnosti, leč jen ducha přímého a upřímného, prostého všeho otroctví, a trochu dobré vůle, a která jediná je přístupná každé bytosti myslící, ať je nadána rozumem více nebo méně.

Oproti těmto nezvyklým událostem lurdským, které jsou vždy tak zřejmě dobrodějně, a jak se zdá, touto svou dobročinností odpovídají na projevy víry, umíněné svou důvěřivou odevzdaností, nelze se zbýti myšlenky, že nějaká tajemná, rozumná a svobodná vůle předsedá všem těmto novým a nezvyklým operacím lidské vitality a je řídí. Nezdá se, jakoby tato tajemná vůle se vysmívala zaraženému badateli a bavila se tím, že předstihuje jeho nabytých vědomostí? Nezdá se, jakoby se zálibou dělala nevěrece rozmanitostí, neočekávanou podivností a nepřetržitým hromaděním svých vitálních výkonů, před nimiž nebylo podobných? Nezdá se konečně, jakoby těmito znovu a znovu opakovanými a úplně zřejmými důkazy své nevyčerpatelné lásky dobročinné chtěla přesvědčiti o své věrohodné a nutné přítomnosti, a své neviditelné sice, ale všemohoucí skutečnosti?

A je to týž případ, týž »skutek božský«, který se znovu a znovu vyskytuje a obnovuje v našich ubohých dějinách lidských. — Zde v Lurdech se uskutečňují až dosud před našima očima evangelická podobenství o zrně hořčičném a kvasu.

»Na světě položen je začátek, — děl P. Gratry (proslulý bohoslovec a filosof francouzský) — do lidu je vložen kvas onou ženou (Pannou Marií), která dala zemi Syna člověka (našeho Pána Ježíše Krista), a tento božský Kvas pronikne celé pokolení lidské. Na naší zemi žije zárodek, a tento zárodek je nejnepatrnější ze všech, které kdy byly spatřeny: je to Novorozenec ve chlívě, třicet let skrytý a zaměstnaný ruční prací, potom Jinoch, jenž mluví k několika mužům a jehož hovory sebrány na deset stránek To vše se děje vně velikých monarchií východních, a vně řecké a římské civilisace; to vše se děje u národa maličkého, chudého, neznámého a povrženého. Nuže, naše oči ho vidí. Tento zárodek, ze všech nejmenší, zplodil ne snad národ, nýbrž celý svět, svět křesťanský, tento strom, na němž odpočívají nebesští ptáci: a těmi ptáky nebeskými jsou národové . . . Tento mladý Muž třicetiletý, jak děl biskup Bossuet, tento Řemeslník, kázající v Judsku, viděl zeměkouli a celé dějiny lidstva, když předpovídal, že nebeský kvas zaplní vše, a když hlásal tyto věci tehdy, kdy království Boží ještě bylo na venek neznatelné, a kdy je choval celé ve svém srdci.«

A co vidíme my dnes v Lourdech? — Nepatrná dívčinka, a pasačka ovcí a chorá a slaboučká a bezelstně nevědomá, nese v sobě kvas, vložený do lidu neviditelnou rukou (rukou Neposkvrněné Panny), zárodek neznatelný, zasetý do koutku nevšimané krajiny, a tento kvas, tento zárodek, zplodil před našima očima ne snad nějakou maličkou skupinu věřících, ne nějakou nepatrnou sektu osvícenců (illuminátů), nýbrž pohyb celého světa křesťanského, který se hýbe a o překot hrne sem, aby dosvědčil i svou obrovskou účastí i vynikajícími projevy křesťanských ctností božství původce tohoto pohybu, jenž vede jeho hnutí před tvář nerozumného neznabožství zatímních vladařů Francie.

»Skutky jsou skutky — řekl výtečně profesor Raymond — a nesouhlasí-li s těmi neb oněmi ponětími, je to proto, že jsou tato nedostatečná.«²⁰⁾

Zde jsme opravdu před nadpřirozenem.²¹⁾

²⁰⁾ Liberalismus je přemrštění a zkažení svobody; criticismus je zneužití a zničení kritiky; positivismus, jakožto soustava vylučovací dochází důsledně tam, že znetvořuje, zneuznává, ba umlčuje skutečné, kladné a viditelné události pod záminkou, že je přivádí k platnosti. (Gauzeau: la Foi catholique, str. 248.)

²¹⁾ »Nadpřirozeno«, které se po prvé zjevilo v jeskyni Massabielské dne 11. února 1858, zjevuje se tu od té doby neustále. — Kdokoli přečetl svědectví Dra Dozouse (kniha: La Grotte de Lourdes. Sa Fontaine. Ses guérisons — 1875) a J. — B. Estradea (kniha: Les Apparitions de Lourdes. Souvenirs intimes d'un témoin — 1899), těchto prvních svědků skutečných událostí, a vážně pročte tolika svědectvími doloženou, tak určitou a podrobnou knihu P. Crose, S. J., nazvanou: Notre-Dame de Lourdes. Récits et mystères — 1901, kteráž je o tomto předmětu dějinnou památkou nejuplnějši a nejjistější, — a doplní své studium rozvážnou četbou o téže věci pojednávajících děl Dra Boissariea a kanovníka Jiřího Bertrina z Institut catholique v Paříži — těchto dvou mistrů ve kritickém rozboru událostí v jeskyni Massabielské — pocítí o existenci »nadpřirozena« v Lourdech týž dojem, který v mysli zůstává zřejmá existence tíže, elektriny, páry atd., věci to, které lze co den pozorovati. — V živé knize P. Alexandra Petita z Angoulême: L'Immaculée à Lourdes depuis cinquante ans — 1909 — najde čtenář na 431 stranách in — 18. velmi pěkný výtah všeho, co si jen možno přát vědět o dějinách »nadpřirozena« v Lourdech od r. 1858 do r. 1909.

Nadarmo by člověk hledal podobných uzdravení jinde; našel by je pouze v analogických případech zakročení »nadpřirozeného a božského«, totiž v neobvyklých uzdraveních, která již dva tisíce let jsou Církvi katolickou prohlašována za zázračná, a která jsou pozorována zvláště při »kanonisacích« (prohlášeních za svaté).

V Lurdech bylo zaznamenáno za dobu padesáti let na čtyři tisíce mimořádných uzdravení: v to spadá přes 750 rozličných tuberkulosních nemocí, přes 110 nádorů, přes 20 rakovin atd.²²⁾ Několik set těchto šťastných uzdravenců ještě žije. A tato zázračná uzdravení dějí se stále před očima všech lidí: roku 1909 od ledna do října byla zapsána ve Zjišťovací kanceláři 104 uzdravení zázračná, s nimiž bylo zapsáno v téže době přes 400 (určitě 432) lékařů, kteří je sem přišli studovati.

Každý může pohodlně zkoumati, sledovati, libovolně zprohlédati tento nevyčerpatelný důl věcí skutečných; za každým krokem setká se s některou ze sedmi význačných známek, které jsem právě zvláště vytkl.

8. Závěr.

Jaký závěr učiniti? Události se nedělají samy, vždy dlužno je vysvětlovati. Jejich příčina? otázka se snad někdo. A myslitel pocítuje, jak v mysli se mu vynořuje Příčina, Příčina veliká, Příčina prvá, Příčina věčná, nutná, předurčující, o níž narážejí a narážeti budou filosofové, kteří si uchovali neporušený a zdravý rozum. A tato první příčina není a nemůže býti ničím jiným než Všemohoucí, jenž stvořil a v činnost uvádí síly všehomíru.

Ve všech řečích slove tato bytost Bůh; Bůh, Nekonečno, Bytost vzorná, Bytost nestvořená, nehmotná, rozumná a svobodná, Bytost věčně žijící, o níž apoštol sv. Jan mohl napsati: *In ipso vita erat* — v něm (Bohu) byl život; Bytost, která je život sám, život bez substrátu (základu), sám od sebe bytující ode vždy na vždy. Bůh, Bytost věčně žijící, schopná vesmíru život dáti a bez konce ho učiniti.

Ano, je dlužno učiniti závěr. Buďto se musí popřítí skutečnost, zřejmost, aneb s nejpřednějšími veleduchy, kteří vyložili — ne snad nějakými více méně jemnými výmysly svého ducha, pouhou vědeckou zdánlivostí, nýbrž skutečnými, dobře dokázanými jistotami — pravé vědy lidské, s těmi opakovati stručný výrok, který v sobě zahrnuje smýšlení hvězdářů Keplera, Newtona, Biota, Cauchyho, Le Verriera, velikých fyziologů Pasteura a Klauudia Bernarda a všech nejpřednějších geniů, studujících přírodní zázraky vesmíru: »Vidím Boha, dobrého Boha z Evangelia, jediného Boha pravé a dokonalé lásky.«

To znamená: vidím Boha v jeho dílech; vidím Všemohoucího, Boha proroků, Jehovu Hebreů, Boha Trojjediného z Evangelia, an prozrazuje se ve hmotě a oslňuje mne svou slávou.

Není pochyby, Bůh se jeví ve přírodě všude. Ale v Lurdech padesát let již se jeví způsobem zvláštním, zřetelným a trvalým: — zapomínán člověkem, svým tvorem a nechťje tomuto za-

²²⁾ Sr. Annales de la Grotte a Oeuvres od Dra Boissarie, P. J. Bertrina atd. — — —

pomenutí propadnouti; nevážen a urážen člověkem, jež učinil svobodným, a nechtěje zastaviti svojí lásky k němu, naopak, rozhodnut z vítěziti nad tímto nevděčником silou své lásky, vymýšlí za tím účelem co den nové a vždy neodolatelnější činy: po nádheře stvoření a blescích na Sinaji dostavuje se pokoření v Jeslích, bolesti a potupy Kříže; po Kříži láska bez mezí ve Velebné Svátosti, svrchované úsilí Božského Srdce — — — ²³⁾; a nyní dobrodiní a milosti Panny Massabiellské.

Je to stále týž způsob. Po každém novém náboženském ochladnutí člověka níží se Bůh o stupínek, aby se ještě pokusil rozehráti srdce, od nichž se mermomocí nechce odtrhnouti. Je to Láska božská a ještě Láska božská, prozrazující se rozumnému lidstvu způsobem nanejvýš zřejmým a žádající na něm opět, aby se jí svobodně klanělo a navzájem a dobrovolně ji milovalo.

Jsou lidé, kteří se opovažují říci o Lurdech: »Neuvěřím, leč bych viděl narůstí nohu neb odejmutý úd, anebo vzkřísiti člověka mrtvého. Je-li Bůh a je-li — jak dítě — všemohoucí, ať mi to ukáže! — — — To mu nemá býti o nic nesnadnější než opraviti kosti a zaceliti rány — — —.«

Na takové popírače, zneužívající svobody, kterou jim Bůh dal, náš dobrý Bůh se otcovsky usmívá a promlouvá k nim v nitru jejich duší: »Kdybys znal dar Boží!« — — — (Jan, IV., 10.) Bůh chce šetřiti a dbáti jejich svobody víry, ukazuje jim pouze to, čeho je třeba, aby je osvítilo, ale nenutilo k věření a nepoutalo jejich víry: »Bůh zve k zápasu o vítězné věnce a ceny, ale nenutí těch, kteří se vzpírají jíti.« (Sv. Jan Zlatoústý.)

Nesníží se tolik, aby jich uposlechl.

Občas přece uznává užitečným, potvrditi jim svou přítomnost silněji — — — a pak jsou to ničivé meteory (bouře, vichřice, cyklony vše pustošící nebo hubící), strašlivé výbuchy sopečné (hora Peleé na Martinique), nepředvídané zátopy, zemětřesení (Lissabon, Nicea, Messina, Provence atd.), tisíce oběti hladu, válek, velkých epidemií, konečně cholery, moderní cholery, kterou moji souvěkovi viděli právě jako já v posledním století, — počínaje velikou epidemií r. 1823, která zdecimovala Evropu a Paříž, — ona takorůzka se posmívala všem zdravotním opatřením, všem kordonům sanitétním (řetězům hlídek) a rozsévala smrt zde i onde, kdy se jí hodilo, bez pravidla a míry, a jak se zdá pouze po vůli Toho, Jenž ji seslal. — — — Hrozná pohroma, která nás ohrožuje možná i dnes. A tohle jsou ty tajemné síly, které chová Prozřetelnost v zásobě, které prostý lid nazývá »metlami Božími,« a jejichž nevyzpytatelnost pokořuje domýšlivou vědu, která chová pouze ten »skromný« sen — zasednouti na místo Boha.

Ale kdo jest ochoten na tyto věci tak pohlížeti a tak si je vykládati?

A lidstvo kleslé, poznamenané na čele dědičným hříchem, valí svůj těžký sud béd dále, nechtíc přijmouti pomoci božské, která by mu jej ulehčila, ač proto přece nikdy neomrzí vše-

²³⁾ Sr. Em. Bougaud, Marguerite-Marie, 1876, 4. vyd., str. 241.

mohoucího Milosrdenství, ani věčné odplatitelky Spravedlnosti, která řídí vesmír.

Východiskem, základem všech souvěkých bludů (naturalismu, nového náboženství vědy, neodvislosti a svrchovanosti lidského rozumu, utopické — nemožné — rovnosti všech, společného držení majetku, emancipace — uvolnění — smyslův a mravnosti, hesla »ni Bůh, ni pán« atd.) je zavržení, popření katolického článku víry o dědičném hříchu, o pádu člověka a jeho vrozeném úpadku, jehož následkem je člověk podroben nevědomosti, zatemnělosti a zaslepenosti — pokud se týče duše a rozumu — a pokud se týče těla — bolesti, nemoci, smrti a úplnému zničení — trestům to, trestům nevyhnutelným potomstva za hřích Adamův, za hřích prvního páru lidského — avšak trestům nápravným a záslužným, které trestaného nesnižují, nýbrž povznášejí, povzbuzující ho, aby vlastní silou neustále krácel za pokrokem hmotným i mravním a zpět si vydobyl blažené nesmrtelnosti.

Lurdy, činíce lidu srozumitelným článek o Neposkvrněném Početí, šíříce do všech vrstev lidových myšlenku, že jedině Marie byla výjimečně uchráněna poskvrny hříchu dědičného, hlásají tím spolu věcnou skutečnost (objektivní realnost) dědičného hříchu, a tudíž zavazují k víře ve články víry (dogmata) a vůbec k víře v nadpřirozené zakročení Boží, ve Vtělení, Vykoupení, Zjevení, Evangelia, Cirkev, v nutný zákon bolesti a zadostiučinění, — ukládají pokoru, sebezápor, nezištnost neboli krátce katolické křesťanství celé, kteréž jsouc strážcem všech pravd božských i lidských a všech z nich vyplývajících ctností, je skutečně hradbou nejjistější jakož i nepopíratelnější proti všem výstřednostem, bludům a nepořádkům.²⁴⁾

Člověk přemýšlející pocituje v Lurdech více než kdekoliv jinde, že existuje z vůle a činu někoho Jiného, někoho Jiného než svého smrtelného otce, jenž byl pouze nástrojem tohoto tajemného Jiného; — člověk rozumný uznává, že o své budoucnosti neví ničeho, leda to, co je mu umožněno poněkud poznati ze »zjevení«, které nedostatečně studoval; — člověk mravní (morální) má neodolatelné tušení, že kolem něho existuje celý svět neviditelný, svět obydlený bytostmi nehmotnými, přirozenosti vyšší, než jest jeho, svět pro něho mnohem důležitější, než lze ve skutečnosti postřehnouti; svět tajemný, který sám jest ovládán Přítomností vznešenou, »Bytostí svrchovanou«, od níž sám závisí jakožto člověk stvořený, a která řídí jeho osobní určení.

Avšak v jeskyni lurdské při průvodu se Svatou Hostií, žehnající zástupům a uzdravující nemocné, má každý vzdělaný a vycvičený katolík jistotu o jsoucnosti armády bytostí nehmotných, neviditelných, vznášejících se nad klečícími zástupy, pronikajících je svými nebeskými paprsky a svolávajících na ně od svrchovaného, mimo ubírajícího se Pána onen úrodný dešť milosti božských, které křísí těla a obracejí duše. Na křídlech své rozumné víry proniká do nového světa života nadpřirozeného, který se prozrazuje jak uzdravenými ústroji tělesnými, tak obrozenými dušemi. V těchto příliš kratičkých chvílkách dostává se mu více

²⁴⁾ Sr. A. Petit, *L'Immaculée à Lourdes*, 1909, str. 414—415.

než kdy jindy nadlidských zjevení o jeho nesmrtelném cíli; rozněcuje se k vyšším snahám po ideálu dokonalosti mravní a po životě nadpřirozeném a božském; zvláště však dochází k neodbytnému přesvědčení o své závislosti jakožto bytosti stvořené a své závaznosti ku poslušnosti.

Před »tmavým otvorem jeskyně«, posvěceným přesvatou nohou Neposkvrněné Panny, mívá bádavý katolík vidění »Dobré Máti«, neviditelné a obejmající každého věřícího svým mateřským pohledem, asi jako v době jejich »zjevování se«, kdy ve vytržení uváděla Bernadettu. A v tomto vznešeném obcování duší vidí již předem částku oné zářivé nesmrtelnosti, věrným věřícím přislíbené, vidí ji jakožto odměnu za svou víru již zde na zemi.

»A vskutku, je to tak snadné!« říkával mile náš dobrý František Copée, básník konvertita.

* * *

V Lurdech jsou pozorovány události, kterých nevidět nikde jinde a které se stále opakují se svými odlišnými a osobitými známkami, jež jsou »lurdskou zvláštností«. A kdo tato nezvyklá uzdravení viděl, marně by hledal podobných jinde.

V naší době bádavé a bedlivě pozorující, v době experimentálního pozitivismu (opírající se o jistoty zkušeností nabyté), ocitá se člověk v Lurdech před událostmi četnými, jistými, souhlasnými, veřejně pozorovanými a určitě vymezenými, jejichž tajemnost a obtížnost vysvětliti je způsobem přirozeným nabádat ku přemýšlení a dohání konečně rozum k nezbytnému určitému prohlášení.

Člověk volky nevolky musí činiti nějaký závěr.

Když byl probádal, rozebral a rozpitval jednu každou hmotnou skutečnost, pokud se prozpytovati dala, musí učiniti synthesu z celé této nepopíratelné a zázračné hromady poznatků.

Buďto musí samozřejmou skutečnost popřítí, nebo, maje na paměti dějiny lidstva, připustiti zakročení supranaturalní (nadpřirozené), uznati přítomnost Bytosti neviditelné, která se projevuje svými úkony. Musí zapřítí a zamítnouti svůj rozum a klaněti se Bohu — Bohu ze zjevení a katolických dogmat; — neboť v Lurdech nemůže běžeti o žádné jiné božstvo, než o Božstvo, jemuž se klanějí křesťané a které prochází řadami věřících, halíc se v konsekrovanou Hostii.

Kdokoli se rozhodne usaditi se v Lurdech — jako já, již leta — v tomto živém středisku »nadpřirozena v činnosti«, trvale a současně nevštěvovati nemocnice, píščiny a Kancelář zjišťovací, tam zkoumati dějiny uzdravených nemocných, sledovati nemocné po jejich uzdravení, srovnávati uzdravení vzájemně, pečlivě pozorovati a rozebíratí mocný náboženský život, prožívaný co den na ohromné půdě u jeskyně Massabiellské, ten chtěj nechtěj podlehne i proti své vůli i proti svému smýšlení společenským jeho prostředím mu vštípenému, tomu neodolatelnému dojmu, že Lurdy jsou skutečně v očích rozumného člověčenstva jediným

ohniskem, z něhož vyzařují bez ustání zvláštní a nová světla, která přičiňují jednu z nejsuggestivnějších stránek k letopisům — beztak již tolikerými důkazy opřeným — římskokatolické Církve a zasluhují studia a úvah každého myslitele.

Někdo mi řekne: »Chce dokazovati zázraky na počátku století XX.? — — — Může v ně vážný člověk věřit? — — —«

Proč by v ně nevěřil, jsou-li pravdivé? A proč by nedokázal jejich nepravost, pakliže jsou nepravé? — — —

Před právem, před soudy nelze zničití žádného vyšetřování pouhým neurčitým tvrzením: je nutno zavést pravidelné vyšetřování jiné.

V Lurdech se dovoláváme svědků, kteří viděli; dokažte, že viděli špatně. Dovoláváme se lékařů, lékařů četných, kteří zjistili náhlá, nevysvětlitelná a neobvyklá uzdravení z nemocí ústrojných a skutečně hmotných, uznaných za nevléčitelné: dokažte, že tyto nemoci nevléčitelné nebyly, a jestliže byly vyléčitelné, že vyléčení nebylo nadpřirozené.«

Kdyby se dostávalo podobných uzdravení pouze obyvatelům Lurd, mohli bychom snad o jejich správnosti pochybovati; avšak jaký prospěch by z toho měli tak četní cizinci ze všech zemí, když by po padesáte let již tvrdili, že byli uzdraveni »zázračně« a nebyli? — —²⁵⁾

Zázraky u jeskyně Massabiellské nespádají do středověku; nikdo se nemůže odvolávati na pověřivost a nevědomost doby, v níž se udály; svědkové jejich dosud žijí; každému je možno navštívití a vyslychati ty nejnedávnější a nejzajímavější zázračně uzdravené lidi, jako: pí. Rouchel z Met, duchovní Cirette, sl. Huprelle, p. Gargam, sl. Tulasne, sl. Lévêgue, p. Alliaume, slečny Marie Borel, Guilloteau, Hauton, Carina de Bénévol, pí. Biré atd. atd.²⁶⁾. Proč tedy se někdo nepokusí »úředně« zrevidovati dané zprávy, které Církev přijala do svých kanonických soudů, nebo zprávy oněch očitých svědků, kteří dosud kanonicky vyslychání nebyli?

Odvažují se tudíž tvrditi, a žádný vážný duch mi nebude odporovati: »Otázka ‚nadpřirozena‘ v Lurdech existuje tam tím způsobem, že jeskyně Massabiellská je skutečností veřejnou a že nevysvětlitelná uzdravení u ní jsou též skutečností veřejnou«.

Této otázky nikdo nepopře.

Lépe je, studovati ji zblízka a čerpati z ní moudře poučení, než se před ní skrývati.

Věří-li člověk tomu, co vidí, počíná si zcela rozumně.

²⁵⁾ Sr. B. de Lagrèze, Histoire de Lourdes, 1877, p. 334.

²⁶⁾ Sr. A. Petit, L'Immaculée à Lourdes, passim.

Bílá Labuť.

(Magatonka Ska.)*

Indiáni vzbouřili se
 po poradách v radních stanech,
 po válečných divých tancích,
 že jim bílí osadníci
 do území zajížděli,
 dolovali v jejich půdě
 zlato, stříbro, drahé kovy,
 stříleli jim na prérii
 bisony, jež Velký Duch dal
 na výživu jejich rodin.
 Činili tak proti slibům,
 proti smlovám ujednaným
 s Velkým Otcem v Bílém Domě.
 Indiáni snažili se
 po dobrém svých hájiti práv,
 zatlačiti Bílé Tváře
 z majetků jim zaručených
 domluvami, žalobami.
 Marně však se namáhali,
 Bílé Tváře dál a dále
 pozemky jim zabírali,
 do pustin dál tlačili je,
 bisony jim postříleli
 pro zábavu na prérii.
 Úředníci jejich žalob
 ani sobě nepovšimli,
 byli hlouši k jejich steskům
 spravedlivým, oprávněným.

Indián když hájil práv svých,
 zastřelen byl jako bison
 na prérii nepřehledné
 beze všeho slitování,
 marně ochrany si žádal,
 vrah byl vždycky sprostěn viny,
 spravedlivost hlucha byla,
 vážky její byly křivé,
 vážily jen jednostranně
 proti právům Indiánův.

Místo práva přišlo vojsko
 střílet chrabřích Indiánův,
 pálit stanů, vraždit starců,
 žen a dětí bez rozdílu.
 Heslem vojska bylo rčení:
 »Indián je tehdy dobrý,

*) Děj vzat z »Omaha Sundry Bee«.

když je mrtev, když je pohřben!«
Vojsko bylo odpovědí
na stížnosti Indiánův.

Indiáni ze zoufalství
cháпали se tomahawku,
sekerky, jež značí válku,
proti vetřelcům se zvedli,
roztínali mužům lebky,
ženy vlekli do zajetí,
děti sobě přivlastnili,
se svými je vychovali. —
(Indián je něžný k dětem)
spalovali domky, sruby,
zajímali krávy, koně
na území indiánském,
jež jim bylo zaručeno
Velkým Otcem v Bílém Domě. —

Na žaloby Bílých Tváří
nepravdivé, bezdůvodné
přišlo vojsko upokojit
Indiánů, kteří právem
byli »na válečné stezce«.

Indián je bojovníkem,
který smrti neleká se,
v boji chytrý jest a lstivý,
každý pářez je mu štítem,
každý balvan je mu přilbou,
vyskočí jak pardál rychle,
skolí svého protivníka,
zpět se vrátí ve svůj úkryt
chráněn proti střelbě vojska.
Koně jejich jsou jak střely,
s větrem o závod se ženou
jako blesky v divé bouři.
Jejich zvědové jsou bystří,
nepřítele vystopují,
bojovníkům označují
každé hnutí nepřátel svých
kouřem ohňů na výšinách
Rozdělaří malý oheň,
pokryjí jej čerstvou travou,
nad ním zvednou velkou plachtu,
kotouč dýmu za kotoučem
pouštějí pak k nebi vzhůru
dle úmluvy se svým lidem.
Počtem chomáčů těch kouře
dávají svým lidem zprávy. —

Vojsko táhlo podle řeky
překrásnými údolími,

vystlanými svěží travou,
dobrou pastvou pro jich koně,
táhlo pravým zemským rájem.
Staré stromy podél břehů
skláněly stín do vod řeky,
do Nebrasky, »Mělké Vody«,
v níž se zářně zrcadlilo,
modré nebe, čisté, jasné.

Pojednou se zrakům jejich
objevil háj plný stromů,
plný zeleně a révy,
jež se pnula po pních stromů
jako nejkrásnější krajky.
Sřemchy, broskve, plané slívy
naplnily vůni květů
krásný koutek, háj ten vábný.
Uprostřed se prýštil pramen
s vodou chladnou, křišťálovou,
jenž se vléval v mělkou řeku.

A hle! blízko u pramene
mladý velitel, jenž v čele
vojska na bujném jel koni,
uzřel dívku indiánskou
připoutanou pevně k stromu
řemeny z bisoní kůže,
až se ryly v její ruce,
v její nohy, v její šiji.
U noh dívky černala se
ohořelá dřeva shaslá.
Mladý důstojník svým mečem
přefal pouta mladé dívky,
vyprostil ji z kruté vazby.
Dívka byla sličná, vlnadná,
byla jak to krásné jaro,
jak ta záře modra nebes,
jak ten háj, jenž pln byl vůně.
Oblečena byla skvostně
vkusným krojem indiánským
z jeleních a sajčích koží
plných třásní, plných ozdob,
korálů a vzácných lemů,
jak se šatí okázale
dcery velkých náčelníků.

Děkovala veliteli
za záchranu vroucím zrakem,
plným ohně sálavého,
jenž se dotknul jeho srdce
jako slunce teplá záře,
zjev té dívky okouznil jej.

Pravil svému pobočníku :
 »Překazili jsme jim vraždu,
 chtěli dívku upáliti,
 my jí život zachránili,
 vezmeme ji nyní s sebou,
 žádný se jí dotknout nesmí,
 v staně vlastním v tábořišti
 bydlet bude nerušena,
 žádný vojín obtěžovat
 nesmí dívku indiánskou,
 chráněnkou je nyní naší,
 svobodu jí plnou dáme.«

Jméno její indiánské
 bylo krásné: »Bílá Labuť«,
 ježto měla lepou šíji,
 pleť spíš bílou nežli rudou.
 Matka její, dávno mrtvá,
 byla ženou bílé tváře.
 Při zájezdech Indiánů
 proti bílým osadníkům
 byla zajata a vzata
 do ležení Indiánův
 unešena náčelníkem,
 jenž ji pojal za manželku.
 Matka dala život dceři,
 ale chřadla při vzpomínce,
 jak rodina její celá
 byla krutě povražděna
 Indiány, kteří náhle
 jako blesk se objevili,
 zapálili jejich domov,
 všechny v domě zahubili,
 jedině jí ušetřili,
 ježto náčelník ji zajal,
 její krása vábila jej,
 přivázal ji k svému koni
 a po jízdě krkolomné
 zavezl ji ve svůj vigvam.

Po roce se narodila
 Bílá Labuť, dítě krásné.
 Matka byla s ní šest roků,
 učila ji modlit k Bohu,
 který pro nás ukřižován,
 učila ji milovati,
 osadníky, bílé tváře,
 jejich víru a kříž svatý.

Na památku na svou matku:
 křížek měla Bílá Labuť
 na svém hrdle zavěšený,

jediný dar po své matce,
 upomínku nejvzácnější,
 matka sama nosívalať
 na krku jej zavěšený.
 Nejdražším jí dědictvím byl
 po matce ten křížek zlatý. —

Bílá Labuť byla šťastna
 v tábořišti bílých tváří.
 Pod ochranou velitele
 na ničem jí nescházelo,
 vojsko plno uctivosti
 zdravilo ji na setkání.
 Mladý velitel jí dával
 plnou volnost v tábořišti,
 opevněném mohutnými
 kmeny starých silných stromů,
 zakopaných v černé půdě.
 Tyto mocné palissády
 byly nedobytnou tyrzí,
 jícny děl na všechny strany
 hrozily smrt rozesílat
 v útočící Indiány.

Mladý velitel se zarděl,
 když ji potkal mezi stany,
 její líce zahořelo
 ohněm lásky při setkání,
 její oko bylo žhavé . . .

Jednou ráno, nežli slunce
 zlaté vlasy v řece koupá
 divná zpráva rozlétla se
 po táboře jako bleskem —
 Bílá Labuť prchla náhle
 ze záseků, z tábořiště
 beze stopy jako srna,
 jež se skryje ve pralese,
 kde ji marně stíhá lovec
 přes kmeny a přes balvany.
 Prchla jistě k Indiánům,
 by zradila bílé vojsko. —

Strážě byly sesíleny,
 všechno k boji připraveno,
 ráno, nežli slunce vzešlo,
 všechno vojsko mělo státi
 v plné zbroji, v pevném šiku,
 kdyby byli přepadeni.

Indiáni ve dne pouze
 na bitvu se připravují,
 ježto věří, padne-li kdo

v černé tmě, že celou věčnost
musí prožít ve tmách charých.

Po půlnoci dusot koně
upozornil bdělé stráže,
že se někdo tryskem blíží
k bráně pevné palissády.

Na koníku indiánském
dívka střelbitě se žene.
Stráž v ní pozná Bílou Labuť.
Brány se jí otevřely.
K veliteli předvedena
v jeho staně klesá k zemi,
prostřelena ostrým šípem
bdělých hlídek indiánských,
život ještě plál jí v oku,
mohla ještě promluvit:

»Já jsem byla nastražena
nad ohništěm povyhaslým,
abyste mne zachránili,
abych mohla prohlédnouti
tábor, vaše palisády,
abych mohla Indiánům
dát zprávy spolehlivé
o ležení, opevnění,
počtu vašich bojovníků,
přisahou mne zavázali.

Proto odešla jsem od vás,
Indiánům sdělila jsem,
že váš počet nesčetný je,
hradby vaše nedobytné,
děla že všem hrozí zkázou,
kdož na dostřel přiblíží se.

Indiáni rozhodli se
bez boje dál odtáhnouti,
v přesile ač hrozná byli
jako hvězdy na obloze.
Ušetřila jsem vás boje,
zachránila mnohý život
životem a ranou vlastní.
V noci ze stanu jsem prchla,
osedlala rychle koně,
k bílým tvářím vrátila se,
neb má matka byla bílá.
Tebe, milý veliteli,
toužila jsem opět uzřít,
nebo srdce moje plálo
k tobě láskou velkou, mocnou.
Z lásky k tobě zachránila
jsem tvé vojsko od záhuby, —

Od ležení Indiánů
 bojovník, jenž o mou ruku
 ucházel se bezvýsledně,
 pronásledoval mne nocí,
 šípem zasadil mi ránu,
 jež zažene duši z těla.
 Tento křížek po mé matce
 přijmi, drahý veliteli,
 na památku mojí lásky!«

Vytrhla šíp ze své rány,
 červená krev tryskla proudem,
 mrtva klesla Bílá Labuť
 jako ptáče postřelené

Veliteli slza smutku
 po tváři se z oka svezla

Pochovali Bílou Labuť
 s poctou hodnou hrdin padlých,
 výstřel vojska zazněl smutně,
 ku hlavě jí křížek dali,
 na němž stálo: »Bílá Labuť«.

Jan Vránek.

GRAZIA DELEDDA:

Matka Boží Dobré Rady.

Byl jednou v jedné sardinské vesnici člověk velmi zlý, ten v Boha nevěřil a nikdy žebráka nepodaroval.

Jmenoval se don Juanne Perrez, neboť byl původu španělského a ošklivý byl jak sám ďábel. Bydlel v domě velmi velikém, černém, tajuplném, v němž byly 101 pokojů; při sobě měl k posluze malou patnáctiletou neteř; říkali jí Mariedda.

Mariedda byla právě tak dobrá, hezká, zbožná jako její strýc byl zlý, ošklivý bezbožný. Mariedda měla nejkrásnější černé vlasy v celé Sardinii a její oči byly jedno jako jitřenka, druhé jako večernice.

Don Juanne neměl rád Marieddy, jakož ostatně nenáviděl všech křesťanů na zemi; kdyby byl mohl, byl by jí krásné její oči vydrápal; bál se však, anebo mu v tom bránil nějaký zbyteček svědomí; jakmile však dosáhla patnáctého roku, chtěl se jí zbaviti a provdati ji za muže nejošklivějšího ve vsi.

Ona však nechtěla k tomuto nešťastnému sňatku přivoliti; tu vesnický šereda, aby se jí za tu pokořující odmítku pomstil, pořezal jedné noci všechny stromy v zahradě dona Juanna a na práh domu, kde Mariedda a strýc bydleli, položil pár rohův a

dvě veliké tykve. Každé noci přicházel a prozpěvoval ošklivé písně.

Nelze ani vylíčiti hněvu a odporu dona Juannea, jaký od té doby choval k ubohé Marieddě. Stačí, řekneme-li, že jednoho dne ji vzal se sebou do nejodlehlejšího pokoje v celém zámku a řekl jí:

„Tys nechtěla za muže Predua Concaefreda (Petra Tvrdohlavce). Dobrá! Poněvadž však třeba tě provdati, tedy se připrav, abys se zasnoubila se mnou!“

Ubohá zůstala jako zkamenělá; potom pravila: „Jak je to však možno? Či nejste můj strýc? Od které doby mohou si bráti strýcové své neteře?“

»Mlč huso! Mám od papeže dovolení, oženiti se, s kým chci a to i bez kněze. Rozhodl jsem se vzíti si co se mi líbí. Rozmysli si to tedy. Buď toho muže ze vsi, nebo mne. Dávám ti jednu noc na rozmýšlenou.

A odešel, zamknuv ji zvenčí.

Když Mariedda osaměla, jala se plakati a vroucně se modliti k Matce Boží Dobré Rady, aby jí pomohla a dala jí dobré vnuknutí.

A ejhle, sotva nastala noc, zjevila se jí překrásná Pání, celá obklopená světlem, oblečená v hedbáví, v bílý závoj a v modrý plášť, s korunou zlatou na hlavě, podobnou koruně královně španělské.

Kudy sem vešla?

Mariedda si to nemohla vysvětliti i stála tu s ústy otevřenými, hledíc na krásnou Pání, jež promluvila k ní hlasem podobným hudbě houslí:

„Jsem Matka Boží Dobré Rady a uslyšela jsem tvoji modlitbu. Poslyš, Marieddo! Žádej na svém strýci 8 dní na rozmýšlenou; jestli za tu dobu neupustí od své myšlenky, zavolej mne znova. Buď vždy hodná a já ti nikdy své pomoci a rady neodepru.

Řekši to, zmizela a v pokoji zbylo po ní světlo jakoby měsíčné a vůně jasmínová.

Mariedda plná radosti modlila se celou noc; ráno potom žádala strýce o osmidenní rozmýšlenou.

Don Juanne svolil, ačkoli nerad; zatím však, aby mu neutekla, zavřel ji v nejodlehlejší pokoji, kde zůstávala stále ona měsíčná záře a vůně jasmínová.

Minulo osm dní a strýc se jí tázal, jestli se rozhodla, on že je zcela rozhodnut pojmouti ji za choť hned zítra.

Když opět osaměla, jala se Mariedda plakati a modliti se; a brzy zjevila se Pání Nebes, měla však nyní šaty ze zlatého brokátu a korunu z perel jako královna francouzská.

„Spi, Marieddo a neboj se!“ pravila k ní hlasem podobným slavičímu zpěvu. „Vezmi si tento růženec, jenž má moc uzdravovati nemocné, a nezapomeň ve štěstí na mne, aby tě potom nestihla nehoda.“ Na to zmizela a v síni po ní zbylo světlo jarní jitřenky a vůně karafiátů.

Mariedda nemohla ani slova promluvit. Plna naděje a nadšení políbila růženec z perleti, darovaný jí Božskou Paní, pověsila si jej na šíji a klidně usnula, netázajíc se, co může přijít zítra.

Ráno však se probudila pod trním nedaleko močálu a hned ji napadlo, že ji sem ve spaní přenesla její svatá Ochránkyně.

Vstala, pomodlila se obvyklou modlitbu, a dala se na cestu k městu, vystupujícimu v dáli z růžových par čarovného rána.

Kráčí a kráčí, i vidí malého rybáčka, an bos s udicí na rameně pospíchá chytat ryb v nedalekých rybníčcích, jenž se tu kolem modraly.

Tázala se ho :

„Hezký rybáčku, prosím tě, jak se jmenuje toto město?“

Rybáček však neodpověděl, nýbrž počal zpívat :

„Já lovím úhoře a divoké husy,
to město tam dole sluje Othoca*)

„Aj! — pomyslíla si Mariedda, jsme v Oristaně.“ Kráčí a kráčí, i vstoupí do města a hned počne hledati dům, kde by mohla sloužiti za služku; avšak marně. Tři dny a noci prochodila dům od domu, umírajíc únavou i hladem, ale služby nenašla. Nezoufala však; modlila se, modlila stále ku Krásné Paní Dobré Rady, aby jí pomohla.

Najednou čtvrtý den kráčí kolem královského paláce, i spatří množství lidu a všichni vypadali velmi dojatai a byli bledí a plní bolu. —

„Hezký vojáčku“, tázala se mladého vojína, smutného jakoti ostatní, „co se to zde přihodilo?“

„Umírá syn soudcův a žádný lékař ho nemůže zachrániti.“ — —

Soudce byl králem arborejským a syn jeho byl tedy králevicem a byl to nejkrásnější kavalír z celé Sardinie.

Mariedda se zachvěla nad tou smutnou zprávou a chtěla se již pomodliti „Zdravas“ za umírajícího králevice, když do-
tknuvši se svého růžence vzpomněla si, že má moc uzdravovati nemocné.

Nepromluvši slova, prodrala se davem až ke královskému paláci; tam ji zastavil setník stráže a urputně se jí tázal, co chce. —

„Jdu uzdravit don Mariana, nemocného králevice,“ odpověděla pokorně. Mám kouzelný lék, ten uzdraví i umírající.“

Surový setník ji dovedl k soudci, starému králi s dlouhou bílou bradou až po kolena, a Mariedda mu opakovala svá slova. Soudce velice dojala krása milé neznámé dívky a ještě více ho dojalo to, co mu slibovala; řekl jí tedy: „Střež se však, dívčino s očima jako hvězdy. Oklameš-li mne, dám ti sraziti hlavu.“

„A jestli králevice zachráním?“

*) Starobylé jméno Oristana.

„Dostaneš, co budeš chtít.“

Po těch slovech sám dovedl Marieddu k umírajícímu synovi. Byl již nejvyšší čas. Za málo okamžiků byl by býval ztracen.

Mariedda položila králevici růženec kolem krku, poklekla na jelení kůži prostřenou u lože a počala se vroucně modlit.

A všichni přítomní, celí udivení, jsouce bledí, spatřili prapodivný zázrak.

Don Marian otevřel oči, krásné kaštanové oči s dlouhými řasami. Jeho tváře počaly pomalu červenati, jako oleandrové květy v zahradách královských, jeho čelo zaskvělo se životem, usmál se a pak se zvedl, řka:

„Otče můj, jsem znova narozen. Kdo mne zachránil?“

Soudce plakal radostí: plakal tak, že po jeho dlouhé bradě tekly slzy, jako po stromě děštěm pokropeném.

„Ta zde,“ pravil král, zvedaje Marieddu.

„Ó Ty's jistě čarodějka!“ pravil králevic a objal ji. „Oči tvoje mají měsíčné světlo. Ty budeš mou ženou.“

A vskutku za krátko, jakmile došly z Francie brokátové šaty, jež samy stály zpříma pro zlato a stříbro, jímž byly ozdobeny, pak závoje a pláště pro Marieddu, stala se Soudcovou v Arborée. A byla tak šťastna, že počala zapomínati na doporučení, jež jí dala Matka Boží Dobré Rady, to jest, aby se modlila a vzpomínala na ni ve svém štěstí.

Po roce Mariedda úplně zapoměla na Nebeskou Ochránkyni a zázračný růženec visel v královské kapli mezi jinými památkami; choť mladého Soudce málokdy chodívala do kaple, naopak trávila čas při slavnostech a lovech a sedáních za písní, hry na loutny a mandolíny trubadurův, jichž na dvoře arborejském bylo veliké množství.

Tehdy právě Španělé vpadli do království Arborejského a don Mariano, manžel Marieddin, vytáhl s vojskem do boje, aby hájil vlasti a vyhnal cizince, vetřelce. Opustil svou Marieddu, jež měla se za nedlouho státi matkou krásného prince.

„S Bohem, krásná přítelkyně!“ pravil líbaje ji na čelo, než vsedl na bujného svého oře, bílého oře s červenou příkrývkou. „Buď dobré mysli a hleď, abych při návratu svém našel hezkého malého prince, silného jako . . .“

„Jako ty, příteli krásný!“ odvětila s pýchou donna Mariieda.

Počas války nepřišel don Mariano do svého sídelního města, ani k starému otcí, ani k manželce. Ta za nějaký měsíc porodila překrásného hošíka. Dítě bylo pleť pěkně růžové a jeho ručky a nožky podobaly se květům. Však vezte, že někdo s nedočkavostí čekal na narození děcka, aby zničil všecko štěstí donny Mariieddy, ženy Soudcovy.

Byl to don Juanne Perrez. Slyšte! Ztratil svou neteř, jal se jí nenáviděti na smrt; přísahal jí strašnou pomstu. Avšak jakkoli bedlivě pátrál po ní po celém okolí, nikdo mu nemohl dáti zprávu o dívce s očima jako hvězdy. Don Juanne počal už zlomyslně se radovati, snad ji odnesl sám ďábel. Tu o králevicově

sňatku vydal se do Oristanu a tam s úžasem i s hněvem spatřil, že nevěsta byla sama Mariiedda.

Co učinil? Vrátil se domů, prodal vše, co měl, zaprodal i svou duši ďáblu, aby mu v pomstě pomáhal; i oblékl se za lékaře s dlouhou bílou bradou a s dlouhým černým pláštěm. Oblekl se tak, poněvadž v jedné staré knize četl, že tak se oblekal Klaudius Galenus, starý doktor. Takto jsa převlečen vydal se don Juanne Perrez do Oristanu, vydávaje se za lékaře z Němec, jenž byl studoval v Řezně. A mluvil tak i jednal, že ho přijali za dvorního lékaře.

Mariiedda ho nepoznala; a když se jí narodilo děcko, zavolala nepravého doktora, a ten pak, nabyv příležitosti k pomstě, ukryl dítě a zaměnil je s černým štěnětem, šeredným a prašivým, jež měl už přichystáno. Učinil to tak chytře, že Mariiedda ničeho nepozorovala.

Don Juanne nezabil děcka, ale nechal je zemřítí hladu, a protož až podnes na mnohých místech Sardinie místo hlad říkají „Monsú Juanne“ na pamět toho zločinu.

Na královském dvoře nastal veliký zmatek a bol a zděšení, poněvadž něco podobného nikdy se nestalo.

Marriedda hanbou i lítosti dostala horečku. Kdyby to byla bývala jenom nějaká prostá žena a byla měla černé šeredné prašivé štěně; svatý Bože, ta příhoda mohla ještě projíti, jelikož za tehdejší doby byly čarodějnice a ty se zasubovaly i s ďáblem a z těch děsných manželstev mohli pojíti i psíci i škorpióni; avšak tohle byla královna, jež měla šaty z brokátu, jež zůstávaly vzpřímeny od zlata a stříbra, co ho v sobě měly.

Příhoda byla napsána donu Marianovi, jenž poprvé ve svém životě zaplakal bolem. A možná, že by byl i Mariieddě odpustil; avšak zpráva roznesla se mezi Španěly a způsobila tam veliké veselí a posměch, tak že se don Mariano velmi rozlobil a napsal svému majordomovi (t. j. správci domu), aby královnu i s její nestvůrou odnesl někam velmi daleko, aby se odtud nemohla navrátiti.

Mojordomus poslechl a tak jedné noci byla ubohá Mariiedda odvečena daleko do širé pustiny, kde nikoho nebylo. V náručí tiskla štěně, k němuž měla velikou lásku.

Tak jsouc opuštěna, sama zůstala v té krajině pusté a němé; chvěla se zoufalstvím a vzpomněla si na svou minulost i na Matku Boží Dobré Rady; padla na zemi a plačíc prosila o slitování.

A tehdy, jako kdysi v odlehlé a temné síni v domě don Juannově, zaskvělo se veliké, zlaté světlo a v něm objevila se Madonna oděna bíle a v modrém plášti a s korunou, jako má královna španělská.

„Mariieddo! Mariieddo!“ pravila přesladkým hlasem, jenž potěšil ubohou trpitelku, „tys na mě zapomněla, a proto tě ta nehoda potkala. Já však neopouštím zarmoucených a jsem matka těch, kteří trpí.“

S čelem na zemi Mariiedda plakala a modlila se.

„Mariieddo!“, pokračovala Madonna, „jdi, jdi! Najdeš dům a ten bude tvůj a ničeho ti nebude scházeti . . . Tam žij tak

dlouho, až přijde tvůj den a ty na mne více nezapomeneš.“ To řekla a zmizela.

A po pustých polích rozlilo se světlo vycházejícího slunce; keře rozkvetly, potoky začaly zurčeti; sladká vůně lilí táhla se vzduchem, řada kosů se žlutými zobáky hvízdala na blízké zdi. —

Když Mariiedda zvedla čelo se země, nenašla více černého psíka ve svém náručí, nýbrž krásné pacholátko s pletí růžovou, s ručkama a nožkama podobnýma květům.

Na okamžik jí napadlo, aby se s tím děckem vrátila ke dvoru; avšak slova Madonina jí pevně utkvěla v mysli; i kráčela tou rozsáhlou rovinou, náhle rozkvetlou.

Kráčí a kráčí a po dlouhé cestě uzří před sebou hezounký domeček zelený, ukrytý v křovinách oranžových a na růžových keřích týčily se veliké květy barvy korálové. Mariiedda zaklepala.

Služka v nachové sukni a v živůtku ze zlatozeleného brokátku otevřela jí a tázala se jí, uklánějíc se :

„Jste vy ta paní, kterou očekávám?“

„Ano,“ odvětila Mariiedda, usmívajíc se.

A od toho dne byla paní toho zeleného domku mezi oranžovníky a růžovníky.

Nikdo nikdy nepřešel kolem. Svět byl daleko, daleko, a přece jí tu nic nescházelo; bylo tu chleba, jenž byl jako zlato, byla tu voda jako stříbro, víno se podobalo krvi, hrozny byly jako kupy perel a jejich maso bylo korálové, olej byl jako jantar, med jako topas a mléko jako sníh. K tomu ke všemu byla Mariiedda šťastna; modlila se stále a očekávala den, kdy doufala, že shledá se se svým přemilým manželem. Zatím překrásné dítě, jež dostalo jméno Rada, rostlo jako mladá oranže v lesíku, smálo se, běhalo, jezdilo na koníčku ze třtiny, jenž, ačkoli měl pouze ocas, přece velice hbitě se otáčel.

Minulo pět měsíců. Jednoho dne jel kol zeleného domku zástup lovců, kteří byli zabloudili v polích a žádali za pohostinství.

Pomyslete si, jak jí překvapením bušilo srdce, když v čele lovců poznala svého manžela.

„Ejhle, den se přiblížil!“ pomyslila si a celá se chvěla. Nedala se však poznati, neboť se byla dosti změnila a oděv měla obyčejný. Přijala lovce laskavě, a mezi nimi také dona Juanna, ďábelského lékaře.

Všichni byli okouzleni vlídností hostitelčinou a krásou Radovou. Don Marianno seděl u stolu vedle paní domu a vypravoval jí o svém neštěstí a řekl jí, jak lituje své krutosti, a že dal hledati manželku po všech horách i dolínách, ale že jí nikde nenašli a že je nyní nejnešťastnějším mužem na celé zemi, mučený výčitkami i vzpomínkami.

Mariieddu jeho vypravování velice dojalo, avšak rozhodla se, že se dříve neprozradí, až lovci odjedou.

Zatím se přihodila prapodivná příhoda, jež ukazuje, jak Boží spravedlnost i v nejmenších věcech se osvědčuje. Poslyšte.

Malá zlatá lžička spadla se stolu. Malý Rada si hrál nedaleko, lžičku zvedl a vložil ji do marokinového střevíce Dona Juanna. Potom odešel a služka ho uložila ke spaní.

Když se počalo uklízet, scházela zlatá lžička a nebylo jí nikde naléztí.

„Spanilý pane,“ pravila Mariedda králi, „pohostila jsem vás, proč se mi takto odměňujete?“ A vyprávěla příhodu se lžičkou, jež asi byla od některého z lovcův ukradena.

Král se velice rozhněval a vytáhnuv meč zvolal: „Kavalerii, někdo zde kradl! Vyznejte svou hanbu, nebo budete trpce pykati.“

Všichni popírali. Don Mariano pokračoval: „Dobrá! Krásné páni! Prohlédnu Vás sám a běda bídnému zrádci, jenž se tak odvděčil naší šlechtné paní za pohostinství. Probodnu ho svým mečem!“

Na to prohlédl všechny lovce a našel lžičku ve střevíci dona Juanna. Tu se nadarmo zařikal, že je nevinný.

„— Messere,“ pravil král „vy zemřete mojí rukou.“ A chtěl jej zabít, když Mariedda jata soucitem, prozradila se k veliké radosti králově.

Don Juanne, dojat tím činem, padl k nohám své neteře, jež ho zachránila a vyznal svoji vinu. Mariedda i král mu odpustili; za pokání mu uložili, aby žil stále v tom zeleném domku, ukrytém mezi oranžemi a růžemi, aby se tam o samotě kál ze svých hříchů. Nevíme, jestli se kál, jen tolik víme, že se odtud více nehnul a že Mariedda s Radou i s jeho třtinovým koníkem a služka se závojem vrátili se s donem Marianem a s lovci ke dvoru královskému, kde byly pak veliké slavnosti a oni potom ještě dlouho a šťastně žili.

Přel. Don Pedro

Z dějin z českých sborů literátských.

Napsal ALOIS DOSTÁL.

(Dokončení.)

Jaké vážnosti požívali literáti, tomu nasvědčuje, že v Kolíně starší (cechmistři) spolku literátů („bratrstva bl. P. Marie“) vykonávali podací právo a jmenovali kaplana při oltáři P. Marie. Tak na př. r. 1397 usadili tu kněze Mikuláše z Kutné Hory. Hned tehdy dostávalo se jim darů od mnohých dobrodějů, od vdovy Voršily Guntherové 12 kop, od krejčího Mathesa půl kopy, od Jakeše z Kouřimě 10 kop. Bratří zasedající ke sborovým zpěvům oddávali se v hedbávný šat. Pro kůr farního kostela koupili varhany. Mimo to měli při své kapli literátské zvláštní varhany, které (r. 1796) při požáru na zmar přišly.

V XVI. století bylo v Kolíně dvojí bratrstvo: české, záležející z prostých řemeslníků a latinské, sousedů to vyššího vzdělání školského, zpívali střídavě při ranních službách Božích i o

nešpoře, ve dni sváteční i všední; chudší zpívali o vánocích po domech koledy za dobrovolné dárky. Měli potom značné jmění, z něhož podporovali chudé členy sboru.

Roku 1571 dostali čeští literáti od pekaře Jana Brtnického 20 kop, latinští od Matouše Mýtského louku za Labem; Regina Saková z Bohuňovic rovnoprávě oběma kůrům dala 5 kop.

Celou bratřinu vedli *starší*, dva až čtyři volení ze všech členů, ale dbalo se, aby volení byli vynikající mužové na př. rychtář, purkmistr, děkan a jiní. Ostatní literáti měli starším prokazovati všelikou poslušnost a uctivost. Všelický »spurný, všetečný a neústupný odpor proti nim se trestal, nepomohlo-li napomenutí i vyloučením z jednoty. Starší měli právo »vejstupné« a neposlušné členy trestati peněžitě i vězením. Kdo zanedbal v neděli a ve svátek kůr, dal 4 peníze, kdo nepřistoupil s ostatními ke stolu Páně, zaplatil 14 peněz, opomenutí schůze pokutováno 7 a nedostavení se na pohřeb člena jedním grošem.

Starší v chrámě řídili kůr, začínali zpěvy, opatrovali kostelní věci, gruntovní peníze, vedli zápisník (registra) o příjmech a vydáních, darech a odkazech, zapisovali členy do matrik bratrských, dbali o pořádek, slušný a nábožný zpěv, rovnali rozepře a nevole mezi bratry vzniklé, přijímali nové členy, vybírali od nich příjemné čili vstupné, příspěvky a pokuty, svolávali jednou v roce, a to v adventě, obyčejně na den sv. Ondřeje, celou bratřinu (valnou hromadu.) Jinde scházeli se častěji až čtyřikráte do roka, při schůzích předčítali pravidla, skládali účty a volili nové starší. Tito hájili bratrstvo proti nepřátelům a útokům, vyžadovali potvrzení volby od magistrátu nebo příslušné vrchnosti. Ano v některých městech dožadovali se potvrzení u samé Stolice apoštolské v Římě. Volili si také některého světce za patrona, aby se tak do ochrany zemske i nebeské odevzdali.

Starší musili rovnati mezi bratry vzniklé různice, starší sami v podobných případech souzeni od správce duchovního »jakožto předního služeb Božích ředitele a toho kůru inspektora.« Stanovy ukládaly, aby bratři pobožný život vedli, v lásce a svornosti bratrské žili, aby nebyl mezi nimi člověk nestřídmý, opilec, ani hráč, ani zlolajce. Poslušnost k starším ukládána »bez reptání«.

V Nymburce však r. 1589 zahájili jakousi stávkou. Nechtěli z neznámé příčiny na sv. Štěpána zpívatí Sanctus řádně, ale »po sedlsku«, na nešpory nepřišli, nastrojili člověka, jenž děkana strašil, na den mláďátek z kostela vyšli. Snad brzo ta stávka ustala a literáti zpívali jako dříve. Take v Slaném r. 1609 se to poněkud cuchalo, když děkan si literáty v kázání podal a je pokrytci nazval.

Na den svého patrona (Panny Marie, sv. Alžběty, sv. Cecilie, sv. Kateřiny, sv. Martina, sv. Barbory, sv. Ondřeje nebo jiného světce) měli slavnost, při níž se když i hudba na kůrech zavedena byla, hodně muzicírovalo. O dušičkách osvětlovali svoji literátskou kruchtou, rozžihajíce svíce za zemřelé členy. Než i jindy na jejich kůru lampička hořela před křížem, světlo to udržovati bylo povinností nejmladšího člena také pedella zvaného.

Starší dbali toho, by členové »jako svíce« ostatním občanům svítili. »Jednota literátská přede všemi jinými řády a pořádky má předek míti a také tak ve všech ctnostech jako v podobenství chval božských a poslouchání slova Božího ve vší pilnosti, v svornosti a lásce upřímné i v jiných křesťanského života okrasách předčiti má.«

Starší mají »dobrý příklad na sobě v pobožnosti i v obcování dávati, střídmi, vážní, pokojní, přívětiví a jako svíce jiným býti a žádného pohoršení ani řečí, ani skutkem nedávati, věci kůru sobě svěřené, jako peníze, knihy, svolení a obdarování, zápisy, pečeť a jiné opatrovati, jakož i všeliký příjem a vydání řádně v knihy zapisovati, nad zachováním stanov bdíti, vyměřené tresty bez ohledu na osobu od těch, kdož by v ně propadli, vybírati a při shromáždění obecném ze všeho počet dávati. Za tím účelem měli by nad spolučleny, jak jest který služeb Božích pilen, jakého obcování a mravu, bedlivý pozor míti, různice a nevole mezi členy vzniklé mířiti, a přetrhovati a vinné trestati, tak aby mezi nimi práva k napravování a přetrhování nevolí potřebí nebylo.«

Kantor má »každý verš sám začíti a nezačínati prv nežli zvuk po předešlém verši poutichne a dokud on následujícího verše první silaby nezačne, žádný jiný, leč by od něho se mu poručilo, nemá začínati, a jakž kantor počne, hned všichni s ním hlas vydati mají, v zpívání na takt, jak se říká, a na hlas kantora pozor míti mají a on na lid obecní, aby se netrhali, jedni dříve, druzí později jdouce. Při zpívání mají literáti náležitý, pobožný a vážný způsob starší mladší zachovávat, myslí přítomnou, netoliko ústy ale i srdcem zpívati, z melodie obyčejné se nevytrhovati; jmenovitě zpíváno býti má jazykem českým pro vzdělání, aby i lid obyčejný se učil a spolu zpíval.«

»Služebník literátský tuto povinnost má: v chrámu Páně svíce rozsvěcovati, knoty utírat, knihy na pulpit s některým mladším z literátů postaviti a po vykonání chval Božích zase schovati, a nejprve aby se do chrámu Božího najíti dal pod pokutou, jakáž by naň uložena byla; ke každým hodům Božím kruchtou literátskou uměsti, pulpit a stoličky otříti, aby to tak uprášené nestálo; z poručení starších pánův literátův bedlivě ve všeliké příčině literáty obcházeti, a to ne z polovice; sukno aneb příkrov literátský se vší bedlivostí opatrovati, a to vše tak, aby bez ouhony zůstával, vykonávati se má.«

Slib pánů starších literátů zněl takto: »My starší poctivého, pobožného a chvalitebného bratrství a řeholí kůru literátského, jakož jsme dnešního dne na rok tento novej . . . s jistým vědomím a povolením pana purkmistra a pánův z jednotejného snešení pánův literátův za starší literáty voleni, pro ochranu a zdržení toho všeho dobrého řádu a nařízení literátského k správě vystaveni, že chceme a připovídáme panu purkmistru, pánům pánům literátům a bratrům tohoto poctivého řádu a řeholí kůru literátského to všecko řídit, opatrovati a aby témuž bratrství přibejvalo, pečovati a nad artikuly k tomuto bratrství zřízenými a ujatými, sami se v tom v příklad dobrý vystavíce, rukou

ochrannou držeti, a aby bez protržení a přerušeni každého zdržány a zachovány býti mohly se skutečně starati a jiné také všecko k němu dobré činiti, což dobrým, ctným a Pána Boha bojícím mužům činiti náleží. Toho nám dopouštěj Bůh Otec, Syn i Duch svatý a nejblahoslavenější Panna Maria, Rodička Boží, Pán Bůh na věky požehnej. Amen.

Jako zvláštnost budiž uvedeno, že v Prachaticích zapisování byli bratři do pamětní knihy se zvláštními průpověďmi (z r. 1607) jako na př.: »Ježíši, spasení mé!« — »A neuvod' nás v pokušení!« — »Pána Boha milovati a dobrým býti!«

Činnost literátů od počátku týkala se i škol, jejichž správcové (mistři, bakaláři, kantoři) byli spolu vynikajícími členy bratrstev, zpěvy řídili, písně i nápěvy skládali, kancionály pořizovali a do rost pěvců odchovávali. Bratrstva příplácela na školy a vydržovala jejich officiály. Z druhé strany pak literáti bývali voleni za inšpektory či dozorce škol, aby dohlíželi ke kázni a zbožnosti žactva i k liternímu prospěchu na školách. Starší o půlletích byli přítomni zkouškám veřejným, aby se přesvědčili o pílí učitelů a prospěchu žactva. Nařizovalo se jim, aby to konali Bohu na čest a z lásky k vlasti, poněvadž školy sluší míti za nejlepší poklad i církve i senátu i obce.

Literáti v Slaném r. 1595 koupili dům na rozšíření školy za 420 kop a primas pro případ smrti odkázal koupenou dědinu ke škole, aby ji bratřina literátská opatrovala a z ní mládence ke škole vydržovala. Tu a tam koupili i varhany (positiv), platili kantorům, varhaníkovi, ve Vysokém Mýtě sedmi pomocníkům (5 až 7 zl.) Příruční varhany koupili literáti v městě Čáslavi, Velvarští kantorovi dávali jenom 3 zl. »solného«, ale druhého učitele (subkantara) honorovali za roční služby 25 zl., Čáslavští do dvou normálních škol dodávali 16 sáhů měkkého dříví ročně na vytápění a školnímu inspektorovi 6 zl. 20 kr.

Jsou případy, že literáti mnohdy na uprázdněné škole na čas vyučovali.

Když počali pěstovati také hudbu a zpěv figurální, kupovali také nástroje jako violy, polnice, lesní rohy, bubny. V Kolíně Šperlinkova nadace 200 zl. byla na diskantistu a altistu (z r. 1745). Dávala ročně 8 zl. Mimo to bylo tu pole »na bělidle« 4 korce (v ceně 500 zl.), u »mandlového mostu« 8 korců (za 400 zl.), jiné u vsi Pašinky za 500 zl. ve výměře 10 korců, jednu louku »v doubí« v ceně 100 a druhou »ve Frankovicích« za 200 zl. Celý majetek byl 1700 zl., jenž dal ročně 122 zl. 5 kr. Měli také nadaci na hudební nástroje, z níž brali ročně 1 zl. 48 kr. Byly tu i kancionály. Platilo se (r. 1785) za půl roku: diskantistu a altistovi 4 zl., literátům 3 zl., hudebníkům 8 zl., varhaníkovi na deputátní obilí 33 zl. 48 kr. a k společným bratrským slavnostem 3 zl. (Mnoho tedy neutratili.) Koupili hudebních nástrojů ročně za 4 zl., 12 liber lojových svíček na kůr, do sakristie a na věž na den dušiček. Proč velvarští koupili ješínskému pastýři za 18 kr. pastýřskou troubu, není známo. Snad někdy při hudbě třeba o vánocích vytruboval v kostele. Když někde hudba figurální

nabývala převahy, ozývaly se nářky, aby se opět lidu předzpěvovalo.

Také v Kolíně v 2hé polovici XVII. století oddávali se hudbě figurální (vícehlasnému zpěvu nástroji doprovázenému) o velkých mších. I v tomto snažení podřizovali se literáti školnímu kantorovi jako správci kůru, jemuž platili 12 zl. V inventáři z r. 1682 shledáváme tyto věci na kůru: veliké varhany, dva vlašské bubny, dvě polnice, tři pozouny, housle, 2 brače a violu (basu), tři kancionály a nešporní breviář. Později přikoupeny nové bubny měděné, dvě polnice, housle (za 2 zl.) a nový český kancionál. Bylo tedy na kůru 6 polnic, jeden pár lesních rohů, šestero houslí, dvě violiny, dve flautaversy atd. Hudebníci mimo 16 zl. ročně k slavnostem dostali 6 zl., aby se vyznamenali.

V Náchodě měli svého kapelníka, plzeňští brali vojenské hudebníky na kruchtu na pomoc při větších slavnostech.

Nástrojová hudba z počátku hrála pouze to, co i zpěváci zpívali, později zpěváci s hudebníky se střídali, literátský kůr dělil se na chorální a figurální. Tak bylo i v Kolíně. Nezpívali literáti jenom před a po mši, nepředříkávali pouze modlitby, ale obstarávali kůr latinský i český, zaváděli provod nástrojový a při něm zpívali. Tak bylo do zrušení bratrstev.

Že Kolínský literátský kůr dobře ve zpěvu i v hudbě cvičil, o tom důkaz podává zpráva z r. 1558, kdy císařský hudební kapelník posílá do Kolína pro pachole Václava Kašpárka z Kouřimi rodem, aby na hrad Pražský byl dopraven, kde byl v hudbě cvičen. „poněvadž se mezi císařské kantory hodí“. Téhož roku císař Ferdinand I. vzkázal podruhé do Kolína pro pachole Ondřeje za toutéž příčinou.

Při *procesích* a slavnostech zaujímali literáti přední místo před ostatními cechy, šli hned za purkmistrem a přísežnými (v Hulíně). Měli i spolkový prapor (ze zeleného damašku) v Praze, Kolíně, Ivančicích, pečeť s erbem. v Plzni dokonce stříbrné pečetidlo v sametovém váčku. Literáti dávali za členy sloužití ročně několik mší sv. (v Žebráce 3). Někde měli také povinnost v čas požáru ke kostelu se dostavití a jej od ohně chrániti. V Pardubicích musili nejmémě pětkrát do roka sv. svátosti přijímati. Šlo-li zde pohlaví ženské na průvod, měli s nimi jíti dva nebo tři literáti jako vůdcové. Při procesích neseny byly skvostné umbelly, praporce obyčejně z červeného nebo černého damašku se zlatými třásněmi, nosiči jejich měli červené sametové štolý rovněž se zlatými třásněmi a třapcem.

Někde měli své *oltáře*, v Labském Kostelci oltář mariánský se sochou, již věnovali 16 svazků malých granátů s dukátem a mnoho koralů. Členky asi sochu onu nosily při průvodech, neboť se jim (pannám) platil 1 zl. od nošení. Literáti také doprovázeli kněze, šel-li k nemocnému, a cestou zpívali písně o velebné Svátosti. Při procesích velikonočních a o Božím Těle pod pokutou se musili dostavití a nosili zelené voskovice na zněmení živé, horoucí lásky a vděčnosti z vykoupení a naděje budoucího vzkříšení. K sv. přijímání přistupovali s rozžatými svícemi. V průvodech měli přednost, šli před žakovstvem a kněž-

stvem za všemi ostatními korouhvemi pořádkův se svojí umbelou a se svícemi v rukou,

Důležitá funkce jejich byla při *pohřbech*. Už nemocné členy měli navštěvovati a ku smíření s Bohem povzbuzovati. Zemřeli kdo ve sboru, ohlásilo se to mladším členům, kteří učinili opatření stran pohřbu a sezvali celou bratřinu. Tu pak sestaven pořádek šest nejmladších v pohřebních šatech pláštích neslo mrtvolu, ostatní šli před rakví, nesouce rozžaté svíce, oba starší brali se za marami bez světla a s každé strany mar kráčeli dva s pochodněmi, rovněž ve zvláštní šat odění. Tato poslední pocta měla se státi každému i nejposlednějšímu členu, mužům i ženám, ať byl ve spolku krátkou dobu nebo jako jedna žena v Poličce, která byla členkou 66 roků a celou tu dobu si na pohřeb platila. Literáti měli vlastní příkrovy, lucerny, kříže k průvodům pohřebním. V Kolíně měli mimo to i svícny a pro fakulanty černé pláště a kloubouky.*) Dožádal-li si kdo literátů k pohřbu, nejza členem bratrstva, povolilo se mu to za náhradu, ale starší nešli za marami. Ostatní řád stejně zachováván. Také půjčovali světla k pohřbům a vybírali za „půl světla“ po 35 kr., za celé světlo po 1 zl. 10 kr. při pohřbu, nejspíše jinak od chudých a jinak od bohatých. Na Moravě literáti užívali k pohřbům černých svící. Všude při pohřbech zpívali pobožné písně o pomijitelnosti lidské. Konali skutky milosrdenství, měli nemocné podporovati, mrtvé na útraty spolku slušně pochovávat. Byli jako zárodky humanitních spolků arimatejských a pohřebních. Ve Vlašimi čtyřikráte do roka za vrchnost a zemřelé předky se modlili, prozpěvujice litanie v průvodě s rozžatými svícemi (nejspíše po hřbitově).

Na spolkové předměty měli *truhlici*, v ní zpěvníky, kancionály, listiny, Týnští i koflík z muškátového ořechu, pozlacený a stříbrem lemovaný (r. 1609). Snad z něho pili. Literáti ve svém jmění měli soukenné pláště, které nosili hlavně na pohřby. Byly dobré i obnošené jako předzvěst nynějších šatů funebráckých. Teď by se páni zpěváci za takové dlouhé, schodovité pláště poděkovali. Příkrovy, pochodně ano i ty pláště půjčovali.

Ovšem vybírali za to poplatky do spolkové pokladny. — V Hostinném měli také 3 tucty talířů, 8 cínových koflíků a 2 měděné konve k hostinám. V Budějovicích dřevěný krucifix a sochu P. Marie. V Pardubicích měli nejenom pláště, ale celý zvláštní oděv: Kabátce, kalhoty střevíce a klobouky. Jinde měli kříže, svícny, lucerny, stříbrnou monstranci (v Humpolci), stříbrný kalich (ve Vamberce), prastarou kasuli (v Plzni), již koupil v licitaci žid Žebrák.

Zde bylo také šestero španělských (modrozlutých) oděvů pro fakulanty k slavnostem. Jinde licitační komise v truhlici bratřské vyškala votivní peníze a drahokamy, řady granátů se stříbrným křížkem, řady perel, jimiž literáti zdobili sošky. A báli se literáti o své poklady, u truhlic byli až tři zámky visuté a klíče se ukládaly u rektora a starších. Tu byly i amulety, jež literáti

*) Daniel Hyttich r. 1652 dal je ušiti z rychnburského sukna loket po tolaru.

nosili. Některé sbory požívaly také výhod zvláštních odpustků od apoštolské Stolice.

Kancionály byly stříbrem kované, s mnohými stříbrnými ozdobami, několik liber vážícími. S počátku byly psané, obsahující Ranní písně, Mešní zpěvy, Mariánské, o velebné Svátosti a také proti Turku. Z tištěných užívalo se nejvíce tak zvaného Svatováclavského či Steyerova. Vícehlasné zpěvy české s průvodem hudebních nástrojů obsahovala „Capella regia musicalis“. Na Moravě oblibě se těšil Slaviček rajský. Je však také mnoho kancionálů bratrských tištěných v Králíkách, Ivančicích a jinde. Některé kancionály uchovány v universitní knihovně, v archivu pražském, museu, v dvorní knihovně i v některých městech. Jsou vázány ve svinské kůži, mosazí (dříve i stříbrem) pobité, na pergamenu psané a umělecky pracované.

Mezi *knihami* spolkovými shledáváme modlitební knížky bratrstva („Cesta bezpečnosti k matičce milosti“), české i německé (v Poličce), Slaviček rajský „Písně staré gruntovní“ velmi utěšené od Václava Miřinského (1531), Písničky utěšené od Klimenta Bosáka (1531), Písně nové Jana Sylvana (1571), Kancionál jednohlasný (1585), Písně a chvály božské,“ (1575), Kancionál z r. 1610 a jiné. Matrika bratrská slula album marianum, bývala zlatým mosazem okována a zeleným sametem potažena. Měli knihu trestů, zápisníky, stanovy obyčejně psané, později tištěné.

Literáti nejenom působili v kostele, ale vynikli i v umění *malířském a písařském*. Pořízujíce si knihy zpěvní, nešetřili nákladu ni práce. Tak ve stoletích XV a XVI byly celé dílny písařské a malířské na zhotovování knih literátských. Vytvořily překrásné a drahocenné kancionály, jimž podnes se obdivujeme pokud se nás dochovaly. Mnoho jich zmařeno bylo lidskou zlobou, ohněm nebo odvezeno do ciziny. Vynikají krásou barev podnes svěžích, mistrným provedením, pečlivou kresbou. Písně na neděle a svátky psány zlatými literami a notami, vůbec zlata nebylo setřeno ani dukátového na obrázky a písmo. Hradec Králové na př. má čtyři kancionály vysoké ceny umělecké. Českým, kancionály chlubí se musea a knihovny ve Vídni, Mnichově, Berlíně, Miláně, Bruselu, Paříži a jinde. Kancionály moravské jsou doklady moravské rárodní ornamentiky. V kancionálech jsou krásné iniciálky, drobnomalby, znaky, monogramy i celá jména, ano i podobizny dárců a vynikajících osob. Ve Vlašimi dali si malovat šest Mariánských obrazů na plátně. Ty potom ve dražbě byly koupeny za 10 kr.

Malíři kancionálů na Moravě tvořili zvláštní školy malířské, z nichž nejhlavnější byla Polykamova a Pinkavova. V kancionálech jejich jeví se duch slovanský, ornament moravský jako zvláštní samostatný zjev v řadě ornamentálních slohů. Podobně byla i škola valašská, jejíž kancionál jest jediným posud svědkem národního knihového malířství moravských Valachů. Slovácký kancionál dosvědčuje, že uherští Slováci po všechny věky čerpali svůj posvátný zpěv namnoze také ze společného zdroje staročeského.

Literáti vynikali i v umění *básnickém*, skládající písně, hymny na oslavu Boží i svatých v latině i česky. Také překládali obřady a vkládali vsuvky do původních mešních textů. V XVI. století největším takovým básníkem byl M. Kolín, rodák Kouřimán, mistr svobodného umění, jenž složil mnoho básní a oslavil kancionály literátské. Podobně i žák jeho Tomáš Mitis z Nymburka psal duchovní písně literátským kůrům (na př. sedmero knih o Kristu Messiaši).

Budtež uvedena některá jména těch písařů-umělců, kteří kancionály psali. Byli to Matouš Radouš, Jan Tábořský, Jan Kantor, František Polirar, Ornyš a jiní.

Literáti vládli větším menším *majetkem*, jehož se jim dostalo z darů a odkazů na penězích i na statcích nebo v dávkách ročně na víně a vosku. Někde bylo to jmění dosti značné. Kolínskému bratrstvu již ve XIV. století vykázali sousedé jeden dvě kopy, jiný 10 kop, jiný půl kopy výročního platu. Voršila Guntherka mu darovala dvě kopy na světla, velký hedvábný šátek na pláště a 12 kop. V XVI. století měli již pěkné jmění, z něhož opatrovali jednu kapli ve farním kostele a udělovali podpory chudým členům sborů. Roku 1571 dostali čeští literáti 20 kop čes.; roku 1589 odkázal M. Hozis latinským literátům louku.

Jinde měli literáti role (v Sedlčanech 6 korců), zahrady, chmelnici (ve Slaném), kalichy, misály, věci od stříbra a zlata. Ve Vodňanech měli literáti vedle 13 korců polí tři rybníky a louky. Nejbohatší bratrstvo bylo v Nepomuce sv. Michala. Příjem vykazuje (r. 1785) jmění 4148 zl., mohli nakoupiti hojnost hudebních nástrojů, mezi nimi také jeden pár lesních rohů do všech tonů a hudebníkům platili 120 zl. Ve Velvarech sklízeli obilí s 42 korců orné půdy, mohli také dáti na den sv. Cecilie 4 zl. na víno. V Praze měli dům, neboť už r. 1372 připomíná se tu „dům literátův“. Také v Rychnově n. Kněžnou „Konvent literátský“ měl dům a dal v XVI. století zhotoviti nákladný kancionál. Štědrým podporovatelem literátů byl Jindřich z Hradce, dával jim mimo rybníky a louky k užívání za jitřní zpívání 23 pint piva, za zpívání koledy 7 zl a 3 pinty piva, na velikonoce čtvrt telete, dvě slepice, cent kaprů, 30 bochníků chleba a 25 liber loje na svíčky k rorátům, kantorovi mimo to 2 kopy 20 gr.

Seznam míst v nichž r. 1785 byly literátské sbory: Praha: a) Na Starém městě: kostely u P. Marie před Týnem, na Louži, u sv. Haštala, Kříže Většího, Mikuláše, Linharta, Havla, Jiljí, v kapli Betlemské, u sv. Michala, Martina. b) Na Novém městě: u sv. Jindřicha, Michala (v Opatovicích), Petra, Vojtěcha, Štěpána, Trojice v Podskalí, Apolináře na Větrově, Vojtěcha v Podskalí: Klimenta na Poříčí. c) Na Malé Straně u sv. Mikuláše. Na venkově, sv. pole u Olšan, Bavorov, Bečov (v Loketsku), Bechyně, Beroun, Bilina, Boleslav Mladá, Brandýs n. Labem, Brod Český, Brod Německý, Budějovice, Bydžov, Bystré (v Chrudimsku), Čáslav, Deštná (v Tábořsku), Divišov, Dobřany, Dobruška, Domašín (v Kouřimsku), Domažlice, Doubravice (v Boleslavsku), Duchcov, Dvůr Králové, Holohlavy (v Hradecku), Hořepník, Hořice, Hostinné,

Hoštka (v Litoměřicku), Hradec Jindřichův, Hradec Králové, Humpolec, Chlumecko (v Bydžovsku), Choceň, Chrudim, Jablonné nad Orličnou, Janovice Uhlířské, Jaroměř, Jičín, Jistebnice, Kadaň, Kamberk, Klatovy, Kolín, Kondratce (v Kouřimsku), Kopidlno, Kostelec Černý, Kostelec nad Labem, Kostelec nad Orlicí, Kouřim, Královice (v Rakovnicku), Krumlov, Kumžak, Kutná Hora, Lanškroun, Ledec, Libáň, Lišov, (v Budějovicku), Litoměřice, Litomyšle, Litrbachy (v Chrudimsku), Lomnice (v Budějovicku), Lomnice nad Popelkou, Louny, Machov (v Hradecku), Manětín, Mělník, Městec Král., Mirovice, Most, Muncifaj, Mýto Vysoké, Náchod (v měst. kostele a v kapli zámecké), Nalžovy (v Prácheňsku), Nepomuky, Netolice, Nové Město n. Met., Nymburk, Opočno, Pacov, Pardubice, Pelhřimov, Plánice (v Klatovsku), Plzeň, Počátky, Poděbrady, Police n. M., Polička, Polná, Prachatice, Přelouč, Příbram, Rakovník, Rychenburk, Rokycany, Ronov (v Čáslavsku), Roudnice, Rovensko (v Boleslavsku), Rožmitál, Rychnov nad Kněžnou, Sadská, Sedlčany, Sezemice, Skalice (v Hradecku), Skuteč, Slané, Soběslav, Sobotka, Solnice, Stod (Stab), Stříbro, Supí Hora (Hyšperk), Sušice, Štěpánov (v Kouřimsku), Tábor, Teplá, Třebechovice, Třebenice, Třeboň, Turnov, Týnec nad Labem, Úpice, Ústí nad Labem, Úterý (Neumarkt), Vamberk, Velvary, Veselí (v Budějovicku), Vlašim, Vodňany, Votice, Vožice Mladá, Vyšehrad, Zdislavice (v Kouřimsku), Žamberk, Žatec, Žebrák, Žiželice (v Bydžovsku), Žlutice.

Zajímavost jest, že literáti zpívali *česky* v městech, kde nyní vládne němčina na př. v Litoměřicích měli povinnost zpívat *česky* před kázáním i po něm, při procesích *český* zpěv obstarávali a udržovali. Ač se na město valil poněmčující proud, přece provozovala česká bratřina *český* zpěv. Podobně bylo i v Bilině, odkud se zachovala česká zakládací listina, již se vyzdvihuje bratrstvo „pro vzdělání v kostele Bilinském ke cti a chvále Boha všemohoucího“ (r. 1601 od Felixe z Lobkovic). Ještě v šedesátých letech 18 století zpívali české roráty. Tak i v Hoštce (Gastdorf) bylo české bratrstvo, v Třebeňicích (r. 1786) český literární kůr vedle latinského. I žatecké bratrstvo bylo české až do zrušení. O tom svědčí české legáty. Obec sama dala r. 1773 vložit do nového razítka český název města („Secret. Consulare 1773 civitatis Zatecence“). Tak bylo i ve Stříbře, Prachaticích. Ústav literárních bratrstev byl původem a duchem českým a teprve dle jeho vzoru zřizovány kůry německé, které si daly jméno „Literaturbruderschaft“ s doslovně přeloženými stanovami a názvy. Jací byli literáti vlastenci, dovědčuje zápis v pamětní knize prachatické. Zní takto: „Především, bratři, společnou lásku mezi sebou mějte! Kdo v času nestálém nepřemýšlí stále, rozmnožitel psoty jest. Čech v Čechách není-li Čechem, ničím není.“ A dále tam uvedeno, že prachaticí literáti byli „vzory Čechů národovců“ — „tklivý důkaz ryzího vlastenectví“ (Napsal kněz František Sláma.)

Když byla na literátské svršky učiněna *dražba* dávány, kancionály za babku. V Kutné Hoře prodáno 6 foliových kancionálů za 21 kr., veliký pergamenový za 1 zl. Ten je nyní v dvorní knihovně vídeňské a má cenu 1000 zl.; v Litrbachích koupil žid

Adam bratrskou matriku za 17 kr. a žid Veigl dřevěný kříž za 2 zl. Nejhuře to dopadlo s kancionály v Rychnově nad Kněžnou. Bylo jich 16, z těch 9 psaných. Přišly po šesti, čtyřech ano i za dva krejcare. Licitační komise ze studu se omlouvala, že nikdo více za ně nepodal. Píseckým na velikou prosbu a snad i za plat bratrská matrika byla vrácena, když na úřadě silně stříbrnékování na deskách bylo odtrženo. V Náchodě prodáno 27 zpěvníků za 1 zl. 48 kr., v Litomyšli dva velké foliové kancionály za 47 kr., v Berouně dva staré rorátní kancionály za 10 kr. Při té barbarské licitaci v Lounech prodali český granduál krásně malovaný za 9 zl.; nyní za týž musili Lounští dáti 3200 zl. Jediné bratrstvo Týnské v Praze mělo 62 kancionály a z těch se zachovaly dva nádherně a krásně malované. Kolik se tedy po celých Čechách drahocenných knih těch ztratilo! Mnohé uznala komise k roztrhání jako starý popsáný papír, jenom v Náchodě 27 kusů. Málo které město učinilo jako Králové Hradec, jenž skoupil po konfiskaci skvostné kancionály bratrské a tak nedopustil, aby byly rozptýleny a zničeny.

V Kolíně prodána literátův pole a luka za 2482 zl. Mimo to byla nějaká peněžitá hotovost. Inventář zůstal kostelu, starožitné kancionály pergamenové s malovanými iniciálkami dány později do zemského musea. (Vávra II. 314).

Podmínku výhodnou učinil v Slaném kněz Jiřík, farář Slánský, daruje r. 1536 literátům znamenité jmění. Kšaftuje totiž: „Literátům bratřím města Slaného louku, zahradu, chmelnici, mšál, lžičku stříbrnou poroučím a odkazuji, časem na mne aby vzpomínali zpíváním mše sv. a udělováním almužny a ten grunt aby nebyl rozprodán nikdy, pakli by jej chtěli prodati, aneb páni literáti bratřiny nedržeti, tehdy přátelé moji krevní aby na ten grunt veškeren sáhli mocně jako na svůj bez překážky, by bylo po stu letech a více“. Právě tato klausule kšaftu to byla, která v době Josefské odkaz choru zachránila, neboť jako pole literátské posud náleží chóru chrámu Svatogothardského.

Z toho, co jsme tuto o činnosti bratřin literátských slyšeli, poznáváme, že sice především staraly se o zvýšení pobožnosti, ale že zasahovaly i do škol, podporovaly umění, staraly se o udržení mravnosti, ale především pěstovaly v českém národě zpěv. To byl přední účel jejich a literáti jej jistě plnili co nejvydatněji a nejúsilovněji, Těšili se oblibě u národa tak zpěvu a hudby milovného, jakým jest národ český. Působili zpěvem na zbožnost, dotýkajíce se nejcitlivějších strun našeho života. Žel že tak násilně byly zrušeny. Jak byly družiny ty oblíbeny, jest důkazem tu a tam trvání jejich po josefském rozpuštění. Zač dříve měli malé prospěchy hmotné, to konali a někde posud konají zcela zdarma. Družiny literátské jsou velikou ozdobou minulosti českoslovanského národa a jest si z toho srdce přátí, aby třeba v jiné formě vzkřísené a obnovené nadále pěly čest a chválu Bohu a zase blahodárně působily v drahé vlasti naší.

O „kartouzi“ Tržecké a „růžovém paloučku“ u Morašic v Litomyšlsku.

(Dokončení.)

Z památek pak lidových, že opravdu kartuziánský klášter v Tržku byl nazýván v době předhusitské »Růžovým paloučkem« Panny Marie, uvádím dvě pojmenování, posud v ústech lidu po celém kraji litomyšlském žijící. Nedaleko Morašic u Litomyše totiž v blízkosti malé púlhodinky od bývalého kartuziánského kláštera v Tržku a jak souditi můžeme, i na bývalých pozemcích tohoto kláštera, až posud je *místo zvané »Růžovým paloučkem«, místo celému okolí přímo posvátné a nedotknutelné, místo, jež i »kostelištěm«* lid posud nazývá, a místo, jež z dob, kdy vše neznámé a nepochopitelné připisovalo se buď Žižkovi nebo českým bratřím, opředeno je bájkami až neuvěřitelnými.¹⁹⁾ A právě toto

¹⁹⁾ »Osvěta lidu« (XIII. čís. 7.) shrnula je v následující hrůzostrašně »vlastenecká« slova: »Po nešťastné bitvě bělohorské byli vypuzeni vůbec všichni nekatoličtí faráři z měst pražských i venkovských a po městech a vesnicích počala katolická reformace. Kdo nepřestoupil, byl vypověděn. Množství českých bratří opustilo vlast, mnozí pak, zvláště kněží bratrští, v úkrytu zůstávali na některých statcích pánů českých, přívrženců bratrských, jakým byl ku př. šlechtný vlastenec p. Karel ze Žerotína, u kterého slavný br. J. A. Komenský v úkrytu se zdržoval, a tak také bratří z Litomyše a okolí odsouzení byli milovanou opustiti vlast. Nežli však odešli, smluvili se, že všichni ještě se sejdou, společnou pobožnost vykonají, neboť veřejně a volně ji konati již nesměli, a že vespolek s rodnou se rozloučí krajinou. A pro schůzi tu vyhlédli lesní mýtinu uprostřed hlubokých lesů, kam nepronikalo oko slídiče, mýtinu, kde nyní památná zahrádka — palouček růžový — leží.

Pro jistotu sešli se v noci, aby pod hvězdnatou klenbou věčných nebes tu uprostřed zádumčivých černých hvozdů naposled na půdě rodné se společně pomodlili.

Po pobožnosti loučili se s domovem drahým, matku zemi líbali a slzami kropili. Hrstku půdy do ranečku svázali jako památku na drahou vlast. A kam slzy jejich dopadly, tam růžičky vyrostly krvavé, aby potomkům svědectví o lásce k víře a k vlasti vydávaly.

Po ukončené pobožnosti prý hluboko zakopali zlatý veliký kalich.

A tak opustili bratří rodný kraj s jediným bohatstvím, které odnášeli do vyhnanství, hrstku půdy rodné, bibli Králickou a Labyrint světa.

Do různých směrů rozptýlili se a v různých zemích se usadili, ponějvíce v Sasku, Braniborsku, Holandsku, Polsku, ba i do Uher se jedna část odebrala ku příznivci českobratrskému, kníž. Jiřímu Rakóczymu.

Bratří vynikali čistotou života, nábožností pravou, libovali si v krásném, ušlechtilém, vzdělávacím čtení. Mnoho vynikajících spisovatelů bratrských se zářící hvězdou J. A. Komenským v čele zanechali národu památky nesmrtelné ceny.

Bratří v cizině usazení vzpomínati nepřestávali drahé vlasti a udržovali styky s těmi, kteří ve vlasti zůstali. Přestrojení překračovali hranice, nic nedbajíce hrozných trestů, kdyby dopadeni byli, a přinášeli lačným, kterým veškeré knihy pobrány a spáleny, knihy nové, vynikajícími bratry sepsané a v různých tiskárnách zahraničních vytištěné.

Tři sta let bez mála od těch dob přelétlo a palouček — památka na loučení nešťastných vyhnanců, kteří raději vše opustili i statky své i vlast, kterou vřele milovali, než by zapřeli přesvědčení a víru svoji — dochoval se po dnešní den.

Byla to nezměrná úcta jedněch a zajisté opodstatněná bázeň druhých, které byly příčinou, že palouček zůstal nám dochován. Tajní čeští bratří, kteří zůstali

místo s jeho názvy jest mrtvým sice, ale lidovým a nezníčitelným svědkem názvu »Růžového paloučku Panny Marie« pro klášter v Tržku. Vždyť kosteliště jest tolik jako místo, kde jsou uchovány věci kostelu patřící a »Růžový palouček« jest zase pouze překladem latinského slova »Rubus«, jak v předcházejícím odstavci jsem ukázal.

Vyjdu-li tedy z *historicky dosvědčené pravdy*, že v Tržku stával až do roku 1421 kartuziánský menší klášter s kostelem Panny Marie, zvaný po latinsky »Rubus s. Mariae«, což česky správně toliko slovy »Růžový palouček Panny Marie« překládati se musí, ježto překlad tento zcela vystihuje latinský výraz, kdežto překlady »keř« Panny Marie anebo »hájek« Panny Marie latinského slova »rubus« zcela nevyčerpávají a uvážím-li dále, že posud *v malé blízkosti* od kláštera tržeckého *jest místo od lidu všeobecně »Růžovým paloučkem« nazývané*: nemohu jinak, než-li v růžovém paloučku u Morašic zcela *odůvodněně spatřovati památku v lidu a lidem až z dob předhusitských zachovanou na bývalý kartuziánský klášter a kostel Panny Marie v Tržku*.

Že pak památka na klášter tržecký uchovala se v pojmenování »růžového paloučku« u Morašic a ne v Tržku samém, jak by snad namítati se mohlo, důvod toho udává *mimo historické faktum o zničení tržeckého kláštera husity roku 1421 i lidový výraz »kosteliště« a pověst* o uschovávaném kalichu na tomto místě. Nežli totiž kartuziáné tržecí před husity od Vysokého Mýta se valícími z kláštera svého prchli, zajisté, a tato domněnka je více nežli pravděpodobná, svaté ostatky, jež v kostele Panny Marie byly a svaté nádoby, jako na př. kalichy, dále i posvátná roucha a knihy uschovali na místě bezpečném, od kláštera trochu vzdálenějším, ukrytém, a možno i lesem zarostlém.²⁰⁾

Po odchodu husitův ovšem mniši klášterní posvátné věci, jež byli uschovali, si odnesli, ale lid, poněvadž věděl, že na určitém místě kalichy a svaté ostatky z kláštera »Růžového pa-

ve vlasti, opatrovali palouček jako oko v hlavě, jako památku drahocennou, nepřátelé pak, kteří každou nejmenší upomínku na předky naše ničili, nebyli by zajisté ušetřili místa toho, kdyby bázeň ruku vandalskou nezadržela.

Jak pověsti vypravují, sama prozřetelnost jakoby o místo ono pečovala. Orali palouček, pluh se zlámal, zabil se kůň. Zaselí len — vyrostl, vykvetl, vytrhali ho, umočili, osušili a již třeli — tu vzňal se plamenem — chytla pazderna i rozsáhlý statek hospodáře, jenž palouček osil, a uhořela dcera jeho mladá.

Od těch dob nikdo neodvážil se palouček zaorati. Palouček růžový znám jest široko daleko. Dochovaly se zprávy očitých svědků o Rusech, kteří ve válkách napoleonských roku 1813 tudy táhli; tito vyptavše se na palouček, po kolenou až tam se došourali a vroucně se na paloučku modlili.

I staré věštby paloučku se dotýkají. Hrozná prý zde svedena bude bitva, tak veliká, že krev kolébkami poteče. Ale pak na tomto místě, na kterém loučili se bratří — zarytí odpůrcové vojen a krveprolití — sejde se králů sedm, aby smluvili věčný mír.«

²⁰⁾ Doklad toho jest při kartuzii pražské. Když totiž tato roku 1419 husity nadobro byla vypálena a zničena, mniši, kteří utekli do Sedlce u Kutné Hory těšili se z toho, že alespoň klenoty a knihy domu svého většinou uchránili před zkázou, řkouce: »Máme bohoslužebného náčiní schováno více, než některé domy řádu našeho.« (Jakubička 465) Zajisté, že tento příklad nebyl ojedinělý a že z něho důvodně souditi se dá, že i tržecká kartouze před příchodem husitův uschovala své klenoty, knihy, svaté ostatky a bohoslužebné nádoby.

loučku« uschovány byly, říkal místu tomu stále buď kosteliště. růžového paloučku anebo kratčeji kosteliště či docela prostě růžový palouček. Z té příčiny také místo to lidé všeobecně v úctě měli, je nezorávali, jeho se nedotýkali, ale chovali se k němu se vši možnou šetrností . . .

Než časové utíkali, lidé, kteří byli svědky vybití kláštera kartuziánského v Tržku vymřeli, stopy kláštera samého se nadobro ztratily, až posléze uchovala se jen tradice o kostelišti, na němž uchovány byly kalichy z »Růžového paloučku«. Ba v dobách stálých válek a nekonečných útrap i tato tradice zmizela a *zůstala jenom jména »kosteliště«, »růžový palouček« a hluboce tajemná úcta k němu.* Tak tomu bylo až do konce XVIII. stol.

Na počátku však XIX. století povstal mezi národy vanouti volnější duch a tehdy to právě bylo, kdy také v Čechách vznikl až přepjatý zápal vlastenecký tak, že i mužové vzdělaní *veškeru slávu české minulosti spatřovali v českých bratřích a ve všem, co vyložití si nedovedli anebo nemohli, viděli stopy česko-bratrství.* Tehdy mnozí i učení přijímali za pravdu věci, dnes za zřejmý podvod prohlášené a jako podvod dokázané. Stačí tu zajisté poukázat jen na př. na počínání si *Krolmusovo*, anebo na víru předního našeho historického spisovatele *Františka Palackého* o pravosti rukopisu královodvorského a zelenohorského atd.

V takovýchto poměrech pak *nepřekvapí*, že o růžovém paloučku u Morašic, jenž dle tradice těšil se tajemné úctě a bázni u lidu, o němž se posud vyprávělo, že kdys tam uchovány byly kalichy *a jenž měl tak nezvyklé a nyní již nepochopitelné jméno*, poněvadž na klášter »Růžový palouček Panny Marie« u Tržku již dávno se zapomnělo, *začalo se bájiti*,²¹⁾ že na místě tom v noci před odchodem svým z české vlasti sešli se čeští bratři, konali tu poslední služby Boží a kalich svůj na něm zakopali. A sotva že se tato báje trochu ujmula, »*národní*« *slavnosti* v letech šedesátých až osmdesátých minulého století, *ji rychle a zcela vsuggerovaly v mysl lidu*²²⁾ tak, že v naší době platí za pravdu, až ani jediného historického důkazu pro ni není.

Před několika roky na »růžovém paloučku« byl postaven svatý kříž. Tento však letos byl odstraněn a na místě jeho má býti postavena do roku 1915 buď socha Komenského, nebo památník Jana Husa, aby sláva českých bratří prý se vzmohla a památka jich byla obnovena.

Že postavení jakéhokoliv nekatolického památníku na »růžovém paloučku« u Morašic bude zcela nehistorické, nemusím snad ani

²¹⁾ Všecky tyto báje sebrány jsou v »Osvětě lidu« XIII. čís. 7. v řeči, jež před lety přednesena byla »o jednom výletu sokolské župy východočeské k růžovému paloučku.« Tu se praví: »Ku mnohým památným místům v Čechách poutá nás místní podání, které v podobě pověstí přenášelo se s pokolení na pokolení. A takovéto místo, místo památné, jest růžový palouček, o kterém ústní podání, opředené tkanivem pověstí, vypráví, že bratři čeští z vlasti vypovědění, loučili se zde s krajem rodným, s drahou vlastí.« Srov. shora uvedenou poznámku 19!

²²⁾ Byli to hlavně sokolové, jak poukazuje »Osvěta lidu« XIII. čís. 7. v poznámce.

dokládati. Vždyť »růžový palouček« jest vlastně *pomníkem tržec-
ckého kartuziánského kláštera, pomníkem české katolické minulosti,
pomníkem úcty Rodičky Boží v Čechách a vykřičníkem hrůzy a
zděšení před husitskými vojsky, jež pláčem, krví, mrtvolami a
ssutinami bezpočetnými naplnily českou vlast, vykřičníkem hrůzy
a zděšení před husitskými vojsky, jež bez milosrdenství vraždily
své české spolubratry, prolévaly českou krev, hubily českou zemi
a ničily české umění a vykřičníkem husitského bezpravi a násilí.*

Milites christiani.

(Rytíři křesťanští.)

Studie o nábožensko-sociálním působení hrabat Sporcků
v Čechách.

Dle pramenů upravil a napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

D. Lysá nad Labem.

»Zde byste si poznamenal vše potřebné — písemně není možno vše to vypsát, co právě račte potřebovat. Věc dá se nej-
lépe vyřídití ústně — půjčím Vám nadační listinu a pan děkan
sdělí Vám různé důležité zajímavosti týkající se Sporckovy na-
dace obou benefeciátů a jejich dřívějších sídel (eremitáží).« —

Tak asi znělo milé pozvání dp. benefeciáta K. Kytýra, dat.
3. X. 1912, abych navštívil staré sídlo Sporckovské, město Lysou
nad Labem.

Rychle rozhodnut, vydal jsem se v neděli severozápadní
drahou na cestu. A cesta ta byla opravdu zajímavá a poučná.

Byl začátek října. Roucho podzima, listí zlaté a zarudlé,
zářilo do polovice na stromech nad schřadlou zelení řepných
lánů a od polovice leželo v hlubokých brázdách na polích již
zoraných, kam stříšl je noční vítr provázený prvním ostřejším
přímrazkem.

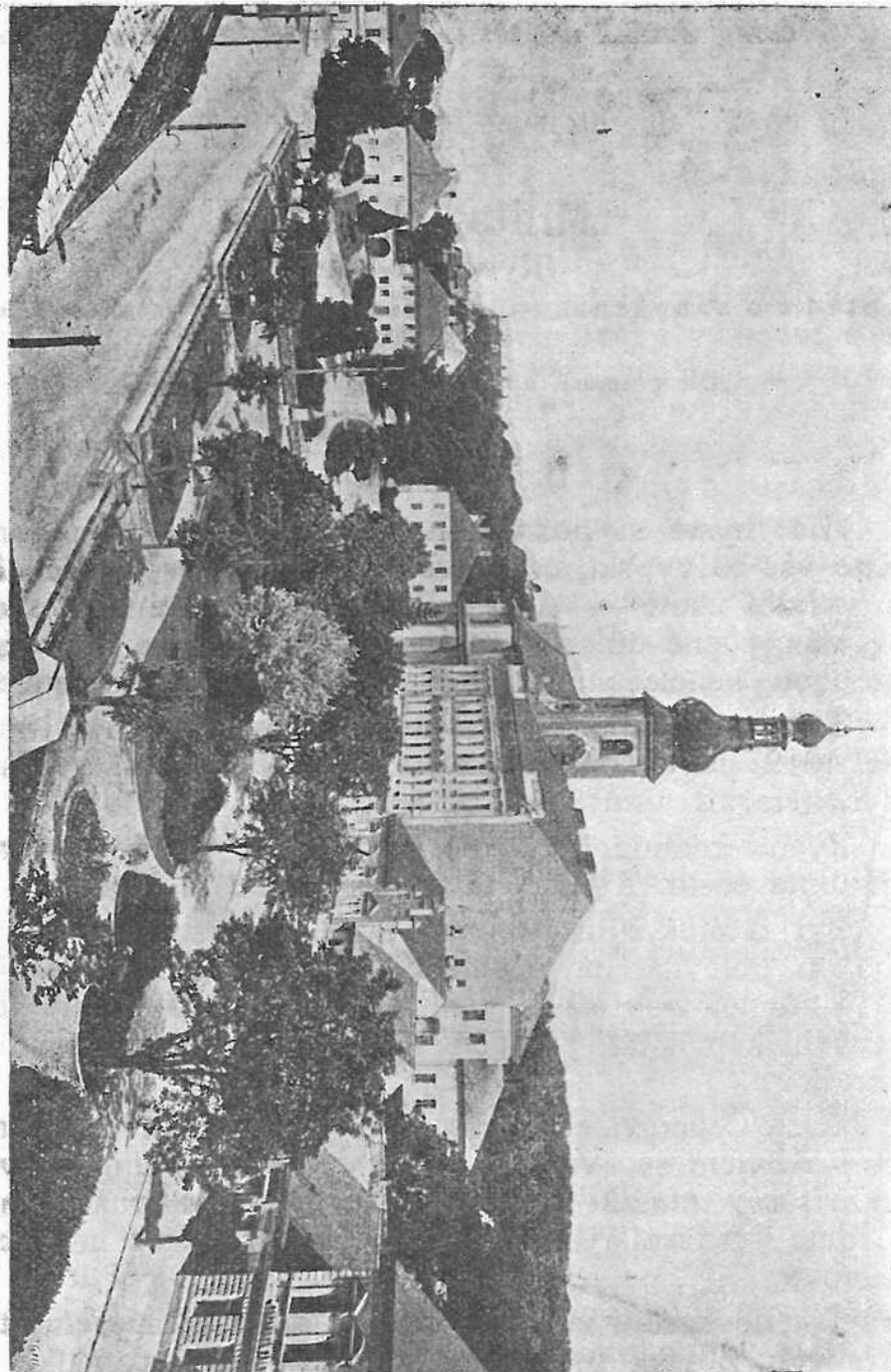
Již za Čelakovicemi u lesa při cestě upoutá pozornost ka-
plice s reliefem sv. Václava. Jako dvě velké vidiny zjeví se po-
jednou *sochy andělů* nadživotní velikosti. Mistrná koncepce a
ušlechtilé vystižení rysů prozrazuje na první ráz umělecké dláto
Braunovo.

Tot dosavadní zbytek po první eremitáži benefeciátů Spor-
ckovských. Zbytek umělecký, jenž by jako památka z doby
pilné tvorby a rozkvětu slavného sochaře zasluhoval, aby ochrá-
něn byl zhoubného vlivu povětrí a snad i zloby lidské pře-
nesením do Lysé. C. k. ústřední komise pro ochranu uměleckých
a historických památek mohla by zde — i při klausuli zápisu
v deskách zemských vykonati dílo záslužné. — —

A mžikem objevuje se Lysá s kostelem do výše se tyčícím a
se zámkem na návrší dominujícím a starobylym parkem obklo-
peným, na jehož jižní frontě v malebné poloze nad štěpnicí a

malými domky zvedá se budova bývalého kláštera Augustiniánů, rovněž založení Sporckova.

Již zdáli svítí v paprscích podzimního slunce veliký silně zlacený emblem Srdce Páně vysoko nad štítem děkanského kostela. Maně vzpomínáme dob, kdy František Antonín hrabě Sporck

Partie z města Lysé n. L.

založil v Lysé *Bratrstvo Srdce Páně*, jež v čase rozkvětu a slávy mělo až 3000 členů. Hrabě Sporck byl i tak horlivým fedrovatelem bratrstva, že nedovoloval nikomu v Lysé se usaditi, kdo by k bratrstvu Srdce Páně nepřistoupil.

Cestou od nádraží ku kostelu stavíme se u *sochy sv. Františka Stigmatizovaného*, klečícího na oblacích. I toto Braunovo dílo rázovitého podání a tváře plné vroucí oddanosti (světec ja

koby hleděl s touhou k zářícímu Srdci Páně) svědčí o veliké úctě, jakou měl František Antonín hrabě Sporck ke svým patronům. Z těch ani druhý zde v Lysé neschází.

Socha sv. Antonína, na jejímž podstavci švabachovým písmem vytesána jest česká modlitba, jest v řadě soch před kostelem. Zde setkáváme se rovněž s dvěma anděly a čtyřmi evangelisty s příslušnými symboly.

Od kostela kolem děkanství mírným svahem k parku a zámku vede nás cesta stromořadím kaštanovým.

Tam tedy v žluté i rudnoucí koupeli listí v stromořadí, kudy kdysi sám hrabě Sporck jezdíval, krácel jsem k místům historickým, kde významný tento muž při velké slavnosti lovecko-rytířského řádu sv. Huberta pojal první myšlenku založení svobodného zednářstva v Čechách, kde přemítal, zbudovav klášter bedlivě o tom, kterou řeholi by pro větší zvelebení slávy Boží do Lysé uvésti měl, až ze mnohých kompetentů pro řeholníky Augustiniány se rozhodl, tam často udílel své rozkazy a často uvažoval, co by v jeho hraběcí tiskárně v Lysé »na Čerňeně« tisknouti a vydati se mělo, aby lid vyveden byl z bludů starého kacířství husitského ku pravému světlu víry katolické, tam také plnou měrou a před shromážděným panstvem potupen, zažil hořký nevděk svého úhlavního nepřítele dra. Neumanna z Puchholzu, jehož jako syna svého poddaného dal vzdělati.

Ve starém křídle zámku, při němž jsou v parku též různé sochy lovecké, jako by kolem nás vanul a šeptal duch Sporckův; i při tak četných změnách držitelů panství a zámku Lysé (nyní jest majitelem Filip hrabě Kinský) stále připomíná na hraběte lidumila a šířitele snah náboženských jeho znak na průčelí zámeckém — a se znakem tímže setkáváme se i na severní frontě kostela, kde v sousedství jest nyní krásná moderní budova obecné a měšťanské školy. Budova ta, před níž rozkládá se neveliký sice, ale pečlivě pěstěný sad městský se sochou Bohorodičky, zbudována byla na místě bývalé *staré školy Sporckovské*.

Nebylo však účelem mým, abych jel i při laskavém pozvání p. beneficiátově do Lysé za účelem cestopisným nebo za reminiscencemi historickými, ač tak často, když v zadumání kreslil jsem si v mysli skizzu života hraběte Sporcka, zjevovala se mi jeho tvář rázovitá a ušlechtilá zároveň.

Nuže tedy k listinám!

Rozevírám fundační a persolvační knihu Sporckovského beneficiáta sv. Jeronýma v Lysé, označenou „*Liber Foundationis beneficiati Lysaënsis sti Hieronymi*“.

Předem již podotýkám, že pod oficiálním a nadační listinou výslovně poznačeným pojmenováním beneficiáta Sporckovského nesmíme snad hledati zámeckého kaplana, nebo kaplana při děkanství v Lysé. Beneficiatura jest samostatné zřízení Sporckovské. Vysvětlí to ostatně i text listiny Sveerts-Sporckovské, kterou v českém překladu dále uvedu.

Dva beneficiáty, původně společně působící pro duševní blaho a spásu duší poddaných a zajisté i poutníků do Staré

Boleslavi se ubírajících založil a nadal František Antonín hrabě Sporck již fundanční listinou, zřízenou dne 9. března 1707.

O pevném úmyslu, založiti fundaci beneficiátů na časy věčné, svědčí také odst. 11 poslední vůle Františka Antonína hraběte Sporcka, datované dne 20. listopadu 1731, kterouž jako dožadání svědkové podepsali Jan Ignác Hubert hrabě Hartig, Josef Arnošt svob. pán z Klebelsbergu a Gottfried Daniel svobodný pán z Wunšviců.

Odstavcem tím zavazoval i Františka Josefa hraběte Černína při smlouvě trhové k trvalému držení fundace slovy:

»11) an jsem dle fundační listiny ze dne 9./3. 1707 při kapli sv. Václava na panství Lysé dva světské kněze s povinnostmi v listině té vyslovenými a světského poustevníka (eremitu), neméně pak jisté roční almužny 80 zl. založil a nyní sice Jeho Excel. pan František Josef hrabě Černín z Chuděnic, v § 2 smlouvy trhové se zavazuje, fundaci tu ve stavu jejím udržovati, ale dle nynějšího stavu fundace této pouze o jednom světském knězi a o jednom světském eremitovi povědomost má, tedy nechť zůstane to při převzatém závazku — — — —«

Bylať poslední vůle Františka Antonína hraběte Sporcka psána již v době, kdy beneficiáti byli z původní eremitáže při kapli sv. Václava rozloučeni do eremitáží dvou a tou druhou byla eremitáž sv. Jeronýma, jejíž beneficium v Lysé dosud trvá.

Věc tu a uvedení obou beneficiátů k působnosti v městě Lysé při farním kostele tamním vysvětluje nejlépe listina Sweerts-Sporckovská, potvrzená v plném obsahu svém pražskou arcibiskupskou konsistoří.

Listinu tu, která uvádějíc do praktičtější formy prvotní ustanovení fundace Františka Antonína hraběte Sporcka, jest podstatnou součástí fundační a persolvační knihy Sporckovského beneficiáta sv. Jeronýma v Lysé, uvádím v dalším textu své studie ve věrném překladu.

Listina o fundaci Sporckovských beneficiátů.

Já František Karel hrabě ze Sveerts a Sporcku, svobodný pán z Reistu a Anna Kateřina hraběnka ze Sweerts a Sporcku, rozená říšská hraběnka Sporcková, známo činíme a vyznáváme tímto listem před každým, zejména tam kde toho zapotřebí: vzpomínajíce, kterak náš nejmilejší pan otec a respective tchán, vysoceurozený Exc. pán pan *František Antonín sv. říms. ř. hrabě Sporck* na svém v kraji boleslavském položeném panství Lysé a sice při kapli sv. Václava v lese u silnice fundací v dávno již uplynulém roce 1707 pro dva světské kněze zřídil, potom fundaci tu dle svého r. 1731 sepsaného testamentu rozdělil a jednoho z těchto dvou kněží ku kapli sv. Jeronýma, na nedalekém pahorku přeložil a vzpomínajíce, kterak by v tom neb onom bodu, ovšem bez jakéhokoliv zkrácení neb ujmy podstaty a dávěk změněna a takovým způsobem zařizena býti mohla, aby tím pobožnost ku cti Boží, jakož i spása duší a duchovní útěcha farníků z Lysé a jiných tam inkorporovaných věřících ještě více posilována, neméně pak tato zbožná nadace sama tím vhodněji

a dokonaleji plněna byla, učinili jsme u věci té vysocedůstojné pražské arcibiskupské konsistoři takovýto návrh:

1. Poněvadž nelze snad ani naléztí osob, které by měly zálibu k životu na takových odlehlých místech nebo které by k tomu také byly způsobilé — ať pomlčíme o tom, že na takových osamělých místech nadíti se lze jen špatné zveleby cti Boží a pobožnosti, aby zmínění dva kněží, ustanovení při kapli v lese a na pahorku nedaleko odtud vzdáleném, za současného zrušení oltářů v obou místech zbudovaných a celého § 1 fundační listiny ohledně udržování tamních budov, do Lysé byli přeloženi a pro ně tam pohodlný příbytek byl upraven a úkony fundační listinou stanovené u dvou oltářů sv. Václava a sv. Jeronýma, k účelu tomu ve farním kostele v Lysé zřízených kněžími těmi vykonávány byly, při čemž však zase

2. výslovně nechceme, aby tito dva beneficiáti k pouhému sublevamine Parochialium functionum alias debitorum kdy přibíráni byli, ježto on pan farář v Lysé dostatečnými farními příjmy jest opatřen a proto svou osobou — nebo nahodila-li by se překážka nějaká — pomocí jiných duchovních povinen jest pečovati o duše jemu svěřené, tedy aby tito dva beneficiáti pouze pro častější a větší čest a chválu Boží a k hojnějšímu a většímu prospěchu a potěše poddaných, hlavně k panství Lysé náležejících, a to s vědomím a souhlasem řečeného faráře k dobru spásy duší byli nadáni.

O kterémžto zřízení a ustanovení vyhrazujeme též sobě, dědicům našim a vůbec každému právnímu držiteli a majiteli tohoto panství Lysé *právo patronátní* dle § 2 fundační listiny, při čemž

3. k objasnění § 3 fundační listiny stanovíme, že má každý z obou těchto kněží týdně pět mší svatých sloužiti, totiž: beneficiát sv. Václava všech pět za zesnulého pana zakladatele; beneficiát sv. Jeronýma však v pondělí jednu mši sv. za zesnulou paní manželku zvěčnělého fundatora, ve středu jednu mši sv. za jeho zesnulou starší dceru Marii Eleonoru ze řádu Annunciátek, v pátek jednu mši sv. za jeho ještě žijící mladší dceru paní Annu Kateřinu hraběnkou ze Sweerts-Sporcku a potom ještě dvě jiné mše svaté za zesnulého fundatora, kteréžto mše sv. sice od obou beneficiátů ad Intentionem Fundatoris avšak pokaždé jen *Secundum exigentiam Rubricarum* slouženy býti mají.

4. Při anniversariu za zakladatele dle § 4 fundační listiny nechť jeden z těchto dvou beneficiátů slouží mši zádušní, druhý pak vedle mše tiché nechť má pohnutlivou promluvu o marnosti a pomíjejícínosti všech věcí pozemských, o pravé blaženosti a pod., začez jim každému z těchto dvou kněží budiž dáno po specie-dukátu; přítomným chudým lidem budiž pokaždé jako almužna rozděleno pět zlatých rýn. v penězích a mimo to budiž pro ně pečeno a rozděleno chleba ze dvou strychů žita.

5. Rovněž tak mají, aby vyhověno bylo § 5 fundační listiny, sloužiti zmínění dva kněží ve výroční den úmrtí paní manželky zakladatelovy, též ve výroční den úmrtí starší paní dcery jeho a taktéž ve výroční den úmrtí žijící ještě mladší dcery té-

hož zádušní mše svaté a při nich rozděliti přítomným chudým lidem jakožto almužnu 10 zl., tedy o všech výročích třicet zlatých; dále budiž pokaždé upečeno a rozděleno chleba z jednoho strychu žita.

6. K snadnějšímu výkonu v předchozích §§ 4. a 5. zmíněných anniversarií za pana fundatora a za jeho paní manželku, protože připadají na takové dny a období, kdy dle církevního obyčeje taková anniversaria dobře konána býti nemohou, nechť jsou sloužena stále a na vždy ročně v čase mezi druhou a třetí nedělí po Velikonocích v těch dnech téhož týdne, jak před tím s kazatelny ohlášeny budou.

7. Co se dotýče potřebné obživy těchto dvou beneficiátů, nechť každému z nich dle § 6. fundační listiny a pro lepší jejich pohodlí poskytne a vydá se každého čtvrt roku 37 zl. 40 kr. v hotovosti z důchodu panství, tedy ročně jedno sto padesát zlatých, nad to pak každému z nich dobrého piva na celý rok pět sudů a k tomu ze všech várek pro každého ročně 1 vědro a opět každému na rok dvacet sáhů dříví a buďtež tedy všechny jiné dávky přírodnin, které dle fundační listiny pro každého místo padesáti zlatých na hotových penězích byly poukázány, na vždy zrušeny.

Rovněž tak buď místo užitku, jež oba beneficiáti dle fundační listiny měli určený ze zahrady proti kapli sv. Václava a na nějž by se bezpečiti mohli, z panského důchodního úřadu placeno dvacet zlatých, to jest každému po deseti zlatých.

8. V § 6. fundační listiny poukázaných dvanáct zlatých na voskové svíce a mešní víno budiž na dále z řečeného důchodu ročně placeno farnímu kostelu v Lysé pro oltáře těchto dvou beneficiátů.

Jelikož tedy vysocedůstojné pražské arcibiskupské konsistorium zejména uvážilo, že takovýmto způsobem i cti Boží i spáse duší nemalé podpory se dostane, byl nejenom tento návrh blahovlnně schválen, nýbrž nad to jmenovaným dvěma beneficiátům z vlastní autority nařízeno, že každý z nich každoročně k útěše špitálníků v tamním špitálním kostele povinen jest sloužiti čtyři mše svaté, což také tímto plně se schvaluje a to pro následující nejlépe vhodné dny:

první mše dne 8. prosince o svátku Neposkvrněného Početí Panny Marie, druhá na Hod Boží Vánoční dne 25. prosince, třetí o svátku Zvěstování Panny Marie dne 25. března, čtvrtá na Hod Boží Velikonoční, pátá na den Nalezení Svatého kříže dne 3. května, šestá na Hod Boží Svatodušní, sedmá o svátku svatých apoštolů Petra a Pavla dne 29. června, osmá o slavnosti Všech Svatých. —

Jakož pak toto dílo (t. j. úprava fundace) jediné v tom se zakládalo, jak o tom rádná a pro zemské desky způsobilá listina pro ustavičné zachovávání všeho vypsaneho byla zřízena, tu dali jsme přítomnou listinu (kteráž po předchozím blahovlnném potvrzení a schválení vysocedůstojného arcibiskupského konsistoria, za něž tímto slušně žádáme, se svolením Jeho řím. císař. a král. katolického majestátu radů a p. p. úředníků královských desk

zemských v království Českém do desk těch také za nepřítomnosti naší a pouze na útraty naše per juxtam může býti vtělena) sepsati, kterouž jsme nejenom vlastnoručně podepsali, nýbrž i jmenovaných pánů pánů svědků, jim však beze škody, k podpisu pilně se dožádali.

L. S. *František Karel*
hrabě Sweerts a Sporck v. r.

Jan Kristián z Goltzů v. r.
jako svědek.

L. S. *Anna Kateřina*
hraběnka Sweerts-Sporcková v. r.

L. S. František Josef Mladota
ze Solopisk v. r. jako svědek.

Nejdůstojnějšího vysoceurozeného sv. říms. říše knížete a pána Jana Morice Gustava, z Boží milosti arcibiskupa pražského, svatě apoštolské stolice legáta rozeného (Tit.) my vicarius in spiritualibus generalis et officialis a veškerá pražská arcibiskupská konsistoř nejenom blahovlnně přijímáme tuto listinu, zřízenou k jasnější a dokonalejší úpravě Jeho Excelencí zesnulým vysoceurozeným panem Františkem Antonínem hrabětem Sporckem roku 1707 dne 9. března založené a v král. deskách zemských v druhém kvaternu sluncové barvy Ao 1738 ve čtvrtek po svátcích velikonočních t. j. dne 16. dubna pod lit. P. 24 vtělené fundace, nýbrž listinu tuto ve všech bodech a klausulích tímto potvrzujeme a schvalujeme, chtějíce, aby proti ní ničeho nebylo činěno co by ji tak neb onak rušiti mohlo.

Pro větší jistotu podepsali jsme tuto Naši ratifikaci vlastnoručně a přitisknouti jsme dali obyčejnou arcibiskupskou pečeť; listinu dali jsme slovo od slova vtěliti do ustanovených k tomu knih konsistoriálních.

V Praze, v arcibiskupské kanceláři dne 21. června 1740.

L. S. Jan M. Martini v. r.
Vicarius Generalis et Offic.
Antonín Wokoun v. r.
kancléř.

* * *

Samostatné zřízení beneficiatury, chráněné již prvotním zápisem Sporckovy fundační listiny v deskách zemských (v kvaternu barvy popelavé) a potvrzení zemskodeskové úpravní listiny Sweerts-Sporckovské arcibiskupskou konsistoří pražskou bylo i nadačnímu důchodu místa beneficiáta mocnou a bezpečnou ochranou před konfiskacemi josefinskými.

* * *

Během dob mnohé měnilo se i na příjmech beneficiátů Sporckovských a mnohé měnilo se i v příčině obydlí jejich. Bydlili i v bývalém klášteře Augustiniánském, bydlili i ve městě. Časté změny v držitelích panství, tedy patronech beneficiátních, relice i konverse mnoho měnily a pozměňovaly, někdy i ubíraly.

Beneficiatury byly místně rozděleny; beneficiát sv. Václava jest v Kostomlatech, beneficiát sv. Jeronýma zůstal v Lysé nad

Labem. (Fund. beneficiátem a zároveň kooperátorem v Kostomlatchech jest dle ordinariátně získané jurisdikce z měsíce října 1912 dp. Antonín Holata).

Z fundační knihy připojují ještě několik dalších výpisů:

Povinností beneficiáta jest, aby týdně sloužil pět mší svatých, a to dvě za zakladatele Františka Antonína hraběte Sporcka, jednu za jeho manželku Františku Apolonii a po jedné za jeho dcery Annu Kateřinu a Marii Eleonoru.

Mimo to sloužiti má za každou z osob tu jmenovaných 1 anniversarium, které se slaví obyčejně po druhé neděli po Velikonocích, pondělím počínaje. V pondělní den má střídavě jeden beneficiát dle ústanovení úpravné listiny Sweerts-Sporckovské promluvíti o marnosti a pomíjejcnosti všech věcí pozemských a o pravé blaženosti a druhý sloužiti má *zpívané* anniversarium za Františka Antonína hraběte Sporcka; v úterý na to jest zpívané rekviem za Františku Apollonii hraběnkou Sporckovou; ostatní dvě anniversaria jsou tichá.

Dle záznamů z roku 1898 měl *Sporckovský beneficiát tyto příjmy*:

67	zl. 20	kr. na hotovosti z důchodu velkostatku,
1	zl. 85	kr. reluce za »species dukaten«,
90	zl. 56	kr. za 11·32 hektolitrů piva po 8 zl.,
252	zl. — —	za 120 várek po 28 litrech = 33·60 hektol. à 7 zl. 50 kr.
141	zl. 75	kr. za 40 ¹ / ₂ m. dříví po 3 zl. 50 kr. i s dovozem
4	zl. — —	za užívání beneficiátské zahrádky.
<hr/>		
557	zl. 36	kr. ročně čili měsíčně 46 zl. 45 kr., poněvadž plat beneficiátův vypláceti jest ve lhůtách měsíčních.

Mimo to přísluší beneficiátovi po konversi vyvazovacího kapitálu za byt (druhdy v bývalém klášteře augustiniánském v zámecké zahradě) náhrada ročních 80 zl.

V den anniversarií uděluje beneficiát z důchodu velkostatku *Sporckovskou almužnu* chudým dle tohoto výměru:

za Františka Antonína hraběte Sporcka:	21	zl.	a 1	hl. 84	l. žita
za Františku Apollonii hraběnkou Sporckovou	4	zl. 20	kr.,	92	l. »
za Marii Eleonoru komtesu Sporckovou	4	zl. 20	kr.,	92	l. »
za Annu Kateřinu hraběnkou Sweerts-Sporckovou roz. komtesu Sporckovou	4	zl. 20	kr.,	92	l. *
tedy na penězích celkem	33	zl. 60	kr.		

Na posledním listu fundační a persolvační knihy Sporckovských beneficiátů sv. Jeronýma v Lyse jest zápis beneficiáta P. Duchoně o mešním rouchu, jež pro Sporckovská anniversaria bylo věnováno.

Zápis ten, k němuž připojen věnovací lístek, jest německý a zní takto:

»4/5 1860 In Memoria. — Dle připojeného vlastnoručně psaného věnování zaslala paní *hraběnka Sweerts-Sporcková* (Adelaida rozená baronka z Puteani, vdova po Josefu hraběti Sweerts-Sporckovi, posledním majiteli panství Lysé) černé mešní roucho pro hraběcí Sweerts-Sporckovské nadační mše svaté dne 4. května 1860 do Lysé, kteréžto roucho uloženo jest v kostele. Roucho to má vyšívaný prostřední pruh, jest z hedvábné látky s obyčejnými obšívkami. P. Duchoň, beneficiát.◀ —

*

Tolik vypsál jsem v Lysé z fundační knihy, co by as pro doplnění obrazu působnosti Františka Antonína hraběte Sporcka bylo zajímavého o beneficiátech jím založených.

Ve vzorně uchovaném archivu na děkanství jsou též uloženy staré urbáře panství Lysé, svazky prepisů korespondencí Sporckových a mnohé jiné zajímavé knihy a dokumenty (v Lysé bývalo své doby též vikářství).

Avšak ve fundační knize beneficiátů hraběte Sporcka nalezl jsem též věrný prepis *poslední vůle* tohoto hraběte lidumila a horlivce po zvelebě a povznesení cti a slávy Boží a z poslední vůle té seznáváme i mnohé rysy jeho povahy a můžeme i po dobách dávno uplynulých viděti do nitra duše Sporckovy.

Pohledme jen, jak psal zbožně o své *duši* a o svém *těle*:

Předně, poněvadž duše dle obrazu Božího jest stvořena a jí jak slušno, co nejznamenitějšímu přede všemi statky časnými přednost náleží, tedy duši svou, kdekoliv a kdykoliv by se od těla odloučila, poručím do láskyplného otcovského klína nejdobrotivějšího Boha, jejího Stvořitele a prosím pro zásluhy mého jediného Vykupitele a Spasitele Ježíše Krista a pro Jeho na dřevě svatého kříže hojně prolitou krev a na přimluvu Jeho požehnané matky P. Marie a všech milých svatých, aby Bůh v neskonalém milosrdenství svém duši mou v pevné víře, nezvratné naději a vroucí lásce k zaslíbenému nebeskému dědictví do počtu svých milých vyvolených k věčné radosti, pokoji a blaženosti přijati ráčil; tělo své však

2. odevzdávám zemi, ze které pochází a chci, aby na mém panství Hradišti, ve špitálním kostele, jež jsem zbudoval a tam ve hrobce kamenné, kterou jsem k tomu cíli velikým nákladem zřídil, a kde též obě mé dcery po jejich smrti každá po jedné straně mé uloženy býti mají, dle křesťanského katolického obyčeje bez zvláštní nádhery bylo pohřbeno; při tom budiž chudým, kteří nejenom zde v Hradišti, nýbrž i v Koňojedech v den mého pohřbu budou přítomni službám Božím, tamními faráři slouženým a jak pochybovati nechci, za mne se modliti budou, jako almužna rozděleno 600 strychů dobrého žita, za duši moji necht slouženo jest 1000 svatých mší, a to v Praze u p. P. Kapucínů jak u sv. Josefa na Novém městě pražském, tak i na Hradčanech a P. P. Hybernů 800 a na zmíněných mých panstvích od tamních farářů, jakmile to bude možno vykonati, 200, načež odkazuji 500 zlatých. —

Ale také některá jiná ustanovení poslední vůle Františka Antonína hraběte Sporcka jsou zajímavými doklady pro poznání jeho povahy a jeho smýšlení.

Tak čteme v testamentu jeho, že na vydání *knihy evangelii a epištol* pro povzbuzení a povznesení náboženského ducha, kteráž měla býti tištěna v 6000 exemplářích s měděrytinami, odkázal pro případ, že by za jeho života k tisku nedošlo, 15000 zlatých. —

Matriku loveckého řádu sv. Huberta, ve které dle znění testamentu ku zdobě a lesku řádu toho byly obsaženy podpisy korunovaných hlav (na př. císaře Karla VI.), kurfirstů, knížat, hrabat a mnohých jiných významných osobností, odkázal hrabě Sporck Frant. Jos. hraběti Černínovi z Chuděnic,*) jako *poklad řádový*, žádaje, by tento hrabě udržovati a zachovati hleděl řád sv. Huberta (Sporkovské bratrstvo lovecké) v prvotních intencích rytířstva.

A maně zamyslíme se nad krátkými třemi řádky tohoto původního znění:

›10. hinterlasse der lateinischen Kongregation Beatae Virginis Annunciatæ bei denen *P. P. Societatis Jesu* . . . 300 fl.

Toť již z roku 1731, tedy 7 let před smrtí Sporckovou předtucha smíru s Tovaryšstvem Ježíšovým, s nímž měl Sporck za života svého spory mnohé a tuhé.

Rozloučiv se s vdp. děkanem i s panem Sporckovským beneficiátem a vzdav oběma srdečný a povinný dík za laskavou ochotu a milé přijetí, odjížděl jsem již za klesajícího soumraku říjnového večera z Lysé ku Praze. A v mysli mé jasně vynořovala se poznovu představa Františka Antonína Sporcka, muže na svou dobu velkého a znamenitého i jako lidumila i jako podporovatele a zvelebovatele úcty Boží i jako vynikajícího mecena umění.

Snad budou se zdáti tvrzení má hyperbolickými — ale vše, co jsem o hraběti Františku Antonínu Sporckovi poznal a pročtl, stává se v myšlenkách mých plnozvučnou strofou hymny pravdy, strofou písně varhanového tónu o hluboké zbožnosti a lásce k bližnímu, kterouž František Antonín hrabě Sporck i pod chvilkovým stínem zednářství byl prodchnut a prozářen v celé své bytosti a v celém svém životě, životě to blahodárném. I dnešek na mnoha místech jest toho nezvratným pravdivým dokladem, že tento hrabě filantrop pracoval ve mnohém ohledu také *pro ecclesia!* —

*

Na lukách když blatouch kvete do zlatova,
ve křovích když fial ukryt voní amethyst
a když ptáče písní zašveholí znova
ve vzduch jarní, jenž jak azur nebeský je čist,

*) Dle sdělení hraběcího Černínského archiváře dp. F. Teplého není však dnes po této matrice nikde stopy a pouze v jakés kopii a v korespondencích uchovala se jména 52 členů řádu sv. Huberta.

všude kolem zkazka připomíná maně
a vzpomínku halí v stromů zkvětlých bílý šat,
že zde žíval, kdo ctil svaté Srdce Páně,
které plá a svítí všude, zřeno odevšad!

A když podzim pršky listí k zemi střásá,
ve stříbrné jíní hale každou ratolest,
stálým ohněm zlatých symbolů žhne krása
sluncem víry ve spleť lidských životů i cest!

Z cyklu »Comes Sporck« psáno v Lysé n. L. dne 6. X. 1912.

* * *

Literatura :

O Lysé n. Labem :

1. Nástin hraběcího Sporckovského panství Lysé (Grund-Riss der Hochgrätl. Sporckischen Herrschaft Lyssa a. 1713 — vyobrazení s popisem).

2. O soše pravdy na veřejné silnici na panství Lysé (Über die bei der Sporckischen Herrschaft Lyssa im Königreich Böhme auf öffentlicher Landstrassen stehende Statua der Wahrheit).

3. Otruba Fr. — Paměti města Lysé n. L., panství Lyského a vesnic okolních (1898, 8°, str. 274). O Lysé za vlády Sporcků texty na str. 84—120, pod vládou Sweerts-Sporcků texty na str. 122—162.

O řádu sv. Huberta a arii sv. Huberta.

1. Stručný souhrn všech nejpřednějších povinností, jichž dbáti jest členům vysoké šlechtické společnosti uctívání svatého Huberta a všem rozšafným milovníkům honby parforsní (Kurtzer Begriff derer fürnehmsten Schuldigkeiten, welche die Mit-Glieder aus der Hoch adelichen Gesellschaft der Verehrung des heiligen Huberti und alle rechtschaffene Liebhaber der Chiens courrants- oder par force Jagd zu beobachten haben). S vyobrazením honby a nápěvem .

2. Der Gefangene und doch vergnügte Jäger.

3. Poësie faite par M. le Baron N. N. (francouzská báseň na řád sv. Huberta).

4. V arii sv. Huberta. závist, nepřízeň a posměvače zpěvem trestající pravda (Die in unten gesetzt — und sogenannter S. Huberti-Aria, den Neid, Missgunst und Spötter singend — strafende Wahrheit). Tiskopis o 1 listu s vyobrazením Františka Antonína hraběte Sporcka.

5. Řád rytířský sv. Huberta, založený hrabětem Sporckem (článek v „Pražských Novinách“ 1858, čís. 38). —

O Sporckově knihtiskárně v Lysé (na Čerěně) a o konfiskaci knih.

1. Hrabě František Antonín Sporck a jeho domácí knihtiskárna (Nové Typografické Listy, 1898, II. č. 5. str. 32).

2. Anonymní spisek: Rozmanité, korrespondencí a příspěvím dobrých přátel získané zprávy o události ze dne 26. čer-

vence 1729 v Čechách, a to v t. zv. lázních Kukských za příbrání císař. vojska provedeném vpádu a vykonané inkvisici knih, ve kterýchžto zprávách původ a pravou příčinu se vším, co se událo a následovalo, obšírně a pro zvědavého čtenáře pěkně po pořádku vyličuje člen společnosti pravdu milující (Verschiedene hin und wieder durch Correspondentz und gute Freunde

Frant. Ant. hrabě Sporck, pán na Lysé,

zakladatel řádu sv. Huberta. (Dle měděrytiny Emanuela Joachima Haase z r. 1735: vpředu na stolku matrika řádová, v pozadí pariorsní honba.)

zu Händen bekommene Nachrichten, von dem den 26. Juli 1729 in Böheimb, und zwar in dem sogenannten Kuckus-Baad mit Zuziehung der Kayserl. Miliz beschehenen Einfall und vorgekommener *Bücher-Inquisition*, worin dessen Ursprung und eigentliche Ursach, nebst allem, was sich dabei zugetragen und darauf erfolgt ist, umständlich zu ersehen, dem neubegierigen Le-

ser zu Gefallen in Ordnung gestellt durch ein Wahrheit-liebendes Gesellschaft Mitglied — 1729).

3. Abafi — Geschichte der Freimaurerei (O Sporckovi v I. díle, r. 1890, str. 37—41).

(Pokračování.)

Rodiště Boleslava Jablonského a oslava výročí jeho stých narozenin.

Píše OTAKAR JAKOUBEK.

Rád odjížděl jsem do jindy tichého města českého jihu Kardašovy Řečice, bych účastnil se oslavy 100. výročí narozenin velikého českého poety-kněze *Boleslava Jablonského*, kardašorečického rodáka. Radost moji doplňovala ještě chloubka, že mně dopřáno bylo té cti, že jsem mohl zastupovati Literární sekci družstva »Vlast« v Praze, která již veřejnou přednáškou oslavila tohoto velikého kněze-buditele, a že mohl jsem přinést srdečný pozdrav sekce z naší slovanské matičky Prahy. Po cestě ve vlaku vynořovaly se před mým zrakem různé blaživé vzpomínky na Kardašovu Řečici, dávno již minulé, a k nim přidala se vzpomínka hlavní: vzpomínka na Čecha, kněze-velikána, jehož kolébka stála v tomto městě.

Tam před sto lety narodil se syn české vlasti, jenž dovedl cítiti s národem nezaslouženě pronásledovaným a odstrkovaným, jenž pro lid česky psal, lid spolčoval, s ním besedoval a probouzel k životu svěžímu. Všecky jeho zpěvy šly z hloubi jeho duše a protože jeho duše byla jako křišťál čistá, byly i jeho básnické výtvořy křišťálu čistší. Vzpomněl jsem si i na slova jisté stařenky, kterou kdysi v Radonicích (kde Jablonský působil), oddával. »Byl to líbezný a hodný pán,« pravila ve své prostosrdečnosti.

S těmito dojmy a vzpomínkami unášel mne supající vlak k Řečici, do které se všech stran sjížděli se již slavnostní hosté. Kardašova Řečice byla bohatě vyzdobena prapory v národních barvách, ano i knížecí zámek se svými veškerými budovami nezůstal pozadu, byv ozdoben prapory v zemské i říšské barvě.

Slavnostní dny konaly se v Kardašově Řečici ve dnech 2. a 3. srpna. Slavnost pořádaly sdružené spolky tamější a protektorát převzala městská rada. Již 2. srpna zavítal do rodiště Bol. Jablonského J. M. ndp. opat strahovský z Prahy *Method Zavoral*.

Jeho příjezd způsobil v Kardašově Řečici nemalý rozruch. Náš lid dávno již nazývá jej »miláčkem lidu« a jeho milá a usměvavá tvář a vždy laskavé slovo nikoho nezklame. Byl uvítán na nádraží řadou družiček, místními i cizími duchovními hodnostáři a členy komitétu a městské rady. Po krátkém odpočinku navštívil ndp. opat hroby rodičů básníka Bol. Jablonského,

jakož i hroby býv. kaplana kardašo-řečického Patáka a svého býv. přítele P. Šedivého, faráře řečického.

U všech zmíněných hrobů vytrval ndp. opat ve vroucí modlitbě delší chvíli. Zde mile naň působilo uvítání dítek (dívky a chlapce), které mu podaly kytici růží, vypěstovaných v zahrádce rodného domku Bol. Jablonského. Kytice obsahovala bílé a červené a bílé a žluté růže, odznaky barev: národa a církve. Ndp. opat pohnut byl touto pozorností až k slzám.

Po té věnoval p. opat prohlídce Řečice a okolí větší pozornost. Na ráz se mu tamější krajina, lemovaná kolem lesy a rybníky, líbila a zdálo se, že by v ní brzy zdomácněl.

Přiblížil se předvečer slavnosti. Kardašo-řečický spolek ochotnický sehrál zdařile F. F. Šamberka poutavý obraz ze života »Josef Kajetán Tyl«. Všichni účinkující ujali se svých úloh se slavnostním zápaem. Představení předcházely proslov a recitace Bol. Jablonského básně »Tři doby země české«.

Divadlo bylo až do posledního místečka vyprodáno a pozorovati bylo mezi návštěvníky předáky Kardašovy Řečice i řadu cizích hostů. Též ndp. opat Zavoral a jiní duchovní poctili návštěvou toto divadelní představení. Pan opat zdržel se na představení až po skončení I. jednání, bedlivě sleduje výkony jednotlivých účinkujících.

Druhého dne, o slavnosti hlavní, již v ranních hodinách pozorovati bylo na Velkém náměstí, vyzdobeném prapory, nevšední ruch. Před pomníkem velikého jihočeského kněze-pěvce postavena byla prostranná řečnická tribuna, ověšená zelením a květy. Vše zářilo slavnostní náladou.

Před zahájením slavnosti slouženy byly od časného rána čtyři mše svaté, z nichž jednu sloužil sám ndp. opat Zavoral.

Již před 10. hodinou počalo seřazování spolků a účastníků v Hradecké ulici. Průvod vyšel ze svého stanoviště po 10. hod. V předu kráčela malebná družina sedláků a selek v národním kroji. Za ní následovala hudba železničních zřízenců z Mezimostí, za ní kráčel Sokol, hasičský sbor, spolky, městská rada, duchovní a svěští hodnostáři a nesčetné množství obecnstva.

Průvod ubíral se k rodnému domku velikého českého poety-kněze, kdež stanul. Hudební sbor zanotoval úryvek národní hymny »Kde domov můj?« a kardašo-řečický učitel p. Plískal pronesl k zástupu četně shromážděnému krátké proslovení, vztahující se na kolébku Bol. Jablonského.

Po té ubíral se průvod za zvuku hudby na Velké náměstí k pomníku oslavence, kdež seřadil se v malebný polokruh, takže velké prostranství naplněno bylo jako velkým mračnem ctitelů velikého jména jihočeského básníka.

Na tribunu vystoupil starosta města p. *K. Hes*, jenž shromáždění a vzácné hosty uvítal jménem městské rady. Po jeho proslovu zapěl zpěvácký spolek »*Jablonský*« z Kardašovy Řečice slavnostní zpěv »Na výsosti hvězdy svítí«, složený Fr. Pivodou na slova Bol. Jablonského. Tento smíšený sbor vyzněl dojemně.

Po doznění téhož vstoupil na řečnickou tribunu slavnostní řečník a rodák kardašo-řečický p. *Jaromír Hrubý*, spisovatel a

redaktor »Národních Listů« z Prahy. V řeči, přes hodinu trvající, vylíčil obsáhle obraz nesmrtelného básníka-kněze. Promlouval o jeho mládí, studiích, o dráze kněžské a jeho duševních zápasích a přešel i na jeho činnost literární, recituje úryvky z jeho nejkrásnějších poetických perel, nezamlčev ani nejskrytější body jeho rozbouřeného nitra milujícího i bolem často naplněného. Končil přáním, aby jeho rodáci šli cestami, jakými chodil Jablonský, aby milovali svoji vlast a hleděli nejvyšší kulturou dojít met nejvyššího lidského snažení, k dobru své vlasti a milého národa. Hlučný potlesk byl řečníkovi odměnou.

Na to započaly krátké projevy přihlášených hostí. První vystoupil ze shromáždění na tribunu řečnickou. ndp. opat *Zavoral*, jehož sněhobílý řeholní šat, milá tvář a přímo lahodou uchvacující mluva celé shromáždění elektrisovala. Vzpomněl Jablonského jako syna vlasti a církve a jeho života, a mluvil o Bol. Jablonském jako ozdobe praemonstrátského řádu. Pravit, že strahovský klášter, ve kterém Jablonský působil, nikdy toho nezapomene, že jeho přičiněním zanesen do zdí klášterních národní vlastenecký duch a že je hrd na to, že z toho řádu vyšla hvězda, která svými písněmi budila národ a burcovala ho z národní lhostejnosti. Vyvrcholil svou řeč dále v apothesu krásných slov, že Boleslav Jablonský dal pevný základ k počestění strahovského Sionu, takže dnes může směle s chloubou říci, že Strahov jest úplné pevnou českou baštou. Poděkoval za pozvání, kteréhož se mu dostalo a přál rodnému městu rozkvět a tu nejlepší budoucnost.

Svou krasořečnickou schopností a líbezným tónem získal si zcela veškeré shromáždění a burácející bouře nadšeného potlesku stvrdila, že zanechala jeho slova krásnou ozvěnu citu a lásky v myslích všech posluchačů.

Po něm promluvil říšský poslanec agrární strany, farář *Vacek*, jehož plamenná řeč přehlušována souhlasem shromážděných. Začal svou řeč, že šla pověst v národě našem, že až bude v Čechách nejhůře, vyjdou z posvátné hory Blaníka rytíři a vlast a národ opět osvobodí. Když český hlahol umlkal a zmíral, přišli ti praví blaničtí rytíři, z nichž neposledním byl i oslavenec náš, Boleslav Jablonský. Tlumočil dále projev uznání, díků a vděku národa našemu slavnému buditeli a pěvci lásky k vlasti. Navázav řečník dále na úryvky některých básní Bol. Jablonského, nabádal ke svornosti českého lidu na poli politiky. Končil pak slovy: »Velikému rodáku našeho českého jihu, nadšenému kazateli lásky k vlasti, vzornému učiteli lidu, opěvovateli pravdy, přírody a lásky, muži pokroku a pravé osvěty, národnímu, českému, lidovému a lidskému knězi — miláčku národa — Boleslavu Jablonskému — budiž pamět věčná, čest a sláva nehynoucí!«

Jeho řeč byla časová a zanechala hluboký dojem u všech činitelů bez rozdílu politických stran v našem národě pracujících. Bouřlivá pochvala nesla se po jeho řeči celým náměstím.

Posledním řečníkem byl c. k. polní superior 8. armádního sboru vdp. Msgr. *Voneš* z Prahy, jenž působil v Krakově, v bývalém působišti nesmrtelného Bol. Jablonského. Přinesl pozdrav a vzpomíná na doby, kdy Jablonský v Polsku působil. Dokázal,

že Jablonský v Polsku požíval nevšední vážnosti a že obklopen byl nejvyššími vyznamenáními a nikterak netrpěl, že byl Čechem, ač na Čechy se dodnes tam hledí často s jistou nedůvěrou. Též promluvil Msgr. několik slov k přítomnému dělnictvu z Polska, které pracuje na knížecím panství řečickém a jichž jest po čas jeho pobytu v Kard. Řečici duchovním rádcem a kazatelem. Končil svou řeč česky a přál Řečici největšího rozkvětu. I toto proslovení vyvolalo srdečný projev nadšení, které končilo potleskem.

Slavnostní krátkou zdravici přednesl ještě p. prof. *Špírek* z Jindřichova Hradce. Slavnost dopolední zakončena byla mužským sborem Arnošta Prause »Chorálem Čechů«, který zapěl zdatně kardašorečický zpěvácký spolek za řízení učitele p. *Tichého*.

Oslavy, jak jsem již z předu podotkl, účastnilo se nespočetné množství obecenstva z blízka i z dále. Pokud nám bylo možno přehlédnouti, pozorovali jsme mezi shromážděním m. j.: *Karla kn. Paara*, majitele panství kardašorečického, *Alfonse Paara*, *Leopoldinu kn. Paarovou*, hrab. *Paarovou*, hrabata *Alexandra* a *Václava Paara*, generála auditora *Horáčka*, J. M. ndp. opata *Meth. Zavorala* z Prahy, Msgr. *Voneše*, c. k. vojen. superiora z Prahy a jeho bratra *Václ. Voneše*, arcikněze kardašorečického, říš. posl. *Vacka*, faráře, děkana *Vodrážku* z Počátek, faráře *Zemana* ze Švihova, archiváře a spisovatele *Fr. Teplého* z Jindř. Hradce, faráře *Nechvátala* z Vysokého Veselí, katechetu *Frant. Dvořáka* z Kardašovy Řečice a ostatní místní důst. pány, dále kněze z Pluhova *Žďáru*, *Ševětína*, *Veselí*, *Drahova*, *Roseče* a j. v.

Z příbuzenstva Bol. Jablonského přítomni byli sl. *Ida Tupá* a p. *Václav Tupý*, bankovní úředník z Král. Vinohradů. Dále jsme pozorovali mezi shromážděnými: p. *Jar. Hrubého*, spisovatele a red. »Národ. Listů« z Prahy, MUDr. *K. Vaňka* z Kard. Řečice s chotí, *Karla Vodrážku*, majitele rybníčného hospodářství v Kard. Řečici s chotí, starostu města p. *K. Hese* se členy městské rady, *Fr. Škrdle*, rolníka z Pleší (za Čtenářskou besedu »Palacký« tamže), ctih. p. *Josefa Škrdle*, bohoslovce z Prahy, sl. *Mariš Škrdlou* z Prahy, vesměs rodáky z Pleší (synovec a neteř vdp. kn. arc. notáře a red. »Vlasti« P. Tom. Škrdle z Prahy), p. ředitele *Pichu* z Mezimostí, sl. *Idu Kurzovu*, učitelku z Mezimostí, měst. důchodního p. *Hynka Víta*, kníž. důchodního p. *Šišku*, slečnu *Petrušku Křenkou* z Čes. Budějovic, p. říd. učitele *Asmana*, p. *Jos. Vodrážku*, vrchního poštmistra p. *Al. Lustiga*, učitele p. *Hanuše*, prof. *F. Špírka* a *S. Steffela* za profesorský sbor vyšš. gymnasia v Jindř. Hradci, ing. *M. Dvořáka* za Nár. J. Pošum. v Drahově, *K. Skalníka*, důvěrníka učitelského sboru měšť. školy ve Stráži, *K. Mosteckého*, odbor. učitele z Veselí n. L., pí. *M. Melišovou* s dcerou z Prahy, *Annu Šitkovou*, místostarostku a *M. Alexandrovou*, jednatelku »Slávy Dcery« v Jindř. Hradci, pp.: *V. Valentu-Roštinského*, spisovatele a redaktora »Jihoč. Ohlasů« v Jindř. Hradci, *Jana Kunfta*, řed. měšť. školy v Chlumě, *Al. Šedu*, řed. školy v Hradci Králové, cí. radu *Em. Lustiga*, zástupce města Soběslavi, *Frant. Čapka*, říd. učitele v Nebuželích, *Emila Pánka*, za okr. hospodář. spolek v Jindř. Hradci, *Adolfa*

Šetku za Sokol jindřichohradecký, sl. *L. Kartákovou* za zpěvácký spolek v Jilemnici, *J. Vosolobě*, ředitele měšť. školy v Kumžáku, *Jindřicha Malinu* za zpěvácký spolek ve Veselí n. L., p. *Nepomuckého*, sládka z Kard. Řečice s chotí, *Vojtěcha Bartůška* za sbor dobrovolných hasičů v Řipci, *Václava Fraitu*, starostu sboru hasičů v Pleších, *F. Poláka*, učitele v Suchdole, pí. *Vališovou* (pamětnici Bol. Jablonského), sl. *Píchovou* za ženský odbor Sokola v Jindř. Hradci, p. *F. Maříka* z Hluboké; kromě toho byli přítomni zástupcové: Nár. Jednoty Pošumavské v Jindř. Hradci, Jednoty katolických tovaryšů tamže, Jednoty vzáj. se podpor. řemeslníků a živnostníků tamže, Hospodářského spolku v Kard. Řečici, vojenských vysloužilců tamže, Odboru »Štítného« a zpěváckého spolku »Černín« v Jindř. Hradci a m. j. v.

Z těchto zde uvedených skoro všichni účastníci zapsali se do pamětní knihy, vyložené před pomníkem na Velkém náměstí.

Ochotnická jednota »Jablonský« v Jindř. Hradci položila v den oslavy věnec k pomníku velikého jihočeského pěvce.

K slavnosti došla komitétu a městské radě celá řada písemných projevů a telegramů, které, bohužel, pro pokročilý čas nebyly o slavnosti veřejně pročítány.

První pozdrav k slavnosti zaslal již v červnu bývalý kardašorečický rodák a duchovní, nynější farář v Dogde, Neb v Americe, Rev. *Jan Štěpán Brož*. Pro zajímavost uvádím ho doslova. Zní:

Vzpomínka.

(Ku slavnostem, pořádaným v Kardašově Řečici v upomínku stého výročí narozenin *Boleslava Jablonského*, kněze-buditele.)

Dnes nad mou hlavou poslední dvě táhly bílé labutě,
mně v struny srdce touha sáhla, já si přál mít perutě,
bych přes Missouri kalné toky, přes oceán k východu,
do vlasti moh' svou zapět píseň milenému národu.

Já chtěl, by hlas můj vbil se v chmurná čela Krkonošských hor
a echem lásky zlíbal Prahu, zlíbal Šumavěny bor —
a od Šumavy krátká cestá k mojí zlaté Řečici,
kde zalkal bych jak labuť bílá po svém hnízdu nyjící.

Tam zašel bych si na hřbitov pro hrstku půdy svěcené,
a slzou zrosil, retem zlíbal matičky prach milené,
a v lesa šeru u studánky vyplašil bych zástup vil,
k jich doprovodu zapěl píseň, o níž jsem kdys' — děcko — snil.

Rád na tu starou věž bych vešel, známé zvony probudil,
a dobrý »Jan« by srdcem k srdci — kovem k duši — promluvil
a dole v stínu agátů by stařícký kněz čekal již,
a jako tenkrát při loučení na čele mi dělal kříž.

Pak na náměstí před pomníkem Tvým, můj slavný krajane,
bych vzpomněl si na srdce velké Bohu, Vlasti oddané.
Tvůj kamenný ret ožil by a mluvil Moudrost Otcovskou,
zas Píseň Milosti by zněla duší Tvojí královskou.

Z Svých zlatých veršů jako Šalomoun bys' nový vztýčil chrám,
v němž na oltáři svornost, láska znova zaplála by nám,
jak tenkrát na úsvitě, když jsi národ budil ze spánku
a písni Svou jsi ve tmu slunce vyčaroval z červánků . . .

Již mizí, mizí za obzorem poslední dvě labutě
a já nemohu s nimi domů, svázané mám perutě.
Zas v těžkém vzduchu vzpomínek tu na prerii stojím sám
a kolem vidím lid svůj zmírat, s nímž též zvolna umírám.

Když travou vítr zašelestí, hájem pták když zazpívá,
tlum vzdechů slyším na prerii, umíráček zaznívá.
Jen při vzpomínce na Řečici píseň srdcem zahrála,
však místo písně — vzlyk ret zkřivil — duše bolem zalkala . . .

Dodge, Nebr., 15. června 1913.

K slavnosti, jak již jsem uvedl, došlo množství pozdravných dopisů a telegramů, jichž doslovné znění zabralo by dosti místa. Proto obmezím se jen na výpočtu jich. Tak zaslali P. T.: Jeho Mil. ndp. biskup českobudějovický *Josef Hůlka*; *Karel Boček*, čestný kanovník a rektor bisk. semináře v Českých Budějovicích (spolurodák Bol. Jablonského); *Tomáš Škrdle*, kn. arc. notář, spisovatel a redaktor »Vlasti« z Prahy, t. č. v Ice (též spolurodák oslavence); ředitel *Fára* s chotí ve Velkém Meziříčí; *Alžběta Kursová* (za řed. Kursu) v lázních Poděbradech; *Spolek »Černín« v Jindř. Hradci* (jednatel Josef Blažej); *Spolek českých spisovatelů »Máj« v Praze* (za spolek Fr. Herites, spisovatel, předseda a prof. Fr. Sekanina, spisovatel, jednatel); *ředitelstvo »Svatoboru« z Prahy* (za řed. Dr. Jiří Guth, spisovatel, jednatel »Svatoboru«)*); *Jakub Loukota*, spisovatel a redaktor »Pražských Hospodářských Novin« z Prahy (též spolurodák Bol. Jablonského); *Eliška Krásnohorská*, spisovatelka z Prahy; *Josef Pešek*, c. k. okresní školní inspektor z Třeboně; *Fr. Bláhovec*, farář z Volenic; inspektor *Dolejšek* z Vel. Meziříčí; *Jan Vodrážka*, úředník Úrazové pojišťovny a virtuos na flétnu z Prahy; *Alois Tupý*, správce administrace »Národ. Listů« z Prahy (spolurodák a příbuzný Bol. Jablonského); prof. *Petr* z Jičína; *Jan Žák*, úředník družstva »Vlast« z Prahy (rodák z Klenového); *Spolek divadelních ochotníků* v Třeboni; *Quido Vraný*, ředitel okr. kanceláře z Veselí n. Luž.; *Česko-židovský odbor ve Vídni* (za odbor Rudolf Landes-Náchodský).

Po skončení dopoledního slavnostního aktu konán na náměstí promenádní koncert za spoluúčinkování kapely železničních zřízenců z Mezimostí.

Odpoledne seřadil se průvod, čítající kolik set hlav, a za zvuků hudby odebral se na hráz Velikého rybníka, kde konala se lidová slavnost. Brzy však po rozproudění čilé zábavy dostavil se prudký lijak, jenž působil zvláště na dámské úbory zhoubně. Po dešti se oteplilo a na slavnost dostavil se nový příliv účast-

*) Divno, že od obou korporací nebyl vyslán delegát, ač na odhalení pomníku Svat. Čechovi téhož dne v Ronově konaném obě korporace delegátem zastoupily. Pozn. pis.

níků, který vytrval v zábavě přátelské až do večerní doby, kdy konán v hostinci p. Čadka přátelský večer.

Slavnost přes odpolední nepohodu se i finančně zdařila. Čistý výnos ve prospěch fondu opatrovny, v jehož prospěch se slavnost konala, vykazuje 823 K.

Na fond opatrovny přispěli m. j. P. T.: J. J. kníže Karel z Paarů 50 K; J. M. ndp. biskup českobudějovický Jos. Hůlka 20 K; J. M. ndp. opat strahovský Method Zavoral (přispěl větším obnosem na fond opatrovny hned při svém příjezdu o představení); kn. arc. notář Tom. Škrdle 10 K (kterýž obnos byl povolen komitétem na šíření básní Bol. Jablonského mezi mládeží); čestný kanovník Karel Boček 20 K; Quido Vraný, řed. okresní kanceláře 10 K; katecheta Fr. Šeda 5 K; red. Jar. Hrubý 10 K; Vojtěch Šperger 2 K a j. v.

Slavnost vyzněla co nejokázaleji. Nevšední lesk ovšem dodal slavnosti příjezd ndp. opata Zavorala, který nejen nadchl shromáždění vlastenecky procitěnými slovy, nýbrž i svými počiny.

Slavnost oslavy stého výročí narozenin Bol. Jablonského vyvolala ohlas skoro u veškerého denního i krajinského tisku. Kromě referátu, jenž v naší revui jest uveřejněn, přinesly menší i větší referáty o slavnosti: »Národní Politika«, »Národní Listy«, »Pražské Noviny«, »Naše Listy«, »Hlas Lidu«, »Ohlas od Nežárky«, »Jihočeské Ohlasy« a m. j. v. Všecky shodovaly se v tom, že slavnost řečická, ač ji již předcházely oslavy, konané v Praze, v Semilech, v Radonicích, v Táboře, v Č. Budějovicích, v Pelhřimově a Olomouci, zdařila se nad všecko očekávání.

Všecko se z Kardašovy Řečice opět rozjelo do svých domovů. Hluk z Řečice opět zmizel. Byla to zase ta tichá, klidná Řečice s pomníkem Bol. Jablonského na Velkém náměstí.

Před ním zasazeny o císařském jubileu čtyři lípy, které prý značí, dle slov místního katechety dp. Fr. Dvořáka, jenž jest snad největším ctitelem Bol. Jablonského, kterého jsem kdy poznal, čtyři slovanské kmeny, a to Čechoslovany, Rusy, Poláky a Jihoslovany. Zmohutní-li tedy lípy, zmohutní i slovanské národy.

Proto jest povinností nás Čechů, by ony lípy zmohutněly! Necht' rodiště Bol. Jablonského jde vsťric všem dobrým příkladem a stará se vždy, by lipová ozdoba před pomníkem hlásala po věky toto případné předobrazení!

V Kard. Řečici slavnosti skončeny. Nové snad čekají Prahu. Má býti postaven péčí strahovského kláštera v Praze nový pomník chloubě praemonstrátského řádu Boleslavovi Jablonskému. Doufám, zdali se zprávy zakládají na pravdě, že nynější ndp. opat se o brzké dokončení tohoto pietního činu postará.

Tělo jihočeského básníka leží na posvátném Vyšehradě. Leží v blízkosti kněží P. J. K. Škody, P. Ant. Mužáka, V. B. Třebízského a P. Fr. Douchy. Končím svůj referát slovy již zemřelého spisovatele M. A. Šimáčka, který ve »Světozoru« r. 1888 napsal o »Vyšehradském Žalovu«: »Pravda-li, že spí se to nejlépe po vykonané práci, pak spíte dobře, vy naši mrtví tam na vyšehradském hřbitůvku. Kol vás leží noc, hluboká, věčná noc,

ale vy jste nechtěli pro sebe ani více, jen když nad vámi svítá jitro a rumění se červánky lepších dnů, po nichž jste toužili celý svůj život, v snění i práci až do skonání!

*Ty šlechtný knězi, který jsi měl lék písňe pro láskou raněné srdce a pro bolest svého lidu, ty povídkáři, jehož ústy mluvili k nam slavní staří předci, abychom neklesali, vzmužili se, vytrvali, a ty, jehož slova chví se dosud na roztomilém dětském rtu, i vy všichni, kteří jste žili pro svůj lid — spěte tiše, my vzpomínáme. Neseme na vaše hroby prosté květy, rostly na té zemi, kterou jste tak milovali!**

Opravdu krásná slova vložená na pamět vynikajících českých kněží-buditelů, k nimž i Boleslav Jablonský náležel, jenž znovu počal budovati vyhaslou českou slávu.

Končím jeho básní, méně známou: »Kdy blaho vzejde nám? . . .*

»Všem srdcím vštípena je snaha,
dosíci nejvyššího blaha,
jež na světě tom může dlít —
každý chce šťastně, blaze žít.

Však doba pravé blaženosti
spočívá v moři budoucnosti
a mnohý ptá se sebe sám:
»Kdy as ta doba přijde k nám?*

Až pán nebude jiné chtíti
a *sluha* jiné bohy ctíti,
až slepá zmizí bezvěra
i krátkozraká pověra,
až uvěří i srdce chladné,
že *vyšší moc* nad námi vládne,
jež tresce vinu zde i tam:
*tenkrátě blaho vzejde nám!**

A. SIMERSKÁ.

Aula regia,

I.

V tichém klidu lesa hloubí
s oblaky se věže snoubí,
monatýru věže bílé.
Slavná podvečerní chvíle
nad zemí se tiše sklání;
bílý pastýř ovce shání
po nebeské nivě stkvoucí,
hvězdic záře nehasnoucí
prokmituje stromů sněti;
s věží hlasy zvonů letí,

smutně zvoní, zvoní, zvoní.
Lid po Čechách hlavu kloní
v těžkém smutku; slza smáčí
všechněch líce v hořkém pláči.

Lid se kolem chrámu tísni;
z dále průvod s smutnou písní
po vodě se zvolna blíží.
Bílý měsíc dolů shlíží
na průvod, jenž plyne tiše.
jak zjevení z duchů říše,
po Vltavě stále blíže,
tam, kde strmí chrámu kříže,
v přetajemném stínu lesa.
Zvon klášterní jindy plesá,
když zazvučí k slávě Boží;
proč dnes zvony v těžkém hoři
smutně tak a teskně bijí,
až se slzy z očí lijí? —

Řada kněží kráčí k břehu.
Vltava ve spěsném běhu
staví se dnes, hučí temně,
hukotem tím chví se země,
celé Čechy s řekou lkají;
zvony k tomu zaznívají,
hrany zvoní Čechů králi,
jehož mrtvé tělo z dále
po Vltavě plyne tiše.
Zástup lidu sotva dýše,
ruce vzpínají se vzhůru
k nadhvězdnému Boha kůru,
aby Soudce světa všeho
králi nevzpomínal zlého,
přijal duši v sídlo blaha.

Již se blíží hlava drahá,
aby spočinula v snění,
tam, kde věčné zapomnění,
v stínu klášterního chrámu.
Václav král na černém prámu
ku břehu se tamo blíží —
Teskný smutek všecky tíží;
kněží temně žalmy pějí
na lodích, jež provázejí
černý prám, kde v smolnic záři
dřímá klidně s bledou tváří
Václav král sen věčný tiše.
Zlaté hvězdy s nebes výše
bílé světlo sladce lijí
na roucha, jež krále kryjí.

Na lodích se vzdechy chvějí,
krále svého provázejí
čeští páni ku Zbraslavi.
Černý prám u břehu staví,
a již nejpřednější páni
před rakví se nízko klaní,
na ramenou ku oltáři
nesou při pochodní záři
tělo krále řádou kněží.

Průvod ze klášterních věží
vítá smutná zvonů píseň,
lijíc v ňadra bol a tíseň.
Kancleř Petr, Jindřich z Růže,
Hynek z Dubé, Dobeš z Luže,
s ostatními rakev staví.
Opat kláštera tu praví:
»Vítej, králi v sídlo míru!
Pod záštitou monastýru
nejtišeji hlava dřímá;
i když venku bouře hřímá,
zde svatého míru vánek
ostřeží tvůj věčný spánek.
Sám jsi vybudoval k spáse
zdejší chrám v čarovné kráse,
odpočiň zde nyní sobě
mezi námi v tiché kobě.
Králi náš! My v těžkém hoři
prosit chceme lásku Boží,
aby srdce tvoje zlaté
snilo v této síni svaté
o lidu, jež milovalo,
který láskou zahřívalo.«

Skončil opat. Kněží sbory
pějí žalně smutné chory. —
Rakev těžký kámen kryje,
s kůru chví se melodie
plna útěchy, tak sladká:
»Milosrdenství jsi matka,
naše Královno, buď zdráva!
V Tobě život, — věčná sláva!«

* * *

II.

Tichounce letí čas nad monastýrem.
Život kol valí se závratným vírem;
v klášteře klid a mír, ku slávě Boží
učení mnichové knihovnu množí,
vписují v pergamen pro věky příští,
kterak se ve světě rád Boží tříští

o zlohu, nenávist, o přátel zradu.
A nikde přítele, jenž dal by radu
mladému králi v té přetěžké době,
když srdce otcovo dřímá již v hrobě

Rok tomu, v kostela zdejšího klidu,
co leží otec — král českého lidu.
Kostelem kroků se rozlehlo znění;
u hrobu králova, vyrušen z snění
vztyčil se starý kněz, — ustoupil s chvatem.
Večerní červánek zaplanul zlatem
v opata šedinách; svezl se níže,
kde k zemi sklání se mladičké kníže.
Václav král za otce modlit se pílí
v dnešní tak významné výroční chvíli.

Kundrát tu opat dí mladému králi:
»Tvůj život, pane můj, zajisté kalí
klid a mír v nebesích velkému otcí.
Zcela jsi propadl démona moci,
nic nedbáš země své, národa hlasu,
čest, zdraví utrácíš v divokém kvasu.
Nehodnost krále jest, vést život taký!
Pohleď jen kolem, a uvidíš mraky,
které se stahují nad Českou zemí.
Teď na hru, hýření, času víc není;
vzchop se, ó pane můj, na otce vzpomeň,
hleď mu být dobrotou, moudrostí roveň!« —

mlčí král; mladá líc nachem se rdí,
pokročí ku knězi vlidně mu dí:
»Otcovu příteli slibuji vřele,
že se chci národu věnovat cele,
králem i otcem že býti chci lidu,
by hlava otcova dřímala v klidu
pod bílým kamenem v klášterní kobě.«

»Pane a králi můj, Bůh žehnej tobě!«
staříčkový opat mu ve slzách praví.
»Andělé v nebesích vítězství slaví
nad hříchu démonen; pohleď, jak hoří
hvězda tam večerní v červánků moři!«

Nad chrámem nebe růžemi zkvetlo.
Mladému králi již nebeské světlo
zaplálo ve hrudi, zahřálo nitro. —
Po Čechách rozkvetlo naděje jitro.

III.

Vyšehrad oblila
 podzimní slunka zář,
 zlíbala v pocelu
 ubledlou mrtvou tvář.
 Královna Eliška
 dřímala věčný sen ;
 u lože sestry své
 probošt Jan klečel jen.

Nad smrtí královny
 zaplakal věrný lid;
 celá zem v modlení
 přála jí mír a klid.
 Osud jí trní sel
 na cestu života,
 kéž v nebi růže dá
 jí Boží dobrota.

Královnu po dva dny
 po Praze nosili,
 pak tělo do hrobu
 v Zbraslavi složili. —
 Přesmutný pohřeb byl!
 Daleko manžel — král,
 i děti královské
 v cizinu osud svál.

Jen malá Anička
 slzami omývá
 kámen, jenž srdce již
 matičky ukrývá.
 To srdce mateřské!
 Co bolu za živa,
 co smutku, lítosti,
 co hoře ukrývá.

A mrtvé srdce, hle,
 růžemi rozkvete,
 v žehnání, v modlení
 za blaho dítěte. —
 Slunéčko jásavě
 vyběhlo ze mraků,
 hrob české královny
 podoben zázraku.

Stříbrem se rozhoří
 bělavé kamení.
 Lid v němém úžasu
 pokleká k modlení.
 Modlí se kněží sbor,
 modlí se lidu ret,
 s královnou Eliškou
 loučí se naposled.

Na věži kostela
zvonek se rozzvučí,
hlásá, že klid a mír
jen v smrti náručí. —
Vrátil se k práci lid,
zbožných jen mnichů hlas
za mrtvou královnu
modlí se denně zas.

Jen tiché lesy kol
v pozdravu zašumí;
královny mrtvá hrud'
jistě jim rozumí.
Vždyť šumí pozdravy
větérkem nesené,
jež děti šeptá ret
matičce milené.

Jan Jindřich, Marketa,
daleko v cizině,
nadarmo touží po
objetí matčině.
Jitka i Karel též
se slzou ve zraku,
pozdravy šeptají
světlému oblaku.

Obláček letí v dál,
k Zbraslavi zaměří,
když tichý podvečer
krajem se sešeří.

Obláček v korunách
stromů se zachytí,
kostelním oknem pak
na kámen zasvítí,
kde dřímá tichý sen
to srdce mateří,
nadarmo toužící
po synu, po dceři. —

Tři léta uběhla.
Syn Karel na Zbraslav
chvátá, by matce řek',
že duší, tělem zdráv.
Že zemi Českou, lid,
dědictví matere,
před škodou, neštěstím,
láskou svou ostřeže. —

Zas zvučí slavnostně
zbraslavských zvonů hlas:
»V Čechách již svítá den,
radostný vzejde čas!

Karel, syn Elišky,
ku slávě, velikosti
Čechy své přivede
láskou a moudrostí!*

* * *

IV.

Na Zbraslavi zvony bijí,
volají do České země,
že se s mečem, ohněm blíží
k chrámu zvrhlé Cechů plémě.

Divých Táboritů zástup
od Prahy se houfem valí,
roucha prosycená krví
plece bojovníků halí.
Dva zbraslavské mnichy včera
v Praze cháska zdivočilá,
lačna krve, plna zloby,
krutou smrtí umučila.
Dnes, v den mučeníka Páně
Vavřince, kněz Táboritů,
Koranda, svou vede chasu
ku Zbraslavi v divém ryku.

Marně v poplach zvony bijí,
kdož zadrží líté vrahy,
zničit klášter na Zbraslavi,
překročiti chrámu prahey?
Zmlkly zvony; mnichů hlasy
volají jen k Pánu světa,
aby chrámu nedotkla se
drzých vrahů ruka kletá.

Marno všecko! Roje běsů
již se řítí k monastýru;
křik a hlomoz, vřava boje,
vše se zmítá v děsném víru.
Umělecké zdoby chrámu
ničí ruka v slepém vzteku,
zástup hyen řve a křičí,
všecko ničí v divém jeku.
Zlato, stříbro, drahé skvosty,
rvou a loupí v kruté zlobě,
ba, ni mrtvým tělům králů
nedopřejí pokoj v hrobě.
Hroby králů rozvaleny,
zdrancovány v krátké chvíli,
a již pustá, zpilá cháska,
nazpět ryčně k Praze pílí.

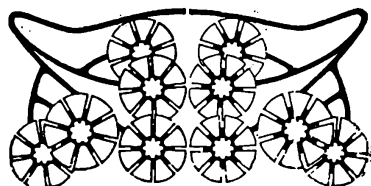
Boží trest však ve zápětí.
 Posádka již z Vyšehradu
 splácí meči, houfnicemi
 podlých vrahů černou zradu.
 Táborité poraženi. —
 Věrní vítězství teď slaví
 nad vrahy, již vyloupili
 Boží stánek na Zbraslavi.

Letní slunko zašlo v mraky,
 měsíc hleděti se zdráhá
 na spousty, jež způsobila
 na Zbraslavi ruka vraha.
 Roztříštěná okna chrámu
 černají se hvězdnou nocí,
 volají, by Pán všech světů
 ztrestal zhoubce Svoji mocí.

Hvězdy sladkou záři lijí
 na zbořený stánek Boží,
 šeptají, proč v srdcích lidí
 místo lásky — hříchů bloží.
 Proč lidé své bratry rodné
 v divé ukrutnosti mučí,
 proč své děti, místo lásce,
 černé nenávisti učí?

Měsíc nezná odpovědi;
 ani nebe, ani země
 nechápe, proč místo míru
 jen se vraždí lidské plémě.

Jenom ten, jenž zasil záští
 v nitro Kaina — bratrovraha,
 ďábelsky se v mraku chechtá,
 letí tam, kde leží Praha,
 aby ošemetným slovem
 hnal do vražedného boje,
 lehkověrný lidu zástup,
 všecky bludných Čechů voje !

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal JAN HALOUZKA.

(Pokračování.)

Z korespondence Wurmovy vyniká pozvolné ustalování se latinky u nás a vymizení švabachu. *Kubínek* nechtěl se s latinkou spřáteliti, obhazuje prožluklý švabach; v Dědicích však byl P. Wurmem o jiném poučen, takže s jinými předsevzetími odcházel do Prahy, poučit redakci *dědictví sv. Janského*, že jsme knihami školskými latinkou vydávanými o padesát let pokročili; že prý se i staří již od dítek poučení s latinkou seznámili. — Bylo také velmi dlouho v redakci *dědictví Cyrillomethodějského* rokováno, mají-li *Škorpíkovy misie* latinou či švabachem tištěny býti. Starosta vyjádřil se P. Wurmovi u přítomnosti P. Procházky: »že by přece radno bylo, celou záležitost ještě jednou v potaz vzíti.« — P. Škorpík učinil podání, aby se dílo v kratším rozsahu pro slabší čtenáře natisklo švabachem, a úplné dílo aby vydáno bylo latinkou. — P. Wurm souhlasil — doloživ: » . . . snad jest se ohlédati na peníze? — Není nejhlavnější chybou při *dědictví Pražském* »šetrnost« a neprospěšné shánění kapitálu, jenž se může v nivec obrátiti přes noc?« —

Roku 1858 zastavil se P. Wurm na cestě do V. Klobouk v Uh. Hradišti, kdež se setkal s přáteli advokátem Šromem a krajským fysikem *Drem Ottem*. Radí vlastencům,*) aby na cestě Uh. Hradištěm neopomenuli tyto dva navštívit. Zaradoval se z tamějšího katechety na reálce P. Tomáše Hájka, bývalého vychovatele na Slovensku, kterýž se mu zaručil slovem, že pro »Moravana« napíše cestopisné obrázky z krajin slovenských. »Zdaž se našly jeho povídky? Přislíbil jsem mu o tom zprávu podati. Jest to človíček nad míru dobrý a povolný je znovu opsati, kdyby je nějaká nehoda potkala. V zásobě má již třetí povídku, nazvanou »Pout« — obraz ze života společenského. V rukopisu má *úvahy vychovatelské* — a pracuje o *všeobecném dějepisu* — na vlastním studiu osnovaném; před smrtí svou dílo to prý nevydá. Žádal si, aby se u něho ubytoval, kdokoliv z nás Hradištěm cestovati bude. Týž horlivý kněz koná přípravy k zakládání knihovny. Nadějím se, že mu také přispějete. Račtež jen své spisy pro něho odevzdati Pojmonovi, aby se ušetřilo dvojnásobného dovozného: Pojmon mu zajisté také nápomocen bude.«

Příležitostě pohovořil si P. Wurm v Uh. Hradišti s krajským Vinklerem, a to velmi důvěrně: o *Velehradu, Mor. Novinách a hospodářských spolcích*. Vinkler vykládal, že se v Kvasicích připravují k *hospodářské výstavě*, a že prý se také jedná o *hospodářskou školu*. P. Wurm vykládal, jakou by měla škola ta býti, aby sloužila k prospěchu. Za rozhovorů těch upřímných ukázal Vinkler P. Wurmovi dopisy *Škopalíkovy*, jehož prý si velmi váží, a zmínil se rovněž pochvalně o *Škorpíkovi*.

*) List ze dne 4. června 1858. — Kuldovi. —

Na zpáteční cestě z Klobouk Valašských do Klobouk zastavil se opět v Uh. Hradišti — odkudž zaputoval na Velehrad. — *vyplakat se!* Odešla právě z Velehradu komise, jež byla opravy na 36.000 zl. stř. vycenila; kyne prý *mnohá* naděje. Velehradský pan farář tehdejší slibil P. Wurmovi, že (zýtra) učiní podání p. t. panu arcibiskupovi (až tam na gen. visitaci dojde), že by byl ochoten vydati se do světa *na sbírky.**) —

Dojemně vzpomíná P. Wurm nebožtíka P. Tomáše Procházky; píše: »Jaká nenávisť proti nebožtíkovi Procházkovi zuřila u jistých lidí, »zvěděl jsem v Kloboucích od berního a jeho paní. Před třemi lety bývali v Ivančicích, a s jakousi kyselostí soudili o našem *nenahraditelném Tomáši*. Vykonal jsem povinnost křesťanskou — kněžskou — ospravedlniv nevinného tak, že ho teď celé Klobouky neustále s hlubokou úctou vzpomínají. O Procházkovi v úřednictvu zdejším snad více hovoru než v poblízku jeho hrobu. Bůh mu budiž milostiv, aby byl *orodovníkem naším!*«

V listě **) z Klobouk oznamuje P. Wurm, že prý v okolí Koryčanském ve Stupavě staví se kostel sv. Klementa. Zeman Martin, farář Koryčanský, i farář Osvětimanský prý by rádi viděli obnovu kaple svatoklementske, ale překáží prý velice inspektor paní hraběnky Buchlovské, jenž jsa protestant, brojil proti podnikům katolickým. Kaple svatoklementska prý byla druhdy v těsném závazku s augustiánským klášteřem v Brně. »Zdaž by nebylo radno obrátit zřetel p. t. hrabat na tu věc? — Tisícletá památka vyzdvižení kostí sv. Klementa již se blíží! — Proslýchá se, že mladý pan hrabě B. inspektora holí ze zámku vypral.« —

Meškál tehdy P. Wurm na zotavené na Valaších, za nímž dojel i Per. Obdržálek; v činnosti však neustávali, rozšiřující české noviny, a pobádající tamější obyvatelstvo k práci vlastenecké. »Z toho vidíte že jsme zde! Kéž bychom měli po ruce víc kněh na rozdavání! Onehdy bavili jsme se s jistou slečnou z Brumova. Máme toho plnou hlavu a ona bez pochyby celou noc nespala; byla to dívka nobl, a my jí dokázali, že krásnou naši řeč hanobiti špacirováním, ůbováním atd. vyšlo z mody atd. Ubožák poslouchala pozorně a zavazovala se slovem svatosvatým, že bude pilně čítavati v knihách našich. Daroval jsem jí Fabiolu.«

Z korrespondence P. Wurmovy nad slunce jasno, jak neumorně pracoval pro církev i vlast. Přidávám, co jsem napsal do »Časopisu vlasteneckého spolku musejního v Olomúci.«***) Již jako žák obecné školy znal jsem jména literátů našich: Dra. Bílého, Kuldy, Soukopa, Dra Frencla, Poimona a jiných — z jejich spisů, ve kterých se u nás čítávalo. Nádherné dílo Dra Bílého: »Sv. Cyrill a Methoděj« mi bylo známo, ba pokusil jsem se jako žák ilustrace (dřevoryty) v díle tom barvami zpestřiti. — — —

*) Za oné gen. visitace chtěl vyniknouti jakýsi učitel v Hluku tím, že naučil děti ke zkoušce Otčenáš se po německu modliti, »začež byl od děkana notně vypeskovan, — i p. t. pan arcibiskup se proto durdíl.« —

**) Ze dne 3. října 1858. —

***) Roč. 28.; čís. 112.

Rozumí se, že *Pátra Wurma* bylo začasť vzpomenuto; zařizoval u nás také záložnu. — Dobrý otec náš chválival *Pátra Wurma* jako obratného aranžera poutí — v létech šedesátých; na každé stanici nádraží vystupoval z vozu ven, a odpovídal ochotně dotazům poutníků. — A když jsem za prvních studií dlel o prázdninách u těch zlatých srdcí v rodisku — pamatuji si dobře — jak otec přijel z trhu olomúckého — a vykládal, že moravský pluk loučil se s Olomúci — byl prý rozestaven na náměstí — náš lid provolával: »Sláva! Na shledanou!« — někde ozvalo se slovo ostřejší, že nám naše pluky pryč do Němců odvádějí. Volání lidu roznítilo srdce vojínův a oni opětovali pozdrav lidu, nadšeně volající: »Sláva! Na shledanou!« Přítomni byli *Josef Černoch*, redaktor »Našince« a *Pátr Wurm*, kteříž ovšem z pohnutky čisté projevovali souhlas s veřejným projevem lidu a vojska našeho. Za to se jim dostalo odplaty té, že byli jakýmsi žoldněrem zatknuti, a kamsi k výslechu odvedeni. Otec náš velmi rozhorleně promlouval proti policii, zastává se obou vlastenců, a div že neslzel, když vykládal, že oba vedli jako nějaké zločince, a že nimi postrkovali, jako by je vedli šupem.

P. Wurm oblažil nás roku 1884 s *Drem Wanklem*, prof. *J. Havelkou* i chotí jeho *Vlastou* návštěvou za našich slavných prvotín kněžských, kdež ovšem učinil vzácnou akvisici pro vlast. spolek musejní v Olomúci; pobral šátky, placáky, rukávce, oplečí a mnohé věci starodávné, takže, když k večeru odjížděl se svými přátely do Olomúce, nápadně veliký uzel na kočáře zavázal. Uměl našim bodrým hospodyňkám tak pěkně vykládati, že mu snášely staré památky s radostnou ochotou. A divím se dnes, že mi tehdy drahocenné památky po mé zlaté matičce také nevyrahoval. —

Byl jsem už za let studentských literárně činným, a v bohosloví počal jsem se zahloubávati do let jara našeho probuzení; stýkal jsem se s *prof. Havelkou* a byl jsem příčinou, že napsal svou autobiografii — a mi ji odevzdal do ruky.*)

Zašel jsem též do vikárky *Pátra Wurma* s bohoslovcem *J. Vyulečkou*. Vešli jsme do světničky jeho v prvním patře; seděl tam sám u kamen a podřimoval. Na stolku ležel spis, kterýž právě odložil. Přivítal nás srdečně, snahy mé chválil,**) — a vykládal o létech minulých. Nadšeně rozbíral otázku cyrilomethodějskou. Brzy po návštěvě té napsal mi z Vídně list ze dne 10. dubna 1883 znění tohoto: » . . . Vašnostin list došel mne a bez odkladu zodpovídám ho v ten smysl, že milerád začnu vzpomínati si a zaznamenávati, co o probuzení Moravanů mi známo, a jaký podílek mi v tom řízení Božím připadl. Není toho tolik, jak se domnívati ráčíte; ale přispěl-li jsem přece

*) Po smrti Havelkově vydal roku 1888 v Olomúci u Ed. Hölzla pan V. Houdek, nynější vicepresident v Brně, přítel a krajan můj, ve sličném spisku sebrané verše a životopis jeho. —

**) Činnost mou: odhalovati jaro našeho probuzení schvaloval jak *P. Wurm* tak *prof. Havelka*, protože v příčině té (mimo Brandla) pramálo učiněno bylo. *P. Wurm* rozepsal se v *Časopise Vlast. musejního spolku* v Olomúci o spisu mém: kněz mecenáš *Bedřich hrabě Silva-Tarouca*. —

něčím ku vzkříšení lidu našeho a k utužení jeho u víře a k zvelebení církve svaté, budiž za to Hospodinu samému čest a sláva.

Zavazuji se ku sbírání dat a událostí dotyčných, pakli neočekáváte ode mne dílo hotové, ladné a skladné, chronologicky sestavené a logicky uspořádané. Budou to poznámky a zaznamky, jak mi na mysl případnou, budou to snad doplňky toho, co už od jiných Vám známo.

Co se mé osoby týká, jedno vím na jisto, že jsem jí nikdy nedbal, nikdy ku svému prospěchu nepozíral, vždy a ve všem maje na zřeteli zdar církve a blaho národa. Nejdůvěrnější přátelé moji byli: zvěčnělý *Sušil*, † *Bedřich Tarouca*, *Procházka a Obdržálek*. Ovšem jsem se také stýkal a si dopisoval s *Kuldou*, † *Kalivodou*, *Karlem Šmídkem*, † *Slotou*, *Pojmonem*, se *Škorpikem*, i † *Těšíkem*. Posledně jsme si s p. kanovníkem *Procházkou* povídali, že jest svrchovaný čas, aby se začal sbírat materiál pro sepsání doby té, v nížto bylo nám působiti: sic že budoucí neporozumí době té. — Z toho ráčíte posouditi, *jakou váhu kladu na činnost Vašnostinu* a v jaké míře na mou podporu počítati můžete, jak písemně tak ústně.* —

Bohužel byl *P. Wurm* tou měrou jinak zabrán, že mu nebylo možno nějak přispěti k pracím mým, a mně nedovolovaly poměry v povolání mém i činnost literární, všechna pochvilí zabírající, abych jej osobně navštěvoval.*) — — —

Soudný a rozumný člověk nebude nikterak podceňovati obrovskou práci kněžstva katolického v dějinách našich jak na poli církevním tak vlasteneckém; dokladů k tomu nasnášel jsem ve svých publikacích více než dosti. A ozývá-li se někdo *proti*, pak v tom nic jiného hledati nelze leč vztek a závist, a zvláště tehdy, chce-li takový člověk svými vodnatými plácanicemi jiným imponovati a vzácné charaktery jedovatou slinou špinit. Dalším dokladem z let minulých uvádím list *Ferdinanda Fingerhuta* (Náprstka,**) v němž v začátku hned přeje *Kuldovi* požehnání Páně, a doufá, že si *Kulda* vzpomene, jak před 14 lety měl štěstí poznati *Kuldovu* pro veškeré blaho národa zanícenou duši. Často prý si vzpomíná na blahé chvíle, které s *Kuldou* ve společnosti učitele *Homoly* a *P. Tomáše Procházky* v krásných *Ivančicích* zažil. »Má prosba k Vám jest ta, abyste tak laskav byl, a přijal do Vašeho kalendáře »*Moravana*« přiložené vypsání ceny za původní drama z dějin národu našeho v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku, a též dobrotivě velebného pana redaktora »*Hlasu*« *P. Františka*

*) Nedlouho před smrtí kanovníka B. M. Kuldý sešel jsem se s *P. Wurm*em v Olomúci v Národním domě. Povídám: »Pane rado, jedu na Vyšehrad; pan kanovník *Kulda* už po třetí posílá pozvání, že by se mnou něco důležitého sdělil. Co vzkážete?« — Stařečkovi-kněži zalesklo se oko a v něm slza — tiskl ruku mou — a zdálo se, že chce mnoho — mnoho — říci — ale jakoby mu to zakličilo hrdlo — a po chvíli vyrazil ze sebe s důrazem: »Ach! pozdravte *Beneše* — — — že se už zde na zemi neuvídím! Pozdravte ho! — ale srdečně — rozumíte — srdečně!« — Neuvíděli se — ale snad se už tam na nebi za nás přimlouvají — u Pána Boha! —

**) Ze dne 27. května 1857 — v Praze datovaného.

Poimona požádal, aby potřebnou noticu o této důležité literární záležitosti přijal. Velice bychom si přáli, **aby velební pánové, hlavní podpora naší literatury národní,** cetně spolu konkurovali, a celý národ by sobě zavděčili . . .

Těž prosím, abyste vel. pánu *Slotovi* v Štávnici v podobném smyslu psal, aby též na Slovensku katolické duchovenstvo k účastenství vybídnul. — Prosím, abyste mou hlubokou úctu a poklonu p. t. pánům *prof. Sušilovi, hr. Silva Taroucovi, Pt. Frocházkoví v Brně, Pt. Procházkoví v Ivančicích, Pt. Poimonomi, P. Těšíkovi, Pt. Škorpíkovi* atd. vyřídil.*

Dědictví cyrillo methodějské v Brně vzkvétalo znamenitě; do roku 1859 zavděčilo se členům pěknými publikacemi.*) Téhož roku pomýšlel výbor děd. sv. C. a M. vydati kancionál k tisícileté slavnosti příchodu sv. Cyrilla a Methoděje do našich vlastí. Dne 10. května 1859 shromáždil se výbor, aby o záležitosti porokoval.***) Již v předešlé schůzi bylo ujednáno: vybídnouti *pražské Dědictví sv. Janské k společnému působení v důležité záležitosti té.* Učiněno tak — a bez otálení dojel do Brna z Prahy *Dr. Frencl* ku soukromé domluvě. Za krátký čas obšťastněn byl výbor dědictví brněnského přípisem p. t. konsistoře pražské, *která ráda schválila společné vydání kancionálu, a rozhodně přidala se k podání tomu, aby práce rozděleny byly tak, aby jedna část kancionálu zpracována byla od Moravanů, jiná od Čechů, a aby se konečná revise ponechala prof. Sušilovi,* kterýž nadšeně staral se o zvelebení zanedbaného zpěvu kostelního ukázkami v »Hlasu« a přednáškami. — Mám právě po ruce original, *list prof. Sušila,* kterýž napsal *B. M. Kuldovi* roku 1859 na svátek sv. Petra a Pavla. Zasluguje, aby doslovně podán byl, poněvadž listem tím nejeden stín poměrů tehdejších zjasněn bude. Zní takto:

*) Do roku 1859 vydalo: Roku 1851 — »Moravana«, kalendář na rok 1852. (Pořadatel až do roku 1859 B. M. Kulda.) v 5000 výt. — R. 1852 »Moravana«, kalendář na r. 1853 ve 2000 výt. a obraz sv. Ludmily od Jos. Hellicha ve 2000 výt. — R. 1853 »Moravana«, kalendář na rok 1854 ve 2000 výt. a podíl číslo 1. Procházka Tomáš: Putování Krista Pána po sv. zemi ve 2000 výt. a mapu Palestiny od Jana B. Fáborského ve 2000 výt. — R. 1854 »Moravana«, kalendář na rok 1855 ve 4000 výt., a podíl číslo 2. F. X. Škorpík: Misie tichomořské ve 3000 výt. i mapu Černé Hory od J. B. Fáborského ve 3000 výt. — R. 1855 »Moravan«, kalendář na r. 1856 ve 4500 výt.; podíl 3. Procházka J., Montalenbertův Život sv. Alžběty ve 3500 výt., a Manes Jos.: Diplom pro údy Děd. sv. C. a M. (umělecká mědirytina) dává se každému novému údu. — Roku 1856: Podíl 4. Sušil Frant., Josefa Flavia o válce židovské ve 4000 výtiscích; »Moravana« kal. na r. 1857 v 8000 výt.; mapu Palestiny 2. vyd. ve 2000 výt.; Procházka Jakob: Život sv. Alžběty, 2. vyd. ve 2000 výt. — R. 1857 »Moravana«, kal. na r. 1858 v 10.000 výt.; podíl č. 5. V. Štulc: »Život sv. C. a M. v 8000 výt.; obraz sv. Cyr. a Meth. od Jos. Hellicha v 8000 výt.; podíl 6. Novotný V. Fabiola od Wiesemana v 8000 výt.; mapa Italie stř. od Jana B. Fáborského v 8000 výt.; obrázek sv. Cyr. a Meth. (8°) od Jos. Hellicha v 21.000 výt. — R. 1858 »Moravana«, kal. na r. 1859 v 10.000 výt.; podíl 7.: Valouch Frant. Život sv. Jana Kapistrána v 10.000 výt., podíl č. 8. Dudík Ant.: Pravé dějiny sv. mučedníků vých. v 10.000 výt. — R. 1859 »Moravana«, kal. na r. 1860 (pořad. Kulda Wurm) ve 12.000 výt.; podíl č. 9. Dr. Jan Bílý: Dějepis sv. kat. církve ve 12.000 výt.; obraz sv. Vojtěcha od Jos. Hellicha ve 12.000 výt.

**) »Hlas« r. 1859 str. 87.

»Drahý příteli!

Pořád jsem odkládal se psáním, až by nějaká odpověď od slavné konsistoře nás došla na protokol schůze, která se odbývala 10. máje. Ale poněvadž nadarmo již tak dlouho čekáme, nebudu Vás déle zdržovati v očekávání a napíši tolik, co vím.

Nejprve o kancionálu jakožto věci předúležité. Psal Vám bezmála nástupce Váš u zanedbané mládeže, která se strhla v naší konsistoři slavné velká bouře hned 12. máje proti kancionálu námi strojenému, ač tehdáž ani ještě protokol náš zadán nebyl. Jeho Exc. četl návěstí krátké o věci té v »Blahověstě« a s tou se v sezení dotčeném vyťasil; načež prý zvláště p. H. bouřiti počal. I došel p. děkan *Tidl* ke mně hned za horka, a abychom prý nějak předešli hromobití s Petrova na nás osnovanému, snažně dorážel. Já abych šel k p. biskupu a mu rozpověděl, že ještě nevydáváme, ano že se ještě jenom o práci jedná; aniž také co se dalo, dalo se s opovržením nějakým aneb zanedbáním Jeho Excellence; sl. konsistoř Pražská že s námi jednalá jako dědictví sv. Jana Nepom., nikoliv jako konsistoř, již my v Moravě podrobeni nejsme. Nad to prý abych zadal žádost, aby také pro mne sbírka od učitelů svatých písní se dala, jak to skrze slavnou pražskou konsistoř se bylo dalo. Nad to poslední obzvláště doléhal, ale při tom na tom stoje, že nesmí prozrazen býti, jako by byl úřední tajnosti pronesl. Tak on, p. děkan *Tidl*. Já jsem váhal a zpečoval se jíti ku p. bisk. Exc., poněvadž se mohl mne otázati, odkud ty věci vím, an o nich toliko v sezení konsistorním řeč byla. Ale na druhý den jsem se přece rozhodl a šel jsem, vyložil jsem věc, jak stojí ústně a došed domů zpátky napsal jsem, jak se rozvila, a jakou měrou nyní se povahuje. Při tom jsem žádal v té písemné žádosti, aby slavná konsistoř veškeré duchovenstvo povolala ku podporování mne, když se ve feriích ve sbírání aneb aspoň v poznávání vydám, kde co se zpívá a jakých nápěvů se užívá. Odpověď na to posílám Vám tištěnou, an příkládám lístek z kurrendy naší vystřižený, z něhož poznáte, čeho Vám potřebí.

Čas bude tedy již ruce přiložiti ku práci; a tudy prosím, račte se v obdělávání kancionálu svatováclavského vydati. Ovšem měl jsem Vám udati písně, které by se zpracovati měly. Kancionál sv. Václavský jest velmi obšírný a má náramně mnoho písní, kteréžto množství zpola zbytečno jest a mysl a tělo zpěvákovo by obtěžovalo; vzrostla by zajisté kniha, již by ani člověk unésti, ani písní těch v paměti zachovati nemohl, ana kniha ta má také modlitby do sebe přijíti. Věc tu jsem složil na p. *Křížkovského*, aby mně udal nejlepší melodie, že potom se podle melodie té, čistě napsané, text opraví a obdělá. Dosavád nepřišel k tomu pro jiné zaměstnání; a já jsem exemplář svůj jemu zatím odevzdal, tudy nemaje ho při ruce, jsem ani výboru toho učiniti nemohl. Leč Vy. máte exemplář kancionálu toho, a sám máte dosti vkusu a zběhlosti, že se sám výběru odvážiti můžete. Zatím nejkrásnější písně z Václavského kancionálu, ku každému cyklu a ku každé době toli koli asi nejnovnější kancionálové

mají, vyberte a spracujte, což Vám, jak vím, věc přelehká jest. Místněji o věci té musíme ještě jednati a musí ovšem rozsah, obměr a objem ustanoven býti a sice vůbec pro celý kancionál a pro zvláštní části zvláště. O tom bohdá buď písemně buď i ústně jednati budeme, nejlépe v Praze v augustě, kam byste netoliko Vy, nébrž i jiní vel. páni sejíti se měli, jimž na kancionálu záleží a kteří nějakou měrou přispěti mohou k tomu, aby kancionál ten v každém ohledu žádostem lidu vyhověl a již ne tak lehkó nějaké opravy vymáhal. Tudy se mi vidí, že jediný p. děkan onen, jenž od slavné konsistoře Pražské vyvolen jest, málem jest pro tak veliký účel; strom jediný nečiní háje, a což ostatné slavné konsistoře řeknou? Leč o tom musíme ještě promluvití a snad také o záležitosti té dopisů více potřebí bude, aby věc před se jíti mohla. —

Já nyní vydávám hymny církevní v II. vydání, opraveném a rozmnoženém. Hymny breviáře jsou ve dvou přeloženích, jambickém a trochaickém ovšem v rymovaných převedeny; co bylo v prvním vydání, to předěláno a k blahozvuku připůsobeno. Kde v breviáři již rým, tam jeden překlad obyčejně učiněn toliko, ač i tu při některých dvojím překladem slova latinská pronesena. Jak věc ta vypadla, můžete z přiloženého překladu či z opravy překladu toho souditi. Jest to *Stabat mater*, kteréž jsem znamenitě proměnil, ale poslati nechtěl, poněvadž nevím, zdali ještě předce v té způsobě, jak nyní se nalezá, do kancionálu přijde, čili nějakou proměnu podstoupí. Nevím, nepřicházím-li s tím pozdě.

P. Wurm byl u arcibiskupa (nejd. p.) v Olomouci a rozpovídal mu o kancionálu, donesa mu žádost, aby při shledávání písní nábožných ráčil duhovenstvo k službám mně nakloniti. Se zlou se sice potkal, poněvadž nebožtík *P. Bečák* poručil kancionál chlapeckému semináři a vskutku nemalý peníz mu donáší. Posléze ale předce pravil aspoň, že věc tu v úvahu vezme, zvláště když byl p. W. pravil, že by z prodaných v diecesi Olomoucké kancionálů se nahradilo, co by vydáním nového kancionálu diecese Olomoucká škodovala. Což p. W. slíbil, ač k tomu ovšem práva nemaje, poněvadž úd jeden za celou společnost ručiti nemůže, aniž v závazky takové vcházetí, které se škodou společnosti spojeny jsou.**) —

Odvolávali se v Olomúci na to, že z kancionálu Bečákova plyne diecesi značný obnos peněžní, a že jest ve 100.000 výtiscích mezi lidem rozšířen — a že se také jedná o uniformitu v diecesi.

Poznáváme však z listů Sušilových, že v Brně k podniku tomu nebylo důvěry a všude, kde jednalo se o povznesení jazyka českého, tam předstíran byl od závažných činitelů *panslavismus*. Uvádím tuto ještě jeden list Sušilův v otisku.

*) V listě tom táže se Sušil Kuldy, co se děje se spisy a životem neb. P. Tomáše Procházky, — kterýž s tak chvályhodnou horlivostí započal? — O hr. Bečákoví oznamuje, že všechny věci odevzdal museu, nábytek veškeren prodá, byt již vypověděl, půjde do Italie jako dobrovolný kněz špitální nemocné ošetřovati. On tedy že sotva ke Kuldovi přibude. Za to p. Procházka a Sušil, dá-li Pán Bůh, že se asi dostaví, o čemž však že ještě místněji vědomost dají. P. Wurm prý jest na žincici. —

Velebný Pane!

Dne 19. zruša při veřejné schůzi výboru
Dědicství sou. b. & M. přišla proče
otázka na konciál jež náležem
a snahami obzjito Dědicství vešla
Božjho správního ma'. Poněvad
o vše ještě nasho vyjednávatí přjve
a zmerovite o právní přjiti nálež
dou dobu ústevního rohu přjradatí
majících se rozhodnouti mezi, aby
práce nadarmo vedeny nebyly; uzalo
Dědicství naše ulohu tu na Vaši
Velebnosti zrušit. a V. V. spolu přj.
nomocnit, abyšte o věci a zálež.
kosti té s Dědicstvím Praxským a
zmerovite s voj. Dobrohlaseu a Brn.
darem adfraceu ve zmeu Dědicství
Praxského vyjednávatí ráčil. Prax-
sá v. z. Karlovský jž krad a jist
vos idouc' kaseho výboru při Prax-
ské schůzi Kabolibých d. 24 sept.
jedenatý Velebnosti Vaši vice o tom
iště povědi' a prosbu slozi' jménu
Dědicství našeho, abyšte téžkou ulohu
tu milerád na se přjiti si reob.
téžil.

V Brně na sv. Proboza 1860.

Frant. Susilý
Karlova též adfr.
Jgnat Vurmšll
jednatel.

Chovám k věci té ještě list *P. Bradáče z Prahy*,*) v němž prosí Kuldu o zaslání písní vánočních. Co se týče revise starých písní, radí Kuldovi, aby (dle úmluvy obou redakcí) staré písně dle možnosti šetřil, protože jsou staré písně drahé dědictví a vynikají prostotou, něžností a jádrem dogmatickým. Začátky ať podrží, ale přívěsky ať vyvrhne, grammatické a dogmatické poklesky ať odstraní, ať některé rýmy (iti, ati) jinými dosadí. »Neračtež býti při opravě úzkostlivým; co má dobrý, něžný smysl, ob stojí, proti čemuž se Váš cit přičí, buď zahozeno. Ne uhlazenost moderních poětů má těmto písním dáti zvláštní cenu, nýbrž věk a prostosrdečnost jejich.« —

Ačkoliv konsistoře Olomúcká a Brněnská vyzvaly duhovenstvo, aby ve sbírání písní náboženských nápomocno bylo prof. *Sušilovi*, přece nedošlo se strany moravské k součinnosti na realisování nového kancionálu — a *pouze dědictví sv. Janské v Praze vydalo k roku 1863 velký kancionál.* — (Pokračování.)

Smrt dítěte.

Vylétla duše z tělíčka
tak mladičká, tak maličká.
Rodiče pro ni plakali,
že odlétla jim do dále,
do výše, s níž se nevrátí —
Bůh si ji tam chce nechatí.

Svět by ji blátem postříkal,
a matčin ret by naříkal,
jak bílou peruť holubí
kal hříchu navždy zahubí . . .
Když k nebes bráně dospěla,
Bůh vytvořil z ní anděla!

Jan Vránek.

Luca Paciolo di Borgo San Sepolero.

Vzpomínka na vynikajícího mnicha-Františkána.

Opět a opět tanou mi na mysli význačná slova jednoho z velikých nepřátel katolické církve, totiž zakladatele t. zv. pozitivismu, Augusta Comteho:

„Vědecký vliv katolicismu byl tak blahodárný, jako jeho filosofická působnost . . . Vlastnosti středověkého zřízení ukazují nespravedlnost oné povrchní filosofie, která barbarstvím nazývá onen věk, v němž zářili na různých bodech katolického a feu-

*) Ze dne 9. srpna 1861. —

dálního světa sv. Tomáš Akvinský, Albertus Magnus, Roger Bacon a Dante. . ." (*Auguste Comte, Sociologie, přel. R. Břejcha, 2. vyd. v Praze*).

Comte jinde na mnoha místech církve ostře se dotýká, ale přece jenom promluvil a doznal pravdu leckdy aspoň tam, kde pravda ta bila právě do očí . . .

Mluví ovšem v citátu svrchu uvedeném jen o hvězdách, které zářily na různých bodech katolického světa, ačkoli katolická církev dala vědě celou řadu jiných vynikajících mužů ve všech snad oborech lidského vědění a bádání, ale jména jejich upadají znenáhla v zapomenutí . . .

Luca Paciolo (Lucas Patiolus, Pacioli) di Borgo San Sepolcro, mnich Františkán z řádu Minoritů, náleží též k posléze uvedeným, ačkoli jeho jméno tak říkajíc spíato jest s celým moderním vývojem bankovníctví a peněžnictví, jež nelze si ani mysliti bez řádného t. zv. *podvojného (složitého) účetnictví*, k němuž řečený mnich z řádu Františkánů dal první základ. A přec o něm dnes známo velmi málo, ježto celý jeho záslužný život vědě věnovaný není dosud ani řádně probádán.

Cenné poznámky k životopisu Pacioloivu poskytl teprve v nové době profesor Dr. Staigmüller ve Stuttgartě.

Dle něho byl řečený Pacioli nejprve hofmistrem tří synů bohatého kupce benátského Antonia de Ropiansi. Dle jiné verze byl prý Pacioli za pobytu svého v Neapoli (1472—1475) sám kupcem a stal se a teprve roku 1475 mnichem, aby jak Guido Brazdaglio z Arezza uvádí, nabyt při svých obchodních cestách ochrany řádu Františkánského.

Nechceme dnes rozhodovati, pokud zmíněné poněkud tendenční tvrzení shoduje se s pravdou a pokud nikoli, neboť postrádá dosud řádných důkazů.

Pacioli sám nazývá se vespise, jenžčiní dnes jméno jeho slavným, totiž „*Summa di Arithmetica, Geometria, Proporzioni e Proporzionalita*“ vydaném roku 1494 v Benátkách, *profesorem theologie*. Ale při tom nesporno jest, že byl také výtečným matematikem své doby, neboť byl učitelem matematiky v Perugii, Neapoli, Miláně, Florencii, Římě a Benátkách, a dokonce prý prvním, jenž učil algebře na základě *spisů* arabských.*)

Svrchu zmíněný spis Paciolův jest první nejstarší tištěnou památkou, v níž vyloženy jsou pravidla a základy podvojného účetnictví, jichž třeba šetřiti při praktickém provádění. Dílo jeho

*) Jiný známější spis dosud nedoceněného Paciola jest „*Divina proporzione opera a tutti l'ingegni perspicaci e curiosi necessaria*“ 1509 Venetiis. Treba se též zmířiti, že přemnozí spisovatelé doby nejnovější mylně uvádějí za původní spis Paciolův pozdější traktat „*La scuola perfetta dei mercanti di Fra Pacioli di Borgo*“, jenž vyšel roku 1504 v Benátkách a jest pouhým otiskem původního Paciolova traktátu ze svrchu uvedeného již roku 1494 vydaného spisu. Tak na př. Prof. Viktor Hantsch („*Die doppelte Buchführung im Baugewerbe*“, Wien 1911, pag. 12.) a u nás nejnověji Vojtěch Kárník („*Účetní soustava Kárník*“ v Praze 1912, str. 5.), jenž tvrzení své ovšem převzal, jak patrně, ze starých litografovaných přednášek docenta Blomanna. A v jakém kontrastu jeví se skromná díkce mnicha Pacioliho, v jeho traktátu s nabubřelou chvástavostí v spisu zmíněném o vynikajících přednostech systému „*Kárník*“, který není ničím jiným, leč aplikací toho, o čemž možno dočísti se již — ve starém traktátu Paciolově!

jest skutečně epochálního významu, neboť razí cestu celé potomní literatuře účetnické.

Ač nelze dokázati, že by Lucas Pacioli byl sám vynálezcem t. zv. podvojného účetnictví (dopiky), jak někteří za to mají, byl přece jenom první, který nám ve spise svrchu zmíněném nejen podal zprávu o dopice, nýbrž také zevrubně popsal.

Není-li však vynálezcem a je-li pravda jen to, že popsal nám účetnictví, jehož se již za jeho doby a před ním užívalo, pak přece nelze dnes popřít, že jeho traktát jest stěžejným dílem, jež bylo do všech jazyků překládáno, a že způsob účetnictví, o němž nám on podal první zprávu, do dnes vlastně překonaný nebyl, neboť všechny jiné nové a nejmodernější systémy, ať se jakkoli nazývají, založeny jsou v principu na podvojném účetnictví. Jsou jen různými kombinacemi a variacemi nebo aplikacemi starého podvojného účetnictví na specifické případy.*).

Té zásluhy Paciolovi nelze upřít, že on byl hlavním původcem toho, že podvojně vlašské účetnictví pro své vynikající přednosti rozšířilo se vítězně nejen po celé ostatní Evropě, ale posléze i po jiných dílech světa, k blahu a zdaru obchodu a finančního světa vůbec.

Tím více jest ovšem želeť, že do dnes nemáme v naší literatuře ani kritického životopisu Pacioliho, ani kritického vydání jeho proslaveného traktátu.

Zanedbávalo se u nás až dosud historického bádání v oboru účetnictví a to zajisté vědě účetní jen na škodu.

Kdož by se za takových okolností mohl diviti, že o nějaké literatuře odborně-účetnické, to jest o literatuře náležitým vědeckým apparatusem opatřené, do nedávna — nehledíc k několika nepatrným výjimkám — téměř nebylo lze vůbec ani mluvit.

Že to bylo na škodu účetnické praxi, rozumí se samo sebou. Znalost účetnictví není ani v kruzích odborných dnes taková, jaká by měla býti.

Mám za to, že by ani příslušníkům stavu duchovního větší znalost v účetnictví nebyla na škodu, ba naopak, že lze jim doporučiti co nejvřeleji, aby zabývali se jím. Dávám v tom směru na uvážení, zda by se nedoporučovalo zřídit zvláštní kursy k výcviku v účetnictví pro kandidáty stavu duchovního buď v seminářích, nebo ve formě lektorských kursů při fakultě theologické, nebo konečně, že by družstvo Vlast samo zařídilo dobré kursy pro příslušníky stavu duchovního nebo pro své členy.

Důvodů by bylo k tomu dosti. Vynikající často účast celé řady duchovenstva při peněžních ústavech, řízení obchodních podniků, kniškáren, spolků, zejména humanitních, při spravování beneficí s polním hospodářstvím, při správě statků klášterních a t. d., vyžaduje dokonalou znalost řádného účetnictví.

Dnes při velkém rozmachu a stálem přibývání akciových společností, společností s obmezeným ručením a jiných obchod-

*) O nejstarších překladech traktátu Pacioloва pojednal Karel Petr Kheil ve spise „Ueber einige ältere Bearbeitungen des Buchhaltungs-Tractates von Luca Pacioli, Prag 1896.

ních společností, neměly by zajisté býti tisíce vzdělaných lidí, jimž podvojně účetnictví a uveřejňované bilance řečených společností zůstávají knihou sedmi klíči uzavřenou. Kéž by oživení památky františkánského mnicha Pacioliho bylo i podnětem k rozšíření a prohloubení vědy účetní u příslušníků stavu duchovního!

Třeba oživovati zašlou téměř památku Lucy Pacioliho, dnes tím více, když opravdu stále třeba jest poukazovati na to, že v samém středu katolické církve a katolické vědy již před několika věky stáli mužové, jichž význam ani dnes podceňovati nelze, a že prostý mnich Františkánský šířil již před tolika stoletími vědomosti o účetnictví, o němž neváhal známý národohospodář lipský Dr. Karel Bücher ve své inaugurační přednášce na lipské universitě dne 31. října 1903 konané („Alte und neue Aufgaben der deutschen Universitäten“) prohlásiti :

„Die Aufnahme der Buchhaltung unter die Universitätsdisziplinen, wo sie in der Nachbarschaft der Nationalökonomie und Jurisprudenz die fruchtbarsten Anregungen empfangen und auch geben könnte, halte ich nur für eine Frage der Zeit! Es kommt ihr hier das dringende praktische Bedürfnis aller Privatwissenschaften entgegen; und auch das Rechtsstudium wird sich bequemem müssen, diesem Fache einmal näher zu treten . . .“

Dnes se vyhazují theologické fakulty jakož i profesori a studující theologie z university. Ale jeden z nejmodernějších národohospodářů doporučuje, aby zřízeny byly všude na universitách stolice pro šíření vědomostí o účetnictví, které šířil před věky — profesor theologie a k tomu mnich Františkán. Té ironie osudu!!

Jan Hendrich.

Oslavy M. J. Husa v roce 1913.

Líčí a posuzuje T. J. JIROUŠEK.

(Dokončení.)

Podle příprav, s nimiž naši novohusité začali již v měsíci květnu, očekával jsem, že oslavy M. J. Husa vzrostou u nás v království Českém do větší výše než roku loňského, ale, když jsem po slavnostech všecky přednášky zrevidoval, shledal jsem, že nedosáhaly oslavy ani téhož počtu — u nás, jakého měly roku loňského. A tohle při velikém letošním hluku a shonu o oslavách mne překvapilo.

První vyrazil s výzvou k oslavám Husa pražský pokrokový »Čas« v čís. 137 ze dne 21. května. Učinil tak lokálkou nadepsanou »Řečníky k oslavám Husovým« obstará sekretariat české pokrokové strany do 15. června. V týž den 21. května v čísle 117 podávali pánové v agrárním »Venkově« prohlášení, že je chvalno pořádati oslavy Husa k 6. červenci. Za týden na to, dne 29. května v čísle 145 přinesl plzeňský »Český Denník« zprávu, že předsednictví Odboru osvětového svazu v Plzni roze-

slalo právě obcím a spolkům oběžníky v obvodu své působnosti, v nichž jsou otázky, které se mají zodpovídati. Oběžníky těmito má býti zaopatřen materiál k letošním oslavám Husa, jakož i k oslavám, které se mají konati v letech 1914 a 1915. Bude se přihlížeti k tomu, aby dle otázek zodpovídaných práce k oslavám těmito byla *soustavná*. — Národně socialistické »České Slovo« v čísle 128 ze dne 30. května přineslo vyhlášku, že přihlášky k oslavám Husovým do Ústřední Školy Dělnické došly již ve velké míře a že je lze ještě zasílati na uvedenou Ústřední Dělnickou Školu do 10. června a na další že nebude brán zřetel. K vyhlášce bylo dáno vyrozumění, aby »V jubilejním roce (1915) oslavy se netříštily, by vyzněly manifestačně, jako jednotná slavnost národní.«

A také na Moravě ruchem novohusitským hnuli letos tamní pokrokaři, kteří s oslavami Husa v letech minulých neodvážili se na veřejnost a proto také oslavy Husa daly se letos na Moravě poprvé ve větším počtu. Brněnský orgán pokrokařů »Lidové Noviny« již dne 9. dubna přinesl zprávu, že v hotelu »Slavie« v Brně sejde se dne 13. dubna anketa kulturního svazu lidové strany pokroku, aby ustanovila *definitivní program k roku 1915*. Že páni pokrokaři projednali tam nejen program k roku 1915, ale také program k oslavám Husa již roku 1913, je jistým, ačkoliv na veřejnost nic takového z ankety v »Lidových Novinách« jsme se nedočetli. Vzrůst přednášek o Husovi letos na Moravě konaných nás o tom ubezpečuje.

Nuže, z celého postupu věci v oslavách Husa jsem pozoroval, že kromě sociálních demokratů, jak minule ve »Vlasti« jsem šíře vyložil, všechny pokrokové strany: státoprávní radikálové, radikální pokrokaři, národní socialisté i liberální agrárníci podali si společně ruce. Skoro každou schůzi na oslavu Husa, jak »Čas«, »Samostatnost«, »České Slovo«, »Český Denník« i »Venkov« ji oznamovaly, byla pořádána »sruženými pokrokovými spolky a organisacemi«. A proto na těchto schůzích mluveno o Husovi řečníky bez rozdílu stran — a poslouchači jim v plné důvěře věnovali svoji pozornost. Na schůzi národních socialistů mluvil třeba pokrokař, na schůzi většinou pokrokařské národní socialista, na schůzi státoprávních radikálů mluvil liberální agrárník atd. všem k spokojenosti. V tom si všechny protikatolické strany byly jednou svorny.

Napsal jsem, že letos nedostihly oslavy Husa v Čechách té výše, jako roku minulého vzdor velikému shonu pro tyto oslavy a je to také pravda. Jak jsem si bedlivě z denních listů uvedených stran poznamenal, byl letos (a v minulých dvou letech) rozmach těchto oslav v měsíci červnu a červenci takovýto:

	r. 1913.	r. 1912.	r. 1911.
V Čechách:	182	193	100
Na Moravě:	24	—	—
Úhrnem . . .	206	—	—

Na těchto schůzích v Čechách přednášelo: z Ústřední Školy Dělnické 77 řečníků, z různých stran 56 řečníků, stranicky neznámých 33 řečníků, a z Osvětového svazu 16 řečníků.

Mezi těmito řečníky z Ústřední školy dělnické byli národní socialisté, z různých stran byli radikálové, pokrokaři a agrárníci; podobně bylo tomu u řečníků z Osvětového svazu a u 33 řečníků nebylo mně možno jejich politicko-stranickou barvu zjistit. Na Moravě mezi 24 řečníky mluvili pokrokaři i agrárníci.

Takový jest letos přehled z oslav Husových. Ještě minulého roku jsem oznamoval, že oslavy M. J. Husa pořádali: Národní socialisté, mladočeši, státoprávní radikálové atd., a dnes tyto strany se semkly v celek a oslavy nechaly pořádati sekretariátu strany pokrokové, osvětovému svazu a ústřední dělnické škole. Jen několik oslav pořádali samostatně mladočeši a agrárníci, kam snad předem uvedené sekretariáty s Osvětovým svazem a Ústřední školou dělnickou nemohly zasáhnouti.

Jednota protikatolických stran v oslavách Husa, která byla letos všemi těmito stranami docílena, povzbudí zajisté náš katolický tábor k společné práci na obranu církve a katolíků k roku 1915. Třebas z rozličných středisk pracovali, musíme pracovati společnou taktikou, společným dorozuměním a shodou nás všech. Jiná cesta nám nezbývá. »Tíše a obranně!« musí býti k roku 1915 naším heslem. Kdo roztržštěně, na vlastní pěst, bez společné dohody chtěl by vystupovati, mohl by více poškoditi než prospěti naší věci. V čele hnutí katolíků k roku 1915 stojí přes 10 let Tisková Liga, nuže, zde v tomto centru »tiché a obranné práce« nechť hledá každý poučení a radu, než něco k roku 1915 počne, aby také u nás, jako u našich nepřátel, děla se práce společným postupem. Tolik připomínám na konec svého rozhledného článku po letošním novohusitském hnutí v Čechách.

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Mistr Jan Hus nebyl reformátor církve ani ve věcech dogmatických, ani církevně ani občansky sociálních a podle toho nepřinesla reforma jeho žádného ovoce. (Dr. Ant. Lenz: »Vlast«, roč. XX., str. 681—682. — Náprava Husova a svízele církevní). — Všeobecně se píše, že Hus chtěl napravit zlořádu v církvi a že chtěl očistiti od výmyslů kněžských učení církve, ale docela jinak soudí o tom Dr. Ant. Lenz ve XX. roč. »Vlasti«, kdež praví:

Hus se ovšem strojí k nápravě církve všemi možnými prostředky, zamýšlená reforma jeho čelila již a priori proti vůli věčného Boha, nebo on chtěl na církvi katolické reformovati to, co Kristus Pán pro věčné časy zbudoval, ústavu její a veškeré k víře sloužící články. Proto byla náprava Husova stavěna na písku.

Hus si umínil na základě moudrosti Viklifovy na místě staré domněle zkažené církve zbudovati jinou.

K tomu však bylo nevyhnutelno, aby autorita staré církve byla odstraněna. K tomu účelu byla katolická církev Husem, hrdými mistry

na universitě a husitskými kazateli hyzděna za místo ohavnosti spuštění, za pravý Babylon, za Sodomu a Gomorhu a synagogu satanášovu vyhlášena, duchovenstvo nesvědomitým a prolhaným tupením a přenášením nepravostí jednotlivců na všechn stav o všechnu vážnost u lidu připraveno a lid naproti němu neustálým tupením a harěním rozeštván a rozlícen.

Toto všecko se Husovi výtečně podařilo, zvláště anť hlásal o katolických duchovních, jakoby byli nevzdělanci, idioti a nevědomci, v čemž mu pokrokářští mistři všemožně napomahali.

Hus při těchto rejdech proti duchovenstvu nepovážil, že není nic velkého, vyvolati vášně lidské a národ rozeštvati. K tomu zajisté nebylo třeba, býti bakalářem, mistrem, nebo doktorem, toho by byli dovedli za časů Husových také výrostkové, mladí bakaláři a žakovstvo. Hus nepovážil za druhé, že jest snadno lid rozeštvati, ale nesnadno jej upokojiti a že není nesnadno vyvolati bouře, ale že je veleobtěžno, je utišiti.

Husovi se podařilo vzbouřiti lid český naproti katolické církvi a na proti duchovenstvu rozeštvati a jej o potřebnou důvěru u lidu a o vážnost oloupiti, katolickou církev samu jako zkaženou, kteráž prý zahyne, zostuditi. Na takovém lhavém základě mohl a směl Hus před lidem hlásati, že nemá církev katolická propůjčené sobě od Krista Pána pravomoci, a ta, kterou drží, že jest původu satanášova, že není tedy římská církev církví Páně, papež že je Antikrist a kněží že jsou satrapové jeho, že ji tedy nevštípil Pán, že tedy zahyne a pravda jeho (t. j. bludy Viklifovy) že odnese vítězství.

Pobořil tedy Hus a do hrobu uložil, co na něm bylo, societu katolické církve a na jejím místě měl jinou na zřeteli, která prý jest sbor vyvolených, církev to neviditelnou, do níž o své vůli nikdo nevchází a vejíti nemůže, anť se v ní nevchází křtem rodovým, ale vyvolením od věčnosti, která nemá nade vši pochybu jistých pohlavárů, anť nikdo neví o sobě a o jiném, že by byl předzřízen a bez vyvolení nemůže nikdo býti úd církve a ještě méně její pohlavár.

Takovou církev měl Hus na mysli, která jsouc neviditelná, nemůže se sejíti v jedno, ku kteréž nemůže nikdo odkázán býti, aniž ji pro neviditelnost poslouchati. Byl to chaos církve, pravý Babylon zmatení, pravý rozklad církve, pravá její zřícenina.

Po smrti Husově nejednali žáci jeho podle vzoru jeho. Mistři a kněží pražští učinili sebe vyučující církví, Táboři ustavili sobě církev bez ohledu na mistry pražské, podobně i Orebité, Bratři Chelčičtí a jednota bratrská.

Církevní societa nepřijala tedy z rukou Husových nápravu, ale hotovou popravu.

Hus demokratem? Mezi různými myšlenkami, které jsou plodem vývoje nové doby a které se Husovi podkládají, jest také idea demokratická. Demokracie znamená lidovládu a myslíme si ji jako protivu aristokracie, šlechty, která původně ve všech státech měla všechnu moc spojenou s mnohými výsadami. Jakmile kdo vysloví slovo »demokracie«, hned nám vytane na mysli, jak lidové vrstvy vedle šlechty a často proti šlechtě domáhají se svých práv a účasti v zákonodárství a správě státní. Představme si, jak naši pokrokáři a volnomyšlenkáři, národní sociálové a sociální demokracie přímo neb oklikami projevuji, že

demokratická republika jest nutná a jediná po právu existující státní forma. Představme si ve hnutí tomto příkrou a často v nespravedlivé nepřátelství se měnící opozici protišlechtickou, a ukáže se s celou svou ubohostí tvrzení, které vidí v Husovi ztělesněný demokratismus.

Životopis Husův mluví docela o něčem jiném, než o moderním demokratismu, a právě z té okolnosti, že se Husovi podkládají snahy demokratické, jest volno vyvoditi úsudek, že mnozí řečníčtí oslavovatelé neznají ani Husa, ani nerozumějí tomu, co pojem demokratismu vlastně znamená. Hus jsa v neustálém styku s tehdejší šlechtou, jsa jejím miláčkem, jsa královským dvořanem, nikdy ničím neprojevil, že by měl úmysl raziti dráhu myšlenky demokratické, která v jeho době nemohla býti jiná, než protišlechtická. Král i šlechta nad Husem všudy drželi ochrannou ruku, a jejich přízeň mnoho přičinila k tomu, že ve své horlivosti překročil dovolené meze. Šlechta tehdejší totiž dobře vycítila, jaké důsledky z hnutí Husem rozdmýchaného se dostaví a pozorujíc, jak Husova kázání ohlašují budoucí zabírání statků církevních, neopomíjela projevovati mu své přátelství. K tomu doložme, že 452 českých pánů protestovalo proti odsouzení mistra Husa od koncilu kostnického a že sociálními důsledky činnosti jeho bylo obohacení jmenovitě vysoké šlechty. Pak ještě jasněji se ozřejmí, kolik pravdy jest v hesle, že Hus byl také hlasatelem českého demokratismu. Pak ani nebude potřeba citovati Husovo napomínání o potřebě poslušnosti prostého lidu k velmožům.

(Obnova, č. 31. ze dne 1. srpna 1913).

Oslava Husova r. 1915 bude provedena pranicí v pokrokovém táboře. Už nyní začína mezi socialisty a pokrokaři tahanice o to, jak Mistr Jan Hus r. 1915 měl by býti oslaven. Ti to chtějí tak, oni jinak. Jeden druhému nevěří a podezřívají se navzájem ze záludnosti a bezcharakternosti. Socialisté v orgánu svém monisticko-nevěřeckém píší: »V poslední době pozorujeme i u pokrokových měšťáků silnou inklinaci k hledání jakéhosi nového, »moderního náboženství. Pokroková mládež studentská uspořádala »Seminář o náboženské krizi dneška«, který je jasným dokladem, jak mnoho katolictví, jak mnoho bojácnosti a necelosti zůstalo dosud i v řadách »pokrokových« lid. Ve zmíněném semináři přednášel také dr. Herben, jak oslaviti r. 1915. Dle názoru dra Herbena má býti Hus oslavován především nábožensky, protože byl člověkem náboženským. Ježto ale i náboženství podléhá vývoji, nebudou dnešní pokrovní lidé vyznávatí náboženství doby Husovy, nýbrž náboženství, jež se přizpůsobilo pokroku — a dr. Herben končil své vývody přáním, aby roku 1915 bylo v Čechách o 50.000 evangeliků více. — Takové je tedy stanovisko lidí pokrokových, kteří od počátku své veřejné činnosti se v pravém smyslu rvali s klerikalismem a kteří nemohou nevědět, že je církev jako církev a že je ta »naše« vždy tou nejvíce církevnatější. Nám je ta otázka církevní příslušnosti úplně jasna; víme, že i církev evangelická, nabude-li moci, nebude o vlas lepší církví jiných, a proto obohacení zkušenostmi z historie, nemůžeme se rozehrátí ani pro tu nejliberálnější církev a půjdeme nejen vedle, ale přímo proti všem církvím, proti všemu, co předpokládá věření a nestaví na základech lidského poznání a vědění. Český dělník, jakmile seznal propast mezi věřením a věděním, má tolik odvahy, aby ze svého přesvědčení vyvodil krajní důsledky, ať jsou komu vhod či ne. A proto naše oslava ponese ráz nenáboženský, úplně odlišný od

rázu oslav měšťáků českých, ráz odvahy a síly charakteru, jakou nám za vzor slouží právě Mistr Jan. Proto také vyzní jinak naše vůdčí idea pro rok 1915: Chceme vychovati 50.000 lepších charakterů, lidí celých, pevných a nebojácných, lidí nevěřících, lidí nenáboženských! — Dočkáme se, že socialisté s pokrokaři roku 1915 dostanou se do sebe a budou se hádati, kdo lépe Husa oslavoval. Zatím oba budou komedianti a bídní kšeftaři, kteří památky nešťastného Mistra zneužili k cílům sobeckým.

Různé. — Katolická jednota českých učitelek na Moravě konala 25. srpna v Přerově spolkovou schůzi a na programu byla přednáška »O Husovi«. Kéž všechny katolické jednoty, spolky a organizace pořádají již letos přednášky o Husovi a šíří mezi svými členy katolický a husitský tisk, jehož má Tisková liga (Praha-II., čp. 570) na skladě veliké zásoby. Pro Prahu a okolí má náš Sociální odbor řečníka stále k dispozici. Řeční zdarma a Soc. odbor mu i cestovné hradí.

Dvě vzácné knihy. — Brožury Tiskové ligy: »Husitství ve světle pravdy« a »Obrana víry« dostoupily letos X. ročníku Slavi tedy jakési jubileum a vskutku vyšly dvě krásné a poučné knížky, a to v »Husitství ve světle pravdy«: »Hus a jeho ochranný list« (Gleit, salvus conductus) od Msgr. Dr. Fr. Kryštůfka a v »Obraně víry«: »Mezinárodní Volná Myšlenka a její boj proti katolické církvi v Čechách«. Se zvláštním zřetelem k Mistru Janu Husovi a jeho pětistileté památce v r. 1915. Dle původních pramenů napsal Filip Jan Konečný. Dva odborníci, tam historik, zde apologeta vystoupili na obranu pravdy a obstáli zcela čestně. Každá knížka stojí 1 K. »Husitství ve světle pravdy« i »Obranu víry« doporučujeme k hojnému rozšíření.

K obraně naší složili: P. Marian Holubec, převor řádu sv. Benedikta v Břevnově 40 K (100 K); Jos. Puller, koop. ve Vítkovicích 10 K; Rev. Em. Kabát, duch. správce v Casco, v Sev. Americe 9 K 80 h; po 5 K: Ant. Jedlička, frintanista ve Vídni, a Václav Půlpán, farář v Nebuželích; Anna Hrušková v Casco v Sev. Americe 4 K 90 h, a Em. Laštovka, em. farář ve Vršovicích 2 K. — Red. Tom. Škrdle upsal pro r. 1915 — 125 K a složil z toho již 75 K; letos za příčinou svých šedesátin rozmnožil úpis ze 125 K na 200 K. — Kdo složí nejméně 10 K, obdrží I.—X. ročník »Husitství ve světle pravdy« a I.—X. roč. »Obrany víry« mimo sešity rozebrané a nádavkem 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce a 1. a 2. číslo »Rozhledů po husitství«. Kdo složí méně než 10 K a nejméně 5 K, obdrží 5 ex. brožury Dr. Fr. Šulce, 1 ex. brožury K. Střely a 1. 2. číslo »Rozhledů po husitství«. K oběma zásilkám přibalí se mimo to darem: dvě zábavné knížky a 1 ex. protokolu o sjezdu v Litomyšli. — Další úpisy a dary přijímá: Tom. Škrdle, pokladník Tiskové ligy v Praze, čp. 570.-II.

LITERATURA.

PORTUGALSKÁ.

Svobodozednářský list »Mundo«, vycházející v Lisabonu, raduje se, že portugalská vláda není proti náboženství, nýbrž naopak, že sama jest náboženství velice příznivou, čehož důkazem nejlepším jest, že sama utvořila 40 náboženských farností, a že tyto farnosti jsou dobře křesťanské, jest důkazem, píše dále »Mundo«, skutečnost, že těmto 40 farnostem našla pečlivá vláda 40

katolických kněží! Nezkušený čtenář, když to čte, řekne: »Nu, co tedy ty klerikální listy chtějí? Zde přece stojí, že vláda portugalská jest náboženství křesťanskému příznivou a že se o duševní stav svých poddaných více stará než jiné státy. Nám bylo s počátku nepochopitelné, že »Mundo«, tento arcidělnářský list, pojednou chválí tolik vládu pro její náboženské skutky. Zatím se dozvídáme, že oněch 40 duchovních, kteříž tyto Svatou Stolicí zapovězené farnosti (praebendy) přijali, jsou ponejvíce kněží, kteřížto již dříve vzdorovali svým biskupům, 11 z nich jest »sub monarchia« interdikttem trestáno a co se týká věřících oněch farních osad, jsou to ponejvíce katolíci, kteříž ještě před rozlukovým zákonem žádný kostel ve vnitř neviděli, ano mnozí z nich jsou docela známí zednáři. Z toho opět vidno, jak chytrácky svádějí takovéto čoby věřící lid.

Josef Šerík Vitínský.

ANGLICKÁ.

The Secular League. V různých katolických listech anglických, zvláště amerických »The Catholic«, »Daily Newspapers« atd., čteme často o blahorečení, úda třetího řádu sv. Františka z Assisi, jest to Křištof Kolumbus. Jak známo, dal k tomu podnět již před 30 léty msgr. Filippi, arcibiskup z Aquily, slavný Františkán. Tato předloha vjela však jako blesk do jistých kruhů, totiž do židů a nevěrců a vůbec zednářů ve Špojených Státech amerických žijících. Tito všichni usilují blahorečení velikého křesťana a plavce světového sesměšnit tím, že jeho památku hledí všemožně zhanobiti. V čele tohoto nepřátelského proudu stojí zednářský svaz, zvaný »The Secular League«. V jednom ze zednářských shromáždění ve Washingtonu byl tento velký muž a zbožný křesťan označen jako lupič a dobrodruh, jako pravý mořský loupežník, jenž ve svých podnicích žádného jiného úmyslu a cíle neměl, než aby jen hodně bohatství si nahrabal. Mimo tuto prohanou zlobu jest to směšné, jak nepřátelé katolické církve proti jejím vynikajícím údům zuří. To však není k žádnému podivení: Zakladateli této církve nevedlo se lépe.

Josef Šerík Vitínský.

NĚMECKÁ.

Im Zeichen des Fremdenverkehrs. Herausgegeben und verfasst von Hugo Bürger. III. Teil: Königreich Böhmen. Druck von A. Haase, k. u. k. Hofbuchdrucker, Prag. Im selbstverlage des Herausgebers. Nachdruck verboten. — Jest to opravdu, jak v úvodu správně podotknuto, pro německého spisovatele odvahou zvláštního druhu, že nezmaten zuřícím bojem národních i politických protiv popisuje zemi českou, tuto perlu Rakouska, objektivně bez předsudků. — By i stinu stranickosti se vyvaroval, podává látku po vylíčení hlavního města Prahy v abecedním pořádku, což lze jen schváliti! Dobře též uvedeno, že zprávy, jako by cizinci v Čechách byli nenáviděni nebo docela napadáni, jsou nepravdivé — a že bylo by žádoucí, aby lživé takové zvěsti již se neopakovaly! Kéž by si ti, jichž se to týče, řádky tyto v originálu dobře přečetli! Jakožto omluvu, že snad některá stať zdáti se bude neúplnou, uvádí p. spisovatel tu okolnost, že některé obce odepřely nejen žádanou finanční podporu, ale i sdělení o informacích a obrazech . . . Vzdor tomu však dlužno vyznati, že jest to dílo (360 str.) zdařilé jak co do obsahu, tak co do velice četných vyobrazení; také úprava jest v každém ohledu praktická, takže můžeme spis tento dobře doporučiti.

Fab. Budil.

Aus dem Leben eines Handwerksburschen. Erinnerungen von Karl Ernst. 3. Auflage. Neustadt im Schwarzwald. 1912. Verlag von Karl Wehrle. — Tyto vzpomínky ze života pekařského tovaryše získaly si veliké obliby a rozšíření, jakého se málokteré knize toho druhu dostane. Však toho kniha plným právem zasluhuje, majíc především tu přednost, že veškeré vypravování zakládá se na pravdě. Spisovatel píše sám o sobě, co zažil a zkusil, když zvoliv svým povoláním pekařství, prodělával léta učňovská a tovaryšská a potom, puzen jsa touhou seznat svět, mnoho cestoval. Líčí nejprve život svůj v otčině, v Badensku, potom četné a daleké cesty své do Švýcar, Bavorska, Rakouska, po Čechách, Sasku, Prusku, pobyt v Hamburku, ve Vestfálsku a Porýnsku, — až vrátil se zdrav, zachovalý a zkušenostmi bohatý pod oteckou střechu. Spisovatel, oddav se teprv v pozdějším věku studiím, jest nyní knězem. Proto mají jeho vzpomínky nemalou cenu praktickou, an vypravuje o svých cestách a zkušenostech dle vlastních zápisků a všechno zažité posuzuje co nejstřízlivěji. Dává především nahlédnutí do života řemeslníků a jich tovaryšů, vypisuje služební a rodinné poměry, různé práce, strasti a slasti v povolání, při tom všímá si pečlivě měst, jich památností, dědin a obyvatelstva, vplétá nepřímou svým výkladem dobrou a výstražná.

napomenutí, aniž by přeháněl nebo upřílišňoval, a po zásluze oceňuje výtečné zařízení dřívějších cechů a pozdějších tovaryšských spolků — to všechno líčí prostě, srdečně a zároveň mistrně, proplétaje svá vypravování různými dobrodružstvími zažitými a zdravým, nehledaným humorem. Čtenář s patrným zájmem pročítá knihu od začátku až do konce a odkládá u vědomí, že se nejen dobře pobavil, ale i poučil. Kniha má cenu praktickou. Kdo z kněží i laiků zajímá se o otázku sociální, nebude litovat, seznámí-li se s jejím obsahem. Dáti knihu mladým lidem, zvolivším řemeslo za povolání, bude velmi záslužno; dostáváť se jim v ní přemnoho pokynů, rad i výstrah, které budou jim jen s prospěchem. Mnohoslibne jsou delší vzpomínky spisovatelovy, jež uveřejniti hodlá »Ze studií« a »Z vlastního povolání«, jako pokračování posouzených tuto vzpomínek »Za řemeslem«.

Josef Herzig.

Kleine Erzählungen von Karl Domanig. Mit Zeichnungen von Philipp Schumacher Innsbruck. Verlag der Wagner'schen Universitäts-Buchhandlung. Alle Rechte vorbehalten. — Práce p. Domanigovy těší se v kruhu katolického čtenářstva německého zvláštní pozornosti a veliké oblibě — a není také divu, neboť dovede líčiti tak zajímavě a poutavě, že čtenář hned po přečtení jediné povídky jeho jest pro něj zaujat. Kdo chce se o tom přesvědčiti, zkus to třeba s touto knížkou (134 str.), jež obsahuje šest povídek, z nichž ihned první: »Der Postillon von Schönberg« čtenáře jistě tak upoutá, že nepřestane čísti, dokud všech šest nepřečte. Jsouť i ostatní: »Der Schatzgräber« (ein Fragment), »Der falsche Hunderter«, »Eine Klostersgeschichte und keine«, »Erhörung« a »Die beiden Freunde« velice pěkné. Zvláště zajímavá jest »Der falsche Hunderter« — jest to vlastně tisícovka, kterou rolník jeden v době, kdy v oběh dány nové peníze, dostal na trhu místo stovky; ví dobře, od koho ji dostal — ale tento rozhodně popírá, že by byl dal tisícovku místo stovky — a tak by nešťastná tisícovka dobré přátele na smrt byla rozvadila . . . Tu poctivost u obou musí však každý obdivovati. Doporučujeme.

Šebastian Rada.

Allerlei Leute und allerlei Gedanken. Tagebuchblätter von Heinrich Hansjakob. 1.—7. Tausend. Stuttgart, Bonz. 1913. Stran 406, cena váz. K 4.20. — Hansjakob těžce nese obtíže stáří, velmi rád a mnoho dříve četl, nyní pro slabost očí může čísti málo a s dlouhými přestávkami, též nikam nejde na procházku. Ještě nejsnáze píše, ve spisování nachází úlevu ve své tolik trapné nervové nemoci, pro to, ač čítá 76 let, vydal novou knihu. Je dle mého domnění čtyřicátáprvá ze všech beletristických knih, jež vydal. Jako některé z jeho dřívějších spisů, je napsána i tato kniha ve způsobě denníku. Počíná 26. červnem 1912 a končí posledním dnem téhož roku. Nepodává však denních záznamů, ale jenom někdy něco napíše a přiznává, že nedokončil ani jedné statě za jeden den, ale že psal o ní delší dobu. Hlavním obsahem jsou životopisy čtenářů jeho knih, tuláků a žebráků, kteří přicházejí do Kartouz na polévku. V Kartouzích zřídila obec frýburgská chudobinec a Hansjakob tam jezdívá do samoty, aby se uklidnil v rozrušení nervů. Z okna svého bytu tyto stravovníky pozoruje a když se mu některý zalíbí, pozve jej, by přišel na hovor. Jaké originály tu shledáváme! —

Stařena, čítající 69 let, chodí 38 let ustavičně po poutních místech; v dětském vozíku, který před sebou postrkuje, má své věci. Patří k tomu velký idealismus, místo aby šla do některého ústavu na stará kolena a připadla obci na obtíž, hledá chléb tímto jistě originálním způsobem. Býti spokojenu za těchto okolností, jest jistě velkou ctností, zasluhuje uznání a je k závidění. Jaká bývala dříve poesie i v žebratě! Chudé děti chodívaly při kopání zemáků z měst na venkov a žebraly. Poklekly u pole, pomodlily se Otčenáš a Zdravas a dostávaly po několika zemčatech. Toť pranepatrná ukázka z bohatého obsahu této krásné doporučení hodné knihy.

Ovšem je vpleteno, způsobem jenom Hansjakobovi vlastním, mnoho původních a zajímavých myšlenek. Uveřejňuje více dopisů, které jej došly ku 75 letým narozeninám. Bolestně se dotkne každého našince nechutná polemika, kterou uveřejnil bádenský katolický list o Hansjakobovi a kdež je mnoho nepravd. Vždyť vždy a všude je pravdivo přísloví: kdo chce bít psa, najde všude hůl.

O velké oblibě spisů Hansjakobových svědčí, že vydává své zábavné knihy u nakladatele protestanta, a že tato kniha vyšla ihned v 7000 výtiscích. Některé z jeho dřívějších knih dočkaly se i desatera vydání, což je při spisech katolického kněze, který nikde nezapře svého stavu, jistě i při velkém národu, jakým jsou Němci, pozoruhodná vzácnost. Letos prý obdrží Nobelovu cenu za zásluhy

literární Rosseger. Dostane ji někdy katolický spisovatel Hansjakob, aby mohl žítí těch několik let, která mu dopřeje Bůh, v klidu, pokoji, bez starosti o ve-zdejší chléb?
Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Svatý Václav, tragedie o třech dějstvích, napsal František Langr. Vydáno skupinou výtvarných umělců v Praze 1912, třemi kresbami vyzdobil Zdeněk Kratochvíl, vytiskla »Grafia«, dělnická knihtiskárna v Praze. Cena 2 K 40 h. — S hlediska dramatického umění posouzena byla tato Langrova tragedie již naším divadelním referentem (viz »Vlast« ročník XXIX., prosincové číslo, strana 279), a to zcela správně a věcně. Zbývá tedy, aby v rubrice literární jako o knize bylo o ní promluveno. Chci souditi správně a proto četl jsem knihu a navštívil divadlo. Ve mnohém čtené od viděného se odlišuje. Dlouhé monology, které zažijeme a promyslíme dobře jako tištěné verše svižně koncipované práce, zarazí nás právě tou délkou svou na jevišti, kde někdy jsou jen tři osoby, z nichž dvěma nezbyvá, než aby trpělivě vyčkaly, až spadne bohatá prška dikce básníkovy a aby zase některá z nich stejně dlouhého monologu se ujala. Přes to, že se autor i slovy svatého Václava sama vynasnažoval, aby v postavě jeho ztělesnil jasnou, ušlechtilou představu zbožného knížete míru, jest právě titulní postava celé básně i celé tragedie pasivní na úkor svůj vlastní — vše co sv. Václav jako kníže země české vykonal pro víru a vlast, shrnuje autor v posledním aktu ve slova dívky, která má representovati mínění lidu. Po veškeré té pasivitě knížete míru proklamuje autor nad mrtvolou sv. Václava toto mínění slovy:

Nuž, slzy porodím a budu matkou pláčů,
jež budu vylévat na hrobě Václavově
do smrti litujíc knížete nejlepšího. —

Snad jen pouhá a při prvotně básníkově překotem a chvatem za zevním efektem slova poněkud omluvitelná touha po intensivním nanášení sytých barev svedla jej až k tomu, že Drahomíra stala se ne matkou, ale přímo bestií, dychtící za každou cenu po bezživotí sv. Václava. Jak Drahomíra v básni Langrově jest kreslena, odpuzuje nás daleko od sebe i jako bytost ženy — tím dáleji a mocněji odpuzuje nás Drahomíra hněvem soptící na jevišti, kde jednotlivé prvky zloby a nenávisti její proti sv. knížeti Václavovi tím silněji jsou akcentovány. A snaha po efektu vyznívá i z finale tragedie Langrovy, kde prohlašuje Boleslav:

. Ať slunce vzcházející
nás zlatou korunou radostně ozařuje,
věstíc nám nový čas, jenž počal tímto jitem,
kdy budeme bojovat, kdy budem život žítí,
jenž skutky naplněn, kdy porosteme mocí
a silou skutků svých, až oblak dotkneme se. —

Kniha Františka Langra byla vydána jako I. svazek »Vinice«, knihovny uměleckého měsíčníku, jež vede a vydává skupina výtvarných umělců v Praze; po stránce práce básnické slušno jí po pravdě přiznati, že má svéráznou, někdy i umělecky vysoko se pnoucí dikci; do katolických knihoven pro dospělé knih jí připustil za tím účelem, aby čtenářstvo, mající zajisté po ruce výbornou bichu, svatováclavskou čítanku z pera prof. Julia Košáře, samo mohlo porovnávat i usuzovat o tom, jakým dědic české země, sv. Václav v skutku byl a jakým jeví se v moderní básnické práci, která v rouše tragedie přešla i přes prkna Národního divadla. Typografická úprava knižního vydání Langrovy tragedie i s třemi kresbami (sv. Václav, Boleslav, Drahomíra), jež svým konturovým způsobem blíží se k primitivním rytinám starých kronik, jest pečlivá a reprezentativní; za to korektuře měla býti věnována zvýšená pozornost, neboť vykázano jest na závěrečném listu 16 oprav, jimž byla by zabránila pečlivější redakce rukopisu i revise sazby.

Jan Voborský.

Ludmila. Sbírká zábavné četby pro český lid. Redaktor: Jan Pauly. Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba. Ročník 15. Svazek 6. »Dědictví.« Napsala Barbora Mellanová. V Praze. Tisk a majetek Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba. 1913. — Nezámožný chalupník a vdovec Navrátil měl syna bohoslovce, pro něhož se zadlužil. Navrátil, jsa povahy čestné, ale nerázné, dal se vypočítavou sousedkou Krčmovou pohnouti, aby si vzal její švakrovou Pepičku, rádně to děvče, nejdříve za hospodyní a později — pro lidské jazyky — za manželku. Tak dostalo se bohoslovci Janovi bratříčka Petra. jenž

mu, když se stal kaplanem, a otec chud zemřel, připadl jako »Dědictví« po otci. Stav se farářem, vzal si Jan druhou svou matku za hospodyní a podjal se veškeré starosti o bratra Petříka, který byl hochem nadaným, ale velmi lehkomyšlným. Obětavě vyplnil farář Navrátil slib otci daný a pečoval o bratra. Dal jej na studie, sám sobě od úst utrhuje a ve všem se co nejvíce uskrovnuje, a přes veškeré svízele, jež mu student bratr působil, dosáhl toho, že Petr domohl se i doctorského diplomu. Povahy všech osob, v děj zasahujících, zvláště mírných, až bázlivých, otce Navrátila a syna kněze, druhé ženy Navrátilovy a její švakrové Krčmové i Janova přítele, faráře Josefa, jsou velmi případně vystiženy. Povídka jest psána plynně, děj upoutá čtenáře až do konce i při všech jednotlivostech. Snad by byla práce získala rozdělením děje na kapitoly s přílehlými nápisy. *Ludmilu* lze jen jako sbírku dobrého zábavně-poučného čtení doporučiti.

Josef Herzig.

Perníková chaloupka. Pohádková hra se zpěvy v pěti jednáních. Napsal Jan Milota. V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Zdařilou práci vykonal a veřejnosti podal pan spisovatel, an známou lidovou pohádku o »Perníkové chaloupce« spracoval v divadelní kus. Se zvláštní péčí upravil verše i mluvu tak, že lehce dají se naučit a přece dobře budou působit. Pro naše katolické spolky bude tato práce vítanou novinkou při pořádání dětských divadelních představení. I při vážném ději nepostrádá zdravého humoru. Provedení kusu není ani po stránce výpravy, která jest jednoduchá, ani co do obsazení nesnadným. Hra pobaví stejně malé i velké posluchače a diváky uspokojí. Tato pohádková hra »Perníková chaloupka« doporučuje se mírnou cenou 30 h.

Josef Herzig.

Úprava pokrmů pro nemocné cukrovkou. První český návod na základě dlouholetých zkušeností sepsala Anast. B. Seidlová. V Praze 1913. Knihkupectví V. Kotrba. Nakladatelství. — Co různých a zákeřných nemocí vyskytuje se za našich dob! Nemocní, aby se buď uzdravili, neb alespoň život svůj ať ve vlastním, ať v zájmu svých milých prodloužili, vyhledávají pomoci lékařské. Nejdůležitějším a prvním předpisem lékařským při každé nemoci jest rada, kterých pokrmů nemocnému se stříci jest a kterých mu dovoleno požívatí. A obyčejně bývá lékařský zákaz stran pokrmů velmi obsáhlý; toho, co nemocný »nesmí«, bývá celá řada. Tak tomu také jest při nemoci zvané »cukrovka« či úplavice cukrová (diabetes mellitus). Tato nemoc vyskytuje se velmi často, a to nejen u intelligentů, nýbrž i mezi obyvatelstvem venkova a dělnictvem. Ač jest cukrovka nemocí těžkou a dlouho trvajícím, lze přes to nemocnému, jí stíženému, vysokého věku se dožítí, dbá-li svědomitě předpisů lékařských a nad to bedlivý pozor má na přiměřenou stravu a její úpravu. Pro pomoc a útěchu nemocným na cukrovku a jich ošetřovatelů napsala Anast. B. Seidlová příručku: »Úprava pokrmů pro nemocné cukrovkou«, v níž dává obšírný návod, kterak takovým nemocným lze vařiti a různé pokrmy připravovat, aby lístek jídelní nebyl jednotvárný a jídla často podávaná se jim neznechutila. Příručka ta vykoná jistě dobré služby, a to hlavně proto, že psána jest na základě zkušeností, jichž spisovatelka sama, ošetřující dlouhou dobu nemocného cukrovkou, nabyla.

Josef Herzig.

Vzpomínka na Cyrillo-Methodějský rok 1863. Obraz života náboženského a národního k 1050 letému jubileu příchodu sv. Cyrilla a Methoděje na Moravu. Podává Jan Vychodil, druhé vydání.

Autor zaslal mi tuto knížku z úcty a starého přátelství a já z těchže důvodů a pro cenu knihy samé podávám zde kratičký její rozbor.

Smutný byl stav Velehradu před r. 1863. Chrám byl zpustlý, fara zanedbaná a v nejhorším stavu byla nynější Cyrillka. I vydal Velehradský farář Karel Molitor v březnu r. 1860 v »Hlasu« provolání, žádaje v něm dary na zvelebení Velehradu. Byl tázán, čeho jest zvláště potřebí a když odpověděl, scházely se dary od kněží, laiků a šlechticů. Olomoucký Bedřich kardinál Fürstenberg, kníže arcibiskup, dal do pořádku Cyrillku a dal zříditi v ceně 144.000 K hlavní oltář ve svatyni Velehradské.

Svátek svatých věrozvěstů přeložen byl z 9. března na 5. července a nyní nastaly po celý rok 1863 velikolepé pouti na Velehrad. Líčení to jímá srdce. První pontifikální mši sv. na Velehradě měl 5. července 1863 Bedřich kardinál Schwarzenberg z Prahy. Tehdy bylo na Velehradě 80.000 lidu a 158 kněží.

Podobně hluboce dojat byl lid moravský slovy biskupa Jana Valeriána Jirsíka z Č. Budějovic. Oktávu zakončil sám Bedřich kardinál Fürstenberg, který

přivedl na Velehrad množství poutníků z Olomouce. Z Čech byli na Velehradě mimo jiné básník Boleslav Jablonský a povídkář Fr. Pravda.

Velkolepá národní oslava sv. Cyrilla a Methoděje konána byla v Brně a účastnili se jí Fr. Palacký, Dr. Fr. Lad. Rieger a Dr. Purkyně.

Autor líčí oslavy sv. Cyrilla a Methoděje na Moravě, v Čechách, na Slovensku, v Lužici, v Polsce, na Rusi, v Bulharsku, v Srbsku, u Slovinců a v Římě. —

Korunou oslavy sv. Cyrilla a Methoděje v Čechách bylo posvěcení Karlínského chrámu Páně r. 1863. Sbírky na tuto svatyni řídil probošt Václ. Štulc, ale největším dárcem byl Bedřich kardinál Schwarzenberg, věnovav k tomu cíli na 2,000,000 K.

Jsem od Kardašovy Řečice a náš farní chrám Páně jest v Kardašově Řečici. Vizme, jak i tam oslovovali r. 1863 sv. Cyrilla a Methoděje? Autor na str. 91 a 92 píše:

V Kardašově Řečici konávala se po více roků zvláštní pobožnost ale roku 1863 dne 5. března sešli se tu kněží ze dvou vikariátů, Soběslavského a Bystřického, počte m36, nejvíce ctihodných starců, mezi nimiž jeden nad osmdesátku a ti konali obvyklou slavnost s okázalostí neobyčejnou na základě pastýřského listu pro Čechy. Školní dívky vyšly v průvodu z nádherně vystavěné školy téměř naproti kostelu, ubírajíce se okolo chrámu a píseň zpívající; k nim se připojilo kněžstvo, vycházejíc z fary v rochetkách ozdobeno štolami. Posadivše se do stolic v presbyteriu modlili se chorálně Primu, pak 7 kajících žalmů, potom se veřejně zpovídali a na to se modlili Terci. Po ní sloužil veledůst. p. probošt z Jindř. Hradce mši sv. Po Beránku Božím přistupovalo duchovenstvo s rozžatými svícemi k sv. přijímání. Po mši sv. mluvil veledůst. p. pontifikant Petr Weber ku kněžstvu česky, ač rodem Němec, velmi dojemně, napomínaje k jednotě u víře, naději a lásce, abychom těmito ctnostmi, jež našim předkům prvně hlásány byly od sv. apoštolů Cyrilla a Methoděje — Čechům hlavně od sv. Methoděje — byli jedno v učení apoštolském s tou církví, do kteréž oni naše předky uvedli. Místní dp. farář, sedmdesátník (Bernard Christelbauer,) jsa vypraven na pouť do Jerusalema, doručil každému obrázek sv. Cyrilla a Methoděje a přijal zároveň od přítomných vlpp. spolubratrů 60 zl., sebraných tu sbírkou dobrovolnou, aby připutovav do Jerusalema, dal je na fundaci, z níž by každoročně sloužena byla mše svatá >ke cti a chvále sv. Cyrilla a Methoděje na hrobě Spasitelově.<

Autor uvádí dále a podrobně: spolky velehradské, pomníky jubilejní a spisy jubilejní, písně a modlitby, umělecká vyobrazení.

Kniha má 340 stran a ač toho tu mnoho jest podáno, přece prý větší část roku jubilejního nepřišla ani do veřejnosti. Škoda zajisté, praví autor na str. 399, těch ukrytých, utajených památek jubilejních!

Krásnou knihu tuto co nejvřeleji doporučuji.

Tom. Škrdle.

Šprýmovné povídky. (Contes drôlatiques). Honoré de Balzac. Pro 9. a 10. svazek >Moderní bibliotéky< přeložil Jan Hraše, úvodem opatřil Arthur Brejský. Cena 2 K, stran 141. Již soupis titulů povídek Balzacových poví nám, oč v knize jde. Slyšme: Tři kaplani svatého Mikuláše, Půst Františka prvního, Veselé povídání o jeptiškách v Poissy, Jak byl vystavěn zámek v Azay, Nepravá kurtisána, Jak jest nebezpečno býti příliš zelený. A řeknu hned přímo a bez všech obalů, že tento obsah, plný smilstva, banálnosti a řečí, které by se nehodily ani do nejzastrčenější butyky, tento obsah, odhalující beze všeho studu celou spoustu nejrafinovanějších pohlavních pudů a vášní, našel dosti čtenářstva v kruzích t. zv. mladé české intelligence, která rameny a nosem pokrčuje nad čistou a k mravu vedoucí literaturou katolickou (ta prý trpí fadousou a nedovede člověka moderních názorů světových uvést k vzrušení) a radostně sahá po knížce, proti jejímuž kalu jest pouliční kloaka nádobou z čistého křišťálu. Jakž by také neshala, když v úvodních motivech ze studie o Balzacovi se praví, >že Balzacovo dílo má tolik různých tváří, že je to nesmírné, nepřehledné moře, v němž se činí objevy, jehož hloubky skrývají nevyčerpatelné poklady, jež dosud nenalezlo nikoho, kdo by dovedl jeho mnohotvárný, temný život zachytiti v jedinou, centrální ideovou symfonii, jeho nepřehlednost vrhnouti na jediný obraz.< Dobrá — budiž! Fráse upletla zde bič sama na sebe! České překladové literatuře bylo přece nezbytně zapotřebí takové symfonie svinstva, jako jsou šprýmovné povídky Honoré de Balzaca. Šprým jejich spočívá jedině a pouze v tom, že se plouhá kalem neřesti, že tupí vše, co na lásce by mohlo býti ideálního, krásného a vzne-

šeného a že v kalu tomto vláda. Jactu k Bohu i Panně Marii, úctu k víře, k náboženství i katolickým duchovním. Dobře řekl náš slovatný katolický kněz — spisovatel Alois Dostál ve své přednášce při sjezdu v Písku, kde mluvil o četbě dobré a špatné: »Jindy mívali v knihovnách vysoko ve skříni dobře uzavřité a tedy skoro nepřístupné oddělení, kam špatné knihy zavírali — dnes čtenářům je kladou před oči.« — Šprýmovnými povídkami nepřibýlo valné cti české překladové literatuře, která neostýchala se zajisté za jasně vyloženou tendencí sáhnouti i po takovémto, nejmírněji řečeno, braku posledního řádu, kterému před soudným katolíkem nepomůže na nohy ani těch 15 stránek úvodních, jimiž má býti k lapení čtenáře šikovně spletena zářivá gloriola nad geniální tvorbou Balzacovou. Soudnému katolíkovu nemůže imponovati ani tvrzení Brunetiéra, nejmíce moralisujícího ze všech moderních kritiků francouzských, že prý nenašel v díle Balzacově ani jediné knihy immorálné a že díla Balzacova jsou jen tím, čím býti musila, jsouce »representacemi« života. Ubohý život člověka, ne lidský, ale již po nejkrajnější hranici ukájení zvířecích pudů čenichající a bloudící, měl-li býti representován otevřehubskou oplzlostí, šprýmovnými povídkami, byl jistě již representován na své stanici poslední, kde člověk odklání se od Boha a od všeho, co mu má býti posvátné. Jsou knihy, které mohou rozsévati semeno zla — a jednou z knih takových jest sbírka šprýmovných povídek Honoré de Balzaca! V nich podán nezvratný a varovný důkaz, že od t. zv. vysoce rozepiaté a servitku neznající geniálnosti jest k odporné banálnosti mnohdy jen nepatrný krůček. Překladatel i vydavatelstvo, »nádherného skvostu duchaplné literární tvorby Balzacovy zapomněli patrně že šprýmovné povídky byly by silnou dósí i pro zdivočelou soldatesku zašlých válečných dob. Klidnému člověku udělá se po takové duchaplné literární »otravě« třikrát po sobě nanie, nezkušení mladíčkové mohou po takové »otravě« hledati oddělení pro tajené nemoci v císařské královské všeobecné nemocnici — jiných důsledků pro ně míti nebude a míti nemůže! —

Druhá řada Balzacových šprýmů o důstojných kanovnících a šlechetných paních byla vydána jako »Rozmarné povídky« překladem Dra. J. Novotného nakladatelstvím Hejda a Tuček a byla opatřena pikantními obrázky. O obsahu jejím svědčí nejlépe to, že se velmi zamlouvá i »Volné Myslenky« (viz roč. VIII. sešit 8. str. 255, Literární přehled.)
Jan Voborský.

Golgota a Tábor v církvi katolické 313—1913. K jubilejní 1600 leté oslavě ediktu svobody napsal Dr. Josef Opletal. V Brně 1913, nákladem benediktinské knihtiskárny, stran 52, cena 50 h. — V dobách, kdy oslavují se jubilea všeho druhu, mělo by se oslavovati co nejdůrazněji co neskvěleji, ve všech i nejzapadlejších našich dědinkách toto jubileum, pro naši církev tolik důležité. Letos je tomu 1600 let, co dal císař Konstantin ediktem milánským, vydaným v únoru 313, církvi katolické svobodu. Konstantin byl nástrojem božské Prozřetelnosti. I kdyby měl nějaké chyby, jež mu však těžko, ba skoro nemožno nyní dokázati, postavil se tímto činem mezi nejmoudřejší panovníky, mezi nejvěhlasnější zákonodárce všech věků. Ostatně neoslavujeme Konstantina jako vladaře, ale jako dárce svobody, církvi k životu i vývoji nezbytně potřebné. Konstantin však nejen dal zákon snášenlivosti náboženské, ale také jej provedl. Kdyby se nejednalo o svobodu náboženství, kterou by mnozí rádi pochovali v hrob a zahodili mezi staré haraburdí, jak by velebili Konstantina? Ale že se jedná o naši církev, proto ta vlažnost, ba skoro odpor.

Zákon Konstantinův má dvě části. V první prohlašuje svobodu svědomí, v druhé dal církvi právo majetkové, svobodu veřejné bohoslužby. Z této dvojí svobody, z tohoto dvojího prvku, vyšla svoboda náboženská, již je nezbytně podmíněn život naší církve. Křesťané vyšli jím z moře utrpení. Rok 313 je rokem svobody svědomí, proto právem jej oslavujeme a měli by jej vlastně oslavovati všichni kulturní národové i všechna křesťanská vyznání. Snad jednal císař Konstantin z důvodů politických, ale zajisté také z náboženského přesvědčení. Jeho vůdčí snahou bylo blaho říše a snaha tato byla osvětlena věrou křesťanskou. Konstantin bystře postřehl sílu a moc křesťanství pro pravé blaho státu a vydal z přesvědčení edikt milánský. Proto je nesmrtelně veliký!

Zásluhy ediktu milánského jsou tedy nesmírné, ale bohužel málo známé, dosti oceněné. Teprve tehdy počaly zákony, jimiž se zmírnil hrozný osud otroků, pozveden z ústrků a potup stav žen, utvrzeny rodinné svazky, zabezpečena svoboda všem. Celý sociální život zušlechtěn a opraven.

Mělo by proto býti oslaveno 1600 leté jubileum ediktu milánského všude a důstojně! Lidu měl by se v přednáškách vysvětliti jeho nesmírný význam! Do-

brým vodítkem je tuto oznámený spisek. Proč jenom nevyšel místo nyní ku konci srpna, v letošním lednu? Ale i takto vyplní zajisté svůj účel.

Ignát Zháněl.

Zrada Urešova, román. Napsal Bohumil Brodský. Románová příloha ›Národní Politiky‹ r. 1812. — V románových přílohách českých denních listů zpravidla uveřejňovány jsou překlady z cizích literatur, nejvíce z francouzské, a to sensační, detektivní, aby napínaly mysl čtenářů a počet jejich udržovaly. Takových novinářských románů už máme spousty, objeví se a zanikají.

›Národní Politika‹, list nejčteněji rozšířený, asi třikrátě sáhnul k tvorbě domácí, a byly to vždycky romány Bohumila Brodského-Zahradníka. Tak i na posledním se ukázalo, že netřeba stále sahati do ciziny, že i čeští spisovatelé dovedou psáti napínavě.

Román ›Zrada Urešova‹ dovede upoutati čtenáře. V něm je takořka děj obrácen. Hlavní skutek podán hned na prvních stranách a pak se rozvíjí. Třetina ponechána obratnému detektivovi k rozuzlení.

Statkář z Bodalů na Borku nešťastně vdá dceru za Ureše, statkáře v Mlázovicích. Tento mnoho spotřebuje na prostopášný život, ženu utiskuje a nejraději by se zmocnil tchánova majetku — stůj co stůj — i zastřelením svého švakra Arnošta a nevěsty jeho. Ony rány padnou, jedna chybí a druhá raní. Teď všemožně vyhledáván vinník, který nadále se snaží zničit dědice Borku. Arnošt namluví si Janu, dceru statkářova myslivce Bochezy a denně navštěvuje myslivnu. Zášť Urešova obrací se i proti této dívce, kterou svými intrikami dostane z Borku do Rakous k známému z let vojenských, aby mohl přivést švakra v podezření, že svoji milenkou zabil a tak se jí zbavil. Zatím Ureš pěstuje styky se svůdnou vdovou Kohoutovou, chce svést ženu Kublovou, jejíž muž sedí v žaláři, k svým nekalým úmyslům navádí a podplácí hostinského Fíka i jiné věci provádí, až se toho mnoho nahromadí na hlavu jeho. Posléze pozván detektiv, inspektor Jursa, který v přestrojení jako fotograf všechno zkoumá a hravě vymotává. Román by pozbyl napínavosti, ale byl by pravděpodobnější, kdyby se všechno jedno z druhého vyvíjelo i bez detektiva. Ani p. spisovatel se toto zaměstnání nelíbí a na konec udělá Jursu usedlíkem v Borku. Ureš pod návalem všech vyzrazených špatností se zastřelí, čímž zbavena jeho paní pout nešťastného manželství. Marně pokoušela se muže napravit a podstoupila i bolestnou cestu za ním, aby ho vytrhla z náručí vdovy Kohoutové. Tento román jistě neminul se výsledkem a napínal mysl čtenářů ›Nár. Politiky‹, čímž nahradil dobře sensační publikace, jež se dosti nesprávným často překladem převádějí do české literatury. A. D.

Časové úvahy filosofické. Napsal Dr. Josef Kratochvíl. V Příboře 1913 Nákladem ›Vychovatelských Listů‹. — Pro každého vzdělance či, jak v době přítomné oblíbeno jest říkati, intelligenta nutno jest, aby se alespoň poněkud znal ve filosofii. Důkladnému studiu filosofie může se však věnovati jen odborník nebo její milovník, mající pro ni zvláštní zájem; ostatním dlužno se omeziti na kratší pojednání, která jen to nejnütnější o filosofii podávají. Takovou pomůckou jsou uvedené ›Časové úvahy filosofické‹, podané osvědčeným odborníkem Drem. Kratochvílem. Budou se svou stručností, ale zároveň důkladností a srozumitelností jistě každému zamlouvat. Na podkladě četných výroků různých učenců a vědců promlouvá pan spisovatel ve svých úvahách ›O vzdělání a vzdělanosti‹, ›O vědění a nevědění‹, ›O možnosti a nemožnosti‹, (Essais kulturní), dále líčí ›Hlavní proudy soudobé kultury‹, ›Snahy nové doby‹, podává úvahy ›Bojovníkovoidealismu‹ a ›Duch filosofie‹ (Essais časové), ›Intuicizm‹, ›Pojem scholastiky‹, ›Synthesa filosofická‹ a ›Novoidealism v přírodních vědách‹ (Essais filosofické.) V těchto krátkých úvahách přichází p. spisovatel ku svému oblíbenému tematu o Novoidealismu, jež známo jest z jeho ›Úvodu do filosofie‹, a trvá na svém tvrzení, že ›Synthesou budoucnosti bude harmonie vědy a víry, zduchovnění života, netušený hymnus Pravdy, Krávy a Dobra. K ›Úvahám‹ připojeny jsou dvě statě kritické, v nichž p. spisovatel šťastně a dovedně potírá kritika, jež nadávkami odsoudil jeho spis ›Úvod do filosofie‹. Úvahy co nejlépe doporučujeme.

Josef Herzig.

Homiletické Listy. Vydává Filip Heusler, auditor biskupské konsistoře v Novém Městě na Moravě. Ročník V. Schváleno nejdůstojnější biskupskou konsistoří v Brně. V Praze. Nákladem vydavatelovým. Tiskl Alois Wiesner, knihtiskár České Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění a c. k. čes. vys. školy technické v Praze. Všemi přednostmi, na něž upozornili jsme při prvních ročnících ›Homiletických Listů‹ p. Heuslerových, vyniká i tento poslední ročník, jež obsahuje krásná opravdu kázání na všechny neděle a svátky

zasvěcené (vyjma na svátek sv. Jana Nep.), dále sedm řečí postních »U kříže« (Jidáš, Petr, Jan, Maria Magdaléna, Matka Páně, Lid židovský, Ježíš Kristus), tři řeči příležitostné, totiž: Řeč na konec roku, k prvnímu sv. přijímání dítek a před sv. biřmováním) a konečně »Drobnosti«. Bohužel, jest to skutečně »poslední« ročník, neboť vldp. Filip Heusler ze zdravotních ohledů přestal »H. L.« vydávati. Doporučujeme vřele. Prok. Zaletěl.

Vzdělávací četba katolické mládeže. Ročník XII. Vydává Jednota českého katolického učitelstva v království českém. Vychází šestkrát do roka ve volných lhůtách. Redaktor Alois Dostál. Tiskem a nákladem družstva »Vlast« v Praze. — Tato velice poučná sbírka četby pro mládež dokončila právě za redakce nejoblíbenějšího českého povídkáře-kněze Al. Dostála XII., ročník. Dobře volen obsah této četby: Pro srdce i rozum. Srdce i rozum touto sbírkou jest upokojeno. Seskupena jest mezi spolupracovníky této četby řada nejlepších našich literárních pracovníků a pracovnic a jejich literární příspěvky poučují, vzdělávají a no i obveselují naši mládež. Milá naše mládež ráda čítá tuto sbírku své četby. Příspěvky Anny Simerské, Prokopa Zaletěla, Al. Dostála, prof. Jana Ježka, Ludm. Grossmannové Brodské, Věnc. Šl. Kronuse, B. Ledvinkové a j. v. svědčí o šťastné volbě redaktorově, který jako nejlepší povídkář naší mládeže s ní i nejlépe smýšlí. Na celý rok předplácí se na tuto knihovničku 60 h. Nešly by tyto »volné lhůty«, v nichž tato četba vychází, nahraditi aspoň vycházením »čtrnáctidenním«? Mládež jest velice netrpělivou a proto se jí často zdá dlouhá pomlčka ve vydání mořem věčnosti. Snad by v tomto ohledu příštím ročníkem se mohla státi náprava! Otakar Jakoubek.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Maurice Donnaye hra »Průkopnice« nikterak literární cenou nepředčí jeho hru »Milenci«, na scéně Národ. divadla před lety sehranou. Snad zamlouvá se Paříži, ale našemu obecenstvu jest jen řadou momentek, v nichž hovory účinkujících jsou více méně důležitými. Ve hře autor zachytil skupinu žen, které hlásají ženskou emancipaci, avšak stávají se při tom mužatkami, jichž výslednicí života jest chorobná láska a bezuzdnost pohlavní. Hanna Dureilová jest chotí »obmezeného« inženýra. Žije v manželství bez lásky. Proto rozvodem chce si pomoci. Když stane se jí po vůli, podnikne jako feministka obrozovací práci v táboře »slabých« žen. Hlavně stala se bojovnicí pro hlasovací právo, pro které získati chce ženy všech vrstev.

Tato neochvějná »průkopnice« však se mužského světa nestraní. Rovněž i její družky, bojující pro »hlasovací právo«, kráčejí v její šlépějích. Bez milence není prý žádný život.

A proto i paní Hanna Dureilová, takto rozvedená panička, která ve svém prvním manželství byla v lásce opuštěná; prožívá nový život se svým dávným ctitelem Leheloyem, kterého z lásky a ze strachu před pronásledováním ji jistým mecenášem, pojme za svého manžela.

Děj, jak vidno, jednoduchý. Rozvodová affeira hraje v něm hlavní úlohu, jako u většiny francouzských her až do omrzení. A feministky, ač se ve hře nesesměšňují, přece nikterak nejsou ženami, ku kterým by se nesla dávka nějaké zvláštní úcty. V dramatických myšlenkách vyniká hra Donnayova pravou ubohostí, byť konstrukce technická byla dobrá.

Hra přijata s jakousi zdrželivostí. Spíše účinkujícím nežli hře náležel potlesk. Režie řed. p. Schmoranze jako vždy byla ukázkou jeho vytříbeného vkusu při úpravě scény.

Novinka Ludvika Holberga, jehož nazývají v Dánsku tvůrcem novodobé literatury, veselohra »Konvář politik«, nás přímo nenadchla. Autor nerad asi skláněl k nižším vrstvám a zejména o politice měl domněni, že jenom učenci a šlechta mají výsadu býti politiky. Proto také konváře brémského, jenž toužil po vládnoucí moci, tak sesměšnil. Učinil jej zdánlivým purkmistrem a když se nejvíce pýchou rozohňoval, poslal mu na krk různé žadatele a vzbouřence, že ubohý konvář vzdává se raději své moci a slibuje, že o politiku nikdy více nezavadí. Tento náčrtek t. zv. »politiků u džbánku« má v sobě dosti pravdy i v nynější době, ovšem s tím rozdílem, že často politik z občanstva více v politice vydobude, nežli nějaký jen kývající šlechtic nebo učenec. Ve hře jsou všechny postavy ostře kresleny a ozývá se jadrný humor a nevyspělá komika. Nebylo právě na výsost nutno tuto novinku vypravovati. Souhra šla hladce, protože posta-

vičky ve hře jsou samostatné. Konváře hrou i maskou výborně předvedl p. Steinsberg. Též konvářova manželka (pí. Hübnerová) byla zdařilým typickým zjevem, zvláště jako paní purkmistrová. Jako politikusové vynikli pp.: Boleška, Mušek a Merhaut.

Novinku Holbergovu doplňovala anglická dramatická scéna »Společenský úspěch«. Autorem jejím jest Max Beerbohm. Darmošlap Dixon, jehož omrzí schůzky a besedování společenské, jest pro falešnou hru v karty ze společnosti na krátký čas vyobcován. Avšak z této svobody se dlouho neraduje. Přátelé mu brzy odpustí a Dixon jest zase tam, kde přestal: otrokem společenského tónu. Pan Schlaghamer ve svém »ubohém« hrdinovi vynikl nad všechny s ním hrající aparát. Pan Mušek jako režisér vypravil tuto drobnůstku náladově. Otakar Jakoubek.

Z Městského divadla Král. Vinohradů. V Praze dlící polský spisovatel Stefan Krzywoszewski z Varšavy dočkal se na této scéně vypravění své fantastické veselohry »Čert a krčmářka«. Jest to opravdu fantastická veselohra, v níž vystupuje různá směsice lidu a opět skupina z říše Satanovy. Mladá a krásná vdova krčmářka slaví svatbu. Za manžela zvolila si mladého kadeřníka. Snoubenci mají se dostaviti k svatební hostině a hrubý starý podomek vykrašluje chvojím jizbu před jejich příchodem. A tu pronáší mimo jiné nejapná slova. Promlouvá totiž o chystané hostině a tu mu též proklouzne: »To tu bude jídel! Budou se míti jako kanovníci o posvícení!« Myslím, že toto přirovnání není nikterak přílehlavé a že mohlo býti překladatelem Jakubem Rydvanem jinak zaměněno! Smečka čertů s arciděblem v čele kuje novomanželům, vlastně krčmářce, pikle. Chce tuto ctnostnou ženu připravit o manžela a přivesti ji na cestu zkázy: nevěry. Připraví tato dábelská směsice roztržku nejen mezi manžely, nýbrž i přibuzenstvem novomanželů. Čertice přestrojená za hraběnku koketuje s krčmářky mužem, kadeřníkem a mladý čert Rožník jako hrabě činí milostné návrhy krčmářce. Lichocení krčmářce zdá se býti milým a v bolesti svého srdce odpuzuje od sebe svého manžela, jenž padá do tenat nástrah mladé hraběnky-čertice.

Mladý čert smí krčmářku zničiti, ale nesmí se do ní zamilovati. Tak zní smlouva Satanem sdělaná. Starý čert, jenž jest mladému Rožníkovi přidělen jako sekretář, pošilhává též tajně po mladé krčmářce a ze zlomyslnosti nasype Rožníkovi do vína laskavce, by se do mladé krčmářky zamiloval. Když po vyprázdnění číše to Rožník zpozoruje, přinutí i svého sekretáře píti z číše. Z toho dochází k zábavným scénám, že oba zahoří láskou k sličné krčmářce. Tato však jest ve své věrnosti k svému muži neochvějná. Všecky léčky čertů jsou marné. Krčmářka slaví smír s manželem a starý čert-sekretář za trest od Satana určen za podomka u krčmářky.

Nejzdařilejší jest dějství prvé, v němž autor dává poznávatí posluchači různé charaktery, které často se obratem mění. Dnes kdosi ti přítelem a zítra nejúhlavnějším nepřítelem. Čertovská skupina není ve hře ještě tou pravou společností zloduchů, jak si ji představujeme. Ctnost a věrnost ženy stavěna ve hře na prvé místo a o lásce končí Satan slovy: »že zamilovaný čert jest hloupější než nejhlopější žena.«

Hra nevyžaduje zvláštní vypravy a přece svou rušností a nevšedním námětem děje působí. Satira v ní místy dobře promítána. Účinkující podali za přítomnosti autora, jenž několikráte byl bouřlivě vyvolán a odměněn věnci a květinovými dary, výkony znamenité. Výborná byla paní Májová jako krčmářka; pan Faltys jako čert-svědce i pan Zakopal jako jeho sekretář hráli své úlohy s humorem.

Druhou činoherní novinkou byla veselohra francouzského herce a spisovatele Sašy Guitryho »Dobytí pevnosti«.

Po prvé představil se nám tento mladý autor, ve Francii tak oblíbený, na české scéně. Ač jeho veselohra neznámá snad nějaký zvláštní triumf, přece přes svoji lehkost jest zajímavá. Guitry ve své veselohře zapletl komisaře p olícejního, jenž všude bdí o pořádek v občanstvu, do milostných scén, které má s mladou paničkou, manželkou mladého hlupáčka.

Pátrá v bytě Pauletty Vannairové a tato se domnívá, že manžel její spáchal nějaký mravní poklesek. Když neznámý muž (v II. dějství) v divadle ji pronásleduje, nedovede Vannair ani zakročiti jako manžel.

Pauletta dostavuje se do bytu komisaře, by vyzvěděla pravou příčinu jeho pátrání v domácnosti její. Tam však pozná, že komisař jest její neznámý pronásledovatel. Světák komisař vše tak již nastrojil. Přesvědčuje Paulettu na útrž-

kovém kalendáři, jak bude den ke dni v lásce k ní pokračovati a ve výročí dobytí pevnosti Berg-op-Zoom že bude mu již nejoddanější ženou. Toto padnutí pevnosti uspiší sama Pauletta otrháváním lístků z kalendáře, nalezaje se v objetí komisaře.

V této scéně objevil se Guitry jako dobrý praktikus, připraviv posluchačstvu drobet své originality. Až po provedení rozvodu, když manžel překvapí ženu v objetí komisaře a žena opět zkombinovaným plánem komisařovým přistihne svého manžela v důvěrnosti s modelkou Lulu, dosáhne Pauletta nového manželství.

Hra Guitryho nevykazuje přílišnou bohatost scen, ale přece vyniká vybroušeností, s níž pracoval dobrý znatel scény. Mnoho bouře veselosti nevyvolává, ale vtipné dialogy řadí ji k dobrým francouzským komediím. Sl. Kučerová jako Pauletta a p. Jiříkovský jako komisař podali zejména v duettu ve III. jednání zdařilý obrázek souhry. Pan Marek jako Vannair osvědčil se jako vzorný umělec, jenž každé úloze věnuje nevšední píli. Za to p. Hlavatý přibližuje v poslední době všechny své nové úlohy do rámce šablonovité souhry. Jeho režie byla však zdařilá.

Karel Weiss, oblíbený český hudební skladatel, objevil se na scéně Městského divadla novou svou prací operetou-vaudevilem »Expresní vlak do Nizzy«, která odbyla již svůj křest v Berlíně. Libreto napsali Artur Lipschitz a Max Schöna u. Žel, že tentokrát práce Weissova dosti zklamala. Od jeho »Sultánovy nevěsty« jest po stránce hudební veliký krok do zadu. Přizpůsobil se již zcela vídeňským operetám, v nichž tanec a opět jenom tanec musí doprovázeti každé mluvené slovo. Objevují se sice občasné dobré hudební nápady Weissovy (jako na př. tercetto se psím štěkotem, závěrečná píseň v II. jedn. Colombiny a j.), ale je jich poskrovnu. Děj opírá se o slabé zauzlení, když majitel filmů pro biografy Pompirol chce za každou cenu získati pro svůj nový film »Expresní vlak do Nizzy« biografovou divu Colombo, kterou miloval kdysi jeho nynější zef Gaston, ale dal přednost raději dceři filmaře Lucettě. Všude dá Pompirol její pohyby sledovati a když se octne v Nizze (na Rivieře), do aparátu zachyceny všechny snímky, v nichž on sám s Colombou se nalézá, a které připraví mu při zkoušce malou rodinnou mrzutost. Když však jeho choť Delfína také v nepříznivé posici byla zachycena a promítána, nastává vyrovnání.

Novinka nebyla přijata s takovým západem, jak bývá u Weissu zvykem, a doufáme, že tento chlad snad vycítí autor, že na započaté nové dráze nebude pokračovati, nýbrž přidrží se vážnější a cennější hudby, kterou on vytvořiti dovede. Obsazení bylo dosti svižné. Zejména p. Charvát (Pompirol) a pp. Faltys a Marek podali zamlouvající se výkony. Ke konci slovo o květinových dárech, které připadají zvláště u umělců trochu zženštilými a vzbuzují zlou krev u umělkyň. Přimlouvali bychom se, aby ředitelství nošení jich na scénu zakázalo, ať zůstanou klidně ležeti v umělcově šatně.

Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. Před svou premiérou »Čert a krčmářka« přítomen byl autor téže hry, Stefan Krzywoszewski své premiéry v divadle »Uranii«. Hráli od něho tam sociální drama »Vůdce lidu«, které mělo rušný úspěch. Ve hře vystupuje dělnictvo a intelligence popolu v době revolučního hnutí. Vůdce dělnictva jest ve hře inteligent-úředník, který jest štván nesevědomtými agitatory, až padá v záhubu smrti, jda vstříc kulím, vycházejícím z pušek vojska. Realismus ve hře nepředčí některé naše sociální hry, ale z piety k přítomnému hosti se hra líbila. Pan Rozsival v úloze vůdce lidu byl životný svým výkonem. I ostatní účinkující prokázali ve svých výkonech hereckých svou uměleckou zdatnost.

V témže divadle učinil dvě pohostinské hry soubor činohry Městského divadla v Plzni. Byl jsem přítomen druhé hře, kdež sehrána hra Henryho Kistemaeckersova »Plukovník Felt«. Ve hře obdivovati se musíme žulovým povahám manželů Feltových, v jichž životě vyskytne se jakési rozštěpení, které však charakterem obou osob uvedeno zase do nejlepšího souladu. Jejich vztězství prohráto dojmem úcty k těmto bytostem. Činoherní personál plzeňský obstál před pražským obecenstvem čestně. Manželé Feltovi vykážali se všemi přednostmi uměleckého podání. Byla to umělecká dvojice: pí. O. Beníšková a p. M. Nový. Ostatní členové činohry plzeňské řadili se svými výkony k této výborné souladnosti hlavních úloh.

Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. V Bernburku chystá se premiéra tříaktové tragedie »Zatmění slunce«, kterouž napsal již před lety německý básník Arno Holz, avšak dosud nedostala se k provozování. — Haydnovo oratorium »Stvo-

řeni světa« provedeno bylo v druhé polovici srpna v přírodním divadle u Lobendau v Durynkách. Oratorium provedlo 1200 pěvců a orchestr výmarského dvorního divadla. Provedení doznalo vřelého přijetí. — Autorem operety »Ženská vojna«, která se v Prostějově potkala s rozhodným úspěchem, jest E. d. Marhula, ředitel chrámové hudby v Mariánských Horách a spolureditel tamní hudební a varhanické školy »Matice školské«. — Stará Nestroyova fraška »Jen svatý pokoj!« zpracována byla Lvem Birinskim pro moderní scénu a bude hrána v Mnichově a ve Vídni. — Novoyorský »Musical-Club« vypsal cenu 40.000 M na operu, jejíž děj, ač napínavý nebo lehce zábavný, neurážel by mravnost a nesestupoval do nijakých kluzkostí. — Dne 18.—20. října konán bude ve Lvově sjezd polských hudebních a zpěváckých spolků. — V divadle »Renaissance« v Paříži chystá se nové, zajímavé prý drama »Notre reine« od Andréa Rivoira. — V Londýně v zimě bude pohostinsku vystupovati slavený carský balet a jako novinku uvede tam na scénu nový biblický balet »Putifarova žena«, k němuž složil hudbu Richard Strauss. — Město Řím založí na památku 100letých narozenin G. Verdiho pěvecký sbor, který bude pěstovati hlavně jen italský klasický zpěv. Aby měl sbor stále dosti členů, založí město pěveckou školu a poskytne jí náležitou subvenci, aby mohla zdarma vyučovati zpěvu a vzdělávati nadané pěvecké síly. Ve vídeň. dvorní opěře vypravena bude opera »Znamenání« od Fr. Schreker a. Skladatel složil si sám libretto. — Drama anglického dramatika Ludvíka Parkera, o němž jsme se již zmínili, biblické drama »Josef a jeho bratři«, které nechtěla anglická censura připustiti na scénu, že se v něm vyskytují biblické osobnosti, hráno bylo dne 2. září v divadle »His Majesty« a mělo silný úspěch. První jednání odehrává se v Kanaan, ostatní v Egyptě. Ředitel Herbert Beerbohm-Tree vytvořil úlohu 106 let starého Jakuba s nevšední prý pietou, jak píše anglické listy. — Premiéra nové operety Oskara Nedbala »Polská krev« bude v Karlově divadle ve Vídni dne 25. října. — Známy český virtuos klavírní Josef Famaera stal se profesorem klavírní hry na Ondříčkově konservatoři vídeňské. O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Literární paběrky. Podivem musilo naplniti, že také jeden list pochválil kláštery a ujal se jejich obyvatelů. Je to »Svět« v č. 8, jenž pojednává o »Životě v klášterích.« Vytýká Francii, že se chtěla miliardou na účet klášterů obohatiti a vyhnala z nich řady nuzáků.« Poukazuje na kulturní stránku klášterů, kde se psaly kroniky, kde byli učenci, matematikové, hvězdáři, fysikové. »Svět« dále vyčítá moderním básníkům, že oberou-li si kláštery za látku k básním, píše o mniších, jak se jim stýská po životě světském, což jest omyl. — »Besedy Času« tonem listu, k němuž se jako zábavná příloha přikládají, přinášejí tendenčně psané články Eberharda Gotheina »Tovaryšstvo Ježíšovo«. Až k smíchu jest, když Jesuity považují za »mezinárodní mocnost kapitálovou«, která ukládá rádové jmění na stavby železniční a průmyslové. Ubozí Jesuité! — Sensační kněžské historiky opět straší, socialistické listy přinášejí novelu »Pod Emausy«, kde se líčí zálety kaplana od sv. Trojice, P. Tischera. Kdo nevěří, ať tam běží. — Pěknou stať přináší »Svět« o »O náboženském smýšlení Julia Zeyera« od J. Šacha, jak byl unesen na sv. Hoře zbožností lidu. Jinak soudil Zeyer o poutních místech, než Zola o Lourdech, Machar o Římě. Ale poněkud spletené jsou pojmy nábož. o Duchu sv. při zmínce o cař. chrámu Ducha sv. »Prvý chrám v Konstantinopoli byl zasvěcen božstvu, žádné světici, která v Orientě u Řeků filosoficky vyskolených byla by zvláště uctívána a znamená spojení všech tří osob, totiž ducha sv. čili sv. Moudrosti«. — Jakýsi Fr. Vymazal chce míti — dle »Besed Času« — knihy, »které mluví«. Ale prý nejsou ani v Americe. Málo prý se rozumí knihám. Dvakrát prý přečetl Palackého a nic z toho neví. Zvláště o Husově době by si přál, aby mu to někdo jinak vyložil. Není divu, Palackého dějiny o Husovi mnohému se nelíbí. — »Máj« vyzrazuje, že stále v kritikách panuje strannictví. Už prý se ví předem, že bude přítel listu chválen, nepřítel haněn. Velmi by prospěla »kritika kritiky«. — Strannicky a katolickým spisovatelům nepříznivě a jízlivě — dle »Archy« — jsou opět psány »Stručné dějiny literatury české«, jež po druhé vydal v Olomouci p. R. Promberger, jenž vydával i katolický list, ku kněžím se tlačí a nejraději by jim prodával. Teď snad už nebudou české katolické listy doporučovati »Stručné dějiny literatury české« za ten exemplář, který zdarma obdržely. — Lékař, který píše prostonárodní články o léčení, probírá i

knihovny nemocniční. Doporučí, aby se knihy pro ně jenom tak nesbíraly, ale aby se na koupi jejich činily zvláštní položky. Z kněží doporučuje pouze Fr. Pravdu a Beneše třebovského. Za Machara se především přimlouvá. A jmenuje dosti veliká města, kde posud v nemocničních knihoven není. Jinde se vyprošují na jednotlivcích. — Už se to i mezi včelaři počíná trhati. Mezi nimi posud rozhodné slovo měli včelaři — kněží. Ale tu čteme vyzvání na »pokrokové« včelaře, aby odebírali »Pokrokového včelaře« pro Moravu a pokrokové včelaře kořuny české. — V »Květech« zajíždí jakási Věra Padovská v »Magnetce« na jesuity, které nazývá »černými kněžími« a rozžatou lampičku považuje za »založený požár fanatismu«. — »Přítel Domoviny« ročník 28. přinesl v čísle 5. román H. Lee, který zčeštila B. Fidrncová. — Tohoto roku vyšla u E. Beauforta veselohra o třech jednáních »Sluníčko« od F. J. Čečetky. Děj románu a této veselohry je týž, stejné osoby myšlenky ano i celá rčení. Ale nikde nečteme při veselohře »Sluníčko,« že by byla spracována dle cizího románu, jak by se patřilo. — V katolické literatuře vycházejí také práce od jiných spisovatelů, ale tito se halí pseudonymy, aby nebyli poznáni a jinde se jim nedostalo výtek. Píší pro honorář. Myslím, kdo se stydí a bojí práci v katolické sbírce podepsati pravým jménem, ten sem ani pro groš tlačiti se nemusí. Liga † 12.

Paběrky z novin a veřejného života.

†

BEDŘICH PACHTA.

Dne 4. srpna zesnul v Pánu zámecký farář v Litomyšli, Bedřich Pachta. Narodil se 1. října 1837 v Litomyšli. Všímal si bedlivě hnutí katolického a zvláště k našemu družstvu přilnul neobyčejnou láskou, i věnoval nám :

a) r. 1897 1200 K. Z toho jsme mu platili »Čecha« = 36 K a »Vlast« = 8 K. —

b) r. 1898 věnoval nám 8.000 K. Z toho žádal ročně na úrocích 186 K, jež jsme platili pololetně, dne 1. července a dne 1. ledna. Zvěčnělý nám zpravidla před pololetím dopsal, zaplatil si »Naše Listy« (6 K), kalendář sv. Vojtěch (1 K) a 1 K dával ročně na Soc. odbor a zbytek jsme mu odesílali. Poslední úrok zaplatili jsme mu 26. června t. r. a brzy na to veliký náš dobrodinec zemřel. Viděli jsme ho v životě jen jednou, když nás tu v našem domě kdysi navštívil.

Takových mecenů mívali jsme v prvých dobách svého působení hojně kž i nynější příznivci naši na nás pamatují, buď odkazy, nebo lépe ještě dary za živa. Družstvo Vlast toho stále potřebuje.

10leté jubileum pontifikatu Pia X. — Sv. Otec sloužil u příležitosti 10letého výročí svého pontifikatu mši sv., po níž přijal blahopřání svého nejbližšího okolí. O 11. hod. přijal papež v audienci poutníky z Campobasso.

Letní byt sv. Otce. V »Cor. della Sera« se o tom píše: Ve Vatikánu panuje idyllický klid. Papež je zase zdrav. Švýcaři se utišili a všichni hodnostáři připravují se na cesty. Jediný, jenž v tom činí výjimku, jest papež. Velmi silně zdí Vatikánu chrání vnitřní pokoje Vatikánu před úpalem. Radilo se sv. Otci časně vstávání, aby svěžího ranního vzduchu použil k procházkám v zahradách, kdež by mohl vyřizovati též své úřední věci. Rady této papež uposlechl. Již po celý měsíc ráno o 6. hod. objevuje se v zahradě, kdež se zdrží do 9 hod. Potom udílí audience v zahradě. Papež má velmi málo chvil svobodných, protože poutní vlaky ze všech zemí se množí. Úplné letní prázdniny má jediné státní sekretář, a to od 1. srpna, jenž odejel na Monte Mario, kdež mu hrabě Blumental postoupil na celé léto svou villu.

Audience u sv. Otce. Český kněz, který mešká právě v Římě, píše »Čechu«, že dne 26. srpna o půl 12. hod. dop. s jinými cizinci přijat byl v soukromé audienci sv. Otcem. Vzezření papeže je úplně svěží. Když vstoupil do komnaty audienci, byl podporován dvěma trabanty. Lehce vystoupil na stupně trůnu a odtud oslovil shromážděné vlašsky. Pak udělil jim sv. požehnutí. Jednotlivce neoslovil, ježto lékaři ho od většího namáhání zrazují. Požehnav, opustil ihned sv. Otec síň.

Jubileum vzpoury proti sv. Stolici. Lutheránští protestanté v Americe usnesli se na posledním kongresu v Novém Yorku oslaviti v celé Americe roku 1917 odboj Lutherův proti sv. Stolici, který nastal 31. října 1527. Toto předčasné rozhodnutí pro oslavu památky r. 1917 dává tušiti, jakými prostředky protestanté celého světa budou oslavovati odboj proti sv. Stolici.

Protestantská propaganda v Rakousku. Lutherovo jubileum r. 1917 má býti zcela zvláštním způsobem oslaveno. Rakousko-Uhersko, které si protestantští agenti již mezi sebou rozdělili, má býti v tom roce obdařeno darem z Německa 1 mill. marek, kterýmižto penězi mají býti zakládány protestantské školy. 200.000 marek bylo k tomu konci již sebráno. Dvě léta před tím se oslavuje Husovo jubileum, kterého se využívá pro odpad od církve mezi českým lidem. Bude to tedy dobrá příprava na Lutherovo jubileum.

Kardinál Rampolla sedmdesátníkem. V neděli, dne 17. srpna slavil kardinál Mariano Rampolla, markýz del Tindaro své sedmdesáté narozeniny. Narodil se v Polizzi ze starého siciliánského šlechtického rodu. Vychován byl OO. jesuity a v Accademia dei Nobili v Římě. Po vysvěcení zaměstnán byl od roku 1869 v sekretariátě pro mimořádné duchovní záležitosti. Papež Pius X. jmenoval jej r. 1875 radou při nunciatuře v Madridě, r. 1880 substitutem v oddělení pro mimořádné záležitosti a roku 1882 biskupem v Heraclei »in partibus« a nunciem u španělského dvora, kde osvědčil vynikající diplomatický talent. Lev XIII. jmenoval jej r. 1887 kardinálem a státním sekretářem, arcibiskupem u sv. Petra a prefektem kongregace lorettanské. V posledních letech života Lva XIII. byl vliv kardinála Rampolly nesmírně veliký. — Kardinál Rampolla jest našemu družstvu velice nakloněn.

Česko-americký biskup Msgr. Jos. M. Koudelka, který byl dosud svěřeným biskupem v arcidiecesi Milwaukee, Wis., konaje při tom dílo apoštolské, misionářské takřka po celé Americe, hlavně mezi Čechy, Slováky a Poláky, byl ustanoven sv. Otcem za biskupa diecese Superior, Wisconsin. Stal se nástupcem biskupa msgra Aug. Schinnera. V diecesi superiorové je 45.000 katolíků, z nichž je 3200 Indiánů. Radujeme se ze srdce, že nejdůst. Pán má svou vlastní diecesi, kdež může nerušeně rozvinouti svou blahodárnou činnost.

Dr. P. František Kruss, S. J. byl zvolen děkanem theologické fakulty v Innomostí. Týž je Čech, narozen v Dobré v Těšínském Slezsku, hlásil se již jako studující německého gymnasia k české národnosti a stal se zakládajícím členem družstva Vlast. Studoval na germaniku v Římě, kaplanoval v Těšíně, kdež se stal kancléřem generálního vikariátu a vstoupil pak do řádu Jesuitů. Vyniká vzácnou učeností a vydal více spisů.

Školní rada F. J. Rypáček šedesátníkem. V úterý, dne 7. října oslaví své 60. narozeniny školní rada F. J. Rypáček, professor prvního českého gymnasia v Brně, básník a spisovatel, rodák z Hodětína u Bechyně v Čechách. Hned po studiích na gymnasiu v Jindřichově Hradci a na universitě v Praze přišel professor Rypáček na Moravu a na Moravě zůstal. Srostl s Moravou. Nejdříve působil v Brně, pak v Třebíči, odkudž se vrátil opět do Brna. Činnost svou literární zahájil profesor Rypáček básněmi lyrickými a vlasteneckými. Uveřejňoval je pod pseudonymem Jar. Tichý v »Koledě«, v Šťastného »Obzoru«, ve »Vlasti« a ve Vlčkově »Osvětě«. Část svých básní vydal v knize »V bouři a klidu« (1885). Hlavní význam Rypáčkův tkví však na poli dějepisném. Rypáček je znamenitý historik. Byl dříve spoluredaktorem »Maticе Moravské«, a teď řídí »Časopis moravského musea zemského« a »Vlastivědu moravskou«. V obou uveřejnil řadu dějepisných statí. Samostatně vydal »Z našich dějin« (roku 1895), a »František Palacký« (roku 1898). Společně s J. Entlicherem vydal »Peršana Sadiho myšlenky o výchování« (1902). Dlouhá léta pořádá též »Dobročinnému komitétu dam« brněnských ročenku »Chudým dětem«. Pan školní rada Rypáček ve všech svých pracích stojí na stanovisku katolickém. K jeho šedesátinám voláme; Mnogaja lieta!

Oslava 100. narozenin Adolfa Kolpinga v Kolíně nad Rýnem. Dne 20. července t. r. konala se v Kolíně nad Rýnem veliká slavnost 100. narozenin Adolfa Kolpinga, zakladatele jednot katolických tovaryšů. Ke slavnosti této sjeli se deputace a zástupci několika set jednot katol. tovaryšů z Německa, Rakouska, Uher, Francie, Belgie, Anglie atd. Jednota katol. tovaryšů v Praze byla zastoupena svým místopředsedou, dp. Josefem Schmiedem, kaplanem u sv. Ducha v Praze. Slavnost byla velikolepá. V průvodu, který se konal k soše Adolfa Kolpinga, šlo asi 11.000 katol. tovaryšů se 450 prapory a 12 hudebními sbory. —

S oslavou tou spojeno bylo vysvěcení nového hospice pro katol. tovaryše, již třetího to domu v Kolíně n. Rýnem. Úkon svěcení vykonal tu sám arcibiskup kolínský za přítomnosti vládního presidenta (dle našich poměrů: místodržitel) a vrchního purkmistra města Kolína n. R., z čehož lze viděti, jaké vážnosti těší se jednoty katolických tovaryšů v Německu, neboť z nich vychází jádro katolické strany v Německu, hlavně »Centra«.

Monsignor vynálezcem. Známy profesor msgr. Cerebotani, žijící v Mnichově, vynalezl přístroj, jenž mluvené slovo uvádí v soulad s dějem, předváděným na filmu. Jeho vynález je jistý druh gramofonu, jehož tempo může býti zvláštním zařízením buď zvolněno nebo zrychleno. Ježto již nyní je možno předváděti v kinematogratech barevné obrazy, je patrno, že pomocí vynálezu msgra Cerebotaniho bude umožněno předváděti kinematograficky kteroukoliv operu, nebo kterýkoliv divadelní kus vůbec zrovna jako na jevišti. Msgr. Cerebotani přihlásil již svůj vynález ve všech státech k patentování. Osvědčí-li se plně v praxi, může znamenati hotovou revoluci v divadelnictví.

»Tmář« podal svíci osvěceným. Veliký rozruch způsobil důkladný spis o Lutherovi, jež sepsal Dominikán P. Denifle. Mnoho učenců protestantských prohlédlo dokonale — zásluhou řeholnickovou. Nyní nové vzrušení evangelických kruhů nad novým v pravdě vědeckým spisem o Lutherovi, jež podal veřejnosti jesuita P. Grisar. Sama pruská »Evangel. Kirchenzeitung« přiznává v č. 13. otevřeně, jak P. Grisar nevývratnými dokumenty popravil rázně dlouholeté legendy a předsudky nechápavých protestantů. »Ev. Kirchenzeitung« otevřeně přisvědčuje, že Lutherovi naprosto nepřísluší zásluha o vítězství tolerance a svobody svědomí, že Lutherův překlad bible není mistrovským dílem s původní pečeti, že Luther není praotcem lidové školy. Hospodářský rozhled jeho byl zpátečnický, rozvoj činnosti charitativní dlužno připisovati církvi, ale nikoli Lutherovi. On také není zakladatelem moderního státu, protože v jeho spisech jest mnoho stop absolutismu. »Kterak scvrkají se je o zásluhy! Co nám tedy zbylo z Luthera?« Tak praví upřímně evangelický list nad velikým trojsvazkovým dílem Grisarovým. Než červánky tohoto lepšího poznání zazáří nad evangelickým lidem v Čechách, bude ještě dlouho trvati. Vůdcové tohoto lidu rozšiřují horlivě pouze ty soudobé historické objevy, které čelí proti naší církvi. Jestliže posud dobrovolně ani lidu nevysvětlili, jakým podváděním národa jest protestantský pamflet »Pogiův«, pak se bude na pokrok protestantské historie čekati ještě dlouho.

Zproštěn služby, že vítal biskupa. Z nařízení ruského ministerstva vnitřních záležitostí byl suspendován kněz Jan Žiškevič v Melgievu v gubernii lublínské za to, že postavil brány a ozdobil je prapory při visitaci biskupa Jaczewského.

Pocta katolického publicisty. Svaz katolických publicistů francouzských usnesl se zřídit zakladateli listu »Univers«, Louis Veuillotovi, pomník k jeho stým narozeninám. V katolickém tisku se konají již nyní sbírky k tomuto účelu.

Francouzskou vládou vyznamenaný farář. Od francouzského ministra vnitra vyznamenan byl abbé Vidal z Fontienne. V osadě jeho řádil tyfus, kterým byly skoro všechny rodiny napadeny. Namnoze všichni členové rodiny leželi bez ošetření. Farář denně navštěvoval nemocné, obstarával jim potraviny, obnovoval jim lůžka, všude pomáhal a ukázal se vzorem lásky k bližnímu. Ministr vnitra udělil mu za to velikou záslužnou medaili.

Katolická renaissance ve Francii. V Paříži vzbudilo rozruch »obrácení« básníka a kritika Karla Morice. Právě o velikonocích vydal brožuru, v níž oznámil z mrtvých vstání své katolické duše . . . Morice náležel k skupině, jejímiž členy byli známí Capus a Donnay; pak vystupoval zjevně v táboře protikatolickém jako spolupracovník socialistických listů. Nyní přichází otevřeně do řad spisovatelů katolických a obrací se ve veřejné zpovědi k básníku Le Cordonnelovi, jenž oblekl šat kněžský, zvěstuje mu návrat k víře po dlouhých pochybnostech. Po Luis Veuillotovi, Paul Verlaineovi, Joris Charles Huysmansovi, François Coppeéovi, Ferd. Brunetiérovovi, Paul Bourgetovi, Adolphe Rettém, Francis Jammesovi přichází Charles Morice. Literatura francouzská se zvolna pokatoličuje. Revoluce francouzská před sto lety dostoupila v kulturním boji minulých dvou desetiletí zenitu a nyní se objevuje reakce. Začíná u mužů nejlepších . . .

Práce řeholnic za balkánské války. Sám liberalní »Journal de Débats« uveřejňuje tyto zprávy z Cařihradu ke chvále řeholnic: »Milosrdné sestry postavily do služeb všechny své ošetřovatelky a lékárny v Cařihradě, Drinopoli, v Soluni, Bitolji. Assumptionistky v Kum-Kapiru a Ismitu přeměnily své pensionáty

v nemocnice. Netoliko ty jeptišky, které se věnují ošetřování nemocných a dílu lásky k bližnímu, nýbrž i všecky řeholní řády dostavily se ku pomoci. V Mustafa-Paši postavily se čtyři sestry energicky na odpor Bulharům, kteří chtěli vniknouti do domu, kam se utekly mohamedánské ženy a děti. Jedna sestra v Bitolji, dcera slavného pařížského chirurga, skryla ve své škole Mohamedánky a s výsledkem odpírala jejich vydání. Pro terrorisované obyvatelstvo byl závoj sester něčím jako bílým poutem, pod jehož ochranou obyvatelé zůstali bez pohromy. Ve Smide u Kum-Kapiru dlouhý čas jeptišky přes 1000 uprchlíků skrývaly a ošetřovaly. V Gallipoli stále ošetřovaly 50 raněných. V Eski-Šehiru bylo opatrováno od jeptišek 1500 uprchlíků, v Konii 2000. Řeholnice v Drinopoli věnovaly své záclony a své prádlo na přípravu obvazů. — Zkrátka se všech stran docházejí projevy podivu, jak obětavě si vedly slabé řeholnice. Naopak i liberální lékaři odsuzovali šmahem liknavost a bezcitné chování ošetřovatelek světských. — Nyní jest otázka, kolik kritisujících soudruhů a soudruhů vyvinulo zrovna tak velikou energii na úlevu těžce raněných balkánských bojovníků. Ti lidé, kteří tvrdí, že vykouzlí sociální ráj a že jeptišky se mají všude vypuditi, zajisté musí osvědčovati obětavost daleko větší, než řeholnice tolik od nich tupené. Pak teprve stoupne důvěra v rudou upřímnost a v rudé sliby.

Řeholnice ve službách malomocných. Z řehole františkánek v Eichgrabenu u Vídně odebralo se dobrovolně šest sester do Číny a do Japonska, aby vstoupily do služeb malomocných.

Zednářské vysvědčení Milosrdným sestrám. Pařížský lékař Marcel Blatin, syn velmistra zednářského a odpůrce církve, politicky a filosoficky stojící na půdě svého otce, uveřejňuje svoji doktorskou dissertaci, v níž z různých hledisek osvětluje otázku ošetřování nemocných v nemocnicích. V jedné kapitole dochází k závěru, že světské ošetřovatelky nikdy neurvou palmy Milosrdným sestrám. Blatin nespokojuje se pouhým tvrzením, nýbrž uvádí četné doklady. Co se týče běžného obvinění, že sestry činí nátlak na svědomí nemocného, připouští Blatin, že to mnozí nemocní tvrdí. Opíraje se však o zkušenost vlastní a o zkušenost mnohých svých přátel, praví Blatin, že kdož to tvrdí, jsou většinou zpurní pacienti, kteří nechťejí se podrobti vůbec žádné disciplíně a kromě toho dobře vědí, čeho svým tvrzením chtějí dosáhnouti. Naopak, jeptišky jsou velmi taktní v ošetřování nábožensky negativních nemocných. Nepopíratelno je, že jeptišky mají veliký fond sebeobětování a sebezapírání, který světským ošetřovatelům vždy chybí. Takovými projevy, jako Blatinův, nezmizí již ve Francii s denním pořádku téma zpětného povolání Milosrdných sester do nemocnic.

Odkaz pro národnostní smír. Dne 3. srpna zemřel ve Vídni msgr. František Czernohorsky, rodem Němec z Čenkovic, který založil kapitálem 12.000 K fundaci pro chlapecký seminář Borromaeum v Hradci Králové. Úroků z této jistiny se má dostati německému chlapci z Čenkovic, jenž jako borromaeista má studovati na českém gymnasiu. V zakládací listině uvádí následovně: „Zakladatel má jen to přání, aby každý, kdo bude užívatí tohoto stud. stipendia, jak dalece jest na něm, přispěl k uklidnění myslí obou národností v Čechách, na kteréžto uklidnění Jeho Veličenstvo 60 let své vlády marně čekal.“ Zesnulý kněz studoval v letech 1845—50 v Litomyšli, byl vždy přítelem studentů, chudých a zvláště svého rodiště. Zemřel jako kurát u sv. Štěpána ve Vídni.

Ferd. hrabě Chotek z Chotkova a Vojnina zesnul v Pánu 17. července 1913 a pohřben byl na hřbitově královského města Sušice ve vlastním hrobě. Ferd. hrabě Chotek byl muž nanejvýše zbožný a mluvil plyně česky. Vynikal jako Vincencián a přítel chudiny. Jako dlouholetý okresní starosta okresu Sušického vynikal neobyčejnou nezištností a pracovitostí. Na komise chodíval z většiny sám a uspořil tím okresu mnoho peněz. Statek svůj Volšov daroval kongregaci Nejsv. sv. Oltářní v Č. Budějovicích. K nám se choval neobyčejně přátelsky a obětavě. Našich literárních sjezdů v Jindř. Hradci, v Plzni, v Domažlicích a v Písku osobně se zúčastnil a krásnými řečmi katolickými obecnostvo povznášel. Bůh mu budiž štědrým odplatitelem!

Kanovník dr. Petr Macherl v Sekavi (Št. Hradec) †. Dne 24. t. m. ráno skonal dr. Petr Macherl, kanovník sexavské kapituly, konsist. rada atd., atd. Býval pilným historickým spisovatelem. Sepsal dějiny Rakouska pro lid a též drobnější věci, jako: »Illustrované dějiny Rakouska« I. sv. Historickou pochvalnou řeč na sestru Beatrix II. z Este, »Náboženství liberálů« a četná jiná pojednání. Byl doktorem filosofie. — Narodil se roku 1843, kanovníkem v Sekavi byl od r. 1908.

Úmrtí. Dne 20. m. m. zemřel raněn mrtvicí p. Václav Němeček, uč. v Žižkově, tajemník ústřední rady spolku sv. Vincence z Pauly a člen mnohých jiných dobročinných spolků. Zesnul ve věku 62 let a zanechává po sobě 5 nezaopatřených dětí. Pohřeb konán byl z chrámu sv. Rocha v Olšanech na hřbitov Olšanský. Když zakladatel družstva založil v Olšanech před 20 lety konferenci sv. Rocha, byl p. učitel Václav Němeček jejím jednatelem a po smrti p. faráře Fr. Kareše jejím předsedou. A když zakladatel družstva založil v Žižkově chudinskou kuchyni, byl p. řídicí učitel Tom. Tichovský jejím předsedou, Václav Němeček správcem a red. Tom. Škrdle pokladníkem. Tito tři vedli toto velkolepé dílo po 13 let. Ale p. řídicí Tom. Tichovský zemřel, red. Tom. Škrdle se r. 1893 ze Žižkova odstěhoval, i byla chudinská kuchyně od té doby uzavřena, ale p. učitel Václav Němeček působil dále, až do smrti jako Vincencián a může pro dlouholeté, horlivé a nezištné působení býti nazván největším dobrodincem chudiny v Žižkově. Pohřbu jeho účastnili se za družstvo Vlast předseda, red. Tomáš Jiroušek a red. Tomáš Škrdle. V kalendáři »Štítý« bude jeho podobizna a krátký životopis.

Václav Uhlíř †. V Přepysích zemřel 13. června t. r. veliký muž Václ. Uhlíř, bisk. vikář. Narodil se r. 1842 v Třebechovicích, gymnasium studoval v Hradci Králové a na kněze byl vysvěcen spolu s Ed. Janem Brynychem roku 1868. Byl kaplanem v Novém Hrádku, odkudž se dostal do Jesenice, kde založil selskou záložnu, která se stala kraji tomu velikým dobrodiním. Po tom pečoval V. Uhlíř o melioraci pozemků, o regulaci řek a úpravy luk na Metuji a Úpě. Biskup Eduard Jan Brynych měl ve Václ. Uhlíři důvěrného přítele a rádce a nynější Hradecký biskup, Jeho Excellence, udělil mu čestný kanonikát. — Václ. Uhlíř znám byl v celém širém svém kraji a neméně i v Praze, hlavně v zemědělských kruzích. Intimní přátelství pěstoval zvláště s vrchním bibliotekářem Musea král. Českého, s Dr. Václ. Řezníčkem, jeho zemřelou choť, ač již churav, pochoval a skvělou řečí oslavil. — I k nám byl velice přízniv a často nás dary obmyslil. Pobytem redaktora Vlasti na jihu Rakouska zpráva tato se ve Vlasti opozdila.

Katolická vysoká obchodní škola. Počátkem nového školního roku na podzim bude otevřena nová část katolické university v Paříži, vysoká obchodní škola, která bude míti tři roční kursy. Tato vysoká obchodní škola vyplňuje citelnou mezeru, poněvadž stát nic podobného dosud nezařídil. Škola tvoří nový, důležitý člen v organizaci vysokého katolického školství.

Nová vysoká škola jezuitská. Jesuité 1. září otevřeli v palestýnském Beirutě fakultu právníkou a vysokou školu pro inženýry. Nové tyto osvětové podniky jsou vítány od obyvatelstva s velikým nadšením. Již nyní jest přihlášeno 60 žáků vysokého učení. Pro příští semestr připravují Jesuité zřízení obchodní školy a hospodářské akademie. Připočteme-li k těmto podnikům jiné veliké vzdělávací ústavy jezuitské, vidíme, že se Jesuité starají o šíření vyšší kultury velice svědomitě.

Sjezdy katolíků po všem světě. Nastala doba žní. Co zaseto bylo po mnohá desetiletí, vzešlo, odkvetlo a dozrálo již. Nastala doba žní. Co ještě před lety nezdálo se býti pravdě podobné, co bývalo jen zbožným přáním, to se nyní stává skutkem. Zdálo se, jako by církev Kristova byla ode všech, snad i od Boha opuštěna, jakoby lidé ji spravující nebyli hodni zvláštních důkazů božského přispění. My jsme již malomyslně, a ejhle, jaké to úspěchy! Po všem katolickém světě pořádají se sjezdy. V Německu ovšem díky podivuhodné organizaci postoupili nejdále. Tam letos pořádali svůj 60. katolický sjezd. A podle příkladu a vzoru jejich ujímaly se sjezdy skoro po všech katolických zemích, ano již i v Itálii. Píšeme tak schválně. Neprátele církve především vrhali se na hlavní sídlo Kristovy církve, jakoby především tam ji chtěli rozrušiti. S nemalým podivením četli jsme, že i v Anglii letos uspořádali si katolický sjezd. Velkolepý katolický sjezd byl ve Švýcarských. Protestantská »Gazetta Lausanská« uveřejňuje momentky od kteréhož účastníka sjezdu: Průvod byl grandiosní, nekonečný. Praporey s hudbou neměly konce. Mnohé kantony vyslaly kostumované skupiny. Je to pohled uchvacující. Vypadá to jako veiká přehlídka vojska. V šestistupu trvá průvod přes hodinu. 25.000—30.000 mohlo by se účastníků napočítati. To dokazuje nejlépe, že stará víra doposud není mrtva. Vidíme před sebou zastoupeny všechny kantony Švýcarska. — V C. o. r. o. g. n. e. ve Španělsku konal se katolický rolnický sjezd. Súčastnilo se ho přes 10.000 rolníků, většinou členů spolků, v jejichž čele stojí farní duchovní. — V B o s t o n ě měli kongres členové americké

federace katolických organizací. Usneseno bylo otevřítí konferenční kancelář a zahájití zvýšený boj proti socialismu.

Američtí Němci pořádali svůj katolický sjezd v Buffalo za účasti 3000 osob. Ku sjezdu dostavil se papežský delegát Msgr. Bonzano, jenž ve Washingtoně byl slavnostně uvítán. Na sjezdu se jednalo hlavně o organizaci mládeže, jež čítá dnes 10.000 členů a o organizaci žen, školních otázkách a tisku. Mládež má svůj centrální svaz »Conzaga Union of the Centralverein«.

O našem zdařilém českém katolickém sjezdu v Kolíně promluvíme v říjnové Vlasti, nebo v době, kdy jsou známy výsledky jeho, Vlast již uzavíráme.

Organisace železničních zřízenců na základě katolického v Itálii utěšeně vzrůstá. V Turině zasedal třetí kongres katolických železničních zřízenců italských, na němž byly zastoupeny všechny katolické spolky železničních zřízenců delegáty.

Druhý kongres křesťanských odborových spolků v Belgii. — V Bruselu konal se druhý kongres belgických křesťanských odborových spolků. První kongres konal se r. 1912 koncem června v Mechelu. První kongres zabýval sa výhradně centralisací odborového hnutí a vyvolal silné hnutí v tomto směru. Ke druhému kongresu vyslaly svoje delegáty křesť. odborové spolky z Německa, Hollandska, Francie, Švýcarska, Itálie a Mexika. Kardinál Mercier vyslovil vůči křesť. odborovému hnutí svoje sympathie a naději, že zůstane vždy věrno úkolům, jež si vytklo. Zástupce Německa posl. Schiffer poukázal na křesťanské odborové spolky v Německu, čítající 360.000 členů a 400 funkcionářů a majetek 8 mil. marek. O belgických odborových spolcích referoval René de Bruyne a konstatoval, že za r. 1912 vykazují vzrůst členstva i majetku. Za poslední doby získaly belgické křesťanské odborové spolky nových 20 tisíc členů, tak že překročily první 100 tisíc. Křesťanské dělnictvo čím dále tím více uznává důležitost a význam své organisace. Generální sekretář P. Rutten prohlásil, že vzrůst u odborové organisace křesťanského dělnictva v Belgii závisí na splnění těchto podmínek: 1. Zvýšení sociálního vzdělání u předbojníků hnutí. 2. Úplná centralisace všech křesťanských odborových organizací. 3. Vytrvalá agitace a stálá činnost agitátorů. 4. Podpora křesťanských organizací prací hospodářskou. Sl. Baersova podávala zprávu o hnutí odborovém u žen a navrhovala čilejší propagandu. P. Rutten sdělil, co vykonal pro dělníky v cinkových hutích. Dále tlumočili svoje přání železniční zřízenci a dělníci v dokách. Probrána otázka sociálního pojišťování. Kongres vyslovil se jednohlasně pro jeho závažnost. Projednány pak otázka úrazová, kolektivních pracovních smluv, nutnosti zavést spořitelní instituce na odborovém základě. Současně s kongresem zasedala sekce pro zřízence, která uvítala dotazník vládní zřízenců se týkající a žádala rychlé jeho provedení. Na konec jednání mluvil P. Rutten, poukázav na znamenitý výsledek letošního kongresu. Přimlouval se zvláště pro zřízení spořitelů dělnických a pro duševní vzdělání a povznesení dělnického stavu. Kongres vyslovil přání, aby jeho předsednictvo vstoupilo ve styk s katolickými spolky v Anglii, které touží po tom, aby se mohly účastnit mezinárodního křesťanského života spolkového.

K Širšímu sboru soc. odboru družstva Vlast v srpnu přistoupili a daň strany pro r. 1915 splatili: 100 K: Tomáš Škrdle, red. Vlasti; 2·24: Rev. Josef Janeček, duch. správce v Detroit v Sev. Americe; po 2 K: Jan Hrubeš, děkan v Orlovanech, a Jan Ev. Brabec, admin. v Zamašku v Istrii; 1·60: Jan Chlupáč, k. a. vikář v Nové Vsi; 1·50: Jan Hlavsa, far. v Roseči; po 1 K nebo méně než 1 K: sl. Al. Koudelkova, učitelka v Předklášteří na Mor., a Frant. Vaněček, kons. rada a quardián u Minoritů v Brně — dále: děkani, profesori, faráři, kaplani a katecheti: Jos. Myška v Mladé Vožici, Boh. Čenský v Kostelci u Křížků, Alf. Pryč v H. Hynčíně, Al. Kostka v Luhačovicích, Jos. Vomočil v Jičíně, Cypr. Zavřel ve Velké Prosenici, Jak. Virt v Bukovníku, Fr. Vašta v Žirovnici, Josef Vymětal v Kozlovicích, K. Vlk ve Vizovicích, Fr. Effler v Libošovicích, Josef Fiala v Hředlích, Václ. Chochole v Příbrami, Albín Halfar v Polské Ostravě, Fr. Hendrych v Meziříčí v Č., Fr. Hrozek v Král. Poli, Jos. Dvořák v Horách Stříbrných, Václav Jelínek v Hořiněvsi, Fr. Havlas v Domaslovicích, Fr. Hájek ve Střelcích a Em. Cívka ve Slaném. — Od 1. října r. 1912 do konce srpna 1913 jest členů celkem 452.

Z Tiskové ligy. — Duch. vikariátu Královéhradeckého složilo jako člen 10 K (44) — Dary zaslali 5 K: P. Jindř. Štrnad, farář ve Slivenci; 1 K: Jos. Chval, far. v Podsrpu; — duchovenstvo vikariátů: Rokycanského 23 K, Chrudimského 20 K, Vinořského a Vlašimského po 14 K, ve Velkém Ouřimě 13 K 42 h,

Kosteleckého v Cuslavi 12 K 50 h, Budyňského a Jistebnického po 10 K a Soběslavského 2 K 90 h.

Ze spolku na zakládání katolických knihoven. Dary složili : po 2 K: Václav Benda, hlavní kostelník u sv. Štěpána v Praze; K. Tippmann, em. prof. v Praze; Milosrdné sestry v Pelhřimově; Josef Kebrle, arcikněz v Přistoupimí; Konvent řádu sv. Voršily v Kutné Hoře; Fr. Jelínek, kaplan v Strážově, a konvent Milosrdných bratrů v Praze; 1 K nebo méně než 1 K: Farní úřadové ve Větěřově a v Řitonicích — dále: děkani, faráři a katecheti: Jan Šidlák v Polehradcích, Rud. Hrdlička v Nezamyslicích, Jan Kuhn v Opatovicích, Alois Štěpina v Poličce, Em. Fiala v Tetíně, Jan Dytrych v Bystřici u Libáně, Jan Hlavsa v Rožce a Václ. Jelínek v Hoříněvsi.

K jubilejnímu fondu pro úředníky a zřizence družstva Vlast splatili: J. M. vsdp. prelát Dr. Jan Nep. Sedlák, gener. vikář arcidiecese Pražské 200 K; Tom. Škrdle, red. Vlasti 100 K; Ant. Suchoradský, katecheta v Praze na Karlově 10 K; po 3 K: † Em. Štikar, em. duchovní v Bohdálově, a Rev. John Sklenář, v Marion Kansas v Sev. Americe, Em. Cívka, gymn. profesor ve Slaném 2 K; — po 1 K: Tom. Chval, gymn. katecheta v Domažlicích; sl. Al. Koudelkova, učitelka v Předklášteří; Al. Kostka, far. v Luhačovicích a Boh. Bek, akad. malíř a řezbář v Kutné Hoře.

Z katolického světa. (Návrat franc. studentstva ke katolicismu) V »Oest. Rundschau« píše Oskar Schmitz, že studentstvo na středních školách v Paříži takoroka vesměs chodí do kostela, ačkoli není na gymnasiích vůbec vyučování náboženství, o povinné návštěvě chrámu vůbec nemluví. Studentstvo jde za katolickými básníky Claudel, Pégny a Jammesem. Náboženství jejich je konkrétní, realistické, bez fráží a výhrad. Nejsou to »náboženské idee« bez Boha a náboženského konkrétního života, je to katolicismus. Studentstvo mluví s Pavlem Claudel, který říká: »Bohu díky, že mne vysvobodil od bůžků; že uctívám jenom Boha a nikoli Iris nebo Osiris, spravedlnost nebo pokrok, pravdu nebo božství vůbec anebo lidstvo.«

Vrátili se. Katoličtí Albánci, kteří v posledních měsících násilně byli přinuceni k přestoupení k pravoslavné církvi, byli arcibiskupem prizrenským, msgr. Lazarem Medjem opět slavnostně přijati do lůna katolické církve.

Užívejte dopisního papíru Credo s vyobrazeními milostných soch a obrazů a círk. hodnostářů. — Objednávky vyřizuje a prospekty zasílá Eustach Vavrouch, Olomouc, Koželužská ul. č. 2.

Na sklonku XXIX. správního roku.

Stárneme. Já jsem si odbyl 9. září t. r. 60tý rok věku svého a moje „Vlast“ slaví za rok jubileum 30letého trvání. Za Vlastí následují: 28 let starý „Vychovatel“, 22 let staré „Naše Listy“, 14letý „Sborník historického kroužku“, 13leté „Hlasy Svatováclavské“, 12letá „Vzdělávací četba katolická“, 13letý kalendář sv. Vojtěcha a 10letá „Obrana víry“ a Husitství ve světle pravdy“ a letošní „Rozhledy po husitství“ č. 1. a 2.

Knih jsme vydali v té době 28, brožur, písni a jiných drobností 31, divadelních her 13 čísel a jednu Vánoční zpěvohru o 4 obrazech a jednu Koledu dítek. Co stál papír na tyto tiskopisy, co tu bylo vyplaceno honoráře, jaká spousta tisku vnikla a vniká mezi kněžstvo a lid katolický!

Vedle toho založeny byly naše odbory: sociální r. 1891, fond pro katolické spisovatele r. 1889, Historický kroužek r. 1889, Literární sekce 1898. Co to bylo schůzí ve družstvu samém, co sjezdů a večerů v Praze a na venku, co práce v odborech, kolika osobám jsme hmotně pomohli, kolik set řečníků jsme na venek vyslali!

Jsem účastník a pracovník ve družstvu a ve všech jeho odborech od založení družstva a jediný svědek práce naší od

počátku jest náš I. místopředseda p. Karel Ulrich, c. kr. pošt. pokladník. Za námi přišel do výboru nynější náš předseda p. Tom. Jos. Jiroušek a po něm p. farář Vl. Hálek.

Ale tyto podniky nám nestačily. R. 1896 založili jsme Tiskovou ligu, r. 1896 Jednotu českého katol. učitelstva, r. 1894 Spolek na zakládání katolických knihoven. Před ním jsem založil při družstvu r. 1895 knihovní fond, jenž množství knih rozšířil. Družstvo dává těmto spolkům k jejich propagandě k dispozici svůj tisk a spolky tyto zase u družstva veškeré tiskopisy objednávají a oboje korporace se morálně posilují a rozkvětu si pomahají.

A nejen družstvo, ale i tyto spolky jsou hmotně dosti zabezpečeny, takže mimo obvyklou, více novinářskou agitaci pro ně rozvinouti nemusíme. Je-li v kase hojně peněz, více vydáváme, je-li méně, uskrovňujeme se a kasu do dna nikdy nevyčerpáváme.

O všech těchto podnicích, o schůzích výborových a valných hromadách, píše referáty do „Vlasti“, „Našich Listů“, částečně i ve „Vychovateli“, činím jim propagandu na obálkách našich podniků a souborně každý rok v našem kalendáři, takže nepotřebujeme v jiných listech inserovati, náš tisk, hlavně týdení inseráty v „Našich Listech“ nám dostačí.

Tak tu stojíme na sklonku XXIX. roku. A práci tu máme rozdělenou: něco má na starosti p. red. Tom. Jiroušek, něco dp. farář Vl. Hálek, čile se v práci zaučuje místopředsedelský úředník Jan Voborský; a dále s námi ve výboru spolupůsobí pp. K. Ulrich, správce Jos. Vinopal, katecheti Jar. Slavíček a Ant. Suchoradský a far. Ferd. Zuna. Hlavní práce jest vložena do administrace, kdež jsou dvě síly zcela zapracovány, do svého oboru zasvěceny a ostatní s nimi účelně spolupůsobí; zcela zapracován jest v tiskárně p. faktor, i dělá každý své a já a za mé nepřítomnosti p. předseda jen dohlédáme, aby se rozjetá kolečka dobře točila a veškerý stroj družstva aby správně pracoval.

A co se prací a pracovníků pro „Vlast“ týče, nemám nikdy nouze o literární práce, někteří pracovatí přestávají, jiní na jejich místa nastupují; střídají se kněží, střídají se laikové a právě letos vysvěcení byli na kněze alumnové, dva v Praze, jeden v Českých Budějovicích, kteří nám do „Vlasti“ básnicky přispívali a i dále budou přispívatí. Povídka a katolický román vůbec do rostu nemá, ale my tu máme pro XXX. ročník dvě krásné beletristické práce od Al. Dostála a od Adama Chlumeckého. — Práce husitské obstará nám výtečný badatel J. O. Hořina. Básníků jest hojnost a mezi nimi přední místo zaujímá p. Jan Voborský. Přípravám k obraně naší pro 1915 bude věnována ve „Vlasti“ i dále zvláštní a stálá pozornost.

I ohlašuji XXX. roč. „Vlasti“, jehož 1. číslo vyjde 15. října t. r., a prosím, aby mu byla věnována přízeň v širokých vrstvách katolické společnosti.

V Praze, dne 10. září 1913.

TOMÁŠ ŠKRDLE,
redaktor.

Pozvání
k Literárně-socialnímu sjezdu
družstva Vlast,

**který bude se konati v neděli dne 5. října 1913 v král.
věnném městě Mělníku v sále hotelu Vyksal.**

POŘAD :

V neděli 5. října 1913 o půl 10. hod. dopol. :

Tichá mše sv. v chrámu Páně u vel. OO. kapucínů.

V 10 hodin dopoledne :

I. slavnostní schůze.

Za čestného předsednictví p. Fr. Čumpelíka, řezbáře na Mělníku.

1. Zahájení sjezdu.
2. Projev zástupce Jeho bisk. Milosti vsdp. čest. kanovníka, papežského komořího Msgre Jos. Bernata, rytíře řádu železné koruny, probošta na Mělníku.
3. Redaktor T. J. Jiroušek: »Z českých dějin XV. století«.
4. Učitel Vlastimil Jelínek: »Škola a křesťanská výchova«.

O 2. hod. odpoledne :

II. slavnostní schůze.

**Za čestného předsednictví p. J. Pavelky, kontrolora finanč. stráže v. v.
na Mělníku.**

1. Spisovatel Jan Voborský, jednatel družstva Vlast: »Křesťanská charita na působišti obecného blaha«.
2. Farář Vlastimil Hálek: »Družstvo Vlast a jeho práce národní«.

O půl 5. hod. odpoledne :

III. slavnostní schůze.

Za čestného předsednictví dp. Václava Půlpána, faráře v Nebuželích.

1. Profesor Em. Žák: »Moderní snahy o reformu manželství«.
2. Farář Karel Toman: »Náboženství a otázka socialní a vzájemný jich poměr«.
3. Doslov předsedy družstva Vlast, redaktora T. J. Jirouška.

Členové katol. spolků a organisací nechť se u vchodu vykáží legitimací svého spolku. Ostatní hosté nechť jsou uvedeni známými katolíky. Žádáme své stoupence na Mělnicku, aby se našeho sjezdu v hojném počtu účastnili, širším kruhům obecnstva jej oznámili a k účastenství vybídli. Přihlášky ku sjezdu Vlasti buďtež zasílány do 4. října 1913 na předsedu sjezdového komitétu s adresou: *Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy, jenž veškeré dotazy zodpoví.*

Veleváženému sjezdovému komitétu družstva Vlast v Praze!

S potěšením beru na vědomí, že vážené družstvo Vlast hodlá konati dne 5. října t. r. Literárně-socialní sjezd na Mělníku.

Vítám tento sjezd co nejsrdčněji a přeji jeho opravdu časovým poradám a osvědčeným pracem hojně požehnání Boží.

Svým zástupcem na tomto sjezdu jmenuji vysocedůstojného pana kanovníka a probošta Mělnického Msgra Josefa Bernata.

† Josef, biskup.

Biskupský Ordinariát v Litoměřicích, 26. srpna 1913.